

# LEXICON LATINUM

SEU A P. FRANC. WAGNER, SOCIETATIS JESU,

**Uníversae Phrasedologiae Corpus Congestum,**

SECUNDIS CURIS A QUOPIAM EJUSDEM SOCIETATIS SALLUSTIANA, CÆSAREANA, LIVIANA, CORNELIANA, ETC, PHRASEOLOGIIIS LOCUPLETATUM,

**CUI TRIPLEX ADDITUR INDEX :**

ALTER VOCUM BARBARARUM, ALTER VOCUM QUÆ IN FORO MILITARI, CIVILI SACROQUE OBTINENT, TERTIUS GALLICO-LATINUS.

**Nova Editio**

*accuratissime recognita, aucta et de Germanica nunc primum in Gallicam linguam translata a P. AUG. BORGNET, ejusdem Societatis, in collegio Ambianensi magistro.*



**BRUGIS**

**MDCCCLXXVIII.**

# LEXICON LATINUM

SEU A P. FRANC. WAGNER, SOCIETATIS JESU,

**Universae Phraseologiae Corpus Congestum,**

SECUNDIS CURIS A QUOPIAM EJUSDEM SOCIETATIS SALLUSTIANA, CÆSAREANA, LIVIANA, CORNELIANA, ETC, PHRASEOLOGIS LOCUPLETATUM,

CUI TRIPLEX ADDITUR INDEX :

ALTER VOCUM BARBARARUM, ALTER VOCUM QUÆ IN FORO MILITARI, CIVILI SACROQUE OBTINENT, TERTIUS GALLICO-LATINUS.

**Nova Editio**

*accuratissime recognita, aucta et de Germanica nunc primum in Gallicam linguam translata a P. AUG. BORGNET, ejusdem Societatis, in collegio Ambianensi magistro.*



**BRUGIS**

MDCCCLXXVIII.

## **The Project Gutenberg eBook of Lexicon Latinum**

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at [www.gutenberg.org](http://www.gutenberg.org). If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Lexicon Latinum

Universae phraseologiae corpus congestum etc.

Author: Franz Wagner

Editor: Auguste Borgnet

Release date: July 26, 2023 [eBook #71280]

Language: French, Latin

Original publication: Belgium: Sumptibus et typis societatis St. Augustini, 1878

Other information and formats: [www.gutenberg.org/ebooks/71280](http://www.gutenberg.org/ebooks/71280)

Credits: MWS, rmedinap and the Online Distributed Proofreading Team at <https://www.pgdp.net>

\*\*\* START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LEXICON  
LATINUM \*\*\*

**Lexicon Latinum**  
**SEU**  
**CORPUS PHRASEOLOGÆ.**

**LEXICON LATINUM**

SEU A P. FRANC. WAGNER, SOCIETATIS JESU,  
Universae Phraseologiae Corpus Congestum,  
SECUNDIS CURIS A QUOPIAM EJUSDEM SOCIETATIS  
SALLUSTIANA, CÆSAREANA,  
LIVIANA, CORNELIANA, ETC, PHRASEOLOGIIS LOCUPLETATUM,  
**CUI TRIPLEX ADDITUR INDEX:**  
ALTER VOCUM BARBARARUM, ALTER VOCUM QUÆ IN FORO  
MILITARI,  
CIVILI SACROQUE OBTINENT, TERTIUS GALLICO-LATINUS.

Nova Editio  
*accuratissime recognita, aucta et de Germanica nunc primum  
in Gallicam linguam translata a P. AUG. BORGNET,  
ejusdem Societatis, in collegio Ambianensi magistro.*





BRUGIS  
MDCCCLXXVIII.



## Préface de la nouvelle Edition.

*En réimprimant ce livre, fameux en Allemagne au siècle dernier, notre unique but a été de rendre aux vrais amis des études latines un ouvrage destiné à développer la connaissance du latin. Nous avons voulu offrir aux professeurs et aux élèves, surtout à ces derniers, un manuel vraiment pratique, pour approfondir les beautés intimes de la langue qui “seule entre toutes les langues mortes, est véritablement ressuscitée, et qui UNE FOIS RESSUSCITÉE, NE MEURT PLUS!”<sup>[1]</sup>*

*Avant d’indiquer le plan du livre et la manière de s’en servir utilement, qu’il nous soit permis de rappeler en quelques mots les principaux actes de la vie de l’auteur.*

*FRANÇOIS WAGNER naquit à Wangen, en Souabe, le 14 août 1675. Il fut admis dans la Compagnie de Jésus au noviciat de Krems à l’âge de 15 ans. Après avoir terminé ses deux années d’épreuve, il enseigna pendant plus de 25 ans la rhétorique, dans les collèges de Krems, de Presbourg et de Tyrnau. Étant recteur du Séminaire de Vienne, il dirigea une congrégation et s’occupa de la composition de plusieurs ouvrages estimés. Il mourut à Vienne, le 8 février 1738, à l’âge de 62 ans.*

*Tels sont les détails que nous fournit sur cet homme illustre la Bibliothèque des écrivains de la Compagnie de Jésus. Le P. Jean Nép. Stæger, dans ses Scriptorum Provinciæ Austriacæ Societatis Jesu, nous a transmis la liste complète des nombreux ouvrages écrits par le Père Wagner, qui tour à tour, s’occupant de rhétorique, de grammaire, de géographie, d’histoire, nous a laissé dans ces diverses branches des connaissances humaines, des traces remarquables de son esprit actif et pénétrant.*

*Notre but, dans cet avertissement, est de parler seulement de son Dictionnaire de Phraséologie. Mais laissons l’auteur lui-même nous*

*raconter comment naquit ce livre, nous indiquer ce qu'il a voulu en le composant, et de quelle manière il est parvenu à mener à terme l'ouvrage que nous possédons.*<sup>[2]</sup>

*“Étant professeur des jeunes religieux qui recommençaient leurs humanités, le but de tous mes soins était d’accomplir le sage précepte du P. Jouvençy, sans contredit le premier parmi nous dans la connaissance parfaite de la langue latine,” Patris Juvencii, harum litterarum hodie inter nos facile Principis. “Le premier travail du maître, dit celui-ci, sera de montrer à ses élèves le style le plus pur et de les aider à l’acquérir. Je recherchais donc ce que je pouvais offrir de mieux à ces jeunes gens, pour les conduire aussi promptement que sûrement à l’acquisition des trois grandes qualités de la langue latine, la propriété, l’élégance, l’abondance. Pour la propriété, outre les Thesaurus, je faisais étudier tous les jours à mes élèves pendant un quart d’heure le Flos Latinitatis du P. Pomey, et au bout de deux mois, je remarquais des fruits merveilleux, jam intra bimestre Latinum quid velut in herba efflorescere, non sine jucundo animi sensu animadverti. Pour l’élégance, Tursellini, Schorus, Dolet, Hadrianus étaient les maîtres que je leur faisais étudier et copier. Enfin, pour l’abondance, Manusius, Bucher et Schönsleder. Mais, bientôt, je m’aperçus que cette foule de livres inondaient leurs pupitres, qu’ils perdaient un temps précieux à rechercher, ici les adverbes, là les épithètes ou les synonymes, ailleurs les développements, et c’est alors que je résolus de réunir avec ordre et méthode, dans un seul ouvrage, le fruit des veilles de tous ces hommes illustres.”*

*C’est ainsi que naquit le Universæ Phraseologiæ corpus congestum. Il fut d’abord exclusivement composé de phrases et de tournures tirées de Cicéron, puis on y ajouta un petit nombre d’expressions appartenant aux grands auteurs du siècle d’or de la langue latine, Salluste, César, Tite-Live, Cornelius et quelques autres. Il faut remarquer que l’auteur ne cite pas toujours textuellement l’écrivain auquel il a emprunté sa citation, et c’est ce qui a empêché, dans cette édition, d’indiquer les sources, quoique nous puissions affirmer que nous avons vérifié presque toutes les citations au moyen de l’Apparatus de Nizzolius, de Forcellini et de Freund. Souvent il se contente de prendre la tournure et de l’appliquer au passage qu’il veut développer. Cependant, dans ce qui est rangé sous la rubrique USUS: les phrases qui servent à indiquer la Syntaxe particulière de chaque mot, sont*

*empruntées textuellement à Cicéron et aux meilleurs auteurs du grand siècle. Souvent nous les avons rétablies et traduites, pour la plus grande utilité des élèves. “Leur lecture assidue, ajoute le P. Wagner, non-seulement donnera aux élèves les différentes significations d’un mot, mais encore leur prouvera que négliger d’en suivre la construction, c’est s’exposer à employer une tournure peu latine, “si quampiam atque ab his alienam construendi formulam adhibuerint Discipuli, fere in Idiotismum se impactos admoneantur.”*

*Mais il ne suffit pas d’avoir un bon livre, il faut savoir s’en servir; or, à première vue, il semble que l’usage de ce Dictionnaire ne soit pas accessible à tout le monde. Il est hors de doute, et l’expérience le prouve, que si l’on parvient à en saisir l’économie, si l’on en a, pour ainsi dire, la clef, on parviendra en peu de temps à faire de rapides progrès dans la connaissance de la langue latine. L’auteur en avait constaté l’efficacité, quand il nous dit: “Noveram adolescentes qui orationem struerent tam elegantem, ut involvendo Cicerone, multos annos posuisse videri potuissent hujus artificii ignari. Inest et illud commodi quod ea, quæ aliena fuerant, multiplici usu sua faciant; quodque dicitur, in succum et sanguinem suum vertant.”*

*Pour cela, il ne faut pas puiser indistinctement dans ce livre, coudre ensemble, sans suite et sans liens, des membres de phrase, qui, pris individuellement, sont très latins, mais qui doivent être rapprochés avec goût et discrétion. L’enfant intelligent doit faire sans dictionnaire son discours, sa narration ou son thème; il doit, après avoir médité profondément son sujet, après l’avoir ordonné dans toutes ses parties, l’écrire dans un latin plus ou moins pur, plus ou moins élégant, selon sa force et sa capacité. Ce travail, le plus important sans contredit, étant terminé, il devra, avec l’aide du dictionnaire de Phraséologie, débarrasser son devoir, que nous pouvons supposer correct, de toutes les tournures françaises, des gallicismes, des mots peu latins, et de cent autres imperfections, auxquelles il trouvera un remède assuré dans ce volume, s’il sait s’en servir avec intelligence et discernement.*

*Montrons, par un exemple facile, la vraie manière d’user avec fruit de ce livre. C’est une lettre d’un fils à son père pour lui demander de l’argent, dans le but d’acheter des livres. Dans la première colonne, se trouve cette lettre dans le style d’un élève ordinaire de troisième; style simple et exempt*

*de fautes contre les règles de la grammaire. Dans la seconde, la même lettre a été modifiée, rendue plus élégante au moyen du dictionnaire de Phraséologie. Du reste, les mots modifiés dans la première colonne sont soulignés, ce sont ceux-là qui doivent être l'objet du travail personnel de l'élève, quand il a jeté sur le papier les idées et qu'il veut donner à son style ce poli, cette perfection que demande la langue latine.*

Scio equidem, te alioquin  
mei causa multos *sumptus*  
*facere*; ausus tamen sum,  
novam insuper gratiam *petere*.  
*Suadet* nobis magister, ut libros  
quos in schola *explicat*,  
*coemeremus*, *spondetque*, si eos  
domi *legerimus*, multum  
profecturos. Uti hactenus  
semper *conatus sum*, primo  
*loco* aut primis proximus esse,  
ita nihil *tristius* foret, quam si,  
ob hunc librorum defectum,  
priorem laudem *amitterem* et a  
discipulis *contemnerer*. *Spero*  
autem in causa tam æqua, te, ut  
fuisti, erga me *liberalem* fore.

Cognitum equidem habeo,  
multas alioquin impensas a te  
mei causa tolerari, id tamen  
mihi sumpsi, ut novam insuper  
gratiam etiam atque etiam a te  
contenderem. Auctor nobis fit  
magister, ut in coemendos eos  
libros, quos in schola nobis  
miro evolvit modo, pecuniæ  
aliquid collocaremus; fidemque  
suam obligat, fore ut, si eosdem  
domi etiam legendo  
contriverimus, magnos  
progressus faciamus. Uti  
hactenus nervis omnibus  
contendi, principem in schola  
locum vel primo proximum  
tenere, ita nihil tristitia majore  
me conficeret, atque si, ob hunc  
librorum defectum, priorum  
laudum jacturam facerem, et a  
condiscipulis despectui haberer.  
Spe autem ducor in causa tam  
æqua, fructus liberalitatis tuæ  
uberrimos, ut pervenere, ad me  
perventuros.

*Après avoir souligné, dans mon devoir, les expressions qui me déplaisent, je cherche à les remplacer au moyen du dictionnaire de Phraséologie. Prenons, pour commencer, le verbe, scio; à cet article nous trouverons:*

compertum habeo, cognitum habeo, etc. *Donc compertum vel cognitum equidem habeo multas alioquin impensas a te mei causa tolerari, en substituant ce verbe passif, forme essentiellement latine, au verbe facere, gallicisme français, dans le sens de facere sumptus, faire des dépenses. Nous remplacerons, toujours au moyen de la Phraséologie, ausus tamen sum par id tamen mihi sumpsit, et à la place du gallicisme petere gratiam, nous mettrons contendere gratiam. Avec le verbe sumpsit suivi du subjonctif, nous terminerons ainsi la période: Id tamen mihi sumpsit ut novam insuper gratiam etiam atque etiam a te contenderem. C'est ainsi que nous trouverons dans le Dictionnaire tous les autres changements à faire. Tantôt ce sera le substantif, tantôt l'adjectif, le verbe ou même les dérivés, qui seront l'objet des remarques de l'élève studieux, et il est évident que l'habitude prise de corriger ainsi, pendant une heure, un discours de deux pages, ne pourra manquer de produire, en peu de temps, des fruits merveilleux. L'enfant sera heureux de reconnaître dans son latin quelques unes de ces tournures qu'on lui a appris à admirer, et il fera des progrès rapides, s'il parvient à se garder contre l'écueil opposé, de vouloir tout farcir d'élégances plus ou moins bien employées "ne omnia Elegantiis farcire velit, sed ut condimentum parce inspergat et cum judicio, quo discernat quæ Phrasis, cui voci ejus sententiæ aptior sit."*

*Mais, me dira-t-on peut-être, à quoi bon cet amas et d'élégances, de tours propres à la langue latine, qui ne peut servir qu'à tromper professeurs et élèves, à égarer même ces derniers dans une forêt d'expressions dont ils ne sont pas capables de sentir la justesse et la portée? Ce double reproche serait sérieux, s'il était fondé. Pourquoi, dirai-je à mon tour, recommander aux élèves de choisir les expressions, les tournures les plus latines? Pourquoi ces cahiers où l'on recueille, jour par jour, les phrases les plus saillantes, les tournures les plus autorisées de la langue de Cicéron? Pourquoi ces leçons apprises chaque jour? Pourquoi ces imitations quotidiennes du prince des écrivains latins? Peut-être sera-t-il difficile, dans les commencements de saisir toute la portée du livre que nous offrons de nouveau au public lettré, mais un peu d'expérience en montrera certainement l'utilité. Ce livre a pour lui la sanction des années, et notre époque, quoique moins enthousiaste de la langue latine que les siècles précédents, conserve cependant assez de grands et nobles esprits, pour qu'il soit inutile de prouver l'utilité de l'étude des belles-lettres pour la véritable formation de l'homme et du chrétien.*

*Nous ne pouvons terminer ce travail sans indiquer les améliorations apportées à cette première édition française.*

*Les textes ont été revus soigneusement d'après trois éditions différentes. Quand ils étaient obscurs ou écourtés, ils ont été rétablis dans leur intégrité au moyen de Forcellini, de Freund ou des originaux, et traduits en français. Pour plus de clarté, on a établi des différences de caractères, qui permettent de trouver rapidement ce qu'on recherche. Ainsi que dans tous les lexiques modernes, la quantité a été indiquée sur les mots, pour permettre aux élèves d'observer la règle si importante de l'accent tonique.*

*Trois Index complètent l'ouvrage: dans le premier, on a signalé les barbarismes les plus fréquents que peuvent commettre les élèves, et le mot latin qui les remplace. Le second est aussi curieux qu'instructif. Il rend une quantité de mots techniques et propres aux arts, aux sciences et à la jurisprudence.*

*Le troisième et le plus important est l'Index Gallico-Latinus. Les mots ont été placés par ordre alphabétique, en prenant le nom comme base du classement. Sous le nom sont placés les verbes, les adjectifs, les adverbes, et ainsi d'un seul coup-d'œil on voit les relations entre la langue française et la langue latine, les changements qui peuvent se produire dans la traduction du substantif, de l'adjectif et du verbe. Ce travail n'est pas un Dictionnaire français-latin; nous n'avons voulu faire qu'un Index, qui renvoyât au Corpus Phraseologiæ.*

*Puissent ces divers travaux, entrepris pour la plus grande gloire de DIEU, édités avec le plus grand soin, répondre au but que s'est proposé l'auteur en les composant! Puissent-ils être utiles aux maîtres et aux élèves, augmenter dans les cœurs des uns et des autres l'amour de la langue latine, et avec cet amour, le désir de défendre et de protéger toujours la gardienne et la protectrice du latin, Celle qui a tant fait pour le succès des bonnes études, l'Église de DIEU!*

*AMIENS, École libre de la Providence, 23 mai 1878.*

*En la fête du bienheureux martyr ANDRÉ BOBOLA,  
de la Compagnie de Jésus.*

*Aug. BORGNET, S. J.*

[1] de Maistre, *Du Pape*.

[2] Voici, d'après les Auteurs de la *Bibliothèque des Écrivains de la Compagnie de Jésus*, Tome 3<sup>e</sup>, pages 1467, 1468 et 1469, (Louvain, MDCCCLXXVI) les principales éditions de l'ouvrage que nous offrons aujourd'hui au public:

Universæ Phraseologiæ corpus congestum. Augustæ Vindelicorum, 1718.—Ratisbonæ, 1740, 8<sup>o</sup>.

Universæ Phraseologiæ corpus congestum a P. Francisco Wagner, Societatis Jesu Sacerdote, secundis curis a quopiam ejusdem Societatis Sallustiana, Cæsareana, Liviana, Corneliana, etc., Phraseologiis locupletatum. Editio novissima, auctior et emendatior. Cum Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis et Permissu Superiorum. Ratisbonæ, Sumptibus Emerici Felicis Baderi, A. P. C. N. MDCCXLV, 8<sup>o</sup>, pp. 816 à 2 col., sll. *L'épître dédicatoire, signée par l'auteur, est en date du 20 février 1718. La concession à l'imprimeur est du 4 janvier 1738. A la fin on a joint: Latinitatis ars brevicula, seu syntaxis ornata, de tribus latinæ linguæ virtutibus, puritate, elegantia et copia, pp. 82. Index diffusior vocum barbararum vel minus elegantium, p. 1 à 48. Index Germanico-Latinus p. 49 à 96.—Même titre. Ratisbonæ, Sumptibus Emerici Felicis Baderi, A. P. C. N. MDCCLVIII, 8<sup>o</sup>, pp. 808, 80 et 85—Ibid. id. 1751, 8<sup>o</sup>.*

Universæ Phraseologiæ Latinæ corpus congestum a P. Francisco Wagner, Societatis Jesu Sacerdote, secundis curis a quopiam ejusdem Societatis Sallustiana, Cæsareana, Liviana, Corneliana, etc., Phraseologiis ac denique Indice Verborum quæ in foro militari, civili sacroque obtinent, locupletatum. Editio Novissima, Auctior et Emendatior. Ratisbonæ et Viennæ, Sumptibus Emerici Felicis Baderi, 1760, 8<sup>o</sup>, pp. 808 à 2 col. sll. *A la fin on a joint: Latinitatis ars brevicula, seu Syntaxis ornata, de tribus Latinæ linguæ virtutibus, puritate, elegantia et copia, pp. 80. Index diffusior vocum barbararum, aut minus elegantium, p. 1 à 48. Index vocum quæ in foro militari, civili, sacroque obtinent. Ex Iano, Noltenio, d'Aquino, Seyboldo, Strada, Maffejo, Galutio, etc., collectus, p. 49 à 74. Index Germanico-Latinus, p. 75 à 111, fin du volume.*

P. Francisci Wagner Universa Phraseologia Latina. Ab eodem secundis curis Sallustiana, Cæsareana, Liviana, Corneliana, etc. Phraseologiis ac denique Indice Verborum quæ in foro militari, civili sacroque obtinent, locupletata et ad usum juventutis litterarum studiosæ accommodata. Editio novissima, auctior et emendatior. Augustæ Vindelicorum, Sumptibus Matthæi Rieger p. m. filiorum. MDCCXCII, 8<sup>o</sup>, pp. XVI à 896. *A la fin: Latinitatis ars brevicula, etc., pp. 204.*

Støger dit: “Universæ.... Corpus auctum ab alio Sacerdote, S. J. Phraseologia Sallust. Cæsar. Liv. Cornel. etc., Augustæ Vindelicorum, 1801, 8<sup>o</sup>, et cum indice Viennæ, Geistinger, 1824, 8<sup>o</sup>.”

Fr. Wagner Universa Phraseologia Latina, edit. novissima, Schmidt, Viennæ et Tergesti, 1824, 8<sup>o</sup>.



Wagneri Universa Phraseologia Latina, aucta et emendata a Span. Viennæ, 1825.

Adjecta Phraseologia Germanico-Latina a P. Goldhagen, S. J. cum Indice Verborum in foro sacro, civili et militari obtinentium. Moguntiae, 1751, 1766, 8°.

Wagner's deutsch-lateinische Phraseologie, bearbeitet von Seibt, Prag. 1846.

Universa Phraseologia Latina adjecta lingua hungarico slavonica. Tyrnaviae, 1775, 8°.

Franc. Wagneri Universæ Phraseologiæ corpus idiomate slavico locupletatum. Tyrnaviae, 1750, 8° *Par le P. B. Zambal*, S. J.

Compendiaria methodus addiscendi tres præcipuas latinæ linguæ virtutes, Puritatem, Elegantiam et Copiam, in usum juventutis emendatæ latinitatis studiosæ proposita. Authore R. P. Francisco Wagner Societatis Jesu. Cum facultate superiorum. Dilingæ, Sumptibus Wilhelmi Hausen, anno 1735, 8°, pp. 96.

Supellex latinitatis ex Phraseologia Francisci Wagner, S. J. ad usum scholarum ejusdem Societatis collecta. Vilnæ, typ. Academ. S. J., 1751, 8°. (Editor est P. Fr. Bohomolec S. J., teste Ianocki.)—Idem, cum vocibus polonis. Calissii, typ. S. J., 1752, 12°.—Editio 2<sup>a</sup> Leopoli, typ. S. J., 1756, 8°, pp. 42, 377 et 54.—Vilnæ, typ. Academ. S. J., 1757, 12°.—Calissii, typ. S. J., 1772, 12°.

Supellex latinitatis ex Phraseologia, P. Fr. Wagner S. J., ad usum scholarum ejusdem Societatis collecta. Editio 2<sup>a</sup> correctior. Leopoli, typ. S. J., 1756, 8°, pp. 23 à 77 et 102.

Outre ces 24 éditions, nous en possédons deux autres. La première appartient à la bibliothèque de St Acheul: Universæ, etc... Corpus, demum linguis Hungarica, Germanica et Slavica locupletatum. Budæ, typis typographiæ Regiæ Univers. Hungaricæ, 1822, 8°, 2 vol. pp. 1524 à 83. L'autre, appartenant à la bibliothèque de l'École libre de la Providence, est un peu plus ancienne. C'est une réimpression de l'édition de 1792, faite chez Mathias Rieger, pp. XVI à 896; supp. 204. Augustæ Vindelicorum, MDCCC.



# PRÆFATIO

## AD

### HUMANIORUM SCHOLARUM PROFESSORES.

Cum eorum, qui humaniores litteras repetebant, domesticæ scholæ præfectus fuisset, id propositum habebam maxime, et eo industriam omnem convertendam existimabam, ut P. JUVENCII, harum litterarum hodie inter nos facile Principis, sapienti monito obtemperarem. Primus, ait ille, Magistri labor erit, Latinum stilum illis optimum demonstrare, et ut assequantur, adjuvare. Ergo putare mecum cœpi, quæ adjumenta offerrem præsentissima, queis viis Adolescentes non minus sciendi aviditate, quam ingenii præstantia, ad omnem hujus litteraturæ laudem paratissimos, ad Latinæ Linguae Proprietatem, Elegantiam, Copiam quam celerrime commodissimeque perducerem.

*Proprietatem* ut condiscerent, hoc est, e barbarie vulgaris sermonis sordibusque emergerent, præter expositos barbararum vocum Indices multiplices, si quam vocem suspectam haberent, *Thesaurum Latinitatis*, seu *Forum Romanum* consulerent, jussi. Ex eodem præcipuorum verborum syntaxin usumque Latinitatis proprium ipse exscripsi: quo labore perfunctus admoneor a Collega, dudum id a P. POMÆIO in suis Flosculis præstitum. Etsi dolerem actum me egisse, deque libello tam pervulgato ignorasse puderet, in eandem tamen cum viro egregio cogitationem, methodum ac prope verba incidisse mihi gratulabar. Hos ergo flores transcribendos dedi meis; seposui quot diebus quartam horulæ partem, qua suscitandos pertentarem singulos, constitutumque ejus diei pensum de memoria repeterem; si qua adhærerent, explicabam; difficiliora paradigmatis illustrabam; et fiebat, ut quotidianæ scriptionis argumento fere aliquid inserere possent. Atque hisce scriptionis, auditionis, exercitationis industriis jam intra bimestre Latinum quid velut in herba efflorescere, non sine jucundo animi sensu animadverti.

Ut vero ad *Elegantiam* quoque perpolirentur, TURSELLINI particulas singulis, SHORUM illis aut DOLETUM, HADRIANUM aliis aut GOCCLENIUM, etc., ut copia erat, divisi, monuique, ne legerent duntaxat, sed lecta in chartam compendio referrent, quo memoriæ commendarent altius, quæ ab lectione sæpe, ut fit, minus intenta facile devolutura erant.

Ut *Copiam* cum elegantia combiberent, MANUTIUM a BUCHLERO auctum, et SCHÖNSLEDERUM præbui, quos altera quavis periodo inspicerent, quorum opibus ad ornatum varietatemque nec timide et liberaliter tantisper uterentur, dum usu non admodum diutino in jus suum assererent quæ aliena fuerant, abjectisque centonibus, de suo liberum quid et nativum contexerent; cogitarent autem præterea: hæc incipientium subsidia ad proritandum duntaxat, Latinoque aliquo sapore imbuendum Tironum palatum excogitata; cæterum germanæ Latinitatis spem omnem in assidua CICERONIS, bonorumque ex aurea ætate Auctorum lectione collocandum; hos tanta cura pervolvendos velut si nihil peractum paratumque accepissent a majoribus, sed unis ipsis eruenda forent, quæ ex his venis tantis conatibus egressere, quidquid hactenus fuit Phraseologorum.

Hæc agenti cum illud incommodum videbatur, quod tot libellorum, quæ Discipulorum pluteos onerarem, turba mihi undeunde corradenda esset, tum quid iisdem, dum hinc Adverbia, Epitheta inde, etc., fastidiose commendicant, plurimum utilissimi temporisvolvendo revolvendoque inaniter elaberetur. Hoc tædio ut levaremur utrinque, optare cœpi, esset aliquis, qui sparsas has operas, eademque apud diversos repetita in unum quoddam corpus conflandi consilium caperet. Tot jam exstare Criticorum, Grammaticorum, Phraseologorum Indices, Enchiridia, Gazophylacia, Thesaurus, Elegantias observavi, ut felicem se reputare posset is, quem tantam, tam paratam materiam in unum volumen certo ordine ac methodo ædificandi animus incesceret; feliciores vero fore Discipulos, qui in magno viæ compendio progressionem tamen celeriores facerent, nec jam per rivulos concursare deberent, quos in unum fontem Vir adeo beneficus corrivasset.

Externis vero nostris scholasticis quam ejusmodi opera non opportuna modo, sed necessaria foret omnino! CICERONEM, CICERONEM ex alto suggestus Juvenibus inclamamus magistri, in hunc velut regulam omnisque Latinitatis exemplum respicere, hunc legere, imitari et scribere jubemus, sed iis juvenibus, quorum parti maximæ, præter fragmenta quædam suæ classis scholastico libro (quamquam et hunc quam pauci emant) inserta

nullus domi CICERO; plurimis TERENTII, LIVII, SALLUSTII, etc. ipsa nomina peregrina, plerique, quid NIZZOLIUS aut Forum Romanum hominis vel rei sint, perinde ut maragnonius quispiam ignorent. Et hos stimulis fodiemus? hos Latinos Ciceronianos effici volumus? qua autem ope, ad quem lydium lapidem suspectæ fidei voces explorent? barbaras secernant, melioribus commutent? unde colores, verasque pro adulterinis pigmentis elegantias petant? unde ad copiolam aliquam parandam vel Synonymiam exsugant? Huc certe flagitii vidi devenisse nonnullos, ut Epistolam, chriam, orationem scripturi in *Synonymis*, *Gradibus ad Parnassum*, etc. habitarent, qua re quid horribilius et ad corrumpendum stilum aptius excogitari possit? quod si opulentiores quidam filii familias circumfluant etiam natentque Ciceronibus, Terentiis, etc. quam pauci iis urantur igniculis, ut formulas inde, phrases, etc. in adversaria exciperent, justam animi contentionem ad exhaurienda principiorum ardua afferrent?

Eædem atque his majores difficultates, cum Poeticæ fores obsiderent, fuere qui *Flavissas*, *Synonyma*, *Gradus ad Parnassum*, etc., præclara adeo adjuncta elaborarent, ut brevi tempore Poeticum aliquem colorem inde caloremque trahere multos experiamur. Quid est igitur, quod nemo dum ad Oratoriam gradientibus de tali adminiculo de gradibus ad rostra gratificatus est? quid? quod optarunt hoc multi, nemo optantibus moram gessit? quid autem (aiebam), quin tute hanc spartam occupas, et lexicon aliquod Phraseologicum, aut quodvis demum nomen habeat, vel ipse conficis, vel si per temporis angustias excludaris, typum denique et summas lineas designas, quas tali provocatione commoti alii depingant denique et absolvant.

Consilii dubium duæ res magnopere retrahebant, magnitudo laboris et ignobilitas. Infida utebar parumque firma valetudine. Operosæ scholæ quotidianæ vacui utilisque temporis relinquebant minimum; et informaveram nonnulla, quorum Auctor minimum dici possem, cum e præsentī opere præter diligentis scribæ nomen nihil ad me rediturum cernerem. Titubantem Collega meus, externorum Rhetorum Magister, Vir et morum et Latinitatis purissimæ candore longe suavissimus, P. GABRIEL WIMMERT, iteratis identidem hortatibus in proposito retinuit, tantoque promptiorem habuit, quod ejusmodi, ut ego sum, hominum genus, ab omni fumo alienissimum esse, idque pro honestissimo ducere debet, si, magno

quidem suo impendio, quæstu minimo, plurimorum commodis servire possit.

Re deliberata Phraseologos, quos nancisci poteram, omnes tres in classes partior; horum alii *Proprietatem* docerent, ut NIESSII, CELLARII, VOSSII, VORSTII, BORICII Commentarioli; alii *Elegantiam* præstarent, ut HADRIANUS, VALLA, DOLETUS, TURSELLINUS, SCHORUS, FABRI, etc., *Copiam* denique nonnulli suppeterent, quorum chorum MANUTIUS duceret et SCHÖNSLEDERUS. Horum, inquam, operas omnes in unum Corpus cogendas, eximenda, quæ apud singulos præcipua essent, atque sub unum conspectum objicienda constitui, ea tamen adjecta conditione, ut ne voluminis moles ita excresceret, quin ab juvenibus in scholam ad statas scriptiones comportari posset. Hanc vero, quam vides, methodum mihi descripsi:

I. NIZZOLIUM equidem pro solo operis stravi, ejusdemque ordinem alphabeticum sum secutus, quin tamen iisdem me carceribus includerem, iisdem religionibus obligarem; neque enim in ea sum hæresi, ut vel CICERONEM de omnibus argumentis disputasse, aut non iisdem cum VITRUVIO, VARRONE, LIVIO, CÆSARE, etc., si de iisdem rebus loqui voluisset, vocabulis usurum fuisse, existimem. Quare aliorum quoque ex aurea ætate Auctorum voces adjeci, asterisco notatas, ut ab Ciceronianis secernantur, non quod fugiendæ essent. Totus enim in ea sum sententia, juvenes intra hujus ætatis limites constringendos, et a Plinianis, Senecianis, etc. omnino abstinendos. Intelligent autem, quam hic vocem non repperint, nullum habere idoneum Auctorem: atque adeo meliore commutandam.

II. Vocabula nihilominus *sacra et religiosa* suis locis characterum forma diversa intexui, eademque e PONTANO, quo nemo melius christiane simul et Latine loqui docet, TYMPII opera collectis observationibus illustravi.

III. Per illud Cf. *confer*, passim, qua eundum esset, præsignavi.

IV. Synonyma, ut in NIZZOLIO sunt, simpliciter adscripsi.

V. Contraria signo )( notata, ut quæ se ipsis offerrent, non erat, ut multa vestigatione conquirerem.

VI. Vocum, quas fere pro idem significantibus usurpat vulgus, elegantiores vero haud paulum notionibus inter se differre observant, *Differentias*, e LAURENTIO VALLA dedi aliquas, ac revera cœpi potius, et quid voluissem ostendi.

VII. Suam vocibus singulis syntaxim seu *Usum* peculiarem, sententiis formulisque lectissimis e NIZZOLIO, POMÆIO, aliisque multo discrimine decerptis attexui, quarum iterata lectio cum alias utilitates afferret, tum si quampiam atque ab his alienam construendi formulam abhibuerint Discipuli, fere in Idiotismum se impactos admoneantur.

VIII. Vulgatiores barbarismos seu Idiotismos Syntaxi Latinæ locis quibusdam e SCHORO, etc. subjeci; ut venia sit ingenue confitenti, ubi minimum oportebat, præparcus fui; nec enim solum demonstranda erat via, qua incederent; sed infames quotidianis erroribus scopuli detegendi, ut suæ barbariei identidem admonerentur juvenes.

IX. Ad Copiam seu Phraseologiam quod attinet, nempe operis partem principem, ac discentibus desideratissimam, primæ Editiones nonnisi collectas ROTERODAMI, MANUTII, quique omnibus præstat, SCHÖNSLEDERI Phrases, paulum ad Juvenum captum deflexas habuere. In præsens opera cujusdam Collegæ mei, et tædii vere decumani labore, accessere Liviana, Cæsareana, Corneliana, Sallustiana, cum Indice diffusiore vocum barbararum, alioque Tironibus admodum desiderato Gallico-Latino; Opusque evasit ejusmodi, ut detrahi nihil, addi perparum possit. Ab viri modestia obtinere non potui, ut suum de studiosa Juventute tam præclare meriti nomen adscribi pateretur.

Habetis hic humaniorum litterarum Professores, quo consilio primum cœptum sit Opus, et quantum ad ejus absolutionem recens accesserit. Si præterquam quid præstiterimus, quid insuper voluerimus, apud vos existimabitis, laboribus nostris, vestro vestrorumque commodo benevoli utemini, fruemini.



# EXPLICATIONS DES SIGNES ET ABRÉVIATIONS.

|           |                                             |
|-----------|---------------------------------------------|
| a.        | Activus (actif).                            |
| abl.      | Ablativus (ablatif).                        |
| ADV.      | ADVERBIUM (adverbe).                        |
| anom.     | Anomalous (anomal, irrégulier).             |
| c. à d.   | C'est-à-dire.                               |
| Cf.       | Confer (comparez).                          |
| gen. com. | Generis Communis (adjectif de deux genres). |
| dat.      | Dativus (datif).                            |
| d.        | Deponens (verbe déponent).                  |
| d. a.     | Deponens Activum (déponent actif).          |
| d. n.     | Deponens Neutrum (déponent neutre).         |
| EPITH.    | EPITHETON (Épithète).                       |
| f.        | Femininus (féminin).                        |
| FIG.      | Fig. (au figuré).                           |
| g.        | Genus (genre).                              |
| gen.      | Genitivus (génitif).                        |
| imp.      | Impersonalis (impersonnel).                 |
| indecl.   | Indéclinable.                               |
| ind.      | Indicativus (indicatif).                    |

|           |                                                                                       |
|-----------|---------------------------------------------------------------------------------------|
| m.        | Masculus (genre masculin).                                                            |
| m. à m.   | Mot-à-mot.                                                                            |
| n.        | Neuter (genre neutre).                                                                |
| nom.      | Nominativus (nominatif).                                                              |
| omn. gen. | Omnis generis (adjectif qui marque la même désinence au nominatif à tous les genres). |
| p.        | Passivus (passif).                                                                    |
| part.     | Participium (participe).                                                              |
| PHRAS.    | PHRASIS (phrase à développer).                                                        |
| pl.       | Pluralis (pluriel).                                                                   |
| poet.     | Poetice (d'une manière poétique).                                                     |
| pr.       | Au propre.                                                                            |
| præt.     | Præteritum (parfait).                                                                 |
| q.        | Quasi.                                                                                |
| q. d.     | Quod dicitur.                                                                         |
| RAD.      | RADIX (racine).                                                                       |
| Remp.     | Rempublicam.                                                                          |
| Rep.      | Republica.                                                                            |
| Resp.     | Respublica.                                                                           |
| Rom.      | Romani, Romanorum.                                                                    |
| sc.       | Scilicet.                                                                             |
| SIGNIF.   | Significatio (différentes acceptions d'un mot).                                       |
| Sing.     | Singularis (singulier).                                                               |
| subaud.   | Subauditum (sous-entendu).                                                            |
| Syn.      | Synonima (synonymes).                                                                 |



|         |                                                           |
|---------|-----------------------------------------------------------|
| t.      | Terme.                                                    |
| TRANSL. | TRANSLATIO (au figuré).                                   |
| USUS:   | Emploi fait par les auteurs latins du mot dont il s'agit. |
| v.      | Verbum (verbe).                                           |
| VULG.   | Vulgare est (expression vulgaire).                        |

Le caractère bréviaire antique est employé pour les phrases qui sont l'objet de l'article et qui ne doivent pas être imitées.

La parenthèse () renferme les expressions vulgaires.

\* Indique que le mot n'est pas dans Cicéron, mais seulement dans Tite-Live, César ou Salluste.

)( Indique les contraires.





## CORPUS PHRASEOLOGIÆ.



Ā. *De*. SYN. Ab, abs, de, ex, per. USUS: Ager a filio emptus; conductus a Censoribus. Libri per Duumviros aditi, *les livres consultés par les Duumvirs*. Clientelæ per Cæsarem comparatæ. SIGNIF. 1. Motum de loco, *de*. Redeo a villa. 2. Servit tempori, *depuis, dès*. A puero, a prima adolescentia, *dès l'enfance*. 3. Notat causam, *par suite de*. Caput a sole dolet. Ab odio furit. 4. Patriam, *patrie, origine*. Græcus a Phocide. Principum a Lavinio liberi. 5. Viciniam, *la proximité*. Ab theatro venit. 6. (Cum abl. personæ), ejus domum, *de la maison de*. A patre, ab amico, a nobis redit. 7. SIGNIF. per, *au moyen de*. Salus nobis a bonis allata est. 8. Post, *après*. A morte. A cœna. A prælio. 9. Pro, cum verbis: Sto, sum, dico, facio, A Senatu stat, *il est du parti du Sénat*. Hoc totum a me est, *cela est tout entier en ma faveur*. A nobis facit, *il le fait pour nous*. A reo dicit. 10. Contra, *contre*. A frigore, a sole se defendit. 11. Ex parte, *du côté de*. Ab Romanis tubæ cecinere. 12. Munus aut procurationem, *la charge ou la fonction*. A secretis. Ab epistolis Cæsari. A pedibus, *messenger*. 13. Quod attinet ad, *rapport*. A memoria bene instructus. Firmus ab equitatu. Inops ab amicis. 14. (Ponitur pro) nomine alterius, *pour, au nom de quelqu'un*. A fratre, ab republica solve.

ĀBACTUS, a, um, part. v. abigo. *Chassé, détourné*. SYN. Abductus, ablatus, dejectus, pulsus, expulsus, remotus, fugatus, actus, exactus. USUS:

Abactus grex pecorum. Caius Magistratu abactus.

ĀBĀCUS, i, m. *Buffet, crédence*. SYN. Mensa structorum, vasorum receptaculum et ad usum, et ad pompam instructum. USUS: Abacos complures ornavit argento, auroque cælato.

ĀBĀLĪĒNĀTĪO, ōnis, f. *Aliénation*. USUS: Abalienatio est ejus rei, quæ Mancipi est, aut traditio alteri nexu, aut in jure cessio.

ĀBĀLĪĒNĀTUS, a, um, part. v. abalieno. *Rejeté, abandonné*. USUS: 1. Abalienatum vectigal, *revenu abandonné*. 2. *Éloigné*. Abalienato esse animo, *être hostile*. 3. *Privé*. Abalienatus jure civium, *privé du droit de cité*.

ĀBĀLĪĒNO, as, avi, atum, are, a. *Éloigner de soi ou d'un autre*. SYN. Alieno, distraho, avertō, disjuncto, divello. )( Concilio. ADV. Celerrime, valde, vehementer. USUS: 1. Jus rei in aliquem transfero, *transporter à un autre le droit que l'on a sur une chose*. Vectigalia, agros populi vectigales, fundos, ædes abalienat. 2. TRANSL. Ad voluntates, *éloigner de soi les cœurs*. Studia hominum, judices a se, a sua causa abalienavit.

ĀBĀVUS, i, m. *Trisaïeul, ancêtre*. USUS: Jam duorum abavorum quam est illustre nomen. EPITH. Omnium sapientissimus.

ABBĀS, tis, m. *Abbé*. SYN. Cœnobiarcha, Archimandrita, Monachorum Præfectus seu Antistes, Monasterii Præsul, Cœnobii Præses seu Moderator.

ABBĀTISSA, æ, f. *Abbesse*. SYN. Antistita sacrarum Virginum, Ascetiarum præfecta, Mater Maxima, Moderatrix dicatarum Deo Virginum, Parthenonis præses, Cœnobii Antistita.

ABDĪCĀTĪO, ōnis, f. *Abdication*. USUS: Amotus abdicatione dictaturæ terror.

ABDĪCO, as, avi, atum, are, a. *Déshériter, renier, rejeter; se démettre d'une charge*. SYN. Abjicio, rejicio, depono, exuo, privo, spolio. PHRAS. Abdica te honoribus; missos fac honores, *laisse là les honneurs*. Foro te subtrahe. Curia et honoribus multam vel longam salutem dicito. De provincia decede. Imperium depono. Magistratu abito, tutela, patrocinio, annonariæ rei procuratione te abdicatione. De foro discede. Provinciam successoribus trade, concede. Civilibus abscede muneribus. A forensi strepitu te remove. Nuntium forensibus curis remitte. Delega provinciæ procurationem alteri. USUS: 1. Abdicare filium, generum, *repousser*,

*déshériter*. 2. Magistratum ponere, *se défaire d'une charge, abdiquer*. Præturam, consulatum, *vel* se Prætura abdicare.

ABDĪCO, is, xi, ictum, icere, a. *Rejeter*. Augurale est verbum. )( Addicere. USUS: Aves abdixere tres partes vineæ, *les augures interdirent trois portions d'une vigne*.

ABDĪTUS, a, um, part. v. abdo. *Caché*. SYN. Latens, latitans, opacus, latebrosus, obscurus, secretus, arcanus. ADV. Penitus, penitissime, prorsus, plane. PHRAS. Locus abditus, ab arbitris liber, *lieu sans témoins*, remotus. Res abstrusa et a natura involuta; res magnis circumfusa tenebris. USUS: Abditi ac penetrales foci. Auri venæ penitus abditæ. Homo hic sensus, consilia, voluntates abditas gerit et retrusas, *cacher ses sentiments, ses desseins, ses projets*.

ABDO, is, idi, itum, ere, a. *Cacher*. SYN. Occulo, occulto, condo, abscondo, recondo, abstrudo, retrudo, tego, obtego, contego, velo, involvo, operio, celo. )( Pervulgo palam. PHRAS. Abdo me, *je me cache*. Conjicio me in latebram. In occulto me contineo. Committo me latebris. Conspectum fugio. USUS: Abdere se ex conspectu. Abdere se rus, in bibliothecam, in litteras, *se plonger dans l'étude*. Abdere se in scalarum tenebras *vel* tenebris, in scholarum pulveres. Abdere gladium sub vestem. Arte quadam stultitiam abdere, *dissimuler sa folie*. Cf. [Abscondo](#), [Tego](#).

ABDŌMĒN, ĩnis, n. *Ventre*. SYN. Venter. EPITH. Turgens, insaturabile, inexpletum, obesum, unctum, pingue. USUS: Homo abdomini natus, *gourmand*. Abdomini inservire, indulgere, operam dare. Cf. [Pinguis](#).

ABDŪCO, is, xi, ctum, ere, a. *Emmener*. SYN. Amoveo, removeo, aufero, avertō, abigo, tollo, abstraho. )( Adduco. ADV. Caute. USUS: Servum ab hero, discipulos a Præceptore, a Mario legiones, hominem a foro, rus, in latomias per vim abducere. Clavem de sera abducere, *enlever une clé*. 2. TRANSL. Ad intelligendi vim, *concernant l'intelligence*. Aciem mentis a consuetudine oculorum abducere, *juger d'après l'intelligence, non d'après les yeux*. Cognitionem a doloris sensu: animum a cognitione, commentatione, litteraria contentione, etc. abducere, *se reposer d'une étude*. 3. Ad voluntatis studia, *concernant la volonté*. Dabo operam, ut miserum a vitio, licentia, libidine, ira, turpi quæstu abducam, *éloigner du vice*. Respira, animum a molestiis, angoribus, sollicitudine, curis, negotiis, amicum ex acie (judiciis ac foro) abducito. Multos avaritia a fide, ab officio, a vero et

honesto ad nequitiam etc. abduxit. Cave, ne fallaciis a veritate abducaris, abstraharis, avertaris, avoceris, abripiaris.

ĀBĒŌ, is, ivi *vel* abii, ĭtum, ire, n. *S'en aller*. SYN. Discedo, recedo, excedo, concedo, exeo, migro, egredior, proficiscor, facesso. )( Adeo, accedo, maneo. ADV. Longe, longius, parumper, plane, intra, peregre, obviam, isthuc, hinc, illinc, isthinc, inde ab *vel* ex oculis. PHRAS. 1. Ex Italia non abibo, *je ne quitterai pas l'Italie*. Non recedam, nec latum quidem digitum discedam. Ex Italia nulla ratione neque pelli, neque amoveri potero. Nunquam inde me commovebo. Pedem ex Italia non egrediar: nusquam hinc vestigium movebo. Pedem ex Italia non efferam. 2. Absiste loco, *retirez-vous, allez-vous en*. Aufer te hinc, facesse loco, age te hinc longius; amove, amolire, subduc te istis ex aedibus, apage te cum isto tuo socio. USUS: 1. Ex urbe, ad mercaturam, e medio abire. Viam abire. Animus est in discessu, *je veux partir*. 2. TRANSL. Negotium imperfectum relinquere, *mettre fin à une chose, la laisser inachevée*. Ab inceptis, ab emptione, actione, petitione abiit. 3. Ad tristia, (cum desinunt), *s'éloigner, s'écouler, passer*. Nausea, pestilentia, timor, morbus sero demum abiit. 4. Ad læta, (cum desinunt): Spes victis, animi quies, memoria rei abiit; Salus exulatum abiit. Abierunt laudes meæ. Abit somnus, voluptas fluit, effluit, prona avolat. 5. Ad tempus. Abiit dies unus, alter; abit hora, annus, ætas. 6. Ad mutationem animi morumque, *changer d'avis, quitter une idée*. Turpe est abire ad vulgi opinionem, ad peregrinos mores, ad sententiam alienam. A sensibus, ab homine (ab omni humanitate) abiit. A proposito sermone longius abimus. Mos vetus in desuetudinem; beneficia in oblivionem abiere. Quid ad has ineptias abis? In quantos sumptus abeunt vectigalia. 7. Ad pœnam. Non tibi abibit sic, *la chose ne se passera pas ainsi*. 8. Ad imprecandum, *imprécation*. Abi in malam rem, crucem, pestem, cruciatum, ad corvos. 9. Ad mortem, *mourir*. Vita abire, ad deos abire. 10. Ad incrementum rei, *s'accroître*. Oppidum in urbem abiit. Cf. [Discedo](#), [Muto](#).

ĀBERCĒŌ, es, ui, itum, ēre, a. *Éloigner, chasser*. \* SYN. Arceo, prohibeo. USUS: Domo conjugem abercet.

ĀBERRĀTĪŌ, ōnis, f. *Éloignement*. SYN. Digressio a recta via. EPITH. Liberalissima, dignissima. USUS: TRANSL. Avocamentum a dolore, *diversion à la douleur*. Aberratio a molestiis, doloribus erudito homini quærenda est.

ĀBERRO, as, avi, atum, are, n. *S'égarer*. SYN. Deflecto, devio, erro, deerro, vagor, recedo, declino de via deducor a via. ADV. Ab, de, ad, longius, unde. USUS: 1. Ab recta via per errorem deflecto. 2. TRANSL. A fine proposito, *s'écarter de la fin proposée*. Consilia tua a regula, et præscriptione vitæ, a communi utilitate, a proposito longissime aberrant. Aberrat oratio, cum extra fertur. 3. In errore mentis, *se tromper*. Conjectura, verbo aberravi. 4. Discrepo, *être différent*. Imago ab exemplari; filii vultus a matre, orationes a se aberrant. 5. Declino a mœrore, *se distraire*. Scribendis epistolis, amicorum sermonibus aberro a miseriis. Cf. [Erro](#).

ĀBHINC, *De cet endroit, de ce moment*. accus. et ablat. junctum refertur ad tempus præteritum; non item futurum. SYN. Ex, ab hac die; biduo ante. USUS: Annos abhinc, *vel* anni amplius viginti.

ĀBHORRĒO, es, ui, ere, a. et n. *Avoir en horreur*. SYN. Detestor, abominor, aspernor, exhorreo, religioni habeo, aversor. PHRAS. Abhorreo ab hoc, *j'ai cette chose en aversion*. ADV. Longe, longissime, multum, plane, plurimum, prorsus, valde, vehementer. Refugit animus, atque reformidat. Aspernatur animus ac respuit: specie calamitatis perturbor. Hominem ut pestem aliquam fugio. Odio feror incredibili in hominem scelestissimum. Abhorret animus, auris, studium ac voluntas a nefaria societate. Animo, si quisquam alius, alieno sum ab his consiliis, et averso. USUS: 1. Abhorret animus a nuptiis, litterarum studiis, forensi strepitu, *j'ai en horreur*. 2. Repugno, alienus sum, *répugner*. Abhorret hoc facinus ab optimi viri moribus, constantia, gravitate. Dictum hoc a veritate, ab hominum sensu, ac fide abhorret Doctrina hæc a vulgi auribus, ab opinione generis humani admodum abhorret. Abhorret oratio tua aurium comprobatione. Cf. [Dissimilis](#), [Alienus](#).

ĀBIĒGNUS *vel* Ābiegnus, a, um, *De sapin*. USUS: Abiegnæ trabes.

ĀBIĒS, ětis *vel* ĀBIĒS, ětis, f. *Sapin*. SYN. Alpina et procerior arbor. EPITH. Crispa.

ĀBĪGO, is, ěgi, actum, igere, a. *Chasser*. SYN. Expello, pello, depello, ejicio, ago, exigo, amoveo, fugo. USUS: Pecudes furto et latrocinio abigere, *voler des troupeaux*. Abigere muscas, delatores ab ædibus, anseres a *vel* ex frumento. Abigere partum medicamentis, *procurer l'avortement*. TRANSL. Membris lassitudinem, animo molestias vini haustu abigere, *noyer dans le vin la fatigue du corps et les ennuis de la vie*.

ĀBĪTĪŌ, ōnis, f. *Congé, départ*. \* SYN. Abitus. USUS: Propter te hæc abitio evenit.

ĀBĪTŪS, ūs, m. *Départ*. SYN. Discessus, excessus, recessus, profectio, abitio, migratio. USUS: Post abitum importunissimæ pestis.

ABJECTĒ, *D'une manière basse*. SYN. Contemptim, abjecto animo. USUS: Nec abjecte, nec sine aliqua dignitate casum illum tulit.

ABJECTĪŌ, ōnis, f. *Abattement*. SYN. Rejectio, dejectio animi, defectio, et pæne desperatio, nimia trepidatio, debilitatio. Animi debilitas, remissio, ac solutio, languor, imbecillitas.

ABJECTUS, a, um, part. v. abjicio. *Abattu, abject, vil*. SYN. Desertus, contemptus, neglectus, despectus, spretus, vilis, humilis. )( Se efferens. ADV. Omnino, plane. PHRAS. Abjecto es animo, *vous avez l'âme abattue, découragée*. Animo sane es afflicto, fracto, humili, demisso, perculso metu, molli, enervato, languido. Terreum quiddam in te est, et molle, quod ægritudine quasi tempestate quatitur. Submissum, effeminatum, fractum geris animum. Cavendum tibi foret, ut ne quid timide, ne quid ignave, ne quid serviliter muliebriterque facias, at tu animo es perculso et abjecto. Pusillus ille tuus animus, fractus et dissipatus; debilitas, abjectio, timiditas humilis tui animi palam est omnibus. Quam nihil in te virtutis, nihil animi, nihil nervorum insit omnes vident. Ut te animo demittas, ut frangaris malis, ut animo consterneris, quovis incommodo perturberis, neminem latet. Nota est mœstæ, et abjectæ indolis tuæ inertia. Fractum, nescio quid, pusillum, ac ipsa malevolentia jejunum in te est. Fabula jamdudum vulgi est animi illa tui remissio ac solutio. Angustiæ pectoris tui et egestas animi parvi, languentis ac debilitati in omnium ore ac sermone sunt, *tout le monde parle de votre pusillanimité*. Cf. [Vilis](#), [Humilis](#). USUS: Causam tuam abjectam excitavi. Oratio abjecta. Dii ad sensus, moresque nostros abjecti. Oratio humilis et abjecta. )( Alta et exaggerata.

ABJĪCĪŌ, is, jēci, jectum, ere, a. *Rejeter*. SYN. Depono, rejicio, relinquo, contemno, sperno, aspernor, despicio, negligo, respuo cum contemptu fere ac desperatione. ADV. Libenter, negligenter, prorsus. USUS: 1. Abjicere se humi, ad pedes Principis, *se jeter à terre, aux genoux de l'empereur*. Abjicere insigne regium de capite; in mare se abjicere. 2. TRANSL. Abrumpo cœpta, *renoncer à ses projets*. Consilium profectionis, ædificationem, voluntatem discendi, omnem de republica curam sibi abjiciendam putavit.



3. Animi vitia, aut virtutes exuo, *devenir vertueux, vicieux*. Nunc demum socordiam veterem, superbiam, timorem etc. abjicito. Ecquid spem, honestæ gloriæ studium, ingenii famam, hastam, teipsum, humanitatem omnem turpiter abjicis. Cf. [Contemno](#), [Relinquo](#).

ABJŪDĪCO, as, avi, atum, are, a. *Enlever par un jugement*. SYN. Judicio aliquid alteri, aut ab altero aufero. )( Adjudico. USUS: Agros, causam, fundum Prætor Caio abjudicavit. Cf. [Judicium](#).

ABJUNGO, is, nxi, nctum, ere, a. *Séparer*. USUS: Lacrymas non teneo, cum a me abjungaris, *je ne fais que pleurer, depuis que vous êtes loin de moi*. Abjuxit se ab illa factione. Cf. [Discedo](#).

ABJŪRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Nier avec un faux serment*. SYN. Nego, pernego, abnuo, inficior jurejurando. USUS: Creditum, depositum, pecuniam abjurare, *nier une dette, un dépôt*. Cf. [Ejuro](#), [Abnego](#).

ABLĒGĀTĪO, ōnis, f. *Action d'envoyer*. \* USUS: Ablegatione juventutis ad bellum, urbs levanda videbatur.

ABLĒGO, as, avi, atum, are, a. *Envoyer, reléguer, bannir*. SYN. Amando, ejicio, pello, expello, dimitto, amitto, amoveo. ADV. Aliquo, alio, foras. USUS: Odiosum hominem rus, in villam ablegavi. Consilium dimittit et ablegat. Hoc a fratris adventu me ablegat, *cette circonstance m'empêche d'assister à l'arrivée de mon frère*. Cf. [Pello](#).

ABLĪGŪRĪO, is, ivi, ĩtum, ire, a. *Lécher*. SYN. Ligurio, voro, helluor. TRANSL. Patria bona abligurire, *dévorer son patrimoine*. Cf. [Vorax](#), [Patrimonium](#).

ABLŪDO, is, lusi, lusum, ere, n. *Différer*. SYN. Differo, discrepo, absum, abhorreo, dissimilis sum. ADV. Multum, non multum. USUS: Hæc imago a te non multum abludit, *ce portrait te ressemble assez*. Cf. [Discrepo](#), [Dissimilis](#), [Abhorreo](#).

ABLŪO, is, lui, lŭtum, ere, a. *Laver*. SYN. Lavo, purgo, eluo, rigo, expio, abstergo. USUS: 1. Quin tu maculas, sordes eluis? 2. Corrigo, *effacer*. Superioris vitæ maculas egregiis factis abluit. Perturbatio animi placatione abluitur.

ABNĒGO, as, avi, atum, are, a. *Renier*. SYN. Nego, pernego, abnuo, retracto, renuo, recuso. PHRAS. Abnegare Deum ac fidem, *apostasier*. A vera



Religione desciscere. Religionem omnem fidemque ejurare. A DEO et fide discedere, deficere. DEO fidem, venerationem cultumque renunciare. Ejurare quicquid sacrum, sanctumque est. Sacrorum, religionumque omnium vincula abrumpere. Religioni DEO que nuntium remittere. USUS: Abnegare depositum, pecuniam, *nier un dépôt, une dette*.

ABNORMIS, e, gen. com. *Qui n'est pas dans la règle*. SYN. Vastus, immanis, enormis.

ABNŪO, is, ui, ūtum, ere, a. *Refuser*. SYN. Renuo, recuso, nego. )( Annuo, aio, concedo. USUS: Jussa abnuuit miles, *le soldat refuse d'obéir*. Cognomen Bruti non abnuuit. Nullum facinus abnuere solet. Tua erga me voluntas nihil unquam studio meo abnuuit, *vous n'avez jamais rien refusé à mes désirs*.

ĀBŎLĒO, es, evi, ĭtum, ere, a. *Détruire, faire disparaître*, SYN. Antiquo, rescindo, tollo, deleo, exstinguo, oblittero. PHRAS. Sylla, Senatus Consulta, tabulas abolevit, *Sylla fit disparaître les actes publics et les décrets du sénat*. Legum sanctissimarum memoriam obscuravit. Imperia solo æquavit. Religiones dissolvit. Auspicia emovit, ac delevit. Senatus auctoritatem sustulit ac peremit. USUS: 1. Aquis aut igne abolere, *détruire par l'eau ou le feu*. Homo perditus magistratum civibus, senatui libertatem, vires Reipublicæ, ac leges abolevit; conscientiam tamen generis humani, et infamiam sempiternam abolere non poterit. Crimina, et nomina reorum abolevit. *Faire disparaître le crime et le nom des coupables*. 2. TRANSL. Ad animi affectus: Tempus iram, dolorem etc. abolet. *Le temps affaiblit la colère, la douleur*. Cf. [Abrogo](#).

ĀBŎLESCO, is, evi, ere, n. *Être détruit, périr insensiblement*. SYN. Antiquor, rescindor, obsolesco, tollor, deleor, decresco. USUS: Memoria rei prope jam aboleverat, *le souvenir de cet événement était à peu près effacé*. Constituta olim pœna penitus abolevit, *le châtement que l'on appliquait autrefois est tout à fait tombé en désuétude*.

ĀBŎLĪTUS, a, um, part. v. aboleo. *Détruit, tombé en désuétude*. SYN. Antiquatus, obsoletus, abrogatus. PHRAS. Mos abolitus est, *la coutume est tombée en désuétude*. Sublatus ac sepultus est; obsolevit; consenuit; sepultus ac situ obsitus; summotus e republica; oblitteratus; situ ac senio emortuus est. USUS: Mores abolitos unus retinet. Libros, accusationes, leges

abolitas protrahit. Ædes deûm igni abolitas instaurare, *rebâtir les temples des dieux détruits par l'incendie*.

ĀBŌMĪNANDUS, a, um, *Abominable, exécration*. SYN. Detestabilis, detestandus, execrabilis, execrandus, horrendus, detestatione dignus. USUS: Infelicitas abominanda.

ĀBŌMĪNOR, aris, atus sum, ari, d. *Repousser comme un mauvais présage, détester, éloigner*. SYN. Execror, detestor, fugio, horreo, abhorreo. PHRAS. Quis non abominatur civilis belli auctorem? *Qui ne haïrait le funeste auteur de la guerre civile?* Cui non improbus, execrandus, et detestabilis videatur funesti, ac conscelerati belli auctor? quis non ut consceleratum ac contaminatum aversetur? quis non dignum pronuntiet, quem dira execratione, ac furiali carmine in ejus caput composito, omnes prosequantur? ut vomicae quædam, ac carcinomata reipublicæ habendi sunt pestilentis hujusmodi belli auctores. Cf. *Horreo, Abhorreo*. USUS: Cum verbum aliquod, veluti sinistri ominis causa refugimus, *quand nous repoussons quelque parole comme étant d'un mauvais augure*. Regium insigne aut proferendum tibi est, aut (quod abominor) in te ruet. Nominata inter epulas incendia fuis aquis sub mensa abominantur, *si l'on parle d'incendie pendant le repas, on détourne le mauvais augure en répandant de l'eau sous la table*. Formulæ abominantis. O misera vitæ ratio! O rem miseram, et calamitosam! O me perditum! O me afflictum! O meam calamitosam senectutem! O rem odiosam! O factum male! Hoccine sæculum! O genera sacrilega! O hominem, caput scelestum et impium! Proh nefas! Væ ætati tuæ!

ĀBŌRĪOR, ĕris, ortus sum, iri, d. *Mourir, périr avant de naître*. USUS: Fœtus, arbores aboriuntur. Vocem aboriri videmus, *nous remarquons que la voix expire (dans le gosier)*.

ĀBORTĪO, ōnis, f. *Avortement*. SYN. Immaturi fœtus ejectio. USUS: Abortionem persuadere.

ĀBORTĪVUS, a, um, *Avorton*. SYN. Abortu natus. USUS: Fœtus abortivus.

ĀBORTŪS, ūs, m. *Avortement*. SYN. Partus intempestivus, abortio. PHRAS. Abortum procurare, *faire avorter*. Partum medicamentis abegit. Abortioni operam dedit. Fœtum abortionem perdidit. Abortum pati, *avorter*.

Abortum facere, partum immaturum, foetus abortivum edere, eniti, egerere.  
USUS: Abortum facere, pati, inferre.

ABRĀDO, is, rāsi, rāsum, ere, a. *Râcler*. SYN. Rado, corrado, tollo, aufero, subripio. ADV. Penitus. USUS: 1. Barbam, supercilia abradere, *raser*. TRANSL. Elicio, extorqueo, *enlever, extorquer*. Vidit se litium terrore nihil ab eo abradere (pecuniæ) posse.

ABRĪPIO, is, ripui, reptum, ere, a. *Emmener de force, arracher*. SYN. Rapio, surripio, eripio, abstraho, tollo, aufero. USUS: 1. Procul a terra tempestate abreptus est, *la tempête l'enleva loin de la terre*. In vincula, ad quaestionem abripi jussus est. Filius a complexu matris, senator a complexu reipublicæ, Epaminondas ex ipso victoriae complexu abreptus est. A conjuge, liberis, aris, focusque abripi. 2. TRANSL. Ad vehementes animi affectus, *par métaph. quand il s'agit de mouvements violents de l'âme: emporter, enlever*. Quasi æstus quidam ingenni, iracundiæ, doloris eum in altum abripuit. Cf. [Aufero](#), [Fur](#).

ABRŌDO, is, rosi, rosum, ere, a. *Ronger*. SYN. Rodo, corrodo, exedo, dentibus abscindo.

ABRŌGĀTĪO, ōnis, f. *Abrogation, annulation*. USUS: Lex septa difficultate abrogationis, *loi qu'on ne peut que difficilement abroger*.

ABRŌGO, as, avi, atum, are, a. *Abroger*. SYN. Rescindo, dissolvo, aboleo, antiquo, adimo, aufero, minuo, interdico, refigo, ab dico, consensu publico irritum facio, tollo, oblittero. )( Rogare legem. ADV. Æqualiter. PHRAS. Abrogare leges, *abroger une loi*. Solvere, extinguere, evertere; legum severitatem amputare, circumcidere, edicta revocare, rescindere, abolere. 2. Abrogare falsorum deorum cultum, *détruire le culte des faux dieux*. Superstitiosum inanium deorum cultum emovere; demoliri fana; aras sacrilegis religionibus contaminatas diruere, excindere; discutere nefandos coetus; impia simulacra cum omni sacrificiorum apparatu obterere. 3. Abrogare imperium, magistratum, *enlever le commandement*. Extorquere hominibus ambitiosis diuturnum regnum; magistratus solo æquare; reges tollere; regiam potestatem dissolvere; extinguere, delere senatus auctoritatem; movere magistratu; sacerdotium auferre. USUS: 1. Potestatem, jurisdictionem abrogare. 2. Legem, plebiscitum suffragiis, comitiis abrogare. 3. Fidem homini abrogare, *ôter à quelqu'un le crédit*. Cf. [Aboleo](#).

ABRUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. *Détacher violemment*. SYN. Rumpo, avello, abscindo; *item*: libero. ADV. EX. PHRAS. Abrumpo sermonem, *interrompre un discours*. Sermonem, deliberationem incidit. Colloquium casus diremit. Segregemus sermonem, sermonis reliquum præcidere præstat, et amputare. USUS: 1. Abrumpere vincula, cornua ex acie. 2. Abrumpere se ab homine, latrocinio, *se détacher de*. 3. Abrumpere rem inchoatam, otium, consilium, *interrompre*. 4. Venas sibi, vitam, lucem invisam desperatione sibi abrumpere, *s'ouvrir les veines, mettre fin à ses jours*. 5. TRANSL. Ad animi affect, *renoncer à*. Spem, metum, medios amores, dissimulationem, fas omne, patientiam abrumpere.

ABRUPTIO, ōnis, f. *Rupture*. USUS: Abruptio corrigiæ. Illa, quam scribis abruptio non placet.

ABRUPTUS, a, um, part. v. abrumpo. *Rompu*. SYN. Disruptus, confractus, præruptus. USUS: 1. Vallis in ingentem altitudinem abrupta, *vallée abrupte, d'un accès difficile*. Loca abrupta et ob id invia, quod descensum non habeant. 2. Ad hominem præfervidum, *homme inabordable, brusque*. Homo ingenii est præcipitis, et abrupti; contumaciæ abruptæ. 3. Ad res impetu quodam effusas, aut inopinatas. Orationis genere, initio, dictis, querelis abruptis utitur, *style coupé, haché*. Gavisus sum abrupto lucro, *gain inattendu*. Cf. [Abscissus](#).

ABS RĒ, cum negat. *Il n'est pas inutile*. \* SYN. Non est alienum te interesse.

ABSCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *S'éloigner de*. SYN. Recedo, discedo, abeo. )( Accedo. ADV. A, ab, de, procul, hinc, illinc, inde, retro, hac, aliquo, e. USUS: E conspectu, a Republica ne vestigium quidem abscessit, *ne pas mettre le pied hors de*. Sol, somnus abscedit. Incepto abscedendum. Humor noxius in apostema abscessit. Cf. [Abjungo](#), [Discedo](#).

ABSCCESSIO, ōnis, f. *Départ*. SYN. Abscessus, discessus.

ABSCCESSUS, ūs, m. *Départ*. SYN. Recessus. EPITH. Longinquus. USUS: Longinquo solis abscessu, *distance considérable du soleil*.

ABSCINDO, is, scīdi, scissum, ere, a. *Séparer*. SYN. Scindo, discindo, rescindo, seco, reseco, amputo, lacero, separo. ADV. A, ab. USUS: 1. Caput cervicibus abscindere, *couper*. 2. TRANSL., querelas, opera, etc. abscindere,

*interrompre*. Abscindere sibi omnium rerum respectum, præterquam victoriæ, *n'avoir souci que de la victoire*.

ABSCISSUS, a, um, part. v. abscindo. *Séparé*. SYN. Abruptus, præruptus, præcisus. USUS: 1. Aditus ad arcem abscissus, et præruptus, *chemin escarpé*. Italiæ latus Sicilia; insulæ a continenti abscissæ, *îles détachées du continent*. 2. TRANSL. Ad res perditas: Res et spes abscissæ. Genus castigationis abscissum, durum et asperum, *châtiment rigoureux*. Oratio aspera et abscissa, *style dur et haché*.

ABSCONDĪTĒ, adv. *En secret*. SYN. Occulte, clam. USUS: De voluptate nec acutissime, nec abscondite disserit.

ABSCONDĪTUS, a, um, part. v. abscondo, *Caché*. SYN. Abditus, reconditus, abstrusus. USUS: Absconditæ insidiæ, jus Pontificium absconditum, obscurum.

ABSCONDO, is, di, dītum, ere, a. *Cacher*. SYN. Occulto, celo, abdo, abstrudo, opprimo, condo. )( Aperio, resero, recludo, emineo, appareo. PHRAS. Abscondit se, *il se cache*. Ut cochlea se contegit, et retentat se tacitus. In latebras se abdit. Occultat et continet se domi. Nescio, quo latibulo se tegit. Ex conspectu se abdit, proripit. Oculis se subducit, subtrahit. Publico abstinet. Lucem vitat. Tenebris se involvit. E conspectu se aufert; ab oculis removet. 2. Consilia sua abscondit, *il cache ses desseins*. Clausa habet consilia, voluntate est abdita et retrusa. Naturam suam tegit, et quasi quibusdam velis obtendit. Velat ingeniosa dissimulatione consilia sua, tegit, premit, celat, in latebris probe sita habet. Arte quadam cupiditatem suam, et mira simulatione occultat. Cf. [Abdo](#), [Occulto](#), [Tego](#), [Clam](#).

ABSENS, tis, gen. omn. *Absent*. SYN. Remotus, non præsens. USUS: Absentis desiderium epistolis leniamus. Absente altero secundum præsentem judicatum. Nulla absentis ratio est habita.

ABSENTĪA, æ, f. *Absence*. EPITH. Levior, longa, brevis, dura, mœsta, tristis. PHRAS. Absentiam moleste fero, *je supporte difficilement votre absence*. Desiderium tui non fero. Acre mihi desiderium movet, commovet absentia tua. Magnum relinquis tui desiderium. Ipsa absentia desiderium accendit videndi tui. Omnis mihi mora te absente longa est et molesta. Dum præsentia careo, dum conspectu tuo non fruor, dies mihi annus videtur.

USUS: Vereor, ne absentia mea levior sit apud te, *je crains que mon éloignement ne vous semble facile à supporter*.

ABSĪLĪO, īs, ii, ire, n. *Fuir en sautant*. SYN. Saltu alicunde recedo.

ABSĪMĪLIS, e, com. *Différent*, (adhibetur sæpius cum negat, non, haud, nec, neque et dat). SYN. Dissimilis, dispar, impar. USUS: Non absimilis Tiberio, *il ne différait pas de Tibère*. Cf. [Dissimilis](#), [Discrepo](#).

ABSISTO, is, stiti, ere, n. *S'éloigner*. SYN. Discedo, abscedo, abeo, cesso, desino, desisto. USUS: 1. Absistere a sole, *s'éloigner du soleil*. 2. TRANSL. Ab incepto desisto, *renoncer à une entreprise*. Absistere bello, pugna, furore, actione, obsidendo, peccando. Cf. [Desino](#), [Desisto](#).

ABSOLVO, is, solvi, sōlūtum, ere, a. *Finir, terminer, acquitter; absoudre*. SYN. Perficio, conficio, perago, transigo, finem impono, ad exitum perduco: *item*: libero. ADV. Aperte, bene, copiose, honeste, honestissime, perfecte, plane. PHRAS. 1. Opus nondum absolvisti, *vous n'avez pas encore fini l'ouvrage que vous aviez commencé*. Præclare inchoatis tuis summa, extrema manus nondum accessit. Consilia tua et instituta nondum ad exitum adducta sunt; pervenerunt; exitum nondum habent; attigere; longius adhuc absunt ab exitu. Nondum confectum, exactum opus est. Nondum ad calcem operis decursum, perventum est. 2. Res brevi absolvetur, *ce sera bientôt fait*. Res in exitu est; in extrema operis parte ac conclusione est; a perfectione operis non longe, non multum abest; propediem metam attinget; exitum habebit; ad exitum provehetur; ad fastigium perducetur. Operis molitioni brevi tempore summa manus admovebitur, adjicietur, imponetur. Jam calcem operis video; lineas admoveri sentio. In eo sum, ut operi colophonem addam, coronidem, fastigium imponam. 3. Absolvamus negotium, *finissons cette affaire*. Negotio tandem modum finemque faciamus, statuamus, constituamus. Extrema tandem rei persequamur. Finem inveniat tandem suum laboriosi operis institutum; supremam manum exspectet. 4. Bellum nondum absolutum est, *la guerre n'est pas encore terminée*. Bellum hoc affectum est, (prope confectum) nondum confectum est; magna ex parte profligatum, nondum sublatum est. Nondum bello defuncti sumus. Nondum ad exitum belli ventum est. Belli reliquiae adhuc persequendae sunt. Belli extrema sunt delenda. 5. Annus absolvetur brevi, *l'année touche à son terme*. Annus in exitu est. Annus præcipitat. Cf. [Perficio](#), [Finis](#). USUS: 1. Perficio, *finir*.



Opus, pensum absolvo. 2. Libero, solvo. Fidem absolvere, solvere, liberare, *dégager sa foi*. 3. Judicio vinco. Injuriarum, affectati regni suspitione multis, ac non dubiis judicium sententiis absolutus est, *être absous*. 4. Abire cupientem dimitto. Absolve me tandem, ne me ultra morare, *laisse-moi partir, ne me retarde pas plus longtemps*. 5. Contineo, *contenir, comprendre*. Honestas omnis quatuor partibus absolvitur. 6. (In rebus Sacris, a peccatis, et Ecclesiæ pœnis absolvere), *absoudre des péchés et des peines ecclésiastiques*. Exsolvere criminum vinculis. Constrictos scelerum vinculis animos potestate divinitus collata relaxare. Expiare noxis, culpa confitentes reos. Admissa superioris vitæ crimina pro tribunali sacro donare, Ecclesiæ communioni restituere, *faire rentrer dans la communion des fidèles*. Pacem Ecclesiasticam reddere; Ecclesiæ reconciliare.

ABSÖLŪTĒ, adv. *Parfaitement, complètement*. USUS: Perfecte atque absolute beatus.

ABSÖLŪTĪO, ōnis, f. *Perfection, plénitude*. SYN. Perfectio. EPITH. Perfecta, constans. USUS: 1. Ad hujus absolutionem operis multa desunt, *bien des qualités manquent à cet ouvrage pour qu'il soit parfait*. 2. In judicio. *Acquittement*. Ego mea oratione absolutionem tibi confeci, *mon discours vous a valu un acquittement*. Cf. [Absolvo](#).

ABSÖLŪTUS, a, um, part. v. absolvo, *Accompli, absous d'une accusation*. SYN. Perfectus, peractus: liber judicio, dimissus. ADV. Perfecte, plane. PHRAS. Absolutus est a iudicibus, *les juges l'ont absous*. Judicio liberatus, absolutus, erutus; supplicio exemptus est. Judicium sententiis insons, expers culpæ iudicatus, pronuntiatus, declaratus est. Judicio evasit, elapsus est. Senatorum urna, sententia absolutionem consecutus, adeptus est. Sententia de homine lata est ea, quæ insontem, neque culpæ affinem, nullo constrictum, adstrictum, contaminatum, aspersum scelere declaravit. USUS: 1. Culpa, crimine absolutus, *absous d'une faute, d'un crime*. 2. Orator omnibus numeris absolutus, *orateur parfait sous tous les rapports*.

ABSÖNUS, a, um, *Discordant*. SYN. Dissonus, male consonus, non consonans, repugnans, male conveniens, discors, discrepans. USUS: 1. Vox absona, voce absonus. 2. TRANSL. Absoni fortunis motus; dicta fidei absona; absoni mores et inconditi, *mœurs déréglées et qui ne répondent pas à la condition*. Cf. [Inconveniens](#).

ABSORBĒO, es, bui *vel* sorpsi, sorptum, ere, a. *Avaler entièrement; ruiner.* SYN. Sorbeo, haurio, exhaurio, devoro, rapio, absumo, abligurio. USUS: Vide, ne te aut consuetudinis, aut gloriæ quidam æstus absorbeat, *prenez garde que la force de l'habitude ou l'ivresse de la gloire ne vous perde.* Quæ charybdis tam vorax, quæ tot res tam cito absorbere potuisset? *Quel est ce gouffre si profond qui en si peu de temps a pu absorber tant de richesses?* Cf. [Haurio](#), [Abligurio](#).

ABSQUĒ, cum ablat. *Sans.* SYN. Sine. USUS: Absque eo esset, recte mihi vidissem, *n'était cette seule chose, sans cette malheureuse circonstance, comme je serais heureux de tout point.* Absque te foret, alia fortuna uter, *sans toi, je serais plus heureux.*

ABSTĒMĪUS, a, um, *Qui s'abstient de vin.* USUS: Vini abstemius, abstinens. Mulieres Romæ ætatem abstemiæ egerunt. Prandium abstemium. Cf. [Bibo](#).

ABSTERGĒO, es, tersi, tersum, ere, a. *Essuyer.* SYN. Tergo, detergo, purgo, deleo, ADV. Plane. USUS: 1. Frontem abstergere; frontem linteo effingere, 2. TRANSL. Sedo, tempero, fugo, *enlever, faire disparaître.* Epistola tua mihi metum omnem et luctum abstersit. Senectutis molestias, fastidia, ægritudinem blanda amicorum consuetudine abstergito.

ABSTERRĒO, ēs, ui, ĭtum, ēre, a. *Éloigner par la crainte.* SYN. Terreo, deterreo arceo, prohibeo; terrorem incutio. PHRAS. Non absterrebis me a consilio, *vous ne me détournerez pas de mes desseins.* Minæ tuæ neutiquam a cœpto consilio me depellent, avocabunt. Minis tuis nihil moveor. Ad terrorem istum facile invictus ero. Terror iste minarum tuarum animum nequaquam franget, debilitabit. USUS: Absterrere a se supplicem. Cf. [Terreo](#), [Prohibeo](#).

ABSTĪNENS, tis, part. v. abstineo, *Qui s'abstient de, sobre.* SYN. Temperans, sobrius, moderatus, parcus, suo contentus, continens, modestus. ADV. Mirifice. USUS: Non manus duntaxat, sed et oculos abstinentes habet, *il commande non seulement à ses mains, mais à ses yeux.* Cf. [Sobrius](#), [Jejunus](#).

ABSTĪNENTĪA, æ, f. *Modération, abstinence.* SYN. Modestia, continentia, parcus victus, modicus cibus, sobrietas. DIFFER. Per abstinentiam cohibemus nos ab alienis, per continentiam a voluptatibus.



EPITH. Admirabilis, incredibilis, provincialis, summa, parca, sana, longa, sancta, dura. USUS: 1. Nulla re Prætorfacilius Provincialium benevolentiam colligit, quam abstinencia et continentia, *simplicité et désintéressement*. 2. Vini, ciborumque abstinencia febris mitigatur, *calmer la fièvre par la diète*. Cf. [Abstineo](#), [Diæta](#), [Sobrius](#).

ABSTĪNĒO, ēs, ui, tentum, ere, n. et a. *S'abstenir de*. SYN. Prohibeo, tempero, contineo. ADV. Facile, vix. PHRAS. 1. Abstinit ab injuria, *il évite toute injustice*. Ab injuria et maleficio temperavit, se prohibuit. A cædibus et injuriis parcendum sibi duxit. Iram tenuit; manus ab injuria abstinit. Iram in potestate habuit, animumque a vindictæ dulcedine abduxit. 2. a. Abstinet multo cibo, *il se prive beaucoup de nourriture*. Multi cibi non est. Cibo utitur tenui. De cibi, potionisque mensura multum quotidie detrahit, minuit. Frugaliter ac parce vivit. Minime edax est. Arcte contentequæ, sobrie, continenter; severe minimeque molliter ac delicate vivit. In cibi potionisque modo egregie sibi imperat, moderatur. Abdicat a se lautitias omnes; privat se multis suavitatibus cœnarum. Tenuissimo victu contentus est. Cibi, potionisque in eo est intra naturale desiderium usus. Continentiam in victu mirabilem tenet. Non modo delicias, sed et necessaria vitæ valetudinisque fomenta mira frugalitate restringit, finit, definit. In victu summam moderationem adhibet. Cibi potusque ratio parcissima illi est, et a sumptuosis cœnarum apparatus remotissima. Cum in omni vita, tum in curando maxime corpore summa moderatione utitur. Cf. [Sobrius](#), [Diæta](#). USUS: 1. n. A vitio se aut alios coercere, *éloigner les autres du vice ou se l'interdire à soi-même*. De maledictis, a culpa; mentem a scelere; manus ab alienis pecuniis; sermonem de re abstinere. 2. a. Arcere, prohibere, *tenir éloigné, écarté*. Ægrum cibo; populum ab hæreditate abstinere. Vim et bellum a finibus; vim ab inimico et manus; ignem ab ædibus abstinere. 3. Pugna, bello, publico, urbe, mari abstinere, *éviter la mer*. 4. Sermonem abstinere de civium discordiis, *ne pas parler de désordres civils*.

ABSTRACTUS, a, um, part. v. abstraho. *Tiré de, séparé, entraîné*. SYN. Avulsus, disjunctus, abductus. PHRAS. Abstractus a sensibus animus est, *l'âme s'est isolée des sens*. Abstractus a corpore animus, divinoque instinctu concitatus; abductus a consuetudine sensuum. Vis animi sejuncta a corporis sensibus. Animus ex cœlestibus suspensus. Animus spreto corporis vinculo evolat ac excurrit foras. Expulsum repente sensibus oblata cœlestium species rapit, tenet. Quidam tanquam secessus mentis a corpore

factus est. Mens a sensu corporis quasi emota, ac alienata est; divino impetu instincta et concitata; stupore ac silentio in contemplatione cœlestium defixa; a corporis sensu avocata. Cf. [Separo](#). USUS: A conjuge abstractus, ac liberis. Abstractus a ratione sensus.

ABSTRĀHO, is, traxi, tractum, ere, a. *Séparer violemment*. SYN. Abripio, avello, avoco, abduco, removeo, dimoveo, divello. ADV. A, ab, de, e, ad, valde. PHRAS. (Barbara et vulg). Abstrahendo ab impietate hominis, imperitissimus certe est. Si impietatem etiam subtraxeris, semoveris; semota ea ratione; detracto, quod impius, rudis tamen est et imperitus, *outré son impiété, cet homme est un type de sottise et de grossièreté*. USUS: 1. Ab omni me sollicitudine, a rebus gerendis, e conspectu aliorum abstraham, *s'affranchir*. 2. Civitatem a moribus inquinatis, a servitute abstraxit, *purger*. 3. Incensos animos a certamine, a vincendi cupiditate abstraxit, avocavit, *arracher, détourner*.

ABSTRINGO, is, nxi, ictum, ere, a. *desserrer*. )( Stringo. USUS: Nodum abstringere, *dénouer*.

ABSTRŪDO, is, si, sum, ere, a. *Cacher, enfouir*. SYN. Abscondo, abdo, recondo, occulto. ADV. Penitus, foris, inter. USUS: Natura veritatem penitus in profundo abstrusit, *la nature a caché profondément la vérité*. Tristitiam abstrudere sapientis est. Cf. [Abscondo](#), [Occulto](#), [Abdo](#).

ABSTRŪSUS, a, um, part. v. abstrudo. *caché*. SYN. Latens, occultus, abditus, reconditus. ADV. Penitus. USUS: Diu reconditus, et abstrusus animi dolor. Homo abstrusus, et intra se abditus, *homme impénétrable*. Cf. [Occultus](#).

ABSUM, abēs, abfui, esse, n. *Être éloigné de*. SYN. Remotus, disjunctus sum, disto, desum. )( Adsum. ADV. Longe, longius, diutius, frustra, dolenter, haud procul, longe gentium, longissime, multum, non longe, paulisper, perpetuo, plurimum, procul, potius, prorsus nihil, nunquam, causa alicujus rei, biduo, biduum, parumper, hinc. PHRAS. Absit istud, *plaise à Dieu que cela n'arrive point!* Quod nolim; quod Dii (Superi) prohibeant; quod Dii (Superi) omen avertant, obruant, averruncent. Hæc absint, velim. Dii immortales faxint, ne sit! Dii meliora! Superi meliorem mentem illi! Detestabile omen avertat Jupiter! ne id Superi sinant, siverint! Abest, absitque procul a Republica fortuna talis! Ne istud Dii hominesque patiantur! Quod abominor; quod boni Superi prohibeant! USUS: 1. Abesse

domo, a foro, urbe, a suis; desiderari, *être absent*. 2. Alienus sum, *être exempt de*. Nihil a me longius abest, quam avaritia. A laude boni civis, cogitatione, spe recuperandæ libertatis; a culpa, maleficio, infamia, officio boni civis longe abesse. 3. Desero, desum. Abesse amico in periculo, *faire défaut à*. Quid huic abest, nisi res et virtus? *Que lui manque-t-il?* 4. In loquendi modis sequentibus: Abesse non potest, quin, qui hoc facit sit improbissimus, *il ne peut se faire que ... ne soit pas...*. Tantum abest, ut hoc inficier, ut plurimum affirmem etiam: *vel* tantum abest, ut inficier; affirmo etiam, *tant s'en faut que je nie, qu'au contraire j'affirme*.

ABSŪMO, is, sumpsi, sumptum, ere, a. *Consommer, détruire, ruiner*. SYN. Consumo, contero, conficio, perdo, exhaurio, dilapido, prodigo. PHRAS. Absumpsit opes suas, *il a dépensé toute sa fortune*. Adesa, devorata pecunia opes pristinas abligurivit; per luxuriam effudit ac consumpsit. Rem veterem, recentemque comedit, ac devoravit, decoxit. Censum mersit. Opes luxu hausit. Laceravit rem domesticam, disperdidit, confregit. Pecuniæ ingentem vim in conviviorum luxum profudit. Opes attrivit et dissipavit. USUS: Fames hominem, et illuvies, denique mors fortuita absumpsit, *une mort soudaine l'a emporté*. Cf. [Consumo](#), [Perdo](#).

ABSURDUS, a, um, *Discordant, absurde*. SYN. Ineptus, turpis, alienus, absonus, minime consentaneus, inconveniens. )( Conveniens, aptus. ADV. Plane, valde. PHRAS. Absurdum est, *c'est une chose déraisonnable*. Pravum, atque alienum a moribus est; inconcinnum atque absonum. Rus quidem id merum est. Res est, quam omnium mentes aspernentur, ac respuant. USUS: Homo, sonus, vox absurda, atque abhorrens, *incapable, discordant*.

ĀBUNDANS, antis, omn. gen. part. v. Abundo, *qui abonde on regorge, riche, opulent*. SYN. Affluens, circumfluens, copiosus, dives, fertilis, uber, plenus, refertus. )( Inops, expers. USUS: Abundanti doctrina vir, sed idem studio, otioque abundans. Supellex non quidem luxuriosi, sed tamen abundantis. Ex abundanti, *surabondamment*. Cf. [Divitiæ](#), [Pecunia](#).

ĀBUNDANTER, adv. *Avec abondance*. USUS: Copiose et abundanter loqui.

ĀBUNDANTIĀ, æ, f. *Abondance*. SYN. Vis, numerus ut pecoris, copia, ubertas, affluentia, magnitudo, acervus, fertilitas. )( Egestas, inopia. EPITH. Infinita, magna, vitiosa, larga, dives. USUS: Ingenii juxta, et otii, et rerum omnium abundantia felix. Est hæc quædam abundantia amoris erga me tui.

ĀBUNDĒ, adv. *Abondamment*. SYN. Abundanter, copiose, affatim, largiter. USUS: Abunde magna præsidia.

ĀBUNDO, as, avi, atum, are, n. *Avoir en abondance*. SYN. Sum dives, affluo, circumfluo, redundo, magnam copiam habeo. )( Deficior, egeo, deest. PHRAS. Abundat opibus, *il regorge de richesses*. Floret, circumfluit omnibus copiis. Redundat omnibus ornamentis. Omnium rerum affluentibus copiis ditatur. Abunde illi copiarum est. Magna rerum omnium copia, affluentia gaudet. Omnium rerum facultates illi suppetunt. In omnium rerum abundantia vivit. USUS: Otio, ingenio consilio, copiis omnibus, familiaritatibus, propinquorum amore, ornamentis abundat, *il possède de nombreux loisirs, etc.* Cf. [Divitiæ](#), [Copia](#).

\* ĀBUSQUĒ, *De, depuis*, cum Ablat. USUS: Abusque mane ad vesperum.

ĀBŪSŪS, ūs, m. *Abus, mauvais usage*. SYN. Malus usus.

ĀBŪTOR, eris, usus sum, uti, d. *Abuser*. SYN. Non recte, non suo loco, male, perverse utor. ADV. Prorsus, immoderate, insolentius, eleganter, ingrate, impudenter, intemperanter, licentius, perverse, privatim, publice. PHRAS. Abuti fortunis, *faire un mauvais usage des richesses*. Rem ad pestem bonorum, ad fraudem, aut luxum convertere. Fortunis intemperantius, insolentius uti. Effundere copias. Perverse, improbe, immodice, insolenter uti. Rem usu iniquo corrumpere. Fortunæ magnitudinem non capere. Fortunam per socordiam ac ignaviam corrumpere. USUS: 1. (In malam plerumque partem): Tribunatu ad scelus; legibus, et Majestate judicum ad libidinem; alieno nomine ad suum quæstum; auribus, facilitate hominum, donatione, fortunis, gloria nominis et otio ad superbiam; Scelere et perfidia ad alicujus exitium abuti, *faire un mauvais usage, abuser*. 2. (In bonam partem interdum): Omni tempore ad dicendum concessio abusus sum. Opera in studiis abutor. Ignorantia tua ad salutem miseri abusus sum, *ne pas user*.

AC, conj. *Et, que*. SYN. Et, que, atque, vel quam. Eleganter periodum inchoat sequente consonante. USUS: 1. Ac primum ex te quæro, *et d'abord je vous demande*. 2. Quam, *que*. Perinde doctus, ac pius. Aliter, secus, contra, ac existimabam, accidit, *la chose a tourné autrement que je ne le pensais*.

ĀCĀDĒMĪA, æ, f. *l'Académie*. SYN. Gymnasium, Athenis Ceramicus, Lycæum. EPITH. Adolescentior, antiqua, florens, media, nova, procax, recentior, recens, vetus, umbrifera, volatica, sui similis.

ĀCĀDĒMĪCI, orum, m. *les Académiciens ou philosophes de l'Académie*. EPITH. Sapientes, novi, veteres, disertī, antiqui, quasi certa cogitatione certi. USUS: Academici et Peripatetici rebus congruentes, nominibus differebant.

ACCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n., *nonnunquam a. Marcher vers, approcher de qqn ou de quelquechose*. SYN. Adeo, venio, appropinquo, appello, contingo, transeo ad, addor, advenio, propinquo, adjungor, advento, advolo. )( Decedo. ADV. Callide, extrinsecus, intempestive, invitius, magis et propius, maturime, multum, sane post, omnino non occultius, pressius, promptius, propius ad, proxime ad, cominus, huc, obviam, voluntate, temere, timide, tuto, propius paulo, prudentius, quam proxime. PHRAS. Accedere hominem est animus, *j'ai dessein d'aborder cet homme*. Aditum molior. Admoveo me lateri. Appello me ad hominem. Gradum, pedem confero. Congredior propius. Viam affecto ad hominem. Gradum molior, cursum capesso, aditum quæro ad senem. Aspiro ad locum, convolo, subeo. USUS: 1. In Apuliam, ad urbem, in oppidum, ad ludos accedere, *s'approcher*. 2. Suscipio, *se charger de*. Ad causam alterius, ad conditiones certas, ad pactiones accedere. Ad dignitatem, ad amicitiam alicujus accedere. Ad periculum certum, ad Rempublicam gerendam accedere. 3. Consentio, *se ranger à l'avis de qqu'un*. Ciceronis sententiæ, Pompeii partibus accedo. 4. Similis sum, *ressembler*. Summa virtus proxime ad Deos, ad Deorum similitudinem accedit. Academici proxime ad nostram disciplinam accedunt. 5. Additur, *s'ajouter*. Ex ea re magnus dolor bonis viris accessit. Illi ætas accessit, *il a vieilli*. 6. (Transeundi ad alia formula.) Accedit quod, huc accedit quod, *à cette raison, ajoutes que....* Accedit ut, *joint à cela que; en outre*. Cf. [Appropinquo](#).

ACCĒLĒRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Se hâter*. SYN. Maturo, celero, propero, festino, premo, urgeo. )( Tardare. PHRAS. Accelero, *je me hâte*. Celeritatem adhibeo, suscipio; celeritate, festinatione utor maxima. Maximis itineribus advolo. Cursu magno, rapidis passibus feror. Admatura negotium, *presse tes affaires*. Propera, quæ incepto usui esse possunt. Adde gradum. Moras tolle, *hâtez-vous*. USUS: Mortem, opus, cœpta, gradum accelerare, *accélérer, presser*. Cf. [Propero](#), [Celer](#), [Festino](#).



ACCENDO, is, cendi, censum, ere, a. *Allumer*. SYN. Inflammo, incendo, uro, illumino, illustro. )( Exstinguo. ADV. Leniter, sensim, contra, in aliquem. PHRAS. Accendit domum, *il a mis le feu à la maison*. Ardentes faces in tecta jactavit, iniecit. Ignem tectis intulit; flammam iniecit; faces ingessit, subdidit. Ignem ædibus subiecit, admovit. Incendium per domum fudit. Cf. [Incendium](#), [Inflammo](#). USUS: 1. DEUS solem ut lumen quoddam accendit, DIEU *fait briller le soleil comme un vaste flambeau*. 2. TRANSL. ad animi affectus, *enflammer, exciter*. Ea mentione commoveri videbatur et accendi. Luctu accensus et cupidine, *irrité par la douleur et le désir*.

ACCENSUS, i, m. *Officier public*. SYN. Minister publicus, præco, apparitor consulis. EPITH. Conjunctus et proximus. USUS: Accensus eo sit numero, quo eum majores nostri esse voluerunt.

ACCEPTIO, ōnis, f. *Action de recevoir*. USUS: 1. Nec deditio, nec donatio sine acceptione intelligi potest. 2. TRANSL. (Sed barbare) sine acceptione personarum jus dicere, *rendre la justice sans acception de personne*. Nullo hominum respectu, ratione, discrimine; nulla gratiæ habita ratione; nihil gratiæ dando, tribuendo, in judicio, causæ meritum, ac æquitatem spectare.

ACCEPTUS, a, um, *Agréable à*. SYN. Carus, gratus, gratiosus, gratia valens, pollens. USUS: 1. Rumor in vulgus acceptus. Nihil DEO virtute acceptius, *agréable à*. 2. In acceptam refero, *je porte au compte de la recette, je donne quittance*. Tabulis, vel codici acceptorum insero receptam a te pecuniam, in tabulas refero. 3. Acceptum fero, refero, *je tiens compte du bienfait*. Quod vivo, fortunas, liberos, Rempublicam, senectutis otium tibi acceptum refero. Nemo virtutem DEO acceptam refert. 4. TRANSL. Omnia mala alicui accepta referre, *imputer tous ses maux à quelqu'un*. Cf. [Gratus](#), [Gratia](#), [Gratiosa](#).

ACCESSIO, ōnis, f. *Accroissement, augmentation*. SYN. Additamentum, incrementum. )( Decessio. EPITH. Digna, jucunda, legitima, nec ea vulgaris, libera, magna, maxima, permagna, probabilis, parva atque exigua, quantacunque. USUS: 1. Vectigalia extraordinaria supra stata tributa, *tributs extraordinaires*. Pendit Sicilia modium sex et viginti millia, accessionem bis mille sestertium. 2. *Agrandissement*. Accessionem adjungere ædibus. 3. *Approche*. Accessio febris, *accès de fièvre*. 4. Magnæ tibi factæ sunt accessiones dignitatum et opum. Magna ad veteres clades, ad ægritudines

priores ea re accessio facta, allata est. Accessio annorum lentiores facit. Cf. [Augeo](#), [Lucrum](#), [Quæstus](#).

ACCESSŪS, ūs, m. *Approche, arrivée, accès, abord*. SYN. Appropinquatio, appulsus, adventus, aditus. )( Recessus. EPITH. Modicus, nocturnus ad urbem, popularis, ac tribunalis, proximus. PHRAS. Accessum impedivit, *il a empêché l'accès*. Aditum clausit, præcluserit, interclusit, obstruxit. Aditu, limine prohibuit, arcuit. 2. Accessum facile præbet, *il se laisse approcher facilement*. Vir est congressu facilis, opportunus; aditu comis; in admittendo facilis; cujus comitas ad se cuiusvis aditum aperit; qui lenitatem, facilitatemque jucundam in congressu adhibet; neminem a congressu suo arcet, absterret, prohibet. 3. Accessum difficulter præbet, *homme d'un accès difficile*. Durus et inhumanus est, ad quem obsepti undique aditus et perquam difficiles; qui vix ulli sui copiam faciat. USUS: Luna accessu et recessu lumen solis accipit, accessum et recessum marinum efficit. DIFFER. Accessus est aditio: accessio autem, additamentum.

ACCĪDĪT, *Il arrive (le plus souvent en mauvaise part)*. Impers. pertinetque ad res tristes: uti contingit ad res lætas. SYN. Evenit, usu venit, cadit. PHRAS. Accidit forte, *il arriva par hasard*. Casus incidit, intervenit. Forte ita cecidit, ut. Forte ita inciderat. Casu factum est. Casus, fortuna tulit. Factum est. Fortuna fecit. Fortunæ placuit, ut. 2. Si acciderit, *s'il arrive jamais*. Si res, si tempus occasio tulerit, postulaverit, exegerit. Si se offerret, se daret, ostenderet occasio. Si fortuna occasionem obtulerit, detulerit, præbuerit. Si tempus, facultas accidet. Si fortuna feret, si tempus incidat. Cf. [Evenio](#), [Eventus](#). USUS: Si quid mali, adversi; si quis dolor, si quæ calamitas acciderit, animo esto firmo, *s'il vous arrive quelque malheur, soyez courageux*.

ACCĪDO, is, i, ere, n. *Arriver, survenir*. SYN. Evenio, obtingo, contingo, cado, fio. ADV. Aliter ac, aliter atque, casu, contra, divinitus, fortuito, humanitus, incommode, inique, maturius, merito, opportune, optatius, percommode, perincommode, perraro, privatim, publice, separatim nihil, valde ex voluntate, permirum, acerbius ad, contra quam, sigillatim ad pedes. USUS: 1. Evenire, *survenir*. Si quid pupillo humanitus accideret. Calamitates ipsæ mihi non ingratae acciderunt. 2. Procumbere, *tomber aux pieds de qqn*. Ad pedes, ad genua accidere. 3. Cadere juxta, *tomber auprès*. Missa a Gallis tela gravius accidere. Nescio, quæ vox mihi ad aures, vel auribus accidit, *je ne sais quel son a frappé mes oreilles*. Cf. [Evenio](#), [Accidit](#).

ACCĪDO, is, īdi, īsum, ere, a. *Couper*. SYN. Cædo, circumcido, consumo, absumo, extenuo, affligo, haurio. USUS: TRANSL. *Anéantir*. Uno prælio res, fortuna, opes Carthaginis accisæ sunt penitus, afflictæ, imminutæ, extenuatæ. Cf. [Affligo](#).

ACCINCTUS, a, um, *Armé, préparé*. SYN. Industrious, paratus. )( Discinctus, negligens. Cf. [Paratus](#).

ACCINGO, is, cinxi, cinctum, ere, a. *Préparer, disposer à*. SYN. Paro, comparo. PHRAS. Accingit se ad prælium, *il se prépare au combat*. Ultimæ dimicationi se instruit, comparat se ad pugnam. Nulla in eo mora est, quin in aciem procedat. Totus in eo est, ut in prælii casum quam optime comparatus descendat. USUS: Accingere se operi, prædæ. In discrimen accingi. Ad sordidum lucrum, magicas artes accingi. Cf. [Paro](#).

ACCĪO, is, ivi *vel* ii, itum, ire, a. *Appeler*. SYN. Accerso, evoco, venire jubeo. ADV. Peregre, exultro. USUS: 1. Litteris ex Italia in regnum accitus. 2. TRANSL. Solet virtus magnam voluptatem accire, *causer*. Cf. [Accerso](#), [Voco](#).

ACCĪPIO, is, cēpi, ceptum, ere, a. *Recevoir*. SYN. Suscipio, capio, recipio, sumo, assumo, prehendo. )( Do. ADV. Omnino, patienter, proxime, publice, recte, repugnanter, separatim, serius, vesperi, vicissim, aperte, amice, admirabiliter, asperius, bene, clam atque extra ordinem, clementer, contra ac dicitur, durius, eleganter, extrinsecus, fortiter, graviter, hilare, honorifice, libenter, leviter, libentissime, liberalius, male, male satis, mirabiliter, moderate, severe, vehementer. Accepi pessime, planius, valde copiose, privatim. USUS: 1. Suscipio, *accepter, se charger de*. Rempublicam, provinciam imperium, exercitum, leges a victoribus, jusjurandum a testibus, causam alicujus, satisfactionem, iudicium accipere. Accipere conditionem, *accepter des conditions*. Admittere, non recusare, ad conditiones accedere, descendere; pacis leges subire; conditione uti. Nullam ex iis conditionibus non sequendam putare, ducere, censere. 2. Tracto, excipio, *recevoir chez soi, traiter, accueillir*. Conviviis, apparatis epulis, laute, magnifice, familiariter, hilari lepidoque ingenio accipere. Male, indignis modis, multis verberibus, aspere accipere. 3. Fero, patior, *supporter*. Animo æquo, moderate admonitionem meam accipit: pronis auribus, moderatione maxima, animo lubenti admittit; summa voluntate complectitur. 4. Interpretor in bonam partem, *prendre une chose en bonne part*. Accepit in bonam partem, in partem optimam, moderate, amice, sine



offensione; æquis auribus, animisque; animo, quod dictum est, optimo, in mitiorem, meliorem, dexteriores partem accepit; *alias*: Boni consuluit; Æqui, bonique fecit. 5. Interpretor in malam partem, *prendre mal une chose*. In malam partem accipis. In sinistram, pejorem, deteriores partem; graviter; asperius; durius; in contumeliam; aliorum; aliter; in alienam ac dictum est, partem accipis; *alias*: In contumeliam vertis. In contumeliæ loco ponis, Graviter; ægre; indigne fers, ac moleste: in deteriores partem rapis. 6. Intelligo, audio, *recevoir, apprendre*. A tabellario, a maioribus, auditione, fama id accepimus. Artes a Magistris, aliquid suo experimento, natura duce accipere, *la nature nous enseigne*. 7. Assumo, *recevoir*. In societatem, amicitiam, deditionem accipere. 8. Capió, *ressentir*. Animum in aliquem quietum, fiduciam, ignominiam, calamitatem, dolorem, offensionem, injuriam, metum, lætitiā, voluptatem de virtute alicujus. 9. Sustineo, *éprouver*. Plagam, detrimentum, repulsam accipere. Cf. [Obtineo](#), [Acquiro](#), [Tracto](#).

ACCIPĪTER, tris., m. *Épervier, faucon*. Ab accipiēdo dictus. EPITH. Præceps, ferox, velox, atrox, nulli avi satis æquus.

ACCLĀMĀTĪO, ōnis, f. *Cri, acclamation, clameur hostile*. SYN. Admurmuratio, exclamatio, plausus, applausus. EPITH. Acuta, attenuata nimis, adversa, levior, magna, maxima, secunda, ingens, læta, canora. USUS: Non acclamatione tantum, sed convicio et maledictis impeditus est Pompeius.

ACCLĀMO, as, avi, atum, are, a. *Crier*. Dicitur de clamore populi rem probantis, vel improantis. PHRAS. Acclamatur ab omnibus, *tous se mettent à crier*. Admurmuratio omnium facta est. Conclamatur ab omnibus. Extollitur ab omni parte clamor. Clamore approbatur; adjuvatur ruentium in hostem impetus. Contumeliosissimo acclamationum genere reus laceratur. USUS: Oranti populus cum risu acclamavit. Cf. [Clamo](#), [Applaudo](#).

ACCLĪNO, as, avi, atum, are, a. *Pencher vers*. \* SYN. Inclino, flecto ad aliquid. USUS: Acclinavit se ad illum.

ACCLĪVIS, e, gen. com. *Qui va en montant*. SYN. Arduus; fastigio leni subvexus; clementer, molliter assurgens. USUS: Pars viæ valde acclivis.

ACCLĪVĪTAS, ātis, f. *Montée*. \* SYN. Loci facilitas in ascensu. USUS: Ab eo flumine pari acclivitate collis nascebatur.

ACCŎLA, æ, m. *Habitant de*. SYN. Vicinus, finitimus habitator. USUS: Amnis vadiosi accola.

ACCŎLO, is, colui, cultum, ere, a., *nonnunquam n. Habiter près de*. SYN. Juxta colo, habito. USUS: Lacum, fluvium, mare, silvam, montem accollere.

ACCOMMŎDĀTĪO, ōnis, f. *Conformité*. EPITH. Conveniens, decens, aptaque dispositio et collocatio. USUS: Elocutio est idoneorum verborum, et sententiarum ad intentionem accommodatio.

ACCOMMŎDĀTUS, a, um, part. v. accommodo. *Apte, propre à, conforme*. SYN. Paratus, aptatus, aptus, commodus, idoneus, habilis, opportunus. ADV. Consulto, vehementer. PHRAS. Accommodatus est genio meo, *il se conforme à mon caractère*. Optime convenit cum ingenio meo. Ad naturam meam mire factus est. Vehementer ad vitæ meæ rationem, et consuetudinem est accommodatus. Cf. [Aptus](#). USUS: Oratio ad persuadendum accommodata. Verres ad vim, ad facinus accommodatus. Tempora ad res gerendas accommodata.

ACCOMMŎDO, as, avi, atum, are, a. *Adapter à; conformer à*. SYN. Apto, comparo, concinno, commodo, applico. PHRAS. 1. Me totum ad nutum tuum effingam et accomodabo, *je vous obéirai, je ferai toutes vos volontés*. Totum me ad voluntatem tuam, nutumque convertam; ad ductum me tuum applicabo; tibi serviam, tuam ad voluntatem meam conformabo; mores ex moribus formabo tuis; tibi me dedam penitus; tuis obsequar studiis, subserviam; de studio tuo studia mea erunt omnia; voluntatibus ubique velificabor tuis; totum me ad arbitrium tuum, inque mores tuos fingam, formabo; cum tua voluntate mea facile congruet, consentiet, conspirabit. 2. Se suamque fingit ad aliorum voluntates, *il fait la volonté de tous*. In aliorum arbitrium concedit, discedit, descendit: se ad aliorum nutum et arbitrium flectit; eorum voluntatibus obtemperat; arbitrio morem gerit; ad aliorum ingenium, mores, voluntates, mores componit, conformat suos. 3. Boni civis est, voluntatem suam ad Rempublicam accommodare, adjungere, conferre, aggregare, *tout bon citoyen doit conformer sa volonté à celle de la république*. Conjungere voluntatem suam cum publica causa; in omni voluntate sua, quid rationes publicæ ferant, postulent, spectare, intueri, attendere; nihil unquam velle a publica re sejunctum, alienum, separatum, disjunctum, remotum; nihil agere, suscipere, moliri, quod

Reipublicæ non conducatur, expediatur, quod ejus commoda non postulent. 4. Rationes nostræ accommodandæ sunt temporibus, *il faut conformer nos manières d'agir au temps où nous vivons*. Temporibus est assentiendum, obsequendum, cedendum, serviendum, inserviendum, rationes nostræ ad temporis rationes accommodandæ sunt; Populo subinde et scenæ, ut dicitur, serviendum est; Cujusvis temporis, aut temporum hominem te esse convenit. Temporis rationem ducere; ad tempestatem rem, consilia, actiones dirigere; consilia et actiones tempore moderari, res ad tempus accommodare; consilia ad rationem temporis componere, comparare te oportet. Decet nos in agendis rebus quasi ducem, aut consiliarium habere tempus. Fortunæ, temporibus, necessitati parendum. Tempore utendum. Spectandum in omni re, quid res ac tempus ferat, postulet. USUS: 1. Ensem lateri, coronam capiti etc. accommodare, *ceindre une épée, se mettre une couronne sur la tête, etc.* 2. *Se donner, s'appliquer*. Fac animum litteris; curam agriculturæ; voluntatem tuam ad Rempublicam, te ad aliorum nutum accommodes. 3. *Interposer*. Nomen tuum, testimonium, jusjurandum, ad amicorum causas libens accommodabo. 4. *Prêter*. Alicui de ædibus, suas amico ædes ad nuptias accommodare.

ACCOMMODUS, a, um, *Propre, convenable* à. SYN. Appositus, commodus, opportunus, aptus, idoneus.

ACCRESCO, is, crēvi, crētum, ere, n. *S'accroître*. SYN. Cresco. )(Decresco. USUS: Flumen vehementer accrevit. Ex ea hæreditate patrimonio tuo non multum accrescet. Novi dolores, nova negotia veteribus accrevit. Hæc consuetudo cœpta a parvis, tecum simul accrevit. Cf. [Augeo](#), [Augesco](#), [Addo](#), [Cresco](#).

ACCRĒTĪO, ōnis, f. *Accroissement*. SYN. Incrementum. USUS: Luna accretione, et diminutione luminis dies notat.

ACCŪBĪTĪO, ōnis, f. *Action de se coucher pour manger*. USUS: Status, incessus, sessio, accubitio quam minime indecore fiant. EPITH. Epularis.

ACCŪBO, as, cubui, cūbĭtum, are, n. *Être couché*. SYN. Assideo, accumbo, adjaceo. USUS: In convivio eodem lecto alicui *vel* apud aliquem accubare, *être couché à table près de quelqu'un*. 2. *Être situé auprès, adossé*. Theatrum Tarpeio monti accubat, imminet, adjacet.

ACCUMBO, is, cubui, cūbītum, ere, n. *Se coucher, se mettre à table*. SYN. Accubo, cubo, adjaceo, recumbo. Discumbo (semper de pluribus dicitur). ADV. Infra, supra aliquem, in summo (situs erat epulantium). USUS: Supra, infraque accumbunt.

ACCŪMŪLO, as, avi, atum, are, a. *Accumuler, entasser*. SYN. Augeo, adaugeo, addo, coacervo, congero, exaggero, construo, compono, colligo, cogo. )( Demo, imminuo. ADV. Acervatim. USUS: Aliquem donis accumulare; alicui honorem accumulare. Cf. [Augeo](#), [Copia](#).

ACCŪRĀTĪO, ōnis, f. *Soin, exactitude*. SYN. Studium, diligentia, cura. EPITH. Diligentior, mera, major, veteratoria, oratoria. USUS: Accurationem adhibere, accuratione uti maxima, *grand soin*. Cf. [Diligentia](#), [Cura](#).

ACCŪRĀTUS, a, um, *Soigné, fait avec soin*. SYN. Meditatus, exquisitus, absolutus, perfectus; summo studio, summa industria elaboratus. USUS: Dicendi genus, sermo, commentatio accurata. Malitia accurata, *malice complète*. Cf. [Diligens](#), [Sollicitus](#).

ACCŪRO, as, avi, atum, are, a. *Soigner*. SYN. Curo, diligenter administro. ADV. Melius. USUS: Melius accurantur, quæ consilio geruntur.

ACCURRO, is, curri, cursum, ere, n. *Courir vers*. SYN. Ad aliquem curro, aliquo contendo, advolo, me confero, concurro. ADV. Cupide, libenter. PHRAS. Accurrere, *accourir*. Gradum, cursum flectere ad aliquem. Cf. [Curro](#). USUS: 1. Romam accurre quæso, *venez vite à Rome*. 2. TRANSL. Istæ imagines ita nobis dicto audientes sunt, ut simul atque velimus, accurrant, *ces images s'offrent soudain*.

ACCŪSĀBĪLIS, e, gen. com. *Blâmable*. SYN. Accusatione et reprehensione dignus. USUS: Quorum omnium accusabilis est turpido.

ACCŪSĀTĪO, ōnis, f. *Accusation*. SYN. Incusatio, nominis delatio. EPITH. Honesta, diligens, illustris, mala, nugatoria, manifesta, nobilis, gloriosa, vera, vetus, usitata, acris, intenta, infans, muta, nova, opima, perpetua. USUS: Accusationem factitare, profiteri, *accuser, établir, préparer une accusation*. Cf. [Actio](#).

ACCŪSĀTOR, oris, m. *Accusateur*. SYN. Actor. )( Defensor. EPITH. Acer, acerbus, vehemens, multum acrior, æmulus, amans, bonus, diligens et firmus, falsus, satis firmus, gravis et vehemens, iratus, odiosus et assiduus, ridiculus, molestus, frigidissimus, gravis, idoneus, imbecillus, melior,

temerarius, voluntarius. USUS: Accusatorem comparare in aliquem; alicui accusatorem ponere, opponere, *susciter un accusateur à qqn*. Personam accusatoris, ut temere sumpsit, ita celeriter posuit. Cf. [Actor](#).

ACCŪSĀTŌRĪĒ, adv. *En accusateur, avec passion*. USUS: Non hoc accusatorie, sed libere dixit.

ACCŪSĀTŌRĪUS, a, um, *Qui concerne l'accusateur*. USUS: Spiritus, artificium, jus accusatorium. Animo accusatorio, *avec animosité*.

ACCŪSO, as, avi, atum, are, a. *Accuser*. SYN. Defero, postulo, arcesso, arguo, item: Causam et culpam in aliquem confero; redarguo, insimulo, criminor. )( Excuso, defendo. ADV. Acrius, aspere et acerbe, constanter, copiose, diligenter, diligentissime, disposite, falso, graviter, gravius, gravissime, improbe, inhoneste, juste, justius, laboriosissime, leviter, libere, liberius, moderate, nefarie, pie, præclare, probabilius, publice, litteris, separatim, severe, vehementer, vere. PHRAS. Æmuli Catonem quinquagies accusarunt, *les ennemis de Caton le mirent 50 fois en accusation*. Catoni æmuli quinquagies diem dixere; litem intendere, intulere; Catonem judicio persecuti sunt; criminis reum fecere; in judicium, in crimen vocavere; reum citavere; in reos retulere; ejus nomen detulere. 2. Periculosum est, alios accusare, *c'est une chose dangereuse que d'accuser les autres*. Res periculi plena est, judicio exagitare alios; in judicium adducere; in jus rapere, trahere; criminis reos agere, peragere; crimen inferre; dicam alicui scribere, impingere; actionem intendere; ambitus, captæ pecuniæ etc. arcessere. 3. Nihil sceleratius est, ac socium falso de crimine accusare, *pas d'attentat plus odieux que d'accuser un ami d'un crime faux*. Immane facinus est, amico innoxio crimen affingere; accusationem conflare immerenti; innocentem in criminis suspicionem adducere; innoxium in culpam vocare, judicio exagitare; culpam, crimen conjicere, conferre in insontem, criminis expertem; amico nullo ejus merito crimen inferre. 4. Cicero Verrem crimine capitali accusavit, *Cicéron accuse Verrès d'un crime capital*. Cicero Verrem capitis accusavit; judicio capitis arcessivit; capitis reum egit, peregit; in judicium capitis vocavit, adduxit; rerum capitalium reum fecit; capitale Verri crimen intendit. 5. Manlius gravissime accusabatur, *on accusait Manlius d'un crime très-grave*. Manlius in jus ire, ambulare; in judicio periculum capitis adire; causam capitis ex vinculis dicere cogebatur. Manlius judicio gravissime conflictabatur; in judicio exagitatus reorum loco sedere; accusatorum impura maledicta, convicia audire; accusationis

molestiam, iudicium subire; tribunal adire compulsus est. Manlio periculosum negotium ab accusatoribus exhibebatur, ambitus, ac maiestatis postulato. USUS: 1. In iudicio, accusare capitis, *accuser d'un crime capital*. 2. Extra iudicium, de epistolarum negligentia, voluptatem accusare, *accuser, blâmer*.

ĀCER, cris, cre, gen. com. *Actif, pénétrant*. SYN. Vehemens, acutus, strenuus. ADV. Longe. USUS: Homo acerrimo ingenio; consilio, memoria, *homme d'une intelligence très-vive, très-pénétrante*. In rebus agendis, pervestigandis solers et acer. Acerrima est libertatis recuperandæ cupiditas, *vif, énergique*. Acris oculorum acies. In acerrima et attentissima cogitatione tempus illud omne posui. Unguentum acerrima suavitate conditum, *parfum d'une suavité extrême et très-pénétrante*. Cf. [Vehemens](#).

ĀCERBĒ, adv. *Amèrement*. SYN. Aspere. USUS: Accusationem acerbe tulit.

ĀCERBĪTAS, atis, f. *Amertume, affection*. SYN. 1. Ārumna, miseria, molestia, calamitas, tristitia. 2. Asperitas, feritas. EPITH. Diuturna, magna, subita, summa. USUS: 1. Nullam acerbitatem, dolorem, cruciatum recuso, *je ne refuse aucune douleur*. Lacrimas in tuis acerbitatibus plurimas profudi. 2. Objurgatio tua multum habet acerbitatis. Multa uteris acerbitate. Ad summum imperium naturæ acerbitatem adjungis. In obvium quemque virus acerbitatis tuæ evomis. Cf. [Calamitas](#), [Asperitas](#).

ĀCERBUS, a, um, *Apré au goût, vert; amer, fâcheux, triste*. Proprie de fructibus dicitur. SYN. Acer, asper. Pomum acerbum; dolor, objurgatio acerba; USUS: Homo in vituperando acerbus. Cf. [Asper](#), [Difficilis](#), [Acerbitas](#).

ĀCERRA, æ, f. *Coffret à encens*. Ne coronæ, ne acerræ prætereantur.

ĀCERVĀTIM, *En monceaux, en tas*. SYN. Summatim. USUS: Acervatim jam reliqua dicam, *sommairement*.

ĀCERVUS, i, m. *Monceau, tas*. SYN. Cumulus. DIFFER. Acervus est minutorum fere rerum, Strues proprie lignorum aggesta moles. USUS: Acervos tritici, nummorum construit avarus; acervos corporum vicit miles.

ĀCĒTUM, i, n. *Vinaigre*. USUS: TRANSL. Acetum habet in pectore; aceto hominem perfudit, *il l'abreuva de railleries mordantes*.



ĂCĪDUS, a, um, *Aigre*. \* USUS: Culices acida petunt, ad dulcia non advolant.

ĂCĪĒS, ei, f. *Tranchant, pointe*. SYN. Pars acuta ferri. EPITH. Acris, hebes, obtusior, parva. TRANSL. 1. Acies. *Vivacité du regard*. SYN. Visio, vis oculi. EPITH. Hebes, obtusior 2. *Pénétration de l'esprit*. SYN. Acumen mentis, perspicacia. USUS: Ingenii acies disputando exercetur simul et exacuitur; otio hebescit et obtunditur. Rerum magnitudo aciem mentis perstringit, praestringit. Sapiens ab oculorum consuetudine aciem mentis abducit. 3. Acies, *armée, troupe rangée en bataille*. SYN. Exercitus, copiae in certos ordines distributae. EPITH. Media, instructa. USUS: 1. Aciem instruere, *ranger, mettre en bataille*. Aciem struere, exornare, statuere, instituere, dirigere; Legiones in aciem collocare; Copias suas in acie constituere; aciem ordine disponere; *alias*: in certos ordines militem cogere; in certos numeros, partes distribuere; ordines dispertiri. 2. In aciem procedere, *se présenter au combat*, prodire in aciem; *alias*: Legiones in aciem deducere, educere, producere; in praelium educere militem. 3. Aciem varie formare, *former divers corps de bataille*; extendere; porrigere, seu extenuare; promovere; erigere in collem; firmare subsidiis; distrahere, distendere, laxare; jungere; mediam aciem exinanire; *alias*: explicare cornua, alas, ordines. 4. Acies turbatur, cedit, *l'armée plie*. Cornibus nutat acies; fluctuat; inclinatur; cornibus nudatur; perfringitur, impellitur, movetur. 5. Aciem primam perrumpere, *battre l'avant-garde, les premiers rangs*. Aciei principia disjicere; *alias*: frontem hostis urgere: prima signa, primam hostium coronam dividere; in mediam aciem prorumpere, invehire, impetum facere. 6. Aciem restituere, *rétablir le combat*. Aciem sistere; *alias*: frontem hostis urgere; integrare ordines; colligere, instaurare. 7. Ex acie discedere, *quitter le champ de bataille*: acie vel ex acie excedere, refugere, recedere. Cf. [Pugna](#), [Prælium](#).

ĂCĪNĂCĒS, is, m. *Cimeterre*. \* SYN. Gladius Medorum, aut Persarum.

ĂCĪNUS, i, m. vel ACINUM, i, n. *Grain des fruits à grappe; pépin*. USUS: Acinus vinaceus.

ĂCĪPENSER, eris, m. *Esturgeon*. EPITH. Decumanus. USUS: Acipenser iste paucorum hominum est.

ĂCŌNĪTUM, i, n. *Poison*. \* USUS: Fallunt aconita legentes.

ACQUĪESCO, is, quievi, quietum, ere, n. *Se reposer*. SYN. Quiesco, mihi requies est. ADV. Aliquantum, facillime, libenter. USUS: 1. Tres in itinere horas acquieveram, *se reposer*. 2. In ore tuo, et vultu; in libris, litteris; in charitate erga me tua acquiesco, *mettre sa tranquillité dans, être satisfait de*. Cf. [Quies](#), [Quiesco](#).

ACQUĪRO, is, sii *vel* sīvi, sītum, ere, a. *Acquérir*. SYN. Obtineo, consequor, adipiscor, nanciscor; paro, comparo, concilio, adjungo. PHRAS. 1. Acquisivi dignitatem, *j'ai obtenu une charge*. Ingenio duce, auctore, virtute dignitatem nactus sum, reperi, abstuli; dignitate auctus sum. Tribunatum mea virtute extorsi, non artibus expugnavi; suffragia non eblanditus sum, sed meritis assecutus. Laboribus meis dignitatem mihi peperit, consecutus sum; vigiliis meis hanc dignitatem acceptam refero, fero, possideo, teneo, debeo. Bonis artibus honor mihi obtigit; data mihi ea est provincia, honorem inveni, impetravi, votorum compos factus sum. Non obrepsi ad honores, sed ascendi. Laboribus, vigiliis meis in magistratum veni; dignitatem collegi, comparavi; ad honores perveni, *je suis parvenu aux honneurs*. 2. Malis artibus non exiguas opes acquisivit, *il s'est procuré de grandes richesses par des moyens illégitimes*. Malis artibus non exiguam pecuniam collegit, confecit, creavit, nummorum magnam vim expressit, abrasit, extorsit; rem ac pecuniam reperit, corrasit, eblanditus est. 3. Litterarum studiis magnam sibi famam acquisivit, *son amour pour les lettres lui à procuré une grande renommée*. Doctrinarum studio famam sibi ingentem ac dignitatem conciliavit; nomen adeptus est ingens; famam collegit non mediocrem et existimationem; famam, existimationem sibi confecit, peperit; splendorem nomini accersiit; in existimationem venit. USUS: Acquirere honorem, dignitatem, opes. Cf. [Obtineo](#), [Accipio](#), [Fama](#), [Pecunia](#).

ACRĪMŌNĪA, æ, f. *Vivacité, énergie*. SYN. Vis animi, impetus, vehementia. USUS: Sit in vultu pudor, et acrimonia. Oratio tua multum habet acrimoniæ.

ACRĪTER, adv. *Fortement, vivement*. SYN. Acri animo, vehementer, fortiter. USUS: Intelligit, dicitque acriter. Acute videt, et acriter.

ACRŌĀMA, atis, n. *Tout ce qu'on entend avec plaisir: musique, lecture, symphonie, etc.* SYN. Narratio jucunda. Musica, symphonia fabulæ actibus interponi solita. EPITH. Festivum. USUS: Acroama Themistocli



jucundissimum videbatur, quo sua cujusque virtus prædicaretur. Fuisti in hac fabula non modo spectator, sed actor et acroama.

ACRŌĀSIS, is, f. *Auditoire, réunion*. SYN. Auditio, auscultatio, auditorum conventus, *école de servants*. USUS: Hæc vel in acroasi audeam legere, (in auditorio VULG.)

AC SĪ, *Comme si*. \* SYN. Ut si; tanquam si; pro eo ac si, quasi; perinde quasi; similiter ac si; juxta ac si; non secus ac si. USUS: Tecum agam non secus ac si meus frater esses. Cf. *Quasi*, *Similiter*, *Æque*.

ACTA, orum, n. pl. *Actes officiels, registres*. EPITH. Firma, irrita, multa, nefaria, præclara, publica, privata, rata et firma, reliqua, urbana. USUS: 1. Aliquid in acta referre, *consigner dans les actes publics*. Sui consulatus acta Cicero ipse confecit; res suas in actis habebat, numerabat. 2. Acta rescindere, *annuler les ordonnances de qqn*. Acta Neronis sublata, rescissa sunt; ejus actis auctoritas est derogata et fides. 3. Acta rata habere, *conserver tout ce qu'a fait qqn*. Acta Cæsaris firma erant, servabantur diligenter, cum laude commemorabantur.

ACTĪO, ōnis, f. *Action, procès*. SYN. Actus, factum, negotium, lis, causa, procuratio. EPITH. Aperta, ardentior, civilis, congruens menti, considerata, crudelis et importuna, non tribunitia, sed regia, divina, faciliior, honesta, integra, levis, levior et faciliior, liberalis, maxima, perjucunda gratiarum, comes eloquendi, popularis, prima, prior, singularis, tota, tragica, tribunitia, turpis, varia, vehemens, plena animi; plena spiritus, plena doloris, plena veritatis, vehemens et gravis, et copiosa, bona, certa, congruens virtutibus, consentanea appetitionibus, constantissima, atque optima, honesta, multa, periculosa, perpetua, præclara, publica, stultissima, forensis. USUS: 1. *Faculté d'agir, acte, fait, action*. Contemplatio sine actione manca est. Æqualitate vitæ, et omnium actionum nihil venustius. Ea pueris ludendi venia detur, quæ ab honestatis actionibus non sit aliena. Actio mentis et agitatio. Virtutis actio et usus. 2. *Action de l'orateur ou de l'acteur (contenance, geste, voix)*. EPITH. Congruens et apta, ad animos permovendos accommodata. Demosthenes tribuit primas, secundas, tertias actioni. 3. *Droit de poursuivre en justice, procès*. SYN. Oratio accusatoria, jus persequendi sibi debitum; judicium, quæstio forensis, lis. USUS: Actionem instituere, *intenter un procès*. Constituere, informare, suscipere actionem. 5. Actionem habere, *avoir action contre qqn; demander la*

*permission de poursuivre*, actionem alicui intendere; actionem quærere, postulare. 6. Actionem relinquere, *abandonner sa plainte* actionem excludere, tollere.

ACTOR, oris, m. *Acteur, item: Qui poursuit au nom d'un autre; avocat.* SYN. Qui agit, accusator. EPITH. Multo acrior, adversus, vehemens et fortis, fortissimus, idoneus, non invenustus, sed iners et inimicus fori, jucundus, optimus, summus, diligentissimus, industrius, malus. USUS: In theatro etiam mali actores perpetiendi sunt. Actor summus causarum. Idem inventor, compositor, actor.

ACTŪĀRIŪM, ii, n. *Bateau léger.* USUS: Actuaria minuta celeritate valent.

ACTUM EST, *C'en est fait.* Rem desperatam significat. SYN. Conclamatum est; absumpti sumus; ventum est ad finem; deploranda in perpetuum libertas nobis est; Res ad restim rediit; pejore loco res mea esse non potest, quam quo nunc sita est; perii, interii, nullus sum; occidi, mortuus sum; occisa res est; nec salus mihi, si velit, saluti esse potest; transactum est de me, actum de salute mea; disperii; omnes fortunæ perditæ sunt, et eversæ, eo redactus sum ut ipsa salus servare me haud possit; eam fortunam subii, ut spes melioris eventus relicta sit nulla; sepultus sum. Cf. [Despero](#).

ACTŪŌSĒ, *Avec action, véhémence.* USUS: Leniter, remisse, non actuose agere.

ACTŪŌSUS, a, um, *Actif.* SYN. Qui ab agendo non cessat. USUS: Virtus actiosa sit oportet.

ACTŪS, ūs, m. *Acte.* SYN. Actio, factum. EPITH. Extremus, perfectissimus et ornatissimus, turpissimus et flagitiosissimus, vitæ non solum rectus, sed etiam pravus, varius. USUS: 1. Pravitas animi in actum erumpit, *se traduire en actes.* 2. Pars Comœdiæ vel Tragœdiæ, *Acte.* Vitæ nostræ, veluti fabulæ, mors extremus est actus.

ACTUS, a, um, part. v. ago. *Fait, fini, passé.* USUS: Bene tecum actum est. Acta ferme tibi ætas est, exacta. Acto negotio, sero venis. (VULG. post festa).

ACTŪTUM, *Bientôt, promptement.* SYN. Statim, illico, subito, mox, confestim.

ĂCŬĹĚĂTUS, a, um, *Qui a un aiguillon, piquant*. USUS: Aculeatas ad me dedisti litteras, *vous m'avez écrit des lettres piquantes*.

ĂCŬĹĚUS, i, m. *Aiguillon*. SYN. Vesparum, *vel* apum stimulus; *item*: TRANSL. De iis, quæ pungunt, irritant, angunt. EPITH. Oratorii ac forenses, reconditi. USUS: 1. Dolor. Domesticarum sollicitudinum aculeos occultare soleo, *douleur, chagrin*. 2. Jocus acerbus, *raillerie piquante, sarcasme*. Genus facetiarum, in quo multi aculei, et contumeliæ insunt 3. Acerbitas. Emittere aculeos severitatis in aliquem, *être sévère pour qqn*. Oratio sine forensium sententiarum aculeis. Cf. [Acerbitas](#), [Contumelia](#).

ĂCŬMEN, ĩnis, n. *Pénétration, subtilité, vivacité de l'esprit*. SYN. Perspicaciæ, ingenii vis, subtilitas. EPITH. Flebile, nimium singulare, sæpe stomachosum, nonnunquam frigidum. USUS: Acumen Dialecticorum. Stili acumen et argutiæ.

ĂCŬO, is, cui, cŭtum, ere, a. *Aiguiser*. SYN. Exacuo, excito. )( Obtundo. USUS: Usus prudentiam acuit. Gloria ingenium acuit, alit; iram, metum acuere. Palatum acuere, *exciter l'appétit*. Palatum exacuiere, famem obsonare, appetentiam cibi facere, præstare, excitare, incitare.

ĂCUS, ũs, m. *Aiguille*. PHRAS. Acu pingere, *broder*. Phrygio opere pingere, laborare; acu telam, aut pannum variare. USUS: Vulnus acu punctum videbatur.

ĂCŬĚ, *Ingénieusement, finement, avec esprit*. SYN. Subtiliter, ingeniose, argute, cum ingenio, non sine acumine. USUS: Acute colligere in disputando, respondere, tractare; acute, argute conjicere.

ĂCŬTUS, a, um, *Aigu, fin, pénétrant, subtil*. SYN. Subtilis, acer; perspicax, argutus. )( Hebes, obtusus. ADV. Valde. USUS: 1. *Aiguisé*. Culter acutus probe. 2. *Habile, adroit*, homo acutus, et natura perspicax. Motus animi celer, et acutus ad excogitandum. Dicendi genus acutum. Cf. [Ingenium](#).

ĂD, a, *vers*. SYN. In, apud, circa etc. USUS: 1. Motus ad locum, *vel* personam, *à, vers*, ad Messanam; ad montem; ad Consules venit. 2. Interdum statum in loco, *dans*. Remansit ad urbem; senatus habitus est ad Dianæ, Veneris, Castoris, subaud. fanum, ædem. 3. Apud, *au, chez*. Est mihi ad portum negotium. Hieme ad exercitum mansit. Ad mulieres nihil obtineri potuit. 4. Circa, *jusqu'à*. Exspectabo te ad ea tempora. 5. Contra, *contre*.

Herba ad morsum bestiarum, ad oculos salubris. 6. Post, *après*. Ad hæc otii nonnihil fuit. 7. Propter, *dans, à cause de*. Abactæ boves ad desiderium relictarum immugiunt. 8. Pro, *pour*. Argentum ad statuam conferre. Adnotare rem ad memoriam posteritatis. 9. Ante, coram, *au-devant*. Ad limen, ad pedes ejus adstitit. 10. Comparantis, *vel* præferentis, *en comparaison de*. Nihil ad tuum equitatum; nihil est ad Ciceronem Brutus. 11. Secundum, *à, selon*. (Similitudinem significat.) Ad arbitrium illius; ad nutum; ad exemplum; ad hunc modum, ad eandem normam; ad conjecturam alieni sensus; ad præscriptum; ad naturam; ad rationem temporis; ad aliorum similitudinem omnia gerere. 12. Præter, *en outre*. Ad cæteros dolores etiam illo premor. 13. Circiter, *à peu près*. Fuere ad ducentos. 14. Usque, *jusqu'à*. Ad hanc diem, horam; ad multam lucem, noctem; ad exactam ætatem; ad insaniam concupiscere. 15. Eleganter usum *aut* finem significat. *Indiquant la cause*. Erit hoc tibi ad privatum dolorem luctuosum, ad Reipublicæ rationes gloriosum. Callidus ad fraudem. Ad pugnam fit utiliter. Est ad aspectum venustum. Res varia et multiplex ad suspiciones. Ad laudem illustre. Vir ad suspicandum sagax, ad resistendum fortis. 16. Eleganter in his adhibetur: *à la lettre, mot à mot*. Ad litteram, ad verbum rem ediscere. Ad hæc; ad extremum; ad unguem.

ĀDĀQUO, as, avi, atum, are, a. *Égaliser*. SYN. Æquo, exæquo, æqualem facio. )( Superior, inferior sum. USUS: Pompeius cum virtute fortunam adæquavit, *Pompée fut aussi courageux que fortuné*. Memoriam nominis sui cum omni posteritate adæquavit. Cf. [Exæquo](#).

ĀDĀGĪUM, ii, n. *Adage, proverbe*. \* SYN. Proverbium. USUS: Vetus est adagium. Cf. [Proverbium](#).

ĀDĀMAS, antis, m. *Acier, fer, diamant*. \* USUS: Genera adamantis sex noscuntur.

ĀDĀMO, as, avi, atum, are, a. *S'éprendre de, aimer beaucoup*. SYN. Valde amo, ardenter desidero, percupio, concupisco, exopto. USUS: Adamas, quod nunquam vidisti. Cf. [Amo](#).

ĀDAUGĒO, es, auxi, auctum, ere, a. *Augmenter*. SYN. Augeo, cumulo. )( Extenuo, minuo. USUS: Hæc indicia adaugent suspicionem. Cf. [Augeo](#).

ADBĪBO, is, bībi, bībītum, ere, a. *Boire*. \* SYN. Bibo largius. USUS: Adbibit plus paulo. TRANSL. *Écouter avidement*. Cf. [Bibo](#).

ADDĒCET, imp. *Il convient*. SYN. Decet. Cf. [Decet](#).

ADDĪCO, is, xi, ctum, ere, n. et a. *Accorder, adjuger, vendre*. SYN. Dedo, mancipio, destino, adjudico, licitanti rem auferendam permitto, trado. )( Libero. USUS: Antonius regna, senatus auctoritatem exteris pecunia addixit, *vendre, donner pour de l'argent*. Nemini me addixi. Iudices corrupti sententiam suam, fidem, religionem pretio largitoribus addicere nil pensi habent. Amores suos, cupiditates, voluntates alterius libidini; juventutem suam omni intemperantiæ addicere. Cf. [Trado](#), [Deditus](#).

ADDICTĪO, ōnis, f. *Adjudication*. USUS: Addictio et condonatio bonorum.

ADDICTUS, a, um, part. v. addico. *Adjugé, engagé, lié à*. SYN. Adjudicatus, mancipatus. USUS: Me addictum, deditum, obstrictum habes, *vous avez en moi un homme dévoué*. Homo in servitutem addictus, *esclave*. Pretio addictam habere fidem alteri, et mancipatam, *se vendre à prix d'or*. Urbs jam vastitati addicta. Cf. [Deditus](#).

ADDISCO, is, dīdīci, ere, a. *Ajouter à ce qu'on sait, apprendre*. SYN. Disco; ad ea, quæ didici, aliquid adjicio. )( Dedisco. ADV. Velocius. USUS: Orationem, carmina, novi aliquid addiscere. Cf. [Disco](#).

ADDĪTĀMENTUM, i, n. *Augmentation, supplément*. SYN. Accessio, appendicula. USUS: Inertissimi nobiles, in quibus præter nomen nihil est additamenti. Cf. [Accessio](#).

ADDO, is, dīdi, ere, a. *Approcher de, ajouter*. SYN. Adjungo, adjicio, appono, adscribo, accessionem adjungo, facio, affero. ADV. Gradatim, minutim, paululum, recte. PHRAS. 1. Me quoque amicis tuis adde, *mettes-moi aussi au nombre de vos amis*. Amicis tuis aggrega, accerse, admisce, adjice; fac, ut tuorum amicorum additamentum sim; novum et adscriptitium amicum me habeto. Adscribe me amicorum tuorum numero. Familiarium tuorum numero me quoque adjice. 2. Ad injuriam addita est contumelia, *à l'injustice on joignit l'insulte*. Ad injuriam accessit contumelia; ad injuriam calumnia quoque admigravit; injuriæ auctarium adjectum est, contumelia; injuriæ cumulum attulit contumelia, injuriæ subjuncta, subtexta, mista, adnexa est contumelia; auxit injuriam contumelia nova. USUS: Addere aliquid de suo, *ajouter du sien*. Aliquid in orationem addere. Eas litteras in fasciculum tuarum addes, *ajouter*. Laude stimulos animis, alacritatem

studendi discipulis addere, *stimuler*, Ad ornamenta nobilitatis doctrinae laudem addere. Cf. [Augeo](#), [Adjungo](#), [Accedo](#).

ADDŌCĒO, es, docui, doctum, ere, a. *Enseigner*. SYN. Doceo.

ADDŪBĪTO, as, avi, atum, are, n. *Pencher vers le doute, être incertain*.  
USUS: Addubitavi paululum, num et quomodo ita evenerit; de fide tua nihil addubito.

ADDŪCO, is, duxi, ductum, ere, a. *Amener; pousser, entraîner*. SYN. Deduco, induco, contendo, contraho. )( Deduco, remitto. SYN. TRANSL. Invito, impello, pellicio, permoveo. ADV. Magnopere, ocius, quamprimum. USUS: 1. Adducere vultum, habenas, lorum, arcum, *se rider, serrer le frein, bander un arc*. Cf. [Adstringere](#). 2. Permoveere ad iram etc. *pousser à la colère, au crime*. Aliquem in metum; ad iracundiam, indignationem, misericordiam, negligentiam, ad fletum; in dubitationem, dubium; summam expectationem; in opinionem; ad nequitiam adducere. 3. *Redigere, réduire à la dernière extrémité etc.* Aliquem in angustum, in summas angustias, in discrimen, in odium, in invidiam; in fidem, in suspicionem adducere, *porter à croire, à soupçonner*. Cf. [Moveo](#), [Allicio](#), [Persuadeo](#).

ADDŪCOR, eris, ductus sum, duci, p. *Être poussé*. SYN. Inducor, invitor. ADV. Facile, fortuito. USUS: (Cum iis, quæ vim permovendi animos habent.) Non spe, non odio, non commendatione aliorum, non officio, nec pretio, nec oratione adduci potuit, ut a proposito discederet, *ni l'espoir, ni la haine etc. n'ont pu le détourner de son dessein*. Non adducar; adduci non possum, ut credam, *je ne puis croire*.

ĀDĒDO, is, ēdi, ēsum, edere, a. *Entamer; consumer, miner*. SYN. Comedo. USUS: Non adesum, sed devoratum patrimonium. Jecur adesum. Cf. [Abligurio](#).

ĀDEMPŢĪO, ōnis, f. *Action d'enlever*. SYN. Ablatio. USUS: Ademptio civitatis. Cf. [Jactura](#).

ĀDĒŌ, *A ce point, tellement*. SYN. Usque eo, tam, tantum. USUS: 1. Eo, *à ce point*. Adeo jam res rediit. 2. Itaque, *c'est pourquoi*. Propera adeo hinc tollere puerum. Unus adeo supersum. 3. Vero, *mais*. Id adeo, judices, considerate. 4. Imo quod plus est, *bien plus, de plus*. Adolescens tuus, atque adeo noster. Tune, atque adeo vos geminae voragines. Aliquid atque adeo multa de suo addunt. Hostem intra mœnia, atque adeo in senatu videtis.



ĀDĒŌ, es, ii, *vel* īvi, ĭtum, ire, n. et a. *Aller trouver, visiter*. SYN. Accedo, convenio, viso, invisio, visito, eo, venio. )( Abeo. ADV. Caste, ad vivos, intempestive ad aliquem, libentius, necessario. USUS: Adire aliquem, ad aliquem, ædes, fores, locum. Vultum subire alterius, congregari. TRANSL. 1. Aggredior, incipio, suscipio, *entreprendre, essayer*. Nunc demum ad opus diu detrectatum; ad rempublicam; ad pactiones adiit. 2. Subeo, *subir, essayer*. Nulli sunt labores, nulla pericula, quæ reipublicæ causa non adeam. Inimicitias, odia improborum adire non vereor. 3. Hæreditatem adeo, *se porter héritier*. Adiit hæreditates multorum civium Romanorum. Cf. [Accedo](#), [Accessus](#).

ĀDEPS, ĭpis, m. *Graisse*. SYN. Pingue intra carnem et cutem. USUS: Num mihi Lentuli somnus, Cassii adeps, Cethegi temeritas pertimescenda est? Cf. [Abdomen](#), [Pinguis](#).

ĀDEPTĪŌ, ōnis, f. *Acquisition*. USUS: Vita beata non in depulsione mali, sed adeptione bonorum sita est.

ĀDĒQUĪTO, as, avi; atum, are, n. et a. *Aller à cheval vers*. SYN. Juxta, *vel* prope equito, equo citato advehor. USUS: Urbi adequitare, *se présenter à cheval auprès de la ville*.

ĀD HÆC, *En outre, à cela*. SYN. Præterea; accedit, quod; adde, quod.

ĀDHÆRĒŌ, es, hæsi, hæsum, ere, n. *Être attaché, s'attacher à*. SYN. Hæreo, adhæresco, nitor, infixus sum, adjungor, applicor, adjaceo, conjungor. ADV. Vix, extremum, omnino. PHRAS. Adhæret Platoni, *il prend Platon pour guide*. Platoni ut magistro affixus est; nusquam ab ejus doctrina, nusquam a latere discedit; inhæret menti; in intimis animis insidet doctrina Platonis; Platonem arcte complectitur, a Platonis doctrina vel tantillum declinare, religio illi est. USUS: 1. Adhæret saxo, ad saxum navis, *le navire est attaché au rocher*. 2. TRANSL. In freto æris alieni; in certo studiorum genere adhærescere, *cultiver certaines études*. Vide, ne fax illa seditionis et conjurationis ad hanc materiem adhærescat. Argumentum, oratio nusquam adhærescit. Cf. [Hæreo](#), [Conjungo](#).

ĀDHÆSĪŌ, ōnis, f. *Adhésion*.

ĀDHĪBĒŌ, es, ui, ĭtum, ere, a. *Mettre auprès, approcher; ajouter, joindre*. SYN. Afferro, adjungo, admoveo, adapto, *item*: utor. )( Amoveo, removeo. ADV. Alacriter, aperte, bene, extrinsecus, frequentius, liberaliter,



nimirum, publice, recte, severius. PHRAS. 1. Adhibebo diligentiam, *je ferai preuve de travail*. Omni cura studioque enitar, elaborabo; omnes vires, studia, omnem curam, industriam eo conferam; omnia in adducendis ad exitum suum rebus tuis experiar; operam dabo, navabo, dicabo maximam rationibus tuis; omni studio id contendam; omni ope, ac opera adnitar; curæ mihi erunt res tuæ; quantuscumque mihi labor suscipiendus est, vincam studio naturæ vires. In hoc cura mea omnis, ac industria versabitur, excubabit, ut commodis tuis accuratius inserviam; omne studium in hoc ponam, consumam, collocabo; huic rei vigilias dabo, dicabo, tradam, addicam meas, in hanc curam unice incumbam; in hoc vires contendam meas; in hoc curas figam, configam, infigam omnes; ad hoc operam profitebor meam, ut res tuas, rationesque omnes, quanta maxima possum, cura complectar. 2. Ut Aristotelem intelligas, ingenium adhibendum est, *pour comprendre Aristote, il faut employer toute son intelligence*. Ingenii vis omnis conferenda; ingenii acies intendenda; acuendum ingenium est. USUS: 1. Utor, *employer, mettre en œuvre*. Vir bonus præter curam et diligentiam, artem etiam et fidem adhibet in amicorum periculis. Idem gravitatem in dolore; modum, moderationem in rebus secundis; studium et solertiam in negotiis adhibet. 2. Admoveo, *appeler, invoquer, avoir recours à*. In convivium, atque adeo in consilium, ad deliberationes, ad causas adhibere. Diis preces, equo calcaria, juventuti stimulos adhibere. Dicenti aures adhibere, *écouter, prêter l'oreille*. 3. Gero, exhibeo, *se montrer*. Ita se in imperio, ut privatum adhibuit. 4. Affero, *offrir, donner*. Ægroto vinum, medicinam adhibere. Ad negotium curam, rationem, mentem, animum, virtutem, gravitatem adhibere. Litteris tuis aliquam mihi consolationem adhibeto.

ĀDHĪNNĪO, is, ivi, *vel* ii, ire, n. *Hennir à ou vers*. Proprie equorum est.

ĀDHORTĀTĪO, ōnis, f. *Exhortation*. SYN. Exhortatio, invitatio.

ĀDHORTOR, aris, atus sum, ari, d. *Exhorter*. SYN. Hortor, exhortor, accendo, inflammo. )( Dehortor. ADV. Merito, antequam iret. USUS: Ad libertatem recuperandam, ad bellum faciendum vos etiam atque etiam adhortor. Cf. [Hortor](#), [Moneo](#).

ĀDHŪC, *Encore, jusqu'ici*. ADV. temporis, q. ad hoc tempus. SYN. Etiam nunc, ad hoc tempus. USUS: Unam adhuc epistolam a te acceperam. Quæ adhuc dicta sunt, constare sibi videntur.

ADĪGO, is, ēgi, actum, ere, a. *Pousser, enfoncer*. SYN. Vi impello, (cuneum, clavum in lignum); cogo, compello. USUS: 1. Oves adigere in caulam, naves ad littus; telum ad destinatum locum adigere, *pousser, lancer un trait*. 2. TRANSL. Impello. Ad insaniam, desperationem me adiges, *pousser à la folie, au désespoir*. Item: Legiones sacramento, *vel* ad sacramentum (jusjurandum) *vel* in verba Principis adigere, *faire prêter serment à qqn*. Cf. [Cogo](#), [Impello](#).

ĀDĪMO, is, ēmi, emptum, ere, a. *Oter, enlever*. SYN. Aufero, eripio, detraho, decido, tollo, extorqueo. )( Addo. ADV. Improbius, in posterum libertatem, industrie, magnopere, mature, repente. PHRAS. Omnia amico ademit, *il dépouilla son ami*. Spoliavit rebus omnibus amicum; exuit facultatibus, agris, fundisque multavit. USUS: Dolor omnem mihi animi facultatem, somnum ipsum ademit, Pecuniam, libertatem, potestatem adimere. Civitatem alicui adimere, (jus Civitatis), *enlever le droit de cité*. Cf. [Tollo](#), [Eripio](#).

ĀDINVĒŅĪO, is, vēni, ventum, ire, a. *Découvrir*. SYN. Invenio, comminiscor. USUS: Adinventum animo, sensibus percepta. Cf. [Invenio](#).

ĀDĪPĀLIS, e, gen. com. *Gras, lourd*. USUS: Opimum quoddam, et adipale genus dictionis.

ĀDĪPISCOR, eris, adeptus sum, isci, d. *Acquérir*. SYN. Nanciscor, consequor, assequor, invenio, obtineo, acquiro, colligo. ADV. Aliquantum, mediocriter. USUS: Senectutem, honores adipisci nemo non exoptat. Cf. [Obtineo](#), [Acquiro](#), [Habeo](#).

ĀDĪTŪS, ūs, m. *Accès, entrée*. USUS: Via, introitus, accessus, vestibulum, ascensus, os, portus, gradus. )( Exitus, discessus. EPITH. Difficilis, difficilior, diuturnus, facilis alicui, faciliior, quam facillimus, interclusus, munitus, mirificis molibus obstructus, plenus atque integer, præclusus, primus, provincialis, unus, arduus, diurnus, atque nocturnus, illustris, inter se diversi. PHRAS. 1. Doctrina aditum illi fecit ad honores, *la science lui donna accès aux honneurs*. Doctrina illi aditum aperuit, patefecit, dedit, comparavit; viam stravit; gradum struxit ad honores. 2. Aditum claudit omnibus, *il ferme sa porte à tout le monde*. Aditu, limine omnes prohibet; aditum omnibus præcludit, intercludit, obstruit; a congressu suo arcet omnes; ædes suas omnibus obserat, ab ædibus excludit omnes; nemini sui copiam facit. 2. Aditus patet omnibus, *l'entrée est*

*ouverte à tous*. Fores patent, apertæ sunt et expositæ; aditus cuique liber est; nemini difficiles sunt aditus; nemo est, cui ædium mearum aditus denegetur, qui non recipiatur, non admittatur. USUS: 1. Difficiles sunt ad optimates aditus, *les grands se laissent difficilement approcher*. 2. TRANSL. *Accès à*. Eloquentia ad consulatum Ciceroni aditum aperuit. 3. *Facilité d'arriver*. Aditum ad hoc scelus sibi aliis sceleribus munivit. Primum velut aditum jecit. Pons iter hostibus dedit. 4. *Se fermer l'entrée*. Tuamet temeritate aditum tibi ad honores intercludes. Cf. [Accessus](#).

ADJĀCĒO, es, cui, ere, n. *Être couché auprès; être situé auprès*. SYN. Juxta *vel* prope jaceo, cubo prope. USUS: Tuscus ager Romano adjacet. Cf. [Vicus](#), [Prope](#).

ADJĪCĪO, is, jēci, jectum, ere, a. *Jeter dans; ajouter à*. SYN. Immitto, addo, applico, adhibeo, appello, adjungo. )( Adimo, detraho. USUS: Adjicere tela in castra hostium, *jeter des traits dans le camp ennemi*. 2. Addo, *joindre à*. Ad belli laudem doctrinæ gloriā adjecit. 3. TRANSL. De animo et oculo. Oculum adjecit hæreditati, *il jeta un regard de convoitise sur l'héritage*. Animum adjecit ad Poeticam, *il se livra à l'étude de la poésie*. Cf. [Addo](#), [Adjungo](#).

ADJŪDĪCO, as, avi, atum, are, a. *Adjuger, attribuer*. SYN. Aliquid alicui per iudicium tribuo. )( Abjudico. ADV. Gratis. PHRAS. Spero fore, ut secundum me iudicetur, decernatur, iudicium fiat; ut secundum me possessio detur; pro me pronuntietur; lis et possessio secundum tabulas mihi addicatur; ut ego in possessionem mittar, *j'espère que l'on prononcera, que l'on jugera en ma faveur*. USUS: Ea domus, ea causa mihi demum adjudicata est. Miser ille in servitutem mihi adjudicatus est. Cf. [Lis](#), [Judicium](#).

ADJŪMENTUM, i, n. *Aide, secours, assistance*. SYN. Subsidium, præsidium, auxilium, perfugium, suppetiæ. )( Detrimentum, impedimentum. EPITH. Magnum, maximum, externum, adventitium, multum magnumque, parvum, plurimum, proprium oratorum. USUS: Adjumento illi fuit ad victoriam, *cela lui sert pour vaincre*. A philosophia omnia adjumenta beate vivendi petenda sunt. Honorum avido adjumenta undique petenda, conquirenda sunt. Tua auctoritas maximo mihi ad res meas promovendas adjumento erit; maximum adjumentum afferet,

importabit; multum habebit adjumenti ad res meas promovendas, *m'aidera fortement*. Cf. [Auxilium](#), [Præsidium](#), [Juvo](#).

ADJUNCTĪO, ōnis, f. *Sympathie*. SYN. TRANSL. Animi propensio. EPITH. Similis. USUS: Beneficio, spe, adjunctione animi et voluntate ducuntur homines.

ADJUNCTOR, ōris, m. *Qui attache, ajoute, adjoint, réunit*. SYN. Qui aliquid adjungit. USUS: Ille Galliæ ulterioris adjunctor.

ADJUNCTUS, a, um, part. v. adjungo. *Lié, attaché*. SYN. Continens, propinquus. USUS: Summis viris quædam adjuncta est divinitus fortuna. Sunt hæc propria et causæ adjunctiora. Ei Drusus proxime adjunctus fuit.

ADJUNGO, is, junxi, junctum, ere, a. *Attacher, joindre, unir*. SYN. Adjicio, addo, adnecto, attexo, applico, aggrego, adhibeo, adscribo. )( Disjungo. ADV. Divinitus, foris, honeste, omnino, proxime, quam primum, recte, rectissime, separatius, studiosius, valde. PHRAS. Adjunxisti me beneficio tibi, *vous m'avez attaché par vos bienfaits*. Tuis beneficiis effecisti, ut me dem tibi; omnibus in rebus assentiar; voluntates meas ad tuam dignitatem aggregem; ut ad te transirem; ad te accederem; tuas partes tuendas susciperem; ad te me penitus applicarem; me tibi contribuerem; tecum faciam; in tuorum numerum adscribi, in tuam familiam me conjicere gestiam; ut constrictum me tibi addixerim; in tuam consuetudinem me insinuarim; societatem tecum coierim; ad ductum tuum, ad familiaritatem omnino applicarim. Beneficia tua me tibi junxere arctius; arctissimis amplexibus conjungere. Beneficii tui is fructus fuit, ut in eadem tecum esse causa, tuis partibus misceri, vitæ periculum tecum sociare, consociare constituerem. USUS: 1. Voluptatem ad virtutem adjungere insipienter cupis, *joindre, unir*. 2. Adjungere sibi alterum, *s'attacher qqn*. Beneficiis tibi plebem, principes, civitates, multos socios adjunges. Urbanitate viros bonos ad tuam amicitiam, consuetudinem adjunges; benevolentiam, animos hominum, auxilium tibi adjunges. 3. Adjungere se alicui, *se joindre à qqn*. Est, ut me tibi, ut me ad tuas rationes, tuam causam, tuam factionem, ad senatus auctoritatem adjungam. Cf. [Addo](#), [Adjicio](#), [Faveo](#).

ADJŪRO, as, avi, atum, are, a. *Affirmer par serment*. SYN. Juro. USUS: Adjurat ille sancte, nullum esse periculum.

ADJŪTO, as, avi, atum, are, a. *Aider*. \* SYN. Juvo, adjuvo. USUS: An eum adjutem, dubito.

ADJŪTOR, ōris, m. *Aide, partisan*. SYN. Administer, particeps, socius, fautor. EPITH. Fortissimus, pragmaticus, improbus. USUS: Auctor in consiliis capiendis, adjutor in agendis. Sceleris esse adiutorem. In scelere perpetrando, *vel* scelus perpetrandum, *vel* sceleri perpetrando adiutorem se præbere, dare, profiteri. Adiutorem te, quam deprecatores habere, capere, venire malo, *j'aime mieux vous avoir comme aide que comme défenseur*.

ADJŪTRIX, īcis, f. *Celle qui aide*. USUS: Minerva consiliorum meorum adjutrix. Conjugem adjutricem sibi cepit.

ADJŪVO, as, jūvi, jūtum, are, a. *Aider, assister*. SYN. Juvo, opitulator, adminiculator, auxiliator, adjumento sum, adjumentum affero, suffragor, sublevo, præsidio sum, præsidium, opem, subsidium, suppetias fero, affero, adjutor sum alicui contra aliquem. )( Impedio. ADV. Aliquantum, multum, plane nihil, plurimum, publice, vehementer. USUS: 1. Velim me in petitione consulatus, adjuves; Dolorem meum et mœrorem consilio adjuva. 2. Augere. Insaniam alterius, formam cultu adjuvare, *augmenter la folie de qqn., relever la beauté par la parure*. Cf. [Juvo](#), [Opitulator](#), [Auxilium](#).

ADLĀBŌRO, as, avi, atum, are, n. *Travailler beaucoup*, SYN. Valde laboro, elaboro. USUS: Alicui adlaborare.

ADMĒTIOR, iris, mensus sum, iri, d. *Mesurer*. SYN. Metior. USUS: Frumentum admetiri militi.

ADMĪNĪCŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Soutenir, fortifier*. Adjuvo, fulcio. USUS: Vites adminiculari, *échalasser une vigne*.

ADMĪNĪCŪLUM, i, n. *Échalas, aide*. SYN. Fulcrum, auxilium. USUS: Vites claviculis adminicula quasi manibus apprehendunt, *les vignes se servent de vrilles comme de mains pour s'attacher aux échalas*. Adminiculorum ordines. 2. Auxilium. Nullius adminiculo rem confecit, *il a fait cela sans le secours, l'appui de personne*. Cf. [Adjumentum](#).

ADMĪNISTER, tri, m. *Celui qui aide, instrument*. SYN. Minister. USUS: Timarchides omnium rerum transactor, cupiditatum administer. Scelerum administri et satellites. Adjective in gen. fœm. Multæ sunt artes hujus virtutis comites administræ. Cf. [Administrator](#).

ADMĪNISTRĀTĪO, ōnis, f. *Aide, ministère; soin, direction, gouvernement.* SYN. Curatio, procuratio, gubernatio. EPITH. Communis cum aliquo, provincialis. USUS: Disceptant philosophi, an dii ab omni curatione, et administratione rerum vacent. Cf. [Munus](#), [Gubernatio](#).

ADMĪNISTRĀTOR, ōris, m. *Administrateur.* SYN. Præfectus, curator, procurator, minister, gubernator, moderator. EPITH. Pulcher. USUS: Imperator est administrator belli, *le Général est celui qui dirige les opérations de la guerre.*

ADMĪNISTRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Procurer, mettre la main à, s'occuper; gouverner.* SYN. Curo, procuro, gero, ogeo, guberno. ADV. Accuratissime, admirabiliter, auspiciato, bene, commode, diligentissime, lenius, melius, optime, quam commodissime, recte, temere, vigilanter. PHRAS. 1. Ecquis hoc tempore Rempublicam administraret? *Qui donc maintenant voudrait gouverner la république?* Ecquis hac temporum calamitate Rempublicam attingat, capessat, suscipere, gerere, tractare audeat? quis sua studia ad Rempublicam conferat? operam det Reipublicæ, in Republica versari velit? 2. Is nunc totam Rempublicam administrat, *il est chargé maintenant du soin des affaires publiques.* Is nunc in procuratione Reipublicæ est, rempublicam summo cum imperio obtinet; tractat Reipublicæ gubernacula; summa ejus nunc est in Republica potestas; summum jus in curandis Reipublicæ rebus. Reipublicæ nunc præest, eo jure quod amplissimum esse potest; ea potestate, quæ potest esse maxima. Summo nunc utitur in Republica imperio. 3. Res meæ melius haberent, ai tu administrasses, *mes affaires seraient dans un meilleur état, si vous en étiez chargé.* Si rerum mearum cura penes te fuisset, ad te pertinuisset; si in his tua opera usus essem; si te curatorem, procuratorem habuissem. Cf. [Rego](#), [Provincia](#), [Magistratus](#). USUS: Rem familiarem, leges, judicia, provinciam, castellum, civitatem consilio ac ratione administrare.

ADMĪRĀBĪLIS, e, gen. com. *Admirable, merveilleux.* SYN. Admirandus, admiratione dignus, mirandus. USUS: Vir dicendo, et omnibus artibus admirabilis. Pro tua singulari et admirabili sapientia. Admirabilis fama virtutum. Cf. [Mirus](#), [Mirandus](#).

ADMĪRĀBĪLĪTAS, ātis, f. *Ce qui excite l'admiration.* EPITH. Magna, maxima. USUS: Hæc rerum despicientia magnam admirabilitatem habet, *ce noble dédain est un grand sujet d'admiration.*



ADMĪRĀBĪĻĪTER, *Admirablement*. SYN. Mirifice, mirum in modum, cum admiratione omnium, insigniter. USUS: Mundus consilio admirabiliter administratur.

ADMĪRĀTĪO, ōnis, f. *Admiration*. SYN. Miratio. EPITH. Familiaris, incredibilis, suavis, jucundissima, magna, major, maxima, mediocris, perspicua, popularis, similis, summa multa. PHRAS. Res magnam admirationem excitavit, *cette chose a excité une grande admiration*. Res ea non mediocrem movit, effecit admirationem; omnes in admirationem vertit, traduxit, rapuit, convertit. Res ea maxima omnes admiratione affecit, defixit, stupore omnium animos complevit; non mediocrem sui admirationem iniecit. Res ea in admiratione erat omnium; omnium oculos mentesque admiratio rei tenuit, suspendit. Id facinus miraculo rei omnes obstupescit. USUS: Eloquentiam, quæ admirationem non habet, nullam judico, *l'éloquence qui n'excite point l'admiration, n'est pas de l'éloquence*. Cf. [Miror](#), [Stupeo](#).

ADMĪROR, aris, atus sum, ari, a. *Admirer*. SYN. Suspicio, miror, demiror, admiratone afficior. )( Contemno. ADV. Communiter, recte, separatim aliquem, separatim in singulis, valde, vehementer. PHRAS. Admiratus est eloquentiam, *il admira son éloquence*. Magna hominem tenuit eloquentiæ hujus admiratio; magna erat hominis ad tantam eloquentiam admiratio; incessit hominem admiratio tantæ eloquentiæ. Eloquentia tam singularis homini pro miraculo fuit: summæ admirationi fuit. Magna eloquentiæ admiratione tenebatur, capiebatur. Cf. [Miror](#). USUS: Platonem ex ore tuo admiror. De Dionysio sum admiratus. Cf. [Miror](#), [Stupor](#).

ADMISCĒO, es, cui, mixtum *vel* mistum, ere, a. *Mêler*. SYN. Misceo, immisceo, confundo. USUS: Cave, ne vulgi erroribus te admisceas. Nolo, me illis admisceas, *je vous en prie, ne me mêlez pas parmi ces gens*. Cf. [Misceo](#).

ADMISSĀRĪUS, ii, m. *Étalon*. SYN. Equus, qui ad sobolem servatur.

ADMISSUM, i, n. *Mauvaise action, crime*. \* SYN. Delictum, crimen, peccatum. USUS: Admissum hoc graviter puniri solet. Cf. [Crimen](#), [Peccatum](#).



ADMISSUS, a, um, part. v. admitto. *Commis*. SYN. Commissus, *item*: incitatus. USUS: 1. Pudet me admissi, dedecoris, *j'ai honte du déshonneur dont je me suis couvert*. 2. Equo admisso in mediam aciem irruit, *ayant lancé son cheval à toute bride, il se précipita au milieu de la mêlée*.

ADMISTĪO, ōnis, f. *Mélange*. SYN. Concretio. USUS: Animus omni admistione corporis liberatus, purus et integer, *l'âme débarrassée de tout contact avec le corps, est pure et sans tache*.

ADMISTUS, a, um, part. v. admisceo. *Mêlé*. SYN. Commixtus, concretus. USUS: Aquæ admistus calor. Aer multo calore admistus. Nihil animis admistum, nihil concretum est.

ADMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Recevoir*. SYN. Recipio, excipio, suscipio, adhibeo, intromitto. )( Prohibeo, arceo, repello. PHRAS. 1. Quoslibet ad me admisi, *j'ai reçu chez moi n'importe qui*. Neminem a congressu meo absterrui; exclusi neminem; audivi omnes. Nullum onus officii cuiquam reliquum feci. Admissionum mearum facilitatem omnes deprædicant. Cf. [Accessus](#), Aditus facilis. Si tempus admiserit, *si le temps le permet*. Si ætatis tempus; si rationes vestræ eam facultatem præbebunt; si commodum ita feret vestrum; si ita tulerit fortuna. USUS: 1. Aliquem in domum, ad *vel* in consilium, ad colloquium, ad causam dicendam, ad Principem admittere, *admettre, recevoir*. Pecco, committo, *commettre (une mauvaise action, un crime)*. Integer adeo, ut nullam unquam noxiam, flagitium, fraudem, maleficium, culpam, facinus, dedecus in se admitteret. 3. Concito, *lancer à toute bride*. Equum in hostem admisit.

ADMŌDUM, *Beaucoup*. SYN. Valde, *item*: fere. USUS: 1. Me tuæ litteræ admodum delectant, *fort, beaucoup*. 2. Fere, *presque*. Viginti admodum annos natus. Nullus admodum. Admodum nihil litterarum callet. 3. In responsione affirmat Advenit? *Resp.* Admodum, *oui, certainement*. 4. Cum adverbis jungitur. Nuper admodum, *tout dernièrement*. Raro admodum, *très-rarement*. Cf. [Valde](#).

ADMŌLĪOR, iris, ītus sum, iri, d. *Élever auprès*. \* SYN. Admoveo. USUS: Rupes præaltas velut de industria natura admolita est.

ADMONEŌ, es, ui, ītum, ere, a. *Avertir à l'avance*. SYN. Commoneo, commonefacio, ad memoriam rei aliquem excito. ADV. Amice, amicissime, breviter, præclare, obscure, recte, vulgo. USUS: Præclare, amice, ea de re me

admonuisti. Locus ipse, ipsum nomen me admonet, ut etc. Cf. [Hortor](#), [Moneo](#).

ADMŌNĪTĪO, ōnis, f. *Avertissement, exhortation*. SYN. Monitum, praeceptum, hortatio. EPITH. Accurata, familiaris, major, mediocris, similis. USUS: Nec precibus, nec admonitioni locum relinquit, *il ne s'inquiète ni de mes prières, ni de mes exhortations*. Cf. [Praeceptum](#), [Hortor](#), [Incitamentum](#).

ADMŌNĪTOR, ōris, m. Qui excite, qui *exhorte*. SYN. Hortator, impulsor. EPITH. Nimius, verecundus. USUS: Admonitore non eges. Verecundus admonitor.

ADMŌNĪTŪS, ūs, m. (*empl. à l'abl.*) *Conseil, exhortation*. SYN. Admonitio, monitum. EPITH. Similis. USUS: Amici hominis admonitu valde movemur.

ADMORDĒO, es, mordi, morsum, ere, a. *Mordre*. SYN. Mordeo, abrodo. USUS: Habet argentum: hunc mihi admordere lubet.

ADMŌTĪO, ōnis, f. *Action d'appliquer*. SYN. Applicatio. USUS: Admotione digitorum nervi sonum explorare, *essayer avec le secours des doigts la corde d'un instrument de musique*.

ADMŌVĒO, es, mōvi, mōtum, mōvere, a. *Approcher, appliquer*. SYN. Appono, applico, adhibeo, porrigo, extendo. )( Amoveo. ADV. Propius se. USUS: 1. Applicare se, et propius admovere. Aures admovere, et subauscultare, *prêter l'oreille*. Ignem alicui, cruciatum, aspidem ad corpus admovere, *appliquer le feu etc.* 2. TRANSL. Alicui stimulos, terrorem, preces, blanditias, vim admovere, *aiguillonner, employer la menace, la force, etc.* Vultum, oculos ad rem admovere, *regarder attentivement*. Cf. [Adhibeo](#), [Applico](#).

ADMURMŪRĀTĪO, ōnis, f. *Murmure d'approbation*. SYN. Approbatio, plausus, acclamatio, applausus murmur factus. EPITH. Divina, grata, multa et secunda. USUS: Grata, secunda concionis, senatus; aut adversa admurmuratio facta est. Cf. [Plausus](#), [Applaudo](#).

ADMURMŪRO, as, avi, atum, are, n. *Murmurer en signe d'approbation*. SYN. Admurmurationem facio. ADV. Valde. USUS: Senatus aut concionis faventis. Admurmurarunt universi. Cf. [Plaudo](#), [Assentior](#).

ADMŪTĪLO, as, avi, atum, are, a. *Tondre, écorcher, dépouiller*. SYN. Mutilo. USUS: Me usque ad cutem admutilasti.

ADNECTO, is, nexui, nexum, ere, a. *Attacher à*. SYN. Alligo, connecto. USUS: Naves littori adnectunt nautæ.

ADNĪTOR, eris, nisus sum, niti, d. *S'efforcer, travailler à, tâcher*. SYN. Nitor, molior, conor, adlaboro, applico. USUS: Vehementer Cæsar de triumpho adnisus est. Natura semper ad aliquid tanquam adminiculum adnititur. Cf. [Conor](#), [Nitor](#), [Laboro](#).

ADNŪMĒRO vel ANNUMERO, as, avi, atum, are, a. *Compter, mettre au nombre*. SYN. Numero, connumero, ad numerum addo. PHRAS. Tiro libertis Tullii adnumeratus est, *Tiron est compté parmi les affranchis de Cicéron*. In numerum libertorum adscriptus, relatus, cooptatus, adscitus, receptus fuit, in numero, *vel* de numero libertorum fuit; in numerum libertorum venit, pervenit; in numero libertorum habitus, positus, collocatus est. USUS: Age, ut cum candidatis adnumerere.

ĀDŌLESCENS, entis, m. *Jeune homme*. SYN. Juvenis, ephebus, pubes. EPITH. Abstinens, acutus, bonus, bonus et eruditus, bonus et disertus, bonus et prudens, dignus illo loco ac nomine, bonus et strenuus, castus ac diligens, clarissimus atque fortissimus, omnium præstantissimus, princeps civitatis, comicus, cupidus laudis, deditus mirifice alicui, deformis, delicatus, disertissimus, divinus, incolumis, fortunatus, gratissimus, gravis et doctus, honestus in primis, ornatus in primis, honestissimus, humanissimus atque optimus, imperitus, bonus, non tam insulsus, quam non verecundus, non acriter intelligens, lectissimus, modestissimus, optimus, mihi que carissimus, prætorius, pecuniosus, perditus ac dissolutus, potens, potentissimus, præditus summa spe et animi et ingenii, primarius, probus, propinquus, prudens, prudentissimus, ætate multo robustior duce, sanctissimus, studiosissimus, maxime familiaris, non solum indoctus, sed etiam rusticus; ingeniosissimus, et prope æqualis, locuples, loquax, miser, pernecessarius, et amicitia alicujus dignissimus, plenus ingenio, signior. ADV. Admodum, multum. PHRAS. 1. Adolescens nobilis, *jeune homme de race noble*. Nobili loco natus; nobilissimus; princeps juventutis; florentissimus urbis; ornatissimus; familia ortus amplissima. Cf. [Nobilis](#). 2. Adolescens ingeniosus et eruditus, *jeune homme spirituel et instruit*. Acutus, et disertus; plenus ingenio, rectissimis studiis, atque optimis artibus præditus; summa

spe et animi et ingenii, nec indoctus. Cf. [Doctus](#). 3. Adolescens optimis moribus, *jeune homme bien élevé*. Honestus imprimis, humanissimus atque optimus; castissimus ac modestissimus dignusque illo loco et nomine; ordinatus omnibus rebus, et verecundus. Cf. [Mos](#). 4. Adumodum adolescens erat, *il était encore bien jeune*. Erat in flore ætatis primo; vixdum e pueris excesserat, *vel* ex ephebis; prætextus etiamdum erat; prope puberem ætatem erat; primo ætatis flore pubescebat; annos adolescentiæ vix attigerat; ætas a puerili studio vixdum exierat; pueritiæ annos vix egressus erat; utebatur etiamdum ætatis initio; integri sanguinis adolescens; adulta ætate puer, sed adhuc imberbis erat. USUS: Bona indole, summæ spei: aut perditus, dissolutus adolescens. Cf. [Juvenis](#).

ĀDŎLESCENTĪA, æ, f. *Jeunesse, adolescence*. SYN. Iniens ætas a 14. ad 25. *vel* 30. annum. EPITH. Impura, liberior, libidinosa, et intemperans, magna, modestissima, plena spei, prima, proclivior ad libidinem, proterva, tota, turpis. PHRAS. Ab adolescentia, *depuis la jeunesse*. Ab ineunte, a prima, a teneriore ætate; a puero *vel* pueris; a pueritia; ab initio ætatis; a primis temporibus ætatis; a teneris. USUS: Libidinosa, intemperans adolescentia effœtum corpus tradit senectuti. Cf. [Juventus](#), [Puer](#).

ĀDŎLESCO, is, olēvi, ultum, ere, n. *Croître, grandir en âge*. SYN. Augeor ætate, cresco. ADV. Sensim. USUS: Uti ratio, ita cupiditas cum ætate adolescit. Cf. [Cresco](#).

ĀDOPTĪO, ōnis, f. *Adoption*. EPITH. Innumerabilis. USUS: Adoptionem hæreditas nominis, pecuniæ, sacrorum sequitur. In adoptionem in alienam familiam dari; assumi in nomen familiæ alienæ.

ĀDOPTĪVUS, a, um, *Adoptif, qui concerne l'adoption*. USUS: Sacra adoptiva, *sacrifices qui se font dans la famille d'adoption*.

ĀDOPTO, as, avi, atum, are, a. *Adopter (légalement)*. SYN. Filium adscisco, deligo, instituo. ADV. Obscure. USUS: 1. Scipio Æmiliū sibi legibus adoptavit. 2. Deligo, *choisir*. Adoptare aliquem defensorem juris sui, ultorem injuriarum, *faire choix d'un défenseur*. Cf. [Adscisco](#).

ĀDŎRĒA, æ, f. *au fig. Récompense de la bravoure; gloire militaire, victoire*. \* SYN. Laus, gloria.

ĀDŎRĪOR, orēris, ortus sum, oriri, d. *Attaquer*. SYN. Aggredior, invado, irruo, involo. ADV. Tumultuosissime. PHRAS. Hominem repente adortus est,

*il attaque subitement cet homme.* Impetum fecit in hominem; manus admolitus est; infesto spiculo petiit; ferro appetiit; incurrit, involavit cæco in hominem impetu; primum impetum effudit in hominem: arma in obvium vertit. Cf. [Aggredior](#), [Invado](#). USUS: Aliquem jurgio, gladiis, fustibus, a tergo adoriri.

ĀDORNO, as, avi, atum, are, a. *Préparer, équiper*. SYN. Orno, instruo, paro, apparo, comparo. ADV. 1. Pompeius Italia duo maria maximis classibus adornavit. Bellum, classem, nuptias, petitionem consulatus, testium copiam adornare, *apprêts de mariage, préparation des élections, équipement d'un vaisseau*. 2. Honore afficio, *orner, parer*. Omnes in hoc adolescente adornando conspirant. Cf. [Paro](#), [Comparo](#).

ĀDŌRO, as, avi, atum, are, a. *Adorer*. \* SYN. DEUM religione propitio. PHRAS. Adorare DEUM, *adorer DIEU*. Auguste, sancteque venerari DEUM; divinum Numen castissime colere; venerabundum aris assistere, et adorantium more procumbere. Genua ponere, ac venerari DEUM; religiosum DEO cultum adhibere, tribuere, impendere; pio cultu, religiosa adoratione prosequi DEUM. *Item*: Indi adhuc plures deos adorant, *les Indiens adorent encore plusieurs dieux*. Cultum uni debitum DEO, simulacris, lapidibus, diisque vanissimis tribuunt, exhibent, impendunt; deorum inani superstitione tenentur; fictis numinibus divinos honores tribuunt, impertiuntur; ridicula falsorum numinum simulacra sacrilego cultu venerantur, prosequuntur. USUS: Cæsar hostia pacem Deum adoravit. Cf. [Oro](#), [Veneror](#).

ADPRŌMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Se faire caution*. SYN. Promitto. Cf. [Promitto](#).

ADRĒPO, is, repsi, ere, n. *Ramper vers, se glisser vers*. USUS: TRANSL. Insinuare se in gratiam, *s'insinuer*. In amicitiam alicujus; in spem hæreditatis; animo alicujus adrepere.

ADSCISCO, is, īvi, ītum, ere, a. *Adopter, admettre*. 1. Romanas leges sibi adscivere Latini, *les Latins adoptèrent les lois de Rome*. 2. Adscribo, adjungo, adjicio, annumero, seligo, *s'adjoindre, s'associer*. Boni bonos sibi adsciscunt. Adsciscere sibi socios. Civem adsciscere. In civitatem adscisci, *être admis comme citoyen*. 3. Comparo. Romani a Græcis leges, ritus, consuetudines, sacra adscivere. Cura ut laudem tibi, adsciscas. 4. Arrogo,

tribuo, sumo. Non mihi tantam sapientiam adscisco, *s'arroger, s'attribuer*. Cf. [Adopto](#), [Jungo](#), [Adjungo](#).

ADSCĪTUS, a, um, part. v. adscisco. *Venu au dehors, étranger*. ADV. Publice. USUS: Adscitus, non nativus color est.

ADSCRĪBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Attribuer*. SYN. Appono, adjungo, addo, adscisco, assigno. PHRAS. 1. Victoria tibi adscribenda est, *il faut vous attribuer la victoire*. Rei bene gestæ decus tuo consilio est assignandum; hæc victoria tui triumphii titulis accedat, oportet. Victoriæ decus omne ad te delegandum est; tuæ tribuendum virtuti. 2. Noli tibi adscribere hanc laudem, *ne vous attribues pas cet honneur*. Noli rei bene gestæ tibi meritum uni inscribere; facti laudem tibi arrogare, asserere, vindicare; noli existimare, tuam esse in his rebus unius gratiam; noli alienam laudem pro tua tibi vindicare; noli te offerre in societatem alienæ gloriæ; noli quærere, ut præclaræ rei laus ac commendatio ad te perveniat. Quid tibi alieni facti gloriam adsciscis, sumis? 3. Famulo adscripsit culpam, *il imputa cette faute à son esclave*. Ad famulum delegavit culpam; in famuli ignaviam eam culpam contulit, retulit, coniecit; ejus rei culpam ignavia famuli sustinet; culpam rei famulo tribuit, assignavit; ex ignavia famuli factum autumat; ignaviæ famuli vult eam esse culpam; culpam suam in famuli ignaviam trajicit ac deonerat. USUS: 1. Utinam ego tertius vobis amicus, *vel* in amicitiam vestram adscriberer! *Être inscrit*. 2. Assigno, acceptum fero, *attribuer*. Hanc cladem suæ socordiæ, hunc eventum fati adscribant. 3. In civitatem, *vel* civitati adscribi, *avoir le droit de cité*. Meam tuæ adscribo sententiam, *je suis du même avis que vous*. 4. Aliquid ad epistolam adjicio, *ajouter à une lettre*. Doleo me hoc litteris non adscripsisse.

ADSCRIPTĪTĪUS, a, um, *Inscrit, ajouté*. SYN. Adscriptus. USUS: Novi et adscriptitii cives, *citoyens nouveaux, de fraîche date*.

ADSCRIPTOR, ōris, m. *Le fauteur, qui contresigne, le partisan*. SYN. Subscriptor. USUS: Fuit is non modo defensor, sed adscriptor dignitatis meæ. Auctor et adscriptor honoris mei.

ADSTĪPŪLĀTOR, ōris, m. *Garant, répondant, caution*. SYN. Confirmator, defensor. USUS: In tua causa, patrono me, et adstipulatore uteris.



ADSTĪPŪLOR, aris, atus sum, ari, a. *Approuver, être du même avis*. SYN. Assentior. Cf. [Faveo](#), [Assentior](#), [Adjungo](#).

ADSUM, adēs, adfui, adesse, n. *Être présent*. SYN. Præsens sum, præsto sum, intersum, coram adsum, copiam mei facio. ADV. Frequenter in causa, multum, opportune, paulo ante, præsto, propius, publice, tardius. USUS: 1. Pugnis omnibus adfui, *je fis usage de mes deux poings*. Ad portam adest. Tempore ad iudicium affuit, *il vint à temps au tribunal*. 2. Faveo. Difficillimis licet rebus semper adero, *prêter assistance, défendre, favoriser*. 3. Animo præsenti tribuitur. Adeste animis, mittite timorem, *n'ayez pas peur*. Cf. [Præsens](#), [Coram](#).

ĀDŪLĀTĪO, ōnis, f. *Caresse, flatterie*. SYN. Assentatio, blanditiæ. EPITH. Amans dominorum. USUS: Proprie adulantium heris canum est. In amicitiiis nulla major pestis est adulatione. Semper magnæ fortunæ comes est adulatio. Cf. [Assentatio](#).

ĀDŪLĀTOR, ōris, m. *Flatteur*. SYN. Assentator, palpator, divitum arrosor, et quod sequitur, irrisor, simulator, homo levis, et fallax, ad voluntatem loquens omnia, nihil ad veritatem. Qui ad alterius non modo sensum et voluntatem, sed etiam vultum atque nutum convertitur. USUS: Nolo esse laudator, ne videar adulator. Cf. [Astutus](#).

ĀDŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Flatter*. Cum Accusat. SYN. Blandior, assentor, auribus do; omnia ad voluntatem, nihil ad veritatem loquor, palpo. ADV. Aperte. PHRAS. Adularis, ut gratiam a me ineas, *tu me flattes pour obtenir mes bonnes grâces*. Das hoc auribus meis, ut gratiam meam aucuperis. Auribus inservis. Blanda assentatione uteris. Assentationis artificio gratiam quæris. Blande loqueris, ut me tibi adjungas, ut in meam te amicitiam insinues. Lenocinaris. Blanditiis in aures meas influere laboras. Absurdam in adulationem progredieris. Palpo me percutis. Subparasitandi artem tenes. Ad gratiam loqueris. Laudibus me conciliare, expugnare; in tuas partes, commoda, amicitiam pertrahere studes. In adulationem scite te componis; spem et animos solita vanitate inflare nosti. Palpum obtrudis. Voluntati servis; aures scalpis, mulces, permulces. Blanditiis fallis, delinis. Assentationibus demulces animum. Assentatoris partes agis egregie; blandimentis benevolentiam non inscite colligis. USUS: Adulari fortunam alterius. Feræ dominum adulantes. Cf. [Assentor](#), [Accommodo](#).



ĀDULTĒR, ěri, m. *Adultère*. SYN. Mœchus, alienæ conjugis corruptor. EPITH. Sororius, temerarius, obscœnus, nocturnus, turpis.

ĀDULTĒRĪNUS, a, um, *Altéré, falsifié, faux*. SYN. Fucatus, adumbratus, non verus, non genuinus: )( Verus, genuinus. USUS: Nummi, gemmæ, moneta adulterina, *argent, pierres précieuses fausses*. Adulterino signo, annulo, testamentum corrumpere. Cf. [Falsus](#), [Adumbratus](#).

ĀDULTĒRĪUM, ii, n. *Adultère*. SYN. Stuprum conjugis. EPITH. Nefarium, quotidianum. PHRAS. Adulterium committere, *commettre un adultère*. Admittere adulterium; thorum alicujus contaminare, violare; adulterari, mœchari, fœdus, fidemque matrimonii frangere, derelinquere, deserere, fallere; involare in alienum matrimonium; nefario alterius uxorem polluere; ad eam oculos impudicos, libidinis oculum adjicere; jura legitimi thori fallere, pudicitiae uxoris vitium addere; impetere impudicitia alienam conjugem; ejus corpus stupro complere; consuescere cubilibus alienis; alienum cubile inire; capere usuram corporis. USUS: Adulterium committere, facere, inire. In adulterio deprehendi.

ĀDULTĒRO, as, atum, are, a. *Déshonorer, corrompre par un adultère*. SYN. Corrumpo, stupro, alienum cubile in eo. USUS: 1. Latrocinari, fraudare, adulterare turpe est. 2. Fallaciter imitor aliquid. Judicium pecuniis, testamenti tabulas adulterat, *altérer, falsifier*. Cf. [Corrumpo](#).

ĀDULTUS, a, um, part. v. adoleasco. *Qui a grandi, formé*, SYN. Grandior, progressa ætas, magis confirmata, major. PHRAS. Grandis jam et adulta ætate, *il est déjà âgé*. Ætate proventus; matura, corroborata, confirmata ætate; in ea ætate, cui roboris jam multum accessit; qui se jam corroboravit, vir inter viros; cujus ætas in medio virium robore; medio juventæ robore, flore; qui jam virilem togam sumpsit; ætatis nec primæ, nec ultimæ, in viridi ætate; cui primo florens vigore ætas; qui ætatem transcendit primæ juventæ, postremæ necdum attigit; qui juventam ingressus mediæ pollet ætatis nervo. Cf. [Adolescens](#). USUS: Adulta jam Roma; arbor adulta, adulta Reipublicæ pestis.

ĀDUMBRĀTĪO, ōnis, f. *Esquisse, ébauche*. SYN. Rudior imago, et species. USUS: Alicujus rei, si non perfectio, at conatus tamen, et adumbratio.

ĀDUMBRĀTUS, a, um, part. v. adumbro. *Esquissé, ébauché*. SYN. Non absolutus. )( Expressus. USUS: 1. Sunt in hoc juvene maximarum non expressa signa, sed adumbrata virtutum. Principio adumbratas quasdam intelligentias concipimus. 2. Fictus, *superficiel, apparent, faux*. Gloria est solida quædam res, expressa non adumbrata. Homo adumbratus; comitia, opinio virtutis, iudicium, lætitia adumbrata, *joie qui n'est qu'apparente*. )( Vera.

ĀDUMBRO, as, avi, atum, are, a. *Esquisser, représenter par le dessin*. Lineari pictura et umbratili aliquid signo. SYN. Effingo, imitor, describo; rude specimen edo, exhibeo. USUS: Conari Ciceronem et perfectæ eloquentiæ formam adumbrare, *imiter*. Facta alicujus dicendo, specimen et formam adumbrare, *retracer*.

ĀDUNCĪTAS, tātis, f. *Courbure*. USUS: Quædam aves aduncitate rostrorum cibum capiunt.

ĀDUNCUS, a, um, *Crochu, recourbé*. SYN. Curvatus, tortuosus. USUS: Adunci ungues, serrula adunca.

ADVĒHO, is, vexi, vectum, ere, a. *Amener, apporter*. SYN. Apporto, importo, comporto. )( Aveho. USUS: Vis magna frumenti Romam advecta. Navi, an equo advectus es?

ADVĒNA, æ, m. *Étranger*. SYN. Peregrinus. Hospes, alienus, exterus, extraneus, alienigena. )( Civis, domesticus. USUS: In ipsa patria nostra peregrini videmur, et advenæ. Cf. [Peregrinus](#).

ADVĒŅĪO, is, vēni, ventum, ire, n. *Arriver*. SYN. Accedo, appropinquo, pervenio adeo, appello, contingo. )( Discedo, recedo, abeo. ADV. Præsto. USUS: Malum, quodcunque advenerit, ferendum est. Senectus, cum advenit, multa mala apportat. Cf. [Appello](#), [Venio](#).

ADVENTĪTĪUS, a, um, *Qui s'ajoute, supplémentaire*. SYN. Fortuitus, insperatus, non quæsitus. )( Innatus, insitus. USUS: 1. Mithridates multis nationum adventitiis copiis juvabatur, *troupes, soldats étrangers*. 2. Externus, alienus, non innatus, adveniens, *qui vient du dehors, étranger, emprunté*. Transmarina et adventitia Græcorum doctrina. Adventitiis adjumentis uti. Bona, pecunia adventitia, et assumpta.

ADVENTO, as, avi, atum, are, n. *Approcher de plus en plus*. SYN. Advenio, appropinquo, accedo. )( Procul sum. USUS: De tempore, persona

et re dicitur. Adventat jam destinata dies. Legiones adventant.

ADVENTOR, ōris, m. *Étranger*. SYN. Externus, non domesticus. USUS: Vide, ne quis adventor auscultet.

ADVENTŪS, ūs, m. *Arrivée*. SYN. Accessus. )( Discessus. EPITH. Minus aptus ad res multas, clarus, exspectatissimus, gratus et honestus, gratior, gratissimus, maturus, matutinus, nocturnus, occultus, optatissimus, primus, recens, repentinus, suavis, suavissimus, unus, gravis, improvisus, jucundus, modestus. USUS: Ut adventus tuus optatissimus fuit, ita discessus afflixit.

Adventus Domini, *Le temps de l'Avent*. Dies sacri Dominico adventui; hebdomades, quæ anniversariam Christi nascentis memoriam præcurrunt; dies virginei partus exspectationi sacri; tempus, quo exspectati divini partus memoria celebratur.

ADVERSĀRĪA, orum, n. pl. *Livret où l'on prend des notes, brouillon*. SYN. Præscriptiones, ephemerides, tabulæ, in quas utcumque memoriæ causa projiciuntur omnia, quæ postea in justas fidei tabulas codicesque referuntur. EPITH. Menstrua. USUS: Solertis est, in adversaria omnia minutim referre, *un homme habile rédige tous les jours son journal*.

ADVERSĀRĪUS, a, um, *Adversaire*. SYN. Adversus, oppositus, inimicus, hostis. )( Amicus, defensor. ADV. Maxime. USUS: Hic obtrectator laudum mearum, et adversarius semper fuit acerrimus, *il fut toujours l'ennemi de ma gloire*. Semper se adversarium in meam dignitatem intendit. Adversario te, et insectatore laudum mearum utor. Cf. [Hostis](#), [Infensus](#), [Inimicus](#), [Adversor](#).

ADVERSOR, aris, atus sum, ari, d. *Être contraire, s'opposer*. SYN. Repugno obsisto, contravenio, contra rem alicujus venio, contra pugno, contra facio, adversarius sum, in aliquem eo, resisto; reclamo, obtrecto; adversum me præbeo, opono, objicio. )( Suffragor. ADV. Infensus, mediocriter, valde, vehementer. PHRAS. Omnibus in rebus mihi adversaris, *vous me nuisez toujours*. Me oppugnās quam potes acerrime et gravissime; nullam adversus me injuriam prætermittis. Tuis contra nos viribus uteris. Quidquid habes virium, in nos confers. Omnia conaris, nihil non agis, moves, tentas, moliris, experiris, machinaris; moves omnes machinas; nihil non tentas ad perniciem nostram. Adversario te utimur nimis acerbo, nimis infenso. Agis contra nos, in nos; pugnas adversus nos nimis infestis odiis.

Irruis in nos, quo potes impetu; quam potes, maximo. Vim omnem in nos confers. Facis maximum impetum contra nos. Adversarius es nobis nimis infensus, infestus, vehemens, sævus, imminens in exitium nostrum; nostrum sanguinem nimis avidè sitiens; totus incumbens in perniciem nostram. Nimis a nobis discrepas; contra honorem nostrum niteris, undique adversaris, refragaris; adversus nos tendis; contra nostrum, amicorumque studium stas. Perpetuum nobiscum bellum suscipis. Cf. [Inimicitia](#), [Inimicus](#), [Pugno](#). USUS: Quibus ornamentis adversor tuis? Omnibus in disputando adversabere?

ADVERSUM et ADVERSUS, *Contre*. adv. SYN. Contra. )( Pro. USUS: 1. Homo adversus Rempublicam, leges, salutem civium armatus. Adversus hostem aciem struere. Adversus clivum tendere. 2. Erga, *envers*. Adhibenda est adversus deos pietas, adversus amicos humanitas, adversus omnes officium. Cf. [Contra](#), [Erga](#).

ADVERSUS, a, um, *Contraire*. SYN. Contrarius, incommodus, sinister. )( Prosper, secundus. PHRAS. Viri non est, adversis rebus tam cito frangi, *l'homme ne doit jamais se laisser abattre par l'adversité*. Ad omnem calamitatem animos submittere; rebus turbidis, gravi fortuna, casibus adversis; infortunio quovis nimio opere commoveri; rebus afflictis, tristibus, duris, asperis, perturbatis debilitari, et exanimari; adversus casus, quibus hominum vita subjecta est et exposita, adversus fortunæ vim, impetum, injurias, tela, animo esse tam fracto et infirmo; in rebus trepidis, fractis, gravibus, incommodis, statim animo contrahi, et succumbere dolori. Cf. [Infelix](#), [Calamitas](#), Fortuna mala. USUS: 1. Valetudo adversa, *mauvaise santé, maladie*. Adversa Reipublicæ tempora, *temps malheureux*. Bellum, prælium, fortuna, res adversa, *guerre malheureuse, malheur, adversité*. Homo adversa in vulgus fama, *avoir une mauvaise renommée*. 2. Oppositus, ratione loci. *Qui est à l'opposite, en face*. Antipodes adversis vestigiis. Adversum solem intueri. Adverso flumine navigare. Adversa ire via. In adversam ripam evadere. In anteriore parte corporis. )( Aversus nempe in posteriore. Cicatrices, vulnera adversa *id est*, adverso corpore excepta, *blessure reçue par devant*.

ADVERTO, is, verti, versum, ere, a. *Tourner, diriger vers; être attentif, remarquer*. SYN. Aliquo, *vel* ad aliquid verto, observo, attendo, animadverto. ADV. Obscurissime. PHRAS. Adverto consilium tuum, *je comprends bien ce que vous voulez*. Subolet mihi consilium tuum; intelligo,

quo istud pertineat, quid spectes; consilium tuum dudum introspecti; odoratus sum. Sentio sententiam tuam. Advertit me consilii tui ratio; obscurus quidam consilii tui sensus ad me pervenit; animo prospicio, quo res illa spectet. USUS: 1. In hanc plateam te adverte, *tournez-vous vers cette place*. Urbi agmen, navem littori, pedem ripæ, aures monitis, cursum aliquo advertere. 2. TRANSL. Ad res animi. Advertere animum ad dicta, *écouter, faire attention*. Vel absolute: De re aliqua diligenter advertere, *faire grande attention à une chose*. 3. Punio, n., *punir*. Advertere in aliquem. Cf. [Attendo](#), [Observo](#), [Converto](#).

ADVESPĒRASCIT, impers. *Il se fait tard, la nuit approche*. PHRAS. Vespertinum crepusculum adest; nox adventat; lucem tenebræ pellunt; vespera appropinquat; diei nox succedit; dies abit inclinante jam, vergente, prono in occasum sole; cedit jam nocti dies; præceps est in noctem diei tempus; obscura jam lux est; dies in vesperum inclinat. Cælum vesperascit. Cf. [Vesperi](#).

ADVĪGĪLO, as, avi, atum, are, n. *Veiller sur; être attentif à*. SYN. Vigilo, pervigilo. USUS: Pro negotii gravitate advigilandum est. Cf. [Vigilo](#).

ADVŌCĀTĪO, ōnis, f. *Aide, assistance, plaidoirie, réunion d'avocats*. SYN. Patrocinium, advocati munus. EPITH. Copiosa. USUS: Homo in re militari, quam advocationibus cautior. Ea advocatio clamoribus, lapidatione discussa, perturbata, repulsa est.

ADVŌCĀTUS, i, m. *Avocat, défenseur*. SYN. Qui alteri adest in causa, qui in iudicio aut jus suggerit, aut præsens est amico. EPITH. Armatus, perpauci. PHRAS. Advocatum fieri, *se faire avocat*. Agendis causis se dare; industriam in agendis causis exercere; in forum venire, se conferre; vocem in quæstum forensem conferre; actorem fori litigiosi esse; causas in iudicio agere; causidicum fieri; ad causas adire; in foro versari; causarum actorem, patronum esse; opera forensi ætatem terere; forum celebrare; forensi in munere, forensibus in causis, in causarum patrociniis versari, ætatem agere; forensibus causis patrocinium præstare; causas orare; forum attingere. USUS: Invocare aliquem advocatum ad defendendam causam suam. Esse alicui advocatum. Alicui advocatum venire. Cf. [Patronus](#).

ADVŌCO, as, avi, atum, are, a. *Appeler à soi, au secours*. SYN. Accerso, in auxilium voco, convoco. )( Avoco. USUS: In cœtum, ad concilium, ad se ipsum, a voluptate advocare, *réunir en conseil, rentrer en soi-même, se*

*recueillir*. Advocare sibi, causæ suæ aliquem, *appeler à son aide, recourir*. Cf. [Voco](#), [Accerso](#).

ADVŎLĀTŬS, ūs, m. *Vol (des oiseaux)*. EPITH. Tristis. USUS: Tristi advolatu aduncis lacerat unguibus.

ADVŎLO, as, avi, atum, are, n. *Voler, accourir vers*. SYN. Convolo, accurro. )( Avoco. ADV. Plane, repente, sublime. USUS: Romam, quam mox advolabo. Cum primum litteras recepero, in villam ad te advolabo. Cf. [Accurro](#).

ADVOLVO, is, volvi, vŏlŭtum, ere, a. *Rouler vers ou auprès*. USUS: Ad genua Principis advolvi, *se jeter, se prosterner aux pieds de qqn*.

ADŪRO, is, ussi, ustum, ere, a. *Brûler*. USUS: Barbam, capillum adurere. Cf. [Uro](#).

ĀDYTUM, i, n. *Sanctuaire*. SYN. Pars templi secretior, et remotior, penetrale.

ÆDĒPOL, *Par Pollux*. Jurandi verbum per ædem Pollucis.

ÆDES, is, *Temple, maison*. SYN. Domus, domicilium. EPITH. Bona, magnifica, ornatissima, plena atque ornata, sacra, aliena, amœnissima, aurata, male materiata, nobilissima in palatio, opima, pestilens, salubris, profana, regia. USUS: 1. Ædes privatae, magnificæ, *palais*. In intimis, mediis ædibus. 2. Templum, (numero fere singulari,) *temple*. Ædem consecrare, reparare. Ædium sacrarum et publicarum depopulatio. Cf. [Ædificium](#).

ÆDĪCŬLA, æ, f. *Sanctuaire; maisonnette*. SYN. Tempellum, parva domus. USUS: Eam aram, ædiculam, et pulvinar dedicavit.

ÆDĪFĪCĀTĪO, ōnis, f. *Action de bâtir, construction*. SYN. Constructio ædium. EPITH. Immensa et intolerabilis. USUS: Ædificationem adjicere, deponere, *cesser de bâtir*. VULG. ac barbarum est: ædificationi esse, *faire l'édification, édifier les autres*, pro quo: PHRAS. Exempli esse optimi, eum esse, a quo exemplum petere, capere, sumere possint cæteri; qui exemplo *vel* exemplum esse possit cæteris; qui virtutis germanæ exemplum cæteris præbeat, relinquat. Cf. [Ædifico](#).

ÆDĪFĪCĀTOR, ōris, m. *Architecte*. SYN. Fabricator. EPITH. Præstans. USUS: Opifex et ædificator mundi DEUS.



ÆDĪFĪCIUM, ii, n. *Édifice, bâtiment*. SYN. Structura, ædes, domus. EPITH. Malum, magnificum, privatum, publicum, sacrum et profanum. USUS: Exstruere, *vel* deturbare in alieno ædificium. Ædificia in Tiberim versa, *maisons tournées du côté du Tibre*.

ÆDĪFĪCO, as, avi, atum, are, a. *Bâtir*. SYN. Exstruo, exædifico, construo, condo, constituo, pono, colloco, facio, parietem duco, fabrico, architector, muros tollo, attollo, erigo; ædificium struo, molior. ADV. Bene, belle, privatim, publice, sceleratius, strenue. PHRAS. Ædificatur strenue, *on se hâte de bâtir*. Excitata sunt jam ad aliquam altitudinem ædificia; saxo quadrato probe substructa surgunt, exsurgunt, crescunt, educuntur, attolluntur jam ædificia; etsi nondum ad culmen perductum, ad tectum tamen domus pæne pervenit. USUS: 1. Ædificare porticum, atrium, urbem. 2. Navim, classem ædificare. 3. Sed barbare dicitur: Ædificare alios, *édifier, donner de l'édification*. Pro quo ista adhiberi possunt: exempla edere virtutum, relinquere, præbere, in quæ posteritas sera respiciat; exemplo esse aliis ad virtutem; virtutis exempla non vulgaria prodere; exemplo ad virtutem prælucere aliis; exempli præclari facem præferre.

ÆDĪLIS, is, m. abl. e *vel* i. *Édile*. SYN. Curatores urbis, annonæ, ludorumque solemnum. EPITH. Curulis, designatus, religiosus.

ÆDĪLĪTĀS, ātis, f. *Édilité, charge d'édile*. SYN. Ædilitium munus. EPITH. Curulis, furiosa, magnificentissima, præclara, ornatissima. USUS: Ædilitatem petere, obtinere, ædilitate fungi.

ÆDĪLĪTĪUS, a, um, *Qui concerne l'édilité; qui esi ou a été édile*. SYN. Spectans ad ædilitatem. *Item*: qui ædilis est, *aut* fuit. USUS: Homo ædilitius.

ÆDĪTŪUS, ui, m. *Gardien d'un temple*. SYN. Æditimus, sacræ ædis custos, qui custodiæ sacræ ædis præest.

ÆGER, ra, um, *Malade*. SYN. Ægrotus. )( Valens. ADV. Graviter, mediocriter, maxime. 1. De corpore, *être malade*. Corpore æger; ex vulnere æger. Ægra Respublica, et deposita. Ægra et labans civitas. 2. De animo mœrente, et afflicto, *souffrant, triste, affligé*. Animi *vel* animo æger. Amore *vel* ex amore æger. Cf. [Infirmus](#), [Tristis](#), Valetudo mala.

ÆGRĒ, *Péniblement, difficilement, à regret*. SYN. Difficulter, vix, gravate, moleste. )( Moderate, facile. USUS: Inveterata vitia ægre depelluntur. Ægre te careo.



ÆGRĒ FĒRO, fers, tūli, lātum, ferre, a. *Supporter difficilement, avec peine*. PHRAS. Immoderatus, graviter, moleste, perindigne, animo valde iniquo tuli; stomachatus sum; animo periniquo passus sum; pupugit me res ea; sane aspere, durius accepi; subringebar, fremebam, momordit me haud modice; discruciar. Non leviter commotus, indignatus; ægre, iniquo animo passus sum. Dolori mihi fuit, et ægritudini; torquebat me misere, et cruciabat; stomachi inde ac molestiæ non parum erat; acerbius mihi visum est; angebar, confundebarque animo; gravia hæc erant auribus meis; invisæ mihi erat rei memoria; offendit ea me res vehementer; magno me dolore affecit; omnia facilius, quam illud perpeti poteram; æquo haud ferebam animo; animo æquo intueri haud poteram; gravissime id dolebam; dolebat id mihi; magnus inde dolor incessit animo; urebat me, et lacerabat, quod etc. etc. Cf. [Invitus](#), [Moleste](#), [Repugno](#).

ÆGRESKO, is, ere, n. *S'aigrir, s'irriter*. SYN. Ægrior fio.

ÆGRĪMŌŃIA, æ, f. *Chagrin, douleur, peine d'esprit*. SYN. Ægritudo animi, dolor, mœror, sollicitudo, cura. EPITH. Nova. USUS: Ferrem graviter, si novæ ægrimonix locus esset. Cf. [Ægritudo](#).

ÆGRĪTŪDO, ĩnis, f. *Douleur, maladie, chagrin*. SYN. Ægrimonia, molestia, angor, animi contractio, animi perturbatio. )( Hilaritas. EPITH. Acrior, amplificata, crucians, detestabilis, flebilis, inanis, laboriosa, levior, mœrens, maxima, misera, naturalis; nova sed ea modica, premens, simillima ægris coporibus, permanens, tetra, universa, acerba, anxia atque acerba, gravior, gravissima, incredibilis. USUS: 1. Ægritudinem accipere, *concevoir du chagrin, de l'inquiétude*. Parvis sæpe rebus movetur, oritur ægritudo. Res non maximæ ægritudinem afferunt, efficiunt; ægritudine afficiunt, premunt, opprimunt, conficiunt, ex rebus minimis in ægritudinem incidimus, ægritudini nos dedimus, ægritudine debilitamur, quatimur, *la douleur nous abat*. 2. Ægritudinem lenire, *soulager la douleur*. Philosophia universam ægritudinem lenit, levat, sedat, extenuat, elevat. Levatio, sedatio, vacuitas ægritudinis consistit in avocatione a cogitanda molestia, et revocatione ad voluptates contemplandas. 3. Ægritudine vacare, *n'avoir jamais de douleur*. Ægritudinem Stoici, ut tetram, et immanem belluam fugiendam dicunt, exuendam, abjiciendam, exturbendam animo. Ægritudo vetustate tollitur, nobis eripitur, eximitur, repellitur. Cf. [Dolor](#).

ÆGRŌTĀTĪO, ōnis, f. *Maladie du corps*. SYN. Corporis mala constitutio, functiones corrumpens, morbus. USUS: Velut ægrotatio in corpore, ita ægritudo in animo. Hinc animadvertit discrimen morbi, vitii, ægrotationis. Morbum totius corporis corruptionem appellant; vitium, cum corporis partes inter se dissident. Cf. [Morbus](#), Valetudo infirma, Infirmitas.

ÆGRŌTO, as, atum, avi, are, n. *Être malade*. SYN. Ægro corpore sum, morbo sum implicatus. )( Valeo. ADV. Graviter, gravius, gravissime, leviter, periculose, vehementer, diuque, viriliter. PHRAS. Gravissime ægrotat, *il est très-malade*. In morbum incidit gravissimum; morbo afficitur difficillimo, dubia spe vitæ, morbo urgetur, qui vitam in discrimen adducat, in quo de vita prorsus agatur, in quo vita in dubium veniat. Affectus est graviter; morbo languet; male se habet; valetudine utitur adversa; decumbit morbo oppressus; morbo laborat gravi; pessime valet; nequaquam illi belle est. In morbo est sane difficili ac periculoso; morbo impeditur, affligitur, conficitur, intabescit. Morbo *vel* in morbum implicatur; morbum nactus est perquam difficilem; morbo tentatur, torquetur, conflictatur, vexatur gravi et diuturno. In morbum incurrit, cecidit, delapsus est gravem; adversa valetudine prostratus est, impeditus, affectus; valetudo est illi perincommoda; adversa illi valetudo incidit; morbo correptus, circumventus est molestissimo; morbum, adversam valetudinem contraxit; morbo tenetur, constringitur, affligitur, cruciatur miserrimo; adversa valetudine premitur, morbo occupatur, debilitatur, frangitur; inter ægrotos mœret; lecto tenetur. Cf. [Morbus](#), Valetudo infirma. USUS: 1. Graviter, periculose ægrotare. Ægrotanti melius est factum, *le malade va mieux*. 2. TRANSL. Ad animum. Ægrotant in te artes animi tui, *tes finesses sont usées*.

ÆGRŌTUS, a, um, *Malade*. SYN. Æger. USUS: 1. Ægrotus corpore, *malade de corps*. 2. TRANSL. Ægrotata Respublica, animus, ægrotus, *esprit malade*. Cf. [Infirmus](#), [Ægroto](#).

ÆMŪLĀTĪO, ōnis, f. *Émulation; rivalité, jalousie*. SYN. Rivalitas, virtutis imitatio, invidia. Unde laudis est, et vitii. EPITH. Vitiosa. USUS: Æmulatio est ægritudo animi, si eo, quod concupierit, alius potiatur, ipse careat. Imitatio virtutis æmulatio dicitur. Cf. [Invidia](#).

ÆMŪLĀTOR, ōris, m. *Qui cherche à égaler, à imiter*. SYN. Imitator, rivalis, æmulus. USUS: Servilius æmulator Catonis. Cf. [Invidus](#), [Imitor](#).

ÆMŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Imiter; rivaliser; envier*. SYN. Imitor, invideo. USUS: Æmulari alienam virtutem; obrectare, alicui æmulari. Cf. [Invideo](#).

ÆMŪLUS, i, m. *Rival; envieux, jaloux*. EPITH. Non molestus, multi. USUS: Semper tu mearum laudum, meorum studiorum æmulus fuisti. Cf. [Invidus](#), [Imitator](#).

ÆNĒUS, a, um, *D'airain*. SYN. Æreus, aheneus, quod ex ære est. USUS: Signum æneum, equus æneus.

ÆNIGMA, ātis, n. *Énigme*. SYN. Quæstio obscurior et perplexa, oratio perpetuis verborum involucris texta. USUS: Obscuritates et ænigmata somniorum.

ÆQUĀBĪLIS, e, gen. com. *Égal, constant, juste*. SYN. Æquus, æqualis, par, similis, qui semper sibi constat. USUS: Æquabilem juris rationem tenere, *être impartial*. Prædæ æquabilis partitio. Motus certus et æquabilis. Temperatum et æquabile genus orationis. Cf. [Par](#), [Æquus](#).

ÆQUĀBĪLĪTAS, ātis, f. *Égalité, uniformité*. SYN. Constantia, tenor unus, moderatio. )( Levitas. EPITH. Maxime decora, præclara. USUS: Æquabilitas universæ vitæ præclara est, et idem semper vultus eademque frons. In juris æquabilitate adhibenda est facilitas. Lenitas et æquabilitas orationis. Cf. [Tenor](#), [constantia](#).

ÆQUĀBĪLĪTER, *Également*. SYN. Cum æquabilitate. USUS: Oratio æquabiliter profluens. Cf. [Æqualiter](#).

ÆQUĀLIS, e, gen. com. *Égal*. SYN. Par, similis, æquus. )( Impar, dispar. USUS: 1. Stoici aiunt peccata omnia æqualia. Oratio par et æqualis rebus ipsis. Æqualem verbis vitam agere, *qui convient, proportionné à*. 2. Coævus, ejusdem ætatis, *contemporain, camarade, compagnon*. Est eorumdem temporum æqualis. Livius Ennio æqualis fuit, Lælius Scipioni. Cf. [Similis](#), [Par](#), [Convenio](#).

ÆQUĀLĪTAS, ātis, f. *Égalité*. SYN. Æqualium et parium conditio, similitudo. EPITH. Fraternalis, legitima, usitata, summa. USUS: Est internus æqualitas proprie fraternalis. In Republica tuenda est civium æqualitas. Æqualitate iudicandi offensio vitatur. Cf. [Similitudo](#).

ÆQUĀLĪTER, *Également*. SYN. Æquabiliter, æque, æqua parte, æqua conditione, eodem tenore, constanter, æquo et pari jure, æqua societate, æquato Marte. USUS: Æqualiter in suos, ac alienos ferox. Hæreditas æqualiter distributa. Cf. [Similiter](#), [Æque](#).

ÆQUĀTĪO, ōnis, f. *Égalité*. SYN. Adæquatio. USUS: Æquatio juris, bonorum, gratiæ, dignitatis, suffragiorum.

ÆQUĒ, *Également, justement*. SYN. Tam, pariter, similiter, æqualiter, peræque. USUS: Nemo æque, atque ego, est occupatus, *personne n'est aussi occupé que moi*. Amicus æque utrique fidelis. Hoc ad meum æque, atque ad tuum officium pertinet. Velle et posse mihi in æquo positum est. Æque ac si; juxta, ac si; nihilominus; non minus, quam si frater esset, *comme s'il était son frère*. Cf. [Similiter](#).

ÆQUĪLĪBRĪTAS, ātis, f. *Équilibre, juste proportion de doutes les parties*. SYN. Æquabilitas, æqualitas.

ÆQUINOCTĪUM, ii, n. *Équinoxe*. USUS: Æquinoctium navigationem nostram moratur.

ÆQUĪPĀRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Égalier, comparer, mettre en parallèle*. SYN. Æquo, comparo, compono. )( Excedo, supero. USUS: PHRAS. Nemo te factis æquiparare potest, *personne ne vous égalera jamais*. Nemo exæquandus, assimilandus est tibi; nemo te virtute assequitur; tecum conferri, contendere nemo potest; nemo est, qui tibi par sit, qui te vincat. Cf. [Comparo](#), [Confero](#).

ÆQUĪTAS, ātis, f. *Équité, justice*. SYN. Æquum et bonum, justitia, *vel propensus in aliquem favor, studium*. )( Iniquitas. EPITH. Humana, mira, propria maxime justitiæ, summa. USUS: 1. Summa bonitas, et æquitas causæ. Perspice æquitatem animi mei, *voyez ma modération*. Æquitatem rejicere; servare æquitatem. 2. Candor, probitas, tranquillitas, *égalité d'âme, calme*. Homo summa moderatione, summa animi æquitate. Cf. [Justitia](#), [Honestum](#).

ÆQUO, as, avi, atum, are, a. *Égalier*. SYN. Exæquo, parem facio gradus tollo, assequor. )( Supero, excedo. USUS: Cum Græcorum gloria Latinorum copia æquata est; cum aliquo æquari; tenuiores cum principibus temperamento aliquo æquantur. Cf. [Æquiparo](#), [Confero](#).

ÆQUOR, ōris, n. *Plaine*. SYN. Terræ aut aquæ planities. USUS: Babylonii in camporum patentium æquoribus habitant.

ÆQUUS, a, um, *Juste*. SYN. Habens æquitatem, non iniquus, verus, justus. )( Injustus. PHRAS. 1. Æquum est, *il est juste*. Jus et fas est; rationi consentaneum est; jure receptum et approbatum est; jus merum est; jus bonum, optimum, æquissimum est, quod oras. 2. Æquum non est, *il n'est pas juste*. Haud par est; jus, fas non est; iniquum petis; nefas, flagitium est; non decet; honestum non est; contra æquum, jus et fas est; inique, injuste; perperam agitur; rationi minime consentaneum est; non licet; decorum non est; non convenit. USUS: 1. Æquum me tibi semper præbui; æquus tibi semper fui; æquum me tibi habuisti; æquo me usus es, *j'ai toujours été pour vous le même*. Æquo cum civibus jure vivere. Æqua postulatio. 2. Planus, *uni, plat*. Locus æquus. Æquum et bonum impetrare; ex æquo et bono statuere; æqui, bonique facere, *supporter une chose, la bien prendre*. Cf. [Justus](#), [Honestus](#), [Dignus](#), [Decet](#).

ÆR, aëris, m. acc. aerem *vel* æra, *Air*. SYN. Cælum, anima, spiritus, æther. EPITH. Adversus, crassus, cretus, crassissimus, finitimus, fusus et extenuatus, natura maxime frigidus, et minime expers caloris, calore admistus. Immensus et infinitus, purus ac tenuis, proximus terræ, calidus, superior, temperatus, nihil proni habens, effluens huc illuc. PHRAS. 1. Aer salubria, *climat salubre*. Cælum tenue purumque. Cœli temperies salubris. Cœli temperies refovendis membris idonea. Cælum temperatum, sincerum, mite, clemens, salubre. Grata, blanda, mitis, placida, mollissima auræ temperies. Cœli clementia, salubritas. Cœli mira temperies verno tempori maxime similis, sed quæ omnes anni partes pari salubritate percurrit. 2. Aer gravis, *air lourd, malsain*. Crassus nobis aer offunditur, circumfunditur. Pingue et concretum cælum. Palustre cælum caput gravat. Vix sustineo gravitatem cœli. Aer piger. Cælum caliginosum, nebulosum. USUS: Aer alitur expirationibus terræ. Oritur ex respiratione aquarum. Terræ proximus crassus est, concretus in nubes cogitur. Aerem spiritu ducimus. Cf. [Cælum](#).

ÆRĀRĪUM, ii, n. *Trésor public*. SYN. Pecunia publica; locus, ubi ea asservatur. EPITH. Inops atque exhaustum, sanctius, vetus ac refertum. USUS: Rationes conferre ad ærarium. Ærarii depeculator, hirudo. Pecuniam in ærarium sanctius referre. Ærarium exhaurire.

ÆRĀRĪUS, a, um, *Relatif à l'argent*. USUS: Rationes ærariæ me sollicitum habent, *je suis dans l'inquiétude à cause de la différence des monnaies quant au titre, à la valeur*.

ÆRĀRĪUS, ii, m. *Simple contribuable, citoyen privé de suffrage et du droit de servir au dehors*. Qui præter æra pro capite tributi nomine pendenda, cæteris civium juribus ignominia causa multabatur. USUS: Ærarium aliquem facere; in *vel* inter ærarios referre. Ex ærariis solvere.

ÆRĀTUS, a, um, *Couvert, orné d'airain*. SYN. Ære tectum. USUS: 1. Lecti ærati, candelabra ærata. 2. Obstrictus alieno ære, *criblé de dettes*. Tribuni non tam ærati quam ærarii, *tribuns moins riches en argent que préposés à l'argent*.

ĀĒRĪUS, a, um, *Aérien, de l'air*. SYN. Spirabilis, flabilis, animalis. USUS: Aerii volatus avium.

ÆRŪGO, ĩnis, f. *Rouille de cuivre, vert-de-gris*. SYN. Quasi quædam scabies æs corrumpens. USUS: Æs Corinthium in æruginem incidit: ærugine consumptum, exesum, corruptum est.

ÆRUMNA, æ, f. *Malheur, travail*. SYN. Calamitas, labor, ægritudo laboriosa. EPITH. Æterna, maxima. USUS: Graves, perpetuas ærumnas perpeti, superare. Ærumnis premi. Cf. [Angustia](#), [Miseria](#).

ÆRUMNŌSUS, a, um, *Malheureux*. SYN. Miser, calamitosus. USUS: Qui se ægritudini dedere, miseri sunt, afflicti, ærumnosi. Cf. [Miser](#), [Calamitosus](#).

ÆS, æris, n. *Airain; monnaie, argent*. EPITH. Alienum, circumforaneum. USUS: 1. Æs temperare; statum ex ære facere. Leges, pacta in æs incidere. In ære varias figuras cælare. Æs signare, *graver sur l'airain*. 2. Æs alienum, *argent emprunté, dette*. USUS: 1. Debita contrahere, *faire des dettes*. Æs alienum cogere, conflare, facere, ære alieno se obligare; nomina facere. 2. Debitis laborare, *être accablé de dettes*. Æs alienum habere; in æs alienum incidere; ære alieno laborare, premi, opprimi, obrui, obstringi; esse in ære alieno; in nominibus; æs alienum crescit. 3. Debita expungere, *payer ses dettes*. Ære alieno liberari, levare, exire; æs alienum dissolvere, relinquere, exonerare; nomina expedire, explicare, solvere, expungere. Dicitur etiam: Æs alienum meum, Patris, filii, quod a me. Patre *vel* filio contractum est, stipendio ignominia causa privatus. Cf. [Debitum](#), [Pecunia](#).



ÆSTAS, ātis, f. *Été*. SYN. Anni pars ferventior, tempus æstivum, calores æstivi. EPITH. Iniens, integra, media, proxima, summa, tota. USUS: Æstas iniens, prope affecta, exacta. Ætas præfervida, nimiis calcribus et inusitatis torrida, sævissime candens.

ÆSTĪMĀBĪLIS, e, gen. com. *Appréciable*. )( Inæstimabilis. USUS: Æstimabile est, quod pondus aliquod habeat. Dignum æstimatione.

ÆSTĪMĀTĪO, ōnis, f. *Estimation, appréciation*. SYN. Pretii iudicium. EPITH. Æqua, æquior, communis, grata, mediocris, optima, non modo non incommoda, sed etiam grata, propria, remissior quam tolerabilis. USUS: 1. Facere æstimationem prædiorum, census, possessionum, *faire une estimation*. Cæsar æstimatione facta pecuniam pro præda solvit. 2. Æstimationem dare, accipitur pro re ab arbitris æstimata. Accipiendæ sunt tibi æstimationes Cæsaris voluntate. Litis æstimatio tibi persolvenda est 3. Æstimationem permittere alteri; calculum de se permittere, porrigere; censendi potestatem facere.

ÆSTĪMĀTOR, ōris, m. *Celui qui estime, appréciateur, juge*. VULG. Taxator. SYN. Judex, arbiter. EPITH. Acerrimus, æquus, æquissimus, injustus, callidus. USUS: Acerrimus rerum æstimator. Frumenti æstimator callidus et iniquus fuisti. Cf. [Arbiter](#).

ÆSTĪMO, as, avi, atum, are, a. *Estimer*. SYN. Æstimationem habeo, magni facio. ADV. Carius, care, large, liberaliter, necessario, severe, tenuissime, valde, illiberaliter. PHRAS. 1. Valde te æstimo, *je vous ai en grande estime*. Quem apud me locum teneas; quo apud me loco sis, nosti. Quanta sit mea in te observantia; quantum tibi tribuam, deferam; quæ mea sit de te opinio; quæ in te voluntas, quod studium, quem apud me locum obtineas, quo numero sis; quantum te demirer, et efferam, non ignoras. E virtute tua te pondero, pendo. De te pro merito tuo existimo. In parentis, fratris, amici numero te puto, repono, duco, colloco. Gradum, caritatemque filii apud me habes. Inter clarissimos viros merito tuo te numero, annumero. Alter mihi Cicero etc. es. Magni te merito tuo dependo. Multum dignitatis tibi tribuo. In magno, summo pretio te habeo. Præclara de te existimo, sentio. Magnæ indolis speciem, veramque ex moribus tuis capio. Pluris facio neminem. Magnam tui rationem duco, habeo. Tecum paucos comparo, vel neminem. Summum tibi honorem habeo. Si quos in aliquo pono, existimo, habeo numero, principe tu loco es; inter eos es, qui principem



apud me locum obtinent. 2. Curandum tibi, ut ab omnibus æstimeris, *vous devez avoir soin de vous faire estimer de tout le monde*. Ut eximium gratiæ locum apud omnes obtineas; ut apud omnes in ingenti sis gloria; in summa laude sis; magno in honore sis, ut egregium de te omnium sit iudicium, opinio, existimatio; ut res tuæ fiant maximi; ut in te laus virtutis sit maxima; ut auctoritas apud omnes magna habeatur; ut gravissime de te iudicetur; ut auctoritate valeas plurimum; ut auctoritas tua magni sit apud omnes ponderis, ac momenti; ut singularis tua sit apud omnes auctoritas; ut auctoritatis habeas plurimum; ut virtutis tuæ apud omnes opinio sit singularis, habeatur, capiatur. 3. Virtus ab omnibus gentibus æstimatur, *toutes les nations estiment la vertu*. Summus honos habetur virtuti; virtuti plurimum defertur. Virtuti ubique honos est, persolvitur. Virtutis nomen apud omnes gentes magnum imprimis, et honestum est; virtus in pretio, in honore est; virtus inter ea est, quæ prima dicuntur. Cf. [Judico](#), [Pretium](#).  
USUS: 1. De re venali, et bonis. Æstimandis possessionibus præfectus. Frumentum, litem æstimare, *fixer le prix du blé, le taux de l'amende*. 2. Judico, existimo, magni *vel* parvi facio, *estimer, faire cas de*. Ex veritate, non opinione res æstimandæ sunt. De aliis æstimare difficile est. Statua hæc non e materia, sed ex artificio æstimanda est.

ÆSTĪVA, ōrum, n. pl. *Quartiers d'été*. SYN. Locus, in quo æstatis ardorem devitantes bestiae, et milites se continent. )( Hiberna. USUS: Æstiva attingere. In æstivis esse. Mediis caloribus militem in æstiva educere.

ÆSTĪVUS, a, um, *D'été*. USUS: Menses, dies æstivi.

ÆSTŪO, as, avi, atum, are, n. *Brûler, être échauffé*. SYN. Ardeo, ferveo; angor, irascor, tangor, vexor. )( Algeo. USUS: 1. Aer caloribus æstuat, *la température est brûlante*. 2. TRANSL. Ad animi affectiones. Desiderio, dubitatione, ira, cupiditate, invidia æstuat, exæstuat, *brûler (d'amour, de jalousie etc.)*, *être passionné*. Cf. [Calor](#), [Caleo](#).

ÆSTŪŌSUS, a, um, *Brûlant, chaud*. SYN. Æstu et calore plenus. USUS: Æstuosa et pulverulenta via.

ÆSTŪS, ūs, m. *Agitation*. SYN. Fervor, agitatio fluctuum. EPITH. Magnus, marinus, maritimus. USUS: 1. Æstus marini a luna commoventur, *c'est la lune qui produit la marée*. Æstu, febrique jactatur. 2. TRANSL. Vis et vehementia, *force, violence, passion*. Consuetudinis æstus multos absorbet. Æstus quidam gloriæ, æstus ingenii multos abripit, transversum agit. Æstu abstractus. Cf. [Calor](#), [Fervidus](#).

ÆTAS, ātis, f. *Age*. Accipitur: *alias* pro seculo; *alias* pro anno; *alias* universim pro tempore; *alias* pro tota vita hominis; *alias* pro vitæ humanæ partibus, infantia, pueritia, adolescentia, virilitate, senectute; *quarum quaelibet trifariam dividitur*, ut alia sit viridis; alia adulta; alia præceps. 1. Ætas prima, *enfance*. Iniens, puerilis, infirma, tenerior; ætatis initium; ætatis prima tempora; ætatis primæ infirmitas, imbecillitas; ætas viridis, flexibilis, mollior. Cf. [Pueritia](#). 2. Ætas media, *âge mûr*. Progrediens, confirmata, constans, adulta, integra, integerrima, matura; ætatis progressus, cursus; maturitas corroborata; ætas bona, optima, florens. 3. Ætas devexa, *vieillesse*. Ingravescens, affecta; confecta, decrepita, decursa, exacta, demensa, grandior, præcipitata, valde provecta, deflectens; ætatis præcipitis flexus, et ingravescens. Cf. [Senectus](#). PHRAS. 1. Ætate nostra, *de nos jours*. Nostra ac patrum memoria; ad nostram memoriam; ad hanc ætatem; ante memoriam meam; majorum nostrorum ætate ac tempestate. 2. Ætatem honestissime transigere, *mener une vie très-honnête*. Optimis in studiis ætatem agere, degere, terere, conterere, consumere, exigere. USUS: Ætate progredi, procedere, provehi, vieillir, *avancer en âge*. Ætate præcurrere,

anteire, præstare, antecellere alios, *surpasser en âge*. Homo id ætatis, *homme de cet âge*. Cf. [Tempus](#).

ÆTĀTŪLA, æ, f. *Âge tendre, bas âge*. USUS: Cave primam tuam ætatulam ad libidinem conferas.

ÆTERNĪTAS, ātis, f. *Éternité*. SYN. Tempus fine carens, immortalitas, perennitas. EPITH. Immutabilis, incredibilis, naturalis. USUS: Æternitatem nulla temporis circumscriptio. Immutabili æternitate veritas continetur. Mihi populus ea die non unius diei gratulationem, sed æternitatem, immortalitatemque donavit. Nomen tuum, et gesta immortalitati commendanda, consecranda sunt, *éterniser son nom, sa mémoire, s'immortaliser*. Cf. [Immortalitas](#).

ÆTERNO, as, avi, atum, are, a. *Éterniser, immortaliser*. \* SYN. Æternum, immortale facio.

ÆTERNUS, a, um, *Éternel*. SYN. Sempiternus, immortalis, perpetuus, quod tota vitæ æternitate continetur. )( Caducus, mortalis. PHRAS. Æternum nomen, *nom immortel*. Perenne, perpetuum, immortale; æterno tempore, perpetuo, in perpetuum; in omnium ætatum memoria duraturum; nominis fama, quæ finem nescit, terminum non habet; famæ gloria sempiterna; immortalitati commendanda; cum tota æternitate coæquanda; quod nomen vigeat per omnium seculorum memoriam; quod seculis innumerabilibus; quod ipsa æternitate continebitur; quod nulla delebit unquam oblivio; quod posteritas alet, ipsa æternitas intuebitur. USUS: Causæ immutabiles, et æternæ. Æterno DEO æternum simulacrum mundus est.

ÆTHER, ĕris, m, *Air subtil des régions supérieures, éther*. SYN. Cœlestium orbium, igniumque regio, *item*: Aer subtilior. EPITH. Æternus, ignifer, immensus, immoderatus, non satis aptus, tenuis, ac perlucens et æquabili calore suffusus. USUS: 1. Aerem complectitur æther. In æthere astra volvuntur. Æther fragoribus resonat. 2. Cœlum, *ciel*. Omnia cingens et coercens cœli complexus, qui idem æther vocatur; extrema ora, et determinatio mundi.

ÆTHĒRĒUS, *melius tamen* ÆTHĒRĪUS, a, um, *Éthéré, de l'air, du ciel*. USUS: Æthereus ignis.

ÆVUM, i, n. *Éternité*. SYN. Ætas æternum duratura, sempiterna. EPITH. Æternum, sempiternum. USUS: Beati in cœlo ævo sempiterno fruuntur;

æternum ævum agunt.

AFFĀBĪLIS, e, gen. com. *D'un abord facile, affable, poli.* SYN. Comis, placidus, mitis maxime in sermone. USUS: In omni sermone affabilem se præbebat. Cf. [Facilis](#), [Comitas](#), [Humanus](#).

AFFĀBĪLITAS, ātis, f. *Affabilité.* SYN. Comitas sermonis, facilitas in audiendo; alloquendi, audiendi lenitas. USUS: Difficile dictu est, quantum animos hominum conciliet affabilitas, lenitasque sermonis. Cf. [Comitas](#), [Admitto](#), [Facilis](#), [Humanitas](#).

AFFĀBRE, *Artistement, habilement.* SYN. Fabre, pulchre, artificiose. USUS: Statua miro artificio affabre facta.

AFFĀRĪS, fatus sum, fari, d. *Parler à.* SYN. Alloqui, compellare. USUS: Liceat mihi te versibus affari. Cf. [Alloquor](#).

AFFĀTIM, *Amplement, abondamment.* SYN. Abunde. USUS: Affatim tibi satisfaciam. Satiaberis affatim. Cf. [Satis](#).

AFFECTĪO, ōnis, f. *Disposition du corps ou de l'âme.* SYN. Perturbatio, commotio, incitatio animi, sensus, impetus, animi quidam dolor, studium, cupiditas. EPITH. Constans, conveniensque, non distorta, nec prava, firma corporis, invita, inconstans et a se ipsa dissentiens, laudabilis, interior, malitiosa animi, prima et optima, utilis, manens, recta. USUS: 1. Ut ad primam, optimamque animi affectionem pervenias, perturbatio ratione pellenda est. Ea est animi mei affectio, commodi mei causa neminem ut violem. O te extra omnes humanorum pectorum affectiones positum! quem non lætitia, mœror, ira, gaudium exagitent, jactent, incessant. 2. Status, vis, constitutio, *état, manière d'être, disposition.* Affectio astrorum varia multas res immutat. In puero refert, qua cœli affectione primum spiritum duxerit. Affectio corporis firma.

AFFECTO, as, avi, atum, are, a. *Désirer, rechercher ardemment, aspirer à.* SYN. Appeto, quasi arcesso, nimis inquiero; ambio. USUS: Lumina quædam orationis non quidem affectanda sunt, sed tamen adhibenda nonnunquam. Iter affectare. Munditiam non exquisitam affectare.

AFFECTUS, a, um, part v. afficio. *Qui est dans tel ou tel état de corps ou d'esprit.* SYN. Paratus, comparatus, constitutus seu corpore, seu animo. ADV. Male. PHRAS. Omnes sunt tibi bene affecti, *tout le monde vous aime.* Hoc animo animati sunt singuli, ut tua causa, gratia, omnia velint; ingenium

est illis rectum erga te; animum habent erga te optimum ac rectissimum; is habitus amicorum est illis, ut omnia tibi secunda cupiant; ita animati, eo animo, ea mente sunt præditi; ita animo comparati sunt; hunc erga te gerunt animum; is sensus est animorum; ea animi propensio, voluntas, studium, ut cupiant tibi quam optime. USUS: 1. Oculi indicant, ut animo sis affectus, *les yeux sont le miroir de l'âme*. Nunc ita affectus sum, tecum ut vivere non possim. 2. Præditus, cumulatus, *pourvu de*. Honoribus, beneficio, præmiis abs te affectus sum. E litteris tuis magna molestia, lætitia, dolore affectus sum. Summis difficultatibus affectus. 3. Vexatus, afflictus, tractatus, et acceptus male, *affaibli, en mauvais état, abattu*. Affecta et prostrata respublica. Urbs ab illo prædone misere affecta. 4. Ad finem vergens, *qui touche à sa fin, presque terminé*. Affectum est bellum, nondum perfectum. Ætas affecta, carmen, oratio, *guerre qui touche à sa fin, ouvrage presque terminé*. 5. Aptus, *apte à*. Animus, oculus conturbatus non est probe affectus ad fungendum munus suum. 6. Ægrotus, *malade*. Cæsarem Neapoli reliqui graviter affectum.

AFFECTŪS, ūs, m. *Impression, sentiment*. \* SYN. Affectio. EPITH. Laudabilis. USUS: Affectus animi sunt: amor, odium, ira, invidia, misericordia, spes, lætitia, timor, molestia. Cf. [Perturbatio](#).

AFFĒRO, fers, attŭli, allātum, ferre, a. *Apporter, porter vers ou à*. SYN. Apporto, importo, adhibeo, induco, infero, dico, nuntio profero. )( Aufero. ADV. Divinitus, in perpetuum, nec ita multo post, repente, similiter, sero, violenter, ultro. USUS: 1. Ad id munus spiritus magnos, animos, auctoritatem afferas, necesse est. Ad eam facultatem dicendi, industriæ multum afferendum est. 2. Do, exhibeo, præbeo, *causer*. Afferre alicui fastidium, odium, molestiam, satietatem, calamitatem, miseriam, detrimentum, angorem, perniciem, necessitatem, metum, dubitationem, dolorem, egestatem, luctum, errorem animi, et perturbationem; *item*: Id consilium magnam tibi laudem, auctoritatem, dignitatem, voluptatem, solatium affert. 3. Nuntio, *annoncer*. Aliquid novi litteris affertur. Mandata odiosa, incerta afferre. Ex sermone rumor id attulit ad aures nostras. 4. VULG. allegare, *vel citare, alléguer*. Rationem facti, causam afferre. Scriptum, legem, exempla, similitudinem afferre. 5. Infero, *faire violence*. Vitæ alienæ, aut corpori vim afferre. Manus sibi afferre, *se suicider*. Sensibus vim afferre. Afferre consulatum in familiam. 6. Propono, *proposer*. Quæstionem afferre, in medium afferre.

AFFĪCĪO, is, fēci, fectum, ere, a. *Affecter, émouvoir*. SYN. Commoveo, permoveo. ADV. Accommodatissime, avide, graviter, gravius, nominatim, optime, probe, recte, valde. USUS: 1. Litteræ tuæ me varie affecere. Varie animo affectus fui. 2. Bene *vel* male afficio, *bien traiter, maltraiter*. Aliquem summa lætitia, voluptate; *vel contra*: morte, exilio, satietate, tædio, pudore, ignominia, molestia afficere.

AFFĪGO, is, fixi, fixum, ere, a. *Attacher à*. SYN. Ad aliquid figo, insero, addo. ADV. Maxime, penitus, vehementer. USUS: 1. Minervæ talarium pinnae affigunt. 2. TRANSL. *Fixer, graver, inculquer*. Animum litteris affigere. Animo suo tenacius aliquid affigere. Num tu humi particulam divinitatis affiges? Cf. [Hæreo](#), [Adhæreo](#).

AFFINGO, is, finxi, fictum, ere, a. *Attribuer, supposer*. SYN. Fingo non vera, adorno. )( Detraho. USUS: Peccat poeta, qui probam orationem affingit improbo. Error multa, plus invidia affinxit. Rebus certis multa falsa affinguntur. Cf. [Calumnior](#).

AFFĪNIS, e, gen. com. *Allié, parent par alliance*. SYN. Conjunctus affinitate. EPITH. Novus, ornatissimus omni virtute officiosusque, amans alicuius. USUS: 1. Affinem tuum a genibus repelles? 2. Particeps, conscius, *complice*. Sceleri illi, et flagitio, et turpitudini affinis judicatus est. Homines hujus affines suspicionis, facinoris, *aut* facinori affines, *ces hommes que l'on peut soupçonner, complices du crime*. Cf. [Propinquus](#).

AFFĪNĪTAS, ātis, f. *Alliance, parenté*. SYN. Conjunctio affinitatis, necessitudo. EPITH. Gravior, impurissima, nova. PHRAS. Affinitate junctus est Lentulo, *il est parent de Lentulus*. Est cum Lentulo maximis vinculis affinitatis et propinquitatis, conjunctus; affinitate devinctus, junctus; affinitate Lentulum attingit; sanguinem cum Lentulo sociavit; affinitatem junxit; affinitate cum Lentulo adstrictus est, per affinitatem Lentuli familiæ immistus, innexus est. In affinitatem Lentuli pervenit, affinitate Lentulum contingit; suum cum Lentuli familia genus connubio miscuit, vinculum affinitatis cum Lentulo nexuit; vinculo affinitatis Lentulo obstrictus est. USUS: Affinitatibus, amicitiiis, vicinitatibus conjunguntur cives. Cf. [Necessitudo](#), [Cognatus](#).

AFFIRMĀTE, *Affirmativement, positivement*. SYN. Asseveranter. USUS: Quod affirmate, quasi Deo teste promiseris, id tenendum est. Cf. [Certe](#).



AFFIRMĀTĪO, ōnis, f. *Affirmation*. )( Dubitatio. EPITH. Gravior, religiosa. USUS: Jusjurandum est affirmatio religiosa. Dubitationem illi omnem mea affirmatione exemi.

AFFIRMO, as, avi, atum, are, a. *Affirmer, donner pour certain*. SYN. Confirmo, assevero aio, annuo, comprobo. )( Nego. ADV. Facile, nimis, temere, vere, valde. PHRAS. 1. Affirmare id possum, *je puis affirmer cela*. Confirmare hoc tibi liquido possum, id plane profiteor; prae me fero; asseveranter testificor; id certum tibi testatumque volo. Narro tibi; omni asseveratione tibi affirmo, asseveranter loquor. 2. Formulæ affirmativæ: Moriar, ni hæc plane contemno. Ne vivam, si ejus dictis moveor. Ita vivam, ut hominis vanitatem derideo. Incredibile est, quam ista parum curem. Ne sim salvus, si fallo; pendens plectar, si tanti eum facio. Quid? illum curarem? An dubia est hominis ineptia? USUS: 1. Ecquid tanta asseveratione rem affirmas? 2. Firmo, stabilio, *affermir, fortifier, prouver*. Dicta tua rationibus affirmes, oportet, *il vous faut prouver vos affirmations*. Is rumor opinionem, spemque conceptam valde affirmavit. Animo te affirmes, cura.

AFFIXUS, a, um, part. v. affigo. *Attaché à* SYN. Infixus, adhærens, cohærens. Annexus, connexus, adjunctus. USUS: Opinio hæc in animo meo penitus affixa est, et insita, *cette opinion est profondément fixée dans mon esprit*. Ut magistro, ita mihi affixus es. Affixa ista sunt ad orationem tuam, non cohærent. Cf. [Hæreo](#), [Adhæreo](#), [Jungo](#).

AFFLĀTŪS, ūs, m. *Souffle, inspiration*. SYN. Animi inflammatio, et quidam quasi furor, instinctus, impetus, anhelitus, concitatio, incitatio mentis. EPITH. Divinus. USUS: Nemo vir magnus sine afflatu divino, nemo poeta sine inflammatione quasi furoris unquam fuit. Oracula divino afflatu funduntur.

AFFLICTĀTĪO, ōnis, f. *Peine physique et morale*. SYN. Ægritudo cum vexatione corporis. Cf. [Miseria](#).

AFFLICTĪO, ōnis, f. *Affliction, abattement*. SYN. Angor. USUS: Habet ardorem libido, sed ægritudo majora quædam, tabem, cruciatum, fœditatem, afflictionem. Cf. [Miseria](#).

AFFLICTO, as, avi, atum, are, a. *Tourmenter, maltraiter, désoler*. SYN. Ango, vexo, affligo, conficio. USUS: Tu me accusas, quod me afflictem. Cf. [Affligo](#).



AFFLICTOR, aris, atus sum, ari, p. *Être affligé, désolé*. SYN. Angor, vexor, affligor. ADV. Acerbissime, gravius, turpius, vehementius. PHRAS. Valde afflicatur, *il est très-affligé*. Malis conflictatur undique; calamitatibus, infortuniis premitur, torquetur, cruciatur, conficitur gravissimis: vitam ducit inter ærumnas miseram, infelicem, calamitosissimam, magnas quotidie acerbitates perferre, exhaustire cogitur; angoribus opprimitur; molestiis innumeris implicatur; malis ingentibus obruitur, oneratur. Multa sunt, ac gravia, quæ hominem angunt. USUS: Vide, quantum fratris morte afflicetur, squaleat. Vehementer afflicatur respublica.

AFFLICTOR, ōris, m. *Celui qui renverse, destructeur*. SYN. Qui affligit, et vexat. USUS: Odit te senatus afflictozem, et proditorem dignitatis, auctoritatis, ordinis, ac nominis sui.

AFFLICTŪS, ūs, m. *Choc, frottement, collision*. SYN. Afflictatio. USUS: Effœminata virtus afflictu occidit.

AFFLICTUS, a, um, part. v. affligo. *Abattu, malheureux*. SYN. Miser, prostratus, ærumnosus, calamitosus. PHRAS. Mœrore ac miseriis perditus; æger animi; æger et exulceratus animus, animus dolore, calamitate fractus; obrutus, oppressus malis; mœrore confectus, exanimatus, consternatus; calamitate vexatus, perturbatus, exagitatus. Cf. [Miser](#). USUS: Afflictum erigere, perditum recreare.

AFFLĪGO, is, flixi, flictum, ere, a. *Abattre, ruiner, accabler*. SYN. Vexo, perturbo, perdo, pessumdo, prosterno, deprimō. )( Levo, recreo, erigo. PHRAS. Galliam hæresis graviter afflixi, *l'hérésie a été pour la France une source de maux*. Multa mala peperit hæresis; multa damna, detrimenta, incommoda, infortunia attulit, intulit, invexit, importavit; Gallia multa ab hæresi damna tulit, pertulit, passa, perpessa est; multa detrimenta cepit, accepit; multis damnis affecta est; in gravissima mala incidit, incurrit. Gravissimis afflicta malis, vehementer vexata, exercita, debilitata, comminuta est ab novarum religionum sectatoribus. Idem summis difficultatibus universam Galliam affecere; in multas difficultates coniecere, impulere. Magnæ ex hæresi calamitates exstiterē, accidere, evenere, obvenere, contigere; illatæ, allatæ, oblatae sunt. Hæresis Galliæ exitiosa, pernicioſa; exitio, damno, calamitati fuit; Galliam perdidit; fortunis omnibus evertit; in ultimum discrimen, in miserrimum statum, in hanc

omnium deterrimam, miserrimamque conditionem adduxit. Hæresis Galliæ mala gravissima ingessit; multas sollicitudines confecit; exitium, perniciem creavit, peperit; salutem afflixit; calamitatem summam ac pestem importavit. Cf. [Torqueo](#), [Doleo](#), [Tristitia](#). USUS: 1. Illius statuam proturbant, affligunt, comminuunt, dissipant, *renverser une statue*. Navim ad scopulos affligunt, *briser le navire contre les écueils*. 2. TRANSL. Curæ animos; prava exempla juventutem affligunt, *corrompre abattre*. Quoties afflictum, eversum, perditum te, fractum et afflictum calamitate erexi, confirmavi? Luctu, mœrore, ægritudine, mœstitia afflictum; afflictam virtutem tuam, animum, salutem, fortunam, dignitatem levavi, restitui? afflicto, jacenti dexteram porrexi?

AFFLO, as, avi, atum, are, 1° a. *Souffler sur, communiquer en soufflant*. 2° n. *Se répandre, transpirer*. 3° p. *Être inspiré*. SYN. Aspiro, spiro, exhalo. USUS: Afflaverat nescio quid rumoris, *je ne sais quel bruit s'était répandu*. Cave, ne quid mali tibi afflet sociorum importuna licentia. Poetæ divino spiritu afflantur. Odor e floribus afflatur.

AFFLŪENTĪA, æ, f. *Abondance*. SYN. Ubertas, copia. USUS: Ex hac affluentia et copia omnium rerum arrogantia nascitur. Cf. [Copia](#).

AFFLŪO, is, fluxi, fluxum, ere, n. *Affluer, être abondant*. SYN. Abundo, circumfluo. USUS: Urbs voluptatibus, divitiis, opibus, et copiis, hominibus, uberrimis ingeniis affluens, *ville qui regorge de richesses etc.* Homo bonitate, unguentis, lepore, ac venustate affluens. Cf. [Abundo](#), [Copia](#).

AFFULGĔO, es, fulsi, gere, n. *Luire, briller*. \* USUS: Magna spes, magna nobis fortuna affulget, *la fortune nous sourit*.

ĂĖĖ, *Allons, courage*. Interjectio hortantis, excitantis, consentientis. USUS: Age porro, age vero, age jam. Plurali numero dicitur: Agite porro.

ĂĖĖDUM, *Allons, courage*. idem. USUS: Agedum, confer hujus vitam cum illius moribus. Pro plurali numero: Agitedum, ite mecum.

ĂĖELLUS, i, m. *Petit champ*. USUS: Dii nec agellos, nec viticulas persequuntur.

ĂĖENS, entis, part. v. ago. *Actif, efficace, passionné*. SYN. Efficax, vim habens. USUS: Utendum est imaginibus acribus, agentibus, insignitis.

ĀGER, gri, m. *Champ*. SYN. Arvum, campus, solum, territorium. EPITH. Colonus, communis, compascuus, cultissimus, decumanus, fertilis, fructuosus, miser atque jejunos, optimus et fructuosissimus; privatus, pulcherrimus, vectigalis, universus. PHRAS. 1. Ager bonus, *champ fertile*. Cultissimus; latus ac fertilis; qui plurimum efficit; optimus et fructuosissimus. Ager natura perbonus, et diligentia, culturaque melior, frugum fertilis, bonus pecori, arbori infœcundus, frugum, pabulique lætus. 2. Ager malus, *champ stérile*. Deformis atque horridus; aridus et frugum vacuus. Cf. [Fertilitas](#), [Sterilitas](#). USUS: Agrum colere, *cultiver un champ*. Ager quantumvis fertilis, fructuosus non est, nisi colatur, conseratur, seratur, aratro perstringatur, aretur, exerceatur. 2. Agri facile emaciantur; ab hostibus infestantur, *ravager les campagnes*. 3. Agro exui, exturbari, moveri, multari, *être dépouillé de ses propriétés*.

AGGER, ěris, m. *Rempart, digue, retranchement*. SYN. Tumulus ex terra, cespite congestus ad munienda præcipue *vel* oppugnanda loca. EPITH. Maximus. USUS: Aggere urbem cingere. Aggerem fluvii inundationi objectum interscindere. Aggerem jacere, extruere; cuniculis subvehere.

AGGĚRO, is, gessi, gestum, ere, a. *Amonceler*. SYN. Congero, cumulo. Cf. [Accumulo](#).

AGGLŌMĚRO, as, avi, atum, are, a. *Amasser, réunir, assembler*. SYN. Glomero, conjungo, implico. USUS: Densis se cuneis agglomerant.

AGGLŪTĪNO, as, avi, atum, are, a. *Coller, attacher*. SYN. Adnecto. )( Dissolvo.

AGGRĀVESCO, is, ere, n. *S'aggraver*. SYN. Gravior fio, ingravesco. USUS: Metuo, ne vulnus, aut morbus aggravescat.

AGGRĀVO, as, avi, atum, are, a. *Aggraver, empirer*. SYN. Valde gravo, onero, premo, exaggero. USUS: Res nostræ eo bello valde aggravatæ sunt. Cf. [Onero](#), [Premo](#).

AGGRĚDĪOR, eris, gressus sum, gredi, d. *Attaquer*. SYN. Invado, adior. PHRAS. 1. Latrones ex insidiis viatores aggrediuntur, *les voleurs, sortant de leur embuscade, attaquent les voyageurs*. Ex occultis, subito, improvise, repentino, nec opinato impetu viatores adoriuntur, invadunt, petunt; in viatores irruunt; impetum, impressionem faciunt; incurrunt, insiliunt; in viatores sese inferunt, injiciunt, immitunt; viatores assiliunt;

iteratis aggressionibus retentant; superfundunt se viatoribus; arma iis inferunt. Cf. [Adorior](#), [Invado](#). 2. Hostes strenue aggressus est, *il attaque vigoureusement l'ennemi*. In hostium agmen strenue irrupit; in hostes se incitavit; in cornua hostium invectus est, signa strenue hostibus intulit; novissimum agmen moratus, in hostem animose proruit, incurrit, ivit; ordines hostiles magno animo invasit. Cf. [Impetus](#). 3. Rem aggreditur arduam, *il entreprend une chose difficile*. Demittit se in causam ancipitem; ingreditur in causam multis obseptam difficultatibus; affectat viam ad rem factu arduam; molem capessit laboris improbi; rem suscipit arduo loco positam; magnis ille quidem animis ad rem vertitur, assilit, sed difficilem et inexplicabilem experietur. Animum adjicit, adjungit, applicat ad negotium permolestum; operam ponit, industriam exercet in re, quæ illi multum laboris dabit et curæ. Cf. [Inchoo](#), [Incipio](#). USUS: 1. Quis hominem importunum aggredi audeat? 2. Accedo, incipio, *entreprendre, commencer*. Antequam ad dicendum, ad negotium, ad rem quamlibet aggrediare, adhibenda est præparatio diligens. 3. Audeo, *tenter*. Aggrederis majora viribus.

AGGRĒGO, as, avi, atum, are, a. *Joindre, unir*. SYN. Adjicio, congrego, conjungo, addo. USUS: Studium suum, et voluntatem ad dignitatem alicujus aggregare, *associer*. Aliquem in amicorum numerum agregare, *admettre qqn au nombre de ses amis*. Eodem crimine aliquem aggregare, in societatem criminis vocare. Cf. [Adjungo](#), [Annumero](#), [Addo](#).

AGGRESSĪO, ōnis, f. *Exorde*. SYN. Principium, exordium. EPITH. Contraria, prima. USUS: Operam det orator, ut animos prima aggressionem occupet.

ĀGĪLIS, e, gen. com. *Agile, léger*. \* SYN. Brevi et expedito corpore. USUS: Naves agiles. Cf. [Celer](#).

ĀGĪLĪTAS, ātis, f. *Agilité*. Habilitas, agendi dexteritas. USUS: Agilitas, mollitiesque naturæ.

ĀGĪTĀTĪO, ōnis, f. *Agitation, mouvement*. SYN. Commotio. EPITH. Æqualis; tanta, tam varia. USUS: 1. Corporis, *mouvement*. Agitatione linguæ cibus depellitur. 2. Animi, *activité*. Nunquam animus motu, et mentis agitatione vacuus esse potest.

ĀĠĬTĀTOR, ōris, m. *Cocher*. SYN. Auriga qui currum, et equos agit. EPITH. Bonus, callidus. USUS: Bonus agitator equos vel in medio cursu sustinet.

ĀĠĬTO, as, avi, atum, are, a. *Chasser devant soi*. ADV. Aliunde, belle, celerrime, simul, copiosius, immoderate, vehementer, mobiliter, celeriter, dissolute, populariter, severe. USUS: 1. Verso, excito, *poursuivre*. Feras agitare, excitare, insectari, *chasser*. Atomī agitantur concursu fortuito. 2. Vexo, disturbo, *inquiéter, troubler, tourmenter*. Impiī sui sceleris furiis ut tædis ardentibus agitantur. Metu atque libidine diversum agitari. Animo formidines agitare. 3. Inquiro, verso in omnes partes, discutio, *rouler (dans son esprit), penser*. Hæc sententia multis diebus in senatu est agitata, jactata tum in senatu, tum ad populum. Agraria lex vehementer agitata. Animus semper agitur. Agitare et exquirere rationes. Aliquid animo secum agitare, commentari, reputare. Quæstionem, consilia cum vicinis agitare. Res hæc omnium sermonibus agitur, jactatur. 4. Ago, *être, vivre, habiter*. Getuli in tuguriis agitant. Diem natalem, convivium agitare. Sacra, vigiliis, vitam suavem, jocos, ludos, rem militarem agitare. Cf. [Vexo](#), [Verso](#), [Ago](#).

AGMEN, ĩnis, n. *Troupe en marche, armée, bataillon*. SYN. Multitudo armata, turma, copiarum ordo. EPITH. Medium, perpetuum, quadratum. USUS: Redeuntem Ciceronem perpetuum Italiæ agmen comitatum est. Agmen constituere. Agmen extremum sagittarii claudunt, cogunt, *fermer*. Agmen ultimum, novissimum hostes premebant, morabantur. Cf. [Acies](#).

AGNASCOR, nasceris, natus sum, nasci, d. *Naître après le testament du père*. USUS: Constat agnascendo testamentum rumpi.

AGNĀTĬO, ōnis, f. *Parenté du côté paternel*. SYN. Sanguinis conjunctio, et familiarum. USUS: 1. Lex agnationum; Gentilitatum et agnationum jura, *droits qui régissent les agnations*. 2. Communio et affinitas naturæ, sive societas et propinquitas, *communauté d'origine*. Homines Deorum agnatione et stirpe tenentur.

AGNĀTUS, i, m. *Parenté du côté paternel*. SYN. Qui per virilis sexus personas conjuncti sunt, gentiles. Cf. [Affinis](#).

AGNĪNUS, a, um, *D'agneau*. \* USUS: Agnina caro, pellis.

AGNĬTĬO, ōnis, f. *Connaissance*. SYN. Cognitio. USUS: Res ad animi agnitionem pulcherrima.

AGNŌMEN, ĩnis, n. *Surnom*. SYN. Cognomen.

AGNOSCO, is, nŏvi, nĭtum, ere, a. *Connaître, reconnaître*. SYN. Intelligo, nosco, sentio, audio, reperio; percipio, assequor, perspicio. ADV. Facile, leviter, libenter, nuper. USUS: Quod mihi gratularis, agnosco humanitatem tuam DEUS ex operibus agnoscitur. Cf. [Intelligo](#), [Percipio](#), [Adverto](#).

AGNUS, i, m. *Agneau*. SYN. Agnellus, fœtus ove natus.

Agnus DEI, SYN. Cereæ Agni cœlestis imagines, effigies. Agni e cera rite consecrata ficti. Sacrata in cera effigies Agni cœlestis. Divinus Agnus in cerea effigie. Sacra Agni DEI imago. Sigillata Agni divini imagine cera.

ĂGO, agis, ēgi, actum, agere, a. *Faire*. SYN. Tracto, curo, procuro, tento, molior, gero, agito, contendo, transigo, aggredior. )( Cesso, quiesco. ADV. Acerbe, acriter, acrius, acerrime, accurate, accuratius, accusatorie, actuose, ambitiose, aperte, apertius, astute, atrocissime, attentius, austere, bene, benignissime, calide, caute, publice, commodius. PHRAS. Agendum est mihi cum homine importuno, *j'ai à traiter avec cet importun*. Res est mihi cum homine ferrei oris, ac importuno. Negotium mihi est cum homine, cujus importunitatem oris non facile, quisquam sustineat. Miscendum est mihi negotium cum homine insigniter impudente. USUS: 1. Censorem, civem, partes alicujus, causam amici, lenonem agere, *faire, avoir l'emploi de*. Rem tuam, negotium egi optima fide. Egi cum amicis de rebus tuis. 2. Litigo, discepto, iudicio contendo, *plaider, attaquer en justice*. Ego tecum non gladiis, sed ex jure, ex syngrapha, ex sponso agam. Agere aliquem injuriarum, furti, subintellige, reum. Ad populum agere. 3. Admoveo, *pousser, approcher*. Turres, vineas ad urbem. 4. Impello, urgeo, *pousser, mener*. Agere asellum; aliquem in arma agere; in fraudem, in omnem libidinem agere. 5. Celebro, *célébrer*. Agere ludos, diem festum, choreas, triumphum. 6. Vivo, *vivre*. Agere in bona spe. Inter homines agere. Ætatem desidiose agere. Hiemem sub pellibus agere. 7. Agito, *au pas. être agité*. Diris agitur. Cf. [Facio](#). Sunt et aliæ formulæ, ut: animam agere, *rendre l'âme*. Bene, male, præclare tecum agitur, *on a bien, mal agi à votre égard*. Alia omnia agis, extra rem vagaris, *vous n'êtes pas à la question, vous êtes distrait*. Nihil agis, actum agis, frustra laboras, *vous travaillez en vain*.

ĂGŌNĬA, æ, f. *Agonie*. SYN. Supremus morientis conflictus; suprema cum morte luctatio; ultimæ morientium angustię. PHRAS. In agonia est, *il*



*est à l'agonie.* Animam agit, cum morte luctatur, confligit; vita deficit; in supremo vitæ articulo versatur; in confinio mortis est; animam jam ægre trahit; abest a morte proxime; in extremis est; extremo mortis discrimine tenetur; extremos ducit anhelitus, extremum spiritum. In confinio vitæ mortisque versatur. Ad supremas mortis angustias redactus, adductus est. Ad mortem, obitum recta fertur. Cf. [Merior](#).

ĂGRĀRĪUS, a, um, *Agraire*. USUS: Res, lex agraria, *partage des terres, loi agraire*.

ĂGRESTITIS, e, gen. com. *Agrete, grossier*. SYN. Rusticus, incultus, asper, silvestris. PHRAS. Homo agrestis est, *c'est un paysan, un homme mal élevé*. Homo est incultis moribus, agrestibus, incompositis; sub cœlo crasso; crassiore sub ære natus est; homo e robore dolatus, a morum urbanitate alienus. Rudis ac impolitus agrestibus vivit institutis; asper est moribus, ac incultus; vultu motuque corporis vastus est et agrestis; officii et humanitatis expers, ingenii illiberalis homo est; rusticitate, asperitate inter omnes insignite impudens. Cf. [Rusticus](#), [Inhumanus](#). USUS: Homines duri et agrestes. Fera et agrestis vita. Vox rustica et agrestis. Vultu motuque corporis vastus et agrestis.

ĂGRĪCŌLA, æ, m. *Cultivateur, laboureur*. SYN. Agriculator, colonus. EPITH. Assiduus, diligens, diligentissimus. USUS: Diligentissimus agricola, et pecuarius. Cf. [Rusticus](#), [Villicus](#), [Agricoltura](#).

ĂGRĪCULTŪRA, æ, f. *Agriculture*. SYN. Cultura agri, cultio agri. EPITH. Bona, uber, dulcis, digna. PHRAS. Agriculturæ operam dare, laudabile est, *il est louable de cultiver la terre*. Insudare, inservire agrorum cultui; dare, dicare, tradere se colendis agris; agricolam agere; ruri opus facere; exercere se opere rustico. Cf. [Rus](#). USUS: Nihil agricultura melius, nihil libero homine dignius.

ĂGRĪPĒTA, æ, f. *Partisan de la loi agraire*. SYN. Agri competitor. USUS: Agripetas ejectos, concisos fuisse gaudeo.

ĂĪO, is, *Dire*. SYN. Affirmo, dico, loquor. USUS: Quid ergo Aius iste? Deus locutius, ait, *qu'est-ce donc que cet Ajus? c'est le Dieu de la parole, dit-il*. Cf. [Affirmo](#).

ĀLA, æ, f. *Aile*, qua volant aves. USUS: 1. Alas extendere, protendere, *étendre les ailes*. 2. TRANSL. Turma, ordoque equitum, *corps de cavalerie*.

Dextra, sinistra ala, *l'aile droite, l'aile gauche*. Alam alicui committere; alæ aliquem præficere. Alam hostis sinistram fregimus, dissipavimus.

ĀLĀCER et ĀLĀCRIS, e, gen. com. *Prompt, agile, léger*. SYN. Erectus, hilaris, paratissimus. )( Timidus, perterritus. PHRAS. Alacer juvenis est, *ce jeune homme est actif*. Lætus, erectus, inflammato animo juvenis est; fortis et animosus; impiger ad labores; vigor illi ingens juventæ inest, lætus illi, erectusque animus est; celsus et spe propinqua animosior est juvenis; alacer est et plenus spiritu; insigni alacritate juvenis est; strenuus suoapte ingenio, celsus corpore, vultuque ita læto, ut quos in studiorum contentione nactus est æmulos, vicisse jam crederetur. Alacri est, parato et expedito ad omnia animo. USUS: Lætus et alacer ad tutandam rempublicam: ad hostes invadendos. Animus, vultus alacer. Feræ bestię, alacres, et erectæ ad nocendum. Vide hominem erecto, alacri, prompto, celso vultu huc illuc intuentem. Cf. [Animus](#), [Fortis](#).

ĀLĀCRĪTAS, ātis, f. *Vivacité, ardeur*. SYN. Lætitia gestiens, animi vigor, studium, cupiditas, nimia facilitas. PHRAS. Alacritate summa in prælium eunt, *ils vont au combat avec une grande ardeur*. Inflammatis in prælium animis eunt; feroces et suoapte ingenio, et adhortantium pleni vocibus pugnam capessunt. Juvante vigore vividi, alacres et spiritu pleni in hostem irruunt. Hostem excipiunt celsi corpore, vultuque ita læto, ut vicisse jam crederes. USUS: 1. Inanis alacritas non multum ab amentia differt. 2. Alacritatem afferre, *mettre de l'entrain*. Frequentia auditorum miram alacritatem dicenti affert, addit, fert; in dicente excitat. 3. Alacritatem tollere, *enlever l'ardeur*. Contra infrequentia dicentis alacritatem omnem eripit, aufert, delet, extinguit.

ĀLĀRĪUS, a, um, vel ĀLĀRIS, e, gen. com. *Qui appartient aux ailes de l'armée*. Alarios sociis remisit. Alariis utendum non duxit, *cavaliers auxiliaires que l'on plaçait aux ailes*.

ĀLAUDÆ, arum, f. *La légion des Alaudes*. Legio quædam Romana, ab Alauda ave, *alouette*, dicta. USUS: Alaudæ, cæterique veterani rem strenue gessere.

ALBĀTUS, a, um, *Vêtu de blanc*. SYN. Albo indutus. )( Atratus. USUS: Ipse epuli dominus albatu accumbat.

ALBESCIT, *Le jour commence*. SYN. Fit album. USUS: Mare a sole albescit, albescente die.

ALBUM, i, n. *Tableau, liste*. SYN. Tabula, in qua nomina alicujus ordinis, *vel* res gestæ breviter notabantur, ut populo fieret copia. USUS: Album Senatorium, Judicum, Decurionum.

ALBUS, a, um. *Blanc*. SYN. Candidus. )( Ater, niger. PHRAS. Manibus est mire candidis, *ses mains sont d'une extrême blancheur*. Manibus est gypsatis; eximio est manuum candore. Albidis, cretatis, candidulis est manibus. USUS: Albus color DEO decorus. Ater, an albus sis, ignoro, de homine ignoto, et parum curando. Quasi albam avem, sic probum virum respiciunt.

ĀLĒA, æ, f. *Jeu de dés; en gén. jeu de hasard*. SYN. Omnis ludus, in quo temeritas et casus, non ratio, aut consilium valet, qualiest talorum et tesserarum. USUS: 1. In lustris, popinis, alea, vino, tempus ætatis omne consumere. Alea ludere. Alios in aleam provocare. Aleæ multum tempus tribuere. De alea condemnari, propter hunc ludum reddi infamen, *être condamné comme joueur*. 2. Fortuna, casus, *chance, hasard*. Aleam universi certaminis adire, subire. Aleam jacere, rem fortunæ arbitrio committere, *confier tout au hasard, le sort en est jeté*. Aleam sequeris, eventum fortuitum, non rationem. Cf. [Fortuna](#).

ĀLĒĀTOR, ōris, m. *Joueur*. SYN. Aleæ cupidus, aleæ lusor. USUS: Domus erat aleatoribus plena.

ĀLĒĀTŌRĪUS, a, um, *Relatif au jeu ou aux joueurs*. USUS: Memorabantur damna aleatoria. Ritus aleatorii; Forum aleatorium, *règle du jeu; académie des jeux*.

ĀLES, ĩtis, m. et f. *Oiseau*. Aut adjective: *qui a des ailes, ailé*. EPITH. Nuncius. SYN. Volucris. USUS: Aves, alites et oscines. Secunda alite, *sous d'heureux auspices*. Aves, angues alites.

ALGĒO, ea, alsi, ere, n. *Avoir froid*. SYN. Frigeo )( Æstuo. ADV. Facile. USUS: Militibus et algendum est sæpe et esuriendum. Cf. [Frigeo](#).

ALGĪDUS, a, um, *Froid, glacé*. SYN. Frigidus. USUS: Regio, loca algida.

ĀLĪAS, *Une autre fois*. SYN. Alio tempore, aliquando. USUS: 1. De præterito: De his rebus et sæpe alias commemoravi, et tum maxime etc.,

*autrefois, déjà.* 2. De præsenti et futuro: Homo alias beatus, alias miser, *tantôt heureux, tantôt malheureux.* Homo alias modestus et temperans, *du reste.* Hoc ad te scribam alias subtilius, *je vous écrirai plus en détail.* 3. Adhibetur a Livio pro unquam: Non alias dux militi familiarior. Non alias tanta ad spectaculum multitudo confluit. 4. Jungitur et cum interdum: *Une autre fois. Tantôt.... tantôt.* Geminatio verborum alias vim habet, interdum leporem, *la répétition donne tantôt la force, tantôt l'agrément.*

ĀLĪBI, *Dans un autre endroit, ailleurs.* SYN. In alio loco. USUS: 1. Nusquam alibi reperiri potuit, *on n'a jamais pu le trouver autre part.* 2. Alia in re, *dans une autre chose.* Nolo alibi, quam innocentia spem habere. Non alibi spes salutis est, quam in innocentia, *il n'y a d'espoir de salut que dans l'innocence.*

ĀLĪCŪBI, *Quelque part, en quelque lieu.*

ĀLĪCUNDE, *De quelque lieu.* USUS: 1. Ab aliquo loco, *de quelque part.* Alicunde discedere, venire. 2. Ab aliquo homine, *de quelque personne.* Non alicunde audivi, quam ex te.

ĀLĪĒNĀTĪO, ōnis, f. *Éloignement, rupture.* SYN. Defectio, diductio, animorum diversio. EPITH. Nimia. USUS; Subita amicorum defectio, cognatorum alienatio res meas admodum perturbat.

ĀLĪĒNĀTUS, a, um, part. v. alieno. *Égaré, troublé.* SYN. Abhorrens, alienus, abalienatus. PHRAS. Alienatus mente, sensibus, *vel a sensu est; il est hors de lui.* Vix apud se est prae ira; vigilans dormit; vivus sanusque interit; animus illi abest: aberrat animus; aures, sensus animus peregrinantur; neque audit, neque prospicit satis oculis. USUS: Omnes sentiunt me ab illo alienatum. Animus alienatus et offensus.

ĀLĪĒNĪGĒNA, æ, m. *Étranger.* SYN. Alienus, peregrinus, externus, alia ex gente. )( Domesticus, indigena. USUS: Homo longinquus et alienigena. Dii, religiones alienigenæ. Hostes domestici, quam alienigenæ nocentiores.

ĀLĪĒNO, as, avi, atum, are, a. *Vendre; éloigner; écarter.* SYN. Abalieno, vendo, disjungo, avoco. ADV. In perpetuum, plane ab aliquo. PHRAS. Invidi te a me alienarunt, *des envieux vous ont irrité contre moi.* Mentem tuam a me averterunt; opera sua me a tua amicitia disjunxerunt; a tua me conjunctione avocarunt; offensionem tam gravem, tantam voluntatis commutationem attulere; te mihi immutarunt; animo mirandum in modum

alienato, animo non amico reddidere, effecere, ut amici animum omnem de me ejiceret. Æmulum artes tuum a me studium alienare; mentem tuam a me abjungere, a caritate veteris amici te diduxere, distraxere. Cf. [Infensus](#), [Inimicus](#), Amicitiam dissolvo. USUS: 1. Cur vectigalia, cur a majoribus accepta alienas. *Vendre, céder*. 2. Juvenem illum non tam allicere volui, quam alienare nolui. *Éloigner*. 3. Mente alienari, delirare, *devenir fou*.

ĀLĪĒNUS, a, um, *Étranger, qui est à un autre*. Quod alterius est. SYN. Abhorrens, adversus, non amicus, discrepans, alienatus. USUS: Alieni homines. Alieno more vivere. Alienæ domi esse. Alienum ab aliquo animum habere, gerere. Non alienum erit, non absurdum, de ea re disputare, *il ne me paraît pas hors de propos de discuter cette question*. Alienum hoc est dignitate tua, majestate reipublicæ, alienum etiam tuis rationibus, et vivendi instituto, alienum ingenio tuo, *étranger à vos habitudes*. Alienissimo reipublicæ tempore, minime opportuno, *temps malheureux*. Aliena loqui, delirare, *dire des choses extravagantes*. Aliena agere, curare, *s'occuper des choses d'autrui*. Ad alienam causam accedere, aspirare; negotiis alienis se illigare, immiscere, immittere. Aliena melius videre, quam sua. Cf. [Disjunctus](#), [Discordo](#).

ĀLĪMENTĀRĪUS, a, um, *Alimentaire*. SYN. Ad alimenta pertinens. USUS: Lex alimentaria.

ĀLĪMENTUM, i, n. *Aliment*. SYN. Nutrimentum. USUS: Fruges et cætera alimenta. Cf. [Cibaria](#), [Annona](#).

ĀLĪŌ, *Ailleurs, autre part (avec mouv.)*. SYN. In alium locum, ad aliam rem, in alium usum. USUS: Alio sermonem transferre. Alio responsionem derivare. Cupiditatem hanc tuam alio serves.

ĀLĪŌQUI et ĀLĪŌQUIN, *D'ailleurs du reste*. SYN. Alias, cæteroquin. USUS: Magnum delectum adhibeo, alioquin fallerem.

ĀLIPTES, æ, vel is, m. *Celui qui frotte, qui parfume les athlètes ou les baigneurs*. SYN. Unctor. USUS: Aliptæ virium et coloris rationem habent, *les soins des chefs dans les écoles de lutte, ont pour objet les forces et le teint*.

ĀLĪQUA, *De quelque côté*. SYN. Per aliquam partem, vel locum. USUS: 1. Cuperet aliqua evolare, evadere, si posset, *il désirerait, s'il le pouvait, s'échapper quelque part*. 2. Aliquo pacto, modo, *par quelque moyen, de manière ou d'autre*. Vereor, ne uxor aliqua resciscat.

ĀLĪQUAMDĪU, *Quelque temps, pendant qqtemps*. USUS: Athenis aliquamdiu restiti.

ĀLĪQUANDO, *Autrefois; un jour à venir*. SYN. Alias, nonnunquam, interdum; quodam, aliquo tempore, tandem. )( Nunquam, PHRAS. Erit aliquando ut me vindicem, *il viendra enfin le temps de la vengeance*. Lucebit, illucescet ille dies; veniet illud tempus; lucem illam aliquando videbimus; diem aliquando illum sol afferet mortalibus, quo pœnas de te sumam. USUS: Collegi me aliquando, *enfin je repris courage*. Sit aliquando discordiarum finis. Non diffido, fore aliquando, ut etc.

ĀLĪQUANTO, *Un peu*. SYN. Paulum. USUS: Aliquanto ante diluculum profectus est.

ĀLĪQUANTŪLUM, *Un peu*. SYN. Paululum, paulum, nonnihil, leviter, paulisper, aliqua ex parte, aliquid. USUS: Aliquantulum deflectere de itinere, de recto.

ĀLĪQUANTUM, *Un peu*. SYN. Paulum. USUS: Lectis tuis litteris aliquantum acquievi. Cf. [Aliquantulum](#).

ĀLĪQUANTUS, a, um, *Assez grand*. SYN. Mediocris. USUS: Timor aliquantus, sed spes amplior.

ĀLĪQUIS, qua, quod et quid, *Quelque*. SYN. Quidam, quispiam, ullus, nonnullus, unus aliquis, non nemo. *In plur.* Aliquot, pauci. )( Nullus. USUS: Alicui succensere aliquid. Exime unum aliquem ex mense diem. Confugere ad unum aliquem virtute præstantem. Quid mihi ut alicui Græculo insultas?

ĀLĪQUO, *Quelque part (avec mouv.)*. SYN. In aliquem locum. USUS: Aliquo profugit militatum.

ĀLĪQUOT, *Quelques-uns*. Nomen numerale. USUS: Accepi a te aliquot epistolas.

ĀLĪQUŌTĪES, *Quelquefois*. ADV. Numer. USUS: Hanc causam aliquoties apud te egi; semel, atque: iterum egi.

ĀLĪTER, *Autrement*. SYN. Secus alio modo, non eodem modo, non perinde, alia ratione, multo secus. PHRAS. Aliter se res habet, *la chose est tout autre*. Commutata ratio est; versa sunt omnia; longe alia fortuna, aliis initiis, ac ominibus agendum est; omnia contra opinionem acciderunt. USUS: 1. Aliter evenit, atque putaram. Eadem somnia aliis aliter evadunt. 2.



Alioquin, *autrement*. Aliter amicitiae stabiles esse non possunt, *autrement aucune amitié ne peut être solide*. Jus æquabile sit, oportet, aliter jus non esset.

ĀLĪUNDE, *D'un autre lieu*. SYN. Ex alio loco, ex alia re. PHRAS. Aliunde hoc descripsisti, *vous avez pris cela ailleurs, c. à d., vous l'avez copié*. Ex alieno largiris; non ex tuo sensu deprompta est hæc oratio; ex alieno opere accersita. Hoc quidem translatitium et adventitium auxilium est. Sermo tuus insititius est, et inductus. USUS: Non poteris scire aliunde. Pro alioquin, Barbarum est.

ĀLĪUS, a, ud, *Autre*. SYN. Non idem, reliquus, alter, diversus. USUS: Aliud ex alio peccat, *il fait fautes sur fautes*. Me quotidie aliud ex alio impedit. Alius alio melior est. Res eadem aliis atque aliis effortur verbis. Ex alio alia nexa sunt. Alia solis lux est, et lychnorum. Aliud mihi respondes, ac rogo. Alium me esse censes, atque olim fui. Nihil aliud ago, nisi ut cives mei salvi sint. Quæ est alia pœna, præter mortem?

ĀLĪUSMŌDI, *D'une autre manière*. SYN. Rationis disparis, alterius, dissimilis. USUS: Res aliusmodi est, ac putatur.

ALLĀBOR, eris, lapsus sum, labi, d. *Se glisser vers, arriver à*. SYN. Accedo, accido, adhæreo. USUS: Humor allapsus extrinsecus.

ALLĀTRO, as, avi, atum, are, a. *Aboyer après*. USUS: TRANSL. Aliquem, alicujus magnitudinem allatrare, per invidiam criminari, *se déchaîner contre l'élévation de quelqu'un*.

ALLECTO, as, are, a. *Inviter, attirer*. SYN. Allicio, prolecto, blande invito. USUS: Vani homines assentationem ipsi invitant, et allectant Cf. [Allicio](#).

ALLĒGĀTĪO, ōnis, f. *Envoi, députation*. SYN. Privata legatio. EPITH. Difficilis. USUS: Ad hunc hominem omnes allegationes difficiles, omnes aditus ardui sunt, et occlusi.

ALLĒGO, as, avi, atum, are, a. *Envoyer, députer*. SYN. Lego, mitto privati negotii causa. USUS: Amicos allegare ad rem conficiendam.

ALLĒGŌRĪA, æ, f. *Allégorie*. Tropus Rhetoric. USUS: Multæ Allegoriæ obscurant et enervant orationem.

ALLĒVĀMENTUM, i, n. *Soulagement*. SYN. Allevatio, remedium. USUS: E meis malis nullum allevamentum spero.

ALLĒVĀTĪO, ōnis, f. *Soulagement, consolation*. SYN. Allevamentum. USUS: In meis malis sine ulla allevatione permaneo. Cf. [Levamentum](#).

ALLĒVO, as, avi, atum, are, a. *Soulager, consoler*. SYN. Leve facio, lenio, mitigo, levo, levamento sum, levationem affero. USUS: Allevor, cum tecum per litteras loquor, *je me console en vous écrivant*. Tuæ litteræ meas sollicitudines allevant, leniunt, demulcent. Cf. [Levo](#), [Recreo](#).

ALLĪCĪO, is, lexi, lectum, ere, a. *Attirer*. SYN. Allecto, invito, capio, capto, prolecto, traho, duco, attraho, pellicio, permulceo, induco, excito, titillo, illicio. )( Alieno, avoco. PHRAS. Invitat, atque allicit incautam juventutem voluptas, *la volupté invite et attire la jeunesse inconsiderée*. Suis illecebris voluptas ad omne dedecus trahit, rapit. Multa habet invitamenta libido, multas illecebras, quibus ad cupiditatem impellit juventutem. Quot juvenes voluptate, ut objecta esca, pelliciuntur? Ad hanc illecebram quis non commovetur? non æstuat? Quis non inescatur delinimentis vitiorum? Illecta et inflammata cupiditate juvenus facile rapitur ad illicita. Voluptas in rudibus animis magnum commovet desiderium; cupiditatem vehementer incitat ac inflamat. Ætatis primæ fervor cupiditati imprimis opportunus est, quam voluptas injicit. Voluptas mirum quantum illecebris suis juventutis animos afficit, ac incendit. Proritat hæc pestis rudes maxime annos, atque ad cupiditatem excitat et impellit. Irretit, delinit omnium quidem, sed juvenum præcipue mentes voluptas. Cf. [Attraho](#). USUS: Hominum studia ad suas utilitates allicere.

ALLĪDO, is, līsi, līsum, ere, a. *Heurter contre, briser*. SYN. Impingo, incurro, affligo. USUS: Navis in scopulos allisa. In amicorum damnationibus allisus. Cf. [Impingo](#).

ALLĪGO, as, avi, atum, are, a. *Lier à, attacher à*. SYN. Adstringo, obstringo, stringo, ligo, devincio. )( Solvo. USUS: 1. Alligare ad columnam, ad palum, *lier à une colonne, à un poteau*. 2. TRANSL. Aliquem stipulatione, beneficio alligare, *lier qqn par un contrat, par des bienfaits*. Scelere se alligare, *se rendre coupable d'un crime*.

ALLĪNO, is, lēvi, lītum, ere, a. *Mettre un enduit sur, communiquer*. SYN. Lino, aspergo. USUS: His sententiis nullæ sordes videbantur allini posse, *on*

*ne pouvait plus flétrir cette sentence.*

ALLĪUM, ii, n. *Ail.* USUS: Fessis messoribus allium medetur.

ALLŌCŪTĪO, ōnis, f. *Allocution, paroles de consolation.* \* USUS: Allocutione solari languentes.

ALLŌQUĪUM, ii, n. *Entretien, paroles de consolation.* SYN. Allocutio. USUS: Blando, benigno alloquio, comitate invitandi, beneficiisque sibi aliquem conciliare.

ALLŌQUOR, eris, lōcūtus sum, loqui, d. *Parler à qqn; s'entretenir.* SYN. Affari, compello, appello; sermonem cum altero jungo, habeo. PHRAS. Aspere allocutus est hominem, *il lui adresse durement la parole.* Verbis vehementioribus prosecutus hominem est; duris appellavit: asperius, verbis gravibus in hominem invectus est. Verbis in hominem incurrit, incuravit sane asperis; acriter, vehementer, acerbe hominem appellavit; multos severitatis aculeos emisit in hominem; multa dixit aspere, multa petulanter et contumeliose, Verbis accepit hominem haud sane mollibus, omni verborum importunitate in hominem se concitavit, acriter, acerbe inclamavit, interpellavit hominem. USUS: Te nunc alloquor, Africane. Cf. [Loquor](#).

ALLŪBESCO, is, lubui, lubitum, ere, n. *Commencer à plaire.* \* USUS: Nunc mihi allubescit primulum. Cf. [Libet](#).

ALLŪDO, is, ludi, lusum, ere, n., *nonnunquam a. Badiner, plaisanter.* SYN. Ludere, et quod dictum, alio referre. USUS: Galba varie et copiose alludens, varias similitudines afferebat. Alludere ad mulierem.

ALLŪO, is, lui, ere, a. *Baigner, arroser.* SYN. Juxta fluo. USUS: Fluvius mœnia alluit; mare terras.

ALLŪVĪO, ōnis, f. *Alluvion.* SYN. Eluvies. USUS: Alluvionum jura, *droits d'alluvion.*

ALMUS, a, um, *Sacré, auguste.* SYN. Sanctus, augustus. USUS: O fides alma! quo te terrarum recepisti?

ĀLO, is, alui, alĭtum *vel* altum, ere, a. *Nourrir.* SYN. Educo, nutrio, pasco. DIFFER. Nutrire parvulorum, alere adultorum. ADV. Copiosius. PHRAS. E prædiis alitur, *son champ le nourrit.* Prædiorum fructibus sustinetur, spiritum et vitam ducit; vitam propagat. Habet quasi nutriculas

prædia. Ager educator et altor illum nutricatur. Alimenta prædiis expedit. Lacte, atque pecore vivit, vitam tolerat. Curandis agnis victitat, victum sibi quærit. Prædiorum fructus alimenta illi subministrant; victum præbent; opportuna illi vitæ subsidia conferunt, adjiciunt. USUS: 1. Alere exercitum, magnas copias, *entretenir une armée*. 2. TRANSL. Augere, *fortifier, soutenir, animer*. Impunitate alitur hominum improborum audacia, spes, furor. Hominis mens discendo, ingenium exercitatione, dicendi assiduitate, verborum copia alitur et crescit.

ALPES, ium, f. *les Alpes*. USUS: Alpium vallum, murum contra transgressionem Gallorum natura objecit. Cf. [Mons](#).

ALSĪUS, *Comp. de l'in. Alsus. Plus frais*. USUS: Antio nihil quietius, nihil alsius.

ALSUS, a, um, *Frais*. SYN. Frigidus.

ALTĀRE, is, n. *Autel*. SYN. Ara. EPITH. Religiosum, religiosissimum. USUS: Altaria religiosissima diis struere. Ab altaribus abstrahere. (Altare portatile, VULG. *autel portatif*. SYN. Altare temporarium, mobile).

ALTE, *Haut, en haut*. SYN. Sublime. USUS: Alte extollere manum. Alte cadere.

ALTER, terius, *Autre*. USUS: Et altera dies intercessit, cum etc. Numa alter a Romulo rex. Alterius crudelitate oppugnor, alterius blanditiis. Necesse est, ut sit alterum e duobus, aut etc. Primo, altero, tertio die senatus habitus est. Alter adjutus ab altero. De amico intimo, *un autre moi-même*. Ad te, tanquam ad alterum me proficiscar.

ALTERCĀTĪO, ōnis, f. *Altercation, dispute*. SYN. Jurgium, lis, contentio, concertatio, disceptatio, forensis dimicatio. EPITH. Magna, inutilis. USUS: 1. Altercationem cum altero quærere, aucupari, *chercher querelle à qqn*. 2. Habere altercationem maximis clamoribus, *se quereller à grands cris*. Orta est mihi cum illo gravis altercatio. Dies multi altercationibus consumpti. Fregi illum altercatione. Cf. [Controversia](#), [Dissidium](#), [Rixa](#).

ALTERCOR, aris, atus sum, ari, d. *Se quereller*. SYN. Rixor, litigo, contendo. PHRAS. Altercatus sum graviter cum adversario, *j'ai eu une violente dispute avec mon adversaire*. Contentionem suscepi maximam; verborum rixa non levis contracta est; altercatio orta mihi gravis est; contentio non mediocris mihi erat. Enata est gravis altercatio mihi cum

adversario; altercationem habui difficilem. Ex causa non magna altercatio ingens facta est. USUS: Cum Vatinio altercari incipit. Cf. [Contendo](#), [Dissideo](#).

ALTERNUS, a, um, *L'un l'autre, alternatif*. SYN. Quod vicissim fit, aut vicissitudinem habet. USUS: Epigramma alternis vicibus longiusculis. Alterni pedes ex iambis sint. Alternis verbis, altero quoque verbo. Alterna capita sibi contraria. Alternis, absolute subintell. vicibus, annis, diebus.

ALTĒRŬTER, utrius, *l'Un ou l'autre*. SYN. E duobus alter. USUS: Si in alterutro sit peccandum, malim videri nimis timidus, quam parum prudens. Alterutrum tibi eligendum est, *il vous faut choisir l'un ou l'autre*.

ALTĪTŪDO, ĩnis, f. *Hauteur, élévation*. SYN. Celsitas, excelsitas. EPITH. Infinita, miranda, concava. USUS: 1. Arborum, montium altitudo. 2. Labes agri ad infinitam altitudinem descendit. Latumiae opus ingens in mirandam altitudinem depressum, *carrière d'une profondeur immense*. Maris altitudo, *abîmes de la mer*. 3. TRANSL. Animi, fortunae gloriae altitudo. Altitudo et elatio orationis. Cf. [Altus](#).

ALTOR, ōris, m. *Celui qui nourrit*. SYN. Educator. USUS: Omnium rerum seminator et altor DEUS.

ALTRINSĔCUS, *De l'autre côté*. \* SYN. E regione, ex altera parte. USUS: Assiste altrinsecus.

ALTRIX, ĩcis, *Celle qui nourrit*. SYN. Nutrix, educatrix, alumna. USUS: Terra patria, altrix nostra.

ALTUM, i, n. *La pleine mer*. USUS: Tempestate in alto jactantur nautae. Ex alto emergere.

ALTUS, a, um, *Haut, élevé*. SYN. Sublimis, excelsus, celsus, erectus, editus, excitatus humo. )( Abiectus, humilis. PHRAS. 1. Turre est altissima, *cette tour est fort élevée*. Turre in magnam altitudinem evecta; situ et opere multum edita, in ingens fastigium elata. 2. Vienna altissimis aedibus est conspicua, *Vienne est remarquable par la hauteur de ses édifices*. Vienna coenaculis sublata, atque suspensa latissime eminent; aedibus editissimis, in altitudinem ingentem elatis, late eminentibus constructa; aedibus ad eximiam altitudinem perductis, mira altitudine aedium urbes caeteras superat, et excedit. 3. Alto vir animo es, et excellenti, *vous avez une âme noble et magnanime*. Vir sapiens es, et alta quadam mente praeditus; nihil

times, nemini cedis; altum quiddam spiras; invictum semper, et ad altiora quædam, et magnificentiora te natum meministi. Altum te natura videlicet, et humana despicientem genuit. Alta spectas, virtutis gloria ad cælum te effers. Animo es super humanum fastigium elato; supra fortunam animos geris. USUS: 1. Sua virtute pervenire in altiore locum, *parvenir par son mérite aux plus hautes dignités*. Virtus altissimis defixa radicibus. Cæli altissimus complexus. 2. TRANSL. Ad animum: Alta mens; humanarum rerum alta quædam despectio. Alta et exaggerata oratio. Altus et excellens vir. Nihil nisi altum, et magnificum suscipere, moliri. Cf. [Excelsus](#), [Animus](#).

ĀLUMNUS, i, m. *Qui est nourri, enfant, élève*. SYN. Qui alit, quique alitur; discipulus. USUS: Eloquentia bene constitutæ civitatis velut alumna est, et nutrix. Platonis, disciplinæ Platonice alumna. Cf. [Discipulus](#).

ĀLŪTA, æ, f. *Peau molle*. SYN. Pellis mollior. USUS: Pellis pro velis, alutæque molliter confectæ.

ALVĒĀRĪUM, ii, n. *Ruche d'abeilles*. USUS: Apes in alvearium concesserant.

ALVĒŌLUS, i, m. *Petite cavité; petit damier, table à jouer*. SYN. Tabula, in qua tesseriis, aut talis luditur. USUS: Ludum quærere, alveolum poscere.

ALVĒUS, i, m. *Excavation, cavité; baignoire*. SYN. Vas amplum, quo in balneis utebantur. USUS: In alveum descendere.

ALVUS, i, f. *Ventre*. SYN. Venter, intestina; uterus. EPITH. Multiplex, tortuosa. USUS: 1. Mater alvo filium continet. 2. Alvim ciere, medicamentis citare, movere, *lâcher le ventre*. 3. Alvim laxare, solvere, purgare dejicere, *aller à la selle*. 4. Alvim mollire, bonam facere, *ventre lâche*. 5. Alvim fluentem sistere, tardare, inhibere, *arrêter le flux de ventre*. 6. Astricta alvo esse, *être constipé*. Suppresso ventre alvim consistere; venter non reddit, non excernit. 7. Alvo esse fusa, citata, resoluta; *alias*: dejectionibus laborare, *avoir le flux de ventre*. Citata alvo exerceri; accidere frequentem alvi dejectionem; ventre esse liquido. 8. Ire ad alvim subtrahendam, *alias*: ire ad requisita naturæ; ire, quo saturi solent; naturæ parere; ventris causa de medio abire; ad necessaria secedere; ad reddenda ciborum onera se subducere, *aller à la selle*.

ĀMĀBĪLIS, e, gen. com. *Aimable*. SYN. Amore dignus, suavis, omnibus jucundus. PHRAS. Amabilis est; dignus qui diligatur, qui ametur, *il est*



*aimable*. Sunt in eo multa, quæ amorem conciliant; possidet, quæ ad colligendam benevolentiam valent. Ad alliciendas voluntates, ad animos adjungendos, ad comparanda hominum studia nihil desideres, nihil in eo requiras, nihil deesse dicas. Causas amoris in eo plurimas, odii nullas invenio. Amandus est propter multas suavitates, ingenii, officii, humanitatis. Ejus suavitates, virtutes ipsi studium hominum adjungunt, pariunt, gratiam comparant, adipiscuntur. Ferreus sit, qui illum non amet. Aversus ab omni humanitate, expers humanitatis, prorsus homo non sit, qui illum amore non prosequatur. Nihil non est in eo, nulla non re commendatur, quæ homines ad illum amandum alliciat, qua ab omnibus gratiam ineat, qua adjungere sibi hominum benevolentiam possit. Nulla in eo desideres animi bona, ornamenta, quibus benevolentia colligitur. USUS: Virtute nihil amabilius. Mores, homines amabiles.

ĂMĀBĪLĪTER, *Avec amour*. SYN. Animo amico, suaviter, humaniter.

ĂMĀBO, *De grâce, je te prie*. SYN. Si me amas, rogantis est. USUS: Exspecta, amabo, dum te conveniam. Amabo te; incumbe in eam rem.

ĂMANDĀTĪO, ōnis, f. *Éloignement, exil*. SYN. Relegatio, rejectio. USUS: An hæc rusticana vita relegatio, atque amandatio appellabitur.

ĂMANDO, as, avi, atum, are, a. *Éloigner, reléguer, exiler*. SYN. Ablego, relego, removeo, dimitto, mitto. USUS: Amandato Catone, Tullio expulso.

ĂMANS, antis, part. v. amo. *Qui aime*. SYN. Observans, studiosus, fautor, benevolus. USUS: Ad nos tui amantissimos veni. Nemo me tui amantior. Lenissimis et amantissimis verbis accipere.

ĂMANTER, *En ami, tendrement*. SYN. Peramanter, studiose, prolixè. USUS: Valde hoc velim, amanter, diligenterque conficias. Conjunctissime et amantissime vivere cum aliquo.

ĂMĀRUS, a, um, *Amer*. SYN. Sapore præditus dulci adverso. USUS: 1. Sensus indicat dulce, et amarum, *les sens nous indiquent qu'une chose est douce ou amère*. 1. TRANSL. Calamitosus, insuavis, morosus, *désagréable, pénible*. Amariorem me et stomachantem omnia senectus facit.

ĂMĀSĪUS, ii, m. *Amant*. \* SYN. Amator. USUS: Miserrimum hunc hodie habeo amasium.

ĀMĀTOR, ōris, m. *Qui aime, ami de*. SYN. Amicus, cultor. EPITH. Acer, antiquissimus, communis. USUS: 1. In bonam partem: Sapientiæ me amatorem profiteor. Ciceronis amatores. 2. In malam partem: An tu amatorem, non adulterum dices? Amatores puerorum.

ĀMĀTŌRĪE, *Avec amour, passionnément*. SYN. Amatorum more. USUS: Amatorie scripta, dicta.

ĀMĀTŌRĪUS, a, um, *Qui concerne l'amour, qui inspire l'amour*. SYN. Quod ad amorem pertinet, vel allicit. USUS: Amatorius sermo. Amatorium carmen.

AMBĀGES, um, f. *Détours, sinuosités; ambiguité*. SYN. Circuitio, anfractus, inflexus Mæandri, diverticula, inflexiones. USUS: Ambages fidei fallendæ exquirere.

AMBĪGO, is, ere, a. *Douter, disputer*. SYN. Dubito, in controversiam voco, adduco, discepto, in dubium traho, revoco. USUS: Ambigunt agnati cum hærede, *les parents sont en discussion avec l'héritier*, disceptant. Ambigere de re aliqua. Hoc inter nos ambigitur. Ex contrariis scriptis ambigere aliquid. Cf. [Dubito](#), [Dubium](#), [Controversia](#).

AMBĪGŪE, *D'une manière douteuse, équivoque*. SYN. Dubie. USUS: Ambigue dicta, scripta, posita, dividenda sunt et explananda.

AMBĪGŪITAS, ātis, f. *Équivoque, obscurité*. SYN. Anceps, dubia, incerta, multiplex verborum potestas; verba media et suspensa; quæ in duas vel plures sententias trahi possint USUS: Nominum ambiguitas in multos errores inducit. Cf. [Dubitatio](#).

AMBĪGŪUS, a, um, *Ambigu, incertain, équivoque, douteux*. SYN. Anceps, dubius, incertus, obscurus, multiplex, perplexus. )( Perspicuus. USUS: Non habeo ambiguum, *je ne balance point*. Oracula obscura, ambigua. Ex ambiguo dicta existunt argutissima. Invidiæ nomen ambiguum. Cf. [Dubius](#), [Perplexus](#).

AMBĪO, is, ivi, *vel* ii, itum, ire, a, *nonnunquam* n. *Entourer, briguer*. SYN. Circumeo, *vel* preno. ADV. Valde, vicatim. PHRAS. Consulatum artibus parum honestis ambit, *il se sert de moyens peu honnêtes pour briguer le consulat*. Quibus artibus sibi viam ad consulatum muniat, quod iter affectet, video. Summa ambitione, honoris contentione, ambitu contendit. Circuit et prensat Patres juxta, ac tribules. Est in illo summa honoris contentio;

ambitus illi est in petendis honoribus incredibilis. Nullum in prensando studium prætermittit; in prensandis, appellandis Patribus studium adhibet maximum. In aucupandis magistratibus nullos scopulos, nullos casus pertimescit; aureis retibus venatur imperium. Honoribus operam dat, sed artibus parum decoris. Honorum in republica nullus est, quem non appetat, ad quem non aspiret, *il n'y a point de dignité qu'il n'ambitionne*. USUS: 1. Lunæ cursus terram proxime ambit, *la lune fait sa révolution autour de la terre*. 2. Prensare, petere, *solliciter*. Si comitia in senatu haberi placet, petamus, ambiamus.

AMBĪTĪŌ, ōnis, f. *Sollicitation, brigue*. SYN. Ambitus, studium cupiditasque honorum. EPITH. Levis, major, miserrima, nimia, perniciosa, popularis, summa, timida. USUS: Ambitione labi, ardere. In tuo favore mea ambitio nititur.

AMBĪTĪŌSĒ, *Par brigue; avec faste*. SYN. Cum ambitione. USUS: Provinciam ambitiose petere. Facere aliquid, fovere aliquem ambitiose.

AMBĪTĪŌSUS, a, um, *Ambitieux*. SYN. Ambitione plenus, honorum cupidus. PHRAS. Vir est ambitiosus, avaritia gloriæ, et honoris cupiditate insatiabili, *c'est un ambitieux, un intrigant*. Ambitioni servit perditæ, ardet infinita honorum cupiditate, in honorum studio pene modum nescit, ad ambitionem toto pectore incumbit, fertur incredibili gloriæ cupiditate; honorum nusquam illi satis est, honoris est supra modum appetens. Cf. [Ambio](#), [Gloria](#), [Superbus](#), [Arrogans](#). USUS: Amicitia ambitiosæ, in quibus assentationis plurimum, nihil rei. Homo minime ambitiosus.

AMBĪTŪS, ūs, m. *Circuit, détour; ambition*. SYN. Conversio, circuitus, orbis; ambitio, ambitionis crimen. EPITH. Contractus et brevis, et vehemens verborum, immanis, infinitus, par, perfectus, completusque verborum, rotundus, totus verborum, argutus, certusque et circumscriptus verborum. USUS: 1. Ambitus domus, *le tour de la maison*. Rotundi stellarum ambitus. 2. Circuitus verborum, *périodes*. Comprehensio, et ambitus ille verborum, quem periodum vocamus. 3. Ambitio, *ambition*. Accusari, damnari ambitus.

AMBŪLĀCRUM, i, n. *Promenade couverte, galerie, allée d'arbres*. SYN. Locus in ædibus ad deambulandum accomodatus.

AMBŪLĀTĪŌ, ōnis, f. *Promenade*. EPITH. Aurea, meridiana, inferior, pomeridiana, compitalitia. USUS: 1. Ambulandi actio, *promenade, action de*

*se promener*. Constituimus inter nos, ut ambulationem ruri conficeremus. 2. Locus ambulationis, *promenade*, *lieu où l'on se promène*. Nostram ambulationem, quæso, invisas. Hedera intercolumnia ambulationis convestit. Nondum absoluta est ambulatio, nondum sub tecto.

AMBŬLĀTĪUNCŬLA, æ, f. *Petite promenade*. EPITH. Tecta. USUS: Cum una ambulatiuncula, et sermone nostro delicias urbis omnes non permutavero.

AMBŬLO, as, avi, atum, are, n. *Se promener*. SYN. Deambulo, inambulo, obambulo, deambulationem perago, spatior, eo, decurro, abeo, iter facio, contendo, pedibus peragro. ADV. Artificiose, contentius, recte. USUS: Ambulare in sole. Ambulare lente, ut philosophi. Intra diem plura passuum millia ambulare. Xerxes, juncto classibus Hellesponto, Athoque perfosso, maria ambulavit, terram navigavit.

AMBŬRO, is, bussi, bustum, ere, a. *Brûler autour, consumer*. USUS: Num tu ex ambustis fortunarum mearum reliquiis spoliū petes? Vicina Cremona incendio ambusta, Mantua tamen salva evasit.

ĀMENS, entis, gen. omn. *Troublé, égaré, insensé, fou*. SYN. Insanus, mente motus, perturbatus. PHRAS. Homo excors, omnibus consiliis præceps ac devius, mente captus, alienatus mente, amentia præceps, obcæcatus; prolapsus in furorem, mente paulum imminuta animo parum validus, mente orbatus. USUS: Homo amentissimus, vecors, ac consiliis omnibus præceps, ac devius. Cf. [Insanus](#).

ĀMENTĀTUS, a, um, *Garni d'une courroie*. SYN. Loris religatus ad acrius feriendum. USUS: 1. Hastæ amentatæ. *Javelot garni de sa courroie*. 2. TRANSL. Argumenta amentata præclari oratoris lacertis viribusque contorta, *arguments tout prêts*.

ĀMENTĪA, æ, f. *Démence, folie*. SYN. Insania. EPITH. Civilis, magna, mira, præceps, singularis, summa, tanta. PHRAS. Hic homo in amentiam incidit, *cet homme est devenu fou*. A se, a mente discessit; ad insaniam redactus est; impulsus, prolapsus in furorem est: mens reliquit hominem; injecta illi amentia est. Amentia incredibilis hunc hominem tenet, *un trouble incroyable s'est emparé de lui*. Amentia flagrat, torquetur, rapitur, tenetur, excæcatur plane insolita, alienata penitus mente est. Cf. [Amens](#), [Alienatus](#),

**Furor, Insania, Stultitia.** USUS: Amentia est animi affectio lumine mentis carens. Qua amentia inductus hoc egisti?

**ĂMĪCA**, æ, f. *Amie, amante*. SYN. Mulier amata. USUS: Alcibiades amicæ amiculo tectus. Septem currus amicarum plenos secum trahebat Verres.

**ĂMĪCĒ**, *En ami*. SYN. Benevole, familiariter, animo amico, et conjunctissimo. USUS: Vivere simpliciter, vitæque hominum amice. Quod tantum mihi tribuis, facis, fecistique sane amice.

**ĂMĪCĪO**, is, cui, *vel xi*, ictum, ire, a. *Couvrir d'un vêtement, envelopper*. SYN. Vestio, operio. USUS: Amictus toga purpurea.

**ĂMĪCĪŢIA**, æ, f. *Amitié*. SYN. Benevolentia, conjunctio, familiaritas, necessitudo; vetus et assiduus inter æquales usus, ac vitæ consuetudo; jucunda vitæ, atque officiorum omnium societas, amabilissimus amicitiae nexus; amoris vinculum arctissimum; omnes amicitiae necessitudines; conjunctionis, ac necessitudinis vinculum; benevolentiae conjunctio; familiaritatis nexus; summa voluntatum consensio. EPITH. Adjutrix virtutum, comes vitiorum, afflicta, non solum ampla, sed etiam jucunda, concors, conjunctior, consularis, desiderata, ditior, et affluentior, firmior, bona, gratuita, insignis, intempestiva, inveterata, justa veraque, magna, uber, jucundissima, molesta, naturalis, non brevis et suffragatoria, sed firma et perpetua, pulcherrima et maxime naturalis, pyladea, remissior, et liberior, et dulcior, et ad omnem comitatem facilitatemque proclivior, sancta, summa, vetus, vetusta, vulgaris aut mediocris, vera et perfecta. PHRAS. 1. Amicitiam contrahere, *contracter amitié*. Amicitiam cum aliquo appetere, expetere potentum amicitias, gratiam et amicitiam petere; adrepere sensim, applicare se ad alterius amicitiam; insinuare se in potentum amicitiam; adungere se, conferre, aggregare ad alterius amicitiam; amicitiam sibi parare, comparare, conciliare; in consuetudinem alterius se dare, insinuare, immergere; amicitiiis multorum implicari; amicitias sibi parere, gignere, jungere, conjungere, instituere; consuetudine alterius se implicare, devincire, jungere; amicitiae fores sibi aperire; consuetudinem jungere cum altero; amicitiam conglutinare, conjugare, constituere; colligere, contrahere consuetudinem cum altero; amicitiae et societatis vinculo se adstringere; incipere, conflare amicitiam; coire societatem cum altero; amicitiam sequi, ad amicitiam accedere; alterius amicitiae se dedere ac devovere, sancire; ferire, percutere fœdus amicitiae; amicitiae fœdere se devincire. 2. In

amicitiam alicujus venire, *devenir ami de quelqu'un*. In amicitiam accipi, recipi, adjungi; in familiaritatem alterius venire, pervenire; adscribi ad alterius amicitiam; inire cum altero societatem; jungi amicitia; incidere in improborum hominum amicitiam; familiaritatem alterius penitus intrare, consequi; amicitiam adipisci; in familiaris amicitiae jura adduci. 3. Amicitiam habere cum altero, *être lié d'amitié avec un autre*. Necessitudo intercedit mihi cum illo, et vetus amicitiae usus; necessitudo mihi cum illo constituta dudum est; est mihi amicitia, consuetudo, hospitium cum illo; amicitiam gero, habeo cum illo; intime utor homine; societatem habeo cum illo firmam ac perpetuam; intima illi familiaritate conjunctus sum; locum amicitiae non infimum tenet apud me; est mihi cum homine magnus usus, vetus cunctio; conjunctissime et amantissime inter nos vivitur; arcta familiaritate hominem complector; longa consuetudine devinctum teneo hominem; mutua benevolentia implicatum habeo; conjunctus sum longo familiaritatis usu; inveterata mihi cum illo est amicitiae fides; perpetua gratia atque amicitia mihi cum illo est. 4. Amicitiam observare, *garder l'amitié*. Amicitiam colere, servare, retinere; obsequio amicitiam tueri; amicitiam praestare; necessitudinem colere, conservare; uno tenore fidem colere; in amicitia et fide manere, permanere. Par voluntas, ab unoquoque nostrum redditur, et accipitur. Amicitiae nostrae fides sanctior est, quam ut malevolorum sermonibus labefactetur. Amicitiam gerimus non modo officiosam, sed veram et concordem. 5. Amicitiam firmare et augere, *entretenir, augmenter l'amitié*. Amicitiam confirmare, firmiorem facere, reddere; in amicitia provehi; firmare obsequio gratiam; concordiam in perpetuum firmare; consuetudinem facere majorem; id agere, ut amicitia non modo vigeat, sed crescat, accrescat. 6. Amicitia minuitur, *l'amitié décroît*. Claudicat amicitia nostra, labefactatur sensim malevolorum sermonibus, et elevatur. Vacillat, inclinatur amicitiae nostrae stabilitas. Satietas quaedam amicitiae subit. Multis rebus quotidie violatur amicitia nostra. Non respondet animus tuus in amicitia meo. Non eum praestas animum mihi, quem debes. Parem in me benevolentiam non commonstras. Tuus in me amor cum meo conferendus non est; longe inferior meo est; longe infra est. Non es mutuo erga me animo; non aequè, atque ego, animatus es. Conjunctio illa vetus, ac jucunda multum a te imminuitur, perfringitur, ac labefactatur. 7. Amicitiam abrumpere, *rompre une amitié*. Disrumpere, discindere, dissociare, dissolvere, dissuere, praecidere, extinguere, tollere, evertere amicitiam; deserere jus amicitiae, spernere, negligere; extinguere



necessitudinem pristinam; amicitiam dimittere, deponere, excludere; in inimicitiam convertere; ab amico se abrumpere; ab amicitia se remove; caritatem, conjunctionem dirimere; a conjunctione animos avocare; collectam diu gratiam momento effundere; amabilissimum amicitiae nodum tollere; renunciare alteri societatem, hospitium, amicitiam; finem gratiae ponere; amicitias diducere cohærentes; gratiam alterius repudiare, recusare; totum se ab amicitia alterius avertere; refugere a pristina consuetudine; ab amicitia deficere; sejungere se a veteri societate; conjunctionem solvere, amorem ex animo penitus ejicere. 8. Amicitiam redintegrare, *renouveler, rétablir l'amitié*. Redire cum altero in gratiam; renovare, redintegrare pristinam consuetudinem; gratiam novo beneficio redimere; ad gratiam et amicitiam receptum habere. Cf. [Amicus](#), [Familiaritas](#), [Necessitudo](#), [Inimicitia](#). USUS: Amicitia est omnium divinarum, humanarumque rerum cum benevolentia et caritate summa consensio. Amicitia nihil majus, uberius, jucundius. Hæc amicitia, hæc conjunctio, hæc jucundissima vitæ, atque officiorum omnium societas fictis sermonibus, falsis criminibus, sæpe dirimitur.

ĂMĪCTUS, a, um, *Vêtu, recouvert*. SYN. Vestitus, indutus, tectus, opertus. USUS: Amictus lana, toga purpurea, pallio, amiculo.

ĂMĪCTŪS, ūs, m. *Toute espèce de vêtement extérieur*. USUS: Imitari alicujus amictus statum, *aut motum, imiter qqn dans sa manière de porter la toge ou d'en disposer les plis*. Cf. [Vestis](#).

ĂMĪCŪLA, æ, f. *Amante*. SYN. Amica. USUS: De amicula rixari.

ĂMĪCŪLUM, i, n. *Petit vêtement*. SYN. Palliolum, vestis. EPITH. Aureum, frigidum, grave. USUS: Dionysius aureum Jovi detraxit amiculum.

ĂMĪCŪLUS, i, m. *Cher petit ami*. SYN. Amicus.

ĂMĪCUS, i, m. *Ami*. SYN. Necessarius, familiaris. )( Inimicus. DIFFER. Amator, in malam, Amicus in bonam partem accipitur. EPITH. Amans et observans, antiquior, antiquissimus, benevolus, blandus, bonus, communis, firmus et fidelis, fortior, fortis, gravissimus, satis honestus, indignus fortuna aliqua, infidus, insolens, lepidus, locupletior, magnus, mediocris, multo justior, officiosissimus, paternus, ac pernecessarius, præceps, privatus, prudens, recens, simplex et communis, et consentiens, studiosus, observans, suavis, verus, vetus, voluntarius. PHRAS. 1. Amicus meus est, *il est mon ami*.

Multis annis illo utor familiariter; est ex domesticis meis, et intimis familiaribus; necessarius meus est, et amantissimus mei; conjunctus mihi usu, est in intimis; me plane suum numerat; sunt mihi cum illo omnes amicitiae necessitudines; utor hominis amicitia diu, et concorditer; in meis familiarissimis est, ac plane meus; longe omnium amicorum carissimus est; in intima ejus familiaritate versor; conjunctissimus illi sum; omnia mihi cum eo intercedunt jura summæ necessitudinis; arctissimo mihi est amicitiae vinculo copulatus, colligatus, connexus; est mihi amicitia cum eo non vulgaris; utor illo intime; est mihi intimus; nihil illo mihi conjunctius, carius, jucundius. Cf. [Familiaris](#), [Adjungo](#), Amicitiam habere. 2. Amicos sibi paravit plurimos, *il s'est fait beaucoup d'amis*. Multos ille sibi beneficio adjunxit; multos sibi consuetudine devinxit; animos multorum sibi conciliavit; multorum voluntates sibi obsequio demeritus est; amicitiam fecit cum plurimis; ex adversa factione suos sibi fecit quamplurimos; necessitudinem constituit, fecit, conjunxit cum multis, ad amicitiam adscripsit, aggregavit non paucos. Cf. [Amicitiam contrahere](#). USUS: 1. Amici maxima amoris conspiratione consentientes. Mihi nemo te amicior, carior, jucundior. 2. Amicum facere, diligere, eligere, acquirere; conciliare sibi alterius voluntatem, gratiam, studium. 3. Amico uti et necessario, *avoir un ami*. 4. Amico orbari, vitam ab amicis desertam et incultam agere, *n'avoir pas d'amis*.

ĀMISSĪO, ōnis, f. *Perte*. SYN. Jactura, detrimentum. EPITH. Tanta rerum, turpis. USUS: Amissio omnium rerum, desperatio recuperandi.

ĀMĪTA, æ, f. *Sœur du père*. SYN. Soror patris.

ĀMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Perdre*. SYN. Dimitto, perdo, jacturam facio. ADV. Funditus, penitus, plane. PHRAS. Amisisti omnia, *vous avez tout perdu*. Jacturam fecisti fortunarum omnium. In hoc portu gloriæ, dignitatis naufragium fecisti. Eversus es rebus omnibus, captus, orbatus. Omnia tibi illo jactu perierunt, occiderunt. Gratia omnis, ac gloria tibi defluxit. Cum fortunis fama te simul, ac fides deseruit. Cf. [Perdo](#), [Eripio](#), [Evanesco](#). USUS: 1. Amittere occasionem. Prædam de manibus amittere, *manquer, laisser échapper*. 2. Dignitatem, civitatem, jus imperii, memoriam, mentem, vitam, lucem amittere. Vires, et corpus ægritudine, vitam per dedecus amittere, *perdre*. 3. Dimitto; *renvoyer, congédier*. 4. Abjicio, *abandonner*. Assiduitate malorum omnem sensum humanitatis ex animo amittere.

AMNIS, is, m. *Fleuve*. SYN. Fluvius. EPITH. Funestus, incitator, sedatus, magnus, nobilis, obscurus, profluens, contortus, deflexus. USUS: Liquores perlucidi amnium, riparum vestitus viridissimi. Alter sine salebris amnis, alter incitator fertur. Contortus et deflexus in alium cursum amnis. Cf. [Flumen](#).

AMO, as, avi, atum, are, a. *Aimer*. SYN. Diligo, carum habeo, studio prosequor, benevolentia complector, magno studio et amore sum in aliquem; faveo, cupio alicui maxime, honestissime. ADV. Admodum, æque atque, certatim, fraterne, illustrius, maxime, merito, mirabiliter, mirifice, multum, nimium se; plus, plurimum, præcipue, recte, turpissime, valde, vehementer, unice, vulgo. PHRAS. 1. Amo te plurimum, *je vous aime beaucoup*. Sic te diligo, ut neminem magis, ne me ipsum quidem. Singulari erga te amore sum, singulari sum in te benevolentia. Ego te, ut oculos, aut si quid oculis est carius, diligo. Nemo est omnium, in quem magis, quam in te, mea sit propensa benevolentia; qui mihi te sit carior; quem ego vehementius, quam te, diligam, quem ego majore, quam te benevolentia complectar; quem ego magis ex animo, quam te, diligam. Quo amoris vinculo adstricti sumus, eo nihil potest esse arctius; id ejusmodi est, ut laxari nullo modo possit. Summe, vehementer, valde, magnopere, maximopere, maxime, etiam atque etiam, mire, mirifice, incredibiliter, unice, singulariter, egregie, insigniter, ex animo, ex intimo sensu, cumprimis, imprimis, apprime, præcipue, admodum, oppido, majorem in modum, mirum in modum, minime vulgariter, non mediocriter te diligo. Omnibus tibi necessitudinis causis conjunctus sum maxime. Ita multæ mihi tecum sunt necessitudinis causæ, ut nihil possit esse jucundius. Omnes mihi necessitudines, necessitudinum causæ, omnia mihi necessitudinum summa jura tecum intercedunt. Mihi tecum omnia sunt communia. Amo te singulariter omnibus de causis. Omnibus ad te amandum causis adducor, moveor, impellor. Causam tui diligendi nullam non habeo. Arctissimo necessitudinis vinculo conjuncti sumus. Nihil est nostra necessitudine conjunctius. Pervenit ad summum amicitia nostra. Benevolentia in te mea ad summum pervenit, aucta sic est, ita jam crevit, ut nihil ad eam possit accedere. Amor in te meus is est, ita accumulatus est, ut addi nihil possit. Æque, similiter, pariter ac me ipsum; itidem ut me ipsum; non secus, ac me ipsum te diligo. In te amando nemini concedo. Qui te vehementius diligit, concedo nemini. Amorem in te meum cogitatione fortasse consequi, complecti possum, verbis quidem exprimere, explicare, expromere profecto

non possum. Cum te multi diligant, in amore tamen omnes vinco, principatum appeto, primas partes mihi vindico, principem locum obtineo. Fero te in oculis. Mihi es in amoribus. Nihil mihi est te carius. Secundum DEUM, post DEUM, excepto DEO, cum a DEO discessi, nemo mihi te est carior. Primum in amore DEUM, te habeo proximum. Amor in te meus tantus est, quantus potest esse maximus. Hæres mihi in animo, in medullis, in intimis sensibus. Ut pater in filium, ita ego in te sum animatus. Habeo te fratris loco. Quid est, cur te non etiam atque etiam diligam? Quod vinculum, quod studii genus aut officii, quæ omnino res amoris nostro, amicitiae, conjunctioni, necessitudini nostræ deest, in amicitia nostra requiri, ac desiderari potest? Amorem in te meum verbis exprimere qui possum, quem cogitatione vix complector, cujus magnitudinem vix mente comprehendo? 2. Tu si me amas, communem amicum dilige, *si vous m'aimez, aimez aussi mon ami*. Tu si me carum habes; si tibi cordi sum; si animum mihi dedisti tuum; amicum omni benevolentia, caritate, officio complectere. Sit tibi ille in pectore, hæreat in venis, animo, visceribus. Tu si mei amore duceris; si totus ego tuus sum; si ardes, cales, teneris studio complectendi mei; amicum in sinu, in oculis gesta; hæreat ille tibi in medullis; gradum ac caritatem filii apud te habeat. Si amore tibi conjungor; si, ut tute affirmas, ita in oculis tuis habito; in medullis inclusus sum; amicum toto animo, omni gratia, officio, caritate complectere. Si tanta propendes in me voluntatis inclinatione, quantam singularis in me tua benevolentia, eximia caritas, perpetua officia pollicentur, mea potiore vita communem amicum habe. Siquis amor mei in te residet; si amore mei caperis, incensus es; si caritate flagras; carissimum tibi amicum habe nostrum; magisque quam oculos illum ama meos. Si quis amor penitus hæret mei; si in medullis resideo tuis; si in deliciis sum; amicum oculis, animo, complexu tene; omni amore prosequere; dignum profecto ob multas suavitates ingenii, ut animo tuo carus sit egregie. 3. Amat intemperanter, inhoneste, *il se livre à la débauche*. Amoribus servit; turpius, quam par est, diligit; differtur amore; immodico amore flagrat. Deperit hominem misere; amore occupatus est; animum amoris deditum habet; in amores effunditur; amore amens, malesanus est; perditur amat; amore languet; cæcis maceratur ignibus; totus in amore est; in castris Veneris militat; versatur in amoris rota; amore vadatus, ac vinctus attinetur; in hospitium divertit ad Cupidinem. USUS: Quidam seipsos amant sine rivali. Me aut amabis, aut,

quo contentus sum, diliges. DIFFER. Amare plus est, Diligere minus. )( Odio habeo.

ĀMĀENĪTAS, ātis, f. *Agrément, charme*. SYN. Suavitas locorum. EPITH. Summa. USUS: Hortorum et littorum amœnitates. Cf. [Jucunditas](#).

ĀMĀENUS, a, um, *Agréable*. SYN. Voluptuarius, jucundus. USUS: Amœnus sane, et arbitris semotus locus. Prædiola belle ædificata amœno loco, et salubri. Cf. [Jucundus](#).

ĀMOR, ōris, m. *Amour*. SYN. Benevolentia, gratia, pietas, studium, caritas. )( Odium. DIFFER. Amor genus est ad omnia pertinens, Caritas species ad homines tantum. EPITH. Gloriæ nimis acer, verumtamen honestus, communis, cultus, dulcis et optatus, flagitii et levitatis auctor, fraternus domesticusque, honestus, humanus, tam improvisus ac repentinus, tam castus, tam religiosus, tam sanctus, tam pius, inauditus, non ignotus, sed tamen gratus, et optatus, incredibilis, et bonus, insitus, jucundus, magnus, mediocris, mirificus, muliebris, mutuus, naturalis, novus, vetus, patrius, perpetuus, præcipuus, princeps, pristinus, sævus, singularis, sollicitus atque anxius, summus, turpissimus, vetus et fictus, veterrimus, verissimus, vetustus. PHRAS. 1. Utinam excitare amorem patriæ in te possem! *puissé-je vous inspirer l'amour de la patrie!* Utinam te patriæ amore inflammare, pietatem in patriam intendere, excitare, gignere, conciliare possem! utinam efficere id possem, ut patriæ amor in te nascatur, oriatur, exoriatur! utinam ea mihi facultas sit, ut meis hortatibus pietas illa in patriam rursus in te exsistat, emergat; ut ex natalis soli dulcedine amor ille effluat, emanet, progrediatur, proficiscatur, qui erga patriam optime de te meritam exstare, residere in animis civium debet. 2. Amorem in te meum ubique declarabo, *je vous prouverai partout mon affection*. Quem diu tecum constitutum habeo amorem, omnibus in rebus testificabor, demonstrabo. Respondebo profecto amori tuo, et omni officiorum genere tecum certabo. Recognosces non modo ex litteris, sed ex omnibus studiis, officiisque meum in te amorem. Amorem hunc meum, quem a puero suscepi, omnibus officiis colam, præstabo, reddam amori tuo. Meam in te singularem benevolentiam, summum, incredibilemque amorem quovis officii genere testatum faciam; officiis ac studiis illustrabo, approbabo. Nullum erga te officium hominis amantissimi prætermittam. Qui in me residet amor tui, eidem serviam semper; hunc fovebo, et augebo. Non est quod vereare; in amore egregie respondebo. Efficiam profecto, ut omnibus pateat, neminem

ut fugiat, lateat, quæ mea sit in te benevolentia. Amorem tui, qui in animo insidet mea non verbis modo præ me feram, sed rebus, factisque ostendam, patefaciam, confirmabo. 3. Amorem in te meum semper conservabo, *je serai toujours votre ami*. Amorem, quo semel tibi conjunctus fui, quo te adhuc prosecutus sum, fovebo semper, augebo, colam, servabo, confirmabo. In amore tui semper provehar. Illa pietas, id studium, quo te semel complexus sum, incrementa capiet maxima. Ad eum amorem, quem adhuc præstiti, accessiones fient maximæ. Ut amandi causæ semper novæ, ita nova semper officia ad pristini amoris significationem accedent. Idem dies amorem tui mihi eripiet, qui vitam. Dum spirabo, spirabit simul in me amor tui. 4. Amorem exuit, *il ne m'aime plus*. Amorem abjecit, excussit, deposuit omnem. Multum de vetere amore detractum, laxatum est. Amorem omnem ex animo ejecit. Nemo te, nisi tua illa inconstantia ab amore nostri avertit; illa amorem diremit, illa exhaustit. USUS: Amor verus et fictus non facile dijudicatur, *il n'est pas facile de distinguer la véritable amitié de la fausse*. Honestus amor e virtute nascitur. Iudicio labitur, qui fortunam in amore, non virtutem spectat. Amor flagitii et levitatis auctor.

ĀMŌTĪO, ōnis, f. *Action d'éloigner, éloignement*. SYN. Remotio. USUS: Doloris amotio successionem efficit voluptatis.

ĀMŌVĒO, es, movi, motum, ere, a. *Éloigner, écarter*. SYN. Arceo, prohibeo, removeo. PHRAS. Fames hostem ab urbe amovit, *la famine a éloigné l'ennemi de la ville*. A mœnibus hostem detraxit, depulit, deiecit. Fames hostilem impetum propulit, submovit, propulsavit; emovit hostium multitudinem; pestem illam a mœnibus urbis avertit. 2. Amovet a se omnes, *il éloigne de lui tout le monde*. Abstinet procul homines; segregat a se omnes, removet, submovet; emovet domo salutantium multitudinem; hospitum ac clientum turbam suis ab ædibus amolitur. 3. Amovet se a rebus publicis, *il ne prend aucune part aux affaires publiques*. Animum procul habet a republica; animum abducit a forensi strepitu; publicæ rei curam a se in alios transfert. USUS: Libidinem, odium, invidiam, metum, cupiditates omnes ab aliquo amovere, *éloigner, détourner*. Segnitiam, crapulam, calumniam a se amovere, depellere. Molestiam a foribus; suspicionem a domesticis amovere. Cf. [Repello](#), [Arceo](#), [Rejicio](#).

AMPHĪBŌLĪA, æ, f. *Amphibologie*. VULG. Amphibologia. USUS: Amphibolias aucupantur Dialectici.



AMPHŌRA, æ, f. *Amphore*. USUS: In singulas vini amphoras quaternos denarios portorii nomine exigunt.

AMPLĒ, *Amplement, largement*. Amplissime. SYN. Magnifice, honorifice, honeste. )( Abjecte, humiliter. USUS: Ample, elateque dicebat Cicero; honores idem amplissime sibi decretos, magnificentissime, amplissime gessit, *Cicéron avait un langage élevé et abondant; il exerça avec la plus grande distinction toutes les charges qui lui furent confiées*.

AMPECTOR, eris, plexus sum, plecti, d. *Embrasser*. SYN. Amplexor, amplexu stringo, comprehendo. ADV. Amicissime, vehementer, ultro et citro, usu, vel officiis; libenter, generatim, nequaquam satis. PHRAS. Pater filium amantissime amplexus est, *le père embrassa tendrement son fils*. Amplexatus est, brachia in collum filii injecit; pectus pectori commisit, conjunxit, admovit; amplexu filium petiit, aggressus est, vinxit, arcte tenuit, continuit, fovit; apertis brachiis filium amplexurus, ad ejus caput advolavit; in ejus amplexus effusus est, ruit; ejus cervicibus se innexuit, et arcissimis complexibus illigavit; pater filii cervicibus injecit manus, et toto pectore se adstrinxit. Filii collum invasit pater; ad complexum concurrit; tulit complexum filio, inque eum fimul corpore, fimul animo effusus est, circumfusus amplexibus filii pater, pectori collo eundem admovit. Recepit filium sinu, complexuque pater; dextera cervicem ejus manu strinxit; amplexu filium cooperuit pater, et pectus pectore constrinxit. USUS: 1. Ille me amplexus, flere prohibebat, *celui-ci m'ayant embrassé, m'empêchait de pleurer*. 2. TRANSL. Amo, colo, *cultiver, s'adonner à*. Auctor tibi sum, ut rempublicam, bonas artes, jus civile amplectare. Cæsar me in dies amicus amplectitur. Amplector animum in me tuum. 3. Comprehendo, stringo, *comprendre, renfermer*. Non is est, qui res tantas consilio amplectatur, animo, ac mente circumspiciat. Paucis plurima; artem omnem paucis præceptis amplector.

AMPLEXOR, aris, atus sum, ari, d. *Embrasser*. SYN. Amplector, amo, amplexibus excipio, foveo sinu, amplexu circumplico, circumplector. ADV. Familiariter, hilare, mirifice, recte, vehementius. USUS: Inimicum meum sic amplexabuntur, sic in manibus habebant, sic fovebant. Amplexari auctoritatem senatus. Certam sententiam amplexari. Cf. [Amplector](#).

AMPLEXŪS, ūs, m. *Embrassement*. USUS: Pudici amplexus.

AMPLĪFĪCĀTĪO, ōnis, f. *Augmentation*. SYN. Cessio, incrementum, cumulus, exaggeratio. )( Diminutio. EPITH. Magna, nemini nocens, vehemens. USUS: Amplificatio gloriæ, honoris, pecuniæ, rei familiaris, *accroissement de richesses*. Amplificatio Rhetorica. Gravior quædam affirmatio, quæ motu animorum conciliat in dicendo fidem, *amplification*.

AMPLĪFĪCO, as, avi, atum, are, a. *Augmenter, agrandir*. SYN. Amplum facio, dilato; rem parvam verbis majorem facio; augeo, multiplico, locupletor. )( Minuo, infirmo. PHRAS. 1. Amplificare imperium, *reculer les frontières de son royaume*. Proferre imperium, imperii fines; ingentibus incrementis rempublicam augere; ampliare, dilatare, extendere, protendere imperium; imperii fines promovere, propagare, magnas imperio accessiones adjungere. 2. Amplificare dicendo, *développer un sujet*. Augere rem, et tollere altius dicendo; verbis exaggerare, extollere; rem ornare; tragice et rhetorice, omnia dicendo augustiora, majora facere; vero majora jactare; in majus celebrare; verbis in majus ferre, extollere. USUS: 1. Semper studui, tuam gloriam laudibus amplificare, *je me suis toujours efforcé d'augmenter votre gloire en vous louant*. Sermo tuus dolorem mihi meum amplificat. Urbs, fortuna urbis in dies amplificatur et augetur. 2. Amplificare atque ornare dicendo. Cf. [Augeo](#), [Amplus](#).

AMPLĪO, as, avi, atum, are, a. *Remettre, ajourner*. SYN. Comperendino, differo, temporis plus concedo causam dicturo. USUS: Hæc causa septies est ampliata. Quid hominem nefarium ampliatis?

AMPLĪTER, *Amplement, largement*. SYN. Ample. USUS: Ampliter in cœna apposuit Ampliter mentiri.

AMPLĪTŪDO, ĩnis, f. *Grandeur, dignité, rang*. SYN. Gloria, dignitas, splendor, auctoritas, gravitas, pondus, claritudo, præstantia, majestas, claritas. EPITH. Rara, egregia, modica, summa. USUS: Amplitudo est potentiæ, *aut* majestatis, *aut* aliquarum copiarum abundantia. Ipsæ injuriæ tuam amplitudinem illustrabunt. Omne meum studium ad tuam amplitudinem amplificandam, retinendam conferam, *je ferai tous mes efforts pour vous élever en dignité et vous garder votre rang*. Pompeius posteris suis amplitudinem nominis, quam non acceperat, tradidit. Pervenisti ad summam amplitudinem. Cf. [Splendor](#), [Dignitas](#), [Præstantia](#), [Magnitudo](#).

AMPLIŪS, *En plus grande quantité, davantage*. SYN. Plusquam, plus, magis, supra, quod excurrit. USUS: Amplius est triennium, *vel* triennio. Non amplius decem cohortes pugnare. Decem et amplius nummis, decem, et quod excurrit, nummis. Ita quidem Socrates; hoc amplius Theophrastus, quod etc., *a cela de plus que, etc.* Morem tibi geram, hoc amplius, ut oraculum te audiam, *je vous obéirai, bien plus, je vous écouterai comme un oracle*.

AMPLUS, a, um, *Ample, spacieux, grand*. )( Angustus, parvus. USUS: 1. Ampla domus, *maison spacieuse*. Theatrum magnitudine amplissimum, celebritate refertissimum. Locus præter modum amplus, ingentis laxitatis, et qui multorum millium multitudinem capiat. Ædes amplæ, spatiosæ, effusæ. Forum, quantumvis amplum, laxandum videbatur. 2. Seges gloriæ ampla. Res ampla, et immensi operis. Copiæ amplissimæ, militum is numerus, ut virium jam non pœniteat. 3. Amplissimus civitate, amplissimo loco natus. Id curo unice, ut respublica opibus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute honesta sit. Cf. [Clarus Magnificus](#), [Magnus](#).

AMPULLA, æ, f. *Petite fiole au corps bombé*. SYN. Vas vitreum ventre amplo et inflato.

AMPULLOR, aris, atus sum, ari, d. *S'exprimer avec emphase*. SYN. Turgeo, inflor. Cf. [Superbus](#), [Facto](#).

AMPŪTĀTĪO, ōnis, f. *Action de couper, d'émonder*. USUS: Sarmentorum amputatio.

AMPŪTO, as, avi, atum, are, a. *Couper, tailler; supprimer, retrancher*. SYN. Reseco, circumcido, rejicio. USUS: Amputetur quidquid in republica est pestiferum. Sit aliquid in adolescentis ingenio quod circumcidam, quod amputem. Cf. [Præcido](#).

AN, *Où, est-ce que?* SYN. Ne, anne, utrum, num, ecquid? USUS: Multum refert, utrum coram multis, an paucis dicatur. An licebit cunctis, tibi non licebit? Patris partes suscipiam, an filii? Eloquat, an sileam.

ĀNAGNOSTES, æ, m. *Lecteur*. SYN. Lector conductitius. USUS: Puer festivus anagnostes noster.

ĀNĀLŌGĪA, æ, f. *Conformité, rapport*. SYN. Proportio. USUS: Analogia ejus vocabuli me decepit.

ĂNAS, ātis, f. *Canard*. USUS: Anatum ova gallinis supponimus.

ĂNĂTÖCISMUS, i, m. *Intérêt de l'intérêt, intérêt composé*. SYN. Fœnus, quod ex fœnore capitur. USUS: Ille quidem ne centesimis, cum anatocismo contentus est.

ANCEPS, cipitis, omn. gen. *Douteux, incertain*. SYN. Dubius, incertus, ambiguus. )( Certus. USUS: 1. Incertus est exitus, et belli fortuna. Cura, disputatio, causa anceps. Anceps factorum via. Anceps et multiplex verborum potestas. Cf. [Dubius](#), [Ambiguus](#). 2. Anceps gladius, *glaive à double tranchant*.

ANCHÖRA, æ, f. *Ancre*. SYN. Ferrum aduncum ad firmandas naves. USUS: Ergo ille malum erigi, vela fieri, anchoras præcidi, solvi iussit.

ANCİLLA, æ, f. *Servante*. SYN. Famula, pedissequa. USUS: An partus ancillæ in fructu sit habendus, disputant.

ANCILLĀRIS, e, gen. com. *Servile, bas, dégradant*. USUS: Ancillare ac sordidum artificium.

ANCILLOR, aris, atus sum, ari, d. *Servir*. SYN. Servio. USUS: Nemini uni ancillatus sum, aut privatim me addixi. Cf. [Servio](#).

ANCILLŪLA, æ, f. *Servante*. USUS: Juris scientiam eloquentiæ tanquam ancillam, et pedissequam adjungebant; contra nunc est.

ANDĀBĀTA, æ, m. *Andabate, gladiateur qui combattait à cheval et les yeux couverts*. SYN. Gladiatorum genus velatis oculis pugnantium. USUS: Quem antea ne andabatam quidem defraudare poteramus.

ANFRACTŪS, ūs, m. *Tour, révolution*. SYN. Circuitio, flexus, ambitus. EPITH. Non longus, longus ad spiritum et aptus, annuus, septenus. USUS: Figura nihil habens incisum angulis, nihil anfractibus. Longo anfractu circumscripta oratio. Ætas tua septenos octies solis anfractus, reditusque convertit, *vous êtes âgé de 56 ans*.

ANGĒLUS, i, m. *Ange*. SYN. Genius bonus, spiritus cœlestis, cœlestis internuntius, minister DEI et nuntius. PHRAS. 1. Angelus custos, *ange gardien*. Genius humanæ salutis custos; cœlestis custos homini adjunctus, additus, addictus; præses vitæ nostræ spiritus; adjutor, defensor, patronus, auxiliarius vitæ nostræ genius; cœlestis genius, qui hominem ab ortu suo suscipit ac tuetur; qui defendit, custodit, incolumem servat traditum curæ

suæ, custodiæ, tutelæ hominem; cui a DEO, Parente optimo, demandatum est hominis patrocinium, cura credita, tutela commissa, et commendata. 2. Angelorum chorus, *chœur des anges*. Spiritus cœlestes; cœlestes internuntii; mentes corporibus secretæ, beatæ et ab omni concrezione mortali semotæ, segregatæ mentes; cœlestes animæ atque ab omni admistione corporum remotæ, puræ atque sinceræ. Numinis administri; DEI ad homines interpretes spiritus; spiritus discriminum et periculorum comites mortalium vitæ adjuncti; cœlestium spirituum cœtus, chorus.

ANGĪNA, æ, f. *Angine*. USUS: Sues angina moriuntur.

ANGĪPORTŪS, ūs et i, m. *Rue étroite, ruelle*. SYN. Vicus, angusta via et compendiaria inter domos. USUS: Effusum frumentum vias omnes et angiportus constravit.

ANGO, is, anxī, ere, a. *Serrer; attrister, tourmenter*. SYN. Constringo, sollicito, vexo, torqueo, premo, crucio, discrucio. )( Recreo. ADV. Vehementer. PHRAS. 1. Filii morbus vehementer me angit, *la maladie de mon fils m'inquiète fort*. Sollicitum habet, tenet, reddit, efficit; miseris me sollicitat modis; morbus filii non mediocrem mihi affert, conficit, struit sollicitudinem; morbus filii sollicitudinem acuit, auget, duplicat; sollicitudine afficit ingenti; anxiiis implet curis; metum, sollicitudinem incutit. Sollicitudini est non exiguæ repentinus filii morbus. Morbus filii animum meum intempestiva sollicitudine turbat, perturbat, vexat, commovet. Morbus filii graviter me afficit; multum curæ, molestiæ, ægritudinis affert; acerbum animo vulnus infligit; curis me frangit, et sollicitudine. Morbus filii molestissime me exercet; gravi mœstitia, atque animi ægritudine afficit, gravem animo sollicitudinem parit repentina filii invaletudo. 2. Admissum a filio dedecus graviter angit patrem, *la honte du fils attriste mortellement son père*. Susceptum a filio dedecus urit, mordet, pungit vehementer patrem. Ea labes filii acerba admodum videtur patri; graviter eumdum urget concepti facinoris probrum, macerat, concoquit, exercitum habet; ea dedecoris nota patri corpus, viresque exedit; cor, corpusque cruciat; ægritudine conficit. Cf. [Dolor](#), [Tristis](#), [Anxius](#), [Cura](#), [Affligo](#). USUS: Illa me cura vehementer angit et sollicitat. Ea me res intimis sensibus, animis, dolore præcipue angit, et sollicitum habet.

ANGOR, ōris, m. *Angoisse, chagrin*. SYN. Ægritudo, sollicitudo animum vexans, premens, discrucians. EPITH. Utilis. USUS: 1. Noli angoribus te dare,

dedere, *ne vous tourmentez pas*. Ecquid angoribus te implicas? ecquid te metu diurno, nocturnoque tam misere conficis? Sæpe pro amico angor capiendus est. 2. Angorem tollere, *faire cesser le chagrin*. Tuæ litteræ angores meos levaverunt; ab angoribus me abduxere; vacuitatem ab angoribus præstiterunt. Cf. [Angor](#), [Mœror](#), [Tristitia](#), [Anxius](#).

ANGUÏNUS, a, um, *De serpent*. USUS: Anguina cervix.

ANGUIS, is, m. *Serpent*. SYN. Serpens. EPITH. Fœmina, mas, neuter, ingens, volucris. USUS: Angues alites. Anguis ab ara exstitit.

ANGŪLĀTUS, a, um. *Anguleux*. USUS: Corpuscula rotunda alia, alia angulata.

ANGŪLUS, i, m. *Coin; retraite*. EPITH. Summus, par. USUS: Angulum mihi provinciæ eligas reconditum, ac derelictum.

ANGUSTĒ, *Étroitement*. SYN. Arcte, stricte, presse, exigue, exiliter, tenuiter, jejune. )( Late, fuse, ample. USUS: Anguste urbem obsidere. Anguste, exiliter dicere. Presse, anguste definire. Anguste, tenuiter disputare.

ANGUSTĪÆ, arum, f. pl. *Espace étroit, défilés*. EPITH. Magna, incredibilis, summa. USUS: 1. Fauces terræ marisque, *détroits*. Corinthus in angustiis, et faucibus Græciæ. PHRAS. 1. In angustias locorum redigi, *être enfermé dans les défilés*. In exiguum gyrum compelli; tanquam in pistrinum detrudi, ac compingi; in angustum locum concludi, coangustari; in angustum contrahi et adduci; in exiguum orbem contrahi; in arcto stipari, ad colligendum breviori spatio orbem adigi; in arcto esse; in angustias locorum incidere; angustiis locorum claudi, premi. 2. Paupertas, *gêne, pénurie, pauvreté*. Incredibiles angustiae ærarii, et pecuniæ publicæ. Ex meis rei familiaris angustiis ejus sustento tenuitatem. 3. Difficultas, *embarras, difficultés*. Quid me in has verborum angustias revocas? Cur me in Stoicorum dumeta, et angustias tantas adducis, compellis? Angustiae temporis brevior me fecere. 4. Infirmitas, *petitesse, faiblesse*. Non capiunt angustiae pectoris tui, non egestas animi tantam personam.

ANGUSTUS, a, um, *Étroit*. SYN. Arctus, brevis, (de loco præcipue). PHRAS. Angusta loca sunt, *ces lieux sont resserrés*. Angustae fauces coarctant iter. Magnae sunt, et admodum difficiles locorum angustiae. Impedimento sunt magnae locorum difficultates. Locus non capit tantam



hominum multitudinem; loci angustiae non accipiunt, non patiuntur extendi copias. Angusta se loca crebro objiciunt; difficilem ac laboriosam viam faciunt. Impeditissima ad iter faciendum loca sunt. Maximus hic labor ex locorum angustis enascitur iter illuc habentibus. Montium illae fauces multis locis arctissime coeunt. Via multis locis constringitur, coangustatur. USUS: 1. In angustum locum concludi, *être enfermé dans un défilé*. 2. Res angusta, *pauvreté*. Cf. [Angustiae](#).

ĀNHĒLĪTŪS, ūs, m. *Respiration, haleine, souffle*. SYN. Spiritus, respiratio. USUS: 1. Vix anhelitum recipiebam, *je respirais à peine*. Anhelitus latentem morbum indicat. 2. Terrae vapores, *exhalaisons*. Anhelitus terrarum, cum fluere cœperint, venti fiunt.

ĀNHĒLO, as, avi, atum, are, n. et a. *Respirer*. SYN. Spiro, respiro. USUS: Catilinam furem audacia, scelus anhelantem, ex urbe vel eiecimus, vel emisimus. Species hominis est crudelitatem ex imo pectore anhelantis.

ĀNHĒLUS, a, um, *Haletant*. USUS: Equus anhelus.

ĀNĪCŪLA, æ, f. *Vieille femme*. SYN. Anus, mulier vetula. EPITH. Minime suspiciosa, indocta. USUS: Aniculæ sæpe inedia biduo, aut triduo ferunt.

ĀNĪLIS, e, gen. com. *De vieille femme*. SYN. Quod aniculam potius, quam virum decet ADV. Pene. USUS: Ineptiæ, fabulæ aniles. Omnis superstitio anilis est, et imbecillis.

ĀNĪLĪTER, *A la manière des vieilles femmes*. SYN. Anicularum instar, more. USUS: Superstitiose, atque aniliter dicere aliquid.

ĀNĪMA, æ, f. *Ame*. EPITH. Æterna, infecta, particeps consilii atque rationis, pura, tenuis, carissima. USUS: (Anima vegetativa, VULG.) Animaatrix plantarum, cujus virtute eæ vigent, crescunt, germinant, frondescunt, florent. 2. (Anima sensitiva, VULG.) Anima sensu prædita, quæ sensu aliquo utitur, quæ sentientis vitæ beneficio fruitur. 3. (Anima rationalis, VULG.) *Ame raisonnable*. Anima rationis particeps, compos; ratione utens; ratione ac mente prædita. Sempiternarum rerum, ac sub intelligentiam cadentium compos, et particeps animus. Particeps consilii atque rationis anima. Immortalis mortali in corpore animus. 4. Anima a corpore separata, *âme séparée du corps*. Animus a corpore sejunctus; corporeis vinculis laxatus, relaxatus; qui ex vinculis, carcere corporis evolavit. Anima soluta legibus corporeæ servitutis; e corpore dimissa; e corporis custodia in libertatem

asserta. 5. Animæ defunctorum. Manes; mortuorum, vita functorum animæ. 6. (Animæ in purgatorio, VULG.) Animæ piacularibus ignibus addictæ; piaculari flamma suas eluentes maculas; animæ, quæ purgantibus flammis torquentur; salutarium flammarum ignibus lustrantur. 7. Animæ in cœlo beatæ. Animæ cœlo redditæ; æterna jam in cœlo felicitate potitæ; donatæ sempiternæ mercede gloriæ; infinitis ac sempiternis in cœlesti regno gaudiis perfruentes. Cf. [Beatus](#), [Sancti](#). 8. (Animæ damnatæ, VULG.) Impii manes; animæ sempiternis suppliciis addictæ; æternis cruciandæ flammis; perpetuis inferorum incendiis mactandæ. Cf. [Inferi](#). 9. Ponitur pro vita: In unius hominis anima spes nostras positas omnes habemus, *toutes nos espérances reposent sur lui seul*. Ægroto, dum anima, spes est. 10. Pro anhelitu, *souffle*. Continere, comprimere animam, *retenir sa respiration*. 11. Pro ære, *air*. Inter ignem ac terram aerem DEUS, animamque posuit. Anima, quæ spiritu in pulmones ducitur. 12. Pro causa et principio vitæ, *âme, principe de vie*. Animam agere, edere, efflare, amittere, *mourir*. 13. Pro mente, *intelligence, cœur*. Ea causa in anima, sensuque meo penitus insita est, et infixæ.

ĀNĪMĀBĪLIS, e, gen. com. *Vivifiant*. Aer animabili, spirabilique natura.

ĀNĪMĀDVERSĪO, ōnis, f. *Remarque, réflexion*. SYN. Consideratio, attentio, notatio. EPITH. Censoria, humanissima, liberalissima, paterna, mediocris. USUS: 1. Notatio naturæ, et animadversio peperit artem. Nosse regiones animadversionis est, aut consuetudinis. 2. Pœna, castigatio, reprehensio, *correction, châtement*. Animadversio omnis, ac castigatio contumelia vacare debet. Continere improbos metu animadversionis. Uti in aliquem animadversione. Remittere, condonare animadversionem. Cf. [Pœna](#), [Objurgatio](#).

ĀNĪMĀDVERSOR, ōris, m. *Observateur, qui fait attention à*. EPITH. Acris, diligens. USUS: Si acres et diligentes iudices esse volumus, animadversoresque vitiorum, magna intelligemus sæpe ex parvis.

ĀNĪMĀDVERTO, tis, verti, versum, ere, a. *Faire attention à, remarquer, observer*. SYN. Animum adverto, noto, attendo; animum attendo, deprehendo, sentio, intelligo. ADV. Curiosius, attentius, diligentius, facile, graviter, maxime, plane, recte, rectissime, serius, vehementer, usque eo. PHRAS. Animadvertit, quid velim, *il fait attention à mes désirs*. Cernit animo, videt, quid velim. Quid agam, sentit. Præsentit, præensione quapiam capit; nonnullum sensum habet; subolet illi, quid consilii parem.

Non fugit hominem, non latet, ambiguum non est, quo mea spectent consilia. Cf. [Noto](#), [Adverto](#). USUS: 1. Animadvertē, quæso, pro tua prudentia quæ fiant, *observez, je vous prie*. 2. Punio, castigo, *punit, châtier, sévir*. Crudeliter in aliquem animadvertere.

ĀNĪMAL, ālis, n. *Ce qui respire, être animé*. SYN. Animans. )( Inanimatus, inanimis. EPITH. Aptissimum ad cultum, funestum, ac nefariis stupris concretum. USUS: Homo animal divinum, providum, sagax. Homo animal acutum, plenum consilii et rationis, sempiternum, particeps pudoris ac verecundiæ. Animalium alia sugunt, alia carpunt, alia vorant, alia mandunt cibum.

ĀNĪMĀLIS, e, gen. com. *D'air*. SYN. Spirabilis, aerius. USUS: 1. Natura animantis, *vel* terrena, *vel* ignea, *vel* animalis, *vel* humida. 2. Animæ proprium, vitale, *principe de vie, âme*. Intelligentiam animalem quidam etiam astris tribuunt.

ĀNĪMANS, antis, m. f. *Au pl.* ANIMANTES, ium, m. f. *Vel* ANIMANTIA, ium, n. *Être animé, animal*. SYN. Animal. EPITH. Aquatile, dispar, divinum atque cœleste, mortale, pennigerum et aereum, terrestre. USUS: Animantes armatæ cornibus, obductæ plumis, hirsutæ spinis, tectæ coriis, vestitæ villis. Animantes aspiratione æris sustentur. Quidam mundum ipsum animantem, sapientemque dixerunt.

ĀNĪMĀTĪO, ōnis, f. *Action d'animer*. EPITH. Divina. USUS: Divinæ animationis species ex igne.

ĀNĪMĀTUS, a, um, *Animé*. USUS: 1. Animatum est, quod motu cietur interiore. 2. Bene, *vel* male affectus, *bien ou mal disposé à l'égard de qqn*. Ut homines abs te affecti sunt, ita in te sunt animati. PHRAS. Erga te semper optime animatus fui, *j'ai toujours été plein de bonnes intentions pour vous*. Animos gessi non modo benevolos tibi, sed addictos. Egregia semper in te fuit animi mei propensio. Cf. [Affectus](#).

ĀNĪMO, as, avi, atum, are, a. *Animer; exciter*. SYN. Vitam do, animatum facio, anima dono: *vel* \* excito, stimulo, exstimulo, impello. PHRAS. Juvenes identidem animandi sunt, *il faut exciter les jeunes gens*. Recreandi, excitandi, spei animorumque implendi sunt juvenes. Ad spem, fiduciam erigendi sunt torpentes, demissi juvenum animi. Addendi identidem sunt juvenibus animi, et laude confirmandi. Augere animos juventuti oportet, et

adhortatione firmare. Juventuti ut consulas, animum dare necesse est; stimulos ac spiritus subdere; fortitudinem inspirare; alacritatem accendere. Incalescant animi juventutis oportet, et alieno studio incitentur. Arrigendi juvenum animi, accendendi, inflammandi. Opera imprimis danda est, ut animus juvenum se colligat, atque confirmet; ut ardor animis injiciatur; alacritas addatur; vigor mentium revocetur. Non desint, quæ juventuti incitamento esse possint; quæ calorem pristinum reddant animis; quæ animos novos afferant; mentes excitent; studium injiciant et alacritatem. Exemplis ac monitis spiritus identidem hauriat juvenus; animos renovet; redintegret. Moderator juvenes animum habere bonum jubeat, ut animo forti sint; ut animis vigeant; ut spes languentes erigat, alacritas et fiducia incendatur, curet. Cf. [Impello](#), [Excito](#), [Incito](#). USUS: 1. DEUS omnia animat, format, alit, auget, *animer, donner la vie*. 2. \* Laude animandi sunt juvenes, *exciter*.

ĀNĪMŌSĒ, *Courageusement*. SYN. Magno animo, intrepide. USUS: Non solum id animose et fortiter sed considerate etiam sapienterque fecerunt.

ĀNĪMŌSUS, a, um, *Courageux, hardi*. SYN. Plenus animi, plenus roboris, intrepidus. )( Timidus. PHRAS. Homo ingentis spiritus, *homme de cœur*. Animæ prodigus; capax ingentis spei pectus. Cf. [Fortis](#), [Alacer](#). USUS: Vir fortis et animosus.

ĀNĪMŪLA, æ, f. *Petite âme, faible existence*. USUS: In unius mulierculæ animula, quæ tandem jactura fit?

ĀNĪMUS, i, m. *Ame; pensée; courage*. SYN. Mens, anima, ratio: *vel* benevolentia; *vel* consilium, cogitatio. EPITH. Abiectus, abjectior, acer et magnus, præsens et acutus atque versatus, acrior, attentus, accusatorius, æger, æquus atque fortis, paratusque, æquior, æquissimus, æternus, afflictus, agrestis ac durus, alacer et erectus, alienus, gloriæ cupidus, amicus, amplus et excelsus, et patiens incommodorum, non omnino integer, angustus atque demissus et jejusus, tamque parvus. PHRAS. 1. Animo magno eat fortique, *cet homme a un grand courage*. Animus illi magnus est, et ad omnes casus ferendos constans, atque paratus. Animo sane est virili. Est in illo animus amplus, excelsus, incommodorum patiens, acer, præsens, robustus, omni liber cura et angore. Est in illo viro animi altitudo, firmitudo, gravitas, constantia incredibilis. Quantum in ejus viri animo roboris et nervorum, quam eximia virtus insit, quo sit animi robore, qua

virtutis indole, qua animi excelsitate, et quasi exaggeratione, quis non videt? Animi firmitudine, gravitateque est singulari. Animo est erecto, et minime perturbato. Animi robore incredibili septus. Stat animo; viget animo et celsitate quadam indolis incredibili. Plenus animorum est. Vigore animi est acerrimus. Vir est, cuius constantiam, vigoremque mentis res nulla labefactet. Vivit in vivido pectore ingenium plusquam pro ætate vegetum. Pectus est homini animorum plenum. Excellenti est animo præditus. Vigore animi inter suos excellit maxime. Est in illo animi excellentia quædam, excelsitas singularis. Animum induit maximis rebus parem. Cf. [Fortis](#), [Alacer](#). 2. Animo est pusillo et abjecto, *il a un cœur faible et pusillanime*. Homo est animo fracto, remisso, humili, et imbecillo. Est illi animus mollis, perturbatus, irritabilis. Videas in illo homine ridiculam animi debilitatem, summam animi remissionem, dissolutionem, languorem, imbecillitatem. Minimus terror ejus animum frangit, minuit, effeminat; illi animum adimit. Ad minimum terrorem animus homini cadit; animum despondet, contrahit, inflectit, demittit; animo deficit, consternitur, concidit. Est quædam in eo homine animi humilitas, impotentia, contractio. Sensibus mirum quam angustis est. Ad primum fortunæ impetum animos submittit. Terroris siquid increpuit, animus mox concidit; frangitur metu; timore debilitatur, exanimatur. Cf. [Abjectus](#), [Timidus](#). 3. Animo est erga me benevolo, *il est bien disposé à mon égard*. Animo in me est bono, optimo. Summa in me fide est, et animo amicissimo. Summa ejus semper in me voluntas fuit. Quæ ille confert in me officia, ab optimo animo proficiscuntur. Secunda est ejus in me voluntas. Cf. [Affectus](#), [a](#), [um](#). 4. Animo est a me alieno, *il est mon ennemi*. Alienum a me habet, gerit animum. Animo et voluntate a me dissidet. Armatum retinet in me animum. Animo est mirum in modum abalienato; aversissimo est a rebus meis animo. 5. Animo est invidio, *il est envieux, jaloux*. Animo pravo est, et malevolentia suffuso. Cf. [Invidus](#). 6. Animum habeo discedendi, *j'ai dessein de partir*. Animus est in discessu. In animo est; in animo habeo; cum animo; apud animum statui; deliberatum cum animo habeo, proxime migrare. Animus est in eo, ut proxime me hinc auferam. Animum induxi, *vel* in animum; animum hunc suscepi; animus mihi est, abire propediem. Id ago; in eo nunc sum, ut quamprimum discedam. 7. Animum non habeo, *je n'ai pas le courage*. Abhorret animus ab hoc consilio. Studio toto, ac voluntate abhorreo a re. 8. Animi causa ludit, *il s'amuse pour se reposer*. Delectationis et otii consumendi causa; ad oblectandum temporis otium; fallendi otii gratia; animi remittendi ergo ludo

utitur. 9. Animo hæc eo facta sunt, *il a fait cela dans le dessein de....* Isto animo, atque ea opinione; ea mente et cogitatione, ea voluntate; eo consilio hæc gesta sunt. 10. Animo cado, *je perds courage*. Animo concido; animo contrahor, animo succumbo; spes me deserit; animus cadit, deficit, deest; animo deficere; animum submittere; frangi animo, debilitari; mente consterni soleo. 11. Animum excitare, *enhardir*. Animum erigere; a molestiis revocare, animum addere, augere, dare, renovare, afferre, reficere. 12. Animum recepi, *je suis remis de ma frayeur*. Collegi me ex timore; recreavi me ex illo pavore, recepi me a timore; recuperavi me; redintegravi animum, ac collegi ex illo tumultu. Aberrationem ab iis molestiis nonnullam habeo; animus accessit novus, animos sustuli, cœpi animo stare rursus, ac vigere. Fregit se tandem, ac deferbuit æstus ille animi. Cf. [Remitto](#). USUS: Mens, anima, ratio, *Ame, intelligence, raison*. Animus est, qui viget, sentit, moderatur, et movet corpus, cui præpositus est. Cernere animo, comprehendere, complecti, tenere. Animum a negotio ad seipsum avocare, secum esse cogere, a corpore abducere. Animo excubare. Animi motus, perturbatio, contentio. 2. Ad benevolentiam refertur: Ex animo diligo, *aimer du fond du cœur*. Quem tibi debeo animum, nunquam mutabo, *je vous aimerai toujours autant que je le dois*. 3. Pro consilio et deliberatione, *disposition naturelle, dessein, volonté*. Animus mihi est. In animo est. Animo volvo, cum animo reputo. Animo perspicio. Cum animo constituo. Statuo apud animum; ex animi mei sententia; animo lustro, intueor. Animus is nunquam excidet, discedet. Defigo animum. 4. Ad mentis fortitudinem vel debilitatem refertur, *âme élevée, caractère bas*. Animo esse magno, acri, ac præsentem. Animo esse solutiore, fracto, jejuno, angustiore. 5. Animo bono, *bienveillance*. Animo amicissimo, summa fide ac voluntate. 6. Temeritas, ferocitas, *temérité, fierté*. Animos alicujus, ac impetus retardare.

ANNĀLES, ium, m. *Annales, histoire*. EPITH. Maximi. USUS: Ex vetustate annalium eruenda est memoria nobilitatis. Ex annalium monumentis, et vetustis commentariis hæc petenda sunt.

ANNĀLIS, e, *Annuel, relatif aux années*. USUS: Majores nostri leges annales non habebant, *nos aïeux n'avaient pas de lois annales (qui fixaient l'âge requis pour les magistratures)*. Lex annalis est, quæ certos annos Magistratui cuivis capessendo præscribit.



ANNECTO, is, nexui, nexum, ere, a. *Attacher*. SYN. Agglutino, necto. )(Avello. USUS: Stomachus ad linguam annectitur.

ANNELLUS, i, m. *Anneau*. SYN. Annulus parvus. USUS: Epicuri imaginem in poculis, et annellis habebant.

ANNIVERSĀRIŪS, a, um, *Qui revient tous les ans, annuel*. SYN. Quod singulis annis recurrit, revertitur. USUS: Agere sacra anniversaria; festos dies anniversarios; anniversariæ cœli vicissitudines.

ANNŌNA, æ, f. *Récolte de l'année; vivres, denrées*. SYN. Res frumentaria, commeatus, cibaria. EPITH. Cara, carior, carissima, durior. PHRAS. 1. Annonæ penuria est, *il y a disette de vivres*. Annonæ summa est caritas; rei frumentariæ inopia. Annonæ difficultas ingravescit; premit urbem. Durior fit annona. Frugum est inopia; arcti commeatus. Arctiorem annonam hostis, clausum mare facit. Annona laboratur graviter. Annus in summa caritate est. Gravi conflictamur annona. Clausa sunt annonæ subsidia. Consumpta re frumentaria magnis sumus in angustiis. Frumenti inopia, re frumentaria premimur. Rerum omnium ad victum spectantium tantam inopiam sentimus, ut jam non caritas, sed fames timeatur. Copia frumenti deficit. Ad summam frugum inopiam adducti sumus. Annona crescit indies, *puta pretio*. Res frumentaria in angusto est Annonæ angustiis premimur. In difficultate nobis res est. Annonæ magnis incommodis conflictamur. Laboratur ab re frumentaria. Anguste utimur re frumentaria. Frumentum angustius provenit. Angustiis rei frumentariæ ac cibariorum inopia in summas difficultates incurrimus. 2. Annonam interclusit hostis, *l'ennemi empêcha les vivres d'arriver*. Hostis re frumentaria nos exclusit, interclusit; frumento, commeatuque nos prohibuit; commeatu interclusit; annonam avertit, arctiorem annonam fecit. 3. Annonam mittere, *envoyer des vivres*. Commeatum mittere, subministrare, portare, supportare, subvehere, devehere, adducere, advehere, parare. Frumentum conferre; frumento juvare; rem frumentariam comparare, expedire, explicare. 4. Annonæ difficultas non multum minuitur, *la difficulté de se procurer des vivres ne diminue pas*. Annona haud multum laxaverat; nullum adeo momentum annonæ eo consilio factum est. 5. Annonæ caritas imminuta est, *la cherté des vivres a diminué*. Secuta tandem est annonæ levatio, vilitas. Consecuta est ex summa inopia summa vilitas. Levavit, laxavit, præstitit annonam magistratum solertia. Apertis horreis frugum pretia levata sunt. Laxaverat tandem annona. Copia frumenti rursum suppetit. Utimur tandem expeditiore

re frumentaria; a commeatu melius instructus, omnium rerum copia completus est exercitus. Commeatu, omnium rerum copia abundamus.

ANNŌSUS, a, um, *Vieux*. USUS: Annosa arbor. Cf. [Senex](#).

ANNŌTO, as, avi, atum, are, a. *Annoter, prendre note de*. SYN. Noto, observo. PHRAS. Rei gestæ series annotanda est, *il faut consigner ces actions dans les annales*. Monumentis mandanda, commendanda, consecranda, celebranda; res ea in tabulas, in album est referenda; prodenda, committenda litteris; scripto relinquenda; memoriæ prodenda. Rei gestæ memoria posteris est prodenda. USUS: Et meminisse et annotare oportet Cf. [Noto](#), [Consigno](#).

ANNŪLĀRĪUS, ii, m. *Fabricant d'anneaux*. SYN. Opifex annulorum.

ANNŪLĀTUS, a, um, *Qui porte un anneau*. \* SYN. Annulis ornatus. USUS: Incedunt cum annulatis auribus.

ANNŪLUS, i, m. *Anneau*. EPITH. Aureus. USUS: Annulo in cera sigillum imprimere.

ANNŪMĒRO, as, avi, atum, are, a. *Compter, évaluer; mettre au nombre de*. SYN. In aliquorum numero pono, in eundem numerum refero, adscribo, adscisco, coopto, recipio. USUS: 1. His libris annumerandi sunt illi de Republica, *à tous ses ouvrages, il faut ajouter ses livres sur la République*. In horum numerum librorum et isti veniunt; de horum numero; in horum numero librorum et illi sunt de Republica, in horum numero librorum et illi habendi, reponendi, collocandi de Republica. 2. Numerare simpliciter, *compter*. Pecuniam alicui annumerare. Difficile fit omnes de finibus sententias annumerare. Cf. [Adnumero](#).

ANNUNTĪO, as, avi, a tum, are, a. *Annoncer; faire savoir*. SYN. Nuntio, denuntio. USUS: Ei salutem a me annuntiabit.

ANNŪO, is, ui, nutum, ere, n. et a. *Donner son assentiment, affirmer*. SYN. Nutu capitis assentio. USUS: Id ille toto capite annuit. Si annuerit, salvus sum.

ANNUS, i, m. *An, année*. SYN. Tempus, spatium annuum. EPITH. Absolutus perfectusque, egregius, exiens, fatalis, funestus, gravissimus, et pestilentissimus, integer, intolerabilis, judicialis, lenior, magnus, memorabilis, perfectissimus atque ornatissimus, pestifer, plenus, posterior,

postremus, proximus, recentissimus, salubris, salutaris, similis, superior, totus, tranquillus aut certe munitissimus, uberrimus quæstuosissimusque, vertens. PHRAS. 1. Anni principio, *au commencement de l'année*. Anno ineunte; se aperiente, anni initio, exordio, ingressu. 2. Sub finem anni, *vers la fin de l'année*. Anno exeunte, vertente, circumacto, transacto. Dum annus se circumagit, dum annus in exitu est. Cum jam anni pars major processisset; cum extremum iam anni esset. Cum anni tempus circumactum esset. 3. Anni duo abierunt, *deux années se sont écoulées*. Anni duo intercessere, interfluxere. Biennium jam factum erat, postquam etc. Tertius est hic annus, ex quo etc. 4. Annum agit tertium, *il est âgé de trois ans*. Tres habet annos. Quadrimo minor est. Major est annis duobus. Annorum est trium. Nondum tertium egressus est ætatis annum. Annum agit tertium. Annos natus est, complevit tres. Trimulus est puer. Ætas universa ad tertium processit annum. Ætas est illi trium annorum. Hinc annus est illi tertius. Annum decurrit tertium. Annum tertium nondum explevit, excedit. Ad annum vitæ pervenit tertium. USUS: Homeri et Virgilii ætates non annis, sed seculis sunt disjunctæ. Annus integer, solidus, qui cursu solis, solstitiali orbe circumagitur. Annus abhinc alter abiit, exiit, præteriit. Anno Domini, *l'an du Seigneur, l'an de grâce*. Anno post Christum natum; Christi nati. Anno a salute humana hominum generi, restituta, data, recuperata. Anno a partu virginis; a partu virgineo; a puerpera virgine; a partu Matris semper virginis. Anno partus virginei; salutis per Christum restitutæ, reparatæ, recuperatæ salutis humanæ.

ANNŪS, a, um, *Annuel*. SYN. Quod unius anni spatio continetur. USUS: Cursus annuus finitur ad rationem solis. Annum tempus prope emeritum habes.

ANQUĪRO, is, quisivi, quisitum, ere, a. *Rechercher soigneusement*. SYN. Inquiro, quæro. USUS: Omnes artis locos anquirere. Judicio anquirere. Capite, *vel* capitis anquirere, *intenter une action capitale*. (VULG. Contra aliquem criminaliter procedere.) Cf. [Inquiro](#).

ANSA, æ, f. *Anse, poignée*. SYN. Manubrium. EPITH. Plures. USUS: TRANSL. Pro occasione, *occasion, moyen*. Dare ansam ad agendum. Capere ansam dicendi. Retinere ansam ad aliquem exagitandum. Cf. [Occasio](#).

ANSĀTUS, a, um, *Qui a une poignée*. \* SYN. Quod ansam habet. USUS: Homo ansatus, qui subnixis alis sese infert, *homme qui a les poings sur les*

*hanches.*

ANSER, ĕris, m. *Oie*. USUS: Anseribus in Capitolio, et canibus cibaria publice prębentur.

ANTE, *Avant, devant*. SYN. Prę, pro, a fronte, in conspectu, ob. )( Post. USUS: 1. Loci ratione: Ante tribunal, ante pedes, ante oculos; ante suum fundum Clodius Miloni insidias parat. 2. Ratione temporis: Ante tempus consulatum inis. Idem jam quatrīduo ante cogitare. Proxime tu dices, ante ego censueram. (Interdum omittitur): Quarto (subintell. ante) Calendas, Idus, Nonas Novembres. 3. Magis (in comparatione): Te ante alios diligo. Virgo longe ante alias specie insignis. Numidę ante omnes barbaros in venerem effusi. Nulli mortalium armis, aut fide ante Germanos.

ANTĚA, *Auparavant*. SYN. Antehac, ante hoc tempus, superioribus diebus, superioribus temporibus. USUS: Ad te antea, atque adeo prius scripsi. Id magis nunc opportunum, quam unquam antea.

ANTĚACTUS, a, um, *Passę, ęcoulę*. SYN. Superior. USUS: Ex anteacta vita facere iudicium de aliquo.

ANTĚCAPTUS, a, um, *Pręconęu*. SYN. Ante conceptus, pręceptus. USUS: Antecapta quędam animo totius rei informatio, opinio.

ANTĚCĚDO, is, cessi, cessum, ere, a. et n. *Marcher devant, devancer*. SYN. Anteeo, pręeo, pręcurro, pręgredior, antegredior, anteverto. )( Sequor. ADV. Efficienter. USUS: Biduo illum antecessi. Aliquem auctoritate, ętate, usu rerum antecedere. Cf. [Excello](#).

ANTĚCELLO, is, cellui, ere, a. et n. *Surpasser, l'emporter sur*. SYN. Excello, pręsto, antesto, pręcedo, antecedo. )( Inferior sum. ADV. Longe, longe et multum. USUS: Chaldęi astrorum scientia aliis gentibus antecellunt, *les Chaldęens n'ont point de rivaux dans la connaissance des astres*. Eloquentia, ingenii gloria, humanitate, integritate, militari laude antecellere. Cf. [Potior](#).

ANTĚCESSĬO, ōnis, f. *Action de marcher devant; cause antęrieure*. SYN. Pręcursorio, pręgressio. )( Consecutio. USUS: Vir sapiens causas rerum videt, earumque progressus, et quasi antecessiones non ignorat.

ANTĚCESSOR, ōris, m. *Soldat d'avant-garde*. \* SYN. Qui pręcedit. USUS: Res per speculatores, et antecessores equites enuntiatur, *il apprend*

*l'affaire par ses éclaireurs.*

ANTĚCURSOR, ōris, m. *Éclaireur*. \* USUS: Cum antecursoribus Cæsaris prælium commisit.

ANTĚDĪCO, is, dixi, dictum, ere, a. *Dire à l'avance, prédire*. SYN. Prædico, ante prædico. USUS: Augurum est, antedicere ea, quæ vitari possunt.

ANTĚĚŮO, is, ii *vel* ivi, itum, ire, a. et n. *Précéder; surpasser*. SYN. Antecedo, præeo, præcedo. USUS: Præstantia animi omnibus bonis corporis anteit. Si me amas, fortunam ipsam fortunis anteeo meis. Aliquem tempore, ætate, intelligentia, virtute anteire. Cf. [Supero](#), [Excello](#).

ANTĚFĚRO, fers, tuli, latum, ferre, a. *Préférer*. SYN. Antepono, præpono, præfero. ADV. Longe. USUS: Iniquissima pax justissimo bello; bonus Imperator optimo Jurisperito anteferendus est. Catonis fortunam afflictam omnibus Cæsaris triumphis antefero. Cf. [Antepono](#).

ANTĚGRĚDĪOR, eris, gressus sum, gredi, d. *Marcher devant, devancer*. SYN. Antecedo, anteverto, prægredior. )( Sequor. ADV. Fortuito. USUS: Lucifer, cum solem antegreditur; cum subsequitur, Hesperus dicitur. Omnia quæ fiunt, causis fiunt antegressis. Cf. [Præcedo](#).

ANTĚHAC, *Auparavant*. SYN. Antea. USUS: Antehac sperare licebat, nunc etiam spes erepta est.

ANTĚLŪCĀNUS, a, um, *Qui a lieu avant le jour*. SYN. Quod ante lucem est, *vel* fit. USUS: Tempus antelucanum. Cœnæ antelucanæ, *repas prolongés jusqu'au jour*. Litteratus antelucana opificum industria ne se vinci sinat.

ANTĚMĚŘĪDĪĀNUS, a, um, *Qui a lieu avant midi*. SYN. Quod fit ante meridiem. )( Pomeridianus, vespertinus. USUS: Antemeridianus sermo. Antemeridianis litteris tuis me recreasti.

ANTENNA, æ, f. *Antenne, vergue*. SYN. Transversum in navi lignum ad malum, cui velum alligatur. USUS: Quid tam in navigio necessarium, quam prora, puppis, antennæ, vela, mali?

ANTĚOCCŪPĀTĪO, ōnis, f. *Antéoccupation*. Figura Rhetorica. SYN. Impulsio.

ANTĚOCCŮPO, as, are, a. *Aller au-devant, prévenir*. SYN. Præoccupo. USUS: Ut anteoccupet, quod putat opponi.

ANTĚPĪLĀNI, ōrum, m. pl. *Soldats des deux premiers rangs*. USUS: Hoc agmen antepilanos vocabant.

ANTĚPŌNO, is, posui, positum, ere, a. *Mettre devant; préférer*. SYN. Præpono, præfero, antefero, præstabilius puto, primas do, primum et summum habeo. ADV. Longe, nimium, recte, stulte. PHRAS. Publica commoda privatis antepono, *je préfère l'intérêt de l'état à mes propres intérêts*. Reipublicæ commoda privatis potiora habeo; mihi reipublicæ prima est dignitas, vitæque potior. Majorem publicæ, quam privatæ utilitatis rationem duco. Ad publica magis, quam privata commoda, consilia mea, studia, ac cogitata refero. Pluris ego publica, quam privata facio commoda. In quærendis commodis non tam meas, quam reipublicæ utilitates specto; non tam mei, quam publici boni rationem habeo. In consiliis, ac cogitationibus ampliorem publicis, quam privatis utilitatibus locum do, tribuo, relinquo. Reipublicæ mihi cura potior est ac antiquior, quam privata rerum mearum commoda. USUS: Ego nec meum consilium nec iudicium tuo, nec laude probitatis me tibi antepono.

ANTĚPRÆDĪCO, is, dixi, dictum, ere, a. *Dire à l'avance, prédire*. SYN. Prædico. USUS: Itaque hoc apud vos testificor, denuntio, antepredico.

ANTĚQUAM, *Avant que*. SYN. Priusquam, antequam. USUS: Scribam, antequam discendo.

ANTĚSIGNĀNUS, i, m. *Soldat qui est devant les enseignes; chef*. SYN. Primipilus. USUS: Antesignanos constituere iudices. Fuerat in acie Pharsalica antesignanus.

ANTESTO, stas, steti, statum, stare, a. et n. *Être au premier rang, surpasser, exceller*. SYN. Præsto, antecello, excello. ADV. Multum. USUS: Crotoniatæ olim corporis viribus omnibus antestetere.

ANTĚVĚNĪO, is, vēni, ventum, ire, a. et n. *Arriver avant, devancer*. SYN. Prævenio, anteverto, præverto. USUS: Consilia et insidias hostium antevenire. Omnibus rebus, credo, amorem prævenire. Cf. [Præsto](#).

ANTĚVERTO, is, verti, versum, ere, a. et n. *Aller devant, prévenir*. SYN. Præverto, antecedo. )( Subsequor. USUS: 1. Itinere illum antevertit. Antequam tecum agerem, antevertisti. 2. Rebus aliis antevertam, quæ



mandas mihi, *je m'occuperai avant tout de ce que vous m'ordonnez*. Cf. [Prævenio](#).

ANTĪCĪPĀTĪO, ōnis, f. *Connaissance anticipée, préalable*. USUS: Quis non habet sine doctrina anticipationem quamdam Deorum? i. e. anteceptam Deorum agnitionem, *quel est celui qui, même sans instruction, n'a pas une certaine connaissance de la Divinité?*

ANTĪCĪPO, as, avi, atum, are, a. *Devancer, anticiper*. SYN. Anteoccupo, antevertō. USUS: Quid anticipas molestias diu post secuturas? Anticipatum est mentibus nostris, DEUM humana forma concipere.

ANTĪPŌDES, um, m. *Antipodes*. SYN. Gentes adversi orbis incolæ. USUS: Antipodes e regione nobis, adversis stant vestigiis, adversa urgent vestigia.

ANTĪQUĒ, *A l'antique*. USUS: Quædam antique, pleraque dure dicit, *employer des expressions vieilles, des archaïsmes*.

ANTĪQUĪTAS, ātis, f. *Antiquité*. SYN. Vetustas. EPITH. Incorrupta, mutata, ultima. USUS: 1. Antiquitas proxime ad Deos. In exemplis auctoritatem habet antiquitas. 2. Priscorum mores: Cato documentum virtutis, antiquitatis, prudentiæ, *Caton, ce modèle de vertu, de probité antique, de prudence*.

ANTĪQUO, as, avi, atum, are, a. *Rejeter*. SYN. Abrogo. USUS: Legem, rogationem antiquare. Cf. [Aboleo](#), [Abrogo](#).

ANTĪQUUS, a, um, *Antique, ancien*, SYN. Vetus, priscus. )( Recens. DIFFER. Senes, quantum ad vitam privatam; Veteres, quantum ad publicum tempus. Antiqui utrique dicuntur, sed magis Veteres, quam Senes. PHRAS. 1. Quæ tu narras, antiqua sunt, *ce que vous racontez est bien ancien*. Horum non satis explicata recordatio est, quæ propter vetustatem obsoleverunt. Hæc jam diu gesta, et a memoria nostra sunt remota. Perantiqua ista sunt, ex annalium monumentis, et Regum memoriis repetenda. Res sunt vetustate, senio, et situ oblitteratæ, vetustate nimia obscuræ, ut quæ ex magno intervallo non cernuntur. Exoletæ vetustate annalium ista sunt exempla. Exesa sunt vetustate monumenta; profundæ vetustatis caligine obducta; ex veterrimis commentariis eruenda, conquirenda. Res sunt vetustate obrutæ; vexatæ; vetustatis rubigine obsitæ. Monumenta sunt vetustatis injuria victa. 2. Antiqua verba adhibes, et obsoleta, *vous vous*

*servez d'expressions vieilles et qui ne sont plus en usage.* Versus affers, quos Fauni olim, vatesque canebant. Prisca verborum vetustate uteris. Verba adhibes ex Faunorum et Aboriginum seculo repetita. Quasi cum Evandri matre loquereris, ita verborum quævis monstra aucuparis. Videris inter Menenios, et Appios litteras didicisse. Verba affers a Sabinis usque, ac Curibus accita. Pacuvios sermone refers. Reconditæ istæ voces sunt et exoletæ, quarum tibi in sermone usus est. 3. Antiquarum rerum investigator est diligens, *c'est un critique habile de l'antiquité.* Cognoscendæ vetustatis avidus est; vir est morum et litterarum veterum studiosissimus; mirifico antiquitatis studio tenetur. Diligentissimus est antiquitatis investigator. USUS: 1. Hæc nimis antiqua, et obsoleta sunt, *tout cela est bien vieux et passé de mode.* Hæc memoria nostra antiquiora sunt. Homo est antiquus, simplex et antiqui moris, qui ex sua natura cæteros fingat. In hoc homine vestigia antiqui officii remanent. 2. Comparat. Antiquior, pro carior, melior, potior. Nihil tibi sanctius sit, et antiquius, quam etc., *n'ayez rien de plus sacré, de plus à cœur que....* Nihil habui antiquius, quam salutem publicam. Hæc mihi cura erit antiquissima. Cf. [Potior](#).

ANTISTES, stitis, m. *Prêtre, pontife.* SYN. Præsul. USUS: Sacrorum antistites, religionum interpretes.

ANTISTĪTA, æ, f. *Prêtresse.* USUS: Fani Cereris antistita.

ANTRUM, i, n. *Antre, caverne.* \* SYN. Caverna, specus.

1. ĀNUS, i, m. *Anus, fondement.* USUS: Anum appellas alieno nomine, cur non suo potius?

2. ĀNŪS, ūs, f. *Vieille femme.* EPITH. Delira, excors, fatidica. USUS: Quæ anus, ita, ut tu, deliret.

ANXIĒ, *Avec anxiété.* \* SYN. Sollicite, curiose, religiose, cum anxietate. USUS: Anxie rem ferre videtur. Anxie quærit.

ANXIĒTAS, ātis, f. *Anxiété, tourment, souci.* SYN. Sollicitudo, dolor. DIFFER. Anxietas ab angore ut ebrietas ab ebriositate. Cf. [Afflictor](#).

ANXIŪS, a, um, *Inquiet, tourmenté.* SYN. Natura proclivior ad angorem, sollicitus. PHRAS. 1. Anxius sum, *je suis inquiet.* In angustiis sum; omnibus rebus urgeor; in summas angustias adductus, inclusus sum; valde suspensio animo exspecto, qui evadam. Angor animo; metu conficior et angore. In sollicitudine sum; non mediocrem habeo, sustineo sollicitudinem; hæret in

me sollicitudo illa; discrucior animo; sollicitor plurimis modis; animo male est, exedor, excrucior, emaceror. Nullum mihi tempus sine sollicitudine intercedit; vehementer re ista commoveor. Angitur intimis sensibus, *il est profondément troublé, inquiet*. Cruciatur, æstuat, titubat, hæsitat; quo se vertat, nescit. Qui homini æstus, quis error, quæ tenebræ? quid ille, caput sinistra perfricans, secum commurmurat? nocturno metu, et diurno vitam agit angore plenissimam. Æger animi, trepidus rerum suarum, nec satis certus, quo loco res suæ sint; afflictat se, manus supplices ad cœlum tendit; cogitationibus animum exedit; gravatum animi anxietate corpus ægre trahit. In angustum ejus coguntur copiæ. 2. Anxio te animo esse video, *je vois que vous êtes triste, inquiet*. Sentio te ægritudine confici; multis curis urgeri; affligi mœrore et consumi. Non me fugit, quantis curarum fluctibus, quantis perturbationibus animus jactetur tuus. Video, te in molestissimis esse curis; mœrore contrahi; ægritudine contabescere. Tristibus vexatum curis; angoribus implicatum; sollicitudine æstuantem te conspicio. Magnis mihi curis agi, magnis premi, angique sollicitudinibus videris. Nisi me conjectura fallit, multum acerbitalis tibi exortum est; magnum mœrorem eo ex casu cepisti, suscepisti, hausisti; ingentem ea tibi res sollicitudinem incussit; multas tibi curas dedit. Angorem capis, ut video, nimium; angori te das, dedis, implicas nimio; speciem mali majorem anxio animo tibi figuras; sollicitudine exsanguis es; in angustiis versaris maximis. Noctem, reor, cum perpetuis vigiliis, et magno animi motu agis. Turbata magnopere, quantum conjectura consequor, tibi mens est; gravis tibi injecta est cura; magnus te incessit metus. Cf. [Affligo](#), [Sollicitus](#), [Timeo](#). USUS: Morosi sunt, iracundi, anxii et difficiles senes. Sollicitus et anxius amor. Animo esse anxio. Cf. [Scrupulosus](#).

ĂPĂGE et ĂPĂGÎTE! *Ôte, retire-toi; arrière, loin d'ici*. Abigentiis vox est, et fastidientis aliquid. USUS: Apage cum illo.

ĂPER, pri, m. *Sanglier*. SYN. Silvestris porcus. EPITH. Ingens. USUS: Hercules cum Erymanthio porco confligens.

ĂPĚRĬO, is, ui, ertum, ire, a. *Ouvrir*. SYN. Patefacio, recludo, resero. ADV. Aliquando, breviter, diligentius, paulum, studiosius. PHRAS. 1. Domum meam amicis aperio, *ma porte est ouverte à mes amis*. Domus mea patet omnibus; nemini clausa est amicorum. Adapertæ, expansæ fores sunt; angulos ædium mearum omnes amicis pervios facio, pando, resero. 2. Jussit vi aperiri portam, *il ordonna d'enfoncer la porte*. Militi negotium datum est,

ut portas moliretur; seras, claustraque refringeret, revelleret; impetum in portas faceret. 3. Aperuit litteras, *il ouvrit les lettres*. Litteras resignavit; vincula epistolæ solvit, laxavit. 4. Animum aperire grave est, *ouvrir son cœur est chose grave*. Grave est, denudare judicia sua; animum patefacere; occulta sua apud aliquem expromere. Res est periculi plena, significationem dare, animi sui, sic ut sensus, voluntates ac studia quisque intelligat, perspiciat, cognoscat; ut pateant, exstent, perspecta sint studia nostra; ut ex signis quisque obviis de sensu nostro conjiciat. USUS: 1. Non ita claudenda est res familiaris, ut eam benignitas aperire nesciat; nec ita reseranda, ut pateat omnibus, *il ne faut être ni prodigue, ni avare*. 2. Declaro, indico, explico, dissero aperte, facile reddo, *découvrir, montrer, parler de...* Studia, consilia, cogitationes, sententiam meam tibi aperire soleo. Philosophiæ fontes Socrates primus aperuit. Ego in senatu sceleratorum consiliorum fontes omnes aperui. Virtus sibi reditum in patriam aperit. Fores amicitiae, occasionem ad invadendum aperire.

ĀPERTĒ, *Ouvertement*. SYN. Publice, plane, palam, non obscure, non dissimulanter. )( Tecte, ex insidiis, clam. PHRAS. Res in aperto, ac propatulo loco; in ore, atque oculis provinciæ; luce palam, inspectantibus omnibus gesta, *chose faite ouvertement, au vu et au su de tout le monde*. Apertissime et planissime rem explicare. Proferre aliquid aperte falsum. Simpliciter, candide et aperte loqui. Cf. [Palam](#).

ĀPERTŪRA, æ, f. *Ouverture*. \* USUS: Contra eas cellas relinquuntur aperturæ.

ĀPERTUS, a, um, *Ouvert*. SYN. Patens, manifestus, planus, ante oculos positus. PHRAS. Homo eat apertissimus, *cet homme est très-ouvert*. Eo ingenio natus est, ut amicitiam et inimicitiam in fronte promptam gerat; animo simplici est et aperto, animum in vultu et lingua promptum habet. Cf. [Sincerus](#). USUS: 1. Nihil tam clausum, tam reconditum, quod istius cupiditati non apertissimum, promptissimumque foret. Apertam simultatem gerere. Apertum scelus. Nihil tam apertum, tam perspicuum. 2. Facilis, perspicuus, sincerus, *ouvert; clair*. Multus tibi apertus est ad laudem cursus. Homo apertissimus. Aperta, dilucida oratio.

ĀPEX, ĩcis, m. *Sommet*. SYN. Fastigium. USUS: 1. Apex senectutis est auctoritas. 2. Diadema regium, *diadème*. Aquila Tarquinio apicem imposuit.

ĂPHRACTUS, i, f. *Vaisseau sans pont*. USUS: Morata est navigationem aphractorum imbecillitas. Genus est navigii Rhodiis usitati.

ĂPIS, is, f. gen. pl. apium et apum, *Abeille*. USUS: Homines mollitia fluentes apis aculeum ferre non possunt. Apum examina, quibus plurimum natura ingenii atque artis tribuit.

ĂPÖLÖGUS, i, m. *Narration, fable, apologue*. SYN. Fabula, in qua bruta animalia inducuntur loquentia. USUS: Narrationes apologorum.

ĂPOPTHEGMA, ātis, n. *Apophthègme*.

ĂPOSTĀTA, æ, *Apostat*. SYN. Datæ Christo fidei desertor impius; desertor sacri instituti. PHRAS. 1. Nuntium remisit religioni veræ, *il a abjuré la vraie religion*. Ejuravit Christi sacra; a fide Christo data impia defectione descivit; ejurato Christi nomine ad superstitiones pristinas se recepit; a vera Religione, ab recta in DEUM fide defecit; desertis Christi castris ad sacrilegas superstitiones revertit. 2. Defecit a sacri ordinis instituto, *il a quitté son ordre, sa profession religieuse*. Deseruit religiosum, quod professus erat, institutum; sua voluntate a religiosa se militia segregavit; spreta votorum religione profanis se iterum curis, rebusque reddidit; abruptis legum, religionumque vinculis in nefariam se libertatem restituit; descivit a religiosæ familiæ institutis. Obligatam sacramento fidem nefaria instituti desertione impius fefelit.

ĂPOSTÖLI, ōrum, m. pl. *Les Apôtres*. PHRAS. Primi Christianæ legis Magistri, ac doctores; duodecim Christianæ doctrinæ præcones; legati a Christo missi ad omnes terrarum nationes; Christianæ reipublicæ Duodecim viri; Christianæ religionis signiferi; primorum Ecclesiæ principum collegium.

ĂPÖTHĒCA, æ, f. *Magasin; cellier, cave*. SYN. Cella vinaria, penuaria, etc. USUS: Domos omnium et apothecas scrutari.

APPĀRĀTĒ, *Avec appareil, somptueusement*. SYN. Cum apparatu, magnifice. USUS: Itaque edit, et bibit jucunde, sane et opipare, et apparate.

APPĀRĀTĪO, ōnis, f. *Magnificence*. USUS: Magnificentia, et apparatus popularium munerum, *pompe des jeux publics*.

APPĀRĀTŪS, ūs, m. *Préparatifs; ornement, apparat*. SYN. Apparatio. EPITH. Epularum a magnificentia recedens, magnificus, non privatus, aut

plebeius, sed patricius, et prætorius, major, maximus, minor, navalis, præclarus; regius, tantus, tam præclarus, tenuissimus. USUS: Delectant me magnifici apparatus, vitæque cultus cum elegantia, et copia. Dies festus argento, veste, omni apparatu, ornatuque visendo agitur. Regio epularum apparatu accipi. Nullo apparatu pure et dilucide dicere. Hæc erat totius operis designatio, et apparatus. Apparatu nobis opus est, et rebus exquisitis undique, et collectis, accersitis, comportatis.

APPĀRĒO, es, ui, itum, ere, n. *Apparaître, se montrer*. SYN. Adsum, præsto sum, videor, compareo, in conspectum me do. )( Occulto. ADV. Leviter, clarius, facile, nusquam, prorsus, plane, serius. PHRAS. Apparuit in somno, *il apparut en songe*. In somnis observata hominis species; repræsentatæ sunt illi species minarum, iræque cœlestes; cœlo repente delapsa viri species se obviam dedit; in quiete visus divina specie juvenis; secundum quietem oblata illi species est hominis; in somno spectabilem habuit virum. Erat in oculis species hominis incogniti; per speciem se oculis obtulit; spectandum se præbuit vir ad eum diem ignotus. USUS: 1. Nulla uspiam navis prædonum, equi nulli, nulli equites apparuere. Deus ille sub anguis specte Syllæ apparuit. 2. Patet, liquet, *être évident, manifeste*. Ut apparet ex ejus orationibus, fuit vir doctus. Quo magis opprimitur, eo magis ejus virtus eminet, et apparet. Apparebunt demum fraudes tuæ, dilucebunt, detegentur. Cf. [Emineo](#).

APPĀRĪTĪO, ōnis, f. *Fonction d'appariteur*. SYN. Apparitoris officium. EPITH. In longa ejus apparitione fidem ejus, et abstinentiam cognovi.

APPĀRĪTOR, ōris, m. *Appariteur, nom générique de tous les officiers subalternes attachés aux magistrats romains*. SYN. Satelles, stipator. EPITH. Humilis et abjectus, necessarius, recens. USUS: Quis unquam apparitor tam humilis, et abjectus.

APPĀRO, as, avi, atum, are, a. *Préparer*. SYN. Comparo, paro. ADV. Omnino, opipare. DIFFER. Præparare est antea utilia parare; apparare pertinet ad dignitatem quamdam, ac verius pompam. USUS: Bellum apparavit, suscepit, confecit. Convivium, cœnam, nuptias, prandium apparare et ornare. Crimina in insontem apparare. Ludi apparatissimi. Instructa et apparata domus rebus omnibus. Cf. [Paro](#), [Instruo](#).

APPELLĀTĪO, ōnis, *Appel (en justice); appellation, dénomination*. SYN. Compellatio. EPITH. Improbissima, inanis, levis, venalis. USUS: Regum



appellationes venales erant. *Le titre de roi était à vendre*. Ea Tribunorum appellatio intercessit auxilii causa.

APELLĀTOR, ōris, m. *Appelant, qui interjette appel*. USUS: Vix manus ab illo appellatore abstinebantur.

APPELLO, as, avi, atum, are, a. *Adresser la parole*. ADV. Apertius, blande, blandissime, comiter, commode, communiter, durius, græce, gravissime, honorificentissime, identidem, inutiliter, ita sane, latine, melius, nimirum, recte, nominatim, nusquam, omnino non, pessime, prudenter, recte, rite, rectius, temere, valde, probe, vere, ultro, vulgo. USUS: 1. Voco, compello, alloquor. Rem suo nomine appellare. Salutare benigne, comiter, hilariter appellare unumquemque. Blando sermone milites appellare. Superbius, asperius, duriore verbo appellare quemquam, *parler à*. 2. Nomino, nuncupo, *nommer, proclamer, mentionner*. Nunquam Cæsar Pompeium honorifice appellat. Nominatim, nomine aliquem, tertio quoque verbo appellare. 3. In jus voco, *appeler en justice*. Debitum reposco, *sommer un débiteur de payer*. Cur me post biennium primo appellas? Sponsores appellare. De pecunia quem appellare. 4. Invoco, et confugio ad, *appeler à son secours*. Quis mihi Deus appellandus, quæ hominum fides invocanda, imploranda? A Prætore ad Tribunos, *vel* Tribunos appellavit. (VULG. Majorem potestatem imploro, *en appeler à une juridiction supérieure*.) Cf. [Nomino](#), [Voco](#).

APPELLO, is, pūli, pulsum, ere, a. *Aborder*. SYN. Applico, admoveo, accedo. ADV. Valde, timide. PHRAS. Navis ad littus appulit, *le navire aborde au rivage*. Littori admovit; terræ applicuit; navi ad portum successit; in terram evasit; ad terram pervenit; littus attigit; aditum ad terram navibus habuit; portum tenuit; in portum delatus, invectus est; portus hominem accepit; littore potitus est; portum ingressus est, cepit, tenuit, subiit; ad portum accessit; in portum navim subduxit; portum tetigit, assecutus est, intravit. USUS: 1. Classem ad portum, ad littus appulit, *aborder*. 2. TRANSL. Animum ad litteras appellere, *s'appliquer à l'étude*. Animum ad uxorem, ad scribendum appellere. 3. Pass. Classis appulsa. Appulsi in navibus prædones Cf. [Accedo](#).

APPENDĪCŪLA, æ, f. *Petit accessoire*. SYN. Corollarium, accessio. USUS: Est hæc quasi appendicula ejus causæ.

APPENDIX, ĭcis, *Appendice*. SYN. Additamentum, accessio, corollarium. USUS: Appendix animi corpus, *le corps est une dépendance de l'âme*.

APPENDO, is, di, sum, ere, a. *Peser*. SYN. Annecto, suspendo, pendo. DIFFER. Perpendo, expendo, ejusdem fere significationis, rem exacte pondero: appendo, suspendo ad lancem; *vel* statera pondero. USUS: Non annúmero verba, sed appendo, *je ne compte pas les mots, mais j'en pèse la valeur*. Omnia sua tibi concessit, annumeravit, appendit. Aurum appendere artificii.

APPĒTENTĪA, æ, *Appétit, désir*. SYN. Appetitus. EPITH. Effrænata. USUS: Lætitia, profusam hilaritatem, libido effrænata appetentiam efficit. Appetentiam cibi præstare; famem obsonare, *faire provision d'appétit*.

APPĒTĪTĪO, ōnis, f. et APPĒTĪTŪS, ūs, m. *Désir, convoitise; besoin*. SYN. Appetentia, impetus. EPITH. Immoderata, nimia, naturalis. USUS: Natura belluis dedit sensum, et motum, et cum quodam appetitu accessum ad res salutare. Appetitus rationi obediunt, subjecti sint. Contrahere et sedare omnes appetitus, ut tranquilli sint, et omni perturbatione careant. Cf. [Desiderium](#).

APPĒTO, is, ivi *vel* ii, itum, ere, a. *Rechercher, désirer*. SYN. Cupio, opto, desidero, expeto. )( Refugio. DIFFER. Appeto cum affectu qualicunque: expeto cum ratione honesta et bona. ADV. Ardentius, cupide, frustra magnificentius, plus, semper, rapide, ultro. PHRAS. Aliena bona appetit, *il convoite le bien d'autrui*. Oculos ad prædia illa adjicit; inhiat, imminet fundis illis. USUS: 1. Non solum non recuso; sed appeto, reposco, *non seulement je ne refuse pas, mais je désire*. Homo voluptatum, gloriæ appetentior, laudis appetens. 2. Invado, impeto, *attaquer, assaillir*. Vita ejus sæpe ferro, insidiis appetita est. Lapidibus se appetitum, ac percussum clamat. 3. Appropinquo, *approcher (en parl. du temps)*. Dies appetebat septimus, *le septième jour approchait*. Cf. [Peto](#), [Desidero](#).

APPINGO, is, pinxi, pictum, ere, a. *Ajouter en écrivant*. USUS: Novi semper aliquid appingitur.

APPLAUDO, is, plausi, plausum, ere, a. *Battre des mains, applaudir*. SYN. Manuum *vel* pedum plausu favorem significo. USUS: Cui civium generi maxime applauditur. Cf. [Plaudo](#), [Admurmuratio](#), [Gratulor](#).

APPLAUSŪS, ūs, m. *Applaudissement*. SYN. Favor popularis, secunda populi admurmuratio, festa acclamatio. EPITH. Magnus. USUS: Assentiente populo magno applausu dixit Cf. [Plaudo](#), [Plausus](#).

APPLĪCĀTĪO, ōnis, f. *Attachement, sympathie*. SYN. Adjunctio, adjectio. USUS: Amicitia potius ex applicatione quadam animi cum sensu amandi, quam a cogitatione utilitatis secuturæ oritur.

APPLĪCO, as, cui, citum, are, a. *Appliquer, attacher, joindre*. SYN. Adjungo. ADV. Familiariter, maxime, studiose. PHRAS. Ad bonas artes, se diligenter applicat, *il s'applique à l'étude avec ardeur*. Mentem, animum, consilium, studium ad litterarum studia appellit; mentem in bonarum artium studiis figit, locat. Animum ad doctrinarum studia adjungit. Bonarum artium studiis se addicit, operam dat; operam et studium navat. Ad artes liberales animum applicat; operam, studium, laborem confert; se ad bonarum artium studia transfert; in iis elaborat, desudat; operam ponit, consumit; industriam suam exercet. Animum adjicit ad bonas artes; nullam in iis consequendis industriam omittit; nulli parcit operæ; toto pectore, omni studio, cura, cogitatione in honestas artes incumbit; in honestissimarum artium studio, ac cultura omnes curas intendit. USUS: 1. Applicare naves ad terram, terræ. Flumini castra; se ad arborem applicat, *aborder; adosser, s'appuyer contre*. 2. Adjungo, *s'attacher à qqn*. Se ad aliquem præsidii causa; se ad ductum alterius, ad fidem et amicitiam populi applicare, *s'appliquer à*. Alii ad jus civile; ad eloquentiam alii se applicant. Animum denique ad frugem applicuit. Ad deteriorem partem animum ægrotum applicare, *se laisser aller au mal*. Cf. [Adjungo](#).

APPŌNO, is, posui, positum, ere, a. *Placer auprès; ajouter*. SYN. Addo, adjungo, admoveo, adjicio, appingo, adscribo. USUS: 1. Ad ignem apponere aliquid, *mettre qqchose sur le feu*. Notam alicui rei, ad rem aliquam, ad malum verum adscribere, apponere. Ad illa præcepta de suo aliquid apposuit. Nec dies tuæ epistolæ, nec signum appositum est. 2. Pono, *placer qqn auprès d'un autre*. Custodem alicui apponere. Lucro apponere aliquid. 3. Ex composito adhibeo, *aposter*. Accusatorem alicui, calumniatorem apponere, *aposter des accusateurs, des délateurs*. Cf. [Addo](#), [Adjicio](#).

APPORTO, as, avi, atum, are, a. *Apporter, amener*. SYN. Affero. ADV. Undique. USUS: 1. Multos secum morbos senectus apportat. Clitellis

frumentum eo apportandum est. 2. Nuntio, *apporter une nouvelle*. Quid apportas novi! gaudium apportas, an luctum? Cf. [Afferro](#).

APPŌSĪTĒ, *Convenablement*. SYN. Apte, accomodate, convenienter. USUS: Apposite ad persuadendum dicere. Cætera apposite tibi mandabo, *je vous écrirai le reste en temps utile*.

APPŌSĪTĪO, ōnis, f. *Citation*. SYN. Adjunctio. USUS: Obscuriora sunt præcepta sine appositione exemplorum.

APPŌSĪTUS, a, um, *Propre à, convenable*. SYN. Aptus, accommodatus. USUS: Locus minime appositus ad pietatem. Forma ad dignitatem apposita. Tempus ad bonarum artium studia appositissimum amici eripiunt. Cf. [Accommodatus](#), [Aptus](#).

APPRĒHENDO, is, di, sum, ere, a. *Prendre, saisir*. SYN. Accipio, arripio. USUS: 1. Alicujus manum apprehendere, *prendre qqn par la main*. 2. TRANSL. Quod ego apprehendebam, mox accusator eripiebat e manibus.

APPRIME, *Beaucoup, fort*. SYN. Valde, multum, perquam, plurimum. USUS: Homo apprime doctus, pius, nobilis.

APPRŌBĀTĪO, ōnis, f. *Approbation, assentiment*. SYN. Comprobatio. EPITH. Inutilis, magna, popularis, tanta, turpis. USUS: Id vulgi assensione, populari approbatione, et plausibus metiendum est.

APPRŌBĀTOR, ōris, m. *Approbateur*. SYN. Comprobator. USUS: Tu fuisti suasor, impulsor itineris mei, magis autem approbator.

APPRŌBO, as, avi, atum, are, a. *Approuver*. SYN. Comprobo, laudo, confirmo. )( Improbo. ADV. Honorifice, mirabiliter. Necessario, temere, valde, vehementer. PHRAS. Approbavere omnes viri sententiam, *tout le monde approuva cet avis*. Summa assensione plebis, secundis admurmurationibus senatus auditus est. Conclamavere omnes, ita fieri oportere. Viri sententiam laudaverunt omnes et approbaverunt; ratam omnes habuere; assensu excepere. Itum est, pedibus itum est in ejus viri sententiam. In ejus sententiam discessio facta est; in ejus sententiam discessum est. Summa assensione Senatus, secundoque populo sententia comprobata est. Una omnium, consentiensque vox erat: æquum esse, quod postularet; standum esse ea viri sententia; ad ejus viri sententiam, suam adscribi voluere; album calculum adjecere. USUS: Milites ducis sententiam magno clamore, una voce approbarunt. Quod actum est, Dii approbent!

Utinam tibi consilium, officium meum approbem! *puissent les dieux le trouver bon! puissiez-vous approuver mes desseins, mes services!* Cf. [Probo](#), [Assentior](#), [Astipulor](#).

Approbandi formulæ: Festive, probe, optime! Non possum, quin exclamem: bene hercle factum est. Euge optime! o factum bene! besti! vir es! Eugepæ nunc places! (Iron.)

APPRŌMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Répondre pour qqn, se faire caution.* SYN. Promitto. USUS: Factum est, ut volui, quod decies sestertium appromisisti.

APPRŌPĒRO, as, avi, atum, are, a. *Hâter, accélérer; n. se hâter.* SYN. Propero. USUS: Ut approperent, adhortabor. Cf. [Propero](#), [Festino](#).

APPRŌPINQUĀTĪO, ōnis, f. *Approche.* USUS: Senectus est appropinquo mortis.

APPRŌPINQUO, as, avi, atum, are, n. *Approcher, s'approcher.* SYN. Accedo, advento prope, propius, proxime; propius sum, adsum; vicinus sum, impendeo, pedem confero; in oculis, in conspectu sum; in conspectum me do. )( Absum. ADV. Valde. USUS: Ejus rei maturitas nondum venit, etsi appropinquet. Impendet fatum aliquod, plane instat, certe appropinquat. Alicui, ad aliquem appropinquare. Cf. [Propinquus](#), [Vicinus](#), [Prope](#).

APPULSŪS, ūs, m. *Accès, atteinte.* SYN. Accessus. EPITH. Nimius. USUS: 1. Tactus frigoris, et caloris omnes appulsus nimios sentit, *il sent toutes les atteintes un peu fortes du chaud et du froid.* 2. Commotio, action, impulsion, influence. Tribus modis Deorum appulso homines somniant. Cf. [Adventus](#).

ĀPRĪCĀTĪO, ōnis, f. *Action de se tenir au soleil.* USUS: Unam in tua villa apricationem omnibus istorum regnis antefero. Calescere apricatione, vel igni. Loci amœnitas libero sole fruentis; a tepore solis indefensi.

ĀPRĪCOR, aris, atus, sum, ari, d. *Se chauffer au soleil.* USUS: Alexander Diogeni apricanti officiebat.

ĀPRĪCUS, a, um, *Exposé au soleil.* )( Opacus. USUS: Hortus, locus, vinea aprica.

APTĒ, *Bien, convenablement, parfaitement.* SYN. Apposite, accommodate, decore, commode, congruenter, eleganter. USUS: Apte dicere

et numerose. Facile judicamus, quid apte fiat, quid ab officio, naturaque discrepet.

APTO, as, avi, atum, are, a. *Adapter, ajuster*. SYN. Accommodo, compono, paro. USUS: Hoc verbum ad hanc sententiam bene aptatur. Pugnae se aptare, *se préparer au combat*. Cf. [Accommodo](#).

APTUS, a, um, *Propre à, apte à*. SYN. Accommodatus, appositus, conveniens, congruens, habilis, idoneus, consentaneus. )( Ineptus, solutus. ADV. Bene, communiter, maxime, mirabiliter, vehementer, mediocriter, omnino. PHRAS. Natura aptus ad omnia, *homme naturellement propre à tout*. Dederat hoc natura, quidquid aggredere, ut egregie conficeret. Natus ad omnia videbatur. Ingenium acceperat a natura ad omnes res appositum, atque accommodatum. Eo erat, eo utebatur ingenio quidvis ut exequi, praestare satis commode posset. Praecipuo quodam naturae munere aptus erat, accommodatus ad omnia. Habebat hoc a natura, ut quamcunque ad rem se conferret, quamcumque rem capesseret, ea perfungeretur optime, ex ea cum laude discederet. Nemo erat illo commodior ad res quaslibet. Factus a natura videbatur ad res omnes. In omni re, in omni judicio elegantissimus est. Nihil agit non commode, non apte, non eleganter, laute, venuste, lepide, egregie. Lepores, elegantiam, venustatem habet in omni re. Quidquid agit, cum lepore agit, cum elegantia, sic ut gratiam ab omnibus ineat, ut aptior, accommodatior videatur esse nemo. Idoneus videbatur, et probe affectus ad fungendum munus suum; satis dexter: negotiis gerendis habilis; negotiorum haud quaquam rudis. Ingenio erat commodo et versatili, dignusque, cujus opera ad res quaslibet adhiberetur. Egregio ad res gerendas judicio perpolitus erat. Ad sustinendam cum dignitate quamlibet in republica personam omnem habebat aciem. Cf. [Accommodatus](#). USUS: 1. Ad dicendum natus, aptus, *orateur*. Calceus habilis et aptus ad pedem. Homo non aptissimus ad jocandum. Aptum et consentaneum tempori et personae. 2. Cohærens, consentiens, *enchaîné, lié*. Partes orationis omnes inter se aptae, et connexae. Facilius est, apta dissolvere, quam dissipata connectere. Multa dixit, parum apta inter se et coherencia. Cf. [Accommodatus](#).

ĀPUD, *Auprès* cum accus. SYN. Prope, juxta, non procul. USUS: 1. Prope, *près de*. Apud Corfinium, apud Romam castra posuit. 2. Cum, *chez*. Apud matrem erat Apud Pompeium cœnavit. Apud me insidias sibi dixit esse factas. 3. Coram, *en présence de, devant*. Apud pontificem, apud populum dixit. 4. Cum citantur auctores etc., ut apud poetam, ut apud Terentium est,



*ainsi que nous le voyons dans Térence. Apud majores hoc erat in more positum. Apud priscos quæsitum est. Dicitur quoque: non sum apud me, je ne me possède pas; je ne suis pas maître de moi.*

ĀQUA, æ, f. *Eau*. SYN. Unda. EPITH. Alba, alumna, belle fluens, calida, dulcis, gelida, intercus, jugis, nigra, pluvia, profluens et uber, summa, turbida et cadaveribus inquinata, uberius, marina, perennis, pulchra. USUS: Aqua frigore concrevit. Aquam deducere in villam. Aquam ducere per fundum. Aqua illi hæret, *il ne sait que dire, il est dans l'embarras*. Aqua et igni interdicere, *interdire l'eau et le feu (bannir, exiler)*. Aquarum fluxiones, ductus, divortia. Aquæ perennes. Aqua imbris aucta. Aquæ eo anno ingentes fuere, *il y eut cette année-là de grandes inondations*. Aquam frigidam suffundere, *refroidir, opérer un refroidissement* (FIG.)

Āqua benedicta, (VULG.) *Eau bénite*. SYN. Aqua lustralis, consecrata. PHRAS. Aqua lustrali frontem tingere, *faire le signe de la croix avec de l'eau bénite*. Corpus aqua consecrata aspergere; labeculas animæ aquæ lustralis aspersione abstergere. Aqua consecrata se lustrare.

Āqua intercus, tis, f. *Hydropisie*. SYN. Hydrops. USUS: Medicamentum dare ad aquam intercutem.

ĀQUÆDUCTŪS, ūs, m. *Conduit d'eau, aqueduc*. USUS: De aquæductu probe fecisti.

ĀQUĀRĪUS, a, um, *Relatif à l'eau*. USUS: Provincia tibi obtigit aquaria, *vous avez obtenu l'intendance des eaux*.

ĀQUĀRĪUS, ii, m. *Porteur d'eau*. EPITH. Humidus. USUS: Cum aquariis mihi pugnandum fuit (scil. curatoribus), *je dus me disputer avec les inspecteurs des eaux*.

ĀQUĀTĪLIS, e, gen. com. *Aquatique*. SYN. In aquis vivens, agens, degens, aquarum incolæ. USUS: Bestiæ terrenæ, aquatiles, volatiles.

ĀQUĀTĪO, ōnis, f. *Action de s'approvisionner d'eau*. USUS: Hac aquatione carere non possunt. Milites aquationis causa longius progressi.

ĀQUĀTOR, ōris, m. *Qui va à la provision d'eau*. USUS: Aquatores nostri ab hostibus pressi.

ĀQUĪLA, æ, f. *Aigle, oiseau*. EPITH. Argentea, ac omnibus perniciosa, ac funesta. USUS: 1. Nulla avis aquila vehementius volat. 2. Signum militare,

*aigle, enseigne.* Aquilam inferre in medios hostes. Inter prædam decem aquilæ relatæ.

ĂQUĪLĪNUS, a, um, *D'aigle.* \* USUS: Homo milvinis, aut aquilinis unguibus.

ĂQUĪLO, ōnis, m. *Aquilon, vent du nord.* SYN. Ventus ex Septentrione, vel Septemtrionibus spirans; Septentrio; ventus Septentrionalis; ventus Austro obversus; *item:* Pars ea mundi, quæ ad Septentriones spectat. USUS: Domus Aquiloni obversa; Aquilonis frigori obnoxia.

ĂQUĪLŌNĀRIS, e, gen. com. *Du nord, septentrional.* USUS: Regio Aquilonaris.

ĂQUĪLUS, a, um, *Brun, foncé, noirâtre.* \* SYN. Fuscus et subniger. USUS: Homo colore aquilo, corpore aquilus.

ĂQUOR, aris, aquatus sum, ari, d. *S'approvisionner d'eau.* USUS: Oppidani sine periculo aquari non poterant.

ĂQUŌSUS, a, um, *Aqueux, humide, pluvieux.* \* USUS: Campus aquosus, *plaine marécageuse.*

ĂQUŪLA, æ, f. *Filet d'eau.* SYN. Aqua exigua.

ĀRA, æ, f. *Autel.* SYN. Altare. EPITH. Illustris, infima, princeps, vetus. USUS: Aram dedicare; consecrare. Ad aram confugere. Pro aris et focis certare (pro religionibus). Aram tenere.

ĀRĀTĪO, ōnis, f. *Labour, labourage; pl. terres labourables.* SYN. Agricultura, agri cultio; arvum. EPITH. Desertæ, glandiferæ et fructuosæ, paternæ, relictæ totæ, vacuæ. USUS: Per bellum multæ arationes, fructuosæ alioquin, desertæ jacent. Vastatæ sunt arationes, et agri vectigales.

ĀRĀTOR, ōris, m. *Laboureur.* EPITH. Experientissimus ac diligentissimus fortis et experiens, invitus, nobilis, inimicus, laboriosissimus, locupletissimus, magnus et gnavus, miser, optimus, summus, remotissimus a foro. USUS: Ex aratore oratorem fieri. Ager ille habuit aratores ducentos. Cf. [Rusticus](#).

ĀRĀTRUM, i, n. *Charrue.* USUS: Aratro terram perstringere. Circumducere aratrum. Boum vires ad extrahenda aratra.

ARBĪTER, ri, m. *Arbitre, juge, témoin*. SYN. Disceptator litis; præsēs, testis. EPITH. Honorarius, remotus. USUS: 1. Ad disceptandas res meas te arbitrum adopto, statuo. Ad judicandas controversias meas cuperem te arbitrum mihi dari; te arbitrum postulo, capio, sumo; te arbitro mearum rerum utor. 2. Testis, *spectateur, témoin*. Aliquid agere arbitris remotis.

ARBĪTRĀTŪS, ūs, *Arbitrage, sentence; avis*. SYN. Sententia, opinio, iudicium. USUS: 1. Meo arbitrato potius quam tuo agam. 2. Libitum, desiderium, *volonté, bon plaisir*. Illius arbitrato de pace agam. 3. Potestas, *autorité*. In arbitratum, ditionem alterius se dare, dedere. Cf. [Arbitrium](#), [Sententia](#).

ARBĪTRĪUM, ii, n. *Volonté, bon plaisir*. SYN. Arbitratus, voluntas, libido. EPITH. Honorarium. USUS: 1. Ad alterius nutum et arbitrium fingere se totum et accommodare. Omnia sua ad alterius arbitrium conferre. Num id faciendum sit, tuum esto arbitrium. 2. Iudicium arbitrii, sententia, *sentence*. Minus severa facit arbitria apud inferos. Arbitrium ad senatum rejicio; iudicem senatum capio, *je prends le sénat pour juge*.

ARBĪTROR, aris, atus sum, ari, d. *Penser, juger*. SYN. Iudico, censeo, statuo, autumo, existimo, puto. ADV. Imprudenter, omnino, magis, necessario, nimirum, similiter, prorsus non, recte, similiter, usque eo. USUS: 1. Patris est, arbitrari de filii rebus, *un père doit surveiller les actes de son fils*. 2. Æstimo, *estimer*. Arbitrari facultates alterius; mores hominis, et facta arbitrari. Cf. [Judico](#), [Existimo](#), [Puto](#).

ARBOR, ōris, f. *Arbre*. EPITH. Aurifera, novella, vetula, infelix, senescens. USUS: Arbores vivere et senescere dicimus. Directæ in quincuncem arbores. Ambulatio a novellis arboribus opacata. Arbores serere, qua alteri seculo prosint. Proceritates arborum.

ARBUSTUM, i, n. *Arbuste*. SYN. Arbores multæ ad fructum consitæ; solum arboribus consitum, convestitum. USUS: Arbusta foliorum tegmine ornata.

ARCA, æ, f. *Armoire, coffre-fort*. SYN. Armarium, capsula, cista. EPITH. Inanis, plena. USUS: Animus hominis dives, non arca appellari solet. Argentum in arca positum. Arcæ alicujus confidere, *compter sur la caisse de qqn*.

ARCĀNO, *En secret*. SYN. Secreto, clam, remotis arbitris. USUS: Arcano paucula cum illo collocutus sum.

ARCĀNUM, i, n. *Secret*.

ARCĀNUS, a, um, *Secret, caché*. SYN. Occultus. PHRAS. 1. Non sunt ista arcana, *ces choses ne sont pas secrètes*. Non ex occulto aliquo genere litterarum quæsitæ sed sumpta de medio. Non sunt ista interiora quæpiam; nihil est, quod non in concione recte legi possit. Nihil hic mysteriorum; nihil quod non committi omnibus possit. 2. Arcana ista sunt, *ces choses sont secrètes*. Si quid sancti est ad silentium, istud est. In secreto hæc cum amicis sunt volutanda, et non foras efferenda. Tecum ista tibi habeto, quæ committi omnibus haud tuto possunt. USUS: Arcana occultaque omnia foras extulit, *il a tout découvert et montré au grand jour*.

ARCĒO, es, cui, ere, a. *Enfermer, écarter, détourner*. SYN. Defendo, abigo, propulso, prohibeo. USUS: 1. Honestas, non poena ab injuria homines arcere debet. Ferro arcere contumeliam. 2. Prohibeo, pello, removeo, avertō, *repousser, éloigner de*. Hostem finibus pauperes aditu arcere. Juventus a libidinibus arcenda. Frigora, nives, solem arcere; defendere solem, hiemem, ardorem, *défendre du soleil, du froid etc*. 3. Coerceo, *emprisonner*. Servi custodiis arcendi sunt et vinculis.

ARCESSO, & ACCERSO, is, ivi, itum, ere, a. *Mander, appeler*. SYN. Voco, evoco. ADV. Aliunde, ultro. USUS: 1. Olim ab aratro arcessebantur consules. In senatum, in patriam arcessere aliquem. 2. Repeto, *tirer de, chercher*. A capite rem arcessere, *reprendre (une chose à son origine)*.

Longius inde arcessere. 3. Accuso, *appeler en justice, accuser*. Capitis, in iudicium capitis, arcessere quempiam, *accuser qqn d'un crime capital*. Iudicio aliquem arcessere. 4. Concilio, *procurer*. Orationi splendorem arcessere, *donner de l'éclat à un discours*. Cf. [Voco](#), [Accuso](#).

ARCHĒTYPUS, i, m. *Original, modèle, archétype*. SYN. Prima forma, typus, exemplar. USUS: Archetypus crebris locis reffectus et inculcatus.

ARCHĪPĪRĀTA, æ, m. *Chef de pirates*. SYN. Princeps piratarum. EPITH. Subditivus, terrestris, vetus. USUS: Archipirata a latrone productus.

ARCHĪTECTOR, aris, atus sum, ari, d. *Construire, bâtir*. SYN. Fabricor, struo. ADV. Optime. USUS: Mente quidlibet nobis fabricari possemus, et architectari. Voluptates invenire novas, et architectari, *inventer des plaisirs nouveaux*. Cf. [Ædifico](#).

ARCHĪTECTŪRA, æ, f. *Architecture*. SYN. Architectandi ars. USUS: Honestæ artes sunt, medicina, architectura.

ARCHĪTECTUS, i, m. *Architecte*. SYN. Machinator, princeps architectandi. EPITH. Bellus, malus. USUS: Omnium architectorum et machinatorum princeps Chrysogonus. 2. TRANSL. Auctor, magister, *auteur, artisan*. Stoici, architecti verborum. Epicurus inventor voluptatis, et quasi architectus beatæ vitæ. Sceleris architectus.

ARCTĒ, *Étroitement*. SYN. Stricte. USUS: Arcte et graviter dormire. Arcte complecti aliquem.

ARCTO, as, avi, atum, are, a. *Serrer*. SYN. Constringo, coangusto, coarcto, in angustum cogo. USUS: Naves arctatæ. Cf. [Angustiæ](#).

ARCTUS, a, um, *Étroit, resserré*. SYN. Adstrictus, obstrictus, angustus. )( Laxatus, latus. USUS: Arctissimum amicitiae vinculum. Arctioribus laqueis tenetur, quam ut evadat. Arctiora somni tempora, quam nectis. Arctus me somnus complexus est. Cf. [Angustus](#).

ARCŪLA, æ, f. *Petite boîte*. SYN. Arca parva, capsula. USUS: Liber meus omnes Isocratis arculas consumpsit, *mon livre a consommé tous tes parfums d'Isocrate (en parlant des ornements du style)*.

ARCŪO, as, atum, are, a. *Courber en arc*. SYN. In modum arcus curvo. USUS: Curru arcuato vectus, *assis dans un char couvert*.

ARCŪS, ūs, m. *Arc*. EPITH. Coloratus, intentus, pulcher. USUS: 1. Animum tanquam arcum intentum habere. Arcum intendere, adducere; arcum remittere, laxare. 2. Iris, *arc-en-ciel*. Arcus ille e nubibus efficitur.

ARDENTER, *Avec ardeur*. SYN. Vehementer, intensius, majorem in modum cupere aliquid.

ARDĒO, es, arsi, arsum, ere, n. *Être enflammé, brûler*. SYN. Flagro, conflagro, deflagro. ADV. Acerrime. PHRAS. 1. Helenæ causa Troja arsit, *Hélène fut la cause de l'incendie de Troie*. Conflagravit; igne periit, absumpta, consumpta est; deflagravit, incensa est, in cineres abiit; in bustum conversa est. 2. Domus ardere cœpit, *la maison commence à brûler*. In ea domo non mediocre incendium excitatum est; domus igne correpta, absumpta, combusta est: gravis periculi, summi damni flamma exorta est. Domus ignem, flammam concepit, exarsit pars domus, et collucet continenti incendio; late fundit incendium; flammam differt; periit incendio domus; incendio hausta, deleta est. USUS: 1. Domus ardebat non fortuito, sed oblato incendio. 2. TRANSL. Ira et dolore ardet, *il brûle de dépit et de douleur*. Bello ardet Gallia. Ardent oculi. Ardet illi ad ulciscendum animus. Cupiditate, amore, invidia ardet. Omnium bonorum odia in te ardent. Cf. [Flagro](#), [Incendium](#), [Accendo](#).

ARDOR, ōris, m. *Ardeur, feu*. SYN. Æstus, flagrantia, incendium. EPITH. Acerrimus, et mobilissimus, cœlestis, clarus, expressus, imperatorius oculorum, integer et purus, et liber, restinctus, summus, nimius, temperatus, tenuis et nulla admixtione concretus, ultimus et altissimus atque undique circumfusus et extremus, omnia cingens, atque complexus. USUS: 1. Solis ardore torreri. Ardore conflagrare. Ardorem a vitibus pampini defendunt, propulsant. 2. Fulgor, splendor, *éclat*. Vide in eo ardorem vultus, atque motuum. 3. Vehementia, vis ingens, *désir, ardeur, passion*. Impetus animi, cupiditas vincendi, ardor mentis ad gloriam. Ardorem, cupiditatem restinguere, reprimere. Consedit ille animi ardor et studium. Cf. [Fervidus](#), [Calor](#).

ARDŪUS, a, um, *Escarpé, élevé*. SYN. Ascensu acclivi et aspero. ADV. Vehementer. USUS: 1. Oppidum difficili ascensu, et arduo. 2. TRANSL. Difficilis, *pénible, difficile*. Arduum longi temporis, magnæque cogitationis opus moliri. Cf. [Difficilis](#).



ĀRĒA, æ, f. *Aire, surface plane, unie*. SYN. Locus sine ædificio in urbe; ruri ager, et ubi frumenta excutiuntur. EPITH. Præclara, pulchra. USUS: Æstimatores magni æstimant tuas areas. In areis fraudare Decumanum, *tromper le perceuteur de la dîme*. Nemo frumentum de area tollat.

ĀRĒNA, æ, f. *Sable*. USUS: Arenam emere aut paludem.

ARĒNŌSUS, a, um, *Sablonneux*. USUS: Terra, littus arenosum.

ĀRĒO, es, arui, ere, n. *Être desséché, aride*. \* USUS: Fauces arent siti, *sa gorge brûle de soif*.

ĀRESCO, is, escere, n. *Se dessécher*. SYN. Viriditatem amitto. )( Madefio. USUS: Arescere herbæ, et interfici incipiunt. In alienis malis lacrima cito arescit.

ARGENTĀRĪA, æ, f. *Banque*. SYN. Argentariorum munus, functio, *vel* taberna. EPITH. Dissoluta, non ignobilis, maxima. USUS: Argentariam non ignobilem fecit. Dissolvere argentariam.

ARGENTĀRĪUS, ii, m. *Banquier*. SYN. Trapezita, collybista, qui argentariam facit. EPITH. Gratosus apud omnes homines. USUS: Augusti avus fuit argentarius. Vidi hoc in argentariorum tabulis.

ARGENTĒUS, a, um, *D'argent*. Aquila, signa argentea.

ARGENTUM, i, n. *Argent*. EPITH. Expositum, grande, optimum, plenum artis, purum, tam præclarum, tam nobile. USUS: 1. In illa insula ne scrupulus quidem argenti inventus est. 2. Pecunia, nummi argentei, *argent monnayé, pièces d'argent*. Navis erat plena argenti facti et signati. Argentum cælatum. Argento aliquem emungere. Cf. [Pecunia](#). Argentum infectum, *argent non travaillé, en lingots*. Cui opponitur: Argentum factum, *aut* cælatum, *argent travaillé, ciselé*; Argentum signatum, *argent monnayé*.

ARGILLA, æ, f. *Argile, terre de potier*. SYN. Terra tenax. USUS: Hic homulus ex argilla et luto fictus.

ARGŪMENTĀTĪO, ōnis, f. *Argumentation, raisonnement*. SYN. Ratio, argumentum, argumenti inventi artificiosa expolitio. EPITH. Aptissima ad judicationem, bipartita, expers artis, firma, firmior, firmissima, necessaria, probabilis, vehemens, accommodata, contraria, longa et brevis, multa. USUS: Argumentatio est argumenti explicatio. Argumentationem quærere, invenire, concludere.

ARGŪMENTOR, aris, atus sum, ari, d. *Argumenter, raisonner*. SYN. Argumentis ostendo, probo; argumentis *vel* conjecturis prosequor. ADV. Sedulo. USUS: Sed quid ego argumentor? quid plura disputo? Tu quidem sedulo argumentaris, quo ista pecunia pervenerit, quid de ea sperandum. Cf. [Argumentum](#).

ARGŪMENTUM, i, n. *Argument, raison*. SYN. Ratio. EPITH. Accusatorium, probabile, inventum, certius, certissimum, commune, falsum, firmum, grave, gravissimum et firmissimum, magnum, majus, maximum, mediocre, molestum et difficile, multum, parvum, pertenuē, praeclarum et nobile, premendum, propositum, proprium, simile, universum, aptum quoddam et paratum singulis causarum generibus, certum, clarum, clarius luce, consimile, expeditum, exquisitum, firmitus, gravius, insitum, *aut* assumptum, leve, levissimum, medium, plurimum, perfectum, probabile et necessarium, utile. PHRAS. 1. Argumentis rem probare, *prouver une chose*. Exquisitis rationibus confirmare; accurate de re dicere; rationibus conquisitis disputare; argumentis uti gravibus et certis; rationibus concludere; rationes suggerere firmas, et certissimas; causam rationibus persuadere, ostendere, agere, tueri, sustinere. 2. Argumentum hoc affirmandi non leve habeo, *j'ai de bonnes raisons pour affirmer ce que j'avance*. Rerum earum hæc maxima argumenta habeo; argumentum non leve mihi nascitur; pro argumento est mihi; argumentum est; argumentum duco, accipio, arripio; argumento magno est. USUS: 1. Argumentum est ratio rei dubiæ faciens fidem. Argumentum excogitare, proponere, afferre. Argumentum ducere ab adjunctis; ex re obvia nancisci, arripere, accipere. Argumentum Stoicorum more breviter adstringere, premere, in pauca conferre, *serrer ses preuves*. Argumentum dilatare. 2. Conjectura, signum, indicium, nota, causa, occasio, *signe, indication, indice*. Exstant certissima argumenta et indicia sceleris. Id magno argumento est, hominem innocentem esse. Id ego jam antea multis argumentis judicaram. 3. Poematis, Comœdiæ, Tragœdiæ materia, *sujet d'un poëme, d'une comédie etc.* Tragici, cum explicare argumentum nequeunt, ad Deos confugiunt. 4. Quæcunque res, de qua agendum, subjecta materia tractanda, *sujet, matière*. Deest mihi argumentum scribendi, *je n'ai rien à vous écrire*. Argumentum epistolæ hoc erat. Audite concionis ejus argumentum. Cf. [Probo](#), [Confirmo](#), [Disputo](#).

ARGŪO, is, ui, ūtum, ere, a. *Accuser, inculper, convaincre*. SYN. Accuso, incuso, insimulo. )( Defendo. ADV. Suspiciose. USUS: 1. Aliquem gravis sceleris, de gravi scelere, facinoris reum arguere. 2. Affirmo, *prouver, affirmer*. Arguo te pecunias in præmium sceleris accepisse. Tu arguis, ego nego. Cf. [Reprehendo](#), [Insimulo](#), [Accuso](#).

ARGŪTĒ, *Finement, ingénieusement*. USUS: Acute mihi et argute respondit. Callide et argute aliquid conjicere. De difficillimis argumentis argute disputavit.

ARGŪTĪÆ, arum, f. pl. *Traits ingénieux, grâce*. SYN. Acumen, elegantia, jocus, urbanitas. USUS: Illa oratio multum argutiarum, acuminis, urbanitatis habuit. Argutiæ digitorum (celeritas), *gesticulation des doigts*. Cf. [Acumen](#), [Jocus](#).

ARGŪTOR, aris, atus sum, ari, d. *Babiller, bavarder*. USUS: Totam diem argutatur quasi cicada.

ARGŪTŪLUS, a, um, *Un peu subtil*. USUS: Perfeci libros sane argutulos.

ARGŪTUS, a, um, *Fin, ingénieux*. SYN. Qui argutias habet, callet, festivus, urbanus, concinnus, elegans, acutus. ADV. Nimium, plane. PHRAS. Nihil illo argutius esse potest, *personne n'est plus délicat que lui*. Multum argutiarum et urbanitatis habet; insunt in eo homine argutiæ non inanes ac frivolæ; acumen est singulare. USUS: 1. Poema est ita argutum, concinnum, elegans, ut nihil supra. Quis in sententiis subtilior? quis argutior? 2. Mobilis, *vif, mobile*. Oculi nimis arguti, ut affecti simus, arguunt. Manus minus arguta digitis. Cf. [Facetus](#).

ĀRĪDUS, a, um, *Aride, sec, desséché*. SYN. Exsiccatus. USUS: 1. Folia arida. 2. TRANSL. Tenuis, *maigre, sec, chétif*. In hac arida, et horrida rusticorum vita. Genus dicendi aridum, exile, concisum, minutum, *style sec, maigre*.

ĀRĪES, ĕtis, m. *Bélier*. Animal, signum cœleste, machina bellica. USUS: Pellis inaurata arietis. Ariete murum verberare, quatere, percutere.

ĀRĪĒTĪNUS, a, um, *De bélier*. USUS: Arietinum jecur ad morbos utile.

ĀRĪĒTO, as, avi, atum, are, a. et n. *Choquer (en parl. du bélier), heurter*. SYN. Cornibus peto, impeto. USUS: Nisus est cornibus in me arietare.

ĀRĪŌLĀTĪO, ōnis, f. *Oracle*. EPITH. Superstitiosæ ariolationes Accii.

ĂRĬŎLOR, aris, atus sum, ari, d. *Débiter des oracles*. SYN. Divino, prædico. USUS: Sunt qui quæstus causa ariolentur. Cf. [Divino](#).

ĂRĬŎLUS, i, m. *Devin*. SYN. Divinationi deditus, divinus. EPITH. Impudentes, *aut* inertes, *aut* insani. USUS: Aruspicum, arilorum, augurum, vatum, conectorum furiosæ prædictiones. Cf. [Vates](#).

ĂRISTA, æ, f. *Barbe, pointe de l'épi*. USUS: Spica munitur vallo aristarum contra avium minorum morsum.

ĂRITHMĒTĬCA, æ, f. *Arithmétique*. SYN. Ars numerorum. USUS: Homo remotus a dialecticis, in arithmeticiis satis versatus.

ARMA, ōrum, n. pl. *Arme*. SYN. Telum, ferrum. EPITH. Aliena, aptissima, avita, civilia, domestica, firma, impia, justa, nefanda, prava, pernicioosa, salutaria, scelerata, sempiterna, servilia. USUS: 1. Arma parare, *préparer ses armes, s'en revêtir*. Arma capere, sumere, induere; armis se accingere, instruere, munire; arma raptim capere, galeam sumere, clypeo corpus protegere, hastam vibrare. 2. Ad arma vocare, *appeler aux armes*. Ad arma concitare, ciere, conclamare; arma dare imparatis. 3. Ad arma descendere, *en venir aux armes*. Ad arma venire, concurrere; arma expedire; in armis esse; ire ad arma; arma tentare; rem armis committere. 4. Armis decertare, *combattre*. Armis contendere, disceptare, discernere; arma movere, ferre, inferre, conferre. 5. Ab armis discedere, *cesser le combat*. Arma vel conditionibus ponere, deponere, relinquere; *aut* defatigatione jactare, abjicere, projicere. 6. Defensio, *armes, moyen de défense*. Prudentiæ armis se tegere. Arma senectutis exercitationes virtutum. 7. Bellum, *guerre*. Res ad arma spectat, *tout tourne à la guerre*. Cf. [Bellum](#).

ARMĀMENTA, ōrum, n. pl. *Agrès, équipement d'un vaisseau; arme de guerre etc.* SYN. Omnis generis instrumenta, ut navis, plaustri, belli. USUS: Caute armamenta locare omnia.

ARMĀMENTĀRĬUM, ii, n. *Arsenal*. SYN. Locus, ubi armamenta armaque servantur; *item*: Navale. EPITH. Publica. USUS: Ex armamentariis publicis arma populo dividuntur.

ARMĀRĬUM, ii, n. *Armoire*. SYN. Locus in quo vestes, stragula, et id genus alia servantur. USUS: Aurum ex armario proferre. Armarium perfringere.

ARMĀTŪRA, æ, f. *Armure*. EPITH. Levis, melior, varia. USUS: Levis armaturæ miles. Armatura Romana Transalpina melior.

ARMĀTUS, a, um, *Armé, équipé*. SYN. Armis instructus, ornatus. PHRAS. Succinctus armis est, *il est revêtu de ses armes*. Succinctus ferro est; cum telo est; in armis est; arma fert; telo paratus ornatusque est. )( Inermis, togatus. USUS: 1. Armatos vere appellare possumus, qui scutis telisque parati, ornatique sunt. 2. TRANSL. Munitus, præditus, *animé, doué*. Incredibili audacia armatus.

ARMENTUM, i, n. *Troupeau de gros bétail*. DIFFER. Grex minorum pecorum; armentum, majorum. USUS: Bos armenta sui generis sequitur.

ARMĪĜĒR, ěri, m. *Écuyer*. USUS: Armiger Catilinæ, stipator tui corporis, signifer seditionis.

ARMILLÆ, arum, f. pl. *Bracelets*. USUS: Armillæ, quæ brachialia appellantur.

ARMO, as, avi, atum, are, a. *Armer, équiper*. SYN. Arma do, arma induo, armis induo, armis instruo. ADV. Justius in aliquem. USUS: 1. Multitudinem hominum cogere, armare, instruere. 2. TRANSL. Munio, orno, instruo, confirmo, *armer, munir, pourvoir*. Perditos cives religione Deorum, temeritatem plebis auctoritate publica; se eloquentia armare.

ĀRO, as, avi, atum, are, a. *Labourer*. SYN. Solum aratro perstringo; terram proscindo, subigo; sulcum imprimo; solum opere renovo; aratro terram verto, effringo, findo. USUS: Sulcum altius imprimere, ut ager aratus, novatus, iteratus meliores foetus possit, et grandiores edere.

ARRĒPO vel ADRĒPO, is, repsi, ere, n. *S'insinuer*. ADV. Moderate, sensim. USUS: Sensim et moderate arrepere ad amicitiam alterius.

ARRHA, æ, f. vel ARRHĀBO, ōnis, m. *Gage*. \* SYN. Pignus. USUS: Ea relicta est arrhaboni, *elle fut laissée en nantissement*.

ARRĪDĒO, es, risi, risum, ere, n., *nonnunquam a. Rire, sourire*. ADV. Facete, leniter, leviter, valde, vehementius, urbane. USUS: 1. Arridere alicui, *sourire à quelqu'un*. 2. TRANSL. Placet, *il plaît*. Quod mihi plurimum arridet, tibi valde displicet.

ARRĪGO, is, rexi, rectum, ere, a. *Lever, dresser*. SYN. Erigo, excito. USUS: Arrigere aures, animum advertere. Animos oratione sua arrexit,

*exciter.*

ARRĪPIŌ, is, ripui, reptum, ere, a. *Prendre, enlever; s'emparer de.* SYN. Apprehendo, rapio, accipio, capio, eligo, assumo, aggredior. )( Relinquo. ADV. Aliunde, avide, celeriter, sero, subito. USUS: 1. Arripere facultatem lādendi, maledictum ex trivio; causam ad incendia, et cādes arripere. Arripere sermonem. 2. Disco, intelligo. Litteras Grācas avidissime arripui, *j'ai embrassé avec avidité l'étude des lettres.* Pueri celeriter res innumerabiles arripiunt 3. Prehendo, *saisir.* Medium arripere aliquem. Illum collo arripuit.

ARRĪSĪŌ, ōnis, f. *Sourire d'approbation.* USUS: Exordiemur ab arrisione.

ARRŌDO, is, rosi, rosum, ere, a. *Ronger.* SYN. Rodo, consumo, perdo. USUS: Rempubicam arrodere.

ARRŌGANS, antis, omn. gen. *Arrogant, présomptueux, hautain.* SYN. Insolens, superbus, temerarius. ADV. Stulte. PHRAS. Arrogas tibi plus quam licet, *vous êtes plus arrogant qu'il ne convient.* Altius, quam oporteat, te extollis. Nimium te effers, tibi places; Assentaris tibi ipsi, et amas. Cum de te judicas, non rationem consulis, non veritatem. Largiris ipse tibi plus, quam veritas concedat, *vel* plus quam veritati. Plus tibi assumis, quam deceat, conveniat, æquum sit, ratio ferat, patiatur, concedat. Ita superbe agis, ut ferri non possis. Superbia est prorsus non ferenda. Parem tibi neminem vis, te cunctis antefers. Omnes despicias, te unum suspicias. Tibi ipsi magnus es, atque eximius. Amas ipse te sine rivali. Omnia putas in te uno collocata. Fortunam ipsam minus esse te fortunatam putas. Persuasum habes, tuis te fortunis ipsam Fortunam anteire. Elati nimium animi es, et superbia tumes, turgescis, intumescis, turges, inflatus es nimia. Arrogantiam tibi sumis nimiam; spiritus sumis nimis arrogantes. Animos effers insolentes. Spiritus tollis. Fastu turges et insolentia intolerabili. Superbe te circumspicias. Te unum miraris; neminem præ te hominem putas. Cf. [Arrogo](#), [Superbus](#), [Insolens](#), [Fastus](#).

ARRŌGANTER, *Avec arrogance.* SYN. Superbe, contumaciter. USUS: Nihil aspere, nihil arroganter, turpiter, aut sordide quidquam ab illo dictum. Contumaciter et arroganter scribere.

ARRŌGANTĪA, æ, f. *Arrogance.* SYN. Superbia, insolentia, contumacia, intolerantia. )( Modestia. EPITH. Desipiens, gravis atque intolerabilis,



inanis, molestissima, odiosa, summa. USUS: Sermo odiosæ arrogantiae plenus. Ex arrogantia odium, ex odio arrogantia nascitur. Alterius arrogantiam deprimere. Cf. [Ambitio](#), [Superbia](#), [Insolentia](#).

ARRŌGO, as, avi, atum, are, a. *s'Arroger, s'approprier*. SYN. Temere mihi tribuo, mihi sumo. )( Derogo. PHRAS. Non mihi tantum arrogo, tribuo, ut.... *je n'ai pas la prétention de....* Non eam de me opinionem suscepi. Non sumo, assumo mihi tantum. Non ita mihi assentor. Non ita mihi placeo. Non ita me effero. Non in me tantum statuo, pono, loco; non ipse me tanti facio, æstimo, pendo, puto, duco. Ad hunc me sapientiæ gradum pervenisse non puto. Eam mihi sapientiam contigisse non sentio. Fateor eo me sapientiæ non pervenisse; ea me sapientia non esse, non usque adeo sapere. Non præcerpo mihi hunc laboris tui fructum; alienam hanc laudem mihi non appeto; nihil mihi ex ea laude decerpo. Alii ad se trahant omnia; assumant sibi in hoc præcipuam prudentiam; ego nihil istorum mihi vindico. Non istam adscisco mihi sapientiam; non cos tollo spiritus; non eam mihi sumo arrogantiam. USUS: Non hoc mihi sumo et arrogo. (*Vulgo: non præsumo.*) Multum tibi tribuo, illud mihi arrogo. Cf. [Vindico](#), [Sumo](#).

ARS, artis, f. *Art, science, métier, profession*. SYN. Artificium, ratio faciendi, facultas, doctrina, scientia, disciplina. EPITH. Amplissima, absoluta et perfecta, bona, difficilis, difficillima, divina, dux certior quam natura, excellens, facilis, facillima, fidelis, humilis, inaudita, incompta, iners, intima, levis, loquax nimium, ludicra, magna et gloriosa, major et uberius, maxima, multa, mutua, nulla *aut* perennis, obscura et difficilis, opinabilis, optima, politissima, perfecta atque uber, plena delectationis, recondita, multiplex subtilisque; rhetorica, solers, sordida, summa, tanta tamque fructuosa, tanquam operosa, et perinde fructuosa, tanta tamque varia, tota. PHRAS. Artes liberales discere, *étudier les arts libéraux*. Artibus erudiri, quibus ingenia ad magnæ fortunæ cultum excitantur. Omnibus artibus liberalium studiorum excoli. Bonis, ingenuis artibus; studiis bonarum artium; omnibus doctrinis erudiri; omnium doctrinarum studiis, omnibus disciplinis imbui, institui. Cf. [Litteræ](#), [Humanus](#), [Disco](#), [Doceo](#). USUS: 1. Ars est præceptio, quæ dat certam viam, rationemque discendi. Ars a natura proficiscitur. Artem efficit, parit animadversio naturæ. Non omnia ad artem et præcepta sunt revocanda. 2. Artibus aliquem instituere, instruere *qqn dans les arts*. Erudire, tingere, inficere. 3. Homo artibus præditus, *homme bien doué, instruit*. Qui disciplinas egregie coluit, percepit penitus,

in arte multum versatus est. Ex omnibus ejus dictis ars exstat. Quam quisque norit artem, in hac se exerceat. 4. Artem abjicere, *quitter une profession*. Se ab arte abducere. 5. Artem exercere, *exercer un métier*. Artem facere, factitare, exercere, profiteri; operam dare arti.

ARTĒRĪA, æ, f. *La trachée-artère; artère du poulx*. EPITH. Aspera, crebra, multa. USUS: Micat arteria velut igneo motu, palpitat, facile læditur; abactis febribus acquiescit.

ARTHRĪTĪCUS, a, um, *Goutteux*. SYN. Qui articulorum dolores habet.

ARTĪCŪLĀTĒ, *Clairement, distinctement*. SYN. Clare, aperte. USUS: Illam a me articulate salutabis.

ARTĪCŪLĀTIM, *Par morceaux, par pièces*. SYN. Separatim, seorsim. USUS: Quæ fuse olim, ac libere, nunc articulatim, distincteque dicentur. Membra articulatim dividit.

ARTĪCŪLUS, i, m. *Articulation, jointure*. SYN. Nodus, junctura. EPITH. Singuli. USUS: 1. Terentia magnos habet articulorum dolores. 2. Momentum, occasio, opportunitas, punctum temporis, *point, moment, occasion favorable*. In ipso articulo temporis supervenit. Omnes commoditatis articulos novit. 3. Membra et intervalla orationis, *membre de phrase, mot, article*. Oratio sine nervis, sine articulis fluctans, dissoluta. Articulis membrisque distincta oratio. 4. (Articulus fidei. VULG.) *article de foi*. Captus doctrinæ Christianæ, dogma Christianæ religionis præcipuum.

ARTĪFEX, ĩcis, m. *Artiste, artisan, auteur*. SYN. Opifex; *item*: Sciens, peritus. )( Inscius. EPITH. Callidus, egregius, politus, probus, summus, multus, scenicus. ADV. Plane. USUS: 1. Artificem non fortuito, sed quem præcepta, et comprehensa tenere videmus, appellamus. 2. Magister, auctor, *rhéteur, écrivain, créateur*. Græci dicendi artifices et doctores. Callidus comparandarum voluptatum artifex. DEUS mundi artifex. Cf. [Opifex](#).

ARTĪFĪCĪŌSĒ, *Avec art, avec méthode; artistement*. SYN. Scite, venuste, summo artificio; opere mirabili; politissima arte; arte exquisita, summa, singulari; opera et artificio præclaro. USUS: Artificiose rem digere.

ARTĪFĪCĪŌSUS, a, um, *Avec art, industrieux; artificiel*. SYN. Habens artem, et vim artificii. )( Naturalis. USUS: 1. Natura non artificiosa modo, sed plane artifex. 2. Artificio præditus. Artificiosum et divinum opus, *œuvre*

*magnifique et vraiment divine. Artificiosa divinandi genera, præsensio artificiosa. Cf. [Naturalis divinatio](#).*

ARTĪFĪCIUM, ii, n. *Art, métier, profession; adresse, habileté.* SYN. Artificis industria, opus, actio, præstantia, opera; ars ipsa. EPITH. Accusatorium, alienum, antiquum, callidissimum, commodum, dissimile aliorum, incertum, intimum, levius, maximum, mirum, proprium, singulare, sordidum ancillareque, suburbanum, summum, tenue et leve, urbanum, elegantius, magnum, necessarium, varium. USUS: 1. Omnia antiquo opere, et summo artificio facta. Non tam argenti illius, quam artificii cupidus fuerat. 2. Astus, dolus, *artifice, ruse, manège*. Homo artificio simulationis eruditus. Non tantum consilio, sed artificio pugnare. 3. Ratio, disciplina, institutio, affectata diligentia, studium, apparatus, *science, théorie, système*. Orator in artificio accusatorio callidus. Suspicio artificii minuit dicentis auctoritatem, fidem. Non eloquentia ex artificio nata est, sed contra, *l'éloquence n'est pas née de la théorie, mais la théorie de l'éloquence*. Cf. [Ars](#).

ARTŌLĀGĀNUS, i, m. *Sorte de pâtisserie*. Panis delicati genus, qualia sunt liba, et placentæ. USUS: Dediscendæ sunt tibi sportellæ tuæ, et artolagani.

ARTŪS, ūs, m. *Sæpius artus, artuum, tubus, m. pl. Membre*. SYN. Membrum. EPITH. Mollis, tremulus. USUS: 1. Vehementer omnes ejus artus laborant. Omnibus artubus cruciatur. 2. Articulus, commissura, nodus, *articulation, jointure des os*. Omnibus artubus contremisco. Nervi atque artus sapientiæ sunt, non temere credere.

ĀRUNDO, ĩnis, f. *Roseau*. \* USUS: Arundine texta; stramento intacta ædificia.

ĀRUSPEX, ĩcis, m. *Aruspice*. SYN. Extispex. USUS: Aruspices, augures, arioli, conjectores, vates prædicunt, quæ extis significantur.

ĀRUSPĪCĪNA, æ, f. *Science des aruspices*. SYN. Ars aruspicum. USUS: Aruspicinam facere, colere, exercere, *rendre des oracles d'après l'inspection des entrailles des victimes*.

ĀRUSPĪCĪNŪS, a, um, *Relatif aux aruspices*. USUS: Libri rituales et aruspicini.

ĀRVUM, i, n. *Plus ordin. au pl., champs, terre.* USUS: Ager, campus. EPITH. Frugiferum et fertile. USUS: Frugifera Asiæ arva.

ARX, arcis, f. *Citadelle.* SYN. Castellum. EPITH. Alta, communis, tota. USUS: 1. Amisso oppido arx munita retenta est. 2. Perfugium, præsidium, *place forte; refuge, asile.* Roma arx omnium gentium. Fecisti ex illo templo arcem improbitatis, castellum forensis latrocinii.

ĀS, assis, m. Nummus minimus. *Monnaie de cuivre.* USUS: 1. Negat, se vel assem daturum. 2. Totum, cujus divisio est in duodecim assis partes, *unité que quelconque se divisant en douze parties.* Ex asse hæres, *légataire universel.*

ASCENDO, is, scendi, scensum, ere, n. et a. *Monter.* SYN. Scando. )( Descendo. ADV. Alte, gradatim, omnino non, sensim in partem. PHRAS. 1. Ascendit in montem, *il gravit la montagne.* Gradum fecit ad montis fastigium; in montem, in jugum montis ascensu arduo ac difficili evasit. Enisus est, et loci iniquitatem exsuperavit; montis jugum petiit; per ardua nisus, horrentibus scopulis gradum intulit; in summum clivi jugum leni gradu ductus est; in ardua evasit; montis fastigium cursu subiit. 2. Ascendere in classem altiore, *monter dans une classe plus élevée.* Ingredi majorum studiorum rationem; gradum studiorum altiore conscendere; gradum facere ad superiorem studiorum classem; in scholam superiorem adscisci; absolvi ab inferiore studiorum classe; donari altiore. 3. Non ascendere ad classem altiore, *ne pas monter dans une classe supérieure.* Prohiberi aditu scholæ superioris; depelli de spe classis altioris; rejici, excludi, repulsam ferre, præteriri, cum de evehendis in classem superiorem litterarum alumni sententiæ feruntur. USUS: Quibus veluti gradibus in cælum me ascendisse credebam. Ascendere in oppidum. Ascendere, et in altiore locum virtute pervenire.

ASCENSĪO, ōnis, f *Ascension.* SYN. Ascensus. USUS: Quæ fuerit ascensio, dicam.

Ascensio Domini, *l'Ascension de Jésus-Christ.* Christi reparatoris in cælum ascensus. Triumphalis Christi in cælum reditus. Dies ascendenti in cælum liberatori hominum Christo sacra. Dies memoria triumphalis Christi in cælum reditus celeberrima.

ASCENSŪS, ūs, m. *Action de monter, ascension.* USUS: Oppidum est arduo ascensu et difficili. Ad honoris amplioris gradum hic primus ascensus esto.

ASCĪA, æ, f. *Hache pour travailler le bois, doloire.* SYN. Dolabra. USUS: Ascia polire lignum.

ASCISCO et ADSCISCO, is, scīvi, scītum, ere, a. *Rechercher, approuver.* SYN. Appeto, approbo. )( Repudio. ADV. Undique. USUS: 1. Natura ipsa voluptatem asciscit, dolorem reprobat. Hæc senatus populusque ascivit, *adopter.* 2. Adscribo, adjungo, annumero, *s'associer qqn, s'adjoindre.* Plurimos ad ejus sceleris fœdus, societatem ascivit. Boni bonos sibi asciscunt, et diligunt. In civitatem asciscere quempiam. 3. Retineo, comparo, *adopter, acquérir, attirer à soi.* Consuetudinem aliquam, leges certas sibi asciscere. Laudem sibi asciscere. Me patronum ascivit. Inest in eo ascitus quidam, ac minime natus lepor. Non eam mihi sapientiam ascisco. Cf. [Adjungo](#).

ASCRĪBO et ADSCRĪBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Mettre au nombre de, s'adjoindre.* SYN. Adjungo, ascisco, assigno. ADV. Vulgo. USUS: 1. Ad judicium tuum sententiam ascribo meam, *je joins mon opinion à la vôtre.* Tu me tuis laudibus socium ascribis. Quæso in numerum tuorum, in tuam amicitiam me ascribe. 2. Assigno, tribuo, *attribuer, rapporter, imputer à.* Bonos exitus Diis adscribimus; (VULG. imputamus). 3. Immatriculo, coopto, vulgo, *inscrire, enrôler.* Homo Tarsensibus ascriptus. Smirnæ, Epheso ascriptus. 4. Litteris aliquid inferre, *ajouter à une lettre.* Caius salutem tibi adscribit, *Caius vous salue.*

ASCRİPTĪO, ōnis, f. *vel* ADSCRİPTĪO, *Addition (à un écrit), clause additionnelle.* USUS: Declarat ista ascriptio.

ASĪNUS, i, m. *Ane.* EPITH. Onustus auro. USUS: 1. Longum est, persequi mulorum utilitates, et asinorum. 2. TRANSL. Ad hominem segnem, *imbécile, stupide.* Quid nunc te, asine, litteras doceam? non opus est verbis, sed fustibus.

ASŌTUS, i, m. *Voluptueux.* SYN. Prodigus, in luxum effusus. EPITH. Acerbus, mundus et elegans, non religiosus. USUS: Asoti mundi, et elegantes, optimis cocis, pistoribus, aucupio, piscatu, venatione.

ASPECTĀBĪLIS, e, gen. com. *Que l'on peut voir, regarder*. SYN. Quod sub aspectum cadit. USUS: Corporeum et aspectabile, itemque tractabile est omne, quod natum est.

ASPECTO et ADSPECTO, as, avi, atum, are, a. *Regarder souvent*. SYN. Intueor, aspicio. USUS: Quid me aspectas?

ASPECTŪS *vel* ADSPECTŪS, ūs, m. *Vue, regard*. SYN. Acies. EPITH. Acris, defixus. USUS: 1. Roma ad aspectum venusta. E primo tui aspectu voluptatem maximam cepi; curæ omnes consedere. 2. Præsentia, conspectus, *aspect d'un objet, présence, extérieur*. Adducere copias in aspectum hostium. Aspectum, præsentiam hominum vitare. Plura sub uno aspectu ponere. 3. Acies oculorum, *vue, yeux*. Solem intuens aspectum amisit. Ista sub aspectum cadunt, veniunt. Orator in contentione utatur aspectu acri.

ASPELLO, is, pŭli, pulsum, ere, a. *Chasser, bannir*. SYN. Pello, depello. USUS: Longe a patria aspellor. Cf. [Pello](#).

ASPER, era, erum, *Rude, raboteux*. SYN. Scaber, durus, habens aliquid asperitatis. )( Lenis, levis. USUS: 1. Loca aspera, et insalubria. 2. TRANSL. Homo moribus asper et durus, *homme dur et intraitable*. Aspera, tristis, horrida oratio. Cf. [Agrestis](#), [Durus](#).

ASPĒRĒ, *Âprement, durement*. SYN. Dure, severe, rigide, acerbe. )( Leniter. USUS: Aspere et vehementer loqui, accusare. Aspere, ferociter, libere dicta. Asperrime eum tractavit.

ASPERGO *vel* ADSPERGO, is, spersi, spersum, ere, a. *Répandre sur, arroser, saupoudrer*. SYN. Respergo. ADV. Leniter, temere. USUS: 1. Sale carnem, aras sanguine aspergere. Aspersa temere pigmenta in tabula. 2. TRANSL. Maculo, *souiller*. Dignitati alicujus maculam, labemque aspergere. Hujus facti non modo infamia, sed ne suspicione unquam fui aspersus. 3. Misceo, adjungo, tribuo, *ajouter, parsemer*. Comitati gravitatem aspergere, sales orationi. Aliquid in litteris aspergere. Hæreditatis particulam homini aspergere. Cf. [Conspergo](#).

ASPĒRĪTAS, ātis, f. *Aspérité, inégalité*. SYN. Salebra. EPITH. Judicialis, rustica. USUS: 1. Viarum, saxorum asperitates, *les aspérités des pierres*. 2. TRANSL. In his rerum asperitatibus, temporum angustiis, morem tibi tamen



gero, *dureté, rigueur, sévérité*. Agrestem, inconcinnam, nativam asperitatem humanitate adscita condire. Cf. [Durus](#), [Inhumanus](#).

ASPERNĀTĪO, ōnis, f. *Mépris*. SYN. Contemptio, contemptus. USUS: Perturbationes animi ex aspernatione rationis eveniunt. Cf. [Contemptus](#).

ASPERNOR, aris, atus sum, ari, d. *Mépriser*. SYN. Respuo, repudio, recuso, rejicio, fugio, abhorreo. )( Appeto, amo, consector. ADV. Admodum, aperte. USUS: Hæ eorum querimoniae aspernandæ non sunt. Nemo est, qui te oculis fugiat, auribus respuat, recordatione ipsa perhorrescat, ac animo aspernetur. Cf. [Abhorreo](#), [Sperno](#), [Contemno](#).

ASPERSĪO *vel* ADSPERSĪO, ōnis, f. *Action de répandre, aspersion*. SYN. Respersio. EPITH. Fortuita, sumptuosa. USUS: Fortuita aspersione commaculatus.

ASPIĆĪO et ADSPĪĆĪO, is, spexi, spectrum, ere, a. *Regarder, voir*. SYN. Conspicio, intueor, contueor, aspecto, contemplor. ADV. Decore, furtim inter se, strictim. PHRAS. 1. Hominem diu aspexi, *j'ai longtemps considéré cet homme*. Conjeci in hominem oculos; obtutumque in illo defixi. Oculos de homine nunquam dejeci; in ejus vultu diu habitarunt oculi mei. Os, oculosque in hominem converti. Hominem oculis probe collustravi. Aspectu ejus oculos diu pavi meos. Oculos adverti penitus. Oculos ad hominem adjeci illico; intenta immotaque acie contemplatus sum. Oculos a vultu hominis nunquam movi. Intendi in hominem oculos, diu in ejus vultu moratus sum. 2. Aspicio loci situm, *je contemple les beautés de ce site*. Perlustro oculis; oculis metior regionem omnem. Oculos collium nemorumque spectaculo, quæ locum coronant, impleo. Regionem loci omnem oculis obo, usurpo. Ludentis eo loco tot naturæ spectacula oculis capesso. Oram omnem felicissimi littoris oculis mando, trado diligenter. 3. Corpus tot vulneribus deformatum ab omnibus aspicitur, *tout le monde regarde ce corps couvert de blessures*. Ante omnium oculos versatur; in omnium oculos incurrit; spectaculo est omnibus; omnium in se oculos avertit. Omnium oculi in tam fœdum spectaculum sunt conversi. 4. Torvo hominem oculo aspicere, *regarder de travers, méchamment*. Terribili vultu, limis oculis intueri; torvo lumine, acriterque intuite hominem obire. 5. Nolo aspicere tam fœdum spectaculum, *je ne veux pas voir ce spectacle horrible*. Contagionem aspectus fugio; ne oculis quidem contingere sustineo tam fœdum spectaculum. Refugit oculus tam atrocis mali speciem;

aspectum flagitii aversor. A conspectu tam indigni facinoris me avertō; oculos removeo. USUS: Orationis vim & incitationem aspexi. Cf. [Video](#).

ASPIRATIO, *vel* ADSPIRATIO, ōnis, f. *Souffle*. SYN. Exhalatio. USUS: 1. Fiunt hæ ex cœli varietate, et disparili terrarum aspiratione. 2. Spiritus, *aspiration*. Romani aspiratione in solis vocalibus utebantur. 3. Spiratio, *exhalaison*. Est ejus cœli aspiratio gravis, ac pestilens. Æris aspiratione animantes sustinentur.

ASPIRO et ADSPIRO, as, avi, atum, are, n. *Souffler*. USUS: 1. Spiro, *souffler*. Aspirant auræ in noctem. 2. Tendo, connitor, *approcher de; aspirer à*. Nemo ad alienam causam nisi vocatus, aspirare debet. Nemo ad laudem bellicam Scipionis adhuc aspiravit. In curiam aspirare. Aspirare ad fortunam meliorem; animum ad spem liberalioris fortunæ adjicere, adjungere. 3. Faveo, *favoriser*. Labori fortuna aspiravit. In rebus difficillimis aspirare alicui. 4. Accedo, *s'approcher de*. Impedivi omnes aditus, ne hostes ad nos, ad urbem aspirent. Aspirare in curiam. Cf. [Desidero](#), [Ambio](#).

ASPIS, ĭdis, f. *Aspic*. USUS: Aspide ad corpus admota se sustulit.

ASPORTATIO, ōnis, f. *Action de transporter, transport*. EPITH. Perdifficilis. USUS: Earum statuarum demolitio, et asportatio difficilis videbatur.

ASPORTO, as, avi, atum, are, a. *Transporter*. SYN. Aufero. USUS: Multa de suis rebus asportarunt. Cf. [Tollo](#), [Removeo](#).

ASPRETUM, i, n. *Lieu couvert de pierres et de broussailles*. SYN. Locus asper et abruptus. USUS: Tabernacula statuere in aspretis, et inæquabili solo.

ASSECLA, æ, m. *Qui est à la suite de, partisan*. SYN. Assectator. USUS: Assentatores omnium mensarum asseclæ. Legatorum, Prætorum asseclæ.

ASSECTATIO, ōnis, f. *Action d'accompagner, cortège*. USUS: Tenues homines divitum assectatione se sustinent.

ASSECTOR, ōris, m. *Celui qui accompagne, qui fait cortège; disciple*. SYN. Assecla. EPITH. Vetus. USUS: Assidua eum assectatorum et amicorum copia obsidet.

ASSECTOR, aris, atus, sum, ari, d. *Accompagner, suivre*. SYN. Sector. DIFFER. comitari in itinere: assectari fere per urbem. USUS: Aliquem assectari in petendo magistratu. Cf. [Comitor](#), [Sector](#).

ASSENSĪO, ōnis, f. *Assentiment, adhésion, approbation*. SYN. Assensus, approbatio, applausus, plausus. )( Dissensio. EPITH. Falsa, firma, constans, imbecilla, popularis, voluntaria, crebra, vera, nec tacita, nec occulta. USUS: 1. Ea oratio omnium admiratione, approbatione populari, omnium assensione audita est, *de nombreuses approbations accueillirent ce discours*. 2. Sensatio vulgo. Assensio fieri non potest, nulla re foris excitata. Cf. [Consensio](#), [Concordia](#).

ASSENSOR, ōris, m. *Approbateur*. USUS: Tu ex omnibus solus assensor non fuisti.

ASSENSŪS, ūs, m. *Assentiment, approbation*. SYN. Assensio, approbatio. USUS: Ab assensu se sustinere. Assensum retinere, cohibere, *suspendre son assentiment*. Assensu aliquid suo comprobare, *approuver quelque chose*.

ASSENTĀTĪO, ōnis, f. *Flatterie*. SYN. Adulatio, blanditiæ. EPITH. Adjutrix vitiorum, callida, faceta, molesta, nimia, non digna homine aliquo, perniciosa, turpis. USUS: Assentationibus et blanditiis se in Cæsaris consuetudinem immersit, *ses flatteries et ses caresses l'ont fait entrer bien avant dans l'amitié de César*. Assentatione ejus benevolentiam collegit; gratiam aucupatus est. Homo ad assentationem eruditus. Amovenda est vitiorum adjutrix assentatio.

ASSENTĀTĪUNCŪLA, æ, f. *Petite flatterie*. USUS: Assentatiuncula quadam aucupari gratiam.

ASSENTĀTOR, ōris, m. *Flatteur*. SYN. Adulator, homo ad assentationem eruditus, ad voluntatem dicens. EPITH. Græculus, perniciosus. USUS: Cave, ne assentatoribus aurem patefacias, *prenez garde de prêter l'oreille aux flatteurs*. Assentator græculus ad alterius non modo sensum et voluntatem, sed vultum etiam, atque nutum convertitur. Assentatores divitum levitatem voluptate quasi titillantes. Cf. [Adulator](#).

ASSENTĀTŌRĪĒ, *En flatteur*. USUS: Fraterne te, non assentatorie admoneo.

ASSENTĪO, is, sensi, sensum, ire, n. *Être du même avis, approuver*. SYN. Assentior, cum aliquo sentio, approbo, concedo. )( Nego, dissentio. USUS: Cave, ne multitudini temere assentias.

ASSENTĪOR, iris, sensus sum, iri, d. *Être du même avis, approuver*. SYN. Assentio, cum aliquo sentio, probō, in sententiam alicujus eo, discedo, discessionem facio. )( Dissentio. ADV. Aperte, arroganter, certe, facile, falso, frequenter, imbecillius, libenter, omnino, paulum, plane, prorsus, recte, temere, valde, vehementer. PHRAS. 1. Senatus universus mihi assensus est, *le sénat tout entier fut de mon avis*. Senatum assensorem habui universum. Senatus assensu suo sententiam meam approbavit; adstipulatus mihi est; in meam sententiam discessionem fecit. Universi ordinis senatorii assensionibus nec tacitis, nec occultis sententiam peregi. Favet sententiæ meæ; probavit, toto capite annuit senatus, quæ dixi. Subscripsit orationi meæ, summa voluntate acquievit; summo animo assensus est senatus. Accepta est sententia mea summa approbatione senatus. Senatus excepit assensu vocem meam; mihi accessit; in sententiam meam ivit. In sententiam meam senatorii ordinis omnes cursu vadere cœperunt. Sedere cœpit senatui mea opinio. Ad meum iudicium certatim cæteri sententiam suam adscripsere; sententiæ meæ se adscripsere; calculum suum adjecere. 2. Assentior illis, qui cum republica sentiunt, *je suis de l'avis de ceux qui aiment la république*. Eorum sententiæ sum; cum iis facio; iis accedo, qui etc. Meus cum iis sensus congruit; nihil ab iis mea dissentit, discrepat opinio; eorum sequor sententiam; meum iudicium cum iis conjungo; meam ad illorum sententiam aggrego; ab illorum iudicio non abhorret sententia mea, qui etc. Congruit cum illorum opinione sententia mea; dissensio inter me, et eos nulla est; controversiæ nihil est; controversia mihi cum iis nulla intercedit; convenit inter me et eos; idem mihi atque iis placet, arridet; idem est meus, ac eorum sensus, qui cum republica faciunt Cf. [Consentio](#), Sentio idem. USUS: De ea re tibi assentior. Omnia tibi assentiar.

ASSENTOR, aris, atus, sum, ari, d. *Flatter*. SYN. Adulor, blandior. PHRAS. Non deerunt, qui tibi assententur, *vous ne manquerez pas de flatteurs*. Qui assentationibus, et blanditiis in tuam se consuetudinem insinuant; gratiam aucupentur; qui multa dent auribus; auribus serviant; omnia ad voluntatem dicant; qui laudes auribus largiantur, non veritati; qui id auribus ingestis spectent, ac sequantur, ut amorem sibi tuum eo artificio adjungant; qui spem tuam ac animum solita vanitate infient; in omnem adulationem se componant; auresque tuas blanditiis imbuant. USUS: Ne credas, me tibi assentari. Imperavi mihi, tibi assentari omnia. Cf. [Adulor](#).

ASSĒQUOR, ĕris, secŭtus sum, sequi, d. *Atteindre*. SYN. Consequor, nanciscor. )( Amitto. ADV. Amplius quid, celeriter, facile, gradatim, optime, prudentius, subtilius. USUS: 1. Summos honorum gradus, laudem, immortalitatem virtute assecutus est. Maturitatem assequi. 2. *Æquo, égal*. Nemo illius prudentiam, eloquentiam, nemo ejus in rempublicam merita assequetur, *personne n'égalera jamais sa prudence, son éloquence, et personne ne rendra autant de services à la république*. 3. Intelligo, conjicio, *atteindre par l'intelligence, comprendre*. Eam rem dudum conjectura et suspicione assequebar. Scriptum tuum obscurum, et cogitationem nemo assequitur. Cf. [Obtineo](#).

ASSĒR, ĕris, m. *Solive, poutre*. SYN. Tabula. USUS: Asseres ferreo unco præfigere. Querni asseres.

ASSĒRO, is, serui, sertum, ere, a. *Affirmer, réclamer*. SYN. Affirmo, vindico. USUS: Aliquem in servitutem asserere, *réclamer qqn comme esclave*. In causa liberali aliquem manu asserere, e servitute eximere, *mettre en liberté, affranchir*. Procuracionem aliquam, nomen sapientis sibi asserere. Cf. [Assevero](#), [Affirmo](#).

ASSERTĪO, ōnis, f. *Revendication; affirmation*. USUS: Dicunt Academici, nihil oportere neque profiteri, neque affirmare quemquam, neque assertionem approbare.

ASSERTOR, ōris, m. *Libérateur, défenseur, qui réduit à l'esclavage*. SYN. Vindex alienæ libertatis. USUS: Assertorem puellæ vocat Claudium, *il appelle Claudius qui réclamait la jeune fille comme esclave*.

ASSERVĪO, īs, īvi, ītum, ire, n. *Travailler à*. SYN. Servio. USUS: Qui volunt exclamare, toto corpore contentioni vocis asserviunt, *doivent s'efforcer de grossir leur voix*.

ASSERVO, as, avi, atum, are, a. *Garder avec soin*. SYN. Servo. ADV. Diligenter. PHRAS. Fruges asservo diligenter, *je garde avec soin mes récoltes*. Sepositas et reconditas habeo; intensissima custodia servo, conservo; hiemi repono, condo. USUS: Asservari interim hominem jussit. Scriptum tuum sub signo habeo, et fidei custodia asservo, *j'ai votre écrit cacheté et je le garde précieusement*.

ASSESSĪO, ōnis, f. *Assistance*. USUS: Oblitumne me putas, quæ tua fuerit assessio, oratio, confirmatio.

ASSESSOR, ōris, m. *Assesseeur*. SYN. Qui juris dicendi causa principi assidet. USUS: Lacedæmonii regibus suis augurum assesorem dedere.

ASSĔVĒRANTER, *Positivement, sérieusement*. SYN. Affirmate. USUS: Asseveranter cum eo locutus sum. Cf. [Certe](#).

ASSĔVĒRĀTĪO, ōnis, f. *Affirmation sérieuse, assurance positive*. USUS: Omni asseveratione tibi affirmo.

ASSĔVĒRO, as, avis, atum, are, a. *Affirmer*. SYN. Affirmo. ADV. Firmissime, pulchre. USUS: Ego nec asseverare nec contendere ausim. Id sese facturum firmissime asseveravit. Cf. [Affirmo](#).

ASSĪDĒO, es, sēdi, sessum, ere, n., *nonnumquam a. Être assis*. SYN. Prope sedeo. USUS: Simul ac assedisti, senatus omnis surrexit. Amicis in hortulo assidere.

ASSĪDO, is, sessum, ere, n. et a. *S'asseoir*. SYN. Consido, consideo, sedeo. USUS: Simul assidamus, si videtur.

ASSĪDŪĒ, *Assidûment, continuellement*. SYN. Continenter, totos dies, quotidie, omni tempore, dies et noctes, diem et noctem, nullo temporis puncto intermisso. PHRAS. 1. *Assidue litteris vacas, vous ne cessez pas d'étudier*. Assiduitate et consuetudine quotidiana litteris das operam. Hora tibi a lectione nulla abit vacua. Libros de manibus nunquam deponis. Nullam tibi indulges intercapedinem laboris. Nec noctu, nec interdiu a litteris conquiescis. Perseverantissimo studio ad libros hæres. In litteris volutaris. A litterarum tractatione nunquam animum remittis, abducis; a labore studiorum ne punctum quidem temporis respiras. Operam in litterarum studia sine intermissione confers. 2. *Assiduo causas agit, il plaide sans cesse*. Assiduus usque forum premit; per omnes dies forum calefacit; temporis omne otium forenses illi causæ eripiunt. Cf. [Semper](#). USUS: Assiduissime mecum fuit, *il ne m'a pas quitté un moment*.

ASSĪDŪITAS, ātis, f. *Assiduité, présence continuelle*. SYN. Perseverantia, opera quotidiana, et summa diligentia. EPITH. Nimia, pergrata, præclara, quotidiana. USUS: 1. Talis erat ejus in rempublicam assiduitas, labor, dimicatio. Quotidiana amicorum assiduitas et frequentia. 2. Frequentia, *continuité, fréquence*. Assiduitate potius litterarum, quam excusatione officium explere stude. Assiduitate bellorum, malorum, sensum omnem humanitatis amisimus. Cf. [Assidue](#), [Diligentia](#).



ASSĪDŪUS, a, um, *Assidu*. SYN. Continuus, frequens, diligens. USUS: Assiduus mecum ruri est. Assidua et diligens scriptura. Ad incudem assidui. Febricula assidua.

ASSIGNĀTĪO, ōnis, f. *Assignment*. SYN. Attributio. EPITH. Firma, nova, rata. USUS: Cæsar venditiones et assignationes Sullanas ratas habuit. Assignatio agrorum.

ASSIGNO, as, avi, atum, are, a. *Assigner, distribuer, donner*. SYN. Attribuo, tribuo; adscribo. ADV. Æqualiter, publice, quoquo versus. USUS: Duo jugera colono assignavit. Meis occupationibus assignato, si rarius scribo. Id non tam prudentiæ, quam perfidiæ assignandum est. Cf. [Adscribo](#).

ASSĪLĪO, is, silui, sultum, ire, n., *nonnunquam a. Sauter sur, s'élancer vers*. SYN. Aggredior, invado. PHRAS. Assilire in urbis mœnia, *s'élancer sur les remparts de la ville*. Invadere urbem; impetum, impressionem facere in mœnia; irrumpere in mœnia; in mœnia cursu subire; crebris assultibus aditum urgere; extremam oppugnationem inferre; copias omnes ad expugnandam urbem admove. USUS: Non assiliendum statim est ad argutum illud genus. Cf. [Impeto](#), [Invado](#), [Aggredior](#).

ASSĪMĪLIS, e, gen. com. *Semblable*. SYN. Similis. USUS: Assimilis spongiæ mollitudo in pulmonibus.

ASSĪMĪLO, as, avi, atum, are, a. *Rendre semblable; par ext. imiter, représenter, reproduire*. SYN. Confero, comparo, compono. USUS: Colores assimilare.

ASSĪMĪLĀTĪO, ōnis, f. *Ressemblance, similitude*.

ASSĪMŪLO, as, avi, atum, are, a. *Feindre*. SYN. Simulo. USUS: Non me capies assimulata illa specie virtutis. Assimulata amicitia. Cf. [Simulo](#).

ASSĪMŪLĀTĪO, ōnis, f. *Détour, feinte de langage*.

ASSIS, is, m. *As*.

ASSISTO, *vel* ADSISTO, is, stīti, ere, n. *Se placer auprès; être présent, assister*. SYN. Adsto, assideo. PHRAS. Assistere moribundo, *assister un moribond*. Confirmare aliquem supremo vitæ tempore, quo de salute anima disceptat; succurrere in extremo certamine; firmare in supremis; comparare ad supremum certamen; adjuvare morientem illa hora, quæ de omnibus annis fert sententiam; morienti adesse; animam agenti præsto esse; ad

ultimum usque anhelitum assidere; quæ supremo vitæ tempori tribui solent, pietatis et caritatis officia præstare. USUS: Accede nate, assiste, aspice. Cocles contra omnes hostium copias unus in ponte astitit. Ad fores assistite. Cf. [Juvo](#), [Opitulor](#), [Adjumentum](#).

ASSÖLET, *ab anom.* ASSÖLĚÖ, *Avoir coutume.* SYN. Soleo. USUS: Ille, quod assolet, me convenit.

ASSŮĚFĀCĪO, is, fēci, factum, ere, a. *Accoutumer, habituer.* SYN. Usu doceo. USUS: In rebus, quibus me et natura, et voluntas, et consuetudo assuefecerat etc. Se labore quotidiano, se armis assuefacere. Legibus parere et Romanorum Imperio cæteras gentes assuefecit. Jungitur cum ablativo.

ASSŮESCO, is, suēvi, suētum, ere, n., *nonnunquam a. n.: S'accoutumer; a.: Habituer.* SYN. Consuetudinem, exercitationemque capio. )( Desuesco. PHRAS. 1. Nondum laboribus assuevisti, *vous n'êtes pas encore accoutumé à ces travaux.* Nondum laboribus assuetus, assuefactus es. Labores ferre nondum consuevisti; labores nondum satis expertus es, sensisti, tulisti. Nondum in laboribus es plene versatus, exercitatus. Rudis, insolens es in laboribus. Nondum manus tuæ opere concalluere; labor nondum callum induxit. In laborandi te consuetudinem nondum adduxisti. 2. Jam assuevi malis, *j'ai déjà l'habitude du malheur.* Diuturna desperatione obduruit animus ad novum dolorem. Obdurui jam ad ista. Jam usu obduruit, et percalluit patientia. Diuturna malorum consuetudine jam callum obduxit stomachus meus. Assuetudine malorum efferatus jam est animus. Innutritus, insuetus sum a puero his malis. Duratus jam est animus malis et laboribus. Consueta habeo pericula jam omnia. 3. Assuevi jam his negotiis, *je me suis déjà accoutumé à ces affaires.* In istarum rerum studio dudum versatus sum, consenui; familiaria mihi jam sunt negotia ista; jam in morem induxi earum rerum procurationem; jam in consuetudinem veni eorum negotiorum. USUS: Assiduitate quotidiana assuescunt animi. Homo mendaciis assuetus. Cf. [Consuetudo](#).

ASSŮĚTŪDO, ĩnis, f. *Habitude.* SYN. Consuetudo. USUS: Assuetudine mali efferaverant animos. Cf. [Assuesco](#).

ASSŮLA, æ, f. *Fragment de bois, copeau.* SYN. Asserculus. USUS: Assulæ securibus excussæ.

ASSŬLĀTIM, *Par fragments*. \* SYN. Minutatim, in assulas. USUS: Pulsando assulatim foribus exitium affero.

ASSULTŬS, ŭs, m. *Assaut*. \* SYN. Impetus, impressio assiliendo facta. USUS: Variis assultibus aditum urgere.

ASSŬMO, is, sumpsi; sumptum, ere, a. *Prendre*. SYN. Accipio, sumo; *item*: coopto, recipio, adscisco. ADV. Aliunde, extrinsecus, foris. USUS: 1. Ad studia noctis aliquantum assumo, *j'étudie pendant une parite de la nuit*. Quod alteri detrahis, tibi assumis. In senatum, in consilium, societatem assumi, recipi, adscisci, cooptari. 2. Tribuo, arrogo, *prendre sur soi, s'attribuer, s'arroger*. Nihil mihi assumo, quod quemquam possit offendere. 3. Argumentor, concludo. Assumis, quod probare non potes, *vous affirmez ce que vous ne pouvez pas prouver*.

ASSUMPTĪO, ōnis, f. *Mineure d'une proposition*. Ratio argumentandi. EPITH. Extrema, infirma, perspicua. USUS: Assumptio est, per quam id, quod ex propositione ad ostendendum pertinet, assumitur.

Assumptio B. M. Virginis, *l'Assomption de la Sainte-Vierge*. Assumptæ in cœlum virginæ Matris festus dies; Augustissimæ DEI Parentis in cœlum commigratio; assumptæ in cœlum magnæ Matris annua memoria; lux festa, triumphalis dies toto orbe festus, ac celeberrimus evectæ in cœleste domicilium cœli Reginae; sacer, sacratus memoria assumptæ in cœlum DEI genitricis dies.

ASSUMPTĪVUS, a, um, *Ajouté, emprunté, tiré du dehors*. USUS: Juridicialis partes duæ sunt; altera absoluta, altera assumptiva.

ASSŬO, is, ui, ŭtum, ere, a. *Coudre à*. SYN. Suendo annecto. USUS: Purpureum pannum assuere.

ASSURGO, is, surrexi, surrectum, ere, n. *Se lever par déférence*. SYN. Honoris causa surgo. USUS: Nemo tibi assurrexit, discessit, nemo salutavit, *personne ne s'est levé, ne t'a fait place, personne ne t'a salué*. 2. Altius fio, *s'élève, croître*. Ædificium assurgit. Cf. [Surgo](#).

ASSUS, a, um, *Rôti*. SYN. Torridus, aridus. USUS: Pro isto asso sole nitidum, unctumque repetemus. Sol assus, *soleil sec (auquel on s'expose sans s'être frotté d'essences)*.

AST, *Mais*. USUS: Crebro scribis, ast ego sæpius.

ASTĪTŪO *vel* ADSTĪTŪO, is, ui, ūtum, ere, a. *Placer auprès ou sur*. SYN. Juxta colloco, admoveo. USUS: Ollas ad ignem astituerē.

ASTO *vel* ADSTO, as, stīti, stare, n. *Se tenir auprès, debout*. USUS: In meo conspectu intrepidus astat. Cf. [Assisto](#).

ASTRICTĒ (ADS), *Avec concession, brièveté*. USUS: Oratio non astricta, sed remissius numerosa.

ASTRICTUS, a, um, (ADS), *Serré; lié, enchaîné, obligé*. USUS: Non hæc tam arcta sunt et astricta, ut laxari nequeant. Nulla necessitate adstrictus. Verborum adstricta comprehensio.

ASTRINGO (ADS), is, strinxi, strictum, ere, a. *Attacher, lier*. SYN. Alligo, obligo. )( Relaxo. ADV. Arctius, breviter. USUS: Aliquem sibi *vel* metu, *vel* spe, *vel* præmiis, *vel* armis, *vel* legibus, vinculis sempiternis adstringere. Magno se scelere, voluptatibus, libidinibus astringere. Astringere suam fidem alicui; orationem numeris, mercede se astringere. Jungitur cum Ablativo. Cf. [Obligo](#), [Adjungo](#).

ASTRŌLŌGĪA, æ, f. *Astronomie*. SYN. Astrorum scientia, astrorum cognitio, studium siderum; studium dimetiendi cœli. USUS: Cave, Astrologiam divinantem contingas.

ASTRŌLŌGUS, i, m. *Astronome*. SYN. Interpres astrorum. EPITH. Novus, summus. PHRAS. Qui siderum cursus, et motus numeris persequitur, studio siderum ducitur; unicus cœli, siderumque spectator; qui siderum motus scire spectat; cœlestium notitia gloriatur; cœli ac siderum peritus; studiosus rerum cœlestium; qui siderum motus, ac stas temporum vices ostendit; qui astrorum cognitione excellit; qui in studio dimetiendi cœli versatur. USUS: Astrologorum vanissimæ prædictiones.

ASTRUM, i, n. *Astre, étoile*. SYN. Sidus, stella. EPITH. Clarum, conglobatum, cruentum, errans, rotundum. USUS: Astra suspicere. In ære volvuntur astra, et se suo nixu conglobata continent.

ASTŪS, ūs, m. *Ruse, fourberie*. SYN. Astutia. USUS: Non placuere majoribus nostris astus. Cf. [Astutus](#).

ASTŪTĒ, *Avec ruse, adroitemment*. SYN. Callide. USUS: Nihil temere dicas, nihil callide retineas. Cf. [Callide](#).

ASTŪTĪA, æ, f. *Astuce, adresse*. EPITH. Confidens. USUS: Ejus *vel* confidenti astutiæ, *vel* callidæ audaciæ resistes. Cf. [Dolus](#), [Fraus](#), [Malitia](#).

ASTŪTUS, a, um, *Fourbe, rusé, adroit*. SYN. Callidus, vafer, veterator, veteratorius, malitiosus. )( Apertus, simplex. ADV. Maxime. PHRAS. 1. Est homo ingenii occulti, multiplicis et tortuosi, *cet homme est fourbe, rusé, trompeur*. Ex fraude, fallaciis, mendaciis constare totus videtur. Peritissime et callidissime se obtegit. Homo est, qui cornicum oculos configat, qui plura astu, quam virtute perficiat. Colubrino est ingenio; expromtæ memoriæ et astutiæ homo; veterator solertissimus. Versutior, quam rota figularis. Comice. Calliditate valet, dolos venditandi gnarus est; ingenium gerit callidum. Vir calliditatis est acerrimæ; emunctæ naris, *vel* purgatæ. Homo est, qui semper stropham inveniatur. Vafritie, astutia, calliditate vincit, anteit reliquos. Astutia nemo illi conferendus, æquandus, componendus, comparandus; ad eam astutiam, qua iste utitur, aspirare nemo potest. 2. Astuti mihi displicent, *les gens rusés me déplaisent*. Non amo astus, artes simulandi, fraudem artificio tectam; mores ab aperta quadam simplicitate alienos. Fucum ac fallacias odi; vafritiem, nimiam calliditatem, astuta, vafra ingenia naturali odio prosequor. Cf. [Fraus](#), [Malitiosus](#), [Decipio](#). USUS: Homo versutus, obscurus; astutus, fallax, malitiosus, callidus, veterator, vafer.

ĀSYĻUM, i, n. *Lieu inviolable, asile, refuge*. SYN. Locus perfugii. USUS: Asylum aperit. Plebs sub tutela inviolati templi aut libertatem, aut impunitatem adipiscitur. Ea religione, et eo jure sancto, quo sunt templa, quæ Asyla Græci appellant. Aram sibi parare et Asylum.

ĀT, *Mais*. SYN. Sed, atqui, verum. USUS: 1. Honorifice loqueris, at aspere agis. 2. Cæterum, *du reste*. At mecum quomodo egit? At enim quærit Socrates, quid sit? 3. Saltem, tamen, *du moins*. Si non bonam, at aliquam rationem afferto. Si minus re at verbis benevolus esto. Si minus sapiens est, at amicus certe. 4. Amplificantis, *mais, d'autre part*. Plato dixit, at quantus vir, *Platon a dit, et quel homme?* 5. Sibi objicientis, et respondentis. At moribus commodis est? quis vero illo asperior? *mais, dira-t-on, il a des mœurs douces? Qui au contraire est plus dur que lui?*

ĀTĀT, *ah! oh! eh!* Interjectio timentis.

ĀT ĒNIM, *Mais cependant*. SYN. Verum, verum enim vero.

ĀTER, ra, rum, *Noir*. SYN. Niger. )( Albus. USUS: Atra bilis hominem agitat. Atrum panem apposuit.

ĀTHĒUS, i, m. *Athée*. SYN. Homo sacrorum religionumque omnium hostis; homo sine ulla religione, et fide; abjudicati, ejurati Numinis reus; omnis divini cultus, religionisque expers. USUS: Athei aperte naturam Deorum sustulerunt.

ATHLĒTA, æ, m. *Athlète*. SYN. Ad luctationem et certamen institutus. USUS: Sine arte athletæ et gladiatores nec vitando faciunt caute, nec petendo vehementer.

ATHLĒTĪCĒ, *A la manière des athlètes*. USUS: Athletice, pancratice, pugilice valere.

ĀTŌMUS, i, m. *Non divisé, atome*. SYN. Individuum corpusculum. EPITH. Errantes, innumerabiles. USUS: Infinita vis innumerabilium atomorum volitant, cohærescunt inter se. Atomorum corpusculorum concursio fortuita.

ATQUE, *Et*. USUS: 1. Is a constantia, atque a se ipse discessit. 2. Quam, *que*. Contra agis, atque oportet. Alia dicis, atque agis. Aliter, atque ominabar, res evenit. 3. Uti, ut, *que, comme*. Colitur æque, atque Deus. Similiter nos affectos esse convenit, atque illos. 4. Immo, cum voce adeo, *bien plus, que dis-je*. Consilio, atque adeo amentia tua impulsus. Ego princeps in adiutoribus, atque adeo secundus fui. (VULG. Immo etiam.) Atque etiam, *bien plus*.

ATQUĪ, *Mais*. SYN. Sed, sed enim, verum. USUS: 1. Atqui si tempus ullum est necandi hominis. 2. At vero, *or*. Ita quidem cogitabam; atqui in mora erat valetudo, tentari cœpta. 3. Tamen, *cependant*. Atqui ne ex eo quidem tempore hoc egit Sextilius.

ATHRĀMENTUM, i, n. *Liqueur noire, encre*. EPITH. Sutorium, temperatum. USUS: Atramenti effusione sepia se tuentur, *la sèche se défend par l'émission d'une liqueur noirâtre*.

ATRĀTUS, a, um, *Vêtu de noir*. SYN. Funebri vestimento indutus. USUS: Quis unquam cœnavit atratus?

ATRIĒNSIS, e, gen. com. *Gardien de l'atrium, intendant*. SYN. Servus, cui atrii cura demandatur. USUS: Servi atrienses.



ATRĪŌLUM, i, n, *Petit vestibule*. SYN. Atrium minus. USUS: In porticu atriolum fiat.

ATRĪUM, i, n. *Atrium, cour intérieure, vestibule, portique*. SYN. Primus intra ædes aditus. EPITH. Auctionarium majus. USUS: Atriolum non fere solet nisi in iis ædificiis fieri, in quibus est atrium majus.

ATRŌCĪTAS, ātis, f. *Atrocité, violence*. SYN. Diritas, immanitas, crudelitas. EPITH. Indigna rerum, invidiosa, tanta, et tam indigna. USUS: Locus communis, per quem facti atrocitas, aut indignitas, aut culpa augeatur, *vel* levetur. Atrocitatem habere, dicitur res atrox. Cf. [Immanitas](#), [Crudelitas](#).

ATROX, ōcis, omn. gen. *Cruel, violent, atroce*. SYN. Crudelis, dirus, atro horrendoque aspectu. )( Mitis, lenis. USUS: Res scelestas, atrox, nefarias. Atror suspicio; genus orationis vehemens et atrox. Cf. [Crudelis](#). Hinc per adverbium dicimus: Atrociter minitari, atrociter respondere.

ĀTTĀCTŪS, ūs, m. (abl. sing.) *Attouchement, contact*. USUS: Levi attactu demulsit.

ATTĀMĒN, *Cependant*. SYN. Tamen, verumtamen. USUS: Si non æquabis ejus merita, attamen narra. Si non pari, at grato tamen munere.

ATTENDO, is, tendi, tentum, ere, n. et a. *Faire attention, être attentif*. SYN. Animadverto, animum adverto, noto, diligenter percipio; attento animo, summaque attentione audio; mentem, auresque erigo, silentium tribuo; animum et mentem adhibeo; aures admoveo; attentum animum teneo, adsum animum. )( Remitto, negligo. ADV. Admodum, belle, bene, commodius, diligenter, diligentius, paulo, magnopere, negligentius, parum, paulisper, paululum, postremo, recte, studiose, maxime. PHRAS. Attendite, *attention, faites attention*. Percipite quæso, quæ dicam, eaque penitus animis vestris, mentibus mandate. Perattentos vestros animos velim. Reficite vos ad ea, quæ dicturus sum. Adeste omnes animis, qui corporibus adestis. Adhibete animos, non solum aures ad orationem gravissimam. Audientiam mihi fieri depono. Causam totam, quam maxime intentis oculis, ut aiunt, acerrime contemplantur; nemo obstrepat. Hoc agite nunc jam; auscultate, operam date, mea dicta devorate. Aures vacuas advertite. Studete mihi hodie, favete; adeste æquo animo, et rem cognoscite per silentium. Attendite, intendite animos; id cuique spectatissimum sit. Ad illa

mihi pro se quisque intendat animum; id animo sequatur. Attentum animum præbete, tenete. Excipite, quæ memoraturus sum; intenti, et compressa voce audite. Perpurgatis auribus operam mihi hodie date. Inservite negotio præsentī, et attentos vos præbete. Defigite in ista animum. Mentis cogitationes ad hoc convertite. Captate sermonem diligenter, et mentis aciem intendite. Benignis auribus, quæ dicam, accipite, et ad animum referte. Aurium mihi hodie operam date. Cf. [Considero](#), [Adverto](#). USUS: Judex animum et aures diligenter attendat ad ea, quæ dicuntur. Attendere aliquem studiose, et verba aucupari. Attendite stuporem hominis. (VULG. Attendere alicui.)

ATTĒNTĒ, *Attentivement*. Attento animo, silentio, diligenter. USUS: Peto, ut pro me dicentem benigne, contra illum attente audiat, Attente, et benignitate, qua soletis, me audite.

ATTENTĪO, ōnis, f. *Attention*. USUS: Cura, attentio, animi cogitatio, vigilantia, assiduitas, labor, uno diligentiae verbo continentur. Cf. [Attendo](#).

ATTENTO, as, avi, atum, are, a. *Tenter, sonder; attaquer, attenter à*. SYN. Tento, pertento. USUS: Animos aliorum cognoscere, attentare. Urbem insidiis, pudicitiam virginis, fidem alicujus attentare. Cf. [Tento](#).

ATTENTUS, a, um, *Attentif*. SYN. Intentus. )( Negligens, remissus. PHRAS. 1. Attentos reddere, *rendre attentifs*. Audientiam sibi facere; arrectos suspensosque animos in se avertere; attentionem captare. 2. Attentum esse, *être attentif*. Attentum se præbere; attento animo excipere dicentem; tempus omne in attentissima cogitatione, et acerrima ponere. Cf. [Attendo](#). USUS: Attentus est ad rem, parcus, *économe*. Auditorem benevolum, docilem, attentum facito, teneto. Attentus in re aliqua, ad aliquid.

ATTĒNŬĀTĒ, *Simplement*. SYN. Jejune ne. USUS: Attenuate, presque dicere.

ATTĒNŬĀTĪO, ōnis, f. *Diminution*. SYN. Extenuatio, imminutio. USUS: Suspicionis attenuatione fidem facere, *se faire croire en affaiblissant les soupçons*.

ATTĒNŬĀTUS, a, um, *Amaigri, affaibli; simple*. SYN. Exilis, humilis, abjectus, demissus. USUS: Oratio nimis attenuata, ad usitatam quotidiani sermonis consuetudinem demissa.

ATTĒNŪO, as, avi, atum, are, a. *Affaiblir, diminuer, consumer*. SYN. Imminuo, extenuo. )( Amplifico. USUS: Grandia illa attenuanda sunt. Bellum attenuatum, atque imminutum. Attenuatæ prælio legiones. Cf. [Imminuo](#), [Elevo](#).

ATTĒRO, is, trīvi, trītum, ere, a. *Écraser, détruire*. USUS: Postquam famam ejus, et pudorem attriverat.

ATTESTOR, aris, atus sum, ari, d. *Attester, témoigner; prendre à témoin*. SYN. Testor, testem facio, comprobo. USUS: Pompeium attestatus est.

ATTEXO, is, texui, textum, ere, a. *Ajuster, ajouter à*. SYN. Addo, adjungo. USUS: Immortali parti mortalem attexere.

ATTĪNĒO, es, ui, tentum, ere, a. et n. *Tenir; toucher, être attenant à*. USUS: Cultros attinet, *il est sous le rasoir*.

ATTĪNĒT, impers. *Être important, utile; toucher, concerner*. SYN. Pertinet. PHRAS. Ea res ad omnes attinet, *cette chose concerne tout le monde*. Pertinet, spectat; id curandum ita, ut si res omnium ageretur; ea res in rationem publicæ utilitatis cadit. Causa omnium ea re contingitur, admiscetur. In eo causa omnium vertitur; conjuncta ejus rei causa est cum publica salute. Res omnium nostrum in hoc agitur. Hoc ad nostrum quemlibet. USUS: Quid sentiam, nihil attinet dicere. Quod ad me attinet. Quod ad abstinentiam attinet, ita me gessi. Quæ ad colendam vitam attinent. Cf. [Pertinet](#), [Refert](#).

ATTINGO, is, tīgi, attactum, ere, a. *Toucher, atteindre*. SYN. Tango, ago, accedo, assequor. ADV. Breviter, cautius, diffidenter, leniter, leviter, proprie, prorsus non, sero ac leniter, sigillatim, strictim, timide. USUS: 1. Extremis labris gustare, extremis digitis attingere. Insulam, portum, attingere. Nihil de bonis meis, nihil de præda attingit. 2. TRANSL. Id ne suspicione quidem, aut conjectura attingit, *il n'a jamais soupçonné cela*. 3. Specto, *tenir à quelqu'un, concerner*. Civitates, quæ officiis, fide, vetustate, cognatione populum Romanum attingunt. Aliquem necessitudine, cognatione, sanguine attingere. Attingit me ea cura, sollicitudo. Partem ejus sceleris nullam attingit. 4. Tracto, indico, *s'occuper de, s'appliquer à, aborder (un sujet)*. Bonas artes ne attigisti quidem. Illud breviter, et strictim attigi, et perstrinxi. 5. Vicinus sum, *toucher, être contigu*. Cappadociæ pars Ciliciam attingit.

ATTOLLO, is, ere, a. *Élever*. \* SYN. Erigo. USUS: Cum se a gravi casu attollere et levare vellet. Attollunt se montes ingentes. Cf. [Erigo](#).

ATTONDĒO, es, attondi, attonsum, dere, a. *Tondre*. USUS: Ulmos, virgulta attondere. TRANSL. Laudem alicujus attondere, *faire tort à la réputation de quelqu'un*.

ATTŌNĬTUS, a, um, *Frappé de stupeur, d'étonnement*. PHRAS. 1. Attonitos reddidit ea res, *cette chose les a frappés d'étonnement*. Suspensos ea res tenuit omnium animos; stupor omnes admiratione defixit intentos ad hoc spectaculum. 2. Attoniti sunt, *ils sont frappés de stupeur*. Miraculo stupentes et suspensi animo hærent. Stupent, et sibi pene excidunt; exanimantur terrore aspectuque rei. Supini cœlum aspiciunt. USUS: Novitate ac miraculo attonitus. Cf. [Obstupefacio](#), [Admiratio](#), [Miror](#).

ATTRĀHO, is, traxi, tractum, ere, a. *Attirer, entraîner*. SYN. Allicio, invito, allecto, adduco. ADV. Commode. PHRAS. 1. Tuis blanditiis me ad te pertraxisti, traduxisti; me tibi plane adscivisti; me totum ad te redegisti. Horum spe me ad tuam consuetudinem vocasti, pellexisti. 2. Totam administrationem ad se attrahere, *s'emparer de toute l'administration*. Omnium partes corripere atque amplecti; omnia senatus munia ad se trahere; arcessere sibi omnium curas, vigiliis; adsciscere sibi totam provinciæ procurationem. USUS: Cur id tibi malum ultro accersis atque attrahis? Similitudo attrahit ad amicitiam. Cf. Allicio, Adjungo.

ATTRECTO, as, avi, atum, are, a. *Toucher à*. SYN. Sæpe tracto, et quasi manibus tero. USUS: Libros, quos tu contaminatis manibus attrectas. Cf. [Tango](#).

ATTRĬBŪO, is, tribui, tribūtum, ere, a. *Attribuer*. SYN. Adscribo, tribuo, assigno, confero, conjicio, refero, addico, adscisco, destino, affingo. )( Demo. ADV. Proprie. USUS: Culpam, calamitatis causam mihi attribuis, et adscribis. Eam curam, provinciam, procurationem, negotium tibi attribuit populus. Certum pecuniæ modum, Mancipiorum numerum alteri attribuere. Cf. [Adscribo](#), [Tribuo](#).

ATTRĬBŪTĬO, ōnis, f. *Assignment, mandat pour le payement d'une dette*. SYN. Assignatio. USUS: Scribit, se de attributione omnia fecisse.

AT VĒRO, *Mais*. Plerumque adversantis est, et in principio periodi usurpatur. USUS: 1. Virtutem nemo unquam Deo acceptam retulit: at vero

honoribus, opibus aucti Diis gratias agimus. 2. Concludentis est interdum. Qui socium fallit, vir bonus non est: at vero tu etc.

AUCEPS, cūpis, m. *Oiseleur*. SYN. Venator avium. USUS: Peritissimus voluptatum auceps. Auceps syllabarum leguleius quispiam. Auceps concinnat aream, offundit cibum, aves allectat.

AUCTĪO, ōnis, f. *Vente publique, enchère, encan*. SYN. Publica venditio, in qua pretium augetur. EPITH. Hæreditaria. USUS: Bona alicujus auctione constituta vendere. Facere auctionem, publicare bona, sub corona vendere. Cf. [Publicatio](#).

AUCTĪONĀRIŪS, a, um, *Relatif aux ventes publiques*. Tabulæ auctionariæ, *affiche de vente*; atria auctionaria, *salles de vente*.

AUCTĪONOR, aris, atus sum, ari, d. *Faire une vente à l'encan*. SYN. Auctionem facio, auctione vendo, per præconem vendo, sub hasta vendere, præconis voci bona subjicio. USUS: Dejotarus Rex auctionatus est. Cf. [Publico](#).

AUCTOR, ōris, m. *Auteur*. SYN. Suasor, impulsor, hortator, machinator, architectus, opifex, adjutor, monitor. EPITH. Amicissimus atque sapientissimus, bonus imprimis, valde bonus, tam castus, tam religiosus, tam sanitas, divinus, domesticus, egregius, gravis, constans, præstans virtute, prudentia, religione, æquitate, gravior, gravissimus, idoneus, levis, locuples, locupletior, locupletissimus, luculentus, malus, melior, optimus, peritissimus, præclarus, præsens, privatus, recentior, religiosissimus, summus, certus, certissimus, eruditissimus, expers humanitatis. PHRAS. Auctor malorum, *l'auteur des maux*. Dux, architectus, machinator ac princeps sceleris; tuba belli civilis; caput, fax seditionum, impulsor, suasor, stirps ac semen malorum omnium; seditionis stimulator ac concitator; litium sator; signifer, pater, cujus opera civile bellum natum, conflatum, susceptum est; scelerum caput; facinorum repertor, cujus ductu auspicioque scelus conflatum est. USUS: 1. Auctor tibi sum, ut naviges, *navigue, j'y consens*. Magnis auctoribus inductus id feci. 2. Magister, doctor, scriptor. Livius rerum Romanarum auctor locupletissimus. Malus latinitatis auctor Apuleius. Utraque sententia luculentos habet auctores 3. Nuntius, *autorité, garant, témoin*. Certis et idoneis auctoribus comperi. Quo auctore hic rumor fluxit? 4. Caput, princeps, dux. Præbere se senatui auctorem, principem,

ducem, *chef*. Consilii princeps et auctor sanctissimi foederis. Deditionis auctor, hortator. Forensis latrocinii auctor nefarius, *instigateur*.

AUCTŌRĀMENTUM, i, n. *Engagement contracté par les gladiateurs*. SYN. Obligatio, et nexus. USUS: In mercenariis ipsa est merces auctoramentum servitutis.

AUCTŌRĪTAS, ātis, f. *Autorité, ascendant, crédit*. SYN. Existimatio, fides, vis, opinio, iudicium, momentum, pondus, testimonium. EPITH. Æterna, apex senectutis, clara, censoria, clarissima, stabilis, consularis, digna mutatione, divina atque inaudita, domestica, equestris, excellens, gravis, gravissima, honesta, et digna verecundia, et cultu et honore, illustrior, immortalis, imminuta, interposita, legitima ante, levior, magna et imprimis gravis, major, maxima, mediocris, minima, minor, naturalis, patria, perdita antequam, pontificalis, publica, senatoria, summa, tenuis, vetus, contraria, certa, privata. PHRAS. Auctoritatem sibi facere, *s'acquérir du crédit*. Constituere sibi, colligere auctoritatem; dignitatem sibi conciliare; gratiam dignitatemque amplificare; colligere magnam apud omnes famam, gloriam, existimationem; conficere sibi nomen, famam ingentem; multum auctoritatis consequi. 2. Non cani, non rugæ auctoritatem dant, sed morum gravitas et conspecta virtus, *ce ne sont ni les cheveux blancs, ni les rides qui nous donnent l'ascendant sur les autres, mais une conduite toujours grave et une vertu reconnue*. Non cani, non rugæ auctoritatem tribuunt, afferunt, attribuunt, constituunt, faciunt, conciliant. 3. Auctoritatem habet magnam, *il est fort estimé*. Magna est ejus apud omnes auctoritas. Non modo auctoritatem, sed et imperium in suos tenet, obtinet. Est in eo, residet in illo magna auctoritas. Floret apud omnes auctoritate. Multum est ejus nomen in iis locis. Inter ornatissimos homines est summo splendore. Venerabilis vir miraculo litterarum ingens haberi coeptus est. Vis est in eo viro ingens ad socios civesque. Magnam auctoritatem constitutam habet apud omnes. Auctoritate anteit cæteros. Magna in eo viro inest auctoritas. Auctoritate potest plurimum. Auctoritas ejus valet plurimum; magna habetur. Vir genere est fama clarissimus. Principem inter suos locum habet. In magna est auctoritate. Excellit ejus auctoritas. In æstimatione magna habetur. Cf. [Gravitas](#). 4. Ausus est auctoritatem Magistratus violare, *il a osé enfreindre les ordres de l'autorité*. Auctoritatem frangere, abjicere, extenuare; auctoritatem violare, infringere, imminuere; solvere majestatem, projicere consulum imperia; famam



existimationemque lædere, atterere. 5. Auctoritatem amisit, *il a perdu tout crédit*. Eo uno facto hebescere cœpit ejus auctoritas; eo facto jacturam dignitatis fecit; gratiam omnem et auctoritatem effudit; victa jacet ejus auctoritas facti unius indignitate elevata. USUS: Senatus suam interposuit auctoritatem. Intercessit Senatus auctoritas, *le Sénat a interposé son autorité*. Senatus auctoritati parere. Consulis auctoritatem sequi. Rationibus, non auctoritatibus pugnandum est. Cf. [Valeo multum](#), [Dignitas](#), [Honor](#).

AUCTŎRO, as, avi, atum, are, a. *S'engager pour un salaire, (ordin. au service militaire)*. SYN. Militiæ sacramento obligo. USUS: Ne auctoraretur, profugit.

AUCŬPIŬM, ii, n. *Chasse aux oiseaux*. SYN. Avium captatio et venatio. USUS: TRANSL. Delectationis aucupium, elaborata concinnitas in oratione ne appareat. Aucupia verborum, litterarum tendiculæ, putidæ sunt, *recherches d'expressions, subtilités*.

AUCŬPOR, aris, atus sum, ari, d. *Chasser aux oiseaux; rechercher; capter; éplucher les termes*. SYN. Capto, connector, quæro, venor. )( Repudio. ADV. Necessario. USUS: Ars dicendi plausus, et opiniones hominum aucupatur. Assentatione gratiam divitum, aliena obtrectatione famam aucupari. Levitatis est, inanem aucupari rumorem, et umbras omnes etiam falsæ gloriæ consecrari. Inanes rumusculos, verba aucupari. Tempus idoneum, occasionem aucupatur. Cf. [Quæro](#), [Capto](#).

AUDĀCĪA, æ, f. *Audace*. SYN. Confidentia, impudentia. EPITH. Aperta, callida, digna odio majori, effrenata, ficta, gemina, horribilis, humana, toleranda, immanis, impia, incredibilis, intolerabilis, levior, magna, manifesta, nimia, perspicua, scelerata, similis, singularis, summa, tanta et tam perspicua, tam varia et tam nova, vera, urbana. USUS: Incredibili importunitate, et projecta ad omne facinus audacia. Audacia fretus, armatus. Nosti os hominis, nosti audaciam. Projectæ audaciæ, et confidentiæ homulus. Cf. [Audax](#).

AUDACTER, *Avec hardiesse, audacieusement*. SYN. Fidenter, confidenter; summa audacia, inhumana audacia atque intoleranda; temeritate atque audacia incredibili; virili animo; vultu intrepido; confidentia singulari; alienatis a memoria periculi animis. USUS: Audacter loqui ac libere. Exultare audacius.

AUDAX, ācis, gen. omn. *Hardi, audacieux*. SYN. Confidens, temerarius, impudens, petulans, projectus ad audendum. )( Timidus. ADV. Longe. PHRAS. 1. Homo audax et protervus, *homme effronté*. Ferrei oris homo; promptissimæ vir audaciæ. Homo confidentia, ac temeritate incredibili; audaciæ projectæ, præruptæ, inhumanæ, intolerandæ; homo impotens, quem propter audaciam, ac importunitatem animi, nemo tecto recipere velit; animal ex omnium scelerum importunitate concretum. Homo protervus ac petulans, cujus importunitatem oris nemo non reformidat; qui animo sibi et audacia publicam rem omnem sustinere videtur. Inflat homo animi, atque incitati; audacia ac temeritate insignis; projectus ad audendum quidlibet. Incredibili importunitate, et ad omne facinus audacia armatus, inflammatus. 2. Quam audax homo sit, qui Senatum ipsum criminetur? *Quelle effronterie dans cet homme, qui ose accuser le Sénat*. Quam ferrei oris hunc esse hominem necesse est, qui etc. cujus animi, cujus impudentiæ est, senatum ipsum criminari? Quanta importunitate, quam eminenti audacia eum esse necesse est, qui etc.; qua armatum confidentia, qua animi insolentia inflatum ac incitatum necesse est eum hominem, qui senatum ipsum in crimen vocare audeat? 3. Audax est imprimis, *il est plein de hardiesse*. Audacia viget maxime; plenus spei atque animi est; fiduciæ plurimum ac spiritus inest in eo homine. Animi non minus est ad mortem, quam ad cædem. Multum animorum inest, et temeritatis. Nullum non facinus, quantumvis fortuna majus, intrepidus adibit. USUS: Audax ad omnia. Cf. [Animus](#), [Alacer](#).

AUDĒO, ēs, ausus sum, ēre, a. et n. *Oser*. SYN. Non dubito; non vereor. ADV. Aperte, fidenter, nimium. PHRAS. 1. Multum audes, *tu risques beaucoup*. Multum suscipis; multum tibi sumis; ingentis rem periculi aggredieris; aleam jadis periculi plenam; magnum in te facinus suscipis; magnam tibi confidentiam sumis; magnum erit, si rem tantam sustineas; audacia ferri mihi videris, et temere facere. Vereor ne modum non inveniatur felix temeritas. Quid non cadet in hunc animum, quid non recipiet hæc temeritas, quæ tantum audet? Vereor, ne hunc impetum temeritas effuderit. 2. Tantum ego non auderem, *et moi, je n'oserais pas autant*. Religio mihi esset; animus deesset; metus me arceret; nefas haberem; tantum mihi non sumerem; istos mihi spiritus non sumerem; modestius ego mihi agendum putarem; animorum mihi ad ista haud satis esset. USUS: Tu me hoc rogare ausus es? Effecit, quod alius ne sperare quidem ausit. Cf. [Arrogo](#), [Sumo](#), [Audax](#).

AUDIĒNTĪA, æ, f. *Action d'écouter*. SYN. Attentio audiendi. EPITH. Maxima. USUS: Diserta oratio ipsa sibi audientiam facit. Rei pondus maximam audientiam mihi fecit dicenti, vulgi aures præparavit.

AUDIŌ, is, īvi, ītum, ire, a. *Entendre, écouter*. SYN. Auribus accipio, exaudio, excipio, auditione accipio, aures do, ad aures venit, pervenit, auditor sum, ausculto, operam do. ADV. Admodum, aliunde, aliquamdiu, aliquando, alicunde, amice, assidue, attente, attentius, attentissime, bene, benigne, benignius, celeriter, clementer, commode, comodo, coram, diligenter, diligentius, diutius, gratis, male, hilare, intelligenter, latine, leniter, libenter, male, studiose, libentius, liberius, liquido, male, melius, merito, nunc primum, omnino non, nunquam palam, pariter, perattente, perlibenter, perstudiose, propius, prorsus, nihil unquam, celerrime, quam tardissime, statim a principio, studiosius, valde, vere, vulgo. PHRAS. 1. De tuis rebus libenter audio, *j'entends volontiers parler de vos affaires*. Ad tuas res mihi aures semper patent; res tuas libenter auribus percipio. Gaudeo, si quid de te ad aures meas perveniat, accidat, veniat, permeet. Sitientes gero aures ad res tuas. Propitiis auribus accipio, capto de te nuntios. 2. Dicentem libenter audio *je vous écoute volontiers*. Gaudeo, si vox tua ad aures advolet; nimis libenter edo sermonem tuum. Cibus mihi est, quod fabulare. Orationem tuam placide persequor. Sermo tuus haud invito ad aures accedit. Aures tibi libenter dedo meas; pronis auribus admitto; in aures ac animos admitto; secundis auribus accipio, quæ dicis. Animo dicta recipio. Faciles tibi aures præbeo; libenter, haud iniquo animo accipio, quæ tu ad me. Dicenti libenter operam do; aurium operam dicare soleo. Siquid me vis, vacuas aures affero; aures adhibeo benevolas; aures meas in ditionem dedo; aures expetunt meæ; ad advertendum animus adest, et opera est auribus; quidquid id est, aures comodo, accomodo non aversas; perpurgatis auribus operam do dicenti; facilem me præbeo in audiendo. 3. Auditus sum benevole, *on m'a écouté avec bienveillance*. Usus sum auribus æquissimis; aures nactus sum benevolas; in aures suaviter influxi; facilem habui in audiendo Principem. 4. Non audio libenter obtrectationes, *je hais les méchantes langues*. Aures respuunt, abhorrent, refugiunt obtrectantium voces; maledicæ linguæ graves sunt auribus meis; haudquaquam gratæ sunt auribus criminationes istæ: offenduntur aures maledictis; magnam in alienis obtrectationibus audiendis molestiam sustineo; obtrectationum siquid auribus objectum est, ingens me tædium capit. 5. Assidue hoc audio, *j'écoute sans cesse cela*. Auribus ista inculcantur quotidie; aures mihi his

vocibus calent assidue; circumsonant, obtunduntur aures; frequenti auditione accipio ista; aures his quotidie nuntiis celebrantur meæ. 6. Audivi de morte fratris, *j'ai appris la mort de votre frère*. Auribus accepi, percepi tristem de fratris obitu nuntium; aures meæ jam fama et auditione acceperunt mortem fratris tui. De morte fratris tui ad me jam perlatum erat. Ad aures jam venit, pervenit, accessit, permanavit mors fratris tui; fama, rumor jam in urbem allatus est de morte fratris. 7. Cujus vocem audio? *Qui parle?* Quæ vox ad aures meas accidit? cuius vox aures tetigit meas? aures verberat; ad aures advolat? cuius vox objecta est auribus meis? cuius vocis sonum usurpant aures meæ? quæ vox immissa in aures meas est; cuius ista vox est, quam auribus gusto, degusto? cuius sermonem excipio? quem auditu percipio? 8. Nihil audiri potest, *on ne peut rien entendre*. Nec aurium quidem usus superest; aurium usum interceptit fremitus; aurium usus aufertur, cessat. USUS: 1. Potest fieri, ut quod te audisse dicis, nunquam audieris. 2. Exaudio, *exaucer*. Dii preces meas audivere. 3. Assentior, *je suis docile*. Nec Homerum audio, qui etc. 4. Sum discipulus, *je suis le disciple*. Plato Socratem audiebat. 5. Laudor, *aut vituperor, je suis estimé ou blâmé*. Homo ingenuus vult bene audire. Male audire. 6. Obtempero, obedio, morem gero, *obéir*. Si me amicissime monentem audisses, aliter res tuæ haberent. Dicto audientem esse. Cf. [Auris](#).

AUDĪTĪO, ōnis, f. *Bruit, rumeur*. SYN. Rumor, publicus sermo. EPITH. Ficta, tenuis, tenuissima. USUS: 1. Nolite fictis auditionibus, aut disseminato sparsoque rumori credere. De ea re tenuissimam quidem auditionem accepi. 2. Auditus, *action d'écouter, leçon*. Homines fabularum auditione ducuntur, *les hommes se plaisent à écouter des fables*.

AUDĪTOR, ōris, m. *Disciple*. SYN. Discipulus. EPITH. Æqualis, in dicendo non nimis exercitatus, in jure civili non inferior, novus, æquus, attentus, benevolus, docilis, doctus, frequens alicujus, indoctus, intelligens, mitior, stultus et credulus, bonus, certior, infestus, tardus, vetus. USUS: 1. Platonis auctor Aristoteles. 2. Audiens, *auditeur*. Facere attentum auditorem.

AUDĪTŪS, ūs, m. *Ouïe*. SYN. Sensus audiendi, auditio. USUS: Hoc non perinde auditu, quam cogitatione intelligi potest.

AUFĒRO, ers, abstŭli, ablātum, ferre, a. *Enlever*. SYN. Eripio, abripio, avertō, adimo, tollo, abduco, detraho, removeo, præcido. )( Do, afferō. ADV.

Gratis, impudentius, longe hinc, mordicus, occulte, omnino non, publice, rectissime, undique. PHRAS. 1. Omnia ei ab hostibus ablata, detracta, erepta sunt, *les ennemis lui ont tout pris*. Omnia per scelus erepta et asportata sunt. Omne instrumentum direptum, familia abducta, abactum pecus, convulsa suis ex sedibus omnia. Spoliatus, denudatus, rebus omnibus executus est. Fortunæ cultus deletus omnis est, atque extinctus. Spoliata domus, denudati parietes, sanguinem adeo ipsum exsorbere visi sunt hostes. 2. Tua oratio metum mihi omnem abstulit, *vos paroles m'ont enlevé toute crainte*. Metum omnem ademit, exemit, præcidit, dempsit, deterrent. Tua oratione metus omnis ablatum et sepultus est; consedit, conquievit. Oratio tua metum omnem discussit, dissipavit, delevit, abstersit. Cf. [Abduco](#). USUS: 1. Operis præstantia imitandi spem omnem abstulit. Aliquid iudicio auferre; alicui jus suum; pecuniam de ærario; ab aliquo amorem auferre. 2. Obtineo, sequor, *gagner, recevoir*. Benignum responsum ab illo, decretum amplissimum, præmia, opem asenatu abstuli. Ex eo facto laudem et gloriam maximam abstuli. 3. Abeo, *s'en aller*. Auferre se de convivio, de conspectu.

AUFÜGĬO, is, fūgi, fugere, n. *S'enfuir*. SYN. Fugio, fuga me aufero, fugam capesso. USUS: Furto facto aufugit, non impune laturus. Cf. [Fugio](#).

AUGĚO, es, auxi, auctum, augere, a. *Augmenter*. SYN. Majus facio, amplifico, addo, accessionem facio, exaggero, cumulo, multiplico. )( Detraho, extenuo, diminuo, minuo. ADV. Copiose, cumulatus, fuse, magnificentius, maxime, mirabilius, omnino, privatim, rhetorice, summe, valde, vehementer. PHRAS. 1. Pompeius valde auxit imperium, *Pompée recula les bornes de l'empire*. Amplificavit, multum protendit, produxit, protulit Imperii fines. Multum addidit, adjunxit additionem Romani Imperii. Magna per Pompeium ad Imperii vires accessio facta est. Res Romanæ magnum incrementum ceperunt, acceperunt; multo deinceps auctiores fuere, quam antea. Pompeius magnam terrarum partem hostibus demptam, ademptam, detractam, Romano Imperio adjecit. Multæ Provinciæ Pompeio victore Romani Imperii jura, potestatemque subiere. Pompeius latissime protendit Imperii terminos. Pompeius magnam orbis partem in potestatem Imperii redegit, ad imperium adjunxit. 2. Tuæ litteræ mihi dolorem auxere, *vos lettres n'ont fait qu'augmenter ma douleur*. Majorem fecere commemorando, retractando antiquum vulnus; velut attractu, et quassu dolorem amplificaverunt; gravarunt, duplicarunt conceptam animi ægritudinem, et dolorem; onerarunt dolorem metu. 3. Ipse sibi invidiam

auget, *il accroît contre lui l'envie*. Novam flammam invidiæ adjicit; materiam criminibus suggerit; et unde gloriam inde invidiam intendit. 4. Non mediocriter auxit opes suas, *il s'est fort enrichi*. Cumulavit, adauxit, exaggeravit rem familiarem, auctarium non exiguum adjecit ad pristinas opes; lucro quotidiano suas auctavit opes; ad rem familiarem, ad domesticas copias accessiones fecit ingentes; fortunis suis et copiis magnum incrementum attulit. 5. Augetur malum indies, *le mal s'accroît tous les jours*. Quotidie ingravescit malum, corroboratur, cumulatur; longinquitate crescit malum, suis progressibus augetur. Res ab exiguis profecta initiis eo crevit, ut etc. Malum ingentibus incrementis augetur, maximis auctibus crescit; tacitis augescit incrementis; serpit quotidie malum et incrementum capit. Increbescit malum, majusque jam est, quam ut remedium possit afferri. In incremento malum est, robur quotidie accipit; oneratur diuturnitate malum, et gravatur. Quantum tempori, tantum mali acerbitati accedit. Accessit in cumulum mali dolor novus. Nova quotidie fit mali accessio; malum nova quotidie incrementa accipit. 6. Augere cupiditatem, pretium, gloriam, formam, nequitiam, fortunam, *augmenter ses désirs, sa gloire, sa beauté, sa malice, sa fortune*. Accendere cupiditatem; pretium rei; intendere gloriam; formam cultu, nequitiam præceptis, fortunam comitate adjuvare. USUS: Honore, dignitate, divitiis, commodis augere aliquem. Beneficium tuum magno cumulo auxisti. Cf. [Amplifico](#), [Cresco](#).

AUGESCO, is, ere, n. *Croître, grandir*. SYN. Augeor, cresco. USUS: Semina temperatione caloris augescunt, aluntur, pubescunt.

AUGUR, ūris, m. *Augure, prédisant l'avenir par le chant des oiseaux*. SYN. Interpres auguriorum; peritus cælestium prodigiorum. EPITH. Bonus, optimus, perfectus, publicus, summus, verecundus, antiquissimus, interpres Jovis optimi maximi. USUS: Romulus ipse magnus augur fuit. Augurum ars, disciplina, jus, prædicta.

AUGŪRĀLIS, e, gen. com. *Augural, relatif aux augures*. USUS: Vir augularis, libri augulares.

AUGŪRĀTIŌ, ōnis, f. *Action de prendre les augures*. SYN. Auspicium, divinatio. USUS: Quæ tandem auguratio ex passeribus? *item*: Auguratus, us, *dignité et fonction d'augure*.

AUGŪRĪUM, ii, n. *Science des augures, divination par le chant ou le vol des oiseaux*. SYN. Auspicium, auctoritas rei bene gerendæ. EPITH.



Addubitatum, contrarium, non tam artificiosum, quam superstitiosum, extremum, sinistrum, verissimum. USUS: Augurium in arce agebant augures. Certo salutis augurio. Cf. [Divinatio](#).

AUGŪRĪUS, a, um, *Augural*. SYN. Auguralis. USUS: Jus augurium.

AUGŪROR, aris, atus sum, ari, d. *Prédire d'après les augures; prédire, annoncer*. SYN. Augurium ago, auspiciū ago, divino, auspicor, elicio ex mentibus divinis responsa. ADV. Fideliter, pulcherime, recte, vere. USUS: Quantum ego animo auguror et conjectura, non despero. Bellum auguror, *je prévois une guerre*. Cf. [Divino](#), [Prædico](#), [Vates](#).

AUGUSTĒ, *Selon le rite, religieusement*. SYN. Pie, sancte, feliciter. USUS: Auguste, sancte venerari Deos, aliquem consecrare.

AUGUSTUS, a, um, *Saint; auguste, majestueux, vénérable*. SYN. Sanctus, plenus majestate. USUS: Locus augustus, templum augustum. Augustior humano visu species. Ex hoc sancto, augustoque Platonis fonte omnis nostra manabit oratio. Cf. [Amplus](#).

AULA, æ, f. *Cour, palais*. SYN. Atrium, regia. USUS: Ornamenta aulæ. Rex omni auctoritate aulæ communita.

AULÆUM, i, n. *Tapis*. SYN. Aulæ ornamenta, peripetasmata, peristromata, stragula, vestis stragula.

AŪLÆDUS, i, m. *Joueur de flûte*. SYN. Tibicen.

AURA, æ, f. *Souffle*. EPITH. Minima, pura, popularis, clarisona, inferna, subita, valida. USUS: 1. Aura spirat melior. 2. Favor popularis, *vent de la faveur populaire*. Illum popularis aura justo longius provexit Fertur populari aura. Me honoris aura nunquam potuit a cursu dimovere. Totam opinionem parva nonnunquam rumoris aura commutat. Cf. [Aer](#).

AURĀTUS, a, um, *Doré*. SYN. Inauratus. USUS: Aries Colchorum auratus.

AURĔŌLUS, a, um, *De couleur d'or*. USUS: Aureolus libellus, aureola oratio.

AURĔUS, a, um, *D'or*. SYN. Ex auro. USUS: Stellæ aureæ, nummus aureus.

AURĪCŪLA, æ, f. *Oreille*. SYN. Quod circa foramen auris eminet. EPITH. Infima. USUS: Sermo tuus adhuc mihi hæret ad auriculas. Auricula infima mollior, *plus souple que le bout de l'oreille*. Adag. de effeminato.

AURĪFĒR, era, um, *Qui produit de l'or*. USUS: Arbor aurifera, *arbre aux pommes d'or*.

AURĪFEX, ĭcis, m. *Orfèvre*. USUS: Aurificis statera.

AURĪGA, æ, m. *Conducteur de char, cocher*. SYN. Curruum rector, agitator. EPITH. Indoctus. USUS: Currum, cum opus est, sustinet bonus agitator; auriga indoctus e curru trahitur, deripitur, eliditur, laniatur. Frænos inhibet, qui equos agit. Essedarius, rhedarius, *qui combat sur un char*.

AURĪS, is, f. *Oreille*. EPITH. Æquissima, aperta atque integra, avida, et capax, elegans, erudita, hebetior, jejuna, inhumana et agrestis, non obtusa criminatione, sed vacua, patientissima, teres et religiosa, trita. PHRAS. Aures arrigere, *dresser les oreilles, écouter attentivement*. Erigere aures, præbere, patefacere, dedere, admove, commodare, adhibere. 2. Aures obsidere, *assiéger qqn de son bavardage*. Credulas aures implere, complere, imbuere; obtundere garritu; sermonibus refecire, verberare. Nescio quid in aures immittere, susurrare; ad aures oggannire; auribus inculcare. 3. Aurium iudicio rem ponderare, *juger d'après ce qu'on a entendu*. Aures suam interrogare; consilio et arbitrio aurium uti. USUS: Aures dare, *se faire l'auditeur de qqn*. Auribus aliquid dare, *flatter qqn*. In aures influere, *se faire écouter, captiver l'attention*. Calent adhuc aures sermonibus tuis, *j'ai les oreilles rebattues de ces discours*. Aures tuæ peregrinantur, *vous êtes distrait*. Auribus utor æquissimis, *je parle à qqn qui m'écoute favorablement*. Aliquid dignum hominum auribus efficere, *faire qqchose digne d'être rapporté*. Aures his vocibus inconditis offenduntur, *ces paroles inconvenantes offensent les oreilles*. Aures claudere, *se boucher les oreilles*. Cf. [Audio](#).

AURŌRA, æ, f. *Aurore*. SYN. Diluculum. EPITH. Humida, prænuntia clari solis. USUS: Quumprimum aurora se ostenderit. Cf. [Mane](#), [Dies](#), [Diluculum](#).

AURUM, i, n. *Or*. SYN. Metallum præcipuum. EPITH. Melius, præclarum. USUS: Auri venæ reconditæ. Aurum cœlatum, factum, signatum, coronarium. Pateram ab labris auro circumcludere.

AUSCULTĀTĪO, ōnis, f. *Action d'écouter, espionnage.* \* SYN. Auditio. Usus: Quæ hæc auscultatio est?

AUSCULTĀTOR, ōris, m. *Auditeur.* Usus: Aut auscultator est tantum, aut disceptator.

AUSCULTO, as, avi, atum, are, a. et n. *Écouter, épier.* SYN. Aures admoveo, capto sermonem, aures arrigo, orationem clam sublego, sermoni vaco. Usus: 1. Sermonem meum auscultando excepi. Ad fores suspenso gradu accessi, animam compressi, aurem admovi, ita animum cœpi attendere et sermonem captare. 2. Obedio, *obéir.* Auscultemne seni? Cum Dat. Cf. [Audio](#), [Obedio](#).

AUSIM, sync. pro Auserim, *vel* Ausus sim, ex ant. præ. Ausi pro Ausus sum, *Oser.* Usus: Nec si sciam, dicere ausim.

AUSPEX, ĭcis, *Augure.* Usus: Latores et auspices legis curiatæ. Auspice Deo, *duce, sous les auspices de Dieu.*

AUSPĪCĀTŌ, *Après avoir pris les auspices.* SYN. Bono auspicio, auspicio capto, bonis ominibus. Usus: Auspicato urbem condidit Romulus. Cf. [Feliciter](#).

AUSPĪCĀTUS, a, um, *Consacré, saint, favorable.* SYN. Auguratus. Usus: Auspicato in loco consedit. Annus auspicatus. Cf. [Felix](#).

AUSPĪCĪUM, ii, n. *Auspice.* SYN. Augurium. EPITH. Augustum, coactum, consulare, ementitum, extremum, optimum, præclarum, secundum, verum, salvum, bonum, divinum, jube, malum, militare, popolare, ratum, sinistrum. Usus: Auspiciū facere, agere, habere. Obtemperare auspiciis. Bono auspicio aliquid agere. Ductu, imperio, auspicio alicujus rem gerere.

AUSPĪCOR, aris, atus sum, ari, d. *Prendre les auspices.* SYN. De cœlo, terra auspiciū ago. Usus: 1. Oblitus est auspicari. 2. Incipio, *commencer.* Annum, laborem, opus auspicari. Cf. [Incipio](#), [Initium](#).

AUSTĒR, ri, m. *Auster, vent du midi.* SYN. Ventus a meridie spirans. EPITH. Adversus, lenissimus, summus, vehemens. Usus: Belle nobis flavit ab Epiro mitissimus auster. Austro vehementi rejectus sum.

AUSTĒRĒ, *Durement, sévèrement.* SYN. Dure, severe, duriter. Usus: Severe mecum agit, et stoice.

AUSTĒRUS, a, um, *Dur, sévère*. SYN. Severus, acerbus. )( Dulcis, Decoctus. USUS: Austero more. Suavitas austera et solida. Cf. [Rigidus](#), [Asper](#), [Severus](#).

AUSTRĀLIS, e, gen. com. *Du midi, méridional*. SYN. Ad meridiem, ad austrum. USUS: Australes regiones.

AUT, *Ou, ou bien*. SYN. Vel. USUS: Quid de pratorum viriditate, aut arborum ordinibus, aut vinearum specie dicam? Cave, huic particulæ particulam vel subicias.

AUTEM, *Mais*. SYN. Sed, vero. USUS: 1. Poeta numeris adstrictior, verbis autem liberior. 2. Et, *et, mais que*. Cum pecunia deesset, essent autem prædia, vendi ea jussi. 3. An, *est-ce que?* Cur consurgitis? vultis autem horum audaciam reprimere? pro: an vultis etc. 4. Præterea, *mais que, que du reste*. Cum ita esset, suspicarer autem etc. 5. In interrogatione servit correctioni. Meum est, providere, quid fiat. Fiat autem? Imo vero quid futurum sit, *je dois prévoir ce qui doit se faire. Se faire, ai-je dit? Bien plus ce qui doit arriver*.

AUTUMNĀLIS, e, gen. com. *D'automne*. USUS: Autumnale frigus.

AUTUMNUS, i, m. *Automne*. PHRAS. Tempus senescenti æstati adjunctum; autumnale æquinocmium instat; æstatis non multum superest; æstas in exitu est; æstas præcipitat, *l'automne arrive*.

AUTŪMO, as, avi, atum, are, n. *Prétendre, soutenir, décider*. SYN. Opinor, censeo, puto. USUS: Ecquid autumas?

AUXĪLĪĀRĪUS, a, um, et AUXĪLĪĀRIS, e, gen. com. *Auxiliaire*. PHRAS. Milites auxiliarii, *soldats auxiliaires*. Auxiliares copiae; adventitiæ copiae; auxilia; conductitiæ cohortes; subsidiarius miles; milites in societatem armorum assumpti, qui socia arma junxere; qui subsidio sunt legionibus. USUS: Miles, cohors auxiliaria.

AUXĪLĪOR, aris, atus sum, ari, d. *Aider, porter secours*. SYN. Juvo, adjuvo, opitutor; opem auxiliumque fero, auxilio sum, succurro; subsidio eo, *vel* venio, præsto sum, subvenio, adsum, præsidium fero; adjumento, subsidio, præsidio sum. Suffragor, subsidio proficiscor. USUS: Auxiliari cuipiam. Cf. [Auxilium](#), [Faveo](#), [Opera](#), [Opitutor](#).

AUXĪLIUM, ii, n. *Aide, secours*. SYN. Subsidiū, præsidiū, adjumentum, opis, adminiculum. EPITH. Adventitiū, barbarum, bonum, certum, divinum, fidelissimū et gravissimū, et maximum, firmum, magnum, et varium, mediocre, multum, nefarium, novum, novissimū, præsens, summum, verum, voluntarium. PHRAS. 1. Tu mihi auxilium tulisti, *vous m'avez porté secours*. Tu primus afflicto, et jacenti consularem fidem dexteramque attulisti; te patrono usus sum diligente; tuo auxilio evasi. Tu summo semper studio mihi præsto fuisti. In te velut arcem rerum mearum habui; tu labentem, ac prope cadentem fulciebas. Te pro perfugio utebar, postquam amicorum consilia et auxilia mihi occidere. Tu ad pericula mea propulsanda concurristi; meas ruinas tua virtute sustinuisti. Egregiam mihi operam navasti; labentem excepisti; fortunis, fide fulcivisti. Amicum pendentem corruere non es passus. Patrocinium rerum mearum suscepisti. Tui auxilii umbra tectus; sub umbra tua latens, auxilium reperi. Tu adjutor meus, tu monitor, confectorque negotiorum meorum. Tu studium tuum saluti meæ dicasti unice, tu ope tua me defendisti. Te ego auctorem salutis, defensoremque habeo. In te opis mihi erat tantum, quantum vix omnium studia conferre in me poterant; adminiculo hoc uno erectus sum; eodem innixus principe steti. Tuo patrocinio nitebar unice, tuo præsidio sustentabar. 2. Auxilii nihil superest, *tout le monde m'abandonne*. Omnia mihi præsidia amicorum, omnia auxilia civium, perfugia, jura, consilia occiderunt. Emortuum est mihi ad eam rem auxilium. Nihil mihi in quoquam opis est, nihil auxilii. Omnia mihi undique auxilia detracta sunt. Nullus est auxilio locus. 3. Auxilio venire, *venir au secours*. Subsidio ire, proficisci; subsidium parare, comparare; adesse auxilio, suppetias ferre, adferre; suppetias advenire; adiutorem se profiteri ad rem; ad subsidium venire, suppetias venire. 4. Auxilia mittere, *envoyer des troupes auxiliaires*. Subsidiarias cohortes, subsidium mittere; submittere auxilia, subsidia, copias auxilio; subministrare auxilia. USUS: Auxilium ab aliquo petere, *implorer le secours de quelqu'un*. Implorare, efflagitare. Auxilium ferre, adjungere. Auxilio esse, *aider*. Cf. [Adjumentum](#), [Faveo](#), [Affectus](#), [a](#), [um](#).

ĀVĀRĒ, *Avidement*. SYN. Avide, parce, restricte. USUS: Avare crudeliterque agere.

ĀVĀRĪTĪA, æ, f. *Avarice*. SYN. Sordes, aviditas, cupiditas. )( Liberalitas. EPITH. Ardens, cæca, fœda, hians atque imminens, importuna, incredibilis, nimia, par, senilis, summa. USUS: Omnium bona spe atque avaritia devorare.

Homo avido ingenio, infinita rerum cupiditate, ardenti avaritia. Avaritia est alienorum appetitio injuriosa. Nullum officium tam sanctum, tam solemne, quod non violet avaritia et comminuat. Cf. [Cupiditas](#).

ĀVĀRUS, a, um, *Avare*. SYN. Alieni appetens, sui nimium tenax, adstrictus, parcus, avidus, sordidus, qui omnia in pecunia ponit. )( Liberalis, munificus, effusus. PHRAS. Crassus Romanorum avarissimus putatur, *Crassus est regardé comme le plus cupide des Romains*. Avaritiæ nomine male audiebat, suspectus erat. Avaritiæ crimen Crasso maxime objicitur, exprobratur. Crassus avaritiæ infamia flagrabat, graviter laborabat. Crasso avaritiæ nota inuritur. Exagitatur, ut in avaritiam pronior; ad avaritiam proclivior; divitiarum plus æquo, justo appetentior; immoderate sitiens; supra modum cupidus; cupidior, quam satis est; in divitiarum cupiditate nimius. Auri sitientissimus putatur Crassus. Incumbere ad opes; opibus inhiare unus maxime existimatur; avaritiæ labe infectus; propensus ad avaritiam, siquis alter. In re quærenda; in opibus congerendis; in divitiis colligendis, comparandis, contrahendis plus operæ posuisse, collocasse, quam æquum sit, creditur. Crassi avaritia ad summum pervenisse: eo esse progressa dicitur, quo maxime potuit. Crassus homo erat summa avaritia, infinita rerum cupiditate; avaritia erat ardenti, inhiante ac imminente; homo erat avidi ingenii. Crasso nullus adversus immodicas cupiditates steterat terminus; nulla res Crassi avaritiam morabatur; avaras et insatiabiles manus ad omnia porrigebat; avaritia infinita aliorum bona devorabat, inexplebili auri cupiditate laborabat. Multi multa avare faciebant; in aviditatem proni erant; avidiores aliquando ad rem erant; sed Crassus unus omnium avaritiam, cupiditatemque superabat. Nullum erat officium tam sanctum ac solemne, quod Crassi avaritia non violarit. USUS: Homo avarus et furax. Cf. [Avidus](#), [Sordidus](#).

Ave Maria recitare, *Réciter la salutation angélique*. Salutationem Angelicam ad Dei parentem Virginem pronuntiare, iterare. Voce Gabrielis Archangeli Virgineam Matrem salutare.

ĀVĒHO, is, vexi, vectum, ere, a. *Emmener*. USUS: Puerum a patria avehit, *il emmène l'esclave hors de sa patrie*.

ĀVELLO, is, vulsi, vulsum, ere, a. *Arracher de*. SYN. Abstraho, aufero, abjungo, distraho, detraho. USUS: Avellere filium de matris complexu. Avulsus a meis, ab amicis summo cum dolore. Cf. [Decerpo](#).



ĀVĒNA, æ, f. *Avoine*. USUS: Si avenam in segete uspiam videris.

ĀVĒO, es, ere, a. *Désirer ardemment*. SYN. Cupio; aviditas rei me tenet. ADV. Prorsus, valde. USUS: Valde aveo scire, quid agas. Cf. [Cupio](#), [Desidero](#).

ĀVERRUNCO, as, avi, atum, are, a. *Détourner (une calamité)*. SYN. Prohibeo, avertō. USUS: Dii omen averruncent. Cf. [Avertō](#).

ĀVERSOR, aris, atus sum, ari, d. *Se détourner (avec répugnance)*. SYN. Refugio, abhorreo, recuso, me alio avertō. USUS: Ad quæstionem repentinam hærere, aversari, rubere. Preces, mores, sermonem aversari; defugere aditum, sermonem. Cf. [Alieno](#), [Alienatio](#), [Abhorreo](#), [Adversor](#).

ĀVERSOR, ōris, m. *Qui détourne, distrait à son profit*. USUS: Aversor pecuniæ publicæ.

ĀVERSUS, a, um, *Qui a le dos tourné*. SYN. Qui terga dat. )( Adversus. USUS: Averso corpore vulneratus, *blessé par derrière*. Milites a prælio aversi, ad prædam conversi. Eo nuntio nihil a proposito aversus. Aversi Dii a salute populi Romani. Homo a litteris; sermo a vero aversus, abhorrens. Cf. [Alienus](#).

ĀVERTO, is, verti, versum, ere, a. *Détourner*. SYN. Arceo, removeo, abduco, prohibeo, propello. )( Convertō. ADV. Manifeste, parumper, repente. PHRAS. 1. Avertit animum a pristinis studiis, *il a détourné son esprit de ces anciennes études*. Abduxit animum, mentem, cogitationem a pristinis studiis; deduxit a consilio pristino mentem ac studium et alio traduxit, transtulit. 2. Avertit perniciem civium, *éloigner un malheur pour ses concitoyens*. Ille suo consilio hostium furorem a perniciem civium repulit; cladem a cervicibus depulit; pestem ac exitium propulsavit. USUS: 1. Conatus improborum a republica, hostes ab urbe, pestem a cervicibus avertere. 2. Verto, *attirer*. Omnium oculos in se avertit. Alio avertere flumen. Aufero, *détourner à son profit, dérober*. Pecuniam publicam, hæreditatem, prædam in suos usus avertere. 4. Sejungo, segrego, *se détacher*. Se ab amicitia alicujus avertere.

ĀVĪA, æ, f. *Aïeule, grand'mère*. SYN. Parentis mater.

ĀVĪĀRĪUM, ii, n. *Volière*. SYN. Locus ubi aves domi nutriuntur.

ĀVĪDĒ, *Avidement*. SYN. Cupide. USUS: Avide exspecto tuas litteras. Avide litteras Græcas arripui, quasi diuturnam sitim explere cupiens.

ĀVĪDĪTAS, ātis, f. *Avidité*. SYN. Cupiditas, desiderium. EPITH. Infinita, inexhausta. USUS: 1. Infinita me gloriæ cupiditas tenet. Est in me summa aviditas; summa cupiditate, aviditate gloriæ rapior. 2. Avaritia, *cupidité*, *avarice*. Mendicitas aviditati conjuncta in alienas fortunes imminet. Cf. [Avaritia](#), [Avidus](#).

ĀVĪDUS, a, um, *Avide*. SYN. Valde appetens, cupidus. USUS: Appetentes gloriæ, præter cæteras gentes, atque avidi laudis fuere Romani. 2. Avarus, *cupide*, *avare*. Valde avidus in pecuniis locupletum est; auri argentique studio supra, quam dici potest tenetur; nemo minus illo a pecuniæ cupiditate abest; auri hominem cupiditas ingens tenet; est in eo summa auri aviditas; ad divitias inflammatus aviditate rapitur. Cf. [Avarus](#), [Cupio](#).

ĀVIS, is, f. *Oiseau*. EPITH. Adversa, interpretes et satelles Jovis, postrema, excelsa, internuntia Jovis, minor, alba. USUS: Aves aliæ alites; aliæ oscines. Avium quædam ad imitandum humanæ vocis sonum sunt dociles. Aves libero fruuntur cælo. Quasi avem albam bene sentientem civem intuemur.

ĀVĪTUS, a, um, *Provenant de l'aïeul ou des aïeux*. USUS: Paterna et avita possessio. Patria et avita Philosophorum secta.

ĀVĪUM, ii, n. et sæpius ĀVĪA, ōrum, n. pl. *Lieux déserts*. USUS: Avium dulcedo ducit ad avium.

ĀVĪUS, a, um, *Désert; impraticable*. USUS: Nocturnis et aviis itineribus profectus. Silvæ, valles aviæ.

ĀVŌCĀTĪO, ōnis, f. *Diversion*. DIFFER. Avocatio a molestia cogitanda; revocatio ad contemplandas voluptates.

ĀVŌCO, as, avi, atum, are, a. *Détourner, éloigner, distraire*. SYN. Abstraho, abduco, arceo, removeo, traduco. )( Voco, adduco. ADV. Sapienter. USUS: Ab ea re me non commodum ullum abstrahet, non metus avocabit, non somnus retardabit. Aliquem a contentione, a discordis, a vitiis avocare. Cf. [Abduco](#), [Averto](#).

ĀVŌLO, as, avi, atum, are, n. *S'envoler; se retirer rapidement, s'enfuir*. SYN. Fugio, fluo, evanesco. USUS: Experiar ut hinc avolem, *je chercherai à*

*m'enfuir d'ici. Fluit corporis voluptas et prona avolat, le plaisir s'envole et bientôt s'évanouit.*

ĀVUNCŪLUS, i, m. *Oncle maternel*. SYN. Matris frater. EPITH. Divinus ac singularis, magnus.

ĀVUS, i, m. *Aïeul, grand-père*. SYN. Patris, aut matris pater. EPITH. Disertissimus, nobilis, sapientissimus.

AXILLA, æ, f. *Aisselle*. SYN. Locus subter brachium concavus.

AXIŌMA, ātis, n. *Propositum, axiome (proposition qui n'a pas besoin de démonstration)*. SYN. Enuntiatio, effatum, pronuntiatum, sententia breviter enuntiata. EPITH. Falsum, verum.

AXIS, is, m. *Essieu, et per product. Char.* SYN. Linea per mundi centrum ducta, circum quam cœlum convertitur. USUS: 1. Terra, altrix nostra, trajecto axe sustinetur, *axe du monde, ligne imaginaire qui partant d'un pôle et passant par le centre de la terre, rejoint l'autre pôle*. USUS: 2. Sinuare, propellere axem.



BACCA, æ, f. *Baie*. Fructus arborum, quales sunt corni, oleæ. EPITH. Certæ, pulchellæ. USUS: Baccæ arborum terræque fruges.

BACCHĀNĀLĪA, ĭum, et ōrum, n. *Bacchanales, fêtes de Bacchus*. PHRAS. Hilaria, liberalia; quibus diebus bacchatur hominum effrenata licentia, et temulentia; dies, quibus proni esse in licentiam homines, et

diffluere in luxum ac lasciviam solent. USUS: Bacchanalia vivere, *vivre dans la débauche*. Bacchanalia agere, agitare, *célébrer les orgies*.

BACCHĀTĪO, ōnis, f. *Célébration des bacchanales, orgie*. SYN. Bacchantium furor, insaniendi ratio varia. USUS: Nocturnæ bacchationes et vigiliæ. Cf. [Amentia](#).

BACCHOR, āris, atus sum, ari, d. *Célébrer les mystères de Bacchus, se livrer aux transports (de la joie, de la colère etc.)*. SYN. Furo, insanio. USUS: Quibus gaudiis exultabas, quanta voluptate bacchabare? *Quelle était l'ivresse de ta joie?* Cf. [Furo](#).

BĀCILLUM, i, n. *Petit bâton, verges des licteurs*. SYN. Baculus, virga. EPITH. Incurvum, in summo inflexum. USUS: Lituus, id est, incurvum, et a summo leniter inflexum bacillum.

BĀCŪLUS, i, m. et BĀCŪLUM, i, n. *Bâton*. USUS: Inniti baculo.

BĀJŪLO, as, avi, atum, are, a. *Porter à bras ou sur le dos*. SYN. Porto. USUS: Ego bajulabo, tu inanis ante me ito.

BĀJŪLUS, i, m. *Portefaix*. SYN. Operarius, qui onera corpore suo victus quærendi causa portat. USUS: Operarii et bajuli.

BALBUS, a, um, *Bègue*. SYN. Lingua hæsitans. USUS: Demosthenes ita balbus erat, ut primam Rhetoricæ litteram non posset dicere.

BALBŪTĪO, is, īvi, ire, n. *Bégayer*. SYN. Lingua hæsito. TRANSL. *Parler obscurément*. Inepte dissero, male doceo, tracto, ago. *Vel*: Obscure, ambigue pronuntio, dico. )( Aperta, et clara voce loquor. USUS: De natura Dei balbutiebant.

BĀLISTA, æ, f. *Baliste, machine à lancer des pierres*. SYN. Arcus magnus cum manubrio. USUS: Balistæ eo vehementius feriunt, quo sunt contentæ, et adductæ magis. Cf. [Catapulta](#).

BALNĒÆ, ārum, f. *Bains publics*. Duo ædificia conjuncta, in quorum altero viri, altero feminæ lavabant. USUS: Balneæ publicæ.

BALNĒĀRĪA, ōrum, n. *Salle de bains*. USUS: Nihil restat præter Balnearia, et ambulationem.

BALNĒĀTOR, ōris, m. *Baigneur, propriétaire de bains*. SYN. Balneorum præfectus. EPITH. Temperans.

BALNĒUM, *item*: BĀLĪNĒUM, i, n. *Salle de bains*. SYN. Locus, ubi domi privatim lavant. USUS: Balneum calefieri jussit.

BĀLO, as, avi, atum, are, n. *Bêler*. USUS: Balat ovis exclusa pascuis.

BALSĀMUM, i, n. *Baumier*. \* SYN. Odorata Palæstinæ arbuscula. USUS: Balsamum est arbor ipsa; opobalsamum est succus collectus ex arbore.

BALTĒUS, i, m. *Baudrier*. \* SYN. Cingulum e corio bullis ornatum. USUS: Auratæ vaginæ, aurata illis baltea erant.

BAPTISMUS, i, m. *Baptême*. PHRAS. 1. Baptismum conferre, *baptiser*. Sacrosancto Christianorum ritu abluere; aqua vitali abluere; sacro fonte infantes aspergere. Salutari Christianorum lavacro tingere; sacro baptismo respergere; primis Christianorum sacris initiare. Sacro baptismo ablatus est, *il a reçu le baptême*. Sacrosancto æternæ salutis fonte ablatus, tinctus, aspersus est; Baptismatis fonte auctoratus est; Christianorum cœtui per sacrum baptisma insertus est, salutari aqua, lustrali fonte lotus est; sospitalibus aquis ablatus est; sacro baptismatis rore tinctus est; sacro fonte lustratus, expiatus est. 3. Ex baptismo levare, *être parrain*. E sacro fonte suscipere; ad sacrum fontem pro aliquo sponsorem fieri; qua hora pueris sacra aqua ad salutem tingendis opera impenditur, sponsionem facere. (VULG. Patrinum agere.)

BĀRĀTHRUM, i, n. *Gouffre*. SYN. Locus præceps, unde emergi non possit. TRANSL. Pro homine edace, potatore. *Item*: Pro meretrice omnia absorbente. USUS: Ex imo barathri emergere.

BARBA, æ, f. *Barbe*. SYN. Viri villus ad mentum. EPITH. Aurea, horrida atque intonsa, major, maxima. USUS: 1. Barba crescit, *sa barbe pousse*. Jam lanuginem emittit. Lanugo per malas serpit, malas vestit. 2. Barbam longam fert, *il laisse croître sa barbe*. Barbam promittit; alit prolixam barbam; barbam nutrit profusam, submissam, prominentem. Bene barbatus; barba affatim instructus; spissa, promissaque barba est conspicuus. Promissa, et fluente in pectus barba est. 3. Barbam deposuit, *il s'est rasé*. Barbam totondit, dempsit, abrasit, posuit, rasit. 4. Necdum habet barbam. Ne primam quidem barbæ lanuginem induit; ne lanugo quidem mentum obduxit; ne prima quidem barba mento inducta est. USUS: Capillatior quam ante, et barba majori.

BARBĀRĒ, *A la manière des étrangers; grossièrement.* SYN. Inquinatē. )  
( Pure, emendatē. USUS: Grammaticum se professus, barbare loquitur.

BARBĀRĪA, æ, et BĀRBĀRĪES, ei, f. *Pays étranger, race barbare.*  
SYN. Locus barbarus *vel* fera gens. EPITH. Agrestis, forensis, immanis atque  
intoleranda, inveterata, tota, vasta. 2. Tam atrox nullus in ulla barbaria  
tyrannus fuit. 2. Regiones feræ et alienæ, Scythæ, Syri et cuncta fere  
barbaries. 3. Mores barbari, duri, feri, crudelitas, feritas, *mœurs grossières,*  
*sauvages, barbarie.* Cæsar inveteratam quamdam barbariam ex  
Gaditanorum moribus delevit. Barbaria forensis. 4. Vitiosa et a latinitate  
aliena locutio, *barbarie de langage, ignorance.* Domestica aliqua barbaries  
eorum sermonem infuscavit, inquinavit. Barbara et solœca inspergunt.

BARBĀRĪCUS, a, um, *Barbare, étranger.* SYN. Barbarus. Barbaricæ  
vestes, leges, mores barbarici.

BARBĀRISMUS, i, m. *Barbarisme, faute contre la langue ou la*  
*prononciation d'un mot latin.* SYN. Vitium in locutione, cum verbum  
aliquod vitiose effertur. USUS: In barbarismos incurrere.

BARBĀRUS, a, um, *Barbare.* SYN. Immanis, incultus, agrestis, ferus,  
crudelis, atrox. )( Humanus, cultus. PHRAS. Homines barbari, *hommes*  
*barbares.* Gentes immanitate barbaræ, moribus efferatæ. Homines immani  
et intoleranda barbarie; immansueti, feri, omni diritate deterrimi; vultu,  
motuque corporis vasti, et agrestes; moribus, ritibusque efferati; magna ex  
parte latrociniis infames; homines natura immani et importuna, inculti,  
asperī; quique contra studia naturæ agrestibus institutis obduruere; expertes  
omnis juris ac conditionis, et linguæ prope humanæ; natura et moribus  
immites ac feri; agrestibus institutis vivere sueti; quorum terris nihil  
asperius, oppidis nihil incultius, indole ac moribus nihil immanius. Cf.  
[Agrestis](#), [Inhumanus](#).

BARBĀTŪLUS, a, um, *Qui porte une barbe naissante.* SYN. Fere  
imberbis; cum rara barba *aut* parva. USUS: Concursabant barbatuli juvenes.

BARBĀTUS, a, um, *Barbu.* USUS: Barbatī illi veteres.

BARBŪLA, æ, f. *Petite barbe.* USUS: Non hac barbula, qua isti  
delectantur, usi sunt veteres.

BARDUS, a, um, *Lourd, stupide.* SYN. Stupidus, hebes. USUS: Quis  
stupidum Socratem dicet, aut bardum?



BĀRO, ōnis, m. *Imbécile*. SYN. Homo stupidus. USUS: 1. Hæc cum loqueris, nos barones stupemus. 2. Vir princeps. *M. L. Baron*. Apud reliquos Barones te in gratiam posui.

BĀSĪLĪCA, æ, f. *Basilique, édifice où l'on jugeait; Église chrétienne*. USUS: Basilicam struere, ornare.

BĀSĪLĪCĒ, *Royalement, magnifiquement*. \* SYN. Magnifice. USUS: Basilice ornatus incedit.

BĀSĪLĪCUS, a, um, *Royal, splendide*. \* SYN. Regalis, splendidus, magnificus. USUS: Basilicæ editiones. Victus basilicus.

BĀSĪO, as, are, a. *Baiser*. SYN. Osculor.

BĀSIS, is, f. acc. im, abl. i, *Base, piédestal d'une statue*. SYN. Pes, pars ima, substructio. EPITH. Adversa, altior, excelsa, inanis, index sui sceleris. USUS: Basi statuarum aliquid incidere, inscribere.

BĀSĪUM, ii, n. *Baiser*. \* SYN. Osculum. USUS: Basium dare, figere. Cf. [Osculor](#).

BĒĀTĒ, *Heureusement*. \* SYN. Feliciter. USUS: Beate vivere in una virtute positum est.

BĒĀTĪFĪCO, as, are, a. *Béatifier*. PHRAS. Beatorum in cœlo numero addere; Beatorum in cœlo ordinibus inserere, asserere; Beatis adscribere; ad numerum, in numerum Beatorum adscribere; Beatis annumerare; in Beatorum numero locare, collocare, reponere; Beatorum numero aggregare; in Beatorum numerum referre; Beatorum cultum, honoresque alicui decernere, constituere.

BĒĀTĪTAS, ātis, f. *Bonheur*. SYN. Beatitudo, vita beata. Cf. [Beatus](#).

BĒĀTĪTŪDO, dīnis f. *Béatitude*. SYN. Beatitas. USUS: Beatitatis et beatitudinis verbum durum, sed usu mollitum est. Cf. [Felicitas](#), [Beatus](#).

BĒĀTUS, a, um, *Heureux*. SYN. Felix, cui bene est. ADV. Absolute, ardentem, perfecte, summe. PHRAS. 1. Beatus sum, *je suis heureux*. Bene beateque est; in cœlo sum; cœlum digito contingo; Deorum vitam adeptus sum; quis me homo fortunatior? fortunam ipsam anteo. Cf. [Felix](#). 2. Beati in cœlo, *Bienheureux du ciel, les saints*. Felicissimi cœli incolæ; æternitatis felicissimæ lumina; in altissimum evecti cœlestium civium consessum;

cœlestis patriæ cives; cœlestis aulæ beatissimi procures; in augustissimo Numinis concilio collocati; qui ea florent inter cœlites gloria, quæ mortalium apices transcendit, intra se positos habet universos. 3. Beata sempiternaque vita jam in cœlo fruitur, *il jouit déjà dans le ciel d'une éternité de bonheur*. Ejus vitam virtutemque beata jam immortalitas excepit; piorum jam sedem ac locum est consecutus; magnis jam, et perpetuis fruitur voluptatibus, nullo metu nec impediante, nec impendente; ejus animus, postquam e corpore excessit, in cœlum jam, quasi in domicilium suum pervenit; in æternam, ac plane jam suam in domum immigravit, ubi ævo sempiterno fruitur. Æternæ salutis, beatitudinis particeps; hæres æternæ vitæ est; particeps æterni gaudii in unica felicitatis cognitione defixus est. Adest illi cumulata bonorum complexio, secretis malis omnibus. Beatitudinis sempiternæ portum jam contigit; in illa perenni felicitatis sede jam collocatus est. Vita cœlitum, quæ sola est vita nominanda; cœlesti gloria, et immortalitatis domicilio jam perfruitur. Vita beata et sempiterna; quæ cumulata bonorum omnium, et nunquam interitura possessione gaudet, fruitur. Æternam gloriæ mercedem, a DEO mortalibus propositam, jam consecutus est. In beatissimam cœli regiam est deportatus; hæreditatem divinæ gloriæ adiit; evolavit jam in cœlestes orbes illos, ubi certus laborum finis, ubi vera et solida felicitas. Projectus jam est ad beatum illud sanctarum animarum concilium; et felicissima cœlitum sede est receptus. USUS: Beatus esse sine virtute nemo potest. Quem tu ægritudine, metu, lætitia gestiente, et libidine liberum, solutum, vacuum videris, num dubitabis beatum dicere? Qui beatus est, tutus sit oportet, inexpugnabilis, munitus, septus, sine timore, quem nulli metus terrent, nullæ ægritudines exedunt, nullæ libidines incitant, nullæ lætitiæ fuitiles languidis liquefaciunt voluptatibus. Cf. [Felix](#).

BELLĀRĪA, ōrum, n. *Friandises, pâtisseries*. SYN. Cibi ad irritandam famem compositi. USUS: Mellita bellaria.

BELLĀTOR, ōris, m. *Guerrier*. SYN. Miles bellicosus. USUS: Is minus vehemens orator, quam bellator fuit. Cf. [Miles](#).

BELLATRIX, īcis, f. *Guerrière*. USUS: Bellatrix iracunda.

BELLĒ, *Bien*. SYN. Bene, apte, prospere, commode, æquo animo. USUS: Belle, et festive. Belle cecidit, cum etc. Dolorem illum belle fert. Aqua belle fluens.

BELLĬCŌSĒ, *D'une manière belliqueuse*. \* USUS: Bellicose Romam aggressus est.

BELLĬCŌSUS, a, um, *Belliqueux, brave à la guerre*. SYN. Armis et belli virtute valens. )( Imbellis. PHRAS. 1. Germani bellicosi sunt, *les Germains sont belliqueux*. Belli gerendi peritissimi; longe omnes belli gloria et virtute superant; bellicis laudibus abundant; operum militarium periti sunt; bello invicti; multis fortibus factis, gloria militari illustres; in armis exercitatissimi; pugnacissimi, promptissimi bellatores; bello acres sunt, strenui, et consilio boni; rem bellicam fortiter ac strenue tractant, gerunt, administrant 2. Scipio bellicosissimus erat, *Scipion était un très-vaillant guerrier*. Vir erat in arma natus; ferox viribus, et armorum arte; invictus bello juvenis; Mars alter; primus bellator; magnum habebat usum in re militari; summam scientiam rei militaris habebat; erat bello nobilis; manu strenuus, promptus; clarus militia; acer bello juvenis; bonus militia, impiger manu; gnarus, non inglorius, acer militiæ; egregiæ erat militaris famæ. Sæpe se in armis strenuum, in bellis acrem, ac fortem probavit; fortem ac strenuam in bello navavit operam; erat in eo laus rei militaris maxima; prudentia rei militaris clarus erat; in re militari versatus erat egregie; florebat militaris rei gloria; militare munus præclare functus erat. USUS: Gentes bellicosæ. Cf. [Fortis](#), [Audax](#).

BELLĬCUM, i, n. *Signal de combat*. Bellicum canere, *sonner la charge*. SYN. Cantus ad arma vocans. USUS: Bellicum quasi canit Thucydides.

BELLĬCUS, a, um, *Relatif à la guerre*. USUS: Bellicam rem administrari majores nostri nisi auspicato noluerunt, *les affaires de la guerre, la guerre*. Bellica disciplina, *l'art de la guerre*. Bellica laus, gloria, *la gloire militaire*.

BELLĬGĒRO, as, avi, atum, are, n. *Faire la guerre*. SYN. Bellum gero. USUS: Cum fortuna nobis belligerandum est.

BELLO, as, avi, atum, are, n. *Faire la guerre*. SYN. Belligero, bellum gero. USUS: Gigantum more cum Diis bellare. Cf. [Bellum](#).

BELLŬA, æ, f. *Bête féroce*. SYN. Bestia. EPITH. Audax et nefaria, fera et immanis, immanis, et tetra, importuna, importunissima, impura, tetra et pestifera, teterrima, et vastifica, vasta, et immanis. Belluæ fluitantes, immanes et feræ, innantes et natantes. USUS: Ægritudo ut tetra et immanis bellua fugienda. Sed quid ego jus hospitii in hac bellua requiro?

BELLUM, i, n. *Guerre*. SYN. Duellum, Mars, belli contentio, certamen belli, tempus belli, arma. )( Pax. DIFFER. Bellum totum militiae tempus; praelium solum armorum certamen est. EPITH. Bella acerba ac diuturna, civilia, continua, domestica, externa, gravia, gravissima, hostilia, inutilia, justa, leniora, magna, majora, maritima, terrestriaque, maxima, et periculosissima, pestifera, praeclara, pristina, propria, superiora, varia, vetera, bellis superioribus. Bello proximo, bellum acerbum diuturnumque, intestinum, acerbissimum, et calamitosissimum, commune, crudele et exitiosum, crudelissimum, dubium, foedissimum, gravissimum, horribile ac nefarium, impium, inexpiabile, indictum, infinitum, injustum, luctuosissimum, necessarium, periculosum, vehemens, merum, miserum fataleque, miserrimum, mortiferum, muliebre, naturale, navale et maritimum, occultum, oppressum, periculosum magnitudine, turpe, perniciosissimum, piraticum, privatum, proximum, prudens, regium, repentinum, sacrilegum impiumque, saevissimum prope omnium, sceleratissimum, sempiternum, servile, tetrum periculosumque, tantum, tam crudele, tam nefarium, tam diuturnum, tam longe lateque dispersum diffusumque. PHRAS. 1. Bellum imminet, *la guerre est imminente*. Impendet nobis, imminet bellum formidolosum, anceps, difficile. Exardescet, orietur, nascetur, existet ex his scintillis bellum calamitosum, exitiabile. Versamur in praesenti belli discrimine. Adventat, appropinquat, adest jam grave bellum. Res ad arma spectat. Bellum jam evitari non potest. Gliscit jam scintilla belli, quae brevi in apertum incendium erumpet. Magna belli moles imminet. Magnum bellum in manibus est. Bellum incidet non dubium. Bellum nobis jam propius admovetur. Grave bellum in metu est. Belli magni timor impendet; versamur in magno timore belli. Adesse jam grave bellum videtur. Bellum non dubium habemus. Bellum primo quoque tempore conflatum erit; natum jam est belli initium. 2. Bellum excitare, *allumer la guerre*. Concitare, suscitare, commovere, conflare, concire bellum; bellicum canere; ad arma vocare; arma induere civibus; in arma populos agere; ad bellum omnem Europam armare; ad arma conclamare, stimulare, concitare, sollicitare populos; bellum toto orbe consciscere; ad bellum inducere; quasi furiam quandam ac facem belli accendere, et impellere ad consilia tam funesta populos. 3. Bellum parare, *faire les préparatifs d'une guerre*. Bellum adornare, apparare, comparare, instruere; bellum coquere, ostendere; ad saga ire; de bello cogitare; ad bellum animum intendere; in bellum mente et animo insistere; ad belli

cogitationem se recipere; de bello consilium inire; belli consilium quærere; in bellum incumbere. Omnia belli apparatu strepunt, *tout retentit de bruit de guerre*. Saga sumuntur, arma promuntur, dantur civibus; arma raptim capiuntur, induuntur. Armis cives accinguntur, muniuntur, instruuntur. 4. Bellum indicare, *déclarer la guerre*. Bellum denuntiare. 5. Bellum suscipere, *entreprendre une campagne*. Movere, commovere, facere, inferre, sumere, incipere, inchoare. Belli initium sumere; arma tentare; ad arma descendere, concurrere. Belli initium facere; bellum consciscere, contrahere; bellum moliri, inire; bellum capessere, decernere; otium bello interpellare; bello experiri; rem ad arma deducere; ad vim et arma descendere, decurrere; belli fortunam tentare, experiri; in bellum converti. 6. Bello aggredi aliquem, *attaquer quelqu'un les armes à la main*. Arma inferre, bello lacescere, tentare, petere aliquem; armis invadere, infestare; bello premere, opprimere; armis, bello persequi; bellum inferre, movere, commovere, facere alicui. 7. Bellum gerendum committere, *confier à quelqu'un le soin d'une guerre*. Bellum dare consulibus; præficere bello consules; bellum mandare consulibus; summam belli administrandi consulibus dare, permittere. 8. Bellum gerere, *faire la guerre*. Administrare, gubernare bellum; bellum suis viribus exequi. 9. Bellum est in Italia, *l'Italie est en feu*. Ardet, flagrat, conflagrat atroci bello Italia; miscetur belli turbine; belli dissidio distracta gemit; internecino bello premitur, affligitur, vexatur. Italia perculsa bello, ac prostrata jacet; belli flamma uritur, ac consumitur; magna belli contentione terra marique infestatur; igne ferroque vastatur; nefario ac durissimo bello inflammatur. Italia tota in armis est. Arma tota Italia concrepuere; strepitus armorum totam Italiam concutit; in sagis est omnis Italia. Nulla calamitas, nullum exitium, nihil tam durum et acerbum in bello est, quod Italia non persentiscat. Bellum diuturnum totam perdit, corrumpitque Italiam. Nullum non mali genus Italiæ infert, importat bellum. Bellum magnas calamitates, ac graves creat Italiæ; multis et gravibus damnis Italiam afficit; nullius mali experts est; nulla vacat calamitate Italia bello lacescita. Bellum ex pulcherimma Italiæ parte solitudinem facit. Undique se pugna movet in Italia; ubique armis contenditur, dimicatur, disceptatur. 10. Bellum adhuc anceps est, *l'issue de la guerre est encore douteuse*. Bellum ancipit. Marte geritur. Communis adhuc Mars belli. Varia adhuc belli fortuna, ancepsque Mars est. Bellum adhuc gestum ea fortuna est, quam belli casus ferunt, Marsque communis. 11. Bellum protrahere, *traîner la guerre en longueur*. Bellum ducere,

trahere, alere, prorogare; lentum bellum per oppida circumferre. 12. Bello hostem circumducere. 13. Bellum repellere, *se défendre (guerre défensive)*. Propulsare bellum, defendere bellum illatum; illatas injurias propulsare; bellum depellere, profligare, repellere; vim omnem belli tempestatemque alio convertere, avertere; bellum dividere, dispergere; in locum alium detrudere. 14. Bellum remisit, *la guerre est sur le point de finir*. Attenuatum, imminutum bellum est; senescit, consenescit bellum; affectum, non confectum bellum est. 15. Bellum absolvere, *terminer une guerre*. Restinguere, delere, conficere, componere; belli reliquias exstinguere; felici temeritate opprimere; bellum ad exitum perducere; bellum perficere, absolvere, perpetrare, victoria terminare; optato exitu concludere; belli extrema delere; belli reliquias auferre, conficere; nullam partem belli relinquere; finem bello imponere, facere, statuere; nullam belli scintillam relinquere; belli reliquias persequi; bellum tollere et sepelire. 16. A bello cessare, *cesser la campagne*. Bellum dirimere, ponere, deponere, componere; bellum pace mutare; arma ponere; ab armis discedere; ab armis absistere; bellum sedare; ab annis conquiescere. 17. Bellum renovare, *recommencer la guerre*. Nondum satis oppressis belli reliquiis, fumantibus adhuc belli scintillis, belli consilium resumptum, instauratum, redintegratum est, ut adeo bellum ex bello feratur. Redit, renascitur de integro bellum; jam extinctum denuo suscitatur. Novo iterum bello implicamur, involvimur. Novis fluctibus objicimur; in bellum denuo conjicimur. Ex præsenti tranquillitate novæ tempestates commoventur. Bellum integrum superest novis furoribus inflammatum. Bellum non finivit, sed mutavit. Omnia rursus in bellum consilia convertenda sunt. USUS: Bellum inferre, *porter la guerre*. Bellum defendere, *repousser la guerre*. Bellum accipere, non inferre, *guerre défensive et non offensive*. Bello parato, *après les préparatifs de guerre*. Bellum collatum est circa Corinthum, *on fit la guerre à Corinthe*. Bellum ad Placentiam constitit, *on cessa de combattre sous les murs de Plaisance*.

BELLUS, a, um, *Bon, convenable*. SYN. Aptus, conveniens. ADV. Plane, valde. USUS: 1. Erit hic locus pueris bellissimus. 2. Lepidus, *délicat*. Bellus puer, bellæ litteræ. 3. Urbanus, honestus, *poli, bien élevé*. Durius hoc accepit, quam homines belli soleant. Cf. [Pulcher](#).

BĒNĒ, *Bien*. SYN. Præclare, commode, valde, ratione. PHRAS. 1. Bene mecum agitur, *je suis le plus heureux des hommes*. Pulchre mihi est. Beatus



sum. Perbono loco res sunt meæ. Præclare se res habet. Bene me habeo. Rectissime apud me sunt omnia. Optime, commodissime mecum agitur. Belle me habeo. Expedita mihi sunt omnia et explicata. Florentissimis rebus utor. Optatis meis fortuna respondet. Pulcherrime stamus. Secundæ res sunt. Salva res est, integra, incolumis. Res facili cursu procedunt; prosperum cursum tenent. Prospere, et ex sententia res eunt meæ. Vitam vivo felicissimam. Facilem se mihi præbet fortuna et benignam. Optime mihi cum fortuna convenit. Nihil ad felicitatem deest. Vita mea omni felicitatis genere cumulata est. Omnia ad voluntatem fluunt; ex sententia procedunt. Utor rebus secundis. 2. Bene an male, *bien ou mal*. Recte an perperam; recte an secus; probe an secus egeris, ignoro. 3. Bene fecisti, *vous avez bien fait*. Recte et ordine, belle, rectissime et sapientissime; rite, providenterque fecisti. USUS: 1. Domus bene et ratione ædificata. 2. Valde, *très, fort*. (Cum adjunct. *vel* adv.) Homo bene nummatus; bene multi, bene mane, bene magnus, longus etc.

BĒNĒDĪCO, is, xi, ctum, ere, n. USUS: 1. Absolute est: bona verba dicere et boni ominis, *dire des paroles de bon augure*. 2. Laudo, *dire du bien de quelqu'un, louer*. Cui benedixit unquam bono civi? *De quel homme de bien a-t-il jamais fait l'éloge?*

BENEDICO DEUM, a. *Je bénis DIEU*. Laudo, extollo, deprædico Numinis clementiam, ac largitatem. 2. Benedicere populo, benedictionem dare, *bénir le peuple, donner la bénédiction*. Bene precari; fausta cum prece dimittere; pacem et veniam populo a superis precari. Solemni precatione, faustis ad DEUM precationibus populum prosequi. 3. Benedicere mensam, cibos, *bénir la table, la nourriture*. Cœnam a sacris precibus auspicari; Christiano ritu, solemnī precatione dapes lustrare.

BĒNĒDICTUM, i, n. *Bonne parole*. )( Maledictum. USUS: Benedicta male interpretari.

BĒNĒFĀCĪO, is, fēci, factum, facere, n. *Faire du bien*. SYN. Beneficio afficio, benigne facio, beneficium tribuo, bene, optime mereor, beneficiis orno, bene promereor, beneficium confero, beneficio complector; beneficiis augeo, prosequor. USUS: Durum est, male tractari ab iis, quibus benefeceris. Cf. [Beneficium confero](#).

BĒNĒFACTUM, i, n. *Ce qu'on fait de bien*. Adhibetur sæpius in plur. num. SYN. Bene, honeste factum, virtus. )( Malefactum. USUS:

Benefactorum jucundissima est recordatio. 2. Beneficium, meritum, *bienfait*. Benefacta male locata, male facta arbitror.

BĚNĚŤICENTĬA, æ, f. *Bienfaisance*. SYN. Liberalitas, benignitas. EPITH. Divina, præstans. USUS: Quid præstantius bonitate et beneficentia?

BĚNĚŤICIĀRIŮS, i, m. *Bénéficiaire, soldat promu par la faveur d'un tribun*. SYN. Cliens. USUS: Petreius cum paucis equitibus beneficiariis suis in hostem movit, *Pétreius se jeta au milieu de la mêlée avec quelques cavaliers qui lui étaient dévoués*. (VULG. Vasallus).

BĚNĚŤICIŮM, ii, n. *Bienfait*. SYN. Benefactum, meritum, officium, gratia, promeritum, munus. EPITH. Æternum, amplissimum, divinum, immortaleque, excellens atque divinum, insigne et singulare, præclarum in rempublicam, publicum, recens, summum. Beneficia amplissima, clarissima. Divina in aliquem, fructuosa, et grata alicui, immortalia, innumerabilla, jucundiora, mutua, paterna, plurima, proxima, vera, vetera, vilia. PHRAS. 1. Beneficium peto, *je vous demande un service*. Hanc rem in beneficii loco a te depono; tuo beneficio ut is mihi honor obveniat, peto. Cf. *Rogo*. 2. Beneficium confero, *je rends service*. Contuli, quæ in illum officia potui. Quantum in me fuit, quantum efficere, et consequi potui, pro meo studio, meaque industria complexus sum hominem; auxili omnibus officiis. Nullum officii genus, aut studii; nullam omnino rem, quæ vel ad utilitatem illius, vel ad laudem spectaret, omisi, prætermisi, infectam reliqui. Omnia, quæ quidem præstare mihi licuit, profecta in illum sunt beneficia. Meam in illum voluntatem et benevolentiam, quandocumque res tulit, ubi tempus, occasio postulavit, ostendi, significavi, declaravi, patefeci, probavi. Bene meritis de illo sum, quam potui, studiosissime. 3. Nihil beatius est, quam beneficia multis conferre plurima, *le comble de bonheur; c'est de pouvoir accabler de bienfaits un grand nombre de personnes*. Benigne facere plurimis; beneficiis devincire, ornare, complecti, obligare, alligare plurimos; felicitatis pars magna est, beneficiis cumulare, obruere; officiis colere, afficere; beneficiis et officiis prosequi quam plurimos; mereri, bene promereri de plurimis; in exhibendis, tribuendis, deferendis officiis, nullum benevolentiae pignus, ac indicium omittere; emere sibi beneficiis plurimos; eximia esse in omnes benignitate. Quæ ista felicitas est, servire, commodare quam plurimis; collocare, ponere apud gratos animos benefacta quam plurima; et quidquid facultas, in beneficii loco deferre. 4. Non magna in me beneficia contulisti, *vous ne m'avez pas rendu de grands*

*services*. Non valde de me meritis es. Beneficium a te vel nullum accepi, vel minimum. Exigua sunt, quæ pro beneficio dedisti; quæ mihi detulisti, dedisti beneficia; quæ apud me beneficia collocasti, posuisti. Gravia non sunt, exigui momenti, parvi ponderis ea sunt, quæ mea causa fecisti. Beneficia tibi debeo, non ita magna. Obligasti, obstrinxisti me mediocribus officiis. 5. Beneficium accipio, *je reçois un service*. Plurima tibi debeo officia et beneficia; innumerabilia tua in me exstant beneficia; in me profecta sunt. Innumera tua in me beneficia et promerita sustinere vix possum. Quod vivo, pro tuo beneficio habeo; in beneficii loco repono. 6. Beneficium reddo, *je m'acquitte envers mon bienfaiteur*. Quis beneficiis tuis pro merito respondebit? quis parem referet gratiam? quis benefacta tot in me tua solvet, remunerabitur? quis officia tua paribus officiis æquet, compenset? cumulatis tuis in me meritis qui faciam satis? Cf. [Remuneror](#). 7. Beneficii memor ero, *je me souviendrai des services reçus*. Hujus mihi recordationem beneficii nulla dies eripiet. Immortali memoria percepta beneficia retinebo. Hujus in me meriti æternum meminero. Hoc officium inter maxima beneficia referam, numerabo; singulare me beneficium tulisse credam; beneficii non vulgaris locum apud me obtinebit, *je compterai ce service parmi les plus grands bienfaits*. Cf. [Gratus](#). 8. Beneficia præstita objectare, *reprocher des services que l'on a rendus*. Liberalitatem suam pudori alterius gravem facere. Amplificare verbis sua in alterum officia. Beneficia sua verbis et sermonibus ambitiosius deprædicare. Beneficii gratiam invidiosa prædicatione corrumpere.

Beneficium Ecclesiasticum, *bénéfice ecclésiastique*. Sacerdotium opimum, opulentum, tenue, exile; sacerdotium cura animarum præditum; sacerdotium ab animarum cura immune. Beneficium Ecclesiasticum alteri cedere, *céder à quelqu'un un bénéfice*. Abdicare se sacerdotio aliquo, *vel* sacerdotii munere ac censu; amico utendum, fruendum tradere; jus, possessionemque sacerdotii sui alteri transcribere; cedere jure ac possessione sacerdotii.

BĒNĒFĪCUS, a, um, *Bienfaisant*. SYN. Benigne faciens, benignus. USUS: Beneficus est, qui non sua, sed aliena causa, benefica voluntate movetur. Cf. [Amicus](#).

BĒNĒMĒRĒOR, eris, itus sum, eri, d. *Bien mériter*. SYN. Beneficio afficio, beneficium colloco. USUS: De republica, de nomine ac dignitate Rom. benemeritus civis. Benemereri de posteris; posteritati servire.

BĚNĚVŌLĚ, *Avec bienveillance, affectueusement*. SYN. Amice. USUS: Præsto esse alicui benevole, et fideliter.

BĚNĚVŌLENS, tis, gen. omn. *Bienveillant*. SYN. Benevolus. USUS: Non sum molesta, sed benevolens. Cf. [Affectus, a, um](#).

BĚNĚVŌLENTĪA, æ, f. *Bienveillance, bonté, obligeance*. SYN. Gratia, studium. )( Odium. EPITH. Æqualis ætati alicujus, bona, fidelis, firmissima, grata animi, impar, incredibilis in aliquem et maxima, perfectissima, præstans in aliquem, insignis in aliquem, intemperata, major, mediocris, mirabilis, mutua, necessaria, non obscura, par et mutua, perpetua in aliquem et maxima, propensa et perpetua, sempiterna, singularis, summa erga aliquem, summa et par. PHRAS. 1. Benevolentiam captare, *rechercher la bienveillance*. Benevolentia beneficiis capitur maxime, conciliatur, colligitur, contrahitur, movetur. Ad benevolentiam officia alliciunt. Benevolentiam tibi facile beneficiis adjunges, conjunges. Gratiam amicorum expetis, et multorum civium amicitiam; voluntates tibi multorum conciliare, benevolentiam consequi, experiri, perspicere cupis, beneficio consequeris. Gratiam aucuparis; in gratiam te insinuare; gratia crescere apud cives et optimates desideras; benevolentia tibi eorum animi sunt devinciendi. Inire optimatum gratiam, benevolentiam magnam consequi exoptas; officiis et beneficiis est colligenda. 2. Benevolentiam exhibere, *montrer sa bienveillance pour quelqu'un*. Quam in te suscepi benevolentiam, semper tibi præstabo, servabo, tuebor, augebo. Quam semel in te contuli, declaravi benevolentiam, ea te semper complectar; hanc in te semper navabo; hanc experiere, perspicies plurimis indiciis. Qua in te semper eram benevolentia, ea deinceps quoque ero propensissima. Favebam adhuc rebus tuis, et cupiebam optime; neque desinam, in posterum te favore fulcire meo. Secunda in te erat voluntas mea; studiisque in te inclinabat; sed animo nihilominus in te benevolo, optimoque esse pergam. Si unquam me tibi benevolum dedi, si voluntate eram bona ac propitia; deinceps in re tua totus ero, nullumque benevolentiae, aut gratiae officium omittam; studio rerum tuarum agebar adhuc maximo, tuaque causa cupiebam tibi omnia; quidni addictus sim deinceps quoque, tuisque commodis studeam unice? Optime affectum me tibi fuisse adhuc, tu ipse testis eris locuples; quæ igitur res est, quæ dubiam reddere summam in te voluntatem possit? Cf. [Amicus](#). 3. Benevolentiam tollere, *enlever à quelqu'un l'amitié*. Adimere, extinguere, delere. Cf. [Amicitiam abrumpere](#), [Gratia](#).

BĚNĚVÖLUS, a, um, *Bienveillant*. SYN. Amans, amicus, propendens in aliquem inclinatione animi, studiosus. ADV. Sane, vere. PHRAS. Ardentibus sum in aliquem studiis; amicissimus sum; summa mea est in ilium voluntas; eximiæ benevolentiae, ac benignitatis sum in aliquem; voluntate in aliquem bona sum; animo bono sum in aliquem. Cf. [Benevolentiam exhibeo](#). USUS: Amicissimi, benevolentissimique hominis officio semper sum functus. Cf. [Amicus](#), [Amicitia](#).

BĚNIGNĚ, *Avec bonté*. SYN. Comiter, liberaliter. USUS: Salutare benigne, comiter appellare aliquem. Alicui benigne facere et liberaliter.

BĚNIGNITAS, ātia, f. *Bonté, bienveillance*. SYN. Clementia, comitas, humanitas, pietas, liberalitas. EPITH. Grata, honesta, incredibilis in aliquem, jucunda aditu, major, nimia, privata, propensa in calamitosos, quæstuosa, summa in aliquem, utilis alicui. USUS: Summa benignitate audire dicentem. Nunquam tibi meam benignitatem claudam. Non exaurietur mea benignitas. Benignitas naturæ, agrorum. Cf. [Lenitas](#), [Mitis](#), [Benevolentia](#).

BĚNIGNUS, a, um, *Bon, doux*. SYN. Comis, blandus. )( Asper. USUS: Benignus ad commodandum. Oratione benigna uti. 2. Liberalis, munificus, *généreux, libéral*. Benignus liberalisque dicitur, non qui fructum, sed officium sequitur. Cf. [Benevolentia](#).

BĚO, as, avi, atum, are, a. *Rendre heureux, donner l'immortalité*. SYN. Beatum facio. USUS: Cœlo aliquem beare.

BESTĬA, æ, f. *Bête féroce et généralement toute espèce d'animal*. SYN. Bellua. EPITH. Immanis ac pernicioſa, monstruosissima, præclara, valentissima. Bestiæ abditæ, terraque tectæ, agrestes, ancipites, in utraque sede viventes, aquarum incolæ, aquatiles, cicures, feræ, gradientes, nantes, natantes, pravæ, serpentes, solivagæ, congregatæ, terrenæ, volatiles, volitantes, volucres. USUS: Aliæ bestiæ nantes, volucres, serpentes.

BESTĬĀRĬUS, ii, m. *Bestiaire, gladiateur qui combattait contre les bêtes féroces*. SYN. Qui cum bestiis pugnat in ludis publicis. USUS: Gladiatoribus, bestiariis rempublicam, obsidere.

BESTĬÖLA, æ, f. *Petite bête, insecte*. USUS: Bestiolæ dissimillimæ communiter cibum quærunt. (VULG. Animalcula.)

BĚTA, æ, f. *Bette, poirée, plante*. Herbæ genus. USUS: Beta et malva.

BĪBLĪA, ōrum, n. pl. *Les saints livres*. SYN. Sacræ, sanctæ, Divinæ litteræ; libri Divini; Divinorum librorum, sacrorum scriptorum monumenta, instinctu afflatuque cœlesti conscripta. Divinarum legum volumina. Divina oracula. Cœlestis doctrinæ volumina. Scriptura sancta. Sacri codices.

BĪBLĪŌTHĒCA, æ, f. *Bibliothèque*. SYN. Librorum locus, multitudo. EPITH. Mirifica. USUS: De bibliotheca tua supplenda, libris commutandis, velim conficias.

BĪBO, is, bĭbi, bĭbitum, ere, a. *Boire*. SYN. Poto, perpoto, poculum exhaurio, potionem haurio, exhaurio, sorbeo. ADV. Jucundius, plurimum. PHRAS. Vinum intemperanter bibunt Græci, *les Grecs aiment à s'enivrer*. Vinum intemperantius hauriunt; avide siccant pocula; lagenas exsiccant totas. Ingens est in Græcis potandi libido. Cyathos sorbendo diem producunt. Poscunt majoribus poculis, provocant. Totos dies perpotant; vino se obruunt; furiosa vinolentia, circumpotationibus inundantur; vino se onerant. Merum ex cantharis scitissime exantlant: vini multum exhauriunt; largiore utuntur vino; largiter se invitant; diem noctemque potando continuant; multum vini absumunt; intemperantissimis perpotationibus indulgent; diem mero frangunt; nimio se vini potu ingurgitant; mero sopiuntur; vino sepeliuntur; vino ventrem distendunt; in potationibus sunt, agunt assidui; compotationes celebrant assidue, in potationibus assidue versantur. USUS: 1. Lex Græci convivii: Bibat, aut abeat. 2. (VULG. Bibere sanitatem), *boire à la santé de quelqu'un*. Libare alteri, *vel* alterius saluti poculum; bibere salutaria; bibere soteria.

BĪBŪLUS, i, m. *Qui aime à boire*. USUS: Potor bibulus Falerni, *grand buveur de Falerne*. Cf. [Vinolentus](#), [Ebrius](#).

BĪCEPS, cĭpĭtis, omn. gen. *Qui a deux têtes*. USUS: Biceps puella nata est.

BĪDŪM, i, n. *Espace de deux jours*. SYN. Duorum spatium dierum. USUS: 1. (De tempore, cum Gen. et Acc.) Bidui, *vel* biduum ibi fui, *je suis demeuré deux jours en cet endroit*. 2. (De loco, cum Gen., Acc. et Abl.) Castra bidui, biduum, *vel* biduo absunt ab urbe, *le camp est à deux journées de marche de la ville*.

BĪENNĪUM, ii, n. *Espace de deux ans*. SYN. Spatium duorum annorum. USUS: Biennio domo abfuit.

BĪFĀRĪAM, *En deux endroits*. SYN. Bipartito.



BĪGA, æ, f. *et sæpius*: BĪGÆ, ārum, f. pl. *Char à deux chevaux*. SYN. Currus duorum equorum jugo actus. USUS: Citatis bigis vehi.

BĪLIS, is, f. *Bile, humeur bilieuse*. EPITH. Atra, secreta. USUS: 1. Mens sæpius iracundia graviore, *vel* dolore, *vel* timore, quam atra bile movetur. 2. Ira, *colère*. Ea res mihi bilem movit, commovit, concivit.

BĪMESTRIS, e, gen. com. *De deux mois*. SYN. Duorum mensium. USUS: Consulatus bimestris.

BĪMUS, a, um, *De deux ans*. SYN. Duorum annorum. USUS: Bimus infans.

BĪNI, æ, a, *Deux (nombre distributif), deux à deux*. USUS: Bis bina quid sint, Epicurus non didicit.

BĪPARTĪOR, iris, itus sum, iri, p. *Partager en deux*. SYN. In duas partes seco, distribuo. USUS: Prædam bipartiti sunt.

BĪPARTĪTO, *En deux parts, par moitié*. SYN. Dupliciter, bifariam. USUS: Bipartito classis, acies distributa est.

BĪPĒDĀLIS, e, gen. com. *De deux pieds*. SYN. Duorum pedum longitudine. USUS: Sol Epicuro bipedalis videtur.

BĪPES, ědis, omn. gen. *Bipède, qui a deux pieds*. USUS: Homo omnium non bipedum modo, sed et quadrupedum impurissimus.

BĪRĒMIS, is, f. *Birème, galère à deux rangs de rames*. SYN. Navis duobus remorum ordinibus instructa. EPITH. Præclara.

BIS, *Deux fois*. USUS: In eodem facto bis improbus fuisti.

BĪVĪUM, ii, n. *Embranchement de deux voies*. SYN. Quod duas vias habet.

BLANDĒ, *D'une manière flatteuse, insinuante*. SYN. Comiter, suaviter, mansuete. USUS: Appellare aliquem blandissime. Blandius aliquid petere.

BLANDĪLŌQUENTĪA, æ, f. *Douces paroles*. USUS: Tanta illi blandiloquentia supplicavi.

BLANDĪMENTUM, i, n. *et sæpius*: BLANDĪMENTA, ōrum, n. pl. *Caresses*. SYN. Blanditia. USUS: Multa blandimenta nobis natura ipsa peperit. Blandimentis corrupta juvenus. Cf. [Blanditia](#).

BLANDĪOR, iris, itus sum, iri, d. *Caresser, flatter*. SYN. Amplexor. ADV. Mirifice, suaviter. PHRAS. Solet omnibus blandiri, *il flatte tout le monde*. Ubique suppliciter se insinuat; aucupatur blanditiis omnium gratiam; blando sermone omnes delinire; lenocinari omnibus; palpum obtrudere solet. Blandissime appellat omnes; demulcet omnes suis blanditiis; assentationis artificio omnium animos sibi adjungit. Cf. [Adulor](#). USUS: Voluptas suaviter sensibus blanditur. Prosperitas vitæ hujus alludit tibi suaviter et blanditur. Cf. [Blanditia](#).

BLANDĪTĪA, æ, f. *Caresses, flatterie*. SYN. Blandimentum, illecebræ, assentatio. )( Minæ. EPITH. Apertæ, flagitiosæ, malitiosæ officiorum. PHRAS. Turpe est, blanditiis gratiam aucupari, *il est honteux de rechercher la popularité par la flatterie*. Popolari assentatione, blanditiis civium benevolentiam colligere; ad colligendam potentiorum gratiam blanditias admove, adhibere; influere in aures populi blanditiis; optimatum animos blanditiis obsidere; blandimentis corrumpere, blanditiis et illecebris irretire. USUS: Blanditiis nummos ab aliquo exprimere. Blanditiis in consuetudinem aliorum se immergere. Patris severitatem blanditiis et illecebris impedire.

BLANDUS, a, um, *Caessant, doux, aimable*. SYN. Benignus, comis, lenis, suavis. USUS: Blanda voce vocare quempiam. Blanda et supplici oratione fallere. Homo est minime blandus. Cf. [Oratio blanda](#).

BLASPHEMĪA, æ, f. *Blasphème*. Blasphemias effutire, *se répandre en blasphèmes*. Atroces in DEUM voces jactare; impia verba in DEUM profundere, jacere. Verborum impietate, scelestæ lingua, quæ in cœlo terrisque sunt sanctissima, violare. Scelestæ lingua DEUM lacessere. Impias in DEUM voces mittere. Maledictas et nefarias execrationes in DEUM et cœlites evomere; nefariis maledictis, insanis vociferationibus in DEUM et superos insurgere.

BLĀTĒRO, as, avi, atum, are, n. *Babiller, criailler*. \* Quid blaterat tanto cum clamore?

BŌNA, ōrum, n. pl. *Biens, fortune*. SYN. Fortunæ, res, possessiones, divitiæ, fundi, prædia, voluptuariæ possessiones; res patria et avita, facultates. EPITH. Aliena, augusta, brevior, diversa, divina et egregia, diuturna, externa, fraterna, magna et divina, quam maxima, multa, necessaria, nec opinata, paterna, et avita patria, pauciora, perexigua et minuta, plura, potiora, præsentia, præterita, propria alicujus, publica,

publicata, summa et propria. PHRAS. 1. Bona parare, *amasser des biens*. Multa sibi bona industria peperit; sua cum industria multis possessionibus cumulavit, auxit; multas illi facultates paravit, tribuit. 2. Bona adimere, *enlever les biens*. Imminet fortunis omnium et bonis. Si nunc agit, ut tua bona publicentur, et erepta tibi, acerbissimæ præconis voci subjiciantur. Agri parte multatos mortales multos, bonis exuit, spoliat, avitis possessionibus evertit. 3. Bona luxu perdere, *perdre sa fortune dans la débauche*. Ingluvie avita bona, rem familiarem, prædiola sua brevi abligurivit, dilapidavit, dissipavit, profudit, absumpsit. Cf. [Prodigio](#). USUS: 1. Bona fortunæ, *richesses*. Ea sunt generis, propinquorum, amicorum, opum, valetudinis, formæ, virium, ingenii. Res moventes, *meubles*. Fundi, prædia, *immeubles*. 2. Bona corporis, *biens du corps*. Valetudo, firmitas, vires, pulchritudo, sensus integri, velocitas, dentium candor, venustas oculorum, coloris suavitas, linguæ solutio, vocis sonus, latera firma, conformatio quædam, et figura totius corporis, et oris. 3. Animi bona, *biens de l'âme*. Virtutes, dotes ingenii, iudicii, memoriæ, artes, scientiæ. Cf. [Copiæ](#), [Opes](#), [Divitiæ](#), [Felix](#), [Bene](#). 1. (Bona Spiritualia, VULG. *Biens spirituels*.) PHRAS. Animi bona nullis casibus, nullis temporibus subjecta. Interiora hominis bona, quibus animus sit pulchrior, ditior. Animi bona, quæ cælum quodammodo ipsum continent. Vera et propria hominis bona, quæ hominem carum Deo efficiunt. 2. (Bona temporalia. VULG. *Biens temporels*.) Res fluxæ, fragiles, caducæ, externæ. Bona, quæ fortunæ casibus sunt obnoxia. Peritura, hominis bona, quæ fluxis hujus vitæ divitiis, honoribus et oblectationibus continentur. Corporis et fortunæ dona, quæ una cum corpore intereunt. Rerum fluxarum blandimenta; res fugaces, inanes, perituræ, mortales. Ea, quæ apud cæcos mortales prima putantur; opum, honorum, voluptatumque illecebræ. Bona caduca et incerta, posita non tam in nostris consiliis, quam in fortunæ temeritate. Res humanæ, quæque rationem habent cum terra.

BŎNĪTAS, ātis, f. *Bonté*. SYN. Probitas, integritas, virtus, benignitas, clementia. )( Malitia. EPITH. Divina, inusitata, non inhumana virtus, non superba, pristina, singularis, summa, vera. USUS: Quidam bonitate naturæ, alii institutione, et disciplina rectam sectantur viam, *quelques-uns remplissent leurs devoirs par l'effet d'un bon naturel, etc*. Ejus fortunas tuæ bonitati commendo. Ingenii bonitate mira; singulari bonitate et modestia vir est. Cf. [Bonus](#).

BŎNUS, a, um, *Bon.* SYN. Probus, frugi, integer, justus, præstabilis, salutaris. ADV. Æque, plane, sane, sat, valde. PHRAS. Vir bonus est, *c'est un homme de bien.* Vir est insigni bonitate; ita moderatus, ut præ se quandam probitatem, ingenuitatem ferat. Vir est et sapiens, et legibus parens, officii non ignarus, utilitati publicæ plus quam suæ consulens, intentus. Exemplum est innocentiae; quo nemo integrior in civitate, nemo sanctior. Apertus, simplex, ingenuus, justus vir est, cujus fidem, bonitatemque omnes dilaudent. Probus est et antiqui moris; antiquis moribus, antiqua homo virtute et fide est. Vir est mira ingenii bonitate; singulari bonitate et modestia præditus. Frugi homo est et quantivis pretii. Vir notæ est et expertæ fidei, vitæque integerrimæ; vir, cujus multa sunt et illustria exempla probitatis et candoris. Viri boni officium fungi solitus. 1. (Bona opera, *bonnes œuvres.* VULG.) Piæ sanctæque actiones; actiones cum pietate susceptæ; virtutis exercitationes; usurpatio piorum munerum; virtutum officio fungi. USUS: Bonum solum, quod honestum. Summum bonum in voluptate ponit Epicurus. Bono uti Cæsare, benigno. (VULG. Bona nova.) Læti nuntii, *bonnes nouvelles.* (Bonam diem sibi facere. VULG. *Se donner du bon temps.*) Diem sumere hilarem. Cf. [Probus](#).

BŎO, as, are, n. *Crier, retentir.* \* SYN. Mugio.

BOS, bövis, gen. com., gen. pl. boum, dat. et abl. bobus et bubus. *Bœuf, vache.* EPITH. Opimus, sanctus, vivus; boves mollipedes, opimi. USUS: Boum cervices natæ ad jugum, et vires humerorum et latitudo ad aratra extrahenda.

BRĀCA, æ, f. *ei sæpius*: BRACÆ, ārum, f. pl. *Braies.* Genus vestis apud Gallos Transalpinos.

BRĀCĀTUS, a, um, *Qui porte des braies.* SYN. Bracis utens. USUS: Gallia bracata, *Gaule narbonnaise.*

BRĀCHĪUM, ii, n. *Bras.* EPITH. Extremum, leve, molle. USUS: Brachii projectio decet in contentionibus, contractio in remissis. Brachium cohibere, projicere, contrahere. Molli brachio aliquid agere.

BRACTĒA, æ, f. *Feuille de métal.* SYN. Lamina tenuissima.

BRASSĪCA, cæ, f. *Chou.* USUS: Caules et brassicam ne contigeris.

BRĒVĪ, *Bientôt, sous peu.* SYN. Propediem, in brevi, brevi tempore, exiguo tempore, paucis diebus. USUS: 1. Respublica brevi respirabit. 2.

Breviter, *en peu de mots*. Ad ea, quæ petis, brevi respondebo.

BRĚVĬLŎQUENS, tis, omn. gen. *Qui parle en peu de mots*. USUS: Brevilloquentem me tempus ipsum facit.

BRĚVIS, e, gen. com. *Court, petit*. SYN. Parvus, pusillus, contractus, concisus, angustus, exiguus, præcisus temporis spatio. PHRAS. 1. Exiguum, et breve vitæ curriculum. Contractiora sunt vitæ spatia, quam ut, etc. 2. Oratione *vel* dictione brevis, *discours, précis*. Ambitus verborum contractus, et brevis. Amputata oratio et abscissa.

BRĚVĬTĀS, ātis, f. *Brièveté, petitesse*. EPITH. Amicissima alicui, concisa, distincta, exigua vitæ, nuda atque inornata, pura et illustris, summa. USUS: 1. Brevitas diei, temporis. 2. Contractio, *concision*. Brevitas non modo senatoris, sed et oratoris magna laus est. Multos imitatio decipit brevitatibus.

BRĚVĬTER, *Brièvement*. SYN. Strictim, summatim, brevi, cum brevitate, paucis verbis. )( Producte, pluribus verbis. PHRAS. Rem dicam breviter, *je dirai la chose en peu de mots*. Rationem tribus versiculis comprehendam; ne multa; videamus nunc strictim, rem perstringam breviter; tribus verbis; paucis percurrat oratio. Brevitate utar, ut satietatem longæ orationis effugiam; non obtundam pluribus; ne longam orationem suscipiam, paucis ista habe, summatim dicam. Ut in pauca rem conferam; ne longum sit; perbrevis attingam; coarctabo et peranguste resarciam dictionem; incidam media, ne nimis sero ad extrema veniam; celeriter exigueque dicam; paucis vos absolvam; quam potero, in verba conferam paucissima; verba quam maxime ad compendium conferam, capita rerum strictim percurram; verbo me expediam. Compendia sequar. Paucis te volo; pauculis verbis, dictis compendium fieri volo. Paucis rem dabo; ad pauca ut redeam; ut plura mittam. Ut paucis rem concludam; uno verbo complectar; ne multis morer; teneam, ne longior sim, aut copiosior; ne multa multis; plura pluribus; quid multa? non vagabor longius; summam complectar; ad pauca redigam; pluribus agere tecum non debeo; quid plura? quid pluribus?

BRŪMA, æ, f. *Solstice d'hiver, hiver*. SYN. Brumale tempus, brumalis dies; dies hiemis brevissimus. Cf. [Hiems](#).

BRŪMĀLIS, e, gen. com. *D'hiver*. USUS: Brumalis dies.

BRŪTUS, a, um, *Lourd, pesant*. USUS: Fortuna bruta, *fortune aveugle*. Fulmen brutum, *foudres inertes, dont on ne peut tirer aucun présage*.

BŪBĪLE, is, n. *Étable à bœufs*. \* SYN. Locus, ubi boves stabulantur.

BŪBO, ōnis, m. *Hibou*. USUS: Raro in conspectum bubones veniunt.

BŪBULCUS, i, m. *Bouvier*. SYN. Boum custos.

BUCCA, æ, f. *Bouche, au pl. Joues*. SYN. Os ipsum et interior malarum pars concava. USUS: Consul prodiit fluentibus buccis, gravibus oculis. Scribe, quod in buccam venerit. Buccæ fluentes, cerussatæ, atque dignæ Capua vetere.

BUCCĪNA, æ, f. *Trompette*. SYN. Tuba belli. USUS: Signum datur buccina.

BUCCĪNĀTOR, ōris, m. *Le trompette*. SYN. Præco, tubicen. USUS: Promittit, se fore buccinatorem existimationis meæ.

BULLA, æ, f. *Bulle; petite boule d'or, d'argent ou d'autre métal que portaient au cou les jeunes patriciens jusqu'à l'âge de 17 ans*. Bulla in toga prætexta erat ornamentum pueritiæ, in cordis figuram formatum. EPITH. Aureæ, multæ et graves. USUS: 1. Prætexta toga sine bulla. 2. In valvis clavus. Verres bullas aureas a valvis abstulit. (Bulla Pontificia. VULG.) Litteræ Pontificiæ.

BUSTŪĀRĪUS, a, um, *Gladiateur qui combat autour du bûcher*. USUS: Si mihi cum illo bustuario gladiatore certandum fuisset.

BŪSTUM, i, n. *Bûcher*. SYN. Locus, ubi corpus hominis defuncti concrematum est; monumentum, sepulcrum. USUS: 1. Bustum violare. 2. TRANSL. Homo impius, bustum legum omnium, bustum reipublicæ, *homme impie, destructeur des lois, tombeau de la république*.





CĀBALLUS, i, m. *Cheval*. \* SYN. Equus.

CĀCHINNĀTĪO, ōnis, f. *Rire fou*. SYN. Risus solutior. USUS: Si ridere concessum, vituperatur cachinnatio.

CĀCHINNOR, aris, atus sum, ari, d. *Rire aux éclats*. SYN. Solutius rideo, cachinnum tollo. Cf. [Rideo](#).

CĀCHINNUS, i, m. *Rire bruyant, fou rire*. SYN. Cachinnatio. USUS: Cachinnum sustulit; ad cachinnos commovit omnes. Cf. [Risus](#).

CĂCŪLA, æ, m. *Valet d'armée, goujat*. \* SYN. Calo.

CĂCŪMEN, ĩnis, n. *Sommet, cime*. \* SYN. Vertex cujuscumque rei. USUS: Cacumina arborum, montium.

CĂDĀVER, ěris, n. *Cadavre*. SYN. Corpus exanime. EPITH. Incruentum, informe, semiustulatum. USUS: Ab hoc ejecto cadavere quidquam opis mihi spondeam?

CĂDĀVĚRŌSUS, a, um, *Cadavéreux*. \* USUS: Cadaverosa facies.

CĂDIT, impers. *Il arrive*. SYN. Evenit, accidit. USUS: Belle cecidit.

CĂDO, is, cēcĭdi, cāsum, ere, n. *Tomber*. SYN. Concido, decido, labor, delabor, corruo. ADV. Cadere aliter rem, alte, apte comprehensionem, apte verba, aptissime, belle, concinnius, commodius, decore in pedes, fortiter, fortuito, graviter, jam pridem consilia, jucunde clausulas, jucunde orationem, levius, male, melius, melius verba in syllabas longiores, numerose et quadrate, omnino, optime in pedem, pariter, cum republica, percommode, peropportune, præclare in rempublicam, tetrime, quid venuste. PHRAS. 1. Vulneribus exhaustus cecidit, *il tomba criblé de blessures*. Ad terram defluxit; vulneribus ad terram datus est; de equo lapsus; præceps ad terram datus; miserabili casu, fœda prolapsione præcipitatus est; ictu ad casum datus, ad terram delatus, detractus procubuit. 2. Fallente vestigio cecidit, *ayant fait un faux pas, il tomba*. In terram defluxit, procubuit, prolapsus, prostratus est. 3. Cadebat animo, *il se laissait abattre*. Animo concidit, defecit animo; frangebatur animo; animus hominem reliquit; relanguit animus; animo se demisit admodum. Cf. [Concido](#). 4. Cadere in pristina peccata, *retomber dans ses anciennes fautes*. Relabi, revolvi in mores pristinos et vitia; in eundem scopulum offendere, impingere; in idem vitiorum cœnum implicari; iisdem sordibus involvi; in eodem luto adhærescere. USUS: 1. Evenio, *arriver*. Belle, opportune, commode, fortuito cecidit. Verebar, quorsum illud casurum esset. 2. Convenio, *tomber*. Cadit in eum suspicio, *le soupçon tombe sur lui*. Hoc in virum bonum non cadit; in virum sapientem dolor non cadit. 3. Venio, *se présenter, s'offrir à; tomber (au pouvoir de)*. Cadit sub aspectum, *cela est visible*. In deliberationem, in potestatem, sub imperium et ditionem alicujus. 4. Desino, remitto, *cesser, s'apaiser*. Ira, venti cadunt. Arma de manibus cadunt. 5. Pereo, *tomber en désuétude, périr*. Legum auctoritas, civitatis

fides cecidit. 6. Mori, *tomber dans un combat, périr*. Duo millia cecidere. 7. Vinci iudicio, *échouer, succomber en justice*. Causa cadere. (VULG. Litem perdere.) Cf. **Causa**. 8. *Se laisser abattre*, cadere animo, *vel* animis.

CĀDŪCĒĀTOR, ōris, m. *Héraut, parlementaire*. SYN. Legatus pacis causa.

CĀDŪCĒUM, i, n. *Caducée*. SYN. Mercurii virga et sceptrum.

CĀDŪCUS, a, um, *Enclin à tomber; faible, caduc, périssable*. SYN. Facile cadens, brevis, fugax, fragilis, mobilis, mortalis, incertus. )( Erectus, firmus, immortalis. USUS: 1. Omnia alia falsa, incerta, caduca, mobilia, sola virtus est altissimis defixa radicibus. Corpus fragile, et caducum. Magna imperia mortalia sunt et caduca. 2. Bona caduca; hæreditas caduca, *héritage caduc* (*qui revient au fisc et non à l'héritier présomptif*).

CĀDUS, i, m. *Vaisseau pour conserver le vin; tonneau, baril*. \* USUS: Vinum de meliore cado.

CÆCĪTAS, ātis, f. *Cécité, privation de la vue*. SYN. Privatio sensus oculorum. EPITH. Horribilis, misera, odiosa. USUS: 1. An tibi luminis cæcitas plus obest, an libidinis? 2. TRANSL. In furore animi, cæcitate et amentia.

CÆCO, as, avi, atum, are, a. *Priver de la vue, aveugler, éblouir*. SYN. Excæco, cæcum facio, efficio, reddo; oculis privo; oculis orbo. USUS: Voluptate cæcantur hominum animi. Vitiis et cupiditatibus cæcatus adolescens. Cf. **Excæco**.

CÆCUS, a, um, *Aveugle*. SYN. Captus oculis. PHRAS. 1. Lumina amisit; aspectum amisit; orbatus lumine; lumine cassus; caligat ad omnia; cæcutit; extincto oculorum lumine in tenebris contabescit; caret acie oculorum; usu oculorum destitutus est. TRANSL. Cæcus est furore et cupiditate, *la fureur et la passion l'aveuglent*. Cæca cupiditate rapitur; cæcus furore, et scelere fertur; cæcus et amens furore est. Cæcitate animi rapitur incredibili; furor homini lumen animi exstinxit; eripuit consilium animo præceps amentia, furor. Exercet miserum insolita caligo mentis, et animi luminibus magnopere officit. USUS: 1. Catuli cæci nascuntur. 2. Temerarius, *aveugle, (téméraire)*. Cæca cupiditate rapi. Fortuna cæca cæcos efficit, quos complectitur. 3. Obscurus, abditus, dubius, *obscur, impénétrable*,

*mystérieux*. Nox cæca. Res cæcæ et ab aspectus judicio remotæ. Cur hoc ita obscurum est, et cæcum?

CÆCŪTĪO, is, ire, n. *Voir trouble*. USUS: Utrum oculi mihi cæcutiunt. Cf. [Cæcus](#).

CÆDES, is, f. *Action de tuer, carnage*. SYN. Occisio. EPITH. Clara et recens, crudelissima omnium, cruenta, misera crudelisque, nefaria, nocturna, propinqua, quotidiana. PHRAS. 1. Cædes multorum facta est, *on fit un grand carnage*. Multum sanguinis haustum est; omnia hostium cæde strata erant. Cædes ibi omnia obtinuit. Magna clades accepta est; fœdatus multorum cæde locus; cædibus hausti mortalium plurimi; multum sanguinis in promiscua omnium generum cæde fuit. Solitudinem facere in urbe videbantur. Edita, perpetrata multorum hominum cædes. 2. Hic a cæde cessatum est, *alors cessa le carnage*. Is finis sanguinis fuit; hic cædes constitit, conquievit. USUS: Res ad cædem spectare videtur, *nous sommes menacés d'un massacre*. Cædem senatui moliuntur, quærunt cives improbi. Cædem facient, perpetrabunt, edent atrocem. Cædem quidem repriment alii; at illi tanto acerbius instaurabunt, redintegrabunt, renovabunt. Cf. [Mors](#), [Occido](#), [Prælium](#).

CÆDO, is, cēcīdi, cæsum, ere, a. *Battre, frapper; massacrer*. SYN. Verbero, percutio, occido, trucidio, interficio. PHRAS. 1. Servum dirissime cecidit, *il battit cruellement son esclave*. Multavit, accepit pessime; verberibus dirum in modum affecit, laceravit, excruciauit. Cf. [Verbero](#). 2. Hostem cædere, *tailler l'ennemi en pièces*. Hostem fundere, profligare; armis opprimere; hostium copias cædere; ferro prosternere; fundere prælio; armis sternere, delere. Cf. [Cædes](#). USUS: Aliquem loris, *vel* virgis cædere. Silvam, armenta, magnum numerum hostium cædere.

CÆLĀTOR, ōris, m. *Graveur, ciseleur*. USUS: Artifices omnes, cælatores, et vasculares convocat.

CÆLEBS, ībis, m, *Célibataire*. SYN. Expers conjugii, qui uxorem, quæ maritum non habet. USUS: Mulier cælebs. Cælibes esse, cælibem vitam vivere prohibentur.

CÆLO, as, avi, atum, are, a. *Ciseler, graver*. USUS: Cælare aliquid argento *vel* in argento, *ciseler sur l'argent*.

CÆMENTĪTĪUS, a, um, *Bâti en moellons*. SYN. Quod cæmento constructum est. USUS: Cæmentitiis parietibus exstructæ altitudines.

CÆMENTUM, i, n. *Moellon*. SYN. Lapides rudes et fracti, quibus ædificia consurgunt. USUS: Materiam, cæmentum, calcem convexit.

CÆRŪLĒUS, a, um, *Bleu, de couleur azurée*. USUS: Oculos cæruleos esse Neptuni.

CÆSĀRĪES, ei, f. *Chevelure*. SYN. Coma, quæ cædi solet. USUS: Vide, cæsaries quam decet!

CÆSIM, *Par incisives, d'une manière coupée*. SYN. Incisim. USUS: Membratim primo, dein cæsim diximus.

CÆSIŪS, a, um, *Gris-vert*. SYN. Cæruleus, glaucus; qualis color est oculis felium. USUS: Cæsiis oculis Minerva, *Minerve aux yeux pers*.

CÆSTŪS, ūs, m. *Ceste, gantelet pour le pugilat*. SYN. Clava ex corio et plumbo. USUS: Pugiles cæstibus contusi ne ingemiscunt quidem.

CÆTĒRA, orum, n. pl. Rectius cetera, *le reste, les autres choses; du reste*. SYN. Reliqua, alia, aliud, reliquum, *itemque cætera*, et quæ sequuntur; et alia hujus generis, hujusmodi; et si qua similia. USUS: Avarus, cætera doctus vir. Ut illud Sciponis: Agat asellum et cætera, *comme le mot de Scipion: Conduis ton âne, etc.*

CÆTĒRŌQUIN, *Au surplus, du reste, d'ailleurs*. SYN. Alioquin. USUS: Non poeta solum, verum etiam cæteroquin doctus et sapiens.

CÆTĒRUM, *Du reste, d'ailleurs*. USUS: Cæterum is mihi locus non displicet.

CĀLĀMISTER, ri, m. *Fer à friser*. SYN. Acus, qua calefacta capilli intorquentur. USUS: 1. Remove gemmarum ornatum, nec calamistri quidem adhibeantur. Frons calamistri notata vestigiis. 2. TRANSL. Ornatus accersitus orationis. Orationem calamistris inurere, *colifichets, faux ornements de style*.

CĀLĀMISTRĀTUS, a, um, *Frisé*. USUS: Calamistrata coma, puella.

CĀLĀMĪTAS, ātis, f. *Malheur, calamité*. SYN. Miseria, ærumna, adversa, *vel* incommoda fortuna, res incommoda, offensio. )( Prosperitas. EPITH. Civilis, communis, dissimilis, fatalis quædam, honestissima,

improvisa, incredibilis et singularis, indignissima, injustissima, inveterata, magna, major, maxima, necessaria in re aliqua, nova, par, præsens, privata, publica, summa, tanta, tota, impendens. PHRAS. 1. Calamitatem afferre, *causer, apporter des malheurs*. Inimici tui calamitatem tibi non exiguam machinantur; maxima calamitate te afficient; calamitatem afferent, importabunt. Inimici tui, ni caveris, plagam facient, injicient, infligent luculentam. Inimica factio calamitate te affliget maxima. Vulnus tibi imponet, inuret, infliget luculentum; pestem afferet certissimam et importabit. Machinantur, nescio quam in caput tuum pestem inimici tui; ad calamitatem maximam te tuosque depellent. Imminet rebus tuis ac fortunis ab inimicorum fraudibus et insidiis magna calamitas; inimici tui in calamitatem gravissimam te tuosque trahent; et jam nunc perniciem tibi comparant, et moliuntur. Cf. [Affligo](#). 2. In calamitatem incidere, *devenir malheureux, tomber dans la détresse*. Respublica hoc anno maximam calamitatem cepit, accepit, subiit, hausit. Calamitas reipublicæ incidit, accidit maxima. Respublica in eam calamitatem venit, incidit; iis ærumnis premitur; cum iis difficultatibus conflictatur, quæ ferri, tolerari vix possint. Respublica hoc anno plagam accepit luculentam; acerbo vulnere percussa est; vulnus accepit gravissimum. Cf. [Miser](#), [Affligo](#), Fortuna mala, Adversus. 3. Calamitate liberare, *délivrer des calamités*. Cæsar nos non a calamitate modo, sed et metu calamitatis defendet, prohibebit; calamitate nos, calamitatem levabit; nobis detrahet, efficiet, ut a nobis absit calamitas: ærumnis nos istis exsolvet; istis nos periculis et ærumnis explicabit; istis nos ærumnis expediet. Cf. [Libero](#). USUS: In calamitate tabescere. Calamitas latius serpsit.

CĂLĂMÎTŌSUS, a, um, *Malheureux*. SYN. Ærumnosus, miser, calamitatibus oppressus, affectus. ADV. Valde. USUS: Magis fortuna, quam culpa sua calamitosus. Fuga flagitiosa et calamitosa. Calamitosus ager cœlo et loco. Tempestas calamitosa, *ouragan dévastateur*. Cf. [Miser](#), [Felix](#).

CĂLĂMÎTŌSĒ, *Malheureusement*. USUS: Calamitose potius, quam turpiter vivendum.

CĂLĂMUS, i, m. *Roseau à écrire*. SYN. Frutex aquaticus ad scribendum aptus. EPITH. Bonus. USUS: Calamo et atramento temperato, charta etiam dentata res agetur.



CALCAR, āris, n. *Éperon*. SYN. Equi stimulus equitis calci alligatus. PHRAS. Calcaribus equum urgere, *pousser un cheval de l'éperon*. Calcaria admove, adhibere, calcaria equo subdere. Calcaribus equum concitare, agitare. USUS: 1. Aliis calcaria adhibenda, aliis frena. 2. Incitamentum, *aiguillon, stimulant*. Currenti calcar addere.

CALCĒĀMENTUM, i, n. *Chaussure, soulier*. SYN. Calceus.

CALCĒO, as, avi, atum, are, a. *Chausser*. USUS: Nec satis commode calceati, nec vestiti.

CALCĒUS, i, m. *Chaussure, soulier*. SYN. Calceamentum, pedum vestitus, et tegmen. EPITH. Habiles, viriles. USUS: Redivi cum calceis et toga, nullis nec caligis, nec lacerna.

CALCĪTRO, as, are, n. *Regimber, se montrer récalcitrant*. SYN. Calce ferio, percutio. TRANSL. Renuo, resisto. USUS: Amicum eum non habebis, calcitrat, respuit.

CALCO, as, avi, atum, are, a. *Fouler aux pieds*. USUS: Calcare uvas; calcare clientem.

CALCŪLUS, i, m. *Caillou*. SYN. Lapillus, ratio. USUS: 1. Demosthenes calculos in os injiciebat. 2. Rationem inire, ad calculos vocare; ad calculum reducere; calculos subducere, *compter, établir son compte avec qqn*. Turpe est, exigue nimis, et exiliter amicitiam ad calculos revocare, ut par sit ratio datorum, et acceptorum. 3. Consilium omissum resumere. Revertamur ad calculos, quos abjecimus, *revenons aux motifs que nous avons laissés de côté*.

CĀLĒFĀCĪO, is, fēci, factum, ere, a. *Chauffer, échauffer; exciter, inquiéter*. SYN. Calfacio. TRANSL. Irrito, commoveo. USUS: Egredie hominem sua oratione calefecit. Forum calefacere. Parthi vos calefacient, *les Parthes vous donneront un coup de fouet*.

Calendarium, ii, n. *Calendrier*. SYN. Fasti, ephemerides.

CĀLENDĀE, ārum, f. pl. *Calendes, premier jour du mois chez les Romains*. USUS: Hæc scripsi ad VIII. Calendas Decembris.

CĀLĒO, es, ui, ere, n. *Être chaud*. SYN. Calidus sum. TRANSL. Vigeo. USUS: 1. Calent judicia ut cum maxime, *l'instruction de l'affaire va rondement*. Calent rumores. Dum res calet, insistendum est. Cum calent

omnes, ego in negotio frigebo? 2. Fervere, dum res adhuc recens est. Calentes adhuc recenti pugna, et victoria feroces, *encore échauffés par le combat et fiers de leur victoire*. 3. Æstuarē, inflammari, *avoir la fureur de*. Studio scribendi, cupidine laudis calere. Cf. [Calor](#).

CĂLESCO, is, ere, n. *S'échauffer, se réchauffer*. SYN. Calidus fio. USUS: Igni vel apricatione calescere.

CĂLĪDUS, a, um, *Chaud, enflammé*. USUS: Calidior est animus, quam hic aer.

CĂLĪGA, æ, f. *Chaussure militaire*. SYN. Tibiarum tegumentum.

CĂLĪGĪNŌSUS, a, um, *Sombre, ténébreux*. SYN. Obscurus, caligine tactus. USUS: Obscurius, nebulosum, humidum, caliginosum cœlum.

CĂLĪGO, as, avi, are, n. *Être aveuglé*. SYN. Cæcutio. USUS: In sole caligare, *ne pus voir clair en plein midi* (PROV.).

CĂLĪGO, ĩnis, f. *Brouillard, obscurité, ténèbres*. SYN. Tenebræ. EPITH. Cæca, obscura. USUS: TRANSL. Ex priore caligine temporum respublica in lucem aliquam respexit, *après la confusion, le désordre de ces derniers temps, la république a enfin un moment de repos*. Discussa nunc est caligo illa temporum et tetræ tenebræ. Videbam aliquid, sed quasi per caliginem. Cf. [Tenebræ](#).

CĂLĪX, ĩcis, m. *Coupe*. EPITH. Calices maximi. Calix mulsi, vini.

CALLĒO, es, ui, ere, n. *Savoir parfaitement*. SYN. Scio, teneo. USUS: Jura callet. Cf. [Scientia](#), [Doctus](#).

CALLĪDĒ, *Habilement; avec ruse*. SYN. Astute, non incallide, caute, arguteque dicere.

CALLĪDĪTAS, ātis, f. *Habilitété, astuce, ruse, fourberie*. SYN. Malitia, astutia. EPITH.: Perversa, stulta, vetus. USUS: Pœni calliditate valent. Calliditas astuta prudentiam imitatur. Cf. [Astutia](#), [Fraus](#), [Dolus](#).

CALLĪDUS, a, um, *Habile, ingénieux; astucieux, rusé*. SYN. Astutus, versutus, vafer, malitiosus, eruditus artificio simulationis, veteratorius, veterator, non incallidus. USUS: Homo ad fraudem callidus. Astuta et callida interpretatio. Cf. [Astutus](#), [Dolosus](#).

CALLIS, is, m. *Sentier*. SYN. Semita.

CALLUM, i, n. *Cal, durillon*. SYN. Cutis usu densior. USUS: TRANSL. Diuturna consuetudo, diutinus dolor callum jam obduxit stomacho meo; malorum usus mihi sensum ademit; occalluit animus malorum usu, *endurcir*.

CĀLŌNES, um, m. pl. *Valets d'armée*. SYN. Militum ministri.

CĀLOR, ōris, m. *Chaleur*. SYN. Ardor, æstus. )( Frigus. EPITH. Æquabilis, corporeus, maximus, nimius, salutaris et vitalis, similis sui. PHRAS. 1. Ecquid in iter te das caloribus summis? *Pourquoi vous mettre en route par une pareille chaleur?* ecquid hoc ardore; hoc æstu flagrantissimo; ista caloris intemperie; istis cœli ardoribus; æstuante tantis caloribus ære, solis radiis torrendum te præbes? ecquid hac anni parte flagrantissima, hoc anni sidere itineri te committis? 2. Calores sunt maximi, *la température est très-chaude*. Caloris nunc vis est maxima; calores habemus nunc maximos, æstus sunt immodici; æstivi cœli ardores nunc sunt maximi. Vapore solis omnia nunc torrentur, et accenduntur; fervore solis exæstuat anni tempus calidissimum; sol nunc omnia incendit; cœlum nunc fervet, æstuat, ut cura maxime. Menses nunc incidunt ardore solis flagrantissimi. Æstivi calores, æstatis ardores nunc sunt intentissimi. Æstuosum imprimis cœlum est; ab æstu fervet; æstus intemperie flagrat; immodicis caloribus torretur pars anni hæc ferventissima. 3. Calor crescit, *la chaleur augmente*. Intendit se calor, ingravescit, increscit, invalescit. Æstivi sideris calores graviore æstu exardescunt, effervescunt, invalescunt. 4. Calor remittit, *la chaleur diminue*. Frangit se calor, mitescit; tempus anni gravissimum defervescit; deflagrant tandem æstivi calores; temperantur, sedantur, leniuntur, mitigantur. Inclinata jam æstas nimios solis ardores defendit; caloris incommoda propulsat; languescit jam flagrantis cœli ardor, et sensim defervescit. USUS: Frigora et calorum molestiæ viro ferenda sunt. Acquiesco in horto, dum se calor frangat.

CĀLUMNĪA, æ, f. *Calomnie, accusation injuste*. SYN. Obtrectatio, maledictum, injusta criminatio, vexatio. EPITH. Acerrima, nimis callida, frigida, jejuna, impudens, major, prætexta, calumniæ variæ. PHRAS. Calumniam strinxit in innocentem, *calomnier un innocent*. Integerrimi hominis laudem calumniis obterere satagebat; criminari non destitit innocentem; infamiam innocenti afferre; infamia innocentem aspergere voluit; calumnias in innocentem instruxit; calumniis opprimere innocentem; calumniis appetere satagebat. Cf. [Detraho](#), [Maledictum](#). USUS: Frigidam

jejunamque calumniam adversus me adhibuit. Totus est in instruendis calumniis. Calumniam æquo animo fert. Coercenda est calumnia, et contundenda. Cf. [Convitium](#), Famam lædo, Maledicus.

CĀLUMNĪĀTOR, ōris, m. *Calomniateur*. SYN. Qui falsum crimen objicit; malitiosus interpres. EPITH. Egens improbus. USUS: Bono viro improbum calumniatorem apposit.

CĀLUMNĪOR, aris, atus sum, ari, d. *Calomnier*. SYN. Calumniam adhibeo, vexo. USUS: Is aperte ludificari, et calumniari cœpit. Cf. [Calumnia](#), [Detraho](#).

CALVĀTĪCA, æ, f. *Coiffure de femme*. SYN. Tegmen capitis muliebre. USUS: Clodius calvaticam capiti suo accomodavit.

CALVĪTĪUM, ii, n. *Calvitie, manque de cheveux*. USUS: Calvitio mœror non levatur.

CALVUS, a, um, *Chauve*. SYN. Raro capillo, calvitio deformis.

CALX, calcis, f. *Talon*. SYN. Pars pedis posterior. PHRAS. Calcibus impetere, *frapper à coups de pieds*. Calcibus certare; premere, conscindere obstantes; calcibus cædere, ferire, contundere. USUS: 1. Certare pugnis et calcibus. 2. Finis ac meta, *bout de la carrière*. Ad calcem decurrit, pervenit opus. A calce ad carceres revocari (a fine ad principium), *être obligé de recommencer*. 3. Lapis excoctus pro ædificio, *chaux*. Calx viva, *chaux vive*. Calx macerata, *chaux éteinte*.

CĀMĒLUS, i, m. *Chameau*. USUS: Cameli adjuvantur proceritate collorum.

CĀMĒRA, æ, f. *Voûte*. SYN. Testudo, fornix. USUS: Cameras quasdam non probavi.

CĀMĪNUS, i, m. *Fourneau*. USUS: In hieme camino luculento utere.

CAMPESTER, ris, re, *De plaine*. Campestris exercitatio, *exercices du champ de Mars*.

CAMPUS, i, m. *Champ cultivé*. SYN. Ager, pratum, area, planities. EPITH. Deformis atque obsitus, fœnicularius, ingens, immensusque, latior, magnus, sanctus, tantus. USUS: 1. Agros nostros cum suis uberibus campis conferri posse negant. 2. TRANSL. Amplitudo, copia, ubertas, *champ, lice*,

*carrière*. Magnus tibi campus patet in republica, apertus ad gloriam cursus. In hoc tanto, immensoque campo exultet oratio. 3. Planities, *plaine*. Camporum patentium æquora; camporum immensitates; immensa camporum spatia.

CĂNĀLIS, is, m. *Conduit, tuyau, canal*. USUS: Aquæ ductus fiunt tribus generibus, *vel* per canales structiles, *aut* fistulis plumbeis, *aut* tubulis fictilibus.

CANCELLI, ōrum, m. pl. *Grillage, treillis, barreaux*. EPITH. Forenses. SYN. Septa e lignis modico intervallo disjunctis, quibus tribunalia et fenestræ muniuntur. USUS: 1. Applausum est a totis cancellis. TRANSL. Terminus, finis, limes, *bornes, limites*. Non egrediar ex iis, quos mihi ipse circumdedi, circumscripsi, cancellis. (Inde est VULG. Cancellaria, *chancellerie*), tabularium sanctius; (et Cancellarius, *chancelier*), tabularii sanctioris præses, custos; magister scriniorum.

CANCER, cri, m. *Cancre, crabe*. USUS: Rubentes urere foco cancos.

CANDĒLĀBRUM, i, n. *Candélabre*. EPITH. Candelabra ærea. USUS: Candelabrum e gemmis clarissimis, et opere mirabili perfectum.

CANDĒO, es, ui, ere, n. *Être d'une blancheur éclatante*. SYN. Candore fulgeo. USUS: Candens orbis, via lactea, *voie lactée*. Candente carbone sibi capillum adurere. Cf. [Albus](#).

CANDESCO, is, ere, n. *Blanchir*. \* SYN. Ignescio, candidus fio. USUS: Ferrum candescit. Capillus, caput candescit.

CANDĪDĀTŌRĪUS, a, um, *Relatif à la candidature*. USUS: Candidatorio fungi munere.

CANDĪDĀTUS, a, um, *Vêtu de blanc, candidat*. SYN. Candida veste indutus (Quales erant, qui magistratum petebant); nomen professus. EPITH. Consulares gratuiti, pares, singuli, firmior, sapiens. USUS: Officiosissima candidatorum natio.

CANDĪDĒ, *Franchement, sincèrement*. SYN. Sincere, pure, benigne. USUS: Inimicitias simpliciter et candide posuit.

CANDĪDUS, a, um, *Blanc; candide, franc, sincère*. SYN. Albus, purus, sincerus. USUS: Purum et candidum dicendi genus. Candidum hominis ingenium. Candidæ vitæ homo, innocentis. Cf. [Sincerus](#), [Apertus](#).

CANDOR, ōris, m. *Éclat, beauté*. SYN. Splendor, fulgor, lux. EPITH. Exiguus, extremus, illustrior solis, nimius, candidissimus. USUS: 1. Vide speciem candoremque cœli. 2. Albedo, *blancheur*. Mixtus candore rubor. 3. Simplicitas, *candeur, sincérité*. Eximio morum candore vir. Cf. [Apertus](#).

CANESCO, is, ere, n. *Devenir blanc (de vieillesse), grisonner*. SYN. Senesco, inveterasco. USUS: Canescit jam oratio tua, habetque suam jam maturitatem et senectutem, *votre éloquence commence à blanchir et votre style prend de la maturité*.

CANI, ōrum, m. pl. *Cheveux blancs*. SYN. Albi fenum capilli. USUS: Non canī, non rugæ auctoritatem afferunt.

CĂNĪCŪLA, æ, f. *Canicule*. Sidus cœleste.

CĂNĪNUS, a, um, *De chien*. USUS: Cœna canina, *repas de chien (où l'on ne boit que de l'eau)*.

CĂNIS, is, m. *Chien*. USUS: Canum fida custodia; incredibilis ad investigandum narium sagacitas; amans dominorum adulatio; alacritas in venando. Canis sollicitum animal. Cane pejus et angue.

CĂNISTRUM, i, n. *Corbeille*. SYN. Fiscina, cista viminea. EPITH. Splendidissima. USUS: Lancibus et splendidis canistris nos pascis.

CĂNĪTĪES, ei, f. *Vieillesse*. USUS: O turpem exacta dementique ætate canitiem!

CANNA, æ, f. *Canne, roseau*. SYN. Arundo.

CĂNO, is, cēcīni, cantum, ere, n. et a. *Chanter*. SYN. Canto, cantus edo. ADV. Canere absurde, diligenter, flebiliter, intus, intus sibi, modulate, præclare fidibus, similiter. PHRAS. Pauci recte canere norunt, *peu d'hommes savent bien chanter*. Pauci recte canendi artem callent, tenent; canendo vocem rite nunc intendere, nunc remittere sciunt; canendi modos probe callent. Paucis contigit in canendo eum tenere modum, ut in eorum modulatione nihil agnoscas absonum, inconditum, inconcinnum. Pauci vocem moderari; ita efferre; ea ratione componere sciunt, ut aures nihil respuant, rejiciant, improbent. USUS: 1. Canere voce, *chanter*. Canere fidibus, tibiis, *jouer d'un instrument à cordes*, (pro VULG. Ludere fidibus, inflare fistulas, ludere instrumentis musicis). Canere bellicum, *sonner la*



*charge*. Canere classicum, *idem*. Receptui canere, *sonner la retraite*. Cf. [Musica](#), [Modulor](#).

CĂNON, ōnis, m. *Loi, règle, mesure*. SYN. Regula. USUS: 1. Tu canon es meorum scriptorum. 2. Canon Missæ, (vox Eccles.) *le canon de la Messe*. Arcana verba Divini Sacrificii, et silentio enuntianda. Canones Sacri, *les sacrés canons*. Scita Pontificum.

CĂNŌNĪCĀTŪS, ūs, m. *Canonicat*. SYN. Sacerdotium opulentum, amplum. Collegium, senatus sacratior sacerdotum, auctoritate præcipuorum. (VULG. Capitulum Canonicorum).

(CĂNŌNĪZO, as, are, a. VULG.) *Canoniser*. SYN. In Sanctorum numerum referre; ad Sanctorum ordinem adscribere, aggregare; Cœlestes honores, publicosque alicui decernere; inter cœlites referre; in album sanctorum cœlitum solemni ritu referre; inter cœlites annumerare; solemni ritu alicujus memoriam consecrare. In concilio cœlestium collocare; in numero sanctorum collocare; sanctorum ordinibus asserere. In cœlitum cœtu ac numero reponere; ad immortalitatem et religione et memoria consecrare. Cœlestes honores dare, habere; cœlitum honoribus cumulare. Superiorum in censum referre. In Divos referre. Consecratæ immortalitatis auctoritatem a Pontifice Maximo accipere, *être canonisé*. Cœlestium numerum augere.

CĂNŌRUS, a, um, *Sonore, retentissant*. SYN. Ad cantum inflexus, clarus. USUS: Canora, suavis vox.

CANTĒRĪUS, ii, m. *Cheval hongre*. SYN. Equus castratus. USUS: Mulo vehare, qui canterium comedisti.

CANTHĀRIS, ĭdis, f. *Cantharide*. Insecti genus.

CANTĪCUM, i, n. *Chant*. USUS: Rhetorum epilogus pene canticum.

CANTĪLĒNA, æ, f. *Chanson*. SYN. Cantio. USUS: Crebro mihi cantilenam illam suam insusurrat. Eamdem cantilenam canere, *chanter toujours la même chanson, rabâcher*.

CANTĪO, ōnis, f. *Chant; enchantement*. SYN. Carmen veneficum. USUS: Id veneficiis, et cantionibus Liciniæ factum.

CANTĪTO, as, avi, atum, are, a. *Chanter souvent*. USUS: Carmina in epulis cantitata.

CANTIUNCŪLA, æ, f. *Petite chanson*. USUS: Cantiunculis otium oblectare.

CANTO, as, avi, atum, are, a. *Chanter*. SYN. Cano, cantus fundo, edo. USUS: Pueri lepidi cantare, et psallere docentur. Cf. [Cano](#).

CANTOR, ōris, m. *Chanteur, musicien, poète; acteur*. USUS: Leguleius, præco actionum, cantor formularum.

CANTŪS, ūs, *Chant*. SYN. Symphonia, vocis inflexio. EPITH. Dulcior, nauticus, obscurior, quotidianus vocum, lugubres, modici, remissiores. USUS: Tibicines cantus numerosque non suo, sed multitudinis arbitrio moderantur. Cantibus ipsæ bestiae flectuntur, et consistunt. Fidium nervorumque cantibus ædes totæ personant. Suavitate modulorum aures tenere, cantibus animos impellere, incitare.

CĀNUS, a, um, m. *Blanc; vieux; vénérable*. SYN. Albus, candidus, canitie venerabilis, aut præmatura canitie deformis.

CĀPĀCĪTAS, ātis, f. *Capacité*. SYN. Amplitudo, spatium capiendi. EPITH. Tanta. USUS: Theatri, vasorum capacitas. Utrum capacitatem in animo putamus esse? *Croyons-nous qu'il y ait dans l'âme une espèce de réservoir?* (ut putat vulgus et loquitur).

CĀPAX, ācis, omn. gen. *Spacieux, ample, étendu*. SYN. Quod aliquid capere potest. USUS: Capax domus. Ita capaces sunt aures meæ, ut eas nec Demosthenes impleat.

CĀPĒDO, ĩnis, f. *Vase à anses*. Vasis genus. EPITH. Capedines gratae. USUS: Capedines et fictiles urnulæ.

CĀPELLA, æ, f. *Petite chèvre*. SYN. Parva capra. (Vulgus capellam vocat Sacellum, ædiculam sacram, *chapelle*).

CĀPER, ri, m. *Bouc*.

CĀPESSO, is, ivi, vel ii, ĩtum, ere, a. *Chercher à prendre, saisir*. SYN. Peto, capio. USUS: Rempublicam, magistratum capessere, *faire marcher les affaires de l'état, entrer en charge*. Quando meliora capesses? Cibus capessere. Fugam capessere, capere. Capessere se domum, *se retirer chez soi*.

CĀPILLĀTUS, a, um, *Chevelu*. ADV. Bene capillatus adolescens. USUS: Corpore inculto et squalido capillatior, quam ante.

CĀPILLUS, i, m. *Cheveu*. SYN. Capitis pilus. EPITH. Compti. USUS: Capillus compositus et delibutus. Capilli fluunt, defluunt post morbum, *tomber*. Capilli rari et cedentes, *cheveux rares et qui dégarnissent le front*. Capillum promittere, submittere, *laisser croître ses cheveux*. Capillis, crinibus passis, *cheveux épars*. Capillus prolixus, promissus, *longue chevelure*. Capillus circa caput rejectus negligenter, *chevelure négligemment rejetée autour de la tête*. Cincinnorum fimbriæ, *extrémité bouclée des cheveux*. Capillum pectere, comere, componere, ornare, nodo substringere, in nodum cogere, *se peigner, se coiffer*. Capillum calamistris inurere, *se friser*. Capillum in gradus frangere, formare, *cheveux à étages*. Capilli ficti, adsciti, adventitii, *perruque, alias galericulus*.

CĀPIŌ, is, cēpi, captum, ere, a. *Prendre, recevoir*. SYN. Comprehendo, accipio. )( Do. ADV. Aliquando animum patrium, commode tempus adeundi aliquem, facillime conjecturam, invite, necessario consilium, strenue arma. Capi brevi, crudelissime, prædam et fortunas, mirifice facetiis, opportune locum, plane navim suo onere, atque deprimi, recte, sortito sacerdotem Jovis, vix gloriam cœlo. USUS: 1. Capere urbem, *prendre une ville*, oppido potiri. Cibus capere, *manger, prendre de la nourriture*. Manum capere, *saisir la main*. 2. TRANSL. ad intellectum: Capi rem, *comprendre*, teneo. Capere conjecturam ex vel de re aliqua. Consilium, rationem agendi capere. Admiratio me capit, *l'admiration m'emporte*. 3. Ad actus voluntatis, et tum sumitur tam active, quam passive: Cepit me voluptas; captus sum voluptate, *le plaisir m'a séduit*. Capere lætitiā ex re. Amore capi. *Aut contra*: Luctus ingens, cura, metus, pavor urbem cepit, *s'emparer de*. Respublica magnam calamitatem, detrimentum, dolorem, angorem, luctum, terrorem, miseriam, metum cepit, *endurer*. 4. Sumo, *obtenir, se charger de*. Magistratum, consulatum, provinciam capere; laborem inanem capere. Initia, primordia a Diis capienda sunt, *il faut remonter jusqu'aux dieux*. 5. Delector, *se réjouir de, avoir plaisir à*. Munditiis, argenti splendore etc. capitur. 6. Decipio, delinio, *gagner, séduire, tromper*. Verborum laqueis judicem; aures velut per insidias cepit. 7. Contineo, *contenir, enfermer*. Gloriam consecutus, quæ vix cœlo capi possit. Amentiam ejus civitas, regna capere non poterant. 8. Capere pœnam de aliquo; documentum, exemplum ex re capere. Locum castris capere etc. Cf. [Accipio](#), Urbem capio, Comprehendo, Captivus.

CĂPISTRUM, i, n. *Baillon, licou*. USUS: Capistro constringi.

CĂPĪTĀLIS, e, gen. com. *Capital, où il y va de la vie, qui peut entraîner la mort*. USUS: Rerum capitalium rei. Capitali odio dissidere. Fraudem capitalem admittere. (Capitale, VULG. *Capitale*). Cf. [Caput](#).

CĂPĪTO, ōnia m. *Qui a une grosse tête*. SYN. Magni capitis. USUS: Sili, flacci, frontones, capiones.

CĂPĪTŪLUM, i, n. *Chapitre*. EPITH. Parvum, pulcherrimum. USUS: Primum capitulum optimum prodere.

Capitulum Ordinis, *Salle du chapitre dans les ordres religieux*. Locus reprehendendis erratis destinatus. *Item*: Comitium familiæ sacræ. Capitulum ordinis facere, *rassembler le chapitre*. Comitia habere creandis magistratibus, *seu* moderatoribus familiæ sacræ. Conventum celebrare; concilium habere instituendis novis Religiosi ordinis magistratibus. Capitulum Cathedrale, Collegium, senatus Ecclesiastici Ordinis, Præsulum.

CĂPRA, æ, f. *Chèvre*.

CĂPRĪFĪCUS, i, m. *Figuier sauvage*. SYN. Ficus silvestris.

CĂPRĪNUS, a, um, *De chèvre*. USUS: Pellis caprina.

CAPSA, æ, f. *Coffre, cassette*. SYN. Arca. USUS: Si te ad meas capsas admisero.

CAPTĀTĪO, ōnis, f. *Action de capter, captation; chicane de mots*. USUS: Disputandi prudentiam captatio verborum imitatur.

CAPTĀTOR, ōris, m. *Qui cherche à saisir, à surprendre*. SYN. Qui venatur aliquid, *aut* ambit quovis modo. USUS: Plebicola repente, omnisque auræ popularis captator, *avide de popularité*.

CAPTĪO, ōnis, f. *Subtilité; tromperie, fraude*. SYN. Argutiæ, Sophisma. USUS: Quasi præstigiis et captionibus a sententia sua depulsus, in alienam inductus est. Captiones refellere.

CAPTĪŌSĒ, *D'une manière captieuse*. SYN. Vafre, argute. USUS: Captiose interrogare.

CAPTĪŌSUS, a, um, *Captieux*. SYN. Quod captiones habet. USUS: Fallaces et captiosæ quæstiones. Societas captiosa.

CAPTĪUNCŪLA, æ, f. *Chicane, subtilité*. SYN. Captio. USUS: Omnes captiunculas pertimescere.

CAPTĪVITAS, ātis, f. *Captivité*. USUS: Is dies finem diuturnæ captivitatis, turpitudinis, servitutis attulit. Cf. [Captivus](#).

CAPTĪVUS, a, um, *Captif, prisonnier*. SYN. Captus et vinctus. PHRAS. 1. Captivus tenetur, *il est prisonnier*. In vincula conjicitur; custodia tenetur; in vinculis est; in vinculis cohibetur; in custodiam vinctus datur, conjicitur; in carcerem conditur; in vincula ductus, obnoxiam carnificis arbitrio ducit animam; in custodiam traditur; in carcere *vel* carcerem includitur; vinculis mandatur; in catenis tenetur. 2. Captivos dimittere, *renvoyer les captifs*. Eximere vinculis; libertate donare; exsolvere vinculis; in libertatem asserere; ergastula captivis solvere. USUS: Ducere aliquem captivum in triumphum. Captivos duriter habere. Captivos redimere; reddito pretio liberare, recuperare, *racheter*. Captivos reddere, remittere. Cf. [Custodia](#), [Carcer](#), [Vincula](#), [Captus](#).

CAPTO, as, avi, atum, are, a. *Saisir, prendre*. SYN. Allicio, aucupor. ADV. Mediocriter adventum. PHRAS. 1. Captare occasionem, *épier l'occasion*. Imminere in occasiones omnes; intentum esse in occasionem; quærere locum injuriæ, insidiis; aucupari tempus; captare temporis momenta. 2. Captare gloriam, *rechercher la gloire*. Plausum captare, aucupari omnes umbras falsæ gloriæ; consectari adumbratæ quamvis gloriæ imaginem. Cf. [Gloria](#). USUS: 1. Assentatione gratiam, aliquem objecta spe quæstus captare, *tromper*. 2. Observo, *épier*. Tempora, occasio, momenta captanda sunt. 3. Consector, peto, *rechercher, désirer*. Voluptatem, verba, plausum, benevolentiam populi captare. 4. Captare auram, *prendre l'air*. 5. Captare aliquem, *tromper quelqu'un*. Cf. [Quæro](#), [Ambio](#), [Cupio](#).

CAPTUS, a, um, part. v. capio. *Pris, fait prisonnier*. PHRAS. Bello captus est, *il fut pris à la guerre*. Jure belli captus est; in manus hostium venit; in potestatem hostium pervenit; hostium præda factus est. USUS: Mente, oculis, membris omnibus, auribus captus, *séduit, charmé, trompé*. Amore, misericordia captus, *touché*. Bello capta præda, spolia, pecunia; captiva pecunia, *butin, argent pris ou gardé contre le droit, malversation*.

CAPTŪS, ūs, m. *Capacité (physique ou intellectuelle)*. SYN. Ingenium, intelligentia. USUS: Prudens, ut est captus illorum hominum. Non malus, neque iners ut est captus servulorum. Indoles, *caractère*.

CĂPŪLĀRIS, e, gen. com. *Qui est voisin de la tombe*. SYN. Senex capulo mortique vicinus, proximus.

CĂPŪLUS, i, m. *Poignée, garde d'une épée; cercueil*. SYN. Manubrium gladii. USUS: Quasi vero capulo esset occisus.

CĂPUT, ĩtis, n. *Tête*. USUS: 1. Caput aperire alicui, *se découvrir devant quelqu'un*. Salutare aperto capite. Caput tegere, operire, *se couvrir*. Caput cervicibus abscindere, *trancher la tête*. Securi ferire, percutere; cervicem abscindere; secare collum; caput a cervicibus avellere; ferro caput demetere; incidere cervices, præcidere; caput ense auferre; jugulum ferro resolvere, caput a cervicibus amputare, obtruncare, *trancher*. (VULG. Decapito.) 2. Vita, salus, *vie, existence civile*. Causa, iudicium capitis agitur. De ordine, de civitate, de libertate, de capite contentio est. Caput tuum, et fortunas semper defendi. 3. Crimen capitale, *crime capital*. Capitis aliquem accersere, accusare. 4. Initium, principium, pars præcipua, origo, *point essentiel, capital, sommaire; auteur, chef personnage principal*. Ad consilium dandum caput est nosse rempublicam. Et quod caput est, novi hominem. Capita duntaxat orationis exposuit. Duo epistolæ capita, Caput factionum Timagenes fuit. Ad pontis capita castella sunt excitata, *en tête du pont on éleva deux postes fortifiés*. 5. Vulgo: Capitale, *capitale*. De capite, de summa, de sorte aliquid detrahare, remittere. 6. In aliis loquendi modis: Capita conferre, offensare, *s'aboucher, conférer avec quelqu'un (rapprocher les têtes), avoir un tête-à-tête*. Capite sancire, *porter la peine de mort*. Nec caput, nec pedes habet, *cela n'a ni queue, ni tête*. (PROV.)

CARBĀSĒUS, a, um, *De lin, de toile fine*. SYN. Ex lino optimo contextus. USUS: Vela carbacea.

CARBĀSUS, i, f. et CĀRBĀSA, ōrum, n. pl. *Lin, voile de navire*. USUS: Velum a carbasa factum, *seu lino miræ tenuitatis*.

CARBO, ōnia, m. *Charbon*. USUS: Candente carbone sibi adurebat capillum.

CĀRBŌNĀRĪUS, ii, m. *Charbonnier*. \* SYN. Qui carbones conficit. USUS: Carbonaria fornax.

CARBUNCŪLUS, i, m. *Petit charbon, escarboucle*. SYN. Parvus carbo. USUS: Cum testa ambulans carbunculos corrogabat.



CARCER, ěris, m. *Prison*. SYN. Custodia, vincula, locus, in quo asservantur rei. EPITH. Totus vindex nefariorum scelerum. PHRAS. 1. In carcerem missus est, *il fut mis en prison*. In carcerem ductus, compactus, conjectus, conditus, contrusus est; in custodiam datus, traditus est; obtorta gula in vincula et tenebras abreptus; in ferrum et vincula conjectus; tenebris et vinculis mandatus; in carcerem, ergastulum datus, detrusus, raptus, tractus, inclusus est; carceri addictus est. 2. In carcere asservare, *retenir en prison*. Detinere; in vinculis servare; custodia septum tenere; custodiis munire; in custodiis habere, tenere; in vinculis cohibere; carcere aliquem multare; vinculis ac compedibus coercere. 3. In vinculis obnoxiam tortorum arbitrio trahere animam, *demeurer en prison*. In vinculis esse; squalore carceris vexari; in catenis teneri. Cf. [Captivus](#), [Custodia](#), [Vinculum](#). USUS: In carcerem mittere. E carcere emittere.

CARDĪĀCUS, i, m. *Malade ou faible de l'estomac; mal de cœur*. SYN. Ore ventriculi affectus.

Cardinalis, is, m. *Cardinal*. SYN. Purpuratus Ecclesiæ Pater, Princeps; Vir sacræ purpuræ; splendore conspicuus; Romana, Vaticana purpura ornatus; e senatu Pontificio; Christianæ reipubl. senator. PHRAS. 1. Cardinalem creare, *créer un cardinal*. Aliquem in purpuratorum Patrum numerum cooptare, referre, Purpuratis Ecclesiæ Principibus adscribere; Purpuratorum Patrum ordini, cœtui aggregare; ad Romanam purpuram evehere; Vaticanæ purpuræ honore ornare, donare, decorare; Purpuratorum Patrum concilio adjungere; in senatum Pontificum adlegere. 2. Cardinalium Collegium. Orbis Christiani summum Consilium; supremus Ecclesiæ Senatus; illustrissimum Purpuratorum PP. Collegium; Sanctissimum gravissimumque orbis terræ Consilium; Sacrum Pontificis consilium; Pontificii Senatus Patres; amplissimus Ordo Purpuratorum Patrum. Romanæ Curiae Patres.

CARDO, ĩnis, m. *Gond, pivot*. EPITH. Altisonus, duplex. USUS: Postes cardinibus emovere. In eo cardo rei vertitur, *c'est en cela qu'est le point important*.

CARDŪUS, i, m. *Chardon*. \* USUS: Arva horrebant carduis.

CĀRĒ, *Cher, à haut prix*. SYN. Magno pretio, nimio. USUS: Dimidio carius emit domum.

CĂRĚO, es, ui, ere, n. *Manquer, être privé de; se passer de.* SYN. Vaco, deficior, vacuus sum. )( Abundo, potior, fruor. ADV. Ægre, ægrius, diutius sermone, dupliciter culpa, facile in perpetuum, necessario, utilitate, nimium diu laude, omnino non voluptatibus, plane febri, sapienter rebus externis. USUS: Is non caret, qui non desiderat, *celui qui ne désire pas, ne manque pas, ou, on ne manque que de ce que l'on désire.* Carere voluptatibus, culpa, dolore, febri. Pompeius foro, postea senatu caruit. Carere publico, *ne pas se montrer en public.* Fide caret, quod dicis, *ce que vous dites n'est pas croyable.* Illo homine carere non possumus, *nous ne pouvons nous passer de cet homme.* Caret prudentiæ laude; abest ab illo prudentiæ laus illa. Cf. [Pauper](#), [Privo](#), [Egenus](#).

CĂRĚS, ei, f. *Pourriture.* \* USUS: Cariem recipere, sentire; carie infestari.

CĂRĚNA, æ, f. *Quille d'un vaisseau.* SYN. Navis dorsum, navis pars ima.

CĂRĚTAS, ātis, f. *Cherté.* SYN. Inopia frumenti, *vel* alterius rei. )( Vilitas, ubertas, copia. EPITH. Admirabilior, diuturna, gratuita, humana, maxima annonæ, naturalis, præsens. PHRAS. Caritas annonæ est, *le blé est cher.* Sterilitas agrorum, inopia frugum, caritas et rerum omnium difficultas est; annonæ eæ sunt angustiae; ita care veneunt omnia, tanti pretii sunt, ut incommodis gravissimis premamur, vexemur; re frumentaria admodum anguste utimur. Gravi jamdiu annona conflictamur. Annonæ gravitas rerum pretia intendit. Caritate cibaria quotidie fiunt angustiora. Cf. [Annona](#), [Penuria](#). USUS: Præsens caritas, futura fames, e fame cædes, direptio, incendia.

CĂRĚTAS, ātis, f. *Amour, tendresse; charité.* SYN. Amor, studiosa propensio. USUS: Hominum caritas, amicitia, benevolentia gratuita esse debet. Caritas inter natos et parentes. Omnes omnium caritates una patria complectitur. Satage, ut caritatem civium tibi concilies, gignas, retineas, ut caritate jungare cum civibus, ne hanc caritatem tibi quisquam adimat, dirimat. Cf. [Amor](#), [Benevolentia](#), [Affectus](#), [a, um](#).

CARMEN, ĩnis, n. *Vers, poëme, chant.* SYN. Versus; argumentum carmine tractatum, oratio adstricta numeris. EPITH. Absurdum, aptius, grande, grave, lugubre, mollissimum, necessarium, præclarum, totum, triste. Carmina blandissima, mala, nova, probrosa. PHRAS. Carmina fecit sane elegantia, *il a fait des vers assez élégants.* Carmen condidit, scripsit,

composuit omnibus numeris absolutissimum. Ejus versibus, quos extemporalis quodam calore fudit, nihil tersius, nihil venustius. Luculentis sane versibus lusit. Carmina, quæ panxit, texuit, vena sane facili profluxere. Versus illi nascuntur pulchri sane, ac jucundi. Versus fecit, confecit, scripsit sane lectissimos. Cf. [Versus](#), [Poeta](#).

CARNĀRIŪM, ii, n. *Boucherie, garde-manger*. \* SYN. Locus, ubi carnes venduntur, *vel* domi reponuntur. USUS: Cœnam e carnario emit.

CARNĪFEX, ĭcis, m. *Bourreau*. SYN. Tortor, lictor. EPITH. Crudelissimus civium, internecinus. USUS: Advolat, ut carnifex ad reliquias vitæ lacerandas. Non sicarius, sed crudelissimus carnifex.

CARNĪFĪCĪNA, æ, f. *Lieu des exécutions; office de bourreau*. SYN. Supplicii locus, cruciatus, crudelitas. USUS: Carnificinam facere, subire, *faire le métier de bourreau, se soumettre à tous les tourments*. Ægritudo summa est carnificina, *le chagrin est un supplice*.

CARNĪFĪCO, as, avi, atum, are, a. *Torturer, égorger*. Carnificor, aris, atus sum. SYN. Excarnificor.

CĀRO, carnis, f. *Chair, viande*. EPITH. Multa, subrancida, putida, rancida, venenata. USUS: Caro piscium delicata.

CARPENTUM, i, n. *Voiture couverte*. Genus vehiculi. USUS: Carpentum agere. Matronæ Romanæ pilento ad sacra, carpentis festo, profestoque die utebantur.

CARPO, pis, carpsi, carptum, ere, a. *Cueillir; mettre en pièces, déchirer*. SYN. Decerpo; *item*: reprehendo, lacero. ADV. Undique et colligere. PHRAS. Aliorum mores carpunt, *ils censurent la conduite des autres*. In conviviis rodunt, in circulis vellicant; maledico dente alienam magnitudinem allatrant, famam lacerant, confodiunt; alienos mores malignis sermonibus exagitant; acerbe insectantur, criminantur; honestissimis etiam moribus notam inurunt; labem aspergunt. Cf. Reprehendo, Vitupero, Infamia. USUS: 1. Maledico dente carpere. 2. Imminuo, *ravalier, déprécier*. Aliquid de alienis laudibus carpere. 3. Insector, *harceler, affaiblir*. Ultimum agmen hostis carpsit. 3. Vitupero, *blâmer, censurer*. Carpere aliquem, alicujus facta.

CARPTIM, *En cueillant çà et là*. SYN. Hinc atque illinc sine ordine decerpendo. USUS: Res gestas carptim perscribere, *raconter une histoire par*

*extraits.*

CĀRUS, a, um, *Cher, coûteux, précieux*. SYN. Non vilis, magni pretii. )( Vilis. USUS: Annona in macello solito carior est; amplificato pretio venit. Cf. [Caritas](#).

CĀRUS, a, um, *Cher, aimé, chéri*. SYN. Acceptus, jucundus, antiquus, qui suavitatem filii apud aliquem obtinet. PHRAS. Commendo juvenem mihi carissimum, *je vous recommande ce jeune homme que j'aime beaucoup*. Mel meum, et delicias, mea desideria; nolim eum dimittas e sinu tuo. Commendo tibi amores nostros, juvenem qui mihi in oculis est, quem in oculis fero; qui mihi cordi est unice, ocellum meum, et dextellam. Delicias, ac vitam meam. Qui mihi in medullis et visceribus hæret; qui in desiderio civitatis, in ore, in sermone omnium habitat. Hoc dimisso videbar mihi partem viscerum abrumpere, qui unicus mihi, et unico magis est unicus; pro cuius caro capite meum caput libenter offeram. Commendo tibi oculum meum, quo nemo carior meo animo, meo cordi. Cf. [Amo](#), Cogito assiduo de te. USUS: Comis, jucundus et carus. Sibi quisque carus est. Paucos æque, ac te caros habeo.

CĀSA, æ, f. *Cabane, chaumière*. SYN. Tugurium, mapale.

CĀSĒUS, i, m. *Fromage*.

CASSIS, ĩdis, f. *Casque*. SYN. Galea.

CASSIS, is, m. et CASSES, ium, m. pl. *Rêts, filets de chasse*. SYN. Rete.

CASSUS, a, um, *Privé, dépourvu, manquant de*. SYN. Vacuus, inanis. USUS: Sanguine, luminibus cassus.

CASTĒ, *Purement, honnêtement, chastement*. SYN. Integre, pure. USUS: Bene, rite, caste Deos venerantur. In amicorum periculis caste et integre versari. Excellentis formæ virginem caste habuit.

CASTELLĀNUS, i, m. *Habitant d'une forteresse*. SYN. Qui castellum habitat. USUS: Decem millia cum castellanis agrestibus in armis habuit. Multi ex Liguribus castellani triumphī, de capto castello acti, *triomphe décerné pour la prise des forteresses de Ligurie*.

CASTELLĀTIM, *Par petits corps*. Hostes castellatim dissipati, *hommes répartis en petits corps, par groupes*.

CASTELLUM, i, n. *Forteresse, château-fort*. SYN. Munitio lignea, *aut* muro firmata ad arcendos hostes. EPITH. Castella multa munitissima, castellum munitum, necessarium. PHRAS. 1. Castellum munire, defendere. Castellis et aggeribus aditum hostium prohibere. 2. Castellum expugnare, capere, suæ ditionis facere; diruere.

CASTĪGĀTĪO, ōnis, f. *Blâme, réprimande*. SYN. Objurgatio, reprehensio. EPITH. Clemens. USUS: Omnis animadversio et castigatio contumelia carere debet.

CASTĪGĀTOR, ōris, m. *Censeur*. \* USUS: Castigator minorum, *censeur de la jeunesse*.

CASTĪGO, as, avi, atum, are, a. *Blâmer, réprimander*. SYN. Objurgo, mulcto. USUS: Matres filios verbis et verberibus castigant. 2. Ad unguem castigare carmen, *polir et repolir des vers*. Castigati mores, *mœurs sévères*. 3. Castigatus animi dolor, *douleur contenue*. Cf. [Punio](#), [Alloquor](#).

CASTĪMŌŃĪA, æ, f. *Pureté*. SYN. Castitas. USUS: Summa corporis et animi castimonia vir, virgo, adolescens.

CASTĪTAS, ātis, f. *Chasteté*. SYN. Castimonia, virginitas. USUS: Castitatem impense colere. Cf. [Pudicitia](#), [Integer](#), [Verecundus](#).

CASTRĀ, ōrum, n. pl. *Camp*. SYN. Tentoria, pelles, locus, ubi exercitus in tentoriis manet. EPITH. Æstiva, civilia, florentissima, maxima, media, infirma, nefaria, plena curæ, præclara, stativa. PHRAS. 1. Castra metari, *établir, asseoir son camp, camper*. Castra ponere, disponere, locare, constituere, habere, facere, metari, figere; tentoria erigere; posita habere; tendere. Castra in aperto posuit. 2. Castra movere, *décamper, lever le camp*. Castra promoveri; movere; conclamare vasa; vasa colligere. 3. Castra extendere, *étendre son camp*. Castra proferre. 4. Castra arctius collocare, *resserrer le camp*. Castra contrahere. 5. Castra designare, *choisir un lieu pour camper*. Castris locum capere, locum deligere. 6. Castra propius admove, *rapprocher son camp*. Castra castris opponere, objicere, conferre; castra cum castris jungere; castra oppido conferre. 7. Castra mutare, *changer le campement*. Castra convertere. 8. In castris esse, *camper, habiter dans un camp*. Sub pellibus agere, contineri, in castris agere. 9. Castra aggredi, *assiéger le camp*. Castra tentare, invadere, adoriri, circumvenire. 10. Castra capere, *s'emparer d'un camp*. Occupare, capere;

castris potiri; castris hostem exuere. 11. Castra referre, *porter son camp en arrière*. 12. Castra opere et natura loci munita, *camp fortifié par l'art et la position*. Castra aggeribus, propugnaculis munita. USUS: Pro portis castrorum, *portes du camp*. Castrorum circuitus, limes extimus, *enceinte*. Castris se tenere, *demeurer sous la tente*. Castris hostium incidere, *se jeter dans le camp ennemi*.

CASTRĀTUS, a, um, *Châtré*. SYN. Exsectus. USUS: Nolo dici morte Africani "castratam" esse rempublicam, *je ne veux pas qu'on dise que la république a été "châtrée" par la mort de Scipion l'Africain*.

CASTRENSIS, e, gen. com. *Relatif au camp, à l'armée*. SYN. Militaris. USUS: Disciplina castrensis.

CASTRUM, i, n. *Fort, place-forte*. SYN. Locus muris munitus; Castellum majus. USUS: Vallo et fossa circumdedi, sex castellis, castrisque maximis sepsi.

CASTUS, a, um, *Pur, vertueux, chaste, pieux*. SYN. Purus, integer, incorruptus. ADV. Maxime. PHRAS. Corpore et animo integerrimus; insigni castimonia; summa castimonia et integritate; a voluptatum illecebris alienus, expers labis; immunis a fœda libidinis contagione; castimoniae laude insignis; spectata integritate ac continentia; incorruptis castissimisque moribus; pudore septus. USUS: Pompeius vir integer, castus, gravis. Casta domus. Vir castus a cruore civili. Cf. [Purus](#), [Integer](#), [Verecundus](#), [Pudicus](#).

CĀSŪS, ūs, m. *Hasard, accident*. SYN. Fortuna, eventus, sors. EPITH. Acerbissimus, cæcus, calamitosus atque funestus, multis innocentibus communis, incertus, dissimilis, dubius, fatalis *vel* gloriosus, gravis et miserabilis, repentinus, improvisus incredibilis ac pene divinus, infestus, iniquissimus, mediocris, mirificus, fatalis, nec opinatus, pessimus, tristior, voluntarius, ultimus. Casus adversi, alieni, ancipites incertique dicendi, varii, barbari, bellici, conjunctiores reip., conversi, dubii, gladiatorii, graves civitatis, gravissimi, horribiles miserique, humani, innumerabiles, multi, novi, plures, rariores, similes exitu, tanti tamque præcipites, tetri, tristes. PHRAS. Casu accidit, *il arriva par hasard*. Forte evenit, ut etc. Repentina aliqua voluntate, ac fortuito; non consulto, sed casu in hoc iter incidi. Casus me in hoc negotium induxit. Forte fortuna factum est. Peroportune te mihi fortuna obtulit, qui me adjuvares. Casus hæc invexit. Forte ita casus tulit. Temere ac fortuito incidi in rem. Casus gubernabat consilium meum. Cf.



**Accidit, Fortuna.** USUS: 1. Casus incidit mirificus, *il arriva un prodige étonnant*. Casus intervenit. Multa is casu potius et felicitate, quam virtute et consilio gessit. Varii sunt rerum humanarum casus. 2. Infortunium, *malheur, accident*. Meum illum casum gravissimum tecta ipsa urbis lugebant. Aliorum opibus casus meos sustento. 3. Ruina, *ruine*. Eo ictu me ad casum dedit. Cf. **Fortuna**.

Casus conscientiae, *Cas de conscience*. PHRAS. (Docere casus conscientiae. VULG.) Explicare quaestiones de moribus ad christianam vitam conscientiamque moderandam; tradere officia hominis christiani; res ad officium christianum pertinentes exponere; doctrinam de officio christiani hominis tradere; explicare controversias, quae ad conscientiam pertinent, quae docentur de finibus bonorum ac malorum in re christiana. Controversias, quae ad forum interius pertinent, tractare.

**CĀTĀCHRĒSIS**, is, f. *Catachrèse*. (*fig. de rhét.*) SYN. Abusio verbi.

**CĀTĀDŪPA**, ōrum, n. pl. *Catadupes, une des cataractes du Nil*. SYN. Loca, ubi se Nilus ingenti sonitu praecipitat.

**CĀTĀPULTA**, æ, f. *Catapulte, machine de guerre à lancer des traits*. \* SYN. Machina bellica, qua jaculum *aut* saxum longius torquetur. USUS: Catapultas, balistas, tormenta quae alia oppugnandae urbi comparata devehunt.

**CĀTĀRACTA**, æ, f. *Herse de bois ou de fer qui défend l'entrée d'une place de guerre*. \* SYN. Fores pendulae e ligno ferroque, quae demitti, ac attolli possunt. USUS: Dejecta cataracta porta clausa erat.

**CĀTE**, *Habilement, adroitement*. SYN. Astute.

Catechismus, i, m. *Catéchisme*. PHRAS. Catechismum tradere, *enseigner le catéchisme*. Christianis praecipis pueritiam imbuere, expolire, excolere; christianae disciplinae elementa, fidei christianae praeeptiones, dogmata; initia legis christianae pueris exponere; doctrina christiana, christianis rudimentis, lege christiana imbuere, erudire rudem aetatulam; fidei nostrae mysteriis, christiana institutione populum formare; christianae doctrinae rudimentis instituere pueros. Instituere pueritiam christianis praeeptionibus. Prima sanctioris doctrinae rudimenta tradere, fidei nostrae praeeptionibus pueritiam formare.

Catechumenus, i, m. *Catéchumène*. SYN. Sacri lavacri candidatus; primæ christianæ disciplinæ auditor, discipulus, alumnus; qui rudimentis doctrinæ sacræ, quæ salutari lavacro præmitti solet, imbuitur.

CĀTĒNA, æ, f. *Chaîne*. SYN. Vinculum e connexis annulis. USUS: Legum catenis constringere, vincere, devincire aliquem. Innocenti catenas injicere.

CĀTĒNĀTUS, a, um, *Enchaîné*. SYN. Catenis vinctus.

CĀTERVA, æ, f. *Corps de troupe, bataillon; foule*. SYN. Turbæ, turma. EPITH. Imminens, magna, bene magna, nova, tota, catervæ magnæ amicorum armatæ. USUS: Forum armatis catervis hominum improborum obsidere. Catervæ atque conventus hominum. Cf. [Turba](#).

CĀTERVĀTIM, *Par troupes, par bandes*. SYN. Turmatim, per catervas. USUS: Catervatim volant.

CĀTHĒDRA, æ, f. *Chaire, siège*. De cathedra surgere. De *vel* ex loco superiore.

Catholicus, a, um, *Catholique*. PHRAS. 1. Catholicum fieri, *devenir catholique*. Catholica sacra complecti; amplecti catholica dogmata; cum catholica religione reconciliari; se ad catholica sacra transferre, conferre. In Catholicorum communionem venire. Catholicorum castra sequi. Ad Romana sacra transire. 2. Catholica Ecclesia, *l'Église catholique*. Christi Ecclesia sanctissimis institutis fundata, et orbis terrarum consensione mirabili nobilitata. Diffusa per omnes gentes ætatesque Christi Ecclesia. Christianus populus universus, eadem fidei doctrina, iisdem sacrorum, rituumque cerimoniis toto orbe terrarum mirabiliter consentiens, ac uno veluti fœdere devinctus. 3. Catholica Fides, *la Foi catholique*. Orthodoxa religio, fides; Christiana fides, toto semper orbe mira credendorum consensione observata. Christiana religio toto orbe propagata. 4. Homo catholicus, *un catholique romain*. Orthodoxæ fidei sectator; vir catholici nominis; orthodoxæ professionis; catholicis institutis ac moribus vivens; recte de DEO rebusque Divinis sentiens. Sacrorum communionem cum Ecclesia Romana consentiens.

CĀTĪNUM, i, n. et CĀTĪNUS, i, m. *Plat*.

CĀTŪLUS, i, m. *Petit chien*. EPITH. Catuli cæci. USUS: Omnia in perfectis meliora, ut in equo, quam equulo, in cane, quam catulo.

CĀTUS, a, um, *Avisé, fin, habile*. SYN. Acutus, callidus, prudens. USUS: Prudens, et ut ita dicam, catus.

CAUDA, æ, f. *Queue*. EPITH. Levis, lubrica, pinnata, spumifera, summa.

CAUDEX, ĭcis, m. *Souche d'arbre*. SYN. Stirps arboris. USUS: TRANSL. pro homine stupido, *souche, homme stupide, bûche*. Caudex, stipes, asinus.

CĀVĚA, æ, f. *Cage, loge; partie du théâtre où sont assis les spectateurs*. SYN. Septum, quo aves et bestiae includuntur. *Item*: Locus, ubi populus sedens ludos spectabat. EPITH. Multa, tota, ultima. USUS: Cavea tota Plauto applausit. Qui clamores tota cavea? Emissus e cavea leo.

CĀVĚO, es, cāvi, cautum, ere, n. et a. *Prendre garde, éviter*. SYN. Vito, fugito, cautionem adhibeo, declino. ADV. Amplius populo, assidue, diligenter, diligentius aliquem, diligentissime alicui, magnopere, nominatim fœdere cavere et excipere, sancire, perscribere, omnino omnia, studiose ne, vigilantius aliquid. PHRAS. Cave, ne malis confidas, *gardez-vous de donner votre confiance aux méchants*. Vide, studium adhibe; consilio utere, diligenter animadvertite; attende, quam diligenter potes. Summa tua cautio sit et provisio, ut ne temere confidas. Adhibe cautionem; provide ante, et præcave; disce, cui te credas, cui committas, a quibus caveas. Cauto est opus, ne ex ista nassa unquam escam petas. Declina a personatis amicis. USUS: Cavere ab homine nefario, *se garder d'un vaurien*. Cave a veneno. Cave putes, cave existimes, mihi quemquam te cariores. Cave facias. Omnia cavebo. 3. Prospicio, nequid detrimenti accipiat, *veiller sur; stipuler (par un acte légal)*. Tu mihi meisque multa sæpe cavisti. In jure cautum est, hæredi testamento cavere. Agris, fœnori, ædibus cavere.

CĀVERNA, æ, f. *Cavité, caverne*. SYN. Locus in terra cavus, antrum, spelunca. USUS: Terræ e cavernis ferrum eruimus.

CĀVILLĀTĪO, ōnis, f. *Plaisanterie mordante, raillerie*. SYN. Jocus amarior, dictum aculeatum; sermonis aculeus. USUS: Hæc quidem cavillatio est, illa dicacitas fuit.

CĀVILLOR, aris, atus sum, ari, d. *Plaisanter, se moquer de*. SYN. Jocose ludo, dicta aculeata jacio. ADV. Familiariter. USUS: Cum aliquo, *vel* in aliquem aliquid cavillari. In togam illius multo hominum risu cavillatus sum. Familiariter cum illo cavillari soleo.

CAULÆ, ārum, f. pl. *Bergerie, parc à moutons*. SYN. Stabulum.

CAULIS, is, m. *Chou*. SYN. Brassica. USUS: Vites a caulibus et brassicis ut pestiferis, refugere dicuntur.

CÄVO, as, avi, atum, are, a. *Creuser*. SYN. Excavo, fodio, evacuo. USUS: E ligno cavato navigium. Naves cavabant ex singulis arboribus.

CÄVUS, a, um, *Creux, profond*. SYN. Concavus. USUS: Vena cava, *veine cave*.

CAUPO, ōnis, m. *Aubergiste, cabaretier*. SYN. Tabernarius. USUS: Ad cauponem multorum hospitem divertere. Vinum a caupone petere.

CAUPŌNA, æ, f. *Auberge*. SYN. Taberna, cauponula, taberna diversoria.

CAUPŌNOR, aris, atus sum, ari, d. SYN. Lucri causa aliquid facio. USUS: Cauponari bellum, non belligerari, *faire un trafic de la guerre (la faire en marchands, avec de l'or, non avec des armes)*.

CAUSA, æ, f. *Cause*. SYN. Caput origo, fons, radix, principium, occasio, ratio, nomen. EPITH. Absoluta et perfecta per se, absurda, adjuvans aliquid et socia quædam efficiendi, adversa, æqua, æquissima, æterna, Alexandrina, aliena, anceps et gravis, antecedens, antiquior memoria alicujus; antiquior et pulchrior, et magis a natura ipsa profecta, antiquissima, aperta, assumptiva, bona, bona immo optima, certa, certa definitaque, certissima, civilis, clarissima, communis, communis ambitus, communis civitatis et libertatis, conjecturalis et definitiva, translative, consimilis, consularis et senatoria, damnata, deliberativa, demonstrativa, judicialis, deterior, difficilis, manifesta, difficilior, difficillima, digna patrocinio alicujus, dispar, dissimilis, dubia, efficiens, expeditissima, externa, facilis atque explicata, faciliior, falsa, firma, per se stabilis, firmissima, fœdissima, frumentaria, grata alicui, gratiosa arrogationis, gratissima, gravis, gravior, gravissima, honesta, necessaria, probabilis, honestior, honestissima, idonea quam maxime, tam illustris, tam gravis, tam impia, impudentissima, inferior, integra, infima, judiciaria, justa atque magna, justa atque maxima, justæ necessitudinis, etsi non justa, gravis tamen. PHRAS. 1. Multas causas habebam te reprehendendi, *j'avais bien des motifs de vous réprimander*. Justas magnasque rationes habui; magna ratione factum; multa erant, quæ afferrem, si reprehensionis ratio mihi danda esset. Multos titulos habebam; non longe quærenda erat materia reprehensionis. Non uno nomine; non uno ex capite; multis nominibus ea tibi reprehensio debebatur. Non una, nec

temere oblata mihi causa erat te reprehendendi. Magno iudicio, ac certo consilio ad istam reprehensionem descendi. 2. Amici ipsi horum causa malorum fuere, *les amis eux-mêmes furent la cause de mes maux*. In hanc me calamitatem inducere; ex illo fonte et seminario hæc mala fluxere. Ea calamitas ab amicis conflata, contracta, confecta est; eorum opera factum, ut miser sim; in hanc miseriam amicitia me detrusit. Ab his malum erupit; hinc illæ lacrimæ; hanc segetem ac materiem ægritudinis meæ amici præbuere, illi viam patefecere hostibus meis. Horum persuasu ac inductu hæ mihi calamitates importantur. Ab iis est natum istud mihi incommodum; illi periculum invexere; hi quidquid malorum est, mihi conscivere; horum amicitia me in hanc perditam causam imposuit. Horum omnium malorum fons unus amici sunt; hi mihi, quidquid malorum nunc sustineo, conflare, contraxere. Principium malorum ex amicorum perfidia, velut pestilenti radice exstitit, profectum est, prodiit, provenit. Hæ calamitates principia sua amicis debent: referenda in amicos est tota hæc malorum acerbitas; ii ansam præbuere; ii occasionem dedere; horum e perversa amicitia, hoc quidquid est, exstitit; manavit, emanavit, profluxit; amicorum corrupta fides ista nobis incommoda accersiit, peperit, attulit; his malis aditum aperuit. Horum inconstantia ac levitati id, quidquid malorum mihi incubuit,tribuendum est, adscribendum, assignandum. Cf. [Adscribo](#), [Assigno](#). USUS: 1. Ut semina arborum, ita tu hujus belli causa ac auctor fuisti. Helena Trojanis causa exitii fuit. Rerum causæ quærendæ, inveniendæ, exponendæ, explicandæ, aperiendæ sunt. Quam facti causam affert? Quis causam dedit, occasionem? *Qui en a été la cause?* Causæ nihil est, quin abeas. Id faciendi nullas causas habui, rationes, *je n'avais aucune raison de faire cela*. II. Lis, controversia, *procès, cause*. 1. Incipere causam, *commencer un procès*. In causam se demittere; in causam descendere, ingredi; causam recipere, suscipere, accipere. 2. Causam agere, *plaider une cause*. Tractare, actitare, tueri, tutari, defendere, sustinere. Causam ipse meam informabo, orabo, declamabo; causam capitis dicam. Jus meum ipse persequar. 3. Causam perdere, *perdre son procès*. Causam amittere, causa cadere; causam adversariis tradere. Cadere in iudicio. 4. Causam obtinere, *gagner son procès*. Causam tenere, obtinere. Causa illi adjudicata est; secundum illum iudicatum est; pro illo pronunciatum. 5. Causam negligenter tractare, *s'occuper peu d'une cause*. Indormire causæ suæ. 6. Causa est valde dubia, *la cause est tout-à-fait douteuse*. Fluctuat ejus causa. 7. Causam relinquere, *abandonner un procès*. Causam deposuit. 8. Amicabilem compositionem causæ facere, *faire une*

*transaction amicale*. Causam cum altero componere, controversiam sedare, dirimere litem, tollere, transigere. III. Negotium, onus, provincia. Hanc mihi causam dedit, negotium demandavit, *parti, action, cause, intérêt*. Suam causam, non reipublicæ curat. Exeundum tibi illa causa, dum adhuc integra est, *abandonnez cet intérêt tandis qu'il est encore intact*. IV. Excusatio, *raison*. Accipio causam, *j'accepte vos raisons*. V. Propter, *à cause de moi*. Non mea, sed omnium salutis causa abfui. Tua causa debeo, cupioque omnia. Cf. [Auctor](#), [Origo](#), [Lis](#), [Negotium](#).

CAUSĀRĪUS, a, um, *Infirmus*. USUS: Causaria missio, *congé de réforme, pour raison de santé*.

CAUSĪDĪCUS, i, m. *Avocat, défenseur*. SYN. Causæ patronus. EPITH. Non amplius atque grandis, subtilis tamen et elegans. USUS: Non causidicum nescio quem, nec proclamatorem aut rabulam; sed amplum, grandem, vehementem et qui in forensibus causis possit præclare consistere, oratorem. Cf. [Patronus](#), [Advocatus](#).

CAUSOR, aris, atus sum, ari, d. *Donner pour raison, alléguer*. SYN. Causam afferro. USUS: An ætatem causabitur? an ignorantiam? an morbum? (VULG. Pro prætextu afferre.) Cf. [Excuso](#).

CAUTĒ, *Avec précaution, prudemment*. SYN. Callide, prudenter. USUS: Cautè dic.

CAUTES, is, f. *Roche, rocher*. SYN. Saxum asperum et abruptum.

CAUTIŌ, ōnis, f. *Précaution*. SYN. Provisio. EPITH. Communis, diligens, facilis, græcula, multa, summa. USUS: A malis natura declinamus, quæ declinatio, si cum ratione fit, cautio appellatur. Rebus tuis cautionem adhibe et diligentiam, *usez de précaution et d'habileté dans vos affaires*. Ita bonus divinator, et ad prædictionem cautionem adhibeat. Cautio pecuniarum. Chirographi cautio, *la garantie de ma signature*. (VULG. Securatio, quitantia.) Cf. [Prudentia](#), [Providentia](#), [Caveo](#).

CAUTOR, ōris, m. *Celui qui garantit*. USUS: Cautor alieni periculi, *celui qui veille sur un autre*.

CAUTUS, a, um, *Prudent, circonspect, défiant*. SYN. Providus, prudens. PHRAS. Homo multæ cautionis et providentiæ; qui nihil nisi caute et pedetentim, nihil non ex certa animi provisione suscipit. Quis illo consideratior? quis tectior? quis prudentior, qui nihil nisi explore agat.



Alienis malis eruditus, aliena calamitate doctus, cautissime omnia, omni cautione agit. Cf. [Providus](#), [Prudens](#), [Caveo](#).

CĒDO, *Donne, dis, parle*. SYN. Da, dic, exhibe. USUS: Cedo tabulas; cedo, quid affers?

CĒDO, is, cessi, cessum, cedere, n., *nonnunquam a. Céder, laisser la place, se retirer*. SYN. Concedo, locum do, me retraho. )( Maneo. ADV. Honestē, male, non multum, aut nihil omnino. Cessisse omnino a gladiatore. PHRAS. 1. Cessit denique hostium machinationibus, *il céda enfin devant les machinations de ses ennemis*. Ita tractus ac debilitatus est, ut succumberet fortunæ; tandem manus dedit fortunæ; victus, et abjecto scuto exterritus campo cessit. Defecit hominem constantia, et labescere cœpit. 2. Hostes retro cesserunt, *les ennemis reculèrent*. Pedem retulere, se in castra recepere, receptu fugæ simillimo in castra retro iere, se abstulere. 3. Uni cedit Homero, *il ne le cède qu'à Homère*. Uni concedit Homero. Poetarum, præterquam Homero, nemini secundus est. Ab Homero proximus est. Homero collatus, haud ægre in secundo se gradu continet. 4. Cedite omnes de via, *allons, quittez tous le chemin*. Abscedite; date viam; fugæ totæ plateæ pateant; ne quis mihi obstiterit obviam. Concedite, decedite de via. Illuc este; auferte vos hinc. Declinate paulum extra viam; viam facite. 5. Hoc consilium bene tibi cedat, *puisse votre dessein réussir*. Res ea tibi bene, feliciter vertat, opto; res ex sententia tibi succedat; feliciter eveniat; procedat bene ac prospere, exopto; optatis, votis fortuna subscribat, annuat, respondeat, faveat, aspiret; cadat feliciter, ut exoptas; ex animi sententia geratur, opto. 6. Male cessit conatus iste, *ses efforts ne réussirent pas*. In perniciem vertit; abfuit fortuna cœpto, exitus non respondit; eventus non satisfecit; contra cecidit, aliter, secus cecidit ac optabam; exitum res sortita a destinatione animi longe alienissimum; optatum exitum res consecuta non est; ad exitum optatum res non pervenit; pro voluntate non successit; non is, quem volebam, exitus consecutus est; speratum eventum sortita, nacta, adepta res non est. Cf. [Succedo](#), [Evenio](#), [Accidit](#). 7. Cedendum est temporī, *il faut céder aux circonstances*. Consilii est, cedere temporī, temporibus servire; necessitati parere; rationem temporis habere; confirmare se ad temporis rationem; consilia et actiones tempore moderari; res ad tempus accommodare; temporibus assentiendum est; tempestati obsequendum. 8. Cur ego cedam minori? *pourquoi céderai-je à un homme qui ne me vaut pas?* Quamobrem, qui infra me est, mihi patiar anteponi? cur ei cedam loco,

*vel* locum cedam, qui nihil ad me est, qui comparandus, æquandus, conferendus, par omnino mihi non est? Quid est causæ, cur primas ei partes concedam; primas ad eum partes deferri sinam; præponi; priore eum loco statui; collocari ante me patiar, quem nulla res mecum æquat; cuius meritis mea merita antecellunt? Quid est causæ, cur honore superior habeatur, qui virtute, ætate, rebus omnibus inferior est. Cf. [Antepono](#). USUS: 1. Nihil Græcis cedunt Romani. Cesseram invidiæ, tempori, armis, pactioni, reipublicæ. Cessit tandem precibus, malis, oneri, succubuit. Ingenii laude nemo est, qui cuiquam cedat. 2. Abeo, discedo, *s'en aller, quitter*. Foro, urbe, Italia cessit. E vita cessit, *mourir*. 3. Remitto, *céder, concéder*. Nihil de jure suo cedere, concedere, remittere.

CĒDRUS, i, f. *Cédre*.

CĒLĒBER, bris, bre, *Célèbre, illustre; fréquenté*. SYN. Præclarus, laudatus, clarus, honestus, honorificus. Quod celebratur, frequentatur et colitur. )( Desertus, ignotus. PHRAS. 1. Victoria celebris erat, *la victoire était fameuse*. Omnium sermonibus celebrata; in luce Asiæ, in oculis Europæ reportata; illustri laude celebrata; primi nominis erat victoria; victoria ea maximam inter cæteras tulit laudem; celebritatem habuit; clara apud omnes gentes fama erat. Victoria ea non terras solum, sed mare etiam rerum gestarum fama implevit; omnes provinciarum ac regionum sinus fama ejus victoria complevit. 2. Vir est celeberrimus, *c'est un homme très-célèbre*. Summo propter egregias virtutes honore et nomine; amplissimus vir et clarissimus; summum splendorem sua virtute consecutus; vir est, cuius virtutes majoribus quasi theatri expositæ, qui fama nominis sui non terras solum, sed et maria implet; omnium studiis celebratus; quem fama conspectissimum facit; quem rerum gestarum gloria mirifice illustrat. Vir est, qui non modo honestis artibus, sed bellicis laudibus summum inter suos splendorem est assecutus; publice privatimque celebratus. Non sermonibus modo, sed omnium gentium litteris celebratus; clarus vir ac illustri laude conspicuus; spectatus vir, et primi inter suos nominis, fama inclitus, et claro inter suos nomine; vir, qui magnam rebus gestis celebritatem consecutus; qui in summa celebritate vivit; qui celebritate floret inter suos maxima; in gloria ingenti apud suos est; cuius ingens nomen et gloria; celebritate nominis insignis; ingens haberi cœptus. Cf. [Gloria](#), [Fama](#), [Egregius](#). USUS: Celeberrima et frequentissima urbis pars. Res celeberrima est, totaque urbe notissima. In foro, concione celeberrima, frequentissima.

CĚLĚBRĀTĪO, ōnis, f. *Distinction, gloire; renom.* SYN. Laudatio. EPITH. Quotidiana. USUS: 1. Nihil equidem commemoravi in ea celebratione mearum rerum. 2. Frequentatio, *assemblée nombreuse*. Quæ domus? quæ celebratio?

CĚLĚBRĪTAS, ātis, f. *Affluence, concours de monde*. SYN. Hominum cœtus, concursus, frequentia. )( Solitudo. EPITH. Domestica, frequentissima, magna, maxima, quinquennalis, tanta. USUS: Odi celebritatem, fugio homines, lucem aspicere vix possum. Nunquam comitia tanta omnis generis hominum celebritate floruerunt. Mercatus celebratus summa totius Græciæ celebritate. Theatri, judiciorum, fori celebritas et frequentia. 2. Fama, laus, splendor, dignitas, *célébrité, renommée*. Vir summa famæ celebritate. Summam celebritatem sermonis hominum consequi. Judiciorum celebritate distineri. Funeris celebritate aliquem spoliare.

CĚLĚBRO, as, avi, atum, are, a. *Honorer, célébrer, louer, rendre fameux*. SYN. Orno, honesto, laudo, comitor. ADV. Celebrari maxime, privatim, publice, vicatim, descriptionem servorum tota urbe. USUS: 1. Celebrare nomen, memoriam alicujus post mortem. Celebrata hæc sunt omnium litteris. Vir publice privatimque celebratus. Populus magna frequentia me ad Capitolium usque celebravit. 2. Frequento, *fréquenter*. Est hoc omnium sermonibus celebratum. Viam illam suo comitatu celebrat. Cf. [Laudo](#).

CĚLER, eris, ere, *Prompt, rapide*. SYN. Velox, volucer, incitatus. )( Tardus, segnis, lentus. PHRAS. Celeres sunt, *ils marchent avec rapidité*. Ea velocitate sunt ut eos volare, non iter facere crederes; tanta incitatione feruntur, ut celeritas, quanta sit, ne cogitari quidem possit. Utuntur festinatione, pernicitate, et velocitate præpropera; maximo vigore ac levitate corporum veloces juvenes. Levium corporum et multa exercitatione perniciem homines; juvenes summa agilitate corporum; ad summam celeritatem nihil reliqui sibi facere soliti; celeritates suscipiunt incredibiles.

CĚLĚRĪTAS, ātis, f. *Rapidité*. SYN. Velocitas, pernicitas, festinatio. )( Tarditas. EPITH. Admirabilis, divina ingenii, expedita et profluens quodammodo, gratior, ignea, incredibilis, ingens, major, maxima, mirabilis, præceps dicendi, prompta et parata in agendo et respondendo, summa. Celeritates dispares, et inter se dissimiles, nimiae, pares. USUS: Expedita ac profluens in dicendo celeritas. Rapida et celeritate cæcata oratio. Homo

volubili, præcipiti dicendi celeritate. Celeritate opus est; celeritas in eo negotio adhibenda, suscipienda; celeritate utendum est. Cf. [Celer](#).

CĚLĚŘĪTER, *Rapidement*. SYN. Cito, brevi tempore, mature, quamprimum, propediem. USUS: Celeriter de ea re scribam, transigam. Cf. [Cito](#).

CĚLĚRO, as, avi, atum, are, a. *Accélérer, presser*. SYN. Accelero, celeritate utor, celeritatem suscipio.

CELLA, æ, f. *Cellier, magasin*. SYN. Locus, ubi aliquid conditur et asservatur, ut granum, oleum, vinum, carnes et quidquid ad penum pertinet. *Item*: sacellum, ædícula sacra. EPITH. Mellaria, olearia, penuaria, vinaria, cellæ plenæ. USUS: Semper boni domini referta cella vinaria, olearia, penuaria est. Sicilia cella penuaria reipub. Romanæ. Frumentum in cellam emit. In cella Concordiæ. In cella Jovis. (Pro cella Monastica. VULG.) *Cellule*. Cubiculum, conclave.

CELLĀRĪUS, ii, m. *Esclave chargé de l'office, économe*. \* SYN. Qui præest cellæ, penui promendo, *vel* condendo. USUS: Cibus et potus sine fraude a cellariis præbeatur. Prome quodvis, te facio cellarium.

CĚLO, as, avi, atum, are, a. *Cacher*. SYN. Occulto, obscure fero. PHRAS. Celat consilia sua, *il cache ses projets*. Clam fert consilia; premit animi sui sensa; ab hominum conscientia solertissime removet. Ut cochlea abscondit, et retentat se tacitus. Cf. [Abscondo](#), [Taceo](#), [Tego](#). USUS: Si Deos omnes, hominesque celare possemus, nihil injuste faciendum esset. Aliquem de consilio celare.

CELSĪTAS, ātis, f. *Élévation, hauteur*. SYN. Altitudo, excelsitas. USUS: Celsitas animi et magnitudo. Cf. [Altitudo](#).

CELSUS, a, um, *Élevé, haut; fier, superbe*. SYN. Sublimis, altus, erectus, elatus. USUS: Vir celsus et erectus ad omnia, quæ accidere possunt. Celsa dignitatis sede. Cf. [Altus](#), [Sublimis](#).

CENSĚO, es, ui, censum, ere, a. *Être d'avis, juger, penser*. SYN. Arbitror, puto, existimo, statuo, decerno. ADV. Amplius, ita, uti et republ., magnopere, nominatim videnda, plane prorsus, ita simpliciter. USUS: 1. Magnopere censeo tibi abeundum. Quid senserim, quid censuerim, scis. 2. Decerno, *décréter*. Consules censeant quid agendum. 3. Censum ago, *faire*

*le recensement. Quinto quoque anno Sicilia censetur, tous les 5 ans on fait le recensement de la Sicile. Cf. [Judico](#), [Puto](#), [Opinio](#), [Æstimo](#).*

CENSOR, ōris, m. *Censeur, magistrat romain.* SYN. Qui præest censui, et moribus populi; magister morum; præfectus moribus. USUS: Magister veteris disciplinæ, severitatis censor.

CENSŌRĪUS, ii, m. *De censeur; qui a été censeur.* SYN. Quod censoris est. Qui censor est, *vel* fuit. USUS: Censorium iudicium, notatio, animadversio. Censoria gravitas. Censoriæ severitatis nota aliquem inurere.

CENSŪRA, æ, f. *Dignité de censeur.* SYN. Censoris dignitas, munus. EPITH. Egregia, tota. USUS: Censura morum severissima magistra. Censura Ecclesiastica. Cf. [Pœna sacra](#).

CENSŪS, ūs, m. *Cens.* SYN. Bonorum æstimatio et ipsa bona. USUS: In census venire. In censu habendo potestas omnis æstimationis habendæ censori permittitur. Aliquem spectare ex censu, æstimare, *estimer qqn d'après sa fortune*. Homo sine censu. Census peragere, perficere. Aliquæ civitates censu liberatæ sunt. Census annuus ex mutuo, locatione. Cf. [Fœnus](#), [Fructus](#).

CENTĒNUS, a, um, *Cent (dans le sens distributif).* USUS: Centena sestertia, *cent mille sesterces*.

CENTĒSĪMÆ, ārum, f. pl. *Intérêt de un pour cent par mois.* USUS: Centesimis contentus non est. Tributum ex centesima collatum, *l'impôt du centième sur les ventes à l'encan*.

CENTĪES, *Cent fois.*

CENTO, ōnis, m. *Vêtement grossier, couverture.* \* SYN. Stragula crassiora filis passim pendentibus. USUS: Centones injecerunt, ne tela contabulationem præfringerent.

CENTRUM, i, n. *Centre.* SYN. Locus medius in sphæra. USUS: Terra in medio mundi sita centrum obtinet.

CENTUM, *Cent.*

CENTŪRĪA, æ, f. *Centurie, division du peuple romain.* SYN. Centum homines. Ita erat populus Rom. in centurias distributus. EPITH. Prærogativa,

centuriæ cunctæ, paucae. USUS: Omnium prope centuriarum voce consul factus, creatus.

CENTŪRĪĀTIM, *Par centuries*. Per centurias. USUS: Tributim, et centuriatim descripti ordines.

CENTŪRĪĀTUS, a, um, *Réparti par centuries*. SYN. In centurias distributus, descriptus. USUS: Centuriata, et curiata comitia.

CENTŪRĪĀTŪS, ūs, m. *Grade de centurion*. SYN. Munus centurionis. USUS: Centuriatus in castris palam vendidit.

CENTŪRĪO, as, avi, atum, are, a. *Distribuer en centuries*. SYN. In centurias distribuo, tribuo, describo; centurias conficio. USUS: Vidi conscribi homines et centuriari.

CENTŪRĪO, ōnis, m. *Centurion, qui commande 100 hommes*. SYN. Centuriæ præfectus, dux, ductor; qui ordines ducit. EPITH. Nobilis sui generis. Centuriones pugnaces, lacertosi. USUS: Nihil sibi ex ista laude centurio, nihil præfectus decerpit.

CĒRA, æ, f. *Cire*. EPITH. Commutabilis, extrema, infamis et nefaria, legitima, mollissima. USUS: Mollem ceram ad nostrum arbitrium formamus et fingimus.

CĒRĀRĪUS, ii, m. *Marchand de cire*. SYN. Qui ceram tractat.

CĒRĀTUS, a, um, *Enduit de cire*. SYN. Cera inductus, illitus. USUS: Tabella cerata, *tablette pour écrire*.

CĒRĒBRŌSUS, a, um, *Emporté, bouillant*. SYN. Cui durum et pertinax cerebrum. USUS: Senex hic cerebrosus est certo, *ce bonhomme perd assurément la tête*. Cf. [Obstinatus](#), [Pertinax](#).

CĒRĒBRUM, i, n. *Cerveau, cervelle*. USUS: Alii dicunt in cerebro esse animæ sedem.

CĒRĒUS, a, um. *De cire*. SYN. E cera fictus. USUS: Cereæ figuræ.

CĒRĒUS, i, m. *Chandelle de cire, bougie, cierge*. SYN. Fax cerea. USUS: Ad illas statuas tuas et cerea adhibentur.

CĒRĪMŌNĪA, æ, f. *Cérémonie, rit, coutume religieuse*. SYN. Ritus sacer, cultus religiosus, religio sacrorum. EPITH. Incredibilis, maxima, summa.



USUS: Cerimonias prodere, *instruire des cérémonies, les transmettre*. Cerimonias polluere, *profaner les rites sacrés*. Cerimoniis præesse. Ea sacra maximis et occultissimis ceremoniis continentur. Sacra Cereris summa religione cerimoniaeque conficiuntur. Cerimoniae ludorum, sepulcrorum. Cerimonias sacras ex majorum instituto sancte obire; sacros in rebus divinis ritus diligentissime tueri, retinere. In adhibendo ritu sacrarum ceremoniarum diligentem operam ponere; præceptas sacrorum cerimonias rite colere.

(Cerimoniale, Cerimoniarius, VULG.) SYN. Sacrorum rituum liber; liber, quo sacrae religionis cerimoniae continentur. Rituum, officiorum in divino cultu magister; sacrarum ceremoniarum moderator, sacris ceremoniis præpositus, præfectus. Cerimoniae politicæ. Cf. [Officium](#), [Officiosus](#).

CERNO, is, crēvi, crētum, ere, a. *Voir, distinguer*. SYN. Video oculis, *sed sæpius* animo. ADV. Civiliter, sine armis, melius, plane, penitus, subtilius, tacite. Cerni bipertito, extrinsecus. USUS: 1. Aut superum nihil, aut obscure admodum cernimus. Ne nunc quidem oculis cernimus. 2. Cerno animo, *comprendre, remarquer*. Cerno jam animo, mente video, quæ futura sint. Verecunde tu quidem, sed tamen ut cernerem tuum animum. 3. Adeo, æstimo, *faire acte d'héritier, accepter une succession*. Ex testamento hæreditatem hodie crevi. Me quasi falsam hereditatem alienæ gloriæ cernere sinas, *laisse moi jouir à un faux titre d'une gloire qui ne m'appartient pas*. (VULG. Dividere cum aliquo hæreditatem). Cf. [Video](#).

CERNŪUS, a, um, *Courbé, penché vers la terre*. SYN. Inclinator, quasi quod terram cernat.

CERTĀMEN, ĩnis, n. *Combat; rivalité, conflit*. SYN. Contentio, pugna, certatio. EPITH. Æquum, difficile, extremum, forense, gladiatorium vitæ, grave belli, gymnicum, honestum, improbum, magnum, majus, mediocre, præsens. USUS: 1. Acre mihi tecum est pro aris et focus certamen. Descendam tecum in certamen honoris et dignitatis. Nihil me ab hoc certamine gloriæ removebit. In certamen et discrimen rerum omnium veniendum erit. 2. Prælium, *bataille, lutte à main armée*. Certamen instat, oritur, accenditur, *le combat commence*. Exardescunt prælii initia; pugna capessitur; ad certamen descenditur; in certamen venit; pugna, certamen, manus conseruntur. Certamen tentat, experitur, dimicationem subit, *en venir aux mains*. Ea res certamen præbuit, iniecit, *telle fut la cause de la lutte*. Certamen serere, miscere, facere, *combattre*. Certamen extrahere, *prolonger*

*la bataille*. Certamen sedare, dirimere, *terminer la lutte*. Certamen abnuere, defugere, *refuser la bataille*. Cf. [Pugno](#), [Contendo](#), [Prælium](#), [Pugna](#).

CERTĀTIM, *A l'envi*. USUS: Omnes certatim accurrent.

CERTĀTIŌ, ōnis, f. *Lutte*. SYN. Contentio. EPITH. Honesta, iniqua, magna, parva. USUS: Virtuti cum voluptate certatio est. Sit hæc inter eos honesta certatio. Cf. [Certamen](#).

CERTĒ, *Certainement*. SYN. Scilicet, certo, profecto, sine dubio, sine ulla controversia. USUS: 1. Si me tanti facis. 2. Concedentis, *oui, certainement*. Epicurus parables dixit divitias, certe, nisi etc. 3. At certe, certe, i. e. saltem, *du reste, au moins*. Res fortasse veræ, certe graves. Victi sumus, at fracti certe et abjecti.

CERTO, *Certainement*. USUS: Id certo scio; id sane constat; id sine ulla dubitatione affirmem.

CERTO, as, avi, atum, are, n., *nonnunquam a. Lutter, combattre*. SYN. Decerto, contendo, belligero; certamen, certatio est mihi cum aliquo. ADV. Plane de sponsione, pugnaciter. PHRAS. Certet necesse est, qui victoriam cupit, *celui qui désire la victoire doit combattre*. Victoriam non aufert, nisi qui fortiter dimicat; nisi qui certamen nullum fugit; nisi qui cum hostibus conflictatur, depugnat, armis disceptat; ferrum et manus cum hoste conserit, præliis utitur secundis; confligit, signa confert; ad manus venit; certamina ferit; nisi qui in certamen venit, descendit; dimicationem subit; in dimicationem venit Cf. [Pugno](#), [Prælium](#), [Pugna](#), [Contendo](#), [Arma](#).

CERTUS, a, um, *Certain, assuré, indubitable*. SYN. Non dubius, non incertus, compertus, apertus, manifestus, notus, exploratus, minime dubius, ratus, quod nihil habet dubitationis; in quo nulla dubitatio esse potest; quod manu tenetur; in manibus habetur; quod in præsentia est, atque ante oculos. PHRAS. Certum est rem ita evenisse, *il est certain que la chose s'est passée ainsi*. Exploratum habeo, mihi pro vero constat; pro inquisito et comperto habeo rei exitum. Certissimis indiciis comperi; ita animo video, quam quæ oculis cernimus; persuasissimum mihi est, rem ita se habere. Perspectum exploratumque habeo; perspicuum, non obscurum est; explorata res est; vocari in dubium non potest; venire in dubium, ambigi, dubitari non potest; nemini dubium esse potest, quin res ita evenerit. Cf. [Notus](#), [Manifestus](#). USUS: 1. Nihil certi et definiti habeo, quod nuntiem. Pro certo habeo,

Pompeium abiturum. Certi cœlorum motus. 2. Ratum et constitutum est, *décidé, résolu*. Certum est, deliberatumque, omnia palam edicere. Certum mihi est, ad Brutum transire. 3. Fidus, securus, *éprouvé, sûr*. Habebam certos homines, quibus litteras dare poteram. (VULG. Proprium nuntium, *messenger particulier*). 4. Quidam definitus, peculiaris, proprius, *fixe, déterminé*. Habet certos sui studiosos. Sunt certa vitia, quæ nemo libenter fugit. Rem aliquam in certas partes dividere. 5. Commonefactus (in comparativo), *informer*. Utinam ejus rei certior factus essem. Fac me certiore de consiliis tuis, *informez-moi de vos projets*. Significa mihi, expone, aperi, explica, qui sit rerum tuarum status, qui tuus animus, qui sensus, quæ tua sint consilia. Fac, ut te tuis consiliis cognoscam, intelligam, certior fiam, reddar; imaginem rerum tuarum, cogitationumque litteris exhibe, ostende. Cf. [Indico](#), [Declaro](#), [Significo](#), [Nuntio](#).

CĒRŪLA, æ, f. *Petit morceau de cire*.

CĒRUSSA, æ, f. *Céruse*. Genus pigmenti ex ramentis plumbi compositum. USUS: Cerussa malas oblinere.

CERUSSĀTUS, a, um, *Blanchi avec de la céruse*. SYN. Cerussa illitus, fucatus.

CERVĪCŪLA, æ, f. *Petite tête*. USUS: Cerviculam jactare, *balancer la tête, se dandiner*.

CERVIX, īcis, f. *Cou, tête*. SYN. Aversa pars colli; audacia. EPITH. Anguina, dextera, longa, teres, cervices cruentæ, nefariæ, tumidæ, validæ. USUS: Imposuistis in cervicibus nostris dominum. Tyrannum a cervicibus nostris avertit. Rempublicam vestris cervicibus sustinetis. Cladem a cervicibus omnium avertere, repellere, depellere. Qui erunt tantis cervicibus, qui audeant prætori resistere? *Quels seront les hommes assez hardis pour oser résister au prêteur?*

CERVUS, i, m. *Cerf*.

CESPES, ĩtis, m. *Motte de terre couverte de gazon*. Arva aut sunt cespites, aut glebæ.

CESSĀTĪO, ōnis, f. *Loisir, relâche*. SYN. Intermissio, otium. EPITH. Libera atque otiosa. USUS: Epicurus nihil cessatione melius existimat. Petit sibi liberam cessationem. Cessationem alicui dare. Damnare suam cessationem, *vel* excusare. Cf. [Otium](#).

CESSĀTOR, ōris, m. *Fainéant, paresseux*. SYN. Otiosus, qui cessat, nihil agit. USUS: Non soleo esse cessator, præsertim in litteris. Nequam et cessator Davus. Cf. [Otiosus](#).

CESSĪO, ōnis, f. *Action de céder, cession (en t. de droit)*. Abalienatio est rei, quæ Mancipi est, aut in jure cessio, aut etc.

CESSO, as, avi, atum, are, n. *Être oisif, se reposer*. SYN. Nihil ago, vaco, cessator sum, conquiesco, langueo. PHRAS. 1. Cassemus a scriptione, *cessons d'écrire*. Manum de tabula; conquiescamus a scriptione; supersedeamus tantisper molesto scribendi labore; intermittamus paululum cœptum scribendi laborem. A molesta scriptione respiremus. Remittamus aliquantum de scribendi contentione. Cessionem aliquam fatigatæ longa scriptione dexteræ demus; otium concedamus. Cf. [Desino](#). 2. Cessavit jam ea cura, *ces soucis l'ont enfin quitté*. Defluxit jam ea cura, conquievit, habet jam animus aberrationem quamdam a curarum molestiis; cura ea jam consedit, resedit; exempta jam animo est ea cura; sollicitudo conquievit. Cf. [Quies](#). USUS: 1. Pueri, etiam cum cessant (vacant) exercitatione aliqua, delectantur. Scribo, ne tibi, plane cessasse videar. (VULG. Feriari.) 2. Desino, finem facio, desisto, *cesser, s'abstenir*. Litteras scribere nec cessavi, nec cesso. In opere ac studio nihil cesso. Cf. [Otio](#), [Desino](#), [Desisto](#), [Piger](#).

CĒTĀRĪUS, ii, m. *Marchand de gros poissons*. SYN. Qui magnorum piscium mercaturam exercet. USUS: Cetarii, lanii, coqui, fartores, piscatores.

CĒTUS, i, m.; pl. CETE, dat. cetis, n. *Cétacé, monstre marin*. SYN. Pistrix, bellua marina.

CHĀRACTER, ēris, m. *Caractère, genre de style*. SYN. Nota, figura, forma, genus dicendi. USUS: Num te orationis meæ character delectat? characterem optimi exponere difficillimum, quod aliud aliis optimum videatur.

CHARTA, æ, f. *Papier*. SYN. Chartula, membranula, macrocolum. USUS: Num charta tibi deest, quod non scribas. Impensam feci in macrocola, *j'ai acheté du papier royal, papier grand format*. Charta regia, *papier royal*. Scapus chartæ, *main de papier*. Chartæ pagina; plagula, *page de papier*. Charta bibula, *papier buvard*. Charta transmittit litteras.

CHĀRYBDIS, is, f. *Charybde, gouffre dans le détroit de Sicile*. Immanis, infesta, vorax. USUS: Charybdis bonorum voraginem potius dixerim; nulla charybdis tam infesta, quæ tot res tam cito absorbere potuisset.

CHĒLE, es, f. *Bras d'une catapulte*.

CHĪRŌGRĀPHUM, i, n. *Manuscrit, autographe*. (VULG. Manu propria scriptum.) EPITH. Chirographa falsa. USUS: Quo me teste convinces? an chirographo? Chirographum imitari. Misi tibi cautionem chirographi mei. Chirographa, testificationes, judicia, quæstiones. Falsum chirographum scripsit.

CHĪRURGĪA, æ, f. *Chirurgie*. SYN. Medicinæ pars, quæ manu medetur. USUS: Chirurgiæ tædet, diæta curari malo, *je suis las des remèdes violents, je préfère des traitements plus doux*.

CHLĀMYDĀTUS, a, um, *Vêtu d'une chlamyde*. USUS: Sylla Imperator chlamydatus.

CHLĀMYS, ĭdis, f. *Chlamyde*. SYN. Vestis militaris et regia, paludamentum. USUS: Chlamys purpurea, coloribus variis intexta.

CHŌRĀGĪUM, ii, n. *Mobilier, décors, costumes*. SYN. Scenicus apparatus et pompa. Ponitur pro thrasonica aliqua ostentatione. USUS: Fragile falsæ gloriæ choragium comparat.

CHORĀGUS, i, m. *Chorège, entrepreneur des spectacles*. SYN. Dux chori, qui subministrat instrumentum ludicrum, et impensas. USUS: Ornamenta a chorago sumere.

CHORDA, æ, f. *Corde d'un instrument de musique*. \* SYN. Nervus. USUS: Voces ut chordæ sunt intentæ, quæ ad quemvis tactum respondeant.

CHŌRUS, i, m. *Chœur, assemblée, troupe*. SYN. Corona, multitudo, sodalitium, numerus. EPITH. Totus comessationis. USUS: Choro juventutis stipatus, *entouré d'une troupe de jeunes gens*. Epicurus e Philosophorum choro tollendus est. Chorus canentium, nisi numeris et certis modis præeuntis magistri consentiat, dissonum quid, et tumultuosum canit; at si certis numeris ac pedibus, velut facta conspiratione consensit, ac concinuit, etc. Chorus musicus pro loco *vulg. est*; rectius dicitur odeum, *aut* statio musicorum.

Christianus, i, m. *Chrétien*. SYN. Qui Christi nomen profitetur, Christo initiatus, addictus, auctoratus, Christi disciplinam professus, Christi sectator, qui Christo nomen dedit; Christi cultor, Christianis sacris imbutus. PHRAS. Christianus factus est, *il devint chrétien*. Christo nomen dedit; christiana sacra suscepit; christianam doctrinam amplexus est; christianæ militiæ adscriptus; ad sanam religionem ab impia superstitione traductus est; rejecto simulacrorum cultu ad Christi Ecclesiam se aggregavit; damnatis erroribus ad Christianæ veritatis lucem respexit; ad Christum se adjunxit; Christi nomen professus est; Christo fide professioneque auctoratus est; christianis mysteriis inauguratus; initiatus est sacris christianis; christiana sacra suscepit; ad Christi signa transivit; christianorum cœtum auxit; christianæ militiæ nomen dedit; signa secutus est; christianæ militiæ castra secutus est; Christi legem professus est; Christo duce stipendia merere constituit.

Christus JESUS, m. *Jésus-Christ, fils de DIEU et de Marie*. PHRAS. 1. Redemptor generis humani, mundi liberator, vindex ac servator; sequester noster, qui extra omnem culpam vixit, et humanorum delictorum nulla contagione fœdari potuit, qui inter cœlum et terram, inter DEUM et homines placidissimam firmissimamque pacem composuit, cujus dira morte a sempiterna morte vindicati sumus; legatus, nuntius et sacerdos summi Patris, qui interclusum in cœlum aditum nobis aperuit, patefecit; qui, ut nos liberaret, durissimis cruciatibus excarnificandum sese deridendumque objecit; pro salute nostra vindicanda excarnificari se ac dilaniari passus est; ut Patrem nobis propitiaret, concidi se et dilacerari, tanquam a feris immanissimis sustinuit; qui fuso pro nobis sanguine interceptam et interclusam ad cœlum viam aperuit; servile jugum a cervicibus nostris dejecit, hominum mentes expiavit; Patris Numen humano generi infensum placavit; qui Divinæ severitatis tela in homines intenta, unus pro universis excepit, sanguineque suo omne humanum nefas exstinxit. Mens divinæ mentis. Filius DEI, Verbum Patris, speculum sine macula Majestatis DEI; fulgor sempiternus solis sempiterni; incorruptissimus judex, et flagitiorum scelerumque vindex justissimus, atque acerrimus; a quo exanimes ad vitam excitati, mutorum linguæ in sermones solutæ, surdorum aures ad audiendum patefactæ, claudis libera gradiendi data facultas, iis, qui omnibus capti membris, totius corporis firmitas restituta; in quo Christiani habent omne salutis præsidium constitutum. 2. Christus incarnatus, *le Christ incarné*. Mysterium augustissimum et arcanissimum; quo rerum



universarum, adeoque hominum rector ac opifex humanis se membris cooperuit, et salvis utriusque naturæ discriminibus tam conjuncta DEUM inter ac hominem est instituta consociatio. Verbumque et caro tam arcto ac indissolubili nexu in unam personam coierunt, ut quicquid ibi DEI est, non sit ab humanitate; quicquid autem hominis, non sit a Divinitate divisum. Mysterium, quo humana divinis, terrena cœlestibus, ima summis, pereuntia sempiternis nexu omnium arctissimo devincta et copulata sunt; interque nos ægros ac miseros, et beatos immortalesque spiritus, fœdus inviolabile percussum ac sancitum est; quo natura divina humanis se artubus vestivit, velavit; corpoream indutus naturam DEI Filius, humanis se artubus, humana se specie amicivit. 3. Christus Natus, *le Christ naissant*. Faustissimus post natos homines Christi Servatoris nostri ortus, quo idem reparationis nostræ auctor, ac humanæ salutis restitutor, humana carne circumdatus, in has luminis auras prodiit; quo generis humani vindex, et salutis nostræ assertor, hominum parens DEUS, mortalibus artubus e virgine nasci voluit. 4. Christus passus, *le Christ souffrant*. Funestissima Christi Servatoris cædes, qui, ut nos sempiternis apud inferos suppliciis eriperet, in cruciatum ac necem se obtulit; immanissimis cruciatibus excarnificandum se objecit, et divinæ severitatis tela, nostris jugulis intenta, in se unum avertit Christi e cruce pendentis acerba supplicia, cruciatus, tormenta; mors pro genere humano obita. Singulare divinæ caritatis, humanique sceleris certamen Christo DEO moriente editum. Asserta mortalium generi vita, et victoria per necem immeritam Conditoris. Cf. [Passio Christi](#). 5. Christus Resurgens, *le Christ ressuscitant*. Christi devicta morte reviviscentis triumphus, triumphalis Christi in vitam reditus. Redivivus a morte Servator noster. Christus ab inferis existens. Cf. [Pascha](#). 6. Christus ascendens in cœlum, *le Christ montant aux cieux*. Triumphus pompa, qua Christus se in cœlestia templa transtulit, a nobis super astra in locum altissimum emigravit; in beatissimas illas sedes stupentibus Angelis ascendit, in oras felicissimas sese intulit. Cf. [Ascensio Domini](#).

CĪBĀRĪA, ōrum, n. pl. *Aliments, nourriture, vivres*. SYN. Omnia, quibus animantes vescuntur, et aluntur. EPITH. Menstrua, uberiora. USUS: Cibaria coquere, conficere, petere, dare, præbere. Ex alienis cibariis liberaliter hospites tractare. Cf. [Annona](#).

CĪBĀRĪUS, a, um, *Qui concerne la nourriture*. USUS: Cibarius panis, *pain commun, (pain des esclaves)*.

CĪBUS, i, m. *Nourriture, repas, mets*. SYN. Esca, pastus, epulæ. EPITH. Animalis, gravis, divisus, modificatus, suavissimus, terrestris. PHRAS. 1. Cibus capere, *manger*. Cibaria sumere; cibo curare corpora; liberaliore victu, obsonio corpora firmare, vires firmare. Moderato cibo naturæ desideria explere; cibo se reficere; corpora curare, reficere. Cf. [Edo](#). 2. Cibo se onerare, *se charger de nourriture*. Cibo immodico se ingurgitare, obruere; abdomen distendere; alvum degravare. Cf. [Vorax](#). 3. Cibus inferre, *porter les mets sur la table*. Mensam cibus instruere; ornare, adornare mensas, exquisitis epulis exstruere. 4. Cibi parvus. Cf. [Abstineo](#). USUS: Epicurus utebatur eo cibo, qui suavissimus esset, et ad concoquendum facillimus, qui inflationem nullam haberet. Cibo et potione onustus esse, *indigestion*.

CĪCĀDA, æ, f. *Cigale*.

CĪCĀTRIX, īcis, f. *Cicatrice*. SYN. Signum relictum ex vulnere. USUS: Ne obductam reipublicæ cicatricem refricem. Exceptæ adverso corpore cicatrices. Coit jam cicatrix.

CĪCER, ěris, n. *Pois chiche*. (Genus leguminis).

CĪCUR, ūris, omn. gen. *Apprivoisé*. SYN. Mansuetus, mansuefactus. )(Ferus, immanis. PHRAS. Cicurem reddere hominem alioquin barbarum, *adoucir un barbare, un sauvage*. Inveteratam barbariem ex hominis moribus delere; ex agresti immanique vita ad humanitatem, mansuetudinemque traducere; ex feritate ad mansuetudinem transferre; ad humanitatem informare; mansuefacere hominis ingenium agreste et disciplina formare. USUS: Bestiarum immanes aliæ, aliæ cicures.

CĪĚO, es, cīvi, cītum, ciěre, a. *Soulever, déterminer; mouvoir*. SYN. Commoveo. USUS: Id venenum sævos cruciatus ciere solet. Animatum est, quod motu cietur interiore. 2. Excito, *provoquer, appeler*. Bella, pugnam, motus, lacrimas ciere.

CĪLĪCĪUM, ii, n. *Étoffe grossière de poil de chèvre*. SYN. Vestis e pilis caprarum contexta. USUS: Coria, cilicia, saccos imperavit.

CINCINNĀTUS, a, um, *Qui a les cheveux bouclés*. USUS: Cincinnatus ganeo.

CINCINNUS, i, m. *Boucle de cheveux*. SYN. Capillus ad ornatum intortus. USUS: Erant illi capilli compti, et madentes cincinnorum fimbriæ.

CINGO, is, cinxi, cinctum, ere, a. *Ceindre, entourer*. SYN. Coerceo, circumdo, munio, tueor, contineo, sepio. ADV. Diligentius. USUS: Urbes diligentius religione, quam mœnibus cingendæ. Ea septa porticu cingemus. Regio mari cincta et periculis. Mare montibus cingitur, continetur. Cf. [Circumdo](#).

CINGŪLUS, i, m. *Ceinture (de la terre)*. SYN. Zona. EPITH. Australis, medius et maximus. USUS: Videmus terram quasi quibusdam cingulis redimitam, e quibus duo maxime inter se diversi.

CĪNIS, ĕris, m. *Cendre*. USUS: 1. Cur hunc dolorem cineri et ossibus parentis inuris? Videbitis miserandum patriæ cinerem. 2. (VULG. Cineres benedicti,) *cendres bénites*. Cineres sacri, lustrales, piaculares. 3. (VULG. Dies Cinerum,) *jour des cendres*. Dies, cui sacris cineribus capiti aspersis nomen est, qui a sacro cinere frontibus aspergi solito nomen traxit, reperit. Postridie Hilariorum, Dionysiorum.

CIRCA, *Autour de*. Ad locum refertur. SYN. Circum. USUS: 1. Circa Capuam. Circa omnes portus misi exploratores. 2. Ad personas: Multos circa se habebat, *il avait beaucoup de monde autour de lui*.

CIRCENSES, ium, m. *Jeux de cirque*. USUS: Ludi circenses.

CIRCĪTER, *Environ, à peu près*. SYN. Ad, non multo secus, prope, fere. USUS: 1. Refertur ad tempus: Hora sexta circiter. Circiter noctem, meridiem. 2. Ad numerum: Pars tertia circiter, *le tiers à peu près*.

CIRCŪĒO, is, īvi, ĭtum, ire, a. *Faire le tour de*. Cf. [Circumeo](#).

CIRCŪĪTĪO, ōnis, f. *Ronde; détour; détour de parole, circonlocution*. SYN. Circonscriptio, anfractus, periphrasis. USUS: Quid circuitione opus est et anfractu? rem palam edicito.

CIRCŪĪTUS, ūs, m. *Circuit, contour, enceinte; révolution; période*. SYN. Conversio, periodus, comprehensio et ambitus verborum, continuatio, circumscriptio, orbis. EPITH. Brevior verborum, longior, sapientissimus atque optimus, incitator, naturalis, totus orationis. USUS: Circuitus solis diem et noctem efficit. Circuitus orationis, quem Græci periodum vocant.

CIRCŪLĀTOR, ōris, m. *Charlatan*. SYN. Circumforaneus, vagus. EPITH. Notissimus. USUS: Notissimus quidam circulator.

CIRCŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Se réunir en cercle*. SYN. Circulos facere, in circulum cogere homines colloquendi gratia. USUS: Oscitans iudex, cum alio colloquens, nonnunquam etiam circulans.

CIRCŪLUS, i, m. *Cercle*. SYN. Orbis forma plana in orbem acta, gyrys, ambitus rotundus, corona hominum colloquentium. EPITH. Exiguus vitæ, immensus gloriæ, lacteus. USUS: Quidam circulis describendis delectationem capiunt. Circulum describere; orbem circumscribere, *faire un cercle*. 2. Conversio, *cercle céleste, révolution*. Stellæ circulos suos et orbis mirabili celeritate conficiunt. 3. Coetus, corona, *cercle, assemblée, réunion*. Circulo se subduxit. Sermo in circulis et conviviis liberior.

CIRCUM, *Autour*. SYN. Circa. USUS: Refertur ad locum, *auprès de, dans, chez*. Prætores circum omnia fora sectabantur. Circum hæc loca morabor.

CIRCŪMĀGO, is, ēgi, actum, ere; a. *Tourner, faire tourner; s'accomplir*. \* USUS: Equum freno circumagere. Jam se annus circumegerat. Hostis se ad dissonos tumultus circumegerat.

CIRCUMCĪDO, is, cīdi, cīsum, ere, a. *Couper autour; retrancher*. SYN. Amputo, reseco, demo, aufero. USUS: Multitudinem sententiarum circumcidere; luxuriam sermonis stilo depasci. Locus omni aditu circumcisis. Hinc derivatur circumcidaneus, a um. \* Mustum circumcidaneum, *vin de taille*.

Circumcisio Domini. (VULG. *Circoncision de N.-S.*) Dies circumcisi Infantis DEI memoria sacer. Octavis a natali dies, quo nato Servatori nostro nomen impositum est.

CIRCUMCIRCA, *Tout autour, de tous côtés*. SYN. Ab omni parte, undique. USUS: Cœpi regionem circumcirca prospicere. Contra citraque omnium hostium plena erant.

CIRCUMCLŪDO, is, clusi, clusum, ere, a. *Environner, enfermer de toutes parts*. Veritus, ne duobus exercitibus circumcluderetur. Mira diligentia circumclusus, ne commovere se posset. Cf. [Claudo](#).

CIRCUMCŌLO, is, colui, cultum, ere, a. *Habiter autour, le long de*. Multi populi eam paludem circumcolunt.

CIRCUMCURSO, as, avi, atum, are, a. et n. *Courir çà et là, s'agiter*. \* USUS: Obit, circumcursat villas suas.

CIRCUMDO, as, dēdi, dātum, dāre, a. *Mettre autour*. SYN. Cingo, sepio, vallo, stipo, circumsepio, circumfundo, vestio, circumplico, circumplector, circumjicio, circumligo, circumsisto, circumveho, circumvenio, circumsideo, circumvallo, ambio. PHRAS. Circumdare urbem, *environner, entourer une ville*. Turmas circumfundere; circumjicere multitudinem mœnibus; circumplecti, circumvenire locum opere; circumvallare; medium ab utroque latere concludere; sinu quodam, flexuque frontem aversamque oppidi partem circumire. Cf. *Obideo*. USUS: Non egrediar cancellis, quos ipse mihi circumdedi, *je ne sortirai pas des limites que je me suis tracées*. Milites ignem oppido circumdederunt. Oppidum fossa circumdatum. Fossa oppido circumdata.

CIRCUMDŪCO, is, xi, ctum, ere, a. *Conduire autour*. USUS: Aratrum circumducere, *tracer avec la charrue l'enceinte d'une ville*. Aliquem, ædes et conclavia circumducere.

CIRCŪMĒO, is, īvi, vel īi, itum, ire, a. et n. *Faire le tour, tourner autour de, cerner, envelopper*. SYN. Circueo, eo circum. USUS: Circumit veteranos.

CIRCUMFĒRO, fers, tūli, lātum, ferre, a. *Faire mouvoir autour*. SYN. Circumgesto. USUS: Humani corporis sanguinem in pateris circumtulit, *il fit circuler une coupe remplie de sang*. Sol circumfertur ad brumale signum, *le soleil fait sa révolution du côté du tropique*.

CIRCUMFLECTO, is, flexi, flexum, ere, a. *Décrire en tournant*. USUS: Cursum circumflectere.

CIRCUMFLO, as, flavi, flatum, are, n. et a. *Souffler de tous côtés*. USUS: Ab omnibus ventis; a ventis invidiæ circumflari, *être battu par tous les orages de l'envie*.

CIRCUMFLŪO, is, fluxi, fluxum, ere, a. *Couler autour; regorger, être riche, abonder*. SYN. Abundo. USUS: Circumfluit gloria, rebus omnibus, copiis abundat. Oratio circumfluens.

CIRCUMFŌRĀNĒUS, a, um, *Qui est autour du forum*. SYN. Qui circum forum spatiat, aliquid venditans. USUS: Pharmacopola circumforaneus, *médecin ambulant, charlatan*. Æs circumforaneum, non Corinthium, *dettes (les banquiers et les usuriers habitaient autour du forum)*.

CIRCUMFUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Répandre autour*. SYN. Ambio. ADV. Undique. USUS: Terra mari circumfunditur. Latent omnia tenebris

circumfusa.

CIRCUMGESTO, as, avi, atum, are, a. *Colporter*. SYN. Circumfero.

CIRCUMJĀCĒO, es, cui, ere, n. *Être étendu, situé autour*. USUS: Reliquæ regiones, quæ circumjacent Europæ.

CIRCUMJECTUS, us, m. *Enceinte*. SYN. Qui terram vasto circumjectu amplectitur.

CIRCUMJĪCĪO, is, jēci, jectum, ere, a. *Placer autour; entourer*. USUS: Circumjecta muris ædificia, campi circumjecti.

CIRCUMLĪGO, as, avi, atum, are, a. *Lier, attacher autour; entourer*. SYN. Implico, complico. USUS: Anguis eum circumligavit.

CIRCUMLŪO, is, ere, a. \* *Baigner*. USUS: Peninsulæ in modum pars major circumluitur.

CIRCUMLŪVĪO, ōnis, f. *Atterrissement*. USUS: Jura circumluvionum et alluvionum.

CIRCUMMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Envoyer de tous côtés*. USUS: Hostis suorum multos post montes circummisit. Circummissi senatores delectus habuere.

CIRCUMMŪNĪO, is, īvi, ītum, ire, a. \* *Entourer, fortifier une place; investir*. USUS: Pene ut feminas, circummunitos se prohiberi aqua fremebant.

CIRCUMPĒDES, um, m. pl. *Laquais*. SYN. Servi a pedibus. USUS: Circumpedes formosi et litterati.

CIRCUMPLECTOR, eris, plexus sum, plecti, d. *Embrasser, entourer*. SYN. Circumplico.

CIRCUMPLĪCO, as, avi, atum, are, a. *Envelopper*. SYN. Circumplector.

CIRCUMPŌTĀTĪO, ōnis, f. *Action de boire à la ronde*. USUS: Omnis circumpotatio, qua pocula in circulum redeunt, est sublata.

CIRCUMRŌDO, is, rosi, rosum, ere, a. *Ronger autour*. SYN. Arrodo. USUS: Dudum circumrodo, quod devorandum est, *je tourne autour de ce qu'il faut aborder franchement* (PROV.).



CIRCUMSCRĪBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Définir, expliquer*. SYN. Determino, constituo, definio, concludo. ADV. Scelerate senatum. Circumscribi brevi, et definiri numerose verba. USUS: 1. Natura exiguum vitæ curriculum nobis circumscripsit, æternum gloriæ. 2. Constringo potestatem, *borner, limiter, restreindre*. Senatus Prætorem circumscripsit. 3. Concipio, *concevoir*. Mente circumscribenda est prius sententia, et verba confestim concurrent. Cf. [Definio](#).

CIRCUMSCRIPTĒ, *D'une manière précise*. SYN. Paucis, definite, breviter. USUS: Singulas res definimus, et circumscripse complectimur.

CIRCUMSCRIPTĪO, ōnis, f. *Limite; définition*. SYN. Definitio, circuitio. EPITH. Aperta. USUS: Æternitatem nulla circumscriptio temporis metitur.

CIRCUMSCRIPTOR, ōris, m. *Trompeur, fripon*. USUS: Quis testamentorum subjector? quis circumscriptor? quis ganeo?

CIRCUMSĔCO, as, cui, sectum, are, a. *Couper autour*. SYN. Circumcido.

CIRCUMSĔDĒO, es, sēdi, sessum, ere, a. *Être assis autour de; assiéger, investir*. SYN. Circumsideo, obsideo, circumvenio, corona cingo, incingo. USUS: Urbs ab hostibus circumsedetur. Oppidum interclusum circumsedere. Cf. [Obsideo](#), [Circumdo](#).

CIRCUMSĒPĪO, is, sepsi, septum, ire, a. *Entourer*. SYN. Circumdo. USUS: Senatus armatis circumseptus.

CIRCUMSESSĪO, ōnis, f. *Siège d'une ville*. SYN. Obsessio. USUS: Circumsessionis causam in alium transtulit.

CIRCUMSĪDĒO, es, sēdi, sessum, ere, a. *Assiéger*. SYN. Obsideo. Cf. [Obsideo](#), [Circumdo](#).

CIRCUMSISTO, is, stēti, stĭtum, ere, n. *Entourer*. USUS: Circumsistunt eum lictores valentissimi.

CIRCUMSŌNO, as, ui, ĭtum, are, n. *Retentir tout autour*. ADV. Undique vocibus talibus. USUS: Vocibus tuis aures meæ circumsonant.

CIRCUMSPECTĪO, ōnis, f. *Vigilance*. SYN. Accurata consideratio. USUS: Circumspectione utendum est. Cf. [Cautio](#), [Cautus](#).

CIRCUMSPECTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Regarder tout autour*. SYN. Circumspicio.

CIRCUMSPECTŪS, ūs, m. *Action de voir autour*. USUS: Facilis est circumspectus, quo eam, etc., *je puis voir aisément où je vais, etc.*

CIRCUMSPĪCĪŌ, is, spexi, spectrum, ere, a. *Observer, examiner*. SYN. Adverto, perpendo, oculis obeo, collustro, accurate considero. ADV. Celeriter animo, diligenter, diligentissime, magnifice se, paulisper. PHRAS. Aciem mentis in omnes partes intendere, *chercher à pénétrer*. Circumferre oculos; oculis aliquem requirere. Prospectum in urbem et agros captare. USUS: Circumspicite paulisper mentibus vestris. Circumspicite procellas imminentes. Magnifice se circumspicere, sibi placere, *s'admirer, (avoir une haute idée de soi-même)*.

CIRCUMSTO, as, stēti, stātum, are, n. et a. *Se tenir en cercle; entourer, assiéger*. SYN. Circumdo, circumsisco. USUS: Noctes et dies omnia nos fata circumstant. Circumstant te summæ auctoritates, quæ te oblivisci domesticæ laudis non sinant. Frequentes me circumstetere. Cf. [Circumdo](#).

CIRCUMVĀDO, is, vasi, ere, a. *Envahir*. USUS: Anceps terror circumvasit barbaros, hinc arce capta, illinc urbem scandente hoste.

CIRCUMVALLO, as, avi, atum, are, a. *Entourer d'un retranchement*. SYN. Munio vallo. USUS: Oppidum bidui labore circumvallarunt.

CIRCUMVECTĪŌ, ōnis, f. *Transport; mouvement circulaire*. USUS: Solis circumvectio. Portorium circumvectionis.

CIRCUMVECTUS, a, um, *Qui s'est porté autour*. USUS: Equites jubet circumvectos ab tergo invadere aciem, *il ordonne à la cavalerie de tourner et de prendre à dos l'armée ennemie*.

CIRCUMVĒHO, is, vexi, vectum, ere, a. *Mener autour, côtoyer, doubler*. USUS: Equo circumvectus Dictator. Classe circumvehi insulam.

CIRCUMVĒNĪŌ, is, vēni, ventum, ire, a. *Accabler (par force et par ruse), circonvenir*. SYN. Decipio. ADV. Acute testes, indigne. USUS: Subvenire alicui, qui potentum opibus circumveniri urgerique videtur. Innocentem iudicio circumvenire et opprimere. Cf. [Decipio](#).

CIRCUMVESTĪŌ, is, ire, a. *Revêtir autour, envelopper*. USUS: Dictis circumvestire consilia sua, *cacher sa pensée sous ses discours*.

CIRCŪS, i, m. *Cirque, arène*. SYN. Campus, in quo populus ludos spectans considebat. EPITH. Candens, elucens candore, magnus, maximus. USUS: Ludi publici sunt cavea circoque divisi.

CIS, *En deçà de*. SYN. Citra. )( Trans. USUS: Cis Euphratem.

CĪSĪUM, ii, n. *Chaise à deux roues, voiture légère*. Genus vehiculi velocis.

CISTA, æ, f. *Corbeille, cassette; armoire*. SYN. Arca, fiscina, canistrum. USUS: Cistas dejicit.

CĪTĒRĪOR, ōris, gen. com. *Plus rapproché; plus récent*. SYN. Propinquior. )( Ulterior. USUS: Atque ut ad citeriora et notiora veniam.

CĪTHĀRA, m, f. *Cithare*. SYN. Lyra. USUS: Cithara canere.

CĪTHĀRISTA, æ, m. *Joueur de cithare*. USUS: Saltatores, citharistæ. De eo, qui tantum pulsat citharam, non accinit.

CĪTHĀRÆDUS, i, m. *Qui chante en jouant de la cithare*. SYN. Qui cithara canit; pulsat citharam, et canit.

CĪTĪMUS, a, um, *Très-proche*. SYN. Proximus. )( Ultimus. USUS: Luna cœlo ultima, citima terræ.

CĪTĪUS, *Plus vite*. SYN. Ocius, prius. USUS: 1. Citius repentinus morbus oculorum, quam diuturna lippitudo sanatur. 2. Potius, verius, magis, aptius, *plutôt*. Eum citius veteratorem quam oratorem dixeris.

CĪTO, *Vite, rapidement*. SYN. Celeriter, mature, quamprimum, sine mora, brevi tempore, mox. )( Tarde. PHRAS. Cito rem conficiam, *j'aurai bientôt terminé l'affaire*. Quamprimum, perceleriter, citius quam æstimas; protinus, mature, momento rem confectam dabo; impigre, propere, præpropere rem festinabo. Quam ocissime, quam maturime; solertissime, temporis puncto conficiam; summam celeritatem adhibebo. Prius tua opinione, actutum, subito, prompte, strenue rem agam. Cf. *Celer, Statim*. USUS: Puer cito arripit, *l'enfant saisit facilement*.

CĪTO, as, avi, atum, are, a. *Citer en justice*. SYN. In jus voco, adesse jubeo, diem alicui dico, laudo, nomino. USUS: 1. Testem citabo totam Siciliam. Aliquem capitis reum in iudicium per præconem citare. Citavit testes, *il assigna des témoins*. 2. Citato equo illuc contendit, *il se rendit en*

*ce lieu à bride abattue.* 3. Citare auctores, *invoquer l'autorité d'un auteur*; rectius: Laudare auctorem, testem; afferre testimonium auctorum.

CĪTRA, *En deçà de; en avant de.* SYN. Cis. )( Ultro. USUS: 1. Exercitum habuit citra flumen. 2. Citra fastidium, *sans dégoût.*

CĪTRĒUS, a, um, *De citronnier.* USUS: Mensa citrea.

CĪTUS, a, um, *Prompt, rapide.* SYN. Celer, maturus. Cf. [Celer](#), [Propero](#).

CĪVĪCUS, a, um, *De cité, civique.* USUS: Corona civica.

CĪVĪLIS, e, omn. gen. *De cité, de citoyen; civil.* USUS: Bellum civile, studium; jus civile; mos, consuetudo civilis. Pro civili parte rempublicam salvam cupio, *en ma qualité de citoyen, je désire le salut de la république.*

CĪVĪLĪTER, *En citoyen, comme il convient à un citoyen.* USUS: Civiliter vivere, cum aliquo civiliter contendere.

CĪVIS, is, m. *Citoyen.* SYN. Municeps, popularis. (VULG. Conterraneus, concivis, compatriota.) PHRAS. 1. Civem facere aliquem, *donner à qqn le droit de cité.* Civitatem alicui dare, donare, largiri, impertiri; adscribere civitati, *vel* in civitatem; in civitatem suscipere, recipere; adsciscere civem; civitate donare; accipere in civitatem; ad civium numerum adscribere; referre inter cives. 2. Civis factus est, *il fut fait citoyen.* Civitate donatus est; jus civitatis consecutus est; civitatem impetravit; relatus est inter cives; particeps civilium munerum factus est; in civitatem receptus est; patuit illi Rom. civitas; virtutis præmium civitas Rom. fuit 3. Civium jure excidit, *il perdit ses droits de citoyen.* Civitatem amisit, perdidit; segregatus a numero civium est. Civitas ei adempta est; in ærarios relatus est; ex albo civium erasus est. USUS: Civem aliquem designare, facere, habere. Civis reipublicæ amantissimus.

CĪVĪTAS, ātis, f. *Cité, état.* SYN. Civium multitudo in unum locum congregata; jus civium, libertas. EPITH. Adjutrix scelerum, libidinum testis, fautorum receptrix. Aliena, amica alicui, amicissima et fidelissima, ampla, illustris, clara, nobilis, amplissima, beata, honesta, libera, bella, clara, commendatior, commentitia, communis, conjunctissima, antea copiosa, cuncta, erudita, fidelis, fidelior, *aut* copiis locupletior, auctoritate gravior, fidelissima, firma, valens, florens, florentissima, consilio et armis fœderata, grata, gravis et locuples, ornata, gravissima, moderatissima, illustris, immunis, improba, incolumis, ingrata, inutilissima, lauta, libera, liberta,

locuples, maledicentissima, maledicta, misera atque inanis, bene morata, bene constituta, nobilissima quondam, et jam doctissima, nova, occupatissima, opportunissima ad aliquid, opulentissima et beatissima, orba, pacata et libera, prava, perdita, perprava et tenuis, potens, barbara, princeps omnium rerum, proxima alicui loco, pulcherrima, quieta, sancta, socia factorum et flagitiorum, sollicita, splendidissima, suspiciosa et maledica, tenuis, vitiosa, universa. Civitates afflictæ, alternæ, amplissimæ, egentissimæ, fœderatæ, invictissimæ, marinæ, maximæ, minimæ, minores, bene moratæ, ornatae, pacatæ, tranquillæ, perditæ, salvæ et incolumes; amplæ atque potentes, tantæ et tam graves, totæ, universæ. USUS: 1. Concilia, cœtusque et conventicula hominum civitates appellantur. Cato ortu Tusculanus est, civitate Romanus. Romam urbem civitas incolit, *la ville de Rome est habitée par des citoyens*. Dicavit se in civitatem Romanam. 2. Jus civitatis alicui impertiri, *accorder à qqn le droit de cité*. Civitatem dare, donare, largiri alicui; in civitatem recipere, suscipere, adscribere aliquem. 3. Civitatis jus amittere, *perdre le droit de cité*. Civitatem perdere; civitatem adimere alicui. Civitatem nemo amittit, nisi sua culpa. 4. Civitate mutari, *devenir citoyen d'une autre ville*. Cf. [Civis](#).

CLĀDES, is, f. *Perte, fléau; défaite*. SYN. Calamitas, damnum, cædes. EPITH. Horribilis, importuna, ingens, luctifica, subita, tanta, vetusta. USUS: 1. Cladem facere, afferre, inferre, *faire essuyer une grande défaite*. 2. Cladem accipere, *essuyer une défaite*. 3. Cladem reddere, *prendre une revanche*. Cf. [Cædes](#), [Cædo](#), [Damnum](#), [Prælium](#).

CLAM, *En secret*. SYN. Furtim, occulte, ex occulto, ex insidiis. )( Palam. PHRAS. 1. Clam nescio quid agitat, *il médite je ne sais quoi au fond du cœur*. Clandestina consilia miscet; latenter, ex occulto, in occulto nescio quid parat, machinatur; occulte cuniculis me oppugnat; secreto, arbitris remotis, clanculum, in operto, occultis sermonibus, nescio, quid serit. 2. Clam discessit, *il est parti à l'insu de tous*. Silentio ex urbe egressus; imprudentibus omnibus, insciis, inscientibus omnibus; remota hominum conscientia fuga sibi consuluit. Cf. [Occulto](#), [Tego](#), [Celo](#).

CLĀMĀTOR, ōris, m. *Criard, déclamateur*. USUS: Odiosi ac molesti clamatores.

CLĀMĀTŌRĪUS, a, um, *Qui crie*. USUS: Clamatorium genus.

CLĀMĪTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Crier fort, appeler à grands cris*. Supercilia illa tua calliditatem clamitare videntur, *vos sourcils semblent accuser l'astuce*.

CLĀMO, as, avi, atum, are, n. et a. *Crier*. SYN. Vocifero; clamorem edo, facio, profundo; voce contendo, persono. PHRAS. Ingentem clamorem tollunt, *ils poussent de grands cris*. Vociferatione utuntur maxima, clamore profuso; circumsonat hostilis clamor; truci cantu, clamoribus inconditis, horrendo cuncta complent sono. Ululatus, cantusque dissoni audiuntur. Clamoribus strepunt, perstrepunt; tumultu personant omnia. Terribilis inde sonus accidit; incertis clamoribus, stridore horrendo omnia personant, aures fatigantur. Nemora vallesque circumjectas terribili sono implent. Vocem emittunt, sustollunt, efferunt, intendunt, contendunt, mittunt; indicem voluntatis virtutisque clamorem efferunt, inconditum trucemque clamorem edunt; incondito clamore perturbant omnia; clamor barbaro ululatu permistus praesentes terret. USUS: Hoc me tua causa fecisse clamo ac testor.

CLĀMOR, ōris, m. *Cri, clameur*. SYN. Vociferatio. EPITH. Acutissimus, coelestis, concionalis, incredibilis, infestus atque inimicus populi, magnus, major, maximus, par, profundus. Clamores gladiatorii, magni, majores, maximi. USUS: 1. Clamorem movere, excitare, *exciter les clameurs*. Clamorem edere, tollere, extollere, profundere, *jeter, pousser des cris*. Clamorem reddere, *répondre aux clameurs*. Clamorem proximis tradere, *transmettre le cri (de guerre) à ses voisins*. Clamorem arctare. Clamore facto, sublato. 2. Acclamatio, admurmuratio, *acclamations*. Hæc sunt, quæ clamores et admirationem in oratione efficiunt. Cf. [Clamo](#).

CLĀMŌSUS, a, um, *Criard*.

CLANCŪLUM, *A la dérobée, en cachette*. SYN. Clam. USUS: Hæc clanculum dicta sunt. Cf. [Clam](#).

CLANDESTĪNUS, a, um, *Qui se fait en cachette, clandestin*. SYN. Occultus. USUS: Clandestinum scelus. Clandestina cum hoste colloquia miscere. Cf. [Occultus](#).

CLANGOR, ōris, m. *Son de la trompette*. SYN. Tubarum cantus, vox aquilæ, et aliarum avium. EPITH. Tremulus, vastus.

CLĀRĒ, *Clairement, nettement*. SYN. Clara voce, explicate, plane, aperte, dilucide, enodate, manifeste. USUS: Clare gemit. Semper id



periculum clarius apparet.

CLĀRĒŌ, es, ui, ere, n. *Briller; être illustre*. SYN. Emico.

CLĀRĪGĀTĪŌ, ōnis, f. *Action de réclamer solennellement une satisfaction*. SYN. Belli denuntiatio.

CLĀRĪSŌNUS, a, um, *Clair, retentissant*. SYN. Clare sonans, canorus.

CLĀRĪTAS, ātis, f. *Illustration, célébrité*. SYN. Splendor nominis, fortunæ, gloriæ nobilitas. USUS: Claritatem nominis aucupari, assequi, admittere. Claritas vocis. Cf. [Splendor](#).

CLĀRĪTŪDO, ĩnis, f. *Célébrité, illustration, éclat*. USUS: Artes quibus summa claritudo paratur. Cf. [Splendor](#), [Gloria](#), [Dignitas](#), [Clarus](#).

CLĀRUS, a, um, *Clair; illustre*. SYN. 1. Planus, apertus, perspicuus, dilucidus, explicatus, evidens, pervulgatus, non obscurus. )( Obscurus. 2. Insignis, nobilis, illustris, celeber. PHRAS. 1. Vir est clarissimus, *cet homme est très-célèbre*. Clara est ejus viri virtus; inclita religio. Magnum est ejus viri nomen et opinio; amplissima auctoritas; claritate nominis insigni præditus; magna est in civibus gloria; vir est omnis ætatis ac memoriæ clarissimus; est in eo viro laus virtutis maxima; fama fertur in primis; maximum hujus in his regionibus nomen est, hujus viri clarissima virtus est et insignis ad posteros. Cf. [Celeber](#), [Altus](#). 2. Rem clariorem reddere, *rendre une chose plus claire, plus intelligible*. Claram spectatamque facere; nobilitatem rebus dare; rei dignitatem facere, addere, conciliare; lucem rebus dare, splendorem afferre, illustrare rem, in bono lumine collocare. Cf. [Illustro](#). 3. Res clara est, *la chose est claire, évidente*. Res ipsa se aperit; præsentior jam res est, quam ut ignorari possit; liquida res est et in medio posita. In luce res est. Cf. [Manifestus](#). USUS: 1. Claris et illustribus exemplis usus sum. Clara hæc sunt, non immoror. Clara jam luce, *pendant le jour*. 2. Insignis, *illustre, distingué*. Vir clarus et nobilis ex doctrina. Claram mortem oppetere. Cf. [Præclarus](#), [Honoratus](#), [Celeber](#).

CLASSĪĀRĪUS, a, um, *Soldat de marine, marin*. \* USUS: Classarius miles.

CLASSĪCUS, a, um, *Citoyen de la première classe*.

CLASSĪCUM, i, n. *Trompette guerrière*. SYN. Sonus tubarum. USUS: Advocare ad concionem, silentium facere classico, *sonner l'assemblée*.

Canere, concinere classicum, *donner le signal du combat*.

CLASSIS, is, f. *Flotte*. SYN. Naves, navium multitudo. EPITH. Bella, bene magna et ornata, præclara in speciem, sed inops et infirma propter dissimilitudinem propugnatorum atque remigum, pulcherrima. USUS: 1. Classem ædificare, ornare, apparare, comparare, instruere, *équiper une flotte*. Classem deprimere, frangere, demergere, *détruire, couler bas une flotte*. 2. Ordo civium, et distributio pro modo census, *une des six classes dans lesquelles était réparti le peuple romain*. Tributim et centuriatim describere ordines, ætates, classes. Cf. [Navis](#). Classis Præfectus. Cf. [Præfectus](#).

CLATHRI, ōrum, m. pl. *Grille, barreaux*.

CLAUDĪCĀTĪO, ōnis, f. *Action de boiter, démarche de boiteux*. EPITH. Deformis. USUS: Apparet in eo claudicatio non deformis.

CLAUDĪCO, as, are, n. *Boiter*. SYN. Altero pede nuto. USUS: 1. Num claudicat vir bonus? 2. TRANSL. Titubo, vacillo, debilis, infirmus sum, *chanceler, être défectueux, imparfait*. Claudicat hæc oratio. Claudicat amicitia nostra, vacillat et titubat. Claudicat in officio. Etiam summa felicitas semper ex parte aliqua claudicat.

CLAUDO, is, clausi, clausum, ere, a. *Fermer*. SYN. Obstruo, oppilo, obturo, intercludo, comprimo. PHRAS. Urbs clausa est, *la ville est fermée*. Fores portarum objectæ sunt; claustra urbis objecta sunt; obseptum est in urbem iter; interclusa ad urbem via est. Urbs nemini patet; non patet ad urbem aditus. Cf. [Aditus](#). USUS: Alicui exitum, viam, transitum; fugam hosti claudere. Consilia sua clausa habere. Claudere aures optimis consiliis. Ejus consuetudinem mihi adhuc meus pudor clausit. Mare clausum nuntios moratur. Nullius domus satis clausa tuæ libidini. Cf. [Includo](#).

CLAUDUS, a, um, *Boiteux*. SYN. Altero pede læsus, *vel captus*.

CLĀVA, æ, f. *Bâton, massue*. USUS: Clava et fuste repulsus.

CLĀVĪCŪLA, æ, f. *Vrille, tendron de la vigne, au moyen duquel elle s'attache aux soutiens*. SYN. Capreolus in vite. USUS: Vitis claviculis suis, quasi manibus, quidquid est nacta, amplectitur.

CLĀVIS, is, f. *Clef*. USUS: Alicui claves tradere, credere. (VULG. Claves Imperii, *les clefs, le boulevard de l'empire*.) Latine: Claustra portæque

Imperii.

CLAUSTRUM, i, n. Sæpius plurali adhibetur. *Porte; boulevard, défense, rempart*. SYN. Fores, loca clausa. USUS: Clausura urbis, regionis hostibus committenda non sunt. Effringi fores, revelli claustra. (VULG. Clausum Monachorum, *cloître*.) Cœnobium. (VULG. Clausura, *clotûre*.) Clausura cœnobii.

CLAUSŪLA, æ, f. *Conclusion, fin*. SYN. Extrema cujusque rei pars, præsertim in oratione, versu. Verborum conclusio, exitus. EPITH. Difficilis, præclara. USUS: Clausula numero et jucunde cadens. Cum argumentum scribendi non suppetit, utor consueta clausula. Clausula edicti.

CLĀVUS, i, m. *Clou; gouvernail de navire, timon de l'état*. SYN. Gubernaculum navis. EPITH. Tractabilis. USUS: Clavum imperii tenere, *être au timon des affaires*. Tractare gubernacula reipublicæ.

CLĒMENS, entis, omn. gen. *Clément, doux, généreux*. SYN. Lenis, mitis, mansuetus, misericors, liberalis, humanus. PHRAS. Princeps erat clementissimus, *le prince était très-clément*. Princeps erat, ad cujus expertam clementiam nemini non tutus receptus erat; qui cives mirifice colebat; qui civium voluntati ac gratiæ deditissimus erat; qui oblivisci nihil solebat, nisi injurias; cujus incredibilem mansuetudinem, inusitatam inauditamque clementiam non æquare modo dicendo, sed ne adumbrare quidem quisquam possit; a quo nihil non benigne clementerque factum; clementia tanta, ut nemini supplici non dextram fidemque porrigeret, spem salutis ostenderet, indulgeret; nihil isto Principe clementius; nemo cum illo Principe clementiæ laude comparandus, æquandus, conferendus. Nemo illi hac clementiæ laude par, aut secundus; Princeps proprio quodam naturæ munere ad clementiam liberalitatemque factus videtur. Præcipua quadam laude florebat clementiæ; Principum nemo est, in quo plus quam in isto clementiæ esset ac humanitatis; clementiæ laude præstabat, antecellebat, anteibat omnes. Cf. [Lenis](#). USUS: Clemens et misericors iudex; clemens castigatio.

CLĒMENTER, *Avec clémence, bonté*. SYN. Mansuete. USUS: Clementer facere, audire.

CLĒMENTĪA, æ, f. *Clémence, douceur, bonté*. SYN. Lenitas, benignitas, humanitas, misericordia, mansuetudo, placabilitas, bonitas, moderatio

animadvertendi. EPITH. Admirabilis, grata alicui, insidiosa, inusitata inauditaque, jucunda auditu, popularis, singularis. USUS: Clementia est, per quam animi temere in odium alicujus invectionis concitati, comitate retinentur. Cf. [Lenitas](#), [Clemens](#).

CLĒPO, is, psi, ptum, ere, a. *Voler, cacher, dissimuler*. SYN. Furor, rapio, subripio. USUS: Pueri Spartæ rapere et clepere discut.

CLEPSYDRA, æ, f. *Clepsydre*. SYN. Vas, e quo aqua paulatim effluens horas distinguit, horologium. USUS: Ad clepsydrā declamare, *déclamer, parler à l'heure*.

CLĪENS, entis, m. *Client*. SYN. Qui in fide alicujus est et clientela. EPITH. Proprius, vetus. Clientes novi, plurimi. USUS: Tibi nemo cliens esse, te nemo clientem habere volet.

CLĪENTĒLA, æ, f. *Patronage, clientèle*. SYN. Clientum defensio, tutela, procuratio. EPITH. Honesta, illustris, clientelæ maximæ, provinciales. PHRAS. Se in fidem ac clientelam tradere, dare, conferre, dicare, *se placer sous le patronage de qqn*. Alterius fidei se committere, mandare; in fidem alterius se permittere; tutelæ subicere et commendare. USUS: Esse in fide et clientela alterius. Clientelam ad se traducere.

CLĪTELLÆ, ārum, f. pl. *Bât*. SYN. Ephippia, quæ jumentis imponuntur ad melius ferendas sarcinas. USUS: Ea onera clitellis sunt apportata.

CLĪTELLĀRĪUS mulus, i, m. *Bête de somme*.

CLĪVŌSUS, a, um, *Qui s'élève en pente, montueux*. USUS: Clivosus locus.

CLĪVUS, i, m. *Pente, montée*. SYN. Collis. EPITH. Plenus servorum.

CLŌĀCA, æ, f. *Egout, cloaque*. SYN. Locus cavus, per quem sordes eluuntur. USUS: Cloacam maximam, receptaculum omnium purgamentorum urbis, sub terram agi jussit.

CLYPĒUS, i, m. *Bouclier*. USUS: Abjecto clypeo fugit.

CŌĀCERVĀTĪO, ōnis, f. *Action d'entasser, d'accumuler*. SYN. Copia, cumulus, acervus. EPITH. Universa. USUS: Coacervatio argumentorum, et frequentatio.

CŎĂCERVO, as, avi, atum, are, a. *Entasser, accumuler*. SYN. Aggrego, accumulo, cogo, congero, cumulo. USUS: Pecuniam immensam cogere et coacervare.

CŎĂCESCO, is, ere, n. *Devenir aigre*. SYN. Acidus fio, acesco. USUS: Vinum vetustate coacescit.

CŎACTĬO, ōnis, f. *Rassemblement*. SYN. Congregatio, conspiratio, conventiculum. USUS: Nocturnis vigiliis et hominum coactione turbata civitas.

CŎACTOR, ōris, m. *Collecteur d'impôts; commis de recette*. SYN. Qui pecuniam cogit et recipit officii nomine. (VULG. Perceptor particularis.) USUS: 1. Non effugies nostros coactores.

CŎACTUS, a, um, part. v. cogo. *Forcé*. SYN. Expressus. USUS: 1. Hæc non nisi coactus scripsi. 2. Congregatus, *rassemblé*. Copiæ in unum locum coactæ. Cf. [Invitus](#), [Nolo](#), [Ægre](#).

CŎACTŬS, ūs, m. *Impulsion*. SYN. Impulsus. USUS: Hæc tuo coactu scripsi.

Coadjutor Episcopi, *Coadjuteur d'un évêque*. SYN. Episcopus qui alterum adjuvat episcopum.

Coadjutor, Conservus, *aide, homme d'affaires*. SYN. Administrator rei domesticæ, qui domestico opere exercetur; in re familiari adjutor; adjutor operum; ad domestica ministeria adscriptus.

CŎÆDĬFĬCO, as, avi, atum, are, a. *Bâtir avec*. SYN. Construo.

CŎÆQUO, as, avi, atum, are, a. *Égaliser, rendre égal*. SYN. Æquo. USUS: Coæquare gratiam omnium difficile est, *il est difficile que tous aient une égale autorité*. Coæquare omnia ad suas injurias et libidines, *faire peser sur tous également le joug de ses injustices et de ses caprices*.

CŎÆVUS, a, um, *Du même âge, contemporain*. SYN. Æqualis, ætate cum aliquo conjunctus.

CŎĂĜĬTĀTĬO, ōnis, f. *Mouvement simultané*. SYN. Agitatio. USUS: Coagitatio pulmonum.

CŎAGMENTĀTĬO, ōnis, f. *Assemblage, réunion de parties*. SYN. Nexus, compositio, constructio, conjunctio. EPITH. Dissolubilis. USUS:

Copulatio rerum et quasi consentiens ad mundi incolumitatem coagmentatio naturæ. Coagmentatio non dissolubilis.

CŎAGMENTO, as, avi, atum, are, a. *Assembler, réunir*. SYN. Compono, conjungo, construo, compingo. )( Dissolvo. USUS: 1. Nihil tam aptum, tam compositum ac coagmentatum inveniri potest. Struere verba, ac veluti coagmentare. 2. Conficio, tracto, *affermir*. Pacem coagmentare, *cimenter la paix*. Cf. [Conjungo](#).

CŎĀGŪLUM, i, n. *Présure, ce qui sert à faire cailler le lait*. USUS: Lactis coagulum.

CŎĀLESCO, is, ħlŭi, escere, n. *Se joindre, se figer; se réunir*. SYN. Cohæreo, concreasco. USUS: Concordia coaluerant animi.

CŎANGUSTO, as, atum, are, a. *Rétrécir, reserrer*. SYN. Coarcto. )( Dilato. USUS: Hæc lex in cunctum ordinem dilatata coangustari potest.

CŎARCTĀTĪŌ, ōnis, f. *Action de presser, de réunir*. USUS: Coarctatio plurium in angusto tendentium.

CŎARCTO, as, avi, a tum, are, a. *Presser, resserrer, rétrécir*. SYN. Constipo, coangusto. )( Dilato, explico. USUS: Fac, ut quæ arctavit et peranguste refersit, dilatet et explicet. Coarctari in oppido. Angustæ fauces iter coarctant.

CŎARGŪO, is, ere, a. *Accuser, convaincre, confondre*. SYN. Arguo, redarguo, accuso, convinco, detego, indico. USUS: Coarguere aliquem; coarguere errorem, culpam, mendacium alicujus. Aliquem avaritiæ coarguere. Aliquem multis suspicionibus, conjecturis coarguere; vitæ turpitudine sese ipse coarguit. Cf. [Convinco](#), [Accuso](#).

CŎCHLĒA, æ, f. *Limaçon*. EPITH. Domiporta, sanguine cassa. USUS: iste tanquam cochlea abscondit et retentat sese tacitus.

CŎCHLĒAR vel CŎCHLĒĀRE, is, n. *Cuiller*. USUS: Cochlearis mensura, *cuillerée, mesure pour les liquides*.

CŎCLES, ĭtis, m. *Borgne*. SYN. Luscus, altero captus oculo.

COCTUS, a, um, *Cuit, mûr*. SYN. TRANSL. Maturus. )( Crudus. USUS: Poma matura et cocta. Sermo bene coctus et conditus.



CŌCUS, *vel* CŌQUUS, i, m. *Cuisinier*. SYN. Qui cibos parat et condit. USUS: Mitto cocos, pistores, lecticarios. Cocus vilissimum antiquis mancipium, æstimatione et usu in pretio esse cœpit. Majoris pretii nunc cocus est, quam villicus.

CŌDEX, ĩcis, m. *Livre, registre, écrit*. SYN. Tabulæ accepti et expensi; *item*: liber, in quo acta publica scribebantur. EPITH. Falsus, interlitus. USUS: In codicem referre; codicem obsignare; e codice delere. Non habere se hoc nomen in codice accepti et expensi fatetur.

CŌDĪCILLI, orum, m. pl. *Tablettes à écrire*. SYN. Tabellæ, libelli. USUS: Exarare aliquid in codicillis, referre dicta in codicillos.

CŒLESTIS, e, com. gen. *Céleste, divin*. SYN. Divinus, immortalis. )( Humanus. USUS: Rem gessisti memorabilem, ac pene cœlestem. Cœlestes orbes. Fama Herculem in concilio cœlestium collocavit.

CŒLĪTES, um, m. pl. *Habitants du ciel, dieux*. SYN. Cœlicolæ. USUS: Cœlitum ira invecum est hoc malum.

CŒLUM, i, n. *Ciel*. SYN. Altissimum DEI domicilium; regiones immortalitatis; beatorum sedes, domicilium. PHRAS. 1. Ad cœli gaudia pervenero Sancti, *les saints sont parvenus à la gloire du ciel*. Sancti corporibus laxati in cœlestia templa penetraverunt; exuti corpore mortali ad superos migraverunt, ad bona nulla temporis longinquitate pereuntia; cum DEO beatissimam vitam ævo infinito vivunt; in beatorum domicilium accepti gaudiis omnibus affluunt et circumfluunt; cœlesti civitate donati, torrente voluptatum inundantur; hinc profecti recta ad concilium, ad domum sempiternam DEI, ad regiones immortalitatis evecti sunt, ubi placidissima quies et vita sempiterna vigent; ubi bona ea nos manent, ut neque aspectu oculorum comprehendere, neque auribus percipi, neque ulla cogitatione queant adumbrari; ubi nec visa cuiquam mortalium, nec auribus arrepta, nec mente unquam tractata vigent gaudia, et vigeant spatiis sæculorum innumerabilium; ubi Divinæ majestatis aspectu in omnium sæculorum perpetuitatem sine satietate perfruentur. Sancti ab his locis ærumnarum plenis, in illam innumerabilibus felicitatibus redundantem affluentemque regionem demigrarunt; in cœlestes domos, in concilium Superum, in illam stabilem sedem ac domicilium Beatorum; in illam Regis æterni aulam; in illam cœlestem ac beatam domum felicitate æterna fruentium animorum; in cœlestem Regiam, ubi cum DEO æternum degent ævoque beatissimo ac

sempiterno fruuntur. 2. Sæpe de cœlo cogitadum, *il faut souvent penser au ciel*. In beatissimam cœlitum sedem, in augustissimam illam Divinitatis sedem omnes cogitationes conferre decet. Erigenda mens est identidem et attollenda ad ilium æternæ felicitatis portum. Obeundæ identidem mente cogitationeque oræ illæ cœlestes ac beatissimæ; in iisque mente ac animo habitandum. Cf. [Beatus](#). USUS: 1. Omnibus idem cursus ad cœlum patet. Homo divinus de cœlo delapsus videbatur, *cet homme divin semblait descendu du ciel*. De præstantis virtutis viro. Nocturna cœli forma siderum ornatus. Celerrima cœli conversio. 2. Aer, spiritus circumfusus, *air, atmosphère, température, temps*. Gravis et pestilens cœli aspiratio. Cœli gravitas, natura et temperatio. 3. TRANSL. Summus locus et gradus, *comble, faite du bonheur, de la gloire*. Aliquem laudibus in cœlum ferre. In cœlo sum. Cœlum digito attingo. Hominis vox est, felicitis admodum, et lætitia gestientis.

CŒMO, is, emi, emptum, ere, a. *Acheter*. SYN. Emo, coemptionem facio. Cf. [Emo](#).

CŒMPTIO, ōnis, f. *Vente, coemption, une des formes du mariage romain*. USUS: Coemptiones facere. Cf. [Emptio](#).

CŒMPTIŌNĀLIS, e, com. gen. *Relatif à la coemption*. SYN. Qui frequens est in coemptionibus.

CŒNA, æ, f. *Dîner, repas du soir*. USUS: Ad cœnam me vocavit, perduxit. Cœnam fecit, dedit lautam. Cœna me accepit lautissima. Condixi ad cœnam, promisi. Non soleo obire cœnas. Cœnæ adhibitus est.

Cœna Domini, *la Cène du Seigneur*. Dies sacer cœnæ Domini, sacrosanctæ Christi cœnæ memoria sacratus. Epulum Divinum.

CŒNĀCŪLUM, i, n. *Salle à manger*. SYN. Triclinium. USUS: Roma cœnaculis sublata et suspensa.

CŒNITO, as, are, n. *Dîner souvent*. SYN. Frequentius cœno. USUS: Foris apud alios cœnitare non soleo.

CŒNO, as, avi, atum, are, n. *Dîner*. ADV. Belle, frugaliter, honeste, libenter, male, melius, nequiter, prave, recte, turpiter. USUS: Cœnati discubimus. Manus lava et cœna.

CŒNŪLA, æ, f. *Petit dîner*. SYN. Cœna parva.

CÆNUM, i, n. *Boue, ordure*. SYN. Lutum. USUS: 1. In cæno jacere. Cæno oblitus. 2. TRANSL. Pro homine sordido, aut insigniter improbo, *être immonde, dégradé, méprisable (t. d'inj.)*. Cænum olet homo sordidus, *cet homme malpropre sent la boue*. O cænum! O portentum!

CŎËO, is, īvi vel ii, ĭtum, ire, n. et a. *Aller ensemble, se réunir*. SYN. Convenio, adjungor, congregior. USUS: 1. Cum hoc coire ausus es? coivere amici. 2. Jungo, contraho, *s'associer, s'unir, former (une alliance, une société.)* Coire societatem cum aliquo sceleris, *vel* præmii. Coire de salute alterius. 3. Coalesco, *se refermer*. Vulnus, arteria coit; cicatrix obducta est.

CÆPI, isti, isse, a. et n. *Commencer*. SYN. Incipio, instituo, suscipio. USUS: Magis pœnitet cœpisse, quam desistere libeat.

CÆPTO, as, are, n. *Commencer*. SYN. Incipio.

CÆPTUM, i, n. *Entreprise, projet, dessein*. USUS: Ingentia cœpta pertexere.

CÆPTUS, a, um. *Commencé*. USUS: Cœpti sumus de republica consuli, *on a commencé à nous consulter au sujet de la république*.

CŎËQUĬTO, as, are, n. *Chevaucher ensemble*. \* USUS: Coequitabant sex millia equitum.

CŎERCĚO, es, cui, cĭtum, cere, a. *Contenir, réprimer, arrêter*. SYN. Contineo, refreno, domo, reprimo, cohibeo. PHRAS. Coercenda est hominum licentia, *il faut réprimer la licence des hommes*. Frangendæ cupiditates, frenandæ libidines, audacia illorum et conatus resecandi; reprimendi sunt improbi, domandi, et veluti freni gestientibus eorum animis imponendi. Circumscribenda, contundenda est exultantium prædonum audacia, ferocitas, jactatio; debilitandi, comprimendi, exarmandi sunt penitus. Danda est opera, ut vis et impetus eorum reprimatur, cohibeatur, cupiditatibus eorum eatur obviam. Metus, necesse est, aliquis contineat exultantes illorum animos, iracundiam teneat, incensam cupiditatem restinguat. Excutienda est importuna illa levissimorum hominum audacia; libertas illa nimia audiendi quidlibet arctiorem in gyrum revocanda; castiganda petulantium hominum licentia et compescenda. Retardandi perversorum impetus et coercitione legumque vinculis restringendi. Revocandi ardentes animi ac incitati, et ab impiis consiliis, ad quæ cursu ruunt, reflectendi ac retrahendi. Cf. [Cohibeo](#), [Compesco](#). USUS: 1. Mundus omnia complexu suo

coercet et continet, *le monde embrasse et renferme tout*. 2. Refreno, reprimo, *châtier, corriger*. Improbi vinculis, suppliciis, morte, exilio refrenandi et coercendi. Cf. [Cohibeo](#), [Castigo](#).

CŌERCĪTĪO, ōnis, f. *Répression; châtiment; réprimande*. Pronuntiaverunt coercionem adversus tribuni intercessionem.

CÆTŪS, ūs, m. *Réunion d'hommes, assemblée, troupe*. SYN. Concilium, conventus. EPITH. Populares, occulti, nefarii, solemnes ludorum. USUS: Cœtum hominum dicendo tenere. Dimittere cœtum. Cœtus hominum jure sociati.

CŌGĪTĀTĒ, *Avec réflexion*. SYN. Meditatio, consulto. USUS: Accurate, consulto, cogitate scribere. Cf. [Prudens](#).

CŌGĪTĀTĪO, ōnis, f. *Pensée, réflexion; projet, résolution*. SYN. Mentis sensus, mentis agitatio, animi motus, animi sensus, reconditus sensus, intimus sensus, meditatio, commentatio, cura. EPITH. Acerrima, atque attentissima, deformis, diuturna, multo difficilior, multo obscurior, dignissima virtutis alicujus, inanis, melior, multa, reliqua, summa, tacita. Cogitationes acerbæ, bonæ, certæ, intimæ, liberæ, malæ conscientiæ atque animi, mollissimæ, graves, posteriores, sapientiores, pristinae, quietæ, quotidianæ, tacitæ. PHRAS. 1. Sermo tuus, cogitationem mihi injecit, *votre discours m'a donné cette pensée*. In eam me cogitationem induxit, adduxit; ad eam me cogitationem deduxit; ex sermone tuo subiit animum cogitatio; injecta est animo cogitatio. 2. Cogitatione nostra quidlibet effingere nobis possumus, *notre intelligence peut imaginer mille choses*. (VULG. Imaginor.) Quidlibet mens nostra cogitatione sibi depingere potest; mundum totum cogitatione percurrere, amplecti potest. Concipere rerum imagines quaslibet animo possumus. Fingere animo, cogitatione depingere, adumbrare quidlibet possumus. Speciem rei quamlibet animo informare, cogitatione consequi, animo comprehendere mens humana potest. 3. Seriam tandem cogitationem suscipe, *prenez enfin une bonne résolution*. Suscipe cogitationem et curam te dignam; imperti, quæso, huic te cogitationi; pone in hac cogitatione tempus aliquod; versetur in animo tuo hæc cogitatio. In ea re cogitationem omnem loca, defige. Adverte tandem animum, cogitationemque hominis sobrii paulisper suscipe; intende animum; mente animoque considera; mentis cogitationes aliquando tandem huc converte; animadverte tandem diligentius; meditare attentius; considera cum animo

tuo; intento animo intueri; diligenter eam rem animo agita; in animo tracta et versa. Refer ad animum; ante oculos tibi pone, propone, statue, constitue; mentem huc intende tuam; mentis aciem in hoc contende. In tandem consilia cum animo tuo, studioseque cogita; versare in hujus meditatione rei. Cogita etiam atque etiam, ac cum animo reputa. 4. Cogitationem eam abjeci, *j'ai rejeté cette pensée*. Cogitationem alio averti, traduxi; avocavi animum a molesta rei cogitatione, cogitationem ab his molestiis; aberrat tandem animus a molesta rei cogitatione, meque mihi eripui; libero tandem ac soluto sum animo, et rei molestæ cogitatione vacuo. Nulla jam rerum molestissimarum cura *vel* sollicitudo insidet animo; ejeci animo eam cogitationem mentemque ac sensum avocavi. 5. Hic erat cogitationum mearum scopus, *tel était le but de mes réflexions*. Consilium meum hoc erat; hoc spectavi, hoc volui, hoc secutus sum; id tum egi; huc consilia mea, huc cogitationes retuli; huc animum, huc mentem intendi; huc spectabat animus meus; huc mentem direxi et studia; eo consilia contuli; hoc animo agitabam; hic animo meo meisque consiliis scopus fuit; hæc meta, quo intendebantur cogitationes meæ; hoc mihi propositum erat. 6. Cogitationes meas explicare satis non possum, *je ne puis bien vous expliquer ma pensée*. Mentis consilia, sensus intimos non est, ut possim verbis consequi, sermone exprimere; exprimendis animi sensibus omnis impar oratio est; verba desunt, quibus animi mei sensa foras efferam. Mentem oratio non assequitur, non æquat. 7. Cogitationibus distrahor variis, *mille pensées m'obsèdent et m'accablent de distractions*. Perturbatis cogitationibus ab instituto itinere mens deducitur; aberrat animus a re proposita; aptæ ad rem propositam cogitationes dissipantur; animus diversa agitat; alienato a re proposita sum animo; animus evagatur longius ac peregrinatur. Usus: Cogitationes posteriores plerumque sunt sapientiores. Quid in res tam viles cogitationem abjicis?

CŌGĬTO, as, avi, atum, are, a. et n. *Penser, réfléchir; avoir l'intention de*. DIFFER. Cogito, prius est, posterius excogito. SYN. Meditor, commentor, contemplor, mente contrecto, mente complector, animo agito, mente agito; mecum quæro; existimo; in animo habeo, mihi in animo est, cogitationem rei alicujus habeo, omnem curam defigo in re aliqua, animo et cogitatione comprehendo; in aliqua re cogitationem pono, cogitationem in re defigo, memoriam meam ad rem aliquam excito; ratione animoque lustro, ante oculos meos propono, speciem alicujus rei cogitatione percipio, mente, et cogitatione versor, cogitationem alicujus rei capio, suscipio. ADV. Cogitare

acerbe de perniciē reip., acrius, accuratius, acutissime, astute, attentius quid, bene aliquando, callide, crudeliter de exitio, crudelissime, diligenter, divine de rep., diu de aliquo, diutius, etiam atque etiam humaniter in aliquem, incondite, libidinose, longius, monstrose, multum secum, multum de aliquo, male, multum, nefarie de vita alicujus, obscure omnino, optime de rep., plane parum, plurimum, præpostere, prudenter, sæpe, sæpenumero, salutariter, sapienter de rep., sensim stulte, tantisper de reo, timide de se, valde, vere. PHRAS. 1. Diu mecum cogitavi, *j'ai longtemps réfléchi*. In animo volutavi; reputavi ipse mecum, cum animo meo. Acie mentis dispexi omnia; omnia mente complexus sum; circumspectavi, observavi omnia; omnia mente peragravi, animo me et cogitatione in omnes partes converti, diu in cogitatione versabar, omnia volvebam animo, omnia percurrebam. Diu multumque versabam animo; mente agitabam, tractabam, revolvebam. His cogitationibus diu intentus eram; diu mentem implicatam habebam. Diu deliberavi mecum; diu cum animo perquirebam. 2. Nescio, quid facinoris cogitat, *il médite je ne sais quel crime*. Majus in animo facinus est; nescio quod facinus molitur animo; nescio quid facinoris animo habet; magnum aliquid animo agitat; facinus, nescio quod, mente concepit; grandius aliquid animo parat; spes et ira tacitis sæpe cogitationibus volutat animum; oblata repente rei gerendæ opportunitas animum ad cogitationem facinoris a desperatione avertit; grande aliquid periculique plenum animus agitat; ad grandius aliquod facinus omni cogitatione fertur; animum intendit. Majus aliquid animo ac mente concipit. Amplectitur animo nescio quod majus facinus. 3. Nihil nisi prælium cogitat, *il ne rêve que batailles*. Una prælii imago oberrat oculis; arma tantum et pugnam cum animo cogitat; secreta æstimatione pensat; arma animo, arma oculis obversantur assidue. Pugnae faciem omnem præcipit, atque animo secum ante peragit; destinatam in prælio mentem habet, suspensus animo in prælii eventu, nullis aliis cogitationibus impediri potest. 4. Cogitare cœpit de incertis fortunæ vicibus, *il commença à songer aux vicissitudes de la fortune*. Cogitatio incidit, injecta est de incertis fortunæ casibus; in mentem venit incertorum casuum; in eam cogitationem deductus est, venit, incidit, quam incertæ essent fortunæ vices; diem inter eam cogitationem absumpsit, quæ incertos fortunæ casus animo subjecerat. Ancipites fortunæ eventus assiduo tractabat animo, et noctes et dies cogitabat. Adjecit animum ad incertos fortunæ casus memoria repetendos. Institit reputare secum; his curis, cogitationibus animum agitabat; has assidue cogitationes volvebat; reputabat cum animo



suo, secumque retractabat, quam essent incertae terrae mortalium vices; existimare coepit, quam instabiles essent fortunae vices. 5. Hinc inde cogito, *mille pensées m'obsèdent*. Nunc in hanc, nunc in illam partem mente atque animo trahor, feror; animus diversa agitat; variae cogitationes animum commovent; animus in diversas partes distrahitur. Non una cogitatio mentem agitat; verso me ad omnes cogitationes, aliud atque aliud, uti solet, cum prima damnamus, subjiciente animo. 6. Cogito perpetuo de te, *je songe sans cesse à vous*. Nunquam de te non cogito; nunquam mihi ex animo effluis, excidis, discedis. Meae curae omnes in te sunt. Te semper spectat animus meus. Meae cogitationes ad te referuntur omnes. Nullum a me tempus praetermittitur de te, tuisque rebus cogitandi. In te tuisque rebus animus perpetuo est. Excubo animo tua tuarumque rerum causa. Meae cogitationes in te tuisque rebus consumuntur omnes. Omnis mihi de te tuisque rebus cogitatio est. 7. De tuis commodis assidue cogito, *je m'occupe sans relâche de vos intérêts*. Toto animo de tuis commodis ornamentisque cogito; valde laboro de tuis commodis et ornamentis. Tuus mihi honor, res tuae ac fortunae vehementer mihi curae sunt. Tuam utilitatem assidue specto. Haeret animo meo de tuis commodis assidua cogitatio. Siquid e re tua est, id maxime laboro. Tuae rationes quid postulent, nunquam non attendo. Meas curas ad tuum commodum omnes confero. Animus meus in tua utilitate fixus et locatus est. In hoc omnem meam cogitationem figo; in eo totus sum; hoc unum spectat industria mea; versor in hoc studio totus; ea in re atque cura mens mea versatur tota, ut quae in rem tuam, *vel* e re tua sunt, eorum tibi desit nihil. Cf. [Cogitatio](#), [Considero](#), [Memini](#). USUS: 1. Dies noctesque cum animo meo cogito. 2. In Tusculanum, Romam cogito, *je songe à aller à Tusculum, à Rome*. Subintell. proficisci.

COGNĀTIŌ, ōnis, f. *Liens du sang, parenté, parents*. SYN. Conjunctio sanguinis, propinquitas. EPITH. Amplissima, continuata, materna, naturalis, propinqua, propior certiorque, proxima. USUS: Cupio, mihi tecum cognationem esse, cognatione tecum jungi, conjungi, te attingere. Quae cognatio propior, quam patriae? Cf. [Affinitas](#).

COGNĀTUS, a, um, *Parent*. SYN. Sanguine conjunctus, propinquus. EPITH. Voluntarius, nobilissimus, optime convenientes. PHRAS. Ille cognatus meus est, *il est mon proche parent*. Propinqua me cognatione attingit, contingit; sanguine me contingit; genere mihi est proximus; arcta propinquitate mihi junctus est; sanguine mihi conjunctus est; cognatione

stirpi meae adnexus est; est mihi cum illo cognatio; cognationem habeo cum illo; necessitudine me attingit; cognatione mecum conjungitur; generis propinquitate, propinquitatis vinculo conjunctus est; eadem mecum cognatione tenetur. USUS: Nihil est tam cognatum mentibus humanis, quam numeri ac voces. Cf. [Affinis](#), [Propinquus](#).

COGNĪTĪO, ōnis, f. *Connaissance*. SYN. Agnitio, intelligentia, notio, scientia. EPITH. Divina, facilis, facilior, insita, magna, satis magna, magna atque ardua, magna ac difficilis, manca quodammodo atque inchoata, naturae necessaria, perfacilis, solivaga, jejuna, subtilior, summa rerum civilium, utilis, vulgaris. Cognitiones usitatae perceptaeque. USUS: 1. Ea res facilem habet cognitionem; in facili cognitione versatur, facile cognosci potest, *cette chose est facile à connaître*. 2. Judicium, *connaissance légale, instruction judiciaire, enquête, procès*. Cum dies cognitionis adesset. Orbis terrae cognitionem quis uni sine consilio dederit? Cf. [Notio](#).

COGNĪTOR, ōris, m. *Représentant en justice, avoué, procureur*. Alicui in litem suam cognitorem dare. Nemo ejus causae cognitor esse voluit. VULG. Procurator judicialis.

COGNĪTUS, a, um, *Connu*. SYN. Spectatus, perceptus, compertus, judicatus. USUS: Homo virtute cognita, et spectata fide, *homme d'une vertu reconnue, éprouvée*. In utraque fortuna cognitus. Nec injuria, nec beneficio mihi cognitus. Cognitum id, pervulgatum, compertum est. Cf. [Manifestus](#), [Nosco](#).

COGNŌMEN, ĩnis, n. *Surnom*. SYN. Cognomentum. EPITH. Hæreditarium. USUS: Gloriosum cognomen alicui addere. Magni cognomen a facto egregio traxit, invenit, tulit, sibi sumpsit, sibi peperit, habuit, reportavit. Cf. [Nomen](#).

COGNŌMENTUM, i, n. *Surnom*. SYN. Cognomen.

CŌGNŌMĪNĀTUS, a, um, *Surnommé*. USUS: Verba cognominata, non vulgata, *termes synonymes*.

COGNOSCO, is, nōvi, nĭtum, ere, a. *Connaître*. SYN. Nosco, agnosco, percipio, attendo, disco, non me latet, non me fugit, assequor, teneo, habeo, animadverto, cognitum habeo, intelligo, mihi notum est, perspectum, exploratum est, cerno, notitiam rei habeo, cognitionem rei capio. ADV. Cognoscere bene aliquem, bene leges, instituta, breviter rem totam,

commode consuetudinem, diligenter causas, verba, vim, naturam, explore, facile majorum accurationem, libentissime ex litteris, maxime fidem, melius causam, optime, plane, penitus, prorsus non potuisse, quam primum, quam sæpissime, recte bonitatem, prudentiam, sensim, separatim de agro, sero, summatim, tarde. Cognosci facillime in partem optimam, modo, plene percipi. Cognitus bene, modo, diu, diligenter, facile, maxime, plane, penitus. PHRAS. Animum tuum ex litteris tuis cognovi, *vos lettres m'ont fait connaître toute votre pensée*. Consilia tua plane mihi nota sunt ex litteris tuis; qui sit sensus tuus, quæ consilia, probe novi, præclare intelligo, non me latet. Cognitum habeo ac perspectum animum tuum; teneo consilia tua, animum tuum, sensus tuos. Patent mihi sensus animi tui; consiliorum tuorum nihil me fugit, latet, præterit. Mentis eas partes, quæ ab oculis remotæ sunt, introspexi, perlustravi, inspexi penitus. Cerno oculis mentis tuæ consilia; intimos animi recessus detexere litteræ tuæ, aperuere, patefecere. Extat animus tuus illis in litteris; argumenta non dubia animi, voluntatis tuæ præbuere litteræ tuæ; animum, voluntatem, sensus tuos ac consilia non dubiis indiciis illis ex litteris perspexi; litteræ tuæ non dubiam significationem dedere, quis sit animus, qui sensus tui; litteræ tuæ consiliorum tuorum notionem in animo impressere; in cognitionem voluntatis tuæ adduxere; odoratus sum facile tuis ex litteris, et quid cuperes et quid sentires. Comprehendi animo consilia tua, illis mihi litteris declarata; argumentis indiciisque non levibus patefactus est mihi aditus, apertus, tuis litteris est introitus ad omnia intima animi tui consilia sine ullo errore perveniendi. Cf. [Intelligo](#), [Scio](#), [Nosco](#), [Notus](#). USUS: 1. Cognovi e tuis litteris. Jus civile cognovit, *calluit*. 2. Cognosco causam, *connaître (d'une affaire)*; *instruire (un procès)*, *juger*. Verres causam cognovit. Designavit, qui causam cognoscerent, jus dicerent, de controversiis, *vel* controversia disceptarent, jus administrarent Cf. [Judico](#).

CŌGO, is, cōēgi, cōactum, ere, a. *Chasser; forcer; rassembler*. SYN. impello, adigo, vim facio, vim adhibeo, vim affero, necessitatem affero, necessitatem impono, compello. ADV. Cogere celeriter in senatum, quam celerrime pecuniam. PHRAS. Coactus id feci, *on m'a obligé à faire cela*. Tuo coactu atque efflagitatu hoc feci; imperio, metu, vi adductus feci; necessitate impulsus; vi metuque subactus eam rem suscepi; expressa mini necessitas est id agendi; impulsus coactusque hoc suscepi; necessitate adactus sum ad id agendum. Vis metusque me in eam necessitatem adduxit istud agendi; vis metusque subegit me ad necessitatem facinoris. USUS: 1.

Legis est persuadere, non omnia vi et metu cogere. 2. Congrego, colligo, *rassembler, réunir*. Senatum, multitudinem hominum, armatos cogere, omnem militarem ætatem excire. Pecuniam e decimis; a civitatibus stipendia cogere. Aer cogitur in nubem. 3. Concludo, *conclure*. E tua argumentatione, quod volumus, efficitur et cogitur. Aliud, quam cogeatur, infers. 4. Coarcto, *resserrer, enfermer*. In angustum cogi. In ordinem cogere. 5. Apello, *aborder*. Naves in portum cogere. 6. Condensio, *condenser, épaissir*. Lac cogere. Cf. [Violentus](#), [Nolo](#).

CŌHÆRENTĪA, æ, f. *Cohésion, liaison*. SYN. Compositio, conjunctio. USUS: Siderum circuitus ad mundi cohærentiam pertinet.

CŌHÆRĒŌ, es, hæsi, hæsum, ere, n. *Adhérer, être attaché à*. SYN. Cohæresco, conjungor. )( Disjungor. ADV. Apte, necessario, præclare, quam aptissime, vehementer. PHRAS. Virtutes omnes inter se cohærent, *toutes les vertus sont unies entre elles*. Mirabilis est virtutum contextus; omnes inter se aptæ sunt, nexæ et jugatæ. Est quædam admirabilis continuatio seriesque virtutum, ut aliæ ex aliis nexæ, omnes inter se aptæ colligatæque videantur; aptissime inter se implicatæ sunt. Virtutum omnium societas est arctissima; virtutes omnes arctissime copulantur. USUS: Extrema cum primis aptissime cohærent. Mundus ita cohæret, ut dissolvi nullo modo possit. Non cohæret tua ratio. Cf. [Hæreo](#), [Conjungo](#).

CŎHÆRESKO, is, ere, n. *S'attacher à*. SYN. Cohæreo. USUS: Atomī inter se cohærescunt.

CŎHÆRES, ēdis, m. f. *Cohéritier*.

CŎHĪBĚO, es, hĭbŭi, hĭbĭtum, ere, a. *Rétenir, réprimer, maîtriser*. SYN. Contineo, refreno. ADV. Ardentius assensionem. PHRAS. Cohibuit se ab alienis appetendis, *il s'abstint toujours de désirer le bien d'autrui*. Non revocavit se ipse, sed pæne refugit ab alienis appetendis; abstinuit se, tenuit, continuit, repressit, manus abstinuit ab alienis invadendis; nihil alieni usquam attigit; non manus solum, sed oculos etiam abstinentes habuit; moderatione magna et modestia est usus; mediocritatem sectatus, cupiditati suæ modum constituit; aspirare ad alienas opes religio erat homini; cupiditati frenum continuo adhibuit, iniecit. Nihil illis manibus sanctius, atque ab omni cupiditate remotius; integras purasque atque ab omni cupiditate intactas manus habuit. Cf. [Comprimo](#), [Coerceo](#), [Tempero](#), [Moderor](#). USUS: Nisi Cæsar furentis impetus et conatus, furorem, importunitatem cohibuisset, actum erat de pulcherrima provincia. Iracundiam cohibere, animum vincere. Cohibere a rebus incertis assensionem, *refuser son assentiment à une chose incertaine*.

CŎHĪBĪTĬO, ōnis, f. *Empêchement, obstacle*. SYN. Interdictum.

CŎHŎNESTO, as, avi, atum, are, a. *Orner, embellir*. SYN. Honesto, decoro, orno. USUS: Exequias cohonestare. Auctoritate sua ac laude cohonestare aliquem. Cf. [Orno](#).

CŎHORRĚO, es, horrui, ere, n. *Frissonner de tous ses membres*. SYN. Horreo, percellor. USUS: Sudore, cum cohorruišem, in febrim incidi. Cohorrui ad id spectaculum. Cf. [Horreo](#).

CŎHORS, ortis, f. *Cohorte*. SYN. Militum manus. EPITH. Auxiliaria, impura, invita, nobilis, præclara, prætoria, studiosa alicujus, tota. USUS: 1. Quot potuit, cohortes contraxit, conscripsit, instruxit. Completas cohortes successorī tradidit. 2. TRANSL. Caterva, multitudo varia hominum, *foule, bande, troupe*. Conferte hujus cohortem impuram cum illius comitatu sanctissimo.

CŎHORTĬCŬLA, æ, f. *Petite cohorte*. SYN. Parva cohors.

CŎHORTĀTĬO, ōnis, f. *Exhortation*. SYN. Hortatio, hortatus. EPITH. Gravior, inanis, mirifica. USUS: Incredibiliter me tua cohortatio commovit, incitavit, excitavit ad inquirendam veritatem.

CŎHORTOR, aris, atus sum, ari, d. *Exhorter*. SYN. Hortor, adhortor. ADV. Ardentius ad virtutem. USUS: Te semper ad studium virtutis ac summæ laudis cohortatus sum. Cf. [Hortor](#), [Moneo](#).

CŎINQUĬNO, as, avi, atum, are, a. *Souiller, infecter*. SYN. Turpifico, commaculo. Cf. [Maculo](#).

CŎĬTĬO, ōnis, f. *Réunion, conciliabule, entente*. SYN. Societas, sodalitas, arcana pactio et factiosa. EPITH. Silvestris. USUS: Coitionem facere; in candidatorum coitione interfui.

CŎLĀPHUS, i, m. *Soufflet*. USUS: Infligere, infringere, impingere, incutere colaphos, in os pugnos ingerere; pugnis onerare, obtundere, concidere; pugnis obserere; incursare pugnis; pugno percutere; pugnis conscindere; pugno icere, *appliquer un coup de poing*.

COLLĀBĚFĬO, is, factus sum, fieri, p. *Être ébranlé, fracassé*. USUS: Naves perfracto rostro totæ collabefactæ.

COLLĀBOR, eris, lapsus sum, labi, d. *Tomber, s'écrouler, s'affaisser*. \* SYN. Labor, corruo. USUS: Ruina collabi. Cf. [Cado](#).

COLLĀCRĬMĀTĬO, ōnis, f. *Action de fondre en larmes*. USUS: Signa doloris vultu, voce, collacrimatione ostendit.

COLLĀCRĬMO, as, avi, are, n. *Pleurer ensemble*. SYN. Lugeo. USUS: Casum meum toties collacrimavit.

COLLĀTĬO, ōnis, f. *Action de réunir plusieurs objets; souscription, offrande; comparaison*. SYN. Comparatio, similitudo. USUS: Philosophia ex rationum collatione constat. Quæ est in ista collatione similitudo? Cf. [Confero](#).

COLLĀTĀTUS, a, um, part. v. anom. collato. *Étendu, abondant (en parl. du style)*. SYN. Dilato. )( Coangusto. USUS: Oratio collatata et diffusa. Cf. [Amplifico](#).

COLLAUDĀTĬO, ōnis, f. *Action de louer pleinement*. SYN. Laudatio. Cf. [Celebratio](#).



COLLAUDO, as, avi, atum, are, a. *Louer sans réserve*. SYN. Comprobo, laudo. ADV. Indiserte. USUS: Clementiam Cæsaris diserte collaudavit. Cf. [Celebro](#), [Laudo](#).

COLLECTA, æ, f. *Collecte, écot*. SYN. Pecunia a multis colligi solita, ut a convivis et aliis. USUS; Collectam a conviva exigere.

COLLECTĪO, ōnis, f. *Réunion*. SYN. Congregatio. USUS: Eorum membrorum collegio dispersa celeritatem insequendi retardavit.

COLLECTĪTĪUS, a, um, *Réuni de côté et d'autre, rassemblé à la hâte*. SYN. Recens collectus, tumultuarius. USUS: Cum tirone et collectio exercituigna contulit.

COLLĒGA, æ, m. *Collègue*. SYN. Qui ejus cum altero officii est et potestatis. EPITH. Custos et vindex cupiditatis, cupidus provinciæ, immanis et impurus, non indisertus, perhonorificus in aliquem et partium studiosus, ac defensor bonorum, studiosus alicujus. USUS: Habuit collegam in prætura Sophoclem.

COLLĒGIUM, ii, n. *Association, corps, compagnie, collège*. SYN. Conventus, sodalitas, cœtus, ut Sacerdotum, opificum &c. EPITH. Amplissimum, decemvirale, desperatum, frequens, maximum, prætorium, totum. Collegia innumerabilia, nova, vetera. USUS: Pontificum, tribunorum, sacerdotum, amplissimum collegium. Aliquem in collegium adoptare. Nullum concilium, societas, consilium commune, collegium superest.

COLLĪBET, libuit *vel* lĭbĭtum est, ere, imp. *Il plaît, il prend fantaisie*. SYN. Libet. USUS: Simul ac mihi collibitum fuerit, adero. Cf. [Libet](#).

COLLĪDO, is, lisi, lisum, ere, a. *Frapper, heurter contre, briser*. SYN. Frango, contero. USUS: Humor facile comprimi ac collidi potest, *le moindre choc divise l'eau*.

COLLĪGĀTĪO, ōnis, f. *Attache, lien*. SYN. Vinculum, connexio. EPITH. Arctior, naturalis. USUS: Colligationem omnium causarum animo perspicere. Arctior colligatio est propinquorum. Cf. [Necto](#).

1. COLLĪGO, as, avi, atum, are, a. *Lier ensemble, enchaîner*. SYN. Necto, connecto, constringo, ligo, vincio. )( Dissolvo. USUS: Corpora naturalibus vinculis colligata. Colligatæ inter se et aptæ virtutes; virtutes cognatione quadam inter se continentur. Cf. [Cohæreo](#), [Necto](#).

2. COLLĪGO, is, ēgi, ectum, ere, a. *Rassembler, réunir*. SYN. Cogo, congreco, in unum conjicio cumulum, in unum redigo. ADV. Colligere acute crimina, aliquando se, amice, benevole, breviter, commodius animo, copiose sententias, diligentius, divinitus omnia, eleganter, exquisitius, facete, memoriter, modice benevolentiam, præclare, propemodum rhetorice sententias, ridicule, singulatim ac diu, tenuiter argumenta voluntatis, undique, omnes copias, undique omnes perditos. PHRAS. 1. Quantum potuit hominum, collegit, *il a réuni le plus d'hommes qu'il a pu*. Magnam ex agrestibus manum effecit; magnam hominum multitudinem coegit, contraxit, in unum locum compulit, ad belli societatem convocavit, ex agris oppidisque congregavit; manum fecit, copias paravit non contemnendas; omnem ætatem militarem excivit; lecta armatorum manus et ad signa convocata. 2. Collegi me tandem ex pavore, *je me suis enfin remis de ma frayeur*. Respiravi, recreavi me a præteritis molestiis, recepi me ex illo terrore; animos collegi tantæ rei cogitatione confusos; collegi me tandem, et rationi et consilio locum dedi; redii tandem ad me; animum a timore recepi; animus mihi rediit; animum ex mœrore refeci; animum tandem ad me advocavi. Abduxi a mœrore animum; a molestiis avocavi animum et cogitationem. Cf. [Respiro](#). USUS: 1. Exercitum ex agris collegi. Argumenta multa in unum collegi. Res undique collectæ et comportatæ; lecti fructus, spolia, flores. 2. Aucupor, acquiro, comparo, *amasser, acquérir, contracter*. Benevolentiam civium assentatione; ex labore magno gratiam et dignitatem colligere. Eo facto invidiam sibi collegit. 3. Animum resumo, *reprendre courage, se remettre*. Tu te collige. Quid esi autem seipsum colligere, nisi dissipatas animi partes rursus in suum locum cogere. 4. Concludo, *comprendre, conclure*. Ex eo colligere potes, quam te amem. Hinc bene colligitur; recte conficitur etc. 5. Vasa colligere; *plier bagage, lever le camp, décamper*.

COLLĪNĒO, as, avi, atum, are, a. et n. *Viser un but, diriger en visant*. SYN. Dirigo, propositum assequor (*Vulgo*: Scopum tango, album tango.) USUS: Collinees, oportet, quo propositum assequaris. Quis tota die jaculans, non aliquando collineat? Collineare hastam aliquo, vel sagittam.

COLLIS, ĩs, m. *Colline, coteau*. SYN. Mons, clivus. EPITH. Colles excelsi, nitidissimi, viridissimi, deserti. PHRAS. Editus in saltu collis, aditu arduus impedito agmini, expedite haud difficilis, *colline boisée*. Collis in modum metæ, in acutum cacumen a fundo satis lato fastigiatus; collis

leniter ab infimo acclivis; collis ex omni parte circumcisis; tumulus paulo editior; collis clementer et molliter assurgens; intercisis vallibus collis leniter editus. Cf. [Mons](#).

COLLŌCĀTĪO, ōnis, f. *Arrangement, disposition*. SYN. Dispositio. USUS: 1. Collocationis est componere et sternere verba, ut ne asper eorum concursus, ne hiulus, sed quasi coagmentatus sit. 2. Collocatio filiæ, *établissement, mariage (d'une fille)*.

COLLŌCO, as, avi, atum, are, a. *Mettre, placer; disposer, arranger*. SYN. Loco, dispono, pono, statuo, accommodo. ADV. Aptissime inter se, bene, bene pretia apud aliquem et munera, diligenter res electas, diligenter verba, longe se ab, melius pecuniam, mirifice, palam se in vita meretricia, penitus legiones in hibernis, propalam signa, recte, uspiam in sollicitudinem. USUS: 1. Domicilium in aliquo loco; suo quidvis loco collocare. Legiones in cervicibus nostris collocavit. In tuto eum collocavi. Insidias alicui collocare. 2. Cum fructu aliquid impendo, aut secus, Beneficium bene apud hunc hominem, collocabis. Male apud illum beneficium collocasti. 3. Nuptum do filiam, *établir, marier (une femme)*. Collocare alicui filiam, in matrimonium filiam collocare. Cf. [Nubo](#).

COLLŌCŪTĪO, ōnis, f. *Entretien*. SYN. Colloquium, sermo. EPITH. Familiarissima cum aliquo. USUS: In familiarem collocutionem venire cum aliquo.

COLLŌQUĪUM, ii, n. *Entretien*. SYN. Collocutio, sermo, congressus, dialogus, sermonis communicatio. EPITH. Non incommodum, clandestinum. USUS: Rerum leviorum colloquia. Hostium duces ad colloquium evocavit. Venere illi in congressum et colloquium. Clandestina cum hostibus colloquia habere, facere. Colloquium amicorum absentium; litteræ, *lettre, correspondance*. Cf. [Alloquor](#).

COLLŌQUOR, eris, lŏcŭtus sum, loqui, d. *S'entretenir*. SYN. Cum aliquo sermonem habeo, *vel* confero; communico, colloquium facio. ADV. Postremum cum aliquo, quam sæpissime per litteras, secreto. PHRAS. Velim sæpissime tecum colloqui, *je voudrais souvent m'entretenir avec vous*. Verbis agere tecum; in colloquium tecum venire persæpe cuperem; nihil malim, quam tecum frequentissime sermonem sociare, conferre, multum sermonis invicem consumere; jucundum mihi esset, verba inter nos commeare; sermones cædere, orationem tecum habere; sermones conserere.

Velim tecum congredi sæpissime; colloctionem habere; colloquia serere, confabulari, conferre; volupe esset horas quam plurimas suavissimo sermone consumere. In colloctionem venire tecum opto; aditum sermonis habere cuperem; nihil exoptatius evenire posset, quam si loquendi tecum, si sermonis copiam et potestatem faceres amplissimam. Velim loquendi mihi locum dares frequentissime. Utinam mihi aditus esset ad te sæpissime! sermonis communicatione, quæ tecum mihi esse solet suavissima, ægerrime careo. Jungeres, utinam! misceres sermones mecum sæpius! Vereor, ne me a congressione frequentiori prohibeas. Utinam frequentius inter nos fieret sermonis commercium! USUS: Velim sæpissime mecum per litteras colloquare, *je voudrais que vous m'écrivissiez souvent*. Inter nos colloquimur de eo negotio. Cf. [Sermo](#), [Loquor](#).

COLLŪCĒO, es, luxi, ere, n. *Briller, jeter un grand éclat, resplendir*. SYN. Luceo. ADV. Late, longe. USUS: Omnia tuis furtis collucent. Fulgore auri collucet et illustratur templum. Mare a sole collucet. Cf. [Luceo](#).

COLLŪDO, is, lusi, lusum, ere, n. *Jouer avec; être de connivence*. SYN. Cum aliquo ludo; clandestina consilia cum altero confero. USUS: Cum hoste colluisse compertus est.

COLLUM, i, n. *Cou*. SYN. Cervici subjecta pars; cervix, cervices. EPITH. Procerum et tenue. USUS: In collum alicui invadere, *se jeter au cou de qqn*. Homini collum in laqueum inserenti subveni, *j'ai secouru cet homme qui se pendait*. Collo et cervicibus sustinere pœnam temeritatis, *porter les peines de sa témérité*. Collum hominis secuit, *il coupa le cou de cet homme*. Collum, jugulum pro tua salute præbui, *j'ai offert ma vie pour vous*.

COLLŪSĪO, ōnis, f. *Connivence, concert coupable*. SYN. Dissimulatio in rebus agendis, tacita conspiratio. USUS: Hominum nequissima collusio. Cf. [Conjuratio](#).

COLLŪSOR, ōris, m. *Compagnon de jeu*. USUS: Compransores et collusores alicujus. Consessor et collusor.

COLLUSTRO, as, avi, atum, are, a. *Éclairer de tous côtés; parcourir des yeux*. SYN. Aspicio, illumino. USUS: Pictura collustrata. Sol omnia clarissima luce collustrat. Cum omnia oculis collustrarem. Cf. [Orno](#).

COLLŪVĪES, ei, f. *Mélange impur*. SYN. Sordes, fæces, concursus sordium. USUS: Nempe in illa perditorum hominum colluvie regnabis?

COLLŪVĪO, ōnis, f. *Vil ramas, confusion, désordre*. SYN. Colluvies. USUS: Ille ex omnium scelerum colluvione natus. Discede ex hac turba et colluvione.

COLLYBUS, i, m. *Change de monnaie*. SYN. Fœnus illud, quod pro permutatione pecuniæ argentariis solvitur. USUS: Collybus esse qui potest, cum utantur uno genere nummorum?

COLLYRĪUM, ii, n. *Collyre (pour les yeux)*. SYN. Medicamentum oculorum.

CŎLO, is, colui, cultum, ere, a. *Honorer, respecter*. SYN. Observo, veneror, amo, diligo, honorem alicui habeo, aliquem præcipuo in honore habeo. )( Negligo. ADV. Colere æque atque observanter, æque jus, assidue, castissime Deos, commodius inter se, maxime, unumquemque mirifice, omnino prædia, pie, privatim, religiose, religiosissime templum, sancte necessitudinem, sanctissime amicitiam, sanctissime sacra, auspicia, cerimonias, studiose agros, suavissime aliquem. Coli castissime, frequentissime partem urbis, vehementius studia. Colendi Dii et retinendi. USUS: 1. Me ille mirifice coluit et amavit. Diligentissime, suavissime me colit. Memoriam tui beneficii colam benevolentia sempiterna. Aliquem patris loco summa observantia colere. Cf. [Honoro](#). 2. Diis tribuitur et sacris, *honorer, solenniser*. Venerari et colere aliquem Deorum numero. DEUM auguste, sancte, pie; templa pie sancteque colere. Religiones Deorum sanctissime colere. 3. Studium in aliqua re pono. Virtutem, litterarum studia, leges colere. Amicitiam, officium, fidem, jus et justum colere. Cf. [Virtutem colo](#), [Justitiam colo](#). 4. Habito, *habiter*. Terram, urbem, domum aliquam colere. 5. Excolo, *cultiver*. Agros, prædia, rem rusticam egregie colit; cultum, culturam adhibet; agros exercet; glebam subigit, *vel* terram; terram mollito et subacto gremio frugiferam reddit; terram ferro subjicit. Cf. [Agricultura](#).

CŎLŌNĪA, æ, f. *Colonie*. SYN. Populus ex urbe, *aut* regione alio abductus, et translatus. EPITH. Fidelissima, fortissimaque, imprimis firma, illustris, splendidissima, florens, florentissima, nova. USUS: Aliquos in coloniam constituere, collocare. Deducere novas colonias. Lustrare, reficere veteres colonias.

CŎLŌNUS, i, m. *Colon*. SYN. Agriculator, agricola. EPITH. Frugalissimus, modestissimus, optimus, parcissimus; coloni honestissimi, novi. USUS:

Coloni et aratores populi Romani. Colonis agros assignare. Colonos deducere.

CŎLOR, ōris, m. *Couleur (naturelle ou artificielle)*. SYN. Pigmentum. EPITH. Albus, decorus, egregius, pristinus, servilis, suavis, succo illitus, sanguine diffusus. Colores clari, dispares, pauci. USUS: 1. Formæ dignitas coloris bonitate tuenda est. Color defluit, *ses couleurs disparaissent*. 2. TRANSL. Urbanitatis quidam color. Oratio quasi colore et succo quodam ornatur. Orationis ornamenta et lumina totidem velut colores sunt, quibus oratio se distinguit. 3. Colorem assumere, *se colorer*. Colorem ducit, trahit, combibit.

CŎLŎRO, as, avi, atum, are, a. *Colorer, donner une couleur*. SYN. Tingo, colorem induco, colore imbuo, inficio. USUS: Arcus e nubibus coloratus, *arc-en-ciel aux couleurs variées*. Oratio ipsa se colorat, et roborat.

CŎLUMBA, æ, f. *Colombe*. USUS: Plumæ versicolores columbis.

CŎLUMBĪNUS, a, um, *De pigeon, de colombe*. USUS: Pullus columbinus.

CŎLŬMELLA, æ, f. *Petite colonne*. SYN. Parva columna. EPITH. Eminens.

CŎLŬMEN, ĩnis, n. *Appui, soutien*. SYN. Fulcrum, princeps. USUS: Columnen reipublicæ, amicorum, familiæ.

CŎLUMNA, æ, f. *Colonne*. EPITH. Aurea, excelsa, altior, execrata, nova, solida, summa. Columnæ æneæ, antiquæ, marmoreæ, rectæ, politæ. USUS: Columnæ rectæ et ad perpendicularum exactæ.

CŎLUMNĀRĪUM, ii, n. *Impôt sur les colonnes*. SYN. Tributum, quod in singulas columnas domum sustentantes exigebatur. USUS: Vide, ne columnarium debeamus. Hinc præfecti *seu* coactores hujus tributi dicti sunt Columnarii.

CŎLUS, i, *vel ūs*, f. *Quenouille*. SYN. Bacilli, ex quibus pensa trahuntur. USUS: Cum colo et lana.

CŎMA, æ, f. *Chevelure*. SYN. Capillus, cæsaries. EPITH. Calamistrata, intonsa, madens. USUS: Coma calamistrata, unguentis delibuta, unguento madens.



CŌMĀTUS, a, um, *Chevelu*. USUS: Galliam comatam remitto.

1. COMBĪBO, is, bībi, bībītum, ere, a. *Absorber, boire*. SYN. Bibo, haurio. USUS: Infici debet his artibus puer, quas si combiberit, ad majora erit paratior. Colorem combibit lana, *la laine s'imbibe de couleur*.

2. COMBĪBO, ōnis, m. *Compagnon de bouteille*. SYN. Compotor.

COMBŪRO, is, bussi, bustum, ere, a. *Brûler complètement*. SYN. Uro, cremo, inflammo, incendo, exuro. PHRAS. Domus combusta est, *la maison fut complètement brûlée*. Domus repentino incendio deflagavit, conflagavit; igni absumpta, concremata est; in cineres redacta, igne deusta est; incendio deleta, confecta est; incendio hausta, consumpta est; resedit in cineres. Domus repentino incendio exarsit et ad cineres rediit; in cineres redacta est. Cf. *Ardeo, Concremo, Incendium, Incendo, Flamma*. USUS: Vivus combustus est; cadaver infelicibus lignis semiustulatum.

CŌMĒDO, edis *vel* es, edit *vel* est, ēdiēsūm *vel* estum, edere *vel* esse, a. *Manger*. SYN. Edo, cibum capio, cibum sumo. PHRAS. Comede sobrie, *mangez sobrement*. Tantum cibi potionisque adhibeatur, ut reficiantur vires, non opprimantur. Cibi potionisque desiderio naturali, non voluptate modus finiatur. Cibo famem depelle, non ventrem distendito. Firmandæ cibo vires, non onerandæ. Accumbe, cœna, epulare, vescere apparate et opipare, dum cibus adversus famem sit, non ad voluptatem inflammandam. Cf. *Abstinentia*. USUS: 1. Muscæ te comedent. 2. Prodigio, rapio, *manger, dissiper (son bien)*. Rem suam familiarem omnem comedit, devoravit. Ego te jacente tua bona comedam? Quis tuos nummos comedit? Cf. *Edo*, Cibum capio.

CŌMES, ītis, m. *Compagnon*. SYN. Sectator, assectator, assecla, socius, deductor. EPITH. Carus atque jucundus, idoneus, importunissimus, mercenarius, mirificus, non molestus. Comites extremi, nequissimi, veteres. USUS: Fuisti mihi comes atque socius honoris et calamitatis. Comitem se alicui præbere, adjungere. Comes furoris. Voluptatum extrema comes est saltatio.

CŌMESSĀBUNDUS, a, um, *Qui fait la débauche*. USUS: Temulento cum agmine comessabundus incessit. Cf. *Vorax*.

CŌMESSĀTĪO, ōnis, f. *Débauche*. SYN. Intempestivum convivium, præsertim nocturnum. USUS: Totus ille Antonianæ comessionis chorus. Cf.

## Convivium, Gula, Bibo.

CŌMESSĀTOR, ōris, m. *Débauché, glouton*. SYN. Intempestivis conviviis indulgens, abdomini natus.

CŌMESSOR, aris, atus sum, ari, d. *Se livrer aux plaisirs de la table*. SYN. Intempestivis conviviis indulgeo. PHRAS. Intempestivis conviviis dies pariter noctesque consumo; liberalius vino ciboque corpus onero; ventrem cibo potuque distendo. Omnem mihi in cibo modum, omne iudicium, omnem prope rationem gula eripit; mihi vivere tubercinari est. Quotidiana agito convivia. Cf. [Gula](#).

CŌMĒTĒS, æ, m. *Comète*. SYN. Stella crinita; crinita siderum flamma; ardentes cœlo faces. ADV. Cometæ tremuli, magnarum calamitatum prænuntii. USUS: Cometæ magnarum calamitatum prænuntii.

CŌMĬCE, *Comiquement, d'une manière comique*. SYN. More comico. USUS: Tragica comice tractat.

CŌMĬCUS, i, m. *Comédien*. USUS: Comicus ex artificio comico spectatur, *le comédien est admiré à cause de son talent*.

CŌMĬNUS, *De près*. SYN. Propius, de propinquo loco. )( Eminus. USUS: Cum hoste cominus pugnare. Cominus accedito.

CŌMIS, e, gen. com. *Doux, affable, bienveillant*. SYN. Humanus, suavis, commodus, facilis, benignus, comitate præditus, præcellens. )( Inhumanus. PHRAS. Comis una et gravis, *tout à la fois doux et sérieux*. Comitatem cum gravitate conjungit; gravitatem comitate condit; gravitati comitatem aspergit. USUS: Lælio quis comior, modestior, simplicior? Comis erga omnes. Cf. [Humanus](#), [Urbanus](#), [Condimentum](#).

CŌMĬTAS, ātis, f. *Douceur, bonté*. SYN. Facilitas, benignitas. )( Severitas, gravitas. EPITH. Jucunda, multa, singularis, summa. USUS: Comitatus affabilitasque sermonis maxime conciliat animos hominum. In illo summa gravitas cum summa comitate conjungitur. Cf. [Comis](#), [Humanitas](#), [Facilis](#).

CŌMĬTĀTŪS, ūs, m. *Cortège, suite, compagnie*. SYN. Comitum multitudo, cœtus, numerus, chorus, caterva. EPITH. Familiaris, improbissimus flagitiosissimusque, maximus ornatissimusque, muliebris et delicatus ancillarum puerorumque, multus magnusque, optimus

beatissimusque, pulcherrimus, regius, turpissimus. PHRAS. Comitatum habet amplum, *il a un long cortège*. Ingens circumfusa turba ejus lateri est; comitatu septus, vallatus, stipatus ingenti est; ingenti clientum corona cinctus est; septus corona militum est; multi eum deducunt, assectantur; multi se comites adjungunt; lateri adhærent Cf. [Comitor](#). USUS: Legatus cum magno comitatu ingrediebatur. Regem cum toto comitatu hospitio recepit.

CŌMĪTER, *Avec douceur, bienveillance*. SYN. Humaniter, humane, benigne. USUS: Salutare benigne, comiter appellare singulos.

CŌMĪTĪA, ōrum, n. pl. *Comices, assemblées du peuple romain*. SYN. Conventus populi, commune consilium omnium ordinum ad creandos magistratus, ferendas leges et alia cum populo agenda. USUS: Consul edicit comitia, habet, gerit, obit; differuntur, extrahuntur comitia; sæpe largitione inquinantur, corrumpuntur.

CŌMĪTĪĀLIS, e, gen. com. *Relatif aux comices*. SYN. Ad comitia pertinens. USUS: 1. Mensis, dies comitialis. 2. Morbus comitialis, *épilepsie, mal caduc*.

CŌMĪTĪUM, ii, n. *Comitium, lieu où se tenaient les comices*. SYN. Locus, in quo comitia habentur. USUS: Comitium armatis obsidere.

CŌMĪTOR, aris, atus sum, ari, d. *Accompagner*. SYN. Assector, sector, deduco. PHRAS. 1. In omni fortuna te comitabor, *je vous suivrai quelle que soit votre fortune*. Me tibi comitem adjungam, præbebo; in omni fortuna tibi comes ero; hærebo tibi; hærebo lateri tuo; tibi affixus ero; a te, a latere tuo non discedam, non divellar. Semper, nunquam non, in omni tempore ac loco assiduus tecum ero; nunquam abs te sejungar; non digrediar; non recedam abs te; nulla me res abs te avellet, amovebit, sejunget, disjunget, abjunget. 2. Honoris causa me comitatus est, *il m'accompagna pour me faire honneur*. Redeuntem deduxit; comitem se mihi dedit; comitatu suo me honestavit; inter deductores meos fuit; cum laudibus ac favore me domum prosecutus est. Cf. [Socius](#), [Societas](#), [Cohæreo](#).

COMMĀCŪLO, as, avi, atum, are, a. *Souiller, tacher*. SYN. Maculo, turpifico, fœdo. USUS: Ambitu, avaritia se commaculare. Cf. [Macula](#), [Labes](#).

COMMĒĀTŪS, ūs, m. *Vivres, provisions; approvisionnement*. SYN. Cibaria ad alendam multitudinem aliquam. EPITH. Publicus et privatus. USUS: 1. Amici, socii annonam et commeatum parabunt, mittent, subvehent,

devehent, portabunt, supportabunt; commeatus copiam subministrabunt. Commeatum recipiemus, commeatu abundabimus. Nisi hostis commeatu nos prohibeat; commeatus intercludat, intercipiat; a commeatu nos intercludat. Cf. [Annona](#). 2. Tempus facultasque eundi, redeundi, manendi, alicui præscripta. Commeatum dare, sumere, *donner, prendre un congé*. Ad diem commeatus non venit, *expiration du congé*.

COMMĒDĪTOR, aris, atus sum, ari, d. *Méditer, étudier*. SYN. Meditor, verso. Cf. [Cogito](#), [Meditor](#).

COMMĒMĪNĪ, minisse, imp. *Se ressouvenir de*. SYN. Memini.

COMMĒMÖRĀBĪLIS, e, gen. com. *Mémorable*. Memorabilis. USUS: vir commemorabili pietate ac virtute præditus. Cf. [Memorabilis](#).

COMMĒMÖRĀTĪO, ōnis, f. *Mention, souvenir*. SYN. Mentio, recordatio. EPITH. Assidua, illustrior, multa, necessaria, splendidior, supervacanea. USUS: Me commemoratio posteritatis ad spem immortalitatis rapit Totus est in commemoratione tuæ virtutis. Cf. [Mentio](#).

COMMĒMÖRO, as, avi, atum, are, a. *Mentionner, rappeler*. SYN. Memoro, dico, memini, fero, narro, alicujus rei memoriam usurpo, crebis usurpo sermonibus, laudo. ADV. Breviter, creberrime, libentius laudes, planius, vere. USUS: Commemorare breviter. Quid tota die egerim, vesperi commemoro. Omnes de virtute tua commemorant. De te omnium celebratione commemoratum. Cf. [Memor](#), [Narro](#).

COMMENDĀTĪO, ōnis, f. *Recommandation*. EPITH. Accurata, communis hominum et inter homines, naturalis, diligens, diligentissima, dulcissima, gravissima, magna libertatis, major, non modo humana, sed etiam divina, obscura et incerta, perpetua, singularis, non vulgaris. USUS: 1. Effice, ut meam commendationem profuisse sibi sentiat. 2. Laus, celebratio, comprobatio, *titre de recommandation, prix, mérite*. Magna est in vulgus opinio de te, magna commendatio. Liber iste commendatione non eget. Per se cognitus vir nulla commendatione majorum. Eo facinore magnam sibi commendationem comparavit. Cf. [Laus](#), [Commendo](#).

COMMENDĀTĪTĪUS, a, um, *De recommandation*. USUS: Litteræ commendatitiæ, *lettres de recommandation*.

COMMENDATRIX, īcis, f. *Celle qui recommande*. USUS: Lex est emendatrix vitiorum, commendatrix virtutum.

COMMENDO, as, avi, atum, are, a. *Recommander*. SYN. Fidei alicujus committo; in alicujus fide et religione depono; fidei alicujus trado; in fidem alicujus trado; alicujus fidei mando; permitto in fidem alicujus; alicujus virtuti, fidei, felicitati confido; alicui in fidem et custodiam concredito; alicujus tutelæ subijcio; in tutelam trado; in alicujus fide repono, colloco. PHRAS. 1. Commendo tibi hunc magnopere, *je vous recommande instamment cet homme*. Sic tibi eum commendo, ut majore cura, studio, sollicitudine animi commendare non possim. Commendo tibi eum non vulgariter, sed ita prorsus, ut quos diligentissime, valdeque ex animo soleo. Eum tibi commendo ea commendatione, quæ potest esse maxima. Sic tibi eum commendo, ut neque majore studio quemquam, neque justioribus de causis commendare possim. Maximopere, ut mea et tua dignum amicitia, tibi commendo. Vehementer te rogo, ut cures, ut ex hac commendatione, quam maximas, quam plurimum, quam sæpissime gratias agat. Si me tanti facis, quanti et ipse æstimat, et ego sentio, cures, quam primum intelligam, hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attulisse, quantum et ipse speravit, nec ego dubitarim. Gratissimum mihi feceris, si huic commendationi meæ tantum tribueris, quantum cui tribuisti plurimum; si eum, quibuscumque rebus honeste, ac pro tua dignitate poteris, juveris atque ornaveris. Cura, quæso, ut is intelligat, hanc meam commendationem maximo sibi apud te adjumento fuisse. Hanc commendationem, quam his litteris consignari volui, scito, esse omnium gravissimam. Eum si tibi commendo verbis iis, quibus, cum diligentissime agimus, uti solemus, vix tamen studio meo satisfecisse mihi videor. Quanti apud te sum, tantum valere apud te commendationem meam, effice, ut intelligam. Genere commendationis mirifico, planeque quod sit ex intimo depromptum animo, usum me putato. Si ulla mea apud te commendatio valuit, hæc ut valeat, rogo. Velim, tibi persuadeas, nihil me majori studio a te petere, nihil mihi gratius facere te posse, quam si omnibus tuis opibus, omni studio eum juveris. Velim, eum omnibus tuis officiis, atque omni liberalitate tueare. Velim, eum quam liberalissime complectare. Velim, eum quam honorificentissime pro tua humanitate, et quam liberalissime tractes. Peto a te majorem in modum, vel tuæ humanitatis, vel mea causa, ut eum auctoritate tua, quæ plurimum valet, conservatum velis. Ita a te peto, ut majori studio, magisque ex animo petere non possim, ut omne genus liberalitatis, quod et ab humanitate, et potestate tua proficisci poterit, non modo re, sed etiam verbis, vultu denique ipso exprimas. Peto a te majorem

in modum, ut ei omnibus in rebus, quantum tua dignitas fidesque patietur, commodetur. Majorem in modum a te peto, ut cum omnes meos, æque ac tuos observare pro nostra necessitudine debeas, hunc imprimis ita in fidem tuam recipias, ut ipse intelligat, nullam rem sibi majori usui, aut ornamento, quam meam commendationem esse potuisse. Vehementer mihi gratum erit, si cum humanitate tua, quæ est singularis, complexus fueris. Eum, si me diligis, eo numero cura ut habeas, quo me ipsum; commendo eum tibi de meliore nota. 2. Commendavi me tibi dudum, *je me suis depuis longtemps confié à vous*. In fidem tuam me dudum contuli; me tibi commisi, et tuæ tradidi fidei; in tutelam et patrocinium tuum me dudum contuli; me, resque meas tuæ fidei dudum permisi, mandavi; tuæ me tutelæ dudum commendavi et subjeci. Totum hominem tibi traditum de manu, ut aiunt, in manum habes, tu modo fac tueris, ut tua fides postulabit; habes hominem mandatum fidei tuæ ac in tutelam traditum. Dudum me tuæ fidei credidi. 3. Commendabo negotium DEO in precibus, *je recommanderai la chose à DIEU dans mes prières*. De ea re consulam per preces DEUM. Divinæ mentis consilium precibus explorabo. Negotii successum a DEO suppliciter exorabo. Ad explicandas ejus rei difficultates divinum præsidium implorabo. Cœleste numen in spem felicitis successus deprecabor. USUS: 1. Filios suos diis immortalibus; tutelæ populi Romani commendavit. Salutem suam, rem familiarem fidei alicujus tradere, et commendare. Religiones, et sacra, sacerdotibus commendantur. 2. Laudo, comprobo, laudando extollo, et confirmo, *faire valoir, louer, vanter*. Eloquentiam vocis suavitas commendat. Cura formam commendat. Nihil eum præter simulatam tristitiam commendat. 3. Mando. Aliquid litterarum monumentis, memoriæ; nomen suum et famam immortalitati; se fugæ commendare. Cf. [Committo](#).

COMMENTĀRĪŎLUM, i, n. *Petit mémoire, petit écrit*. SYN. Libellus.

COMMENTĀRĪUM, ii, n. *vel* COMMENTĀRĪI, ōrum, m. pl. *Mémorial, recueil de notes, mémoires; journal*. SYN. Liber ad subsidium memoriæ comparatus, in quo rerum et negotiorum capita notantur. EPITH. Paulo plenius, plurima. USUS: Referre aliquid in commentarium suum. (VULG. Registrare.) Cæsar scripsit, confecit commentarios rerum suarum. Rerum urbanarum, Pontificum commentarii.

COMMENTĀTĪŎ, ōnis, f. *Méditation, réflexion, étude*. SYN. Meditatio, cogitatio. EPITH. Domestica, multa, plurima. USUS: Accuratæ et meditatæ commentationes multi sudoris sunt. Tantum potest exercitatio, meditatio,



consuetudo. Commentationibus quotidianis se exercet. In commentationibus multum operæ ponit. Orator locos suos multa commentatione paratos habeat, oportet, et expeditos. Cf. [Meditor](#), [Cogito](#), [Considero](#), [Cogitatio](#).

COMMENTĪTIŪS, a, um, *Inventé; faux, mensonger*. SYN. Fictus. )( Verus. USUS: Novum, commentitium, et futile crimen.

COMMENTOR, aris, atus sum, ari, d. *Réfléchir, méditer; expliquer*. SYN. Meditor, cogito, considero, mecum conficio; *item*: commentariis illustro, explano, explico, expono locum scriptoris. USUS: 1. Aliquid secum de re aliqua meditatur et commentatur. Orationem commentari, componere. 2. Disputo, *commenter, discuter*. Commentandi inter se et disputandi causa convenere. Cum litteratis omnibus quotidie commentatur. Cf. [Meditor](#), [Cogito](#), [Mens](#).

COMMENTUM, i, n. *Fiction*. SYN. Res ficta, excogitatio, inventio. USUS: Opinionum commenta delet dies, *le temps fait justice des fausses opinions*. Commenta sua et scripta memorabat.

COMMĒO, as, avi, atum, are, n. *Aller et venir, circuler*. SYN. Venio, redeo, coeo. ADV. Vicissim, retro, undique. USUS: Crebro illius litteræ ad nos com meat. Tabellarius, navis ad insulas com meat. Animus per omnem rerum naturam com meat.

COMMERCĪUM, ii, n. *Commerce, rapports, relations*. SYN. Usus, familiaritas, consuetudo. USUS: Voluptas nullum habet cum virtute commercium. Mihi cum illo nullius rei commercium est, *je n'ai aucun rapport avec lui*. Nullius mihi rei cum illo est communitas; ne minima quidem societate mihi conjungitur. Cf. [Mercor](#).

COMMĒRĒO, es, ui, ĭtum, ere, a. *Mériter*. SYN. Mereor. USUS: Quid de me commeruisti? Cf. [Mereor](#).

COMMĒTĪOR, iris, mensus sum, iri, d. *Mesurer*. SYN. Metior. USUS: Oportet tempus cum negotio commetiri. Cf. [Metior](#).

COMMĪGRO, as, avi, atum, are, n. *Passer d'un lieu dans un autre, aller s'établir*. SYN. Migro, domicilium muto, eo, redeo. USUS: In aliam domum commigrat. Cf. [Migro](#).

COMMĪLĪTO, ōnis, m. *Compagnon d'armes*. SYN. In bello socius. USUS: Cæsar milites suos commilitones appellabat.

COMMĪNĀTĪO, ōnis, f. *Menace*. SYN. Minatio. USUS: Ne comminationibus quidem movetur. Cf. [Minor](#).

COMMĪNSCOR, eris, mentus sum, i, d. *Inventer, imaginer*. SYN. Fingo, excogito. USUS: Ne putes eum tantum scelus comminisci. Cf. [Excogito](#), [Fingo](#), [Commentor](#).

COMMĪNŪO, is, ui, ūtum, ere, a. *Briser, broyer, affaiblir*. SYN. Minuo, frango, deturbo, affligo, dissipo. USUS: Hostem comminuere, *écraser un ennemi*. Spiritus alicujus, arrogantiam, audaciam frangere et comminuere. Opes luxu; vires ingenii desidia; rem familiarem convivando comminuit, pessumdedit.

COMMISCĒO, es, cui, xtum *vel* stum, ere, a. *Mêler avec*. SYN. Misceo, permisceo, USUS: Nunquam sapientia cum temeritate commiscetur. Animum meum cum tuo commiscui. (VULG. Unanimes sumus, *nous sommes tout à fait du même avis*). Consilium meum cum tuo, res meas cum tuis commiscui. Cf. [Misceo](#).

COMMĪSĒRĀTĪO, ōnis, f. *Action d'exciter la compassion*. SYN. Miseratio, misericordia. USUS: Commiserationem brevem esse oportet. Cf. [Misericordia](#), [Commiseror](#).

COMMĪSĒROR, aris, atus sum, ari, d. *Plaindre, déplorer*. SYN. Miseror, miseratione afficior, miserationem verbis, gestu exprimo. (VULG. Condoleo.) PHRAS. Commiseror fortunam tuam, *j'ai pitié de vos malheurs*. Casu tuo vehementer commoveor; doleo vicem tuam; in tanto dolore tuo prope pari molestia afficior; casum tuum vehementer miseror; doloris ejus, qui te excruciat, particeps sum tecum; vicem tuam prope æque doleo, ac tu. Animi dolorem prope eundem adhibeo; societas pæne ægritudinis mihi tecum est. Dolorem, quem ex tuo casu cepi, declarare verbis non possum; ad aspectum casus tui lacrimas tenere non potui; misericordia moveri, commoveri, capi me sensi; casus ille tuus mentem meam miseratione permovit; percussit animum meum vehementer fortunæ tuæ iniquitas. Miseret me tui, tua causa vehementer doleo; commiseratione tangor afflictæ fortunæ tuæ; dolorem ex acerbitate casus tui capio gravissimum; moleste graviterque fero casum tuum; excruciat me, tangit mentem meam propter

naturæ cognationem atque consensum ærumna tua; tua non minus, ac mea calamitate angor, crucior, affligor, vexor; sollicitor infelici illo fato tuo, et dolorem acerbissimum haurio; doleo dolore tuo, angoribus angor, infortunio tuo non tu magis, ac ego miser sum; par utriusque, communis, idem utriusque in tuo infortunio dolor est; tua me torquent infortunia; tuis uror malis; tuæ me miseriæ miserrimum faciunt; dolor meus ex tuo dolore pendet; est mihi acerbis imprimis tristissimus casus tuus; socius ægritudinis sum, particeps mœroris tui. Cf. [Doleo](#), [Miseror](#). USUS: Num conqueri et commiserari non licet?

COMMISSIO, ōnis, f. *Représentation théâtrale*. SYN. Exhibitio plurium inter se concertantium. USUS: Commissio ludorum.

COMMISSUM, i, n. *Faute, délit, crime*. SYN. Factum, facinus, delictum. EPITH. Audacius, sacrum. USUS: Enuntiare commissa, prodere conscios. Audax commissum et facinus.

COMMISSŪRA, æ, f. *Assemblage, jointure*. SYN. Juntura. EPITH. Aptæ ad stabilitatem, et ad artus firmandos accommodatæ, mirabiles, molles digitorum. USUS: Ossium ac digitorum commissuræ, *articulations des os et des doigts*.

COMMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Commettre (une faute), se rendre coupable; confier, unir, assembler*. SYN. Admitto, patro, perpetro, pecco; *item*: patior, concredo, conjungo. PHRAS. 1. Commisit magnum flagitium, *il a commis un grand crime*. Magnum admisit in se facinus; magnum in se scelus concepit; sequius admisit aliquid; immani se scelere obstrinxit, adstrinxit; summum dedecus, nefarium scelus admisit; detestabile facinus suscepit; nefaria se culpa devinxit; immane flagitium conscivit. Cf. [Pecco](#), [Peccatum](#). 2. Committo tibi hoc negotium, *je vous confie cette affaire*. Id tibi negotii do; fidei tuæ eam rem concredo; curæ tuæ id negotii credo; legare tibi hoc negotium constitui; rerum omnium in eo negotio curam tibi demando, credo; tuæ fidei, ac potestati, hoc, quidquid est negotii, commendo; omnem tibi rem ac causam tuæ prudentiæ tractandam trado, relinquo, transcribo; ejus rei gerendæ provinciam tibi *vel* ad te delego. 3. Quod tibi commisi, diligenter exequere, *exécutez fidèlement ce que je vous ai confié*. Quod tibi munus imposui, quæ mandata dedi, quod negotium dedi, quod tibi mandavi; mandatum honoribus tuis volui; quod fidei tuæ, prudentiæque permisi; quam tibi mandavi provinciam, diligenter perface,

confice. USUS: 1. Ingens flagitium, scelus, facinus; multa in Deos, multa in leges commisit. 2. Patior, probō, *permettre, approuver*. Non committam, ut tuis desim consiliis. Committendum non putavi, quin etc. 3. Mando, credo, trado, do, *confier, risquer*. Se itineri, fortunæ, discrimini, fidei alterius, in aciem, in discrimen committere. Aliquid litteris, alicui negotium committere. 4. Facio, in eo, *commencer, engager*. Prælium committere cum hoste. 5. (VULG. Confisco, *confisquer, adjuger au fisc.*) Hæreditas templo Veneris commissa, *la succession était dévolue à Vénus*. Bona commissa, ad fiscum redeuntia; mulcta commissa. 6. Jungo, *joindre, assembler*. Duas inter se tabulas committere. Manus committere. 7. Concitare unum adversus alterum, *mettre aux prises*. Unum cum altero committere, duos inter se committere.

COMMŌDĒ, *Convenablement, bien*. SYN. Bene, recte, commodum. )(Incommode. PHRAS. Scribe, si commodum potes; quod commodum tuo fiat; ex opportunitate; ex utriusque commodum scribes; cum erit commodum; cum se dabit, offeret rei opportunitas, commoditas; cum tempus, ratioque postulabit.

COMMŌDITAS, ātis, f. *Opportunité, utilité*. SYN. Opportunitas, utilitas. EPITH. Idonea ad aliquid faciendum, imitatrix prava virtutis, magna. Commoditates externæ, multæ, primæ, et maximæ, tantæ. USUS: Amicitia plurimas habet, continet commoditates. Ista ad vitæ commoditatem, et jucunditatem plurimum faciunt. Commoditatis omnes articulos scio, *je sais choisir les bons moments*. Cf. [Opportunitas](#).

COMMŌDO, as, avi, atum, are, a. *Adapter, ajuster; fournir, être utile*. SYN. Accommodo, utendum do; *item*: gratificor, prosum. USUS: 1. Ædes alicui, aurem, aurum commodare. Hæc a virtute donata, cætera a fortuna commodata videntur. 2. Aliquem juvo, inservio, benigne facio, commodum sum, *être utile, aider*. Tibi ego omnibus in rebus libentissime commodabo. Cf. [Opitulator](#), [Gratificor](#), [Auxilium](#), [Adjumentum](#).

1. COMMŌDUM, *A propos, au bon moment*. SYN. Opportune, satis in tempore. USUS: Commodum in urbe eram, *je me trouvais à la ville fort à propos*. Commodum ad me venit.

2. COMMŌDUM, i, n. *Avantage, profit*. SYN. Utilitas, bonum, emolumentum. EPITH. Commune, magnum, majus, maximum, non mediocre, privatum, senatorium. Commoda communia, domestica, externa,

majora, minima, multa, non paria, parva, aut mediocria, plurima, provincialia, aut urbana, publica, tanta, terrena. PHRAS. 1. Suum tantum commodum quærit, *il ne cherche que son propre avantage*. Omnia ad suam tantum utilitatem refert; utilitatem suam omnibus in rebus spectat, sequitur; rebus cunctis antefert; rerum omnium antiquissimam habet; primam ducit; omnes articulos commoditatis suæ captat; nullius rei, præterquam commodi sui rationem habet, ducit; suo ubique obsequitur animo; suis tantum consulit commodis; id unum spectat, unde multa in se congruant commodata; quid e re sit; quid in rem suam faciat; quid rebus suis expediat; quid sibi emolumento sit; omnia sua causa facit; commodi sui, ac privatarum rationum impendio studiosus est; commodis suis servit unice. 2. Commoda nostra ubique impedit, *il attaque sans cesse nos intérêts*. Commoda nostra oppugnat, labefactat ubique; commodis nostris obstat, officit, adversatur ubique. 3. Ea res magna illi commodata comparavit, *cette chose lui a apporté de grands profits*. Multas illi utilitates importavit, multa creavit commodata; multis eum commodis auxit, locupletavit; multa commodata attulit; ejus commodis egregie servivit, consuluit; ex ea re non pauca illi commodata enata sunt; non pauca ille commodata cepit, adeptus est; ex ea re multa illi commodata fluxerunt, manaverunt; ea res multis eum commodis affecit. Ex ea re fructum tulit, messuit, cepit non contemnendum; emolumenta collegit, percepit, reportavit nec levia, nec pauca. Ea res non parvo fuit emolumento. Cf. [Utilitas](#). USUS: Commodis frui. Alienis servire commodis. Quod comodo reipublicæ fiat.

COMMŌDUS, a, um, *Avantageux, utile*. SYN. Opportunus, utilis. )( Incommodus. USUS: 1. Commodior via; tempus commodius. Res nostræ satis sunt commodæ. 2. Facilis, *doux, bienveillant*. Homo commodis moribus, *homme de mœurs faciles*. Catone nemo commodior, moderatior fuit.

COMMŌNĚFĂCĬO, is, fēcī, factum, ere, a. *Avertir*. SYN. Commoneo, admoneo. USUS: Aliquem etiam atque etiam de re commonefacere. Cf. [Moneo](#).

COMMŌNĚO, es, ui, ĭtum, ere, *Avertir*. SYN. Admoneo. Cf. [Moneo](#).

COMMŌNĬTĬO, ōnis, f. *Action de rappeler, de faire souvenir*. SYN. Admonitio.

COMMONSTRO, as, avi, atum, are, a. *Montrer, indiquer*. SYN. Indico, ostendo. USUS: Viam commonstrare, digitum ad fontes intendere. Cf. [Ostendo](#).

COMMÖRĀTĪO, ōnis, f. *Séjour prolongé; retard*. SYN. Mora. EPITH. Diuturnior, urbana. USUS: Illa villæ amænitas diuturnioris commorationis est, non diversorii. Cf. [Mora](#).

COMMÖROR, aris, atus sum, ari, d. *Demeurer, séjourner*. SYN. Maneo, subsisto, consisto. USUS: 1. Diem unum, triduum apud te commorabor diutius. Versare rem eandem, hærere et commorari in eadem sententia. 2. Moror, *arrêter, retarder*. Commorari aliquem. Cf. [Moror](#).

COMMÖTĪO, ōnis, f. *Commotion, mouvement, secousse imprimée*. SYN. Motio, motus, perturbatio. EPITH. Suaves, contrariæ, vitiosæ. USUS: Temperantia moderatrix omnium commotionum. Cf. [Motio](#).

COMMÖTĪUNCŪLA, æ, f. *Petit mouvement (de fièvre)*. SYN. Febricula. USUS: Tuis commotiunculis valde afficior.

COMMÖTUS, a, um, *Ému, emporté, troublé*. SYN. Perturbatus, affectus. USUS: Homo commotior paulo stomachari primum cœpit. Libidine *aut* ira commotus.

COMMÖVĒO, es, mōvi, mōtum, ere, a. *Mettre en mouvement, déplacer; émouvoir, exciter*. SYN. Moveo, perturbo, afficio, excito, concito, commuto, invito. ADV. Acerrime sensus, aliquantum, facilius conquestione, graviter, gravius rebus, incredibiliter, leviter, maxime auctoritate, maxime, voce magnopere, mediocriter, non minime, parumper mentes, prorsus recte ac merito, sane, sane quam, similiter atque, tantulum, temere se alicunde, valde, valde commendatione, vehementer amorem multitudinis, vehementer animum, vehementer litteris, vehementer oratione, vehementer miseria. USUS: 1. Ea re tumultum maximum ac tantum non bellum, odium certe, iram, invidiam, suspiciones commovit, excitavit. Miseriis alienis, et querelis facile animo commoveor. Ea res bilem aliis, aliis misericordiam commovit; certe multorum studia, expectationem magnam concitavit. 2. Locum muto, proficiscor, *changer de lieu, partir*. Ne te inde commoveas. Cf. [Moveo](#), [Causa](#).

COMMŪNĪCĀTĪO, ōnis, f. *Communauté, conversation*. EPITH. Suavissima sermonis, summa cum aliquo, intermissa. USUS: Suavissima



mihi tecum est sermonis, utilitatum, studiorum communicatio, societas et conjunctio. Cf. [Societas](#).

COMMŪNĪCO, as, avi, atum, are, a. et n. *Communiquer, avoir des rapports avec*. SYN. Confero, credo, refero, participo. ADV. Audacter, cum aliquo, benignissime furta cum, coram; inter se, una familiarissime. PHRAS. 1. Consilia tua mecum communica, *concertez-vous avec moi*. Confer mecum tua consilia; participem me consiliorum tuorum facito, consilia tua ad me defer; me expertem consiliorum tuorum amicum habe fidissimum. Fac me certiolem de consiliis tuis; fac, ut te rebus consiliisque tuis cognoscam, intelligam, imaginem rerum tuarum, cogitationumque tuarum ostende aliquam; quis animus, quis sensus sit, quæ tua consilia, me edoce. 2. Prædam tecum communicabo, *je partagerai avec vous la dépouille*. Prædæ mecum particeps eris; partem capies prædæ; communis erit inter nos præda; non mihi magis, quam tibi; non minus tibi, ac mihi; tibi pariter, ac mihi; æque utriusque nostrum hæc præda erit. Utemur communi jure, æquo jure, pari potestate hostium spoliis; juris tibi tantum, quantum ipsi mihi, erit in prædam; prædam mecum communem habebis; in partem te spoliolum vocabo, ut periculi ita prædæ nobis communio erit; in communionem prædæ venias; in commune conferam, quidquid est prædæ; promiscuus nobis erit prædæ usus. Cf. [Particeps](#), [Participo](#). USUS: 1. Multa familiarissime inter se communicare. Utinam mihi homo sit, quicum omnia mea communicem. 2. Partior, impertior, divido, *prendre sa part de, s'associer à*. Cum amicis res adversas, commoda, gloriam, honores, laudem, pericula comunicas. Cf. [Communis](#), [Communio](#).

COMMŪNĪO, ōnis, f. *Communauté, association*. SYN. Communitas, consociatio. USUS: Litterarum, vocom, conjugiorum, legum, juris, sanguinis communionem junguntur homines. Ego fortunas meas in communionem temporum tuorum contuli. Cf. [Communitas](#), [Societas](#).

Commūnio Sacra, *Sainte communion, réception du Corps de N.-S. J.-C.* PHRAS. 1. Sacram communionem dare, *donner la sainte Communion*. Cœleste convivium populo præbere; divina dape pascere; cœleste epulum impertire; mensæ divinæ convivam aliquem adhibere; reficere cœlesti epulo; sacrosancto Christi Corpore pascere; ad mensæ divinæ communionem admittere. 2. Sacram communionem accipere, *recevoir la sainte Communion*. Sacrosancto Christi Corpore, divino epulo vesci, pasci; epulo cœlesti accumbere; cœlesti dape refici; cœlesti pane sese pascere et

communire; cœlesti mensæ accumbere; cœlestibus epulis refici; Christi Corpus suscipere; ad divina mysteria accedere; cœlestis agni epulis, divino pane recreari; cœlestis epuli sacræ mensæ convivam esse. Cf. [Eucharistia](#).

3. Communio generalis. *Communion générale*. Cœtus populi ad cœleste epulum celebrandum. Divinum epulum frequenti populo divisum. Conventus populi ad participandum sacrosanctum Christi Corpus. Sacrum convivium frequenti populo datum.

COMMŪNĪO, is, īvi, ītum, ire, a. *Fortifier*. SYN. Munio. USUS: Jus parum communitum. Auctoritas aulæ communita. Cf. [Munio](#).

COMMŪNĪTĪO, ōnis, f. *Action de fortifier*. USUS: Aditus ad causam, et communitio, *faciliter l'accès d'une cause et la fortifier*.

COMMŪNIS, e, gen. com. *Commun, qui appartient à plusieurs*. SYN. Conjunctus. PHRAS. 1. Amicorum omnia sunt communia, *entre amis, tout est commun*. Omnia sunt amicis cum necessariis suis consociata; sortem suam cum amicorum felicitate miscent. Honorum ac commodorum communio quædam inter amicos est; ut vitæ, ita fortunæ quædam communitas, societas, consociatio est; amici omnia communiter possident. 2. Commune hoc vitium est, *ce défaut est général*. Hoc vitium omnium animos occupat ac tenet; latissime patet hoc vitium; in omnium animos irrepsit, ubique gentium viget, regnat, dominatur; nusquam non est hoc vitium; infecti sunt omnes hoc vitio, et irretiti; orbem terrarum est complexum hoc vitium; pauci sunt hoc vitio intacti, hujus vitii expertes; a paucis abest hoc vitium; in plerorumque mortalium animis insedit, ac inveteravit hoc vitium; quem mihi dabitis hujus vitii contagione non aspersum? 3. Commune hoc malum erit omnibus, *ce mal sera commun à tous (tous auront à en souffrir)*. Omnibus hoc impendet malum, omnibus minatur; miserrime cum omnibus atque infelicitur agetur; expers malorum nemo erit; vexabit omnes eadem calamitas; pari omnes calamitate prementur; omnes manet, omnibus imminet ea calamitas; communis, eadem, par, consimilis erit omnium fortuna. Miseriis his nemo vacabit; urgebit omnes pertinax malum; vis ea malorum, ac tempestas communis erit omnium. Nemo non communi hoc incendio deflagrabit. 4. Communia sunt et vulgaria, quæ affers, *tout ce que vous dites est vulgaire et banal*. Omnia posita sunt ante oculos; collocata in usu quotidiano; in congressione hominum, atque in foro decantata; ista posita sunt ante pedes; sita ante oculos; in medio sita, obsoleta; de medio sumpta; audita, pervulgata,

percelebrata et contrita sermonibus, quæ affers; pervagata res est, in propatulo posita, quam affers. USUS: Erat hoc studium commune toti Græciæ. Scelera tibi cum illo communia sunt. Dolorem et laudem tecum mihi communem esse volui. Cf. [Particeps](#). 2. Vulgaris contritus, pervulgatus, de medio sumptus, late patens, *ordinaire, vulgaire, banal*. Communis vita et vulgaris hominum consuetudo. Communis omnium sensus, pervagata opinio. Præcepta communia et contrita. De communibus et pervulgatis rebus loqui. Cf. [Consuetudo communis](#), [Opinio communis](#).

COMMŪNE, is, n. *Corps de nation, commune, état*. SYN. Respublica, universitas, collegium. USUS: Commune Siciliæ, vexatum est atrociter. Ex nostro aliquid in commune contulimus.

COMMŪNĪTAS, ātis, f. *Communauté, rapport commun; sociabilité*. SYN. Communio, societas. EPITH. Aptā naturæ, civilis, humana, immanis, magna, naturalis. USUS: Quæ nobis cum isto gladiatore conditionis communitas esse potest? Homines ad societatem communitatemque humanæ vitæ nascuntur. Natura ad civilem communitatem conjuncti ac consociati sumus. A communitate disjuncti videbimur.

COMMŪNĪTER, *En commun, ensemble*. SYN. Promiscue. )( Proprie, separatim. USUS: Res cum aliis communiter gestæ; communiter alias tibi Arpinates commendavi, nunc peculiariter Caium. Aliquid cum alio communiter possidere. Communiter inter nos consulemus, *nous nous protégerons mutuellement*. Cf. [Simul](#). (Communiter hoc fit, *vulgare est*), *cela se fait communément*. Latine: Plerumque fit, contingit fere. Cf. [Fere](#).

COMMURMŪROR, aris, atus sum, ari, d. *Murmurer ensemble, sourdement*. USUS: Nescio, quid secum commurmuratus est.

COMMŪTĀBĪLIS, e, gen. com. *Changeant, sujet au changement*. SYN. Mutabilis, inconstans. USUS: Assentatoris animus varius, commutabilis, multiplex. Cf. [Varius](#).

COMMŪTĀTĪO, ōnis, f. *Mutation, changement; révolution*. SYN. Mutatio, conversio, vicissitudo. EPITH. Misera, varia. Commutationes annuæ, aptæ ad maturitatem frugum, et ad temperationem, civiles. USUS: Brevi tempore magna fit morum voluntatumque commutatio.

COMMŪTO, as, avi, atum, are, a. *Changer*. SYN. Muto, converto, commutationem affero. USUS: Maline hoc nihil est, si Religionem pecunia,

jura omnia cum quæstu, leve compendium fraude maxima commutent? Vitam morte commutavit. Commutavit se animo. Fabulam, sententiam, ordinem commutare. Cf. [Muto](#).

CŌMO, is, compsi, comptum, ere, a. *Arranger, disposer (les cheveux)*. \* SYN. Orno, compono. USUS: Mulieres dum comuntur, annus est. Cf. [Orno](#).

CŌMŒDĪA, æ, f. *Comédie*. SYN. Fabula, comicorum ars. EPITH. Antiqua, vetus. USUS: Quo genere jocandi eleganti, urbano, ingenioso, faceto Plautus et antiqua comœdia referta est.

CŌMŒDUS, i, m. *Comédien*. USUS: Sæpe comœdum in tragœdiis placere vidimus.

COMPACTĪO, ōnis, f. *Assemblage, liaison*. SYN. Coagmentatio. USUS: Compactione membrorum valida.

COMPACTO, *D'après une convention, de concert*. SYN. Consulto, ex composito. USUS: Non committendum, ut compacto prohibiti videamur.

COMPACTUS, a, um, *Assemblé, joint*. SYN. Coagmentatus, compositus, vinctus.

COMPĀGES, is, f. *Assemblage, jointure, liaison*. SYN. Commissura, vincula. USUS: Dum sumus in compagibus corporis.

COMPAR, āris, omn. gen. *Égal, pareil*. SYN. Par.

COMPĀRĀBĪLIS, e, gen. com. *Comparable*. SYN. Quod habet comparisonem. )( Dissimilis. USUS: Comparabile est, quod in diversis rebus similem aliquam rationem continet.

COMPĀRĀTĒ, *Par comparaison*. SYN. Cum comparatione. (VULG. Comparative, relative, respective.) USUS: Cum quæritur, quid res sit, quæritur *aut* simpliciter, *aut* compare.

COMPĀRĀTĪO, ōnis, f. *Comparaison, parallèle; analogie, rapport*. SYN. Collatio, contentio, similitudo, compensatio. EPITH. Æqualis, brevis, facilis, necessaria, utilis. USUS: 1. Duorum inter se bonorum comparisonem facere. Duplicem lætitiā percepi in comparatione difficilem, utra major esset. Si contentio quædam et comparatio fiat 2. Apparatus, præparatio, cautio, *action de préparer, apprêts*. Totum tempus in comparatione novi

belli posuit. Nihil de mea comparatione diminuo. Comparisonem criminis adornare, invenire. Cf. [Comparo](#).

COMPĀRĀTĪVUS, a, um, *Qui compare, qui sert à comparer*. USUS: Oportebit ipsam illam comparativam judicationem exponere, *il faudra exposer cette cause comparative (où le fait est rapproché de l'intention.)*

COMPĀRĒO, es, ui, ere, n. *Apparaître, se montrer*. SYN. Videor, adsum, palam sum, (VULG. Sisto me.) PHRAS. Coram Prætorē comparuit, *il comparut devant le préteur*. Prætoris vultum audacter subiit et vadimonium obivit; dicta die, ad constitutam diem in iudiciū venit, prætori copiam sui fecit; ostendere atque offerre os suum iudicibus nihil dubitavit, die dicta in conspectum se dedit; in conspectu iudicum fuit; in ius adiit. USUS: 1. Comparere in illa multitudine bonorum. Pompeius nusquam comparet, *Pompée ne se montre jamais*. 2. Appareo, *être visible*. Ita a fortuna deformata, ut tamen a natura inchoata compareant. Cf. [Appareo](#).

COMPĀRO, as, avi, atum, are, a. *Préparer, apprêter; comparer, rapprocher; acquérir*. SYN. Paro, præparo, *item*: acquiro, confero. ADV. Copiose pastum, diligenter argumenta argumentis, diligenter ex copia, diligentissime ducem, idonee animum ad, improbissime quæstum, prædam, in perpetuum præsidium, inique aliquem cum aliquo, inscite, large, pastum, occulte milites, magnifice convivium, magnopere, studiose tabulas pictas, studiosius supellectilem. PHRAS. Nemo tibi comparari potest, *on ne peut vous comparer personne*. Nemo se tibi ulla arte contulerit; nemo in contentionem adduci, venire tecum potest; tecum conferri nemo potest; contendere tecum nemo potest. Quæ contentio, comparatio, te inter et alios esse potest? quis par esse tibi potest? qui præstantem illam tuam indolem, quis doctrinæ studia moresque adæquare possit? quis aspirare ad pervulgatam virtutis tuæ laudem insanus audeat? quis exæquari se tecum cupiat? Cf. [Æquiparo](#). USUS: 1. Convivium, insidias comparat. 2. Acquiro, *acquérir, se procurer, amasser*. Labore suo et industria supellectilem. Laudem, virtutem, amicitias, auxilia, delectationem sibi comparare. Cf. [Acquiro](#). 3. Confero, compono, comparisonem, contentionem facio, *comparer, confronter, rapprocher*. Quæso, hominem cum homine, tempus cum tempore compara, *comparer un homme, une époque à un autre*. Ætatem filiorum comparare. Similitudines comparare. 4. Ordino, constituo, *régler, établir*. More majorum, legibus, natura comparatum est, ut etc. Ita

comparati natura, *vel* a natura sumus. Ita comparata est vitæ naturæque nostræ ratio, ut etc. Ita comparaverunt majores nostri, ut etc.

COMPASCO, is, āvi, pastum, ere, a. *Faire paître en commun*. USUS: Jus est compascere, *nous avons le droit de vaine pâture*.

COMPASCŪUS, a, um, *Qui concerne la vaine pâture*. USUS: Ubi ager compascuus est, jus est compascere.

COMPĒDES, um, f. pl. *Entraves, liens; chaînes*. SYN. Soleæ ligneæ, quibus pedes captivorum constringi solent. USUS: Compedes alicui imponere, indere, induere, impingere. In compedibus custodire, habere, retinere aliquem. Cf. [Carcer](#), [Captivus](#).

COMPELLĀTĪO, ōnis, f. *Apostrophe, interpellation*. SYN. Appellatio. EPITH. Crebræ, vel potius quotidianæ, præclaræ in laudatione. USUS: Edicto Ciceronem compellavit, cum ipse quotidianas compellationes non ferens urbe abiret.

COMPELLO, as, avi, atum, are, a. *Appeler, interpellier, apostropher*. SYN. Appello, nomine alloquor. ADV. Nominatim, vicissim aliquos. USUS: 1. Amice, honore magno, nominatim me compellavit. 2. In iudicium voco, *attaquer en justice, accuser*. Lege, edicto aliquem apud populum compellare. Cf. [Voco](#), [Appello](#).

COMPELLO, is, pŭli, pulsum, ere, a. *Pousser, forcer; rassembler*. SYN. Cogo, congreco, impello. )( Dispello. USUS: Aliquem ad mortem, ad graves angustias compellere. Cf. [Cogo](#), [Pello](#).

COMPENDĪĀRĪUS, a, um, *Abrégé*. SYN. Brevis. USUS: Est hæc brevis et compendiarie via ad gloriam. Notis compendariis uti. (VULG. Abbreviare, *abrégér*).

COMPENDĪUM, ii, n. *Gain produit par l'épargne, profit, avantage; abréviation*. SYN. Utilitas, quæstus, lucrum, *puta* viæ, pecuniæ, operæ, temporis. )( Dispendium. USUS: Nihil agit compendii sui causa. Mercatores in quæstu et compendio versantur. Avaritia et egestas multos ad turpe compendium commovet. Magnum compendium facere. Cf. [Lucrum](#), [Quæstus](#), [Utilis](#).

COMPENSĀTĪO, ōnis, f. *Compensation, équilibre, échange*. SYN. Comparatio, præmium, merces, remuneratio. USUS: Vitæ incommoda



sapiens commodorum compensatione lenit. Compensatione uti.

COMPENSO, as, avi, atum, are, a. *Compenser, mettre en balance*. SYN. Comparo, remunero, repono, exæquo, assequor. PHRAS. 1. Tua merita compensare non potero, *je ne pourrai jamais vous dédommager des services que vous m'avez rendus*. Nullam tuorum meritorum partem assequar; nulla mihi est satis digna tot officiorum remuneratio, nunquam satis cumulate officium reddam; nullis officiis tuam humanitatem exæquo, tuam voluntatem non satis ex æquo remetiar; nunquam te dignam gratiam referam; nunquam pro meritis tuis satis dignam vicem reddam, referam; in reddenda meritorum vice par pari nunquam referetur. Nunquam pro meritis in me tuis mutuæ tantum voluntatis a me tribuetur, ut non plura tibi debeam. Officia tua nunquam paribus officiis æquo, remunerabo; nunquam tuis in me meritis satisfaciam, respondebo; nunquam omnino tibi, quantum debeo, a me solvetur. Nunquam non modo referenda, sed ne cogitanda quidem gratia tua in me promerita consequar. Nunquam satis dignum officii ac benevolentiae fructum a me feres. 2. Quod a fortuna damnum accepisti, virtus compensabit, *la vertu vous dédommagera de vos pertes de biens*. Resarciet virtus, quod a fortuna damnum retulisti, quibus te calamitatibus implicavit fortuna, iis te virtus expediet. Medebitur iis malis virtus, quibus te afflixit fortuna. Ut acerbam fortunam sensisti, ita dulcem ac suavem virtutem experieris. Quantum detrimenti, incommodi, calamitatis, malorum a fortuna retulisti, tantos a virtute, atque adeo majores fructus capies, percipies, feres, colliges; præteritam fortunæ culpam virtus cumulate redimet; quod a fortuna deminutum est, virtus, industria facile exæquabit; fortunæ dispendia virtus sarciet facile, et compensabit. Cf. [Reddo](#), [Remuneror](#). USUS: Maximis laboribus compensatur discendi voluptas. Auditorum patientiam brevitatem, ingenii tarditatem virtute, socordiam fide compensare, Precibus compensatur pecunia.

COMPĒRENDĪNĀTŪS, ūs, m. *Ajournement, remise d'un jugement à trois jours*. USUS: Adimere alicui comperendinatum.

COMPĒRENDĪNO, as, avi, atum, are, a. et n. *Renvoyer à trois jours; demander le renvoi (en parl. d'un avocat)*. SYN. Amplio, profero, procrastino, differo, amplius pronuntio. USUS: Reus comperendinatus. Cf. [Amplio](#).

COMPĒRĪO, is, pĕri, pertum, ire, a. *Découvrir, apprendre*. SYN. Deprehendo, certi aliquid reperio, compertum habeo. ADV. Manifesto pestem capitis sui, manifesto indicia mortis, maxime. USUS: Eam rem, de ea re certis auctoribus, manifestis indiciis, oculorum testimonio comperi. Cf. [Consto](#), [Certus](#).

COMPERTUS, a, um, *Découvert, reconnu, constaté*. SYN. Certus, cognitus, exploratus. USUS: Facinus manifesto deprehensum et compertum. Nihil comperti aut cogniti habemus. Cf. [Certus](#), [Manifestus](#), [Consto](#), [Publico](#).

COMPESCO, is, scui, ere, a. *Retenir, arrêter*. SYN. Coerceo, cohibeo, frango. PHRAS. Audaciam ejus compescuit, *il réprima son audace*. Præferocis animi conatus compressit; petulantiam, furorem fregit; repressit, debilitavit feroces impetus; ferociam contudit; exultanti licentiæ frenum iniecit; vim ac impetum cohibuit. Cf. [Coerceo](#), [Cohibeo](#), [Contineo](#), [Abstineo](#). USUS: Iram, dolorem, gemitus, lacrimas, linguam, famem compescere.

COMPĒTĪTOR, ōris, m. *Compétiteur, concurrent*. SYN. Qui cum alio in petitione concurrat. EPITH. Certus, liberalis, nobilis, pares suffragiis, peregrini, urbani. USUS: Cum petitore certamen est honoris et dignitatis. Cf. [Æmulus](#), [Rivalis](#).

COMPĪLĀTĪO, ōnis, f. *Pillage; compilation, recueil*. SYN. Furtum, fraus.

COMPĪLO, as, avi, atum, are, a. *Dépouiller, piller*. SYN. Diripio, spolio, furor, exhaustio. ADV. Apertissime provincias, ostiatim oppidum. USUS: Æraria exhaustire, templa, urbem, rempublicam compilare. Cf. [Furor](#). *Pro Congero exempla etc. barbarum est.*

COMPINGO, is, pēgi, pactum, ere, a. *Assembler; construire, fabriquer*. SYN. Constringo, coarcto. USUS: Servi in pistrinum, carcerem, vincula compinguntur. Homo e luto et sanguine; scelere et ignorantia compactus.

COMPĪTA, ōrum, n. pl. *Carrefour*. USUS: In triviis et compitis auctionati.

COMPLĀCĒO, es, cui, ere, n. *Plaire*. SYN. Placeo. USUS: Si DEO complacitum est.

COMPLĀNO, as, avi, atum, are, a. *Raser (une maison)*. USUS: Complanare domum, solo æquare. Sp. Melii domus, quod regnum

appeteret, est complanata. Cf. [Planus](#).

COMPLAUDO, is, ere, n. *Applaudir*. USUS: Stantes in re ficta complaudebant.

COMPLECTOR, eris, plexus sum, plecti, d. *Embrasser*. SYN. Complexu teneo; sinu complexuque recipio, in collum invado; complexum alicui fero. ADV. Æque benevolentia atque arctius, breviter memoriam rerum celeriter, circumscripse, extrinsecus, nimium multa, occulte viros amplissimos ad suum scelus, quam liberalissime aliquem, scientissime, etiam atque etiam officiis, liberalitate. USUS: 1. Complecti et lacrimis se aspergere. 2. Amo, excipio, tracto amice, carum habeo, foveo, suscipio, defendo, *aimer, cultiver, favoriser*. Aliquem beneficiis, benevolentia, caritate eximia, familiaritate, comitate maxima complecti. Complectere quæso adolescentem. 3. Comprehendo, circumdo, ambio, *entourer, embrasser*. Paucis multa, uno crimine complector omnia. Summum cælum reliquos complectitur. 4. Assequor, comprehendo, teneo, *saisir (par la pensée)*. Sapiens totum mundum mente, cogitatione, memoria complectitur. Tuas laudes oratione ac memoria complecti vix possum. Cf. [Amplector](#).

COMPLĒMENTUM, i, n. *Complément*. SYN. Supplementum. USUS: Inania quædam verba, velut complementa numerorum.

COMPLĒŌ, es, ēvi, ētum, ere, a. *Remplir*. SYN. Impleo. ADV. Bene, perfecte, undique. USUS: 1. Aures sono, pectus maximarum et plurimarum rerum suavitate complere. Terrore, metu animum complere. 2. Absolvo, perficio, conficio, *compléter, achever*. Promissum complere, *accomplir une promesse*. Complent hæc et absolvunt beatissimam vitam. Annos sedecim complevit.

COMPLEXĪO, ōnis, f. *Assemblage, union; période*. SYN. Comprehensio verborum, periodus. EPITH. Brevis negotii, longissima verborum, mira verborum, perspicua, vera vel falsa. USUS: 1. Longissima verborum complexio, quæ uno spiritu volvi vix potest. 2. Argumenti conclusio et summa rationum, *conclusion d'un raisonnement*. Per complexionem id, quod ex omni argumentatione conficitur, breviter exponimus. Complexio pro corporis constitutione, habitu, habitudine, seu humorum temperamento, barbarum est.

COMPLEXŪS, ūs, m. *Embrassement, étreinte; amour, affection*. SYN. Amplexus. EPITH. Altissimus a domiciliis, extremus, omnia cingens, ultimus, indices falsi summæ benevolentiae. USUS: 1. Illam respublica sinu, complexuque recipiet. Abstrahere filium de complexu matris. Ferre obviæ matri complexum, *embrasser*. 2. Ambitus, *action d'embrasser, d'entourer*. Mundus omnia complexu suo coercet et continet, *le ciel qui enveloppe l'univers*. Cf. [Amplexus](#).

COMPLĪCO, as, avi *vel* ui, atum *vel* ĭtum, are, a. *Plier*. SYN. Involvo, claudio. USUS: Epistolam complicare.

COMPLŌRĀTĪO, ōnis, f. *Lamentation*. SYN. Lamentatio. USUS: Comploratio eorum lamentabilis, flebilesque voces. Cf. [Gemo](#), [Fletus](#).

COMPLŌRO, as, avi, atum, are, a. *Pleurer ensemble*. USUS: Complorare mortem, fortunam amicorum. Complorati mortui totam urbem lamentis impleverunt. Cf. [Gemo](#), [Ploro](#), [Fletus](#).

COMPŌNO, is, sui, sĭtum, ere, a. *Mettre ensemble, réunir, rapprocher*. SYN. Conjungo, coagmento, construo, conglutino, congreco, conflo, misceo, tempero. ADV. Cautius, diligenter, generatim, communiter, Græce, scite, jam diu composita et comparata, lepide. USUS: 1. Componere et struere verba, et syllabas propemodum dinumerare et dimetiri. Vestem, crines componere. 2. Dispono, *arranger, organiser, régler*. Aciem, causam, fallaciam in aliquem, orationem componere. 3. Fingo, *se composer, feindre, simuler*. Ad modestiam, ad senatus reverentiam se composuit. Se ad exemplum, vultum, mores alterius componere. 4. Facio, conficio, *faire, composer, écrire*. Carmen, poema, librum, testamentum, historiam componere. 5. Compositionem facio, concilio, *apaiser, calmer, réconcilier*. Bellum, iras, aversos animos lenitate composuit. 6. Comparo, confero, *comparer*. Sophoclem cum Euripide componere et conferre.

COMPORTO, as, avi, atum, are, a. *Transporter dans un lieu, amasser*. SYN. In locum unum confero, congero, porto, conveho. ADV. Palam arma. USUS: Res undique accersitæ, collatæ, exquisitæ, comportatæ. Arma, frumentum comportare. Cf. [Colligo](#).

COMPOS, ōtis, gen. omn. *Qui est en possession de*. SYN. Particeps. )( Inops. USUS: Homines rationis, consilii, virtutis compotes, beati sunt. Aliquem urbis compotem facere. Cf. [Fruor](#), [Acquiro](#), [Particeps](#).

COMPŌSĪTĒ, *Avec ordre, avec art.* SYN. Dispositio. USUS: Composite et apte dicere.

COMPŌSĪTĪO, ōnis, f. *Action de disposer, construction, arrangement.* SYN. Structura, constructio, dispositio, ordo, concordia, compages, coagmentatio, confectio. USUS: 1. Compositiones unguentorum, ciborum conditiones. Compositio membrorum, conformatio lineamentorum. 2. Concordia, *accord, réconciliation*. Spes compositionis me fefellit. Auctor compositionis et pacis fuisti. Cf. [Pax](#).

COMPŌSĪTOR, ōris, m. *Celui qui dispose.* USUS: Inventor et compositor.

COMPŌSĪTUS, a, um, *Apprêté, soigné.* SYN. Conflatus, concretus, conglutinator, factus, instructus. USUS: Oratio composita et ornata, et artificio quodam distincta. Certi homines compositi me monuerunt. Quomodo compositis sideribus homo oriatur. Nemo paratior, compositor unquam in iudicium venit. Cf. [Modestus](#).

COMPŌTĀTĪO, ōnis, f. *Réunion pour boire ensemble.* USUS: Græci convivium tum compotationem, tum concœnationem vocant. Cf. [Vinolentus](#), [Bibo](#).

COMPŌTOR, ōris, m. *Compagnon de bouteille.* SYN. Combibo.

COMPRANSOR, ōris, m. *Compagnon de table.* SYN. Qui simul prandet. USUS: Cum compransoribus, collusoribus, compotoribus agrum suum devorat.

COMPRĒCĀTĪO, ōnis, f. *Prière publique.* USUS: Necessaria fuit sollemnis hæc Deorum comprecatio.

COMPRĒCOR, aris, atus sum, ari, d. *Prier publiquement.* USUS: Deos comprecari.

COMPRĒHENDO, is, di, sum, ere, a. *Saisir.* SYN. Capiō, deprehendo. )( Dimitto. ADV. Apte sententiam verbis, brevi, breviter, celeriter, firmo animo, graviter, manifeste, penitus, solute et facile. USUS: 1. Ecquid comprehensum hostem emisistis? 2. Assequor, prosequor, explico, exprimo, absolvo, *exprimer*. Verbis propriis rem comprehendere. 3. Concipio, percipio, teneo, intelligo, *comprendre*. Animo aliquid, ratione aliquam opinionem comprehendere. Habere aliquid cognitum, comprehensum. Vestris animis et cogitatione rem totam comprehendite. Comprehendo

animo, mente intelligentiam rei; consequor rem omnem animo; animo, mente, cogitatione complector, *comprendre qqch.* 4. Amplector, amore devincio, *s'attacher (qqn)*. Multos amicitia, beneficiis comprehendere; humanitate, officio aliquem comprehendere.

COMPRĒHENSĪBĪLIS, e, gen. com. *Perceptible (à la vue), intelligible.* USUS: Visum comprehensibile.

COMPRĒHENSĪO, ōnis, f. *Action de saisir avec les mains, arrestation.* EPITH. Apte cadens, firma, longa, numerosa, perfecta, plena, stabilis atque immutabilis, vera, ac fidelis, universa. USUS: 1. Comprehensio reorum, animadversio senatus. 2. Apprehensio, *enchaînement*. Ingressus, cursus, accubatio, inclinatio, sessio, comprehensio. 3. Ambitus orationis, *période*. Comprehensio et ambitus verborum, quem Græci periodum vocant. 4. Agnitio, *action de comprendre, conception*. Cognitiones comprehensionesque rerum appetitiones movent.

COMPRESSĒ, *D'une manière concise.* USUS: Rhetores latius loquuntur, Dialectici compressius.

COMPRESSĪO, ōnis, f. *Concision.* USUS: Oratores crebri sententiis, compressione rerum breves.

COMPRĪMO, is, pressi, pressum, ere, a. *Contenir, arrêter; réprimer, modérer.* SYN. Freno, sedo, coerceo, cohibeo, frango, reprimo, retardo. ADV. Arcte pugnum, vehementer, plane in perpetuum. PHRAS. Magistratus hominum audaciam comprimam, *le magistrat doit réprimer l'audace des méchants*. Obviam eat improborum hominum audaciæ; impiorum conatus frangat; furentium impetus reprimat; effrenatos licentia animos in officia teneat, contineat. Cf. [Coerceo](#), [Cohibeo](#), [Compesco](#). USUS: 1. Conatus furentium, furores, motus, turbas, iram, exultantem lætitiā comprimere. Comprimere ac restringere cupiditatem hominis. Voluptates comprimere et constringere. 2. Abscondo, occulto, tego, abdo, *cachier, soustraire*. Multa tua delicta compressi. Frumentum comprimere. (VULG. Apud se tenere, dum carius vendatur, *garder, accaparer les grains*.) 3. Constringo, stringo, claudio, adduco, *presser, serrer, reserrer*. Digitos in pugnum comprimere, *fermer la main*.

COMPRŌBĀTĪO, ōnis, f. *Approbation.* SYN. Approbatio. USUS: Quis non movetur, et offensione turpitudinis, et comprobatione honestatis.



COMPRŌBĀTOR, ōris, m. *Approbateur*. SYN. Approbator. USUS: Auctoritatis ejus comprobatores.

COMPRŌBO, as, avi, atum, are, a. *Approuver*. SYN. Approbo, laudo, collaudo, affirmo. ADV. Firmissus acta, omnino, studiose libenterque, vehementissime sententiam. USUS: Si tu honorem meum sententia tua comprobaris. Sententiam, decretum aliquod vehementer comprobare. Rem testimonio suo et iudicio comprobare. Eam fidem eventus affirmavit, comprobavit, *l'événement a prouvé, montré la justesse de cette opinion*. Cf. [Assentior](#), [Approbo](#), [Probo](#).

COMPRŌMISSUM, i, n. *Compromis*. SYN. Facultas a litigantibus arbitro data iudicandi et sententiam ferendi. USUS: Arbitrum sumere, compromissum facere, interponere.

COMPRŌMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. et n. *S'engager mutuellement; faire un compromis*. SYN. Compromissum facio. USUS: Tribuni compromiserunt, pecunia apud Catonem deposita, petere ejus arbitrato, ut, qui contra fecisset, ab eo condemnaretur.

COMPTUS, a, um, *Peigné, soigné, paré*. SYN. Ornatus, compositus. USUS: Compti capilli, compta oratio.

COMPUNGO, is, punxi, punctum, ere, a. *Piquer, marquer d'un signe*. SYN. Pungo, figo. USUS: Dialectici ipsi se suis acuminibus compungunt. Barbatus Threiciis notis compunctus nudato ense anteibat. (Compungi animo, compunctus corde, *vulgaria sunt pro:*) Angi, discruciarī animo ex recordatione scelerum; dolore confusus.

COMPŪTO, as, avi, atum, are, a. *Calculer, compter*. SYN. Subduco rationes, calculos revoco, rationes confero. PHRAS. Computemus nunc summam totam, *faisons maintenant le total*. Putemus nunc rationes; summam ad calculos revocemus; subducamus nunc rationem; numerum ineamus; rationes conferamus; calculos, summam subducamus, supputemus nunc rationes; subductis rationibus summam faciamus, colligamus, conficiamus; rationes ineamus totius summæ; expediamus nunc rationes, et colligamus. USUS: Compellat hospitem, computat, pecuniam numerat. Cf. [Puto](#).

CŌNĀTŪS, ūs, m. *Effort*. SYN. Vis, impetus, studium, labor, opera. EPITH. Gratus, magnus, crudelissimi, impii, nefarii, occulti, optimi et

præclarissimi, perdit. USUS: Id conatu omni studioque agit, ut etc. Omnem conatum suum in perniciem meam parat. Conatum refutare, prohibere, comprimere, frangere; conatibus obviam ire; a conatu aliquem repellere, *empêcher les efforts de qqn.* Cf. [Studium](#), [Labor](#). Conatu summo adniti, *faire tous ses efforts.* Manibus pedibusque; summa ope; omni ope, ac opera; pro virili parte adniti. Cf. [Conor](#), [Adhibeo](#).

CONCĀLĒFĀCĪO, is, fēci, factum, ero, a. *Échauffer entièrement.* USUS: Eum nos sermonibus concalefecimus.

CONCĀLESCO, is, ui, ere, n. *Être très-chaud.* SYN. Concalefio, concaleo.

CONCALLESCO, is, ere, n. *S'endurcir.* SYN. Concalleo. USUS: Quorum manus opere, animus usu concalluit.

CONCĀVUS, a, um, *Concave, creux.* SYN. Cavus. USUS: Speluncarum concavæ altitudines.

CONCĒDO, is, cessi, cessum, ere, a. et n. *Accorder, faire une concession, permettre.* SYN. Annuo, copiam facio, potestatem facio, permitto. ADV. Commodius, facete adversario, facile, honeste, libenter, multum perturbationi, necessario, minus honeste, prorsus beneficia, recte. USUS: 1. Sepulturæ locum alicui concedere. Primum illi locum concessit. Toto capite annuit, et postulata concessit. 2. Do, tribuo, largior, facile patior, potestatem do, defero; summa voluntate, et animi æquitate fero, causæ nihil dico, quin etc. Date hoc, ac concedite pudori meo. Date hoc precibus, *vel* dolori, concedite. 3. Ignosco, condono, *pardonner.* Sæpe liberum peccata parentum virtuti et misericordiæ conceduntur. Cupio mihi hunc reum concedi. 4. Abeo, eo, *s'en aller, se retirer d'un lieu.* Ab eorum oculis aliquo concessit. Apes in alvearium concessere; concessum est in conditiones, ut ... *on arrêta pour conditions que....* 5. Cedo, *le céder, être inférieur.* Magistro suo de arte nihil concedit. Nemini concedo in tuenda patriæ salute. 6. Morior, *sortir de la vie, mourir.* Fato, *vel* naturæ concedere. Cf. [Permitto](#), [Do](#).

CONCĒLĒBRO, as, avi, atum, are, a. *Fréquenter; honorer par des réunions.* SYN. Celebro, frequento. ADV. Passim, tributim convivia. USUS: Convivia concelebrantur. Cf. [Celebro](#).

CONCENTĪO, ōnis, f. *Chant en chœur, concert.* SYN. Concentus.

CONCENTŪRĪO, as, are, a. *Assembler par centuries; arranger, ourdir.* USUS: Fraudes in corde concenturiare.

CONCENTŪS, ūs, m. *Accord de voix, concert; accord, harmonie, union.* SYN. Concentio. EPITH. Major et melior, tantus, varii. USUS: 1. Cententus avium. 2. TRANSL. Cententus virtutum, doctrinarum. Cententum efficere. Cf. [Musica](#), [Cano](#).

CONCEPTĪO, ōnis, f. *Action de concevoir; rédaction.* SYN. Conceptus. USUS: Mulæ conceptio contra naturam est. Conceptio iudiciorum.

Conceptio Immaculata B. M. V., *L'Immaculée conception de la Sainte Vierge*. Singularis purissimæ Virginis conceptus, et ab originis labe illibatus. Divinæ Matris conceptus illibatus. Illibatæ Virginis conceptus purissimus, et ab originis labe remotissimus. Expers communis culpæ ab ortu nobis congenitæ purissimæ Virginis conceptio. Ortus Virginis beatissimæ, sine labe conceptæ.

CONCEPTŪS, ūs, m. *Conception.* SYN. Conceptio. USUS: Ex hominum conceptu et satu editi gigantes. (Conceptus, *concept, conception, pensée.* VULG.) Latine: Sensa mentis, cogitatio informata.

CONCERPO, is, psi, ptum, ere, a. *Déchirer.* SYN. Discerpo, conscindo, lacero. ADV. Ferventissime. USUS: Calet homo, nam ferventissime concerpitur. Cf. [Carpo](#).

CONCERTĀTĪO, ōnis, f. *Dispute, débat.* SYN. Certamen, contentio. EPITH. Jejunæ, indignæ philosophia. USUS: Verborum concertationes jejunæ. Concertationum plenæ disputationes. Concertationis studio, æstu abripi. Cf. [Disputatio](#), [Controversia](#), [Certo](#).

CONCERTĀTŌRĪUS, a, um, *Relatif à la discussion, polémique.* SYN. Contentiosus, vehemens. USUS: Concertatorium dicendi genus, iudiciale.

CONCERTO, as, avi, atum, are, n. *Lutter, rivaliser, se battre.* SYN. Pugno, discepto. USUS: Hercules cum Apolline de tripode concertavit. Sæpius cum hoste confligit, quam quisquam cum inimico concertavit. Cf. [Certo](#).

CONCESSĪO, ōnis, f. *Action d'accorder, concession.* USUS: Concessionem præmiorum. Nostra concessione hoc assecutus es.

CONCESSŪS, ūs, m. *Permission, consentement (seul. à l'abl. sing.)*. SYN. Permissio, permissus, potestas, concessio. USUS: Deorum concessu et munere Philosophia nobis data est. Omnium concessu aliquid juventuti dandum est. Cf. [Venia](#).

CONCHA, æ, f. *Coquille*. Genus piscis testa contextum. EPITH. Patula, grandis. USUS: Conchas ad littus legere.

CONCHŪLĪĀTUS, a, um, *Teint en Pourpre*. SYN. Murice tinctus. USUS: Peristromata conchyliata.

CONCHŪLĪUM, ii, n. *Huître (produisant la pourpre)*. SYN. Murex. Conchæ genus, purpura. USUS: Ostrea, et conchyliia omnia cum luna crescunt, et decrescunt.

1. CONCĪDO, is, cīdi, ere, n. *Tomber tout d'un coup, s'écrouler*. SYN. Cado, ruo, corruo, procido. ADV. Funditus, indignissime, repente, subito, tarde nimium. PHRAS. Animo concidit, *il perdit courage*. Fractus animo, metu debilitatus est; defecit animo; animum contraxit, demisit, despondit, inflexit; animos submitit; defecit hominem animus, spesque deseruit. Cf. [Cado](#), [Animus](#). USUS: Animus concidit. Animo concidere. Senatus auctoritas, fides, spes ipsa concidit; artes omnes concidunt, *c'en est fait des arts*. Venti concidunt, *les vents tombent*. Pompeius in optima causa concidit, *Pompée succomba malgré la bonté de sa cause*.

2. CONCĪDO, is, cīdi, cīsum, ere, a *Couper en morceaux, battre, tailler en pièces*. SYN. Cædo, trucidō, seco. USUS: Concidere nervos, cohortes, equites concidere. Virgis aliquem concidere. Concidere sententias, ac delumbare. Infringere, ac incidere numeros. 2. TRANSL. Senatus auctoritatem, dictis aliquem decretis, maledictis, ignominiis, judiciis concidere, *ruiner, anéantir l'autorité du Sénat, la réputation de qqn, etc.* Cf. [Cædo](#), [Cædes](#).

CONCĪĒO, es, cīvi, cītum, ere, a. *Assembler, convoquer*. SYN. Convoco, concito. USUS: Multitudinem ad se conciere. Lites alicui, turbas, seditionem, hostes conciere. Cf. [Excito](#), [Voco](#), [Accerso](#).

CONCĪLĪĀBŪLUM, i, n. *Lieu d'assemblée, de réunion*. USUS: Conciliabula obire.

CONCĪLĪĀTĪO, ōnis, f. *Association, union*. SYN. Communio, communitas, consociatio. EPITH. Civilis, communis. USUS: 1.

Communione humani generis, consociationem et conciliationem tueri, colere debemus. Dii quasi civili conciliatione sunt conjuncti. 2. Captatio, comparatio, *bienveillance, faveur*. Dicere, facere aliquid ad conciliationem gratiæ, *pour se concilier les faveurs*.

CONCĪLĪĀTOR, ōris, m. *Médiateur*. USUS: Interpres conciliatoris.

CONCĪLĪĀTRĪCŪLA, æ, f. *Médiatrice*. USUS: Nobilitas, blanda conciliatricula.

CONCĪLĪĀTRIX, īcis, f. *Celle qui procure*. USUS: Virtutis opinio conciliatrix amicitiae. Forma, conciliatrix gratiæ et quasi lena.

CONCĪLĪŌ, as, avi, atum, are, a. *Réunir, réconcilier; s'attacher*. SYN. Reconcilio, devincio, benevolentiam pario, caritatem inter aliquos jungo, aliquem ad amicitiam adjungo, amicitiam cum aliquo constituo. )( Dirimo, disjungo, separo, distraho. PHRAS. 1. Illum mihi conciliaui, *je me le suis attaché*. Eum omnibus vinculis devinctum et obstrictum teneo; beneficio mihi obligavi; benevolentiam officiis allexi, donis obstrinxi; in ejus animum suaviter influxi; eum delinivi; delinimentum beneficiis objeci; meum plane reddidi; obnoxium mihi feci; adduxi hominem ad amicitiam; adjunxi hominem mihi beneficio. 2. Dissidentes inter se fratres conciliauit, *il a réconcilié deux frères ennemis*. Caritatem inter fratres junxit; fratres in concordiam adduxit, reduxit; ab odio ad gratiam reduxit; infensos fratrum inter se junxit animos; ut coalescerent distracti simultatibus animi, effecit; concordiam inter dissidentium animos redintegravit, reconciliauit; dissidentes odio fratres concordia conjunxit; redegit in gratiam et concordiam alienatos longa similitate fratrum animos; perfectum ab illo est, ut in gratiam redirent infensi dudum fratres. Cf. [Reconcilio](#), [Amicus](#), [Amicitia](#), [Adjungo](#), [Gratia](#). USUS: 1. Conciliare sibi voluntatem alicujus, amorem, benevolentiam, gratiam, caritatem, animos, et ad usus suos adjungere, *se concilier l'amitié, etc.* 2. Paro, comparo, procuro, acquiro, *ménager, procurer*. Pacem inter cives conciliare. 3. Adjungo, *unir, assembler*. Oratio conciliat inter se homines conjungitque naturali quadam societate. Parentibus et patriæ nos natura, feras inter se conciliat. Largitione sibi potentiam et legiones conciliauit, adjunxit Cæsar. 4. Conciliare, arcessere splendorem. Cf. [Concordia](#).

CONCĪLĪUM, ii, n. *Assemblée, réunion*. SYN. Cœtus, congregatio, conventus, consilium, numerus. EPITH. Amplissimum, laudabile, atque

populare, privatum, publicum orbis terræ, summum. USUS: Concilia, cœtusque hominum jure sociati, qui civitates dicuntur. Concilium vocare, convocare. Concilium plebis habere. Aliquem in concilium adducere, adhibere, mittere. E concilio aliquem secludere, dimittere. Concilium, conventum solvere.

Concilium Sacrum Œcumenicum, *Concile œcuménique*. Concilium ex universa Republica Christiana convocatum; coactum ex toto terrarum orbe. Concilium Nationale, *concile national*. Concilium ex universæ gentis, nationis Episcopis, Antistitibus, Præsulibus coactum, conflatum, habitum; Conventus Ecclesiæ Præsulum ex tota gente actus. Concilium Provinciale, *concile provincial*. Concilium, conventus coeuntibus ex tota Provincia Episcopis celebratus, collectus.

CONCINNĒ, *Élégamment*. SYN. Pulchre, facete. USUS: Concinne, ut multa, Timæus, *voici, entre beaucoup, un mot spirituel de Timée*. Concinne, sed non perite dicere et scribere.

CONCINNĪTAS, ātis, f. *Arrangement, élégance*. SYN. Compositio levis et numerosa, concinnitudo, condecencia. USUS: Forma ipsa, et ornata verborum concinnitas.

CONCINNĪTŪDO, ĩnis, f. *Apprêt (du style)*. SYN. Concinnitas.

CONCINNO, as, avi, atum, are, a. *Arranger, ajuster, mettre en ordre*. SYN. Adorno, apte compono. USUS: Concinnare munusculum, vestem, epulas. Cf. [Orno](#), [Como](#).

CONCINNUS, a, um, *Proportionné, régulier, gracieux, élégant*. SYN. Ornatus, numerosus, elegans, politus, facetus, aptus. USUS: Concinna, distincta, festiva, elegans oratio. Concinna acutæque sententiæ. Homo ad persuadendum concinnus. Concinnus heluo. Cf. [Elegans](#), [Aptus](#).

CONCĪNO, is, nui, ere, n. *Chanter ensemble*. SYN. Simul cano. USUS: 1. Pressis et flebilibus modis concinere. 2. Convenio, consentio, quadro, *être d'accord*. Omnia inter se mire concinunt; respondent extrema primis. Cf. [Cano](#).

CONCĪO, ōnis, f. *Réunion, assemblée*. SYN. Conventus, cœtus, multitudo populi, corona, concilium. EPITH. Conciones accuratæ, acerbissimæ, celeberrimæ et gratissimæ, crebræ, furiosissimæ, graves, improbæ, lentæ; malæ, miseræ, molestæ, multæ magnæque, necessariae, perditæ, quotidianæ,



sceleratæ, secundæ, seditiosæ, temerariæ, timidissimæ, tumultuosæ, turbulentæ, vehementes. USUS: 1. In concionem prodire, procedere, *se rendre à l'assemblée*. Concionem convocare, *convoquer l'assemblée*. Concionem submovere, semovere, dimittere, solvere, *dissoudre l'assemblée*. 2. Suggestum, *tribune*. In concionem ascendere. 3. Oratio ad populum, *discours, harangue*. Conciones de me habuit luculentas et gravissimas. Legi concionem tuam. Cf. [Oratio](#).

CONCĪŌNĀLIS, e, gen. com. *Relatif aux assemblées du peuple*. USUS: Clamor concionalis.

CONCĪŌNĀRIUS, a, um, *Relatif aux assemblées populaires*. USUS: Populus concionarius.

CONCĪŌNĀTOR, ōris, m. *Orateur, harangueur*. SYN. Orator. USUS: 1. Multum interest inter levitatem concionatorum, et animum fere popularem. 2. *Prédicateur*, concionator, orator sacer; interpres, ac præco verbi divini.

CONCĪŌNOR, aris, atus sum, ari, d. *Haranguer, parler au peuple assemblé*. SYN. Concionem habeo. ADV. Impune de aliquo, sordide. PHRAS. De rebus divinis ad populum dixit, *il a prêché au peuple*. De rebus divinis verba fecit; sermonem habuit; de religionibus nostris concionem habuit; in concionem ascendit; sacris concionibus populum exhortatus est; animos populi inflammavit, accendit; verbi divini sementem sparsit, fecit. Ex suggestu verba fecit; ex altiore loco ad populum dixit. USUS: Cato de religionibus concionatus est. Cf. [Dico](#), [Oratio](#).

CONCĪPIO, is, cēpi, ceptum, ere, a. *Concevoir, saisir*. SYN. Comprehendo, colligo, accipio, imbibo. ADV. Firme animo, jam diu. USUS: 1. Terra concipit semina. Multa concepit. 2. Suscipio, *contracter (une passion), concevoir (un sentiment)*. Ipsa senectus dedecus concipit. Materia facile ignem concipit. Odium, iram, in aliquem concipere. 3. Cogito, intelligo, percipio, nosco, assequor. Concipere animo flagitium, mente nefas; opinionem concipere, ac imbibere. Furorem ex maleficiis, maculam concipere. Voluptas animo concepta ac comprehensa. Cf. [Accipio](#).

CONCĪSĪO, ōnis, f. *Concision*. USUS: Concisio verborum.

CONCĪTĀTĪO, ōnis, f. *Excitation*. SYN. Motus, commotio. EPITH. Popularis, graves, vehementiores. USUS: 1. Vehementes animi concitationes,

et perturbationes. Concitatio mentis. 2. Tumultus, *soulèvement populaire, émeute*. Plebis concitatio et seditio.

CONCĪTĀTOR, ōris, m. *Émeutier*. USUS: Seditiois concitator et stimulator.

CONCĪTO, as, avi, atum, are, a. *Exciter, soulever*. SYN. Excito, incito, moveo, facio, conflo, sollicito, inflammo, agito, ago. )( Sedo. ADV. Concitatæ conciones, populariter, seditiose; concitatus tumultus publice; concitati animi temere in odium. USUS: 1. Concitare misericordiam, risum, invidiam in aliquem, gravem offensionem, magnum odium in aliquem, *exciter la haine contre qqn*. Bellam exspectationem sui concitare, *donner de soi une bonne opinion*. 2. Concitari in aliquem, *s'irriter contre qqn*. Aliquos inter se, alios cum aliis committere, et concitare, *exciter, soulever*. Cf. [Moveo](#), Auctor sum, Impello.

CONCĪTUS, a, um, *Excité*. SYN. Commotus, compulsus. USUS: Ad rixam concitus.

CONCĪUNCŪLA, æ, f. Dimin. *Petite harangue*.

CONCLĀMO, as, avi, atum, are, n. et a. *Crier ensemble*. 1. Conclamant omnes, et approbant. 2. Conclamare ad arma, *crier aux armes, appeler aux armes*. Conclamare vasa, signa convellere, *donner le signal du départ*. 3. Conclamatum est de salute tua, *c'en est fait de vous*. Cf. [Actum est](#), [Clamo](#).

CONCLĀVE, is, n. *Chambre fermant à clé*. SYN. Cubiculum. USUS: Cubitum ivit in conclave. Conclave proxima nocte corruit, concidit. Conclave optime instructum. *Pro Conclave Pontificium, conclave, réunion de cardinaux où l'on élit le pape*. Sacrum Comitium Vaticani Palatii. Locus purpuratis Ecclesiæ Patribus, novum demortuo Pontifici suffecturis, apparatus, adornatus.

CONCLŪDO, is, clūsi, clūsum, ere, a. *Enfermer, resserrer; terminer, finir*. SYN. Claudio, cogo, constringo. *Item*: Infero, finio, absolvo. ADV. Acriter, acute ad extremum, aliquando, angustius, aperte, numerose, breviter, commodius, contortius, inconsiderate, probabiliter, rectissime, vitiose, similiter, subtiliter. PHRAS. 1. Ex eo argumento nihil concluditur, *cet argument ne conclut pas*. Nihil ex hoc conficitur; nihil ex ea argumentatione efficitur; nihil eorum infertur, colligitur, quæ tu volebas; nihil eorum sequitur, quæ tu inferebas. 2. Concludam epistolam, *je finirai*

*ma lettre*. Finem scribendi faciam; epistolæ hæc erit clausula; finem epistolæ faciam, imponam; absolvam epistolam, perficiam; institutæ narrationis exitum expediam. Cf. **Finio**. USUS: 1. Ne bestiae quidem concludi se, constringique patiuntur, *enfermer*. 2. Peroro, efficio, conficio, infero, complector, colligo, *conclure, raisonner*. Argumentum concludere more Dialecticorum. Ratione concludere. Concludebas deinde, et colligebas, dolorem esse summum malum. 3. Finio, termino, circumscribo, claudio, absolvo, *se terminer*. Totum civile jus in pauca capita concludi potest. In hoc singulare iudicium omnis causa concluditur. Ut aliquando totam actionem concludam, *pour finir mon plaidoyer*. Cf. **Finis**, **Absolvo**.

CONCLŪSĒ, *D'une manière périodique, arrondie*. SYN. Definite, circumscripte. USUS: Apte et concludere dicitur.

CONCLŪSĬO, ōnis, f. *Conclusion, fin*. SYN. Complexio, clausula, peroratio, epilogus; argumentatio ipsa. EPITH. Acuta, artificiosa verborum, necessaria, postrema, simplex, tota, non solum vera, sed perspicua, vetus et brevis. Breves et acutæ, innumerabiles, raræ. USUS: Conclusio est exitus et terminatio totius orationis. Hæc conclusio, argumentatio, quam habeat vim, considera.

CONCLŪSUS, a, um, *Entouré, enfermé*. SYN. Clausus, cinctus. USUS: Urbs portu conclusa. Continenti agmine armatorum septi et conclusi. Sententia apte verbis conclusa.

CONCŒNĀTĬO, ōnis, f. *Action de dîner ensemble*. SYN. Symposion. USUS: Græci convivium tum computationem, tum concœnationem vocant.

CONCŌQUO, is, coxi, coctum, ere, a. *Digérer*. SYN. Digero. USUS: 1. Cibus concoquere. 2. TRANSL. Perfero, fero, *endurer, supporter*. Concoquere hominem nequeo. Odium illud, injuria, ira, non submovenda modo sunt, sed et concoquenda. 3. Expendo, *penser mûrement à*. Diu deliberandum et concoquendum est, utrum, etc.

CONCORDĬA, æ, f. *Concorde*. SYN. Consensus, conspiratio. )( Discordia. EPITH. Communis, gratissima, incredibilis, magna, pristina, singularis. PHRAS. 1. Summa concordia provinciam administravimus, *nous avons administré la province dans le plus grand accord*. Una voce ac mente; consentientibus animis ac sensibus; communi sententia; sine studio dissensionis; uno ore, animo conjunctissimo versati sumus in

administratione rerum. Summe inter nos, pulcherrime conveniebat; communiter, quasi uno animo, una mente viveremus, rem gessimus. Nunquam cum illo, nec ille mecum in gratiam rediit; concordibus animis; fraterna unanimitate, ingenio plane concorde in provincia viximus. Cf. [Consensus](#). 2. Animos in concordiam reduxit, *il ramena la paix et la concorde dans les cœurs*. Societate et fœdere aversos studiis animos junxit; copulavit pristinam inter socios concordiam; infensos plebis animos patribus junxit; ejus opera coaluere cum patribus plebis animi; feroces animos ad pacem et concordiam adduxit; veterem inter partes concordiam confirmavit, conglutinavit. 2. Concilio, reconcilio. USUS: 1. Equites senatui concordia conjuncti. 2. Concordiam facio. Id concordiam et pacem gignet gentibus; ad concordiam adducet gentes; concordia conjunget gentes. 3. Concordiam dissolvo. Vox una concordiam diremit. 4. Concordiam renovo. Concordiam reconciliare. In concordiam reducere. In concordiam redire.

CONCORDĪTER, *En bonne intelligence*. USUS: Cum illo concordissime vixi. Congruere concorditer inter se. Cf. [Concordia](#).

CONCORDO, as, avi, atum, are, n. *Être d'accord, de même avis*. SYN. Congruo, consentio, idem sentio, cum aliquo sentio, concino. )( Dissentio. PHRAS. Dicta factaque ejus mire consentiunt ac concordant, *ses paroles sont parfaitement d'accord avec ses actions*. Dicta factaque belle inter se consentiunt ac concinunt; dictis facta mirifice respondent; facta cum dictis mirum quam cohærent; a verbis facta non abhorrent, abludunt. Facta verbis sunt consentanea; a dictis facta non aliena sunt; verbis facta egregie congruunt; verbis cum factis bellissime constat. Cf. [Congruo](#), [Consentio](#), [Conformo](#). USUS: Opiniones, ac judicia concordant.

CONCORS, ordis, gen. omn. *Qui est d'accord, qui s'accorde, harmonieux*. SYN. Consentiens, conjunctus. )( Discors. USUS: Concordes sunt, quorum sensus in aliqua re congruunt. Senatus Principi concors. Moderatus et concors civitatis status. Mundus ipse se concordi quadam amicitia et caritate complectitur.

CONCRĒDO, is, credīdi, credītum, ere, a. *Confier*. SYN. Credo, commendo, committo. USUS: Alicui rem suam, aliquem in custodiam alterius concredere. Cf. [Committo](#), [Credo](#), [Commendo](#).

CONCRĒMO, as, avi, atum, are, a. *Brûler entièrement*. SYN. Exuro, comburo. USUS: Igni concremare. Cf. [Comburo](#).

CONCRĒPO, as, pŭi, pĭtum, are, n. *Faire du bruit, retentir avec force.* SYN. Perstrepo. USUS: Scabella concrepant, aulæum tollitur. Digitis concrepare.

CONCRESCO, is, crēvi, crētum, ere, n. *S'accroître, se condenser.* USUS: Aqua nivibus, pruinaque concrescit, *l'eau se condense en frimas.*

CONCRĒTĪO, ōnis, f. *Agrégation, assemblage.* SYN. Compositio. USUS: DEUS, mens libera, atque ab omni concretionē mortali segregata. Concretionis et liquoris causas investigare.

CONCRĒTUS, a, um, *Formé de diverses parties.* SYN. Mixtum, conflatum, compositum, quasi conglutinatum, coagmentatum, copulatum, fictum. USUS: Corpus ex elementis concretum, *le corps composé de plusieurs éléments.* Cælum grave et concretum, *air condensé, épais.* In animis nihil mixtum est, nihil concretum. Animal ex nefariis stupris; ex civili cruore, ex flagitiorum impunitate concretum, *ce monstre, assemblage des forfaits les plus odieux.*

CONCŪBĪNA, æ, f. *Concubine.* SYN. Amica, pellex. USUS: In concubinæ locum uxorem ducere.

CONCŪBĪNĀTŪS, ūs, m. *Concubinage, commerce adultère.* USUS: Illam in concubinato sibi emit.

CONCŪBĪTŪS, ūs, m. *Place à table; cohabitation, union de l'homme et de la femme.* SYN. Conjunctio, complexus venereus. USUS: Concubitus Deorum cum humano genere.

CONCŪBĪUS, a, um, non adhibetur nisi solo gen. fem. cum voce Nox, *Au milieu de la nuit.* USUS: Nocte concubia domo egreditur.

CONCULCO, as, avi, atum, are, a. *Fouler aux pieds.* SYN. Protero. USUS: 1. Proterere et conculcare aliquem. 2. TRANSL. *Écraser, fouler.* Conculcari miseram Italiam proxima æstate videbis. Cf. [Vasto](#).

CONCUMBO, is, cŭbŭi, cŭbĭtum, ere, *Coucher avec.* SYN. Concubo. USUS: Si peperit, cum viro concubuit.

CONCŪPISCO, is, cupivi, cupitum, iscere, a. *Désirer ardemment.* SYN. Cupio. )( Respuo. ADV. Infinite, summe, vehementer. PHRAS. Vehementer rem concupivit, *il ambitionna cette chose.* Cupiditatis oculos ad rem adjecit;

rei desiderio vehementer æstuabat; flagrabat, exardescebat cupiditate rei. Cf. [Cupiditas](#), [Cupio](#), [Desidero](#).

CONCURRO, is, curri, cursum, ere, n. *Courir ensemble, fuir*. SYN. Convenio, convolo, fugio, concurso, confluo, concursus facio. ADV. Aspere verba, confestim, obscœnius litteras, statim, temere, undique. USUS: 1. Undique ad eum summa exspectatione concurritur. Tota ad eum Italia concurrit. Multorum sententiæ concurrere. 2. Conflictum in eo, *en venir aux mains*. Adversis signis, maximo clamore concurrere. 3. Evenio, *arriver, avoir lieu*. Multa sæpe fortuito concurrunt, *vulgo*: coincidunt. Res concurrere plane contrariæ. Sæpe concurrit, ut eodem tempore mihi multa agenda sint. Cf. [Congredior](#).

CONCURSĀTIŌ, ōnis, f. *Concours; rencontre*. USUS: Quid illa concursatio nocturna? Non est obscura hominis concursatio et contentio.

CONCURSĀTOR, ōris, m. *Qui court çà et là*. USUS: Concursator et levis hostis, *infanterie légère*.

CONCURSIŌ, ōnis, f. *Rencontre*. SYN. Concursus. EPITH. Crebra verborum, fortuita, spirabilis, *id est*, animabilis, turbulenta, vitiosa. USUS: Concursio rerum fortuitarum. Crebrior vocalium concursio. Corpusculorum concursio fortuita.

CONCURSO, as, avi, atum, are, a. et n. *Courir çà et là, parcourir*. USUS: Templā, domus omnes, fora concursare. Armati, noctes diesque concursant. Cf. [Curro](#).

CONCURSŪS, ūs, m. *Réunion; rencontre; concours*. SYN. Effusio hominum, concursio, conflictus. EPITH. Admirabilis, felix, fortuitus, gravis, incredibilis, magnificentissimus, magnus, maximus omnium, quotidianus. PHRAS. Concursus flebant magni ad illum, *la foule se pressait chez lui*. Confluxere in ejus domum omnium generum ætatumque homines; celebrabatur domus ejus maxima hominum multitudine et frequentia; effusiones hominum ex agris et oppidis sane erant ingentes; domus ejus frequentissimo hominum conventu celebrabatur; salutantium turba aditus omnes viasque insidebat; ædium vestibulum continenti agmine erat septum. Complebatur domus ejus maxima hominum frequentia. Cf. [Celebris](#). USUS: 1. Fiebant ad eum audiendum concursus maximi. Quid dicam effusiones hominum ex agris, concursus ad me? Constantia calamitatum concursu



labefactata. Studiorum honestissimus concursus. 2. Conflictus. Concursus asper litterarum, *rencontre de voyelles, hiatus*.

CONCŪTĪO, tis, cussi, cussum, ere, a. *Heurter, secouer*. SYN. Vehementer commoveo, perturbo. USUS: Rempublicam factionibus, urbem metu concutere. Concussa licentia, fractis cupiditatibus.

CONDĒCENTĪA, æ, f. *Convenance*. SYN. Ornatus, decorum, concinnitas. EPITH. Apta. USUS: Verba ad compositionem et condecentiam apta.

CONDĒCET, ere, imp. *Il convient*. SYN. Decet.

CONDĒCŌRO, as, avi, atum, are, a. *Orner, embellir*. USUS: Ludos condecorare.

CONDEMNO, as, avi, atum, are, a. *Condamner; accuser, faire condamner*. SYN. Damno; item: arguo. )( Absolvo, libero. ADV. Gratis, honeste reum. PHRAS. Sæpius condemnatus est, *il a subi un grand nombre de condamnations*. Multis judiciis confossus; sua, ac sociorum damnatione ambustus; jugulatus a iudicibus; atrocibus sententiis perculsus est. USUS: 1. Aliquem crimine aliquo condemnare. De alea, de vi condemnare. Capitis, injuriarum, pecuniæ publicæ turpissimo iudicio condemnari. Insigni nota et ignominia condemnare. 2. Arguo, *accuser*. Aliquem sceleris, inertiae, impudentiae condemnare. Cf. [Damno](#), Innocentem condemno.

CONDENSO, as, avi, atum, are, a. *Serrer, grouper*. SYN. Cogo. USUS: Oves se in unum locum condensant.

CONDENSUS, a, um, *Compacte, épais*. USUS: Condensa turma, acies.

CONDĪCO, is, dixi, dictum, ere, n. *S'annoncer, s'inviter à dîner*. SYN. Dicto convenio, significo. USUS: Condicere ad cœnam, *vel* condicere. (*Vulgo*: Promittere se ad cœnam.) Alicui operam condicere, *s'engager à faire qqch pour qqn, se charger d'une affaire*.

CONDIGNĒ, *D'une manière tout à fait digne*. SYN. Digne.

CONDIGNUS, a, um, *Tout à fait digne*. SYN. Dignus.

CONDĪMENTUM, i, n. *Condiment, assaisonnement*. SYN. Conditio; sapor, qui cibos commendat. EPITH. Mediocre, aptum. USUS: Optimum cibi

condimentum fames. Sermonum suavis amicitiae condimentum. Humanitatis condimento temperare gravitatem.

CONDĪO, is, ivi, *vel* ii, itum, ire, a. *Conserver; assaisonner, accomoder.* SYN. Tempero, praepero. USUS: Gravitatem comitate, orationem salibus, tristitiam hilaritate condire. Nemo unquam urbanitate, lepore, suavitate conditior.

CONDISCĪPŪLUS, i, m. *Condisciple.* USUS: Multos condiscipulos habet.

CONDISCO, is, dīdici, discere, a. *Apprendre à fond.* SYN. Disco. USUS: Condiscas, quaeso, paulo diligentius supplicare, *apprenez, je vous prie, à solliciter avec plus de soin.* Cf. [Disco](#).

1. CONDĪTĪO, ōnis, f. *Assaisonnement.* SYN. Condimentum. USUS: Compositiones unguentorum, conditiones ciborum.

2. CONDĪTĪO, ōnis, f. *Condition, état, qualité.* SYN. Status, fortuna; modus, ratio, lex, pactum, pactio, conventio. EPITH. Aequa, afflictior, valde bona, certa juris, commodior, quam commodissima, communis, deterior, difficilior, durior, gravis, incerta, infima fortunae, iniqua pacis, vitae iniquissima, invidiosa, justior, melior, et honestior, misera et indigna, mortalis vitae optima, perdita, praecleara, regia, superior, tolerabilis, tota, tuta, valentior. Conditiones bellicae et hostiles, aequae ac verecundae, duriores legum, malae, bonae. PHRAS. 1. Hanc conditionem majores nostri statuere, *nos ancêtres ont imposé aux vaincus cette condition.* Constituere, instituere; hanc victis conditionem imposuere, obtulere, tulere, dedere, proposuere; his conditionibus onerarunt victos et adstrinxerunt; has pacis leges dixere. 2. Hanc conditionem facile accipiet, *il subira facilement cette condition.* Ad has conditiones facile accedet; libenter descendet; conditionem hanc non invitatus subibit, sequetur, accipiet; hac conditione, his legibus libenter utetur, ad has conditiones facile adducetur, veniet; in has leges facile transiget, paciscetur; his pactionibus, ac conditionibus libenter stabit; in hac conditione ac pacto manebit. 3. Conditionem non accipit, *il n'accepte pas la condition.* Respuit, repudiat, recusat conditionem; his conditionibus, in has leges adstringi se non patitur. Cf. [Abhorreo](#), [Respuo](#). 4. Singularis est rerum mearum conditio, *l'état de mes affaires est extraordinaire.* Ea est rerum mearum facies, ut conferri cum iis nihil possit; ea est fortuna, ut exemplum simile plane nullum exstet; praecipua, propria, minime communis fortuna mea est; singulari sum fato; alia longe conditione sum ac caeteri. USUS: 1.

Nulla conditione permoveri potuere, *aucune condition n'a pu les émouvoir*.  
2. Pactum, conventio, *condition, clause, pacte*. Conditiones offerre honestissimas; ad pactiones, conditionesque accedere, descendere. Conditiones repudiare. A suis conditionibus ipse fugit; in conditione manere. Stare conditionibus, *s'en tenir aux conditions, les observer*. 3. Status, fortuna, *condition, fortune*. Ea est temporum conditio. Meliore conditione es, ac ego, *votre condition est supérieure à la mienne*. Hæc imperii conditio, et status. Conditio et fortuna servorum infima. Nascendi conditio. Cf. [Lex](#), [Pactum](#), [Fortuna](#).

1. CONDĪTOR, ōris, m. *Celui qui apprête un festin*. SYN. Cocus, qui cibos condit. USUS: Conditor et instructor convivii.

2. CONDĪTOR, ōris, m. *Auteur, fondateur, créateur*. SYN. Auctor. USUS: Legum conditor.

CONDO, is, dīdi, dītum, ere, a. *Cacher; établir, créer, bâtir*. SYN. Abscondo, repono, recondo; *item*: Instituo, constituo, construo. USUS: 1. Frumentum, pecuniam condere. Aliquid in visceribus medullisque, aliquid animo condere. 2. Constituo, instituo, construo, *fonder*. Urbem condere. Rempublicam condere, et constituere. 3. Compono, *composer, écrire*. Carmen, orationem, leges condere.

CONDŌCĒFĀCĪO, is, fēci, factum, ere, a. *Dresser, former, façonner*. SYN. Doceo, commoneo. Cf. [Doceo](#).

CONDŌLĒO, es, ui, ere, n. *Souffrir beaucoup*. SYN. Doleo. USUS: Si pes, si dens, si corpus totum condoleat, *si le pied, si les dents, si le corps vous fait beaucoup souffrir*.

CONDŌLESCO, is, dŏlŭi, ere, n. *Souffrir beaucoup*. SYN. Condoleo.

CONDŌNĀTĪO, ōnis, f. *Donation*. USUS: Possessionum condonatio, et addictio.

CONDŌNO, as, avi, atum, are, a. *Donner; abandonner, livrer*. SYN. Dono, concedo, do, largior. USUS: 1. Bona aliena alteri condonare. Hunc tu mihi hominem condones, velim. Totum me vobis condono. 2. Indulgeo, ignosco, remitto, *remettre (une dette), faire grâce, pardonner*. Crimen suum alicui condonare. Supplicium, quo usus eram in eum, remitto tibi et condono. Cf. [Parco](#), [Clemens](#), [Benignus](#).

CONDŪCĪBĪLIS, e, gen. com. *Utile, avantageux*. SYN. Utilis. USUS: Amicum castigare utile est, et conducibile facinus. Cf. [Utilis](#).

CONDŪCIT, *Il est utile*, imp. SYN. Utile est, prodest. USUS: Istud vero rationibus quidem tuis, non item reipublicæ conducit. Ea maxime conducunt, quæ sunt rectissima. Vide, num conducant ista ad commoditatem, ad facultates rerum. Cf. [Prosum](#).

CONDŪCO, is, duxi, ductum, ere, a. *Rassembler, réunir*. SYN. Congrego, cogo. ADV. Breviter, in unum locum, mane domum; maxime rationibus. PHRAS. Conduxit exercitum ex Hispanis militibus, *il a levé une armée d'Espagnols*. Conscripsit milites, exercitum; delectum militum, quam acerrimum tota Hispania habuit; conquisitionem militum habuit per Hispaniam; copias conscripsit in Hispania. USUS: 1. Captivos unum in locum conduxit. 2. Ad tempus redimo; operam alicujus emo, *louer, faire marché pour un travail*. Domum, fundos conducere. Mercede conductus. Aliquod opus, statuum, pontem faciendum, operas conducere. Cf. [Conscribo](#).

CONDUCTĪO, ōnis, f. *Location, bail*. SYN. Redemptio, collectio.

CONDUCTĪTIUS, a, um, *Loué*. USUS: Operæ conductitiæ.

CONDUCTOR, ōris, m. *Fermier, entrepreneur*. SYN. Redemptor. USUS: Ejus operis trecentis nummis conductor fuit.

CONDŪPLĪCĀTĪO, ōnis, f. *Répétition; (Fig. de Rhét.)*.

CONDŪPLĪCO, as, avi, atum, are, a. *Doubler*. USUS: Tenebræ conduplicatæ.

CONFĀBŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Converser, s'entretenir*. SYN. Colloquor.

CONFECTĪO, ōnis, f. *Fin, achèvement (d'un ouvrage qqc.)*. SYN. Absolutio, perfectio, compositio. USUS: 1. Libri, belli confectio mihi jucunda fuit. 2. Collectio, *perception*. Confectio tributū. 3. *Trituration*. Ciborum confectio a dentibus simul, ac lingua adjuvatur.

CONFECTOR, ōris, m. *Celui qui mène à fin*. SYN. Qui conficit et absolvit. USUS: Belli huius confector erit, qui etc. Confector negotiorum.

CONFĒRO, fers, tūli, collātum, ferre, a. *Comparer, rapprocher*. SYN. Comparo, collationem facio. ADV. Expeditissime se ex loco, facillime causam cum causa, mature se in societatem. Necessario se in fluctus, novissime se aliquo, plurimum benignitatis, potissimum se ad hoc studium, rectissime parva magnis. Falso quid in aliquem conferre, falso causam criminis, falso verbum in aliquem, nunc primum suspicionem, propria crimina in aliquem. Collatum divinitus, conferenda maxime extrema. USUS: 1. Nostra cum externis, bellum cum pace, inter se aliqua conferre. Rationes conferre accepti et expensi, *comparer les recettes et les dépenses*. 2. SIGNIF. Motum. In fugam se conferre. Iter aliquo conferre, *s'enfuir, se réfugier*. Ad amicitiam Pompeii me contuli. 3. Transfero, rejicio, *attribuer*. Crimen, invidiam, culpam in aliquem conferre. Vitia tua falso in senectutem confers. In filium causam confert. 4. Adhibeo, adjicio, colloco, pono studium et operam, *appliquer, employer à*. Consilium, diligentiam, operam, officia, cogitationes, curas, studium ad alicujus dignitatem et amplitudinem conferre. Confer te, quæso, ad eam curam. Omne ingenium, cogitationes omnes ad Philosophiam contulit. Vocem suam in quæstum contulit, *il fit le métier de crieur public, præconem egit*. Se ad auctoritatem, ad societatem, amicitiam alicujus conferre. 5. Misceo, admoveo. Manus, signa cum hoste conferre, *mettre aux prises; combattre*. Castra castris conferre. 6. Communico, *joindre, unir*. Capita conferre; sermones inter se; sollicitudines conferre. 7. Contribuo, *fournir, payer un tribut annuel*. Ex censu quotannis aliquid in commune conferre.

CONFERT, contūlit, imp. *Il est utile*. SYN. Conducit. PHRAS. Confert multum ad doctrinam, *il est fort utile à la science*. Momentum magnum affert; momentum magnum habet; ad doctrinam multum adjuvat; plurimum refert ad doctrinam; multum commodi, emolumenti, utilitatis affert, præstat ad doctrinæ uberioris fructum. Cf. [Utilis](#). USUS: Ea res ad bene vivendum nihil confert.

CONFERTIM, *En troupe serrée*. USUS: Acriter et confertim pugnabatur.

CONFERTUS, a, um, *Entassé, pressé*. SYN. Refertus, plenus. USUS: Vita omnium voluptatum varietate conferta. Cf. [Plenus](#).

Confessariŭs, ii, m. *Confesseur*. PHRAS. A confessionibus sacris; conscientiæ iudex, arbiter; qui delicta confitentibus aures dat, præbet, commodat; quo ad sacras confessiones utimur; qui pro sacro tribunali

assidet; confitentes reos suorum sordibus scelerum expiat; constrictos peccatorum vinculis animos divina quadam potestate relaxat; quo moderatore conscientiae utimur; qui solet operam dare peccata confitentibus; sacrae poenitentiae administer.

CONFESSIO, ōnis, f. *Aveu, confession, déclaration, témoignage*. USUS: Sit erranti medicina confessio. Taciturnitas imitatur confessionem. Tua confessione convinceris, urgeris, teneris. Sua se confessione in laqueos induit, jugulavit.

Confessio sacra, *Confession, partie du sacrement de pénitence*. Scelerum suorum pro sacro tribunali expiatio; noxarum conscientiae expiatio; exomologesis sacra; animi per noxarum confessionem facta cum DEO reconciliatio. PHRAS. 1. Confessionem facere, *faire sa confession, se confesser*. Eluere animum peccatorum sordibus; sacra confessione perpurgare animum; patefacere sacerdoti conscientiae labes, vulnera; superioris vitae commissa in sacro animi iudicio detegere; noxarum conscientiam deonerare; scelerum quasi sarcinam apud sacerdotem deponere; turpitudinis suae virus apud sacerdotem evomere; expiare peccatorum sordes; purgare se salutari noxarum confessione; vitae noxas sacra confessione delere; obire confessionis mysterium sacrum; crimina sua apud sacerdotem exponere; suorum se criminum apud arcanum iudicem accusare; reum agere, peragere. Conscientiae suae maculas poenitentiae lavacro eluere; sacerdoti se ritu Christiano aperire: peccata confessione deponere; confessione peccatorum sordes abstergere; maculas abolere; peccatorum confessione animum cum DEO reconciliare; poenitentiae sacramento animum suo nitori restituere; susceptas in vita maculas confessione abluere, expurgare; exomologesi animum purgare; conscientiam emaculare; perpurgandi animi causa pro sacro tribunali se sistere, animi vulnera medico sacro detegere. 2. Confessionem generalem facere, *faire une confession générale*. Totius anteactae vitae noxas, ab ultima pueritia ducto initio in memoriam redigere, sacerdoti exponere, qui arctissimis iis vinculis, in quae nos nostra sponte induimus, levatos dimittat; expiare superioris vitae noxas omnes; omnis anteactae vitae, omnium annorum confessione expiari; aperire omnia peccata, quae vel a pueritia meminimus; totius vitae flagitia sacra confessione repetere; confiteri de peccatis tota vita admissis; animi labes, quas in omni vita contraximus expiare; totius vitae maculas confessione eluere; non reticere quidquam



eorum, quæ per omnem vitam deliquerimus; ut alterius quasi ordiamur vitæ initium, veteris vitæ omnis crimina sacerdoti aperiendo repetere; annorum omnium culpas exponere; de criminibus vel ab ipsa pueritia admissis absolvi; noxis, quas a prima ætate contraximus, confessione se exonerare; commissas jam inde a puero culpas confessione delere; noxas ab ineunte ætate contractas, quoad repetere mens potest, in sacro iudicio aperire; collectas longa ætate animi sordes pœnitentiæ lacrimis apud sacerdotem eluere. 3. Confessiones audire, *entendre les confessions, confesser*. Confitentibus de se reis pro sacro tribunali aures dare, præbere; confitentibus operam dare; iudicem sedere in confitentes de se reos; de peccatis ad sacrum animi; iudicium allatis cognoscere; jus potestatemque a DEO traditam cognoscendi et remittendi peccata in arcano iudicio exercere; confitentibus peccata sua aures commodare, admove; confitentes de criminibus suis reos audire; esse a sacris confessionibus; confitentes reos suorum vinculis criminum exsolvere; relaxare; animorum sordes eluere, expiare.

CONFESTIM, *Aussitôt*. SYN. Sine ulla mora, illico, statim, actutum. USUS: Confestim huc advolavit. Cf. [Statim](#), [Breviter](#).

CONFĪCIO, is, fēci, fectum, ere, a. *Faire; accomplir; effectuer*. SYN. Facio, efficio, curo, præsto, exequor, compleo, expedio, transigo, absolvo. ADV. Accurate, amanter, bene cursum, bene dialogos, brevi, constantissime, diligenter tabulas, gloriosissime, jucunde, magnificentissime aliquid, nihilominus legationem, pene aliquem, plane animum, quam commodissime negotia, recte curriculum vivendi, strenue rem suam. USUS: 1. Manu sua vestem, pallium sibi confecit, *se faire, se confectionner*. Exercitum, bibliothecam, pecuniam conficere. Ea res famam tibi, et opes maximas conficiet. Reditum in patriam, negotium alicui conficere. Nuptias, sacra, rem divinam conficere. 2. Perficio, ad finem deduco, *achever, mener à bonne fin*. Negotium per alterum; rem e sententia confecit; bellum affectum confecit. Vitæ curriculum in litteris; diem otio confecit. Longam viam conficere. In senatu nihil confectum est. Perpolire orationem et conficere. 3. Transigo, *traiter d'une affaire (sens neutre)*. Confice cum eo de hortis. Velim, id diligenter ut de libris conficias. 4. Concludo, efficio, *conclure*. Ex hac argumentatione illud conficitur, fuisse te etc. *vulgo*: consequentia deducitur. 5. Affligo, perdo, absumo, abligurio, pessumdo, vexo, *accabler, tuer, détruire*. Mœror, curæ, sollicitudines me conficiunt.

Conficit se curis, etc. Fame, frigore, senectute, morbo confici. Familiarem rem luxu confecit. Mœror animos exedit et conficit. Pudore conficior.

CONFICTĪO, ōnis, f. *Supposition*. SYN. Machinatio. USUS: Criminis confictionem Caius suscepit, *accusation calomnieuse*.

CONFĪDENTER, *Avec assurance, hardiment*. SYN. Animose, audacter. USUS: Aliquid confidenter, malitiose, flagitiose gestum.

CONFĪDENTĪA, æ, f. *Assurance, hardiesse; impudence*. SYN. Impudentia, temeritas, audacia (arrogantis est). USUS: Hæc quidem signa confidentiæ sunt, non innocentia. Magnam sibi sumit, magnam habet confidentiam. Cf. [Audacia](#).

CONFĪDO, is, fisis sum, ere, n. *Se fier à, avoir confiance, compter sur*. SYN. Audeo, non timeo; fido, spero, innitor. )( Despero, diffido. ADV. Confidere ferocius suæ causæ, magnopere et niti invidia, magnopere causæ, legionibus, plane plurimum sibi, valde litteris, malitiæ suæ, vehementer. PHRAS. 1. Arcana mihi sua confidit, *il me confie tous ses secrets*. Arcana, animum suum, consilia sua mihi credit omnia; animum suum mihi dat; summam rerum omnium fidem mihi habet; de fide mea sibi omnia pollicetur; meæ se fidei, suaque omnia committit; in mea unius fide omnia statuit, ponit, collocat; nihil mihi consiliorum ejus clausum est; omnia in aperto sunt, omnia mecum communicata. Cf. [Aperio](#), [Abscondo](#), [Palam](#). 2. In opibus suis confidit plurimum, *il met toute sa confiance en ses richesses*. In opibus positam spem habet omnem; fretus opulentia sua; spem omnem in fortunis suis constitutam habet; spes suas fortunarum præsidiiis delegat; omnia sibi de fortunis suis ac copiis pollicetur. Cf. [Spes](#), [Innitor](#), [Spero](#). USUS: Nimium sibi, causæ suæ confidit. Virtuti constantiaque tuæ plurimum confido. De re aliqua, de alterius voluntate confidere. Cf. [Fido](#), [Spero](#).

CONFĪGO, is, fixi, fixum, ere, a. *Clouer, percer, traverser*. SYN. Figo, vulnero. USUS: 1. Hercules, ut Eurysthei filios, ita suos configebat sagittis. Cornicum oculos configere, *tromper plus habile que soi* (PROV.). 1. Figo, pono, *employer*. Configere omnes curas et cogitationes in salute reipublicæ.

CONFINGO, is, finxi, fictum, ere, a. *Façonner; feindre, inventer*. SYN. Fingo. ADV. Credibiliter, suspiciose facinus. USUS: Confingere, comminisci

rumorem. Confingere, conflare crimen, aliquid criminis, accusationem. Cf. [Fingo](#).

CONFĪNIS, e, gen. com. *Qui confine, contigu*. SYN. Vicinus, finitimus. USUS: Est huic confine genus dicendi. Cf. [Vicus](#).

CONFĪNIUM, ii, n. *Voisinage, limite, confins*. SYN. Finis, limes; provinciæ extremum. USUS: Convenit in vicinitatibus et confiniis, æquum et facilem esse multa de suo jure concedentem. Cf. [Limes](#).

CONFIRMATIO, ōnis, f. *Confirmation (t. de rhet.)*. SYN. Fides. EPITH. Gravior. USUS: 1. Confirmatio est, per quam causæ fidem, auctoritatem et firmamentum adjungit oratio. 2. Consolatio, *consolation*. Non egit confirmatione virtus tua. 3. Vox Eccl. *Confirmation (sacrement)*. Cf. [Confirmo](#).

CONFIRMATOR, ōris, m. *Garant, caution*. USUS: Confirmator et sequester pecuniæ desideratur.

CONFIRMO, as, avi, atum, are, a. *Affirmer, consolider; rassurer, encourager*. SYN. Affirmo, assevero, promitto; stabilio, corroboro. ADV. Bene se, fidenter, liquido, magnopere, molestius, plane, præclare, temere. Confirmari impudentissime caput legis, mediocriter, necessario, vehementer, multum confirmatus animus. PHRAS. 1. Eventus rumorem confirmavit, *l'événement prouva la réalité du bruit*. Fidem rei eventus affirmavit; rumori fidem eventus addidit; accrevit rumori fides rei eventu consecuto; ad suspicionem et rumorem certissimæ res accesserunt; opinionem adjuvit consentiens rumori eventus; rumorem ambiguum eventus rei ad certum redegit. 2. Imperium sibi confirmavit, *il s'assura le pouvoir*. Imperium diuturna pace munivit; auctoritate et consilio roboravit; stabilivit rempublicam; confirmationem reddidit, effecit; temporum iniquitate, fortuna, collapsam affirmavit, constabilivit; præclara regni initia, ratum. Regis nomen, imperiumque ei effecere. 3. (Confirmavit decem millia hominum VULG.), *l'évêque a confirmé dix mille personnes*. Christianæ palæstræ oleo ad ineundum animorum certamen decem capitum millia imbuit, perunxit; sacro Chrismate, consecrato oleo Christianorum, decem millibus haud pauciorum animos ad interiora certamina præparavit, corroboravit. Decem capitum millia sacro oleo delibuta, ad Christianæ palæstræ certamina ab illo sunt initiata; Christianæ militiæ auctorata; uncta Christiano ritu ad sacra certamina sunt decem hominum millia; Chrismatis

sacramento confirmata; ministrata decem millibus hominum unctio illa sacra, qua animi vires ad arcana certamina muniuntur. USUS: 1. Exemplis, rationibus, argumentis rem confirmare. Hoc sine ulla dubitatione confirmaverim. De hoc tibi plane confirmo. 2. Consolor, *consoler, soulager*. Erigere, confirmare, afflictos bonorum animos. 3. Corroboro, stabilio, firmum reddo, probo, comprobo, suffragor, *fortifier, guérir*. Animum, se ad omnia confirmare. E morbo confirmari, *guérir d'une maladie*. Cf. [Probo](#), [Consolor](#).

CONFIT, fieri, (primis et secundis personis non adhibetur). p. *Être fait, avoir lieu*. SYN. Conficior. ADV. Facilius. USUS: Commodius cadere nihil poterat, quam si res sine sanguine confieret.

CONFĪTĒOR, eris, fessus sum, eri, d. *Avouer; proclamer*. SYN. Fateor, prae me fero, agnosco. )( Inficior, celo. ADV. Aperte, ingenue, impune, libere, necessario, palam adulterium, plane tandem, aliquando, timide, vere. USUS: Aperte et ingenue confiteri de crimine; crimen alicui confiteri. Cf. [Fateor](#), [Confessio](#).

CONFLĀGRO, as, avi, atum, are, n. *Brûler, être consumé*. SYN. Ardeo, exuror, comburor, concremor. PHRAS. Prædia omnia conflagrarunt, *toutes les fermes ont été brûlées*. Incendio hausta, consumpta, deleta sunt; incendio fumabant; igne corrupta absumpta sunt; in cineres abierunt. Cf. [Concremo](#), [Combuo](#). USUS: 1. Ardore flammæ conflagrare. 2. TRANSL. Invidiæ incendio, ira, odio conflagrare, *brûler, se consumer d'envie, de colère, de haine*. Cf. [Ardeo](#).

CONFLICTĪO, ōnis, f. *Lutte, combat*. SYN. Conflictus, contentio, quasi concursus causarum. USUS: Rerum inter se pugnantium conflictio.

CONFLICTOR, aris, atus sum, ari, d. *Combattre*. USUS: Multis et magnis incommodis, duriore fortuna, morbis, annonæ difficultate conflictamur. Cum his conflictari, et pro reipublicæ salute dimicare oportet. Cf. [Affligo](#).

CONFLICTŪS, ūs, m. *Combat*. SYN. Conflictio. USUS: Lapidum conflictu et tritu ignis elicitur. Nubium conflictus. Conflictu corporum magnæ acies pelluntur. Cf. [Certamen](#).

CONFLĪGO, is, flixi, flictum, ere, n. *Attaquer, combattre*. SYN. Contendo, concuro, dimico, prælior, prælio decerto, prælium facio, prælium committo, signa confero, manus confero; certamen misceo. ADV.

Temere cum aliquo. USUS: Manu cum hoste conflagere. Armis cum hoste conflagere, decertare. Cf. [Certo](#), [Pugno](#).

CONFLO, as, avi, atum, are, a. *Souffler, allumer, exciter*. SYN. Cogo, conficio, paro, comparo, acquiro. USUS: Bellum tua opera natum, conflatum, susceptum est. Unde hoc ductum et conflatum mendacium est? Ea res magnam invidiam atque infamiam, plurimum suspicionis, negotii, ac periculi conflavit Venus totam illam scenam, accusationemque conflavit.

CONFLŪENS, entis, m. *Confluent*. USUS: A confluente Rhodani copias movit.

CONFLŪO, is, fluxi, fluxum, ere, n. *Accourir ensemble, affluer*. SYN. Concurro, convenio, pervenio, fluo. USUS: Laus, honor, dignitas in domum tuam confluit. Omnis reipublicæ sentina in ea castra confluit. Multi ex omni orbe Romam confluunt.

CONFŌDĬO, is, fōdi, fossum, ere, a. *Percer, cribler de coups*. USUS: Confodere aliquem multis vulneribus; tot judiciis confossus.

CONFORMĀTĬO, ōnis, f. *Conformation, disposition*. SYN. Forma, compositio, exornatio. EPITH. Insignita, impressa. USUS: Conformatio lineamentorum, compositio membrorum. Animantis figura et conformatio totius oris ac corporis. Conformatio et moderatio continentiae et temperantiae. Vocis, sententiarum, verborum varietas et conformatio.

CONFORMO, as, avi, atum, are, a. *Former, façonner, arranger*. SYN. Compono, fingo, effingo, figuro, formo, informo. PHRAS. 1. Conformare se ad ejus voluntatem studet, *il cherche à se plier aux vues de cet homme*. Ad nutum, voluntatem fingere; suas voluntates ad alienum nutum componere; ejus voluntatibus, studiis obsequi; suam ad alienam voluntatem adjungere, accommodare. Se ad nutum ejus flectere; ejus voluntatem suam ducere; se suaque fingere, et dirigere ex aliena voluntate; totum se ad ejus voluntatem convertere; ejus voluntati morem gerere, obtemperare; cum ejus voluntate congruere, consentire; suam ad ejus voluntatem aggregare; pendere ex ejus consilio ac voluntate; sua consilia ac rationes omnes ex ejus præscepto moderari. Cf. [Accommodo](#). 2. Totum se divinae voluntati conformavit, *il s'est conformé entièrement à la volonté de DIEU*. Suam ad Divini Numinis voluntatem aggregavit, in DEI voluntate placidissime acquievit; totum se ad exequendam Numinis voluntatem contulit; arbitrii sui jus omne, in jus

arbitriumque Numinis transtulit; a divina voluntate ne latum quidem unguem discessit; ad omnia Divinæ de se mentis consilia promptus descendit; Divinæ de se voluntatis rationem duxit unice; Divinæ se voluntati totum permisit. 3. Ad Magistri se mores conformat, *il prend modèle sur la conduite de son maître*. Ad magistri se mores fingit, componit; speciem quamdam ac imaginem magistri sui moribus exprimit; de magistri sui moribus mores informat suos; magistri mores imitatione exprimit; in magistri mores abit. Cf. [Imitor](#), [Exemplum](#). USUS: Ad majora nos genuit natura et conformavit. Animum cogitatione excellentium virorum conformare. Conformare se ad voluntatem alterius. Ad illustre exemplum quoddam mores, vocem, animum conformare. Cf. [Accommodo](#).

CONFRĀGŌSUS, a, um, *Apré, inégal, raboteux, rocailleux*. USUS: Loca aspera et confragosa.

CONFRINGO, is, frēgi, fractum, ere, a. *Briser, détruire*. SYN. Frango, infringo. USUS: Rem, jura, consilia confringere, dissipare, consumere. Cf. [Frango](#).

CONFŪGIŌ, is, fūgi, fūgitum, ere, n. *Se réfugier*. SYN. Perfugio; perfugium, præsidium et auxilium quæro, concurro. ADV. Levissime, privatim ad iudices. PHRAS. Miseri omnes ad te confugiunt, *tous les malheureux ont recours à vous*. In fidem tuam et clientelam se conferunt, recipiunt; in æquitate tua paratissimum habent perfugium, confugium, receptum; non alius portus est, in quem mallent invehī miseri, te uno amico tecti ac beati; apud te velut arx, portus, ara miserorum; tu miserorum columen, receptaculum, adminiculum certissimum haberis. Cf. [DEI opem imploro](#). USUS: Tot difficultatibus affectus, afflictus, in tuam fidem, veritatem, misericordiam confugio. Rebus meis diffidens, ad auctoritatis tuæ aram confugio.

CONFUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Mélanger; réunir, confondre*. SYN. Misceo, conturbo, perturbo. )( Distinguo. USUS: Verum cum falsis confundere. Græcos cum Romanis confundere et conferre. Vis divina toto mundo confusa. Confusa et perturbata oratio. Animo, dolore confusus. (Confundere aliquem, *confondre qqn, lui prouver qu'il ment*. VULG.); latine effertur hoc modo: aliquem in ruborem dare; ruborem incutere; verecundiam afferre; pudore suffundere. Cf. [Misceo](#), [Turbidus](#).



CONFUSĒ, *Confusément, sans croire*. SYN. Permiste, per tumultum, ac trepidationem. )( Distincte, ordinate. USUS: Loqui permiste et confuse. Cf. [Turbidus](#).

CONFŪSĬO, ōnis, f. *Confusion, désordre*. SYN. Perturbatio, permistio. USUS: Perturbatio vitæ, et magna confusio temporum, religionum, rerum omnium confusio. Conjunctio, confusioque virtutum a Philosophis distinguitur.

CONFŪTĀTĬO, ōnis, f. *Réfutation, (t. de rhét.)* SYN. Dissolutio, reprehensio.

CONFŪTO, as, avi, atum, are, a. *Réfuter*. SYN. Refello, refuto, reprehendo, diluo, coarguo, infirmo, dissolvo, redarguo, explodo, convinco, frango, ejicio, abjicio, adversaria evertō, falsa esse doceo, tollo. USUS: Argumenta alicujus confutare. Audaciam hominis confutavit, confregit. Cf. [Refello](#).

CONĜĚLO, as, avi, atum, are, a. et n. *Geler*. SYN. Conglacio, duresco in glaciem. PHRAS. Amnis congelatur, *le fleuve est gelé*. Amnem vis frigoris concreto gelu adstringit; amnis nive et pruina concrescit; duratus glacie amnis. USUS: Gaudebam illum otio congelasse. Cf. [Glacies](#).

CONĜĚMĬNĀTĬO, ōnis, f. *Redoublement, embrassement*. USUS: Quid hoc congeminationis?

CONĜĚMĬNO, as, avi, atum, are, a. *Redoubler*. SYN. Gemino. USUS: Omnes congeminauimus.

CONĜĚMO, is, ĝēmŭi, ĝēmĭtum, ere, n. *Gémir profondément*. SYN. Gemo simul. USUS: Congemuit senatus frequens. Cf. [Gemo](#).

CONĜĚRO, is, gessi, gestum, ere, a. *Amonceler, entasser*. SYN. Congrego, accumulo, comporto. )( Dissipo. USUS: 1. Pecuniam aliquo, res directas in regnum congerere. 2. TRANSL. Confero. Maledicta, crimina in aliquem congerere, *se répandre en injures, en calomnies contre qqn*. Cf. [Congrego](#), [Colligo](#).

CONGERRO, ōnis, m. *Compagnon de plaisir*. SYN. Cum quo familiariter et facete confabulamur.

CONGESTĬTĬUS, a, um, *De rapport, rapporté*. USUS: Locus congestitius, ad jacienda fundamenta ineptus.

CONGESTŪS, ūs, m. *Action d'amonceler, d'accumuler.* SYN. Comportatio. USUS: Avium congestu, non humanis manibus.

CONGIĀRIUM, ii, n. *Vase qui tient un conge; don, présent, libéralité d'un prince.* SYN. Imperatoris donum a congio, mensuræ genere vini et similium sic dictum. USUS: Cæsar muneribus, monumentis, congiariis, epulis multitudinem imperitam lenierat.

CONGLĀCĪO, as, are, n. *Se glacer, se congeler.* SYN. Congelo, duresco. USUS: 1. Aqua frigoribus congeliat, nive et pruina concrescit 2. TRANSL. Ejus consulatus consilia congeliant, *son consulat se passe dans l'inaction.* Cf. [Glacies](#).

CONGLŌBĀTIM, *En masse.* USUS: Conglobatim ac confertim pugnabant.

CONGLŌBO, as, avi, atum, are, a. *Rassembler, réunir.* SYN. Cogo, colligo. USUS: Mare undique conglobatur æqualiter. Milites se in unum conglobarunt.

CONGLUTINĀTĪO, ōnis, f. *Action de coller, de cimenter.* SYN. Conjunctio. EPITH. Recens, inveterata. USUS: Conglutinatio recens ægre divellitur, *les parties récemment unies se séparent difficilement.* 2. TRANSL. Conglutinatio verborum, *liaison des mots.*

CONGLUTĪNO, as, avi, atum, are, a. *Réunir, rapprocher.* SYN. Conjungo, copulo, conflo, compingo. USUS: Voluntates nostras consuetudo conglutinauit. Amicitias morum similitudo conglutinat. Cf. [Jungo](#), [Conjungo](#).

CONGRATŪLĀTĪO, ōnis, f. *Congratulation, félicitation.* USUS: Omnium ordinum consensus, gratiarum actio, congratulatio me commovet. Cf. [Gratulatio](#).

CONGRĀTŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Se féliciter; féliciter.* SYN. Signis lætitiā ostendo, gaudeo cum aliquo. Cf. [Gratulor](#).

CONGRĒDĪOR, eris, gressus sum, i, d. *Se rencontrer, aborder; en venir aux mains.* SYN. Convenio; infestis armis concurro. ADV. Coram. PHRAS. Cum hoste congressus est, *il en vint aux mains avec l'ennemi.* Gradum, pedem, manum cum hoste contulit; infestis armis, animisque cum hoste concurrit; in hostem ivit, ruit, invectus est; manum cum hoste conseruit;

signa contulit; ut arma increpuere, micantesque fulsere gladii, concursus, impetus in hostem factus est. Cf. [Arma](#), [Pugno](#), [Proelium](#). USUS: 1. Luna cum sole congregiendi. 2. Conferendi causa convenio, *avoir une entrevue*. Congredi cum aliquo, conferre gradum, pedem. Cum congressi fuerimus, tum si quid res feret, inter nos conferemus. 3. Pugno, *combattre*. Contra Cæsarem armatus congressus est. Non is sum, qui tecum congrediar, et lucter. Congredere mecum criminibus ipsis, remove calumnias.

CONGRĒGĀBĪLIS, e, gen. com. *Sociable*. SYN. Quod facile congregatur, amans societatis. USUS: Apum examina natura congregabilia sunt.

CONGRĒGĀTĪO, ōnis, f. *Réunion; société*. USUS: Nos ad conjunctionem congregationemque hominum, et ad naturalem communitatem nati sumus.

Congregatio Mariana, *Congrégation de la Sainte Vierge*. Sodalitas, sodalitium, cœtus, conventus Mariæ honoribus institutus; cœtus ex litteraria juventute collectus, conflatus ad Divinæ Matris honorem; sodalitium scholasticæ juventutis Virginæ Matris nomine congregatum. (Congregationi inscribi se curavit. VULG.); in numerum sodalium adscribi, adlegi, referri, cooptari voluit; sodalium cœtui, albo inscribi, inseri exoptavit; sodalitati nomen dedit; inter candidatos Mariani sodalitii nomen est professus.

Congregatio Romana Cardinalium, *congrégation des cardinaux*. Congregatio rituum. Concilium *vel* Consilium Patrum Purpuratorum sacris ritibus sancendis constitutum. Congregatio de propaganda. Sacer Vaticani Senatus conventus, de conservanda, *vel* propaganda per terrarum orbem fide, agi solitus.

CONGRĒGO, as, avi, atum, are, a. *Rassembler, réunir*. SYN. Colligo, contraho, convoco, coacervo, aggrego, cogo, conjungo, in unum locum compello. )( Dispergo, dissipo. USUS: Homines libenter se cum æqualibus congregant. Paulum in eundem hunc numerum congregabimus. Tecum me et voluntas congregavit, et fortuna conjunxit. In unum locum congregata plebs. Cf. [Convenio](#), [Colligo](#), [Convoco](#).

CONGRESSĪO, ōnis, f. *Fréquentation, entrevue, entretien*. SYN. Congressus, colloquium, sermo. EPITH. Acerba et misera, bellicosa, severa. USUS: Nemo illum aditu, congressione, sermone dignum putabat. Erat non

modo familiaritate, sed congressione prohibendus. In congressionibus hominum. Familiaris congressio.

CONGRESSŪS, ūs, m. *Entretien*. SYN. Colloquium, conflictus. EPITH. Mediocris, quotidianus. USUS: 1. Venire in alicujus congressum. Sylla cum illis ne mediocri quidem sermone et congressu conjungebatur. Credebam, pacem fore non modo sermone et disputatione, sed conspectu ipso et congressu. Cf. [Conventus](#). 2. Pugna, *attaque, combat*. Multa ante congressum fiunt. Nulli in eo congressu periere.

CONGRŪENTER, *D'une manière convenable, conformément à*. SYN. Convenienter. USUS. Congruenter naturæ convenienterque vivere.

CONGRŪO, is, grui, ere, n. *Se rapporter, convenir, cadrer*. SYN. Convenio, consentio. ADV. Mirifice, valde, vehementer. PHRAS. Color iste cum luctu congruit, *cette couleur va bien au deuil*. Non abhorret, non abludit luctu color; belle sibi respondent luctus et color hic obscurus. Consentit, concinit hic color luctui. USUS: Cum suis moribus ac natura parum congruere. Sententia mea congruit cum judicio senatus. Dicta factis congruunt. Oratio, sententia discrepans, verbis congruens. Cf. [Consentio](#), [Concino](#), [Convenio](#), [Similis](#). )( Discrepo, repugno, dissentio, dissideo.

CŌNISCO, as, are, n. *Heurter de la tête*. SYN. Arieto, fronte concurro. USUS: Caput opponis, cum eo coniscans, *tu te jettes sur lui, la tête en avant, comme un bœuf*.

CONJECTĪO, ōnis, f. *Action de jeter, de lancer*. SYN. Conjectura, conjectus. USUS: 1. Conjectione telorum hostis fusus est. 2. TRANSL. *Conjecture*. Conjectionem somniorum ita definit. Cf. [Divinatio](#).

CONJECTO, as, avi, atum, are, a. *Conjecturer*. USUS: Eventu aliquid conjectare. Quid dicam, aut quid conjectem, nescio, *je ne sais que dire, ni que penser*. Cf. [Conjicio](#).

CONJECTOR, oris, m. *Devin*. SYN. Interpres somniorum, portentorum, vates. USUS: Conjector somniorum, *interprète des songes*. Vaticinationes et responsiones aruspicum, conjectorum.

CONJECTŪRA, æ, f. *Conjecture*. SYN. Opinio, suspicio, divinatio, auguratio, provisio. EPITH. Bona, crudelis, difficilis, domestica, facilis, infinita, levis, multa, perspicua, probabilis, vera, verior, certa. PHRAS. Conjectura capi vix potest, *on peut à peine en tirer une conjecture*. Ea res

conjectura judicari, sciri vix potest; conjectura de eo re capi, fieri vix potest; ad conjecturam ejus rei evadere vix humana mens potest; ad conjecturam propius accedere; conjectura assequi, augurari non licet; nullus hic conjecturæ locus; nihil hinc conjicias, conjectes. Cf. **Conjicio**. USUS: Conjectura, quæ in varias partes duci potest, nihil incertius. Conjectura ducor ad suspicandum. Quantum conjectura assequi, consequi possum. Scis, quo me conjectura ducat, quid odor, quid conjectura augur. Ex vultu conjecturam facio, capio. Vultus mihi conjecturam animi affert. Quantum conjectura percipio, coarguere possum; quoties conjecturis nostris aberramus, fallimur.

CONJECTŪRĀLIS, e, gen. com. *Fondé sur des conjectures*. USUS: Causa, genus orationis conjecturale, *question de fait*.

CONJECTŪS, ūs, m. *Action de lancer*. SYN. Conjectio. USUS: Conjectus oculorum.

CONJĪCIO, is, jēci, jectum, ere, n. et a. *Conjecturer, deviner*. SYN. Conjectura assequor, *vel* consequor; conjecturam facio; conjectura prospicio, *vel* perspicio, agnosco, interpretor, divino, existimo. ADV. Acute, bene, belle, male, præclare. PHRAS. 1. Multa e facie conjici de homine possunt, *le visage d'un homme peut nous le faire connaître beaucoup*. Multa ex fronte videri, colligi, deprehendi, percipi, conjectari possunt; multa conjecturis assequi, consequi licet; multa ex vultu conjectando augurari possumus. Frons multa ostendit, significat, indicat, coarguit, patefacit; frons ipsa persæpe exprimit, demonstrat latentes animi morbos; e vultu, qui est index et imago animi, nequaquam incerta conjectio, dubia aut obscura divinatio sumitur; frons ad animi faciem proxime accedit; haud aberrat conjectura, qui ex vultus indicio de animo suspicatur; ex vultu conjectura haud temere duci, capi, fieri potest; ex vultus indiciis haud ægre ad conjecturam de animi sensu evadimus; non fallit conjectura, quæ ex vultu de animorum habitu judicat; ex vultu, oculis, fronte conjectura ducimur, propius accedimus ad animi sensum explorandum. Res sunt ejusmodi, de quibus ne conjicere quidem quidquam possumus, *les affaires en sont à ce point qu'on ne peut rien conjecturer*. Quæ positæ non sunt in conjectura; quæ extra conjecturam sunt; quæ a conjectura procul absunt; quæ a conjectura minime pendent; ad quas conjectura accedere; de quibus conjecturam facere, capere; certus vates, conjector esse nemo possit; de quibus difficilis admodum conjectura sit, incerta divinatio, obscurum

augurium est, in quibus, quid futurum sit, quid eventurum, quia afferre, parere dies, casus, fortuna possit, suspicari, divinare, providere, assequi nihil licet. Cf. [Conjectura](#). USUS: 1. Se in fugam, in pedes, latebras, castra conjicere, *se jeter, se précipiter*. Tela in aliquem conjicere, lancer. 2. Conjicere, *jeter, lancer; pousser*. Maledicta in aliquem, causam turbarum, crimen in aliquem conjicere. Flammam illorum temporum in me conjecit. 3. Distribuo, *distribuer*. Causam totam in certos locos, multa in unum librum, epistolam conjeci. 4. Intendo, converto, *jeter*. Oculos in eum conjecit. 5. Afferro, redigo, *mettre dans tel ou tel état*. Rempubicam in magnas difficultates conjecit. Ne me, quæso, in hanc tristitiam, hoc malum, has tricas conjicito. Cœli gravitas in morbum me conjecit. Conjecit se in nuptias. 6. Divino, auguror, conjecto, *conjecturer, deviner*. Argute, acute, hæc longe ante conjecerat. Cf. [Divino](#).

CONJŪGĀTIŌ, ōnis, f. *Mélange, union*. SYN. Colligatio. USUS: Caputum conjugatio et relegatio, et propagatio virium.

CONJŪGIUM, ii, n. *Union conjugale*. SYN. Connubium, matrimonium. PHRAS. In conjugio degit, *elle est mariée*. Est illi connubium cum viro cumprimis nobili; sanguinem genusque miscuit cum Patritii generis viro; domesticum fœdus junxit cum viro clarissimis natalibus orto; locata est in matrimonio; in manum convenit viro honestissimo; in matrimonium data, collocata est viro clarissimi generis. Cf. [Matrimonium](#), [Nubo](#). USUS: Prima societas est in ipso conjugio.

CONJŪGO, as, avi, atum, are, a. *Unir*. SYN. Conjungo, copulo, socio. USUS: Jucundissima est amicitia, quam morum similitudo conjugavit. Cf. [Jungo](#).

CONJUNCTĒ, *Conjointement*. SYN. Simul, conjunctim. )( Separatim. USUS: Conjunctissime et amicissime vivere cum aliquo.

CONJUNCTIM, *Conjointement, ensemble*. SYN. Simul, conjuncte. USUS: Conjunctim de ea re poterit referri.

CONJUNCTIŌ, ōnis, f. *Assemblage; union, liaison*. SYN. Copulatio, necessitudo, societas, consociatio, cognatio, affinitas, consensio. )( Disjunctio, alienatio. EPITH. Æterna, humana, incolumis, invidiosa, jucundissima, magna, maxima, mediocris, nova, paterna, perdiuturna, perpetua, proxima necessitudini liberorum, repentina affinitatis, sempiterna.



Suavis inter aliquos, suavissima summa, tanta, vera, vetus, infinita. USUS: Affinitatis, vicinitatis, benevolentiae, naturae, amicitiae conjunctio. Conjunctionis mutuae vinculum. Conciliare sibi conjunctionem multorum, *se faire beaucoup d'amis*. Veterem conjunctionem nostram labefactarunt, ac prope diremerunt malevolorum artes; a conjunctione nos prope avocarunt; de vetere conjunctione multum diminuere, *refroidir beaucoup une ancienne amitié*. Cf. [Amicitia](#).

CONJUNCTUS, a, um, *Uni, lié*. SYN. Junctus, copulatus, adjunctus, cohærens, consentiens, sociatus, communis, connexus, habens societatem, conjunctionem gratiae, quasi devinctus, necessarius. )( Divisus, disjunctus, solitarius. USUS: Habere aliquem usu, affinitate, consuetudine, officiis conjunctum; cognatione, amicitia inter se conjuncti. Familiaris et omnibus rebus conjunctus alicui, *vel* cum aliquo. Mea causa cum tua est conjuncta. Virtuti tuæ fortuna conjuncta est. Vitam agit cum honestate conjunctam. Vita flagitiis et probris conjuncta. Summa miseria cum summo dedecore conjuncta. Discessus tuus cum gloria potius erat conjunctus, quam cum probro. Cf. [Amicus](#), [Concors](#).

CONJUNGO, is, junxi, junctum, ere, a. *Joindre, unir, lier*. SYN. Copulo, conjungo, conglutino, consocio, congrego, coagmento, concilio, connecto. ) ( Disjungo. ADV. Conjungi maxime vetustate, lingua, societate, mirifice cum, quam maxime. USUS: Cum aliquo amicitias conjungere, *faire amitié avec qqn*. Conjungere cum gravitate comitatem. Nos ab ineunte ætate usus, consuetudo, studiorum societas et similitudo conjunxit. Cum aliquo necessitudinem conjungere. Sententiarum pondus cum elegantia verborum. Cf. [Jungo](#), [Adhæreo](#).

CONJŪRĀTIŌ, ōnis, f. *Conjuration, conspiracy, complot*. SYN. Conspiratio, consensio. EPITH. Civilis, constricta, exitiosa, impia, occulta, recens, scelerata, superior, vetus. USUS: Conjurationem facere, deprehendere, patefacere, aperire.

CONJŪRO, as, avi, atum, are, a. *Compirer, faire des complots*. SYN. Conspiro, consentio. PHRAS. Multi nobiles conjurarunt, *beaucoup de nobles ont fait un complot*. Coitionem, conspiracyem fecerunt; multi ex nobilibus conspiracyem conflarunt; conjurationem fecerunt; facinoris societatem inierunt; conspiratum a non paucis nobilibus; coivere in nefarii consilii societatem nobilium non pauci; conflata ex nobilibus nefarii fœderis

societas, impiis religionibus devincta. USUS: Cognitum est eos conjurasse. Hi quibuscum conjurasti, ubi sunt? Scito mihi æris alieni esse tantum, conjurare ut cupiam.

CONJUX, ŭgis, m. f. *Époux, épouse*. SYN. Particeps connubii, thori consors. EPITH. Minime avara, fidissima, fidelis, fidelissima, integra a petulantia alicujus, misera.

CONNECTO, is, nexui, nexum, ere, a. *Attacher, lier ensemble*. SYN. Conjungo, necto, colligo, nexa vincio, copulo. )( Separo. ADV. Leviter. USUS: Amicitia cum voluptate connectitur. Cf. [Jungo](#).

CONNEXĬO, ōnis, f. *Liaison*.

CONNĬTOR, eris, īsus *vel* nixus sum, niti, d. *Faire de grands efforts*. SYN. Nitor, operam do, conor, contendo, enitor, elaboro. USUS: Quantum conniti animo potes; quantum labore contendere, tantum fac, ut efficias. Cf. [Conor](#), [Nitor](#), [Contendo](#).

CONNĬVĒO, es, nīvi *vel* nixi, ere, n. *Faire semblant de ne pas voir, dissimuler*. SYN. Dissimulo. USUS: 1. Dii sæpe in hominum sceleribus connivent. Quibusdam in rebus conniveo. Cf. [Indulgeo](#). 2. Oculos nunc claudio, nunc aperio, *cligner les yeux*. Oculi somno conniventes.

CONNŪBĬUM, ii, n. *Mariage*. SYN. Conjugium. Cf. [Matrimonium](#).

CŌNOR, aris, atus sum, ari, d. *Entreprendre, s'efforcer*. SYN. Enitor, connitor, molior, indago, experior, incumbo in, *vel* ad rem. PHRAS. 1. Conandum tibi erit magnopere, *il vous faudra faire beaucoup d'efforts*. Magno studio enitendum, contendendum, elaborandum tibi erit; omni conatu id agendum, id moliendum; intentus tibi animus habendus, qui nulli unquam labori succumbat; in hoc tibi omni ope ac opera incumbendum; ad id omnes cogitationes intendendæ; toto pectore tibi ad hoc incumbendum erit; toto pectore, omni ope huc annitendum; summa ope in hoc elaborandum, desudandum erit; omni cogitatione ad id feraris, eo nervis omnibus contendas, necesse erit. 2. Conare, quæso, ut solidam laudem consequare, *efforcez-vous, je vous prie, d'acquérir une gloire solide*. Accinge te, quæso, ad eam cogitationem; da operam, id age, id molire, id unum machinare; contende nervis omnibus et facultatibus; omni ope annitere, totis viribus accingere; age pro virili parte, pro tua parte, totis viribus; omnibus nervis, omni studio, quantum est in te positum; quantum

in te situm est; quoad potes; quoad vales; quantum quidem præstare poteris; quantum viribus licebit consequi. Confer ad eam rem omnes vires, omnia studia; quidquid est in te industriæ, operæ, curæ, diligentia. Ne viribus peperceris; ne quid studii prætermiseris; da operam pro eo, quod in te erit; ita contende, ut nihil magis. Cf. [Studeo](#), [Satago](#), [Contendo](#). USUS: Multa efficere, plura conari. Scelus conari.

CONQUASSĀTĪO, ōnis, f. *Ébranlement*. SYN. Agitatio, commotio. USUS: Morbus e corporis conquassatione et perturbatione ortus.

CONQUASSO, as, avi, atum, are, a. *Ébranler*. SYN. Commoveo, concutio. USUS: Omnes provinciæ bellis conquassatæ.

CONQUĒROR, eris, questus sum, queri, d. *Se plaindre*. SYN. Queror, deploro. ADV. Graviter, gravissime, mediocriter, publice de factis, verissime. USUS: Nihil tecum de injuria fratris conqueror. Conqueri fortunam adversam, non lamentari decet. Cf. [Queror](#), [Querela](#).

CONQUESTĪO, ōnis, f. *Plainte*. SYN. Querela.

CONQUĪESCO, is, ēvi, ētum, escere, n. *Se reposer*. SYN. Quiesco, consido, desino. ADV. Libentissime, paulum adventu alicujus. USUS: Bella hieme, litteræ bello conquiescunt. Nunquam a bellis conquiescemus? Ut ætas nostra gravior in caritate, atque adolescentia tua ex omnibus molestiis, et laboribus conquiescat. Animus a forensi strepitu conquiescat tantisper. Aspectu uno omnis cura consedit, ac conquievit. In libris conquiesco, *je trouve un délassement dans mes livres*. Cf. [Quiesco](#), [Relaxo](#).

CONQUĪRO, is, quīsīvi, quīsītum, ere, a. *Chercher soigneusement, rechercher*. SYN. Investigo, magna diligentia quæro. ADV. Curiosius, diligentissime, studiose, undique pecuniam, undique suavitates. USUS: Aliorum facta et eventa conquirere. Suavitates undique et delicias conquirat. Cf. [Quæro](#), [Colligo](#).

CONQUĪSĪTĒ, *Avec recherche, avec un soin scrupuleux*. SYN. Exquisite, diligenter, docte. USUS: Aliquid conquisitè scribere.

CONQUĪSĪTĪO, ōnis, f. *Recherche soignée*. USUS: Exercitus durissima conquisitione collectus. In conquisitione orationis durissimum est exordium. Conquisitionem habere, facere militum, *enrôler, lever des soldats*. Cf. [Delectus](#).

CONQUĪSĪTOR, ōris, m. *Enrôleur, recruteur*. SYN. Cui aliquid conquirendum mandatur. USUS: Nullus delectus, neque enim conquisitores comparere audent.

CONQUĪSĪTUS, a, um, *Recherché*. SYN. Exquisitus, insignis. USUS: Conquisitissimi cibi, odores. Fictis, conquisitisque vitiis deformare hominem.

CONSĀLŪTĀTĪO, ōnis, f. *Salutation*. EPITH. Forensis, perhonorifica. USUS: Forensis consalutatio.

CONSĀLŪTO, as, avi, atum, are, a. *Saluer*. SYN. Saluto. ADV. Amicissime inter se. USUS: Qui inter se amicissime consalutarunt. Cf. [Saluto](#).

CONSĀNESCO, is, sĀnŭi, escere, n. *Se rétablir, se guérir*. SYN. Sanus fio, sanor. USUS: Cum consanuisse videretur, recrudit vulnus. Cf. [Sano](#).

CONSANGUĪNĒUS, a, um, *Du même sang*. SYN. Sanguine conjunctus, sanguinis communione, conjunctione proximus; consanguinitate propinquus. Cf. [Cognatus](#), [Propinquus](#), [Affinitas](#). USUS: Nec intelligunt, esse se consanguineos.

CONSANGUĪNĪTAS, ātis, f. *Parenté du sang*. SYN. Sanguinis conjunctio, communio. USUS: Alteri consanguinitate propinquus. Cf. [Cognatio](#).

CONSAUCĪO, as, avi, atum, are, a. *Blessier grièvement*. SYN. Saucio, vulnero. Cf. [Vulnero](#).

CONSCĒLĒRĀTUS, a, um, *Souillé de crimes, criminel, scélérat*. SYN. Sceleratus. Cf. [Sceleratus](#).

CONSCĒLĒRO, as, avi, atum, are, a. *Souiller, déshonorer*. \* USUS: Conscelerare aures paternas, aures scelere implere.

CONSCENDO, is, scendi, scensum, ere, n. et a. *Monter sur*. SYN. Ascendo. USUS: Conscende, quæso, et ad nos trajice, subintell. navim, *s'embarquer*. Cf. [Ascendo](#).

CONSCENSĪO, ōnis, f. *Action de monter dans*. USUS: Consensio in naves.

CONSCIĒNTĪA, æ, f. *Conscience*. SYN. Recordatio, animi quædam ratio, vis, et lex, a qua et de recte factis, et secus admonemur. EPITH. Comes, communis, jucundissima bene actæ vitæ, præclara, recta, scelerata, stabilis, digna supplicio. PHRAS. I. (Conscientia bona. VULG.) *Bonne conscience*. Conscientia bene actæ vitæ; conscientia recte factorum; mens bene sibi conscia; optimæ mentis conscientia; conscientia rectæ voluntatis; conscientia recta et præclara. (Est homo bonæ conscientiæ, VULG.), *cet homme a la conscience pure*. Vir est integerrimæ mentis; justus, integer, æqui ac recti amans; integer, et bonus; cui religio sit, quidquam præter fas et æquum agere; quidquam aggredi, quod cum recti honestique legibus non consentiat; vir est optimæ mentis conscientia tutus; qui, quæ agere parat, omnia ad leges divinas, ad rectæ rationis præscriptum erigit; qui nulla in re ab æqui et recti legibus discedit, qui a recta conscientia ne transversum quidem unguem discedat; cui religiosum sit, præter æqui rectique leges quidquam agere. 2. (Consolatur me bona conscientia, VULG.), *l'intégrité de ma conscience me console*. Optimæ mentis conscientia me consolor; præclara conscientia sustentor; conscientia rectæ mentis recreor; nitor conscientia mea; non pertimesco conscientiam meam; fruor vitæ bene actæ conscientia; nixus rectæ mentis conscientia quid pertimescam? quæ me res perturbet, conscium probe sibi, a culpa me omni longissime abfuisse? Cf. [Probus](#). 3. (Hoc bona conscientia fieri non potest. VULG.), *vous ne pouvez faire cela en sûreté de conscience*. Salvo officio, salvis legibus, salva fide fieri non potest, hoc sine scelere fieri nullo pacto potest; ista facere religio sit, religiosum sit; religione impedimur. II. (VULG. Conscientia mala), *conscience mauvaise, perverse*. Conscientia sceleris; facinorum conscientia; mens male sibi conscia; impedita et oppressa mens scelerum conscientia. 1. (Malam habet conscientiam, VULG.), *cet homme a une conscience souillée*. Hominem scelus agitat; scelerum pœnis agitur, et a mente consilioque deducitur; facinorum recordatione nunquam timore est vacuus; urit anxiam mentem facinorum memoria; agitur et perterretur tædiis ardentibus furiarum; conscientia facinorum urgetur; flagitiorum suorum conscientia cruciatur, stimulat, vexatur, constringitur; peccatorum conscientia oppresso pœna semper ante oculos versatur; exortus e peccatorum conscientia timor sollicitudine exedit; angore conscientiæ, et scelerum recordatione cruciatur; insectantur hominem non furia, non ardentes, ut est in fabulis, tædæ, sed impedita male factorum conscientia mens; sed confusa pœnarum metu scelerum conscientia, quæ hominem æternis sollicitudinibus

dies et noctes exedit; conscientiae stimulis agitur; scelerum obstrepente conscientia quiescere non potest; tacito conscientiae convicio verberatur; angore conscientiae torquetur; flagitiorum memoria angitur, discruciat. 2. (Remorsus conscientiae, VULG.), *remords de conscience*. Insunt in scelere aculei, quibus animi dies atque noctes confodiuntur et cruentantur; stimuli, quibus mens diu noctuque compungitur, exeditur, dilaceratur; mentis angores, sollicitudines, metus, cruciatus, tacita conscientiae convicia, quae animum verberant, opprimunt, exedunt, excruciant. 3. (Est homo nullius conscientiae, VULG.), *cet homme est sans conscience*. Homo impius, improbus, nefarius, sceleratus, consceleratus, qui sibi religioni nihil habet, ducit; qui religione non impeditur, quominus etc.; cui sanctum religiosumque nihil est; in quo nullum nec recti, nec æqui studium, aut vestigium; homo sine ulla religione et fide. 4. (Facerem mihi conscientiam, VULG.), *je me ferais un cas de conscience*. Religio mihi foret; religiosum esset; religioni mihi ducerem; religioni haberem; religione impediri me putarem. 5. (Rationem conscientiae reddere, VULG.), *rendre compte de sa conscience*. Omnes animi latebras ac recessus aperire; arcana pectoris omnia alteri credere; vitae suae, rerumque omnium rationem reddere; reconditos, et penitus abstrusos animi sensus patefacere; intimos animi recessus pandere; arcana pectoris expromere. 6. (Conscientiam examinare, VULG.), *examiner sa conscience*. Suae vitae rationem ab se repetere, reposcere; in semet ipsum descendere. Cf. [Examen conscientiae](#). USUS: 1. Magna vis est conscientiae, ut poenam semper ante oculos versari putent, qui peccarunt. 2. In conscientia recte factorum sat magnus laboris fructus est. 3. Notitia, *connaissance commune*. Conscientia tenetur conjuratio sua. Remota hominum conscientia quidlibet facturus videris, *sans tenir compte de la conscience universelle, tu parais vouloir faire ce que bon te semble*. 4. (In conscientia obligatum esse, VULG.), *être obligé en conscience*. Latine: Religione obstrictum esse; quae vox Religio plerumque ponitur in his pro conscientia. Religionem alicui offerre, *faire naître des scrupules*. Religioni habeo, mihi duco, *se faire conscience de qqch*. Religione impediior, *ma conscience m'empêche*.



CONSCINDO, is, scīdi, scissum, ere, a. *Mettre en pièces, déchirer*. SYN. Discindo, scindo, discerpo. USUS: 1. Epistolam tuam conscidi innocentem. 2. TRANSL. Aliquem sibilis, maledictis, pugnis, calcibus conscindere, *accabler qqn de sifflets, d'injures, etc.*

CONSCISCO, is, scīvi, scītum, ere, a. *Se causer, se procurer; exécuter*. SYN. Infero, admitto. USUS: Mortem sibi veneno; necem sibi consciscere. Facinus consciscere.

CONSCIUS, a, um, *Témoin, confident, complice*. SYN. Particeps, socius, testis. )( Inscius, ignarus. ADV. Maxime studiorum, officiorum. USUS: Nullius mihi culpæ conscius sum, *je ne me sens coupable d'aucune faute*. Conscius illi facinori esse putabar.

CONSCRIBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Composer, rédiger; écrire; enrôler*. SYN. Scribo, compono. ADV. Celeriter veteranos, communiter edictum, diligentius, nominatim, perspicue, perquisitius et diligenter, publice, separatim, subtilius, viciatim homines. Conscribi palam, et centuriari. PHRAS. Milites conscripsit, *il enrôla des soldats*. Novis delectibus militem contraxit; milites sacramento rogavit; copias comparavit, paravit, coegit, contraxit maximas; conquisitionem fecit, habuit acerrimam. Cf. [Conduco](#). USUS: Exercitum, militem conscribere, *lever une armée*. Librum, epistolam conscribere, *écrire*. Cf. [Scribo](#).

CONSCRIPTIO, ōnis, f. *Action d'écrire*. SYN. Scriptio. USUS: Conscriptiones quæstionum, *rédaction d'un interrogatoire*.

CONSECRATIO, ōnis, f. *Consécration*. SYN. Dedicatio. USUS: in consecrationibus statuebantur aræ, quæ religionem afferrent.

CONSECRRO, as, avi, atum, are, a. *Consacrer*. SYN. Dico, dedico, sacro, religiosum facio. )( Profano, profanum facio. ADV. Auguste, nefarie aram, sancte, publice, recte. USUS: 1. Dare, donare, dicare, *consacrer, vouer*. Consecrare aliquid Jovi. Aurum, argentum, agrum, ædem DEO consecrare. Se patriæ dedere, ac velut consecrare. 1. Religiosum facio, *dédier, consacrer*. Delubra sanctissimis religionibus consecrata. 3. Immortalitate dono, *immortaliser*. Urbes, in quibus tuas virtutes consecratas vides, et in Deorum numero collocatas. Virorum fortium memoria Deorum immortalium honore consecrata. Cf. [Sacro](#), [Dedico](#).

Consecro SS. Hostiam, *Consacrer la sainte Hostie, célébrer le saint Sacrifice de la Messe*. Prolatis, enuntiatis Christi verbis sanctissimis, panem ac vinum, in Ejus Corpus, ac Sanguinem converto; pronuntiata divinæ consecrationis formula, arcana vi, ac obstupescenda, Carnem Christi, ac Sanguinem efficio; arcanis ac traditis a Christo verbis, Eundem in panis ac vini speciem transformo.

CONSECTĀRIŪS, a, um, *Qui se déduit*. USUS: Consectaria me Stoicorum brevia, et acuta delectant.

CONSECTĀTIŌ, ōnis, f. *Recherche*. SYN. Captatio. USUS: In hujus concinnitatis consecratione princeps fuit Gorgias.

CONSECTĀTRIX, ĭcis, f. *Celle qui recherche, qui poursuit*. SYN. Auceps. USUS: Libidines sunt consecatrices voluptatis, *les passions sont amies du plaisir*.

CONSECTĪŌ, ōnis, f. *Coupe*. SYN. Sectio. USUS: Consectio arborum.

CONSECTOR, aris, atus sum, ari, d. *Poursuivre; chercher à imiter*. SYN. Quæro, sequor, aucupo, capto, imitor. ADV. Pueriliter, studiose, studiosissime, vere, verba *vel* rem. USUS: 1. Inanem rumorem, omnes falsæ gloriæ umbras; opes, et potentiam consecatur. Alicujus benevolentiam largitione, assentatione consecari. Vitiosa, rivulos præ rebus consecantur. Consecari genus dicendi abruptum. 2. Insequor, urgeo, vexo, premo, insector, *poursuivre hostilement, pourchasser*. Aliquem clamoribus, conviciis, sibilis, lingua petulanti consecari. Cf. [Insector](#), [Sequor](#).

CONSĒCŪTIŌ, ōnis, f. *Suite, conséquence; enchaînement, construction (des mots)*. SYN. Consequentia, connexum. EPITH. Necessaria. USUS: Consecutiones, et causas rerum perspicere. Ipsa detractio molestiæ, consecutionem affert voluptatis. Consecutio verborum in conjunctione servanda.

CONSĒNESCO, is, sēnŭi, escere, n. *Vieillir*. SYN. Senex fio, annis et ætate ingravesco, inveterasco. USUS: 1. In mœrore et lacrimis consenuit. 2. TRANSL. Deficio, imminuor, *dépérir, languir*. Consenuit jam rumor ille. Consenuit eius gloria, potentia. Partis illius auctores nullo adversario consenuere. Cf. [Senectus](#), Ætas præceps, Desino.

CONSENSĪŌ, ōnis, f. *Complot, ligue; accord*. SYN. Consensus, conjuratio. EPITH. Major, major et aptior, maxima, mira, mirifica senatus,

incredibilis totius provinciæ, singularis bonorum omnium, scelerata, summa. USUS: Vis amicitiae, voluntatum, studiorum, sententiarum summa consensio. Quorum societas, et sceleratae consensionis, *conjuratio*, fides erupit. Bonorum omnium consensio. Nec ille consensionis globus unius dissensione disjici potuit. Cf. [Consensus](#).

CONSENSŪS, ūs, m. *Accord, conforme de sentiment*. SYN. Consensio, conspiratio, concentus, convenientia, cognatio. EPITH. Gravissimus, incredibilis, magnus, major, optimus, præclarus iudicum, privatus, publicus, singularis, summus, unus omnium, mirus. PHRAS. Consensu omnium acta res est, *la chose s'est faite du consentement de tout le monde*. Consensione omnium, *seu* omnium iudicio; omnium sententia; consentientibus, approbantibus cunctis; nemine prorsus dissentiente; nulla cujusquam discrepante sententia res gesta est. Consensus omnium in re gerenda fuit idem; omnes omnium sententiæ, voluntates, opiniones, iudicia congruebant. Nemo dissensit, sententiarum varietas nulla fuit. In eandem omnes sententiam convenerunt; una fuit, eademque consentiens vox omnium; in eandem sententiam itum ab omnibus; suffragantibus omnibus; refragante nemine; nemine reclamante, adversante, obsistente, intercedente; lubentibus omnibus; concordibus animis, studiis suffragiis. Cf. [Concordia](#). USUS: Omnium consensus naturæ vox est. (VULG. Vox populi, vox DEI.) Rerum natura uno consensu juncta est atque continens. Omnium quasi consensus doctrinarum, concentusque. Ordinum consensus divulsus est.

CONSENTĀNĒUS, a, um, *Conforme à, d'accord avec, convenable*. SYN. Conveniens, consentiens, aptus. )( Dissentaneus, repugnans. USUS: Observa, quid tempori consentaneum, et personæ. Mors vitæ consentanea; quæ audivi, tuis litteris sunt consentanea. Triste, et his temporibus consentaneum dicendi genus. Cf. [Conveniens](#).

CONSENTĪO, is, sensi, sensum, ire, n, *nonnunquam a. Consentir*. SYN. Idem sentio, cum aliquo facio, sto iudicio et opinione alicujus, in eadem sententia sum cum aliquo, conspiro, conjuro. )( Dissentio. ADV. Recte, valde, vehementer, undique, incredibiliter, consentiens voluntas. PHRAS. 1. Consensit senatus, *le sénat donna son assentiment*. Ad consulis sententiam suam senatus adscripsit; in hanc sententiam discessionem fecit conjunctis prope sententiis; in eandem sententiam itum ab omnibus; pedibus in sententiam itum est; uno ore, una voce senatus rem approbavit; secutus sententiam consulis senatus; sententiæ consulis subscripsit; senatus a

consule stetit, ad consilium consulis senatus accessit; consilio huic suffragatus est; senatus ad omnia, quæ consules voluere, descendit; consilio senatus acquievit; vocem consulis senatus assensu excepit. Cf. [Concors](#). 2. (Consensit tentationi, VULG.), *il succomba à la tentation*. Cessit præsentium voluptatum illecebris; succubuit fœdæ libidinis blanditiis; importunis voluptatum illecebris in præceps actus est; corruptelarum illecebris irretitus, implicatus, depravatus; ab amore virtutis, a continentia deductus est; ab imbelli voluptate vinci se passus est. USUS: 1. Ad rempublicam conservandam Dii omnes consentiunt. Consentiant, se urbem inflammatorios. 2. Congruo, convenio, respondeo, *s'accorder avec, se rapporter, être en harmonie*. Partes omnes inter se non sine lepore consentiunt. Mens mea cum tua voluntate et sententia semper consensit. Oratio moribus, extrema primis mire consentiunt. Unum si cognoris, omnes noris, ita inter se congruunt concorditer, ac consentiunt. Cf. [Sentire idem](#), [Sententia](#), [Congruo](#), [Convenio](#), [Concordo](#).

CONSĒPIŎ, is, sepsi, septum, ire, a. *Entourer d'une haie, enclore*. SYN. Sepio, claudio, munio. USUS: Ager conseptus, ac diligenter munitus.

CONSĒQUENS, entis, omn. gen. *Qui suit, suivant, conséquent*. SYN. Quod consequitur, futurus, sequens. USUS: Philosophi imprimis acuti, consequentia et repugnantia videntes. Perspicere, quid in quoque consentaneum, quid consequens, quid repugnans.

CONSĒQUENTĪA, æ, f. *Suite, succession*. SYN. Consecutio, consecarium, connexum. EPITH. Præclara, contraria. USUS: Cursum rerum, eventorumque consequentiam notarunt.

CONSĒQŪŎR, eris, sēcūtus sum, sequi, d. *Atteindre, acquérir, obtenir*. SYN. Adipiscor, assequor, obtineo, acquiror, sequor. ADV. Amplissime, brevi, commodius, continuo. Difficillime sacerdotium, diligenter aliquid, facile omnia, honeste, injuste, similiter, confestim, studiose, repente, præclare. USUS: 1. Victoriam, potentiam, dignitatem, gloriam, magistratum, honorem consequi. 2. Assequor, *atteindre*. Si properaveris, itinere nos prægressos consequeris. 3. Sequor. Cornelium ætate consecutus est Cato, *arriver au même âge*. Consequitur, ut videamus. In eam fabulam magni risus sunt consecuti. 4. Comprehendo, *saisir (par la pensée)*. Non possum omnia ejus facta memoria consequi, aut verbis complecti. Nullis id verbis consequor. Cf. [Acquiror](#), [Obtineo](#).

1. CONSĒRO, is, sērūi, sertum, ere, a. *Joindre, réunir; rapprocher, mettre aux prises*. SYN. Confero, conjungo, confligo. ADV. Leniter manus, quiete manus. USUS: Signa contulit, manum cum hoste conseruit. Manus inter se conserunt sanguine ac genere proximi.

2. CONSĒRO, is, sēvi, sītum, ere, *Ensemencer*. SYN. Sero, semino. USUS: Agros conserere.

CONSERTE, *Avec enchaînement*. USUS: Si omnia antecedentibus causis fiunt, omnia naturali colligatione, conserte contextequae fiunt.

CONSERVĀTĪO, ōnis, f. *Action de conserver; observation*. SYN. Custodia. EPITH. Tuta atque integra salutis. USUS: Fructuum perceptio, et conservatio. Æquitatis, juris conservatio.

CONSERVĀTOR, ōris, m. *Conservateur, sauveur*. SYN. Servator, custos. USUS: Custos, et conservator urbis et patriæ. Cf. [Custos](#).

CONSERVĀTRIX, īcis, f. *Celle qui conserve*. USUS: Omnis natura est conservatrix sui, *toute nature veille à sa conservation*.

CONSERVO, as, avi, atum, are, a. *Conserver; observer, respecter*. SYN. Custodio, tueor, servo, tutor, retineo, foveo, teneo. ADV. Benigne, comiter majestatem, constanter, facilius antiquitatem, proinde, diligenter studia, sanctissime, saltem incolumes cives, studiosissime aliquem, usquequaque religionem, maxime genus et nomen conservandum. PHRAS. 1. Rem mihi a parente traditam conservare satis est, *c'est assez pour moi de conserver la fortune que m'a léguée mon père*. Incolumem tueri; non imminuere satis est; nullam patrimonii partem amittere satis habeo; nihil de patrimonio detrahere, id vero satis est. De augendo patrimonio nihil laboro, nihil cogito, curo; curam nullam suscipio; nulla me cura tenet, nulla sollicitat, exercet cura; patrimonio contentus sum. 2. Arduum est, conservare auctoritatem, *il est difficile de garder l'autorité*. Tueri ac sustinere auctoritatem; expectationem de se concitatam alere ac fovere; continere honorifica de se hominum judicia; æquabili rerum gestarum gloria, virtutis existimatione, auctoritate florere; cavere, ne quid detrimenti accipiat; ne quid jacturæ faciat; ne quam jacturam subeat; ne quod discrimen incurrat; subeat collecta diu hominum opinio et existimatio; ne collecta apud homines gratia momento effundatur. USUS: Ego hoc imperii domicilium, sartum tectum conservavi. Velim, tuam pristinam in me voluntatem, morem

tuum conserves. Tuorum meritorum memoriam conservabo. Novissimos hos arborum foetus conserva, conde, ac in hiemem reponere. Cf. [Servo](#).

CONSERVUS, i, m. *Compagnon d'esclavage*. SYN. Eidem domino cum alio serviens.

CONSESSOR, ōris, m. *Assesseur, celui qui siège avec un autre juge*. SYN. Assessor, qui alteri assidet. USUS: Consessores convivæ. Consessores iudices. Consessor et collusor.

CONSESSŪS, ūs, m. *Réunion, assemblée*. SYN. Homines in eodem loco consistentes. EPITH. Frequens theatri, magnus, maximus, turpior. USUS: In conspectu consessuque senatorum frequentissimo.

CONSĪDĒRANTĪA, æ, f. *Attention, réflexion*. SYN. Circumspectio. USUS: Tuam hac in re considerantiam laudo. Cf. [Providentia](#).

CONSĪDĒRĀTĒ, *Avec réflexion, prudemment*. SYN. Cogitate, consulto, meditate, prudenter, iudicio. USUS: Cum ira nihil fieri recte, nihil considerate potest. Consideratius consulisses.

CONSĪDĒRĀTĪO, ōnis, f. *Examen attentif, prudence*. SYN. Circumspectio, animadversio. EPITH. Accurata. USUS: Est enim animorum ingeniorumque naturale quasi pabulum, consideratio et contemplatio naturæ. Ex circumspectione et accurata consideratione. Cf. [Prudentia](#), [Meditatio](#).

CONSĪDĒRO, as, avi, atum, are, a. *Regarder avec soin, examiner*. SYN. Reputo, cogito, commentor, circumspicio, specto, existimo, contemplan, intueor, attendo, expendo, pondero, ante oculos pono, propono; ratione animoque lustror, animo et cogitatione complector; animum ad rem refero; mente circumspicio; animo intueor; animo complector; rationem habeo. ADV. Breviter, communiter, coram, diu, diutius, etiam atque etiam, diligenter, expeditius, facilius rationem ac viam, magnopere, mediocriter, otiose, optime, valde, vehementer, vere, bene. PHRAS. 1. Considerare rem studiosius, *examiner une chose avec plus de soin*. Acie mentis dispicere; in omnem partem considerationem intendere; omni ingenii vi contemplari, inquirere; animo lustrare; omni cogitatione pertractare; percontari se ipsum; circumspicere res omnes, rationesque subducere; totam causam quam maxime intentis oculis contemplari; omnia amplecti consilio; animo ac mente circumspicere; in animo secum versare, agitare; rem secum reputare;



rationes omnes secum deputare. 2. Considera, quæso, tantisper periculi magnitudinem, *considérez un peu, je vous prie, la grandeur du péril*. Refer, obsecro, tantisper ad animum; mentem intende tuam; mentis aciem, animum intende ad periculi magnitudinem; considera cum animo tuo; ante oculos statue, constitue; etiam atque etiam cogita, quæ sit periculi magnitudo; defige, quæso, in hoc mentem, ac cogitationem, ut, quantum discriminis subeundum sit, cognoscas; spectet hoc animus tuus, inque una hac cogitatione defixus sit; subeat animum; succurrat animo periculi magnitudo; perpende, quæso, periculi magnitudinem, et justa æstimatione metire; animum, quæso, et mentem adhibe; animum adverte; cogitationem hominis sobrii paulisper suscipe, quoque in periculo sis, etiam atque etiam vide. 3. Considera frequenter æternæ vitæ gaudia, *pensez souvent aux joies de la vie éternelle*. Illa animum frequenter cogitatione occupa; illa mentem subeat cogitatio; animo obversetur; tibi proposita sit cogitatio; quæ beata immortalitatis sint gaudia. Veniat in mentem sæpe; animo altissime infigatur, inscribatur, inhæreat cœlestium gaudiorum consideratio; tempus frequenter pone in acerrima et attentissima cœlestium præmiorum contemplatione; ad hoc animum adjice; huc cogitationes converte; in hac una re cogitationes omnes consume; illa te teneat cogitatio, ut, quæ virtutis in cœlo sint præmia, animo percipias. USUS: Age nunc, animum refer sic ad veritatem, et considera. Velim, cum Pompeio de eo facto consideres. Mihi vivendi ratio confiderata atque provisa est. Hoc lenti et confiderati judicis est. Utitur considerata tarditate. Cf. [Meditor](#), [Commentor](#), [Cogito](#), [Perpendo](#).

CONSĪDO, is, sēdi, sessum, ere, n. *S'asseoir; siéger*. SYN. Assideo. )(Surgo. ADV. Distincte, varie. USUS: 1. Judices vix consederant 2. Maneo, moror, sum, *habiter, demeurer, se fixer*. Quædam religiones ex ultima India accersitæ apud nos consedere. In Platonis labellis examen apum consedit. Consedimus ad Capuam. Considamus in umbra. 3. Minuor, sedo, conquiesco, *s'abaisser, s'affaïsser, tomber*. Aspectu hominis cura omnis consedit. Consedit tandem animi ille ardor, furor. Omnis de republica cura consedit.

CONSIGNO, as, avi, atum, are, a. *Consigner par écrit, marquer*. SYN. Signo, obsigno, firmo. USUS: Litteris consignare monumentis mandanda. Ea acta publicis privatisque monumentis consignata sunt. Harum rerum memoriam nullam publicis commentariis consignatam habemus. Tabulæ signis honestissimorum hominum consignatæ. (VULG. Sigillatæ, *signées*.)

CONSILIĀRIUS, ii, m. *Conseiller*. SYN. Auctor, suasor, qui consilium dat. USUS: Tu me consiliario non imperito usus es. Memineris, te magno Regi consiliarium datum. Cf. [Suadeo](#), [Consilium](#), [Auctor](#).

CONSILIŌR, aris, atus sum, ari d. *Conseiller; demander des conseils*. SYN. Consilium do, *vel* peto. USUS: Amicis consiliaris. Difficilis ad conciliandum legatio. Cf. [Consulo](#).

CONSILIŪM, ii, n. *Conseil*. SYN. Deliberatio, cogitatio, animadversio, ratio, cogitatum, quod aliquis sequitur, *aut* spectat, consultum, sententia. EPITH. Amantissimum, amplissimum, aptum ad facinus, arrogans, bellicum, bonum, callidius, cautum, certum, commune, consideratius, crudelissimum, cupidum et audax, temerarium, difficile, dispar vitæ, divinum et singulare, domesticum, extremum, fidele et salutare alicui, firmum, fixum, gratum acceptumque, gravissimum, honestum, humanum, integrum, inusitatum, jucundum, magnum, majus, maximum, medium, minime obscurum, non minimum, multum, necessarium, non gloriosum, sed tamen periculo vacuum et dolore, non mediocre, novum, optimum, par, paternum, periculosum, perutile sed minime honestum, pium, plenum sceleris et audaciæ, plenum prudentiæ et fidelitatis, præclarum, præstans, privatum, puerile, salutare, sanctissimum, sapiens, secretum, sempiternum, senatorium, severissimum, singulare, sordidum, stultum ac demens, suavissimum, summum, superbum, tacitum, temerarium ac repentinum, triste, vacuum periculo, vetus, urbanum. Consilia acerrima, alterna, bona, cautiora, clandestina, clariora luce, digna laude, perdita, dolosa, amantissima, fortuita, gloriosa, idonea ad negotium aliquod, meritissima, intima, justa, languidiora, mala, maxima, mediocria, nova, nova et periculosa, turbulenta, occulta, occultiora, optima, perdita amicorum, periculosa et callida, splendidiora et majora, perniciosa, perspicua, plena prudentiæ, præpostera, privata, publica, puerilia, recta, vera, honesta, salva, reipublica salutaria, reipublicæ sceleratissima, senatoria, singularia, socia pacis et togæ, superiora, turbulenta, vetera. PHRAS. 1. Consilium petere, *demander un conseil*. Exquirere consilium, sententiam alicujus, consulere, in consilium adhibere; alicujus consilio uti; consilii causa adire; deliberationem habere, instituere cum aliquo. Cf. [Consulo](#). 2. Consilium dare, *donner un conseil*. Consilii alicujus auctorem, ducem, principem, moderatorem, adiutorem esse. Consilio aliquem juvare; consilio adesse; consilium promere; consilio non deesse; consilium dare, afferre. Cf.

**Consulo.** 3. Consilium capere, *prendre conseil*. Consilium ex animi virtute capere; consilium inire; ad consilium descendere; consiliis uti; animum inducere, constituere. 4. Consilium sequi, *suivre le conseil de qqn*. De consilio alterius rem totam constituere; parere consiliis; morem gerere suadenti; ad consilium descendere; consiliis assentiri; consiliis uti; a consilio nusquam discedere; consilium non repudiare; pendere ab alienis consiliis; stare consilio; monentem audire; sequi consilii hujus ducem et auctorem; obtemperare monitis, et consiliis. Cf. **Suadeo**, **Obedio**. 5. Alienis consiliis abduci se sinit, *il se laisse entraîner par les conseils d'autrui*. In præcipitia agi consilia, auferri se aliorum consiliis, ducendum, regendum se alienis consiliis permittit. 6. Consilia clandestina habuit, *il eut une délibération secrète*. Clandestina coxit consilia; consilia secreto ab aliis coxit; consilia in privato et seducta a plurium conscientia habuit; ad consilia præter paucissimos adhibuit neminem; consilia clandestina miscuit; optimum quemque consiliorum expertem voluit, reliquit; participes habuit consiliorum paucissimos; paucos in consilium advocabat; cum paucis consilia contulit; paucos consilii sui conscios esse voluit; sedulo cavebat, ne quid consilii foras, in multorum conscientiam efferretur. 7. Consilium mutare, *changer de dessein*. Abjicere consilium; desistere a consilio; depelli a consiliis; decedere de sententia, consilio; desistere de sententia; discedere a sententia; deduci de sententia, dejici, detrudi, moveri, deterreri. 8. Consilii incertum esse, *vel inopem, être dans l'incertitude, sans résolution fixe*. Subitis trepidare consiliis, perturbari temeritate consiliorum; consilia torpent, labant, hærent; confusum esse, et consilii egentem. 9. Consilium senile optimum, *les avis des vieillards sont excellents*. Sapienter fere consulunt senes; non facile peccant, errant, labuntur, offendunt in consilio; optimis et firmissimis rationibus fere semper nititur senilis opinio, sententia; quorum grandior est ætas, qui ætate longius pro cesserunt, eorum is esse solet sensus, qui a ratione non discedat, recedat, non procul absit, qui cum ratione congruat, quem ratio confirmet, a quo ratio non discedat. 10. Alieno potius consilio quam judicio tuo uteris, *vous suivez plutôt les avis des autres que vos propres résolutions*. Video te auferri aliorum consiliis; non tam tuo duci, quam alieno abduci consilio; non ipse te audis; non ipse tibi pares; morem geris; non ipse tibi obtemperas, obsequeris, assentiris, sed alieno uteris consilio; sed aliena te consilia regunt; sed ab alienis consiliis voluntas tua pendet; non ipse tibi dux es, non princeps consilii, sed minister. **USUS:** 1. Consilii copiam facere, *conseiller*. Consilio instruere. 2. Consilium

petere, *demander conseil*. 3. Consilium capere, suscipere; rationem salutaris consilii accipere, *recevoir un conseil*. Consilio uti. 4. Consilium exponere, *exposer son sentiment, donner son avis*. Consilium promere, enuntiare; consilii fontes aperire; consiliorum rationem repetere. 5. Consiliis interesse, *assister aux délibérations*. 6. Consilia clausa habere, *avoir un conseil secret*. 7. Consilium explicare, *développer son avis*. 8. Consilio labi, *perdre la tête*. 9. Consiliis hostium occurrere, consilia adversario extorquere, *prévoir les desseins des ennemis*. Consilia impedire, frangere. 10. Consilia cum hostibus jungere, *se joindre aux ennemis*. 11. Consilium abjicere, *rejeter un conseil*. 12. Consilii tui est, *c'est vous que cela regarde, c'est à vous de voir*. 13. Consilii hæc sunt, *ces choses sont importantes*. 14. De consilii sententia decretum est, *sur l'avis du conseil, on décréta*. 15. Consilium sanctius, *conseil privé*. 16. Consilio vires adjuvare, consilium viribus addere, *être à la fois fort et prudent*. 17. Fortunam in consilio habuit, *la fortune le conseilla*. 18. Consilii magni res est, *la chose demande une mûre délibération*. Cf. [Incertus consilii](#).

CONSĪMĪLIS, e, gen. com. *Semblable*. SYN. Similis. )( Dissimilis. USUS: Res gessit meis consimiles. Cf. [Similis](#).

CONSISTO, is, stīti, stītum, ere, n. *Se tenir droit, debout*. SYN. Sto. ADV. Diutius, in hoc multum, diu, nusquam, paulisper, plane, præclare in causis, recte et in loco nusquam. USUS: 1. In loco consistere. Si semel constiteris, nunquam cades. Hodie primo ex gravi morbo consistere cœpi. 2. Moror, commoror, *s'arrêter, être immobile*. In Italia consistere, commorari. 3. Desino. Labor ætatis flexu consistit. Atque hic bellum constitit. Tibicen tacuit, ludus constitit. 4. Consto, firmus sum, *se soutenir, être ferme*. Ille non mente, non lingua, non voce constitit. Impii animo tranquillo, mente quieta consistere non possunt. 5. Versari, positum esse in aliquo, *consister dans, reposer sur*. Salus reipublicæ in unius hominis anima consistit, posita est. Omne bonum in honestate consistit. Causa ejus belli in te consistit. Causidicus in foro præclare consistit. Illo iudice vix consistes.

CONSĪTĪŌ, ōnis, f. *Plantation*. SYN. Satio. USUS: Non consitiones modo delectant, sed et insitiones.

CONSĪTŪRA, æ, f. *Action d'ensemencer*. SYN. Consitio. USUS: Agri consitura, *terre ensemencée*.

CONSÖBRĪNUS, i, m. *Cousin germain*. SYN. Ex fratre, *vel* sorore matris genitus.

CONSÖCĪĀTĪO, ōnis, f. *Association*. SYN. Societas, communio. EPITH. Communis, humana. USUS: Communis hominum generis consociatio. Consociatio hominum, atque communitas.

CONSÖCĪO, as, avi, atum, are, a. *Associer*. SYN. Jungo, conjungo. )(Dissocio. USUS: Consociare consilia cum malis civibus. Natura ad civilem communitatem, consociati sumus. Nunquam populus cum senatu tam vehementer consociatus fuit. Cf. [Socio](#), [Jungo](#).

CONSÖLĀBĪLIS, e, gen. com. *Qui peut être consolé*. SYN. Quod consolationem admittit.

CONSÖLĀTĪO, ōnis, f. *Consolation*. SYN. Solatium, levamen, levatio, medicina, confirmatio. EPITH. Firmissima et usitata, grata, gravior, levis, longior, annua, magna, mediocris, misera, modica, multa, necessaria, nonnulla, optima, pervulgata, stulta, tenuis, vera, vulgaris, propria. PHRAS. Hæc tibi cogitatio consolationi erit, *cette pensée vous consolera*. Hæc te cogitatio non mediocriter confirmabit. Hæc si tibi propones, si animo agitabis, animo spectabis, levabis luctum tuum; luctu, ægritudine, sollicitudine te levabis; curam levabis; vulnus doloris tui ipse delinies. Cf. [Consolor](#), [Solatium](#).

CONSÖLĀTOR, ōris, m. *Celui qui console, consolateur*. USUS: Consolatores ipsi se miseros confitentur.

CONSÖLĀTÖRĪUS, a, um, *Propre à consoler, de condoléance*. USUS: A Cæsare accepi litteras consolatorias.

CONSÖLĪDO, as, avi, atum, are, a. *Fortifier, affermir*. SYN. Firmo, corroboro, stabilio.

CONSÖLOR, aris, atus sum, ari, d. *Consoler*. SYN. Solor, levo, dolorem levo, mœrorem minuo, desiderium lenio, consolationem adhibeo, alicui perfugium et solatium præbeo, animum consolatione permulceo, consolatione sustento; dolorem, luctum, fletum abstergo. ADV. Amicissime, communiter, vehementer. PHRAS. 1. Consolari afflictum, *consoler un affligé*. Consolationem afferre afflicto; excitare, suis opibus sustentare casus miserorum; levationem afferre; levationi esse miseris; percussos ægritudine levare; allevare jacentes; animum reddere; fomenta, oblectamenta dolorum

præbere; diffidentes suis rebus confirmare; fulcire ruentes; afflictos erigere; perditos recreare; miserorum ærumnam dictis allevare. 2. Nihil est, quod consolari me possit, *rien ne peut me consoler*. Nihil est quod solatium afferre, parere mihi possit. Nihil est, quod solatio, consolationi mihi esse possit. Nulla est res, quæ animum meum possit recreare, relevare; vindicare dolore; liberare sollicitudine; eximere dolore; abducere a cura; avocare a molestia; abstrahere a mœrore, afflictum mœrore, languentem, jacentem animum erigere, excitare, confirmare nulla jam cogitatio potest. Affectum dolore animum sanare nulla ratio potest. Laboranti animo, ægrotanti, pessime affecto mederi satis nulla ratio valet; parum apta sunt remedia, quæ afferuntur; inutilis, infirma, inanis, supervacanea omnis medicina est. Frustra in me consolando ponitur opera; inanem operam sumit, qui ad me consolandum aggreditur; ita malis opprimor, prorsus ut respirare non liceat; nemo ut dolorem lenire, detrahere, depellere, adimere, levare ægritudinem; animum relevare; ægritudinem sedare; abducere ab angore contractum mœrore animum possit; ita dolore obruor, ut emergere nulla ratione possim. Respuat jam animus, quasi desperata salute, omnem medicinam, remedia cuncta, omnia consolationum genera. Insitus, infixus in animo dolor ita penitus est, ut evelli nulla ratione possit; ut nulla vis rationum evellere, extrahere, educere eum possit. Finem facere dolori meo, finem imponere, modum statuere, dolorem moderari, neque homo est, neque res ulla, quæ possit. Non est, ut possim in dolore mihi temperare, dolorem sedare, abjicere; me ad hilaritatem, jucunditatem, quam dolor eripuit, ademit, revocare; referre me ad pristinam animi æquitatem, ad eum statum, unde dolor deiecit, deturbavit, depulit, detrusit, non possum. Quæ jam res aut quis homo animo meo virtutem dolore ereptam restituere possit? quis ea sanare vulnera? quis iis vulneribus mederi, medicinam afferre, remedium invenire possit, quæ mihi fortuna intulit, imposuit, inflixit? surdæ jam sunt ad omnia solatia aures; exulceratam ægritudine mentem ad sanitatem nemo revocabit; prostratum, jacentem beare jam nihil potest. 3. Hoc unum consolari potest, *cela seul peut me consoler*. Hoc unum relevare animum, erigere mentem ac confirmare; erigere in spem *vel* ad spem animum; detrahere ægritudinem; serenitatem mentis reducere potest. Hic unus relictus est consolationi locus; hac una consolatione utor, me sustento; hanc unam mens habet, suscipit consolationem, ac præterea nullam. Usus: Spe, eloquentia consolamur afflictos. Desiderium tui memoria commodorum consolabor. Dolorem, quem e republica capio, consolari domus non potest.



Hoc mihi non sumo, ut de communibus miseriis te, *vel* dolorem tuum consoler.

CONSŌNO, as, ui, n̄tum, are, n. *Résonner, retentir*. SYN. Respondeo, consentio, convenio. USUS: 1. Vide, ut oratio moribus consonet, *être d'accord, répondre à*. Nemus consonat, *le bois retentit*.

CONSŌNUS, a, um, *Conforme, convenable*. SYN. Conveniens. USUS: Consonum, consentaneum non est, ut, etc.

CONSŌPIŌ, is, īvi, ītum, ire, a. *Assoupir, endormir*. SYN. Somno obruo, opprimo. USUS: Somno consopiri sempiterno. Cf. [Sopio](#).

CONSORS, ortis, omn. gen. *Compagnon de*. SYN. Particeps, socius. USUS: Socium et consortem te laboris, gloriæ habui. Consors alicui in lucris et furtis. Cf. [Particeps](#), [Socius](#), [Communis](#).

CONSORTĪO, ōnis, f. *Association, communauté*. SYN. Consociatio. EPITH. Humana. USUS: Dissolvatur, necesse est, omnis humana consortio. Cf. [Communio](#).

CONSPECTŪS, ūs, m. *Regard; présence*. SYN. Aspectus, præsentia. EPITH. Dulcior patriæ, frequens, jucundissimus. PHRAS. 1. Dare se in conspectum alicui, *se présenter aux regards de qqn*. In conspectum venire; vultum alicujus subire; populo se dare, et coronæ; in populi conspectum se committere; in oculis multitudinis, in ore omnium versari; ostendere, et offerre os suum; os præbere; in conspectum prodire. 2. E conspectu abire, *s'éloigner des regards*. Ab ore hominum concedere; vitare oculos hominum; hominum aspectum, lucemque vitare; ab oculis hominum aliquo concedere; hominum aspectum præsentiamque vitare; e conspectu discedere; evolare; hominum aspectum, lucemque defugere, fugere. USUS: 1. Dare se in conspectum, *s'offrir à la vue*. 2. In conspectu esse, *être en présence, visible*. Loco excelso sita est laus tua, in conspectu urbis posita. 3. In conspectu ponere, *mettre en présence, montrer*. 4. Animus non cadit in conspectum, *l'âme ne tombe pas sous la vue, n'est pas visible*. 5. Conspectum fugere, *fuir les regards des hommes*. 6. E conspectu amittere, *perdre qqn de vue*. 7. Conspectu suorum aliquem privare, *priver qqn de la vue des siens*.

CONSPERGO, is, spersi, spersum, ere, a. *Arroser, parsemer*. SYN. Aspergo, respergo. USUS: 1. Lacrimis me conspersit. 2. Scripta quadam

hilaritate conspergere. Oratio, quasi quibusdam verborum floribus conspersa.

CONSPĪCĪO, is, spexi, spectrum, ere, a. *Regarder, observer, remarquer*. SYN. Aspicio, video. ADV. Procul, prope. USUS: 1. Infestis omnium oculis conspici. 2. TRANSL. Attendo, considero, *considérer, comprendre*. Conspicite eam mentibus vestris, quam oculis non potestis. Cf. [Video](#), [Intueor](#).

CONSPĪCOR, aris, atus sum, ari, d. *Voir, s'apercevoir*. SYN. Video. USUS: Occisum ut conspiciatur.

CONSPĪCŪUS, a, um, *Visible; remarquable, distingué*. SYN. Aspectabilis. TRANSL. Illustis, clarus. PHRAS. Ea facti gloria eum conspicuum reddidit, *cette action l'a rendu illustre*. Ea res illi dignitatem attulit, conciliavit; id factum illi dignitati fuit, dignitatem adjunxit; ea res clarum spectatumque fecit hominem. Cf. [Celebris](#), [Clarus](#). USUS: Mons late conspicuus.

CONSPĪRĀTĪO, ōnis, f. *Conspiration, complot*. SYN. Conjunctio, consensio. EPITH. Incredibilis, conflata, restincta, magna, sceleratissima, tanta. USUS: 1. Conspirationem conflare, facere. Conspirationem restinguere, dirimere. 2. Consensus, *accord, union*. Summa erat inter eos animorum conspiratio. Summa est conspiratio consensusque virtutum. Cf. [Conjunctio](#), [Consensus](#).

CONSPĪRO, as, avi, atum, are, n. *S'accorder, conspirer au même but*. SYN. Consentio, conjuro. USUS: 1. Mirabiliter omnium ordinum consensus ad liberandam rempublicam conspiravit. Omnes ad dignitatem tuam defendendam conspirasse videntur. 2. Conjuro, *conjurer, comploter*. Mirum, ni senes vicini in unum nidum conspiraverint. Cf. [Consentio](#), [Concors](#).

CONSPONSOR, ōris, m. *Qui est caution avec d'autres*. SYN. Qui cum alio spondet. USUS: Communicabo rem cum consponsore tuo.

CONSPŪO, is, ui, ūtum, ere, a. *Souiller d'un crachat, conspuer*. USUS: Ab omnibus derisus, atque consputus.

CONSPŪTO, as, avi, atum, are, a. *Conspuer*. SYN. Sputo aliquem foedo. USUS: Clodiani nostros consputarunt.

CONSTĀBĪLĪO, is, īvi, ītum, ire, a. *Établir solidement, fortifier*. SYN. Stabilem et firmum reddo. USUS: Rem suam constabilire.

CONSTANS, antis, omn. gen. *Solide, ferme, résolu*. SYN. Firmus, stabilis, gravis, perpetuus, æquabilis, moderatus, constantia præditus. )( Levis, inconstans, mobilis. PHRAS. Animo est gravi et constanti, *il a un caractère grave et résolu*. Animo est firmo, stabili, immutabili, minime levi, non fluxo, non variabili; animo minime fluctuat, vacillat, claudicat, labitur; nihil in illo levitatis inest, aut inconstantia; nunquam ille discedit a seipso. Nullam in illo animi infirmitatem, nullam consilii mentisque mutabilitatem deprehendas; certum est illi constantiam tueri in sententia; seipsum ab omni perturbatione invictum præstare; animi æquitatem, præsentiam ubique præ se ferre; constantia, animi firmitate est egregia; propositi tenax constantiam in instituto retinet, servat; ad res gerendas constantiam affert, adhibet singularem; abunde constantis animi est; nihil ex pristina voluntate mutat; eadem constantia et florente, et sinistro rerum statu est; consiliis ad exitum perducendis animo præsentis est. Cf. [Constantia](#). USUS: Fortis animi est et constantis, non perturbari rebus adversis. Constans et perpetua vitæ ratio. Rumores afferuntur, iique satis constantes. Firmus, stabilis, constans amicus. Constans lunæ motus. Cf. [Fortis](#).

CONSTANTER, *Constamment; avec persévérance, fermeté*. SYN. Fortiter, æqualiter, perpetuo. )( Inconstanter. USUS: Constanter et libere me gessi. Constanter et perpetuo placebit hoc consilium.

CONSTANTĪA, æ, f. *Constance, fermeté*. SYN. Firmitas, stabilitas, gravitas, æqualitas, perseverantia, firmitas animi, firmum consilium, constans et perpetua vitæ ratio. )( Inconstantia. EPITH. Admirabilis, incredibilis, conveniens et conjuncta, diuturna animi, humana, magna, perpetua, placida et quieta, singularis, summa. PHRAS. 1. Novi tuam constantiam, *je connais votre fermeté*. Nosco animi tui firmitatem, firmitudinem; scio, te in sententia constare, præstare semper solitum; nec de gradu dejici, dimoveri; nec de sententia depelli posse; scio, te in eodem consiliorum tenore obstinatum, perstiturum firmiter; nihil de pristina sententia mutaturum; quam æquali semper tenore sis, novi; scio, quam non varius sis in causa; quam firmitudinem animi obtineas; quam constanter in sententia permanes; quam nulla vi labefactari constantia tua possit. 2. Egregia constantia mihi esse videtur, *sa constance me semble remarquable*. Is mihi semper visus est, qui sibi constet optime; qui a sententia ægre

discedat; ægre mutet consilium; susceptam opinionem non temere abjiciat, sensus deponat, de suo statu demigret; quem nulla res facile abducat, avellat a sententia; cujus mentem ægre in diversam partem traducas; huc illuc, in hanc vel illam partem non facile flectas; ea virum gravitate, eo animi robore ac constantia semper existimavi, ut non magis solem a suo cursu, quam ejus animum ab æquitatis studio deflectas; idem illi vultus in omni re, eadem mens in omni fortuna videtur; is mihi videtur, cujus animum nec prospera fortuna efferat, nec adversa infringat; qui eodem vultu et res secundas et adversas excipiat; qui pulcherrime secundam et adversam fortunam ferre, subire noverit; in quem fortunæ nihil juris sit; qui nec prosperis rebus insolescat, nec adversis frangatur; quem nec in secundis rebus lætiores quisquam viderit, nec in sinistris tristiores; qui eundem vultum in omni fortuna retineat. Cf. [Animus fortis](#), [Fortis](#). USUS: Cato gravitatem suam perpetua constantia roboravit. Fortis animus sine æqualitate et constantia nullus esse potest. Retinenda igitur est animi constantia, firmitas, perseverantia, gravitas.

CONSTERNĀTĪO, ōnis, f. *Trouble, épouvante, consternation*. USUS: Pavore et consternatione territa cohors. Cf. [Perturbatio](#). Ingens sollicitudo, ac pene jam luctus est. Cf. [Terror](#).

CONSTERNO, is, strāvi, strātum, ere, a. *Couvrir, joncher*. SYN. Sterno, tego, spargo, effundo. USUS: Effusum frumentum vias omnes constraverat.

CONSTĪPO, as, avi, atum, are, a. *Serrer, rassembler*. SYN. Constringo, coerceo, coarcto, contrudo. USUS: Ecqui tantus numerus hominum in eum agrum constipabitur.

(Constipatus, *vulg. est constipé.*) Latine: Ex alvi duritie cubare, laborare. Cf. [Angustus](#), [Stipo](#).

CONSTĪTŪO, is, ui, ūtum, ere, a. *Placer; organiser, régler*. SYN. Decerno, statuo, delibero, cogito, sancto, præscribo, designo. (VULG. Propono mihi, propositum facio.) ADV. Aliquando ante, bene de rebus domesticis, breviter, communiter, coram, diligenter jura, graviter de aliquo, impune supplicium, inique, in posterum legem, lente, libenter conditionem, maturius ex re et tempore, obscure regnum, omnino causam in verbo, optime, publice patronum, sanctissime, sapientissime, verissime. Constitutum bene, divinitus, moderatissime, providentissime, publice, præclarissime, prudenter. PHRAS. Constitui abire, *j'ai résolu de partir*.

Animus erat in eo, ut hinc migrarem; in animo erat; cum animo statui, apud animum statui; deliberatum cum animo habebam; stabat jam sententia, ut solum verterem; animus in discessu erat; jam terras alias cogitabam; fixum et statutum erat animo, patria discedere; abeundi, discessus consilium cepi; in animo habui; animum induxi, demigrare hac ex urbe; ratum jam erat migrandi consilium. Usus: 1. Ut constitui, adero. Constitui cum amicis de profectioe mea. Constitutum plane habeo. Constituendum denique tibi est, quod vitæ genus eligas. 2. Præscribo, designo, (*vulgo*: Determino) *établir, régler, déterminer*. Diem tempusque colloquio constituere. Pactam et constitutam diem habere. Ad diem dictam, præstitutam, præfinitam, constitutam adero. Provinciam alicui constituere. 3. Decerno, destino, (*VULG.* Ordino) *constituer, ordonner*. Accusatorem, testes, quæstionem, disceptationem, vadimonium, actionem constituere. Judicium capitis in aliquem, maleficio supplicium, pœnam constituere. 4. Facio, condo, confirmo, *construire, élever, créer, faire*. A diis omnia constituta sunt. Necessitudinem cum aliquo, et amicitiam constituere. Constituere urbem, pacem, rem familiarem suam. 5. Pono, Propono, *placer; amener*. Monumentum in aliquo loco; sibi aliquid ante oculos constituere. Aliquem in locum Prætoris constituere. Cf. [Decerno](#), [Delibero](#).

CONSTĪTŪTĪO, ōnis, f. *Constitution, état, nature; établissement*. SYN. Comparatio, institutio. EPITH. Firma corporis, simplex, tota, quam plurima. Usus: Quid sentis de hujus belli constitutione? Constitutio religionum Numæ debetur. 2. Habitudo et Compositio. Corporis firma constitutio, *bonne constitution physique*.

CONSTĪTŪTUM, i, n. *Convention, pacte*. SYN. Propositum. Usus: Aiunt, constitutum factum esse cum servis.

CONSTĪTŪTUS, a, um, *Placé, établi; disposé, réglé; constitué*. SYN. Institutus, confirmatus, compositus, decretus. Usus: Ad constitutam diem adesse. Constituta res est, et definita. Propositum et constitutum iter. Corpus, animus bene constitutus.

CONSTO, as, stīti, stītum, are, n. *Être composé, être formé*. SYN. Componor, fio, constituor. ADV. Constare certatim, mutuo studia officii, gratis navim, melius sibi, multum, parum sibi, plane e numeris, plane, non satis, præclare sibi, summe. Usus: 1. Judiciorum ratio ex accusatione et defensione constat. Hic ex fallaciis constat totus. Concio ex imperitissimis

constat. Prudentia constat ex scientia rerum bonarum et malarum. 2. Sum, *exister*. Virtus sine ratione constare non potest. Quæ in toto mundo moventur et constant. 3. Patet, *être évident; il est certain* (imp.). Res, de qua constat. Quæ res cum constet, liquida sit, *pro*: inquisita et comperta sit, etc. Cf. [Pateo](#). Constat inter omnes. Constant mea in te beneficia. 4. Convenio, congruo, cohæreo, *être d'accord, être en règle*. Ista sententia cum priore non constat. Oratio ista nec cum re, nec secum ipsa constat. Constare sibi in vitæ perpetuitate, non constare sibi. Mente vix constat. 5. Persevero, permaneo, perduro, *persévérer*. Laudo, quod in sententia constiteris. Constabit tibi fructus otii tui. 6. Pretii ratione, *coûter*. Dimidio minoris tibi constabit. Magno stetit cunctatio homini. Ea res multorum sanguine stetit. Cf. [Pretium](#), [Manifestus](#), [Pateo](#).

CONSTRINGO, is, strinxi, strictum, ere, a. *Lier, resserrer, enchaîner*. SYN. Stringo, vexo, arcto, concludo. )( Laxo, solvo. USUS: Rempublicam legibus constrinxit. Alicujus scelus supplicio constringere. Dare se libidinibus constringendum. Cf. [Stringo](#).

CONSTRUCTĪO, ōnis, f. *Structure; arrangement, construction* (*des mots*). SYN. Compositio, quasi structura quædam, consecutio. EPITH. Aptā et quasi rotunda verborum, magna et ornata, minuta, tota. USUS: Quanto artificio natura constructionem hominis fabricata est.

CONSTRŪO, is, struxi, structum, ere, a. *Élever, construire*. SYN. Conficio, ædifico, fabricor, coacervo. )( Destruo. USUS: Aves sibi nidos construunt. Acervos nummorum construere. Cf. [Struo](#).

CONSTŪPRO, as, avi, atum, are, a. *Déshonorer, souiller*. SYN. Stupro, contamino. Cf. [Stupro](#).

CONSŪĀSOR, ōris, m. *Conseiller*. SYN. Suasor. )( Dissuasor. USUS: Auctore et consuasore Nævio.

CONSŪESCO, is, ēvi, ētum, escere, n. *S'accoutumer*. SYN. Soleo, meæ consuetudinis est, consuetudinem habeo, multum cum aliquo sum; una sum; diem cum aliquo pono, cum aliquo conjunctissime et amicissime vivo; in consuetudinem me do; in consuetudinem alicujus rei venio. )( Desuesco. USUS: Equo, quo consuevi, libentius utor. Cf. [Assuesco](#), [Consuetudo](#).

CONSŪĒTŪDO, ĩnis, f. *Coutume*. SYN. Mos, institutum, usus. EPITH. Altera natura, artifex suavitatis, non satis avida, bona, civilis, communis,



consularis, senatoria, dissoluta, diuturna, domestica, elegans, familiaris, immanis, barbara, indigna, jucunda, summa, judicialis fori, jucundissima cum aliquo, lasciva, libera peccandi, magistra non contemnenda doloris ferendi, magna, mala et impia, mala ac molesta, militaris, mirifica, notissima, nova judiciorum, perpetua, popularis et forensis dicendi, pristina, quotidiana, regia, vetus, vitiosa et corrupta. PHRAS. 1. A consuetudine longissime discedis, *vous vous éloignes tout à fait de vos habitudes*. Recedis, desciscis, te removes, te abducis, alius plane es a te ipso; a temetipso discedis; tui dissimilem te præbes; tui te similem non præstas; eum, qui adhuc fuisti, te non præstas; tibi parum constas; consuetudinem tuam et inveteratam agendi, vivendi rationem abjecisti, deposuisti, oblivioni dedisti. 2. Consuetudo communis est, *tous ont cette coutume*. Mos hic omnium est; omnium hæc consuetudo est; institutum est, consuetudinis, instituti est; mos hic ubique obtinuit, invaluit; mos ita fert omnium; ita fert consuetudo; nemo non ita consuevit; omnibus hoc est a natura tributum, insitum; ita natura comparatum est; habent hoc omnes a natura; ita facti, ita instituti natura omnes sumus; id in more jam positum est; usu ac more comparatum est; moris est, veteri exemplo et instituto inductus mos est; more fit; vetus hoc est. USUS: I. Vetus consuetudo naturæ vim obtinet, *une vieille coutume devient une autre nature*. 1. Consuetudinem introducere, *introduire une coutume*. Inducere, addiscere, afferre, excitare, aperire. 2. Consuetudinem immutare, *changer une coutume*. A vetere consuetudine recedere. 3. Consuetudinem servare, *conserver, garder certains usages*. Romani hac consuetudine utuntur. Consuetudo est Romanis. Veterum, consuetudinem tenere, retinere, servare, præstare. Manet ea in præsens consuetudo, serpit, increbrescit. 4. Ad consuetudinem redire, *revenir aux vieilles habitudes*. Omnia ad veterem consuetudinem longo intervallo revocata sunt, reverterunt. II. Vita communis, amicitia, familiaritas, convictus, *commerce, intimité, liaison*. 1. In consuetudinem præstantium virorum se dare, se insinuare, se immergere. Cum iis consuetudinem jungere, facere, conjungere, consuetudine jungi, implicari, devinciri. Vetus mihi cum illo amicitia et consuetudo intercedit, *je suis son vieil ami*. 2. Consuetudinem intermittere; a consuetudine refugere; omnium consuetudine privari, *perdre ses amis*. 3. Ad consuetudinem redire; in vel ad consuetudinem revocari, *renouer l'amitié*. 4. In consuetudine permanere, *demeurer en relations*. Cf. [Mos](#).

CONSUL, ūlis, m. *Consul, le premier des magistrats romains*. SYN. Reipublicæ, publici consilii princeps. USUS: Sine repulsa consul factus, effectus, designatus, renuntiatus.

CONSŪLĀRIS, e, gen. com. *De consul, consulaire*. SYN. Qui consulatu perfunctus erat, qui consulatu abiit, aliquando consul fuit. EPITH. Disertus, maximus. Consulares clarissimi, constantes et nobiles, meliores et fortiores et constantiores, timidi, turpissimi. USUS: Consulare officium. Provincia consularis. Consulares et prætorii viri.

CONSŪLĀTŪS, ūs, m. *Consulat*. SYN. Amplissima potestas in republica. USUS: 1. Consulatū sperare, cogitare, *penser au consulat*. 2. Consulatū petere, *briguer le consulat*. 3. Consulatū demandare, *confier la charge du consul*. 4. Consulatū inire, *entrer en charge*. 5. Consulatū gerere, *s'acquitter des fonctions du consul*. 6. Consulatu aliquem dejicere, *enlever les fonctions de consul*. Cf. [Magistratus](#).

CONSŪLO, is, sŭlŭi, sultum, ere, a, *Délibérer, consulter; donner un conseil*. SYN. Consilium peto, delibero, consulo; *item*: Consilium do, prospicio, provideo. ADV. Bene reip., bene de rebus, commode, consideratius, diligenter agris, diligentissime valetudini, gravius de se, gravius de salute, libere reipubl., male suis rebus, melius sibi, famæ, pudiciæ, multum et diu, et optime alicui, sibi plurimum, serius, maxime. PHRAS. 1. Consulere dubiis in rebus amicos sapientis est, *le sage, dans les cas douteux, consulte ses amis*. Sapientis est in ancipiti rerum statu, incertis in rebus, ambiguis, obscuris, aliqua in difficultate constitutis, in controversia positis, amicos in consilium adhibere; ad amicos, ad amicorum arbitrium referre; amicorum iudiciis stare; ad consilium amicorum confugere; amicorum consilio uti; amicorum sententiam exquirere; adire ad amicos consilii causa; velle cognoscere, quid amicis videatur, quid amici sentiant, quid opinionis habeant, quod præbeant consilium; quid censeant, judicent, faciendum existiment; velle cognoscere; quis sit amicorum sensus, quæ mens, quæ sententia; referre ad consilium amicorum; dare se in consilium amicis; ab amicis consilium capere; amicos auctores, duces, principes consiliorum suorum habere; rogare, interrogare sententiam amicorum; ex amicis, quid sibi auctores sint, exquirere; nihil constituere, suscipere, nisi de amicorum suasu, ductu, hortatu, consilio, sententia, instinctu; sine amicorum consilio; nisi amicis suasoribus, consultoribus, auctoribus, impulsoribus, ducibus persuasum, permotum, adductum; in

neutram se partem dare, nisi de consilio amicorum; nisi consilio nixum amicorum; nisi suadentibus, consulentibus amicis impulsus. Cf. [Consilium peto](#). 2. (DEUM precibus consulere, VULG.), *consulter DIEU dans la prière*. Divinæ mentis consilium precibus explorare; ad DEUM consilia sua referre; cœleste lumen precibus exposcere; auctorem, ducem, principem consiliorum suorum DEUM habere; rebus in dubiis ad DEUM confugere; consilii lucem a DEO suppliciter exorare; res suas, ac consilia cum DEO quodammodo conferre. 3. (Consulo tibi, VULG.), *je vous conseille*. Hoc tibi do consilii; tibi suadeo; auctor tibi sum; consilium hoc meum est; mea hæc est sententia; meus hic est sensus, meum hoc est iudicium; ita sentio; id mihi videtur, placet, probatur. Cf. [Auctor](#). 4. Si me putas recte tibi posse consulere, hoc facies, *si vous pensez que je puisse vous donner un bon conseil, voici ce qu'il vous faudra faire*. Si mea tibi sententia probatur; si me putas aliquid videre; si meum consilium apud te habet aliquid ponderis, momenti; si me putas, quidquam sapere; si audire me vis; si consiliis meis aliquid tribuere; si sequi consilium meum; si ad meum accedere vis consilium, hoc ages; me auctore hoc tibi agendum putabis. Cf. [Consilium do](#). 5. Dignitati tuæ consule, *songez à votre dignité*. Ducenda tibi ratio est dignitatis tuæ; serviendum dignitati tuæ; spectanda imprimis dignitas tua; cavendum, ne quid detrimenti accipiat dignitas tua; nihil potius, nihil prius, nihil antiquius dignitate tua habendum; fac, ut dignitas tua tibi curæ sit; tuere dignitatem tuam; conserva dignitatem tuam. 6. Haud satis rationibus tuis consulis, *vous ne vous occupez pas assez de vos affaires, de vos intérêts*. Non pro eo, ac par esset, tuis commodis prospicis; male per te tibi provisum est; non satis tibi curæ est, quid rationes tuæ a te postulent; rerum tuarum cura parum te tangere videtur; abjecisse mihi videris rerum tuarum curam, aut in postremis habere. Cf. [Negligo](#). USUS: 1. De hoc negotio te consulendum duxi, *j'ai cru devoir vous consulter*. Diu inter nos consulimus, *délibérer*. 2. Provideo, prospicio, rationem alicujus habeo, occurro, medeor, *s'occuper de, veiller à, servir*. Consulite vobis, prospicite patriæ. Famæ ac pudicitiae consulite. Deorum providentia humanis malis consulitur. 3. (Consulo, *pro* consilium do, *conseiller, vulg. est*). 4. Consulere in medium, *veiller au bien général, public; consulter ou servir l'intérêt général*. Consulere in publicum. 5. Pessime in se, *vel* alium consulere, *être mal inspiré pour soi ou pour les autres*. 6. Boni consulere, *approuver, s'applaudir*. Cf. [Prospicio](#), [Suadeo](#), [Delibero](#).

CONSULTĀTĪO, ōnis, f. *Délibération*. SYN. Deliberatio. USUS: Ea res venit in deliberationem et consultationem. Exspecto, quid respondeas consultationi meæ.

CONSULTO, *Exprès, à dessein, de propos délibéré*. SYN. Cogitato, constituto, composito, compacto, dedita opera, de industria. )( Temere, fortuito. USUS: Simulat, se consulto fecisse, quod vel inscitia, vel perturbatione animi factum. Id consilio factum. Cf. [Prudens](#).

CONSULTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Délibérer*. SYN. Delibero; in medium, in commune, in publicum consulo, consilium in eo. USUS: Inquirere et consultare de officio. Deliberationes consultandæ sunt. Cf. [Consilium](#).

CONSULTOR, ōris, m. *Qui demande conseil, qui consulte; qui donne un conseil, conseiller*. SYN. Consulens. USUS: Consultoribus, quorum domus plena, respondere.

CONSULTRIX, īcis, f. *Qui pourvoit à*. USUS: Natura consultrix, et provida utilitatum opportunitatumque omnium.

CONSULTUM, i, n. *Décision, décret*. SYN. Decretum, ut senatus consultum. USUS: Facta et consulta sapientum monumentis prodere.

CONSUMMO, as, avi, atum, are, a. *Compléter, achever; perfectionner*. SYN. Perficio. USUS: Gesta et consummata bella. Cf. [Perficio](#), [Absolvo](#).

CONSŪMO, is, sumpsi, sumptum, ere, a. *Absorber, consommer, manger; passer (le temps), employer*. SYN. Absumo, exhaurio, conficio, tero, contero, impendo, profundo, dissipio, comedo. ADV. Tranquille tempus. PHRAS. 1. Consumere patrimonium suum, *manger son patrimoine*. Adesa pecunia, devorata, profusa, patrimonium suum omne, fortunas suas abligurivit; res eum et fides deficere cœperunt; dissipavit conviviis patrimonium; rem confregit. Res illi per luxum dissipata periit; in deliciis omnia sua disperdidit; per luxuriam effudit; attrivit opes; patrimonii census mersit; luxu hausit, dilapidavit, decoxit. Cf. [Absumo](#), [Helluo](#), [Prodigo](#), [Dissipo](#), [Nepos](#). 2. Tempus otio consumpsit, *il passa son temps dans l'oisiveté*. Ætatem in otio exegit; tempus omne in luxu ac otio posuit; diem per summam inertiam absumpsit; tempus omne in otio trivit, contrivit; otiosa in foro concursatio diem illi unum ac alterum exemit; mensem illum in otio egit, confecit; dies non paucos otio combussit; diem unum, alterum,

tertium potando, nugando condidit; temporis bonam partem otiosa concursatione traxit. USUS: 1. Aliqua in re plurimum operæ studiique consumere. Operam, curam, otium in rebus magnis, orationem faciliis consumere. 2. Absumo, *manger, dépenser*. Per luxuriam effundere et consumere bona omnia. Dolore confici ac consumi. In castris, popinis, aleis, ganea tempus ætatis omne consumere.

CONSUMPTĪO, ōnis, f. *Destruction*. USUS: Consumptione se hic et senio alebat.

CONSUMPTOR, ōris, m. *Destructeur*. USUS: Ignis noster confector et consumptor est omnium.

CONSŪO, is, ui, sūtum, ere, a. *Coudre; ourdir*. USUS: Dolos consuere. Consuta tapetia.

CONSURGO, is, surrexi, surrectum, ere, n. *Se lever*. SYN. Surgo, assurgo. ADV. Honorifice. USUS: Honorifice ei consurgitur. Consurrexit senatus cum clamore.

CONSURRECTĪO, ōnis, f. *Action de se lever (par déférence)*. USUS: Ceperi maximum fructum ex consurrectione omnium et comitatu.

CONTĀBESCO, is, tabui, escere, n. *Se fondre, dépérir*. SYN. Consumor, extabesco, labefio. USUS: Luctu confectus contabuit; ad extremam tabem venit. Cf. [Tabesco](#).

CONTĀBŪLĀTĪO, ōnis, f. *Plancher*. USUS: Ubi turris altitudo perducta est ad contabulationem. Turris quinque tabulatorum, (*vulgo* Contignationum), *étages*.

CONTĀBŪLO, as, avi, atum, are, a. *Construire en planches, couvrir de planches*. USUS: Totum murum turribus contabularunt. Turres contabulatas, aliaque machinamenta quatiendis muris portabant.

CONTĀGĪO, ōnis, f. *Contact; relation, rapport; contagiou*. SYN. Fœditas, virus, venenum, pestis, lues. EPITH. Periculosa, servilis, interna. USUS: Contagione malorum, quæ ab uno serpunt latius. Animus a contagione corporis sevocatus. Latet, patet illius sceleris contagio. Est quædam contagio sceleris, si proditorem defendas. Contaminavit se ejus prædæ contagione. Ad illum contagio conscientiæ non pertinet. Contactus corporum, *seu* contagio vulgabat morbos.

CONTĀGIŪM, ii, n. *Contact ou contagion*. SYN. Contagio.

CONTĀMIŅO, as, avi, atum, are, a. *Souiller*. SYN. Inquino, commaculo. PHRAS. Omnia suis sceleribus contaminavit, *il a tout souillé de ses crimes*. Macula sui sceleris imbuit; flagitiorum cœno et sordibus inquinavit; omnibus vitiis commaculavit; religiones omnes suo scelere violavit; aras ac templa polluit, funestavit; omni dedecore maculavit; omni scelere obligavit; omnia intoleranda libidine fœda ac deformia effecit Cf. [Macula](#). USUS: Nullum est flagitium, quo se non contaminarit. Mortalium omnium post homines natos contaminatissimus, turpissimus. Contaminare veritatem mendacio, se omni scelere, stupris, flagitiis. Contagione prædæ contaminare. Omni scelere coopertus et contaminatus. Violatis sacris, piaculum meritus. Cf. [Sceleratus](#).

CONTĒGO, is, texi, tectum, ere, a. *Couvrir*. SYN. Tego. USUS: Natura eas partes contextit. Medicorum errores terra injecta contegit. Cf. [Tego](#).

CONTEMNO, is, tempsi, temptum, ere, a. *Mépriser*. SYN. Despicio, despiciatui duco, sperno, abjicio, rejicio, inane ac leve existimo, pro nihilo puto, aspernor. )( Expeto, æstimo, efferro, admiror. ADV. Aperte existimationem, constanter, magnopere, mirifice, omnino sententiam, penitus aliquem, plane, præclare res humanas, recte pecuniam, severissime voluptatem, valde elegantiam ludorum, vehementer hominem, vicissim, maxime. PHRAS. 1. Humana omnia contemnit, aspernatur et negligit, *il méprise toutes les choses d'ici-bas*. Humana omnia conculcat, levia ducit nullo loco numerat; flocci facit, contemptum habet; despiciatui habet; est in eo summa rerum omnium contemptio et despicientia; humana omnia proterenda ac conculcanda ducit; alta quadam despectione intuetur; sordent ista illi, risui sunt; in summam contemptionem apud eum veniunt humanæ res omnes. 2. Majores nostri divitias contemnebant, *nos ancêtres méprisaient les richesses*. Apud majores nostros minima erat divitiarum ratio; divitiæ apud majores nostros nullo loco, nullo numero erant; majores nostri opes parvi pendebant, nihili faciebant, ducebant, reputabant, æstimabant; postremæ omnium rerum divitiæ nostris erant majoribus; postremum locum obtinebant. 3. Contemno omnia, *je méprise tout, je me moque de tout*. Omnia fastidio, respuo; trahantur per me pedibus, non laboro, nihil me tangit; nihil me afficit; nulla re moveor, nulla res in pretio est; nihili facio omnia; inania ac levia, nullius momenti, nullius ponderis apud me sunt; omnia despiciatui, ludibrio habeo; nihili dependo; pro nihilo



puto; pro nihilo duco; in minimis pono; risui sunt. 4. Pygmæi contemnuntur, *on dédaigne les pygmées*. Contemptui est pygmæorum brevitās; in contemptum, in contemtionem venit; brevitās sua pygmæis contemptum affert; pygmæi opportuni injuriæ ducuntur; pygmæis brevitās contemtionem affert; despectui est pygmæorum brevitās; despiciatui, ludibrio habetur; contempta et abjecta res est pygmæus; staturæ brevitās inertissimis etiam in pygmæos licentiam facit; pygmæos brevitās sua in contemtionem adducit; pygmæi contemptu laborant apud mortales cæteros; pygmæorum brevitās pessimis habetur despiciata modis; pygmæos obterere quisque audet; ludibrio, risui sunt omnibus pygmæi; pygmæi in magno contemptu vivunt; præbere ad contumeliam os coguntur; fabula sunt populo; nullo in honore sunt. 3. Bonæ artes contemnuntur, *on laisse de côté les bonnes études*. Jacent litterarum studia, ac nullo prope loco sunt; squalent bonarum artium studia, ac in postremis habentur; litterarum illa gloria in silentio et oblivione jacet; exolevit illud in omnium animis pulcherrimarum artium studium; non obtinent eum, quem merentur liberales disciplinæ, honoris, dignitatis locum; nullum jam bonis artibus est pretium, nulla existimatio; artes honestissimæ nullo jam in numero ponuntur, habentur, ducuntur. USUS: Contemnere aliquem, ac pro nihilo putare. Irridere et contemnere alios præ se. Contemnere, despiciere, non curare, infra se ducere, pro nihilo habere. Cf. [Aspernor](#), [Sperno](#).

CONTEMPLATIO, ōnis, f. *Contemplation, étude approfondie; considération*. SYN. Consideratio, cogitatio, mentis agitatio. EPITH. Diligens, magna ac diligens, manca naturæ atque inchoata. USUS: Res magna contemplatione digna. Contemplatio naturæ est animi pabulum. Cf. [Meditatio](#), [Considero](#).

CONTEMPLATOR, ōris, m. *Contemplateur, observateur*. USUS: Homo cœli contemplator.

CONTEMPLOR, aris, atus sum, ari, d. *Contempler, observer, méditer*. SYN. Meditor, considero, perspicio, intueor, animo intueor. ADV. Acerrime, otiose, studiose. PHRAS. Contemplari res divinas, *méditer les choses divines*. In rerum divinarum contemplatione aliquantum temporis ponere; aliquid temporis cœlestium rerum contemplationi tribuere; ad rerum divinarum contemplationem exurgere, mentem erigere; vitam agere cœlestium rerum contemplatione suavissimam; animo esse in cœlestium rerum meditatione suspensio. USUS: Rem quamvis otiose et considerate, summo otio

contemplatur. Intentis oculis rem contemplari. Cœli pulchritudinem oculis contemplari. Cf. [Considero](#), [Meditor](#).

CONTEMPTÏO, ōnis, f. *Mépris, dédain*. SYN. Contemptus, despicientia, despectio. EPITH. Firma, stabilis doloris, magna. USUS: Fortitudo est malorum dolorumque contemptio. Mortis, pecuniæ, rerum humanarum contemptio. Adversarios in contemptionem adduxit.

CONTEMPTÛS, ūs, m. *Mépris, dédain*. SYN. Contemptio, despectio. USUS: Contemptu laborabat apud socios. Cf. [Contemno](#).

CONTENDO, is, tendi, tentum, ere, a. et n. *Tendre vers, s'efforcer; lutter, combattre, se disputer*. SYN. Nitor, curo, conor, laboro, enitor, *item*: Altercor, rixor, litigo. )( Remitto. ADV. Civiliter, contra, copiosissime, cupidissime, diligentissime, honeste, infestissime, inimicissime, magnopere, mirifice ab aliquo, plane, prorsus, summe, valde, vehementer ab aliquo, de salute verecundius. PHRAS. Cum vicinis contendere solet, *il est toujours en dispute avec ses voisins*. Contra vicinos identidem velitatur, depugnat, vociferatur; jurgia, disceptationes, altercationes suscipit; in altercando multus est; controversias a mane in noctem sæpe ducit; novas identidem turbas et rixas homo concitus, et ad jurgandum litigiosus commovet; cum omnibus certationem suscipit; cum vicinis bellum gerit, digladiatur; jurgiis contendit; omnibus obstrepit certatim; obloqui non desistit; certamina serit; verba omnia in altercationem vertit; vicinos in disceptationes perpetuas trahit; jurgantis ira sæpe ad manus pervenit; jurgia, discordias, iras cum vicinis exercet; manus simul intendit, simul probra vicinis ingerit; sæpe brevis altercatio inde ex iracundia muliebri in animorum contentionem exardescit; res sæpe parva studiis in diversa trahentibus, in magnum certamen excedit; frequens illi cum vicinis contentio; rixæ committendæ causa altercatio illi quotidiana; sæpe parva res est, quæ in altercationem vertit; contentiones frequenter excitat; movet, ciet rixas; altercationes, jurgia concitat; serit certamina et rixas cum vicinis. 2. Juvenes magna spectare debent et rectis ad gloriam studiis contendere, *les jeunes gens doivent chercher la gloire par le chemin de la vertu*. Debent grassari ad gloriam virtutis via; niti, tendere ad gloriam virtutis via; niti, tendere, ad gloriam nervos omnes industriæ contendere, et eniti ad gloriam; elaborare, ac animo conniti, ut nihil a se prætermisum, quo veræ laudis fructum sibi comparent, videatur; illuc juventuti summa ope, pertinaciter tendendum, ut veræ virtutis gloriam consequatur. USUS: 1. Contende ac elabora, animo connitere,

*travailler, faire des efforts.* 2. Litigo, pugno, certo, luctor, confligo, digladiator, contentionem facio, contentionis aliquid cum aliquo habeo, *lutter, combattre*. Cum aliquo, contra aliquem armis, vi, impetu, jure, verbis acerrime, inimicissime contendere. Sacramento contendas, mea non esse. Patere, quæso, rationem meam cum tua contendere. TRANSL. Intendo, adduco, *diriger, employer*. Nervos omnes contendere. Nihil usquam remittam, quin ætatis industriæque meæ nervos omnes contendam, ut, etc. 4. Comparo, confero, *opposer, comparer*. Contende inter se leges et confer. Accusationem nostram cum tua contendito. 5. Eo, festino, *aller, diriger ses pas*. Roma Brundisium contendit 6. Posco, flagito, peto, efflagito, *demandar avec instance; insister, prétendre*. Summe, omni studio, paulo impudentius contendo, ut mecum in gratiam redeas. Nihil ab invito contendam. Cf. [Conor](#), [Laboro](#), [Jurgo](#), [Litigo](#).

CONTENTĒ, *Avec effort*. SYN. Vehementer, magna contentione, acriter. USUS: Contentius ambulare. Alias contentius, alias submissius dicere.

CONTENTĪO, ōnis, f. *Lutte, combat, rivalité; effort*. SYN. Certatio, controversia, luctatio, certamen, dimicatio, pugna; vis animi, labor corporis. )( Relaxatio, remissio. EPITH. Accurata, acerrima, anceps, clarissima, commodior alicui, dispar, dissimilis, effusa, forensis, gravis, gravis meritorum in remp., incredibilis, injusta, legitima, magna laterum, animi, parva vocis, major vocis, media, mediocris, minima verborum, mira, nimia vocis, par, parva, prima adversariorum, sapiens, similis animi, summa corporis, tanta, turpis, vehementissima, vera. Contentiones agrariæ, crebræ, gravissimæ, honestissimæ, inanes, inimicissimæ, magnæ, multæ et magnæ, periculosæ. USUS: 1. Accuratam et inimicitii incensam contentionem suscipere. Multæ et magnæ contentiones mihi tecum, *vel* inter nos erunt; contentionem tecum habeo, faciam, *se disputer*. 2. Controversia, *discussion*. Illud vero in contentione ponitur; in contentionem venit, incidit, an, etc. 3. Labor, *travail, effort*. Omnem vitæ cursum in labore ac contentione conficere. A contentione quotidiana animum laxare. In id negotium magna animi contentio adhibenda erit. In arduam contentionem vocamur. Magna nobis de vita ac salute contentio impendit. 4. Comparatio, collatio, *comparaison, rapprochement*. Hominum, fortunarum, bonorum contentionem facere. Cf. [Certamen](#), [Certo](#), [Pugna](#).

CONTENTUS, a, um, *Content, satisfait*. SYN. Quem non pœnitet, qui satis esse putat, qui facile patitur. )( Cupidus. ADV. Facile ad liberaliter

vivendum. PHRAS. 1. Contentus sum mea sorte, *je suis content de mon sort*. Acquiesco in rebus meis; majora non appeto; plus a fortuna non postulo; satis, abunde est, sufficit, quod habeo. Continet se intra hos fines, non excurrit, non prolabitur animus meus; non se longius effert, non se altius tollit animus meus; non me pœnitet conditionis meæ; summa voluntate, summa animi æquitate fero hanc fortunam meam; mihi unice satisfacio; his me abunde expleo; eo res meas loco esse lætus sum, satis habeo. 2. Hac mutatione plebs non contenta fuit, *ce changement mécontenta le peuple*. Minime læta erat; mutationem eam aspernata plebs est; ea rerum conversio haud satis placebat plebi; haud probabatur plebi; huic rerum mutationi haud æqua satis multitudo fremere inter se occulte, obirata fortunæ conqueri, Deos denique hominesque palam accusare cœpit. Cf. [Displiceo](#). 3. Qualibet pœna contentus sum, *j'agrée n'importe quel châtement*. Nullam deprecor pœnam; sententiam in me latam summa voluntate suscipio; æqui bonique facio, quidquid de me statuitur; stabo iudicum decretis, paratamque in omne supplicii genus voluntatem affero; acquiesco iudicum sententiis; pœnam quamlibet in me constituent judices, placet, non repugno, haud refugio, admitto; conditionem quamlibet accipio; in potestate senatus, iudicum ero. USUS: 1. Cultu parvo contenta est natura. Minimo contentus. 2. Intentus, *tendu, raidi, soutenu*. )( Remissus. Contento studio, labore, opera; cursu contento; tormenta contenta et vehementius adducta, *machines fortement tendues*. Vox contenta. Fides contentæ.

CONTĒRO, is, trīvi, trītum, ere, a. *Broyer; consumer, dépenser*. SYN. Tero, consumo. ADV. Frustra tempus, melius diem. USUS: 1. In studiis litterarum, in litibus, in re quærenda totam ætatem, otium, tempus omne conterere, *employer entièrement*. Injurias omnes voluntaria oblivione contrivi, *j'ai effacé par un oubli volontaire le souvenir de toutes les injures que j'avais reçues*. 2. Vinco, *vaincre, accabler, détruire*. Cæsar cæteras nationes contrivit, domuit, pervicit. Cf. [Consumo](#).

CONTRĒO, es, ui, itum, ere, a. *Épouvanter*. SYN. Terreo. USUS: Vultu ipso aspectuque me contreruit. Cf. [Terreo](#).

CONTESTATIO, ōnis, f. *Instance, prière*. SYN. Obtestatio. USUS: Maxima contestatione a me petivit, ut, etc.

CONTESTOR, aris, atus sum, ari, d. *Prendre à témoin, invoquer; entamer, ouvrir un débat judiciaire (par l'appel des témoins)*. SYN.

Obtestor, iudicium committo constituoque. USUS: Procuratores litem non contestabuntur. Cum eo litem contestatam habeo. Perennis et contestata virtus. Deos hominesque contestari. Cf. [Testor](#).

CONTEXO, is, xŭi, textum, ere, a. *Faire un tissu, confectionner, composer*. SYN. Texo, conjungo, compono. ADV. Conjuncte cum reliquis, facile, festive crimen, longius carmen. USUS: Carmen contexere. Extrema cum primis contexere. Crimen contexere.

CONTEXTĒ, *Avec enchaînement*. SYN. Conjuncte. USUS: Omnia naturali colligatione conserte contextequē fiunt.

CONTEXTŬS, ŭs, m. *Tissu, assemblage; suite, enchaînement*. SYN. Complexio. EPITH. Mirabilis, totus. USUS: In toto contextu orationis hæc sunt servanda. Pennarum contextu corporis tegumenta faciunt. Mirabilis contextus rerum.

CONTĪCĒO, es, ui, ere, n. *Se taire*. SYN. Taceo, reticeo, obmutesco. )( Loquor. USUS: 1. Conscientia victus conticuit 2. TRANSL. Deficio, *cesser*. Studium nostrum subito conticuit et obmutuit Senatus obmutuit; iudicia conticuere.

CONTĪCESCO, is, ticui, ere, n. *Se taire*. SYN. Taceo, obmutesco. ADV. Illico, parumper, repente, subito. PHRAS. Omnes repente conticuerunt, *tout à coup tous demeurèrent silencieux*. Mœstum aliquamdiu silentium obtinuit, silentium repente consecutum est; tenuit silentium aliquot horis; suppressere vocem adstantes; vocem mittebat nemo: altum erat ab omnibus silentium. Muta circum omnia et elingua videbantur. USUS: In bello artes nostræ conticescunt. Quando lamentatio urbis et gemitus conticescent? Cf. [Taceo](#), [Silentium](#).

CONTĪNENS, entis, omn. gen. *Contigu, proche, voisin*. SYN. Junctus, adjunctus, affixus, conjunctus, proximus, non interruptus. USUS: 1. Terræ continentes. Mari aer; Cappadocia Ciliciæ continens est. Natura rerum uno consensu continens est et juncta. Uno pene et continenti agmine. 2. Terra mari vicina, *attendant, contigu, limitrophe*. Mare dissimile est proximo ei continenti. 3. Temperans, *sobre, tempérant*. Vir continens et temperans. Cf. [Pudicus](#), [Castus](#).

CONTĪNENTER, *Continuellement*. SYN. Semper. )( Interrupte. USUS: 1. Continenter labuntur et fluunt omnia. 2. *Temperanter, sobrement, avec*

*tempérance*. Parce, sobrie, continenter vivere. 3. Continue, conjuncte, perpetuo, *de suite, sans interruption*. Uno spiritu continenter multa dicere. Cf. [Semper](#), [Assidue](#).

CONTĪNENTĪA, æ, f. *Modération, retenue; continence*. SYN. Temperantia. DIFFER. Continentia Voluptati, Abstinencia Avaritiæ resistit. USUS: Valetudo sustentatur continentia in victu omni et cultu. Nihil eum ab summa integritate ac continentia deducere potuit. Nulla re conciliatur facilius benevolentia populi, quam continentia et abstinencia. Cf. [Verecundia](#), [Pudicus](#).

CONTĪNĒO, es, ui, tentum, ere, a. et n. *Renfermer, embrasser (un espace); arrêter, retenir; conserver, garder intact*. SYN. Comprehendo, complector, includo, concludo, colligo; *vel* refreno, cohibeo, coerceo; *vel* conservo. ADV. Abscondite, arctius, consulto se domi, diligentissime linguam, modeste insolentiam, patientius et expeditius quæstionem, simpliciter quæstionem, vehementius, vix facile sese regionibus officii. Contineri apte, diu, in cupiditate. PHRAS. 1. Columna universo ambitu denos pedes continet, *cette colonne a dix pieds de tour*. Denos pedes colligit, complectitur; columnæ ambitus denum pedum est. 2. Equus Trojanus multos mortales continere non poterat, *le cheval de Troie ne pouvait contenir beaucoup d'hommes*. Multos capere non poterat; paucorum erat capax; admittere, complecti, cohibere non multos poterat; latere, delitescere, tegi, condi in equo Trojano non multi poterant; unius equi lignei angustiis claudi, constringi, arctari non multi poterant. 3. Continere iram non potuit, *il ne put maîtriser sa colère*. Sustinere iram non potuit, quin erumperet; temperare sibi non poterat, quin iracundia longius auferretur; iracundiæ modum imponere, facere, statuere, frenos injicere; iracundiam reprimere, cohibere, coercere, moderari non poterat. USUS: 1. Multa animo ac memoria continere. Quæ vitam omnem continent. Continere aliquid animo inclusum. Hæc disputatio uberrimos virtutis et doctrinæ fontes continet. Hac una virtute cæteræ omnes, hoc facinore omnia flagitia continentur. Tua salute nostra salus continetur. Vita corpore continetur et spiritu. Omnis honestas quatuor virtutibus continetur. 2. Coerceo, refreno, cohibeo, *réprimer, contenir, maîtriser*. Continere cupiditates. Te contine, ut alios contineas. Iracundiam, conceptum odium, vocem, gemitum continere. A pluribus exemplis, a respondendo, ab assentando se continere. 3. Conservo, *conserver, garder intact, retenir*. Fides rempublicam maxime



continet. Continere aliquem in officio. 4. Colligo, *joindre, rattacher*; n. *vel p. être joint*. Artes cognatione quadam inter se continentur, *les arts se tiennent entre eux par une sorte de parenté*.

CONTINGIT, imp. *Il arrive*. SYN. Evenit, accidit. USUS: Si mihi vita contigerit, *si la vie m'est conservée*, prorogetur. Id facilitate potius, quam culpa mea contigit. Cf. [Accidit](#), [Fortuna](#).

CONTINGO, is, tīgi, tactum, ere, a. et n. *Toucher; être proche*. SYN. Tango, attingo. USUS: Luna terram propius contingit, *la lune est l'astre le plus rapproché de la terre*. Atomus alia aliam contingit. Hujus auctoritatem loci contingere ausus non essem. Aliquem propinquitate, sanguine contingere, *être parent*. Cf. [Evenit](#).

CONTĪNŪĀTĪO, ōnis, f. *Continuation, continuité*. SYN. Perpetuitas. EPITH. Admirabilis, fatalis quasi et immutabilis, non minus longa verborum, mirabilis, soluta, apta atque jucunda verborum, tota verborum. USUS: Mirabilis quædam continuatio seriesque rerum, ut alia ex aliis nexa, et omnes inter se aptæ colligatæque videantur. 2. Sympathia, *ordre non interrompu*. Immutabilis continuatio ordinis sempiterni. Continuatio causarum. 3. Periodus. Continuatio est densa et continens frequentatio verborum cum absolute sententiarum.

1. CONTĪNŪO, *Aussitôt, sur-le-champ*. SYN. Statim, illico. USUS: Non continuo, si quis peccavit, puniendus est. Continuo omnes surrexere. Continuo te meæ voluptatis participem faciam. Cf. [Statim](#).

2. CONTĪNŪO, as, avi, atum, are, a. *Rendre continu, mettre à la suite, réunir*. ADV. Perpetuo. USUS: Libertas hucusque continuata permansit. Natura cohærens cum omnibus partibus. Ager latissime continuatur. Atomī inter senexu continuantur. Cf. [Continuus](#).

CONTĪNŪUS, a, um, *Continu*. SYN. Continens, perpetuus, perennis. PHRAS. Continuus illi labor est, *son travail est continuel, sans interruption*. Noctes diesque laboribus jungit; rem propositam continuo, *vel* continenti labore urget; in concepto labore perstat naviter; inceptum laborem naviter persequitur; assiduam rei navat operam; institutum suum in persequendo labore tenet naviter; assiduus est in opere; pertinaci studio in rem incumbit; nullum illi a labore cœpto otium; quies nulla; a cœpto labore ne punctum quidem temporis respirat; infinitus illi labor est; id ille saxum perpetuo

volvitur. Cf. [Assiduus](#). USUS: Tot dies continuos quid egisti? Continuis itineribus Romam veni.

CONTORQUĒO, es, torsi, torsum, ere, a. *Brandir; détourner*. SYN. Convolvo, torqueo, jaculor, deflecto. USUS: Ut argumenta valide contorquet! aliquem alias ad lætitiā, alias ad tristitiā contorquere. Amnes in alium cursum contorquere. Contorta oratio. Contorta et aculeata sophismata.

CONTORTĒ, *D'une manière entortillée*. SYN. Oblique. USUS: Perturbate et contorte dicere, concludere aliquid.

CONTORTĪO, ōnis, f. *Entortillement, obscurité (du style)*. SYN. Flexio. USUS: Majus est, has orationis contorsiones, quam siderum flexus perdiscere.

CONTORTUS, a, um, *Entortillé, embrouillé*. USUS: Stoici contortis quibusdam, et minutis conclusiunculis utuntur.

CONTRA, *Contre*. SYN. Adversum, adversus, in. USUS: 1. Facere contra aliquem, contra populi studium stare, *être contraire*. 2. E contrario, immo potius, *au contraire*. Quæ bona sunt, mala putant; contra quæ mala, bona. Non tua culpa est; contra summa laus. 3. Aliter, secus, *contrairement à*. Contra faciam, ac in reliquis causis. Contra, ac licet, factum est. Contra faciunt, quam polliceantur. 4. Ex alia parte, ex opposita parte, *en face, vis-à-vis*. Insulæ latus unum contra Galliam est. Agrum habes contra eum locum, qui, etc.

CONTRACTĪO, ōnis, f. *Contraction; brièveté*. SYN. Brevitas. EPITH. Facilis. USUS: Meam parcimoniam contractio naturæ significat. Idem vitium est effusio animi in lætitiā, ac contractio in dolore. Frontis, brachii, digitorum, supercilii contractio. )( Remissio, porrectio. Contractio et brevis gravitatem non habet.

CONTRACTĪUNCŪLA, æ, f. *Léger serrement (de cœur)*. USUS: Morsus quidam, et contractiuncula animi relinquuntur.

CONTRACTUS, a, um, *Resserré, abrégé, diminué*. SYN. Brevis, adstrictus. USUS: 1. Res nostræ contractæ, et adductæ in angustum. Opus lucubratum contractionibus his noctibus. Studia in senectute contractioniora esse debent, remissiora. 2. Admissus, patrat, *causé, produit*. Molestè ferimus, quæ nostra culpa contracta sunt. Consuetudines cum multis contractæ, *nombreuses relations d'amitié*. Cf. [Brevis](#), [Angustus](#).

CONTRĀDĪCO, is, dixi, dictum, ere, n. *Contredire, réfuter, s'opposer*. SYN. Reclamo, refragor, adversor. PHRAS. Tibi ipsi contradicis, *vous vous contredisez vous-même*. Tecum ipse pugnās; non modo non cohærentia loqueris, sed maxime disjuncta, contraria, dissentanea; contra te loqueris; contrarie simul procedentia, et inter se pugnantia dicis; non constas tibi; a te ipso dissides, discedis; tecum ipse dissentis, discrepas, discordas. USUS: Magna libertate palam contradixit. Cf. [Contrarius](#), [Adversor](#).

CONTRĀHO, is, traxi, tractum, ere, a. *Rassembler, réunir; lier, contracter*. SYN. Congrego, colligo, cogo; coarcto, coangusto, paciscor. ADV. Vocem inusitatus, male. PHRAS. 1. Cum navita contraxit, *il fit un traité avec le nautonnier*. Pactionem conflavit; pactionem fecit, confecit; ad pactionem venit cum navarcho; de pretio cum navarcho transegit; pactione fe obstrinxit, obligavit; ad pactiones descendit. Cf. [Paciscor](#). 2. Quæ prius contraxit, postea rescidit, *il déchira le traité qu'il avait conclu*. Non mansit in pactione; pactionem perturbavit; a pactione recessit; conventis non stetit; contra pactiones fecit; pacta conventa rescidit, infregit, violavit, labefactavit; a pactione abiit (VULG. Contractum non servavit). Cf. [Paciscor](#), [Conventum](#). USUS: 1. Copias, cohortes in unum locum contrahere. Vela, orationem contrahere. Appetitus contrahere et sedare. Amicitia omnia contrahit, discordia dissipat, *l'amitié rassemble tout et la discorde désunit*. 2. Coarcto, coangusto, in arctum, in breve cogo, constringo, *resserrer, contracter, amoindrir, réduire*. )( Explico, dilato, diffundo. Animum in dolore contrahere. Varius canendi modus, alias contrahit animos, alias remittit. Collum, frontem, digitos contrahere. 3. Confio. Æs alienum, nomina contrahere, *s'endetter*. 4. Concilio, comparo, acquirō, *produire, causer; s'attirer*. Sua liberalite multorum benevolentiam, amicitiam contraxit. Molestias sibi, odium, invidiam, negotium, offensionem, multum damni contraxit. Sua temeritate bellum, certamen contraxit. 5. Paciscor, *faire un traité*. Cum aliquo rem, aut rationem contrahere. Felix, qui nihil cum aliquo contraxit. Cum aliquo contrahere. Cf. [Brevis](#), [Breviter](#), [Angustus](#).

CONTRĀRIË, *D'une manière contraire*. SYN. Repugnanter. USUS: Contrarie scriptum, *aut* ambigue.

CŌNTRĀRĪUS, a, um, *Contraire*. SYN. Adversus, adversarius, pugnans, diversus. ADV. Maxime, valde. PHRAS. Senatus contrarium sensit, *le sénat décida le contraire*. Contra censuit senatus; senatus in omnia alia ivit;

contra putavit; e transverso non idem erat senatui de re sensus; dissensit senatus; senatui adversa sententia placuit; senatus judicia discrepabant, cum nostra sententia non congruebant; secus visum est senatui. Cf. [Dissentio](#).  
USUS: Omnis voluptas honestati est contraria. Nihil tam contrarium rationi, et constantiæ, quam fortuna. Monstrum ex contrariis, diversis, ac inter se pugnantibus naturæ studiis conflatum. In contrariam partem dicere, disserere, contendere. Cf. [Adversor](#).

CONTRĀVĒŅĪO, is, vēni, ventum, ire, n. *S'opposer*. SYN. Adversor. USUS: Ita faveo tuæ sententiæ, ut ne in mentem quidem aliquid contravenerit. Quem contraveneris, causa cadet.

CONTRACTĀTĪO, ōnis, f. *Attouchement*. SYN. Tractatio. USUS: Taurus equæ contractatione gestit.

CONRECTO, as, avi, atum, are, a. *Toucher*. SYN. Tracto, attrecto. USUS: 1. Librum contrectare. 2. TRANSL. Mente varias voluptates contrectare, *repaître son esprit de choses agréables*.

CONTRĒMO, is, ui, ere, n. *Trembler*. SYN. Tremo. USUS: Cælum tonitru contremittit. Cf. [Tremo](#).

CONTRĪBŪO, is, ui, ūtum, ere, a. *Fournir sa part, ajouter à la masse*. SYN. Confero, tribuo. USUS: Ad eam rem pecuniam contribuere. Cf. [Tribuo](#).

CONTRISTO, as, avi, atum, are, a. *Rendre triste, attrister*. SYN. Mœrore afficio, ægritudinem affero, ægritudine afficio; mœstitiam infero; sollicitudinem alicui conficio, affero; angore implico. USUS: Contristavit hæc sententia Balbum. Cf. [Tristitia](#).

CONTRĪTUS, a, um, *Usé, commun, méprisé*. SYN. Pervulgatus, vulgaris, communis, pervagatus. USUS: 1. Communia et contrita præcepta. 2. Consumptus, *passé*. Tota ætas in studiis contrita.

Contritus, et Contritio barbara sunt, cum ad dolorem animi de peccatis referuntur. Latine reddi possunt: Excruciatum dolore admissorum criminum, *contrit*. Dolor animi ex criminum recordatione susceptus, dolor animi de admisso crimine, *contrition*.

CONTRŌVERSĪA, æ, f. *Procès, débat judiciaire; discussion, dispute*. SYN. Disceptatio; contentio, dubium, lis. EPITH. Brevis, civilis, conjecturalis, hæreditaria, judicialis, magna, parva, plena dissensionis,

privata ac singularis, recens, similis, summa, tota. Controversiæ civiles remotissimæque, forenses, graves, legitimæ, et civiles, plurimæ. PHRAS. 1. (Controversia Fidei, VULG.) *dispute sur la religion*. Fidei capita controversa; controversæ de Fide quæstiones; Fidei capita, quæ in controversiam vocantur, veniunt, adducuntur, deducuntur; quæ in controversia et contentione sunt, versantur; in quibus dissensionis aliquid inest; quæ in disceptationem veniunt, cadunt, vocantur; quæ in disceptatione versantur; quæ in dubium vocari, revocari ab errorum magistris solent; quæ dubitationis aliquid habere videntur novitiæ religionis auctoribus, ac sectatoribus. 2. Controversiam de jure prædii movit, *il contesta mes droits sur ce domaine*. Controversiam mihi intendit, fecit de jure prædii; in controversiam vocavit, adduxit, deduxit jura prædii nostri; contentionem excitavit, fecit de jure prædii; jus prædii in contentionem vocavit; controversia mihi orta *vel* nata est de jure prædii. Litem intulit, intendit de jure prædii; controversiam habeo; causa mihi nata est de jure prædii, implicor litibus de jure prædiorum. 3. Controversia decisa est, *le procès, la dispute est terminée*. Transacta, composita, sedata, dirempta, sublata, dijudicata est. USUS: 1. Alet ea res nostras controversias. Controversia mihi cum illo est. Certamen, causa, controversia mihi nascitur. Controversiam constituere, dirimere, componere. 2. Sine controversia optime scripsit. Fundus sine controversia meus est, *ce bien m'appartient sans conteste*. Cf. [Lis](#), [Contendo](#), [Certamen](#).

CONTRŌVERSUS, a, um. *Controversé, discuté, mis en question*. SYN. Litigiosus, dubius. USUS: Homo natura controversus, *querelleur*. Jus, res, causa controversa, plena dissensionis. Cf. [Dubius](#), [Anceps](#).

CONTRŪCĪDO, as, avi, atum, are, a. *Massacrer, égorger*. USUS: Rempubicam impiis armis contrucidarunt. Cf. [Cædo](#).

CONTRŪDO, is, trūsi, trūsum, ere, a. *Pousser avec force, entasser*. SYN. Constipo, coarcto, compingo. USUS: Multos homines in navim contrudi imperat. In carcerem contrusus est.

CONTŪBERNĀLIS, e, gen. com. *Camarade; collègue; serviteur*. SYN. Domesticus, familiaris; domesticus convictor. USUS: In militia, in consulatu contubernalis. Vicinus est meus, immo prope contubernalis. Cf. [Socius](#), [Familiaris](#).

CONTŬBERNĬUM, ii, n. *Commerce, société, intimité*. SYN. Convictus, sodalitas. USUS: Consuetudo contubernii nos adeo conjunxit. Cf. [Convictus](#).

CONTŬĖOR, eris, tŭitus sum, eri, d. *Regarder attentivement; faire attention à*. SYN. Aspicio. USUS: Contuemini os hominis. Cf. [Intueor](#).

CONTŬĬTŬS, ūs, m. *Regard*. USUS: Vester ille in me animorum oculorumque contuitus. Cf. [Aspectus](#).

CONTŬMĀCĬA, æ, f. *Orgueil, obstination, révolte*. SYN. Pertinacia, pervicacia, obstinatio, superbia. EPITH. Libera, magna, par, singularis. USUS: Illa tua singularis insolentia, superbia, contumacia. Adhibuit liberam contumaciam a magnitudine animi ductam, non a superbia. Non fero hominis contumaciam. Furit responsi contumacia. Fastidio et contumacia efferri. Cf. [Pervicacia](#), [Obstinatus](#), [Contumax](#).

CONTŬMĀCĬTER, *Avec orgueil, fièrement*. SYN. Superbe, præfracte, pertinaciter. USUS: Contumaciter et arroganter solet scribere.

CONTŬMAX, ācis, omn. gen. *Orgueilleux, fier; récalcitrant, rebelle*. SYN. Superbus, pertinax, obstinatus. PHRAS. In moderatores contumax est, *il est en lutte avec ses maîtres*. Inest contemptor animus; contumacia effertur; impune eludit moderatorum imperia; est illi animus arrogantia subnixus; nescio, quibus opinionibus inflatus est; supercilium, orisque et oculorum contumacia incredibilis; est ingenium ferox homini, et audacia stolidum; spiritus alit elatos, ac superbia tumidos: nullis satis æquus est imperiis; nulla satis auctoritate movetur; indomitum ingenium ac jugi impatiens; præferocis animi juvenis est, neque ulla satis ratione tractabilis. Cf. [Superbus](#), [Ferox](#), [Asper](#). USUS: In superiores contumax, in æquos et pares fastidiosus, in inferiores crudelis. Cf. [Pervicax](#), [Obstinatus](#).

CONTŬMĒLĬA, æ, f. *Outrage, affront*. SYN. Convitium, ignominia, injuria. EPITH. Extrema ac miserrima, insignis et nova, maxima, quam minima, tanta. Contumeliæ gravissimæ, insatiabiles, maximæ, nefariæ, pertinaces, plurimæ, summæ. PHRAS. 1. Contumeliam illi fecit, *il l'a outragé*. Maledice et contumeliose multa in illum dixit; contumeliis illum oneravit; multa orationis acerbitate et iracundia usus est; asperimis eum verbis accepit. Multo clamore et convitio illum jactavit, conscidit; omnibus probri oneravit; infandas contumelias in illum edidit; probrosis sermonibus absentem laceravit; quas non ad contumelias descendit homo improbe



facetus? Quid non dictum ab illo cum contumelia? Quas non contumelias in illum jecit? Contumeliosissime illi maledixit; voces ab illo emissæ sane contumeliosæ; omnibus probris illum oneravit, laceravit; convitio, contumelia illum verberavit; contumeliam homini dixit, imposuit, intorsit sane gravissimam; contumeliis hominem operuit, vexavit atrocissimis; per obscœnam turpemque dictu contumeliam violavit, plaustra convitiorum in illum jactavit; linguam contumeliose in illum strinxit; contumeliam novo modo illi fecit. 2. Gravi contumelia affectus est, *il a été violemment injurié*. Gravem sustinuit, accepit, passus est contumeliam; frequenti senatus convitio verberatus est; laceratus probris; contumeliis verberatus; jactatus convitio ac clamore est; multa de illo maledice contumelioseque dicta sunt. USUS: In epistola tua multi aculei contumeliarum insunt. Ad contumelias descendere. In contumeliam vertere. Contumeliam accipere. A contumelia prohibere, tutum reddere. Cf. [Maledictum](#), [Convitium](#), [Injuria](#), [Probrum](#).

CONTŪMĒLĪŌSĒ, *Outrageusement, injurieusement*. SYN. Per contumeliam, injuriose. USUS: De absentibus maledice, contumeliose detrahendi causa dicere.

CONTŪMĒLĪŌSUS, a, um, *Outrageux, injurieux*. SYN. Injoriosus. USUS: Litteræ, oratio, voces in aliquem contumeliose emissæ. In edictis, in congressu contumeliosus. Cf. [Injuria](#).

CONTUNDO, is, ūdi, ūsum, ere, a. *Écraser, broyer*. SYN. Obtero, frango. USUS: 1. Uxorem lapidibus, et fustibus debilitavit; manus ictibus contudit. 2. TRANSL. Audaciam exultantis prædonis, sævitiam, impetum frangere et contundere, *dompter, vaincre, briser*. Calumniam obtrivit, et contudit. Animum contudi, et fortasse vici.

CONTURBĀTĪŌ, ōnis, f. *Trouble (de l'âme, des idées)*. USUS: Conturbatio est metus excutiens cogitata.

CONTURBO, as, avi, atum, are, a. *Troubler*. SYN. Perturbo, confundo. ADV. Magnopere, mirifice, valde. USUS: 1. Multa conturbant animos specie utilitatis. Id me maxime conturbat, quod. Frequentia hominum conturbat et infirmat imaginum notas. 2. Decoquo, dissipo pecuniam domini, rationes perturbo, commisceo, *brouiller, embrouiller; faire banqueroute*. Num igitur conturbare oportebat? Servus postquam conturbasset, profugit.

CONTUS, i, m. *Long bâton, perche*. SYN. Sudes, seu hasta longior sine ferro.

CŌNUS, i, m. *Cône*. Figura metæ, vel pyramidis aut turbinis inversi. USUS: Conum, ais, et cylindrum, et pyramidem pulchriorem, quam sphæram videri.

CONVĀLESCO, is, lui, escere, n. *Prendre des forces, se rétablir*. SYN. Consanescio, valentior fio, e gravi morbo recreor, sanor, ex morbo evado, morbo defungor, valetudine emergo, morbo levor. ADV. Commodissime illico, impune ad perniciem, tardius. USUS: 1. Non omnes, qui curantur, convalescunt. Si fatum est convalescere e morbo, sine medico convalesces. 2. TRANSL. Cresco, augeor, *croître, grandir, augmenter*. Ut convalescere aliquando civitas et sanari posset. Cf. [Confirmo](#), [Valetudo](#), [Morbus](#).

CONVALLIS, is, f. *Plaine fermée de tous côtés*. SYN. Planities ex omni parte septa montibus. USUS: Roma in montibus et convallibus posita.

CONVĀSO, as, avi, atum, are, a. *Emballer, emballer*. SYN. Vasa colligo.

CONVĔHO, is, vexi, vectum, ere, a. *Voiturer, transporter*. SYN. Comporto. USUS: Materiem, lapides convexit.

CONVELLO, is, velli, vulsum, ere, a. *Arracher; ébranler, renverser*. SYN. Revello. USUS: 1. Simulacrum, gradus convellere. 2. TRANSL. Videbantur convulsuri statum reipublicæ. Vires, potentiam, acta, gratiam alicujus convellere. Aliquem e suis hortis, de pristino statu convellere. Opinionem inolitam, mentibus dudum insitam convellere.

CONVĔNÆ, ārum, m. pl. *Étrangers, réfugiés, aventuriers*. SYN. Qui e diversis locis in unam civitatem conveniunt. USUS: Romulus pastores et convenas consilio congregavit et sapientia.

CONVĔNĪENS, entis, omn. gen. *Qui est d'accord avec, conforme à*. SYN. Consonus, consentaneus, congruens, concors, aptus, par, decorus, decens, dignus. )( Alienus. USUS: Bene convenientes propinqui. Nihil naturæ tam aptum, tam conveniens ad res adversas et prosperas, quam amicitia. Quid Philosopho minus conveniens, quam Deos tollere? Cf. [Decet](#), [Oportet](#).

CONVĒNIENTER, *Conformément*. SYN. Congruenter, secundum, pro. USUS: Convenienter naturæ vivere.

CONVĒNIĒNTĪA, æ, f. *Convenance, conformité, rapport, harmonie*. SYN. Conjunctio, cognatio, quasi concentus. EPITH. Tanta. USUS: In amicitia est convenientia rerum, in ea stabilitas, in ea constantia. Pulchritudo, venustas, convenientia partium. Cf. [Amicitia](#).

CONVĒNĪO, is, vĕni, ventum, ire, n. et a. *Venir ensemble, se réunir, se rencontrer*. SYN. Concurro, coeo, congregor. )( Dispergo. ADV. Apte, clam inter se, maxime officio, mirifice, optime cum aliquo, paulisper, præclare. PHRAS. Multi ad eum convenere, *bien des gens vinrent le trouver*. Sibi eo convento opus ducebant; cuncta nobilitas accurrit; unum in locum congregata est. Coitio hominum facta est; in ejus congressum et colloquium venere plurimi, convolarunt, concurrerunt, affluxere. Concursus ad illum factus est maximus. Multi se ad eum salutandum conglobarunt. Ex tota urbe ad illum concursus fuit. USUS: 1. Copiæ omnes in unum locum convenere. Romam tota Italia convenit. Multæ causæ in unum locum convenisse, et inter se congruere videntur. 2. Congruo, non abhorreo, aptus, conveniens sum, *s'accorder, être d'accord*. Puto rem conventuram. Aliquid, *vel* nihil inter eos convenit. Hi mores nostræ ætati non conveniunt, *ces mœurs ne sont plus de notre temps*. Vide, quid conveniat, quid deceat. Sunt in te aliqua, quæ in nullum convenire possunt. Mihi tecum convenit, *il a été arrêté entre nous deux*. Inter omnes convenit, ita esse, *on s'accorde à dire, on reconnaît généralement que....* Neminem adhuc convenisse tecum puto. 3. Adeo, ad aliquem eo, venio, *aller trouver, venir chez*. Convenio quotidie plurimos. Nemo me convenit. 4. Nubo, *passer sous la main d'un mari, se marier*. Uxores, quæ in manum viri conveniunt, matresfamilias sunt. Cf. [Conventio](#), [Societas](#).

CONVĒNIT, imp. *Il convient*. SYN. Decet, æquum est. USUS: 1. Non convenit, ad referendam gratiam esse tardiores. 2. Par est, *c'est à vous*. Vos his malis mederi convenit. 3. Constat, *on convient*. Nominis quæstio est, cum de facto convenit. Convenit id mihi cum adversariis, *telles sont mes conventions avec mes adversaires*. Cf. [Decet](#), [Oportet](#).

CONVENTĪCŪLUM, i, n. *Réunion*. USUS: Conventicula hominum, et quasi concilia quædam. Coitiones et conventicula.

CONVENTUM, i, n. *Convention, pacte, accord*. SYN. Pactum. USUS: Stare conventis. Dictorum conventorumque constantia. Promissum et conventum. Cf. [Pactum](#).

1. CONVENTŪS, ūs, m. *Convention*. SYN. Pactum, conventum. USUS: Pacta aliqua sine legibus servantur ex conventu.

2. CONVENTŪS, ūs, m. *Assemblée, réunion*. SYN. Turba, concio, coetus, multitudo hominum in unum locum congregata. EPITH. Celeberrimus virorum mulierumque, dignissimus republica, elegans, honestus, honestissimus maximusque, magnus, nocturnus, tantus. USUS: Conventus celebrare, facere, agere, peragere, habere. Conventum dimittere; in quibus oppidis Prætores conventum agere solent. Conventus ille Capuæ me patronum adoptavit.

CONVERSĪO, ōnis, f. *Mouvement circulaire*. SYN. Circumvectio. EPITH. Annua, certa definitaque, conveniens constansque, incitatissima, longa, maxima, quotidiana, rotunda. Conversiones absolutæ, cœlestes, continuæ, naturales rerum. USUS: 1. Cœli conversio incitatio. Anni conversiones et commutationes. Perpetui cursus conversionesque cœlestes. 2. Mutatio, vicissitudo, *changement, mutation, révolution*. Naturales sunt conversiones rerumpublicarum. Conversio status, et inclinatio communium temporum.

Conversio a peccatis, *Conversion, résolution de mieux vivre*. PHRAS. 1. Correctio, emendatio morum; resispicentis animi propositum; vitæ correctioris studium. 2. (Convertere se a peccatis, VULG.) *se convertir*. Redire in viam; abstinere a sceleribus, resispiscere; ab improba peccandi consuetudine se revocare; ad frugem redire; ex corruptis moribus ad emendatiorem vitam redire, sese traducere; ad bonam frugem se recipere; e flagitiorum cœno emergere; emergere e vitiis, et ad curam sempiternæ salutis se revocare; redire ad officium hominis Christiani; animum suum ab omni alia cogitatione ad curandam tuendamque salutem traducere; animum ad melioris vitæ consilia appellere; ad frugem animum applicare; a malitia absistere; animum a vitæ pravitate abducere; ad sanam mentem redire; suos mores ad recti honestique leges conformare; se a pravis moribus ad virtutis studium convertere. 3. (Convertere alium a peccatis, VULG.) *convertir qqn*. E peccatorum, scelerum gurgite extrahere aliquem; errantem in viam reducere; a vitiis, a pravitate vitæ, a sceleribus avertere; ad bonam frugem adducere, reducere; ad melioris vitæ rationem a pravis moribus traducere;

de vitæ pravitate deducere. Errantem ad bonam frugem, bonam mentem reducere, revocare. Cf. [Corrigo](#), [Melius](#).

Conversio idololatræ, *Conversion d'un idolâtre*. PHRAS. Tota barbarorum natio ad Christi fidem conversa est, *toute la nation des barbares s'est convertie, a embrassé la foi du Christ*. Rejectis tenebris vanarum superstitionum, luce divinitus immissa ad Christianam religionem se applicuit; simulacrorum cultu abjecto, unius Christi cultui se consecravit; Christianis se sacris addixit; ad Christi cultum animum adjecit; Christo adjuncta est; ad fidem adjuncta est; ad sanam religionem ac fidem traducta; a dæmonum stipendiis ad Christi signa, ad Christi castra traducta; a superstitiosis ritibus, ab erroribus ritibusque sacrilegis, a dæmonum servitute ad unius veri DEI notitiam cultumque est traducta; a dæmonum servitute in Christianam libertatem vindicata, asserta; ad Christum adducta, adjuncta; ad Christiani cœtus communionem aggregata; Christo sacri fontis aspersione auctorata est. Cf. [Baptismus](#).

Conversio hæretici, *Conversion d'un hérétique*. PHRAS. 1. Multi hæretici sunt conversi, *il y a eu de nombreuses conversions d'hérétiques*. E summa caligine ac tenebris in lucem Catholicæ veritatis traducti, restituti; redditi Catholicæ religioni; ad Ecclesiam Catholicam reducti; qui posita contumacia suavissimo Ecclesiæ jugo cervices suas subjecere; ad sinum Catholicæ Ecclesiæ; ad Ecclesiæ auctoritatem redierunt; Religionem Catholicam respexerunt; Ecclesiæ reconciliati sunt; de pravis opinionibus deducti; hæresim abjecerunt, ejurarunt; orthodoxam doctrinam hauserunt; Ecclesiæ se reddiderunt; perversarum opinionum venenum, virus ejecerunt; ejurata hæresi se cum Ecclesia Catholica conjunxerunt; se a pravis de religione opinionibus ejecerunt; e seditiosis sectis se extulerunt; ad cœtum recte sentientium redierunt; ad imperium Romanæ Ecclesiæ se revocarunt; falsarum commenta opinionum repudiarunt; Romanæ Ecclesiæ manus dedere; pravas opiniones excusserunt; pestem, quam in animo habebant, ejecerunt; ab errorum caligine ad sinceræ fidei lucem pervenere; suavissimo Ecclesiæ jugo cervices subdidere, submisere; cum Ecclesia Romana in gratiam rediere. 2. Ab hæresi aliquem convertere, *faire abjurer à qqn l'hérésie*. In gratiam cum Romana Ecclesia reducere, restituere; Ecclesiæ Romanæ reconciliare; hominem pravis opinionibus addictum Catholicæ Religioni restituere; hæresium erroribus abductum ad Catholicam Religionem revocare; ex hæresium tenebris ad lucem veritatis evocare; ad

Catholica castra, signa traducere; cum Romana Ecclesia in gratiam constituere; depravato ab errorum doctoribus animo veritatis lucem accendere; errorem eripere, eximere, extorquere.

CONVERSO, as, are, a. *Tourner*. SYN. Sæpe converto. USUS: Animus seipse conversans, *l'âme qui se replie sur elle-même*.

CONVERTO, is, ti, sum, ere, a. *Tourner; traduire*. SYN. Commuto, traduco, refero. ADV. Aliquando se ad sanitatem, male, repente se, recte, retro, festine. USUS: 1. Arma sua in perniciem patriæ, calamitatem aliquam ad salutem convertere. Animos ad crudelitatem, vim, religiones, risum et facetias convertere. Alienam rem in suam, omnia ad suum commodum convertere. Animos imperitorum a pravitate ad Deorum cultum convertit. In eundem se habitum coloremque convertit. Aliquo se animo et cogitatione convertere. Se totum ad pacem, ad litteras convertere. 2. Volvo, circumago, *tourner*. Terra circa axem se convertit, ac torquet. 3. Interpretor, *traduire*. Græca in latinum convertere. Græca latine reddere. Demosthenis quædam in latinum converti, non ut verbum verbo redderem, sed vim verborum servavi, nec ea annumeranda lectori putavi, sed velut appendenda. Cf. [Muto](#).

CONVESTĪO, is, īvi, ītum, ire, a. *Revêtir, envelopper*. SYN. Vestio, tego, orno. USUS: Hedera omnia convestivit. Cf. [Vestio](#).

CONVEXUS, a, um, *De forme circulaire, convexe*. USUS: Cœlum convexum.

CONVICTĪO, ōnis, f. *Action de vivre ensemble, commerce, liaison*. SYN. Convictus. USUS: Jucundissima convictio.

CONVICTOR, ōris, m. *Commensal, convive*. EPITH. Familiaris, quotidianus. USUS: Domestici convictores. (VULG. Commensales.)

CONVICTŪS, ūs, m. *Vie commune, société*. SYN. Convictio. USUS: Quin redis ad convictum nostrum. Is tollit convictum humanum et societatem.

CONVINCO, is, vīci, victum, ere, a. *Convaincre*. SYN. Arguo, coarguo, redarguo, cogo, revinco. USUS: Flagitii aliquem testibus, testimoniis manifestis, indiciis convincere. Convictus, fractus deprehensusque discessit. Etsi causa tua non manifestissimis indiciis teneretur, mores tamen et vita te convincerent. Convincam facile et elinguem faciam, reddam; tua te



confessione induisti et jugulasti, *vos propres aveux vous ont convaincu et perdu*. Cf. [Arguo](#), [Revinco](#).

CONVITIATOR, ōris, m. *Celui qui injurie*. SYN. Maledicus. USUS: Huic convitatori ego de mea vita respondeam?

CONVITIUM, ii, n. *Injure*. SYN. Maledictum, probrum, contumelia, crimen, opprobrium, maledictio. EPITH. Ferreum, grande, grave, justissimum honestissimumque, magnum, turpe, maximum, quotidianum, tacitum. PHRAS. 1. Convitium facere, *injurier*. Probra ingerere; contumeliis agitare animos; maledicta in aliquem conferre, conjicere; maledictis opprimere, lacescere, appetere, vexare; contumeliis operire, opprimere; verbis violare, lacescere; maledictis figere, obruere; probrum objicere, objectare; maledicta in aliquem congerere; omnibus probris onerare; verbis obterere res cum laude gestas; nullis parcere verborum contumeliis; labem magistratui imponere; maledictorum notis inurere; probrum inferre; probris vexare. Cf. [Maledictum](#), [Probrum](#), [Contumelia](#). 2. Convitium pati, *souffrir les injures*. Convitio jactari; convitiis urgeri; convitium sustinere; contumeliam accipere, pati; convitio verberari. USUS: Consectari aliquem convitiis. Convitio aliquid flagitare. Urgeor omnium vestrum convitio. Respondebo hominis furiosi convitio. Cf. [Dedecus](#), [Ignominia](#).

CONVIVA, æ, m. *Convive*. SYN. Socius ad epulas, victor. EPITH. Consiliarii, consilii alicujus, hilari et bene accepti, singuli. USUS: Collectam exigere a conviva. Convivas bene hilariterque accipere.

CONVIVĀLIS, e, gen. com. *Relatif au repas, de table*. USUS: Convivialia ludionum oblectamenta addicta epulis.

CONVIVĀTOR, ōris, m. *Celui qui donne un repas*. SYN. Qui convivium facit, parat.

CONVIVIUM, ii, n. *Repas*. SYN. Epulæ, accubatio epularis amicorum. EPITH. Delicatum, flagitiosissimum, gladiatorium, gratum, jucundum et gratum, maximum, mirificum, moderatum et honestum, præclarum, publicum, pudicum et sobrium, tempestivum, turpe. Convivia honesta, impura, intempestiva, moderata, modica, muliebria, nocturna. PHRAS. 1. Convivium splendidum, *festin magnifique*. Convivium opipare adornatum, omnibus rebus instructum et paratum; ornatum magnifice et splendide; epulum regia magnificentia dignum, lautum, exquisitum; mensa

exquisitissimis dapibus exstructa. 2. Convivium apparare, *préparer un banquet*. Parare, ornare, instruere; epulum dare; mensam exquisitissimis dapibus exstruere; convivio aliquem accipere; convivium magnifice, splendide, apparatissime adornare. 3. Convivio adesse, *assister à un festin*. Convivium inire, celebrare, concelebrare; convivio accipi; ad convivium adhiberi; accubare in convivio; in convivio esse; convivio interesse; in convivio accumbere. USUS: Celebratur omnium sermone lætitiæque convivium. Agitare convivia, *donner un festin ou y prendre part*. Condicere, intell. ad convivium, *s'inviter à dîner chez qqn ou accepter une invitation*. Convivium ad multam noctem vario sermone producere.

CONVĪVOR, aris, atus sum, ari, d. *Donner ou prendre un repas*. SYN. Convivium ago, agito, epulum do. USUS: Quotidie in publico convivatur. Cf. [Convivium](#).

CONVŌCĀTĪO, ōnis, f. *Appel, convocation*. SYN. Conventus, congregatio. USUS: Nulla ad defendendam rempublicam populi convocatio.

CONVŌCO, as, avi, atum, are, a. *Convoquer*. SYN. Voco, concieo, advoco, congrego. ADV. Aliquando, omnino, serius, fuse. PHRAS. Populum convocavit, *il convoqua le peuple*. Concionem advocavit; concilium indixit; concilium plebis habuit; ad concionem vocavit plebem; conventum fecit, egit, celebravit; concivit multitudinem, juvenum manum collegit, comparavit; agmen coegit; cœtus hominum sociavit; multitudinem coegit, congregavit. Cf. [Colligo](#). USUS: Convocare et congregare dissipatos. In domos consulum senatum convocare, cœtum indicere. Conciuntur miraculo novæ rei homines, servitia edicto concitantur, arcessuntur.

CONVŌLO, as, avi, atum, are, n. *Accourir, voler ensemble*. SYN. Concurro. ADV. Statim. USUS: Convolant tota ex Italia nuntii. Vexillo elato ocus convolabunt. Cf. [Concurro](#).

CONVOLVO, is, vi, vŏlūtum, ere, a. *Rouler, faire un tour*. SYN. Involvo. USUS: Sol se convolvens elabatur, ut abeat.

CŌŌPĒRĪO, is, ui, pertum, ire, a. *Couvrir entièrement*. SYN. Tego. USUS: Telis coopertum corpus. Homo sceleribus, miseriis coopertus. Cf. [Tego](#).

CŌOPTĀTĪO, ōnis, f. *Choix, élection*. SYN. Constitutio. EPITH. Censoria. USUS: Cooptatio collegiorum ad populi beneficium transferebatur.

CŎOPTO, as, avi, atum, are, a. *Choisir*. SYN. Eligo, adscribo, recipio. USUS: Aliquem in amplissimum collegium, in senatum sua nominatione cooptare.

CŎŎRĬOR, oreris, ortus sum, oriri, d. *Naître, s'élever*. SYN. Orior. USUS: Tum subito coortæ tempestates sunt maximæ. Coorti ex insidiis hostes. Cf. [Orior](#).

CŎPIĀ, æ, f. *Abondance, foule; puissance, liberté*. SYN. Abundantia, ubertas, vis, facultas. EPITH. Accurata orationis, admirabilis, assidua, bona, digna gloria imperii, exilis. Copiæ adventitiæ, affluentes, amplissimæ patrimonii, domesticæ, desperatæ, equestres ac pares, exiguæ amicorum, extenuatissimæ, firmæ, innumerabiles, magnæ, bellicosæ, omnibus rebus ornatae, nimiae, pares, parvæ, pedestres, præclaræ, præsentis, veteranæ, veteres. PHRAS. 1. Maxima frumenti copia advecta est, *on importa une grande quantité de blé*. Magna vis, innumerabilis frumenti numerus, ingens frugum modus comportatus est; urbs commeatus copia ad satietatem instructa est. 2. Tellus magnam copiam præbet frugum, *la terre produit une grande abondance de fruits*. Abundantiam gignit, suppeditat id genus frugum; affluit frugum copia; magna soli est benignitas ad maturandas fruges; frugum eo loco abunde est; tellus copia rerum saginat accolat; tellus abundat frugibus; copia frugum et ubertate anteit plerasque imperii provincias; lætissima ubique frugum ubertas est; nihil uberius ad fruges solo, ubertas frugum quanta potest esse maxima; ager est frugum imprimis fertilis. 3. Vir copiis rei familiaris locuples, *homme très riche*. Omnibus copiis floret, abundat, affluit, circumfluit; omnium rerum affluentibus copiis ditatus, præditus; in summa rerum abundantia vivit. Cf. [Dives](#). 4. Copias contrahere, *lever des troupes*. Copias cogere, contrahere; vires suas in unum conferre; colligere ex dissipato cursu; castra castris conjungere. Cf. [Exercitum parare](#). USUS: 1. Dicendi, verborum, ornamentorum copia, varietas, ubertas. Frugum ubertas et copia. 2. Facultas, potestas, occasio, *faculté, liberté, pouvoir*. Majori cura, quam copia et facultate rem gerere. Facere civibus omnibus sui consilii copiam. Hortensio summam copiam facultatemque dicendi natura largita est. 3. Opes, fortunæ, *richesses, biens de la terre*. Moderator rempublicam faciat opibus firmam, copiis locupletem, gloria amplam. Omnium rerum affluentibus copiis ditari. 4. Exercitus, manus, cohors militum, *troupes, forces militaires*. Copias conficere, comparare, parare, cogere, *lever, préparer des troupes*. Copias

habet, copiis abundat, *avoir beaucoup de soldats*. Copias producere, educere in aciem, exponere, *lancer ses troupes en avant*. Copias armare, instruere, *armer ses soldats*. Copias profligare, *tailler en pièces une armée*. Cf. [Exercitus](#).

CŌPĪŌSĒ, *Abondamment*. SYN. Uberrime, large, largiter, prolixè, abundanter. USUS: Pastum animalibus copiose et abundanter natura comparavit. Copiose de aliqua re dicere, disserere, disputare.

CŌPĪŌSUS, a, um, *Abondant, riche*. SYN. Abundans, uber, dives. ADV. Admodum, plane et locuples. PHRAS. Est orator admodum copiosus, *c'est un orateur très abondant*. Fuse, copiose, rhetorice auget, et ornat omnia; fuse lateque disputat; tractat, pertractat uberrime omnia; est in eo flumen verborum; est oratio plurimi sanguinis; juvenili pene redundantia luxuriat; verbis effervescentibus et paulo nimium redundantibus utitur. Sermonis plenus orator est, ac præ cæteris verbosus; ore pleniore disputat et tractat omnia; velut in immenso campo liberius vagatur. USUS: Homo inter suos imprimis copiosus. Omnibus rebus ornatus et copiosus. Lautum et copiosum patrimonium. Homo ad dicendum copiosus. Cf. [Dives](#), [Oratio](#), [Eloquentia](#).

CŌPŪLA, æ, f. *Lien, chaîne*. \* SYN. Nexus, vinculum. USUS: Quæritant me, copulas gestant secum.

CŌPŪLĀTĪO, ōnis, f. *Agglomération, assemblage*. SYN. Conjunctio. USUS: Copulatio rerum coagmentatioque naturæ. Congressus, copulationesque consuetudinum. Complexiones, adhæsiones, copulationes atomorum. Cf. [Conjunctio](#).

CŌPŪLO, as, avi, atum, are, a. *Associer, unir*. SYN. Jungo, adjungo, compono. )( Disjungo, divello, distraho. USUS: Disjuncta conjungere, futura cum præsentibus copulare. Animi cum corporibus copulati. Equester ordo cum senatu copulatus. Ista cogitatione differunt, re copulantur. Nihil amabilius, nihil copulatus morum similitudine bonorum. Cf. [Jungo](#), [Adjungo](#).

CŌQUO, is, xi, ctum, ere, a. *Faire cuire; tourmenter*. ADV. Bene. USUS: 1. Is, qui coxerat, condimenta addidit. 2. TRANSL. Vir bonus misere coquitur a curis. Sermonem utitur bene cocto et condito, *longtemps médité*.

COR, cordis, n. *Cœur*. SYN. Pars in animante princeps, vitæ fons. PHRAS. 1. (Ex corde, VULG.), *de tout cœur*. Ex animo; ex intimo animi sensu; libenti animo; propenso studio; propensissima voluntate; egregia animi alacritate; impense, sincere, optimo animo. 2. (Nihil sibi cordi sumit, VULG.), *il n'a souci de rien*. Eorum nihil illi cordi est; nihil in animum descendit; eorum nihil in animum admittit; parum, nihil his movetur, commovetur; nihil illi istorum curæ est; omisso ac soluto ad hæc est animo; de his rebus minime laborat. Cf. [Cura](#), [Sollicitus](#). USUS: Nec cor habet, nec palatum. Animus mihi ardet, cor cumulatur ira. Res tua valde mihi cordi est. (VULG. Cor, *pro* animo: habet cor. Duro, bono est corde, *il a bon cœur, mauvais cœur*).

CŌRAM, *En présence, vis-à-vis*. SYN. Ad, apud, ante, in conspectu, ante oculos, ante pedes, in oculis. )( Absens. USUS: Coram, et absenti mihi promissere. Sed hæc pluribus et commodius coram. Cf. [Conspectus](#), [Præsens](#).

CORBIS, is, f. *Corbeille*. SYN. Canistrum, fiscina e vimine contexta. USUS: Messoria corbe se contextit.

CORBĪTA, æ, f. *Navire de transport*. SYN. Navis oneraria.

CORCŪLUM, i, n. *Petit cœur, terme de tendresse*. SYN. Cor parvum. Vox amatoria. USUS: Scipio corculum appellatus fuit.

CORDĀTĒ, *Sensément*. SYN. Sapienter, prudenter.

CORDĀTUS, a, um, *Sensé, prudent*. SYN. Prudens, sapiens. USUS: Scaurus homo egregie cordatus. (VULG. cordatus, cordate adhibet *pro* forti, generoso, fortiter.) Cf. [Prudens](#).

CORDŌLĪUM, ii, n. *Crève-cœur, chagrin*. \* SYN. Dolor cordis. USUS: Rides ab cordolio. At mihi cordolium est.

CŌRĪUM, ii, n. *Peau, cuir*. USUS: Obvolutus, vestitus, tectus corio.

CORNĒŌLUS, a, um, *De corne, corné*. SYN. Corneus. USUS: Aures duros, et quasi corneolos habent introitus.

CORNĒUS, a, um, *De corne, dur comme la corne*. USUS: Corneum rostrum.

CORNIX, īcis, f. *Corneille*. EPITH. Cursans, fusca. USUS: Cornicum oculos configere, *tromper plus habile que soi*. (PROV.).

CORNŪ, u, n. *Corne*. EPITH. Dexterius, firmitus, sinisterius. Hebetiora, acutiora. USUS: Lunæ nascentis cornua. Animantia cornibus armata.

CŎROLLA, æ, f. *Petite couronne, guirlande*. SYN. Corona.

CŎROLLĀRIŪM, ii, n. *Supplément en général; en parl. supplément de salaire, gratification*. SYN. Appendix, accessio. USUS: Ad solitos fructus arationum aliquot nummorum corollarium adjicere. Cf. [Addo](#).

CŎRŌNA, æ, f. *Couronne*. SYN. Insigne regni, insigne regium, diadema, sertum. EPITH. Aurea, civica, illuminata, laurea, longa, maxima, multiplex, publica, subita. USUS: 1. Corona aurea fulgentibus gemmis illuminata, *couronne d'or enrichie de pierres précieuses*. Habere, ferre coronam auream in capite. Coronam civicam imponere. Ponere, deponere coronam. 2. Circulus audientium, cœtus, *cercle, assemblée, réunion*. Frequentissima corona cingi et sepi. Causa erit ad maximam coronam dicenda. In corona hominum et consessu. 3. (Corona clericalis, VULG.), *tonsure*. Sacri Ordinis insigne, attonso in coronæ modum vertice, (VULG. tonsura). 4. Coronam Marianam recitare, *réciter le chapelet*. Stas ad DEI Matrem preces ad precarios globulos persolvere. Preces coronarias ad Divinæ Matris honorem persolvere. Corollam precariam pie sancteque vovere. Stas precibus DEI Parenti Virgini corollam texere. Piaculares sacræ corollæ globulos pie sancteque precando vovere. Preces coronariæ, corolla precaria, globuli precarii, piaculares, *chapelet*.

CŎRŌNĀRIŪS, a, um, *Qui se rapporte aux couronnes*. SYN. Quod ad coronas pertinet. USUS: Aurum coronarium dabatur consulibus ex provincia decedentibus ad decorandum triumphum.

CŎRŌNO, as, avi, atum, are, a. *Couronner*. SYN. Coronam impono, corona dono, venerabilem insignibus imperii facio, insignibus regni angustiore reddo. USUS: Epulas coronati ineunt.

CORPŎRĀTUS, a, um, *Qui a un corps, matériel*. USUS: Mundus cernitur et tangitur, et undique est corporatus.

CORPŎRĒUS, a, um, *Qui a un corps, corporel, matériel*. SYN. Corporatus, concretus. USUS: Corporeum et aspectabile omne necesse est esse, quod natum est.



CORPŪLENTUS, a, um, *Gros, gras, qui a de l'embonpoint*. SYN. Obesi corporis homo. Cf. [Pinguis](#), [Abdomen](#).

CORPUS, ōris, n. *Corps*. EPITH. Ægrum, bene constitutum, caducum et infirmum, castum, clarum, debile, externum, extremum, figuratum, firmum, fragile, grave, illustre, immane, immortale, imperfectum, impudicissimum, impurum, incultum, horridum, ingens, integrum, insipiens, inviolatum, maternum, mortale, mutabile, obliquum, æquabile, sanctissimum, sanum, semiferum, vitiosum. Corpora aspera, hamata, uncinataque, solida ac individua, terrena concretaque, viva. USUS: 1. Corpus, quasi vas animi et quoddam receptaculum. Corpus exercendum et ita afficiendum est, ut obedire rationi possit in exequendis negotiis, et in labore tolerando. Corporis infirmitas et imbecillitas. Corpora recalescunt, confirmantur, allevantur, revocantur agitatione et exercitatione. E morbo vires et corpus amisi. Dandum est tempus corpori. Serviendum est corpori. Voluptates ad corpus pertinentes. Corpus vulgare, meretricium. 2. TRANSL. Corpus reipublicæ. Non modo partes, sed corpus reipublicæ curasti, *prendre soin de la république tout entière*. 3. Opus, volumen, *volume*; *en parl. les œuvres complètes d'un auteur*. Ex his modicum corpus confici posset. Corpus defensionis.

Corporis Christi festum, *la Fête-Dieu*. Dies, quem anniversario augustissimoque ritu, sanctissimo Christi Corpori sacrum voluit Ecclesia; qui sanctissimi Christi Corporis honoribus a majoribus dicatus est; quo omni apparatus genere, triumphalem plane in modum, augustissimum mysterium celebrat Christianus orbis.

CORPUSCŪLA, ōrum, n. pl. *Petits corps, atomes*. EPITH. Levia, rotunda, angulata et curvata, et adunca. USUS: Democriti corpuscula quædam levia, alia aspera, rotunda alia, partim angulata, curvata quædam, et quasi adunca, ex his, etc.

CORRĀDO, is, rāsi, rāsum, ere, a. *Râfler, faire main basse sur*. USUS: Illi, credo, hæc pecunia corraditur.

CORRECTĪO, ōnis, f. *Correction, réforme*. SYN. Temperatio, emendatio. USUS: Correctionem alicui adhibere. Hæc est veteris Philosophiæ correctio et emendatio. Cf. [Emendatio](#), [Reprehendo](#), [Corrigo](#).

CORRECTOR, ōris, m. *Censeur, réformateur*. SYN. Censor, emendator. USUS: Corrector et emendator civitatis.

CORRĒPO, is, psi, ere, n. *Se glisser, s'introduire*. SYN. Irrepo.

CORRĪĜĪA, æ, f. *Courroie (de soulier)*. SYN. Lorus seu cingulus e corio factus. Pedis offensio et corrigiæ abruptio erit cavenda.

CORRĪGO, is, rexi, rectum, ere, a. *Corriger*. SYN. Emendo, correctionem adhibeo, aliquem ab errore avertō, compenso. )( Depravo. ADV. Ambitiose orationem. PHRAS. 1. Spero fore, ut se corrigat, *j'espère qu'il se corrigera*. Ut se flectat, et majores suos respiciat, ut sanetur; ut ne exemplum in perniciem civitatis manet; ut frugi evadat; ut virtute culpam corrigat, nova gloria flagitii memoriam aboleat; ut se restituat; se ad frugem corrigat; ad frugem animum applicet; ut in viam redeat; ab errore revocetur; objurgando melior fiat; ut correctionem subeat, suscipiat, admittat; ut correctorem patiat; monitoribus et qui erranti viam monstrent, obtemperet, dicto audiens sit, morem gerat. 2. Vix jam corrigi potest, *il est presque incorrigible*. Nullum pene correctioni locum relinquit, reliquum facit; nullum prope melioris frugis spem facit; vix est, ut ad sanitatem flectatur; conclamatum videtur de ejus emendatione; insanabile pene malum est; is ut ad meliorem se frugem recipiat, sperari vix potest; deploranda in perpetuum videtur ejus emendatio; vix superest medicinæ locus; respuit jam inveterata vis mali, quasi desperata salute, medicinam; frustra jam in emendandis ejus moribus opera ponitur; altius jam animo insedit vitium, quam ut evelli ulla ratione possit. Cf. [Melius](#). 3. Correxīt orationem, *il a corrigé son discours*. Ad ineptos locos notam apposuit; orationem limavit; multis lituris delimavit, perpolivit; menda non pauca lituris sustulit; demendo, mutando, interpolando multis locis sensum restituit. USUS: Aliquem, mores aliorum, orationem, menda corrigere. Errorem pœnitendo correxit. Corrigere se et reprehendere Cf. [Melius](#).

CORRĪPŬO, is, ripui, reptum, ere, a. *Prendre, saisir; blâmer, réprimander*. SYN. Comprehendo, reprehendo. ADV. Acerrime, occulte, severe. USUS: 1. Hominem corripui et suspendi jussit. Dolore, amentia, ira corripui; morbo subito corripui. 2. Reprehendo, arguo, incuso, accuso, *accuser, dénoncer*. Clamoribus maximis aliquem corripere. Cf. [Reprehendo](#), [Objurgo](#), [Impetus](#).

CORRŌBŌRO, as, avi, atum, are, a. *Fortifier, consolider*. SYN. Firmo, confirmo, roboro, sancio. )( Infirmo, frango. USUS: Spem alicujus lenitate; factionem indulgentia corroborare. Cum se vox tua corroborarit. Corroborata jam vetustate audacia. Ætas corroborata, rerum cognitioni apta. Cf. [Firmus](#), [Confirmo](#).

CORRŌDO, is, rōsi, rōsum, ere, a. *Ronger*. SYN. Rodo. USUS: Mures scuta corroserant.

CORRŌGO, as, avi, atum, are, a. *Prier, demander*. SYN. Rogo, peto, precibus quæro. USUS: 1. Necessarios suos corrogat, ut sibi adsint. 2. Congrego, *amasser en demandant*. Vestimenta, vasa, milites corrogare. Cf. [Colligo](#).

CORRŪGO, as, atum, are, a. *Rider, plisser*. USUS: Frontem corrugare. Caperare, contrahere, adducere frontem. Cf. [Ruga](#).

CORRUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. *Corrompre; ruiner*. SYN. Depravo, vitio, in vitium impello, destruo. PHRAS. 1. Cupiditates juventutem corrumpunt, *les passions corrompent la jeunesse*. Deteriorem faciunt; a recto cursu et ratione detorquent, nervos omnes virtutis elidunt; corruptelarum illecebris irretiunt; facile in omnia vitia præcipitant. 2. Juventus facile corrumpitur (VULG. Seducitur), *les jeunes gens se laissent facilement séduire*. Contagione malorum juventus facile evertitur, in errorem facile inducitur, facile transversum agitur; malis moribus depravatur; ad mala consilia deducitur; ad nequitiam facile inducitur; in fraudem illicitur; sollicitando et pollicitando juvenum animi lactantur, labefactantur. Juventus veluti contactu facile recipit vitia, animi virus; morbi illi animorum facile pervadunt juventutem; facile serpunt contagiones malorum; morbi illi animorum veluti corporum contactu vulgantur; ætas illa flexibilis, pravis capta corruptelarum illecebris a continentia facile deducitur; ad inertiam et voluptates corporis pessumdatur. 3. Hoc in se facinus nunquam concepisset, nisi a pravis sociis corruptus esset, *il n'aurait jamais songé à ce crime, s'il n'avait été corrompu par de mauvais compagnons*. Nisi exempli contagio juvenilem animum veluti pestilenti quodam sidere afflasset; nisi sociorum exempla transversum egissent; nisi pravitate sociorum ad hæc consilia traductus; hæc cum ageret, contagione quadam pestifera insaniit, sociorum pravitate auferri se passus; corruptelarum illecebris irretitus; contactus iis corruptelarum illiciis, quæ

pravis a sociis sunt profecta. 4. Bellicam laudem avaritia corrumpit, *l'avarice gâta sa gloire militaire*. Partam bello gloriam avaritia expunxit; avaritiæ sordes belli gloriam confregere; offecit bellicis laudibus, partoque armis decori avaritia importuna; armorum gloriæ avaritia labem imposuit, aspersit; illustrem belli gloriam avaritiæ sordibus inquinavit. Cf. [Macula](#). 5. Corruptus est pecunia judex, *on a corrompu le juge à prix d'or*. Judex magna vi pecuniæ a sententiæ æquitate deductus est; ob rem judicandam pecuniam accepit; pretio addictam fidem habuit nummarius juris interpres; jus pecunia est adulteratum, spe et metu depravatum; judicis fides pretio labefactata concidit; saturatus infinita largitione judex, pecuniæ magnitudine facile ab instituto deductus est; mercenarius judex, cujus mens oppressa præmio, lingua adstricta mercede, vero pretium ac gratiam facile antetulit; judex venalem linguam fidemque habuit, judex mercede conductus; largitione cæcatus; pretio delinitus; auro corruptus est; adversarii mei infinita largitione adversum me usi sunt; judicem pretio mercati sunt; judicum voluntates largitione redemerunt; corruptelam judicii magna vi pecuniæ moliti sunt; tantum donis muneribusque perfecerunt, ut a sententia facile abiret, abduceretur; venalem pretio hominem et largitione devinctum, magnitudine pecuniæ facile a bono honestoque abstraxere. Judicem, a cupiditate auri haud intactum, qui adversus divitias haud quaquam invictum gerebat animum, facile donis ad suam causam perduxerunt. USUS: Aliquem pecunia, judicem largitione, pretio tribus corrumpere. Vitiosa et corrupta consuetudo. Corrupti ac depravati mores. Tabulæ publicæ lituris corruptæ. Oculi fletu, viæ luto, vestes usu, ædes situ corrumpuntur. Cf. [Deterius](#), [Destruo](#).

CORRŪO, is, ui, ere, n. et a. *Tomber, s'écrouler*. SYN. Ruo, cado. )( Sto. PHRAS. 1. Vulneratus corruit, *il tomba blessé*. Præceps in vulnus abiit; inter manus suorum collapsus est deficiens, ac jam vix spiritum ducens; moribundus labentibus super corpus armis ad terram defluxit; ruente equo saucius ipse, præceps ad terram datus est. 2. Domus corruit, *la maison s'est écroulée*. Domus convulsa sedibus suis cum fragore ingenti procidit, ruit, procubuit; diu quassata ac labefactata ruina tandem oppressa est. Cf. [Cado](#). USUS: Ædes exesæ corruere. Uno meo fato tu, et omnes mei corruistis. Corruere urbis opes. Ille timore, ego risu pene corruui.

CORRUPTĒ, *Avec altération, avec corruption*. SYN. Male, prave, nequiter. USUS: Depravate et corrupte de re aliqua judicare.

CORRUPTĒLA, æ, f. *Ce qui sert à corrompre; action de corrompre*. SYN. Quod ad corrumpendum valet, ut largitio, illecebræ, etc. PHRAS. Corruptelam judicis moliri, *chercher à corrompre le juge*. Sollicitare judicem pecunia ad perniciem alterius; spe ac promissis prolectare; mercari pretio judicem; pretio ac largitione delinire; donis, muneribus tentare. Cf. [Corruptus judex](#). USUS: Mores hac dulcedine, corruptelaque depravati. Corruptela malæ consuetudinis. Aliquem corruptelarum illecebris irretire.

CORRUPTĪO, ōnis, f. *Corruption, altération*. USUS: Morbum appellant totius corporis corruptionem.

CORRUPTOR, ōris, m. *Corrupteur, séducteur*. SYN. Largitor. USUS: Quis corruptor juventutis? Quem tu hujus tribus corruptorem ac venditorem clamitas.

CORRUPTRIX, īcis, f. *Corruptrice*. Corruptrix provincia.

CORS, ortis, f. *Cour fermée, basse-cour*. SYN. Arca villæ, spatium intra maceriem. USUS: Villam habes cum corte.

CORTEX, ĩcis, m. *Enveloppe des plantes, écorce*. USUS: Trunci obducuntur libro aut cortice quo sint a frigoribus et caloribus tutiores.

CORTĪNA, æ, f. *Tenture, rideau*. USUS: Cortina theatri.

CŎRUSCO, as, are, n. *Briller, étinceler*. SYN. Splendo, emico. USUS: Flamma inter nubes coruscat.

CŎRUSCUS, a, um, *Brillant, étincelant*.

CORVUS, i, m. *Corbeau*. USUS: Milvo est bellum naturale cum corvo.

CŎRŶPHÆUS, i, m. *Coryphée; chef*. SYN. Dux, princeps. USUS: Zenonem Philo coryphæum Epicureorum appellat. Cf. [Auctor](#).

CŎS, cōtis, f. *Caillou, pierre à aiguiser*. SYN. Lapis, quo cultri acuuntur. USUS: Iracundia cos est fortitudinis, *la colère aiguise le courage*. Novacula cotem præcidere.

COSTA, æ, f. *Côte*. USUS: Animalium, navium costæ, *flancs des navires*.

CŎTHURNUS, i, m. *Cothurne, sorte de chaussure*. Calceamenti genus, tragædis et virginibus familiare.

CRĀPŪLA, æ, f. *Pesanteur de tête, ivresse, indigestion*. SYN. Helluonum vitium, dissoluta victus ratio. PHRAS. 1. Crapulam habet, *il est ivre*. Mero incalescit; sensus mero victi sunt; gravata ebrietate mens; vino gravis est; mero oneratus; vino epulisque obrutus est; appotus probe; invitavit se plusculum majoribus poculis; temulentus est; vino rationem obruit; vino mentem mersit; vino sepultus est; vino onustus, languidus, oppressus est; vino madet; crapula ac capitis errore titubat; nec mens, nec lingua homini consistit; mero victus est; vini flore se complevit; vino se ingurgitavit; crapula gravis et impos sui est. Cf. [Ebrius](#). 2. Crapulam edormivit, *il a cuv   son vin*. Crapulam exhalavit; somno concoxit; quies mentem reddidit; ebrietatem discussit. USUS: Edormi et exhalare crapulam. Cf. [Bibo](#).

CRAS, *Demain*. SYN. Secundum hanc diem, crastina die.

CRASS  , *Grossièrement*. USUS: Crasse compositum aliquid.

CRASS  T  DO,   nis, f. *  paisseur*. USUS: Crassitudo   ris mihi noxia.

CRASSUS, a, um, *  pais*. SYN. Densus, plenior, pinguis, concretus. )( Tenuis. USUS: Crassus et concretus aer. Omnia crassis circumfusa tenebris. C  lum crassum.

CRAST  NUS, a, um, *De demain*. USUS: Nisi me in crastinum differre velis.

CR  T  R,   ris, m. *Crat  re, coupe*. SYN. Poculum, cratera.

CR  TES, is, f. *Claie*. SYN. Tabula viminibus contexta. USUS: Locus conceptus cratibus.

CR   T  O,   nis, f. *Cr  ation,   lection*. USUS: Creatio magistratum.

CR   TOR,   ris, m. *Créateur, auteur; père*. SYN. Procreator, genitor, effector. PHRAS. Creator universi DEUS, *DIEU, créateur de l'univers*. Effector et molitor mundi; opifex, generator ædificatorque mundi DEUS; rerum, qu   in tota natura constant, omnium opifex; universi conditor ac parens DEUS; hujus immensi operis conditor, effector, mundi hujus architectus ac fabricator; temporum ac omnium rerum artifex. Cf. [DEUS](#). USUS: Creator urbis Romulus.

CR   T  RA, æ, f. *Cr  ature*. SYN. Res creata, ex nihilo producta; res condita ab opifice et ædificatore mundi, DEO; res a summo conditore DEO



procreata; summi conditoris, creatoris, procreatoris opus; res mortalis. Creata omnia.

CRĒBER, bra, brum, *Fréquent*. SYN. Frequens, densus. USUS: Thucydides creber est rerum frequentia. Crebræ venæ toto corpore intextæ. Per hos dies creberrimus mihi sermo de te. Cf. [Sæpe](#), [Frequento](#).

CRĒBRĪTAS, ātis, f. *Fréquence, multiplicité*. SYN. Frequentia. EPITH. Pristina, tanta litterarum. USUS: Crebritate officiorum priora errata sarciam.

CRĒBRO, *Fréquemment*. SYN. Frequenter. USUS: Crebro litteras dare. Cf. [Sæpe](#).

CRĒDĪBĪLIS, e, gen. com. *Croyable, vraisemblable*. SYN. Probabilis, verisimilis. )( Incredibilis. PHRAS. 1. Credibile est, *il est probable que* (cum ut vel inf.). Fidem est propius; ad fidem pronius est; verisimillimum est; a ratione haud alienum est, par est credere. Cf. [Verisimile](#). 2. Rem credibilem reddidit, *il a rendu la chose vraisemblable*. Fidem ejus rei fecit allatus ab eo nuntius; suspicionem affirmavit rumor publicus, fidem rei addidit una consentiensque vox populi; ad suspicionem res certissimæ accesserunt; opinionem adjuvit constans rei fama. USUS: Narratio credibilis esse debet. Credibile est, quod sine ullo teste auditoris opinione firmatur. Cf. [Incredibilis](#).

CRĒDĪBĪLĪTER, *D'une manière croyable, vraisemblable*. SYN. Verisimiliter, probabiliter. USUS: Quam non modo non credibiliter, sed ne suspiciose quidem.

CRĒDĪTOR, ōris, m. *Créancier*. SYN. Is, cui quacumque causa aliquid debetur. )( Debitor. EPITH. Cæteri, familiares, universi. USUS: Fraudare creditores. Cum omnibus creditoribus suis male agit.

CRĒDO, is, dīdi, dītum, ere, a. *Croire, ajouter foi*. SYN. Fidem habeo, tribuo; auctoritatem tribuo, auctoritatem et fidem adjungo, mihi persuadeo. ADV. Cito de aliquo, facile, firmitus, prorsus, recte de aliquo, stulte, temere pecuniam, valde, dementer. PHRAS. 1. Ne temere cuivis credas, *ne croyez pas légèrement le premier venu*. Ne cujusvis testimonio fidem adjungas; ne omnibus credulum te præbeas; ne omnibus credulitatem tuam addixeris; segnior ad credendum esto; caveas, ne fidem tibi quisque faciat, tibi aliquid persuadeat. 2. Non cuivis est credendum, *il ne faut pas croire tout le monde*. Quibusdam fidem et auctoritatem usta suspicio derogavit; quosdam leviores

auctores rei culpa facit; sunt, quibus incerta, dubia, fluxa fides sit: quorum fide niti tuto haud possis; non cuivis adhibenda est fides. 3. Crede mihi, rem ita se habere, *croyez-moi, la chose est ainsi, telle que je vous le dis*. Persuasum tibi habe; induc animum; induc in animum, ita esse; pro certo habe; pro certo existima; nihil dubita; exploratum atque omnino certum habe; pro comperto habeas, velim; sit hoc apud te minime dubium; sit exploratum; pro inquisito et comperto sit, rem hoc loco esse; velim, sic habeas; tibi persuadeas, cum animo tuo constituas, in hoc statu rem esse. 4. Est vir, cui merito credi possit, *c'est un homme que vous pouvez croire*. Cujus conspecta fides et gravitas; est fide dignissimus; vir est suspectæ minime fidei; cuius ingens apud omnes auctoritas ac fides; cuius auctoritas magni apud omnes est ponderis; qui auctoritate valeat, floreat maxima; cuius ingens inter testes nomen; cui vel injurato credas. Cf. [Auctoritas](#). USUS: 1. Aiunt, nervos atque artus esse sapientiæ, non temere credere. Adduci non possum, ut somniis credam. Non credo de numero militum. 2. Concredo, committo, *confier*. Se alicui, sua consilia; res omnes alienæ fidei; arcana libris; nocti se credere. Cf. [Fides](#), [Judico](#), [Firmus](#), [Certus](#).

CRĒDŬLĪTAS, ātis, f. *Crédulité, facilité à croire*. SYN. Credendi facilitas, animus simplex, credulus. USUS: Credulitas error potius est, quam culpa, et in optimi cuiusque animum facillime irrepit.

CRĒDŬLUS, a, um, *Crédule, simple*. SYN. Simplex, antiqui moris homo, qui facile credit. )( Prudens, sapiens. USUS: Verba mihi dari facile patior, meque libenter præbeo credulum. Creduli et improvidi juvenes. Cf. [Incautus](#).

CRĒMO, as, avi, atum, are, a. *Brûler*. SYN. Incendo, exuro, comburo, deuro, in ignem aliquid infero, flammis torreo.

CRĒO, as, avi, atum, are, a. *Créer, engendrer, produire*. SYN. Procreo, gigno, facio. ADV. De integro censores, injuste periculum, rite consules. PHRAS. 1. DEUS hunc mundum creavit, *DIEU a créé cet univers*. Ex nihilo procreavit; rerum omnium potentissimus ac sapientissimus opifex hoc pulcherrimum naturæ regnum ex nihilo condidit, effecit; commune hoc DEI ac hominum domicilium DEI consilio jussuque repente ex nihilo constitit; rerum hanc universitatem, qua omnia continentur, nullis ex elementis, nullis ex principiis molitus est DEUS; mundi hujus moles immensa non manibus hominum, sed DEI imperio surrexit; quidquid hic videmus, de nihilo natum

est DEO imperante; DEUS est, qui cœlum et omnia, quæ cœli ambitu continentur; qui supera, media, infima condidit, architectatus est, ex nihilo excitavit, formavit, finxit. 2. Regem creant, *ils le créent roi*. Regem appellant, regem jubent, regnum ei deferunt; regem renuntiant; diadema ei imponunt; regem faciunt, dicunt; summam imperii ad eum deferunt. USUS: Artis proprium est creare et gignere. Periculum alicui creare. Luxuries in urbe creatur. Consules et prætores creantur. Errorem sæpe creat similitudo. Cf. [Facio](#).

CRĚPĬDA, æ, f. *Sandale*. Calceamenti genus. USUS: Statua Scipionis cum chlamyde et crepidis. Ne sutor supra crepidam, *chacun son métier*. (PROV.).

CRĚPĬDĀTUS, a, um, *Qui porte des sandales*. SYN. Soleatus.

CRĚPĬDO, ĩnis, f. *Môle, jetée; rivage*. SYN. Ora terræ, quæ alluitur aqua, *vel* ripa paulo eminentior. USUS: Pirata ad omnes urbis crepidines accessit.

CRĚPĬTŪS, ūs, m. *Bruit retentissant, craquement*. SYN. Sonus collisione excitatus, aut percussione. EPITH. Honesti, liberi. USUS: Pallor et tremor et dentium crepitus consequitur. Inter plagarum crepitum doloremque. Stoici aiunt, crepitus æque ac ructus liberos esse oportere.

CRĚPO, as, ui, ĩtum, are, n. *Rendre un son, craquer*. SYN. Percrepo.

CRĚPUNDĬA, ōrum, n. pl. *Jouets d'enfant, hochets*. SYN. Quæ pueris dantur oblectandi causa.

CRĚPUSCŪLUM, i, n. *Crépuscule*. USUS: Primo crepusculo. Cf. [Vesper](#).

CRESCO, is, crēvi, crētum, ere, n. *Croître*. SYN. Augesco, accresco, adoleasco, ingravesco, serpo, propagor, augeor, ætate procedo, surgo, ascendo. )( Decresco. ADV. Incredibiliter, plurimum, pariter cum ætate studia. PHRAS. 1. Herbæ e terra crescunt, *les herbes sortent de la terre*. E terra nascuntur; e terra maturatæ pubescunt et maturitatem assequuntur. Diffundit terra et elicit herbescentem viriditatem; e terra germina omnia effunduntur; terra herbes gignit, creat, progenerat; herbæ proveniunt, prosiliunt, prorepunt, emicant, enascuntur, exeunt, 2. Malum in dies crescit, *le mal s'accroît de jour en jour*. Malum in dies longius manat; serpit latius; magis vulgatur; aurescit, ingravescit; longius progreditur, procedit; majora in dies incrementa capit. Cf. [Augesco](#), [Augeo](#). 3. Postquam crevit puer, *dès que l'enfant fut devenu grand*. Ubi adolevit ætate; ubi ætate processit;

sumpto jam corpore, animique robore; ubi ad justum corporis modum adolevit; ubi ad justum corporis proceritatem; corporis habitum processit. 4. Ira dolorque crevit, *la colère et la douleur ont augmenté*. Exarsit ira, vehementius efferbuit. Cf. [Augeo](#). USUS: Respublica privatis inimicitiis crescit. Expectatio rumore creverat. Eos elige, e quibus crescere possis. Locus præter modum crevit. Cf. [Augeo](#), [Amplifico](#).

CRĒTA, æ, f. *Craie*. SYN. Terra alba. USUS: Laudatio Asiatica illa creta obsignata.

CRĒTĀTUS, a, um. *Blanchi avec de la craie*. SYN. Creta infectus. USUS: Cretatæ fasciæ.

CRĪBRUM, i, n. *Crible*. SYN. Vas pistorum ad grana farinamque purgandam. USUS: Mures cribra arrosere.

CRĪMEN, ĩnis, n. *Crime*. SYN. Criminatio, infamia; *item*: facinus, peccatum, noxa, scelus, delictum, maleficium. EPITH. Atrocissimum, certum, commentitium, commune, decumanum, domesticum ac vernaculum, fictum, falsum, fœdissimum, grave et vehemens, inane, incredibile, ingens, iniquum, integrum, invidiosum, levius, nefarium, novum inauditum, obscurum, perspicuum, probrosum, suspiciosum, manifestum, vinarium, verum, vetus. Crimina certa propriaque, dissoluta, falsa, infinita, absoluta, permulta, quotidiana, reliqua. PHRAS. Magnum crimen commisisti, *vous avez commis un grand crime*. Magnum crimen admisisti; in sceleratam ac nefariam fraudem decidisti; fraudem capitalem admisisti; in hoc facinore omnes insunt culpæ maximæ; id, quod in te concepisti scelus, in maximo, nefario crimine et capitali fraude ponitur; magno te adstrinxisti scelere; grave piaculum admisisti; nullum scelus abest ab eo scelere; in illo scelere omnia insunt scelera, quod in te admisisti. Cf. [Committo](#), [Culpa](#), [Scelus](#). USUS: 1. Criminatio, *accusation*. Crimen effugere, e crimine elabi, *éviter une accusation*. Crimen dissolvere, *repousser une accusation, se laver d'un reproche*. 2. Facinus, peccatum, fraus, noxa, *délit, faute, crime*. Crimen in me quærit. Cædes ea illi crimini datur, vertitur. Proditionis crimen in te conjecit, contulit; tibi intulit, attulit, obtulit. Ista aut suspicionem afferunt, aut crimen. Isthoc tibi crimen adscribunt; hoc tibi in crimine ponunt. Crimine aliquem arcessere; condemnare crimine. Imprudens in crimen incurrit, in crimen venit. Staret hoc illi crimen, nisi refelleret, dilueret, dissolveret. In alium derivare

crimen; extenuare nimium et elevare. Facile effugies crimen. Non abes ab omni crimine, non cares omni crimine. Videtur condonandum illud crimen. Cf. [Scelus](#), [Criminatio](#), [Criminor](#).

CRĪMĪNĀTĪO, ōnis, f. *Accusation, calomnie*. SYN. Crimen, accusatio. EPITH. Acerrima, accusatorum falsa, inaudita, subita, tota. PHRAS. Criminationem refutavit, *il a réfuté l'accusation*. Oblatas ab adversariis criminationes depulit; crimen accurata confutatione dissolvit; meditata oratione diluit, refellit; inexpectato responso crimen effugit; e crimine elapsus est, e crimine se eripuit; oblatas criminationes aut extenuavit, aut elevavit. USUS: Nihil adhuc in Caium criminationis est. Oblatas criminationes depellere. Cf. [Accusatio](#), [Coarguo](#).

CRĪMĪNOR, aris, atus sum, ari, d. *Accuser; faire des reproches*. SYN. Criminationem, *vel* crimen offero, infero; culpæ, vitio do; crimini do, verto; criminatione utor, criminis loco pono, in crimen voco, revoco. )( Crimen dissolvo. PHRAS. Nescio quid fraudis a me susceptum criminantur, *ils me reprochent je ne sais quelle perfidie*. Nescio quid fraudis a me conceptæ in crimen vocatur; capitalis, nescio cuius fraudis crimen in me conjiciunt, conferunt; nescio quod fraudis crimen mihi inferunt, efferunt; fraudis, incertum cuius, crimen in me quærunt; cum alia, tum fraudis, nescio cuius, crimina in me ferunt; mihi adscribunt; fraus, nescio quæ, mihi in culpa ponitur, in crimine ponitur; crimini datur, fraudis, nescio quid, a me admissum; novum crimen afferunt, fraudem capitalem a me factam esse, fraudis crimine me accersunt, condemnant; fraudis conceptæ crimen in me derivant; in fraudis crimen, certe suspicionem, ad populum incurro, venio. Cf. [Accuso](#), [Insimulo](#), [Culpa](#). USUS: Invidiose meam potentiam ad populum criminantur. Non omnia libet criminari. De quibus illum criminatus es. Cf. [Detraho](#).

CRĪMĪNŌSĒ, *En accusateur, avec passion*. SYN. Suspiciose, accusatorie, acerbe. USUS: Qui suspiciosius ac criminosius diceret, audiui neminem.

CRĪMĪNŌSUS, a, um, *Digne cie reproche, blâmable; coupable, criminel*. SYN. Suspiciosus, quod criminis suspicionem affert, quod in crimine est, quod in crimine ponitur. USUS: Non credebam, hoc tibi criminosum fore. Orator acer, acerbus, criminosus. Officiosam amicitiam criminoso nomine inquinat.

CRĪNES, ĭum, m. pl. *Cheveux*. SYN. Capilli.

CRĪNĪTUS, a, um, *Qui a beaucoup de cheveux*. SYN. Capillatus, comatus. USUS: Gorgonis os anguibus crinitum, *la tête de la Gorgone avait des serpents pour cheveux*. Stellæ crinitæ, *comète*. Cf. [Cometæ](#).

CRISPUS, a, um, *Crépu, frisé*.

CRISTA, æ, f. *Crête; aigrette, panache d'un casque*. USUS: Crista galeæ.

CRISTĀTUS, a, um, *Qui a une crête, une aigrette*. USUS: Galea cristata.

CRĪTĪCUS, i, m. *Critique, censeur*. SYN. Poematum, *aut* similium operum iudex, Aristarchus. USUS: Ego tanquam criticus antiquus, ut Aristarchus quidam iudicaturus sum.

CRŌCĒUS, a, um, *De safran; couleur de safran, jaune, doré*. USUS: Chlamys crocea.

CRŌCŌDĪLUS, i, m. *Crocodile*. SYN. Lacerta Ægyptia magnitudinis immensæ.

CRŌCUS, i, m. *Safran*. USUS: Meliora sunt unguenta, quæ terram, quam quæ crocum olent.

CRŌTĀLUM, i, n. *Crotales, sorte de castagnettes*. SYN. Instrumentum musicum e laminis quibusdam æreis. USUS: Nec collegæ tui crotala et cymbala fugi.

CRŪCĪĀMENTUM, i, n. *Tourment, souffrance*. SYN. Cruciatus. EPITH. Gravia morborum. USUS: Cruciamenta morborum interdum sunt graviora, quam tormenta carnificum.

CRŪCĪĀTŪS, ūs, m. *Tourment, torture, supplice*. SYN. Cruciamentum, tormentum, pœna, supplicium. EPITH. Acerbissimus, mœstus, magnus, malus, summus, miseri, tetri. USUS: Magno animi cruciatu vitam agere, *passer sa vie dans des chagrins perpétuels*. Is se vel in cruciatum dari cupit. Cruciatus afficere aliquem. Confectus cruciatu summorum dolorum. Cui morbus tetros cruciatus ciet. Summo cruciatu supplicioque perii. Cf. [Dolor](#), [Affligo](#).

CRŪCĪŌ, as, avi, atum, are, a. *Tourmenter, torturer*. SYN. Cruciatus afficio, conficio, afflicto, torqueo, premo, exanimo, excrucio, vexo; angoribus, suppliciis, majori malo mactō. ADV. Diu, impune. PHRAS. 1. Criminis insontem acerbè cruciavit, *il a cruellement torturé un innocent*.



Insonti barbara feritate tormenta admovit; omnia exempla cruciatus in insontem edidit; crudelitate naturæ asperius fecit aliquid insonti; in summum cruciatum dedit hominem insontem; omnibus cruciatibus affecit, per ultimos cruciatus hominem insontem laceravit, excarnificavit. 2. Ea res me vehementer cruciat, *cette affaire me tourmente beaucoup*. Res me urit vehementer et sollicitat; animum discruciat, exercet; angor animo, intimis sensibus; eam ob rem gravis mihi sollicitudo incumbit; acerba me sollicitudo incessit; maximam sollicitudinem sustineo; summam acerbitem, ægritudinem, molestiam capio, sustineo; in acerba sollicitudine, in magno angore sum; magna premor, opprimor sollicitudine; magna cura ac sollicitudo animo insidet, animum occupat, torquet, exagitat; gravi conturbor, æstuo sollicitudine; suspensio et sollicito sum animo; ægritudine prope contabesco; curis pene conficior ac consumo. Cf. [Ango](#), [Angor](#), [Cura](#), [Sollicitus](#). Usus: Fame et vigiliis cruciatur. Tuæ te ærumnæ premunt ac cruciant. Dies noctesque tuæ te sollicitudines torquent ac cruciant. Dies noctesque cruciaris et consumeris. Cf. [Vexo](#), [Torqueo](#).

CRŪDĒLIS, e, gen. com. *Dur, cruel, inhumain*. SYN. Durus, inhumanus, ferreus, ferus, teter, immanis, importunus, omnis humanitatis expers, natura asper, singulari immanitate et crudelitate barbarus; barbarus atque immanis, inexorabilis, omni diritate atque immanitate deterrimus, immemor humanitatis, immansuetus, qui maxima asperitate et immanitate naturæ est. )( Clemens, misericors. PHRAS. 1. Homo crudelis est, *cet homme est cruel*. Ingenio sane est crudeli, quali nulla in barbaria quisquam tyrannus fuit; ejus immani et fœda crudelitate omnis Barbaria superata est; homo omni diritate deterrimus; cui volupe sit fœdum in modum lacerare miseros; omnia exempla cruciatus edere; omni sævitie, atrocitate plebem opprimere; optimum quemque per cruciatum necare, cum cruciatu interficere; omnibus tormentis excruciatos, omnibus cruciatibus affectos, laceratos interficere, necare; crudelitate utitur maxima; multa superbe, multa crudeliter facit; credas, feræ rabiem occupasse hominis animum, ita in quosvis sævus est et immanis; immanitate et crudelitate præditus est; crudelitatem vultu aspectuque horribili præ se fert; immanitate barbarus, sanguinarius, atrox, truculentus est; omnem humanitatem exuit; cum immanissimis feris crudelitate comparandus est; ab omni humanitate remotus, derelictus. Homo atrocis ingenii, animi trucis ac implacabilis; omnes mortales crudelitate vincit; cujus immanitas brutorum animantium ferocitatem non modo adæquat, verum etiam (horreo verba tam horrida) superat; est barbarie omni

crudelior, expers omnis pietatis ac humanitatis; ea est morum, non asperitate, (levi enim illi vitium istud est) sed feritate, quam ne immanissimæ quidem ferarum omnium feræ possint attingere; anhelat imo e pectore crudelitatem; ea est importunitate naturæ, ut ejus crudelitas nulla miserorum calamitate expleri, satiari, saturari possit; ut crudelitatem in omnes promiscue expromat, exerceat, adhibeat; ut necare insontes crudelitate excogitata gaudeat. 2. Severi, non crudeles in liberos esse debent parentes, *les parents doivent user de sévérité et non de cruauté envers leurs enfants*. Bonum est, imo necesse, pueros in culpam lapsos a parentibus castigari, sed cavendum, ne crudelitati aditum patefaciant. Sicut parentum est, juveniles refrenare liberorum impetus, ita debent illi quoque manus, immo ipsum animum ab omni sævitiae genere vindicare; sævitiam adversus liberos exercere, crudeliter agere cum filiis nunquam debent. Tanti esse nihil debet, ut crudeles in liberos simus; ut crudeles nos liberi experiantur. Si quid agitur cum filiis, crudelitas absit; nunquam crudelitati locus sit; dedecet parentes, pœnam de liberis sumere exempli parum memoris justæ severitatis; adhibere sævitiam in liberos; acerbè crudeliterque in liberos sævire. USUS: Animus ferus, crudelis, inhumanus. Bellum crudele. Pater in liberos crudelis.

CRŪDĒLĪTAS, ātis, f. *Cruauté*. SYN. Sævitia, inhumanitas, feritas, acerbitas, atrocitas animi, importunitas, immanitas naturæ, morum acerbitas. )( Clementia. EPITH. Arrogans, domestica, gravior, crudelior, immanis et fera, importuna in aliquem, inaudita, incredibilis, inimica, insatiabilis, nefaria, regia, singularis, summa, tanta, teterrima. USUS: Misericordia in speciem crudelitatis labi; crudelitatis odio in crudelitatem ruere, *devenir cruel en haine de la cruauté*. Iste spumans ex ore scelus, anhelans ex infimo pectore crudelitatem, contorquet brachium. Ejus crudelitas nulla miserorum calamitate expleri, saturari, satiari potest. Crudelitatem in omnes promiscue expromit, adhibet, exercet. Crudelitate excogitata necare insontes gaudet, nec tam gustare civilem sanguinem, quam exsorbere optat.

CRŪDĒLĪTER, *Avec dureté; cruellement*. SYN. Dure, acerbè; per cruciatum, cum cruciatu, omni cruciatu. )( Dissolute. USUS: Crudeliter animadvertere in aliquem. Crudelissime periit.

CRŪDĪTAS, ātis, f. *Indigestion*. SYN. Stomachi affectio, cum male concoxit; stomachi redundantia ex ægra confectione ciborum. USUS:

Cruditās morbi causa est.

CRŪDUS, a, um, *Qui n'est pas mûr, vert.* SYN. Immaturus. USUS: 1. Poma ex arboribus cruda avelluntur, matura et cocta decidunt. 2. Cruditate affectus, *qui digère mal, qui a l'estomac chargé.* Crudior ad prandium venit. Roscius, quia crudior, agere noluit. Cf. [Stomachus](#).

CRŪENTO, as, avi, atum, are, a. *Ensanglanter.* SYN. Sanguine imbuo, sanguinem elicio. ADV. Impie. USUS: Nolebam propter me cæde civium cruentari rempublicam. Scelere cruentare secures suas. Cæde nefaria se cruentare.

CRŪENTUS, a, um, *Sanglant, ensanglanté.* USUS: Cruentus civium sanguine.

CRŪMĒNA, æ, f. *Bourse.* SYN. Loculus.

CRŪOR, ōris, n. *Sang répandu.* SYN. Sanguis e vulnere. EPITH. Jucundus, civilis, quam recentissimus inimici. USUS: Cruorem inimici recentissimum ostendere. Cf. [Sanguis](#).

CRUS, crūris, f. *Jambe.* SYN. Tibia, pars pedis, quæ ex coxendice ad extremos pedis digitos pertinet. USUS: Crura alicui frangere, suffringere.

CRUSTA, æ, f. *Superficie, enveloppe, écaille, croûte.* USUS: Vasis crustæ detrahebantur.

CRUX, ũcis, f. *Croix.* SYN. Patibulum. PHRAS. In crucem agere, rapere, tollere; cruci suffigere, affigere; crucem alicui figere, defigere, constituere; patibulo affigere; in cruce figere; cruce afficere; cruci aliquem dare; infelici arbori suspendere. (VULG. Crucifigere), *crucifier.* USUS: Verres civibus Romanis crucem minatus est. Crucem indemnatis fixit, constituit. Cruci hominem insontem dedit. Multos in crucem egit, sustulit. Multos cruciату, cruce, morte affecit. (Crux *pro* molestia, rebus adversis, calamitatibus *vulg. est, peine, tourment*).

Crux SS<sup>ma</sup>, *La Sainte Croix.* PHRAS. 1. Lignum, in quo salus nostra, ingemiscēte rerum natura, pependit; in quo tribus clavis mundi salus affixa pependit. 2. (Crucifixi imago, VULG.), *Crucifix.* Imago Christi cruci affixi; simulacrum Christi e cruce pendentis; signum pendentis in cruce Servatoris nostri; simulacrum Christi in cruce morientis, in cruce expirantis; effigies Christi in cruce suffixi. 3. (Crucem facere, VULG.), *se signer, faire le signe*

*de la croix.* Crucis signum in fronte pingere, formare; cruce se signare; signum crucis in fronte effingere, exprimere; salutari se crucis signo munire; signum crucis fronti, pectori imprimere. Signum crucis Christiano more, Christiano ritu ducere.

CŪBĪCŪLĀRIS, e, gen. com. *Où l'on couche.* SYN. Quod ad cubiculum pertinet. USUS: Lectus cubicularis.

CŪBĪCŪLĀRIŪS, ii, m. *Valet de chambre.* SYN. Cubiculi minister. USUS: Nihil per cubicularium, omnia per janitores.

CŪBĪCŪLUM, i, n. *Chambre à coucher.* SYN. Conclave. EPITH. Alienum, altum, amplum, hibernum, subgrande. USUS: Grande cubiculum, altum, hibernum valde probavi. In cubiculum introducere.

CŪBĪLE, is, n. *Lit.* SYN. Lectus. EPITH. Duplex. USUS: Cubilia ferarum. Inire alienum cubile, *commettre un adultère.* Nemo tam miser, qui non cubile suum, *aut* lectum salvum velit. Omnes mortales non solum vestigia, sed ipsa avaritiæ tuæ cubilia videre possunt, *siège.*

CŪBĪTĀLIS, e, gen. com. *Haut d'une coudée.* SYN. Cubitum altus.

CŪBĪTO, as, avi, are, n. *Être souvent couché.* SYN. Sæpe cubo.

CŪBĪTUS, i, m. *Coude; coudée.* SYN. Mensura, quantum e cubito brachii ad extremam manum est. USUS: Levato in cubitum corpore, suffulcire mentum columna, *s'appuyer sur son coude, appuyer son menton sur ses deux bras.* Triennio ille tres cubitos non processit. Columna tribus cubitis alta.

CŪBO, as, cubui, cubitum, are, n. *Être couché.* SYN. Recumbo, accumbo. PHRAS. Cubitum ivi, *j'allai me coucher.* Ad quietem ivi; quieti me tradidi; in lectum me recepi; cubitum discessi; conferre se cubitum parabat; strato se committere; lecto se commendavit; fessum diurno labore corpus quieti mandabat; lectum petiit; ad quietem se composuit. USUS: Deinde cubitum discessimus. Ægrotus in lecto cubans.

CŪDO, is, di, sum, ere, a. *Battre; forger.* SYN. Ferio, percutio. USUS: Cudere nummos, *vel* argentum, *battre monnaie.*

CŪJAS, ātis, gen. omn. *De quel pays?* SYN. Unde, qua ex gente? USUS: Socrates rogans, *cujas* esset? mundanum se respondit, totius mundi incolam, ac civem.

CŪJUS, a, um, *A appartenant? Dont, de qui*. USUS: Cuius res, cuius periculum. Cædes ei crimini detur, cuius interfuit.

CŪJUSDAMMŌDI, *De quelque manière*. USUS: Animus non esse solum, sed cuiusdammodi debet esse.

CŪJUSMŌDI, *De quel genre*. USUS: Legem, cuiusmodi sit, conservare.

CŪJUSQUĚMŌDI, *De toutes sortes*. USUS: Homines cuiusquemodi.

CULCĪTA, æ, f. *Matelas, oreiller*. SYN. Pulvinus, lectulus, stragulum. USUS: Culcita plumea.

CŪLĚUS, i, m. *Sac de cuir*. SYN. Saccus e corio, *vel* lino factus. USUS: Parricidæ in culeum insuti in profluentem deferuntur.

CŪLĪNA, æ, f. *Cuisine*. EPITH. Ingentes. USUS: Tua quidem Philosophia in culina est.

CULMEN, ĩnis, n. *Faîte, sommet*. SYN. Fastigium. EPITH. Parvum, transversum.

CULMUS, i, m. *Tige des plantes, chaume*. SYN. Frumenti calamus a radice ad spicam. EPITH. Geniculatus. USUS: Herbescens viriditas sensim adolescit, culmoque nixa geniculato vaginis jam quasi pubescens includitur.

CULPA, æ, f. *Faute*. SYN. Causa, meritum, crimen, reprehensio. EPITH. Aliena, magna, minor, paterna, perpetua, præterita, propria, similis, summa, turpis, varia. PHRAS. 1. Tua culpa hæc acciderunt, *cela est arrivé par votre faute*. Tu unus ejus rei culpam sustines; tu ipse in culpa es, in te uno culpa ejus rei est; hujus rei culpa in te residet, hæret, consistit; tu ejus rei culpa teneris; tuo vitio perimus; omnes tibi culpam ejus rei attribuunt, assignant; tot malorum causas in te omnes conferunt, transferunt, derivant, inclinant, conferunt; penes te unum ejus rei culpam esse aiunt; te ejus culpæ coarguunt; te culpæ omnis reum faciunt; tuum hoc vitium est, de quo plectimur; in vitio tu es; in te injicitur ejus rei culpa; tibi vitio et culpæ datur; te unum in culpa et suspicione ponunt; in te unum culpam conjiciunt, referunt; merito tuo te accusant; ejus te mali fontem esse ac principium; tu unus in noxia es; te ipse jure optimo incuses licet auctorem omnium malorum; hujus rei culpam omnes in te rejiciunt, tibi adscribunt; te hujus mali fontem, originem, causam esse prædicant; hanc in te culpam omnes impingunt; hujus culpæ notam tibi uni inurunt; hujus rei culpa te

condemnant. Cf. [Causa](#), [Adscribo](#), [Criminor](#). 2. Gravem culpam admisit, *il a commis une grande faute*. Gravem culpam commisit, contraxit, suscepit; magno se crimine adstrinxit; gravi culpa se contaminavit; non levem culpam commeruit, in se suscepit; sequius admisit aliquid; graviter offendit, deliquit; in gravem culpam incidit; gravi se scelere commaculavit, inquinavit; gravi culpa se obstrinxit. Cf. [Committo](#), [Peccatum](#), [Pecco](#), [Crimen](#). 3. In culpa non est, *il n'est pas en faute*. Abest ab ea culpa longissime; extra culpam est; extra causam culpamque positus est; nihil in eo culpæ hæret, residet; culpa ea non tenetur; hujus rei culpa penes illum non est; noxæ ejus reus non est; ejus virium non est; ejus culpa, vitio id factum non est. 4. Expers omnis culpæ est, *il est tout à fait innocent*. Culpa caret, vacat; ab omni culpa abest, ab omni culpa remotus est; culpa omnis procul abest ab eo; abhorret ab ejus integerrimis moribus, quidquid culpæ in eum confertur; purus ab omni culpa est. Cf. [Innocens](#). 5. Culpam a se facile removebit, *il se disculpera facilement*. Culpam haud ægre a se amovebit, amolietur, dimovebit; ea se culpa facile liberabit; ea se ex culpa facile eximet; eam se extra causam culpamque facile ponet; facile effugiet hoc crimen; ex eo crimine facile elabetur. Cf. [Criminatio](#). 6. Culpam in alium rejicio, *je rejette la faute sur un autre*. Culpam in alterum confero, transfero, derivo, injicio, conjicio; in alium amolior, avertō, inclino. 7. Culpam fateri, *avouer une faute*. Culpam agnoscere; culpæ se reum agere, peragere; de se ultro confiteri; non defugere noxæ confessionem. 8. Damna omnia, quæ culpa mea acciderunt, resarciam, *je réparerai tous les dommages que j'ai causés par ma faute*. Præstabo culpam; culpam redimam; quidquid detrimenti mea culpa acceptum est, sarciam, compensabo. USUS: Nulla culpa subest. Senatus in culpa est. Ejus peccati culpam unus sustines. Omnes se culpæ insontes clamant. Tibi præstanda est ea culpa. Cf. [Crimen](#), [Reprehendo](#).

CULPO, as, avi, atum, are, a. *Reprendre, blâmer, critiquer*. SYN. Culpæ do, culpæ ejus tribuo, in culpa pono, reprehendo. USUS: Sæpe patientiam ejus culpavi. Cf. [Reprehendo](#).

CULTER, tri, m. *Couteau*. USUS: Cultros metuit tonsorios; cultro succinctus; cultrum stringere.

CULTĪO, ōnis, f. *Action de cultiver, culture*. SYN. Cultura. USUS: Cultio agri.



CULTOR, ōris, m. *Celui qui cultive*. USUS: Agrorum cultores, *laboureurs*. Veritatis, iustitiæ cultor, fraudis inimicus, *ami de la justice, de la vérité*.

CULTRIX, īcis, f. *Celle qui cultive*.

CULTŪRA, æ, f. *Culture*. SYN. Cultio, cultus. EPITH. Multa, salutaris agrorum. USUS: Ager desertus a cultura hominum. Ager suapte bonus, diligentia et cultura melior. Ager nihil ferens, nisi magno labore ac cultura quæsitum.

CULTŪS, ūs, m. *Genre de vie*. SYN. Vitæ ratio. EPITH. Communis atque usitatus vitæ, diligens, humanus civilisque, optimus, Deorum castissimus atque sanctissimus, plenissimusque pietatis, malus, mollissimus, necessarius, parvus, pius, quotidianus, saluber, moderatus, senior, tenuis, magnus, magnificus. USUS: 1. Idem nobis cultus, idem victus. Homines a fera agrestique vita ad humanum cultum civilemque traducere. Delectant magnifici apparatus, vitæque cultus cum elegantia et copia. Cultus, et curatio corporis nobis adhibenda est. 2. Cultura, cultio, *culture de la terre*. Ager ex se fructum nullum edit sine cultura hominum. 3. Cura, *témoignage de respect, honneur*. Tribuere alicui officium et diligentem cultum. Cf. [Colo](#), [Religio](#).

1. CUM, *Avec*. Præpositio. Vim habet conjunctionis, societatis, interdum instrumenti. USUS: Cum magno labore, cum magna spe agit. Cum gladio cruento comprehensus est. Cum ferro invadere in aliquem. Cum magno fletu, cum voluptate auditur. Considerate cum animis vestris. Habeo statutum cum animo meo. Cf. [Simul](#).

2. CUM, *Lorsque*. Adv. SIGNIF. Causam, occasionem, tempus. Antiquis quum. USUS: Nox una intercessit, cum ille ita mutatus est. Aliquot sunt dies, cum te amo. Fuit id quondam tempus, cum, etc.

CUM, TUM, *D'un côté, de l'autre; non seulement, mais encore; tant... que; soit... soit que*. Præcedit illud, hoc consequitur. SYN. Et, et; non solum, sed etiam. Cum minus quiddam, tum vero gravius et majus significat. USUS: hoc cum utile, tum illud longe honestissimum est, quod. Cum doctrina, tum imprimis pietate excellens. Id fecit cum sæpe alias, tum vero hoc tempore frequentissime. Cum cætera, tum hoc dictum vitupero.

CUMPRIMUM, *Alors que*. SYN. Ut primum, ubi primum, simul atque. USUS: Cumprimum posse ingredi cœpit, non recusabat, etc.

CUMPRĪMIS, *Surtout, principalement*. SYN. Imprimis. USUS: Homo cumprimis locuples et honestus.

CŬMŬLĀTĒ, *Pleinement, abondamment*. SYN. Plane, abundanter, majori mensura. USUS: Cumulate mihi gratias egit, satisfecit. Non modo liberaliter, sed ornate etiam cumulateque tractatus sum. Cumulatus augere munus aliquod.

CŬMŬLO, as, avi, atum, are, a. *Entasser, accumuler; combler*. SYN. Augeo, adaugeo, expleo, compleo, perficio. )( Detraho, imminuo. USUS: Scipio bellicam laudem eloquentia cumulavit. Alio scelere id scelus cumulasti. Maximo gaudio, ira, voluptate cumulo. Mirabar, locum augendi in eo fuisse, quod dudum cumulatum videbatur. Homo omni laude cumulatus. Cf. [Augeo](#), [Orno](#).

CŬMŬLUS, i, m. *Amas considérable; comble*. SYN. Acervus, accessio, summa. USUS: Ad summam ex illius reditu lætitiā cumulus gaudii accessit ex adventu tuo. Beneficium tuum magno cumulo auxisti. Etsi alioquin illum amo, accedit tamen cumulus commendationis tuæ. Ad tua plurima de me merita maximus hoc facto cumulus accessit. De laudibus Dolabellæ cumulum deruam. Tua commendatione ad meam voluntatem cumulus accedit. Cumulos exstruere.

CŬNĀBŬLA, ōrum, n. pl. *Berceau d'enfant; origine*. SYN. Cunæ. TRANSL. Rudimenta. USUS: An alia putas esse rudimenta et cunabula virtutis?

CŬNÆ, ārum, f. pl. *Berceau*. SYN. Incunabula, cunabula. USUS: Vagire in cunis.

CUNCTĀBUNDUS, a, um, *Qui hésite*. SYN. Segnis, resistens.

CUNCTANTER, *Avec hésitation, lentement*. SYN. Lente.

CUNCTĀTĪŌ, ōnis, f. *Retard, lenteur, hésitation*. SYN. Mora, tarditas. USUS: Studium semper adsit, cunctatio absit. Sæpe cunctatione et tarditate, cum otium volunt sine dignitate retinere, utrumque amittunt. Cf. [Mora](#).

CUNCTĀTOR, ōris, m. *Qui temporise, qui hésite*. USUS: Nosti, quam Marcellus parum efficax sit, quam tardus, quam cunctator.

CUNCTOR, aris, atus sum, ari, d. *Temporiser, tarder, hésiter*. SYN. Remoror, retardo, differo. )( Propero. ADV. Diutius in vita. USUS: 1. In cursu bonorum consiliorum cunctandum non est aut tergiversandum. An etiam tum cunctabimini, quiescetis, timebitis? 2. Percunctor, *demandeur*. Cum ex me cunctaretur *pro* percuncretur. Cf. [Remoror](#), [Differo](#), [Mora](#), [Tardus](#).

CUNCTUS, a, um, *Tout*. R. q. Conjunctus. SYN. Omnis, totus, universus. USUS: Cuncta sidera, cunctus populus; cuncta Ægyptus, cuncta terra.

CŬNĚĀTIM, *En forme de coin*. SYN. Per cuneos. USUS: Cuneatim urbem oppugnabant.

CŬNĚŎLUS, i, m. Dimin. *Petit coin*. SYN. Parvus cuneus.

CŬNĚUS, i, m. *Coin*. SYN. Quod inseritur in ligno findendo. USUS: Hos ille cuneos inserens prorupit artus.

CŬNĪCŬLUS, i, m. *Lapin; souterrain; mine (de guerre)*. SYN. Fossa subterranea. PHRAS. (Cuniculum fecerunt, VULG.), *ils firent une galerie souterraine*. Cuniculum egerunt; cuniculis subtraxere aggerem. USUS: 1. Quatuor homines cuniculus oppressit. Cuniculum agere. Cuniculis oppugnare. 2. TRANSL. Dolus, *moyen détourné, sourde menée*. Prius vi, nunc cuniculis me oppugnat.

CŬPA, æ, f. *Tonneau, barrique*. SYN. Vas vinarium, ubi mustum coquitur, et defæcatur. USUS: Vinum a propola, et de cupa.

CŬPĒDĪA, ōrum, n. pl. et CŬPĒDĪÆ, ārum, f. pl. *Mets de choix, friandises*. SYN. Suaviores epulæ, *vel* earum cupiditas; deliciæ ciborum; gulæ irritamenta. USUS: Ægrotationi subjecta sunt avaritia, liguritis, vinolentia, cupedia, mulierositas.

CŬPĒDĪNĀRĪUS, a, um, *Pâtissier, confiseur*. SYN. Esculentarum rerum venditor.

CŪPĪDĒ, *Ardeamment, passionnément*. SYN. Studiose, avide, callide. Sæpius in vitium. USUS: Agros suos studiose colit, non alienos cupide appetit. Moniti, ne cupide quid agerent Multa a senatu cupide, multa temere fiebant.

CŪPĪDĪTAS, ātis, f. *Désir, ardeur, passion*. SYN. Aviditas, ardor, amor, animi impetus, cupiditatis sitis, libido, studium, desiderium, desideratio. EPITH. Acerrima, fortissima, acrior, insanior, apertior, cæca atque temeraria, dominatrix animi, effrenata et furiosa, excellens laudis in omnibus rebus, flagrans, honesta, impia, improbissima, inconsiderata, incredibilis, inexplibilis, infinita, inhonestissima, injusta dominatus, insatiabilis, levis, liberalior, non mediocris, obscura, occulta atque tecta, lubrica dominandi, projecta, sacra, summa, singularis, sollicita, turpior, vacua, tam varia, tam nova. Cupiditates contrariæ, diversæ et inter se pugnantes, extraordinariæ, faciles, intolerabiles, immensæ, et innatæ, inanes adolescentiæ, indomitæ animi, inexplibiles, innumerabiles, multæ, quam variæ, quam infinitæ, naturales et inanes, naturales et necessariæ. PHRAS. 1. Cupiditatem alicui facere, *enflammer les désirs de qqn*. Cupiditatem alicui injicere; cupiditate incitare, incendere, inflammare, afficere; in cupiditatem rei impellere; cupiditatem erigere. 2. Cupiditatem habere, *désirer avec passion*. Magna cupiditate teneri; inflammari, rapi, ferri, efferri cupiditate; cupiditate flagrare; cupiditatem præ se ferre; magno studio in rem ferri; esse in aliquo cupiditatem; incensum esse desiderio; studio inflammatum; magno rei desiderio teneri, moveri, æstuarere, flagrare, exardescere. Cf. [Desidero](#), [Desiderium](#). 3. Cupiditatem comprimere, *étouffer, arrêter ses désirs*. Docemur domitas habere cupiditates; libidines coercere, frangere, cohibere; restinguere cupiditates; imminuere certe et debilitare; modum ponere cupiditati; imperare sibi; nec parere libidini, nec morem gerere cupiditati; regere consilii gubernatione cupiditatem; cupiditatem comprimere. 4. Cupiditatem explere, *satisfaire ses passions*. Cupiditatibus suis servire, obsequi, parere, morem gerere; rapi cupiditatibus suis; inflammata ferri libidine; cupiditati frena laxare; cupiditate longius procedere; efferri libidinis impetu; cupiditati suæ satisfacere, obtemperare. USUS: Suffragari alterius cupiditati, *favoriser les passions de qqn*. Cupiditate se devincire, *se laisser enchaîner par ses désirs*. Cf. [Avaritia](#), [Desiderium](#), [Libido](#).

CŪPĪDO, ĩnis, f. *Désir, envie, passion*. SYN. Cupiditas. USUS: Bona pars hominum decipitur cupidine.

CŪPĪDUS, a, um, *Qui désire, qui souhaite, qui aime*. SYN. Studiosus, appetens, avidus, amans, observans. )( Moderatus. ADV. Nimium decedendi, valde spectandi, vehementer. PHRAS. Minime sum cupidus, *je ne désire rien*. Remotus ab omni cupiditate sum; careo omni cupiditate; cupiditatem omnem abjeci; nulla me tenet cupiditas; nulla in me est cupiditas; procul absum a cupiditate. Cf. [Cupiditas](#). USUS: Est ille perstudiosus tui, et cupidus in perspicienda veritate. Græci contentionis quam veritatis cupidores. Cf. [Avarus](#), [Avidus](#).

CŪPĪO, is, īvi, *vel* ii, ītum, ere, a. *Désirer, souhaiter*. SYN. Opto, exopto, aveo, desidero, expeto, appeto, concupisco, cupidus sum, studio et cupiditate ardeo, cupiditatem habeo, cupiditas me tenet, cupiditate flagro, inflammatus sum, cupiditate in aliquam rem immineo, desiderio teneor, studio efferor, alacer animo sum, aviditas me tenet, gestio, sitio, cupiditas alicujus rei est, studio trahor, incendor. ADV. Diu, mirabiliter, nefarie, plane, summe, valde, vehementer, vehementius. USUS: 1. Hoc nos vitare cupimus; ardentem aliquid cupere. 2. Faveo, studeo, benevolus sum, *s'intéresser à, être bien disposé pour*. Dolabellæ causa cupio omnia, et debeo. Vehementer alicujus causa cupere. Tibi uni maxime cupio. Faveo Curioni, Cæsari honestissime cupio, pro Pompeio emori volo. Cf. [Desidero](#), [Cupiditas](#).

CUR? *Pourquoi?* SYN. Quare? quamobrem? quid est, quod? qua ratione? eccur? quid est causæ? quid est? USUS: Quid est causæ, cur repudietur? causa, cur cuperes, non erat.

CŪRA, æ, f. *Soin*. SYN. Diligentia, studium, cogitatio, meditatio, angor, metus, molestia, sollicitudo, acerbitas. EPITH. Acris, anceps, antiquissima, assidua et perpetua salutis, difficilis alicujus rei, dignissima virtutis alicujus, divina, domestica, fixa, gratissima, gravis, incredibilis, magna, majuscula, non mediocris, minor, parva, reliqua, sagax, sempiterna, simplex, summa, vetus animi. Curæ anxiferæ, honestæ, incredibiles, magnæ, miserrimæ, optimæ, plurimæ. PHRAS. 1. Ea res tibi magnam curam afferet, *cette affaire vous causera de grands soucis*. Magnam curam injiciet, dabit; ex ea re magnæ tibi curæ nascentur; ea res magnis te curis afficiet, conficiet, implicabit; ea res multis franget te curis; multis curis te macerabit, excruciat; cura ac sollicitudine animum occupabit. 2. Curam, quæso, reipublicæ suscipe, *acceptez, je vous en prie, le gouvernement de l'État*. Complectere, quæso, reipublicam tuis curis; curam omnem ad reipublicam conferto; ad reipublicæ curam te animumque conferto; in

maximis negotiis tuis etiam huic cogitationi tempus impertire, quam reipublicæ cura injecerit; in his studiis omne studium tibi et cura ponatur, adhibeatur, consumatur; in ea re curas tuas omnes pone, fige, defige, infige, ut respublica salva sit; in eam curam toto pectore incumbe; in eo cura tua versetur omnis; perpetua illa cura apud te excubet, ut rempublicam salvam præstes; sustine, quæso, tantisper reipublicæ curam; animum ad publicæ rei curam converte; nullam aliam priorem, quam reipublicæ curam age; in eadem, quæso, cura rempublicam habe, qua privatam; curationem reipublicæ hoc maxime tempore age; publicis, quæso, negotiis inservi; nihil tibi potius, nihil antiquius sit reipublicæ cura; omnium rerum prima tibi sit et antiquissima reipublicæ cura. Cf. [Curo](#). 3. Si tibi salus mea curæ est, *si ma vie vous tient à cœur*. Si tibi salus mea cordi est; si qua salutis meæ cura te tangit, attingit, tenet; si tibi cura est de salute mea; si curæ habes salutem meam; si salutis meæ rationem ducis aliquam. 4. Curam mihi exemit, *il m'a enlevé cette inquiétude*. Magna me cura levavit; curam meam levavit; multa me cura solvit, liberavit, laxavit; magnam curarum partem mihi ademit. 5. Curam hanc dudum deposui, *depuis longtemps j'ai laissé de côté ce souci*. Abjeci, dimisi, animum ab ea cura abduxi, traduxi; cura illa dudum consedit; cura ea me dudum expediti. 6. Cura mihi augetur, *mes soucis augmentent*. Cura acuitur, cura in sollicitudinem vertitur. 7. Curis consumi, *je suis dévoré d'inquiétude*. Curis macerari, confici, absumi, exedi, frangi, discruciar. 8. Alia ex alia me cura invadit, *mille soucis m'envahissent*. Alia ex alia me cura excipit, mihi incumbit; mihi nascitur; me urget, premit, urit; animo insidet; animum obsidet, occupat, aggreditur, exagitat, discruciat, oppugnat, exercet; curarum agmine obsideo, oppugnor; curarum fluctibus occupor, obruor, crucior; alia ex alia cura me gravius angit, sauciat. 9. Curas illas excute, *quittez ce souci*. Abjice inanes has curas ac sollicitudines; mitte curas inanes; exue te his curis; animum avoca ab hac molestia; curas has infestas ex animo ejice; absterge et exclude istam ex animo ægritudinem; expue hanc animo molestiam, et te tibi vindica. 10. Jam sine cura sum, *je n'ai plus de soucis*. Cura omni vacuus sum; cura omnis jam consedit; animo otioso sum ac soluto; jam mihi in vado res est, timore expeditus, solutus a curis, expers curæ sum; nulla me cura coquit; nulla sollicitudo mordet; nulla tristitia exedit. Cf. [Sollicitudo](#). USUS: Sit tibi mea dignitas curæ. Sit tibi cura de dignitate mea. Habeto curæ dignitatem meam. Fugere omnem de republica curam.



CŪRANTĪA, æ, f. *Diligence*. SYN. Cura. )( Non curantia. USUS: Quod me admones de non curantia, recte facis.

CŪRĀTĪO, ōnis, f. *Administration, charge, office*. SYN. Procuratio, administratio. EPITH. Agraria, regia, integra, periculosæ, ancipites, variæ. USUS: Cultus et curatio corporis est adhibenda. An Dii ab omni curatione et administratione vacent? Res annonaria est curationis meæ. Hæc curatio ad me delata est. Ejus provinciæ curationem suscepi, egi. Inter primam curationem exspiravit. Gravibus morbis ancipites et periculosæ curationes adhibentur, præscribuntur. Omni curatione vacare. Cf. [Administratio](#).

CŪRĀTOR, ōris, m. *Préfet, commissaire*. SYN. Procurator, præfectus. USUS: Curatores urbis, annonæ. Ludorum curatorem constituere, præficere.

CŪRĪA, æ, f. *Assemblée du Sénat*. SYN. Sedes ac templum consilii publici, tribus, privatæ domus pars. EPITH. Crudelis, elinguis, major, minor, multa, nova. USUS: Curia vindex temeritatis, moderatrix officii. Curia, templum sanctitatis, amplitudinis, mentis, consilii, caput urbis, ara sociorum, portus omnium gentium.

CŪRĪĀLIS, is, m. *Habitant du même bourg*. SYN. Tribulis, municeps. USUS: Cimon in suos curiales hospitalis.

CŪRĪĀTUS, a, um, *De curie*. USUS: Lex curiata. Curiata, centuriata comitia.

CŪRĪO, ōnis, m. *Curion, prêtre d'une curie*. USUS: Curio maximus.

CŪRĪŌSĒ, *Soigneusement*. SYN. Diligenter. USUS: Quærere, conquirere aliquem, aliquid curiosius.

CŪRĪŌSĪTAS, ātis, f. *Soin, curiosité*. SYN. Nimia diligentia, cura humani ingenii. USUS: Sum in ejus rei curiositate.

CŪRĪŌSUS, a, um, *Soigneux, exact*. SYN. Nimium in quærendo diligens. ADV. Belle. USUS: Nihil de aliis inquirere, minimeque in aliena re curiosum esse. Homo curiosus et plenus negotiis. Servulus percuriosus. Non sum in exquirendis juribus curiosus. Non ita latet, quin curiosis oculis perspici possit Cf. [Cura](#).

CŪRO, as, avi, atum, are, a. *Soigner, avoir soin*. SYN. Do operam, laboro, elaboro, studeo; curam, diligentiam adhibeo, curam in aliqua re pono; cura ac diligentia complector, diligentiam in aliquam rem confero;

mihi curæ est, procuro, tracto, administro; *item*: medeor, curationem adhibeo. ADV. Diligenter aliquem, de aliquo, mandatum, valetudinem, perferendas litteras, diligentissime, etiam atque etiam, fideliter mercedes prædiorum, honorificentissime decernendum de rebus gestis, laxius, leviter ægrotantem, magnopere, mediocriter, omnino nihil, prope prorsus, nihil aliud, studiose omnia, maxime. PHRAS. 1. Curabo res tuas diligenter, *je prendrai grand soin de vos affaires*. Habebo rationem dignitatis tuæ; inserviam honori tuo; summa contentione pro te decertabo; suscipiam propugnationem, ac defensionem dignitatis tuæ; rerum tuarum rationem ducam; in negotia tua omni cogitatione, toto pectore curaque incumbant; rerum tuarum mihi semper antiquissima cura erit; de rebus tuis securus esto, curabo pulchre omnia; curam de te geram diligentem, tua negotia, quidquid ad te pertinebit, uti debeo, diligenter agam; res tuas, negotia, rationes pro virili parte tractabo, administrabo, procurabo. 2. Ille curat, tractatque res meas, *il s'occupe de mes affaires et les traite*. Procurator is rerum mearum est, curator et administer; ille sustinet rerum mearum curam; curationem agit, curam habet rerum mearum; is est, cui res meas tractandas, administrandas, procurandas commisi, credidi, commendavi; cujus fidei potestatique res meas commisi, mandavi; in cujus fidem tutelamque res meas tradidi, permisi. Cf. [Cura](#), [Committo](#), [Commendo](#). 3. Cura, quæso, res meas diligenter, *occupez-vous avec soin de mes affaires, je vous prie*. Fac, ut meæ tibi rationes curæ sint; prospice, consule, provide rationibus meis; suscipe me, respice fortunas meas. Tuere me, fove, ac complectere. Cf. [Curam suscipere](#). 4. Res alienas diligenter, tuas negligenter curas, *vous vous occupez avec ardeur des affaires d'autrui et vous négligez les vôtres*. De aliis plurimum, de te ipso rebusque tuis minime laboras; aliena tibi curæ sunt, tua negligis; aliorum rationes pluris apud te sunt, quam tuæ; propensior ad alios, quam ad te ipsum tua voluntas est; alienæ voluntati ut morem geras; obsequaris, te ipsum deseris, relinquis, destituis; ut aliis satisfacias, aliorum causa te ipsum destituis; quid aliis placeat, quid aliorum e re sit, attendis, at rerum tuarum ratio quid postulet, minime cogitas; alienæ causæ patronus, tuæ pene prævaricator es; alienis commodis omni studio, cura, labore inservis, invigilas, operam das, dicas, navas, præstas, tribuis, de tuis commodis nihil agis, tua commoda minime tibi cordi sunt; aliorum commoda dum captas, dum aliorum causam foves, juvas, agis, suscipis, tuam jacere, frigere, neglectam jacere pateris, tuam abjicis, nihil facis; de aliena causa sollicitus, tuæ oblitus es; alienæ causæ faves, tuam contemnis;

quod tuæ causæ studium dicare deberes, id alienæ dicas, in aliena collocas. 5. Nihil ille curat, *il ne s'en occupe pas*. Haud in magno ponit discrimine; nec quidquam illi pensi est; nihil pensi habet; nihil moratur; nullo loco id numerat; ab rerum suarum sensu jam dudum abalienavit animum; se, libertatem, salutem dudum projecit; nihili hæc facit; omnia in minimis ponit, deputat. 6. Curavit hominem, *il a guéri l'homme*. Curationem illi adhibuit, admovit, attulit; morbum depulit, sustulit, profligavit; sanitati hominem restituit; ejus opera recreatus a morbo est; valetudinem, vires recepit. Cf. [Sano](#), [Convalesco](#). USUS: 1. Funus ei faciendum curavit. Deos non curat. Signa, quæ mihi curasti, reddita sunt. Corpora curare milites jussit, cibo reficere. 2. Valetudini restituo, *soigner, guérir (une maladie)*. Violentis medicamentis curare eum, qui gravius ægrotat. Provinciam curavit, sanguinem misit.

CURRĪCŪLUM, i, n. *Endroit où l'on court, lice, carrière; course; char*. SYN. Spatium, quo curritur; stadium, cursus, currus. EPITH. Æternum, exiguum vitæ, æternum gloriæ, tam exiguum, tam breve vitæ, vetus. USUS: Deflexit de curriculo mos majorum. Animum de curriculo litterarum negotii alicujus causa deflectere. Vivendi curriculum honeste conficere. Exiguum vitæ curriculum nobis natura circumscripsit, æternum gloriæ. Hæ exercitationes ingenii, hæ curricula mentis. Curricula sermonum. Omne curriculum industriæ meæ in amicorum periculis elaboratum est. De proposito mihi curriculo nihil discedam.

CURRO, is, cūcurri, cursum, ere, n. *Courir*. SYN. Cursum conficio, cursum teneo, cursum curro. ADV. Aperte eosdem cursus, certatim ad opus, furtim, longius, proclivius, raptim in sententiam. PHRAS. Ad aliquem currere, *courir vers qqn*. Cursu tendere, contendere ad aliquem; cursu effuso aliquo ferri, provolare; cursim ad aliquem pergere; cursu ad aliquem ire. USUS: Qui stadium currit, eniti debet, ut vincat.

CURRŪS, ūs, m. *Char*. SYN. Vehiculum, cisium, carpentum, pilentum. USUS: Visus est sibi in somnis curru quadrigarum vehi. Curru albis equis juncto invehitur. Cisio regionem pervolat. In rheda vehi. Aliquem de curru detrahare. De foro in Capitolium currum flexit, vehiculo eripuit se ex oppido. Curru sublimis ibat in regiam. Aurato eminens curru vehebatur.

CURSIM, *En courant, à la course*. SYN. Cursu, effuso cursu, effusissimis habenis, laxatis habenis. USUS: Cursim impetum facere, cursim aliquo

pergere. Quæ ego sero et cursim, et subsecivis, ut aiunt, operis arripui. Cursim dicere.

CURSO, as, are, n. *Courir souvent, çà et là*. SYN. Frequenter curro. ADV. Temere, ultro. USUS: Cursare ultro citroque, huc illuc.

CURSOR, ōris, m. *Coureur*. USUS: Cursores in stadio. Cursor ad Olympia profecturus.

CURSŪS, ūs, m. *Course; voyage (sur terre ou sur mer); cours, durée*. SYN. Curriculum, iter, navigatio, lapsus. EPITH. Admirabilis orationis, æquus, æternus gloriæ, apertus ad laudem, assiduus, brevis, sempiternus celerior ætatis, certus, concitator, contentus, decorus, facilius ad gloriam, forensis, incertus, incitator, incredibilis, inusitatus verborum, legitimus, lunaris atque infimus, magnus, maritimus, maximus, olympiacus, otiosus vitæ, rectus, secundus, simillimus totius vitæ, summus, suspectus honorum, tantus verborum. Cursus æquabiles, æterni, ætherii, annui, celeres, certi et constantes, contrarii, dispares astrorum, immoderati, immutabiles, maritimi, ordinati, perennes ac perpetui, statim et immutabiles, vagantes, varii. USUS: 1. Contento cursu classis Italiam petebat. Brevi tempore magnos cursus conficere. Secundo vento cursum tenere. Vivendi cursus, solis, stellarum cursus. 2. TRANSL. Cursus animi et industriæ, *carrière, manière*. Vide, in quo cursu simus. Vita brevis est, cursus gloriæ sempiternus. Non omnibus idem cursus in cælum patet. Per rectum cursum ad honores non pervenit. A genere cursuque meo vivendi nunquam desciscam.

CURTUS, a, um, *Écourté*. SYN. Decurtatus, mutilus. USUS: Nihil inconditum, nihil curtum, nihil claudicans. Meæ aures completo verborum ambitu gaudent, et curta sentiunt, nec amant redundantia.

CŪRŪLIS, e, gen. com. *Curule*. USUS: Sella curulis, ædilitas curulis.

CURVO, as, avi, atum, are, a. *Courber*. USUS: In arcum curvare.

CURVUS, a, um, *Recourbé*. SYN. Flexus, contortus.

CŪSOR, ōris, m. *Monnayeur*. USUS: Monetæ cutores.

CUSPIS, ĭdis, f. *Pointe*. SYN. Acuta pars gladii.

CUSTODĪA, æ, f. *Prison; gardes, sentinelle*. SYN. Carcer, præsidium, vigilia, excubiæ, conservatio. EPITH. Fida, infelix capitis, libera et non sollicita, liberalis, optima tutissimaque, privata, publica, regia, horribilis,

mirifica. PHRAS. 1. In custodiam dare, *mettre en prison*. In custodiam tradere; in custodia includere; custodia septum tenere. Cf. [Carcer](#). 2. Ex custodia dimittere, *relâcher*. Ex custodia emittere, amittere, educere, eripere; vinculis levare, exsolvere. Cf. [Carcer](#), [Vinculum](#). 3. In custodia esse, *être en prison*. In custodiis haberi, teneri, retineri. USUS: Exercitus, praesidium populi Rom., custodia provinciæ. Urbis custodiam agere. In urbis custodia te fortuna posuit, *la fortune vous a commis à la garde de la ville*. In hac custodia, velut in specula collocati sumus, ut populum metu vacuum nostra vigilia et providentia servemus. Illam coloniam ego meis vigiliis et custodiis munivi. Advigilare ad custodiam ignis. Illæ tabulæ privata custodia continentur.

CUSTŌDĪO, is, īvi, ītum, ire, a. *Garder*. SYN. Asservo, tueor, septum custodia teneo, in vigilia rei alicujus maneo, privata custodia contineo, incolumem servo, observo, praesidio sum, custodia teneo, praesidiis firmo, custodiis munio, praesidium impono, diligenti custodia asservo, speculor, conservo. ADV. Diligentissime librum, recte, sanctissime signa et ornamenta urbis. USUS: Me non solum amicorum fides, sed oculi universæ civitatis custodiunt. Posse percipere animo, et custodire memoria. Delecta juvenus ejus corpus custodit. Custodire litteris magnorum virorum dicta.

CUSTOS, ōdis, m. *Gardien*. SYN. Conservator, vindex, defensor. EPITH. Bonus defensorque provinciæ, diligentissimus pacis et otii, præclarus ovium, malus, primus. Custodes certi, multi, severi. USUS: Custos, praeses, conservator urbis et libertatis. Malus custos diuturnitatis metus. Fani, urbis custodes. Sapientia custos et procuratrix hominis. Præficere custodes alicui rei. In aliqua re custodes ponere.

CŪTIS, is, f. *Peau*. SYN. Pellis, corium. USUS: Aliquid intra cutem inest vulneris.

CYCNĒUS, *vel* CYGNĒUS, a, um, *De cygne*. USUS: Cygnea vox et oratio.

CYCNUS *vel* CYGNUS, i, m. *Cygne, oiseau*. SYN. Olor. EPITH. Providentes. USUS: Cygni non sine causa Apollini dicati sunt, sed quod ab eo divinitatem habere videantur, quia providentes, quid in morte boni sit, cum cantu et voluptate moriuntur.

CŸLINDRUS, i, m. *Cylindre*. SYN. Quod volubile est, ut columna teres. USUS: Cylindrum volvere, versare.

CYMBA, æ, f. *Barque, canot, nacelle*. SYN. Scapha et parva navis. USUS: Cymbarum multitudo.

CYMBĀLUM, i, n. *Cymbale, instrument de musique*. USUS: Domus cantu et cymbalis personat.



DACTŸLUS, i, m. *Dactyle*, SYN. Pes carminis heroici.

DĀCTŸLĪCUS, a, um, *De dactyle*. USUS: Numerus dactylicus.

DÆMON, ōnis, m. *Esprit, génie*. SYN. Lar, genius. Cf. [Diabolus](#).

DÆMŌNĪUM, ii, n. *Génie*. SYN. Genius. USUS: Socrates ait, esse divinum quiddam quod dæmonium appellat, cui semper ipse paruerit, nunquam impellenti, sæpe revocanti.

DĀMA, æ, f. *Daim, animal*.

DAMNĀTĪO, ōnis, f. *Condamnation judiciaire*. SYN. Condemnatio. EPITH. Aliena, misera, invidiosa. Damnationes acerbissimæ reorum, quotidianæ. USUS: Omnes damnatione ignominiaque digni. Reorum damnationes acerbissimæ.

DAMNĀTŌRĪUS, a, um, *De condemnation*. USUS: Judicium damnatorium.

DAMNĪFĪCUS, a, um, *Malfaisant, nuisible*. USUS: Bestia damnifica.

DAMNO, as, avi, atum, are, a. *Condamner*. SYN. Condemno, improbo, supplicio addico, damnatione afficio, vitam alicujus, *aut* sanguinem addico. ADV. Damnari honeste, inique a civibus, palam, voce omnium. USUS: Aliquem sceleris, injuriarum, stultitiæ damnare. Mulier unius peccati damnata uno judicio, multorum maleficiorum convicta putatur. Turpi judicio damnatus. Nomine conjurationis, de vi, de majestate damnatus.



Capite damnatus. Causa judicata, convicta, damnata. Cf. [Condemno](#), Animæ damnatæ.

DAMNŌSĒ, *De manière à causer du tort*. USUS: Damnose bibere, *boire à ruiner qqn*.

DAMNUM, i, n. *Perte, dommage, détriment; tort, préjudice*. SYN. Jactura, detrimentum, incommodum, malum, fraus, dispendium. EPITH. Magnum, majus, minus, novum, quæstuosum, tantum, damna aleatoria, maxima. PHRAS. 1. Ea res non parva tibi damna inferet, *cette affaire vous causera de grands dommages*. Damna non levia dabit, afferet; multis gravibusque damnis te afficiet; damno erit ac calamitati; gravia detrimenta inferet, importabit; detrimenta non pauca injunget, invehet; plagam rebus tuis gravissimam injiciet; imponet vulnus sane gravissimum; ea res ad tuam perniciem pertinet; res tuas magnopere labefactabit; pestem tibi et exitium afferet; tibi noxæ erit; gravibus damnis te mulctabit; plus damni ac mali datura est, quam credi possit; ea res fraudi aliquando tibi futura est; malo tibi erit ac calamitati; calamitatem inferet certissimam; exitium struet; damna non levia pariet, creabit. 2. Magnum damnum passus sum, *j'ai essuyé de grandes pertes*. Ob eam rem in maximam fraudem incurri, incidi; magna inde rei familiaris naufragia feci; plagam inde odiosam accepi; magnum meæ res vulnus acceperunt et mortiferum; magnum mihi vulnus inustum, impositum est; plaga mihi injecta est maxima; multa detrimenta mihi sunt allata, importata; magnam inde jacturam feci, accepi; carpi me gravibus quotidianisque damnis comperi; magna clades familiaris rei accepta est; accisæ admodum ea clade res meæ sunt; non parva clades rebus meis incidit; magna rerum mearum imminutione id accidit; existimatio mea graviter læsa, offensa est; magnum incommodum accepi; calamitatis aliquid acceptum est; fractæ eo casu res nostræ sunt; allisæ graviter; gravi vulnere afflictæ; damnum feci, contraxi maximum; detrimentum cepi, accepi, feci sane gravissimum; damnis non levibus affectus, mulctatus sum; res meæ grave damnum subiere; gravi ictu perculsæ sunt, ac pene prostratæ; grave vulnus rebus meis inflictum est. 3. Damnum mihi minatur, *il me menace de grands dommages*. Machinam in caput meum comparat, intendit; caput meum oppugnat; exitium mihi parat; ad perniciem capitis mei incumbit; omnia ad perniciem meam instructa sunt; pestem mihi et exitium denuntiat. 4. Damnum compensare, *réparer ses pertes*. Damnum præstare, illita damna sarcire, detrimenta resarcire. Cf. [Compenso](#). USUS: 1. Damnis multis

me affecit; multum damni dedit, *causer du dommage*. In mercatura magnum damnum fecit, contraxit, *éprouver des pertes*. 2. Damna illata tibi præstanda, sarcienda sunt, *il vous faut réparer les dommages causés*. Cf. [Detrimentum](#), [Incommodum](#), [Noceo](#).

DĀPES, um, f. pl. anom. daps, *Sacrifice offert aux dieux; banquet, festin*. SYN. Epulæ in sacrificiis Deorum largiores et opipari apparatus. USUS: Lautæ, opimæ, festæ dapes. Cf. [Convivium](#).

DAPSĪLIS, e, gen. com. *Abondant, riche, somptueux*. SYN. Abundans, largus, lautus, USUS: Sumptus dapsilis.

DAPSĪLĪTER, *En faisant bonne chère, magnifiquement, somptueusement*. SYN. Opipare, large, magnifice, splendide, abundanter, laute, liberaliter.

DE, præpos, *De*. USUS: 1. Ex, ad personam relatum: *Audivi hoc de parente, j'ai ouï dire à mon père, etc*. Emit agrum de socero. 2. Ex, ad locum refertur: *De via me inclamat, il m'appelle de la route*. De schola venit. De Sicilia provincia decedit. 3. Ad tempus refertur. *Vigilat de nocte, il veille durant la nuit*. Navigat de mense Decembri. 4. Ad gentem, multitudinem, conditionem accommodatur: *Accusator de plebe. Unus de multis. Is orator sane habeatur, sed de minoribus, qu'il soit mis au nombre des orateurs, mais des moins importants*. 5. Alias ad materiam: *Misit de argento, quantum visum est, il envoya de son argent autant qu'il voulut*. *Multa de suis rebus asportant*. 6. Super: *au sujet de*. *Regulus de captivis egit, Régulus traite des prisonniers*. *Legati de pace, de captivis redimendis*. 7. Propter: *à cause de*. *Irascitur de nihilo, il se fâche pour un rien*. *Flebat de supplicio filii; maximis, gravibus de causis*. 8. Quod attinet ad: *quant à*. *De religione facile concedam, quant à la religion, je vous concéderai facilement*. *De pace aperta est simulatio*. 9. De consilio, de sententia alicujus: *de l'avis de qqn*. De communi sententia. De tuo consilio hoc agam. 10. De industria, *de propos délibéré, exprès*. 11. De integro, *de nouveau*. 12. De scripto, *par écrit*. 13. De meo, de tuo, de suo, *du mien, du tien, du sien*. *Potat de meo; sumptum faciam de meo*. 14. Ab: *de, à*. *Jugera aliquot de filio emi. Agri de hostibus capti, champs pris sur les ennemis*. De nuntiis hoc accepi.

DĒA, dĕæ, f. *Déesse*. USUS: Dii, Deæque immortales. Deæ vindices facinorum ac scelerum.

DĚALBO, as, avi, atum, are, a. *Blanchir, crépir*. SYN. Tectorium induco. USUS: Duos parietes de eadem fidelia dealbare. (PROV.)

DĚAMBŮLĀTĪO, ōnis, f. *Promenade*. USUS: Vel hæc me deambulatio, quamvis non laboriosa, ad languorem dedit.

DĚAMBŮLO, as, avi, atum, are, n. *Se promener*. SYN. Ambulo, inambulo, obambulo, spatior. USUS: Eamus deambulatum.

DĚĀMO, as, avi, atum, are, a. *Aimer éperdûment*. SYN. Valde amo. Cf. [Amo](#).

DĚARMO, as, avi, atum, are, a. *Désarmer*. SYN. Armis exuo. USUS: Dearmatum hostem, exercitum sub jugum misit.

DĚARTŮO, as, avi, atum, are, a. *Démembrer*. SYN. Quasi per artus concido. USUS: TRANSL. Deartuare opes, *ruiner*.

DĚBACCHOR, aris, atus sum, ari, d. *S'emporter, se déchaîner avec violence*. SYN. Præ ebrietate valde furo. Cf. [Furo](#).

DĚBELLO, as, avi, atum, are, n. et a. *Terminer la guerre (par une victoire); vaincre complètement*. SYN. Expugno, victoria bellum finio. Debelle est bello expugnare, pugnando vincere. USUS: Cum Antiocho uno prælio debellatum est. Cf. [Bellum finio](#), [Vincio](#).

DĚBĚO, es, ui, itum, ere, a. *Devoir, être tenu à*. SYN. Oportet, convenit, opus est, faciendum est, ut, etc. USUS. 1. Juvare nos et maxime debebat, et poterat. 2. Refertur ad æs alienum, *devoir, être débiteur*. Multos mihi nummos debet. Talenta ducenta debet. 3. Ad res alias, *devoir, être forcé à faire telle ou telle chose*. Hoc tibi beneficium debeo. Debeo hoc necessitudini nostræ. Reipublicæ studia omnia, meipsum debeo. Summam tibi gratiam debeo. Cf. [Æs alienum](#), [Debitum](#).

DĚBĪLIS, e, gen. com. *Faible, infirme*. SYN. Infirmus, imbecillus, fractus, debilitatus, levis, mancus. )( Firmus. PHRAS. 1. Intemperantia debilem te fecit, *vos excès vous ont affaibli*. Vires corporis tibi ademit vitæ ratio minime moderata; vires corporis tibi minuit, diminuit, deminuit, comminuit, infirmavit, debilitavit, abstulit, afflixit tua incontinentia, nequitia, luxus, libido; vita intemperanter, immoderate, incontinenter acta, vita dissolute, nequiter, sine modo, luxuriose traducta ad infirmitatem, ad imbecillitatem, ad tenuitatem corporis te adegit, adduxit; minus te firmum,

validum, valentem, robustum, infirmiore, imbecilliore reddidit; longa intemperantia paulatim vires tibi carpsit, exhausit; corporis vires labefecit, labefactavit; robur enervavit. 2. Debili est stomacho, *il a l'estomac malade*. Stomachus illi languet; stomachi vis debilitata est, jacet, stomacho est languente; stomacho laborat; stomachus parum concoquit; ventriculo esse languenti, infirmo, imbecillo; stomachus parum valet; marcescit cibi nondum concocti onere. Cf. [Stomachus](#). 3. Debili est valetudine, *il a une santé faible*. Valetudine utitur infirma, imbecilla; viribus est parum firmis; corpore utitur non satis firmo; valetudine utitur incommoda, tenui, affecta; valetudine est valde imbecilla; magna in eo est virium imbecillitas; fractae sunt admodum ac imminutae vires. USUS: Homo animo debilis, et corpore. Debilem praetura gessit. Mancus, membris omnibus captus, ac debilis. Cf. [Valetudo](#), [Infirmus](#).

DĒBĪLĪTAS, ātis, f. *Débilité, faiblesse, infirmité*. SYN. Infirmitas. )( Firmitas, integritas. USUS: Tarditas ingenii, stupor debilitasque linguæ. Hoc agunt, ut a se morbos, debilitates, dolores repellant. Bonum integritas corporis, miseria debilitas. Cf. [Infirmitas](#).

DĒBĪLĪTĀTĪO, ōnis, f. *Affaiblissement*. USUS: Debilitatio atque abjectio animi.

DĒBĪLĪTO, as, avi, atum, are, a. *Affaiblir*. SYN. Infirmitas, frango, infringo, debilem facio, minuo, comminuo, exhaurio, nervos incido, corrumpto, enervo, affligo. )( Confirmo. PHRAS. Debilitamur indies magis, *nos forces diminuent de jour en jour*. Carpuntur vires, exhauriuntur; fractae fatiscunt opes viresque; vis senescit, et prope ad nihilum venit; incisio, exsectio, solutis nervis vires paulatim defluunt. USUS: Tribunitios furores debilitare et reprimere. Ea mentio vocem mihi debilitavit, mentem dolore impedivit. Noli me, meam virtutem, spem luctu debilitare. Debilitata virtute, fracto animo. Afflictus, debilitatus, mœrens, dolore exanimatus. Urbs ipsa nervis omnibus exsectis debilitata, et soluta, abjecta metu, muta, fracta malis relinquatur. Cf. [Affligo](#), [Frango](#), [Debilis](#).

DĒBĪTĪO, ōnis f. *Action de devoir, dette*. SYN. Debitum. USUS: Nihil de emendo cogitat, debitione dotis satis torquetur. Dissimilis est pecuniæ debitio, et gratiæ.

DĒBĪTOR, ōris, m. *Débiteur*. SYN. Is, a quo invito exigi pecunia potest. )( Creditor. USUS: Pecunias creditas debitoribus condonare. Levior plaga est

ab amico, quam a debitore.

DĒBĪTUM, i, n. *Dette, ce qui est dû*. SYN. Debitio, æs alienum, pecunia debita, nomen. ADV. Jam diu. PHRAS. 1. Debita magna fecit, *il a contracté de grandes dettes*. Æs alienum fecit, conflavit, contraxit; in æs alienum incidit; nomina fecit; nomina confecit plurima; æs alienum coegit; ære alieno se obstrinxit; æris alieni vim magnam contraxit. 2. Magna habet debita, *il est très-endetté*. Laborat vehementer ex ære alieno; ære alieno graviter premitur; urgentibus semper sortem usuris, gravi obrutus est fœnore; ære alieno oppressus est; in nominibus est plurimis; in ære alieno est; multum debet; æris alieni magnitudine demersus gemit; animam debet; magno ære obstrictus est, est in nominibus ex pecunia satis multa; æris alieni habet plurimum; ære alieno gravatus, obligatus est; obærat plurimum. 3. Debita reposcere, *réclamer son argent*. Nomina exigere; convenire, appellare de credito debitorem; nomina urgere; appellare de pecunia; debitorem admonere de pecunia 4. Debita solvemus, *nous paierons nos dettes*. Nomina dissolvemus, expediemus, exsolvemus, æs alienum exsolvemus, solvemus; ex ære alieno exhibimus, libraque et ære nos liberabimus; ære alieno paulatim nos levabimus, liberabimus, contracta nomina expungemus, explicabimus, solvemus. 5. Debitum antiquum novo debito expungere, *payer ses vieilles dettes en faisant de nouvelles*. Versuram facere, nomina transferre; versura solvere. 6. Debita vix solventur, *ils pourront à peine payer leurs dettes*. In ære alieno vacillant debitores; nomina impedita sunt ut plurimum; vix solvendo sunt debitores; vacillant nomina; inveterascit æs alienum. Cf. [Æs alienum](#). USUS: Fidei conducit in loco debitum solvere, retribuere. Turpe, debito fraudare creditorem.

DĒBĪTUS, a, um, *Dû*. SYN. Meritus, justus. USUS: Debitam tibi justamque gratiam refero. Reddere officium alicui debitum. Mortem naturæ debitam patriæ impendit. Solvere justas debitasque pœnas. Debiti mihi honores sunt habiti. Non injusta merita, debita iracundia fuit.

DEBLĀTĒRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Babiller, bavarder; débiter, raconter*. SYN. Stulte loquor. USUS: Rem totam vicinis omnibus deblaterasti.

DĒCANTO, as, avi, atum, are, a. *Chanter, réciter; vanter*. SYN. Canto, celebros, pervulgo. USUS: Decantata est fabula. Græcus doctor pervulgata præcepta decantat. Cf. [Cano](#).

DĒCAS, ādis, f. *Décade*.

DĒCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *S'éloigner de*. SYN. Cedo, discedo. )( Accedo. ADV. Alicunde, aliquando, de sententia, plane. PHRAS. Alicui de via decedere, *se ranger devant qqn, céder le pas*. De via concedere; dare viam; declinare se paulum extra viam; deflectere a via; cedere, divertere, declinare de via; iter dare, præbere. USUS: 1. Metellus de civitate, quam de sententia decedere maluit. Inimicorum amentiae, tribunitio furori, ac violentiae decessit Cicero. Ex, *vel* de provincia decedere. De possessione, de jure suo decedere coactus. 2. Morior, *mourir*. Tum omnes decesserant. De vita, de statione vitae cum decessero. Cf. [Cedo](#), [Morior](#).

DĒCEM, *Dix*.

DĒCEMBER, ris, m. *Décembre*.

DĒCEMPĒDA, æ, f. *Perche de dix pieds, mesure*. SYN. Instrumentum, quo terram metiuntur metatores. USUS: Solis magnitudinem tanquam decempeda metiuntur mathematici. Cum architectis et decempedis villas multorum peragravit.

DĒCEMPĒDĀTOR, ōris, m. *Arpenteur*. SYN. Agri metator. USUS: Aequissimus agri publici et privati decempedator Antonius.

DĒCEMVĪRI, ōrum, m. pl. *Les décemvirs*. Qui duodecim tabulas perscripsere.

DĒCEMVĪRĀLIS, e, gen. com. *Décemviral, des décemvirs*. USUS: Amplissimum collegium decemvirale.

DĒCEMVĪRĀTŪS, ūs, m. *Décemvirat*. SYN. Decemvirum magistratus et munus.

DĒCENTĒR, *Convenablement, avec bienséance*. SYN. Decore. USUS: Jura a majoribus decentissime scripta.

DĒCENTĪA, æ, f. *Convenance, bienséance*. SYN. Convenientia, condecencia, venustas, decorum, ordo. USUS: Venustatem, ordinem, et ut ita dicam, decentiam oculi videant, judicent.

DĒCERNO, is, crēvi, crētum, ere, a. *Juger, décider, décréter*. SYN. Statuo, constituo, in animum induco, destino; mihi certum, fixum, ratum, destinatum est, consilium est, consilium capio, judico, censeo, sancio, decretum facio, decretum interpono, sententiam dico, *vel* fero. ADV. Atrocius, amplissime de salute, caute, communiter, diligenter, fortiter de



rep., gratias, honores gravior, gravissime, honorificentissime, injuriose, juste, libere, mature, nominatim de aliquo, ornatissime, plane recte, sapienter, severe de religione, varie, vere. PHRAS. Decrevi, me Philosophiæ dare, *j'ai résolu de me livrer à l'étude de la philosophie*. Certum mihi est; definitum est; decretum mihi est; animus est; stat sententia; stabile est, ita est sententia; animum obfirmavi; in animo mihi est; id mihi consilii est; animo proposui; Philosophiam mihi persequi certa res est. Cf. [Constituo](#), [Sententia](#), [Consilium](#). USUS: 1. Honores alicui, triumphum, provinciam decernere. Contra, *vel* secundum aliquem decernere, *décider contre qqn, ou en sa faveur*. De eadem re alius alia decernit. 2. Pugno, decerto, *lutter, combattre*. Uno iudicio de fortunis omnibus decernere. Fac, ne ferro, ne armis decernatur. In ea pugna de salute reipublicæ decernitur. Cf. [Constituo](#), [Volo](#), [Statuo](#), [Pugno](#).

DĒCERPO, is, cerpsi, cerptum, ere, a. *Ôter, détacher, cueillir*. SYN. Carpo, delibo, excerpo, aufero. USUS: Nihil sibi de ista laude miles decerpsit. Cave, ne quid jocus de gravitate decerpat. Humanus animus decerptus e mente divina. Cf. [Minuo](#), [Detraho](#).

DĒCERTĀTĪO, ōnis, f. *Décision d'un combat*. SYN. Dimicatio, concertatio. USUS: Harum rerum decertatio Consulibus permissa est, *le jugement de ces questions a été abandonné aux consuls*. Cf. [Certamen](#).

DĒCERTO, as, avi, atum, are, n. *Combattre, lutter*. SYN. Certo, depugno, dimico, concerto. ADV. Acerrime, cominus, ferro inter se, confestim, felicissime præliis. USUS: Jure et legibus disceptando, vi et armis contra vim decertare. Summa contentione cum æmulis decertat; inter se acerrime decertant. Cf. [Certo](#).

DĒCESSĪO, ōnis, f. *Départ*. SYN. Abitus, discessus. EPITH. Matura, molesta, tarda. USUS: 1. Sæpe de tua mansione et decessione communicat. Decessionis dies appropinquat. 2. Detrimentum, diminutio, *déchet, diminution*. Nescio, an accessionem *vel* decessionem de summa mihi attulerit. Nulla fieri accessio, *vel* decessio poterat.

DĒCESSŪS, ūs, m. *Départ, mort; sortie de charge d'un magistrat*. SYN. Decessio, mors. USUS: Amicorum decessu valde me ango. Decessus e provincia.

DĒCET, cūit, cēre, imp. *Il convient, il est convenable, séant; il faut.* SYN. Convenit, decorum est, æquum est, par est, postulat jus, dignum est, aptum est. )( Dedecet. PHRAS. 1. Quod decet, sectare, *étudiez les convenances et mettez-les en pratique.* Quod decorum; quod te dignum; quod e dignitate tua est; quod dignitati consonum; quod tuum est; quod jus fasque est; quod tuarum partium est; quod ingenium, genus ætatem tuam addecet, sectare. Quod nec inhonestum, nec tibi indecorum est, age; quod jus fasque concedit, nec præter decentiam est, id sequere. 2. Sapientem decet non temere credere, *le sage ne doit pas croire à la légère.* Sapientis est; sapientiæ istud est, non temere credere; sapientis hæ partes sunt; semper sapientis est habitum; sapientis officium est; pars magna prudentiæ est; ad sapientem pertinet, fidem non temere quibusvis rumusculis habere. Cf. *Honestum est, Refert, Convenit.* USUS: Nihil decet invita, ut aiunt, Minerva. Quid deceat, quid aptum personis sit, videat orator. Quem muliebris ornatus parum decet. Caput artis est decere.

1. DĒCĪDO, is cīdi, ere, n. *Tomber.* SYN. Cado. PHRAS. Ex equo decidit, *il tomba de cheval.* Ad terram defluxit; ad terram delatus est; ex equo dejectus est; equo excussus est; ruente equo ad terram datus est; ex equo lapsus est, decidit; sternacis equi successu ad casum datus est; equus hominem super caput effudit. USUS: De omnibus rebus decidimus. In miserrimam conditionem decidit respublica. Cf. *Labor, Cado.*

2. DĒCĪDO, is, cīdi, cīsum, ere, a. *Décider, régler à l'amiable.* SYN. Decisionem facio; transigo, pactionem facio; decerno. PHRAS. Nihil decidit, *il n'a rien décidé.* Rem in medio reliquit; sententiam dicere, ferre, pronuntiare non est ausus; nondum illi stabat sententia; nondum explicatam habemus causæ nostræ rationem; hæret, pendet, suspensa etiamnum est causæ nostræ ratio. USUS: Transigere et decidere cum aliquo. De summa aliquid decidere. Talentis decem decidisti.

DĒCĪES, *Dix fois.*

DĒCĪMO, as, avi, atum, are, a. *Punir de mort un soldat sur dix, décimer.* SYN. Decimam partem accipio. PHRAS. Decimare legiones, *décimer les légions.* Decimum quemque e legione supplicio afficere.

DĒCĪMUS, a, um, *Dixième.* USUS: Hora diei decima.

DĒCĪPĪO, is, cēpi, ceptum, ere, a. *Tromper, abuser.* SYN. Capiō, circumvenio, fraudo, circumscribo, alicui impono, fallo, supplanto, fucum facio, in fraudem impello, in errorem induco, verba do, errorem objicio, errorem incutio, in fraudem deduco, aucupor, induco, eludo. PHRAS. 1. Non erat, quod me deciperes, *vous ne deviez pas me tromper.* Spem falleres; per dolum atque insidias ageres; meam imbecillitatem aucupareris; in fraudem impelleres; me ludificares, destitueres, adversariis traderes; omni fraude et perfidia falleres, improbissime fraudares. 2. Sentio me a te deceptum, *je sens que vous m'avez attrapé.* Sentio, me tuis retibus captum, circumscriptum, illusum, destitutum, inductum, circumventum; captionibus tuis deceptum; tuis laqueis irretitum; fallaciis abductum, in fraudem inductum; fraude irretitum, circumventum, captum. 3. Artes decipiendi omnes tenes, *vous connaissez toutes les manières de tromper.* Totus ex fraude et mendacio factus videris; ex fraude, fallaciis, mendaciis totus constare, consutus esse videris; ad omnem fraudem callidus, fallax, et omni artificio simulationis eruditus; ingenio ad fallendum parato; qui nihil nisi dolos, fallacias, machinas, præstigias animo disponas; non nisi dolos nectas, intendas; non tam virtute, quam dolo contendas; insidiis nitaris. 4. Facile est, puerum decipere, *il est facile d'abuser un enfant.* Facile est, puerum in fraudem conjicere, deducere; puero errorem offundere; fucum facere, caliginem offundere puerorum mentibus; insidiis captare; dolis ludere; dolis ductare; fallaciis irretire; fallaciis eludere; in fraudem illicere; lactare verbis fallacibus; verba dare puero; falsa spe producere puerum; in errorem ducere; dolis incessere; circumducere puerum; facile est obrepere imprudenti; verba ex insidiis imprudenti dare; puerum dolo capere; in fraudem implicare. 5. Graviter decepit, *il l'a gravement trompé.* Fraudem concepit, suscepit maximam; fraudem fecit, admisit sane turpissimam; dolos consuit non paucos; dolum commolitus est, adhibuit nefarium; fallaciam intendit dictu audituque fœdam; fraude ac dolo aggressus est nefario; fraudem struxit, commentus est sane atrocem. 6. Deceptus sum vehementer, *j'ai été fortement attrapé.* Opinio me fefellit; falsa me opinio tenuit; ductus sum falsa spe, spes me frustrata est; in fraudem incurri, incidi; in fraudem delatus, deductus, inductus, conductus, conjectus sum; pro re vera falsam spem domum retuli; per imprudentiam, aliena perfidia deceptus sum; circumscriptus ac circumventus sum; error est mihi objectus; dolo captus sum; mendaciis oneratus sum; ludificatus et emunctus sum probe; fucus mihi factus est; in fraudem illectus; in errorem implicatus; in

fraudem impulsus sum; in fraudem delapsus sum. USUS: Spem meam admodum decepit. Cf. [Fallo](#), [Fraus](#).

DĒCĪSĪŌ, ōnis, f. *Arrangement, accommodement, transaction*. SYN. Transactio. USUS: Decisionis arbiter Cæcilius.

DĒCLĀMĀTĪŌ, ōnis, f. *Déclamation, exercice oratoire*. SYN. Domestica et umbratilis exercitatio, qua tirones eloquentiæ a magistro exercentur. EPITH. Quotidiana, senilis, vulgaris, pervulgata. USUS: Vulgaris, pervulgata declamatio.

DĒCLĀMĀTOR, ōris, m. *Déclamateur*. USUS: Quis eum declamator ad clepsydrā latrare docuit? Videor mihi cum aliquo declamatore disputare. Declamator de ludo.

DĒCLĀMĀTŌRĪUS, a, um, *Déclamatoire*. USUS: Pueri declamatorio illo genere delectantur.

DĒCLĀMĪTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Déclamer, s'exercer à la parole*. USUS: Græci annos plures sedentes declamitant.

DĒCLĀMO, as, avi, atum, are, n. et a. *Déclamer; crier, crier contre qqn*. SYN. In declamationibus exerceor, exercitatione quasi ludicra prædisco et meditor. ADV. Impune in quemvis, vehementissime. USUS: Insanus ille contra me vehementer declamavit; causam declamare.

DĒCLĀRĀTĪŌ, ōnis, f. *Déclaration, manifestation*. EPITH. Jucundissima. USUS: Liber iste quantam habet declarationem amoris erga me tui!

DĒCLĀRO, as, avi, atum, are, a. *Rendre clair; nommer, proclamer*. SYN. Significo, planum facio, demonstro, ostendo, indico; pronuntio. Frequentius ad facta pertinet, quam ad dicta. ADV. Aperte, apertius litteris, facilius benevolentiam, obscure, parum, plane, maxime. USUS: Populus universus me consulem declaravit. Declaravit eo facto, quanti me faceret. Declarant ista acumen ingenii tui. Abundantia et satietas rerum copiam declarat. Mentem tuam illis litteris non satis declarasti. Cf. [Aperio](#), [Significo](#), [Explico](#).

DĒCLĪNĀTĪŌ, ōnis, f. *Action de se détourner; aversion, répugnance pour qqche*. SYN. Flexio. EPITH. Honesta periculi, naturalis, parva. USUS:

Nullum animal est, cui non sua appetitio naturalis est et declinatio. Declinatio brevis a proposito.

DĒCLĪNO, as, avi, atum, are, a. et n. *Détourner, s'écarter, écarter fuir, éviter*. SYN. Deflecto, decedo, vito, de via deducor. )( Appeto, adscisco. ADV. Aliquantulum a proposito, diligentius a vitiis, naturaliter, paululum, recte, impetum declino. PHRAS. Declinare ictum, *parer un coup*. Parva declinatione corporis ictum effugere; exire, excedere tela, intentos gladios. USUS: 1. Declinat a proposito, deflectitque sententiam. De via declinavi paulum. 2. Fugio, devito, *fuir, éviter*. Laqueos iudicii, vitia, periculum declinare. Declinare de statu suo. Cf. [Vito](#), [Decedo](#).

DĒCLĪVIS, e, gen. com. *Qui est en pente, penché, incliné*. SYN. Inclinator, incurvus, USUS: Collis a summo æqualiter declivis; præceps et declivis locus.

DĒCLĪVITAS, ātis, f. *Position inclinée, pente*. SYN. Inclinator. USUS: Exiguum loci ad declivitatem fastigium magnum habet momentum.

DĒCOCTOR, ōris, m. *Dissipateur, banqueroutier*. SYN. Qui suam rem confecit, dilapidavit, inficiator, fraudator. USUS: Exercitus e senibus, mendicis, decoctoribus collectus.

DĒCŌLOR, ōris, omn. gen. *Décoloré, terne*. SYN. Sine colore, quod colorem amisit. USUS: Sanguis decolor. Cf. [Deformis](#).

DĒCŌLŌRĀTĪŌ, ōnis, f. *Altération de la couleur, décoloration*. SYN. Livor, pallor.

DĒCŌLŌRO, as, avi, atum, are, a. *Décolorer, ternir*. USUS: Mortuum deformatum, rumore perditum, corpore decolorato constat fuisse.

DĒCŌQUO, is, coxi, coctum, ere, n. *Manger son bien, faire banqueroute*. SYN. Male rem gero, conturbo. USUS: Fortunæ vitio, non suo decoxit. Agrum suum intra annum decoxit. Alea, potatione, scortatione decoxit. Cf. [Nepos](#), [Consumo](#), [Abiguro](#), [Prodigo](#).

DĒCOR, ōris, m. *Tout ce qui sied bien, parure, ornement*. SYN. Species, formæ gratia, quod decet. USUS: Metaphrastus virtutem decore suo spoliavit.

DĒCŌRĒ, *Convenablement, décemment*. SYN. Decenter. USUS: Loqui ad rerum dignitatem apte et decore.

DĚCŎRŎ, as, avi, atum, are, a. *Décorer, orner, honorer*. SYN. Celebro, orno, honesto. )( Dedecoro. USUS: Hos majores nostri omni laude, triumpho, honoribus decorarunt, auxerunt, honestarunt. Cf. [Orno](#), [Honesto](#), [Colo](#).

DĚCŎRUM, i, n. *Bienséance, convenance, décorum*. SYN. Decus. USUS: Ut in vita, sic in oratione nihil est difficilius, quam quod deceat. Scio, quid gravitas vestra, quid hæc advocatio, quid ille conventus, quid dignitas populi Romani, quid periculi magnitudo, ætas mea, honos, decorum denique postulet. Cf. [Indecorum](#), [Decet](#).

DĚCŎRUS, a, um, *Convenable; beau, orné*. SYN. Decens, conveniens, consonus. USUS: Mihi eo ire decorum visum non est. Aurum et ad usum aptum est, et ad ornatum decorum. Nihil magis decorum, quam æqualitas universæ vitæ. Quod non decorum est, nec Diis dignum.

DĚCRĚPĬTUS, a, um, *Décrépit*. SYN. Senectute confectus, invalidus, qui summa senectute est. USUS: Tristis ac decrepitus senex.

DĚCRESCO, is, crēvi, crētum, ere, n. *Décroître, diminuer*. SYN. Subsideo, decedo. USUS: Conchyliæ omnia cum luna crescunt et decrescunt, seu exhauriuntur.

DĚCRĚTUM, i, n. *Décision, jugement, décret*. SYN. Consultum, scitum, interdictum. EPITH. Egregium, justum, interpositum, severum, liberalissimum, obsignatum, præclarum, stabile, fixum, ratum, vetus. Decreta amplissima atque ornatissima, divina atque immortalia, falsa, firma, gravissima, honestiora, honorificentissima, magnificentissima, multa, nova, ornatissima, superiora. USUS: Decretum facere, interponere. Decreti tabulas figere. Quis consulum illorum decretum comprobabit; honestissimum a senatu decretum abstuli, obtinui. Cf. [Consilium](#), [Sententia](#).

DĚCŬMA, æ, f. *Dîme, 10<sup>e</sup> partie de ses biens que l'on paie au fisc*. SYN. Decima pars, quam arator decumano dat. EPITH. Certæ, magnæ, reliquæ. USUS: Decumas conducere, exigere acriter. Dare decumas, et accipere. Decumis rempublicam defraudare.

DĚCŬMĀNUS, i, m. *Fermier des dîmes, publicain*. SYN. Publicanus, qui decumas exigit. EPITH. Ministri ac satellites cupiditatum suarum, principes et quasi senatores publicanorum. USUS: Omnia consumis cum decumano.

DĚCUMBO, is, cŭbŭi, cŭbĭtum, ere, n. *Se mettre au lit, se coucher*. SYN. Cubo, jaceo. )( Sto. USUS: Honestè, turpiter decumbere. Cf. [Cubo](#).



DĚCŮPLUS, a, um, *Décuple*. SYN. Decies tantum.

DĚCŮŘĬA, æ, f. *Décurie, corps judiciaire*. SYN. Classis, ordo iudicum Romæ, a decies centenis iudicibus appellatus, qui in singulis curiis sedebant. USUS: Non suæ decuriæ munere, neque ex lege sedit. Lex promulgata est de tertia decuria iudicum.

DĚCŮŘĬĀTĬO, ōnis, f. *Division par décuries*. SYN. In curias distinctio et descriptio. USUS: Decuriatio tribulium, descriptio populi.

DĚCŮŘĬO, as, avi, atum, are, a. *Diviser par dizaines*. SYN. In curiam adscribo. USUS: Cum vicatim decuriarentur servi et conscriberentur. Decuriatos habere exercitus peditum.

DĚCURĬO, ōnis, m. *Décurion*. SYN. Quasi senator in municipio, *vel* conventu. USUS: Factus est Neapoli decurio.

DĚCURRO, is, curri, cursum, ere, n. et a. *Descendre en courant, arriver; parcourir, raconter*. SYN. Conficio, transigo. ADV. Bellissime, cupide ad jura, breviter. USUS: Jam ad calcem decursum est, nec velim decurso spatio ad carceres revocari. Prope acta et decursa. Quæ a te breviter decursa sunt, audire cupio, *je voudrais entendre les points que tu as parcourus brièvement*.

DĚCURSĬO, ōnis, f. *Marche militaire, incursion*. SYN. Excursio. USUS: Decursionibus equitum ea loca vastavit.

DĚCURSŮS, ūs, m. *Cours, espace*. SYN. Spatium, functio. USUS: Honorum decursus. Cf. [Curriculum](#).

DĚCURTĀTUS, a, um, part. v. decurto. *Tronqué, mutilé*. Decurtata oratio.

DĚCUS, ōris, n. *Ornement, parure; gloire, honneur*. SYN. Honor, laus, dignitas, honestas, ornamentum. )( Dedecus. USUS: Decus et ornamentum senatus Cicero. Populi decus et lumen Pompeius. Verum decus in virtute positum est. Nati sumus ad laudem et decus. Cf. [Decet](#).

DĚCUSSO, as, avi, atum, are, a. *Croiser en forme d'X, en sautoir*. SYN. In formam litteræ X diduco, divido, constituo, per medium seco.

DĚCŮTĬO, is, cussi, cussum, ere, a. *Abattre*. SYN. Dejicio. USUS: Summa papaverum capita decussit.

DĒDĒCET, cūit, ere, *Il ne convient pas, il est malséant*. SYN. Indecorum est. )( Decet, decorum est. PHRAS. Nostris moribus nefas habetur, *cela ne sied pas à notre époque, ne va pas avec nos habitudes*. A decore alienum est; minime decorum est; abhorret a nostris moribus, moribus nostris non est consentaneum; haudquaquam decorum est; præter decorum est; nefas est. USUS: Oratorem irasci dedecet, simulare decet. Cf. [Dedecus](#), [Indecorum](#), [Inhonestum](#).

DĒDĒCŎRO, as, avi, atum, are, a. *Déshonorer, souiller*. SYN. Turpifico. USUS: Urbis et magistri auctoritatem dedecorasti.

DĒDĒCUS, ōris, n. *Déshonneur, honte, infamie, opprobre*. SYN. Turpitude, nota turpitudinis, infamia, probrium, labes, macula, ignominia, labes turpitudinis, opprobrium, flagitium. EPITH. Æternum, commune, detestabile, domesticum, maximum, sempiternum, summum, tantum. PHRAS. 1. Vide, ne dedecori sis majoribus, *prenez garde de ternir la gloire de vos ancêtres*. Ne vita tua insigni turpitudine notata atque depressa dedecore et infamia illis probro vertat; ne ignominia afficias; ne macula turpissima genus tuum notes; generi tuo ignominiam inuras; ne hanc labem tot scelerum in familia relinquo; ne sempiternam turpitudinis notam inuras; dedecus tuis imprimas; majorum famam probri flagitiisque tuis violes; nomen familiæ tuæ iis maculis obscures, quæ nulla temporum longinquitate abstergi possint. 2. Æternum dedecus incurristi, *vous avez mérité un opprobre éternel*. Æternam ignominia labem subiisti; sempiternam tibi ignominiam imposuisti; æterna tibi est inusta infamiae nota; aspersisti atque inquinasti te maculis infamiae sempiternis; spem tibi omnem futuræ dignitatis ademisti; nullam tibi in posterum dignitatis partem reliquisti; infamia eris seculi tui; turpitudinis hanc labem, qua te infecisti, dedecus consequetur sempiternum; contractam turpitudinis notam nulla temporum diuturnitas delebit; hærebit ea labes nomini tuo; insidebit macula ac inveterascet, nec ulla temporis diuturnitate abolebitur. 3. Dedecori sibi ducit, *il regarde comme une honte pour lui*. Probri, dedecori, vitio sibi vertit, dat; pudori esse sibi reputat, turpe putat; haud a vitio abesse censet; maculam inferri, labem aspergi, notam inuri ea re sibi autumat; crimini, vitio sibi dandum, vertendum dedecori; fraudi fore existimat; dedecus, turpitudinem in ea re constitutam censet; ne qua inde in se redundet infamia, ne quod dedecus emergat, veretur. USUS: Vide ne quid dedecoris

admittas, concipias, suscipias; ne in dedecus incurras, in dedecore voluteris. Cf. [Contumelia](#), [Infamia](#), [Labes](#), [Macula](#), [Nota](#).

DĒDĪCĀTĪO, ōnis, f. *Consécration, dédicace*. SYN. Consecratio. EPITH. Religiosa, superstitiosa. USUS: Postem teneri in dedicationibus templorum oportet Memoria consecrati solemni religione templi, *dédicace*.

DĒDĪCO, as, avi, atum, are, a. *Consacrer; dédier*. SYN. Sacro, consecro, religiosum facio, religionem in aliquem locum infero, aliquem locum religione devincio. PHRAS. 1. Templum dedicavit, *il consacra un temple*. Sempiterna religione obligavit; religione devinxit; religioso ritu consecravat; DEO sacravat; divino cultui addixit; dedicationem celebravit. 2. Multis de causis hunc librum tibi dedicare volui, *pour bien des raisons, j'ai voulu vous dédier ce livre*. Librum hunc nuncupare, inscribere, offerre volui; multæ me impellunt causæ, multæ sunt causæ, quæ me moveant, ut has meas vigilias sub tui nominis clypeo, auctoritate, fulgore, splendore edam, emittam; ut has lucubrationes meas prodire, exire; in lucem prodere, in publicum edere, sub nomine tuo apparere velim. Cf. [Consecro](#). USUS: Smyrnæ delubrum Homero dedicatum est. Ædes Castori et Polluci dedicata, dicata, consecrata. Cf. [Consecro](#), [Dico](#).

DĒDIGNOR, aris, atus sum, ari, d. *Dédaigner*. SYN. Indignum habeo, contemno. USUS: Amicum dedignari. Cf. [Contemno](#).

DĒDISCO, is, dēdīdīci, ere, a. *Désapprendre, oublier*. SYN. Quæ didici, obliviscor. USUS: Juventus nostra dediscit pene docendo.

DĒDĪTĪO, ōnis, f. *Reddition, capitulation*. SYN. Subjectio, cum quis se in hostium potestatem tradit. PHRAS. 1. Ad deditionem obsessos invitare, *inviter les assiégés à capituler*. Spe honestarum pactionum, honestorum pactorum ad deditionem impellere, inducere; deditionem spe pactorum maturare. 2. Ad deditionem cogere, *forcer qqn à se rendre*. In deditionem redigere; ad deditionem subigere; ad deditionem trahere. 2. Deditionem facere, *capituler*. Deditionem subire; in deditionem venire, concedere; in jus deditionemque victoris dare obsessam urbem; potestatis alienæ facere; in hostium ditionem urbem, agros, divina humanaque omnia dare; urbem, aquam, agros, terminos, divina humanaque omnia in hostium ditionem dedere; libertatem suam fidei ditionique victoris permittere; se victori hosti permittere; in potestatem victoris fidemque permittere; ad condiciones descendere. Cf. [Conditio](#). 4. Per deditionem urbem capere, *prendre une ville*

*par capitulation.* In deditionem accipere, recipere, urbem in deditionem accipere. 5. Deditionem omittere, *refuser de se rendre.* Deditionem abrumpere, deserere; a paciscendi consilio abire, recedere. USUS: Ad deditionem invitare. Deditionem facere. Deditionem spectant, *ils se proposent de capituler.* Cf. [Conditio](#), [Dedo](#).

DĒDĪTĪŬS, a, um, *Qui a capitulé, qui s'est soumis à discrétion.* USUS: Id decretum ad dedititios pertinet.

DĒDĪTUS, a, um, *Abandonné, livré; dévoué, appliqué.* ADV. Mirifice. PHRAS. Homo litteris deditus, *homme livré à l'étude des belles-lettres.* Litterarum studio flagrans, unicus litterum sectator. USUS: Puer his studiis maxime deditus. Auctoritati senatus, gratiæ alicujus et voluntati deditus. Adstrictum me tibi semper, magnopere deditum, addictum penitus habebis. Cf. [Obnoxius](#).

DĒDO, is, dēdīdi, dēdītum, ere, a. *Donner, livrer; se rendre.* SYN. Addico, do, trado, mancipio, quasi consecro. PHRAS. Dedere se victori, *se rendre au vainqueur.* Armis positis ad victoris fidem confugere; ditioni victoris se permittere; se suaque omnia victoris arbitrio potestatique permittere; in victoris ditionem voluntaria deditione concedere; rempublicam sine dimicatione in manum victoris tradere. Cf. [Deditio](#). USUS: Patriæ nos totos dedere, in ea nostra omnia ponere, et quasi consecrare debemus. Alicui arti se totum dedere. Toto animo libidini, desidiæ, ægritudini, luctui dedere. Mancinum hostibus dedidere Romani. Cf. [Trado](#), [Deditio](#).

DĒDŌCĒO, es, cūi, ctum, ere, a. *Faire oublier ce qu'on avait appris.* SYN. Ab eo, quod quis doctus est, abduco, secus doceo. USUS: Dedocendus ille potius fuerat, quam docendus.

DĒDŪCO, is, xi, ctum, ere, a. *Tirer de, faire sortir; conduire; fonder une colonie.* SYN. Abduco, revoco, removeo, detraho, deductionem facio. ADV. Necessaria, gradatim, de publico, auspicato, omnino, sensim. USUS: 1. In campum aliquem, domum, ad iudicium, ex provincia, de via deducere. Præsidia deducere oppidis. 2. Adduco rem in locum aliquem et statum, *conduire, amener une chose à ce point que....* Eum in locum res deducta est; huc rem deduxit, ut, etc. 3. Transfertur ad animi motus, *détourner; gagner, séduire.* Ab voluntate, mente, consilio bono, sententia, cœpto aliquem deducere, dimovere. Nunquam me divitiæ de fide, ab animi lenitate

deducunt. Oratione ab tristitia, de pravitate animi illum deduxit. 4. Detraho, *retrancher, soustraire*. Centum nummos ei deduxi. Addendo deducendoque vide, quæ summa fiat reliqua.

DĒDUCTĪO, ōnis, f. *Action de tirer de, de détourner*. SYN. Derivatio. EPITH. Admirabilis, crudelis, misera militum. USUS: 1. Mirabilis illa aquæ Albanæ deductio, *cette admirable dérivation du lac Albain*. Rivorum e fonte deductio. 2. Detractio, *déduction, retranchement, diminution*. Certis nominibus deductiones fieri solent.

DĒDUCTOR, ōris, m. *Celui qui accompagne, qui escorte un candidat*. Qui honoris causa aliquem deducit. USUS: Deductorum officium majus est, quam salutatorum.

DĒERRO, as, avi, atum, are, n. *S'écarter du droit chemin, se fourvoyer, s'égarer*. SYN. Erro, aberro. USUS: Ne deerret orator ab eo, quod cœpit exponere. In itinere deerravimus. Cf. [Erro](#), [Aberro](#).

DĒFÆCO, as, avi, atum, are, a. *Clarifier; purifier*. SYN. A fæcibus purgo. USUS: 1. Vinum defæcatum. 2. TRANSL. Animus defæcatus, omni anxietatum et dolorum sorde vacuus.

DĒFĀTĪGĀTĪO, ōnis, f. *Fatigue, lassitude*. SYN. Lassitudo. USUS: Ne qua possit defatigatio animum tuum retardare. Corpora defatigatione et exercitatione ingravescent, animi levantur.

DĒFĀTĪGO, as, avi, atum, are, a. *Fatiguer, épuiser*. SYN. Defatigationem, laborem, lassitudinem, languorem affero. USUS: Aliquem negotio aliquo defatigare. Noli conservanda republica defatigari. Non conquiescam nec defatigabor, donec, etc. Cf. [Fatigo](#).

DĒFECTĪO, ōnis, f. *Défection, désertion d'un parti*. SYN. Defectus. PHRAS. 1. Defectionem suadere, *conseiller la révolte*. Ad defectionem sermonibus seditiosis trahere, invitare, sollicitare. 2. Defectionem parare, *préparer les défections*. Defectionem moliri, attentare; ad defectionem spectare; defectionis tempus circumspectare. 3. Defectionem facere, *désertir, passer à l'ennemi*. Aperte ad hostem desciscere; desciscere ad fortunam hostis; defectionem facere; defectionem inire; ad hostes deficere. USUS: 1. Solis ac lunæ defectiones, *éclipses*. Defectio virium adolescentiæ vitiis tribuenda est potius, quam senectuti. Defectio animi, *abattement, découragement; défaillance, faiblesse*. Intemperantia est a recta mente

defectio, a virtute defectio. 2. Animi, studiique abalienatio, *éloignement, aversion*. Nescio, a quibus defectionis initium sit exortum. Cf. [Deficio](#), [Descisco](#), [Seditio](#), [Rebellis](#).

DĒFĒCTŪS, ūs, m. *Révolte, sédition; déclin, éclipse*. SYN. Defectio. USUS: Luna a defectu suo in initia recurrit. (Defectus *pro* animi vitio, *vel* labe, *défaut, vulgare est*).

DĒFENDO, is, di, sum, ere, a. *Défendre, protéger; écarter un mal*. Tego, protego, propugno, adsum, studeo, foveo; pro aliquo dico, verba facio, causam alicujus suscipio, *vel* ago, tueor, injuriam prohibeo; calamitate *vel* periculo prohibeo, complector, sustineo. )( Oppugno. ADV. Accurate, acerrime, animose, audacter, benigne, constantissime, copiosissime, diligentissime, diu multumque, facillime, feliciter, fortiter, gravissime et verissime, honestissime, uberius, libere, magnopere, negligenter, ornatissime, diligenter, præclare, precario, prudentissime, publice, pugnatissime, religiose, sane, animose, segnius, simpliciter, timide, vehementius, vere, versutius, vix satis honeste, usque ad extremum causæ, vulgo in judiciis, studiose. PHRAS. 1. Semper te defendam, *je vous protégerai toujours*. Pro tuis fortunis loquar; propugnationem et defensionem tuæ dignitatis suscipiam; in meis castris prædiisque versaberis; inimicorum impetus propulsabo; meo patrocinio te sustentabo; tuam causam quam accuratissime tutabor; tela a cervicibus tuis depellam; tui patrocinium suscipiam; defensor periculi tui, et propugnator; ultor hostium tuorum, restitutor salutis tuæ ero; sub umbra mea tuto delitescas; sub tutela mea acquiesces; innocentiam tuam protegam, fulciam; vim arcebo; propulsabo injuriam; ab injuria prohibebo; semper a te stabo; tuas partes sequar, tuebor; adero causæ tuæ; ab injuria vindicabo; vel capitis periculo tuebor; pro salute tua vel in capitis discrimen me offeram, vel corporis oppositu intenta jugulo tela prohibebo. 2. Urbem strenue defendit, *il défendit vigoureusement la place*. Oppugnationem urbis fortiter sustinuit; urbem oppositu corporum sustentavit, vim hostium feliciter prohibuit; urbem ab injuria hostium prohibuit, vindicavit; bellum illatum mœnibus fortiter sustinuit, propulsavit; nullum locum nocendi oppido dedit; pro nudata mœnibus patria corpora opposuit fortissimorum civium, urbemque e periculo eripuit; nihil ab illo prætermisum, quo vim hostium arceret; justitium indictum, custodiæ in portis, vigiliæ, vicatim exactæ, arma, tela in muros congesta, juvenes sacramento adacti; vires omnes ad salutem patriæ



collatae; patriae acerrimus propugnator ac defensor fuit; urbem ab exitio, interitu servavit, liberavit; urbem fortiter tutatus est; pro patriae salute corpus suum hostibus strenue opposuit, objecit; tela, faces a civitatis jugulo depulit, avertit; pro salute patriae defendenda nervos omnes contendit; propugnator ac custos urbis exstitit, terror hostium, spes, subsidiumque patriae. 3. Defendam me pro virili parte, *pour ma part, je me défendrai de toutes mes forces*. Jus meum armis exequar; partes has suscipiam strenue; causam meam acturus sum fortiter; nullum nocendi mihi locum adversario dabo; impetum adversarii sustinebo fortiter, vimque armis repellam; injuriam vel capitis periculo propulsabo; honoris, dignitatis, fortunarum mearum defensionem strenue suscipiam. Cf. [Tueor](#), [Foveo](#), [Complector](#), [Arceo](#), [Prohibeo](#). USUS: Pericula civium, injuriam prohibere, defendere. Uva vestita pampinis solis ardores defendit. Nunquam quid defendit Carneades, quod non probarit. Defendere aliquem de ambitu. Cf. [Tueor](#), [Studeo](#), [Faveo](#).

DĒFENSĬO, ōnis, f. *Défense, action de défendre*. SYN. Propugnatio, patrocinium, tutela. USUS: Defensionem tui libenter suscepi, in suscepta perseverabo. Cf. [Defendo](#).

DĒFENSĬTO, as, avi, atum, are, a. *Défendre souvent ou de toutes ses forces*. SYN. Defendo. ADV. Studiose. USUS: Causas defensitare.

DĒFENSOR, ōris, m. *Défenseur, protecteur; avocat, patron*. SYN. Propugnator, patronus, tutor, advocatus, adstipulator, custos, qui aliquem in fidem suam suscepit, quem quis patronum adoptat, qui aliquem habet suae fidei commendatum. )( Oppugnator, adversarius. EPITH. Acerrimus, assiduus, constantissimus, diligentissimus, fidelis, idoneus, nimium litigiosus, consuetus ad rixas, ineptus ac stultus inter viros, inter mulieres, peritus juris ac callidus, magnus. Defensores studiosissimi, multi, perpetui. USUS: Defensor custosque libertatis. Propugnator senatus, patronus publici consilii, defensor vestrae voluntatis. Defensorem sibi aliquem constituere, adoptare, repudiare. Cf. [Patronus](#), [Advocatus](#).

DĒFĒRO, fers, tūli, lātum, ferre, a. *Porter à la connaissance, rapporter*. SYN. Nuntio, afferro, significo. USUS: 1. Ille ad senatum detulit. Res ad senatum delata est. Te valere, omnes ad nos deferunt. Acerbum mihi nuntium defert. 2. Tribuo, trado, credo, concedo, refero, *présenter, offrir, décerner*. Universum studium meum et benevolentiam ad te defero. Regnum illi detulit. Voluntatem ei meam ac studium per litteras detulit.

Plura, quam velim, mihi detulit senatus. Omnia illi defert. 3. Adduco, *porter, amener*. Munus ad aliquem deferre. Bona fortuna me ad hunc magistrum detulit. 4. Accuso, *dénoncer*. Meum nomen ad iudices detulit. De ambitu, de parricidio me detulit. Cf. [Prodo](#).

DĒFERVESCO, is, ferbui, vescere, n. *Se refroidir; se calmer, s'apaiser*. SYN. Refrigeror. USUS: TRANSL. (Ad animum.) Dum adolescentiæ cupiditates, dum ira defervescat. Cf. [Refrigero](#), [Remitto](#).

DĒFESSUS, a, um, *Las, harassé, fatigué*. SYN. Fatigatus, lassus, languens, fractus labore, in lassitudinem datus. USUS: Languentem et defessum ad pristinam virtutem revocavi. Animi negotiis defessi; aures convitio defessæ; defessus labore et itinere, æstu disputationis. Cf. [Fatigo](#).

DĒFĪCĪO, is, fēci, fectum, ere, a. et n. *Manquer, faire défaut*. SYN. Desum. )( Abundo. ADV. Plane ab aliquo. PHRAS. 1. Viresmeæ deficiunt, *mes forces m'abandonnent*. Vires mihi desunt; ætate oblanguere; mature nimium et celeriter deflorescunt anni; defessus, refrigeratus membrorum vigor decidit; defluit ætas, ac velut longo intervallo viriditatem amittit; flaccescit, claudicat valetudo; labitur, consenescit, ad extremam tabem corpus venit; defluunt lassitudine vires; effluunt lassitudine, decidunt, dilabuntur; vires me deserunt; vires senescunt; hebescit virtus; per ætatem vires et ingenium defluxere; vix spiritum duco, et inter manus sociorum collabor; exarescit vigor ille mentis; hebescit ingenii acies; corporis dignitas, ac oris gratia obsolescit. Cf. [Destituo](#), [Debilis](#). 2. Multum defecit a seipso, *il a été fort infidèle à ses principes*. Multum discessit a seipso, a fide, officio, mente, constantia; descivit a morum candore, a virtute; ab laudato vitæ cursu multum deflexit; in alios longe mores abivit; multum remisit de laudato virtutis studio; vix eundem hominem dices, ita a se dissidet; parum jam constat sibi. Cf. [Dissimilis](#), [Muto](#). 3. Defecerunt a Romanis multi populi, *beaucoup de peuples abandonnèrent les Romains*. Descivere, detractarunt imperium; abruptere se ab Rom. imperio; magna defectio facta est; sollicitatis ad defectionem animis rebellionis crimen late vagatum est. Provinciæ ingenio feroces ac rebellatrices aperte descivere; jugum excussere; ditioni populi Rom. se subtrahere. Cf. [Defectio](#), [Infidelis](#). 4. Deficere a fide, *perdre la foi, apostasier*. Abrumpere se a recte credentium cœtu; Ecclesiæ Christi jugum excutere; ejurare avitam religionem; nuntium remittere sacris avitis; a data Christo fide desciscere; Christi sacra deserere; ad impiorum castra transfugere. Cf. [Apostata](#). USUS:

1. Vires, vox, solatia me omnia deficiunt. Spes me, non voluntas deficit. Tempus me citius et dies, quam oratio deficiet (Deficit mihi aliquid, VULG.). 2. Minuor, desum, patior, *s'éclipser, s'éteindre; perdre courage*. Sol, luna deficiunt. Animo non deficiam. Calor nativus me deficit. Animo et consilio non deficiam. 3. Descisco, alienus sum, *quitter un parti, renoncer à une alliance*. Multi ab imperio et nomine populi Romani defecere. Difficile est amicitiam manere, si a virtute defeceris. Quantum a te, a tua dignitate et constantia defecisti. Cf. [Minuo](#), [Defectio](#), [Infidelis](#).

DĒFĪGO, is, fixi, fixum, ere, a. *Ficher, planter, enfoncer*. SYN. Colloco, pono, figo, intendo, immitto. USUS: 1. Sicam in consulis corpore defigere, *enfoncer un poignard dans le corps du consul*. Virtutes altissimis radicibus defixæ. 2. TRANSL. Omnes curas in salute reipublicæ defigere. Sententiam suam in aliorum mentibus defigere, *faire pénétrer son sentiment dans l'esprit des autres*. In omnium fortunas oculos imprudentes spe ac cupiditate defigere.

DĒFĪNĪO, is, ivi, *vel* ii, ĩtum, ire, a. *Expliquer, définir*. SYN. Definitione explico, quid aliquid sit, constituo, describo. ADV. Accomodatius ad intelligentiam popularem, bene, breviter, explanatius, generaliter, uberius, presse et anguste, pressius, probe, similiter, squalidius. USUS: 1. Aliquid breviter illustrare, verbisque definire presse et anguste. Philosophorum more rem definire. 2. Metior, terminis circumscribo, complector, termino, *renfermer dans des bornes, circonscrire, décrire*. Mala dolore, bona voluptate definiunt Epicurei. Potestatem illi definit in quinquennium. Quam vitæ rationem teneam, mihi, quæso, definias. Optimas sibi sedes, hortosque definiunt. Illi orbes cœlestes, qui aspectum nostrum definiunt. Cf. [Termino](#), [Finio](#).

DĒFĪNĪTĒ, *D'une manière précise, formellement*. SYN. Aperte, finite. USUS: Lex illa definite Pompeio potestatem fecerat, civitatem donandi.

DĒFĪNĪTĪO, ōnis, f. *Définition*. SYN. Descriptio. EPITH. Aperta et apta, explicata, honesta, mala, subtilis, vera, utilis, definitiones conglobatæ, plures. USUS: Definitio est rerum opertarum patefactio, evolutio involutarum.

DĒFĪNĪTĪVUS, a, um, *Définitif, décisif*. USUS: Definitiva constitutio.

DĒFĪNĪTUS, a, um, *Délimité, défini, clair, précis*. SYN. Certus, decretus, constitutus. ADV. Fataliter, similiter, propemodum. USUS: Nondum certum et definitum est de itinere consilium. Definita animi moderatio.

DĒFIT, ĩeri, imp. *Il manque*. SYN. Deest. USUS: Mihi nunc animus potius defit, quam facultas. Cf. [Careo](#).

DĒFLĀGRĀTĪO, ōnis, f. *Combustion, incendie*. SYN. Exustio, flamma, incendium. USUS: Deflagratio olim futura est cœli atque terrarum. Domus mea ardore suo deflagrationem urbi minabatur. Cf. [Incendium](#).

DĒFLĀGRO, as, avi, atum, are, n. *Être brûlé entièrement*. SYN. Conflagro, comburor, ardeo. USUS: Quot templa tua manu deflagrarunt? Tuis facibus incensa domus mea deflagravit. Cf. [Comburo](#).

DĒFLECTO, is, flexi, flexum, ere, n. *Se détourner*. SYN. Declino, detorqueo, avertō. ADV. Aliquantulum de spatio, tantulum. USUS: 1. De via deflectere, *quitter la route*. TRANSL. Contortus amnis et deflexus. 2. De virtute, de curriculo et consuetudine majorum defleximus, *nous avons dégénéré de la vertu, des coutumes et des habitudes de nos ancêtres*. De amicitiiis sapientum, ad leves amicitias deflectis. De proposito actionum mearum cursu tua causa deflexi. A veritate, a religione deflectere. Ætas a laboribus ad otium deflexa. Cf. [Inclino](#), [Avertō](#), [Descisco](#).

DĒFLĒO, es, flēvi, flētum, ere, a. *Pleurer, déplorer*. SYN. Deploro, comploro. ADV. Diu multumque. USUS: Civilis belli initia deflevi. Cf. [Lugeo](#).

DĒFLŌRESCO, is, flōruī, escere, n. *Perdre sa fleur, se faner*. SYN. Flaccesco, florem venustatemque amitto, deficio. USUS: Formæ venustas, gratia principis, ingenium, opes, vires, mature ac celeriter deflorescunt. Cf. [Deficio](#).

DĒFLŌRO, as, avi, atum, are, a. *Flétrir, faner, déshonorer*. SYN. Rei decus diminuo, corrumpo. USUS: Victoriæ gloria deflorata est. Cf. [Stuprum](#).

DĒFLŪO, is, fluxi, fluxum, ere, n. *Passer, disparaître*. SYN. Labor, delabor. USUS: 1. Ipsæ corollæ defluebant. 2. Cesso, *cesser, s'écouler*. Ubi salutatio amicorum defluxit, litteris me involvo. 3. Accedo, delabor, *passer d'une chose à l'autre*. Nempe a vetere facundia ad elegantiora defluximus. 4. Alienor, *s'en aller, s'éloigner*. E multis amicis plerique defluxere. 5.

Transeo, *descendre, tomber, sortir, être issu de*. E sophistarum fontibus id dicendi genus ad forum defluxit. Cf. [Delabor](#).

DĒFŎDĬO, is, fōdi, fossum, ere, a. *Enfouir, enterrer*. USUS: Thesaurum defossum commonstrare.

DĒFORMĀTĬO, ōnis, f. *Action de défigurer, de flétrir*. USUS: Deformatio corporis et coloris.

DĒFORMĀTUS, a, um, *Souillé, flétri*. SYN. Turpis, forma atque ornamentis omnibus spoliatus, turpificatus. USUS: Deformatus corpore, fractus animo. Ludi deformati, inquinati, perversi, conturbati. Vitiis deformatus. Parietes nudos et deformatos reliquit. Cf. [Deformis](#).

DĒFORMIS, e, gen. com. *Difforme, laid*. SYN. Turpis. )( Formosus. PHRAS. Valde deformis es, *vous êtes hideux*. Inhonestas facie, turpi facie et invenusta es. Corporis pravitates in te sunt insignes. Forma tua vacat omni decore. Non parum offensionis habet illa tua deformitas corporis. Non pauca insunt in te quæ formam exstinguant, color exsanguis, latentes sub fronte oculi, vultus distortus, ater, maculosus. Hominis in te præter vocem vix quidquam agnoscitur. Non vulgari deformitate es insignitus. USUS: Me nunquam pœnitet, deformem esse natum. Motus, statusque deformis. Deforme est de seipso prædicare. Cf. [Forma](#).

DĒFORMĬTAS, ātis, *Difformité, laideur*. SYN. Pravitas, turpitude. )( Dignitas, EPITH. Summa. USUS: Cave, ne mala consuetudo ad aliquam te pravitatem deformitatemque perducatur. Nullum majus malum turpitudine, quæ si in deformitate corporis habeat aliquid offensionis, quanta illa depravatio et fœditas animi debet videri? Cf. [Turpitude](#).

1. DĒFORMO, as, avi, atum, are, a. *Défigurer, rendre difforme; altérer, souiller*. SYN. Fœdo, turpo, maculo, turpifico; formam exstinguo, ornamentis omnibus spolio. )( Orno, exorno. USUS: 1. Fortunam honestam vitiis, plebem licentia deformare. Deformare aliquem, et omnibus ornamentis spoliare. Pœni Italiam deformarunt, *les Carthaginois ont dévasté l'Italie*. Cf. [Maculo](#).

2. DĒFORMO, as, avi, atum, are, a. *Dessiner, esquisser, ébaucher*. SYN. Depingo, primas lineas duco. USUS: Tabulam, imaginem deformare. Ille quem supra deformavi, *celui que je viens de peindre, que j'ai représenté plus haut*.

DĒFRAUDO, as, avi, atum, are, a. *Enlever par tromperie; tromper*. SYN. Decipio. USUS: Ne brevitās aures defraudet, ne longitudo obtundat. Cf. [Fraudo](#), [Decipio](#).

DĒFRĪCO, as, cūi, cātum *vel* ctum, are, a. *Frotter fortement*. USUS: Cœpit in balneo defricari.

DĒFRINGO, is, frēgi, fractum, ere, a. *Rompre, casser*. SYN. Decerpo, frango. USUS: Ramum arboris defringere.

DĒFŪGIŌ, is, fūgi, ere, a. *Fuir, éviter*. SYN. Refugio, recuso. USUS: Munus aliquod, disputationem defugere. Cf. [Vito](#), [Declino](#).

DĒFUNGOR, eris, functus sum, fungi, d. *S'acquitter de, accomplir, terminer*. SYN. Exantio, fungor. USUS: Bello, certamine, curis, periculis defunctus, *qui a terminé la guerre; délivré des combats, des dangers, etc.* Morbo, imperio defungi. Cf. [Fungor](#).

DĒGĒNER, ĕris, gen. omn. *Dégénéré, abâtardi*. SYN. Qui majorum moribus non respondet; patrii moris expers, quod ex progenie parum prosperum est. USUS: Degener animus. Cf. [Degenero](#).

DĒGĒNĒRO, as, avi, atum, are, n. *Dégénérer*. SYN. Deflecto, descisco, deficio, discedo a moribus, non respondeo generi. PHRAS. Filius a paternis moribus degeneravit, *le fils a dégénéré des mœurs de son père*. Filius virtutem paternam projecit, abjecit; non insistit paternis vestigiis; a paterna virtute abest longissime; a parentis moribus discedit longissime; a patriis institutis moribusque abit, desciscit, alienus est; nullum paternæ virtutis in eo est vestigium; veteres majorum laudes ingenii asperitate obterit; paternæ indolis nihil refert; ingenio est patris moribus admodum dissimili; agendi ratio a ratione parentis distat longius; præter vultus speciem, patris nihil habet, nihil refert; credas hominem alio parente natum, ita moribus dissimilis est; ita mores a parentis optimi moribus abludunt, abhorrent, abeunt, dissident, dissentiunt; nemo parentem in filio cognoscat, ita longe a paterna consuetudine recedit; patris moribus haud respondet filius; haud sane in mores parentis abit filius; mores parentis persequi, vitam exprimere, consecrari vestigia odiosum filio, nec jam pronum ingenio vitiis depravato. Cf. [Dissimilis](#), [Abludo](#), [Discrepo](#), [Imitor](#). USUS: Utinam ejus filii non degenerassent a virtute paterna; ab illa perenni et contestata majorum probitate descivissent! Cf. [Descisco](#), Deterius fieri.



DĒGO, is, i, ere, a. *Passer, consumer (le temps)*. SYN. Ago, transigo, traduco, vivo. USUS: Vitam, ætatem in exilio, egestate degere. Vitam cum virtute, sine molestia, in tranquillitate degere. Cf. [Vivo](#).

DĒGRĀVO, as, atum, are, a. *Charger, appesantir*. SYN. Premo, gravem et ponderosum reddo. USUS: Etiam peritos nandi lassitudo et vulnera degravant.

DĒGRĒDĪOR, eris, gressus sum, gredi, d. *Sortir de, s'éloigner*. USUS: Eques ad pedes degressus, *cavalier qui a mis pied à terre*.

DĒGUSTO, as, avi, atum, are, a. *Goûter, essayer, effleurer*. SYN. Delibo, gusto, attingo, agnosco, conjicio. USUS: Vellem, aliquid de his exercitationibus degustasses. Odorare hominem, degusta convivam tuum. Vis degustare vitam et fortunam meam? Cf. [Gusto](#).

DĒHINC, *De là, à partir de là*. SYN. Deinde, postea. USUS: Primum divertit, dehinc cœnavit. Cf. [Deinde](#).

DĒHISCO, is, ere, n. *S'ouvrir, se fendre*. SYN. Discedo. PHRAS. Dehiscit tellus, *la terre s'entr'ouvre*. Collabitur in immensam altitudinem; in ingentem hiatum decedit. Cf. [Hiatus](#). USUS: Tellus, mare dehiscit.

DĒHORTOR, aris, atus sum, ari, d. *Dissuader, détourner de*. SYN. Dissuadeo, deterreo, avoco, revoco, abstraho, abduco, abstineo. USUS: Res ipsa me invitabit, aut dehortabitur. Cf. [Deterreo](#), [Avoco](#).

DĒIN, *Ensuite*. SYN. Deinde. Cf. [Deinde](#).

DĒINCEPS, *De suite, après; de nouveau*. SYN. Deinde, postea, posthac, rursus. USUS: Cavendum, ne, quod semel diximus, deinceps dicamus. Primum est, se conservare, deinceps, etc.

DĒINDE, *Ensuite*. SYN. Dein, exinde, exin, dehinc, post, postmodo, postmodum, tum, subinde, posthac, deinceps, secundo loco, secundum ea, posterius, post hæc, inde, post id locorum. USUS: Naturam primum videte, deinde inventionem, denique constantiam.

DĒ INTĒGRO, *Derechef, de nouveau*. SYN. Denuo. USUS: In morbum de integro incidi. Eas leges de integro ferri placet Cf. [Iterum](#).

DĒJECTĪO, ōnis, f. *Expropriation*. SYN. Depulsio. USUS: Qui illam vim dejectionemque fecerit.

DĒJECTŪS, ūs, m. *Abatis*. USUS: Viæ arborum dejectu impeditæ.

DĒJĒRO, as, avi, atum, are, n. *Jurer, faire serment*. SYN. Juro. USUS: Oneratus auro dejerat et clamat. Cf. [Perjurus](#).

DĒJĬCĬO, is, jĕci, jectum, ere, a. *Jeter à bas, précipiter, renverser*. SYN. Deturbo, demolior, depello, disturbo, exturbo, præcipito, dimoveo, dejectionem facio. PHRAS. 1. De gradu suo hominem dejecit, *il fit déchoir cet homme de son rang*. De cœlo detraxit hominem honoris insolentia elatum; magistratu hominem movit superbia inflatum; abactum magistratu hominem in ordinem redegit. 2. Statuas Deorum dejecit, *il renversa les statues des dieux*. Simulacra Deorum depulit, evertit; Deorum statuas deturbavit, afflixit, comminuit, dissipavit; in terram præcipitavit; ad terram dedit; ad terram afflixit. Deorum simulacra demolitus est; disjecta, disturbata subruit, evertit. USUS: 1. Aliquem consulatu, de gradu, de statu vitæ, de possessionibus dejicere, *déposséder, exproprier qqn de ses biens*. Magistratum a gubernaculis reipublicæ, jugum cervicibus dejicere. Spe amicisque dejectus. 2. Adimo, *enlever, retrancher*. Metum hunc Siciliæ dejeci. Vide, quantum Philosophia de doloris terrore dejecerit. 3. Avertō, *abaisser, détourner de*. Nusquam a republica oculos dejeci.

DĒJUNGO, is, junctum, ere, a. *Désunir, séparer*. USUS: Quæ dejuncta fuere, sociantur.

DĒLĀBOR, eris, lapsus sum, labi, d. *Tomber de*. SYN. Defluo, devenio, deflecto. USUS: 1. Aqua e tectis delabitur. Homo e cœlo delapsus. 2. TRANSL. Delabi in vitium, in turpitudinem, in morbum, in magnas difficultates. Ad alia sermo delabitur. Quæ delapsa fluxerunt, severis legibus vincienda sunt. Rem familiarem delabi sinere flagitiosum est. Cf. [Labor](#).

DĒLĀTĬO, ōnis, f. *Dénonciation, rapport*. SYN. Accusatio. EPITH. Salutaris et diligens. USUS: Delatio nominis ad judicem. Delationem dare alicui, *citer qqn en justice*. Cf. [Accusatio](#), [Criminatio](#).

DĒLECTĀMENTUM, i, n. *Plaisir, amusement*. SYN. Oblectamentum. EPITH. Inane, permulta delectamenta. USUS: Inania sunt hæc, et puerorum delectamenta. Cf. [Delectatio](#).

DĒLECTĀTĬO, ōnis, f. *Délectation, plaisir*. SYN. Oblectatio, jucunditas, voluptas. EPITH. Aliena ab aliqua re, diurna, diuturna, ingenua, digna, levissima, mira, puerilis, summa, delectationes multæ, plurimæ, veteres.

PHRAS. Multa est in litteris delectatio, *l'étude des lettres procure beaucoup de plaisir*. Mira me voluptate afficiunt litteræ; una senectutis meæ requies et oblectamentum sunt litteræ; cum splendore fructum quoque jucunditatis pariunt litteræ. Mira suavitate animum deliniunt litteræ. Habent aliquod tanquam pabulum bonarum artium studia ac doctrinæ, suavissimam voluptatem. Delectationem aucuparis, in litteris invenias et vitæ oblectamenta, et voluptates maximas. Mori videri possim in studio doctrinæ, adeo quæ usquam sunt remissionum suavitates, litterato in otio abunde consequor. Habent, mihi crede, bonarum artium doctrinæ magnam suavitatem et delectationem; titillant animum suavissime, delectationemque honestissimam afferunt. Cf Delecto. USUS: Delectatio est voluptas suavitate sensus animum deliniens. Quæ popularem admirationem habent, mihi delectationem nullam afferunt. Negotiis ab omni delectatione impediior. Cf. [Jucundus](#), [Jucunditas](#).

DĒLECTO, as, avī, atum, are, a. *Délecter, plaire, amuser, divertir*. SYN. Oblecto, delectationem habeo, delectationem affero. ADV. Admodum, incredibiliter, mire, mediocriter, minus, diu, mirifice; plane prorsus, plus, similiter, unice. PHRAS. Horti me delectant, *les jardins me charment*. Hortorum aspectus me delectat unice; dolores meos levat; molestiis animum avocat, abducit; in hortis acquiesco suavissime, his oculos animumque pasco, hi animum voluptate maxima perfundunt; hortorum specie exsaturari oculi animusque nunquam possunt; habent hortorum amœnitates oblectationem suavissimam; voluptate afficiunt; oculis blandiuntur; oblectat me verna hortorum species, plurimumque voluptatis affert; est mihi in deliciis hortorum verna species; jucundus mihi est hortorum aspectus, animumque mirifice reficit; recreat me suavissime hortorum aspectus, ac voluptatem parit sincerissimam; animus mihi in hortis est, ii solum placent, arident, in iis acquiesco unice. Cf. [Delectatio](#), [Delector](#), [Placeo](#), [Gratus](#). USUS: Pulchritudo movet oculos, et delectat. Cf. [Delectatio](#), [Delector](#).

DĒLECTOR, aris, atus sum, ari, d. *Charmer, plaire, amuser*. SYN. Oblector, ducor, capior, teneor, delectationem capio, suavissimum jucunditatis fructum ex re capio, voluptate afficior, morior in studio faciendi aliquid, pascor, perfruor, gaudeo, lætor. PHRAS. Libris delector magnopere, *les livres, c'est-à-dire, l'étude me plaît beaucoup*. In libris, quasi in aliquo opportuno diversorio requiesco; libri mihi voluptati sunt; legendi studio teneor incredibili; e lectione librorum humanissima voluptate animus

completur, ac veluti saginatur; genus hoc est voluptatis suavissimum, multa quotidie legere; voluptatem capio e lectione suavissimam; si quid usquam est sinceræ voluptatis, id abunde in libris reperio; expleri animus non potest lectione librorum; jucundissimo voluptatis sensu perfundor in antiquorum monumentorum lectione; legendi studio incredibili ducor ac teneor; his ego rebus pascor, his delector, his perfruor, quæ ex doctorum hominum monumentis ad nostram ætatem perveniunt. Cf. [Lætor](#), [Delecto](#), [Delectatio](#), [Frequento](#), [Rus](#), [Ludus](#). USUS: Delectatur multitudo, et oratione ducitur, Musis delectamur et sapientiæ fama. Cf. [Jucunditas](#).

DĒLECTŬS, ūs, m. *Choix, triage, discernement*. SYN. Discrimen, ratio, electio. EPITH. Elegans, percautus, diligens, provincialis. USUS: 1. Verborum delectus origo est eloquentiæ. Populus non delectu aliquo et sapientia judicat, sed impetu et temeritate. Beneficiorum delectus est habendus. 2. Delectus militaris, *levée de troupes, recrutement*. Delectum mandare, decernere, edicere. Militum superbissimum delectum instituere, conficere, habere. Delectum impedire, intermittere.

DĒLĒGĀTĬO, ōnis, f. *Délégation, substitution*. SYN. Mandatum, provincia.

DĒLĒGO, as, avi, atum, are, a. *Envoyer, déléguer, confier*. SYN. Mando, mitto. USUS: Hanc curam, provinciam, laborem alteri delegavi. Quæ ad me delegasti, admodum placuere.

DĒLĒO, es, ēvi, ētum, ere, a. *Effacer détruire, anéantir*. SYN. Tollo, exstinguo, adimo, obruo, abstergo, induco (nomina, pacta, verba). ADV. Funditus, omnino. USUS: 1. Delere epistolam lacrimis. 2. TRANSL. Delevit mihi omnem molestiam epistola sua. Oblivione beneficia, injurias delere. Is est, qui nummulis acceptis fas omne et æquum, leges, religionem, patriam debeat et exstinguat. Hujus insaniam e judiciis, hanc maculam nunquam ex hominum animis delebis. Bella præsentia, et futura consilio delevit. Urbem, exercitum, ædificium delere. Cf. [Tollo](#), [Adimo](#).

DĒLĒTRIX, īcis, f. *Destructrice*. USUS: Illa deletrix hujus imperii sica.

DĒLĪBĒRĀBUNDUS, a, um, *Qui délibère*. USUS: Consules deliberabundi capita conferunt, diu colloquuntur.

DĒLĪBĒRĀTĬO, ōnis, f. *Délibération, consultation*. SYN. Consultatio, consilium. EPITH. Difficilis, difficilior, difficillima, magna, turpis, plurimæ.

USUS: Etsi tibi assentior, habet res deliberationem, *bien que je sois de votre avis, cependant la chose demande qu'on y pense*. Non oportebat eam deliberationem introducere, suscipere. Deliberationes de republica habere. Cf. [Consilium](#).

DĒLĪBĒRĀTĪVUS, a, um, *Délibératif*. USUS: Causæ genus deliberativum, *cause du genre délibératif*.

DĒLĪBĒRĀTOR, ōris, m. *Celui qui délibère*. SYN. Qui de re deliberat.

DĒLĪBĒRĀTUS, a, um, *Décidé, résolu*. USUS: Mihi certum est et deliberatum. Nihil mihi deliberatius, quam, etc.

DĒLĪBĒRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Peser, examiner, réfléchir mûrement*. SYN. Consulto, consulo, consilior, deliberationem habeo, consilium exquiro, consilium capio, considero, video, inquirō. PHRAS. Deliberandum est diu de vitæ genere deligendo, *il faut longtemps réfléchir avant de choisir un état de vie*. Diu deliberandum et concoquendum est, cui te vitæ generi addicas; consilii res est, et sane ardui, deligere vitæ genus optimum; jure in consultationem ac deliberationem venit vitæ genus, ad quod aspiras; diu multumque consilia agitanda; conferendum sedulo cum viris sapientibus de vitæ genere deligendo; comparanda multumque vitæ instituta, quorum ex numero aliquod amplectaris. Merito in deliberationem cadit vitæ in posterum exigendæ modus; multos dies ea consultatio teneat, necesse est, quæ de toto vitæ genere sententiam ferat; in deligendo vitæ instituto assumendi in societatem consilii viri sapientissimi; adhibendum virorum sapientum consilium; consilia conferenda sunt cum viris virtutis ac sapientiæ laude clarissimis; in deligendo tam arduo vitæ universæ instituto nihil sine consilio sapientum statuendum est; deliberationem non facilem habet vitæ genus eligendum; eundem in consilium; capita conferenda in tam arduo vitæ recte ordinandæ negotio; deliberatio capienda, habenda diligens; ineundum consilium; ineunda via, ratio vitæ in posterum instituendæ. Cf. [Consulo](#), [Consilium](#), [Consulto](#), [Consultatio](#), [Cogito](#), [Considero](#). USUS: Etiam cum hostibus deliberat. Tecum de capite et fortunis meis deliberabo et statuam.

DĒLĪBO, as, avi, atum, are, a. *Effleurer, goûter*. SYN. Quasi libando minuo, decerpo, degusto, labris primoribus gusto, attingo. USUS: Vix delibaverat honorem novum. Nihil de laude tua ac gloria delibabo, *je ne porterai aucune atteinte à votre gloire*.

DĒLĪBŪTUS, a, um, *Oint, frotté*. SYN. Unctus, oblitus. USUS: Multis medicamentis delibutus. Compositus et delibutus capillus.

DĒLĪCĀTĒ, *Mollement, d'une manière efféminée*. SYN. Molliter. USUS: Molliter et delicate vivere, accubare.

DĒLĪCĀTUS, a, um, *Mou, délicat, efféminé*. SYN. Mollis. USUS: Libidinosa ac delicata juvenus. Delicatæ, obscœnæ voluptates. Delicatum sermonem inferre convivio. Convivium delicatum. Muliebri, lepidi, delicato comitatu stipatus.

DĒLĪCĪÆ, ārum, f. pl. *Délices, douceur; amour; libertinage*. SYN. Delectamentum, suavitas, voluptas, amores, mel, lenocinia, illecebræ, irritamenta, lautitiæ. EPITH. Magnæ, multæ, pueriles. USUS: Sinamus illi pueriles voluptates et delicias. Epularum exquisitæ deliciæ. Publicanos habeo in deliciis. Terentia mel meum et deliciæ. Delicias me facit, ludibrio me habet, *il s'amuse de moi, à mes dépens*. Cf. [Delectatio](#), [Voluptas](#), [Carus](#).

DĒLĪCĪŌLÆ, ārum, f. pl. *Délices*.

DĒLICTUM, i, n. *Délit, faute*. SYN. Peccatum, error. USUS: Quo delictum majus, eo gravior pœna. Homines sapientes delicto suo, non aliorum injuria commoventur. Cf. [Error](#), [Peccatum](#), [Crimen](#), [Scelus](#).

1. DĒLĪGO, as, avi, atum, are, a. *Attacher, lier*. SYN. Ligo. USUS: Deligare ad palum. Cf. [Ligo](#).

2. DĒLĪGO, is, lēgi, lectum, ere, a. *Élire, choisir*. SYN. Lego, eligo, delectum habeo, delectum adhibeo. )( Rejicio. USUS: Bona deligere, rejicere contraria. Magistratus deligere. Castris locum; aliquem ad consilium deligere. Cf. [Eligo](#).

DĒLĪNĪMENTUM, i, n. *Attrait, charme, séduction*. SYN. Delinitio. USUS: Delinimentis aliquem capere.

DĒLĪNĪŌ, is, īvi, ītum, ire, a. *Adoucir, charmer, séduire, captiver*. SYN. Lenio, placo, mitigo, demulceo, allicio. )( Irrito. USUS: Blando sermone milites, blanditiis, spe prædæ delinivit. Voluptatum illecebris delinitur. Cf. [Demulceo](#), [Placo](#).

DĒLĪNĪTĪŌ, ōnis, f. *Action de gagner, de séduire*. SYN. Mitigatio. USUS: Delinitio multitudinis.



DĒLĪNĪTOR, ōris, m. *Celui qui charme*. USUS: Judicis delinitor est orator.

DĒLINQUO, is, līqui, lictum, ere, n. et a. *Manquer à son devoir, commettre une faute*. SYN. Pecco, errorem committo. USUS: Delinquere in vita, in re aliqua. Cf. [Pecco](#), [Erro](#).

DĒLĪQUESCO, is, ere, n. *Se fondre, se liquéfier*. SYN. Dissolvor, liquefio, difflo. USUS: Ne alacritate usus futili, gestiensque deliquescat.

DĒLĪQUIŪM, i, n. *Défaillance*. SYN. Defectus, diminutio. PHRAS. (Deliquium passus est, VULG.), *il eut une défaillance*. Animus eum defecit, destituit, reliquit; animo concidit; animo defecit; ita captus animi sensu est, ut vita discessisse videretur; exanimi similis corruit; inter suorum manus pro mortuo collapsus est; subita animi defectione in genua subsidit; exsanguis et mortuo similis concidit; linqui animo, submitti genu cœpit; deficiens repente vix spiritum ducebat; oculis caligine confusis collapsus est, ne mentis quidem compos; caligine oculis offusa veluti moribundus extendebatur; animo male esse occœpit; repentina vis mali sensum animi expulit. USUS: Vereor, ne id mihi libertatis deliquio sit. Cf. [Concido](#), [Animus](#).

DĒLĪRĀMENTUM, i, n. *Folie, extravagance*. SYN. Deliratio. USUS: Deliramenta loquitur. Cf. [Deliro](#).

DĒLĪRĀTĪO, ōnis, f. *Délire, folie*. SYN. Stultitia, error, insania. EPITH. Incredibilis, senilis. USUS: O delirationem incredibilem!

DĒLĪRO, as, avi, atum, are, n. *Délirer, extravaguer, radoter*. SYN. Desipio. )( Sapio. PHRAS. Delirat, *il est fou*. Mens officium suum non facit: mens et ratio hominem relinquit; a mente discedit; desertus, destitutus a mente est; mente captus est; mentem amisit; mente motus est; mentis lumine obcæcatus est; mentis compos non est; mentis impos, inops, expers est; inops a mente est; a ratione aversus; ratione caret, deliramenta loquitur; mentis vertigine agitur; mentis errore affectus est; nihil pro sano agit; vigilans somniat. Cf. [Insania](#), [Insanus](#), [Furo](#), [Mens](#). USUS: Falli, errore labi, decipi tam dedecet, quam delirare. Delirare in re aliqua. Cf. [Stultus](#), [Stultitia](#).

DĒLĪRUS, a, um, *Qui délire, extravagant*. SYN. Stultus, insanus, mente captus, demens, emotæ mentis homo. PHRAS. Delirum vis morbi reddidit, *la*

*violence de la maladie lui donna le délire.* De potestate mentis impotem fecit; delirationem attulit homini; de mentis statu deduxit hominem; erroris et dementiæ complevit. Cf. [Stultus](#). USUS: Quæ anus tam delira, ut ista timeat? Cf. [Demens](#).

DĒLĪTESCO, is, tūi, escere, n. *Se cacher*. SYN. Lateo, abscondor. USUS: In alicujus auctoritate delitescere. Delitescit, dein repente prosilit. Cf. [Lateo](#), [Abdo](#), [Abscondo](#).

DĒLŪBRUM, i, n. *Temple*. SYN. Templum, fanum. EPITH. Communia, consecrata, patria, religiosissima. USUS: Delubra sanctissimis religionibus consecrata. Cf. [Templum](#).

DĒLŪDO, is, lūsi, lūsum, ere, a. *Abuser, tromper, se jouer de*. SYN. Ludo, eludo, illudo, derideo. USUS: Num deludi ac contemni majestatum senatus patiemini? Cf. [Illudo](#), [Decipio](#), [Derideo](#), [Ludifico](#).

DĒLUMBO, as, avi, atum, are, a. *Éreinter; affaiblir, énerver*. SYN. Debilito, enervo. USUS: Ne minutior numerus delumbet sententias.

DĒMANDO, as, avi, atum, are, a. *Remettre, confier à*. SYN. Committo. USUS: Demandare curam legato; demandare curæ alicujus aliquid. Cf. [Mando](#), [Committo](#).

DĒMENS, entis, omn. gen. *Privé de la raison, insensé, fou*. SYN. De mente ac sanitate deturbatus, delirus, emota mente, insanus, amens. )( Sanus. USUS: Scelere suo demens. Tragico illo Oreste dementior. Cf. [Insanus](#), [Amentia](#).

DĒMENSUM, i, n. *Distribution mensuelle en nature ou en argent faite à l'esclave*. (VULG. Portio). USUS: De demenso suo dedit, defraudans genium suum.

DĒMENTER, *Follement*. SYN. Stulte.

DĒMENTĪĀ, æ, f. *Folie*. SYN. Amentia, insania, stultitia. EPITH. Popularis, turbulenta, summa, utilis. USUS: Dementia aliqua ex civibus hostes facti. Cf. [Amentia](#), [Stultitia](#).

DĒMĚRĚOR, eris, ĭtus sum, eri, d. *Gagner par des services*. SYN. Merito aliquo mihi quempiam adstringo. USUS: Beneficio civitatem demereri. Cf. [Concilio](#), [Mereor](#).

DĒMERGO, is, mersi, mersum, ere, a. *Plonger, enfoncer*. SYN. Mergo, immergo, obruo. PHRAS. In mari demersus est, *il fut englouti dans la mer*. Gurgitibus haustus periit; rapido gurgite ablatum nunquam deinceps apparuit; fluctibus maris absorptus est; aquarum fluctibus obrutus est; aquis suffocatus, exstinctus est. Cf. [Mergo](#). USUS: Ære alieno demergi. Opibus leges demergere, opprimere, *abaisser, anéantir*. Patriam demersam extuli. Cf. [Mergo](#).

DĒMĒTĪOR, iris, mensus sum, iri, d. *Mesurer*. SYN. Metior, dimetior, describo. USUS: Solis cursum demetiri. Ut verba verbis demensa et paria respondeant. Cf. [Metior](#).

DĒMĒTĪO, isi, messui, messum, ere, a. *Moissonner*. SYN. Meto. ADV. Tempestive. USUS: Tempestive demetere et percipere fructus. Cf. [Meto](#).

DĒMĪGRO, as, avi, atum, are, n. *Changer de séjour, aller habiter, déloger*. SYN. Ad alias ædes, ad habitandum eo discedo. USUS: Nunquam de statu meo demigrabo. Demigrare et focos relinquere. Cf. [Migro](#).

DĒMĪNŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Retrancher, diminuer, amoindrir*. SYN. Imminuo.

DĒMĪROR, aris, atus sum, ari, d. *Être fort étonné*. SYN. Valde miror. USUS: Hæc te exspectasse demiror. Cf. [Miror](#).

DĒMISSĒ, *Bassement, humblement*. SYN. Humiliter. USUS: Suppliciter et demisse agere gratias. Demisse et humiliter loqui.

DĒMISSĪO, ōnis, f. *Bassesse; modestie*. SYN. Animi abjectio, infractio, debilitatio; item: Modestia animi. Cf. [Humilitas](#), [Modestia](#).

DĒMISSUS, a, um. *Abattu; doux, modeste, simple*. SYN. Humilis, fractus, sordidus; item: modestus, minime arrogans nec ambitiosus. PHRAS. Animo est perquam demisso, *il est très modeste*. Modestia animi est insigni; animo est modestissimo; præfert ubique insignem animi modestiam; a supercilio fastuque abest longissime; non elatus, non arrogans, non contumax est; non multum sibi defert, tribuit, arrogat; omni insolentia vacat; magna moderatione, modestia in omni officii parte utitur; submisce, modeste de se existimat; despicientia sui insignis est; nihil homine modestius, nihil ab omni fastu et arrogantia alienius. USUS: 1. Demisso capite percussus domum abiit. 2. Abiectus, *abattu*. Sylla mœrens, demissus, afflictus. Fracto animo et demisso, non pertinax, non litigiosus, non acerbus. Cf. [Humilis](#), [Modestus](#).

DĒMĪTĪGO, as, avi, atum, are, a. *Adoucir, rendre aimable*. SYN. Mitigo, lenio. USUS: Nosmetipsi quotidie demitigamur, *nous-mêmes, nous nous humanisons chaque jour*. Cf. [Lenio](#).

DĒMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Faire descendre, abattre*; — se, *s'abaisser, descendre*. SYN. Inclino, deprimō. )( Efferō. ADV. Se penitus. PHRAS. 1. Nimium te demittis, *vous vous abaissez trop*. Æquo submissius agis; nulla decori ratione habita, plus quam par est, præter decorum te deprimis, abjicis, submittis; non sine summo dedecore animi tui magnitudinem plus æquo inflectis; dignitati tuæ parum consulis, dummodo infra omnium te pedes abjicere possis. Vix modum tenet animi illa tui demissio et abjectio. 2. Demitte te, quantum potes, *humiliez-vous, autant que vous le pouvez*. Dejice, submitte, deprime arrogantes spiritus tuos, animi vel magnitudinem, vel tumorem inflecte; nulli te antepone; tibi ipse displice; noli de te prædicare quidquam; noli ad honores aspirare, delatos etiam invitus suscipe; elatos spiritus inflatumque sui admiratione animum comprime, et quasi equum exultantem et lascivientem frenis ac vinculis compesce; modestiam ubique, fac, præ te feras; nihil in te elatum, nihil inflatum ac tumidum resideat; animos illos sese impotentius efferentes comprime, edoma, ac sub jugum mitte; pone arrogantes illos spiritus, ac quidquid tumoris superest, ex animo ejice. Cf. [Modestia](#). USUS: Eam rem alte in pectus demisit. Metu vultum dejicere, demittere. Victores efferunt se lætitia, victi debilitantur, animosque demittunt. Cf. [Abjicio](#), [Deprimo](#), [Humilis](#).

DĒMO, is, dempsi, ere, a. *Enlever, retrancher*. SYN. Adimo, detraho. )( Addo. USUS: Sollicitudinem alicui et metum demere. Fidem fabulis demere. Alicui de molestia demere. Cf. [Aufero](#), [Tollo](#).

DĒMŌLĪOR, iris, ĭtus sum, iri, d. *Démolir, abattre, renverser*. SYN. Deturbo, dejicio, disturbo, evertō, diruo, destruo. USUS: Demoliri muros, parietem, ædes. Cf. [Destruo](#).

DĒMŌLĪTĪO, ōnis, f. *Démolition, destruction*. SYN. Eversio.

DĒMONSTRĀTĪO, ōnis, f. *Démonstration*. SYN. Ratio validior et apertior. EPITH. Necessaria, falsa, universa. USUS: Argumenti conclusio, seu demonstratio.

DĒMONSTRĀTĪVUS, a, um, *Démonstratif*. SYN. Epidicticus. USUS: Genus orationis demonstrativum.

DĒMONSTRĀTOR, ōris, m. *Celui qui indique, qui décrit*.

DĒMONSTRO, as, avi, atum, are, a. *Montrer, faire voir, indiquer; démontrer, exposer*. SYN. Commonstro, significo, declaro, prae me fero, non dissimulo, profiteor, digitum in rem intendo, testificor, indice digito monstro, digito ostendo, planum facio. ADV. Breviter, caute, commodius, diligentissime, lucide, necessario, proprie. USUS: Demonstrare amorem in aliquem. Demonstravi hoc senatui, simul id ostendi. Cf. [Ostendo](#).

DĒMÖRĪOR, ĕris, mortuus sum, mori, d. *Mourir*. SYN. Morior. USUS: Romae demortuus est. Cf. [Morior](#).

DĒMÖROR, aris, atus sum, ari, d. *Retarder, retenir*. SYN. Detineo, remoror. ADV. Diutius. USUS: Ne diutius te demorer. Cf. [Moror](#).

DĒMÖVĒO, es, mōvi, mōtum, ere, a. *Déplacer, écarter de*. SYN. Removeo, dimoveo. USUS: Nunquam me de sententia, de cura, de recto demovebit. Alteros demovit, constituit alteros. Cf. [Moveo](#).

DĒMULCĒO, es, mulsi, mulctum, ere, a. *Caresser*. SYN. Leniter mulceo, delinio, permulceo. USUS: Equi tergum demulcere. Cf. [Blandior](#).

DĒMUM, *Enfin*. SYN. Tandem, denique, postremo, ad extremum, ad ultimum. USUS: Exilium quantum demum a perpetua peregrinatione differt? Cf. [Denique](#).

DĒMŪTO, as, vi, atum, are, a. *Changer*. USUS: Mores ingenium demutant. Cf. [Muto](#).

DĒNĀRĪUS, ii, m. *Denier, pièce de monnaie d'argent qui, dans l'origine, valait 10 as, plus tard 16*. SYN. Decima pars aurei nummi, seu coronati, et pondere drachmae fere respondens. USUS: Emere denario, quod sit mille denariorum; sperabam me ad denarios deventurum.

DĒNĒGO, as, avi, atum, are, a. *Nier fortement; refuser*. SYN. Inficior, nego, recuso. )( Annuo. USUS: Etiam jucunda naturae denego. Jure denegare posset occupatio tua, quod peto. Cf. [Nego](#).

DĒNI, æ, a. *Dix par dix, dix à dix*. SYN. Decem. USUS: Puer denum annorum.

DĒNĪQUE, *Enfin*. SYN. Ad extremum, post omnia. PHRAS. Nunc denique rediit in patriam, *enfin, il est revenu dans sa patrie*. Tandem aliquando, diuturna mora interposita; aliquando tandem; denique ad extremum, demum postremo; post diuturnum tempus; longo temporis intervallo; cum tempus jam multum abiisset; transacto jam multorum annorum spatio; longo post tempore; interjecto longo temporis curriculo revertit in patriam; ad sua se cunabula recepit. USUS: Urbes omnes ac oppida, agri denique ipsi.

DĒNŌMĪNĀTĪO, ōnis, f. *Métonymie*. Figura rhetorica.

DĒNŌMĪNO, as, avi, atum, are, a. *Nommer, donner un nom*.

DĒNŌTO, as, avi, atum, are, a. et n. *Indiquer par un signe, désigner*. SYN. Designo, significo. USUS: Una epistola Mithridates Romanos in Asia omnes trucidandos denotavit. Cf. [Noto](#).

DENS, entis, m. *Dent*. USUS: Dente extenuare, mandere, molere cibum, *mâcher avec les dents*. Dentes evellere, eximere, *arracher*. Dentes emittit, *il fait ses dents*. Dentes mobiles confirmare; vacillantes dentes confirmare; dentium mobilitates firmare, *raffermir, arranger des dents qui branlent*. Dente maledico aliquem carpere, *attaquer avec les dents de la médisance*. Terrorem dentium crepitus insequitur.

DENSUS, a, um. *Épais, pressé, serré*. SYN. Creber, crassus, confertus, spissus, stipatus, concretus. )( Rarus. USUS: Silva densa atque aspera. Loca silvestribus sepibus densa.

DENTĀTUS, a, um, *Mordant, pénétrant*. SYN. Mordax. USUS: Charta dentata res agetur, *on fera la chose sur du papier poli (avec une dent de sanglier)*.

DĒNŪDO, as, avi, atum, are, a. *Mettre à nu, découvrir*. SYN. Nudo, spolio. ADV. Crudelissime. USUS: Spoliare et denudare aliquem suo ornatu. Cf. [Nudo](#).

DĒNUNTĪĀTĪO, ōnis, f. *Annonce, avertissement, injonction*. SYN. Indicium, significatio. EPITH. Periculosa, præmatura. USUS: Denuntiatio belli. Terrere aliquem denuntiatione periculi. Quæ est illa a Diis profecta denuntiatio calamitatum?

DĒNUNTĪO, as, avi, atum, are, a. *Annoncer, déclarer; ordonner*. SYN. Indico, palam dico, testor, ostendo, significo, prænuntio. ADV. Ante, aperte,



apertius, singillatim, multo ante, palam. USUS: Inimicitias ille mihi denuntiavit. Clodius metum, vim terrores jacit et denuntiat. Judici, *vel* in iudicium, *vel* iudicium alicui denuntiare. Espectanti litteras denuntiavit, ne scriberem.

DĒNŪO, *De nouveau*. SYN. De integro. Cf. [Iterum](#).

DĒŌNĒRO, as, avi, atum, are, a. *Décharger*. SYN. Exonero, depono. USUS: Suæ invidiæ aliquid in me deonerare et trajicere voluit, *il a voulu décharger un peu sur moi de l'odieux qui l'accable*. Cf. [Onus](#).

DĒORSUM, *En bas*. )( Sursum. USUS: Directe deorsum feror.

DĒPĀCISCOR, eris, pactus sum, pacisci, d. *Faire un pacte, un accord*. SYN. Paciscor, spondeo. USUS: Tria prædia sibi depactus est, *il prit trois métairies pour sa part*. Ad conditiones alicujus; cum aliquo depacisci. Cf. [Pactum](#).

DĒPASCO, is, pāvi, pastum, ere, a. *vel* DĒPASCOR, eris, pastus sum, pasci, d. *Brouter, se repaître*. SYN. Absumo, reseco. USUS: Pecora agrum depascunt; orationis luxuriam stilo depascere, *retrancher, élaguer avec le stylet l'exubérance du discours*. Febris hominem misere depascitur.

DĒPĒCŪLĀTOR, ōris, m. *Déprédateur, voleur*. USUS: Depeculator, vexator provinciarum. Cf. [Fur](#).

DĒPĒCŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Dépouiller, voler*. SYN. Furor, compilo. USUS: Civitates, regna, domos depeculatus est. Honorem alicujus et famam depeculari. Eum omni argento depeculatus est.

DĒPELLO, is, pŭli, pulsum, ere, a. *Chasser; éloigner, repousser*. SYN. Pello, repello, propulso, expello, arceo. ADV. Facile, ægrius. USUS: Virgines voluntaria morte nefariam turpitudinem a se depulere. Tribuni furor eam ad calamitatem, dolorem, suspicionem, mortem depulit. Cædem a vobis, vastitatem, incendia, furorem malorum, jugum a cervicibus, meis laboribus depuli. Aliquem de loco, consilio, sententia depellere. Cf. Pello, Arceo, Ejicio.

DĒPENDĒO, es, pendi, pensum, ere, n. *Être suspendu*. SYN. Deorsum pendeo. USUS: Lychni e laquearibus dependent.

DĒPENDO, is, pendi, pensum, ere, a. *Payer*. SYN. Pendo, solvo. USUS: Abjurare malo, quam dependere pœnas criminibus. Mercedem operis

dependere. Quod spondisti pro alio, dependendum est. Cf. [Pendo](#).

DĒPERDO, is, perdīdi, perditum, ere, a. *Perdre*. SYN. Amitto, perdo. USUS: Nihil de laude deperdidisti, aut honestate. Cf. [Perdo](#), [Amitto](#).

DĒPĚRĚŎ, is, īvi *vel* ii, ire, n. *Périr, se perdre*. SYN. Pereo. USUS: 1. Cave, ne servus depereat. 2. Deperire aliquem amore, *aimer éperdument qqn*.

DĒPINGO, is, pinxi, pictum, ere, a. *Peindre*. SYN. Pingo, describo. ADV. Commode sane. USUS: Mente et cogitatione sibi aliquid depingere, *se représenter qqch dans l'esprit*. Cf. [Pingo](#).

DĒPLŎRO, as, avi, atum, are, n. *Pleurer, gémir, se lamenter*. SYN. Lamentor, conqueror, defleo. ADV. Copiose, dolentius, divinitus. USUS: Si ad saxa de injuriis tuis conqueri et deplorare velim. Querelas deplorare. Quis pro rerum atrocitate tantas calamitates deploret? Cf. [Lugeo](#), [Gemo](#).

DĒPŎNO, is, pŏsui, pŏsitum, ere, a. *Mettre à terre; déposer, abandonner, quitter*. SYN. Repono, colloco, abjicio, exuo, pono. ADV. Honestius inimicitias, honestissime, humanissime, paulisper, plane. PHRAS. 1. Depone metum, *déposez toute crainte*. Mitte timores istos; missas fac sollicitudines; omitte anxias de te curas; expedi mentem iis angoribus; respira ab his timoribus; abduc ab iis molestiis tantisper animum; ejice hos animo timores; animum confirma; facessant istæ nunc curæ, quæ animum exedunt; aufer intempestivas sollicitudines. Animum curis depressum erige, excita. Cf. [Cura](#), [Metus](#), [Timor](#). 2. (Depositus est a suo magistratu, VULG.), *il fut déposé de ses fonctions*. Abactus magistratu est; magistratu abire, decedere jussus; spoliatus omni dignitate; honoris gradu dejectus, exauctoratus est; detractum, abrogatum est illi imperium; in ordinem est redactus; adempta sunt illi magistratus insignia; motus est magistratu. Cf. [Abdico](#), [Dejicio](#). USUS: 1. In tuo sermone et suavitate curas omnes depono. Studium pristinum, amorem, amicitiam deponere; timores, curas, spem, metum, offensionem, memoriam doloris deponere. Factas contumelias ex animo deponere. Omnes molestias deposui et ejeci. 2. Imperium, provinciam deponere, *déposer un commandement, cesser de gouverner une province*. Cf. [Abdico](#). 3. Ægrum deponere, desperare, *abandonner un malade*. Deposita et conclamata est respublica. 4. Apud aliquem, in alicujus fide, causam suam, pecuniam deponere, *confier à qqn sa cause, sa fortune*. Cf. [Abjicio](#).

DĒPŎPŬLĀTĬO, ōnis, f. *Dévastation, ravage*. SYN. Vastatio, direptio, eversio. USUS: Quis excisionem, inflammationem, eversionem, depopulationem, vastitatem agris intulit? Non me honorum direptio, non tectorum excisio, non ædium sacrarum, publicorum operum depopulatio movet.

DĒPŎPŬLĀTOR, ōris, m. *Dévastateur*. SYN. Prædator, direptor. USUS: Depopulator fori, obsessor patriæ.

DĒPŎPŬLOR, aris, atus sum, ari, d. *Dévaster, ravager*. SYN. Vasto, diripio, depopulationem infero, excindo, evertō, inflammo; hostilem in modum prædas ago. USUS: Agros depopulari. Cf. [Diripio](#), [Vasto](#).

DĒPORTO, as, avi, atum, are, a. *Emporter, transporter*. SYN. Exporto, porto, reporto, aufero; ducō, deduco. ADV. Frugaliter, tuto, undique. USUS: Non opes modo, sed et humanitatem ex Italia deportasti. Bellum in Africam et exercitum deportavit Pompeius. Triumphum ex provincia deportare. Romam valetudinis causa se deportare. Deportare aliquem in exilium, *déporter*. Cf. [Porto](#).

DĒPOSCO, is, pŏposci, poscere, a. *Demander avec instance*. SYN. Omnino posco, appeto, flagito, expeto. )( Recuso. USUS: Hoc non modo non recuso, sed deposco. Has sibi partes depoposcit. Hunc imperatorem sibi ad bellum miles deposcebat. Cf. [Peto](#), [Posco](#).

DĒPŎSĬTUM, i, n. *Dépôt*. SYN. Commendatum alicui, *vel* concreditum. USUS: Depositum non reddere, injustitiæ est.

DĒPRĀVĀTĒ, *De travers, mal*. SYN. Corrupte. USUS: Depravate de re aliqua judicare.

DĒPRĀVĀTĬO, ōnis, f. *Contorsion, altération*. SYN. Corruptio, distortio. USUS: Oris depravatio nobis indigna. Non te, sed depravatione verbi me urgebat. Depravatio et fœditas turpificati animi si videri possit. Depravatio consuetudinum, opinionum vanitas, animorum imbecillitas multos alio flectit. Cf. [Corrumpto](#).

DĒPRĀVO, as, avi, atum, are, a. *Tordre; altérer, corrompre*. SYN. Corrumpto, pravis moribus imbuo; ab officio abduco, avertō, avoco. USUS: Mores juvenum nostra indulgentia corruptelaque depravantur. Cf. [Corrumpto](#).

DĒPRĚCĀTĬO, ōnis, f. *Prière*. SYN. Precatio, postulatio. USUS: Deprecatio est, in qua non defensio facti; sed ignoscendi postulatio continetur. Deprecatione uti. Afferet illi deprecationem periculi ætas illa, in qua tum fuit, *grâce*.

DĒPRĚCĀTOR, ōris, m. *Celui qui intercède*. SYN. Qui reo veniam et impunitatem deposcit, et eximit periculo. USUS: 1. Sperabam, me potius adiutorem tibi futurum, quam miseriarum deprecatorem. 2. Defensor, *défenseur*. Deprecator fortunarum ac salutis meæ fuisti. Cf. [Defensor](#), [Patronus](#).

DĒPRĚCOR, aris, atus sum, ari, d. *Prier; détourner, écarter*. SYN. Deprecatione impetro, supplico; removeo, recuso. ADV. Paulatim. PHRAS. 1. Deprecare pro me, *intercédez pour moi*, (VULG. Intercede pro me). Iratos, quæso, animos deprecare; deprecatorem te in meo periculo præbeto; deprecatoris munus suscipe; deprecatoris partes age; pro capite, pro salute mea deprecare; in deprecanda principis ira studium tuum adhibe; operam, studium, auctoritatem pro me interpone; precibus periculum averte. 2. Iram divinam deprecari, *apaiser par des prières la colère divine*. Pacem Superum precibus exposcere; finem irarum cœlestium exposcere. 3. (Culpam suam deprecatus est, VULG.), *il demanda pardon de sa faute*. Erroris veniam petiit, rogavit; culpam precibus eluit; ut ejus delicti sibi venia daretur; ut delicti gratia fieret; ut culpa ea sibi condonaretur, ut noxa remitteretur, oravit. Cf. [Venia](#). USUS: Multorum vitam a tyranno deprecatus est, *il demanda au tyran la vie de nombre de citoyens*. Calamitatem a se, mortem, supplicium deprecari. Pro reditu Ciceronis amici deprecati sunt, *les amis de Cicéron demandèrent son rappel*. Nullum periculum pro republica; nullam pœnam, si fefellerō, deprecor, *aut refugio, si je vous trompe, j'accepte tous les châtiments*.

DĒPRĚHENDO, is, di, sum, ere, a. *Arrêter, prendre; saisir, connaître, s'apercevoir*. SYN. Comprehendo, animadverto, agnosco, comperio, teneo. ADV. Itidem, manifesto. USUS: Aliquem in maleficio, in manifesto scelere, ipsis oculis facinus deprehendere. Cf. [Manifestus](#).

DĒPRĚHENSĬO, ōnis, f. *Découverte*. EPITH. Manifesta. USUS: Manifesta veneni deprehensio.

DĒPRESSUS, a, um, *Abaissé, bas*. SYN. Demissus, abjectus, humilis. USUS: 1. Depressa domus. Voce sedata et depressa usus sum. 2. Demersus,

*coulé à fond, englouti.* Aiunt hostium classem aut profligatam aut depressam. Cf. [Abiectus](#), [Humilis](#).

DĒPRĪMO, is, pressi, pressum, ere, a. *Abaissier, abattre, fouler aux pieds.* SYN. Affligo, protero, conculco, demitto. )( Extollo, erigo, efferro. PHRAS. 1. Satis hominem depressit, *il a assez humilié cet homme.* Audaciam hominis egregie contudit; vim ac spiritus fregit; tumorem compressit; arrogantes hominis spiritus infregit, coercuit, debilitavit. Cf. [Frango](#), [Coerceo](#). 2. Quid ita te deprimis? *Pourquoi vous abaissez ainsi?* Quid ad ista descendis? quid in humiles has ac sordidas cogitationes te abjicis? cur nihil altum, nihil te dignum suscipis? cur ita aversus es ab omnis honestæ gloriæ studio? cur nihil spectas in laude positum? cur animum ita dejicis, demittis? cur animi magnitudinem ad infima hæc inflectis? Nimium mihi humilis, abiectus, depressus videtur animus tuus; humi serpere, humi jacere animum tam sublimem erectumque pati? Cur ab animi præstantia adeo descivisti? Cf. [Humilis](#), [Abiectus](#). USUS: Vos etiam meam fortunam deprimitis, vestram attollitis. Me vituperando affligitis, extinctum me vi atque impressione eversum cupitis. Cf. [Affligo](#).

DĒPRŌMO, is, prompsi, promptum, ere, a. *Tirer hors ou de.* SYN. Expromo, profero, expono, eruo. USUS: Pecunia ex ærario deprompta. Argumentum ex intimo artificio deprompsi. Cf. [Promo](#).

DĒPUGNO, as, avi, atum, are, a. *Combattre, livrer bataille.* SYN. Decerto, dimico. ADV. Gratis, peregre, valde. USUS: Cum facinorosis depugnandum, aut serviendum est. Cf. [Pugno](#).

DĒPULSĪO, ōnis, f. *Action de repousser, d'écarter.* SYN. Expulsio, inficiatio. USUS: Adeptio boni, depulsio mali, servitutis, doloris.

DĒPULSOR, ōris, m. *Celui qui chasse, qui repousse.* SYN. Expulsor. USUS: Depulsor dominatus, quam particeps esse maluit.

DĒPURGO, as, avi, atum, are, a. *Nettoyer.* SYN. Purgo. USUS: Crimen depurgare, iram deprecari.

DĒPŪTO, as, avi, atum, are, a. *Compter, supputer; estimer.* SYN. Puto, censeo, existimo. USUS: Vide, ne te hebetem esse deputes. Deputabo mecum rationes, atque excutiam. Se indignum re aliqua; alterius operam parvi deputare. Eam rem in lucro deputavit. (*Pro destino, dépêcher, barbarum est.*)

DĒRĒLICTĪO, ōnis, f. *Abandon*. SYN. Contemptio. EPITH. Injusta. USUS: Communis utilitatis derelictio contra naturam est. Cf. [Solitudo](#).

DĒRĒLINQUO, is, līqui, lictum, ere, a. *Abandonner*. SYN. Desero, destituo. USUS: Causam communem derelinquere. Perditus, nec a fortuna tantum, sed et spe derelictus. Incultus et derelictus ager. Cf. [Relinquo](#), [Desero](#).

DĒRĒPENTE, *Tout à coup, soudain*. USUS: Derepente corrui.

DĒRĪDĒO, es, risi, risum, ere, a. *Rire, se moquer de*. SYN. Eludo, irrideo. PHRAS. Thrasones ubique deridentur, *partout on se moque des fanfarons*. Thrasones fabula sunt vulgi; ubique ludibrio sunt, ludibrio habentur; risum movent omnibus; risum cient, excutiunt; deridiculo sunt omnibus. Cf. [Irrideo](#), [Ludibrium](#). USUS: Contemnite illos, et deridete. Cf. [Contemno](#).

DĒRĪDĪCŪLUM, i, n. *Moquerie, ridicule*. SYN. Irrisio. USUS: Verba alicui per deridiculum dare.

DĒRĪVĀTĪO, ōnis, f. *Action de détourner (les eaux)*. SYN. Deductio. USUS: Ductus aquarum, derivationes fluminum.

DĒRĪVO, as, avi, atum, are, a. *Détourner*. SYN. Duco, deduco, traho, arcesso. PHRAS. Laudis partem in se derivare, *attirer sur soi une partie de la gloire*. Transmovere in se alienam laudem; in societatem gloriæ alienæ se offerre; de aliena laude sibi aliquid decerpere. Cf. [Adscribo](#). USUS: TRANSL. Crimen culpamque in alium derivare, *faire retomber une faute sur un autre*. Partem curarum in aliud studii genus; rem aliquam in suum usum derivare, convertere. Cf. [Adscribo](#), [Confero](#).

DĒRŌGO, as, avi, atum, are, a. *Ôter, retrancher*. SYN. Detraho, delibo, minuo. )( Arrogo. ADV. Maxime. USUS: Fidem somniis merito derogant sapientes. Ea res multum de dignitate populi, de virtutis existimatione derogavit. Suspicio inimicitarum auctoritatem et fidem ejus dictis derogavit. Legi, *aut* de lege aliquid derogare. Nimium tibi derogas, dum omnia arrogas. Cf. [Demo](#), [Adimo](#).

DĒRŌSUS, a, um, part. v. anom. derodo. *Rongé*. USUS: Clypei a muribus derosi.

DĒRŪO, is, rūi, ere, a. *Détruire*. USUS: De laudibus Dolabellæ cumulum deruam, *je rabattrai bien le mérite de Dolabella*.



DĒSÆVĪO, is, ii, ire, n. \* *Sévir avec violence; cesser de sévir, s'apaiser.* SYN. Sævire desino. Cf. [Crudelis](#).

DĒSCENDO, is, di, sum, ere, n., *nonnunquam* a. *Descendre.* SYN. Delabor, e loco superiore venio, devolo, me demitto. )( Ascendo. ADV. Obviam, omnino, pedetentim, propere, timide. PHRAS. 1. Descendit ex equo, *il descendit de cheval.* Ad pedes se dedit; in pedes desiliit; ad pedes degressus est. 2. Ad certamen descendere, *en venir aux mains.* Certamini se offerre; dimicationem subire; in aciem et certamen rem committere; rem in casum certaminis dare. Cf. [Certamen](#), [Pugna](#). USUS: 1. Descendit de rostris in campum; in loca æquiora se demisit hostis. 2. Accedo, *venir.* Ad conditiones oblatas, *vel* in prælium tibi descendendum erit. Ad extrema consilia, ad dimicationem capitis descendi. Ad accusandum, causam agendam, ad animi remissionem descendere. Alterutram ad conditionem descendere vult Cæsar.

DESCISCO, is, scīvi, scītum, ere, n. *Se détacher de, quitter le parti de.* SYN. Deficio. ADV. Flagitiose. USUS: A senatu, a republica desciscere. A virtute, suis moribus, a seipso plane descivit. Cf. [Deficio](#).

DESCRĪBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Copier, transcrire.* SYN. Exscribo, transcribo, in scripta mea transfero. ADV. Commodius, decentissime, fuse, generatim, mirifice, paulisper, summatim, varie. PHRAS. Statum reipublicæ egregie mihi descripsit, *il m'a parfaitement dépeint l'état de la république.* Formam reipublicæ expressam misit, exposuit, depinxit, adumbravit, deformavit, expinxit, oculis subiecit. USUS: 1. Librum describere. 2. Exprimo, *représenter, décrire, raconter.* Crassum egregie descripsit. Aliquem suis coloribus describere. Figuras in pulvere describere. 3. Indico, designo, *désigner, tracer, représenter.* Rem definire breviteret verbis describere. Tu mihi describe, quam viam ineam. Illi me latronem nimirum describebant. Neminem consciorum sceleris describam. 4. Decerno, designo, distribuo, constituo, destino, *imposer, taxer, assigner.* Singulis urbibus frumenti rationes, vectigalia, leges descripsit. Suum cuique jus, suum munus describere. Descripsisti urbis partes ad incendium. Descripsit pecuniam in bellum, Cf. [Explico](#).

DESCRIPTĪO, ōnis, f. *Figure, représentation; ordonnance; répartition.* SYN. Designatio, figura, forma, distributio, definitio, dispositio. EPITH. Æqua, æquabilis, brevis, cœlestis, falsa, similis, solers, subtilis, vetus, apta,

tanta. USUS: Descriptio civitatis a majoribus sapienter constituta. Magistratum descriptione omnis reipublicæ forma continetur. Regionum, rerum, ordinum descriptio. Urbis salubritas, descriptio, pulchritudo. Juris æqua descriptio, certaue vivendi disciplina.

DĒSĚCO, as, cūi, ctum, are, a. *Couper, tailler*. SYN. Seco.

DĒSĚRO, is, sĕrūi, sertum, ere, a. *Abandonner*. SYN. Destituo, relinquo, derelinquo; non adsum, desertum esse patior, prodo, negligo, prætermitto; a causa alicujus recedo. PHRAS. Aliorum curam geris, te ipsum deseris, *vous vous occupez des autres et ne songes pas à vous-même*. De aliis plurimum, de te ipso tuisque rebus minime laboras. Aliena tibi curæ sunt, tua negligis. Aliorum rationes pluris apud te sunt, quam tuæ. Propensior ad alios, quam ad te ipsum tua voluntas est. Alienam voluntatem ut sequaris, tuam deseris. Alienæ ut voluntati morem geras, te ipsum negligis, derelinquis. Ut aliis satisfacias, aliorum causa te ipsum destituis. Quid aliis placeat, quid aliorum e re sit, attendis; ratio rerum tuarum quid postulet, minime cogitas. Ut sequaris alios, discedis a te; deficis a te; desciscis a te ipso; alienis commodis omni studio, cura, labore inservis, invigilas, operam das, dicas, navas, præstas, tribuis, e tuis commodis nihil agis; tua commoda minime tibi cordi sunt. Aliorum commoda dum captas, tua negligis. Dum aliorum causam foves, juvas, agis, suscipis, tuam jacere, frigere, neglectam jacere pateris; tuam abjicis, nihili facis, parvi pendis. De aliena causa sollicitus es, tuam nihil curas; tuæ causæ oblitus es. Alienæ causæ faves multo magis ac tuæ. Causam tuam ut alienam, alienam ut tuam tractas. Quod tuæ causæ dicandum erat studium, dicas alienæ; id ponis, collocas in aliena. Cf. [Relinquo](#), [Deficio](#), [Apostata](#). USUS: Causam suam, vadimonium, virtutis viam deserere. Turpe, auxilium implorantes deserere. A voluptatibus, a malitia deseruntur. A mente, consilio, spe deseritur, *il perd la tête*. A re familiari desertus, *pauvre*. Cf. [Destituo](#), [Relinquo](#).

DĒSERTĬO, ōnis, f. *Abandon*. Ista quidem velut desertio generis humani est.

DĒSERTOR, ōris, m. *Celui qui abandonne; déserteur*. )( Conservator. USUS: An proditores salutis meæ estis, an desertores, quos propugnatores speraveram. Cf. [Apostata](#).

DĒSERTUS, a, um, *Abandonné, désert*. SYN. Relictus, incultus, vastus, vastatus, nudus. )( Celebris, frequens. PHRAS. Locus desertus erat, *le lieu*

*était désert.* Locus erat humano cultu vacuus; solitudine et inopia vastus; locus inanis ac vastus a natura, et humano cultu; vasta erat in his locis solitudo. (VULG. Desertum). Cf. [Solitudo](#). USUS: Ager ab hominum cultura desertus. Desertissima solitudo. Via deserta, inculta, frondibus inclusa. Desertus ab officiis amicorum et abjectus. Cf. [Solus](#).

DĒSERVĪO, is, ire, n. *Rendre service, servir.* SYN. Servio. USUS: Officia mea, operæ, vigiliæ amicis deserviunt. Cf. [Servio](#), [Curo](#).

DĒSES, ĭdis, omn. gen. *Oisif, inoccupé.* SYN. Otiosus, nil agens. PHRAS. Desides sumus, *nous sommes inoccupés.* Marcescimus otio situque; senescimus otio; elanguescimus ignavia; socordius a nobis res agitur, geritur; luxuriantur animi otio; mulierum ritu sedemus desides, et cessamus; cessatores ignavi sumus. Cf. [Piger](#). USUS: Sedemus desides domi, mulierum ritu inter nos altercantes.

DĒSĪDĒO, es, sēdi, sidere, n. *Être assis.* SYN. Subsideo. USUS: Frustra totum diem desedi.

DĒSĪDĒRĀBĪLIS, e, gen. com. *Désirable.* SYN. Expetendus. USUS: Nihil desiderabile concupiscunt.

DĒSĪDĒRĀTĪO, ōnis, f. *Désir.* SYN. Desiderium, cupiditas. USUS: In senibus nec tanta titillatio voluptatis est, nec desideratio. Cf. [Desiderium](#).

DĒSĪDĒRĪUM, ii, n. *Désir, regret.* SYN. Cupiditas; studium, ardor, amor, sitis, igniculus desiderii. )( Satietas. EPITH. Diuturnum, gravissimum, incredibile, magnum, melius, minus, mirum, par, summum, tantum, triste. PHRAS. 1. Desiderium magnum commovit, *il a excité de grands regrets.* Injecit magnum sui desiderium; magno omnes sui desiderio affecit; magnum sui desiderium reliquit; est in desiderio civium suorum; desideria hominum mirifice incendit, excitavit, inflammavit; ingens sui apud omnes desiderium commovit. 2. Desiderio tui ardeo, *je désire vivement vous voir.* Æstuo, flagro, exardesco, incendor incredibili tui desiderio; tenet me desiderium ingens tui; teneor desiderio tui incredibili; summa cupiditate inflammor; totus sum in desiderio tui; vehementer te exspecto. Nihil mihi longius, quam ut te videam; studio teneor acerrimo; admirabili studio concitor; dici non potest, ut immineam in adventum tuum. Revolvor animo identidem in te; inflammato studio rapior. Ad insaniam te videre concupisco. Sitientissimum me tui profiteor; prægestit animus te videre.

Efferor studio te complectendi; discupio tecum esse quamprimum. Ingens tui cupido incessit animum. Ingens ardor macerat, remordet animum cupido tui. Ingens animum cupido stimulat, invadit, incessit, me tui conspectu explendi. Dudum me cupido cepit videndi tui; in desiderium venit amicissimi hominis conspectus; magno animi fervore feror ad te complectendum; desiderium me tui ingens cepit; macerat me desiderio tui amicissima consuetudo nostra; jam dudum in amicissimi hominis amplexum trahi, rapi me sentio; ingens cupido animum stimulat videndi tui; accendi me incredibili cupiditate videndi tui persentisco. Cf. [Desidero](#), [studium](#). 3. Desiderium urbis ferre jam non potest, *il ne peut plus supporter d'être éloigné de Rome*. Impar jam ferendo est desiderio patriæ; premitur, agitur desiderio patriæ; laborat ex desiderio patriæ suæ, elanguescit, contabescit, moritur desiderio patriæ; remordet animum patriæ desiderium; desiderio urbis maceratur. 4. Desiderium absentis amici lenire litteris possumus, *nous pouvons par des lettres adoucir les regrets nous cause l'absence d'un ami*. Minuere desiderium litteræ possunt, efficere, perficere tamen non possunt, ut omnino ponatur; litterarum subsidio consolari orbitatem nostram possumus; litteræ præstare possunt, ut intra modum amici desiderium se contineat; remittere, ac residere tantisper solet dolor ex amici absentia conceptus, ad conspectum litteratum. USUS: 1. Desiderium commovere, injicere, *faire désirer qqch*. Desiderium sui relinquere, *laisser de grands regrets*. Desiderium hominis non fero, *je ne puis supporter l'absence de cet homme*. 3. Absentis desiderium lenire litteris, *adoucir par des lettres les regrets que cause l'absence d'un ami*. 4. Desiderium renovare, instaurare, augere, inflammare, *renouveler, augmenter le désir*. Cf. [Studium](#).

DĒSĪDĒRO, as, avi, atum, are, a. *Désirer*. SYN. Desiderio rei flagro, in desiderio rei sum, desiderium me tenet, teneor studio rei; omnibus votis expeto, requiro, postulo, sitio, quæro, cupio, concupisco, aveo, opto, exopto, cupidus sum, avidus sum, inhio, aspiro, anhelio; in votis habeo; efferor studio, cupiditate ducor, rapior, inflammatus sum; studio incensus sum; æstuo, flagro, ardeo, exardesco. ADV. Diutius, in posterum, magnopere, manifestius, maxime, mediocriter, paulisper, plane, prorsus, valde, vehementer, graviter. PHRAS. 1. Nihil aliud quam cœlum desidero, *je ne soupire qu'après le ciel*. Animus meus in cœlo est; in desiderio cœlum est; æstuat animus, flagratque incredibili patriæ cœlestis cupiditate; cœlum spectat animus, nec præterea quidquam; tenet me beatarum in cœlo sedium

ardor ingens, ac desiderium; efferor studio rapiorque cœlestis patriæ; ad cœlum acri animo tendo; incensus studio sum; animus exardescit cœlestis illius civitatis desiderio; ad cœlum studio inflammato rapior; dici non potest, quam flagrem desiderio patriæ cœlestis; quanto studio teneor beatorum sedibus quamprimum perfruendi; præter cœlum nihil aliud in desiderium venit. Cf. [Desiderium](#). 2. Mirum in modum tuam laudem desidero, *je désire ardemment vous voir honoré*. Mire, mirifice, mirabiliter, mirandum in modum, admirabili quodam studio tuam laudem, tuum decus specto, cupio, aveo, exopto. Percupio tuam laudem; sum in desiderio tuæ laudis. Tuæ laudis cupiditate incredibili teneor, ardeo, flagro, sum incensus, sum inflammatus, ducor, trahor, rapior. Amore flagro tuæ laudis; studio sum incensus laudis tuæ. Alacris animo sum, ut honestissimum te videam; ut te videam honoratum, laude florentem. Tua mihi laus carissima est, cordi est, curæ est, prima est, inter primas ducitur, antiquissima est, in maximis est, inter ea, quæ apud me summa. Cf. [Aveo](#), [Cupio](#). USUS: 1. Desiderant te oculi mei. 2. Desum, *trouver qu'il y a manque*. Eo in negotio fidem tuam et diligentiam desideravi. Nihil in Catone ad summam diligentiam desideres. Desiderata dicuntur tria militum millia. Tuam operam et diligentiam desidero.

DĒSĪDĪA, æ, f. *Oisiveté, paresse*. SYN. Inertia, ignavia, languor, socordia, segnities. )( Virtus. USUS: Desidiæ se dedere. Plenum esse desidiæ. Non in umbris, deliciis, otio, languore, desidia animum affecimus. Cf. [Piger](#), [Inertia](#).

DĒSĪDĪŌSUS, a, um, *Oisif, négligent*. SYN. Ignavus, socors, iners, deses, otiosus. USUS: Desidiosam artem dicimus. Inertissimum otium et desidiosissimum. Cf. [Deses](#).

DĒSĪDO, is, sēdi, ere, n. *S'abaisser, s'affaïsser*. USUS: Terra hiatu vasto desedit.

DĒSIGNĀTĪO, ōnis, f. *Plan, indication*. SYN. Descriptio. USUS: Requiro totius urbis designationem et apparatus. Infinita quæstio sine designatione personarum et temporum.

DĒSIGNĀTOR, ōris, m. *Ordonnateur des jeux et pompes funèbres*. SYN. Qui ludis funebribus præest, quique locum, tempus personis designat ad agendum.

DĒSIGNO, as, avi, atum, are, a. *Marquer, indiquer, noter*. SYN. Describo, noto, significo, constituo, destino, defīnio, animo concipio, animo metor locum, regionem. USUS: Notat et designat oculis nos ad cædem. Facinus, consilium atrox designat. Castra, pontem, fabricam, operis totius formam designare. Designata sunt a DEO cuncta. Designatus, declaratus, decretus consul in annum sequentem.

DĒSĪLĪO, is, ūi *vel* īi, sultum, ire, n. *Sauter, se jeter de*. SYN. Celeriter, et quasi saltu descendo, devolo, dejicio me per gradus, etc. USUS: Rejecta penula de rheda desiluit.

DĒSĪNO, is, sīvi *vel* sii, sītum, ere, n. et a. *Cesser, interrompre*. SYN. Desisto, cesso, finem facio, conquiesco, prætermitto, intermitto, omitto, evado. )( Incipio. PHRAS. Cur litterarum studia desinis? *Pourquoi interrompre vos études?* Ecquid in litterarum studio, velut perfecta re, conquiescis? cur litteris desistis? rationes litterarias deponis? Cur refrixit, defluxit, consenuit tam cito illud animi propositum ardens? cur exaruit tam cito illa vetus discendi cupiditas? ecquid erat, cur a mente tua tam cito recederes? ecquid litterarum studia tibi tam obsoleta? qua vetustate, aut negligentia emortuum est, evanuit, obsolevit, interiit tuum litterarum studium? ecquid tibi velut finitus labor constitit? cur doctrinarum studia abjicis turpi cessatione? cur cœptis absistis? cur conticescit, remisit tuus discendi ardor? Cf. [Deficio](#), [Cesso](#), [Finis](#). USUS: Disputari desitum est. Libenter artem istam desinerem. Desine communibus locis. Cf. [Desisto](#).

DĒSĪPĪO, is, pūi, ere, n. *Avoir perdu l'esprit*. SYN. Demens sum, deliro. USUS: Nimio gaudio prope desipiebam. Populus Atheniensis prope jam desipiens vestutate. Cf. [Deliro](#), [Insanio](#).

DĒSISTO, is, stīti, stītum, ere, n. *S'arrêter, cesser, se désister*. SYN. Intermitto, cesso, demitto, discedo. PHRAS. 1. Desiste a lacrimis, *cessez de pleurer*. Missas fac istas lacrimas; mitte istas tandem querelas; aufer lacrimas; emove hanc pectore tristitiam; lacrimas cohibe, inhibe, tene; tempera tandem a lacrimis; sit modus lacrimis; impera tandem dolori tuo, et lacrimas reprime. Cf. [Lacrima](#). 2. Dudum a litterarum studiis destitit, *depuis longtemps il a abandonné l'étude*. Dudum litteris et scholæ multam salutem dixit; a musis, ut si bellum ipsis indixisset, se disjunxit; divortium fecit cum musis; litterarum studia abjecit; operam a studiis alio traduxit, transtulit; litterarum studia missa fecit; librorum usum dimisit, deposuit; a studio



bonarum artium discessit, se abjunxit Cf. [Desino](#). 3. Desistet, spero, a petitione consulatus, *j'espère qu'il cessera de briguer le consulat*. Abibit, opinor, a petitione consulatus; ambitiosa hæc consilia abjiciet; abducat animum ab ambizioso hoc consilio; incepto absistet; deponet, nisi me fallit conjectura, voluntatem petendi consulatus; damnabit periculosa hæc consilia; voluntatem abjiciet. USUS: Causas tandem agere desiste. Auctionem facere destitit. Orare Pompeium non desisto. De sua sententia desistere, discedere. Cf. [Cesso](#), [Desino](#), [Abrumpo](#).

DESPECTĪO, ōnis, *Mépris*. SYN. Contemptio. USUS: Consolabitur eum magnitudo animi, et humanarum opinionum alta quædam despectio. Cf. [Contemno](#).

1. DESPECTŪS, ūs, m. *Mépris*. USUS: Despectui et ludibrio esse omnibus.

2. DESPECTUS, a, um, *Méprisé*. SYN. Contemptus, abjectus. Cf. [Contemptus](#), [Vilis](#).

DESPĒRANTER, *En désespéré, avec désespoir*. USUS: Desperanter mecum locutus est.

DESPĒRĀTĪO, ōnis, f. *Désespoir*. EPITH. Diuturna, falsa, magna. USUS: Desperatio est ægritudo sine ulla rerum expectatione meliorum. A desperatione ad spem me vocarunt. Tanta est rerum omnium amissio, et recuperandi desperatio.

DESPĒRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Perdre toute espérance, désespérer de*. SYN. Diffido, spem perdo in perditis; ac desperatis habeo, animo cado, hastam abjicio, a spe absum. )( Spero, confido, spem habeo. PHRAS. 1. Desperatis medicina adhibenda non est, *il n'y a point de remède au désespoir*. Perditis jam, et in laqueum collum inserentibus; qui animo plane concidere; magna desperatione affectis; desperatione torpentibus, deploratis ac prope depositis; conclamatis, animo labentibus, qui malis obruti animos despondere, ægre medicinam afferas. 2. Tametsi pauperrimus sim, non tamen desperabo, *bien que je sois dans la plus extrême pauvreté, je ne désespérerai point*. Etsi me fortuna iis orbavit rebus omnibus, quæ carissimæ sunt in vita, non faciam tamen, ut omnem spem abjiciam. Etsi fortuna mihi carissima quæque abstulit, eripuit, ademit, non tamen committam, ut ipse me plane deseram atque destituam; ut ab omni spe

animum abducam; ut ad desperationem adducar, redigar. Ut cætera eripuerit fortuna, spe tamen salutis orbare me non poterit. Fortuna equidem adversa premor, nec tamen nihil spero. Licet exclusa spes omnis videatur, meliorum tamen rerum spe aliqua nitor etiamnum, sustentor, fulcior. 3. Desperarunt de magnis illis consiliis, *ils désespérèrent de leurs grands desseins*. Ex alta spe deciderunt; ex magna spe deturbati, dejecti, detrusi, depulsi jacent; spem illam, quam susceperant ingentem, abjecerunt, deposuerunt; non, ut antea, spe tenentur; non eos, quæ antea spes alit, fovet, pascit; spes omnis jam abiit, discessit, evanuit. Nulla prorsus jam spes est, quæ illos sustentet; firma se niti spe putabant, ea quam sit imbecillis, nunc intelligunt. 4. In tanta rerum iniquitate desperaret alter, *dans de telles difficultés, un autre perdrait toute espérance*. Spe excideret; ad desperationem perveniret, adduceretur; animos aliorum desperatio incesseret; desperatione torperet alter; spem salutis damnaret; nullius salubris consilii patiens esset; spem amitteret; spem sibi ademptam, spei nihil superesse, reliquum esse lamentaretur. In tam perdita re spes alium tota desereret, destitueret, a spe decideret alius, spem in perpetuum amitteret; præcisam sibi spem omnem, abscissum omnium rerum respectum clamitaret; in tam perturbata temporum calamitate, in exigua spe esset alius; in exigua spe traheret animam. 5. Desperatum est, *c'est fini*. Cf. [Actum est](#). USUS: Nec temere desperandum est propter ignaviam, nec minus confidendum propter cupiditatem. Honores, vitam, salutem desperare. Desperatus morbus. Homo a se ipso desperatus, a cæteris relictus. Cf. [Spes](#).

DESPĬCĀTĬO, ōnis, f. *Mépris, dédain*. SYN. Contemptus, despiciatus, despicientia. USUS: Odia, despicationes adversantur voluptatibus. Cf. [Contemptus](#).

DESPĬCĀTŪS, ūs, m.(dat. sing.). *Mépris*. SYN. Despiciatio. USUS: Despiciatui habere, *mépriser*. Si quis despiciatui habetur, Mysorum ultimus dicitur.

DESPĬCĬENTĬA, æ, f. *Mépris*. SYN. Contemptio. USUS: Totam vim bene vivendi in despicientia rerum externarum collocemus.

DESPĬCĬO, is, spexi, spectrum, ere, a. *Mépriser*. SYN. Contemno, negligo, despiciatui habeo. USUS: 1. Omnes despicit, hominem præ se neminem putat. Omnia despiciere et pro nihilo putare. 2. Video, cerno, animadverto, *voir*,

*remarquer*. Res tot, tam varias in illa reipublicæ potestate sponte despexi. Despexit, quid illi moliantur. Cf. [Contemno](#).

DESPŎLĬO, as, avi, atum, are, a. *Dépouiller, spolier*. SYN. Spolio. USUS: Templa despoliare. Cf. [Spolio](#).

DESPONDĒO, es, spondi, sponsum, ere, a. *Promettre*. SYN. Paciscor, promitto, destino, spondeo. USUS: Filiam suam alicui despondere. Lentulus Hortensii sibi domum despondit, *se promettre*. Desponsam mihi laudem præripuit, et destinatam provinciam. Spes mihi nulla despondetur, *cet espoir ne se réalisera pas*. Animos despondere, *perdre courage*.

DESTĬNO, as, avi, atum, are, a. *Arrêter, fixer; désigner*. SYN. Designo, decerno, constituo, attribuo, despondeo. USUS: Animo, animis, in animo aliquid destinare et designare. Necem alteri destinare. Destinata hora adero. Cf. [Propono](#), [Statuo](#).

DESTĬTŬO, is, ŭi, ŭtum, ere, a. *Abandonner; tromper*. SYN. Desero. USUS: Roscius miseros socios induxit, decepit, destituit. Res suas, fortunas destituere. Viri boni sæpe illusi et destituti. Cf. [Relinquo](#), [Desero](#).

DESTĬTŬTĬO, ōnis, f. *Abandon, infidélité*. SYN. Derelictio, desertio. USUS: Destitutione illa percussus hæsit.

DESTRŬO, is, struxi, structum, ere, a. *Détruire, ruiner*. SYN. Tollo, deleo, diruo, evertō, diripio, excido, excindo, convello, vasto, opprimo, exstinguo, dissolvo, disturbo, demolior, nullum vestigium relinquo, ruinam edo, exstinguo et funditus deleo. )( Construo, ædifico, coagmento. PHRAS. 1. Hostis urbem destruxit, *l'ennemi ruina la ville*. Diruit, afflixit, inflammavit, funestavit; saxis, ignibus, ferro vastitatem urbi attulit, intulit; muros ab imo subruit; ad solum diruit; sedes tectaque convellit; urbem tectorum excisione dissipavit; dejecta murorum fundamenta, ne quod urbis vestigium exstaret; parietes cuniculis subrui jussit; templa ruinis et ignibus deleta, aditus demolitione sublatis, disturbata tecta, excisæ et complanatæ domus; vici deusti; labefactata vectibus et convulsa publica monumenta; urbs tota ab hoste excisa ac eversa, sic, ut præter famam nihil urbis in urbe duraret, permaneret. Cf. [Vasto](#), [Evertō](#). 2. Pons destructus est, *le pont fut rompu*. Pontis compages crebris fluctibus verberatæ se laxabant; nulla tam firma moles erat, quam non exederent undæ per operum nexus manantes; interruptus aquarum incursu, pons ruina oppressus est; impulsus in latus

pontis ruinæ pendebant; pontium capita a fundamentis proruta jacebant; convulsis pontium monimentis tabulata ac trabes in fluctus sparsæ sunt. Pontis facta demolitio est. 3. Annibal Italiam fœde destruxit, *Annibal saccagea l'Italie*. Annibal Italiam, effusis ac dissipatis pulcherrimæ regionis fructibus, ad exitium et vastitatem vocavit. Italiæ terror, vexator, perditor, afflictor, eversor, exterminator, Annibal, Romanam rem graviter labefactavit; magnis editis ruinis, magnis plagis impositis ac inflictis, Romanas opes vastatione fregit ac prostravit; cæde ac incendio omnia complevit; rempublicam multis cladibus attrivit, debilitavit, præcipitem dedit. Hujus crudelitate jacuit Italia prostrata, perculsa et abjecta, summis calamitatibus fracta et afflicta; hujus rapacitate lacerata, exhausta, exinanita; deleta scelere et exterminata; direpta ab Annibale Italia, ac barbaris condonata; belli impetu perculsa, ac prostrata; omnibus partibus quassata ac labefactata. Cf. [Vasto](#), [Bellum](#), [Damnum](#), [Populor](#). USUS: Navem, ædificium destruit facillime, qui construxit.

DĒSŪBĪTO, *Tout à coup, soudain*. SYN. Subito.

DĒSŪDO, as, avi, atum, are, n. *Suer beaucoup, suer*. SYN. Sudo, nitor, laboro. USUS: Desudare atque elaborare in re aliqua. Cf. [Laboro](#), [Contendo](#).

DĒSŪĒFĀCĪO, is, fēci, factum, ere, a. *Déshabituer*. SYN. Consuetudinem tollo. PHRAS. A dicendo prope desuefactus sum, *j'ai presque perdu l'habitude de parler en public*. Prope oblivio me cepit dicendi; ea orandi consuetudo prope mihi detracta est; is dicendi usus prope exolevit. USUS: Multitudinem jam a concionibus desuefactam ad veterem consuetudinem revocavit.

DĒSŪESCO, is, sŭēvi, sŭētum, ere, a. et n. *Déshabituer; se déshabituer*. USUS: Res dudum desueta, *usage depuis longtemps aboli*.

DĒSŪĒTŪDO, ĩnis, f. *Perte d'une habitude*. USUS: Populus desuetudine armorum mollior.

DĒSULTŌRĪUS, a, um, *Relatif aux écuyers; volage, inconstant*. SYN. Qui ex equo in equum facite desilit; *item*: TRANSL. Inconstans, ingenii mobilis, levis. USUS: E prætorio candidato consularis quasi desultorius, etc. Cf. [Levis](#).

DĒSUM, ěs, fŭi, esse, n. *Être absent, manquer*. SYN. Absum, deficio, non adsum. )( Adsum. PHRAS. Deest, quod aliis largiar, *je n'ai pas de quoi faire*

*l'aumône*. Omnia me deficiunt; omnium inopi, quod largiar, non est; in summa penuria ac egestate dego; nihil præsto est, nihil superest, nihil suppetit, quo aliorum inopiam sustentem. Cf. [Careo](#). USUS: Doctrina mihi non defuit, nec ingenium. Tibi nullum a me pietatis officium defuit. Nunquam occasione, officio, causæ defui.

DĒSŪMO, is, sumpsi, sumptum, ere, a. *Prendre, choisir*. USUS: Hostem sibi certum desumere. Cf. [Eligo](#).

DĒTĒGO, is, texi, tectum, ere, a. *Découvrir, dévoiler*. SYN. Denudo, aperio. USUS: Insidias detegere. Cf. [Aperio](#), [Manifestus](#).

DĒTENDO, is, tendi, tensum, ere, a. *Détendre*. USUS: Tabernacula detendere, *plier les tentes*.

DĒTERGO, is, si, sum, ere, a. *Ôter en essuyant, essuyer*. SYN. Abstergo. USUS: Jucundo sermone fastidia, dolorem, molestias detergere.

DĒTĒRĪOR, ōris, gen. com. *Pire, plus mauvais*. SYN. Pejor, nequissimus. PHRAS. 1. Rem omnem sua importunitate deterioreffecit, *il a gâté toute l'affaire par son défaut de politesse*. Diis hominibusque invitis negotium plane evertit; corripit omnia et profligavit. Omnia nunc deteriora sunt; in statu, loco deteriore sunt. Versa et mutata in pejorem partem sunt omnia, sic ut nihil offensionis huic mederi jam queat. 2. Deterior factus est, *il est devenu plus mauvais*. Nimium quantum e pristina virtute deflexit; a se ipso degeneravit, discessit. Nimium descivit; nec gradu, sed præcipiti cursu in vitia transcurrit. Cf. [Corrumpto](#), [Depravo](#), Disciplina solutio.

DĒTĒRĪUS, *Pis, plus mal*.

DĒTERMĪNĀTĪO, ōnis, f. *Borne, limite, fin*. SYN. Terminus, conclusio, finis. USUS: Cœli complexus, extima ora et determinatio mundi. Conclusio est exitus et determinatio totius orationis.

DĒTERMĪNO, as, avi, atum, are, a. *Borner, limiter, fixer*. SYN. Termino, concludo. USUS: Quod dicit, spiritu, non arte determinat.

DĒTĒRO, is, trīvi, trītum, ere, a. *User*. SYN. Destruo, corrumpto. USUS: Calceos deterere. Laudes alicujus deterere, imminuere, *diminuer*.

DĒTERRĒO, es, ūi, ĭtum, ere, a. *Détourner, dissuader*. SYN. Dehortor, absterreo, revoco, avoco, deduco, repello, removeo, avertor; studium alicujus retardo, *vel* restringo. )( Impello. USUS: A dimicatione aliquem, a

scribendo detertere. Aliquem ab officio, injuria, proposito detertere. Cf. [Absterreo](#), [Avoco](#), [Abduco](#).

DĒTESTĀBĪLIS, e, gen. com. *Détestable*, *abominable*. SYN. Execrandus. USUS: Scelus detestabile. Res pestifera, detestabilis, execranda.

DĒTESTĀTĪO, ōnis, f. *Exécration*. USUS: Pro detestatione tot scelerum unam aram consecravit.

DĒTESTOR, aris, atus sum, ari, d. *Maudire*, *exécrer*. SYN. Aversor, abominor. ADV. Diligenter. USUS: Omnes te vitant, et tanquam auspicium malum, memoriam tui, faciem ipsam tuam ac nomen detestantur. Belli exitum detestor. O Dii avertite et detestamini hoc omen! Cf. [Abominor](#).



DĒTEXO, is, texūi, textum, ere, a. *Tisser; poser en entier*. USUS: Rem a summo exordio detexam. Detexta retexere.

DĒTĪNĒO, es, ūi, tentum, ere, a. *Retenir, arrêter; charmer*. SYN. Teneo, moror, demoror. ADV. Diutius, prope. USUS: Diu suspensum me detinet. In alienis fere negotiis detineor. Non te detinebo diutius. Cf. [Mora](#), [Moror](#), [Retineo](#).

DĒTORQUĒO, es, torsi, tortum, ere, a. *Détourner*. SYN. Deflecto, avertō. USUS: Voluptas animum a virtute detorquet. Voluntas testium facile flecti et detorqueri potest. Pars corporis imminuta et detorta. Cf. [Flecto](#).

DĒTRACTĪO, ōnis, f. *Action de retrancher, vol; évacuation*. SYN. Diminutio. USUS: Detractio, et appetitio alieni. Detractio confecti et consumpti cibi.

DĒTRĀHO, is, traxi, tractum, ere, a. *Retrancher*. SYN. Minuo, delibo, derogo, defero, aufero, decerpo, detractioem facio. )( Addo. ADV. Facile. PHRAS. 1. Detrahi de summa nihil potest, *on ne peut rien retrancher à la somme*. Deduci, decidi de summa nihil potest; abesse a summa ne teruncius quidem potest; nulla hic decessio, nulla deductio ex præsenti ære potest. 2. Detrahēre de honore meo ubique nititur, *il cherche à me dénigrer partout*. Famam meam detrimento afficere; de fama mea detrahēre; famam lædere; famæ obesse, nocere, officere ubique studet. Laudes meas ubique obterit; sermones de me habet malignius. Id agit, ut æternas mihi infamiæ notas inurat. In id unum incumbit, ut iis meum nomen sordibus inquinetur; ut iis maculis nomen meum afficiat, inspergat, quas nulla dies, nulla deinde res possit eluere, abstergere, delere. Id unum ei studium est, id consilium, id spectat unice, ut me in perpetuum infamem reddat; ut me perpetua notet infamia, ut æternæ me infamiæ tradat; ut perpetuo male audiam; ut perpetuum in infamiam abducatur; æterna ut infamia flagrem, laborem; ut in sordibus infamiæ nunquam non jaceam; ut perpetuo verser in infamia. 3. Ille non parum de me detraxit, *il ne m'a pas peu décrié*. Infamiam non levem mihi conflavit, intulit; non levem nomini meo infamiam aspersit; laudem, si qua fuit, non parum obtrivit, imminuit; de meis laudibus non parum delibavit; laudibus non nullam obscuritatem attulit; nomini non parum offecit meo; in famam meam violentus incurrit; malevolentissimis obtrectationibus cumulum facile de laudibus meis deruit; nihil non egit, quo virtutem meam obtereret; premendo, obtrectando, crimina serendo non

parum me læsit; labem non unam aspersit nomini meo; splendorem nominis inusta turpitudinis nota non parum obscuravit; non parum me notavit ignominia; nominis famam non parum læsit. 4. Timeo, ne de fama mea detrahatur, *j'ai peur qu'on ne me rabaisse*. Ne fama mea a malevolis laceretur; ne sinistris rumoribus per urbem differar; ne per ora hominum fœdum in modum traducar; ne fabula vulgi fiam; ne in ora vulgi perveniam, ne sinistra de me fama spargatur; ne existimatio mea sinistris hominum sermonibus deformetur; infamiæ maculis inficiatur, aspergatur, inquinetur; ne quædam probrosa nomini meo liberius dissipentur, disseminentur, jactentur. Cf. [Calumnia](#), [Fama](#), [Obtrecto](#), [Criminor](#). USUS: 1. Multum venustatis imagini diuturnitas detraxit. De suis commodis aliquem detrahere. Bona a fortuna data hominum perfidia tibi detraxit. Calamitatem alicui, damna, consuetudinem detrahere. 2. Obtrecto, *ravaler, déprécier*. Detrahere de aliquo, et in invidiam vocare. De honore, fama, honestate alicujus detrahere.

DĒTRECTĀTĪO, ōnis, f. *Refus*. Juniores Romani ad edictum sine detrectatione convenere. Detrectatio militiæ.

DĒTRECTĀTOR, ōris, m. *Celui qui refuse*. SYN. Qui renuit, recusat. USUS: Cato haud detrectator laudum suarum.

DĒTRECTO, as, avi, atum, are, a. *Refuser, repousser*. SYN. Fugio, aversor, vito, resisto. USUS: Pugnam detrectare. Cf. [Nolo](#), [Invitus](#), [Vito](#), [Aversor](#).

DĒTRĪMENTUM, i, n. *Perte, dommage*. SYN. Damnum. )( Emolumentum. EPITH. Magnum, majus, maximum, minus, summum, plura. PHRAS. Ea seditio rempublicam gravi detrimento affecit, *cette sédition causa un grand dommage à la république*. Multa damna reipubl. intulit, importavit, injunxit, imposuit, invexit; haud exiguum detrimentum respublica ex ea seditione accepit, fecit. Cf. [Damnum](#), [Jactura](#). USUS: 1. Detrimentum inferre, *causer un dommage*. 2. Detrimentum accipere, facere, *recevoir du dommage*. 3. Detrimentum sarcire, resarcire, reconcinnare, *réparer une perte, compenser un dommage*.

DĒTRŪDO, is, trūsi, trūsum, ere, a. *Pousser violemment, précipiter*. SYN. Deturbo, expello, depello. USUS: Necessitas me ad illa tentanda detrusit. Aliquem regno; in mendicitatem detrudere. De sententia hominem

detrusi. In pistrinum aliquem detrudere. In maximum mœrorem sum detrusus. Cf. [Pello](#).

DĒTRUNCO, as, avi, atum, are, a. *Couper, abattre*. SYN. Decido, seco. USUS: Detruncatis arboribus struem ingentem lignorum facit.

DĒŪNX, uncis, f. *Les  $1\frac{1}{2}$  de l'once ou de tout autre objet*. SYN. Undecim unciae, quasi una de asse dempta.

DĒŪRO, is, ussi, ustum, ere, a. *Brûler entièrement*. SYN. Uro, exuro.

DĒUS, i, m. *DIEU*. SYN. Numen præpotens, æternaque Natura. Procreator mundi, mens æterna; ille, qui cœlum atque terras tuetur et regit. Optimus, Maximus. Summi Rectoris et Domini Numen. Opifex ædificatorque mundi. Dominator rerum, ac omnia nutu regens. Præsens præpotens DEUS. Antiquissima et rerum omnium princeps Natura. Parens rerum, mundi fabricator; universi machinator ac rector. Effector mundi atque molitor. Rerum summus arbiter. Universi auctor rectorque. Regnator omnium DEUS. Præpotens ille immensi hujus operis effector, princeps ac parens. Præses mundi, et rector universi. Bonorum fons ac Oceanus omnium. EPITH. Æternus, beatus, certissimus, effector mundi atque molitor. Fortis, immortalis, mens soluta quædam et libera, præditus summa mente, opifex ædificatorque mundi, omnia providens et cogitans. Præpotens, princeps ac præsens, pulcherrimus, sanctissimus, sapiens, sempiternus, summus, supremus, tantus, altissimus, atque undique circumfusus. PHRAS. 1. DEUS est creator omnium, *DIEU est le créateur de toutes choses*. Est omnium rerum auctor, conditor, opifex, effector. Nihil est in universo terrarum orbe, nihil amplissimis cœlestium orbium cancellis circumscribitur; nulla res, nulla virtus in cœlo ipso eminent, cujus auctorem DEUM fateri non debeamus. Ecquis spiritus, qui altissimum illum cœlestis regionis verticem incolit, quem non DEUS infinita vi sua ex nihilo condiderit? Omnes omnium rerum protectiones uni divinæ potentiæ referendæ sunt; divino Numini in acceptis referendæ. DEI unius a voluntate potestateque sunt omnia; ejus a nutu, imperio pendent omnia; is cuncta ex nihilo creavit, formavit, finxit, condidit, architectatus est. Auctor idem rectorque. 2. DEUS est gubernator omnium, *DIEU gouverne toutes choses*. Summus est rerum omnium arbiter ac moderator; qui omnia regit, temperat, gubernat; cui, ut auctori ac rectori rerum paret servitque universitas; cujus potentissimo imperio natura tota obtemperat; in cujus potestate et arbitratu

versantur omnia; qui rebus omnibus præest, dominatur, imperat; a quo uno, cujus unius a voluntate, nutu, imperio pendent omnia; cujus potestas omnia complectitur; quem verentur omnia, cui parent omnia; cujus cœlesti providentia, divino nutu, numine, voluntate gubernantur universa; qui rerum universitati præsidet; qui cœlum et omnia, quæ cœli ambitu continentur, æterno regit imperio, imperio sempiterno moderatur; cujus vi, consilio, voluntate moventur omnia et gubernantur; qui nutu terram concutit; ad cujus aspectum natura universa contremiscit; cujus immensa potestate omnia continentur; cujus nutu et ditione sola terrarum gubernantur; qui omnia supera, media, infima sempiterno imperio regit ac tuetur. Cf. [Possum](#), [Potestas](#). 3. DEUS est benignissimus, *DIEU est infiniment bon*. Amplissima est divina liberalitas. Patet omnibus latissime, amplissime patet divina benignitas. Cui non benefecit DEUS? Quis est, in quem DEI benignitas non exstet? Quis est, qui divinam benignitatem non senserit, non expertus sit, non re ipsa cognoverit, non perspicue viderit, non clarissime perspexerit? Subvenit DEUS invocantibus se; præsto est, opem fert, opitulatur implorantibus se, confugientibus ad se. DEUS miseros sublevat; desperatione debilitatos confirmat, fulcit, sustinet; aberrantibus subsidio est. Nemo divinam opem frustra imploravit. Est DEUS tranquillitas in nostris calamitatibus, naufragium timentibus portus est. Afflictos facile divina pietas excitat. Perfugium, receptum habemus ad DEUM in nostris calamitatibus. 4. DEUS in omni genere perfectissimus est, *DIEU est infiniment parfait*. Bonitas in DEO tanta est, quanta potest esse maxima. Fons est bonorum omnium perennis et inexhaustus. DEI benignitas nullis finibus circumscribi, nullis spatiis includi potest. Clementia nulla temporum, nulla locorum immensitate terminatur. DEUS nullo initio temporis circumscribitur, nullo sæculorum fine concluditur. DEO æternitatem nulla temporis circumscriptio metitur. DEI imperium in res omnes immutabile æternitate continetur. Immortalem ejus dominatum ipsa æternitas intuebitur, *DIEU est éternel*. DEI potentiæ nihil non subjectum est; quæ amplissimo cœli ambitu continentur, quæ toto terrarum orbe sunt imperia, ejus nutibus serviunt, ejus voluntatibus famulantur. Evertit imperia et instaurat; Reges de solio detrudit, et ad summum fastigium evehit; cumque infinitum in res omnes jus sit ac imperium, una voluntas pro lege est. *DIEU est tout-puissant*. Illa summa rerum potestas ac vis suprema semper et ubique præsens est, cumque nullis locorum spatiis constringi possit, per omnia com meat, eaque etiam, quæ densissimis occulta sunt

tenebris, intuetur. Ille eventura novit omnia, ac velut præsentia contemplatur; ille intimos animorum recessus ac latebras contuetur; ille arcana mentis omnia inspicit ac scrutatur; ille cogitationes nostras omnes exploratas habet. *DIEU est présent partout et connaît tout.* Ejus rectissima judicia manes inferi pertimescunt; ejus voluntas omnium legum lex est, et norma æquitatis. *DIEU est infiniment juste.* Cumque idem et veritatis parens, et justitiæ tutor sit; cum summus totius honestatis, decoris ac virtutis princeps et architectus; dignissimus est, cujus augustissimum nomen omni sanctitate colatur, sempiternisque laudibus efferatur.

DEI opem implorare, *Implorer le secours de DIEU.* In molestiis ac calamitatibus oportet ad DEUM confugere, perfugere, præsidium in DEO statuere; receptum ad divinam opem habere. Cum ærumnis premimur, ad DEUM nos vertamus, convertamus, necesse est. Cf. [Auxilium](#), [Perfugium](#).

DEI consilio, *Par la volonté de DIEU.* Divino consilio; non sine divino numine; DEI ductu ac numine; DEI (deorum immortalium), nutu atque consilio gesta hæc et provisa videntur.

DEO favente, *Avec la grâce de DIEU.* DEO bene opitulante; DEO juvante, approbante; si ita DEO cordi est; si ita visum superis; si ita cœlitum voluntas tulerit; si DEUS annuerit; si DEUS nos respexerit; immortalis DEI benignitate, ductu ac numine; DEO præsentiam suam declarante; DEO auspice. Olim in usu hæc erant: Diis bene juvantibus; si dii approbant; deum pace impetrata; deorum immortalium benignitate; diis adjuvantibus; diis præsentiam suam declarantibus.

DEUM adorare, invocare, *Adorer, invoquer DIEU.* Numen divinum precibus placare; DEUM (deos) venerari; DEO supplicare, vota facere; a DEO Optimo Maximo opem auxiliumque petere. DEUM ad auxilium devocare; DEO, quantum maximum possumus, honorem habere. Olim in usu hæc erant: A diis immortalibus pacem ac veniam petere; mentes deorum immortalium precibus placare; pacem deum exposcere; deos circa omnia pulvinaria obsecrare. Cf. [Adoro](#).

In DEUM peccare, *Pécher contre DIEU.* DEUM scelere violare; verbis ferocibus DEUM increpare, lacescere; ultorem religionum DEUM provocare; nefarium cum DEO bellum gerere; arma ferre in divinum Numen. Cf. [Blasphemia](#).

DEUS avertat, *Que DIEU détourne ce malheur*. Cf. [Absum](#).

DEUS benedicat, *Que DIEU vous bénisse*. DEUS eam tibi rem fortunet: tuis rebus consulat: DEUS suo præsens numine atque auxilio te defendat.

DEUS res humanas curat, *DIEU prend soin des choses d'ici-bas*. Humanis rebus præsens interest DEUS; interest rebus humanis cœleste Numen; nihil rerum humanarum sine divino numine agitur, geritur.

DĒVASTO, as, avi, atum, are, a. *Dévaster, piller, ravager*. SYN. Spolio, vasto, depopulo. Cf. [Vasto](#), [Depopulo](#).

DĒVĒHO, is, vexi, vectum, ere, a. *Voiturer, transporter*. SYN. Veho. USUS: Veliam devectus Brutum vidi.

DĒVĒŅIO, is, vēni, ventum, ire, a. *Aller, se rendre, arriver*. SYN. Venio, pervenio. ADV. Necessario. USUS: In qualem fortunam deveni? Nolebam has litteras in alienas manus devenire. Cf. [Venio](#).

DĒVĒXUS, a, um, *Qui penche, incliné*. Deflexus, inclinatus. USUS: Ætas devexa ad otium. Sol paulum a meridie devexus.

DĒVINCIO, is, vinxi, vinctum, ire, a. *Lier, attacher*. SYN. Obstringo, obligo, demereor, concilio; constringo, alligo, comprehendo. PHRAS. Beneficio illum mihi devinxi, *je me le suis attaché par des bienfaits*. Voluntatem ejus beneficiis mihi conciliavi; beneficio hominem mihi adjunxi; beneficio gratiam ejus emi; officio et beneficio hominem comprehendi; liberalitate et officio devinctum teneo; beneficio meum feci. Cf. [Concilio](#), [Demereor](#), [Adjungo](#), [Amicitia](#). USUS: Eum mihi fœdere, cautione omni et execratione devinxi. Beneficiis aliquem, suavitate sermonis, consuetudine, affinitate sibi devincire. Hic maximo se scelere devinxit. Fœderibus etiam cum hoste fides devincitur. Largitione aliquem, vinculis, liberalitate, officiis devinctum tenere. Cf. [Obligatio](#), [Obligatus](#), [Obsequor](#).

DĒVINCO, is, vīci, victum, ere, a. *Vaincre complètement*. SYN. Vinco, supero. USUS: Duilius Pœnos classe devicit. Cf. [Vince](#).

DĒVITATIO, ōnis, f. *Action d'éviter, d'esquiver*. SYN. Fuga, vitatio. EPITH. Facilior et explorator.

DĒVITO, as, avi, atum, are, a. *Éviter, échapper à*. SYN. Vito. USUS: Procellam temporis devitavit. Putat se a me devitari. Dolorem devitare. Cf.



Vito.

DĒVĪUS, a, um, *Écarté, éloigné, détourné*. SYN. Qui de recta via deflexit, a via remotus, alienus, aversus. USUS: Itineribus deviis profectus. Homo amentissimus, omnibus consiliis praeceps et devius. Oppidum devium.

DĒVŌCO, as, avi, atum, are, a. *Appeler, faire descendre*. SYN. Voco, revoco. USUS: Ad triumphum, ad gloriam te devocant. Socrates primus Philosophiam e cœlo devocavit. In suspicionem devocari. Cf. [Avoco](#).

DĒVŌLO, as, avi, atum, are, n. *S'envoler, s'enfuir; passer rapidement (d'un objet à un autre)*. SYN. Avolo, diffugio. USUS: Ab una amicitia ad aliam devolas. Simul ut fortuna defluxit, amici devolant. De tribunali in forum devolat prætor.

DĒVOLVO, is, volvi, vŏlūtum, ere, a. *Précipiter, faire tomber*. SYN. Præcipitem ago, impello. USUS: Omnes ad inanem spem pacis devoluti sunt.

DĒVŌRO, as, avi, atum, are, a. *Avaler, dévorer*. SYN. Ligurio, abligurio. USUS: 1. Verbum ipsum voluptatis devorabat, *dévorer avidement*. 2. Inhio, *soupirer, dévorer en espérance*. Spe et opinione eam hereditatem jam devorarat. 3. Consumo, dissipo, *engloutir, absorber*. Patrimonium omne, prædia, rem familiarem juvenis perditus devoravit. 4. Fero, perfero, *supporter, dévorer*. Erit ea molestia devoranda. Hominum ineptias et stultitiam sæpe devorare oportet. Cf. [Consumo](#), [Comedo](#).

DĒVŌTĪO, ōnis, f. *Dévouement, action de se dévouer*. SYN. Dedicatio, consecratio, addictio. USUS: Deciorum devotione placati sunt Dii. Devotione capitis mei servandam rempublicam putavi, *j'ai cru qu'il fallait sauver la république même au prix de ma vie*. Cum ad pietatis studia refertur, rectius dicitur: Religio, pietas in DEUM et Superos, *dévotion*.

DĒVŌTUS, a, um, *Voué, consacré*. SYN. Destinatus, constitutus. USUS: Miloni ea hostia devota videbatur. Devotus Orco, *voué aux dieux infernaux*.

Devotus, a, um, *Dévoit, pieux*. PHRAS. 1. (Devotus est, VULG.), *il est pieux*. Religiosus, pius, DEUM colens; pietatem et religionem colens; pie et religiose vivens, ducem DEUM in omnibus sequens; animum ac cogitationes ad DEUM referens. Qui humana respuens, ad divina solum incumbit; deditus soli contemplationi rerum æternarum; nihil non postponens Christianæ pietati; qui exemplo vitæ et sanctissima doctrina

animos ad exitium ruentes retrahit, et ad salutem dirigit; præstanti religione in DEUM; cœlestis Numinis amore magnopere devinctus; cujus mens omnium fluxorum immemor, ad sola immortalia et cœlestia fertur; qui rationis imperio affectiones humanas subigit; cujus ratio cupiditati dominatur, qui lascivientes corporis motus ad rationis divinarumque legum præcepta coercet atque comprimit; magna, antiqua religione; maxima cum religione, ardore in DEUM, pietatem colit; exemplar est religionis; vitam sancte pieque exigit; in quem tanquam in speculum intuentur, qui pietatem, qui religionem colunt; insigni pietate est erga DEUM; religiosus imprimis pietatis cultor est miræ pietatis; raræ in DEUM religionis est; ad omne Christianæ pietatis et officii decus mire factus, compositus, incensus, animatus. 2. Singulariter devotus est B. Mariæ Virgini, *il a une remarquable dévotion envers la Très Sainte Vierge*. Præcipuo quodam studio cultuque fertur in DEI Matrem; præcipua pietate ac religione DEI Matrem colit, veneratur; singulari cultu Matrem Virginem prosequitur; præcipua illi in Virginem DEI Matrem religio est et pietas; divinæ Matris præcipua quadam religione tenetur; ejus honoribus impense studet, deditus, addictus, devotus est; ardentiorum cultum erga DEI parentem Virginem hausit; suavissimo quodam pietatis studio in Virginem DEI Matrem exardescit; præcipuam pietatis operam in colenda rite sancteque Virgine DEI Matre ponit, collocat. Cf. [Religiosus](#). USUS: Devota DEO mens, *esprit tout consacré à DIEU*.

DĒVŌVĒO, es, vōvi, vōtum, ere, a. *Vouer, consacrer; dévouer, livrer entièrement*. SYN. Voveo, destino, dedico, consecro. USUS: Devovere se pro ære alieno. Caput suum pro republica Diis devovere. Te tuumque caput hoc sanguine consecro devoveoque. Diris omnibus aliquem devovere. Devovit Agamemnon Dianæ se, etc.

DEXTELLA, æ, f. *Main droite*. SYN. Parva dextera. USUS: Antonii dextella est, *il est le bras droit d'Antoine*.

DEXTER, era, erum, *Droit*. )( Sinister. USUS: Dextra manus. Dextrum cornu.

DEXTĒRA, æ, f. *Main droite*. SYN. Dextra. )( Læva. EPITH. Consularis, fida, firmior, hostilis, impia, violatæ fidei testis. USUS: Jacenti et supplici dexteram porrigere. Græcia dexteram tendit Italiæ, eique præsidium pollicetur.

DĒXTĒRĒ, *Adroitement*. SYN. Apte. USUS: Dextere obire officia, uti fortuna.

DEXTĒRĪTAS, ātis, f. *Dextérité, adresse, habileté*. USUS: Naturalis ingenii dexteritas. Multa in eo et dexteritas et humanitas visa.

DEXTRORSUM, *A droite (avec mouvem.), du côté droit*. SYN. Ad dextram.

Diabolus, i, m. *Diabale, démon*. PHRAS. 1. Adversarius dolis instructissimus; mille artium summus ille artifex qui olim esu pomi interdicti primos parentes, et per illos omnium sæculorum mortales in immensam calamitatum voraginem e celsissimo fastigio præcipitavit; impurus, immundus, inquinatus spiritus; malorum, quæ geruntur, auctor; perditor hominum, spiritus contaminatus et perditus; nequissimus inimicus ac vexator hominum; hostis perennis ac juratissimus humani generis; machinator, seminator omnium malorum; omnis honesti osor, veritatis et humanæ salutis sempiternus et infensissimus inimicus; qui nullam unquam rationem hominibus insidiandi intentatam relinquit; veterator ille magnus, qui ex altissimo cœli domicilio dejectus, qui parentes primos corrumpit, ac mentes eorum in transversum egit; cujus venenatissimis artibus quovis pene momento appetimur. 2. Diabolum expellere, *chasser le démon*. Malum dæmonem ex corporibus ejicere, exigere, profligare; exturbare ex obsessis, correptis, occupatis hominum corporibus inquilinos, immundos spiritus; malos genios humanis e corporibus depellere, emovere; infernos inquilinos diuturna possessione dejicere, deturbare, movere, demovere. 3. Obsessus est a Diabolo, *il est obsédé par le démon*. Insessus est ab Orci genio; oppressus, occupatus a teterrimo humani generis hoste ac vexatore; correptus a Tartareo hoste; a tortoribus Orci spiritibus agitato, vexatus; inquilino malo dæmoni ad pœnam datus.

DĪĀDĒMA, ātis, n. *Diadème*. SYN. Corona regni, insigne. USUS: Antonius collegæ diadema imposuit.

DĪĀETA, æ, f. *Régime, diète*. SYN. Medicinæ pars, quæ victu morbos curat. PHRAS. Diæta nunquam oberit, *la tempérance ne nuit jamais*. Diæta uti; vivendi regulam et modum servare; in victu modo et lege quadam uti; certam quamdam in victu rationem tenere, servare; in cibi delectu rationem valetudinis ducere, spectare, habere, haud inutile fuerit. USUS: Diæta curari cupio, chirurgiæ tædet. Cf. [Abstineo a cibo](#).

DĪĀLECTĪCA, æ, f. *Dialectique, logique*. SYN. Disserendi ratio et scientia; Dialecticorum scientia; prudentia disputandi; veri ac falsi disceptatrix scientia et iudex. EPITH. Dilatata, disceptatrix, iudex veri et falsi, muta, loquax, similis pugno. USUS: Zeno Rhetoricam palmæ, Dialecticam pugno comparavit. Dialectica confracta et stricta eloquentia. In dialectica exercebat. Dialectica cavet ratione, ne cui falso assentiamur, neve unquam captiosa probabilitate fallamur.

DĪĀLECTĪCĒ, *Selon les règles de la dialectique*. SYN. Dialecticorum more, subtiliter, tenuiter. USUS: Multa dialectice dicta.

DĪĀLECTĪCUS, a, um, *Qui concerne la dialectique, habile dans cet art*. EPITH. Valens. USUS: Dialecticæ captiones; acumen Dialecticorum; perversa et præpostera Dialecticorum sapientia. Ambigua ad Dialecticum referenda sunt.

DĪĀLŌGUS, i, m. *Dialogue, entretien*. SYN. Disputatio, sermo in personas distributus. EPITH. Mirificus. USUS: In iis sermonibus, qui dialogi appellantur. Nolunt personas viventes dialogis illigari.

DĪĀRĪUM, ii, n. *Ration journalière*. SYN. Stipendium militibus in dies singulos propositum. USUS: Cæsar celeritatem militum iter facientium diario incitat. *Pro Ephemeride, diarium, journal, vulgi est*.

DĪĀRRHÆA, æ, f. *Diarrhée, flux de ventre*. SYN. Ventris fluxio; alvus soluta, citata, profluens. USUS: Diarrhæa me arripuit tanta, ut vixdum cœperim consistere.

DĪBĀPHUS, i, m. *Robe de pourpre*. USUS: Dibaphum cogitat, sed eum infector moratur, *il rêve le consulat, mais le teinturier le retarde*.

DĪCA, æ, f. *Procès*. SYN. Iudicium, actio. USUS: Dicam alicui scribere. Dicas sortiri. Cf. [Causa](#).

DĪCĀCĪTAS, ātis, f. *Causticité*. USUS: Sales, quorum duo genera: alterum facetiarum æqualiter in omni ratione fusum, ingenuum et liberale; alterum dicacitatis scurrilis, quæ oratori fugienda. Cf. [Facetiæ](#).

DĪCĀTĪO, ōnis, f. *Déclaration qu'on se fait citoyen d'une ville*. SYN. Cum aliquis in civitatem aliquam se dicat ac tradit. USUS: Non solum dicatione, sed etiam postliminio potest fieri civitatis mutatio.

DĪCAX, ācis, omn. gen. *Railleur, mordant*. SYN. Paulo facetior, promptus, paratus ad dicendum quidlibet. ADV. Impunius. USUS: Demosthenes non tam dicax, quam facetus, illud acrioris ingenii, hoc majoris artis. Dicacibus et facetis difficile est habere hominum rationem, et ea, cum falsissime dici possent, tenere. Cf. [Facetus](#).

DĪCIS CAUSA, *Pour la forme, par manière d'acquit*. SYN. In speciem, per simulationem; sic, ut factum esse, dici possit.

1. DĪCO, as, avi, atum, are, a. *Consacrer, dédier, vouer*. SYN. Nuncupo, consecro, dedico, addico. USUS: Dicare se in aliquam civitatem. Totum ego me Crasso; totum me tuis commodis et laudi dicavi. Dicare se in clientelam, in servitutem alicui. Cf. [Addico](#).

2. DĪCO, is, xi, ctum, ere, a. *Dire, parler, raconter*. SYN. Loquor, aio, narro; verbum, *vel* verba facio; verba, sermonem, orationem habeo, commemoror, memoror, profero, exprimo, in oratione mea pono. PHRAS. 1. Aiunt te hoc dixisse, *on prétend que vous avez dit cela*. Te in sermonibus ista dictitare solitum; te illam conjecisse, tuam hanc fuisse vocem; te hæc commemorasse; te hoc sermone usum; ista effudisse te temere ac evomuisse; te auctorem hujus sermonis faciunt; in te illa oratio confertur; jactatæ, emissæ, conjectæ a te eæ voces feruntur; ferunt, te ista effutiisse, exprompsisse, usurpasse; his te vocibus personuisse palam affirmant. Cf. [Loquor](#), [Sermo](#), [Mentio](#). 2. Possum pro certo dicere, *je puis affirmer*. Narro tibi; istud tibi pro certo, comperto, explorato affirmo; pro vero et certo assevero; illud asseveratione omni confirmare audeo; omni asseveratione hoc tibi affirmo; affirmate proferre non vereor. 3. Dic, quæso, *dites, je vous prie*. Cedo, ne isthoc celaveris; quin expromis, quid rei sit; edissere, eloquere; memora mihi; istud expedi; illud jam exequere. 4. Sensus meum jam dixi, *j'ai déjà exprimé mon opinion*. Quid de re tota sentiam, aperui; sententiam meam de re exposui, explicui, aperui; animi mei sensum expressi alias; deprompsi alias, quæ mea sit de re tota sententia; ex his, quæ a me disputata sunt, exstabit animi mei consilium. Cf. [Aperio](#). 5. Clam in aurem dicere, *dire qqche à l'oreille*. In aures immittere, insusurrare; voce depressa et submissa in aurem loqui, in fide ac silentio alicujus arcana quædam deponere. 6. Quæ dicis, non possum credere, *je ne puis croire ce que vous dites*. Monstra narras; monstro, portento similia sunt, quæ tu memoras; quæ tu hic prædicas, fidem superant. Cf. [Incredibilis](#). 7. Est verum quod dixisti? *Ce que vous avez dit est-il vrai?* Ain tu, ilium, etc. vera

memoras? Vera cantas? Verane prædicas? 8. Dicitur, *on dit*. Aiunt, ferunt, perhibent; fertur, fama est, fama perhibet, exiit in vulgus rumor; fama percrebuit; vulgatur rumor; fama, opinio exit; manat tota urbe rumor; fama fert; multus est sermo; in omnium ore ac sermone est; fama ea in vulgus emanavit; sermo tota urbe dissipatur; rumor, nescio quis, ad nos affluxit; nescio quid rumoris afflaverat te etc.; fama in urbem pervasit, penetravit; fama ea provinciam peragravit. Cf. **Fama**, **Rumor**. 9. Omnes dicunt te hostem patriæ, *tout le monde dit que vous êtes un ennemi de la patrie*. Una omnium consentiensque vox est; omnes fremunt, te hostem patriæ exstitisse; omnes palam jam in foro personant, non jam, ut ante, clam mussitantes, proditorem te esse patriæ. Aperte id jam præ se ferunt cives omnes, te unum repertum esse, qui civitatis jugulo sicam admoveas. Nulla vox auditur civium frequentius, ac quæ te hostem et proditorem patriæ proclamat; nulla jam dudum vox ex reipublicæ ore missa crebrius; nihil frequentioribus jactatum sermonibus, ac, proditorem te esse patriæ et reipublicæ hostem. 10. De hoc multa dici possent, *on pourrait dire sur cela bien des choses*. De hoc immensa sit oratio; de hoc verborum nunquam satis sit; dies me deficiat, omnia exequi si velim; nimium longus sim; otio abutar; finem non reperiat oratio; modum excedat oratio; fines, cancellos egrediatur oratio, omnia si persequar; istis explicandis quæ potest par oratio inveniri? USUS: Causam, sententiam dicere; salutem dicere. Diem alicui, *vel* mulctam dicere. Dicere ex superiore loco, *prêcher*. Aliud est oratio, quam disputatio; nec idem dicere et loqui.

DĪCRŌTUM, i, n. *Navire à deux rangs de rames*. SYN. Navigium duplici serie remorum instructum. EPITH. Bona. USUS: Bono dicroto navigabam.

DICTĀTA, ōrum, n. pl. *Dictée, leçon, cahier*. SYN. Quæ magistri pueris dictant. USUS: Ipsa quasi dictata a te redduntur. Eadem dictata recantare.

DICTĀTOR, ōris, m. *Dictateur*. SYN. Summa Romanæ reipublicæ potestas, magister populi. EPITH. Perpetuus, perspicuus, invidiosus, proximus. USUS: Dictatorem facere, efficere, dicere.

DICTĀTŌRĪUS, a, um, *De dictateur*. USUS: Gladius dictatorius.

DICTĀTŪRA, æ, f. *Dictature*. SYN. Dictatoris munus. EPITH. Perpetua. USUS: Dictaturam exercere, abdicare.



DICTĒRĪUM, ii, n. *Bon mot, brocard*. SYN. False dictum. USUS: Quæ false, breviter, acute dicimus, dicteria vocantur. Cf. [Jocus](#), [Facetia](#).

DICTĪO, ōnis, *Action de dire; conversation, entretien*. SYN. Oratio, dicendi genus; actio. EPITH. Attica, forensis, perpetua, popularis, reliqua, tota. Subitæ, oratoriæ. USUS: Se in dictionibus exercere. In forensibus causis mea dictio versatur. Dictionem totam in partes dividere oportet. *Pro* vocabulo uno, verbo uno, *parole*, minus latinum est.

DICTĪTO, as, avi, atum, are, a. *Dire souvent*. SYN. Sæpe dico. USUS: Causas dictitare.

DICTO, as, avi, atum, are, a. *Dire, dicter*. SYN. Dico, quæ alius excipiat. USUS: Orationem, epistolam dictare ad verbum.

DICTUM, i, n. *Mot, parole*. USUS: Nullum petulans dictum in vita proferatur. In me ac meos dicta multa dixit. Commode, breviter, facete, acute dictum. Dictum Ennii. Ob dictum capite et fortunis accusari. Quam vocem, quod dictum ad Catonem detulit. Dictum unum de melioribus.

DĪDŪCO, is, xi, ctum, ere, a. *Conduire, séparer, diviser*. SYN. Dispergo, aperio. USUS: 1. Pugnam diduxit. Aciem in cornua diducere, aquam in vias. 2. TRANSL. In varias curas diducitur animus. Cf. [Dilato](#), [Separo](#).

DĪES, ēi, m. et f. *Jour*. SYN. Lux, diecula, temporis diurni cursus; spatium, tempus. EPITH. Acerbior, acerbissimus, æstivus, beatus, brevior, brumalis, calamitosus, certus, clarissimus, compitalitius, constitutus, dirus, extremus, faustus, festus, fœdus et flagitiosus, funestus, gloriosissimus, gravissimus, gratissimus, gravis, honestissimus, horribilis, inclinatus, lætificus, lætior, lætissimus, legitimus, liberior, medius, natalis, notus, perendinus, optatissimus, posterus, præclarus, propinquus, religiosus, ignotus, pulcher, solstitialis, summus, supremus, totus, tristis, turbulentissimus, turpis, vacuus, utilis et gratus. Dies festus, *jour de fête*, sanctissimus et celeberrimus. Dies æterna, annua, antiquior, certa, exigua, hesterna, hodierna, misera et infelix, satis laxa, perexigua, tota, utilis. Dies acerbi, festivi, apti, breviores, lætissimi, comitiales, compitalitii, continui, anniversarii, non honesti, jucundi, illustres, justii, lætiores, longiores, odiosi, pauci, plurimi, lautissimi, præteriti, proximi, quieti, reliqui, superiores, toti, vacui. PHRAS. 1. Vix dies erat, *il faisait à peine jour*. Vix luciscebat; appetente vix die; die vix albescente; aperiente se die; sub primum lucis

exortum; sub primam auroram; albescente primum cœlo; vixdum prima se luce infundente; emergente vix sole. Cf. [Mane](#). 2. Adulta die, *en plein jour*. Multa jam die; multum jam diei processerat; multa jam luce; res ad multum diei, in multum diem processerat, extracta erat. 3. Vergente jam die, *vers le soir, vers la fin du jour*. Inclinate in vesperum die; præcipitante jam die; abeunte jam in noctem die; cum haud multum diei jam superesset; inclinato in vesperam die; extabescente jam die; senescente jam die. Cf. [Vesper](#). 4. Ad certam diem, *au jour fixé*. Ad constitutam, præstitutam, præfixam, præscriptam, certam, statutam, destinatam, præfinitam diem, ad diem solvere. 5. Ubi constituta dies adfuit, *dès que le jour fixé fut arrivé*. Dies ubi appetiit, illuxit, venit prælio constitutus; dies ubi adventavit; cum jam in proximo esset destinata dies. 6. Diem differre, *différer le jour*. Diem proferre, prorogare, prolatare, ampliare, producere. 7. Diem mihi totum confabulando subtraxit, *il m'a fait perdre tout un jour en entretiens*. Diem mihi solidum confabulando exemit; dies mihi totus confabulando sublatus est; diem totum confabulando duxit, extraxit. 8. Diem transigere in negotiis, *passer le jour à ses affaires*. Diem in negotiis ponere, degere, consumere; diem negotiosis concursationibus terere, conterere, conficere necesse est. Dies et noctes laboriosa mihi opera exeduntur. Dierum ac noctium vicissitudines laborantem me inveniunt. Dies noctesque laborandum mihi est. Diu noctuque; noctu ac interdiu instandum operi est; nullum tempus mihi vacuum a laboribus fluit. Nullum tempus, neque diurnum neque nocturnum dimitto, quin laborem. Cf. [Tempus](#), [Consumo](#). 1. Sacri dies, et negotiosi, *jours fériés, jours ouvriers*. Dies sanctissimus ac celeberrimus, *jour très saint*. Dies ab exortu caniculæ proximi, *les jours de la canicule*. Dies, qui a rerum omnium Domino nomen traxit, *dimanche*. Dies jejunio sacratus, *jour de jeûne*. Dies omnium Sanctorum festa commemoratione sacra, *la Toussaint*. 2. Diem sibi sumere ad deliberandum, *prendre un jour pour délibérer*. Dare diem ad deliberandum, *indiquer le jour de la délibération*. Diem alicui dicere, scribere, *citer qqn en justice*. 3. Dies intercessit una, altera, tertia, *un, deux, trois jours se passèrent*. Ea mysteria in unum diem incidunt, incurrunt, *ces mystères durent un jour*. 4. Diem agere, celebrare, obire, *passer le jour*. Diem unum intermittere, *laisser passer un jour*. 5. Tempus, *temps*. Nullus dolor est, quem dies, quem longinquitas temporis non leniat. Dies quoque stultis mederi solet. Impetret ratio, quod dies impetratura est. Invidiam dies mitigat, *le temps calme l'envie*. Cf. [Feriæ](#), [Festus](#).

DIFFĚRENTĪA, æ, f. *Différence*. SYN. Dissimilitudo, discrimen, varietas, distinctio, intervallum. USUS: Magna est differentia inter principia naturalia. Cf. [Dissimilitudo](#), [Discrimen](#).

DIFFĚRO, differs, distūli, dīlātum, ferre, 1. a. *Différer, tarder, remettre*. 2. n. *Être différent*. SYN. 1. Rejicio, prorogo, reservo, produco, sustineo, profero, moram interpono, tardo, procrastino, moror, celeritatem de causa detraho, cunctor, extraho. 2. Discrepo, disto, alius sum, dissimilis sum. )( Similis sum. ADV. Multum, non fere multum, paulum, oppido, plurimum. PHRAS. 1. Res differri non potest, *on ne peut différer l'affaire*. Res extrahi, prorogari non potest; duci longius, suspendi non potest; trahi negotium sine dispendio non potest; res ista procrastinationem et tarditatem non fert; cunctationem non patitur; res illa moram et sustentationem non fert. 2. Nimium differtur transactio litis, *on diffère trop longtemps l'arrangement du procès*. Jacet jam biennium causa nostra; prolatatis comitiis tota jam elanguescit. Quis non damnet iudicium lentitudinem, litem jam biennio trahentium; me toties ampliantium; in aliud aliudque tempus protrudentium; rei exitum morantium; diem ex die ducentium; diem tempusque proferentium, extrahentium, producentium? nimium quantum ampliatur causa; tempus ducitur; dies protrahitur. 3. Vide ne meus e provincia discessus differatur, *faites en sorte que l'on n'ajourne point mon départ de la province*. Vide, ne quid ad annuam in provincia commorationem temporis accedat; ne quæ fiat accessio temporis; ne res longius ducatur, aut in aliud tempus reservetur, ne quid mihi temporis prorogetur, protrahatur, extrahatur; ne diuturnior, longior mihi fiat in provincia commoratio. 4. Differ rem in æstatem, *remettez la chose à l'été*. Confer rem in longiorem diem; conjice in æstivos menses, mensem unum alterumque interjice; mora mensis unius illata, interposita, in æstatem extrahe, rejice. Cf. [Mora](#), [Expedio](#). 5. Differt pœnam, *il retarde le châtement*. In sumendo supplicio temporis gratiam facit; iræ spatium, et consilio tempus dat; supplicii de reo sumendi diem laxius profert; inter culpam et pœnam moræ interjectum est aliquid. 6. Quantum differt doctus ab indocto! *Quelle différence il y a entre l'homme instruit et l'ignorant!* Quantum inter hos discriminis est! quantum inter hunc et illum interjectum intervallum est! quanta inter hunc et illum morum studiorumque est distantia! tanta certe, quanta maxima esse potest; quantum hunc inter et illum interest! 7. Rationes meæ a tuis multum differunt, *mes raisons sont fort différentes des vôtres*. Admodum discrepant, distant, dissentiant; diversa imprimis rerum nostrarum ratio est; non eadem

est mearum ac tuarum rerum ratio; meæ res aliter, dissimiliter, diverse, prorsus alio modo, ac tuæ se habent. Alio res meæ loco sunt, ac tuæ; non eodem loco, non ejusdem loci sunt. Alia, diversa, non eadem rerum mearum ratio est. Nihil simile habet res mea cum tuis; nihil habet similitudinis; quid simile, quid non dissimile habent res nostræ? nulla similitudo, dissimilitudo magna, dissimilia prorsus omnia, alia prorsus sunt omnia, inter res meas tuasque. Cf. [Abludo](#), [Dissimilis](#). 8. Differre a patre. Cf. [Degenero](#). Usus: 1. Differs me in aliud tempus. Differre vadimonium. Alii tempus differebant, *remettre*, *différer*. 2. Discrepo, *se distinguer*, *différer*, *être différent*. Quantum inter se homines studiis moribus, vestitu, tota vitæ ratione differunt! Hæc cogitatione quidem inter se differunt, re vero copulata sunt. 3. Spargo, *dispenser*, *pousser de tous côtés*. Ignem differunt in omnem locum.

DIFFICĪLE, *Difficilement*. SYN. Difficulter.

DIFFICĪLIS, e, gen. com. *Difficile*, *malaisé*, *pénible*. SYN. Laboriosus, operosus, habens multum difficultatis, arduus, habens difficultatem; in quo multum est negotii, vel operis; in labore multo est positus, magnus. )(Facilis. PHRAS. Rem difficilem tentas, *vous essayez*, *vous entreprenez une chose difficile*. Magnum est, quod moliris; rem magnam et multis difficultatibus impeditam aggredieris; perarduum est, quod suscipis, negotium. Elaborandum tibi erit in ea re. Multo tuo labore id fiet. Incidisti in difficilem nodum, quem vix expedies. In rem difficilem et inexplicabilem te coniecisti. Spissum sane opus lentum et fastidiosum moliris. In quantas te dimicationes isto tuo consilio immisisti! Viam sane arduam, asperam, confragosam, lubricam, plenam periculorum et laborum ingrederis. Subeundæ cibi erunt magnæ tempestates; res est multis obstructa difficultatibus. In salebras incidisti sane asperas et confragasas. Arduum factu est; res in difficili est; multis difficultatibus conflictaberis. Multæ tibi difficultates, asperitates superandæ, vincendæ, supervadendæ erunt. Satis in ea re sudabis. Res hæc laboris, negotii, difficultatis habebit plurimum; non ea res est, quæ facili *vel* parvo negotio, levi labore, non magno studio possit effici. Res erit magnæ difficultatis, multi laboris, non parvi negotii, non operis exigui. Magno tibi ea res stabit; in nodum incidēs sane difficilem; res est, in qua sudandum sit; in qua sustinendi labores, in qua multum operæ ponendum; in qua sit vigilandum; animo excubandum; in qua non leviter sit laborandum, in qua studii multum, industriæ plurimum sit adhibendum. Res

hæc multæ erit operæ ac laboris. Res ea quantas tibi dabit curas? ea re suscepta quantas in difficultates incurres, delaberis? quam ægre eum nodum expedies, solves explicabis? quoties ea te res in lassitudinem dabit? quantum oneris in humeros sustollis tuos? quam plenam periculi aleam tentas? quantum negotii tibi ipse facessis? Cf. [Arduus](#), [Difficultas](#), [Difficulus](#). Usus: 1. Intelligo, quam loco difficili et scopuloso verter. Contortas res et difficiles discere. Difficillimis reipublicæ temporibus. 2. Asper, *difficile*, *exigeant*, *chagrin*. Difficilis et morosus senex. Parens illepidus, et in filios difficilis.

DIFFICULTAS, ātis, f. *Difficulté*, *obstacle*, *embarras*. SYN. Labor, angustia, asperitas. EPITH. Domestica, incredibilis, magna, nummaria, odiosa, pecuniaria, publica, summa, tanta. Majores, multæ, summæ, tot tantæque. PHRAS. 1. Si hoc suscipis negotium, multum difficultatis senties, *si vous entreprenez cette affaire, vous éprouverez de grandes difficultés*. Multum laboris habebis; in magnas difficultates incurres; feres laboris plurimum; magnus in te labor, grave in te onus incumbet; multum oneris, laboris; molestiæ sustinebis; si hoc aggredieris. Rem difficilem, gravem, laboriosam; rem operosam, molestam imprimis ac duram senties, experieris, cognosces; rem haud factu facilem, multis difficultatibus implicatam, obseptam et quasi circumvallatam comperies. 2. Vide, quid difficultatis res ista habeat, *voyez quelles difficultés présente cette affaire*. Etiam atque etiam vide, quantum facinus conere; quid suscipias, quidve sustinere possis; quantum tibi oneris imponas; animadvertite, cujus operæ, cujus difficultatis ea res sit; quas vires, quos nervos, quantam facultatem, quantum roboris postulet id quod moliris. Cf. [Difficilis](#). Usus: Difficultas vecturæ, navigandi. Res habet multum difficultatis et laboris. Incurrit in multas difficultates. Multis difficultatibus affectus et afflictus.

DIFFICULTER, *Difficilement*, *avec difficulté*. SYN. Difficile, ægre, vix, tristius, durius, PHRAS. Difficulus impetrabis, *vous obtiendrez difficilement*. Haud parvo negotio, haud levi brachio agendum erit, hoc ut consequare. Magnam fortunæ debebis gratiam, ista si impetres; magno tibi stabit ejus rei gratia. Non sine difficultate ea re potieris. Perdifficilis et lubrica erit ejus rei consequendæ ratio. Hæret ea res adhuc in salebra; res in difficili erit, dum voti compos fias; haud ita promptum erit, ista consequi; haud ex facili ista impetrabis; vix, aut ne vix quidem id consequere.

DIFFIDENTER, *Avec défiance*, *timidité*. SYN. Timide.

DIFFĪDENTĪA, æ, f. *Défiance*. )( Fidentia. USUS: Metus est diffidentia exspectati mali. Cf. [Metus](#).

DIFFĪDO, is, fīsus sum, ere, n. *Ne pas se fier à, se défier de; désespérer de*. SYN. Quasi despero. )( Confido. ADV. Penitus, valde, summe. PHRAS. Diffidit civibus suis, *il se défie de ses concitoyens*. In caritate civium nihil spei reponit; in exigua spe est etiam inter cives suos; ne civibus quidem se credit suis; ne civium quidem fidei se permittit, committit. Nusquam tutam sibi esse fidem queritur; neque in civium fide caritateque acquiescit. Cf. [Spero](#), [Despero](#). USUS: Ita æger est, ut medicus diffidat. Ne defatigare, aut diffidas. Ingenio sane meo diffido. De Othone diffido. Jacet, diffidit, abjecit hastam.

DIFFINDO, is, fīdi, fīssum, ere, a. *Fendre, diviser, partager*. SYN. Findo, divido. USUS: Saxum diffindere novacula.

DIFFĪTĒOR, eris, eri, d. *Nier*. SYN. Nego, inficior. USUS: Non diffiteor errasse me. Cf. [Nego](#).

DIFFLO, as, avi, atum, are, a. *Dissiper*. USUS: Tuo legiones spiritu difflasti, ut ventus folia.

DIFFLŪO, is, fluxi, fluxum, ere, n. *Couler de tous côtés, se répandre çà et là*. SYN. Liquesco, fluo. USUS: Otio, luxu, voluptatibus, sudore, risu diffluere.

DIFFŪGĪO, is, fūgi, ere, n. *Fuir çà et là*. SYN. Fugio, dilabor. USUS: Metu perterriti diffugiunt. Cf. [Fugio](#).

DIFFUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Verser, répandre*. SYN. Dispergo, dissipo, spargo, effundo, differo. ADV. Late, longe. USUS: 1. Terra semen suo complexu diffundit. 2. TRANSL. Animum, vultum diffundere. Laudes alicujus; rumorem late diffundere. Flendo dolorem, *vel* iram diffundere. Cf. [Spargo](#).

DIFFŪSĒ, *Avec étendue, développement*. SYN. Disperse. USUS: Res diffuse dicta.

DIFFŪSUS, a, um, *Étendu*. USUS: Platanus ramis diffusa. Jus civile diffusum. Laus Pompeii late diffusa. Color sanguine diffusus.

DĪGĒRO, is, gessi, gestum, ere, a. *Digérer*. SYN. Concoquo. ADV. Discrete. USUS: 1. Stomachus cruda digerens. 2. TRANSL. Ordino, distingo,



distribuo, divido, *classer, arranger, répartir*. Tabulæ, acta, leges, argumenta in certa capita digesta. Crines digerere.

DĪGESTĪO, ōnis, f. *Digestion; classement; distribution*. SYN. Concoctio; distributio. USUS: Digestio, quæ exornatio est, ea est partitio.

DĪGĪTUS, i, m. *Doigt*. SYN. Pars manus pedisque extrema. EPITH. Extremi, transversus. USUS: Extremis digitis aliquid contingere. Non discedam digitum a sententia. Digitum in aliquid intendere et commonstrare.

DĪGLĀDĪOR, aris, atus sum, ari, d. *Combattre l'un contre l'autre*. SYN. Decerto, contendo. USUS: Digladientur licet, per me, Philosophi inter se. Cf. [Certo](#).

DIGNĀTĪO, ōnis, f. *Estime, considération*. SYN. Dignitas. USUS: Nihil nisi de dignatione laborat.

DIGNĒ, *Dignement, avec dignité*. SYN. Pro dignitate. USUS: Philosophia nunquam satis digne laudari potest.

DIGNĪTAS, ātis, f. *Mérite, dignité*. SYN. Honor, gradus, gradus dignitatis, gradus honoris, honoris amplitudo, splendor, auctoritas, gloria, majestas, honestas, decentia, decor. )( Indignitas. EPITH. Admirabilis, admiranda, amplissima, cara, carissima, communis, conjuncta cum utilitate communi, consularis, excellens, eximia, familiaris, imperatoria, jucundior, liberalis, magna, major, maxima, minor, nefaria, nova, otiosa, par, parva, præstabiliior, præstans, præstantissima, præsens, insperata, pristina, publica, singularis, summa, tota, vera, vetus, virilis, salva. PHRAS. 1. Hoc ante omnia te moneo, ut præ cæteris dignitatis rationes habeas, *avant tout je vous avertis de prendre le plus grand soin de votre dignité*. Ut referas ad dignitatem omnia; ut propositum decus tibi sit; ut ante omnia dignitati servias; dignitatem spectes, dignitatem sequaris; ut nihil cogites a dignitate sejunctum; ut nihil alienum a dignitate cogites; ut nihil non cum dignitate conjunctum cogites; ut consiliorum tuorum finis omnium honor sit; ut tuarum actionum terminus, scopus honor sit; ut prima tibi sit, præcipua, antiquissima dignitatis cura. 2. Omnia ex dignitate fecisti, *vous avez tout fait avec dignité*. Nihil fecisti, nisi plenissimum amplissimæ dignitatis; omnia tua facta cum dignitate vehementer consentiunt. In omnibus tuis factis proposita tibi dignitas fuit. Omnia tua facta ad dignitatem retulisti.

Quaecumque egisti, ad dignitatem omnia spectarunt. Scopus tibi ac finis in omni re dignitas fuit. Tuarum actionum norma quaedam ac regula dignitas fuit. Tua sunt ejusmodi facta, ut eximiis ornanda praeconiis; ut divinis decoranda laudibus; ut tollenda ad astra; ut ad coelum efferenda videantur. Tuis omnibus factis aeterna gloria, immortalitatisque praemia debentur. Gloriam et dignitatis ratio semper in actionibus tuis primum apud te locum obtinuit; summo apud te loco fuit; maximi tibi semper fuit. 3. Rationem dignitatis tuae habebo, *je prendrai soin de votre honneur*. Magnam omnibus in rebus dignitatis tuae rationem ducam. Semper mihi dignitas tua ante oculos erit; antiquissima erit; semper meae cogitationes dignitatem tuam spectabunt. Animus meus in honore tuo fixus erit et locatus. In omni re, quid honor tuus postulet, requiret, ferat, attendam. 4. Modo conservem dignitatem meam, opum jacturam non curo, *pourvu que je conserve mon honneur, peu m'importe la perte de ma fortune*. Divitias divitiarumque jacturam nihili facio, liceat modo tueri dignitatem meam. Adimi, detrahi de fortuna, fortunas comminui, fortunarum jacturam fieri, fortunae detrimenta fieri non recuso, nihil duco, in minimis pono, sit modo dignitas incolumis; liceat modo incolumem servare dignitatem; modo permaneat dignitas in eo statu; modo ne cogar de statu dignitatis meae demigrare; modo sit eadem dignitas; modo ne mutetur, ne diminuatur, ne laedatur dignitate mea; modo ne qua injuria, ne quo damno, ne quo detrimento afficiatur dignitas mea; modo ne quid damni faciat; ne quid jacturae faciat dignitas mea; modo ne quam jacturam subeat, sustineat, ferat, patiatur dignitas mea; modo nequid de dignitate detrahatur, adimatur, imminuatur. 5. Dabo operam, ut is dignitatem tuam defendat, *je ferai en sorte que cet homme défende votre dignité*. Dabo operam, ut ejus animum ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducam, convertam; ut is omnia studia ad dignitatem tuam referat, conferat; suam ut operam in dignitate tua figat, locet, statuatur, ponat; ut industriam omnem suam dignitati tuae dicatam velit, dedat, dicet; ut tueatur dignitatem tuam; ut honorem tuum defendendum tuendumque suscipiat; ut honoris tui defensionem, certamen, contentionem suscipiat; ut pro honore ac dignitate tua pugnet, contendat, certet. 6. Violari dignitatem tuam, moleste fero, *je supporte avec peine qu'on porte atteinte à votre considération*. Dignitatem tuam offendi, laedi, minui, oppugnari, vehementer doleo; detrahi de tua dignitate; jacturam fieri dignitatis tuae, dignitatem tuam labefactari, deformari, damno affici, fero molestissime; dolorem capio ingentem animo, cum deesse alios dignitati tuae, alios

invidere intelligo; cum impugnari, minui, detrahi tibi dignitatem tuam; cum dignitatem tuam contumelia attingi; spoliari te dignitate tua; cum de dignitatis gradu dimoveri te accipio. 7. Quærere dignitatem, *rechercher les honneurs*. Honoribus operam dare; honores petere; venari, aucupari, captare, expetere, ambire honores; affectare ad honores iter. Cf. [Ambio](#), [Ambitiosus](#). 8. Conferre dignitatem, *accorder des dignités*. Summum dignitatis gradum tribuere, concedere alicui; in dignitate aliquem locare; in dignitatis gradu aliquem ponere, collocare; honores alicui mandare, deferre; ad honores evehere, evocare; ad honorum fastigia perducere; provehere ad summam dignitatem; efferre ad summos honores; collocare in amplissimo dignitatis gradu. Cf. [Honor](#), [Magistratus](#). 9. Pervenire ad dignitatem, *parvenir aux honneurs*. Ad amplissimos dignitatum gradus ascendere; emergere, evehi, efferri, extolli, provehi ad honores; augeri honoribus; dignitate crescere, augeri, amplificari, ornari, cumulari; collocari in amplissimo honoris gradu; in reipubl. custodia, velut in specula collocari; in anni custodia a fortuna positum esse; honoris gradum conscendere; attingere, assequi, adipisci; gradum facere ad honores; ad honores obrepere. 10. Esse in dignitate, *être dans les charges publiques*. Dignitate florere; honoribus fungi; honoribus uti; dignitate præditum esse; in fortunæ gradu positum esse; honoris gradum tenere, obtinere; in magno honore esse; honestum in republica locum obtinere; cum imperio et potestate esse; magistratum gerere; honores administrare. 11. Dignitatem amittere, *perdre ses dignités*. A summo dignitatis gradu dejici, detrahi, præcipitari, deturbari, depelli, dimoveri; de fastigio detrahi; capite diminui; gradu et statu dejici. 12. Dignitate se abdicare, *abdiquer un emploi honorable*. Dignitatem deponere; a dignitate discedere. Cf. [Abdico](#), [Magistratus](#), [Honor](#). 13. Dignitatis aditu impediri, *ne pouvoir parvenir aux honneurs*. Cf. [Honoris aditu impediri](#). 14. Dignitatem amissam recuperare, *recouvrer son ancienne considération*. Recipere pristinæ dignitatis speciem; ad pristinæ dignitatis gradum revocari; restitui in pristinæ dignitatis gradum; dignitatem alicui reddere, restituere. 15. Dignitas tua augebitur, *votre considération ne fera qu'y gagner*. Dignitatis tuæ accessiones fient in dies; multum ad dignitatem tuam accedet, addetur; crescet, aurescet, amplificabitur non parvis incrementis dignitas tua; dignitas tua illustrior evadet; honore magis, quam unquam antea florebis et abundabis; illustrabit amplitudinem tuam ea ipsa res, quæ obscuratura atque exstinctura videbatur; plus in dies splendoris ad dignitatem tuam accedet; clarior fiet dignitas tua atque illustrior; clarius

elucebit; illustrius patebit. Cf. [Augeo](#). USUS: 1. Dignitas est alicujus honesta auctoritas, quæ et cultu, et honore, et verecundia digna est. Ea res tibi dignitati erit. Dignitatem, ea res tibi afferet, adjuget. Ea res dignitatem habet, *cette chose procure la considération*. Civitatis dignitatem tueri, sustinere, *soutenir l'honneur de la cité*. Dignitati alicujus consulere, *prendre soin de la dignité de qqn*. Servire dignitati, *pourvoir à la considération*. Alienæ dignitati suffragari, favere, *favoriser le mérite d'autrui*. Imaginem duntaxat et reliquias pristinae dignitatis retinere, *ne retenir qu'une ombre et un reste de l'antique majesté*. 2. Decor, pulchritudo, ornamentum, decus, forma liberalis, species, *dignité, beauté noble, distinction*. In formis aliis dignitas inest, in aliis venustas. Liberalis species, et formæ dignitas. Formæ dignitas coloris bonitate defenditur. Tranquillitas animi affert dignitatem, *la tranquillité de l'âme donne de la noblesse*. Cf. [Honor](#), [Magistratus](#).

DIGNOR, aris, atus sum, ari, d. *Juger digne*. SYN. Dignum habeo, *vel* dignus habeor. USUS: Qui apud nos tali laude, observantia, cultu, honore virtutis ergo dignabatur. Vir probus summa existimatione dignandus.

DIGNOSCO, is, nōvi, ere, a. *Distinguer, discerner*. SYN. Discerno. USUS: Hostem a cive dignoscere. Cf. [Discerno](#).

DIGNUS, a, um, *Digne*. SYN. Honestus, qui meretur, meritus, dignitate præditus, plenus dignitatis, habens dignitatem, idoneus, par, egregius. )( Indignus. ADV. Omnino, maxime, parum. USUS: Quod non decorum, nec Diis dignum est. Majoribus suis dignus. Odio dignus. Efficere aliquid exspectatione publica, viribus suis dignum. Hoc te non est dignum.

DĪGRĒDĪOR, eris, gressus sum, gredi, d. *Se séparer, s'éloigner, s'en aller*. SYN. Declino, discedo, deflecto; aberro a via, proposito diverto. ADV. Longius, parumper, paululum. USUS: Sed ad id, unde digressi sumus, redeamus. Longius, quam voluntas fuit, a proposito digressa est oratio. Cf. [Aberro](#).

DĪGRESSĪO, ōnis, f. *Départ, séparation; digression*. SYN. Declinatio. EPITH. Acerba et misera, non longa, perjucunda, superior. PHRAS. Cavenda est nimia digressio in oratione, *dans un discours, il faut éviter les trop longues digressions*. Danda est opera, ut unde aberrare cœperit, revocetur oratio; ne plus justo ab rerum ordine declinet; ne alio longius excedat, effundatur; ne alio longius auferatur; ne liberius latiusque procedat. USUS:

Miserior fuit congressio, quam digressio nostra. Digressio a proposita oratione.

DĪGRESSŪS, ūs, m. *Départ, séparation*. SYN. Digressio, discessus. )( Congressio, congressus.

DĪJŪDĪCĀTĪO, ōnis, f. *Jugement, sentence*. SYN. Disceptatio, iudicium, deliberatio. USUS: Ista quidem magna dijudicatio est.

DĪJŪDĪCO, as, avi, atum, are, a. *Juger, régler; discerner*. SYN. Discerno, distinguo, discepto. ADV. Callide, diligenter, sero. USUS: Verbis controversias, non æquitate dijudicas. Non facile dijudicatur verus amor, et fictus. Cf. [Distinguo](#).

DĪJUNGO, is, junxi, junctum, ere, a. *Détacher, désunir*. SYN. Disjungo. ADV. Longius, facile, sæpe. USUS: Dijungere me ab illo volo. Cf. [Separo](#).

DĪLĀBOR, eris, lapsus sum, labi, d. *S'écouler, se dissiper*. SYN. Diffugio, diffluo. ADV. Male, rapide. USUS: Fluvius rapide dilapsus. Vide, ne ea res memoria dilabatur. Dilapsa fortuna amici devolant; vectigalia, fides, vires reipublicæ dilabuntur. Cf. [Abeo](#), [Labor](#).

DĪLĀCĒRO, as, avi, atum, are, a. *Déchirer, mettre en pièces*. SYN. Lacero. USUS: Distractione humanorum animorum discerpi et dilacerari demum.

DĪLĀNĪO, as, avi, atum, are, a. *Déchirer, mettre en pièces*. SYN. Lanio. USUS: Cadaver canibus dilaniandum objicere.

DĪLĀPĪDO, as, avi, atum, are, a. *Dissiper, dilapider*. SYN. Decoquo, disperdo, consumo. USUS: Dilapidare pecuniam, exhaustire ærarium, minuere vectigalia, consumere. Cf. [Consumo](#), [Nepos](#), [Luxus](#).

DĪLARGĪOR, iris, largītus sum, iri, d. *Faire des largesses*. SYN. Dono. USUS: Omnia dilargiri. Cf. [Largior](#).

DĪLĀTĪO, ōnis, f. *Délai, remise, ajournement*. SYN. Mora, prolatio, retardatio. EPITH. Nimia. USUS: Dilatio et exspectatio comitiorum. Cf. [Differo](#).

DĪLĀTO, as, avi, atum, are, a. *Étendre, élargir*. SYN. Collato, late explico, propago. )( Coangusto, coarcto, contraho. PHRAS. Dilatavit imperium, *il recula les frontières de l'empire*. Fines imperii longissime

protulit; magnas ditioni suæ subjunxit provincias; amplissimas regiones imperii finibus adscripsit. Cf. [Augeo](#). USUS: Argumenta, orationem dilatare ac diffundere. Late funditur ac dilatatur nomen vestrum. Cf. [Amplifico](#).

DĪLAUDO, as, are, a. *Louer en tout point*. SYN. Prædico. USUS: Librum, quem dilaudas, emi. Cf. [Laudo](#).

DĪLĪGENS, entis, omn. gen. *Qui aime, attaché à; actif, soigneux*. SYN. Attentus, sedulus, assiduus, studiosus, diligentiam adhibens. PHRAS. Homo erat imprimis diligens, *cet homme était très attaché à tous ses devoirs*. Homo erat prudens et rerum suarum attentus; homo summi laboris et industriæ; prorsus intentus in omnia, qui advigilaret sedulo, ac omnia accuraret; erat in omni officii genere navus ac diligens; anteibat omnes diligentia; nihil in eo diligentiae requires, nihil industriæ. Cf. [Diligentia](#), [Applico](#), [Assidue](#), [Opera](#). USUS: Lentulus salutis meæ diligentissimus.

DĪLĪGENTĒR, *Exactement, soigneusement*. SYN. Accurate, exquisite, studiose, magna cum cura ac diligentia. )( Negligenter. PHRAS. 1. Diligenter litteris dat operam, *il étudie avec zèle*. Accuratissima diligentia, mira accuratione, non indiligenter; sedulo, quam diligentissime; summa cura studioque; toto animo, atque omni cura; perstudiose, intentissima cura; enixo studio; summa industria; toto pectore; impense admodum; impensa opera; contente industrieque; contentione maxima litteras persequitur. 2. Negotium tuum egit diligenter, *il s'occupe soigneusement de votre affaire*. Solerti cura, cum cura, summa sedulitate, religiose admodum studioseque tractavit. Nullum in causa tua studium, nullum officium prætermisit; nemo in curandis negotiis tuis illo diligentior, nemo religiosior; exstat ejus in tractandis rebus tuis studium ingens ac industria; in gerendis negotiis tuis studium adhibebat maximum; in tractanda negotia tua, quo maxime potuit, studio incubuit, enixus est; in procurandis negotiis tuis nihil ab eo loci aut segnitiae aut socordiae datum est; intentiore, qua poterat, cura res tuas agebat; summo studio, maximoque opere; omnibus nervis viribusque, omni ope ac opera, summa ope, omni conatu, toto pectore, tota mente in res tuas ac commoda incubuit. Cf. [Diligentia](#). USUS: Diligenter etiam atque etiam facere aliquid.

DĪLĪGENTĪA, æ, f. *Soin, zèle, attention, exactitude, application*. SYN. Assiduitas, sedulitas. )( Negligentia. EPITH. Accuratissima, acerbissima, amplissima, artificiosa, cognita, crudelis, egregia, singularis, excellens,



grata, inanis, incredibilis, inepta, magna, major, non mediocris, minuta, misera, miserabilis, molesta, nimia, nova, pergrata, plena, privata, summa, tanta. PHRAS. 1. Summa diligentia rem tuam curabo, *je prendrai le plus grand soin de votre affaire*. Omni mea cura, opera, vigiliis, omni sedulitate, omni non modo contentione, sed etiam dimicatione in rebus tuis elaborabo. Res tuas summa cura complectar. Pugnabo, enitar, contendam, efficiam, operam omnem ac diligentiam adhibebo, ut res tuæ rite curentur. Incumbam in tuam causam tota industria. Operæ studiique plurimum in tuis rebus ponam, consumam. Vigilabo dies atque noctes, et intentis oculis dispiciam, ut res tuæ salvæ sint; curam rerum tuarum suscipiam; operam summam; nervos omnes et industriam afferam. Ardore quodam ac studio incitato tua procurabo. Summa ope nitar, animum intendam, adjungam ut tibi bene sit. Non obscura erit contentio mea in rebus tuis; industria erit, quanta poterit, maxima. Cf. [Curo](#). 2. Majorem in scribendo diligentiam a te postulo, *mettez plus d'exactitude à m'écrire*. Velim, te plus diligentiae: in scribendo ponere; velim, te plus operæ, curæ, industriæ, studii in scribendo locare, collocare, consumere. Plus diligentiae ad scribendum conferri a te velim. Operam navari studio majori in scribendo expeterem. Tuis in scriptis diligentiam majorem desidero, requiro. Adderes, velim, ad sedulitatem aliquid; plusculum, velim, sedulitatis in scribendo susciperes. 3. In parandis opibus nulli diligentiae parcimus, *nous n'épargnons rien pour devenir riches*. Operam prætermittimus nullam; nulli operæ, labori nulli parcimus; exiguum ducimus, quidquid in parandis opibus industriæ adhibemus; in consecrandis opibus nullus labor est nimius nobis, nulla contentio difficilis; ad rem augendam nullum non lapidem movemus; nullam laboris partem prætermittimus; in re quærenda omni studio, cura et opera laboramus; omnibus nervis ac viribus, omni ope ac industria contendimus; ad parandas opes omnes vires, omnia studia, quidquid est industriæ, conferimus; omnes curas cogitationesque referimus, opes ut consequamur; elaboratur pro viribus; quantum consequi viribus possumus, enititur; opibus accumulandis operam damus, navamus, ponimus non indiligentem; laborem, curam ac diligentiam adhibemus, impendimus maximam. In quærenda re omnes sedulitatis nervos contendimus; multum operæ ponimus, multum laboramus, ac desudamus. Cf. [Cura](#), [Curo](#), [Sollicitudo](#). USUS: Conferre diligentiam ad aliquam rem. Diligentiam in rebus tuis adhibui maximam. Magna cum cura, ac diligentia scripsi de re.

DĪLĪGO, is, lexi, lectum, ere, a. *Aimer*. SYN. Amo, carum habeo. ADV. Acrius, admodum, egregie, eximie, constantissime, facile, gratis, libenter, magnifice, maxime, mirifice, multum, mutuo, plane, plus, plusquam in dies, præcipue, plurimum, quam maxime, quodammodo, separatim, singulariter, valde, hercle, vehementer, vehementius, vehementissime, vicissim, usque eo, generatim, vere, unice. USUS: Hunc amo, quem ante diligebam. Me aut amabis, aut diliges saltem. Eum non amore tantum, sed perpetuo quodam iudicio diligebam. Cf. [Amo](#).

DĪLŌRĪCO, as, are, a. *Ouvrir, entr'ouvrir*. SYN. Discindo, aperio. USUS: Rei diloricare tunicam, *déchirer la tunique de l'accusé*.

DĪLŪCĒO, es, luxe, ere, n. *Être clair, évident*. USUS: Res senatui plane dilucere visa est.

DĪLŪCESCIT, ēbat, imp. *Il fait jour*. SYN. Lucescit, lucere incipit. USUS: Discussa est illa caligo, diluxit. Cf. [Lucescit](#), [Dies](#), [Mane](#), [Diluculum](#).

DĪLŪCĪDĒ, *Clairement*. SYN. Lucide, perspicue, clare, aperte, plane. USUS: Dilucide planeque loqui.

DĪLŪCĪDO, as, are, a. *Éclaircir, rendre clair*. SYN. Declaro. USUS: Rei dilucidandæ causa. Cf. [Explico](#), [Declaro](#).

DĪLŪCĪDUS, a, um, *Clair, brillant*. SYN. Apertus, evidens. USUS: Quo brevior, eo dilucidior erit narratio. Dilucida et perspicua expositio.

DĪLŪCŪLUM, i, n. *Point du jour*. SYN. Summum mane, prima lux. PHRAS. Sub diluculum, *au point du jour*. Sub galli cantum; albescente cœlo; appetente die, summo mane, bene mane, dubia adhuc luce, incerta adhuc luce; cum lucescere, illucescere, lucere inciperet. Cf. [Mane](#), [Dies](#).

DĪLŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Détruire, repousser, effacer; laver*. SYN. Confuto, abstergo. ADV. Dilucide, facilius. USUS: Diluere objecta crimina; diluere et infirmare argumenta. Curas, molestias jucundo alloquio diluere. Cf. [Refello](#), [Defendo](#).

DĪMĀNO, as, avi, atum, are, n. *Se répandre, s'étendre*. SYN. Profluo. USUS: Meus is labor dimanavit ad æstimationem hominum latissime.

DĪMĒNSĪO, ōnis, f. *Dimension, mesure*. USUS: Dimensio quadrati.

DĪMETĪOR, iris, mensus sum, iri, d. *Mesurer*. SYN. Metior. USUS: Ab illo dimensa sunt omnia et descripta.

DĪMĒTO, as, avi, atum, are, a. *Borner, délimiter*. SYN. Distinguo, describo. USUS: Ita dimetata signa sunt, ut in tantis cœlorum descriptionibus divina solertia appareat. Siderum cursus dimetare. Locum castris dimetari jussit.

DĪMĪCĀTĪO, ōnis, f. *Combat, bataille, lutte*. SYN. Contentio, concertatio, discrimen. EPITH. Extrema, infinita, parva, periculosa, plena laudis, tanta maxima, tot ac tantæ. USUS: Dimicationem quærere. In dimicationem et aciem venire. Mihi fortunarum omnium dimicatio subeunda erit. Dimicationem mihi pro te nullam defugiendam putavi. Nemo me ab ea dimicatione continebit, deterrebit. Cf. [Certamen](#).

DĪMĪCO, as, avi, atum, are, n. *Combattre*. SYN. Confligo, certo. ADV. Paratius. USUS: Prælio dimicare cum hostibus. De omnibus fortunis, de potentia dimicare. Cf. [Certo](#), [Confligo](#).

DĪMĪDĪĀTUS, a, um, *Partagé par moitié, demi*. SYN. Medius.

DĪMĪDĪUS, a, um, *Moitié, demi*. )( Totus. USUS: Heres ex parte dimidia. Discipulos suos dimidio reddebat stultiores, quam acceperat. Dimidio carius emit domum, quam æstimata fuerat.

DĪMĪNŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Diminuer*. SYN. Minuo, imminuo, attenuo, detraho, decerpo, ad pauciora redigo, diminutionem facio. )( Augeo. USUS: Vide, ne quid de bonis tuis diminuas. Sententia diminuta et infirmata. Cf. [Minuo](#).

DĪMĪNŪTĪO, ōnis, f. *Diminution, amoindrissement*. SYN. Imminutio. )( Accretio. USUS: Imperio magna diminutio facta est, Diminutio vectigalium.

DĪMISSĪO, ōnis, f. *Congé, licenciement*. USUS: Dimissio propugnatorum, relegatio amicorum.

DĪMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Congédier, renvoyer*. SYN. Amitto, missum facio; remitto, depono, omitto. ADV. Amantissime, continuo, contumeliose, libenter, multum, prorsus, nunquam. PHRAS. Dimittere milites, *licencier les soldats*. Legiones missas facere; missionem dare militibus; exercitum purgare seditiosorum hominum missionibus; exauctorare milites; milites sacramento solvere; milites exauctoratos

dimittere. USUS: Dimittere senatum, concionem, *lever la séance*. Dimittere exercitum, legiones, remiges, *licencier*. Facultatem rei gerendæ dimisit, *il a négligé l'occasion de faire cette chose*. Utinam de sua gravitate aliquid Pompeius; de cupiditate Cæsar dimisisset, *renoncer à, mettre de côté*.

DĪMŌVĒO, es, mōvi, mōtum, ere, a. *Écarter, éloigner, détourner*. SYN. Depello, moveo, removeo, dejicio. USUS: Suspicionem a se in alium dimovere. Aliquem de suo cursu, sententia, institutis, more dimovere. De dignitatis gradu et loco suo aliquem dimovere. Cf. [Amoveo](#), [Abstraho](#), [Absterreo](#).

DĪNŪMĒRĀTĪO, ōnis, f. *Énumération*. Exornatio quædam verborum.

DĪNŪMĒRO, as, avi, atum, are, a. *Compter, calculer*. SYN. Numero. ADV. Propemodum. USUS: Dinumerare pecuniam alicui.

DĪĒCĒSIS, ĕos, f. *Étendue d'une juridiction, d'un gouvernement; diocèse*. SYN. Procuratio, *vel* gubernatio. USUS: Mirifica exspectatio nostrarum diœcesium.

DĪĒCĒTES, æ, m. *Intendant, trésorier*. SYN. Qui procurationem, et quasi dispensationem regiam recepit.

DĪPLŌMA, ātis, n. *Lettre pliée doublement; licence de voyager aux frais de l'État, passeport*. SYN. Principum, et aliorum magistratum codicilli, litteræque publicæ signo regio munitæ et sanctæ.

DĪRÆ, ārum, f. pl. *Furies; imprécations*. SYN. Furia, tristia omina, minæ, execrationes, imprecationes. USUS: Diras obnuntiare. Diræ, ut cætera auspicia, omina sunt, non causæ malorum. Homo diris devotus, credebatur affici maximo infortunio. Cf. [Furia](#).

DĪRECTO, *Directement*. SYN. Directe. USUS: Directo deorsum ferri. Hæc ad fidem directo pertinent.

DĪRECTUS, a, um, *Placé droit, en ligne droite*. SYN. Rectus. USUS: Arbores directo ordine consitæ. Directa via. Quid opus est circuitione et anfractu potius, quam directo? Directum iter. Paries directus.

DĪREPTĪO, ōnis, f. *Pillage, sac (d'une ville)*. EPITH. Acerba, fœda, impunita, libera, tanta. USUS: Vexatio et direptio urbis, sociorum. Impendebant fames, incendia, cædes, direptio.

DĪREPTOR, ōris, m. *Celui qui pille, brigand*. USUS: Direptor urbis et vexator.

DĪRĪBĒO, es, ūi, bĭtum, bere, a. *Trier, classer, compter*. SYN. Distribuo, dinumero, discerno, separo. USUS: Dum tabellae diribentur, *pendant qu'on dépouille le scrutin*.

DĪRĪBĪTĪO, ōnis, f. *Compte, relevé (des votes)*. SYN. Distributio. USUS: Populi diribitio jam non exspectetur.

DĪRĪBĪTOR, ōris, m. *Scrutateur*. SYN. Distributor, qui populum in suas classes ad ferenda suffragia distribuit. USUS: Vos rogatores, diribitores, custodes tabularum fuistis.

DĪRĪGO, is, rexi, rectum, ere, a. *Diriger; disposer, ordonner*. SYN. Refero, constituo, ordino, dispono. PHRAS. Omnia ad utilitates suas dirigit, *il tourne tout à son utilité*. Cursum vitae omnem ad seipsum refert. Utilitas illi vitae regula est; studia sua utilitatis regula metitur; vitam suam ita gubernat, ita moderatur, ut ab utilitate ne usquam discedat. Nihil ille spectat, nisi utilitatem suam; eam ille longissime antefert rebus omnibus; eam ille rerum omnium primam ducit, antiquissimam habet; omnem suum conatum ad opes parat atque meditatur; actiones omnes ad unam utilitatis rationem exigit. USUS: 1. Omnia ad rationem et artem dirigere. Ad similitudinem pictor artem manumque dirigit. Ad illam cynosuram vitae tuae cursum dirigas. 2. Metior, delinio, describo, aestimo, circumscribo, *conformer, régler*. Turpe est officium utilitate dirigere, non honestate. Omnia voluptate dirigunt Epicurei, *les Épicuriens rapportent tout à la volupté*. Cf. [Moderor](#), [Collineo](#).

DĪRĪMO, is, rēmi, remptum, ere, a. *Partager, séparer; rompre*. SYN. Divido, distraho. )( Conjungo. ADV. Acerbe, impudenter. PHRAS. Diremit amicitiam, *il rompit les liens de l'amitié*. Disrupit amicissimam vitae conjunctionem; suavissimam vitae societatem disturbavit. Cf. [Amicitia](#). USUS: Hanc nostram societatem, hanc suavissimam vitae conjunctionem falsis criminibus dirimere malevoli. Nox praelium, iras, rixas diremit.

DĪRĪPĪO, is, ripui, reptum, ere, a. *Mettre à sac, piller*. SYN. Prædor, aufero, rapio. PHRAS. Urbs direpta est, *la ville fut saccagée*. Direptioni et incendiis relictā; omnibus parietibus disturbata, *aut incensa*; excisio, inflammatio, eversio, depopulatio, vastitas agris tectisque illata est;

direptum auri argentique pondus ingens, detracta corporibus ornamenta, nihil in ædibus omni luxu atque opulentia instructis intactum est relictum; expilata urbs, nudata, exhausta, depopulata; expoliata fana, domus pecuniis spoliatae et exinanitæ. Discurrit ad prædam miles, fit auri argentique foeda direptio, victores rapiunt aguntque quidquid a flamma intactum, prædas undique exsorbent. Populata urbs vexataque, compilatae domus, præda improbissime egesta. Oppidum prædæ datum, fortunis illatae manus, miles rapto vivere assuetus, et in præda ac sanguine diu versatus, ferre agereque quidquid ignis reliquum fecisset, cœpit, prædamque avertere. Cf. [Depopulo](#), [Depeculo](#), [Destruo](#), [Vasto](#), [Præda](#). USUS: Expilare, vexare, diripere socios, patrimonium alterius.

DĪRĪTAS, ātis, f. *Cruauté, barbarie*. SYN. Crudelitas. USUS: Homo omni diritate et immanitate deterrimus. Cf. [Crudelitas](#).

DĪRUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. *Fracasser, briser; rompre*. SYN. Dirimo, rumpo. ADV. Repente. USUS: Societatem, amicitiam dirumpere. Dolore prope se dirupit. Homo diruptus, dirutusque; infelix. Cf. [Rumpo](#).

DĪRŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Démolir, renverser, détruire*. SYN. Excido, excscindo, evertō. USUS: Diruere, ædificare. Cf. [Destruo](#).

DĪRUS, a, um, *Cruel, barbare*. SYN. Ferus, crudelis, immanis, infestus, infaustus. USUS: Quæ augur injusta, nefasta, vitiosa, dirave edixerit, irrita, infectaque sunt. Cf. [Crudelis](#).

DIS, dītis, omn. gen. *Riche*. SYN. Dives. USUS: Midas ditissimus.

DISCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *S'éloigner, s'écarter*. SYN. Abeo, proficiscor, cedo, solvo, migro, demigro. )( Accedo. ADV. Aliquantum, commodum, fere, nonnunquam, flagitiosissime, honeste, impune, longe, longius, nec vero, non libenter, nusquam, omnino, parumper, proxime, temere, nunquam tardissime. PHRAS. Discedere cogito, *je songe à m'en aller*. Animus est in discessu; in animo est mutare locum; de discessu, *vel* discessum cogito; in animo habeo longius me auferre; discessum specto, meditor; migrandi mihi consilium est; jam dudum profectionis volvo consilia. Cf. [Abeo](#), [Proficiscor](#). USUS: 1. Roma, provincia, a foro discedere. 2. TRANSL. Desino, deficio, mutor, *abandonner; s'en aller, disparaître*. A sententia sua, ab officio, a consuetudine sua discedere. Febris quartana discessit. 3. Alio me verto, *se ranger à un autre avis*. Discessit in alia omnia



senatus, *le sénat fut d'un avis tout contraire*. In aliam opinionem, partes, sectam discedere. 4. Coelum bello Marsico discessit. Tellus discedit, *la terre s'entr'ouvre*. 5. Vita discedere, *mourir*.

DISCEPTĀTIŌ, ōnis, f. *Dispute, discussion, débat*. SYN. Causa, controversia, lis, iudicium. EPITH. Extrema, forensis, simplex. Forenses, infinitæ, legitimæ, liberæ. USUS: Disceptatio et cognitio veritatis. Rem in disceptationem vocare, *discuter une affaire*. Venit hoc, cadit in disceptationem. Hoc quidem in disceptatione versatur. Cf. [Controversia](#), [Disputatio](#).

DISCEPTĀTOR, ōris, m. *Juge, arbitre*. SYN. Iudex, arbiter. EPITH. Domesticus, severissimus. USUS: Populum Romanum disceptatorem non tantum non recuso, non defugio, sed depono. Hoc disceptatore ac sententiæ moderatore uti statui.

DISCEPTĀTRIX, īcis, f. *Celle qui examine, qui juge*. USUS: Dialectica veri et falsi disceptatrix et iudex.

DISCEPTO, as, avi, atum, are, n. *Débattre, discuter, contester*. SYN. Contendo, decerto, disputo, dijudico, cognosco. ADV. Juste, latius, sapienter. PHRAS. De hoc disceptari potest, *on peut discuter cette question*. Hoc in disceptationem vocari potest; hoc cadit, venit in disceptationem; hoc in disceptatione versatur; hoc in controversiam venire, vocari, adduci, deduci potest; hoc in controversia est, versatur; hoc in contentione est. Disceptationi hic locus est; nonnulla de hoc disceptatio relicta. Cf. [Controversia](#), [Disputatio](#). USUS: Illi quæstioni præpositus, qui æquo jure disceptet. Inter se, cum aliquo disceptare de controversiis. Armis disceptant. Cf. [Disputo](#), [Contendo](#).

DISCERNO, is, crēvi, crētum, ere, a. *Distinguer, discerner*. SYN. Dijudico, distinguo, dispicio, discrimen facio, internosco, divido. USUS: Animus discernit verum a falso. Alba et atra vix discernit. Cf. [Dijudico](#).

DISCERPO, is, cerpsi, cerptum, ere, a. *Mettre en pièces*. SYN. Dilacero. USUS: Unguibus aliquem Baccharum more discerpere. Animus nec distrahi, nec discerpi potest. Divulsum et discerptum genus dicendi. Cf. [Lacero](#).

DISCESSIŌ, ōnis, f. *Division, mode de vote du sénat romain*. SYN. Abitus, abitio, abscessus, recessus, digressus, profectio, remotio. EPITH. Matura. USUS: Si in meam sententiam consules discessionem facerent, *si les*

*consuls demandaient au sénat de voter par division sur mon projet. Sententia illa valuit, etsi discessio facta non est, la sentence ressortit son effet, quoique l'on ne votât pas par division.*

DISGESSŪS, ūs, m. *Séparation, départ, éloignement.* )( Accessus. EPITH. Acerbus, calamitosus, misericordia dignior, diuturnus, fœdus ac perturbatus, fœdissimus, fructuosus, fructuosissimus, longinquus, longus, perhonorificus, præclarus, subitus, summus, voluntarius. USUS: Longinquus inter nos discessus. Solis accessus et discessus. O præclarum discessum e vita! subitus discessus, præceps profectio.

DISCINDO, is, scīdi, scissum, ere, a. *Déchirer.* SYN. Dilacero, dilorico. USUS: Vestem discindere.

DISCINGO, is, cīxi, cinctum, ere, a. *Désarmer.* USUS: Periculum prope est, ne discingere.

DISCIPLĪNA, æ, f. *Éducation; règle, discipline.* SYN. Institutum, ratio, institutio, ars, mos, consuetudo. EPITH. Acerrima et equestris, antiqua, bellica, bona, certa, dialectica, digna studiosis ingenuarum artium, domestica, etrusca, fortior, gravis, constans, indocilis, inops, expedita, magna, mala, melior, meretricia, mollis, navalis, nobilis, nota, nova, optima, perfacilis, perfectissima, præclara, præstans, publica, sanctissima, severa, severissima, tota, vetus, vetusta, voluptuaria, delicata, vulgaris. Clarissimæ, consentaneæ, domesticæ, gravissimæ, ingenuæ, optimæ, pueriles, variæ. PHRAS. 1. Servat bonam disciplinam, *il maintient une forte discipline.* Arcte contentequæ suos habet; disciplinam acerrime exigit; disciplinam severissime regit; disciplinam rigidius adstringit; disciplinam ad antiquam severitatem redigit, revocat. 2. Disciplina sensim periit, *la discipline a disparu peu à peu.* Prolapsa, dissoluta severior illa disciplina est; delapsa paulatim disciplina procubuit; deflexit jam aliquantum de spatio curriculoque consuetudo disciplinæ veteris; labat jam disciplina vetus et paulatim diffluit; disciplina custodum ignavia labefactari cœpta est; de statu suo declinavit; non gradu, sed præcipiti cursu a veteri regum severitate descitum est; consecuta non multo post ingens disciplinæ depravatio; disciplina vetus inertia præsidum quasi consenuit; disciplina sensim fluere ac inclinari cœpit. 3. Disciplinam instaurare, *faire revivre la discipline.* Omnia, quæ delapsa jam diffluxerunt severis legibus vincere; fluentem procumbentemque disciplinam restituere; labentem ac senescentem

disciplinam erigere; depravatam corruptelis consuetudinem ad pristinam severitatem revocare. USUS: Senatores Rom. filios suos Etruscis in disciplinam tradebant. Plerasque disciplinas a Græcis traditas accepimus. Nemo bonus imperator, qui non ante Philosophiæ disciplinam perceperit, coluerit. Ratio vetustæ disciplinæ, quam majoribus accepimus. Homo disciplina juris civilis eruditissimus. Quidam parentum disciplina meliores fiunt. Bona disciplina exercitatus. Bellica disciplina soluta, prolapsa restituenda est. Et horum nos hominum institutionem, disciplinam, sectam persequemur?

Disciplinam facio, *Je prends la discipline, se flageller*. PHRAS. Pœnæ nomine se acerrime verberare; voluntariam de se pœnam verberibus sumere; voluntaria verberatione corpus coercere, flagellis se cædere; voluntario cruciatu se concidere; flagris verberibusque in suum corpus advertere; flagris se mulctare, supplicium de se voluntaria diverberatione sumere; acerbissimis flagris castigare corpus; voluntaria afflictatione sui divinæ justitiæ severitatem prævertere; flagris se cruentare, tergum lacerare, in se sævire; corpus suum flagris ad sanguinem, ad languorem cædere.

DISCĪPŪLUS, i, m. *Disciple, élève*. SYN. Auditor, qui accedit aliquem disciplinæ causa, qui se alicui in disciplinam tradit. EPITH. Rudis et integer. Dissimiles, probabiles. PHRAS. Demosthenes fuit Platonis discipulus, *Démosthène fut disciple de Platon*. Sub disciplina Platonis fuit; Platone usus est magistro; Platonem habuit præceptorem; e Platonis disciplina, schola prodiit; a Platone ad disciplinam eruditus est; a Platone eruditus fuit; excultus doctrina fuit; didicit; doctrinam hausit; litteris excultus fuit; Platonis inter discipulos fuit; Platonis academiam frequentavit, trivit; Platonis præceptis imbutus, institutus fuit; Platonem audivit; Platonis auditor fuit; apud Platonem litteris operam dedit; disciplinæ Platonicæ alumnus fuit. USUS: Rudem me discipulum atque integrum accipe. Cf. [Doceo](#), [Erudio](#).

DISCO, is, dīdīci, discere, a. *Étudier, apprendre*. SYN. Percipio, disciplinam accipio, cognosco, perdisco, condisco, documentum accipio, exemplum ex aliquo capio, comprehendo, cognitionem accipio. ADV. Aliunde, diutius, facile, fortius, melius, multum, præclare, studiose, breviter, nimirum, perinde, ut. PHRAS. 1. Græcas litteras ab illo didici, *il m'a enseigné les lettres grecques*. Illo magistro Græcas litteras arte et cognitione comprehendendi; litteras Græcas illo præceptore attigi, celeriterque arripui;

annum unum in ejus disciplina permansi Græcis litteris excolendus, erudiendus, imbuendus; in ejus me disciplinam tradidi, ut ejus institutione Græcis in litteris doctior evaderem; ut ab eo Græcas litteras haurirem. Cf. [Discipulus](#). 2. Experientia multum discimus, *l'expérience nous apprend bien des choses*. Ad scientiam rerum multarum experientia duce pervenimus. Erudimur valde, instruimur, expolimur, ex ignorantiae tenebris educimur usu atque experientiae beneficio. Multarum rerum scientiam consequimur, experientiam secuti, experientia docti. Experientia magistra multa cognoscuntur; multarum rerum scientia cognitio, intelligentia, doctrina capitur, sumitur, hauritur ab experientia et usu. Multarum rerum magister usus est. Multa docet, ostendit, patefacit experientia. Viam aperit usus ad multarum rerum scientiam. Cf. [Experientia](#). 3. Pauca admodum didicit, *il ne sait encore que très peu de choses*. Parum attigit doctrinae; cursim arripuit eas artes, nec omnino perdidicit; perfusus potius, quam tinctus est iis litteris; artes eas vix a limine salutavit; litteras degustasse satis habuit; in litteris progressus, fecit perexiguos; non ita longe protectus est a primo littore. Longe abest a perfecta litterarum cognitione; ex abdi is litterarum fontibus nihil hausit, delibavit; tiro etiamnum est in ea arte. Cf. [Rudis](#), [imperitus](#). 4. Memoriter discere, *apprendre de mémoire, par cœur*. Ediscere, memoriter complecti; memoriae mandare; memoria comprehendere, complecti. USUS: 1. Antiqui fidibus discebant. Discere apud aliquem Græcas litteras. 2. Intellego, percipio, accipio, *apprendre, être informé*. E tuis litteris, e tabulario didici, te, etc.

DISCŌLOR, ōris, omn. gen. *Différent, opposé; de diverses couleurs*. SYN. Diversus, dispar, dissimilis, varius. USUS: Discoloribus signis sententias notare.

DISCONVĒŅIO, is, ire, n. *Ne pas s'accorder, n'être pas en harmonie*. SYN. Dissideo, discordo. USUS: Disconvenit inter nos et te. Cf. [Discordia](#).

DISCORDĪA, æ, f. *Discorde, désaccord*. SYN. Dissidium, dissensio, seditio, odium. )( Concordia, amicitia. EPITH. Civilis, major; magnæ, maximæ, multæ, perniciosæ, stultæ, tacitæ discordiæ. PHRAS. 1. Discordias concitare, *fomentier la discorde*. Excitare, in civitatem inducere; discordiam moliri; discordias serere; lites creare; amicitias diducere cohærentes; conjunctionem animorum dirimere, solvere; a conjunctione animos avocare; in discordiam agere; discordiam concitare. Animorum consensionem dissolvere, labefactare; concordēs animos disjungere, dissociare. Cf.

[Amicitia](#), [Seditio](#). 2. Discordiam tollere, *apaiser les discordes*. Discordiam dissipare, sedare, placare; dissensiones frangere et exstinguere; discordiam in tranquillum conferre; pacem conciliare, coagmentare, reconciliare; pacis, concordiae, compositionis auctorem esse; aversos animos, iras, longa dissidia componere. Cf. [Pax](#). USUS: E cupiditatibus seditioes ac discordiae oriuntur, impendent. Nullus discordiarum finis, nisi aut interitus, aut victoris dominatus. Urbs discordiis consumpta perit. Cf. [Dissensio](#), [Discordo](#).

DISCORDO, as, avi, are, n. *Être en désaccord, en dispute, en guerre*. SYN. Dissideo, discrepo, dissentio, non consentio. PHRAS. Discordant inter se cives, *la discorde règne parmi les citoyens*. Opinionum dissensione inter se discrepant; contentione et ambitione discordes dissident; magnas inimicitias agitant; intestino flagrant odio; nunquam a iurgiis conquiescunt; in alia omnia discedunt; urbs secum ipsa discors intestinis odiis laborat; inter cives magna discordiarum moles exorta est; dissensiones seruntur; intestinæ discordiæ fervent; consensus ordinum est divulsus; civitas secum ipsa discors intestino flagrat odio; civitas studiis divisa est et distracta; dissidia fiunt plura in dies et graviora; discordia coire in unum cives non sinit. Cf. [Dissentio](#), [Alienus](#), [Abhorreo](#). USUS: Animus a seipso dissidens et discordans. Cf. [Discrepo](#).

DISCORS, ordis, omn. gen. *Qui est en désaccord*. SYN. Dissentiens, discordans. )( Concors. USUS: Ambitione discordes, *divisés par l'ambition*. Cf. [Discordo](#).

DISCRĒPANTĪA, æ, f. *Désaccord, disparité*. SYN. Dissensio, discordia. USUS: Scripti et voluntatis, rerum et verborum discrepantia.

DISCRĒPO, as, ūi, are, n. *Être en désaccord, en opposition*. SYN. Discrepans sum, abhorreo, abludo. )( Convenio, congruo. ADV. Multum ab humanitate, paulum, valde. PHRAS. Græcorum mores a Romana gravitate multum discrepant, *les mœurs légères des Grecs diffèrent beaucoup de la gravité romaine*. Longe absunt; pugnant cum Romana gravitate. Abhorret a Græcorum levitate Romana constantia; aliena est a Græcorum moribus; ingens discrimen est inter Græcorum levitatem, et Romanam constantiam. Cf. [Abhorreo](#), [Abludo](#). USUS: Ego a tuis consiliis minime discrepo. Hæc verba inter se discrepant, non cohærent. Hæc multum ab humanitate

discrepant. Cum aliquo, ab aliquo, in re aliqua, inter se discrepare. Cf. [Differo](#), [Discordo](#).

DISCRĒTĒ, *Séparément, à part*. SYN. Distincte. )( Coniuncte, confuse.

DISCRĒTĪO, ōnis, f. *Séparation*. SYN. Distinctio, seijunctio. USUS: Barbarum: *pro* prudentia in discrimine faciendo, *pro* delectu et iudicio, *pro* moderatione et temperatione, *pro* arbitrio victoris. PHRAS. 1. (Ad discretionem urbs se dedit, VULG.), *la ville se rendit à discrétion*. Se suaque omnia victoris potestati reliquit; deditionis conditionem quamvis subiit, accepit; armis positis ad victoris fidem confugit; victoris ditioni se permisit; nihil neque de vita, neque de libertate pacti cives in victoris fidem se permisere, tradidere. Cf. [Deditio](#). 2. (Nullam plane habet discretionem, VULG.), *il n'a aucune discrétion*. In puniendis de ictis nullam adhibet moderationem; moderatione et temperatione sublata, promiscue in omnes advertit; sine cura discriminis pœnas sumit; nullum adhibet in plectendo iudicium; nemini ulla in re temperat. Cf. [Imprudens](#). 3. (Ad bene regendam rempublicam magna opus est discretionem, VULG.), *il faut un grand discernement pour bien gouverner la république*. Ad tractandam rempublicam opus est prudentia in delectu bonorum; delectu atque iudicio; prudentia atque scientia opportunitatis idoneorum ad agendum temporum; moderatione ac temperatione; rerum omnium hominumque delectu ac discrimine. In gubernanda republica caput est uti auctoritatis præsidiis moderate ac scienter. Cf. [Prudentia](#). 4. (Ludere pro discretionem, VULG.), *jouer une discrétion, c. à d., que le perdant doit payer une somme à la discrétion du gagnant*. Ludere in spem lucri arbitrarii; ludere spe lucri alterius arbitrio permissa, delegata.

DISCRĪMEN, ĩnis, n. *Différence; crise, épreuve; hasard*. SYN. Differentia, delectus, iudicium, moderatio. EPITH. Certissimum, externum, iniquum, magnum, majus, maximum, medium, pertenuē, propinquum, summum, totum, extremum. PHRAS. 1. Respublica est in discrimine, *la république est en danger*. Versatur in discrimine; in summum discrimen adducta est, venit, incidit, vocatur, devenit. 2. Discrimini se exposuit, *il s'est exposé au danger*. Sponte se in discrimen objecit, obtulit, contulit, intulit; discrimini caput obtulit, objecit. Cf. [Periculum](#). USUS: 1. Discrimem omne, et delectum tollere. Ex hoc discrimen inter gratiosos cives, et fortes, *de là différence entre les citoyens favorisés et ceux qui servent bien*. Non est consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia. Discrimine



recte, an perperam facti confuso, *ne plus faire de différence entre le bien et le mal*. 2. Periculum, *danger*. Discrimen totius belli in unius capite positum est. Cf. [Discretio](#).

DISCRĪMĪNO, as, avi, atum, are, a. *Séparer*. SYN. Distinguo. USUS: Etruriam via Cassia discriminat.

DISCRŪCĪO, as, avi, atum, are, a., *sæpius p. Tourmenter cruellement*. SYN. Excarnifico. USUS: 1. Discruciatum aliquem necare. 2. TRANSL. Discrucior, talem fundum ab homine tam improbo possideri. Cf. [Crucio](#), [Ango](#).

DISCUMBO, is, cūbūi, cūbĭtum, ere, n. *Se coucher*. SYN. Accumbo, cubo ad mensam. USUS: Cœnati discubuerunt.

DISCŪPIŌ, is, ere, a. *Désirer vivement*. USUS: Te videre et omnia conferre discupio. Cf. [Cupio](#).

DISCURRO, is, curri, cursum, ere, n. et a. *Courir de tous côtés*. USUS: Signo dato juvenis Romana ad rapiendas virgines discurrit. (*Pro Dissero, discourir, vulg. est.*)

DISCURSŪS, ūs, m. *Action de courir çà et là*. USUS: Præcipiti discursu passim se fugæ mandat. (*Pro sermone, aut colloquio, discours, vulg. est.*)

DISCUS, i, m. *Disque, palet*. SYN. Patina.

DISCŪTĪO, is, cussi, cussum, ere, a. *Dissiper, écarter*. SYN. Dispello, removeo, tollo, perturbo, disjicio. USUS: 1. Periculum consilio, factionem armis discutere, et comprimere. 2. Captiones alicujus et fraudes discutere, *débrouiller*.

DĪSERTĒ, *Éloquemment*. SYN. Docte, perite. USUS: Diserte et copiose dicere. Cf. [Eloquent](#).

DĪSERTUS, a, um, *Instruit, habile; disert, éloquent*. SYN. Doctus, peritus. USUS: Disertos novi multos, eloquentem neminem. Disertissima oratio. Cf. [Eloquens](#).

DISJĪCĪO, is, jēci, jectum, ere, a. *Jeter çà et là, disperser*. SYN. Dispergo. USUS: Res disjectas et dispersas colligere. Cf. [Dissipo](#).

DISJUNCTĪO, ōnis, f. *Séparation*. SYN. Separatio. EPITH. Falsa, molestissima, vera. USUS: Animorum disjunctio dissensionem facit. Cf.

## Discordia.

DISJUNCTUS, a, um, *Séparé*. SYN. Procul remotus, discrepans, distans. USUS: Vita a cupiditatibus maxime disjuncta, cum officio conjuncta. Mores ejus longe a tali scelere disjuncti; populus a senatu disjunctus. Cf. [Alienus](#), [Discors](#).

DISJUNGO, is, junxi, junctum, ere, a. *Séparer; désunir*. SYN. Separo, abalieno, distraho; dissidium, dissensionem, abalienationem, disjunctionem facio. )( Conjungo. ADV. Longe, longissime, maxime a cupiditate, procul. USUS: Hominem amicum a me, a mea familiaritate, amicitia disjunxisti. Disjungere jumenta. Ab oratoria me disjungo. Cf. [Alieno](#), [Dirimo](#), [Amicitia](#).

DISPAR, ris, omn. gen. *Dissemblable*. SYN. Disparilis, dissimilis, diversus, varius, impar. ADV. Multum, longe. USUS: Varia et dispar conditio; dispares mores, disparia studia sequuntur. Par dignitas, dispar fortuna. Disparibus ætatibus alia placent. Cf. [Dissimilis](#).

DISPĀRĀTUS, a, um, *Opposé, contradictoire*. (VULG. Contradictorium). USUS: Disparatum est, quod ab aliqua re per oppositionem negationis separatur; ut: sapere, non sapere.

DISPĀRĪLIS, e, gen. com. *Différent*. SYN. Dispar.

DISPELLO, is, pūli, pulsum, ere, a. *Dissiper*. SYN. Discussio. USUS: Caliginem ab oculis dispellere. Cf. [Pello](#).

DISPENDĪUM, ii, n. *Dépense, frais*. SYN. Quod immoderate, et consulte expenditur. USUS: Rem confeci sine sumptu, sine dispendio. Cf. [Detrimentum](#), [Damnum](#).

DISPENSĀTĪO, ōnis, f. *Administration*. SYN. Procuratio, administratio. USUS: Ærarii dispensationem suscipere, dare alicui et committere. Senatus ei hanc dispensationem eripuit. (*Pro solutione a legibus, dispense, vulg. est.*)

DISPENSĀTOR, ōris, m. *Économe, intendant*. SYN. Distributor. USUS: Rationem a dispensatore accipere. Cf. [Promus condus](#).

DISPENSO, as, avi, atum, are, a. *Administrer; distribuer*. SYN. Dispono, procuro. USUS: Res domesticas dispensare. Inventa ordine dispensare et disponere. (Dispensare cum aliquo, *vulg. est*), *dispenser*. Latine dicendum:

legibus aliquem solvere; legis gratiam facere; sacramenti religione solvere, *dispenser du serment*.

DISPERDĪTĪO, ōnis, f. *Destruction, ruine*. SYN. Ruina. USUS: Antonius ad disperditionem urbis venire conatur. Cf. [Damnum](#).

DISPERDO, is, dīdi, dītum, ere, a. *Perdre entièrement, ruiner*. SYN. Dissipo. USUS: Possessiones a moribus acceptas disperdere. Cf. [Perdo](#), [Consumo](#).

DISPĒRĒO, is, ii, ire, n. *Périr entièrement*. SYN. Pereo. USUS: An pecuniam disperire patieris? Cf. [Pereo](#).

DISPERGO, is, spersi, spersum, ere, a. *Répandre çà et là*. SYN. Disjicio, dissipio, inspergo, respergo. ADV. Confuse, membratim, late, longe lateque. USUS: Cur DEUS tot mortifera terra marique disperserit, etc. Bellum longe lateque dispersum. Dispersa cogere. Cf. [Dissipo](#).

DISPERSĒ, *Çà et là, sans suite*. SYN. Diffuse. USUS: Res disperse et diffuse dictæ.

DISPERSĪO, ōnis, f. *Dispersion*. SYN. Dissipatio. USUS: Dispersione civium urbs infirmatur.

DISPERTĪO et DISPARTĪO, is, īvi, *vel* ii, ĭtum, ire, *Distribuer, partager*. SYN. Divido, distribuo, distingo. ADV. Æqualiter, valde. USUS: Dispertire orationem in membra. Tempora laboris et otii dispertire. Bona, pecunias dispertire. Leges et exempla civitatibus dispertire. Aliquid dispartire in minima. Juris consulti simplicia in infinita dispartiuntur. Cf. [Divido](#), [Partior](#).

DISPERTĪOR et DISPARTĪOR, iris, itus sum, iri, d. *Ut superius*.

DISPĪCĪO, is, spexi, spectrum, ere, a. *Bien voir, distinguer*. SYN. Video, nosco, intelligo. USUS: Imbecillis animus verum dispicere non potest. Acie mentis futura dispicere. Si quid dispicere cœpero, scribam ad te. Cf. [Nosco](#).

DISPLĪCĒO, es, ūi, ĭtum, ere, n. *Déplaire*. SYN. Odiosus sum, injucundus sum. )( Placeo, arrideo. ADV. Vehementer, vehementius, vehementissime. PHRAS. Displicuit illi, *il lui déplut*. Male id habebat hominem; concoquere id non poterat; ea re offendebatur animus; vehementer ab eo reclamatum est; non delectabat hominem is sermo; haud probabatur; ægre, graviter molesteque ferebat id; molestiam haud parvam capiebat animo. USUS: Displicet mihi consilium tuum. Cf. [Odiosus](#), [Molestus](#).

DISPLŌDO, is, plōsi, plōsum, ere, a. *Éclater avec bruit*. USUS: Res Sricula displosa ac disrupta.

DISPŌLĬO, as, avi, atum, are, a. *Dépouiller*. SYN. Spolio, despolio, privo. USUS: Honore aliquem dispoliare. Cf. [Spolio](#).

DISPŌNO, is, pōsui, pōsitum, ere, a. *Disposer, arranger; ordonner*. SYN. Dispenso, distribuo, colloco, ordino. )( Confundo. USUS: Aciem, classem, signa, tormenta suo quæque loco disponere. Præsidia undique disposuit. Verba disponunt oratores, ut pictores colorum varietatem. Cf. [Ordino](#).

DISPŌSĬTĒ, *Avec ordre*. SYN. Distincte. USUS: Non possum disposite illum accusare.

DISPŌSĬTĬO, ōnis, f. *Disposition, ordre, arrangement*. SYN. Distributio, ordo, collocatio, æconomia. USUS: Nihil pulchrius omni ratione vitæ, dispositione atque ordine. Dispositio est ordo atque distributio rerum. Dispositio locorum velut quædam est militum instructio.

DISPŪTĀTĬO, ōnis, f. *Discussion, débat*. SYN. Disceptatio. EPITH. Copiosa, communis, decora, paulo abstrusior, exigua, magis facilis, quam necessaria, pene intima, jocularia, longa bene, longa et satis litigiosa, perpetua, meditata, puerilis, nova, perjucunda, probabilis, propensior, propria, similis, simplex, splendida, subtilis, tota, verior, ad similitudinem veritatis propensior, universa. Disputationes ancipites, angustæ et concisæ, eruditissimæ, infinitæ, latæ eruditæque, multæ et variæ, plenæ, diversæ, voluptuariæ. USUS: Concertationum plenæ et litigiosæ disputationes. Nolo ambigua, quæ disputationibus huc illuc trahuntur. Disputationi interesse. Cf. [Disputo](#), [Disceptatio](#), [Discepto](#).

DISPŪTĀTOR, ōris, m. *Argumentateur, dialecticien*. SYN. Dialecticus. USUS: Disputator subtilis, orator parum vehemens.

DISPŪTO, as, avi, atum, are, a. et n. *Discuter, débattre, dissenter*. SYN. Dissero jure et legibus, disceptando decerto, dico. ADV. Acerrime, accurate, acute, amanter, argutissime, audacius, breviter, commodius, contra, copiose, coram, dialectice, diligenter, eleganter, enucleate, exiliter, exquisite, facetius, fortissime, fuse, fusius, graviter, uberius, jejune, inscite, insolenter, lentius, libenter, libere, liberius, necessario, omnino, optime, prudenter, rhetorice, separatim, severe, subtiliter, subtilius, varie, late, supra, satis, multum. PHRAS. 1. Multum de ea re disputavi, *j'ai beaucoup discuté cette*

*affaire*. Acriter eam disputationem ingressus sum; multum cum adversariis confluxi, contendi. Magna mihi fuit de ea re altercatio, certatio, contentio. Habui bene longam disputationem. Accurate et rationibus undique conquisitis, subtiliter, copiose disserui. Multa in eam rem probabiliter argumentatus sum. Contentione dicendi, quanta potui, maxima decertavi. Res ea non mediocri contentione est agitata. 2. Qua de re disputatur? *Sur quoi discute-t-on?* Quæ tandem res illa est, de qua quæritur, ambigitur, dubitatur, contenditur, disseritur, disceptatur; de qua lis est; quæ in dubium vocatur; quæ in controversiam adducitur; de qua est contentio; de qua enata, exorta est controversia; quæ in medio est; de qua argumentis disputatur? Cf. [Disceptatio](#), [Controversia](#), [Discepto](#). 3. Disputabit ex universa Philosophia, *il répondra sur toute la philosophie*. Philosophiæ universæ capita disceptanda proponet; de controversis Philosophiæ universæ quæstionibus respondebit; Philosophiam universam erudito in certamine tuendam, propugnandam suscipiet. Doctrinæ specimen periculum facturis ex universa Philosophia dabit, præbebit. Philosophiæ scita academico in consessu propugnabit. USUS: Disputare de omni re in contrarias partes. Multa in eam sententiam disputavi. Dum de singulis sententiis breviter disputo, quæso, attendite. Rationem cum aliquo expediendæ rei disputare, inquirere. Cf. [Discepto](#), [Controversia](#).

DISQUIŒITŒO, ōnis, f. *Recherche, enquête*. SYN. Inquisitio, investigatio. EPITH. Magna. USUS: Pro argumento sumere, quod est in disquisitione, vitiosum est, *question*. Ad criminis disquisitionem par est adesse quam plurimos.

DISRUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. *Briser, crever; rompre*. SYN. Divido, rumpo. USUS: Disrumpuntur, qui invident. Disrumpor dolore. Disrumpitur eo pacto humani generis societas. Cf. [Rumpo](#).

DISSĒMĒNO, as, avi, atum, are, a. *Disséminer, répandre, publier*. SYN. Dispergo, spargo, dissipo. ADV. Latius. USUS: Disseminato sparsoque rumori ne fidem habeas. Latius opinione malum hoc disseminatur, manavit non solum, etc. Cf. [Sero](#).

DISSENSŒO, ōnis, f. *Dissension; discorde, division*. SYN. Dissidium, contentio. EPITH. Brevis, civilis, domestica. PHRAS. 1. Dissensionem excitare, *fomenter la division*. Commovere dissensionem; facere, constituere dissidium; discordiam inducere, concitare; dissensionem facere.

2. Dissensionem sedare, *apaiser la dissension*. Exstinguere tumultum, seditionem, dissensionem civium; tumultum comprimere; discordiam placare, dissipare, tollere. Cf. [Discordia](#). 3. Dissensiones civiles multas respublicas perdiderunt, *les guerres civiles ont ruiné bien des états*. Multas respublicas opibus admodum florentes afflixerunt, exederunt, diruerunt, everterunt, solo æquarunt, sustulerunt domesticæ seditiones, intestina bella, variæ civium voluntates, controversiæ intra cives, civium discordiæ, partium contentiones. E civilibus discordiis, contentionibus multarum rerum publicarum pernicies fluxit, manavit, orta est. Multis urbibus perniciem, exitium, pestem, excidium, ruinam, interitum attulerunt; multis urbibus exitio fuere civiles seditiones. Cf. [Discordia](#), [Alienus](#). USUS: Fuit inter illos sine acerbitate dissensio. Philosophi in magna varietate ac dissensione constituti. Commovere, facere, exstinguere dissensionem.

DISSENTĀNĒUS, a, um, *Opposé, différent*. )( Consentaneus. USUS: Vel similia, vel dissimilia, consentanea, aut dissentanea.

DISSENTĪO, is, sensi, sensum, ire, n. *Être d'un avis différent, ne pas s'entendre*. SYN. Dissideo, discrepo, inter nos dissensio est, in alia opinione, *vel* voluntate sum, in alia omnia eo, *vel* discedo. ADV. Honestè, longè, magnopere, occulte, tantopere, valde, vehementer, vehementissime, multum, gravissime. PHRAS. 1. Dissentiunt auctores, *les auteurs sont d'un avis différent*. Discrepant, discordant, dissident inter se auctores; pugnant secum scriptores; tendunt in diversum auctores; variant auctores; auctores in diversum trahunt; differunt inter se auctorum sententiæ, magna est inter auctores opinionum dissimilitudo. 2. Opinione dissentimus, non voluntate, *nos opinions diffèrent, mais non pas nos cœurs*. Non idem sensus est, eadem tamen voluntas; diversa sentimus, eadem tamen volumus, opinionum est inter nos dissimilitudo, non est animorum. Animorum consensus est inter nos, opinionum tamen dissensio. Nostræ sententiæ non congruunt; cum tamen animi nostri in amore consentiant. Discrepant sententiæ nostræ, cum tamen æque inter nos amemus: cum mutuus inter nos amor sit. Non idem iudicium inter nos est, eadem tamen benevolentia. 3. Consul alter dissensit, *l'un des deux consuls ne fut pas du même avis*. Non idem visum est, non idem placuit, non idem probabatur consul alteri; opinionum dissensione discrepabant consules; non idem sed aliter, diverse, varie sentiebat; in alia omnia ibat consul alter; consiliis obstitit, intercessit. Cf.



[Congruo](#), [Consentio](#), [Discordo](#), [Discrepo](#), [Sententia](#). USUS: Galli a cæterarum gentium more dissentiunt. Verba factis, vita orationi dissentit.

DISSĒRO, is, sĕrui, sertum, ere, a. et n. *Discourir, discuter*. SYN. Disputo, dico. ADV. Abscondite, acerrime, accurate, accuratius, acute, acutius, acutissime, anguste, argute, bene, brevius, commodius, copiose, dialectice, diutius, docte, dupliciter, durius, græce, uberius, inepte, latius, latine, nervosius, præclare, plurimum, prudenter, recte, remissius, splendidius, subtiliter, subtilius, tenuiter, verissime. USUS: Multa subtiliter de immortalitate animorum Socrates. Inter eos disseritur. Cf. [Disputo](#), [Confero](#).

DISSĪDĒO, es, sĕdi, sessum, ere, n. *Être séparé, en désaccord, en guerre*. SYN. Dissentio, discordo. )( [Congruo](#). ADV. Leviter, paululum, plurimum. USUS: Non cum homine, sed cum causa dissideo. Animis et voluntate, moribus et studiis inter se dissident et discordant. Armis etiam et castris dissidebamus. Cf. [Dissentio](#), [Discordia](#), [Altercor](#).

DISSĪDĪUM, ii, n. *Mésintelligence, désunion*. SYN. Dissensio, divortium. EPITH. Justum, magnum, crudelissimum. USUS: Odia, dissidia, discordiæ inde enatæ sunt. Doce, qua causa dissidium factum sit. Cf. [Discordia](#).

DISSĪLĪO, is, lŭi, sultum, ire, n. *Éclater, crever, s'entr'ouvrir*. SYN. Crepo, frangor, dirumpor. USUS: Nimio dissiluire frigore corpora.

DISSĪMĪLĪS, e, gen. com. *Différent, dissemblable*. SYN. Dispar, cum aliquo dissimilitudinem habens. ADV. Longe. PHRAS. 1. Fratres sæpe inter se dissimiles sunt, *souvent les frères ont des caractères différents*. Quasi natura ac genere disjuncti sint, ita animo et voluntate dissident; moribus inter se longissime remoti; magna naturarum differentia, diversis inter se voluntatibus, distractisque sentiis, dispari conditione, sermone, moribus dissoni; quibus non mos, non vultus, non lingua communis; alter ab altero abhorret. Cf. [Differo](#). 2. Non multum dissimilis est parenti, *il a à peu près le même caractère que son père*. Non multum aberrat a moribus parentis; non longe hunc a paternis moribus genus abstulit; non magna est morum dissensio ac discrepantia; non longe a paternis moribus disjunctus est; non longe abest a parentis moribus; non multum abludit a paternis moribus; parentem non vultu magis, quam moribus reddit, repræsentat. Cf. [Degenero](#). USUS: Aliquis mei dissimilis. Homo virtute et vita illius longe dissimilis.

DISSĪMĪLĪTER, *Différemment, autrement*. SYN. Dissimili ratione. USUS: Res dissimiliter radicatæ.

DISSĪMĪLĪTŪDO, ĩnis, f. *Dissemblance, différence*. SYN. Varietas, distantia, discrepantia, differentia. EPITH. Incredibilis, tanta. USUS: Genus institutorum dissimilitudinem habet cum illius vivendi ratione. Locorum, morum, civitatum, legum dissimilitudo. Cf. [Varietas](#), [Dissimili](#).

DISSĪMŪLANTER, *En dissimulant, in secret*. SYN. Obscure. USUS: Non dissimulanter iratus.

DISSĪMŪLANTĪA, æ, f. *Dissimulation, feinte*. SYN. Dissimulatio.

DISSĪMŪLĀTĪO, ōnis, f. *Dissimulation, feinte*. EPITH. Perjucunda, urbana. USUS: Dissimulatio est, cum alia dicuntur, ac sentias. Dissimulatione uti. Aliquando evolutus es ex illis integumentis dissimulationis tuæ. Ex omni vita simulatio atque dissimulatio tollenda est. Cf. [Dissimulo](#).

DISSĪMŪLĀTOR, ōris, m. *Qui dissimule, qui cache*. USUS: Dissimulatores studiorum.

DISSĪMŪLO, as, avi, atum, are, a. *Dissimuler, cacher*. SYN. Occulto, conniveo. PHRAS. 1. Cupiebam dissimulare dolorem animi mei, *je voulais cacher la douleur de mon âme*. Animi vulnus vultu tegere, et taciturnitate celare: dissimulatione obtegere; plagam illam tacitus concoquere; fronte occultare, et quasi per dissimulationem premere cupiebam; obscure et dissimulanter ferre; conceptum animo dolorem premere satagebam; cavebam, ne quo se indicio latens animi dolor proderet, ne qua frontis nubecula acceptæ in animo plagæ indicium faceret; omnem illam molestiam animi tacitus apud me devorare cupiebam. 2. Dissimulavit ille injuriæ sensum, *il dissimula le sentiment de l'injure qu'il avait reçue*. Animo magis, quam vultu eam accepit injuriam, criminationem; ad tam atrocem injuriam vultus tamen constitit gravis et serenus; infracto ad criminationem animo, vultus constantia non respondit. Vultum, quominus animi imbecillitati responderet, obsequeretur, in potestate habuit; vultum finxit hominis ab injuriæ sensu alieni. Injuriæ sensum ingenti compressit animo, tacitum tulit; fefellit intuentes oris species ab injuriæ sensu intacta et aliena; injuriam tacite habuit, passusque est. USUS: Fingere, dissimulare, obtegere. Non id

obscure ferebat, nec dissimulare poterat. Aliquid silentio dissimulare. Occultant ac dissimulant appetitum voluptatis Epicurei.

DĪSSĪPĀBĪLIS, e, gen. com. *Qui se dissipe, qui s'évapore facilement.* USUS: Aer natura maxime instabilis et dissipabilis.

DISSĪPĀTĪO, ōnis, f. *Dissipation, gaspillage.* SYN. Dissolutio. USUS: Dissipatio pecuniæ publicæ.

DISSĪPO, as, avi atum, are, a. *Répandre ça et là; consumer, perdre, dissiper.* SYN. Disperdo, dispergo, dissolvo, diffundo, consumo, conficio, distraho. )( Contraho, connecto. PHRAS. Rem tuam dissipas, *vous gaspilles votre fortune.* Rem tuam perdis, disperdis, consumis; in luxum erogas. Rem partam, quæsitam, comparatam, congestam summis laboribus majorum tuorum, quam majorum tuorum summa collegit industria, inaniter conficis. Cf. [Consumo](#), [Dilapido](#), [Prodigo](#), [Abligurio](#), [Nepos](#), [Helluor](#).

DISSÖCĪO, as, avi, atum, are, a. *Séparer; désunir, diviser.* SYN. Disjungo. Morum dissimilitudo dissociat amicitias. Cf. [Separo](#).

DISSÖLŪBĪLIS, e, gen. com. *Séparable, divisible.* SYN. Dissipabilis. )( Indissolubilis. USUS: Coagmentatio dissolubilis.

DISSOLVO, is, solui, sölūtum, ere, a. *Séparer, désunir; payer.* SYN. Solvo, ære alieno me libero, dirimo, disjungo, resolvo. )( Connecto. ADV. Festive, separatim, omnino, melius, prorsus. PHRAS. Amicitia recens facile dissolvitur, *une amitié récente se détruit facilement.* Perfringitur, divellitur, labefactatur, præciditur facile conglutinatio recens animorum. Cf. [Amicitia](#), [Dirimo](#). USUS: 1. Pecuniam creditori dissolvere, *payer ses dettes.* 2. Dirimo, disjungo, *désunir, séparer.* Amicitiam, societatem, dissolvere. Facilius est apta dissolvere, quam dissipata connectere. 3. Resolvo, *réfuter.* Dialectici multa inveniunt, quæ nec ipsi possunt dissolvere. 4. Tollo, infringo, *détruire.* Dissolvere potestatem, *renverser la puissance de qqn.*

DISSÖLŪTĒ, *Lâchement, mollement.* SYN. Remisse, indulgenter, negligenter, ignave. USUS: Non quidem severe, sed nec dissolute res confecta est. Nec crudeliter punire, nec dissolute remittere.

DISSÖLŪTĪO, ōnis, f. *Lâcheté, mollesse; réfutation.* SYN. Resolutio, infirmatio, confutatio, rejectio. )( Constructio. USUS: Mors est dissolutio naturæ. An hæc lex, an legum omnium dissolutio? An humanitas appellanda est in acerbissima injuria, remissio animi et dissolutio?

DISSÖLŪTUS, a, um, *Lâche, mou, paresseux*. SYN. Nimium remissus, negligens, effeminatus. )( Fortis, animosus, intentus, diligens. USUS: 1. Dissolutus, perditus, profusus. Dissoluto animo, imprudenti licentia. Dissolutus in re familiari et negligens. 2. Infirmatus, fractus, dissipatus, afflictus, *disjoint, détruit*. Ars quæ rem dissolutam coagmentaret. Leges dissolutæ. Cf. [Negligens](#), [Mollis](#).

DISSŌNUS, a, um, *Dissonant, discordant, confus*. USUS: Dissonum quid et tumultuosum canere videntur.

DISSUĀDĒO, es, suāsi, suāsum, ere, n. et a. *Dissuader, détourner*. SYN. Deterreo, a sententia avoco, dissuasor sum. )( Auctor sum. USUS: Dissuadere legem; de sententia, de proposito abducere. Cf. [Absterreo](#), [Abduco](#), [Avoco](#), [Deduco](#), [Dehortor](#), [Deterreo](#).

DISSŪĀSĬO, ōnis, f. *Action de dissuader*. )( Suasio. USUS: Dissuasio legis.

DISSUĀSOR, ōris, m. *Celui qui dissuade, qui détourne*. )( Auctor. USUS: Dissuasor consilii mei.

DISSUĀVĬOR, aris, ari, d. *Baiser tendrement*. SYN. Cum voluptate osculor. USUS: Te vel in medio foro dissuaviabor. Cf. [Osculor](#).

DISSŪO, is, ūtum, ere, a. *Découdre*. SYN. Sensim, paulatim dissolvo. USUS: Dissuendæ sunt amicitiae, non discindendæ, *il faut dénouer insensiblement*. Cf. [Dissolvo](#), [Separo](#).

DISTANTĬA, æ, f. *Différence; éloignement*. SYN. Differentia, discrimen. USUS: Magna est inter eos morum et studiorum distantia. Distantia locorum. Cf. [Longe](#).

DISTENTUS, a, um, part. v. distendo, ere. *Divisé, distrait*. SYN. Occupatus, impeditus. USUS: Tot negotiis distentus sum, ut respirare vix possim; sum distentissimus. Opera distentus sum, animo longe magis. Cf. [Occupo](#), [Distraho](#).

DISTERMĬNO, as, avi, atum, are, a. *Séparer, borner*. SYN. Separo, disjungo.

DISTILLO, as, avi, atum, are, n. *Tomber goutte à goutte*. SYN. Paulatim fluo.

DISTINCTĒ, *Avec ordre, méthode*. SYN. Disposite, distribute. USUS: Distincte, disposite, explicate, articulatim dicere.

DISTINCTĬO, ōnis, f. *Division, pause, ponctuation*. SYN. Discrimen, distributio, interpunctio, dissimilitudo. USUS: Facilis est distinctio ingenui et liberalis joci. Distinctio veri et falsi. Distinctio omnium siderum. Illam tuam distinctionem non probo.

DISTINCTĬO, a, um, *Séparé, distingué*. USUS: Distincta alios intervalla, moræ, interpunctiones, respirationes delectant. Littora urbibus, pocula gemmis, cælum sideribus, oratio membris et articulis distincta.

DISTINGUO, is, xi, ctum, ere, a. *Séparer; discerner*. SYN. Separo, segrego, disjungo, secerno, discerno, interrompo, vario. ADV. Acute, dilucide, melius, severe. USUS: Vera a falsis; quid inter naturam, et rationem intersit, distinguere. Orationem variare et distinguere verborum sententiarumque insignibus. Rem ambiguam distinguere. Voluntatem a simulatione distinguere. Distinguere et segregare causam publicam a privata.

DISTĬNĒO, es, tĭnĭi, tentum, ere, a. *Arrêter, retarder*. SYN. Impedio, impeditum teneo. )( Otiosus sum, vaco. ADV. Valde, vehementer. USUS: Ex hoc colligas, quanta occupatione distinear. Distineor tandem et divellor dolore. Cf. [Impedio](#), [Occupo](#).

DISTO, as, are, n. *Être éloigné*. SYN. Absum, differo, diversus sum, interest. USUS: Contraria sunt, quæ plurimum distant, ut vita, mors; calor, frigus. Mores hominis ab oratione, vultus ab animo distat. Cf. [Discrepo](#), [Discordo](#), [Dissimilis](#), [Longe](#).

DISTORQUĒO, es, torsi, tortum, ere, a. *Tourner en tous sens*. Oculos distorquere, *rouler de grands yeux*.

DISTORTĬO, ōnis, f. *Contorsion*. USUS: Distortio et depravatio membrorum.

DISTORTUS, a, um, *Contrefait, difforme*. SYN. Contortus. USUS: Sapientes, si vel distortissimi sint, formosi sunt. Genus dicendi distortum. Cf. [Pravus](#).

DISTRACTĬO, ōnis, f. *Division; éloignement, séparation*. SYN. Disjunctio. EPITH. Summa. USUS: Non est nobis societas cum tyrannis, sed

potius summa distractio. (*Pro* evagatione animi; aberratione mentis a proposito; animi tumultu, *distractio*, *vulg. est.*) Cf. [Distractus](#).

DISTRACTUS, a, um, *Séparé; brouillé, aliéné*. SYN. Disjunctus, divulsus, alienatus. USUS: Vita a rei familiaris cura, ambitionis labore distracta. Cæsar et Pompeius malorum perfidia distracti, de imperio dimicant. (Sum distractus in oratione, *vulg. est.*), *je suis distrait dans la prière*. Latine efferas: Parum attentus, animo vagus sum; a proposito aversus; inter precandum animus aberrat longius; evagatur liberius; cum ad contemplandas res divinas me confero, animus peregrinatur longius; a suo proposito perturbatis cogitationibus abducitur. Cf. [Distrahi](#), Cogitationibus distrahor.

DISTRĀHO, is, traxi, tractum, ere, a. *Tirer de tous côtés, diviser*. SYN. Avello, disjungo, dissipio, diduco. )( Congrego. USUS: 1. Natura cohærentia distrahere. Lacerare et distrahere reliquias vitæ. Pugnam segregare ac distrahere. 2. Abstraho, *séparer de*. A complexu matris filium distrahere. Non possum a te distrahi sine dolore. 3. TRANSL. Animo ancipiti, et variis rebus occupato tribuitur, *partager, diviser*. Industriam alicujus in plura studia distrahere. In deliberando animus in plures partes distrahitur. (Distrahere se, *se distraire, vulg. est.*), latine dicas: Animum a curis abducere; abstrahere a sollicitudine animum; aberrationem a molestia quærere; a molestiis, curis aberrare; a seriis curis avocare animum; lenire curas aberratione animi; sibi se vindicare; respirare a negotiis.

DISTRĪBŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Distribuer, répartir, partager*. SYN. Divido, partior, tribuo, dispenso, describo. ADV. Æqualiter, bipartito, breviter, centuriatim, commode, commodissime, tributim, tripartito. USUS: Pecuniæ maximæ distribuuntur. In tres partes distributa est sapientia. Regnum in provincias tribuere, describere, distribuere. Cf. [Divido](#), [Tribuo](#).

DISTRĪBŪTĒ, *Avec ordre, méthode*. SYN. Distincte. USUS: Nec distribute, nec ornate scribit.

DISTRĪBŪTĪO, ōnis, f. *Division, distribution*. SYN. Divisio, partitio, descriptio. USUS: Temporum distributionem facere. Cœli distributio.

DISTRĪBŪTOR, ōris, m. *Distributeur*. USUS: Distributores tabellarum.

DISTRICKTUS, a, um, *Diversement occupé, tiraillé*. SYN. Strictus, occupatus, distentus. USUS: 1. Nunquam a laboribus districtior fui. Ejus vita



ambitionis labore districta. 2. Eductus e vagina, *tiré*. Districti in rempublicam gladii.

DISTRINGO, is, strinxi, ere, a. *Lier, resserrer*. SYN. Constringo. ADV. Confestim. USUS: 1. Fraus dstringit, non dissolvit perjurium. 2. Gladium dstringere, *tirer l'épée*.

DISTURBĀTĪO, ōnis, f. *Démolition, ruine*. SYN. Eversio. USUS: Disturbatio urbis.

DISTURBO, as, avi, atum, are, a. *Détruire; anéantir*. SYN. Dijicio, disjicio, demolior, dissipo, perverto. )( Construo, compono, dispono. USUS: Rem totam disturbavi, *j'ai déconcerté tout le plan*. Judicium vi et armis disturbare voluit. Vitæ societatem disturbat, qui fidem lædit. Cf. [Impedio](#), [Turbo](#).

DĪTESCO, is, ere, n. *S'enrichir*. SYN. Dives fio. Cf. [Dives](#).

DĪTHŶRAMBUS, i, m. *Dithyrambe, poème en l'honneur de Bacchus*.

DĪTĪO, ōnis, f. *Puissance, autorité*. SYN. Imperium, potestas, jurisdictio. PHRAS. 1. Urbs ea est sub ditione Cæsaris, *cette ville est sous la domination de César*. Urbs hæc sub tutela Romanæ magnitudinis acquiescit; in ditione et potestate Cæsaris tenetur; Romano paret Imperio; jura legesque a Rom. Imperatore accipit. 2. Provinciam suæ ditioni subicere, *soumettre une province*. Provinciam in ditionem suam redigere, sub ditionem subjungere; provincia potiri; ditione complecti; dominatum provinciæ occupare; armis sibi asserere, vindicare; subigere provinciam; ditionis suæ facere; ditioni suæ adjicere. Cf. [Imperium](#), [Occupo](#). USUS: DEI nutu ac ditione omnia gubernantur. In ditionem redigere. Sub ditionem subjungere. In sua ditione ac potestate tenere. (*Pro regione, provincia, vulg. est.*)

DĪTO, as, avi, atum, are, a. *Enrichir*. SYN. Locupletio. PHRAS. Rex ditavit hominem, *le roi a enrichi cet homme*. Divitiis auxit; fortunis cumulavit; amplificavit fortunas hominis; facultates auxit; fortunis locupletavit. Cf. [Divitiæ](#). USUS: Urbs spoliis ditata ac triumphis. Cf. [Locupletio](#).

DĪU, *Longtemps*. SYN. Perdiu, multos annos, multos dies, magnam partem diei, per multas ætates, longo intervallo. PHRAS. 1. Diu ante *longtemps avant*. Multo ante; permultum ante; jam pridem; dudum; multis ante tempestatibus. 2. Diu post, *longtemps après*. Longo ex intervallo; magno ex intervallo; post longam intercapedinem; post longum tempus;

longo post tempore; cum temporis multum abiisset; transacto multorum annorum spatio. USUS: Quid est in vita hominis diu? Cf. [Duro](#).

DĪURNUS, a, um, *Du jour, de jour*. SYN. Quod ad diem pertinet, *aut* fit de die. USUS: Nullam partem neque diurnæ, neque nocturnæ quietis cepi. Annum, menstruum, diurnum spatium. Diurni et nocturni metus et dolores.

DĪŪTĪNUS, a, um, *Qui dure longtemps, de longue durée*. SYN. Diuturnus, longinquus. USUS: Errore, morbo diutino tenebatur. Cf. [Diuturnus](#).

DĪŪTURNĪTAS, ātis, f. *Longue durée*. Longinquitas temporis, *vel* temporum; magnus numerus dierum. USUS: Diuturnitas pacis rempublicam firmavit. Diuturnitas maximos luctus vetustate tollit. Diuturnitas gloriæ, memoriæ.

DĪŪTURNUS, a, um, *Qui dure longtemps*. SYN. Diutinus, longus, longinqui temporis, longinquus. PHRAS. Diuturno morbo laboravit, *il fut longtemps malade*. Longinquo morbo implicatus jacuit, diutino morbo tenebatur; dolor morbi diuturnitate productus est; magnam anni partem ægrotabat. USUS: Nihil simulatum diuturnum. Diuturna sitis.

DĪVĀRĪCO, as, atum, are, a. *Écarteler*. SYN. Cruribus distrahor. USUS: Divaricari hominem ac deligari jubet.

DĪVELLO, is, velli, vulsum, ere, a. *Séparer de force*. SYN. Distraho, separo. )( Conjungo. ADV. Ægre. USUS: Nemo eum a me divellet ac distrahet. Magno dolore a te divellor. Cf. [Separo](#).

DĪVENDO, is, vendīdi, vendītum, ere, a. *Vendre (en détail)*. USUS: Bona sua divendere. Cf. [Vendo](#).

DĪVERSĒ, *Diversement*. SYN. Varie, non uno modo, alio atque alio modo.

DĪVERSOR, aris, atus sum, ari, d. *Loger en voyage, prendre gîte*. SYN. Apud hospitem sum, versor, utor hospitio. USUS: Tua in domo diversabor. Veditus Romæ apud Pompeium diversatus est admodum laute.

DĪVERSOR, ōris, m. *Celui qui loge qqe part, hôte*. SYN. Hospes, qui recipitur, qui divertit. USUS: Caupo eum cum quibusdam diversoribus assequitur.

DĪVERSŌRĬŌLUM, i, n. *Petite auberge*.

DĪVERSŌRĬUM, i, n. *Hôtellerie, auberge*. SYN. Hospitium. EPITH. Aptum, peropportunum. USUS: Varro villam illam studiorum voluit, non libidinum diversorium. Requiescam in tuo sermone, ut quodam opportuno diversorio. Ex vita discedo, tanquam ex diversorio.

DĪVERSUS, a, um, *Écarté; divers, différent*. SYN. Varius, dispar, non idem, distans, impar, dissimilis, disjunctus, contrarius, fere totus alter, alius, disparilis. )( Idem. ADV. Longe, longissime, maxime. USUS: Hoc est diversum a reliquis. Varia et diversa instituta multum inter se distantia. Cf. [Dissimilis](#), [Alius](#), [Dispar](#).

DĪVERTĬCŌLUM, i, n. *Chemin écarté, détour*. SYN. Flexio viæ, anfractus. USUS: Quæ diverticula, quas flexiones quæris? Fraudis diverticulum mox reperit. Ne diverticula peccatis darentur.

DĪVERTO, is, verti, versum, ere, n. *Aller loger chez qqn; s'éloigner du chemin*. SYN. Divertor, diversor; de via decedo. USUS: Apud hospitem amicum divertere. Redeamus unde divertimus. Cf. [Digredior](#), [Digressio](#).

DĪVES, ĭtis, gen. omn. *Riche*. SYN. Locuples, copiosus, opulentus, pecuniosus, fortunatus, beatus, opibus affluens, omnibus copiis circumfluens, copiis præditus, omni copiarum genere abundans, divitiis affluens, bene nummatus, a re paratus, a re firmus, a divitiis instructus, omnibus rebus ornatus, copiis amplissimus, bene peculiatus; homo re ampla et prolixa; pecunia princeps; cui amplissimæ fortunæ sunt; cui effuse affluunt opes; divitiis potens, præpollens; qui copia argenti aurique abundat; divitiis florens; opibus elatus; homo re fortunisque auctior; cui fortunæ auctæ et exaggeratæ; qui rem, qui copias, qui facultates habet; qui a fortuna instructissimus est, a re familiari paratissimus; qui opibus valet; divitiis refertus, munitus; qui rem possidet amplissimam; opibus auctus est amplissimis; cui facultates, opes, copię sunt maximæ; cui magnam bonorum copiam fortuna elargita est; qui fortunæ muneribus egregie ornatus est; cui res domestica, familiaris ampla et copiosa. )( Pauper. USUS: Dives animus est, non arca. Soli sapientes divites. Cf. [Divitiæ](#), [Copiæ](#), [Pecunia](#).

DĪVEXO, as, avi, atum, are, a. *Ravager, dévaster*. SYN. Vasto. ADV. Fœde. USUS: Omnia divexare et diripere. Cf. [Vexo](#).

DĪVĪDO, is, vīsi, vīsum, ere, a. *Diviser, partager; séparer (des ennemis)*. SYN. Distribuo, partior, dispartior, dispertior, in partes tribuo, seco, digero, distinguo, discrimino, distraho, segrego, excludo. )( Conjungo, confundo, commisceo. ADV. Acute, æqualiter, articulatim, ineleganter, infinite, subtiliter, passim, ultro citroque, late. PHRAS. Dividere exercitum, *diviser son armée en plusieurs corps*. Bipartito ducere; militem partiri; in multas, parvasque partes carpere; in diversas regiones distrahere, diducere, latius distribuere, in duas partes abscindere exercitum; dimittere plures manus; diducere militem; vires dispartiri.

DĪVĪDŪUS, a, um, *Divisible*. SYN. Quod recipit divisionem. USUS: Dissolubile et dividuum est omne animal mortale. Materia dividua gignitur.

DĪVĪNĀTĪO, ōnis, f. *Divination, art de deviner*. SYN. Vaticinatio, augurium, prædictio, præsensio, scientia rerum futurarum, auguratio, ariolatio, oraculum, conjectura. EPITH. Artificiosa, naturalis, opinabilis, vera. USUS: 1. Nescio qua animi divinatione hoc præsenſi. Eo rem adducam, ut divinatione non sit opus. 2. Genus causæ, quo de accusatore constituendo quæritur. Divinatio in Verrem. Cf. [Conjectura](#).

DĪVĪNĒ, *Divinement, parfaitement*. SYN. Divinitus. USUS: Multa divine præſensa et prædicta reperiuntur.

DĪVĪNĪTAS, ātis, f. *Divinité, puissance divine*. SYN. Numen, summa præstantia. USUS: Aristoteles menti tribuit omnem divinitatem, astris alii. Ex divinitate sua animum genuisse DEUS credebatur. Cf. [DEUS](#).

DĪVĪNĪTUS, *De la part des dieux*. SYN. Divine, divino numine. PHRAS. Divinitus id nobis auxilium oblatum est, *ce secours nous a été accordé par un bienfait des dieux*. Divino munere, non humano consilio; dono deum, velut cœlo dimissa illa auxilia venere; velut divina virgula illa nobis bona suppeditata sunt. Cf. [DEO juvante](#).

DĪVĪNO, as, avi, atum, are, a. *Deviner, prédire*. SYN. Vaticinor, auguror, conjicio, futura significo, in posterum præsentio, præſagio, ariolor, oraculum edo, conjectura prospicio. ADV. Mirabiliter, naturaliter, prorsus. PHRAS. Eam tempestatem multi ante divinarant, *bien des gens avaient prédit ce malheur longtemps à l'avance*. Multis vaticinationibus, non sine instinctu aliquo afflatuque divino, non sine mentis incitatione divina, ea prænuntiata sunt. Non tam aruspices et fulguratores, nec tam interpretes

ostentorum, augures, aut vates furiosi, sed viri sapientes ac providi eam tempestatem augurabantur. Non somniorum coniectione, non vana augurandi scientia, non prognosticis; non e fatidicorum et vatum effatis incognitis; sed ex iis, quæ contra morem ac leges fierent, impendentem reipublicæ calamitatem, velut divina præ sagitione præ monstrarunt, præ cinuerunt, præ senserunt, præ significarunt. USUS: Futura divinare. Cf. [Conjicio](#).

DĪVĪNUS, a, um, *Divin*. SYN. Cœlestis. USUS: 1. Homo divinum ac cœleste animal a Philosophis quondam appellatus. Divina religio. Natura divina. 2. Divinator, Magus, *devin*. Falluntur sæpe divini et Chaldæi. Melancholicos habere aliquid in animo divinum et præ sentiens, existimat Aristoteles. 2. Excellens, illustris, minime vulgaris, *extraordinaire, merveilleux, excellent*. Divina vir memoria, consilio, eloquentia, ingenio. Divinis me laudibus extulere illæ cœlestes divinæque legiones. Divina hominis auctoritas.

DĪVĪSĪO, ōnis, f. *Partage, distribution*. SYN. Distributio, partitio, divortium, dissidium, sectio. USUS: Causarum, orationis divisio in suas partes. Trium regnorum divisio, cœli, maris, inferorum.

DĪVĪSOR, ōris, m. *Celui qui partage; courtier d'élections*. USUS: 1. Italiæ divisores. 2. Qui tribubus candidatorum nomine pecunias dividit ad suffragia corrumpenda. Per quem sequestrem, quem divisorem tribus corrupta est? Pœna in divisores constituta.

DĪVĪTĪÆ, ārum, f. pl. *Richesses*. SYN. Opulentia, ampla fortuna, magnæ fortunæ atque copiæ; summa copia; opes et copiæ, omnium rerum abundantia. )( Summa inopia, paupertas. EPITH. Duces ad voluptatem et valetudinem bonam; inanes, ingentes, libidinosæ, maximæ, certissimæ, naturales, opportunæ, parabiles, veteres illibatæque. PHRAS. 1. Divitias, quæris, *vous poursuivez les richesses*. In re familiari augenda totus es. Præter divitias nihil spectas. Totus in divitias incumbis. Tuum omne studium in quærendis opibus consumis, locas, constituis. Id unum agis, ut divitias tibi pares, compares, colligas, congeras. Eo tantum spectas, ut opes possideas; eo tuum studium dirigis, ut opibus abundes, affluas; eo studium tuum confers, ut divitiæ tibi abundant. Tuum consilium illud est, ut divitiæ tibi adsint maximæ; ut divitiæ tuam in domum omnes confluant; ut dives, ut copiosus, ut locuples, ut bene nummatus sis. Nihil tibi potius est, quam ut

sis multarum possessionum præsidio munitus; ut a re familiari sis instructus, paratus, minime inops; ut divitiis, copiis, opibus, fortunis abundes; ut cumulata possideas, et uberrima sint omnia; ut omnium rerum ubertate floreas; ut fortunæ tibi sint amplissimæ. Opes aucuparis; opibus inhias; rem facere; facultates augere; amplificare fortunas, ea tibi cura est unica. Animus est opes parare, congerere, cumulare, accumulare, coacervare, corradere, conficere; rem familiarem magnis accessionibus augere; pervenire ad opes, colligere amplas facultates; omnibus vis ornamentis, omnibus præsidiis redundare; rem augere cupis; opes expetis fundatas optime ac constitutas. 2. Divitias habet amplissimas, *il a d'immenses richesses*. Divitiis auctus, ornatus est amplissimis; opibus ac fortunis viget, pollet, præstat, excellit; re utitur ampla admodum ac prolixa; rem habet, tenet, possidet, nactus, adeptus est copiosam, uberrimam, bene magnam. Opes habet fundatas atque optime constitutas; pauci hominem excellunt opibus; opibus valet, præpollet. Cf. [Dives](#). USUS: 1. Divitias expetere, quærere, parare. 2. Divitiis circumfluere; ad divitias pervenire; divitiis augeri, ornari. Cf. [Bona](#), [Copia](#), [Abundo](#).

DĪVORTĪUM, ii, n. *Divorce*. SYN. Dissidium inter conjuges; discidium. EPITH. Subitum. USUS: Quid audio, Lentulum fecisse divortium cum uxore? Multa doctrinarum divortia. Syria a Cilicia aquarum divortiis dividitur, *versants où les eaux se séparent*.

DĪVULGO, as, avi, atum, are, a. *Divulguer, publier*. SYN. Foras effero, vulgo, pervulgo, in medium profero, edo, patefacio. PHRAS. Rei fama ubique divulgatur, *le bruit de ce fait s'est répandu partout*. Fama rei tota urbe discurrit, edocet vulgus. Fama rei omnium sermonibus teritur, celebratur; in vulgus effertur; vulgi rumoribus differtur, dissipatur; res in omnium ore, ac sermone est, versatur. Manat per urbem rumor, non jam tacite serpit per urbem rumor; percrebrescit rei fama; crebris jactatur sermonibus. Cf. [Fama](#). USUS: Librum divulgare. Inimici eam rem sermonibus divulgarunt. Cf. [Edo](#), [Fama](#), [Rumor](#).

DĪVUS, a, um, *Divin*; subst. *Dieu, déesse*. SYN. Deus, homo divinus. USUS: Ad divos caste adeundum. (*Pro Sancto, un saint*, minus proprie adhibetur).

DO, das, dēdi, dātum, dāre, a. *Donner*. SYN. Impertio, largior, defero, præbeo, exhibeo, trado, tribuo, dono. )( Accipio. PHRAS. Dat libenter, *il*



*donne volontiers*. In dando est admodum munificus; omnia dilargitur; promit de suo; facile erogat, concedit, annumerat, annuit, ministrat, præbet promiscue et benigne; cumulate dat omnia. Cf. [Largus](#), [Dono](#), [Participo](#).  
USUS: 1. Dare potestatem alicui, auctoritatem. 2. Verto, *concéder*. Dare aliquid laudi, honori, ignominia. 3. Trado, dedo, *livrer*. Aliquem in caveam, pistrinum, custodiam, carcerem, mortem, laqueum, cruciatus dare. 4. Committo, *mettre dans tel et tel état*. Se fugæ, labori, itineri, otio, deliciis, foro, somno dare. 5. Confero, *se livrer à*. Se in partes Cæsaris, in factionem, in consuetudinem, familiaritatem, amicitiam alicujus dare. Dare se ad lenitatem, ad dicendum, ad causas agendas. 6. Dare aliquid auribus; dare gratiæ alterius, assentari, *flatter*. 7. Dare pœnas, supplicium de se, *subir une peine*. 8. Impressionem, impetum dare, *s'élancer*. Malum alicui et incommodum dare, *nuire à qqn*. 9. Dare verba, decipere, *payer de mots, tromper*. 10. Pignori, fœnori aliquid dare, *prêter à usure*. 11. Senatui alicui; actionem dare, *admettre qqn à l'audience du sénat; permettre d'assigner*. Fabulam dare, *donner une pièce de théâtre*. 12. Operam dare libris, litteris, magistro. Cœnam, solatium, negotium dare alicui.

DŎCĒO, es, cūi, doctum, ere, a. *Instruire, enseigner*. SYN. Instituo, erudio, edoceo, præcepta do, vias trado, disciplinam trado, informo. ADV. Diligenter, dilucide, fideliter, inepte, iracundius, laboriosius, latine potissimum, sero. PHRAS. Docere adolescentes, *instruire la jeunesse*. Informare ad omnem humanitatem; rebus optimis instituere; imperitos condocere; scientia augere; optimis institutis imbuere; salubria monita tradere; disciplinæ assuefacere; artibus adolescentes instruere, erudire, tingere; ludum aperire juventuti litterarium; doctrinis adolescentes impertire; præceptis erudire; artes iis tradere; honestis artibus juventutem ad omnem humanitatem formare; doctrinis ingenia expolire; doctrinam, eruditionem suam in alios dispertire, transfundere; doctrinæ heredes instituere ac relinquere plurimos; ad bonas artes iisdem itineribus, quibus ipse ad summam eruditionis laudem perveneris, deducere. Cf. [Disciplina](#), [Erudio](#), [Instituo](#), [Doctrina](#). USUS: Quid te, asine, litteras doceam? Juventutem mercede docere. Docere, tradere, inculcare. Docere judicem de injuriis suis. Senectus adolescentes docet, et ad omne officii munus instruit.

DŎCĪLIS, e, gen. com. *Qui apprend aisément, docile*. SYN. Qui facile, libenter, quæ docetur, arripit, intelligit; aptus ad disciplinas. )( Indocilis. PHRAS. Est docilis, *il apprend facilement*. Ingenium nactus est facile; cerea

est indole, quam facile in quasvis figuras formes, fingas; quam nullo labore, nullo negotio in omnem partem verses, flectas, inflectas; docilitatem habet, disciplinas omnes facile arripit. USUS: Præbere se docilem ad aliquam artem, sententiam, disciplinam. Docilem facere auditorem.

DŎCĪLĪTAS, ātis, f. *Aptitude ou facilité à apprendre*. SYN. Discendi facilitas. EPITH. Humana. USUS: Qui docilitatem memoriamque habent, ingeniosi vocantur. Cf. [Ingenium](#), [Ingeniosus](#).

DOCTĒ, *Savamment, habilement*. SYN. Perite, litterate. USUS: Satis docte ac perite.

DOCTOR, ōris, m. *Maître*. SYN. Magister, præceptor, interpres. EPITH. Intelligens, nobilis, summus, singularis, disjuncti, Rhetorici, summi, veteres. USUS: Græci dicendi artifices et doctores. Sapientiæ doctores, et vivendi præceptores. Doctor Ecclesiæ, *docteur de l'Église*. Religionis interpres, divinorum oraculorum interpres sanctissimus æque ac doctissimus; Christianæ sapientiæ princeps ac magister. Doctorem creare, *créer qqn docteur*. Doctoris nomine ac insignibus ornare, decorare; Juris, Theologiæ insignia tribuere; laurea cæterisque doctrinæ insignibus donare, cohonestare; Doctoris appellatione insignire; inter juris Doctores, *vel* Doctoribus adscribere; in Doctorum Juris Ordinem referre, reponere, collocare; doctrinæ gradum, honores conferre eos, quos habet Philosophia amplissimos. Doctorem fieri, *devenir docteur*. Inter Juris Doctores cooptari; doctrinæ lauream, *vel* insignia capere, accipere; doctrinæ laurea donari; doctrinæ insignibus decorari, cohonestari, potiri. Inter Sapientiæ Senatores admitti, adscribi; in Senatum Sapientem cooptari; in Juris Doctorum Ordinem adlegi; Jurium insignibus nobilitari; Juris Doctorum gradu, dignitate potiri; eorum insignibus exornari.

DOCTRĪNA, æ, f. *Enseignement, instruction*. SYN. Eruditio, litteræ. EPITH. Abundans, elegans, eximia, exquisita, facilis, fidelis, liberalis, magistra, vetus, mediocris, non moderata, multa, optima, perridicula, politissima, puerilis, reliqua, singularis, subtilior, summa, transmarina, uberior, vulgaris, ingenua, mala. PHRAS. Doctrinam sibi egregiam comparavit, *il a acquis une grande science*. Animum disciplinis omnibus egregie excoluit; amplam rerum humanarum divinarumque cognitionem assecutus est; progressus in doctrinarum studiis fecit eximios; processus eos in artium cognitione fecit, nihil ut fugere ejus scientiam videatur posse;

magnam rerum cognitionem mente complexus est, animo comprehendit; nullum doctrinae genus est, quo ille pectus suum non conseruit; in doctrinarum studio multum sane promovit; processus in artium studio habuit sane maximos. Cf. [Doctus](#). USUS: In maximis occupationibus nunquam intermittit studia doctrinae. Relaxare, recolere animum doctrina, et ad sapientiam praeparare. Doctrinarum omnium studiosus. Homo omni virtute et doctrina ornatissimus. Cf. [Litterae](#), [Disciplina](#).

DOCTUS, a, um, *Instruit, savant, habile*. SYN. Litteratus, eruditus, litterarum intelligens. PHRAS. 1. Est vir doctus, *c'est un savant*. Vir est doctrina egregie excultus; litteris perpolitus; abundanti doctrina, atque optimarum artium studiis eruditus. Vir praecleara ac recondita eruditione ornatus. Omnis antiquitatis peritus, graecis et latinis litteris institutus, a Philosophia instructor; omnibus artibus, quae sunt libero homine dignae, omnibus ingenuis disciplinis, incredibili quadam varietate rerum ac copia praestans, doctrina nobilis et clarus; litteris impense deditus, in bonarum artium studio praecellens; eleganti litteratura, a quo nemo nisi doctior redeat; doctrina liberaliter instructus; acerrimo vir ingenio, exquisitaque doctrina; qui cum humanitate, et cum doctrina frequens habet commercium; vir omni liberali doctrina politissimus; vir cui multae et reconditae sunt litterae; in quo litterae sunt plurimae; litteris Graecis juxta atque latinis doctissime eruditus. Illustris liberalibus studiis; egregius vir ingenio, bonisque omnibus disciplinis ornatus; vir excellentis doctrinae; in studiis doctrinarum egregius; litteris multis praeditus, rerumque varia ac plurima scientia; ingenio vir eleganti, et haudquaquam rerum litterarumque veterum indoctus; homo in omnium bonarum artium disciplinis impense doctus; in studiis doctrinae multi atque celebrati nominis; vir in artium studiis liberalissimis doctrinaque versatus; qui unus optime norit, non nostra solum, sed etiam Graeciae monumenta omnia; vir multarum litterarum; vir reconditae, interioris, exquisitae, singularis, non vulgaris doctrinae, insignite doctus. Venerabilis vir miraculo litterarum. 2. Homo non admodum doctus, *cet homme n'est pas très-instruit*. Litteris parce aspersus, leviter tinctus; qui Musas vix a limine salutavit; qui litteras vix primis, ut aiunt, labris degustavit; qui in eruditorum natione nondum profiteri nomen audeat 3. Medica solentia doctus est, *il est fort habile médecin*. Eruditus est medendi arte; sciens, peritus, intelligens est medicinae; longe processit in medicinae scientia. Medicinae scientiam tenet, possidet, callet, ita est assecutus, ut paucos in ea arte pares reperiatis. Medicinae scientia valet, floret, praestat,

excellit. Medicinæ doctrina, cognitione, intelligentia cum paucis conferendus est, nemini est inferior. Nota ei præclare medicina est; patent ei, quæ multos latent ex medicinæ scientia, ex medendi arte. Multum hausit ex iis libris, unde manat ejus scientiæ cognitio. Medicinæ scientiam plane complexus est; mente atque animo comprehendit; ingenio sibi aperuit, peperit, comparavit. Cf. [Peritus](#), [Ingenium](#).

DŎCŬMENTUM, i, n. *Enseignement, leçon; exemple, modèle*. SYN. Admonitio, præceptum, exemplum, monumentum. EPITH. Maximum. USUS: Cato documentum antiquæ virtutis, integritatis, prudentiæ. Hinc documentum cape, quid possit fortuna; documentum statuere, ne quis in posterum, etc. Jam ab adolescentia documenta dederas maxima, qui vir futurus esses. Cf. [Exemplum](#).

DODRANS, antis, m. *Les  $\frac{9}{12}$  ou les  $\frac{3}{4}$  d'un tout*. SYN. Novem uncia, seu rei integræ partes tres. USUS: Ejus fundi dodrantem emit.

DOGMA, ātis, n. *Opinion, précepte, maxime*. SYN. Decretum, scitum, præceptum, placitum. EPITH. Commune, verum.

DŎLĀBRA, æ, f. *Dolabre, instrument servant à la fois de hache et de pic*. Instrumentum quo dolantur ligna.

DŎLENTER, *Avec douleur, peine*. USUS: Dolenter, hoc magis dico, quam contumeliose.

DŎLEO, es, ūi, ere, n. et a. *Éprouver de la douleur*. SYN. Dolorem capio, *vel* accipio, condoleo, indoleo, mœreo, angor animo, dolore ardeo, ingemisco, acerbe fero, dolorem animo capio, molestiam capio, in dolore et mœstitia sum, dolor mihi accidit, in dolore sum, *vel* maximo mœrore potius. ADV. Graviter, impune, intoleranter, levius, maxime, mediocriter, mirifice, pariter, postmodum, plus, proinde, valde, præcipue. PHRAS. 1. Ea res valde mihi doluit, *cette affaire m'a douloureusement impressionné*. Ea res gravem mihi dolorem inussit; angebar animo mœrore necessario et acerbis; sine acerbissimo animi sensu rem audire non potui; hausi dolorem acerbissimum, ferremque gravius, si novæ ægrimoniæ locus esset; dolor vocem mihi debilitat atque intercludit; rei memoria animum mœrore opprimit; rei memoria meum pectus effodit; fixus animo hæret dolor; pungit, perfodit, pervellit animum dolor; sensi doloris vehementiam eam, ut vix consolabilis videretur ægritudo; quasi faces quædam dolores

admovebantur animo. Tabescere, confici, macerari, disrumpi mihi dolore videbatur. Cf. **Dolor**, **Crucio**. 2. (Doleo de tuis miseriis, VULG.). Condoleo, Compatior tibi, *je compatis à vos douleurs*. Doleo vicem tuam; commoveor miseriis tuis; gravissime afficior casu tuo; miseriam tuam meam puto; miseror fortunam tuam; doloris tecum sum particeps; misericordia tui capior, moveor, commoveor; calamitas tua in magnam me sollicitudinem adducit; commiseror fortunam tuam; acerbe me angit, vexat, sollicitat miseria tua. Cf. **Dolor**, **Ango**, **Sollicitus**. USUS: De febricula filiæ tuæ valde doleo. Tuum casum luctumque omnes doluimus.

DŌLĪUM, ii, n. *Tonneau*. SYN. Vas vinarium. USUS: Ut, si is potare velit, de dolio sibi hauriendum putet? *De sorte que, s'il veut boire, il faudra qu'il tire au tonneau, c. à d., boire son vin nouveau non encore soutiré.*

DŌLO, as, avi, atum, are, a. *Travailler, façonner (une pièce de bois); travailler un ouvrage (d'esprit)*. SYN. Dedolo. USUS: Homo e robore dolatus. Dolare orationem.

DŌLOR, ōris, m. *Douleur*. SYN. Mœror, acerbitas, acerbis animi *vel* corporis sensus, animi cruciatus. EPITH. Acerbus, acerbissimus, acris, alienus, apertus, asper, molestus, odiosus, difficilis, brevis, communis, conjunctior, vix consolabilis, diuturnus, domesticus, fictus, gravis, longus, gravior, gravissimus, humanus, instabilis, incredibilis, index profectionis suæ, ingenuus, intestinus, intolerabilis, tolerabilis, inveteratus, justus, justissimus, lenis, levis, longinquus, longior, longissimus, longus, magnus, malus, major, maximus, mediocris, medius, minor, minimus, mirus, miserrimus, mœstus, mitior, molestus, muliebris, municipalis, naturalis, necessarius, nimius, novus, officiosus, perpetuus, pius, plebeius, præcipuus, præsens, præteritus, privatus, productior, sempiternus, stabilis, summus, tantus, verus, virilis, universus, asper, gravis, parvus, propior. PHRAS. 1. Ea res mihi magnum dolorem attulit, *cette affaire m'a causé de grandes douleurs*. Magnum mihi dolorem dedit, fecit, inussit, incussit; ea res dolore me incendit; dolori mihi fuit maximo; magno me dolore affecit, oppressit, magnum mihi dolorem peperit; perturbavit ea me res vehementer, afflixit, commovit; graviter ea res me pupugit, momordit, affecit. 2. Gravis me invasit dolor, *un grand chagrin s'est emparé de moi*. Dolor me incredibilis incessit, incursavit; accepi ex ea re acerbissimum dolorem; mœrorem ex ea re hausi, suscepi, concepi gravissimum; dolor me arripuit, oppressit, vexavit molestissimus. 3. Dolorem sustineo gravem, *j'éprouve de grandes peines*.

Dolorem acerbum patior. Dolorem ejusmodi fero, qui ferri vix possit. Dolorem incredibilem capio, sustineo, suscipio, traho, haurio; gravissimo dolore angor, conficior, exerceor, torqueor, affligor, vexor, perturbor, frangor; acerbissimo dolore discrucior, divellor, disrumpor, perimor, interimor, exanimor, contabesco, opprimor, premor. Omnes mentis meae partes dolor exagitat, divexat, perturbat, afficit. Concidit animus meus ictu doloris, vi curarum ac sollicitudinis, concursu molestiarum labefactatus atque convulsus. Ita cecidit animus meus dolore percussus, ut nulla res eum ad aequitatem possit revocare. Jaceo in mœrore ac sordibus. Curis maceror; ægritudine contabesco. Vehementissime sollicitor; acerbissime doleo; ægritudine animi ita laboro, ut sanari vix possim, vel potius plane non possim; ut spem salutis omnem amiserim; ut spes salutis omnino supersit nulla. Versor in summo dolore ac mœrore; versor in mœrore et sordibus. Mœrori me totum dedi; tristitiæ me totum tradidi, jacet animus mœrore oppressus, nihil me tristius; mœrore urgeor, laceror; dolore consumor; mœror meus non is est, quem ulla ratio mitigare, nedum exhaustire possit. Dolore intolerabili impediior, ardeo, tactus sum; dolori pene succumbo; æstuat animus dolore; dolore efferor, differor; doleo, ut nemo magis; incendor dolore. 4. Morbi dolores sunt intentissimi, *les douleurs de la maladie sont intolérables*. Artus dolore ardent; artus vehementer laborant; morbi dolor me gravissimus arripit, excruciat, premit, opprimit; acer est doloris morsus; torqueor incredibilem in modum morbi doloribus; tanta est morbi acerbitas, tantusque dolorum æstus, ut animam me positurum credam; exedit, dilaniat viscera dolor intolerabilis; morbi summam sentio acerbitem; in dolores incidi gravissimos; in summis doloribus jaceo, dolore correptus sum gravissimo. 5. Ingenti mihi dolori est discessus tuus, *votre départ m'a profondément affligé*. A te cum divellor, videor mihi partem viscerum abrumpere; desiderio amittendi sodalis tam amabilis immensum excrucior, affligor; gravior est omni supplicio tuus mihi discessus; efferor dolore ex discessu tuo. 6. Dolorem de peccatis habeo, *j'ai de la douleur de mes péchés*. Præcipuo quodam dolore angor; lacrimas pœnitentis animi indices profundo; dolorem ex peccatorum memoria conceptum gemitu patefacio, dolore admissorum excrucior; ex recordatione criminum dolor animi nunc ingens nascitur; cum recordatione scelerum dolor quoque animum subit. 7. Dolorem ferre jam non possum, *je ne puis plus supporter ces tourments*. Ferendo dolori jam non sum, impar dolori sum. Tantum doloris, acerbitatis sustineo, quantum ferri vix possit: dolori



succumbo; impares dolori vires meae sunt; vires meae dolore franguntur; vim doloris minime sustinent; ad dolorem infirmæ sunt. Roboris in me tantum non est, ut acerbitem tam gravem queam perpeti. 8. Non decet virum dolori se totum tradere, *un homme de cœur ne doit pas s'abandonner tout entier à sa douleur*. Indulgere, parere, servire dolori; dolore auferri viro gravi indignum est; non decet virum, dolori ita frena laxare; dolori ita cedere, ita se permittere; ita se totum dare, ut modum non reperiat. 9. Quid dolorem tibi ipse renovas? *Pourquoi renouveler vous-même vos tourments?* Quid dolorem tibi ipse refricas? sopitum excitas? quid dolorem, quem dies jam pene sanaverat renovas? quid dolorem, qui jam temporis longinquitate propemodum evanuerat, extinctus erat, redintegras? quid obductam pene cicatricem refricas? quid plagam, quæ in cicatricem jam prope coiverat, ipse renovas? quid ipse tibi unguis in ulcere es? 10. Dolorem lenire, *adoucir le chagrin*. Dolorem exhaustire, mitigare, minuere, frangere, levare; dolorem detrahare; sermonis suavitate magnam alicui doloris partem abstergere, eripere, auferre. Cf. [Consolor](#). 11. Dolorem deponere, *chasser le chagrin*. Dolorem abjicere, depellere; a dolore tantisper aberrare; doloris oblivisci. USUS: Dolor me incessit, *la douleur s'est emparée de moi*. Dolorem alicui dare, *causer à qqn du chagrin*. Dolorem capere, *ressentir*. Dolori parere, *obéir à la douleur*. Dolorem fovere, amplificare, *alimenter*. Dolore aliquem liberare, *délivrer*. Cf. [Mœror](#), [Angor](#), [Anxius](#), [Afflictus](#), [Tristis](#), [Consolor](#), [Doleo](#), [Contristor](#), [Sollicitudo](#), [Cruciatus](#).

DŎLŎSĒ, *Artificieusement, avec fourberie*. SYN. Malitiose, ex insidiis, ex occulto. USUS: Dolose, malo dolo agere.

DŎLŎSUS, a, um, *Fourbe, trompeur*. SYN. Malitiosus. USUS: Dolosis consiliis regno pulsus. Cf. [Vultus](#), [Astutus](#).

DŎLUS, i, m. *Adresse, ruse, fourberie*. SYN. Fraus, fallacia, machina, insidiæ, dolus malus. )( Bona fides. PHRAS. Dolum facere, *tromper*. Dolos commoliri, suere, consuere; adhibere dolos malos et fallacias. Dolis aliquem ludere, ductare; circumvenire fallaciis et præstigiis. Cf. [Decipio](#), [Fraus](#), [Fallacia](#), [Astutia](#).

DŎMĀBĪLIS, e, gen. com. *Domptable, qu'on peut dompter*. SYN. Qui domari potest.

DŎMESTĪCUS, i, m. *De la maison, de la famille; particulier, privé*. SYN. Familiaris, intestinus, vernaculus, privatus, intimus. )( Externus, alienus.

USUS: Res familiaris, et domestica. Disciplina domestica. Domesticum, intestinum malum. Domestica exempla. Cf. [Familiaris](#).

DŎMĬCĬLĬUM, ii, n. *Domicile, habitation*. SYN. Domus, habitatio, sedes, tectum. EPITH. Amplissimum, aptum, divinum, honestissimum, pristinum, proprium, sacrum, stabile et certum, terrestre, universum. USUS: 1. Humana figura domicilium mentis. Domicilium Romæ collocavit, ante non habuit. 2. TRANSL. In hoc domicilio imperii et gloriæ. Urbs hæc domicilium superbiæ et luxuriæ. Domicilium in alterius auribus, *vel* humanitate collocare. Cf. [Domus](#).

DŎMĬNA, æ, f. *Maîtresse, souveraine*. SYN. Princeps, regina. EPITH. Dura, improvisa, vehemens, imperiosa, blandissima, gravis. USUS: Fortuna campi domina, et rerum humanarum. Prudentia domina et regina virtutum, *la prudence est la souveraine et la reine de toutes les vertus*. Voluptates blandissimæ dominæ.

DŎMĬNĀTĬO, ōnis, f. *Domination, empire, souveraineté*. SYN. Dominatus, tyrannis, regnum. EPITH. Accommodatissima, aliena, non modo crudelis, sed ignominiosa etiam et flagitiosa, firma et moderata, jucunda et honesta, misera, nova, regia. USUS: Vita sub dominatione misera est. Quærere, sibi comparare, habere dominationem.

DŎMĬNĀTOR, ōris, m. *Maître, souverain*. USUS: Rerum dominator DEUS.

DŎMĬNĀTRIX, īcis, f. *Maîtresse, souveraine*. SYN. Domina. EPITH. Cæca ac temeraria. USUS: Dominatrix animi cupiditas.

DŎMĬNĀTŬS, ūs, m. *Domination*. SYN. Dominatio, principatus. EPITH. Crudelis, impotens, novus, perpetuus, regius, superbus, deterrimus. USUS: Dignus dominatu omnium rerum. Dominatum Cæsar occupavit. Unius dominatu omnia tenebantur. Fortuna eum in summo dominatu locavit.

DŎMĬNOR, aris, atus sum, ari, d. *Être maître, dominer, commander, régner*. SYN. Rerum potior, regno, dominatum teneo; populos dominatu premo, teneo; imperium in populos teneo, in ditione habeo; provinciam cum imperio obtineo; præsum eo jure, quod amplissimum esse potest; præsum ea potestate, quæ potest esse maxima; imperito populis; imperio urbem rego. USUS: Dominari in judiciis. Eloquentia in liberis urbibus dominatur, et

floret. Dominari in suos. Ubi libido dominatur, modestia exulat. Cf. [Regno](#), [Impero](#), [Imperium](#), [Ditio](#), [Rego](#).

DŌMĪNUS, i, m. *Chef, souverain, arbitre, maître*. SYN. Imperator, Rex, Princeps, tyrannus. )( Servus. EPITH. Agrestis et furiosus, amicior, amicissimus, bonus et assiduus, clarissimus, dispar, familiaris, ignarus, impudicus, invitus, molestus, novus, crudelis, sempiternus, summus, vetus, clemens, incolumis, improbus, justus. PHRAS. Dominus est, *il est le maître, le chef suprême*. Is es, penes quem summa potestas; qui omnia tenet; ad quem unum delata sunt omnia; qui tenet rempublicam; in cujus potestate bona fortunæque omnium; terrarum omnium rector. Cf. [Dominor](#), [Rego](#), [Imperium](#). USUS: Senatus est dominus publici consilii; Populus Rom. dominus regum, victor, ac imperator omnium gentium. DEUS animum, ut dominum et imperatorem præfecit obedienti corpori.

DŌMĪTOR, ōris, m. *Celui qui dompte, dompteur*. EPITH. Facetior. USUS: Equorum domitores non verbera solum adhibent, sed et pabulum subtrahunt.

DŌMO, as, ūi, ĭtum, are, a. *Dompter; vaincre*. SYN. Edomo, condocefacio. PHRAS. Cupiditates domandæ sunt, *il faut subjuguier ses passions*. Vitiosa natura comprimenda est; improbitas infringenda, frangenda, elidenda, ab feritate insita mitiganda est; effrenatæ libidines sub jugum sunt mittendæ; id agendum a quovis, ut effrenes cupiditates non frenos modo, sed et jugum accipiant. Cf. [Comprimo](#), [Coerceo](#), [Cohibeo](#). USUS: Domuisti gentes immanitate barbaras. Equos domare verberibus. Domatas habere libidines. Animal ad mansuetudinem domitum. Cf. [Edomo](#).

DŌMUS, voc. us, gen. i, *vel* ūs, dat. ui, acc. um, abl. o; pl. nom. us, gen. uum et orum, dat. et abl. ibus, acc. os, f. *Maison*. SYN. Ædes, domicilium, tectum, penates, lares, sedes, foci patrii. EPITH. Æterna, aliena, ampla, angusta, antiqua, apertissima et per-hospitalis, cæca, cœlestis ac divina, castissima, commune perfugium, communis, diligens, egregia, exornata, atque instructa. )( Nuda, atque inanis. Familiarissima, felix, fidelis, gratiosissima, honestissima, infamis, crudelis, facinorosa et libidinosa, plena integritatis, officii et religionis, inimica, instructor et apparator, lætissima, mœrens, locuples, et referta, locupletior, experts hujus injuriæ, locupletissima et amplissima, magna pulchraque, ministra alicujus facinoris, modestior, naturalis, nota, notissima, et maxime hospitalis,

operosa, optima, parva, paterna, pestilens, plena ornamentorum, plena signorum pulcherrimorum, plena dedecoris et flagitii, popularis, praeclara et plena dignitatis, praetoria, privata, pudica, pulchra, referta donis, regia, religiosa, referta aleatoribus, plena ebriorum, stabilis, studiosissima cupidissimaque salutis, superior, tota, vacua atque nuda, vacua suspicione, pura, venalis. Domus inanes, locupletissimae, magnae et nobiles. PHRAS. Domum habebat Cicero lautam et elegantem, *Cicéron avait une demeure riche et élégante*. Utebatur domo cumprimis lauta, et pereleganti; habitabat lautissime; in aedibus Ciceronis neque lautitiam, neque elegantiam desiderares; erat in iis multum lautitiae, et elegantiae. Domus Ciceroni erat omnibus rebus instructa, atque exornata; domus ea non domino magis ornamento erat, quam civitati. USUS: 1. Domum aedificare plenam dignitatis, facere, convestire, reficere, restituere. 2. Domo exire, *quitter sa maison*. Excedere, emigrare, exulare, abesse. 3. Domum ire, *aller à sa maison*. Domos inde discedunt; in sua tecta dilabi; domum se recipere; convertere se domum. 4. Domi manere, *demeurer chez soi*. Domo se tenere; non commovere se domo; exspectare aliquem domum. 5. Luxu domum exinanire, exhaustire. Amico domum commendare. 6. Familia, *famille*. Offensam sibi domum reconciliavit.

DŌNĀTĪO, ōnis, f. *Largesse*. SYN. Amice, sponteque facta distributio. EPITH. Singulari impudentia praedita, nova, incredibilis, falsa. USUS: Donationem facere.

DŌNEC, *Jusqu'à ce que*. SYN. Dum, quoad usque. USUS: Exspectabo, donec ad locum venias.

DŌNO, as, avi, atum; are, a. *Gratifier de, faire des présents à*. SYN. Largior, munere afficio, munus do, affero; donum affero; muneribus orno; stipendio afficio; condono. ADV. Effuse, large, sigillatim, publice, consulto. PHRAS. Ampliter illum, effuse largeque donavit, *il lui fit de riches et nombreux présents*. Magna ei munera misit; amplissimis donis decoravit; opipare hominem muneratus est; magnis muneribus eum sibi obligavit; magna praemia rei pecuniariae ei tribuit; locupletem ex egente effecit; dono dedit ampla munera; munera illi amplissima condonavit; talenta aliquot illi muneri misit; donaria dedit non exigua; honorario, congiario illum impertivit, prosecutus est. Muneri amplum congiarium dedit; magnas largitiones fecit; amplas donationes contulit; magna fuit, magna usus est in illum liberalitate; magnis hominem muneribus sibi devinxit; quantamlibet

hominis cupiditatem muneribus explevit. Cf. [Do](#), [Largior](#), [Munus](#). USUS: Inimicitias suas reipublicæ donare. Ciceroni populus Romanus immortalitatem donavit.

DŌNUM, i, n. *Don*, *présent*. SYN. Munus. EPITH. Castum, regium, dignum, divinum, eximium, pulcherrimum, regale. PHRAS. 1. Dona naturæ nactus est egregia, *il est naturellement bien doué*. Egregia ei bona a natura, studio, fortuna data sunt; nihil non ei a doctrina, a fortuna delatum videtur; ita rebus habilis, ita liberaliter naturæ muneribus ornatus est, ut non natus, sed ab aliquo Deo fictus esse videatur; magnis dotibus ingenii, iudicii, doctrinæ instructus est; quæ in eum natura ornamenta congessit, ea illum apud omnes in magna laude, et gratia ponunt; magnis naturæ dotibus cumulatus; naturæ ornamentis ampliter instructus; egregiis, singularibus animi corporisque dotibus præditus, ornatus. 2. Dona naturæ perexigua sortitus est, *la nature l'a peu doué*. A naturæ subsidiis pene imparatus; naturæ donis præparce instructus; male paratus a natura; nullis ornatus naturæ muneribus. Cf. [Natura](#). USUS: Multa donis muneribusque conficiuntur. Donis deorum iræ placantur. Philosophia donum deorum.

DORMĪO, is, īvi *vel* ii, ītum, ire, n. *Dormir*. SYN. Somnum capio, sopitus sum, quieti me trado, cubo. PHRAS. 1. Dormitum se confert, *il va se coucher*. Quieti corpus dat; quieti se tradit; somno operam dat; confert se cubitum; cubitum it; ad quietem se confert; lecto se commendat; corpus diurnis laboribus fatigatum, quieti mandat; strato se committit. Cf. [Cubo](#). 2. Tota nocte dormivi, *j'ai dormi toute la nuit*. Alte et graviter dormivi, nec nisi cum sole experrectus sum; arctissimus me somnus complexus est; sopor graviter me oppressit; in lucem quievi; alte condormivi; stertebam in altum diem; artus languidos longo sopore placavi; gravatum animi anxietate corpus diuturno somno refeci; gravi altoque somno oppressus fui; somno liberalissime acquievi; somno eam noctem indulsi liberalius; somno victus, quietem corpori haud parce dedi. Nihilo arctiora erant somni tempora, quam noctis; nox ea, quam longa fuit, somni mihi copiam faciebat; corpus somno solutum sine cura tota nocte quievit; nox ea quieti data; alti quies erat somni; somno continenti eam noctem egi, duxi, traduxi, transegi; somnum in lucem extraxi; totam noctem somno transmisi, somno fessos artus pavi, irrigavi in multum diem. 3. Hac nocte nihil dormivi, *je n'ai point fermé l'œil cette nuit*. Nihil erat somni; noctem hanc sine somno, vigilem, insomnem, somno vacuam, somno expertem egi, peregi, duxi, traduxi. Nox

ea mihi insomnis, inter insomnia abiit, effluxit; perpetua vigilia sum vexatus; insomnio laboravi; somni carpere nihil poteram; somnus nullus hac nocte ad oculos meos accessit, somnus hac nocte effugit oculos meos; fugit ab oculis meis; nunquam se obtulit oculis meis; quietis nullam partem cepi; somnum hac nocte non vidi; hac nocte nunquam quievi; noctem totam pervigilavi; noctis partes mihi omnes expertes somni fluxere. Nox ea tota vigilem me habuit; somnum oculi non viderunt mei; somnum oculis non vidi meis, hac nocte oculi mei somno gravari, comprimi, claudi minime potuerunt. Cf. [Somnus](#), [Obdormio](#), [Lectus](#), [Cubo](#). USUS: Ex lassitudine dormire cœpi. Alte et graviter dormire.

DORMĪTO, as, avi, are, n. *Avoir envie de dormir, sommeiller*. SYN. Oscito, somnus me sollicitat, somnus accedit, somnus instat, et deserit, in soporem identidem delabor. USUS: Dormitantem illam et oscitantem sapientiam æstimo.



DORSUM, i, n. *Dos*. SYN. Aversa pars corporis.

DOS, dōtis, f. *Dot*. 1. Multum torquetur debitione dotis. Dotem filiæ nobili conficere. Dotem dicere alicui. 2. Ornamentum, *avantage, qualité, mérite, ornement*. Artem indotatam verborum dote ornavit et locupletavit. Cf. [Donum](#).

DŌTĀLIS, e, gen. com. *De dot, donné ou apporté en dot*. USUS: Dotale matrimonium. Prædia dotalia.

DŌTO, as, avi, atum, are, a. *Pourvoir d'une dot, doter*. SYN. Orno, dotem do. USUS: Virgo bene dotata.

DRACHMA, æ, f. *Drachme, monnaie et poids*. SYN. Denarius, uncia pars octava. USUS: Drachmas dare, petere.

DRĀCO, ōnis, m. *Dragon, serpent*. EPITH. Jubatus, lapideus, terribilis, tortus, torvus, totus. USUS: Patrimonium complexus, quasi thesaurum draco.

DŮBĪĒ, *D'une manière douteuse, incertaine*. USUS: Dubie datum pro certo accipere.

DŮBĪTANTER, *Avec doute, en doutant, en hésitant*. SYN. Timide, difficulter. )( Fidenter. USUS: Verecunde dubitanterque facere aliquid. Spe gloriæ sublata non dubitanter occidam.

DŮBĪTĀTĪO, ōnis, f. *Doute, hésitation*. SYN. Hæsitatio, dubium, scrupulus. EPITH. Ignota, infinita, digna, minor, tenuissima. USUS: 1. Dubitationem injicere et scrupulum, *faire douter, faire naître le doute*. Iter meum in dubitationem te adduxit; dubitationem tibi attulit, dedit, reliquit. 2. Dubitatione æstquare, jactari, *douter*. Id quidem dubitationem nullam habet. In illa re magna dubitatio est. 3. Dubitationem tollere, *dissiper, lever les doutes*. Dubitationem adimere, eripere; expellere omnem rei dubitationem; dubitationis nihil relinquere. Homo sine dubitatione deterimus. Eum judices sine dubitatione absolvere. Cf. [Dubito](#), [Dubium](#).

DUBĪTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Douter*. Addubito, hæreo, ambigo, mihi in dubium venit, dubium mihi est, dubium habeo, animi pendeo, ambiguum habeo, in dubium venio; mihi diffido, timeo. )( Certo scio, confido, persuasus sum. ADV. Diu, multum, sane, plane, recte, valde. PHRAS. 1. Omnibus prope de rebus dubitat, *il doute presque de tout*. Nutat plerumque animo; in contrarias sententias illi distrahitur in deliberando

animus, affertque ancipitem cogitandi curam; implicatus fere tenetur, nec firmum consilium capessit; suspensus suspicionibus et dubitationibus tenetur. Aqua passim illi hæret; quid agat, dicat, respondeat, ipse nescit; titubantem, hæsitantem, labantem animo et fluctuantem fere videas. Confusus animi et incertus variis voluntatibus impellitur et repellitur; sententiæ incertus perplexe fere de rebus judicat, omnia in incerto relinquit; non satis in promptu habet, quo se vertat, quid probet, quid rejiciat; non satis constat sibi; in dubio ponit omnia; animum in diversa versat. 2. Quid agam, dubito, *je ne sais que faire*. Ancipiti cura distrahor, jactor, versor; animi pendeo, incertus animi sum; pendet animus; huc illuc inclinatur animus, fluctuat, jactatur; animus incertus est. Quid consilii capiam, utram in partem me dem, ignoro. Explicare consilium; expedire me ex hac deliberatione; exitum meæ cogitationis invenire non possum. Distrahunt me diversa consilia. In utramque partem ita multa succurrunt, ut sit difficilis admodum, minime expedita, minime explicata, minime explorata, minime certa, perobscura, haud satis aperta deliberatio. Anceps valde sum; dubius sum; teneor implicatus; dubitatio me tenet; difficilis mihi deliberatio est; varie distrahor; dubia cogitatione distrahor; in ancipiti cura versor; nihil explico; explicare nihil queo; expedire me nequeo; valde hæreo; exitum non reperio. Consilium capere nescio; consilium deest Inops consilii sum; a consilio inops sum. Consilium diu frustra quæro; non dispicio; dijudicare nequeo, utram in partem me dem; utrum sit rectius, utrum conducibilius, utrum sit eligendum consilium; exploratum, apertum, certum non habeo, utri parti assentiam; lubricus mihi est ad deliberandum locus; in utramque partem animus inclinatur, animus in consilio labatur, nutat, non consistit; nihil habet explorati; explicata, explorata mihi non est consilii ratio; impedita mihi est consilii ratio; ancipitem gero animum; animo fluctuor; suspensus et incertus cæca exspectatione pendeo; animo sum suspensus; ancipiti deliberatione distrahor; quid consilii capiam, in incerto est; in dubio est animus; in hac causa mihi aqua hæret; incertus sententiæ sum; animi dubius sum; mihi in incerto relictum est; non satis constat animo; in incerto habeo; in dubio pono; huc atque illuc diversus, fluctuans agitor; inter fugæ pugnaeque consilium trepido; sententia nondum stare mihi potuit. Usus: Ille nihil tam veritus, quam ne dubitare videretur. In senatum venire non dubitavit. Illud, cave, dubites. Non dubito, quin, etc.

Dubitantis formulæ, *Formules de doute*: Quid ergo est? nondum satis constat, molestiæne plus, an, etc. Age jam, molestiæ plus id afferet, an, etc

Quid faciam, aut quo me pacto geram? Nunquam in majori dubitatione fui. Tria sunt autem: Arpinum eam, an Romam, an Tusculum? Quid igitur est? Romæ manebo, an Arpinum abeam? Utrum molestiæ plus, an periculi subibo? Molestiæ plus, an discriminis instet, incertum habeo, hæreo, res mihi in incerto est.

DŮBĪUM, ii, n. *Doute, hésitation*. SYN. Dubitatio, difficultas, controversia. PHRAS. 1. Dubium movit de ea re, *il a élevé des doutes sur cette affaire*. Dubium fecit; rem in dubium vocavit, revocavit; rem in dubitationem adduxit; dubitationem iniecit, attulit; scrupulum iniecit; incertam rem effecit; rem in controversiam vocavit, adduxit, deduxit. 2. Dubium de re exortum est, *des doutes se sont élevés sur cette question*. In dubium adducta res est; res in dubium venit; in controversiam, in contentionem venit; res in disceptationem venit; orta est de re controversia; de ea re controversia exstitit; dubitari cœptum de re; res in dubium, in contentionem vocata, revocata est. 3. Dubium esse de re potest, *la chose est douteuse*. Res dubitationem habet; in contentione posita est; in controversia versatur; in disceptationem cadit; res in conjectura posita est; in dubium, contentionem vocari potest; in disceptationem venire potest; res in disceptatione versatur. 4. Rem in dubio relinquo, *je laisse la chose douteuse*. Rem in medio relinquo; in opinione relinquo; rem ut incompertam, et in opinione positam in medio relinquo; rem ut in incerto positam, et parum exploratam affirmare mihi religio est. 5. Sine dubio, *sans doute, assurément; sans hésiter, sans balancer*. Sine dubitatione; dubitatione sublata; nulla interposita dubitatione. 6. Est in ea re magnum dubium, *cette chose est tout à fait douteuse*. Nihil vidi, quod minus explicari possit; residet ea de re non tenuis scrupulus; o rem odiosam, et inexplicabilem, in qua summa obscuritas! Ea res, cum in consultationem venit, mihi tenebræ sunt, expedire non possum; ea res in diversum me trahit, suspensum me tenet, detinet; incertus sententiæ sum; animus mihi pendet, dubitatione æstuat, Cf. [Dubito](#). USUS: Rem in dubium vocare. Dubium facere. Dubium non habere. Res in dubium venit; in dubio est; sine dubio tibi accedam. Cf. [Dubitatio](#), [Dubius](#).

DŮBĪUS, a, um, *Douteux, incertain*. SYN. Incertus, anceps, controversus, lubricus, ancipiti cogitatione distractus. Habens dubitationem. )( Certus. PHRAS. 1. Dubium est, quis sit belli eventus futurus, *on ne peut prévoir quelle sera l'issue de la guerre*. In dubio est; est, cur dubitetur;

dubitationem res habet; ambiguum est; in dubio versatur; in ambiguo; in ancipiti positum est; plane non constat, non patet, non liquet; apertum, perspicuum, dilucidum non est; dilucide non patet; divinare non licet; certe conjicere, augurari, affirmare non licet; certa conjectura non est; exploratum non est, quis sit belli exitus futurus. Belli exitus suspensum adhuc habet animum; animum expectatione suspendit; suspensum me tenet, detinet. De belli eventu potest ambigi. In dubium vocari potest eventus belli; in dubium venire potest exitus belli. Exitus belli in dubitationem adduci potest. In utramque partem judicari de belli exitu potest. Anceps, dubia, ambigua, incerta, difficilis, admodum obscura, quæ obscuritatis et erroris habet plurimum, de belli eventu divinatio est; de belli eventu conjectura est non aperta, non simplex, non perspicua; de belli eventu parum certa opinio est. Conjecturam de belli exitu facere cui licet? quo res belli casura sit, utram in partem inclinatura victoria, nemo dispicit, intelligit, novit. Exitum belli certa ratio non ostendit, non promittit. Cf. [Incertus](#), [Dubito](#). 2. Dubius est amicus, *cet ami est douteux*. Dubius, suspensæque ex fortuna fidei amicus; cujus incerta, ambigua, nec explorata satis fides; cui amicitia ex fortuna pendet; cujus fide niti haud tuto possis; cujus amicitia in casu posita est; fortunæ amicus, non homini. USUS: In ea re minime dubia tricatur. Eorum, quæ dubia sunt, rationes; quæ certa exempla afferentur. Dubium non habeo.

DŪCENTI, æ, a. *Au nombre de deux cents*.

DŪCENTĪES, *Deux cents fois*. USUS: Sestertium amplius ducenties retuli.

DŪCO, is, duxi, ductum, ere, a. *Conduire*. SYN. Deduco, sumo. ADV. Extrinsecus, omnino, publice, recte, bipartito, maxime, nimium, diu. PHRAS. Duxit uxorem, *il a pris femme, il s'est marié*. Uxorem sibi adjunxit; matrimonio sibi junxit virginem; domesticum fœdus junxit cum virgine. Cf. [Matrimonium](#). USUS: 1. Viri fortes, qui ordines, exercitum duxere. 2. Adduco, induco, *amener à*. Ita me tua oratio ad credendum ducit. 3. Judico, censeo, existimo, *estimer, penser, juger*. Ducere aliquem in hostium numero. Parvi, despiciatui ducere; neminem præ se hominem ducere. Humana omnia præ se ducit. 4. Produco, profero, protraho, traho, *trainen en longueur*. Ducere tempus, ducere bellum. 5. Derivo, *conduire*. Ducere aquam per fundum alterius. 6. Concipio, *prendre, recevoir*. Ducere, trahere, sumere opinionem, suspicionem in aliqua re. 7. Obtineo, *obtenir*. Similitudinem ex aliquo ducere. Commendationem e scelere ducit. 8. Abeo

latenter, *s'en aller*. A gradibus, a domo se duxit. 9. Rapio ad supplicium, *mener (en prison, au supplice)*. Hominem duci jussit. 10. Nuptiis aliquam mihi adjungo, *se marier, épouser*. Duxit Terentiam. 11. *Se laisser conduire, entraîner*. Duci opinione, errore, laude, gloria. 12. Promiscue, *locutions diverses*: Nomen a regione duxit. Spiritum et vitam ducere. Initium e re ducere. Vires ducere. Gloriæ, dedecori sibi aliquid ducere.

DUCTO, as, avi, atum, are, a. *Mener, tromper, duper*. USUS: Ductare aliquem dolis. Cf. [Decipio](#).

DUCTOR, oris, m. *Conducteur, chef*. SYN. Dux, qui ordinem ducit. USUS: Quoties ductores nostri ad mortem non dubiam cucurrerunt.

DUCTŪS, ūs, m. *Action de conduire, de diriger*. USUS: Ductus aquarum, *aqueduc*. Ductus oris, *expression de la bouche*. Alterius ductu aliquid facere.

DŪDUM, *Précédemment, auparavant*. SYN. Jam pridem, multis ante tempestatibus. USUS: Dudum circumrodo, quod devorandum est.

DŪELLUM, i, n. *Guerre, combat*. SYN. Bellum. EPITH. Justum, grave. USUS: Antiqui nomina contrahebant, ut duellum, bellum. (*Pro certamine singulari inter duos, duel, vulg. est.*)

DULCĒDO, ĩnis, f. *Douceur, charme, attrait*. SYN. Dulcitus. EPITH. Concepta, maxima. USUS: Dulcedine quadam gloriæ moti, commoti, capti, depravati juvenes. Voluptas maxima dulcedine sensum movet. Pecuniæ dulcedine non capior. Ingenti dulcedine, summa suavitate me tua oratio perfundit.

DULCESCO, is, ere, n. *S'adoucir*. USUS: Uva maturata dulcescit.

DULCIS, e, gen. com. *Doux*. SYN. Suavis, carus, jucundus. )( Amarus. ADV. Valde. PHRAS. Dulce mihi est audire, *il m'est doux d'entendre*. Cantus is sensui suaviter blanditur; sensus dulciter ac jucunde movet; dulcedine quadam capior, perfundor, ista cum audio. USUS: Epistola dulcissima. Ingenium ejus tam dulce, quam acetum Ægyptium. Cf. [Suavis](#), [Jucundus](#), [Carus](#).

DULCĪTER, *Agréablement*. SYN. Jucunde, suaviter.

DULCĪTŪDO, ĩnis, f. *Douceur*. SYN. Dulcedo. USUS: Dulcitus orationis. Gustatus præter cæteros sensus dulcitudine commovetur.

DUM, *Tandis que*. USUS: 1. Hæc dum Romæ geruntur. 2. Donec, *jusqu'à ce que*. Mane tantisper, dum redeam. Nihil ei longius videbatur, quam dum nuntius rediret. 3. Adhuc, nondum, *encore*. Nihil dum audieram. Neque dum is locus satis. 4. Dummodo, *pourvu que*. Age, quod lubet, dum Romæ ne sis. Nihil mea curo, dum rempublicam conservem. 5. Quamdiu, *aussi longtemps que, tant que*. Utere rebus meis, dum velis.

DŪMĒTUM, i, n. *Lieu couvert de buissons*. SYN. Locus dumis consitus, spinis abundans. USUS: Septum undique, et vestitum vepribus et dumetis locum quæsivi.

DUMMŌDO, *Pourvu que*. SYN. Dum, dum tamen, si modo, dum ut, modo ut. USUS: Omnia negligunt, dummodo potentes evadant.

DŪMŌSUS, a, um, *Couvert de buissons*. SYN. Spinosus, vepribus plenus. USUS: Locus, rupes dumosa.

DŪMUS, i, m. *Buisson*. SYN. Spina.

DUNTAXAT, *Seulement*. SYN. Tantum, solum. USUS: Animo duntaxat vigeo.

DŪO, æ, o, *Deux*.

DŪŌDĒCĪES, *Douze fois*.

DŪŌDĒCIM, *Douze*.

DŌŌDĒNI, æ, a, *Douze (sens distr.), par douze*. USUS: Duodena jugera.

DŪŌDĒVĪGINTI, *Dix-huit*. SYN. Decem et octo.

DŪPLEX, ĩcis, omn. gen. *Double, partagé en deux*. SYN. Geminus. USUS: Duplices pupillas habet. Duplex est hominum genus.

DŪPLĪCĪTER, *Doublement, de deux manières*. SYN. Bipartito. USUS: Dupliciter me tuæ litteræ delectarunt. Ista dupliciter accipi possunt.

DŪPLĪCO, as, avi, atum, are, a. *Doubler*. SYN. Geminio, iterio. USUS: Duplicantur mihi curæ. Duplicata ex eo facto gloria discessi. Duplicata verba, et iterata.

DŪPLUS, a, um, *Double*. SYN. Alterum tantum. USUS: Subire pœnam dupli. Duplo major, et altero tanto major. Duplum et triplum intervallum. Mulcta in duplum ibit, *les dommages-intérêts seront doubles*.



DŪPONDĪUS, ii, m. *Monnaie valant deux as*. SYN. Asses duo, libræ æris duæ. Si dupondius tuus ageretur, *s'il s'agissait de deux as (de la moindre partie) de ton bien*.

DŪRESCO, is, ere, n. *Devenir dur, durcir*. SYN. Durus fio. USUS: Humor aquilonibus durescit.

DŪRĪTAS, ātis, f. *Dureté, rudesse*. SYN. Severitas, duritia, acerbitas. )( Lenitas, comitas. USUS: Duritas, severitas, mœstitia orationis. Quanta in hoc duritas, in illo comitas!

DŪRĪTER, *Durement*. USUS: Verba, duriter translata, *métaphores peu naturelles*. Durius accipere videris. Nihil dixi durius.

DŪRĪTĪA, æ, et DŪRĪTĪES, ěi, f. *Dureté, rudesse*. SYN. Firmitas, asperitas. EPITH. Immanis, virilis. USUS: Animi duritia, sicut corporis stupor. Duritia, et patientia virilis. In summa parcimonia et duritia vivere. Cf. [Severitas](#), [Asperitas](#).

DŪRO, as, avi, atum, are, n. *Durer, patienter; persévérer, subsister*. SYN. Maneo, diuturnus sum, stabilis permaneo, persevero. PHRAS. 1. Tua hæc gloria non diu durabit, *votre gloire ne sera pas de longue durée*. Perpetua non erit, non stabit, non consistet; vetustatem, ætatem non feret; æterna non erit; ad longinquum tempus non permanebit; non erit diuturna; fluxa nimium est et caduca. 2. Hæc si bella durabunt, actum est de salute patriæ, *si les guerres continuent c'en est fait du salut de notre pays*. Hæc si bella perpetua, diuturna, fixa erunt; si, quo cœpere cursu, bella procedent; si longius producentur bella; nisi bello finis imponatur; nisi bella ad exitum perducantur, desperata omnis patriæ salus est. 3. Tempestas tota nocte duravit, *la tempête a duré toute la nuit*. Tempestas totam noctem tenuit, obtinuit; tempestas non nisi inclinata jam nocte posuit, remisit; tempestas non nisi aperiente se die conquievit, appetente die se fregit; a tempestate quies tota nocte non erat. USUS: Sensus moriendi ad exiguum tempus durat. Cf. [Persto](#), [Persisto](#), [Persevero](#), [Diuturnus](#).

DŪRUS, a, um, *Dur; cruel, inhumain*. SYN. TRANSL. Crudelis, asper, inhumanus, incultus, ferreus, horridus, agrestis, vehemens, inexorabilis, implacabilis, importunus, natura asper, inclemens, immitis, animo agresti et duro. )( Mollis. PHRAS. 1. Homines duris assueti sunt, *les hommes sont accoutumés à une vie dure, pénible*. Durati usu armorum, invicto ad

laborem corpore; in patientia laboris et periculi ferrei prope corporis et animi; a parvulis duritiei et labori student; vitæ cultu sunt aspero; fatigatis humus cubile est; cibus eos, quem occupant, satiat; tempora somni arctiora, quam noctis sunt; multum ab omni luxu abhorrent. 2. Est homo durus, *c'est un homme cruel, méchant, sans cœur*. Mollitiem dudum animo ejecit omnem; benignitas in eo clausa est; duritiæ se a puero dedit; ut vita, sic oratione durus est et horridus; animo est inexpugnabili; asperi procul dubio animi est, ingenio duro est et inexorabili, quod nulla res frangat, nulla commoveat; durus est et ferreus; duriter omnia inclementerque agit. Cf. [Agrestis](#), [Asper](#). USUS: Durum se et agrestem præbere. Durissima reipublicæ tempora. Verbum durum, insolens. Moribus asper et durus. Dura servitus. Cf. [Inhumanus](#).

DŪUMVĪRĀTUS, ūs, m. *Duumvirat*. USUS: Duumviratum gerere.

DŪŪMVĪRI, ōrum, m. p. *Les duumvirs*. Duumvirum iudicium.

DUX, dūcis, m. *Conducteur; chef, général; celui qui marche à la tête*. SYN. Qui ducit exercitum, ductor, imperator; signifer, præfectus, qui ducit ordines, auctor. EPITH. Clementissimus, certior, diligentissimus, idoneus, illustris, major, memor aliorum, oblitus sui, novus, paratior, præstantissimus, summus, togatus, verus. Duces acerrimi, adversarii, audaces, boni, clarissimi, desperati, experti, firmi, fortes, improbi, improvidi, innumerabiles, nefarii, negligentes, nobilissimi, notissimi, parati atque armati, præstantissimi, publici, summi, non solum veteres, sed etiam recentes, vivi et incolumes. Dux certissima, nocturna, optima, molesta, mirifica. PHRAS. 1. Universa civitas eum ducem sequebatur, *toute la ville le suivait comme son chef*. Universa civitas ei regendam se dederat; ad ejus ductum se applicaverat; ad ejus ductum se cives omnes contulerant, adjunxerant. 2. Cæsar dux erat præstantissimus, *César était un grand capitaine*. Cæsar præfuit exercitibus summa cum laude; imperator, rector exercituum, ductor copiarum fuit Cæsar nemini secundus. Copias duxit Cæsar admirabili rerum bellicarum scientia. Cæsar gessit bella suo ductu ea virtute ac vigilantia, non modo, ut non superiorem, sed nec omnino parem habuerit; nemo ut præstantior illo haberi posset. Cæsar erat, in quo tum summa rei bellicæ ponebatur. Cæsar erat belli artibus clarissimus; bellica laude, bellica virtute, altitudine animi, felicitate ante alios conspicuus. Cf. [Imperator](#). USUS: Natura optima vivendi dux. Ducem se præbere facinoris. Dux et magister ad faciendum aliquid. Rationem ducent sequor.

DYSŪRĪA, æ, f. *Dysurie, difficulté d'uriner*. SYN. Urinæ difficultas.



E vel ex, *De, hors*. USUS: 1. Originis, *origine*: Eunuchi e Syria. Quidquid habuit, e disciplina habuit. 2. Commodi, usus, utilitatis, *usage, utilité*: Erit id ex usu, erit e republica. Decretum e republica factum.

E regione, *En droite ligne, en face, vis-à-vis*. SYN. In conspectu, ex adverso. USUS: Luna cum est e regione solis, deficit. Occurrunt sibi velut e regione contraria.

ĖA RE, *C'est pourquoi*. SYN. Propterea, ideo, ob eam rem. USUS: Is metuit, et ea re fugit. Id, quia turpe, ea re non est faciendum.

ĖĀTĖNUS, *Jusque là, jusqu'à ce point*. SYN. Hactenus, usque dum, usque ad eum finem, usque eo, quoad; usque eo, ne. USUS: Ferre aliquem eatenus, quoad ipse negligat. Jus eatenus exercuere, quoad valere.

ĖBĪBO, is, i, bĭtum, ere, a. *Épuiser, tarir*. SYN. Exhaustio. USUS: Ebibere sanguinem alicui.

ĖBLANDĪOR, iris, ĭtus, sum, iri, d. *Obtenir à force de caresses*. SYN. Blanditiis extorqueo. USUS: Effice, eblandire, ut, etc.

ĖBRIĖTAS, ātis, f. *Ivresse*. USUS: Inter ebrietatem et ebriositatem multum interest.

ĒBRĪŌSĪTAS, ātis, f. *Habitude de s'enivrer, ivrognerie*. SYN. Habitus ebrietatis, *vel* affectio ebrietatis.

ĒBRĪŌSUS, a, um, *Ivrogne*. SYN. Facilis ad ebrietatem. PHRAS. Ebriosus est, *c'est un ivrogne*. Gurgēs atque helluo est; qui vino se ingurgitare, replere, obruere, devincire soleat; vini pernicies; vini nimius, vini immodicus, ebrietati deditus; in potationibus assiduus; natus ad vina perdenda; cui tempus nullum sobrio relinquitur; temulentiae nota infamis. USUS: Stilponem ferunt et ebriosum et mulierosum fuisse. Cf. [Vinolentus](#), [Ebrius](#).

ĒBRĪUS, a, um, *Ivre*. SYN. Temulentus, vinolentus, vino languidus, vino obrutus, vino madens, languens, confectus. )( Sobrius, siccus. PHRAS. Vino mersus jacet, *il est encore ivre*. Nondum hesterni convivii crapulam exhalavit; crapula gravis et inops est; vini adhuc plenus est, vino obrutus, vino sopitus, vino gravatus est; sensus mero adhuc victi jacent; gravata ebrietate mens est; mero incaluit; appotus probe est; invitavit se in cœna largius; Bacchus hominem irritavit; vino rationem obruit; vino mentem mersit, sepelivit; vino se oneravit intemperantius; crapula ac capitis errore titubat; vino oppressus, sepultus est; vino gravis est; vino madet; plenus crapulae est. Cf. [Vinolentus](#), [Bibo](#). USUS: Apud se ebrium factum esse dixit.

ĒBULLĪO, is, ire, 1. n. *Bouillonner*. 2. a. *Produire, dire avec emphase*. SYN. Effervesco. TRANSL. Jacto, ostendo. USUS: Solent illud ebullire Stoici; virtutes ebulliunt et sapientiam.

ĒBUR, ōris, n. *Ivoire*. SYN. Dens elephantis. EPITH. Castum, donum Deo gratum, non inutile, crebrum. USUS: Tecta ebore et auro fulgentia.

ĒBURNĒUS, a, um, *D'ivoire*. SYN. Ex ebore. USUS: Signum æneum, eburneum, marmoreum.

ECCE, *Voici, voilà*. SYN. En. USUS: Ecce litterae de Varrone. Ecce autem nova turba et rixa! Ecce miserum hominem!

Ecclēsīa, æ, f. *Église*. Recte credentium cœtus, congregatio; respublica Christiana. Ecclesia Romana, *l'Église romaine*. PHRAS. Ecclesia orbis terrarum princeps et magistra. Arx reipublicae Christianae. Religionis Christianae arx ac sedes. Ecclesiarum omnium princeps ac mater. Veritatis magistra, ac morum custos Ecclesia; princeps religionis, ac divinæ mentis interpret Ecclesia; Pontificum sedes. Ecclesia nascens, *l'Église naissante*.

Primordia Christianæ reipublicæ. Nascentis Ecclesiæ incunabula; aureum nascentis post Christum pietatis sæculum; Ecclesiæ orientis, lactentis sæculum. (VULG. Primitiva Ecclesia.) Ab initio Ecclesiæ, *depuis les premiers siècles de l'Église*. Ab exortu nascentis Ecclesiæ; ab ipsis Ecclesiæ incunabulis; ab institutis Christianis sacris; a Christianæ religionis exordio. Ecclesia Cathedralis, *église cathédrale*. Ædes sacra, primaria; Episcopi sedes; templum summum. Ecclesias visitare, *visiter les églises*. Religionis causa ædes sacras obire; pietatis causa ad loca sanctimonia nobiliora contendere; urbis templa veteri religione sacra obire. Sacra loca venerari, veneratione prosequi. Cf. [Templum](#).

ĒCHO, ūs, f. *L'écho, son répercuté*. Saxa et solitudines voci respondentia; vox *aut* sonus percussæ; valles clamoribus percussæ. PHRAS. Hic est echo, *en cet endroit il y a un écho*. Redditur clamor jugis montium, vastisque saltibus percussus; circumjecta nemora, petræque, quam acceperere, vocem multiplicato sono referunt; vocibus juga montis collesque resonant; montis anfractu percussæ redduntur voces; montium flexus, et concavi vallium sinus voces reciprocant; saxa rupesque voci respondent.

ĒCLIPSIS, is, f. *Éclipse*. SYN. Obscuratio, defectio solis *aut* lunæ defectus, deliquium solis, labor lunæ. PHRAS. 1. Eclipsis lunæ est, *il y a éclipse de lune*. Luna incidit in umbram terræ; luna, e regione solis interposito interjectuque terræ deficit; luna laborat; deficitur lumine; sole premitur; nitorem sideris condit; lumen omne fœdat; luna languescit, hebescit. 2. Eclipsis solis erat, *il y avait éclipse de soleil*. Solis orbis minui visus est; nox interdiu visa intendi; nox interdiu cœlo obtenta.

ECQUANDO? *Est-ce que jamais? Y a-t-il une fois que*. SYN. Quando. USUS: Ecquando his de rebus tales viros audituros existimasti? *As-tu quelquefois songé qu'il te faudrait répondre de tels crimes devant ces juges intègres?*

ECQUIS, a, od *vel* id? *Y a-t-il quelqu'un qui? Est-ce que ne pas?* USUS: Ecquo de homine id ais? ecquid narras? ecquid animadvertis horum silentium?

ECQUISNAM, quænam, quodnam? *Comme le précéd.*

Ecstāsis, is, f. *Extase*. SYN. Mentis, animi a corpore secessus, alienatio, mentis a sensibus evocatio. PHRAS. A se, a sensibus secedere, discedere; abstrahi a sensu mentis; in contemplationem cœlestium tota mente rapi; a sensibus avocari, *être en extase, avoir des extases*. Cf. [Abstractus](#), [Alienatus](#).

ĒDĀCĪTAS, ātis, f. *Voracité, appétit dévorant*. SYN. Vitium ventris et gutturis. USUS: Morbus edacitatis.

ĒDAX, ācis, omn. gen. *Vorace, glouton*. SYN. Vorax. USUS: Edacem hospitem amisisti. Cf. [Vorax](#), [Gula](#).

ĒDĒRA, æ, f. *vel* HĒDĒRA, æ, f. *Lierre*. USUS: Omnia convestivit edera.

ĒDĪCO, is, dixi, dictum, ere, a. *Proclamer, déterminer*. SYN. Indico. USUS: Consul senatum, comitia, conventum sociis, justitium edixit. Prætor edixit.

ĒDICTUM, i, n. *Ordre, ordonnance, édit*. SYN. Decretum, interdictum. EPITH. Æquum, atrox, improbum et inhumanum, inimicum, novum, peculiare, præclarum, provinciale, recens, repentinum, severum, totum, translativum, uberrimum et quæstuosissimum, urbanum. Edicta acerba, duriora, jucunda, molesta, nova et inaudita, præclara, prætoria, superiora. USUS: Qui Romæ edictum totum, omnia decreta evertit. Ex edicto in possessionem veni. Edictum edicere, scribere, componere, proponere. Edicto aliquid sancire. Edictum ne quis cum telo servus sit. Pronuntiat pœnam in armatos servos, et ne cum armis incedant, vinculorum minis, mortisque edicit. Cf. [Decretum](#).

ĒDISCO, is, dīdīci, ere, a. *Apprendre par cœur*. SYN. Memoriae mando. USUS: Homerum ediscat, habeat in ore puer suavissimus. Cf. [Disco memoriter](#).

ĒDISSĒRO, is, sērūi, sertum, ere, a. *Exposer, expliquer*. SYN. Expono. USUS: Non edisseram, quis rei finis fuerit. Cf. [Dissero](#).

EDĪTĪO, ōnis, f. *Spectacle; choix, désignation*. USUS: Ista editio summam habet acerbitem.

EDĪTĪTĪUS, a, um, *Indiqué, proposé*. USUS: Edititios tantum iudices secutus sum.



ĒDĪTUS, a, um, *Publié*. PHRAS. 1. In vulgus editus. 2. Altus, *élevé, haut*. Locus editus, atque præcelsus.

1. ĒDO, is, ēdīdi, ēdītum, ere, a. *Mettre au jour, publier*. SYN. Facio, profero, divulgo. ADV. Magnifice, libenter. PHRAS. Librum edam, *je publierai un livre*. Librum emittam; faciam, ut id opus tandem appareat; foras dabo; faciam, ut exeat liber meus; in publicum dabo librum; pervulgabo, divulgabo; in vulgus edam; in lucem prodam; exire, prodire lucubrationes meas patiar; in lucem dabo; edam, committam luci; juris publici faciam, vulgabo. USUS: 1. Edere clamores, magnam ruinam, facinus atrox. Edere exemplum severitatis. 2. Divulgo, *publier*. Libros edere. Apollo oracula edidit. Voluit, ut ipsi tuum nomen ederem; ut facti socium ederem. 3. Animam edere, *rendre l'âme*. Partum edere, *mettre au monde*. Ager molliores fetus edit, *produire*.

2. ĒDO, edis *vel* es, edit *vel* est, ēdi, ēsum, edere *vel* esse, a. *Manger*. SYN. Comedo, cibum capio, cibum sumo, cibo utor; famem depello, expleo, sedo; cæno. USUS: Jucunde, opipare, apparatus edit, et bibit. Cf. [Comedo](#), [Cibus](#), [Vorax](#), [Dapes](#).

ĒDŌCĒO, es, cūi, ctum, ere, a. *Enseigner, instruire*. SYN. Doceo, patefacio, certior facio. USUS: Id magis verisimiliter, quod usus reapse experiendo edocet. Cf. [Doceo](#).

ĒDŌLO, as, avi, atum, are, a. *Travailler, façonner; composer*. SYN. Dolo. USUS: Orationem edolavi.

ĒDŌMO, as, ūi, ĭtum, are, a. *Dompter complètement*. SYN. Domo. PHRAS. Carnem edomare, *subjuguer la chair*. Corpus vigiliis, *vel* labore frangere; corpus atterere; corpus pœnis sponte susceptis affligere, divexare, macerare, subigere; corpus aspere, contenteque habere; duriter accipere; inclementer tractare. Cf. [Domo](#), Disciplinam facio, Mortifico. USUS: Vitiosam naturam oppressam et edomitam habere.

ĒDORMĪO, is, ivi *vel* ii, ire, n. *Dormir jusqu'au bout*. SYN. Ope somni conficio. PHRAS. Edormivit crapulam, *il a cuv   son vin*. Emovit crapulam; somnum una et crapulam sepelivit; mentem gravatam ebrietate quies illi reddidit; crapulam exhalavit; ebrietatem somno discussit. USUS: Edormi crapulam, et exhalare.

ĒDŮCĀTĪO, ōnis, f. *Éducation*. SYN. Institutio, disciplina. EPITH. Non dissimilis animantium, puerilis. USUS: Institutus liberaliter educatione, puerilique doctrina, *ayant reçu dès l'enfance une excellente éducation*. Cf. [Educo](#).

ĒDŮCĀTOR, ōris, m. *Qui élève, nourricier*. SYN. Altor, nutritius. USUS: Omnium rerum sator, altor, educator DEUS.

ĒDŮCĀTRIX, īcis, f. *Celle qui élève, nourrice*. SYN. Nutrix. USUS: Harum rerum educatrix, et nutrix est sapientia, *c'est la sagesse qui développe et entretient ces biens*.

1. ĒDŮCO, as, avi, atum, are, a. *Élever, nourrir*. SYN. Alo, nutrio, instituo. ADV. Ingenue, liberaliter. PHRAS. A me educatus est, *il fut élevé par moi*. Me educatorem habuit; mea in familia educatus ingenue, et institutus est. Omni industria eum, non humili cultu, in gremio veluti meo, et sinu educavi. Amavi pro meo, ingenium ejus enutrivī, praeceptis utilissimis et saluberrimis finxi; claram ei ad omnem virtutem lampadem accendi. Puerum a parvo eductum habui pro meo. Eductus in manibus meis est; educationi ejus ipse praefui, optimisque moribus imbui. Ex mea institutione, disciplina illa prodiit. Cf. [Alo](#). USUS: Non est boni parentis, quem procreavit et educavit, non vestire et ornare.

2. ĒDŮCO, is, duxi, ductum, ere, a. *Tirer de, emmener, délivrer*. SYN. Extraho, duco, libero. USUS: 1. Educere in aciem copias. Grandem molem, turrim educere. Educere aliquem in jus. 2. Educare, *élever, nourrir*. Qui puerum me sibi eduxerunt. Cf. [Extraho](#).

EFFĀTUM, i, n. *Parole; sentence*. SYN. Pronuntiatum. EPITH. Verum, aut falsum, incognitum. USUS: Effata Philosophorum.

EFFECTĪO, ōnis, f. *Exécution*. SYN. Effectus, efficientia.

EFFECTOR, ōris, m. *Artisan, ouvrier, auteur*. SYN. Perfector, architectus, molitor, creator, auctor. EPITH. Optimus, praestantissimus. USUS: Stilus optimus dicendi effector, parens, magister. DEUS mundi molitor, omnium rerum effector.

EFFECTRIX, īcis, f. *Celle qui fait, cause*. SYN. Pecunia est effectrix multarum voluptatum.

EFFECTŪS, ūs, m. *Effet, vertu, résultat, suite*. SYN. Quod effectum est. USUS: Effectus eloquentiæ est audientium approbatio. Radicum vim et effectum ignoramus.

EFFĒMĪNĀTĒ, *D'une manière efféminée, lâchement*. SYN. Muliebriter. ) ( Fortiter. USUS: Cave, ne quid effeminate facias.

EFFĒMĪNĀTUS, a, um, *Efféminé, lâche, mou*. SYN. Qui animum gerit muliebrem. )( Fortis, virilis, durus. USUS: Homo effeminatus, impudicus, mollis, fractus, abjectus, humilis, submissus. Cf. [Mollis](#), [Voluptas](#).

EFFĒMĪNO as, avi, atum, are, a. *Amollir, énerver*. )( Corroboro. PHRAS. Sic effeminantur homines, *ainsi s'amollissent les hommes*. His rebus animi relanguescunt, et virtus remittitur; animi emolliuntur; vigor animi otii dulcedine, et variis voluptatum delinimentis exstinguitur; sic robur animi elanguescit; muliebres animi induuntur. USUS: Effeminarunt acrem, quem Junoni tribuerunt Poetæ.

1. EFFĒRO, fers, extŭlī, ēlātum, efferre, a. *Produire*. SYN. Edo. ADV. Aliquando se, altius se, insolenter, insolentius, amplissime, supremo die, foras, longissime, membratim, conjuncte. USUS: 1. Ager uberiores fructus effert. 2. Profero, educo, *sortir d'une maison, enterrer*. Pedem domo extulit. Filius patrem extulit ad sepulcrum. Demersam patriam efferre, *relever*. 3. Extollo, celebro, *louer, exalter*. Laudibus aliquem in cælum efferre. Ad summum imperium, ad summam gloriam aliquem efferre et extollere. Quos fortuna evexit ad gloriam, virtus extulit ad laudem, ne insolenter se efferant. 4. Afficio, *s'enorgueillir, être transporté (de joie, d'orgueil)*. Dolore, ira, gaudio, lætitia efferri, extra se ferri. Cupiditatibus efferri. 5. Promo, pronuntio, *proférer, exprimer*. Efferre sententiam gravem verbis inconditis. 6. Vulgo, divulgo, *dire, raconter*. Cave, hæc foras efferas, ut ad vulgi aures perveniant. Ne has meas ineptias efferatis.

2. EFFĒRO, as, avi, atum, are, a. *Rendre sauvage, rendre furieux*. SYN. In iram accendo, rabiem accendo. USUS: Homines non patiuntur, terram immanitate belluarum efferari. Gentes immanitate efferatæ. In hominis figura animo efferato. Barba promissa speciem oris efferarat.

EFFERVESCO, is, ferbŭi, escere, n. *Bouillir, bouillonner; être enflammé*. SYN. Ebullio, erumpo. ADV. Vehementius. USUS: Nimium efferbuit hujus ferocitas, et in gerendis inimiciis pertinacia. Undæ comitiorum ut mare

profundum effervescunt. Effervescere in aliquem et erumpere. Cf. [Præceps](#), [Impetus](#), [Ira](#).

EFFĒTUS, a, um, *Fatigué, usé, languissant*. SYN. Exhaustus, confectus, debilis. USUS: Intemperans adolescentia senectuti corpus effectum tradit.

EFFICĀCĪTAS, ātis, f. *Efficacité, vertu, énergie*. SYN. Virtus, efficientia, efficiendi facilitas, facultas. USUS: Tantum habet in libidine artis et efficacitatis. Cf. [Facultas](#).

EFFĪCAX, ācis, omn. gen. *Actif, énergique*. SYN. Qui multum habet efficacitatis. USUS: Nosti, quam tardus, quam parum efficax, quam cunctator sit.

EFFĪCIĒTER, *D'une manière efficace*. USUS: Quod cuique efficienter antecedit.

EFFĪCIĒTĪA, æ, f. *Efficacité, effet*. SYN. Vis efficiendi. USUS: Causæ in se continentes efficientiam naturalem. Cum solis pulchritudinem et efficientiam miraretur.

EFFĪCĪO, is, fēci, fectum, ere, a. *Faire, produire*. SYN. Facio, re ipsa efficiens sum, effector sum, effectum do, aliquid præsto, persequor, concludo, conflo, effero. ADV. Æqualiter, artificiosius, cautius, difficilius, facilius, funditus, libidinose, mirabiliter, necessario, perturbate, plurimum, plane, polite, propemodum, quamprimum, subtiliter, latenter, maxime, melius, omnino. PHRAS. Utinam in tua causa aliquid efficiam! *Puissé-je faire qqche pour vous!* Utinam in causa tua quoquo modo aliquid conficiam; rem e tua sententia conficiam; negotium tuum bene geram, in rebus tuis aliquid proficiam; operæ pretium faciam; exitum aliquem reperiam; eniti aliquid et navare liceat; aliquid momenti faciam; irritum incepto ne cogar abscedere; rem ad effectum adducam; in causa tua aliquid promoveam; rem tibi explicatam dem; efficacitatis aliquid habeam; rem tibi effectam reddam, tradam; de negotio utinam aliquid extricem! USUS: 1. Nihil hominum auribus, nihil posterorum memoria dignum effecit. Admirationes et clamores efficere. Enitere, labora, effice, ut, etc. Mandata efficere. Mirabilia facinora effecit. Usus progrediens familiaritatem effecit. Magnos progressus efficiebat. 2. Concludo, *établir, prouver, démontrer*. Efficere et concludere orationem. Minutis interrogatiunculis quod proposuit, effecit. Argumentis et ratione assensum effecit. Cf. [Auctor](#).

EFFICTĪO, ōnis, f. *Portrait, tableau*. (Fig. rhet.). USUS: Effictio corporis cuiusdam figuram verbis exprimit.

EFFĪGĪES, ěi, f. *Représentation, image, portrait*. SYN. Species, imago, simulacrum. EPITH. Eminens virtutis, expressa, polita summis ingeniis, solida, germana. USUS: Filius effigies moris, sermonis, animi mei, humanitatis et probitatis tuæ. Eminens virtutis effigies. Virtutum effigiem posteris relinquere, summis ingeniis expressam et expolitam. Cf. [Imago](#).

EFFINGO, is, finxi, fictum, ere, a. *Représenter, faire le portrait de qqn*. SYN. Exprimo. USUS: Formam alicujus et mores effingere. Oris lineamenta in tabula effingere. Effingere animo, quæ memoria tenere velis. Cf. [Fingo](#).

EFFLĀGĪTĀTĪO, ōnis, f. *Demande pressante, instances*. SYN. Petitio, postulatio. EPITH. Insulsa. USUS: Omnium efflagitatio una fuit. Cf. [Flagito](#).

EFFLĀGĪTĀTŪS, ūs, m. *Ut superius*. SYN. Efflagitatio.

EFFLĀGĪTO, as, avi, atum, are, a. *Demander avec instance*. SYN. Vehementer, magnopere flagito. USUS: Auxilium efflagitare et misericordiam. Cum epistolam a me convicio efflagites. Cf. [Peto](#).

EFFLICTIM, *Violemment, ardemment*. Valde, vehementer. USUS: Efflictim deperire aliquem.

EFFLO, as, avi, atum, are, a. *Rendre, exhaler*. SYN. Emitto, flo. ADV. Graviter. USUS: Agere animam et efflare. Cf. [Flo](#).

EFFLŌRESCO, is, rūi, rescere, n. *Fleurir*. SYN. Splendesco, eluceo, eniteo, exsisto, mano. Tribuitur iis, quæ cum copia quadam et venustate ex alio, ut flores ex caliculis, se exserunt, et evolvunt. ADV. Penitus. USUS: E multa rerum cognitione oratio efflorescit; e familiaritate amor, ex asperitate vitæ castimonia efflorescit. Efflorescere laudibus ingenii. Cf. [Floreo](#).

EFFLŪO, is, fluxi, fluxum, ere, n. *Couler*. SYN. Elabor, excido, abeo. )( Influo. ADV. Plane. PHRAS. Rhenus in mare effluit, *le Rhin se jette dans la mer*. In mare editur; in mare se evolvit; mari miscetur; in mare se exonerat; in mare præcipitat; mare Rheno flumine augetur; in mare lapsu suo profluit et infertur Rhenus; in mare devolvitur. Cf. [Flumen](#). USUS: Animo, memoria dudum illa effluxere, quæ tu arcana putabas. Vita, ætas, tempus, voluptates effluunt, et momento dilabuntur. Cum sanguine vita effluxit. Nihil mihi deest, nec abundat, aut effluit. Cf. [Fluo](#), [Elabor](#), [Tempus](#).

EFFÖDĬO, fōdi, fossum, ere, a. *Creuser; déterrer*. SYN. Eruo, terram altius molior, e cavernis terræ metalla elicio. USUS: Marcelli memoria meum pectus effodit. Aurum effodere. Cf. [Fodio](#).

EFFOR, aris, atus sum, ari, d. *Exprimer, énoncer, émettre*. SYN. Loquor, enuntio. USUS: Nullum verbum effari potuit.

EFFRĒNĀTĒ, *D'une manière effrénée, sans retenue*. SYN. Temere. USUS: Effrenate in hostem irrupit legio.

EFFRĒNĀTĬO, ōnis, f. *Débordement, licence*. SYN. Impotentia, insolentia. USUS: Quæ effrenatio impotentis animi. Cf. [Licentia](#).

EFFRĒNĀTUS, a, um, *Effréné, dérégulé*. SYN. Projectus, præceps, indomitus, furiosus, impotens. )( Domitus. USUS: O libidinem! o cupiditatem, effrenatam! Homines secundis rebus effrenatos, sibi præsidentes, in gyrum rationis ducere oportet.

EFFRĒNUS, a, um, *Qui n'a plus de frein*. USUS: Effreno equo in medios ignes infertur.

EFFRINGO, is, frēgi, fractum, ere, a. *Rompre, briser*. SYN. Frango, perfringo, revello, convello. USUS: Fores effringere. Convulsis repagulis, effractis valvis, revulsis claustris domum compilant.

EFFŬGĬO, is, fūgi, ere, 1. n. *S'enfuir*. 2. a. *Éviter, échapper*. SYN. Evito, elabor, evolo. )( Incido, occurro. PHRAS. Periculum effugit, *il échappa au danger*. Eripuit se instanti periculo; ex communi exitio unus evasit; periculum fuga declinavit; idem, qui tot cives afflixit, casus hunc unum transiit. Cf. [Periculum](#), [Fugio](#), [Vito](#), [Evado](#). USUS: Vix omnem offensionem, crimen, maledictum, suspicionem effugies. Mori, et tanquam ex incendio effugere fortunæ. Nihil te effugiet, rescies omnia. Cf. [Vito](#).

EFFŬGĬUM, ii, n. *Fuite; moyen d'évasion*. SYN. Refugium, profugium. USUS: Effugium quærere, consequi, habere. Patet tibi effugium.

EFFULGĚO, es, fulsi, ere, n. *Briller*. USUS: Sol inter graves imbre nubes effulgens. Cf. [Fulgeo](#).

EFFUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Répandre*. SYN. Profundo, emitto. )( Infundo. PHRAS. Iram suam in me effudit omnem, *il a déchargé sur moi toute sa colère*. Odium omne et furorem in me effudit; evomuit in me virus accerbitatis suæ; stomachum erupit in me. USUS: 1. Segetes effundunt



herbas frugibus inimicas. Ætas hanc copiam effundit. 2. Magnæ hominum multitudini tribuitur: Tota civitas se effundebat. E carcere reos omnes effundere. Tota ad me effusa Italia. 3. Prodigio, consumo, *dissiper, dépenser*. Patrimonium, fortunas omnes, ærarium per luxuriam effundit. Multos in aliquem honores effundere. 4. Animi motus prodo, *se laisser aller, donner un libre cours*. Se in lacrimas, questus, vota effundere. Se in aliqua libidine effundere. Odium et furorem in me effudit. 5. Effutio, *révêler*. Effudi, quæ habui, omnia. 6. Amitto, *laisser échapper*. Collectam gratiam momento effundere, *perdre les bonnes grâces de qqn*. Cf. [Gratia](#).

EFFŪSĒ, *Sans retenue, d'une manière immodérée*. SYN. Large, prolix. USUS: Homo effuse petulans. Effuse donare, laudare. Inaniter et effuse exultat.

EFFŪSĪO, ōnis, f. *Largesses, profusion*. SYN. Largitio. EPITH. Facilis, honesta. USUS: 1. Liberalitatem effusio imitatur. Quas pecuniarum effusiones factas putatis? 2. Concursus populi, *concours de peuple*. Quis concursus ex agris, quæ effusiones populi? 3. Animi effusio in lætitia, contractio in dolore, *transport de joie*. Cf. [Liberalis](#).

EFFŪTĪO, is, ĩtum, ire, a. et n. *Dire ou parler inconsidérément*. SYN. Temere effundo. USUS: Quidam temere multa effutiunt. Cf. [Garrio](#).

ĒGĒNUS, a, um, *Pauvre*. SYN. Pauper, egens. USUS: Egenus consilii. Cf. [Pauper](#).

ĒGĒO, es, ũi, ere, n. *Manquer de; avoir besoin de*. SYN. Indigeo, mihi opus est, quæsito opus est. )( Abundo. ADV. Indigne, magnopere, vehementer. PHRAS. Non egeo tuis consiliis, *je n'ai pas besoin de vos conseils*. Non indigeo tuis admonitionibus, consiliis; tuis mihi monitis nequaquam opus est. Tuis carere monitis facile possum. Supervacanea, parum utilia, nullius emolumentum, minime necessaria sunt mihi præcepta tua. USUS: Incredibile, quam egeam tempore. Consilio, auxilio, consolatione egere. Nihil illo loco egentius, nihil spoliatus. Servi et egentes concurrunt. Cf. [Inopia](#), [Pauper](#).

ĒGĒRO, is, gessi, gestum, ere, a. *Emporter*. USUS: Egerere prædam ex hostium tectis.

ĒGESTAS, ātis, f. *Pauvreté, besoin*. SYN. Inopia, indigentia, mendicitas, domestica difficultas. )( Abundantia, copia. EPITH. Indignissima, summa.

USUS: Ista paupertas, vel potius egestas. Egestatem, et luxuriam domestico latrocinio sustentavit. Non capiunt angustiae pectoris tui, non egestas mentis tantam personam. Egestatem affert luxus. In egestate esse. Cf. [Paupertas](#), [Inopia](#).

ĒGO, *Je, moi*. SYN. Ipse. USUS: Ego sum ille Consul.

ĒGRĒDIOR, eris, gressus, sum, gredi, d. *Sortir*. SYN. Exeo, prodeo. ADV. Tardius. USUS: 1. Certos mihi fines, terminos, cancellos describam, extra quos egredi non possim. Ex provincia, urbe, navi egredi. 2. Exerro, *dépasser, excéder*. Suo officio, a proposito egredi. Cf. [Exeo](#).

ĒGRĒGIĒ, *D'une manière supérieure*. SYN. Bene, valde, praeclare, belle. PHRAS. Egrege causam dixit, *il plaida magnifiquement*. Divinitus, luculenter, gloriosissime, magnificentissime, festive, avite, composite, excellenter, cumulatissime, summa facundia dixit Cf. [Valde](#).

ĒGRĒGIUS, a, um, *Excellent, supérieur*. SYN. Excellens, praestans, praclarus. ADV. Medius fidius, omnino. PHRAS. Est vir egregius, *c'est un homme accompli*. Est vir egregia, mirifica, incredibili, singulari virtute; acerrimus vir et industrius; summa in eo gravitas, et animi altitudo. Magnus, clarus, amplissimus, insignis ad laudem, ingenui animi, summam integritatis laudem consecutus, omnibus rebus vir ornatus; in quo summa probitas, innocentia; genere, honore, copiis, existimatione facile princeps; in quo summa probitas, dignitas et splendor; flos, robur, lumen reipublicae, et nobilitatis. Homo pene divinus, ornamentum et arx amicorum, decus urbis; in quo eximia et praestantia omnia; ab omni laude felix; excellenti animo et virtute; divinis quibusdam bonis instructus et ornatus; luculentus homo; quo nihil nobilius, sapientius; cum primis honestus; summo honore et pudore, summo officio; spectatissimus ordinis sui, probatissimus, prudentissimus, frugalissimus, integerrimus, velut de caelo delapsus; iustitia et religione inclitus; vir exempli recti, ingentis spiritus; longe ante alios eminens, sanctus et innocens, virtute conspicuus; columen ac sidus reipublicae; inclita iustitia, religioque viri est; vir exempli recti, domi, militiaeque; vir ingentis spiritus; multa morum elegantia, et ingenio illustri; viri quantaecunque fortunae capax est ingenium; vir rarae et acerrimae indolis; vir, quem viderim in vita optimum; flos nobilitatis; lumen reipublicae. Cf. [Praeclarus](#). USUS: Egrege indoles. Egregius civis. In procuratione sua egregius. Cf. [Perfectus](#).

ĒGRESSŪS, ūs, m. *Sortie, départ, débarquement*. USUS: Magna frequentia meum egressum celebravit.

ĒHEU, *Ah! hélas!* Doloris nota.

ĔHO, *Ho! hé! holà!* Vox admonentis. USUS: Eho! tu me non nosis?

ĒJECTĬO, ōnis, f. *Expulsion, bannissement*. USUS: Mortem timemus et ejectionem.

ĔJĔRO, as, avi, atum, are, a. *Repousser en jurant*. SYN. Ejuro.

ĔJĬĬO, is, jĕci, jectum, ere, a. *Chasser, exiler*. SYN. Expello, exturbo, extrudo, dejicio, extermino, effundo, profundo, emoveo. ADV. Nominatim, tandem, aliquando, funditus. USUS: 1. E domo illum ejecere. Ex numero hominum ejiciendus, ex finibus humanæ naturæ exterminandus. 2. TRANSL. Ejicere ex animo amorem insanum, dolorem, memoriam alicujus. 3. Ejicere partum. Cf. [Pello](#).

ĔJŬLĀTĬO, ōnis, f. *Lamentations*. EPITH. Lugubris. USUS: Lessus quasi lugubris ejulatio.

ĔJŬLĀTŪS, ūs, m. *Lamentations*. SYN. Ejulatio. EPITH. Acerbus, miser. USUS: Ejulatus ne mulieri quidem est concessus.

ĔJŬLO, as, are, n. *Se plaindre, se lamenter*. SYN. Ploro, lamentor, ploratus edo, effundor in planctus indecoros. USUS: Magnitudine doloris ejulans. Gemere, ejulare, lamentari, frangi, debilitari dolore. Cf. [Gemo](#), [Ploro](#).

ĔJŬRO, as, avi, atum, are, a. *Protester en jurant, refuser*. SYN. Ejero, detestor. USUS: 1. De me querebantur, me ejurabant. 2. Abdico, *renoncer à, abandonner*. Magistratum ejurare.

ĔJUSDEMMŎDI, *De la même sorte*. SYN. Ejusdem generis. USUS: Ejusdemmodi furias Orestes est expertus.

ĔJUSMŎDI, *De cette manière, de cette sorte*. SYN. Ejus generis, talis. USUS: 1. Genus belli est ejusmodi, ut, etc. Reliqua sunt ejusmodi, quæ, etc. 2. Adeo, tam, *tellement*. Ejusmodi cupidus est. Cf. [Similis](#).

ĔLĀBOR, ĕris, lapsus sum, labi, d. *Se glisser hors, s'échapper, s'enfuir*. SYN. Excido, evado. )( Teneo, complector. PHRAS. 1. Mensis elapsus est, *un mois s'est écoulé*. Mensis abiit, fluxit, mensis actus, exactus est, præteriit;

mensis unus se circumegit. 2. Elapsus est e carcere, *il s'est évadé de prison*. Vinculis elapsus est; elusit excubitorum vigilantiam; clam se custodibus subduxit; ex custodum manibus se eripuit; effugit, fefellit intentam excubitorum in se aciem; e carcere clam se proripuit. Cf. [Evado](#). USUS: Criminibus, suspicione elapsus. Sol elabatur, et abit. Elapsus est e praelio. Cf. [Dilabor](#).

ĒLĀBŌRĀTĪO, ōnis, f. *Application, travail attentif*. SYN. Cura, labor. USUS: Id non sine elaboratione, et operæ consumptione.

ĒLĀBŌRO, as, avi, atum, are, 1. n. *Travailler avec soin*. 2. a. *Polir, perfectionner*. SYN. Laboro, curo, operam do, contendo, enitor, elucubro, excudo. )( Negligo. USUS: Qui in una tantum re elaborant. Contende, quæso, et elabora. Nullum tam asperum saxetum, in quo ruricolæ non elaborent. Diligenter elaborata, summa industria, cura et vigiliis ornata, elucubrataque oratio. Omni non modo contentione, sed dimicatione elaborabo. Cf. [Laboro](#), [Perficio](#), [Curo](#).

ĒLANGUESCO, is, gŭi, guescere, n. *Devenir languissant, s'affaiblir*. SYN. Languore conficior, contabesco, infirmor. USUS: Elanguit cura hominum. Differendo res elanguit Aliena invidia elanguescendum erit. Cf. [Languo](#).

ĒLARGĪOR, iris, ĩtus, sum, iri, d. *Faire des largesses, donner largement*. SYN. Largior. USUS: Multa tibi fortuna elargita est. Cf. [Largior](#).

ĒLĀTĒ, *Avec élévation, noblesse; avec orgueil*. USUS: Elate et ample loqui, et dicere. )( Submisce, humiliter, demisce.

ĒLĀTĪO, ōnis, f. *Élévation, noblesse; transport (de joie, d'orgueil, etc.)*. SYN. Præstantia. )( Submissio. EPITH. Voluptuaria. USUS: Ex hac elatione, et magnitudine animi facile pertinacia nascitur. Lætitia quasi gestientis animi elatio voluptuaria. Cf. [Superbia](#), [Arrogantia](#), [Ambitio](#).

ĒLĀTUS, a, um, *Grand, noble; fier, arrogant*. USUS: Hoc animo elato, et amplo factum est. Vi naturæ, et ingenii elatus. Cupiditate elatus, et gaudio. Cf. [Superbus](#), [Arrogans](#), [Altus](#).

ĒLECTĒ, *Avec choix*. SYN. Distincte, discrete. USUS: Electe gerere. )( Permiste.

ĒLECTĪO, ōnis, f. *Choix*. SYN. Lectio, selectio, delectus. )( Neglectio, contemptus, rejectio. USUS: Judicium, et electio verborum.

ĒLECTOR, ōris, m. *Qui choisit*. USUS: Boni electores existimari volunt. Cf. [Eligo](#).

Eleemosyna, æ, f. *Aumône*. PHRAS. 1. Libenter do eleemosynam, *volontiers je fais l'aumône*. Liberaliter panem præbeo mendiculis; invitus ista hominum mendicabula a me inania dimitto; in egentes benigne stipem confero; tenuiorum fortunis succurro; impense misereor egentium, eorumque rationibus paterne succurro, *vel* provideo; egentes miseratione prosequor; iis pro facultatibus benigne facio; aliena liberalitate victitantibus penum gratuito suppedito. Adolescentes idoneos, erogata grandi in sumptum pecunia, ad mercatum honestatis, optimarumque artium transmittio; pauperum inopiæ liberaliter consulo; vitæ subsidia prolixè, religioseque tribuo; eorum egestatem liberali stipe consolor, sustento. 2. Eleemosynam petere, *demander l'aumône*. Stipem corrogare, petere; vitæ subsidia præcario efflagitare; victum, panem ostiatim quærere; vitæ alimenta ostiatim rogare, flagitare, colligere.

ĒLĒGANS, antis, omn. gen. *Délicat, distingué*. SYN. Luculentus, concinnus, politus. )( Inelegans, contemptus, abjectus. PHRAS. Est orator admodum elegans, *c'est un orateur distingué*. Scitus, quo nihil potest esse pictius; in singulis verbis florentissimus; venustissimus et politissimus; limatulo sane et politulo iudicio; quo nil venustius, limatius, lepidius, concinnius, nitidius. USUS: In omni iudicio, in dicendo elegans. In epulis parandis elegans. Epistola elegantissima.

ĒLĒGANTER, *Avec choix; avec grâce*. SYN. Scite, ornate, polite. )( Ineleganter. PHRAS. Eleganter dixit, *il a parlé avec délicatesse*. Docte et delicate, blande et concinne, cum multa venustate et omni sale, apte et rotunde, cum dignitate et venustate, festive, cum multa munditia et luce verborum, facete, jucunde, lepide, munde, subtiliter verba fecit. USUS: Cæsar omnium fere oratorum latine loquitur elegantissime.

ĒLĒGANTIĀ, æ, f. *Bon goût, grâce, élégance*. SYN. Munditia, lautitia, venustas, lepor, festivitas, concinnitas. EPITH. Accurata et sine molestia, diligens latine loquendi, inanis, sermonis necessaria, politior, summa. USUS: Eloquentia ab elegantia doctrinæ segregari non potest. Politior elegantia, et munditia scribendi. Scriptorum tuorum subtilitas et elegantia.

ĒLĒMENTUM, i, n. *Matière première, principe, élément*. SYN. Initium, principia rerum, e quibus omnia constant, omnia oriuntur. EPITH. Prima naturæ. USUS: Dialectica tradit elementa loquendi. Puerorum elementa. Quatuor principiorum genera, *seu* elementa, ex quibus terra infimum tenet locum; hanc inundat aqua; superior æri; ignibus altissima ora redditur.

ĒLĒPHANTUS, i, et ĒLĒPHAS, antis, m. *Eléphant*. USUS: Elephanto belluarum nulla est prudentior. Manus est data elephantis, *trompe*.

Elevatio Sacræ Hostiæ, *L'élévation à la Sainte Messe*. PHRAS. Actio, qua sacerdos Cœlestem Hostiam supra verticem attollit; qua sublimem tollit Sacrosanctam Hostiam; qua Divinam Hostiam populo adorandam proponit, ostendit.

ĒLĒVO, as, avi, atum, are, a. *Lever, soulever*. SYN. Minuo, levo, sublevo. )( Augeo. USUS: Minuo, *abaisser, amoindrir, affaiblir*. Fidem adversarii, auctoritatem, famam victoriæ, gloriam elevare et minuere.

ĒLĪCĪO, is, līcūi, līcītum, ere, a. *Tirer de, faire sortir; exciter, provoquer*. ADV. Curiosius. SYN. Educo, extraho, allicio, adduco. USUS: Ignem conflictu lapidum elicere. Elicere aliquem præmio, ut agat aliquid. Lacrimas, arcana, alicujus sententiam elicere, exprimere. Elicere, invitare ad certamen. Elicere et evocare mercede solertiam; blanditiis ad disputandum elicere. Cf. [Adduco](#), [Allicio](#).

ĒLĪDO, is, līsi, līsum, ere, a. *Briser, broyer*. SYN. Frango, incido. USUS: Poetæ nervos omnes virtutis elidunt. Ipsæ stirpes ægritudinis elidendæ sunt. Alicujus consilia elidere, funditus evertere. Cf. [Everto](#).

ĒLĪGO, is, lēgi, lectum, ere, a. *Arracher en cueillant; choisir, élire*. SYN. Lego, deligo, carpo, excerpo, opto, adopto. )( Negligo, contemno. ADV. Diligenter, parum diligenter. PHRAS. 1. Quem tandem consulem eligent? *Qui donc éliront-ils enfin consul?* Quem adoptabunt, consulem esse volent, jubebunt? quem consulem legent, dicent, desument? cui imperium suffragiis mandabunt? quem præcipue consulem designabunt, nominabunt, optabunt? in quem tandem electorum suffragia inclinabunt, conspirabunt? ad quem summa reipublicæ deferetur? cui summa rerum demandabitur? 2. Optimam partem elegisti, cum te DEO addixisti, *vous avez choisi la meilleure part en vous consacrant au service de DIEU*. Sapienter vitam instituisti; rectum cursum cepisti; optimo judicio usus es; sapienter judicasti; exordium vitæ



præclarum fecisti; optimum cœpisti cursum; optimam rationem iniisti; egregio vitam principio inivisti, cum tua omnia, teque ipsum DEO consecrasti. 3. Diem sibi et locum quilibet eligat, *que chacun choisisse le jour et le lieu*. Locum sibi quisque capiat, diemque sumat; locum tempusque circumspiciat quisque; tempus locumque petat, statuatur, deligat, carpat sibi quisque ex multis optimum. USUS: Eligere e malis minimum oportet. Elige de duobus, quem velis.

ĒLĪMĪNO, as, avi, atum, are, a. *Faire sortir, mettre dehors, chasser*. SYN. Ejicio, extra limen trado. USUS: Extra ædes eliminatur. Cf. [Ejicio](#).

ĒLĪMO, as, avi, atum, are, a. *Limer, perfectionner*. SYN. Perpolio, limo. USUS: Velim aliquid elimines ad me. Elimata oratio. Cf. [Polio](#).

ĒLINGUIS, e, gen. com. *Muet*. SYN. Mutus, indisertus. USUS: Convicit hominem, elinguem reddidit, *il convainquit cet homme et le réduisit au silence*. Cf. [Mutus](#), [Infans](#).

ĒLIXUS, a, um, *Bouilli*. SYN. Quod aqua coctum est. USUS: Elixus cibus, quam assus suavior.

ĒLŌCO, as, avi, atum, are, a. *Affermer, donner à bail*. SYN. Loco. USUS: Fundum elocare.

ĒLŌCŪTĪO, ōnis, f. *Élocution, partie de la rhétorique*. SYN. Explicatio ornata et elaborata. EPITH. Commoda et perfecta, inanis et pene puerilis. USUS: Elocutio est idoneorum verborum et sententiarum ad inventionem accommodatio.

ĒLŌGIUM, ii, n. *Sentence; épitaphe*. SYN. Dictum, seu sententia laudem alicujus, *vel* aliud quidpiam declarans. EPITH. Censorium, unicum. USUS: Quid ipsa sepulcrorum monumenta, quid elogia admonent, nisi nos morituros? Solonis elogium.

ĒLŌQUENS, entis, gen. com. *Éloquent*. SYN. Rhetor, copiosus ad dicendum; copiose, sapienterque dicens; in dicendo suavis, ornatus; non infans. ADV. Perfecte. PHRAS. Vir est admodum eloquens, *cet homme est très éloquent*. Divinus in dicendo; perfectus in dicendo et perpolitus; dicendi gloria præstans, disertissimus; ad dicendum paratissimus; omnibus vel naturæ, vel doctrinæ præsidiiis ad dicendum paratus; ea facundia, ut nemo lingua promptior in civitate haberetur; vir acer, nec infacundus, celebratæ eloquentiæ; claræ vir facundiæ. Multum dicendo valet; multum eloquentia

valet; magnam oris commendationem habet, cui resistere nemo possit; dicendi veneres habet summas, principatum eloquentiæ tenet; juris ac eloquentiæ consultus est; cujus eloquentiam curia nulla capit; florentis homo facundiæ; vir, qui mentis suæ cogitata eloquenter, copiose, eleganter explicet, efferat, enuntiet; qui afficiat audientium animos multa suavitate; qui de quacumque re apte, prudenter, explicate, abundanter, illuminate, numeroseque dicat, disserat. Cf. [Eloquentia](#). USUS: Is est eloquens, qui possit humilia subtiliter, magna graviter, mediocria temperate dicere. Cf. [Moveo](#).

ĒLŌQUENTĪA, æ, f. *Éloquence, talent de la parole*. SYN. Eloquendi vis, dicendi gravitas et copia, summa copia et singularis facultas dicendi, divinum atque incredibile genus orationis, copiose loquens sapientia. )( Infantia. EPITH. Abundans sermonibus, verbis, accommodatior ad motus animorum et ad vulgi sensum, admirabilis, artificiosa, brevis, comes pacis sociaque otii et quasi alumna quædam constituta civitatis, excellens, forensis, inanis quædam et puerilis, incredibilis, justa, laudabilis, magna, major, mediocris, orba, perfecta, popularis, præclara, præstabilis, res una omnium difficillima, sapientia loquendi, summa, uberior atque latior, vera et absoluta, universa. PHRAS. Qui vult sibi eloquentiam comparare, Ciceronem legat, *celui qui veut devenir éloquent doit lire Cicéron*. Qui eloquentia valere, præstare, excellere cupit; qui orationis divitiis abundare; qui concinne, apposite, singulari eloquentia mentis suæ cogitata vult explicare; qui cum Pericle fulgurare, tonare, permiscere omnia, operam det Ciceroni. Qui non tenui dicendi vena aridus fluere, sed ingenti late copia, torrentis more redundare cupit; qui suavi et conspersa quasi verborum sententiarumque floribus oratione vult placere; qui acutis, conceptisque ingeniose sententiis auditorem excitare; qui agere rapereque obnitentes quantumvis animos in quamvis partem cupit; qui tenere dicendo animos; qui obfirmatos frangere et expugnare; qui ardentes flagrantisque restinguere, frigidos ac remissos subjectis veluti facibus inflammare; qui impellere inertes ac desides, præfervidos contra ac confidentes orando coercere; qui verbis allicere, pertrahere, movere, commovere, flectere; qui afficere audientium animos ac delectare; qui ab audientibus benevolentiam et attentionem venari, captare, elicere; qui eos, apud quos dicit, attentos, dociles et benevolos sibi vult reddere; qui de re quacumque eloquenter, ornate, numeroseque rebus ac verbis vult dicere, is, velim, existimet sibi Ciceronis lectionem non tam utilem, quam necessariam. Cf. [Oratio](#), [Moveo](#).

ĒLŌQUENTER, *Avec éloquence*. SYN. Diserte, eleganter.

ĒLŌQUIŪM, ii, n. *Langage, parole, discours*. SYN. Sermo. USUS: Dulci ac blando eloquio amicū solatur.

ĒLŌQUOR, eris, lōcūtus sum, loqui, d. *Parler, s'énoncer, exprimer*. SYN. Dico, efferō, enuntio, exprimo. ADV. Composite, copiose, ornate, polite, praeclare, prudenter. USUS: Praeclare eloqui cogitata mentis. Multi praeclare sentiunt, nec id, quod sentiunt, polite eloqui possunt. Cf. [Efferō](#).

ĒLŪCĒO, es, luxi, ere, n. *Luire, briller*. SYN. Appareo, exsto, emineo, excello, vigeo. ADV. Densius, rarius. USUS: In ipso joco aliquid probi ingenii elucet. Amicitia magis elucet inter aequales. Tenuitas tua magis occultatur, magis elucet. Nemo eloquentiae studet, nisi in foro eluceat. Cf. [Appareo](#), [Emineo](#).

ĒLUCTOR, aris, tātus sum, ari, d. *Sortir avec effort, se faire jour avec peine*. USUS: E tot tamque validis manibus, e quibus eluctandum erat, sese eripuit. Cf. [Evado](#).

ĒLŪCŪBROR, aris, atus sum, ari, d. *Travailler avec soin à, faire à force de veilles*. SYN. Elaboro, excudo. USUS: Epistolam elucubratus sum. Elucubrata oratio.

ĒLŪDO, is, lūsi, lūsum, ere, n. et a. *Jouer, se jouer; se moquer; tromper*. SYN. Irrideo, fallo, fraudem facio. ADV. Facetius, impune. USUS: Quamdiu nos furor ille tuus eludet? Nos ab illo nebulone facete eludimur. Ille legis fraudem fecit, consulemque elusit. Cf. [Irrideo](#), [Decipio](#).

ĒLŪGĒO, es, luxi, gere, n. *Porter le deuil, pleurer*. SYN. Lugeo, defleo. USUS: Patriam eluxi gravius, quam ulla mater filium.

ĒLŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Laver, nettoyer, effacer*. SYN. Diluo, deleo, abstergo. USUS: Maculam hanc nemo eluet. Cf. [Lavo](#).

ĒLŪVĪES, ěi, f. *Lie, honte, opprobre*. SYN. Macula, labes, contagio. USUS: Labes et eluvies civitatis.

ĒLŪVĪO, ōnis, f. *Inondation*. SYN. Terrae hiatus, vorago aquarum vi facta, aquarum intemperies. USUS: Eluviones pestilentiae. Cf. [Inundo](#).

ĒMĀCĪO, as, atum, are, a. *Amaigrir, épuiser*. SYN. Macie conficio. Cf. [Macies](#).

ĒMANCĪPO, as, avi, atum, are, a. *Émanciper, affranchir*. SYN. Patria potestate libero, quasi manu mitto. USUS: Liberos proprie emancipari, servos manumitti dicimus.

ĒMĀNO, as, avi, atum, are, n. *Couler, sortir*. SYN. Exeo, effluo. USUS: Metuo, ne ea fama, ne mala nostra emanent. Ex philosophia eloquentia emanat. Vereor, ne is sermo emanet Cf. [Effluo](#).

ĒMAX, ācis, gen. omn. *Qui a la manie d'acheter*. SYN. Qui libenter emit. USUS: Non esse emacem vectigal est.

EMBLĒMA, ātis, n. *Ornement en relief*. SYN. Signa et ornamenta vasorum, etc. quæ detrahi possunt. USUS: Vasis crustas et emblemata avellenda curavit. Illigare et includere emblemata in aureis poculis. Emblema vermiculatum, de pavimento, *mosaïque*.

ĒMENDĀTĒ, *Correctement*. SYN. Castigate. USUS: Pure et emendate loqui.

ĒMENDĀTĪO, ōnis, f. *Correction*. EPITH. Felicior. USUS: Correctio philosophiæ veteris, et emendatio. Cf. [Correctio](#).

ĒMENDĀTOR, ōris, m. *Celui qui corrige, réformateur*. SYN. Corrector. USUS: Sisenna quasi emendator sermonis usitati esse volebat.

ĒMENDĀTRIX, īcis, f. *Celle qui corrige*. USUS: Lex est emendatrix vitiorum.

ĒMENDO, as, avi, atum, are, a. *Corriger; réformer*. SYN. Corrigo. ADV. Leviter. PHRAS. 1. Emendavit se, *il s'est corrigé*. In viam rediit; ad frugem applicuit animum; in rectam redivit semitam; ad frugem bonam se recepit; de pravitate deductus est; a scelere, cupiditate revocavit semetipsum; emersit e cœno vitiorum; salutem dixit supremam cupiditatibus suis; ad mores vitamque continentem se dedit; a pristinae vitæ licentia sese ipse coercuit, sibi que frena iniecit; animum ad meliora consilia applicuit, appulit; a malitia abstitit; animum a vitæ pravitate ad meliora convertit; vitia posuit; iniit meliorem vitæ rationem; emersit e vitiis; e corrupta adolescentia in bonam frugem emersit; ad sanitatem mentis rediit; vitiosas animi partes sanavit; vitiosam consuetudinem et corruptam pura et incorrupta emendavit. Cf. [Corrigo](#), [Conversio](#). 2. Orationem emendavit, *il a retouché son discours*. Elimavit, mendis expurgavit; correctionem adhibuit; ad limam revocavit; ad castigationem errata vocavit; deterisis maculis forma meliore donavit. Cf.

**Corrigo, Melius.** USUS: Vitium cutis, dolorem capitis pharmaco emendare. Principum continentia emendantur mores civitatis.

**ĒMENTĪOR**, iris, ītus sum, iri, d. *Mentir, déguiser*. SYN. Mentior. USUS: Æschines legationem ementitus est. Genus suum ementitur. Cf. **Mentior**.

**ĒMĒRĒOR**, eris, mēritus sum, eri, d. *Finir le service militaire*. SYN. Mereo, stipendia facio. USUS: Annuae mihi operæ emerentur. Emeritis stipendiis ambitionis quiescit.

**ĒMERGO**, is, mersi, mersum, ere, a. *Remonter, sortir*. SYN. Exeo, evado, exsisto. ADV. Aliquando, alte, commode. USUS: E servitute, mendicitate, valetudine sinistra, ære alieno emergere, respirare. Stellæ statis temporibus emergunt. Veritas e calicibus emergit. E corrupta adolescentia in bonam frugem emergere. Homo emersus e cœno vitiorum. Cf. **Evado, Libero**.

**ĒMĒTĪOR**, iris, mensus sum, iri, d. *Mesurer*. SYN. Metior. USUS: Ego voluntatem tibi emetiar, *moi, je vous promets ma bonne volonté*.

**ĒMĪCO**, as, ūi, are, n. *S'élancer hors, jaillir; luire*. SYN. Effulgeo, resplendo. USUS: Ex oculis quasi radii emicant. Pectus emicat, subsultat, *le cœur bondit*.

**ĒMĪGRO**, as, avi, atum, are, n. *Changer de pays, émigrer; mourir*. SYN. Discedo, migro, excedo. USUS: E vita velut e domo emigrare. Cf. **Migro**.

**ĒMĪNENS**, entis, gen. omn. *Élevé, proéminent*. SYN. Editus. USUS: 1. Oculi eminentes. Genæ leniter eminentes. Eminens, porrecta in altum columna. 2. Præstans, præclarus, *éminent, distingué*. Vir eminenti litteratura. Cf. **Altus**.

**ĒMĪNENTĪA**, æ, f. *Saillie, bosse*. USUS: Multa vident pictores in umbris et eminentiis, quæ nos non videmus.

**ĒMĪNĒO**, es, ūi, ere, n. *Former saillie, dépasser*. SYN. Exsto, excedo; præcello, duco familiam, classem. ADV. Foras, leviter. USUS: 1. Fistula aquam, *vel* ex aqua eminens. 2. Appareo, eluceo, eniteo, *sortir, paraître*. E fronte ipsa pudor eminet. Ex ore crudelitas, e voce atrocitas eminet. 3. Præcello, *se distinguer, surpasser*. Demosthenes unus eminet inter omnes in omni genere dicendi. Cf. **Excello, Præstantia**.

**ĒMĪNUS**, *De loin*. SYN. E longinquo. )( Cominus. USUS: Eminus hasta, cominus gladio uti.

ĒMISSĀRĪUS, ii, m. *Agent, espion*. SYN. Excursor, vexator, calumniator. USUS: Hunc præcursorem habere solebat, et emissarium, et excursorem omnium deterrimum.

ĒMISSĪO, ōnis, f. *Action de lancer*. SYN. Jactus, ictus, coniectio. EPITH. Mortifera, gravior. USUS: Tormentorum emissiones sunt graviores, quo pluribus ea pulveribus onerantur.

ĒMISSĪTĪUS, a, um, *Jeté en avant*. SYN. Quod emittitur. USUS: Circumspectatrix emissitiis oculis.

ĒMĪTTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Lancer, jeter*. SYN. Dimitto, mitto. ADV. Repente, temere. USUS: 1. Emittere, conjicere telum. Nullum verbum emisit. Emittere oculos in omnem partem. Aculeum, maledictum in aliquem emitte et contorquere. Emissus e carcere, e vinculis. 3. Edo, *publier, mettre au jour*. Emittere librum. Cf. [Edo](#), [Dimitto](#).

ĒMO, is, ēmi, emptum, ere, a. *Acheter*. SYN. Coemo, mercor, paro, comparo, emptionem facio, nundinor. )( Vendo. ADV. Æqualiter, apertissime, bene, carius, impune, libentius, male, melius, porro, publice. PHRAS. Magno hortum pretio sum mercatus, *j'ai acheté cher un jardin*. Difficulter hortum comparavi; non nisi magno ære addictus est, veniit mihi hortus; magno stetit, constitit mihi hortus; impenso paratus est pretio; haud benigne, haud liberaliter emptus est hortus. USUS: Emere parvo, *vel* magno. Emere præsentī ære. Emi de illo domum dimidio carius, quam æstimaretur. Ea emptione emisti bene. Cf. [Comparo](#), [Mercor](#).

ĒMOLLĪO, is, īvi, ītum, ire, a. *Amollir*. SYN. Effemino. USUS: Hostis Campaniæ amœnitate emollitus. Cf. [Mollio](#).

ĒMÖLŪMENTUM, i, n. *Avantage, profit, intérêt*. SYN. Accessio, utilitas, commodum. )( Detrimentum. EPITH. Magnum, parvum. USUS: Erit hoc vobis honori, amicis utilitati, reipublicæ emolumento. Sine præmio et emolumento quidpiam facere. Afferet ea res magna emolumenta; magno emolumento erit. Cf. [Utilitas](#), [Commodum](#).

ĒMÖRĪOR, eris, mortūus sum, mori, d. *Mourir*. SYN. Morior. ADV. Libenter, miserabiliter, pie. PHRAS. Emoritur, *il se meurt*. Ejus vita in desperatis numeranda est; in articulo discessus ex hac vita est; ad mortis limen perductus est; animam in momenta aget; frigescunt pedes, frons expallescit, livent labia, oculi hebetantur, os vultusque immutatur, venæ



micare desinunt, mors per artus serpit lethali frigore adstrictos, sudor lethalis prorumpit, verbo, disturbatur domicilium, anima exturbatur. Cf. [Mорий](#). USUS: Pro amico emori possum. Cf. [Agonia](#).

EMPÖRĪUM, ii, n. *Marché, entrepôt*. SYN. Mercatus. USUS: Emporium Puteolanum, Massiliense.

EMPTĪO, ōnis, f. *Achat, acquisition*. SYN. Coemptio. EPITH. Acerbior, falsa et simulata, praeclara. USUS: Post hanc emptionem factam pecuniam dissolvit.

EMPTOR, ōris, m. *Acheteur*. EPITH. Malus; multi. USUS: Venalem urbem dicebat, si emptorem haberet. Bonorum emptores. Cf. [Mercator](#).

ĒMUNGO, is, xi, ctum, ere, a. *Moucher, — se, se moucher*. SYN. Abstergo. USUS: 1. Tuus pater cubito emungere se solebat. 2. Furari, pecuniam fraude extorquere, *vel* blanditiis, *dépouiller de*. Argento aliquem naviter emungere. Cf. [Furor](#), [Eripio](#).

ĒMŪNĪO, is, īvi, *vel* īi, ītum, ire, a. *Fortifier, munir*. SYN. Munio. USUS: Emunitus in modum arcis. Cf. [Munio](#).

EN, *Voici, voilà*. Adv. demonstr. USUS: En crimen, en causa!

ĒNARRO, as, avi, atum, are, a. *Raconter en détail*. SYN. Explano, narro, propere expromo. USUS: Somnium suum enarravit. Cf. [Narro](#).

ĒNASCOR, ěris, nātus sum, nasci, d. *Naître de, s'élever*. SYN. Nascor. USUS: E multis curis una enata est. Cf. [Nascor](#).

ĒNĀTO, as, avi, ari, n. *Se sauver à la nage*. SYN. Eno, evado, emergo. USUS: Ex ære alieno tandem enatavi. Cf. [Nato](#).

ĒNĀVĪGO, as, avi, atum, are, n. *Éviter de, échapper à*. SYN. Evado. USUS: E logicis, velut scopulosis cotibus tandem enavigavit oratio.

ĒNĒCO, as, cūi, nectum, are, a. *Tuer, faire périr*. SYN. Interficio. USUS: Enecta fame sitique provincia; frigore, squalore, illuvie enecti. Cf. [Interficio](#).

ĒNERVO, as, avi, atum, are, a. *Affaiblir, énerver, épuiser*. SYN. Debilito, frango, effemino. USUS: Non te enervat, non debilitat senectus. Homo fractus, enervatus, muliebris, infirmus, afflictus. Cf. [Debilito](#).

ĒNIM, *Car.* SYN. Nam, namque, etenim. USUS: Vos enim, etc. Ponitur subinde in principio orationis: Enim volo te adesse. Enim mihi morem geri æquum est.

ĒNIMVĒRO, *En effet, effectivement.* SYN. At enim, profecto et vero. USUS: Enimvero ferendum non est. Ille enimvero negat.

ĒNĪTĒO, es, tūi, ere, n. *Briller, se distinguer.* SYN. Clareo, emineo, eluceo, emico. )( Obscurus sum, jaceo. USUS: In bello ejus virtus enituit. Nemo in omnibus eloquentiæ partibus enitere potest.

ĒNĪTESCO, is, tūi, escere, n. *Commencer à briller.* USUS: Vetustate semper magis enitescit.

ĒNĪTOR, ěris, nīsus *vel* nixus sum, niti, d. *S'efforcer, tâcher de, tendre à.* SYN. Elaboro, connitor, contendo. ADV. Vigilantius. USUS: 1. Tu enitere, labora viribus omnibus. Consilio in ea re pugna et enitere. Omni opera et ope enitere, ut quam plurimis prosis. 2. Eniti ad consulatum, honores, magna opes, *tendre à, aspirer à.* 3. Eniti partum, fetum, filiam, *accoucher, enfanter.* Cf. [Conor](#).

ĒNIXĒ, *Avec effort, énergie.* SYN. Cupide, conatu maximo. PHRAS. Enixe rogavit me, *il me supplia instamment.* Multis et supplicibus verbis; precibus omnibus; infimis precibus; majorem in modum; etiam atque etiam; obnixē, magnopere, maximopere, impense, summopere; summa cura; quam studiose, quam suppliciter potuit; singulari studio; ex animo valde hoc oravit, a me petiit; precibus mecum egit, quam potuit, diligentissimis. USUS: Meam causam omnes enixe susceperunt. Cf. [Valde](#), [Vehementer](#).

ĒNO, as, avi, are, n. *Se sauver à la nage.* SYN. Enato.

ĒNŌDĀTĒ, *Clairement, avec lucidité.*

ĒNŌDO, as, avi, atum, are, a. *Dénouer, expliquer.* SYN. Explico. USUS: Verba, voluntatem legis enodare.

ENSIS, is, m. *Glaive, épée.* SYN. Gladius.

ENTHŪMĒMA, ātis, n. *Enthymème, (t. de log.)* SYN. Contentio, conclusio ex repugnantibus sententiis.

ĒNŪBO, is, nupsi, nuptum, ere, n. *Se marier (hors de sa classe), se mésallier.* SYN. Nubo. USUS: Quod e patriciis enupsisset nobilis,

reprehenditur.

ĒNŬCLĒĀTĒ, *Clairement, correctement*. USUS: Presse et enucleate de re aliqua dicere.

ĒNŬCLĒŎ, as, avi, atum, are, a. *Rendre clair, expliquer*. SYN. Explico, enarro, aperio. USUS: Genus dicendi enucleatum. Cf. [Explico](#).

ĒNŬMĒRĀTĬŎ, ōnis, f. *Énumération, dénombrement; récapitulation*. EPITH. Falsa, iniqua, necessaria, oratoria, reliqua, tota, vitiosa, utilis. USUS: Enumeratio res fusas et disperse dictas in unum cogit.

ĒNŬMĒRO, as, avi, atum, are, a. *Calculer, énumérer, récapituler*. SYN. Numero, recenseo, percenseo, oratione percurro, persequor. ADV. Copiose, memoriter. USUS: Quis tua beneficia enumerare et consequi possit?

ĒNUNTĬĀTĬŎ, ōnis, f. *Proposition, récit*. SYN. Effatum, pronuntiatum, axioma, enuntiatum, pronuntiatio. EPITH. Vera ac falsa. USUS: Explicanda est vis ratioque enuntiationum.

ĒNUNTĬŎ, as, avi, atum, are, a. *Énoncer, exprimer, proposer*. SYN. Pronuntio, propono, efferro, dico. ADV. Repente. USUS: 1. Si quærit, quid sentiam, plane enuntiabo. Enuntiare mysteria religionum. 2. Patefacio, significo, aperio, *dévoiler, découvrir, révéler*. Sociorum consilia aliis enuntiavit. Cf. [Afferro](#).

1. ĒŎ, is, īvi *vel* īi, ītum, ire, n. et a. *Aller, marcher*. SYN. Vado, iter facio, iter habeo, iter mihi est, aliquo proficiscor, pergo, concedo, iter persequor, iter confero. PHRAS. 1. Paucis horis multa passuum millia ivit, *en quelques heures, il fit plusieurs milles*. Multa passuum millia decurrit, pervolavit; progressus est mirabili alacritate ad multa passuum millia; emensus itinere est multa passuum millia; multorum millium iter confecit. 2. Quo is? *Où allez-vous?* Quo te agis? quo te rapis? quo te capessis? quo te nunc corripis? quo te pedes? quo tendis? quo citato cursu concedis, pergis, ambulas? quo te nunc ducis? quo contendis? quem locum petis? quo tam celeri passu te confers? quo gressum dirigis? 3. (Ivit per postam, VULG.), *il alla en poste*. Per dispositos equos incredibili celeritate in urbem evolavit; cisiis in urbem advolavit; meritoriis equis citato cursu ad urbem contendit. Citatis equis; equis publicis contento cursu ad urbem festinavit. 4. Pedetentim ire, *aller pas à pas, lentement*. Presso gradu incedere; sedato gradu; tardius, segnius incedere, progredi. 5. Tacite ire, *marcher en silence*. Suspenso gradu;

suspenso vestigio; tacite adrepere; placide, libratis ita vestigiis incedere, aures ut fallat. Laneo pede oberrare. Gradu clementi et silentio incedere. Furtivo pede adrepere. Cf. [Abeo](#), [Accedo](#). USUS: 1. In exilium ire, *aller en exil*. Inficias ire, *aller à l'encontre, nier*. In possessionem ire, *entrer en possession*. Ire in hominem, *s'élancer sur*, invado. 2. Progredior, *être, exister, se trouver*. Incipiunt res melius ire. Prorsus res ibat. Eo celeriter. Cf. [Celer](#), [Festino](#).

2. **ĒO**, *Au point*. SYN. Idcirco; usque eo. PHRAS. Eo res venit, ut prope desperandum sit, *la chose en est venue à ce point qu'elle est presque désespérée*. Eo rem produxere; ad id loci ventum est; in eum locum res adducta, reducta, deducta est; eo progressi sumus. Res eo loci est. Id illorum hominum malitia effectum est; huc recidere illa; in eum casum venimus; ea tela textitur; eo devoluta res est; eo decursum est, in eo sumus; huc processum est, in id loci redacti sumus; eo res rediit, huc res nostrae evasere, ut pro desperatis habendae sint. USUS: 1. Eo feci, non quod te egere putarim, sed quod, etc. Eo haec dicta sunt, in eam partem disputata, ut, etc. 2. Tanto, *d'autant*, cum Comparativis nominum et adverbiorum. Ille confidebat, et eo magis, quod, etc. 3. Ad illum terminum, *jusque là (sans mouv.)*. Si non ad extremum, sed usque eo, quo opus erit.

**ĒPHĒBUS**, i, m. *Adolescent, jeune homme (vers l'âge de 15 ans)*. SYN. Adolescens; Puer nobilis ex regia cohorte. USUS: Postquam ex ephebis excessit, *étant sorti de l'adolescence*. E gregibus epheborum vix singuli pulchri.

**ĒPHĒMĒRIS**, ĩdis, f. *Journal*. SYN. Liber, commentarius, in quem quotidiana acta referuntur. USUS: In ephemeridem referre.

**ĒPHIPPĪA**, ōrum, *Couverture de cheval, housse*. SYN. Stragula, quibus insternuntur equorum ornamenta, praesertim sella. USUS: Puto, concedi nobis oportere, ut Græco verbo utamur, siquando minus occurreret Latinum, ne hoc solis ephippiis concedatur.

**ĒPĪCUS**, a, um, *Épique*. SYN. Heroicus. USUS: Ennius, poeta epicus.

**ĒPĪGRAMMA**, ātis, n. *Petite pièce de vers, épigramme*. USUS: Epigramma in aliquem facere.

**ĒPĪLŌGUS**, i, m. *Épilogue, péroration*. SYN. Peroratio, conclusio, orationis exitus, pars operis extrema. EPITH. Lenior, miserabilior, sane

disertus. USUS: Exstat ejus peroratio, quæ epilogus dicitur. Conclusio est exitus et determinatio totius orationis, quæ a Græcis epilogus nominatur.

ĒPĪPHŌRA, æ, f. *Écoulement produit par une maladie, flux d'humeur.* SYN. Humoris destillatio. EPITH. Tanta. USUS: Tanta epiphora oppressus, ut loqui non posset.

ĒPISCŌPUS, i, m. *Inspecteur.* SYN. Custos, speculator. USUS: Pompeius me Campanæ oræ episcopum voluit, *Pompée me préposa à la garde des côtes de Campanie.*

Ēpiscōpus, i, m. *Évêque.* SYN. Antistes Sacrorum, Præsul. PHRAS. 1. Episcopus creatus est, *il fut créé évêque.* Ad Episcopi gradum, ordinem, honorem evector est; in Antistitum sacrorum ordinem adscriptus, adlectus, cooptatus est. 2. Episcopatum Albanensem accepit, *il reçut l'évêché d'Albe.* Ad insulas Albanenses evocatus est; Albanensis Ecclesiæ cura illi demandata est. Rerum sacrarum princeps apud Albanenses; Albanensium Antistes renunciatus est. Jus summum sacrorum apud Albanenses obtinuit; summo apud Albanenses sacerdotio auctus, ornatus est; Albanensium Ecclesiæ præfectus, præpositus est; Præsul datus est. Mitra pedomque in Albanensium Antistitem est inauguratus. 3. (Episcopus suffraganeus, VULG.), *Coadjuteur.* Episcopi vicarius; qui vicariam Ecclesiæ procurationem, administrationem habet; Episcopi partes agit; munus sustinet, peragit, exequitur, præstat. 4. Episcopatum erigere, *ériger un évêché.* Urbem Episcopi sede ornare; Episcopi sedem in urbe collocare.

ĒPISTŌLA, æ, f. *Lettre.* SYN. Litteræ. EPITH. Antiquissima, valde bella; brevis, brevior, brevissima, disertissima, dulcissima, elegantissima, extrema, falsa, grandis, gratissima, gravis, plena rerum, hodierna, inscripta patri suo, paulo gravior, inanis, innocens, tempestiva, interior, jucundior, levior, liberior, longior, longissima; maxima, minuscule, modestior, objurgatoria, optima, perhumana, pervetus, pervulgata, plena consilii summæque benevolentiae, plena festinationis et pulveris, plena jucunditatis, plena stomachi et querelarum, plenior, ponderosa, plena omnium non modo actorum, sed etiam opinionum, præclara, propior, proxima, pusilla, recens, recentior, recentissima, suavis et gravis, superior, tantula, verbosior, vetus. Epistolæ crebræ longæque, dignæ, primum iniquæ, deinde contrariæ, postremo in aliquem contumeliosæ, jucundæ, molestæ, multæ, odiosæ, plenæ omnium probrorum, quotidianæ, selectæ, cum sparsæ sale

humanitatis, tum amoris notis insignes, suavissimæ, subtiles. USUS: 1. Epistolam scribere plenam festivitatis et leporis; exarare, elucubrare. Dictare, texere epistolam plenam stomachi et querelarum; epistolam bene longam, sparsam sale humanitatis et amoris notis insignem mittere, *écrire une lettre*. 2. Epistolam elicere, *obtenir une lettre*. 3. Lacessere epistola, obtundere, *fatiguer qqn par des lettres*. 4. Afferre; reddere epistolam, requirere, exspectare, *rendre, attendre une lettre*. 5. Epistolam accipere, *recevoir une lettre*. 6. Epistolam complicare, obsignare, *plier, cacheter une lettre*. 7. Epistolam resignare, solvere, aperire, vinculum epistolæ solvere, *décacheter une lettre*. 8. Epistolæ rescribere, respondere, *répondre à une lettre*. 9. Epistolam dilacerare, conscindere, *déchirer une lettre*. 10. Epistolam comprimere, suppressere, premere, *anéantir une lettre*. Cf. [Litteræ](#), [Scribo](#).

ĒPĪTĀPHĪUM, ii, n. *Épitaphe, inscription tumulaire*. SYN. Sepulcri inscriptio.

ĒPĪTŌME, ēs, f. *Extrait, abrégé*. SYN. Compendium capita libri et summam complectens. USUS: Epitomen Bruti mihi mittas.

ĒPŌTO, as, avi, atum, are, a. *Boire entièrement*. USUS: Veneno epoto concidit.

ĒPŪLÆ, arum, f. pl. *Banquet, festin*. SYN. Cibi præstantes, exquisiti. EPITH. Conquisitissimæ, funestæ, horribiles, moderatæ, profusæ, pulcherrimæ, quotidianæ, solemnes. USUS: Epulis exquisitis mensas exstruere. Apud vos nec libidinum, nec epularum modus est. Mens cogitationum epulis saturata. Cf. [Convivium](#).

ĒPŪLĀRIS, e, gen. com. *De table, de festin*. USUS: Epularis accubatio amicorum.

ĒPŪLĀTĪO, ōnis, f. *Repas, festin*. USUS: Quæ ad mensam et epulationem attinent. Cf. [Convivium](#).

ĒPŪLO, ōnis, m. *Épulon, prêtre qui présidait aux festins des sacrifices*. USUS: Epulones Jovis maximi. Præfecti epularum, qui epulas Diis instituendi potestatem habebant.

ĒPŪLOR, āris, atus sum, ari, d. *Assister à un festin, faire bonne chère*. SYN. Convivor; epulas do. ADV. Modice, opipare. USUS: Opipare, hilarem in modum cum sodalibus epulabamur. Cf. [Convivium](#).



ĔPŬLUM, i, n. *Festin, banquet*. SYN. Convivium publicum. EPITH. Funebre, magnificum. USUS: Epulum dare populo. Sepulcrum alicujus cantibus, et epulis celebrare.

ĔQUA, æ, f. *Cavale*. USUS: Greges nobilissimarum equarum abacti.

ĔQUES, ĩtis, m. *Chevalier romain; cavalier*. SYN. Qui equo meret, vir equestris ordinis. USUS: Equitum turma; equitum manus. Equites ordini senatorio proximi. Equites desultorii, dimachi, *dragon*, loricati, *cuirassier*.

ĔQUESTRIS, e, gen. com. *Des chevaliers, de l'ordre équestre; de cavalier*. SYN. Quod equitum est. EPITH. Dignus contumelia, honestus, cumprimis honestus, eruditissimus et Græcis litteris antiquitatisque nostræ, scriptorum veterumque litterate peritus. Amicissimus, locuples, ornatissimus, spectatus, splendidus, gratosus, splendidissimus. Auxiliarii, boni et locupletes, conjunctissimi concordia, cupidi alicujus rei, graves, non obscuri, neque ignoti, illustres, non optimi, veteres, nudi, plurimi, lautissimi et honestissimi, proximi dignitate ordinis senatorii. USUS: Equestres pedestresque copiæ. Equestris splendor. Statua equestris. Cicero equestri loco natus. Equestris pugna. Equestris procella, *charge de cavalerie*.

ĔQUĬDEM, *Certes, certainement*. SYN. Ego quidem, ego vero, et quidem, quidem. USUS: Equidem doleo, quod male habeas. Vestræ equidem cœnæ jucundæ sunt.

ĔQUĬNUS, a, um, *De cheval, de jument*. USUS: Seta equina.

ĔQUĬTĀTŬS, ũs, m. *Cavalerie*. SYN. Equitum turbæ; equitum munus, agmen equestre; alarii, equestres copiæ. USUS: Ita paratus ab equitatu et peditatu, ut, etc.

ĔQUĬTO, as, avi, atum, are, n. *Aller à cheval*. SYN. Equo vehor, *vel* vector, equo iter facio, in equo sedeo, vehor. USUS: Equitabat cum suis delectis equitibus. Cf. [Equus](#).

1. ĔQUŬLĔUS, ei, m. *Jeune cheval, poulain*. SYN. Equulus. USUS: Equuleorum vis effrenata fame debilitatur.

2. ĔQUŬLĔUS, ei, m. *Chevalet*. USUS: Ex equuleo suspendi, equuleo torqueri, *éprouver les tourments du chevalet*. Ponite vobis ante oculos vincula, verbera, equuleum, carnificem, tortorem.

ĒQUŬLUS, i, m. *Poulain*. SYN. Junior equus, equuleus. EPITH. Nobilis, argenteus.

ĒQUUS, i, m. *Cheval*. EPITH. Aeneus, alacer, ferocitate exsultans, fortis, victor, inanis, intractatus et novus, melior, nobilis, pretiosus, publicus. PHRAS. 1. In equum ascendere, *monter à cheval*. In equum insilire; conscendere, inscendere equum. 2. Equo imponi, *être hissé sur un cheval*. In equum sublatus, illatus, impositus, subjectus est. 3. Equo insidere, *être assis sur un cheval*. Equo vehi, vectari, in equo sedere, vehi, equo sublimem ire. 4. Equo proficisci, *partir à cheval*. Equo expeditum provolare, flumen transmittre; equo se conferre aliquo; advehi equo; citato equo ferri. 5. Equum concitare, *pousser un cheval, le faire courir*. Admittere equum in hostem, equo calcaria subdere, adhibere, admovere. Citare equum; equum calcaribus incendere, incitare; equum in hostem agere, jumentum calefacere, cursum equi incitare; equum calcaribus concitare. 6. Equo celerrime provehi, *courir au grand galop*. Citato equo; equo calcaribus incenso; subditis calcaribus, effuso cursu ire, ruere, prouere, provolare; laxatis habenis invehi; effusis habenis evehi; detractis frenis equum concitatum calcaribus permittere; effrenatum equum, equum effrenum in hostem immittere. 7. Ex equo descendere, *descendre de cheval*. Desilire in pedes; desilire, descendere ex equo. 8. Equites jussit ex equis descendere, *il ordonna aux cavaliers de descendre de cheval*. Equitem ad pedes deduxit. 9. Ex equo decidit, *il tomba de cheval*. Jam dudum ægre hærens in equo ad terram defluxit; ex equo cecidit, decidit; de equo lapsus est. 10. Ex equo præcipitatus est, *son cheval le jeta à bas*. Effusus in præceps est; equo dejectus est. Cf. [Cado](#), [Decido](#). 11. Circumagere frenis equum, *tourner bride*. 12. Frenos inhibere, *serrer le mors*. 13. Equo advehi, adequitare equo, advolare, *accourir à cheval*. 14. Equos jungere currum tracturos, *atteler des chevaux à un char*. 15. Equos abjungere, *dételer les chevaux*.

ĒRĀDĪCO, as, avi, atum, are, a. *Arracher*. SYN. Evello. Cf. [Destruo](#).

ĒRĀDO, is, rāsi, rāsum, ere, a. *Arracher, extirper*. SYN. Ex animo cupidinem eradere.

ĒRECTUS, a, um, *Élevé; fier, superbe; animé*. SYN. Stans, celsus. USUS: Is vagatur lætus, et erectus toto foro. Alacri animo, et erecto. Erectior hac oratione senatus. Cf. [Alacris](#).

ĒREPTĪO, ōnis, f. *Spoliation, vol*.

ĒREPTOR, ōris, m. *Voleur*. SYN. Direptor. USUS: Iste bonorum possessor, ereptor, expulsor. Civitatis, libertatis ereptor.

ERGA, *Envers, pour*. SYN. Adversum, adversus. USUS: Tua voluntas erga me, meaue erga te par et mutua. Habere benevolentiam erga aliquem. Summa Pompeii merita erga me meamque salutem. Tuum erga meam dignitatem studium.

ERGASTŪLUM, i, n. *Prison d'esclaves*. SYN. Mancipiorum carcer. USUS: Compingere aliquem in ergastulum. Ergastula solvere, captivos liberare.

ERGO, *A cause de; donc*. SYN. Igitur, causa. USUS: Ergo nemo non miser est. Virtutis ergo præmio donare, *récompenser la vertu, donner le prix de sagesse*. Funeris ergo ne plangent mulieres.

ĒRĪGO, is, rexi, rectum, ere, a. *Dresser, relever*. SYN. Tollo, extollo, excito. )( Inclino, abjicio. ADV. Alte, paululum se. USUS: 1. Natura cum cæteras animantes abjecit ad pastum, solum hominem erexit, et ad cœli conspectum excitavit. 2. Excito, confirmo, consolor, invito, *relever de l'abattement, rendre le courage, ranimer*. Erigere animum demissum et depressum, et respirare e metu. Erigere et recreare afflictum. Ad audiendum aures erigere, et animum attendere. Quem fortuna erexit ad gloriam, virtus extulit ad laudem. Erigere, rectum constituere, levare, attollere. Erigere se et in pedes excipere. Erigere se, et corpus in cubitum levare. Cf. [Confirmo](#), [Consolor](#).

ĒRĪPIO, is, ūi, reptum, ere, a. *Emporter, enlever de force; délivrer*. SYN. Aufero, adimo, extorqueo. )( Do, confero. ADV. Ad extremum e manibus, crudeliter, impune, plane, plane alacritatem animi, privatim, publice, indignissime civitati, nominatim, penitus, subito, undique. PHRAS. Vide, ne tantum tibi bonum eripiat, *veillez à ce que l'on ne vous ravisse un si grand bien*. E manibus extorqueatur; e manibus elabatur; tibi excutiat; ne tanto bono frauderis; ne alius id bonum occupet, præcipiat. Cf. [Amitto](#), [Jactura](#), [Perdo](#). USUS: 1. Eripere sibi tempus aliquod ex summis occupationibus. Facultatem simul ac voluntatem gerendæ rei mihi eripuit. Lucem alicui, vitam, conspectum rei optatissimæ eripere. 2. Libero. Aliquem e miseriis; alicui timorem eripere. E morte tuus te pudor eripuit. Cf. [Libero](#), [Privo](#), [Furor](#).

ĒRŌDO, is, rōsi, rōsum, ere, a. *Ronger*. SYN. Arrodo, derodo.

ĒRŌGĀTĪO, ōnis, f. *Distribution*. SYN. Distributio. USUS: Erogatio pecuniæ.

ĒRŌGO, as, avi, atum, are, a. *Distribuer*. SYN. Distribuo. ADV. Privatum, publice. USUS: Erogasti pecunias ex ærario. Pecunia in classem erogata. Cf. [Largior](#).

ERRĀBUNDUS, a, um, *Errant*. USUS: Errabundi domos pervagabuntur.

ERRĀTĪCUS, a, um, *Quierre, vagabond*. USUS: Vitis erratico et multiplici lapsu serpens.

ERRĀTĪO, ōnis, f. *Action d'errer, de s'égarer*. SYN. Error. USUS: In cœlo nec fortuna, nec erratio, nec vanitas inest.

ERRĀTUM, i, n. *Erreur, faute (involontaire)*. SYN. Mendum, error. EPITH. Commune, fabrile, intolerabile, minimum. USUS: Agnoscere erratum; errato veniam petere. Defendas velim tolerabile erratum. Non hoc meum erratum est, sed tuum. Cf. [Error](#).

ERRO, as, avi, atum, are, n. *Errer, se tromper*. SYN. Labor, pecco, offendo, prolabor, per errorem labor, errore ducor, in errore versor, error mihi objectus est, consilio labor, errore captus sum, in errorem raptor, in culpa sum; vagor, evagor. ADV. Diutius, latius, licenter, longe, multum, pariter, propemodum, valde, vehementer. PHRAS. 1. Errare cujusvis hominis est, *tout homme peut se tromper*. Imprudentia labi; titubare aliquando et hallucinari; vulgi opinione in errorem rapi, omnium est. Nemo est, qui non offendat sæpius, et aliquo incurrat; qui nihil peccati admittat; qui semper consistat; qui ab officii religione interdum non declinet; qui nihil peccet; cujus nullum sit delictum, lapsio, titubatio; cui nullus usquam error objiciatur, offundatur; qui de via, de recto non aberret; quem nullus error implicet. Cf. [Labor](#), [Pecco](#). 2. Multum erras, *vous vous trompez beaucoup*. Tota erras via; toto cœlo aberras; janua aberras; a via degrederis, deflectis, declinas, divertis. 3. In portu impingis, *vous bronchez dès le premier pas*. In limine offendis. USUS: Cujusvis hominis est errare, nullius nisi insipientis, in errore perseverare. Errare malo cum Platone, quam cum his sapere. Cf. [Error](#), [Aberro](#).

ERROR, ōris, m. *Erreur, faute*. SYN. Peccatum, erratum, erratio, lapsio, prolapsio, falsa opinio; culpa, flagitium. EPITH. Communis, diuturnus,

humanus, longus, magnus, maximus, mediocris, obscurus, perniciosus, similis, summus, tantus, turpis; magni, maximi, multi, privati, turbulenti, varii. PHRAS. 1. In errorem conjicere aliquem, *induire qqn en erreur*. In errorem inducere; errorem alicui objicere; errorem gignere, creare; errorem alicui offundere; erroris complere aliquem; erroris implere. 2. In errore esse, *être dans l'erreur*. Errore capi; falsa opinione duci, imbui, affici; errorem cum lacte sugere; in errore versari; error me tenet et veri ignoratio; error et caligo in animo effusa est; errores me implicant; erroribus cæcari; in errorem labi, mente labi. 3. Errorem deprehendere, *saisir sa méprise*. Erratum agnoscere; caliginem discutere; e tenebris in lucem emergere. 4. Errorem alicui adimere, *ouvrir les yeux à qqn*. Errorem eripere, depellere, tollere, eximere, extorquere. Deducere aliquem ab errore, avertere. Errore alterum exsolvere, levare. Errorem corrigere. 5. Errorem deponere, *revenir d'une erreur*. Redire rectam in semitem; veram in viam redire. 6. Errore carere, *être sans faute*. Cf. [Peccatum](#), [Flagitium](#).

ĒRŪBESCO, is, rūbŭi, escere, n. *Rougir*. SYN. Rubeo, pudet. PHRAS. Ad criminis suspicionem erubuit, *il rougit au seul soupçon de crime*. Suffusus illi rubor est; rubore suffusus fuit; rubor consecutus est; capite demisso terram intuitus est; in ruborem datus est. Cf. [Pudet](#), [Verecundus](#). USUS: Non erubuit ille ora vestra. Pudici etiam de pudicitia loqui erubescunt. Digna res est, in qua omnes erubescant.

ĒRUCTO, as, avi, atum, are, a. et n. *Roter; vomir*. SYN. Ructo, jacto, crepo, erumpo. ADV. Turpissime. USUS: In convivio eructant cædem bonorum, *dans leurs festins, ils vomissent des menaces de mort contre les gens de bien*.

ĒRŪDĪO, is, īvi *vel* ūi, ĩtum, ire, a. *Former, instruire*. SYN. Doceo, instituo, imbuo, instruo; ad humanitatem informo, expolio, operum initia trado. ADV. Egregie. USUS: Erudire juventutem laboribus; aliquem in jure civili. Erudire liberos ad pietatem, ad majorum instituta. Cf. [Doceo](#).

ĒRŪDĪTĪO, ōnis, f. *Savior, science, instruction*. SYN. Doctrina, institutio. EPITH. Digna, liberalis, perfecta, præclara, summa. USUS: Vir præstans ingenio, præclara eruditione, doctrina perfecta. Cf. [Litteræ](#), [Eruditus](#).

ĒRŪDĪTĒ, *Savamment, en homme instruit*. USUS: Eruditius disputare.

ĒRŪDĪTUS, a, um, *Instruit; savant, habile*. SYN. Doctus, perpolitus, philologus. ADV. Leviter, liberaliter, maxime, perfecte, plane. USUS: Eruditus, qui omnibus bonis artibus politus est. Doctrina et optimarum artium studiis eruditus. Socraticis disciplinis et institutionibus eruditus. Homo de schola et a magistro, et Græcis litteris eruditus; animus eruditus, qui semper aliquid ex se promat, quod delectet. Græci diutina servitute ad nimiam assentationem eruditi. Eruditus in Philosophia. Cf. [Doctus](#), [Peritus](#), [Discipulus](#), [Ingeniosus](#).

ĒRUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. *Sortir avec impétuosité, s'élancer; éclater, se montrer*. SYN. Exeo, evado, eruptionem facio; exardeo, effervesco. ADV. Aliquando, undique fortiter. PHRAS. 1. Erumpet tandem hoc malum ad perniciem civitatis, *ce mal éclatera enfin pour le malheur de la cité*. Emerget, ebulliet, prorumpet latens malum; vincula claustraque omnia perfringet tecta eatenus et dissimulata perfidia; consilia illa nefaria, compressa ad hunc diem et constricta subito se profundent et ejicient. Fiet quædam velut vitiorum eruptio; effundet se ad urbis perniciem pestilens id malum. 2. Erumpunt ex capta urbe, *ils se précipitent hors de la ville prise d'assaut*. Effundunt se portis; ejiciunt se ex urbe; evolant ex urbe; projiciunt se ex urbe; erumpunt se portis foras; profundunt se portis; proripiunt se portis foras; eruptionem ex urbe faciunt; refractis portarum claustris ex urbe provolant, effunduntur. Cf. [Impetus](#). USUS: Erupit tandem e latebris conceptus dudum furor. Vis improborum diu collecta et inveterata compresso odio erumpebat in actum; in fortunas civium. Venus, risus erupit; vitia erumpunt.

ĒRŪO, is ūi, ūtum, ere, a. *Extraire; découvrir; arracher, déraciner*. SYN. Eligo, eripio, extraho, protraho. USUS: Aliquid indagare, invenire; e tenebris, ex abdito eruere. Eruere obruta. Hoc nunquam mihi erues, *vous ne m'enlèverez jamais cette idée de l'esprit*. Cf. [Extraho](#).

ĒRUPTĪO, ōnis, f. *Sortie; invasion, excursion*. EPITH. Præclara, salutaris. USUS: Fecere acrem eruptionem obsessi, *les assiégés firent une sanglante sortie*. Fortius obsidentes eruptionem sustinuerunt, repulere, repressere.

ESCA, æ, f. *Nourriture*. SYN. Cibus. EPITH. Contemptissima, temperata. USUS: Voluptas esca malorum, qua capiuntur, ut hamo pisces. Tenuissimo victu, contemptissimis escis et potionibus vivere. Escam cuidam objicere, spargere.



ESCŪLENTA, ōrum, n. pl. *Mets*. SYN. Escæ, cibi. USUS: Ea pars oris, qua esculentis et poculentis natura iter patefecit.

ESCŪLENTUS, a, um, *Nourrissant, succulent*. SYN. Escas redolens. USUS: Frusta esculenta. Eligere, quæ sunt esculenta.

ESSĒDĀRĪUS, ii, m. *Soldat qui combat sur un char*. SYN. Auriga essedi.

ESSĒDUM, i, n. *Char*. USUS: Vehebatur essedo tribunus. Vehiculi genus.

ESTO, *Soit*. Vox concedentis. USUS: Esto hoc imperite. Esto, concedatur hæc quoque acerbitas.

ĒSŪRĪES, ěi, f. *Faim, appétit*. SYN. Fames. USUS: Miserebar ejus esurie. Cf. [Fames](#).

ĒSŪRĪO, is, īvi vel ĩi, ire, n. et a. *Avoir faim*. SYN. Fame fatigor, conficior; famem tolero. USUS: Nostri milites esurire et algere consueverunt. Cf. [Fames](#).

ET, *Et*. SYN. Que, etiam, jam vero etiam, item, itemque. USUS: Ille tamen et alacer venit. Agrum ei dedisti, et immunem.

ĚTĚNIM, *En effet, à la vérité*. SYN. Nam, enim, sed enim, quippe. USUS: Etenim rem totam breviter recognoscite.

ĚTĚSĪÆ, ārum, f. pl. *Vents étésiens*. SYN. Venti statim, qui quotannis post Caniculæ exortum fiant diebus quadraginta. USUS: Venti etesiæ tempestivi, et salutare hominibus juxta ac pecudibus, quorum flatu nimii temperantur calores, et maritimi cursus celeres et certi diriguntur.

Ethnicus, i, *Païen*. PHRAS. Qui nullam Christianæ Religionis disciplinam acceperunt; quos DEUS vera sui cognitione non afflavit; quorum animi densissimis errorum tenebris involuti ea, quæ nobis divinitus affulsit, veritatis luce carent; homines a vera DEI cognitione alieni; expertes doctrinæ diviniore; falsorum numinum cultores; antiquæ superstitionis sectatores; oppressi superstitionum tenebris, verique cultus divini expertes.

ĚTĪAM, *Même, aussi, encore*. SYN. Et, item, vel. USUS: Nobis etiam illa cognitio, nihil hoc proderit, etiam nocebit gravissime. Voce, motu, forma etiam magnifica.

ĚTĪAMNUNC, *Jusqu'à présent, encore maintenant*. SYN. Nunc etiam, etiamnum, adhuc etiam tum. USUS: Sed tota res etiamnunc fluctuat.

ĒTĪAMSI, *Quand même, quoique*. SYN. Etiam ut, quamvis, licet, quantumvis, tametsi, ut, utut, etsi. USUS: Etiamsi periculum foret nullum. Etiam, ut periculi nihil sit. Ut res sit minime periculosa, tamen, etc.

ĒTĪAM ATQUĒ ĒTĪAM, *A plusieurs reprises, bien des fois, souvent; de plus en plus*. SYN. Magnopere; magis ac magis; magis magisque, majorem in modum.

ETSI, *Quoique, bien que*. SYN. Etiamsi, tametsi. USUS: Etsi non dubitabam, quin, etc.

ĒTŸMÖLÖĞĪA, æ, f. *Étymologie*. SYN. Notatio, etymon vocabuli. USUS: Verborum interpretationem et etymologiam inquirere.

ĒTŸMON, i, n. *Étymologie*. SYN. Etymologia.

Euchăristĭa, æ, *L'Eucharistie, le Saint Sacrement de l'Autel*. PHRAS. 1. Sacrosanctum Christi Corpus; cœleste convivium; Epulum divinum; Hostia divina augustissimumque Christi corporis mysterium; Corporis ac sanguinis Christi divina mysteria; arcanum latentis sub panis specie Christi DEI mysterium. Cf. [Communio S.](#), [Cœna Domini](#), [Consecro S. Hostiam](#). 2. Eucharistiam suscipere, *recevoir la sainte Communion*. Ad mensam divinam accedere; cœlesti excipi convivio; divinum convivium celebrare; percipere sacrosancta mysteria; ad sacram synaxin accedere; inire divinum convivium; a cœlesti convivatore cœlestibus et immortalibus epulis ad aram accipi; divino pane sese reficere. Cf. [Communio sacra](#), [Viaticum sacrum](#).

EUGE! *Courage!* Interjectio laudantis, gratulantis.

EUMĒNĪDUS, um, f. pl. *Les Furies, les Euménides*. SYN. Furiaē. USUS: Speculatrices et vindices facinorum et sceleris Eumenides.

EUNŪCHUS, i, m. *Eunuque*. SYN. Castratus.

EURĪPUS, i, m. *Détroit*. USUS: Quod fretum, quem Euripum tot motus, tantas ac tam varias habere putatis agitationes fluctuum, quot iste, etc.

ĒVĀDO, is, ēvāsi, ēvāsum, ere, n. *Sortir, s'échapper*. SYN. Effugio, elabor, emergo, exeo. PHRAS. Qui tandem ex hoc periculo evadam? *Comment enfin pourrai-je échapper à ce danger?* Qua tandem ratione e discrimine emergam? ex ista flamma; ex hoc labyrintho elabor, evolabo? ex hoc iudicio me eripiam? Quæ me salus hoc e periculo servabit? Qua vi, qua ope ex his laqueis me exuam? his vinculis me explicabo? has insidias, hæc

tela effugiam? ex his angustiis enatabo? ex scopulis his enavigabo? Nullum exitum reperio, adeo res tota vacillat et claudicat. Ex hac nassa non exhibo, nisi occulte surripiam me. Diverticulum nullum reperio. Non modo non effugiam, sed ne moram quidem mali assequar. Ni anguilla sim, non elabar. Cf. [Effugio](#). USUS: 1. Summus vir, orator inclitus, ex humili evasit. In dies asperior evasit. 2. Evenio, cado, *parvenir à, aboutir à; s'accomplir*. Videbo, quo hæc evasura sint; quorsum hæc evadant. Aliquando id quod somniamus, evadit. Id, sicut prædictum fuerat, evasit. 3. Erumpo, exeo, aufugio, evolo, *passer, franchir, traverser*. Ægrotus evasit ex morbo, navis e periculo, exercitus ex insidiis. Cum animus hic e corpore evaserit. Cf. [Elabor](#).

ĒVĀGOR, aris, atus sum, ari, d. *Errer, courir çà et là, s'écarter*. SYN. Vagor, decedo via. ADV. Longius. USUS: Appetitus longius evagantur, finemque et modum transeunt. Cf. [Vagor](#).

ĒVĀNESCO, is, ānui, escere, n. *S'évanouir, se dissiper*. SYN. Vanesco, ad nihilum recido, in nihilum occido; exaresco, obsolesco; e conspectu me aufero, oculis subducor. PHRAS. Evanuit vigor tuus pristinus, *votre vigueur première a disparu*. Consenuit tuus ille ardor; vix, ac ne vix quidem de veteri vigore tuo apparet, superest, reliquum est; diuturnitate, vetustate vigor ille tuus contabuit, obscuratus est, exolevit; abiit vis illa corporis, et defluxit; dilapsus est animi vigor, ut jam vix eundem agnoscamus. USUS: Spes nostra extenuatur, evanescit. Jam prope evanuerat Hortensius, *déjà Hortensius n'était plus que l'ombre de lui-même*. Omnis gloria ejus, et memoria evanuit.

ĒVANGĒLĪA, ōrum, n. pl. *Présents accordés pour l'annonce d'une bonne nouvelle*. SYN. Præmia ob jucundum nuntium dari solita. USUS: Epistolis tuis evangelia quæ reddam, nescio. Evangelium prædicare, vox Eccles., *prêcher l'Evangile*. Evangelium promulgare; Evangelii lumen terris barbaris inferre; legem JESU CHRISTI promulgare; monumenta Christi, DEI res gestas institutionesque complexa populo exponere, explicare. Christianæ disciplinæ fontes ex Evangelii libris ostendere, detegere, aperire.

ĒVASTO, as, avi, atum, are, a. *Ravager, dévaster entièrement*. SYN. Vasto. Cf. [Vasto](#).

ĒVĒHO, is, vexi, vectum, ere, a. *Transporter, emporter*. SYN. Tollo, effero. USUS: Signa plaustri evecta et asportata.

ĒVELLO, is, velli *vel* vulsi, vulsum, ere, a. *Arracher; déraciner*. SYN. Exstirpo, convello. )( Infigo. ADV. Difficilius, penitus, radicitus, timide. USUS: Novas opiniones evellere. Hunc mihi ex animo scrupulum; has spinas e memoria non evelles. Omnia mala e republica funditus evellit. Cf. [Adimo](#), [Libero](#).

ĒVĒNĪO, nis, vĕni, ventum, ire, n. *Sortir de; arriver, avoir lieu*. SYN. Evado, obvenio, cado, fio, obtingo, exitum habeo, accidit, usu venit, intercedo. ADV. Bene, casu, contra, facile, fauste, feliciter, male, nec opinato, optime, perraro, profluenter, prospere, rare ac insolenter, temere, vulgo. PHRAS. 1. Verebar ne res ita eveniat, *je craignais que la chose n'arrivât ainsi*. Ne ita cadat; ita contingat; eo evadat; ne ea, quæ prædixi, consequantur; ne ex illo consilio hæc emanent; ne id quod usu venturum opinione præceperam, incidat. 2. Res ea mihi feliciter evenit, *l'affaire a bien tourné*. Fauste, belle, prospere cecidit; ex sententia cessit; prospere processit; lepide sub manus successit, exitum optabilem habuit. Cf. [Cedo](#). 3. Id consilium male evenit, *nos desseins ont échoué*. Male cessit; secus cecidit, ac ominabamur; bona initia non similes exitus habuere; haud quaquam prospere, cum ad effectum operis ventum est, cœptis successit; secus omnia processere, nec quod intendebamus, effecimus; haudquaquam ad consilium eventus respondit. Cf. [Cedo](#), [Accidit](#), [Fortuna](#), [Successus](#). USUS: Nihil nobis adversi evenit. Multa improbis incommoda eveniunt. Recta consilia haud bene evenerant. Mihi omnia, quæ ago, lepide prospereque eveniunt.

ĒVENTUM, i, n. *Événement, résultat, effet*. SYN. Eventus, exitus, casus, res, fortuna. EPITH. Commune, dubium. USUS: Eventa magis quam causas quæri oportet. Plerique consilia eventis ponderant. Causæ eventorum magis movent, quam eventa ipsa. Conscribe historiam eventorum meorum.

ĒVENTŪS, ūs, m. *Événement, issue, dénouement, conclusion*. SYN. Exitus, casus, eventum. EPITH. Dubius, fatalis, humanus, incertus, adversus, secundus, prosper, varius. PHRAS. 1. In omnem eventum, pugnam committere, *livrer bataille à tout hasard*. Rem in casum pugnae ancipitis committere; rem in proelii casum dare; ad incertum casum et eventum acie configere; rem omnem in incerto pugnae eventu collocare; in pugnae casum demittere; ad casum objicere; rem communi Marti relinquere. 2. In omnem eventum aliquid peculi reservare, *se réserver quelque argent pour n'importe quelle circonstance*. Ad incertum casum et eventum; ad subita

rerum; ad incertos rerum exitus; ad omnes casus subsidia parare. Cf. [Causus](#).  
USUS: Eventus est alicujus exitus negotii. Consilia primum, deinde acta, postremo eventus. In omnem eventum forti animo et paratum esse. Cf. [Accidit](#), [Successus](#).

ĒVERRĪCŪLUM, i, n. *Sorte de filet de pêche*. Ab everrendo dictum.  
USUS: Indicium, everriculum malitiarum omnium, *jugement qui englobe toutes les malversations*.

ĒVERRO, is, i, raum, ere, a. *Balayer, nettoyer; dépouiller*. USUS: Omnes domos everrit.

ĒVERSĪO, ōnis, f. *Renversement, destruction, ruine*. SYN. Ruina, casus, perniciēs, excisio, excidium. USUS: Rerum publicarum eversiones. Omnis vitæ eversio.

ĒVERSOR, ōris, m. *Destructeur*. USUS: Eversor civitatis, regnorum.

ĒVERTO, is, ti, sum, ere, a. *Détruire, ruiner*. SYN. Deturbo, destruo, eversionem infero. )( Statuo, constituo, confirmo. ADV. Funditus, penitus, plane, sigillatim. PHRAS. 1. Regnum evertit, *il ruina le royaume*. Delevit, sustulit; ejus viribus labefactus regni status concidit, extinctus est, periit; ejus armis ac potentia fractæ sunt regni opes; vires afflictæ; oppressa libertas; obtrita populi jura; urbes armorum vi perculsæ atque prostratæ. 2. Domum evertit, *il renversa la maison*. Ædes diruit, dissolvit, demolitus est, disturbavit; tecta solo æquavit, adæquavit; ab imo subruit; ad solum diruit. Cf. [Destruo](#). 3. Evertit consilia hominis, *il ruina les desseins de cet homme*. Consilia dissolvit, disturbavit; consilia fregit; consiliis intercessit, occurrit. USUS: Sua confirmare, adversarii evertere. Vi me decrevit, et impressione evertere. Aliquem fortunis omnibus evertere. Virtutis lumen exstinxit; virtutem penitus evertit. Cf. [Destruo](#), [Vasto](#), [Ruina](#), [Populor](#).

Ē VESTĪGĪO, *Sur le champ, à l'instant même*. SYN. Mox, repente. USUS: E vestigio eo sum profectus. Cf. [Statim](#), [Continuo](#).

ĒVIDENS, entis, omn. gen. *Visible, clair, manifeste*. SYN. Clarus, certus, perspicuus. )( Obscurus, occultus, dubius. USUS: Evidens est, de quo inter omnes convenitur. Narratio evidens. Res evidentes et perspicuæ. Argumentis agam evidentibus, et signis omni luce clarioribus. Cf. [Perspicuus](#).

ĒVIDENTER, *Évidemment, clairement*. USUS: Harum rerum tam evidenter pœnituit.

ĒVIDENTĪA, æ, f. *Clarté, évidence*. SYN. Perspicuitas. USUS: Græci energiam, nos evidentiam appellamus. Nulla oratio illustrior est evidentia.

ĒVĪĜĪLO, as, avi, atum, are, n. *Se réveiller*. SYN. Vigilo, elaboro, incumbo. )( Indormio. PHRAS. Hoc mane maturius evigilavi, *ce matin, je me suis éveillé plus tôt que de coutume*. Temporius expectatus; ex somno excitatus; somno excitus; somno solutus sum; maturius me somnus reliquit. USUS: In tuo negotio curæ meæ omnes et cogitationes evigilant. Cf. [Vigilo](#), [Dormio](#), [Somnus](#).

ĒVINCĪO, is, inxi, inctum, ire, a. *Ceindre (la tête)*. SYN. Vincio. USUS: Corona tempora evincire.

ĒVINCO, is, vīci, victum, ere, a. *Vaincre complètement; obtenir*. SYN. Vinco, pervinco; multa importunitate impetro. USUS: Verres tot testibus evictus.

ĒVISCĒRO, as, atum, are, a. *Éventrer*. SYN. Viscera eximo, confodio, discerpo. USUS: Ut tu unquam saxis fixus asperis evisceratus latere penderes.

ĒVĪTĀTĪO, ōnis, f. *Action d'éviter, fuite*. SYN. Declinatio. USUS: Evitatio incommodorum.

ĒVĪTO, as, avi, atum, are, a. *Éviter, fuir, échapper à*. SYN. Vito, effugio. )( Expeto. USUS: 1. Dolores omnes evitari non possunt. 2. Vitam evito, vitam eripio, *ôter la vie*. Cf. [Vito](#).

ĒVŎCĀTĪO, ōnis, f. *Levée, appel en masse*. USUS: Evocationes hominum.

ĒVŎCĀTOR, ōris, m. *Qui appelle aux armes*. USUS: Evocator servorum et civium perditorum.

ĒVŎCĀTUS, a, um, *Enrôlé, levé*. SYN. Miles auxiliarius et externus, ex diversis locis coactus. USUS: 1. Evocatorum firma manus. 2. E patria evocatus, non expulsus, arcessitus, *appelé*.

ĒVŎCO, as, avi, atum, are, a. *Attirer, inviter; causer, produire*. SYN. Elicio, invito, excito, exsuscito. ADV. Magnopere. USUS: Misericordiam



oratione evocare. Mercede probitas evocatur. Nulla turpitudine, nullum damnum est, quod non eliciatur et evocetur voluptate. Cf. [Voco](#), [Provoco](#), [Cieo](#).

ĒVŎLO, as, avi, atum, are, n. *S'envoler; s'échapper, s'enfuir*. SYN. Avolo, aufugio. ADV. Altius, impune. USUS: 1. E vinculis corporis tanquam ex carcere evolare. Evolavit jam e conspectu nostro; evolavit e iudicium severitate, ex illa iudicii flamma. Tantus cursus verborum fuit, et adeo evolavit oratio. 2. Ascendo, *s'élever*. Consultum non est, ut ille altius evolet. 3. Vito, effugio, *fuir, se soustraire à*. Pœnam vix evolabit.

ĒVŎLŪTĬO, ōnis, f. *Action de dérouler, lecture*. SYN. Lectio. USUS: Poetarum, librorum evolutio.

ĒVOLVO, is, volvi, vŏlūtum, ere, a. *Déployer, dérouler; exposer, expliquer*. SYN. Explico, expono. )( Complico, ADV. Accuratius. USUS: 1. Hujus rei nec principium reperire, nec exitum evolvere possum. Involutam animi sui notionem evolvere; incubantes alienis thesauris ex praeda clandestina evolvere. 2. Expendo animo, *pénétrer*. Evolvere naturam omnium rerum. Cf. [Explico](#).

ĒVŎMO, is, ūi, ĭtum, ere, a. *Vomir entièrement, rendre, rejeter*. SYN. Foras projicio, vomitu egero. ADV. Verius. USUS: Odium, virus acerbitalis suæ in me evomuit. Evomet hanc pestem patria. Quas devorarat pecunias, luxu evomet. Cf. [Vomo](#).

ĒVULGO, as, avi, atum, are, a. *Divulguer, publier*. SYN. Vulgo, PHRAS. Evulgare rumorem, *répandre un bruit*. Differre famam, rumorem; dissipare sermones, rumorem; efferre alterius ineptias. Cf. [Differo](#), [Vulgo](#), [Divulgo](#). USUS: Civile jus evulgavit, *il vulgarisa le droit civil*. Cf. [Edo](#), [Spargo](#), [Rumor](#).

EVULSĬO, ōnis, f. *Action d'arracher*. USUS: Æsculapius primus dentium evulsionem invenit.

EX, *De*. USUS: 1. Notat causam efficientem et occasionem, ex qua, a quo, quocirca, unde. Peperit e Pamphilo. Gaudium tibi ex me præstabo. Nunquam ex me doluisti. Ex te duplex me sollicitudo afficit. Ex lege, ex decreto, e formula, e testamento. 2. Materiam designat, *la matière, la composition, le mélange*. Poculum ex auro; e gemma. Simulacrum ex ære. 3. Parti jungitur, *la cause occasionnelle, le motif*. Laborat e renibus, ex

oculis, capite. 4. Ad numerum, *seu* multitudinem refertur, *la subdivision*. Ex intimis unus. Unus ex plebe. Homo ex disertis. 5. Ab, *de*. Ex illo scivi; ex te totum negotium pendet. 6. Post, *après*. Diem ex die exspectare. Ex intervallo regustare litteras. Ex qua ætate, qui exerceri solent, laudantur. 7. Propter, *à cause*. Ex Cnei litteris te in amicitiam recipio. Ex doctrina clarus. 8. Secundum, *suivant, d'après*. Hic status maxime est e natura. Vita e Philosophiæ præceptis acta. E sua natura alios fingere. E communi hominum opinione hoc dixit. 9. Modum significat, *la manière*. Ex insidiis; ex improvise; ex insperato hoc mihi gaudium oblatum est; ex occulto. 10. Ex animo, ex animi sententia, *avec cœur*. 11. Ex tempore capere consilium; effutire aliquid, *à temps*.

EXĀCERBO, as, avi, atum, are, a. *Aigrir, chagriner*. SYN. Irrito, ad iracundiam provoco. USUS: Exacerbata superbia. Cf. [Ira](#), [Irrito](#).

EXACTĪO, ōnis, f. *Levée d'impôts*. SYN. Vectigal, tributum, pensio, stipendium. EPITH. Acerbissima, extrema, perfecta, superior, publica. PHRAS. Exactiones facere, *lever les impôts*. Pecunias describere; pecunias imperare. USUS: 1. Exactio capitum et ostiorum acerbissima, *perception odieuse de la cote personnelle et de l'impôt des portes*. Exactio pecuniarum, nominum. 2. Expulsio, *expulsion, bannissement*. Cf. [Vectigal](#).

EXĀCŪO, is, ūi, ācūtum, ere, a. *Aiguiser*. SYN. Acuo, cohortor. )( Deterreo. USUS: 1. Mucronem exacuer in jugulum reipublicæ. 2. Incito, *stimuler, exciter*. Industriam alicujus, mentem hortatibus, stimulis exacuer. Cf. [Stimulo](#).

EXADVERSUM, *En face*. SYN. E regione, ex adverso.

EXÆDĪFĪCĀTĪO, ōnis, f. *Construction*. SYN. Constructio, compositio.

EXÆDĪFĪCO, as, avi, atum, are, a. *Achever, mettre la dernière main*. SYN. Ædifico. USUS: Opus institutum exædifica. Templum, navim exædificare.

EXÆQUĀTĪO, ōnis, f. *Niveau, égalité*. USUS: Hanc exæquationem dignitatis non ferebat ille.

EXÆQUO, as, avi, atum, are, a. *Égaliser, mettre sur la même ligne*. SYN. Æquo, æqualem *vel* parem reddo, facio. USUS: Amici superiores se cum inferioribus exæquare debent. Pecunia omnem dignitatem exæquat. Pauci pluribus exæquari non possunt. Cf. [Æquo](#), [Equiparo](#).

EXÆSTŪO, as, avi, atum, are, n. *S'élever en bouillonnant*. USUS: Mare exæstuat. Cf. [Ira](#).

EXAGGĒRĀTĪO, ōnis, f. *Élévation (d'âme)*. SYN. Elatio. EPITH. Altissima, maxima animi. USUS: Animi quam altissimi exaggeratio.

EXAGGĒRĀTUS, a, um, *Élevé, sublime*. SYN. Erectus, cumulatus, amplius. USUS: Animus excelsus, auctus virtutibus, exaggeratus. Exaggerata oratio. Cf. [Amplus](#).

EXAGGĒRO, as, avi, atum, are, a. *Accumuler, entasser; exalter*. SYN. Amplifico, augeo; verbis rem extollo, magnum facio. )( Extenuo. USUS: Beneficium tuum complector, exorno, exaggero. Rem familiarem omni ratione exaggerare; augere, amplificare orationem. Cf. [Amplifico](#).

EXĀGĪTĀTOR, ōris, m. *Qui poursuit, qui combat*. SYN. Vexator. USUS: Plato exagitator omnium Rhetorum.

EXĀGĪTO, as, avi, atum, are, a. *Poursuivre; inquiéter, tourmenter*. SYN. Vexo, divexo, insector, jacto, exerceo. ADV. Scite, palam. USUS: 1. Exagitare aliquem. Exulceratus primum plebis sermonibus, dein palam a consulibus exagitur. 2. Tracto, commemoro, disceptando excutio, *débattre, discuter*. Ea causa, ea dissensio diu fuit exagitata. Fraudes alicujus et fallacias exagitare. Errorem suum exagitare, commovendo augere. Cf. [Vexo](#), [Agito](#).

EXALBESCO, is, būi, ere, n. *Devenir blanc*. SYN. Expallesco, extimesco. USUS: Tremere metu et exalbescere. Exalbescio in principio dicendi; objecta re horribili.

EXĀMEN, ĩnis, n. *Essaim*. SYN. Apum congregatio. USUS: Examen apum in scenam venit.

Exāmen conscientiae, *Examen de conscience*. SYN. Recognitio sui ac erratorum suorum; arcana disquisitio factorum dictorumque; quotidiana perscrutatio intimorum animi recessuum. PHRAS. Examen conscientiae facere, *faire son examen de conscience*. Excutare conscientiam; in semetipsum diligenter inquirere; mente omni alia cogitatione soluta recognoscere delicta sua; recolere errata sua non sine acri doloris morsu; discutere cogitationes, sermones et actiones suas; sua dicta factaque diligentissime recognoscere; seipsum excutare; explorare quotidie latebras conscientiae, et diurna facta, ad Christianae legis pietatisque rationem exquirere; quotidiana perscrutatione intimos animorum recessus inspicere;

totum diem secum scrutari et excutere; facta dictaque omnia noctu remetiri; cognoscere de moribus suis; quid dixeris, quid egeris, commemorare vesperi; excutere se, et accusatoris primum partiras fungi, deinde judicis; in semetipsum descendere, suæque vitæ rationem a se repetere; dicta, facta, cogitata coram DEO quam diligentissime reputare; seipsum ad calculos vocare; quotidianarum actionum cognitionem exercere.

EXĀMĪNO, as, avi, atum, are, a. *Apprécier, juger, examiner*. SYN. Perpendo, expendo, pondero, excutio, exquiro. PHRAS. 1. Examinanda est diligenter hominis doctrina, *il faut examiner avec soin la doctrine de cet homme*. Momentis suis ponderanda; cognoscenda accurate; cum rationis ac religionis legibus conferenda; revocanda ad rationis ac religionis leges; lente et fastidiose probanda; ad hujus doctrinæ disquisitionem magnam adhiberi attentionem necesse est; omnia ad rationis leges dirigenda, et ad solidæ disciplinæ præcepta sunt æstimanda. 2. Examinare sub finem anni studiosi, *examiner les progrès des élèves à la fin de l'année*. Quem in litteris progressum fecerint, explorare, perscrutari; periclitari doctrinam; periculum doctrinæ facere; quam studiose didicerint, inspicere, excutere. USUS: Rem suis ponderibus examinare. Rem non populari quadam trutina, sed artificis statera examinare. Cf. [Inquiro](#), [Tento](#).

EXĀMUSSIM, *Régulièrement, parfaitement*. USUS: Hic examussim rem narrat.

EXĀNĪMĀTĪO, ōnis, f. *Effroi, épouvante*. EPITH. Fracta. USUS: Examinatio est metus subsequens, et quasi comes palloris. In perturbationes et exanimationes incidere.

EXĀNĪMIS, e, *vel* EXĀNĪMUS, a, um, \* *Mort, inanimé*. USUS: Ictu exanimem equo præcipitat.

EXĀNĪMATUS, a, um, *Saisi d'effroi, épouvanté*. SYN. Consternatus, metu conturbatus. USUS: Exanimatus sum tuis litteris. Exanimatus metu, abjectus, perterritus, mutus; vix vivus relinquebar.

EXĀNĪMO, as, avi, atum, are, a. *Effrayer, consterner, faire mourir*. SYN. Perturbo, perterrefacio. USUS: Me quidem exanimant et interimunt hæ voces. Tulliæ meæ morbus metu me exanimat. Cf. [Terreo](#).

EXANTLO, as, avi, atum, are, a. *Épuiser, supporter*. SYN. Excipio, exhaurio, perfungor. USUS: Omnes labores exantlare. Cf. [Perfero](#).

EXARDESCO, is, arsi, arsum, ere, n. *S'enflammer, s'allumer*. SYN. Inflammar. ADV. Acrius, subito, graviter. USUS: 1. Materia facilis ad exardescendum. 2. TRANSL. Amore, libidine, iracundia, libertatis desiderio, cupiditate exardescere. Mira in eum populi benevolentia exarsit. Ingenia multorum contra Stoicos exarsere.

EXĀRESCO, is, ārui, ere, n. *Se sécher, s'épuiser*. SYN. Exsiccor, exhaurior. )( Reviresco. USUS: Exaruere omnes. 2. TRANSL. Consumor, *disparaître*. Exaruit in me penitus illa dicendi facultas. Vetus illa mea urbanitas plane exaruit, et vereor, ut revirescat.

EXĀRO, as, avi, atum, are, a. *Labourer*. SYN. Aro. ADV. Omnino. USUS: Plus frumenti colligunt, quam exararunt. 2. Scribo, *tracer sur des tablettes*. Hoc epistolium in senatu exaravi.

EXASPĒRO, as, avi, atum, are, a. *Hérissier; aigrir, exaspérer*. SYN. Asperio. PHRAS. (DEUS preces nostras exaudiat, VULG.), *que DIEU exauce nos prières*. Latine: DEUS ne aversetur; ne respuat; ne contemnat, ne despiciat; DEUS admittat; æquis auribus accipiat, suscipiat, perficiat; ne aversis auribus audiat preces nostras. DEUS nostris precibus flectatur, moveatur. Aures ne claudat DEUS; pateant aures DEI obsecrationibus nostris. DEUS nostris precibus aures det, præstet, præbeat; DEUS votis nostris precibusque annuat; preces nostras ratas habeat; precibus cedat nostris, relinquat locum; DEUS exorari se precibus nostris patiat. USUS: Dicam voce clarissima, ut omnes exaudiant. Progressus aliquantulum, subito exaudit hinnitum. (Exaudio, *exaucer*, vulgi est). Cf. [Audio](#).

EXAUCTŌRO, as, avi, atum, are, a. *Licencier*. USUS: Milites omnes exauctoravit. Cf. [Dimitto](#).

EXAUDĪO, is, ivi, *vel* ii, itum, ire, a. *Écouter, exaucer*. SYN. Audio. PHRAS. (DEUS preces nostras exaudiat, VULG.), *que DIEU exauce nos prières*. Latine: DEUS ne aversetur; ne respuat; ne contemnat, ne despiciat; DEUS admittat; æquis auribus accipiat, suscipiat, perficiat; ne aversis auribus audiat preces nostras. DEUS nostris precibus flectatur, moveatur. Aures ne claudat DEUS; pateant aures DEI obsecrationibus nostris. DEUS nostris precibus aures det, præstet, præbeat; DEUS votis nostris precibusque annuat; preces nostras ratas habeat; precibus cedat nostris, relinquat locum; DEUS exorari se precibus nostris patiat. USUS: Dicam voce clarissima, ut omnes exaudiant. Progressus aliquantulum, subito exaudit hinnitum. (Exaudio, *exaucer*, vulgi est). Cf. [Audio](#).

EXCÆCO, as, atum, are, a. *Aveugler, rendre aveugle*. SYN. Senu. PHRAS. Palustris cœli vitio excæcatus est, *l'air des marais le rendit aveugle*. Oculorum sensu destitutus est; oculis captus est; aspectum amisit; oculorum aciem amisit; cæcitatem contraxit, conscivit; cæcitate affectus, videndi sensu, luminibus orbatus est; exstincta

est illi oculorum acies; adempta, erepta videndi facultas; usu oculorum privatus est. Cf. [Cæcus](#).

EXCANDESCENTĪA, æ, f. *Emportement, excès de colère*. SYN. Ira nascens, repentina.

EXCANDESCO, cis, dūi, descere, n. *Prendre feu, s'enflammer*. SYN. Exardesco. USUS: Excanduit, et me inimicitiarum causam quærere clamavit Cf. [Impetus](#), [Erumpo](#).

EXCARNĪFĪCO, as, avi, atum, are, a. *Tourmenter, torturer*. SYN. Discrucio, lacero omnibus, quæ pati corpus ullum potest, suppliciis. USUS: Democritus a Cyprio tyranno dire excarnificatus. Cf. [Crucio](#), [Torqueo](#), [Crudelis](#).

EXCĀVO, as, atum, are, a. *Miner, creuser*. USUS: Trulla excavata cum manubrio aureo.

EXCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *Excéder, dépasser*. SYN. Emineo, præsto, abeo, emigro. ADV. Celerius. USUS: 1. Ejus virtus modum virtutis humanæ excedit. Partium nulla extra excedit. 2. Abeo, *se retirer, s'en aller, partir*. Cum animus e corpore excesserit. Cum primum e pueris, ex ephebis excessit. Qui e vita excessere. Id mihi nondum e memoria, nondum cura e pectore excessit. Cf. [Exeo](#).

EXCELLENS, entis, omn. gen. *Qui surpasse, supérieur, distingué*. SYN. Præstans, præstabilis, præcellens, eximius, egregius, excellenti animo et virtute. )( Vulgaris. USUS: Vir excellens omni genere laudis. Excellenti animo et virtute vir. Pulchritudine excellens formæ muliebris. In arte illa excellens. Cf. [Egregius](#), [Præclarus](#).

EXCELLENTER, *D'une manière supérieure, remarquable*. SYN. Magnifice, excellenti quadam ratione. USUS: Quæ magno animo, et fortiter, et excellenter facta sunt.

EXCELLENTĪA, tiæ, f. *Supériorité, grandeur, élévation*. SYN. Præstantia. ADV. Magna. USUS: Animi excellentia et magnitudo. Personam nobis natura imposuit magna cum excellentia et præstantia reliquorum animalium. Cf. [Præstantia](#), [Virtus](#).

EXCELLO, is, lūi, ere, n. *Être élevé au-dessus, être supérieur*. SYN. Præsto, antecello, emineo, eniteo, princeps sum, præcello, antesto. )(



Inferior sum. ADV. Jam diu, longe, maxime, mirabiliter, quam maxime. PHRAS. Longe excellit inter æquales, *il est de beaucoup supérieur à tous ses égaux en âge*. Ingenio præstat; multum ad honorem antecellit; ingenio exsuperat; animi viribus antestat; eminet inter omnes; ingenio primus habetur. Nobilis inter æquales fertur, clariusque exsplendescit, quam condiscipuli ferre æquo animo possint. Quem longe ingeniosissimum ætas nostra tulit; qui ingenio priorem neminem patiat, plerosque anteveniat. Haud dubie ingenii palmam possidet. USUS: In arte pictoria Zeuxis omnibus excellit. Excellere ingenio, doctrina, in aliquo genere virtutis.

EXCELSĒ, *Avec élévation, grandeur*. SYN. Magnifice. USUS: Excelsius dicere.

EXCELSĪTAS, ātis, f. *Grandeur d'âme, sentiments élevés*. SYN. Celsitas, altitudo. USUS: Excelsitas animi, et magnitudo.

EXCELSUS, a, um, *Élevé, haut*. SYN. Altus, sublimis. )( Humilis. USUS: Excelsi colles. Vir magnus et excelsus, et humana despiciens. Animi excelsi invictum robur. Excelso et illustri loco sita est laus tua. Cf. [Altus](#), [Egregius](#).

EXCEPTĪO, ōnis, f. *Exception, restriction, réserve*. EPITH. Absurda, quæstiosa, vetus atque usitata, prætoria, tacita. USUS: Est inter nos rerum sine exceptione communitas. Quid attinet, hominibus luxuriosis exceptionem, privilegium dare? Non patiar, te cum exceptione laudari. Præcise, et sine exceptione id mihi, quod petebam, negavit. Quædam tacitis exceptionibus caventur.

EXCEPTO, as, are, a. *Prendre, recueillir*. SYN. Excipio, extraho.

EXCERPO, is, cerpsi, cerptum, ere, a. *Extraire; détacher, recueillir*. SYN. Decerpo, deligo. USUS: Non solum ex malis minima eligenda, sed ex his etiam excerpendum est, si quid boni inest. Cf. [Colligo](#).

EXCESSŪS, ūs, m. *Action de sortir*. SYN. Abitus. USUS: Romulus post excessum suum, *après sa mort*. (Excessum facere in vino, *vulgare est*), *faire des excès de vin*. Latine: Intemperantius bibere, se ingurgitare vino, largius se invitare. Pro Excessu, excès: Immoderatio, immoderatus usus in re, aberratio a modo, a Latinis adhibetur.

EXCĒTRA, æ, f. *L'hydre de Lerne*. USUS: Mactare excetram.

EXCĪDĪUM, ii, n. *Ruine*. SYN. Eversio. USUS: Excidio urbis magnum cæteris terrorem injecit. Cf. [Destruo](#).

1. EXCĪDO, is, excĭdi, ere, n. *Tomber; échapper*. SYN. Elabor, fluo, defluo. ADV. Fortuito, omnino, repente. USUS: 1. Gladius excidit, delapsus est de manibus. Nullum probum verbum ex ore hujus unquam excidit. Victoria excidit de manibus. 2. Obliviscor, *sortir de l'esprit, être oublié*. Ista mihi dudum exciderant. Ex animo, e memoria mihi ista exciderant. Cf. [Obliviscor](#). 3. Spe plane omni excidi. Mens illi et oratio excidit, effluxit; non constat sibi, *il perd la mémoire*. Cf. [Amitto](#), [Perdo](#).

2. EXCĪDO, is, cĭdi, cĭsum, ere, a. *Couper, abattre*. SYN. Cædo, excscindo; excisionem, excidium infero. ADV. Penitus. USUS: Locum, urbem, tectum excidere. Urbes excidit, expugnavit, incendit. Cf. [Everto](#), [Destruo](#).

EXCĪO, ĩs, cĭvi, *vel* cĭi, cĭtum, cire, a. *Appeler, exciter*. SYN. Evoco. USUS: Juventutem ad arma excire.

EXCĪPIO, is, cĕpi, ceptum, ere, a. *Excepter; recevoir*. SYN. Excludo, secerno, accipio, suscipio, recipio. ADV. Extrinsecus, fortiter, humane, nominatim, nunquam, simillime, plane. PHRAS. 1. Ille quoscunque benigne excipit, *il les reçut fort bien tous*. Summa lætitia, benigno vultu, incredibili honore ac amore, ingenti favore, hospitaliter, perhumaniter accipit, complectitur, quicumque illum honoris causa adeunt, accedunt; omni genere humanitatis, quod vultu ac verbis exprimi potest, quam fieri potest, humanissime; incredibili comitate, eo vultu, qui facile gratiam ineat; benevolentiam conciliet; hominum animos amore devinciat; hominum animos ad amandum alliciat, excipit, recipit; dexteram porrigit; laute indulgenterque habet; laute prolixèque; liberaliter indulgenterque colit. Cf. [Tracto](#), [Hospes](#), [Accessus](#), [Aditus](#). 2. Excepto Lælio omnes adfuere, *tous étaient présents, excepté Lélius*. Si Lælium removeris; si a Lælio discesseris; excepto Lælio; præter unum Lælium; Lælium si demas, excipias, omnes adfuere; nemo nisi Lælius, præter Lælium abfuit; omnes præsto erant, excepto quod Lælium morbus impediret. 3. Male verbis excepit hominem, *il reçut fort mal cet homme*. Asperius hominem appellavit; graviore verbo appellavit; acerbe invectus est; contumeliosius, vehementius invectus est in hominem; indignis modis hominem accepit. USUS: 1. Ille ita edixit, ut me et Lælium nominatim exciperet et secerneret. Præter Xenophontem excipio neminem. 2. Sustineo, *soutenir, empêcher de*

*tomber*. Labentem aliquem excipere. Se a lapsu in poplites, in pedes poplitibus excipere. 3. Suscipio, *supporter, endurer*. Amicorum causa magnos labores, molestias, luctus excepit. 4. Sequor, succedo, *succéder à, remplacer*. Una calamitas alteram excipit. 5. Intercipio, *surprendre*. Litteras hostium; aliquem in fuga excipere. 6. Recipio, capio, arripio, *recevoir, recueillir*. Herculis virtutem immortalitas excepit. Dicta mea omnia magna gratia accepit. Omnia magistri verba excipere et litteris mandare. Beatam patriam, quæ hunc virum exceperit! Rumores, ultimum filii spiritum excipere, *recevoir*. Omnia tela, omnem vim improborum meo corpore excepi. Aliquem e fuga excipere et confirmare.

EXCĪSĪO, ōnis, f. *Ruine, destruction*. Excisio tectorum. Cf. [Excidium](#).

EXCĪTO, as, avi, atum, are, a. *Allumer, enflammer, exciter*. SYN. Adhortor, inflammo, impello, invito, incito, allicio, commoveo, concito, stimulo, stimulos admoveo, soporem discutio. ADV. Coram, omnino, sensim, valde, vehementius, aliquando, acriter, extrinsecus, maxime, facilius, improviso, latius, obscœnius, populariter. PHRAS. 1. Epistola tua me ad litteras vehementer excitavit, *votre lettre a éveillé en mon âme un ardent amour des lettres*. Ignes mihi subjecit, admovit; miram in me litterarum cupiditatem inflammavit. Calefecerunt me tuæ litteræ; faces admove; discendi studia in me vehementer commoverunt; me ad descendum accenderunt; litterarum cupiditatem mihi moverunt, injecerunt; ingens mihi stimulus erat ad labores studiorum omnes superandos; acuere meam industriam; discendi ardorem, qui resederat, innovarunt; litteræ tuæ magno mihi incitamento fuere; animos meos arrexere; intendere ad litterarum studia ardentius persequenda; omnem mihi segnitiem et socordiam excussere; industriam mirifice auxere; ex torpente incensum me, et ex desidioso acrem ac industrium fecere. 2. Præfectorum rapacitas seditionem excitavit, *l'avarice des gouverneurs a excité une sédition*. Ejus seditionis fax erat præfectorum rapacitas; rapacitas ignem ac materiam seditioni subdidit; hæc illa fax erat, quæ tam triste excitavit incendium; qua tanquam flabello seditionis, furentis illa populi concio est ventilata; quæ armatas jam in cædem manus, ardentesque animos inflammavit. Irritatio animorum prima præfectorum rapacitas fuit; hanc tanquam furiam facemque hujus tumultus principia habuere; his irritamentis evocata est plebis audacia; hæc acriores ad ciendum tumultum faces subdidere. 3. Excitare mortuos, *ressusciter les morts*. Excitare ab inferis mortuos; a morte in vitam

revocare; vitæ reddere, restituere mortuos; mortuis vitam reddere, restituere; revocare ab inferis; vitam donare mortuis; mortuos ad vitam revocare. USUS: 1. Dormientem excitare. Cunctantem et diffidentem laude, monitis, præmiis ad virtutem excitare. Memoriam alicujus ad recordationem priorum calamitatum excitare. 2. Confirmo, erigo, sublevo, consolor, *relever*. Confirmare et excitare animos; afflictos, abjectos, jacentes excitare, et ad pristinam dignitatem revocare. 3. Concilio, occasionem præbeo, *exciter, faire naître*. Risum ea res, clamorem, admirationem, excitavit. Incendium excitare. Sapientia, si videretur, magnos sui amores excitaret. Bellum, tempestatem, tragœdias excitare. Fletum, dolorem, iram excitare alicui. Cf. [Hortor](#), [Impello](#).

EXCLĀMĀTĪO, ōnis, f. *Éclats de voix, cris; exclamation*. SYN. Acclamatio, clamor. USUS: Exclamatio vel admirationis est, vel conquestionis.

EXCLĀMO, as, avi, atum, are, n. *Élever la voix, s'écrier*. ADV. Majus, nominatim, temere. USUS: Non possum, quin exclamem.

EXCLŪDO, is, clūsi, clūsum, ere, a. *Ne pas laisser entrer; repousser, chasser*. SYN. Arceo, prohibeo, extendo, portas alicui claudo. )( Includo, recipio, admitto. ADV. Aperte, nominatim, undique. PHRAS. Exclusit, hostem mœnibus, *il repoussa l'ennemi des murailles*. Aditu prohibuit, aditum præcluserit hosti; submovit hostem, eliminavit, foras exegit. Cf. [Arceo](#), [Prohibeo](#). 2. Exclusit e scholis, *il le chassa de son école*. Ex corum, qui ludum frequentant, numero ejecit, sustulit, sejunxit; numero scholasticæ juventutis exemit; e scholis exegit; ex albo litterariæ juventutis erasit, delevit; e scholis exturbavit. 3. Sollicitus eram, ne excluderetur consulatu, *je craignais que l'on ne vous exclût du consulat*. Ne civitatis gubernaculis excluderetur; ne spe honoris dejiceretur, ne consulatus a te abiret; ne honoris ille aditus tibi præcluderetur. USUS: 1. Aliquem mœnibus, a republica excludere. Supplicem a se absterrere et excludere. Ratio vitia culpamque excludat. Aliquem præmiis, honoribus, hereditate excludere. 2. Excipio, *admettre*. Legati recepti, nec Pompeius exclusus. 3. Tempore excludor, quin, etc., *le temps m'empêche de...*

EXCŌGĪTĀTĪO, ōnis, f. *Action d'imaginer, invention*. EPITH. Difficilis, diligens et considerata. USUS: Ea res non habet excogitationem difficilem.

EXCŌGĬTO, as, avi, atum, are, a. et n. *Imaginer, inventer*. SYN. Cogitando invenio, machinor, fingo, meditor, in eo viam, rationem; consilia struo. ADV. Callide, caute, diligenter, improbe, ingeniose, omnino, vere. PHRAS. Multa praeclara excogitasti, *vous avez trouvé de remarquables inventions*. Praeclara sunt inventa tua; rara multa pertinaci studio eruisti, meditatione reperisti; commentatus es. Cf. [Meditor](#), [Ingenio](#). USUS: Excogitare mira furandi genera. Igitur cogita, vel potius excogita.

EXCŌLO, is, lūi, cultum, ere, a. *Cultiver; perfectionner*. SYN. Colo, exorno, expolio. ADV. Vehementer. USUS: 1. Animum doctrina excolere. 2. Diligo, *aimer, vénérer*. A propensis vehementer excolimur, et amamur.

Excommūnīco, as, avi, atum, are, *Excommunier*. PHRAS. Proscribere, ac romanis sacris, societate, commercio, consuetudine, usu, communione, convictu piorum alicui interdicere; a piorum societate secludere, excludere, remove, arcere; ab Ecclesiae communione repellere; extra Ecclesiae septa ejicere, sacro fulmine percellere, jugulare; communione sacrorum depellere, discernere, semovere, spoliare, dejicere; sacrorum communionem alicui interdicere; anathemate sacro persequi; anathema dicere; abdicare aliquem; a corpore Ecclesiae segregare; dirum, grave anathema in aliquem contorquere; a sacris amovere, submovere; execratione devincire; sacrificiis alicui interdicere; in numero impiorum, ac sceleratorum habere, quibus pii omnes decedant, quorum aditum sermonemque defugiant; cœtu, communione recte credentium aliquem movere, arcere, ejicere; usu sacrorum prohibere; ex cœtu piorum et communitate exterminare, extrudere, exturbare; sacro fulmine ferire; sacrum fulmen in aliquem vibrare; sacrorum usu, sacro civiliq[ue] congressu alicui interdicere; a piorum cœtu communioneq[ue] sejungere, disjungere, arcere.

Excommūnīcātio, ōnis, f. *Excommunication*. SYN. Sacrum Ecclesiae fulmen, piorum cœtu aliquem moventis. PHRAS. Ab excommunicatione absolvit, *il lui donna l'absolution de son excommunication*. Piorum communioni restituit; Ecclesiae reconciliavit; pacem illi ecclesiasticam reddidit; diris et execrationibus solvit, exsolvit.

Excommūnīcātus, a, um, *Excommunié*. PHRAS. Diro carmine nominatim in ejus caput composito, inferis devotus; communione piorum ejectus; sacer, sacra detestatione jugulatus; piorum communione exterminatus; diris devotus; Ecclesiae castris horrendo execrationis carmine expulsus.

EXCŎQUO, is, coxi, coctum, ere, a. *Mûrir; machiner*. USUS: Excoquere malum alicui.

EXCORS, cordis, omn. gen. *Déraisonnable, fou, insensé*. SYN. Amens, vecors. ADV. Admodum. USUS: Quæ anus est tam excors? Qui hoc non videt, sentit, excors est. Cf. [Amens](#).

EXCRĚO et EXSCRĚO, as, avi, atum, are, a. *Rendre en crachant, cracher*. SYN. Vi quadam, ac cum tussi exspuo.

EXCRŪCĬO, as, avi, atum, are, a. *Torturer, faire souffrir*. SYN. Crucio, conficio, exanimo, interimo. ADV. Mirabiliter. USUS: Non me meæ miseræ magis excruciant, quam tuæ. Cf. [Crucio](#).

EXCŪBĬÆ, ārum, f. pl. *Garde, faction*. SYN. Diurnæ nocturnæque vigiliæ. EPITH. Miseræ. USUS: Excubias et custodias capitis mei cognovi, *j'ai reconnu avec quelle sollicitude il veillait sur ma vie*. Excubias agere.

EXCŪBĬTOR, ōris, m. *Sentinelle*. USUS: Castra excubitoribus et firmis præsidiis tenebantur.

EXCŪBO, as, būi, bĭtum, are, n. *Monter la garde, faire sentinelle*. SYN. Vigilo, vigilans sum, excubias ago. USUS: Animo hic semper excubandum est, ut nihil improvisum possit accidere. Ego excubo pro salute vestra, nec partem ullam quietis capio. Cf. [Vigilo](#).

EXCŪDO, is, di, sum, ere, a. *Produire (par le travail), exécuter, composer; forger*. SYN. Compono, elucubro. USUS: Excudam tibi aliquid commentarii de gloria.

EXCULTUS, a, um, *Orné, paré; cultivé*. SYN. Ornatus, decoratus, præditus, institutus. USUS: Ingenia disciplinis exculta. Græcorum litteris et inventis, legibus et institutis omnem vitam excultam constitutamque habemus.

EXCURRO, is, curri, cursum, ere, n. *Courir hors; faire une sortie; s'étendre*. ADV. Longius, pariter, immoderatus. USUS: Excurrere ex Africa. Campus, in quo excurrere virtus et cognosci possit. Oratio producta et excurrens.

EXCURSĬO, ōnis, f. *Excursion; invasion*. SYN. Decursio, incursio. EPITH. Moderata, nocturna. USUS: Tueri fines suos ab excursionibus



hostium, et latrocinii. Nocturnam excursionem facere, populabundi magis, quam iusti belli more. Latrocinii modo procurare.

EXCURSOR, ōris, m., *Émissaire, espion*. SYN. Emissarius.

EXCŪSĀTĪO, ōnis, f. *Justification, excuse, prétexte*. SYN. Purgatio, satisfactio, causa. )( Accusatio. EPITH. Facilis, justa, justa et idonea, legitima, magna, misera quidem, sed tamen justa, sapiens et probabilis, similis, turpis. PHRAS. 1. Excusationem suam afferre, *apporter des excuses*. Excusatione justa et idonea uti; probabili excusatione rem defendere; excusationem afferre legitimam. Cf. *Excuso*. 2. Excusationem accipio, *je reçois vos excuses*. Probo excusationem tuam; admitto excusationem tuam; honesta oratio est; excusationem suo loco relinquo. Cf. *Causa, Causor*. USUS: Excusationem quærere, parare. Excusationem audio, non accipio. Excusationem ut parum probabilem refellere, rejicere. Ignosco illi, qui vel pietatis, vel ætatis, vel necessitatis excusationem affert. Pravorum consensio amicitiae excusatione tegenda non est. Officii prætermitti, vel cessationis culpa imprudentiae vel negligentiae excusatione detenditur. Stultitiae peccatum excusationem non habet.

EXCŪSO, as, avi, atum, are, a. *Excuser, justifier; alléguer, donner pour prétexte*. SYN. Purgo, excusatione utor, excusationem affero, satisfacio, crimen removeo, culpa libero, a culpa eximo, excusatione rei tego. )( Accuso. PHRAS. 1. Excusat absentiam suam per invaletudinem, *il excuse son absence par une indisposition*. Excusat valetudinem, quin una veniat; causam in valetudinem confert; morbi excusatione absentiae crimen depellit; purgat ille se, et firmissimo propugnaculo utitur, quod valetudine retineatur; morbum suae absentiae præten dit, prætexit, in morbum noxam suam avertit; titulum morbi suae desidia præfert, prætexit, etsi sexcentas causas colligere possit, morbi excusatione se purgatum cupit; quominus præsto sit, morbum causatur; morbi excusatione absentiae crimen amoliri, diluere cupit; culpam de se demoliri satagit; absentiae culpam morbi excusatione defendit; absentiae suae excusationem hanc dat, affert, quod morbo esset impeditus. Absentiae culpam ut levet, absentiae noxam ut purget, morbi excusatione utitur; absentiam culpæ ut eximat, ut eam a se culpam dimoveat, ut ea se culpa liberet, morbi speciosus titulus præfertur. 2. Res non facile excusari potest, *on ne peut facilement justifier cela*. Res excusationem non habet facilem; non est facile id expurgatu; atrocitatem facti non facile verbis lenias; purgare factum, facinus id levare, colore quodam diluere, honesta

aliqua specie tegere, non tam pronum est, aut expeditum; haud in promptu est, quo rem tantam a culpa eximas; de ea re haud facile satisfacies; in re tam ancipiti non video, quid excusationi tibi esse possit; quo excusationem tuam iudici probare modo possis; culpam eam non facile præstabis; novam difficulter elues. 3. Non est, cur te excuses, *il n'y a point de quoi vous excuser*. Excusatione, satisfactione, expurgatione, purgatione minime opus est. Non opus est, ut excusatione apud me utaris; ut mihi te purges, ut excusationem proponas; expurgationem afferas; satisfactionem pares. Supervacanea est apud me tua excusatio; excusandi officium sine causa suscipis. Causam excusandi nullam habes; minime necessaria est excusatio tua; tuam excusationem non desidero, non requiro, non exigo, non exspecto. USUS: Atticæ ita me excuses, ut omnem culpam in te transferas. Quod te excusat, tuas causas nosco. Excusare tarditatem litterarum. Propinquitatem excusavit, antequam sententiam diceret.

EXCŪTĪO, is, cussi, cussum, ere, a. *Secouer, renverser; chasser*. SYN. Agito; exploro, examino; depello, rejicio. ADV. Radicitus. USUS: 1. Scrutari et excutere sigillatim omnes. 2. Examino, *examiner avec soin, rechercher*. Decemviri nostros magistratus excutiant. Non metuo, non excutio te. Explicare et excutere aliquod verbum, *scruter*. Cf. [Discepto](#). 3. Rejicio, *repousser*. Excutiamus omnes eorum delicias, et ineptias. 4. Excito, *exciter, secouer*. Explica et excute intelligentiam tuam, ut videas. 5. Aufero, eripio, abigo depello, *chasser, détourner, arracher*. Excutiam hanc tibi opinionem, jactationem. Omnem tibi mœrorem ex animo, studia manibus excutiam. Cf. [Eripio](#).

EXĒCRĀTĪO, ōnis, f. *Imprécation, malédiction*. SYN. Diræ, imprecatio. USUS: Pompeius omni cautione, fœdere, execratione me devinxerat. Exierunt malis ominibus, et execrationibus duo vulturii. Cf. [Execror](#).

EXĒCROR, aris, atus, sum, ari, d. *Maudire, charger d'imprécations*. SYN. Imprecor, male precor, abominor, detestor. PHRAS. Omnes illum execrati sunt, *tous l'ont chargé d'imprécations*. Omnes illi pestem optarunt; omnibus precibus detestati sunt, diris omnibus devoverunt; diras, exitium illi imprecati sunt; infaustis vocibus illum persecuti sunt; infaustas voces in illum jactarunt. Cf. [Abominor](#), [Odium](#). USUS: 1. Omnes te oderunt, tibi pestem optant, execrantur, tibi male precantur. 2. (Execro, execratio, *dépouiller du caractère sacré, vulgi sunt*), Latine: Exauguro, exauguratio. Exaugurare sacella statuit.

EXĒCŪTĪO, ōnis, f. *Poursuite judiciaire*, SYN. Persecutio. USUS: Quæritur, an actionem, petitionem ejus rei, et executionem habeat. Cf. [Officio](#).

EXĒDO, edis *vel* es, edit *vel* est, ēdi, ēsum, edere *vel* esse, a. *Manger, dévorer; ronger, miner*. SYN. Consumo, conficio, corrodo. USUS: Ægritudo lacerat, exedit animum, planeque conficit. Mœrores animum exedunt, conficiuntque curis.

EXĒDRA, æ, f. *Salle de réunion, de conversation*. SYN. Locus, ubi sedes multæ paratæ. USUS: Offendi eum sedentem in exedra. Tamen illa moveor exedra.

EXEMPLAR, āris, n. *Original, exemple, modèle*. SYN. Exemplum, imago, species ad imitandum proposita. USUS: Homo exemplar antiquæ religionis. Fabricator magni operis perfectissimum sibi exemplar proponat, in illud intueatur, ne ab illo deficiat; ut illud sequatur, exprimat, curet, si præclarum opus efficere velit. Cf. [Exemplum](#).

EXEMPLUM, i, n. *Exemple, type, modèle*. SYN. Exemplar, imago, factum, documentum, specimen, clarissimis monumentis testata consignataque antiquitas. EPITH. Acerbum, brevissimum, domesticum, facile ac pervulgatum, generatum, æternum, illustre, insigne, laudabile, præstans, novum, maximum, pessimum, perditum, perniciosum, perspicuum, præclarissimum, rarum, recens, superius, vetus. Aliena, antiqua, gloriosa, grandiora, gravissima, honesta, innumerabilia, majora, maxima, mirabilia, notiora, oratoria, optima, perpauca, perspicua, grandi vitio prædita, plena dignitatis et antiquitatis, plurima, præsentia atque viva, tot, tanta ac tam nova, vetera. PHRAS. 1. Cato exemplum innocentiae, virtutis, etc., *Caton fut un modèle d'innocence, de vertu, etc.* Specimen, documentum fuit virtutis; quem sibi omnes documento sumant; imitatione exprimant, in cujus vitam, ut in speculum, omnes intueantur. Cato viri præstantis simulacrum; specimen honestatis; documentum virtutis posteritati. 2. (Exemplum bonum dare, seu ædificare alios, VULG.), *donner le bon exemple, édifier*. Documentum, in documentum, documento esse aliis; exemplum præbere, relinquere aliis antiquæ virtutis; exempla edere virtutum, in quæ posteritas omnis respiciat; exemplo esse ad virtutem; virtutis exempla non vulgaria prodere; exemplo ad virtutem, prælucere aliis; præclari exempli facem præferre; disciplinæ esse aliis; documenta dare

virtutis singularis. Exemplum esse salubre juventuti; exemplo ad virtutem præire cæteris; exempli esse rectissimi; hominem esse, in quo multa adhuc antiquæ pietatis vestigia remanserint. Cf. [Ædificatio](#), [Ædifico](#). 3. Multa exempla exstant inconstantis fortunæ, *nous avons bien des preuves de l'inconstance de la fortune*. Documenta humanorum casuum proferri multa possunt; nobilia maxime sortis mortalium exempla spectantur plurima; nova identidem, inauditaque rebus humanis aperiuntur exempla; humanorum casuum exemplis abundamus; multi sunt, qui exemplo suo, ac exitio humanum genus doceant fortunæ inconstantiam. 4. Exemplum sumere, *prendre un exemple*. Exemplum capere, sumere; documentum capere; documento sibi habere; exempla sibi ab aliis petere; imitatione alterius se erudire; inspicere, tanquam in speculum, in mores aliorum; studio sibi habere, ad aliorum exemplum sese componere; mores ex moribus fingere; ante oculos sibi constituere aliquem, ejusque exemplum ad imitandum sibi proponere; imitatione exprimere. 5. Malo exemplo esse, *être un mauvais exemple*. Ætati maxime lubricæ et incertæ exempla nequitiae præbere, offensionem præbere; periculosam exempli imitationem reliquis prodere, pessimo exemplo alios corrumpere, perniciem creare exemplo suo; exemplum perniciosum prodere; vitia sua in civitatem infundere; exemplo aliis nocere. Cf. [Scandalum](#). 6. Exemplum statuere in improbis, *faire un exemple pour effrayer les méchants*. In posterum documentum statuere, ne quis, etc.; insigne documentum mortalibus dare vindicis scelerum justitiæ; exemplum edere, prodere, constituere in improbos. USUS: 1. Refertur ad supplicium, et animadversionem, *exemple, punition exemplaire*. Severitatis, exemplum edere, prodere, statuere. 2. Ad litteras, *copie, modèle*. Exemplo eodem duas epistolas scribere, dare, *écrire deux lettres d'après la même formule*, (eadem forma, VULG.). Epistolæ exemplum mittere, *envoyer une copie d'une lettre*, (VULG. Copiam epistolæ). 3. Sua peculiari significatione. Exemplum rem ornatiorem reddit. Exempla clara et illustria a summis viris petam, ut ego sim liberis meis nobilitatis initium, et virtutis exemplum. Vitiosi principes, quod non solum vitia concipiant ipsi, sed ea etiam infundant in civitatem, plus exemplo, quam peccato nocent. Exemplum capere, expetere ab antiquitate. Exemplum prodere. Exemplo non probabili factum est. Quod exemplo sit, jure sit. Res in exemplum ibit, *la chose servira d'exemple*. Cf. [Imitor](#).

EXENTĒRO, as, avi, atum, are, a. *Ôter les intestins; vider la bourse, dévaliser*. USUS: Seni marsupium exenteravit.

EXĒO, is, īvi, *vel* ii, ĭtum, ire, n. *Sortir de, s'en aller de*. SYN. Egredior, prodeo, progredior, pedem effero; foras me do, procedo, excedo, emergo, erumpo, emano, mano, evolo, evado, orior, nascor. ADV. Commodius, similiter, tuto. PHRAS. Repente domo exivit, *il sortit tout à coup de la maison*. Se domo proripuit; pedem limine extulit; domo se ejecit; in publicum processit; e domesticis tenebris emersit; ex latebris erupit; portis egressus est; extra ædes, *vel* ex ædibus se dedit, movit; duxit, eduxit se foras; foras se proruit; ex ædibus se penetravit. Cf. [Prodeo](#). USUS: Exire legatum in provinciam. Consideratum nihil ex tuo ore exit. Exire urbe, patria, de navi, ex patriciis. Exiit de potestate mentis, *il est devenu fou*.

EX ĔO, *De là, de ce que*. SYN. Inde, ideo, idcirco, ea re, quia. USUS: Si quid in me est, ex eo est, quia. Ex eo, quod multa committeret, sæpe in iudicium vocabatur.

EXERCĒO, es, cūi, ĭtum, ere, a. *Exercer, pratiquer; travailler*. SYN. Colo, excolo, exercitatione utor, versor in aliqua arte, consuetudinem atque exercitationem capio, artem facio. ADV. Acerrime, familiariter, nimium, scienter, vehementer, vehementissime, latine, studiose, studiosissime. PHRAS. 1. Demosthenes se exercendo clarus orator evasit, *Démosthène par l'exercice devint un brillant orateur*. Meditando, quasi ludicra exercitatione prædiscendo inclaruit; dum industrius est ac diligens in exercitationibus, dum in quotidianis commentationibus multum operæ ponit, ad summam laudem pervenit; exercitatione usuque discendi, consuetudine, agitatione mentis, litterarum tractatione assidua tantus orator evasit. 2. Munus suum egregie exercet, *il s'acquitte parfaitement de son emploi*. Munus præclare gerit; munere suo magna cum laude fungitur; personam suam, partes suas egregie sustinet; eo in munere pro dignitate elaborat. Cf. [Munus](#), [Fungor](#). USUS: 1. Exercere memoriam, vocem, vires, corpus. Quotidianis se commentationibus exercere. Armis exerceri. In arte se studiose exercere. 2. Affligo, *tourmenter*. Fortuna variis illum casibus exercet. Me litteræ tuæ, me fatum reipublicæ valde exercent. 3. Affectibus malis tribuitur, *poursuivre, persécuter*. Iracundiam in victos, inimicitias cum civibus, crudelitatem suam cum aliquo exercere. 4. Ago, facio, factito, tracto, *exercer, pratiquer*. Exercere jus civile. Vectigalia exercere et exigere. Iudicium, quæstionem exercere. Exercere, facere piraticam, argentariam, medicinam.

EXERCĪTĀTĪO, ōnis, f. *Action de s'exercer, exercice; usage, pratique.*  
SYN. Usus, tractatio, actio, meditatio, commentatio, consuetudo, industria, agitatio, curriculum, studium. EPITH. Acerbior, bona, campestris, communis, domestica, egregia, elegans, facilis, forensis, honesta, laboriosa, ludicra, magna, major, maxima, multa, non inutilis, parva, magna, perfecta, plurima, popularis, propria, pene puerilis, quotidiana. Accuratæ, crebræ atque magnæ, laboriosæ, maximæ, modicæ, oratoriæ, rhetoriæ, subitæ. USUS: Ingenii, corporis exercitatio. Consuetudo, exercitatio et intelligendi acuit prudentiam, et eloquendi incitat celeritatem. Nec medici, nec imperatores, nec oratores, quamvis artis præcepta perceperint, quidquam sine usu et exercitatione, magna laude dignum consequi possunt. Exercitatione scelerum assuefieri.

EXERCĪTĀTUS, a, um, *Exercé à, habile dans.* SYN. Versatus, exercitatione præditus. )( Rudis. USUS: Homo in Dialecticis, Arithmeticis, in rebus maximis gerendis probe exercitatus. In maritimis rebus exercitissimus.

EXERCĪTĪUM, ii, n. *Exercice militaire, manœuvre.* \* PHRAS. 1. Exercitia spiritualia dare, *donner les exercices spirituels.* Sacris exercitationibus aliquem excolere, perpolire; sacris commentationibus instituere, munire; adversus pravas animi affectiones et vitia piis exercitationibus munire, pias commentationes alicui tradere; sacris commentationibus aliquem exercere. 2. Exercitia spiritualia facere, *faire les exercices spirituels.* Sacras commentationes obire; a negotiis avocare sese, et ad divinarum rerum commentationem mentem traducere; rerum divinarum commentationi operam dare; sacris commentationibus excoli, perpoliri; in divinarum rerum contemplatione sese exercere, temporis aliquantum ponere.



EXERCĪTŪS, ūs, m. *Armée*. SYN. Copiæ, manus. EPITH. Amplissimus, certus, clarus, consularis, cunctus, exiguus firmitate, fidelissimus et constantissimus, firmissimus, florentissimus, magnus, imbecillis, incolumis, infirmus, instructus, invictus, magnus et amplus, maximus et fortissimus, melior, novus, vetus, optimus, ornatissimus, parvus, periculosus, pessimus, pulcherrimus, robustus et victor, tiro et collectitius, veteranus, universus. Boni, sed rudes, clari et magni, contrarii, optimi, parati, paratiores et fortiores, permagni, proprii, regii, valentes, veterani. PHRAS. Exercitum parare, *mettre sur pied une armée*. Scribere, conscribere, colligere, cogere, parare, comparare, conflare, facere, conficere exercitum. Contrahere copias, cogere, comparare; militarem manum facere, cogere, milites facere, scribere, conquirere; ingentes peditum equitumque copias contrahere. 2. Exercitum complere, *compléter les cadres d'une armée*. Exercitum reficere, recreare, confirmare, supplere, augere, multiplicare; exercitui supplementum scribere; legiones explere; legiones supplementis integrare, reficere. 3. Exercitum habemus egregium, *nous avons des troupes superbes*. Probe ornatum auxiliis; copias habemus, et genere, et numero et fidelitate præstantissimas; exercitum censemus superbissimo delectu, durissima conquisitione collectum, veteranum, robustum, valentem, victorem; magnam manum pedestrium, et equestrium copiarum. 4. Cæsar exercitum habebat genere potius, quam numero firmum, *dans l'armée de César, les soldats étaient plus vaillants que nombreux*. Frequentes admodum Cæsar's copiæ non erant, sed fortitudine præstabant. Erat in castris Cæsar's virtus, multitudo non erat; numero exiguus Cæsar's exercitus, firmitate amplissimus erat. Non militum copia, frequentia, numero sed, eorum virtute, robore, fortitudine, animi præstantia, corporis viribus valebat Cæsar. 5. Ingentem quidem habet exercitum, sed temere collectum, *à la vérité il a une grande armée, mais elle est composée de mauvais soldats*. Peditum equitumque nubes jactat, et consternit maria suis classibus, sed exercitus est tiro; et collectitius; numerosam quidem trahit, sed naufragorum ejectam ac debilitatam manum. Asiam quidem in nos omnem effundit, sed rarus in tanto exercitu miles, pauci quibus arma, quibus belli disciplina, nullus. USUS: 1. Exercitum scribere, *enrôler*. 2. Exercitum lustrare, recensere, *faire la revue*. 3. Exercitum ductare, ducere, *conduire*. 4. Exercitum adducere, *amener*. 5. Exercitum deducere, abducere, deportare de provincia, *faire sortir*. 6. Exercitum castris continere, *faire camper*. 7. Exercitum distribuere in stativa, *mettre en quartiers*. 8. Exercitum collocare, exponere, instruere,

*disposer*. 9. Exercitum trajicere, *faire passer*. 10. Exercitum permutare, deponere, dimittere, *renvoyer*. 11. Exercitum dissipare, dilabi, *licencier*. 12. Exercitum reficere, recreare, supplere, supplementa exercitui scribere, *refaire, reconstituer*. Cf. [Bellum](#).

EXHĀLĀTĪO, ōnis, f. *Exhalaison*. SYN. Vapor, anhelitus terræ, afflatus ex terra, exspiratio, aspiratio. USUS: Cœlum humidum et caliginosum propter exhalationes terræ cujus expirationibus aer alitur. Vapores, qui a sole ex agris tepefactis, et ex aquis excitantur.

EXHĀLO, as, avi, are, a. *Exhaler, rendre (par le souffle)*. SYN. Spiro, exspiro, emitto. USUS: Crapulam exhalare, *cuver son vin*. Flores exhalant odorem; afflantur e floribus odores.

EXHAURĪO, is, hausi, haustum, ire, a. *Épuiser, enlever*. SYN. Aufero, minuo, exinanio, perfero, absumo. )( Repleo. ADV. Facile. PHRAS. Provinciam totam exhaustit, *il ruina la province*. Quidquid potuit, sanguinis detraxit, et nudam, consumptam, enectam successori tradidit provinciam; quantas prædas exsorbuit? quot fana spoliavit, domos exinanivit? quot tributis civium vires attenuavit, opes egressit? Cf. [Vasto](#), [Spolio](#). USUS: 1. Ex Africa quas opes, quas ex ærario exhaustit. 2. Minuo, *diminuer*. Malim meas laudes omnes ad te transferre, quam de tuis minimum exhaurire. 3. Exequor, *exécuter*. Mandata mea exhaurias. 4. Exinanio, spolio, *vider, tarir, épuiser*. Dilapidat pecuniam, ærarium exhaurit, minuit vectigalia. Sentinam exhaurire. Civitates omnibus rebus exhaustæ. 5. Profero, sustineo, *épuiser (la fortune, les forces, etc.)*. Labores omnes, ærumnas, sollicitudines, tædia, sumptus tua causa exhausti. 6. Voro, ingurgito, *boire*. Tantum vini exhaustit, ut necesse esset vomere.

EXHĒRĒDO, as, avi, atum, are, a. *Déshériter*. SYN. Hereditate privo, ab dico; submoveo ab hereditate, jure hereditatis privo; hereditate excludo. USUS: Pater filium exheredare cogitabat.

EXHĒRES, ēdis, omn. gen. *Déshérité*. SYN. Hereditate exclusus, in nullam sortem bonorum natus. USUS: Egit lege in hereditatem paternam testamento exheres filius.

EXHĪBĒO, es, ūi, ĭtum, ere, a. *Montrer, faire voir, produire*. SYN. Profero, ostendo, gero, præbeo. )( Occulto. PHRAS. Semper me tibi exhibui amicissimum, *je vous ai toujours montré une grande affection*. Omnibus de

rebus ita tractavi, ut intelligeres me tibi amicissimum; æquissimum me tibi semper præbui; eum me tibi præstiti, eo in te animo fui, quo solent amicissimi; talem me exhibui tuis in rebus, ut mihi pro intimo esses. Ita me tractavi, ita gessi, nemo ut, quin amicissimus tibi essem, dubitaret. Optime semper ostendi me. Cf. [Præsto](#). USUS: 1. Exhibe, cedo tabulas, *produire*. 2. Facesso, *causer, occasionner*. Exhibere molestiam, curam alteri. 3. Gero me, ago, præbeo, *montrer, présenter*. Auctorem salutis; supplicem se alicui exhibere. Mitem senatorem egit, se gessit, se exhibuit. Affectum patris alicui exhibere. 4. Ostendo, *faire voir*. Artis specimen exhibere, artes edere.

EXHĪLĀRO, as, avi, atum, are, a. *Réjouir, égayer*. SYN. Hilario. PHRAS. Exhilarat me aspectus vester, *votre présence me réjouit*. Recreat me, reficitque aspectus vester; mira me lætitia, suavitate, voluptate perfundit; in lætitiam me injicit incredibilem; lætitiam objicit mihi nullis verbis exæquandam; lætitia me onerat aspectus vester; ad hilaritatem traducit; lætitia, hilaritate animum complet; liberalissima, et honestissima voluptate cumulat; voluptati mihi est; voluptatem affert. Cf. [Gaudium](#), [Lætitia](#), [Recreo](#).

EXHORRESCO, is, horrūi, ere, n. *Frissonner*. SYN. Horrore perfundor. PHRAS. Exhorruī ad hoc spectaculum, *ce spectacle me fit frémir d'horreur*. Animo percussus sum; horruit, cohorrui animus ad id spectaculum; pavore concussus sum; sensus mihi erepti sunt, vultus expalluit, lingua obtorpuīt, corpus contremuit; subito pavore pectus mihi percussum est; commotus, exterritus, perterritus, consternatus sum. Cf. [Terreo](#). USUS: Exhorrescere metu.

EXHORTĀTĪO, ōnis, f. *Exhortation*. USUS: Tua exhortatione impulsus feci.

EXHORTOR, aris, atus sum, ari, d. *Exhorter*. SYN. Hortor, adhortor, cohortor, auctor sum alicui, incito, impello, inflammo, sollicito, cohortatione utor. USUS: Exhortari aliquem ad virtutis studium. Cf. [Hortor](#), [Excito](#), [Moneo](#).

EXĪGO, is, ēgi, actum, ere, a. *Faire payer, réclamer, exiger*. SYN. Ad dissolutionem cogo, postulo, flagito, extorqueo, de pecunia appello. ADV. Acerbe, acerbius, amplius, facilius, plane, præclare. USUS: 1. Non urgeo, neque exigo, quæ polliceris. Tributa, vectigalia, pensionem, mercedem, benefacta, nomina acerbius exigere. 2. Profligo, pello, ejicio, *pousser*

*dehors, renvoyer.* Reges civitate, uxorem toro exigere. 3. Absolvo, perficio, *endurer.* Opus, ærumnam exigere. 4. Trans adigo, *pousser, lancer.* Ferrum per medium corpus exegit. 5. Transigo, *passer.* Ævum, ætatem, annos, dies per desidiam exigere. 6. Dispono, dirigo, *placer, disposer.* Actiones suas ad normam rationis, columnas ad perpendiculum exigere.

EXĪGŬĒ, *Brièvement, faiblement.* SYN. Tenuiter, exiliter. USUS: Epistola, oratio exigue scripta. Exigue et exiliter ad calculos revocare amicitiam. Exigue tibi a principe tributum est.

EXĪGŬĪTAS, ātis, f. *Petite quantité.* SYN. Exilitas. USUS: Exiguitas copiarum recessum magis, quam pugnam suadebat.

EXĪGŬUS, a, um, *Petit, court, restreint.* SYN. Exilis. )( Ingens. ADV. Valde, sane. USUS: Exiguus finibus provincia. Tenui et exiguo sermone disputare. Exiguo et angusto tempore aliquid absolvere. Tenues opes, facultates exiguæ, nullæ amicorum copiæ. Cf. [Parvus](#), [Paucus](#).

EXĪLIS, e, gen. com. *Petit, mince, faible.* SYN. Tenuis. )( Plenus, nitidus. ADV. Sane. USUS: Solum exile et macrum. Genus orationis exile, aridum, concisum, minutum. Spinosa et exilis oratio. Cf. [Parvus](#).

EXĪLĪTAS, ātis, f. *Ténuité, faiblesse, sécheresse.* SYN. Tenuitas, jejunitas. USUS: Qui discernes horum copiam, et ubertatem ab illorum exilitate et penuria?

EXĪLĪTER, *Faiblement; avec sécheresse.* SYN. Tenuiter, jejune. USUS: Exiliter et jejune disputare.

EXĪLĪUM, ii, n. *Bannissement, exil.* SYN. Patriæ, *vel* civitatis privatio, exterminatio, pœna exilii, proscriptio. PHRAS. 1. In exilium mittere, *envoyer en exil.* In exilium ejicere, projicere, pellere, mittere; in exilium agere; patria extorrem expellere; exilio mulctare; in exilium expellere; exilio afficere; projicere in exilium; amandare aliquem in ultimas terras; aqua et igni alicui interdicere; ex urbe ejicere, exterminare; urbe regnoque expellere, pellere, exigere. Relegare aliquem. 2. In exilium proficisci, *partir pour l'exil.* Ire, abire, proficisci in exilium; exulatum abire; in exilium deportari, exportari; in ultimas maris terrarumque oras devehī; urbe cedere, excedere. Egredi, migrare; solum vertere, mutare; patriam relinquere exilii causa. Exilium sibi consciscere; exilio se mulctare, in voluntarium exilium secedere, *s'exiler volontairement.* 3. De exilio redire, *revenir de l'exil.* De

exilio reduci; exilium patria sede mutare; in patriam revocari. 4. Cicero in exilium missus est, *Cicéron fut envoyé en exil*. Exilii causa solum vertere jussus est. Fluctibus reipublicæ expulsus, in terras alias exportatus exulavit. Extorris patria, expulsus, ejectus, finium interdictione mulctatus est; urbe, domo, penetibus, foro, luce, congressu æqualium prohibitus, relegatus est; damnatus exilio Thessalonicam habitatum concessit. Cf. [Exul](#), [Exulo](#). USUS: 1. In exilium mittere, pellere, ejicere. Exilio mulctare, *punir du bannissement*. 2. In exilium ire, proficisci, exportari, *aller en exil*. 3. In exilio esse, *être banni*. 4. Exilio reduci, *être rappelé de l'exil*.

EXĬMĬĒ, *Supérieurement; beaucoup*. SYN. Egregie. USUS: Eximie me dilexit, *il a eu pour moi une affection toute particulière*. Cf. [Valde](#).

EXĬMĬUS, a, um, *Excellent, éminent, distingué*. SYN. Egregius, præstans. USUS: 1. Ea, quæ eximia aliis ac præclara videntur, parvi ducere. Pompeii singularis ac eximia virtus. Eximium ingenium. Eximia pulchritudo. 2. Exceptus, *exempté, privilégié*. Tu unus eximius es? Eximium facient neminem, (nemo exceptus est, neminem excipient), *ils n'y aura d'exception pour personne*. Cf. [Egregius](#), [Summus](#), [Clarus](#).

EXĬMO, is, ĕmi, emptum, ere, a. *Tirer de, enlever; délivrer de*. SYN. Excludo, excipio, libero, absolvo. PHRAS. 1. Hominem eo onere exemit, *il délivra cet homme de ses obligations*. Immunitatem homini dedit civilium munerum; vacationem a muneribus dedit; legibus eum solvit; legum vinculis exsolvit; gratiam legis homini fecit; exemptum eo onere fecit; eo onere levavit. 2. Exemptus erat muneribus publicis, *il était exempté des charges publiques*. Immunis erat muneribus; muneribus vacabat; immunitatem habebat; vacationem habebat, nactus erat munerum publicorum; vacabat a publicarum rerum curatione et administratione; solutus erat ac liber ab iis muneribus. Cf. [Immunis](#), [Privilegium](#). USUS: 1. Exime e rebus humanis amicitiam, urbs nulla stare poterit. 2. Libero, *délivrer de, soustraire à*. Aliquem e vinculis, e culpa, miseria, servitute eximere. Nomen alicujus de tabulis, ex reis, ex ærariis eximere. Curas alicui, suspicionem, opinionem, scrupulum, lassitudinem eximere. Rem miraculo exemit, *il enleva à cette chose son caractère prodigieux*. 3. Consumo, produco, protraho, *faire perdre*. Diem, horam, tempus dicendo exemit, ne ad negotii caput perveniri posset. Cf. [Libero](#).

EXIN, *De là; des lors, ensuite*. SYN. Exinde.

EXĪNĀNĪŌ, is, īvi, ītum, ire, a. *Épuiser, détruire*. SYN. Exhaurio. )( Impleo, repleo. USUS: Agros, domos vastare et exinanire. Cf. [Exhaurio](#), [Nihilum](#).

EXINDE, *De là, ensuite, alors*. Exin, deinde.

EXISTĪMĀTĪŌ, ōnis, f. *Opinion, jugement; estime, considération*. SYN. Auctoritas, fama, honestas, opinio, commendatio. EPITH. Bona, mala, cara, communis, faciliior, gravis, honesta, incertissima, integra, magna, optima, perpetua, popularis, praeclara, sanctissima, summa, tacita, turpis. USUS: 1. Existimationem colligere, *recueillir la considération*. Bonis artibus in magnam existimationem venire, *acquérir l'estime*. In existimatione esse, *être estimé*. Mei labores ad hominum existimationem dimanant, *obtenir le renom*. Existimationi consulere, et dignitati servire, *veiller à la réputation de qqn*. Omnium existimationi satisfacere, *donner satisfaction à l'attente générale*. Agitur existimatio ingenii, *il y va de ma réputation d'homme d'esprit*. In discrimen existimationis venire, *être en danger de perdre sa réputation*. 2. Alterius existimationem oppugnare, imminuere; venire, facere contra existimationem alterius, *attaquer, ternir, flétrir, déchirer la réputation de qqn*. Existimationem omnem amittere, perdere, *perdre sa réputation*. 3. Existimationem reconciliare, *recouvrer l'estime*. Existimationem conservare, *conservar sa réputation*. Suam existimationem alteri committere, *confier à qqn le soin de sa réputation*. Existimationi hominum se venditare, *rechercher l'estime des hommes*. Cf. [Fama](#), [Opinio](#), [Honor](#).

EXISTĪMĀTOR, ōris, m. *Connaisseur, appréciateur, juge*. SYN. Judex, arbiter, opinator. EPITH. Acerrimus, doctus et intelligens. USUS: Existimator alicujus artificii; acerrimus, non stultus existimator.

EXISTĪMO, as, avi, atum, are, a. *Juger, apprécier*. SYN. Puto, reputo, sentio, aestimo, opinor, duco, judico, persuasum est animo. ADV. Bene, contra, falso, longe aliter, longe secus, male, melius, minus, optime, pejus, prorsus, recte, secus, valde, vere, usque eo, invidiose, privatim, vulgo, publice. PHRAS. Existimo potius errorem, quam culpam fuisse, *je pense que ce fut plutôt une erreur qu'une faute*. Magis adducor, ut errorem credam, quam culpam fuisse; in opinionem venio; in eam opinionem adducor; in opinione ea sum, id factum errori magis, quam culpæ tribuendum. Cf. [Opinio](#), [Judico](#), [Puto](#). USUS: Rem male, de aliquo minus bene existimare,



*avoir mauvaise opinion de qqn.* Quid ex istis malim, non facile existimare possum. Alios suis moribus existimare. Ex eventu de consilio existimare. In existimando prudens.

EXĪTĪĀBĪLIS, e, gen. com. *Funeste, pernicious.* USUS: Bellum exitiabile. Cf. [Noxius](#).

EXĪTĪĀLIS, e, gen. com. *Funeste, fatal.* SYN. Mortifer, calamitosus. USUS: Exitus exitiales.

EXĪTĪŌSUS, a, um, *Funeste, pernicious.* SYN. Perniciosus. USUS: Exitiosum consilium.

EXĪTĪUM, ii, n. *Ruine, perte.* SYN. Pernicies. EPITH. Crudelissimum, publicum, commune, summum, luctuosissimum. PHRAS. Ille multis exitio fuit, *cet homme causa la ruine d'un grand nombre de citoyens.* Multos in casum traxit; ejus ruina multi concidere; multorum ille salutem afflixit, perdidit; multos ejus ruina involvit, oppressit; in hanc omnium deterrimam miserrimamque conditionem adduxit; multis exitium peperit; perniciem attulit; calamitatem ac pestem importavit. Cf. [Ruina](#), [Affligo](#), [Destruo](#). USUS: Qui de huius urbis exitio, de nostro interitu, de reipublicæ perniciem cogitant. Exitium alicui comparare, dare; exitio esse.

EXĪTŪS, ūs, m. *Terme, résultat, effet.* SYN. Eventus, casus, finis, terminus. )( Initium. EPITH. Calamitosus, difficilis, dignus vita ac factis, dubius rerum, facilis, felix, perniciosus judici, fortunatus, gloriosus, incertus, iracundus, lautus, maritimus, molestus, notabilis, optabilis, perspicuus, prudens, similis, simillimus principio. Adversus, secundi, boni, contrarii, difficiles, diversi, exitiales, extremi, exitiosi. Fatales, gravissimi, improvisi, incerti, innumerabiles, maritimi, meliores, mirabiles, plurimi, prosperi, recentes, similes, spissi et producti, tristes, necessarii, utiles. USUS: 1. Contigit rebus nostris exitus, quem optabamus; bonum exitum et felicem habuit hæc æstas. Fugam quærebat, quæ tamen exitum non habebat. Belli exitus semper incerti. Consulatus tuus in exitu est. Exitum expectare debemus. 2. Finis, *fin*. Vitam turpem honesto exitu conclusit. Quæ pollicitus es, exitu præsta. Cf. [Eventus](#), [Finis](#).

EXLEX, lēgis, omn. gen. *Qui n'est pas soumis à la loi.* SYN. Qui lege aliqua non tenetur. USUS: Non quod Syllam exlegem putarent. Cf. [Dissolutus](#).

EXŌLESCO, is, ēvi, ētum, ere, n. *Se dénaturer en vieillissant, dépérir.* SYN. Quasi inveterasco. USUS: *Ætas tua jam exolevit.*

EXŌNĒRO, as, avi, atum, are, a. *Décharger.* SYN. Allevio, onus detraho. USUS: Exonerare aliquem. Cf. [Levo](#).

EXOPTO, as, avi, atum, are, a. *Désirer vivement.* SYN. Opto. USUS: Ut ea res tibi laudi sit, exopto. Cf. [Opto](#).

EXŌRĀBĪLIS, e, gen. com. *Qui se laisse fléchir.* SYN. Placabilis. )( Inexorabilis. USUS: Exorabilis iracundia.

Exorcismus, i, m. *Exorcisme.* PHRAS. Dæmones exorcismis e corporibus pellere, *chasser les démons du corps.* Malos dæmones ex corporibus exturbare, exigere, profligare; correptos, vexatos a malo dæmone liberare; ex obsessis corporibus malum genium depellere; sacris carminibus malos genios ex miserorum corporibus ejicere, fugare. Cf. [Diabolus](#).

EXORDĪOR, iris, orsus sum, iri, d. *Commencer.* SYN. Ordior, exordium capio, principium capio, duco. )( Perficio. ADV. Bene causam, gloriose, potissimum. USUS: Ab alio principio exorsus sum dicere. Exordiri a re ipsa. Pertexe, quod exorsus es. Initium, Inchoo.

EXORDĪUM, ii, n. *Commencement; exorde.* SYN. Principium, exorsus, procæmium, dicendi initium, vestibulum et aditus ad causam. EPITH. Commune, commutabile, difficillimum, exile, nugatorium, vulgare, facillimum, separatum, longum, translatum, vehemens, pugnans. PHRAS. Exordium longius petam, *je reprendrai la chose de plus haut.* Altius repetam rationem consiliorum meorum; longinqua repetam, ut apertius exponam consilia mea; longe repetam mei sermonis initium, quo pateant illustrius consilia mea. Longinquum exordium capiet hic sermo, quem de meis consiliis habiturus sum. USUS: Difficillimum est in omni conquisitione exordium. Exordium ab aliqua re capere, ducere. Longum et alte petitum procæmium.

EXŌRĪOR, eris, ortus sum, oriri, d. *Naître, se lever, éclater.* SYN. Orior, exsisto, erumpo. )( Occido. ADV. Longius, paulum, repente, plane, perraro. USUS: 1. Ante exstinctum sidus, quam plane exortum, natumque esset. Repente exorta est Catilinæ nefaria libido. 2. Sumo animum, recreor, levo, *se relever.* Ego nunc paulo exorior e litteris Roma allatis. Qua gloria commotus Epicurus exoritur.

EXORNĀTĪO, ōnis, f. *Ornement; amplification*. SYN. Ornamentum, ornatus, conformatio, lepor, concinnitas, festivitas. EPITH. Egregia. USUS: Sine exornatione aliquid simpliciter exponere.

EXORNĀTOR, ōris, m. *Qui orne, qui embellit (les faits)*. USUS: Cæteri non exornatores, sed tantummodo narratores fuere.

EXORNO, as, avi, atum, are, a. *Orner, embellir*. SYN. Expolio, illumino, illustro. )( Deformo. ADV. Ample, dilucide, magnifice, plane, privatim, publice. USUS: Exornare orationem. Pythagoras Italiam artibus exornavit. Exornare triclinium magnifice. Aliquem magistratu; urbem munimentis exornare. Cf. [Orno](#).

EXŌRO, as, avi, atum, are, a. *Prier avec instance; fléchir par des prières*. SYN. Impero. ADV. Semel. USUS: Aiunt Stoici, viri non esse exorari, aut placari. Exoravit me frater, ut huc venirem. Cf. [Preces](#), [Deprecor](#).

EXORSŪS, ūs, m. *Exorde*. SYN. Exordium.

EXŌSUS, a, um, *Qui hait; qui est détesté*. Qui odio habet, aut habetur. USUS: Jupiter Trojanos exosus. Omnibus exosum esse. Cf. [Odium](#).

EXŌTĪCUS, a, um, *Étranger*. SYN. Peregrinus, peregrini moris homo, adventitius. Cf. [Peregrinus](#).

EXPALLESÇO, is, ūi, ere, n. et a. *Pâlir; redouter*. SYN. Exalbesco, pallore suffundor. USUS: Expalluisse, erubuisse, titubasse. Cf. [Pallesco](#).

EXPĀVESÇO, is, pāvi, escere, n. et a. *Être épouvanté; redouter*. USUS: Ensem expavescit muliebriter. Cf. [Metuo](#), [Timor](#), [Paveo](#).

EXPECTŌRO, as, are, a. *Chasser du cœur*. SYN. Pectore ejicio, expello. USUS: Pavor mihi omnem ex animo sapientiam expectoravit. Cf. [Apertus](#).

EXPĒDĪO, is, īvi, vel ii, ītum, ire, a. *Dégager, délivrer*. SYN. Libero, explico, extrico. )( Impedio, induo me in laqueos. ADV. Brevi, breviter, elegantissime, facile, perspicue, plane, vehementer, celeriter. PHRAS. Expediendum tibi sine cunctatione id negotium est, *il vous faut terminer promptement cette affaire*. Cunctandum non est in eo negotio; producenda, differenda, proferenda, proroganda, protrahenda, longius ducenda res non est; immorandum non est; facienda mora non est; omnis in ea re abjicienda mora est; languor omnis abjiciendus est; sine mora tentanda res est, sine cunctatione, sine ullo temporis intervallo, aggredienda res est; immorari,

cunctari, lente agere, indormire huic negotio non oportet. USUS: 1. Se omni molestia, occupatione, cura, suspicione expedire. Animum metu, mœrore expedire, *délivrer*. 2. Absolvo, *finir, terminer*. Negotia, rei institutæ exitum expedire. Nodum implicatum expedire. 3. Promptum facio, impedimenta abjicio, *démêler, débrouiller, expliquer*. Peto a te, ut eam expedias. Me aliud ex alio impedit, sed si me expediero, etc. Expedire se et evolvere negotiis. Cf. [Explico](#).

EXPĒDIT, imp. *Il est avantageux, utile*. SYN. Utile est, conducit. USUS: Cæsarid id consilium ad diurnitatem dominationis non expedit. Dubitat, quid sibi expediat. Cf. [Emolumentum](#), [Commodum](#), [Utilis](#).

EXPĒDĪTĒ, *Facilement, aisément; vite*. SYN. Plane, prompte. USUS: Expedite explicat quæstionem.

EXPĒDĪTĪO, ōnis, f. *Développement, exposé*. SYN. Absolutio. USUS: 1. Habes hic breviter comprehensam multarum rerum expeditionem. 2. *Préparatifs de guerre, expédition*. Educere exercitum in expeditionem.

EXPĒDĪTUS, a, um, *Tout prêt*. SYN. Promptus, paratus, facilis, nulla re implicatus. USUS: Aditus ad cœlum bonis expeditissimus est. Expedito et prompto homine nobis opus est. A natura satis aptus et expeditus ad dicendum. Credebat ille viam sibi expeditiorem ad honorem. Expedita oratio. Clodius obviam fit expeditus in equo. Provinciam quam expeditissimam tradere, *laisser une province dans le meilleur état possible*. Cf. [Paratus](#), [Promptus](#).

EXPĒLLO, is, pŭli, pulsum, ere, a. *Pousser hors de, chasser*. SYN. Ejicio, exigo, detrudo, exturbo, amoveo, submoveo, loco moveo. PHRAS. Parentem nefarium cum liberis improbis expulit, *il chassa ce père criminel avec sa race coupable*. Parentem nefarium cum scelerata stirpe omni executus est; evomuit pestilentem eam familiam e foro; sceleratam eam stirpem foro submovit; foro exesse jussit. Cf. [Pello](#). USUS: Ejici, exterminari, expelli ab urbe, prædiis.

EXPENDO, is, pendi, pensum, ere, a. *Peser, examiner, considérer*. SYN. Perpendo, exquiro, examino. ADV. Diligenter. PHRAS. Expendendum est sedulo, *il faut examiner avec soin*. Versanda res in animis; sermonibus agitanda; ad calculos vocanda, reducenda; cum animo, in corde agitanda est; calculus ponendus; subducendi sunt calculi; ejus rei consilia animo

probe circumspicienda sunt; pensanda sunt ista, ac mente agitanda crebrius; res est animo volvenda, volutanda diligenter; res ejusmodi est, in qua animus se ad omnes cogitationes verset; quam animus secreta aestimatione penset. Cf. [Examino](#), [Cogito](#). USUS: 1. Omnia diligenter expendere, seligere, aestimare. 2. Do, pendo. Pœnas alicui expendere, *être puni par quelqu'un*. 3. Pondero, metior, *peser avec soin*. Aurum expendere.

EXPĒNSUS, a, um, *Compté, prêté, déboursé*. SYN. Datus. )( Acceptus. USUS: Expensum ferre; scribere, se alicui pecuniam dedisse, *porter une somme comptée, payée ou avancée à qqn*. Quis tibi mille nummum ferret expensum? Cur iis, quibus credebas, expensum non ferebas?

EXPERGĒFĀCĬO, is, fēcī, factum, ere, a. *Éveiller*. SYN. Somno excito. USUS: Hic Italiam tumultus terrore subito expergefecit. Cf. [Excito](#), [Evigilo](#).

EXPERGISCOR, eris, perrectus sum, gisci, d. *S'éveiller*. SYN. A somno, de somno excitor, somno solvor. )( Dormio. PHRAS. Ad gallorum cantum expergisceris, *vous vous éveillez au chant du coq*. Gallorum cantus te suscitāt; tibi soporem discutit; somno te excire solet; somno te solvit. Cf. [Evigilo](#).

EXPĒRĬENS, entis, omn. gen. *Actif, entreprenant*. SYN. Expertus. USUS: Homo navus, experientissimus, ac diligentissimus.

EXPĒRĬENTĬA, æ, f. *Essai, tentative, expérience*. SYN. Periclitatio, usus, exemplum. PHRAS. (Est homo magnæ experientiae, VULG.), *c'est un homme d'une grande expérience*. Vir quem longa vita ususque rerum maximarum plurimum docuit; quem usus in plurimis rebus erudit; magna prudentia, magno usu est atque experientia præditus; quem usus reapse experiendo docuit; multum imbutus usu; ætate et usu doctus. Non promptus ingenio tantum, sed usu etiam exercitatus; magnæ solertiæ et usus; in rebus admodum versatus et experiens; magnum habens usum in rebus; longo usu edoctus; qui multa usu ac tractatione cognovit; magno rerum usu in rebus agendis exercitatus. Cf. [Disco](#). USUS: Experientia patrimonii amplificandi. Cf. [Usus](#), [Peritus](#), [Discipulus](#).

EXPĒRĬMENTUM, i, n. *Preuve*. SYN. Argumentum. USUS: Sed hoc experimentum est maximum, quod etc. Cf. [Experior](#).

EXPĒRĬOR, iris, pertus sum, iri, d. *Essayer; éprouver*. SYN. Periclitor, periculum facio, usu tractando cognosco, tento. ADV. Maxime, paulisper.

PHRAS. Omnia experiar, *je tenterai tout*. Omnes vias persequar, quibus putabo ad id, quod volo, perveniri posse. Usu, tractando cognoscam; gustabo omnia; nihil non tentabo; nihil inexpertum et intentatum relinquam. Periclitabor omnia; periculum faciam; experimentum capiam rerum omnium, quibus optata consequi possim; ultima experiar; nullum non movebo lapidem. Cf. [Tento](#). USUS: Experiri noli, quod assequi te posse diffidas. Vim veneni in cane experiri. Par est eum multa experiri, qui res magnas animo volvit. Ultima experiri malo, quam, etc. Cf. [Experientia](#).

EXPERTUS, a, um, *Qui a essayé; passive: éprouvé, reconnu*. SYN. Qui habet usum multarum rerum, multarum rerum peritus, experiens. )( Rudis. USUS: Hoc experti scimus. Nec hoc conjectura, sed expertus dico. In aliqua re expertus; virtus præsens, experta perspectaque.

EXPERTUS, a, um, *Qui a essayé; passive: éprouvé, reconnu*. SYN. Qui habet usum multarum rerum, multarum rerum peritus, experiens. )( Rudis. USUS: Hoc experti scimus. Nec hoc conjectura, sed expertus dico. In aliqua re expertus; virtus præsens, experta perspectaque.

EXPĒTO, is, ii *vel* īvi, ītum, ere, a. *Désirer vivement*. SYN. Opto, cupio, peto, adscisco. )( Vito. USUS: Expetere pœnas ab aliquo, *punir, tirer vengeance de qqn*. Vitam alicujus expetere, appetere. Probat Epicurus, voluptatem natura expeti. Cf. [Peto](#), [Cupio](#), [Desidero](#).

EXPIĀBĪLIS, e, gen. com. *Que l'on peut expier*.

EXPIĀTĪO, ōnis, f. *Expiation*. SYN. Procuratio. USUS: Diis violatis expiatio debetur. Scelerum et impietatis quæ tandem erit expiatio?

EXPIĻĀTĪO, ōnis, f. *Pillage*. Direptio. EPITH. Tanta. USUS: Expilationes et direptiones sociorum. Cf. [Furtum](#).

EXPIĻO, as, avi, atum, are, a. *Voler, dépouiller*. SYN. Diripio, exinanio, exhaurio; ago feroque res. USUS: Expilare socios, diripere provincias. Cf. [Fur](#).

EXPINGO, is, pinxi, pictum, ere, a. *Peindre*. SYN. Pingo. USUS: Motus hominum et ferarum expingere. Cf. [Describo](#).

EXPIŌ, as, avi, atum, are, a. *Expiar, réparer*. SYN. Procuro. PHRAS. Sua scelera expiare, *expier ses crimes*. Debitam DEO expiationem facere; placamina cœlestis iræ, et piacula conquirere; ipsum se cruciatibus offerre, piaculaque dare; abolere superioris vitæ maculas; piaculo diluere contractas



in vita sordes. Cf. [Poenitentia](#). USUS: Expiare religiones; forum a vestigiis sceleris. Hoc scelus expiari, nisi supplicio tuo, nequit. Tua scelera Dii in nobis expiarunt. Expiare DEUM, *seu* placare, *apaiser la colère de DIEU*.

EXPISCOR, aris, atus sum, ari, d. *Chercher à tirer (un secret)*. SYN. Indago, inquiero. USUS: Omnia ab illo expiscatus sum.

EXPLĀNĀTĒ, *D'une manière claire, intelligible*. USUS: Definire aliquid explanatius et uberius.

EXPLĀNĀTĪO, ōnis, f. *Explication*. SYN. Explicatio, enodatio, interpretatio. EPITH. Illustris. USUS: Dii nobis objiciunt, quorum neque scientiam, neque explanationem habemus. Explanatio, quæ reddit apertam, planamque orationem. Ad obscura et ambigua explanatio adhibetur.

EXPLĀNĀTOR, ōris, m. *Interprète, commentateur*. SYN. Interpres, explicator. USUS: Grammatici Poetarum explanatores.

EXPLĀNO, as, avi, atum, are, a. *Expliquer*. SYN. Interpretor, interpretationem *vel* explanationem facio; interpretatione explico, illustro *aut* expono, planum et perspicuum facio, explico, aperio, patefacio. USUS: Diligentius, apertius aliquid explanare. Cf. [Explico](#).

EXPLĒO, es, ēvi, ētum, ere, a. *Remplir*. SYN. Impleo, compleo, saturo, satio, absolvo. )( Exhaurio, Exinatio. ADV. Aptius, nihilo, cumulate, insaturabiliter. USUS: Avaritiam suam pecunia, libidinem voluptatibus explere. Inimicitias, odium, diuturnam sitim satiare et explere. Mortalitatem, supremum diem explere. Legiones supplementis explere. Sic explevit, quod utrique defuit. Res perfecta expletaque omnibus numeris suis et partibus. Vita virtutibus expleta.

EXPLĬCĀBĬLIS, e, gen. com. *Explicable*. USUS: Difficilis res est, et vix explicabilis.

EXPLĬCĀTĒ, *Clairement, distinctement*. SYN. Enodate, explanate. )( Implicite, abscondite. USUS: Explicate et distincte dicere.

EXPLĬCĀTĪO, ōnis, f. *Explication*. EPITH. Brevis quædam et circumscripta, facilis, faciliior, illustris perpolitaque, mira, suspiciosa. USUS: Explicatio illustris ac perpolita. Explicatio fabularum. Cf. [Explico](#).

EXPLĬCĀTOR, ōris, m. *Qui explique*. EPITH. Gravior, commodior. USUS: Prudens, severus, gravis explicator.

EXPLĪCĀTRIX, īcis, f. *Celle qui explique*. USUS: Oratoria, explicatrix perpetuæ orationis.

EXPLĪCĀTUS, ta, tum, *Expliqué, éclairci, clair*. SYN. Apertus, definitus. USUS: Veterum rerum non satis explicata recordatio. Litteræ tuæ, quibus nihil explicatius, illustrius. Explicata salutis ratio.

EXPLĪCĀTUS, ūs, m. *Explication*. USUS: Natura Deorum obscura est, et difficiles explicatus habet.

EXPLĪCO, as, avi, atum, are, a. *Expliquer, éclaircir, débrouiller*. SYN. Expono, explano, in medio pono, enodo, evolvo, aperio, extrico, interpretor, verbis rem complector, exitum reperio. ADV. Accurate, accuratius, acute, apertissime, brevi, breviter, commodius, copiose, diligenter, diligentissime, dilucide, eleganter, enodatius, expedite, facete, facile, facilius, graviter, uberius, plane, planius, planissime, præclare, ridicule, similiter, sigillatim, subtilius, valde, varie, vere, facile, omnino, prope, sane, non satis. PHRAS. 1. Ille locus difficulter explicatur, *l'interprétation de ce passage est difficile*. Difficilis explicationis locus est; res est obscura, et difficiles explicatus habet; locus est inenodabilis, vix explicabilis; verba desunt, quibus loci hujus explicatam notionem exsequar, evolvam, vix satis enucleate, aperte, ac plane exponi, exprimi potest, explanatione opus est subtili. Loci hujus non est satis explicata ratio. Cf. [Obscurus](#). 2. Nondum me explicare et expedire ex his negotiis potui, *je n'ai pas encore pu me débarrasser de ces affaires*. Nondum mihi explicata et expedita est ejus negotii ratio; nondum evolvere me iis ex negotiis potui; nondum explicare id negotium. Hæret adhuc, pendet negotii imperfecti moles; affectum, non confectum id negotium est. Cf. [Eximo](#). USUS: 1. Explicare se dicendo; mentem suam et cogitationem litteris. Factum, sententiam suam explicare. 2. Absolvo, libero, expedio, *dégager, délivrer*. Urbem hostibus cinctam explicavit. Negotia, quæso, mea explica. Explica te, ut ad nos quamprimum venias. Se laqueis, insidiis, periculis explicare. Provinciam alicui explicatam tradere. 3. Excutio, enarro, *raconter, exposer*. Vitam alterius totam explicare, et sub conspectum ponere. 4. Produco, *déployer, dérouler*. Ædificium ad aliquem locum usque explicare. Aciem, ordines explicare.

EXPLŌDO, is, plōsi, plōsum, ere, a. *Pousser hors; mal accueillir*. SYN. Ejicio, exsibilo. ADV. Jam pridem. PHRAS. Explodunt hominem merito clamoribus ac manuum collisione, *c'est à bon droit que l'on rejette cet*

*homme par des cris et des battements de mains.* Convitiis, sibilis, strepitu, fremitu consecretantur; sibilis excipiunt, conscindunt; haud intactus a sibilo abibat; explodebatur non modo sibilis, sed etiam convitio; refrigeratus sibilis, convitiis exanimatus, communi explosione ejectus, expulsus, extrusus, exturbatus est. USUS: Crates comædus non modo sibilis, sed etiam convitio e scena explodebatur. Tam explosam et ejectam sententiam sequeris.

EXPLŌRĀTĒ, *En toute sûreté.* SYN. Certe, plane. USUS: Explore percepta res est et cognita. Explore navigare.

EXPLŌRĀTOR, ōris, m. *Éclaireur.* USUS: Misit exploratores, qui observarent.

EXPLŌRĀTUS, a, um, *Examiné, reconnu.* SYN. Certus, explicatus. )(Dubius. USUS: Exploratum, perspectum, cognitum habere aliquid. Cui exploratum est, se ad vesperum victurum? Explorata nobis est victoria. Magna spe, et prope explorata. Cum mihi erit exploratum, scribam. Exploratus illi, et velut domi conditus videbatur consulatus.

EXPLŌRO, as, avi, atum, are, a. *Observer, examiner.* SYN. Indago, exquiro, observo, omni cura investigo. ADV. Diligenter, maxime, plane. USUS: Explora rem totam. Africam exploravit. Cf. [Observe](#), [Indago](#).

EXPLŌSĪO, ōnis, f. *Action de huer.* USUS: Ludorum explosiones.

EXPŌLĪO, is, īvi vel ii, ītum, ire, a. *Polir, perfectionner; embellir.* SYN. Excolo, exorno, perpolio. USUS: Doctrinis omnibus vir expolitus. Nihil omni ex parte perfectum natura expolivit. Expolire partitiones, carmen, et castigare.

EXPŌLĪTĪO, ōnis, f. *Ornement.* SYN. Exornatio, explicatio. EPITH. Artificiosa alicujus inventi, urbana. USUS: Argumentatio, et inventi artificiosa expolitio. Numerorum expolitio.

EXPŌNO, is, pŏssi, pŏsitum, ere, a. *Exposer; expliquer.* SYN. Edissero, exprimo. ADV. Absolute, aperte, breviter, apte, brevissime, diligenter, diligentissime, dilucide, humanissime, indiligenter, memoriter, ornate, perbrevisiter, planius, planissime, probabiliter, prudenter, simpliciter, summam, vere. PHRAS. Omnibus periculis se exposuit, *il s'est exposé à tous les dangers.* Ad omnes casus subitorum periculorum objecit; invidiæ malevolorum se dedit; pro republica se in plurimas dimicationes, ac

profligatorum hominum quotidianos impetus objecit; vitam suam hostium telis objecit; periculis se omnibus opposuit, exposuit; nudus ac expositus ad omnes ictus stetit; caput imperterritus discrimini obtulit; in omnem casum se demisit; in omne discrimen se obtulit. Cf. [Periculum](#), [Fortis](#). USUS: 1. Rem ut gesta est, exponam. Artem Rhetoricam exponere. Eam sententiam Cato in suis originibus exponit. 2. Narro, *faire connaître, raconter*. Summam cognitionum suarum, mandata alicujus alteri exponere. Quod ut planius exponam, paulo altius repetam. Reddere et exponere rationem facti. 3. Propono, exhibeo, palam pono, in conspectu pono, *mettre en vue, exposer, étaler*. Frumentum, merces, vasa Samia exponere, in conspectu ponere, numerare, vendere. Copias in terram exponere. Infantem exponere, *exposer*. Cf. [Explico](#), [Exprimo](#).

EXPORRĪGO, is, rexi, rectum, ere, a. *Étendre*. SYN. Extendo. USUS: Munitiones exporrigere, extendere. Frontem exporrigere, *dérider le front*.

EXPORTĀTIŌ, ōnis, f. *Exportation*. )( Invectio. USUS: Earum rerum, quibus abundamus, exportatio, et quibus egemus, invectio.

EXPORTO, as, avi, atum, are, a. *Exporter*. )( Inveho. USUS: Frumentum in fame exportare ausus est.

EXPOSCO, is, pōposci, ere, a. *Demander instamment*. SYN. Posco, flagito. Cf. [Peto](#).

EXPŌSĪTIŌ, ōnis, f. *Exposé du sujet*. USUS: Perspicua et dilucida expositio sententiæ.

EXPŌSĪTUS, a, um, *Exposé, raconté*, SYN. Explicatus, declaratus. USUS: 1. Capita multa exposita, nec explicata. 2. Obnoxius, objectus, *exposé, en butte à*. Domus patens, et adeo cupiditatibus exposita.

EXPOSTŪLĀTIŌ, ōnis, f. *Réclamation, grief*. SYN. Criminatio, quædam accusatio. )( Purgatio. USUS: Flagitatur bonorum expostulatione. Cum esset expostulatio facta. Cf. [Accusatio](#).

EXPOSTŪLO, as, avi, atum, are, a. *Demander; se plaindre*. SYN. Expostulationem facio, queror, exposco. ADV. Iracundius, vehementius. USUS: De injuriis expostulare iracunde et vehementer. Expostulare cum aliquo injuriam. Auxilium expostulare. Cf. [Queror](#).

EXPRESSĒ, *Clairement*. SYN. Plane, aperte, diserte, dilucide, sine circuitione. USUS: Expresse conscripta ponere licebat exempla.

EXPRESSUS, a, um, *Exprimé clairement*. SYN. Firmus, confirmatus, apertus. USUS: Expressa sceleris vestigia exstant. Expressa signa virtutis. Imago nostræ vitæ in alienis moribus expressa. Bellum Mithridaticum totum ab Archia expressum est.

EXPRĪMO, is, pressi, pressum, ere, a. *Exprimer, exposer*. SYN. Expono, eloquor, oratione complector, declaro, imitor, effingo. )( Obscuro. ADV. Amplius, breviter, diligenter, late, necessario, subtiliter, planius, præclare, putidius, facilius. PHRAS. Exprimere non possum quæ sentio, *je ne puis exprimer ce que je ressens*. Mentis cogitata, animi sensa, sensus animi explicare; sermone depromere; oratione concipere, exsequi, efferre non possum. Exprimendis animi sensibus omnis impar est oratio; oratio non sufficit; verba desunt; non suppetunt; evolvere mentis cogitata non satis possum. Oratione mentem assequi, æquare, exprimere nequeo. Verbo satis digno, ut velim maxime, appellari ea res non potest. USUS: 1. Exprimere similitudinem, mores, vultum alicujus dictione. Aliquem imitando effingere et exprimere. Expressa et polita effigies. Expressum et illustre exemplum. Sonus nec expressus, nec oppressus. 2. Aufero, extorqueo, cum labore obtineo, *arracher, obtenir par force*. Nummulos aliquot, vide, ut ab illis exprimas. Risum alicui, *vel* gemitum exprimere. Vitam exprimere tormentis. Cf. [Extorqueo](#), [Aufero](#).

EXPRŌBRĀTĪO, ōnis, f. *Reproche, blâme*. USUS: Hæc commemoratio quasi exprobratio est immemoris beneficii.

EXPRŌBRO, as, avi, atum, are, a. *Reprocher*. SYN. Objicio, probro; vitio, culpæ do, verto. PHRAS. Nihil tibi unquam exprobraxi, *je ne vous ai jamais rien reproché*. Nullum tibi probrum objectavi, objeci; non in calamitate insultavi, nec adversam fortunam objeci. Nullum tibi probrum intuli, impegi, inussi. Nunquam vecordiam tuam culpavi; vitio et culpæ dedi. Nullum in te exprobrationis telum ejeci; nihil in te criminis congessi. Non vecordiam probris increpui. Nihil in te criminis, nec mea in te merita commemoravi; nullum in te probrum jeci. Cf. [Objicio](#), [Culpa](#). USUS: Exprobrare languorem alicui. Odiosum hominum genus officia exprobrantium.

EXPRŌMO, is, prompsi, promptum, ere, a. *Montrer, manifester*. SYN. Profero, expono. )( Occulto. ADV. Audacius. USUS: Odium, crudelitatem suam expromere. Leges, sententiam suam expromere. Causa hæc est, in qua omnis vis eloquentiæ possit expromi. Cf. [Profero](#).

EXPUGNĀTOR, ōris, m. *Celui qui a pris d'assaut*. USUS: Urbis expugnator. Pudicitiae expugnator.

EXPUGNĀTIŌ, ōnis, f. *Prise d'assaut*. EPITH. Luctuosa fani alicujus et acerba, clara apud omnes, hostilis. USUS: Nocturnæ expugnationes.

EXPUGNO, as, avi, atum, are, a. *Prendre de vive force*. SYN. Vi capio. USUS: Sperabat, se ejus adolescentiam et fortunas expugnare posse. Sapientis animus nunquam vincitur, aut expugnatur. Cf. [Urbem capio](#).

EXPULSIŌ, ōnis, f. *Expulsion*. USUS: Expulsiones vicinorum.

EXPULSOR, ōris, m. *Celui qui chasse*. USUS: Iste bonorum possessor, expulsor, direptor.

EXPULTRIX, īcis, f. *Celle qui chasse*. USUS: Philosophia expultrix scelerum.

EXPUNGO, is, xi, ctum, ere, a. *Effacer*. USUS: Expungere nomen debitoris, *payer une dette*. Cf. [Debitum](#).

EXPURGO, as, avi, atum, are, a. *Disculper, justifier*. SYN. Expio, quasi purgo. USUS: Expurgare suspicionem, dimovere crimen. Cf. [Purgo](#), [Excuso](#), [Causor](#).

EXPŪTO, as, are, a. *Peser, examiner*. SYN. Excogito, reputo. USUS: Quid illi in mentem venerit, exputare non possum. Cf. [Puto](#).

EXQUĪRO, is, quīsīvi, quisītum, ere, a. *Chercher avec soin*. SYN. Quæro, inquiero, requiro, perquiero, investigo, perscrutor. ADV. Accuratus, diligenter, diligentissime, magnopere, quam diligentissime, studiose, undique. USUS: Omissis auctoritatibus, in ipsa re et ratione exquirere veritatem. Exquirere de aliquo causam facti. Cf. [Inquiero](#).

EXQUĪSĪTĒ, *Avec grand soin*. SYN. Accurate, diligenter. USUS: Accurate et exquisite aliquid facere. Rationes exquisitius colligere.

EXQUĪSĪTUS, a, um, *Choisi, recherché, distingué*. SYN. Accuratus, lectus, excellens. USUS: Tua exquisita et singularis doctrina. Verba exquisita.



Dicendi genus exquisitum. Nihil apud hunc lautum, nihil elegans, nihil exquisitum. Reconditæ et exquisitæ sententiæ. Munditia odiosa et exquisita nimis. Exquisita supplicia. Cf. [Diligens](#), [Accuratus](#).

EXSANGUIS, e, gen. com. *Pâle; faible*. SYN. Pallidus, decolor. USUS: Aliquis supremo spiritu exsanguis, enervatus, confectus. Aridum et exsanguie genus dicendi.

EXSĀTĪO, as, avi, atum, are, a. *Rassasier, assouvir*. SYN. Satio, exsaturo. USUS: Ne morte quidem Scipionis exsatiantur. Cf. [Satio](#).

EXSĀTŪRO, as, avi, atum, are, a. *Rassasier, assouvir*. SYN. Exsatio. USUS: Pascere oculos, exsaturare animum cruciatu alicujus. Cf. [Satio](#).

EXSCENDO, is, ere, n. *Débarquer*. SYN. Exscensionem facio. USUS: Navi in terram exscendo.

EXSCINDO, is, scīdi, scissum, ere, a. *Ruiner, anéantir*. SYN. Ad interneccionem redigo, ad interneccionem funditus deleo. USUS: Scipio Numantiam exscidit. Urbs exscindi se potius pateretur, quam, etc. Cf. [Everto](#), [Vasto](#), [Destruo](#).

EXSCRĪBO, is, scripsi, scriptum, ere, *Copier*. USUS: Tabulas exscripsit. Cf. [Describo](#).

EXSĒCO, as, cūi, ctum, are, a. *Couper*. SYN. Seco, reseco. USUS: Qui exsecant pestem aliquam tamquam strumam civitatis. Medicina vitiosas partes exsecat.

EXSECTĪO, ōnis, f. *Amputation*. SYN. Excisio. USUS: Exsectio linguæ.

EXSĒQUĪÆ, ārum, f. pl. *Funérailles, obsèques*. SYN. Funus, pompa, justa, justa funeris, supremi diei celebritas, parentatio. PHRAS. Exsequias facere, *faire les funérailles*. Funus facere; funeris exsequias celebrare; cohonestare exsequias; exsequias ducere, prosequi; parentare; justa funebria solvere; funus ducere. Cf. [Funus](#). USUS: 1. Funeris exsequias celebrare. 2. Exsequiis privare, *priver des derniers honneurs*. Exsequiarum honore, laudatione, pompa spoliare, orbare aliquem. 3. Exsequiarum honore carere, *être privé des derniers honneurs*.

EXSĒQUOR, *vel* EXĒQUOR, eris, sēcūtus sum, equi, d. *Suivre jusqu'au bout; achever, exécuter*. SYN. Sequor, observo, præsto, perficio. ADV. Usque ad extremum. PHRAS. Exsecutus est imperium, *il exécuta l'ordre*. Defunctus

est imperio; injunctum negotium transegit, perfecit, expedit, effectum reddidit, confecit, absolvit; mandatum exhaustit; mandatum nec moræ, nec molestiæ sibi habuit, dum exhauriret. Cf. [Perficio](#), [Efficax](#), [Facio](#), [Efficio](#). USUS: 1. Exsequi officia *aut* mandata. 2. Imitor, *imiter*. Cur non factum illius exsecuti sumus? 3. Perficio, *achever, exécuter*. Quod semel cœpisti, quod ingressus es, exsequere. Fugam exsequi non omnes potuere. 4. Explico, expono, attingo, *exposer, développer*. Multa sunt præterea, quæ verbis exsequi non possum. Non exsequar peccata juventutis tuæ. 5. Jus suum exsequi, *soutenir son droit*. 6. Egstatem exsequi, *souffrir la pauvreté*.

EXSĒRO et EXĒRO, is, rūi, ertum, ere, a. \* *Mettre à découvert*. SYN. Extraho. USUS: Humeros exerere.

EXSĪBĪLO, as, avi, atum, are, a. *Siffler, huer*. SYN. Explodo. USUS: Histrio infacetus exploditur, exsibilatur, ejicitur. Cf. [Explodo](#), [Irrideo](#).

EXSICCO, as, avi, atum, are, a. *Vider*. ADV. Furtim. USUS: Lagenas furtim exsiccare. Exsiccatum genus dicendi.

EXSĪLĪO (exĭlĭo), is, ĭi *vel* ūi, ire, n. *Sauter hors, bondir, jaillir*. SYN. Prosilio, evado, me projicio, me proripio. USUS: Perlectis tuis litteris gaudio exsilii. Exsiliit conscientia sceleris excitatus. Repente exsilit et in publicum se proripit; in forum se projicit.

EXSISTO, is, stĭti, stĭtum, ere, n. *S'élever, naître, paraître*. SYN. Sum, appareo, prodeo, emergo. ADV. Parumper, repente, subito. USUS: 1. Tua in me summa beneficia exstiterunt. Metuo, ne in filium exsistam crudelior. Ex luxuria exsistit avaritia. E vultu animi magnitudo exsistit, elucet, *se montrer, briller*. 2. Prodeo, exeo, emergo, *sortir de*. Utinam ille ab inferis exsistat! E virtutibus beata vita solet exsistere. Anguis repente ex ara exstitit. E silice ignis exsistit. Lignum ex aqua exstitit.

EXSOLVO, is, vi, sōlūtum, ere, a. *Dégager, délivrer*. SYN. Solvo, dissolvo, libero, absolvo. ADV. Plane. USUS: Nomina mea exsolvi, expediti, *payer ses dettes*. Aliquem religione, religionum nodis, metu, pœna exsolvere. Se suspicione, pudore aliquem liberare et exsolvere; fidem votaue exsolvere, *accomplir un vœu, une promesse*. Cf. [Solvo](#).

EXSORBĒO, es, ui, ere, a. *Boire, s'abreuver*. SYN. Haurio, helluor. USUS: Civilem sanguinem exsorbueras. Quæ unquam Charybdis tantos

gurgites haurire posset, quantas ille prædas exsorbuisset? Multas difficultates exsorbere.

EXSORS, ortis, gen. omn. *Exempt, exclu, privé*. SYN. Non particeps. USUS: Amicitiae, culpa exsors.

EXSPECTATIŌ, ōnis, f. *Attente; espérance*. SYN. Spes. EPITH. Acerba, adversaria, brevis, cæca, diuturna supplicii, firma, gravis, incredibilis, indigna homine libero, longa, magna, major, maxima, mirabilis, mirifica, non parva, quotidiana, sollicita, summa, suspensa, tacita, ultima, crebra. PHRAS. 1. Vereor, ne, quam tui expectationem concitasti, hanc sustinere ac tueri non possis, *je crains que vous ne répondiez pas aux espérances que vous avez fait concevoir*. Vereor, ut studia tua expectationi hominum respondeant. Timeo, ne studiorum tuorum eventus ab expectatione hominum dissentiat. Timeo, ne tuis studiis non is, qui expectatur, sit exitus. Magna me dubitatio tenet, an eum, quem homines expectant, studia tua fructum latura sint. Timeo, ne studia tua cum hominum opinione non consentiant; alium, atque expectatur, exitum habeant; qui expectatur, fructum non pariant; fallas hominum spes de te conceptas. Timeo, ne studiorum tuorum eventus alius, atque expectatur, existat. 2. Expectationem de te egregiam movisti, *vous donnez de grandes espérances*. Expectationem apud omnes, omnibus de te magnam commovisti, concitasti, fecisti, dedisti, attulisti; magnam in expectationem omnes adduxisti. 3. Magna de te expectatio est, *on attend beaucoup de vous*. Scito, te in summa expectatione esse; summam esse tui expectationem; omnes expectant a te, quæ a summa virtute, summoque ingenio expectanda erant; nihil humile, nihil vulgare, nihil angustum a te expectatur; magnum quiddam, et excellens; excelsa omnia, ampla, divina sibi de te pollicentur; civitas omnis expectatione suspensa, in expectationem erecta est. 4. Expectationem de te concitatam egregie sustinuisti, *vous avez parfaitement rempli l'attente que vous aviez fait concevoir*. Expectationem de te factam tuitus es præclare; explevisti, quin vicisti, superasti desiderii nostri expectationem; conceptæ de te opinioni egregie respondisti. 5. Expectationi non respondisti, *vous n'avez pas répondu à notre attente*. Fefellisti, decepisti expectationem nostram; id, quod a te præstitum, longe infra expectationem est; non æquasti spem de te conceptam; longe absunt a præclara expectatione studiorum tuorum fructus. Cf. [Opinio](#), [Spes](#).

EXSPECTO, as, avi, atum, are, a. *Attendre*. SYN. Præstolor, spero. ADV. Acriter, acerrime, admodum, amanter, amplius, avide, avidissime, commodissime, jam diu, maxime, melius, mirifice, omnino, privatim, prorsus, publice, quotidie, summe, valde, vehementer, recte, foris. PHRAS. 1. Diu te jam exspecto, *je vous attends depuis longtemps*. Diu te operior; in diuturna exspectatione est adventus tuus; acerrime, valde suspenso animo te præstolor; magna tui est exspectatio; vix fero jam desiderium tui; animus jam præstolantem deficit; angor singularum horarum exspectatione. 2. Omnes exspectabant exitum rei, *tous attendaient l'issue de cette affaire*. Omnes erecti exspectatione stabant; in exspectatione civitas erat universa; civitas in rei exspectationem erecta erat; tot mortalium animi spe, metuque pendebant; exspectationes ea res nonexiguas commovebat; angebantur, cruciabantur, torquebantur omnes exspectatione rei. Civitas omnis cæca exspectatione suspensa tenebatur; in eventum sortis intenta erat; multiplici exspectatione commota erat. 3. Cum omnes exspectarent, *comme tous attendaient*. In tanta exspectatione rerum; tot mortalium animis spe, metuque pendentibus; intentis in rei eventum omnium animis oculisque. USUS: Reditum tuum spe exspecto, absentem memoria colo. Omnia, volo, a me postules et exspectes. Diem ex die exspectare. Carus omnibus et exspectatus venies. Exspectatus ad summam dignitatem. Cf. [Exspectatio](#).

EXSPĪRĀTĪO (expiratio), ōnis, f. *Exhalaison, vapeur*. SYN. Exhalatio. USUS: Terræ expirationibus aer alitur.

EXSPĪRO (expiro), as, avi, atum, are, a. et n. *Exhaler; rendre le dernier soupir*. SYN. Spiritum emitto. USUS: Animam exspirare. Inter primam curationem exspiravit, *il mourut pendant le premier traitement*. Cf. [Merior](#).

EXSPŌLĪO, as, avi, atum, are, a. *Dépouiller*. SYN. Exhaustio. PHRAS. Exspoliavit provinciam, *il a dépouillé une province*. Provinciam eam frumento, etc. exinanivit; prædas ex omnibus locis egit; prædæ loco eam provinciam habuit; quidquid ferri agique potuit avertit. Cf. [Spolio](#), [Diripio](#). USUS: Exspoliare Pompeium exercitu et provincia.

EXSPŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Rejeter, vomir*. SYN. Cum fastidio rejicio, expello.

EXSTINCTĪO, ōnis, f. *Mort, extinction*. SYN. Interitus. USUS: Supremas ille dies non extinctionem, sed loci commutationem affert.

EXSTINCTOR, ōris, m. *Celui qui éteint*. USUS: Non exstinctor, sed auctor incendii, belli, seditionis. Exstinctor patriæ et proditor.

EXSTINGUO, is, xi, nctum, ere, a. *Éteindre*. SYN. Restinguo, opprimo. )( Incendo. ADV. Omnino, animum plane, maturius, simul, funditus, jam pridem. USUS: 1. Vir egregius mature exstinctus. Belli reliquias exstinguere. Memoria tanti sceleris non exstincta quidem, sed repressa vetustate. 2. Deleo, interitum affero, *faire périr, détruire*. Exstinguere senatum, leges, rempublicam, imperium, judicia. Alicujus salutem exstinguere, gloriam infringere. Furorem alicujus et audaciam opprimere, exstinguere. Cf. [Deleo](#).

EXSTIRPO, as, avi, atum, are, a. *Déraciner, arracher*. SYN. Extraho, evello; stirpem tollo, interficio, funditus deleo. USUS: TRANSL. Nisi omnem humanitatem ex ejus animo exstirpatam credimus. Vitia funditus exstirpari non possunt.

EXSTO, as, tīti, tītum, are, n. *Apparaître, se montrer*. SYN. Appareo, consto, sum. ADV. Aliunde, nusquam, repente, subito, divinitus. USUS: 1. Exstant multa fortitudinis exempla. Multa tua in me merita exstant. 2. Emineo, *dépasser, faire saillie*. Navis ab aquis exstat. Quod est illuminatum magis, exstare et eminere videtur. Cf. [Exsisto](#).

EXSTRUCTĪO, ōnis, f. *Construction*. USUS: Exstructiones tectorum.

EXSTRŪO, is, uxi, uctum, ere, a. *Élever, dresser*. SYN. Ædifico. ADV. Accurate, vere. USUS: 1. Immortale monumentum exstruere. Ad cœlum exstruxit villam. 2. Cogito, *se représenter*. Age, exstrue animo altitudinem et excellentiam virtutis. 3. Onero, *charger*. Mensam exquisitis epulis exstruere. Cf. [Ædifico](#).

EXSŪDO, as, avi, atum, are, a. *Faire avec peine*. USUS: Laborem exsudare.

EXSŪGO, is, suxi, suctum, ere, a. *Sucer entièrement; épuiser*. USUS: Sanguinem, fortunasque omnium exsugere.

EXSŪPĒRANTĪA, æ, f. *Supériorité*. USUS: Populus omnem exsuperantiam virtutis odit.

EXSŪPĒRO, as, avi, atum, are, a. *Surpasser*. SYN. Supero. USUS: Dum anima exsuperabo mea. Cf. [Supero](#), [Excello](#).

EXSURGO, is, surrexi, surrectum, ere, n. *Se lever*. SYN. Surgo, erigor. ADV. Honestissime, paulisper. USUS: Exsurge et erigere te. Recreatus morbo, ut exsurgere et erigere se posset. Cf. [Surgo](#).

EXSUSCĪTĀTĪO, ōnis, f. *Appel fait à l'attention (de l'auditeur)*. SYN. Commotio.

EXSUSCĪTO, as, avi, atum, are, a. *Éveiller; émouvoir, exciter*. SYN. Expergefacio. USUS: Hæc cura animos exsuscitat. Memoriam, se exsuscitat.

EXTA, ōrum, n. pl. *Entrailles des victimes*. SYN. Præcordia. EPITH. Argutissima, bona, prima, secunda, tristissima. USUS: Præsentio per exta. Exta pecudum interpretari.

EXTĀBESCO, is, tĀbŭi, escere, n. *Se sécher, devenir maigre*. SYN. Contabesco, lenta tabe conficior. USUS: Corpus macie, sententia illa diuturnitate extabuit. Cf. [Tabes](#).

EXTEMPLO, *Sur le champ*. SYN. Illico. Cf. [Statim](#).

EXTEMPŌRĀLIS, e, gen. com. *Improvisé*.

EXTENDO, is, tendi, tensum, ere, a. *Étendre*. SYN. Projicio. PHRAS. 1. Late se extendit tua industria ad alienas utilitates, *vous vous occupez beaucoup des intérêts a'autrui*. Late se porrigit et explicat, late patet, fluit, manet; urbem totam complectitur tua industria; ad externos etiam porrigis, profers tuam industriam; non constringi, contineri se patitur tua industria; certis finibus includi, circumscribi se non sinit, egreditur extra fines, quos muneris tui ratio constitutos habet. 2. Peninsula late extenditur in mare, *la péninsule se prolonge au loin dans la mer*. Excurrit late in mare; porrecta est in mare multis passuum millibus, peninsula late in mare projecta. 3. Arbor ramos late extendit, *l'arbre étend au loin ses branches*. Diffunditur vastis ramis arbor; in omnes partes funditur; late ramos promittit; passis late ramis, projectis brachiis procera arbor. USUS: Extensis brachiis aliquid de gestu addidit. Cf. [Dilato](#), [Explico](#).

EXTĒNŪĀTĪO, ōnis, f. *Atténuation* (Fig. reth.). EPITH. Concisa. USUS: Distincte concisa brevis extenuatioque.

EXTĒNŪO, as, avi, atum, are, a. *Rendre mince, diminuer*. SYN. Minuo, attenuo, deprimō, elevo. )( Augeo, exaggeo, amplifico. ADV. Sigillatim voluptates. USUS: Amor omnes molestias extenuat. Munus suum et



beneficium verbis extenuare. Extenuatur spes nostra et evanescit. Extenuare atrocitatem facti, levare, elevare. Extenuabant angustiae gradientium agmen. Extenuare suspicionem, offensionem, ignominiam et elevare. Cf. [Minuo](#).

EXTĚRĚBRO, as, are, a. *Obtenir avec effort, arracher*. SYN. Perterebro, exterebrando extraho. USUS: Nummulos, aurum exterebrare ex aliquo.

EXTERGĚO, es, *vel* EXTERGO, is, tersi, tersum, ere, a. *Essuyer, nettoyer*. SYN. Tergendo purgo, ac mundum facio. Cf. [Tergo](#).

EXTERMĪNĀTOR, ōris, m. *Celui qui chasse, qui bannit*. SYN. Expulsor.

EXTERMĪNO, as, avi, atum, are, a. *Expulser, bannir*. SYN. Expello, ejicio. ADV. Contra. USUS: Exterminare ab urbe. Reipublicae auctoritatem. Rempublicam exterminare. Peregrinos urbibus exterminare. Cf. [Pello](#), [Ejicio](#).

EXTERNUS, a, um, *Étranger*. SYN. Extrarius, extraneus, exterus, alienigena, extrinsecus accedens, adventitius, peregrinus, advena. )( Domesticus. USUS: Externa commoda, et ad corpus pertinentia. Canum amor in dominos, odium in externos. Animos externa et adventitia visione pulsare. Adjumenta externa et adventitia.

EXTĚRO, is, trīvi, trītum, ere, a. *Broyer; digérer*. SYN. Comminuo, digero, conficio. USUS: Calor stomachi ad exterendum cibum.

EXTERRĚO, es, rūi, ĭtum, ere, a. *Épouvanter*. SYN. Perterreo. ADV. Præter modum. USUS: Admotis dolorum facibus exterrentur plerique. Cf. [Terreo](#).

EXTĚRUS, a, um, *Étranger*. SYN. Externus. )( Domesticus. USUS: Exteræ nationes. Cf. [Peregrinus](#).

EXTĪMESCO, is, mŭi, escere, n. et a. *Être épouvanté; craindre, redouter*. SYN. Pertimesco. USUS: Unum extimescendum est, ne quid turpiter faciamus. Cf. [Timeo](#).

EXTĪMUS, a, um, *Qui est à l'extrémité; le dernier*. SYN. Extremus. USUS: Orbis cœlestis extimus.

EXTISPEX, ĭcis, m. *Devin qui observait les entrailles des victimes*. SYN. Aruspex. USUS: Ars extispicum.

EXTOLLO, is, tūli, ēlātum, ere, a. *Lever, relever; ranimer*. SYN. Effero, erigo, animos tollo, insolentem facio. )( Deprimo. USUS: Aliquem laudibus in cœlum; rerum verbis in majus extollere. Extollere jacentem et erigere. Libertas pressa tandem caput extollere, erigere, se recreare incipit. Opes illum admodum extollunt. Cave addas: Suos oculos, etc. Cf. [Laudo](#), [Illustro](#).

EXTORQUĒO, es, torsi, tortum, ere, a. *Arracher, obtenir violemment*. SYN. Exprimo, aufero, eripio. ADV. Ingratiis, sero. PHRAS. Nummos aliquot extorsit, *il m'a extorqué quelques écus*. Vi pecuniam ex me expressit; invito, atque ingratiis nummos aliquot extorsit; peculii sibi aliquid expugnavit; nummorum aliquid a me exterebravit, exsculpsit; argento me emunxit. USUS: Vi ferrum, arma de manibus alicui extorquere. Sententiam alicui extorquere. Hic mihi error, dum vivo, non extorquebitur. Cf. [Eripio](#).

EXTORRIS, e, gen. com. *Banni, proscribit*. SYN. Exul. Cf. [Exul](#), [Exilium](#).

EXTRA, *Hors*. SYN. Extrinsicus, foris. Vim exprimit remotioris loci. )( Intra. USUS: 1. Extra urbem, ostium eminere foras. Ea, quæ extra sunt, contemplari. In corpore et extra, quædam bona sunt. 2. Præter, *à part*. Extra tumultum Gallicum multis armorum vacatio est. Sunt hæc extra modum absona. Extra culpam se ponere. Extra hanc causam, nemo arma ferat.

EXTRĀHO, is, traxi, tractum, ere, a. *Extraire, tirer; prolonger*. SYN. Exstirpo, evello; produco, differo. ADV. Penitus, radicitus, stirpitus. PHRAS. Res variis modis extrahitur, *on prolonge l'affaire de toutes les façons*. Res trahitur; dies producitur; res protrahitur, ducitur, differtur; mora rebus alia et alia injicitur, intercedit; dies unus, alter, tertius agendæ rei eximitur. Cf. [Differo](#). USUS: 1. Epicurus ex hominum animis radicitus extrahit religionem. Extrahere ex animo sententiam alteri. 2. Libero, eripio, *arracher, délivrer*. Extrahere se e negotio. Rempubicam periculis extrahere. 3. Produco, differo, *traîner en longueur, prolonger*. Res variis calumniis extracta est. Diem, senatum, judicium extrahere. Certamen in noctem extrahere, *prolonger le combat jusqu'à la nuit*.

EXTRĀNĒUS, a, um, *Extérieur, étranger*. SYN. Extrarius. USUS: Res, bona extranea. Cf. [Externus](#), [Peregrinus](#).

EXTRĀORDĪNĀRĪUS, a, um, *Extraordinaire, inusité*. SYN. Extra ordinem. )( Legitimus. USUS: Extraordinarios honores accipere. Pecunia

extraordinaria. Cupiditatibus extraordinariis adeo non indulgeo, ut vix quotidianis satisfaciam.

EXTRĀRĪUS, a, um, *Extérieur*. SYN. Externus. )( Interior. USUS: Extraria defensio.

EXTRĒMĪTAS, ātis, f. *Extrémité, bout, fin*. SYN. Ora. USUS: Cœli nulla ora, nulla extremitas. Omnem infinitatem peragrabat, in nulla extremitate consistens.

EXTRĒMO, *A la fin*. SYN. Ad extremum, postremo.

EXTRĒMUM, *Terme, fin*. SYN. Ultimum, finis. USUS: 1. Quod non habet extremum, infinitum est. 2. ADV. Tandem, *cum ad, pour la fin*. Non illi animus, non fides ad extremum defuit.

EXTRĒMUS, a, um, *Extrême, dernier*. SYN. Postremus, ultimus, novissimus. )( Infimus, primus. PHRAS. Res ad extremum venit, *la chose est dans une situation désespérée*. Ad ultimum dimicationis ventum est. Ad ultimum laboris ac periculi ventum est. Res est in extremum deducta casum. Ad ultima propellimur; omnia extrema, ultima tentanda nunc sunt, et audenda. Cf. [Finis](#), [Periculum](#), [Despero](#). USUS: Cœlum extremum atque ultimum mundi. Extremum discrimen; in extremo libro. Extrema in oratione. In extremis litteris erat.

EXTRĪCO, as, avi, atum, are, a. *Débarrasser, démêler*. SYN. Explico, expedio, evolvo. USUS: De negotio tuo nihil adhuc extrico. Cf. [Expedio](#), [Explico](#).

EXTRĪNSĒCUS, *Au dehors, à l'extérieur*. SYN. Extra, foris. USUS: Pulmones adducunt spiritum extrinsecus. Extrinsecus inaurata columna. Re extrinsecus terribili objecta. Cf. [Extra](#).

EXTRŪDO, is, trūsi, trūsum, ere, a. *Chasser, repousser, éloigner*. SYN. Ejicio, exturbo. )( Retineo. ADV. Quamprimum. USUS: Domo aliquem, quin amicitia extrudere. Cf. [Ejicio](#).

EXTUNDO, is, tūdi, tūsum, ere, a. \* *Créer, produire; arracher*. USUS: Labor extundit artes, extundit fastidium. Cf. [Exprimo](#).

EXTURBO, as, avi, atum, are, a. *Chasser par force, bannir*. SYN. Per vim ejicio, expello, dejicio, evertō. ADV. Nominatim. USUS: 1. Exturbari

domo, fortunis, numero vivorum. 2. TRANSL. Ægritudinem ex animo, lassitudinem ex membris exturbare. Cf. [Pello](#), [Ejicio](#).

EXŪBĚRANTĪA, æ, f. *Abondance*.

EXŪBĚRO, as, avi, are, n. *Regorger, abonder*. SYN. Abundo. USUS: Annus pomis exuberat. Cf. [Copia](#).

EXUL, ūlis, m. *Exilé*. SYN. Extorris, ejectus, relegatus. )( Civis. PHRAS. Multi egregii viri exules facti sunt, *un grand nombre d'hommes illustres furent exilés*. Complures viri insignes inique relegati; e patria amandati, expulsi, ejecti, ablegati sunt; exulaverunt; exilio mulctati, damnati sunt; patrium solum vertere compulsi, coacti sunt; patriam exules reliquerunt; urbe, domo, penatibus, foro, congressu civium extorres fuerunt; patria cedere coacti sunt; in exilium projecti sunt; patriæ finibus prohibiti; in ultimas terras deportati; in ultimum pene rerum humanarum terminum relegati, amandati sunt. USUS: Vagus exul errabat undique. Reducere, restituere exules. Cf. [Exilium](#), [Exulo](#).

EXULCĚRO, as, avi, atum, are, a. *Ulcérer; irriter, aigrir*. SYN. Ulcus facio, corrumpo. )( Concilio. ADV. Clam. USUS: Animus suspicionibus exulceratus. Non modo non exulcerasti ejus gratiam, sed conciliasti.

EXŪLO, as, avi, atum, are, n. *Être banni, proscrit, exilé*. SYN. Exul sum; exilii causa solum verto, *vel* mutuo; in exilio sum. PHRAS. 1. Sponte sua exultavit, *il s'exila volontairement*. Voluntarium conscivit exilium; sponte urbe cessit, migravit, excessit; exulatum iit, abiit; in exilium profectus est; patriam reliquit; solum vertit, mutavit; exilio patriam sedem mutavit. 2. Tarquinii merito Roma exularunt, *c'est justement que les Tarquins furent bannis de Rome*. Merito urbe pulsi; Roma exacti, extrusi, ejecti, exterminati sunt. Roma abire, egredi, cedere, migrare, recedere, exire; in exilium ire; exulatum abire jussi sunt; Romam relinquere coacti sunt. Cf. [Exul](#), [Exilium](#).

EXULTĀTĪO, ōnis, f. *Joie immodérée, transport*. USUS: Illa exultatio Athamantis.

EXULTO, as, avi, are, n. *Bondir de joie, d'orgueil, etc*. SYN. Efferor gaudio; gaudio triumpho; voluptate, *vel* lætitia nimia gestio. )( Lamentor. ADV. Audacius, effuse, immoderate, inaniter, palam lætitia, palam luctu, juveniliter. USUS: Alacris exultat improbitas in victoria. Otio, rebus secundis, gaudio exultare, et triumphare. Exultaret et triumpharet oratio.

Elatum gaudio, animi lætitia exultans. Temere gestiens, furens, et exultans. Furor exultans. Cf. [Gaudium](#), [Lætor](#).

EXŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Dépouiller*. SYN. Spolio corpus, corpus nudo, vestem detraho, ornatu denudo. )( Induo. USUS: 1. Omnem humanitatem, fidem, obsequium, jus fasque exuere. Arrogantiam exuere; hominem exuere, *dépouiller tout sentiment d'humanité*. 2. Extrico, *se débarrasser de*. Laqueis se exuere. 3. Vestem pono, depono, *se déshabiller*. Vestem, se veste exuere.

EXŪRO, is, ussi, ustum, ere, a. *Brûler, consumer, anéantir*. USUS: Mihi ex animo exuri non potest, esse DEUM. Cf. [Comburo](#), [Concremo](#), [Ignis](#).

EXUSTĪO, ōnis, f. *Combustion*. USUS: Exustiones, eluviones terrarum, *les inondations et les embrasements*.

EXŪVĪÆ, ārum, f. pl. *Dépouilles*. SYN. Spolia. USUS: Locus exuviis nauticis, et classium spoliis ornatus. Exuviæ leonis, asini, serpentis; bubulæ exuviæ. Exuvias defuncti terræ demandare, *enterrer un mort*.



FĀBA, æ, f. *Fève*. SYN. Legumen maximum. USUS: Faba abstinuere Pythagorici, quasi eorum cibo mens, non venter infletur. Faba inflationem magnam habet.

FĀBELLA, æ, f. *Récit, anecdote, historiette, conte*. SYN. Fabula. EPITH. Tota, vetus, anilis, commentitia. Latina. USUS: Vetus fabella narratur. Cf. [Fabula](#).

FĀBER, ri, m. *Ouvrier, artisan*. SYN. Opifex, artifex. EPITH. Lignarius et optimus. PHRAS. Faber est admodum peritus, *il est fort habile ouvrier*. Inventor et machinator bellicorum operum; qui miri artificii machinationes summa celeritate promoveat; fabrilium operum magister excellens est. USUS: Adhibere non modo ut architectos, sed ut fabros ad ædificandam rempublicam.

FĀBRĒ, *Artistement, habilement*. SYN. Affabre, artificiose, scite, miro opere, summo artificio. USUS: Argentum fabre factum.

FĀBRĒFĀCĪO, facis, fēci, factum, ere, a. *Construire, façonner avec art.* SYN. Artificiose compono, ædifico. USUS: Astutiam fabrefacere. Vasa fabrefacta.

FĀBRĪCA, æ, f. *Atelier; confection, structure.* SYN. Fabricatio, ars fabrilis. EPITH. Admirabilis, crudelis, diligens, divina, incredibilis. USUS: Incredibilis illa naturæ fabrica. Quam solers subtilisque descriptio, quamque admirabilis fabrica membrorum. Vulcanus Lemni fabricæ præest.

FĀBRĪCĀTĪO, ōnis, f. *Travail, mise en œuvre, construction.* SYN. Fabrica. USUS: Si erit tota hominis fabricatio perspecta.

FĀBRĪCĀTOR, ōris, m. *Constructeur, ouvrier.* SYN. Architectus, artifex, ædificator. USUS: Minutorum opusculorum fabricator. Ille fabricator tanti operis DEUS.

FĀBRĪCOR, aris, atus sum, ari, d. *Faire, façonner, fabriquer.* SYN. Fabrico, architector. ADV. Incredibiliter. USUS: Fabricemur verba, *forgeons, créons des mots.* Vim esse aliquam cum prudentia et consilio, quæ finxerit, et fabricata sit hominem. Cf. [Ædifico](#).

FĀBRĪLIS, e, gen. com. *D'ouvrier, d'artisan.* USUS: Erratum fabrile.

FĀBŪLA, æ, f. *Récit, histoire; fable, conte.* SYN. Res commentitia, apologus, scenæ argumentum. EPITH. Decantata, falsa, ficta, commentitia, incredibilis, nova, obscœnissima. USUS: 1. Lupus in fabula. Decantata fabula. Num fabulis credam? 2. Comœdia, Tragœdia, *pièce de théâtre, poème.* Festive fabulam egisti. Fabulam ætatis peregit. Fabulam dare, exigere, conficere. 3. Deridiculo sum, *devenir la fable de tout le monde.* Fabula sto. Vulgi tabulam fieri.

FĀBŪLŌSUS, a, um, *Fabuleux; dont on raconte beaucoup de fables.* SYN. Fabulis poeticis decorus; de quo multa finguntur. USUS: Fabulosa antiquitas.

FĀCESSO, is, cessii, *vel* cessīvi, itum, ere, a. et n. *S'éloigner.* SYN. Abeo. ADV. Paulisper. USUS: Facessant homines importuni, *loin de nous ces importuns.* 2. Creo, exhibeo, *créer, produire, causer, susciter.* Periculum alicui, molestiam, negotium facessere, *susciter des ennuis, des affaires à qqn.* Cf. [Abeo](#).



FĀCĒTĒ, *Plaisamment; élégamment*. SYN. Concinne, venuste, ridicule, salse. USUS: Facete, venuste, breviter, acute dicere.

FĀCĒTĪÆ, ārum, f. pl. *Traits d'esprit; plaisanteries*. SYN. Jocus, sales, lepor, argutiæ, suavitas, urbanitas, festivitas; cavillatio, dicacitas. EPITH. Asperiores, multæ, perpetuæ, politissimæ. PHRAS. Facetiis suis multos oblectat, *il amuse tout le monde par ses plaisanteries fines, son enjouement*. Ita belle, scite, venuste; ita argute, ingeniose, festive, lepide jocatur, ut audientes mira voluptate perfundat; facetiis ita valet, ut singulis pene verbis risum commoveat, excitet; ejus facetiis et jocationibus mire capiuntur multorum animi; multæ politissimæque sunt in eo facetiæ. Nihil illo est festivius, lepidius; lepore, festivitate, elegantia morum conferendus cum illo nemo est. Lepores tot habet, ac loquendi suavitates, multorum ut amorem sibi conciliet. Cf. [Jocus](#). USUS: Libandus est ex omni genere urbanitatis facetiarum quidam lepor. Sale conditus et facetiis Cæsar. Sale tuo et lepore et politissimis facetiis multos erexisti.

FĀCĒTUS, a, um, *Enjoué, fin, spirituel, divertissant*. SYN. Festivus, argutus, concinnus, scitus, urbanus, venustus, elegans, salsus, acutus, dicax. )( Insulsus. PHRAS. Homo est mire facetus, *cet homme est très spirituel*. Quo nemo lepore et festivitate conditior; qui nusquam non urbanum et venustum sermonem inducat; qui persalse una et perhumaniter jocatur; longe a scurrili dicacitate remotus; cujus joci nihil de gravitate decerpant. Homo est, jocosa dicta scite admodum in quoslibet jactare gnarus; ingenio nec rustico, nec absurdo; minime omnium severo et tetrico; qui jocum movere, sermone uti vel molli, vel pervicaci queat; cui leporis plurimum inest; cujus facetiæ prorsus venustæ; qui ridiculus omnino ac festivus, vultu adjuvante et voce, et ipso genere sermonis; homo sale conditus et facetiis. Homo dulcis, festivique sermonis, ac perfacetus; in quo multus lepos, multæque facetiæ; qui dicendi sale, et acute faceteque dictis plurimum valet; ex quo rusticum nihil exeat, sed venusta multa, et perfaceta multa; natura dicax et festivitate conditus, ac ne inter seria quidem risu satis temperans. Cf. [Jocor](#). USUS: Ante facete dictum emissum hærere debet, quam cogitari potuisse videatur. Faceti narratores quidam, vultu adjuvante, et voce, et ipso genere sermonis. Cavillator facetus et ridiculus.

FĀCĪES, ēi, f. *Visage, figure, physionomie*. SYN. Species oris, vultus. EPITH. Clara, crebra, egregia, eximia, illustris, nova, pulchrior, formidolosa. USUS: 1. Quæ nobis fingere non possumus, facies, vultus, sonus. 2. Forma,

status, species, conditio, *forme, figure, apparence, image*. Formam et tanquam faciem honesti vides. Faciem præsentis reipublicæ describere. Cf. [Vultus](#).

FĀCĪLE, *Facilement*. SYN. Libenter, nullo negotio, nullo labore, cito. )( *Ægre, tristius, difficulter, vix*. PHRAS. Sapiens facile fortunæ resistit, *le sage résiste aisément à la fortune*. Non difficulter, haud gravatim, non laboriose, parvo negotio, nullo negotio fortunæ resistit. Sapienti difficile non est, laboriosum non est, nihil negotii est impetum fortunæ sustinere. Difficultatis non est, laboris non est, si quis sapientia valet, tueri se ab injuriis fortunæ. Difficilis operæ non est, si quis mente ac consilio præstet, secundam æque, ac adversam fortunam ferre. USUS: Homo facile deterrimus; ordinis hujus facile princeps. Qui sperant, facilius ad laudem nobilitatis perveniunt. Cf. [Facilis](#).

FĀCĪLIS, e, gen. com. *Facile*. SYN. Proclivis, expeditus, explicatus, promptus. )( Difficilis. PHRAS. 1. Facilis est causa et explicata, *la cause est facile et claire*. Quid negotii est hic vincere? Facillime, nullo negotio, nutu impelles iudices; ludus erit iudices flectere. Facilis est et pervulgata causa, non laborabis admodum; perlevi momento rem efficies; nutu, quod velis, consequere; omnia ludibundus, dormiens etiam; per ludum perficies; si vel digitis concrepueris, rem perficies; non posset esse facilior et solutior causæ ratio. Omnia tibi in hac causa æqua erunt et plana, proclivia, prona, in proclivi erunt omnia; omnia in expedito; non ægerrime, non maxima contentione rem perficies, ad exitum perduces. Causæ exitus in facili erit; in promptu erit; dormienti id beneficium deferetur, ut a te stent iudices; ex facili victoria tibi continget. 2. Facile tibi erit, res meas curare, *il vous sera facile de prendre soin de mes affaires*. Negotium tibi res meæ aut nullum, aut minimum exhibebunt, facessent; labori, aut molestiæ haud quaquam erunt; res meas optime constitutas, satis aptas, explicatas, expeditas, nullis difficultatibus implicatas offendes; haud ægre res meas curabis; facilem et solutam deprehendes rerum mearum rationem. Cf. [Facile](#). USUS: 1. Mihi in causa facili et explicata perdifficilis et lubrica defensionis ratio est. Facilis et expeditus ad dicendum. Materia facilis ad exardescendum. 2. Lenis, comis, indulgens, exorabilis, *traitable, bon, doux, bienveillant*. )( Fastidiosus. Facilem se omnibus præbere. Comes, benigni, faciles homines. Facilis parens et indulgens.

FĂCĪĹITAS, ātis, f. *Douceur, bonté, indulgence*. SYN. Lenitas, humanitas, comitas, indulgentia. )( Difficultas. EPITH. Admirabilis, nimia. USUS: Qui dignitate principibus antecellit, facilitate par infimis videtur. Exercenda est facilitas et altitudo animi. Quis congressum eius, quis facilitatem sermonis et humanitatis desideravit?

FĂCĪNŌRŌSUS, a, um, *Chargé de crimes*. SYN. Scelestus, flagitiosus. USUS: Cum facinorosis, audacibus, injuriosis hominibus versari. Cf. [Malus](#), [Scelestus](#).

FĂCĪNUS, ōris, n. *Action bonne ou mauvaise; crime, forfait*. SYN. Factum; scelus, flagitium, nefas. EPITH. Civile, commune, crudelissimum, teterrimum, dignum, ferum ac immane, improbum, inauditum, indignissimum, indignum, magnum, malum, manifestum, maximum, miserum, nefarium, nobile, multis sæpe locis commemoratum, tetrum, turpissimum, voluntarium. PHRAS. Facinus atrocissimum admisit, *il a commis un crime épouvantable*. Indignum, nefarium facinus fecit, commisit; tetrum ac turpissimum facinus patravit, facinus in suos fœdum ac immane conscivit. Facinus flagitii plenum ac dedecoris ab illo admissum est. Cf. [Scelus](#), [Flagitium](#). USUS: 1. Ad scelestum ac nefarium facinus aliquem adducere, impellere, incendere, *pousser au crime*. 2. Egregium factum, *action d'éclat, trait mémorable*. Facinus præclarissimum, pulcherrimum, rectissimum suscipere, obire, conficere, efficere. Cf. [Factum](#).

FĂCĪŌ, făcis, fēci, factum, ere, a. *Faire, exécuter*. SYN. Ago, efficio, conficio, perficio, præsto, creo, transigo, conflo. ADV. Abjecte, absurde, accurate, ambiciose, amice mentionem alicujus, amplius, animose, aperte, arrogantius, aspere, astute, atrocius, audacter, belle, hercle, benigne, breviter, callide, caute, celeriter, clementer, commodo, communiter, considerate, constanter, consulto, copiose, coram, crebrius, cumulate, cupide, curiosius, decore, de integro, difficiliter, diligenter, dissimulanter, diu quid, dolenter, effeminate, egregie, eleganter, enucleate, etiam atque etiam, faciliter, fallacius, familiaris, feliciter, fortiter, fraterne, furiose, furtim, grate, graviter, hostiliter, honeste, honorifice, humane, jam dudum, ignave, immoderate, impensius, impie, improbe, improbius, imprudenter, impune, incontinenter, incaute, indecore, indocte, inepte, indulgenter, inhumane, inimice, inique, injuste, inscianter, insidiose, intemperanter, iracunde, justissime, libenter, prolixè, celeriter, liberaliter, libere, libidinose,

liquidius, longe, magnifice, magnopere, male, malitiose, maturius, maxime, melius, modice, moderate, moleste, muliebriter, mutuo, necessario, omnino, optime, orate, palam, parce, perbelle, perite, perperam, perpetuo, petulanter, plane, libenter, postremo, præclare, presse, pridem, probe, prolixè, prudenter, publice, pueriliter, pulcherrime, quam diligentissime, rabiose, recte, ridicule, rustice, sapienter, scelerate, scite, sedulo, serviliter, similiter, simulate, sortito, splendide, statim, studiose, stulte, subarroganter, tarde, temere, teterrime, timide, turbulenter, turpiter, vafre, vehementer, vere, vitiose, vulgo, sero. PHRAS. 1. Fac diligenter quod imperatum est, *faites promptement ce que l'on vous a commandé*. Rem age, pro virili parte confice; quas tibi imposui partes sustine; mandata nostra exhauri; noli committere, ut honoris nostri causa non libenter, et celeriter efficias; quod suscepisti onus officii, sustinendum est; postquam subiisti hanc conditionem, promissa tibi implenda sunt; standum pactis ac promissis. 2. Hanc rem optime facies, *vous ferez très-bien cette chose*. Rem optime tuo ductu geres; in negotii tractatione, gestione solertiam unus adhibebis maximam; prolixè, reor, cumulateque facies; rem pro dignitate administrabis, curabis, effectam dabis. A te res ista optime proficiscetur, et ad exitum perducetur. 3. Omnia quæ vis faciam, *je ferai tout ce que vous voudrez*. Omnia cupio, quæ tu imperas; obsequar voluntati tuæ; omnibus in rebus fore me in potestate tua scito; vincam meis officiis cogitationes tuas; mandata exhauriam; quæ vis, quæque imperas, prolixè, cumulateque faciam, perficiam, exsequar; postulata peragam; quod mandas, factum et curatum dabo. 4. Rerum gestarum gloria odiosum me facit, *mes actions glorieuses m'ont valu l'envie de bien des gens*. Invidiam mihi fecit, confecit, conflavit, peperit, concitavit, attulit; in invidiam me adduxit. Cf. [Odium](#), [Odiosus](#). 5. Quis hoc fecit? *Qui a fait cela?* Ad quem id maleficium pertinet? Quis auctor delicti? Quis facinus istud conscivit, patravit? Quis dux, princeps, caput scelesti consilii? Quæ fax nefarii huius incendii, belli, seditionis? Quo fonte profluxit, profectum est immane hoc facinus? Cf. [Causa](#). 6. (Ille est fac totum, VULG.), *c'est un factotum*. Omnium rerum actor et administer est; idem est, per quem, quæ volumus, omnia auferemus; princeps est in amicitia et gratia Regis; heri sui dextella est. 7. Omnia facit arbitrato suo, *il fait tout à sa guise*. Suo utitur consilio; sibi uni obtemperat; præter se audit neminem; se unum adhibet in consilium; ad arbitrium libidinemque agit omnia; ut libido fert; ut quæque in mentem, aut libidinem venerint, ita exsequitur. USUS: 1. Facere aliquid humaniter, turpiter,

studiose, libenter, consulto, contra leges. Sumptus, cœnam, impetum, sui copiam, injuriam, poema, versus facere. 2. Æstimo, judico, *estimer, priser*. Parvi, magni aliquem facere. 3. Fingo, induco, *supposer, feindre*. Plato facit Socratem disputantem. 4. Colligo, cogo, *se procurer, amasser*. Pecuniam facere; manum facere, copias facere. 5. Affero, infero, *apporter, causer, faire*. Convitium, plagam, cædem, favorem, honorem, timorem, vim facere. 6. Exerceo, *pratiquer, exercer*. Piraticam, argentariam, mercaturam, præconium, quæstum facere, *faire le métier de pirate, faire la banque, le commerce, l'usure, etc.* 7. Sacrifico, *faire un sacrifice*. Junoni consules facere debent. Rem divinam ad aras facere. 8. Patior, *souffrir*. Detrimentum, naufragium, jacturam gloriæ, rei facere. 9. Procuro, *faire, rendre, exécuter*. Facere judicium, funus, justa. 10. Fingo, simulo *feindre*. Facio me dormire. 11. Convenio, partes alicujus sequor, *être du parti de qqn*. Mecum facit; a me facit. 12. Promiscue, *locutions diverses*: Compendium, conjecturam, conjurationem, contumeliam, convitium, discessionem, exsecutionem, fallaciam, fidem, fœdus, frugem, fugam, gratiam, indicium, metum, medicinam, operæ pretium, obnoxium sibi aliquem, pactionem, pacem, periculum, verba, vim facere.

FĀCTĪO, ōnis, f. *Faction, parti, ligue*. SYN. Partes, secta. EPITH. Contraria. PHRAS. 1. Civitas divisa est in duas factiones, *la ville est divisée en deux factions*. In duas partes discessit, scissa est; dissociati civium animi sunt, aliis has, aliis illas partes foventibus. 2. Factioni se adjunxit, *il se joignit à ce parti*. Illarum partium est; partibus infectus est; partibus illis studet, favet; sectam illorum secutus est; illorum partes fovet; illorum partibus addictus, deditus est. USUS: Provinciam per vim et factionem obtinuisti. Respublica coitionibus factionibusque oppressa est. Adversariæ factionis duces. Cf. [Pars](#).

FACTĪŌSUS, a, um, *Intrigant, factieux*. SYN. Seditiosus. USUS: Si quis potens et factiosus. Cf. [Seditiosus](#).

FACTĪTO, as, avi, atum, are, a. *Pratiquer, faire métier de*. SYN. Exerceo, usurpo. ADV. Vafre omnia. USUS: Accusationem, versus factitare, *faire le métier d'accusateur, de poète*.

FACTUM, i, n. *Action*. SYN. Facinus. EPITH. Ambitiosum, avarum, audacius, commune, crudele, turbulentum, tranquillum, clementissimum, egregium, extremum, gloriosissimum, gratum, honestum, illustre,

improbissimum, laudabile, luculentum, obscurum, plenum flagitii atque dedecoris, præclarum, necessarium, protervum, rectum, simile, singulare, tetrum, crudele, nefarium et tyrannicum, tantum, tamque præclarum, turpe, utile, honestum, versutum et callidum. PHRAS. 1. Factum sane egregium edidisti, *vous avez fait une belle action*. Gloriæ plenum et fortitudinis facinus patrasti; facinus nobile et commemorandum conscivisti; facinus edidisti, fecisti luculentum plane ac divinum. 2. Multa exstant et egregia hominis facta, *l'histoire nous a transmis sur cet homme beaucoup de faits glorieux*. Vigent etiamnum multa strenue fortiterque facta; ex immortalibus tot editis operibus, ex clarissimis et amplissimis rebus, ex maximis rebus gestis, ex ingentium rerum monumentis, quibus magnam orbis partem complevit, multa adhuc in memoria hærent hominum. Ex tantis rebus gestis, quantas audere vix hominis, perficere pene nullius sit, non paucae etiamnum in ore ac sermone hominum sunt. Exstant hominis non pauca fortitudinis exempla, monumenta virtutis; partarum, gestarum rerum, maximorum in rempublicam meritorum, editorum bello paceque operum æquatus cœlo cumulus. USUS: Factum illud per se præclarum est et divinum. Illud pulcherrimum factum, quod ex auctoritate senatus gessit. Cf. [Facinus](#).

FĀCULTAS, ātis, f. *Faculté, pouvoir, possibilité; occasion*. SYN. Commoditas, facilitas, occasio, ansa. EPITH. Absoluta et perfecta, agraria, aliena, bona, communis, grata et ornata, gravis dicendi et plena dignitatis, jejuna atque nuda, incredibilis, levior, magna, major ac maturior dicendi, maxima, oblata, optabilis, oratoria; perpetua, poetica, popularis propria, non communis, quantulacumque, singularis dicendi. USUS: 1. Facultatem lædendi expetere, comparare, largiri, suppeditare. Opes superbiæ materiem dant et facultatem. 2. Facultatem adipisci, *obtenir une permission*. Magnam in re difficillima facultatem consecutus, assecutus. Erit tibi, non deest facultas benefaciendi. Habes facultatem maximam. Est in te facultas maxima ad rem perficiendam. 3. Facultatem alicui adimere, eripere, *enlever une permission*. 4. Prætermittere scribendi facultatem, *laisser passer l'occasion d'écrire*. 5. Ars, scientia, *talent naturel, capacité, art*. Facultas disserendi; excellere in arte aliqua et facultate. 6. Divitiæ, *richesses, biens, fortune*. Facultates magnas corradere, habere, augere. Tantæ facultates, ingenii, gratiæ, consilii.

FĀCUNDĒ, *Éloquemment*. SYN. Diserte. USUS: Hostem sibi facunde eloquendo conciliare.



FĀCUNDĪA, æ, f. *Faculté d'élocution, éloquence*. SYN. Facultas disserendi cum gratia. Cf. [Eloquentia](#).

FĀCUNDUS, a, um, f. *Éloquent, qui parle facilement*. SYN. Disertus; qui ea, quæ mente conceperit, facile atque ornate profert. Cf. [Eloquens](#).

FALCĀRĪUS, ii, m. *Fabricant de faux; soldat armé de faux*. SYN. Milites falcibus armati.

FALLĀCĪA, æ, f. *Tromperie, fourberie*. SYN. Fraus, præstigiæ, dolus, simulatio, machinæ, verbi laqueus. USUS: Ex fraude, fallaciis, mendaciis totus constare videtur. Fallaciam intendere in aliquem. Fallaciis circumvenire. Cf. [Decipio](#), [Fallo](#), [Dolus](#).

FALLĀCĪTER, *D'une manière trompeuse, avec perfidie*. SYN. Dolose, malitiose, fictæ, insidiose, simulate. USUS: Fallacissime se alicui venditare.

FALLAX, ācis, omn. gen. *Trompeur, faux, perfide*. SYN. Dolosus, fraudulentus, simulator. )( Verax. USUS: Viciniam cupio non fucatam, non fallacem, non eruditam artificio simulationis. Malitia est versuta et fallax nocendi ratio. Astrologi vani, fallaces. Spes falsa et fallax. Cf. [Astutus](#), [Decipio](#), [Fraus](#).

FALLO, is, fēfelli, falsum, ere, a., *nonnunquam n. Tromper*. SYN. Decipio, induco, fraudo. ADV. Dulciter homines, longe, opinione, multum opinionem, occulte, omnino, plane, vehementer. PHRAS. 1. Ubi falli se sensit, manus sibi afferre conatus est, *dès qu'il s'aperçut qu'on le trompait, il essaya de se donner la mort*. Ubi se fraudatum, in fraudem inductum, fraude irretitum; circumventum, captum, deceptum; fictis verbis inductum; fallaciis a veritate abductum sensit, vidit, cognovit, intellexit, voluntariam sibi mortem afferre conatus est; ubi fraus illi patuit; ubi manifestæ fallaciæ fuerunt; ubi dolus illi patefactus est, voluntariam mortem sibi consciscere, voluntaria morte vitam abrumpere conatus est. 2. Fallere non soleo, *je n'ai pas l'habitude de tromper*. Nihil in me odiosum ac fallax; absum ab omni dolo animique fraude; nectendis fraudibus, parandis dolis, struendis insidiis assuetus non sum; alienus sum ab arte simulandi; non sum is qui fraudulenter agam, in fraudem impellam, fucum faciam, in fraudes illiciam, verba dem, dolis circumveniam. Cf. [Decipio](#), [Fraus](#), [Expectatio](#). USUS: Tempus, curas litteris, lusu fallere. Spem de te meam, fidem fefellisti. Opinione falleris. Nisi me fallunt omnia. Roscius socios induxit, decepit,

destituit, adversariis tradidit, omni fraude et fallacia fefellit. Fallit me amor suscepti operis. Fallunt me oculi ac frustrantur.

FALSĪTAS, ātis, f. *Fausseté, mensonge*. SYN. Vanitas. )( Veritas. USUS: Falsitas nihil virium habet.

FALSO, *Faussement, injustement*. SYN. Fallaciter. USUS: Hoc falso memoria proditum est. Falso alicui assentiri.

FALSUS, a, um, *Faux, trompeur*. SYN. Adulterinus, vanus, inanis, mendax. )( Verus. ADV. Aperte, perspicue. PHRAS. Vana, falsa, fallentia natura odimus, *naturellement nous abhorrons ce qui est feint, faux et trompeur*. Falsam, fucatam, adulterinam virtutem quis amet? Vana, supposita, supposititia virtutis species quem caperet? Quod procul a vero, quod a veritate remotum, quis æstimet? Cf. *Vanus, Mendax*. USUS: In quo nihil est, nisi falsum et imitatione simulatum, *choses artificielles*. Complexus falsæ benevolentiae exstiterunt in amore simulato. Falsus rumor. Spes falsa. Falsis et mendacibus visis homines conciliare. Quæ ratione vacant, et mentita et falsa et erroris plena sunt.

FALX, falcis, f. *Faux*. Ille arma misit, cornua, tubas, falces.

FĀMA, æ, f. *Renommée*. SYN. Opinio, existimatio, nomen, sermo, prædicatio, commemoratio, nominis celebritas, sermonis celebritas, rumor, ventus quidam popularis. EPITH. Admirabilis, antiquior, bona, calamitosa, communis, constans, falsa, forensis, frequens, grata, gravis, illustris, incolumis, integra, perennis, popularis, temeraria atque inconsiderata, præclara, summa, tristis. PHRAS. I. Fama est, *on dit, on raconte*. Emanat fama; in vulgus exit; emanat rumor; in omnium ore ac sermone est; rumoris aliquid ad nos affluit; serpit latius etsi perobscura fama; differtur, dissipatur, convalescit rumor; audimus sed adhuc sine capite, sine auctore, rumore nuntio; multus est sermo. Res sermonibus celebrantur. 1. Fama de re vulgata est, *le bruit s'est répandu*. Constante fama, omniumque sermone celebratum est; multa pertulit ad nos rumor; fama ea, nescio unde nata, mox totum imperium pervasit, peragravit; fama de re percrebuit; communi fama atque sermone accepimus; fama erat; rumoris nescio quid nos afflavit; calent etiamnum ferventque crebri de re rumores, qui ad nos emanarunt; dissipatus late sermo, disseminatus, dispersus ea de re est; ea fama ante aliquando in urbem penetraverat; ad nos pervenerat, venerat, manaverat; incerta, multa vulgo jactabantur; nuntii varios sermones excitarunt; res ea

dudum est agitata sermonibus dissipatus tota urbe rumor est; discurrit tota urbe rumor; fama ea diu tenuit; vulgatus late rumor est. Cf. [Rumor](#). 2. Famam eam puto non fore diuturnam, *je pense que ce bruit ne durera pas longtemps*. Refrigescet, opinor, brevi ea fama; evanescet; famam eam spero, propediem reprimendam, sedandam, restinguendam; morituram brevi eam famam existimo, nec ævum laturam; exstinguetur, spero, rumor iste brevi, certe raucus fiet. II. Fama *pro* existimatione, *renom, réputation, estime, honneur, gloire*. 1. Famam captare, *chercher la gloire, l'ambitionner*. Famam aucupari; inanem aucupari rumore, et umbras omnes, etiam falsæ gloriæ consecrari; nomen captare; famam expetere; colligere ventos omnes rumorum; avidum esse præter modum gloriæ; ferri incredibili cupiditate gloriæ. Cf. [Ambio](#), [Ambitio](#), [Capto](#). 2. Famæ suæ curam gerere, *prendre soin de sa renommée*. Famæ ac dignitati servire; famæ suæ parcere, consulere; famam non abjicere; famam tueri, conservare, tenere; famæ rationem antiquissimam ducere. Cf. [Curo](#). 3. Famam consecutus est nonnullam, *il a acquis quelque gloire*. Paucorum dierum studio consecutus est, ut aliquo apud homines loco esset; ut memoriæ ac nomini ejus honos haberetur; ut famam nomenque colligeret, sibi conficeret; ut aliquo numero esset; ut aliquid existimationis haberet apud homines; ut aliquem inter homines locum obtineret; ut aliquam sibi adscisceret existimationem; ne prorsus jaceret; ne prorsus ignobilis, vilis, abjectus, nullius honoris ac nominis esset; ne nullo plane loco esset; ne ejus esset inter homines obscura aut infima conditio. Parumper illum honestavit; aliquo in numero constituit; aliquem illi locum tribuit, comparavit, peperit paucorum dierum studium. 4. Fama honesta cuivis exoptanda est, *tout homme doit désirer une bonne renommée*. Id est cuique optandum, ut bene audiat; ut honestam famam, ut egregium nomen, ut bonam apud homines opinionem consequatur; ut ejus nomen fama divulget, circumferat, circumgestet, per orbem terrarum dissipet; ad ultimas terras provehat; ut nominis ejus fama celebretur; sit in ore omnium; ad exteras terras perveniat, pervadat. 5. Dux erat fama inclitus, *c'était un général illustre*. Terras ac mare fama nominis sui implebat; vagabatur nomen ejus longe lateque per omnes gentes; illustris erat et pervagata nominis ejus fama; in ore atque sermone omnium præclara ejus virtus versabatur; per omnes gentes fama virtutis ejus volitabat; in ingenti gloria apud omnes gentes erat. Cf. [Celebris](#). 6. Si tuis scriptis ultimam manum impones, famam immortalem habebis, *si vous mettez la dernière main à vos écrits, vous aurez une gloire éternelle*. Si tua scripta ad exitum

perduces, immortalis erit fama tua; perpetua, æterna erit; nunquam deficiet; nunquam consenescent, nunquam peribit; nunquam obscurabitur; nullo tempore exstinguetur; nulla temporis diuturnitate obscurabitur; nulla dies famam tuam terminabit; nullum temporis spatium circumscribet, nulla temporis vetustas corrumpet. Vigebit in omnium temporum memoria nominis tui fama; omnis te posteritas agnoscet; tuas laudes excipiet ac tuebitur omnis posteritas; de te posteritas omnis audiet et loquetur; immortalitatis præmia consequeris; non simul cum corpore nomen tuum mors exstinguet, delebit, auferet; nomen tuum immortalitati commendabis; immortalitati donabis; ab interitu vindicabis, in hominum memoria retinebis; æterna laude illustrabis; nomen tuum nulla delebit oblivio; nulla ætas, nulla posteritas de tuis laudibus conticescet. Cf. [Gloria](#). 7. Multum de boni viri fama amisit, *il a perdu beaucoup de sa renommée d'homme de bien*. Hæret ad metas fama boni viri; non parum de fama illi est detractum; non defuere, qui famam ejus detererent, attererent, depecularentur, læderent; qui fama eum spoliarent; qui inconstantiae famam ei notamque inurerent; qui nomini ejus officerent; labem inferrent, aspergerent; dedecus inurerent; existimationem ejus deformarent. Cf. [Detraho](#), [Calumnia](#). 8. Famam restituere, *rendre la gloire, réhabiliter*. Inustam famæ maculam detergere; insontis famam vindicare; violatæ existimationi satisfacere; violatæ famæ injuriam sarcire, resarcire. USUS: Conficienda est fama bonorum, quæ vere sola gloria nominari potest. Hominis inconstantis famam subire. Fama illius agitur, *sa gloire est en jeu*. Omnis ingenii fama mihi abjicienda est, *il me faut renoncer à ma réputation de talent*. Cf. [Opinio](#), [Existimatio](#).

FĀMĒLĪCUS, a, um, *Affamé, famélique*. SYN. Qui edendi cupiditate agitur.

FĀMES, is, f. *Faim, appétit, famine*. SYN. Appetitus cibi, esuries: *item*: annonæ caritas. EPITH. Integra, vetus. PHRAS. 1. Fames me vexat, *j'ai faim*. Fame premor, conficior, suffocor; fessus inedia sum; inediam vix jam fero; fames me urget; fame maceror; vacuus mihi venter crepitat; medullam ventris perrepsit fames; stomachus exinanitus turbas dat; præ fame vix spiritum traho; exinanitum ventrem, sed famem integerrimam affero, apporto; demensum suum venter flagitat; extremam sustento famem. 2. Fame mortui sunt, *ils moururent de faim*. E vita per inediam discessere; confecti fame necatique sunt; enecti fame sunt, jugulati, suffocati; fame

absumpti, consumpti periere; fame extincti sunt, extabuere. 3. Famem sedabimus, *nous apaiserons notre faim*. Famem lacte tolerabimus, depellemus; famem lacte propulsabimus, famem cibo explebimus, saturabimus; desideria naturæ explebimus. 4. Longa siccitas famem invexit, *une longue sécheresse a causé la famine*. Arctiorem civibus annonam fecit; cœlestium aquarum inopia laboratum est annona. Per longam siccitatem frumenti erat cum summa caritate inopia. Longa siccitate factum est, ut laxior annona necdum rediret; ut annona premente in urbe trepidatum sit. Cf. [Annona](#). Usus: 1. Cibi condimentum fames. Obsonare famem, *exciter l'appétit*. 2. Caritas annonæ, *disette, famine*. Qui in fame frumentum exportare ausus est.

FĀMĪLĪA, æ, f. *Famille, maison, race*. SYN. Agnatio, cognatio, stirps, domus. EPITH. Abjecta et obscura, acerrima, equestris, severissima ad judicandum, ægra, amplissima, clarissima, consularis, diversa, florentissima, funesta, gladiatoria, speciosa, nobilis, gloriosa, honesta, magna, maxima, nobilissima, patricia, prætoria, pura, summa, tanta, tota, vera, vetus, universa, urbana. Usus: 1. Unus homo familia non est. Familiæ constans et gravis disciplina. In Lælios, *seu* Læliorum familiam insitus. Vetus, illustris, ampla familia. In familiam alicujus se conjicere; in familiam venire, adoptari, recipi, inseri, *être adopté, reçu dans une famille*. Nasci familia antiquissima. 2. Secta, *école de philosophie, secte*. Peripatetici in plures quasi familias divisi sunt. 3. Servorum numerus, *domestiques, serviteurs, esclaves*. Homines conjugum, liberorum et familiarum suarum causa frumentum condunt. Arbiter familiæ. Familiam ducere, *être à la tête, tenir le premier rang*. Pater, mater, filiusfamilias, *père de famille, etc.*

FĀMĪLĪĀRIS, e gen. com. *Familier, ami*. SYN. Familiaritate conjunctus, necessarius, intimus, domesticus, qui in intima alicujus familiaritate versatur, usu conjunctus. EPITH. Familiares domestici, intimi. ADV. Maxime, valde, omnino. PHRAS. Familiaris mihi est, *il est mon ami*. Multos annos utor eo familiariter, isque me vicissim. Valde familiariter eo utor, ut nec familiarius ullo, nec libentius. Nihil est nostra familiaritate conjunctius. Quotidiana mihi cum eo conjunctio est et consuetudo; arctissima necessitudine, vinculis arctissimæ familiaritatis conjuncti sumus; alter alteri familiares admodum sumus; mutua est internos, eaque summa familiaritas. Multos annos magna mihi cum eo familiaritas, summus mihi cum eo usus, summæ mihi cum eo familiaritatis consuetudo intercessit, multis abhinc

annis amicitia nostra summam ad familiaritatem pervenit. Cf. [Amicus](#), [Amicitia](#), [Consuetudo](#), [Usus](#), [Intimus](#), [Necessitudo](#). USUS: Homo familiarissimus, et mihi omnibus rebus conjunctus. Familiares cum altero conferre sermones. Res familiaris et domestica bene statuta. Fieri familiarem alicui.

FĀMĪLĪĀRĪTĀS, ātis, f. *Amitié, liaison; intimité*. SYN. Usus, consuetudo, necessitudo, conjunctio. EPITH. Egregia, eximia, intima, magna, alicujus cum aliquo, maxima, memorabilis, nimia, notissima, pervetus, summa, tanta. PHRAS. 1. (Familiaritatem cum illo feci, VULG.), *se lier avec qqn*. Familiaritatem cum illo contraxi, conflavi; magna familiaritate me cum illo conjunxi. Cf. [Amicitiam contrahere](#). 2. In familiaritatem alicujus venire, *rechercher l'amitié de qqn*. In familiaritatem penitus intrare; ad alicujus familiaritatem se applicare, se dare, se insinuare, se immergere in consuetudinem. Cf. [In amicitiam venire](#). 3. In familiaritate alicujus versari, *être l'intime de qqn*. Est mihi intima cum eo familiaritas; familiaritatem cum illo habeo; familiaritas mihi cum illo, cum officiis ejus multis, tum consuetudine quotidiana sic aucta, ut nihil sit hac nostra familiaritate conjunctius. Recepi hominem in familiaritatem; familiaritate devinxi. Familiaritate conjunctus sum illi; cum eo familiariter vivo; familiaritate implicitus sum tanta, ut revocare me non possim; intime illo utor; nec ab illo unquam recedam; nemo mihi carior; nemini magis studeo; eum omnibus in familiaritate antepono; dudum ab eo in amicitiae familiaris jura adductus sum; dudum familiaris haberi, et in arcanos sermones trahi coeptus sum. Cf. [Amicitiam habere cum altero](#). USUS: Consuetudo familiaritatem inducit, constat, affert. Cf. [Necessitudo](#), [Usus](#), [Conjunctio](#).

FĀMĪLĪĀRĪTER, *En ami, amicalement*. SYN. Libere, amice. USUS: Cum aliquo licentius, liberius, familiarius, amicissime, solutiore animo vivere.

FĀMŌSUS, a, um, *Diffamé, décrié*. SYN. Infamis. USUS: Mulier famosa, libelli famosi. Sparsa epigrammata, in aliquem vulgata, famosa, probrosa, contumeliosa. Cf. [Infamis](#). Ad laudem perperam adhibetur.

FĀMŪLA, æ, f. *Servante*. SYN. Ancilla. USUS: Virtus famula fortunæ.

FĀMŪLĀRIS, e, gen. com. *D'esclave, de serviteur*. SYN. Servilis. USUS: Famularis vestis.



FĀMŪLĀTŪS, ūs, m. *Servitude, esclavage*. SYN. Servitus. USUS: In famulatu alicujus esse. Miser virtutis famulatus, servientis voluptati.

FĀMŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Être en service, être domestique*. SYN. Servio. USUS: Qui præesse deberent, famulantur. Cf. [Servio](#).

FĀMŪLUS, i, m. *Serviteur, esclave*. SYN. Pedissequus. USUS: Adhibeant heri sævitiam in famulos, si aliter teneri non possunt. Cf. [Servus](#).

FĀNĀTĪCUS, a, um, *Fanatique, superstitieux*. SYN. Delirus, furens. USUS: Homo superstitiosus et fanaticus. Cf. [Insanus](#).

FĀNUM, i, n. *Temple*. SYN. Templum, locus religiosus. EPITH. Antiquum antiquissimumque; religiosum. USUS: Pro fanis et delubris pugnare. Athenienses fanum contumeliæ et impudentiæ fecere. Cf. [Templum](#).

FAR, farris, n. *Blé*. SYN. Quidquid frugum terra fert. USUS: Farris seges.

FARCĪO, is, farsi, fartum, cire, a. *Remplir, bourrer*. SYN. Impleo. USUS: Pulvillus rosis fartus. Cf. [Impleo](#).

FĀRĪS, fatur, fatus sum, fari, d. ab anom. for. *Parler*. SYN. Loquor. ADV. Probe. USUS: Aiunt ex oraculo ita fatam Pythiam. Tum ad Deos ita fatur.

FARTOR, ōris, m. *Celui qui engraisse des volailles*. SYN. Qui lucanicas facit et farcit, sive qui aves farcit et saginat. USUS: Cellarii, lanii, coci, fartores. Fartor scelerum.

FAS, indecl. *Droit, justice*. SYN. Jus, quod licet. USUS: Jus et fas omne delere. Si hoc dictu fas est. Clodium nihil delectat, quod aut per naturam fas sit, aut per leges liceat. Quoad fas est, quoad licet. Per fas et nefas, jure seu injuria; per æqua, per iniqua. Cf. [Honestum](#).

FASCĪA, æ, f. *Bande, enveloppe pour les jambes, les pieds (servant de bas)*. SYN. Fasciæ. USUS: Pedes vincire fasciis.

FASCĪCŪLUS, i, m. *Petit paquet*. USUS: Fasciculus litterarum, *liasse de lettres*. Aliquid in fasculum addere. Fasciculus florum, *bouquet*.

FASCĪNO, as, avi, atum, are, a. *Charmer, fasciner*. USUS: Oculis, lingua fascinare aliquem.

FASCĪŌLÆ, ārum, f. pl. *Bande (pour les jambes)*. SYN. Fasciæ, crurum integumenta. EPITH. Purpuratæ. USUS: Purpureæ fasciolæ, muliebres saleæ.

FASCIS, is, f. *Faisceau*. EPITH. Fasces cruenti, ordinarii, formidolosi, laureati. USUS: Fasces prætoribus præferebantur, *les préteurs marchaient précédés des faisceaux*.

FASTI, ōrum, m. pl. *Fastes, calendrier des Romains*. SYN. Libri, in quibus diei cujusque et anni res gestæ continentur. (VULG. Calendaria, Diaria.) USUS: In fastis Bruti nomen adscribendum curavi. Gratissimæ victoriæ memoria in fastis ut esset nota, feci. Consules non modo ex memoria, sed et fastis eximendi.

FASTĪDĪŌ, is, īi, vel īvi, ītum, ire, n, et a. *Avoir du dégoût, de la répugnance; dédaigner, mépriser*. SYN. Fastidio afficior, fastidium ad rem habeo. )( Delector. PHRAS. Fastidio assentatorum officia, *les flatteurs me remplissent de dégoût*. Molestiam capio, molestia afficior ex assentatorum officiis; molestiam mihi exhibent; satietatem pariunt, dant, faciunt, afferunt repetita assentatorum officia; oneri sunt ac tædio; fastidium, tædium pariunt, afferunt; stomachum, fastidium movent inania verborum officia; molestiam aspergunt, creant, facessunt tot assentatorum officia; tædium me capit tot inanum officiorum. Cf. [Tædium](#), [Odiosus](#). USUS: Non solum improbitati irasci, sed et in recte factis fastidire. Cf. [Satietas](#).

FASTĪDĪŌSĒ, *Avec dégoût, avec dédain*. SYN. Ambitiose, lente. )( Cupide, libenter. USUS: Prudentius, vel invitius, vel etiam fastidiosius facere aliquid. Tum ego stomachans fastidiose. Diligenter, ac prope fastidiose judicare aliquid.

FASTĪDĪSŌUS, a, um, *Dégoûté; dédaigneux, superbe*. SYN. Difficilis. )( Appetens, cupidus. ADV. Sane. USUS: 1. Crassus in incipiendis causis fastidiosior. 2. Abhorrens, *qui éprouve du dégoût pour, qui dédaigne*. Homo litterarum fastidiosus. 3. Insolens, *insolent*. In æquos et pares fastidiosus. Cf. [Arrogans](#).

FASTĪDĪUM, ii, n. *Dégoût, ennui*. RAD. ex Fastus et Tædium. SYN. Offensio, tædium. )( Appetentia, cupiditas. EPITH. Delicatissimum, ingenuum liberumque, insolens, minimum. USUS: Magna insolentia hominis, magnum fastidium. Magnum horum, si arrogantes essent, non possem ferre fastidium. Ab aliquo celeriter et satietate, et fastidio abalienari. Cibi satietas et fastidium. Depellere, *seu* levare fastidium. Cf. [Fastidio](#), [Tædium](#), [Satietas](#).

FASTĪGIUM, ii, n. *Faîte, sommet*. SYN. Conus, culmen. PHRAS. Ad fastigium domus evasit, *il s'enfuit au sommet de la maison*. Fuga se abripuit ad summas ædes; abdidit se in summas ædes; fuga se contulit in summas ædes; fuga evasit ad superiores ædium partes. USUS: 1. Capitolii fastigium. Tectum multorum fastigiorum. 2. Finis, *fin*. Imponere fastigium operi inchoato, *mettre comme le couronnement, (terminer) un ouvrage*.

FASTĪGO, as, avi, atum, are, a. *Élever en pointe*. SYN. In fastigium erigo. USUS: Collis in modum metæ in acutum cacumen fastigatus.

FĀTĀLIS, e, gen. com. *Fatal, nécessaire, marqué par le destin*. SYN. Ex omni æternitate definitus et constitutus. )( Voluntarius. USUS: Causæ fatales, fatalis necessitas, vis, casus, eventus. Hic annus fatalis videtur ad interitum reipublicæ. Clodius fatale portentum reipublicæ. Cf. [Necessitas](#).

FĀTĀLĪTER, *Fatalement*. SYN. Necessario. USUS: Omnia, quæ fiunt, ea ab omni æternitate definita fataliter existimant.

FĀTĒOR, eris, fassus sum, eri, d. *Avouer*. SYN. Confiteor. )( Nego, inficior. ADV. Acute, satis aperte, plane. PHRAS. Tandem fassus est delictum, *enfin il avoua son crime*. Expressa tandem ex eo sceleris confessio; adductus est ad facti confessionem; fassus est de suo crimine; patefactum indiciis, ipsiusque confessione crimen est; tandem sese ipse indicavit; patefactus est indiciis et confessionibus suis; illud jam non obscure præ se tulit, admissum a se facinus. USUS: Non solum fateri, sed profiteri aliquid, et præ se ferre.

FĀTĪDĪCUS, a, um, *Devin, devineresse*. USUS: Anus fatidica. Fatidicorum et vatum effata incognita.

FĀTĪGO, as, avi, atum, are, a. *Fatiguer*. SYN. Defatigo. PHRAS. Fatigatus oppido miles est, *ce soldat est harassé de fatigue*. Vires militem lassitudine defecerunt; fessum cursu corpus trahit miles; de via fessus procubuit; effluxere jam lassitudine vires; cursu exanimatus et lassitudine confectus; longa via lassum reddidit militem, longa defatigatione militi genua succidere, lassitudo militem tenet; militi longa lassitudine membra fluunt, arma labant; itineris longitudo militem in languorem dedit; miles in opere longinquo, et itinere sese trivit; miles viribus exhaustus est; quidquid virium erat militi, in longitudine itineris prostratum est; defatigatione continuati

itineris miles graviter affectus est; itineris labore fractus est miles. USUS: Igne fatigatus.

FĀTISCO, is, ere, n. \* *S'ouvrir; se fatiguer, s'épuiser, s'affaiblir*. SYN. Deficio, vitium facio, labem facio. USUS: Natura ætate fatiscit. Murus fatiscit, labem facit, vitium facit, *se crevasse*. Cf. [Fatigo](#).

FĀTŪITAS, ātis, f., *Sottise, impertinence*. SYN. Stultitia. USUS: Ostendit, non hanc imprudentiam, aut casum, sed inscitiam, negligentiam, fatuitatem nominari debere.

FĀTUM, i, n. *Destin, sort*. SYN. Vis fatalis, fortuna, fatalis necessitas; series causarum sempiterna; causæ æternæ rerum futurarum; causæ immutabiles et æternæ; causæ inclusæ in rerum natura. Fati vis inexsuperabilis, cujus lege immobilis rerum ordo seritur. Æterna constitutio. )( Consilium. EPITH. Extremum reip., grave, miserum, funestum, perniciosum, publicum, singulare, supremum, totum. USUS: 1. Fati necessitas, quod a DEO designatum et constitutum est, ut eveniat. Fato aiunt fieri omnia. Fati vis inexsuperabilis. Fuit hoc fatum meum. Hoc sum fato natus, *je suis né pour ce destin*. Illud fati est, hoc consilii. Fatum illius fuit demergi. Dii omni ratione fata flexissent, mutassent. 2. Infortunium, *accident, fatalité, malheur*. Jam fatum reipublicæ extremum impendit. Meo fato omnes corruistis. 3. Vaticinium, *prédiction, oracle*. Fata Sibyllina. Cf. [Necessitas](#).

FĀTŪUS, a, um, *Sot, impertinent; fou*. SYN. Stultus. ADV. Diutius, cum periculo, plane. USUS: Non modo nequam et improbus, sed fatuus et amens. Puer fatuus, et non gravis, nec continens. Cf. [Stultus](#).

FAUCES, ĭum, f. *Gosier, gorge*. SYN. Angustiæ gutturis. EPITH. Impurissimæ. USUS: 1. Prædam lupo ex faucibus eripere. 2. Locus augustus, *passage étroit, gorge, défilé*. Corinthus posita in angustiis atque in faucibus Græciæ. 3. Periculum, *danger*. Urbem ex hostium impetu, ac totius belli ore ac faucibus ereptam restituit. 4. Aditus, *ouverture*. Sedens in faucibus macelli. Patefactis orci, terræ faucibus. Cf. [Angustiæ](#).

FAUSTĒ, *Heureusement, avec succès*. SYN. Fortunate. USUS: Fauste, feliciter, prospere.

FAUSTUS, a, um, *Heureux, fortuné, propice*. SYN. Fortunatus. USUS: O nox fausta orbi! "Quod bonum, felix, faustum fortunatumque sit," veteres

præfabantur, *les anciens faisaient précéder leurs actions de cette formule, "que tout ici soit bon, heureux, favorable et fortuné."* Cf. [Felix](#), *Fortuna prospera*.

FAUTOR, ōris, m. *Fauteur, partisan*. SYN. Studiosus, patronus. EPITH. Improbissimus. USUS: Multi sunt cupidi tui, multi fautores laudis tuæ. Ei semper fautor et adiutor exstiti. Ego consiliorum tuorum auctor, dignitatis fautor et amplificator. Cf. [Patronus](#), [Benevolus](#).

FAUTRIX, īcis, f. *Celle qui favorise, amie, protectrice*. USUS: Amicitia fautrices fidelissimæ voluptatum.

FĀVĒO, es, fāvi, fautum, ere, n. *Favoriser*. SYN. Studeo, amo, complector; æquus sum alicui, æquum me præbeo. )( Invideo, odi. ADV. Aperte, mirabiliter dignitati, mire, validissime alicui, vere. PHRAS. 1. Favet tibi tota civitas, *toute la ville vous est favorable, vous approuve, vous aime*. Mirabilis te bonorum virorum benevolentia comitatur; ardent omnes studio tui et amore; tua causa volunt cupiuntque omnes; uteris populo plane tuo; existimationis tuæ cupidissimum studiosissimumque habes populum totum; honori tuo omnes velificantur; divino omnes studio, constanti benevolentia exsistunt; tui honoris fautores habes plurimos; honestissime tibi cupiunt; tuorum studia ardentia habes; gratiosus es omnibus; animo in te sunt singulari; benevolentia te summa complectuntur, inclinatione voluntatis in te propendent; omnium animi ad dignitatem tuam sunt propensi; plebs omni te favore complectitur; tui sunt omnes, tibi gratificari cupiunt; in te civitas versa est tota; ita effusi sunt in te omnes, tanta et tam secunda in te voluntate, ut studia omnium in te unum inclinent, respiciant; firmissima hominum benevolentia munitus es; cives omnes unice tibi sunt dediti. 2. Plebs tibi favebit, *le peuple vous accueillera avec faveur*. Plebis gratiam unus maxime feres, civitas omnis in tua dignitate studia sua figet omnia, ejus studium honori tuo nullo loco deerit; omnem illa industriam, curam, operam, diligentiam ad honorem ac dignitatem tuam conferet; nullum in te ornando, honestando, colendo locum, aut tempus; nullum studii, officii, observantiæ genus prætermittet; præsens tibi ubique auctoritate, studio, gratia aderit. Cf. [Gratiosus](#), [Favor](#), [Gratia](#), [Acceptus](#). USUS: Saluti, dignitati, honori, laudi, industriæ et gloriæ tuæ mirabiliter faveo. Favete linguis, *gardez un religieux silence*. Favere alicujus voluntati, et adiutorem esse.

FĀVILLA, æ, f. *Cendres chaudes; étincelle*. USUS: Contectus ignis e se favillam discutit.

FĀVŌNĪUS, ii, m. *Zéphyre*. SYN. Zephyrus, ventus ab occasu flans.

FĀVOR, ōris, m., *Faveur, bienveillance, sympathie*. SYN. Gratia, studium, aura cursusque popularis, prosper flatus fortunæ, benevolentia. )( Invidia. PHRAS. 1. Est in maximo favore apud Principem, *il est fort avant dans les bonnes grâces du prince*. Summa apud Principem gratis valet; floret præ aliis gratia Principis; in amore et deliciis est Principi; primum in gratia Principis locum obtinet; in magna apud Principem caritate est. Cf. [Gratiosus](#). 2. (Ille hoc pro favore habet, VULG.), *il regarde cela comme une faveur*. In summi beneficii loco ponit; inter maxima beneficia refert, numerat; ea res apud illum non vulgaris gratiæ locum obtine. 3. Populi favorem captat, *il recherche la faveur populaire*. Aucupatur gratiam populit; ventum popularem quærit, ubique colligit; captat auram popularem; in gratiam populi se ponere, vulgi gratiam inire, quærere, benevolentiam colligere studet. Cf. [Gratia](#), [Faveo](#), [Benevolentia](#). USUS: Eum amorem, et, ut hoc verbo utar, favorem ad consilia advocabo.

FĀVŌRĀBĪLIS, e, gen. com. *Bienveillant, bien disposé*. USUS: Auram favorabilis populi ex Dictatoris invidia petiit.

FĀVUS, i, m. *Rayon de miel*. USUS: Apes favos fingunt.

FAX, fācis, f. *Torche*. SYN. Tæda, funale. USUS: Ardentes faces ad reipublicæ incendium furiis Clodianis ministrabat, in vicinorum tecta jactabat. Malleolos ad incendendam urbem, facesque comparabat. Non sunt parvis in rebus adhibendæ hæ dicendi faces. Dolorum faces admovere. Ad libidinem facem præferre. Antonius omnium Clodii incendiorum fax.

FĒBRĪCĪTO, as, avi, are, n. *Avoir la fièvre*. SYN. Febri corripior, *vel* tentor. USUS: Febricitavit aliquis, *vel* inhorruit. Cf. [Febris](#).

FĒBRĪCŪLA, æ, f. *Petite fièvre*. SYN. Commotiuncula. EPITH. Assidua et satis molesta. USUS: In febriculam incidi satis molestam.

FĒBRIS, is, f. *Fièvre*. SYN. Febricula tertiana, quartana. PHRAS. Febri laborat, *il a la fièvre*. Febri jactatur, afflictor; in febriculam incidit, lentis febribus detinetur; febribus corripitur, tentatur; febrim habet; febrim nactus est; quartanam patitur. USUS: Incommoda valetudine emersit febris; in quartanam conversa est vis morbi, *la maladie s'est changée en fièvre*



*quarte*. Cum febris domum redii. In tertium diem febris incurrit, *la fièvre revient tous les trois jours*. Febris accedit, desinit, pares accessiones habet, levatur, continuat; per accessiones increscit, per discessionem mollitur, circuitum habere solita finitur. Febris assidue inhæret; se inclinat, et jam sine horrore est, *la fièvre diminue*. Febris decessit, *la fièvre l'a quitté*. Febris caruit. A febre relictus, liberatus est.

FĒBRŪĀRIŪS, ii, m. *Février, mois*. SYN. Mensis intercalaris. EPITH. Sterilis. USUS: Februarius mensis extremus anni olim apud Romanos.

FĒCĪĀLES, ium, m. pl. *Féciaux, prêtres chargés de la déclaration la guerre et de la sanction des traités*. USUS: Fœderum, pacis, belli, induciarum feciales iudices sunt.

FĒCĪĀLIS, e, gen. com. *Des féciaux, qui concerne les féciaux*. SYN. A feciali factum, constitutumque. USUS: Belli æquitas jure feciali sanctissime perscripta est.

FĒCUNDĪTAS, ātis, f. *Fécondité, fertilité*. SYN. Ubertas, fertilitas. )( Sterilitas. EPITH. Calamitosa. USUS: Cœli temperatio, fecunditas terrarum, agri uberrimi maximeque fertiles, in quibus multa propter fecunditatem fingi gignique possunt. O miseram mulieris fecunditatem! Cf. [Fertilis](#).

FĒCUNDO, as, are, a. *Féconder, fertiliser*. SYN. Fructiferum facio, fecunditatem do. USUS: Nilus Ægyptum fecundat.

FEL, fellis, n. *Fiel*. SYN. Flava bilis.

FĒLĪCĪTAS, ātis, f. *Bonheur, félicité*. SYN. Beatitudo, prosperitas, res secundæ. )( Afflicta fortuna. EPITH. Incredibilis, par, perpetua, summa. PHRAS. 1. Nemo perpetuam hic felicitatem habet, *ici-bas, personne ne jouit d'un bonheur sans mélange*. Nemo fortuna utitur perpetuo bona; nemo est, cui prospere omnia succedant, cui ad voluntatem fluant omnia; cui nihil contra voluntatem eveniat; cui nullum accidat infortunium; cui secunda sint omnia; cui optata omnia contingant. Quis est, qui nihil unquam mali in vita videat? qui nihil sustineat incommodi? qui nullam ferat calamitatem? cujus felicitas sit perpetua, et nullis interrupta malis? Cf. [Fortuna](#). 2. Felicitate omnibus es superior, *vous avez plus de bonheur que personne*. Tuas fortunas nemo superat; ea uteris fortuna, quæ potest esse maxima; tam beatus es, quam qui maxime; ita beatus es, ut nemo magis; iis vel ornamentis, vel præsidiis redundas, quibus majora nulla esse possunt. Nihil

ad felicitatem tibi deest; nemo te potior iis rebus, in quibus sita est felicitas; ita prospere tecum agitur, ut invidere possis nemini; felicitate tecum conferri possunt aliqui, præferri, anteferri, præponi, anteponi tibi certe nemo potest. Æquas omnium fortunas; rebus omnibus affluis; non est, quod quidquam desideres; nihil non optabile consecutus es; ea possides, quæ, qui possidet, fortunam accusare nullo pacto possit, nullius fortunam sibi exoptare debeat; ea possides ac tenes, quæ vitam beatam efficiant; quæ sunt in vita expetenda. Optimus est rerum tuarum status; animi et fortunæ bona sic in te sunt, ut in nullo magis; tibi satis est vel ingenii, vel fortunæ ad bene beateque vivendum. Cf. [Fortuna prospera](#), [Eventus](#), [Successus bonus](#), [Felix](#).

FĒLĪCĪTER, *Heureusement, avec bonheur*. SYN. Prospere, fortunate, fauste; bonis avibus, secundis avibus, secundo omine; non invita Minerva; secunda fortuna, dextro Marte. PHRAS. Res feliciter successit, *l'affaire a eu un heureux succès*. Res secundissime processit; res plane ex sententia gesta est; res supra votum fluxit; rerum initia satis prospera fuere; non ancipiti fortuna res gesta est; secunda omnia cadebant; secunda admodum fortuna rerum fuit. Cf. [Cedo](#), [Succedo](#), [Evenio](#), [Bene](#), [Fortuna](#). USUS: Respublica bene et feliciter gesta.

FĒLIS, is, f. *Chat*. SYN. Domestica bestia, muribus infesta. USUS: Qui canem et felem ut deos colunt. Felis quo silentio, quam levibus vestigiis avibus obrepit?

FĒLIX, īcis, omn. gen. *Heureux, content*. SYN. Beatus, fortunatus, florens, cui bene est. PHRAS. 1. Te amico felix sum et beatus, *avec votre amitié, je suis toujours heureux et content*. Digito cœlum attingo; in cœlo sum; secundum mihi vitæ sine ulla offensione cursum polliceor; tranquilla et pacata habeo omnia; fortunam ipsam anteibo fortunis meis; rebus utar secundissimis, rebus omnibus florebo; nemo hominum me vivet fortunatior. 2. Felix ad id tempus erat, *il était heureux jusqu'à ce jour*. Ad eam diem fortuna ei nihil non tribuit; fortuna indulgendo illi nunquam fatigata erat, fortunam in potestate habuit; secunda fortuna, magna felicitate usus erat; fortuna illi ubique præsto erat; nusquam illi aberat; perpetua felicitate florebat; ad cum diem felicitatis nihil illi defuit; prospera fungebatur fortuna; secundæ illi res erant; vitam vivebat omni felicitatis genere cumulata; ab omni molestia remotam, sejunctam; mersus erat felicitate; mersus secundis rebus; luxuriari felicitate atque indulgentia fortunæ

videbatur; divorum vitam adeptus videbatur. Cf. [Beatus](#). USUS: Felix ad casum fortunamque.

FĚMEN, (anom.) ĩnis, n. *Cuisse (partie interne)*. SYN. Coxendicis pars interior. USUS: Redundas pedibus, feminibus, cruribus.

FĚMĬNA, æ, f. *Femme*. SYN. Mulier. EPITH. Bona, et locuples, sanctissima, optima, pręstantissima, primaria, probatissima et summo loco nata. USUS: Prudentissima, diligentissima, eximia forma, et summo loco nata femina. Cf. [Mulier](#).

FĚMĬNĚUS, a, um, *De femme*. USUS: Feminus plangor.

FĚMUR, ōris, n. *Cuisse (partie externe)*. SYN. Coxendicis pars exterior.

FĚNĚSTRA, æ, f. *Fenętre*. SYN. Locus apertus ad lumen accipiendum, ad admittendum solem, diem. USUS: Fenestrarum angustias reprehendis. Latis luminibus fenestrę. Oculi quasi fenestrę animi.

FĚNĚBRĬS, e, gen. com. *Qui concerne l'usure, usuraire*. SYN. Ad fenus pertinens.

FĚNĚRĀTĬO, ōnis, f. *Action de pręter à usure, usure*. SYN. Fenoris exercitatio, pecunię nundinatio. USUS: Non hoc beneficium habendum est, sed feneratio. Feneratio pecunię publicę.

FĚNĚRĀTO, *Usurairement, avec usure, à usure*. USUS: Pallam fenerato abstulit.

FĚNĚRĀTOR, ōris, m. *Usurier*. SYN. Qui fenus exercet. USUS: Feneratorum quęstus odia hominum incurrit.

FĚNĚROR, aris, atus sum, ari, d. *Pręter à usure*. SYN. Fenori do, fenori loco. USUS: Non feneramur beneficium, *nous n'escomptons pas les bienfaits*. Pecuniam centesimis fenerari.

FĚNUS (fœnus), ōris, n. *Intéręť de l'argent, usure*. SYN. Usura. EPITH. Grave, grande, iniquissimum, perpetuum, renovatum, tolerabile. USUS: Fenori dare, locare argentum, *pręter à intérêt*. Pecuniam gravissimo fenore sumere; fenori accipere, *emprunter*. Fenore iniquissimo trucidare cives, *accabler les citoyens par un intérêt exorbitant*. Cf. [Usura](#).

FĚRA, æ, f. *Bęte fęroce*. SYN. Bestia. USUS: Ferę rationis et orationis expertes.

FĒRĀLĪA, ōrum, n. pl. *Féralies, fêtes en l'honneur des mânes*. Dies erant diis manibus consecrati, quod ad tumulos epulas ferrent ibique cœnas agitent. USUS: Feralibus præfecta est.

FĒRAX, ācis, omn. gen. *Fertile*. SYN. Uber, secundus, fertilis, frugifer. USUS: Nihil feracius ingeniis. Cf. [Fertilis](#).

FERCŪLUM, i, n. *Brancard sur lequel on portait dans les processions les dépouilles ou les objets sacrés; par ext. plat, services (à table)*. USUS: Pomparum ferculis similis, ita lento gressu ingreditur.

FĒRE, *Presque*. SYN. Ferme, propemodum, prope. PHRAS. 1. Similitudo fere me fefellit, *la ressemblance m'a presque trompé*, Propius factum est nihil, ac ut alterum pro altero compellarem. Prope erat, non multum aberat, parum aberat, ut me similitudo vestra falleret; haud procul, minimum abfuit, quin similitudine vestra fallerer; pene, proxime me similitudo vestra fefellisset. 2. Seditio fere orta esset, *la sédition allait commencer*. Prope seditionem res erat; quid propius fuit, quam ut omnia discordiis miscerentur? res ad seditionem spectabat. Jam in eo res erat, ut seditionibus omnia arderent. 3. Quingenti quatuor fere saucii fuere, *il y eut à peu près 504 blessés*. Ad quatuor et quingenti saucii fuere. USUS: 1. Probabile est, quod fere fieri solet. Nihil ætate, aut fere nihil differunt. 2. Tantum, *seulement*. Hæc fere dicenda habui. 3. Profecto, *certainement*. Non fere quemquam invidia consecuta est. 4. Potissimum, maxime, *de cette façon, surtout*. Ad hunc fere modum; ad hunc maxime modum locutus est. Cf. [Quasi](#).

FĒRĪĀE, ārum, f. pl. *Féries, jours de fêtes; vacances*. SYN. Dies festi cœlestium, dies quietis. EPITH. Forenses, novendiales, publicæ. USUS: Feriarum festorumque dierum ratio in liberis requietem habet litium et jurgiorum, in servis operum et laborum. Imperare ferias forenses. Feriæ quantum mihi temporis indulserint.

FĒRĪĀTUS, a, um, *Qui est oisif*. SYN. Otiosus, vacans. USUS: Epicurei DEUM feriatum volunt otio torpere. Non putes me feriatum a studiis futurum. Cf. [Otiosus](#).

FĒRĪNUS, a, um, *De bête sauvage*. SYN. Feris communis. USUS: Ferinus victus.

FĒRĪO, is, ire, a. *Frapper, tuer*. SYN. Percutio. PHRAS. Securi feritur, *on lui tranche la tête*. Securi percutitur; securis in caput dejicitur; ferro caput demetitur; caput cervicibus abscinditur; jugulum ferro resolvitur; cervix abscinditur, præciditur, inciditur; caput a cervicibus avellitur, amputatur; caput ense aufertur; collum secatur, obtruncatur. USUS: 1. Feriunt hæc aures hominum. Oculi spectris feriuntur. Hostem ferire, *battre l'ennemi*. 2. Ferire fœdus cum aliquo, *conclure un traité, (parce qu'en même temps on immolait une victime)*.

FĒRĪTAS, ātis, f., *Barbarie, cruauté*. SYN. Immanitas. )( Mansuetudo animi. EPITH. Humana. USUS: Pars animi, in qua feritas sit, et agrestis immanitas. Ex feritate aliquem ad humanitatem et mansuetudinem transferre. Cf. [Crudelitas](#).

FERMĒ, *Presque*. SYN. Fere. USUS: Mihi ferme acta est ætas. Cf. [Fere](#).

FERMENTUM, i, n. *Levain*. SYN. Portio farinæ subactæ acida. USUS: Uxor tota in fermento jacet, vehementer irata est, *ma femme est toute fâchée, tout en colère*.

FĒRO, fers, tūli, lātum, ferre, a. *Porter*. SYN. Porto, gero. ADV. Abjecte, acerbe, acerbissime dissidium, ægre, æque adversam fortunam, aperte, apte, atrociter, clam, clementer, constanter, continenter, de integro, difficiliter, diutius, egregie, facile, familiariter, fortiter, graviter humane, humaniter, jam dudum, immoderate, indigne, insolenter, læte, lente, levius, leviter, libenter, mediocriter, mirabiliter, moderate, modice, moleste, molliter, negligenter, nominatim, obscure, obviam sese, omnino, pariter, patienter, placate, placide, plane, pulcherrime, quam humanissime, quam lenissime, quiete, recte, remissius, sane, sapienter, sedate, stulte, submoleste, tacite, toleranter, tranquille, valde, graviter, vere, vitiose. PHRAS. Ferre non possum hanc injuriam, *je ne puis supporter cette injure*. Concoquere hanc injuriam non possum; grave est, hominis tot ineptias ac injurias devorare; acerbe me accipere hanc injuriam quid mirum? cujus indignitatem nullius nec oculi, nec aures ferebant. Cf. [Patior](#), [Sustineo](#). USUS: 1. Terra fert fruges. 2. Opinor, conjicio, spero, *permettre, admettre*. Ut mea fert opinio; ut conjectura fert. 3. Constituo, nuntio, decerno, *proposer*. Ferre ad populum de re aliqua. Ferre legem. 4. Patior, tolero, perfero, *supporter, souffrir, subir*. Æquo, *vel* iniquo animo; modeste, *vel* parum modeste; leviter, graviter; molliter, indigne; fortiter, sapienter, quieto animo; immoderate,

adversos casus ferre. 5. Requiro, postulo, volo, jubeo, *demandar, exiger, vouloir*. Uti natura, consuetudo tulerit. Si tuum commodum ita fert. Ita credebam, reipublicæ tempora ferre. Ut amor tuus fert, perscribe. 6. Reporto, percipio, *obtenir, remporter, recueillir*. Palmam, primas, prædæ partem tulit; responsum tulit; fructum ex ea re maximum tulit. 7. Affero, do, *porter, apporter, procurer*. Opem, auxilia, præsidium suffragium ferre. Hæc ætas primum oratorem tulit. 8. Obtineo, consequor, *avoir, obtenir*. Quot suffragia tulisti? 9. Amo, *aimer*. In oculis aliquem fero. 10. Celebro, laudo, *élever, porter*. In cælum te omnes laudibus ferunt. 11. Dico, prædico, *dire; annoncer, prétendre*. Homo, ut ferunt, ut fertur, acerrimus. 12. Attribuo, adscribo, *porter au compte de*. Ferre alicui expensum.

FĒRŌCĪA, æ, f. *Orgueil, insolence; fierté*. SYN. Ferocitas. EPITH. Effrenata, intoleranda, tanta. USUS: Quos illorum animos, quos impetus, quam ferociam, quam intolerandam arrogantiam fuisse putatis? Cf. [Insolentia](#).

FĒRŌCĪTAS, ātis, f. *Orgueil*. SYN. Ferocia. USUS: Ferocitatem illius et audaciam frangere, reprimere.

FĒRŌCĪTER, *Avec dureté, orgueil*. USUS: Maledicta in aliquem aspere, ferociter et libere dicta, *paroles hautaines, dures et hardies*.

FĒROX, ōcis, f. omn. gen. *Fier, orgueilleux, hautain; farouche, féroce*. SYN. Vehemens. )( Humanus. PHRAS. Homo viribus ferox, et efferatis longa militia animis, *homme fier de ses forces et rendu farouche par une longue habitude des camps*. Atrox ingenium, et accendi facile; homo truci ingenio; præferocis animi; irarum, et animorum plenus, indomitus, implacabilis; homo ingenio asper; vultu truci, voce accusatoria, stolidi audacia ferox; homo vehemens feroxque natura; ferox et indomitum ingenium; ingenio violentus et inexorabilis; torvus et minax, voce, vultu, oculis ardescens. Cf. [Audax](#), [Insolens](#), [Agrestis](#). USUS: Victoria reddidit hominem ferociorem ac impotentem.

FĒRRĀMENTUM, i, n. *Instrument de fer*. SYN. Ferrea instrumenta. EPITH. Bona. USUS: Dicebat se bonorum ferramentorum studiosum. Quæ ferramenta, qui vectes?

FĒRRĀRĪA, æ, f. *Mine de fer*. SYN. Montis caverna, ex qua ferrum extrahitur. USUS: Apud eos magnæ sunt ferrariæ.



FĚRRĀTUS, a, um, *Ferré, garni de fer*. SYN. Ferro devinctus. USUS: Hastæ ferratæ.

FĚRRĚUS, a, um, *De fer; dur, rigide, inflexible*. SYN. Durus. USUS: 1. O durum te, ferreum, ac inhumanum, qui ejus periculis non moveris! 2. Impudens, *impudent*. Os tuum ferreum.

FĚRRUM, i, n. *Fer*. Metallī genus durissimum. EPITH. Civile, impium. USUS: 1. E terræ cavernis ferrum elicimus, rem ad colendos agros necessariam. 2. Arma, gladius, *épée, javelot, arme en gen*. Patriæ igni ferroque minatur. Homines certis locis cum ferro collocati.

FĚRTĪLIS, e, gen. com. *Fertile, fécond*. SYN. Ferax, fecundus, uber, frugifer, fructuosus, opimus. ADV. Maxime. PHRAS. Terra fertilis, *terre fertile*. Tam uber et pingue solum est, ut repelli a pastu pecora dicantur, ne satietas perimat; solum pinguissimum, et pabuli fertile, idemque crebris fontibus rigatum. Uberrimum gignendis uvis solum; copiosus ager et opimus, quique et ubertate et varietate frugum facile omnibus terris antecellat; ager frugum fertilis, quem cum obsitum videas, annonæ caritatem non vereare; ager nobilissimæ fertilitatis; abundans omnium copia rerum regio. USUS: Agri opimi, maximeque fertiles. Asia tam fertilis est, ut ubertate agrorum, varietate fructuum, magnitudine pastionis, multitudine earum rerum, quæ exportantur, facile omnibus terris antecellat.

FĚRTĪLĪTAS, ātis, f. *Fertilité, abondance*. SYN. Ubertas agrorum, rerumque abundantia omnium, bonitas agrorum et fecunditas. )( Sterilitas agrorum. EPITH. Barbara. USUS: Quæ sit vel sterilitas agrorum, vel fertilitas. Cf. [Ager](#).

FĚRUS, a, um, *Grossier; farouche, cruel*. SYN. Barbarus, immansuetus, immanis. )( Mitis, mansuetus, cicur. USUS: Homo ferus et agrestis; ferus ac ferreus. Gentes feræ, et omni diritate atque immanitate teterrimæ. Mores feri, immanis natura Scytharum. Cf. [Crudelis](#), [Barbarus](#).

FERVENTER, *Avec ardeur*. SYN. Vehementer. USUS: De damnatione ferventer loqui cœptum, *on commença à parler avec chaleur de sa condamnation*.

FERVĚO, es, būi, ere, n. *Bouillir, bouillonner*. SYN. Ebullio, caleo. )( Frigeo. USUS: Fervet æstu pelagus. Usque eo fervet, et fertur, et exæstuat avaritia. Lites fervent, calent judicia.

FERVĪDĒ, *Avec chaleur*. SYN. Ferventer.

FERVĪDUS, a, um, *Ardent, bouillant*. SYN. Ardens. )( Frigidus. PHRAS. Juvenis est natura fervidus, *le jeune homme est naturellement plein de feu*. Magnum ardorem vultu præ se ferens, animo ferventior; fervore quodam ætatis incitator; effervescens sæpius; in verba effervescentia facilis; animo ardenti; ardore quodam et impetu ferox; præproperum et fervidum est ingenium. Cf. [Præceps](#), [Vehemens](#), [Ferox](#). USUS: Oratio seria, fervida. Fervida ingenia prudenti et moderato viro adjuncto temperanda sunt.

FERVOR, ōris, m. *Ardeur, chaleur; fougue*. SYN. Ardor, calor. )( Frigus. EPITH. Purior, perlucidior nobiliorque, multo ob eas causas aptior ad sensus commovendos. USUS: Iracundia est fervor mentis. Fervor ætatis, maris, pelagi. Cf. [Impetus](#), [Zelus](#).

FESSUS, a, um, *Fatigué, épuisé, malade*. SYN. Defessus, languens, de via lassus, defatigatus. USUS: Fessus plorando, de via; fessus inedia. Cf. [Fatigo](#).

FESTĪNANTER, *Avec précipitation, à la hâte*. SYN. Omni festinatione; equis velisque; equis et quadrigis. USUS: Nimium festinanter facere aliquid, proficisci, abire. Cf. [Celeriter](#).

FESTĪNĀTĪO, ōnis, f. *Grande hâte, précipitation*. SYN. Properatio. USUS: In festinationibus ne suscipiamus nimias celeritates. Habes epistolam plenam festinationis et pulveris.

FESTĪNO, as, avi, atum, are, n. *Se hâter*. SYN. Propero, maturo. )( Moror, commoror. ADV. Valde. PHRAS. Festinandum est, *il faut se hâter*. Maturato opus est; res non recipit cunctationem; abjicienda omnis cunctatio est; summa celeritas adhibenda, suscipienda est; acriter instandum et urgendum; mora nulla interponenda est. Cf. [Accelero](#), [Celeritas](#), [Propero](#). USUS: Jam ad reliqua festinat animus, oratio. Plura scripsissem, ni festinarent nuntii.

FESTĪNUS, a, um, *Qui se hâte, prompt, rapide*. SYN. Properans. USUS: Festino simillimus decurro.

FESTĪVĒ, *Gaiement, joyeusement*. SYN. Belle, apte. USUS: 1. At quam festive crimen contexitur! 2. Accurate, *finement, avec esprit*. Belle et festive dicere. Dialectica festive tradit elementa loquendi.

FESTĪVĪTAS, ātis, f. *Allégresse; plaisanterie spirituelle, délicatesse de style*. SYN. Lepor, jucunditas. USUS: Festivitas, splendor, concinnitudo, lepos hominis, orationis. USUS: Habet ea res festivitatem. Cf. [Jucunditas](#), [Lepor](#). (*Pro Die festo, fête, vulg. est*).

FESTĪVUS, a, um, *Gai, joyeux, plaisant*. SYN. Lepidus, facetus, venustus, omni lepore et venustate affluens, omni urbanitate, lepore, suavitate conditus. USUS: 1. Festivus materculæ suæ filius. Puer festivus. 2. Egregius, eximius, magnus, *aimable, gracieux, charmant*. Habeo festivam librorum copiam, *j'ai une délicieuse collection de livres*. Festivum acroama, *amusant, bouffon*. Cf. [Facetus](#), [Lepidus](#). (Festivus concionator, VULG.), *prédicateur de fête*. Qui festis diebus pro concione dicit.

FESTUS, a, um, *De fête*. SYN. Sacer, religiosus, dies festus, feriæ. PHRAS. 1. (Festum est, VULG.), *c'est jour de fête*. Festus dies est; dies religiosus, et a laboribus feriat. Dies festa, quæque summa religione ac cerimonia celebratur; dies sancti N. *aut* sanctæ N. memoria sacer; dies sanctorum NN. honoribus consecratus, dicatus. Feriæ Natales Servatoris nostri JESU CHRISTI, *fête de Noël*. Feriæ redivivi a morte Servatoris nostri memoria solemnes, *fête de Pâques*. Feriæ divini Spiritus adventu nobis celebres, *fête de la Pentecôte*. Dies Virgineæ Matris ortu; in cœlum transitu nobis religiosus, *fête de la Nativité, de l'Assomption de la B. V. MARIE*. 2. Festum instituere, *instituer une fête*. Ferias imperare; diem festum instituere, constituere; solemne instituere; diem festum indicere, solemne esse velle; festa religione ac cerimonia observandum præcipere; ferias indicere. 3. Festum celebrare, *célébrer une fête*. Ferias agere, celebrare; festum diem anniversarium agere, agitare, celebrem omni ceremoniarum genere diem esse populo; diem religioni consecrare. 4. Festum observare, *observer les jours de fête*. Feriatum ab opere, dies festos agere, peragere, celebrare; ferias agere; per otium, sacro in otio agitare; vacuum ab opere diem religioni consecrare; rebus divinis tribuere; stata religione, et solemni ab opere vacatione diem festum celebrare. 5. Festum violare, *ne pas sanctifier les fêtes*. Festæ diei sanctitatem violare; diem festum Christiano ritu religiosum ac sanctum non habere; diei religione non impediri, quo minus servili in opere tempus omne exigatur; indictam ab opere vacationem pensi nihil habere. Manus ab opere solemni die non abstinere; diem servili opere ex sacro profanum facere; diem festum profestumque promiscuum habere.

FĒTŪRA, (foet.) æ, f. *Temps de la gestation*. USUS: Libertas lactis et feturæ.

FĒTUS, (foet.) a, um, *Rempli, fécond*. SYN. Gravidus. USUS: Terra feta frugibus.

FĒTŪS, (foet.) ūs, m. *Enfantement, production*. SYN. Partus, proles, soboles, fructus. EPITH. Majores, multiplices, uberiores et grandiores. USUS: Fetum procreare, fundere, edere, *mettre bas, enfanter*. Nulla ætate poetarum uberior fetus est, *à aucune époque, on ne vit plus ample moisson de poètes*. Edit meliores fetus ager aratus, innovatus.

FĒX, fēcis, *vel* FÆX, fæcis, f. *Lie; tourbe, rebut*. SYN. Subsicens purgamentum. TRANSL. Sentina, sordes, eluvies, labes. USUS: Perditissima, infima fex populi. Sordes urbis et fex. Fex vulgi ac urbium purgamenta. Cf. [Vilis](#).

FĪBER, bri, m. *Castor*. SYN. Castor. USUS: Fibri redimunt se ea corporis parte, propter quam maxime appetuntur.

FĪBRA, æ, f. *Fibre*. Fibræ sunt veluti capilli, in extis animalium, radicibus stirpium et aliis rebus. USUS: Non ramos solum amputare, sed et radicum fibras evellere.

FĪBŪLA, æ, f. *Agrafe, crochet*. Ornamentum cinguli ad vestem sublevandam. USUS: Prætor fibulis aureis donavit milites.

FĪCTĒ, *Avec feinte*. SYN. Simulate. )( Vere. USUS: Ficte, fallaciter conciliata gratia, *après un semblant de réconciliation*.

FICTĪLIS, e, gen. com. *De terre cuite, d'argile*. SYN. Quod ex terra, *aut* alia materia fictum est. USUS: Vasa fictilia. Urna fictilis.

FICTOR, ōris, m. *Ouvrier, statuaire, sculpteur*. SYN. Qui ex ære, *vel* alia materia fabricat. USUS: Pictores, fictores ex cera.

FICTRIX, īcis, f. *Celle qui façonne*. USUS: Divina providentia, fictrix et moderatrix naturæ.

FICTUS, a, um, *Feint, faux*. SYN. Commentitius, simulatus, adumbratus. PHRAS. Ficti homines non diu placent, *les fourbes ne plaisent pas longtemps*. Homines ficte et fallaciter virtutem professi; fictæ et adumbratæ virtutes hominum non diu in pretio sunt; ficta illa virtutis species ut

flosculus decedit; virtutis ille color facile desinit; virtutis illa simulacra, vana utique, et ostentationi parata, ætatem non ferunt; personatam illam virtutis speciem dies delet; quorum in vita nihil nisi fictum, compositum, coloratum, eorum fama et gratia facile exstinguitur. USUS: Ficti et commentitii dii. Hæc causa a te per summam malitiam et fraudem ficta est. Res fictæ, et fabularum commenta. Cf. [Vanus](#), [Simulatio](#).

FĪCULNĒUS, a, um, *De figuier*. USUS: Ficulneum lignum.

1. FĪCUS, i, f. *Figue*. SYN. Pomum fici.

2. FĪCŪS, ūs, f. *Figuier*. SYN. Arbor fici. USUS: Suspendit se de ficu.

FĪDĒ, *Avec fidélité*. USUS: Fidissime et amantissime te horum admonitum volui.

FĪDĒLĪA, æ, f. *Grand vase; jarre*. SYN. Vas Samium ad plurimos usus. USUS: Duos parietes de eadem fidelia dealbare, *faire d'une pierre deux coups* (PROV.).

FĪDĒLĪS, e, gen. com. *Fidèle*. SYN. Fidus, qui fidem suam præstat, fide præditus. ADV. Egregie, maxime. PHRAS. Famulus fidelis esse debet, *un serviteur doit être fidèle*. Fide officioque singulari esse debet; oportet, ut famulus non sit ambigua fide, non fluxa, non levi, sed nota et explorata, sed optima et præstantissima; ut fidem colat; ut is sit, cui omnia credi possint. In famulo probo ac frugi fides potissimum requiritur; in famulo fidelitas præcipue spectatur; is sit famulus, in quo fidelitatem nemo desideret. Famulus ea fide sit, cui permittere se herus tuto possit; fidem colere vel cum periculo capitis famulum decet; famuli cavere debent, ne fluxam fidem gerant. Famulus frugi, studio ac fide erga dominum cedat nemini, oportet. Famulus in fide stet, oportet; fidem ad ultimum conservet; inviolatam fidem præstet; fide ad ultimum invicta sit; ultima pro fide experiatur. Famulus magna, eximia, præcipua in herum fide sit, oportet; famulus ejusmodi sit, in quo fides sita sit egregia. Cf. [Fidem servare](#). USUS: 1. Firmus et fidelis amicus. 2. TRANSL. Ager, domus, doctrina, ars fidelis. (*Pro: Christi legem ac disciplinam professo, un fidèle, un chrétien, fidelis, vulg. est*).

FĪDĒLĪTAS, ātis, f. *Fidélité*. SYN. Fidei sanctor observatio. )( Perfidia, infidelitas. EPITH. Perutilis, summa. USUS: Amicorum me fidelitas et benevolentia custodit. Nunquam iis fidelitas erga me defecit. Quantum

studio ac fidelitate consequi possunt, nutui præsto sunt. Nunquam eorum operam et fidelitatem requisivi, desideravi. Cf. [Fides](#), [Fidelis](#).

FĪDĒLĪTER, *D'une manière fidèle, sûre, loyalement*. SYN. Summa, constanti, integra, integerrima fide. USUS: Prædia tua fideliter curabuntur.

FĪDĒNS, entis, omn. gen. *Confiant; audacieux, intrépide*. SYN. Audens. ) ( Dubius, timidus. USUS: Animus prudentia et consilio fidens. Fidenti animo ad mortem gradi. Dubitans magis de suis rebus, quam iis fidens.

FĪDENTER, *Avec audace*. SYN. Audacter. ) ( Timide, dubitanter. USUS: Fidenter respondere; fidenter agere, aggredi, colloqui.

FĪDENTĪA, æ, f. *Confiance, audace*. SYN. Securitas, fiducia, confisio. ) ( Diffidentia. USUS: Fidentia est firma animi confisio. Fidentia est scientia quædam et opinio gravis non temere assentiens, per quam magnis in rebus multum ipse animus in se fiduciæ certa cum spe reponit. Cf. [Securitas](#).

1. FĪDĒS, ei, *Fidélité, foi*. SYN. Constantia, promissum. ) ( Perfidia, fraudatio. EPITH. Alma, apta, bona, clara, communis, consularis, egregia, singularis, incredibilis, infirmior, insignis, jucunda auditu, magna, mala, melior, mira, optima et speratissima, præstans ac singularis, prompta, publica, sancta. PHRAS. 1. Fidem dedi nemini, *je n'ai engagé ma parole à personne*. Fidem nemini obstrinxi, obligavi; in eam pactionem fidem meam non interposui; nemini fidem dedi; vadem me nemo habuit. 2. Fidem, quam dedi, servabo, *je garderai la parole que j'ai donnée*. Fidem, quam dedi, præstabo; bona fide agam; stabo, perstabo in fide; tenebo, retinebo fidem; fidem meam liberabo, solvam; fidem, quam dedi, colam integerrime; salvam præstabo; fides, quam dedi, constabit mihi; fidem integre exsolvam, exonerabo; promissis stabo. 3. Qui fidem publicam violat, humanam societatem convellit, *celui qui viole la foi publique ruine les fondements de la société*. Qui fidem publicam frangit, prodit, violat, mutat, per scelus abrumpit; is, per quem stat, ut fides civitatis concidat, labefactetur; fluxa ac vana sit, ut fides publica labet, fluctuet, fluitet, infirmetur, concutiat, angustior sit; commercium generis humani tollit, omnium commune præsidium oppugnat. 4. Fidem alicujus minuere, *diminuer le crédit de qqn*. Fidem infirmare, elevare; vanam facere alicujus fidem; alicui abrogare, imminuere, labefactare, derogare, concutere. 5. Fidem non habet, *on ne le croit pas*. Fundata leviter ejus fides est; fidem non facit; fides illi non habetur; fluxa fide est; testis est haud sane locuples, haud fide dignus; non



is est, quo satis certo auctore stetur; fluxa et vana hominis fides est; angustior illi fides est, sublesta fide est. 6. In fidem alicujus se dare, *se mettre sous le patronage de qqn.* In alicujus se fidem conferre, tradere, permittere; alicujus se fidei mandare; in tutelam se tradere; tutelæ se commendare, se subjicere. Cf. [Commendo](#), [Cliens](#). 7. Fidem Christianam negare, *renier sa foi, apostasier.* A Christo desciscere; religionem omnem ejurare; Christo fidem cultumque renuntiare. Cf. [Apostata](#). USUS: 1. Fides, dictorum conventorumque constantia et veritas. Fidem dare, *donner sa parole.* Fidem servare, præstare, *garder sa parole, ses engagements.* Fidem violare, frangere, *manquer à la foi jurée, violer son serment.* 2. Auctoritas, firma opinio, persuasio, confirmatio, *garantie, authenticité, témoignage.* Fidem facere, *affirmer.* Fidem alicui habere, *croire qqn.* Fidem et auctoritatem afferre; fidem affirmare, *affirmer positivement.* Fidem infirmare, abrogare, *ne pas garantir, rétracter.* 3. Tutela, patrocinium, clientela, defensio, *protection, appui, assistance.* In alicujus fidem se tradere, *se mettre sous le patronage de qqn.* In fidem accipere, recipere, *prendre sous sa protection.* In fide et clientela alicujus esse, *être le client de qqn.* Cf. [Fido](#), [Fidelis](#).

2. FĪDES, ĩum, f. pl. *Instrument à cordes, lyre.* SYN. Lyra. EPITH. Contentæ, plurimæ. USUS: Dicere, canere fidibus, fidibus scire; fides pulsare.

FĪDĪCEN, ĩnis, m. *Joueur de lyre.* SYN. Qui fidibus, lyra canit, lyricus. EPITH. Nobilissimus. USUS: Nobilissimus fidicen.

FĪDĪCŪLA, æ, f. *Petite lyre.* SYN. Lyra parva. USUS: Fidiculæ numerose sonantes, et tibiæ modulate canentes.

FĪDO, is, fĭsus sum, ere, n. *Se fier, avoir confiance, croire.* SYN. Credo, confido. PHRAS. Fortunæ ne nimium fidas, *ne vous fĭiez pas trop à la fortune.* Spem certam in fortuna ne reponas; fortunæ ne nimium credas, confidas; fidem ne habeas; ne te fortunæ credas, committas; ne multum in fortuna ponas, a fortuna exspectes; ut caute agas cum fortuna; minimum tibi de fortuna pollicearis; spem nullam in fortuna constituas, ne fidam, stabilem, firmam, constantem, certam fortunam ducas; auctor tibi sum, ut fortunæ instabilitatem, levitatem, inconstantiam, varietatem, mutationem, varios casus, vicissitudinem pertimescas, extimescas; fortunæ fidem ne habeas;

salutem resque tuas non credas. Cf. [Credo](#), [Confido](#). USUS: Somniis, amicorum præsidiis fidere. )( Diffido, Dubito.

FĪDŪCĪA, æ, f. *Confiance, assurance*. SYN. Spes certa. EPITH. Stabilis. PHRAS. In te fiduciam habeo, *j'ai confiance en vous*. Quidquid est fiducia, in te uno certa cum spe repono; spes mea, quantacumque est, in te recumbit, in te sita est; fiduciam omnem in te locatam habeo; spem omnem in te collocatam habeo; præcipuam spem, ac propemodum unicam in te habeo. Cf. [Spes](#). USUS: 1. Artis suæ fiducia insolescit. Hominis præpotentis fiducia; tua fiducia ita se effert. 2. Pactum cum conditione redimendi redhibendique, quod venditum est, (*vulgo*: Obligatio), *vente simulée, contrat fictif, fidéicommiss*. Qui fiduciam accepit, debet præstare fidem. Commissam fiduciam tenere et possidere.

FĪDUS, a, um, *Fidèle*. SYN. Fidelis. PHRAS. Fidissimus amicorum est, *c'est le plus fidèle de mes amis*. Rara inter paucissimos est fidelitate; is est, quem secundæ adversæque res mecum copularint; cuius fidelitas nunquam erga me defecit; qui datam fidem et colere norit, et tueri; cuius fidei subnixus tutus mihi esse videar. Cf. [Fidelis](#). USUS: Fidæ familiaritates amantium.

FĪGO, is, fixi, fixum, ere, a. *Enfoncer, assujettir*. SYN. Affigo. ADV. Omnimodo. USUS: Beneficium trabali clavo figere. 2. Pono, *appliquer*. Mentem totam, cogitationem omnem, operam, industriam, studia in consulatu tuo fixi et locavi. Garrulitati; cupiditati modum figere. 3. Configo, *percer, traverser*. Maledictis aliquem figere, vulnerare, perfodere.

FĪGŪRA, æ, f. *Figure, aspect*. SYN. Forma, species. EPITH. Apta, conglobata, dissimilis, divina, habilis, humana, miranda, muliebris, mira, optima, pulchra, reliqua, tacita, torva, vastior. USUS: Delectabant illum figura et lineamenta hospitæ. Tacita corporis figura conjecturam affert. Conformatio quædam et figura totius oris ac corporis. Corporis partes, forma, statura, figura. In hominis figura belluæ feritas. Formæ figura.

FĪGŪRO, as, avi, atum, are, a. *Façonner, former*. SYN. Formo, effingo. USUS: Terga boum non sunt ad onus ferendum figurata. Ita figuratum est hoc corpus, ut aliis excellat. DEUS mundum hac forma figuravit. Cf. [Fingo](#).

FĪLĪA, æ, f. *Fille*. EPITH. Carissima, grandis, nubilis, major, optima, singularis, vetula, multarum nuptiarum unica. USUS: Filiam suscipere.

Filiam habere. Filiam spondere alicui, pacisci, collocare; viro dare, mandare, committere, *promettre en mariage, marier*.

FĪLĪCĀTUS, a, um, *Garni de fougère*. SYN. Quod filicis, herbæ, speciem refert. USUS: Pateræ filicatæ, *coupes où sont sculptées des feuilles de fougère (ou dentelées comme la fougère)*.

FĪLĪŌLA, æ, f. *Petite fille, fille chérie*. EPITH. Amabilis, carissima, dulcior, nostra vita, parva, jucunda, tristicula.

FĪLĪŌLUS, i, m. *Tout petit enfant, fils chéri*.

FĪLĪUS, ii, m. *Fils*. SYN. Stirps virilis, natus, gnatus; liberi, soboles virilis. EPITH. Assiduus, bellissimus, blandus et graciosus, carus, consularis, delicatior, dignus tanto patre, disertus, dissolutus, festivus, gnavus, prudens, probus, grandis, honestissimus, imago animi et corporis paterni, imbecillus, immanis; impurus, innocens, avarus, non amans suorum, præditus patria virtute, probus, pupillus, rusticus, simillimus patris, studiosus, eruditus, modestus, suavissimus, venustissimus, unicus. USUS: Filius effigies probitatis paternæ, imago animi et corporis. Est is in me pietate filius, consiliis parens, amore frater. Filium gignere, suscipere, procreare, *enfanter un fils*. Filium adoptare, *adopter un fils*. Filium supponere, *supposer un enfant*. Filium exponere, *exposer son fils*. Filium efferre, *emporter un fils*. Filii caritate aliquem diligere, *aimer qqn comme un fils*.

FĪLUM, i, n. *Fil*. SYN. Linum. TRANSL. Orationis contextus. USUS: Munusculum levidense crasso filo. Argumentandi tenue filum orationis.

FIMBRĪÆ, ārum, f. pl. *Bord, franges (d'un vêtement)*. SYN. Vestium aut aliarum rerum extremitas. EPITH. Madentes. USUS: Cincinnorum fimbriæ, *estrémité bouclée des cheveux*.

FĪNDO, is, fīdi, fissum, ere, a. *Fendre, ouvrir, diviser*. SYN. Diffindo, aperio, divido. USUS: Hoc quasi rostro finditur flumen. Paries finditur, et rimas agit.

FINGO, is, fingi, fictum, ere, a. *Faire, façonner*. SYN. Formo, informo, creo. ADV. Omnimodo, commode, extemplo, præclare. PHRAS. 1. Alium se fingit, *il se montre autre qu'il n'est*. Alium se, quam sit, ementitur, venditat; alium se gerit, alius est; novum sibi ingenium induit; nobilem se fert claro loco natum. Cf. [Simulo](#). 2. Multa finxerunt, *ils ont imaginé, inventé beaucoup de choses*. Rem multis mendaciunculis adpersere; multa veris

falsa affinxerunt; res magnam partem commentitiæ sunt; multa in his fabulis similia et composita videntur; fabulam dedere, qui ista commenti sunt. Cf. [Fictus](#), [Affingo](#). USUS: 1. E cera, e materia, e marmore suos avos fingere. Natura te ad honestatem finxit. Se totum ad nutum, arbitrium, voluntatem alicujus fingere. 2. Simulo, imitor, *contrefaire*, *déguiser*. Fingere sibi vultum et incessum. Fingere, dissimulare, obtegere. 3. Comminiscor, *inventer*. Fingere crimen. 4. Æstimo, *juger*. Alios ex sua natura fingunt, *ils jugent des autres par eux-mêmes*. 5. Concipio animo, *méditer*, *imaginer*. Fingere animo ac cogitatione aliquid.

FĪNĪO, is, īi *vel* īvi, ītum, ire, a. *Finir*, *terminer*. SYN. Perficio, conficio, absolvo, finem facio, claudio, concludo, termino, modum statuo, finem affero, compleo, fastigium impono, perfungor, extrema persequor, modum facio, modum *vel* finem constituo, ad exitum perduco. )( Exordior, fundamenta jacio. PHRAS. 1. Bellum pace finiit, *il termina la guerre par la paix*. Ad belli exitum pervenit; bello defunctus est; bellum delevit; exitum bello imposuit; bellum restinxit; victoria ac pace terminavit; belli reliquias confecit, sustulit, delevit; belli ne scintillam quidem reliquit; bellum pace conclusit; belli reliquias persecutus est ac confecit; a diurnis belli contentionibus conquievit. Cf. [Absolvo](#), [Bellum](#). 2. Negotium brevi finiam, *je terminerai bientôt cette affaire*. Negotio propediem supremam manum imponam; negotium propediem ad finem deducam; operi finem statuam; res propediem confecta erit; ad exitum perveniet, provehetur; negotio brevi finem afferam; negotium optato exitu concludam, terminabo. 3. Finitæ jam erant induciæ, *l'armistice était terminé*. Exierant, abierant jam induciæ. Cf. [Absolvo](#), [Perficio](#), [Finis](#). USUS: Omnia utilitate finire, définir, *définir*.

FĪNIS, is, m. *Fin*, *terme*. SYN. Modus, terminus, exitus, ultimum, extremum. )( Initium, principium. EPITH. Similis, optimus, simplex, teterrimus, vetus. PHRAS. 1. (Non multum deest ad finem, VULG.), *je suis presque à la fin*. Parum abest a fine; parum abest, quin ad exitum res perveniat; res ab exitu non longe abest, in exitu res est; summam manum exspectat; affecta, nondum perfecta, confecta, absoluta res est. Cf. [Absolvo](#). 2. Sub autumnī finem, *vers la fin de l'automne*. Extremo jam autumnō; autumnō vertente, præcipitante, exeunte, prope exacto, circumacto. Cum in exitu jam autumnus esset; in extrema parte, ac conclusione autumnī; autumnō jam senescente; desinente in hiemem autumnō; inclinante jam autumnō. 3. A principio usque ad finem, *du commencement à la fin*. A

capite ad calcem; a carceribus ad metam. 4. A fine ad principium redire, *revenir de la fin au commencement*. A calce ad carceres revocari; a meta ad carceres revocari; redire ad fontem; iter remetiri ad caput rei. 5. Finis principio non respondet, *la fin ne répond pas au commencement*. Extrema primis non respondent; extrema primis non congruunt; res exitum habet principio dissimilem; abludit a principio exitus. USUS: 1. Non faciam finem rogandi. Illa victoria finem bello attulit, præscripsit. Finem statuere, constituere, reperire, habere. 2. Causa, cujus gratia, *fin, but, dessein*. Cur? quem ad finem? Finis causa aliquid facimus. Finis honorum, quo referuntur et referenda sunt omnia. 3. Locorum, provinciarum extrema, unde finitimi, *contrée; frontières*. Lingua Latina finibus sane exiguis continetur. Imperii fines proferre, *reculer les bornes de l'empire*. Fines tueri, defendere ab incursionibus. Cf. [Extremus](#).

FĪNĪTĒ, *Dans certaines limites, modérément*. SYN. Definite. USUS: Avarus erit, sed finite; adulter, sed habebit modum.

FĪNĪTĪMUS, a, um, *Voisin, proche*. SYN. Vicinus, propinquus, confinis, proximus. USUS: Finitimus oratori poeta est. Falsa veris, ægritudini finitimus est metus. Vitia propinqua inter se et finitima. Regnum, gens finitima, *peuples limitrophes*. Cf. [Vicinus](#).

FĪNĪTOR, ōris, m. *Arpenteur*. SYN. Decempedator, metator, qui agrorum terminos constituit. USUS: Delecta finitorum juvenus.

FĪO, fis, factus sum, fiēri, p. verbi FACIO, *Être fait, se faire, se passer, arriver, devenir*. SYN. Evenio, accido, evado, confio, conflor. ADV. Acriter, acrius, acerrime, amantissime, animose, apte, arrogantius, atrociter, bellissime, benigne, benevole, casu, caute, clarius, cogitato, commode, considerate, constanter, consulto, crebro, cumulatus, cupide, difficile, diligenter, divinitus, diutius, dupliciter, faciliter, forte, fortuito, frequentius, honorifice, honeste, humane, improbe, improvise, inepte, injuste, insulse, iracunde, lepide, limatius, longius, mature, melius, modestissime, necessario, obscure, occultus, omnino, petulantissime, pie, privatim, publice, rite, sedulo, severius, simulate, suaviter, tardius, temere, turpiter, varie, vehementer, vere, viriliter, vitiose, utiliter. PHRAS. 1. Vide ne inde seditio fiat, *prenez garde que de là ne sorte quelque sédition*. Ne seditio exsistat, conflatur; ne tumultus aliquid enascatur; contentiones gignantur, consequantur; ne in seditionem res vertatur; ne tumultus hic in seditionem

evadat, degeneret, delabatur. Cf. [Facio](#). 2. Si fieri potest, *si cela peut se faire*. Si fortuna daret; si res et locus permittit; si confieri res potest; si integrum tibi est; si facultatem causa dat, præbet; si res facultatem habitura tibi videtur; si videris id, quod peto, posse consequi; si rem confici, effici, ad exitum deduci posse putas; si eventum speras cum animo meo congruentem; non alienum, non abhorrentem a voluntate mea. 3. Tribunus factus est, *il fut fait, il devint tribun*. Creatus, renunciatus est tribunus; ordines ducere jussus est; tribunitia dignitate auctus; tribunis adscriptus; in tribunorum ordinem adlectus est. USUS: Sæpe fit, ut, etc. Fato fiunt omnia. Si ita factum esset, ut senatus haberetur, nobis magno usui fuisset. Cf. [Facio](#).



FIRMAMENTUM, i, n. *Support, soutien, appui*. SYN. Robur, vires. EPITH. Contrarium, gravissimum. USUS: Hic ordo est firmamentum cæterorum. Flos Italiæ, firmamentum imperii, ornamentum civitatis. Est hoc firmamentum disciplinæ. Firmamentum et robur accusationis.

FIRMĒ, *Solidement, fortement*. SYN. Firmiter. USUS: Habere aliquid bene cognitum et firme conceptum animo. Graviter, firmissime aliquid asseverare.

FIRMĪTAS, ātis, f. *Fermeté*. )( Infirmitas. USUS: Constantia et firmitas animi.

FIRMĪTER, *Fermement*. SYN. Firme.

FIRMĪTŪDO, ĩnis, f. *Solidité; constance*. SYN. Firmitas. EPITH. Gladiatoria. USUS: Firmitudo gravitasque animi. Cf. [Constantia](#).

FIRMO, as, avi, atum, are, a. *Affermir*. SYN. Stabilio, firmum facio. USUS: Firmare imperium et augere. Nondum pro firmato jus stetit, *le droit n'est pas encore bien établi*. Aliquid rationibus firmare. Corpora juvenum labore firmantur. Cf. [Confirmo](#).

FIRMUS, a, um, *Ferme, solide, stable*. SYN. Stabilis, ratus, fixus, constans, immortalis, quod multum firmamenti et virium habet; quod nulla vi labefactari, nunquam dimoveri loco potest. ADV. Bene. PHRAS. Id quidem firmum teneo, *je tiens cela pour indubitable*. Mihi id confirmatissimum est; hoc penitus mihi persuasum, ut adeo animo insitum innatumque videatur, nec convelli possit. Ab illa opinione nulla unquam conditione discedam; nemo me deducere, amovere poterit. Firmo concepta est animo ea opinio, quam nulla dies evellet, convellet extrahet, excutiet. USUS: Firma, stabilis, perpetua amicitia. Senatus tua auctoritate firmior. Tenere aliquid firmum. Firmus ab equitatu. Civitas firma et valens. Jam sum paulo firmior. Firmiore corpore esse. Cf. [Certus](#), [Fixus](#).

FISCĪNA, æ, f. *Corbeille*. SYN. Canistrum.

FISCUS, i, m. *Corbeille, panier, cassette; fisc, trésor public*. SYN. Sacculus ad majoris pecuniæ summam capiendam, et pecuniam publicam. PHRAS. (Bona fisco addicta sunt, *seu* confiscata, VULG.), *ses biens furent confisqués*. Bona in publicum redacta sunt, publicata sunt; hastæ, præconis

voci subjecta sunt, pecunia in ærarium relata. USUS: Reperi fiscos complures cum pecunia Siciliensi.

FISSĬO, ōnis, f. *Action de briser*. Terræ subiguntur fissione glebarum.

FISSUM, i, n. *Fissure (dans le foie des victimes)*. SYN. Fissio. EPITH. Familiare et vitale. USUS: Fissum jecoris; quid fissum in extis, quid fibra valeat.

FISTŬCA, æ, f. *Mouton (pour enfoncer des pilotis)*. SYN. Machina, qua trabes in terram *vel* fluminis alveum panguntur.

FISTŬLA, æ, f. *Flûte*. Musicum instrumentum diversum a tibia; *item*: Tubus. EPITH. Eburnea, pastoritia. USUS: Fistula canere, modulari, (fistulare, VULG.), *jouer de la flûte*.

FISTŬLĀTOR, ōris, m. *Joueur de flûte*. USUS: Fistulatorem domi relinque.

FIXUS, a, um, *Fixé, immobile, arrêté*. SYN. Decretus, statutus, stabilis, firmus, ratus. USUS: Illud maneat ac fixum sit. Fixum in animo suo tenere. Cf. [Firmus](#), [Decretum](#).

FLĀBELLUM, i, n. *Éventail*. Instrumentum, quo æstate ventum excitamus refrigerandi causa. USUS: Cujus lingua quasi flabello seditionis est concio ventilata.

FLĀBĬLIS, e, gen. com. *D'air, aérien*. SYN. Spirabilis, aerius. USUS: Nihil est in animis flabile, humidum, igneum.

FLACCESCO, is, ere, n. *Devenir mou, perdre son énergie*. SYN. Languidus fio. USUS: Cum eum motus omnis animi, tanquam ventus deficeret, flaccescebat oratio. Cf. [Languéo](#).

FLACCUS, a, um, *Qui a de longues oreilles*. SYN. Qui aures habent magnas et languidas. USUS: Sili, flacci, frontones, capitones.

FLĀGELLUM, i, n. *Fouet*. SYN. Lorum flagrum. PHRAS. 1. Flagellis hominem atrociter cædi jussit, *il ordonna de le battre cruellement de verges*. Flagellis conscindi, lacerari hominem jussit; depromi ad flagra hominem; lora in alterum expediri; flagris hominem excipi, mulctari, violari jussit. Cf. [Disciplina](#). 2. Si falsa dixeris, flagella senties, *si vous mentez, vous aurez le fouet*. Si me celaveris, ferventem te flagris faciam, loris te flagrisque

depexum dabo, loris excruciabere, dorsum liberaliter flagrorum vibicibus conscribetur, exarabitur, pro commerita noxa, flagris castigabere; loris vapulabis; verberatio te manet. USUS: Flagellis, loris aliquem cædere.

FLĀGĪTĀTOR, ōris, m. *Qui demande d'une manière pressante*. SYN. Qui assidue flagitat. USUS: Video flagitorem fore, non quidem molestum, sed assiduum et acrem.

FLĀGĪTĪŌSĒ, *D'une manière déshonnête, infâme*. USUS: Flagitiose ac turpiter.

FLĀGĪTĪŌSUS, a, um, *Débauché, dissolu, infâme*. SYN. Flagitiis contaminatus, fœdus ac turpis. USUS: Homo flagitiosissimus, libidinosissimus, nequissimus. Cf. [Turpis](#), [Scelestus](#), [Sceleratus](#), [Flagitium](#).

FLĀGĪTĪUM, ii, n. *Crime, infamie*. SYN. Crimen cum dedecore ac turpitudine conjunctum. EPITH. Incestum, turpe, alienum, domesticum, fraternum, inauditum, manifestum, occultum. PHRAS. Multa flagitia commisit, *il est tout souillé d'infamies*. Flagitia multa fecit, admisit, commisit, suscepit; diu multumque in flagitiis versatus, volutatus est; plurimis flagitiis contaminatus, inquinatus, coopertus est; flagitiis tantum nobilitatus est; multa in flagitia se ingurgitavit; nulla prope pars vitæ turpitudinis expers est. Quæ libido ab oculis, quod facinus a manibus ejus, quod flagitium a toto corpore abfuit? Cf. [Crimen](#), [Scelus](#), [Facinus](#), [Sceleratus](#). USUS: Flagitium facere, suscipere, admittere, committere.

FLĀGĪTO, as, avi, atum, are, a. *Désirer vivement, demander avec instance*. SYN. Ardenter peto. ADV. Admodum, privatim. USUS: Vide, quid acta vita, quid studia tua a te flagitent? Postulatur a te dudum, vel potius flagitatur historia. Postulo, non flagito. Cf. [Peto](#).

FLĀGRANTĪA, æ, f. *Embrasement*. SYN. Ardor. USUS: Flagrantia oculorum, *feu, éclat des yeux*.

FLĀGRO, as, avi, atum, are, n., *Brûler, être enflammé*. SYN. Conflagro, ardeo. USUS: Flagrare odio, amentia, infamia et odio, *être animé d'une haine ardente*. Flagrare studio dicendi, desiderio. Convivium stupris flagrans. Flagrant in illo libidines. Cf. [Ardeo](#).

FLĀGRUM, i, n. *Fouet, lanières*. SYN. Flagellum. USUS: Vestalis flagro cæsa. Cf. [Flagellum](#).

1. FLĀMEN, ĩnis, m. *Flamine*. USUS: Flamen quirinalis. Flaminem prodere, creare, *créer un flamine*.

2. FLĀMEN, ĩnis, n. *Souffle*. SYN. Flatus, spiritus. USUS: Ad flamen austri inclinatio, *tourné du côté du sud*.

FLAMMA, æ, f. *Flamme*. SYN. Mobilior et splendentior pars ignis. EPITH. Fœdissima, perniciosissima, pestifera, nefaria, recens, tanta, inveterata, tremula, vehemens. Flammæ innumerabiles. USUS: TRANSL. Sulpitius in eadem invidiæ flamma, *malveillance*. Cf. [Ignis](#).

FLAMMĒUS, a, um, *De flamme*. USUS: Stellæ natura flammeæ.

FLĀMMŪLA, æ, f. *Petite flamme*. USUS: Duæ e lucerna flammulæ visæ sunt.

FLĀTŪS, ūs, m. *Souffle*. SYN. Spiritus, flamen. EPITH. Prosper. USUS: Eo vela do, unde aliquis flatus ostenditur. Cum prospero flatu fortunæ utimur.

FLĀVĒO, es, ere, n. *Être jaune*. SYN. Auri colorem refero, fulgeo.

FLĀVUS, a, um, *Jaune*. SYN. Color fulvo clarior et albior. USUS: Flavi capilli, *cheveux blonds*.

FLĒBĪLĪS, e, gen. com. *Déplorable, regrettable*. USUS: O flebilem speciem et miseram.

FLĒBĪLĪTER, *En pleurant, tristement*. SYN. Miserabiliter. USUS: Flebiliter lamentatur. Cf. [Lacrimæ](#).

FLECTO, is, xi, xum, ere, a. *Courber, plier*. SYN. Inflecto, torqueo, detorqueo, intorqueo. USUS: 1. Membra, quo vult, flectit, contorquet, porrigit, contrahit. Genu, caput leviter flectere, inflectere. Versare suam naturam, et ad tempus regere, atque huc illuc torquere et flectere. Flectere aliquem oratione, precibus. Flectere animum a virtute ad vitium, in ambitionem; mentem suam ad alicujus dignitatem. Flectebar animo, et frangebar. 2. Vito, caveo, muto, *se détourner*. Iter, consilium, sententiam flectere. Cf. [Inclino](#), [Moveo](#), [Genu](#).

FLĒO, es, flēvi, flētum, ere, n. et a. *Pleurer, gémir*. SYN. Lacrimor, lacrimas effundo, profundo; lacrimis me dedo, trado; in muliebres me fletus projicio. ADV. Uberius, misere. USUS: Omnes de morte filii flebant, lamentabantur. Cf. [Lacrimor](#), [Lugeo](#), [Fletus](#).

FLĒTŪS, ūs, m. *Larmes, pleurs*. SYN. Ejulatus, ploratus, planctus, lacrimæ, lamentatio. PHRAS. 1. Ea res me ad fletum impulit, *cette chose m'a fait verser des larmes*. Fletum movit; lacrimas commovit; lacrimas mihi expressit, vultum lacrimis implevit. 2. Hæc inter fletus dixit, *il parla ainsi en pleurant*. Manantibus lacrimis; obortis, profusis lacrimis hæc profatus est. Hæc inter gemitus et ploratus dixit; loquenti ista os lacrimæ sinumque implevere; hæc dicenti gemitus et lacrimæ vocem includere. Cf. [Luctus](#), [Lacrimæ](#). USUS: Fletus tota urbe gemitusque fit. Non possum præ fletu scribere, loqui.

FLEXĀNĪMUS, a, um, *Qui maîtrise les cœurs*. SYN. Suadens. USUS: Flexanima, atque omnium regina oratio.

FLEXĪBĪLIS, e, gen. com. *Souple, flexible*. SYN. Tener, mobilis. USUS: Materia omnium rerum flexibilis, commutabilis. Tenerum, flexibile, quod facile sequatur, quocumque ducas, quod tuo arbitrio fingas. Mollis, tenera, flexibilis oratio.

FLEXĪLŌQUUS, a, um, *Ambigu, énigmatique*. USUS: Oracula flexiloqua, et ambigua.

FLEXĪO, ōnis, f. *Action de courber; inflexion de la voix; détour*. SYN. Flexus, anfractus, conversio. EPITH. Virilis. USUS: Flexio vocis, laterum. Quos tu mæandros, dum omnes solitudines persequeris, qui diverticula flexionesque quæsiisti?

FLEXŪŌSUS, a, um, *Tortueux, sinueux*. SYN. Tortuosus. )( Rectus. USUS: Flexuosus introitus aurium.

FLEXŪS, ūs, m. *Détour, sinuosité*. SYN. Anfractus. EPITH. Multus. USUS: In hoc quasi flexu ætatis, *sur le déclin de l'âge (le retour)*. Flexus viæ, fluminis.

FLO, as, avi, atum, are, n. *Souffler*. ADV. Belle. USUS: Suavissimus Auster nobis ab Epiro flavit.

FLOCCĪFĀCĪO, is, fēci, factum, ere, a. *Ne faire aucun cas; mépriser*. SYN. Contemno, nihili facio. )( Magnifacio. USUS: Neque tamen floccifacio.

FLŌRĒO, es, rūi, ere, n. *Fleurir, être en fleur*. SYN. Vigeo, floresco, eniteo, emineo, excellens sum. ADV. Honestissime. PHRAS. Arbores florent, *les arbres sont en fleurs*. Arbores frondent, frondes induunt; in florem se

induunt; folia, gemmas agunt; gemmant, fruticantur, luxuriant. USUS: 1. Hæc arbor floret. 2. TRANSL. Florere omni genere virtutis. Ingenii laude, acumine ingenii, lepore, honoribus, rerum gestarum gloria, existimatione innocentiae, laudibus, amicitiiis, gratia, auctoritate. Tu beatum te, et florentem, et potentem existimas. Fortuna utor florentissima. Cf. [Egregius](#), [Vigor](#), [Fama](#).

FLŌRESCO, is, ere, n. *Commencer à fleurir*. SYN. Floreo. ADV. Quotidie magis, nunc primum. USUS: Sulpitius ad summam gloriam eloquentiae florens moritur, *Sulpitius meurt commençant à briller de tout l'éclat de l'éloquence*. Cf. [Floreo](#).

FLŌRĔUS, a, um, *De fleur*. USUS: Corona florea.

FLŌRĪDUS, a, um, *Fleuri, brillant*. USUS: Floridior Cicerone, at minus gravis.

FLOS, flōris, m. *Fleur*. SYN. TRANSL. Lux, decus, honor, ornamentum, *beauté, éclat, lustre, puissance*. EPITH. Flores lectissimi. USUS: 1. Flores carpere, *cueillir des fleurs*. Legere, decerpere. Florum omnium varietas. Suavitates odorum, quæ afflantur e floribus. 2. TRANSL. Gratia non virtutis specie, sed ætatis flore conciliata. Flos nobilitatis et juventutis. Flos equitum, senatus, Italiae.

FLOSCŪLUS, i, m. *Petite fleur*. USUS: Ficta omnia celeriter ut flosculi decidunt. Flosculos in oratione aucupari.

FLUCTŪĀTĪO, ōnis, f. *Agitation, irrésolution*. USUS: Fluctuatio animorum.

FLUCTŪO, as, avi, atum, are, n. *Être agité, flotter*. SYN. Fluctibus jactor, vacillo, fluito. USUS: Tota res etiamnum fluctuat, *tout est encore incertain*. In decreto non decet fluctuare. Oratio fluctuans ac dissoluta, eo quod sine nervis et articulis fluctuet huc illuc.

FLUCTŪS, ūs, m. *Flot, vague*. SYN. Unda, procella. EPITH. Fluctus cani, magni, maximi, præsentes, sedati. USUS: Jactari, allui fluctibus. Fortunam tanquam fluctus a saxo frangi oportet. Sedatis reipublicæ fluctibus, et tempestate communita. Omnes tempestates et procellas in illo concionum fluctu subire. Motus, agitatio, fremitus fluctuum, et undarum sævientium fragor.



FLŪĬTO, as, avi, atum, are, n. *Couler, flotter; être flottant, irrésolu*. SYN. Fluctuo. ADV. Immoderate. USUS: Reipublicæ navis ereptis senatui gubernaculis fluitans in alto, tempestatibusque seditionum.

FLŪMEN, ĩnis, n. *Cours d'eau, fleuve, rivière*. SYN. Fluvius, amnis, profluens. EPITH. Aureum, frigidius, illustre, magnum, maximum, publicum, universum. PHRAS. 1. Flumen profundum est, *le fleuve est profond*. Fluvius est profundo alveo; agit undas magna vi ac mole; præalto alveo defluit; vasta altitudine fluvius, ac navium patiens. 2. Flumen non profundum, *la rivière n'est pas profonde*. Vadosum. Flumen tenui fluens aqua; fluvius, qui vado nonnullis locis transitur; qui pedibus transiri, transmitti potest; haud difficili transitu flumen. Tenue flumen, nedum navium capax, aut ad comportanda, quæ necessaria sunt, opportunum. 3. Flumen rapax est, *le courant est rapide*. Citatum fertur flumen; violentus invehitur fluvius, et magna celeritate defluit. Undas agit magna vi et mole; rapide fluit, delabitur; cursu in mare profluit; vires suas concitat, rapido impetu decurrit. 4. Flumen in monte oritur, *le fleuve prend sa source dans la montagne*. Ex ipsis montis radicibus effunditur; ex monte decurrit, editur, devolvitur; præalto e monte defluit; fluvius oritur fonte ad radices montis conspicuo; visendis ad montis pedem fontibus profluit, erumpit; originem in monte habet; excurrit ex summo montis; fontes vastissimi fluminis in montis jugo sunt; mons ille flumen non uno ore emittit; flumini duobus fontibus iter aperit. 5. Flumen in mare fluit, *le fleuve coule dans la mer*. In mare præcipitat, mari miscetur, lapsu suo et cursu in mare profluit, infertur; multis capitibus in Oceanum influit, se exonerat, se evolvit, aquas in mare defert, mare præceps subit, in mare cadit, in mare decedit, mari excipitur, accipitur, mergitur; Oceano exsorbetur; non uno ostio in mare devolvitur. 6. Flumen agros præterfluit, *la rivière coule à travers les campagnes*. Propter agros fluit; agros secat, alluit; agros præfluit, subluit; agros dispescit; agros pervagatur, prælabitur, interfluit; circum ectos agros rigat; agros dividit, dirimit, distinguit, oberrat. 7. Flumen altissimas habet ripas, *le fleuve a des rives très élevées*. Fluvium præaltæ coercent ripæ; præruptis undique ripis clauditur, cingitur fluvius; inter præaltas utrinque ripas decurrit. 8. Flumen inundat, *le fleuve déborde*. Magnis commotus tempestatibus fluvius, ita magnus et vehemens factus est, nullis ut ripis coerceri posset; fluvius super ripas effusus, sine ullis cœlestibus aquis in altitudinem insolitam crevit; fluvius agros inundavit cum magna strage tectorum, pecorumque et hominum perniciæ; amnis late restagnavit; amnis continuus auctus imbribus,

extra ripas diffluit, excurrit; alveum excessit; ripas se superfudit; ripis torrens aggeres subruit, armenta, tecta, arborum truncos impulit, et se super ruinas evexit atque extulit. 9. Flumen transire, *passer un fleuve*. Superare, trajicere, transire flumen; in adversam ripam transmittere; flumen transgredi; milites fluvium traducere. USUS: 1. Flumine secundo, *en descendant le courant*. Flumine adverso, *en remontant le courant*. Flumen gravissimas naves perferens. Propter altitudinem, rapiditatem, altitudinem fluminis hausti pene aquis. Per tortuosi fluminis sinus flexusque devolvebantur. Urbem a castris flumen dirimit, *une rivière sépare la ville du camp*. Flumen urbem mediam interfluit, *le fleuve traverse la ville*. 2. TRANSL. Flumen ingenii; flumen orationis.

FLŪO, is, fluxi, fluxum, ere, n. *Couler*. SYN. Labor, mano, excurro, defluo. ADV. Incitatus, libere, longe lateque, longius orationem, tardius numerum, æqualiter. USUS: 1. Quæ natura fluunt atque manant, ut aqua. 2. Diffluo, dilabor, *s'écouler, échapper, s'évanouir*. Fluit voluptas corporis. Fluunt omnia, nec diutius uno eodemque statu perdurant. Mollitia fluere. Quæ delapsa fluxerunt, severis legibus sunt vincienda. 3. Orior, *sortir, émaner, venir de*. Inde malum omne fluxit. Hæc ex eodem fonte fluunt. 4. Fracta quædam et fluens oratio. Cf. [Flumen](#).

FLUVIĀTĪLIS, e, gen. com. *De fleuve*. USUS: Bestiæ aquatiles, ut fluviatiles testudines.

FLŪVIUS, īi, m. *Fleuve, rivière*. SYN. Flumen, amnis, profluens. EPITH. Atratus, magnus, jucundus. USUS: Fluvius sanguine fluxisse dicitur. Cf. [Flumen](#).

FLUXĪO, ōnis, f. *Écoulement*. SYN. Cursus. USUS: Fluxiones aquarum.

FLUXUS, a, um, *Qui coule, liquide; fragile; éphémère*. SYN. Incertus, inconstans. USUS: Res nostræ, ut in secundis fluxæ, ita in adversis bonæ.

FŌCŪLUS, i, m. *Fourneau pour les sacrifices*. USUS: Posito in rostris foculo.

FŌCUS, i, m. *Foyer, feu*. SYN. Locus, ubi ignis fovetur. EPITH. Foci adyti, penetrales, patrii, privati, publici. USUS: Pro aris et focus pugnare. Ejicere aliquem domo nudum ac focus patriis, diisque penatibus, sedibus, aris exturbare. Cf. [Ignis](#).

FÖDĪCO, as, avi, are, a. *Tourmenter, chagriner*. Res fodicantes, quas malas arbitramur, *ces choses qui inquiètent, que nous regardons comme mauvaises*.

FÖDĪO, is, ōdi, fossum, ere, a. *Creuser*. SYN. Effodio, perfodio. PHRAS. Fodere terram, *retourner la terre, bêcher*. Humum moliri; humum alte egerere; vertere terram. USUS: Fodit, invenit auri aliquantum. Pungit dolor, imofodit. Exspecta dum stimulis fodiam? Altius fodienti silex ferro impenetrabilis occurrit. Cf. [Cuniculus](#).

FĒDĒRĀTUS, a, um, *Allié*. SYN. Fœdere et amicitia conjunctus; armorum socii, fœdere illigati. USUS: Fœderati populi, civitates. Cf. [Socius](#), [Fœdus](#).

FĒDISSĪME, *Indignement*. SYN. Turpissime.

FĒDĪFRĀGES, a, um, *Qui viole les traités, infidèle, perfide*. SYN. Qui fœdus frangit. USUS: Pœni fœdifragi.

FĒDĪTAS, ātis, f. *Laideur, difformité souillure*. SYN. Turpitude, macula. EPITH. Flagitiosa, intolerabilis. USUS: Depravatio et fœditas turpificati animi. Cf. [Turpis](#).

FĒDO, as, avi, atum, are, a. *Défigurer, souiller, salir*. SYN. Maculo. USUS: Romam fœdavit adventus tuus. Templā omni turpitudine, aliquem nefario scelere fœdare. Cf. [Maculo](#), [Commaculo](#).

FĒDUS, a, um, *Laid, difforme; honteux, infâme*. SYN. Turpis, flagitiosus. )( Purus. USUS: Luxuria omni ætati turpis, tum senectuti fœdissima est. Cf. [Turpis](#).

FĒDUS, ěris, n. *Traité d'alliance, pacte, convention*. SYN. Pactio, fides, amicitia regum et populorum lege et religione sancita. PHRAS. 1. Fœdus cum aliquo facere, *faire un pacte, conclure un traité avec qqn*. Fœdus ferire, icere, percutere, peragere; societate ac fœdere se illigare; aliquem sibi adjungere; fœdus cum aliquo jungere; fœdus sancire, pacisci cum aliquo; fœderibus cum hoste devincire fidem; fœdus agere; fœdus conflare armorumque societatem cum altero; fœdus ac societatem inire; armorum societatem data atque accepta fide confirmare; fœdere conjungi. 2. Ad fœdus accedere, *se lier avec qqn*. Societatem cum aliquo coire; in fœdus transire; in amicitiam et societatem venire; societatem facere; fœdus pangere cum aliquo; accipi in jus æquum; inter socios amicosque pacto

fœderis adscribi. 3. Fœdus servare, *garder, observer un traité*. Fœdere stare, in fide perstare; ultima pro fide experiri. Cf. [Fidelis](#), Fidem servo. 4. Fœdus frangere, *fouler aux pieds, violer, rompre, déchirer un traité*. Fœdus infirmare, negligere, violare, frangere, rumpere; contra fœdus facere; fidem prodere; conventiones pactionesque perturbare; pacta ac conventa convellere, rescindere, irrita ac vana facere; pactis, conventis non stare. 5. Fœdus renovare, *renouer l'amitié*, confirmare; publicas fœderum religiones instaurare. Cf. [Amicitiam renovare](#). USUS: Adversus fœdus stare. Fœdus scribere, tabulis incidere. Cf. [Societas](#).

FŒNEUS, a, um, *De foin*. USUS: Fœnea hominum simulacra.

FŒNUM, i, n. *Foin*. USUS: Fœnum secare, demetere; furcillis versare, colligere, construere, in striam coarctare, in manipulos colligere, in metas exstruere, sub tectum congerere, in tabulata componere.

FŒTĒO, es, ere, n. *Sentir mauvais*. SYN. Male oleo. PHRAS. (Fœtet ex ore, VULG.), *il a mauvaise haleine*. Anima illi fœtet, fœtente est spiritu; ne quidem animam conservare puram potuit; ore fœtido teterrimam nobis pestem inhalat; homo contaminato spiritu, qui omnes ab se odoris gravitate ac fœditate depellat, qui aliorum naribus maximam exhibeat molestiam; anima fœtida senis. USUS: Anima illi fœtet. Cf. [Fœtor](#).

FŒTĪDUS, a, um, *Qui sent mauvais, fétide, infect*. USUS: Os fœtidum.

FŒTOR, ōris, m. *Mauvaise odeur, infection*. SYN. Putidus et malus odor. USUS: Jacebat in suo fœtore et fimo.

FOLIŪM, ii, n. *Feuille*. EPITH. Aridum. PHRAS. Folia decidunt, *les feuilles tombent*. Folia defluunt; arbor folia dimittit; foliis exuuntur, nudantur arbores. USUS: In arboribus truncus, rami, folia.

FOLLĪCŪLUS, i, m. *Petit sac*. Saccus, quo parricidarum caput involvebatur. EPITH. Lupinus. USUS: Os folliculo obvolutum.

FOLLIS, is, m. *Soufflet (pour le feu)*. Instrumentum ad ignem excitandum. USUS: Id sine follibus et incudibus effici non potest. Admotis follibus, flatu ignem accendere.

FŌMENTUM, i, n. *Topique, calmant, lénitif*. SYN. Delinitio. USUS: Hæc sunt solatia, hæc fomenta humanorum malorum. Fortitudinis fomento mitigatur dolor. Cf. [Remedium](#).

FONS, fontis, m. *Source, fontaine*. EPITH. Dulcis atque plenissimus piscium, perennis, sanctus augustusque, fontes recentes, reconditi. USUS: 1. Fons ex summo montis excurrit, et magno aquarum strepitu cadit, *prendre sa source*. Lucum fons perenni rigabat aqua, *arroser*. Fontis venas interciderere, venas avertere, *couper*. Fontem exhaurire, *tarir*. Fons aquæ dulcis. Fontium gelidæ perennitates. Summa loci salubritas et copia, pluribus circumjectis fontibus perennium aquarum. 2. Principium, origo, caput, *source, principe, origine, sujet*. E fontibus potius hauriant, quam rivulos doctrinæ consecretur. Philosophiæ fontes aperire. Consiliorum, calamitatum omnium fontes.

FÖRĀMEN, ĩnis, n. *Trou*. PHRAS. Foramen in muro facere, *percer un trou dans un mur*. Parietem perfodere, perforare, perrumpere; murum terebrare, transverberare, pertundere. USUS: Foramina illa, quæ patent ad animum a corpore. Cf. [Sensus](#).

FÖRAS, *Dehors (avec mouv.)*. SYN. Extra. USUS: Foras projicere, extrudere. Scripta foras dare. Accessio ædium foras projecta, foras eminens.

FORCEPS, ĩpis, m. et f. *Tenailles, pince*.

FÖRENSIS, e, gen. com. *De la place publique, du forum, judiciaire*. SYN. Judicialis, publicus. USUS: Oratio judicialis, forensis, concertatoria. Negotia forensia, et extranea.

FÖRES, ĩum, f. pl. *Porte*. SYN. Janua, ostium, aditus. USUS: 1. Fores aperire, claudere, effringere, pulsare. 2. Ingressus, initium, *ouverture, entrée, accès*. Amicitia et familiaritatis fores alicui aperire, patefacere.

FÖRI, ōrum, m. pl. *Tillac*. SYN. Tabulata navium a puppi ad proram per mediam navim. USUS: Alii malum scandunt, alii per foros currunt.

FÖRIS, *Dehors (sans mouv.)*. SYN. Extra, extrinsecus, in luce atque oculis civium. )( Domi, intus. USUS: Consilium domi, arma foris. Foris delatæ merces.

FORMA, æ, f. *Forme, beauté*. SYN. Figura, species. EPITH. Certa, magna, maxime sibi cognata, duplex, egregia, eximia, formosior, generosa, magnifica, globosa, humana, ignea, impolita, rudis, insita in mentibus nostris, muliebris, mutabilis, nova, perfecta, rotunda, similis, tota, virilis, ultima, una et consentiens philosophiæ. PHRAS. 1. Forma est non admodum venusta, *il n'est pas très beau*. Figura et lineamentis non est admodum

pulchris; habitu formaque corporis non optima; corporis et lineamentorum conformatio, membrorum compositio in eo non est venustissima; aspectu ac specie paulum horridiore est; multum abest ab elegantia formæque dignitate; nihil in illo est ad aspectum venusti ac præclari; honesta magis, quam liberali atque egregia forma est; nulla in eo oris dignitas, ac ne honestas quidem. Cf. [Deformis](#). 2. Forma est plena dignitatis ac majestatis, *sa beauté est pleine de grâce et de majesté*. Habitus formaque viri aliquantulum amplior augustiorque humana. Habitudo corporis ea est, quæ facile indicaret, quantus animus lateret; mira in eo oris dignitas, ac forma plane regia. Vir est specie ac pulchritudine insignis; eximia homini corporis species est. Cf. [Pulcher](#). USUS: 1. Omnium animantium formam vincit figura hominum. Imago, forma, nota, simulacrum. Liberali forma adolescens. 2. Character, notio, *idée, plan, modèle*. Exprimere formam reipublicæ horum temporum. Forma ædificii. Forma et figura dicendi; officii honesti forma.

FORMĪCA, æ, f. *Fourmi*. USUS: In formica non modo sensus, sed etiam mens, ratio, memoria videri possit.

FORMĪDO, ĩnis, f. *Crainte, frayeur*. SYN. Timor, pavor. EPITH. Horribilis, subita, improvisa, summa, tanta. USUS: Minas jactare, formidines, fugas, terrores. Formidinem injicere, imponere. Cf. [Metus](#).

FORMĪDO, as, avi, atum, are, n. et a. *Avoir peur, craindre, redouter*. SYN. Metuo, paveo. USUS: Formidare omnia. Unus ausus est, quod omnium fugisset formidassetque audacia. Cf. [Timeo](#).

FORMĪDŎLŎSĒ, *Avec timidité*. SYN. Timide. Cf. [Timide](#).

FORMĪDŎLŎSUS, a, um, *Effrayant, terrible*. SYN. Horribilis. USUS: Dubium et formidolosissimum bellum. Cf. [Terribilis](#).

FORMO, as, avi, atum, are, a. *Donner une forme, façonner*. SYN. Figuro, fingo, effingo. )( Deformo. ADV. Decore. USUS: Formare orationem, eamque variare ac distinguere. Nos verba, ut ceram fingimus et formamus. Ut temperatus est aer, ita pueri animantur et formantur. Juventutem præceptis; consuetudinem, mores formare, conformare. Se ad alterius mores fingere, formare. Cf. [Fingo](#).

FORMŌSĪTAS, ātis, f. *Belles formes, beauté*. SYN. Pulchritudo, forma. USUS: Decorum positum est in tribus rebus, formositate, ordine, ornatu ad actionem apto. Cf. [Pulchritudo](#), [Forma](#).



FORMŌSUS, a, um, *Beau*. SYN. Pulcher, qui eximia facie est, ad aspectum venustus. )( Deformis. USUS: Formosissimæ virgines. Cf. [Pulcher](#).

FORMŬLA, æ, f. *Règle, loi; formule de droit*. SYN. Præscriptum, norma. EPITH. Augustissima, antiquissima, certa, plena, consentanea rationi. USUS: 1. Testamentorum, sponsionum, postulationum, judiciorum, jurisconsultorum formulæ. 2. Norma, regula, *règle, loi*. Formula quædam constituenda, quam sequentes, ab officio nunquam aberremus. Erit hæc formula Stoicorum disciplinæ maxime consentanea.

FORNAX, ācis, f. *Four, fourneau*. USUS: Ardentes fornaces.

FORNĪCĀTUS, a, um, *Fait en voûte, cintré*. SYN. Qui fornicem habet. USUS: Paries fornicatus, *mur plein, en voûte*. (Fornicor, fornicatio, *fornication, vulg. sunt.*) Cf. [Scortor](#).

FORNĪX, ĭcis, m. *Voûte, cintre, arc*. SYN. Testudo, camera, arcus. USUS: Fornix vitium fecit.

FORS, fortis, f. *Hasard, fortune, sort*. SYN. Fortuna. USUS: Fors domina campi. Ut fors tulerit, *à l'aventure, au gré du hasard*.

FORSĪTAN, *Peut-être*. SYN. Fortassis, fortasse. USUS: Forsitan quærat, quid sit?

FORTASSE, *Peut-être*. SYN. Forsitan. USUS: Puer fortasse fatuus.

FORTASSIS, *Peut-être*. SYN. Fortasse.

FORTE, *Par hasard*. SYN. Casu, fortuna, fortasse, forsan. USUS: Forte evenit, ut Puteolos venirem. Cf. [Casus](#).

FORTĪFĪCO, as, are, a. *Fortifier*. USUS: Animum fortificare.

FORTIS, e, gen. com. *Fort, courageux; solide*. SYN. Magnanimus, acer, strenuus, constans, potens, robustus, valens, invictus, animosus, multum roboris habens, in quo multum est roboris et virtutis, maximi animi; qui omnia in se esse posita ducit, et humanos casus virtute inferiores putat. )( Ignavus. ADV. Egrege, maxime, sane, vere. PHRAS. 1. Est vir fortis, *cet homme est courageux*. Vir est singulari animi magnitudine, qui humana omnia premat, casus contemnat humanos, omnia, quæ in hominem cadere possunt, subter se habeat, et despiciat. Est celsus et erectus, quique ea, quæ homini accidere possunt, omnia parva ducat; est stabili, firmo et magno

animo; animo præditus firmo ac constanti. Vir altus et excellens, vere fortis, infra se omnia humana ducens; robusto animo, et invicta constantia; cui suppetunt animi ad invidiam sustinendam; quem nullus terror unquam dejiciat; cui magnitudo animi, ne fortuna quidem infracta; cui tantum roboris animo, tanta animi præsentia, nihil ut eum frangere, debilitare nihil possit. 2. Fortis animo viribusque, *homme au corps robuste et à l'âme intrépide*. Ingens animi viriumque, prævalidus pari viribus animo; viribus ingens bellatorque primus; vigeat animo corporeque, vix ut robur ejus viresque sustinere vis ulla posset. Cf. [Animus](#), [Robustus](#), [Expositus](#). USUS: Viri fortes, quorum opera eximia in rebus gerendis exstitit. Vir fortis, acris animi magnique. Animi impetu fortissimo. Cf. [Fortitudo](#), Assuesco malis.

FORTĪTER, *Fortement, solidement; énergiquement, bravement; avec courage*. SYN. Animose, viriliter, constanter, nervose, acriter, strenue, magno animo fortique; magno præsentique animo. PHRAS. Fortiter tulit injuriam, *il supporta courageusement cette injure*. In atroci calumnia virtus ejus nihil contremuit; magno elatoque animo; nullo trepidationis signo; animo strenuo ac impavido casum acerbissimum excepit. Cf. [Animus](#).

FORTĪTŪDO, ĩnis, f. *Force d'âme, courage, fermeté*. SYN. Magnitudo animi, et robur; animi excelsi, atque invicti magnitudo; animi excellentia; elatio magnitudoque animi; animi excellentis præstantia; animi præsentia, robur, vis, excelsitas et magnitudo; acer animus et præsens, magna vi et incredibili animus. )( Ignavia, inertia, timiditas. EPITH. Custos dignitatis, incredibilis, jucunda auditu, præsens, princeps, propria viri, rabiosa, robusta et stabilis. PHRAS. Ad omnes casus, quibus humana vita exposita est, animi fortitudine me defendo, *la vigueur de mon âme me protège contre les malheurs auxquels la vie de l'homme est exposée*. Ad humana omnia, quibus vita humana subjecta est, fortis sum; contra fortunam firmus, paratus, armatus, validus, firmissimis animi præsidiis munitus sum; minimum laboro de humanis casibus; susque deque res humanas facio, contemno, negligo, despicio, aspernor; humanis casibus animi præstantia, virtute, fortitudine resisto. Fortunæ conatibus obviam eo, occurro; objicio me, oppono me fortiter atque acriter. Spero fortunam fretus conscientia. Adversa, infesta, infensa, iniqua mihi est fortuna, valet tamen; seipso nititur, sua in seipso præsidia ponit; a se ipso præsidium omne petit animus meus adversus fortunæ vim, impetum, conatus, injuriam, tela omnia. Mea me contra fortunam conscientia fortem facit, confirmat, auget viribus,

validiorem reddit; mihi animos, virtutem, vires, fortitudinem, firmitatem addit. Acerbe me exagitat fortuna, tamen minimum res me humanæ commovent, afficiunt, perturbant. USUS: Fortitudo est considerata periculorum susceptio, laborum perpessio, dolorum laborumque contemptio. Fortitudinis proprium est nihil extimescere; omnia humana despiciere; nihil quod homini accidere potest, intolerandum putare. Fortitudo præcipue in mortis ac doloris contemptione spectatur. Fortitudo est scientia perferendarum rerum, *vel* affectio animi in patiando, humanæ legi parens sine timore. Ejus comites magnitudo animi, gravitas, patientia, rerum humanarum despicientia. Venientibus malis obstat. Fortitudo est rerum magnarum appetitio, rerum humilium contemptio, laboris cum utilitatis ratione perpessio.

FORTUÏTO, *Par hasard, fortuitement*. SYN. Fortuitu, casu, temere, forte. )( Consulto. USUS: Casu et fortuito factum est. Repentina aliqua voluntate, et fortuito incidere in aliquid agendum. Cf. [Casus](#).

FORTUÏTU, \* *Par hasard, fortuitement*. SYN. Fortuito. USUS: Id tibi non excidit fortuitu, sed scriptum, meditatum, cogitatum attulisti. Temere, ac fortuitu, inconsiderate, negligenter aliquid facere. Casu et fortuitu navis in portum delata est.

FORTUÏTUS, a, um, *Accidentel, fortuit*. SYN. In fortuna positus, non provisus. USUS: Fortuita bona. Fortuita atomorum concursio; fortuita et subita oratio, *discours improvisé*.

FORTŪNA, æ, f. *Fortune, sort, destin*. SYN. Sors, fors, casus, temeritas, eventus, mora, conditio. )( Consilium, ratio. EPITH. Adversa, aversa, afflicta, perdita, aliena, amplissima, anceps, cæca, communis, dispar, dissimilis, diuturna, domina rerum humanarum, dubia, dura, crudelis, egregia, excellens, exigua, eximia, externa, extrema, falsa et volucris, fatalis, florentissima, fluxa, fortunatior, fragilis, gravis acerbaque, inclinata et prope jacens, incolumis, incredibilis, inferior, infesta, infima, insana, integra, levis, magna, mala, mortalis, multa, optabilis, optima, particeps, perdita, popularis, præcipua, præstans florensque, pristina, propitia, prospera, æquabilis perpetuaque, singularis, spoliata, stabilis, summa, tanta, tuta tranquillaque, turpis, vaga volubilisque, vetus, volucris. PHRAS. 1. Fortunam suam sibi quisque ipse parat, *chaque homme est l'artisan de sa propre fortune*. Fortunæ quisque suæ faber est; mores cuique sui fortunam

fungunt, conciliant; fortunam sibi quisque facit; sibi quisque, non fortunæ, incrementa sua debet. 2. Quæcumque fortuna fuerit, tentabo rem, *quoi qu'il arrive, j'essaierai*. Fortunæ periculum faciam; fortunam tentabo; fortunæ me committam; forti rem committam; in aleam quamvis dubiam ibo; rem in casum eventus, quamvis ancipitis, committam; fortunam, quæcumque oblata mihi fuerit, complectar; quemcumque cursum fortuna dederit; utcumque res cadet; quodcumque fors obtulerit; quemcumque fors casum tulerit; quocumque fortuna rem dederit; quicumque casus negotium gubernarit. 3. In hoc bello partes sequar, quibus fortuna faverit, *dans cette guerre, je suivrai le parti que favorisera la fortune*. Ad fortunam inclinabo; fortunæ mea consilia applicabo. Quo fortuna rem dederit, inclinarit; quibus partibus se fors dederit, quibus affulserit fortuna; quibus aspirarit; cum quibus ratio ac fortuna steterit, ad eas me aggregabo. 4. Fortuna in bello multum potest, *le hasard est puissant à la guerre*. Fortuna rerum quidem humanarum, sed maxime campi domina. Magna est vis fortunæ in utramque partem, seu ad res secundas, seu adversas. Bellicis in rebus sæpe fortuna plus, quam ratio potest. 5. Fortuna modo prospera, modo adversa utimur, *nous sommes tantôt heureux, tantôt malheureux*. Fere conjunctio est secundæ, dubiæque fortunæ. Ab excitata fortuna ad inclinatam fere desciscimus; jam florentissima utimur, jam durior conflictamur. Varietate fortunæ jactamur, prosperis nunc rebus, nunc ambiguis. 6. Fortuna prospera moderate utitur, *il est modeste dans la prospérité*. In rebus secundis, et ad voluntatem fluentibus minime elatus est; in secundissimis rebus, etiam res maximas fortuna suffragante consecutus, minime insolescit; modum etiam secundis rebus novit imponere, nec nimis credere serenitati præsentis fortunæ. Prudens homo, et merito felix, qui cum præsto habeat ubique fortunam, eandem tamen veretur, qua aspirante res maximas gessit. Quamquam omnia illi a fortuna data, tributa sint, nunquam tamen superbum se præbet in tanta fortuna; fortunam etiam secundam pulcherrime ferre novit; ejus animum non magis prospera effert fortuna, quam adversa dejicit. Virtute fortunam adæquat, nec secunda insolens, nec adversa dejectus. 7. Fortuna utor adversa, *je suis malheureux, la chance m'est contraire*. Fortuna mihi undique adversatur; nihil usquam secundi est; tempestates procellæque aliæ ex aliis mihi subeundæ sunt. Fortunæ fulminibus unus petor; undique me infestat, oppugnat, exagitat, vexat, premit; consilia mea evertit, discutit, profligat adversa fortuna. Pertinax me fortuna urgere, se mihi objicere non desinit. Inimicam ubique experior fortunam, male mihi

cum fortuna convenit, percussus fortunæ vi jaceo; jacent res meæ ac fortunæ; alius ex alio casus rerum mearum tranquillitatem perturbat; fortuna utor infesta, infensa, iniqua, dura, acerba, aspera, difficili; novis semper fortunæ telis ac ictibus expositus, subjectus sum; alius ex alio casus me affligit, pessumdat; novum identidem vulnus a fortuna accipio; fortuna afflicta opprimor; in novas semper difficultates, calamitates incurro; novis calamitatibus involvor, implicor; in maximas me difficultates fortuna conjicit; sempiterna nox fortunis meis offunditur; omnium, qui vivunt usquam, gentium sum miserrimus. Quis me homo est miserior? Omnes felicitates mihi adversantur; ærumnas omnes omnium supero ærumnis meis. Cf. *Miser*. 8. Vita humana multis est exposita fortunæ injuriis, *la vie de l'homme est exposée à tous les coups du sort*. Innumeris fortunæ telis patet hominum vita; innumera fortunæ tela impendent, imminent vitæ nostræ; casus plurimi, eventus rerum varii singulis prope horis extimescendi. Quisquis vitam ingreditur, quisquis in hanc lucem prodit, quisquis spiritum e cœlo ducit, quisquis hujus lucis usura fruitur, eum casus innumerabiles manent; ei, et quæ velit, et quæ nolit, exspectanda multa sunt; ejus animus ex vario rerum eventu perpetuo fluctuet, necesse est. Omnium rerum humanarum vicissitudo est, nulla nobis non timenda, non excitanda. Dum in terris sumus, degimus, ætatem exigimus; dum inter vivos agimus, est vicissitudo, est fortunæ inclementia, est fortunæ vis in utramque partem. Quam vaga volubilisque fortuna, tam varia commutabilisque vitæ nostræ ratio est; in casu atque fortuna bona corporis, et quæ extra corpus sita sunt et collocata. 9. Fortuna est inconstans, *la fortune est inconstante*. Varietas est propria fortunæ; volubilis ejus rota versatur semper; varii sunt incertique casus; usque variat fortuna; momento temporis vertitur, lubrica est et versatilis, nec invita teneri potest. Crebra fortunæ est varietas; jactamur invicem per ludibria fortunæ; nihil tam contrarium constantiæ, quam fortuna, fortuna amica varietati constantiam respuit; fortuna ab inconstantia sejungi non potest; vaga est volubilisque fortuna; nunquam eodem diu vestigio stat fortuna. 10. Fortuna se vertit, *la chance tourne*. Fortuna retro volvitur; hic casus vertenti nos præbet fortunæ, fortuna se inclinat, consiliis obstat et adversatur; a fortuna derelicti sumus; fortuna vertitur, variat nunc, dilabitur fortuna, fortuna nos destituit. USUS: 1. Fortuna prospera, æquabilis perpetuaque, *prospérité, bonne fortune*. Fortuna inclinata, et prope jacens, *malheur, fortune qui penche, qui déchoit*. Fortuna adversa, aversa, afflicta, perdita, acerba, *adversité, mauvaise fortune*. Fortuna varia, commutabilis,

vaga, volubilis, fluxa, anceps, dubia, *fortune capricieuse, aveugle, hasard*. Fortuna utraque, *la bonne et la mauvaise fortune*. Fortunam belli tentare, periclitari, *tenter les hasards de la guerre*. Ferre, subire pulcherrime secundam et adversam fortunam, *supporter parfaitement la bonne et la mauvaise fortune*. Fortunæ obsequi, cedere, *céder à la fortune*. Omnis spes, ratio et cogitatio illi ex fortuna pendet, *il abandonne tout au hasard*. Fortunæ consilia sua applicare, *rechercher la fortune, régler ses desseins d'après la fortune*. Cum virtute fortunam adæquare, *être aussi vertueux que fortuné*. 2. Conditio, *état, condition*. Homines infima fortuna, *hommes de la dernière classe*. Num versor tecum in eadem fortuna? Cf. [Felix](#), [Felicitas](#), [Calamitas](#), [Miser](#), [Miseria](#).

FORTŪNÆ, ārum, f. pl. *Biens, richesses, revenus, fortune*. SYN. Bona, copiae, opes, divitiæ, dona fortunæ, res, quas fortuna tribuit, bona, quæ alicui a fortuna data sunt, res familiaris. PHRAS. Fortunis aliquem privare, *priver qqn de ses biens*. Fortunas alicujus prodere; in fortunas invadere, fortunis aliquem exuere, orbare, spoliare, evertere; deturbare aliquem de fortunis. USUS: Aliquem fortunis augere, cumulare, *combler de biens*. Alicujus fortunis imminere, *menacer la fortune de qqn*. Fortunas dissipare, *dissiper ses biens*. Fortunas amittere, *perdre sa fortune*. Fortunas cum morte dimittere, *abandonner*. Fortunas suas ac dignitatem obtinere. Fortunis frui. Per fortunas! (formula obtestantis). Cf. [Divitiæ](#), [Opes](#), [Bona](#).

FORTŪNĀTĒ, D'une manière heureuse. SYN. Feliciter. USUS: Fortunate beateque vivere. Cf. [Feliciter](#).

FORTŪNĀTUS, a, um, *Fortuné, riche, opulent; heureux*. SYN. Felix, cui venti valde secundi, cui fortuna ubique præsto est; incredibili fortuna cumulatus, cui ad felicitatem nihil deest; cui recte res omnes sub manus succedunt. )( Infelix, miser. ADV. USUS: Nobilis, fortunatus homo. Cf. [Felix](#).

FORTŪNO, as, avi, atum, are, a. *Rendre heureux*. SYN. Servo, augeo. PHRAS. DEUS te fortunet, *que DIEU vous fasse réussir*. Tu quod agis, id velim DEUS approbet; DEUS inceptis tuis successus det prosperos; DEUS tibi optata ferat omnia; DEUS faxit, ut felicia faustaue sint, quæ suscipis; faveat aspiretque consilio tuo; felix adsit inceptis tuis; bene vertat DEUS, quod agis; DEUS votis tuis optatisque cumulate respondeat; faveant Superi tuis conatibus; fortunet DEUS, quod tibi in manibus est; divi te omnes adjuvent, ut bonis avibus cœpta res melioribus exeat; ut, quod Superis



fortunantibus instituisti, id propitio Numine absolves; ut, quod aggressus, quod auspicatus es, id succedat optime, id fauste ac feliciter eveniat, cadat; prosperum eventum sortiatur; ad felicem exitum perducatur; DEUM tibi hæc consilia fortunare cupio. Cf. [Precandi formulæ](#). USUS: Tibi patrimonium dii fortunent! Honorem tibi deos fortunare volo.

FÖRUM, i, n. *Forum, place publique*. EPITH. Celeberrimum, commune, iniquum, maximum, medium, molestum, mutum, plenum, refertum militibus, totum, transversum, non modo vacuum a bonis, sed etiam a liberis inane. USUS: 1. Forum boarium, olitorium, piscarium. 2. Judicia publica, *tribunal, barreau*. Forum egit in provincia. Postquam forum attigisti, nihil fecisti, nisi plenum dignitatis. Forum colere. Forum refrixit.

FOSSA, æ, f. *Fosse, fossé*. EPITH. Abundans gurgitibus, lata. PHRAS. 1. Fossam facere, *faire une fosse*. Fossam deprimere; fossam obducere, ducere. 2. Fossa munire oppidum, *entourer la ville d'un fossé, d'un retranchement*. Oppidum fossa ac vallo circumdare, munire, circummunire, sepire. USUS: Fossæ pluribus locis objectæ iter abruperant. Rheni fossa gurgitibus abundans.

FOSSĪO, ōnis, f. *Action de creuser*. EPITH. Recens. USUS: Agri fossiones et repastinationes. Terra recenti fossione fumans.

FOSSOR, ōris, *Cultivateur; fossoyeur*. SYN. Qui fodit.

FÖVĒA, æ, f. *Trou, trappe, fosse; piège*. SYN. Fossa, scrobs. USUS: In foveam incidit.

FÖVĒO, es, fōvi, fōtum, ere, a. *Soigner, entretenir, protéger, aimer*. SYN. Tego, alo, tueor, retineo. USUS: Inimicum meum ita fovebant, ita in manibus habebant, ita osculabantur. Fove amorem, et auge, quo in me ferebaris. Semper te fovebo, et quibuscumque rebus potero, augebo. Omnibus me rebus semper fovit et ornavit. Hoc enimvero est alere vitium et fovere. Cf. [Alo](#), [Tueor](#), [Faveo](#).

FRACTUS, a, um, *Brisé; abattu*. SYN. Infractus, debilitatus, afflictus. USUS: Qui me animo nimis fracto esse, atque afflicto, loquebantur.

FRĀGĪLIS, e, gen. com. *Fragile*. SYN. Caducus. )( Firmus, stabilis. USUS: Corpus fragile, caducum, animus sempiternus. Quis stabile futurum et firmum confidat, quod fragile et caducum sit? Cf. [Infirmus](#), [Humanus](#), [Debilis](#).

FRĀGĪLĪTAS, ātis, f. *Fragilité; faiblesse*. USUS: Fragilitatem naturæ communis et imbecillitatem, et casus humanos et incertos eventus valetudinis pertimesco.

FRAGMENTUM, i, n. *Fragment, morceau, débris*. SYN. Rei fractæ pars, frustum. USUS: Fragmenta lapidum, lignorum.

FRĀGOR, ōris, m. *Bruit éclatant, fracas*. SYN. Rei fractæ sonitus, strepitus.

FRĀGRO, as, are, n. *Exhale une odeur forte*. SYN. Odorem reddo, odorem afflo.

FRANGO, is, frēgi, fractum, ere, a. *Briser, détruire*. SYN. Infringo, confringo, perrumpo, comminuo, infirmo, contundo. ADV. Facile, vehementius. PHRAS. Frangere munimenta oppidi, *renverser les fortifications d'une ville*. Convellere, laxare, comminuere muros; compages operum interscindere; mœnia lacerare, pinnas detergere; repagula, valvas demoliri; valla quassare, vellere; claustra infringere; decutere portas, excindere. USUS: 1. Fores frangere. Remos frangere et detergere. 2. Cohibeo, coerceo, *arrêter; réprimer, dompter*. Animos alicujus, spiritus, impetum, audaciam, furorem, cupiditates, libidines frangere, contundere. Pertinaciam frangere et expugnare. 3. Debilito, infirmo, *affaiblir, épuiser*. Metu, dolore, morbo, animo frangi; malorum diuturnitate frangi, et dolori succumbere. 4. Violo, *violer*. Fidem, fœdus frangere. 5. Remitto, *diminuer*. Frangit se calor. Cf. [Destruo](#).

FRĀTER, tris, m. *Frère*. SYN. Germanus. EPITH. Amantissimus, carissimus, impius, levis, major, minimus, miser, optatissimus, optimus, ornatissimus, præditus pari pietate et industria, suavissimus. Fratres amantissimi et conjunctissimi. USUS: Volo, mi frater, fraterculo tuo credas. Concordissimi fratres.

FRĀTERCŪLUS, i, m. *Petit frère*. SYN. Frater.

FRĀTERNĒ, *Fraternellement*. SYN. Germane. USUS: Epistolæ non fraterne scriptæ. Fraterne debes ignoscere.

FRĀTERNUS, a, um, *Frernel*. USUS: Fraternalis necessitudo. Fraternalis amorem demonstrare in aliquem.

FRATRĪCĪDA, æ, m. *Fratricide*. USUS: Parricida, fraticida.

FRAUDĀTĪO, ōnis, f. *Mauvaise foi*. SYN. )( Fides. USUS: Inter bonos bene agere oportet, et sine fraudatione.

FRAUDĀTOR, ōris, m. *Fripon*. SYN. Inficiator. USUS: Fraudator creditorum, *banqueroutier*.

FRAUDO, as, avi, atum, are, a. *Frauder, tromper, dépouiller*. SYN. Fraudem facio, fallo, destituo, ludifico. ADV. Improbissime, palam. USUS: Fraudare creditores. Qui socium pecunia fraudaverit. Cf. [Decipio](#).

FRAUDŪLENTUS, a, um, *Fourbe, trompeur*. SYN. Fallax, dolosus, mendax, malitiosus. PHRAS. Fraudulentus homo est, *c'est un fourbe*. Ad fraudem acutus; fallaciis totus constat; fallaciis ac fraudibus consutus est. Cf. [Astutus](#), [Fallax](#), [Fallo](#).

FRAUS, fraudis, f. *Mauvaise foi, ruse, fraude, perfidie*. SYN. Dolus, malitia, fallacia, machina, insidiæ, error, præstigiæ, circumscriptio. EPITH. Capitalis, familiaris, impia, minima, præsens, scelerata et nefaria, summa, valentior. PHRAS. 1. In fraudem homines impellere, *tromper les hommes*. In fraudem deducere, agere, conjicere; fucum, fallaciam facere; ludificare homines; tenebras iis offundere; dolis eos circumvenire, circumducere. Cf. [Decipio](#), [Fallo](#). 2. In fraudem inductus est, *il a été pris au piège*. In fraudem delatus, delapsus est; in fraudem incidit; fraude irretitus, captus, circumventus est. Cf. [Fallo](#). USUS: 1. Filio pietas erga patrem fraudi esse non debet. Hoc mihi ne fraudi sit, aut noxæ, *causer du tort, porter préjudice*. 2. Fraudem admitto, *commettre une mauvaise action*. Fraudem suscipere, concipere, facere. Fraudem capitale ausus. Fraudem creare alicui. Cf. [Decipio](#).

FRĚMĚBUNDUS, a, um, *Frémissant d'indignation*. SYN. Furens, indignatione plenus.

FRĚMĚTŪS, ūs, m. *Bruit, fracas; frémissement*. SYN. Strepitus horribilis. USUS: Fremitus armorum, *cliquetis des armes*.

FRĚMO, is, ūi, ĭtum, ere, n. *Retentir, résonner; frémir, murmurer (de joie ou de colère)*. SYN. Perstrepo. USUS: Fremuit ereptum sibi consulatum. Fremunt gaudio erecti. Fremant omnes, dicam, quod sentio. Cf. [Rabies](#).

FRENDO, is, fressum vel frĕsum, ere, n. *Grincer des dents*. SYN. Fremo, sævio. USUS: Leo frendens.

FRĒNO, as, avi, atum, are, a. *Retenir, modérer*. SYN. Reprimo, domo, cohibeo. USUS: Furores alicujus frenare; voluptates frenare. Cf. [Cohibeo](#), [Coerceo](#), [Comprimo](#), [Domo](#).

FRĒNUM, i, n.; pl. frena, ōrum, n. *vel* freni, ōrum, m. *Frein, bride, mors*. SYN. Instrumentum, quo equum moderamur. EPITH. Novum. USUS: Alteri calcaria adhibenda, alteri freni; frenos furenti injicere. Frenum recipere, mordere, *ronger son frein*. Frena ubi equus receperit.

FRĒQUENS, entis, omn. gen. *Nombreux*. SYN. Multus. )( Infrequens, rarus. USUS: 1. Frequentes fuimus ad ducentos. 2. Numerosus, *peuplé*. Frequens regio, municipium. Frequens senatus. Frequentissimum theatrum. 3. Creber et crebro, *souvent*. Frequens in senatum venio. Cf. [Copia](#), [Sæpe](#).

FRĒQUENTĀTĪO, ōnis, f. *Abondance*. SYN. Crebritas, multitudo, coacervatio. EPITH. Densa et continens, universa. USUS: Densa et continens verborum frequentatio.

FRĒQUENTER, *Souvent*. SYN. *Frequens, crebro*. USUS: Frequenter et assiduo. Cf. [Sæpe](#).

FRĒQUENTĪA, æ, f. *Concours, affluence; abondance*. SYN. Crebritas, multitudo. )( Paucitas, solitudo. EPITH. Gravis et plena rerum, incredibilis, magna, similis, solida, tanta, usitata. USUS: Maxima frequentia domum deducebar. Summa hominum, assidua amicorum frequentia me celebrat et ornat. Cf. [Celebritas](#), [Multi](#).

FRĒQUENTO, as, avi atum, are, a. *Fréquenter, être assidu auprès; célébrer*. SYN. Celebro, sæpe adeo. )( Desero. ADV. Acervatim, summe. PHRAS. 1. Maritima loca libenter frequento, *volontiers je vais sur le bord de la mer*. Utor frequenter, nec sine voluptate maritima regione; maritimæ regionis aspectu libenter ac frequenter pascor; frequens ad maritimas regiones venio, accedo, quod eorum locorum aspectus mirifice me capiat, teneat, oblectet; frequenter et jucunde versor in locis maritimis; ut nihil jucundius est oculis meis maritimæ regionis aspectu, ita nusquam frequentior sum, quam in locis maritimis. Frequens sum in ora maritima, quod ex ejus aspectu miram hauriam voluptatem. Cf. [Adeo](#). 2. Jam in tertium annum frequentat scholam, *c'est la troisième année qu'il fréquente l'école*. Jam in tertium annum magistro operam dat; in scholam itat; scholam terit; ea in schola versatur; in ludum com meat; scholam obit;

magistrum audit. USUS: Maritima loca cum voluptate frequento, *fréquenter*. Vocem aliquam frequentare, *répéter, redire souvent*, in ore habere. Regionem aliquam coloniis, populis frequentare, *peupler*.

FRĒTUM, i, n. *Détroit*. SYN. Locus angustus in mari, maris æstus. EPITH. Horrisonum, medium. USUS: Freto ad Messanam transit. Quid de fretis, aut maritimis æstibus plura dicam?

FRĒTUS, a, um, *Appuyé sur, confiant en*. SYN. Confisus, nixus, fultus. USUS: Partim innocentia fretus, partim gratia potentum nixus, partim amicitias fultus.

FRĪCO, as, cūi, ctum, are, a. *Frotter*. Dentes fricare.

FRĪGĒO, es, ere, n. *Avoir froid*. SYN. Algeo, congelacio. )( Caleo. ADV. Plane, valde. USUS: Sine Baccho et Cerere Venus friget. Studia populi, judicia frigent. Cf. [Frigus](#).

FRĪGESCO, is, ere, n. *Se refroidir*. USUS: Nos hic frigore frigescimus.

FRĪGĪDUS, a, um, *Froid, glacé*. SYN. Gelidus, algidus. USUS: Acumen frigidum; jejunia et frigida calumnia; lentus in dicendo ac prope frigidus orator. Cf. [Languidus](#).

FRĪGUS, ōris, n. *Froid, froidure*. SYN. Vis frigorum. )( Calor. EPITH. Gelidum, intolerabile, maximum, tantum, tremulum. PHRAS. Ingens est regionis ejus frigus, *ce pays est très froid*. Regio est propinquitate Alpium prægelida; infames frigoribus Alpes; incolarum corpora rigentia gelu torpent; torpentibus frigore nervis vix artus possunt flectere. Nunquam non humus illic gelu riget. Frigoris vis imbres concreto gelu adstringit; acrior ubique vis frigoris afflat e montibus; acrior ibi vis est frigoris; magnitudo frigorum tanta, ut corpora incolarum quamvis patientia algoris, obrigescant; artus sæpe vi frigoris amburantur. USUS: Frigus impendebat intolerabile. Vix in tectis ipsis frigus declinatur. Frigore obriguimus. Vis frigoris depellitur. Frigus se remittit.

FRĪVŌLUS, a, um, *Frivole, futile, léger*. SYN. Nugatorius. USUS: Frivulus sermo, et illiberalis. Cf. [Ineptus](#).

FRONDES, ūm, f. pl. *Feuilles, feuillage*. SYN. Arborum folia. USUS: Via deserta, et frondibus et virgultis interclusa.

FRONDESCO, is, ere, n. *Se couvrir de feuilles*. SYN. Frondes emitto. USUS: Arbores verno tempore tepefactæ frondescunt.

FRONDŌSUS, a, um, *Touffu, abondant en feuillage*. SYN. Frondibus abundans. USUS: Montes frondosi.

FRONS, frontis, f. *Front*. SYN. Pars illa vultus ab oculis ad capillos. EPITH. Bella, familiaris, pristina, verissima. USUS: Frons est animi janua. Frontis contractio gravitatis indicium. Tune ausus es, ista fronte te ostendere? Fronte et oratione magis, quam ipso beneficio capiuntur homines. Frontem contrahere, *plisser, rider le front*. Frontem corrugare, caperare, obducere. Frontem ferire, *se frapper le front (en signe de dépit ou d'indignation)*. Frontem explicare, porrigere, exporrigere, *se dérider*. Cf. [Vultus](#).

FRONTO, ōnis, m. *Qui a un large front*. SYN. Tumida magnaue fronte præditus.

FRUCTŪĀRIŪS, a, um, *De fruit, à fruit*. USUS: Agri fructuarii, vectigales, *champs affermés (qui paient une taxe)*.

FRUCTŪŌSUS, a, um, *Qui rapporte, fécond, fertile*. SYN. Frugifer, utilis. USUS: Ager fertilis natura, cultu fructuosus. Res rustica bene culta et fructuosa. Beneficia iis, a quibus proficiscuntur, fructuosa. Cf. [Fertilis](#), [Utilis](#).

FRUCTŪS, ūs, m. *Fruit; produit, rapport*. SYN. Fruges, fetus, partus, utilitas, commodum; voluptas, delectatio. EPITH. Amplissimi, annui, desperati, extremi, integri, læti, uberes, mirifici, novi, præsentis. PHRAS. Magnum inde fructum habui, *j'ai tiré de là un grand profit*. Lætos et uberes consilii, laboris, et vigiliarum mearum fructus cepi, percepi, messui; fructus mihi amplissimos id consilium tulit, reddidit, genuit. Hoc consilium maximo mihi fructui fuit; consilii fructus nec unus, nec vulgaris erat. Consilii ac laboris hoc præmium, hunc fructum abstuli, qui longe omnium pulcherrimus. Usus ex consilio nihilo minor, quam ex labore capiebatur. Cf. [Utilitas](#). USUS: Liberalitas pecuniæ fructus est pulcherrimus. Arbor fructus reddit annuos. Magnum gloriæ fructum e rebus gestis percepi. Honestissimæ voluptatis fructus in virtute inest.

FRŪGĀLIS, e, gen. com. *Sobre, frugal, modéré*. SYN. Frugi. )( Nequam. PHRAS. Frugalis sum, *je suis sobre*. Ventrem affero parabili victu contentum,



exquisitas delicias non appetentem; inimicus sum luxuriosis epulis; vini cibique parcissimus; singulari sum frugalitate; cibo utor, victuque honesto magis, quam splendido. USUS: Optimus colonus, parcissimus, frugalissimus. Frugalus homo et moderatus. Cf. [Parcus](#), [Abstineo](#).

FRŪGĀLĪTAS, ātis, f. *Frugalité, modération, sobriété.* )( Nequitia, intemperantia. EPITH. Singularis et admiranda. USUS: Singulari vir, et admiranda frugalitate. Frugalitas, ut opinor, a fruge. Cf. [Abstinencia](#).

FRŪGĀLĪTER, *D'une manière frugale, sobrement.* SYN. Modeste, moderate. )( Nequiter.

FRŪGES, frugum, f. pl. *Productions de la terre (blé, légumes, fruits, etc.).* SYN. Fructus terræ. EPITH. Certæ, inimicissimæ, minutæ, uberiores. PHRAS. Magna fuit frugum ubertas, *les récoltes furent abondantes.* Expedita fuit res frumentaria; egregia frumentatio fuit. Ingentes frumenti acervos sustulerunt coloni. Demessis segetibus summa annonæ vilitas exstitit. Cf. [Annona](#). USUS: 1. Terra feta frugibus. Frugum ubertas, copia, perceptio, conservatio. Fruges et alimenta custodienda sunt claustris. Terra fruges fundit; natura fruges ad spicam producit. 2. Melior vitæ ratio, *vertu, honnêteté.* Ad bonam frugem se recipere, *rentrer dans la bonne voie.* Cf. [Fructus](#).

FRŪGI, indecl. *Économe, sobre, frugal; rangé, sage, chaste.* SYN. Moderatus, modestus, temperans, abstinens, innocens. )( Nequam. USUS: Frugi homo. Vita frugi, honesta, sobria, serena. Cf. [Probus](#), [Bonus](#).

FRŪGĪFER, a, um, *Qui porte des fruits productif, fertile.* USUS: Tota Philosophia frugifera et fructuosa est, *la philosophie est féconde en résultats.* Cf. [Fertilis](#).

1. FRŪMENTĀRĪUS, ii, m. *Marchand de blé.* USUS: Mercatores frumentarii.

2. FRŪMENTĀRĪUS, a, um, *Qui concerne les blés, les vivres.* USUS: Lex frumentaria. Lucrum frumentarium. Res frumentaria, *approvisionnement.*

FRŪMENTĀTĪO, ōnis, f. *Action de fourrager.* SYN. Frumenti collectio. USUS: Omnes nostras pabulationes frumentationesque observabat.

FRŪMENTĀTOR, ōris, m. \* *Fourrageur.* USUS: Improviso impetu cum frumentatoribus est circumventus.

FRŪMENTOR, aris, atus sum, ari, d. *Fourrager*. SYN. Frumentum colligo. USUS: Milites frumentatum missi.

FRŪMENTUM, i, n. *Blé, vivres*. SYN. Triticum. EPITH. Copiosum, decumanum, multum, privatum et publicum, unum et idem. USUS: 1. Frumentum serere, metere. Frumentum pulcherrime provenit, maturat. Frumentum supportare, importare, in loca tuta comportare, convehere, *importation de blé*. Frumentum imperare dedititiis, *imposer aux peuples vaincus un tribut de blé*. Frumentum condere, comprimere, *cacher le blé, l'enfermer sous terre dans les silos*. Frumentum corrumpere, hosti intercludere.

FRŪOR, ěris, frŭitus sum, frŭi, d. *Jouir*. SYN. Potior; fructum voluptatemque percipio. PHRAS. Fruere rebus meis, *jouissez, servez-vous de ce qui m'appartient*. Utere rebus meis; quos ex me capere potes fructus, tibi patent; mea omnia utenda tibi et possidenda dedi. Rebus meis ut tuis lætare et perfruere. Qui fructus, quæque utilitates e rebus meis percipiuntur, tuas existima. Quem ex rebus meis usum habere potes fidenter decerpe. Patent tibi fontes mei, unde haurias pro arbitrato. USUS: Tuo beneficio, incredibili fruor lætitiæ voluptate. Summo bono, pace, gratia, opibus, libertate frui. Utatur suis bonis et fruatur oportet, qui beatus est. Cf. [Utor](#), [Possideo](#).

FRUSTRA, *En vain*. SYN. Sine causa, necquidquam. PHRAS. 1. Frustra tantos labores suscepi, *c'est en vain qui j'ai entrepris ces travaux si difficiles*. Tantam operam profudi plane ac perdidi; omnia agendo, nihil demum egi, nihil profeci; oleum et opera perdita est; quam navavi operam, plane periit; actum egi; necquidquam, incassum tantum tempus contrivi. Irritus vanusque est omnis labor meus; frustra operam contrivi; nugas egi; operam lusi; omnis labor incassum occidit; opera abusus sum. Frustra operam insumpsi; inanem sumpsi operam; operam male posui, locavi; tanta cura ac labore momenti necquidquam factum est; tanto labore nullum operæ pretium factum est; actum et laboratum strenue, sed destituta exspectatio est. 2. Frustra rogavi, *j'ai prié en vain*. Incassum missæ preces; surdas aures pulsavi; mortuo verba facta sunt? surdo fabulam cecini. In dolium pertusum dicta ingessimus; e pumice aquam postulavimus. 3. Vide ne frustra tantum gestias, *prenez garde de trop vous réjouir*. Vide ne lætitia hæc luxuriat tibi ac vana evadat; ne spem tuam fractam abjectamque sero lugeas; ne fortuna spes tam lætas destituat. Cf. [Labor inanis](#), [Irritus](#). USUS: Frustra et sine causa DEUS nihil agit.

FRUSTRATIO, ōnis, f. *Déception, désappointement*. SYN. Vanus conatus, labor inanis, error. USUS: Frustratio mihi majorem dolorem intulit.

FRUSTROR, aris, atus sum, ari, d. *Tromper, abuser, frustrer*. USUS: Provinciæ et honoris spes eum frustrata est. Amicus, vide ne frustretur. Cf. [Labor inanis](#), [Irritus](#), [Frustra](#).

FRUSTUM, i, n. *Morceau, bouchée*. SYN. Fragmentum. USUS: Frusta esculenta.

FRŪTICOR, aris, atus sum, ari, d. *Pousser des rejetons*. SYN. Surculos emitto, reviresco. USUS: Excisa est arbor, non evulsa, quam fruticari vides.

FŪCATUS, a, um, *Teint; faux, fardé*. SYN. Fallax, fucosus, eruditus artificio simulationis. )( Naturalis. USUS: Naturalis nitor inerat, non fucatus. Cf. [Fictus](#).

FŪCO, as, avi, atum, are, a. *Teindre, farder*. SYN. Coloro. USUS: Formare, fucare, colorare, animare non possunt.

FUCŌSUS, a, um, *Fardé*. SYN. Fucatus. USUS: Amicitiae ambitiosae et fucosae, *amitiés fardées, feintes, fausses*. Merces fallaces, fucosae, *marchandises parées*.

FŪCUS, i, m. *Fard, déguisement, dehors trompeur*. SYN. Pigmentum, ornatus peregrinus et arcessitus; fallacia, fraus, simulatio. EPITH. Puerilis. USUS: In his inest quidam sine fuco veritatis color. Fucum facere alicui, fraudemque comparare. Sine pigmentis fucoque puerili. Color sanguine diffusus, non fuco illitus. Vitia corporis fuco occulere. Cf. [Fallacia](#), [Simulatio](#).

FŪGA, æ, f. *Fuite*. SYN. Aversio, omissio. EPITH. Acerbissima, communis, desperata, flagitiosa, calamitosa, nobis gloriosa, patriæ calamitosa, incerta et periculosa, misera, moesta, nefaria, miserabilis, miserrima, molesta, nefaria, remotissima, repentina, scelerata, tota, turpissima. USUS: Fuga litterarum, laboris, doloris. Fugam parare, *se préparer à fuir*. Fugam adornare, ornare, quærere, consciscere, moliri, comparare. In fugam se conferre, *s'enfuir*. In fugam se dare, se conjicere; fugæ se mandare, dare, committere; fugam petere, capessere. Hostem in fugam dare, *mettre les ennemis en fuite*. In fugam vertere, fugam facere hostium. Fugam reprimere, *arrêter la déroute*. Suos a fuga revocare, reducere. Ex fuga aliquo se recipere, *chercher un refuge dans la fuite*. Ex

fuga ad conflictum redire, *revenir au combat*. Fugam in impressionem acerrimam mutare; e fuga pugnam redintegrare, instaurare. Hostibus fugam intercludere, intercipere, excipere ex fuga hostem, *couper la retraite aux ennemis*. Cf. [Fugio](#), [Fugo](#).

FŪGAX, ācis, omn. gen. *Fuyard*. SYN. Fluxus, ignavus, timidus, qui libenter fugit. USUS: Pedes fugaces. Bona brevia, fugacia, caduca, *biens passagers*. Cf. [Timidus](#), [Caducus](#).

FŪGĬO, is, fūgi, fūgĭtum, ere, n. *Fuir, s'enfuir*. SYN. Vito, declino, abhorreo, aspernor. )( Sequor. ADV. Consulto multitudinem, libentissime, magnopere conspectum, superbiam; dicacitatem perverse, valde urbem, maxime, vehementer. PHRAS. 1. Mala natura fugimus, *naturellement nous évitons ce qui nous nuit*. Temporum et fortunæ procellas summa cautione evitamus, declinamus. Naturalis nobis est declinatio et vitatio malorum. Natura defugimus res adversas. 2. Miles noster fœde fugit, *nos soldats ont pris honteusement la fuite*. Miles noster terga vertit, effuse loca tuta petiit; fugam capessivit, quæ sisti non poterat; militem fuga abstulit; qua cuique proximum fuit, in fugam effundebantur milites nostri; velut apium agmina ad primum missilium crepitum avolavere. Effuse ac sine respectu fugæ se dedere; fuga salutem petiere; in fuga sibi præsidium posuere. Metu præcipites, qua cuique via patebat, erupere; in pedes se coniecere; in fugam conversi sunt; in fugam se dederunt, conjecerunt; fugam arripuere; fuga salutem petiere; fuga sibi consulere; fugæ se mandarunt, commiserunt. Fuga distracti, dispersi, disjecti, dissipati sunt; in fugam declinarunt, se contulerunt; fuga se eripuerunt; terga hostibus dedere; clam se subduxere ex acie; a signis discessere; præsidium sibi fuga cepere; in fuga sibi subsidium posuere; in fuga spem salutis collocavere; fugæ se commendavere; terga hosti præbuere; fugam effusis habenis capessivere; ne conspectum quidem hostis sustinuerunt. 3. Hostes quaquaversus fugerunt, *les ennemis s'enfuirent de tous les côtés*. Distraxit hostes fuga, dissipavit, disjecit; diversi dissipatique in omnes partes fugerunt; perterriti huc illuc feruntur; dispersi ac dissipati discesserunt; spatium ingens fuga emensi sunt; dilapsi, quocumque aut error, aut fortuitus animi impetus tulit; per vias inviaque, qua quemque aut consilium, aut terror tulit; quacumque via ad fugam patebat, dissipato cursu erupere, se effudere, fuga se abripuerunt; ubi fuga, aut turba fugientium acti ac ablati sunt; retrocedere in montes, petere rupes saltusque montium occultos, proxima quæque perfugia occupare consilium

fuit. 4. Fugientes sistere, *arrêter les fuyards*. Fugam reprimere; recessum fugientibus non dare; cedentibus circumfundi; spem omnem fugæ tollere; fugam impedire, intercludere. 5. Fugientibus institit, *il poursuivit les fuyards*. Aversos protrivit; fugientes concidit; in tergis fugientium hæsit; imminebat fugientium tergis; fugientes persecutus est; aversis institit; terga cecidit; quantum vires ad persequendum, dexteræque ad cædendum valere, tantum cædis fuit; fuis fugatisque nulla a victore requies fuit; fugientes periculum mutarunt, non evitarunt, victoria vestigia premente. Fuga explicari sine magna cæde non potuit. 6. Fugit clam ex urbe, *il s'enfuit secrètement de la ville*. Dilapsus per intermissa munimenta neglectasque custodias ex urbe est; fugam ex urbe conscivit, comparavit; foras se ejecit; fugam ex urbe molitus est; clam se ex urbe ejecit, subduxit; ex urbe clam se proripuit; fuga ex urbe elapsus est. USUS: 1. Vitium longa animi provisione fugiendum est. Inertia vituperationem fugere. 2. Lateo, *échapper à*. Nulla res est, quæ hujus viri scientiam fugiat. Non fugit Catonem. Nisi forte illa me fugiunt 3. Vinum fugiens, *vin qui se gâte, éventé*. Cf. [Vito](#), [Declino](#), [Fuga](#).

FŪGĬTĬVUS, a, um, *Fugitif*. SYN. Servus, qui a domino fugit. USUS: Athenio princeps fugitivorum.

FŪGĬTO, as, avi, are, n. *Fuir, prendre la fuite; éviter, redouter*. USUS: Qui quæstionem fugitant.

FŪGO, as, avi, atum, are, a. *Mettre en fuite*. SYN. Fugam facio, pello, repello. PHRAS. Fugavit hostes, *il mit en fuite les ennemis*. Hostium fugam fecit; hostes in fugam vertit; hostibus fugam ac terrorem iniecit; in fugam hostes coniecit, dedit, avertit; in fugam compulit; terrorem fugamque fecit hostium; in fugam hostes impulit; in fugam egit; fudit hostes, profligavit, in fugam dedit. USUS: Armis, lapidibus et ferro fugare hostem. Fusi fugatique hostes, *ennemis en déroute*.

FULCĬO, is, fulsi, fultum, ire, a. *Soutenir, protéger, fortifier*. SYN. Sustineo, sustento. ADV. Undique. USUS: Rempublicam consiliis; amicos litteris fulcire. Labentem et cadentem corruere non sinit, fulcit, sustinet re, fortuna, fide. Labefactam rempublicam, consulum ruinas humeris fulcio. Cf. [Tueor](#), [Sustineo](#), [Faveo](#).

FULCRUM, i, n. *Support de lit*. USUS: Lecti fulcrum aureum.

FULGĔO, es, fulsi, ere, n. *Éclairer, briller*. SYN. Splendo, fulguro. ADV. Late. USUS: Si fulserit, si tonuerit, si tactum fuerit de cœlo. Jupiter tonans et fulgens. Tecta auro et ebore fulgentia.

FULGOR, ōris, m. *Lueur, éclat*. SYN. Splendor. EPITH. Eximius, micans, prosper et salutaris generi hominum, rutilus horribilisque, dexter. USUS: Auri fulgore facile oculi perstringuntur.

FULGUR, ūris, n. *Éclair*. SYN. Fulgor. USUS: Fulgura interpretari.

FULGŪRĀLIS, e, gen. com. *Fulgural, de la foudre*. USUS: Etruscorum fulgurales libri.

FULGŪRĀTOR, ōris, m. *Interprète de la foudre*. SYN. Fulgurum interpres.

FULGŪRĪTUS, a, um, \* *Foudroyé*. SYN. Fulmine aut pestifero sidere icti.

FULGŪRO, as, are, n. et FULGURAT, imp. *Lancer des éclairs*. SYN. Corusco. PHRAS. Fulgurat, *il éclaire*. Cœlum discedit; fulgura ab omni parte emicant. USUS: Jove tonante et fulgurante.

FŪLĪGO, ĩnis, f. *Suie*. SYN. Fumi nigra materies. USUS: Fuligine os alicui sublinere.

FŪLIX, ĩcis, f. *Foulque*. Avis aquatilis.

FULMEN, ĩnis, n. *Foudre*. SYN. Æris ardor, fulgur. EPITH. Igneum, sinistrum, terribile, crispisulcans. PHRAS. 1. Fulmine periit, *il périt foudroyé*. Fulmine ictus concidit; tactus de cœlo est; afflatus fulmine est, nubium conflictu expressus ardor hominem exanimavit; cœlesti igne exanimatus est; de cœlo percussus, ex cœlo ictus est; ictu fulminis deflagavit. 2. Fulmina aliquot ceciderunt, *la foudre est tombée plusieurs fois*. Domos aliquot fulminibus tempestas deformavit; ædes aliquot de cœlo tactæ sunt; fulmine ictæ, discussæ sunt; cœlesti igne deflagrarunt; fulmine ictæ conflagrarunt. USUS: Ictu fulminis deflagrare. Jupiter fulmen jacet, emittit; fulmine icit, percutit. Scipiones belli fulmina. Doloris et fortunæ fulmina contemnere.

FULMĪNO, as, are, n. et FULMĪNAT, imp. *Lancer la foudre*. SYN. Fulmen emitto, fulmine percutio, fulmine afflo.



FULVUS, a, um, *Fauve, roux, brun*. SYN. Aureus.

FŪMO, as, atum, are, *Fumer, jeter de la fumée*. SYN. Fumum emitto, ardeo. USUS: Ita domus fumabat, ut multa ejus sermonis indicia redolerent, *la maison fumait (sentait les apprêts d'un festin)*.

FŪMŌSUS, a, um, *Enfumé*. USUS: Fumosæ imagines, *portraits noircis par le temps*.

FŪMUS, i, m. *Fumée*. USUS: Fumo aliquem excruciare. In illo granearum nidore et fumo. Fumus ingens velut quadam nube cœlum absconderat, *une fumée intense avait obscurci le ciel comme un nuage*.

FŪNĀLE, is, n. *Torche*. SYN. Fax.

FUNCTĪO, ōnis, f. *Travail, exercice*. SYN. Actio. EPITH. Jucundior. USUS: Labor est functio quædam vel animi, vel corporis. Gravioris operis et muneris functio.

FUNDA, æ, f. *Fronde*. USUS: Balearica funda.

FUNDĀMENTUM, i, n. *Fondement, fondation*. SYN. Solum, sedes, gradus, aditus. )( Perfectio. USUS: Tantum abes a perfectione magnorum operum, ut ne fundamenta quidem jeceris. Sunt hæc fundamenta firmissima pacis et libertatis, quibus nititur respublica. Fundamenta et robur quæstionis, defensionis. Aream occupare fundamentis.

FUNDĪTOR, ōris, m. *Frondeur*. USUS: Expedita funditorum et sagittariorum manus.

FUNDĪTUS, *De fond en comble*. SYN. Prorsus. USUS: Funditus evertere, perdere, tollere fidem, amicitiam, religionem. Cf. [Penitus](#).

1. FUNDO, as, avi, atum, are, a. *Asseoir solidement, fonder, bâtir*. SYN. Stabilio, constituo; fundamentum jacio, pono, ago. ADV. Accurate, vere, præclare. USUS: Magis laboribus fundatum imperium, multa virtute stabilita libertas. Illud maxime vestrum fundavit imperium. Status reipublicæ fixus et fundatus. Fundatæ opes, atque optime constitutæ. Fundare ordinem, (Fundatorem esse, VULG.), *fonder un ordre religieux*. Latine: Condere familiam sacram; auctorem, parentem, conditorem esse sacri alicujus instituti. Cf. [Servo](#), [Conserve](#).

2. FUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Répandre, verser; jeter, lancer*. SYN. Emitto, edo. ADV. Æqualiter, late, incondite, latius, latissime, numerose, volubiliter orationem. USUS: 1. Quæ te belluam, non hominem ex utero fudit? 2. Profero, cano, enuntio, *proférer, émettre*. Fundere verba, versus, vocem. 3. Gigno, *produire, mettre au jour*. Terra flores, fruges, baccas fundit. 4. Dissipo, dispergo, *mettre en fuite*. Magnas hostium copias, exercitum fundere. 5. Diffundo, *se répandre*. Funditur malum latissime. Vitis funditur in omnes partes.

FUNDUS, i, *Fonds de terre, domaine, propriété*. SYN. Possessio, prædium. EPITH. Antiquus, communis, extremus, fructuosissimus, incertus, maritimus, melior, ornatissimus, paternus avitusque, privatus, proximus, publicus, pulcherrimus, suburbanus, venalis. Fundi alieni, nobilissimi, privati, optimi, fructuosissimi. USUS: Fundos suos, aut res rusticas obire vel fructus causa, vel delectationis. His fere rebus fundi fructus, et cultura continetur. Cf. [Bona](#).

FŪNĒBRIS, e, gen. com. *Funèbre*. SYN. Lugubris. USUS: Laudatio ad funebrem concionem, *oraison funèbre*. Epulum, vestimentum funebre. Cf. [Funus](#).

FŪNĒRO, as, avi, atum, are, a. \* *Enterrer avec pompe*. SYN. Sepelio. USUS: Ictu arboris funeratus, *enterré, tué*. Cf. [Sepelio](#).

FŪNESTO, as, avi, atum, are, a. *Souiller par un meurtre*. SYN. Quasi funere inquino, fœdo. USUS: Humanis hostiis Deorum aras funestare, *profaner les autels des dieux*. Curiam inflammari, incendi, funestari.

FŪNESTUS, a, um, *Funeste, mortel*. SYN. Inquinatus, perniciosus. USUS: Pestifer et funestus magistratus. Funesta reipublicæ pestis. Dies non funesta.

FUNGOR, eris, functus sum, fungi, d. *S'acquitter de*. SYN. Præsto, exerceo, facio, efficio, colo. USUS: Fungar officio, quo tu functus es in meo luctu. Munere, omni fortuna prospere fungi. Cf. [Facio](#).

FUNGUS, i, m. *Champignon*.

FŪNĪCŪLUS, i, m. *Petite corde*. USUS: Funiculus e puppi religatus.

FŪNIS, is, f. *Corde, cordage*. USUS: Convellere, religare, incidere funes.

FŪNUS, ōris, n. *Funérailles, obsèques, enterrement*. SYN. Exsequiæ, supremæ diei celebritas, exsequiæ funeris. EPITH. Acerbissimum, amplum, aptum, familiare, funestum, justum et indictum, miserum atque acerbum, paternum, perluctuosum. Funera acerba, magna, sumptuosa et lamentabilia. PHRAS. 1. Funus ei satis amplum faciendum curavi, *j'ai pris soin de lui faire d'honnêtes funérailles*. Funere ut honestissimo efferretur, curavi; justa illi facta, persoluta sunt pompa maxima; parentatum est illi honestissime; supremo die quam amplissime ut efferretur, operam dedi. 2. Funus comitati sunt plurimi, *bien des personnes assistaient à l'enterrement*. Exsequias funeris prosecuti sunt plurimi; exsequias ejus plurimi cohonestarunt; funus ejus ducebant, deducebant plurimi; funeri ejus operam dedere plurimi; supremum mortuo honorem persolvere; ad ejus funus curandum, efferendum, ad ejus exsequias celebrandas; ad justa ei solvenda, facienda, peragenda convenere plurimi; in funus ejus venire plurimi, accessere; exsequias funeris, pompam duxere, ad tumulum prosecuti sunt plurimi. Cf. [Efferro](#), [Exsequiæ](#), [Sepelio](#). USUS: Funus curare, ducere, efferre; funus facere; funeri operam dare; in funus venire, accedere. Funere efferri. Funeris pompa privare, orbare, spoliare, *priver de sépulture*.

FŪR, fūris, m. *Voleur*. SYN. Homo furax. EPITH. Nocturnus. PHRAS. Fur est, *c'est un voleur*. Rapinis, furtis vivit; furari, rapere, compilare aliena solet; trium litterarum homo est, quem si semel ad capsas admiseris, multis custodibus opus sit; cui non plus auri, quam monedulæ committas; qui omnium domos furacissime scrutetur. Nullum hujusmodi tota provincia est everriculum. USUS: Fures earum rerum, quas ceperint, signa commutant.

FŪRĀCISSĪMĒ, sup. ab anom. Furaciter. *Comme les voleurs*. USUS: Domos scrutatur furacissime.

FŪRAX, ācis, omn. gen. *Enclin au vol*. SYN. Qui facile furatur; qui furtis faciendis animum applicat. Cf. [Fur](#).

FURCA, æ, f. *Fourche*. USUS: Hunc sub furca vinctum inter verbera et cruciatus videre potestis? Furcam ferens, *condamné à la peine de la fourche*.

FURCĪFER, ōri, m. *Pendard, coquin*. SYN. Scelestus. USUS: Id tu furcifer tibi sumes?

FŬRENS, entis, omn. gen. *Égaré, hors de soi, furieux*. SYN. Furibundus, maximo furore inflammatus, concitus, insanus, vesanus, effrenatus, præceps, mente motus, violentus, qui mentis compos non est; cui mens e sede sua et statione demota est; præcipite amentia homo, qui de potestate, de mente, de consilio exiit. USUS: Furentis et violenti impetus. Furens audacia, scelus anhelans. Furentem et exultantem comprimere. Cf. [Insanus](#), Mente motus.

FŬRENTER, *En furieux*. SYN. Furiose. USUS: Furenter irasci.

FŬRĬA, æ, *Furie; en gén. fléau, peste*. EPITH. Teterrima, assiduæ domesticæque. USUS: Illa furia et pestis patriæ, *ce fléau de la patrie*. Furiæ speculatrices, et vindices facinorum. Furiæ agitant et insectantur impios, non ardentibus tædis, sed angore conscientiæ, et fraudis cruciatu. Cf. [Conscientia mala](#).

FŬRĬĀLIS, e, gen. com. *Furieux, forcené, atroce*. SYN. Furens. USUS: Furialis illa vox, *cette voix de furie*.

FŬRĬBUNDUS, a, um, *Furieux, furibond*. SYN. Mens alicujus furibunda. Crudeles et furibundos impetus latronis retardavit. Cf. [Furiosus](#).

FŬRĬŌSĒ, *Comme un furieux*. SYN. Furenter.

FŬRĬŌSUS, a, um, *Furieux, en furie*. SYN. Furens, furibundus, vesanus, mente incitatus. PHRAS. Homo furiosus, *homme violent, furieux*. Furore captus, repentino ictus furore; amens agitantibus furiis; cui furoris nescio quid objectum; qui furiis agitur, perterretur, vexatur, torquetur, rapitur, præceps fertur, incitatur. USUS: Furiosa vis cupiditatis quo te rapuit? Mulier non jam morbo, sed scelere furiosa. Fervidum, petulans, furiosum dictum. Cf. [Insanus](#), [Furens](#), [Furo](#).

FŬRO, is, ere, n. *Être hors de soi, fou, en délire; être en colère, en fureur*. SYN. Insanio, bacchor, furore inflammor; abstrahor a sensu mentis; a me ipso discedo. ADV. Acerrime. PHRAS. 1. Quid ita furis? *Pourquoi ces fureurs?* Quæ te tanta pravitas mentis tenet, quis furor? Homo amentissime, et in omnibus consiliis præceps, et devie, quæ tibi res, quæ causa istam rabiem, nec enim audaciam appellare velim, accendit? Quis te furor, quæ mentis ad omnia cæcitas exagitat? Quo inflammato isto furore præceps raperis! Quo effrenatus ac prope amens furore ruis? Cujus feræ rabies occupavit animum tuum? Nullumne furori et effrenatæ violentiæ modum

impones? 2. En! ut furit, voyez, *comme il est en colère*. En! ut, velut lymphatus, aut Bacchi sacris commotus, ardentibus oculis rabiem ostendat! ut incitata et vecorde mente, ut inusitata rabie in omnes invadat promiscue! ut agitantibus furiis velut lymphatus et attonitus, ira in rabiem versa, rabie accensus, fanatico furore percitus, in rabiem efferatus omnia conturbat! En! ut acriter exardescit! ut furore ardet et scelere! ut eum agitant furiae, neque consistere usquam patiuntur! En! ut nefario furore instinctus, rapide omnia appetat, nec ruere demens, nec furere desinat! En! ut in rabiem furoremque conversus, nec jam mentis potens discurrat improbus! Cf. [Furiosus](#), [Furor](#). USUS: Qui valetudinis vitio furunt, melancholici dicuntur. Luctu furere et dolore injuriae.

1. FŪROR, ōris, m. *Fureur, colère, rage; folie*. SYN. Insania, rabies.) (Sanitas. EPITH. Comes sceleris et audaciae, conscleratus, consularis, credibilis, divinus, effrenatus, exultans, incredibilis, inflammatus, infractus, libidinosus, magnus, maximus, mirus, nefarius, notissimus, perniciosus, praiceps, similis, summus, tantus, totus, tribunitius, vetus, vinolentus. PHRAS. Quia litem perdidit, furere coepit, *pour avoir perdu son procès, il est devenu fou*. Quia causa cecidit, ad insaniam, dementiam, amentiam, furorem redactus est; mente captus est; mentem amisit; mens eum defecit, destituit; incidit in insaniae morbum, in furorem prolapsus est; a mente, a seipso discessit; de potestate mentis exiit. Cf. [Furens](#). USUS: Furorem esse aiunt mentis ad omnia caecitatem. Furore occaecari. Furor hominem invadit. Furorem improborum comprimere, sedare, mitigare, *apaiser la colère des méchants*. Furor consedit, remisit, detonuit, consenuit, *sa fureur est calmée*.

2. FŪROR, aris, furatus sum, ari, d. *Voler, dérober*. SYN. Furtum facio, compilo, expilo, surripio, avertō, interverto, bonis alienis manus affero, aliena in rem meam converto, clam eripio. PHRAS. 1. Nisi attenderis, furabitur, *si vous n'y faites attention, il vous volera*. Nisi attentus ad rem eris, furtum faciet; pecuniam avertet; domum compilabit; praedam faciet; quidlibet, nunc hoc, nunc illud subducat; furti se adstringet; furti se alligabit; viscatis manibus quidquid obvium fuerit, leget; manus aërio afferet; a rebus tuis manum haud abstinebit; qui manus steriles ad te attulerit, gravidam foras reportabit; pecuniam fraude subtrahet. 2. Ex illo libro multa furatus est, *il a emprunté à ce livre bien des choses*. Ab eo auctore multa furatus est, ex illo libro multa sumpsit; quos non ille rivos ex aliorum fluminibus, ex illo fonte in suum agellum deduxit, duxit, derivavit?

Hos ille ingenii partus in suam rem convertit. USUS: Furatur aliquid, aut clam eripit, emisse se dicit. Si ego tuum ante legissem, furatum me abs te esse diceres.

FURTIM, *En cachette, furtivement*. SYN. Clam. )( Palam, libere. USUS: Furtim facere aliquid.

FURTĪVĒ, *A la dérobée, secrètement*. SYN. Furtim.

FURTĪVUS, a, um, *Caché, secret, clandestin*. SYN. Occultus. USUS: Furtivum iter facere.

FURTUM, i, n. *Vol, larcin*. SYN. Compilatio, rei alienæ fraudulenta tractatio. EPITH. Apertum, improbissimum, impudens, impudentissimum, manifestum, maximum. Furta minora, magis occulta, illustriora, mira, multo plura et majora, notissima sordidissima, tanta, tam aperta. USUS: Furtum facere. Furti se alligare; furti damnari. Cf. [Furor](#).

FŪRUNCŪLUS, i, m. Dimin. ab FUR, *Petit larron*. USUS: Olim furunculus, nunc vero etiam rapax.

FUSCĪNA, æ, f. *Fourche (de fer), trident*. SYN. Tridens.

FUSCUS, a, um, *Brun*. USUS: Purpura plebeia, et pene fusca, *la pourpre plébienne et presque brune (commune)*.

FŪSĒ, *Avec étendue*. SYN. Diffuse, disperse. )( Articulate, distincte. USUS: Fuse lateque disputare et dicere.

FŪSĪO, ōnis, f. *Fusion, fonte; diffusion*. EPITH. Universa. USUS: Fusiones autem deorum.

FUSTIS, is, m. *Bâton*. PHRAS. Fustibus vapulavit, *il a été fustigé*. Fuste male mulctatus, male acceptus, percussus est; impactus non levi manu ac repetitis ictibus illi fustis est; fustis vim pondusque sustinere, ferre, pati cogeatur; fustuarius male acceptus, mulctatus est; fustibus male contusus est ac dedolatus; onustus fustibus pene exanimis concidit. USUS: Fustem alicui impingere; fustibus implere caput; fuste aliquem coercere.

FUSTŪĀRĪUM, ii, n. *Bastonnade*. SYN. Fustium castigatio, verberatio. USUS: Fustuarius meritis.

FŪSUS, a, um, *Large, abondant*. SYN. Dispersus. USUS: Genus sermonis fusum ac profluens, *discours abondant et plein d'harmonie*. Aer fusus, *air*



*dilaté.*

FŪTĪLIS, e, gen. com. *Futile, de peu d'importance.* SYN. Vanus, levis. )( Gravis. USUS: Quis non odit vanos, futes, sordidos, leves? Futilis lætitia. Cf. [Vanus](#), [Levis](#), [Ineptus](#).

FŪTĪLĪTAS, ātis, f. *Futilité.* SYN. Vanitas. USUS: Hæc sunt plena futilitatis et summæ levitatis. Cf. [Vanus](#), [Levis](#), [Ineptia](#).

FŪTŪRUS, a, um, *Qui doit arriver.* SYN. Consequens, posterior, reliquus, impendens, eventurus, venturus. PHRAS. Quid futurum sit, nemo scit, *personne ne connaît l'avenir.* Futura quis divinet? Reliqui temporis eventus in incerto est; consequentis, posterioris temporis ratio incerta est; quid dies ferat, plane latet; quid vesper ferat, incertum est. USUS: Prospicere, providere, quod futurum sit.



GĀLĒA, æ, f. *Casque.* SYN. Capitis armatura. EPITH. Ænea. USUS: Loricæ galeæque æneæ. Alii galeas bucculasque tergere.

GĀLĒĀTUS, a, um, *Coiffé d'un casque.* USUS: Minerva galeata. Prologus galeatus, *prologue justificatif.*

GALLĪNA, æ, f. *Poule.* USUS: Anatum ova gallinis supponimus.

GALLĪNĀCĒUS, a, um, *De poule.* USUS: Galli gallinacei, *coqs.*

GALLĪNĀRĪUS, ii, m. *Poulailler, qui élève la volaille.* SYN. Qui gallinas curat.

GALLUS, i, m. *Coq.* EPITH. Gallinaceus. USUS: 1. Galli victi silere solent, canere victores. Tegallorum, illum buccinarum cantus exsuscitat. 2. Oriundus e Gallia, *Gaulois.* Galli robore, Pœni calliditate, Græci artibus valent.

GĀNĒÆ, ārum, f. pl. *Taverne, lieu de débauche.* SYN. Loca libidini et helluationibus apta, lustra. USUS: Ganearum fumus et nidor.

GĀNĒO, ōnis, m. *Coureur de cabarets, mauvais sujet*. SYN. Helluo. EPITH. Facinorosissimus, egentissimus, cincinnatus. USUS: Quis ganeo, quis nepos. Cf. [Nepos](#).

GANNĪO, is, ire, n. *Grogner*. USUS: Quid ille gannit, quid vult? *Que marmotte-t-il, que veut-il?*

GARRĪO, is, īvi et ii, ītum, ire, n. *Bavarder*. SYN. Loquor sine delectu, garrulus, loquax sum. PHRAS. 1. Libenter garrit, *il aime à babiller*. Homo loquax est et odiosus: garrit, quidquid in buccam venit; totis diebus tinnit; linguæ immodicæ est et garrulus; futili et importuna loquacitate omnibus obstrepit; linguam gerit impense liberam et expeditam. 2. Inapte garrit, *il parle à tort et à travers*. Quidquid in buccam venit, deblaterat, effudit; garrit, quo neque pes, neque caput compareat; rimarum plenus est, hac, illac perfluit. Cf. [Loquor](#). USUS: Garrimus, quidquid in buccam venerit.

GARRŪLUS, a, um, *Babillard*. SYN. Loquax. USUS: Garrulus ventosæ et immodicæ loquacitatis. Cf. [Garrio](#).

GAUDĒO, es, gāvīsus sum, ere, n. *Se réjouir*. SYN. Lætor, exulto, triumpho; lætitia, gaudio exulto; gaudio triumpho; lætitia afficior. PHRAS. 1. De prospero rerum tuarum successu immortaliter gaudeo, *je me réjouis infiniment de l'heureux succès de vos affaires*. Lætitia exulto; gaudio efferor et exsilio. Res tuæ secundæ mihi summæ jucunditati sunt; capio ex illis voluptatem non mediocrem; res tuas eo esse loco cum intueor, summa lætitia profundor; omnibus lætitiis incedo; nimio gaudio pene desipio. Vix capio eam voluptatem, quæ ex rerum tuarum prospero successu enata mihi est. Ex florentissimo rerum tuarum statu lætitiam capio, voluptatem haurio incredibilem. Res tuas tam florentes cum aspicio, cumulor gaudio ingenti; lætitia efferor et triumpho. 2. Mire gavisus sum, *je me suis grandement réjoui*. Tanta lætitia auctus sum, pene ut non constarem mihi; incredibili gaudio sum elatus; manus sustuli ego et amici, tuumque gaudium gaudebamus. Etsi turpis est effusio animi, et lætitia exsultans, gestiens, immoderata, comprimere tamen vim gaudii non potui; vix præ gaudio mei compos fui; superfundenti se lætitiæ non temperavi; lacrimæ mihi gaudio manarunt; tanta mihi lætitia oborta est, ut in vultum erumperet, ut voce manibusque lætitiam animi significarem. Cf. [Lætus](#), [Lætor](#), [Jucundus](#), [Gaudium](#).

GAUDIŪM, ii, n. *Joie*. SYN. Lætitia, voluptas. EPITH. Commune, exile, falsum, incredibile, insatiabile, maximum, nimium, summum. Gaudia perpetua, plena, vera. PHRAS. Novus is honor magnum mihi gaudium attulit, *cette nouvelle dignité m'a comblé de joie*. Ingenti me gaudio complevit, implevit; lætitia me extulit; animum gaudio explevit; in lætitiā insolitam me conjecit; delibutum gaudio me reddidit; lætitiā incredibilem mihi objecit; voluptate liquidissima me perfudit; lætitiā mihi præbuit; liberalissima me voluptate cumulavit; suavissimæ mihi voluptati fuit. Cf. [Delecto](#). USUS: Gaudio affici, compleri, perfundi, cumulari. Gaudio efferri, exsilire, exsultare, triumphare. Gaudium erupit. Infausto nuntio publica gaudia contaminare. Cf. [Lætitia](#).

GĀZA, æ, f. *Trésor royal; en gén. richesses*. Vox persica. SYN. Ærarium, pecunia, thesaurus, regiæ opes, bona fortunæque. EPITH. Maxima, regia, Gazæ pacatissimæ atque opulentissimæ. USUS: Ab auro gazaque regia manus abstinuit. Omnium locupletum fortunæ, omnium provinciarum fructus, omnium regum bona, vectigalia, divitiæ, Persicam gazam non adæquant. Cf. [Divitiæ](#), [Copia](#).

GĚLĪDĚ, TRANSL. *Froidement; mollement*. USUS: Res omnes gelide timideque ministrare.

GĚLĪDUS, a, um, *Glacé*. SYN. Frigidus. USUS: Gelidæ fontium perennitates, *sources toujours fraîches et courantes*.

GĚLŪ, indecl. n., adhibetur fere tantum abl. sing. *Glace*. SYN. Glacies. USUS: Hiems rura gelu claudit. Perpetuo gelu locus riget. Cf. [Frigus](#), [Hiems](#).

GĚMĪNĀTĪO, ōnis, f. *Redoublement*. Figura, seu exornatio verborum.

GĚMĪNO, as, avi, atum, are, a. *Redoubler*. SYN. Duplico.

GĚMĪNUS, a, um, *Double; semblable*. SYN. Similis. USUS: 1. Par est avaritia, similis improbitas, eadem impudentia, gemina audacia, *leur audace va de pair*. 2. Duplex, *double*. Vos geminæ voragines reipublicæ. Gemini fratres, *jumeaux*.

GĚMĪTŪS, ūs, m. *Gémissement*. SYN. Suspirium, vox dolore expressa. EPITH. Lamentabilis, imbecillus, adjectus, flebilis, liber, magnus, maximus, tantus. Gemitus acerbi, miseri. USUS: Tota urbe gemitus factus et fletus; lamentatio, ejulatio toto foro.

GEMMA, æ, f. *Pierre précieuse*. SYN. Lapillus pretiosus. EPITH. Prægrandis; gemmæ clarissimæ, durissimæ, fulgentes, magnæ; multæ, plurimæ. PHRAS. Vestis ornata gemmis, *vêtement enrichi de pierres précieuses*. Vestis distincta gemmis; fulgentibus gemmis illuminata; quam internitentes gemmæ distinguunt; vestis inclusis auro gemmis ornata. USUS: 1. Poculum ex auro gemmis distinctum clarissimis. 2. Oculus in stirpibus, *bourgeon, œil (de la vigne)*. Gemma in vitibus, ineunte vere.

GEMMO, as, avi, atum, are, n. *Bourgeonner*. USUS: Gemmare vites rustici dicunt, sitire agros, lætas esse segetes, luxuriam esse in herbis.

GĚMO, is, ũi, ĩtum, ere, n. *Gémir*. SYN. Gemitum facio, ingemo, ingemisco. )( Lætor. PHRAS. Turpe est viro forti gemere, *un homme courageux ne doit jamais se plaindre*. Malis suis ingemere; ejulatus, complorationes, voces indecoras edere; miserum se et infelicem lamentari, appellare. Turpe est miseros, crebros edere gemitus; lamentis et suspiriis se conficere. Cf. [Lugeo](#), [Luctus](#). USUS: Gemere tuam fortunam non desinam et lugere.

GĚNÆ, ārum, f. pl. *Joues*. SYN. Malæ. EPITH. Exlanguēs, subjectæ, leviterque eminentes, pilosæ. USUS: Pilosæ genæ. Muliebres lacerationes genarum.

GĚNĚĀLŎGUS, i, m. *Généalogiste, auteur de généalogie*. SYN. Qui de originibus scribunt. Huc pertinent: 1. Arbor genealogica, *arbre généalogique*. Gentis in stirpes et capita descriptio, tributio. Cognationum singularum ab uno stipite ducta designatio. Cognationis universæ in singula familiæ capita facta partitio. 2. Genealogiam facere, *faire une généalogie*. Generis seriem describere, explicare; generis seriem a capite arcessere ac persequi. Generis stirpes et capita a primo stipite deducere, recensere, percensere. Ab ultimis majoribus generis gradus singulos ducere, deducere, evolvere, explicare.

GĚNER, ěri, m. *Gendre*. SYN. Maritus filiæ.

GĚNĚRĀLIS, e, gen. com. *Général, universel*. SYN. Communis, universus, confusus, late manans, ad multa pertinens, late patens. PHRAS. 1. (Generalissimus, VULG.), *généralissime, commandant en chef de toute l'armée*. Exercitus imperator summus. Cui summa belli administrandi permissa est; penes quem in gerendo bello summa imperii est; bello

gerendo cum summa potestate praefectus. Princeps ducum militarium; dux delectus ad bellum gerendum; cui summa imperii bellici delata, mandata est; ad quem summa imperii bellici rediit, translata est. 2. (Generalis Marescallus. VULG.), *maréchal de camp*. Supremus castrorum praefectus. 3. Generalis armorum praefectus, *grand maître de l'artillerie*. Rei tormentariae cum imperio praefectus. 4. (Generalis vigiliarum magister, VULG.), *grand prévôt de l'armée*. Supremus vigiliarum praefectus; vigiliis cum summa potestate praefectus; aciei structor. 5. (Generalis Auditor, VULG.), *avocat général*. Praetor, iudex causarum militarium supremus. 6. (Generalatus, VULG.), *généralat*. Imperium armorum. Imperii summa bellicae administrandi; *aut*: Praefectura suprema legionis. 7. (Generalitas, VULG.), *généraux*. Delecti ordinum militarium praefecti. Ordinum militarium duces, principes. 8. (Generalis ordinis, VULG.), *général, supérieur d'un ordre religieux*. Summus religiosae familiae praefectus, moderator. Religiosae familiae summo cum imperio praefectus. Penes quem religiosi imperii summa est. USUS: Generale quoddam decorum est, quod in omni honestate versatur.

GĚNĚRĀLĪTER, *Généralement*. SYN. Communiter, una comprehensione. USUS: Generaliter aliquid definire. (VULG. Universaliter).

GĚNĚRĀTIM, *En général, en masse*. SYN. Generaliter, universe. USUS: Non nominatim, sed generatim instituta proscriptio. Quid singillatim potius, quam generatim loquar? sed generatim quaeritur, an?

GĚNĚRĀTOR, ōris, m. *Celui qui engendre, père*. SYN. Genitor.

GĚNĚRO, as, avi, atum, are, a. *Engendrer, produire, faire, créer*. USUS: Gigno, creo, procreo. USUS: Hominem generavit et ornavit DEUS. An mundus nullo sit generatus ortu. Unde sit generatus, ortus, concretus. Liberos generare, procreare, gignere.

GĚNĚRŌSUS, a, um, *De bonne famille; magnanime, généreux*. SYN. Qui altiore animo est; magnanimus, praestans, magnificus, clarus. PHRAS. Qui generosa stirpe natus est, is magis bonis artibus ac virtuti studere debet, *tout enfant de noble famille doit surtout se livrer à l'étude des belles-lettres et à l'acquisition de la vertu*. Quicumque loco honesto natus, ei major, quam caeteris colendi praecleara studia necessitas imponitur. Quicumque claro, non obscuro, summo loco natus est; quicumque claris parentibus natus est; qui ex nobili familia, clara stirpe ortus est; qui praecipuae inter cives conditionis

est; qui egregia, nobili, illustri domo natus est, majori, quam quivis alius, urgetur virtutis exercendæ necessitate. Ad honestissimos quosque, ad honoratos, primarios in primis pertinent bonorum artium ac virtutis studia. Quem familiæ nobilitas, natalium splendor commendat, eum ad liberalium doctrinarum studia, ad studium summæ laudis, ad omnem laudem et decus eo studiosius incumbere; ad excellentem omnium rerum cupiditatem eo vehementius incitari oportet. Habet hoc nobilitas, familiæ splendor, ut vitæ laudabiliter et cum virtute traducendæ, non modo occasionem, verum etiam causam, neque causam tantum, sed etiam necessitatem afferat. Cf. [Nobilis](#). USUS: Civili et generosa stirpe profectus. Forma magnifica et generosa. Generosus equus umbra quoque virgæ regitur, ignavus ne calcari quidem concitatur. Cf. [Animus magnus](#), [Expositus](#), [Fortis](#).

GĔNĪĀLIS, e, gen. com. *De fête, de réjouissance*. SYN. Voluptuarius, nuptialis. USUS: Lectus genialis.

GĔNĪCŪLĀTUS, a, um, *Nouveux*. SYN. Genuculis distinctus. USUS: Culmus geniculatus.

GĔNĪTĀLIS, e, gen. com. *De naissance*. Genitalis dies, lux, *jour de naissance*. Genitalis terra, sedes, genitale solum, *sol natal, patrie*. SYN. Gentilitius.

GĔNĪTOR, ōris, m. *Père*. SYN. Generator. EPITH. Optimus et præstantissimus. USUS: Imitari genitorem et effectorem suum.

GĔNĪTRIX, īcis, f. *Mère*. SYN. Mater, procreatrix.

GĔNĪUS, iī, m. *Génie; appétit, gourmandise, plaisir de la table*. USUS: Curare genium, indulgere genio, *faire bonne chère, se livrer au plaisir*. Defraudare genium, *faire maigre chère, vivre chichement*.

GENS, entis, f. *Race, nation*. SYN. Natio. EPITH. Acuta et controversa, barbara aut immanis, fallacissima, vera, fortis, humana, docta, mansueta, fera, sæva. Gentes antiquæ, multitudine innumerabiles, locis infinitæ, omni copiarum genere abundantes, bellicosæ, efferatæ, extremæ atque ultimæ, armatæ, finitimæ immanissimæque inimicæ, infidæ, incognitæ, integræ, integerrimæ, pacatissimæ, majores, maximæ, minores, multæ, plurimæ, tantæ ultimæ, universæ. USUS: 1. Gentes, immanitate barbaræ, multitudine innumerabiles, locis infinitæ. Cæteræ nationes et gentes. Propior est ejusdem gentis, nationis, linguæ. Ubi gentium sumus? 2. Genus, familia,



*famille*. Gens Valeria, Cornelia, majorum *vel* minorum gentium patritii. Dii minorum gentium.

GENTĪLIS, e, gen. com. *Qui appartient à la race ou à la famille*. USUS: Gentiles sunt, qui inter se eodem sunt nomine ab ingenuis oriundi. Homines deorum quasi gentiles sunt. Degere in gentilium et agnatorum potestate.

GENTĪLĪTAS, ātis, f. *Parenté en ligne collatérale, famille*. SYN. Gentilium jus, conditio, ratio, habitudo, nexus. USUS: De toto gentilitatis jure disputandum fuit.

GENTĪLĪTĪUS, a, um, *Propre à une famille*. SYN. Genti et generi communis. USUS: Gentilitia sacra, *sacrifices héréditaires dans une famille*.

GĒNU, n. indecl.; pl. gēnūa *vel* gēnuā, genuum, *Genou*. SYN. Nodus, in quo femora desinunt, cujus pars posterior poples. EPITH. Dexterum, flexum, sinistrum. PHRAS. 1. Ad genua advolvi, *se jeter ou se prosterner aux genoux de qqn*. Se ad pedes alicujus projicere; ad pedes accidere; genibus alicujus advolvi; ad genua alicujus jacere, volutari; ad pedes alterius se provolvere, prosternere, abjicere; ad alicujus pedes procumbere; ad genua se submittere. 2. Genua flectere, *fléchir le genou, s'agenouiller*. In genua subsidere, procumbere; genua ponere, submittere; in genua provolvi. Cf. [Flecto](#). USUS: A genibus supplicem repellere. Genu flexo, positus in terra genibus, *à genoux*. Genu innixus.

GĒNUĪNUS, a, um, *Naturel; de la joue, de joue*. SYN. Proprius. USUS: Dentes genuini dicti, *dents molaires*.

GĒNUS, ěris, n. *Race, famille*. SYN. Familia, stirps. PHRAS. 1. Utrique illustre genus est, *tous deux sont d'une naissance illustre*. Ambo summo loco nati, prosapia sunt illustri; genere inter suos clarissimo orti; ad illustrissimos majores genus suum et originem referunt; familiam suam a prima stirpe ad hanc ætatem ordine enumerare possunt; ambo sunt vetustæ prosapiæ et multarum imaginum; summo, honoratissimoque genere nati; claritudine generis præcellunt; claritate natalium sunt insigni. Cf. [Nobilis](#), [Generosus](#). 2. Genere humili et obscuro natus est, *il est né de parents obscurs*. Ipse sui generis est initium; videtur ex se natus; est unus de multis terræ filius. Cf. [Ignobilis](#). USUS: 1. Genus est notio ad plures differentias pertinens. Genus humanum. 2. Ratio, modus, discrimen, res, ordo, *espèce, nature, sorte, manière*. Tuum consilium de toto genere belli. Prudentia tua

in omni genere singularis. Varia furandi genera. In omni genere et varietate artium excellere. 3. Familia, stirps, *souche*, *extraction*. Genus ab aliquo ducere, ementiri. Nobili genere ortus, natus.

GĔŌGRĀPHĪA, æ, f. *Géographie*.

GĔŌMĚTRA *vel* GĔŌMĚTRES, æ, m. *Géomètre*. USUS: Geometræ, Musici, Grammatici.

GĔŌMĚTRĪA, æ, f. *Géométrie*. USUS: In Geometria lineamenta, formæ, intervalla, magnitudines. Geometriam discere, tractare, in summo honore habere.

GĔŌMĚTRĪCUS, a, um, *Géométrique*. USUS: Geometricum quid explicare.

GERMĀNĒ, *Fraternellement*. SYN. Fraterne.

GERMĀNĪTAS, ātis, *Fraternité*. SYN. Communio sanguinis. (VULG. Fraternitas). USUS: Moveat te horum pietas, moveat germanitas.

GERMĀNUS, a, um, *De frère, fraternel*. SYN. Ex eadem stirpe et genere orti, præsertim fratres et sorores. USUS: 1. Hic cum mutilum nescio quid locutus est, germanum se Thucydidem arbitrabatur. Frater germanus, soror germana. 2. Verus, sincerus, *vrai, véritable*. Num hoc germanum esset? Veteres illi et germani Latini. Veræ et germanæ justitiæ effigies. 3. Similis, *semblable*. Homo Stoicis germanissimus, *un Stoïcien tout pur*.

GERMEN, ĩnis, n. *Rejeton*. USUS: Alieno ex sanguine germen.

GĔRO, is, gessi, gestum, ere, a. *Faire, exécuter*. SYN. Facio, administro, servo. ADV. Abstiner se, acerbè bellum, apte, auspicate, bene negotium, constanter se, excellentius, felicius, felicissime, fortiter, fortuito, graviter consulatum, honeste, juste bellum, libenter negotium, libere se, magnificentissime consulatum, male negotium, malitiosius rem mandatam, modeste, se negligentius, omnino nihil jure. Optime rempublicam, otiose negotium suum, palam rem, perditè se, pie bellum, præclare negotium, privatim, publice, sanctissime se, severe consulatum, submissius se, teterrime se in provincia, truculentius se, turpissime se, tuto magistratum, valde bene, valde honeste. Geri bene, obscure quid, pulcherrime. PHRAS. 1. Bene se gerit, *il se conduit bien*. Eximia ejus in rebus gerendis opera exsistit. Ejus labor in reipublicæ negotiis caste integreque versatur. Egregia

ejus in tota vitæ ratione virtus enitet; excellenter, sanctissime et prudenter se gerit. In rebus tractandis præcipua est ejus gloria, virtus eximia; operam dat, ne quis civium virtute præstet. Exemplo et spectaculo est omnibus. In eo munere ita se tractat, ut venire in contentionem cum laudatissimis possit. 2. Male se gerit, *il se conduit mal*. Turpissime, flagitiosissime se gerit; res libidine gerit, non ratione; admodum degeneravit; veteres suas laudes imminuit; nihil fortiter, nihil moderate gerit; ejus opera non sat caste in eo munere versatur; multa superbe, multa libidinose facit. 3. Munus suum bene gerit, *il s'acquitte bien de son emploi*. Munus suum, provinciam cum laude sustinet; partes officii omnes egregie tuetur, colit; muneri suo satisfacit; nihil in eo officii ad exsequendum munus suum desideres, exspectes; nihil in muneris functione curæ aut diligentiae prætermittit; muneris sui partes non languide aut indiligenter præstat. Pro rege se gerit, *il se conduit en roi*. Partes sibi regis sumit; personam regis in republica tuetur. USUS: 1. Susceptum negotium pro tua fide et diligentia ex voluntate Cæsaris gerito. Bene sapienterque rempublicam gerere. Inimicitias, bellum, personam rem alicujus gerere. Ingenium muliebre, animum laude dignum gerere. 2. Vivo, me exhibeo, *cum vocibus*: me, te, *se conduire, se comporter*. Turpissime, male, prudenter se gerere. Gerere se pro cive, *se comporter comme un citoyen*. 3. Morem gerere, obtemperare, *être complaisant pour qqn, condescendre à ses désirs*.

GESTĬO, is, īvi et ii, ire, n. *Tressaillir de joie*. SYN. Gestu corporis desiderium rei ostendo, prægestio; studio, lætitia efferor; tanta lætitia affectus sum, ut mihi vix constem. )( Mœreo, afflicus sum. ADV. Temere. PHRAS. Nimia voluptate gestio, *je suis au comble du bonheur*. Exsulto gaudio; onustum lætitia pectus apporto; vix apud me sum, ita gaudio animus colliquescit; gaudio pene desipio. Cf. [Gaudeo](#). USUS: Gestio scire omnia. Lætitia gestire.

GESTĬO, ōnis, f. *Gestion, action de gérer*. SYN. Actio, tractatio. USUS: Gestio negotii.

GESTO, as, avi, atum, are, a. *Porter*. SYN. Fero, porto, sustineo. USUS: Male sustinenti arma scutum quoque, quod gestabat, excidit.

GESTŬS, ūs, m. *Geste*. SYN. Actio, motus corporis. EPITH. Imminens, scenicus, venustus. USUS: Gestum agere; gestu decenti moveri; gestum

elegantem habere. In gestu nimium esse. Nimio gestu uti. Histrionum aliqui gestus ineptiis non vacant.

GĪGANTES, antum, m. *Les géants*. USUS: Gigantum more pugnare cum diis. Cf. [Magnus](#).

GIGNO, is, gēnūi, gēnītum, ere, a. *Engendrer*. SYN. Genero, creo, procreo, suscipio. TRANSL. Pario. ADV. Aliunde. USUS: Ad maiora quædam nos natura genuit. Inde pax extraneis gignetur. Liberos genuit, sustulit.

GLĀCĪES, ēi, f. *Glace*. EPITH. Liquefacta, dilapsa. PHRAS. 1. Glacies fit, *il gèle*. Aquæ gelu durantur, constringuntur; aquilonibus durescit humor. Aquæ gelu clauduntur, adstringuntur. Aqua nivibus et pruina concrevit. 2. Per glaciem ingredi, *marcher sur la glace*. Per nudam glaciem fluentemque labem liquescentis nivis ingredi. 3. Lubrico vestigio per glaciem decurrere, sese agere, se invehere, *glisser*. Per glaciem labi; fluente vestigio ferri, deferri; glaciem fluente vestigio decurrere, emetiri. 4. In glacie prolabi, *tomber sur la glace*. Labi, prolabi in lubrico; fallente vestigio cadere; fallente pede prolabi. 5. In glacie pedem figere non possum, *je ne puis fixer le pied sur la glace*. Gradienti planta nusquam consistit, constat; fugiente, fluxu, instabili gressu inceditur; pedes insistere nusquam possunt; via lubrica pedes fluunt. USUS: Glacies calore liquefacta et dilapsa, diffunditur. Glacies tepefacta tabescit. Indurata glacies. Cf. [Hiems](#), [Frigus](#), [Gelu](#).

GLĀDIĀTOR, ōris, m. *Gladiateur*. SYN. Lanista, mirmillo. EPITH. Amens, bonus, rudis, bustuarius, certissimus, confectus, saucius, crudelissimus, dictatorius, furiosus, importunissimus, mediocris, nefarius, nequissimus, nobilis, sceleratus, sceleratissimus, timidus, vetus, vetulus. Gladiatores nobiles, nobilissimi, theatrales. USUS: Ex mirmillone dux, e gladiatore imperator. Plurimarum palmarum vetus et nobilis gladiator.

GLĀDIĀTŌRĪUS, a, um, *De gladiateur*. USUS: Certamen gladiatorium. Gladiatoria corporis firmitas.

GLĀDIŪS, ii, m. *Glaive, épée*. SYN. Sica, pugio, ensis. EPITH. Cruentus, fulgens, plumbeus, reconditus in vagina, strictus, vacuus vagina. PHRAS. 1. Gladium evaginare, *tirer l'épée du fourreau*. Gladium nudare, stringere, dstringere, e vagina educere; gladium educere. 2. Gladium in vaginam recondere, *remettre l'épée dans le fourreau*. Vaginæ reddere; gladium condere. USUS: Gladio plumbeo jugulare aliquem, levi futilique argumento

oppugnare, *avec une épée de plomb (avec un sabre de bois), c. à d., sans peine.* (PROV.). Suo gladio se jugulat, *il se frappe de ses propres armes.* Suo dicto se capiendum præbet. Gladiis rem gerere, *se battre en duel.* In gladium incumbere, *se percer de son glaive.* Gladio confici, *être tué d'un coup d'épée.*

GLANDĪFER, a, um, *Qui porte des glands.* USUS: Glandifera quercus.

GLANS, dis, f. *Gland, fruit du chêne.* SYN. Nux e quercu. USUS: Sues glande pascuntur.

GLĀRĒA, æ, f. *Gravier.* SYN. Arena, *vel lapides minutissimi cum arena.*

GLĒBA, æ, f. *Motte de terre, glèbe.* USUS: Injecta gleba tumulis.

GLĪSCO, is, ere, n. *Croître, se développer.* SYN. Cresco. USUS: Ad juvenilem libidinem copia voluptatum gliscit, ut ignis, oleo, *enflamme.*

GLÖBŌSUS, a, um, *Rond, sphérique.* SYN. Rotundus. USUS: Stellæ globosæ. Globosus mundus.

GLÖBUS, i, m. *Globe.* EPITH. Cœlestis, eminens, extimus, habitabilis, cultus, medius. USUS: Terræ globus, stellarum globi.

GLÖMĒRO, as, avi, atum, are, a. *Rassembler, grouper, accumuler.* USUS: Glomerare clades. Venæ inter se glomerantur.

GLŌRĪA, æ, f. *Gloire.* SYN. Claritas, splendor, lux, amplitudo. )( Turpitude, probrum. EPITH. Abjecta, admirabilis facti, æterna, non æterna sed ne diuturna quidem, aliena, amplissima, antiqua, antiquior, bellica, pura, comes mortis, comes recte factorum, communis cum aliquo, continuata, divina, dulcis, eximia atque immortalis, dulcior, falsa, ficta, frequens de aliquo, illustris et pervagata, illustrior, immensa, intemperans, non insolita adolescentibus, justa, merita, magna, major, maxima, militaris, minor, muliebris, navalis, necessaria, salutaris alicui, nota, nova, par, paterna, avita, popularis, præstantior omni patrimonio, virtutis præstantissima, pristina, propria ingenii, sempiterna, singularis, solida veraque, stabilis, summa, perfecta, tanta bonorum, sibi necessaria, et salutaris, gravis, solida, verissima, universa. PHRAS. 1. Gloriæ appetens est admodum, *il désire beaucoup la gloire.* Fertur ille vir gloria; flagrat, volitat, ardet cupiditate laudis; summus ardor mentis ad gloriam eum rapit; in concupiscenda gloria modum non novit; gloriæ stimulis, æstu ingenti agitur. Mirum in modum

dulcedine gloriæ tangitur, capitur, excitatur. 2. Gloriam etiam inanem cupide quærit, *il recherche même un vain renom*. Inanem etiam venatur, aucupatur gloriam; popularis auræ captator est; umbras etiam falsæ gloriæ consecratur; adumbratam etiam gloriæ imaginem consecratur; laborem nullum refugit, ut aliquod falsæ choragium gloriæ comparet. 3. Quam sis gloriæ cupidus, non ignoro, *je sais combien vous désirez la gloire*. Omnes tuos ad laudem impetus novi. Quam sis ad laudem propensus, inclinatus; quanti sit apud te laus; quantum labores de laude; quam vehementer in laudem incumbas; quam laudi servias, studeas; quo studio laudem sequaris, quæ tua sit laudis cupiditas, præclare novi, habeo cognitum. 4. A puero gloriæ cupidus eras, *dès votre enfance, vous désirez la gloire*. Jam inde a pueritia gloriæ studio atque amore flagrabas; inflammatus ad gloriam a puero fuisti. Spectasti gloriam ante omnes res a primis annis; ab ineunte ætate erat tibi gloria omnium rerum antiquissima; tibi gloria in animo erat; tibi gloria in oculis erat; in amoribus erat; in desideriis erat. A puero laudis cupiditate, studio gloriæ ferebare; gloria ducebaris; laudis studio trahebaris, ad gloriam ferebaris; laudis amore tenebaris, capiebaris; ex laude pendebas; æstu gloriæ percitus eras; gloriæ stimulis agitabaris. 5. Ex laboribus tuis gloriam immortalem consequeris, *vos travaux vous procureront une gloire immortelle*. Quos nunc suscipis labores, ii te apud posteros æterna gloria donabunt, afficient, illustrabunt, ornabunt, decorabunt; tuum nomen immortalitati commendabunt; ab hominum oblivione, et interitu vindicabunt; tui nominis famam in omnes temporum ætates dissipabunt; tuum nomen posteritati tradent omnium sermonibus et scriptis exornandum, extollendum, celebrandum, honestandum, tuendum. Editis tot immortalibus operibus id consecutus es, ne dies tui nominis famam delere possis, ut omnis de te posteritas loquatur, ut tuas laudes litteræ ac monumenta loquantur; nullæ ut litteræ de tuis laudibus conticescant; nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cælum susceptos labores tuos debitis laudibus ferat. 6. Nihil aliud, quam divinam gloriam intendo, *je n'ai en vue que la gloire de DIEU*. Ad DEI gloriam omnia refero; divinam unice gloriam in omnibus specto; nihil ago, quod non sit cum divina gloria conjunctum. Prima mihi, præcipua, antiquissima est divinæ gloriæ propagandæ cura. Meorum consiliorum, actionum mearum finis est major DEI gloria. Omnibus in rebus divinus mihi honor propositus est. Ante omnia mihi divinus honor est; summo apud me loco divinus honor est; is primum apud me locum obtinet; actionum mearum norma quædam, et



regula est; semper est ante oculos. Huc mentem intendo; huc animum refero; huc specto; ad hunc finem consilia, cogitationes, mentis aciem intendo. Cf. [Fama](#). USUS: Gloria est frequens de aliquo fama cum laude; illustris et pervagata multorum et magnorum in suos, patriam, humanum genus fama meritorum; consentiens laus bonorum, incorrupta vox bene judicantium de eccellente virtute, cujus gradibus videntur homines in cœlum ascendere. Ex omnibus virtutibus, præmiis amplissimum est gloria.

1. Gloriam appetere, *désirer la gloire*. Quærere, aucupari, venari, captare, consecrari; gloriæ servire; ad gloriam virtutis via grassari. 2. Gloriam acquirere, *se couvrir de gloire*. Parere sibi amplissimam gloriam, capere, consequi, adipisci; in gloriam venire, gloriam sibi comparare. 3. Gloriam augere, *augmenter sa gloire*. Alere, multiplicare, duplicare, amplificare. 4. Gloriam minuere, *perdre son renom*. Imminuere, infringere. 5. A gloriæ studio aliquem revocare, refrenare, *détourner qqn d'un désir immodéré de la gloire*. 6. Gloriam abjicere, *mépriser la gloire*. 7. Gloria florere, circumfluere, *être renommé*. 8. Gloriam in se transmovere, *s'attirer la gloire*. Cf. [Fama](#), [Honor](#), [Laus](#), [Amplitudo](#), [Existimatio](#), [Arrogans](#), [Ambitiosus](#), [Superbus](#).

GLŌRĪĀTĪO, ōnis, f. *Action de se glorifier*. USUS: Gloriatione digna est beata vita, *la vie heureuse mérite qu'on s'en glorifie*.

GLŌRĪŌLA, æ, f. *Faible gloire*. USUS: Etiam hisce eum gloriolæ insignibus ornemus.

GLŌRĪOR, aris, atus sum, ari, d. *Se glorifier*. SYN. Prædico, gloria me et prædicatione effero. ADV. Honestè, bene, insolenter, intolerantissime de divitiis, quadammodo, recte. PHRAS. De sua nobilitate valde gloriatur, *il tire vanité de sa noblesse*. De majoribus se jactat insolentius; venditat genus suum; sublatius de se deque natalium splendore asciscendæ laudis causa prædicat, dicit, loquitur; est in hoc homine summa venditatio generis atque ostentatio. Martem ipsum sui generis conditorem fert immodicus sui æstimator, præ se ignobiles omnes et plebeios prædicat; laudat venditatque genus suum homo inepte gloriosus; jactatio generis ac venditatio confessa in hoc homine vitia sunt. Cf. [Jacto](#), [Ostentatio](#). USUS: De divitiis, de rebus gestis insolenter gloriaris.

GLŌRĪŌSĒ, *Avec gloire, glorieusement*. SYN. Magnifice, elate. USUS: De seipso gloriosius prædicare.

GLŌRĪŌSUS, a, um, *Glorieux, honorable; fier, présomptueux*. SYN. Ostentator: clarus, amplissimi nominis. PHRAS. Gloriosum id ducebat, *il regardait comme honorable de....* In gloria id ponebat; amplum, et ad memoriam insigne id putabat; pulcherrimum id sibi fore ratus; decus id suum arbitratus est. USUS: 1. Militem gloriosum imitaris, *vous imitez le soldat fanfaron*. 2. Præclarus, qui in maxima gloria est et gratia, *glorieux, illustre, renommé*. Mihi exilium ad reipublicæ rationes gloriosum fuit. Facta illustria et gloriosa. Magnifica et gloriosa ostentatio civitatis. Cf. [Clarus](#), [Gloria](#), [Ostentator](#), [Fama](#).

GLŪTĪNĀTOR, ōris, m. *Celui qui colle*. USUS: Librorum glutinatores, *relieurs*.

GNĀRUS, a, um, *Qui sait, qui connaît*. SYN. Peritus, sciens. USUS: Gnarus reipublicæ. Gnarus malorum impendentium. Gnari, prudentes locorum. Cf. [Peritus](#).

GNĀTUS, i, m. *Fils*. SYN. Filius.

GNĀVĪTER, *Avec ardeur*. SYN. Diligenter. USUS: Gnaviter pugnare, agere.

GNĀVUS, a, um, *Ardent, habile*. SYN. Strenuus, celer. Cf. [Diligens](#).

GRĀBĀTUS, i, m. *Lit, grabat*. SYN. Lectulus.

GRĀCĪLIS, e, gen. com. *Mince, grêle*. SYN. Tenuis corpore, macilentus. USUS: Virgo gracilis.

GRĀCĪLĪTAS, ātis, f. *Finesse, maigreur*. SYN. Corporis habitudo tenuior, subtilitas. )( Crassitudo. EPITH. Summa. USUS: Est in illo summa gracilitas et infirmitas corporis.

GRĀDĀTIM, *Par degrés, graduellement*. SYN. Gradibus, per gradus. USUS: Ab humilibus ad superiora, ad honores gradatim ascendere. Minutatim et gradatim interrogare.

GRĀDĀTĪŌ, ōnis, f. *Gradation*. Figura Rhetorica.

GRĀDĪOR, ěris, gressus sum, gradi, d. *Marcher*. Ambulo, eo, ingredior. ) ( Serpo. USUS: Fidenti animo gradi ad mortem. Cf. [Eo](#).

GRĀDŪS, ūs, m. *Degré*. SYN. TRANSL. Locus, dignitas, momentum, progressus, ordo, aditus. EPITH. Altus dignitatis, altior, altissimus

amplissimusque dignitatis, facilis, inferior, facilior, infimus, plenus, primus, senatorius, stabilis, non expers dignitatis. Gradus beati, male hærentes, multi, novi, pares honorum, dispares gloriæ, plures, reliqui. PHRAS. 1. Ad eum, quem volebas, gradum evectus fuisti, *vous êtes arrivé à la place que vous ambitionniez*. Ad eum, quem volebas, gradum ascendisti, evolasti, pervenisti, pervasisti, elatus fuisti; eum gradum, ad quem aspirabas, attigisti, adeptus, assecutus es; in eo, ad quem tendebas, gradu positus, locatus, collocatus es; gradum eum obtines, quem optabas. USUS: 1. Sunt certi gradus officiorum, ut prima caritas diis, secunda parentibus, tertia patriæ debeat. 2. Assequi gradum altissimum civitatis, *obtenir le premier rang dans la cité*. Consequi, ascendere, obtinere, pervenire ad summum honoris gradum; poni, locari, collocari in altissimo gradu. 3. De gradu dejici, dimoveri, *perdre sa place*. Cf. [Promoveo](#).

GRÆCĒ, *A la grecque, en langue grecque*. USUS: M. Cicero senex dicebat, ut quisque optime græce sciret, ita esse nequissimum. Græce loqui, *parler grec*.

GRÆCĪA, æ, f. *Grèce*. EPITH. Magna, princeps eloquentiæ, vera, integra, vetus. USUS: Interdum verborum inops Græcia.

GRÆCŪLUS, i, m. *Grec (dans un sens de mépris)*. USUS: Græculus assentator; græculi contentionis cupidiores, quam veritatis. Quid mihi tanquam græculo otioso et loquaci quæstionem ponis?

GRÆCUS, a, um, *Grec, grecque*. EPITH. Græci leves, immanes atque barbari, sacrilegi et jam pridem improbi. USUS: Homo levitate Græcus, crudelitate barbarus. Eruditissima Græcorum natio. Græcæ litteræ. Latina lingua tam copiosa est, quam Græca. Libri Græco sermone confecti.

GRĀMEN, ĩnis, n. *Gazon*. SYN. Herba.

GRĀMĪNĒUS, a, um, *De gazon*. USUS: Etiamne gramineas hastas eripuit (Verres)? *Verrès a-t-il été jusqu'à enlever aux statues leurs lances de roseau?*

GRAMMĀTĪCA, æ, f. *Grammaire*. SYN. Grammaticorum instituta.

GRAMMĀTĪCUS, a, um, *Grammatical*. USUS: Ars Grammatica.

GRAMMĀTĪCUS, i, m. *Grammairien*. USUS: Grammatici est Poetarum tractatio, verborum interpretatio, pronuntiandi quidam sonus.

GRĀNĀRĪA, ōrum, n. pl. *Greniers*. USUS: Adstringere et laxare granaria.

GRANDÆVUS, a, um, *Vieux*. USUS: Grandis ævi, provectoris ætatis. Cf. [Senex](#).

GRANDESCO, is, ere, n. \* *Grandir, croître, se développer*. SYN. Cresco. Cf. [Cresco](#).

GRANDĪLŌQUUS, a, um, *Qui a un style élevé, pompeux*. SYN. In oratione grandis, gravis, plenus, copiosus, amplius. USUS: Nam et grandiloqui fuerunt ampla sententiarum gravitate, et majestate verborum. Cf. [Thraso](#).

GRANDIS, e, gen. com. *Grand, gros*. SYN. Magnus, ingens, immanis. USUS: Jam grandis puer. Grandis et tragicus orator. Perspicuum et grande vitium. Ætate proventus, non tamen grandis natu.

GRANDĪTAS, ātis, f. *Grandeur*. USUS: Id apparet ex genere et granditate verborum.

GRANDO, ĩnis, f. *Grêle*. RAD. A granis; pluvia congelata in granorum forma decidens. EPITH. Minuta, subita præcipitans. PHRAS. Grando cecidit, *il a grêlé*. Concreta in nubibus aqua, magnam vim nivosæ grandinis dejecit; grandinem venti glomeratam in terras egerunt; procella cœli fragore ingenti effusa est; imber grandinem incutiens torrentis modo effusus est. Excussa e nubibus grandinis procella. USUS: Grando mista imbri cadit.

GRĀNUM, i, n. *Grain*. USUS: Tritici grana.

GRĀPHĪCĒ, *Parfaitement*. SYN. Eleganter, scite. USUS: Graphice ornatus, graphice facetus.

GRASSĀTOR, ōris, m. *Brigand*. SYN. Latro. Cf. [Latro](#).

GRASSOR, aris, atus sum, ari, d. *Faire irruption, attaquer*. SYN. Sævio. USUS: Grassari in possessionem agri publici. Jure grassari, non vi. Grassari ad gloriam virtutis via.

GRĀTĒ, *Avec plaisir*. SYN. Animo grato. USUS: Quid pie, quid grate, quid humaniter ab illo factum unquam?

GRĀTES, um, f. *Action de grâces*. SYN. Gratia. USUS: Grates tibi ago. Cf. [Gratia](#).

GRĀTĪA, æ, f. *Grâce, bienfait, reconnaissance*. SYN. Grates, favor popularis, beneficium. EPITH. Æquabilis, bona, excellens, fidelissima, illustris, non invidiosa, justa et debita, magna, major, mala, maxima, merita Diis immortalibus, muliebris, mutua, nimia, par, permagna, popularis, præclara, præsens, reconciliata, subita, summa, tanta, vetus, equestris. Gratiae bonæ, multæ, excellentes, immortales, incredibiles, justissimæ, magnæ, majores, maximæ, meritæ, miræ, mirificæ, plurimæ, reliquæ, singulares. PHRAS. 1. Gratias tibi ago, *je vous rends grâces*. Si non parem tuis meritis, at pro nostro tamen studio meritam debitamque gratiam refero, reddo, habeo, persolvo, tribuo; etsi tanta, quantam debeo, referri gratia non potest, habeo tamen, quantam maximam capere animus meus potest; pro tuo isto in me studio gratiam et habeo, et habiturus sum immortalem; gratias tibi ago maximas, quandoquidem pares referre non possum. 2. Gratiam alicujus quærere, *rechercher les bonnes grâces de qqn*. Gratiam alicujus aucupari; locum gratiæ quærere apud aliquem; gratiam sibi conciliare; benevolentiam alicujus captare; in gratiam et amicitiam sese insinuare; inire gratiam ab aliquo velle; admitti in gratiam alicujus cupere. 3. Est in gratia apud illum, *il est tout puissant près de cet homme*. Principem apud illum gratiæ locum tenet, obtinet; amplissimam sibi apud illum collegit, peperit gratiam; magna apud illum positus est in gratia; floret principis sui gratia; excellit, magnam iniit apud illum, ab illo gratiam. Cf. [Favor](#). 4. Non tua, sed aliorum culpa cecidisti e populi gratia, *ce n'est pas par votre faute, mais par celle des autres que vous avez perdu la faveur populaire*. Non tua, sed aliorum culpa, vitio, injuria studium populi amisisti; populi gratiam et benevolentiam perdidisti; et studio et benevolentia excidisti; aliena culpa factum est, non tua, ut populus non amplius tibi faveat, suffragetur; ut populus nec tam bene in te animatus sit, nec tam tui honoris studiosus; ut, qua florebas hominum gratia, eam amitteres; ut ea gratia hominum, qua fruebaris antea, prorsus excideres; ut amitteres hominum studia; ut ex animis atque favore hominum excideres; ut gratosus apud populum minime sis; ut carus populo non amplius sis; ut nullum populi studium teneas; nullam ut populi gratiam obtineas; ut populum tui studiosum, bene in te animatum, tibi amicum non habeas; ut favente, benigno, tibi æquo, amico populo non utaris; ut ex amore populi efflueris; ut perierit, quod habebas gratiæ. Studium populi, gratiam populi non tua, sed aliorum culpa exstinxit, perdidit, afflixit; non tua, sed aliorum culpa veterem gratiam exulceravit; benevolentiam populi non tua, sed aliorum culpa delevit, tibi eripuit,

abstulit, ademit. Non tuum aliquod factum gratiam apud populum exstinxit, effudit, sed aliorum invidentia. 5. In gratiam cum adversario redii, *je me suis réconcilié avec mon ennemi*. Ego et adversarius meus voluntates rursum copulavimus; reconciliata inter nos ex inimicitiis gratia est; similitatem humanissime deposuimus; placatae inter nos sunt irae discordiaeque nostrae; oblivione praeteritorum discordias finivimus; ad amicitiam consuetudinemque pristinam nos traduximus. Gravi odio et similitate, qua diu conflictati sumus, deposita, complexi sumus inter nos, conjunctisque jam voluntatibus amicissime vivimus. Cf. [Reconcilio](#). USUS: 1. Gratia, in qua amicitiarum et officiorum alterius memoria, alterius remunerandi voluntas continetur. Maximam tibi gratiam debeo. Maximam tibi gratiam habere et agere debeo. Gratiam memori mente persolvere, gratiae alicui apponere, *faire un mérite à qqn*. Gratiam repetere, *demandeur grâce*. 2. Favor, amicitia, amor, *faveur, amitié, crédit*. Gratiam alicujus sequi, aucupari, assequi, consequi. Aliquem in magna gratia apud alterum ponere. Gratiam inire ab aliquo, cum aliquo, apud aliquem. Aliquo facto veterem gratiam exulcerare; effundere collectam gratiam, *perdre l'amitié de qqn*. In gratiam redire. In gratiam admittere, recipere aliquem. Aliquem in gratiam reducere, restituere; gratiam componere inter aliquos et reconciliare. 3. Auctoritas, plausus, favor popularis, *autorité, crédit, faveur populaire*. Gratiam aucupari, quærere; gratiam colligere, acquirere, consequi; gratia florere. Gratiam debilitare, exstinguere. 4. Causa, *en considération de, pour*. Prolis, quæstus, oblectationis gratia aliquid facere.

GRĀTĪFĪCĀTĪO, ōnis, f. *Bienfait, faveur, service*. SYN. Gratia, beneficium. )( Injuria. EPITH. Imprudens. USUS: Gratificationem et benevolentiam ponere. Cf. [Favor](#).

GRĀTĪFĪCOR, aris, atus sum, ari, d. *Être agréable à qqn, faire plaisir*. SYN. Beneficium, gratiam facio. ADV. Honesto. PHRAS. 1. Gratificare mihi in ea re, *rendez-moi ce service*. Obsequere voluntati meae; studiis nostris servias velim; da hoc mihi, da amicitiae nostrae; non est, cur non velificeris nobis; obsequere amico; in justam hanc meam cupiditatem incumbe, quæso; da hoc generi, da nomini nostro; pro tuo in me officio, pro meo in te studio, largire hoc voluntati meae. 2. Volo tibi amicisque tuis gratificari, *je veux vous faire plaisir, à vous et à vos amis*. Volo non solum tua, verum etiam tuorum amicorum causa vestris commodis servire; cupio, studeo agere, quod tibi amicisque tuis gratum sit; quod tibi, tuisque gratum ac jucundum



accidat; quod tibi tuisque placeat, lætitiā ac voluptatem afferat; inire gratiam officiis meis non a te modo, verum etiam ab amicis tuis velim. Opto rem gratam tibi tuisque facere. Opto aliquid præstare, navare tua tuorumque causa. Ad id unum mea studia converto, ut aliquid efficiam, ex quo tu et amici tui voluptatem capiant. Servire non solum tibi sed etiam amicis tuis cupio. Servire voluptati et commodo non solum tuo, verum etiam amicorum tuorum volo; tuam amicorumque tuorum gratiam officiis meis quærere studeo. Cf. [Faveo](#). USUS: Gratificari cuiquam aliquid, quo ei obsit. Cur tibi de ea re non gratificer, nescio.

GRĀTĪŌSUS, a, um, *Qui a du crédit*. SYN. Qui gratia multum potest apud alios. PHRAS. 1. Illi gratiosi nunc solum sunt, qui opibus valent, *les gens riches sont seuls aujourd'hui considérés*. Qui magis ab opibus firmi, parati sunt, qui magis instructi sunt copiis, illi gratia excellunt; gratia florent, gratiam ineunt apud populum; in eos sua studia liberalius homines conferunt; iis favent suffragantur, student, præsto sunt. Cf. [Gratia](#). 2. Assentatores gratiosi sunt apud illum, *les flatteurs sont en faveur près de lui*. Qui ad voluntatem ejus loquuntur, hi gratia valent, possuntque plurimum; hi summos quosque gratia adæquant apud illum; hi pollent plurimum, hi largiter possunt apud illum; horum nomen apud illum est in gratia; in his omnia apud illum sunt ad gratiam. USUS: Homo potens, graciosus, disertus. Homines in civitatibus suis apud omnes ordines gratiosi. Cf. [Carus](#), [Acceptus](#).

GRĀTIS, *Gratuitement, pour rien*. SYN. Gratio, sine mercede, sine præmio, pecunia. PHRAS. Gratis omnibus servit, *il rend à tous des services désintéressés*. Sine ullo munere opem ac operam præstat omnibus; ejus officia minime sunt mercenaria; gratuita est ejus comitas, nec præmiorum mercedibus evocata; gratis, non pretio officiosus est; gratuito servit; non exigit gratiam, nec beneficium feneratur. USUS: Habitare gratis in alieno. Gratis mihi res constat.

GRĀTŪITO, *Gratuitement*. SYN. Gratis.

GRĀTŪITUS, a, um, *Gratuit*. SYN. Sine præmio et mercede. )( Mercenarius, conductus. USUS: Innata est homini probitas gratuita, non præmiorum mercedibus evocata; liberalitas gratuita, non mercenaria.

GRĀTŪLĀTĪŌ, ōnis, f. *Félicitation, compliment, sujet de joie*. SYN. Communis gaudii demonstratio, lætitia publica. )( Lamentatio. EPITH.

Celeberrima, exigua, exoptatissima, jucunda, maxima, multa civium, nova, præpostera, probatissima, recens, sera, summa. Gratulationes gratæ, maximæ, innumerabiles, tantæ. USUS: 1. Nos in hominum cœtibus gratiis agendis et gratulationibus habendis et omni sermone celebramus. Maxima illi gratulatio facta est. Diana summa civium lætitia et gratulatione reducta. 2. Supplicatio ad fana, *actions de grâces (en l'honneur des dieux)*. Decernere, facere alicui servatæ reipublicæ gratulationem, *félicitations*.

GRĀTŪLĀTOR, ōris, m. *Celui qui félicite*. USUS: Sæpe gratulator lætior est, quam is, cui gratulatur.

GRĀTŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Féliciter*. SYN. Congratulor, gratulationem facio, gratulatione utor. ADV. Publice, serius, tardius, valde, vehementer, vere, verecunde, nimis. PHRAS. Suum Ciceroni reditum omnes gratulabantur, *tous les Romains félicitaient Cicéron de son retour*. Ejus ad urbem accessus incredibili hominum multitudine et gratulatione florebat; omnibus optimis eundem omnes prosequabantur; Cicero non sine magnis gratulantium clamoribus Romam repetit; Ciceronem Romani ovantes ac gratulantes acceperere, festis vocibus exceperere. Non fere quisquam fuit, qui non complecteretur, exoscularetur, laudibus ejus reditum cumlaret; Ciceroni in urbem reduci auditi omnes uno ore omnia bona dicere et laudare fortunam reipublicæ, quæ talem virum recepisset. USUS: Quod mihi de filia gratularis, agnosco humanitatem tuam. Gratulor reipublicæ recuperatam libertatem, et gaudeo. Alacres et læti inter se gratulantur.

GRĀTUS, a, um, *Reconnaissant, agréable*. SYN. Officii memor, non ingratus, qui meritam alicui gratiam memori mente persolvit, qui beneficii accepti meminit; *item*: Acceptus, jucundus, carus. PHRAS. 1. Gratum te esse decet erga patronum, *il convient que vous vous montriez reconnaissant envers votre patron*. Memorem te animum præstare decet; decet, ut spectata tua sit in referenda gratia pietas; ut perpetua tibi sit referendæ gratiæ voluntas; ut viro optime de te merito referas, quod debes; ut meritam gratiam memori mente persolvas; ut gratus in te sit animus, et beneficii memor; ut grati animi fidelis memoria plurimum apud te valeat; ut parem et cumulatissimam gratiam referas patrono tuo. 2. Tuis beneficiis semper gratum me exhibebo, *je serai toujours reconnaissant de vos bienfaits*. Tua in me beneficia nunquam obliviscar; tua erga me merita, magnitudinem tuorum erga me meritorum semper meminero; memoria tenebo; perpetua memoria tuebor, custodiam conservabo. Nulla dies, nulla temporis vetustas,

non casus ullus, non fortuna magnitudinem tuorum erga me meritorum imminuet; ex animo delebit, tollet, auferet; oblivione delebit, obruet, obscurabit, exstinguet. Vigebit in me tuorum beneficiorum æterna, perpetua, nunquam interitura memoria. Nunquam apud me tuum beneficium intermoriturum existima. Tuam in me singularem benignitatem, tuam in me incredibilem liberalitatem semper in animo, semper in oculis habebō; perire apud me, evanescere non patiar. Hærebunt mihi in animo, mente, memoria tua beneficia. Fixa permanebunt, impressa in animo ac mente exstabunt tua beneficia. Vitæ par et æqualis erit recordatio meritorum tuorum. Dies nonnisi ille, qui vitam mihi adimet, tuorum officiorum memoriam terminabit; finis mihi ac terminus et vitæ et memoriæ benignitatis in me tuæ idem erit, futurus idem est. Semper memoria tenebo; tuebor mente atque animo; nunquam obliviscar, nunquam apud me delebit oblivio beneficia, officia, merita erga me tua; memorem me tibi, quæcumque se occasio dederit, obtulerit, probabo. Gratum me tibi memoremque præstabo; præstabo tibi eam, quam debeo, memoriam meritorum tuorum. Gratum me nullo non loco, nullo non tempore memorem, nunquam non gratiæ referendæ memorem et studiosum senties, experieris, cognosces. Grati animi laudem in me non requires, non desiderabis. Non committam, ut ingratum me appellare possis; ut in illo officio, quod bene merentibus debetur, jure me, ac merito quisquam reprehendat. Enitar, ut in ingrati animi vitium, crimen non incidam; ne quis mihi turpem ingrati animi notam possit inurere; ne quis mihi ingrati animi culpam objicere possit. Enitar, ut ab ingrati animi vitio, crimine, culpa, turpi infamia longissime sejungar, discedam, absim; ut ea culpa vacem, vacuus sim, caream; ejus culpæ sim expers, quam committunt, qui nullam referendæ gratiæ curam suscipiunt; qui de referenda gratia minimum laborant; enitar, et, ut spero, consequar, ut de me optime esse meritum læteris, ut officia erga me tua voluntati, ac lætitiæ tibi sint; ut ex tuis in me officiis voluptatem capias; ut officiorum tuorum fructum feras, percipias, colligas; ut gratiæ tuæ gratiam a me feras; ut parem tibi referam gratiam; ut par pari re eram; ut officia tua omnibus officiis æquem, compensem, remunerer. Quam amanter me tractaveris, quam benigne mihi feceris, quam studiose in omni re me commendaveris, quam humaniter ac benefice, quibus officiis amicitiam nostram colueris, prosecutus sis, quibus me rebus auxeris, ornaveris, honestaveris, ipse mihi atque etiam aliis commemorabo; ita diu recordabor, ut vita me prius defectura sit, quam tuorum in me beneficiorum recordatio. Beneficia tua,

dum vivam, grata memoria prosequar; quoad vixero, dabo operam diligenter, id agam omni studio, id curabo, contendam, in eam curam, in id studium incumbam, id mihi propositum erit in omni vita, eo spectabit animus, eo curæ cogitationesque meæ referentur; eo consilia mea referentur, dirigentur, ut me gratum tibi esse sentias, 3. Gratum me non verbis modo, sed rebus ipsis experiere, *non seulement mes paroles, mais mes actes vous prouveront toujours ma reconnaissance*. Feneratum hoc beneficium tibi pulchre dices; efficiam, ut ad te non sine fenore redeat id beneficium; pro isto tuo in me officio omnia vicissim a me officia exspecta; in omni vitæ meæ cursu nihil mihi prius, nihil antiquius erit, quam ut officia tua paribus a me officiis compensentur, commoda vicissim tua meis quantiscumque occupationibus anteponam; meus animus vicissim erga te is erit, quem tu jure postulaveris; qui tibi ex me debentur fructus, eos uberrimos capies, colliges, metes, feres; paribus officiis tuis in me meritis cumulate satisfaciam; quibuscumque officiis potero, tuam erga me humanitatem exæquabo. Cf. [Compenso](#). 4. Non possum tibi satis gratus esse pro beneficiis tuis, *je ne puis assez vous rendre grâces pour tant de bienfaits*. Quibus verbis tibi gratias agam, non reperio. Qui respondebo tuæ tam liberali in me voluntati? Utinam tua in me merita referenda gratia consequi aliquo modo possim! vellem, officium istud officiis meis exæquare liceret: sed quis tandem est, qui non intelligat, tuis me muneribus in omne consequentis ævi spatium teneri obstrictum? Arctiore me tibi vinculo obstrinxisti, quam ut exsolvere beneficiorum tuorum partem ullam possim; vivendum mihi, ac moriendum erit ingrato. Studium tibi quidem meum vel agnoscendo, vel prædicando beneficio lubens declarabo, sed eo me nomine plus tibi debere sentio, quam ut solvendo unquam esse possim. Mea quidem in te omnia vel studii, vel observantiæ officia constabunt integra, sed tuorum in me promeritorum partem in referenda gratia nullam assequar. Incredibile tuum in me studium studio quidem colam sempiterno, sed tuorum in me meritorum tanta est magnitudo, exæquari ut nulla grati animi significatione possit. Usus: 1. Bene de me meritis gratum me præbeo reipsa atque animo gratissimum. Nomen alicujus et beneficia grata memoria prosequi. Erga salutis suæ auctores gratus. Gratus est, qui in referenda gratia non commodum, sed eum ipsum, cui refert gratiam, cernit. 2. Acceptus, jucundus, optatus, *agréable, charmant, délicieux*. Officium tuum, judicium, mihi pergratum fuit. Rebus grata, gratiora verbis facere. Officium mire gratum. Cf. [Jucundus](#), [Carus](#).

GRĀVĀTĒ, *Avec peine*. SYN. Difficulter, ægre. )( Benigne, comiter. USUS: Benigne, non gravate.

GRĀVĒDĪNŌSUS, a, um, *Catarrheux, sujet aux rhumes de cerveau*. SYN. Ad gravedinem proclivis. USUS: Gravedinosos quosdam dicimus, quosdam herniosos, non quia jam sint, sed quia sæpe sint.

GRĀVĒDO, ĩnis, f. *Rhume de cerveau, lourdeur de tête*. SYN. Destillatio capitis nares claudens, vocem obtundens, siccam tussim movens. EPITH. Molesta. USUS: Gravedine tentari, laborare. Gravedini subvenire, occurrere, obsistere. Gravedinem remove, abigere, repellere.

GRĀVĪDĪTAS, ātis, f. *Grossesse*. USUS: Graviditates et partus affert luna a sole illuminata.

GRĀVĪDO, as, avi, atum, are, a. *Rendre mère*. SYN. Gravidam facio. USUS: Terra seminibus gravidata, *fécondée*.

GRĀVĪDUS, a, um, *Chargé, plein*. SYN. Prægnans, fetus, plenus. PHRAS. Gravidam est, *elle est enceinte*. Fert uterum, gestat uterum; fert ventrem, partum. USUS: Utera gravidam vitali rore.

GRĀVIS, e, gen. com. *Lourd*. SYN. Ponderosus. )( Levis. USUS: 1. Gravia omnia suo pondere in terram feruntur. 2. Arduus, difficilis, molestus, *difficile, pénible, funeste*. Vereor, ne tibi gravis sim. Eum ne graviore quidem verbulo compellavi, *je ne lui ai pas adressé le moindre reproche*. Tempus reipublicæ, anni gravissimum. 3. Magnæ auctoritatis, ponderis, dignitatis, *grave (en parl. d'un homme), sérieux, influent*. Vir prudens et auctoritate gravis. Nomen vestrum mihi grave et sanctum est. 4. Severus, *sévère, rigide*. Gravis sine arrogantia. Cato omnium gravissimus et severissimus. 5. Depressus, *grave*. Vox gravis. )( Acuta.

GRĀVĪTAS, ātis, f. *Pesanteur; dignité, noblesse*. SYN. Pondus; auctoritas. )( Levitas. EPITH. Acrior verborum, admirabilis, ampla sententiarum, censoria, digna expectatione, divina orationis, plena antiquitatis, incredibilis et inaudita, major, naturalis ac necessaria, paterna, perpetua orationis, singularis ac pene divina, summa, tanta, vetus iudiciorum. PHRAS. Cato vir erat maximæ gravitatis, *Caton était un citoyen plein de gravité*. Vir erat divina quadam gravitate, morum maiestate incredibili; nihil unquam nisi severissime et gravissime fecit. Erat in illo gravitas condita comitate; in ejus non sententia solum, sed nutu residebat

auctoritas; erat in eo viro summa auctoritas et amplitudo; Cato prisci moris vir, et sanctus, in quo nihil solutum, leve, inconsideratum. Catoni incredibilem natura tribuit gravitatem; Cato admirabili vitæ gravitate præstabat; in Catonis vultu inerat prisca severitas, in verbis fides. Cf. *Auctoritas*. USUS: 1. In omnibus rebus adhibere, tenere, servare, tueri gravitatem. 2. Cœli gravitas tanta est, quantam vix sustinebo, (VULG. Non est bonus aer), *l'air est lourd, malsain*.

GRĀVĪTER, *Avec peine, difficilement*. SYN. Ægre, moleste. USUS: 1. Graviter aliquid ferre, accipere. Graviter queri, ægrotare. 2. Severe, *sévèrement*. Graviter narrare, dicere, se gerere.

GRĀVOR, aris, atus sum, ari, d. *Souffrir avec peine*. SYN. Gravate aliquid facio, grave mihi duco, pigror. USUS: Non gravabor dicere, quod sentio. Non sum tam inhumanus, ut eo graver, quod vobis expedit.

GRĒGĀLIS, e, gen. com. *Compagnon*. SYN. Sodalis ex eodem grege. USUS: Gregales Catilinæ et consiliarii, *la bande de Catilina, ses complices*.

GRĒGĀRĪUS, a, um, *De la foule, du commun*. SYN. Collectitius, vulgaris. USUS: Gregarii milites, *simples soldats*.

GRĒGĀTIM, *En troupeaux, par troupes*. SYN. Per greges. USUS: Gregatim in supplicium rapti cives.

GRĒMĪUM, ii, n. *Giron, sein*. SYN. Sinus, complexus. USUS: E sinu gremioque patriæ abstractus Cicero. Filius in gremio matris educatus.

GRESSŪS, ūs, m. *Marche, pas*. SYN. Incessus, ingressus.

GREX, grĕgis, m. *Troupeau, troupe, bande*. SYN. Congregatio, cœtus, turba. EPITH. Impurissimus prædonum, medius, totus, vetus. Greges flagitiosi hominum, magni amicorum, mercenarii, sordidissimi. USUS: Greges armentorum, equorum, amicorum, philosophorum. Unus e grege. In grege patronorum annumerer?

GRUNNĪTŪS, ūs, m. *Grognement (du cochon)*. SYN. Vox porcorum.

GRUS, grŭis, f. *Grue*. USUS: Grues in tergo prævolantium capita reponunt.

GŪBERNĀCŪLUM, i, n. *Gouvernail*. SYN. Clavus. TRANSL. Administratio, procuratio, gubernatio. USUS: 1. Reipublicæ, imperii



gubernacula prendere, tractare; ad gubernacula admoveri, sedere. 2. A gubernaculis aliquem repellere, dejicere. Recedere a reipublicæ gubernaculis.

GÜBERNĀTĪO, ōnis, f. *Direction, gouvernement*. SYN. Administratio, procuratio. EPITH. Facilis, magna. USUS: Cupiditas consilii gubernatione regitur. Gubernationi præficitur. A gubernatione remove quempiam. Cf. [Potestas](#), [Administratio](#).

GÜBERNĀTOR, ōris, m. *Qui dirige, gouverneur*. SYN. Rector. EPITH. Bonus, scientissimus. PHRAS. Est gubernator provinciæ, *il est gouverneur de province*. Provinciæ præesti, provinciæ procurationem gerit; ad provinciæ clavum, gubernaculum sedet; provinciæ procuratio, administratio penes illum est; provinciam obtinet cum imperio. Cf. [Guberno](#), [Præsum](#). USUS: Custos et gubernator reipublicæ. Probo navigio, gubernatore perito, summa tranquillitate navigare.

GÜBERNĀTRIX, īcis, f. *Celle qui gouverne, régente*. EPITH. Præclara. USUS: Eloquentia gubernatrix civitatum, *l'éloquence gouvernante des cités*.

GÜBERNO, as, avi, atum, are, a. *Diriger, gouverner*. SYN. Administro, procuro, rego, gero, moderor, clavum teneo, gubernaculum teneo, ad clavum, ad gubernacula sedeo. )( Evertor. ADV. Bene, directius, pulcherrime. PHRAS. 1. Ad gubernandam rempublicam admotus est, *il a été chargé du gouvernement de la république*. Ad gubernacula reipublicæ admotus est, reipublicæ gubernacula prendere, tractare jussus est; delata ad illum rerum summa est; ejus fidei, potestati reipublicæ procuratio commissa, commendata, demandata est; ad lucem reipubl. evocatus est; præesse reipublicæ cum imperio, cum potestate jussus est; ad capessendam rempublicam evocatus est; reipublicæ operam dare, reipublicæ gubernaculis manum admovere, rempubl. attingere, suscipere, ad rempubl. accedere, se conferre jussus est, 2. Rempublicam optime gubernavit, *il a parfaitement gouverné la république*. Rempublicam cum laude gessit; præclare rexit; vigilanter ac sapienter administravit; magna virtute et innocentiae fama reipubl. præfuit; in administratione reipubl. virtus enituit; in gerenda provincia laudes eorum æquavit, quorum nomina vivunt, vigentque rerum gestarum fama in animis hominum; quorum memoria viget multis testata expressaque recte factorum monumentis; quorum memoriam æternitas alit ac intuetur. Cf. [Imperium](#). 3. Gubernandi tempus annum absolvit, *il a*

*terminé son année de gouvernement.* Annuum munus decurrit, confecit, absolvit; annuo munere perfunctus est; annui imperii tempus explevit; annui imperii finem attingit; ad finem annuæ administrationis pervenit; annuum munus in exitu est; emeritæ sunt illi annuæ operæ. Annum ipsum in republica versatus est. Cf. [Abdico](#), [Honor](#), [Magistratus](#), [Imperium](#). USUS: Sed hæc deus aliquis gubernabit. Fortunæ motum, dolorem ratione gubernare. Rem totam ita gubernes, ut nemo queri possit. Cf. [Rego](#), [Moderor](#).

GŪLA, æ, f. *Gosier, gorge; gourmandise*. SYN. Collum, guttur; *item*: edacitas. Vitium ventris et gutturis. EPITH. Immensa, insulsa, obtorta. PHRAS. 1. Non facile convalescunt, qui gulæ indulgent, *ceux qui se livrent à la gourmandise se rétablissent difficilement*. Quibus nec quid comedant, nec quantum comedant, curæ est; qui, quod comedunt, neque quantum, neque quale sit, animadvertunt; quibus omnem in cibus modum, omne iudicium, omnem prope rationem gula eripuit; quibus neque modus edendi, neque ulla deligendi cibi ratio est; qui et plus appetunt in mensa, quam satis sit et ex eo genere, quod obsit. 2. Multos gula occidit, *la gourmandise a tué un grand nombre d'hommes*. Multos perdidit immoderata victus ratio; multos conficit; immatura morte afficit cruditas, crapula, dissoluta victus ratio; multis gulæ deditis immaturæ mortis causam affert, quod largiore, uberiore cibo utantur, quam ut vitæ conducat; quam ut stomachus digerere, ferre, sustinere possit. Cf. [Vorax](#). USUS: 1. Gulam alicui elidere, stringere, frangere, *étrangler*. Obtorta gula aliquem in vincula rapere, *emmener en prison la corde au cou*. 2. Gulam irritare, *provoquer l'appétit*. Gulæ indulgere, deditum esse, *satisfaire sa gourmandise*.

GURGES, ūtis, m. *Gouffre*. RAD. quasi in gyrum agens. SYN. Vorago. EPITH. Helluatus, immensus, profundissimus, rapidus. USUS: Gurges et vorago patrimonii et libidinum, *gouffre*. Immensa vitiorum vorago, turpitudinum omnium gurges. Gurges est natus abdomini suo. Cf. [Gula](#).

GURGUSTĪUM, ii, n. *Mauvaise auberge, gargote*. SYN. Locus seu taberna obscura et angusta. USUS: Nescio, e quo gurgustio prodiit.

GUSTĀTŪS, ūs, m. *Goût, palais; action de goûter*. SYN. Gustus. EPITH. Jucundus. USUS: Gustatus est sensus ex omnibus maxime voluptarius, qui dulcedine præter cæteros sensus commovetur. Pomorum jucundus non gustatus solum, sed odoratus et conspectus.

GUSTO, as, avi, atum, are, a. *Goûter*. SYN. Degusto, gustatu exploro, libo, cibos attingo, delibo. ADV. Paulum, perpaululum, summatim causas et genera. USUS: Primoribus labris vix gustavit philosophiam. Aliquam partem voluptatis gustare.

GUSTŪS, ūs, m. *Goût*. Gustatus. USUS: Uva gustui peracerba. Libidinosi veræ gustum laudis non habent.

GUTTA, æ, f. *Goutte*. EPITH. Guttæ cadentes, cruentæ, liquatæ. USUS: Guttæ imbrium quasi cruentæ, *pluie de sang*.

GUTTUR, ūris, n. *Gosier*. SYN. Gula. EPITH. Tremulum. USUS: Vitium ventris et gutturis.

GYMNĀSIARCHUS, i, m. *Gymnasiarque, chef du gymnase*. SYN. Gymnasio præfectus.

GYMNĀSIUM, ii, n. *Gymnase, école de philosophie*. SYN. Locus ad exercendum, ut palæstra, schola. EPITH. Amplissimum, nobilissimum, suburbanum, superius totum. USUS: Seculis multis ante gymnasia, inventa sunt, quam in his Philosophi garrere cœperant, qui nunc omnia gymnasia tenent. Cf. [Schola](#).

GYMNĪCUS, a, um, *Gymnique, de lutte*. USUS: Ludi gymnici.

GYNÆCĒUM, i, n. *Gynécée, appartement des femmes*. SYN. Locus ædium sepositus, ubi solæ mulieres versantur.

GYPSĀTUS, a, um, *Plâtré*. SYN. Candidus, tenax, quale gypsum est. USUS: Medea manibus gypsatis, *Médée aux mains couvertes de plâtre (comme les avaient les acteurs dans les rôles de femme)*.

GYRUS, i, m. *Cercle*. SYN. Circulus, ambitus. EPITH. Exiguus. PHRAS. Equum in gyrum agere, *faire tourner, faire des voltes (en parlant d'un cheval)*. In gyrum ducere, in orbem agere, versare, circumagere, flectere. USUS: Homines secundis rebus effrenatos in gyrum rationis duci oportet, *il faut ramener aux lois de la raison les hommes qui se laissent emporter par leurs succès*.



HĀBĒNA, æ, f. *Bride, rênes*. SYN. Lora, quæ freno utrinque alligantur ad equum regendum. EPITH. Laxissimæ. USUS: Commodissimum est, quam laxissimas habenas habere amicitiae, quas vel adducas, cum velis, vel remittas. Moderandi sui habenas ac potestatem alicui tradere.

HĀBĒO, es, ūi, ĭtum, ere, a. *Avoir, posséder*. SYN. Possideo, utor, est mihi, non deest, penes me est. )( Careo. ADV. Accurate orationem, acerrime delectum, amplius centum cives, angustius, belle, belle se, bene, commodius se, rem, copiose et diligenter constitutam disciplinam, diutius sollicitos, deterius se, diligenter rationem, diligentius prædam notatam, descriptam, diligentissime delectam, extrinsecus rationes suspensas vivendi, generatim honores, graviter se, jam pridem multa, aliquem in promptu, liberius mulierem, melius se, memoriter orationem, nauci, non necessario, omnino non locum, optime se, palam decretum in aliquem, plane inimicum, plane nihil, quod scribas, præcipue hoc juris, præclare se, publice honores, quam plurimum secum aliquem, quaquaversus pedes quinque, recte, satis superque tuto, libere senatum, vere quod narres, vitiose se, ultro citroque verba. Haberi commodissime, de integro quæstionem, quam liberalissime victu, prudentissimum sapientissimumque. PHRAS. 1. Amicos multos et opes habet, *il a beaucoup d'amis et de richesses*. Beatissimus est ab opibus; nummorum plurimum possidet; copiosus est ab opibus; summa rerum abundantia potitur; amicis et fortunis floret, præditus est; amicis utitur potentissimis; plurimorum amicitias tenet, obtinet; et opibus ornatus est et amicis; facultas nummorum ingens illi est, suppetit, nec amicitiae pauciores. Cf. *Dives, Amicus*. 2. Habemus totam Italiam, *nous possédons toute l'Italie*. Tota Italia in potestate nostra est, Italia nostra est; omnes Italiae fines, oræ atque littora claustris imperii nostri continentur; Italiam tenemus totam, Italia potimur. Italiam totam obtinemus, Italia imperio nostro paret. 3. Habeo hominis chirographum, *j'ai en mains un autographe de cet homme*. Ad manum est, in manibus est hominis chirographum. 4. (Habebatur pro pigro, VULG.), *on le regardait comme un paresseux*. In ejus nomine insedit penitus atque inveteravit pigritiae macula; in desidum numero ducebatur; pigritiae nota illi inurebatur alias; haud intactus erat a pigritiae vitio; pigritia

ejus nomini labem nonnullam asperserat. Cf. [Infamia](#). USUS: 1. Habere animum magnum; habere aliquem *vel* aliquid in potestate sua; habere cum aliquo commercium, inimicitias. 2. Scio, possum, *avoir (à dire ou à répondre)*. Nihil habeo scribere; tantum habeo polliceri; sic habeto, quod. 3. Tracto, facio, *faire, prononcer*. Habere verba, sermonem. 4. Judico, *regarder, juger*. Aliquid in bonis, in perditis, in desperatis habere. Aliquid in beneficio, pro derelicto; aliquem in loco aliquo et numero habere. 5. Tracto arcte, duriter, *traiter qqn*. Parce aliquem, arcte contenteque habere. Habere aliquem in deliciis. 6. Notat statum rei, *être, se trouver (dans tel et tel état)*. Præclare se res habet, (VULG. Res bene stat), *l'affaire va bien*. Ego me belle habeo. 7. Cum participiis passivis: Ita persuasum, perspectum, exploratum habeo, *avoir (comme en français l'auxiliaire)*. 8. Promiscue: Habere in votis, *désirer*. Religioni habere, *se faire scrupule*. Honorem alicui, gratias habere, *rendre grâces*. Rationem absentis habere, *tenir compte d'un absent*.

HĀBĪLIS, e, gen. com. *Habile, convenable*. SYN. Aptus, accommodatus. )( Ineptus. USUS: Res habiles, accommodatæ ad naturam. Habilis ad pedes calceus. Cf. [Aptus](#).

HĀBĪLĪTAS, ātis, f. *Habilité*. SYN. Agilitas. USUS: Omitto habilitates, opportunitatesque reliqui corporis.

HĀBĪTĀBĪLIS, e, gen. com. *Habitable*. USUS: Regio habitabilis.

HĀBĪTĀTĪO, ōnis, f. *Habitation*. SYN. Usus domicilii. USUS: De habitatione alicui accommodare. Cf. [Domus](#).

HĀBĪTĀTOR, ōris, m. *Habitant*. SYN. Incola.

HĀBĪTO, as, avi, atum, are, a. *Habiter*. SYN. Colo, domicilium habeo, incolo, habeo, sum. ADV. Frequentissime. PHRAS. Romæ habitare constituit, *il résolut de résider à Rome*. Domum Romæ conduxit, comparavit; sedem Romæ et domicilium comparavit, collocavit; sedem omnium rerum ac fortunarum suarum Romæ collocavit; Romam incolere, colere statuit; Romæ sedem perpetuam statuere, figere decrevit. USUS: 1. Laxe et magnifice habitare. 2. Moror, assiduus sum, *ne pas quitter*. Habitare in foro, in libris. In vultu illius mei oculi habitant.

HĀBĪTŪDO, ĩnis, f. *Manière d'être, état*. SYN. Habitus. EPITH. Bona. USUS: Corporis habitudo.

HĀBĪTŪS, ūs, m. *Habitude, disposition*. SYN. Affectio manens, consuetudo, exercitatio, confirmatio. EPITH. Consentaneus naturæ, moderati æquabilesque opimi corporis, præclarus, solidus. USUS: 1. Habitus est animi *aut* corporis constans et absoluta in re aliqua perfectio, ut virtutis *vel* artis. Justitia est habitus animi. Quiquam sine doctrina, naturæ ipsius habitu prope divino moderati exstiteret et graves. 2. Forma, figura, habitudo, ratio corporis, *manière d'être (au physique), santé, état*. Metellus integerrima ætate, optimo habitu, maximis viribus corporis. Oris et vultus habitus. Orationis ejus habitus non erat inurbanus. 3. *Pro* habitu pravo, *mauvaise habitude*, rectius dicitur: Corroborata jam studio et consuetudine, *vel* usu ac vetustate malitia.

HACTĒNUS, *Jusqu'ici*. SYN. Hucusque, ad hunc locum. Servit loco rectius quam tempori. PHRAS. Hactenus nihil de his auditum est, *c'est la première fois que nous entendons parler de cela*. Ante hoc tempus, ad hunc diem, usque ad hoc tempus, ad id locorum; adhuc locorum inaudita hæc sunt et peregrina; adhuc ista nos fugerant. USUS: Hoc hactenus, redeo ad urbana. Hæc artem duntaxat hactenus requirunt, ut certis dicendi luminibus ornentur. Cf. [Eatenus](#).

HÆDUS, i, m. *Cheveau*. SYN. Capræ fetus.

HÆDĪNUS, a, um, *De bouc, de cheveau*. USUS: Hædinæ pelliculæ.

HÆRĒO, es, hæsi, hæsum, ere, n. *Être ou demeurer attaché, adhérent, fixé à...* SYN. Adhæreo, adhæresco, defixus sum, habito. ADV. Communiter, male. PHRAS. Hæret animo ea opinio, *cette opinion est profondément gravée dans l'esprit*. In animis omnium insedit; insitum est in natura et ingenitum, ut ita sentiamus; ingenerata est omnibus ea sententia; in ipsa natura posita est et infixa; omnibus innata est, et in animis quasi insculpta ea opinio. Cf. [Adhæreo](#). USUS: 1. In medullis, in visceribus, in æterna memoria hærent beneficia mihi tua. Memoria tuorum factorum hærebit in omnium gentium sermonibus ac mentibus. 2. Dubito, *être en suspens, hésiter*. Hærere in aliqua re. Aqua illi hæret, hæret in salebris, *ne pouvoir aller plus loin, être embourbé*. Cavendum est, ne implicatus hæream. Cf. [Dubito](#).

HÆRĒSIS, is, f. *Secte; opinion contraire à la foi, hérésie*. SYN. Secta, opinio a vera doctrina aberrans, prava de religionibus opinio; impium dogma. PHRAS. 1. Hæreses suas sparsit, *il a répandu ses erreurs*. Late in populos pravæ doctrinæ suæ virus disseminavit; Christianæ reipublicæ



partes præcipuas pravis religionibus turbavit; hæresis venenum ad populorum perniciem evomuit; dissidentium opinionum procellis Ecclesiæ navem jactavit; hæresium pestem variam ac luem in populos diffundere; perniciosus erroribus animos hominum implicare cœpit. 2. Hæresis in dies latius propagatur, *l'hérésie se propage de plus en plus*. Serpit in dies latius hæreticæ pravitatis lues; quotidie magis novis errorum maculis veræ religionis doctrina polluitur; novæ sectæ scelere quotidie magis vera religio premitur et affligitur; impii errores latius in dies disseminantur, diffunduntur; errorum contagiones pestiferæ in dies latius serpunt, et jam sinceras etiam Ecclesiæ partes inficiunt. 3. Magno animo hæresi resistit, *il résiste courageusement aux hérétiques*. Id agit strenue, ut quæ pestilentes hæresis magistri edocuere, dedoceantur populi; ut hæresium errores ex animis evellantur; ut, quæ in populo hæresium contagione contracta sunt, summa ope amputentur; ut errores impii religionum, rudium populorum e mentibus exturbentur; ut exscindantur deliræ religiones atque sacrilegæ; ut iis doctoribus resistatur, a quibus regno universo pestem et exitium comparatum videmus. Egregio est animo ad propulsandos religionis errores, ad exscindendas pravas de religionibus opiniones; ad expurgandas noxiis erroribus provincias; ad præcidendas errorum omnium fibras; ad infelices errorum propagines amputandas, resecandas. 4. In hæresim prolapsus est, *il est devenu hérétique*. Ad pravas in fide opiniones descivit, deflexit; sinceræ religionis castra deseruit; a veteri avitaque majorum religione ad sectam novitiam transfugit ac devolavit; novitiæ sectæ erroribus implicari se passus est; novarum opinionum fluctibus involutus, abreptus est; pravaram opinionum commentis in errorem inductus est; ab avita religione ad sectam novitiam infelix transfuga descivit; pestiferum pravaram opinionum virus hausit. 5. Hæresim palam ejuravit, *il a abjuré ouvertement ses erreurs*. In æde sacra, maximaque hominum frequentia hæresim abjuravit; impios religionum errores exsecratus, detestatus, cum Ecclesia in gratiam rediit; hæresium erroribus palam nuntium remisit; ejuratis hæresis erroribus piorum communioni se reddidit. Cf. [Conversio hæretici](#). USUS: Cato est in ea hæresi, *Caton est de cet avis, de cette opinion*.

HÆRĒTĪCUS, i, m. *Hérétique*. PHRAS. 1. Homo pestiferis opinionibus corruptus, contaminatus, infectus, pollutus; alienus a sincera religionis doctrina; depravatæ religionis erroribus imbutus. 2. Hæreticorum antesignanus, hæresiarcha, *hérésiarque*. Impii dogmatis architectus. Novæ

fabricator hæresis, falsæ impiæque opinionis auctor ac propagator. Erroris impii procreator.

HÆSĪTANTĪA, æ, f. *Embarras*. SYN. Hæsitatio, titubatio. USUS: Hæsitantia linguæ.

HÆSĪTĀTĪO, ōnis, f. *Hésitation, incertitude*. SYN. Dubitatio. USUS: Quæ hæsitatio, quæ dubitatio tractusque verborum? Cf. [Dubitatio](#).

HÆSĪTO, as, avi, atum, are, n. *Être incertain, irrésolu, hésiter*. SYN. Dubito, titubo; timeo. PHRAS. Ad testis conspectum hæsitavit, *à la vue du témoin, il s'embarrassa*. Ad testis conspectum consilia torpuere; titubatum est aliquantulum; titubanter locutus est; subita titubatione ac offensione impediri visus est. USUS: Dubitant, hæsitant, revocant se interdum. Cum hæsitaret, cum teneretur, quæsiui, an....? Cf. [Dubito](#), [Fluctuo](#).

HĀLĪTŪS, ūs, m. *Souffle, soupir*. SYN. Spiritus, anima. EPITH. Extremus. USUS: Extremum halitum efflare.

HALLŪCĪNOR, aris, atus sum, ari, d. *Errer, extravaguer*. SYN. Aberro. USUS: Epistola hallucinatur, *lettre extravagante*. Cf. [Aberro](#).

HĀMĀTUS, ta, tum, *Crochu*. SYN. Aduncus.

HĀMUS, i, m. *Hameçon*. USUS: Plato escam malorum voluptatem appellat, quod ea capiantur homines, ut hamo pisces.

HĀRA, æ, f. *Étable à porcs*. SYN. Stabulum porcorum. USUS: Epicurus ex hara productus, non schola.

HARMŌNĪA, æ, f. *Harmonie*. SYN. Concentus. USUS: Harmoniam ex intervallis sonorum noscere.

HASTA, æ, f. *Javelot, trait, lance*. SYN. Telum, hastile. USUS: 1. Hastam torquere, jactare; hastis ora hostium fodere. Hastam abjicere, *quitter la partie* (PROV.). 2. Venditio, publicatio, *encan, vente publique (annoncée par une pique)*. Hastam venditionis in foro posuit, fixit. Hastæ subjicere bona alicujus.

HASTĀTUS, a, um, *Armé d'un javelot, d'une lance*. SYN. Hasta armatus.

HASTĪLE, is, n. *Bois d'une lance, hampe; lance*. USUS: Hastili niti.

HAUD, *Non*. SYN. *Non*. USUS: Quem haud scio, an recte compellarim.

HAUDQUAQUAM, *Nullement*. SYN. *Nequaquam*. USUS: Haudquaquam id est difficile.

HAURĪO, is, hausi, haustum, ire, a. *Puier*. SYN. *Traho*. USUS: E re aliqua magnam voluptatem, dolorem, calamitatem haurire. E fontibus Stoicorum abditis et reconditis, quoquo modo videbitur, hauries potius, quam consectoris rivulos. Artes et scientias ab Græcis hausimus. Animi nostri e divinitate hausti, accepti, libati. Cf. [Traho](#).

HAUSTŪS, ūs, *Action de humer, d'aspirer*. USUS: Purioris cœli haustus, *respirer l'air pur*.

HEBDŌMAS, ādis, f. *Semaine*. SYN. *Septem dies*. PHRAS. *Hebdomas sancta, seu major, semaine sainte*. Hebdomas Christi patientis cruciatibus recolendis sacra; solemnes feriæ, quibus cœlestes iras in omne genus humanum olim intentas Christus suo potissimum capite excepit; sanctior anni hebdomas. USUS: Vide, ne in quartam hebdomadem incidas.

HĒBES, ětis, omn. gen. *Émoussé; stupide*. SYN. *Tardus, pinguis, obtusus, retusus, natura tardior*. )( *Acutus, acer*. USUS: Hebes æque ac pecus. Sensus hebetes, tardi et pingues. Erat aliquis dolor, sed hebes. Ingenio est hebetiore. Cf. [Stupor](#), [Stupidus](#), [Indoctus](#).

HĒBESCO, is, ere, n. *S'émousser*. SYN. *Obtundor, retundor, hebetor*. USUS: Hebescere et languere in otio. An patiemur hebescere aciem auctoritatis nostræ?

HĒBĚTO, as, avi, atum, are, a. *Émousser, affaiblir*. SYN. *Obtundo, retundo*. PHRAS. *Nimia luce hebetantur oculi, trop de lumière obscurcit la vue*. Præstringit oculorum aciem lux nimia; aciem oculorum obtundit lux velo non castigata. USUS: Gladii hebetati. Hebetare et obtundere ferri aciem.

HELLŪĀTĪO, ōnis, f. *Gloutonnerie*. USUS: In lustris et helluationibus vitam degere. Cf. [Convivium](#), [Vorax](#), [Bibo](#), [Comessor](#).

HELLŪO, ōnis, *Glouton*. SYN. *Gurges, comessor, natus abdomini suo, ventri deditus, decoctor*. EPITH. *Concinnus; musicus, immanis, impurus, nequissimus, spurcissimus*. USUS: *Helluo patriæ, patrimonii*. *Helluo librorum Cato*. Cf. [Nepos](#), [Vorax](#), [Comessor](#).

HELLŪOR, aris, atus sum, ari, d. *Manger avidement, engloutir*. SYN. Comessor, pergræcor, epulis et potationibus inservio; crapulæ, gulæ, intempestivis conviviis confringo, devoro, absorbeo, abligurio. USUS: Ille gurgis helluatus est simul tecum reipublicæ sanguinem. Cf. [Consumo](#), [Prodigo](#), [Comessor](#).

HEM! *Ah! oh! voyez donc! hein!* Vox indignantis. USUS: Hem! nos homuli indignamur!

HĒRA, æ, f. *Maîtresse de maison*. SYN. Domina, materfamilias.

HERBA, æ, f. *Herbe*. USUS: Quarundam herbarum utilitates longinqui temporis usu et periclitatione percepimus. Herbas arescere et interfici videmus.

HERBESCO, is, ere, n. *Pousser de l'herbe*. USUS: Herbescens viriditas.

HERBĒUS, a, um, *De couleur d'herbe, vert*. USUS: Color herbeus.

HERCISCO, is, ere, n. *Procéder au partage d'une succession*. RAD. Herctum *pro bono* dicebant et cisco inchoat. a cieo. SYN. Partior, divido. USUS: Nescit, quibus verbis herctum cieri oporteat, *ignorer dans quels termes se rédige un acte de partage*. Arbiter familiæ herciscundæ, *arbitre d'un partage*.

HERCLE! *Par Hercule!* USUS: Bene hercle faciunt. Mehercle.

HĒRCŪLE! *Par Hercule!* SYN. Hercle. USUS: Nam hercule, inquit. Vox jurantis per Herculem.

HĒRĒDĪTĀRĪUS, a, um, *Héréditaire*. USUS: Controversia hereditaria. Jure hereditario.

HĒRĒDĪTAS, ātis, *Héritage*. SYN. Bona hereditaria, patrimonium. EPITH. Communis, falsa, fraterna, magna, major, optima, paterna, permagna, molesta, reliqua, tanta; hereditates caducæ, non honestæ, privatæ. PHRAS. 1. Hereditatem obtinere, *hériter*. Hereditatem adire, cernere, capere, tenere; heredem in alicujus bona succedere; in rei possessionem per hereditatem venire; hereditatem obtinere, adipisci. 2. Hereditatem alicui adimere, *enlever un héritage à qqn*. Hereditatem alio avertere; detorquere; hereditatem eripere alicui; hereditate aliquem excludere; ab hereditate submovere; paternis bonis ex hereditate obvenientibus aliquem orbare, spoliare, evertere. 3. Hereditatem meam sedulo conservabo, *je conserverai*

*soigneusement mon héritage.* Rem a parente traditam custodire, servare, tueri mihi curæ erit; de patrimonio nihil patiar mihi detrahi, minui, imminui; quæ ex paternorum bonorum hereditate ad me jure devenere, ea ut integra conservem, ea ut constent, ne qua pars inde detrahatur, minuatur, providebo sedulo. Hereditatem a parente mihi relictam, sartam tectam tuebor semper, et conservabo. Cf. [Heres](#), [Exheredo](#). USUS: Hereditas est pecunia, *aut* res quælibet, quæ morte alicujus ad quempiam jure devenit. In partem hereditatis vocare aliquem, *faire participer à un héritage*. Hereditatem paternorum bonorum tradere. Hereditatis particulam homini aspersit, *il a laissé tomber sur cet homme une parcelle de son héritage*.

HĒRES, ēdis, m. *Héritier*. SYN. Bonorum dominus ab alicujus morte. EPITH. Extraordinarius, proximus, repentinus, secundus, verus. PHRAS. 1. Heredem fecit nepotem, *il a institué son petit-fils héritier de ses biens*. Heredem instituit, scripsit, reliquit nepotem. Hereditatem testamento nepoti tradidit; nepotem ad hereditatem vocavit; bonis suis heredem fecit; in bona avita ire jussit. 2. Cicero fuit plurium amicorum heres, *Cicéron hérita de plusieurs de ses amis*. Multorum factus, relictus est heres; multorum bonorum successor ex testamento fuit; multorum bona ex hereditate adeptus est. Ciceroni contigerunt, venerunt, obvenerunt, obtigerunt multorum bona; Ciceroni testamento relictæ sunt fortunæ multorum. Multorum res, hereditatem adiit, cepit, tenuit, obtinuit Cicero; multorum bona ad Ciceronem hereditate venerunt, pervenerunt; multis amicis heres successit Cicero; multorum hereditate auctus est Cicero. Cf. [Hereditas](#). USUS: Aliquem heredem facere, scribere, instituere, *instituer qqn son héritier*. Heredem alicui esse, succedere. Heres ex asse, ex parte dimidia.

HĒRI, *Hier*. SYN. Hesterno die.

HĒRŌĬCUS, a, um, *Héroïque*. SYN. Herous. USUS: Heroicis temporibus, ætatibus, sæculis.

HĒROS, ōis, m. *Héros*. SYN. Princeps. USUS: Ignari, quantum in illo heroe esset animi. Heroum veteres casus fictique.

HĒRŌUS, a, um, *Héroïque, épique*. SYN. Heroicus.

HĒRUS, i, m. *Maître de maison*. SYN. Dominus, paterfamilias.

HĒSTERNUS, a, um, *D'hier*. USUS: Hesternus dies.

HEU! *Ah! Hélas!* SYN. Eheu! USUS: Heu me!

HEUS! *Hé! Holà!* Vox vocantis seu attentionem postulantis. USUS: Heus tu!

HĪĀTŪS, ūs, m. *Ouverture*. SYN. Labes, eluvio. PHRAS. 1. Terræ hiatus ex pluvia factus est, *la pluie a creusé des crevasses*. Terra imbribus discessit; in ingentem sinum, hiatum desedit; in immensam altitudinem collapsa est; in ingentem hiatum consedit; labes facta est multis locis, terraque ad infinitam altitudinem desedit. 2. Murus hiatum habet, *le mur a une fente*. Paries labem aut vitium fecit; labem duxit; rimas egit. Cf. [Labes](#). USUS: Repentini terrarum hiatus. Cælum findi visum velut magno hiatu. Patentes murorum hiatus, qui expleri non possent. Cf. [Dehisco](#).

HĪBERNA, ōrum, n. pl. *Quartiers d'hiver*. SYN. Loca, in quibus milites hiemant. USUS: In hiberna ducere, dimittere; ex hibernis educere exercitum. In hiberna deducere; in hibernis collocare milites.

HĪBERNĀCŪLUM, i, n. *Quartiers d'hiver (pour les soldats)*. USUS: Communia hibernacula.

HĪBERNO, as, avi, atum, are, n. *Hiverner, être en quartiers d'hiver*. SYN. Hiemo.

HĪBERNUS, a, um, *D'hiver*. SYN. Hiemalis. )( Æstivus. USUS: Hiberni menses.

HIC, HÆC, HOC, *Ce, cet, cette*. USUS: Hunc pacis hostem.

HIC, *Ici*. USUS: Hic tu moraris?

HĪĒMĀLIS, e, gen. com. *D'hiver*. SYN. Hibernus. USUS: Nudi hiemalem vim perferunt.

HĪĒMO, as, avi, atum, are, n. *Passer l'hiver*. SYN. Hiberno. ADV. Jucunde. USUS: Ubi hiemabis?

HĪEMS, ĕmis, f. *Hiver*. SYN. Hibernum tempus, hiemale tempus, durum anni tempus. )( Æstas. EPITH. Extrema, maxima, summa, teterrima. PHRAS. Aspera hoc anno hiems fuit, *l'hiver a été rude cette année*. Hiems hoc anno nive sæva, et omni tempestatum genere fuit insignis; erat hic annus hieme gelida et nivosa adeo, ut viæ clausæ, flumina innavigabilia fierent; tempus brumæ erat asperrimum, prægelidum, nivale; hiems erat teterrima et fœdissima. Hieme usi sumus injucunda, tristi et odiosa; hieme hujus anni nihil fœdus erat; nihil horribilius, arbores quæ rigoribus obnoxix erant,



deussit omnes; nivis altitudo inexsuperabiles montes fecit, vimque frigorum vix urbis tectis sustinere, defendere potuimus. Cf. [Frigus](#). USUS: Hiems præcipitat, senescit, conficitur, abit, *l'hiver passe, le froid diminue*. Hiemem tolerare. Hanc vim frigorum hiememque vix urbis hujus tectis sustinemus. Propter hiemis magnitudinem navigare non potui.

HĪLĀARE, *Gaiement*. SYN. Hilariter.

HĪLĀRIS, e, gen. com. *Gai, content, heureux*. SYN. Hilarus, promptus. )( Tristis, mœstus. PHRAS. Hilaris est, *il est gai*. Hilaritas in eo multa est; plenus est hilaritatis; frontem hilariter explicat, porrigit, exporrigit; fronte est læta, hilari, experrecta; vultu oculisque animi alacritatem prodit; animo est erecto, pleno lætitiæ et alacritatis; omnium mœrorem ac tristitiam abstergere, condire hilaritate sua possit; mirifica semper hilaritate redundat. Cf. [Jucundus](#), [Lætus](#), [Jocus](#). USUS: Vultu, animo hilari ad jocandum.

HĪLĀRĪTAS, ātis, f. *Gaieté*. SYN. Festivitas, jucunditas. )( Mœstitia, tristitia. EPITH. Multa, perpetua, profusa, summa. USUS: Hilaritate condiamus temporum tristitiam. Erepta est mihi omnis illa hilaritas et suavitas, quæ te adeo oblectabat. Est in illo multa hilaritas, lepor, gratia. Cf. [Jucunditas](#), [Festivitas](#).

HĪLĀRĪTER, *Gaiement*. SYN. Hilare.

HĪLĀRO, as, avi, atum, are, a. *Égayer, réjouir*. SYN. Exhilaro. USUS: Accessus solis lætificat terram, ut cum cœlo hilarata videatur. Cf. [Recreo](#).

HĪLĀRUS, a, um, *Gai*. SYN. Hilaris. USUS: Vita hilara.

HĪLUM, i, n. *Petit point noir au bout des fèves; par ext. un peu, un rien*. SYN. Res minimi pretii.

HINC, *D'ici*. SYN. Ex hoc loco. USUS: 1. Via, quæ hinc est in Indiam. Hinc in cœlum profectus. 2. TRANSL. Hinc odium, hinc offensio, hinc sicæ, hinc venena nascuntur. 3. Hinc et illinc exhibent mihi negotium, *des deux côtés, de part et d'autre*.

HINNĪO, is, ire, n. *Hennir*.

HINNĪTŪS, ūs, m. *Hennissement*. SYN. Vox equi.

HĪO, as, avi, atum, are, n. *Être ouvert, se fendre*. SYN. Apertum esse, disjunctum esse, male hærerere, laxatis operum compagibus. USUS: Versus

hiantes. Aspero vocalium consursu hians oratio.

HIRCUS, i, m. *Bouc*. SYN. Caper. USUS: Hircum olet.

HIRSŪTUS, a, um, *Hérissé*. SYN. Asper, horridus. )( Glaber. USUS: Animalia spinis hirsuta.

HĪRŪDO, ĩnis, f. *Sangsue*. USUS: Hirudo ærarii, *sangsue du trésor public*. (VULG. Sanguisuga).

HĪRUNDO, ĩnis, f. *Hirondelle*. USUS: Hirundines æstivo tempore præsto sunt, frigore pulsæ recedunt.

HĪSCO, is, ere, n. *Ouvrir la bouche*. USUS: Respondebisne ad hæc, aut hiscere audebis?

HISPĪDUS, a, um, *Hérissé, velu*. SYN. Setosus, horridus.

HISTŌRĪA, æ, f. *Histoire*. SYN. Rerum gestarum expositio, annales, memoria publica, memoria rerum veterum; monumenta temporum, locorum, hominum, rerum gestarum; omnium sæculorum memoria; monumenta rerum gestarum et vetustatis exempla; res veterum gestæ, et litteris consignatæ. Publica famæ monumenta litteris tradita, prodita; monumenta rerum, quæ in litteris exstant; antiquitatis memoria. EPITH. Finitima, mendacior, multa, plena exemplorum, testis temporis, lux veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ, nuntia veritatis, perpetua, pura et illustris. PHRAS. 1. Historia diligenter legenda est, *il faut lire attentivement l'histoire*. Veterum monumenta volutanda sunt identidem; annales rerum gestarum versandi sunt continenti opera; adeunda sunt frequenter antiquitatis monumenta; evolvenda identidem sunt publicæ famæ monumenta; tenenda est omnis antiquitas, et exemplorum vis. Res gestæ superiorum temporum legendæ identidem, et in memoriam revocandæ; animus crebro ad vetera est referendus; excitanda, renovanda est identidem ex annalium fide antiquitatis memoria; antiquitatis species ex priscis monumentis animo est repræsentanda. Cf. [Memoria](#). 2. Historiam scripsit, *il a écrit l'histoire, c'est un historien*. Res gestas ad memoriam perscripsit; monumentis consignavit; litteris complexus est; memoriæ ac litteris mandavit; litteris prosecutus est; historiam condidit; annalium monumentis res gestas commendavit; res gestas litteris prodidit, memoriæ prodidit. 3. In historia legitur, *on lit dans les annales*. Annales memorant, perhibent, loquuntur; memoriæ proditum est; annalium monumentis celebratur; litteris

consignatum novimus; ex annalium fide constat. USUS: Historiam scribere, tenere, legere; aliquid historiæ mandare. Historia testis temporum, vita memoriæ.

HISTŌRĪCUS, i, m. *Historien*. SYN. Rerum gestarum et memorabilium scriptor. Rerum Rom. florentissimus auctor.

HISTRĪO, ōnis, m. *Histrion, comédien*. SYN. Actor scenicus, comædus, tragædus. EPITH. Exterior, pessimus, facetus; histriones exercitati, novissimi. USUS: Histrionum levis ars. Roscius et Æsopus histriones clari. Histrion motu corporis amorem sibi ab omnibus conciliat, qui omnem personam in scenam tractat.

HĪULCĒ, *Avec des hiatus*. USUS: Aspere, vaste, hiulce, rustice loqui, *parler en faisant des hiatus, durement*.

HĪULCUS, a, um, *Fendu*. SYN. Hians. )( Concinnus. USUS: Hiulcus et asper verborum concursus, *rencontre de mots dure, heurtée, qui forme des hiatus*.

HOC, *Pour cela*; sequente quod vel quo: *d'autant plus... que*. SYN. Eo. USUS: Consilio tuo utar hoc libentius, quod... Hoc scribe parcius, quo...

HŌDĪE, *Aujourd'hui*. SYN. Hoc die, hodierno die, nunc, hoc tempore.

HŌDĪERNUS, a, um, *D'aujourd'hui*. USUS: Disputatio hodierni et hesterni diei.

HŌMĪCĪDA, æ, m. *Homicide, meurtrier*. SYN. Sicarius.

HŌMĪCĪDĪUM, ii, n. *Homicide, meurtre*. SYN. Cædes. USUS: Homicidii reus.

HŌMO, ĩnis, m. *Homme*. SYN. Mortalis, vir; caput. PHRAS. 1. Homines fugit, *il fuit les hommes*. Odit celebritatem, fugit homines, lucem aspicere vix potest; celebritas illi odio est, qui lucem ipsam, si possit, fugiat; nunquam ille inter homines est, nunquam cum homine colloquitur, nunquam in oppido consistit, sed solitudines captat et secessus. 2. Homo est raræ et insolitæ virtutis, *c'est un homme d'une éminente vertu*. Divina hominis virtus est, auctoritas, tanquam de cœlo lapsus, delapsus homo est. 3. Homo vilissimus, *homme de rien, vaurien*. Ignotum ac vile caput; terræ filius; emptus de lapide: unus de multis; homulus ex argilla et luto factus. USUS: Homo, animal providum, sagax, multiplex, acutum, memor, plenum

rationis et consilii, ad cœli, quasi domicilii sui conspectum excitatum. Homo ortus ad mundum contemplandum, ad imitandum DEUM. Homo Deorum immortalium quasi gentilis, omnium animantium principatum tenens, ad intelligendum et agendum ortus.

HÖMŮLUS, i, m. *Petit homme, avorton*. SYN. Homuncio.

HÖMUNCĬO, ōnis, m. *Être vil, faible mortel*. SYN. Homulus.

HÖMUNCŮLUS, i, *Homme chétif*. SYN. Homuncio.

HÖNESTAS, ātis, f. *Considération, vertu, probité*. SYN. Honestum, dignitas, decus, laus. )( Turpitude. USUS: In officio colendo pulchrum atque decorum, atque adeo tota honestas vitæ sita est. Ubi dignitas, nisi ubi honestas? Virtus, honestas, pudor me in Pompeii partes traxere. Una honestate continetur vita beata. Honestatem cum voluptate, ut hominem cum bellua copulare. Honestate omni privatus, spoliatus. Cf. [Virtus](#), [Pudor](#).

HÖNESTĒ, *D'une manière honorable, noblement*. SYN. Decore, laudate, recte, laudabiliter, graviter. PHRAS. Honestè vixit, *sa vie a été digne*. Vitam egit cum summa integritate et elegantia morum; vitam vixit integerrimam; vita illi cum laude acta est; vitam degebat cum virtute honestissimam; vitæ curriculum fama integerrima decurrit; nihil ejus vitæ, nihil moribus labis adhæsit. Cf. [Probus](#). USUS: Honestè se gerere. Honestè acta vita.

HÖNESTO, as, avi, atum, are, a. *Honorer, orner*. SYN. Orno, decoro, honoro. )( Contamino. USUS: Laude, decretis honorificis aliquem honestare. Beneficium honestare, augere. Commendat faciem pudor, et honestat. Cf. [Orno](#), [Honoro](#).

HÖNESTUS, a, um, *Honoré, noble, considéré*. SYN. Decorus, honoratus. )( Inhonestus, turpis. USUS: 1. Cæsarem honestum, honoratum cupio. Ampla, honesta civitas. Is mihi dies honestissimus fuit. Nihil, nisi quod honestum decorumque sit, expetere. Homo honestus, ingenuus, liberaliterque educatus. 2. Modestus, moderatus, *honnête, vertueux*. Convivium, honestum ac moderatum. Cf. [Honoratus](#), [Probus](#), [Moderatus](#).

HÖNESTUM, i, n. *L'honnête, l'honnêteté, le bien*. SYN. Decens, fas, æquum, rectum, decorum. ADV. Mirifice, vere. USUS: Nihil utile, nisi quod rectum honestumque. Tanta vis est honesti, ut utilitatis speciem obscurat. Honestum etiam detracta omni utilitate, sine ullis præmii fructibus, per se

potest laudari. Illud honestum, quod ex animo celso magnificoque quaerimus.

HÖNOR, ōris, et HÖNOS, ōris, m. *Gloire, estime*. SYN. Ornamentum, laus, gloria, decus, amplitudo, dignitas, honestas. )( Ignominia. EPITH. Ambitiosus, amplior, communis, contumeliosus, debitus, diuturnus, extraordinarius, falsus, honestissimus, incredibilis, infimus, jucundus alicui, justus, magnus, paternus, popularis, pristinus, senatorius, singularis, summus, tantus, utilior, usitatus pervulgatusque. Honores amplissimi, divini immortalesque, eximii, leves, meriti et debiti, necessarii, tanti, viles, vulgares. PHRAS. 1. Majoribus honorem tribuere decet, *nous devons honorer les personnes de haut rang*. Decet majores colere; honore, observantia, studio prosequi; convenit, ut majores honore afficias, observantia colas; ut iis honorem habeas, praestes, exhibeas; ut observantiam iis ac studium praestes. Majores revereri, observare, honorare necesse est; oportet unumquemque erga majores esse reverentem; se gerere cum majoribus reverenter; reverenter cum iis agere. Debet quisque majoribus pie reverentiam, quam merentur, atque observantiam praestare, exhibere, deferre. Majoribus debetur honos, observantia, reverentia, veneratio; majores in honore sint, necesse est; æquum est, ut majores omni officii genere prosequamur; decet nos majoribus reverenter assurgere; majorum rationem summam ducere; eos in parentum loco habere; præcipuo in honore habere; omni genere honoris pro merito prosequi, producere; multum deferendum est majoribus; summa erga majores observantia esse te velim; majores summa observantia complecti convenit; honorificos nos esse in majores decet. 2. Honorem amplissimum consequeris, *vous obtiendrez de grands honneurs*. Si cursum institutum tenebis, omnia, quæ sunt in republica amplissima, consequeris; præmium feres tuæ virtutis, eximios honores; ad summos honores viam tibi aperies, patefacies, strues, munies; honorem in republica nullum frustra petes, multi etiam non petenti deferentur; optima consequetur fama, hominum existimatio; ad ea, quæ summa sunt in republica, tua te virtus efferet; merces tuorum meritorum erit amplissima dignitas; in magno apud omnes honore eris; summum dignitatis gradum tenebis, obtinebis; gloria circumflues; ad summum gloriæ fastigium eveheris; ampla honorum accessione augebere; locaberis, collocaberis in amplissimo dignitatis gradu; amplissimi honores in te conferentur, effundentur; honoribus procedes in dies amplioribus; honores omnes in te confluent; plus in dies honoris ad dignitatem tuam accedet; auctam

dignitatem tuam amplificatamque intuebere; cumulaberis gloria, et ad altissimos honorum gradus provehere; omnes honorum gradus assequere, ad amplissimum honoris gradum ascendes, evolabis; summus honoris et amplitudinis culmen conscendes. Cf. *Dignitas, Altus*. 3. Honori tuo favebo, *je prendrai soin de votre gloire, je l'augmenterai*. Omnia in te ornamenta a me proficiscentur; nullum in te ornando, honestando, colendo locum, aut tempus prætermittam; favebo tuæ dignitati, existimationi, honori nullo non loco, nullo non tempore, quibuscumque rebus potero; conferam, referam, intendam ad honorem ac dignitatem tuam omnia mea studia, officia; omnem meam industriam, curam, operam diligentiam configam in amplificanda dignitate tua; omnia mea studia in tua dignitate figam et locabo; augebitur meo studio dignitas tua, tuæ dignitatis accessiones meo studio consequeris; meum studium tuo honori nullo loco deerit; serviam ubicumque res feret, dignitati et existimationi tuæ; rationibus tuis, nominisque amplitudini pro virili parte consulam; omnia in te ornamenta congeram; ampliabo honorem, amplificabo auctoritatem tuam, quibuscumque rebus potero; si quid gratia, vel auctoritate possum, ut ad summam dignitatem pervenias, perducaris, satagam; nervos omnes ac vires contendam, dabo operam diligenter, enitar omni studio ac industria, ne quis in republ. honoris gradus sit, ad quem aditus tibi non patescat. 4. Hæc lædunt honorem tuum, *tout cela nuit à votre réputation*. Hæc honori tuo adversantur, dignitati tuæ adversa sunt; hæc tuis laudibus nocent, officiunt, labem inferunt, maculam aspergunt; hæc splendori nominis tui tenebras offundunt, damno sunt, jacturam afferunt, notam inurunt; hæc lædunt, imminuunt, turpi labe inficiunt, obscurant honorem tuum; tua dignitas hæc non patitur. 5. Nihil potest nocere honori tuo, *rien ne peut nuire à la considération dont vous jouissez*. Nihil potest nominis splendori officere; nihil potest nominis tui splendorem perstringere; tui nominis lumini officere; nomen tuum obscurum reddere; tui nominis splendori tenebras obducere, offundere; tuo nomini lucem eripere; tuo nomini obscuritatem afferre. 6. Hoc unum cura, ne honori tuo ipse officias, *prenez bien garde de ruiner vous-même votre gloire*. Incumbe toto pectore, tuasque huc vires omnes confer, ne quid adversi tua dignitas patiatur; ne de tua dignitate detrahatur; ne quod in tua dignitate damnum facias; ne quid in honore tuo feras detrimenti; ne jacturam facias dignitatis tuæ; ne qua labe aspergatur, inficiatur; ne quam labem suscipias, contrahat honor tuus; ne splendor dignitatis tuæ obscuretur; ne quid agas unquam, quod contra tuam



existimationem esse queat. 7. Aggreditur honorem meum, *il attaque mon honneur, il me calomnie*. Existimationem oppugnat meum; impugnat dignitatem meam; venit contra existimationem meam; existimationem meam violat, imminuit. Cf. [Detraho](#). 8. Honor meus periclitatur, *ma gloire s'obscurcit*. In discrimen existimationis venio; agitur existimatio mea; in eo fama atque existimatio mea vertitur; ad famam nominis mei hoc pertinet, ne, etc. Cf. [Periclitor](#). 9. Paupertas aditum multis ad honores intercludit, *la pauvreté empêche bien des hommes de parvenir aux honneurs*. Inopia sæpe in causa est, ut honoribus procedere non liceat; ut cursum tenere in honorum via, ut honores consequi, ut emergere atque ad altiore honoris gradum progredi, ascendere non possint. Prohibet, submovet, arcet ab honoribus rei familiaris inopia. Impedimento egestas est, quominus ad ea, quæ sunt in republ. amplissima liceat pervenire; aditum ad honores intercludit rei domesticæ difficultas. Euntibus ad honores magnas difficultates objicit, magna impedimenta opponit, viam obstruit inopia. Imparatis a re domestica honores obtinere non facile est, multi negotii, magni operis est. Repulsam ut plurimum pauperes ferunt, accipiunt in petitione honorum; non patent honores inopiæ. 10. Honoribus spoliatus est, *il a été dépouillé de ses dignités*. Honore dejectus, honoris insignibus, ornamentis, titulis spoliatus est; sublata eidem sunt omnia dignitatis ornamenta, vel certe minuta; honoribus privatus est, et in ordinem redactus. Cf. [Dignitas](#), [Depono](#), [Abdico](#). USUS: 1. Honoris mei causa id feci. Honoris causa illum nomino. 2. Honores deferre, *combler d'honneurs*. Viris fortibus merito honores decernuntur, deferuntur, tribuuntur, mandantur. In viros fortes merito honores amplissimi conferuntur, effunduntur. 3. Honores petere, affectare, *rechercher les dignités*. 4. Honores consequi, *arriver aux honneurs*. Ad honores ascendere; ad honores obrepere, *se glisser aux honneurs par surprise*. Honorem consequi, recipere. 5. Honores administrare, *remplir les fonctions les plus importantes*. Honoribus fungi, uti, florere. 6. Honoribus augeri, abundare, procedere, *être comblé d'honneurs*. 7. Honores missos facere, *mépriser les honneurs*. 8. Honore dejici, *être dépouillé de ses dignités*. 9. Honorem alicujus imminuere, depeculari, honore privare, *priver qqn de sa charge*. 10. Honorem præfari, cum aliquid obsœni dicendum est, *demandar pardon d'une expression*. Cf. [Dignitas](#), [Magistratus](#), [Ornamentum](#), [Existimatio](#), [Fama](#).

HÖNÖRÄBĪLIS, e, gen. com. *Honorable*. USUS: Hæc ipsa sunt honorabilia.

HÖNÖRÄRIUM, ĩi, n. *Somme versée au trésor public par ceux qui obtenaient une charge.* SYN. Munus honoris causa datum. USUS: Vi extortum non potest dici honorarium.

HÖNÖRÄRIUS, a, um, *Honoraire; par ext. officieux.* USUS: Honorarius arbiter. Honorariam operam alicui accommodare.

HÖNÖRÄTĒ, *Honorablement.* SYN. Honorifice. USUS: Honorate de aliquo loqui.

HÖNÖRÄTUS, a, um, *Honoré, honorable.* SYN. Qui in honore et pretio est. )( Inglorius. ADV. Valde. PHRAS. Vir honoratus, *un homme honorable.* Vir honestus et honoratus amplissima dignitate, semper in laude versatus, insolens infamiæ, circumfluens gloria; omnibus præsidiis ornatus, florens in urbe; cui omnes exhibeant levia quidem illa, sed honorabilia: salutare, appetere, assurgere, deducere, reducere, consulere; de quo omnes mirabiliter loquuntur et sentiunt. Vir communi omnium laude, magnificentissimis sæpe decretis honestatus. Vir in maximis muneribus spectatus, cui præcipuus honor habetur; qui magna cum dignitate vivit; qui splendore vitæ, ac dignitate plerosque superat; summis functus honoribus; cui nullus honor defuit; quem pauci honore antecedunt. USUS: Clarus et honoratus vir. Cf. [Clarus](#).

HÖNÖRĪFĪCĒ, *Honorablement, avec distinction.* SYN. Honorate. PHRAS. Honorifice de te sum locutus, *j'ai parlé honorablement de vous.* Mea in te honorifica fuit oratio; verbum nullum ex ore meo exiit, nisi tua cum laude conjunctum; laudavi, extuli, ornavi te; laudes haud parce in te contuli; iis verbis usus sum, quæ ad te honestandum valerent plurimum; honorificis te verbis prosecutus sum absentem. Cf. [Laudo](#). USUS: Liberaliter aliquem et honorifice tractare. Ornate et honorifice de aliquo prædicare.

HÖNÖRĪFĪCUS, a, um, *Qui honore, glorieux.* SYN. Decorus, dignus. USUS: Honorificus in aliquem. Oratio honorifica.

HÖNÖRO, as, avi, atum, are, a. *Honorer; récompenser.* SYN. Honorem habeo, adhibeo; honesto, honorificis verbis prosequor; honorem debitum præsto, honore augeo, orno. USUS: Nusquam non virtus honoratur. Cf. [Honor](#).

HÖRA, æ, f. *Heure.* EPITH. Antecedens, consequens, calamitosior, vacua periculis. USUS: Horam consumere, terere. Hora abit, In horam vivere. Hora

amplius ludunt. Suis horis uti. Horæ subsecivæ, et quod a negotiis necessariis subtrahitur tempus, *moments perdus, loisirs, (temps dérobé aux affaires)*. Horæ dimidium, *demi-heure*. Horæ dodrans, *trois quarts d'heure*.

Horæ Canonicae, *Heures canoniques, bréviaire*. SYN. Preces horariae, horarium sacerdotis pensum, divini officii pensum certas in horas distributum, statæ certis horarum intervallis sacerdotum preces ex Ecclesiae ritu præscriptæ. PHRAS. Orare ex Breviario horas Canonicas, *dire son bréviaire*. Ex libro precum horarium sacerdotale pensum persolvere; imperatum sacerdotibus precum diurnarum pensum conficere, absolvere; preces, quæ stato horarum intervallo distinguuntur, suadere, peragere; divini officii pensum exsolvere. Cf. [Oro](#).

HORDĒUM, i, n. *Orge*.

HŌRĪZON, ontis, m. *Horizon*. SYN. Finiens. USUS: Illi orbes, qui cœlum quasi medium dividunt, et aspectum nostrum definiunt, quos Græci ὀρίζοντες nominant, a nobis finientes recte nominari possunt.

HORNŌTĪNUS, a, um, *De l'année, produit de l'année*. SYN. Hujus anni, hornus. USUS: Frumentum, vinum hornotinum.

HORNUS, a, um, *De l'année*. SYN. Hornotinus, hujus anni. USUS: Vinum hornum.

HŌRŌLŌGĪUM, ii, n. *Horloge, cadran solaire*. SYN. Solarium.

HORRENDUS, a, um, *Horrible*. SYN. Horrificus, horribilis, formidolosus, metuendus, pertimescendus, res multæ trepidationis. Cf. [Horribilis](#).

HORREO, es, ūi, ere, n. *Craindre, avoir horreur*. SYN. Metuo, cohorreo, formido, timeo. ADV. Imbecillius. PHRAS. 1. Naturaliter horremus et formidamus dolorem, *naturellement la douleur ne nous inspire que crainte et répulsion*. Horrore nos dolor perfundit; nomen ipsum doloris horrore est; abhorrent omnes, et ut immanem quamdam ac perniciosam bestiam pestemque refugiunt dolorem; mortis instar putant dolorem; ut ab inimico hoste refugiunt plerique a dolore. 2. Horruerunt omnes ad impii hominis conspectum, *à la vue de cet impie, tous furent saisis d'horreur*. Horror omnes perstrinxit ingens; jamque decedere ab eo, aditumque ac sermonem ejus defugere, ne quid ex ejus contagione incommodi acciperent, velle videbantur. 3. Horreo ad tam atrox spectaculum, *je tremble à la vue de ce*

*spectacle atroce*. Horresco totus, tremo totus; totis artibus contremisco; capilli horrent; horror me perstringit; refugit animus ac reformidat. Cf. [Timeo](#), [Terreo](#). USUS: Horrere minas alicujus. Horreo, quorsum id evadat. Horret corpus frigore.

HORRESCO, is, ere, n. *Avoir en horreur, trembler*. SYN. Perhorresco. USUS: Injecto terrore mortis horrescunt. Cf. [Horreo](#).

HORRĒUM, i, n. *Grenier*. SYN. Cella. USUS: Neque in segetibus, neque in areis, neque in horreis.

HORRĪBĪLIS, e, gen. com. *Horrible*. SYN. Horrendus, horrificus, formidabilis. USUS: Hanc tam tetram, tam horribilem, tam infestam ac pertimescendam reipublicæ pestem effugimus. Horribiles et miseri casus aliorum. Cf. [Horreo](#).

HORRĪDĒ, *Sévèrement, durement*. SYN. Aspere, duriter. USUS: Inculte, horride dicere, vivere.

HORRĪDŪLUS, a, um, *Un peu inculte, négligé*. USUS: Orationes horridulæ, *discours peu soignés*.

HORRĪDUS, a, um, *Rude, grossier, négligé, terrible*. SYN. Incultus, asper, durus. )( Nitens, nitidus. ADV. Omnino, semper, plane. PHRAS. Quam teter incedebat, quam truculentus, quam terribilis aspectu! *Quel aspect terrible!* Quam agrestis homo et inurbanus! Natura asper et iniquus omnibus, doctrina asperior et durior. Cf. [Efferate](#), [Agrestis](#). USUS: Cum eum incultum, horridum mœstumque vidissem. Horridioribus verbis uti.

HORRĪFER, a, um, *Effrayant*. SYN. Horrificus. USUS: Horrifernum portentum.

HORRĪFĪCUS, a, um, *Terrible, affreux*. USUS: Horrificum bellum. Cf. [Horridus](#).

HORRĪSŌNUS, a, um, *Qui fait un bruit horrible, retentissant*. USUS: Horrisonum fretum.

HORROR, ōris, m. *Tremblement, agitation, frisson*. USUS: Qui me horror perfudit? Cf. [Metus](#), [Timor](#), [Terror](#).

HORTĀTĪO, ōnis, f. *Exhortation*. SYN. Cohortatio. EPITH. Grata, maxima, necessaria. USUS: Non hortatione, neque præceptis, sed precibus

tecum fraternis ago. Cf. [Monitio](#).

HORTĀTOR, ōris, m. *Celui qui exhorte*. SYN. Suasor, consuasor, auctor. EPITH. Assiduus. USUS: Auctor, adjutor, hortator ad agendum aliquid. Hortatore non eges, sponte enim exardescis ad litterarum studia. Cf. [Auctor](#).

HORTĀTŪS, ūs, m. *Exhortation*. SYN. Hortatio. USUS: Id feci aliorum consilio, auctoritate, hortatu. Cf. [Monitum](#).

HORTOR, aris, atus sum, ari, d. *Exhorter*. SYN. Adhortor, suadeo, auctor sum, cohortor, excito, impello, acuo. )( Dehortor, deterreo. ADV. Aliquando, amice, etiam atque etiam, jam dudum, magnopere, separatim, vehementer. PHRAS. 1. Non opus est te hortari, *vous n'avez pas besoin d'exhortations*. Hortatione mea non indiges; currentem quid incitem? Hoc non eo dico, ut te oratio mea dormientem excitet, sed potius currentem incitet, atque ad majorem tuorum imitationem cohortetur; cum ad omnem laudem tua sponte properes, non impulsu meo, non est, quod te exhorter ad virtutis studium, quod adhortatione animum firmem, quod ad virtutem arrigam; frustra sim, si longa cohortatione utar, si cohortationem suscipiam, si acri cohortatione ad virtutis studium incitare te velim, si pluribus rationibus ad virtutis studium te impellam; hortatore non eget virtus tua. 2. Parentes filios hortari ad bonas artes debent, *les parents doivent exciter leurs enfants à la pratique de la vertu*. Impellere filios parentes debent ad eas artes, quarum est æterna possessio; debent incitare, consilio, rationibus, argumentis adducere ad eas artes; ostendere filiis parentes debent bonarum artium fructum; debent hortatores esse filiis, laudare eas artes; id consilii dare, ita consulere, ut eas artes complectantur; auctores filiis parentes esse debent, ut ad eas artes, ut ad earum artium studia sese conferant, applicent *seu* animum adjungant, toto animo incumbant, quarum possessio vitam æquat, quarum nobis fructum una mors adimit. Ea demum est ad filios egregia parentum cohortatio, qua impelluntur ad eas disciplinas, quarum usus interitu tantum vitæ, nulla re præterea terminetur. Decet parentes illos, qui liberis consultum volunt, non eos ad rem cohortari, quam facile, nullo negotio, arbitrato suo tum largitur, tum eripit fortuna, verum ad eas artes, quarum vitæ par usus et possessio est. Cf. [Excito](#), [Moneo](#), [Simulo](#). 3. Formulæ hortantis, *formules d'exhortation*: Age, age vero, agedum; studia, amabo, prosequere. Macte virtute; persequere cœpta, si vir es; sodes, si audes, age, si quid agis.

HORTŪLUS, i, m. *Petit jardin*. EPITH. Jucundior, hortuli propinqui. USUS: Democriti fontibus Demetrius hortulos suos irrigavit.

HORTUS, i, m. *Jardin*. EPITH. Apricus; horti paterni, pretiosi, venales. USUS: Deliciarum causa et voluptatis quosdam in hortis suburbanis suis cum Mitrella sæpe videmus.

HOSPES, ĩtis, m. *Hôte, celui qui reçoit ou qui donne l'hospitalité*. SYN. Qui divertit, *aut* apud quem aliquis divertit. DIFF. Hospes, *hôte*, qui gratis et amicitiae causa alium domo recipit; Caupo, qui pretio *aut* lucri causa. EPITH. Antiquus, edax, minime edax, tam inimicus cœnæ et sumptuosus, gravis, nobilis, nobilissimus, sanctissimus et splendidissimas ornatissimusque vetus et amicus. PHRAS. 1. Hospitem me in ædibus suis habuit, *il m'a donné l'hospitalité dans sa maison*. Hospitii jus, et amicitiae officium præstitit; commodo hospitio, hospitali mensa blande et benigne me accepit; domus ejus mihi sociisque hospitibus patuit; hospitem me admisit; suis me ædibus hospitem excepit; hospitio me humanissime excepit; hospitium lautissimum mihi præbuit; hospite usus sum perhumano. 2. Hospes meus, cum Viennæ essem, affinis tuus fuit, *quand j'étais à Vienne, j'avais pour hôte votre parent*. Hospite usus sum affini tuo; ad affinem tuum summa illius voluntate diverti; apud affinem tuum laute admodum diversatus sum; deductus sum ad affinem hospitem; apud affinem tuum collocatus sum; cum affine tuo hospitium jungebam, faciebam. Cf. [Excipio](#). USUS: 1. Ad hospitem divertere. 2. Hospites admittere, accipere, recipere. 3. Orator nulla in re rudis aut tiro, nec hospes, aut peregrinus esse debet. Adeone tu hospes hac in urbe? *Étranger*.

HOSPĪTA, æ, f. *Hôtesse*. EPITH. Vetus. USUS: Ego ipsa sum, inquit, hospita.

HOSPĪTĀLIS, e, gen. com. *Hospitalier*. SYN. Qui libenter recipit. USUS: Domus omnibus apertissima, et hospitalis. (Hospitale, *hôpital*, *vulg. est*) rectius dicetur: Diversorium publicum peregrinorum, *aut* græco vocabulo: Xenodochium; *aut*, si ægrotis is locus destinatus sit: valetudinarium publicum, græce: Nosocomium, *aut* Nosodochium, *hôtel-Dieu*.

HOSPĪTĀLĪTAS, ātis, f. *Hospitalité*. USUS: Valde a Theophraste laudatur hospitalitas. Cf. [Excipio](#).



HOSPĪTĀLĪTER, *D'une manière hospitalière*. USUS: Invitari hospitaliter per domos.

HOSPĪTĪUM, ii, n. *Hospitalité, logement; lien qui unit les hôtes*. SYN. Diversorium, domus, quæ gratis amicis patet, sedes hospitalis; *item*: Familiaritas, amicitia. EPITH. Agreste, avitum, liberale, magnificentissimum, publicum, vetus, vetustum. USUS: Hospitium facere cum aliquo. Hospitio jungi. Hospitio accipere, recipere quempiam. Est mihi vetus cum illo hospitium. Hospitio renuntiare. Cf. [Hospes](#).

HOSTĪA, æ, f. *Hostie, victime*. SYN. Victima. EPITH. Maxima, proxima; hostiæ balantes, decoræ gratæque, humanæ, majores. USUS: Diis hostias immolare; humanis hostiis. Deum placare. Præbere hostias ad sacrificandum; hostias adducere, ducere, cædere. Cf. [Consecro](#), [Eucharistia](#).

HOSTĪCUS, a, um, *D'ennemi, ennemi*. SYN. Hostilis. USUS: Vagi milites in hostico errabant, *sur le territoire ennemi*. Ensis hosticus.

HOSTĪLIS, e, gen. com. *Ennemi, de l'ennemi*. SYN. Inimicus, *infestus*, hosticus. USUS: Hostilem in modum vexare quempiam, *traiter qqn en ennemi*. Hostili in rempublicam animo.

HOSTĪLĪTER, *D'une manière ennemie*. SYN. Inimice, hostilem in modum, infeste, iniquo animo. PHRAS. Hostiliter agere, *se conduire en ennemi*. Hostiliter facere; hostilem in modum vexare; hostiles spiritus gerere, et nullum non genus calamitatis contumeliæque in aliquos edere.

HOSTIS, is, m. *Ennemi (génér. public ou de guerre)*. SYN. Inimicus, perduellis, qui contra rempublicam arma fert, qui patriæ bellum indicit; qui adversus, qui contra arma fert. EPITH. Acerbissimus, acerrimus atque infestissimus, amentissimus, profligatissimus, antiquus, antiquissimus, armatus, capitalis, certus, crudelis, domesticus, externus, ferox et immanis, fœdissimus, importunissimus, impurus, impius, justus et legitimus, nefarius, perditus, perpetuus, potens, præsens, sceleratus, teter, teterrimus, togatus. USUS: 1. Ad hostes deficere, *passer à l'ennemi*. Transire, se conferre, confugere, transfugere. 2. Hostem arcere, *repousser l'ennemi*. Hostem submovere, prohibere vim hostium bellumque defendere, hostes rejicere. 3. Hostes dissipare, *mettre les ennemis en fuite*. Fundere, obterere, prosternere, occidere, delere, *les détruire*. Cf. [Inimicus](#), [Adversarius](#), [Infestus](#).

HUC, *Ici (avec mouv.)*. SYN. Ad hoc, ad hanc rem. USUS: 1. Huc te pares, hæc cogites. 2. Horsum, *çà et là, de tous côtés, en tous sens*. Huc hominem et illuc rapere. Rem huc adduxi.

HUI, *Oh! Ho!* Admirationis et optationis vox. USUS: Hui, quam hoc velim scire!

HŪJUSMŌDI, *De cette sorte, tel, semblable*. SYN. Id genus, hujus exempli.

HŪMĀNĒ, *Humainement*. SYN. Humaniter, benigne. USUS: Fecisti humane, quod.

HUMĀNĪTAS, ātis, f. *Humanité, douceur, bienveillance*. SYN. Lenitas, facilitas, comitas, urbanitas, suavitas morum, morum atque sermonum lepos, benignitas, placabilitas, mansuetudo; *item*: Eruditio, doctrina; *item*: Natura humana, indoles, ingenium humanum. EPITH. Communis, digna scientia, in aliquem excellentior, mira, multa, politior, singularis, summa, tanta. PHRAS. Cæsar rara erat erga omnes humanitate, *la bonté de César pour tout le monde était prodigieuse*. Cæsar præter multas virtutes, quibus floruit, ea fuit humanitate, ut nihil supra posset; ejus humanitatis fuit, ut nemo cum illo conferendus, comparandus, æquandus esset; ea præditus fuit humanitate, ut nemo par illi fuisse videatur. Humanitate Cæsar excelluit, omnibus antecelluit, præstitit; omnes vicit, superavit. Nihil Cæsare humanius. Humanitatem Cæsar ita coluit, ut nemo magis. Cæsare nemo fuit ad humanitatem propensior. Cæsar proprio quodam naturæ munere factus ad benignitatem videbatur. Singularem in comitate morum, ac præcipua quadam laude dignum jure Cæsarem duxeris. Laudem suavissimæ comitatis præter cæteros Cæsar tulit. Laus humanitatis et comitatis uni maxime Cæsari debetur. Qui sit Cæsari humanitate præferendus; qui plus habeat, ostendat humanitatis; in quo plus, quam in Cæsare humanitatis sit, resideat; Cæsare qui magis ad humanitatem propendeat; qui humanitatis laude sit Cæsare præstantior; qui præstaret, antecelleret humanitati Cæsaris, neminem reperiri posse puto, neminem adhuc novimus. Nemo Cæsarem humanitate vincere potuit. Nemo unquam Cæsare humanitate magis abundavit. Nemo fuit Cæsare humaniore sensu. Cf. [Humani mores](#). USUS: 1. Nemo Catone commodior, comior, moderatior fuit ad omnem rationem humanitatis et morum suavitatem; humanitatem alicui tribuere, habere. Difficillima est illa societas gravitatis cum humanitate. 2. Natura humana,

ingenium, indoles humana, *affections de l'homme, sentiments humains, bonté*. Humanitatem omnem exuere, abjicere, extirpare. Petere veniam errato ex humanitatis communis jure et misericordia. Omnem humanitatis sensum amittere. 3. Eruditio, doctrina, artes politiores, *instruction, éducation, politesse, urbanité*. Artes, quibus ætas puerilis ad humanitatem erudiri solet. Homo humanitate politus, neque communium litterarum et politioris doctrinæ expers. Cf. Humaniores litteræ, *les humanités, classe de belles-lettres*. Pro: humanitatem assumere, *prendre la forme humaine*, rectius dices: humanam induere naturam, hominum se natura formaque induere. Cf. [Humanus](#).

HŪMĀNĪTER, *Humainement*. SYN. Humane, benigne, vultu benigno, omni genere humanitatis, quod vultu ac verbis exprimi potest, quam licet humanissime; eo vultu, qui facile gratiam ineat, benevolentiam conciliet; hominum animos amore devinciat, ad amandum alliciat. USUS: 1. Humaniter fecit, quod ad me venit, *il a bien fait de venir me voir*. 2. *Avec résignation*: Sin aliter acciderit, humaniter feremus, *si l'affaire tourne autrement que nous ne l'avions pensé, nous le supporterons avec résignation*.

HŪMĀNĪTUS, *Conformément à la nature humaine*. SYN. Humano more, ut solet, ut fere fit. USUS: Siquid humanitus acciderit.

HŪMĀNUS, a, um, *D'homme, humain*. SYN. Ad hominem pertinens. )( Inhumanus. Affabilis, benignus, comis, blandus, facilis, commodus, urbanus. PHRAS. 1. Humanæ res omnes fragiles caducæque sunt, *les choses humaines sont fragiles et caduques*. Humanarum rerum imbecillitatem fragilitatemque quis non extimescat? Summa est humanarum rerum infirmitas; incerta omnia et mobilia, et caduca. Casus humanos et eventus incertos valetudinis, et naturæ communis fragilitatem quis non extimescat? Incerta sunt omnia, posita non tam in nostris consiliis, quam in fortunæ temeritate. Nihil humanis in rebus certi est. Vice fortunarum humanarum quis non commoveatur? humanæ sorti quis non illacrimetur? Humanæ res omnes fluxæ sunt ac mobiles; mortalia omnia fortuita sunt et peritura. 2. Moribus est perhumanus, *cet homme est excellent*. Nihil illo amantius, suavius, comius, jucundius; in omni sermone est affabilis; benigno alloquio, comitate invitando, beneficiis, quos potest, conciliando, vultu ac sermone in omnes placato, omnium sibi amores colligit; summa omnes comitate complectitur; facillimum se præbet omnibus, eosque familiariter ac hilariter

amplexatur; mira in eo suavitas, mira comitas, affabilitasque sermonis. Moribus est suavissimis, cultissimisque. Morum elegantia ac suavitate est mirabili; mira facilitate, ac venustate morum est præditus, conspicuus. Cf. [Humanitas](#). 3. Hoc ex humanitate fecisti, *c'est par politesse que vous avez fait cela*. Egisti hoc humanitate adductus, impulsus, incitatus; dedisti hoc humanitati tuæ; debet hoc humanitati tuæ referri; ad hoc te incitavit naturæ tuæ ad humanitatem propensio; agnosco in hoc humanitatem tuam; fructus hic est humanitatis tuæ. Mirifica in hoc elucescit urbanitas tua. 4. Humanioribus litteris a pueritia eruditus es, *vous avez été instruit dans les belles-lettres dès votre enfance*. A teneris annis humaniores disciplinas studiose amplexus es; a puero floruiisti artibus iis, quæ ab humanitate nomen acceperunt; jam inde ab ineunte ætate disciplinas eas coluisti, quæ humaniores nuncupantur; ab ætatis initio humanitatis studia complexus es. A teneris ad eas artes animum adjunxisti, quibus ætas puerilis ad humanitatem informari solet; quæ repertæ sunt, ut puerorum mentes ad humanitatem fingerentur; quæ ad humanitatem pertinent; a puero in doctrinarum ac humanitatis studio versatus, humanitate perpolitus es; communium litterarum et politioris doctrinæ studiis excultus es. Cf. [Litteræ](#). USUS: 1. Aliquem a fera et agresti vita ad humanum cultum civilemque traducere. 2. Elegans moribus, comis, urbanus, *poli, courtois*. Vir humanissimus, et facillimus. Cf. [Officium](#).

HŪMĀTIŌ, ōnis, f. *Inhumation*. SYN. Sepultura.

HŪMECTO, as, avi, atum, are, a. *Humecter, mouiller, arroser*. SYN. Humidum facio, humore aspergo. USUS: Vultum lacrimis humectare.

HŪMĒRUS, i, m. *Épaule*, SYN. Suprema pars brachii. EPITH. Lævus, levis, sinister. USUS: Italia Ciceronem suis humeris reportavit. Totum negotium unus ille gubernat, et humeris suis sustinet; in humeros aliquem efferre.

HŪMESCO, is, ere, n. *Devenir humide, se mouiller*. SYN. Madeo; madidus, humidus fio. ADV. Modice. USUS: Terra humescens.

HŪMĪDUS, a, um, *Humide, mouillé*. SYN. Humorem habens. USUS: Ligna viridia et humida.

HŪMĪLIS, e, gen. com. *Humble*. SYN. Demissus, jacens, abjectus. )( Altus, alacer, clarus, præstans. PHRAS. Homo est animo humili et abjecto,

*cet homme a l'âme basse et vile.* Summam in eo homine animi humilitatem; summam animi abjectionem, infirmitatem, imbecillitatem, tenuitatem deprehendas; summas animi angustias in eo expertus sum. Hominem esse video exigui admodum animi, nihil spectantem in laude positum, nullius laudis cupiditate flagrantem, adversum ab omni gloriæ studio, in humiles, ac plane sordidas cogitationes dejectum, tanquam humi serpentem. Cf. [Abjectus](#), [Vilis](#). USUS: 1. Ratione loci, *bas, petit*. Vites, et quæ humiliora sunt, se attollere a terra non possunt. 2. TRANSL. Conditione, statu, fortuna demissus, mœrens, afflictus, *bas, abject, lâche, rampant*. Humilis, imbecillis, infirmus, minime generosus animus. Qui altiore animo sunt, nihil humile, nihil abjectum captant, cogitant. 3. Judicio, voluntate, artificio, consilio abjectus, *humble*. Fracto atque humili animo supplicare. Mens angusta et humilis. Modestus homo, animi submissi. Cf. [Demissus](#). *Pro*: (Humiliare se, VULG.), *s'humilier*, Latine: Submittere se, submisce se gerere, submittere animos. Cf. [Demitto](#).

HŪMĪLĪTAS, ātis, f. *Abaissement, bassesse, obscurité (de la naissance)*. SYN. TRANSL. Abjectio, ignobilitas, obscuritas, vilitas. PHRAS. Humilitas ista nimia est et abjectio, *abaissement qui va jusqu'à l'abjection*. Animos nimium submittis; infractos animos geris; fractos esse video spiritus tuos; ea humilitate dignitati tuæ haud consulis; præter modum te humilem præbes, et abjectum reddis. Cf. [Demitto](#), [Abjectus](#), [Vilis](#), [Animus abjectus et imbecillis](#). USUS: 1. Ratione loci, *le peu d'élévation (d'une chose); petitesse de taille*. Sidera inter se altitudine et humilitate distantia. 2. Abjectio, ignobilitas, *abaissement, état humble*. Despicere humilitatem alicujus. Propter humilitatem et obscuritatem generis in ignoratione hominum versatur. 3. Humilitas, *humilité*. Modestia animi, submissio animi, demissio animi, sui despicientia, sui contemptio; moderatio animi modeste de se existimantis. Cf. [Modestia](#).

HŪMĪLĪTER, *Bassement*. SYN. Submisce, demisce, animo humili et imbecillo. Cum de virtute sermo est: *humblement*. Magna animi modestia, submissione, demissione.

HŪMO, as, avi, atum, are, a. *Enterrer*. SYN. Sepelio. USUS: Humare corpora. Cf. [Sepelio](#), [Fusus](#), [Efferro](#).

HŪMOR, ōris, m. *Liquide en général*. SYN. Aqua, liquor. EPITH. Non inutilis ad aliquid depellendum, mollis. USUS: Frigoribus durescit humor.

Humor infusus in corpore.

HŪMUS, i, f. *Terre*. SYN. Tellus, gleba, terra. USUS: Humus subacta.

HYDRA, æ, *Serpent*. SYN. Excetra, anguis.

HYDRĪA, æ, f. *Urne*. SYN. Urna.

HYDROPS, ōpis, m. *Hydropisie*. SYN. Aqua intercus.



ĪAMBĪCUS, a, um, *Iambique*. USUS: Iambicus versus orationi simillimus.

ĪAMBUS, i, m. *Iambe, pied composé d'une brève et d'une longue*. Pes carminis. EPITH. Duplex, extremus, frequentissimus. USUS: Iambus in oratione vitiosus, si extremus ponatur.

ĪBI, *Là, dans ce lieu (sans mouv.)*. SYN. In eo loco, eo loci, inibi, in illisce ædibus. USUS: 1. Nemo est, qui non ubivis, quam ibi, ubi est, esse malit. 2. Ea occasione, *alors, en ce moment*. Ibi Cæcinna postulare cœpit.

ĪBĪDEM, *Là même, au même lieu (sans mouv.)*. SYN. In eodem loco. USUS: Ibidem, in quo læsi, solabor. Ibidem te operiar.

ĪCO, is, īci, ictum, ere, a. *Frapper*. SYN. Ferio, ictum do. USUS: In pactione fœdus icere.

ĪCTŪS, ūs, m. *Coup, blessure*. SYN. Percussio, petitio. EPITH. Contrarius, flammatus, levis, non tribunitius sed consularis, validus. PHRAS. Multis et gravibus ictibus concidit, *il est tombé percé de coups*. Pugnis calcibusque fœde conscissus, multis plagis confectus interiit; inter dolorem crepitumque plagarum multis ictibus acceptis datisque corruit; acceptis gravissimis plagis, corpore recentibus verberum vestigiis livido, semianimis procubuit. USUS: Ictu fulminis deflagavit. Ictu et coniectione telorum cominus magnæ sæpe copiæ pulsæ sunt. Eodem tecum ictu concidi.

ID, *Cela*. SYN. Hoc, istud. USUS: Venit ad me et quidem id temporis. Id ætatis vir.

IDCIRCO, *C'est pour cela, c'est pourquoi*. SYN. Ideo, ob eam rem, ea re.



(ĪDĒA, æ, VULG.), *Type, image, notion, idée*. SYN. Forma, species, species rerum, prima et inchoata intelligentia. PHRAS. Concepit animo eloquentiæ quamdam ideam, *il s'est formé un certain idéal de l'éloquence*. Insidebat in ejus mente species eloquentiæ: habebat comprehensam animo quamdam formam eloquentiæ; simulacrum quoddam et exemplar eloquentiæ apud se informarat. Cf. [Imago](#). USUS: Has rerum formas Plato appellat ideas.

ĪDEM, ĕadem, idem, *Le même, la même*. SYN. Hic ipse, is ipse, unus, par, perpetuus, geminus. )( Alius. PHRAS. 1. Idem fere dicebat, quod alter, *il parlait à peu près comme l'autre*. Rebus congruentes, nominibus differebant; nulla in re discrepabant; non abhorret, non abludit ab ejus dictis hujus sententia. Cf. [Congruo](#), [Convenio](#). 2. Eadem utriusque est causa, *tous deux ont la même cause*. Hujus causa et illius sejungi non potest; eodem revolvitur; eandem cum illo incudem tundit. Cf. [Similis](#). USUS: Amicus tanquam alter idem. Hoc unum et idem videtur esse. Fuere, qui idem ornate, idem graviter dixere. Causæ inter se simillimæ, vel potius eadem. Vir bonus, idemque eruditus.

ĪDENTĪDEM, *A diverses reprises, souvent*. USUS: Hoc identidem dicitis.

ĪDĒO, *C'est pour cela, c'est pourquoi*. SYN. Idcirco, eo quod, ea re quod, digna causa cur, ob hasce res, ea gratia quod; ei rei, id quod; hoc quod, ea de causa, ejus rei gratia, ob id, eam ob causam. USUS: Hæc ideo diligentius pertracto. Cf. [Ex eo](#).

ĪDĪŌTA, æ, m. *Ignorant, sot, (idiot)*. SYN. Rudis, imperitus, illitteratus. USUS: Illi idiotæ, ut tu appellas. Cf Rudis.

Idololatra, æ, m. *Idolâtre*. Cultor falsorum numinum; inanium deorum cultor; qui inanibus et commentitiis diis divinum cultum tribuit, divinos honores adhibet, impertit; qui cultum uni debitum DEO simulacris impiorum hominum, lapidibusque exhibet; inanes et commentitios deos adorat, religioso cultu veneratur; qui deorum inanium simulacra impio et sacri ego cultu veneratur; qui superstitionum deterrima caligine mersus, qui superstitionum tenebris altissimis obsessus et sepultus cultum uni DEO debitum in plures impia et sacrilega partitione distribuit. Huc spectat Idololatria, æ, f. *Idolâtrie*. Cultus falsorum numinum.

ĪDŎLUM, i, n. *Image*. SYN. Simulacrum, imago. USUS: Imagines, quæ idola nuncupantur, *les idoles*. Rectius appellatur: simulacrum ficti ac commentitii numinis.

ĪDŎNĒE, *Convenablement*. SYN. Apte, commode. USUS: Exordio idonee comparatur auditor ad reliquam orationem.

ĪDŎNĒUS, a, um, *Convenable*. SYN. Aptus, commodus, tempestivus, dignus. USUS: Non est idoneus auctor. In deligendis idoneis hominibus iudicium et delectum adhibere. Idoneum tempus, locus opportunus. Idonea verba. Imagines ad monendum idoneæ. Cf. [Accommodatus](#), [Aptus](#).

ĪDUS, ũum, f. *Ides, une des divisions du mois chez les Romains*. SYN. Dies, qui singulis mensibus nonas sequuntur. USUS: Idibus martiis, *le 15 Mars*.

ĪĜĪTUR, *Donc*. SYN. Ergo. USUS: Jejuna igitur aures affers.

IGNĀRUS, a, um, *Qui ne sait pas, qui ignore*. SYN. Imprudens, inscius, rudis, imperitus, indoctus, nec opinans, in re peregrinus et hospes; in re aliqua tiro. USUS: Quid agatur, ignarus sum. Ignarus rerum mearum. Facundæ orationis ignarus. Cf. [Rudis](#), [Ignorans](#).

IGNĀVĪA, æ, f. *Inaction, nonchalance, lâcheté*. SYN. Inertia. )( Fortitudo. EPITH. Moderata, summa. PHRAS. Causam huiusce rei in ignaviam conferebant, *ils attribuaient ce résultat à son indolence*. Ad ignaviam, inertiam, desidiam, languorem referebant; hoc ignavi esse hominis aiebant; in hoc omnibus negligentiae nomine suspectus erat; hoc ignaviæ adscribebant, assignabant; hic vero ejus diligentia desiderabatur. Cf. [Animus imbecillus](#), [Negligentia](#). USUS: Fortitudini contraria est ignavia. Ignaviam suam, inertiam, desidiam parietum custodiis tegere. Ignaviæ se dedere. Ignavia obanguere. Cf. [Ignavus](#).

IGNĀVĒ, *Lâchement, faiblement*. SYN. Per summam inertiam, desidiam. )( Contente. USUS: Vide, ne quid ignave, muliebriter, abjecte, serviliter facias. Cf. [Negligenter](#).

IGNĀVĪTER, *Lâchement*. SYN. Ignave.

IGNĀVUS, a, um, *Indolent, mou, lâche*. SYN. Iners. )( Fortis, audax. PHRAS. Hic omnes ignavi sunt, *ici, tout le monde est paresseux*. Hic omnes pigritiæ morbo laborant, omnes languent; omnes torpent, omnes frigent; hic

omnia jacent; hic veternus omnes occupat; hic ignavia oblanguent omnes; hic nemo est, in quo diligentiam non requiras, cui satis sit animorum. Cf. [Piger](#), [Negligens](#). USUS: Ignava, iners, somniculosa senectus.

IGNESCO, is, ere, n. *Prendre feu, s'embraser*. SYN. Ardeo, candeo, conflagro. USUS: Ad extremum omnis mundus ignescat.

IGNĒUS, a, um, *De feu, enflammé, embrasé*. USUS: Ignea dixit sidera Cleanthes. Igneo motu arteriæ micant.

IGNĪCŪLUS, i, m. *Petit feu, étincelle*. SYN. Parvus ignis. TRANSL. Facilitas ingenita. EPITH. Matutini igniculi, parvuli, viriles. USUS: Virtutum igniculi et semina. Igniculos viriles jacere.

IGNIS, is, m. *Feu*. SYN. Flamma, incendium. EPITH. Æthereus, æternus, artificiosus, clarus, confector et consumptor omnium, exiguus, hibernus, novus, perpetuus et sempiternus, vitalis, salutaris. PHRAS. 1. Ignem excitare, *allumer*. Ignem lapidum conflictu atque tritu elicere; ignem conflictu lapidum excutere, elidere; flammam ciere, suscitare; ignem e silice elicere. 2. Ignem injicere tectis, *mettre le feu aux maisons*. Ignem acere; ignes tectis inferre, admove. USUS: Ignem extinguere; arefacta materia ignem concipere facile solet. Ignis omnibus rebus vitalem impertit calorem. Hic noster ignis, quem usus vitæ requirit, confector est et consumptor omnium. Vicina domus nihil ab igne passa est.

IGNĪTUS, a, um, *Enflammé, ardent*. USUS: Inflammatus atque ignitus furor.

IGNŌBĪLIS, e, gen. com. *Inconnu, obscur*. SYN. Humilis, ignobili loco natus, infimo loco natus, obscuris ortus parentibus, unus de multis, unus e populo, humili et obscuro loco natus, inferiore genere ortus, ex infimo genere et fortunæ gradu; homo tenuis, cujus vis, et fortunæ conditio infima est, cujus stirps et genus ignoratur, qui natus parentibus est humilibus; homo ignotus et sordidus, obscurus, abjecta et obscura familia; nulla commendatione majorum; homo per se cognitus; humilis sane et minime generosus; terræ filius, minorum gentium; homo tenui loco, obscuris majoribus ortus; nulla sanguinis claritate commendatus, honestatus, nobilitatus. PHRAS. Virtus multos etiam ignobiles evexit altius, *bien des hommes obscurs se sont élevés par leur vertu aux plus hautes dignités*. Multos infimæ conditionis extulit atque illustravit virtus; multos humillimæ

sortis, obscuri loci, nulla parentum aut majorum laude commendatos, obscuro loco natos, ignobili, obscuro, infimo genere editos nobilitavit; multos generis humilitate jacentes virtus erexit; multi genere ignobiles et obscuri virtute honestantur, ac nobilitantur. Cf. [Vilis](#), [Humilis](#), [Abjectus](#). )( Nobilis, Clarus.

IGNŌBĪLĪTAS, ātis, f. *Naissance obscure, obscurité*. SYN. Humilitas generis, obscuritas; conditio atque fortuna hominum infimi generis. )( Nobilitas. USUS: Aderit paupertas, ignobilitas, humilitas. Cf. [Humilitas](#).

IGNŌMĪŃĪA, æ, f. *Ignominie, affront, déshonneur*. SYN. Infamia, dedecus, contumelia, macula, nota, probrum, labes. PHRAS. Ignominia me affecit, *il m'a fait un affront*. Ignominia me appetiit, notavit, deformavit; ignominiam mihi inussit, imposuit; ignominiam ab eo gravem accepi. Cf. [Decus](#), [Contumelia](#), [Probrum](#). USUS: Ignominia aliquem afficere, *noter d'infamie*. Ignominiam accipere, *recevoir un affront*. Ignominiam graviter ferre, *supporter difficilement un affront*. Ignominiam alicui et flagitium demere, *réhabiliter qqn*.

IGNŌMĪŃĪŌSUS, a, um, *Ignominieux, flétrissant*. USUS: Dominatio ignominiosa.

IGNŌRĀBĪLIS, e, gen. com. *Inconnu, ignoré*. SYN. Quod ignorari potest. USUS: Quod non ignorabile, non fortuitum.

IGNŌRANS, tis, omn. gen. *Ignorant*. SYN. Ignarus. PHRAS. Turpe est, in patriæ rebus esse ignorantem, *il est honteux de ne pas être au courant des affaires de son pays*. Turpe imprimis hospitem esse in iis rebus, quæ ad patriam pertinent; in patria peregrinari, dedecus est; ea non tenere, ea scientia non comprehendere, ea usu doctrinaque non percipere, in quibus res patriæ agitur; turpe imprimis est, in ea re rudem ac tironem, hospitem ac peregrinum esse; in ejus rei ignorance versari; ejus rei inscitia laborare, quæ cum patriæ rebus est conjunctissima. Cf. [Rudis](#), [Imperitus](#). USUS: Ignorantem superbire flagitiosum est. Cf. [Ignorantia](#).

IGNŌRANTĪA, æ, f. *Ignorance*. SYN. Ignoratio, inscitia, inscientia. PHRAS. Non est mirum, errare eum, cujus tanta est ignorantia, *il n'est pas étonnant qu'un homme si ignorant se trompe*. Non est, cur miremur, si sæpe labitur is, qui est omnium imperitissimus; cujus ignorantia, inscitia summa est; qui omnes inscitia vincit; cui neminem inscitia parem invenias; quem

omnia latent; qui nihil prorsus novit, qui nullam partem doctrinae tenet; qui doctrinae expers, in maxima rerum omnium ignoratione versatur. Cf. [Ignorans](#). USUS: Ignorantia litterarum.

IGNŌRĀTIŌ, ōnis, f. *Ignorance, manque de savoir*. SYN. Ignorantia. )(Scientia. USUS: Versari in summa rerum ignoratione. Nescio, quis nos teneat error et misera veri ignoratio.

IGNŌRO, as, avi, atum, are, a. *Ignorer*. SYN. Sum ignarus, sum nescius; nec usu, nec ratione cognitum habeo. ADV. Diutius, impune, omnino, ne quid, turpiter aliquid, vehementer causam. PHRAS. Quid eventurum sit, ignoro, *je ne sais ce qui arrivera*. Quo res casura sit, quid consequi possit, nescio; non dispicio, quid allatura sit dies; explorata non habeo, latent me, quae inde nasci possunt incommoda; quid futurum sit, me fugit, non assequor, conjectura assequi non possum; divinare non possum, quae dies ipsa feret, patefaciet; mente percipere non possum, quo res, quem in locum res evasura sit; futuri casus mihi non patent, non aperti sunt. Cf. [Nescio](#). USUS: Ignoro plane de filio.

IGNOSCO, is, nōvi, nōtum, ere, a. et n. *Pardonner*. SYN. Parco, veniam do, remitto. PHRAS. Ignosco tibi, *je vous pardonne*. Omnium, quae alia super alia ausus es, veniam facio; voluntaria oblivione injurias contero; gratiam injuriarum omnium facio; condono praeterita; condono amici precibus vitam tuam; dolorem meum amici voluntati ac precibus condono; iracundiam meam amicorum caritati dimitto, impunitatem injuriae do, concedo; remitto culpam, ejusque memoriam abjicio. Cf. [Parco](#), [Venia](#), [Condono](#). USUS: Sceleris poenam praetermittere, ignoscere vocatur. Praeteritis ignoscere. Hoc mihi, quaeso, ignosce.

IGNŌTUS, a, um, *Inconnu*. SYN. Obscurus, qui in hominum ignoratione versatur. PHRAS. Homo est ignotus, *cet homme n'est pas connu*. Omnibus incognitus; quem nemo viderit unquam; nemo, qui mortalis esset, audiverit. Albus, aterve homo sit, ignoramus, cujus omnis aetas propter humilitatem in hominum ignoratione versatur; cujus nomen, famaue in obscuro est; quem generis humilitas arbitrantium judiciis subduxit. Cf. [Nescio](#). USUS: Homo ignotus. Res in vulgus ignota.

ĪLĪA, ōrum, n. pl. *Flanc, ventre*. SYN. Molles et cavae ad latera partes, et ad lumbos. USUS: Inflata dolore ilia rumpere.

ILLĀBOR, ěris, lapsus sum, abi, d. *Tomber dans*. SYN. Influo. USUS: Sensim pernicies illapsa in civium animos, sensim avaritia immigravit. Voluptas ad sensus affluit et illabitur.

ILLĀCRĪMOR, aris, atus sum, ari, d. *Pleurer*. USUS: Socratis morti semper illacrimor. Cf. [Lacrimor](#).

ILLĀQUĚO, as, avi, atum, are, a. *Prendre au lacet; enlacer, prendre, séduire*. SYN. Irretio, implico, capio. USUS: Illaqueatus legum periculis. Cf. [Implico](#).

ILLE, A, UD, *Celui-ci, celle-ci; ce, cet, cette*. USUS: Ipsum quidem illud. Ego ille ipse sum. Illa ista virtus. Homines minime mali illi quidem.

ILLĚCĚBRA, æ, f. *Attrait, charme*. SYN. Incitamentum, invitamentum, lenocinium, stimulus, blandimentum, blanditia, illicium. EPITH. Maxima, tanta. USUS: Vitiorum, corruptelarum et libidinum illecebris juvenum animos invitare, delinire, irretire, capere, excitare, trahere. Illecebris se dedere. Cf. [Blanditiæ](#), [Voluptas](#).

ILLĚPĪDĚ, *Sans grâce*. SYN. Injucunde, infacete. USUS: Crasse et illepide conquisitum aliquid.

ILLĚPĪDUS, a, um, *Peu élégant, grossier; morose, difficile*. SYN. Infacetus, putidus. )( Lepidus. USUS: Parens avarus, illepidus, in liberos difficilis. Cf. [Ineptus](#).

ILLĪBĀTUS, a, um, *Non souillé, sans tache*. SYN. Intactus, purus, integer, intaminatus, intemeratus, inviolatus, incorruptus. USUS: Flos illibatus populi. Veteres et illibatas majorum divitias profundere. Cf. [Purus](#).

ILLĪBĚRĀLIS, e, gen. com. *Peu noble, peu généreux, avare*. SYN. Ignobilis, sordidus, avarus. )( Liberalis. PHRAS. Illiberaliorem hoc homine vidi neminem, *je ne connais pas d'homme moins généreux*. Neminem, qui tam esset alienus ab humanitate, qui ita experts esset humanitatis, vidi unquam. Humanitatem liberalitatemque ignorare videtur; ita nihil agit liberaliter, ut illiberalitatem esse virtutem existimare videatur. Ille, si quisquam alius, inofficiosus est maxime; de humanitate minime laborat; officii tam negligens est, ut nemo magis. USUS: Genus jocandi illiberale; questus illiberalis. Cf. [Parcus](#), [Sordidus](#), [Illiberalitas](#).



ILLĪBĒRĀLĪTAS, ātis, f. *Caractère peu généreux, avarice, lésinerie.* SYN. Sordes, avaritia. )( Liberalitas, humanitas. Cf. [Agrestis](#), [Inhumanus](#).

ILLĪBĒRĀLĪTER, *Peu noblement; d'une manière sordide.* SYN. Sordide, avare, ingrate. USUS: Neque indiligenter, neque illiberaliter.

ILLIC, *Ici, là.* USUS: Illic sum.

ILLĪCET vel ĪLĪCET, *Allez, vous pouvez vous retirer, (formule pour congédier). Aussitôt, sur-le-champ.*

ILLĪCĪO, is, lexi, lectum, ere, a. *Charmer, gagner, attirer, séduire.* SYN. Allicio, induco, allecto. USUS: Similitudo illicit ad amicitiam. Cf. [Allicio](#).

ILLĪCĪTUS, a, um, *Défendu, illicite.* SYN. Nefas, non licitum.

ILLĪCĪUM, ii, n. *Appât, charme.* SYN. Invitamentum, incitamentum. USUS: Profectionis meae frater illicium fuit. Cf. [Illecebra](#).

ILLĪCO, *Sur-le-champ, aussitôt.* SYN. Continuo. USUS: Simul atque bellum cœpit, artes nostrae illico conticescunt. Cf. [Statim](#).

ILLĪDO, is, līsi, līsum, ere, a. *Frapper, briser, broyer contre.* SYN. Contundo, confringo. USUS: Serpens illisus et compressus morietur.

ILLĪGO, as, avi, atum, are, a. *Lier, attacher, assujettir.* SYN. Implico, irretio. ADV. Scite, commodissime. USUS: In oratione aliqua omnes illigare dicendi lepores. Bello aliquem, sermoni illigare.

ILLINC, *De là.* SYN. Inde, loci et personae ratione. )( Hinc. USUS: Omnem amorem ejecit illinc, atque in hanc transfudit.

ILLĪNO, is, lēvi, lītum, ere, a. *Oindre.* SYN. Induco, inungo, inficio. USUS: Color fuco illitus. Sordes illinere.

ILLITTĒRĀTUS, a, um, *Illettré, ignorant.* SYN. Idiota, litterarum ac doctrinae expers. )( Litteratus. USUS: Incidunt in sermone varia, nec illiterata, nec insulsa. Cf. [Rudis](#), [Imperitus](#).

ILLO, *Là, vers cet endroit-là (avec mouv.).* USUS: Illo facile venies.

ILLŌTUS, a, um, *Qui n'est pas lavé, sale.* SYN. Sordidus. USUS: Sermone illoto uti et inhonesto, langage grossier.

ILLUC, *Là, vers ce lieu-là.* Huc atque illuc intueri, (VULG. hinc inde), *çà et là.*

ILLŪCĒO, es, luxi, ere, n. Adhibetur temp. præter, *Luire sur*. SYN. Eluceo, appareo.

ILLŪCESCO, is, luxi, ere, n. (Solis tertiis pers. et partic. præ. adhibetur). *Commencer à luire, luire, briller*. SYN. Illuceo, exorior, appareo. ADV. Aliquando, repente. USUS: Hic lætus tibi dies illucescit. Tantæ perturbationi repente vox et auctoritas consulum illuxit. Ut dies illuxit.

ILLŪDO, is, lūsi, lūsum, ere, n. et a. *Se moquer de, railler*. SYN. Ludo, ludificor. ADV. Diutius, vicissim, merito, plane, ultro. USUS: Carneades Rhetorum præcepta et nimium acumen illudere solebat. Miseriis alicujus, auctoritati senatus illudere. Dialecticam totam illudere. In aliquem illudere. Cf. [Irrideo](#).

ILLŪMĪNĀTĒ, *Avec éclat*. SYN. Ornate.

ILLŪMĪNO, as, avi, atum, are, a. *Éclairer; faire briller*. SYN. Lucem vel lumen affero, lumen præfero, collustro, illustro, orno; colorum varietate distinguo. )( Obscuro. USUS: Quod tanquam stellis quibusdam notat et illuminat orationem. Cf. [Orno](#), [Illustro](#).

ILLŪSĪO, ōnis, f. *Ironie, raillerie*. SYN. Irrisio.

ILLUSTRĀTĪO, ōnis, f. *Éclat*. SYN. Fulgor, splendor. USUS: Solis illustratio.

ILLUSTRIS, e, gen. com. *Illustre, célèbre, distingué*. SYN. Nobilis, clarus. )( Obscurus. USUS: Homo illustris honore et nomine. Illustris ac nobilis domus. Testatum et gloriosum et illustre factum. Hoc erit tibi ad laudem illustre. Erunt hæc tanto expressiora et illustriora. Cf. [Clarus](#), [Nobilis](#), [Summus](#).

ILLUSTRO, as, avi, atum, are, a. *Éclairer; rendre célèbre, illustrer*. SYN. Illumino, collustro, orno. )( Obscuro. ADV. Breviter, maxime, valde. PHRAS. 1. Illustrabit tuam amplitudinem inimicorum injuria, *l'injustice de vos ennemis ne fera que relever votre dignité*. Quo magis obscurare atque extinguere tuam dignitatem inimici conabuntur, eo plus ad eam splendoris accedet; eo clarius elucebit, eo apparebit illustrius, eo fiet clarior et illustrior. 2. Oratoris est obscura illustrare, *l'orateur doit éclairer tout ce qui est obscur*. Obscuris dare lucem; lumen afferre; splendorem afferre; in bono lumine collocare obscura. USUS: Patefacere et illustrare veritatem, obscura. Illustrare laudibus aliquem.

ILLŪVĪES, ēi, f. *Saleté, malpropreté*. SYN. Sordes. USUS: Pectus illuvie scabrum. Cf. [Sordes](#).

(Īmāġinor, aris, atus sum, ari, d. VULG.) *S'imaginer, se figurer*. PHRAS. 1. Vos ante oculos animosque vestros proponite; vultum ejus et incessum animis intuemini; id animo contemplemini, quod oculis non potestis; cogitatione vobis hominis hujus mores depingite, constituite; cogitatione, animo fingite, exstruite animo altitudinem præstantiamque virtutum quamlibet; sumatur vobis, vir præstans, et ante oculos ponatur; concipite, comprehendite animo quantamlibet virtutis magnitudinem; reputate apud vos, atque animis repræsentate; obversetur ante oculos animosque divina vir virtute; speciem tantæ virtutis animo informate, adumbrate; virtutis tantæ imaginem, si potestis, animo fingite, comprehendite, describite; mente concipite. 2. (Imagino mihi facile, VULG.), *je m' imagine facilement*. Persuasum habeo; animo mihi repræsentō; facile animum induco, in animum induco; in eam opinionem facile adducor; in ea opinione sum; facile mente concipio. Cf. [Opinio](#), [Cogito](#).

ĪMĀGO, ĩnis, f. *Image*. SYN. Simulacrum, species, exemplar. EPITH. Larvata, expressa, multa. PHRAS. Juvat præstantiorum virorum imagines intueri, *on aime à regarder les portraits des grands hommes*. Simulacra magnorum virorum; monumenta formæ ac nominis; effigiem clarorum hominum identidem respicere; picturæ, tabulæ, imagines ex ære *vel* marmore præclare factæ ad virtutem adhortantur. Cf. [Idea](#).

IMBĒCILLIS, e, gen. com. *vel* IMBĒCILLUS, a, um, *Faible*. SYN. Infirmus, debilis, enervatus, exsanguis; parum firmamenti ac virium habens, fracta et tenui valetudine. )( Valens. USUS: Homo a valetudine et natura infirmior. Omnis superstitio animi imbecillis et anilis est. Imbecilla ad pugnandum respublica. Cf. [Infirmus](#), [Debilis](#).

IMBĒCILLĪTAS, ātis, f. *Faiblesse*. SYN. Infirmitas, debilitas, defatigatio, fragilitas. EPITH. Humana, maxima. USUS: Nosti imbecillitatem hominis, luxum, mollitiem. Susceptum onus propter animi imbecillitatem deponere. *Ætatis et virium imbecillitas illum moratur*. Cf. [Debilitas](#), [Infirmitas](#).

IMBĒCILLĪTER, *Faiblement (au fig.)*. Nonnisi soli comparativo Imbecillius adhibetur. SYN. Languide.

IMBELLIS, e, gen. com. *Lâche, pusillanime*. SYN. Ignavus. USUS: Nunquam periculi fuga faciendum est, ut imbelles et ignavi videamur. Cf. [Timidus](#).

IMBER, bris, m. *Pluie*. EPITH. Lapideus, sanguineus, maximus, assiduus, magnus. USUS: Magnos et assiduos imbres habuimus. Maximo imbri ad locum pervenimus. Ingentibus procellis fusus imber. Cf. [Tempestas](#), [Pluvia](#).

IMBERBIS, e, gen. com. *Imberbe*. USUS: Imberbis adolescentulus.

IMBĪBO, is, bĭbi, bĭbĭtum, ere, a. *Pomper, aspirer; concevoir*. SYN. Haurio, concipio. USUS: Malam animo opinionem de aliquo imbibere, *se former une mauvaise opinion de qqn*.

IMBREX, ĭcis, *Tuile faîtière*. SYN. Tegula curta et obtorta, quæ tectis applicari solet.

IMBŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Imbiber, imprégner; instruire, façonner*. SYN. Inficio, tingo; instituo. USUS: Tela veneno, lanam colore imbuere. Pueri animum bonis opinionibus, ingenium artibus, pectus pietate imbuere. Bellum odio, gladium scelere imbuere. Errorum pravitate imbui. Cf. [Doceo](#).

ĪMĪTĀBĪLIS, e, gen. com. *Imitable*. SYN. Quod imitatione aliquis assequi potest. USUS: Imitabilis orationis sublimitas.

ĪMĪTĀTĪO, ōnis, f. *Imitation*. SYN. Æmulatio. EPITH. Depravata, fallax, nimia, periculosa. USUS: Excellentium hominum virtus est imitatione digna. Periculosam exempli imitationem posteris prodere. Imitatione consequi virtutem alicujus. Comœdia est imitatio vitæ.

ĪMĪTĀTOR, ōris, m. *Imitateur*. Æmulator, æmulus. EPITH. Imitatores faceti, multi, permulti. USUS: Æmulus et imitator studiorum meorum. Majorum suorum, veterum facinorum imitator.

ĪMĪTĀTRIX, ĭcis, f. *Imitatrice*. EPITH. Prava, temeraria et inconsiderata. USUS: Gloriæ imitatrix fama popularis.

ĪMĪTOR, aris, atus sum, ari, d. *Imiter*. SYN. Adumbro, exprimo, imitatione exprimo; exemplum ab aliquo transfero, sequor, exsequor. Simulo, fingo. PHRAS. 1. Decet te majores imitari, *il vous convient d'imiter vos ancêtres*. Majorum laudem cupidissime persequi; vitam avorum et consuetudinem exprimere; imitando consequi; e majoribus similitudinem ducere; majorum vestigia persequi, ad majorum facta te exercere; in

majorum velut unici exempli, mores et instituta abire; pedem in majorum vestigiis ponere; per calcatam a majoribus semitam incedere; rationes tuas ad majorum rationes adjungere, ad æmulandum patrum decus accendi te convenit; majorum insistere, ingredi vestigia; facta eorum et consulta sectari, adumbrare. 2. Non deest ex majoribus tuis, quem imitere, *vous trouvez parmi vos ancêtres des modèles à imiter*. Non deest ex majoribus, unde tibi, quod imitere, capias; quam sequare; cujus teras vestigia; cujus vestigia sequaris; cujus vestigiis inhæreas, insistas; a quo tibi exemplum capias, sumas, habeas; quem tibi exemplar proponas; cujus exemplo vivas; cujus exemplum sequare; qui tibi exemplo sit; cujus ad imitationem vivas; cujus sis imitator, discipulus; quem auctorem habeas; cujus exempla intueare; a quo vivendi normam et exempla petas; in cujus vestigia incurras; cujus imaginem morum vitæque imitatione referas. Cf. [Exemplum](#), [Conformo](#), [Sequor](#). USUS: Heroum veteres casus imitari et exprimere.

IMMĀNIS, e, gen. com. *Énorme, immense; cruel, féroce*. SYN. Ferus, importunus. )( Mitis, mansuetus. PHRAS. Homo immanis, *un homme barbare*. Homo, in quo nec hominis quidquam est præter figuram et speciem, neque Romani, præter habitum et sonum linguæ, pestis ac bellua immanis; homo omni diritate et agresti immanitate teterrimus. Cf. [Barbarus](#). USUS: Immanis et fera natura, audacia; immane facinus. Cf. [Crudelis](#).

IMMĀNĪTAS, ātis, f. *Cruauté, inhumanité*. SYN. Feritas, diritas. EPITH. Silvestris, barbara, detestabilis, nefaria, nova, singularis, tanta, vetus. USUS: Omni diritate, et immanitate teterrimus, efferatus. Cf. [Barbaries](#).

IMMANSUĒTUS, a, um, *Sauvage, cruel*. SYN. Ferus, barbarus. )( Mansuetus. Cf. [Atrox](#).

IMMĀTŪRĪTAS, ātis, f. *Précipitation*. SYN. Nimia celeritas, acerbitas, importunitas. EPITH. Tanta. USUS: Quid hæc festinatio, hæc tanta immaturitas.

IMMĀTŪRUS, a, um, *Qui n'est pas mûr; prématuré*. SYN. Crudus, acerbus, acerbitate permistus, intempestivus, præposterus, qui a maturitate longe abest. )( Maturus. USUS: Mors immatura, et alienissimo tempore nuntiata.

IMMĒDĪCĀBĪLIS, e, gen. com. *Incurable*. USUS: Malum immedicabile. Cf. [Despero](#).

IMMĚMOR, ōris, gen. com. *Qui ne se souvient pas.* SYN. Oblitus. USUS: Mandati immemor. Cf. [Obliviscor](#).

IMMENSĪTAS, ātis, f. *Immensité.* SYN. Infinitas. USUS: Immensitates camporum.

IMMENSUS, a, um, *Immense, infini.* SYN. Infinitus, profundus. )( Finitus, dimensus. USUS: Ingens, immoderata, infinita, immensa cupiditas, vitiorum vorago.

IMMĚRENS, entis, gen. com. *Qui n'a pas mérité, innocent.* USUS: Innocentem et immerentem premis.

IMMERGO, is, mersi, mersum, ere, a. *Plonger dans.* SYN. Ingurgito. ADV. Penitus. USUS: In alicujus se consuetudinem immergere, *s'insinuer fort avant dans l'amitié de qqn.* Cf. [Mergo](#).

IMMĚRĪTO, *Injustement.* SYN. Injuria, de nihilo. USUS: Immerito et de nihilo irasceris. Cf. [Injuria](#).

IMMĪGRO, as, avi, atum, are, n. *Passer dans, s'introduire.* SYN. Migro, commigro, solum coloniis occupo. USUS: Immigrare in aliam domum; in mores alienos. Avaritia et luxuria pedetentim in rempublicam immigrat. Cf. [Migro](#).

IMMĪNĚO, es, ere, n. *Menacer.* SYN. Impendo. PHRAS. 1. Hostis nobis imminet, *l'ennemi nous menace.* Bellum non in animis modo, sed prope in oculis est; bellum nos *vel* nobis manet, et jam impendet, et hostes in capite ac cervicibus nostris hærent; in tergis nostris hærent hostes; supra caput est hostis. 2. Infortunium nobis imminet, *un malheur nous menace.* Fatum nobis aliquid impendet, aut instat jam plane, aut certe appropinquat; eadem in nos fortuna ingruit, quæ alios afflixit; in propinquo est malum. Faba aliqua in nos cuditur; haud longe aberit infortunium. USUS: Carthago diu Romæ imminebat. Cupiditate imminere in alienam hereditatem, *convoiter.* Animis in spem propinquam, in occasionem hostis evertendi imminere. Cf. [Insidiæ](#), [Prope](#).

IMMĪNŪO, is, i, ūtum, ere, a. *Diminuer.* SYN. Diminuo, attenuo. USUS: Imminuere de voluptate alicujus; opes accisæ et imminutæ. Cf. [Minuo](#), [Detraho](#).



IMMĪNŪTĪO, ōnis, f. *Retranchement, diminution*. SYN. Diminutio. USUS: Sine imminutione dignitatis tuæ id fiet.

IMMĪSĒRĪCORS, ordis, omn. gen. *Qui est sans pitié, impitoyable*. SYN. Immansuetus, superbus, infestus. Cf. [Durus](#), [Superbus](#).

IMMISSĪO, ōnis, f. *Action de laisser en liberté*. USUS: Sarmentorum aliorum amputatio, aliorum immissio, *couper des sarments, en laisser d'autres se développer*.

IMMĪTIS, e, gen. com. *Sauvage, cruel*. SYN. Asper, sævus, crudelis, immansuetus. USUS: Princeps immitis ac sævus. Uva immitis, cruda ac immatura, *raisin vert, qui n'est pas mûr*. Cf. [Asper](#), [Crudelis](#).

IMMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Envoyer*. SYN. Mitto, facio, impello. )( Emitto. USUS: Jacere et immittere injuriam in aliquem. Immittere se in armatos hostes, in voluptates.

IMMO *vel* ĪMO, *Oui, certes; bien plus*. SYN. Etiam atque etiam, jam vero etiam, citius dixerim; quin etiam; haud scio, an non etiam. USUS: Causa igitur non bona est? immo optima.

IMMŌBĪLIS, e, gen. com. *Immobile*. SYN. Torpens. USUS: Terra immobilis, manens, ima sede semper hærens.

IMMŌDĒRĀTĒ, *Sans mesure*. SYN. Immodice, immodeste, extra modum, non moderate. )( Moderate. USUS: Adversas res ut secundas immoderate ferre, levitatis est.

IMMŌDĒRĀTIO, ōnis, f. *Défaut de mesure, excès*. SYN. Procacitas, petulantia. USUS: Efferri immoderatione verborum, *se laisser aller à un flux de paroles*.

IMMŌDĒRĀTUS, a, um, *Immodéré, excessif*. SYN. Immodestus, intemperans, nimius, modum egressus. USUS: Alexander superbus, immoderatus, crudelis. Immensa, infinita, immoderata cupiditas; lætitia immoderata et nimis luxuriosa. Cf. [Immodestus](#).

IMMŌDESTĒ, *Avec excès, outre mesure*. SYN. Immoderate.

IMMŌDESTĪA, æ, f. *Excès, dérèglement*. SYN. Immoderatio, intemperantia. USUS: Incogitantia excors, immodestia summa.

IMMÖDESTUS, a, um, *Qui est sans retenue, immodéré, déréglé*. SYN. Immoderatus. )( Modestus. PHRAS. Immodestus est, *il est sans retenue*. Parum modestus est; non satis modeste vivit; ratione non utitur; modestiam ignorat; longe abest a modestia; parum modestis est moribus; de modestia nihil laborat; nullum illi modestiæ studium est; expers est modestiæ, iudicii, prudentiæ, rationis; temere, imprudenter, sine ratione, sine modo agit; immoderate, immodice, inconsiderate, inconsulte agit; inconsultus est, imprudens, temerarius, inconsideratus, immoderatus.

IMMÖDĪCĒ, *Sans mesure, excessivement*. SYN. Immoderate.

IMMÖDĪCUS, a, um, *Démesuré, excessif*. SYN. Immoderatus. Cf. [Immodestus](#).

IMMÖLĀTOR, ōris, m. *Sacrificateur*.

IMMÖLO, as, avi, atum, are, a. *Immoler, sacrifier*. SYN. Sacrifico. ADV. Studiosius, crebrius. USUS: Hostias immolare. Cf. [Sacrum](#), [Sacra](#).

IMMÖRĪOR, eris, mortuus sum, mori, d. *Mourir sur ou dans*. USUS: Studiis immortalus est, *il s'est tué à travailler*.

IMMORTĀLIS, e, gen. com. *Immortel*. SYN. Indissolubilis, sempiternus. )( Mortalis. USUS: Quorum vivit immortalis gloria et fama. Immortalem fructum ex re aliqua capere.

IMMORTĀLĪTAS, ātis, f. *Immortalité*. SYN. Immortalis memoria nominis; sempiterna, immortalis gloria; perpetuitas, immortalis vitæ conditio, memoria hominum sempiterna; æternitatis memoria. )( Mortalis. PHRAS. et USUS: 1. Facta alicujus et famam immortalitati tradere, *immortaliser les actions et la renommée d'un homme*. Nominis memoriam sempiternæ gloriæ ac immortalitati commendare; facta nomenque immortalitati mandare, donare; ad immortalitatem consecrare, immortalitatem alicui donare. 2. Ea res immortalitatem nominis tibi pariet, *cette action rendra votre nom immortel*. Te ad posteros sempiterna gloria donabit, afficiet, illustrabit; laudem nominis ad sempiternam memoriam temporis propagabit; nomen tuum posteritati tradet, omnium scriptis et sermonibus exornandum, extollendum, celebrandum; nominis tui gloriam cum omni posteritate adæquabit; ab hominum oblivione, ab interitu vindicabit; memoriam tui reddet immortalem; ea re id consequeris, ne qua res tui nominis famam delere possit; ut omnis de te posteritas loquatur; ut

fama tua nunquam consenescat; nunquam obscuretur; nullo unquam tempore exstinguatur; nulla temporis diuturnitate deleatur; ut nomen tuum vigeat memoria sæculorum omnium; ut de te posteritas omnis audiat et loquatur; ut memoriam tui excipiat, alat et tueatur æternitas. Cf. [Fama](#), [Posteritas](#).

IMMORTĀLĪTER, *A la manière des immortels*. SYN. Incredibiliter, maximopere. USUS: Immortaliter gaudere, *ressentir une joie infinie*.

IMMŌTUS, a, um, *Qui est sans mouvement, immobile*. USUS: Firmum immotumque animo sedet.

IMMUNDUS, a, um, *Sale, impur, malpropre*. SYN. Impurus, illotus, sordidus, contaminatus. USUS: Humus immunda.

IMMŪNIS, e, gen. com. *Exempt d'impôts*. SYN. Vacuus a munere, qui munere vacat. PHRAS. Immunis est a tributis et publicis oneribus, *il est exempté des impôts et des charges publiques*. Virtute id consecutus est, nihil ut publice penderet; ut vectigalis non esset; ut ex eorum numero, qui publice aliquid pendunt, eximeretur; ut esset expers eorum onerum, quæ publice imponuntur; ut nullam pecuniam in commune conferret; ut publicis oneribus vacaret; tributarius ne esset; tributum ut nullum conferret. USUS: Agri, civitates immunes, *terres, cités sans redevances*. Cf. [Privilegium](#).

IMMŪNĪTAS, ātis, f. *Exemption (d'impôts, de service)*. SYN. Vacatio, libertas. EPITH. Infinita. USUS: Dare alicui immunitatem munerum.

IMMŪNĪTUS, a, um, *Non fortifié*. SYN. Apertus, non septus. )( Munitus, septus.

IMMŪTĀBĪLIS, e, gen. com. *Qui ne change point, immuable*. SYN. Immobilis, perennis. )( Mutabilis. USUS: Res stabilis et immutabilis. Æternum et immutabile fatum.

IMMŪTĀBĪLĪTAS, ātis, f. *Immutabilité*. SYN. Necessitas. )( Mutabilitas.

IMMŪTĀTĪŌ, ōnis, f. *Changement*. EPITH. Crebra, parva.

IMMŪTO, as, avi, atum, are, a. *Changer*. SYN. Muto. USUS: Ne quid move, et immuta. Quibusdam in rebus me immutavi. Ille te mihi immutavit. Cave, ne quid de prioribus institutis immutes. Cf. [Muto](#), [Vario](#).

IMPAR, āris, omn. gen. *Inégal; impair*. SYN. Dispar. )( Par. USUS: Ab hoc impari certamine, atque injusta contentione avocabat. Numerus par, impar.

IMPĀRĀTUS, a, um, *Non préparé; surpris*. SYN. Non paratus, incautus, immunitus. USUS: A militibus, et pecunia imparatus. Imparatus in paratos inciderat. Inermem, et imparatum aggredi, adoriri.

IMPĀRTĪO, is, īvi, ītum, ire, a. *Faire part de, communiquer, donner*. SYN. Impertio, impertior, do, tribuo. USUS: Sua impartire civibus, communicare cum proximis. Cf. [Largior](#), [Participo](#).

IMPĀTĪBĪLIS, e, gen. com. *Intolérable*. SYN. Quod ferri non potest. )( Patibilis, tolerabilis. USUS: Dolor impatibilis malis, bonis tolerabilis.

IMPĀVĪDĒ, *Sans crainte*. SYN. Audacter. USUS: Nullo trepidationis signo dato, impavide poculum hausit. Cf. [Intrepide](#).

IMPĀVĪDUS, a, um, *Inaccessible à la crainte, courageux*. SYN. Qui nihil timet, audax, intrepidus. Cf. [Audax](#).

IMPĒDĪMENTUM, i, n. *Empêchement*. SYN. Impeditio, mora. PHRAS. 1. Timeo ne tibi impedimento fuerim ad res tuas, *je crains de vous gêner dans vos affaires*. Timeo, ne tua negotia disturbaverim, interruperim, impediverim, inturbaverim; ne tuis rebus aliquid moræ, aliquid impedimenti attulerim; ne tibi rebusque tuis molestus fuerim; ne tibi molestiam exhibuerim; ne me tibi intempestive obtulerim. 2. Nolo tibi impedimento esse, *je ne veux pas vous embarrasser*. Nolo tuas occupationes interpellare; nolo jam tibi occupato molestus esse; molestiam adhibere; nolo obstrepere; nolo tuorum negotiorum cursum impedire; nolo avocare te a tuis negotiis, curis, occupationibus. Cf. [Impedio](#). USUS: 1. Inferre moram alicui et impedimentum. 2. In re bellica, *les bagages*: Impedimenta abdere, in tuto collocare. Impedimenta diripere. Impedimentis hostem exuere; hostium impedimentis potiri.

IMPĒDĪO, is, īvi, ītum, ire, a. *Embarrasser*. SYN. Impedimento sum, impedimentum affero, infero; interpello, intercedo, obsto, excludo, me interpono. )( Permitto. ADV. Foris, præclare. PHRAS. 1. Ego nolui hominem impedire, *je n'ai pas voulu gêner cet homme*. Rem prope explicatam perturbare, disturbare nolui; ego reprimendum hominem, cœpta ejus perimenda non putavi; ego cœpta pertexendi facultatem illi eripere, a cœptis eum prohibere, obstare illi et officere, rationes ejus conturbare, ejus cœpta

præcidere, disjicere nolui; ejus commoda labefactanda, aut jura oppugnanda non censui; ejus consilia discutere, comprimere, retardare, ejus rebus obstrepere, intercedere nolui. 2. Crebræ amicorum salutationes me studiis impediunt, *mes amis en venant me saluer fréquemment m'empêchent de travailler*. Crebræ amicorum salutationes ita me interpellant, ut prorsus me a studiis avocent, abstrahant, abripiant, avellant, amoveant; omnem prorsus colendi studii facultatem eripiunt; nullam mihi studiorum copiam, nullam ad colenda studia, ac tractandas litteras horam vacuam, nullum ad colendas artes nostras liberum tempus relinquunt. Fit salutationibus amicorum adeuntium ad me, ad me ventitantium, fit amicorum officio, ut spatii nihil habeam ad animum litteris excolendum, ad ingenium studiis exercendum. Ita sum occupatus, occupationes habeo tantum in excipiendis iis, qui ad me officii causa adeunt, ut otii nihil supersit ad studia litterarum tractanda; ut nullam diei partem arbitrato meo in studiis ponere, ad studia conferre liceat. 3. Ego progressus tuos non impedio, *je ne vous empêche pas d'avancer*. Ego luminibus tuis non obstruo, non officio; viam tibi ad honorem non præcludo; non remoror commoda tua, et progressus; ego honorum cursus non moror; aditum tibi ad honores non includo; per me non stat, quominus expeditus tibi honorum cursus sit; quominus cursum tuum teneas, non intercedo; ad honores viam tibi non obstruo; iter tibi ad honores per me interseptum non erit; non est, quod viam tibi ad honores per me obseptam querare. 4. Casu impedita res est, *le hasard a apporté des obstacles à l'accomplissement de cette affaire*. Cœptis casus intervenit; turbatum est rei initium, nescio quo casu; ejus rei persequendæ facultatem casus eripuit; casus rem interpellavit, disturbavit; res improvisa tempora rei gerendæ exemit; moram cœptis attulit; rei consilium casus conturbavit, discussit, compressit; casus, qui forte tum incidit, rebus moram invexit. 5. Prava hominis consilia amicus impedivit, *son ami a détourné cet homme de ces mauvais desseins*. Pravis ejus consiliis amicus intercessit, se interposuit; ejus cupiditatibus amicus se objecit, opposuit; improba consilia et conatus amicus infregit; pravis consiliis amicus obviam iit, et facultatem una voluntatemque homini eripuit; intercessor rei malæ, amicus fuit; materiem furori amicus subtraxit; prava hominis consilia amicus discussit, depulit, repressit; ne inique cogitata perficeret, ne improba consilia ad exitum perduceret, ne pravo cupiditatum impetu longius auferretur, amicus præpedivit. USUS: Ea mentio mentem dolore impedivit. Curis se et negotiis

impedire. Me quotidie aliud ex alio impedit. Impedire se in plagas, *enlacer, embarrasser*. Cf. [Impedimentum](#).

IMPĒDĪTĪO, ōnis, f. *Obstacle, empêchement*. SYN. Occupatio. USUS: Animus ab omni impeditioe curarum liber.

IMPELLO, is, pūli, pulsum, ere, a. *Pousser, exciter; provoquer*. SYN. Urgeo, adduco, induco, incito. )( Revoco, retardo. ADV. Gravissime, leviter, minime. PHRAS. 1. Ad gloriæ studium te impellere non desinam, *je ne cesserai pas de vous faire aimer la gloire*. Incitare, incendere animum, ad gloriam sectandam sollicitare, instigare te non desistam; animum tuum gloriæ stimulis concitare atque admonere non desinam. 2. Muliebres blanditiæ virum ad id facinus impulerunt, *les caresses de sa femme l'ont poussé à commettre ce crime*. Maxima illecebra ad audendum facinus muliebres erant blanditiæ; prima invitamenta ad audendum facinus in uxorio homine conjugis erant lacrimæ ac blanditiæ; stimulatix improbi facinoris uxor erat; conjugis lacrimæ ingens ad audendum incitamentum, non mediocre telum, haud parvum irritamentum ad rem tentandam muliebres lacrimæ erant ac preces; quod suscepit facinus, muliebribus instinctus illecebris, ac furiis suscepit; muliebres illecebræ hominem ad id facinus egerunt, perpulerunt; uxor hominem ad id audendum suis illecebris compulit et perpulit; uxor virum implevit temeritatis suæ. Cf. [Excito](#). USUS: In scelus, spem, maleficium, metum, fraudem impellere aliquem. Ratio me et auctoritas impulit, ut crederem. Impellere præcipitantem, perditum prosternere. Cf. [Allicio](#), [Stimulo](#), [Incito](#).

IMPENDĒO, es, ere, n. *Être suspendu au dessus, approcher, menacer*. SYN. Immineo, jamjam adsum, appropinquo, insto, maneo. USUS: Magnæ reipublicæ formidines, procellæ, calamitates, terrores ab improbis civibus impendent. Cf. [Immineo](#), [Prope](#).

IMPENDĪO, *Beaucoup*. SYN. Multo. USUS: Nunc impendio magis odit senatum.

IMPENDĪUM, ii, n. *Dépense*. SYN. Impensa. USUS: 1. Quæstum sibi instituit sine impendio. 2. Usura, *bénéfice, intérêt*. Fenus et impendium recusare.

IMPENDO, is, di, sum, ere, a. *Employer, se donner à*. SYN. Insumo; impensam ago, facio; pecuniam in rem aliquam conjicio, consumo. PHRAS.



1. Totum se eloquentiæ impendit, *il se donne tout entier à l'éloquence*. Totum se dat eloquentiæ; tempus dat omne eloquentiæ; plurimum studii in eloquentia comparanda consumit; nihil non temporis eloquentiæ studiis tribuit; animum, mentem, cogitationem, curas omnes in eloquentiæ studiis defigit; operam, industriam, mentemque denique omnem in paranda eloquentia figit, locat, collocat, ad eloquentiam curas omnes ac cogitationes refert; eloquentiæ tempus omne ac studium impertitur; huic uni operam, studiumque navat; in hoc uno curam omnem ac operam conterit et consumit. Beneficium bene impensum est, *ce bienfait a été bien placé*. Bene utiliterque locata est opera; bene collocatum beneficium est; operam hic locasse, fenerari beneficium fuit. USUS: Postquam aliquid impendit, mediocri quæstu contentus non erat. Laborem et sumptum impendere in rem aliquam. Cf. [Sumptus](#).

IMPĒNĒTRĀBĪLIS, e, gen. com. *Impénétrable, inaccessible*. USUS: Stagnum impenetrabile.

IMPENSA, æ, f. *Dépense*. SYN. Sumptus. USUS: Ne molestiam tibi cum impensa exhibeam. Impensas facere, agere in rem aliquam. Cf. [Sumptus](#).

IMPENSĒ, *Beaucoup, fort*. SYN. Vehementer, valde. USUS: Impense rogat. Id eo facio impensius. Eo impensius accendor. Cf. [Valde](#).

IMPĒRĀTOR, ōris, m. *Chef, général; général victorieux*. SYN. Dux, qui exercitui præpositus est; quem penes summa imperii est, princeps ducum; bello præfectus, omnibus copiis præfectus. EPITH. Acutus, ambitiosus, invidus, bonus, fortis, certus, clarissimus, dignus aliquo nomine, egregie fortis et bonus, gravis, ignavior, infelicissimus, invictissimus, liberalissimus, magnus, melior, nobilis, novus, optimus, præclarus, præposterus, rudis, severus, singularis, summus atque perfectus, vetus. USUS: Imperatorem exercitui præficere ducem veteranum, bello fortissimum. In summo imperatore quatuor has res inesse oportet: scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitatem. Imperatorem ac belli gerendi administratorem eum esse oportebat, qui patriæ consuleret, vitæ non parceret. Universi exercitus acclamatione imperator salutatur. Omnem cogitationem, omnia consilia, mentem prorsus a bellis abduxit, advocavit imperator. Cf. [Imperium](#), [Generalis](#).

IMPĒRĀTŌRĪUS, a, um, *De général*. USUS: Imperatorius ardor oculorum. Laus imperatoria.

IMPĒRĀTRIX, īcis, f. *Celle qui commande, maîtresse, dominatrice.*

IMPERFECTUS, a, um, *Imparfait.* SYN. Inchoatus, pendens; non absolutus, præcisus; impolitus, adumbratus, affectus. PHRAS. Opus est imperfectum, *l'œuvre n'est point terminée.* Multum abest ab operis perfectione; operis fundamenta jacta sunt, sed a fastigio longe abest; res institutam quidem, sed necdum perpolitam habemus. Cf. [Absolvo](#). USUS: Imperfectum et rude, nec absolutum.

IMPĒRĪŌSUS, a, um, *Impérieux, hautain.* SYN. Superbus, imperii nimius. USUS: Cupiditas honoris, quam dura, quam imperiosa! imperiosi populi et illustres. Cf. [Superbus](#), [Insolens](#).

IMPĒRĪTĒ, *En ignorant.* SYN. Inscite, indocte, imprudenter.

IMPĒRĪTUS, a, um, *Ignorant.* SYN. Inscius, rudis, ignarus, indoctus. )( Peritus. PHRAS. Homo omnium rerum imperitus rempublicam audet attingere, *comment cet homme neuf en toutes choses ose-t-il aspirer aux fonctions publiques?* Homo non ætate modo, sed et usu rerum tiro ad rempublicam veniat nudus et inermis? nulla cognitione rerum, nulla scientia ornatus? Rerum indoctus et ignarus; qui inscite faciat omnia, dicatque; omnis eruditionis expers, hebes, inexercitatus, impolitus; litterarum ac humanitatis expers; rabula indoctus, inurbanus; dicendi arte rudis, moribus agrestis; in quo litterarum nihil; homo remotus a dialecticis, sine ulla bona arte, sine humanitate, sine ingenio, sine litteris ad rempublicam se conferre audet? Cf. [Rudis](#). USUS: Homo dicendi, juris, rerum omnium imperitus et rudis.

IMPĒRĪUM, ii, n. *Commandement, autorité.* SYN. Potestas, ditio; dignitas, magistratus, provincia, dominutio; mandatum. EPITH. Annum, clarissimum, commune, consulare, cruentum atque funestum, diligens, moderatum, divinum, domesticum, extraordinarium, honorificum, illustre, infinitum, justum, legitimum, magnum, majus, maritimum, maximum, militare, molestum, necessarium, novum, popolare, præclarum, prætorium, regium, severum, summum, vetus. PHRAS. 1. Imperium alicui decernere, *confier à qqn l'autorité.* Imperium alicui deferre; imperii summam tradere alicui et committere; imperium mandare; imperio præficere; summam imperii ad aliquem transferre, deferre; summam rerum alicui dare; summam potestatem alicui permittere; imperatorem ac rectorem generis humani salutare aliquem. 2. Imperium capere, accipere, obtinere, *prendre le*

*commandement*. 3. Imperium administrare, *exercer une charge*. Imperii summam in suos tenere, gerere, habere; cum imperio esse. 4. Pompeius imperium ampliavit, *Pompée recula les bornes de la république*. Romanum imperium victoriis fundavit, dilatavit, propagavit; multa regna ad imperium adjunxit; fines imperii latissime protulit; Pompeio duce multi populi sub imperium et ditionem Romanæ gentis venerunt. Cf. [Amplifico](#). 5. Optabile est imperium in multos habere, *on aime à commander à beaucoup d'hommes*. Habere multos, qui pareant imperanti; quorum opera jure tuo, pro tuo jure, pro potestate, tuo arbitrato uti possis; multis dominari, multis præesse; paratos ad voluntatem, ad imperium, ad nutum habere multos. 6. Gessi maxima imperia, *j'ai exercé les plus grandes charges*. Summis rebus cum potestate præfui; summa mihi commissa credita, mandata, tradita sunt imperia; mea cura ac vigilantia maximis sæpe in rebus imperii est spectata. USUS: 1. Imperium alicui mandare. Imperium gerere. Ab imperiore movere; imperium alicui abrogare, adimere. 2. Mandatum, jussum, *ordre*. Imperium observare, revereri, exsequi, persequi; imperio parere.

IMPĒRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Commander*. SYN. Leges alicui impono, præscribo. )( Pareo. PHRAS. Audio provinciæ te imperare, *j'apprends que vous avez le gouvernement d'une province*. Audio, provinciam te summo cum imperio obtinere; tuam esse summam ea in provincia potestatem; tuam esse summam in administrandis provinciæ rebus potestatem: præesse te provinciæ eo jure, quod amplissimum esse potest; præesse te provinciæ ea potestate, quæ potest esse maxima; regere te provinciam, sic ut summo utaris imperio. Cf. [Rego](#), [Potestas](#), [Dominus](#). USUS: Cupiditatibus suis imperare. Imperare frumentum, stipendium.

IMPERTERRĪTUS, a, um, *Qui est sans effroi*. SYN. Qui nulla re terretur. Cf. [Audax](#).

IMPERTĪO, is, īvi, ītum, ire, a. *Faire part de, communiquer, donner*. SYN. Impartio, impertior, do, tribuo. ADV. Gratuito. USUS: Studium suum, laborem suum hominum periculis sublevandis impertire; alicui suum dolorem, multam salutem, laudem et misericordiam impertire. Cf. [Do](#), [Largior](#), [Communico](#), [Particeps](#), [Dono](#).

IMPERTĪOR, īris, ītus sum, iri, d. *Faire partager à*. SYN. Impertio.

IMPĒTO, is, ītum, ere, a. *Se jeter sur, attaquer*. SYN. Invado. Cf. [Impetus](#), [Invado](#).

IMPĒTRĀBĪLIS, e, gen. com. *Qu'on peut obtenir*. SYN. Quod facile impetrari et obtineri potest. USUS: Votum impetrabile. Omnia impetrabilia et tuta.

IMPĒTRĀTĪO, ōnis, *Action d'obtenir*. USUS: Impetrationes nostræ nihil valent.

IMPĒTRO, as, avi, atum, are, a. *Obtenir*. SYN. Exoro, exigo, aufero, induco, ut fiat aliquid; invenio, fero, voti compos fio, voti damnor. ADV. Libenter. USUS: Impetrare vitam, salutem alicui. Omnia in hac gratia ac potentia tua me impetraturum confido. Nec fas esse arbitror, quidquam me rogantem abs te non impetrare. Cf. [Acquiro](#).

IMPĒTŪS, ūs, m. *Impétuosité, choc, attaque*. SYN. Impressio, vis, violentia, incursio, incursus, ferocia, conatus. EPITH. Acerrimus, cæcus, crudelis, furibundus, fortissimus, hostilis, immanis, inconsideratus, justus, magnus, nocturnus, par, perceler, rectus, regius, repentinus, sceleratus, similis, singularis, subitus, tantus, totus, tribunitius. PHRAS. 1. Impetum in ejus fortunas fecere hostes, *les ennemis firent une incursion sur ses domaines*. In fortunas ejus invaserunt; agros incursavere; opes ejus vexarunt; infestis prope signis in eum inferebantur; incursio atque impetus armatorum in eum factus est; in eum homines concitati irruere; eum impetu perculere; in ejus domum irrupere; impressionem gravem dedere; in eum ivere; in ejus fortunas impetum dedere; in ejus fortunas magna violentia incurrere; cæco impetu grassati sunt. 2. Impetum in hostes fecere, *ils s'élancèrent sur les ennemis*. Magnum in hostes impetum dedere; in hostem se concitavere; illati primo impetu signa hostium turbavere; adversus hostiles cuneos equestrem procellam effudere. Subito incursu fudere hostem, ferociter citato agmine invecti, infestis hastis provolarunt; summa vi se in medios hostes intulere; omnibus repente copiis provolarunt; confertissimo agmine incurrere, incursum fecere. 3. Adversarii tui sæpius impetum in te facient, *souvent vos adversaires chercheront à vous attaquer*. Multum studii ad te oppugnandum conferent, evertere te ac tua commoda conabuntur; frequentius in te incurrent, irruent, impressionem facient; mucrones in te exacuent; jugulum ferro vitamque petent. Cf. [Adorior](#), [Aggredior](#). 4. Impetus hostis aut frangere, aut retardare, ou briser, ou soutenir le choc des ennemis. Impetus hominis aut comprimere, cohibere, propulsare; aut impetum excipere, ferre, perferre, tardare, sustinere; petitiones ejus eludere, vitare, effugere, declinare. USUS: Impetus quidam et

commotio animi. Multi multa faciunt temeritate quadam, sine iudicio *vel* modo; impetu quodam mentis et voluntatis. Impetu ferri in aliquem. Impetum dare, facere in hostes. Impetum perferre, reflectere. Impetum frangere, comprimere. Impetum capere. Impetum effundere.

IMPEXUS, a, um, *Non peigné, en désordre*. USUS: Barba impexa.

IMPĪĒ, *D'une manière impie*. SYN. Barbare, nefarie, scelerate.

IMPĪĒTAS, ātis, f. *Impiété*. SYN. Impia fraus. USUS: Nihil tam miseros facit, quam impietas et fraus.

IMPĪGER, ra, um, *Qui n'est pas paresseux, actif*. SYN. Diligens. )( Piger. USUS: Impiger ad labores belli. Patientem et impigrum se præbere. Cf. [Diligens](#).

IMPĪGRE, *Activement*. SYN. Alacriter, diligenter.

IMPĪGRĪTAS, ātis, f. *Activité*. SYN. Diligentia.

IMPINGO, is, pēgi, pactum, ere, a. *Pousser, jeter ou frapper contre*. SYN. Jacio, impello, objicio, allido, obtrudo. PHRAS. Improvidi in multos scopulos impingunt, *les gens imprévoyants vont donner contre beaucoup d'écueils*. In multis periculis offendunt; in multa pericula incurrunt, inferuntur. Quis est ex imprudentum horum genere hominum, qui nihil offendant, nusquam incurrat? Cf. [Labor](#), [eris](#). USUS: Fustem alicui, culpam in aliquem impingere.

IMPĪUS, a, um, *Impie*. SYN. A pietate remotus, alienus; consceleratus. )( Pius. ADV. Admodum. PHRAS. Est homo impius, *c'est un impie*. Impurus homo est, religionumque omnium ac sacrorum hostis; in hoc homine perfidia est plus quam Punica, nihil veri, nihil sancti, nullus deum metus, nullum jusjurandum, nulla religio; homo est, qui unus omnium impurissime teterrimeque religionem violet. Cf. [Sceleratus](#), [Malus](#), [Nequam](#), Mores mali. USUS: Sunt suæ impiis assiduæ furia. In consceleratos et impios certæ a Diis immortalibus poenæ sunt constitutæ.

IMPLĀCĀBĪLIS, e, gen. com. *Implacable*. SYN. Inexorabilis. USUS: Durum se et implacabilem alicui præbere. Cf. [Durus](#).

IMPLĒO, es, ēvi, ētum, ere, a. *Emplir, remplir*. SYN. Compleo, expleo, augeo. )( Exhaustio. USUS: Demosthenes non semper implet aures meas, *Démosthène ne satisfait pas toujours mon oreille*. Profiteri, quod non possis

implere, imprudentiæ est. Numeros omnes boni Principis, officia et munia consulatus implere. Aliquem spei, formidinis implere. Cf. [Plenus](#).

IMPLĬCĀTĬO, ōnis, f. *Entrelacement, enchaînement*. USUS: Nervorum implicatio in toto corpore.

IMPLĬCĬTĒ, *D'une manière embrouillée; obscur*. SYN. Abscondite. )( Explicate.

IMPLĬCO, as, āvi, ātum, *vel* etiam: implĭcūi, cĭtum, are, a. *Enlacer, embarrasser*. SYN. Irretio, illaqueo. )( Explico. ADV. Penitus. PHRAS. Multis periculis implicatus tenetur, *il est environné de dangers*. In multos se laqueos induit, quorum ex nullo se explicare possit; imprudens eo, quo minime vellet, revolvitur; nihil expedit; ita res contractas habet et inexplicabiles, tot controversiis implicatas, ut exitum non videat; irretitus est multis periculis et litibus. USUS: Homo multis familiaritatibus, officiis, occupationibus implicatus. Aliquem responsis incertis, molestiis, religionibus implicare. Reipublicæ procuratore implicari et adstringi. Maleficio aliquo, severitate iudiciorum, morbo implicari.

IMPLŌRĀTĬO, ōnis, f. *Action d'implorer, invocation*. USUS: Si te illius acerba imploratio et vox miserabilis non inhibebat, ne civium quidem fletu commoveberis?

IMPLŌRO, as, avi, atum, are, a. *Implorer, invoquer*. SYN. Invoco, exposco, flagito, posco, appello, obtestor, voce miserabili opem peto, ad aliquem confugio, ad alicujus opem confugio. ADV. Etiam atque etiam. USUS: Deum hominumque fidem, auxilium, jura civitatis implorare. Cf. [Peto](#), [Preces](#), [Auxilium](#).

IMPLŪMIS, e, gen. com. *Qui n'a pas encore de plumes*. USUS: Implumes pulli.

IMPLŪVĬUM, ii, n. *Bassin qui se trouvait dans l'intérieur des maisons de Rome et où étaient recueillies les eaux pluviales*. SYN. Locus sine tecto in ædibus, quo descendere imber possit.

IMPŌLĬTĒ, *Sans élégance*. SYN. Inornate, inculte.

IMPŌLĬTUS, a, um, *Inculte, grossier*. SYN. Rudis. ADV. Admodum. USUS: Genus hominum rude ac impolitum; forma dicendi impolita. Cf. [Rudis](#), [Agrestis](#).



IMPŌNO, is, pōsui, pōsitum, ere, a. *Placer sur*. SYN. Pono super aliquid. USUS: 1. Diadema alicui, victori coronam imponere. Leges alicui per vim imponere. 2. Injungo, *imposer, ordonner*. Magnum onus alicui, multos labores, negotia imponere, injungere. Has mihi partes, hanc personam, hanc necessitatem Cæsar imposuit. 3. Mando, impero, *ordonner*. Frumentum, pecuniam in remiges imponere. 4. Præficio, *préposer, mettre à la tête*. Villicum pecori, agro imponere. 5. Infero, *porter*. Vulnera alicui, plagam mortiferam reipublicæ, injurias et contumelias imponere. 6. Decipio, *en imposer, tromper*. Imponere alicui.

IMPORTO, as, avi, atum, are, a. *Apporter, causer, susciter*. SYN. Infero, affero, præbeo, exhibeo. )( Exporto. USUS: Ea res magnam nobis calamitatem, multa odia, suspensiones, pericula importavit. Cf. [Afferro](#).

IMPORTŪNĒ, *Mal à propos, à contre temps*. SYN. Moleste, minus idoneo tempore.

IMPORTŪNĪTAS, ātis, f. *Mauvais caractère; cruauté*. SYN. Immanitas, violentia. EPITH. Incredibilis, molesta, tanta. USUS: Quem propter audaciam et importunitatem animi nemo tecto vellet recipere. Animal ex omni scelerum importunitate concretum.

IMPORTŪNUS, a, um, *Funeste, cruel, pénible*. SYN. Immanis, infestus. )( Opportunus. USUS: Immanis et importuna natura. Incommoda et importuna clades civitatis. Cf. [Odiosus](#), [Molestus](#).

IMPOS, ōtis, omn. gen. *Qui n'est pas maître de soi*. USUS: Adolescens animi impos, animi parum sani.

IMPŌTENS, entis, omn. gen. *Qui ne se possède pas, emporté, violent*. SYN. Effrenatus, qui in sua potestate non est, qui dolori *vel* iracundiæ paret, obsequitur, qui iracundia, etc. effertur. USUS: 1. Victoria feroces reddit et impotentes. Effrenatio impotentis animi. Iratus fecit, et impotenti animo. Lætitia impotenti efferri. 2. Invalidus, infirmus, *faible, impuissant*. Valeant hæc ad salutem impotentium. Cf. [Ferocia](#), [Præceptus](#), [Immoderatus](#).

IMPŌTENTER, *Immodérément, violemment*. USUS: Impotenter se gerere. Impotentius regi.

IMPŌTENTĪA, æ, f. *Impuissance; violence, insolence*. SYN. Animi effrenatio. USUS: Dictorum atque factorum impotentia. Cf. [Insolentia](#).

IMPRĚCOR, aris, atus sum, ari, d. *Souhaiter (du mal à qqn)*. SYN. Precor. In malam fere partem accipitur. Cf. [Maledictum](#).

IMPRESSĬO, ōnis, f. *Choc, attaque*. SYN. Efficientia, effectio, vis, violentia, incursio, impetus. EPITH. Explanata. USUS: Impressionem in hostes facere, date; impressione aciem hostilem fundere, evertere, *fondre sur, faire irruption sur, mettre en déroute les bataillons ennemis*. Cf. [Impetus](#).

IMPRĬMO, is, pressi, pressum, ere, a. *Imprimer, graver (au pr. et au fig.)*. SYN. Signo, inscribo; quasi informo in animo; *vel* in animum alte defigo. ADV. Similiter, subtiliter. USUS: In omnium animis deorum notitiam impressit natura. Aliquid alte in mente et animo imprimere. Dedecus reipublicæ, vestigia flagitiorum omnibus provinciis imprimere. Hæc eum viderem tot vestigiis impressa.

IMPRŌBĀBĬLIS, e, gen. com. *Qu'on ne peut approuver, insoutenable*. SYN. Non probabilis. USUS: Nos alia improbabilia, alia probabilia dicimus.

IMPRŌBĀTĬO, ōnis, f. *Désapprobation*. )( Approbatio. USUS: Hæc ad improbationem testium pertinent.

IMPRŌBĒ, *Méchamment, injustement*. SYN. Injuste, inique, perverse, nequiter. USUS: Præda improbe parta.

IMPRŌBĬTAS, ātis, f. *Méchanceté, malice*. SYN. Perversitas. EPITH. Alacris, aperta, insignis, mirifica, perspicua, robustior, similis, singularis, summa, varia. Cf. [Malitia](#).

IMPRŌBO, as, avi, atum, are, a. *Désapprouver, critiquer*. SYN. Vitupero, rejicio, damno. )( Approbo. USUS: Ego ista studia non improbo. Cf. [Dissentio](#).

IMPRŌBUS, a, um, *Méchant, pervers*. SYN. Impius, sceleratus. )( Probus. PHRAS. 1. Est homo improbus, *cet homme est méchant*. Homo est perditis, profligatis, impuris, turpissimis moribus; scelere corruptus, et omni impuritatis genere contaminatissimus; homo est ingenio malo pravoque; omnibus vitiis et flagitiis coopertus. Cf. [Malus](#), [Nequam](#), [Sceleratus](#). USUS: Homo post natos homines improbissimus. Cf. [Impius](#), Gerere se male, Conscientia mala.

IMPRŌVĪDĒ, *Inconsidérément*. SYN. Incaute. USUS: Non pro veteri prudentia se et rempubl. improvide in præceps dederat.

IMPRŌVĪDUS, a, um. *Inconsidéré*. SYN. Incautus. )( Providus, pendens. USUS: Improvidus et credulus senex. Ætas improvida. Cf. [Imprudens](#).

IMPRŌVĪSO, *A l'improviste*. SYN. Ex improvise, ex inopinato, de improvise, derepente, subito, repente, repentino, insperato. PHRAS. Improvise hoc mihi accidit, *cela m'est arrivé à l'improviste*. Præter opinionem, insperanti mihi accidit; fuit hæc vis sane inexpectata, inopinata; inscio, ignaro, nec opinanti oblata. Imprudenti, ex insperato id mihi evenit.

IMPRŌVĪSUS, a, um, *Imprévu*. SYN. Inopinatus, novus, repentinus, nec opinatus, fortuitus, subito et improvise natus. )( Provisus. USUS: Malum improvisum gravius. Fortuna efficit multa improvisa nobis.

IMPRŪDENS, entis, *Qui ignore; imprudent, inconsidéré*. SYN. Insciens, inscius, ignarus, errore lapsus, lapsus per imprudentiam. )( Sciens. ADV. Bene, insigniter, naviter. PHRAS. Nimium te imprudentem cognovi, *je vous sais bien imprudent, bien inconsidéré*. Nimium te inconsideratum, expertem consilii, rationis; inopem consilii, rationis; a ratione aversum; præcipitis consilii; nimis in agendo præcipitem cognovi; scio, quam facile a ratione discedas, decedas, deducare; quam multa temere, imprudenter, inconsulte, sine ratione, sine consilio agas; scio, tibi deesse rationem ac consilium; consilium ac prudentiam dudum in te desidero; scio, quam longe absis a prudentiæ maturitate; quoties per imprudentiam incurras aliquo ac offendas; quanta iudicii inopia labores; quam infirma tibi sit a prudentia ætas; quam parum videas, dispicias ac intelligas. Cf. [Temere](#). USUS: 1. Id imprudenti mihi ac invito excidit. Imprudens feci, quod maxime nolebam. 2. Ignarus, *ignorant*. Imprudentes legis vitulum immolarunt nautæ.

IMPRŪDENTER, *Par ignorance, imprudemment*. SYN. Per imprudentiam, per ignorantiam, inscients. )( Scients, Prudenter. Cf. [Temere](#).

IMPRŪDENTĪA, æ, f. *Ignorance*. SYN. Inscitia, inscientia. )( Scientia, prudentia. USUS: 1. Id non imprudentiæ, sed perfidiæ assignandum. 2. Error, *erreur, imprudence*. Imprudentia in purgationem confertur, cujus partes sunt

inscitia, casus, necessitas. Emissi teli imprudentia. Cf. [Error](#), [Temere](#), [Aberro](#).

IMPŪBES, is, et ĕris, m. *Qui n'a pas atteint l'âge de puberté*. SYN. Adolescentulus.

IMPŪDENS, entis, gen. com. *Effronté, impudent*. SYN. Inverecundus. )( Pudens, PHRAS. 1. Homo est plane impudens, *cet homme est sans pudeur*. Homo est, qui audacter, impudenter dicat faciatque omnia; dudum os perfricuit; pudorem dimisit; homo est præmortui jam pudoris; perfrictæ frontis; ingenio inverecundo, incredibili importunitate et audacia insigniter impudens; qui verecundiæ fines omnes transilierit; os hominis insignemque impudentiam quis ignoret? Ore est durissimo ac plane ferreo; homo est, qui verecundiam dudum ab ecerit; pudorem exuerit; frontem perfricuerit; exhausti pudoris homo est; homo est pudoris experts ac modestiæ; qui verecundiæ repagula refregerit omnia; qui omnem a se verecundiam removit, longissimeque projecit; qui pudorem omnem abstersit; qui pudorem omnem dedidicit, proscripsit; qui verecundiæ septa finesque transilivit. 2. Impudens es in petendo, *vous demandez avec impudence*. Quæ, malum! ista tua est in petendo confidentia? quam inverecundum animi ingenium? Nihil te pudet, non vereris, non erubescis, res tantas toties a me petere? Petitiones tuæ omni rubore carent; oris impudentis es, atque aversi a pudore animi in petendo; tanta cum petas, pudore nullo suffunderis. USUS: Qui verecundiæ fines semel transierit, eum naviter oportet esse impudentem.

IMPUDENTER, *Impudemment*. SYN. Confidenter, audacter.

IMPUDENTIA, æ, f. *Effronterie, impudence*. SYN. Confidentia, os impudens, durum, ferreum. )( Verecundia. EPITH. Admirabilis, impudica, incredibilis, insignis, non minor, mira, perspicua, similis, singularis, summa, tanta, tam varia. USUS: Os hominis insignemque impudentiam agnoscite. Audacia fretus et impudentia in omnem licentiam effunditur. Cf. [Impudens](#).

IMPŪDĪCĪTĪA, æ, f. *Impudicité*. USUS: Impudicitiae se dedere. Cf. [Luxuria](#).

IMPŪDĪCUS, a, um, *Impudique*. SYN. Lascivus, libidonosus, luxuriosus. )( Pudicus. PHRAS. Homo impudicus, *débauché*. Homo petulans ac

protervus, qui eo semper trahitur, quo libido rapit; plenus stupri, sceleris, flagitii, quem non modo nequitiae nomen oblectet. Quæ nota domesticæ turpitudinis non inusta vitæ est? Quod privatarum rerum dedecus non hæret infamiæ? Quæ libido oculis, quod facinus a manibus, quod flagitium a toto corpore abfuit? Homo omnis turpitudinis exemplum, probrum juventutis, senectutis ludibrium. Homo perdita nequitia, libidine, intemperentia; quem nec pudor ab infamia, nec generis macula a turpitudine avocare possit; qui omnia pudoris ac honestatis repagula perfregerit. Cf. [Luxuria](#), [Libidinosus](#). USUS: Impudica loqui. Mulier impudica.

IMPUGNĀTĪO, ōnis, f. *Attaque, assault*. SYN. Oppugnatio.

IMPUGNO, as, avi, atum, are, a. *Attaquer*. SYN. Oppugno. Cf. [Oppugno](#).

IMPULSĪO, ōnis, f. *Impulsion, sollicitation*. SYN. Impulsus, commotio. EPITH. Vehemens. USUS: Impulsio est, quæ sine cogitatione per quamdam affectionem animi facere aliquid hortatur, ut amor, iracundia.

IMPULSOR, ōris, m. *Instigateur, conseiller*. SYN. Suasor, auctor. )( Dehortator.

IMPULSŪS, ūs, m. *Conseil*. SYN. Impulsio, inductus. EPITH. Alienus, externus, primus, similis, summus. USUS: 1. Non alieno impulsu, sed sua sponte moveri. 2. Impetus, *mouvement*. Sonus impulsu et motu efficitur.

IMPŪNE, *Impunément*. SYN. Sine pœna vel periculo, tuto, tranquille. PHRAS. Hoc factum impune non feres, *vous ne jouirez pas de l'impunité, ou cet outrage ne demeurera pas impuni*. Impune tibi non abibit; non dimittam inultam impunitamque hanc injuriam; non tibi impune dilabetur atrox hæc injuria; nondum assecutus es sceleris hujus impunitatem. Cf. [Impunitas](#), [Impunitus](#).

IMPŪNĪTAS, ātis, f. *Impunité*. SYN. Licentia, venia. EPITH. Diuturna, juvenilis, sempiterna, summa, tanta. PHRAS. Impunitatem consecutus est, *il ne fut pas puni*. Pœnam effugit, elapsus est; impune fecit; evasit ex judicio; absolutus est; impunitas sceleri data est. Cf. [Impune](#), [Impunitus](#). USUS: Errorem suum deponentibus veniam et impunitatem dandam existimo. Juvenilis impunitas, et licentia dicendi. Impunitatis spes maxima est illecebra peccandi. Garriendi tanta est impunitas.

IMPŪNĪTUS, a, um, *Impuni*. SYN. Inultus. )( Punitus, mulctatus. PHRAS. Nocentes sæpe impuniti manent, *souvent les coupables ne sont pas punis*.

Supplicium de nocentibus sæpe nullum sumitur; sæpe non animadvertitur in homines nocentes; sæpe homines improbi iudicio liberantur iudicum sententiis; pœna eximuntur; pœnas vitant, evadunt ex iudicio; merita pœna non coercentur; pœnas non dant; pœnas non luunt; pœnas non pendunt; debitas pœnas non persolvunt; debito supplicio non mulctantur; debita pœna non afficiuntur; supplicio vindicantur; pœnam effugiunt; debita improbitati pœna non plectuntur; pœnas factis moribusque dignas non ferunt, non sustinent, non patiuntur, non sentiunt. Cf. [Impune](#), [Impunitas](#). USUS: Possumusne hanc injuriam inultam permittere? Num hæc tanta injuria impunita discedet? Num impunitam feremus tantam audaciam?

IMPŪRĒ, *D'une manière impure, honteuse*. SYN. Spurge, fœde, obscœne, turpiter. USUS: Impura flagitiose, intemperanter multa facere.

IMPŪRĪTAS, ātis, f. *Impureté*. SYN. Flagitia, turpitudines. USUS: Cum omnes impuritates tua in domo susciperes. Cf. [Luxuria](#).

IMPŪRUS, a, um, *Impur*. SYN. Contaminatus, lutulentus, spurcus, improbus, sceleratus. )( Purus. USUS: Omnium non modo bipedum, sed quadrupedum impurissimus. Cf. [Luxuria](#), [Impudicus](#).

ĪMUS, a, um, *Le plus bas, le plus profond*. SYN. Infimus. )( Summus. USUS: A summo, a medio, ab imo. Ab imis unguibus ad summum verticem.

IN, præpos. *Dans, sur*. USUS: 1. Actio constituta in diem posterum; in annos multos solis defectiones prædicuntur. 2. In dies, *de jour en jour*. In singulos dies vitium crescit. In dies opinio magis invalescit. 3. In diem vivere barbari solent, *au jour le jour*. 4. In posterum, in perpetuum, *pour l'avenir, dans la suite, plus tard*. Aliquem a se in perpetuum alienare. 5. Distributioni servit, *par, (dans un sens distributif)*. Pretium in capita statuere; singulas in militem tunicas imperare. 6. Ad pretium rei statuendum, *par, pour, (pour indiquer le prix)*. Quaternos denarios in singulas vini amphoras exegit. 7. In modum, *comme, à la manière de*. Ornatus peregrinum in modum; servilem in modum; miserandum in modum; mirandum, mirabilem in modum. 8. In hanc sententiam, *de la façon*. In eandem sententiam cum multa dixissent. 9. In speciem, *en apparence*. In speciem validus exercitus, re vera infirmus et inops. 10. In manibus esse, *aux mains de qqn*. Victoria est in manibus. 11. In manibus habere, *avoir dans ses mains, posséder*. Omisi ea, quæ in manibus habebam. 12. In orbem, *en cercle, tour à tour*. Senæ horæ in orbem operi



attributæ, *pro* per vices. 13. Contra, *contre*. In aliquem peccare. 14. Secundum, *sous*. In hanc formulam omnia judicia conclusa sunt. 15. Supra, *sur*. In humeros puerum extulit. 16. Ante, *sous*, *devant*. Cædes facta in oculis hominum. 17. Inter, *parmi*. In magnis viris non est habendus. 18. Pro, *pour*, *en faveur de*. Pecunia decreta in rem frumentariam. 19. Per, *dans*, *à travers*. Sanguis a corde in totum corpus effunditur. 20. Erga, *pour*. Amor in patriam, religio in DEUM. 21. In, ante diem XV Calendas *vel* Calendarum distuli, *j'ai remis l'affaire au 15<sup>e</sup> jour avant les Calendes*.

INACCESSUS, a, um, *Inaccessible*. SYN. Ex omni parte clausus, obstructus, præclusus; qui adiri non potest, qui aditus habet difficiles. USUS: Aditus inaccessi. Cf. [Angustus](#).

INÆDĪFĪCO, as, avi, atum, ara, a. *Bâtir sur*, *construire dans*. USUS: In domo tua est inædificatum sacellum.

INÆQUĀBĪLIS, a, gen. com. *Inégal*. USUS: Inæquabilis varietas.

INÆQUĀLIS, e, gen. com. *Inégal*. USUS: Annus inæqualis.

INÆQUĀLĪTER, *Inégalement*. USUS: Inæqualiter eminentes rupes scandere.

INÆQUO, as, are, a. *Égaliser*. SYN. Complano.

INÆSTĪMĀBĪLIS, e, gen. com. *Inestimable*. )( Æstimabilis. Cf. [Pretium](#).

INAMBŪLĀTĪO, ōnis, f. *Action de se promener*, *promenade*. SYN. Ambulatio.

INAMBŪLO, as, are, n. *Se promener*. SYN. Deambulo. Cf. [Ambulo](#).

INĀNĪMĀTUS, a, um, *Inanimé*. SYN. Inanimis, expers vitæ.

INĀNĪMUS, a, um, *Privé de la vie*. SYN. Inanimatus. USUS: Inanimum est omne, quod pulsu agitur exteriore.

INĀNIS, e, gen. com. *Vain*, *de peu de valeur*. SYN. Vacuus, supervacuum, levis, cassus, vanus, sine causa. )( Plenus. PHRAS. Inania sectaris, *vous poursuivez des futilités*. Levioribus rebus tuum studium dicas; amas, colis, sequeris ea, quæ non consistunt; quæ nihil habent firmitatis, nihil gravitatis, nihil ponderis; quæ levia, nullius ponderis, infirma, minime solida sunt. Cf. [Levis](#), [Vanus](#). USUS: Inanissimarum cupiditatum nullus modus. Consilium prudentiæ inanissimum. Inanis elocutio et puerilis.

ĪNĀNĪTAS, ātis, f. *Futilité*. SYN. Vanitas, inane. EPITH. Summa. USUS: In summa inanitate versamur. Cf. [Levitas](#).

ĪNĀNĪTER, *En vain, sans raison*. SYN. Falso, frustra, sine causa. USUS: Inaniter sæpe animus exsultat.

ĪNAPPĀRĀTĪO, ōnis, *Défaut de préparation, négligence*. SYN. Nullus apparatus.

ĪNAUDIBĪLĪS, e, gen. com. *Qu'on ne peut entendre*. SYN. Qui non est audiendus, qui audiri non meretur. USUS: Fidem infirmare alicui inaudibili.

ĪNAUDĪO, is, īvi, ītum, ire, a. *Entendre dire, apprendre*. Audio, exaudio, de rebus fere occultis. USUS: Erupit tandem vox illa, de qua ego aliquid inaudieram. Cf. [Audio](#).

ĪNAUDĪTUS, a, um, *Inouï*. SYN. Inusitatus. ADV. Omnino, ante hoc tempus. USUS: Nihil dicam inauditum, novum, insolens. Res in omni memoria inaudita. Cf. [Novus](#), [Rarus](#).

ĪNAUGŪRO, as, avi, atum, are, n. *Consacrer, inaugurer*. SYN. Initior, consecro, dedico. USUS: Templum inaugurare. Cf. [Dedico](#).

ĪNAURIS, is, et rectius: ĪNAURES, ĭum, f. pl. *Pendants, boucles d'oreilles*. SYN. Ornamentum aurium, quo mulieres utuntur.

ĪNAURO, as, avi, atum, are, a. *Dorer*. SYN. Auro tego, illino, obduco; aurum rei induco. ADV. Extrinsecus. USUS: Palla inaurata inductus. Malo consuli a Cæsare quam inaurari.

ĪNAUSPĪCĀTO, *Sans avoir pris les auspices*. SYN. Vitio, auspicio non capto, malis ominibus.

ĪNCĀLESCO, is, cālūi, ere, n. *Devenir chaud, s'échauffer*. USUS: Vino incallescere.

INCALLĪDĒ, *Sans adresse*. SYN. Incaute. USUS: Non incallide tergiversari.

INCALLĪDUS, a, um, *Simple, franc, ouvert*. SYN. Simplex, incautus, antiquus, credulus. USUS: Servus non incallidus, sed frugi et integer. Cf. [Simplex](#), [Apertus](#).

INCANDESCO, is, dūi, descere, n. *S'échauffer*. USUS: Æstu, ira, furore incandescere.

INCĀNESCO, is, ūi, escere, n. *Devenir blanc, blanchir*. SYN. Canus fio.

INCANTO, as, avi, atum, are, n. *Enchanter*. SYN. Carmine magico veneficium affero. Animum magicis illecebris pellicio, fascino; magicis sacris utor; nefaria mysteria nuncupo.

INCASSUM, *En vain*. Incassum tela jactantur. Cf. [Frustra](#).

INCAUTĒ, *Sans précaution, imprudemment*. SYN. Incallide, imprudenter, temere. Cf. [Temere](#).

INCAUTUS, a, um, *Imprudent*. SYN. Improvidus. Cf. [Imprudens](#), [Simplex](#).

INCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n., *nonnunquam a. Avancer, marcher*. SYN. Ingredior, ambulo. ADV. Sensim. PHRAS. Modeste incedendum est, *il faut marcher modestement*. Non utamur aut tarditatibus in gressu mollioribus, ne pomparum ferculis similes videamur, nec in festinationibus nimias suscipiamus celeritates. Pleno modestoque gradu ingrediamur; alacriter, sed modeste se inferat, oportet, qui decorum amat. USUS: Quam teter incedebat! incessi repente omnibus lætitiis.

INCENDĪUM, īi, n. *Incendie*. SYN. Ardor, flamma. EPITH. Acerrimum, commune, domesticum; fortissimum, impium, malum, præsens, tantum, universum. PHRAS. Ortum est ingens incendium, *il s'est élevé un grand incendie*. Incendium deflagrationem toti urbi minatur; exuruntur tecta, templa incendio fumant; latius usque funditur incendium; prope adest, ut urbs tota incendio hauriatur, deleatur. Non fortuito, sed oblato incendio tecta conflagrant; urbs tota coniectis ignibus inflammata ardet; concepto igne urbs tota continenti incendio collucet. Urbs tota ignibus ac ruinis miscetur. Cf. [Ardeo](#), [Comburo](#), [Flamma](#). USUS: Incendium facere, excitare, *allumer*. Incendio conflagrare, *brûler*. Incendium ruinis exstinguere, *éteindre*. Ab incendio eripere, liberare, *sauver des flammes*.

INCENDO, is, si, sum, ere, a. *Incendier*. SYN. Inflammo, incendium facio; ignem *vel* faces infero, admoveo, subjicio; concremo, uro, exuro; ignem injicio, conjicio. Cf. [Accendo](#), [Comburo](#). ADV. Vehementius. USUS: 1. Naves incendi jussit. 2. TRANSL. Hortor, incito, excito, *exhorter, animer*.

Aliorum in se odia; cupiditatem, desideria alicujus incendere. Gloriae studio incendi. Cf. [Excito](#), [Impello](#).

INCENSĬO, ōnis, f. *Incendie, embrasement*. SYN. Incendium. USUS: Incensione urbem, internecone cives, vastitate Italiam liberavi.

INCENSUS, a, um, *Enflammé*. USUS: Mulier incensa odio. Imperator incensus ad rempublicam pene gerendam. Cf. [Fervidus](#).

INCERTUS, a, um, *Incertain*. SYN. Obscurus, fallax, dubius, in dubia opinione, in casu positus, non constans. PHRAS. 1. Incerta res est, *la chose est incertaine*. Res est in incerto posita, in incerto relicta; in casu res est; res etiamnum fluctuat; quid nox diesque ferat, incertum est; ejus rei ratio explicata, explorata, expedita nondum est. 2. Quid de me futurum sit, incertum est, *je ne sais ce qui m'arrivera*. Suspensas habeo vivendi rationes; suspenso animo sum; metu, expectatione suspensus hæreo; fluctuat animus, pendet, jactatur; ancipiti cura distrahor. Cf. [Dubito](#), [Dubius](#). 3. Quod vitæ genus amplectar, incertus sum, *j'ignore encore quel genre de vie je dois suivre*. Nulli fortunæ adhæret animus per omnia vitæ genera errans; jam dudum inquirō, si qua ad portum via fluctuantem ferat; nondum stat sententia, quam in partem suspensæ vitæ rationes inclinaturæ sint; consiliis distrahor magis, quam feror. USUS: Incerti animi hominum, et exitus prœliorum. Ætas puerilis maxime lubrica et incerta. Suspensus et incertus obscura spe pendeo; omnia in dubium incertumque revoco. Cf. [Dubius](#), [Dubito](#), [Inconstans](#).

INCESSO, is, cessi, ere, a. *Attaquer, assaillir*. SYN. Invado, adior. USUS: Jaculis hostes incessere. Incessit omnes admiratio, cura, cupido, religio. Cf. [Invado](#), [Impetus](#).

INCESSŬS, ūs, m. *Démarche*. SYN. Ingressus, gressus. EPITH. Equestris, gravis, acutus, rarus, nec ita longus. USUS: Fingere sibi vultum et incessum. Muliebris ornatus et incessus.

INCESTĒ, *Criminellement*. SYN. Fœde, nefarie, turpiter.

INCESTUM, i, n. et INCESTŬS, ūs, m. *Inceste*. USUS: Facere incestum; incesto aliquem liberare.

INCHŎO, as, avi, atum, are, a. *Commencer*. SYN. Incipio, exordior, attingo, informo. )( Pertexo, finio, perficio. PHRAS. Inchoatum potius quam perfectum opus est, *l'ouvrage loin d'être achevé est à peine commencé*.

Tantum abest, ut opus ad finem perduxeris, ut minimum ultra principium processeris; ut in ipsis pene principiis consistat, hæreat. Tantum abes a perfectione operis, ut principia vix appareant, vix opus instituisti, vix operis initium fecisti; rem tu quidem habes institutam, informatam, sed perfectam perpolitamque non habes. Operis ut quidem fundamenta jecisti, fastigium adhuc nullum habemus. Cf. [Incipio](#). USUS: Si idem extrema persequitur, qui inchoavit, jam perfecta omnia videbimus. Inchoare, et informare oratorem perfectum. Natura hominem inchoat, sapientia perficit.

1. INCĪDO, is, cīdi, ere, n. *Tomber dans ou sur; arriver par hasard*. SYN. Accido, contingo, evenio, incurro. PHRAS. 1. Incidit in hostes, *il est tombé au milieu des ennemis*. In hostem imprudens præcipitavit; in manus hostium delatus est; in hostes incurrit; medios in hostes delapsus est. 2. Incidit mihi ea cogitatio, *il m'est venu à l'esprit*. Subiit animum ea cogitatio; occurrit animo; incidit in mentem illud; succurrit mihi; in mentem venit. USUS: 1. Si casus inciderit, nec mori recusabo. Tales casus sæpe fortissimis viris incidunt. Incidit ætas mea in illa tempora. Nihil mali incidit civitati. Quocumque mens et oculi inciderint. 2. Incurro, *tomber malade, devenir fou, etc.* In morbum, in febriculam, in insaniam, furorem, peccatum incidere. In manus hostium, in scopulos vitæ incidere. 3. Venio, *tomber, venir*. In æs alienum, in amorem, contentionem, in mentionem alicujus rei, in sermonem incidere, ac velut improviso venire. Homini sane præter opinionem incidi. Cf. [Accidit](#).

2. INCĪDO, is, cīdi, cīsum, ere, a. *Entailler, couper*. SYN. Cædo, reseco, præcido, amputo, securim injicio. ADV. Æqualiter, consulto, crudelissime, de improviso, de integro, divinitus, fœdissime, fortuito, improviso, plane, retro. USUS: Alicui nervos, pennas incidere. Deliberationem omnem ac spem incidere. Cf. [Abrumpo](#).

INCĪPIO, is, cēpi, ceptum, ere, a. et n. *Commencer*. SYN. Cœpi, instituo, ingredior, initium facio, duco, sumo, do, affero, introduco; principium do, capio, duco, habeo; primordium, exordium capio; exordior, ordior, inchoo, informo; fundamenta jacio, rudimentum pono, tirocinium pono. PHRAS. 1. Nunc demum spirare incipio, *je commence enfin à respirer*. Nunc demum ingredior in spem; in spem inducor, nunc demum spes aliqua mihi nascitur, affulget; nunc demum in spem venio. 2. Unde dicere incipiam? *Comment commencerai-je?* Unde mihi nascetur exordium orationis? Unde ingrediar in orationem? Unde proficiscetur oratio? Unde exordium ducam, capiam?

Unde initium ducetur? 3. Respublica bellum incipiet, *la république commencera la guerre*. Initium bello e Republica dabitur; quod conceptum Respublica bellum parturit, propediem nascetur; respublica bellum suscipiet; nascentis belli primordia a republica capientur; bellum grande propediem exsurget a republica commovendum. 4. Inceptum bellum brevi sopietur, *la guerre commencée s'apaisera bientôt*. Vim nascentis, orientis, exurgentis belli nostri facile consilio discutient, et compriment. Quamquam qua nolumus janua, ingressi sumus in bellum, facile tamen exitum reperiemus. Cf. [Bellum](#). USUS: Bellum gerere nostri duces incipiunt. Cf. [Inchoo](#).

INCĪSĒ et INCĪSIM, *Par incisēs*. SYN. Cæsim. USUS: Incise membratimque dicere.

INCĪSĪO, ōnis, f. *Incise, membre de phrase*. USUS: De membris et incisis, *vel* incisionibus.

INCĪSUM, i, n. *Incise*. SYN. Incisio.

INCĪTA, æ, et INCĪTÆ, ārum, f. pl. *Extrémité*. SYN. Paupertas, indigentia. USUS: Ad incitas redactus, *réduit au désespoir, à la dernière extrémité*. Cf. [Paupertas](#).

INCĪTĀMENTUM, i, n. *Aiguillon, stimulant*. SYN. Invitamentum, illecebra. EPITH. Summum. USUS: Hoc hominibus maximorum laborum et periculorum incitamentum est. Cf. [Excito](#), [Animus](#).

INCĪTĀTĒ, *Précipitamment*. SYN. Incitatus ferri.

INCĪTĀTĪO, ōnis, f. *Mouvement rapide, véhémence*. EPITH. Acris, vehemens, divina. USUS: Acri et vehementi incitatione inflammare animum. Incitatio languentis, moderatio effrenati populi.

INCĪTĀTUS, a, um, *Poussé, lancé, mis en mouvement, rapide*. ADV. Plane, vehementius. USUS: Totius mundi incitatissima conversio.

INCĪTO, as, avi, atum, are, a. *Mettre en mouvement*. Impello, exacuo, excito, suscito, incendo, irrito, stimulos admoveo, cohortor. ADV. Effrenate, temere. PHRAS. Ad præclarum facinus incitare, *pousser à une action éclatante*. Ad audendum animos addere, augere; alacritatem addere, afferre; animos dare, erigere, excitare, afferre; spei ac fiduciæ implere; incitamento esse; desiderium rari decoris admoveo. Cf. [Excito](#), [Impello](#), [Hortor](#), [Animo](#).



USUS: Incitare aliquem spe laudis ad aliquid agendum. Mentem alicujus incitare. Incitata odia, ira; studium ad investigandum incitatum. Incitat se vis aquæ. Naves se incitant.

INCLĀMO, as, avi, atum, are, a. et n. *Crier*. SYN. Voco, altiore voce clamo. USUS: Expeditus, facito, ut sis, ut, cum inclamavero, advoles. Cf. [Voco](#).

INCLĒMENS, entis, omn. gen. *Dur, rigoureux*. SYN. Asper. Cf. [Durus](#).

INCLĒMENTER, *Durement*. USUS: Inclementer in aliquem dicere.

INCLĒMENTĪA, æ, f. *Dureté, rigueur*. SYN. Duritas. Cf. [Inhumanitas](#).

INCLĪNĀTĪO, ōnis, f. *Action de pencher, inclinaison; inclination, penchant, propension*. SYN. Conversio, status, mutatio, conatus, flexio, inflexio. EPITH. Divina, magna, repentina, tanta, maxima, parva. USUS: Minimis momentis maximæ inclinationes temporum fiunt. Inclination quædam ad meliorem spem visa est fieri. Inclinatione voluntatis propendere in aliquem. Conversio status, inclinatio reipublicæ.

INCLĪNO, as, avi, atum, are, a. et n. *Faire pencher, se pencher*. SYN. Vergo, propendeo. )( Sto, erectus sum. PHRAS. Inclinat ad lenitatem, *il est porté à la douceur*. Ad lenitatem se dat; proclivior est ad lenitatem; ad lenitatem sua sponte propendet; summa propensione in leniora fertur; inclinatissimo est ad lenitatem animo. 2. Inclinat ex natura ad avaritiam, *il est naturellement avare*. Natura propensus est ad execrabile vitium avaritiæ; ad avaritiam natura propendet; ad avaritiam natura illum sua ducit; natura hortante, naturali quodam studio ad avaritiam fertur, rapitur; naturali quadam inductione animi avaritiam sequitur; suopte ingenio, impetu quodam naturæ, naturali quadam voluntatis inclinatione ad avaritiam incitatur. USUS: 1. Sententia senatus inclinat ad pacem. In vitium, in fugam inclinare. 2. Deficio, *manquer, faire défaut, être à son déclin*. Eloquentia, opes, forma reipublicæ inclinat. Inclinat acies, animi militum. 3. Flecto, *pencher pour ou vers*. Inclinat se ad Stoicos. Inclinare omnia ad suum commodum.

INCLĪTUS, a, um, *Illustre*. SYN. Clarus, nobilis, insignis. Cf. [Clarus](#), [Nobilis](#).

INCLŪDO, is, si, sum, ere, a. *Enfermer*. SYN. Claudio, comprehendo. )( Excludo. ADV. Apte, intus, argute, divinitus, diutius. PHRAS. Certis finibus

orationem includam, *je renfermerai mon discours dans des bornes marquées*. Certis finibus circumscribam; cancellos, quibus me ipsum circumscripsi, non egrediar. Certos mihi fines terminosque constituam, extra quos egredi non possim, si maxime velim. Cf. [Termino](#). USUS: Imaginem alicujus in clypeo aureo includere. Orationem in epistolam inclusi. Dolor mihi et admiratio vocem inclusit. Cf. [Carcer](#), [Claudo](#).

INCLŪSĬO, ōnis, f. *Emprisonnement*. USUS: Inclusionem contentus non eras, interficere volueras.

INCĒPTĬO, *rectius*: INCEPTĬO, ōnis, f. *Action de commencer, entreprise*. SYN. Initium, principium.

INCOGNĬTUS, a, um. *Inconnu*. SYN. Ignotus. )( Notus. USUS: Condemnare aliquem causa incognita. Cf. [Ignotus](#).

INCŌGĬTANS, tis, omn. gen. *Irréfléchi, inconsideré*. USUS: Incogitantem, imprudentem oppressit.

INCŌGĬTANTĬA, æ, f. *Irréflexion*. SYN. Imprudentia. Cf. [Imprudentia](#).

INCŌLA, æ, m. *Habitant*. SYN. Habitor. USUS: Socrates totius mundi civis et incola.

INCŌLO, is, ūi, cultum, ere, n. et a. *Habiter*. SYN. Habito, incola sum. USUS: Qui earum civitatum fines incolunt. Cf. [Habito](#), [Domus](#).

INCŌLŪMIS, e, gen. com. *Sain et sauf, intact*. SYN. Salvus, integer. ADV. Aliquamdiu. PHRAS. Incolumes tibi sunt adhuc res tuæ, *vos affaires sont encore en bon état*. Salva sunt apud te omnia, nihildum perdidisti; status idem est, qui antea rerum tuarum. Eodem loco sunt, quo antea, fortunæ tuæ; nihil detractum est de fortunis tuis; nullam res aut fortunæ tuæ jacturam fecere; nullum res tuæ damnum tulere, detrimentum cepere, accipere, passæ sunt. Nihil adversi res tuæ subierunt; nihil tibi eripuit, abstulit, ademit, detraxit, avertit fortuna; incolumitatem obtinent res, rationes, fortunæ tuæ; nihil secus, nihil contra, quam velles, rebus tuis factum est. Nulla rerum tuarum facta est imminutio; sarta tectaque tua sunt omnia, et ab omni incommodo sincera integraque sunt conservata. Cf. [Salvus](#), [Sanus](#). USUS: Domum suam incolumem a calamitate servare non potuit. Cives integros et incolumes servavi.

INCŌLŪMITAS, ātis, f. *Conservation, salut, sûreté*. SYN. Salus. EPITH. Explorata. PHRAS. Quamdiu reipublicæ sua constabat incolumitas, *tant que la république se conserva dans un bon état*. Dum reipublicæ salus erat integra; salvis rebus; rebus nondum perditis; ante reipublicæ inclinationem; stante, vigente, incolumi republica; cum respublica suum jus obtineret, cum suo jure uteretur, cum salvus esset reipublicæ status; ante casum reipublicæ; antequam respublica concideret, occideret, periret. Cf. [Salus](#), Status bonus. USUS: Incolumitas est salutis tuta atque integra conservatio. Alicujus salutem et incolumitatem deserere.

INCŌMITĀTUS, a, um, *Non accompagné, seul*. SYN. Sine comite, solus. USUS: Ars indotata, incompta, incomitata. Cf. [Solus](#).

INCOMMŌDĒ, *D'une façon peu convenable, fâcheuse*. SYN. Molestē. USUS: Cum illo actum optime, mecum autem incommode.

INCOMMŌDĪTAS, ātis, *Désagrément, incommodité, dommage*. SYN. Incommodum. USUS: In hac incommoditate illud inest commodi, *il y a cela de bon dans ce malheur*. Cf. [Incommodum](#).

INCOMMŌDO, as, avi, atum, are, n. *Causer du désagrément, nuire, incommoder*. SYN. Officio, incommodum affero. PHRAS. Incommodare tibi nolo, *je ne veux pas vous causer du désagrément*. Nolo incommodo tibi esse; incommodo te afficere; incommodum tibi afferre, parere, præbere; nolo tibi molestiam exhibere; nolo commodis tuis officere, commoda tua oppugnare, labefactare; nolo tibi negotium facessere; nolo tibi gravis, molestus esse; nolo tibi importune obstrepere; nolo tibi per me incommodi quidquam accadat. Cf. [Noceo](#), [Molestia](#), [Molestus](#). USUS: Qui alteri nihil scientes incommodant, nihil ipsis jure incommodi accidere potest.

INCOMMŌDUM, i, n. *Désagrément, dommage, inconvénient, malheur*. SYN. Damnum, detrimentum. )( Commodum. EPITH. Alienum, commune, domesticum, insperatum, magnum, parvum, præcipuum. PHRAS. 1. Id ego concedam, modo sine tuo incommodo fiat, *j'accorderai facilement cette chose, pourvu que vous ne ressentiez aucun inconvénient*. Facile id patiar, modo ne tibi incommodes; modo ne contra tuum commodum sit; modo ne tuis commodis adversetur; modo ne commodis tuis officiat. Dabo id perlibenter, quod sine incommodo tuo facere possis; quod commode, quod sine molestia tua fiat. 2. Multa patior incommoda, *je suis accablé d'ennuis*. Multa me incommoda circumveniunt; undique oppugnantur, labefactantur

commoda mea; incommoda non pauca capio, accipio; multis incommodis et difficultatibus angor, premor; quotidie novis incommodis afficior; quotidie nova mihi incommoda dantur, invehuntur, importantur; alia ex aliis accedunt incommoda; nova quotidie incommoda mihi nascuntur. Cf. [Damnum](#), [Molestia](#). USUS: 1. Incommodum invehere, ferre, dare; afficere incommodis, *porter préjudice à qqn*. 2. Incommodum capere, accipere, *éprouver un dommage, un échec*. 3. Incommodum propulsare, rejicere, refutare, *repousser*. 4. Incommodum levare, diminuere, incommodis mederi, *diminuer*. 5. Incommodum sarcire, *réparer*. 6. Incommodum devitare, *éviter*. 7. Incommodi expers, ab incommodo integer, sincerus, *qui ne souffre point de dommage*. Illud etiam in incommodis est, illud quoque accessit incommodum, *il faut ajouter à tout cela cet autre malheur*. Cf. [Detrimentum](#).

INCOMMŌDUS, a, um, *Inopportun, contraire, fâcheux*. SYN. Adversus, alienus, molestus, iniquus. USUS: Valetudine uti incommoda. Pater alioquin facilis, sed filio incommodus. In rebus incommodis sublevare aliquem. Cf. [Alienus](#).

INCOMPERTUS, a, um, *Inconnu, obscur*. USUS: Res vetustate incomperta. Quid rei fuerit, incompertum est. Cf. [Ignotus](#).

INCOMPŌSĪTĒ, *Sans ordre*. USUS: In hostem negliger et incomposite occurrunt.

INCOMPŌSĪTUS, a, um, *Désordonné, sans ordre*. USUS: Agmen incompositum, *troupe qui marche à la débandade*. Cf. [Dissolutus](#).

INCOMPRĒHENSUS, a, um, *Non saisi, insaisissable*. SYN. Non perceptus; incognitus. )( Comprehensus.

INCOMPTUS, a, um, *Négligé, grossier*. SYN. Inornatus, incultus. )( Concinnus. USUS: Oratio incomperta et horridula.

INCONCINNUS, a, um, *Négligé, sans grâce, maladroit*. SYN. Molestus, inurbanus, præposterus, absurdus, ineptus. Cf. [Ineptus](#).

INCONDĪTĒ, *Sans ordre, confusément*. SYN. Insulse. USUS: Nihil tam incondite, tam præpostere, tam monstruose dici potest, quod non possimus somniare.

INCONDĪTUS, a, um, *Confus, grossier, sans art.* SYN. Inconcinnus, insulsus, non compositus. USUS: Inconditum jus, orator, oratio. Cf. [Odiosus](#).

INCONSĪDĒRANS, tis, omn. gen. *Inconsidéré.* SYN. Inconsideratus.

INCONSĪDĒRANTĪA, æ, f. *Inattention, défaut de réflexion.* SYN. Inconsulta ratio, temeritas. Cf. [Temere](#).

INCONSĪDĒRĀTĒ, *Inconsidérément, sans réflexion.* SYN. Inconsulte, temere, leviter, negligenter dicere *aut* facere aliquid.

INCONSĪDĒRĀTUS, a, um, *Inconsidéré.* SYN. Inconsiderans, inconsultus, amentissimus, temerarius. )( Consideratus. USUS: Inconsideratissima et dementissima temeritas. Cf. [Incautus](#), [Imprudens](#).

INCONSTANS, tis, omn. gen. *Inconstant, changeant, léger.* SYN. Mobilis, levis, volaticus, qui a seipso desciscit, levissimus transfuga; qui sibi non constat, neque in hac, neque illa parte fidem habet. )( Constans. PHRAS. Inconstantes sunt hominum voluntates, *la volonté de l'homme est inconstante.* Homines mobili sunt in omnem partem animo et fluctuante; mobilia sunt hominum ingenia; pluma *aut* folio facilius moventur; vaga et mutabili ratione, summa levitate et inconstantia huc illuc feruntur; parum constanter in cœpto permanent. Nihil tam flexibile, lubricum, devium, quam hominum consilia. Cf. [Levis](#), [Mutabilis](#). USUS: Ridicule mihi visus es inconstans.

INCONSTANTER, *D'une manière inconséquente.* SYN. Leviter. USUS: Inconstanter, turbide jactari.

INCONSTANTĪA, æ, f. *Inconstance.* SYN. Levitas, mutabilitas, mobilitas, varietas. )( Constantia. EPITH. Maxima, tanta. PHRAS. 1. Non puto meam inconstantiam reprehendendam, *je ne crois pas qu'on me puisse accuser de légèreté.* Non puto mihi famam inconstantiae pertimescendam; non vereor, ne quis inconstantiae, levitati tribuat, adscribat, assignet, si, etc.; ne quis in me inconstantis, levis, mobilis, instabilis, parum firmi in officio animi vitium conferat; ne quis mihi notam inconstantiae inurat; inconstantiae maculam aspergat nomini meo; ne inconstantiae nomine male audiam, suspectus sim; ne quis me accuset, quasi discesserim a pristina consuetudine, a me ipso. 2. Tantam in te inconstantiam non exspectassem, *je n'aurais pas cru que vous fussiez si capricieux.* Tam mobili in me animo te esse non putabam; tanta levitate et inconstantia, tanta mutabilitate mentis

te esse non putabam. Tam fluxa fide; tam mobili ingenio te esse quis putasset? USUS: Fortuna ab inconstantia et temeritate sejungi non potest. Nemo doctus unquam mutationem consilii inconstantiam dixit.

INCONSULTĒ, *Inconsidérément, imprudemment*. SYN. Inconsiderate, impudenter ac imprudenter, temere dicere aliquid *aut* facere.

INCONSULTUS, a, um, *Inconsidéré, irréfléchi*. SYN. Inconsideratus, temerarius. Cf. [Imprudens](#).

INCONTĀMĪNĀTUS, a, um, *Qui n'est pas souillé, pur*. USUS: Ne quid sinceri, ne quid incontaminati sit. Cf. [Integer](#), [Purus](#).

INCONTENTUS, a, um, *Qui n'est pas tendu, lâche*. SYN. Remissus. )( Contentus. USUS: Fides omnes æque incontentæ.

INCONTĪNENS, entis, omn. gen. *Intempérant, voluptueux*. SYN. Libidinosus.

INCONTĪNENTER, *Sans retenue, avec excès, intempérance*. SYN. Intemperanter, dissolute, libidinose.

INCONTĪNENTĪA, æ, f. *Excès, intempérance, dérèglement*. SYN. Intemperantia. )( Continentia. Cf. [Luxuria](#).

INCONVĒNIENS, entis, omn. gen. *Inconvenant, mésséant*. )( Conveniens. PHRAS. Nihil inconveniens egit, *il n'a rien fait d'inconvenant*. Nihil odiosum, aut a moribus suis alienum; quod a moribus ejus abhorreret; quod non reliquæ ætati ejus responderet; quod absonum, quod indecorum suo generi admisit. Cf. [Absurdus](#). USUS: Hæc nostra facta sunt nec subita, nec inconvenientia.

INCŌQUO, is, coxi, coctum, ere, a. *Faire cuire, faire bouillir dans*. USUS: Radices vino incoquere.

INCORPŌRĒUS, a, um, *Incorporel, immatériel*. SYN. Quod corpore caret. USUS: Rerum incorporearum æstimatio.

INCORRUPTĒ, *Avec intégrité*. SYN. Caste.

INCORRUPTUS, a, um, *Non corrompu, bien conservé, pur, chaste*. SYN. Integer, purus, inviolatus, sanus, sincerus, castus, naturalis, non fucatus, religiosus. )( Vitiosus, corruptus, fucatus. USUS: Sanitas, latinitas, vestis incorrupta. Sanguis, testis incorruptus, Cf. [Integer](#), [Sanctus](#).



INCREBRESKO, is, buĩ, ere, n. *S'augmenter, se répandre*. SYN. Percrebesco, pervagor. USUS: Hæc consuetudo dudum jam increbuit. Numerus oratorum; sermo, fama, rumor, increbescit.

INCRĒDĪBĪLIS, e, gen. com. *Incroyable*, SYN. Inauditus, monstro *vel* portento similis, singularis, humanam fidem excedens, ultra fidem. )( Credibilis. ADV. Prorsus. PHRAS. Incredibile est, *c'est incroyable*. Non est, ut credi possit; non est ut habeatur fides; fidem superat; abhorret a fide; verisimile non est; ejusmodi est, ut fide careat, ut adjungi fides nulla possit; mendacii speciem habet; mendacium præfert; veritatis imaginem nullam ostendit; fidem excedit; alienum est a ratione; vero, rationi consentaneum non est; supra, quam credi possit. USUS: Singularis et incredibilis virtus, audacia; agere alicui gratias incredibiles.

INCRĒDĪBĪLĪTER, *D'une manière incroyable, étonnamment*. SYN. Immortaliter. )( Credibiliter. USUS: Incredibiliter gavisus sum.

INCRĒDŪLUS, a, um, *Incrédule*.

INCRĒMENTUM, i, n. *Accroissement, développement*. SYN. Accessio. USUS: Incrementum afferre. Maximis incrementis augetur hostium potentia. Cf. [Accessio](#), [Augeo](#).

INCRĚPO, as, ũi, ĭtum, are, n. *Faire du bruit, craquer; gronder, accuser.* SYN. Redarguo, accuso. USUS: Alicujus ignorantiam increpare. Quidquid increpuerit, jam ille pertimescit. Cf. [Reprehendo](#).

INCRESCO, is, crēvi, ere, n. *S'accroître.* USUS: Increscit audacia; increscente certamine. Cf. [Cresco](#).

INCRŬENTUS, a, um, *Non ensanglanté.* USUS: Victoriam incruentam referre.

INCRUSTO, as, avi, atum, are, *Couvrir d'un enduit.* SYN. Crustam duco, crusta obduco, applico crustam.

INCŬBO, as, ũi, ĭtum, are, n. *Se coucher sur, couvrir.* SYN. TRANSL. Inhio. USUS: Spe atque animis thesauro incubare. Litteris incubare.

INCULCO, as, avi, atum, are, *Faire entrer de force, introduire, (famil. fourrer).* SYN. Ingero, infercio. USUS: Animis aliquid, auribus inculcare. Versus leviores inculcat identidem.

INCULTĚ, *D'une manière sauvage, sans élégance.* SYN. Inornate. )( Concinne, nitide. USUS: Horride, inculte dicere.

INCULTŬS, a, um, *Grossier, sauvage, qui n'a pas été cultivé.* SYN. Horridus, incomptus, squalidus, inornatus. )( Cultus. USUS: Inhabitabilis terræ regio, et inculta, et derelicta; inculta et silvestris vita; homo durus, horridus, incultus.

INCUMBO, is, cŭbŭi, cŭbĭtum, ere, n., *nonnunquam a. Se coucher sur; s'appliquer à.* SYN. Innitor; operam do, applico animum ad rem; curam, studium, confero; studia, curas in re figo, loco, consumo; animum adjicio, adjungo ad aliquid; operam dico, navo; confero operam ad rem; operam in re pono, figo, consumo; mente et animo totus in rem insisto. ADV. Acrius, eo maxime, gravius. USUS: 1. Murus in lævam incumbit. 2. TRANSL. In perniciem alicujus; in salutem reipubl. incumbere. Toto pectore, omni studio, omni cogitatione curaque, toto animo ad litteras incumbere; voluntatum inclinatio in illum incubuit. Cf. [Inclino](#), [Impendo](#).

INCŬNĀBŬLA, ōrum, n. pl. *Berceau; commencement.* SYN. Cunabula, cunæ; rudimenta. USUS: Ab incunabulis nostræ veteris doctrinæ.

INCŪRĪA, æ, f. *Négligence, incurie*. SYN. Negligentia. EPITH. Tanta. )(Cura. Cf. [Negligentia](#).

INCURRO, is, curri, cursum, ere, n., *nonnunquam a. Courir, se jeter sur; tomber*. SYN. Incido. ADV. Necessario. USUS: In eadem vestigia incurris. In hastas incurrere, hastis se induere, *s'enferrer, s'embarrasser dans des lances*. Incurrere in apertam perniciem, in odia hominum, morbos, difficultates, varias reprehensiones. Quis est, qui nihil offendat, nusquam incurrat? In oculos aliorum et invidiam incurrere. Cf. [Impingo](#).

INCURSĪO, ōnis, f. *Incursion, invasion*. SYN. Excursio, incursus. EPITH. Sempiterna. PHRAS. Incursiones facere, *faire des incursions*. Incursare agros; vexare incursionibus, in agros hostiles impetum dare. Cf. [Impetus](#). USUS: Incursio atque impetus armorum; incursio seditionis, vis multitudinis. In hostes incursionem facere; hostium incursionem sustinere.

INCURSO, as, avi, atum, are, n. et a. *Courir, se jeter sur; faire une incursion*. SYN. Incurro, excurro, infesto, invado. USUS: Incursare in fortunas omnium. Incursabit in te dolor meus. Agros incursare. Cf. [Impetus](#).

INCURSŪS, ūs, m. *Incursion*. SYN. Incursio.

INCURVESCO, is, ere, *Se courber, plier*. USUS: Rami solent incurvescere.

INCURVO, as, avi, atum, are, a. *Courber, plier*. USUS: Bacillus de industria incurvatus.

INCURVUS, a, um, *Courbé*. SYN. Incurvatus.

INCUS, ūdis, f. *Enclume*. USUS: Eamdem incudem noctu diuque tundere. (PROV.).

INCŪSATĪO, ōnis, f. *Accusation*. USUS: Loci communes incusationem habent, aut querelam.

INCŪSO, as, avi, atum, are, a. *Accuser*. SYN. Accuso, reprehendo, crimini do aliquid; aliquem in crimen voco; crimen in aliquem confero, conjicio; crimine accenso; crimen alicui infero. Cf. [Accuso](#).

INCŪTĪO, is, cussi, cussum, tere, a. *Susciter, faire naître, causer*. SYN. Defigo, injicio. USUS: Errorem, terrorem, metum, dolorem incutere alicui.

INDĀGĀTĪO, ōnis, f. *Recherche soigneuse*. SYN. Investigatio, inquisitio.

INDĀGĀTRIX, īcis, f. *Celle qui cherche*. USUS: Philosophia virtutis indagatrix, expultrix vitiorum.

1. INDĀGO, as, avi, atum are, a. *Rechercher*. SYN. Vestigo, investigo, inquiero. ADV. Acutissime. PHRAS. 1. Philosophia veritatem indagat, *la philosophie recherche la vérité*. Omnibus vestigiis, diligentissimis disquisitionibus verum perscrutatur; pertentat, vestigat omnia, ut verum perspiciat; omni contentione verum invenire, summa cura studioque veritatem exquirere, protrahere in lucem allaborat; rimatur omnia; velut odore verum, aut aliquo leviter presso vestigio persequitur; scrutatur omnia et excutit; odoratur omnia, et e tenebris eruere nititur. 2. Hostem indagare, *examiner les positions de l'ennemi*. E tuto hostem speculari; discurrere circa vias, et oculis perlustrare omnia; conquisitores emittere. USUS: Initia exitii indagavi. Agitata occultis conjurationibus consilia necdum vulgata indagavi, patefeci. Acutissime indagare, odorari omnia, e tenebris eruere. Cf. [Inquiero](#), [Quæro](#).

2. INDĀGO, ĩnis, f. *Action d'entourer, de cerner le gibier*. SYN. Investigatio, inquisitio. USUS: Saltum indagine cingere, *entourer la forêt d'un cordon de chasseurs*.

INDE, *De là*. SYN. Illinc. USUS: Jam inde a principio, ab ortu hujus imperii. Inde has litteras dedi.

INDĒCENTER, *D'une manière inconvenante*. USUS: Indecenter obstrepunt.

INDĒCŌRĒ, *D'une manière inconvenante*. SYN. Præter decorum. USUS: Cave, ne quid indecore, aut effeminate facias.

INDECŌRUS, a, um, *Inconvenant, messéant, déplacé*. SYN. Turpis, inhonestus, pravus, quod non decet. USUS: Indecorum de rebus parvis amplissime dicere. Cf. [Turpis](#).

INDĒFENSUS, a, um, *Qui est sans défense*. USUS: Indefensi, inulti peribitis?

INDEMNĀTUS, a, um, *Qui n'a pas été jugé (condamné juridiquement)*. SYN. Non damnatus, iudicio elapsus. )( Condemnatus. USUS: Indemnatum, innocentem civem occidere.

INDEX, ĩcis, m. *Qui montre, signe, indice*. SYN. Qui aliquid indicat. EPITH. Neque obscurus, neque incertus, falsus, verus. USUS: Vox index stultitiæ. Animi indices oculi. Indices detulerunt, rei confessi sunt.

INDĪCĪUM, ii, n. *Indication; trace, signe, marque*. SYN. Signum, argumentum, documentum, vestigium, nota, species, insigne. USUS: 1. Certissima indicia et argumenta sceleris ostendere, afferre, deferre, patefacere, *prouver, faire voir*. Indicium sceleris habere, accipere, *avoir des indices*. PHRAS. Cædis factæ indicia certa sunt, *il y a des marques palpables du meurtre qui a été commis*. Locus ipse, impressa loco cruenta vestigia cædem loquuntur; peractæ cædis indicio sunt vestigia cruenta sabulo impressa; cædem factam hæc testantur, ostendunt, coarguunt; cædis peractæ fidem faciunt, index cædis ipse locus est, et impressa solo cruenta vestigia. Cf. [Signum](#), [Indico](#).

1. INDĪCO, as, avi, atum, are, a. *Faire connaître, découvrir*. SYN. Indicium facio, do, afferro, ostendo, defero; indicio sum, ostendo, monstro, coarguo, innuo, signa patefacio, loquor. ADV. Ridicule, aperte, aliquando, aliter. PHRAS. Puer omnia dominæ indicavit, *l'esclave a tout révélé à sa maîtresse*. Rem omnem ad dominam retulit, pertulit; heræ exposuit, proposuit; quid facere cogitares, demonstravit; rei indicium edidit; ad dominam rei indicium detulit; protulit omnia et detexit; enuntiavit, prodidit; dominam de re tota certiolem fecit; rem omnem dominæ aperuit, patefecit; indicium rei totius puer fecit; rem omnem ad dominam detulit, attulit. Cf. [Prodo](#), [Ostendo](#), [Defero](#). USUS: Vultus indicat mores. Ut apertissimus est, indicavit, quæ alii celata volebant.

2. INDĪCO, is, dixi, dictum, ere, a. *Faire savoir, annoncer, publier; déclarer*. SYN. Denuntio, promulgo. ADV. Omnino. USUS: Bellum voluptatibus, justitiam foro, funus reipublicæ indicere. Cœnam, tributum, legem, mortem indicere.

INDICTUS, a, um, *Non plaidé*. SYN. Non indicatus. USUS: Indicta causa civem condemnare, *condamner un citoyen sans l'entendre*.

INDĪDEM, *Du même lieu*. SYN. Inde, ex eodem loco.

INDIFFĒRENS, entis, omn. gen. *Indifférent*. PHRAS. Plane indifferens sum, *je suis dans la plus complète indifférence*. Neutram in partem moveor, inclino; suspensam teneo sententiam; neutris me partibus addico; neutram

in partem propendeo; nec in bonis, nec in malis rem pono; in utrumque paratus sum. USUS: Quod Græci ἀδιάφορον dicunt, id mihi occurrit, ut indifferens dicerem. Cf. [Neuter](#).

INDĪĜĒNA, æ, m. *Indigène*. USUS: Majores eorum non indigenæ, sed advenæ fuerunt.

INDĪGENTĪA, æ, f. *Indigence, pauvreté*. SYN. Egestas. USUS: Indigentia est libido inexplibilis. Cf. [Paupertas](#).

INDĪĜĒO, es, ūi, ere, n. *Manquer de; avoir besoin de*. SYN. Egeo, indigus sum. )( Habeo, abundo. ADV. Separatim. USUS: Tu mei ad illud negotium non indiges. Consolatione mea indiget. Cf. [Egeo](#), Opus est.

INDIGNĀBUNDUS, a, um, *Rempli d'indignation*. SYN. Indignans, obiratus.

INDIGNĀTĪO, ōnis, f. *Indignation*. SYN. Stomachus, ira. EPITH. Mala. PHRAS. Indignationem ex ea re concepi, *cette chose m'a indigné*. Stomachum movit ea res; stomachum mihi fecit; majori, quam credi potest, res ista mihi stomacho fuit; bilem mihi ea res concivit, commovit. Cf. [Ira](#). USUS: In aliquem gravem offensionem et indignationem concitare, concipere.

INDIGNĒ, *Indignement*. SYN. Miserabiliter, inique; moleste. USUS: 1. Indignissime necari. 2. Ægre, moleste, *avec peine*. Indigne pati, *s'indigner de*.

INDIGNĪTAS, ātis, f. *Indignité*. SYN. Turpitude, atrocitas. EPITH. Summa. USUS: Nequeo verbis consequi indignitatem rei. Non satis severe pro indignitate rei decretum est.

INDIGNOR, aris, atus sum, ari, d. *S'indigner, supporter avec peine*. SYN. Graviter fero, stomachor, mihi indignum videtur, pro indignissimo habeo. USUS: Eum periisse sane indignor. Cf. [Irascor](#).

INDIGNUS, a, um, *Indigne*. SYN. Turpis, iniquus; non dignus, alienus. )( Dignus. ADV. Valde. PHRAS. 1. Res est plane indigna, *c'est une indignité*. Quæ, malum! ista est indignitas? Quod portentum? Quid hoc acerbius, quid iniquius proferri potest? Res enimvero ista indigna plane est et intolerabilis; res est ejusmodi, quæ indigna atque nefaria, quæ indigna atque intoleranda videatur omnibus; ut nihil indignius ferendum videatur; res est acerba,



indigna, luctuosa; pro indignissimo haberi id potest; quis indignitates has diutius ferat? Facti atrocitate impensius rei indignitas crescit. 2. Indignus est amore ac benevolentia filius tuus, *votre fils ne mérite ni amour ni bienveillance*. Indignus est, qui ametur; non est, qui ametur; nulla re præditus est, qua amorem conciliet; nihil non eorum animi bonorum et ornamentorum in filio tuo desideratur, quæ ad colligendam, comparandam benevolentiam faciunt, valent, spectant, idonea sunt et apposita; nihil est in filio tuo, quod homines ad se amandum alliciat; quod aliorum benevolentiam invitet; nulla re commendatur filius tuus, quæ inire gratiam ab hominibus queat; non ita natus ita, educatus est filius tuus, ut adjungere sibi homines aliqua benevolentia possit. 3. Indignus es eo beneficio, *vous n'êtes pas digne de ce bienfait*. Non is es, in quem tanta gratia conferatur; non ita meritis, non ea merita sunt tua, ut hoc affici beneficio debeas; ut ferre tantum beneficium debeas. Non is est animus tuus; qui tantam gratiam capiat. Beneficii magnitudo tua merita vincit; impar est tanto beneficio. Usus: Hoc te indignum est. Indignum est a pari vinci, indignius ab inferiore.

INDĪGUS, a, um, *Qui manque, qui a besoin*. Usus: Opis indigus. Cf. [Egeo](#), [Pauper](#).

INDĪLĪGENS, entis, omn. gen. *Négligent, paresseux*. Usus: Homo nimium indiligens. Cf. [Piger](#).

INDĪLĪGENTER, *Avec négligence*. SYN. Negligenter. Usus: Rem non indiligenter exposui.

INDĪLĪGENTĪA, æ, f. *Négligence*. SYN. Negligentia. )( Diligentia.

INDĪSERTĒ, *Sans élégance*. SYN. Inornate.

INDĪSERTUS, a, um, *Peu éloquent*. SYN. Inornatus, parum eloquens, infans. )( Disertus.

INDISSŌLŪBĪLIS, e, gen. com. *Indissoluble*. SYN. Qui dissolvi non potest. )( Dissolubilis.

INDISSŌLŪTUS, a, um, *Non interrompu*. SYN. Non dissolutus.

INDĪVĪDŪUS, a, um, *Indivisible*. SYN. Simplex. )( Dividuus. Usus: 1. Atomī, corpuscula scilicet individua. 2. Quod dirimi distrahique non potest, *qui ne peut se séparer*. Individua comes corporis umbra.

INDĪVĪDŪUM, i, n. *Atome*. USUS: Species ex individuis innumerabilibus exsistens.

INDO, is, dīdi, dītum, ere, a. *Mettre sur*. SYN. Impono. USUS: Nomen, cognomen alicui indere, *donner à qqn un nom, un prénom*. Cf. [Impono](#).

INDŌCĪLIS, e, gen. com. *Qui ne peut être instruit; ignorant, grossier*. SYN. Tardus, hebes; crassi, stolidi, plumbei ingenii.

INDOCTĒ, *En ignorant*. SYN. Imperite.

INDOCTUS, a, um, *Ignorant*. SYN. Rudis, ineruditus, imperitus. )( Doctus. ADV. Plane. PHRAS. Valde indoctus est, *c'est un parfait ignorant*. Expers eruditionis est; nullis bonis litteris excultus est; longe abest a doctrina; litteras vix attingit; vix primoribus labris degustavit; litteris aspersus potius, quam tinctus est; litteras vix a limine salutavit. Cf. [Doctus](#), [Imperitus](#), [Rudis](#). USUS: Indoctus homo et agrestis; rudis et indocta oratio.

INDŌLENTĪA, æ, f. *Absence de tout sentiment de douleur, insensibilité*. SYN. Vacuitas doloris. EPITH. Major, maxima. )( Dolor. USUS: Num voluptas idem est, quod indolentia?

INDŌLĒO, es, ūi, ere, et INDŌLESCO, is, dōlūi, ere, n., *nonnunquam a. Ressentir de la douleur, souffrir*. SYN. Doleo. USUS: Quis non indoluit te tam sero cognitum? Cf. [Doleo](#).

INDŌLES, is, f. *Nature, caractère, talent*. SYN. Indicium animi, specimen futuræ virtutis, spes summæ virtutis. EPITH. Bona, egregia, magna, mirifica, præclara, summa. PHRAS. Præclaræ indolis puer, *enfant d'un talent remarquable*. Puer ad decus natus; alta mente præditus; puer præcipuo quodam munere naturæ ad summa quæque natus; ad laudem et decus a natura factus; optima indole præditus puer. Cf. [Ingenium](#). USUS: Bona spes, magna indoles in adolescente. Summa ingenii indoles summaque virtus. Cf. [Natura bona](#).

INDŌMĀBĪLIS, e, gen. com. *Indomptable*.

INDŌMĪTUS, a, um, *Indompté*. SYN. Qui imperium recusat, effrenatus, intractatus, novus, ferocitate exsultans, insociabilis. )( Domitus. Cf. [Ferocia](#).

INDORMĪO, is, īi vel īvi, ītum, ire, a. *Dormir sur*. USUS: Malis suis, negotio, legationi, causæ indormire, rem segniter tractare, *négliger*. Cf. [Negligo](#), [Dormio](#).

INDŌTĀTUS, a, um, *Non doté*. SYN. Sine dote, sine ornatu. )( Dotatus.

INDŪCĪÆ, ārum, f. pl. *Suspension d'armes, armistice*. SYN. Belli ad tempus cessatio. PHRAS. Hostis inducias iniit, *l'ennemi a fait une trêve*. Hostis inducias fecit, pepigit, pactus est; quies aliquantum ab armis fuit; aliquantum in induciis res erat; induciæ petitæ dierum aliquot, datæque hosti sunt; pari consilio in certas leges ad tempus ab armis discessum est; agitari dies aliquot induciæ sunt cœptæ; actæ per eos dies castrenses quædam feriæ, et a belli injuriis temperatum. USUS: Inducias petere, dare, facere, pacisci.

INDŪCO, is, duxi, ductum, ere, a. *Pousser*. SYN. Adigo, impello, adduco, introduco. ADV. Diligentius, paulisper animum, porro, recte, subtiliter. USUS: 1. Jacentem amicum in spem meliorem inducere. Aliquem promissis, spe dotis, hereditatis ad aliquid inducere. 2. Affero, introduco, *introduire*. Novum morem, consuetudinem, novas religiones, leges inducere. 3. Obduco, *mettre sur, appliquer sur*. Parietes marmore; scuta pellibus inducere. 4. Deleo, *rayer, biffer, effacer*. Inducere nomina, imaginem, scripturam. 5. Applico (VULG. me resolvo), *amener à*. Animum inducere non potui. Induxi animum divitias contemnere. Nunquam in animum inducam. Cf. [Persuadeo](#).

INDUCTĪO, ōnis, f. *Action d'amener*. SYN. Derivatio. EPITH. Ficta. USUS: 1. Aquarum inductionibus terris fecunditatem damus, *par les irrigations, nous donnons à la terre la fécondité*. 2. Introductio. Personarum facta inductio, *prosopopée*. 3. Applicatio. Tantum firma animi inductio valet, *tant a de force la conviction de l'âme*.

INDUCTŪS, ūs, m. *Instigation, conseil*. USUS: Alieno inductu feci.

INDULGENTER, *Avec bonté, bienveillance*. SYN. Leniter, molliter, familiariter. USUS: Ne nimis indulgenter, sed potius cum gravitate aliqua loquar.

INDULGENTĪA, æ, f. *Bonté, indulgence*. SYN. Obsequium, patientia, lenitas (præsertim in filios). EPITH. Maxima, naturalis, nimia, patria, similis. USUS: Homines naturali quadam inter se indulgentia et benevolentia continentur. Animo a corporis obsequio indulgentiaque discedendum est. Multi filii patrum indulgentia depravantur. (Indulgentia plenaria, VULG.),

*indulgence plenièrè.* Rectius appellatur: Plena noxarum poenarumque condonatio; noxarum venia, expiatio.

INDULGĒO, es, dulse, dultum, ere, n., *nonnunquam* a. *Être indulgent pour.* SYN. Obsequor, facilis sum in aliquem. PHRAS. 1. Nimium indulget filio, *il est trop indulgent pour son fils.* Peccatis indulgens præcipitem filium ferri sinit; nimia ejus in filium indulgentia ad perspicienda pericula eum minus sagacem fecit; male consulit filio, qui solute et negligenter eum habet; qui laxiore imperio habet; qui solum lenitate utitur; omnibus in rebus connivet; illius libidini omnia malefacta condonat; ejus amoribus obsequitur; delicti cujusvis gratiam facit; animum explere sinit; inepta lenitate, prava facilitate ad vitia invitat. 2. Indulget genio suo, *il s'abandonne à ses passions.* Obsequitur animo suo; animo suo morem gerit; voluptatibus obsequitur; quæcumque animo libitum est, facit; animum explet suum; genium suum curat; genio indulget; nulla in re defraudat genium suum; molliter se et indulgenter habet. USUS: Genio, animo, lusui, amori, dolori, iræ indulgere. Indulgere se alicui ejusque voluntati et gratiæ deditum esse. Indulgens in aliquem. Cf. [Facilis](#), [Lenis](#), [Venia](#).

INDŪMENTUM, i, n. *Vêtement.* SYN. Vestimentum. Cf. [Vestis](#).

INDŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Revêtir.* R. ab ἐνδύω. SYN. Vestio, induco. )(Exuo. PHRAS. 1. Hispanorum more indutus erat, *il était vêtu à l'espagnole.* Speciem Hispani vestitus referebat, præferebat; Hispaniensi ornatu visendus erat; cultu corporis utebatur, ornabatur, quo Hispani solent; ut Hispaniæ mos fert et consuetudo. 2. Pallium induit, *il met son manteau.* Pallium humeris injicit; humerum pallio onerat; pallio se tegit, amicit. 3. Calceos induit, *il se chausse.* Calceos pedibus induit; calceat sese. USUS: 1. Talaria sibi induit. 2. TRANSL. Assumo, *prendre.* Exuere amici personam, judicis induere. Mores pudicos, novum ingenium, philosophi personam, hostiles spiritus induere. 3. Implico, *s'embarrasser.* Se in laqueos, magnas difficultates fraudes, negotia induere. Sua se confessione induit et jugulavit, *il s'est perdu par ses propres aveux.*

INDŪRO, as, avi, atum, are, a. *Durcir.* USUS: Indurata glacies.

INDUSTRIĀ, æ, f. *Activité, zèle.* SYN. Solertia, diligentia, sedulitas, labor. EPITH. Aliena, antelucana, aperta, forensis, illustris, incredibilis, major, multa, par, probabilis, singularis, summa, tanta. PHRAS. 1. De industria id fecit, *il l'a fait exprès, de propos délibéré.* Compacto rem

gessit; consulto, composito, dedita opera. USUS: Ingenium alitur industria, industriam in re aliqua ponere. Illius industria late manat. Languescit ejus industria. De industria aliquid facere. Cf. [Diligentia](#), [Cura](#), [Labor](#).

INDUSTRIĒ, *Avec activité, soin, zèle*. SYN. Diligenter, artificiose.

INDUSTRIŪS, a, um, *Actif, zélé, laborieux*. SYN. Ingeniosus, laboriosus, solers, navus, vigilans; in rebus gerendis acer, diligentissimus, experientissimus. Cf. [Practicus](#), [Sedulus](#).

INĒDĪA, æ, f. *Abstinence, privation de nourriture, inanition*. SYN. Fames, esuries. USUS: E vita per inediam discedere; inedia necari, consumi. Cf. [Fames](#).

INĒLĒGANS, tis, omn. gen. *Qui est sans élégance, grossier*. SYN. Impolitus, inconcinus. )( Elegans.

INĒLĒGANTER, *Sans élégance; sans goût*. SYN. Impolite, inconcinne. )( Eleganter.

INĒNŌDĀBĪLIS, e, gen. com. *Inextricable, inexplicable*. SYN. Inexplicabilis.

INĒO, is, īi vel īvi, ītum, ire, n. et a. *Entrer dans; commencer*. SYN. Adeo, ingredior. )( Exeo. USUS: 1. Convivia inire. 2. Incipio, *engager*. Prælium, magistratum inire. 3. Invenio, *trouver*. Inire gratiam ab aliquo, *trouver grâce devant qqn*. 4. Suscipio, aggredior, *adopter, exécuter, conclure*. Societatem cum aliquo, connubium, rationem facinoris, vitæ societatem, consilia inire. Ineunda est ratio et via.

INEPTĒ, *Maladroitement, sottement*. SYN. Insulse. )( Bene, apte. USUS: Inepte, odiose, putide dicere.

INEPTĪÆ, ārum, f. p. *Sottises, niaiseries*. SYN. Nugæ. EPITH. Aniles, innumerabiles. PHRAS. 1. Quæ istæ sunt ineptiæ? *Que signifient toutes ces sottises?* Ad quas ineptias abis? Quas tu hic nugas agis? Quam frigida, jejuna, levia, nugatoria sunt, quæ deblateras? Quæ ista deliramenta sunt, quam puerilia, quæ effutis? O licentiam jocularum! quam plena futilitatis sunt summæque levitatis, quæ a te dicuntur stultissime? 2. Quis ineptias hominis toleret? *Qui pourra entendre toutes les sornettes de cet homme?* Hominis intemperiem, fastidium, insulsiatatem quis ferat? Quis aniles ineptias ferat hominis portenta et miracula non disserentis, sed somniantis?

Quis otio ita abutatur, operam ut det homini, qui puerilibus fabulis sermonem implet? Cf. [Nugor](#). USUS: Summa ineptia de quacumque re, quocumque in loco argutissime disputare.

ĬNEPTĬO, is, ire, n. *Dire des sornettes, des sottises*. USUS: Non desines ineptire? Cf. [Nugor](#).

ĬNEPTUS, a, um, *Sot*. SYN. Stolidus, inconcinnus, insulsus; qui *aut* tempus quid postulet, non videt, *aut* plura loquitur, ut se ostendat, *aut* eorum, quibuscum est, *vel* dignitatis, *vel* commodi rationem non habet, *aut* denique in aliquo genere *vel* inconcinnus, *vel* multus est. PHRAS. 1. Quem tu hominem hoc ineptiorem vidisti? *Avez-vous jamais vu un homme aussi insensé que celui-là?* Quem futiliorem, intolerabiliorem, stultiorem vidisti unquam, qui ita pueriliter faciat; tantas turbas, cum tam nugax esset, commoverit? Dii, quam ineptus, quam sui amans est sine rivali! Quem mihi dabis fatuum, ridiculum, inconditum, insolentem, unum omnium loquacissimum, quem nugator iste stolidus, ac inscitus suis ineptiis non superet? 2. Oratio inepta, *discours ennuyeux*. Oratio nec caput, nec pedes habens; oratio diffluens, dissoluta, neque perfecta, neque conclusa; ab auribus vulgi abhorrens, et incondita; imperitissime elaborata. Cf. [Oratio](#). USUS: Ineptus ad summam impudentiam. Interdum inepte stultus es. Cf. [Inurbanus](#), [Stolidus](#).

ĬNERMIS, e, gen. com. et ĬNERMUS, a, um, *Qui est sans armes, désarmé*. )( Armatus. USUS: Perterritos, inermes, saucios, nudos, armis exutos duces persecuti non sunt.

ĬNERS, ertis, omn. gen. *Oisif, timide*. SYN. Ignavus, piger, desidiosus, somniculosus, vecors, languidus. )( Operosus, semper agens aliquid et moliens. USUS: Artes, quibus qui carebant, inertes a majoribus dicebantur. Iners otium. Cf. [Piger](#).

ĬNERTĬA, æ, f. *Oisiveté, lâcheté*. SYN. Ignavia, desidia, segnitie, negligentia, pigritia, fuga laboris. EPITH. Singularis, turpis. USUS: Condemnare aliquem inertiae. Cf. [Pigritia](#).

ĬNĒRŬDĬTUS, a, um, *Ignorant, peu éclairé*. SYN. Indoctus, rudis. )( Eruditus. Cf. [Rudis](#), [Imperitus](#).

ĬNESCO, as, avi, atum, are, a. \* *Amorcer, allécher*. SYN. Illecebris quibusdam animos invito, irretio, traho; decipio. USUS: Eo successu inescata



est consulis temeritas. Cf. [Allicio](#).

ĪNEXERCĪTĀTUS, a, um, *Non exercé, novice*. SYN. Rudis, tiro, qui usum non habet. USUS: Miles promptus, nec inexercitatus.

ĪNEXHAUSTUS, a, um, \* *Non épuisé, inépuisable; insatiable*. USUS: Aviditas immensa, inexhausta.

ĪNEXŌRĀBĪLIS, e, gen. com. *Inexorable*. SYN. Implacabilis, inexpugnabilis, inexplibilis. )( Exorabilis, Placabilis. USUS: Vehemens, inexorabilis in alios. Cf. [Durus](#).

ĪNEXPERTUS, a, um, *Inexpérimenté*. USUS: Nihil inexpertum relinquere, *non éprouvé*. Miles inexpertus.

ĪNEXPIĀBĪLIS, e, gen. com. *Inexpiable*. SYN. Quod expiari purgarique non potest. USUS: Fraus, scelus, bellum inexpiabile.

ĪNEXPLĒBĪLIS, e, gen. com. *Insatiable*. SYN. Insatiabilis, insaturabilis. USUS: Inexplibilis cupiditas.

ĪNEXPLĪCĀBĪLIS, e, gen. com. *Inextricable*. SYN. Inenodabilis, difficilis.

ĪNEXPUGNĀBĪLIS, e, gen. com. *Inexpugnable*. SYN. Tutus, munitus, invictus.

ĪNEXSPECTĀTUS, a, um, *Inattendu*. SYN. Insperatus, repentinus. Cf. [Improviso](#).

ĪNEXSŪPĒRĀBĪLIS, e, gen. com. *Infranchissable, invincible*. USUS: Vis fati, Alpes inxsuperabiles.

INFĀCĒTUS, a, um, (inficetus), *Grossier*. SYN. Inurbanus, inconcinnus. USUS: Mendacium infacetum.

INFĀCUNDUS, a, um, *Peu éloquent*. USUS: Vir acer, nec infacundus.

INFĀMĪA, æ, f. *Mauvaise renommée*. SYN. Dedecus, nota, macula, probum, labes, ignominia, nota turpitudinis. EPITH. Communis, gravis, falsa, insignis, magna, sempiterna, summa, tanta, vera, vetus. PHRAS. 1. Infamiam alicui creare, *diffamer qqn*. Conflare infamiam alicui; infamia aliquem aspergere; notam infamiæ alicui inurere; labem inferre nomini; labem aspergere; maculam inurere; macula afficere; aspergere aliquem;

turpitudine nomen alicujus foedare; ignominiae labem inurere; notam inurere ad ignominiam sempiternam; infamiae nomen subicere. Cf. [Labes](#), [Macula](#), [Fama](#), [Detraho](#), [Infamo](#). 2. Infamiam purgare, *se réhabiliter*. Effugere, levare, sarcire infamiam; labem eluere; turpitudinem delere. 3. Infamiam habere, *être déshonoré*. Laborare, flagrare infamia; in infamia esse; infamiam subire; venire in sermonem et vituperationem hominum; notam subire ac turpitudinem; in turpitudinem venire; turpitudine notari; traduci per ora hominum; infamia aspergi. Cf. [Infamis](#), [Infamo](#), [Dedecus](#). USUS: Infamiam conflare. Infamia aspergere, inurere. Infamiam magnam concipere.

INFĀMIS, e, gen. com. *Malfamé, perdu d'honneur, déshonoré*. SYN. Turpis; omnium scelerum libidinumque maculis notissimus; sceleribus notatus, omni dedecore coopertus, tristi nota insignis; ignominia notatus; insignis omnibus notis turpitudinis; oppressus dedecore et infamia; infamia flagrans; omni dedecore infamis. USUS: Turpis adolescentia, vita infamis, omni dedecore cooperta. Cf. [Dedecus](#).

INFĀMO, as, avi, atum, are, a. *Décrier, diffamer, calomnier*. SYN. Noto; ignominiam, notam; maculam inuro; ignominia noto; existimationem offendo, deformat; famae detraho; infamiam affero; maledictorum notis inuro. PHRAS. 1. Non leve crimen est alios infamare, *c'est un grand crime que de diffamer les autres*. Infamiam inferre; crimen in alicujus vitam moresque jacere, conjicere; sempiternam alicui ignominiam imponere; in alienam famam involare; existimationem offendere; alicujus honori labem inferre. Cf. [Infamiam creare](#), [Detraho](#). 2. Infamatus est graviter, *il a été gravement déshonoré*. Infamiam magnam subiit; inusta illi nota est ad ignominiam sempiternam; dedecore et infamia pressus, oppressus est; infamia, gravi ignominia notatus. Cf. [Infamiam habere](#), [Detraho](#), [Labes](#), [Macula](#). 3. Illi magis, quam tu, infamabuntur, *ils seront plus déshonorés que vous*. Plus illi subibunt dedecoris, quam tu; plus illis afferet ea res infamiae, quam tibi; majori illi infamia, quam tu flagrabunt; gravior ad eos redundabit infamia, quam in te; hoc illis potius fraudi erit, quam tibi; plus illi ferent ignominiae quam tu. Cf. [Infamia](#). USUS: Tua moderatio aliorum infamat injuriam.

INFANDUS, a, um, *Horrible, affreux*. SYN. Nefandus, execrandus.

1. INFANS, antis, m. f. *Enfant*. SYN. Vagiens puer. USUS: Nutrices omnia mansa pueris infantibus in os inferunt. Infantum incunabula. Non infantibus pepercerunt.

2. INFANS, antis, omn. gen. *Sans éloquence, muet*. SYN. Indisertus. )( Eloquens, disertus. USUS: 1. Dialectici infantissimi. Nihil illo accusatore infantius. Oratio neque nimis infans, neque perfecte diserta.

INFANTĪA, æ, f. *Défaut d'éloquence*. SYN. Jejunitas orationis, orationis inopia. )( Eloquentia. EPITH. Incredibilis, naturalis. USUS: 1. Infantia ejus et inscitia causam perdidit. 2. *Enfance*. Prima ab infantia.

INFĀTŪO, as, avi, atum, are, a. *Rendre fou, infatuer*. SYN. Fatuum, stultum reddo. ADV. Magis. USUS: Aliquem mercede infatuare.

INFECTOR, ōris, m. *Teinturier*. USUS: Infector me moratur.

INFECTUS, a, um, *Inachevé, incomplet*. USUS: 1. Habere aliquid factum pro infecto. Re infecta abire, irrita re abire, *s'en aller sans terminer l'affaire*. Irrita sunt infectaque, quæ augur nefasta dixerit et odiosa. 2. Tinctus, *impregné, teint*. Infectus purpura. 3. Vitiatus, *souillé, corrompu*. Animi hominum infecti partibus.

INFĒCUNDUS, a, um, *Infécond, stérile*. SYN. Sterilis.

INFĒLĪCĪTAS, ātis, f. *Malheur*. SYN. Adversa vel incommoda fortuna; res sinistrae, res incommoda, calamitas. USUS: Infelicitatem omnem in dolore ponunt. Sit hoc infelicitatis tuæ. Cf. [Misericordia](#), [Adversus](#), [Fortuna](#), [Infortunium](#).

INFĒLIX, īcis, omn. gen. *Malheureux*. SYN. Miser, calamitosus, dejectus ad calamitatem, dura et crudeli fortuna usus, infortunatus, funestus, inauspicatus. PHRAS. Infelix sum, *je suis malheureux*. Omnes felicitates mihi adversæ sunt; homo sum duro fato, et in pœnam genitus; omnium, qui vivunt usquam gentium, sum miserrimus; quas in procellas fortuna me coniecit! Sempiterna nox meis fortunis offusa est; aliud ex alio vulnus a fortuna accipio; omnibus fortunæ telis sum expositus; quidquid usquam malorum est, in me incurrit; nihil ad voluntatem fluit; nihil ex sententia succedit; fortuna utor periniqua. Cf. [Miser](#). USUS: Si quis reipublicæ est infelix, is felix esse non potest. Cf. [Fortuna adversa](#).

INFENSĒ, *En ennemi*. USUS: Nemo mihi infensius est adversatus.

INFENSUS, a, um, *Ennemi*. SYN. Inimicus. ADV. Vehementer. USUS: In te concitati infensique sunt. Esse infensum fortunis alicujus. Civibus suspectus, graviterque infensus. Cf. *Inimicus*, *Alienus*.

INFERCĬO (infarcio), is, fersi, tum, ire, a. *Remplir, accumuler*. SYN. Infarcio, inculco. USUS: Ne inferciens verba, quasi rimas expleat.

INFĒRI, ōrum, m. pl. *Enfers*. SYN. Inferorum carcer; impiorum a morte sedes, locus pœnarum et cruciatuum æternorum, ubi impii seclusi a concilio cœlestium in perpetuis miseriis versabuntur; Dii manes. PHRAS. 1. Ad inferos detrusus est, *il fut précipité dans les enfers*. Eum inferi excepere æternis exurendum ignibus; ad cruciatus nullo ævo finiendos, ad sempiternos ignes deturbatus est; ad inferos migravit, descendit, expensurus supplicia sempiternis sæculorum ætatibus luenda; ad inferos præceps actus, sceleratorum sedem ac regionem. 2. Ad inferos pœnas luit scelerum, *il expie ses crimes en enfer*. Pœnas dat apud inferos; supplicia luit in omne ævum duratura; nullius ævi longinquitate finienda; æternis apud inferos suppliciis mactatur. Cf. *Animæ damnatæ*. USUS: Ab inferis revocare, excitare, elicere testem veritatis. Apud inferos impiorum supplicia perferre. Ad inferos pœnas parricidii luere.

INFĒRĬÆ, ārum, f. pl. *Sacrifice offert aux mânes*. RAD. Ab inferis, quo mortui apud gentiles descendere credebantur. SYN. Justa, feralia, mortuorum sacra. USUS: Inferias alicui dare, afferre.

INFĒRĬOR, ōris, omn. gen. *Plus bas, inférieur*. )( Superior. USUS: Prudentia et usu me non est inferior. Inferioris ordinis amici. In inferiores crudelis, in superiores contumax, in æquos et pares fastidiosus. Superior ordine, inferior fortuna.

INFERNUS, a, um, *Infernal*. USUS: Inferna sedes.

INFĒRO, fers, tūli, illātum, ferre, a. *Porter dans*. SYN. Inveho, importo, induco, intrudo. )( Effero. ADV. Mature, posterius, ultro. USUS: Terrorem, metum, cladem, calamitatem alicui inferre, *inspirer de l'effroi*. Inferre sermonem de re aliqua, *parler de quelque chose*. Vim alicui, manus, periculum capitis inferre, *faire violence à qqn, lui donner la mort*. Pedem inferre; inferre se in senatum, *entrer*. Inferre facinus in famam et fortunas alterius, *déshonorer qqn, lui enlever ses biens*.

INFĒRUS, a, um, *Qui est au-dessous, inférieur*. RAD. Ab Infra. SYN. Infernus. )( Superus.

INFESTĒ, *En ennemi*. SYN. Inimice, hostiliter, hostilem in modum.

INFESTUS, a, um, *Ennemi*. SYN. Infensus, inimicus, adversus, molestus. )( Propitius. ADV. Maxime. USUS: 1. Fortuna mihi olim propitia, nunc infesta est. Omnia mihi summam per injuriam sunt infesta. Infestis omnium oculis conspicio. Fertur infestus in omnes. Iniquo infestoque animo intueri aliquem. 2. Plenus discriminis, *attaqué, infesté, peu sûr*. Viæ excursionibus infestæ. Saltus latrociniis infestus. Agrum Rom. hostes infestum reddidere. Cf. [Alienus](#), [Inimicus](#), [Vexo](#).

INFĪCIĀTĪO, ōnis, f. *Dénégation*. SYN. Negatio, depulsio. USUS: Crimina plerumque inficiatione defendimus.

INFĪCIĀTOR, ōris, m. *Fripon, qui nie une dette, un dépôt*. USUS: Una eademque est fraudatoribus et inficiatoribus impudentia.

INFĪCĪO, is, fēci, factum, ere, a. *Mélanger, imprégner*. SYN. Imbuo. ADV. Plane. USUS: 1. Teneros et rudes inficere et flectere. 2. Corrumpo, vitio, *gâter, corrompre, infecter, empoisonner*. Opinionum pravitate, languore, otio, desidia infecimus et corrupimus. Cf. [Corrumpto](#).

INFĪCĪOR (infītor), aris, atus sum, ari, d. *Nier*. SYN. Nego. )( Confiteor. ADV. Vere. USUS: Cum posset inficiari crimen, cum in alios derivare, confessus est. Cf. [Nego](#).

INFĪDĒLIS, e, gen. com. *Infidèle, inconstant*. SYN. Infidus. )( Bonus, fidelis. PHRAS. Sunt infideles, *ils sont infidèles*. Improbi sunt et perfidiosi; est in iis perfidia plusquam Punica; omnia in iis insidiosa sunt et fallacia; nihil in iis veri, nihil sancti, nullus deum metus, nullum jusjurandum, nulla religio; fidem non præstant; in fide non manent; fluxa iis est fides. USUS: Non do, non dedi cuiquam infideli fidem. Cf. [Perfidus](#), [Perjurus](#), Infidelis (VULG.), *les infidèles, ceux qui adorent les idoles*, rectius dicitur: Religionumstrarum mysteriis non initiatus. Idololatra.

INFĪDĒLĪTAS, ātis, f. *Infidélité*. SYN. Perfidia. PHRAS. Suspectus eris de infidelitate, *vous serez suspect de trahison*. Erit cur de fide tua non bene homines existiment; venies in suspicionem infidelitatis, parum bonæ, parum rectæ fidei; fides tua in suspicionem adducetur, in dubium veniet, in dubium

vocabitur; causam afferes de tua fide secus existimandi. USUS: Quantæ infidelitates in amicis!

INFĪDĒLĪTER, *D'une manière peu loyale*. SYN. Perfidiose.

INFĪDUS, a, um, *Peu sûr, infidèle, changeant*. SYN. Infidelis. )( Fidus. USUS: Nihil enim stabile, quod infidum est. Cf. [Infidelis](#).

INFĪGO, is, fixi, fixum, ere, a. *Ficher dans, enfoncer; imprimer*. SYN. Impingo. )( Evello. ADV. Fidenter. USUS: Hæc cura semper mihi erit animoque meo infixæ. Infixus animo hæret dolor. Infixum in patriæ caritate animum gerit. Cf. [Imprimo](#).

INFĪMUS, a, um, *Le plus bas, le dernier, infime*. )( Summus. USUS: Ex infimo genere et fortunæ gradu. Infima fæx populi. Infimo cuique gratissima animadversio. Infima conditio servorum.

INFĪNĪTAS, ātis, f. *Immensité*. SYN. Immensitas, infinitio, innumerabilitas. USUS: Infinitas locorum, rerum atque naturæ. Infinitatem omnem mente peragere.

INFĪNĪTĒ, *A l'infini*. SYN. Sine modo et fine. USUS: Divitias infinite concupiscit Materia infinite dividi et secari potest.

INFĪNĪTĪO, ōnis, f. *Immensité*. SYN. Infinitas.

INFĪNĪTUS, a, um, *Infini*. SYN. Immensus, innumerabilis, inexhaustus, indeterminatus, cujus nulla est ora, nulla extremitas. )( Definitus. USUS: Immensa, infinita, immoderata cupiditas. Infinitam potestatem alicui permittere. Infinita posteritas.

INFIRMĀTĪO, ōnis, f. *Réfutation*. SYN. Debilitatio, confutatio, refutatio. EPITH. Conjecturalis, comparativa. USUS: Infirmitas rerum judicatarum.

INFIRMĒ, *Faiblement*. SYN. Parum. USUS: Videbam infirme animatos.

INFIRMĪTAS, ātis, f. *Faiblesse*. SYN. Imbecillitas, debilitas. USUS: Me conficit sollicitudo, ex qua etiam infirmitas corporis. Infirmitatem corporis animi virtute superare. Infirmitas laterum, virium, animi, ætatis, valetudinis. Cf. [Debilitas](#).

INFIRMO, as, avi, atum, are, a. *Affaiblir*. SYN. Infirmitas facio, debilito, frango. )( Confirmo. USUS: Infirmare fidem alicujus et convellere. Pacta



infirmare. Legem, senatum, veritatem infirmare. Infirmare objecta et diluere. Cf. [Debilito](#), [Frango](#).

INFIRMUS, a, um, *Faible, malade (d'esprit et de corps)*. SYN. Imbecillis, debilis, enervatus, fractus, carens viribus. )( Firmus. ADV. Omnino. PHRAS. 1. Corpore est admodum infirmo, *il est d'une très faible complexion*. Corpore est effeto, fracto et debilitato; parum firmamenti, parum in eo virium est; qua imbecillitate, qua macie? Summa gracilitate atque infirmitate corporis. Cf. [Debilis](#), [Valetudo](#). 2. Animo adhuc est infirmo, *il n'a pas encore assez de prudence*. Animo est nondum consilio ac ratione firmato; pectoris eius angustiae nondum capiunt tantam consilii firmitatem; non recipit levitas ista, non egestas animi; non infirmitas ingenii sustinet personam tam gravem, tam severam. Cf. [Animus](#). USUS: Homo aetate affecta, infirmis viribus, afflictus, caducus.

INFLAMMĀTĪO, ōnis, f. *Inflammation; enthousiasme*. SYN. Ardor. USUS: Inflammatio animi et quidam quasi afflatus furoris.

INFLAMMO, as, avi, atum, are, a. *Mettre le feu à, allumer, brûler*. SYN. Incendo, ignem infero, faces admoveo. )( Restinguo, exstinguo. ADV. Necessario. USUS: 1. Templa inflammare. 2. Hortor, incito, impello, *exciter, échauffer*. Animos inflammare. Inflammare populum; inflammare motus animorum, *vel* exstinguere. Inflammatu*s* ira. Cf. [Impello](#), [Excito](#). Inflammatu*r* et exardescit in dicendo. Cf. [Hortor](#), [Excito](#), Impello; *item*: Ignis, Incendo, Accendo, Flamma.

INFLĀTĪO, ōnis, f. *Enflure*. SYN. Tumor. EPITH. Magna. USUS: Fabae magnam inflationem habent.

1. INFLĀTUS, a, um, *Enflé*. SYN. Tumidus. ADV. Vehementius, gravior. USUS: 1. Serpens inflato collo. 2. Superbus, elatus, *enflé, enorgueilli*. Hostes spe animisque inflati. Lætitia inflatus et insolens. Errore, opinionibus inflati. Cf. [Superbus](#), [Arrogans](#).

2. INFLĀTŪS, ūs, m. *Insufflation, souffle*. SYN. Afflatus. EPITH. Divinus, primus. USUS: Primo tibicinis inflatu, *au premier son de la flûte*. Instinctu inflatuque divino.

INFLECTO, is, flexi, flexum, ere, a. *Courber; fléchir, désarmer*. ADV. Leviter, oblique. USUS: Jus civile non gratia inflectitur, non potentia

perfringitur. Ne injuria animi tui magnitudinem inflectat. Inflexa, mollis et tenera oratio.

INFLEXĬO, ōnis, f. *Action de plier, courbure*. SYN. Flexio. EPITH. Fortis ac virilis. USUS: Inflexio laterum.

INFLĪGO, is, flixi, flictum, ere, a. *Causer, infliger*. SYN. Infero. USUS: Mortiferam plagam reipublicæ infligere. Id tibi dedecus, turpitudinem sempiternam infliget. Cf. [Impingo](#).

INFLO, as, avi, atum, are, a. *Enfler, enorgueillir*. SYN. Efferor, intumescor. PHRAS. 1. Ex re tantilla inflaris? *Quoi! vous vous enorgueillissez pour si peu de chose?* Res tantilla tibi dat animos? Res tam exigua tibi animos facit? Res tantilla tibi eos affert spiritus? Ex re tantilla tollis animos? Res tantilla adeo effert animum? Ex re tantilla adeo te extollis? Cf. [Superbus](#). USUS: Insolentia, timore, spe, lætitia inflari.

INFLŪO, is, fluxi, fluxum, ere, a. et n. *Couler dans*. SYN. Illabor. )( Effluo. PHRAS. 1. Savus in Danubium influit, *la Save se jette dans le Danube*. Savus Danubio flumini miscetur; in Danubium præcipitat, se evolvit; in Danubium devolvitur; Istro flumine excipitur; leni aquarum tractu Istro se insinuat; Danubium auget. Cf. [Flumen](#). USUS: In animos, in aures concionis blanditiis orationis influere. Ex illa lenitate ad hanc vim influat aliquid, oportet. Influunt in urbem hostes.

INFŌDĬO, is, fōdi, fossum, ere, a. *Enfouir, enterrer*. USUS: Corpus terræ infodere.

INFORMĀTĬO, ōnis, f. *Formation, forme*. SYN. Notio. EPITH. Antecepta, insita in animo. USUS: Antecepta quædam animo rei informatio. Habemus in animo insitam informationem quamdam DEI, *nous avons dans l'âme une notion innée de la Divinité*. In unius verbi imagine sæpe totius sententiæ informatio est.

INFORMIS, e, gen. com. *Informe*. USUS: Cum res muta et informis fit eloquens et formata.

INFORMO, as, avi, atum, are, a. *Façonner*. SYN. Adumbro, formo, instituo. USUS: 1. Consilium quoddam, cogitationem, iudicium informare, rudi modo adumbrare. 2. Imbuo, *instruire*. Juventutem artibus informare. Cf. [Doceo](#).

INFORTŪNĀTUS, a, um, *Malheureux*. SYN. Calamitosus, ærumnosus. Cf. [Miser](#), [Infelix](#).

INFORTŪNĪUM, ii, n. *Malheur, infortune*. SYN. Calamitas, ærumna, adversi casus. PHRAS. 1. Invidia in hoc infortunium me coniecit, *c'est l'envie qui m'a causé ce malheur*. In eum me casum demisit; hoc me malo, hoc infortunio mactavit; aliena me invidia, non culpa mea me perculit, afflixit; in eam me calamitatem traxit, hoc mihi vulnus inflixit; hanc mihi plagam imposuit; hac me ruina involvit; tantum mihi malorum importavit; me in ruinam impulit. 2. Duo infortunia mihi accidere, *deux accidents me sont arrivés*. Duo fulmina per hos dies me perculere; calamitatem unam, quam casus infestus tulit, altera crudelius aggravavit fortuna; cum vix primus turbo immani fragore detonuisset, secunda mox procella in me desæviit; vix ex ea fortunæ sævitia emersi, in novam calamitatem incidi; dedecoris acerbitatem casus haud paulo infestior cumulavit. Cf. [Calamitas](#), [Miseria](#), Adversa res. USUS: Magnum sibi infortunium invenit.

INFRA, *Au-dessous*. SYN. Sub. )( Supra. USUS: Non modo ex numero vivorum, sed infra mortuos amandandus. Humanas res infra se ducere.

INFRACTĪO, ōnis, f. *Abattement*. SYN. Abjectio. USUS: Infractio quædam animi et demissio.

INFRACTUS, a, um, *Abbatu*. SYN. Fractus, demissus. USUS: Non modo non infracto, sed etiam confirmato erat animo. Cf. [Animus](#), [Abjectus](#).

INFRĒNO, as, are, a. \* *Brider, mettre un frein*. SYN. Equis frenum impono.

INFRĒQUENS, entis, omn. gen. *Peu assidu; peu nombreux*. SYN. Parum frequens. USUS: Senatus infrequens, *le sénat qui n'est pas en nombre*. Et Romæ, et in prædiis sum infrequens. Cf. [Rarus](#).

INFRĒQUENTĪA, æ, f. *Petit nombre, rareté*. SYN. Paucitas, solitudo.

INFRINGO, is, frēgi, fractum, ere, a. *Briser, anéantir, ruiner*. SYN. Frango, concido, debilito. USUS: Animos alicujus, spem, audaciam, vires, dignitatem, auctoritatem infringere. Elanguescit, debilitatur, infringitur tua industria. Manus infringere, *faire claquer ses doigts*. Cf. [Frango](#).

INFŪCĀTUS, a, um, *Fardé*. SYN. Fucatus, coloratus. Cf. [Sincerus](#).

INFŬĜĬO, is, fŭgi, ĭtum, ere, *S'enfuir*. SYN. Confugio. USUS: Ne in tribunatus portum infugeret.

INFŬLA, æ, f. *Ruban, bandelette*. SYN. Mitra, diadema. USUS: Sacerdotes cum infulis et verbenis. Venditis imperii infulis, *fleurons*.

INFŬMĀTUS, a, um, *Séch   à la fum  e*. USUS: Carnes infumata  .

INFUNDO, is, fŭdi, fŭsum, ere, a. *Verser dans, répandre, faire pénétrer*. SYN. Fundo, instillo. )( Effundo. USUS: Luxum, vitia in civitatem infundere; se in stirpem, genus alienum infundere; in memoriam ut in vas, ea, qu   discimus, infunduntur. Infusa in urbem barbaries, peregrinitas.

INFUSCO, as, avi, atum, are, a. *Rendre brun; g  ter, corrompre*. SYN. Inficio. USUS: Quos aliqua barbaries domestica infuscat. Vicinitas non infuscata malevolentia. Cf. [Inficio](#).

ING  M  NO, as, avi, atum, are, a. *Redoubler*. SYN. Gemino.

ING  MISCO, is, ere, n. *G  mir, se lamenter*. SYN. Gemo. USUS: Pueri Spartani non ingemiscunt verberum dolore laniati. Cf. [Gemo](#).

ING  N  RO, as, avi, atum, are, a. *Implanter, inculquer*. SYN. Ingigno. USUS: Natura amorem in filios parentibus ingenerat, *la nature a grav   dans le cœur des parents l'amour de leurs enfants*. Ei familiæ ingenerata frugalitas videtur.

ING  N  S  , *D'une manière ing  nieuse*. SYN. Solerter, acute, subtiliter.

ING  N  SUS, a, um, *Ingenieux, habile*. SYN. Multum habens ingenii, acutus, solers; eximio, acerrimo ingenio. )( Hebes, tardus. PHRAS. Vir ingeniosus est et peracutus, *cet homme est plein d'esprit*. Acer investigator rerum est, qu   a natura involut   videntur; mira quædam, et nova excogitare solitus; vir est, quo nihil solertius; qui solertissime perspiciat omnia; sagax, providus ad futura prospicienda; mente acri et perspicaci, prudentia præditus; egregia est ingenii acie; in quo multa docilitas et memoria qu   fere ingenii nomine appellantur; animi motibus celebribus, ad inveniendum acutis, ad memoriam firmis, ad explicandum ornandumque expeditis, quem summum excellensque ingenium armavit ad omnia; vir summa indole, abundantia quadam ingenii præstans; incredibili ingenii magnitudine; singulari ac prope divina quadam vi ingenii; indoles in illo magna, ingeniumque versatile sic pariter ad omnia, ut natum ad id unum diceret,

quodcumque ageret; floret ingenii acumine; acri et perspicaci pollet ingenio; ea est homini ingenii acies, ea intelligendi acrimonia, is vigor, id acumen, ea mirifica vis ingenii, nihil ut non videat, nihil non scientia comprehendat; est in eo, non quale multis contingit, ingenium, sed egregium, exquisitum, singulare ac prope divinum; dotibus ingenii instructus est eximiis. Cf. [Ingenium](#). USUS: Aristoteles docet omnes ingeniosos melancholicos esse.

INGĔNIŪM, ii, n. *Talent, intelligence, génie*. SYN. Vis ingenii, ingenii acies, acumen, perspicacitas mentis, solertia, ingenii celeritas, indoles. EPITH. Acre, acutum, bonum, dignum immortalitate, divinum, elegans, excellens, exiguum, eximium, fidum, hebes, humanum, illustre, immemor, inverecundum, lene, magnum, mediocre, mirum, miserum, muliebre, multiplex, optimum, oratorium, par, parvum, præclare, præstans, sane probabile, probum, singulare, splendidissimum, summum, tantum, tardum. PHRAS. 1. Ingenium sentio in te esse summum, *je m'aperçois que votre intelligence est supérieure*. Ingenium in te sentio esse eximium, non mediocre, non vulgare; non quale multis contigit, sed exquisitum, rarum, singulare, præstans, acutissimum et plane divinum; acutissimam esse aciem ingenii tui, egregio te a natura instructum esse ingenio, minimo te esse hebetem ad id, quod melius sit intelligendum judico. Eam esse ingenii tui aciem judico, nihil, ut non videas, assequaris, facile intelligas, mente comprehendas. Ingenii tantum in te esse duco, quantum potest esse plurimum; de ingenii tui præstantia, vi, acie ita statuo, neminem anteferri tibi, paucos admodum conferri posse; præstare, excellere, valere, florere te ingenio; ingenio te vel omnibus antecellere, vel certe nemini concedere judico; ingenii tui præstantiæ tantum tribuo, ut paucos comparem, neminem tibi anteponam; omnibus te ingenii laudibus efflorescere; extra omnem ingenii aleam esse positum judico; mentem sagacem, ingenium acerrimum in te esse sentio. 2. Hoc ingenium meum superat, *cela surpasse la portée de mon esprit*. Non hoc ingenii est mei; non capiunt rem tantam ingenii mei angustiae; vires ingenii hoc superat; hoc ingenii facultatem excedit; hæc illi disputent, quibus vires ingenii pares; modus ingenii contractior, haud adeo patent ingenii mei fines, ut ista comprehendant. 3. Totum ingenium ad causam cognoscendam impendere, *employer tout son talent à la connaissance d'une cause*. Nervos omnes ingenii contendere; ingenium exacuere; omnes ingenii vires ad causæ cognitionem conferre; toto pectore in causæ cognitionem incumbere; nihil ingenii, nihil industriæ prætermittere

in causis cognoscendis. 4. Præstanti est indole atque ingenio, *il a un naturel et un talent remarquable*. Rara hominis, summaque indoles; alta animi indoles, rectum ingenium, vis naturæ pulcherrima. Cf. [Indoles](#). USUS: 1. Industria alit, suppeditat, acuit ingenium. Abundat, valet, floret ingenio. Effulget, elucet in rebus omnibus ejus ingenium. Ingenii opinio. 2. Natura, indoles, *caractère, nature*. Inverecundum animi ingenium; unius in bono constans, quam navum in malitia ingenium; ferox, mutabile, servile ingenium. Suo vivere ingenio. Ad ingenium redire, se recipere, *retourner à son naturel*. Cf. [Ingeniosus](#), [Natura](#).

INGENS, entis, omn. gen. *Grand, immense*. SYN. Immanis, grandis, immensus. USUS: Ingens, immanis præda, pecunia. Cf. [Magnus](#).

INGĒNŬĒ, *En homme libre; ouvertement, franchement*. SYN. Candide, libere, sincere. USUS: 1. Ingenue educatus. 2. Cupere me laudari, aperte et ingenue fateor.

INGĒNŬĪTAS, ātis, f. *Sentiments nobles, honnêteté, réserve*. SYN. Liberalitas, honestas, probitas. USUS: Præ se ferre probitatem quamdam et ingenuitatem. Vitanda verborum turpitudine ingenuitatem suam et ruborem præstare. Cf. [Honestas](#), [Decet](#).

INGĒNŬŪS, a, um, *Libre; honnête*. SYN. Liberalis, liber, honestus. ADV. Imprimis, maxime. USUS: Nihil in eo apparet moderatum, pudens, pudicum, ingenuum. Homo ingenuus, liberaliter educatus. Vita, animus, artes ingenuæ et liberales. Cf. [Honestus](#).

INGĒRO, is, gessi, gestum, ere, a. *Apporter, offrir, présenter; accumuler*. SYN. Infero, intrudo. USUS: Sed quid ego ingero præterita?

INGIGNO, is, gēnŭi, gēnĭtum, ere, a. Adhibetur tantum præter, tempore ac supino. *Inculquer dès la naissance*. SYN. Ingenero. USUS: Ingenita naturæ virtus. Veri inveniendi cupiditatem nobis natura ingenuit.

INGLŌRĪUS, a, um, *Qui vit sans gloire*. SYN. Inhonoratus. )( Honoratus. USUS: Vita inhonorata, ignobilis, ingloria. Cf. [Contemptus](#).

INGLŬVĪES, ēi, f. *Voracité, gourmandise*. SYN. Voracitas. Cf. [Gula](#), [Vorax](#).

INGRĀTĒ, *En ingrat*. SYN. Animo ingrato, illiberaliter. USUS: Ingrate nostra facilitate abutuntur.



INGRĀTĪIS, abl. adverbii loco sumptus. *A regret, à contre-cœur, contre le gré de*. USUS: Tuis ingratiis abibo (te invito ac repugnante). Cf. [Invitus](#).

INGRĀTIS, *Malgré qqn.* SYN. Invito, cum mala gratia. )( Cum bona gratia. USUS: Exorquendum est invito et ingratis, quod debet.

INGRĀTUS, a, um, *Ingrat.* SYN. Immemor beneficii, gratiæ. )( Gratus. ADV. Crudeliter, impie. PHRAS. 1. Ingratus es, *vous êtes un ingrat*. Ingratum te præbes; ingrate agis; gratiam non refers; gratiam non reddis; gratiam a te non fero; officium in te requiro, desidero; officium non præstas; meis in te meritis non respondes; mea in te officia non rependis; officia officiis non compensas; memorem beneficii animum non præstas; in vitium animi ingrati incidisti; turpem ingrati animi culpam sustines; de referenda gratia parum es sollicitus, parum laboras, parum cogitas; referendæ gratiæ haudquaquam studiosus es. 2. Nihil pejus odi, quam animi ingrati vitium (VULG. Ingratitudinem), *je ne hais rien tant que l'ingratitude*. Nullum odiosius mihi crimen est ingrati animi culpa; nullum hominum genus acerbius odi, acerbior insector odio, quam qui gratiam bene meritis non referunt; qui de gratia referenda minimum cogitant, parum laborant; cum omne crimen, tum vero prætermisæ gratiæ, neglecti officii culpa gravis admodum, molesta et odiosa mihi est; odi immemorem beneficii animum, et ingrati animi crimen detestor. USUS: 1. Nihil cognovi ingratus, in quo vitio nihil non mali inest. Ingrati animi crimen horreo. Ingratus animus. 2. Molestus, odiosus, *désagréable*. Si ingrata tibi sunt officia mea, non committam, ut tibi insanire videar. Cf. [Odiosus](#), [Molestus](#).

INGRĀVESCO, is, ere, n. *Croître, s'accroître, augmenter*. SYN. Glisco, cresco, gravior fio. ADV. Vehementius. USUS: Ingravescit in dies malum. Annona ingravescit. Corpora defatigatione ingravescunt. Cf. [Augeo](#).

INGRĒDĪOR, ěris, gressus sum, grĕdi, d. *Entrer; marcher sur ou vers*. SYN. Intro, introeo, me infero, in eo, pedem infero, pedem pono, adeo, accedo. ADV. Audacius, æqualiter, paulo secius, pedetentim, penitus, similiter, tarde, timide. USUS: 1. Iter, causam, vitam honestam ingredi. Hoc die primum in spem libertatis ad dicendum ingressus sum. Vestigiis majorum ingredi. 2. Aggredior, incipio, *commencer*. Id nunc facere ingredimur. De iis dicere ingressus sum. Consilium, rationem vivendi, bellum ingredi. 3. Gradior, eo, *aller, marcher*. Libere ingredi. Hanc viam vix sine casu aliquo, aut prolapsione ingredi. Cf. [Incedo](#), [Aditus](#).

INGRESSĬO, ōnis, f. *Entrée dans; marche*. SYN. Introitus, aggressio, incessus. EPITH. Obscura, antiqua, moderata. USUS: Interdum orationis cursus est incitator, interdum ingressio moderatior.

INGRESSŬS, ūs, m. *Commencement, début; marche*. SYN. Incessus. USUS: Vestigiis odorari ingressus cujuspiam. Orationis vestigia ingressumque non vidi.

INGRŬO, is, ūi, ere, n. *Menacer, être imminent*. SYN. Impendeo. USUS: Periculum, metus, morbus ingruit. Cf. [Immineo](#).

INGURGĬTO, as, avi, atum, are, a. — se, *Se précipiter, se ruer sur*. SYN. Infero, immitto. USUS: Se in copias alicujus, in multa flagitia ingurgitare, *se ruer sur la fortune de qqn, se plonger dans tous les vices*. Cf. [Immergo](#).

ĬNHĀBĬLIS, e, gen. com. *Inhabile*. SYN. Ineptus.

ĬNHĀBĬTĀBĬLIS, e, gen. com. *Inhabitable*. SYN. Vastus, incultus, desertus. )( Habitabilis.

ĬNHĀBĬTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Habiter dans*. SYN. Habito.

ĬNHÆRĚO, es, hæsi, hæsum, ere, n. *Rester attaché à, adhérer*. SYN. Hæreo, insideo. ADV. Penitus. USUS: Animi corporibus inhærentes. Inhæret visceribus dolor. Inhæret id in mentibus omnium. Cf. [Hæreo](#), [Adhæreo](#).

ĬNHĀLO, as, avi, atum, are, a. *Exhaler*. SYN. Exhalo, afflo. USUS: Teterrimam nobis popinam inhalabas.

ĬNHĬBĚO, es, ūi, ĭtum, ere, a. *Retenir, arrêter*. SYN. Cohibeo, coerceo. USUS: Inhibere remos, remiges. An te non inhibet vox miserorum? Cf. [Cohibeo](#), [Comprimo](#), [Coerceo](#).

ĬNHĬBĬTĬO, ōnis, f. *Action de retenir*. USUS: Inhibitio remigum, *action de ramer en sens contraire*.

ĬNHĬO, as, avi, atum, are, n. *Désirer avec ardeur*. USUS: Uberibus puer inhians. Cf. [Desidero](#), [Aspiro](#), [Capto](#), [Aucupor](#).

ĬNHŌNESTĒ, *Malhonnêtement*. SYN. Spurce.

ĬNHŌNESTUS, a, um, *Malhonnête*. SYN. Turpis. )( Honestus. PHRAS. Patrem senio confectum deserere, inhonestum est, *abandonner un père accablé de vieillesse est un crime honteux*. Non decet, non convenit, haud

æquum est; nefas est, iniquum est; flagitium est; minime honestum, minime rationi consentaneum est. Cf. [Decet](#), [Turpis](#). USUS: Quæ honeste nominari non possunt, inhonestissima sunt.

ĪNHÖNÖRĀTUS, a, um, *Qui n'a pas reçu de récompense*. SYN. Inglorius. )( Honoratus. Cf. [Vilis](#).

ĪNHORRESCO, is, horrūi, ere, n. *prop. Se hérissier; devenir effrayant (par l'obscurité)*. USUS: Inhorrescit mare, tenebræ conduplicantur, *la mer se couvre de ténèbres*. Cf. [Horror](#).

ĪNHOSPĪTĀLĪS, e, gen. com. *Inhospitalier*. SYN. Desertus, incultus, asper.

ĪNHOSPĪTĀLĪTAS, ātis, f. *Inhospitalité*. EPITH. Domestica, molesta, impudens, crudelis, moderata. USUS: Inhospitalitas est opinio vehemens, fugiendum esse hospitem.

ĪNHŪMĀNĒ, *Durement*. SYN. Inhumaniter.

ĪNHŪMĀNĪTAS, tātis, f. *Dureté, cruauté*. SYN. Immanitas, crudelitas. USUS: Mansuetudinem in inhumanitatem convertere. Cf. [Crudelitas](#).

ĪNHŪMĀNĪTER, *Durement*. SYN. Inhumane.

ĪNHŪMĀNUS, a, um, *Inhumain, cruel*. SYN. Crudelis, communi hominum sensu carens, asper, ferus, durus, difficilis, agrestis; morum insuavium, vitæ communis ignarus; humanitatis experts, immemor, nunquam particeps; inops humanitatis et inurbanus; ab humanitate derelictus. PHRAS. 1. Homo ferus et inhumanus est, *cet homme est barbare et inhumain*. Nihil tam ferum ac inhumanum, quam hominis hujus indoles asperrima; humanitatem exuere videtur, ita difficilis aditus, gravis vultus, superba responsa, insolens est vita; summa morum acerbitate et immanitate natura omni humano generi insociabilis; ut feræ quædam nunquam mitescunt, sic immitis et implacabilis est ejus hominis animus et a cultu ac humanitate longissime remotus. Cf. [Barbarus](#), [Durus](#), [Crudelis](#). 2. Brasiliæ populi plane inhumani sunt, *les peuples du Brésil sont tout à fait sauvages*. Brasiliæ gentes humanitatis immemores sunt; humanitatem omnem exuerunt, abjecerunt; omnem humanitatis sensum amisere, ab humanitate derelicti sunt; humanitatem a se omnem exstirparunt. USUS: In hoc animo nihil inhumanum, nihil agreste est. Cf. [Agrestis](#).

ĪNHŪMĀTUS, a, um, *Qui n'a pas reçu de sépulture*. SYN. Insepultus. USUS: Diogenes se inhumatum projici jussit.

ĪNĪBI, *Là (sans mouv.)*. SYN. Ibidem.

ĪNĪMĪCĒ, *En ennemi*. SYN. Infeste, inimico animo. )( Amice. USUS: Infestissime, inimicissime agere, contendere cum aliquo, insectari aliquem.

ĪNĪMĪCĪTĪA, f. *Inimitié*. SYN. Simultas, alienatio, disjunctio. EPITH. Aperta, summa. PHRAS. 1. Graves inimicitias inde habebis, *vous vous ferez par là d'implacables ennemis*. Graves inimicitias suscipies, subibis, adibis; grandes tibi inimiciatiae erunt, nascentur; ad inimicitias graves venies, descendes; intercedent tibi cum aliis graves inimiciatiae; grave odium adversus te concitabis; odium subibis, incurres acerbissimum; habebis tibi infensos multos; gerendae tibi erunt, exercendae capitales inimiciatiae; ab inimicitia tua eam ob rem deficient plurimi, et societatem dissolvent; in similitate non cum paucis eris; plurimos a te avertes; alii ex aliis se a conjunctione tua avellent; non pauci alieno in te erunt animo, seseque a te disjurgent; infestis deinceps animis dissidebitur; inimicitias graves contrahes; alia ex aliis simultas incidet, atrocioribus inimiciatiae certaminibus exercenda. Cf. [Amicitiam dissolvo](#), [Odium](#). 2. Ponite tandem inimicitias, *réconciliez-vous enfin*. Inimicitias tandem candide et simpliciter ponite, deponite; exstinguite veteres similitates; inimicitias diuturnas caritati patriae condonate; discedite tandem ab inimiciis et odiis inveteratis, vosque ex inimicitia in gratiam revocate. Cf. [Amicitiam redintegro](#), [Concilio](#). USUS: 1. Inimicitias appetere, *concevoir, avoir de la haine*. Indicere, concipere, denuntiare; ad inimicitias vocare. 2. Inimicitias capere, *se faire des ennemis*. Suscipere, adire, subire, habere, exercere, gerere; ad inimicitias venire, descendere; inimiciatiae mihi tecum sunt, intercedunt. 3. Inimicitias deponere, *se réconcilier*. Ponere, patriae concedere inimicitias; ab inimiciis discedere. Cf. [Odium](#).

ĪNĪMĪCUS, a, um, *Ennemi*. Item:

ĪNĪMĪCUS, i, m. *Ennemi*. SYN. Hostis, infestus, infensus, adversarius, alienatus, non æquus, iniquus, invidus, obtrektor. EPITH. Acer, acerbus, communis, gravis, incolumis, innocens, magnus, odiosus, paternus, pecuniosus, potentissimus, valens, verecundus, voluntarius. ADV. Acrius, aperte, crudeliter, graviter, valde, usque eo. PHRAS. Inimicus est perpetuus, *c'est un ennemi éternel*. Alienissimo est a me animo; inimicissimum se mihi

reddidit; animum ostendit mihi crudeliter inimicum; immortales in me gerit, exercet iras; infestissimus est meis fortunis et laudibus; inimicitias jam diu susceptas et, ut videtur, posteris tradendas, pertinacissime persequitur; resident etiamnum in animo ejus graves atrocesque inimicitiae; sunt mihi cum eo homine inimicitiae et vetetes et atrocibus celebratae certaminibus; odio me insectatur capitali; adversario illo utor gravi sane et infenso, qui, quidquid virium habet et acerbitalis, id totum in me confert ac effundit; qui adversatur mihi acerrime et gravissime; qui mihi pestem ac perniciem molitur, exitum machinatur; qui totus incumbit in meam perniciem; me ubique meaque commoda oppugnat; nullam adversus me injuriam praetermittit. Cf. [Hostis](#), [Odium](#), [Injuria](#). USUS: Aspicere te non potest, adeo inimico in te est animo.

ĪNĪQUĒ, *Injustement*. SYN. Injuste. USUS: Ita iniquissime comparatum est; iniquissime expulsus. Inique, contra jus fasque agere.

ĪNĪQUĪTAS, ātis, f. *Injustice*. SYN. Injuria. EPITH. Tanta. )( *Æquitas*. USUS: *Æquitas* certat cum iniquitate. Habet ea res magnam iniquitatem. In tanta hominum perfidia et iniquitate vivimus. Cf. [Injuria](#).

ĪNĪQUUS, a, um, *Injuste, méchant*. SYN. Injustus, injurius, inimicus, non habens æquitatem. ADV. Obscurius, valde. )( *Æquus*. USUS: Quæ res iniquissima et acerbissima est, nec ferenda. Homo natura asper, et omnibus iniquus; iniquo infestoque animo intueri aliquem; iniquo loco ad hostes subire, *attaquer les ennemis dans une position défavorable*. Cf. [Injustus](#), [Inhonestus](#).

ĪNĪTĪA, ōrum, n. pl. *Mystères de Cérès*. SYN. Sacra Cereris.

ĪNĪTĪO, as, avi, atum, are, a. Sæpius usurpatur passiva voce. *Être initié*. SYN. Inauguror, consecror, devoveor, sacris imbuor. USUS: Initiari sacris. Sacra initiata, et devota.

ĪNĪTĪUM, ii, n. *Principe*. SYN. Principium, fundamentum, elementum. EPITH. Accomodatum naturæ, falsum. PHRAS. 1. Hæc erant initia doctrinæ nostræ, *tels étaient les fondements de notre doctrine*. Hæc erant incunabula doctrinæ nostræ; hæc primæ origines et elementa studiorum nostrorum; ab his profecta initiis est doctrina nostra; hæc principia erant, et quædam quasi semina doctrinæ nostræ; hæc doctrinæ erant primordia; hæc rudimenta, hæc prima velut vestigia ac lineamenta erant doctrinæ nostræ. Hoc a fonte omnis

nostra doctrina manavit. 2. Adhuc inter initia hæremus operum, *nous sommes encore au commencement de nos travaux*. Adhuc in operum primordio stamus; non in exitu, sed in limine operum nostrorum stamus; vestibulum magni operis ingressi sumus; longe absumus a metis, vix e carceribus digressi; informatam habemus operis totius molem, non perfectam. 3. Ab initio mundi, *depuis le commencement du monde*. Ab orbe condito; ab ultima mundi origine; post hominum memoriam; post natos homines. 4. Belli initium satis fortunatum fuit, *le début de la guerre fut assez heureux*. Lætissima erant armorum principia; initia belli se dabant optime; primo belli progressu satis felices fuimus; belli primordium satis lætum erat; in limine, exordio, ingressu belli res nostræ habebant satis belle; principio belli res ex sententia gestæ; sub belli primordia optatis fortuna respondit. Cf. [Successus](#). USUS: Belli initium ducere, capere, sumere a levibus præliis. Belli initium inde profectum est, quod; levi ex principio magnum bellum conflatum est, sed ut initia inchoavimus, ita persequenda sunt cœpta. Bonis initiis orsus male finiit. Ut male posuimus initia, sic cætera sequentur. Ut se dant initia, *comme on commence*. Cf. [Incipio](#), [Inchoo](#), [Exordium](#).

INJĬCĬO, is, jĕci, jectum, ere, a. *Jeter dans; faire naître, susciter*. SYN. Objicio, immitto. USUS: Dubitationem alicui et scrupulum injicere. Cogitationem alicui, ardorem, spem, metum, religionem, cupiditatem injicere. Frenos furori alicui manus injicere. Cf. [Impono](#).

INJŪCUNDĬTAS, ātis, f. *Défaut d'agrément*. SYN. Asperitas.

INJŪCUNDĒ, *Désagréablement*. )( Jucunde.

INJŪCUNDUS, a, um, *Désagréable*. SYN. Insuavis, acerbus. USUS: Labor mihi minime injucundus. Cf. [Odiosus](#), [Molestus](#).

INJUNGO, is, junxi, junctum, ere, a. *Imposer; susciter*. SYN. Impono, affero, importo. USUS: Aliquid damni reipublicæ; servitutem alicui, onus, necessitatem injungere.

INJŪRĀTUS, a, um, *Qui n'a pas juré*. SYN. Qui non juravit, sine jurejurando. USUS: Tibi vel injurato credendum. Lingua juravi, mentem injuratam gero.

INJŪRĬA, æ, f. *Injustice*. SYN. Iniquitas. )( Jus, beneficium. PHRAS. 1. Injuriam alicui facere, *causer à qqn du préjudice*. Injuriam alicui inferre,



afferre, imponere, conflare; injuria aliquem afficere, onerare, lacerare, lacescere, vexare, exagitare, insectari; injuriam jacere, mittere in aliquem; injuriosius tractare aliquem; patientiam alicujus tentare; ejus patientia abuti; injuriam alicui contexere; injuriis aliquem et maledictis proscindere, lædere, configere; injuriis ac maledictis appetere aliquem, incessere, jactare, violare, provocare. 2. Gravem a te passus sum injuriam, *j'ai souffert de votre part une grande injustice*. Injuriam a te accepi gravissimam; a te orta, nata est mihi illa injuria; gravi injuria a te afflictus sum; hæc mihi a te oblata, imposita est injuria; iniquius a te mecum est actum; injuriosus sane in me fuisti et iniquior; injuriose me tractasti; injurium, injuriosum, iniquum, gravem te sensi, expertus sum; gravem abs te pertuli injuriam; graviter læsus, offensus sum; gravem a te molestiam accepit animus meus; gravi a te injuria affectus, lacescitus, provocatus sum; appetitus injuria sum nullo meo merito, nulla mea culpa, nihil tale meritis; injuriose, acerbe, inique, contra jus omne, contra, quam meritis sum, immerentem, innocentem, nullius affinem culpæ, omnis culpæ expertem, ab omni vacuum culpa me tractasti. 3. Injuriam ulciscar, *je vengerai mes injures*. Persequar tot tuas in me injurias; parem brevi pro injuria gratiam referam; par pari referam; merita meritis compensabo; erit propediem, cum idem tibi reponam; cum pari te munere remunerabor; is sum, qui injuriam facile referre possim; feres a me, quod intulisti; impune tibi non erit, non abibit sic, quod injuria me affeceris; impunita non erit, inulta non relinquetur injuria tua. Memorem me injuriæ senties, experieris. Cf. [Ulciscor](#), [Impune](#). 4. Adversus injuriam se defendit, *il s'est défendu contre l'injustice*. Injuriam magno animo propulsavit; ab injuria hominem deterruit; injuriis restitit animo præsentis; ea injuria ut se levaret, nihil non egit; eam ut a se injuriam prohiberet, depelleret, ab injuria hominem ut detraheret, ut illa is, injuria abstineret, presentia animi effecit. 5. Injuriam æquo animo pertulit, *il a supporté cette injustice avec courage*. Plagam illam eo animo accepit, par ut injuriæ videretur; injuriam eo animo tulit, passus, perpessus est, tanquam ad se nihil ea pertineret. Cf. [Patior](#), [Fero](#). 6. Injuriam omnium obliviscor, *j'oublie toutes les injustices*. Injurias omnes oblivione contero; omnem acceptæ injuriæ memoriam ex animo deleo; animus ultionem non spectat; ultionis consilium omne libenter abjicio, omitto, depono; ab ulciscendi consilio animum abduco; non persecuar injurias meas; injuriæ eæ omnes in amicitiae gremio sunt sepultæ. Cf. [Obliviscor](#). Usus: 1. Injuria est, quæ aut pulsatione corpus, aut convitio aures, aut aliqua turpitudine vitam alicujus

violat. Injuria duobus modis fit: vi et fraude. 2. Immerito, *à tort*. Non injuria suspectus es. Cf. [Convitium](#), [Contumelia](#), [Ignominia](#).

INJŪRĪŌSĒ, *Injustement*. SYN. Per contumeliam, contumeliose. )( Jure. USUS: Temere atque injuriose de aliquo suspicari.

INJURĪŌSUS, a, um, *Injuste*. SYN. Injurius. USUS: Injuriosa et facinorosa vita. Cf. [Injuria](#).

INJŪRĪUS, a, um, *Injuste*. SYN. Iniquus.

INJUSSŪS, ūs, m. (adhibetur tantum abl.) *Sans l'ordre de*. SYN. Sine jussu, auctoritate, concessu. )( Jussus. USUS: Injussu populi hoc fecisti.

INJUSTĒ, *Injustement*. SYN. Inique, injuriose, contra fas. USUS: Injuste in quemquam impetum facere.

INJUSTĪTĪA, æ, f. *Injustice*. SYN. Iniquitas. EPITH. Capitalior, moderata. )( Justitia. USUS: Injustitiæ duo sunt genera, alterum eorum, qui inferunt, alterum eorum, qui ab iis, quibus infertur, non propulsant injuriam.

INJUSTUS, a, um, *Injuste*. SYN. Iniquus, injurius, injuriosus, immeritus, non debitus. )( Justus. ADV. Dupliciter. USUS: Qui perniciose et injusta populis jussa describunt. Vir maleficus natura, et injustus. Ira non injusta, sed merita et debita. Injustum onus alicui imponere. Cf. [Injuria](#).

INNASCŌR, ěris, nātus sum, nasci, d. *Naître dans*. SYN. Ingignor. USUS: Quibus recta ratio constansque innascitur.

INNĀTO, as, are, n. *Nager dans*. USUS: Pisciculi in concham innatant. Cf. [Nato](#).

INNĀTUS, a, um, *Naturel, inné*. SYN. Insitus, ingenitus, ingeneratus. )( Assumptus, adventitius. USUS: Innata est homini probitas, vel potius insita.

INNĀVĪGĀBĪLIS, e, gen. com. *Qui n'est pas navigable*.

INNECTO, is, nexŭi, nexum, ere, a. *Lier avec*. SYN. Necto.

INNĪTOR, ěris, nixus *vel* nīsus sum, niti, d. *S'appuyer sur*. SYN. Inclinator, reclinator. PHRAS. In te uno respublica innititur, *la république s'appuie sur vous seul, c. à d., vous êtes le seul soutien de la république*. Tuum est fulcire labefactatam rempublicam. In te uno nititur salus civitatis; in te uno, atque in spe consilii tui requiescit; fortunæ omnium nostrum tuæ fidei

innituntur. USUS: Fortuna hostium uni viro innititur. Respublica in tuis humeris innititur.

INNO, as, avi, are, n. et a. *Nager dans*. SYN. Innato.

INNŌCENS, entis, omn. gen. *Innocent*. SYN. Qui nihil nocet, qui nulli injuriam facit, integer, culpa vacans, ad quem ne suspicio quidem criminis perveniat; ab omni culpæ suspicione remotissimus, nullius probri compertus, a culpa vacuus, crimine innoxius. PHRAS. 1. Innocens sum in ea causa, *je suis innocent dans cette affaire*. Longe remotus a culpa sum; procul absum ab ejus rei culpa; culpa careo; culpa vaco; culpam ejus rei non sustineo; expers culpæ sum; affinis culpæ non sum; purus a culpa sum; tam absum a culpa, quam qui maxime; culpæ ejus mihi non sum conscius; extra culpam sum; in culpa non sum; in me conferri culpa non potest; culpa ea in me conferenda, mihi assignanda, adscribenda, attribuenda non est; ejus rei culpa hæere in me non potest; abest a me ea culpa longissime; abhorret ab ea culpa vitæ meæ institutique ratio; procul a me hæc culpa est; extra noxam sum; is sum, quem nulla ejus culpæ suspicio violarit. 2. Innocentem accusas, *vous accusez un innocent*. Insonem, immerentem, nullo meo merito, injuria, injuste, inique, contra jus et æquum in crimen vocas; nihil peccavi, nihil admisi, nullo me scelere adstrinxi, abs te tamen accusor; expertem, criminis innoxium me exagitas; vacuum a culpa in iudicium vocas, reum facis, persequeris; tu me sine causa, immerito in culpam vocas, in infamiam adducis. Cf. [Accuso](#). 3. Multi innocentes condemnantur, *on condamne bien des innocents*. Sæpe, qui culpam non admiserunt, iudicio, iudicum sententiis damnantur; multi falso scelere damnantur; multi oblato falso crimine insones opprimuntur; multi nullius probri comperti, in quibus nullius inest peccati infamia, innoxii damnantur; multi immerita damnatione afficiuntur, iniquis iudiciis circumveniuntur, opprimuntur, expertes culpæ criminis pœnas luunt. USUS: Innocens dicitur, non qui leviter nocet, sed qui nihil nocet. Vir innocens, integer, religiosus. C. Integer.

INNŌCENTER, *Honnêtement, d'une manière irréprochable*. USUS: Vita innocenter acta.

INNŌCENTĪA, æ, f. *Innocence, intégrité, vertu*. SYN. Integritas vitæ et morum. EPITH. Par, singularis, vetus, summa. USUS: Innocentia est talis affectio animi, quæ noceat nemini. Vir summa integritate et innocentia. Cf. [Integer](#).

INNŌCŪUS, a, um, *Inoffensif, qui ne fait pas de mal.* SYN. Innocens.

INNŌVO, as, avi, atum, are, a. *Renouveler.* SYN. Renovo, novum facio.

INNOXĪUS, a, um, *Innocent, vertueux; qui n'éprouve pas de dommage, sain et sauf.* SYN. Innocens. Cf. [Innocens](#).

INNŪMĒRĀBĪLIS, e, gen. com. *Innombrable.* SYN. Innumerus, infinitus numero, quod omnem excedit numerum. USUS: Infinita vis innumerabilum atomorum. Cf. [Multi](#).

INNŪMĒRĀBĪLITAS, ātis, f. *Nombre infini.* USUS: Innumerabilitas atomorum.

INNŪMĒRUS, a, um, *Innombrable.* SYN. Innumerabilis.

INNŪO, is, ūi, ere, n. *Faire signe.* SYN. Nutu aliquid significo, nutu capitis loquor. USUS: Huic aditum modo patefacio et innuo.

INNUPTUS, a, um, *Qui n'est pas marié.* SYN. Non nuptus. )( Nuptus. USUS: Paris Helenam innuptis junxit nuptiis, *Pâris se lia à Hélène par un hymen infortuné et coupable.*

ĪNOBSCŪRO, as, are, a. *Obscurcir.* SYN. Infusco. )( Declaro, illustro.

ĪNOFFENSUS, a, um, *Qui ne heurte pas, qui ne rencontre pas d'obstacle.* USUS: Pedem inoffensum referre, *revenir sans encombre.*

ĪNOFFĪCĪŌSUS, a, um, *Qui manque d'égards.* SYN. Inhumanus, illiberalis. Cf. [Illiberalis](#).

ĪNŌPIA, æ, f. *Manque, disette.* SYN. Egestas, indigentia. )( Copia. EPITH. Magna, summa, tanta. PHRAS. Cæsar Hispaniensi bello Pompeii copias ad summam inopiam redegit, *César, dans la guerre d'Espagne, réduisit les troupes de Pompée à la dernière extrémité.* In summas angustias compulit; in maximas omnium rerum difficultates conjecit; copias eo redegit, ut omnium rerum penuria laborarent; ut inopia premerentur et conficerentur extrema; ut rerum omnium inopia pessime acciperentur; ut in maximis angustiis ac difficultatibus versarentur; ut nullis non incommodis afficerentur; ut plurima incommoda sustinerent; ut summis cum incommodis conflictari cogerentur. Cæsar Pompeii copias ad rerum omnium egestatem adduxit; non solum ad summam rerum bellicarum indigentiam, sed ad extremas quotidiani victus angustias redegit. Cæsar

Hispaniensi bello id egit maxime, ut Pompeii copiis arctiora in dies fierent omnia. Cf. [Annona](#). 2. Inopiam sublevare, *soulager la misère*. Mederi inopiam; rebus mature occurrere; tutari inopiam; incommodum novis commodis sanare; inopia levare. USUS: Aliquem ad inopiam redigere. Inopia consilii laborare. Inopiam æquo animo ferre ac tolerare. Inopia oratoris et jejunitas. Cf. [Egeo](#), [Pauper](#).

INŎPĪNANS, antis, omn. gen. *Pris au dépourvu, surpris*. USUS: Multos in agris inopinantes deprehendit.

INŎPĪNĀTĒ, *Inopinément, à l'improviste*. USUS: Inopinate, præter spem accidit. Cf. [Casu](#).

INŎPĪNĀTUS, a, um, *Inattendu, imprévu*. SYN. Nec opinatus, improvisus. USUS: Omnia repentina et inopinata graviora. Dictu inopinatum atque mirabile. Ex inopinato observare aliquem. Cf. [Improviso](#).

INOPPORTŪNUS, a, um, *Peu convenable, peu favorable*. SYN. Alienus, incommodus. )( Opportunus. USUS: Sedes eo in loco non inopportuna sermoni nostro.

INOPS, ōpis, omn. gen. *Pauvre, dépourvu de*. SYN. Pauper, nudus, impotens. )( Abundans. USUS: Inops rei alicujus, *vel* a re aliqua. Inops ærarium et exhaustum. Humanitatis inops et inurbanus homo. Cf. [Pauper](#), [Inopia](#).

INORDĪNĀTUS, a, um, *Mal ordonné, confus, en désordre*. SYN. Perturbatus, confusus. )( Ordinatus. USUS: Ex inordinato in ordinem reducere.

INORNĀTĒ, *Sans ornement*. SYN. Inculte, ineleganter.

INORNATUS, a, um, *Peu orné, grossier, sans art*. SYN. Inconditus, incomptus, agrestis, rudis, horridus, sine nitore et palæstra. )( Ornatus. USUS: Inornata mulier, oratio. Nuda et inornata inventio. Cf. [Incultus](#).

INPRĪMIS, mei: IMPRĪMIS, *Avant tout, d'abord*. SYN. Cumprimis. USUS: Imprimis te amo. Argumentum imprimis firmum.

INQUAM, *Dis-je*. SYN. Dico, ut dixi, ut institui dicere. USUS: Hoc, inquam, dico.

INQUIĒS, ētis, omn. gen. (*Très-rare aux cas obliques*). *Remuant, agité, inquiet*. SYN. Inquietus. USUS: Humanum genus inquiet et indomitum. Cf. [Inquietus](#).

INQUIĒTĀTĪO, ōnis, f. *Mouvement, agitation*.

INQUIĒTO, as, avi, atum, are, a. *Agiter, inquiéter*. SYN. Turbo. Cf. [Inquietus](#).

INQUIĒTUS, a, um, *Remuant, turbulent*. SYN. Turbulentus. PHRAS. 1. Homo est inquieto plane ingenio, *cet homme a l'esprit remuant*. Sine furore ac amentia consistere ejus animus non potest; nec vigilans, nec in somnis mente consistit; acer, ad vim promptus, ad seditionem paratus, turbulenter et turbide facit omnia; vir moribus turbidus, et ingenio minime otium patiente; homo impiger, factiosus, novarum rerum avidus, cui solemne nihil, cujus ea una agendi ratio, nihil neque intactum, neque quietum pati, omnia agitare, qui moveri omnia, quam senescere malit. 2. Curæ hominem inquietum reddunt, *ses soucis l'inquiètent*. Inopia rerum et scelerum conscientia indies magis ejus animus agitur; agitant hominem imminentium rerum tristes imagines; nec somnum capere, nec pati quietem potest. Cf. [Cura](#). USUS: Ingenio inquieto, et ad novas res avido.

INQUĪLĪNUS, i, m. *Locataire*. SYN. Qui in ædibus alienis habitat, præsertim conductis. USUS: Non inquilini solum sed et mures ex ædibus migrarant. Philosophia inquilina.

INQUĪNĀTĒ, *Sans pureté*. SYN. Barbare, incompte, prave.

INQUĪNO, as, avi, atum, are, a. *Souiller, salir*. SYN. Contamino, fædo. USUS: Vitiis se, flagitiis, omnibus scelerum sordibus, libidinibus inquinat. Famam alicujus criminibus, humanitatem civitatis sævitia inquinare. Voluptatibus inquinari. Cf. [Maculo](#).

INQUĪRO, is, quisīvi, quisītum, ere, a. et n. *Rechercher soigneusement*. SYN. Perquiro, indago. USUS: In se, in civium mores, in reum inquirere. Inquirere in ea, quæ memoriæ sunt prodita. Cf. [Indago](#).

INQUĪSĪTĪO, ōnis, f. *Recherche attentive, investigation*. SYN. Disquisitio, investigatio veri. EPITH. Prænuntia, propria. USUS: Reus absens contra inquisitionem accusationis est defensus.



INQUĪSĪTOR, ōris, m. *Juge instructeur*. SYN. Quæditor. USUS: Reorum inquisitorem sapientem esse decet.

INSĀNĀBĪLĪS, e, gen. com. *Incurable*. SYN. Desperatus; quod curationem, medicinam non admittit. USUS: Morbus, plaga, contumelia insanabilis. Cf. [Desperatus](#).

INSĀNĒ, *A l'excès, à la folie*. SYN. Vehementer, cum impetu.

INSĀNĪA, æ, f. *Folie*. SYN. Furor. EPITH. Non mediocris, molesta naturalis, præstans, ridicula, tolerabilis, utilis. PHRAS. 1. Vi doloris in eam insaniam incidit, ut mentem inde nunquam receperit, *la douleur l'a rendu tellement fou qu'il n'a plus jamais recouvré l'intelligence*. Vi doloris ita a mente discessit, ita mentem perdidit, ita sibi excidit, insanix morbo ita affectus est, ita de potestate mentis exiit, ita mente motus est, ita de mente deturbatus est, ita a mente desertus est, ut rationem in perpetuum amiserit; ut ad sanitatem inde nunquam redierit; ut furorem deinceps nunquam deposuerit; ut ad bonam mentem revocari nunquam potuerit; ut a furore et dementia nunquam se ad sanitatem retulerit; ut illum postea nemo ratione præditum viderit; ut nunquam postea convaluerit. 2. Lis amissa eum ad insaniam adegit, *la perte de son procès l'a rendu fou*. Mentem illi exturbavit; de sanitate illum ac mente deturbavit; in rabiem hominem egit; ad insaniam impulit, adegit, redegit; mentem illi emovit omnem. USUS: Insania est mentis ægrotatio et morbus. In insaniam incidere. Aliquem ad insaniam adigere. Insania et dementia deflagrare. Cf. [Furor](#), [Deliro](#), [Delirus](#), [Amens](#).

INSĀNĪO, is, īvi *vel* ii, ītum, ire, n. *Être fou*. SYN. Desipio, furo, mentem amitto, mente captus sum, sanus non sum, deliro. ADV. Apertissime. USUS: Inter omnes, qui insaniunt, insanissimus. In alienos insanus insaniisti. Cf. [Furor](#), [Deliro](#).

INSĀNUS, a, um, *Fou, insensé*. SYN. Non sanus, amens, furens, fanaticus, vesanus, alienus a mente; a sanitate, a se ipso discedens; remotæ mentis; mentis impos. PHRAS. Insanus est, *il est fou*. Præceps amentia fertur; mente captus est; tragico Oreste et Athamante dementior, et vinculis constringendus; a mente desertus; lymphato similis; a ratione aversus; mens eum reliquit; mens a sua illi sede locoque dejecta est; in potestate mentis non est; de potestate mentis, de consilio, de ratione, de mente exiit; de sanitate, de statu mentis deturbatus est; a mente discessit; mens illi sua a

sede dimota est. Cf. [Furiosus](#), [Delirus](#), [Deliro](#), [Insania](#). USUS: Homo fraternis flagitiis, sororis stupris insanus.

INSĀTĪĀBĪLIS, e, gen. com. *Insatiable*. SYN. Insaturabilis. USUS: Insatiabili gaudio completur. Insatiabilis voluptas, cupiditas.

INSĀTŪRĀBĪLIS, e, gen. com. *Insatiable*. SYN. Insatiabilis. USUS: Insaturabile abdomen.

INSĀTŪRĀBĪLĪTER, *Sans pouvoir être rassasié*. SYN. Sine satietate.

INSCENDO, is, di, sum, ere, n. et a. *Monter sur*. USUS: Inscendere in arborem.

INSCIENS, entis, omn. gen. *Qui ne sait pas, qui ignore*. SYN. Imprudens. )( *Sciens*. USUS: Insciens fecisti, an sciens? Cf. [Imprudens](#).

INSCIENTER, *Avec ignorance*. SYN. Imprudenter.

INSCIĒNTĪA, æ, f. *Ignorance*. SYN. Inscitia, ignorantia. )( *Scientia*. EPITH. Multa. USUS: In maximis mihi erroris et inscientiæ tenebris lumen prætulisti. Inscientia multa versatur in vitio. Cf. [Ignorantia](#).

INSCĪTĒ, *En ignorant, maladroitement*. SYN. Imperite. )( *Scite*. USUS: Inscite nugari.

INSCĪTĪA, æ, f. *Ignorance, sottise*. SYN. Inscientia, imprudentia, stultitia. EPITH. Miserabilis, summa. USUS: Ineuntis ætatis inscitia senum prudentia est regenda. Magna est in illo inscitia.

INSCĪTUS, a, um, *Ignorant, sot*. SYN. Inelegans, male compositus et absurdus. Cf. [Ineptus](#).

INSCIŪS, a, um, *Ignorant, qui ne sait pas*. SYN. Insciens, rudis, imperitus; imprudens. USUS: Tu me ignaro, inscio, nec opinante hoc ausus es? Non sum inscius, magnam esse historiæ utilitatem. Cf. [Ignarus](#).

INSCRĪBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Écrire; orner d'une inscription*. SYN. Incido, imprimo, mando litteris, in codicem refero. USUS: Vestris monumentis, in vestris monumentis nomen suum inscripsit. Libellum meum Oratorem inscripsi. Epistola patri inscripta. Sibi aliquid in animo inscribere. Cf. [Scribo](#).

INSCRIPTĪO, ōnis, f. *Inscription*. SYN. Titulus. EPITH. Plenior, praeclara, falsa. USUS: Decernere alicui statuum cum inscriptione praeclara.

INSCULPO, is, psi, ptum, ere, a. *Graver sur ou dans*. SYN. Incido, imprimo, inscribo. USUS: Res animo insculptas habere. Omnibus insita est et insculpta Deorum notitia. Natura insculpsit in mentibus nostris. Cf. [Scalpo](#).

INSĒCO, as, cūi, ctum, are, a. *Couper*. SYN. Incido, seco. USUS: Aliquem dentibus insecare, *déchirer qqn avec les dents, le mordre*.

INSECTĀTĪO, ōnis, f. *Poursuite, attaque*. USUS: Abstinere aliorum insectatione.

INSECTOR, aris, atus sum, ari, d. *Poursuivre, attaquer*. SYN. Consector, insequor; peto, agito, exagito. ADV. Inimice, insolenter, petulantissime, vehementer. USUS: Clamore aliquem; contumeliis, minis, maledictis insectari. Insector ultro et insto accusatori et urgeo. Miserorum fortunam insectari. Cf. [Agito](#), [Vexo](#), [Inimicus](#).

INSĒDĀTUS, a, um, *Soulevé*. SYN. Commotus. )( Sedatus. USUS: Grave, turbulentum, insedatum genus hominum.

INSĒPULTUS, a, um, *Non enseveli*. SYN. Inhumatus. )( Sepultus. USUS: Miseri et insepulti acervi civium.

INSĒQUOR, ěris, sēcūtus sum, sequi, d. *Suivre, poursuivre*. SYN. Insector, sequor, persequor, subsequor, excipio. ADV. Acriter, longius, undique, necessario. USUS: Insequor fugientem. Insequi aliquem stricto gladio. Quæ non insequens hora antecedente populo Romano illuxit? Cf. [Sequor](#).

1. INSĒRO, is, sĕrūi, sertum, ere, a. *Mettre dans, insérer*. SYN. Impono, immitto. USUS: Pueris cibum in os inserere. Collum in laqueum, manum in peram inserere. 2. Immisceo, *mêler*. Deos minimis rebus, falsa veris, se negotiis inserere.

2. INSĒRO, is, sĕvi, sītum, ere, a. *Semer, planter*. USUS: Inserere oleam vitibus.

INSERVĪO, is, īvi *vel* īi, ītum, ire, n. *Donner ses soins, s'appliquer à*. SYN. Servio, operam do *vel* navo. ADV. Fideliter, studiose. USUS: A quo

plurimum sperant, huic plurimum inserviunt. Inservire suis commodis, reipublicæ commodo, alterius honori, voluptati, auribus. Cf. [Servio](#).

INSĪDĒO, est, sēdi, sessum, ere, n. et a. *Être assis ou situé sur, se fixer sur, occuper*. SYN. Hæreo, inhæreo. ADV. Penitus. USUS: Macula in republica insedit penitus et inveteravit. Ita tibi insidet suspicio, ut penitus evelli non possit. Insidet in animo dictum, opinio, dolor.

ĪNSĪDĪÆ, ārum, f. pl. *Embuscade, embûche*. SYN. Fraus. EPITH. Abstrusæ, clariores luce, crudeles, domesticæ, fictæ, manifestæ, mediæ, multæ, nefariæ, occultæ, præsentæ, quotidianæ, tantæ ac tam absconditæ, urbanæ. PHRAS. 1. Insidias illi struxit, *il lui a dressé des embûches*. Insidias fortunæ ejus tetendit, molitus, machinatus est; laqueos ejus fortunæ non paucos tetendit; dolum ejus capiti alium ex alio nexuit; insidias in ejus caput ac fortunæ non semel comparavit; caput ejus non semel clandestinis consiliis petiit, appetiit; aditum nefariis ad ejus direptionem consilii præparavit; capiti ejus et fortunæ imminuit. Cf. [Insidior](#), [Observe](#). 2. Ejus insidias vix effugit, *il a eu de la peine à se dérober à ses embûches*. Prope aberat, quin in ejus insidias præcipitaret; ægre ejus tot petitiones ac laqueos declinavit; vix tot ejus ex insidiis elapsus est; vix periculum, quod capiti impendebat, depulit; vix occultas, quibus petebatur, insidias vitavit. USUS: 1. Insidias facere, *dresser une embuscade*. Insidias alicui tendere, ponere, instruere, parare, collocare. 2. In insidias incidere, venire, intrare, *tomber dans une embuscade*. 3. In insidiis considerare, subsidere, *se mettre en embuscade*. 4. In insidiis ponere, locare, collocare milites, *placer ses soldats en embuscade*. 5. Ex insidiis consurgere, *s'élancer d'une embuscade*. 6. Insidias cavere, *éviter une embuscade*. Insidias antevenire, vitare, patefacere, detegere.

INSĪDĪĀTOR, ōris, m. *Celui qui tend des pièges*. USUS: Insidiator bonorum.

INSĪDĪOR, aris, atus sum, ari, d. *Dresser des embûches*. SYN. Insidias facio, pono, tendo; periculum intendo; insidias adhibeo, molior, paro, comparo, instruo, machinor, loco, colloco, oppono, observe; vim *vel* arma intendo. PHRAS. Quibus plurimum fidebam, ii mihi insidiati sunt, *mes amis les plus chers m'ont tendu des pièges*. Quorum ege fide nitebar plurimum, quorum esse minime dubiam et infirmam fidem existimabam, quorum in fide ponebam plurimum, ii mihi insidias fecerunt; ii me insidiosè tractarunt;

insidiis me petiverunt, obsederunt, oppresserunt, prodiderunt; ii mihi insidias collocarunt, compararunt; ex insidiis caput meum petiverunt; insidiis jugulum meum petiverunt; ii mihi insidias, periculum, pestem, perniciem moliti sunt; ii in perniciem meam incubuerex; ii vitam ferro atque insidiis appetivere; illi nefarios in caput meum homines subornarunt; multis me insidiis captavere; fraude ac insidiis de vita nefarie cogitarunt. Cf. [Insidiæ](#). USUS: Catilina insidiatus est.

INSĪDĪŌSĒ, *Perfidement*. SYN. Fraudulenter, ex insidiis. USUS: Insidiosissime et perfidissime tractare aliquem; insidiose redire in gratiam.

INSĪDĪŌSUS, a, um, *Perfide*. SYN. Fraudulentus, dolosus, perfidiosus, simulator, fallax. USUS: Apertis inimicis resistere, insidiosis amicis non credere. Cf. [Insidior](#).

INSIGNE, is, n. *Insigne, ornement, parure*. SYN. Signum, indicium, nota, monimentum, ornamentum. EPITH. Clarissimum, obscurum, oppressum, regium, singulare. USUS: Fasces et secures dignitatis insignia. Bulla ornamentum pueritiæ, insigne fortunæ. Omnia honoris, imperii insignia et ornamenta cecidere. Multi insignia virtutis sine virtute consequuntur. Toga pacis insigne et otii. Insignia et lumina orationis.

INSIGNĪŌ, is, īvi vel ii, ītum, ire, a. *Rendre remarquable, distinguer*. SYN. Signis noto, distingo. USUS: Insignitæ notæ veritatis.

INSIGNIS, e, *Remarquable, illustre*. SYN. Manifestus, clarus, apertus; nobilis, nobilitatus, conspiciendus, egregius, præstans; notatus. USUS: Vir genere insignis. Res ad laudem et gloriam insignis. Vir notis turpitudinis insignis. Insigne indicium mei in te amoris habes. Cf. [Egregius](#).

INSIGNĪTĒ, *D'une manière remarquable*. SYN. Insigniter, aperte. USUS: Homo insignite improbus.

INSIGNĪTER, *Fortement, fort, beaucoup*. SYN. Insignite. USUS: Insigniter impudens. Insigniter aliquem diligere. Cf. [Egregie](#).

INSĪLĪŌ, is, ūi, ire, n. et a. *Sauter sur*. USUS: Insilire in equum.

INSĪMŪLĀTĪŌ, ōnis, f. *Accusation*. SYN. Accusatio.

INSĪMŪLO, as, avi, atum, are, a. *Accuser*. SYN. Accuso, criminor, arguo. ADV. Communiter, falso. USUS: Probri, flagitii insimulare aliquem. Cf. [Culpa](#), [Culpo](#).

INSĪNŪĀTĪO, ōnis, f. *Action de s'insinuer; exorde insinuant*. USUS: Insinuatio ejusmodi esse debet, ut occulte per dissimulationem benevolum faciat auditorem.

INSĪNŪO, as, avi, atum, are, a. *Faire entrer dans, introduire; s'insinuer*. SYN. Influo, irrepo. ADV. Familiariter, penitus. USUS: Insinuare se et immergere in familiaritatem, consuetudinem aliorum. In sermonem, in causam se insinuare. Ut se insinuat improbus. Dolorem animis insinuare. Sol æstum per tecta insinuat.

INSĪPIENS, entis, omn. gen. *Sot, déraisonnable*. SYN. Stultus, excors, vecors, sine corde et palato. USUS: Animus insipiens. Nihil insipiente fortunato intolerabilius. Cf. [Stultus](#).

INSĪPIENTER, *Follement, sottement d'une manière insensée*. SYN. Stulte.

INSĪPIENTĪA, æ, f. *Sottise*. SYN. Stultitia. USUS: Nullum insipientia majus malum est. Cf. [Stultitia](#), [Ineptiæ](#).

INSISTO, is, stīti, stītum, sistere, n., *nonnunquam a. S'arrêter*. SYN. Consisto. ADV. Importune. USUS: 1. Donec ad finem perveniat oratio, et insistat. Exercitus non referet pedem, sed insistet. Insistere singulis gradibus. 2. Urgeo, *appuyer sur, insister*. Curæ, rebus magnis, vestigiis majorum insistere. Munus suum, negotia, iter insistere, 3. Firmiter sto, *se tenir ferme*. Via lubrica, in qua insistere vix possis.

INSĪTĪO, ōnis, f. *Action de greffer*. SYN. Consitio.

INSĪTĪVUS, a, um, *Greffé; étranger, emprunté*. SYN. Insitus, non natus.

INSĪTUS, a, um, *Donné par la nature, naturel, inné*. SYN. Innatus, ingenitus, naturalis, ingeneratus; inhærens, inustus. )( Assumptus, adventitius. USUS: 1. Quod est penitus insitum in moribus. Quod in animo penitus insitum est, et infixum. Huic populo libertas est insita. Insitæ et cognatæ in animo notiones. 2. Insertus, *incorporé, adopté*. In Læliorum gentem subito insitus. Cf. [Hæreo](#).

INSŌCĪĀBĪLĪS, e, gen. com. *Insociable*. USUS: Homo omnibus insociabilis.



INSŎLENS, entis, omn. gen. *Fier, superbe, insolent; qui n'a pas l'habitude de.* SYN. Superbus, elatus, insolitus, imperitus. PHRAS. 1. Homo est ex honoribus admodum insolens, *ses dignités l'ont rendu fort arrogant.* Honores ei multam verborum jactationem excutiunt; insolentia dominatus animos ei extulit; nemo hominem exultantem honoribus, sibi præfidentem, insultantem in omnes, insolenter se efferentem, satis contineat, aut legum laqueis constringat. Quanta insolentia hominis, quantum fastidium? Qui ejus animi, quis impetus, quæ ferocia, quæ intemperies? Non privati insaniam sed regis insolentiam diceret; unius animos ac spiritus vix urbs capit, adeo jam diu per summam licentiam leges eludens magistratibus insultat. Ferocem honores faciunt, quoque impunitiorem, eo effrenatiorem. Nimiis animis omnes spernit; ingenio ferox, et amicis fretus, secundis rebus immodestus et intolerabilis tantam sibi arrogantiam, tantos spiritus sumit, ut ferendus non videatur. Incedit per ora vulgi magnifice, seseque circumspicit. Animos mirum quantum tollit ex perpetuis honorum insignibus; insolentia est incredibili, insolentia effertur tanta, neminem ut præ se hominem putet; non jam civiliter nimiis opibus ac continuatis magistratibus utitur; eo insolentiæ progreditur, quam diuturna impunitate munivit, nullæ ut legum habenæ reprimere exultantem possint; ut alacer lætusque per medium forum volitet; quanta hominem ex secundis rebus insolentia cepit? USUS: 1. Honores insolentem te faciunt. 2. Insolitus, *nouveau, extraordinaire.* Nullum verbum insolens ponere audebat. 3. Imperitus, insuetus, *peu habile, ignorant.* Harum rerum plane sum insolens et ignarus. 4. Prodigus, *prodigue dissipateur.* Insolens in pecunia. 5. Molestus, *immodéré.* In re pervulgata multus sum et insolens.

INSŎLENTER, *Fièremment, avec arrogance.* SYN. Immoderate, arroganter, superbe. USUS: Efferre se, gloriari insolenter.

INSŎLENTĪA, æ, f. *Fierté, arrogance.* SYN. Intolerantia. EPITH. Singularis. USUS: Illa tua singularis insolentia, superbia, contumacia. Tanta insolentia, ut neminem liberum ducat. 2. Moveor loci insolentia, *la nouveauté du lieu me fait impression.* Cf. [Arrogantia](#), [Superbia](#).

INSŎLĪTUS, a, um, *Inaccoutumé.* SYN. Insolens, insuetus, novus, inusitatus, minime tritus, inexpertus. PHRAS. Insolito more, *contre la coutume.* Præter morem; non ex more; non ad exemplum aliorum; non ut mos erat; non ut mos fert. USUS: Insolitam lucem aspicere. Insolita gloria mihi advenit. Cf. [Novus](#).

INSOMNĪUM, ii, n. *Songe*. SYN. Somnium. USUS: Hæc metuo, ne insomnia sint.

INSPECTĪO, ōnis, f. *Examen*. Nos nuntiationem solum habemus, consules etiam inspectionem.

INSPECTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Examiner*. USUS: Me inspectante hoc fecisti.

INSPĒRANS, antis, omn. gen. *Qui n'espère pas*. USUS: Salutem insperantibus reddidisti.

INSPĒRĀTUS, a, um, *Inattendu, inespéré*. USUS: Insperatum gaudium. Occasio insperata, nec opinata. Cf. [Improvisus](#).

INSPERGO, is, si, sum, ere, a. *Répandre, saupoudrer de*. SYN. Aspergo, respergo. USUS: Inspergere aliquem lingua. Molam ac vinum extis inspergere.

INSPĪCĪO, is, pexi, pectum, ere, n. et a. *Visiter, inspecter*. SYN. Aspicio, conspicio, inspecto. USUS: Hortos, ædes, tabulam, agros inspicere. Quid discat puer, inspiciam sæpissime. Cf. [Lustro](#).

INSPĪRO, as, avi, atum, are, n. et a. \* *Introduire*. USUS: Venenum inspirare, *épancher son venin*. Cf. [Instinctus](#).

INSTĀBĪLIS, e, gen. com. *Inconstant*. SYN. Mutabilis. Cf. [Inconstans](#).

INSTANS, antis, omn. gen. *Présent, actuel*. SYN. Præsens tempus, punctum temporis, vestigium temporis. USUS: 1. Fit ad punctum temporis, quod dicant, in instanti. 2. Imminens, *imminent*. Instans periculum.

INSTAR, *A la ressemblance de, comme*. SYN. Quasi. PHRAS. 1. Instar supplicis ad pedes ei accidit, *il se jeta à ses pieds en suppliant*. Fortuna et specie supplicis; supplicis more ejus se pedibus advolvit; salutatio prima proxime formam supplicantis venerat. 2. Patruus illi instar parentis fuit, *son oncle lui tint lieu de père*. Patruus illi in gradu, numero, loco, existimatione parentis fuit; pro parente fuit. USUS: Navis instar urbis. Tu mihi es instar omnium. Latere est mortis instar. Cf. [Quasi](#).

INSTAURĀTĪO, ōnis, f. *Renouvellement*. SYN. Renovatio.

INSTAURĀTĪVUS, a, um, *Renouvelé*. USUS: Ludi instaurativi, *jeux qui recommencent*.

INSTAURO, as, avi, atum, are, a. *Renouveler*. SYN. Renovo, redintegro, itero. PHRAS. Ut animum instauravit, *dès qu'il eut repris courage*. Ut animum refecit, redintegravit; ut se collegit paululum; ut animum paulisper revocavit. USUS: Instaurare animum collapsum. Aciem, bellum, cædem instaurare.

INSTĪGĀTĪO, ōnis, f. *Action d'exciter*. SYN. Fermotio, impulsio.

INSTĪGO, as, avi, atum, are, a. *Pousser, exciter*. SYN. Sollicito, impello, incito, stimulo; stimulos animis subdo; stimulis concito; calcaria addo, admoveo; incendo; tanquam quibusdam verborum tædis ac facibus inflammo; lacezzo. Cf. [Impello](#), [Incito](#), [Concito](#), [Fucito](#).

1. INSTINCTUS, a, um. *Excité, animé*. SYN. Instigatus, plenus adhortantium vocibus. USUS: Homo nefario furore, ira, audacia instinctus.

2. INSTINCTŪS, ūs, m. *Impulsion, excitation*. SYN. Instigatio, afflatus, impulsus. PHRAS. Id non sine cœlesti afflatu atque instinctu divino factum est, *cela fut fait sous l'inspiration et le souffle de la Divinité*. Non sine cœlesti admonitu; non sine arcana cœlestique mentis incitatione; non sine Numinis certo afflatu factum est. Divino tactus spiritu; divino instinctus Numine; divino afflatus spiritu id consilium arripuit. DEUS illi eam mentem objecit; DEUS eum in eam mentem impulit; divini afflatus is spiritus fuit, qui ei hanc mentem dedit, qui ad id agendum hominem permovit. USUS: Instinctu divino afflatuque.

INSTĪTOR, ōris, *Vendeur, marchand*. SYN. Negotiator. USUS: Institorum et opificum multitudo. Cf. [Mercator](#).

INSTĪTUO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Établir, fonder, instituer*. SYN. Decerno, constituo, incipio, erudio. ADV. Occulte, sapienter, male, bene, liberaliter, non ita, optime, parum. USUS: 1. Portorium, pœnam instituere. Institueram ad te scribere. Iniquam legem et conditionem instituit. 2. Incipio, *commencer*. Picturam, sermonem instituere. Perge, ut instituisti. Adhibe diligentiam, quam instituisti. 3. Compono, ordino, dispono, *régler, organiser, disposer*. Actionem, rationem rei peragendæ, litem instituere; civitates, collegia opicum conflare et instituere. Officinam instituere. 4. Facio, *faire, instituer*. Instituere heredem, tutorem, testes, accusatores. 5. Erudio, *instruire*. Instituere filios ad majorum instituta. Vir litteris, omnibus

disciplinis institutus. Vita instituta praeceptis philosophorum. Cf. [Incipio](#), [Ordino](#), [Doceo](#), [Erudio](#), [Propono](#).

INSTĪTŪTĪO, ōnis, f. *Instruction, éducation*. SYN. Institutum, disciplina, educatio. EPITH. Antiqua, firma, praeclara, puerilis. USUS: Institutio doctoris ad cuiuscumque naturam accommodanda est. Iisdem praeceptis, eadem institutione formatur. Ratio et institutio gubernandae reipublicae. Stoicorum sectam et institutionem persequi. Cf. [Disciplina](#).

INSTĪTŪTUM, i, n. *Règle de conduite, principes, habitudes*. SYN. Instituta ratio, mos, consuetudo. EPITH. Meretricium, nefandum atque inauditum, novum, nefarium, patrium, vetus. USUS: Civitatis leges, juris publici instituta, mores, consuetudinem nosse. Tenere idem institutum et servare. Non natura, sed instituto moderatus. Suo instituto uti. Ab instituto aliquem abducere. Ad institutum redire, reverti. Cf. [Consuetudo](#), [Mos](#).

INSTO, as, stīti, stītum, are, n., *nonnunquam a. Presser, demander avec instances*. SYN. Urgeo, pertinaciter tendo. ADV. Cupidius, plane, remissius, vehementius. USUS: 1. Victui ferociter instare. Operi, vestigiis majorum instare. Cupide instare alicui de re quapiam. 2. Immineo, impendo, *menacer*. Fatum aliquod impendet *aut* instat jam plane. Iter, bellum instat. Cf. [Immineo](#), [Insisto](#), [Urgeo](#).

INSTRĒNŪUS, a, um, *Nonchalant, paresseux*. SYN. Indiligens ad res gerendas, minime promptus. USUS: Est hoc signum animi prudentis et non instrenui. Cf. [Timidus](#).

INSTRĒPO, is, ūi, ĭtum, ere, n. *Faire du bruit*. USUS: Si quid terroris instrepat.

INSTRUCTĪO, ōnis, f. *Ordre, disposition*. SYN. Apparatio, dispositio. USUS: Instructio militum, rei bellicae. (Instructio, *instruction, leçons, vulg. est*).

INSTRUCTOR, ōris, m. *Préparateur, ordonnateur*. SYN. Structor, qui convivii et mensae instruendae curam habet. USUS: Instructores et conditores convivii. Instructores legionum.

INSTRUCTŪS, ūs, m. *Appareil*. SYN. Apparatus. USUS: Eodem instructu ornatuque comitatus.

INSTRŪMENTUM, i, n. *Ameublement, mobilier*. SYN. Supellex, apparatus, subsidium ad aliquid agendum. EPITH. Forense, litigiosum, acre, fractum ex vulgi opinione, exiguum sane atque modicum, magnum, præclarum, tantum, vulgare. USUS: Homo multa instrumenta habet ad discendum. Æs et ferrum belli instrumenta. Arationes magna impensa magnoque instrumento tueri. Eloquentiam graviorum disciplinarum instrumento locupletare.

INSTRŪO, is, uxi, ctum, ere, a. *Construire, disposer, équiper*. SYN. Paro, apparo, molior, orno, adorno, comparo, armo, instituo, ordino, compono. ADV. Diligenter, magnifice, scite, augustius, bene, mediocriter, separatim. USUS: Domum, hortos, convivium instruere et ornare. Naves, classem instruere, armare, adornare. Actionem, calumniam alicui, bellum, consilia instruere et apparare. Aliquem ad omne officii munus, consiliis ad negotium idoneis, cultioribus ad eloquentiam acuendam doctrinis instruere et comparare. Accusator instructus et subornatus. Homo ab historia instructus. Provincia copiis et exercitu instructa. Exercitu ita ornato atque instructo. Cf. [Doceo](#).

INSUĀVIS, e, gen. com. *Désagréable*. SYN. Injucundus, insulsus. )( Suavis. USUS: Insuavis sine litteris vita. Cf. [Odiosus](#).

INSUĒFACTUS, a, um, *Dressé, habitué*. SYN. Assuefactus. Cf. [Assuefacio](#).

INSUESCO, is, ēvi, ētum, escere, n. *S'accoutumer à*. SYN. Assuesco. Cf. [Assuesco](#).

INSUĒTUS, a, um, *Qui n'a pas l'habitude*. SYN. Insolens, imperitus. )( Assuetus. USUS: Insuetus belli, armorum insolens. Cf. [Imperitus](#).

INSŪLA, æ, f. *Ile*. SYN. Terra ubique aquis cincta. EPITH. Extrema, inculta, magna, media, parva et referta divitiis, plena, atque ornata, sacra, tenera, tota, venalis. Insulæ fructuosissimæ, multæ. USUS: Fabulæ ferunt, in beatorum insulis eos, qui caste ætatem egerint suam, immortale ævum degere.

INSULSĒ, *Sottement*. USUS: Inepte, frigide, insulse loqui.

INSULSĪTAS, ātis, f. *Sottise*. SYN. Stultitia, ineptiæ. USUS: Quis ejus insulsitatem ferat? Cf. [Ineptiæ](#).

INSULSUS, a, um, *Sot, niais*. SYN. Ineptus, frigidus, absurdus. USUS: Adolescens non insulsus. O gulam insulsam. Cf. [Ineptus](#).

INSŬLTO, as, avi, atum, are, n., *nonnunquam a. Sauter, attaquer; se moquer, insulter*. SYN. Irrideo, illudo, irruo. ADV. Vehementius. USUS: In miseria alicujus, in omnes, in rempublicam insultare. In calamitate insultare. Cf. [Insolens](#).

INSUM, ines, esse, n. *Être dans, exister*. SYN. Sum, insideo. USUS: Nullum dedecus reperiri potest, quod in hoc non insit. Inest in oratore perfecto omnium scientiarum absolutio. In hac vita nihil inest, nisi miseria.

INSŪMO, is, sumpsi, sumptum, ere, a. *Dépenser, employer à*. SYN. Consumo, impendo. USUS: Insumere laborem *aut* sumptum in rem aliquam. Cf. [Consumo](#), [Impendo](#), [Sumptus](#).

INSŬO, is, ũi, ũtum, ere, a. *Coudre dans*. SYN. Includo. USUS: Insui in culeum, *être cousu dans un sac*.

INSUPER, *De plus*. SYN. Præterea.

INSUPĒRABĪLĪS, e, gen. com. *Insurmontable*. USUS: Insuperabilis Alpium transitus.

INSURGO, is, surrexi, surrectum, ere, a. *S'élever sur, se dresser*. PHRAS. (VULG. Insurgere in auctorem consilii), *s'élever contre, attaquer l'auteur d'un avis perfide*. Contra auctorem nefarii consilii ausi consistere; coorti in auctorem consilii; in auctorem consilii eorum subito ingenia exarsere; in eum hominem consurgere universi cœpere. Cf. [Adversor](#), [Resisto](#). USUS: Insurgere altius, *s'élever plus haut*.

INSŬSURRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Murmurer à l'oreille*. SYN. In aurem loquor. ADV. Familiariter, simulate. PHRAS. Insusurrabo, si quod verbum memoriæ non occurrerit, *je vous soufflerai, si la mémoire vous fait défaut*. Dissimulanter suggeram; in aurem dicam, subveniam depressa et submissa voce, ubi te memoria fugerit, ubi memoria vacillarit; suggerendo hærentem in salebris expediam. USUS: In aurem ejus quædam insusurravit. Insusurrare eamdem cantilenam.

INTĀBESCO, is, būi, escere, n. *Se dessécher, se consumer*. SYN. Extabesco. USUS: Diuturno morbo intabescere.



INTACTUS, a, um, *Pur, non souillé; libre, exempt*. SYN. Integer, inviolatus. USUS: Intactus a sibilo Hortensius pervenerat ad senectutem. Provinciæ bello intactæ. Cf. [Integer](#).

INTĀMĪNĀTUS, a, um, *Non souillé*. SYN. Incontaminatus, intactus, integer.

INTĒGER, ra, rum, *Pur; sain et sauf*. SYN. Incorruptus, inviolatus, intactus, castus; solidus, plenus, incolumis. )( Contaminatus, vitiosus. ADV. Diutissime, plane. PHRAS. Tibi omnia eo bello manebunt integra, *vous ne subirez aucune perte dans cette guerre*. Salva ac integra tibi erunt omnia; sincera omnia sanctaque, integra inviolataque servabuntur; in vastatione omnium possessiones tuas sacrosanctas futuras tibi promitto; tuta tibi omnia sanctaque fore polliceor; incolumes manebunt fortunæ tuæ et illibatae; intactæ a bello et, quod aiunt, sarta tecta restabit fortuna domus tuæ. Integræ florentesque, nusquam libatis opibus, erunt fortunæ tuæ. USUS: 1. Quo nemo integrior, nemo sanctior. Exemplum innocentiae, vitæque integerrimæ. Integerrimas gentes belloque intactas aggressus est. Dum valetudo, dum existimatio est integra. 2. Liber, *libre*. Omnem causam alicui integram reservare. Rem ad meum reditum integram esse jussi. Rem ad senatum integram referre. Recipe me rudem et integrum discipulum. 3. Quod licet, *loisible, permis*. Si mihi libera essent omnia ac integra. Mihi integrum est facere, vel non facere. Viderint, quibus integrum est. 4. In integro res est, *l'affaire n'a subi aucun dommage*. 5. De integro homini gratulare, *féliciter de nouveau*. 6. In integrum restituere, *remettre dans son premier état*. Cf. [Innocens](#), [Totus](#).

INTĒGRĒ, *Avec intégrité*. USUS: Vita integerrime acta. In amicorum periculis caste ac integre versari.

INTĒGRĪTAS, tis, f. *Honnêteté, probité*. SYN. Innocentia. EPITH. Cautior, et diligentior, gratissima, incorrupta, par, provincialis, singularis, spectata, summa, tanta. USUS: 1. Integritas corporis, valetudinis, *bonne santé*. 2. Singularis integritas et continentia, fidesque magnis in rebus spectata. Integritas incorrupta Latini sermonis. Cf. [Innocentia](#), [Virtus](#), [Honestus](#), [Probus](#).

INTĒGRO, as, avi, atum, are, a. *Compléter, rétablir*. SYN. Reficio, recreo. USUS: Animus defessus audiendo, risu vel admiratione integratur.

INTĒGŪMENTUM, i, n. *Couverture, vêtement; masque.* SYN. Involucrum. USUS: Frontis integumento uti ad occultanda vitia. Aliquando evolutus es integumentis dissimulationis tuæ, *vous êtes enfin dépouillé des voiles de la dissimulation.* Per quædam involucra et integumenta perspicere aliquid.

INTELLECTĪO, ōnis, f. *Synecdoque, (fig. de rhét.).* USUS: Intellectio est, cum totum de parte *vel* contra intelligitur.

INTELLĪGENS, entis, omn. gen. *Intelligent, éclairé.* USUS: Teretes aures habet, et intelligens iudicium. Existimatur doctus, et cujusvis generis intelligens.

INTELLĪGENTER, *D'une manière intelligente.* (VULG. Intelligibiliter). USUS: Intelligenter auditur.

INTELLĪGENTĪA, æ, f. *Intelligence, connaissance, science.* SYN. Prudentia, scientia, notio, cognitio. EPITH. Animalis, communis, difficilis, magna, mediocris, popularis, præstans, propria, vitiosa, vulgaris. USUS: Homines principio rerum omnium adumbratas intelligentias animo ac mente concipiunt. Ratione aliquid ac intelligentia comprehendere. Honestum in nostram intelligentiam cadit. Intelligentiam suam intendere, infigere in aliquid. Intelligentia præstare, et aliis antea. Pars animæ, intelligentiæ et rationis particeps. Commune iudicium et popularis intelligentia.

INTELLĪGO, is, lexi, lectum, ere, a. et n. *Comprendre.* SYN. Cognosco, sentio, capio, teneo, percipio; mente complector, perspicio; cogitatione comprehendo, complector; animadverto, intelligentiam rei habeo; accipio, disco, animo percipio; intelligentia et ratione comprehendo. ADV. Acriter, diligenter, haud, sane, male, melius; non fere; non tam, optime, penitus, plane, præclare, prorsus, prudenter, pulchre, quamprimum, recte. PHRAS. 1. Omnia se intelligere arbitratur, *il pense tout savoir.* Præcipua se intelligentia esse, solertissime se perspicere omnia, nihil suæ intelligentiæ vim et notionem fugere, omnia se videre, intelligere et sapere plus, quam cæteros, arbitratur; omnia se comprehendere animo, omnia intelligentia complecti, unum se eruditos habere oculos, superbe existimat. 2. Quantum e litteris intelligere potui, *autant que l'étude a pu me l'apprendre.* Quantum conjectura consequi; quantum assequi, conjicere, sentire; quantum ex litteris percipere, colligere, animadvertere potui; ut animo, mente,

cogitatione comprehendere potui; quantum quidem e litteris interpretari potui. 3. Dialecticam præclare intelligit, *il sait fort bien la dialectique*. Dialecticam animo menteque comprehensam habet; disceptandi artem tenet, callet penitissime; acri mente cogitationeque complectitur; in dialecticis, etiam quæ a vulgari intelligentia remotiora sunt, solertissime perspicit. Cf. [Calleo](#). USUS: Cernere et intelligere aliquid animo. Intellexi ex epistolis tuis.

INTEMPĒRANS, *antis, omn. gen. Immodéré, intempérant*. SYN. Immoderatus, libidosus, impurus, cupidus, in libidinem effusus. )( Temperans. ADV. Valde. USUS: Intemperans in rei alicujus cupiditate. Libidiosa, intemperans adolescentia. Cf. [Immodestus](#).

INTEMPĒRANTER, *D'une manière intempérante*. SYN. Intemperate, insolenter, immoderate.

INTEMPĒRANTIĀ, *æ, f. Intempérance*. SYN. Intemperies, incontinentia, insolentia. )( Temperantia. EPITH. Immoderata, impudentior, impura, inimica, moderata, multa, tanta, turpior. PHRAS. Quæ ista hominis est intemperantia? *Combien grande est l'intempérance de cet homme?* Quæ est ista immoderatæ vitæ ratio? Quæ ista est vita, quam immoderate, intemperanter, luxuriose traducta? Quis iste luxus est, quam profusæ libidines, quam intemperatæ perpotationes? Ista hominis vita sit, fortunis, opibus, flore ætatis tam intemperanter uti, abuti? modum cupiditatibus nullum ponere, nihil non libidinese, nihil non incontinenter audere? Cf. [Luxuria](#). USUS: Intemperantia est a tota mente et recta ratione defectio, omnium eadem perturbationum mater. Explere alicujus intemperantiam.

INTEMPĒRĀTĒ, *Dans les excès*. SYN. Intemperanter.

INTEMPĒRĀTUS, *a, um, Immodéré*. SYN. Intemperans, immoderatus. USUS: Intemperatissimæ perpotationes. Cf. [Immodestus](#), [Immoderatus](#).

INTEMPĒRĪĒ, *ārum, f. p. Emportement, fureur*. USUS: Quæ te intemperiae agitant? Cf. [Furiæ](#).

INTEMPĒRĪES, *ēi, f. Incontinence, violence, caprices*. SYN. Immoderatio, procacitas. USUS: Intemperiem hominis ferre non possum. Cf. [Immodestus](#).

INTEMPESTĪVĒ, *Mal à propos, à contre-temps*. SYN. Præpostere.

INTEMPESTĪVUS, a, um, *Intempestif*. SYN. Præposterus, perversus. USUS: Intempestivum convivium. Intempestiva loquacitas, epistola.

INTEMPESTUS, a, um, *Intempestif*. SYN. Concubius. USUS: Nocte intempesta adfuit, *il arriva au milieu de la nuit*.

INTENDO, is, di, tentum et tensum, ere, a. et n. *Tendre, diriger vers*. SYN. Porrigo, extendo, intento. )( Remitto. ADV. Longius, malitiose, quam maxime. USUS: 1. Intendere oculos, mentem, cogitationem ad rem aliquam, ad negotia. 2. Contendo, *tendre, bander*. Intendere arcum. Intendere et remittere vocem. 3. Cogito, enitor, *tendre l'esprit, s'efforcer*. Quid intendit, quid cogitat! Aliquo suam cupiditatem intendere. Curam rei alicui intendere. Animos intendere aliquo ac defigere. 4. Infero, paro, molior, *préparer, intenter*. Litem, crimen, actionem in aliquem intendere; se adversarium in magistratum alicujus intendere. 5. Constipo, *tendre sur, couvrir*. Intendunt se cœlo nubes. Cf. [Cogito](#), [Conor](#).

INTENSĒ, comp. adhib. *Avec ardeur*. SYN. Ardenter, vehementer, acriter, magno studio, magna cupiditate. USUS: Illud longe intensius concupiscimus, quod, etc.

INTENTĪO, ōnis, f. *Effort; dessein, intention*. SYN. Contentio, consilium, finis, scopus, animus. PHRAS. (Hoc ea intentione feci, VULG.), *je l'ai fait dans cette intention*. Id ea mente, cogitatione, eo consilio a me factum est; id tum contendebar, id volebam, spectabam, destinabam; eo consilia nostra spectabant; id animo designabam; huc ferebar cogitatione; propositum mihi id unum erat. Ea mens erat, id consilium eo in facto. Cf. [Scopus](#), [Finis](#), [Propositum](#). USUS: 1. Mentem a cogitationum intentione ad tranquillitatem revocare. Animi intentio seu contentio. 2. Mens, consilium, scopus, animus, *dessein, volonté*. Facti vel intentionis adversariorum cum scripto contentio.

INTENTO, as, avi, atum, are, a. *Diriger vers, menacer*. SYN. Minor. USUS: Arma, crimen, vim, faces, periculum capitis intentare alicui. Cf. [Minor](#).

INTENTŪS, ūs, m. *Action de tendre, de présenter*. SYN. Porrectio, projectio.

INTENTUS, a, um, *Attentif*. SYN. Attentus. PHRAS. 1. Intenti erant omnes ad id spectaculum, *tous étaient attentifs à ce spectacle*. Mentem omnes oculosque intentos defixosque habebant in id spectaculum; erecti

suspensique in spectaculum animo intendebantur; deditæ eo mentes cum oculis erant; intenti in id unum toti se avertebant; intentis oculis acerrime rem omnem contemplabantur; ea res omnium oculos mentesque in se avertebat. Cf. [Attentus](#). USUS: 1. Animus intentus ad faciendum. Dux intentus recipiendo exercitui. 2. Vehemens, *véhément*. Sermo paulo intentior. 3. Intentatus, *dirigé vers, lancé contre*. Tela jugulis civium in patriam intenta, *traits dirigés contre la patrie en la privant de ses citoyens*.

INTER, *Entre*. PHRAS. Inter doctos numerari potest, *on peut le considérer comme un homme instruit*. In numerum doctorum hominum referri, conferri; in doctis censi; in doctorum hominum numero reponi; ad doctos aggregari potest. Cf. [Adnumero](#). USUS: 1. Galba inter tot æquales unus excellens. Inter me et te multa sæpe disceptatio. 2. Vicissim, *l'un l'autre*. Homines inter se amant; loquuntur inter se. Mirum, quod vos inter vos risum tenere possitis.

INTERCĀLĀRIS, e, gen. com. *Intercalaire, intercalé*. USUS: Annus intercalaris, *année bissextile*. Mensis intercalaris, *mois intercalaire*. Februarius. Dies intercalaris, *jour intercalaire*.

INTERCĀLĀRĪUS, a, um, *Intercalaire*. SYN. Intercalaris.

INTERCĀLO, as, avi, atum, are, a. et n. *Intercaler*. SYN. Interpono, adjungo, prorogo. USUS: Num Romæ intercalatum sit ad me perscribe. Cura, ut simus annui, ne intercaletur, *faites tous vos efforts, pour que l'année demeure ce qu'elle est, et qu'il n'y ait point d'intercalation*.

INTERCĀPĒDO, ĩnis, f. *Intervalle*. SYN. Intervallum, intermissio. USUS: Non pœnitet me, intercapedinem scribendi studendique fecisse, *je ne me repens pas d'avoir interrompu ma correspondance et mes études*.

INTERCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *Venir entre*. SYN. Intervenio. PHRAS. Inter urbem colliculi aliquot intercedebant, *quelques collines séparaient les divers quartiers de la ville*. Intercurrebant colliculi; urbi interjecti erant colliculi; inter urbem flumenque colliculi intererant, interjacebant. USUS: 1. Gaudiis fere ægritudo, læta tristibus intercedunt. Inter nos vetus usus, consuetudo, amicitia, magna officia, et paria intercedunt. Inimicitia mihi cum illo intercedunt. Nox una intercesserat. 2. Obsto, adversor, refragor, *s'opposer à, faire obstacle*. Sententiæ, legi, auctoritati alicujus intercedere. Meæ rogationi nemo tribunorum intercessit.

3. Rogando impetro, *aut* fidem meam interpono, *intervenir* (*comme répondant*), *cautionner*. Intercessi pro eo magnam pecuniam. (Intercedo, *intercéder*, *vulg. est*), pro quo dicendum: supplico, deprecor pro, etc.

INTERCEPTĪO, ōnis, f. *Soustraction*, *vol.* USUS: Interceptio poculi, prædæ, manubiarum.

INTERCEPTOR, ōris, m. *Celui qui dérobe*, *qui intercepte*. USUS: Prædæ interceptor et fraudator.

INTERCESSĪO, ōnis, f. *Intervention*; *caution*. EPITH. Pestifera. USUS: Intercessio stultitiam intercessoris arguebat. (Intercessio, *intercession*, *vulg. est*), pro quo dicendum: Deprecatio.

INTERCESSOR, ōris, m. *Garant*. EPITH. Gravissimus, iniquissimus. USUS: Nullo intercessore legem perculi. Intercessorem parare. (Intercessor, *intercesseur*, *vulg. est*), pro quo dicendum: Deprecator.

1. INTERCĪDO, is, cīdi, cīsum, ere, a. *Couper par le milieu*. SYN. Interscindo. USUS: Meæ ædes intercisæ. Cf. [Cædo](#).

2. INTERCĪDO, is, cīdi, ere, n. *Tomber*, *périr*, *disparaître*. SYN. Cado. USUS: Pereant amici, dum una intercidunt inimici. Cf. [Cado](#).

INTERCĪPIŌ, is, cēpi, ceptum, ere, a. *Prendre*, *intercepter*. SYN. In itinere capio, aufero. USUS: Litteras intercipere et aperire.

INTERCĪSĒ, *En coupant (les phrases)*, *par incises*. USUS: Intercise dicere.

INTERCLŪDO, is, clūsi, clūsum, ere, a. *Fermer*, *couper*, *arrêter*. SYN. Prohibeo, nego. USUS: Iter, fugam, commeatum, adversæ fortunæ perflugium, libertatem alicui intercludere. Aditus ad aliquem omnes intercludere. Locum præsidiis interclusum tenere. Legio a reliquo exercitu interclusa. Locus frondibus interclusus. Animam alicui intercludere. Cf. [Impedio](#).

INTERCLŪSĪO, ōnis, f. *Action de boucher*. SYN. Impedimentum, occupatio. USUS: Animæ interclusio, atque spiritus angustiae, *suffocation*.

INTERCŌLUMNĪUM, ii, n. *Entre-colonne*. SYN. Columnarum intervallum. USUS: Signa omnibus intercolumniis disposita.



INTERCURRO, is, curri, cursum, ere, n. *Survenir, s'interposer*. SYN. Intercedo, intervenio. USUS: Pugnantibus intercurrere civitatis principes. Cf. [Intervenio](#).

INTERCURSŪS, ūs, m. *Intervention*. SYN. Interventus, intercessio. USUS: Consulum intercursum rixa sedata est.

INTERCUS, ūtis, omn. gen. *Qui est sous la peau*. USUS: Aqua intercus est morbus, quem Græci hydropem vocant, *hydropisie*. Medicamentum dare ad aquam intercutem.

INTERDĪCO, is, dixi, dictum, ere, a. et n. *Interdire*. SYN. Prohibeo, veto, decretum interpono. USUS: Aqua et igni interdictus. Prætor de fassis minimisque rebus interdicat. Huic fune vox interdicatur. Cf. [Prohibeo](#), [Interdictum](#), [Veto](#).

INTERDICTĪO, ōnis, f. *Interdiction*. SYN. Interdictum.

INTERDICTUM, i, n. *Arrêt, sentence du préteur*. SYN. Prætoris edictum, vitandi formula. EPITH. Tyrannicum, quotidianum. PHRAS. Tota urbs sub interdicto est, (*en lang. ecclés.:*) *toute la ville est sous l'interdit*. Urbs tota divinis interdicta est; cives omnes sacrorum aditu arcentur, prohibentur. Interdictum est Pontificia auctoritate, ne qua divina fierent in templis ejus urbis. Pontificium interdictum. Pontificia interdictio cives omnes ab officiis divinis arceat; civitas omnis Pontificio interdicto affecta, perculsa, mulctata est; Pontificia auctoritate divinorum usu privata, sacris interdicta est. Pontificio edictio triste silentium aris, templisque indictum est; sacris, sacrorum usu, templorum adytis cives omnes Pontificio edicto excluduntur. USUS: Cum aliquo interdicto contendere. Interdicta respuere.

INTERDĪU, *Pendant le jour*. Noctu, an interdiu.

INTERDUCTŪS, ūs, m. *Punctuation*. SYN. Distractio *vel* nota. USUS: Oratio non spiritu pronuntiantis, nec interductu librarii, sed numero coacta debet insistere.

INTERDUM, *Quelquefois, parfois*. SYN. Est, cum, nonnunquam. USUS: Geminatio verborum interdum vim habet, alias leporem.

INTĒRĒA, *Cependant, tandis que*. SYN. Interim, tantisper, mediis diebus, hoc interim spatio, inter hæc. )( Postea. USUS: Hæc dum Romæ geruntur, Quintius interea, etc. Tu interea cessabis.

INTĒRĒŌ, is, īi *vel* īvi, ītum, ire, n. *Mourir*. SYN. Morior, pereō. ADV. Funditus. PHRAS. 1. Multi cives peste interiere, *bien des personnes sont mortes de la peste*. Magna civium interitio facta est; peste civium plurimi sunt confecti, deleti; peste velut incendio civitas deflagavit; res civitatis viresque pestilentia admodum sunt accisæ; peste, perinde ac si internecino bello certatum esset, exhausta est civitas. 2. Omnia interitura videntur, *tout semble devoir périr*. Ad occasum, exitium, interitum civitatis vergunt omnia; ad interitum ruunt omnia; pessumire videntur omnia; prope absunt ab exitio res urbis; omnia nobiscum peritura videntur; omnia labi, fluere, occidere videntur. Cf. *Pereō*. USUS: Sine dolore interire. Tabulæ illæ incendio interiere.

INTĒRĒQUĪTO, as, are, n. *Parcourir à cheval*. Dux interequitans suos alloquebatur.

INTĒREST, imp. *Il importe*. SYN. Refert. PHRAS. 1. Hoc tua minimum interest, *cela vous importe peu*. Hoc tua nullam in partem interest; hoc ad te nihil; tua res in hoc nulla agitur; hoc ad res tuas parum pertinet, hoc tua nihil refert, hoc ad res tuas momenti nihil habet, vim nullam habet. 2. Mea hoc multum interest, *cela m'importe beaucoup*. Mea hoc multum refert; res in hoc agitur mea; hoc ad me valde pertinet; hoc ad res meas valet in omnem partem, in omnes partes plurimum; ad res meas multum interest, refert; permagni ponderis, maximi momenti ad res meas est; momenti, ponderis habet plurimum. Inest in ea re momenti plurimum ad causam meam. USUS: 1. Tuarum rerum multum interest. Omnium interest. Plus, multum, permagni interest, quibus modis res fiant. 2. Differt, differentia est, discrimen est, *il y a une différence*. Inter doctum et rudem multum interest. Inter Zenonem et Aristotelem præter verborum novitatem nihil interest. Hoc inter dignitatis fortunæque gradus interest, interlucet.

INTERFĀRIS, atus sum, d. \* *Interrompre, couper la parole*. USUS: Tum Appius interfatur.

INTERFECTOR, ōris, m. *Meurtrier, assassin*. SYN. Percussor. USUS: Hostes et interfectores reipublicæ.

INTERFĪCĪŌ, is, fēcī, fectum, ere, a. *Tuer, massacrer*. SYN. Neco, eneco, occido, ferro vitam eripio, morte mulcto, interimo, mortem affero. ADV. Impune, nefarie, apertissime, publice. PHRAS. 1. Multi sane interfecti sunt, *bien des gens ont été tués*. Cædes maxima est facta; internecio civium est

consecuta; cives occisione deleti; mors allata, oblata multis; acerbissima morte affecti, numero viventium exturbati; jugulati, trucidati, de medio sublatis, interempti, perempti, luce privati plurimi; multi cervices jugulum ferro praebuere, ferrum corpore recepere; lux erepta multis; multi vita expulsi ferro concidere; obtruncati multi; magna caedes perpetrata; multi mortiferis vulneribus icti cecidere; multi spiculis perfossi, gladiis per adversum pectus transfixi; securi percussi procubuerunt; magna strages, magna caedes est edita; ingenti caede prostrati sunt plurimi, internecioni dati; morti dediti, pecoris modo conscissi. 2. Ipse se interfecit, *il s'est suicidé*. Mortem sibi ipse conscivit; vim, manus sibi attulit; sua sibi manu vitam exhausit; ipse sibi ferro pectus trajecit; suo sanguine manus ipse suas imbuit; liberum mortis arbitrium occupavit; voluntariam mortem occupavit, sibi conscivit; occupavit fati diem ipse adacto in pectus gladio, infelici dextera, suoque ictu mortem invenit; ferrum ipse sibi in pectus demisit; in ferrum pectore incubuit; sua manu cecidit; hausto veneno, intercisis venis, abruptis venis, misso per venas sanguine longae aetatis cruciatus antevertit, effugit; infamem vitam turpissimo exitu foedavit; sibi mortis diem admovit; vitam sibi abruptit, extorsit; vitae finem fecit; vim, manus sibi intulit. USUS: Per insidias eum interfecisti. Cf. [Caedes](#), [Interimo](#), [Occido](#).

INTĒRIM, *Pendant ce temps, cependant*. SYN. Interea, tantisper, inter haec. USUS: Interim Varus Uticam venit.

INTĒRĪMO, is, ěmi, emptum, ere, a. *Tuer, détruire*. SYN. Interficio, interim affero. PHRAS. A furioso homine interemptus est, *il fut tué par un homme en fureur*. Furiosi hominis manu percussus interiit, sublatus est; lux, vita illi erepta est; furiosi hominis manu ictus occubuit, mortem oppetit; eum homo furiosus ab jugulo, ita ut per costas ferrum emereret, terrae affixit; stricto gladio pectus transegit; cultrum illi in corde defixit; gladium superne jugulo defixit; mortifero vulnere furiosi manu ictus praecipit in vulnus obiit; prolapsus in vulnus cecidit exanimis; ejus latus homo furiosus gladio hausit; ejus pectus stricto gladio homo furiosus semel iterumque percussit. Cf. [Interficio](#). USUS: Lucretia se ipsam interemit.

INTĒRĪOR, ōris, com. gen. *Intérieur*, )( Exterior. USUS: Nihil mente interiorius. Interior aedium pars. Interiores litterae, et reconditae.

INTĒRĪTŪS, ūs, m. *Mort, destruction*. SYN. Occasus, obitus. EPITH. Acerbus, crudelis, immaturus, justus, optatissimus, paternus, perceler,

repentinus, similis, universus, voluntarius. USUS: Natura omnium rerum interitus atque obitus conficit. Nihil non aliquando ad interitum redigetur. Ea res interitum rei publicæ afferet. Interitus et dissipatio. Cf. [Ruina](#), [Excidium](#).

INTERJĀCĒO, es, jĀcūi, ere, n. *Être situé entre*. USUS: Interjacebat campus, colles imminebant.

INTERJECTĪO, ōnis, f. *Insertion*. SYN. Interpositio. USUS: Interjectio verborum.

INTERJECTŪS, ūs, m. *Interposition*. SYN. Interjectio. USUS: Luna terræ interpositu interjectuque deficit, *la lune s'éclipse quand la terre se place entre elle et le soleil*.

INTERJĪCĪO, is, jĕci, jectum, ere, a. *Mettre entre*. SYN. Interpono. USUS: Nasus quasi murus oculis interjicitur. Inter illorum ætates interjectus Cato. In voluptatibus nullo intervallo interjecto dies noctesque versari. Alii aliis interjecti.

INTERLŌQUOR, ĕris, lŏcūtus sum, loqui, d. *Interrompre*. USUS: Siccine mihi interloqueris?

INTERLŪCĒO, es, ere, n. *Paraître, briller entre; luire*. SYN. Eluceo, emineo. Inter dignitatis fortunæque gradus hoc interlucet, hoc discrimen est, *il y a cette différence*.

INTERMĒDIŪS, a, um, *Interposé, intercalé*. SYN. Medius, interjectus, intermissus. USUS: Planities intermissa collibus, urbemque inter et flumen intermedia. Est quidam interjectus, intermedius, et quasi temperatus, in neutro excellens, utriusque particeps, vel utriusque potius experts. Cf. [Medius](#).

INTERMĪNĀTUS, a, um, *Non limité, qui est sans fin*. SYN. Infinitus, immensus, æternus. )( Terminatus.

INTERMĪNOR, aris, atus sum, ari, d. *Menacer*. SYN. Minor. Cf Minari.

INTERMISSĪO, ōnis, f. *Interruption*. SYN. Intervallum, intercapedo, relaxatio. USUS: Nunc, propter intermissionem forensis operæ, sine ulla intermissione temporis dies noctesque litteris vaco.

INTERMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Suspendre, interrompre*. SYN. Interdum conquiesco, intermissionem facio. )( Retineo. ADV. Jam diu. USUS: 1. In maximis occupationibus nonnunquam intermitto studia doctrinae, consuetudinem pristinam. 2. Planities intermissa collibus. Paucis diebus intermissis, *après quelques jours d'intervalle*.

INTERMÖRĬOR, ĕris, mortŭus sum, mori, d. *Mourir dans l'intervalle, être oublié*. SYN. Pereo, morior. USUS: Nullum apud te officium intermoritur.

INTERMUNDĬA, ōrum, pl. n. *Espaces entre les mondes*. SYN. Spatium inter mundos Epicuri interjectum. USUS: Tanquam modo ex Epicuri intermundiis descendisset.

INTERNĖCĬNUS, a, um, *Meurtrier*. SYN. Crudelis, inexpiabilis, ubi necesse sit omnes necari. USUS: Bellum internecinum, *guerre d'extermination*.

INTERNĖCĬO, ōnis, f. *Tuerie, mort, carnage*. SYN. Exitium, interitus, exstictio. EPITH. Magna. USUS: Internecionem facere. Internecione cives liberare. Cf. [Cædes](#).

INTERNĖCO, as, cŭi, ctum, are, a. *Tuer*. USUS: Hostibus internectis. Cf. [Interficio](#).

INTERNOSCO, is, nŏvi, ere, a. *Distinguer*. SYN. Secerno, discerno. ADV. Difficulter, perdifficiliter. USUS: Verum a falso, dignumque an indignum sit, internoscere. Cf. [Discerno](#).

INTERNUNTĬUS, ii, m. *Messenger, parlementaire*. SYN. Interpres. EPITH. Assiduus. USUS: Assiduis cum illo internuntiis egi.

INTĖRO, is, trĭvi, trĭtum, ere, a. *Broyer dans*. USUS: Tu intrivisti, tibi exedendum est (PROV.), *le vin est tiré, il faut le boire*.

INTERPELLĀTĬO, ōnis, f. *Interruption*. SYN. Interventus. USUS: Interpellatione mei familiaris interrupta est mea epistola.

INTERPELLĀTOR, ōris, m. *Importun, fâcheux*. SYN. Interventor. EPITH. Minus molestus. USUS: In litteris sine interpellatoribus molestis versor.

INTERPELLO, as, avi, atum, are, a. *Interrompre*. SYN. Interrumpo, impedimento sum. ADV. Odiose, paulum. USUS: Tu vero ut me interpelles et

appelles, ut obloquare et colloquare, velim. Ab aliquo interpellari. Cf. [Impedio](#).

INTERPŎLO, as, avi, atum, are, a. *Modifier, réparer*. SYN. Renovo. USUS: Togam prætextam quotannis interpolare. Ædes interpolare. Demendo, mutando, curando, ne littera appareat, interpolando.

INTERPŎNO, is, pŏsŭi, pŏsŭtum, ere, a. *Mettre entre, insérer*. SYN. Interjicio, in medio colloco. ADV. Facete. PHRAS. 1. Mediæ orationi leviora argumenta interponimus, *au milieu du discours, nous plaçons des arguments plus faibles*. Leviora argumenta mediæ orationi inteximus, includimus, inserimus, interjicimus; in mediam orationem conjicimus, conferimus; levioribus argumentis in media oratione locum damus. 2. His me causis non interponam, *je ne me mêlerai pas à ces affaires*. In res tam ancipites et tumultuosas me non immittam; non inferam, non intrudam, non offeram, non implicabo, non miscebo; curando aliena non me eo sciens prudensque demittam, unde exitum videam nullum. Cf. [Implico](#). USUS: Sæpe etiam versus interponitur. Se, suam fidem in aliquam rem interponere. Auctoritatem suam ac operam, studium, laborem pro aliquo interponere. Non interpono meum iudicium. Audaciæ alicujus se, legem, religionem interponere.

INTERPŐSĬTĬO, ōnis, f. *Interposition*. EPITH. Difficilior. USUS: Cum personarum certarum interpositione.

INTERPŐSĬTŬS, ūs, m. *Interposition*. SYN. Interjectio. USUS: Interpositus terræ.

INTERPRES, ĕtis, m. *Qui explique, interprète*. SYN. Explanator, internuntius, conjector. EPITH. Præclarus, religiosus, vaferrimus. Interpretes exercitatissimi, fallaces, indiserti, molles, prudentissimi, publici, veteres. USUS: Interpretes Poetarum Grammatici. Astrologus cœli interpres. Per interpretem agere, loqui. Per amicos, sequestres et interpretes iudicium corrumpere.

INTERPRĒTĀTĬO, ōnis, f. *Interprétation, sens*. SYN. Notatio, etymologia. EPITH. Satis acuta, nimis callida, indigna, magna, malitiosa, mendax, non molesta. USUS: Juris, verbi, scripti vis et interpretatio. Somnia interpretatione explicare.



INTERPRĒTOR, aris, atus sum, ari, d. *Interpréter, expliquer*. SYN. Interpretationem facio, expono, interpretatione explico, expono; rem obscuram declaro. PHRAS. 1. Interpretari Græcos Platonis libros, *expliquer les livres de Platon*. Platonem de Græcis convertere; Græca prope iisdem verbis Latine versa dicere. Quæ Plato Græco sermone tractavit, Latinis litteris mandare. Græca Latine reddere; in Latinum convertere; de Græcis latine dicere, in Latinum transferre; Latino sermoni, Latinæ consuetudini tradere. 2. Eam rem varie interpretabantur homines, *les hommes interprétaient différemment cette action*. Eam rem alii alio trahebant; alii civile id rebantur, quidam ad sævitiam trahebant; ea res non uno modo ab omnibus accepta est, aliis in superbiam vertentibus, ac per ambitionem factam memorantibus, aliis benignius interpretantibus; res accepta aspere a plerisque omnia prave æstimantibus, in deterius referentibus, in deterius recta detorquentibus, mollius contra ab aliis, ex indole mitiore, facta æstimantibus. Cf. [Accipio in bonam](#) vel malam partem. USUS: Legum, verborum vim interpretari. Interpretari voluntatem alicujus ex facto. Dicta male, vel mitiorem in partem interpretari. Neque recte, an perperam, interpretor, *est-ce bien, est-ce mal? Je ne me prononce pas*.

INTERPUNCTĪO, ōnis, *Signe de ponctuation*. SYN. Interpunctum, interductus. USUS: Res parvæ prope in singulis litteris, atque interpunctionibus verborum occupatæ.

INTERPUNCTUM, i, n. *Pause, signe de ponctuation*. SYN. Interpunctio, distinctio. USUS: Interpuncta verborum.

INTERPUNCTUS, a, um, *Ponctué*. SYN. Distinctus. USUS: Interpuncta alias et distincta intervalla orationis delectant.

INTERQUĪESCO, is, quīēvi, quīētum, ere, n. *Se reposer de temps en temps*. SYN. Requiesco. ADV. Paulum.

INTERREGNUM, i, n. *Interrêgne*. SYN. Tempus, quo rege vacat regnum, dum novus creetur. USUS: Res ad interregnum spectat, venit, deducta est.

INTERREX, rēgis, m. *Interroi*. SYN. Qui demortui regis locum tenet. USUS: Interregem facere, creare, eligere, prodere.

INTERRŌGĀTĪO, ōnis, f. *Interrogation, question*. EPITH. Interrogationes captiosæ, fallaces, faciles, aptæ, paucissimæ, stultissimæ.

INTERRŌGĀTĪUNCŪLA, æ, f. *Petite interrogation*. EPITH. Interrogatiunculæ angustæ, minutæ. USUS: Cato minutis interrogatiunculis, quasi punctis, quod proposuit, effecit.

INTERRŌGO, as, avi, atum, are, a. *Interroger*. SYN. Quæro, percunctor, rogo, requiro, sciscitor, rogito. PHRAS. Multis eum interrogavi, *je l'ai longuement interrogé*. Interrogando ursi, quæsivi de eo, quid egisset; requirebam ex eo, sciscitabar; captioso etiam interrogationis genere utebar; percontabar sollicite, rogitabam, nihil tamen percontationibus ex eo exsculpere poteram. USUS: Interrogari ab aliquo de aliqua re.

INTERRUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. *Rompre par le milieu, briser; interrompre*. SYN. Interpello, dirimo. USUS: Pontem interrumpere. Amicitiam interruptam instaurare. Interruptis ac morientibus vocibus.

INTERRUPTĒ, *D'une manière coupée*. )( Continenter. SYN. Intercise, incisim.

INTERSCINDO, is, scīdi, scissum, ere, a. *Couper par le milieu, détruire*. USUS: Pontem ei a tergo interscindi iussit.

INTERSCRĪBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Écrire entre deux lignes*. USUS: In litteris tuis aliquid interscripsi.

INTERSEŌCO, as, cūi, sectum, are, a. *Couper par le milieu*. SYN. Seco.

INTERSEŌPIO, is, sepsi, septum, ire, a. *Fermer, enclore*. USUS: Urbem vallo intersepire.

INTERSEPTUS, a, um, *Bouché, interdit*. SYN. Interclusus, obstructus, vallatus, munitus. USUS: Iter ad gloriam nemini est interseptum.

INTERSPĪRĀTĪO, ōnis, f. *Respiration*. SYN. Respiratio. USUS: Æqualibus interspirationibus uti.

INTERSUM, es, fūi, esse, n. *Être présent*. SYN. Adsum. )( Absum. USUS: 1. Consiliis, in consiliis aliorum interesse. Ipse interfui, præsens vidi. 2. Intercedo, *être placé entre*. Inter eos Tiberis et pons interest. Cf. [Præsens](#), [Coram](#).

INTERTRĪMENTUM, i, n. *Usure, dommage*. SYN. Detrimentum.

INTERTURBĀTĪO, ōnis, f. *Trouble, émotion*. USUS: Animi interturbatio.

INTERTURBO, as, avi, atum, are, a. *Troubler, inquiéter*. SYN. Valde turbo.

INTERVALLUM, i, n. *Séparation, intervalle*. SYN. Spatium, discrimen. EPITH. Infinitum, longum, majus, minimum, perlongum, latum, tantum; intervalla æqualia, certa, distincta, interpuncta, dupla et tripla, imparia, modica, multa, reliqua, sesquialtera. USUS: 1. Temporum locorumque intervallo longo disjuncti sumus. Dolor si longus, est levior, dat enim intervalla et relaxat. Intervalla vocis, sonorum in loquendo. 2. Temporis spatium, *intervalle (de temps)*. Tanto intervallo ad te revisi. Longo intervallo te non vidi. Atticismus mihi ex intervallo regustandus est. Cf. [Spatium](#).

INTERVĒŅĬO, is, vĕni, ventum, ire, n., *nonnunquam a. Venir à l'improviste*. SYN. De improvise venio, incurro; intercedo, intersum. USUS: Vereor, ne molesti quidam loquentibus nobis interveniant. Casu interventum est.

INTERVĒNTOR, ōris, m. *Visiteur*. USUS: Vacuo ac ab interventoribus liberiore die.

INTERVENTŪS, ūs, m. *Arrivée imprévue*. SYN. Inopinatus adventus. USUS: Interventu ejus et interpellatione jurgium discussum est.

INTERVERTO, is, verti, versum, ere, a. *Soustraire, détourner; dépouiller, frustrer qqn de qqch*. SYN. Præripio, intercipio. USUS: Dona, pecunias, ædilitatem intervertere alicui atque ad se transferre.

INTERVĪSO, is, ere, a. *Aller voir, visiter, rendre visite*. SYN. Inviso. ADV. Crebro. Cf. [Viso](#).

INTESTĀBĪLIS, e, gen. com. *Qui ne peut témoigner (en justice)*. SYN. Qui nec testem agere, nec testimonium facere potest. USUS: Homo sacer, sceleratus et intestabilis.

INTESTĀTO, *Intestat, qui n'a pas testé*. SYN. Nullo facto testamento. USUS: Intestato mortuus est.

INTESTĀTUS, a, um, *Qui n'a pas fait de testament*. SYN. Intestato mortuus.

INTESTĪNUM, i, *sæpissime*: INTESTĪNA, orum, n. pl. *Intestins, entrailles*. SYN. Ilia, viscera. EPITH. Medium. USUS: Graviter ex intestinis

laborabam. Tum adstringentibus se intestinis, tum relaxantibus.

INTESTĪNUS, a, um, *Intérieur, domestique*. SYN. Domesticus, interior. )( Extraneus. USUS: Occultum, intestinum bellum, *guerre civile*. Intestinum, inclusum malum. Intestinus timor, dolor.

INTEXO, is, xŭi, textum, ere, a. *Tisser dans ou sur*. SYN. Contexo, interpono, implico. ADV. Prudenter. USUS: Aliquid in causa prudenter intexere, *glisser prudemment qqchose dans une cause*. Vestis coloribus variis intexta.

INTĪMĒ, *Affectueusement*. SYN. Enixe, ex animo. USUS: Intime aliquem commendare.

INTĪMUS, a, um, *Intérieur, caché*. SYN. Reconditus, arcanus, familiaris. PHRAS. Intima sua mihi concredit, *il me confis tous ses secrets*. Ad intima ejus consilia perveni; arcana omnia, abditosque sensus speculor; arcana omnia vel ipso prodente cognosco; arcana ejus omnia elicio. Intimus sum ejus consiliis; nihil consiliorum ejus me latet. Cf. [Arcanus](#), USUS: 1. Intimi sensus animi, consilia intima. Ex intima arte et philosophia multa disputavi. 2. Domesticus, familiaris, *intime*. Antonius Clodio intimus. Est in meis intimis. Tectissimus ad alienos, intimis apertior sum.

INTINGO, is, tinxī, tinctum, ere, a. *Tremper dans*. SYN. Madefacio, humecto.

INTŌLĒRĀBĪLIS, e, gen. com. *Intolérable, insupportable*. SYN. Non ferendus, intolerandus. )( Tolerabilis. ADV. Admodum. PHRAS. Intolerabilis est ejus arrogantia, *son orgueil est intolérable*. Res est indigna, acerba et omnibus intoleranda; immensa est ejus, nec ferenda insolentia. Quis hominem cum ea superbia et insolentia ferat? USUS: Dolor, fœditas intolerabilis.

INTŌLĒRANDUS, a, um, *Intolérable*. SYN. Intolerabilis. USUS: Intoleranda licentia.

INTŌLĒRANS, antis, omn. gen. *Qui ne peut supporter*. SYN. Impatiens, impotens. USUS: Corpora laboris intolerantissima. Cf. [Impatiens](#).

INTŌLĒRĀNTER, *D'une manière insupportable*. SYN. Insolenter. USUS: Intoleranter dolere, se jactare.

INTÖLĚRANTĬA, æ, f. *Insolence, tyrannie insupportable*. SYN. Insolentia. USUS: Hæc non privati insania sed regis intolerantia est.

INTŎNO, as, ũi, ātum, are, a. *Tonner; crier avec force*. SYN. Tono, sono. USUS: Hesterna concione vox ejus intonuit.

INTONSUS, a, um, *Qui n'est pas tondu*. )( Tonsus. Coma intonsa, *longs cheveux*.

INTORQUĚO, es, torsi, tortum, ere, a. *Brandir, lancer contre*. Immitto, jacio, jaculor. USUS: Telum, calumniam intorquere in aliquem.

INTRA, *A l'intérieur, dans*. SYN. Inter, in interiore parte. USUS: 1. Intra muros. Hæc intra decem annos sunt gesta. 2. Minus quam necesse sit, *au-dessous de*. Intra modum loqui. Epulamur non modo non contra legem, sed etiam intra legem.

INTRACTĀTUS, a, um, *Indompté*. USUS: Equus intractatus, indomitus.

INTREMO, is, ũi, ere, n. *Trembler*. SYN. Tremo.

INTRĚPĬDĚ, *Sans trembler*. SYN. Sine pavore, audacter, posito metu.

INTRĚPĬDUS, a, um, *Intrépide*. SYN. Impavidus, timore solutus. Cf. [Audax](#).

INTRĪCO, as, avi, atum, are, a. *Embarrasser, embrouiller*. )( Extrico. Cf. [Implico](#).

INTRO, *A l'intérieur*. USUS: Ire, ferre intro.

INTRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Entrer*. SYN. Introeo, in eo, subeo, ingredior, accedo. )( Exeo. ADV. Penitus. PHRAS. Tu meam domum intrare ausus es? *Quoi! vous osez entrer dans ma maison?* Tu meas ædes accedere; tu vestigium in ædes facere; tu intro te conjicere ausus es? Tu eo pedem inferre; tu vestigium ibi ponere; eo te inferre; pedem ibi ponere ausus es? Cf. [Ingredior](#). USUS: Intrare limen, domum, regnum. In alicujus familiaritatem intrare. Cf. [Ineo](#).

INTRŌDŪCO, is, duxi, ductum ere, a. *Introduire*. SYN. Induco, facio, adduco, fingo. USUS: Consuetudinem, ambitionem in urbem introducere. Illum reprehende, qui initium introduxit. Introducere aliquem loquentem.

INTRŌDUCTĪO, ōnis, f. *Introduction*. USUS: Adolescentum nobilium introductiones iudicibus pro præmio fuere.

INTRŌĖO, is, īi *vel* īvi, ītum, ire, n. *Entrer*. SYN. Intro. )( Exeo. ADV. Honeste. USUS: In urbem, in vitam introire. Cf. [Intro](#), [Ingredior](#).

INTRŌFĖRO, fers, tūli, lātum, ferre, v. anom. a. *Porter dans*. USUS: Lectica introferri solitus est in urbem.

INTRŌĪTŪS, ūs, m. *Entrée*. SYN. Aditus. EPITH. Apertus, clandestinus, desertus, nocturnus, primus. USUS: 1. Ad omnes portas et introitus armatos homines opponit. 2. Ingressio, initium, *commencement*. Hic sit introitus defensionis.



INTRŌMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Introduire.* )( Emitto. USUS: Limen patefactum est, ut intromissus me in lecto trucidaret.

INTRORSUM *vel* INTRORSUS, *Au dedans, à l'intérieur.* USUS: Introrsum turpis, *foncièrement vicieux.*

INTROSPĪCĪO, is, spexi, spectrum, ere, a. et n. *Regarder dans, examiner à fond.* SYN. Inspicio. ADV. Penitus. USUS: Agite, inferte oculos in curiam, introspicite omnes reipublicæ partes, perspicite omnium mentes. Cf. [Considero](#).

INTRŌVŌCO, as, avi, atum, are, a. *Appeler au dedans, faire entrer.* SYN. Accerso, advoco. )( Evoco.

INTRŪDO, is, trūsi, trūsum, ere, a. *Pousser par force, — se, s'imposer.* USUS: Ipse se inferebat, intrudebat. Cf. [Implico](#), [Interpono](#).

INTŪĒOR, ěris, tŭitus sum, eri, d. *Regarder.* SYN. Video, contueor, contemplor, aspicio. ADV. Acriter, bene, paulisper, studiose. PHRAS. Hic mos est hominum, ut in repentinis adversisque casibus cœlum intueantur, *c'est la coutume des hommes, quand il leur arrive quelque malheur, de regarder le ciel.* Ut si quid præter opinionem et contra voluntatem accidit, cœlum suspiciant, aspectent; ad cœlum spectent, oculos tollant, aciem oculorum intendant. 2. Immotis oculis me intuetur, *il me regarde fixement.* Aciem in me intendit, exacuit, exercet; oculos in me defigit; hæret in vultu meo; oculos a vultu non movet. Cf. [Aspicio](#). USUS: Intuebamur, nec tuendi satietas nos capere poterat. Intueri aliquid oculis, animo complecti. Animo aliquem infesto, iniquo, infenso intueri. Aliquid acriter intueri. Cf. [Video](#).

INTŪMĒO *vel* INTŪMESCO, is, tŭmŭi, ere, n. *S'enfler.* SYN. Inflor, in tumorem convertor. Cf. [Tumeo](#).

INTUS, *Au dedans.* )( Foris. USUS: Intus inclusum periculum, intus equus Trojanus.

ĪNULTUS, a, um, *Impuni.* SYN. Impunitus. USUS: Inultum aliquid pati, relinquere. Cf. [Impunitus](#).

ĪNUNDO, as, avi, atum, are, n. et a. *Inonder.* SYN. Alluo, obruo. PHRAS. 1. Aqua inundat late omnia, *l'eau inonde au loin la plaine.* Effert aqua se alveo; alveum exit; extra alveum effunditur; littora superat, transgreditur; diffunditur unda, camposque circumjectos rigat; fluctibus terram occupat;

effusus super ripas amnis campos segetesque operit. USUS: Terram inundat aqua.

ĬNURBĀNĒ, *Sans élégance, sans esprit*. SYN. Insulse, inconcinne.

ĬNURBANUS, a, um, *Incivil, grossier*. SYN. Insulsus, infacetus, inhumanus, inops humanitatis, ineptus, odiosus, putidus. )( Urbanus. Cf. [Ineptus](#).

ĬNŪRO, is, ussi, ustum, ere, a. *Brûler sur, graver, imprimer; imprimer (une tache), appliquer, imposer*. SYN. Infligo, imprimo. USUS: Æternas alicujus nomini maculas, famam superbiæ alicui, dolorem ossibus et cineri alicujus inurere. Censoriæ severitatis notam alicui inurere. Odium inustum penitus hominum mentibus.

ĬNŪSĬTĀTĒ, *Contre l'usage*. SYN. Insolenter.

ĬNŪSĬTĀTUS, a, um. *Inusité*. SYN. In solens, inauditus, præter consuetudinem novus. )( Usitatus. USUS: Inusitata sunt, prisca fere et vetusta, ac ab usu quotidiani sermonis intermissa. Ecquid in rebus inusitatis Græcorum more verbis etiam utamur inauditis. Cf. [Insolitus](#), [Novus](#).

ĬNŪTĬLIS, e, gen. com. *Inutile*. SYN. Ad nullam rem utilis, ad nullam partem utilis, qui nulli usui est. )( Utilis. ADV. Summe. USUS: Perniciosus et inutilis civis.

ĬNŪTĬLĬTAS, ātis, f. *Inutilité; danger*. SYN. Damnum.

ĬNŪTĬLĬTER, *Inutilement, en vain*. SYN. Frustra. USUS: Frustra aliquid proferre et inutiliter. Cf. [Frustra](#).

INVĀDO, is, vāsi, vāsum, ere, n. et a. *Attaquer, se jeter sur*. SYN. Adorior, impetum facio, involo, irruo, irrumpo, peto, vim facio, incurro in aliquem, incurso, invehor. PHRAS. Invasit hominem terror, *la frayeur s'est emparée de cet homme*. Incidit terror animo hominis; incessit hominem terror; repentino terrore percussus est. Cf. [Terror](#). USUS: Invadere aliquem, in alicujus nomen; in prædam. Mirus hominem furor, dolor, terror invasit. Cf. [Aggredior](#), [Impetus](#), [Adorior](#).

INVĀLESCO, is, lŭi, ere, n. *Se fortifier*. SYN. Novas vires sumo, corroboror, confirmor, firmior fio. USUS: Invaluit, potentius jam malum est quam ut sedari possit. Invaluit adeo ejus audacia, et vetustate corroborata est. Cf. [Cresco](#).

INVĀLĒTŪDO, īnis, f. *Indisposition, mauvaise santé*. SYN. Valetudo infirma. USUS: Invaletudine tua valde commoveor et conturbor.

INVĀLĪDUS, a, um, *Faible, malade*. SYN. Infirmus. USUS: Invalidi milites. Cf. [Debilis](#), [Infirmus](#).

INVECTĪO, ōnis, f. *Importation*. )( *Exportatio*. USUS: Rerum, quibus abundamus, exportatio, quibus egemus, invectio.

INVĒHO, is, vexi, vectum, ere, a. *Amener, importer*. SYN. Importo. ADV. Acerbius, aperte, asperius, contumeliosius, copiose, graviter, liberius, paratius, petulanter, rhetorice, vehementius. USUS: 1. Pecuniæ in ærarium invectæ. Quemcumque casum fortuna invexerit, feram. 2. Insurgo in aliquem, objurgo, *se jeter, s'emporter contre qqn*. Acerbe in aliquem invehi, maledicere, insectari. Vehementius in illum nugatorem invehebat. Invehens in Catonem Cæsar. Cf. [Objurgo](#).

INVĒNĪO, is, vēni, ventum, ire, a. *Trouver*. SYN. Reperio, deprehendo, pervestigo, nanciscor, excogito. ADV. Acute, plane, sapientius, subdole, versute. PHRAS. Plerasque artes Græci invenere, *les Grecs ont inventé presque tous les arts*. Græcia inventrix doctrinarum; primi artes peperere, protulere Græci; artium plerarumque cognitionem Græcia aperuit; artium incunabula plurimarum in Græcia sunt. Cf. [Excogito](#). USUS: Facinus, astutiam, crimen, remedium, rationem invenire et comminisci. Invenio te in culpa esse.

INVENTĪO, ōnis, f. *Découverte*. Illa, quæ investigat occulta, inventio et excogitatio dicitur.

INVENTOR, ōris, m. *Auteur*. SYN. Auctor. USUS: Cicero princeps et auctor copię verborum, inventor, compositor, architectus.

INVENTRIX, īcis, *Celle qui découvre*. Inventrix et magistra legum Philosophia, *la Philosophie est la mère des lois*.

INVENTUM, i, n. *Découverte*. EPITH. Probabile, necessarium, antiquis divinum. USUS: Tot artes, tot scientiæ, tot inventa. Eorum inventis et legibus omnem rempublicam constitutam habemus.

INVĒNUSTUS, a, um, *Qui est sans beauté, sans grâce*. USUS: Quod proposuit, explicat expedite non invenustus auctor.

INVĒRĒCUNDUS, a, um, *Impudent*. SYN. Impudens, non verecundus. )( Verecundus. USUS: Inverecundum animi ingenium possidet. Cf. [Impudens](#).

INVERSĪO, ōnis, f. *Ironie*. SYN. Ironia. USUS: Inversio verborum.

INVERTO, is, verti, versum, ere, a. *Retourner, changer*. SYN. Immuto, verto, perverto. USUS: Pompeius totum nobis negotium invertit. Quam cito se invertit. Cf. [Verto](#).

INVESTĪGĀTĪO, ōnis, f. *Recherche attentive*. SYN. Inquisitio, indagatio, conquisitio veri. EPITH. Facilior, propria.

INVESTĪGĀTOR, ōris, m. *Investigateur*. EPITH. Acer et diligens. USUS: Varro diligentissimus investigator antiquitatis.

INVESTĪGO, as, avi, atum, are, a. *Rechercher attentivement*. SYN. Exquiro, indago, scrutor, perscrutor, perquiro, persequor, vestigiis odoror. ADV. Diligentius. USUS: Perquirere, patefacere, investigare conjurationem. Cf. [Indago](#), [Quæro](#).

INVĒTĒRASCO, is, ere, n. et a. *Item*:

INVĒTĒRO, as, avi, atum, are, a. *Vieillir, s'affaiblir avec le temps*. SYN. Consenesco. USUS: Nihil inveterascere, nihil exstingui, nihil cadere debet eorum, in quibus beata vita consistit. Inveteravit jam ea opinio. Macula hæc insedit, et inveteravit in nomine populi Romani. Inveterata nostra amicitia.

INVĒTĒRĀTĪO, ōnis, f. *Maladie invétérée*. USUS: Ut in corporibus inveteratio ægre pellitur, sic in animis perturbatio.

INVĪCEM, *Tour à tour, mutuellement*. SYN. Mutuo, vicissim. USUS: Totos dies eramus simul invicem.

INVICTUS, a, um, *Invincible*. SYN. Qui vinci non potest, inexpugnabilis, insuperabilis. )( Devictus. USUS: Quibus viris respublica invicta stat? nomen invictissimi imperatoris consecutus. Animi excelsi atque invicti magnitudo, Cf. [Fortis](#), Facta egregia.

INVĪDENTĪA, æ, f. *Sentiment de jalousie*. )( Misericordia. USUS: Invidentia est ægritudo suscepta propter alterius res secundas, quæ nihil nocent invidenti. Cf. [Invidia](#).

INVĪDEO, es, īdi, isum, ere, n., *nonnunquam a. Porter envie*. SYN. Alienis bonis mœreo. )( Faveo. ADV. Aperte, maxime, obscure, occulte,

paululum, vehementer, valde, sane. PHRAS. Multi mihi invident, *bien des hommes me jalousent*. Sunt, quos meus in hac republ. splendor offendat, lædat, pungat, angat, sollicitet, afficiat, urat, torqueat, excruciet, gravius afficiat. Non desunt, quos mea dignitas, mea amplitudo male habeat; quibus dolori sit meus honor. Florere me dignitate, existimatione, honore; tantum honoris mihi haberi nonnulli moleste, graviter, acerbe, ægre, iniquo animo, non satis æquo animo ferunt. Angit animos quorundam hic splendor meus; sollicitos habet quosdam hæc dignitas mea. Valde me multorum invidia exercet; multum est mihi cum invidis negotii; novi multorum animos in me malevolentia suffusos; invident multi mihi, mordent clanculum. Cf. *Invidus*. USUS: Alterius honori, virtuti, fortunis præstantibus et florentibus invidere.

INVIDĪA, æ, f. *Jalousie, envie; haine, malveillance*. SYN. Malevolentia, offensio. EPITH. Aliena, communis, detestanda, falsa, imbecilla, iniquissima, inveterata, justissima, magna, par, popularis, recens, senatoria, singularis, summa, tribunitia, vehemens. PHRAS. 1. Invidiam alicui conflare, *rendre quelqu'un odieux*. Invidiam alicui concitare, commovere, facere, parare; in invidiam rapere, vocare, adducere; invidiam facti conferre in alterum; invidia gratiæ externæ onerare aliquem; lacerare invidia clarissimum quemque; invidiæ mactare. 2. Invidiam incurri, *on a excité contre moi l'envie*. In invidiam veni; invidiam subii; in invidiam adductus sum; invidiam contraxi. 3. In invidia sum apud omnes, *tout le monde me jalouse*. Invidiam omnem omnium habeo, sustineo; in invidia sum; ex invidia laboro; invidia premor, flagro, conflagro, ardeo aliena. Invidia sum præcipua inter omnes. Cf. *Odiosus, Invidiosus, Odium*. 4. Modestia invidiam lenit, *la modération empêche l'envie*. Invidiam modestia sedat, comprimit, restinguit, exstinguit; modesta vivendi ratio multum de invidia opum deonerat; invidiam levat, liberat; efficit, ut invidia ponatur, deponatur, decedat; ut invidiæ quasi sanguis mittatur. USUS: Invidiam alicui conflare. Invidiam augere, inflammare, *exciter l'envie*. Invidiam a se transferre, *écarter de soi l'envie*. Aliena splendere invidia, *s'élever en calomniant les autres*. Disrumpi, æstquare invidia, *crever de dépit*.

INVIDĪŌLA, æ, f. *Petite jalousie*. USUS: Nescio, quid inter eos invidiolæ exortum est.

INVIDĪŌSĒ, *Par jalousie, par haine*. SYN. Odiose. USUS: Invidiose aliquem criminari.

INVĪDĪŌSUS, a, um, *Qui excite l'envie*. SYN. Odiosus, invisus, invidiam habens. PHRAS. 1. Invidiosa est ea dignitas, *cette dignité excite l'envie*. Magnam habet ea dignitas invidiam; multorum luminibus officit; multorum luminibus obstruit ea fortunæ meæ amplitudo; invidiæ est; in invidia est ea dignitatis amplitudo; urit animos multorum dignitatis ista species. Cf. [Invideo](#). 2. Invidiosus est multisque invisus, *il est haï de tous*. In summam plurimorum invidiam incidit; nulla fruitur hominum benevolentia; premitur odio multorum; in odio, in invidia est apud multos; pauci sunt, qui illi faveant; qui bene sint in illum animati; qui bene de illo existiment. Cf. [Odiosus](#), [Invisus](#). USUS: Invidiosæ possessiones. Erit hoc tibi invidiosum. Aliquis invidiosus, ac multis offensus.

INVĪDUS, a, um, *Envieux, jaloux*. SYN. Obtrectator, niger, malevolus, lividus, iniquus, maledicus, inimicus, alienis bonis mœrens. PHRAS. Multi sunt tibi invidi, *bien des gens sont jaloux de vous*. Multi sunt tuæ laudis inimici; multos habes obtrectatores malevolentissimos; multorum de te minus commodi sermones a malevolentia profecti volitant, lacerant te, famamque tuam invidi non pauci; magna invidiæ pestis tibi imminet, in te conflata est. 2. Nunquam desunt invidi, *jamais les envieux ne manquent*. Nunquam desunt pestes quædam hominum aliena laude dolentium, alienis bonis mœrentium; ubique incurras in homines malevolos, lividos, et ad criminationem expeditos. Quis est, quem nulla unquam attigit invidia? qui invidiam non experiatur? quem non mordeat aliorum invidentia? Cf. [Invideo](#), [Invidia](#).

INVĪĠĬLO, as, avi, atum, are, n. *Veiller à*. SYN. Cum cura et sollicitudine vigilo. PHRAS. Scito me quieti publicæ invigilare, *sachez que je veille au repos de la république*. Scito, me in speculis esse; in specula collocatum, constitutum; scito, mihi quietem publicam curæ esse; meæ curæ ac vigilantiae esse demandatum excubare; me animo; curas meas omnes, consilia, cogitationes in tuenda quiete publica evigilare. Cf. [Sollicitus](#).

INVĪŌLĀTĒ, *Inviolablement*. SYN. Integre, incorrupte.

INVĪŌLĀTŪS, a, um, *Inviolable; sacré, respecté*. SYN. Integer, incorruptus. )( Violatus. USUS: Inviolata stabit vestra amicitia.

INVĪSO, is, i, um, ere, a. *Visiter*. SYN. Viso, visito. USUS: Sæpius dominam nostram invisas, rogo. Cf. [Viso](#).



INVĪSUS, a, um, *Odieux, hai, détesté*. SYN. Odiosus, quem æquo animo videre, ferre, intueri non possumus; qui in odio est apud aliquem. USUS: Quo quis callidor et versutior, hoc invisior et suspectior est. Cf. [Odiosus](#).

INVĪTĀMENTUM, i, n. *Attrait, charme*. SYN. Invitatio, incitamentum. EPITH. Multum. USUS: Multa habet invitamenta urbis et fori. Invitamentum afferre. Cf. [Illecebra](#).

INVĪTĀTĪO, ōnis, f. *Invitation*. EPITH. Crebra, liberalis. USUS: Invitationes, adventusque nostrorum hominum.

INVĪTĀTŪS, ūs, m. (*à l'abl. sing.*). *Invitation*. SYN. Invitatio. USUS: Primo mea sponte, deinde invitatu tuo hoc egi.

INVĪTĒ, *Non volontiers, malgré soi*. SYN. Repugnanter, invito.

INVĪTO, as, avi, atum, are, a. *Inviter*. SYN. Voco, allicio. )( Deterreo, dehortor. ADV. Aliquoties, benigne, honorificentissime, liberaliter, magnopere, passim, publice, studiose, valde, vulgo. PHRAS. Ad cœnam me invitavit, *il m'a invité à dîner*. Ad cœnam me devocavit; adhibuit ad convivium; convivam sibi esse me voluit; vocatu ejus cœnandum mihi erat apud illum; ad cœnam me vocavit; cœnam dedit; cœna me accepit. USUS: Tu invita mulieres, ego vires accivero. Quis est, qui eum tecto domoque non invitet? Invitare aliquem, et allicere præmiis ad agendum aliquid. Gloria invitari ad magna audenda. Cf. [Voco](#).

INVĪTUS, a, um, *Qui agit à contre-cœur, malgré soi*. SYN. Non libenter, rogatus, recusans, tergiversatus, contra voluntatem, repugnans, repugnanter, coactus, dolens, perinventus. PHRAS. 1. Invitus illum adii, *c'est malgré moi que je suis allé le trouver*. Cum magna mea molestia illum compellavi; adversante et repugnante natura; contra voluntatem meam; cunctabundus, diuque reluctans, ac tergiversatus; prope resistens ad eum pertractus fui; ingratiis et coactus ad illum attrahendus fui. 2. Quanquam invitus, munus tamen in republica suscepi, *malgré moi, j'ai accepté une charge dans la république*. Quanquam gravatus, accessi tamen ad rempublicam; quanquam abhorrerem reipublicæ tractationem, quanquam mihi nihil inimicius, nihil molestius forensi illo strepitu, tamen, ingratiis licet meis, in has quotidianas dimicationes me obtuli; non sine aliqua molestia et resistenti similis dignitatem eam admisi; commovebat equidem oblato eo honore, onusque impositum fremens mœrensque accepi; extorquendum erat invito, atque

ingratiis, ut honorem eum admitterem; prope resistenti munus id injunctum est; ad honoris ejus insignia frontem cum adducerem, vultum averterem, jugum tamen ad extremum, quanquam invitus, recepi. Cf. [Abhorreo](#), [Nolo](#).  
USUS: Invitus, per vim et imperium feci. Sapiens nihil facit invitus, dolens, coactus. Eæ molestiæ, dudum enim circumrodo, invito devorandæ sunt.

INVĪUS, a, um, *Inaccessible, inabordable.* )( Pervius. USUS: Invii saltus.

INVŎCO, as, avi, atum, are, a. *Appeler, invoquer.* SYN. Imploro. USUS: Lucinam in pariendo invocant. Sociorum subsidium invocare. Cf. [Imploro](#).

INVŎLĀTŪS, ūs, m. (*à l'abl. sing.*). *Vol.* SYN. Volatus avium.

INVŎLO, as, avi, atum, are, a. *Se jeter sur, attaquer qqn.* SYN. Invado. USUS: Involare in aliena. Cf. [Impetus](#).

INVŎLUCRUM, i, n. *Enveloppe.* SYN. Integumentum. EPITH. Involucra multa. USUS: Multis simulationum involucris tegitur, et quasi velis quibusdam obtenditur hominis natura. Clypei involucrum.

INVOLVŎ, is, vi, vŏlūtum, ere, a. *Envelopper.* SYN. Circumplico. )( Evolve. USUS: Litteris me involvo. Virtute sua se involvere. Occulta, involuta, latentia aperire. Videbam pacis nomine involutum fore bellum.

INVULNĒRĀTŪS, a, um, *Qui n'a reçu aucune blessure.* SYN. Integer, inviolatus. )( Vulneratus.

IPSE, a, um, *Même; ce, cet; lui-même.* )( Alter. USUS: Illo ipso tempore. Ille ipse Cæsar. Decem ipsos dies ibi fui. Istud ipsum miserrimum puto. Hoc quid sit, per se ipsum non video, sed ex sequentibus.

ĪRA, æ, f. *Colère.* SYN. Iracundia, indignatio; stomachus, excandescencia. EPITH. Acerbior, inveterata, naturalis, recens. PHRAS. 1. Atrox calumnia ad iram me concitavit, *cette atroce calomnie m'a mis en colère.* Bilem mihi movit, commovit, concivit; ad iracundiam me adduxit; stomachum mihi movit; stomachum mihi fecit; ad iram me impulit, induxit, incitavit; calumniæ indignitas movit animum, iram mihi movit, animum vehementer sollicitavit, accendit; animum exasperavit, odium exacerbavit, irritavit; iram provocavit; animum indignatione accendit atrocis calumniæ injuria, ira me implevit; iram exacuit, stomacho fuit atrocis calumniæ indignitas. 2. Gravem iram concepi, *je me suis mis fort en colère.* Iram imbibi vehementem et acerbam; ira animum cepit; ingentem molem irarum alto ex

animo ciebam; exarsi graviter iracundia; excandui; stomachabar, commovebar vehementius; exarsi iracundia et stomacho; ingentes jam dudum iras in pectoreolvebam; ira repente efferbui. Cf. *Irascor*. 3. Iram suam in aliquem effundere, *accabler qqn du poids de sa colère*. Vertere iram in aliquem, factis simul dictisque odium explere; iracundiæ in aliquem indulgere; iracundiam exercere; iracundiæ servire, obsequi, parere; iram odiumque profundere in aliquem; omne virus acerbitalis in aliquem evomere, effundere; stomachum in aliquem erumpere, fremere, sævire, furere, nec iræ modum reperire. 4. Ira jam deficit, *sa colère se calme*. Defervescit ira, remittit, decedit, abscedit; mollitur ira; deflagrat paulatim; animorum ille ardor residet; ira cadit. 5. Iram deposuit, il n'est plus en colère. Iracundiam omisit, demisit; iram repressit, sedavit, coercuit, continuit; iram expedit; missam fecit; ex animo ejecit. 6. Iram sedavit, *il a apaisé sa colère*. Leniter permulsit iram; iras lenivit; iracundiæ faces exstinxit; impetum animi delinivit; ardorem animi compressit. USUS: Ira est libido puniendi ejus, qui videatur læsisse injuria, cum qua nihil recte, aut considerate fieri potest. Facere aliquid per iram. Iram gerere, concire, evomere. Ira incendi, ardere. Orta est inter illos ira. Ira decessit.

ĪRĀCUNDĒ, *Avec colère*. SYN. Per iram, cum iracundia, cum stomacho. )( Leniter, quiete. USUS: Vehementer ago, non iracunde. Iracunde et intemperanter facere.

ĪRĀCUNDĪA, æ, f. *Pendant à la colère, colère*. SYN. Ira, acerbitas quædam naturæ et rabies. )( Lenitas. EPITH. Bellatrix, effervescens, gladiatoria, gravior, inimica, injusta, justa, præsens, vehemens, utilis. USUS: Aliquem ad iracundiam adducere, *mettre qqn en colère*. Iracundia et stomacho effervescere, efferri, inflammari, ardere, furere, *être enflammé par la colère*. Iracundiam exercere; iracundiæ servire, obsequi, parere, *céder à la colère*. Iracundiæ resistere, *résister à la colère*. Iracundiam continere, *contenir sa colère*. Iracundiam omittere, dimittere, *éviter la colère*. Iracundiam sedare, *se calmer*.

ĪRĀCUNDUS, a, um, *Qui se met facilement en colère, irascible*. SYN. Qui facile et cito irascitur, proclivis ad iram, irritabilis. PHRAS. 1. Natura iracundus est, *il est naturellement irascible*. Animi quodam impetu dolori fere et iracundiæ paret; summa est naturæ acerbitalate; nullum animo spatium dat, nec indignationem intra se premit, aut continet, sed ira ac cupiditate, pessimis consultoribus, grassatur; ingenio præceps in iram est; ægritudinem

animi non facile dissimulat; præcipitis in iram animi est; iræ potens non est; iram nec premere novit, nec tenere; iracundia illi præfervida; natura præceps in iram; iram in promptu gerit; natura stomachosior est, et facile excandescit. Cf. [Ira](#). 2. Natura non adeo iracundus sum, *je ne suis pas naturellement très irascible*. Non adeo pronus, propensus ad iram sum; iræ non admodum deditus sum; juris in me parum habet ira; non admodum inclino, propendo ad iram, ira mihi minime dominatur; alienus, remotus, intactus ab ira sum; animus is est meus, in quo nulla pars iracundiæ locum habeat, resideat. USUS: Morosi, anxii, iracundi et difficiles senes sunt. Iracundus est factus.

IRASCOR, ĕris, rātus sum, asci, d. *S'irriter, se fâcher*. SYN. Incendor; ira incendor, iratus fio; succenseo; animo incitor, excandesco, stomacho et iracundia excandesco *vel* effervesco. ADV. Admodum, facile, furenter, justius, occulte, omnino, temere. PHRAS. 1. Non facile irascor amicis, *je ne me mets pas facilement en colère contre mes amis*. Non temere excandesco, commoveor, animo incitor, tametsi læsus ab amicis. Non facile indignatio oboritur, indignatione non facile accendor, non facile stomacho effervesco, iram gero in amicos; etiam in stomacho ridere soleo. 2. Irascor etiamnum, *je suis encore en colère*. Iracundias adhuc recentes habeo; ira etiamnum, et tacita indignatio animum stimulant; necdum ira resedit; nondum ira mihi cecidit; nondum deflagrarunt conceptæ in hominem iræ; frustra indignationem premo; frustra animi ægritudinem dissimulo; clausæ etiamnum aures sunt obstrepente ira; nondum rabies consedit; suis adhuc ardet ignibus concepta indignatio. Ardet adhuc ira et dolore animus; erumpere adhuc ira gestit et in nefarium hominis caput effundi; non mediocri etiamnum incedo iratus iracundia; adhuc totus in fermento sum. 3. En, ut irascitur homo improbus! *Voyez, comme ce drôle se fâche!* En, ut ira implacabilis implicat animum; en, ut in rabiem ira degenerat; ut exardescit homo improbus iracundia! quam commotus, quam incensus est! ut ira inflammatus est, ut excandescit, ut furit, ut stomachatur! En, quis furor hominem invasit! qua ira, quo furore percitus, quam irato animo, quam percito agit omnia! En, quæ hominem intemperies agitat! Vide, ut stomacho effervescat; ut iracundia efferatur, inflammetur, ardeat, excandescat! ut vultum adducat, supercilia contrahat, ut scintillet oculis, spumet ore, rabiem furoremque toto pectore anhelet? En quas animo iras ingentes concipiat! ut ira ac dolore confusus, præceps amentia feratur! ut bile turgeat ac

intumescat! ut iram animo capere vix possit! USUS: Peripatetici virum negant esse, qui nesciat irasci.

ĪRĀTUS, a, um, *Irrité*. SYN. Incensus, ira incensus; iracundia percitus, incitatus, inflammatus; in aliquem infestus, infensus; qui animo alieno et averso est ab aliquo. )( Propitius. ADV. Dissimulanter, merito. PHRAS. Illud iratus dixit, *il a parlé étant en colère*. Ira incensus; animo irato et percito; incensus odio; iracundiæ permittens dominatum animi; ira flagrans, occæcatus, tumens; impotens iræ in eas contumelias erupit; irarum plenus; ira infensus; efferatus odio; ira motus, victus, percitus; ardens ira; furens, inflammatus ira; accensus ira tam inclementer locutus est; elatus iracundia sic stomachum erupit. USUS: Irati proprium est cupere, a quo læsus videatur, ei quam maximum dolorem inurere. Iratum proprie dicimus, exisse de potestate. Cf. [Ira](#), [Irascor](#).

ĪRŌNĪA, æ, f. *Ironie*. SYN. Inversio, dissimulatio, dissimulantia. USUS: Licenter usus est dissimulatione, quam ironiam Græci vocant.

IRRAUCĒO, es, ausi, ere, n. *S'enrouer*. SYN. Raucus fio. USUS: Æsopus, si paulum irrauserit, ridetur.

IRRĒPĀRĀBĪLIS, e, gen. com. *Irréparable*. USUS: Tempus irreparabile.

IRRĒPO, is, psi, ere, n. *Ramper vers; se glisser, s'insinuer*. SYN. Adrepo, obrepo, influo, illabor. USUS: In gratiam, familiaritatem, in sensus alterius, in testamenta irrepere. Credulitas in optimi cujusque mentem facile irrepit.

IRRĒTĪO, is, īvi vel īi, ītum, ire, a. *Embarrasser; captiver*. SYN. Implico, illaqueo, impedio laqueis. USUS: His se erratis irretiit ætate improvida. Disputationum laqueis aliquem irretire. Irretitus odio bonorum omnium. Adolescentulos illecebris corruptelarum irretire. Cf. [Implico](#).

IRRĒTORTUS, a, um, *Qu'on ne détourne pas*. SYN. Rectus. USUS: Oculo irretorto aliquem spectare.

IRRĒVŌCĀBĪLIS, e, gen. com. *Qu'on ne peut rappeler*. USUS: Ætas irrevocabilis.

IRRĪDĒO, es, rīsi, rīsum, ere, n. et a. *Se moquer*. SYN. Derideo, rideo. ADV. Facete, turpiter, maxime. PHRAS. 1. Hominem irrident omnes, *tous se moquent de cet homme*. Est ejusmodi, quem omnes per risum ac jocum contemnant; cujus levitati ac imprudentiæ illudent omnes; quem pueri

sectentur, et derideant; qui irrisiōibus omnium sit subjectus; qui ludibrium sit cæterorum; qui ludibrio sit omnibus; quem omnes eludant, ludificentur; qui in ora hominum pro ludibrio abeat; quem omnes ludibrio habeant; qui risui sit omnibus; qui omnibus civibus spectaculo sit; per ora hominum traducatur; cui convitium facere, quem ludibrio lædere, in quem ea dicere, quibus totus explodatur, impune quisque audeat; qui ostentui, deridiculo sit omnibus; quem pro ridiculo ac delectamento habeant cæteri: omnes illum idoneum arbitrantur, quem ludos faciant; quem albis dentibus derideant; quem deridendum propinent; quem deridiculi gratia indignis modis ludificent. 2. Ille ipse præbet ansam irridendi sui, *il prête lui-même le flanc à la moquerie*. Sese ipse deridendum propinat; risui, ludibrio sibilisque aliorum os præbet, sese offert, objicit. USUS: Irridens insontes, olim vicissim irridebitur. Cf. [Explodo](#).

IRRĪGĀTĪO, ōnis, f. *Irrigation*. USUS: Agrorum irrigationes.

IRRĪGO, as, avi, atum, are, a. *Arroser*. SYN. Rigo. USUS: Ægyptum Nilus irrigat.

IRRĪGŪUS, a, um, *Arrosé*. SYN. Quod facile irrigari potest. USUS: Hortus irriguus.

IRRĪSĪO, ōnis, f. *Moquerie*. SYN. Ludibrium. USUS: Cum irrisione audientium imitari militem gloriosum.

IRRĪSOR, ōris, *Moqueur*. USUS: Irrisores orationis.

IRRĪTĀBĪLIS, e, gen. com. *Irritable, susceptible*. SYN. Iracundus, qui facile irritatur, et accenditur.

IRRĪTĀMENTUM, i, n. *Stimulant, aiguillon*. USUS: Certaminum irritamentum.

IRRĪTĀTĪO, ōnis, f. *Stimulant*. USUS: Animorum irritatio.

IRRĪTO, as, avi, atum, are, a. *Irriter, aigrir; exciter*. USUS: Irritare et lacerare aliquem. Cf. [Excito](#).

IRRĪTUS, a, um, *Sans effet, inutile, vain, stérile*. SYN. Vanus, inanis. )( Ratus. PHRAS. 1. Irritus fuit omnis labor meus, *tout mon travail a été inutile*. Quæ gesseram, concidere omnia; ad nihilum recidere; ad irritum cecidere; vana atque irrita evasere. Labor meus omnis in irritum redactus est. 2. Spes irrita fuit, *cette espérance a été vaine*. Incisa spes erat; spes erat in irritum



redacta, ad irritum spes cecidit; spes ea luxuriaverat, et vana evaserat; vana atque irrita ea spes fuit. 3. Acta mea irrita declaravit senatus, *le sénat a annulé tous mes actes*. Acta mea senatus rescidit, irrita fecit, irrita esse jussit, sustulit, radicitus evellit, dissolvit, infirmavit, labefactavit, evertit, subvertit. Cf. [Frustra](#), Labor inanis. USUS: Irritum et infectum facere aliquid. Testamentum irritum.

IRRŌGĀTĪO, ōnis, f. *Condamnation*. USUS: Irrogatio mulctæ.

IRRŌGO, as, avi, atum, are, a. *Imposer, infliger, décréter*. SYN. Legem fero, constituo. USUS: Irrogare leges, pœnas, mulctam.

IRRUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, n. et a. *Se précipiter sur, attaquer*. SYN. Irruo, invado. )( Erumpo. ADV. Æquabiliter, temere, cursim; derepente, effrenatius, extrinsecus, improviso. PHRAS. Irrumpere in latus hostium, *attaquer l'ennemi en flanc*. In cornua impressionem facere, irruptionem facere; impetum, vim facere; irrumpere cornua; permittere se in medios hostium cuneos; incursu petere; impetu oppugnare nuda peditatu cornua, incursionem in dextrum latus facere. Cf. [Impetus](#). USUS: Hostis in castra irrupit. Invidi in meas fortunas irrupere. Cf. [Impressio](#).

IRRŪO, is, ūi, ere, n., *nonnunquam a. Se jeter sur; attaquer*. SYN. Impetum in aliquem facio, invado, in aliquem me permitto, irrumpo. USUS: In alienas possessiones irruit. Cf. [Impetus](#), [Adorior](#), [Invado](#).

IRRUPTĪO, ōnis, *Irruption*. SYN. Incursio. )( Eruptio. USUS: Irruptionem facere. Cf. [Irrumpo](#).

IS, ĕa, id, *Ce, cet*. SYN. Ille, talis. USUS: Is tu vir es; neque enim is eras, qui, etc.

ISTE, a, ud, *Celui-ci, celle-ci*. USUS: Atque ego ex istis sæpe audiui.

ISTHIC, *Ici, là, (sans mouv.)*. USUS: Ubi malis esse, quam isthic?

ISTHINC, *D'ici, de ce côté*. USUS: Qui isthinc veniunt.

ISTĪUSMŌDI, *De cette manière, de cette sorte*. USUS: Delectantur disputationibus istiusmodi.

ISTHUC, *Là (avec mouv.)*. SYN. Istud. USUS: Idem isthuc dicunt, quod dictum a te est.

ĪTA, *Ainsi*. SYN. Sic, ita enimvero, praeclare, certe, sicut dicis, dici aliter non potest, vero quidem, admodum, ut maxime, nā, profecto. USUS: 1. Ita est; ita censeo. 2. Valde, *fort, très*. Simulacra quidem praeclara, sed non ita antiqua. 3. Adeo, *tellement, ainsi*. O Dave, itane contemnō abs te!

ĪTĀQUE, *C'est pourquoi*. SYN. Idcirco, quam ob rem. USUS: Itaque ex me quærunt.

ĪTEM, *De même, pareillement*. SYN. Similiter, etiam, quoque, non minus. USUS: 1. Solis defectiones itemque lunæ. 2. Ita, sic, *comme*. Fecisti item, uti prædones solent. Si e meo capite natus sis item, ut aiunt Minervam. 3. Vicissim, *à mon tour*. Tu meas epistolas concerpito, ego item tuas.

ĪTER, ĩtinēris, n. *Route, chemin*. EPITH. Alienum, devium, difficillimum, festivum, flexuosum, gloriosum, ineptum, longum, medium, molestum, necessarium, nefarium, reliquum, simplex, solemne, subitum, totum, tritum, tutum, verum, PHRAS. 1. Iter aliquo suscipere, *faire route pour quelque endroit*. iter aliquo apparare, suscipere, petere, habere, ingredi, facere, dirigere, convertere, maturare; itineri se committere; committere se viæ; in viam se dare; iter aggredi. Cf. [Proficiscor](#). 2. Iter proseguī, *continuer son chemin*. Pergere iter cœptum; iter insistere; cursum perseverare, seu exsequi; iter conficere. 3. Iter suum suspendere, *s'arrêter*. Iter suppressere; profectionis consilium abjicere, omittere, dimittere; itinere desistere. 4. Iter molestum habui, *avoir une route ennuyeuse*. Iter conficiebam æstuosa et pulverulenta via; profectio ea fuit, in qua et luctandum mihi cum tenacissimo sabulo et vestigiis cedente, et cum via inepta, qua ægre moliuntur pedes. Iter parum commode explicui, iniquitate locorum viæ errores ubique implicate. 5. Romam iter mihi faciendum est, *il me faut aller à Rome*. Roma mihi terrestri itinere petenda est; longum iter graveque instat. Italia percursanda, emetienda, peragrandā. Romam terrestri itinere contendendum est. Romam iter suscipiendum, pedibusque conficiendum. Cf. [Proficiscor](#). USUS: Iter gubernare, *diriger un voyage*. Iter equo, pedibus conficere, *voyager à pied, à cheval*. Iter alio flectere, *se détourner de sa route*. Iter impedire, intercludere, *empêcher un voyage*. Iter belle processit, *le voyage fut heureux*.

ĪTĒRĀTĪO, ōnis, f. *Répétition*. SYN. Geminatio, repetitio, redintegratio.

ĪTĒRO, as, avi, atum, are, a. *Faire une seconde fois, répéter*. SYN. Gemino, repeto, duplico. USUS: Verbum iterare.

ĪTĒRUM, *De nouveau*. SYN. Rursum. PHRAS. Dicta iterum dicenda fuere, *je dus répéter mes paroles*. Locus ille de integro retractandus fuit; ad prius dicta redeundum mihi erat; eodem devolvi oratio debebat; ad priora reverti; priora recolere debebam; decurso jam spatio, tanquam a meta ad carceres revocanda erat oratio; novus mihi renascebatur labor; novus erat de integro exsudandus labor, et quæ dixeram, repetenda. Cf. [Repeto](#). USUS: Iterum atque iterum te rogo. Iterum ac tertium consul.

ĪTĪDEM, *De la même manière, semblablement*. SYN. Similiter, pariter, item. USUS: Vincit itidem a Saturno filius. Cf. [Item](#).

ĪTĪO, ōnis, f. *Action d'aller*. SYN. Iter, itus, incessus. USUS: De obviam itione faciam, ut suades. Illi domum itio concessa est ac data. Crebræ itiones, *allées et venues*.

ITO, as, are, n. *Aller souvent*. SYN. Frequenter eo. USUS: Ad cænas itare.

ITŪS, ūs, *Marche*. SYN. Itio. USUS: Quis noster itus, incessus, vultus?



JĀCĒO, es, cūi, ere, n. *Être couché*. SYN. Prostratus sum, procumbo. )(Vigeo, floreo. ADV. In perpetuum, longe, obscure, sæpe et diu stratum ad pedes, sigillatim, tam diu, turpiter, valde. PHRAS. Vix erat, ubi jacerent, *il y avait à peine de la place pour se coucher*. Vix erat, ubi sternerent corpora; quo se conjicerent cui incubarent, ubi acquiescerent; vix erat, ut fusi in herba recubarent. USUS: 1. Mater diu ad pedes misere strata jacuit; mœrens jacebat in loco. 2. Negligor, *être négligé, délaissé*. Jacent litteræ, ingenia, religiones, leges, studia. Absens in tenebris, in oblivione diu jacuit, dum in lucem reipublicæ extraheretur. In sordibus et luctu jacere.

JĀCĪO, is, jēci, jactum, ere, a. *Jeter, lancer*. SYN. Immitto, objicio, conjicio. PHRAS. Tela jacere, *lancer des traits*. Emittere, conjicere in hostem; tela effundere, intorquere, ingerere in subeuntes; missilibus incessere hostem; quidquid sors in manus dedit, jaculari, mittere in hostem. USUS: Saxa, tela jacere; jacere contumeliam, probrum, injurias; terrores, minas, periculum in aliquem jacere, denuntiare, *faire entendre, proférer*. Is

casus me in mediam contentionem jecit. Jacere fundamenta, suspicionem, gradum, aditum ad gloriam. Cf. [Conjicio](#).

JACTĀTĪO, ōnis, f. *Jactance, faveur populaire*. SYN. Favor, aura popularis, ostentatio, concitatio. EPITH. Magna, inanis, modica, multa. USUS: 1. Non jactatione populari, sed dignitate et innocentia se tuetur. 2. Ostentatio, *ostentation, vanité*. Jactatione verborum et periculorum terrere aliquem. 3. Concitatio, *mouvement, agitation*. Jactatione maris fessus. Jactatio corporis exigua. Cf. [Glorior](#), [Ostentatio](#).

JACTO, as, avi, atum, are, a. *Publier, vanter*;—se (*exprimé ou sous-entendu*), *se vanter, être fier de*. SYN. Magnifice loquor, glorior, verbis me magnum facio, gloria me et prædicatione effero, me ostento, de me prædico. ADV. Dupliciter se, gravissime, inconstanter, insolentius, intolerantius, leniter primas hastas, magnificentissime, non ita diu sumptuosius, turbide, valde, vehementius, vehementissime. Jactari facetius, gravius, immoderate, petulantius, vulgo, inique. PHRAS. Solet se insolenter jactare, *il se vante sans mesure*. Insolenter gloriari de rebus suis; res suas inflatius commemorare; de suis laudibus verbosius prædicare; plenas ostentationis voces mittere; facta sua prædicando extollere; sese verbis insolenter efferre; magnificis verbis de se suisque rebus loqui; agere suarum rerum ambitiosum ostentatorem; laudis suæ buccinatorem; sui suarumque rerum odiosum prædicatorem; agere ubique militem gloriosum, et insolentius de se prædicare; ostentare ac venditare res suas putide; nullum sui ostentandi finem facere; omnia naturæ ingeniique instrumenta ad laudis jactationem convertere; gloriæ ac existimationi suæ falsa etiam laudis commemoratione servire. Cf. [Glorior](#), [Superbus](#). USUS: 1. Magnifice se et insolenter de re aliqua jactare. 2. Jacio, agito, commoveo, *remuer, secouer, agiter*. Oculos, caput, cerviculam jactare. 3. Injicio, infero, *dire, proférer, répandre*. Terrorem, minas, pericula jactare. 4. Exagito, *poursuivre*. Convitiis, clamore aliquem; æquitatem multis modis jactare. Æstu, febribus, labore forensi, tempestate populi jactari. 5. Huc illuc impelli, *être ballotté*. Turbato mari jactatur navis, ventoque rapitur.

JACTŪRA, æ, f. *Perte*. SYN. Damnum. EPITH. Immanis, magna, mediocris, minima, tanta, tolerabilis, turpis. USUS: Rei familiaris jacturam facere. Magna jactura pecuniæ, *vel* in pecunia est facta. Cf. [Damnum](#), [Detrimentum](#).

JACTŪS, ūs, m. *Action de jeter, de lancer*. SYN. Conjectus. USUS: Fulminum jactus, *action de foudroyer*.

JĀCŪLĀTOR, ōris, m. *Qui jette, qui lance*. Qui jaculum emittit, telum mittit. USUS: Sæpe optimi juculatores errant.

JĀCŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Brandir, lancer*. SYN. Torqueo, conjicio, jacio. PHRAS. Jaculari, *frapper, atteindre*. Jaculo petere, ferire; jacula in hostem ingerere; telorum ingentem vim effundere, hostibus injicere. USUS: Jaculari ad metam. Cf. [Jacio](#).

JĀCŪLUM, i, n. *Trait, javelot*. SYN. Telum. USUS: Murum jaculo trajicere.

JAM, *Déjà, depuis*. USUS: Jam illo tempore, cum; jam a principio belli; jam inde ab adolescentia; jam a Socrate; jam usque ab heroicis temporibus; jam, jamque pluit; jam delector. Jam vero.

JAMDĪU, *Depuis longtemps*. SYN. Jampridem, jam dudum, aliquot jam per annos, multorum jam dierum intervallo. USUS: Res jamdiu gestæ.

JAMPRĪDEM, *Depuis longtemps*. SYN. Jamdiu. USUS: Jam sum pridem tuus.

JĀNĪTOR, ōris, m. *Portier*. SYN. Januæ custos seu præfectus.

JĀNŪA, æ, f. *Porte*. SYN. Ostium, aditus. EPITH. Consularis, effracta et evulsa. PHRAS. 1. Januam claudere, *fermer la porte*. Fores adducere, obserare, occludere; foribus pessulum obdere; fores firmare pessulis. 2. Januam effringere, *briser la porte*. Fores arietare; postes, limina securibus comminuere; moliri fores; foribus proterve injuriam facere; exitium ferre; impetum facere in januam; januam refringere. 3. Ad januam multi exspectant, *bien des gens attendent à la porte*. Multi assistunt ad fores; observantur vestibulo; ejus janua et vestibulum magna hominum frequentia celebratur.

1. JĀNŪĀRĪUS, a, um, *De janvier*. USUS: Calendæ Januariæ.

2. JĀNŪĀRĪUS, ii, m. *Janvier*. USUS: Mensis primus Januarius.

JĒCUR, cōris et jēcīnōris, n. *Foie*. SYN. Hepar. EPITH. Nitidum, plenum, horridum et exile, optimum. USUS: Cerebrum, cor, pulmones, jecur.

JĒCUSCŪLUM, i, n. *Petit foie*.

JĒJŪNĒ, *D'une manière sèche, pauvrement*. SYN. Tenuiter, exiliter. Usus: Jejeune dicere agere.

JĒJŪNĪTAS, ātis, f. *Manque de; sécheresse (de style)*. SYN. Tenuitas. )( Ubertas, copia. Usus: Cavenda oratori jejunitas, siccitas, inopia. Verborum jejunitatem ac famem, quam uberitatem nimiam malo.

JĒJŪNĪUM, īi, n. *Privation de nourriture, jeûne*. SYN. Inedia; indicta, stata a certa ciborum usu abstinentia. PHRAS. 1. (Jejunium quadragesimale, VULG.), *Carême*. Feriæ esuriales; verni jejunii quadraginta dies; jejunium quadragenarium dierum; hebdomades, quæ anniversariam Christi morientis reviviscentisque memoriam præcurrunt; solemnitas jejunii quadraginta dies; jejunium maximum, quadragenarium. 2. Jejunium servare, *jeûner*. Abstineret se certo ciborum usu, parciusque ac frugalius vivere; esuriales serias agere; quadraginta continenter dies vescendi voluptatem reprimere, coercere, cibis contentum inanimis; interposito quadraginta dierum jejunio corpus exhaurire; jejunium servare; inedia voluntaria se macerare; inedia, jejunio corpus affligere; gulæ ventrique bellum indicere; jejunium sancte colere; adhibere inediam; certo ciborum usu sibi intercedere; parco inopique victu corpus domare, frangere; avidum ventrem jejuniis domare, corpori cibos lautiores subtrahere; voluntariam inediam in plures dies tolerare, sustinere, proferre; corpus arctius contentiusque certorum obsoniorum abstinentia habere. Cf. [Abstineo](#).

JĒJŪNUS, a, um, *Qui est à jeun; sec, maigre, décharné (en parl. du style)*. SYN. Qui nihil edit, aridus, siccus, tenuis. PHRAS. Biduo jejunus sum, *je n'ai pas mangé depuis deux jours*. Biduo nihil cibi cepi; jejunum, fessumque mihi corpus est bidui inedia; biduum sine alimento traho; bidui abstinentia siccus et languens; biduo impransus, incoenatus persto; esuriales ferias ago biduum. Cf. [Jejunium](#), [Tenuis](#).

JENTĀCŪLUM, i, n. *Déjeuner*. SYN. Cibus, qui ante prandium sumitur.

JŌCĀTĪO, ōnis, f. *Plaisanterie*. SYN. Jocus, urbanitas, cavillatio. Cf. [Facetiæ](#), [Jocus](#).

JŌCOR, aris, atus sum, ari, d. *Plaisanter, badiner*. SYN. Cavillor, ludo; joco aliquid dico *vel* facio. ADV. Familiarius, humanissime, libere. PHRAS. Jocatur interdum, *il plaisante de temps en temps*. Ludit interdum, ac familiariter per risum et jocum facete cavillatur; jocos interdum cum



familiaribus miscet; jocose satis ludit interdum; jocularia interdum fundit; multa ridicula dicit; salibus utitur interdum; facetiarum et urbanitatis leporibus amicos exhilarat; sales nonnunquam orationi aspergit. Cf. [Nugor](#).  
USUS: Familiariter cum ipso cavillor et jocor. Homo in jocando suavis.

JÖCÖSĒ, *En plaisantant*. SYN. Facete, urbane. USUS: Hominem lusi jocose satis.

JÖCÖSUS, a, um, *Enjoué, badin, gai*. SYN. Facetus, urbanus. )( *Serius*. Cf. [Facetus](#), [Jocus](#).

JÖCŪLĀRIS, e, gen. com. *Plaisant, drôle, risible*. SYN. Ridiculus, ludicrus. USUS: O licentiam jocularē! Cf. [Ineptus](#).

JÖCŪLĀTOR, ōris, m. *Rieur, plaisant, railleur*. SYN. Nugator, narrator facetus, ad jocandum aptus. Cf. [Facetus](#).

JÖCŪLĀTÖRĪUS, a, um, *Plaisant, badin*. SYN. Jocosus, festivus. USUS: Jocularia disputatio.

JÖCUS, i, m. *Plaisanterie*. SYN. Ludus, risus, facetiæ, lepor, sales, hilaritas, festivitas, cavillatio. EPITH. Comis, dignus, familiaris, ingenuus, oratorius, scurrilis, suavis. PHRAS. 1. Ex joco fecit, *il l'a fait en riant*. Per jocum, per ludum et jocum, per risum ac jocum; animi causa, joci causa, joci gratia, joco; ridiculi causa hæc facta sunt. 2. Sine joco, *sans plaisanter, sérieusement*. Extra jocum; remoto joco; aufer nugas, et rem serio edissere. 3. (Jocum ex re facere, VULG.), *se moquer de qqch*. In jocum vertere, trahere, convertere; rem joco accipere; in risum vertere. 4. Nemo ad jocos faciendos illo est aptior, *personne ne badine mieux que lui*. Gratiæ hominem finxerint, lepores Attici educarint, necesse est, adeo prompto est ac extemporalis ad jocationes ingenio; a Gratiis videtur fictus, adeo multus est in eo lepos, adeo venustæ sermonis facetiæ; sale facetiisque omnibus antestat; oratio omnibus salibus facetiisque abundat; nihil est illo homine festivius, facetius; sermonis festivitate ingenuisque salibus nemo cum illo est conferendus; ejus festive dictis ac facetiis mire capiuntur omnes; ita scite, ita venuste, lepide, argute sermonem condit, ut audientes mira voluptate perfundat; ita facetiis valet, ut verba prope singula audientium risus consequatur; comis in eo verborum urbanitas, jocique facetiarum pleni. 5. Fugiendi obscœni verborum joci, *il faut éviter les plaisanteries obscènes*. Omnis verborum obscœnitas vitanda; abstinendum prætextatis

verbis; joci ne infra soccum liberi sint ac soluti; genus jocandi illiberale ac petulans; Atellanæ fabulæ, versusque Fescennini nostro in sermone locum ne habeant. Omnis verborum lascivia procul a congressu nostro arceatur. USUS: Dicere aliquid per jocum, extra jocum. Non hilaritate, non lascivia, nec risu, nec joco, qui levitatis comes, beati sumus, nec enim ad ludum et jocum facti sumus.

JŪBA, æ, f. *Crinière*. SYN. Crines leonum aut equorum collo fluentes. USUS: Equus jubam quatiens.

JŪBĀTUS, a, um, *Qui a une crinière*. SYN. Juba ornatus. USUS: Jubatus draco, *serpent qui a une crête*.

JŪBĒO, es, jussi, jussum, ere, n. et a. *Ordonner, commander*. SYN. Impero, mando, præcipio, edico, in mandatis do, mandata do, negotium do. )( Veto. ADV. Liberaliter, publice, valde, aperte. PHRAS. Rem imperas difficilem, *vous commandez une chose difficile*. Mandata das ardua, negotium das difficile; fieri, præstari a me vis, quæ vires meas exsuperant; magni negotii est, summæ difficultatis, operæ non exiguæ est, quod mandas; rem in mandatis das, quam exsequi, efficere, præstare, sustinere vix possum; jubes, ut mandata tua digeram, exsequar, persequar, conficiam, ad exitum perducam, sed ea ejusmodi sunt, quæ vires meas exsuperent; quæ in mandatis a te habeo, non istarum sunt virium. Cf. [Impero](#), [Mando](#), [Præscribo](#). USUS: Jubeo te bene sperare, salvere. Populus hanc legem jussit. Senatus decrevit, populus jussit.

JŪCUNDĒ, *Agréablement*. SYN. Suaviter, dulciter. USUS: In convivio comiter et jucunde fuimus.

JŪCUNDĪTAS, ātis, f. *Charme, agrément, plaisir, gaieté*. SYN. Festivitas, lepor, hilaritas, fructus suavissimæ jucunditatis. )( Molestia. EPITH. Prima, major, multa, summa, tanta. USUS: Relaxare animum, et dare se jucunditati. Ex re aliqua jucunditatem fructumque percipere. Delectatio, tranquillitas jucunditasque animi. Hoc conducit ad vitæ commoditatem jucunditatemque. Urbani agri jucunditas. Cf. [Jocus](#).

JŪCUNDUS, a, um, *Agréable, gai*. SYN. Amœnus, dulcis, suavis, gratus. ADV. Magnopere, maxime, summe, vehementer. PHRAS. Jucundus erit mihi reditus tuus, *votre retour me sera agréable*. Dulcissimus erit mihi reditus tuus; omnes amœnitates in te uno habeo; gratiæ omnes tecum remigrabunt;

plurimum suavitatis habebit reditus tuus; optatissimus erit reditus tuus, hilariora mihi tecum erunt omnia; adventu tuo læta mihi erunt omnia et candida. 2. Te præsentē convivium jucundius erit, *si vous êtes présent le repas sera plus gai*. Te præsentē non magis epulis corpus, quam animus jucundissimæ consuetudinis tuæ voluptate explebitur; tu si conviva accesseris, epulæ ipsæ plus suavitatis accipient, habebunt; quadam hilaritate conspersa erunt omnia. Tali conviva, in quo tantum leporis est, luculente hunc habebimus diem. USUS: Est mihi jucunda et grata in malis meis voluntas tua. Comes alicui carus et jucundus. Ager, conspectus, odor jucundus. Cf. [Hilaris](#).

JŪDEX, ĭcis, m. *Juge, arbitre*. RAD. a Jus dico. SYN. Arbitrator, disceptator, animadversor, recuperator, cognitor, existimator, æstimator, censor, quæsitōr. EPITH. Acer, æquus, attentus, benevolus, bonus, cupidus, durus, erectus, fortis, gratissimus, satis idoneus, immanis, iniquus, integer, iratus, juratus, misericors, nequam, obscurus, sapiens, severus, tristis, verissimus. USUS: Judicem sortiri, legere, accipere, sibi sumere, *choisir qqn pour arbitre*. Judicem alicui decernere, dare, constituere, ponere, *donner un juge à qqn*. Is mihi obvenit judex. Cf. [Judico](#), [Judicium](#).

JŪDĪCATĪO, ōnis, f. *Action de juger, jugement*. SYN. Disceptatio, quæstio. EPITH. Comparativa, dubia, simplex. USUS: Quæstio in conjecturali eadem, quæ judicatio.

JŪDĪCĀTUM, i, n. *Action de juger*. SYN. Res judicata. EPITH. Difficilius, majus, solitarium, rarius. USUS: Judicatum est, de quo jam ante sententia constituta est. Judicatum facere, *rendre un arrêt*. Judicato stare, *s'en tenir au jugement*. Judicatum solvere, rescindere, infirmare, irritum facere, negare, *casser un jugement*.

JŪDĪCĪĀLIS, e, gen. com. *Judiciaire*. SYN. Forensis, pertinens ad judicium. USUS: Judiciali jure, et consuetudine. Judiciale dicendi genus.

JŪDĪCĪĀRĪUS, a, um, *Judiciaire*. SYN. Judicialis. USUS: Lex, quæstio, controversia judiciaria.

JUDĪCĪUM, ĭi, n. *Jugement; discernement, goût*. SYN. Judicium deliberatio legitima, cognitio, controversia causarum; *item*: Sententia, opinio, existimatio. EPITH. Acerbum, acre, admirabile, æquum, alienum, amplum, certum, civile, commune, corruptum, damnatorium, divinum,

domesticum, exquisitum, gratum, grave, honestum, incertum, inclitum, infinitum, iniquum, insolitum, integrum, invidiosum, leve, liberum, singulare, sociale, stabile, usitatum. PHRAS. 1. In iudicium vocare, *citer en justice*. In iudicium arcessere, adducere, deducere; periculum iudicii alicui intendere; in ius adducere; diem alicui dicere; in ius rapere; obtorto collo ad prætorem rapere; in ius adducere; legibus experiri; lege cum aliquo agere; jure experiri, ex jure agere cum aliquo. 2. In iudicium venire, *se présenter devant les juges*. Iudicio conflictari; iudicio certare; jure, legibus experiri; in ius adire; vadimonium obire; descendere in ambiguum litem. 3. Iudiciis iniquis vexari, *être persécuté d'arrêts iniques*. Iudiciis conflictari, iudicii laqueis stringi, irretiri; in majores identidem plagas incidere. 4. Iudicio iniquo opprimi, *être condamné injustement*. Iudicio iniquo jugulari, circumveniri; iniqui iudicii procella everti; iudiciis iniquissimis exsorberi sanguinem; turpi iudicio vinci, condemnari; litem amittere; causam perdere, causa cadere; iniquis iudiciis interire. 5. Iudicium corrumpere, *corrompre ses juges*. Iudicium contaminare, constuprare. 6. In iudicio absolvi, *être absous en justice*. Iudicio liberari, evadere, elabi. 7. Iudicia non exercentur, *on ne rend plus la justice*. Iudicia frigent, silent, congelant, conticescunt. 8. Iudicia excercebat, *il remplissait les fonctions de juge*. In ea causa iudex sedebat; iudicium exercebat; sella posita ius dicebat; cognitionem causæ per se solus exercebat, summa æquitate res constituebat; ius petenti reddebat; arbitria de summa ei agebat, de ea controversia constituebat; iudicia reddebat; iura in quoslibet distribuebat; iudicium de reo legibus faciebat; sententiam ferebat. Cf. [Judico](#). 9. Iudicio vir acerrimo, *homme d'un sens, d'un discernement éprouvé*. Iudicio valet, utitur optimo; iudicio præstat, excellit, abundat inter omnes unus maxime. Est in eo viro mira quædam iudicii præstantia, excellentia, vis, subtilitas. Multum videt vir ille iudicio, si quisquam alius, gravissimo; inest in eo homine mira ingenii perspicacia. Cf. [Ingenium](#). USUS: 1. Iudicia domi conflare. Iudicia calent. Iudicia tollere, dissolvere, disturbare, *dissoudre le tribunal*. Iudicia extrahere, comperendinare, *renvoyer un jugement à trois jours*. Iudicia sistere. Iudicia rescindere. 2. Opinio, sententia, *opinion, avis*. Tui iudicii est, quid faciendum censeas. Alterius iudicium exquirere. Suum iudicium interponere, dicere, edere. Ferre iudicium. Mutare, flectere iudicium suum; alieno iudicio, quam suo stare præstat. Iudicio meo, *à mon avis, à mon sens*. Quantum quidem iudicio assequi meo possum. Cf. [Opinio](#), [Sententia](#), [Judico](#).

Judicii extremi dies, *le jour du jugement dernier*. PHRAS. Extremus seculorum dies; dies ille formidolosus, quo universi mortales in iudicium vocabuntur, totius vitæ rationem reddituri; dies ille, quo hominum corpora e somno mortis ad lucem alterius vitæ excitabuntur; dies quo ad Christi severum iudicium omnes sistemur; quando ad vitam revocatis, quotquot unquam nati sunt, DEI Filius e cœlo ad iudicium exercendum, sententiamque pronuntiandam descendet. Dies ab omni æternitate præstitutus quo in vitam genus humanum revocabitur, et pro se quisque apud divinum tribunal causam dicet. Dies ille novissimus, quo omnium seculorum mortui reviviscent; dies ille de omnibus annis nostris, et transacta vita sententiam laturus. Extremus volventium seculorum dies, cum animæ vita functæ rursum corpora induerint; cum DEUS ipse iudex in celeberrimo superum inferumque conventu sententiam feret; cum supremus dies volventibus annis advenerit.

JUDĪCO, as, avi, atum, are, a. *Juger, rendre la justice*. SYN. Iudicium facio, cognosco, discepto; litem decerno, statuo, constituo; sententiam dico, fero; jus dico, dijudico. ADV. Aperte, acrius, acutius, bene, corrupte, diligenter, dissolute, explore, fortiter, gratis, honeste, incorrupte, libere, longe, male, optime, perperam, publice, recte, religiose, ridicule, severe, temere, vere. PHRAS. 1. Vestrum est de hac controversia iudicare, *c'est à vous de juger dans cette dispute*. Vestrum est, qui in hac controversia iudices considetis, de hac causa iudicium pronuntiare, jus dicere, causam cognoscere, controversiam disceptare, de controversia constituere, iudicio decernere, jus administrare, forum agere, iudicium exercere. Cf. [Iudicium](#). 2. Ex æquitate causæ iudicandum est, *il faut rendre un jugement d'après l'équité de la cause*. Rectum animi sensum in iudicio sequi nos oportet; illud demum rectum iudicium est, quod ratio dirigit ac moderatur; quod ratio præscribit ac probat. Iudicium cum ratione et æquitate congruat, necesse est; qui sententiam fert de causa, in consilio habeat necesse est, legem, æquitatem, fidem; qui iudicia exercet, libidinem, odium, invidiam, metum, et quidquid eripere recte iudicandi facultatem potest, procul habeat. In sententia dicenda summa habenda est æquitatis ratio; una spectanda est causæ æquitas; de una iustitia laborandum est. In causis forensibus dijudicandis consilia omnia, actionesque ad iustitiam referenda sunt. Iustitiæ serviendum ne tantillum, ne latum quidem unguem ab æquitate deflectendum est. 3. Rem totam tibi iudicandam relinquo, *je vous laisse à juger le tout*. Id omne arbitrium ad te iustum æstimatorem defero; rem

omnem ad arbitrium tuum confero; rem tuo ingenio, et conjecturæ committo; tu velim, de re tota existimes; tua erit de re tota æstimatio; ejus rei arbitrium ad te rejicio; ejus causæ cognitio penes te erit; tua æstimatione res metienda est; tu velim, causam hanc omnem arbitrere; propter infirmitatem mei consilii tuo judicio stabo; malo tuæ prudentiæ confidere, quam meæ; e judicio tuo judicium pendebit meum; ad judicium tuum sententiam aggregabo meam. USUS: Judicare de re inter aliquos ex vero et bono. Serviendum est iis judicibus, qui multis post seculis de nobis judicabunt. Judica et perpende. Tu de re a certo sensu judicas. Cf. [Judicium](#).

JŮGĀTUS, a, um, *Uni*. SYN. Junctus. USUS: Omnes virtutes inter se jugatæ nexæque sunt.

JŮĜĚRUM, i, n.; pl. JŮĜĚRA, um, ibus, *Arpent, mesure agraire*. SYN. Agri modus, quantum uno boum iugo diu exarari potest. USUS: Ut aratores jugera sationum suarum profiterentur.

JŮGIS, e, gen. com. *Qui coule toujours*. SYN. Perennis. USUS: Juges putei; aqua jugis.

JŮĜĬTER, *Sans interruption*. SYN. Semper, continenter.

JUGLĀNS, andis, f. *Noix, noyer*. SYN. Nux arbor et fructus.

JŮGO, as, avi, atum, are, a. *Unir*. USUS: Virtutes inter se jugatæ.

JŮĜŮLĀTĬO, ōnis, f. *Action d'égorger, massacre*.

JŮĜŮLO, as, avi, atum, are, a. *Égorger*. SYN. Jugulum ferio, neco. USUS: Se suam causam, suo gladio, suo argumento et concessione jugulare. Cf. [Interficio](#).

JŮĜŮLUM, i, n. et JŮĜŮLUS, i, m. *Clavicule, gorge*. Pars colli anterior. USUS: Dare, ostentare jugulum hosti. A jugulo civitatis crudelitatem hostis avertere. Jugulum alicujus petere, *viser à la gorge, prendre qqn à la gorge*.

JŮGUM, i, n. *Joug*. EPITH. Crudelissimum servitutis, commune, grave, nefarium, servile. USUS: 1. Boum cervices natæ ad jugum. Multis jugis arare. 2. Dominatus, *esclavage, servitude*. Hostes sub jugum imponere. Jugum excutere, dejicere. 3. Montis vertex, *crête d'une montagne*. Constitit in summis jugis.



JŪMENTUM, i, n. *Bête de somme*. Ut: Equus, mulus, bos. USUS: Age jumentum, quo velis. Jumenta dorso onera portantia.

JUNCTĪO, ōnis, f. *Union*. SYN. Conjunctio. USUS: Partes junctione aliqua tenentur.

JUNGO, is, junxi, junctum, ere, a. *Joindre, unir, lier*. SYN. Conjungo, coagmento. )( Disjungo. PHRAS. 1. Omnia membra apte inter se junguntur, *tous les membres du corps sont parfaitement unis entre eux*. Inter se implicata et connexa sunt; inter se cohærent, coalescunt; aptas commissuras habent; ipsa secum, et inter se ex commissuris junguntur; alia ex aliis nectuntur, arctique inter se continentur. 2. Libenter me tibi jungam, *je me joindrai volontiers à vous*. Libenter ad tuas rationes me adjungam; acclinabo me libenter ad tuas partes; tuis tuorumque necessitudinibus misceri me libenter feram; tecum me et voluntas congregat, et fortuna conjungit; res meas cum tuis libenter consociabo; ad te unum omnia mea conferam; societatem tecum et fœdus inibo; summa conjunctione tecum agam. Cf. [Amicus](#), [Conjungo](#). USUS: Prudentiam jungere cum eloquentia. Consuetudinem cum aliquo et amicitiam jungere. Puellam matrimonio jungere. Dies noctesque fletibus jungere, *pleurer jour et nuit*.

JŪNIOR, ōris, gen. omn. *Plus jeune*. SYN. Adolescentior, natu minor, ætate posterior, aliquot annis minor.

JŪRE, *A bon droit, à juste titre*. SYN. Recte, non injuria, merito, superis hominibusque approbantibus; jure optimo; merito et optimo jure; haud secus ac par est; jure meritoque; jure ac merito meritissimo. )( Immerito. USUS: Jure optimo ridemus. Jure occidi potuit. Jure, an injuria; recte, an perperam.

JURGIŪM, ĩi, n. *Querelle, dispute*. SYN. Contentio, rixa. USUS: Exsistit ex ea ingens jurgium. Jurgio contendo. Jurgiis et litibus abstinere se. Cf. [Lis](#), [Contentio](#).

JŪRGO, as, avi, atum, are, n. *Être en procès, plaider*. SYN. Jurgio contendo, rixor. USUS: Vicini inter se jurgant, non litigant. Cf. [Contendo](#).

JŪRĪDĪCĪĀLĪS, e, gen. com. *Relatif à un point de droit*. USUS: Juridicialis constitutio vocetur, quamvis molestum hoc nomen sit, *qu'on l'appelle question juridiciale, quoique ce mot me semble ridicule*.

JŪRĪSCONSULTUS, i, m. *Jurisconsulte, légiste*. SYN. Jureconsultus, interpret legum, jurisperitus, legum peritus. PHRAS. Jurisconsultus præstans erat, *c'était un légiste célèbre*. Consultissimus ea ætate omnis divini atque humani juris erat; vir erat juris scientissimus; divini humanique juris auctor celeberrimus; legum jurisque Romani apprime doctus; in disciplina juris atque legibus interpretandis auctoritate illustri fuit; vir erat, qui simul ac toga forumque placere cœpit, oraculum civitatis habebatur. USUS: Jurisconsulti domus est oraculum civitatis. Jureconsultorum ingeniis pleraque corrupta sunt.

JŪRĪSDĪCTĪO, ōnis, f. *Action de rendre la justice, judicature*. SYN. Facultas et potestas juris dicendi. USUS: Jurisdictionem absolvere. Subigere gentem sub jus, jurisdictionem ac potestatem suam. Venalem jurisdictionem habere. Cf. [Ditio](#), [Potestas](#).

JŪRISPĒRĪTUS, i, m. *Jurisconsulte*. SYN. Jurisconsultus, causidicus. USUS: Jurisperitorum eloquentissimus, eloquentium jurisperitissimus.

JŪRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Jurer, affirmer avec serment*. SYN. Jurejurando me devincio, juratus testor, adjuro, jusjurandum do. PHRAS. 1. Juravi rem esse meam, *j'ai juré que cela m'appartenait*. Sacramento contendi, rem esse meam; juratus testabor; jusjurandum interposui; DEUM testem feci; DEUM obtestatus sum, i. e. testatus sum; conceptis verbis juravi; DEUM testem laudavi, rem, uti dixeram, esse meam. 2. Juravit se in fide mansurum, *il a juré qu'il garderait sa promesse*. Jurejurando se suamque fidem obstrinxit; jurejurando fidem firmavit; sacramentum dixit de perpetua sua in rempublicam fide. Per genium, per nomen Cæsaris dejeravit, perstiturum se in fide. DEUM testem esse voluit perpetuæ suæ in rempublicam voluntatis. Testem DEUM advocavit, appellavit integerrimæ suæ in rempublicam fidei; exsecratione se, caput suum devinxit, si datam unquam violaret fidem. De constanti in rempublicam fide jusjurandum dedit; fidem in rempublicam sacramento sanxit; sacramenti religione se adstrinxit ad præstandam reipublicæ fidem; jurejurando se alligavit, ad servandam reipublicæ fidem. Cf. [Jusjurandum](#). USUS: In certa verba, ex animi sententia, non lingua tantum jurare. Jurare conceptis verbis majorum more. Jurare Jovem lapidem. Magna voce pulcherrimum jusjurandum juravi.

Jurandi Formulæ, *formules de serment*: Ita me DEUS amet! ita mihi propitius sit DEUS! ita mihi benefaciat, faveat, adsit DEUS! ita me DEUS adjuvet! ita propitium mihi DEUM velim! ita me DEUS respiciat, juvet, tueatur! ita mihi a DEO prospera contingant omnia! ita mihi optata contingant omnia! ita, quæ opto, feliciter eveniant! ita mihi bene sit! ita rebus meis feliciter eveniat! ita vivam! ita diu feliciterque vivam! ita ad voluntatem cuncta fluant! ita diuturna lucis usura fruar! ita mihi cum diuturnus vitæ cursus, tum facilis contingat; ita meis optatis fortuna respondeat! ita sim incolumis, felix, beatus, malorum expers, ignarus adversæ fortunæ! ita nihil adversi videam in vita! ita nunquam adversam fortunam experiar! ita fortuna utar perpetuo prospera! Contra: Ita male mihi faciat DEUS! ita perdat me DEUS! moriar, si; peream, si; ne vivam! ne sim salvus! dispeream! sentiam iratum DEUM! male mihi sit! nihil mihi ex animi sententia succedat! adversa mihi sint omnia! cadat infeliciter, quidquid ago! infensa, iniqua, adversa omnia experiar, si sciens fallo!

JUS, jūris, n. *Droit, justice*. SYN. Æquum, æquitas, justitia. )( Injuria. EPITH. Accusatorium, æquum, bellicum, callidum, civile, consulare, equestre, feciale, firmum, hereditarium, imperatorium, iniquum, patrium, pontificale, prætorium, regium, tribunitium. USUS: Jus postulare, *demandeur justice*. Jus dare, tribuere, *rendre justice*. Jus dicere, juger, rendre la justice. In jus vocare, adducere, *appeler en justice*. In jus adire, *aller en justice*. Jus suum persequi, exsequi, *réclamer ses droits*. Jus suum obtinere, adipisci, tenere, retinere, *obtenir gain de cause*. Jure agere, decertare cum aliquo, jure experiri, *avoir recours aux lois*. De suo jure aliquid concedere, detrahi sinere, decedere, *concéder qqche de son droit*. A jure abire, *s'éloigner de la justice*. Id jus ratumque est. Meo jure hoc dico facioque. Jus et æquitas vincula sunt civitatis. Cf. [Æquum](#), [Jure](#).

JUSJŪRANDUM, jūrisjūrandi, n. *Serment*. SYN. Sacramenti fides, sacramenti religio, jurisjurandi religio, fides. PHRAS. Jusjurandum a militibus exegit, *il exigea le serment des soldats*. Milites ad jusjurandum adegit; milites sacramento rogavit; in sua verba adegit; jurejurando adstrinxit; sacramentum sibi dici a militibus jussit; sacramento teneri, religione constringi, adstringi milites voluit. Cf. [Juro](#). USUS: Ad jusjurandum adigere, *obliger au serment*. Jusjurandum dare, *prêter serment*. Jusjurandum negligere, violare, *se parjurer*. Religio jurisjurandi est metus Deorum immortalium in testimonio dicendo. Jurejurando devincta

auctoritas. Aliquid jurejurando firmare, affirmare diis interpositis. Jurejurando nullum vinculum ad stringendam fidem arctius esse voluerunt majores.

JUSSUM, i, n. *Ordre.* )( Vetitum. EPITH. Ratum atque firmum. USUS: Injusta jussa populis describere. Jussa nostra comprobant populus.

JUSSŪS, ūs, m. (solo abl. sing.) *Ordre, commandement.* SYN. Imperium. USUS: Meo jussu. Cf. [Imperium](#).

JUSTA, ōrum, n. pl. *Derniers devoirs, honneurs funèbres.* SYN. Inferiæ, exsequiæ. USUS: Paterno funeri justa solvere, peragere, facere.

JUSTĒ, *Justement; d'une manière convenable.* SYN. Jure, recte, legitime. USUS: Juste et legitime imperare.

JUSTITĪA, æ, f. *Justice, équité.* SYN. Æquitas, jus, fas, justum. EPITH. Germana, jucunda, magna, necessaria, optabilis, summa, vera, utilis. PHRAS. Justitia virtutes omnes complectitur, *la justice embrasse toutes les vertus.* Virtutes omnes continet, comprehendit. Omnes insunt in una justitia virtutes; omnes virtutes ab una justitia pendent; in una justitia includuntur. Nulla virtus abesse justitia potest; conjunctæ sunt, colligatæ sunt cum justitia virtutes omnes. USUS: Justitia, quæ suum cuique tribuit, societatem humanæ conjunctionis magnifice tuetur. Fundamentum justitiæ est fides. In laude justitiæ sunt fides et æqualitas.

JUSTITĪUM, ĩi, n. *Vacances, vacations des tribunaux.* SYN. Jurisdictionis intermissio. USUS: Justitium edici, jurisdictiones intermittere, claudi ærarium, judicia tolli oportet.

JUSTUS, a, um, *Juste.* SYN. Æquus, verus, meritis, debitis, legitimus. )( Iniquus. ADV. Vere. PHRAS. Justus est, *c'est un homme juste.* Justitiæ laude floret; vir est, qui juris civilis rationem ab æquitate nunquam sejunxit; in testimonio religiosus, in judicando severus; vir est, qui immortalem sibi famam æquitate, fide, miserorum defensione comparavit; qui licere sibi nihil putat, nisi quod cum æquitate conjunctum; qui in ferenda sententia legem, æquitatem, fidem unice in consilium adhibet; apud quem unum maxime justitiæ locus est. Cf. [Judico ex æquitate](#). USUS: Justum id est debitumque. Justum et jus alere.

JŪVĒNĪLIS, e, gen. com. *De jeune homme, de jeunesse.* USUS: Juvenilis libido, redundantia, licentia. Cf. [Levis](#).

JŮVĚNĪLĪTER, *En, comme un jeune homme*. SYN. More juvenum. USUS: Juveniliter exsultare.

JŮVĚNIS, is, m. *Jeune homme*. SYN. Adolescens. EPITH. Mobilis. USUS: Infirmitas puerorum est ferocia juvenum.

JŮVENTUS, ūtis, f. *Jeunesse*. SYN. *Ætas florens*, medium *juventæ* robur, *ætas injuriæ opportuna*; *flos ætatis*. EPITH. *Delicata*, *formosa*, *libidinosa*. PHRAS. *Adhuc intra juventutis annos tua versatur ætas, vous êtes encore jeune*. In ea es ætate, quæ valet viribus quidem, sed a prudentia infirma est; ea es ætate, quæ viribus floret, sed a prudentiæ maturitate procul abest; juventutem nondum egressus es, quæ, cum ætatis quoddam veluti ver sit, caret usu rerum et experientia; a prudentia distat, vacua est consilio, inopia iudicii laborat, expers est prudentiæ et gravitatis; ætatem agis, in qua prudentiæ illa maturitas locum nondum habet. Cf. [Adolescentia](#). USUS: Omnem sobolem juventutis ad arma vocat.

JŮVO, as, jŮvi, jutum, are, a. et n. *Aider, favoriser*. SYN. Adjuvo, opem fero. PHRAS. 1. *Pauperes libenter juvat, volontiers il secourt les pauvres*. Afflictis fidem manumque libenter porrigit; inopiam eorum facultatibus sublevat; egestatem eorum facultatibus sublevat; egestatem eorum subsidiis et liberalitate sustentat et recreat; egentibus libenter subsidio venit; opem porrigit, affert, præsidio est. Cf. [Auxilium](#). 2. *Alter alterum juvat, ils s'aident l'un l'autre, ils se prêtent un mutuel appui*. Alter alteri operam commodat; mutua se opera juvant; mutuam sibi operam præstant; alter alteri præsidium est, ac dubiis in rebus lumen. 3. *Philosophia eloquentiam juvat, la philosophie sert à l'éloquence*. Philosophia eloquentiæ adjumento est; ad gravem illam moratamque eloquentiam adjumenta habet, affert, importat non pauca rerum naturalium cognitio. Cf. [Adjuvo](#), [Conduco](#), [Faveo](#). USUS: 1. Juvare, ornare quempiam, quibuscumque rebus possis. 2. Delectat, *faire plaisir, réjouir*. Juvat, in parte operis præfari.

JUXTA, præp. *Auprès de, proche de*. SYN. Prope, propter. USUS: 1. Sepultus juxta viam Appiam. 2. Non secus, tanquam, similiter, *autant, également, comme si*. Juvit me, juxta ac si meus frater esset. 3. Pariter, una, *ensemble*. Juxta boni malique, armati ac imbelles obtruncati sunt.



LĀBĒFĀCĪO, is, fēci, factum, ere, a. *Ébranler, renverser*. SYN. Labefacto, corrumpto, perfringo, dissolvo, conquasso, concutio, solvo, enervo, frango, debilito, infirmo. )( Sustento, restituo. USUS: Virum fortem nulla unquam vis, nullæ minæ, nullæ invidiæ labefecerunt. Is pugnīs mihi omnes dentes labefecit. Cf. [Labefacto](#).

LĀBĒFACTO, as, avi, atum, are, a. *Ébranler, détruire*. ADV. Mediocriter. USUS: 1. Homo improbus rempublicam, jura, leges, vitam hominū, probe ab aliis constituta, societatem et conspīrationem bonorum, dignitatem, consulatū vehementer labefactavit. Ecquid commoda mea, ecquid oratores labefactas et oppugnās? 2. Commoveo, a proposito avertō, *ébranler la fidélité, séduire*. Firmus sum, non me labefactabis. Ne crede, te fidem meam pecunia, cogitationem, sententiam, amicitiam insidiis labefactare posse.

LĀBES, is, f. *Chute; fléau, maladie; tache, souillure*. SYN. Ruina, perniciēs; macula, dedecus, ignominia, infamia, vitium, nāvus. EPITH. Domestica, nefaria et perniciosa. USUS: Multis locis labes agrorum facta, terræque desederunt, *dans bien des endroits, il y a eu des éboulements de terrain*. 2. Macula, *tache, souillure*. Labem ejus dignitati aspersit, intulit. Vide, ne qua labes integris, probum castis, infamia bonis inferatur. 3. Vitium, *mal, défaut*. Num tu hanc conscientiæ, animique labem, et vulnera perferre diutius potes? 4. Perniciēs, pestis, lues, *fléau*. Hunc hominem reipublicæ, provinciæ labem fore prævideo. Cf. [Macula](#), [Dedecus](#).



LĀBĪUM, ii, n. *sæpius* LĀBĪA, ōrum, n. pl. *Lèvre*. SYN. Labellum.

LĀBO, as, are, n. *Être ébranlé, chanceler*. SYN. Ruo, repente concido, vacillo, nuto, in casum vergo; casum, ruinam minor; corruo, cado, ruinæ proximus sum. USUS: 1. Refice ædes labantes. 2. TRANSL. Vides consilium tuum, animos militum labare atque deficere. Sana, confirma rempublicam, fortunam civitatis labantem magnopere et inclinantem.

1. LĀBOR, ěris, lapsus sum, labi, d. *Tomber; faillir, se tromper*. SYN. Prolabor, cado, ruo; *item*: dilabor, deficio; *item*: erro, fallor, decipior. ADV. Continenter, longius, proclivius, turpissime, tuto. PHRAS. Quis in tam lubrica, tam difficili rerum humanarum via non labitur? *Qui ne chancelle parfois dans ce chemin de la vie si glissant et si difficile?* Quis non offendit? Quis vitat, effugit omnem offensionem? Quis est, qui nusquam incurrat imprudens; quis de se præstare offensionem omnem possit? USUS: 1. Labuntur omnia, fluunt, occidunt. Res cum semel labi cœperit, proclivis est in perniciem. 2. Deficio, *se laisser aller, être entraîné*. Mores civitatis in perniciem lapsi. Cave, ne ad illorum opiniones delabaris. 3. Erro, fallor, *se tromper*. Imprudentia, consilio, opinione mea lapsus sum. Ambitione labi. Si me audies, nunquam laberis.

2. LĀBOR, ōris, m. *Travail; peine*. SYN. Opera, opus, sudor, vigiliæ, assiduitas, contentio animi, studium, industria. EPITH. Alienus a nostra ætate et dignitate, assiduus et quotidianus, continuatus, certus, clarus et nobilitatus, gravior, medius, vitæ tolerabilis, domesticus, gloriosus, incredibilis, major, extremus, facilis, jucundus, maximus, forensis, summus, illiberalis, gravis, oratorius, tum infinitus, tum puerilis, injucundus, levis, magnus, parvus, superior industria, tantus, durus, justus, honestus, militaris, minor, multus, minime necessarius, plurimus, pristinus, utilis, sollicitus, insomnis. Labores nocturni, officiosi, patibiles, quotidiani, reliqui, tanti, veteres. PHRAS. 1. Magnos habeo labores, *je suis accablé de travaux*. Multis oneribus susceptarum rerum premor, assiduis laboribus et vigiliis conficior; multum mihi oneris imposui, injunxi; deprimit me laborum moles; quæ res operam exercet meam, immensi est operis multique certaminis; opera, quam sumpsi, suscepi, multi sudoris est, ac contentionis non mediocris; onus, quod in me recepi, suscepi, onus, quod sustuli, quod sustineo, grave sane est, ac multiplex; multis magnisque perfungor laboribus; magnæ mihi quotidie in iis, quos subeo, laboribus molestiæ sunt exsorbendæ. Cf. [Laboro](#). 2. Frustra laboravi, *c'est en vain que j'ai travaillé*. Laborem

inanem sumpsi, suscepi; spes meae infirmis et labantibus fundamentis nitebantur; spem secutus sum caecam et incertam; arido solo, campo infructuoso, arenae semina mandavi, commisi; oleum ac operam perdidici; operam inutiliter consumpsi; inani studio ductus operam lusi; tanto labore nihil egi, nihil profeci; irato genio in rem ingressus sum, nullus mei laboris fructus exstat; studium omne ac operam inutiliter locavi. USUS: Suscipere, ferre, sustinere, finire laborem. Multum laboris ac operae in Latinitatem, in his studiis insumpsi, impendi, consumpsi, exantlavi.

LĀBŌRĪŌSĒ, *Soigneusement*. SYN. Diligenter.

LĀBŌRO, as, avi, atum, are, n. *Travailler; souffrir*. SYN. Elaboro, contendo, laborem suscipio, opus facio, labore me exerceo, laboribus me frango, operam do. ADV. Aequē ut, graviter, magnopere, mediocriter, non ita valde, praecipue, vehementer, vehementius. PHRAS. 1. Improbe laborat, *il travaille énormément*. Infinitum laborem suscipit; naturam pene studio vincit; semper operis aliquid facit, ac improbo labore pene se conficit; laborem unum ex alio capit; noctes adeo totas operi dat; quotidiana opera pene se frangit. 2. Nunquam deerit quod labores, *vous aurez toujours assez de travail*. Non deerit, in quo operam quotidianam edas; in quo operam praebas aliis; in quo nervos omnes aetatis industriæque contendas; in quo omne vitae tuae curriculum conficias; in quo studium, atque opera elaboret tua; in quo operam utiliter ponas, consumas; in quo industriam, ac vigilandi laborem expromas tuum; in quo novus de integro exsudetur labor. 3. Vides quantum laborem? *Voyez-vous comme je me fatigue?* Videsne, ut sudem? ut diligentia omni enitar? quantum certamen mihi exsudandum sit? quantum laboris sumam, subeam, exauriam? quantum operae his rebus tribuam? quot curis angar ac vigiliis? quantum laborem capiam, quantum molestiae assumam? ut in iis studiis me conteram, ut laboribus frangam? 4. Diu jam in hoc laboro, *depuis longtemps déjà je travaille à cette affaire*. Satis diu hoc saxum volvo; diu jam in hoc pistrino hæreo; diu jam in his desudo atque elaboro; diu multumque jam labor is me exercet; magnos jam in hoc opere exantlavi labores et diuturnos. Cf. [Labor](#). USUS: 1. Quid enim laboravi; quid egi? 2. Curo, sollicitus sum, *se mettre en peine de, s'inquiéter*. De republica magis, quam de tuis rebus laboras. Nihil de me, de fama mea laboro. Nunc in minimis habeo, de quibus antea maxime laborabam. 3. Afficior, vexor, discrucior: relatum ad morbos corporis, *souffrir, être malade*. Ex intestinis, renibus, pedibus, stomacho laborare. 4. Vexor: relatum ad morbos animi,

*être accablé*. Inscitia, ambitione, animo, ex desiderio alicujus laborare. Ex invidia laborat, *il est en butte aux coups de l'envie*. 5. Affligor: relatum ad mala aliunde provenientia, *être fatigué, succomber*. Aliena injuria laboro, commoveor, afficior. Domestica crudelitate, intestinis hostibus laborat. 6. Inopia premor, *manquer*. Re frumentaria laboramus. Cf. [Conor](#).

LĀBŌRĪŌSUS, a, um, *Laborieux; fatigant, pénible, difficile*. SYN. Industrious, sedulus, sollicitus, assiduus, operosus, studiosus; *item*: Molestus, difficilis. PHRAS. 1. Laboriosus homo est, *cet homme est laborieux*. Quid eo homine sollicitum magis ac exercitum fingi potest? Homo est multae industriæ, et magni laboris. Operosus, et semper aliquid agens, aliquid moliens; homo, cui de communi quidem otio otiosum esse liceat. 2. Laboriosa res est, *cette chose est fatigante*. Res est multi sudoris; non mediocris contentionis; magni certaminis; magni laboris; multae operæ; res est immensi operis. USUS: 1. Quid nobis laboriosius, quid magis sollicitum, magis exercitum fingi potest? 2. Laboriosa exercitatio, deambulatio. Cf. [Diligens](#), [Difficilis](#).

LĀBRUM, i, n. *Lèvre*. SYN. Labium, labellum. EPITH. Tremens. USUS: 1. Oris humani extrema labra sunt. Summis, primoribus labris gustavit philosophiam, leviter attigit, *toucher à qqch du bout des lèvres, effleurer; étudier ou connaître superficiellement*. Versatur mihi in primoribus labris, *je l'ai sur le bout des lèvres*. 2. Extrema ora fontis, etc. *bord d'une fontaine, d'un vase, etc.* Vasis genus ad lavandum aptum, *baignoire, cuve*. Labrum si in balneo non est, fac, ut sit.

LAC, actis, n. *Lait*. EPITH. Lætum, dulce, pingue, primum. USUS: Lacte fetum depellere.

LĀCER, ěra, ěrum, *Déchiré, mis en pièces*. Artus laceri.

LĀCĚRĀTĪŌ, ōnis, f. *Action de déchirer*. SYN. Laniatio. USUS: Muliebres lacerationes genarum. Tui corporis laceratio mihi dolori fuit.

LĀCERNA, æ, f. *Vêtement d'homme*. Vestis virilis ac fere militum.

LĀCĚRO, as, avi, atum, are, a. *Déchirer, mettre en pièces*. SYN. Concerpo, conscindo, discindo, dilacero, dilanio, carpo, dirumpo. USUS: 1. Laceratum fœde corpus abjicere. Virgis tergum lacerare. 2. TRANSL. Graviter lædo, *blâmer, critiquer; ruiner, détruire*. Meus me mœror, animum ægritudo, patriam improbi cives omni scelere ac injuria lacerant, exedunt,

conficiunt. Verborum contumeliis, oratione virulenta laceravit illum et cruentavit. Num et vitæ, quæ superest, reliquias lacerabis et distrahes?

LĂCERTŌSUS, a, um, *Musculeux, robuste*. SYN. Robustus, nervosus. USUS: Pugnaces et lacertosi centuriones. Cf. [Robustus](#).

LĂCERTUS, i, m. *Force, muscles*. SYN. Vires, nervi, robur, torus. EPITH. Obesior, carnosus. USUS: Oratoriis lacertis viribusque argumenta torquere.

LĂCESSO, is, īvi *vel* īi, ītum, ere, a. *Provoquer, harceler, entreprendre*. SYN. Provoco, irrito, tento. )( Respondeo. ADV. Ultro, mediocriter. USUS: Neque te ferro, nec maledictis, nec injuria, ne verbo quidem unquam laccessivi. Non sum ad laccessendum procax.

LĂCRĪMA, æ, f. *Larme, pleurs*. SYN. Fletus. EPITH. Diuturnæ, gratæ, invidiosæ, multæ et assiduæ, plures, plurimæ, populares, pueriles, quotidianæ. PHRAS. 1. Ad lacrimas me movit, *il m'a ému jusq'aux larmes*. Lacrimas mihi commovit, excivit; lacrimas nolenti excussit ea commemoratio; fletum movit ea commemoratio; lacrimas expressit, extorsit; in lacrimas me solvit. 2. Eccur tot lacrimas fundis? *Pourquoi répandre tant de larmes?* Ecquid te lacrimis adeo dedis, tradis? Lamentis te conficis? Ecquid tot lacrimas effundis, profundis? Quid istas tot eduxit lacrimas? Quid est, quod totus lacrimis diffluas? Quid ita vim tantam profundis lacrimarum? Quid ita totus abis in lacrimas? 3. Viri est comprimere lacrimas, *un homme doit retenir ses larmes*. Viri est, tenere lacrimas, cohibere, reprimere; imperare dolori, temperare lacrimis. 4. Præ lacrimis scribere non possum, *mes larmes m'empêchent de vous écrire*. Fletu impediior, quominus pleniores dem ad te litteras; epistolam lacrimis prope deleo; defluentes ex oculis lacrimæ scribendi facultatem eripiunt; perfusus fletu vix pauculos hos versus exarare sine litura possum. Fletu reprimor, ne scribam reliqua; non queo reliqua scribere, tanta vis lacrimarum est. Cf. [Fleo](#), [Fletus](#). USUS: Lacrimis nihil citius arescit. Consumitur lacrima in alienis malis.

LĂCRĪMĀBĪLIS, e, gen. com. *Digne d'être pleuré*. Lacrimabile bellum.

LĂCRĪMĀBUNDUS, a, um, *Baigné de larmes*. Atque ille lacrimabundus: Gratum est, inquit, etc.

LĂCRĪMO, as, are, n. et LĂCRĪMOR, aris, atus sum, ari, d. *Pleurer*. SYN. Illacrimor, ploro, fleo, lugeo. PHRAS. 1. Cœpit lacrimari, *il se mit à*

*pleurer*. Obortæ repente lacrimæ, manare ab oculis lacrimæ, effusæ oculis lacrimæ os totum opplere, fluere ex oculis lacrimæ, decurrentes ex oculis lacrimæ vultum omnem humectare cœpere. 2. Non cessat lacrimari, *il pleure toujours*. Modum lugendi nullum facit; in lacrimis jacet; totus in luctu versatur; luctu consumitur et contabescit; lacrimis usque indulget; lacrimis oculos terit, corrumpit; lacrimis debilitatur et conficitur; lacrimæ illi vocem pene et spiritum intercludunt; lacrimis totus diffluit. 3. Ad hoc spectaculum omnes lacrimabantur, *à cette vue, tous se prirent à pleurer*. Omnium in ore erant lacrimæ; ingens comploratio ab omni turba exorta erat; eum casum lamentabilis omnium comploratio exceperat; rei atrocissimæ species omnia misto puerorum ac mulierum ploratu complebat; hæc cum aspicerent, omnium ex oculis lacrimæ se subito profuderunt; omnibus lacrimæ cecidere, prosiliere, prorupere. USUS: Lacrimasse te in discessu meo, moleste ferebam. Ecquis erat omnium, quin lacrimaretur? Cf. [Gemo](#), [Fleo](#), [Tristitia](#), [Luctus](#).

LĂCRĪMŌSUS, a, um, *Lamentable*. Poemata lacrimosa.

LACTENS, entis, omn. gen. *Qui tette*. SYN. Lac sugens. USUS: Lactens puer.

LACTESCO, is, ere, n. *Se convertir en lait*. SYN. In lac convertor, lacte impleor. USUS: In iis animantibus, quæ lacte utuntur, omnis fere cibus lactescere incipit.

LACTĒUS, a, um, *De lait*. USUS: Orbis lacteus, circulus lacteus, *la voie lactée*.

LACTO, as, avi, atum, are, a. *Allaiter*. SYN. Lac præbeo, mammam submissam præbeo. )( Lacte depello, *sevrer*. USUS: 1. Lactare fetum. 2. TRANSL. Per blanditias circumduco, decipio, *séduire, tromper*. Lactasti nempe me, et falsa spe produxisti.

LĂCŪNA, æ, f. *Fosse; creux, enfoncement*. SYN. Fossa; *item*: Vacuitas, hiatus. EPITH. Cæca. USUS: Vide, ut illam rei familiaris lacunam expleas, damnum sarcias, *faites en sorte de réparer la brèche faite à votre patrimoine*.

LĂCŪNAR, āris, n. *Plafond, lambris*, SYN. Laqueare. USUS: Gladius a lacunari equina seta pendens.

LĂCŪS, ūs, m. *Lac*. RAD. a λάκκος.

LÆDO, is, si, sum, ere, a. *Heurter violemment; blesser, outrager*. SYN. Offendo, violo, injuriam facio, mali aliquid infero. ADV. Aperte, contumeliose, gravissime, imprudenter, injuste. PHRAS. 1. Tu te ipse læsisti, *vous vous êtes fait tort à vous-même*. Tuo, ut dicitur, gladio te jugulasti; in tuum ipse mucronem incurristi; si quid offensionis, incommodi oblatum est, a temetipso id accidit; causa tua a temetipso graviter vulnerata est. 2. Eo lapsu se læsit, *il s'est blessé en tombant*. Ex illo lapsu crus vitiatum, perstrictum, afflictum est; a vexatione non intactum fuit; crus fœde mulctatum saxisque laceratum est, sauciatum, cruentatum. 3. Verba illa me graviter læserunt, *ces paroles m'ont fort offensé*. Hæc me oratio, si qua superest pars sensus, numquid laceret, et cruentet? vox ea me graviter violavit; verborum ea asperitate graviter vulneratus sum; confectus mihi ac trucidatus videbar ea verborum contumelia. 4. Ejus maledicta parum lædent honorem tuum, *ses calomnies nuiront peu à votre réputation*. Ejus maledicta nomini tuo non officient, labem inferent, maculam injicient et aspergent; maledicta ea nominis existimationi jacturam non afferent, detrimento non erunt, non obscurabunt honorem tuum, splendorem nominis non perstringent, nomini tuo obscuritatem non afferent, tenebras non obducent, lucem non eripient; ejus ex maledictis nihil adversi patietur tua dignitas; nihil de tua dignitate detrahetur; dignitatis damnum non facies; dignitas tua nulla labe afficietur; nullam maculam tuus honor contrahet. Cf. [Offendo](#), [Detraho](#). USUS: Perjurio, dictis aut factis, ludibriis aliquem lædere.

LÆNA, æ, f. *Vêtement de dessus, manteau*. SYN. Amiculum.

LÆSĬO, ōnis, f. *Attaque*. Cf. [Offensio](#).

LÆTĀBĪLIS, e, gen. com. *Agréable*. SYN. Lætitia dignus. Ut ea res lætabilis tibi sit et gloriosa opto. Cf. [Lætus](#).

LÆTĒ, *Joyeusement*. SYN. Jucunde, hilariter.

LÆTĪFĪCO, as, avi, atum, are, a. *Réjouir*. SYN. Lætitiā affero, lætitiā afficio, hilaro, exilaro, oblecto, recreo. USUS: Solis accessus terram, agros lætificat. Cf. [Lætitiā](#).

LÆTĪTĪA, æ, f. *Joie, allégresse*. SYN. Voluptas, hilaritas, gaudium. EPITH. Ingens, insolens, insolita. PHRAS. 1. Is nuntius magnam mihi fecit lætitiā, *cette nouvelle m'a comblé de joie*. Magnam mihi lætitiā attulit, dedit, objecit; insolitam in lætitiā me conjecit; magna lætitiā me affecit;



magnæ voluptati fuit; animum mira voluptate perfudit. Cf. [Gratus](#), [jucundus](#). 2. Lætitiā inde percepi magnā, *j'ai reçu de là une grande joie*. Lætitiā cepi non mediocrem; actus sum inde lætitiā non mediocri et voluptate; omnibus lætitiis incessi accepto hoc nuntio; efferebar lætitiā; exsilii, exsultavi lætitiā ad eum nuntium. Cf. [Lætor](#), [Gaudeo](#). 3. Hominis adventus lætitiā omnem ademit, *l'arrivée de cet homme a enlevé toute la joie*. Omnem lætitiā mihi detraxit, ademit, labefactavit. Cf. [Gaudium](#).

LÆTOR, aris, atus sum, ari, d. *Se réjouir*. SYN. Exsulto, triumpho, lætitiā efferor, omnibus lætitiis incedo. ADV. Magnopere, mirabiliter, valde, vehementer, vehementissime. PHRAS. Tuis rebus valde lætor, *je me réjouis du succès de vos affaires*. Lætitiā sumo, haurio, suscipio ex rebus tuis; gaudium mihi res tuæ pariunt, præbent; gaudio me afficiunt res tuæ; magna mihi e rebus tuis voluptas, jucunditas, delectatio oritur; lætitiā me res tuæ secundæ complent, cumulant, perfundunt; magnā hilaritatem colligo ex secundis rebus tuis. Cf. [Gaudeo](#). USUS: De tua fortuna lætor. Tuis præclaris operibus, in tuis progressionibus magnopere mihi lætandum est. Lætanti animo et erecto fortunam subiit.

LÆTUS, a, um, *Joyeux*. SYN. Alacer, hilaris, jucundus. USUS: Vultus lætus; lætissimi fructus. Cf. [Hilaris](#), [Jucundus](#), [Gaudeo](#).

LÆVĪGO, as, avi, atum, are, a. *Polir, rendre lisse*. USUS: Parietes tectorio lævigantur, *les murs sont recouverts d'un enduit bien poli*.

LÆVUS, a, um, *Gauche*. SYN. Sinister. USUS: Læva manus, auris. Lævus homo, *seu ineptus*. Lævum tonitru, fausti ominis.

LĂĠĒNA, æ, f. *Bouteille*. Genus vasis.

LAMBO, is, bi, bĭtum, ere, a. *Lécher*. USUS: Bos lingua se lambit. Mei mihi lambere videor.

LĀMENTĀTĪO, ōnis, f. *Lamentation, gémissement*. SYN. Querimonia, questus, lessus, plangor, gemitus, querela. EPITH. Mœrens, lugubris. USUS: Lamentatione forum complevere. Fletus mulierum et lamentationes fieri solitæ. Cf. [Gemitus](#), [Luctus](#), [Querela](#).

LĀMENTOR, aris, atus sum, ari, d. *Se lamenter*. SYN. Deploro, lamentationem facio. ADV. Flebiliter, modice, temere. PHRAS. Misere lamentatus est, *il s'est fort désolé*. Clamore et fletu omnia complevit; lamentis, querelis se totum dedit; lamentis omnia, lamentis cœlum

complevit; in questus effundebatur totus. USUS: Lapides ipsi cæcitatem tuam flevisent, et lamentati essent. Cf. [Gemo](#), [Queror](#), [Luctus](#).

LĀMENTUM, i, n. *Lamentation*. SYN. Lamentatio. USUS: In lacrimis, lamentis, sordibus jacuisti. Num lamentis querelisque te dedes? Cf. [Luctus](#), [Querela](#), [Gemitus](#).

LĀMĪNA, æ, f. *Feuille, lame, plaque*. USUS: Titulus laminæ aureæ inscriptus.

LAMPAS, ādis, f. *Torche, flambeau*. SYN. Lucerna, lychnus. USUS: Templum multis lampadibus illustratum. Cœli lampades stellæ.

LĀNA, æ, f. *Laine*. EPITH. Candidior, alba, tenera. USUS: Lanam carpere; lanam facere; lanæ manus admoveere; lanæ deditum esse, *être occupé à filer*. Lana colorem ducit, *la laine peut se teindre*.

LĀNĒUS, a, um, *De laine*. USUS: Pallium laneum injecit.

LANGUĒFĀCĪO, is, fēci, factum, ere, a. *Rendre faible, languissant*. SYN. Languorem affero. )( Incito. USUS: Incitare languentes, et languefacere excitatos.

LANGUĒO, es, ere, n. et LANGUESCO, is, gūi, ere, n. *Être faible; devenir faible*. SYN. Flaccesco, languidus fio, torpeo, torpesco, marcesco. ADV. Plane. PHRAS. Languet juvenus nostra, *notre jeunesse est sans énergie*. Ut pulcherrime calebat, ita ignaviter nunc facit omnia; indormit juvenus nostra restincto studiorum ardore; ita frigide agit, ut nolle existimetur; juventute utimur frigidissima; ardor omnis refrixit penitus, et obriguit; elanguescit fractis jam dudum animis, et noxia cessatione torpet; veteris quidam invasit, occupavit juventutem nostram, et tam leviter tam solute, tam oscitanter agit omnia; nisi faces admoveamus, nisi calefaciamus, frigore congelant eorum studia; otio senescere, hebescere videmus juventutem nostram; juvenus non gloria movetur, non utilitate; non jam eadem est juvenus nostra, ita tarde commovetur, ita raro incalescit; socordius aguntur omnia, sic ut incisos industriæ nervos esse nemo non intelligat; industria elanguit, ardor animi restinctus est; dormit juvenus nostra, aut nescio quæ torpedo animos oppressit. Frigore frigescunt plurimi, dici non potest, quam jaceant omnia et torpescant; paucis ad studia litterarum animus, segniores plerique, qui ab honestis consiliis plurimum

refugiant. USUS: Otio, senectute, corpore languescit. Ne patere industriam languere tuam. Languet tua oratio, et jacet.

LANGUĪDĒ, *Languissamment, mollement, lentement*. SYN. Cunctanter, negligenter.

LANGUĪDUS, a, um, *Languissant, débile, paresseux*. SYN. Languens, tardus, debilitatus, mollis, enervatus, remissus, solutus, frigidus. )( Operosus, strenuus. USUS: Senectus, oratio, studia languida. Languidiore studio in causa fuistis. Nos etiam languidiores facti sumus, et pene frigidi. Cf. [Languéo](#), [Debilis](#).

LANGUOR, ōris, m. *Faiblesse, fatigue, paresse*. SYN. Torpor, desidia. EPITH. Gravis, segnis, lentus. USUS: Exspectatio diutina, otium et solitudo magnam affert languorem. Languori se dare, permittere, dedere.

LĂNĪĀTĪO, ōnis, f. *Action de déchirer*. SYN. Laniatus.

LĂNĪĀTŪS, ūs, m. *Action de mettre en pièces*. USUS: Quid mihi ferarum laniatus oberit nihil sentienti.

LĂNĪĒNA, æ, f. *Étal de boucher, boucherie*.

LĂNĪO, as, avi, atum, are, a. *Déchirer, mettre en pièces*. SYN. Dilanio, lacero.

LĂNISTA, æ, m. *Celui qui forme les gladiateurs*. SYN. Gladiatorum magister.

LĂNĪUS, ii, m. *Boucher*. SYN. Carnarius.

LĂNŪGO, ĩnis, f. *Poil follet, duvet*. Prima pilorum eruptio: ita dicta a lanæ similitudine, qualis in adolescentum genis, et pomis quibusdam. EPITH. Prima.

LANX, ancis, f. *Plat, écuelle, plateau, balance*. SYN. Patina, statera, libra. USUS: Lancibus et canistris esculenta inferre. Virtutis amplitudo, lanci imposita, terram mihi crede, et maria deprimat, *placez la vertu dans un des plateaux d'une balance: ce plateau, croyez-moi, emportera par son poids la terre et les mers*.

LĂPĪCĪDĪNÆ, ārum, f. pl. *Carrière à pierres*. SYN. Latomia. Alii Lapidina scribunt, sed perperam.

LĂPĪDĀTĪO, ōnis, f. *Action de lapider; pluie, grêle de pierres*. SYN. Lapidum jactus. USUS: Inde fit saxis magna lapidatio. Lapidatione et hominum concursu prohibitus est a nostris.

LĂPĪDĀTOR, ōris, m. *Celui qui lance des pierres*. SYN. Percussor. De homine improbo et seditioso.

LĂPĪDĒUS, a, um, *De pierre*. USUS: Murus lapideus.

LĂPĪDO, as, avi, atum, are, a. *Lapider*. SYN. Lapidibus obruo, cooperio, operio. Cf. [Lapis](#).

LĂPĪDŌSUS, a, um, *Pierreux*. USUS: Terra, ager, loca lapidosa.

LĂPIS, ĭdis, m. *Pierre*. PHRAS. Lapidēs in eum jacti sunt, *on lui jeta des pierres, on le lapida*. Lapidēs in eum missi, saxa conjecta sunt; lapidibus appetitus, ictus, percussus est; vis ingens lapidum grandinis modo in eum effusa est; non defuere, qui lapidibus eum incesserent, qui saxa in eum jacerent, lapidum conjectu arcerent, lapidum saxorumque nimbo operirent. USUS: Fracta domus conjectu lapidum. Homo de lapide emptus, e quo prāco venalia mancipia prādicabat; de capite quoque vilissimo dicitur, *homme vendu, soudoyé; méprisable*. Ad tertium, quartum lapidem, *à la troisième, à la quatrième pierre ou borne milliaire*. Nam lapidibus par intervalla defixis milliaria designabant veteres.

LAPSŪS, ūs, m. *Chute, faux pas, erreur*. SYN. Prolapsio, lapsio, casus. EPITH. Certus, multiplex, prāceps, vetustus. Multi, populares variique. USUS: Lapsus fluminis et cursus. Continere temeritatem in lapsu arduum est. Cf. [Error](#).

LĂQUĒAR, āris, n. \* *Lambris*. SYN. Lacunar. USUS: Tecti laquearia.

LĂQUĒUS, i, m. *Lacet; piège*. SYN. Vinculum, restis, funis; *item*: Dolus, et res quaecumque, qua irretiri *aut* capi possumus. USUS: Disputationum, legum, verborum laqueis irretire, tenere, constringere. Laqueos alteri tendere. In laqueum collum inseruit. Laqueo vitam finivit. Iudicii laqueos solertia declinare, evitare.

LĂQUĒĀTUS, a, um, *Lambrissé*. USUS: Considerat templum, videt undique tectum pulcherrime laqueatum.

LĂRES, lārum et ārĭum, m. pl. *Dieux lares, protecteurs du foyer; de là: Foyer, habitation, maison*. SYN. Penates, focus, ædes. EPITH. Familiaris.

USUS: Relinquere, redire ad larem suum.

LARGĒ, *Largement*. SYN. Largiter, liberaliter, copiose, munifice, effuse. USUS: Large dare, large promittere, large parare convivium.

LARGĪOR, īris, ītus sum, iri, d. *Donner libéralement, prodiguer*. SYN. Dono, gratificor, largitionem facio. ADV. Apertissime, inconsulto, liberalissime. USUS: Natura tua facultatem insignem, et copiam dicendi largitur. Largire hoc amoris nostro. Cf. [Do](#), [Dono](#).

LARGĪTAS, ātis, f. *Largesse*. SYN. Liberalitas. USUS: Terra fruges maxima largitate fundit. Cf. [Liberalitas](#).

LARGĪTĪO, ōnis, f. *Largesses, libéralité*. SYN. Effusio, corruptela. EPITH. Agraria, frumentaria, infinita, maxima, modica, intolerabilis, necessaria, perniciosa, popularis, regia, salutaris, singularis, turpis, maxima. USUS: 1. Largitione quemdam corrumpere, emere, animos conciliare. 2. Concessio. In largitione civitatis haud difficiles fuere Romani, *les Romains accordaient facilement le droit de cité*. Cf. [Corruptela](#).

LARGĪTOR, ōris, m. *Celui qui fait des largesses, corrupteur*. SYN. Corruptor. EPITH. Factiosus, prodigus.

LARGUS, a, um, *Libéral*. SYN. Liberalis. USUS: Duo genera sunt largorum, quorum alteri prodigi, alii liberales. Larga compensatio. Cf. [Beneficus](#), [Liberalis](#).

LARVA, æ, f. *Spectre, fantôme*. USUS: 1. Num hunc hominem larvæ, intemperiae, furiae agitant? 2. Persona, *masque de théâtre*. Non illa larva opus est. Larvam deponere, *jeter le masque*.

LARVĀTUS, a, um, *Ensorcelé, furieux; masqué*. SYN. A larvis exterritus; furiosus; *item*: Personatus.

LASCĪVĪA, æ, f. *Libertinage, effronterie*. SYN. Petulantia, procacitas. Cf. [Luxuria](#).

LĀSCĪVĪO, is, īi, ītum, ire, n. *S'abandonner à la licence, au désordre*. USUS: Petulanter agere, lascivire. Longo otio plebs lascivire cœpit.

LASCĪVUS, a, um, *Enjoué; licencieux*. SYN. Petulans, procax. Cf. [Petulans](#), [Luxuriosus](#), [Impudicus](#).

LASSĪTŪDO, ĩnis, f. *Lassitude, fatigue*. SYN. Defatigatio. USUS: Vīno, interposita quiete, lassitudinem abstergere, membrīs eximere.

LASSUS, a, um, *Las, fatigué*. SYN. Labore tum animi, tum corporis fatigatus. PHRAS. Lassus sum, *je suis fatigué*. A viribus deficior; vires lassitudine me deficiunt; labori succumbo; labore fractus sum. Cf. [Fatigo](#), [Fessus](#).

LĀTĒ, *Au loin*. SYN. Laxe. PHRAS. Malum late se extendit, *le mal s'étend au loin*. Longe lateque dispersum est, latius opinione disseminatum, late diffusum est malum, latius serpit, quam credatur, ad plures pertinet, latissime fluxit, manavit. USUS: Vagabitur nomen tuum longe lateque. Fuse lateque dicere.

LĀTĒBRA, æ, f. *Cachette, refuge*. SYN. Recessus, locus in quo latere quis possit. EPITH. Malefica, parva, tanta. USUS: 1. Multæ sunt animorum latebræ, multi recessus. Erupit e latebris tenebrisque conspiratio. 2. TRANSL. Excusatio, declinatio rei objectæ, *excuse, prétexte*. Quære latebram tuo perjurio. Suspicionum, obscuritatis latebræ.

LĀTĒBRŌSUS, a, um, *Secret, caché*. USUS: Via latebrosa.

LĀTENS, entis, omn. gen. *Caché, secret*. SYN. Obscurus, involutus.

LĀTENTER, *En secret*. SYN. Clam, occulte.

LĀTĒO, es, ũi, ere, n. *Se cacher*. SYN. Delitescō, clam sum. ADV. Abdite, occulto, utiliter. PHRAS. 1. Latuit homo improbus, *ce brigand s'est caché*. Fefellit quæditorum industriam; occultorum locorum latibulis delituit; latitavit in tenebris abditus et reclusus; nequitiam suam tenebrarum ac parietum custodiis texit, condidit, occultuit, occultavit. 2. Scelera latere diu non possunt, *les crimes ne peuvent demeurer longtemps cachés*. Nullum crimen diu esse potest, quin indicio se prodat aliquo; quin in lucem prodeat; quin emanet; nullum scelus tegi, premi, tenebris involvi perpetuo potest. 3. Latere optat, *il aime la retraite*. Abstinet publico; latebris se involvit; latebris se commendat studiose; id agit studiose, ut ex hominum se conspectu subducat. Cf. [Abdo](#), [Abscondo](#). USUS: Non latebat me tuum flagitium. Sub nomine pacis bellum latet. Non id abditum latebat in tenebris, sed in oculis erat positum. Cf. [Ignoro](#).

LĀTERNA, æ, f. *Lanterne*.



LĀTĪBŪLUM, i, n. *Retraite, tanière*. USUS: Latibula quærere. Latibulis se tegere. Cf. [Latebra](#).

LĀTĪNĒ, *En latin*. USUS: Plane ac Latine loqui. Græca Latine reddere. Latine scire; non pessime Latine loqui.

LĀTĪNITAS, ātis, f. *Latinité, la langue latine dans sa pureté*. SYN. Sermonis Latini puritas. PHRAS. Latinitate utitur optima, *il se sert d'un latin très pur*. Incorrupta utitur Latini sermonis integritate; caste pureque utitur Latina lingua; elucet in ejus sermone mira Latinæ linguæ elegantia; in ejus dictione inest mirus Latini sermonis candor; stilo dicendique genere utitur terso et castigato; quod in Latina lingua cultissimum ac ornatissimum, id totum in ejus sermone ita deprehendas, ut per manus tradita, ac velut testamento legata illi Latinitas videatur; casti incorruptique sermonis laude floret; nemo illo purius ac emendatius Latino sermone utitur; inest in ejus sermone nativa et omnibus numeris absoluta Latinitas; hunc tu cum audies, Musas ipsas Latine loqui putabis. USUS: Latinitas est, quæ sermonem purum conservat, et ab omni vitio remotum. Cæcilius non bonus auctor Latinitatis. Epistolam Græcam Latinitate donare.

LĀTĪNUS, a, um, *Latin*. USUS: Latinus es; Latinas litteras præclare calles, tenes, exhaustisti.

LĀTĪO, ōnis, f. *Action de porter*. USUS: Exspecto legis lationem, *j'attends la proposition de la loi*.

LĀTĪTO, as, avi, atum, are, n. *Être caché*. USUS: Non latitabis diutius.

LĀTĪTŪDO, ĩnis, f. *Étendue, grandeur*. )( Angustia. USUS: Tuarum latitudinem possessionum tueri non poteris.

LĀTOR, ōris, m. *Celui qui propose une loi*. USUS: Quis talis latorem legis perferret?

LĀTRĀTŪS, ūs, m. *Aboiement*.

LĀTRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Aboyer, hurler*. USUS: Latrant hi oratores, non loquuntur. TRANSL. Vociferari.

LĀTRO, ōnis, m. *Bandit, voleur*. SYN. Grassator, prædo, excursor, sicarius. EPITH. Funestus, demens, paratissimus ad omnia, expeditus, perditus abjectusque, fortis, impurus, maleficus, sceleratus, agens, sceleratissimus, deterrimus; impune latrocinans, turpissimus. Latrones

armati, conscelerati, foedissimi, furentes, importunissimi, noti ac insignes, nefarii, perditissimi. PHRAS. Latronem agit, *il vit en brigand*. In caede atque ex caede vivit; maleficio et scelere pascitur; per latrocinia et rapinas vitam tolerat; latrociniis se alit; in latrocinium versus vias insidet et itinera, praedasque agit. Cf. [Prædo](#).

LĀTRŌCĪNĪUM, ii, n. *Brigandage*. SYN. Excursio. EPITH. Apertum, castrense, civile, domesticum, forense, honestum, impium, intolerabile, intestinum, nefarium, nocturnum, novum ac singulare, sceleratissimum ac deterrimum. USUS: Hoc equidem latrocinium est, non iudicium. Tueri fines ab excursionibus et latrociniis. Per latrocinium hunc hominem despoliasti; latrocinio oppressisti innocentem.

LĀTRŌCĪNOR, aris, atus sum, ari, d. *Voler à main armée*. SYN. Prædor, excurro, grassor. USUS: Duo millia latrocinari dicuntur.

LĀTŪMĪÆ vel LĀTŌMĪÆ, ārum, f. pl. *Carrières servant de prison*. Item: Carcer Syracusanus.

1. LĀTUS, a, um, *Large, étendu*. SYN. Amplus, laxus. )( Angustus. USUS: 1. Satis lato a Sicilia mari. 2. Particip. a Fero. Nulla rogatio, nulla lex est lata, *porté*.

2. LĀTUS, ěris, n. *Flanc, côté*. SYN. Pars dextra vel sinistra corporis vel regionis. EPITH. Bonum, valens. USUS: 1. Latus ei condoluit. Lateris dolore consumptus est. Ad Cæsaris latus assedit. Per alicujus latus petere, ferire alterum. Latera cingebant filii. 2. Provincia altero latere mari alluitur.

LAUDĀBĪLIS, e, gen. com. *Louable*. SYN. Laudandus, probabilis, prædicabilis, prædicandus, laude dignus. USUS: Honestum, etsi a nullo laudetur, laudabile est natura et prædicabile.

LAUDĀBĪLĪTER, *D'une manière louable*. SYN. Recte, laudate, honeste, cum laude.

LAUDĀTĪŌ, ōnis, f. *Louange*. SYN. Præconium, commendatio. )( Vituperatio. EPITH. Gravis et honesta. USUS: Laudatio alicui data.

LAUDĀTOR, oris, m. *Celui qui loue, approbateur; témoin à décharge*. SYN. Præco virtutis, testis innocentiae. USUS: Te mihi laudatorem mearum rerum, testem, auctorem cupio. Habebis in me tuæ virtutis præconem, laudatorem ac probatorem rerum tuarum.

LAUDĀTRIX, īcis, f. *Celle qui loue*. USUS: Vitiorum laudatrix fama popularis.

LAUDĀTUS, a, um, *Loué*. SYN. Spectatus, probatus. )( Obscurus. PHRAS. Laudatissimum te omnes sciunt, *tout le monde sait que vous êtes très renommé*. Cumulatum te omni laude, omnibus laudibus abundantem, illustri laude florentem, celebratum omnes norunt; neminem fugit, quam excelso illustrique loco sita sit laus tua; quanta in te sit commendatio virtutis; quanta in laude sis apud omnes. Cf. *Laudo*. USUS: Homo omnium consensione laudatus.

LAUDO, as, avi, atum, are, a. *Louer, célébrer*. SYN. Commendo, celebro, laudem tribuo, impertio *vel* impertior; eximia laude orno, nomen orno; verbis amplissimis, maximis laudibus orno; laudibus effero, afficio; in cælum laudibus tollo, extollo, fero; nobilito, laudem alicujus celebro; in majus celebro; laudibus onero; gloria et prædicatione effero; in aliquem laudes confero; aliquid verbis probo, approbo. ADV. Aperte, commode, copiose, copiosissime, egregie, graviter, honorificentissime, merito, mirifice, nimis, valde, nominatim, ornatius, plane, privatim, publice, recte, valde, vehementer, vere, verissime, unice. PHRAS. 1. Vir dignus est qui ab omnibus laudetur, *cet homme mérite les louanges de tous*. Qui omnium vocibus scriptisque coretur; qui omnium laudibus ornetur, cumuletur; cujus fama æternis laudibus floreat; quem semper omnes in ore animisque habeant. Vir est, cujus laudes nemo consequitur; cujus virtus satis extolli nequit; quem omnes laudibus ad cælum ferant; laudibus æternis prosequantur; qui fama et litteris celebretur; cujus mentionem cum honore inferant omnes posterii; de quo sermonem nemo, nisi cum admiratione laudum instituat; cujus nomen cum æternitate jungatur; cujus virtutes et res gestas posteritas omnis æternis laudibus exornet, prosequatur; cujus virtutem omnium sermones monumentaque illustrent. 2. Laudatur in eo mira erga omnes caritas, *il est surtout recommandable par sa grande bonté*. Præcipua laude fertur, magnis in laudibus est, magnis in cælum laudibus effertur, in summa apud omnes laude est ejus caritas; egregia adversus omnes caritate magnam adeptus est gloriam; laudem præcipuam habet ejus caritas; præcipua in laude ponitur ejus caritas; præcipua laus ejus caritati tribuitur; præcipua in eo est caritatis commendatio, æterna in laude versatur; caritas ejus ad summam laudem pervenit; fertur in primis ejus caritas

omniumque sermonibus celebratur; pleno ore laudatur. Cf. [Laus](#), [Illustro](#).  
USUS: Hunc pro dignitate laudare nemo satis potest.

LAURĒA, æ, f. *Couronne de laurier*. SYN. Corona laurea, laureola.  
USUS: Quem currum, quam lauream cum laudatione tua conferam?

LAURĒĀTUS, a, um, *Couronné de laurier*. USUS: Lictores, fasces laureati; litteræ laureatæ, *bulletin d'une victoire, lettre d'un général victorieux*.

LAURĒŌLA, æ, f. *Rameau de laurier*.

LAURUS, i, f. *Laurier; triomphe*. USUS: Sed incurrit hæc laurus nostra in oculos malevolorum. Lauri baccæ.

LAUS, audis, f. *Éloge, renom, célébrité*. SYN. Præconium, commendatio, gloria, splendor, decus. EPITH. Summa, divina, domestica, publica, admirabilis, æqua, aliena, amplior, antiquior, bellica, communis, consimilis, immortalis, egregia, eximia, exigua, forensis, gratissima, honesta, satis idonea, illustris, imperatoria, inanis, infinita, jucunda, magna, digna, media, non mediocris, militaris, mira, modica, nova, oratoria, par, perennis, perfecta, popularis, præcipua, præclara, propria sempiterna, singularis, solida, summa, tenuis, sera, falsa, una, regia. )( Dedecus, vitium. PHRAS. 1. Laudem quærere, *rechercher la gloire*. Laudem petere; toto pectore, totis animis incumbere in laudem; duci laude, gloria; gloriæ studio atque amore flagrare; spectare laudem unam; nihil habere antiquius laude et gloria. Servire laudi atque gloriæ; nihil in vita magnopere expetere, nisi laudem ac honestatem, et in ea persequenda omnia pericula parvi ducere; laudis studio efferri; inflammato rapi ad laudem studio. 2. Laudi inhiare, *soupirer après la célébrité*. Laudes venari; aucupari opinionem; auram popularem captare; æstu gloriæ esse percitum; gloriæ stimulis agitari. Cf. [Gloria](#). 3. Laudem sibi parare, *tirer honneur de qqchose*. Laudem sibi comparare, sibi adsciscere, nancisci, consequi; existimationem colligere; in existimationem venire. Cf. [Gloria](#). 4. Laudem habere, *être honoré*. In laude esse, laudibus florere, abundare, procedere, cumulari; præcipua laude ferri. Cf. [Laudo](#). 5. Laudem alteri tribuere, *comblar qqn d'éloges*. Laudes suas in alterum transfundere, transmovere; servire, subservire, suffragari, favere alterius laudibus; laudes cum altero communicare; in alterum omnia laudum ornamenta congerere, conferre, transferre. 6. Laudem alterius sibi vindicare, *s'attribuer la gloire d'un autre*. De alterius laudibus delibare; alienas laudes

in se transmovere; offerre se in societatem, communionem alienæ laudis; laudem alteri præripere; ex alienis laboribus suo nomini libare laudem. 7. De laude detrahare, *détruire la réputation*. Laudes alterius obterere, minuere, imminuere, obscurare. Cf. [Detraho](#).

LAUTĒ, *Somptueusement*. USUS: Laute vivere, et curare se molliter.

LAUTĪA, ōrum, n. pl. *Hospitalité, présents offerts aux ambassadeurs étrangers*. SYN. Munera, quæ legatis exteris per quæstores præbebantur a Romanis. Cf. [Donum](#).

LAUTĪTĪA, æ, f. *Magnificence, luxe*. SYN. Munditia, elegantia. EPITH. Nova.

LAUTUS, a, um, *Somptueux, riche*. SYN. Elegans, splendidus, dives, mollis, delicatus. USUS: Lautus victus et elegans. Villa lautius ædificata, in qua nihil non lautum, exquisitum, magnopere sumptuosum. Patrimonium sane lautum, copiosum, splendidum luxu dissipavit. Lautus homo et urbanus, *personnage riche et élégant*.

LĀVĀTĪO, ōnis, f. *Bain*. SYN. Balneum. USUS: Cura ut, cum venero, lavatio parata sit.

LĀVO, as, lāvi, lautum *vel* lōtum, are, a. *Laver, baigner*. SYN. Abluo; *item*: Perfundor vivo flumine, perluor flumine. USUS: Ubi nos laverimus, tu, si voles, lavato.

LAXĀMENTUM, i, n. *Action d'étendre; adoucissement, repos*. SYN. Dilatio. TRANSL. Remissio; relaxatio. USUS: A curis paulum laxamenti nactus sum. Causæ tuæ nihil laxamenti datum est.

LAXĪTAS, ātis, f. *Étendue, espace*, SYN. Amplitudo, dilatatio. USUS: In ædibus adhibenda cura laxitatis.

LAXO, as, avi, atum, are, a. *Agrandir; relâcher*. SYN. Dilato, solvo, remitto. PHRAS. Disciplina laxatur, *la discipline se relâche*. Diffluit, dilabitur, remittit disciplinæ severitas, disceditur a pristina consuetudine et legum severitate; disciplinæ frena laxantur, remittuntur. USUS: 1. Quam te a libidinum vinculis laxatum vellem! Animi corpore laxati in cælum evolant. 2. Remitto, *soulager, donner du relâche*. Curis et molestiis, animum a contentione laxa. Cf. [Relaxo](#).

LAXUS, a, um, *Large, ample*. SYN. Amplus. )( Adductus, angustus. USUS: 1. Laxæ ædes. Amicitiae frena laxissima sint oportet, quæ ex usu adducas et remittas. 2. Longus, *long*. Diem tibi statuo satis laxum; tempus sat longum, *j'accorde un terme assez long*. Cf. [Amplus](#).

LECTICA, æ, f. *Litière*. SYN. Leticula, hexaphorus, octophorus. EPITH. Aperta, operta. USUS: Leticula in curiam illatus, delatus est.

LECTICARIUS, ii, m. *Porteur de litière*. SYN. Qui lecticam fert.

LECTIO, ōnis, f. *Lecture; choix*. SYN. Legendi actus; *item*: Electio. USUS: Hac tali iudicium lectione grande reipublicæ inustum est dedecus.

LECTOR, ōris, m. *Lecteur*. SYN. Recitator, anagnostes.

1. LECTUS, i, m. *Lit*. SYN. Lectulus, cubile, torus, stratum, grabatus. EPITH. Ligneus, ceratus, genialis, cubicularis. USUS: 1. In lecto collocare; lecto se commendare, *se coucher*. 2. In lecto est; in lecto pellibus constrato jacet, *être couché*. Dolor eum in lectulo affixit. 3. Lectum sternere, ornare, componere, *faire, arranger un lit*.

2. LECTUS, a, um, *Choisi; de choix*. USUS: Adolescens lectissimus. Femina lectissima et ornatissimis moribus.

LĒGĀTIO, ōnis, f. *Ambassade, légation*. EPITH. Libera, quæ honoris causa, titulotenus deferebatur alioquin sua negotia agendi in provincia. Votiva, voti prætextu suscepta. USUS: Legationem accipere, suscipere, gerere, habere, obire, perficere, *remplir les fonctions d'ambassadeur*. In legatione esse. Legationem renuntiare, referre acta legationis. Legatio benigne audita.

LĒGĀTUS, i, m. *Ambassadeur*. SYN. Orator, nuntius pacis et belli. EPITH. Consularis, dignus imperatoribus, clarissimis exercitibus, ornatissimis provinciis, improbissimus, quæstorius, regius, temperatissimus. PHRAS. Est legatus apud Turcas, *il est ambassadeur près la Sublime Porte*. Est orator Cæsareus apud Turcas; in legatione turcica est; legati apud Turcas locum obtinet, legatione fungitur; legationem obit, gerit apud Turcas. USUS: Legatos adhibuit et deprecatores.

LĒGIŌ, ōnis, f. *Légion romaine*. RAD. a legendo milite dicta. Dividitur in 10 cohortes; cohors in 60 manipulos; manipulus in 10 milites, quibus adduntur equites 600, Centuriones 66. EPITH. Acris *aut* pugnax, avida,



cœlestis et divina, digna imperatore, hiberna, luculentissima, martia, veterana, universa, aliena, firma, fortis. Legiones frequentes, inimicissimæ, idoneæ, invictæ, honestæ, paratissimæ ad liberandam patriam. USUS: 1. Legiones scribere, conscribere, legere, conficere, *enrôler*. 2. Complere legiones, *compléter*. Supplementa legionibus scribere, legiones implere. 3. Legionibus præesse, legiones accipere, habere, *être à la tête d'une légion, la commander*. Cf. [Exercitus](#).

LĒGĪŌNĀRĪUS, a, um, *De légion, légionnaire*. Miles aut res ad legionem pertinens.

LĒGISLĀTOR, ōris, m. *Législateur*. SYN. Lator legis, legis scriptor, auctor, conditor, qui legem dat, leges fert; jura statuit, præscribit.

LĒGĪTĪMĒ, *Conformément aux lois*. SYN. Juste, jure, more majorum. USUS: Nihil legitime, nihil jure, nihil legibus actum.

LĒGĪTĪMUS, a, um, *Régulier, juste, légal*. SYN. Justus, verus, æquus, secundum legem. USUS: Justa et legitima potestas, concio, quæstio. Dies habendis comitiis legitimus. Jus legitimum.

1. LĒGO, as, avi, atum, are, a. *Envoyer en ambassade*. SYN. Legatum mitto. USUS: 1. Siculi Andronem ad senatum legarunt. 2. Testamento aut codicillo aliquid alteri relinquo, *léguer*. Usumfructum omnium bonorum uxori legavit.

2. LĒGO, is, gi, ctum, ere, a. *Lire*. Recito, volvo, voluto, evolvo, verso. ADV. Attente, diligenter, diligentius, libentius, nihil, studiose, curiose atque contente, cursim, suavissime et peritissime, clare et intente, de plano. PHRAS. Ciceronem unum lego, *je ne lis que Cicéron*. Ciceronis libros unice legendo contero; in his acquiesco unice; hos inexhausta aviditate volvo; in his volutandis tempus omne pono, consumo; hos assidua lectione evolvo; Cicero mihi assidue in manibus est; est mihi voluptas plurima in ejus commentationibus identidem regustandis, accurate lectitandis, assidue tractandis; Ciceronis libros semper in sinu circumfero, circumgesto. Unius Ciceronis lectio animum meum pascit; unus Cicero mihi placet; me delectat, me tenet; in uno Cicerone studium omne colloco; uni Ciceroni studium meum omne dicavi; ad unum Ciceronem operam omnem confero; meas uni Ciceroni vigilias do, dico, trado, addico; ab hoc avelli non possum. Ciceronis lectioni ita affixus sum totis animis, ut, etc. Unus sibi

horas meas omnes vindicat, rapit Cicero. USUS: 1. Omnium bonarum artium auctores legendi sunt, et pervolutandi. 2. Colligo, *cueillir*, *recueillir*. Flores, nuces, poma legere. 3. Seligo, *choisir*. Senatum, milites legere. Aliquem in demortui locum legere.

LĒGŬLĒIUS, a, um, *Procédurier*, *formaliste*. SYN. Formularum cantor, præco actionum. Formularum duntaxat forensium et albi gnarus. EPITH. Lautus et acutus.

LĒGŬMEN, ĩnis, n. *Légume*. Quod legitur e terra; ut pisa, fabæ, ciceres, lentes, phaseol, milium, panicum, sesama, lupinum, linum, etc.

LEMBUS, i, m. *Nacelle*, *barque*. SYN. Navicula brevis et velox.

LEMMA, ätis, n. \* *Ce qui sert à démontrer*; *thèse*. SYN. Assumptum.

LĒNA, æ, f. *Séductrice*. SYN. TRANSL. Conciliatrix. USUS: Vide, ut blanda conciliatrix et veluti lena natura sit, *voyez combien la nature est attentive et habile à se rendre aimable*.

LĒNĬO, is, ĩvi *vel* iĭ, ĩtum, ire, a. *Adoucir*, *calmer*. SYN. Placo, mitigo, flecto, sedo. )( Inflammo. PHRAS. Furor populi apposita oratione lenitur, *on apaise la fureur du peuple en lui faisant un discours*. Placatur, sedatur, componitur; plebs permulcendo, sensimque alio trahendo mansuescit, ad mansuetudinem traducitur; seditio ac furentis populi tumultus apposita oratione comprimitur. 2. Iratum Principem tandem lenivit, *il a enfin calmé la colère du prince*. Permulsit tandem blanda oratione efferatum Principis animum et quas daturus erat, tempestates eloquentia discussit; tranquillum fecit ac placabilem Principis animum, placatum effecit; permulcendo tractandoque mansuefecit; iram sedavit, permulsit; animum mollivit; animi intemperiem omnem in tranquillum contulit; faces omnes irarum restinxit. 3. Lenita tandem est hominis ira, *la colère de cet homme a cessé*. Dedit se tandem ad lenitatem homo iracundia præceps, remisit indomitos spiritus, compressit animum; ira relanguit; ætas, dies intemperiem illam mitigavit; vehementes illi impetus consenuere, omnisque iræ impetus, quasi ventus hominem defecit; sedata est ac restincta diuturna illa perturbatio animi; resedit, deferbuit, refrixit æstus ille; impetus ille animi ardorque tandem remisit. 4. Temporis diuturnitas dolorem leniet, *le temps apaisera votre douleur*. Dies dolorem minuet *vel* exhauriet; temporis longinquitas multum de dolore detrahet; medicinam dolori dies afferet; longa dies malorum

memoriam ex animo delebit; dolori medebitur tempus; dolorem animo infixum tempus evellet atque ejiciet; vetustate inflicta a fortuna vulnera sanabuntur. USUS: Cæsar irritatos muneribus lenivit. Incommoda commodorum compensatione lenienda sunt. Desiderium tui litteris accipiendis leniam. Cf. [Lenio](#), [Placo](#).

LĒNIS, e, gen. com. *Doux, calme, paisible*. SYN. Facilis, mitis, indulgens, clemens, placidus, mansuetus, comis, humanus, minime austerus. )( Asper, severus, durus. PHRAS. Leni homo est animo, *cet homme a un caractère doux*. Leni est animo natus; natura lenissimus; nonnullis ad lenitatem propensior; nonnullis ejus lenitas solutior est visa; est in eo summa lenitas, mollisque ad accipiendam et deponendam offensionem animus; omnibus se placabilem exorabilemque præbet; summa placabilitate, summa animi facilitate est; nihil illo lenius aut mitius. Cf. [Mitis](#), [Mansuetus](#). USUS: Romani in hostes lenissimi. Tractus orationis lenis et æquabilis.

LĒNĪTAS, ātis, f. *Douceur, bonté*. SYN. Lenitudo. EPITH. Æquabilis, grata, nova, perpetua, pristina, soluta. USUS: Lenitatem mollitia quadam animi imitatur. Nostrum est, mentes ad lenitatem et misericordiam revocare, traducere. Asperitate tua hominem de lenitate sua deduxisti. Profluens oratio æquabili lenitate. Cf. [Mansuetudo](#).

LĒNĪTER, *Doucement, légèrement*. SYN. Molliter, suaviter, molli manu, molli brachio. )( Aspere. USUS: Leniter sentire et dicere. Leniter arridere alicui. Sensim ac leniter accendere animos. Remisse ac leniter dicere, procedere, minime festinanter.

LĒNĪTŪDO, ĩnis, f. *Douceur du style; douceur du caractère*. SYN. Clementia, suavitas. EPITH. Nimia. USUS: Lenitudo orationis, mollitudo corporis.

LĒNO, ōnis, m. *Corrupteur*. SYN. Minister libidinis, minister improbissimæ cupiditatis. EPITH. Impudentissimus, improbissimus, perjurissimus, turpissimus, impurissimus.

LĒNŌCĪNĪUM, ĩi, n. *Trafic de l'entremetteur; caresses*. SYN. Delinimentum, allectamentum. EPITH. Domesticum. USUS: Nempe lenocinio se sustentat. Lenocinium facit; cupiditatum lenociniis se dediderunt.

LĒNŌCĪNOR, aris, atus sum, ari, d. *Flatter bassement, caresser*. SYN. Blandior, allicio. USUS: Tibi serviet, tibi lenocinabitur. Cf. [Assentor](#), [Allicio](#).

LENS, entis, accus. lentim, f. *Lentille*.

LENTĒ, *Lentement*. SYN. Remisse. USUS: Lente aliquid ferre, lente respondere.

LENTĪTŪDO, ĩnis, f. *Lenteur; insensibilité, indolence*. SYN. Tarditas. EPITH. Semper viridis. USUS: Quod nos lenitatem dicimus, illi vitioso lentitudinis vocabulo appellant, *ce que nous appelons douceur; ils l'appellent indolence, faisant ainsi d'une qualité un défaut*. Omnino non irasci est non solum gravitatis, sed nonnunquam etiam lentitudinis.

LENTUS a, um, *Souple; lent; calme*. SYN. Tardus, frigidus, remissus, lentulus, flexibilis. USUS: Lentior fuit pugna; lentum negotium; lentus homo ac prope frigidus. Lenta salix; lentiora vincula. Cf. [Tardus](#).

LĒO, ōnis, m. *Lion*. EPITH. Magnus. USUS: Fraus quasi vulpeculæ, vis leonis videtur.

LĒPĪDĒ, *Joliment,  l gamment*. SYN. Venuste, eleganter, festive. USUS: Lepide hoc tibi effectum dabo.

LĒPĪDUS, a, um, *Charmant, agréable, spirituel*. SYN. Venustus, festivus, elegans. PHRAS. Nihil illo lepidius, *rien de plus aimable que cet homme*. Nemo illo est urbanitate, lepore, suavitate conditior; agnoscas in eo homine imaginem german  festivitatis; atticis et urbanis salibus, omni venustate et lepore mire affluit; summa est in ejus moribus festivitas, lepor, concinnitudo. Cf. [Facetus](#).

LĒPOR, ōris, m. *Gr ce, beauté, charme*. SYN. Festivitas, jucunditas, venustas, hilaritas, humanitas, urbanitas. EPITH. Admirabilis, eximius, inusitatus, magnus, major, multus, oratorius, tantus, vetus. USUS: Sunt in oratione tua omnes verborum, omnes sententiarum lepores. Elucet in ea species humanitatis, suavitatis, leporis. Facetiarum oratorius non scurrilis lepor.

LĒPRA,  , f. \* *L pre*. USUS: Morbus elephantiacus.

LĒPUS, ōris, m. *Li vre*. USUS: Lepus tute es, et lepores qu eris, *comment! gibier que tu es, il te faut des li vres*.

LESSUS, acc. um, (adhib. tantum accus. sing.) *Gémissement, lamentation*. SYN. Lugubris cantus. USUS: Mulier genas ne carpito, ne lessum funeris ergo habeto.

LĒTĀLIS, e, gen. com. *Mortel*. SYN. Mortifer. USUS: Vulnus letale.

LĒTHARGUS, i, m. \* *Léthargie*. SYN. Vaternus, torpor. USUS: Gravi lethargo oppressus.

LĒTUM, i, n. *Mort*. SYN. Mors. USUS: Vide, quam turpi leto pereamus.

LĒVĀMEN, ĩnis, n. *Soulagement, adoucissement*. USUS: Si quod esset levamen, esset in te uno.

LĒVĀMENTUM, i, n. *Soulagement, consolation*. SYN. Allevamentum, levamen, allevatio, levatio, fomentum. USUS: Erit ea res tibi levamento. Cf. [Foveo](#), [Auxilium](#).

LĒVĀTĪO, ōnis, f. *Adoucissement*. SYN. Levamentum, levamen. EPITH. Magna, summa. USUS: Id majorem, quam exspectas, tibi levationem afferet. Reperies malis tuis, dolori, ægritudini levationem maximam. Cf. [Auxilium](#).

1. LĒVIS, e, gen. com. *Lisse, poli*. SYN. Quod tactu asperum non est, lubricus, glaber. Cf. [Lævis](#).

2. LĒVIS, e, gen. com. *Léger; inconsidéré*. SYN. Minime gravis, ponderosus; *item*: Vanus, inanis, futilis, parvi momenti. PHRAS. Homo est levissimus, *cet homme a un caractère très mobile*. Homo est ventosissimus; ventosi est ingenii; summa est mobilitate, vanitate, animi levitate; de grege nugatorum est; mire est leviculus; vanus homo, et mobili ingenio; nihil in eo gravitatis; homo est, qui neque dicere, neque facere quidquam pensi habeat; qui nunquam sibi constet; quo vaniorem, inaniorem vidi neminem. Cf. [Inanis](#), [Vanus](#). USUS: 1. Democriti corpuscula levia alia, alia rotunda. 2. Minime ponderosus, gravis, *léger, peu pesant*. Levis armaturæ milites. 3. Vanus, futilis, *insignifiant, vain, inconsidéré*. Hoc minime grave iis videtur, qui ipsi leves sunt.

LĒVĪTAS, ātis, f. *Légèreté*. SYN. Inconstantia, mobilitas, vanitas, futilitas. EPITH. Aliena, nimia, perpetua, popularis, propria, sublimis, sui similis, summa, amatoria, comica. USUS: 1. In ipso actu est modus et mollitudinis et levitatis. 2. Vanitas, *caprice*. Amatoriis levitatibus deditus.

Levitate Græcus, crudelitate Barbarus. Quid levitate et inconstantia turpius?  
Cf. [Inanis](#), [Vanus](#).

LĒVĪTER, *Légèrement; facilement*. SYN. Tenuiter, leniter, molliter, levi manu et brachio. )( Graviter. USUS: Leviter ægrotare. Leviter eruditus, saucius. Mala mea levissime fero. Leviter pauca tangam. Leviter succensere. Ut levissime dicam, obiter, *pour me servir du terme le plus doux*.

LĒVO, as, avi, atum, are, a. *Alléger; ranimer; soutenir*. SYN. Allevo, relevo, sublevo, minuo, lenio, levationem facio *vel* affero, laborem detraho, levationi sum. )( Affligo, aggravo. ADV. Magnopere, mitius, multum, valde, sensim, paulum. USUS: 1. Curas animi et angores, laborem, dolorem, calamitatem, sumptum mihi sermo tuus, tuæ litteræ, tua liberalitas levarunt. Ægritudine me sæpe levasti. Uti levavit me adventus tuus, ita afflixit discessus. Is sum, qui levare non possum, consolationem non admitto. Caritatem annonæ, annonam suppeditato frumento levare. Animi levantur exercendo. 2. Elevo, minuo, *adoucir, diminuer*. Studuit levare suspicionem, atrocitatem rei. Auctoritatem ejus inconstantia levat, leviolem facit. Cf. [Auxilium](#), [Tueor](#), [Minuo](#).

LEX, lēgis, f. *Loi*. SYN. Juris et æqui regula, quæ *vel* est privata et continetur pactis, conditionibus, jure; *vel* est publica, qua respublica constituitur, rogatione, scito, senatusconsulto, privilegio, decreto, judicis sententia. EPITH. Acerbissima, acerrima, commodata alicui, accusatoria, æqua, agraria, alimentaria, annalis, apta, bona, mala, censoria, certa, civilis, publica, contraria, communis, curiata, consularis, sancta, diligentissima, divina, fecialis, frumentaria, grata populo, gravis, improba, multo impudentior, iniqua, invidiosa, justa, nefaria, naturalis, perfecta, popularis, princeps et ultima, recens, sancta, salva, non scripta sed nata, sempiterna, tribunitia, viaria, utilis. Annales antiquæ, censoriæ, fatales, necessariæ, honestæ, militares, perniciosæ, præclaræ, proximæ, rariores, sacratæ, salutare, tyrannicæ, usitatæ. PHRAS. 1. Legem dare, *édicter une loi*. Legem perferre, sancire, rogare, sciscere, condere, facere, scribere, edere; legis auctorem fieri; legem civitati dare, imponere, injungere, ponere, constituere, instituere, promulgare; aliquid sub legis superbissimæ vincula conjicere; tabulas figere; jura dare, legem in æs incidere; legibus munire urbem; describere jussa populo; legibus constringere, adstringere, devincire populum. 2. Legem accipere, *recevoir la loi*. Jurare in legem; lege se



obstringere; legi se subicere; legibus se devincire. 3. Lex est de ea re, *il y a une défense*. Lege tenemur; lege sanctum habemus; lege cautum est. 4. Legem servare, *observer la loi*. Legi cedere, parere; obtemperare legi; legem observare, servare, sequi; legi satisfacere; implere officii partes, quas lex jubet, poscit, imperat. 5. Legem violare, *violier une loi*. Fraudem legi facere; contra legem facere, jus, legem violare; leges perfringere, perrumpere; a legibus discedere; legem conculcare; in *vel* contra leges committere; legi non parere. 6. Legem abrogare, *abroger une loi*. Legem infirmare, irritam facere, dissolvere, antiquare, convellere, tollere, delere, rescindere. 7. (Dispensare in lege, VULG.), *dispenser d'une loi*. Gratiam legis facere; lege aliquem solvere. Cf. [Dispenso](#). USUS: Lege agere, jure constituto certare, *vel* judicis sententiam exsequi, *agir conformément à la loi*. Legem promulgare.

LĪBĀTĪO, ōnis, f. *Libation*. SYN. Libamentum. USUS: Libationes epulæque ludorum. Sacrificiorum libamenta.

LĪBELLĀ, æ, f. *As, petite monnaie d'argent*. SYN. As. USUS: 1. Quis illi vel libellam unam dedisset? 2. Norma, perpendiculum, *niveau*.

LĪBELLUS, i, m. *Petit livre*. SYN. Commentarius, codex, parvus liber, commentariolus, codicillus, chirographum. EPITH. Parvus, exilis, non magnus, pusilli contemptique, Rhetorici. USUS: Libellum componere; in libellum memoriæ causa referre. Libellum tradere supplicem, *faire une supplique*.

LĪBENS, entis, omn. gen. *Volontiers*. SYN. Lubens. USUS: Libenti animo hæc tolerabo. Libentissimis omnibus hoc munus consequere. Cf. [Libenter](#).

LĪBENTER, *Volontiers, avec plaisir*. SYN. Libenti animo, magna voluntate, studiose, non repugnanter, non gravate, non modo non recusans, sed ultro etiam, et sponte offerens; non repugnans; sine excusatione, summo studio, summa voluntate, egregia animi alacritate. )( Invitus. PHRAS. 1. Libenter tibi gratificabor, *je vous ferai volontiers plaisir*. Animo libenti prolixoque; non gravate, benigne, studiose, perlibenter, animo lubenti, æquo, immo vero gaudenti; propense; pronis animis; effuso studio, utraque manu, alacritate summa; animo libentissimo; animo non invito dabo omnia. 2. Reducem te libenter videbo, *je verrai avec joie votre retour*. Delectabit me tuus reditus; cupide exspecto reditum tuum; lætabor, acquiescam tuo

reditu; est in optatis, te coram amplecti; lætus te videbo; læte ac hilare te accipiam.

1. LĪBER, era, ěrum, *Libre, indépendant*. SYN. Non impeditus, expeditus, solutus, nulla re implicatus; nullius dominationi parens, ingenuus; qui sui juris est et mancipi; qui in sua potestate est; suo jure libertateque utitur; jus suum retinet; nemini mancipatus, addictus; vacuus, purus, integer. )( Servus, impeditus, implicatus. PHRAS. 1. Liber sum, *je suis libre*. Nullius imperio contineor; libertate utor integerrima; omnia mihi integra sunt ac libera; in potestate mea sum; nullis neque imperii, neque juris inclusus sum angustiis, quominus meo arbitrato vivam, in nullius jure aut ditione sum; non ea conditione natus sum, ut legibus quidquam debeam. 2. Liber est a publicis oneribus, *il est délivré des charges publiques*. Rerum omnium vacatione commodissima utor, operum immunis agito; immunitatem rerum omnium habeo. Cf. [Immunis](#), [Vacatio](#). 3. Liberum legibus esse voluit, *il voulut être exempt de toute loi, de tout frein*. Nullis legibus alligatum, constrictum, impeditum esse voluit; legibus solutum; liberum exsolutumque legum vinculis; nullis adstrictum legibus; extra legem esse voluit; nullis legibus teneri; nullis legum angustiis inclusum esse voluit. USUS: Integro, soluto expedito ac libero animo vivere, agere. Homo a cupiditatibus animi, ac perturbationibus liber ac solutus.

2. LĪBER, bri, m. *Livre*. SYN. Opus, volumen, commentarius, monumentum, lucubratio, codex, libellus. EPITH. Auguralis, extremus, gravissimus, improbus, magnus, notior, optimus, plenus, refertus sententiis, suavissimus, superior. PHRAS. Multos libros scripsit, *il a écrit beaucoup de livres*. Composuit, contexuit, scriptos reliquit; grandia variarum commentationum, eademque utilissima monumenta reliquit, chartis ad posteros transmisit; copiosos in omni genere libros emisit, edidit, foras dedit, in lucem emisit; cogitationes suas litteris monumentisque explicuit, consignavit, mandavit, commendavit, vulgavit, evulgavit; publici juris fecit; eo auctore multi libri exivere. USUS: 1. Librum evolvere, percurrere, pervolutare, *feuilleter*. 2. Librum scribere, facere, absolvere, perpolire, *écrire, achever un ouvrage*. 3. Liber imprudenti excidit, in lucem prodiit, *publier*. Liber vetustate corruptus, situ exesus, blattas passus et tineas, a tineis corrosus, et fugientibus litteris male deformatus, *livre très ancien et très précieux*.

LĪBĒRĀLIS, e, gen. com. *Libéral, généreux*. SYN. Largus, munificus, beneficus, prolixus. )( Avarus, parcus, sordidus. PHRAS. Erga omnes æque liberalis es, *vous êtes généreux pour tout le monde*. Totum te in alios effundis, profundis; benigne facis omnibus; est in te benignitas incredibilis; prolixior fere voluntas est, quam res patitur; nemo non a te liberalissime tractatur; natura ad beneficentiam propensus es, nihil ut supra. Fructus liberalitatis tuæ uberrimi ad omnes pertinent, perveniunt. Nulli fides tua, nulli opera, nulli res familiaris deest; liberalitate uteris in omnes effusissima; liberalitate tibi omnes devincis; intactus es ab avaritiæ sordibus, nemo est, qui non beneficiis ornetur tuis. Cf. [Beneficium](#). USUS: 1. Liberalis dicitur, qui officium, non fructum sequitur. 2. Ingenuus, honestus, *libre, de condition libre, non esclave*. Artes, quæstus, artificia liberalia et ingenua. Cf. [Litteræ](#), [Ars](#).

LĪBĒRĀLĪTAS, ātis, f. *Générosité, noblesse; largesses, libéralités*. SYN. Benignitas, beneficentia, largitas, benefica voluntas, voluntas bene merendi de aliquo. EPITH. Cautior, dissolutior, moderata, divina, præstans, commemoranda. )( Avaritia. USUS: Liberalitate uti, liberalitate sibi alios devincire. Liberalitatem exercere, maximus est divitiarum fructus. Cf. [Beneficentia](#), [Largus](#), [Dono](#).

LĪBĒRĀLĪTER, Richement, *largement; noblement*. SYN. Large, munifice, benigne; ingenue. USUS: 1. Benigne liberaliterque dedit. 2. Homo liberaliter educatus.

LĪBĒRĀTĪO, ōnis, f. *Délivrance, absolution, acquittement*. SYN. Absolutio. USUS: Liberationem culpæ simul et errati veniam impetravi. Liberatio et vacuitas omnis molestiæ.

LĪBĒRĀTOR, ōris, m. *Celui qui affranchit, libérateur*. SYN. Vindex libertatis. USUS: Patriæ liberatores urbe carebunt, qui a cervicibus jugum servile dejecerant?

LĪBĒRĒ, *Librement*. SYN. Solute. PHRAS. Libere locutus sum, *j'ai parlé avec franchise*. Libertate animoque maximo erupit ex me vox, et sine cunctatione dixi, quod senseram; tum primum memorem libertatis vocem misi; incurri enimvero magna libertate verborum, fidenterque locutus sum; libero ore, et pro causa fidenter locutus sum. USUS: Licenter peccat, et libere. Constanter se gerit, et libere.

LĪBĒRI, ōrum, m. pl. *Enfants*. SYN. Filii, proles, soboles, nati. EPITH. Suavissimi, carissimi. PHRAS. 1. Liberos gignere, *devenir père*. Liberos suscipere, tollere ex uxore; liberis operam dare; sobolem stirpis parare; liberos procreare; augeri liberis; liberos gignere. USUS: Liberos mater, generis præsidia, fortunarumque omnium socios peperit complures. Oro te, per quaecumque jura liberos parentibus jungunt, *je vous prie par les liens qui unissent les parents à leurs enfants*. Cf. [Pario](#).

LĪBĒRO, as, avi, atum, are, a. *Affranchir, mettre en liberté, délivrer*. SYN. Vindico, libertatem do; in libertatem vindico, restituo; in integrum restituo; expedio, solvo, laxo, relaxo, levo. PHRAS. 1. Liberabo vos hostili vi et metu, *je vous débarrasserai de la violence et de la crainte des ennemis*. Ex cæde et vinculis eripiam; jugum a vestris cervicibus depellam, removebo; ex improborum faucibus ac manibus eripiam; ab hostili terrore vindicabo; metum vobis omnem dejiciam; laqueos servitutis abrumpam; metum animi abstergam; faciam, ut ex illo metu reviviscat, ut cura omni relevetur, ut emergat; ut metu defungatur respublica; explicabo urbem periculo, et ex ærumna extraham. 2. Illo metu sensim liberor, *cette frayeur se dissipe peu à peu*. Metus mihi adimitur; metu me sensim exonero; metu me exsolvo; a longa formidine respiro; metum sensim amoveo; expedio me tandem cura et metu; curis solvitur animus. 3. Libera me, quæso, hoc metu, *délivrez-moi de cette crainte*. Metu me longo exime; metum hunc mihi exime, deme, absterge; expedi hac me sollicitudine; exsolve me ista sollicitudine; leva animum hac molestia; scrupulum mihi istum exime; istis me molestiis relaxa; exonera animum hoc metu. Cf. [Libertas](#). USUS: Aliquem metu, sollicitudine, crimine, suspicione cupiditatis, molestiis animum liberare. Aliquem ære alieno liberare, *payer les dettes de qqn*.

LĪBERTAS, ātis, f. *Liberté*. SYN. Immunitas, licentia. )( Servitus. EPITH. Carissima, dulcissima, non infesta, acerbitate suppliciorum jucundior, licita, præclara, sancta, summa, otiosa, tranquilla, equestris. PHRAS. 1. In libertatem se vindicarunt, *ils recouvrèrent la liberté*. In libertatem se asseruere; expedivere se e servitute; jugum exuere, excussere; servitutum exuere; in libertatem se restituere. USUS: 1. Libertatem dare, *donner la liberté, affranchir*. Largiri, concedere libertatem; libertatem vel libertate donare. 2. Libertatem habere, accipere, recipere, tenere, *être libre*. 3. Libertatem adimere, præcidere, occludere, *enlever la liberté, réduire en esclavage*. 4. Libertatem amittere, se libertate abdicare, *perdre la liberté*. 5.

Libertatem recuperare, vindicare; se in libertatem restituere, *recouvrer la liberté*. 6. Licentia, *liberté, licence*. Libertate immoderata et concionum licentia Romana res concidit.

LĪBERTĪNUS, i, m. *Affranchi, fils d'affranchi*. SYN. Liberti filius. )( Ingenuus. USUS: Patre libertino natus.

LĪBERTUS, i, m. *Affranchi*. SYN. Justa servitute manumissus, manu assertus; ad pileum vocatus. EPITH. Gratosus, paternus et probatissimus, nequam, improbus.

LĪBET, būit et lĭbĭtum, est, imp. *Il plaît, il convient*. SYN. Placet, delectat, non displicet, volo, juvat. PHRAS. Si ita libet, *si cela vous plaît*. Si collibitum est; si ita commodum tibi est; si cordi est, si ita fert libido. Cf. [Placeo](#). (VULG. Pro libitu, *à sa guise, selon son caprice*). Cf. [Libido](#).

LĪBĪDĪNŌSĒ, *Selon son caprice, avec licence*. SYN. Intemperanter, luxuriose. USUS: Cave, ne quid per libidinem, libidinose, nefarie dicas aut cogites.

LĪBĪDĪNŌSUS, a, um, *Voluptueux, licencieux; capricieux*. SYN. Intemperans, mulierosus, lascivus, impudicus, procax, salax, voluptarius. )( Temperans, castus. PHRAS. Est homo libidinosus, *ce homme est dissolu*. Homo turpissima libidine incensus; qui parum honeste pudicitiam habeat; qui vitam intemperanter, dissolute, nequiter, luxuriose, traducat; voluptatibus deditus; mollitia et luxu diffluens; qui omnia ad libidinem et voluptatem referat; in voluptate omnia ponat; in quo flagrant libidinum vitia; qui cupiditate, libidine impeditus, luxu perditus, una libidine capiatur; luxuria et lascivia diffluet; homo intemperantissimæ libidinis; in Venerem effusus. Cf. [Luxuriosus](#), [Impudicus](#).

LĪBĪDO, ĩnis, f. *Désir déréglé, passion*. SYN. Furor, impetus non rectus, effrenata cupiditas. EPITH. Effusa, nefaria, non mediocris, profana, indomita. PHRAS. 1. Turpe est libidinem suam sequi, *il est honteux de s'abandonner à ses passions*. Turpe est, parere libidini et indulgere; abripi cupiditate; libidinem voluptatibus explere; volutari in voluptatibus et cœno libidinum; servire, inservire libidini; in Venerem se effundere; libidinum incendiis ita exæstuaré, ut non libido ab oculis, non facinus a manibus, non flagitium a toto corpore abesse videatur; turpe est, ferarum ritu vulgare concubitus; pecorum ritu promiscue in concubitus ruere. 2. Casti etiam

animi libidine tentari possunt, *les âmes chastes elles-mêmes peuvent être tentées de sensualité*. Castæ etiam mentes libidine concitari, stimulis libidinum compungi, fervore libidinis inflammari possunt; castis etiam mentibus cum formis animo se per oculos insinuantibus continens sæpe bellum gerendum est; flammæ libidinis per castas etiam mentes serpere, easque depasci possunt; castas etiam mentes afflare pestilens is spiritus potest. 3. Libidinem comprimere nascentem, *réprimer les passions naissantes*. Coercere cupiditatem; gliscentem in animo cupiditatem restinguere; impuros igniculos, antequam mentem depascant, ex animo amovere. 4. Pro libidine agit omnia, (VULG. pro libitu), *il suit en tout son caprice*. Ad arbitrium libidinemque agit omnia; arbitrato suo agit omnia; quæ in mentem, aut libidinem venerint, exsequitur; ut animo lubet, collibitum est; ex libidine sua agit omnia; una illi agendi lex est sua cujusque rei libido. Cf. [Impudicus](#), [Voluptas](#).

LĪBO, as, avi, atum, are, a. *Toucher, effleurer, enlever; sacrifier*. SYN. Delibo, degusto; carpo, decerpo. ADV.: Publice. USUS: 1. Libanda sunt ex omnibus, quæ veritatis specie maxime moveant. Libavimus ex maximis ingeniis excellentissima quæque et excerpsimus optima. 2. Sacrifico, *sacrifier*. Sacerdotes fruges libant. Cf. [Gusto](#).

LĪBRA, æ, f. *Balance*. SYN. Statera, trutina, lanx. EPITH. Anceps. USUS: In altera libræ lance ponere, *mettre dans un des plateaux de la balance*.

LĪBRĀMENTUM, i, n. *Poids, masse*. USUS: Libramenta plumbi.

LĪBRĀRĪA, æ, f. \* *Librairie*. SYN. Taberna libraria, bibliotheca.

LĪBRĀRĪUS, ii, m. *Copiste*. EPITH. Librarii plurimi, accurati. SYN. Scriba qui exscribit, describit libros. USUS: Legem illam per plures librariorum scribi feci.

LĪBRO, as, avi, atum, are, a. *Peser; balancer; examiner*. SYN. Pondero, statera examino. USUS: Terra suis librata ponderibus.

LĪCENTER, *Librement, hardiment*. SYN. Immoderate, nimis libere, audacter, fidenter, confidenter. Cf. [Libere](#).

LĪCENTĪA, æ, f. *Liberté, permission; licence*. SYN. Libertas immoderata, impunitas; intemperantia, protervitas, improbitas; *item*: Venia. EPITH. Infinita, intoleranda. USUS: 1. Licentiam dare, *donner une permission, permettre*. Magistratus improbus his sceleribus licentiam dat, permittit,



largitur, concedit 2. Licentiam habere, *avoir la permission*. Summam licentiam nancisci, adipisci; patere alicui licentiam omnem, quam sibi arrogat, quidlibet audendi. Cf. *Audeo*. 3. Licentiam morum compescere, *réprimer la licence des mœurs*. Severis edictis tollere, præcidere, comprimere; populum a licentia arcere. Cf. *Impunitas*, *Audax*.

LĪCĒO, es, cūi, cītum, cere, n. *Être en vente; évalué, mis à prix*. SYN. Æstimor. USUS: Quanti licet is hortus? *Combien est évalué ce jardin?*

LĪCĒOR, ēris, cītus sum, ceri, d. *Enchérir*. SYN. Licitationem facio, pretium defero. USUS: Liceri contra aliquem. Heredes liceri cogitant.

1. LĪCET, cūit et cītum est, ere, imp. *Il est permis, licite, on peut, on doit*. SYN. Licitum est, jus est, integrum est, jus habeo, fas est, datur hæc venia; datur; legibus conceditur; copia est. USUS: Hoc tibi per leges non licet. Nefas est violare hospitem, neque Romano homini licet.

2. LĪCET, *Quoique*. SYN. Quanquam, quamvis, etsi, quantumvis.

LĪCĪTĀTĪO, ōnis, f. *Vente aux enchères*. SYN. Auctio. USUS: Licitationem facere.

LĪCĪTĀTOR, ōris, m. *Qui enchérit*. SYN. Qui rei sub hasta positæ pretium auget.

LICTOR, ōris, m. *Licteur*. SYN. Apparitor. Lictores duodecim virgas fascesque præferebant Consuli. USUS: Lictor, colliga manus. Vetus formula.

LĪEN, ēnis, m. *Rate*. SYN. Splen.

LIGNĀTĪO, ōnis, f. *Action de faire du bois*. SYN. Lignorum sectio, deportatio. USUS: Lignationis causa Cæsaris milites egressi castris sunt.

LIGNĀTOR, ōris, m. *Fourrageur*. Oppressis subito lignatoribus.

LIGNĒUS, a, um, *De bois, en bois*. SYN. Quod est ex ligno. USUS: Signum ligneum.

LIGNOR, aris, atus sum, ari, d. *Faire du bois, aller à la provision de bois*. SYN. Cædendæ materiæ causa silvas peto, ad ferenda ligna eo; lignationis causa exeo; ligna colligo; ligna, materiam cædo. USUS: Pars cohortum lignatum ac pabulatum missa est.

LIGNUM, i, n. *Bois*. SYN. Materia, lignea materia. EPITH. Infelicissima, humida, viridis. USUS: Struem lignorum ingentem faciunt.

1. LĪGO, as, avi, atum, are, a. *Lier*. SYN. Vincio, constringo. )( Dissolvo. USUS: Catenis ligo. Cf. [Vincio](#), [Vinculum](#).

2. LĪGO, ōnis, m. *Hoyau*. Instrumentum rusticum ad culturam hortorum, agrorum, vinearum.

LĪGŪRĪO, is, īi vel īvi, ītum, ire, a. *Lécher; dévorer; convoiter*. SYN. Helluor. USUS: Non liguriunt pecuniam, sed devorant. Cf. [Nepos](#), [Abligurio](#).

LĪGŪRĪTĪO, ōnis, f. *Gourmandise*. SYN. Helluatio.

LĪMĀTUS, a, um, *Limé, poli*. SYN. Perpolitus, elimatus, limatulus. USUS: TRANSL. *Correct, châtié*. Judicium limatum. Vir urbanitate multa limatus. Limata oratio.

LIMBUS, i, m., *Bande, bordure*. SYN. Pars vestis extrema; vestis ora.

LĪMEN, īnis, n. *Seuil, porte*. SYN. Introitus, janua, ostium. EPITH. Sanctissimum. USUS: Limine aliquem, aditu et vestibulo prohibere. Pedem limine, extra limen efferre; pro limine adstare.

LĪMES, ītis, *Borne, frontière*. SYN. Finis, terminus. PHRAS. 1. Limites provinciæ constituere, *tracer les frontières d'une province*. Definire regionibus limites; ponere limites, circumscribere; provinciam suis finibus describere, circumscribere; fines provinciæ designare; certis spatiis, terminis finire, terminare, circumscribere. 2. Limites sibi figere, *se fixer une limite*. Cancellis sibi circumdari; cancellis certis rem omnem circumscribere; fines sibi præscribere, statuere, constituere, adhibere. 3. Limites transgredi, *dépasser les bornes*. Modum transire; finem prætergredi; lineas transire; egredi præscriptum limitem, cancellos. USUS: Limes agro positus.

LĪMO, as, avi, atum, are, a. *Limer, polir*. SYN. Elimo, polio, expolio. USUS: Animi acumen arte limandum est. Limare se ad causas dicendas. Stilus omnia polit ac limat.

LĪMŌSUS, a, um, *Bourbeux, fangeux*. SYN. Limo plenus, cœnosus.

1. LĪMUS, a, um, *Oblique, louche*. SYN. Transversus, obliquus. USUS: Limis oculis aliquem intueri. Cf. [Torve](#), [Oblique](#).

2. LĪMUS, i, m. *Vase, boue*. SYN. Lutum.

LĪNĒA, æ, f. *Fil; cordeau; ligne*. Filum quo fabri materiarii utuntur ad signandam materiam. EPITH. Recta. USUS: TRANSL. In dicendo, agendo lineam teneto, ne exerrato. Peccare, est tanquam lineas transire. (Vix lineam scribere potui, VULG.), *j'ai pu à peine écrire une ligne*. Latine dicendum: vix versum unum exarare potui.

LĪNĒAMENTUM, i, n. *Trait de plume, ligne, linéament, contour*. SYN. Linea, figura, ductus linearum. EPITH. Extremum, pulchrum. USUS: Compositio membrorum, conformatio lineamentorum. Oris lineamenta. Numerus orationi velut extrema lineamenta affert.

LINGO, is, nxi, nctum, ere, a. *Lécher, sucer*. USUS: Mel mihi lingere videbar.

LINGUA, æ, f. *Langue; langage*. RAD. a lingendo. SYN. Sermo. EPITH. Hæsitans, titubans, volubilis, celer, impigra, exercitata. USUS: 1. Linguam comprimere, adstringere, compescere, *garder le silence*. Lingua adhucdum illi constitit, *il a perdu l'usage de la parole*. Lingua soluta est, *sa langue s'est déliée*. Lingua hæsitavit, titubavit, *il balbutia, bégaya*. Favete linguis, silete. 2. Sermo, *langue d'un peuple*. Lingua latina inops est, uberior græca. Cura, ut latinam linguam probe noris, luculenter calleas, teneas, scias. Hujus commercio linguæ ad discendi aviditatem exciteris. Cf. [Latinitas](#).

LĪNO, is, līvi, lītum, ere, a. *Oindre, frotter*. USUS: Sagittas veneno linere. Alias etiam LĪNĪO, is, ire, reperitur.

LINTER, tris, f. *Barque, nacelle*. SYN. Navicula ex arbore cavata.

LINTĒĀTUS, a, um, *Vêtu de lin*. SYN. Linteo indutus. USUS: Ea legio linteata ab integumento consepti, quo sacra nobilitas erat, appellata est, *cette légion a été appelée linteata à cause de la toile de lin qui couvrait l'enceinte où les patriciens faisaient le serment d'initiation*.

LINTĒUM, i, f. *Lin, toile*. EPITH. Purum, tenuissimum. USUS: Linteis indutus.

LINTĒUS, a, um, *De lin*. USUS: Vestis lintea.

LIPPĪO, is, īvi, ītum, ire, n. *Être chassieux, avoir mal aux yeux*. USUS: Cum leviter lippirem, has litteras dedi.

LIPPĪTŪDO, īnis, f. *Chassie, ophthalmie*. EPITH. Diuturna, molesta, odiosa, perodiosa. USUS: Non occupatione, sed parvula lippitudine adductus sum, ut dictarem hanc epistolam.

LĪQUĒFĀCĪO, is, fēci, factum, are, a. *Rendre liquide, liquéfier*. SYN. Mollio. USUS: Cave, ne voluptates liquefaciant animum.

LĪQUĒFĪO, is, factus sum, fieri, p. *Se liquéfier, se fondre*. SYN. Liquesco, fluo. USUS: Glacies liquefacta.

LĪQUESCO, is, ere, n. *Se fondre, se dissoudre, se consumer*. USUS: Liquescere voluptate.

LĪQUET, ere, imp. *Il est évident*. SYN. Constat. USUS: Dicebant iudices, non liquere, *les juges disaient qu'ils n'avaient pas de preuves suffisantes (pour condamner)*.

LĪQUĪDĒ vel LĪQUĪDO, *Clairement; d'une manière sûre, certaine*. SYN. Certo, manifesto. USUS: Confirmare hoc possum liquido.

LĪQUĪDUS, a, um, *Liquide, fluide, coulant*. )( Siccus, aridus. USUS: Liquida voluptas. Genus orationis liquidum, profluens, profusum.

LĪQUO, as, avi, atum, are, a. *Liquéfier, fondre*. SYN. Liquefacio, liquidum facio. USUS: Guttæ solis ardore liquatæ.

LĪQUOR, ōris, m. *Fluidité; substance liquide*. SYN. Humor. )( Concretio. EPITH. Vivens, inamœnus, jucundus, purus. USUS: Liquores amnium. Causæ concretionis et liquoris, *causes qui sont les principes du sec et de l'humide*.

LIS, ītis, f. *Dispute, procès*. SYN. Controversia, concertatio, causa, disceptatio. EPITH. Intestata, insolita, nova, privata, tota. Lites privatæ, reliquæ. PHRAS. 1. Litem intendit homo improbus, *cet homme méchant m'intente un procès*. Litem mihi infert; causa mihi nascitur cum homine improbo; jure experiri vult homo improbus; controversiam infert; dicam impingere audet; in contentionem, disceptationem vocat; in controversiam vocat, adducit, deducit; controversiam mihi facit, intendit; controversia mihi oritur, exsistit cum illo; litibus implicor; lege agere, legibus experiri audet homo improbus. Cf. [Causa](#), [Controversia](#). 2. Litem perdet, *il perdra son procès*. Litem amittet; causa cadet; causam amittet; causam adversariis tradet. 3. Lites semper novas excitare, *renouveler sans cesse des différends*. Lites ex litibus serere; movere rixas; litibus identidem lacescere; lites et

contentiones excitare. 4. In litem se immittere, *s'engager dans un procès*. In causam descendere, ingredi, demittere se; in dimicationem descendere; diminicationem subire. 5. Litem componere, *accorder, arranger un différend*. Litem transigere, tollere, componere, dirimere; sedare controversiam. USUS: Litem contestari, rem in iudicium adducere, intenter un procès. Litem dare secundum tabulas, *juger sur preuves*. Litem aestimare; litis aestimationem facere. Expensarum in litem factarum totiusque damni rationem inire, *estimer les frais d'un procès*. Litem suam facere, tanquam suam suscipere, *en parl. de l'avocat: plaider pour soi, se défendre soi-même; en parl. du juge: épouser une se cause, se faire juge et partie*. Litem in rem suam vertere. Cf. [Judex](#), [Judicium](#).

Litaniæ, arum, f. *Litanies*. Supplicationes religiosæ, quibus sanctorum suffragationes exposcimus.

LĪTĀTĪO, ōnis, f. *Sacrifice agréable aux dieux*. USUS: Hostiæ sine litatione cæsæ, *victimes immolées sans résultat favorable*.

LĪTĀTO, *Avec l'agrément des dieux*. SYN. Auspicato.

LĪTĪGĀTOR, ōris, m. *Celui qui dispute; plaideur*. USUS: Rusticus illiteratusque litigator.

LĪTĪGĪŌSUS, a, um, *Qui aime les procès; qui donne lieu à des discussions*. SYN. Litium cupidus. USUS: Litigiosus homo. Litigiosum prædium.

LĪTĪGĪUM, īi, n. *Contestation*. SYN. Lis. USUS: Numquid ego litigii inter vos contrahere cupio? Cf. [Lis](#).

LĪTĪGO, as, avi, atum, are, a. *Disputer*. SYN. Discepto, contendo, altercor. USUS: Litigare cum aliquo et iudicio conflictari. Cf. [Contendo](#).

LĪTO, as, avi, atum, are, n. *Faire un sacrifice avec d'heureux présages*. SYN. Sacrificio DEUM placo. USUS: Mola salsa litant, qui thura non habent, *quand on n'a pas d'encens, on sacrifie tout simplement avec de la farine mêlée de sel*. (PROV.) Qui fit ut litetur uni, alteri non litetur? *D'où vient que le sacrifice apaise les uns, irrite les autres?*

LITTĒRA, æ, f. *Caractère d'écriture, lettre*. SYN. Nota, scriptura, elementa litterarum. EPITH. Brevis, longa, forensis, insuavissima, nulla, prima, salutaris, vastior, tristior. USUS: Una et viginti sunt formæ litterarum.

Epistola vacillantibus litteris exarata. Litteras venuste pingere, formare. Figuras litterarum foede et inscite effingere. Nomen grandibus litteris in marmoro incisum. Litteræ compositissimæ.

LITTĒRÆ, ārum, f. pl. *Littérature, belles-lettres; lettre, épître*. SYN. 1. Eruditio, doctrina, bonæ artes et ingenuæ. 2. Memoria, monumenta. 3. Epistola. EPITH. Non vulgares, reconditæ, interiores, exquisitæ, disertæ. PHRAS. 1. Litteris humanioribus me impendam, *je me livrerai à l'étude des belles-lettres*. Ingenuas artes colam; in studiis humanitatis, tanquam in mercatura bonarum artium diligenter versabor; cum Musis me delectabo; cum omnibus Musis rationem habere cogito; totum me ad studia doctrinæ conferam; ad studium doctrinæ atque humanitatis, quo teneor, me applicabo; in humanioribus studiis omne curriculum meæ industriæ elaborabitur; mansuetiores artes, Musas totis animis persequar; in his bonarum artium studiis ætatem omnem ponam, agam, exigam; in has politiores artes toto pectore incumbam. Cf. [Humanus](#). 2. Litteras mittis amoris plenas, *vous envoyez des lettres pleines d'affection*. Litteras mittis multo officio refertas; litteræ tuæ insignes multis amoris notis; amor tuus ex omnibus sese partibus ostendit in tuis litteris. Cf. [Epistola](#). USUS: 1. Bonæ artes, *sciences, belles-lettres, études*. Totum se ille ad litteras abdit, litteris involvit. Sunt in eo multæ litteræ; litteris est egregie politus, eruditus. 2. Monumenta, *monuments écrits, littérature*. Mandare litteris, ac memoriæ posterorum cogitationes suas. Litteris artes omnes continentur. 3. Epistola, *lettre*. 1. Litteras scribere, *écrire une lettre*. Exarare, conficere, appellare aliquem; obstrepere alicui litteris; per litteras colloqui. 2. Litteras mittere, *envoyer une lettre*. Dare alicui, latori; ad aliquem, cui scribimus; committere fido homini litteras. 3. Litteras perferre, *porter une lettre*. Afferre ad aliquem; dare alicui, reddere litteras. 4. Litteras accipere, *recevoir une lettre*. Commearunt ad me celeriter, volarunt tuæ; crebræ mihi ab amicis veniunt litteræ. 5. Litteras intermittere, *cesser d'écrire*. Ecquid oblanguit, conquievit tuus ardor scribendi? 6. Litteras expectare, *attendre une lettre*. Diu tuas litteras requiro, desidero; multum jam temporis ab his litteris mutum esse doleo. 7. Litteras intercipere, *intercepter une lettre*. In alienas manus incidere litteræ. 8. Litteris rescribere, *répondre à une lettre*. Respondere; litteras persolvo; litterarum officium reddere. 9. Litteras aperire, *ouvrir une lettre*. Resignare litteras; solvere epistolam; vincula epistolæ laxare. 10. Litteras claudere, *fermer, cacheter une lettre*. Litteras obsignare, signare. 11. (Post-Scriptum litterarum, VULG.), *post-scriptum*. In



extremis litterarum, in extrema parte epistolæ adungere aliquid. Cf. [Epistola](#).

LĪTTĒRĀTĒ, *Savamment, en homme instruit*. SYN. Scite, docte, eleganter. USUS: Litteratius cæteris loquitur.

LITTĒRĀTŪRA, ræ, f. *Connaissance*. USUS: 1. Memoria litteraturæ velut germana soror est. 2. Varia eruditio, *instruction, science, littérature*. Erat in Cæsare ingenium, ratio, litteratura, cogitatio.

LITTĒRĀTUS, a, um, *Savant, lettré*. SYN. Liberaliter eruditus, doctus et sciens, omnibus artibus liberalium studiorum excultus; litteris instructus; in omni bonarum litterarum artiumque genere versatus; doctrina atque optimarum artium studiis perpolitus; ornatus iis artibus, quibus ingenia ad doctrinam excoluntur. USUS: Litteratum otium, Senectus litterata. Cf. [Doctus](#), [Applico](#).

LITTŌRĒUS, a, um, *De rivage*. USUS: Arbores, aves littoreæ.

LĪTŪRA, æ, f. *Rature*. SYN. Linea inducta ad aliquid delendum. EPITH. Flagitiosa. USUS: Menda lituris corriguntur. Hoc nomen in litura est.

LITTUS, ōris, n. *Rivage*. SYN. Ora, ripa. EPITH. Delicatissimum, desertum. USUS: Delectat me orarum ac littorum amœnitas.

LĪTŪUS, i, m. *Bâton augural courbé par le bout; trompette*. SYN. Bacillum leniter incurvum a litando dictum. EPITH. Auguralis, insignis, clarissimus. USUS: Lituus auguralis ab ejus litui, quo canitur, similitudine nomen accepit. Lituus auguratus insigne.

LĪVĒO, es, *vel* LĪVESCO, is, ere, n. *Être, devenir bleuâtre*. USUS: 1. Digni livescunt. 2. Invidus fio, *Être envieux, jaloux*. Livescere fas non est.

LĪVĪDUS, a, um, *Livide; envieux, jaloux*. SYN. Invidus, malevolus.

LIXA, æ, m. *Vivandier*. USUS: Impedimenta subsequi jussit, et calones, lixasque, et invalidos senes.

LŌCĀTĪO, ōnis, f. *Arrangement; location, loyer*. EPITH. Scelerata, falsa, inanis. USUS: Porticus, quæ ex locatione reficiebatur. Postularunt, ut induceretur locatio.

LŌCO, as, avi, atum, are, a. *Placer, établir*. ADV. Publice. SYN. Repono, colloco. USUS: 1. Locare aliquem in amplissimo dignitatis gradu. Civitatem

in fide alicujus locare. Membra suo locata loco. 2. Eloco, curandum do mercede constituta, conductori trado, *donner à loyer, louer, faire une adjudication*. Fundum locavi. Statuam, opus, viam sternendam alicui locare. 2. In matrimonium colloco. Filiam suam alicui locare, *marier*.

LŎCŬPLES, ĕtis, omn. gen. *Riche, opulent*. SYN. Dives, copiosus, abundans. )( Egens. ADV. Maxime, parum, quidem, certe, sane. USUS: Locuples domus, oratio locuples. Cicero locuples testis et auctor. Cf. [Dives](#).

LŎCŬPLĒTO, as, avi, atum, are, a. *Enrichir*. SYN. Dito, divitiis augeo, orno, fortunis augeo, cumulo, fortunis amplifico. USUS: Orationem locupletasti graviorum artium instrumento. Villam picturis, civitatem fortunis locupletasti. Cf. [Dito](#), [Dives](#), [Divitiæ](#).

LŎCUS, i, m. *Lieu, place*. SYN. Status, conditio; pretium, æstimatio, amor, gratia, occasio, tempus, genus. EPITH. Opacus, frigidus, amœnus, remotus ab arbitris, opportunus, commodus, saluber. I. USUS: 1. Locus sacer, *lieu sacré*. Locus vetusta religione inclitus, celeberrimus. 2. Locus solitarius, *lieu solitaire*. Locus ab omni turba interpellantium vacuus, abditus certe, et ab arbitris liber ac remotus. Loci secessus a strepitu, clamore, turba vacuus. 3. Locus amœnus, *lieu agréable*. Locus ædificiis frequens, uberrimo agro, mitissimo cœlo, clementibus accolarum ingeniis. 4. Locus munitus, *place fortifiée*. Locus natura et arte munitus; natura et opere munitus; arcis in modum emunitus. 5. Locus horridus, *lieu sauvage*. Locus asper et incultus; latronum occultator et receptator locus; furiarum quoddam castrum; locus septus densis sentibus, virgultis obsitus, arduus, iniquus, in una parte præceps. Avius com meatibus locus; difficilis aditu; loca confragosa, implicata vallium flexibus, et difficilis exitus, tetra, inculta, formidolosa. Asperitas, squalor locorum. 6. Locus spatiosus, *endroit spacieux*. Locus in amplam camporum planitiem explicatus; locus, ubi se laxant montium sinus, et immensam planitiem aperiunt; loci amplitudo tanta ut subjectos campos terminare oculis haud facile posses. Ex superiore loco dicere, ex rostris. II. Status, conditio, *situation, état*. In eum locum res rediit, venit adducta, reducta est, *l'affaire en est venue à ce point*. Quo loco res tuæ sunt? *Où en sont vos affaires?* Pessimo loco res nostræ ac fortunæ sunt. Optimo loco stat respublica, *la république est dans une excellente situation*. III. Pretium, gratia, *position, crédit*. Est magno loco; summum tenet, primum, principem apud Cæsarem locum, *il est en grand crédit près de César*. IV. Dignitas, *dignité*. Ascendit in summum civitatis locum.

Summum locum tenet, obtinet. Loco motus, deturbatus, dejectus est. V. Occasio, tempus, *occasion, opportunité*. Lenitati locus non est; nihil loci est dubitationi. Locus gratificandi nullus est. Priore loco dicere, posteriore loco causam dicere. VI. Genus, *condition, famille*. Homo honesto, equestri, summo, clarissimo; *aut contra*; ignobili, obscuro, infimo loco natus. VII. Loci Rhetorici, proprii, communes, sedes ac domicilia argumentorum, *lieux communs*. VIII. Locus auctoris *vel* libri, *endroit, passage*. Platonis hunc locum tangendum non putavi, integrum reliqui. Eum locum fuse persequitur in suis libris Carneades.

LŎCO, *A la place de, au lieu de, pour.* SYN. Vice. PHRAS. 1. Loco parentis te colo, *je vous respecte comme un père.* Parentis mihi numero es; duco, numero, habeo te in parentis loco; locum parentis caritatemque tenes, obtines; pietatem filii tibi præsto. 2. Tuo loco negotium agam, *je ferai l'affaire à votre place.* Tuis vicibus fungar; vicariam tibi operam præstabo. Tuis curis, tuo muneri quasi vicarius succedam; sollicitudinem tuam in negotio præstabo; tuam vicem supplebo; tuas partes sumam, suscipiam, agam; tuam vicem hoc in negotio præstabo, vicem implebo; operæ ego tuæ vicariam supponam fidem. 3. Loco parentis filius successit in consulatum, *le fils fut nommé consul à la place de son père.* Filius in parentis locum substitutus est; parenti a filio successum est; in demortui parentis locum suffectus, sublectus, subrogatus est filius; parentis fortuna in filium transiit. Cf. [Succedo](#).

LŎCŪTĬO, ōnis, f. *Langage, parole.* SYN. Sermo. EPITH. Emendata et Latina. USUS: Sermo est oratio remissa, et finitima quotidianæ locutioni.

LŎGI, ōrum, m. pl. *Vaines paroles, sornettes.* SYN. Dictum ridiculum, nugæ, fabulæ.

LŎGĬCA, æ, *Logique.* SYN. Dialectica. USUS: Logica, quam rationem disserendi voco.

LŎLĬUM, i, n. *Ivraie.* Herbæ genus segetibus inimicum.

LONGĒ, *Loin, à une grande distance.* SYN. Procul. )( Prope. PHRAS. 1. Longe distamus, *nous sommes fort éloignés.* Magno locorum intervallo disjuncti sumus; locorum longinquitate nimia disjungimur; in iis locis sum, quo propter longinquitatem tarde omnia perferuntur; regiones amplæ, et maria inter nos intersunt, interjacent, interjecta sunt. 2. Longe remotus es, *vous êtes fort éloigné.* Devectus es in ultimas marium terrarumque oras; ablegatus eo, unde ad nos nec nomen, nec fama de te accedere possit; iis locis agis, eas regiones colis, quas natura longe submovit. USUS: 1. Longe, loci: Longe hinc Romam est. Longe a nobis, a domo abes. 2. Temporis: Diu, *loin dans l'avenir, en parl. du temps.* Tempus muneris dandi longe abest. 3. Multum, *beaucoup, grandement.* Longe falleris opinione. Longe omnes superas. Longe prospicis; a vitio abes longissime. Cum superlativo. Longe optimus. 4. Longe rem petere; rei seriem ab ultimis principiis repetere. Cf. [Procul](#).

LONGINQUĪTAS, ātis, f. *Longueur de temps, longue durée; grande distance, éloignement*. SYN. Diurnitas; locorum intervallum, distantia. )( Propinquitas. PHRAS. Longinquitas temporis dolorem minuit, *la douleur s'adoucit à la longue*. Dolorem mollit, minuit dies; diurnitas dolorem animi vetustate tollit; mora oblanguescit animi dolor. USUS: 1. Dolor corporis longinquitate productus vehementius torquet. Nihil est, quod longinquitas temporis non efficiat. 2. Loci. Nihil audio de te ob locorum longinquitatem.

LONGINQUUS, a, um, *Éloigné, distant; qui dure longtemps*. SYN. Longe remotus; longus, diurnus. )( Propinquus. USUS: 1. Longinquus locus et reconditus. 2. Longinqui temporis usu multa discuntur. Rem deferre in longinquum.

LONGĪTŪDO, ĩnis, f. *Longueur, étendue en long*. SYN. Diurnitas, longinquitas; proceritas. USUS: Longitudo orationis. Longitudo itineris me retardavit.

LONGUS, a, um, *Long, grand*. SYN. Procerus, longinquus, diurnus, temporis longinquitate productus. )( Brevis. PHRAS. Longus homo, *homme de grande taille*. Est in eo proceritas corporis ingens; est proceritatis eximiæ; corpore excelso est, ut ejus humeri aliorum vertex æquare facile possint; est staturæ præcipuæ, corporis magnitudine eximia; statura illi longior et productior, ut ad domus limen caput ei demittere necesse sit. USUS: Breve tempus ætatis satis est longum ad bene honesteque vivendum. Nihil mihi longius fuit, ac te videre. Nihil illi longius, ac argento illo potiri, *il lui tardait beaucoup de s'emparer de cet argent*.

LŌQUĀCĪTAS, ātis, f. *Bavardage*. EPITH. Insolita, perennis et profluens, quotidiana, rudis et indiserta. USUS: Facit non loquacitas mea, sed benevolentia epistolas longiores.

LŌQUĀCĪTER, *Verbeusement*. USUS: Homo loquaciter litigiosus.

LŌQUAX, ācis, omn. gen. *Bavard*. SYN. Multus in loquendo, garrulus. USUS: Malo indisertam prudentiam, quam stutitiam loquacem. Cf. [Loquor](#).

LŌQUOR, ěris, cŭtus sum, i, d. *Parler*. SYN. Sermonem habeo, commemoro, dico, aio, verbum facio, vocem mitto, sermonem confero; mihi oratio est cum aliquo. ADV. Abundanter, accuratius, accusatorie, acute, amicissime, ample, aspere, asseveranter, belle, commode, confuse, copiose,

desperanter, dilucide, gloriose, græce, graviter, hiulce, honorifice, humane, improbe, indulgenter, inquinate, imprudenter, Latine, eleganter, libere, liberalissime, magnifice, obscure, ornate, placide, plane, populariter, propediem, pulchre, splendide, sincere, suaviter, vere, verecunde, usitate, vulgo. PHRAS. 1. De te frequenter loquimur, *nous parlons souvent de vous*. De te frequenter sermocinamur; frequens nobis est de te sermocinatio; multum nobis sermonis dant res tuæ; sæpe in sermonem veniunt; de rebus tuis nunquam nos oratio deficit; in rebus tuis nec infacundi sumus, nec imprompti. Res tuæ nobis in ore sunt frequenter; res tuas frequenter in sermone habemus; res tuas laudesque crebris sermonibus usurpamus, agitamus; nullus nobis crebrior infertur sermo, ac de te; res tuæ crebris sermonibus feruntur; sæpe inter nos de tuis rebus verba facimus. Sermones, qui inter nos feruntur, fere de rebus tuis sunt. 2. Vix loqui poterat præ stupore, *la stupéfaction l'empêchait presque de parler*. Lingua non suppetebat animo; vocem prope admiratio incluserat; vocem adeo suppresserat stupor; hærebat homini lingua, vox, oratio; effari verbum nullum potuit; infantissimus erat; diu vocem mittere non poterat, vix hiscere poterat *vel* audebat; vix mutire ausus; intercepta homini vox est; vocem emittere nullam potuit. 3. Nihil insolentius locutus est, *il n'a rien dit qui ait dépassé les bornes*. Nihil neque insolens, nec protervum ex ore ejus exiit; verbum nullum durius imprudenti excidit *vel* elapsum est; nihil durius disseruit; nihil linguæ intemperantia temere jactum; nihil temere; nihil inconsiderate, nihil contra, ac fas erat, dicere auditus est. 4. Ut insolenter locutus est! *comme il a parlé avec insolence!* Ut temere effutiit multa! ut incondita multa ebulliit! ut nihil pro sano homine locutus est! quanta efferebatur verborum immoderatione! quoties vox ejus stolidi, ac prope vecors audita est! quam insolenter vox ejus intonuit! quoties emissæ voces sunt stultitiæ indices, ac insolentissimæ temeritatis! 5. Loquere cum illis, *causez avec eux*. Da te in sermonem; infer te in circulos; aptos temporis sermones sere; socia sermonem; veni in sermonem illorum. Cf. [Colloquor](#). 6. Omnes de tuis laudibus loquentur, *tout le monde redira votre gloire*. De te semper omnes gentes loquentur; nulla unquam vetustas obmutescet; nunquam de tuis rebus gratæ posteritatis sermo conticescet. Versaberis in ore hominum et sermonibus, tuæque illæ laudes per omnes temporum ætates cantabuntur. Cf. [Laudo](#). 7. Tandem post longum silentium loqui cœpit, *enfin il prit la parole après un long silence*. Obstinatum tantum silentium rupit; constrictam diu mœrore linguam resolvit, liberique hominis



ore sermonem exsecutus est. 8. Frustra loquimur de hac re, *c'est en vain que nous parlons de cela*. Frustra de re verba consumimus; frustra sermones cædimus, verba commutamus; sermones conferimus, sermonem miscemus. USUS: Inter nos locuti sumus. Tu quidem hæc ex ore alterius, tuo tamen sensu loqueris. Mulsa loqui, *dire de douces paroles*.

LŌRĪCA, æ, f. *Cuirasse*. SYN. Ferreum pectoris adversus tela munimentum. EPITH. Firmissima, ferrea, insignis; ænea. USUS: Cum lorica descendit in campum.

LŌRĪCĀTUS, a, um, *Revêtu d'une cuirasse*. USUS: Loricati milites, quos cataphractus vocant.

LŌRĪPES, dis, omn. gen. *Qui a les jambes tortues, cagneux*. USUS: Distortis pedibus in modum loripedis.

LŌRUM, i, n. *Courroie, lanière*. USUS: Loris aliquem cædere.

LŪBENS, entis, omn. gen. *Qui agit de bon gré, volontiers; content, satisfait*. SYN. Libens. USUS: Non me lubente hoc facies. Cf. [Libenter](#).

LŪBENTER, *Volontiers*. SYN. Libenter.

LŪBET, ūit, imp. *Il plaît, il convient*. SYN. Libet. Cf. [Libet](#).

LŪBĪDO, ĩnis, f. *Caprice, fantaisie, passion*. SYN. Libido. Cf. [Libido](#).

LŪBRĪCUS, a, um, *Glissant*. SYN. Præceps, periculosus, in proclive labens. )( Stabilis, planus. PHRAS. Solum lubricum, *sol glissant*. Solum non recipiens vestigium; solum, quod vestigia fallat facile; cui insisti sine prolapsione haud facile potest; ubi fallente vestigio proclivis in lapsum gradus; ubi gradum firmare nemo possit. USUS: Ætas puerilis maxime lubrica est, et incerta. Natura oculos fecit lubricos et mobiles. Viæ adolescentiæ lubricæ, quibus illa insistere aut ingredi sine casu aliquo *aut* prolapsione vix potest.

LŪCELLUM, i, n. *Petit gain, léger profit*. SYN. Lucrum exiguum.

LŪCĒO, es, xi, ere, n. *Luire, éclairer, briller*. SYN. Splendo. ADV. Fere, jam nihilominus. USUS: Imperii nostri splendor illis gentibus lucet. Æquitas, virtus per se ipsa lucet. Ornamenta in virtute et industria posita lucent.

LŪCĒRNA, æ, f. *Lampe*. SYN. Lumen, lychnus. USUS: In sole lucernam adhibere.

LŪCESCIT, imp. *Il commence à faire jour*. SYN. Dilucescit, lucere incipit. Cf. [Dies](#), [Aurora](#).

LŪCET, imp. *Il fait jour*. USUS: Nondum satis lucebat; exivi, antequam luceret.

LŪCĪDĒ, *D'une manière lumineuse, claire*. USUS: Dilucide et breviter definire.

LUCĪFER, fēri, m. *Lucifer, étoile du matin*. SYN. Stella Veneris.

LUCĪFŪGUS, a, um, *Qui craint la lumière du jour*. USUS: Ecce autem alii minuti et angusti et omnia semper desperantes, alii malevoli, invidi, difficiles, lucifugi, maledici.

LŪCRĪFĀCĪO, is, fēci, factum, ere, a. *Gagner, avoir en gain, en bénéfice*. SYN. Lucror. Cf. [Lucrum](#), [Quæstus](#).

LŪCROR, aris, atus sum, ari, d. *Gagner, avoir en gain, en profit*. SYN. Lucrifacio, lucrum facio, quæstum facio, compendium facio. ADV. Impune. )(Perdo. PHRAS. Causidici multi fiunt, ut plurimum lucentur, *bien des gens se font avocats pour gagner plus d'argent*. In forum se multi conferunt, ut lucri plurimum faciant; ut quæstus faciant maximos, lucri spe et cupiditate adducti, lucelli dulcedine illecti; lucrum dum spectant, dum sequuntur, in forum veniunt. Multos ad agendas causas lucri cupiditas impellit. Facit augendæ rei cupiditas, spes ditescendi, ut multi vocem in quæstum conferant; multi agendis causis se dant, ut compendii ex iis faciant aliquid. Multi industriam suam in agendis causis exercent, ut lucri inde aliquid colligant, ut pecuniæ aliquid inde redigant. USUS: Auri pondo decem lucrari, *gagner dix livres pesant d'or*.

LŪCRUM, i, n. *Gain, profit, bénéfice*. SYN. Quæstus, compendium; feneratio. EPITH. Immensum atque infinitum, invitum, non magnum, præclarum, præsens. PHRAS. 1. Homo est uni lucro intentus, *cet homme ne songe qu'au lucre*. Omnia ad quæstum et nundinationem traducit; ut lacunam rei familiaris expleat, audet agitque omnia; rem quærit omnibus modis, dum quæstum ex re faciat, omnia honesta atque inhonesta perinde habet; quovis lucello capitur, ducitur. Id unum spectat et sequitur, ut quæstus faciat maximos; nihil turpe putat modo cum quæstu conjunctum sit, rem ut faciat, lucrum ut consequatur; nullas artes, quantumvis sordidissimas, aspernatur. Tanti lucrum putat, ut expetendum sibi vel cum

dedecore existimet; ea cupiditate ad lucrum incumbit, ut quærendum sibi vel cum infamia ducat. 2. Ex ea re nihil lucri habeo, *je ne retire aucun profit de cela*. Nihil ad me redit ex his; isthic mihi neque seritur, neque metitur; nihil inde pecuniæ redigitur; nihil inde lucri ad me derivatur; nihil lucri in me redundat. USUS: Plerique quæstu ducuntur et lucro. De lucro vivere. Omnia ad lucrum revocare. Hoc in lucro, in lucris ponendum. Cf. [Quæstus](#).

LUCTĀTĪŌ, ōnis, f. *Lutte, action de lutter*. SYN. Concertatio. EPITH. Incerta, magna. USUS: Sine adversario nulla est luctatio. Cf. [Certatio](#).

LUCTĀTOR, ōris, m. *Lutteur, athlète*.

LUCTĪFĪCUS, a, um, *Affligeant, triste, funeste*. USUS: Clades luctificæ.

LUCTOR, aris, atus sum, ari, d. *Lutter*. SYN. Concerto, contendo. ADV. Amplius. USUS: Luctari cum aliquo. Cf. [Contendo](#).

LUCTUŌSUS, a, um, *Douloureux, funeste*. SYN. Funestus, luctu plenus, quod habet luctum. USUS: Afflicta et prostrata virtus maxime luctuosa est. Dies populo acerbus et luctuosus. Cf. [Tristis](#).

LUCTŪS, ūs, m. *Deuil, affliction*. SYN. Mæstitia, mæror, squalor, sordes, lacrimæ, fletus. EPITH. Acerbissimus, continuatus, domesticus, gravissimus, impudens, magnus, publicus, summus, tantus, tristis. PHRAS. Civitas universa in luctu erat, *toute la cité était plongée dans le deuil et la consternation*. In squalore erat civitas; in sordibus, lamentis luctuque jacebant omnes; luctu occupati erant omnium animi; luctu conficiebantur; squalebat urbs tota, in luctu erat, versabatur; luctus non continebatur parietibus unius domus, sed totam urbem pervadebat; quem luctum hauserint, perceperint cives omnes, sordida scissaque veste alii, alii lacrimis ac querelis testabantur; concessum in omnem formam luctus est; jacebant alii in squalore et sordibus, alii lacrimis prope ac gemitibus contabescebant. Cf. [Lugeo](#), [Lacrimor](#), [Gemo](#), [Mæror](#), [Tristitia](#). USUS: Luctus est ægritudo ex ejus, qui carus fuerat, acerbo interitu. Habet ea res luctum. Nolo te in eundem luctum vocare. Incidere in maximos luctus. Luctum levare, sedare, tollere. Luctum deponere.

LŪCŪBRĀTĪŌ, ōnis, f. *Veillée; travail fait la nuit*. SYN. Vigiliæ nocturnæ, commentatio.

LŪCŪBRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Travailler la nuit*. SYN. Elaboro, elucubro. USUS: Accipe opusculum his contractionibus noctibus lucubratum,

*reçois donc ce petit opusculé, fruit de mes veilles pendant ces nuits déjà plus courtes. Cf. [Compono](#).*

LŪCŪLENTĒ, *Très bien, parfaitement.* SYN. Copiose, splendide. USUS: Luculente scribere, dicere.

LŪCŪLENTER, *D'une manière excellente, magnifique.* SYN. Luculente, egregie.

LŪCULENTUS, a, um, *Clair, brillant; excellent, remarquable; digne de foi.* SYN. Elegans, præstans, insignis, grandis. USUS: Luculentus scriptor. Luculentam plagam mihi inflixit. Homo luculentus.

LŪCUS, i, m. *Bois sacré.* SYN. Nemus sacrum. EPITH. Sanctus.

LŪDĪBRĪUM, i, n. *Jeu; plaisanterie; outrage.* SYN. Irrisio. PHRAS. Ludibrio aliis esse nolo, *je ne veux pas être l'objet de la risée publique.* Ludibrio, irrisui, despectu esse nolo; nolo ad contumeliam os præbere aliis; nolo spectaculo esse aliis et traduci per ora hominum, ludibrio haberi nolo; nolo vulgi ludibria experiri. USUS: Ludibria fortunæ expertus. Cf. [Contemptus](#), [Irrideo](#).

LŪDĪBUNDUS, a, um, *Qui plaisante, qui folâtre.* SYN. Alacer, per jocum et ludum. USUS: Omnia ludibundus perficies.

LŪDĪCRUS, alum, *Divertissant, récréatif.* SYN. Jocularis. USUS: Sermo ludicrus. Armorum exercitatio ludicra.

LŪDĪFĪCĀTĪO, ōnis, f. *Moquerie, plaisanterie.* USUS: Omni ludificatione senatum remoratur. Ludificatio in usum venerat.

LŪDIFĪCO, as, avi, atum, are, n. et a. *Se jouer, se moquer de.* SYN. Illudo, decipio. USUS: Si quis latere et ludificare diutius velit. Cf. [Decipio](#).

LŪDĪUS, ii, m. *Histrion.* SYN. Histrion.

LŪDO, is, lusi, lusum, ere, a. et n. *Jouer.* SYN. Ludo utor, animi causa exerceor. ADV. Jocose, satis, familiariter, lautissime, lepide, studiose, multum ac diu. PHRAS. Non libenter ludo, *je ne joue pas volontiers.* Ludo non delector, non capior; non soleo libenter ludo indulgere, ludis operam dare; non libenter me ludendo exerceo; non multum reperio in ludendo voluptatis; exiguum ex ludo voluptatem capio; magnam ex ludo non haurio voluptatem. USUS: 1. Pila ludere. 2. Deludo, *se jouer, se moquer.* Lusit in

me, ut solet. 3. Jocor, *plaisanter*. Ludens id dixeram. 4. Operam in re ludere, *perdre, employer, consumer inutilement son temps et sa peine*.

LŪDUS, i, m. *Jeu*. SYN. Munus, spectaculum, ludicrum; *item*: Schola; jocus. EPITH. Campestris, compitalitius, gladiatorius, jucundus, novus, talarius. Ædiles, amplissimi, antiquissimi, apparatissimi, magnificentissimi, casti, solemnes, castissimi, lætiores, magni, grati, maximi, mediocres, plebeii, primi, publici, Romani, sanctissimi, scenici, summi, sumptuosi, votivi. PHRAS. Ludi magnifice sunt curati, *les jeux publics se firent avec une grande magnificence*. Ludi dati sunt magnificentissimi; ludi more institutoque habiti, editi, commissi sunt apparatissimi. Maxima fuit ludorum celebritas, apparatus, splendor; maxima munerum fuit magnificentia; spectacula præbita sunt luculentia; ludi opulentius instructiusque, quam antehac, sunt celebrati. USUS: 1. Ludos publicos apparare, curare, edere, committere, *commencer, engager les jeux*. Ludos instaurare, intermittere. Ludos spectare. 2. Exercitatio ludicra, *jeu, passe-temps, récréation*. Detur aliquis ludus illi ætati; exercitatione ludoque campestri uti, *aller aux exercices du champ de Mars*. 3. Jocus, *plaisanterie*. Per jocum et ludum aliquem evertere. Ista perdiscere ludus est. 3. Schola, *école*. Ludum aperire. Ex eo ludo ac pueritiæ disciplina multi clari viri profecti sunt. Ludus et officina discendi.

LŪES, is, f. *Peste, contagion*. SYN. Pestis. EPITH. Impura. TRANSL. Morum contagio. Cf. [Pestis](#), [Contagio](#).

LŪGĒO, es, luxi, ere, n. et a. *Pleurer, être triste*. SYN. In luctu sum, squalleo, mœreo. )( Lætor. PHRAS. Mortuum merito omnes lugebant, *c'est à bon droit que l'on pleurait la mort de cet homme*. Flebant de morte tanti viri; mortuum lugubri lamentatione et fletu prosequabantur; mœrebat senatus, tota civitas confecta senio, squalabant municipia, afflictabantur coloniæ, agri denique tam mansuetum, tam beneficum civem desiderabant. Propter unum hic totus civium squalor, hic luctus, hæ sordes susceptæ sunt. Eluxere eum gravius et diutius, quam ulla mater unicum filium. Tanti luctus gemitusque fiebant, ut acerbissimus tota urbe luctus versari videretur. Complorata mors viri totam urbem lamentis implevit. Nemo unquam dolentius deploratus est; mœrebant boni omnes, et in luctu vivebant; accepto ejus mortis nuntio nemo erat, qui lacrimas teneret; qui lamentis non se dederet; qui in questus se flebiles non profunderet; lacrimis justoque comploratu mortuum non prosequeretur; audita ejus morte lamentis,

ploratuque urbs tota personabat, ubique comploratio et flebiles voces exaudiebantur, coortæ ubique lacrimæ et voces doloris indices, nec deerant, qui muliebres in fletus se projicerent, qui lacrimis, querelis, sordida scissaque veste totam urbem planctu lamentisque implorarent; concessum in omnem formam luctus, nec lamentis parcebatur. Cf. [Luctus](#), [Mœror](#). USUS: Lugere mortem filii, fortunam reipublicæ.

LŪGŪBRIS, e, gen. com. *Relatif au deuil, lugubre*. SYN. Funebris. USUS: Fratris mei lacrimæ sordesque lugubres. Cf. [Tristis](#).

LUMBUS, i, m. *Rein*. USUS: Lumborum tenus.

LŪMEN, ĩnis, n. *Lumière*. SYN. Lux. )( Tenebræ. EPITH. Æternum, altum, autumnale, bonum, clarum, dilucidum, breve, probabile, illustre, suave, divinum, gravissimum, honestum, lætum, magnum, mediocre, obscurum, perpetuum, plenum, rutilum, summum, supremum, tenue, tenuissimum, varium, verum, certum, fervidum, vitale, volitans. USUS: 1. Lumen alicui in tenebris præferre. Tabulæ pictæ in bono lumine collocatæ. Animi, consilii, ingenii lumen porrigere ac tendere. Luminibus alienis obstruere, *masquer la vue*. Luminibus officere, *idem*. 2. Fenestra, *fenêtre*. Credebat ab ædium venditore mutata lumina. 3. Oculus, *œil*, *vue*. Amissis luminibus.

LŪMĪNAR, āris, n. *Lumière, flambeau*. SYN. Lumen. USUS: Incolumi senatu, nondum tot luminaribus reipublicæ extinctis.

LŪMĪNŌSUS, a, um, *Bien éclairé; brillant, distingué*. USUS: Partes maxime luminosæ et quasi actuosæ.

LŪNA, æ, f. *Lune*. EPITH. Major, nova. PHRAS. 1. Luna nova, *nouvelle lune*. Luna nascens; luna cum se curvat in cornua; cum cornua lunæ eminent. 2. Luna plena, *pleine lune*. Luna, cum totum orbem sidere impleret; cum orbem sidus impleverit; cum recessu, digressu longissimo a sole lumen accipit plenissimum. 3. Luna crescens, *lune dans son croissant*. Luna adolescens; luna se reficiens; luna cum flexu modico sinum facit. 4. Luna decrescens, *lune en décroissant*. Luna senescens; cum exiguo jam cornu fulget luna. Luna deficiens. 5. Eclipsis lunæ, *éclipse de lune*. Luna laborante; luna deficiens, cum primum nitorem sideris sui conderet; cum sanguinis colore suffuso lumen omne fœdaret. Lunæ defectio. Cf. [Eclipsis](#). USUS: Luna summa humilitate fertur, prope contingens terram. Accessu suo et recessu solis lumen accipit. Solis annuam lustrationem menstruo spatio



consequitur. Ortus et obitus lunæ. Luna crescens et decrescens. Luna ortus nascentium moderatur; maritimorum motuum accessus et recessus motibus suis gubernat; accretione et diminutione luminis fastorum dies notat et significat.

LŪNĀRIS, e, gen. com. *Relatif à la lune, lunaire*. USUS: Lunaris et infimus cursus.

LŪO, is, lŭi, ere, a. *Payer; expier, porter la peine; nettoyer, purifier*. SYN. Persolvo pœnas, pœnas do; *item*: expio, abstergo. PHRAS. 1. Unus ille luet culpam pro omnibus, *seul, il sera puni pour tous les autres*. Ille pro omnibus pœnas pendet, persolvit; de unius tergo satis fiet populo; pro omnium peccato unus ille supplicium sufferet; omnes omnium pœnæ in eum expetunt; unius pœna defungendum erit senatui; unus ille piaculum fiet pro cæteris. 2. Statim luit temeritatem suam, *aussitôt il porta la peine de sa témérité*. Non celerius, quam timeri poterat, fortuna deprehendit ejus temeritatem. Non effugit pœnam temeritas; erroris sui mox pœnas dedit, dependit, solvit. Cf. [Pœna](#), [Punio](#).

LŪPĪNUS, a, um, *De loup, subst., lupin, légume*. USUS: Folliculus lupinus.

LŪPUS, i, m. *Loup*. USUS: Lupus in fabula, *c'est le loup de la fable, quand on parle du loup, on en voit la queue (quand on parle de qqn il arrive)*. (PROV.)

LURCO, ōnis, m. *Gourmand, mangeur*, USUS: Lurco tribunus plebis.

LŪRĪDUS, a, um, *Pâle, blême, livide*. SYN. Supra modum pallidus. USUS: Corpus luridis maculis deforme.

LUSCUS, a, um, *Qui n'a qu'un œil, borgne*. SYN. Uno captus oculo, cocles.

LŪSĪO, ōnis, f. *Jeu, récréation*. EPITH. Laboriosæ, multæ. USUS: Pueri lusionibus laboriosis delectantur, senibus ex tot lusionibus tali demum relinquuntur.

LŪSOR, ōris, m. *Joueur; railleur*. SYN. Qui ludit, aut decipit. USUS: Lusorem suum deludere.

LUSTRĀLIS, e, gen. com. *Qui sert à purifier, expiatoire*. USUS: Sacrificium lustrale.

LUSTRĀTIŌ, ōnis, f. *Expiation; action de parcourir*. SYN. Peragratio. USUS: Peragratio, itinerum lustratio municipiorum.

LUSTRO, as, avi, atum are, a. *Purifier; passer en revue; parcourir*. SYN. Inspicio; peragro. PHRAS. Exercitum lustrare, *passer l'armée en revue*. Copias recognoscere; legiones recensere; numerum copiarum inire; delectum agere, habere militum. USUS: Lustrare oculis, animo totam terram. Lustrare exercitum, populum.

LUSTRUM, i, n. *Lustre, espace de cinq ans*. SYN. Quinquennale spatium. Olympias. EPITH. Infelix, superius. USUS: 1. Lustrum condere. Superioris lustrī nomina exstinguere. 2. Ganea, popina, *tanière, repaire, bouge*. Emersus e tenebris lustrorum. In lustris ac popinis tempus ætatis omne consumpsit.

LŪTĒUS, a, um, *De boue, vil, méprisable*. SYN. Nullius pretii aut ponderis, levis, ineptus, homulus ex luto et argilla factus. USUS: Luteum negotium est, nec dignum, in quo, etc. Homo luteus.

LŪTŪLENTUS, a, um, *Couvert de boue, fangeux*. SYN. Impurus, luto cœnoque oblitus, luto plenus. USUS: Lutulenta vitia. Humus lutulenta. Ut sus lutulenta in cœno volutatur.

LŪTUM, i, n. *Boue, fange*. SYN. Terra humore soluta et putris. USUS: O lutum! o sordes! Homulus ex luto et argilla factus.

LUX, lūcis, f. *Lumière*. SYN. Lumen. )( Tenebræ. EPITH. Aliena, centesima, clara, communis, dulcis, forensis, illustris, insolita, larga, suavissima, supera, tenuis, varia, verissima. PHRAS. Lux iterum rediit serenior, *la lumière est revenue plus pure*. Lucem caliganti mundo reddidit dies, et spissas cœli tenebras serenitate discussit; liquidior lux apparuit. Reddita terris dies est. USUS: Communem lucem accipere. In lucem proferre. Luce privari. 2. Perspicuitas, *notoriété, grand jour*. Auctoris sententiæ lucem desiderant. 3. Dignitas, honor, *gloire, honneur*. Lucem reipublicæ afferre. In clarissima luce versari. In Asiæ luce degit. Lucem fugere. 4. Dies, *jour*. Luce palam in foro saltare. Ad eum ante lucem veni. 5. Vita, *vie*. Lucis usuram alicui eripere.

LUXŪRĪA, æ, et LUXŪRĪES, ēi, f. *Exubérance; faste, luxure, débauche*. SYN. Luxus, libido. EPITH. Agrestis, nova et inaudita, privata, profusa, singularis, vitiosa, PHRAS. Turpe est luxuriæ se dedere, *il est honteux de se*

*laisser entraîner à la débauche.* Turpe est luxuria diffluere, luxuria solvi, vitio ventris et corporis indulgere, molliter, luxuriose vivere, vitam mollem et confertam voluptatibus vivere, per luxum et lasciviam in Venerem effundi; fortunæ indulgentia ad lasciviam abuti, marcere luxuria, vino scortis lustrisque confectum. Cf. [Libido](#), [Impudicitia](#). USUS: 1. In urbe luxuries creatur, e luxuria avaritia, ex avaritia erumpat audacia necesse est. Per luxuriam sua bona profundere, consumere, effundere. Luxuria cum omni ætati turpis, tum senectuti fœdissima est. 2. Inutilis sine fructu redundantia, *trop grande abondance, excès*. Herbarum, frondium, stili luxuries.

LUXŪRĪO, as, avi, atum, are, n. *Prendre ses ébats, se livrer à des excès*. SYN. Lascivio, abundo. USUS: Deposito periculorum metu luxuriaverant animi. Mersus secundis rebus luxuriaverat animus.

LUXŪRĪŌSĒ, *Sans retenue, avec excès*.

LUXŪRĪŌSUS, a, um, *Excessif, immodéré; débauché*. SYN. Intemperans. PHRAS. Est luxuriosus, *cet homme est voluptueux*. Effusus in vinum, et quæ ebrietatem sequuntur, mollitia et lascivia diffluit; pudoris profanandi nulla illi est verecundia; in castris veneris veteranus miles. Cf. [Libidinosus](#), [Impudicus](#).

LŪXŪS, ūs, m. *Intempérance, faste, excès, dissolution*. SYN. Intemperantia profusioque in victu et cultu corporis, cultus opulentia. Cf. [Consumo](#), [Nepos](#). USUS: Luxu fluentem et liberalius sibi indulgentem repente calamitas oppressit.

LŶCĒUM, i, n. *Lycée, gymnase où Aristote donnait ses leçons; école*.

LYCHNĪCUS, i, m. *Porte-lampe*. SYN. Quod lucernam sustinet. USUS: Ad lychnicum ligneolum scripsi.

LYCHNUS, i, m. *Lampe*. SYN. Lucerna. USUS: Alia solis lux et lychni.

LYMPHĀTĪCUS, a, um, *Furieux*. SYN. Furiosus. USUS: Pavor lymphaticus.

LYMPHĀTUS, a, um, *Jeté dans le délire, troublé, fou*. SYN. Furens, insanus. USUS: Velut lymphati et attoniti munimentis se continebant. Cf. [Furens](#).

LYNCĒUS, a, um, *Qui a la vue perçante, clairvoyant*. SYN. Perspicax. USUS: Quis est tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat?

LŸRA, æ, f. *Lyre*. SYN. Fides. USUS: Lyra canere.

LŸRĪCUS, a, um, *Lyrique*. USUS: Poeta lyricus.



MĀCELLUM, i, n. *Marché*. SYN. Locus, in quo venduntur omnia, quæ in urbem vescendi causa afferuntur.

MĀCER, cra, crum, *Maigre*. )( Pinguis. PHRAS. Valde macer est, *il est très maigre*. Macie extenuatus, ac prope confectus est; macie exesus est; macie deformatus; umbra hominis videtur, fame ac illuvie enecti; facie lurida, refugientibus introrsum oculis habitum refert corporis pallore et macie perempti. Cf. [Macies](#). USUS: Solum exile et macrum.

MĀCĒRĪA, æ, f. *Mur de clôture qui entoure un jardin ou une vigne*. SYN. Murus in agro aut vinea.

MĀCĒRO, as, avi, atum, are, a. \* *Amollir, attendre, macérer*. SYN. Attenuo, contero. USUS: Aliquem sollicitudine, fame macerare. Curis, invidia confici et macerari. Nos fame macerant, *il nous épuisent par la faim*.

MĀCHĪNA, æ, f. *Instrument, machine*. SYN. Machinatio. USUS: 1. Hæc tota lex ad te evertendum quasi machina comparatur. 2. Astutia, dolus, ars, *ruse, artifice*. Adhibere, comparare, commoliri dolum, machinam, fallaciam, præstigias.

MĀCHĪNĀMENTUM, i, n. *Machine*. SYN. Machina. USUS: Varia quatiendis muris machinamenta.

MĀCHĪNĀTĪO, ōnis, f. *Machination, ruse*. SYN. Artificium. USUS: Judex velut machinatione quadam et solertia in rei partes est flectendus.

MĀCHĪNĀTOR, ōris, m. *Mécanicien, architecte*. SYN. Architectus, fabricator.

MĀCHĪNOR, aris, atus sum, ari, d. *Inventer; machiner, ourdir qqchse de mal.* SYN. TRANSL. Struo, molior, excogito. PHRAS. Machinatur dolum, *il médite quelque ruse.* Dolum comparat; fraudem molitur; monstri aliquid alit; flagitii aliquid conficit; fallaciam portat homini. Cf. [Fraus](#), [Dolus](#), [Decipio](#). USUS: Sibi ipsi pestem, aliis necem *vel* calamitatem machinari. ADV. Jamdiu, scelestissime.

MĀCĪES, ēi, f. *Maigreur.* SYN. Corporis siccitas, gracilitas, tenuitas. EPITH. Grandis. USUS: Equi macie corrupti. Homo macie torridus. Corpus macie contabuit, extabuit, consenuit. Macie tabescere et consenescere.

MĀCĪLENTUS, a, um, *Maigre.* SYN. Macer, macie extenuatus. Cf. [Macer](#).

MĀCRŌCŌLUM, i, n. *Papier de grand format, papier royal.* SYN. Charta, membranula.

MACTE, *Courage! bien, bravo!* Vox hortantis. USUS: Macte virtute et hac pietate in patrem patriamque! macti virtute milites estote! macte animo.

MACTO, as, avi, atum, are, a., *Sacrifier, immoler; affliger de.* SYN. Neco, interficio. USUS: Æternis suppliciis mactabuntur improbi. Quam lentulo victimam gratiorem mactabis? Majori aliquem malo mactare, afficere. Cf. [Hostia](#).

MĀCŪLA, æ, f. *Tache.* SYN. Labes, probrum, dedecus, vitium. )( Splendor. EPITH. Insignis, magna, minuta; maculæ æternæ. PHRAS. 1. Macula afficere, *souiller d'une tache, imprimer une tache.* Maculam alicui et notam inurere; macula aliquem *vel* maculam alicui aspergere; labem inferre, aspergere; labe afficere, fœdare. 2. Maculam delere, *effacer, laver une tache.* Maculam eluere et delere; abolere nova gloria flagitii memoriam; turpitudinem delere; sarcire infamiam; flagitium, incommodum expiare; maculam abstergere. 3. Maculam contrahere, *se tacher, se souiller.* Maculam ex re aliqua concipere, suscipere; labem contrahere. Cf. [Dedecus](#), [Ignominia](#).

MĀCŪLO, as, avi, atum, are, a. *Marquer; souiller, déshonorer, flétrir.* SYN. Macula afficio, contamino, commaculo, inquino, polluo, fœdo, labem infero, maculis aspergo. USUS: Omni dedecore maculare splendorem alicujus. Cf. [Macula](#), [Commaculo](#).

MĀCŪLŌSUS, a, um, *Tacheté; souillé*. SYN. Maculis aspersus, respersus. USUS: Maculosa vestis. Maculosi senatores.

MĀDĚFĀCĪO, is, fēci, factum, ere, a.; pass. Madefio, is, factus sum, fieri, *Rendre humide, humecter, mouiller, imbiber, etc.; gorger, enivrer*. SYN. Perfundor, respergo. Imbuti sanguine gladii vel madefacti potius, *glaives abreuvés ou plutôt enivrés de sang*. Vaticinatus est, madefactum iri minus triginta diebus Græciam sanguine, *qu'avant trente jours la Grèce serait inondée de sang*.

MĀDĚO, es, ūi, ere, n. *Être humide, dégoutter*. SYN. Madefio.

MĀDĪDUS, a, um, *Humide, mouillé*. SYN. Perfusus. USUS: Fasciculus ille totus aqua madidus redditus est.

MĀGĪCUS, a, um, *Magique*. USUS: Carmen magicum.

MĀGIS, *Plus*. SYN. Plus, plusque, mage. )( Minus. USUS: Semper magis magisque suspicor. Annos natus magis quadraginta. Magis est, quod lugent, quam quod, etc.

MĀGISTER, tri, m. *Maître*. SYN. Præceptor, doctor, auctor. )( Discipulus. EPITH. Bonus et eruditus, familiaris, gratissimus, imbecillis, magnus et sapiens, molestus, novus, præstantissimus, perfectior, senior, summus, exquisitus, germanus, ineptus rhetoricus. USUS: Magistrum habere; aliquo magistro uti. Apud magistrum pueri excercentur. Dux et magister ad faciendum aliquid. Plato auctor et magister intelligendi, virtutis, animi. Stilus perfector dicendi et magister. Timor non diuturni magister officii. Sub haud pœnitendo magistro litteras didicit. Cf. [Doctor](#).

MĀGISTĚRĪUM, ii, n. *Fonction de chef, de surveillant, de gouverneur*. SYN. Magistri munus, officium, cura, dignitas. EPITH. Novum, nequissimum. USUS: Magisterium morum. Magisteria a maioribus instituta me delectant.

MĀGISTRA, æ, f. *Maîtresse, celle qui guide*. USUS: Legis æternæ vis, quasi dux et magistra vitæ et officiorum.

MĀGISTRĀTŪS, ūs, m. *Magistrature; magistrat*. SYN. Dignitas, honor, potestas, fasces, procuratio muneris publici; qui cum potestate est; qui potestatem gerit. )( Privatus. EPITH. Æquus, amplus, annuus, certus, furibundus, levissimus et divulgatus, mutus, lex loquens, patricius,



provincialis, sanctissimus, summus. Amentes, annui, avariores, egregii, improbi et rapaces, inepti, liberi, maximi, ministri, minores. PHRAS. 1. Magistratus honorem, cui, vult, tribuit, *il donne à qui il veut, les honneurs de la magistrature*. Honores, quibus vult, mandat; imperii summam, quibus vult, tradit, committit; imperium, quibus vult, mandat, defert; magistratum, quibus vult, dat, committit, mandat; reipublicæ, quos vult, præficit; summam rerum, quibus vult, permittit; summum imperium potestatemque rerum omnium, quibus vult, committit; summam rerum ad eos, quos privata necessitudo potiores efficit, pro libidine defert; summam rerum dat; reipublicæ principatum iis concedit; principes in republica ponit; in summo imperio locat, quos non merita, sed privata necessitudo commendat. 2. Multos magistratus gessit, *il exerça de nombreuses charges*. Multos honores gessit; imperii summam sæpe tenuit; imperium gessit sæpe; sæpius cum imperio fuit; in magistratu fuit sæpius; summa rerum sæpe ad ejus arbitrium rediit; sæpius summo magistratu reipublicæ præfuit; non raro summa imperii ad hunc virum respexit; principatum suæ civitatis sæpe obtinuit. 3. Ad summum magistratum pervenies, *vous parviendrez au souverain pouvoir*. Summum, atque altissimum civitatis gradum obtinebis; ea consequeris, quæ in republica sunt amplissima; honestissimo loco, summo loco tua in civitate futurus es; in magistratum venies; in summo imperio locabere. 4. Quis in tanta perturbatione temporum magistratum suscipere audeat? *Qui au milieu de tant de révolutions oserait prendre possession de qqc charge?* Quis magistratum capere, rempublicam capessere, quis attingere rempublicam, magistratum inire impendentibus tot periculis audeat, animum inducat? USUS: Munus est magistratus, intelligere, se gerere personam civitatis, debereque ejusdem decus, et dignitatem sustinere, servare leges, jura describere, eaque fidei suæ commissa meminisse. Magistratum petere. Magistratum creare, ordinare, constituere. Magistratum alicui mandare. Magistratum assequi, adipisci, accipere. Magistratum gerere. Magistratum deponere; magistratu abire. Cf. [Dignitas](#), [Honor](#), [Officium](#), [Imperium](#).

MAGNĀNĪMITAS, ātis, f. *Grandeur d'âme, magnanimité*. SYN. Magnitudo animi, animi celsitas, amplitudo, præstantia, altitudo; magnus animus et excelsus. PHRAS. 1. Novi magnanimitatem tuam, *je connais votre grandeur d'âme*. Novi animi tui firmitatem, constantiam, vim, fortitudinem, excellentiam, sublimitatem; novi, quam non humili et fracto sis animo; quam ad omnem eventum, ad omnes casus ferendos, ad omnem fortunam,

omnes temporum motus ac vicissitudines stabili ac parato sis animo; quæ in te sit indoles virtutis; quæ amplitudo animi ac consilii. Novi, quod animi tibi robur sit; nihil esse tam arduum, aut periculi plenum, quod aut non alto quodam aggrediaris animo, aut consilii præsentia non perfringas. Cf. [Animus fortis](#).

MAGNĀNĪMUS, a, um, *Noble, généreux, magnanime*. SYN. Magni animi vir et excellentis. USUS: Vir fortis et magnanimus. Cf. [Animus](#), [Altus](#).

MAGNES, ētis, m. *Aimant*. SYN. Lapis ferrum ad se alliciens.

MAGNĪFĀCĪO, is, fēci, factum, ere, a. *Faire grand cas de, priser*. SYN. Magni æstimo. PHRAS. Tui libri passim magnifiunt, *vos livres sont fort estimés de tout le monde*. Tui libri apud omnes in pretio et honore sunt; egregia de tuis libris opinio, existimatio est; præclare de tuis libris omnes existimant, sentiunt, judicant; tui libri omnium iudicio probantur, omnium laudibus ornantur, omnium in manibus versantur, omnibus manibus teruntur, omnium sinu foveantur, circumferuntur, circumgestantur, assidue tractantur et lectitantur. Cf. [Æstimo](#).

MAGNĪFĪCĒ, *D'une manière magnifique, noble*. SYN. Splendide. USUS: Magnifice ac splendide convivium ornare, laudari ab aliquo. Ample, laxè, magnifice habitare. Magnifice loqui, se jactare.

MAGNĪFĪCENTĪA, æ, f. *Grandeur, magnificence, splendeur, somptuosité*. SYN. Splendor. EPITH. Laudanda, publica. USUS: Magnificentia, apparatus et sumptus epularum. In omnibus rebus magnificentiam adhibere. Cf. [Splendor](#).

MAGNĪFĪCO, as, avi, atum, are, a. *Estimer beaucoup; louer, vanter*. SYN. Te unum ex omnibus magnificare volui, *j'ai voulu que seul entre tous vous eussiez mon estime*. Cf. [Laudo](#).

MAGNĪFĪCUS, a, um, *Magnifique, pompeux, splendide, somptueux*. SYN. Lautus, splendidus, amplus, gloriosus, summo splendore præditus. USUS: Magnificus ornatus, munera, cæna, oratio, animus. Cf. [Splendidus](#).

MAGNĪLŌQUENTĪA, æ, f. *Langage élevé, grandeur, élévation*. USUS: Homeri magniloquentia, *la sublime éloquence, l'admirable langage d'Homère*.

MAGNĪTŪDO, ĭnis, f. *Grandeur*. SYN. Amplitudo, granditas, moles. EPITH. Admirabilis, singularis, immensa, excellens, eximia, incredibilis, interminabilis, insignis, inusitata, mirabilis, multa, nova, par, paterna, præsens, subita, summa, tanta, tenuis, vera et sapiens. USUS: Magnitudinem animi tui inflecti sinas. Amoris, odii, frigorū magnitudo. Cf. [Magnus](#).

MAGNI, esse, facere, habere, etc. *Estimer beaucoup, être fort estimé*. USUS: Magni erunt mihi tuæ litteræ.

MAGNO, *Cher, à un prix élevé*. SYN. Magno pretio. )( Parvo. USUS: Agros illos magno emit.

MAGNŌPĒRE, *Grandement, fortement*. SYN. Majorem in modum, vehementer, nimio opere. Summe, etiam atque etiam, vehementer, maxime, mire, valde, mirifice, incredibiliter, singulariter, insigniter, præcipue, unice, egregie, apprime, admodum, oppido, eximie, cumprimis, imprimis, majorem in modum, mirum in modum, mirandum in modum, supra modum, extra modum, non vulgariter, non mediocriter, non parum, non ad aliorum exemplum, non ex more exemploque aliorum; non, ut solet; non ut mos est; sic, ut nihil magis; sic ut nihil supra; sic, ut conferri nihil possit, sic, ut par, æquale nihil. USUS: Magno hic te opere rogat. Magnopere tibi auctor sum. Cf. [Valde](#).

MAGNUS, a, um, *Grand; étendu, élevé; large*. SYN. Amplius, grandis, non mediocris, non parvus, longe lateque patens, immanis, vastus. ADV. Æque, plene, plane, hercle, ita, mirifice, sane, valde. PHRAS. 1. Res magnas aggreditur, *il entreprend de grandes choses*. Res magnitudine præstabiles, novitate primas, genere singulares suscipit; nihil medium, nec spem, nec curam, sed immensa omnia volvit animo; res immensæ molis animo non minore suscipit; ad ea se servat, ea spectat, quæ magnitudinem ejus capiant; in moliendis rebus vires animo metitur. 2. Magnus est corpore, *cet homme est énorme*. Corporis magnitudine est inusitata; eximia illi corporis species et magnitudo; ingens illi corpus; species corporis ampla et magnifica; egregia est corporis amplitudine et specie; vasta corporis mole, et humanæ magnitudinis formam propemodum excedente; multum inter omnes corporis specie eminet. Cf. [Longus](#). 3. Magnus auctoritate inter homines, *homme puissant, considérable*. Vir summus, potentissimus, florentissimus; ornamentum ac lumen reipublicæ. Vir amplissimus et clarissimus. Omnium gentium, omnium sæculorum, omnis memoriæ facile princeps.

MĀGUS, i, m. *Mage, savant; magicien*. PHRAS. Magus est, *il est magicien*. Est magicæ artis professione celebris; magicis carminibus, veneficiis et incantationibus utitur; inaudita et nefaria sacra exercet; diris carminibus inferorum umbras manesque elicere, puerorum extis deos manes placare solitus. USUS: In Persis magi augurantur et divinant. Magi genus sapientium et doctorum habebantur in Persis.

MĀIUS, i, m. *De mai, le mois de mai*. USUS: Mensis maius, Idus maiæ.

MĀJESTAS, ātis, f. *Grandeur, élévation, puissance, majesté*. SYN. Summa amplitudo, dignitas, summa gravitas. USUS: Majestas est amplitudo et dignitas civitatis, quam qui solvit *aut* imminuit, capitis pœna afficiendus est. Magnum nomen, magna dignitas, magna majestas consulis. Majestatem conservare. Cf. [Dignitas](#), [Amplitudo](#), [Magistratus](#).

MĀJOR, us; ōris, gen. com. *Plus grand*. USUS: Majora omnia re quam fama videbantur.

MĀJŌRES, um, m. pl. *Ancêtres, aïeux*. SYN. Patres, avi. )( Posteri. EPITH. Nostri, obscuri. USUS: Patres majoresque nostri optimi et probatissimi.

MĀLA, æ, f. *Mâchoire*. SYN. Genæ, Maxilla.

MĀLĀCĪA, æ, f. *Mollesse; calme de la mer, bonace*. SYN. Maris tranquillitas. USUS: Tanta repente malacia exstitit, ut se movere loco non possent.

MĀLĒ, *Mal*. SYN. Flagitiose, prave, nequiter, turpiter, improbe, incommode, duriter, aspere, perperam, perverse. PHRAS. 1. Male res nostræ habent, *nos affaires vont mal*. Male, pessime agitur mecum; claudicant res nostræ; res nostræ pessimo loco sunt; incommode mecum agitur; parum recte res nostræ sub manus succedunt. 2. Male ageres, *vous feriez mal*. Pessime publico facturus esses; neque recte, neque pro bono feceris; male tibi nobisque consuleres. 3. Male illos habuit, *cela les a inquiétés*. Acerbum indignumque visum id est omnibus; incommode id accidit omnibus; ea res offensionem attulit; molestiam illi ea ex re cepere non exiguam; res accepta est non æquis animis; graviter id illi molesteque tulere. 4. Male me tractavit, *il m'a maltraité*. Graviter in me consuluit; aspere admodum ac duriter me accepit; arcte contentequae habuit; indignis modis me accepit. 5. Male vertit ea res, *cette affaire a mal tourné*. Res in magnum malum evasit; minus

prosperare res processit; consiliis obstitit fortuna, resque in perniciem vertit.  
6. Male, precandi formulæ: Dii te eradicent! magnus te perdat Jupiter! Superi inferique malis te exemplis perdant, interficiant! quod tuo capiti male sit! ea res tibi male vertat! in perniciem vertat! abi in malam crucem! abi in malam rem! USUS: O factum male! male agere, audire, loqui.

MĀLĒDĪCĒ, *En médisant, par des médisances*. USUS: De absentibus maledice contumelioseque loqui.

MĀLĒDĪCO, is, xi, ctum, ere, n. *Parler mal, médire de; injurier, insulter*. SYN. Maledictis figo, carpo, rodo, vellico; petulanti lingua consector, maledictis onero, maledicta in aliquem confero, probris et maledictis vexo, lacero, laccio; maledictorum notis inuro, convitium facio, convitiis consector, maledicta in aliquem congero; inclementer, injuste dico in aliquem; maledictis, convitiis aliquem prosequor, configo, proscindo, concido, maledicta in aliquem evomo, conjicio. ADV. Contumeliosissime, petulanter, turpissime. USUS: Si quis alteri maledicit, petulans videtur. Cf. [Maledictum](#), [Blasphemia](#).

MĀLĒDICTĪO, ōnis, f. *Médisance, injure*. SYN. Maledictum.

MĀLĒDICTUM, i, n. *Injure, outrage; malédiction*. SYN. Convitium, probrum, contumelia. EPITH. Pervulgatum, commune, volucre. PHRAS. 1. Maledictis se mutuo impetunt, *ils s'accablent mutuellement d'injures*. Certatur maledictis inter eos; gravissime sibi obtrectant; maledictis se mutuis appetunt, onerant, proscindunt, lacerant, vellicant; omne virus acerbitalis in se mutuo evomunt, erumpunt; liberrime mutuis in se convitiis invehuntur. Cf. [Maledico](#), [Detraho](#), [Convitium](#), [Blasphemia](#). 2. Maledictis aliquem devovere, *maudire qqn*. Diras alicui imprecari; diris devovere aliquem; diris precationibus defigere; diris execrationibus prosequi, devovere. USUS: Maledictum arripere de trivio. In maledicti loco objicere. Maledictis appetere, obruere, opprimere. Maledicta in aliquem conjicere, conferre. Omne maledictum effugere, extinguere. Cf. [Contumelia](#).

MĀLĒDĪCUS, a, um, *Qui parle mal, médisant; qui outrage*. SYN. Obtrectator, mordax, petulans. USUS: Convitiator maledicus, Quis in maledicentissima civitate crimen omne effugiat? Cf. [Maledictum](#).

MĀLĒFĀCĪO, is, fēci, factum, ere, n. *Faire du mal, faire du tort, nuire à qqn*. SYN. Male mereor de aliquo. )( Benefacio. PHRAS. 1. Nulli malefeci, je

*n'ai fait de mal à personne.* Neminem oppugnavi; cum nullo hominum improbitate certavi; nulli unquam aut dicto protervo, aut facto nocui; ab omni semper injuria et maleficio manus abstinui, temperavi; nullum meum exstat in quemquam maleficio; nulli molestiam attuli; nulli ægre feci. Cf. [Molestia](#), [Injuria](#). 2. Quid malefeci unquam? *Quel crime ai-je jamais commis?* Quodnam concepì tantum scelus? Quod in me facinus admisi? Quid unquam petulanter, superbe, flagitiose a me factum? Quid unquam turpiter aut nequiter a me factum? Quod tantum dedecus admissum est? Quid ego peccavi unquam aut scelerate feci? Quod tantum facinus malo exemplo a me commissum? Quid factum improbe aut nefarie? Cf. [Delictum](#), [Pecco](#). USUS: Dii homini huic malefaciant!

MĀLĒFACTUM, i, n. *Mauvaise action, faute.* )( Benefactum. USUS: Benefacta male locata, malefacta arbitrator.

MĀLĒFĪCĒ, *Méchamment*. SYN. Malitiose, nefarie.

MĀLĒFĪCIUM, ii, n. *Mauvaise action; fraude, tromperie.* SYN. Malefactum, damnum. EPITH. Cogitatum, levius, majus, manifestum, minimum, præsens, recens, simile, tantum, tam atrox, tam singulare, vehementissimum, voluntarium, vulgare. USUS: Sine ullo maleficio iter per provinciam facere, *dommage*. Committere, admittere, suscipere, facere maleficio. Contaminare se maleficio. A maleficio temperare. Prohibere maleficio.

MĀLĒFĪCUS, a, um, *Qui fait le mal, malfaisant, criminel; malfaiteur.* SYN. Reus. USUS: In maleficiorum sceleratorumque custodias hominem innocentem includere ausus es? Homo natura maleficus et injustus.

MĀLĒVŎLENTĪA, æ, f. *Mauvaise intention, malveillance.* SYN. Livor. EPITH. Abscondita, non infuscata, non assueta, non fucata, non fallax, non erudita artificio simulationis. USUS: Malevolentia voluptas ex malo alterius sine emolumento suo. Novi animum tuum malevolentia suffusum, infuscatum. Cf. [Invidia](#).

MĀLĒVŎLUS, a, um, *Malveillant; jaloux, envieux.* SYN. Malevolentia suffusus, infuscatus. )( Benevolus. ADV. Turpiter. USUS: Sermones malevoli. Homo malevolus et cujus voluntas in me offensa est. Cf. [Invidus](#), [Emulus](#).

MĀLIGNĒ, *Méchamment*. SYN. Perverse. USUS: Ager maligne divisus.



MĀLIGNĪTAS, ātis, f. *Méchanceté, jalousie, envie*. SYN. Perversum et depravatum ingenium; ingens parcimonia, dandi difficultas, *parcimonie*. Cf. [Malitia](#).

MĀLIGNUS, a, um, *Méchant; avare, chiche*. SYN. Invidus; difficilis, avarus, parcus. USUS: Mente maligna aliquid facere.

MĀLĪTĪA, æ, f. *Mauvaise nature, méchanceté, malice*. SYN. Fraus, calliditas, nequitia. EPITH. Summa, vetus, usitata. USUS: Malitia est versuta et fallax nocendi ratio. Discedere a malitia.

MĀLĪTĪŌSĒ, *Malicieusement, avec ruse*. SYN. Callide, subdole, versute, vafre, dolose, nequiter.

MĀLĪTĪŌSUS, a, um, *Méchant, rusé*. SYN. Versutus, callidus, astutus, fallax, tectus, obscurus, veterator, dolosus, vafer. USUS: Nimis callida et malitiosa juris interpretatio. Num malitiosum te negas et fraudulentum? Cf. [Nequam](#), [Malus](#), [Improbis](#).

MALLĒUS, i, m. *Marteau, maillet*. Instrumentum fabrilis.

MALLĒŌLUS, i, m. *Petit marteau; petite branche d'un arbre qu'on coupe pour l'enfoncer en terre*. Surculus utrinque capilatus, præsertim vitis. USUS: 1. Malleoli plantæ. 2. Manipulus sparteus pice confectus, *malléole*, trait contenant des matières combustibles pour incendier les villes, les maisons. Malleolorum plena omnia ad urbem incendendam.

MĀLO, mavis, lūi, malle, *Aimer mieux, préférer*. SYN. Magis volo. ADV. Omnino, plane. PHRAS. Malo solitudinem quam fori frequentiam, *je préfère la solitude à l'affluence du forum*. Solitudo mihi quavis populi frequentia est optatior, potior; solitudinem fori frequentiae libenter antepono; animus inclinatur potius in solitudinem quam fori strepitum; solitudinem præ omni frequentia et celebritate præopto; latere mihi satius est, quam in urbis luce versari. Forum libens cum solitudine commutavero; non mihi tantæ voluptati est forum, quantæ solitudo; citius, æquius foro, quam solitudine caruero; nullo pretio solitudinem dimisero. USUS: Multis partibus id malo, quam, etc. Malo cum Pompeio vinci, quam vincere cum Cæsare.

1. MĀLUM, i, n. *Pomme; en gén. fruit à pépin ou à noyau, opposé à nux*. SYN. Pomum.

2. MĀLUM, i, n. *Mal, malheur*. SYN. Damnum, incommodum, pestis, detrimentum. PHRAS. 1. Malum ingens minatur nobis, *un grand malheur nous menace*. Magnam mali molem meditatur; ad veteres nostras ruinas, quibus oppressi sumus, multum acerbitalis addet; malum ab homine improbo nobis ingens imminet; insanabilis perniciēs ab hoc homine nobis impendit; nulla facies mali est, quæ ab hujus importunitate hominis non sit pertimescenda; multis nos malis onerabit; multa nobis mala afferet; mali nobis multum dabit hominis improbitas; mali nobis plurimum hoc auctore subeundum, exhaustiendum erit; erumpet ex hujus importunitate furiae malum ingens et in dies ingravescet. 2. Quis malum hoc a nobis avertet? *Qui éloignera de nous ce malheur?* Quis pestem hanc avertet? Quis pestem hanc et perniciem a cervicibus nostris depellet? Quis pestem hanc comprimet, reprimet, exsecabit, exstinguet? Quis medebitur huic malo? Quis malis his nos eripiet? Cf. [Libero](#). USUS: Malum imminet, impendit, *menacer*. Erumpet malum ac late manabit, *sortir, se faire jour et s'étendre*. Serpit, crescit, ingravescit malum in dies, *croître*. Malum afferre, dare; malis aliquem onerare et urgere, *comblar*. Malum contrahere, *devenir malheureux*. Malum sustinere, subire, exhaustire, *supporter*. Esse, jacere in maximis malis, *être sous le coup d'un malheur*. Malum cavere, depellere, sanare, *guérir*. E malis emergere, liberari, *être délivré*.

3. MĀLUM, ī *Fi! quel malheur! quelle misère!* Vox indignantis. USUS: Quæ, malum! ista est dementia?

1. MĀLUS, a, um, *Mauvais; malheureux*. SYN. Improbus, perditus, perversus, facinorosus; *item*: Incommodus, molestus. PHRAS. Homo est insigniter malus, *cet homme est tout à fait méchant*. Insigniter improbus; portentum hominis perditissimi; labes ac flamma reipublicæ; homo est unus omnium nequissimus; hostis bonorum omnium; jam pridem ad pœnam et exitium præceps. Homo est omnibus flagitiis coopertus, contaminatus; singulari cupiditate, audacia, scelere, cui nil divini, nihil humani sanctum; homo post hominum memoriam turpissimus; unus post natos homines deterrimus; impurus helluo, vita turpis, existimatione damnatus; homo perdita nequitia, effuse petulans; homo scelere amentissimus; homo ex omnium scelerum importunitate concretus; pravæ mentis homo; nihil illo levius, nihil inquinatius; labes seculi et incommodum; caput post natos homines deterrimum ac spurcissimum; funesta fax reipublicæ. Cf. [Nequam](#),

**Improbus, Sceleratus.** USUS: Philosophi non illi mali quidem, sed parum acuti. Malo dolo agere.

2. **MĀLUS**, i, m. *Mât de vaisseau*. EPITH. Celsi, alti. USUS: 1. Malum erigere, scandere, incidere. Malus vento quassatur. 2. Pomus, arbor pomifera, *pommier, arbre*.

**MAMMA**, æ, f. *Mamelle, sein*. SYN. Uber. USUS: Puer lactens, mammam appetens. Lupa submissas infantibus adeo mitis præbuit mammas.

**MANCEPS**, cĭpis, m. *Enchérisseur dans une vente publique; adjudicataire; entrepreneur*. RAD. Manu capiens, dum publicum aliquid emit. SYN. Qui conduit aut emit publicum aliquid. USUS: Mancipes a civitatibus pecunias pro frumento exegere.

**MANCĪPI**, contr. *pro*: Mancipii. *Mancipation, forme de vente ou d'achat particulière au droit civil des romains, et qui consistait à porter la main en présence de cinq témoins sur l'objet cédé, comme symbole de la prise de possession*. USUS: Abalienatio est rei, quæ Mancipi est, aut traditio alteri facta, aut in jure cessio.

**MANCĪPIŪM**, ĩi, n. *Ce que l'on possède comme propriété, esclave*. SYN. Res Mancipi; servus. EPITH. Aliena, honestissima, pauca, plurima, pretiosissima, sordidata, frequentia. USUS: 1. Ager ille meus est Mancipio et nexu, tuus autem usu et fructu, *ce champ est ma propriété, tandis que vous n'avez que l'usufruit du vôtre*. Sui jam juris, et Mancipii est respublica. Mancipio aliquid alteri dare. Mancipio accipere. 2. Servus, captivus, *esclave*. Italia a Mancipiis conculcatur. Cf. **Servitus**.

**MANCĪPO**, as, avi, atum, are, a. *Manciper, c. à d., livrer, transmettre en toute propriété*. SYN. Subjicio, in alicujus potestatem trado. USUS: Senectus honesta est, si nemini Mancipata. Venditum ac Mancipatum tribunatum plebi addixit.

**MANCUS**, a, um, *Privé d'un membre; défectueux, imparfait*. SYN. Cui ad summam aliquid deest, imperfectus, curtus, mutilus. USUS: Cognitio naturæ sine actione manca est. Mancus, et membris omnibus captus.

**MANDĀTUM**, i, n. *Charge, commission; ordre*. SYN. Res mandata, imperium, voluntas, jussum. PHRAS. 1. Mandatum dedit centurioni, ut milites plecteret, *il ordonna au centurion de punir les soldats*. Pœnæ capiendæ ministerium centurioni imposuit; centurioni in mandatis dedit, ut

pœnam de militibus reposceret; mandatis oneravit centurionem; mandata dedit; mandata edidit; triste edidit imperium de supplicio militum a centurione sumendum. Cf. [Impero](#), [Jubeo](#). 2. Mandata fecit, *il a accompli les ordres donnés*. Mandata egit, curavit, confecit, exhaustit, exsecutus est; mandatis satisfecit; imperata fecit. Cf. [Pareo](#), [Obedio](#). USUS: Cum mandatis mittere, mandata dare, *charger d'une commission*. Mandata accipere, recipere, habere, *recevoir une commission*. Mandata alicujus perferre ad aliquem, deferre, exponere, *transmettre des instructions, des propositions*. Mandata exsequi, persequi, digerere, *exécuter un ordre*.

1. MANDO, as, avi, atum, are, a. *Charger de, prescrire, ordonner*. SYN. Jubeo, impero, impono, præscribo, mandatum do, in mandatis do, præcipio. ADV. Accuratissime litteris, diligenter, nominatim, penitus, plane, privatim, probe, publice. USUS: 1. Mandavi filio, quæ fieri velim. 2. Commendo, committo, trado, consigno, *confier*. Honores alicui, magistratum, sacerdotium mandare. Vitam suam solitudini et tenebris, se fugæ, mortui cadaver humo mandare. Res gestas scriptis, litteris, monumentis historias, versibus mandare. Rem posteris, annalibus mandare, *consigner dans les annales*. Cf. [Impero](#), [Jubeo](#), [Mandatum](#).

2. MANDO, is, di, sum, ere, a. *Mâcher*. SYN. Dentibus conficio. USUS: Dentibus manditur, extenuatur, mollitur cibus.

MĀNE, *Le matin*. SYN. Diluculo, primo diluculo; prima luce; cum prima luce; antelucano tempore; matutino tempore; cum luceret; simul atque luceret; cum nondum luceret; ad primam auroram; sub noctis extremum; luce appetente; ante ortum solis; sole oriente; orta luce; sub lucem; albente cœlo; sub diei ortum; ubi dies cœpit; cum ortu solis, dubia adhuc luce; dubio adhuc die; lucis principio; ubi illuxit; circa lucis ortum; aperiente se die; albescente cœlo; primo mane; illucescente die; multo mane; bene mane; cum ipsa luce; vergente ad lucem nocte; simul ac dies illuxerit. Cf. [Aurora](#), [Diluculum](#).

MĀNĒO, es, mansi, mansum, ere, n. *Rester, demeurer*. SYN. Remaneo, commoror, resto, sto, hæreo. )( Abeo, discedo. ADV. Constanter, diutius, firmius, in perpetuum, perpetuo, propemodum, recte, bene. PHRAS. 1. Domi libenter maneo, *je reste volontiers chez moi*. Domi me ut plurimum teneo; tectis et tenebris me contineo; domi assidue hæreo; parietum umbris me occulto; domo pedem non facile effero; parietum præsidio a fori strepitu me

tueor; publico ut plurimum abstineo. 2. Manebo apud te, *je demeurerai près de vous*. Semper præsto tibi ero; adero ubique, assiduumque comitem me tibi præbebo, adjungam; hærebo lateri tuo; a latere nusquam discedam; nulla me res a te avellet, divellet, abjunget; nusquam abs te recedam, digrediar; affixus ero lateri tuo; nulla me dies a te disjunget. 3. Manet in sententia sua, *il persiste dans son opinion*. Stat in eadem sententia; perstat in sententia; propositum tenet; antiquum obtinet; deduci de sententia non potest; a sententia non discedit; flecti, depelli, dimoveri a sententia non potest; animum obfirmat in sententia; in dicenda sententia egregie sibi constat. Cf. [Sententia](#). 4. Mansit idem color, *la couleur resta même*. Ori color suus constitit; nihil mutavit oris color; perstitit idem in vultu color. 5. Mansit incolume patrimonium mihi, *mon patrimoine m'est resté tout entier*. Stetit mihi tutorum præsidio patrimonium integrum; nihil de paterna hereditate libatum, imminutum est; paterna hereditas nihil detrimenti accepit. USUS: In vita, in voluntate, in officio, in conditione, in sententia manere. Id animo fixum manet. Manet mihi vetus cum illo contentio; illud maneat, fixumque sit, *qu'il reste bien entendu, qu'il demeure bien établi que*. Idem te fatum manet, *le même sort vous est réservé*.

MĀNES, ĩum, m. pl. *Mânes, ombres*. SYN. Animæ vita defunctorum. USUS: Mortuorum manes re aliqua expiare. Dii manes.

MĀNĬCA, æ, f. *Manche longue*. USUS: Antonius solet accipere manicas.

MĀNĬCĀTUS, a, um, *Pourvu de longues manches*. USUS: Manicatæ et talares tunicæ.

MĀNĬFESTO, *Manifestement, évidemment*. SYN. Manifeste; palam, aperte, perspicue, clare, non obscure. USUS: Aliquid manifesto deprehensum.

MĀNĬFESTUS, a, um, *Manifeste, visible, évident*. SYN. Clarus, perspicuus, non obscurus, apertus, testatus, contestatus, de quo constat, de quo liquet, quod luce clarius, quod patet, quod notum est omnibus. PHRAS. Res manifesta est, *la chose est évidente*. Res est ante oculos, ante oculos posita, in medio posita; res non conjectura, sed oculis tenetur; res ipsa certa, majoribus quasi theatri proposita; in clara res luce est; comperta sunt omnia; omnis res palam est; in confesso res est; manu res tenetur; hoc quidem minime latet; tam id perspicuum est, ut oculis judicare possitis; tam ea aperta sunt, quasi ea, quæ oculis cernuntur; non obscura res est, neque

abscondita; illustrata, patefacta, comperta sunt omnia; res ipsa loquitur; sole ipso clariora sunt et illustriora; manifesta, confessa res est; nonne vobis hæc oculis cernere videmini? Illustria sunt omnia et in aperto; patescit res tota, et in forum ac lucem prolata est; e tenebris in lucem extracta est. USUS: Scelus manifestum et deprehensum.

MĀNĪPŪLĀRIS, e, gen. com. *De manipule, simple soldat*. SYN. Qui de manipulo seu parva militum manu est. USUS: Me una hæc res torquet, quod non Pompeium, tanquam unus manipularis, non secutus sim.

MĀNĪPŪLĀTIM, *Par manipules, par compagnies*. SYN. Per manipulos. USUS: Acies manipulatim structa.

MĀNĪPŪLUS, i, m. *Javelle, gerbe; compagnie de soldats*. SYN. Fasciculus, quem metentes manu comprehendunt; exigua manus militum, pars cohortis. USUS: Armatos manipulos ad signa convocat.

MĀNO, as, avi, atum, are, n. et a. *Couler, se répandre; pénétrer*. SYN. Fluo, redundo; fundor, disseminor, dispergor, latius dissipor, serpo, percrebresco. ADV. Late, communiter, longe. USUS: Serpit malum, rumor, sermo, et manat latius. Non patiar eam rem ad urbis perniciem manare. Omnis honestas e quatuor fontibus manat. Hoc consilium e tuo capite manat. Rem a capite arcessere, et videre, unde cætera manent. Manat in omnes partes virus, et per omne corpus funditur; manavit ea pestis latius, nec jam obscure serpens totas provincias occupat. Cf. [Fluo](#).

MANSĪO, ōnis, f. *Séjour, demeure*. )( Decessio. EPITH. Cautior. USUS: Mansio in vita.

MANSŪĒFACTUS, a, um, *Adouci, apprivoisé*. SYN. Domitus. USUS: Mansuefacti et exculti ad elegantiora defluximus. Cf. [Mansuetus](#).

MANSŪĒFĀCĪO, is, fēci, factum, ere, a. *Adoucir, dompter*. SYN. Mansuetum reddere. USUS: Plebs mansuefacta et exculta. Cf. [Mansuetus](#).

MANSŪĒTĒ, *Doucement, d'une manière calme*. USUS: Mansuete facere aliquid.

MANSŪĒTŪDO, ĩnis, f. *Douceur, mansuétude*. SYN. Lenitas, facilitas. )( Atrocitas. EPITH. Incredibilis. USUS: Omnia plena clementiæ, mansuetudinis, liberalitatis.



MANSŪĒTUS, a, um, *Doux; apprivoisé, dompté*. SYN. Mitis, lenis, facilis; homo mitis ingenii. )( Ferus, immanis, atrox. PHRAS. 1. Equus mansuetus, *cheval dompté*. Animal ad mansuetudinem domitum, mansuefactum, condocerfactum, insuefactum; a ferocitate ad mansuetudinem traductum. 2. Jam mansuetiores sunt barbari illi, *déjà ces barbares sont un peu moins farouches*. A ferocitate ingenta ad humanum cultum deducti; ad humanitatem, mansuetudinem traducti sunt; ferocitatem exuerunt; resedit jam barbara illa ferocitas in illorum animis; cultum jam, et mores humanos induere; mitius ingenium induere. USUS: Mansuetus civis. Hominem te cognovi natura, consuetudine, disciplina lenissimum et mansuetissimum. Oratio placida, submissa, lenis, mansueta. Cf. [Lenis](#).

MANTĪCA, æ, f. *Besace, valise*. SYN. Pera viatoria. USUS: Non videt, manticae quod a tergo est.

MANŪBĪÆ, ārum, f. pl. *Butin*. SYN. Præda, spolia ex hostibus capta. EPITH. Imperatoriæ; tantæ. USUS: Manubias Marti consecrare. Manubiis rostra ornare.

MĀNŪBRĪUM, ii, n. *Manche, poignée*. SYN. Capulus. EPITH. Aureum.

MĀNŪMISSĪO, ōnis, f. *Affranchissement d'un esclave*.

MĀNŪMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Affranchir un esclave, lui donner la liberté*. SYN. Libertatem do.

MĀNŪS, ūs, f. *Main*. SYN. Dextra. EPITH. Adversa, antiqua, apta, arguta, contracta, contaminata et cruenta, dextra, facinorosissima, firma, hostilis, impia, importuna, sancta, sinistra, tremebunda, victrix. USUS: 1. Sumere in manus aliquid; in manu tenere; de manibus extorquere; e manibus rem non dimittere, deponere. Disciplina per manus tradita (VULG. de manu in manum), *transmettre de main en main, par la tradition orale*. Per manus demitti. Cedomanum, *donner la main*. Deligatis, vinctis post terga manibus. Manu abnuit. Litteræ tua, mea manu scriptæ, (VULG. propria manu). Manus porrigo. 2. Facultas, potestas, *puissance, pouvoir*. Est hoc in manu tua. Manibus victoria excidit. 3. In promptu est, suppetit, *avoir sous la main, à sa disposition*. Res est in manu. In manu tenemus, habemus victoriam. Præ manibus habere aliquid, *sous la main, tout près*. 4. Vis, arma, ferrum, *violence, combat*. Manus afferre alicui; manum abstinere, continere. Ad manus ventum est; manus conferre, conserere. 5. Copiæ, *corps de troupes*.

Militarem manum cogere, facere, habere. 6. Cedere, *se rendre, se déclarer vaincu*. Manus do.

MĀPĀLE, is, n. *Hutte, cabane*. SYN. Casa agrestis.

MAPPA, æ, f. *Serviette de table*.

MARCĒO, es, cūi, cere, *vel* Marcesco, is, ere, n. *Être fané, flétri; se faner, se flétrir*. SYN. Torpesco, putresco. USUS: Luxuria vinoque marcere, *être épuisé par la débauche*. Desidia et otio marcescere, *s'énervier, languir dans le repos*.

MĀRE, is, abl. mari, n. *Mer*. SYN. Æquor, altum, pontus pelagus, salum. EPITH. Portuosum, scopulosum, infestum, inflatum, murmurans, purpureum, refertum, præclarum, tempestivum, tranquillum, tutum, vastissimum, universum. PHRAS. Mare erat turbatum, *la mer était agitée*. Horrescebat mare, crebrosque fluctus in littus evolvebat; exæstuabat mare, quoque arctius intra faucium angustias claudebatur, eo acrius furebat; exterrebat nos fremitus murmurantis maris, vix ut in altum evehi auderemus; levabatur inhorrescens mare ventoque acriori concitatum fluctus ciebat, nautarumque ministeria turbabat. USUS: Turbatum agitated mare. Mare cœlo miscere, *remuer ciel et terre*. Mare ingredi, *aller sur mer, naviguer*. Terra marique conquirere aliquid, *chercher qqchose sur terre et sur mer, c. à d., partout*.

MARGĀRĪTA, æ, f. *Perle*. SYN. Unio. USUS: Nego ullam margaritam fuisse, quin abstulerit.

MĀRĪA, æ, f. *MARIE, mère de DIEU*. PHRAS. Mater DEI; Virgo Mater; Cœlitum Regina; mundi Domina; generis humani decus ac præsidium; Parens Auctoris sui, æterni Regis Mater; Templum augustissimum Divinitatis; mortalium immortaliumque Regina.

MĀRĪNUS, a, um, *De mer, marin*. SYN. Maritimus. USUS: Æstus marini, *marée, flux et reflux*.

MĀRĪTĪMUS, a, um, *Maritime*. USUS: In maritimis sum, *je suis sur les bords de la mer*.

MĀRĪTUS, i, m. *Mari, époux*. SYN. Vir. EPITH. Carior. USUS: Ut maritus sis quam optimæ mulieris, et hæc quam optimo viro nupta sit.

MĀRMOR, ōris, n. *Marbre*. USUS: Simulacrum, signum e marmore.

MARMŎRĒUS, a, um, *De marbre*. USUS: Columnæ, signa marmorea.

MARS, artis, *Dieu de la guerre*. FIG. *Guerre, combat*. USUS: Quum omnis belli Mars communis et quum semper incerti exitus præliorum sint, *les chances de la guerre étant les mêmes pour tous, et l'issue des combats étant incertaine*. Suo rem Marte gerit, *il fait ses affaires sans secours étranger*. Cf. [Bellum](#).

MARTYR, ris, gen. com. *Martyr, f. re*. PHRAS. 1. Purpuratus suo sanguine Fidei testis; invictus Christi athleta; laureatus Fidei pugil; qui sanguinis sui pignore Christum testatus, pro veritate Fidei supplicium mortis subiit; propter Christum carnifici collum præbuit; mortem pro Christi nomine fortiter obiit; qui inter ultimos cruciatus ad extremum usque spiritum in veræ Fidei confessione permansit; qui pro Christo per summos cruciatus vitam cum sanguine profudit. 2. Sancti Martyres, *les saints martyrs*. Qui pro Christi confessione strenue dimicarunt, et summa alacritate vario leti genere animas liquerunt; qui vita et sanguine Fidei nostræ sanctitatem commendarunt, confirmarunt; qui plantatam suis sudoribus fidem, fuso etiam sanguine rigarunt; qui per vulnera et mortes Regi suo Christo præclarum testimonium dederunt; qui DEI causa quæcumque cruciamenta, ipsamque mortem, cujus imaginem oculis fugimus, mentionem auribus respuimus, quam animis aversamur, et sola recordatione perhorrescimus, constantissime oppetivere; qui tormentis immanissimis excarnificati; qui dirissimos Christi causa cruciatus exhauserunt, seque in mortem acerbissimam obtulerunt; quos nulla tormentorum vis ad mutandam in proposito sententiam adigere potuit; qui direptis facultatibus in exilium ejecti, fustibus ad mortem contusi, sagittis confixi, qui compressis laqueo faucibus elisi, gladio desectis cervicibus in mortem dati, de impiis superstitionibus, de barbara immanitate moriendo triumpharunt.

MAS, āris, m. *Mâle, du sexe masculin*. USUS: Deos mares et feminas esse dicitis.

MASCŪLUS, a, um, *Masculin; mâle, viril*. SYN. Virilis, fortis. PHRAS. Prolem masculam habuit, *il ne laissa que des fils*. Virilis stirps e matrimonio fuit; virilem sexum reliquit.

MASSA, æ, f. *Pâte, masse, gâteau*. Auri, ferri, picis, farinae massa.

MĀTER, tris, f. *Mère*. SYN. Parens, genitrix. EPITH. Cæca, conscelerata, egregia, gravis, præclara, infesta, libera, magna, misera lamentansque et abjecta, plena pietatis, victrix, optima. USUS: Sapientia mater omnium bonarum artium. Matris terræ sinus et gremium.

MĀTERFĀMĪLIAS, matrisfamilias, f. *Mère de famille*. USUS: Matremfamilias secus, quam matronarum sanctitas postulat, nominamus.

MĀTĒRĪA, æ, et Materies, ēi, f. *Matière dont une chose se compose; sujet*. SYN. Res, ex qua fit aliquid; apparatus, argumentum. PHRAS. 1. Materia scribendi non deest, *je ne manque pas de sujets de vous écrire*. Semper est aliquod epistolæ argumentum; copia rerum, quas scribam, se magna mihi offert. Voluntas deesse, non res, ad scribendum potest; silva se mihi rerum ad scribendum objicit; materiem scribendi amplam dat, præbet dies quælibet. USUS: 1. Plato ex materia in se omnia recipiente esse mundum factum censet. 2. Lignorum, lapidum, etc. apparatus, *matériaux*. Materiam comportare milites jubet. Ex insula materiam, calcem advexere. 3. Id, de quo agunt artes, leges, etc., *matière d'un art, sujet, thème*. Materia artis est, in qua ars versatur. Quid illum odisset, segetem et materiem gloriæ suæ? Scribendi materies. Deformitas corporum apta ad jocandum materies. 4. Facultas, *ressources*. Opes libidini materiem dant, præbent. Moderatio subtrahit, adimit materiam furori. Cf. [Occasio](#).

MĀTĒRĪĀRĪUS, a, um, *Celui qui travaille le bois, charpentier*. SYN. Faber.

MĀTĒRĪĀTUS, a, um, *Qui a une charpente*. SYN. Quod ex materia constat. USUS: Domus male materiata, *maison qui pèche par la charpente*.

MĀTĒRĪOR, aris, atus sum, ari, d. *Aller couper des bois*. SYN. Lignor. USUS: Eodem tempore et materiari et frumentari necesse erat.

MĀTERNUS, a, um, *De mère, maternel*. USUS: Nomen maternum amantius et indulgentius.

MĀTERTĒRA, æ, f. *Sœur de la mère, tante maternelle*. SYN. Matris soror.

MĀTHĒMĀTĪCUS, a, um, *Relatif aux mathématiques, mathématique*. EPITH. Magnus, sapiens, sempiternus. USUS: Mathematicæ artes, scientiæ. Pulvis Mathematicorum eruditus, *poussière savante, sable sur lequel les mathématiciens tracent des figures à l'aide d'une baguette nommée radius*.

Mathematici magna in obscuritate rerum, et recondita in arte, in arte multiplici subtilique versantur.

MĀTRĪCĪDA, æ, gen. com. *Meurtrier de sa mère*. SYN. Qui matrem occidit, parricida. EPITH. Certissimus, crudelissimus, impius.

MĀTRĪCĪDIUM, ii, n. *Meurtre d'une mère*. USUS: Matricidii accusatur Orestes.

MATRĪMŌNĪUM, ii, n. *Mariage*. SYN. Conjugium, connubium. EPITH. Dotale, stabile et certum. PHRAS. 1. Matrimonium inire, *contracter mariage (en parl. d'une femme)*. Contrahere, inire matrimonium; nuptias facere; nuptiis jungi; inire societatem vitæ perpetuam, nec nisi morte dirimendam, dissolvendam; ad rem uxoriæ animum adjungere; tori consortem accipere; uxorem ducere; in sanctum connubii fœdus, et indissolubilem vitæ torique societatem convenire; in matrimonium ducere; matrimonio, conjugio se alicui devincire; matrimonio aliquam sibi conjungere; matrimonii fœdere, vinculis conjungi. 2. In matrimonio habere conjugem, *avoir pour femme*. Habere conjugem, matrimonii fœdere junctam; vinculis socialibus sibi junctam; vivere cum aliqua in matrimonio, conjugio; nuptiis junctam, conjunctam habere tori sociam et consortem. 3. Ad secundum matrimonium transire, *convoler à de secondes nocces*. Ad alteras nuptias procedere; ad secundos thalamos procedere. Conjugio secundo se devincire. 4. Copulare matrimonium, *faire, bénir un mariage*. Nuptias solemnī precatione conjungere; matrimonio sponso conjungere, copulare; indissolubili fœdere sponso copulare; nuptiarum pompam sacris ceremoniis augustiorem reddere. USUS: Collocare aliquam in matrimonium. Aliquam in matrimonio habere. Cf. [Loco](#), [Nubo](#).

MĀTRĪMUS, a, um, *Qui a encore sa mère*. USUS: Puer matrimus.

MĀTRŌNA, æ, f. *Femme mariée, femme honorable*. SYN. Materfamilias, mulier, uxor. EPITH. Opulentæ, optimates. USUS: Matronarum dignitas et sanctitas.

MĀTRŌNĀLIS, e, gen. com. *Qui convient à une femme mariée, à une mère de famille*. USUS: Matronalis gravitas, pudor, decus.

MĀTŪRĀTIŌ, ōnis, f. *Célérité, précipitation*. SYN. Festinatio, properatio.

MĀTŪRĒ, *De bonne heure, vite, à la hâte*. SYN. Cito, celeriter, tempori, sine mora, tempestive. USUS: Eo, quo intendit, mature perveniet.

MĀTŪRESCO, is, ere, n. *Devenir mûr, mûrir*. SYN. Perficio, absolvo. PHRAS. Fruges maturescunt, *les moissons mûrissent*. Maturitatem assequuntur; arborum fructus jam mitescunt; maturitatem suam propediem habebunt; prope maturitatem sunt; ad maturitatem perveniunt.

MĀTŪRĪTAS, ātis, f. *Maturité*. SYN. Tempestivitas, tempus maturum. EPITH. Prima dicendi, tanta. USUS: Hæc studia in adolescentia tanquam in herba significant, quæ virtutis maturitas, et quantæ fruges industriæ sint futuræ. Canescit jam tua eloquentia, et quamdam maturitatem est assecuta. Ejus rei maturitas nondum venit. Videtur id jam perfectum, et maturitatem habere suam. Usus maturitatem dat, affert.

MĀTŪRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Mûrir; accélérer, hâter*. SYN. Maturitatem affero; accelero, propero. USUS: Maturare mortem alicui. Quæso, matures venire.

MĀTŪRUS, a, um, *Mûr*. SYN. Coctus, tempestivus, mitis. )( Præcox, immaturus. USUS: Poma matura et cocta decidunt. Ætas matura. Maturus orator. Vitæ satietas maturum affert mortis tempus.

MĀTŪTĪNUS, a, um, *Du matin, qui a lieu le matin*. )( Vespertinus. USUS: Matutina tempora lectione consumo.

MAXILLA, æ, f. *Mâchoire*. SYN. Mala.

MAXĪMĒ, *Au plus haut degré, le plus possible*. SYN. Summe, potissimum, magnopere. USUS: 1. Ut quisque maxime indigus, ita ope dignissimus. Tam sum amicus reipublicæ, quam qui maxime. Domus celebratur, ut cum maxime. 2. Præsertim, cumprimis, *surtout, beaucoup*. Eos amo maxime, qui, etc. Eo maxime te amo, quod, etc.

MAXĪMŌPĒRE, superl. a magnopere. SYN. Summopere, maxime, potissimum. USUS: A te maximopere peto, *je vous demande avec les plus vives instances*.

MAXĪMUS, a, um, superl. a Magnus, *Très grand*. SYN. Amplissimus, summus, singularis, ingens, incredibilis, divinus, immortalis. PHRAS. Maximum habet luxum, *son luxe est extraordinaire*. Luxus in eo est tantus, ut nihil supra possit esse; nihil ut addi ad tantas opum effusiones posse



videatur; ut eum ne tota quidem patrimonia capere, sustinere, aut explere possint.

MĚĀTŪS, ūs, m. *Passage, marche, cours*. USUS: Solis cursus et meatus.

MĚCUM, *Avec moi*. USUS: Mecum sum; mecum vivo.

MĚĎĚOR, eris, eri, d. n. *Guérir, apporter du remède*. SYN. Sano, curationem adhibeo, medicinam affero, facio, adhibeo; remedium affero, adhibeo. ADV. Facile. PHRAS. 1. Temporis longitudo malis medetur, *le temps guérit tous les maux*. Quæ nobis a fortuna infliguntur vulnera, levantur, sanantur vetustate; vis doloris temporis mora languescit; detrahit de dolore dies, aut etiam penitus tollit et exstinguit. Quovis malo affectis, laborantibus medicinam dies affert. Habet hoc tempus, ut dolorem quemvis, tametsi alte in animo insitum evellat. Est hoc temporis, ut omnem malorum sensum ac memoriam, omnem adversæ fortunæ recordationem ex animo deleat, auferat, eripiat, expellat, amoveat, proscribat. 2. Medendum est huic malo, *il faut remédier à ce mal*. Occurrendum est huic malo; remedium dandum est huic malo; præsidia comparanda sunt ad istos casus; comparanda, quærenda sunt remedia huic malo; faciendo medicina malo est; curatio diligens adhibenda. USUS: Afflicta reipublicæ, capiti, oculis mederi; mederi ægris.

MĚĎĀSTĪNUS, i, m. *Esclave du plus bas étage*. SYN. Mancipium vilissimum.

MĚĎĀMEN, ĩnis, n. *Médicament, médecine*. SYN. Medicamentum. EPITH. Violentum.

MĚĎĀMENTUM, i, n. *Médicament, remède*. SYN. Medicamen, medicina, remedium. EPITH. Multa, salutaria, violenta. USUS: Medicamentis delibutus. Medicamentis malum abigere. Fucata candoris medicamenta. Medicamentum dare ad aquam intercutem. Cf. [Remedium](#).

MĚĎĀNA, æ, f. *Médecine, remède*. SYN. Medicamentum, remedium, ars medendi. EPITH. Consularis, animi grata et multis probata, pluribus suspecta et invisā, imbecillior, major, perpetua; tarda sed magna, tempestiva. PHRAS. (Medicina operatur, VULG.), *la remède produit son effet*. Medicina venis concipitur; in venas diffundit se medicamentum, sic, ut sensim toto corpore ejus salubritas percipiatur. USUS: 1. Facere, afferre medicinam alicui. Accipere, sumere medicinam. Nulla tot incommodis

medicina reperietur. 2. Ars medendi, *art de guérir*. Medicinam exercere, facere. Cf. [Remedium](#).

MĚDĚCOR, aris, atus sum, ari, d. *Traiter, guérir*. SYN. Medeor.

MĚDĚCUS, i, m. *Médecin*. SYN. Medicinæ peritus, medicinæ cognitione clarus; medicinam professus. EPITH. Callidus, jam incognitus et sæpe victor, diligens, ignobilis, index, nobilissimus, optimus, studiosior, suavis, summus. USUS: Ad morbos difficillimos nobilissimus medicus quæritur. Medicum adhibere; medico uti. Medico honos habendus. Medico non solum morbus, sed consuetudo valentis et natura corporis cognoscenda. Medici ex quibusdam signis et advenientes, et crescentes morbos intelligunt.

MĚDĚTAS, ātis, f. *Le milieu*, SYN. Media pars, medium. USUS: Bina media, vix enim audeo dicere medietates.

MĚDIMNUM, i, n. *Médimne, mesure grecque qui contenait 6 modii romani*. USUS: Quod jugera sunt sata, totidem medimna decumæ debentur.

MĚDĚCRIS, e, gen. com. *Médiocre*. SYN. Nonnullus, modicus. USUS: Ingenio, prudentia est mediocri. Mediocris est in dicendo.

MĚDĚCRITAS, ātis, f. *Juste milieu, terme moyen, modération*. SYN. Modus, nec parum nec nimium. EPITH. Inhabilis. USUS: Virtutes omnes mediocritate quadam esse moderatas constat. Mediocritas dicendi. Certus est villarum modus, et ad mediocritatem revocandus.

MĚDĚCRITER, *Médiocrement*. SYN. Modice. USUS: Injurias mediocriter ferre. Possum mediocriter lacessitus leviter repungere. Mediocriter a natura instructus, angustius etiam a labore et disciplina.

MĚDĚTERRĀNĚUS, a, um, *Qui habite l'intérieur des terres, éloigné de la mer*. USUS: Mediterranei mare esse non credunt. Enna mediterranea est maxime.

MĚDĚTĀTĚ, *De propos délibéré*. USUS: Rem perquam meditate tenes, vous connaissez la chose à merveille.

MĚDĚTĀTĚO, ōnis, f. *Action de méditer, de réfléchir, projet*. SYN. Commentatio, exercitatio. EPITH. Multa, stulta, quotidiana, pin. USUS: Multi naturæ vitium meditatione atque exercitatione sustulerunt.

MĒDĪTOR, aris, atus sum, ari, d. *Méditer, réfléchir, examiner*. SYN. Attente cogito, commentor, contemplor. ADV. Maxime, multo ante. PHRAS. Semper cœlestia meditatatur, *il médite sans cesse les choses célestes*. In perpetua rerum cœlestium meditatione versatur; animum in rerum cœlestium contemplatione defixum habet; semper aliquid de rebus cœlestibus cogitat, secum volvit; in res cœlestes fere semper animum intendit; tempus omne in acerrima atque attentissima rerum cœlestium meditatione ponit; cœlestium rerum spectator et contemplator est assiduus; consideratione ac contemplatione rerum cœlestium animum pascit, oblectat; mentem cogitationemque per omnes cœlestium rerum species circumducit. Cf. [Cogito](#). USUS: Accusationem meditatatur. Quæ in foro agenda sunt, exercitatione quasi ludicra perdisco et meditor. Nihil fecit non diu ante meditatum. Meditatus ad dicendum accesseram. Accurata et meditata commentatio. Meditatum scelus. Cf. [Cogito](#), [Cogitatio](#).

MEDIŪS, a, um, *Qui est au milieu, intermédiaire*. SYN. Interjectus inter duos, dimidiatus, intermedius. PHRAS. Mediam viam amplecti in re quapiam, *en toutes choses, suivre toujours une voie intermédiaire, c. à d., n'aller jamais aux extrêmes*. Mediam consequi consilii viam; media via consilium capere; mediis consiliis stare; consilio neutri parti acerbo rem expedire. USUS: Oratio vel oriens, vel media, vel cadens. In medio jure civili versari. Qui se medium esse vult, in patria manet, qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte vindicat, *celui qui veut demeurer neutre, etc.* In mediam turbam se injecit. Interjectus inter duas ætates mediusque. Inter bellum et pacem nihil est medium. In mediam dimicationem se offerre. De medio tollere, remove, recedere. Res est in medio posita. Res de medio sumptæ, *choses communes, vulgaires*.

MĒDĪUSFĪDĪUS, (*pro me dius Fidius, subauditur juvet*). Jurandi formula apud veteres, *Certes (m. à m. que le Dieu Fidius me soit en aide)*.

MĒDULLA, æ, f. *Moelle*. SYN. TRANSL. Intimus animus. USUS: Venis et medullis insidet malum. In medullis mihi et visceribus hæret.

MEL, mellis, n. *Miel*. RAD. ab μέλι. Villa abundat lacte, caseo, melle. Sermo melle dulcior.

MĒLANCHŌLĪA, æ, f., *Mélancolie, humeur noire*. SYN. Atra bilis. USUS: Quem nos furorem, Græci melancholiam vocant, quasi atra solum bile mens moveatur.

MĚLANCHŎLĪCUS, a, um, *Mélancolique*. SYN. Natura tristi et recondita; ingenita affectus tristitia; indole, ingenio subtristi. USUS: Aristoteles ait, omnes ingeniosos melancholicos esse, ut ego me tardiozem esse, moleste non feram, *Aristote dit que la mélancolie est le partage des grands génies; c'est ce qui me console de ma lenteur*.

MĚLĪOR, us, gen. com. compar. adj. Bonus, *Meilleur*. SYN. Potior, commodior, præstabiliior. )( Deterior. PHRAS. Nemo doctus quemquam se meliorem arbitratur, *tout savant pense qu'il n'a point de supérieur*. Neminem se potiozem ducit; aliis se præfert omnibus; superiozem se cæteris, nemini inferiozem se existimat doctus. Doctus præcipuam putat suam esse doctrinam, nec communem ulli; doctrina se omnibus præcellere, præstare, antecellere, certissimum habet; doctrinam suam longe anteponit cæterorum scientiis. Cf. *Potior*. USUS: Res meliori in loco est. Incipit res melius ire, quam putaram.

MĚLĪUS, *Mieux*. SYN. Commodius, satius, potius, præstabilius. PHRAS. Melius habet civitas ejus opera, *la ville s'est rétablie par ses soins*. Species est adeo reviviscentis reipublicæ; surrexit ejus opera ex intolerabili statu respublica; fieri quædam ad meliorem spem inclinatio videtur; ad sanitatem revertitur civitas; auctoritate ejus et opera emergit tandem civitas, et in tolerabili statu consistit; lux quædam affulgere videtur civitatis rebus; melius jam res civitatis ire incipit; correxit urbem ejus industria, et affectis partibus medicinam attulit; rempublicam velut in sedes ac statum suum revocavit; in antiquum statum restituit; urbem consilio recreavit, perditamque ac afflictam erexit; reperta demum ejus opera est medicina tot incommodis civitatis; rem prolapsam superiorum temporum negligentia restituit, inque veterem dignitatem rempublicam vindicavit ejus industria; convalescere ac sanari, reviviscere ac recreari postliminio civitas ejus opera videtur. Cf. *Emendo*, *Corrigo*. USUS: Philosophia et ad melius vivendum, et ad commodius disserendum vim habet maximam.

MĚLĪUSCŬLĒ, *Un peu mieux*. SYN. Aliquanto melius. USUS: Cum meliuscule tibi erit, fac ad nos quamprimum redeas.

MELLĀRĪUS, a, um, *De miel*. USUS: Mellaria cella.

MELLĪTUS, a, um, *De miel, doux comme le miel*. SYN. Suavis, jucundus. USUS: Mellitus puer.

MĚLOS, indecl. *Ton doux, agréable*. SYN. Cantus. USUS: Dulce melos.

MEMBRĀNA, æ, f. *Peau, enveloppe; parchemin*. EPITH. Tenuissima, pellucida. USUS: Natura oculos membranis tenuissimis sepsit.

MEMBRUM, i, n. *Membre*. Pars corporis. TRANSL. Aliarum quoque rerum. SYN. Artus. EPITH. Proximum, turbidum, turgidum, tumidum. Membra commutabilia, humana, imbecilla, minutiora, reliqua, tenuissima. USUS: Membrorum alia videntur a natura donata ad usum, alia ad ornatum. Partes et membra Philosophiæ.

MEMĬNI, isse, n. *Se souvenir*. SYN. Memoria teneo, memoria repeto, commemini, recordor, reminiscor, commemoro. )( Obliviscor. ADV. Diligentissime, grate, jucunde, melius, omnino, probe, recte, suaviter. PHRAS. 1. Semper tui meminero, *je me souviendrai toujours de vous*. Nunquam ex animo meo discedet tui memoria. Anni consequentes excipient tui memoriam. In memoria mea penitus insedisti; semper in memoria hærebis; erit infixæ menti meæ tua imago; complectar absentem te cogitatione. Virtutes tuas grata semper memoria persequar; memoriam tui in me officii colam benevolentia sempiterna. Cf. [Obliviscor](#), [Memoria](#). 2. Memini eorum quæ dixeras, *je me souviens de ce que vous avez dit*. In memoria habeo; in memoria sunt; memoria teneo; memoriæ infixæ sunt; hærent, insident in memoria; memoria repeto, complector ea, quæ dixeras. USUS: Memini, nec obliviscar noctis illius. Memini mandata tua.

MĚMOR, ōris, omn. gen. *Qui se souvient*. SYN. Qui non obliviscitur. USUS: Memorem in bene meritos animum præstare. Cf. [Memoria](#).

MĚMÖRĀBĬLIS, e, gen. com. *Digne de mémoire, mémorable, glorieux*. SYN. Memorandus, memoria dignus, commemorabilis, dignus memoratu, ad memoriam insignis. ADV. Maxime. PHRAS. Memorabile facinus, *action fameuse, remarquable*. Facinus, cujus memoriam posteritas alet; quod vivet in omnium pectoribus; cujus memoriam nulla dies obscurabit; cujus memoria apud posteros nunquam morietur; facinus ad memoriam posteritatis insigne, commendandum hominum memoriæ sempiternæ, celebrandum memoria seculorum omnium, prædicandum posteris, omnis posteritatis memoria dignissimum; facinus, quo annalium memoria nullum conspectius. USUS: Memorabilis et divina virtus. Res a te gesta memorabilis, et pene cœlestis. Cf. [Clarus](#).

MĚMÖŘĪA, æ, f. *Mémoire, souvenir*. SYN. Facultas animæ rerum perceptarum custos; recordatio, monumentum. EPITH. Acris, acerba, æqualis, æterna, altior, bona, brevis, clara, custos rerum, digna, divina, diuturna, excellens, fidelis, grata, germana, hebes, immortalis, infinita, non ingrata, insignis, mira, jucunda, naturalis, nimia, præsens, publica, recens, singularis, suavis, superior, tanta, thesaurus omnium, vetus, viva, ingratisissima, ultima pueritiæ. PHRAS. 1. Ab hominum memoria nemo illi similis erat, *jamais, de mémoire d'homme, on ne rencontra un homme semblable à lui*. Vir post hominum memoriam; post natos homines; post genus hominum natum rerum gestarum gloria maximus. 2. Memoriam sibi immortalem comparavit, *il s'est acquis un renom immortel*. Eo facto immortalitatem sibi donavit; nomen suum ad immortalitatem consecravit; ab oblivionis injuria nomen suum vindicavit; memoriam nominis sui cum omni posteritate adæquavit; memoriam sui reliquit immortalem. Cf. [Fama](#), [Gloria](#). 3. Memoriam tanti viri litteris consignavit, *il consigna par écrit le souvenir d'un si grand homme*. Res tanti viri posteritatis memoriæ tradidit, prodidit, consecravit; res tanti viri ad memoriam posteritatis propagavit; litteris firmavit; immortalitati, scriptis ac monumentis mandavit, commendavit. 4. Est adhuc in memoria factum hominis improbum, *je me souviens encore de sa mauvaise action*. Memoriam facti improbissimi etiamnum servo, conservo, usurpo, teneo; hæret etiamnum in memoria factum improbum; memoria teneo, retineo facti improbitatem; memoriam improbissimi facti nondum deposui, abjeci; nondum abolevit, excidit facti improbissimi memoria; non delapsus est e memoria factum improbum. Cf. [Obliviscor](#). 5. Juvat interdum tempora superiora in memoriam revocare, *il est parfois utile de se souvenir des siècles passés*. Juvat, superiorum temporum memoriam commemorando renovare; superiorum temporum res gestas recognoscere; memoria repetere; excitare antiquitatis memoriam, mentem ad antiqua revocare; animum ad vetera referre; antiquitatis speciem repræsentare animis; superiorum temporum memoriam refricare, redintegrare; in memoriam reducere. 6. In memoriam sæpe venit ætatis primæ petulantia, *je me rappelle souvent les étourderies de ma jeunesse*. In mentem venit mihi petulantia adolescentiæ meæ; in memoriam redeo ætatis primæ petulantissime exactæ; in memoriam nunc demum regredior adolescentiæ per summam petulantiam exactæ. Versatur mihi in mente cum acerba recordatione ætatis primæ petulantia; subit persæpe animum ætatis primæ memoria in jocum et petulantiam effusæ. 7. Memoria es bona, *vous*



*avez une bonne mémoire.* Fideli es memoria, præsenti, non vulgari, singulari, incredibili, tenacissima; memoria mirum quantum vales; memoria præstas, excellis; eximia in te est vis memoriæ; memoria tenes, quæcumque legis vel audis; nihil e memoria effluit. 8. Memoria est imbecilla, *il a une mémoire ingrate.* Fallit hominem sæpe memoria; memoria vacillat; memoria illi haud satis constat; memoria homini segnis admodum est et lenta; memoria offendit sæpius; fluxa homini memoria est et infida; memoria labat interdum; facile e memoria, quæ dixerit vel audierit, homini excidunt, effluunt, elabuntur. Cf. [Obliviosus](#). USUS: Bella nostra et patrum memoria gesta. Memoriæ studere, *cultiver, exercer la mémoire.* Memoriam remittere, *négliger de cultiver la mémoire.* Memoria aliquid comprehendere, et complecti. In memoria habere aliquid. In memoria res est, hæret, insidet. Memoria aliquid repetere. In memoriam rei redire. Memoriam beneficii obscurare, abstergere, delere. Memoria aliquid deponere. In memoriam redire, revocare alteri. Fortium virorum memoriam honore prosequi, amplissimis monumentis consecrare.

MĚMÖRĬTER, *De mémoire, par cœur.* SYN. E memoria, sine scripto. PHRAS. 1. Memoriter didicit, *il a appris par cœur.* Memoriæ mandavit; edidicit; memoria complexus est; memoria comprehendit; memoriter complexus est. 2. Memoriter dicere, *réciter de mémoire.* Ex memoria recitare, proferre, exponere, reddere, pronuntiare. USUS: Memoriter pronuntiavit.

MĚMÖRO, as, avi, atum, are, a. *Rappeler qqchose à qqn; raconter.* SYN. Commemoro, narro, refero. ADV. Nimis obscure. USUS: Clarorum virorum laudes memorare. Cf. [Loquor](#), [Mentio](#), [Narro](#).

MENDĀCĬUM, ii, n. *Mensonge, fiction.* Falsitas, orationis vanitas. EPITH. Magnum atque impudens, modestum et non infacetum, honestum ac misericors, crassum, perniciosum, officiosum, jocosum, turpissimum, infestum, splendidum, triumphale. USUS: Improbi hominis est mendacio fallere, mendacium dicere. Sermonem mendaciis aspergere. Cf. [Mentior](#).

MENDAX, ācis, omn. gen. *Menteur; mensonger.* SYN. Vanus, fraudulentus. )( Verax. PHRAS. Homo mendax est, *c'est un menteur.* Ex fraude et mendacio constare totus videtur; ex fraude et mendacio compositus, qui omnia mendaciunculis aspergit; qui veritatem mendaciis contaminare nihil veretur; qui insignem orationis vanitatem adhibet; qui

compostis ad fraudem mendaciis semper est instructus; qui mendacia struit alia ex aliis; qui mera fundit mendacia. USUS: Mendaci homini ne verum quidem dicenti credere solemus.

MENDĪCĪTAS, ātis, f. *Mendicité, pauvreté*. SYN. Paupertas, inopia. EPITH. Aviditati conjuncta, summa. USUS: Ad mendicitatem redigi. In summa mendicitate esse, vivere. Mendicitatem perpeti. E mendicitate emergere. Cf. [Paupertas](#), [Inopia](#).

MENDĪCO, as, avi, atum, are, a. *Mendier*. SYN. Vitæ alimenta ostiatim quæro; stipem peto, colligo; precario victum conquiro, corrogo.

MENDĪCŪLUS, i, m. *Mendiant*. USUS: Exercitus e mendiculis rusticis collectus.

MENDĪCUS, i, m. *Mendiant*. SYN. Pauper, qui pedem in suo ponere non potest. Cui res ad manticam rediit, qui manum ad stipem porrigit; qui in summa mendicitate est, vivit. EPITH. Beatus, dives, sapiens. USUS: 1. Si paupertas malum est, nemo mendicus beatus. 2. Adjective, *pauvre, misérable*. Hoc genus forense exiguum est, et mendicum. Cf. [Pauper](#).

MENDŌSĒ, *D'une manière défectueuse, incorrecte*. USUS: Libri mendose et vitiose scripti.

MENDŌSUS, a, um, *Plein de fautes, incorrect*. SYN. Vitiosus. USUS: Historia mendosa, in qua pars aliqua deest.

MENDUM, i, n. *Défaut, faute*. SYN. Vitium, erratum libri, etc. EPITH. Magnum. USUS: Mendum litura corrigere. Menda tollere.

MENS, entis, f. *Esprit, raison, intelligence*. SYN. Ratio, princeps animi pars, intelligentia. EPITH. Acrior, humilis, consclerata, constans, divina, domestica, civilis, effrenata, præceps, firma, fons sensuum, humana, impia, imbecilla, incredibilis, infinita, integra, intenta, liberalis, provida, sagax, præstans, tranquilla, vegeta, demens, improvida, nefaria, singularis, sancta, tarda. PHRAS. 1. Mente motus, *privé de raison, insensé*. Mentis errore affectus est; a mente discessit; mente captus est; emota mente est; de mente dejectus; de stata mentis deturbatus; a mente desertus est; mentis inops est; mente non consistit. Cf. [Insania](#). 2. DEUS tibi hanc mentem indidit, *c'est DIEU qui vous a donné cette pensée*. DEUS tibi hanc mentem dedit, iniecit, indidit; in eam mentem te impulit; a DEO factum est, eam ut mentem susciperes; eo ut mentem appelleres; consilii hujus dux auctorque DEUS

fuit. 3. Ab hoc consilio mentem nemo avertet, *personne ne pourra me détourner de ce projet*. Nemo me ab hac mente deducet, *avocabit*; nemo mentem meam flectet, *mutabit*; ab hac mente nullius suasu aut consilio deflectam, *desistem*. Cf. [Consilium](#). USUS: 1. Mente tota, omnique animi impetu in rem incumbere. 2. Consilium, sententia, propositum, *intention, project, dessein*. Dii tibi illam mentem injecere. Ab hac mente nihil me deducet. 3. Memoria, *souvenir*. Venit mihi in mentem illius temporis.

MENSA, æ, f. *Table*. EPITH. Argentea, exstructa, hospitalis, maxima, publica, sancta, sana, secunda, extrema, solemnis. USUS: Mensam exquisitissimis epulis exstruere, ornare, construere, *couvrir, charger une table des mets les plus succulents*. Mensæ accumbere, accubare, *être couché à table*. Mensam tollere, remove. Secundam mensam apponere. Cibos mensæ inferre. Manum in mensam porrigere. De mensa aliquid alteri mittere. Mensarum assecla, *parasite*. Quæ ad mensam quotidianam atque epulationem pertinent. Cf. [Convivium](#).

MENSĀRIŪS, ii, n. *Banquier, changeur*. SYN. Argentarius, trapezita, qui argentariam facit. USUS: Mensarii a dispensatione pecuniæ appellantur, q. Rei nummariæ publicæ curatores.

MENSĪO, ōnis, f. *Action de mesurer, mesurage*. SYN. Dimensio.

MENSIS, is, m. *Mois*. USUS: Mensis, quando luna solem lustrato suo cursu consecuta est. Lunæ cursus, quia mensa spatia conficiunt, menses nominantur.

MENSTRŪUS, a, um, *Mensuel, qui revient tous les mois, ou qui dure un mois*. SYN. Quod mensem unum durat, et singulis mensibus fit. USUS: Menstrua cibaria. Menstruum spatium. Solis lustrationem luna menstruo spatio complet.

MENSŪRA, æ, f. *Mesure*. SYN. Modus. EPITH. Cumulator, evidens, major. USUS: Quæ acceperis utenda, majore, si possis, mensura reddito. Cumulatiore mensura uti.

MENTHA, æ, f. *Menthe*. Herba.

MENTIO, ōnis, f. *Mention, action de mentionner, de rappeler*. SYN. Sermo, commemoratio. EPITH. Fatua, honorifica, indigna. PHRAS. Mentio de illa re nulla fuit, *on ne fit aucune mention de cela*. Intermissa rei mentio; mentio ejus rei in perpetuum finita videbatur; nemo mentionem ea de re

fecit; altum ab omnibus ea de re silentium fuit; nemo verbum iniecit ea de re; mentionem ejus rei nemo intulit; nec memoria ejus rei cuiquam præsentium fuit; in oblivione jacuit ea res; nec quisquam ea de re meminit; nulla de re ferebatur mentio; nulla tum agitata est ejus rei mentio. USUS: Mentionem facere Cæsaris, de Cæsare. Mentio illata est; intermissa est. Casu incidi in eam mentionem.

MENTĪOR, īris, ītus sum, iri, d. *Mentir*. SYN. Ementior, mendacium dico, orationis vanitatem adhibeo, temporis causa fingo, vera falsis involvo, rumoribus affingo, mendacia struo, mendacii religione me obstringo. PHRAS. Mentiris quidquid loqueris, *tout ce que vous dites est faux, toutes vos assertions sont des mensonges*. Quidquid loqueris, a vero abest longissime; alienum a veritate est; abhorret a veritate. Quidquid loqueris, mendaciis aspergis. Mera fundis mendacia; falsa est omnis oratio tua. Quidquid loqueris, falso loqueris. Ne speciem quidem veritatis habent, quæ tu deblateras. Nullum non modo verum, sed ne verisimile quidem dictum exstat in longissima oratione tua; omnia veritati adversantur. Cf. [Mendax](#). USUS: Mentiri in aliqua re, de aliqua.

MENTUM, i, n. *Menton*. Pars subjecta ori. EPITH. Paulo attritius. USUS: Mentum in dicendo intorquere. Sinistra mentum sublevare.

MĒRĀCUS, a, um, *Pur, sans mélange*. SYN. Merus. USUS: Vinum meracius sumere.

MERCĀTOR, ōris, m. *Marchand, commerçant*. SYN. Negotiator, qui mercaturam facit. EPITH. Callidus, peritus. USUS: Sordidi putandi sunt, qui mercantur a mercatoribus, ut statim vendant.

MERCĀTŪRA, æ, f. *Commerce de marchandises, négoce*. SYN. Negotiatio, nundinatio. EPITH. Æqua, certa, iniqua, magna, parva, pauca, publica, fucosa, fallax. PHRAS. Mercaturam exercet, *il fait le négoce, le commerce*. Mercaturam facit; mercaturis faciendis rem quærit; mercaturæ operam dat. USUS: Ad gymnasium tanquam ad mercaturam bonarum artium profectus.

MERCĀTŪS, ūs, m. *Commerce, marché*. SYN. Nundinæ, emporium. EPITH. Domesticus, tantus, turpissimus. USUS: Domi suæ turpissimo mercatu omnia habet venalia. Mercatum instituere, edicere.

MERCĒNĀRĪUS, a, um, *Qui fait qqche pour une récompense ou pour un salaire*. Subst. *Journalier, mercenaire*. SYN. Conductus cum mercede, operarius, qui manuum mercede inopiam tolerat. )( Gratuitus. USUS: Liberalitas mercenaria non est. Illiberales et sordidi quæstus mercenariorum, quorum opera, non artes emuntur. Cf. [Merces](#).

MERCES, ēdis, f. *Salaire, récompense, gain*. RAD. a Mereo. SYN. Pensio, præmium, pretium, fructus. EPITH. Æqua, iniqua, magna, parva, pauca, publica. PHRAS. 1. Nihil agit sine mercede, *il ne fait rien sans argent*. Nonnisi mercedula adductus, evocatus, quidquam officii præstat; venalis illius opera est, non liberalis; mercede agit, quidquid agit; cessat opera ejus sine manupretio. 2. Magnam mercedem petit, *il demande une grande récompense*. Magnum suæ arti pretium statuit; magnum operæ suæ pretium petit, exigit; laboris præmium non exiguum petit. 3. Mercedem tuam accipies, *vous recevrez votre récompense*. Laboris præmia feres, capies large, cumulateque; exstabit operæ tuæ merces sane cumulata; dabitur merces operæ, persolvetur; pretium feres operæ tuæ; operæ pretium habebis; mercede donaberis promissa. USUS: Mercedem laborum constituere, promittere, proponere. Mercedem exigere, mercedem dare, tribuere, solvere, persolvere. Mercedem accipere, recipere. In loco mercedis numerare. Mercede docere.

MERCĪMŌNĪUM, ĩi, n. *Marchandise*. SYN. Merx.

MERCOR, aris, atus sum, ari, d. *Faire le commerce, trafiquer, acheter*. SYN. Nundinor, emo. USUS: Pretio aliquid mercari de aliquo. Cf. [Emo](#).

MĒRĒO, es, ũi, ĩtum, ere, a. et MĒREOR, ēris, ĩtus sum, eri, d. *Mériter*. SYN. Commereo, promereor. ADV. Male, melius. PHRAS. 1. Non mereor tantum, *je ne mérite pas autant*. Non id est meritum meum, ut, etc. Nullum exstat in te officii tanti meritum, ut, etc. Qui mereri tantum de te potui? Majus id est meritis in te meis. 2. Quid male de te merui? *De quelle faute me suis-je rendu coupable à votre égard?* Quid feci, quid commerui, quid peccavi? Quam in te culpam commerui? Quod crimen in te meum est? Cf. [Delinquo](#), [Pecco](#). USUS: 1. Diurna opera decem nummos meretur. Bene de aliquo, male, perniciose merere. Pro eo, ac quisquis meretur, gratiam referre. 2. Milito, *servir à l'armée, être soldat*. Equo, pedibus merere, *servir dans la cavalerie, l'infanterie*. Bina stipendia in bello meruit, *il fit deux campagnes*. Cf. [Meritum](#), [Obligatus](#).

MĚŘĚTRĪCĪUS, a, um, *De courisane*. USUS: Meretricia vita, quæstus, mores.

MĚŘĚTRIX, īcis, f. *Courisane*. SYN. Scortum, lupa vulgato corpore, prostibulum, quæ corpore quæstum facit; quæ pudicitiam in propatulo habet; quæ venalem habet cum forma pudicitiam; quæ copiam sui corporis facit omnibus; mulier prostituti pudoris; promortui pudoris; prostituti corporis. EPITH. Publica. PHRAS. Meretrices conversæ sunt, *ces courisanes se sont converties*. A meretricio quæstu sunt abductæ; e cœno libidinis extractæ; e cœno turpitudinis emerferunt; ad vitæ honestatem sunt traductæ; ad amorem pudicitiae sunt revocatæ; a flagitiosa consuetudine sunt abstractæ; vitam turpem cum honesta mutarunt. Multæ, quæ corpus vulgarant antea, ad frugem redierunt; ad bonam mentem sunt reductæ; e vago concubitu se ejecerunt; a turpi quæstu deserta nequitia ad bonam frugem se receperunt. Cf. [Converto](#).

MERGO, is, mersi, mersum, ere, a. *Plonger dans l'eau, submerger*. SYN. Demergo, submergo; haurio. )( Emergo. PHRAS. Mersus est aqua, *il fui englouti dans l'eau*. Voraginibus submersus periit; in præruptum gurgitem haustus est; haustus est fluctibus; in profluentem mersus statim ad ima ferebatur, ima petiit, ad ima delatus est; in aquam mersum, in mare excussum, præcipitem gurgites hauserunt; infesto gurgite procella circumegit, atque hausit. USUS: Quæ se in mari mergunt et emergunt. Mergere in aquam. Mersa navis, et depressa omnes destituit.

MĚŘĪDĪĀNUS, a, um, *De midi*. SYN. Tempus meridianum.

MĚŘĪDĪĀTĪO, ōnis, f. *Le repos de midi, la sieste*. SYN. Somnus meridianus. USUS: Nunc, valetudinis causa, quod non solebam, et lucubrationes detraxi, et meridiationes addidi.

MĚŘĪDĪĒS, ēi, f. *Midi, le milieu du jour*. SYN. Tempus meridianum, diei tempus fervidissimum. PHRAS. Meridies erat, *il était midi*. Medium fere diei erat; prius sol meridie se inclinaverat; appetente jam meridie; pronò, devexo jam in meridiem sole. Dies jam ad umbilicum erat. USUS: 1. Ante meridiem, post meridiem. Ambulatio antemeridiana, sessio pomeridiana. 2. Australis mundi regio, *le midi, le sud*. Sol ad meridiem devexus.

MĚŘĪTO, *A bon droit*. SYN. Jure, optimo jure, non injuria, perinde ac debuit; haud secus, quam par erat; haud injuria; pro eo ac merebatur. )(



Immerito. Cf. [Jure](#).

MĚŘĪTŌŘĪUS, a, um, *Qui produit un salaire, un gain; qui se loue*. USUS: Meritoria taberna, *garni, hôtel pour les gens de passage*. Meritorium vehiculum, *voiture de louage*.

MĚŘĪTUM, i, n. *Mérite, bienfait*. SYN. Promeritum, beneficium. EPITH. Amplissimum, divinum, egregium, immortale, innumerabile, magnum, perpetuum, præcipuum, singulare, summum, præstantissimum. USUS: Nullam tuorum meritorum partem non modo referenda, sed ne cogitanda quidem gratia consequi possum. Tot tua exstant, constant in me merita. Id si feceris, omnia tua priora merita ad nihilum venient. Nullis suffragantibus meritis consulatum est consecutus. Hoc meo merito peto. Ejus merito Pisonem amo.

MĚŘĪTUS, a, um, *Mérité, juste*. SYN. Justus, debitus. ADV. Omnino, populariter, recte. USUS: Merita iracundia.

MĚRŮLA, æ, f. *Merle*. USUS: Merula fusca.

MĚRUS, a, um, *Pur, simple*. SYN. Purus, liquidus. USUS: Mera monstra nuntiat. Merum bellum loquitur, *il ne parle que guerre*. Meræ nugæ. Merus veterator, purus sycophanta est.

MERX, mercis, f. *Marchandise*. SYN. Res venalis. USUS: In eam insulam omnes cum mercibus et oneribus commeant. Proba merx facile emptorem reperit.

MESSIS, is, f. *Moisson*. USUS: Messis eo anno nulla fuit. Messem facere.

MESSOR, ōris, m. *Moissonneur*. USUS: Messores videris imitari.

MESSŌŘĪUS, a, um, *De moisson, de moissonneur*. USUS: Corbis, falx messoria.

MĚTA, æ, f. *Cône, pyramide; borne, fin, limite*. SYN. Conas, terminus. USUS: Umbra terræ, quæ est meta noctis. Fama ejus paulum ad metas hæsit.

MĚTALLUM, i, n. *Métal*. EPITH. Perfectum. USUS: Metallum gignitur, torretur, utitur. Metallum factum, infectum, *métal travaillé, brut*.

MĚTĀTOR, ōris, m. *Celui qui mesure, qui trace une enceinte*. USUS: Castrorum ante metator, nunc urbis, quam decempeda divisit.

MĒTHÖDUS, i, f. *Méthode*. SYN. Via, ars, ratio.

MĒTĪOR, īris, mensus sum, iri, d. *Mesurer*. SYN. Dimetior, permetior, definio, norma seu regula describo; pondero. PHRAS. Metiebatur hominem ex se, *il mesurait cet homme à sa propre taille, c. à d., d'après lui-même*. Animum hominis ex suo spectabat; suo illum metiebatur pede; exquirebat hominis indolem non ad antiquæ probitatis rationem, sed ad mores suos; e suis moribus, non ejus vita hominem spectabat, metiebatur. USUS: Sua omnia voluptate metiri. Pecuniæ fructum utilitate metiri; non brevitatem orationis, sed rerum magnitudine orator metiendus est. E sua natura cæteros metiri.

MĒTO, is, messŭi, messum, ere, a. *Moissonner*. SYN. Demeto, frumentum succido, deseco segetem, messem facio. USUS: Ut sementem feceris, ita metes. Serito beneficium, ut metere possis fructum.

MĒTOR, aris, atus sum, ari, d. *Mesurer, limiter, délimiter*. USUS: Castra metari, *tracer le camp, dresser le camp, camper*. Uno loco metari.

MĒTŪO, is, ŭi, ere, a. et n. *Craindre, redouter*. SYN. Timeo, vereor, in metu sum, metum habeo. )( Spero. ADV. Diligentius, magnopere, plane, valde. USUS: Non tam de vita sua, quam republica metuit. Cf. [Metus](#), [Timeo](#).

MĒTŪS, ūs, m. *Crainte, frayeur*. SYN. Timor, formido, suspicio, pavor, exanimatio. EPITH. Amplior, communis, consularis, diurnus ac nocturnus, falsus atque inanis, finitimus, instinctus furore, magnus, non mediocris, novus, parvus, permanens, præcipuus, præsens, quotidianus, reliquus, subsequens, summus, tantus, temerarius, inanis. PHRAS. 1. Magnum ea res mihi metum incussit, *cette affaire m'a causé de grandes craintes*. Metum attulit, obtulit, injecit, objecit, incussit; magnum me in metum adduxit; metu me affecit ingenti; non parvam formidinem injecit; metu me exanimavit; percussit animum graviter ea res, et perculit. Cf. [Terreo](#). 2. In metu eram, *je craignais, j'étais épouvanté*. Ingens me incesserat metus; metu suspensus eram; metu metus; metu suspensus eram; metu frangi, debilitari, exanimari me sentiebam; cecidere animi vultu ipso timorem ex conscientia facinoris significante. 3. Sermo tuus mihi metum omnem sustulit, *vos paroles ont dissipé toutes mes frayeurs*. Metu me levavit; metu animum exoneravit; metum dempsit; metu me solvit, liberavit; metum mihi levavit, ademit, depulit, abstersit; ex metu me exemit; metum amovit. 4. Metum omnem posui, *je ne crains plus du tout*. Metum omnem deposui;

formidinem posui; metum abjeci, a metu respiravi. USUS: Metus est mali exspectatio. Metum habere, *craindre, éprouver de la crainte et qqf en inspirer*. Metu vacuum esse, *être exempt de crainte*. In metu esse, *être effrayé*. Unum in metu est, *je ne crains qu'une chose*. In metu aliquid ponere, *faire de qqchose un objet d'effroi*. In metu habeo Quintilem, *je redoute le mois de Juillet*. Cf. [Timeo](#), [Terror](#).

MĒUS, a, um, *Mon, mien, le mien*. USUS: Nihil addo de meo.

MĪCO, as, cūi, are, n. *Se mouvoir rapidement, trembler, briller*. SYN. Vibro. USUS: 1. Venæ et arteriæ micant, *les veines et les artères ne cessent de battre*. 2. Digitis jactis ludo, *jouer à la mourre*. Dignus est, quicum in tenebris mices. Est, cui tuto possis fideri, *on peut sans crainte jouer à la mourre avec lui, même durant la nuit; on peut s'en rapporter à lui*. (PROV.)

MĪGRĀTĪO, ōnis, f. *Migration, passage d'un lieu dans un autre*. SYN. Loci mutatio, discessus. EPITH. Multæ in alienum solum. USUS: Mors est quasi migratio, commutatioque vitæ.

MĪGRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Passer d'un lieu dans un autre, s'en aller*. SYN. Alio ad habitandum eo, solum muto, verto. )( (Maneo. PHRAS. Ex urbe migrat, *il quitte la ville*. In alia loca demigrat; urbe emigrat; aliud domicilium, alias sedes petit; hujus civitatis solum mutatione vertit, domicilium, solum mutat; alias sedes quærit; alio se confert, recipit; sedem omnium rerum et fortunarum suarum alibi collocat. USUS: 1. Migrare de vita. In cælum migrare. Hospitium alicui renuntiare, et alio migrare. 2. Negligo, transgredior, *transgresser, enfreindre*. Qui jus conservat, justus, qui migrat, injustus est. Cf. [Abeo](#), [Discedo](#).

MĪLES, ĩtis, m. *Soldat*. SYN. *Bellator*. EPITH. Ignavus, timidus, inexercitatus, prudens, veteranus, non legionarius, ne auxiliarius quidem, fortissimus, gloriosus, horridus, nocturnus. Milites acres, boni, crudelissimi, sanctissimi, firmi ad tuendum aliquid, optimi, paratissimi, fame et egestate perdit, egentes, permulti, veteres. PHRAS. 1. Milites conducere, *enrôler des soldats*. Milites scribere, facere, conquirere, legere; copias cogere; legiones scribere, conscribere, conficere; exercitum scribere, conscribere, cogere, colligere, parare, comparare, conflare, facere, conficere. Legiones explere, legionibus supplementa scribere. Delectum instituere, conficere, habere; delectu acerbo juventutem agitare; conquisitionem per agros habere. 2. Milites fieri, *devenir soldats*. Nomina dare in militiam; inter milites nomina

dare, edere, profiteri; ad nomina danda præsto esse. 3. Milites dimittere, *congédier des soldats*. Milites sacramento solvere, exauctorare; exercitum dimittere. 4. Milites præclari, *vétérans*. Durum in armis genus, longa militia efferati; omni disciplina militari eruditi; usu belli præstantes; magnorum exercituum animos gerentes; bello armisque unice facti; bello florentes ac impigri; militari indole feroces; egregia bello manus, cujus virtuti committi nihil non posset; flos roburque exercitus. 5. Miles egregius, *soldat illustre*. Incredibili virtute atque exercitatione in armis est; magnum in re militari usum habet; summam scientiam rei militaris habet; vir præstans animi magnitudine, et rei militaris scientia; vir bello spectatissimus; disciplina militari nobilitatus; qui in re militari floret; in armis multum studii consumpsit; vetus miles, manu strenuus et per tot annos omnes militiæ artes edoctus. USUS: Miles tiro, veteranus, auxiliarius, legionarius. Milites imperare. Milites conscribere. Milites a signis dimittere. Milites dilabuntur.

MĪLĪTĀRIS, e, gen. com. *De soldat, de guerre*. SYN. Bellicus, castrensis. USUS: Militaris labor, ratio. Res militaris. Militaris ætas eorum, qui arma ferre possunt.

MĪLĪTĀRĪTER, *A la manière des soldats, militairement*. SYN. More militari. USUS: Oratio militariter gravis.

MĪLĪTĪA, æ, f. *État de soldat, service militaire, guerre*. SYN. Res militaris, bellum. EPITH. Communis, muliebris, plena sollicitudinis, prima, vetus, urbana. PHRAS. Militiam sequi, *se faire soldat, s'engager*. In militiam nomen dare; proficisci in militiæ disciplinam; rei militari se dare; ad militiam animum adjungere. USUS: Obligare aliquem militiæ sacramento. Militiam subterfugere, detrectare, *se soustraire à l'obligation du service militaire*.

MĪLĪTO, as, avi, atum, are, n. *Être soldat, faire la guerre*. SYN. Mereio sub signis alicujus, stipendia facio, stipendia mereo. USUS: In Catonis exercitu juvenis militarat.

MILLE, *Mille*. USUS: Quid illa fortissimorum virorum millia.

MILLĒSĪMUS, a, um, *Millième*. USUS: Millesima pars.

MILLĪĀRE, is, et MILLĪĀRĪUM, ĩi, n. *Borne, pierre milliaire*. SYN. Mille passus, millium. USUS: Ad quintum milliarium tibi occurram. A tertio milliario.

MILLĪES, *Mille fois*. USUS: Mori millies præstat, quam hæc pati.

MILLĪUM, ii, n. *Mille romain*. SYN. Milliare. USUS: Quot millia tuus fundus abest ab urbe? Romani millia explicabant sæpe per lapides, ut: ad tertium lapidem, *à la troisième borne*.

MILVĪNUS, a, um, *De milan*. USUS: Pullus milvinus.

MILVUS, i, m. *Milan*. Avis rapax et gallinis infesta.

MĪMA, æ, f. *Mime, comédienne*. EPITH. Comis. USUS: Omnia mimæ condonavit.

MĪMĪCUS, a, um, *De comédien, plaisant*. USUS: Scurrilis jocus et mimicus.

MĪMUS, i, m. *Mime, comédien*. SYN. Qui dicta factaque aliorum gestu quodam cum lascivia et obscœnitate imitatur. EPITH. Communes, ethologi. USUS: Alter mimos commentatur, tragœdias agit alter.

MĪNA, æ, f. *Mine, monnaie grecque d'argent ou d'or*. USUS: Aquæ sextarium mina emere.

MĪNĀCĪTER, *En menaçant, avec menaces*. SYN. Minis, aspere.

MĪNÆ, ārum, f. pl. *Menace*. SYN. Minatio, comminatio, terror, terror verborum, )( Blanditiæ. EPITH. Facetæ, inanes, magnæ. USUS: Minæ, quæ jactantur, parum me tangunt. Alicujus minis et terrore commoveri. Clamore et minis insectari aliquem. Non ultra minas processum est. Cf. [Minor](#).

MĪNĀTĪO, ōnis, f. *Action de menacer*. SYN. Comminatio.

MĪNAX, ācis, omn. gen. *Menaçant*. SYN. Horrificus. USUS: Minaces et acerbæ litteræ. Homo minax et arrogans.

MĪNĪĀTUS, a, um, *Fardé avec du minium, coloré, peint en rouge*. SYN. Ruber, miniatulus.

MĪNĪMĒ, *Le moins possible, pas du tout*. SYN. Minimum, minime omnium, nequaquam, nullo pacto, nullis conditionibus, nulla ex parte.

MĪNĪMUM, *Le moins du monde, très peu*. SYN. Perparum. PHRAS. Minimum res meas curas, *vous vous occupez le moins possible de mes intérêts*. In minimis res meas ponis; in extremis habes; nullo apud te

numero res meæ sunt; nec digito quidem res meas attingis. USUS: Præmia apud me minimum valent.

MĪNĪMUS, a, um, *Très petit, très faible*. SYN. Tenuissimus, tantulus. USUS: Omnia minima, maxima ad me scribas velim.

MĪNĪSTER, tri, m. *Serviteur; aide, agent, ministre, instrument*. SYN. Administer, administrator, qui a latere est. EPITH. Impurissimus, publicus. USUS: Minister ac satellites cupiditatum. Manus multarum artium ministræ. Magistratus legum ministri. Ministrum se præbere ad aliquid.

MĪNISTRĀTOR, ōris, m. *Serviteur, domestique*. SYN. Minister.

MĪNISTRĀTRIX, īcis, f. *Servante*. SYN. Ministra.

MĪNISTRO, as, avi, atum, are, a. *Servir; fournir, donner*. SYN. Servio. ADV. Diligenter, commodius. USUS: Ministrare alicui pocula. Formosi pueri ministrabant.

MĪNĪTĀBUNDUS, a, um, *Menaçant*. SYN. Minax, minitans.

MĪNĪTOR, aris, atus sum, ari, d. *Menacer*. SYN. Minor. ADV. Atrociter. USUS: Horribilia nobis omnia ferro igneque minitatur.

MĪNOR, aris, atus sum, ari, d. *Menacer, faire des menaces*. SYN. Minitor, terreo; vim, periculum intendo; periculum, iudicium denuntio. )( Promitto benigne. ADV. Acerrime, crudeliter, gravius, mediocriter, vehementer, quotidie. PHRAS. Minari atrociter cœpit, *il commença à proférer d'horribles menaces*. Cœpit jam non per ambages minas jacere, minas jactare; terrores, et pericula denuntiare; clamore, et minis insequi; denuntiatione periculi terrere; periculum capitis ostendere; vim denuntiare; periculi metum inferre; errorem injicere; terrores jactare et opponere; terrorem inferre; minas admovere; minas, periculum intendere; minacibus verbis perstringere; periculum capitis ostentare; minaciter fremere; minis territare; formidines opponere; clamore et minis insectari. USUS: Hostis teterrimus omnibus bonis tormenta et cruces minatur.

MĪNŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Rendre plus petit, diminuer, amoindrir*. SYN. Diminuo, detraho, derogo, delibo, exhaurio, extenuo, levo, elevo, debilito, frango. PHRAS. 1. Homo improbus gloriam meam opesque minuit, *ce scélérat a ruiné ma gloire et ma fortune*. Pennas mihi, facultatesque meas incidit; de laudibus æque, ac fortunis cumulum deruit; de opibus, ac



amplitudine multum detraxit; de fortunis, et honorum praesidiis multum deripuit. 2. Minuere dignitatem meam satagit, *il s'efforce d'affaiblir ma gloire*. Deformandi mei causa, detrahendae spoliandaeque dignitatis gratia multa molitur. Non modo ad salutem meam exstinguendam, sed et gloriam infringendam contendit; invidia laudem virtutis meae obterit, gloriam eludit; id spectat unice, ut meam elevet auctoritatem, gloriam dignitatemque infringat. 3. Res tua in dies minuitur, *vos ressources diminuent de jour en jour*. Res tua in dies deterior fit, deficit, consumitur, minor evadit, in deterius ruit, corroditur, dilabitur; non solum non augetur, verum etiam aliquid deperdit; fortunae tuae in dies aliquid detrimenti capiunt, comminuuntur, diminuuntur; fortunarum in dies aliqua fit diminutio. 4. Oratio tua mirifice mihi doloram minuit, *vos paroles ont considérablement apaisé ma douleur*. Dolorem leniit, levationem doloris attulit; magna de dolore diminutio facta est ex sermone tuo; decrevit dolor ac prope evanuit; sublata ac sepulta est omnis tristitia. Tuae orationis fomentis mitigatus dolor est, attenuatus, imminutus, doloris ille aestus deferbuit, subsedit, consenuit, infractus est et debilitatus; levare dolorem, luctum oratio tua sic visa est, ut pene exhauriret. 5. Res meas et merita, quantum potest, minuit, *il affaiblit, autant qu'il peut, ma fortune et ma réputation*. Laudem meritorum meorum verbis elevat, verbis extenuat, eludit; de meritorum meorum laudibus cumulum deruit; de meritorum meorum amplitudine multum detraxit, decerpit. Cf. [Detraho](#). USUS: Minuere vectigalia, sumptus.

MĪNUS, *Moins*. )( Plus. USUS: Praestitimus patriae non minus, quam debuimus. Quatuor mensibus, sex diebus minus navigavimus. Saepe, quae praedicta sunt, minus eveniunt.

MĪNŪTĀTIM, *Par petits morceaux, en détail*. SYN. Gradatim, tenuiter, parce, exiliter, jejune. USUS: Minutatim interrogare, *interroger par petites questions de détail*.

MĪNŪTĒ, *En petites parties; d'une manière commune, mesquine*. SYN. Exiliter, jejune, anguste, tenuiter. USUS: Grandia minute dicere, *dire des choses importantes dans un style mesquin*.

MĪNŪTUS, a, um, *Petit; mesquin, pauvre*. SYN. Angustus, parvus. )( Grandis. ADV. Sane. USUS: Genus orationis minutum, exile, aridum, concisum, fractum. Animus minutus et angustus. Orator praestat minutis

imperatoribus. Minuta diligentia utitur, et anxia. Minutissimis ictibus excarnificatus, *tué à coups d'épingles, qu'on a torturé à petit feu.*

MĪRĀBĪLIS, e, gen. com. *Prodigieux, étonnant, admirable.* SYN. Admirabilis, mirus, mirificus, mirandus. USUS: Hæc non modo mirabilia sunt, sed prodigiis simillima. Re et dictu inopinatum et mirabile. Mirabilis copia dicendi. Cf. [Mirandus](#).

MĪRĀBĪLĪTER, *D'une manière merveilleuse, admirable.* SYN. Admirabiliter, mirandum in modum, mire, mirifice. USUS: Omnes mirabiliter de te loquuntur et sentiunt.

MĪRĀCŪLUM, i, n. *Prodige, merveille, miracle.* SYN. Prodigium, portentum. PHRAS. 1. Miracula patrat, *il fait des prodiges.* Res supra naturæ vim et ordinem multas efficit; miranda quædam opera, et humanis viribus majora efficit; miracula edit; majora naturæ viribus exsequitur; multa ejus exstant opera, non humana, sed divina virtute perpetrata. 2. Vir miraculis clarus, (VULG. miraculosus), *homme qui fait des miracles.* Vir, per quem divina virtus admiranda multa patravit; operibus supra vim ordinemque naturæ patratis; miraculorum gloria, multis supra naturæ vim editis operibus clarus. USUS: Miracula edere. Miraculo illud mihi erat.

MĪRANDUS, a, um, *Étonnant, merveilleux.* SYN. Mirabilis, admirabilis, quod multum habet admirabilitatis. PHRAS. Miranda res visa est omnibus, *la chose parut à tous digne d'admiration, surprenante, merveilleuse.* Miraculo erat omnibus; nulli non admirationem movit rei insolentia; omnium in se oculos convertit; admirabilitatem magnam ea res habuit; res humana major visa est omnibus; res ea omnes stupore ac silentio defixit. Cf. [Admiratio](#). USUS: Opus mirandam in altitudinem exstructum.

MĪRĀTĪO, ōnis, f. *Admiration, étonnement.* SYN. Admiratio. USUS: Causarum ignoratio in re nova mirationem facit, *dans un fait nouveau l'ignorance de la cause fait naître l'étonnement.*

MĪRĒ, *Étonnamment, beaucoup, fort.* SYN. Mirabiliter. USUS: Omnes tibi mire favent.

MĪRĪFĪCE, *D'une façon merveilleuse, surprenante.* SYN. Mire, admirabiliter. USUS: Mirifice me delectat hoc.

MĪRĪFĪCUS, a, um, *Qui produit l'étonnement, l'admiration; merveilleux.* SYN. Mirus, admirandus, admirabilis. USUS: Mirificam cepi voluptatem.

MIRMILLO, ōnis, m. *Gladiateur*. SYN. Gladiator.

MĪROR, aris, atus sum, ari, d. *Admirer, s'étonner*. SYN. Admiror, demiror, obstupesco; mirum, mirandum, mirabile mihi videtur. ADV. Admodum, magnopere, vehementer, maxime. PHRAS. Miror de ea re vehementer, *cette chose m'étonne considérablement*. Magna me tenet admiratio hujus rei; magna hujus rei capior admiratione; magna me incessit eo de negotio admiratio; admirationi mihi ea res est; admiratione afficior, cum intelligo etc.; movet admirationem ea res. Cf. [Admiror](#), [Obstupesco](#), [Stupor](#). USUS: Non dubito, quin mireris et stomacheris etiam. Miror, quid causæ sit, ea de re. Id vehementer miror. Cf. [Mirandus](#).

MĪRUS, a, um, *Étonnant, merveilleux*. SYN. Mirabilis, mirificus. PHRAS. Mira sunt quæ narras, *vous racontez des choses bien surprenantes*. Portento similia narras; mera monstra nuntias. Quid tam novum, tam præter consuetudinem, quid vero tam inauditum, tam inusitatum, tam singulare, tam incredibile, ac illud, quod memoras? Non hæc mirabilia modo, sed prodigiis similia sunt, quæ commemoras. USUS: Mirum, ni videas. Mirum me desiderium tenet. Sales in dicendo mirum quantum valent. Nec mirum, si, etc. Cf. [Mirandus](#).

MISCĒO, es, cūi, mistum et mixtum, ere, a. *Mêler, unir, confondre*. SYN. Permisceo, turbo, confundo, perturbo. PHRAS. Miscere se negotiis, *s'immiscer dans les affaires*. Immiscere se, se ingerere, se inserere negotiis; offerre se negotiorum tumultui; implicare se alienis negotiis. 2. Miscebuntur omnia et turbabuntur, *tout sera bouleversé et confondu*. Ingens inde perturbatio rerum omnium, et confusio consequetur. Confuse omnia agentur; omnia in motu, conversione rerum, confusione et perturbatione versabuntur. Cf. [Turbo](#). USUS: Miscere venenum, potionem. Rempubicam turbare et miscere.

MĪSELLUS, a, um, *Pauvre, malheureux*. SYN. Miser.

MĪSER, ĕra, ĕrum. *Misérable, malheureux, triste; mauvais*. SYN. Calamitosus, ærumnosus, infelix, afflictus, prostratus, jacens. )( Beatus. PHRAS. Miser sum, *je suis malheureux*. In magna calamitate versor; in summa infelicitate versor; premor, circumventus sum, conflictor, afficior maximis calamitatibus; jaceo in calamitate; vitam vivo, ago, duco, exigo calamitosam; miserrima sum conditione; ea videor conditione natus, nihil ut boni videam in vita, nihil ut mali non sustineam. Nemo omnium, qui vivunt,

infelicioꝛ me est et infortunatioꝛ. Meas miseras nulla æquat infelicitas. Mea est miserrima conditio. Omnibus vexor, perturbor, exagitor infortunii casibus, calamitatibus, miseriis, malis. Omnes me premunt miseriæ. Infesta, infensa, adversa, iniqua mihi sunt omnia. Nulla est tam misera fortuna, quam mea fortuna non superet, quæ sit cum mea fortuna conferenda, quæ non infra meam fortunam sit. Miserrimo sum fato natus; nemo, qui in terris degunt mortalium, deteriore fato est, ac ego. Fatum hoc meum est, ut miserrima quæque subeam, sustineam. Hæc mihi nascendi dicta lex est; ut amarissimam fortunam in omni vita degustarem; nunquam ut secunda fortuna uterer; nunquam ut miser non essem; perpetuis ut vexarer miseriis; perpetuis ut angerer, cruciarer, torquerer, afficerer malis. Infausto nimium aduersoque sidere natus sum. Mecum infeliciter agitur. Prorsus infeliciter ago. Suas in me vires fortuna nunquam non exercet. Nihil fingi potest mali, quo non urgear. Omnibus me fortuna machinis, omni me telorum genere, suis me fortuna, quantascumque habet, opibus ac viribus oppugnat. Non adversa tantum, sed eversa penitus est mea fortuna. Sortem meam fortuna crudelius aggravat; eo redactus sum, ut melioris spei nullus mihi relictus locus sit; morte gravioꝛem vitam exigo. Cf. [Actum est](#), [affligo](#). USUS: Nihil tam miserabile, quam e beato miser, *rien n'est si digne de pitié que celui qui d'heureux est devenu malheureux*.

MĪSĒRĀBĪLIS, e, gen. com. *Digne de pitié; lamentable*. SYN. Miserandus. ADV. Mire. PHRAS. Miserabilis est, *il est digne de pitié*. Homo fractus ac prope dissipatus; gravissimo fortunæ vulnere percussus; circumventus morbo et inopia; afflictus, debilitatus et omni spe salutis orbatus; afflictus atque eversus; mœrore ac miseriis perditus; fractus malis, debilitatus et abjectus metu; malis confectus; deformatus ærumnis; coopertus miseriis; ad summam infelicitatem redactus. USUS: Casus fortunæ miserabilis. Cf. [Miser](#), [Misericordia](#).

MĪSĒRĀBĪLĪTER, *D'une manière lamentable, misérablement*. SYN. Miserandum in modum. USUS: Miserabiliter emori. Epistola miserabiliter scripta, *lettre touchante, écrite dans des termes pathétiques*.

MĪSĒRANDUS, a, um, *Digne de pitié, à plaindre*. SYN. Miserabilis. USUS: Oratio tua omnibus miseranda est visa. Cf. [Miser](#), [Misericordia](#).

MĪSĒRĀTĪO, ōnis, f. *Compassion, pitié*. SYN. Commiseratio, misericordia. EPITH. Multa, flebilis. USUS: Miseratio nascitur, odia

concitantur. Ad miserationem promovere iudices. Cf. [Misericordia](#).

MĪSĒRĒ, *Misérablement, malheureusement*. USUS: An pace turpiter, an bello misere vivendum esset, nondum sciebamur.

MĪSĒRĒOR, ēris, ertus sum, eri, d. *Avoir pitié, compassion de qqn*. SYN. Me miseret, miseror, misericordia me tenet alicujus; misericordia commoveor. PHRAS. Misereor egentium, *j'ai compassion des pauvres*. Frangor sæpe misericordia egentium; egentium misericordia me cepit; miseror illorum fortunam; egentium subit me sæpe miseratio; moveor egestate hominum; eorum inopia et egestate ad misericordiam adducor; misericordiam in egentes verto. Cf. [Commiseror](#). USUS: Supplicum tandem miserere.

MĪSĒRET, imp. *J'ai pitié de qqn ou de qqchse*. USUS: Miseret me tui. Cf. [Misericordia](#).

MĪSĒRĪA, æ f. *Misère, détresse; peine, embarras; douleur*. SYN. Calamitas, ærumna. )( Felicitas. EPITH. Diuturna, insignis, perennis, præsens, sempiterna, summa, summo dedecore conjuncta, voluntaria, afflicta, aliena, communis, maxima, tanta. PHRAS. 1. In summis miseriis versatur respublica, *la république est dans la plus grande détresse*. Res ubique asperæ sunt et turbidæ; durissima sunt reipublicæ tempora; in discrimen extremum venimus. Nihil est, unde nos reficiamus, aut ubi lapsi resistamus. In fortuna miserrima et luctuosissima destituti sumus. Quanta hæc caligo temporum! quæ flammæ quassatæ reipublicæ! quæ pestes, quæ bonorum omnium naufragia! quot incommodis conflictamur? in quas miserias projecti sumus et præcipitati? quibus in angustiis res est? quibus difficultatibus premimur? quibus undique miseriis obsidemur? Ita sunt debilitata omnia et prope extincta; tanta malorum impendit Ilias; adeo nihil consilio, nihil ordine, nihil ratione agitur, ut nihil possit esse miserius, perditius, fœdus. 2. In tantis miseriis quæ potest esse consolatio reliqua? *Dans de si grands malheurs, quelle consolation peut nous rester?* In tantis tenebris; tam turbidis in rebus; in hac flamma rerum, et perturbatione temporum; in his asperitatibus rerum, acerbitatibus temporum; in hac orbis terrarum perturbatione; in tanta rerum omnium amissione, et desperatione recuperandi; in fortuna adeo afflicta; in hac iniquissima vitæ conditione; in his, quibus jactamur, fluctibus; in hac injustissima temporum calamitate; in tanta vi ac acerbitate; in hac temporum iniquitate; in ista caligine ac

tenebris, quæ totam rempublicam occuparunt; in tanta difficultate, summisque angustiis rerum necessariarum; tam dubiis in rebus, quibus æternam mihi impositam ærumnam arbitrarer; in tanto reipublicæ vulnere; in tam ægra, et prope deposita reipublicæ fortuna; in hac vexatione, in hoc squalore et lacrimis reipublicæ; cum patriæ eversiones, exilia civium, liberorum orbitates prope in oculis sint, quid miserius, quid acerbius, quid luctuosius esse potest? cum tam multiplici clade fœdetur annus; cum amissio meorum, interitus patriæ, exilium, servitus impendeant, jaceo sine sermone, sine cogitatione, inque lacrimis et sordibus tabescendum mihi video. USUS: In maximam miseriam incidere, *tomber dans de grands malheurs*. In miseriis esse, versari. Miseriis premi, cooperiri, *être dans le malheur*. Miseriam levare, lenire, *soulager les maux*. E miseriis eripere, a miseria vindicare, *arracher au malheur*. Tantisper a miseria aberrare, *se distraire un peu*.

MISĒRĬCORDĬA, diæ, f. *Compassion, commisération, miséricorde*. SYN. Miseratio, clementia. EPITH. Aliena, grata et jucunda, magna, maxima, mira, pristina, similis, singularis. PHRAS. 1. Est misericordia dignus, *il est digne de commisération*. Dignus est, qui perfugium in vestra misericordia habeat; cui misericordia impertiatur, tribuatur, adhibeatur; is est, qui misericordiam moveat merito suo; qui facile alliciat ad misericordiam quemlibet; dignus est, cujus misericordia quemlibet teneat; cujus calamitas perspecta misericordiam concitet, commoveat; ad misericordiam quoslibet adducat; qui receptum ad vestram misericordiam habeat. 2. Misericordiam tuam implorat, *il implore votre pitié*. Misericordiam tuam exposcit, requirit, captat, implorat; ut ignoscas, ut miserearis sui, orat; ut ex ista se ærumna extrahas, rogat atque obsecrat; orat, obsecrat, ut misericordia sui te capiat; ut vicem ejus misertus misericordiam tribuas, impertiaris. USUS: Misericordiam alicujus implorare, *implorer*. Misericordiam movere, commovere, concitare, *exciter*. Ad misericordiam allicere, vocare, revocare, adducere, *amener à la miséricorde*. Misericordia capi, teneri, moveri, commoveri, *être touché de pitié*. Misericordiam tribuere, impertiri, adhibere, *accorder sa pitié à qqn, témoigner de la compassion*. Misericordiam magnam habere, *inspirer une profonde pitié*.

MISĒRĬCORS, dis, omn. gen. *Compatissant, miséricordieux*. SYN. Clemens, propensus ad misericordiam, cujus animus alieno incommodo



facile commovetur. )( Severus, crudelis. USUS: Misericordem se vir bonus mitemque præbuit. Cf. [Misericordia](#).

MĪSĒROR, aris, atus sum, ari, d. *Avoir compassion, avoir pitié*. SYN. Commiseror. USUS: Non queo satis communem omnium nostrum conditionem et hujus fortunam miserari, *je ne puis trop déplorer notre condition commune et la mauvaise chance de cet homme*. Cf. [Misereor](#).

MISSA, æ, f. *Messe, office divin*. SYN. Sacrificium divinum, res divina, res sacra. EPITH. Sacrosancta, celebrata pro defunctis. PHRAS. 1. Missam facere, *célébrer la messe*. Sacrificare; sacrificium, sacrum, rem divinam facere, conficere, peragere; sacris operari; rem sacram perpetrare; cœlestem hostiam immolare; cœlesti victima litare. 2. (Missam solemnem celebrare, VULG.), *chanter une messe solennelle*. Apparatissima pompa rem divinam facere; augustiori ritu, pompa, cerimonia sacris operari; divinam hostiam offerre; maximis ceremoniis inter symphonicos *vel* musicos concentus rem divinam conficere. 2. Ad missam ministrare, *servir la messe*. Sacerdoti sacris operanti ministrare; sacrificanti, rem sacram peragenti inservire. 4. Missam audire, *entendre la messe*. Interesse divinis sacris, divino sacrificio. Rem divinam obire; divinis assistere; sacrificio adesse. 5. Parare se ad sacrum Missæ officium, *se préparer à la célébration du saint Sacrifice*. Ad rem divinam se comparare: se ornatu sacrificantis induere. 6. Missam pro defunctis legere, *dire la messe pour les morts*. Sacrum piaculare facere; funebre sacrum facere; rem divinam in subsidium piorum manium facere; offerre cœlestem hostiam in subsidium vita functorum. 7. Intra Missam, *pendant la messe*. Inter sacrificandum; inter rem divinam; sub sacrificio divino. 8. Post Missam, *après la messe*. Re divina peracta; perpetratis rebus divinis; secundum rem divinam; perpetratis sacris; peracto sacrificio; ab re sacra; a sacris.

MISSĪLIS, e, gen. com. *Ce qu'on jette, ce qu'on lance*; subst. e, is, n. *Trait, javelot*. USUS: Saxa; tela missilia.

MISSĪO, ōnis, f. *Action d'envoyer, envoi*. USUS: 1. De litterarum rariore missione frustra accusor. 2. Dimissio, *congé*. Missione militem donare. 2. (Sacra Missio, *mission*, VULG.), Latine: Expeditio sacra.

MISSŪS, ūs, m. *Envoi; portée*. SYN. Missio. USUS: Balbus ad me venit, missu Cæsaris. Missus telorum, lapidum.

MĪTESCO, is, ere, n. *Devenir doux, tendre; mûrir*. SYN. Mitior fio. USUS: Uvæ a sole mitescunt.

MĪTĪGĀTĪO, ōnis, f. *Adoucissement*. SYN. Delinitio, excusatio. USUS: Licentia, si nimium acrimoniæ habueris, multis mitigationibus lenietur.

MĪTĪGO, as, avi, atum, are, a. *Rendre doux, adoucir, calmer, fléchir*. SYN. Mitiolem facio, lento, placo, sedo, flecto. ADV. Facile. USUS: Eum ordinem tibi reconcilies, multisque humanitatis condimentis mitiges. Dolor vetustate mitigatur. Ætas omnia, et dies mitigabit. Ex agresti vita ad humanitatem mitigatus. Cf. [Lenio](#).

MĪTIS, e, gen. com. *Doux*. SYN. Moderatus, placatus, lenis, mansuetus. )( Asper, durus, ferus, immanis. USUS: Homo mitissimus et lenissimus. Est illi mite ac tractabile ingenium. Cf. [Lenis](#), [Mansuetus](#).

MĪTRA, æ, f. *Mitre, coiffure orientale*. SYN. Redimiculum, muliebre capitis ornamentum in coronæ modum.

MITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Envoyer, députer*. SYN. Ablego. )( Accipio. PHRAS. Hominem statim mitte, *envoyez aussitôt un homme*. Hominem, si nondum profectus est, quamprimum fac extrudas, dimittas, submittas, amandes in Græciam; ad illum alleges. USUS: 1. Mitto tibi, ad te litteras. Nullam pro republica vocem misit, *il n'a pas fait entendre sa voix pour la défense de la république*. 2. Omitto, *congédiér, bannir, chasser*. Certamen, iram, lacrimas mitte. 3. Invado, *jeter, lancer, etc*. Mittere se in hostem. 4. Educo, *émettre, tirer*. Mittere sanguinem alicui, *saigner qqn*.

MIXTUS, a, um, *Mêlé*. SYN. Confusus, concretus. USUS: Voluptate et molestia mixtus amor.

MŌBĪLIS, e, gen. com. *Mobile, changeant*. SYN. Volaticus, volubilis, instabilis, inconstans, fluxus, quod modo huc, modo illuc transfertur. )( Constans, stabilis. USUS: 1. Oculus mobilis et lubricus. 2. Levis, caducus, mutabilis, fluxus, *inconstant*. Te tam mobili in me animo fore non putabam. Cf. [Inconstans](#), [Varius](#). (Mobilia, VULG.), *les biens meubles, le mobilier*. Latine: Res moventes, supellex, instrumentum domesticum, quæ moveri possunt. Præda, quæ rerum moventium sit.

MŌBĪLĪTAS, ātis, f. *Inconstance, légèreté*. SYN. Inconstantia. )( Constantia. EPITH. Celerrima. USUS: Quid inconstantia, mobilitate, levitate turpius? Cf. [Inconstantia](#).

MŌBĪLĪTER, *Rapidement, promptement.* USUS: Animus mobiliter agitatus.

MŌDĚRĀTĒ, *D'une manière modérée, avec mesure.* SYN. Modeste, modice, temperate, temperanter, parce, restricte, abstinenter. PHRAS. Dignitate moderate usus est, *il usa de son autorité avec modération.* Modice et scienter usus est; modice et modeste; modeste et abstinenter se in prætura gessit; parce et molliter potestate usus est; in jubendo parcus erat et verecundus; temperate magistratu suo usus est; parce ac restricte potestate sua usus est.

MŌDĚRĀTĪO, ōnis, f. *Modération, mesure.* SYN. Modestia, modus, temperantia, mediocritas, temperatio, gravitas. )( Superbia, libido, incitatio. EPITH. Certa, continens, divina, facilis, magna, singularis, summa. USUS: Etiam in jocando adhibenda, tenenda, servanda est moderatio. Ad usum nostrum definita moderatio rei familiaris. Cf. [Moderatus](#).

MŌDĚRĀTOR, ōris, m. *Qui dirige, qui gouverne.* SYN. Rector, gubernator. USUS: Tu eris moderator omnium consiliorum meorum. Divina providentia fictrix et moderatrix materiæ.

MŌDĚRĀTUS, a, um, *Modéré, sage, tempérant.* SYN. Temperatus, æquabilis. )( Asper, durus. PHRAS. Vir est moderatissimus, *cet homme est très modéré.* Vir est summa æquitate, temperantia, et bonitate naturæ; qui rebus in omnibus mediocritatem sectatur; in quo summa verecundia et quidam quasi ornatus vitæ temperantia et modestia; quo justiore, temperantiorque habemus neminem; vir est moderationis expertæ; medii et moderati consilii; qui et temperare suos impetus, et severitatem comitate miscere pulchre norit. Vir est, qui et iram tenere, et in ordinem sese ipse norit cogere; qui in rebus omnibus consilium et modum adhibeat; in quo nihil materiæ neque ad cupiditatem, neque ad audaciam esse videtur; qui acerbior in neminem imperio, præterquam in se utatur. Cf. [Modestus](#). USUS: Vir castus, moderatus, sanctus. Nihil in eo, nisi ingenuum, moderatum, pudens, pudicum. Convivium moderatum et modestum.

MŌDĚROR, aris, atus sum, ari, d. *Modérer; régler, disposer, gouverner.* SYN. Modum abhibeo, rego, tempero, gubernō, moderationem adhibeo, metior. ADV. Diligenter, vehementer, magnopere. PHRAS. 1. Moderari sibi novit, *il a appris à se modérer.* Novit imperare animo, sibi, cupiditatibus; continere linguam, manus a præcipiti impetu; dare spatium iræ, continere

dolorem, odium, etc.; cohibere iram, libidinem; modum figere effrenatæ cupiditati; effrenatos animi impetus tanquam in gyrum rationis ducere. Cf. [Cohibeo](#), [Coerceo](#), [Frenum](#), [Domo](#). 2. Vix moderari mihi possum, quin, etc., *je puis à peine m'empêcher de...* Vix me teneo, vix teneri possum, quin, etc.; vix tempero manibus; vix me retineo; temperatum ægre est. USUS: Te hortor, ut omnia gubernes et modereris prudentia tua. Sententiam suam non sua, sed reip. utilitate moderari. Auditorum aures moderantur oratori.

MŎDESTĒ, *Avec modération, mesure, modestie*. SYN. Moderate. USUS: Modeste, temperanter et graviter se gessit. Cf. [Moderate](#).

MŎDESTĪA, æ, f. *Modération, mesure, réserve, retenue, modestie*. SYN. Modus, moderatio, pudor. EPITH. Singularis, summa, virginalis. USUS: Modestia est in animo continens moderatio cupiditatum omnium, per quam pudor honestus claram et stabilem comparat auctoritatem. Cf. [Modestus](#).

MŎDESTUS, a, um, *Modéré, modeste, réservé, sage*. SYN. Pudens, minime ambitiosus, commodus. PHRAS. 1. Homo est perquam modestus, *cet homme est on ne peut plus réservé*. Modestissimis est moribus; summo pudore ac temperantia; ad omnem modestiam compositus; ita compositis est moribus, ut nec manum, nec oculum sine causa moveat, et decorum in statu ac incessu teneat; motu omni, ac statu pudorem, ingenuitatemque præstat; modestiæ speciem præ se fert pulcherrimam; commendat hominem verecundus pudor, index probitatis, virtutumque custos. 2. Homo est animo perquam modesto, *cet homme est très modéré*. Minime ambitiosus est; animo egregie imperare novit; is est, qui et fortunæ magnitudinem possit capere, nec insolentius se efferre; qui fortunam utramque modeste ferat; qui a cupiditate remotissimus; cujus ex ore nunquam neque insolens, neque gloriosum quidquam exire soleat; qui a fastu omni, ac supercilio absit quam longissime. USUS: Modestus et frugi vir. Cf. [Moderatus](#).

MŎDĪCĒ, *Dans la mesure convenable, discrètement; médiocrement*. SYN. Moderate, mediocriter, modeste. USUS: Modice et scienter honore usus est. Modice illum laudabo, aut etiam intra modum.

MŎDĪCUS, a, um, *Médiocre, modique*. SYN. Mediocris, paucus. ADV. Valde. USUS: 1. Pecunia mea est ad vulgi opinionem mediocris, ad meam modica. 2. Mediocris, temperatus, *moyen, tempéré*. Genus dicendi modicum. Esca modica uti. Cf. [Paucus](#).

MÖDİFĪCĀTUS, a, um, *Mesuré, modifié*. SYN. Ad certum modum traductus. USUS: Verba ab oratore modificata et inflexa quodammodo, *mots dont le sens a été modifié et en qq sorte détourné par l'orateur*.

MÖDĪUS, ii, m. *Mesure pour le blé; boisseau contenant 16 setiers ou la sixième partie d'un médimne grec*. SYN. Sexta pars medimni. EPITH. Multi, pleni.

MÖDO, *Récemment, tout à l'heure, naguère*. SYN. Paulo ante, memoria nostra, nunc, solum. USUS: 1. Modo uno tempore tot viri clari interiere. 2. Saltem, *au moins, du moins*. Qui hæc mediocriter modo considerarit. 3. Nunc, *maintenant*. A studiis ante solatium, modo salutem petimus. 4. Tantummodo, *seulement, exactement*. Hæc omnibus, si ea mediocriter modo considerentur, pertractata esse possunt.

MÖDŪLĀTĒ, *D'une manière mesurée, cadencée*. SYN. Concinne, numerose, composite. USUS: Fidibus modulate canere.

MÖDŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Mesurer, diriger, régler*. SYN. Metior, moderor. USUS: Hominum auribus vocem natura modulatur ipsa. Ipsa natura quasi modulatur hominum orationem. Cf. [Cano](#).

MÖDŪLUS, i, m. *Petite mesure*. SYN. Parvus modus. USUS: Metiri se quemque suo modulo ac pede verum est, *il est vrai que chacun se mesure à sa taille et se chausse à son pied* (PROV.).

MÖDUS, i, m. *Mesure; manière*. SYN. Mensura. EPITH. Amabilissimus, antiquus, aptus, austerus, bonus, certissimus, florentior, gravis, humanus, magnus, bonus, naturalis, novus, simplex, varius. Hostilis, incredibilis, major, mirandus, miserandus, saliaris, servilis; multi, pressi, flebiles, tardiores, toti. PHRAS. 1. Perge, quo cœpisti modo, *continuez à agir de la même façon*. Quam eatenus viam, quam rationem rerum gerendarum secutus es, persequere; quam viam, quam rationem rerum tuarum inivisti, instituisti, ingressus es, tene; quo tenore res tuæ fluere cœpere, eodem ut decurrant, vide. Quæ tibi ratio viaque principio tentata est in rebus tuis, eadem procedant reliqua. Perge tenere viam, quam instituisti. 2. Nunc primum intelligo, quo modo ad honores sit contendendum, *je comprends maintenant comment on peut parvenir aux honneurs*. Qua ratione via munienda sit ad honores; qua via grassandum ad honores; quo artificio, quibus artibus aditus ad honores recludendus. Nunc tandem vias teneo,

nosco, quibus ad honores pervenitur. 3. Modus omnibus in rebus servandus est, *en toutes choses, il faut garder la mesure convenable*. Omnibus in rebus tenendus, servandus modus est; modum unicuique rei statuere, constituere, finire, definire, terminare, necesse est; ordo in rebus omnibus adhibendus est, et modus. Omnibus in rebus modum retineas; lineam teneas, necesse est. 4. Cave modum excedas, *prenez garde de dépasser les bornes*. Cave, lineam transeas; fines transeas; modum transgrediaris; modum transeas, excedas; extra modum prodeas. Cf. [Transeo](#). USUS: 1. Id more et modo fecit. Tristitiæ modum res ipsæ terminabunt. Magnum agri modum possidet. Extra, præter, supra modum sumptu prodire. Homo mirum in modum, mirandum, admirabilem in modum, servilem in modum patiens. Modum finire. Modum transire. 2. Finis, *terme, bornes, fin*. Modum tandem orationis faciamus. Quare faciam modum lugendi. 3. Conditio, *condition, genre*. Homines cujusquemodi. Ejusdemmodi labor. Jus prætorum uniusmodi et simplex. 4. In musicis, *les modes en musique*. In musicis numeri et voces et modi.

MÆCHUS, i, m. *Adultère, débauché*. SYN. Adulter. Cf. [Adulterium](#).

MÆNĬA, ōrum, n. pl. *Murs de défense, remparts*. SYN. Muri urbis. EPITH. Extrema. USUS: Urbes mœnibus sepire, circumdare, cingere, vallare. Mœnia quater.

MÆRĚO, es, ere, n. et a. *Être triste, affligé; déplorer*. SYN. Doleo, lugeo, gemo, in mœstitia sum, in mœrore jaceo, voce et querelis dolorem indico, significo. USUS: Filii mortem, de filii morte graviter mœrebat. Cf. [Lugeo](#), [Mœror](#), [Tristis](#), [Gemo](#).

MÆROR, ōris, m. *Tristesse, deuil, gémissement*. SYN. Mœstitia, tristitia, luctus, squalor, ægritudo. EPITH. Assiduus, communis, dignus, domesticus, incredibilis, infinitus, luctuosus, magnus, novus, major, patrius, quotidianus, summus, tantus. PHRAS. In magno mœrore sum, *je suis accablé de tristesse*. In maximo mœrore jaceo, versor; mœrori me dedi; mœrore laceror, urgeor, conficior, affligor; in mœstitia sum; in squalore et luctu sum; sordibus et squalore obsitus sum. Cf. [Luctus](#), [Tristitia](#), [Lacrimæ](#). USUS: Mœrorem suscipere, *ressentir du chagrin*. Mœrorem minuere, deponere, *mettre un terme à sa douleur*. A mœrore recreari, *être soulagé, ranimé*.

MÆSTE, *Tristement*. SYN. Cum mœrore.



MÆSTITĪA, æ, f. *Tristesse, chagrin, affliction*. SYN. Mœror, tristitia. )( Hilaritas. EPITH. Præsens, tanta. Severitas et quasi mœstitia orationis. Graves modi mœstitiam inferunt. In mœstitia esse. Mœstitiæ resistere. Cf. [Mœror](#).

MÆSTUS, a, um, *Triste, affligé*. SYN. Tristis, mœrens, sordidatus, incultus, horridus, capillatus, squalidus. )( Hilaris. USUS: Vultu mœsto, conturbato. Mœstum senem excitavi, in spem erexi. Cf. [Tristis](#).

MŌLA, æ, f. *Farine sacrée, c. à d., grains de blé torréfié, mêlé de sel, qu'on répandait sur la tête des victimes*. SYN. Far tostum et sale respersum, libatio. USUS: 1. Extis molam simul et vinum inspergunt. 2. Lapis quo frumentum frangitur, *meule, moulin*. Rhodi molis potius, quam Moloni operam dedit.

MŌLES, is, f. *Masse informe, grande, lourde*. EPITH. Tanta, major, insana, mirifica. USUS: Moles oppositæ fluctibus. Ad utrumque portus cornu moles jecimus. Molem injuriæ vix sustineo. Molem mali a cervicibus reipubl. depellere. Quas aras ille cæsis lucis, substructionum insanis molibus oppresserat. Moles superba, magnifica.

MŌLESTĒ, *Avec peine, à regret*. SYN. Graviter. PHRAS. Moleste fero nonnullorum stultitiam, *je supporte difficilement la sottise de quelques personnes*. Ægre sustineo; haud satis æquo animo fero; adduci non possum, impetrare a me non possum, dementiam nonnullorum ut animo non iniquo feram. Cf. [Ægre](#). USUS: Rem moleste tulit.

MŌLESTĪA, æ, f. *Peine, ennui, chagrin*. SYN. Cura, sollicitudo, angor, ægritudo, negotium. EPITH. Consequens, honestissima, incredibilis, ingens, judicialis, magna, minor, par, propria, provincialis, vetus. Undique confusæ, diuturniores, maximæ, inultæ, magnæ, variæ, tantæ. PHRAS. 1. Nolo te molestia afficere, *je ne veux point vous causer de désagrément*. Nolo molestiam tibi afferre, exhibere, aspergere; molestiæ causam dare; molestia afficere; pluribus molestiis implicare; nolo tibi negotium facessere, exhibere; nolo tibi ægre facere; litteris aut querelis aures tuas obtundere; nolo importunis his querelis sæpius tibi obstrepere. 2. Magnam molestiam capio ex perfidia amicorum, *la perfidie de mes amis m'accable de chagrin*. Magnam molestiam traho, contraho, suscipio, habeo ex perfidia amicorum; in magna molestia sum; magnis molestiis conflictor, vehementer angor, discrucior ex tanta amicorum perfidia. Cf. [Ango](#). 3. Epistola tua omnem

mihi ademit molestiam, *votre lettre m'a enlevé tout mon chagrin*. Omnem mihi delevit molestiam; omni me molestia expedivit, liberavit; omnem molestiam laxavit, diluit, dimovit, depulit, dempsit, levavit; omni a molestia me vindicavit; animum ab omni molestia abduxit; omnem aculeum, qui me adhuc pupugit, evellit. Cf. [Levo](#), [Adimo](#). 4. Molestia ista me tandem liberavi, *enfin je me suis débarrassé de ce souci*. Exspui tandem hanc animo molestiam; molestiam omnem deposui; a molestiis tandem aberrare cœpi; aberrationem a molestiis tandem reperi. USUS: Hoc molestiæ ea res aspersit. Molestias omnes devoravi; a molestiis absum; vacuus sum molestiis. Ea res mihi renovat, refricat, auget molestiam. Molestiis maximis perfunctus sum. Cf. [Molestus](#).

MŌLESTUS, a, um, *Qui est à charge, embarrassant, incommode, fâcheux*. SYN. Gravis, intempestivus, odiosus, laboriosus, negotiosus. ADV. Omnino, valde, magnopere, sane, diuturne. PHRAS. 1. Molestum mihi illud est, *cela m'est à charge*. Illud me pungit; mordet me illud; illud grave mihi est; oneri mihi illud est; odio mihi illud est, et fastidio; negotium illud facessit, conflatur, exhibet; urit me illud gravissime. 2. Non ero tibi molestus litterarum crebritate, *je ne vous ennuierais point par mes lettres fréquentes*. Non obtundam sæpius aures tuas crebritate litterarum; non erunt tam frequentes epistolæ, ut pertimescas; litterarum frequentia multum molestiæ tibi non aspergam; non obstrepam multis epistolis; non obtundam te pluribus epistolis. 3. Non ero molestus pluribus querelis, *je ne vous incommoderai point en me plaignant davantage*. Non obturbabo, nec aures crebritate querelarum violabo; non offendam aures; non gravis ero auribus tuis; non onerabo aures tuas pluribus querelis; non pergam aures tundere querelis odiosis; non obtundam ea de re sæpius; non committam, ut importunitatem meam accusare possis. Cf. [Interpello](#). USUS: Nihil negotiosius aut molestius hac provincia. Amicitia nunquam molesta est. Cf. [Odiosus](#).

MŌLĪMEN, ĩnis, n. *Effort pour atteindre un but; grandeur, importance*. SYN. Molitio. USUS: Res suo ipsa molimine gravis.

MŌLĪOR, ĩris, ĩtus sum, iri, d. *Mettre qqch. en mouvement, préparer, disposer*. SYN. Ago, struo, conor, machinor, paro, comparo. ADV. Aliquando, amplius, maxime, nefarie, occulte, obscure, palam. PHRAS. Molitur magnum aliquid, *il entreprend qqch. de grand*. Nihil medium, sed immensa omnia volvit animo; rem suscipit, aggreditur, sibi sumit

plenam periculi et laboris. Cf. [Magnus](#). USUS: Moliri alicui calamitatem, bellum, periculum, insidias, pestem, corruptelam iudicii. Moliri semper aliquid et agere. Moliri e terra naves. Cf. [Conor](#), [Contendo](#).

MŌLĪTĪO, ōnis, f. *Travail difficile, entreprise pénible; moyens d'action*. SYN. Machinatio, fabricatio. EPITH. Nova, tanta. USUS: *En parl. de la création du monde: Quæ molitio, quæ ferramenta, qui vectes, quæ machinæ, qui ministri tanti muneris fuerunt? Quels puissants moyens d'action, etc. (a dû employer l'Architecte du monde).*

MŌLĪTOR, ōris, m. *Celui qui dispose, constructeur*. SYN. Machinator, fabricator, architectus. USUS: Effector mundi et molitor DEUS, *DIEU créateur et architecte de l'univers*.

MOLLĪO, is, īvi et īi, ītum, ire, a. *Rendre mou, amollir, assouplir*. SYN. Mitigo, mulceo. )( Durum facio. USUS: Poetæ molliunt animos et effeminant.

MOLLIS, e, gen. com. *Mou, flexible; efféminé*. SYN. Tener, tractabilis, flexibilis, effeminatus. )( Durus. ADV. Nimis. PHRAS. Homo est nimium mollis et effeminatus, *cet homme est trop mou, trop efféminé*. Homo est mollitia liquescens et fluens; unguentis oblitus; vino luxuque languidus; coma calamistrata, quique omnia ad voluptatem corporis referat; qui unguentis niteat; cui capilli compti, madentes cincinnorum fimbriæ, fluentes, cerussatæque buccæ; cujus domus cantu et cymbalis semper personat; bombo cogitationibus mollissimis effeminatus; enervato animo ac muliebri; mollis natura, cultu mollissimo; cujus animus umbris, deliciis, otio, languore, desidia dudum infectus. Cf. [Voluptas](#). USUS: Philosophus mollis, enervatus, languidus. Infima auricula mollior. Oratio mollior. Modestior et ad præcepta capienda mollior adolescens.

MOLLĪTER, *Mollement; de bonne grâce*. SYN. Cum luxu. )( Duriter. USUS: 1. Molliter ac delicate vivere. Molliter recubare. 2. Quod ferendum est molliter sapienti, *ce que le sage doit supporter de bonne grâce*.

MOLLĪTĪA, æ, et MOLLĪTĪES, ēi, f. *Sensibilité, délicatesse, défaut d'énergie, mollesse*. SYN. Mollitudo, teneritas. )( Duritia. USUS: Civitatis mores lapsi ad mollitiem. Quæ ista animi est mollities. Ejicienda enim vero hæc mollities animi. Liquesimus fluimusque mollitia. Cf. [Mollis](#).

MOLLĪTŪDO, ĩnis, f. *Souplesse, flexibilit  *. EPITH. Spongi   similis. USUS: Mollitudo corporis, vocis, pulmonum.

M  MENTUM, i, n. *Moment; poids, importance*. SYN. Punctum temporis, pondus, vis. EPITH. Magnum, parvum, par, perleve. PHRAS. 1. Momento evanuit, *il disparut en un clin d'  il*. Ad punctum temporis; momento temporis; puncto temporis; e vestigio temporis evanuit. 2. Res est magni momenti, *l'affaire est très importante*. Res est, in qua existimatio agitur; multum in ea re momenti est; magnum habet ea res momentum; agitur salus multorum, aguntur vectigalia, etc., ea in re; agitur, geritur negotium anceps et periculos   plenum ale  . Cf. [Gravis](#), [Magnus](#). USUS: 1. Minimis momentis maximæ fiunt temporis inclinationes, *les plus petites causes am  nent les plus grandes variations*. Observare omnia temporis momenta. 2. Pondus, *valeur, prix, cas, importance*. Res æstimare, suisque momentis ponderare. Si quid habet momenti commendatio mea. Magno momento est ad beate vivendum. Nihil in his est momenti. Rei alicui momentum facere, *faire grand cas de qqchose*. Hujus testimonium propter turpitudinem vitæ nullius momenti putatur, *son témoignage est considéré comme de nulle valeur, n'a aucune autorité*.

M  N  CHUS, i, m. *Moine, solitaire*. PHRAS. Monachus factus est, *il se fit moine*. Rebus humanis et caducis, vitæ hujus commodis ac voluptatibus nuntium remisit; omnia vitæ hujus blandimenta abjecit, deseruit, despexit, conculcavit; rebus mortalibus valere jussis, DEO se in sacra familia devovit; in sacram ac religiosam se familiam dicavit; sacrae familiae instituta professus est; ad religiosorum virorum ordinem animum appulit; christianæ militiae sub vexillo ac nomine Sancti N. nomen dedit; religiosa castra secutus est; in ordinem, sacram familiam S. N. adscitus, adscriptus, cooptatus est. Religios   familiae se addixit, sacramento se obligavit, auctoratus est. In familiam sacram, in c  nobium se contulit religionis causa; in Religiosorum domicilium se inclusit; in c  nobium se conclusit: ad Christi vexilla confugit, convolavit; religios   militiae sacramento se obligavit, Christo duce stipendia meriturus. In familiam se sacram abdidit; inter sacri ordinis homines nomen professus est; in familiam DEO dicatam aggregatus est.

M  N  D  LA,   , f. *Choucas, oiseau*. Avis monet   cupida, et sic dicta, quod aurum furetur. USUS: Non plus aurum tibi, quam monedulæ committebant.

MŌNĒO, es, ūi, ĭtum, ere, a. *Faire penser à, avertir; exhorter, engager; instruire*. SYN. Admoneo, suadeo, hortor, prācipio, prādicto, auctor sum *vel* fio. ADV. Acrius, accuratissime, amice, diligenter, identidem, magnopere, prudenter, recte, sapienter, sero, temere, varie. PHRAS. 1. Monere non desistam, *je ne cesserai de vous avertir*. Monitis, consiliis perurgebo; officii te commonere, commonefacere non desistam; auctor hortatorque tibi ubique adero; instabo monitis, consiliis, hortatibus; non deero, monebo, prādicabo, denuntiabo, testabor DEUM ac homines. 2. Monuit me amicus de visendo patruo, *mon ami m'a engagé à aller voir mon oncle*. Amicus in eam mentem me impulit, eam mentem dedit, mentem iniecit, ut patrum inviserem; amicus auctor mihi fuit, ut patrum salutarem. Amici admonitu et invitatu patrum accessi. USUS: Accuratissime me de re monuit. Cf. [Hortor](#), [Impello](#), [Incito](#), [Excito](#).

MŌNĒTA, æ, f. *Surnom de Junon, dont le temple à Rome était le lieu où on fabriquait la monnaie; inde metaph. Hôtel des monnaies; monnaie*. USUS: Juno moneta.

MŌNĒTĀLIS, e, gen. com. *Relatif à la monnaie, monétaire*. SYN. Qui monetam cudit. USUS: Triumviri monetales, *triumvirs monétaires, directeurs de la monnaie*.

Mŏnĭālis, is, f. *Religieuse*. PHRAS. Virgo Christo consecrata; virgo DEO sacra *vel* dicata; quæ virginitatis sponsione DEO sese obligavit; virginitatem suam in perpetuum DEO consecravat; quæ se in sacrarum virginum collegium abdidit; quæ se a profanarum rerum strepitu, amore abstractam uni DEO sacras inter virgines devovit; quæ virginitatem suam uni DEO consecratam religiosos inter parietes conclusit. Cf. [Monachus](#).

MŌNĪLE, is, m. *Collier, ornement*. USUS: Monile ex auro et gemmis.

MŌNĪMENTUM et MŌNŬMENTUM, i, n. *Monument, souvenir, tout ce qui rappelle le souvenir d'une personne ou d'une chose*. SYN. Memoria, litteræ, commentarii, moles, opus publicum, tropæum. EPITH. Æternum, amplissimum, celeberrimum, clarum, gloriosum, gratum, illustrissimum, immortale, amplissimum, marmoreum, atticum, certum, gravissimum, perenne, ære perennius. Pauca, plena, prāclara, publica, pulcherrima, religiosa, sempiterna, summa, tecta, vetera. USUS: 1. Cupio, res meas monimentis litterarum commendari, mandari. Amplissimis monimentis consecrare memoriam nominis. Monimentis proditum testatumque

reperimus. Publicis monimentis rerum gestarum, annalium monimentis celebrare. Monimentum statuere, ponere, relinquere, præbere; in animis condere et collocare. Testimonium ac monimentum virtutis, honoris, gloriæ, rerum gestarum. 2. Sepulcrum, *tombeau*. Sepulcrorum monimenta et elogia. Aditus monimentorum suorum carminibus exornare.

MŎNĬTĬO, ōnis, f. *Avertissement, avis, exhortation*. SYN. Admonitio, monitum. USUS: Monitio acerbitate, objurgatio contumelia vacare debet.

MŎNĬTOR, ōris, m. *Celui qui avertit, qui fait souvenir*. SYN. Admonitor. EPITH. Fatuus. USUS: Cæsar auctor et monitor hujus sententiæ.

MŎNĬTUM, i, n. *Avis; conseil*. SYN. Præceptum, monitio. PHRAS. Monitis tuis parui, *j'ai obéi à vos conseils*. Meæ aures tuis monitis semper patuere; præcepta nequaquam surdis auribus cecinisti; tuis monitis ac præceptis ducendum me præbui; tuis monitis auscultavi. Cf. [Obedio](#). USUS: Tuis monitis et consiliis nitar. Cf. [Consilium](#).

MŎNĬTŬS, ūs, m. *Avertissement*. SYN. Monitio. USUS: Divino monitu.

MONS, tis, m. *Montagne*. SYN. Alpes. EPITH. Communis, altus, apricus, sacer; altissimi, impendentes, patrii, silvestres, vestiti. PHRAS. 1. Regio tota undique montes habet, *tout le pays est couvert de montagnes*. Perpetuis montibus continetur; perpetuo jugo montis asperi et prærupti includitur; regio cincta, circumvallata montibus; regio circumjectis montibus tanquam vallo septa. 2. Mons altus, *montagne élevée*. Mons editi in altitudinem ingentem cacuminis; jugum montis cælo junctum; mons in ingentem altitudinem exsurgens, surgens. 3. Mons in acutum cacumen desinens, *montagne finissant en une cime aiguë*. Mons in angustum dorsum cuneatus; mons, cujus jugum in acutum cacumen exsurgit. 4. Mons rupibus horridus, *mont couvert de rochers*. Mons præruptus, saxisque et cotibus impeditus, mons vastus ab natura et humano cultu. USUS: Infimæ radices montis, *le pied d'une montagne*. Jugum montium cepit, quorum perpetuum jugum in Persidem excurrit. Edita montium occupat. Qua se montium jugum paulatim demittit. Dorsum ejus montis æquum satis, sed angustum. Danubius molli et clementer edito montis jugo effusus.

Mons Calvariæ, *Le Calvaire*. PHRAS. Mons morientis in cruce Servatoris nostri memoriæ consecratus. Mons obitu acerbissima Christi morte ad memoriam insignis.



MONSTRO, as, avi, atum, are, a. *Montrer, indiquer, désigner*. SYN. Demonstro, commonstro, ostendo, doceo, patefacio, digitum ad rem, in aliquem intendo. ADV. Benigne, comiter, non gravate. USUS: Viam erranti comiter monstrare. Monstrabis, quæ non intelligo. Cf. [Ostendo](#).

MONSTRŌSĒ *vel* MONSTRŬŌSĒ, *Monstrueusement, contre nature*.  
USUS: Nihil tam incondite, tam præpostere, tam monstrose cogitari potest,  
quod non possimus somniare.

MONSTRŌSUS *vel* MONSTRŬŌSUS, a, um, *Prodigieux, monstrueux*.  
SYN. Portentosus. USUS: Monstrosus partus. Vita scriptisque monstrosus.

MONSTRUM, i, n. *Présage divin; prodige, monstre*. SYN. Portentum,  
ostentum, prodigium, errantis in alienos fetus naturæ partus. USUS:  
Fœdissimum monstrum, naturæque ludibrium.

MONTĀNUS, a, um, *De montagne*. USUS: Ligures montani, duri et  
agrestes, *les Ligures, peuple de montagnards*.

MONTŌSUS *vel* MONTŬŌSUS, a, um, *Montueux, montagneux*. )( *Planus*.  
PHRAS. Montosa regio, *région montagneuse*. Regio præaltis  
montibus intersecta, distincta, intersepta; impendentibus ubique montium  
jugis, interjectis montibus coarctata. USUS: Aspera et montuosa regio.

MŌRA, æ, *Délai, retard*. SYN. Cunctatio, dilatio, prolatio, procrastinatio,  
tergiversatio, retardatio, tarditas. )( *Celeritas*. EPITH. Justa, longa, minima,  
multa, parva, utilior, procabilis. PHRAS. 1. Moram non faciam, *je ne  
retarderai pas*. Neminem morabor, remorabor; moram non injiciam; moram  
non interponam; non retardabo, non extraham vestra consilia; cunctationem  
non injiciam; tempus longius non ducam; moram non producam; non  
distinebo longius; moram non afferam; non demorabor vos diutius. 2. Res  
moram non patitur, *l'affaire ne souffre point de retard*. Res dilationem non  
recipit; cunctationem non recipit; dilationem non patitur. 3. Moram res  
postulat, *la chose demande un délai*. Res ipsa locum tempusque dari sibi  
aptum postulat; res ipsa quodammodo manum injicit, et paulisper consistere  
cogit; res ipsa moram et cunctationem injicit; res ipsa ut aliquid esset moræ,  
interpellat; intervalli aliquid sibi dari postulat, moram consiliis creat. 4. Ego  
ipse non ero in mora, *pour moi, je ne serai pas en retard*. Mora in me nulla  
erit; moras non traham; nihil erit in me moræ; sine mora, abjecta omni  
cunctatione adero; non cunctabor. USUS: Ista legatio moram bello afferet.  
Non modo non effugium, sed ne moram quidem mortis assequi potuit.

MŌRĀLIS, e, gen. com. *Moral*. USUS: Decet augentem Latinam linguam,  
philosophiam moralem appellare, quæ de virtutibus et vitiis, omninoque de

bonis et malis quærit, *mais en enrichissant la langue latine d'un mot nouveau, il convient de l'appeler morale, cette philosophie qui, etc.*

MŌRĀTOR, ōris, m. *Celui qui retarde, qui empêche.* USUS: Adversus unum moratorem publici commodi, etc., *contre un seul qui faisait obstacle au bien de l'État, etc.*

MŌRĀTUS, a, um, *Qui a telles ou telles mœurs; constitué, bien réglé.* SYN. Moribus præditus, perpolitus, constitutus, institutus. ADV. Bene, mirabiliter. USUS: Bene morata civitas. Institutus, ac bene moratus adolescens. Cf. [Mores boni](#).

MORBĪDUS, a, um, *Malade, indisposé.* SYN. Morbosus. USUS: Morbidum corpus, pecus. Cf. [Debilis](#), [Morbosus](#).

MORBŌSUS, a, um, *Malade, maladif.* SYN. Morbis obnoxius. USUS: Majores nostri iracundos solos morbosos nominarunt.

MORBUS, i, m. *Maladie.* SYN. Invaletudo, malum corporis, ægrotatio. EPITH. Difficillimus, gravis, perniciosus, diuturnus, ingravescens, miser, mortifer, novus, perpetuus, relevatus, senescens, tantus, vetus. Alieni, insanabiles, odiosi, opinabiles, voluntarii. PHRAS. 1. In morbum incidit, *il est tombé malade.* In morbum cecidit, delapsus est; morbo oppressus, correptus; implicitus est; valetudinis quodam genere tentatus est; in morbum injectus est; eum ingens vis morbi adorta est; in morbum implicitus est; morbum nactus est; morbo infestari cœpit. 2. Ex morbo decumbo, *la maladie m'oblige à garder le lit.* Morbo urgeor, impediior, implicor, teneor, afficiior, affligor, opprimor; morbo intabesco; in morbo cubo; ex gravi diuturnoque morbo infirmus sum; graviter æger sum; morbo exerceor; incommoda mihi valetudo est; morbo conflictor. 3. Morbus augetur, *le mal s'aggrave, empire.* Crescit morbus et ingravescit in dies; ad morbi vehementiam nova in dies fit accessio. 4. Morbus decrescit, *la maladie diminue.* Laxatur vis morbi; senescit vis morbi, et remittit; morbi fit inclinatio ad sanitatem. 5. Ex morbo nondum plene convalui, *je ne suis pas encore complètement rétabli.* Etsi contra vim gravitatemque morbi contendam, redeunt tamen commotiunculæ aliquæ, ut malo me liberatum, aut omnino confirmatum dicere non possim; levare morbo me sentio, nondum ex illa virium debilitate recreari. 6. Ex morbo convalui, *je suis guéri de ma maladie.* Morbo defunctus sum; morbum medicamentis depuli, removi; e morbo evasi; recreor ex gravissimi morbi longinquitate. 7. Morbi

latius serpunt, *la contagion gagne au loin*. Vulgantur contactu in homines morbi; cœlestis ira urbes morbis populatur; morbi in agrestes irruunt; ingruunt morbi, et vis mali latissime vagatur. USUS: Senescentis morbi remissio profuit. Vi morbi consumptus est; morbo exstinctus est, *il est mort de maladie*.

MORDAX, ācis, omn. gen. *Qui mord facilement; piquant; amer*. SYN. Aculeatus, dentatus. USUS: Mordax sollicitudo; homo mordax.

MORDĒO, es, mōmordi, morsum, ere, a. *Mordre; chagriner, tourmenter*. SYN. Morsu, dente peto, appeto; perstringo, carpo. USUS: TRANSL. Valde me momordit epistola tua. Si ignominia pupugit, par pari referam, nec decrit, quod te mordeat.

MORDĪCUS, adv. 1. *En mordant*. 2. *Au fig. tenir à, persister dans*. SYN. Arcte, tenaciter. USUS: Auriculam mordicus abstulit. Perspicuitas, quam mordicus tenere debemus, *la clarté, à laquelle nous devons nous attacher*.

MŌRĪBUNDUS, a, um, *Mourant, moribond*. SYN. In exigua spe trahens animam, moriens. USUS: Moribundum vidistis illum. Cf. [Assisto](#).

MŌRĪĜĒROR, aris, atus sum, ari, d. *Condescendre à, être complaisant*. SYN. Morem gero, obsequor, satisfacio, obsecundo. USUS: Voluptati aurium morigerari debet oratio, *le style doit flatter l'oreille*. Cf. [Obedio](#).

MŌRĪOR, ĕris, mortuus sum, mori, d. *Mourir*. SYN. Emorior, occido, intereo, decedo, animam ago, mortem obeo, mortem oppeto, de vita decedo; e vita discedo, recedo, migro, emigro, demigro, excedo; vitam cum morte commuto; vitam amitto; extremum vitæ spiritum edo; vitam desero; ab hominibus demigro; ago supremum vitæ diem; extremum vitæ diem morte conficio; morte occumbo; diem obeo; de vita exeo; naturæ concedo, satisfacio; e corpore excedo, emigro; morte occumbo; finem vitæ facio; animam efflo; vitæ cursum, vitæ curriculum conficio; morte deleor; animam, vitam edo; vita fungor; naturæ cedo; e vita cedo; fato concedo; mortalitatem, supremum diem expleo; fato perfungor; ex conspectu hominum morte decedo; rebus humanis eripior; ad DEUM excedo; de medio excedo; vitam pono; mortem cum vita commuto; vitam reddo; spiritum reddo; e vita tanquam ex theatro exeo; e vita, e medio abeo; ex his tenebris ad sempiternam lucem excedo; morti occumbo; occido et exstinguor; istis corporis custodiis liberor; animas corporis se vinculis

relaxat; vita me deserit; anima me relinquit; letum oppeto; morte defungor; naturæ debitum reddo; mors me occupat; mors me aufert. PHRAS. 1. Ex morbo mortuus est, *il est mort de maladie*. Morbo absumptus est; vis morbi hominem consumpsit; vitam homini ademit; vitam abstulit: vi morbi oppressus vitam amisit; morbo exstinctus est; morbo naturæ debitum reddidit. 2. Ex vulnere mortuus est, *sa blessure l'a fait mourir*. Prolapsus in vulnus, moribundus cecidit; multis vulneribus confectum anima, ultimus spiritus defecit, recepto altius ferro exspirans corruit; vitam in vulnere posuit; sauciatum telo, spiritus pariter ac sanguis liquit; accepto vulnere animam deposuit; linquente spiritu pariter ac sanguine moribundus in arma procubuit. Vulnus vitæ finem attulit; sub oculis hostium vitam profudit; vitam finivit. 3. Mortuus est senex admodum, *il est mort dans un âge très avancé*. Naturæ modum explevit; naturæ cessit, concessit; naturæ satisfecit; naturæ debitum reddidit; natura ipsa hominem consumpsit; corpus senectus solverat; naturæ dissolutione exstinctus est; diem suum non immatura morte obiit; mortalitatem explevit; vivendi curriculum a natura concessum confecit. 4. Pie sancteque mortuus est, *il est mort en bienheureux*. Plenus recte factorum gloria ad DEUM excessit; ex vitæ hujus tenebris ad sempiternam lucem excessit; de vitæ statione discessit; in cœlum migravit; in vivis, inter vivos esse desiit; ad beatam immortalitatem demigravit; e custodia corporis evolavit; ereptus, exemptus rebus humanis in cœlum abiit; amorem hujus lucis immortalium spe bonorum lætus projecit, et ad divinum illud animorum concilium plenus meritis migravit; diem supremum, omnibus morientium præsidiis comparatus ad vitæ exitum, sacris mysteriis rite procuratus et expiatus, rite munitus et confirmatus, pie religioseque confecit. 5. Repente mortuus est, *il est mort tout à coup*. Mora hominem repente occupavit, abstulit, subita morte correptus est; supremus eum dies ante occupavit, quam instare crederet; morte repentina oppressus, ereptus est; nihil cogitantem vita deseruit, anima reliquit; vis repentina mortis sustulit. 6. Si mori fors ante contingeret, *s'il m'arrivait de mourir auparavant*. Si quid me fieret; si quid humanitus accideret; si me fatum præriperet. Si quid mihi accideret; si mors ante obreperet. 7. Libenter pro patria moriar, *volontiers je donnerai ma vie pour mon pays*. Libenter pro patria vitam profundam, vitam reddam; spiritum, quem naturæ debeo, patriæ reddam; pro patria morti occumbam; libenter pro patria fatum excipiam; patriæ sanguinem meum largiar; impendam libenter meum patriæ spiritum; pro patria ingenti animo letum oppetam. 8. Cupio mori, *je désire*

*mourir*. Cupio e vinculis corporis elabi, evolare; cupio relictis rebus mortalibus ad exoptatam immortalitatem discedere; cupio ad vitæ metas pertingere, ex hoc carcere emitti; e vitæ hujus ærumnis ac calamitatibus morte abduci; de vita exire; lucis hujus usuram reddere; ab hoc exilio ad illam bonis omnibus affluentem regionem transire. 9. Omnibus moriendum est, *tous les hommes doivent mourir*. Mors omnibus impendet; omnia hac lege creata sunt ut morte deleantur, exstinguantur; mortem nemo effugiet; omnibus ad mortem irrevocabili decreto decurrendum est; suprema necessitas omnibus est subeunda. USUS: Sapientissimus quisque æquissimo animo moritur.

MŌROR, aris, atus sum, ari, d., n. et a. *S'arrêter, séjourner; tarder*. SYN. Cunctor, in mora sum; maneo, commoror. ADV. Diutius, parum, valde. PHRAS. 1. Nescio, quamdiu Venetiis moraturus sim, *je ne sais combien de temps je resterai à Venise*. Nescio quantum temporis positurus sim, quot mensium mea Venetiis commoratio futura sit; quantam moram Venetiis facturus sim; quanto tempore Venetiis detinendus sim. 2. Alia ex aliis me morantur, *mille choses m'arrêtent, me retiennent*. Moram injiciunt; distinent me alia ex aliis; alia ex aliis me tenent, remorantur. Cf. [Mora](#). USUS: 1. Brutus valde moratur, non tergiversans sed exspectans. 2. Impedio, retardo, moram affero, *arrêter, retarder*. Non morabor te quin mox conscendas. Cf. [Differo](#).

MŌRŌSĒ, *Avec une humeur chagrine, morose*. SYN. Fastidiose, importune. USUS: Piso iracundius respuebat ineptias hominum, sive morose, sive ingenuo liberoque fastidio.

MŌRŌSĪTAS, ātis, f. *Humeur chagrine, difficile*. SYN. Difficultas. )(Comitas, humanitas. EPITH. Inutilis, odiosa. USUS: Ne irascamur importune petentibus, ne in morositatem inutilem et odiosam incidamus, *ne témoignons pas notre mauvaise humeur contre les solliciteurs importuns, de peur de nous faire des ennemis sans nécessité*.

MŌRŌSUS, a, um, *Capricieux, chagrin, fantasque*. SYN. Difficilis, inhumanus, importunus. )(Facilis, comis. USUS: Senes anxii sunt, morosi, iracundi, difficiles. Mulier stomachosa et submorosa. Cf. [Durus](#), [Asper](#), [Inhumanus](#).

MORS, mortis, f. *Mort*. SYN. Interitus, occasus, fatum, letum, exitus, discessus, supremus alicujus dies, excessus e vita, dissolutio naturæ. EPITH.



Acerba, atrocior, beata, bellica, peregrina, bona, certa, communis, consentanea vitæ, crudelis, miserabilis, diviniior, dubia, extrema, fatalis, fœda, gloriosa, fortunata, fraterna, matura, honesta, indigna, immatura, levior, media, melior, misera, nefaria, paterna, pernicioſa, propinqua, repentina, teterrima, stabilis, subita, turpis, voluntaria, vulgaris. USUS: Mortem alicui minitari, *menacer de mort*. Mortem alicui afferre, offerre, morte afficere, mulctare, *donner la mort*. Ad mortem mittere, dare aliquem, *envoyer à la mort*. Mortem sibi accelerare, mortem sibi consciscere, *se suicider*. Mortem oppetere, obire, cum vita commutare, morte deleri, *mourir*. Cf. [Morior](#).

MORSŪS, ūs, m. *Action de mordre, morsure*. EPITH. Acer, immanis, viperinus, ulceratus. USUS: Acer morsus doloris.

(Mortale peccatum, VULG.) *Péché mortel*. Crimen mortiferum, letiferum, capitale; letalis noxa, letalis noxæ piaculum, pestifera animi macula. Cf. [Pecco](#).

MORTĀLIS, e, gen. com. *Mortel, sujet à la mort*. SYN. Morti obnoxius, dissolubilis. )( Immortalis. USUS: Mens soluta et libera, segregata ab omni concretione mortali. Pro mortali conditione vitæ immortalitatem estis consecuti. Sciebam me genuisse mortalem. Cf. [Homo](#).

MORTĀLĪTAS, ātis, f. *Mortalité*. SYN. Mortalis vitæ conditio, naturæ communis fragilitas. USUS: Omne, quod ortum est, mortalitas consequitur. Multa illi supra mortalitatem sunt attributa.

MORTĀRĪUM, ĩi, n. *Mortier*. USUS: Contundere in mortario.

MORTĪFER, ěra, ěrum, *Mortel, qui cause la mort*. SYN. Pestifer, perniciosus, letalis, mortem afferens. )( Salutaris. USUS: Morbus, plaga, vulnus mortiferum.

Mortĩfĩcātio, ōnis, f. *Mortification*. Corporis afflictatio, asperitas vitæ voluntaria.

Mortĩfĩco, as, are, *Mortifier*. Corpori ægre facio, acriter mihi impero; arcte et contente me habeo; noxias frango cupiditates; duriter ac inclementer me tracto; genium defraudo. Cf. [Domo](#), [Edomo](#), [Disciplina](#).

MORTŪUS, a, um, *Mort, décédé, défunt*. SYN. Morte deletus, consumptus; fato perfunctus; sensu ac vita carens. ADV. Brevi, intestato,

omnino, proxime, repentino, acerbe. USUS: A mortuis excitare. Infra mortuos amandare.

MŌRES, rum, m. pl. *Mœurs, caractère*. PHRAS. 1. Est optimis moribus adolescens, *ce jeune homme a un caractère excellent, des mœurs irréprochables*. Moribus est gratissimis et humanissimis; natura sanctis et religiosis; modestis, et ad capienda praecepta mollioribus; summa facilitate et comitate; mira facilitate et jucunditate naturæ. Mitis ingenii juvenis est, moribus placidis, liberalibus, summa suavitate temperatis *vel* conditis; ingenui, placidi et comiter facilis multa documenta sunt; singulari est morum elegantia; cultissimis est moribus et omni humanitate perpolitus. 2. Moribus est malis, *il a des mœurs dépravées*. Pravis est moribus et protervis; barbaris et immanibus; corruptis et perditis; violento est ingenio, et indomito; summa est ingenii asperitate; homo est effuse petulans, nequam et improbus; protervus, petulans, ignavus; homo semissis, *homme sans valeur, qui ne vaut pas deux sous*. 3. Ad mores suos cito rediit, *il est vite revenu à ses mauvaises habitudes*. Cito rediit ad ingenium; recepit se ad ingenium suum; in eandem vitam revolutus est; ad pristinam vitæ consuetudinem revertit, se retulit, revocavit. 4. Mores deficiunt, *les bonnes mœurs s'en vont, la corruption s'accroît*. Desident mores, labuntur; ire cœperunt præcipites; disciplina morum paulatim fluere ac inclinari cœpit. Cf. [Disciplina](#). USUS: Aliquem in suos mores formare, *former quelqu'un à son image*.

MOS, mōris, m. *Conduite, usage, coutume*. SYN. Consuetudo, institutum, ritus, disciplina, usus, modus. EPITH. Accusatorius, antiquus, austerus, civilis, communis, conscius, perversus, usitatus, verus, novus, patrius, domesticus, regius, rhetoricus. Amabiles, boni, modesti, commodi, corrupti, dispares, extremi, faciles, feri, grati, immanes, improbi, imperiti, barbari, justii, integri, religiosi, timidi, mali, molesti, perditii, rustici, suaves, severi, temperati, feri. PHRAS. 1. Moris est, *il est d'usage, c'est l'usage*. In more est; in more positum est; more comparatum, confirmatum est; consuetudo fert; consuetudinis hoc est; consuetudo est, mos est; mos obtinuit; mos fert; more receptum est; jam inde a majoribus consuetudo tenet, obtinet, ita fert; vetus hoc est, ut, etc. 2. Morem suum servat, *il garde ses habitudes*. Instituto suo utitur; institutum suum tenet, servat; solemne suum servat; morem suum obtinet, tenet, retinet; propositum suum tenet; institutum suum sequitur; antiquum obtinet. USUS: Hoc factum est more et modo. In more

majorum id non fuit. Meo more agam. More barbarorum fungi, *agir en barbare*. Abhorret id a more nostro, *cela est contraire à nos usages*. Decedere de more et instituto, *abandonner les anciennes coutumes*. Revocare veterem morem, *ramener une vieille coutume*. Morem inducere, in morem aliquid inducere, transferre, perducere, *faire passer qqchse en coutume*. Morem eum posterī acceperunt, *leurs descendants ont adopté ces usages*. Tenues reliquiae pristini moris hærent, *il ne reste plus que des vestiges des anciennes coutumes*. Mos ille ac consuetudo inveteravit, *cette habitude s'est enracinée*. Non recedam a more et consuetudine, *je n'abandonnerai pas mes coutumes et mes habitudes*. Morem alicui gerere, *faire les volontés de qqn*. Cf. [Consuetudo](#).

MŌTĪŌ, ōnis, f. *Mouvement, impulsion*. SYN. Motus, commotio. EPITH. Continuata, perennis, transversa, dispar, suavis. USUS: 1. Orbium cœlestium motio. 2. Affectus, motiones animi, *les mouvements, les passions de l'âme*.

MŌTŪS, ūs, m. *Mouvement, agitation*. SYN. Motio, agitatio, impulsus. )( Status. EPITH. Acerrimus, alienus, asper, celer, certus, necessarius, constans, deformis, divinus, dulcis, externus, igneus, inanis, incertus, incredibilis, interior, jucundus, magnificus, minimus, naturalis, novus, opinabilis, oratorius, pronus, obliquus, supinus, repentinus, sempiternus, solutus, temerarius, turbidus, venustus, voluntarius. Accommodati, admirabiles, aversi, uberes, acuti, constantes et rati, dispares, dissimiles, finiti, æquabiles, inimici, non temperantes, liberi, magni, odiosi, palæstrici, mediocres, soluti, vagi, turbulenti, volucres. USUS: 1. DEUS motum dedit cœlo. Animalia motu cientur interiori. In maximis motibus et mutationibus cœli. 2. Affectus, perturbatio, commotio, *mouvements de l'âme, pensée, idée, passion*. Magnos animorum motus efficere. Motus animi rationi obtemperantes. Motus cogitationis celeriter agitato. Nunquam animus agitatione motuque vacuus est. 3. Concursus, turba, tumultus, *mouvement politique, émeute, révolution*. In quo motu temporum, quanta conversione rerum versamur! Catilinæ insanos motus cohibuit, compressit. Motum concitare, moliri. Motus Reipublicæ afferre. Magno res in motu est. (Motu proprio, VULG.), *de son propre mouvement*. Latine: sua sponte.

MŌVĒŌ, es, mōvi, mōtum, ere, a. et n. *Mouvoir, mettre en mouvement; exciter, causer, produire*; n. *Se mouvoir*. SYN. Cio, agito, impello, pello, verso, ago; efficio, excito; allicio, pellicio, induco. ADV. Conjuncte, leviter, longius, magnopere, mirabiliter, necessario, permultum, valde,

vehementius, acute, constanter, dulciter, facile, fortuito, immoderate, inaniter, jucunde, libere, mediocriter, non ita placide, solute, peracute, tardius, vehementer, velociter, vere. PHRAS. 1. Movit oratione sua hominum animos, *son discours a remué les auditeurs*. Animos flexit; animos incendit, accendit; motum animis attulit; mentes hominum allexit, voluntates impulit, quo volebat. Valebat ejus oratio ad fingendas hominum voluntates, et quo vellet, ducendas; valebat ad motus inflammandos. Motus animorum ita miscuit, sensus mentesque hominum ita pertractavit, nemo ut resisteret; flexit mentes hominum fregitque ejus oratio; uno sermone animos omnium, quo vellet, perduxit. Perculit animos ejus oratio, et in audientium animis aculeum defixit, reliquit. Ad stimulandos hominum animos aculeum habuit ejus oratio; ita percussit ac quatefecit hominum animos, tanquam in ejus manu omnium voluntates essent; ad sententiam suam populi animos deduxit; in suam sententiam omnium mentes oratione convertit. 2. Motus sum ejus precibus, *ses prières m'ont touché*. Adductus precibus, impulsus lacrimis, invitatus, inductus precibus cessi. USUS: 1. Ursere illi, ut nos loco moverent. 2. Abduco, *ébranler*. Movere aliquem de sententia. Senatu movere. 3. Muto, *changer qqche*. Tot annorum possessiones movere intutum. 4. Discedo, *s'éloigner, quitter*. Ne te Roma moveris. 5. Sollicito, *exciter*. Multa me movent in discessu. 6. Allicio, invito, hortor, *inviter*. Illa me causa movet. 7. Efficio, excito, *produire, causer*. Clamores, risus, lacrimas, hominum studia, suspicionem movere. Cf. [Persuadeo](#).

MOX, *Bientôt*. SYN. Quam mox, ocius, statim. USUS: Mox revertor. Cf. [Statim](#).

MŪCRO, ōnis, m. *Pointe aiguë; pointe de l'épée*. EPITH. Cruentus, tribunitius. USUS: Hic est mucro defensionis meæ. Censorii stili mucro. Mucrones jam in civium jugulis fixos rejecimus.

MŪGĬNOR, aris, atus sum, ari, d. *Perdre le temps, lambiner*. SYN. Cunctor, moror, dissimulo, verbum antiquum.

MŪGĬO, is, ĩi vel ĩvi, ĩtum, ire, n. *Mugir, beugler*. SYN. Boo.

MŪGĬTŪS, ūs, m. *Mugissement, beuglement; bruit, grondement*. USUS: Terræ mugitus et fremitus. Mugitus ciere, edere. Mugitibus implere viciniam.

MŪLA, æ, f. *Mule*. USUS: Mulæ partus mirabilis, quia rarus.

MULCĒO, es, mulsi, mulsum, ere, a. *Caresser; adoucir, apaiser*. SYN. Permulceo, lenio. USUS: Carmina mulcent mentes. Cervix mulcetur dextera. Cantu cervi mulcentur.

MULCTA et MULTA, æ, f. *Peine*. SYN. Pœna. USUS: Mulctam alicui dicere, irrogare, ab aliquo petere, *infliger une amende*. Mulctam remittere, condonare, mulcta gratiam facere, *remettre une peine*. Cf. [Pœna](#).

MULCTĀTĪO, ōnis, f. *Punition*. SYN. Direptio. USUS: Misera mulctatio bonorum, exilium civium.

MULCTĀTĪCIUS, a, um, *D'amende*. USUS: Mulctatitia pecunia.

MULCTO et MULTO, as, avi, atum, are, a. *Punir par une amende, infliger une peine*. SYN. Mulcta afficio, punio, mulctam irrogo. ADV. Crudelissime, male. USUS: 1. Morte mulctare reos, exilio. 2. Male accipio, male tracto, *maltraiter*. Discessit ab oppugnatione male mulctatus. Mulctatus virgis, fustibus. Cf. [Punio](#).

MULGĒO, es, si, sum, ere, a. *Traire*. SYN. Lac e mammis exprimo. USUS: Mulgere oves. Mulgere hircos; de re palam absurda, *traire les boucs, c. à d., tenter une chose impossible* (PROV.).

MŪLĪĒBRIS, e, gen. com. *De femme; mou, efféminé*. SYN. Feminus, mollis, effeminatus. USUS: Mundus muliebris. Forma muliebris. Sententia muliebris et enervata.

MŪLĪĒBRĪTER, *A la manière des femmes, comme une femme*. SYN. Effeminate. USUS: Lamentis se et lacrimis muliebriter dedere. Nequid muliebriter et serviliter faciamus.

MŪLĪER, ĕris, f. *Femme*. SYN. Femina. EPITH. Ægra, ærumnosa, aliena, amens, avara, audax, beata, nobilis; consularis, copiosa, locuples, crudelis, importuna, deterrima, digna, dives, felix, furiosa, gravis, ignota, immoderata, imperita, ingeniosa, insana, libera, libidinosa, misella, misera, molesta, nefaria, nobilis, nota, optima, pecuniosa, propinqua, proterva, seditiosa, suavis, temeraria, procax, irata, timida Beatissimæ, castiores, miseræ, formosæ, inornatæ. PHRAS. 1. Mulier importuna est, *cette femme est insupportable*. Mulier abundat audacia, consilio et ratione deficitur; mulier est proterva, seditiosa, parvis rebus sæpe mobilis; mulier est ex earum numero, quæ impotenti naturæ frenos dant, nullumque licentiæ modum faciunt, quæ indomitæ et animi impotes feruntur. 2. Mulier est præstans,

*cette femme est remarquable.* Feminarum præstantissima, spectatissima, primaria, lectissima; virilis animi femina; matrona gravis et spectata. USUS: Mulierum famam ut multorum oculis lux clara custodiat, diligenter sanciendum est. Mulieres omnes propter infirmitatem consilii, majores in tutorum potestate esse voluere.

MŪLĪĒRĀRĪUS, a, um, *De femme.* USUS: Manus mulieraria, *troupe de femmes.*

MŪLĪERCŪLA, æ, f. *Faible femme, femmelette; femme du commun.* EPITH. Impura, deterrima, publica. USUS: Bellum cum mulierculis gestum. Ista quidem pueris et mulierculis grata sunt.

MŪLĪO, ōnis, m. *Muletier.* SYN. Qui mulos agit, agaso. USUS: Mulionem agere.

MŪLĪŌNĪUS, a, um, *De muletier.* USUS: Penula mulionia.

MULLUS, i, m. *Rouget, mulet.* Genus piscis. USUS: Mulli barbati in piscinis sunt.

MULSUM, i, n. *Vin mêlé avec du miel.* SYN. Potio e melle vinoque confecta. USUS: Calicem mulsi ei impingamus, ut plorare desinat.

MULTĪFĀRĪAM, *Dans beaucoup d'endroits.* SYN. Multis locis. USUS: Aurum multifariam defossum, *or enfoui en différents endroits.*

MULTĪFORMIS, e, gen. com. *Qui a plusieurs formes, varié.* SYN. Varius, diversus. USUS: Principis qualitates sunt variæ, et quasi multiformes.

MULTĪJŪGUS, a, um, et MULTĪJŪGIS, e, gen. com. *Attelé avec plusieurs, multiple, nombreux.* SYN. Multus et varius, multiplex. USUS: Multijugas epistolas simul accepi, *j'ai reçu plusieurs lettres ensemble.*

MULTĪMŌDIS, *De beaucoup de manières.* SYN. Multis modis. USUS: Multimodis sum circumventus.

MULTĪMŌDUS, a, um, *Varié, divers.* USUS: Multimoda ars.

MULTĪPLEX, ĩcis, omn. gen. *Multiple, varié; nombreux; considérable.* SYN. Multus, varius, copiosus. USUS: Varia multiplexque natura. Genus orationis vagum et multiplex. Anceps et multiplex verbi potestas. Multiplex et tortuosum ingenium.



MULTĪPLĪCĀBĪLIS, e, gen. com. *Multiplié, nombreux*. SYN. Multiplex.

MULTĪPLĪCO, as, avi, atum, are, a. *Multiplier, augmenter*. SYN. Augeo. USUS: Aucto exercitu multiplicatis auxiliis, multiplicata cum gloria redii.

MULTĪTŪDO, ĩnis, f. *Multitude, foule*. SYN. Frequentia, celebritas, turba, cœtus, caterva, populus, vulgus, corona, manus, chorus, colluvies. EPITH. Armata, concitata, congregata, domestica, egens, imperita, incredibilis, indocta, infima, infinita, innumerabilis, magna, miranda, repentina, splendidior, tanta, turpis, urbana, universa. USUS: Hominum multitudinem congregare, cogere. Quanta multitudo, quanta vis hominum! Multitudo beneficiorum. Cf. [Copia](#), [Numerus](#).

MULTO, *Bien, beaucoup, de beaucoup*. SYN. Longe, multis *vel* omnibus partibus, non paulo, haud paulo, impendio, longo intervallo. USUS: Multo doctior. Meo iudicio multo stare malo, quam aliorum.

MULTUM, *Beaucoup, souvent, longtemps*. SYN. Valde, sane, non parum, sane quam; nescio, quid. )( Parum. USUS: Res diu multumque agitata. Multum ad salutem alicujus conferre.

MULTUS, a, um, *Nombreux, en grand nombre*. SYN. Multiplex, frequens, non pauci. ADV. Ita, ut, non ita, non parum, quam minime, nimis, fortasse, valde, minus. PHRAS. 1. Multi affuere, *ils vinrent en grand nombre*. Frequentes, conferti aderant; magnus numerus erat eorum, qui præsentes interfuere; multitudo hominum forum inundaverat, impleverat. 2. Multa et varia erant consilia, *les avis étaient nombreux et différents*. Mille indies nova consilia; sexcenta erant de re consilia. Longum sit explicare quot in sententias abierint senatores; plura, quam pro numero senatorum, erant consilia; quot capita, tot erant sententiæ; plura pene consilia, quam capita numerabantur. USUS: 1. Multæ et magnæ res. 2. Præclarus, *grand, illustre*. Tuum nomen multum est in his locis. 3. Prolixus, longus, nimius, *long, diffus*. Multus est in laudando. Multus sermo, ad multum diem extractus. Ne in re tenui multus ac insolens sim, *pour n'être pas trop long*.

MŪLUS, i, m. *Mulet*. USUS; Mulus clitellarius. Mutuum muli scabunt (PROV.), *ce sont deux mulets qui se grattent, en parl. de deux personnes qui se louent mutuellement*.

MUNDĀNUS, a, um, *Du monde, de l'univers*. SYN. Mundi civis et incola. PHRAS. 1. (Res mundanæ, VULG.), *choses de la terre*. Res caducæ,

perituræ, fugaces, profanæ, inanes, infimæ, mortales, humanæ, fluxæ res et fragiles. 2. (Homo mundanus, VULG.), *mondain*. Homo rerum fluxarum blandimentis implicitus; humanæ vitæ deliciis ac commodis impense deditus; illecebris vanarum oblectationum captus, et irretitus; qui res fugaces et caducas ardenti studio persequitur; omnibus humanæ vitæ voluptatibus obsequitur. USUS: Socrates rogatus, cujas esset? mundanum se dixit, nempe mundi civem et incolam. Cf. [Mundus](#).

MUNDĪTĪA, æ, f. *Propreté*. SYN. Elegancia, lautitia. EPITH. Non odiosa. USUS: Adhibenda est munditia, non odiosa, nec exquisita nimis, *il faut avoir une propriété, une élégance qui ne dégénère pas en insupportable recherche*.

1. MUNDUS, a, um, *Propre, élégant*. SYN. Elegans, lautus. )( Sordidus. USUS: Vir mundus et elegans.

2. MUNDUS, i, m. *Monde, univers*. SYN. Orbis terrarum, orbis universus, rerum universitas; pulcherrimum naturæ regnum; orbis theatrum; universitas rerum, qua omnia continentur; natura universa; mundi moles; civitas communis mortalium atque immortalium. EPITH. Æternus, amens, sapiens, aptus, beatus, bonus, pulcher, salutaris, ornatus aspectu, constans, communis, disertus quidem, et mathematicus et musicus, omnium doctrinarum eruditus, postremo philosophus; expers consilii, globosus, immensus, immundus, parum mundus, levis undique, æquabilis et a medio ad summum par, perfectus et absolutus, litteratus, melior, mortalis, sempiternus, præditus animo et sensibus, rotundus, ardens, pulcher, quietus, similis, singularis, unigenus, omnium rerum, quæ naturæ administrantur, seminator et parens et educator atque auctor, universus, stabilis, volubilis. PHRAS. 1. (Sic agitur in mundo, VULG.), *ainsi on se conduit dans le monde*. Sic est vita hominum; sic vivitur; sic natura comparatum est; ita fert hominum consuetudo; sic sunt homines. 2. Quamdiu mundus stetit, *depuis la création du monde*. Post natos homines; post hominum memoriam; post natum hominum genus. 3. Quamdiu mundus stabit, *jusqu'à la fin du monde*. Dum genus hominum erit. 4. Quidquid in mundo est, *tout ce qu'il y a dans le monde, sous le soleil*. Quidquid cælum suo ambitu complectitur; quidquid in se continet orbis terrarum; quidquid in orbe terrarum est. 5. (Egrege se accommodare novit mundo, VULG.), *il sait se faire tout à tous*. Mores ex hominum moribus feliciter effingit; vitæ rationem ad communem vivendi modum belle exigit; vitam ex usu hominum agit; ex communi lege metitur, ad communem vivendi morem mores fingit suos. Cf. [Sæculum](#).

USUS: Naturam mundi, et pulchritudinem contemplari. Democritus ait innumerabiles esse mundos. Mundi ætates, partes.

MŪNĚRO, as, avi, atum, are, a. *et*.

MŪNĚROR, aris, atus sum, ari, d. *Donner en présent, gratifier de*. SYN. Largior. ADV. Opipare. USUS: Opipare me muneratus est. Cf. [Remuneror](#).

MŪNĪA, ōrum, n. pl. *Affaires, devoirs, offices; charges publiques, magistrature*. SYN. Munera, onera. USUS: Suis cervicibus publica munia sustinere. Obire munia. Cf. [Officium](#), [Munus](#), [Magistratus](#).

MŪNĪCEPS, ĩpis, m. *Citoyen d'un municipe, d'une ville libre*. SYN. Civis, popularis, qui e municipio est. EPITH. Honestissimus, ornatissimus. USUS: Municipales sunt cives Romani suo jure et legibus suis utentes, muneris tantum cum populo Romano honorarii participes, a quo munere capessendo appellari videntur.

MŪNĪCĪPĀLIS, e, gen. com. *De municipe, municipal*. SYN. Ex municipio. USUS: Homines municipales et rustici.

MŪNĪCĪPIŪM, ĩi, n. *Ville municipale, municipe*. SYN. Conventus, colonia. EPITH. Antiquissimum et fidelissimum, frequentissimum, frequens mœstumque, gratum, grave, firmum, honestum, illustre, immune, integerrimum, rusticanum, totum. Reliqua, rusticana, vetera. USUS: Scis cujus municipii sim.

MŪNĪFĪCĒ, *Génèreusement*. SYN. Liberaliter, large, prolixè. USUS: Munifice et large dare aliquid.

MŪNĪFĪCUS, a, um, *Génèreux, libéral*. SYN. Liberalis, largus. Cf. [Liberalis](#).

MŪNĪMEN, ĩnis, et MŪNĪMENTUM, ti, n. *Rempart, fortification*. USUS: Illa quoque fossa haud parvum urbis munimentum.

MŪNĪO, is, ĩvi *vel* ĩi, ĩtum, ire, a. *Entourer un lieu d'une muraille, fortifier*. SYN. Firmo, confirmo, obvallo, sepio, obsepio; paro, adorno. ADV. Præclare. PHRAS. 1. Urbem munire, *fortifier une ville*. Firmissimis præsiidiis munimentisque firmare; vallo fossaque cingere; quasi sepimento aliquo vallare; fossam et alia munimenta urbi circumjicere; aditus omnes fossis aggeribusque præsepire; novo munimenti genere impedire, sepire. 2. Castra egregie munita habemus, *notre camp est parfaitement fortifié*. Castra ita

firmavimus, ut nihil tam clausum ad exitus, tam septum undique, tam tutum ad custodiam nec fieri, aut cogitari possit; castra ex omni parte præmunita, præsidiiis militum tecta, probe obvallata; munitionibus valida habemus; castra vallo, vallum congestis arboribus septum habemus, ne qua intrare in munimenta hostis possit. Cf. [Munitus](#). USUS: 1. Munite communem arcem bonorum, obstruite perfugia improborum. 2. Sterno, facio, *frayer le chemin*. Munire viam sibi ad honores. 3. Reparo, reficio, *défendre, protéger*. Munire alveum, ripam, aditum. 4. TRANSL. Viam et aditum ad aliquem sibi munire. Tueri et munire se adversus incumbencia discrimina; benevolentia multorum se munire, *se faire un rempart de l'affection publique*.

MŪNĪTĪO, ōnis, f. *Fortifications, ouvrages de défense, murs, remparts*. USUS: Operibus et munitionibus sepire urbem. Operis munitione, et concursu militum, et telorum repulso submotus hostis.

MŪNĪTŌR, ōris, m. *Celui qui fortifie, ingénieur militaire*.

MŪNĪTUS, a, um, *Muni, fortifié, défendu*. SYN. Septus, vallatus; armatus, stipatus. PHRAS. 1. Locus natura munitus, *lieu fortifié par la nature*. Oppidum positu munitum; locus ipso satis positu defensus; oppidum loci natura tutum a periculo; defendit se ipse locus; ipsa loci natura facile repellit periculum, in ipso loco satis est ad firmitatem præsidii; oppidum ingenio situs, locique natura, firmum. 2. Locus arte munitus, *lieu fortifié par l'art*. Munitum manu oppidum. Munitus opere locus. Locus munitionibus obseptus; objectis aggeribus a periculo tutus. Cf. [Munio](#). USUS: 1. Munitus firmissima hominum benevolentia. Urbs natura ac loco munita, succincta portibus, armata muris. Regulus virtutum præsidio munitus. Munitus ad vitæ custodiam. 2. TRANSL. Sapientia munitum pectus gerere.

MŪNUS, ĕris, n. *Don, présent; service, office, devoirs, fonctions*. SYN. Donum, beneficium, largitio; officium, provincia. EPITH. Ædilitium, amplum, gratum, annuum, candidatorium, consulare, dignum, expletum, divinum, exiguum, extraordinarium, latum, magnificum, mediocre; perfectum, præclarum, provinciale, proprium, publicum, servile, sordidum, pristinum, senatorium, certum. PHRAS. 1. Muneribus corrumpi se sinit, *il se laisse corrompre par les présents*. Muneribus facile delenitur; pretio sollicitari atque etiam labefactari fides ejus solet; pretio addictam fidem gerit; est, quem pecunia non oppugnes modo, sed expugnes; venalem habet

pretio fidem; quæstui omnia in illo sunt venalia, fides, jusjurandum, æquitas. 2. Munus alicui imponere, *imposer une charge à qqn.* Muneri aliquem præficere, præponere; munus alicui assignare; partes judicis, quæstoris, etc. dare, imponere; imponere alicui personam judicis, etc. Provinciam alicui decernere, dare, tradere; provinciæ, procurationi præficere; procurationem committere. 3. Munus aliquod gerere, *remplir une fonction.* Munus sustinere, obire, exsequi; muneri præesse; munere fungi; provinciam habere, sustinere, obire, administrare; liberaliter dextereque munia obire; procurationem habere; personam judicis, etc. sustinere, gerere, tenere, tueri; partes judicis agere. 4. Munus mihi obtigit, *on m'a confié une charge.* Munus mihi obvenit; mihi mandatum est; ad procurationem ejus muneris vocatus sum; provincia mihi obvenit; obtigit; provinciam cepi, accepi. 5. Munere hoc orbatus est, *il a été privé de cette charge.* Munus illi ereptum est; a procuratione amotus; procuratione privatus; munere exutus est; ea provincia illi abrogata est; ejus muneris partes illi ereptæ sunt. 6. Muneri suo satisfecit, *il a satisfait aux devoirs de sa charge.* Munere egregie perfunctus est; munus pro sua et reipublicæ dignitate gessit; partes eas egregie sustinuit, egit, tuitus est; nihil in eo munere gerendo officii, nihil diligentiae desiderari passus est; summam ex eo munere laudem collegit, tulit, retulit, sibi peperit, comparavit; officium integre cumulateque præstitit. 7. Hoc tui muneris est, *c'est votre office, cela vous regarde.* Hoc partes tuæ sunt; id tuum est; tui officii est; tuum id munus est, tuarum id partium est; ad te, ad tuum officium pertinet, tuæ curationis res ista est; tua ista curatio est. USUS: Munera dare, largiri, mittere, afferre. Munera sua apud aliquem bene collocare. Munus concinnare. Munus verbis ornare. Muneribus populum delinire. 2. Officium, provincia, *dignité, emploi public.* Ad munus aliquem instruere. Muneri præficere aliquem. Munus, partes, personam Consulis suscipere. Muneri succedere. Munus defugere. Munerum immunitatem alicui dare. Cf. [Donum](#), [Officium](#), [Magistratus](#).

MŪNUSCŪLUM, i, n. *Petit présent, léger don.* SYN. Donum exiguum, tenue munus. EPITH. Tenue. USUS: Munuscula non ingrata misit.

MŪRĀLIS, e, gen. com. *De mur, mural.* USUS: Tormentum murale, *machine de guerre pour ébranler les murailles, bélier.* Muralis corona, *couronne murale.*

MŪRĪA, æ, f. *Saumure, eau salée.* SYN. Aqua multo sale condita. USUS: Caro muria condita. Piscis muriæ incoctus.

MURMUR, ūris, n. *Murmure, bruit sourd; bruit, son.* SYN. Fremitus, mugitus, strepitus. USUS: Murmur ortum aliorum cum assensu, aliorum assentientes increpantium.

MURMŪRO, as, avi, atum, are, n. *Murmurer, faire entendre des murmures; gronder.* USUS: Fremitus murmurantis maris, *frémissements de la mer qui murmure.*

MŪRUS, i, m. *Mur; rempart, le plus souv. au pluriel.* SYN. Mœnia, paries. EPITH. Firmissimus. PHRAS. 1. Muri pars tormentis dejecta est, *les machines ont abattu une partie des murailles.* Pars muri tormentis labefactata est; murorum pinnæ frequentibus tormentorum ictibus deterasæ sunt; pars mœnium tormentis prostrata, diruta, deturbata, aditum hosti patefecit; verberata crebris tormentorum ictibus mœnia ruinam traxere; disjecta tormentis mœnia; pars una muri tormentis diruta continentibus ruinis urbem nudavit; murus cum ingenti fragore procidit; oppidum ruinis mœnium est patefactum; tormentorum tot ictibus secuta murorum strages; murorum hiatus; mœnium ruina; quassati muri labes; imposita muris plaga ruinam impulit. Quassata pars muri ruinam dedit, ruina collapsa est, ruinam fecit; crebri tormentorum ictus muri ruinam, stragem edidere. Convulsa tormentorum ictibus mœnia et disjecta sunt. 2. Muros tormentis ferire, *ouvrir une brèche à coups de canon.* Muros tormentis quatere, labefactare; munimentorum ruina aditum in urbem moliri; crebris tormentorum ictibus mœnia verberare; in muros impressionem facere. 3. Murorum hiatum reparare, *réparer une brèche.* Quassatam muri partem objectis saxis reficere; mœnium ruinam instaurare; muri labem obducta raptim lorica defendere; pinnas loricasque ex cratibus attexere; pluteos vallo addere; desidentem murorum labem pluteis cratibusque reficere, sarcire. 4. Hostes ex murorum ruina depellere, *chasser les ennemis des murailles en ruines.* Ad prostrati muri ruinas; ad ruinosam muri labem; ad quassatum muri hiatum; ad labefactum muri partem hostes irruptionem molientes arcere; hostem impressionem in munimentorum ruinas facientem depellere; ex ipsis mœnium ruinis hostem submovere. USUS: Leges propugnacula et muri sunt tranquillitatis et otii. Muro urbem sepire, cingere; circumdare. Murum ingentis altitudinis duximus. Facile subruitur ex imo murus quod cæmenta non calce durata sunt, sed interlita luto, structuræ antiquæ genere. Murus humilior, et scalis facile superabilis.



MUS, mūris, m. *Souris, rat.* USUS: Platonis Politiam nuper mures apud me corroserunt. Clypei a muribus derosi.

MŪSA, æ, f. *Muse, chant.* MŪSÆ, ārum, f. pl. *Les muses; sciences, études.* EPITH. Agrestiores, mansuetiores, proximæ, pulchellæ, superiores. USUS: Cum omnibus Musis rationem habere cogito. Quis tam aversus a Musis? *Qui est si ennemi des études?* Quis cum musis, id est, cum humanitate ac doctrina, non habet commercium? Cum musis commercium habet unice. Mansuetiores musæ. Cum musis se delectare. Cf. [Litteræ](#).

MUSCA, æ, f. *Mouche.* USUS: Puer, abige muscas. Depellere muscas. Ne musca quidem.

MUSCŌSUS, a, um, *Couvert de mousse.* USUS: Nihil alsius, nihil muscosius.

MUSCUS, i, m. *Mousse.* USUS: Saxum sæpius volutum non obducitur musco, *pierre qui roule n'amasse pas mousse.* (PROV.).

MUSĪCA, æ, et MUSĪCE, es, f. *Art musical, musique.* SYN. Cantus, symphonia. PHRAS. 1. Musica valde delector, *j'aime beaucoup la musique.* Musicæ studio teneor; studio sonorum capior; nervorum vocumque cantibus delector; fidibus, tibiis modulate canentibus; fidiculis numerose sonantibus, varietate sonorum; mollissimis et delicatissimis in cantu flexionibus mirifice delector; pulsus scienter fidium nervis, vocum gravitate ac varietate concitari animum vehementer sentio. 2. (Ille textum fecit, ego musicam, VULG.), *il a fait les paroles et moi la musique.* Ille materiam subjecit, ego modulate illam descripsi; ille verba, modos ego ac numeros adinveni; voces ille subjecit, ego modis musicis illigavi. 3. (Interea musica instrumentalis fuit, VULG.), *pendant ce temps il y eut un concert instrumental.* Interea tibiis fidibusque modulate canebatur; sub hæc cantus nervorum et tiliarum personabat; cantatum interea tibiis fidibusque; interea symphonia, pulsus scienter fidium nervis canebat. USUS: Leges musicæ. Musicam Damon et Aristoxenus tractaverunt. Cf. [Cano](#).

MŪSĪCUS, i, m. *Musicien.* SYN. Musicis eruditus, symphoniacus, qui voce, fidibus, etc. canit. USUS: Musici, qui erant quondam iidem Poetæ.

MUSTĀCĒUM, i, n. *Sorte de gâteau où il entrait du vin doux et que l'on faisait cuire sur des feuilles de laurier.* Cibi genus. USUS: Laureolam in

mustaceo quærere, *chercher une couronne de laurier dans un gâteau au laurier, c. à d., se faire valoir par des bagatelles* (PROV.).

MUSTĒLA, æ, f., *Belette, fouine*. USUS: Mustela catulos suos quotidie transfert.

MUSTUM, i, n. *Moût, vin doux*. EPITH. Novum, dulce. USUS: Nova ista quasi de musto et lacu fervida oratio.

MŪTĀBĪLIS, e, gen. com. *Changeant, variable, inconstant*. SYN. Quod habet mutationem. PHRAS. (Valde mutabilis homo est, VULG.), *cet homme est très inconstant*. Animum ex levibus fortunæ momentis suspensum gerit; parum constat. Cf. *Varius, Inconstans*. USUS: Omne corpus mutabile. Mutabile vulgus. Polypo mutabilior. Sidera mutabili ratione labuntur. Cf. *Varius, Inconstans*.

MŪTĀBĪLĪTAS, ātis, f. *Mobilité, mutabilité*. USUS: Inconstantia et mutabilitas mentis.

MUTĀTĪO, ōnis, f. *Changement, variation*. SYN. Permutatio, motus, conversio, inclinatio. EPITH. Crebra, magna, manifesta, misera, suspiciosa, imbecillis, minuta, varia. USUS: Optimus est portus pœnitenti mutatio consilii. Coloris, morum, officiorum mutatio. Mutationes quatuor temporum. Mutationem moliri, facere, subire. Magnam voluntatis mutationem afferre.

MŪTĪLO, as, avi, atum, are, a. *Mutiler, couper, estropier*. SYN. Diminuo. USUS: Mutilatum exercitum in Galliam duxit. Naso, auribus, membrorum parte mutilati.

MŪTĪLUS, a, um, *Mutilé, tronqué*. SYN. Diminutus, mutilatus. )( Integer. USUS: Mutila quædam et hiantia loqui, *prononcer des phrases tronquées, parler sans suite*. Cornibus mutilus.

MŪTO, as, avi, atum, are, a. *Mouvoir, déplacer; changer, modifier*. SYN. Mutationem facio, permuto, inverto, converto, immuto, commuto, vario. ADV. Turpissime, leviter, paulatim, repente, valde. PHRAS. 1. Locum mutavit, non ingenium, *il changea de lieu, non de conduite*. Nihil de suis institutis immutavit; mores antiquos non exuit, non correxit; novum ingenium non induit, nec in diversum animum mutavit; nihil de actionum suarum cursu deflexit; loci mutatione nihil a versus a prioribus institutis, nec ad alia se consilia contulit, in alios mores non abivit; commutatio loci

quidem facta est, sed ab ingenio suo nihil variavit. 2. Fortuna mutata est, *la fortune a tourné*. Fortuna jam verterat; fortuna jam variaverat; fortunæ inclinatio quædam facta erat; eam rem conversio rerum, et inclinatio temporum secuta est; fortunæ mutatio in contrarium facta est; paucis diebus magna erat rerum facta commutatio, ac se fortuna inclinaverat. Res in contrarium verterat. 3. Mutare consilium, *changer de résolution, de plan, de projet*. Calculum reducere; decedere de sententia; discedere a sententia. 4. Mutare ferociam, *changer son naturel sauvage*. De asperitate multum lenire atque submittere; in mores a veteri asperitate alienos verti; supercilium remittere, ponere. 5. Tempus concedere ad mutandam sententiam, *accorder du temps pour changer d'idée*. Tempus dare ad receptum pertinacis sententiæ. USUS: Pactiones, consilium, genus dicendi, moris, vestem, sententiam mutare. Civitatem, solum mutare. Nihil mutavit odor, nihil mutatus est.

MŪTŪĀTĪO, ōnis, f. *Action d'emprunter, emprunt*. USUS: Multos minutis mutuationibus defraudavit.

MŪTŪĒ, *Réciproquement, en retour*. SYN. Vicissim, mutuo. USUS: Officiis mutue respondere, *répondre aux bons offices*.

MŪTŪO, *Mutuellement, réciproquement*. SYN. Mutue. USUS: Fac, valeas meque mutuo diligas.

MŪTŪOR, aris, atus sum, ari, d. *Emprunter qqche à qqn*. SYN. Mutuam sumo pecuniam; utendum aliquid accipio. ADV. Aliunde. USUS: Orator subtilitatem e philosophia mutuatur, et vicissim reddit ubertatem orationis et ornamenta dicendi.

MŪTUS, a, um, *Muet*. SYN. Elinguis, tacitus. )( Loquens, eloquens. USUS: Civitas fracta malis, muta, debilitata metu. Curia elinguis, mutum forum. Tempus mutum a litteris. Cf. [Obmutesco](#).

MŪTŪUM, i, n. *Emprunt*. USUS: Pecuniam sumere mutuuum.

MŪTŪUS, a, um, *Emprunté, prêté; mutuel, réciproque*. SYN. Par, æqualiter, respondens. USUS: Pecuniam dare mutuam, sumere mutuam. Mutuas operas tradere. Beneficentia mutua esse debet. Voluntas mutua. Mutua inter nos officia. In mutua benevolentia amici conquiescunt.

MŸÖPĀRO, ōnis, m. *Sorte de navire léger à l'usage des pirates*. SYN. Navis piratica, lembus piraticus. EPITH. Perennes, inopes, relictī. Egregius,

pulcherrimus.

MYSTĀGŌGUS, i, m. *Celui qui conduit qqn dans les lieux consacrés aux mystères.* SYN. Rex sacrorum.

MYSTĒRĪUM, ĩi, n. *Cérémonies secrètes; mystère.* SYN. Sacra res occulta. EPITH. Augustum, tantum. USUS: Hoc tacitum tanquam mysterium teneas. Mysteria aperire, enuntiare nefas. Epistolæ nostræ multum habent mysteriorum.



NÆ, *Assurément.* SYN. Profecto, valde. USUS: Næ illi vehementer errant.

NĀENĪA, æ, f. *Chant funèbre.* USUS: Næniæ nomine Græci lugubres cantus appellant.

NÆVUS, i, m. *Tache sur le corps.* SYN. Corporis macula. USUS: Farina decocta in aceto nævos tollit.

NAM, *Car.* SYN. Enim, namque, etenim, siquidem, quippe, nimirum, videlicet, sane.

NAMQUE, *En effet, à savoir.* SYN. Siquidem.

NANCISCOR, ěris, nactus sum, nancisci, d. *Acquérir, obtenir, recevoir, trouver.* SYN. Invenio, adipiscor, consequor, assequor, mihi obvenit, offertur mihi. USUS: Si quid firmitatis, virium, laxamenti nactus fuero. Cf. [Acquiro](#).

NĀRIS, is, f. *Narine*; *au pl.* NĀRES, ĩum, f. *Les narines, le nez*. SYN. Foramen nasi geminum. USUS: Nares semper patent. Fasciculum ad nares admove.

NARRĀTĪO, ōnis, f. *Narration, récit*. SYN. Rerum gestarum expositio. EPITH. Aperta, ficta, brevis, probabilis, dilucida, jucunda, longa, obscura, perspicua, suavis, verisimilis; breves, incredibiles, indoctæ, molestæ. USUS: Narrationes non historico modo, sed prope quotidiano sermone exponere, explicare.

NARRĀTOR, ōris, m. *Narrateur, conteur, historien*. USUS: Imitator et narrator facetus.

NARRO, as, avi, atum, are, a. *Raconter*. SYN. Rem gestam narratione expono, demonstro, dico. ADV. Bene, hercule, breviter, diligenter, dilucide, enodate, graviter, sane et probe, jucunde, male, memoriter, multum, novissime, probabiliter, venuste, interrupte, ornate, palam, pervarie. PHRAS. 1. Narratur, *on raconte, on rapporte, le bruit court*. Traditum memoriæ est; tenet fama; incorruptis rerum gestarum monumentis traditur; fama est; variorum sermonibus jactatur; fama nascitur, surgit, manat, percrebescit, dissipatur, peragrat, pervadit urbem, venit, pervenit ad aures; fama exit de re; memoriæ proditum est. 2. Res dupliciter narratur, *il y a deux récits différents*. Duplex inde fama est; duplex inde de re prodita est memoria; variat fama. 3. Rem omnem ex ordine narrabo, *je vous raconterai tout en détail*. Dicam, eloquar, aperiam, significabo, exponam, explicabo rem omnem, ut gesta est. Scies, cognosces, audies ex me, quæ facta sunt. 4. Rem eandem sæpissime narrat, *il raconte toujours la même chose*. Rei gestæ narratione aures complet, implet, obtundit; rem eandem sæpe auribus inculcat. USUS: Plurima de tuis narrantem multa voluptate audi.

NARTHĒCĪUM, ĩi, n. *Vase ou boîte à médicaments, à parfums*. SYN. Myrothecium. USUS: Medicamenta illa tanquam de narthecio promebat.

NASCOR, ěris, nātus sum, nasci, d. *Naître*. SYN. Orior, in vitam venio, introeo, ingredior; ortum habeo, in lucem edor, suscipior, primam lucem aspicio, lucem accipio, alicujus satu edor, procedo, vitæ lumen adeo, in lucem prodeo. )( Morior. ADV. De integro, improviso, similiter. USUS: Suapte sponte nasci. Pestis homini ab homine nascitur. Cf. [Orior](#).

NASSA, æ, f. *Nasse de pêcheur*. SYN. Vas vimineum ad capiendos pisces. USUS: Ex hac nassa exire cupio, non ad fugam sed in spem mortis melioris, *je veux sortir de cette nasse, de ce mauvais pas*.

NASTURTĪUM, īi, n. *Cresson*. RAD. a nasi tormento, ex acri ejus odore. USUS: Persas negat Xenophon ad panem adhibere quidquam præter nasturtium.

NĀSUS, i, m. *Nez*. USUS: Nasus ita locatus, ut quasi murus oculis interjectus videatur. Naso suspendere aliquem, *se moquer de qqn*. Illudere aliquem.

NĀSŪTŪLUS, a, um, *Moqueur, railleur*. USUS: Uxor didacula et nasutula.

NĀSŪTUS, a, um, *Qui a un grand nez; fin, spirituel, moqueur*. USUS: Homo nasutus, *homme fin, avisé, railleur*.

1. NĀTĀLIS, is, m. *Le jour de la naissance*. USUS: Agere diem natalem. Scripsi hæc natali meo.

2. NĀTĀLIS, e, gen. com. *De naissance, natal*. USUS: Natale solum, Patria. Natalis dies.

NĀTĀLĪTĪA, ōrum, n. pl. *Fête pour célébrer le jour de la naissance*. USUS: Natalitia dare, celebrare. Natalitia in hortis dedi.

NĀTĀLĪTĪUS, a, um, *Relatif au jour de la naissance*. SYN. Ad natalem diem pertinens. USUS: Natalitia sidera omnia, *tous les astres peuvent présider à la naissance*.

NĀTĀTĪO, ōnis, f. *Natation*.

NĀTĪO, ōnis, f. *Nation, peuple*. SYN. Gens. EPITH. Eruditissima, levissima, magna, officiosissima, religiosa, tota; acerrimæ, bellicosissimæ, cæteræ, communes, deditæ scientiis, exteræ, externæ, conquassatæ, immanes, inimicissimæ, miseræ, multæ, sociæ, ultimæ. USUS: 1. Cæsar natione Romanus. Erudita Græcorum natio. 2. Ordo, *race, gent*. Tota natio candidatorum. Natio optatum.

Nativitas Domini, *La Nativité de JÉSUS-CHRIST*. PHRAS. Augustissimus et omnium, qui post homines natos illuxerunt orbi, faustissimus dies, quo



rerum universarum opifex, DEUS, humanis indutus artubus, ex Matre Virgine natus est. Ortus natalis Christi Servatoris nostri.

NĀTĪVUS, a, um, *De naissance; naturel, natif*. USUS: Hujus gentis domesticus et natus sensus est. Malum nativum. Verba nativa et simplicia, quasi sponte nata, *mots racines, radicaux*.

NĀTO, as, avi, atum, are, n. *Nager*. SYN. Trano. PHRAS. 1. Trans flumen natavit, *il passa le fleuve à la nage*. Flumen natando trajecit; in adversum littus natatione evasit; flumen transnavit; incubans cortici nando in littus evasit; secundo primum flumine delatus, brevi post trajectu, utribus innatans in tutum pervenit; inflati utres eum transvexere; subivit aquam et fluctus diverberando in littus enatavit; utribus incubans in adversum littus deferebatur. 2. Sub aqua natavit ad urbem, *il arriva à la ville en nageant sous l'eau*. Aquam subivit et occulto lapsu ad urbem usque penetravit. USUS: Natabant pavimenta vino.

NĀTRIX, īcis, f. *Hydre, serpent d'eau*. Serpentis genus.

NĀTU, *Par la naissance, l'âge, les années*. SYN. Ætate. USUS: Grandis natu matrona. Natu major, minor. Natu maximus, minimus, stirpis maximus, etc.

NĀTŪRA, æ, f. *Nature*. SYN. Communis hominum parens, DEUS ipse; provida solersque mater rerum omnium; vis ingenita, causa intima in rebus universis; mundi moles, rerum universitas; *item*: Ingenium, indoles, conditio, status. EPITH. Paulo acrior, admirabilis, angusta, animalis, antiqua, apta, aspera, beata, mortalis, sempiterna, blanda, cœlestis, communis, commutabilis, conservatrix, congrua, continuata, depravata, deterrima, eximia, expers rationis, fera, immanis, fervida, generata, humida, idonea, ignea, ignota, imbecilla, importuna, impurissima, inanima, infensa, intelligens, sapiens, invicta, locupletior, quasi lena sui, mira, mitis, clemens, mortalis, multiplex, firmior, obscura, præstans, parens, patibilis, perfecta, perpetua, plenior, præpotens, proluxa, benefica, propria, provida, solers, pulcherrima, recta, simplex, singularis, socors, spirabilis, superior, tacita, terrena, tristis, recondita, vana, varia, vitiosa, universa. Dissimiles, divinæ, multæ, optimæ. PHRAS. 1. Natura parum in te benigna fuit, *la nature à été pour vous une marâtre*. Naturam expertus es parum liberalem; satis angusta natura te suis copiis instruxit; suis te bonis abundare natura notuit; natura sic tecum egit, ut noverca potius, quam mater fuisse videatur; non optime

de te merita est natura; non multum naturæ debes. Non est, cur naturæ gratias agas. Possum in te quidvis potius, quam naturæ subsidia laudare. Naturæ bona, quibus abundant alii, in te desiderantur, requiruntur, non agnoscuntur. Inops es a naturæ bonis; desunt ea, quæ natura alioquin impertit, largitur præsidia. 2. (Nescio quam nunc naturam sibi assumat, VULG.), *je ne sais quel caractère nouveau il se forme*. Nescio, quod novum induat nunc ingenium; in quos mores abeat; in quos mores se formet; quæ instituta sequatur. Cf. [Degenero](#). 3. Naturam nactus est bonam, *il a un bon naturel*. Naturæ bonitas in eo eximia, præclara indoles, humanitas singularis; naturam nactus est eximiam atque illustrem; naturam fautricem habuit in tribuendis animi virtutibus; naturæ habitus in eo singularis, ac prope divinus; animus illi e natura bene informatus; animi ingenium magnarum rerum capax et appetens; iis bonis, quæ natura data sunt, naturæ donis, naturæ muneribus, animi dotibus ita ornatus, quidvis ut consequi natura duce posse videatur. 4. Natura tetrica est, *il est naturellement triste*. Ea est asperitate naturæ, tam acerba indole ac intractata, nihil ut fingi difficilius ac morosius possit; tristi est ingenio ac illepedo; asper moribus ac natura, quæ consuetudinem reddit difficilem. 5. (Natura mea talis est, VULG.), *tel est mon caractère, je suis ainsi*. Ita natura fert mea; in hos mores me natura finxit; ingenio hoc sum ac indole; ita natura factus sum; sic homo sum. USUS: 1. Ad majora nos genuit natura. Natura est, quæ mundum omnem continet ac tuetur. 2. Vis ingenita et potestas rerum, *nature*. Natura ipsa nos admonet. Ita natura comparatum. Naturæ speculator. 3. Rerum universitas, mundus, *le monde, l'univers, l'ensemble des êtres*. Naturæ fabrica incredibilis. In rerum natura quærenda sunt, quæ materia, quæ forma. 4. (Essentia, VULG.), *essence, qualité naturelle*. Cujus rei ea vis est, ea natura. Vis et natura justitiæ. 5. Ingenium, mores, *nature, naturel, caractère*. Victoria natura insolens. Natura in pueris, ut in spectaculis, cernitur. Homo optima, tristi, recondita natura. Naturæ asperitas. Ad naturam eximia quoque ars accedit. 6. Judicium, ratio naturalis, *raison naturelle*. Natura duce errari non potest. 7. Temperatio, habitudo, *habitude*. Corporis natura in ægroto cognoscenda est. 8. Ortus, origo, principium, *naissance*. )( Ars, institutum. Non natura, sed instituto quodam id fit. Natura ita erat factus, ut, etc. Hæc vitia a natura habet. 9. Status, conditio, cursus, *cours naturel des choses*. Ea erat natura temporum, is cursus, etc.

NĀTŪRĀLIS, e, gen. com. *Naturel*. SYN. Nativus, innatus, insitus, a natura profectus *vel* ortus; secundum naturam, naturæ congruens, quod a

natura est, quod homini naturaliter, insitum est. )( *Fucatus, artificiosus. ADV. Maxime. USUS: Naturalis non fucatus nitor. Milvio naturale bellum est cum corvo. Quæstiones, res naturales, physicæ.*

NĀTŪRĀLĪTER, *Naturellement, conformément à la nature. SYN. A natura, secundum naturam, natura, ipsius naturæ habitu. USUS: Quod homini naturaliter insitum est, eo uti decet.*

1. NĀTUS, i, m. *Fils. SYN. Filius. )( Parens, procreator. USUS: Naturaliter a procreatoribus nati diliguntur. Vox alioquin Poetis frequentius in usui quam oratoribus.*

2. NĀTUS, a, um, *Né, issu. SYN. Ortus, editus, procreatus, progenitus, prognatus, alicujus satu vel partu editus, in lucem editus. ADV. Fortuito, necessarie, optime, ex improviso. USUS: Honesto, amplo, obscuro loco natus; patricio sanguine natus. Scipio ad excidium Carthagini natus, aptus, factus; aptus, natus ad omnem eloquentiam. Quidam ita habiles, ut non nati, sed ab aliquo Deo ficti videantur. Natus servituti, abdomini.*

NAUCUS, i, m. *Chose sans aucune valeur, un rien, un zeste de noix. SYN. Juglandis putamen, res nihili. USUS: Nauci facio, non nauci habeo, je ne fais aucun cas, je n'attache aucune valeur.*

NAUFRĀGĪUM, ū, n. *Naufrage. SYN. Jactura, quæ fit nave fracta. EPITH. Æterna, maxima, missa, extrema. PHRAS. Naufragium passus est, il fit naufrage. Navem fregit, naufragium fecit; naufragio interiit; fractæ navis et fortunarum jacturam fecit; naufragio periit; navis onere suo plane capta atque depressa est. Navis expulsa atque ejecta fluctu, fracta est, elisa est; navis hausta mari est; confracta illi navis est; navis procellis diu quassata, postremo demersa est; navis jactata ventis, tempestatibus vexata, postremo fluctibus cessit. USUS: 1. Naufragium reficere, colligere. Naufragio projici, expelli. 2. TRANSL. Calamitas, *malheur, désastre, ruine.* In naufragio reipublicæ, fortunarum, rerum, rei familiaris, patrimonii. Hæc una e naufragio tabula mihi superest. Tot clarissimorum regum ducumque naufragia considera. Cf. [Navis](#).*

NAUFRĀGUS, a, um, *Qui fait ou qui a fait naufrage, naufragé. SYN. Naufragio ejectus, mari haustus, qui naufragium facit. EPITH. Natans, sapiens. USUS: Corpora, saxa naufraga.*

NAUSĚA, æ, f. *Mal de mer, nausée*. SYN. Stomachi fastidium. USUS: Navigavimus sine timore et nausea. Ne nausæ molestiam susciperes æger.

NAUSĚO, as, avi, atum, are, a. *Avoir des nausées, mal au cœur*. SYN. Stomachi fastidio laboro, abhorreo. PHRAS. Nauseo pisces, *je déteste les poissons*. Fastidio sunt pisces; fastidium stomacho movent, generant pisces; nausam movent, afferunt, generant pisces. USUS: Sudet, palleat, quidlibet, modo ne nausēet, faciat.

NAUTA, æ, *vel* NĀVĚTA, æ, m. *Navigateur, matelot, marin, pilote*. SYN. Navicator, navicularius, remex. EPITH. Inviti, timidi. USUS: Nautarum alii malos scandunt, alii sentinam exhaustiunt, gubernator clavum tenens ad puppim sedet quietus.

NAUTĚCUS, a, um, *De nautonnier, naval, nautique*. USUS: Nauticarum rerum scientia. Nautica impedire ministeria.

NĀVĀLE, is, n. *Chantiers de construction, lieu où l'on construisait et radoubait les navires*. SYN. Armamentarium, locus in quo naves ac opera navalia fiunt et servantur. USUS: Muri, portus, navalia.

NĀVĀLIS, e, gen. com. *De vaisseau, naval*. USUS: Pugna, disciplina navalis, bellum navale.

NĀVARCHUS, i, m. *Capitaine, commandant de vaisseau*. SYN. Gubernator et magister navis, navicularius.

NĀVĚCŬLA, æ, f. *Petit bateau, barque*. SYN. Parva navis, lembus, navigiolum.

NĀVĚCŬLĀRĚA, æ, f. *Métier d'armateur, commerce maritime*. SYN. Ars nautica. USUS: Naviculariam facere.

NĀVĚCŬLĀRĚUS, ĩi, m. *Propriétaire de navires, armateur*. SYN. Navicator, navarchus, navis gubernator.

NĀVĚCŬLĀTOR, ōris, m. *Armateur*. SYN. Navicularius.

NĀVĚGĀBĚLIS, e, gen. com. *Navigable, où l'on peut naviguer*. USUS: Flumen navigabile.

NĀVĚGĀTĚO, ōnis, f. *Navigation*. SYN. Navigationis cursus, cursus navalis. EPITH. Bona, hiberna, odiosa, longa, hiemalis, portuosa,

perdifficilis, vehementior. USUS: Tandem e diutina navigatione in portum veni.

NĀVĪĜĪUM, ii, n. *Toute espèce de navire, vaisseau, bâtiment, barque.* SYN. Navis. USUS: Proficisci probo navigio, bono gubernatore ac tranquillitate. Cf. [Navis](#).

NĀVĪGO, as, avi, atum, are, a. et n. *Naviguer, voguer.* SYN. Navi, in navi vehor navem ago. ADV. Bellissime, bene, caute, commode, considerate, diligenter, expeditius, explore, feliciter, incommode, omnino, periculose, prospere, quam cautissime, recte, strenue, tarde, tardius, temere, tuto, ultro citroque. PHRAS. 1. Tempus est navigandi, *c'est la saison de naviguer, de se mettre en mer.* Non solum nauta significat, sed etiam favonius ipse insusurrat, navigandi tempus esse. Anni tempus navigabile jam præbet mare; nacti idoneum tempus et ventum, e portu exeamus. 2. Vix navigavimus ex portu, *à peine étions-nous sortis du port.* Vix navim solvimus; vix oras resolvimus, anchoras præcidimus, vellimus; vix conscendimus; vix anchoras præcidimus; vix e portu exivimus; vix e conspectu terræ ablati sumus; vix malum ereximus, vela pandimus; vix navi profecti sumus; vix in altum vela dedimus; vix in altum provecta navis; vix anchoras sustulimus; a terra solvimus, vento nos dedimus. 3. In Græciam navigat, *il fait voile pour la Grèce.* In Græciam transmittit; in Græciam flectit; in Græciam cursum dirigit; in Græciam transportatur, cursum tenet, navibus proficiscitur, trajicit; in Græciam transvehitur, vela dat, vela facit. 4. Ex Austria in Hungariam navigavit, *il descendit d'Autriche en Hongrie.* Secundo Danubio descendit, defluxit in Hungariam; secundo flumine in Hungariam delatus est; secundo flumine bellissime in Hungariam decurrit. 5. Cum prope Africæ littora navigarem, *quand je côtoyais les rivages de l'Afrique.* Cum oram Africæ legerem; navi præterveherem; Africæ littus raderem; cum præter Africæ littus velis ferrer; cum Africæ littus præterveherer. 6. Genuam navigavi, *je suis allé par mer à Gênes.* Ad Genuam navibus accessi; in portum Genuensem descensionem feci, exscensionem feci; navim adverti Genuensem in portum; navim appuli, navi appulsus sum Genuensem ad portum. Cf. [Appello](#).

NĀVIS, is, f. *Vaisseau, navire.* SYN. Navigium. EPITH. Bona, constrata, magna, idonea, inanis, instructa, ornata, longa, maxima, oneraria, onusta, optima, parva, plena, postrema, pulcherrima, referta, recta, rostrata, salva, tuta ac fidelis. USUS: Navim ædificare, comparare, instruere, fabricare,

ornare, *construire, équiper un vaisseau*. Navim conscendere; in navem ascendere, se collocare, *monter dans un navire*. Navem ex portu educere, *faire sortir un vaisseau du port, lever l'ancre*. Navem subducere, *tirer un navire sur le rivage*. Navim ad littus appellere, *toucher terre, aborder*. E navi egredi, desilire, se projicere, *descendre de vaisseau*. Navem frangere, in ipso portu evertere, ex maximis turbinibus ereptam in portu amittere, *faire naufrage*. Navis tormentis hostilibus depressa interiit, *le navire a péri sous les boulets ennemis*. Navis in vadum illisa est, *le vaisseau a été brisé sur un écueil*. Naves in vadis afflictae, eliduntur, *les navires font naufrage contre les récifs*. Navim reficere laceratam, colligere de integro, et ornare, *radoubler un navire, le réparer*. Naves firmare, et anchoris infrenare, *mettre le navire à l'ancre*. Naves in anchoris exspectant, commorantur, *les navires sont à l'ancre*.

NĀVĪTAS, ātis, f. *Empressement, zèle, ardeur, activité*. SYN. Industria, opera. )( Ignavia. USUS: Navitas tua et animus in rempublicam est admirationi. Cf. [Diligentia](#).

NĀVĪTER, *Avec zèle, ardeur*. SYN. Strenue. USUS: Naviter dicere, pugnare. Cf. [Diligenter](#).

NĀVO, as, avi, atum, are, *Faire qqchose avec zèle; rendre un service à qqn*. SYN. Præsto, exhibeo. USUS: Operam alicui et studium navare. Suffragia alicui, benevolentiamque navare. Navare atque venditare suam operam alicui.

NĀVUS, a, um, *Empressé, soigneux, attentif*. SYN. Strenuus, impiger, industrius. )( Ignavus. Cf. [Diligens](#), [applico](#).

NE, *Ne... pas, non*. SYN. Ut ne, quo ne, neque. USUS: 1. Quidvis age, dumne abieris. 2. Non, *ne*. Illud ne quis admiretur. 3. Neque, *pas même*. Ne istius quidem laudis sum cupidus. Nullas a te litteras habeo, ne famam quidem. 4. An, utrum, *si*. Humine, an sublime putrescat, nihil interest.

NĚBŮLA, æ, f. *Brouillard, vapeur*. USUS: Quasi per nebulam aliquid videre. Depulsa nebula diem aperuit.

NĚBŮLO, ōnis, m. *Vaurien, polisson; charlatan; dissipateur*. SYN. Nugator, nequam, qui mendaciis et dolis nebulas offundit et tenebras. EPITH. Certior, magnus. USUS: Hærebat nebulo, quo se verteret, non habebat. Cf. [Nequam](#), [Malus](#).



NĒBŪLŌSUS, a, um, *Plein de brouillards*. SYN. Caliginosus. PHRAS. Nebulosum erat, *l'air était plein de brouillards*. Humidi montes effundebant caliginem, quæ universam rei faciem, quæ prospectum oculorum auferebat; quæ liberum oculorum prospectum prohibebat. Nebulosum erat cælum et caliginosum; nebula erat ad multum diei, densa adeo, ut lucis usum eriperet, non prospectu modo extra vallum adempto, sed propinquo etiam congregientium inter se conspectu; orta ex lacu nebula campo quam montibus densior sederat; prima luce densa nebula saltum omnem camposque circa intexuit. USUS: Caliginosum, nebulosum cælum.

NEC, *Non, ne pas, ni*. SYN. Non, neque. USUS: Nec bona, nec mala.

NECDUM, *Et pas encore*. SYN. Nondum.

NĒCESSĀRIĒ vel NĒCESSĀRĪO, *Nécessairement, forcément, par nécessité*. SYN. Necessitate, ex necessitate, necessariis et maximis de causis.

1. NĒCESSĀRĪUS, ii, m. *Parent, parente, ami, amie*. SYN. Conjunctus, intimus, familiaris, necessitudine conjunctus, aliquem necessitudine attingens. EPITH. Cari, honesti, paterni; communis, conjunctus, inferior. USUS: Inter necessarios mihi conjunctissimus. Eos necessarios habere oportet, quos ineunte ætate dileximus. Necessarius et propinquus meus. Cf. [Familiaris](#).

2. NĒCESSĀRĪUS, a, um, *Nécessaire, absolu, inévitable, forcé*. SYN. Opus, fatalis. )( Voluntarius. ADV. Æque, maxime, eo magis, vehementissime, summe. USUS: Necessarium est, quod imperatur: voluntarium, quod permittitur. Leges fatales et necessariae. Necessaria consecutio. Cf. [Necessitas](#).

NĒCESSE, *Nécessaire, forcé, indispensable*. SYN. Necessum, necessarium, opus. ADV. Plane, quodammodo, valde. PHRAS. Necesse erat id facere, *il était nécessaire de faire cela*. Casus erat fatalis et necessarius; imposita mihi fuit necessitas id agendi; parendum erat necessitati; serviendum erat necessitati; necessitas me ad ea detrusit; ista experiri necessitas subigebat; coactus rerum necessitudine id suscepi; necessitudo, quæ timidos etiam fortes reddit, eo me adegit; necessitate adductus, compulsus id egi. Necessitas ultimum ac maximum telum huc me adegit; ultima necessitas, id ut facerem, admonuit, expressit; invitus hoc feci et necessitate pressus, adstrictus, coactus. Id factum, quod sic tempus et

necessitas flagitaret, quod sic usus posceret, quod sic ratio postularet; consilium necessitas subiecit. Id facere necesse habui. USUS: Comitatus omnibus necesse est. Necesse non habui scribere. Necesse puto. Cf. [Opus](#), [Decet](#), [Necessitas](#).

NĚCESSĬTAS, ātis, f. *Nécessité, besoin absolu*. SYN. Necessitudo, fatum, vis. EPITH. Crudelis, divina, fatalis, honesta, magna, multa, nimia, nova, probabilis, summa, tanta. USUS: 1. Necessitatem alicui imponere, afferre. Necessitate pressus. Ea mihi necessitas obvenit. Necessitati parere, servire. Necessitatem effugere. In rationem versa necessitas, *faire de nécessité vertu*. 2. Vinculum conjunctioque amoris, *parenté, amitié, intimité*. Necessitatem amicitiamque violare. Cf. [Necesse](#).

NĚCESSĬTŪDO, ĩnis, f. *Liens étroits, rapports intimes, parenté, amitié*. SYN. Familiaritas, amicitia, intima consuetudo, conjunctio, necessitas. EPITH. Absoluta, certissima, communis, conjuncta, fraterna, justa, levissima, magna, paterna, privata, recens, sanctior, simplex, singularis, summa, tanta, vetus, magna, nova; simplices et absolutæ. PHRAS. Necessitudinem cum aliquo facere, *lier amitié avec qqn*. Conjungere necessitudinem cum aliquo; ad suam necessitudinem adjungere aliquem; cum aliquo necessitudinem constituere; aliquem in necessitudinem recipere. Cf. [Amicitia](#). USUS: 1. Quos natura *aut* voluntas necessitudine *aut* benevolentia conjunxit. Vetus mihi cum illo necessitudo intercessit. Necessitudinem cum aliquo habere; colere, conservare necessitudinem. Necessitudine me attingit, *il est mon ami*. 2. Necessitas, *nécessité*. Necessitudo est, cui vi nulla obsisti potest. In necessitudinem causam confere, *faire de qqche une nécessité*.

NEC NE, *Ou non*. SYN. An non. USUS: Sit missum, nec ne, nescio.

NĚCO, as, avi, atum, are, a. *Faire périr, tuer*. SYN. Necem affero, occido, interficio. ADV. Manifesto, recte, acerbe, crudelissime. USUS: Fame, verberibus aliquem necare. Cf. [Interficio](#), [Occido](#).

NECTAR, āris, n. *Nectar, le breuvage des dieux*. SYN. Deorum immortalium potus.

NECTO, is, nexui, nexum, ere, a. *Nouer, attacher, unir, joindre*. SYN. Connecto, colligo. USUS: Videtis, quanta sit rerum series, ut alia ex aliis nectantur.

NĒDUM, *Ce n'est pas pour que, bien loin de, à plus forte raison non.* SYN. Non modo, ne dicam, ut ne addam. USUS: Optimis temporibus non potuere, nedum istis miseris.

NĒFANDUS, a, um, *Impie, affreux.* SYN. Nefarius, detestabilis.

NĒFĀRĪĒ, *D'une manière impie, abominable, criminelle.* SYN. Turpiter, scelerate. USUS: Nefarie, libidinose, crudeliter egit.

NĒFĀRĪUS, a, um, *Impie, maudit, scélérat, affreux.* SYN. Sceleratus, consceleratus, scelestus, impius. ADV. Maxime. USUS: Scelus nefarium facere. Cf. [Sceleratus](#).

NĒFAS, *Tout ce qui est impie, illicite, injuste; sacrilège.* SYN. Scelus detestandum, non fas. )( Licet. USUS: Nefas dictu. Aiebat id sibi nefas esse. Tu nihil mihi nefas censes.

NĒFASTUS, a, um, *Malheureux, funeste, impie.* SYN. Nefarius, impius, infelix. USUS: Quæ augur injusta, nefasta, dura, vitiosa dixerit, irrita infectaque sunt.

NĒGANTĪA, æ, f. *Négation, proposition négative.* Vox technica. USUS: Deinde addunt conjunctionum negantiam sic: non, si hoc est et illud; hoc autem non, igitur illud.

NĒGĀTĪO, ōnis, f. *Action de nier, dénégation.* SYN. Infinitio. USUS: Negatio et infinitio facti.

NĒGLECTĪO, ōnis, f. *Négligence.* SYN. Neglectus. )( Curatio.

NĒGLECTŪS, ūs, m. *Négligence.* SYN. Neglectio. USUS: Rem neglectui habere. Cf. [Negligo](#).

NĒGLĪGENS, entis, omn. gen. *Négligent, indifférent, insouciant.* SYN. Socors, indormiens, dissolutus. )( Sedulus, diligens. PHRAS. Negligens est in rebus suis, *il néglige ses affaires.* Rebus suis plane indormit; segnis est ad imperata; dormitat in rebus suis; solute, indiligenter, oscitanter agit omnia; cum maxima illum negotia circumstent, sedet, et oscitatur; segniter, otiose, negligenter agit omnia. Negligentia, inertia, pigritia est incredibili. Cf. [Negligo](#). USUS: Eum socors et negligens natura tardavit.

NĒGLĪGENTER, *Négligemment, sans soin.* SYN. Indiligenter, oscitanter, pro cætera socordia.

NĒGLĪGENTĪA, æ, f. *Négligence, incurie, indifférence, etc.* SYN. Indiligentia, pigritia, socordia, inertia, incuria. )( Diligentia. EPITH. Agrestis et inhumana, diligens, diserta, non ingrata, mira, plena, summa, turpis. USUS: Negligentia corrumpit animum. Fugere agrestem et inhumanam negligentiam. Negligentiæ se dedere. Negligentia languere, obtorpescere. Cf. [Pigritia](#).

NĒGLĪGO, is, lexi, lectum, ere, a. *Ne pas faire attention à, ne pas s'occuper de, négliger.* SYN. Mitto, non curo, curare omitto, leviter fero, dissimulandum puto, contemno. )( Curo. ADV. Omnino, maxime, necesse, plane, crudeliter. PHRAS. 1. Litteras olim diligenter cultas nunc plane negligit, *il ne s'occupe plus des lettres qu'il cultivait autrefois avec ardeur.* Litteras jam ad se nihil pertinere arbitratur; non laborat jam de paranda doctrinæ fama, nec progressus sui in litteris rationem ullam ducit; nulla illum de litteris cura jam tangit; obduruit plane ad litteras. Famam ingenii plane abjecit; soluto et quieto in tantis æmulantium studiis agit animo; animo ad litterarum studia est omisso; nihil de studiis litterarum sollicitus est. Litteras nil pensi habet. Jacet, refrixit ille discendi labor. Oblivio litterarum eum cepit; summa apud eum rei maxime necessariæ incuria. Motam jam dudum remisit industriam. 2. Negligit officium suum, *il néglige son devoir.* Cessat in officio; claudicat in officio; deest officio, occasione, sibi; causam suam ipse prodit; causam ipse suam damnat; abest illi cura, diligentia; remisso ac languido est animo in rebus suis; languidius versatur in opere. 3. Hæc omnia sunt ab iis neglecta, *ils négligent toutes ces choses.* Nihil obedienter curatum; id totum pro cætera socordia actum; dimissa maximarum rerum opportunitas; res tanta ex omnium cura est omissa. 4. Negligant, per me licet, isti commoda publica, *qu'ils se soucient peu, je le veux bien, des intérêts de la république.* Neglectui, per me licet, sint istis commoda publica; pedibus, per me licet, ista trahantur; fiat jactura istorum omnium, et salutis communis oblivio capiat levissimorum hominum pectora. Dissolvantur instituta omnia, quibus saluti publicæ cavetur; obterantur et conculcentur. Jaceant leges, instituta majorum obsolescant, frigeant bonorum civium studia, langueant, senescant: ego ista nec moveo, nec curo. Vilia habeantur, susque deque habeantur publica commoda, ego ne manum quidem verterim. 5. Adeone negligis sinistram famam? *Est-ce ainsi que vous vous inquiétez peu d'une mauvaise renommée?* Adeone parum abhorres sinistram de te famam? adeone parvi facis? adeone parum pensi tibi est? nihil igitur pensi habes, nihil laboras; nihil ad te pertinere

arbitraris, quis hominum de te sermo sit? adeone famam abjecisti? adeo nec bonæ, nec sinistræ famæ cura cogitatioque te tangit ulla? USUS: Exempla majorum, leges, auctoritatem senatus, religiones, jura publica neglexisti. Cf. [Piger](#).

NĒGO, as, avi, atum, are, n. et a. *Nier; refuser, ne point accorder*. SYN. Inficior, abnuo, denego, recuso. )( Affirmo, fateor, promitto. ADV. Ad extremum, belle, jucunde, liquido, omnino, molestius, palam, plane, præcise, prorsus, recte, valde, verius, usquam, vulgo. PHRAS. 1. Negat se a te quidquam accepisse, *il affirme qu'il n'a rien reçu de vous*. Pernegat, se quidquam a te accepisse, inficias it, præcise negat; plane sine ulla excusatione præcidit; pari animi vultusque constantia abnuat, tibi a se quidquam deberi. 2. Negat sibi omnes delicias, *il se refuse toute satisfaction*. Genium ubique defraudat; deliciis se fraudat omnibus; ab innocentibus etiam deliciis manum abstinet. 3. Negat opem, *il refuse son secours*. Spe auxilii rogantem frustratur. Cf. [Nolo](#).

NĒGŌTĪĀLIS, e, gen. com. *Relatif à une affaire*. USUS: Pars negotialis ea constitutione contenta.

NĒGŌTĪĀTĪO, ōnis, f. *Commerce, négoce*. SYN. Mercatura. EPITH. Vetus.

NĒGŌTĪĀTOR, ōris m. *Marchand*. SYN. Mercator. EPITH. Germanus, obscurus, improbus. Cf. [Mercator](#).

NĒGŌTĪŌLUM, i, n. *Petite affaire*. USUS: Erit aliquid negotioli.

NĒGŌTĪOR, aris, atus sum, ari, d. *Faire le commerce*. SYN. Negotium gero; mercaturam facio, exerceo. Cf. [Mercator](#).

NĒGŌTĪŌSUS, a, um, *Fort occupé, très affairé*. SYN. Plenus negotiorum. USUS: Provincia est molesta et negotiosa.

NĒGŌTĪUM, ii, n. *Affaire, occupation, devoir, obligation*. SYN. Res, munus, cura, labor, provincia, molestia. EPITH. Audax, certum, jucundum, dignum, facetissimum, impudens, ineptum et græculum, fortunatum, lautum, lentum, luteum, odiosum, salubre et honestum, suspiciosissimum, turbulentum, vulgare et notum, molestum et operosum, invidiosum, plenum laboris et periculorum, assiduitate molestum, a dignitate alienum, expeditum, forense. PHRAS. 1. Multa habeo negotia, *j'ai beaucoup d'affaires*. Multa me circumstant negotia; res mihi multæ tractandæ sunt, et

curandæ; maxima onera in republica sustineo. Multis distineor laboribus; negotiorum mole obruor; procuratio quædam multis officiis implicatum me tenet et constrictum; pluribus nunc curis sum adstrictus; res suscepi plurimas et maximas; multis negotiis implicor; tument, ut cum maxime, negotia; occupatissimus sum; multæ ad me quotidie maximarum rerum procuraciones deferuntur; multis quotidie urgeor, impediior negotiis. 2. An tibi negotium facesso? *Est-ce que je vous crée, vous suscite des embarras?* An molestiam tibi exhibeo? An molestia te afficio? An tibi mecum res est? An tibi negotium præbeo, exhibeo? An gravis auribus tuis, an fastidio sum? Num que tibi ægritudo a me objecta est? An negotii tibi aliquid a me seritur, conflatur? An alieno tempore incommodus obversor? Num sermonis insolentia aures tuæ offenduntur? Cf. **Molestus**. USUS: 1. Nullo negotio rem efficiam. Id non magni negotii est, *cela n'est pas difficile*. Negotium alicui mandare, imponere, dare, deferre; in negotium mittere; negotio aliquem præficere, præponere, *préposer qqn à une affaire, l'en charger*. Negotium suscipere; negotium attingere, contrahere, *entreprendre une affaire, s'en charger*. Negotium administrare, curare, tractare, agere, obire, gerere, sustinere, *s'occuper d'une affaire*. Negotium expedire, explicare, conficere, transigere cum aliquo, *conclure une affaire avec qqn*. Multis negotiis implicari, impediri, detineri, obrui, distineri, *être embarrassé dans une multitude d'affaires*. E negotiis emergere, *sortir d'une affaire, s'en tirer*. Negotio præesse, *être à la tête d'une affaire*. In negotio versari, *être embarqué dans une affaire*. Negotia tueri, prendre soin d'une affaire. Negotia fugere, se a negotiis remove, negotia deponere, *fuir les affaires*. Negotium invertere, *changer les affaires*. Est mihi tecum aliquid negotii, *j'ai affaire avec vous*. 2. Molestia, *difficulté, embarras*. Negotium alicui facessere, præbere, exhibere, *créer, susciter des embarras*. Cf. **Res**, **Occupo**.

NĒMO, ĩnis, m. *Personne, nul*. SYN. Nullus, nemo omnium, quis omnium? )( Aliquis. ADV. Omnino. USUS: 1. Nemo de Senatoribus affuit. Te amo, ut neminem. Magis te idoneum scio neminem. 2. Ullus, *quelqu'un, une personne*. Contingit tibi, quod haud scio, an nemini.

NĒMÖRÖSUS, a, um, *Plein de bois, bien boisé*. USUS: Insula nemorosa.

NĒMUS, ōris, n. *Bois, forêt*. USUS: Agros et nemora peragrarere.

NEMPE, *Car, en effet, c'est-à-dire, sans doute*. SYN. Scilicet, videlicet, nimirum, quippe, certe. USUS: Quibus autem hostibus? nempe, qui, etc.



Nempe igitur ea restant.

NĒŎ, nes, nēvi, nētum, nere, a. *Filer*. SYN. Fila duco, deduco, torqueo, pensum carpo, manus lanæ admoveo, lanam in fila attenuo.

NĒPOS, ōtis, m. *Petit-fils; prodigue, dissipateur*. SYN. Qui ex filio *vel* filia natus; *item*: Prodigus. PHRAS. Est in patrimonio nepos, *il est prodigue de son patrimoine*. Gurgēs est atque helluo, natus abdomini suo. Patrimonio ejus profundæ libidines devorant. In vino ac luxu, in suo fœtore ac vino jacet; patria bona lacerat, abligurit; notos dies bibit, ludit, vomit. Totos dies in caupona delitescit, ad vesperum perpotat, pergræcatur, voluptati obsequitur. Cf. [Consumo](#), [Luxurio](#).

NEPTIS, is, f. *Petite-fille*. SYN. Ex filio *vel* filia nata.

NEPTŪNUS, i, m. *Neptune, dieu de la mer*. SYN. Maris Deus.

NĒQUAM, omn. gen. indecl. *Mauvais, méchant, vaurien*. SYN. Homo nihili, improbus, impurus. )( Frugi. PHRAS. Homo nequam et improbus, *homme méchant et malhonnête*. Bipedum nequissimus, quo inertior nemo, nemo ignavior proferri potest. Nemo est unquam inventus tam profligatus, tam perditus, tam ab omni non modo honestate, sed etiam simulatione honestatis remotus, relictus. Quæ nota domesticæ turpitudinis non inusta est vitæ ejus? Nequissimus omnium qui sunt, quique unquam fuere, mortalium. Officina nequitiae, diversorium omnium flagitiorum. Cf. [Malus](#), [Nequitia](#), [Improbus](#).

NĒQUĀQUAM, *En aucune façon, pas du tout, nullement*. SYN. Nullo pacto, nulla ex parte, minime, haudquaquam, neutiquam; minime gentium, minime vero; fabulæ. USUS: Illud nequaquam præterire possum, quod, etc.

NĒQUE, *Non, ne ... pas*. SYN. Nec. USUS: Neque tunc peccavi, neque modo.

NĒQUĒŎ, is, īvi, ĭtum, ire, n. *Ne pouvoir pas, n'être pas en état de*. SYN. Non queo, non possum, non habeo, quemadmodum et integrum mihi non est. USUS: Istud præterire nequeo. Cf. [Possum](#).

NĒQUIDQUAM, *En vain, inutilement*. SYN. Frustra. USUS: Ea res mihi nequidquam angorem attulit.

NĒQUĪTER, *Tristement, injustement; honteusement*. USUS: Ille prave, turpiter, nequiter egit.

NĒQUĪTĪA, æ, f. *Mauvaise qualité; dissolution; honte, infamie*. SYN. Flagitium, malitia, inertia. )( Frugalitas. EPITH. Insignis, perdita, singularis, summa, victrix. USUS: Homo singulari nequitia præditus. Summa nequitia et libidinum infamia. Officina nequitiae. Cf. [Malus](#), [Nequam](#), [Improbis](#).

NERVŌSĒ, *Fortement, vigoureusement, énergiquement*. SYN. Enixe, fortiter, valide, firmiter. USUS: Nervose disserere.

NERVŌSUS, a, um, *Nerveux, musculoux; fort, énergique*. SYN. Fortis, robustus. )( Dissolutus. USUS: Quis Aristotele nervosior?

NERVUS, i, m. *Nerf; force, vigueur, énergie*. SYN. Torus, vis, vires, robur. EPITH. Forenses, honesti. USUS: 1. Nervi in omne corpus ducuntur. Nervorum implicatio toto corpore pertinens. 2. Nervi musici, *corde (d'instrument)*. Nervi fidium ita sonant, ut a digitis sunt pulsati. 3. Virtus, vis, robur. TRANSL. *nerf, force, vigueur*. Quantum in tuo animo roboris est, et nervorum! Contendere, intendere, adhibere nervos omnes in re aliqua, *employer tous ses efforts pour une chose*. Incidere nervos virtutis reipublicae, *énervier le courage de la république*. Pecunia belli nervus. Pecunia nervus rerum, *l'argent est le nerf de tout*.

NESCĪO, is, īvi vel īi, ītum, ire, n. *Ne pas savoir, ignorer*. SYN. Ignoro, sum ignarus, inscius sum et rudis, id scientiam meam fugit, id latet me, juxta cum ignarissimis ignoro. PHRAS. 1. Quis vero id nescit? *Qui donc ne sait pas cela?* Quis in ea re adeo hospes? cujus aures ita peregrinantur? quis omnium tam est ignarus, tam rudis in Republ., tam nihil de se cogitans? quem præterit, fugit? quem id fallere potest? Quis in sua patria tam peregrinus est, et advena, ut rem adeo vulgatam ignoret? Quis in tanta ignoratione rerum omnium versatur? Quis tanta laborat inscientia, cui id incompertum esse possit? 2. Quid agam nescio? *Je ne sais ce que je ferai*. Hæret aqua; nondum habeo exploratam aut explicatam rationem consilii mei; res necdum est ad liquidum ratione perducta; sententia mihi necdum stare potuit; incertum mihi est, quid fieri conveniat. 3. Nesciente me factum est, *cela s'est fait à mon insu*. Me ignaro, nec opinante; me inscio, imprudente me, insciente me, me inconsulto factum est. Cf. [Ignoro](#). USUS: Nemo in eo, quod nescit, disertus esse potest. Homo nescio quis. Nescio quid timere videtur.

NESCĪUS, a, um, *Qui ne sait pas, qui ignore*. SYN. Inscius. USUS: Non eram nescius quantum is, etc., *je n'ignorais pas combien celui-ci, etc.* Cf.

## Ignarus.

NEUTER, tra, trum, *Aucun des deux, ni l'un ni l'autre*. SYN. Indifferens, nullarum partium, qui in neutram partem movetur, medius, neutrius factionis, partis; qui medium quemdam cursum tenet; qui ancipitem se et medium gerit; qui nihil magnopere ad ullam partem inclinatur, qui ex ancipiti temporum mutatione pendet, a studio partium alienus. Neutralis, VULG. )( Alter, uterque. USUS: In neutram partem commoveri. Neuter vestrum mihi carior est. Neuter anguis, nec mas, nec femina.

NEUTĪQUAM, *En aucune façon, nullement*. SYN. Nequaquam.

NEUTRO, *Ni d'un côté ni de l'autre*. SYN. In neutram partem. USUS: Tempus teritur neutro inclinata spe.

NEX, nēcis, f. *Mort violente, meurtre*. Mors violenta. USUS: Necem sibi consciscere, *se donner la mort, se suicider*. Necem alteri afferre. Cf. [Mors](#), [Interficio](#), [Occido](#).

NEXŪS, ūs, m. *vel* NEXUM, i, n. *Prise de corps, contrainte par corps, emprisonnement pour dettes*. SYN. Obligatio quædam civilis. USUS: Nexorum et mancipiorum multa sunt jura. Nexu obligari alicui. Nexum inire, se et corpore, et bonis devincire creditori, *tomber sous la dépendance de son créancier, encourir la détention pour dettes, tomber en servitude*. Nexu solutus, post dissolutum æs alienum, *rendu à la liberté après payement des dettes*.

NI, *Si ne ... pas*. SYN. Nisi. USUS: Mirum, ni domi est.

NĪDOR, ōris, m. *Odeur, exhalaison d'une chose rôtie*. SYN. Odor rerum præsertim assarum. USUS: In illo nidore ganearum tuarum.

NĪDUS, i, m. *Nid*. USUS: Aves cubilia nidosque fingunt, construunt, eosque quam possunt, mollissime substernunt. Nidos ponere, texere.

NĪGER, gra, grum, *Noir*. SYN. Ater, atratus, fuscus. )( Albus. Quæ alba sunt, nigra dicere.

NĪGROR, ōris, m. *Le noir, la couleur noire*. (Nigredo, VULG.) USUS: Noctis excæcat nigror.

NĪHIL, *Rien*. Nihilum, nequidquam, non quidquam, nihil quidquam, nulla pars, ne pilus quidem. PHRAS. 1. Nihil penitus reliquit, *il ne laissa*

*absolument rien.* Ne vestigium quidem rei est reliquum; tegulam in urbe nullam reliquit; ne minimam quidem rem fecit reliquam; nec argenti scrupulum, nec umbram quidem; non modo granum nullum, sed ne paleam quidem, non glebam ulli reliquit; ne imago quidem veteris opulentiæ nobis relictæ est; nihilo minus habemus ex tantis opibus. 2. Nihil de virtute habet, *il n'a aucune vertu.* Virtutem ne de facie quidem noscit; ne pilum quidem viri boni habet; ne umbram quidem honesti unquam vidit; pristinae virtutis ne vestigium quidem ullum superest. USUS: Nihil potest fieri nec commodius, nec melius. Nihil tibi obligor. Illa nocte nihil aliud, præterquam vigilatum est, *cette nuit-là, on ne fit que veiller.* Nihil ad Persium Lælius, *Lælius n'a rien à voir avec Persius.* Hostes nihil aliud, quam abeunt. Hominem nihil amplius, quam urbe submovit. Tene ego defraudem, cui ipsi nihil est in manu, *n'avoir rien.*

NĪHILDUM, *Rien encore.* SYN. Nihil adhuc, non adhuc, nondum quidquam.

NĪHĪLŌMĪNUS, *Pour le moins, pas moins.* SYN. Nihilo secius.

NĪHĪLUM, i, n. *Rien.* RAD. ex ne et hilum. PHRAS. Omnia in nihilum interibunt, *tout sera anéanti.* Omnia in nihilum occident; recident; ad nihilum venient; in nihilum redigentur. USUS: Ex nihilo orta sunt omnia; nihilo majori in discrimine es ac ego. Nihilo magis, quam tu, certus sum. Pro nihilo ducere hominem. Nihili facere, pendere. Homo nihili.

NĪL, *Rien.* SYN. Nihil.

NIMBŌSUS, a, um, *Plein d'orages, orageux; pluvieux.* USUS: Ventus, sidus nimbosum.

NIMBUS, i, m. *Averse, pluie; nuage.* SYN. Imber, pluvia. USUS: Nimbi, nives, grandines. Cf. [Imber](#).

NĪMĪRUM, *Assurément, certainement.* SYN. Nempe, scilicet, videlicet. USUS: Hoc nimirum est illud, etc.

NĪMĪŌPĒRE, *Trop.* SYN. Maximopere. USUS: Nimiopere ædificia me delectant.

NĪMĪŌ, *Trop, extrêmement, beaucoup.* USUS: Nimio plus te diligo.

NĪMIS *vel* NĪMĪUM, *Trop.* SYN. Immoderate, extra modum, præter modum, ultra quam satis est, ultra justum, plus æquo, nimiopere, nimio

plus. )( Parum. PHRAS. 1. Nimis in dicendo longus es, *vous êtes trop long dans vos discours*. Nimius es in dicendo; præter modum profusus es in dicendo; nimis progredieris in dicendo; satietate enecas audientes; est quædam in te dicendi exuberantia; immoderatione verborum efferris; immoderata, immensa, infinita est tua oratio; modum excedis, egredieris in dicendo; profusum dicendi genus sequeris; abuteris patientia auditorum; stili luxuriam depascas, nimia reseces, oportet. 2. Potentia nimis magna, *puissance trop grande*. Magnitudine jam laborat sua; vires præpotentis populi sese ipsæ conficiunt. USUS: Magis offendit nimium, quam parum. Sed hæc nimis requiro. Ne quid nimis (PROV.). Nimis insidiarum. Nimis valde.

NĪMĪUS, a, um, *Excessif, démesuré; trop grand, trop nombreux*. SYN. Immoderatus, immodicus, intemperans, plus æquo, nimio plus, nimis magnus, etc. )( Modicus. USUS: Nullam ego in re tanta diligentiam nimiam puto. Nimius animi, imperii. Nimio plus mobilia ingenia. Nimius in decernendis præmiis, et tanquam prodigus. Cf. [Nimis](#).

NINGIT, ebat, ninxit, imp. *Il neige*. USUS: Toto ningit æthere. Cf. [Nix](#).

NĪSI, Si... *ne pas; si toutefois... ne pas; à moins que ne....* SYN. Ni, si non, nisi si, quod nisi; præter, præterquam. USUS: Veniam, nisi impeditus fuero. Nisi si se forte jactat. Quem civem senatus, nisi me commendavit? Cur id respuis, nisi quod turpe est? Si nihil aliud fecerunt, nisi rem retulerunt, nonne satis fuit, illis gratias agi?

NĪSŪS, ūs, m. *Effort*. SYN. Conatus, gressus. USUS: Pedetentim ire, et sedato nisu. Cf. [Conor](#), [Labor](#).

NĪTĒDŪLA, æ, f. *Mulot, petite souris des champs*. Muris genus agreste.

NĪTĒO, es, ere, n. *Luire, briller*. SYN. Splendo, nitesco, floreo. )( Squaleo, obsolesco. ADV. Valde. USUS: Nitet oratio. Unguentis nitet. Cf. [Splendo](#).

NĪTESCO, is, ere, n. *Devenir brillant*. SYN. Niteo. USUS: Cælum nitescit.

NĪTĪDĒ, *D'une manière brillante, magnifique*. SYN. Splendide, eleganter.

NĪTĪDUS, a, um, *Luisant, brillant, poli, resplendissant*. SYN. Nitens, cultus. )( Incultus, horridus, agrestis. USUS: Verba, oratio nitida. Pexo capillo nitidus, *bien peigné*. Nitidi colles, campi. Cf. [Cultus](#).

1. NĪTOR, ōris, m. *Éclat, splendeur*. SYN. Cultus, munditia. )( Squalor. EPITH. Naturalis, non fucatus, nimius, parilis. USUS: Inest in eo naturalis nitor, non fucatus. Ejus nitor urbis Italiam illustrat. Intuens ejus purpuram, et nitorem corporis.

2. NĪTOR, ěris, nixus et nīsus sum, niti, d. *S'appuyer à ou sur qqche; reposer sur qqche; tendre vers*. SYN. Enitor, connitor, adnitor. PHRAS. Salus nostra in illo nititur, *notre salut repose en lui*. Salus publica unius hominis incolumitate continetur; ex unius vita, vita pendet omnium; unius consilio ac præsidio Respublica nititur. Ex unius viri consilio, auctoritate, gratia suspensæ sunt omnium nostrum rationes. Cf. [Innitor](#). USUS: 1. Ad immortalitatem nominis niti. Consilio, studio, labore omni nitebar. 2. Innitor, sustentor, *s'appuyer, reposer sur*. Egone hujus pecudis consilio aut præsidio niterer? Divinatio conjectura nititur, *la divination repose sur la conjecture*. Sustentabimus nos ac omni spe nitemur. Cf. [Conor](#), [Laboro](#).

NĪVĀLIS, e, gen. com. *De neige, neigeux*. SYN. Nive plenus. USUS: Tumuli nivales, dies nivalis.

NĪVĚUS, a, um, *De neige, blanc comme neige*. USUS: Candor niveus.

NĪVŌSUS, a, um, *Plein de neige*. USUS: Nivosa grando.

NIX, nīvis, f. *Neige*. PHRAS. Omnia erant plena nivibus, *tout était plein de neige*. Densam procella nivem effuderat; nives omnia oppleverant; iter perpetuis obsitum erat nivibus, quas frigoris vis gelu adstrinxerat; prata erant alta nive obruta; cumulata nive tecta laborabant. USUS: Risi nivem atram. Nix vento cumulata ingredienti fatigabat.

NIXŪS, ūs, m. *Action de s'appuyer, effort, peine*. SYN. Nisus. USUS: 1. Magno nixu aggredi aliquem. 2. Partus, *accouchement*. Fetus acerbo nixu edere.

NO, as, avi, atum, are, n. *Nager*. SYN. Nato. USUS: Natura bestias nantes aquarum incolas esse voluit. Cf. [Nato](#).

NŌBĪLIS, e, gen. com. *Célèbre, renommé; de noble origine*. SYN. Clarus, insignis, genere nobili natus; honesto, summo loco natus; bono loco natus; clarissimo patre satus *vel* natus, non ignobili, equestri loco, nobilissima familia, inclitis avis *seu* majoribus natus; stirpe antiquissima, in summa familia ortus; natus in antiquissima amplissimaque familia; bonis parentibus, ampla et honesta familia editus; generosa stirpe profectus;



honestissimi et nobilissimi generis; generosus, non ignobilis, non obscurus, in veteri dignitate fortunaque natus; genere insignis, vir honestissimæ imaginis, veteris prosapiæ, multarum imaginum, de summo loco; prognatus genere summo, et summis divitiis, clarus genere; inclitus nobilitate; nobilitate florens, præcellens; regali sanguine creatus; regio semine ortus; vir honoratissimæ imaginis. )( Obscurus, ignobilis. PHRAS. 1. Nobilis est, *il est noble*. Domestico summo genere est; inter populares nobilitas illi et opes eminent; nobilitatem generis summam habet; antiquo genere in spem magnæ fortunæ genitus est; antiquitate generis et gloria majorum floret; multas insignesque familias paterna nobilitate complexus est; multa claritudine generis, illustri sanguine est; majorum commendatione insignis est. 2. Materna stirpe non est nobilis, *sa mère n'est pas de race noble*. Materno genere impar est; paterno summo genere, materno humili atque obscuro. 3. (Nobilis novus, VULG.), *noble de fraîche date*. Homo novus; una imagine nobilis; per se cognitus nulla majorum commendatione; nullis imaginibus decorus; qui sibi omnia fortunæ incrementa *vel* ornamenta debet; qui nobilitatis insignia primus in familiam invexit; splendorem generi suo accersit; natales suos novo dignitatis splendore illustravit. 4. Nobilibus adscriptus est, *il fait partie de la noblesse*. In nobilium ordinem adscriptus, adscitus, adlectus, cooptatus est; inter nobiles lectus est; nobilitatis jure, ac prærogativa donatus, ornatus est; collata est illi dignitas equestris. USUS: Vir inter suos illustris, ac nobilis. Nequaquam tam genere insignes, quam vitiis nobiles. Ex pietate nobilis et clarus. Cf. [Familia](#), [Genus](#), [Generosus](#).

NŌBĪLĪTAS, ātis, f. *Célébrité; noble naissance, noblesse*. SYN. Claritas, antiquitas, dignitas generis; vetustas familiæ, splendor, claritudo generis. )( Ignobilitas. EPITH. Excellens, clarissima, gloriosa, inimica, integra, innocens, major, notior, par, præclara, præstans, summa, tanta, vera, insignis, princeps, illustris, antiqua, nulli secunda, ingenua, obscurior. USUS: Nobilitate florere, præcellere. Ad memoriam laudum domesticarum et illustrandam nobilitatem tuam. Cf. [Genus](#), [Nobilis](#).

NŌBĪLĪTO, as, avi, atum, are, a. *Faire connaître, rendre célèbre*. SYN. Illustro, orno, celebros. USUS: Poetæ et opifices post mortem nobilitari volunt. Nobilitatus multitudine rerum gestarum. Spectata et nobilitata viri virtus. Cf. [Illustro](#), [Nobilis](#).

NŌCENS, entis, omn. gen. *Nuisible*. SYN. Noxius. )( Innocens. USUS: Reus nocens. Libido hominum pestiferorum et nocentissimorum. Cf. [Reus](#).

NŌCĒO, es, cūi, ere, n. *Nuire*. SYN. Officio, obsto, fraudi sum, detrimentum affero, incommodo afficio, calamitatem importo, mali aliquid invehō. ADV. Inepte, leviter, mediocriter, quam minimum. USUS: Non licet, sui commodi causa nocere alteri. Nihil nocuerit, si cum Balbo fueris locutus. Cf. [Damnum](#), [Detrimentum](#), [Incommodum](#), [Incommodo](#).

NOCTŪA, æ, f. *Hibou, chouette*. SYN. Noctuam Athenas mittere, *porter de l'eau à la rivière* (PROV.).

NOCTU, *Pendant la nuit*. SYN. Nocturno tempore, in tenebris, nocte. USUS: Noctu, an interdiu. Cf. [Nox](#).

NOCTŪĀBUNDUS, a, um, *Qui a lieu, qui se fait la nuit*. SYN. De multa nocte ambulans.

NOCTURNUS, a, um, *De nuit, nocturne*. )( Diurnus. USUS: Nocturni diurnique labores. Fur nocturnus.

NŌDŌSUS, a, um, *Plein de nœuds, noueux*. SYN. Quod multos habet nodos.

NŌDUS, i, *Nœud, lien*. SYN. Colligatio, vinculum. EPITH. Æternus, difficilis, magnus, cœlestis. USUS: 1. Amabilissimus nodus amicitiae. Adstrictum pluribus nodis in semetipsos implicatis, et celantibus nexus. Solvere, explicare nodum, cujus nexus, unde inciperet quove se conderet, nec ratione, nec visu percipi poterat. 2. Difficilis ad explicandum locus, res, quæstio, *difficulté, embarras, obstacle*. Incideramus in nodum difficilem. Dum hic nodus expediatur. Inopia rei frumentariae magnus in Republica nodus.

NŌLO, non vis, nŏlūi, nolle, v. anom. *Ne pas vouloir*. SYN. Non volo, non libet, negligo. ADV. Minime, omnino, plane, prorsus, valde. PHRAS. 1. Nolo in hoc negotio ultra progredi, *je ne veux pas m'occuper davantage de cette affaire*. Totum simul consilium abjeci; non committam, ut magis eo negotio implicer; studeo effugere, quod male cœptum est negotium; parcam longiori labori; animum posthac talibus curis vacuum et integrum servabo; ejusmodi negotiis ultra me non dabo; aversatur plane animus, abnuit, detrectat illam procurationem. Nego me progressurum, atque in hoc perstabo, neque restitantiem quisquam ac tergiversantem ad aliud consilium traduxerit. Tædet me illorum laborum, ac pœnitet. 2. Pactiones tam inhonestas nolo, *je ne veux pas de compromis si honteux*. Non recipit

pactiones tam absonas honestas mea, aspernatur, repellit; ab his pactionibus infamia me rejicit; sibi habeant, quibus istæ probantur, pactiones, ego animum non inducam, ut ad eas condiciones descendam. Absum a tam turpi pactione longissime, neque me unquam ad paciscendum dabo. USUS: Noli putare, cave existimes, *n'allez pas croire, ne pensez pas*. Cf. [Invitus](#).

NŌMEN, ĩnis, n. *Nom, d nominati n, appellation*. SYN. Vocabulum, appellatio; causa, titulus, debitum; fama, existimatio. EPITH.  ternum, alienum, ambiguum, amantius, amplissimum, aureum, carum, certum, clarum, bonum, commune, consulare, contrarium, divinum, divulgatum, dulce, durius, falsum, fatale, finitimum, frumentarium, geminum, gratissimum, gravans, grave, honestum, hostile, illustre, inane, inauditum, incolume, infimum, inimicum, invidiosum, invisum, leve, magnum, miserum, molle, molestum, nobile, notum, novum, obscurum, paternum, patrium, perditum, plenum, popolare, pulchrum, recens, regale, regium, sanctum, splendidum, triste, tutum, vitiosum usitatum, vulgare. Aptiora, læta. PHRAS. 1. Nomen a victa Africa habet Africanus, *Scipion re ut le nom d'Africain pour avoir dompté l'Afrique*. Africanus a sua victoria nomen traxit, invenit, reperit, adeptus est; cognomen ex victoria invenit, cepit; appellationem a victa Africa traxit; Africano nomen a victoria inditum est; a victa Africa sumpsit, consecutus est; cognomen Africani cum victoriæ insignibus ex Africæ spoliis induit; cognomen Africani ex Africa devicta adscitum est; Africani nomen a victa Africa obtinuit, meruit; Africa devicta Scipioni nomen dedit, cognomen fecit, titulum Africani adscripsit, adjecit. 2. Hoc nomen habet, *cela s'appelle*. Hoc nomine est; hoc illi nomen est; hoc illi nomen inditum; hoc illi cognomentum est, hoc nomine salutatur; nuncupatur, appellatur. Cf. [Nomino](#). 3. Saluta illum meo nomine, *saluez-le en mon nom*. Verbis meis die salutem homini; ex me saluta hominem; salvere illum verbis meis jube. 4. Nomen sine re habent, *ils ont le nom sans la chose*. Honorum vocabula habent, non dignitatis insignia; in amplissimis honorum nominibus, non modo dignitas nulla est, sed et summa deformitas. Honoris inane nomen gerunt. Non tam solido, quam specioso nomine Consules appellantur. USUS: 1. Nomina nova rebus novis ponenda, imponenda, danda. Res novæ nomine etiam novo appelland , signand , notand . Hoc, puto, nomine est. Meo illum nomine roges velim. 2. Causa, titulus, *titre, cause, occasion*. Græci multis nominibus reprehendendi. Nomine reipublicæ, nullum laborem defugere. Voluptatis nomine omnia facere. Eo nomine nihil de fortuna queri possum. Just  severitatis nomen

barbaris tuis moribus prætendis. 3. Debitum, *titre de créance, obligation*. Nomina facere. Nomina exigere. Nomen solvere, expedire, explicare, expingere, de tabula tollere, *acquitter une dette, dégager sa parole*. Decem millia in nominibus habeo, in numerato nihil, *j'ai dix mille francs en obligations, et pas un sou en numéraire*. 4. Fama, existimatio, auctoritas, *nom, renom, célébrité, réputation*. Clarum nomen captare, consequi adipisci, obtinere, habere. Viget, floret invictum ejus nomen. Ejus nomen nulla vetustas delebit, exstinguet, obscurabit. 5. Ad rem bellicam, *nom (donner son nom, s'enrôler pour le service militaire)*. In militiam nomen dare. Nomina profiteri. Ad nomen respondere. Nomen alicujus accipere, *inscrire le nom de qqn (l'enrôler)*. Cf. [Debitum](#), [Æs](#), [Fama](#), [Detraho](#), [Gloria](#).

NŌMENCLĀTĪO, ōnis, f. *Désignation de qqn par son nom*. SYN. Appellatio, nominatio.

NŌMENCLĀTOR, ōris, m. *Nomenclateur, esclave qui indiquait à son maître le nom des clients et des personnes qu'ils rencontraient*. SYN. Servus monitor, qui civium nomina tenebat seu noverat.

NŌMĪNĀTIM, *Nommément, formellement*. )( Generatim. USUS: Nominatim honore aliquo excludi. Nominatim appellare.

NŌMĪNĀTĪO, ōnis, f. *Appellation, dénomination*. USUS: Facere nominationem alicujus, *faire l'appel de qqn*.

NŌMĪNO, as, avi, atum, are, a. *Nommer, appeler*. SYN. Appello, nuncupo, voco, nomen pono, impono; nomine appello, compello; verbo noto, certo nomine noto. ADV. Acerrime, bene, brevi, imperite, iterum, melius, præclare, vere. PHRAS. 1. Filium suum Ascanium nominari voluit, *il voulut que son fils s'appelât Ascagne*. Parens Ascanio filio nomen dixit, edidit; Ascanio nomen dedit, indidit; Ascanii nomine filium prædicari et nominari voluit; Ascanium nuncupari voluit; Ascanio ut nomen esset filio *vel* Ascanius ut illi nomen esset; Ascanium salutari voluit; Ascanium filio nomen dixit, edidit. 2. Virgilius opus de agrorum cultu Georgica nominavit, *Virgile appela Géorgiques son poème sur la culture des champs*. Georgica inscripsit, nuncupari voluit; Georgicorum titulum ferre, habere voluit; Georgicorum appellationem dedit, indidit libris suis; Georgicorum nomine insignivit; Georgicorum nomine prodire, circumferri, legi voluit. USUS: Rem suo certo, ac proprio nomine nominare. Brutus, quem ego honoris causa nomino. Cf. [Nomen](#).

NON, *Non, ne pas*. SYN. Haud, neutiquam, haudquaquam, minus. )( Etiam. PHRAS. Non est opus tibi monitore, *vous n'avez pas besoin d'instructeur, de conseiller*. Nihil admonendus es; nihil est, quod te admoneam; nefas est, te monere; facies, etiamsi nullus moneam; quis est tam demens, quin sentiat, monitore tibi haud opus esse. USUS: Non enim, si mundus non erat, DEUS non erat. Non ita valde cupio.

NŌNÆ, ārum, f. pl. *Les nones, le cinquième jour de tous les mois de l'année, excepté mars, mai, juillet et octobre, où les nones tombaient le septième jour*.

NŌNĀGĒSĪMUS, a, um, *Le quatre-vingt-dixième*.

NŌNĀGĪES, *Quatre-vingt-dix fois*.

NŌNĀGINTA, *Quatre-vingt-dix*.

NONDUM, *Pas encore*. SYN. Necdum, neque dum, neque etiam dum, nihildum, etiam nunc non, non adhuc. USUS: Nondum scit rem pater.

NONGENTI, æ, a, *Neuf cents*.

NONNE, *N'est-ce pas? est-ce ne.... pas?* SYN. An non? USUS: Nonne ita est? nonne oportuit præscisse me?

NONNĪHIL, *Non rien, c. à d., quelque chose*. SYN. Aliquantum. USUS: Nonnihil commoveor, *un peu*.

NONNULLUS, a, um, *Non aucun, c. à d., quelque*. USUS: Nonnullus honor. Nonnulli dicunt.

NONNUNQUAM, *Non, ne ... jamais, c. à d., quelquefois*. SYN. Aliquando, interdum; est cum, etc.

NŌNUS, a, um, *Neuvième*.

NORMA, æ, f. *Equerre; règle, modèle, type, exemple*. SYN. Lex, regula, præscriptum. EPITH. Acerrima, certa, naturalis. USUS: Non hæc sunt Philosophorum acerrima regula, ac norma dirigenda. Natura est norma legis. Non est Epicurus ad istam normam sapiens. Plura homines judicant odio aut amore, quam veritate aut præscripto, aut rationis norma aliqua. Cf. [Regula](#).

NOSCO, is, nōvi, nōtum, ere, a. *Chercher à connaître, étudier; connaître, savoir*. SYN. Cognosco; cognitum, notum, perspectum habeo; notitiam rei habeo, perspicio, comprehendo. ADV. Bene, funditus, omnino, paululum, modo, plane, penitus, probe, pulchre, recte, satis. PHRAS. Nosco perbene adolescentem illum, *je connais très bien ce jeune homme*. Ita mihi notus est, ut sensum ejus et naturam plane perspexerim; pertractatas penitus perceptasque res illius habeo; percalleo res ejus omnes ac rationes; pulchre novi hominem; nihil ignoro rerum ejus; sensus ejus omnes cognitos habeo, et perspectos; ingenium hominis et mores probe, optime teneo; animi ejus ignarus non sum. Cf. [Notus](#), [Intelligo](#). USUS: Jubet nos Pythius Apollo noscere nos ipsos. Non leges civitatis, non jura novit. Si Cæsarem bene novi, is est, qui, etc.

NOSTER, ra, rum, *Notre, le nôtre*. USUS: Noster est. Noster socer, video, venit.

NOSTRAS, ātis, omn. gen. *De notre pays, indigène, compatriote*. SYN. Noster, nostræ gentis, consuetudinis, artis, sectæ. USUS: Capior facetiis maxime nostratibus. Nostratia verba.

NŌTA, æ, f. *Signe, marque, indice, symptôme; reproche, infamie, flétrissure*. SYN. Signum, insigne, vestigium; infamia, dedecus, ignominia. EPITH. Certa, falsa, insignis, justa, melior, quasi naturalis, propria, sempiterna, turpis; certæ, inscriptæ, infinitæ, optimæ, tenues, obscuræ, verisimiles, verissimæ. PHRAS. 1. Notam incurrit, *il a encouru un reproche*. In dedecus incurrit; nota inustus est; in reprehensiones hominum incurrit: reprehensionem non effugit. Cf. [Reprehensio](#). USUS: 1. Nomina sunt tanquam rerum notæ. Ego illum de meliori nota commendavi. Optimæ notæ homo. 2. Infamia, ignominia, dedecus, *opprobre, honte, infamie*. Quæ nota domesticæ turpitudinis non est inusta vitæ tuæ? quod dedecus hæret infamiæ? Notam inurere alicui. Censoriæ severitatis nota inustus. 3. (Signum, cifra, VULG.), *signe, marque*. Notam apponere ad malum verum. Epistolis notam apponam, quæ mihi tecum convenit, *j'apposerai à mes lettres le signe convenu entre nous*. Cf. [Signum](#).

NŌTĀBĪLIS, e, gen. com. *Notable, remarquable, insigne*. SYN. Insignis, conspicuus, conspiciendus. USUS: Si exitu notabili concluduntur.

NŌTĀTĪŌ, ōnis, f. *Observation*. SYN. Etymologia, interpretatio nominis, observatio. USUS: 1. Notatio naturæ peperit artem. Diligens notatio



imaginum. 2. Castigatio, *correction*. Notatio censoria.

NŌTĪO, ōnis, f. *Idée, notion, connaissance*. SYN. Cognitio, intelligentia, notitia, significatio. EPITH. Certa, complicata, naturalis atque insita. Communes, informatæ, consignatæ. USUS: Notiones rerum animis imprimuntur, e quibus non principia solum, sed latiores quædam ad rationem inveniendam viæ aperiuntur. Notionem rei capere, ac intelligentiam. Insitæ et quasi consignatæ in animis notiones. Informata, impressa est in animo DEI notio. Rerum omnium quasi adumbratas intelligentias *seu* notiones mente concipimus. Huic verbo. Beatus subjecta est notio gravissima, *à ce mot de Bienheureux est attaché un sens très grave*.

NŌTĪTĪA, æ, f. *Connaissance, science, notion, idée*. SYN. Notio, cognitio, prudentia, EPITH. Dura, nova. USUS: Nullum animal præter hominem DEI notitiam habet. Natura ingenuit nobis notitias rerum plurimarum. Notitia rerum definiendo aperienda est.

NŌTO, as, avi, atum, are, a. *Marquer, faire une marque; noter, observer, signaler*. SYN. Observo, animadverto, signo. ADV. Aspere, insigniter, maxime, scienter, turpiter, sero, separatim. PHRAS. Notanda sunt quæ in auctoribus leguntur, *il faut noter ce qu'on lit dans les auteurs*. In adversaria referenda sunt; notatis auctorum locis memoriæ consulendum est; exscribenda quædam ex auctoribus sunt, et in adversaria transferenda; excerpta quædam et in chartis consignanda. USUS: 1. Hæc vulgus ipse notat, *le vulgaire même remarque cela*. Notare locum, tempus. Multa diutius usus notavit. 2. Signo, indico, *désigner, signaler*. Notare res novis nominibus, *désigner les choses par des noms nouveaux*. Id præcipue notavi et descriptum tibi misi, *j'ai noté surtout cela, je l'ai transcrit et je te l'ai envoyé*. 3. Ignominia afficere, reprehendere, *marquer d'une mauvaise, note, blâmer, censurer*. Aliquem dedecore, macula, ignominia notare. Eum censores furti nomine notarunt, *les censeurs le flétrirent pour vol*.

NŌTUS, a, um, *Connu*. SYN. Cognitus, pervulgatus, exploratus, manifestus, testatus, quod omnibus patet, quod tenetur, omnium sermone celebratur. )( Ignotus. ADV. Maturius, penitus, sane. PHRAS. 1. Nihil nisi notum afferam, *je n'avancerai rien que de bien connu*. Quæ minime sunt obscura, quæ pervulgata ac toti populo testata, quæ planæ perspecta, cognita, explorata habemus, afferam. Ea, quæ jam decantata, quæ in medio

posita, de quibus inter omnes constat, commemorabo. Res, quæ in omnium sermone versantur, hoc loco afferam. 2. Res est nota, *la chose est connue*. Res est tam illustris et ante oculos posita, ut ne recensenda quidem videatur. Res in confesso est; pro explorato habetur; res est omnium sermone celebrata, et quasi majoribus theatri proposita; res est constante fama notissima; res est confessa et manifesta; decantata fabula est, et tota urbe celeberrima. In re versamur celebratissima sermone omnium. USUS: Clara res est et tota Sicilia notissima. Notus est tractatusque locus. Res nota est et apud omnes pervulgata. Cf. [Nosco](#).

NŌVĀCŪLA, æ, f. *Rasoir*. SYN. Culter tonsorius. USUS: Versari in acie novaculæ, in præsentissimo discrimine, *être sous le tranchant du rasoir, c. à d., dans un péril imminent*.

NŌVĒ, *D'une manière nouvelle, inusitée*. USUS: Ne quid ambigue, ne quid nove dicamus, *pour éviter toute équivoque, tout néologisme*.

NŌVELLUS, a, um, *Nouveau, jeune*. )( Vetulus. USUS: Arbores novellæ.

NŌVEM, *Neuf*.

NŌVENDĪĀLIS, e, gen. com. *De neuf jours, qui dure neuf jours*. USUS: Sacrum novendiale. Feriæ novendiales.

NŌVERCA, æ, f. *Belle-mère, marâtre*. USUS: Noverca filii.

NŌVISSĪMĒ, *Récemment, naguère*. SYN. Nuperrime, postremo. USUS: Primum, deinde, novissime. Cf. [Nuper](#).

NŌVISSĪMUS, a, um, *Le dernier*. SYN. Postremus. )( Primus. USUS: Novissimus ego in castra veni.

NŌVĪTAS, ātis, f. *Nouveauté, chose nouvelle*. SYN. Novæ rei ratio, conditio. )( Vetustas. PHRAS. Novitatem amas, *vous aimez la nouveauté*. Novitatis amans, studiosus es; rerum novarum cupidus es; novitati studes; novis rebus studes; delectat te status hic novus. USUS: Magnam cupiditatem hominibus injicit novitas. Novitate ad causas inquirendas excitamur. Commovit me ea novitas.

NŌVĪTĪUS, a, um, *Nouveau, récent*. SYN. Novus. PHRAS. (Novitius Sacri Ordinis, *novice d'un ordre religieux*, VULG.). Tiro religiosus; in tirocinium nuper cooptatus; qui nuper nomen dedit in religiosam militiam, in sacram

familiam; nuper inter S. Ordinis tirones adscriptus, adlectus. Cf. [Tiro](#), [Tirocinium](#). USUS: Syrus, nescio quis, de genere novitiorum factus consul.

NŎVO, as, avi, atum, are, a. *Rendre nouveau; renouveler, refaire*. SYN. Innovo. USUS: Verba novamus ipsi, *nous créons nous-mêmes des mots nouveaux*. Multa novare volebant. Cf. [Reparo](#).

NŎVUS, a, um, *Nouveau, récent*. SYN. Recens, inauditus, inusitatus, per se cognitus, a se ortus, monstri similis, peregrinus, inopinatus, præter consuetudinem; nuperus. )( Vetus. ADV. Plane, omnino. PHRAS. 1. (Bona nova affero, VULG.), *j'apporte de bonnes nouvelles*. Læta apportō omnia; exoptatum nuntium affero; læta narro ac prospera. 2. (Tristia nova affers, VULG.), *vous apportez de mauvaises nouvelles*. Tristes affers nuntios; malum apportas, narrando enecas. 3. (Sunt nova incerta, VULG.), *ces nouvelles sont incertaines*. Rumores sunt incerti; rumor sine auctore; rumores temere sine ullis auctoribus orti; nuntii non optimis auctoribus; rumores temere, incertis auctoribus, vulgati. 4. (Nova affers incredibilia, VULG.), *vous rapportez des choses incroyables*. Monstra narras; ficti sermones, conficti rumusculi sunt, quos tu nuntias; res narras fidem non habituras; monstri simile est, quod narras. Cf. [Nuntius](#). USUS: Novum id et admirabile. Hoc mihi plane novum accidit, ac præter opinionem. Numquid processit ad forum hodie novi? Rebus novis studere, *être partisan des idées nouvelles, travailler à des changements politiques*. (Nova, VULG.), *nouvelles, nouveautés*. Commentarii rerum novarum, commentarii rerum urbanarum *vel* publicarum. Ephemerides rerum novarum.

NOX, noctis, f. *Nuit*. SYN. Tenebræ. EPITH. Acerbissima, cæca, prope extrema, hiberna, obscura, atra, serena, fausta, funesta, luctuosa, intempesta, præceps, longa, proxima, media, multa, sempiterna, socia, stellans. Noctes contractiones, *nuits plus courtes*. PHRAS. 1. De nocte ad me venit, *il vint chez moi de nuit*. Multa nocte, intempesta nocte, concubia nocte, media nocte, medio noctis silentio, provecta jam nocte, adulta jam nocte ad me venit; cum jam multum noctis processisset; noctis silentio, quod tempus mortales altissimo somno premit, ad me accessit; intempestæ noctis silentio, profunda jam nocte ad me venit. 2. Nocte ingruente, *au soir, au commencement de la nuit*. Nocte appetente; nocte prima; sub primam facem; intendentibus se primis tenebris; primoribus noctis tenebris; cum jam terras nox opacasset; primæ noctis silentio. 3. Studere in seram noctem, *étudier fort avant dans la nuit*. Producere ad multam noctem litterarum

studia; in serum noctis lucubrare aliquid operis; lucubrationes in multam noctem extrahere; bonam partem noctis ad elucubrandos commentarios assumere; bonam noctis partem in litterarum studiis ponere, collocare. 4. Nox me obruit proficiscentem, *la nuit me surprend pendant mon voyage*. Proficiscentem nox oppressit; itineris pars magna in noctem coniecta est. 5. Tota nocte profectus est, *il voyagea toute la nuit*. Nullam partem noctis iter intermisit; ea nocte continenter profectus est; iter totam eam noctem tenuit. USUS: 1. Ipsa terræ umbra soli officiens noctem efficit. Sermo in serum noctis extractus. Noctes atque dies. Nocte ad me venit. 2. TRANSL. Noctem rebus etiam claris offundere, *répandre sur des choses claires une certaine obscurité*.

NOXA, æ, f. *Tort, préjudice, dommage; faute, délit*. SYN. Culpa, noxia. EPITH. Minima. USUS: In noxa esse; extra noxam esse. Eximere noxæ aliquem. Noxæ dedere aliquem, *livrer le coupable à la justice*. Sine noxa esse. Cf. [Culpa](#), [Crimen](#).

NOXIĀ, æ, f. *Tort, dommage, méfait, crime*. SYN. Noxa, culpa, crimen. USUS: Castigare aliquem ob meritam noxiam. Noxiæ pœna par esto.

NOXIUS, a, um, *Nuisible, funeste; coupable*. SYN. Malus, perniciosus. USUS: Noxius civis coerceatur.

NŪBĒCŪLA, æ, f. *Petit nuage, air sombre, front sévère*. USUS: Frontis tuæ nubeculam pertimesco.

NŪBES, is, f. *Nue, nuage*. SYN. Concretus in ære vapor. EPITH. Opacæ, atræ, acres, cæcæ, densæ, cœlestes, cæruleæ. PHRAS. Cœlum nubibus obducitur, *le ciel est couvert de nuages*. Intendunt se spissæ in cœlo nubes; concreti in ære vapores se in nubes induunt; cœlum nubibus obscuratur; obductæ cœlo nubes solem condunt, lucem eripiunt; aer in nubes cogitur. USUS: Aer concretus in nubem humoremque colligans terram auget imbribus. Conflictu nubium ardor exprimitur. Cum illi anhelitus se in nubem induerent. In illis reipubl. tenebris, nubibus ac procellis. Objicere nubem fraudibus, *étendre un nuage, un voile sur des méfaits*.

NŪBĪLĪS, e, gen. com. *Nubile, en âge d'être marié*. SYN. Aptā viro, matura viro. USUS: Grandis et nubilis filia.

NŪBO, is, psi *vel* nupta sum, nuptum, ere, n. *Se voiler (pour le fiancé), de là: épouser*. Feminis proprium. SYN. Locor, collocor in matrimonium.

PHRAS. Filia nupsit viro nobili, *sa fille a épousé un gentilhomme*. Collocata est in matrimonium, juncta matrimonio est viro nobili; cum viro nobili conjuncta est; in nobilem familiam nupsit; in manum convenit viro nobili; in matrimonium data, locata, mandata est viro nobili; filia domesticum fœdus junxit cum viro nobili; nuptum data, collocata, locata est viro nobili. Cf. [Matrimonium](#). USUS: Venerem Adonidi nuptam tradunt. Nubere in amplam familiam. Cf. [Nuptiæ](#).

NŪDĪUS tertius, *Il y a aujourd'hui trois jours, c. à d., avant-hier*. q. d. Nunc est dies tertius.

NŪDO, as, avi, atum, are, a. *Mettre à nu, dépouiller*. SYN. Spolio. )( Vestio, lego. USUS: Aliquem omnibus præsidiis nudare et exuere. Flagitii principium est nudare inter cives corpora. Cf. [Privo](#).

NŪDUS, a, um, *Nu, dépouillé, privé, vide*. SYN. Nudatus, spoliatus, vacuus. )( Vestitus. USUS: Urbs nuda præsidio, ab omnibus rebus vacua. Decore nuda mulier. Nudus ab amicis.

NŪGÆ, ārum, f. pl. *Bagatelles, plaisanteries*. SYN. Ineptiæ. )( Res graves, seriæ. EPITH. Meræ, tantæ. PHRAS. Omitte nugas, *cessez de plaisanter*. Nugas tandem relinque; mitte has ineptias; nugas aufer. Quid ad has ineptias abis? USUS: Nugas agit; næ illa magnas nugas dixerit. Delectari nugis. Cf. [Facetiæ](#), [Ineptiæ](#).

NŪGĀTOR, ōris, m. *Diseur de riens, radoteur; menteur*. SYN. Nugax. Cf. [Ineptus](#).

NŪGĀTŌRĪĒ, *D'une manière frivole, légère*. SYN. Inaniter, inepte.

NŪGĀTŌRĪUS, a, um, *Futile, léger, puéril*. SYN. Ineptus, levis, futilis. USUS: Nugatoria argumentatio, *argumentation futile, qui n'appartient pas à la cause*.

NŪGAX, ācis, omn. gen. *Vain, léger; sot*. SYN. Nugator.

NŪGOR, aris, atus sum, ari, d. *Dire des riens, plaisanter*. SYN. Jocer, ludo, nugas ago, nugas garrio, nugas dico, nugax sum, ad ineptias abeo, aures ineptiis obtundo. ADV. Inscite, omnino. USUS: Democritus non inscite nugatur. Cf. [Ineptus](#).

NULLUS, a, um, *Nul, aucun, personne*. SYN. Non ullus, nemo, nec quisquam unus, ne ullus quidem, nemo unus, nemo quisquam. )( Omnis,

aliquis. ADV. Omnino. USUS: 1. Res, quæ nulli usui sit. Nulli fides ejus, nulli opera, nulli res familiaris defuit. Nulla re una magis orator commendatur. 2. Levis, irritus, *qui n'a aucune valeur; nul, sans importance*. Homo nulla memoria. Argumentum hoc nullum est. 3. Non, *ne... pas*. Nullus dubito. Exinde vir ille summus nullus est.

NUM? *Est-ce que?* SYN. An, ecquid, numquid, utrum. USUS: Num quod vestigium, num quæ trepidatio?

NŪMEN, ĩnis, n. *Signe de tête; volonté divine, volonté puissante, ordre des dieux*. SYN. Divina vis, potestas, providentia. EPITH. Divinum, grave, sanctum, ingens, lætum, magnum, summum, vetustum. USUS: Omnes naturæ divino Numini parent. Vos, qui apud me vim et numen deorum tenetis. Numen honore, precibus placare. Accidit id non sine numine. Numen senatus, auctoritas et potestas. Vis cœlestis numenque divinum. Cf. [Deus](#).

NŪMĚRĀTUM, i, n. *Argent comptant*. USUS: Placet conditio, sed numerato malim, quam æstimatione, *la condition me plaît; mais j'aime mieux traiter argent comptant que par échange*.

NŪMĚRO, as, avi, atum, are, a. *Compter*. SYN. Dinumero, annumero, numerum in eo, numerando percenseo, numero commetior. ADV. Recte, adstrictè, numerosius. USUS: 1. Numerare pecuniam de suo. 2. Censeo, judico, existimo, *compter parmi, mettre au nombre de, regarder comme*. Voluptatem nullo loco numerant. Numerare aliquid in bonis, in loco mercedis, beneficii. Prope alter Cicero numeratur. Hostem te numero, non amicum. Prodigii id simile numeratur. Cf. [Computo](#).

NŪMĚRŌSĒ, *Avec mesure, harmonieusement*. USUS: Fundere orationem numerose, volubiliter, apte, circumscripte. Numerose cadit sententia, *la phrase finit avec nombre*.

NŪMĚRŌSUS, a, um, *Nombreux; qui a de la proportion, du rythme, de la cadence*. SYN. Aptus numeris, copiosus. USUS: Numerosum est in omnibus sonis ac vocibus, quod metiri possumus intervallis æqualibus. Oratio numerosa, *style nombreux, harmonieux*. Quæstus numerosior; exercitus numerosus.

NŪMĚRUS, i, m. *Nombre*. SYN. Multitudo, vis summa, copia. EPITH. Perfectus, accommodatior, magniloquentior, adstrictus, solutus, æquus,



aptus, certus, difficilis, exiguus, frequens, grandior, iambicus et dactilicus, impar, incolumis, ingens, innumerabilis, integer, legitimus, longior, mollis, musicus, oratorius, par, plenus, poeticus, procerior, proprius, repentinus, simillimus, verus, vitiosus, tantus, magnus, novus, invidiosus. USUS: 1. Frumenti, mellis, vini maximus numerus, *une grande quantité de...* Classis mille numero navium. Aliquem in amicorum numerum adscribere, referre; in amicorum numero ponere, existimare, putare, habere, colere, *mettre qqn au nombre de ses amis, le compter parmi ses amis*. Is aliquo numero erit; nullo numero est; aliquem numerum obtinere, *tenir un certain rang, jouir d'une certaine considération*. Opus omnibus numeris absolutum, *chose parfaite, accomplie, où rien ne manque*; omnibus partibus et numeris expletum quod omnes numeros habet, *complètement terminé*; omnibus numeris absolutus adolescens, *jeune homme accompli*. Ex numero amicorum sejungere, tollere, eximere, ejicere aliquem. 2. Musicæ ac oratoriæ modus ac mensura, *mesure, cadence, rythme, nombre, harmonie*. Numerus in cantu, in soluta oratione. Attici maxime numero serviunt. Oratio adstricta certa quadam numerorum ratione et pedum.

NUMMĀRĪUS, a, um, *Relatif à l'argent, d'argent*. SYN. Quod ad nummos pertinet. USUS: Esse in summa difficultate nummaria, *gêne financière, embarras d'argent*. Rem nummariam bene constituere.

NUMMĀTUS, a, um, *Muni; pourvu d'argent, riche*. USUS: Homo bene nummatus.

NUMMUS, i, m. *Pièce de monnaie, monnaie, argent*. SYN. Pecunia. USUS: Adventus noster ne nummo quidem sumptui fuit. Nummos cudere, *battre monnaie*. Ad nummos pervenire. Quid in nummis habeam, ipse ignoro. Subducere ad nummum. Nummos adulterinos pro veris dare. Nummos corrogare. Cf. [Pecunia](#).

NUMQUAM (nunquam), *Jamais*. SYN. Nullo tempore, nulla ætate, non post hominum memoriam, non ex omnium sæculorum memoria; post natos homines, ex omni memoria nihil unquam. USUS: Frigidum, ut nunquam antea. Nunquam pertinacius dimicatum, sic ut contra omnia vetustatis exempla nemo victor ex arena discesserit.

NUMQUID? *Si en quelque chose?* SYN. Anne, num, ecquid. USUS: Numquid duas habetis patrias? *Avez-vous deux patries?*

NUMQUIS, quæ, quod? *Est-ce que ce?* Numquis fundus venalis est? Cf. [Numquis](#).

NUNC, *Maintenant*. SYN. Hoc tempore, in præsentia, hodie, per hæc tempora. )( Tunc. USUS: Erat tunc excusatio, nunc nulla est. Nunc autem; nunc vero ea vis est in nomine, ut, etc.

NUNCŪPO, as, avi, atum, are, a. *Appeler*. SYN. Appello, nomino. ADV. Plenius. Nuncupare aliquem suo nomine. Nuncupare vota pro imperio, *prononcer des vœux solennels, prononcer la formule solennelle des vœux (pour l'empereur, pour l'État, etc.)*.

NUNDĪNÆ, ārum, f. pl. *Jour de marché*. SYN. Mercatus. EPITH. Domesticæ, flagitiosissimæ, mutæ. USUS: In hujus ædibus totius reipublicæ nundinæ, *marché*.

NUNDĪNĀTĪO, ōnis, f. *Tenue d'un marché, foire; commerce, trafic*. EPITH. Plena, referta, nova. USUS: Nundinatio juris.

NUNDĪNOR, aris, atus sum, ari, d. *Être au marché, faire du commerce, trafiquer*. SYN. Mercor, emo, cauponor. USUS: Senatorium ordinem pretio nundinari.

NUNTĪO, as, avi, atum, are, a. *Annoncer, dire, déclarer*. SYN. Affero, ab aliquo alicui nuntium perfero. ADV. Pertumultuose, quam primum, vere, longe, non dubie, obscure, vesperi. PHRAS. Nuntiatum est nobis, *on nous a annoncé*. Perlatus, allatus est ad nos; renuntiatum nobis est; nuntius citatis equis ad nos allatus, perlatus est; certis auctoribus accepimus; certos nuntios accepimus; nuntii ad nos venere, qui paulo certius aliquid in rebus attulere; fama ad nos, ad aures nostras pervenit; fama perlata est ad nos. USUS: Pompeio in hortos nuntiavit. Cf. [Narro](#), [Nuntius](#).

NUNTĪUS, ii, m. *Messenger, courrier; nouvelle, message*. SYN. Tabellarius, cursor, internuntius, rumor. EPITH. Acerbus, certior, domesticus, verus, falsus, gravis, jucundus, malus, optatissimus, superior, volucer. Adversi, boni, fallaces, proximi, quotidiani, tristes, varii, universi. PHRAS. Tristem nuntium accepi, *j'ai reçu une triste nouvelle*. Adversi, tristes, parum commodi, minime læti, parum secundi venerant mihi nuntii; allatus est gravis ad me nuntius; gravior ad me fama pervenerat; duriores de re rumores erant, qui fœdum nuntium incussere; graves nuntii ad nos delati, perlatis sunt. Cf. [Nuntio](#), [Novus](#), [Fama](#). USUS: 1. Per nuntium me certiore

fecit. Nuntios in omnem partem dimittere. Epistolam hanc multi nuntii, et fama ipsa celeritate superabunt. 2. Rumor, res allata, narrata, *message, nouvelle*. Nuntios accepimus lætissimos. Nuntium apporto tibi lætum sane et exoptatum. 3. Divortii et repudii ratione, *répudier sa femme, se séparer d'elle*. Nuntium uxori, nuntium virtuti, litteris remittere.

NŪPER, *Récemment, naguère*. SYN. Paucis ante diebus, horis; paucis abhinc annis; nostra, patrum memoria; novissime. USUS: Nuper, quid dico nuper, imo vero modo.

NUPTIÆ, ārum, f. pl. *Noce, mariage*. SYN. Matrimonium, nuptiarum dies. EPITH. Diurnæ, innuptæ, legitimæ, legitimæ, legitimæ, multæ, nefariæ, terrenæ. USUS: Nuptias apparare, adornare, conficere, facere, parare, *faire les apprêts d'une nocce*. Nuptias conjungere; nuptiis jungi, *se marier*. Nuptias conciliare, nuptiarum conciliatorem esse, *faire un mariage*. Nuptias disturbare, *rompre un mariage*. Nuptias fugere, effugere, *fuir le mariage*. Nuptiæ plenæ dignitatis et concordia, *mariage plein de dignité*. Nuptiæ non diurnæ fuerunt, erant enim non matrimonii dignitate, sed sceleris societate conjunctæ, *cet hymen ne fut pas de longue durée, etc.* Cf. [Matrimonium](#), [Nubo](#).

NUPTIĀLIS, e, gen. com. *De nocce, de mariage, nuptial*. USUS: Faces nuptiales; dona nuptialia.

NŪRŪS, ūs, f. *Belle-fille, bru*. SYN. Filii uxor.

NUSQUAM, *Nulle part*. SYN. Nullo in loco. )( Usquam. USUS: 1. Sive scripta est uspiam lex illa, sive nusquam. 2. Nulla in re, *pour aucune chose, pour rien*. Sumptus nusquam melius potest poni.

NŪTO, as, avi, atum, are, n. *Faire signe par un mouvement de tête; être incertain, flottant, indécis; chanceler*. SYN. Vacillo. USUS: Democritus nutare videtur in natura deorum, *Démocrite n'est pas fixé sur la nature des dieux*. Statua nutabat. Cf. [Dubito](#).

NŪTRĪCIUS, ĩi, m. *Nourricier, qui nourrit*. USUS: Nutricius ejus pueri.

NŪTRĪCOR, aris, atus sum, ari, d. *Nourrir, alimenter, élever*. SYN. Nutrio. USUS: Mundus omnia nutricatur et continet. Cf. [Alo](#).

NŪTRĪCŪLA, æ, f. *Nourrice*. USUS: Gellius, nutricula seditiosorum, *ardent protecteur de tous les séditionnaires*.

NŪTRĪMENTUM, i, n. *Nourriture, aliment*. SYN. Cibus, alimentum. USUS: Educata suis nutrimentis eloquentia. Cf. [Cibus](#).

NŪTRĪO, is, īvi et ĭi, ĭtum, ire, a. *Allaiter, nourrir, élever*. SYN. Alo, educo. Cf. [Alo](#).

NŪTRIX, ĭcis, f. *Nourrice*. SYN. Alumna. USUS: Cum lacte nutricis errorem suxisse videtur, *il semble avoir sucé l'erreur avec le lait de sa nourrice*.

NŪTŪS, ūs, m. *Mouvement, signe de tête*. SYN. Vis, nisus, gravior significatio, voluntas. EPITH. Regius. PHRAS. Ad nutum paret, *il obéit au moindre signe*. Ad illius nutum se fingit et accommodat; ad ejus nutum ac voluntatem se convertit totum; ejus nutus observat, intuetur omnes. USUS: 1. *Tendance, pesanteur*. Gravia suo nutu ac pondere deorsum feruntur. 2. *Voluntas, signe, ordre, désir*. Ejus nutu, ac arbitrio omnia fiunt, reguntur, gubernantur. Nutu aliquid ab aliquo consequi.

NUX, nŭcis, f. *Noix*. USUS: Nucem frangere; nuces legere.



O! *O, oh! ah!* Interj. dolentis, gaudentis, vocantis. USUS: O post hominum memoriam fortissimi consules! O rem odiosam! O gratum adventum!

OB, *Pour, à cause de*. SYN. Propter, ante. USUS: 1. Ob eam causam, ob delictum pœnas a te repetam. 2. Ante, *devant*. Mors mihi semper ob oculos versatur. Cf. [Propter](#).

ŌBÆRĀTUS, a, um, *Endetté, obéré*; subst. *Débiteur insolvable*. SYN. Ære alieno obligatus, obstrictus, ære alieno demersus debitor. USUS: Ex omni colluvie exules obæрати. Cf. [Æs](#).

ŌBAMBŪLĀTĪO, ōnis, f. *Allées et venues autour, devant*. SYN. Inambulatio. Cf. [Ambulatio](#).

OBDO, is, dīdi, dītum, ere, a. *Placer, mettre qqche devant qqche*. USUS: Obdere pessulum ostio, *mettre la traverse devant la porte (pour la fermer)*.

OB Dormio, is, īvi, *vel* īi, ītum, ire, n. *S'endormir*. SYN. Dormio, obdormisco, somno consopior, sopore opprimor. USUS: Endymion in Latmo obdormivit. Quid melius, ac in mediis vitæ laboribus obdormiscere, et ita conniventem somno consopiri sempiterno. Cf. [Dormio](#).

Obducere, is, xi, ctum, ere, a. *Conduire devant, mener, amener vers*. SYN. Obnubo, obtego, obstruo, oppono. )( Delego. USUS: Rebus clarissimis tenebras obducere. Labor callum obduxit dolori, manibus. Consuetudo obduxit callum stomacho, *l'habitude émousse la sensibilité de l'estomac*. Obducta jam reipublicæ cicatrix. Aliquem alicui obducere, competitorem alicui opponere, *opposer un homme à un autre*. Cf. [Tego](#).

Obductio, ōnis, f. *Action d'amener sur, d'étendre sur*. USUS: Obductio capitis absit a cive Romano, *le citoyen romain ne doit pas avoir la tête couverte en allant au supplice*.

Obdureo, as, avi, atum, are, a. et n. *Endurcir, durcir; persister, tenir bon*. SYN. Constanter, æquo animo perfero, tolero, fero. ADV. Vehementer. USUS: Obduretur hoc triduum, *qu'on prenne donc patience trois jours encore*. Cf. [Perfero](#).

Obduresco, is, dūrūi, escere, n. *S'endurcir, devenir insensible*. SYN. Callum obduco. USUS: Jam ad illa obduruimus et humanitatem omnem exuimus. Usu ac consuetudine obduruit ac percalluit incredibilis nostra patientia. Desperatione animus ad dolorem, contra dolorem obduruit. Cf. [Durus](#), [Occallesco](#).

Obediens, ōbēdienter, *Avec soumission, docilité, volontiers*. USUS: Spondent se sub imperio obedienter fideliterque futuros. Id obedienter est curatum.

Obediencia, ōbēdientia, æ, f. *Obéissance, soumission*. SYN. Obtemperatio. USUS: Abjiciunt obedientiam, nec rationi parent, cui sunt subjecti lege naturæ. Servitus est obedientia animi arbitrio carentis suo.

Obediō, is, īvi *vel* īi, ītum, ire, n. *Obéir à qqn, exécuter ses volontés, lui être soumis*, RAD. ex Ob et Audio. SYN. Pareo, audio, obtempero, obsecundo, assentio, dicto pareo, imperium non recuso, monita sequor, dicto audiens sum, mandata facio, exsequor, imperata facio; alienæ voluntati morem gero, sequor; meam voluntatem ad alienam aggrego, cum aliena voluntatem meam conjungo. PHRAS. 1. Obediendum DEO est, *il faut obéir à DIEU*. Intenti ad DEO parendum simus, oportet; DEO nos

obedientissimos esse decet; DEI imperia animo non invito exsequamur; morigeros nos DEO esse decet; aggreganda est voluntas nostra ad divinam voluntatem; DEUM auctorem sequamur, oportet; DEI imperia sequamur, persequamur, necesse est. 2. Negat se obediturum senatui, *il affirme qu'il n'obéira pas au sénat*. Negat se in auctoritate, in potestate senatus futurum, senatus imperio morem gesturum; imperata facturum; imperio pariturum; minatur se ab officio discessurum; obedientiam abjecturum; jugum excussurum; negat se porro legitima imperia pati posse; negat se senatus decretis staturum; imperium senatus abnuit. USUS: Ad verbum obedire alteri. Obedire tempori. Cf. [Pareo](#).

ŌBĒO, is, īvi vel īi, ĭtum, ire, n. *Aller ou venir devant, vers. a. S'approcher, atteindre; voyager, parcourir*. SYN. Peragro, lustro, perago, tracto. ADV. Audacius, diligenter, flagitiose. USUS: 1. Urbem, regionem, provinciam pedibus obire. 2. Perago, ago, tracto, *s'appliquer à qqche, s'en occuper; faire*. Munus suum obire; facinus, rem privatam et publicam, sacra obire. Diem edicti, vadimonium obire neglexit. 3. Morior, *mourir*. Diem, mortem obire. Cf. [Fungor](#), [Administro](#), [Facio](#).

ŌBĒQUĪTO, as, avi, atum, are, n. *Chevaucher devant ou autour, parcourir à cheval*. USUS: Castris vel castra obequitare.

ŌBEX, ĭcis, m. *Obstacle*. USUS: Moliri obices. Cf. [Impedimentum](#).

OBFIRMO, as, avi, atum, are, n. *Rendre solide, affermir, assujettir, consolider*. USUS: Obfirmare animum.

OBFIRMĀTUS, a, um, *Ferme, solide, opiniâtre, entêté*. USUS: Pertinax et obfirmatus in iracundia. Cf. [Pertinax](#).

ŌBĪTER, \* *En passant, d'une manière accessoire, par occasion*. SYN. Leviter, tenuiter, mediocriter. )( Perfecte. PHRAS. 1. Scientias obiter didicit, *il n'a étudié qu'en passant*. Litteras primoribus duntaxat labris gustavit; extremis, ut aiunt, digitis attigit; litteras leviter attigit; litteras quasi præteriens, quasi per nebulam, quasi per transennam præteriens strictim aspexit; litteras vix primoribus labris attigit; de litteris vix cursim aliquid arripuit. 2. Hæc tantum obiter tractavi, *je n'ai traité ce point qu'en passant, d'une manière accessoire*. Leviter hæc tantum egi; levi brachio, molli brachio hæc acta sunt; indiligenter hic eram. Leviter hæc transii, attigi; his



quasi praeferiens satisfeci; strictim hæc tractavi et tanquam in transcurso. Cursim hæc transmissi.

ÖBİTŬS, ūs, m. *Destruction, mort; coucher des astres*. SYN. Occasus, mors. USUS: Siderum ortus et obitus. Obitus consulum vulgatus, *la mort des consuls fut connue*. Cf. [Mors](#).

OBJÄCĒO, es, cŭi, ere, n. *Être couché, étendu devant ou auprès*. USUS: Cumulus sarcinarum objacet.

OBJECTÄTİO, ōnis, f. *Reproche*. USUS: Exprobratio.

OBJECTO, as, avi, atum, are, a. *Opposer, objecter*. SYN. Objicio. USUS: Objectare probrum, falsum crimen alicui. Cf. [Objicio](#).

OBJECTŬS, ūs, m. *Action de mettre devant, interposition*. USUS: Objectu lateris aliquem defendere.

OBJECTUS, a, um, *Placé, mis, situé devant*. SYN. Oppositus. USUS: Objecta species voluptatis. Objectus fortunæ. Ad omnes casus subitorum periculorum objectus et oppositus.

OBJİCİO, is, jĕci, jectum, ere, a. *Mettre, placer devant, opposer; reprocher*. SYN. Oppono, objecto, exprobro; crimini do, jacio, conjicio; culpam impingo. ADV. Falso, vere, varie. USUS: Objeci caput meum in tot et tantas dimicationes, atque in tot impetus perditorum civium. Alicui religionem objicere, *faire à qqn une obligation de conscience*. Objicere spem, metum, sollicitudinem, moram, laborem, molestiam. Aliquid alteri in criminis loco objicere. Feris corpus objicere. Objici insidiis. Objiciuntur sæpe formæ, *souvent des images se présentent à notre esprit*. (Ego omnium objectum, VULG.), *je suis le jouet, le plastron de tous*. Materia sum omnium jocorum; idoneus videor, quem omnes merito ludo faciant, in quo omnes illudent.

OBJURGÄTİO, ōnis, f. *Reproche, réprimande, blâme*. SYN. Castigatio. EPITH. Longior, lenis, necessaria, plena, mediocris, utilis. USUS: Objurgatio ne multum acerbitalis habeat. Objurgatio contumelia vacare debet. In objurgationibus interdum vocis contentione majori utendum. Cf. [Reprehendo](#).

OBJURGÄTOR, ōris, m. *Qui réprimande, qui blâme*. SYN. Severus admonitor. EPITH. Benevolus. USUS: Non est ferendus objurgator, qui, quod

in altero vitium reprehendit, in eo ipse deprehenditur.

OBJURGO, as, avi, atum, are, a. *Blâmer, réprimander, faire des reproches*. SYN. Castigo, asperius appello, asperius admoneo. ADV. Vehementer, mediocriter. USUS: Cæsar meam in rogando verecundiam, de mea me verecundia objurgavit. Cf. [Alloquor](#), [Perstringo](#), [Reprehendo](#).

OBLANGUESCO, is, langŭi, escere, n. *S'affaiblir*. USUS: Litterulæ meæ tui desiderio oblanguerunt. Cf. [Languo](#).

OBLLECTĀMENTUM, i, n. *Amusement, divertissement, plaisir*. SYN. Oblectatio, delectatio. EPITH. Longius. USUS: Oblectamenta et solatia senectutis. Cf. [Delectatio](#).

OBLLECTĀTIŌ, ōnis, f. *Action d'amuser; divertissement, plaisir*. SYN. Oblectamentum. EPITH. Honesta, libera, ingenua. USUS: Interdum oblectatio quæritur animi requiesque curarum. Cf. [Delectatio](#).

OBLLECTO, as, avi, atum, are, a. *Divertir, amuser*. SYN. Delecto. USUS: In libris, in hortulis se oblectare. Cf. [Delecto](#).

OBLLECTOR, aris, atus sum, ari, d. *S'amuser, se divertir*. SYN. Delector, ducor, capior. ADV. Commode. USUS: Ludis oblectamur et ducimur. Cf. [Delector](#).

OBLĪGĀTIŌ, ōnis, f. *Obligation, engagement*. SYN. Auctoramentum. EPITH. Gravis et difficilis. USUS: Difficilior est animi ac sententiæ, quam pecuniæ obligatio. (Est mea obligatio, VULG.), *c'est mon devoir*. Est id officii mei; meæ hæ sunt partes. (Obligationem scriptam accepi, habeo, VULG.), *j'ai une obligation écrite*. Fiduciam accepi; fiduciam teneo. Obligationem de se dare, *s'engager*. Nomina facere.

OBLĪGĀTUS, a, um, *Obligé, qui a des obligations*. SYN. Obstrictus, devinctus. PHRAS. Magnopere tibi obligatus sum, *je vous suis bien obligé*. Tantum tibi debeo, quantum persolvere difficile est; incredibilem tibi amorem quemdam et omnia in te summa ac singularia studia debeo. Vix, aut ne vix quidem solvendo sum, tanta sunt tua in me officia ac merita. Verbis non patitur res satisfieri, adeo me in perpetuum devinxisti. Maximis me beneficiis obstrictum tenes. Mancipio et nexu tuum me fecisti. Multis me beneficiis ac pignoribus velut auctoratum habes. Agere mecum potes tanquam ex syngrapha, ita me tibi divinctum tenes. Maximis me

beneficiorum vinculis obstrinxisti. Cf. [Obnoxius](#), [Beneficium](#), [Officium](#).  
USUS: Tenere aliquem beneficiis obligatum.

OBLĪGO, as, avi, atum, are, a. *Lier, attacher; engager, obliger*. SYN. Obstringo, in perpetuum obligo, devincio, adstringo, religo, alligo. ADV. In perpetuum, nusquam, valde. PHRAS. 1. Magnopere me tibi obligabis, *vous m'obligerez singulièrement, vous me rendrez service*. Magnam a me inibis gratiam; hoc ego in summi beneficii loco ponam, numerabo; me tibi in perpetuum devincies, obstringes. Cf. [Obligatus](#). 2. Obligo me, *je m'oblige, je m'engage*. Omni me execratione devincio; fidem meam do, interpono; obligo fidem meam et obstringo. 3. Obligatur ex promisso, legibus, *ses promesses, les lois l'obligent*. Tenetur promisso, legibus; legum, promissorum vinculis obstringitur. USUS: Obligare aliquem militiae sacramento, pactionibus. Sibi aliquem beneficio obligare. Domum alicujus religione, populum scelere obligare. Legum et judiciorum poenis obligatur. Obligare vulnus, *bander une plaie*.

OBLĪGŪRĪO, is, ire, n. *Dissiper, manger, dévorer*. SYN. Ligurio, devoro. USUS: Fortunas suas obligurire; patrimonia profundere. Cf. [Consumo](#).

OBLĪMĀTUS, a, um, *Couvert de limon*. SYN. Limo pinguis. USUS: Nilus oblimatos agros relinquit, *le Nil laisse les terres couvertes de limon (engraissées)*.

OBLĪNO, is, lēvi, lītum, nere, a. *Enduire, oindre, frotter de; souiller*. USUS: Vita hominis libidine oblita. Unguentis, cæno oblitus. Eloquentia Asiæ moribus oblita, *l'éloquence altérée par les mœurs de l'Asie*.

OBLĪQUĒ, *Obliquement, de travers*. )( Recte. USUS: Recte, oblique ferri.

OBLĪQUUS, a, um, *Oblique, qui est ou qui va de travers, de côté*. SYN. Transversus. USUS: Motu corporis obliquo. In obliqua et transversa hostium latera invectus.

OBLĪTESCO, is, lītūi, escere, n. *Se cacher*. SYN. Delitesco. USUS: Stellæ a nostro aspectu interdum oblitescunt.

OBLĪTĒRO, as, avi, atum, are, a. *Effacer*. USUS: Beneficii memoriam obliterare. Cf. [Obliviscor](#), [Oblivio](#).

OBLĪVĪO, ōnis, f. *Action d'oublier, oublier*. SYN. Memoriae lapsus. EPITH. Exigua, perpetua, sempiterna, voluntaria. PHRAS. 1. Clades ea jam in

oblivionem venit, *on a déjà perdu le souvenir de ce désastre*. Clades ea jam oblivioni data est; oblitterata in animo est; memoria intercidit; in oblivionem venit; ejecta ex animo memoria ejus cladis est; recens dolor proximæ cladis transiit; cladis ejus memoria cessit; clades e memoria excessit, animo excidit, ex animo deleta est; clades ea jam ex memoria deposita est; e memoria dilapsa, elapsa est; in oblivionem adducta est; clades ea jam animo effluit; excidit memoria ejus cladis; clades ea oblivione contrita, obruta, tecta est; cladis ejus acerbitem oblivio jam delevit. 2. Tot summorum virorum nomina in oblivione sunt, *les noms de tant d'hommes illustres sont tombés dans l'oubli*. Tot summorum virorum memoria cessit; abiit vetustate memoria; nomen vetustate abolevit, memoria abolevit; tot viri summi in oblivione jacent. 3. Lætiores in dies nuntii oblivionem tandem inducunt tot malorum, *les nouvelles de jour en jour plus heureuses nous font oublier tant de maux*. Lætiores nuntii expellunt memoriam tot malorum; oblivionem afferunt tot malorum; tristes superiorum temporum imagines ex memoria detergunt, evellunt; oblitterant in animo superiorum temporum clades; animum a conspectu tot malorum avertunt; tot malorum memoriam ex animo delent. USUS: Omnem memoriam injuriarum sempiterna oblivione delere, obruere, extinguere, conterere. Tuas laudes nulla unquam obscurabit oblivio. Erunt semper, qui tuas laudes ab oblivione et silentio hominum vindicent. Cf. [Obliviscor](#), Memoria imbecilla.

OBLĪVĪŌSUS, a, um, *Oublieux, qui oublie aisément*. SYN. Immemor. )( Memoria.

OBLĪVISCOR, ĕris, blĭtus sum, visci, d. *Oublier, ne pas se souvenir*. SYN. Mihi excidit, ex animo meo excidit, effluit; oblivionem capit, ex memoria depono; alicujus rei memoriam depono, oblivione perpetua deleo; aliquid e memoria elabatur, dilabatur; rei memoria ex animo discedit. PHRAS. 1. Nunquam tui obliviscar, *je ne vous oublierai jamais*. Ita mihi imago tam cari capitis insedit, ut excidere, effluere ex animo nunquam possit; memoria tua nulla temporis longinquitate abibit; nulla ætas tui memoriam ex animo oblitterabit meo. Cf. [Memor](#), [Oblivio](#). 2. Obliviscere tandem calamitatum tuarum, *oubliez enfin vos malheurs*. Casus tuos tandem ex animo tuo, mente tua, memoria tua dele, evelle; omitte temporum tuorum memoriam; depone et abjice calamitatum tuarum memoriam; malorum tuorum tristes imagines voluntaria oblivione depone, conterere; deleat tandem, auferat calamitatis

sensum sempiterna oblivio. USUS: Depone memoriam doloris tui et injurias *vel* injuriarum obliviscere.

OBLONGŪS, a, um, *Long, allongé*. USUS: Figura oblonga.

OBLŌQUOR, ěris, lŏcŭtus sum, loqui, d. *Parler contre qqn, interrompre, contredire*. SYN. Obstrepo. PHRAS. Totus ei senatus oblocutus est, *tout le sénat l'interrompit pour le contredire*. Reclamatum a toto senatu, nec sine convitio; fremitus universi senatus obortus est; obstrepebat senatus universus carpebatque sententiam. USUS: Tu me appelles licet, et interpelles, et obloquaris.

OBLUCTOR, aris, atus sum, ari, d. *Lutter, combattre contre qqn, lui résister*. SYN. Obnitor, repugno. USUS: Hosti obluctari. Cf. [Repugno](#).

OBMŌLĬOR, ĩris, mŏlĭtus sum, iri, d. *Élever, construire devant; fermer, boucher par une construction*. USUS: Omnes ad obmolienda, quæ ruinis strata erant, concurrerunt, *tous coururent réparer les murailles qui étaient en ruines*.

OBMŪTESCO, is, mŭtŭi, escere, n. *Devenir muet; se taire, garder le silence*. SYN. Conticesco. ADV. Plane. PHRAS. Prae stupore obmutuit, *la stupeur le rendit muet*. Admiratio tam novæ rei ac subitæ homini incluserat vocem; rei insolentia animum pariter et silentium defixit, mutum et elinguem reddidit; insolitum rei spectaculum hominem ita defixit, ut neque animo, neque lingua constaret; rei spectaculo defixus et attonitus silentium tenuit, stupenti lingua constitit. USUS: Nulla unquam vetustas de te obmutescet, *les siècles les plus reculés ne garderont pas le silence sur votre personne*. Homo disertus et loquacissimus repente obmutuit.

OBNĪTOR, ěris, nĭsus et nixus sum, niti, d. *Lutter, résister*. SYN. Obsisto, occurro; adversum rem, contra rem tendo. Cf. [Repugno](#).

OBNOXĬUS, a, um, *Exposé à; sujet, soumis, obéissant*. SYN. Subjectus. USUS: Vivat, qui obnoxius et subjectus vivere cupit. Supplex et obnoxius.

OBNŪBO, is, psi, ptum, ere, a. *Couvrir, voiler, envelopper*. SYN. Obtego.

OBNUNCĬĀTĬO, ōnis, f. *Annonce d'un mauvais présage*. SYN. Auguris significatio de periculo imminente. USUS: Dirarum obnuntiatio neglecta, *imprécations négligées*.

OBNUNTĪO, as, avi, atum, are, a. *Annoncer un mauvais présage, un malheur.* SYN. Nuntio, prænuntio. USUS: Legem tulit, ne obnuntiare comitiis liceret.

ÖBÖRĪOR, ěris, ortus sum, iri, d. *Naître, paraître, se montrer.* SYN. Exorior. USUS: Quanta mihi lux oboritur. Cf. [Orior](#).

OBRĒPO, is, repsi, reptum, ere, n. *Se glisser furtivement, s'insinuer.* SYN. Irrepo. ADV. Extrinsecus. USUS: Sensim tibi obrepat senectus. Obrepere ad honores, in animos hominum. In animos dormientium multæ imagines obrepunt.

OBRĪGESCO, is, gūi, escere, n. *Se durcir.* USUS: Nive et pruina obriguere. Cf. [Frigus](#).

OBRÖGO, as, avi, atum, are, a. *Opposer une loi nouvelle à une loi ancienne.* SYN. Aliam legem rogo, qua prior ab alio lata infirmetur.

OBRŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Couvrir, ensevelir; anéantir, accabler.* SYN. Operio, sepelio. )( Eruo. USUS: Magnitudine negotii tanquam fluctu obruor. Homo ære alieno obrutus, *homme écrasé de dettes.* Criminibus et testibus aliquem obruere.

OBSCĒNĒ, *D'une manière indécente, immorale.* SYN. Turpiter.

OBSCĒNĪTAS, ātis, f. *Impureté, obscénité.* SYN. Turpitude. USUS: Verborum rerumque obscenitas vitanda.

OBSCĒNUS, a, um, *Impur, obscène.* SYN. Turpis. USUS: Genus jocandi illiberale, petulans, flagitiosum, obscœnum. Cf. [Turpis](#), [Petulans](#), [Libido](#), [Impudicus](#).

OBSCŪRĀTĪO, ōnis, f. *Obscurité, éclipse.* SYN. Obscuritas. EPITH. Magna, tanta. USUS: Obscuratio solis. Inde mentis obscuratio consequitur.

OBSCŪRĒ, *D'une manière obscure; furtivement, en cachette.* SYN. Per nebulam, per caliginem. )( Aperte. USUS: Non agam obscure. Malum serpit non obscure.

OBSCŪRĪTAS, ātis, f. *Obscurité, défaut de clarté.* SYN. Obscuratio, tenebræ, caligo, ænigma. )( Lux. EPITH. Diuturna, maxima, involuta. USUS: Causa latet obscuritate naturæ involuta. Habet ea res magnam obscuritatem.



Oratio, quæ lumen adhibere rebus debet, sæpe obscuritatem et tenebras affert.

OBSCŪRO, as, avi, atum, are, a. *Rendre obscur, priver de la lumière.* SYN. Lucem eripio, noctem rebus *vel* tenebras obduco, obcæco, luminibus officio, inobscuro, caliginem offundo, luminibus obstruo, tenebris involvo, tenebris circumfundo. ADV. Negligenter, sensim, plene. PHRAS. 1. Cælum obscuratur, *le ciel s'obscurcit*. Spissæ intendunt se cælo nubes, ut lucem condant; cælum una et continenti nube involvitur; aer totus in nubes cogitur; obductæ cælo nubes solem diemque eripiunt, tenebris omnia involvunt, circumfundunt. USUS: Lumen lucernæ obscuratur, et offunditur luce solis. Obscurata et evanescens memoria.

OBSCURUS, a, um, *Obscur, sombre; inconnu, secret.* SYN. Habens obscuritatem, tenebricosus, spissus, cæcus, tortuosus, involutus, latens, opertus, a natura involutus. )( Apertus, illustris. PHRAS. 1. Homo obscurus et ignotus, *homme obscur, inconnu*. Homo re nulla nobilis; cujus fama in obscuro; ex cæno, nescio quo et tenebris extractus. Cf. [Humilis](#), [Ignobilis](#). 2. Liber est nimis obscurus, *ce livre est peu intelligible*. Multa sunt in hoc libro tenebris circumfusa; abstrusa multa, et crassis occultata tenebris; longissime ab imperitorum intelligentia sensuque disjuncta; materia, argumentum libri non satis puerili ingenio æqua; nihil ibi in medio positum, nihil non abstrusum et reconditum. 3. Obscurus orator est, *orateur obscur, que l'on ne comprend pas*. Orator qui ita loquitur, ut non intelligatur; cujus millesimam partem vix intelligas; qui in tenebris, quam luce causam suam versari malit; qui compressione rerum totam obcæcat orationem; cujus sermo oraculis similior, quam orationi; qui ænigmata loquitur; cujus orationi Œdipo conjectore opus sit. USUS: Multa erant obscura, ambigua, involuta; explanationes interpretum essent adhibendæ. Homo obscuris natalibus.

OBSĒCRĀTĪO, ōnis, f. *Prières instantes, supplications.* SYN. Preces, deprecatio, obtestatio. EPITH. Gravis, humilis, superba. USUS: Obsecratione uti. Obsecrationem repudiare.

OBSĒCRO, as, avi, atum, are, a. *Prier avec instances, supplier, conjurer.* SYN. Rogo, oro, obtestor. ADV. Amantissime, magnopere, vere. USUS: Ille pro salute mea populum obsecravit. Obsecro te per fratris mortui cinerem, per nomen propinquitatis. Cf. [Rogo](#).

OBSĒCUNDO, as, avi, atum, are, n. *Se prêter à, se conformer à, obéir, seconder.* USUS: Cui cives assenserint, hostes obedierint, venti obsecundarint. Cf. [Obedio](#), [Pareo](#).

OBSĒPIŮ, ĩs, sepsi, septum, ire, a. *Clore d'une enceinte, fermer, intercepter le passage.* SYN. Sepio, intercludo. USUS: Vias ad honores alicui obsepire, *fermer à qqn l'accès aux dignités.* Cf. [Munio](#).

OBSĒQUĪŌSUS, a, um, *Plein de complaisance, de déférence, obséquieux.* SYN. Qui facile obsequitur. Cf. [Officiosus](#).

OBSĒQUĪUM, ĩi, n. *Complaisance, déférence, soumission, docilité.* SYN. Indulgentia, officium. EPITH. Molestum. USUS: Obsequio suo mitigare hominem. Multa in homines obsequia. Animus ab indulgentia et obsequio corporis discedat. Obsequium amicos, veritas odium parit. Cf. [Officium](#).

OBSĒQUOR, ěris, sĕcŭtus sum, sequi, d. *Se conformer aux désirs de qqn, avoir pour lui de la déférence; céder à une chose, s'y laisser aller.* SYN. Morem gero, morigeror, gratificor, indulgeo. )( Repugno. PHRAS. 1. Obsequi genio suo, *suivre ses penchants, s'abandonner au plaisir.* Morem gerere animo suo; servire cupiditatibus; curare genium; indulgere genio. 2. Homini improbo per omnia obsequitur, *il fait toutes les volontés de ce méchant homme.* Totum se dat homini; nutus ejus omnes observat, intuetur; ad nutum hominis improbissimi se convertit; nutu ejus regitur; ex ejus nutu et arbitrio suspensas habet omnes vitæ suæ rationes. USUS: Tempestati navigantes obsequuntur. De ea re tibi obsequor. Consuetudine libenter obsequor. Cf. [Indulgeo](#), [Gratificor](#).

1. OBSĒRO, as, avi, atum, are, a. *Fermer au verrou, verrouiller.* SYN. Sera imposita occludo. USUS: Œdes, aures obseratæ. Cf. [Claudo](#).

2. OBSĒRO, is, sĕvi, sĭtum, ere, a. *Semer, ensemençer.* Sero, consero. USUS: Terra frugibus obserebatur. Loca virgultis, tenebris obsita, *lieux couverts de broussailles, remplis de ténèbres.*

OBSERVANS, antis, omn. gen. *Qui fait grand cas de.* SYN. Studiosus, cupidus. USUS: Homo mei observantissimus. Cf. [Studiosus](#).

OBSERVANTĪA, æ, f. *Considération, honneur, respect.* SYN. Veneratio, cultus, reverentia. EPITH. Diligens, perpetua, præsens, summa. USUS: Observantia est, per quam aut ætate aut dignitate antecedentes colimus et veneramur, *on entend par respect (observantia) les marques de déférence et*

*de vénération que nous donnons à l'âge ou aux dignités.* Mea tibi observantia nunquam defuit. Amicos observantia retinere. Cf. [Officium](#), [Revereor](#).

OBSERVĀTIŌ, ōnis, f. *Observation, attention.* SYN. Animadversio. EPITH. Diuturna, constans, longinqua, summa, supina. USUS: Observatio diuturna peperit artem.

OBSERVO, as, avi, atum, are, a. *Observer, remarquer; respecter, honorer.* SYN. Animadverto, noto; speculor, aucupor, ex insidiis capto, in specula sum; legibus obtempero, pareo; colo, veneror, amo. ADV. Æque, assidue, diligentius, peramanter, perofficiose, sanctissime, stricte, valde, vehementer. PHRAS. Ubique observat me, *partout il m'épie.* Ejus oculi assidue in me intenti sunt; in me unum oculos conjicit; ex insidiis, clanculum sermones meos captat; velut e specula observat mores meos; aures et oculi ejus assidue speculantur me et custodiunt; omnia odoratur; subauscultat, aucupatur ex insidiis sermones omnes meque omni in loco infensus servat. USUS: 1. Motus stellarum observare. Observa, quæso, hominis consilia. 2. Colo, veneror, *avoir des égards, de la déférence pour.* Peramanter me observat. Observare et colere aliquem ut alterum parentem. Cf. [Colo](#), [Veneror](#).

OBSES, ĭdis, m. *Otage.* EPITH. Præcipuus, incolumes, multi. USUS: Obsides victis imperare; obsides dare, habere, mittere, accipere.

OBSESSIŌ, ōnis, f. *Siège, investissement, blocus.* SYN. Obsidio. USUS: Obsessio fori, occupatio templorum, oppressio curiæ.

OBSĪDĒŌ, es, sēdi, sessum, ere, a. *Assiéger.* SYN. Circumsideo, obsessum teneo, fossa et vallo septum teneo; oppugno. ADV. Omnino. PHRAS. 1. Romani Numantiam obsedere, *les Romains assiégèrent Numance.* Obsidione munitionibusque pressere; corona circumdedere, cinxere; vallo, aggere, operibus oppugnare; Romani obsidionem intulere Numantiæ; Numantiæ mœnia ab omni parte aggressi sunt; Romani exercitum ad urbem Numantiam admove; corona militum cinxere; circumplexi sunt opere ac munitione; in obsidione tenere. 2. Obsessa urbs est et vehementer oppugnata, *la ville est assiégée et fortement attaquée.* Circumsessa urbs est et circumvallata, arx opere circumventa, circumjecta mœnibus peditum multitudo, peditatui circumfusæ equestres turmæ, quassata muralibus tormentis mœnia et summa ope oppugnata. Totius belli instrumentis et

apparatu actum, ac ne punctum quidem temporis oppugnatio respiravit. Urbs aggeribus oppugnata, tormentis verberata, nudata pars magna mœnium, pars muralibus machinis decussa; urbi externa vis ingruit, castra ad urbem posita sunt; urbs obsidione clausa est; viæ omnes aditusque insessi et admoto totius bellici apparatus instrumento quati, feriri, arietibus percuti urbs cœpta est. Cf. [Oppugno](#). USUS: Obsidere urbem. Armis senatum obsidere.

OBSĪDĪO, ōnis, f. *Siège, blocus, investissement d'une place*. SYN. Obsessio. PHRAS. 1. Urbem obsidione liberavit, *il délivra la ville assiégée*. Ab obsidione vindicavit; obsidione exemit; ex obsidione eripuit; urbem hostilibus armis obseptam, hostium copiis septam, cinctam, oppressam in libertatem restituit, incolumem servavit, libertate, incolumitate donavit. Hostes urbem obsidione prementes, castris positos ad urbem sedentes, urbis libertati imminentes expulit, eiecit, in fugam convertit, submovit, fugavit. 2. Obsidio sustinenda erit, *il faudra soutenir un siège*. De tectis mœnibusque dimicandum erit; mœnibus bellum propulsandum erit. USUS: In obsidione esse; in obsidione tenere; obsidionem continuare. Obsidionem solvere, omittere. Obsidione urbem liberare.

OBSĪDĪŌNĀLIS, e, gen. com. *De siège, obsidional*. USUS: Corona obsidionalis, *couronne obsidionale, couronne d'herbe donnée à un général qui a délivré un autre général assiégé*.

OBSIGNĀTOR, ōris, m. *Celui qui scelle, qui cache*. USUS: Litterarum obsignatores et testes.

OBSIGNO, as, avi, atum, are, a. *Sceller, cacheter; contre-signer un testament*. SYN. Signo, consigno, signum appono, signum imprimo. USUS: Epistolam, decretum, tabulas obsignare. Judicium signis testamentum obsignatum est.

OBSISTO, is, stīti, stītum, ere, n. *S'arrêter ou se mettre devant; résister, faire face, tenir tête*. SYN. Resisto, repugno, occurro, conatum refuto, prohibeo, conatibus obviam eo; conatum comprimo, frango; a conatu repello. ADV. Audacter, malitiose, perniciose, vehementer. USUS: Audacter alicui; dolori, vitiis obsistere. Multorum odiis nullæ opes obsistere possunt. Cf. [Resisto](#).

OBSÖLESCO, is, sölēvi, escere, n. *Passer, vieillir, s'user*. SYN. Inveterasco, tenebris vetustatis opprimor. )( Splendo. USUS: Vetustate ista *vel* propter vetustatem jam obsoleverant.

OBSÖLĒTĒ, *A l'ancienne mode*. USUS: Homo obsoletissime vestitus.

OBSÖLĒTUS, a, um, *Suranné, vieilli, usé*. SYN. Antiquus, inusitatus, insolens, sordidus. USUS: Obsoletus vestitus. Hæc vulgaria sunt, abjecta et obsoleta. Obsoletus Numitor.

OBSŌNĪUM, īi, n. *Ce qui se mange avec le pain, mets, viande.* SYN. Quidquid cibi ad panem vinumque adjicitur. Cf. [Cibus](#).

OBSONŌ, as, avi, atum, are, a. *Acheter des provisions, préparer un festin.* SYN. Obsonium comparo. USUS: Famem ambulando obsonabat Socrates, appetentiam cibi excitabat, *Socrate faisait provision d'appétit en se promenant.*

OBSTĀCŪLUM, i, n. *Obstacle, empêchement.* SYN. Impedimentum. USUS: Opposita obstacula perrumpere. Cf. [Impedimentum](#).

OBSTĒTRIX, īcis, f. *Sage-femme.* EPITH. Fida, peritissima, felix. SYN. Quæ opem fert parienti.

OBSTĪNĀTĒ, *Résolument, opiniâtrément.* USUS: Obstinate negavit omnia.

OBSTĪNĀTĪO, ōnis, f. *Obstination, opiniâtreté.* USUS: Ille omnia obstinatione quadam sententiæ repudiavit. Cf. [Pertinacia](#).

OBSTĪNĀTUS, a, um, *Décidé, opiniâtre, persévérant.* SYN. Pertinax, pugnax, durus. PHRAS. Nimis es obstinatus, *vous êtes trop obstiné.* Quod temere suscepisti, præfracte tueris; nimium tenax es sententiæ tuæ. Non animi iudicio, sed pertinaciæ studio in sententia perstas. Ubi animum semel obstinaveris, depelli de suscepta voluntate non vi, non ratione ulla potes. Cf. [Pertinax](#). USUS: Illius voluntas obstinator est.

OBSTO, as, stīti, stātum, are, n. *Être ou se tenir devant, barrer le passage; empêcher.* SYN. Obsisto, officio, impedio. ADV. Vehementer. USUS: Quid obstat, quin facias? Officere et obstar commodis alterius, *nuire aux intérêts de qqn et lui faire obstacle.* Cf. [Resisto](#), [Impedio](#).

OBSTRĒPO, is, pŭi, pītum, ere, n. *Faire du bruit, interrompre par un bruit; importuner, fatiguer.* SYN. Obloquor. USUS: Litteris tibi obstrepere ausus non sum, *je n'ai osé vous importuner par mes lettres.*

OBSTRINGO, is, nxi, strictum, ere, a. *Attacher autour; lier, obliger.* SYN. Devincio, obligo. )( Solvo. ADV. In perpetuum. PHRAS. Obstrinxere se invicem, *ils s'engagèrent mutuellement.* In hæc data et accepta fides est; fidem obligavere suam; promissionem vim fœderis habere voluere; hæc fide sanxerunt; data ultro citroque fide promissa confirmarunt; fide interposita sanxerunt. USUS: Ære alieno obstrictus. Obstrictus voluptatibus tenetur.



Maximis beneficiorum vinculis obstrictus. Religione civitatem obstrinxit. Cf. [Obligō](#).

OBSTRUCTĪO, ōnis, f. *Voile, dissimulation; déguisement*. SYN. Interclusio. EPITH. Diuturna. USUS: Hæc obstructio nec diuturna est, nec obducta ita, ut curiosis oculis perspicere non possit, *ce voile n'est ni assez permanent, ni assez tiré pour que, etc.* Obstructionibus ventris obnoxius, *sujet aux constipations*.

OBSTRŪO, is, xi, ctum, ere, a. *Fermer, boucher*. SYN. Obsero, obsepio, occludo, oppilo. PHRAS. Aditus omnes hostibus obstruximus, *nous avons fermé les avenues, l'entrée à l'ennemi*. Vias omnes dejectu arborum saxorumque ingentium clausas septasque habemus; arborum truncos saxaque, qua via ruinis patefacta est, admoliti sumus. USUS: Luminibus alicujus obstruere, *ôter le jour, masquer la vue d'une maison*. Vias omnes et perfugia obstruere.

OBSTŪPĒFĀCĪO, is, fēci, factum, are, a. *Étourdir, frapper d'étonnement, rendre immobile, stupéfier*. SYN. Stupefacio. PHRAS. 1. Res inopinata obstupescit omnes, *cette chose inattendue frappa tout le monde de stupeur*. Nulli non admirationem movit; omnibus pro miraculo fuit; stupor omnes admiratione rei tam insolitæ defixit; stupor ac silentium defixit omnes; ad conspectum rei silentio defixi stetimus. 2. Malorum assuetudo sensus obstupescit, *l'habitude du malheur rend insensible*. Sensus adimit; sentiendi vim, aufert; stuporem inducit, affert, injicit. Quorum animum malorum assuetudine occaluit; quorum animis callum obduxit malorum consuetudo; quorum animi malorum usu ac consuetudine obduruerunt, percalluerunt, callum contraxerunt; non ita recentes ad infortunia; malorum non insolentes sunt, qui secundis rebus raro usi, res adversas minime sentiunt, malorum tandem sensum amittunt. Cf. [Miror](#), [Stupor](#). USUS: Obstupescit ac perterritus mea diligentia.

OBSTŪPESCO, is, stŭpŭi, escere, n. *Perdre le sentiment; être frappé de stupeur, d'étonnement*. SYN. Stupeo, stupeo. USUS: Sic obstupuerant, sic terram intuebantur. Obstupescit posterius rerum gestarum magnitudinem. Cf. [Obstupefacio](#), [Stupor](#), [Admiratio](#).

OBSUM, es, obfŭi, esse, n. *Nuire, faire du tort*. SYN. Officio, noceo. )( Prosum. PHRAS. Obest sibi ipse, *il se nuit à lui-même*. Salutem affligit,

deserit; suæ ipse saluti deest. USUS: Non modo non oberat, sed sua commendatione plurimum proderat. Cf. [Adversor](#).

OBSURDESCO, is, dŭi, escere, n. *Devenir sourd*. SYN. Sensus audiendi amitto. USUS: Hoc sonitu completæ aures obsurdescunt. Obsurdescimus, nec ea, quæ monemur, audimus, *nous devenons sourds et nous n'entendons plus les avertissements*. Cf. [Surdus](#).

OBTĒGO, is, xi, ctum, ere, a. *Couvrir, voiler, dissimuler*. SYN. Contego, obduco. )( Detego. USUS: Fingere, dissimulare, obtegere. Vitia multis postea virtutibus obtecta. Adolescentiæ turpitudine obscuritate et sordibus tuis obtegatur. Cf. [Tego](#).

OBTEMPĒRĀTĪO, ōnis, f. *Obéissance, soumission*. USUS: Justitia est obtemperatio legibus.

OBTEMPĒRO, as, avi, atum, are, a. *Obéir, se soumettre*. SYN. Obedio, parco, obsequor. ADV. Diligenter, multum. USUS: Cupiditati alicujus obtemperare. Cf. [Obedio](#), [Pareo](#).

OBTENDO, is, tendi, tentum, ere, a. *Étendre devant; envelopper, entourer, cacher*. SYN. Obduco, prætendo. USUS: Uniuscujusque natura tegitur et quasi velis quibusdam obtenditur, *est comme enveloppée d'un voile*. Cf. [Prætendo](#), [Prætexo](#).

OBTĒRO, is, trīvi, trītum, ere, a. *Écraser, broyer, briser, mettre en pièces, anéantir*. SYN. Contundo, contero. ADV. Aperte. USUS: Veteres majorum laudes obterere. Senescentem populi majestatem obtrivit, ac contudit. Prosternere et obterere obtrectationes malevolorum.

OBTESTĀTĪO, ōnis, f. *Engagement solennel contracté en prenant les dieux à témoin; prière instante, supplication*. SYN. Imploratio, obsecratio, deprecatio.

OBTESTOR, aris, atus sum, ari, d. *Attester, prendre à témoin; implorer*. SYN. Testor, appello, imploro. USUS: Deos omnes imploro et obtestor vos, Iudices, ut misericordiam huic tribuatis. Flens flentem te obtestor, et salutem viri tibi commendo. Quæso, oro, obtestor, ne me perditum omnino velitis. Cf. [Rogo](#).

OBTĪCĒO, es, ere, n. *Se taire, garder le silence devant qqn.* \* SYN. Conticeo. USUS: Turpiter obticuit chorus. Cf. [Taceo](#).

OBTĪNĒO, es, nui, tentum, ere, a. et n. *Tenir, obtenir, acquérir; retenir, conserver; se maintenir*. SYN. Impetro, consequor, adipiscor; teneo, vinco. ADV. Diutius, in perpetuum. PHRAS. 1. Obtinui tandem quæ volebam, *j'ai obtenu enfin ce que je voulais*. Consecutus sum tandem, teneo, quas cupiebam. Extudi tandem, quæ volebam; optata teneo; optati compos factus sum; instando perpuli, evici quæ volebam. Cf. [Acquiro](#), [Assequor](#). USUS: 1. Obtinere provinciam cum imperio. Honoris gradum, jus suum, causam obtinere. 2. Retineo, conservo, custodio, *retenir, conserver*. Morem suum, veterem consuetudinem obtinere. 3. Habeo, *avoir*. Parentis locum apud me obtinet. Quem apud me locum obtinuisti?

OBTINGO, is, tĭgi, ere, n. *Échoir en partage; arriver, survenir*. SYN. Obvenio. USUS: Provincia mihi sorte obtigit. Quidquid obtigerit, æquo animo feram. Cf. [Evenio](#).

OBTORPESCO, is, torpŭi, escere, n. *S'engourdir, devenir insensible*. SYN. Torpeo, obstupesco. USUS: Miror, ei non linguam obmutuisse et manum obtorpuisse.

OBTORTUS, a, um, *Pris à la gorge, serré*. USUS: Obtorta gula in carcerem abripere quempiam.

OBTRECTĀTĪO, ōnis, f. *Dénigrement, détraction, envie*. SYN. Calumnia, reprehensio, vituperatio. EPITH. Domestica, occulta, communis. USUS: Obtrectatio invidiæ solet lacerare plerosque. Hæc res habet obtrectationem. Cf. [Calumnia](#).

OBTRECTĀTOR, ōris, m. *Détracteur, envieux, jaloux*. SYN. Calumniator, maledicus, invidus, iniquus. USUS: Adversarius et obtrectator laudum mearum. Quid sperem potentissimo inimico, infidelibus amicis, pluribus invidis, nullo socio et consorte laboris, omnibus obtrectatoribus. Cf. [Maledicus](#).

OBTRECTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Dénigrer, rabaisser, nuire à qqn, faire du tort par jalousie*. Cum dat. *vel* acc. SYN. Maledico, vitupero, calumnior, dente maledico carpo. USUS: Obtrectare vitiosa æmulatione, quæ rivalitati similis est. Obtrectans angitur alieno bono, quod idem etiam alius habet. Cf. [Detraho](#), [Maledico](#), [Vitupero](#), [Calumnior](#).

OBTRŪDO, is, trŭsi, trŭsum, ere, a. *Pousser violemment; imposer, faire prendre de force*. PHRAS. Antonium dominum nobis obtrusit, *il nous a*

*donné Antoine pour maître.* Antonium in cervicibus collocavit; cervicibus Antonium dominum imposuit. USUS: Ea, quia nemini obtrudi potest, itur ad me.

OBTRUNCO, as, avi, atum, are, a. *Couper; décapiter.* PHRAS. Hominem obtruncari jussit, *il fit couper la tête à cet homme.* Securi percuti, feriri hominem jussit; caput homini abscindi; collum secari, abscindi; caput auferri; caput gladio demi jussit. Cf. [Caput](#). USUS: Puerorum obtruncat membra, articulatim dividit.

OBTUNDO, is, tūdi, tūsum, ere, a. *Émousser, affaiblir.* SYN. Retundo, perstringo, onero. )( Acuo, exacuo. USUS: Multa, quæ mentem obtundant. Non obtundam aures tuas sermonibus, non epistolis longioribus. Homo ad omnia hebes et obtusus. Aures obtusæ. Cf. [Molestus](#).

OBTURBO, as, avi, atum, are, a. *Troubler, rendre trouble.* USUS: Obturbare solitudinem alicujus. Cf. [Impedio](#), [Turbo](#).

OBTŪTŪS, ūs, m. *Action de regarder, regard, vue.* SYN. Aspectus, conjectus oculorum. USUS: Figere obtutum oculorum aliquo, *fixer ses regards sur un objet.* Cf. [Aspectus](#).

ŌBUMBRO, as, avi, atum, are, *Ombrager; obscurcir.* USUS: Arbor vestibulum obumbrat.

OBVALLO, as, avi, atum, are, a. *Entourer d'un retranchement, retrancher, fortifier.* SYN. Circumvallo, munio, firmo. Cf. [Munio](#).

OBVĒŅĪO, is, vēni, ventum, ire, n. *Venir à; échoir à, survenir, arriver.* SYN. Obtingo. USUS: Hereditas ei opulenta obvenit. Cf. [Evenio](#).

OBVERSOR, aris, atus sum, ari, d. *Se tenir, se trouver devant; s'offrir à la vue, se présenter aux regards.* SYN. Versor, occurro. USUS: Obversatur mihi ante oculos Reipublicæ dignitas, *à mes yeux se présente la majesté de la république.* Cf. [Versor](#).

OBVERTO, is, ti, sum, ere, a. *Tourner vers, diriger vers.* USUS: Os alicui, navem aliquo obvertere. Cf. [Verto](#).

OBVĪAM, *A la rencontre, au-devant de.* PHRAS. 1. Obviam ivit parenti, *il alla au-devant de son père.* Obviam se tulit, obviam processit, prodiit, venit; obviam profectus est; obviam properavit; in complexum parentis venit. 2. Latro obviam factus est proficiscenti, *le voleur le rencontra au*

*moment où il se mettait en route.* Obviam se dedit latro proficiscenti; obtulit se proficiscenti latro; obviam se obtulit; adversus me ivit; oculis meis se obtulit; obviam fuit proficiscenti; proficiscenti latronem casus obtulit, in conspectum dedit; incidit in latronem; latro in conspectum incurrit; occurrit mihi latro. USUS: 1. Obviam mittere, egredi; obviam effundi. 2. Contra, *contre*. Obviam ire conatibus improborum, *s'opposer aux efforts des méchants*.

OBVIŪS, a, um, *Qui se trouve sur le chemin, sur le passage*. SYN. Occurrens. USUS: Fac, ut litteræ tuæ veniant obviæ, obviæ mihi fiant, *fais en sorte que tes lettres me parviennent en route*. Classis hostibus in obvio est, *la flotte est en face des ennemis*.

OBVOLVO, is, volvi, vōlūtum, ere, a. *Envelopper, voiler*. SYN. Tego, obduco. USUS: Obvolutus et obligatus corio.

OCCÆCO, as, avi, atum, are, a. *Aveugler, priver de la vue; rendre obscur*. SYN. Excæco, obscuro. USUS: Stultitia, cupiditate occæcatus.

OCCALLESCO, is, callūi, escere, n. *Devenir calleux; devenir insensible, dur*. SYN. Percallesco, obduresco. ADV. Prorsus, non dubitanter, plane. USUS: Jam prorsus ad omnem dolorem occalui, *je suis devenu insensible à la douleur*.

OCCĀSĪO, ōnis, f. *Action de se produire, d'arriver, inde: occasion, moment favorable*. SYN. Locus, tempus, opportunitas, facultas; ansa, campus, causa, tempus oblatum. EPITH. Tanta, ampla, amissa, bona, mirifica, oblata; quantæ, præclaræ. PHRAS. 1. Occasionem egregiam habes rem bene gerendi, *vous avez une belle occasion de bien faire*. Magnum theatrum tibi gloriæ panditur. Locus tibi aperitur rei strenue agendæ. Munita tibi via est ad ingentem laudem; patefactus cursus virtutis; materia crescendi per summam gloriam tibi suppeditatur. Non deest tibi materia crescendi. Ansa hoc loco tibi datur, materia præbetur, facultas offertur, præbetur, datur magnorum in Rempubl. meritorum. Nactus es egregiam opportunitatem, nactus es hac re aditum ad præclara in omnes merita. Locus hic est de Republ. optime merendi. 2. Occasionem ne negligas, *ne négligez pas l'occasion, le moment favorable*. Quem ad maxima quæque nactus es aditum, quam rei gerendæ facultatem habes, ne amitte. Loco ne desis et tempori. Quid dubitas uti hac temporis opportunitate? Tempus rei bene gerendæ ne prætermittas. Offerentibus se rebus, e manibus ne omittas,

dimittas, quæ mox repeti non possunt. Ne pereat tibi hæc occasio; ne e manibus elapsa effluat, abeat, prætereat, fugiat, evolet, vide. 3. Utere occasione oblata, *saisissez l'occasion qui vous est offerte*. Oblata oppurtunitate, facultate, occasione utere. Occasionem, quæ se offert, non omittes, non amittes. Complectere, quam nactus es, occasionem; arripe, quam oblatam tenes, temporis opportunitatem; tene hanc horam, urge opportunitatem. Quin tu urges istam occasionem et facultatem? Noli, quod ultro offertur, fastidire. Hoc aditu januaque patefacta, noli tempus amittere; occasionem, quam casus aperuit, e manibus dimittere; facultates, quæ tibi multæ dantur, temporisque opportunitates corrumpere. Oblata facultate ne tibi ipse desis. 4. Nullam occasionem omittam tibi gratificandi, *je ne laisserai passer aucune occasion de vous être agréable*. Nullum locum prætermittam, relinquam tuis commodis serviendi; nullo loco tibi deero; inter meas tot curas, etiam de te cogitandi locus erit. 5. Si occasio erit, *si l'occasion se présente*. Ubi res et causa postulabit; ubi res feret; si occasio se offeret; ubi commodum erit; si occasio tulerit. 6. (Tua bona occasione, VULG.), *à votre occasion*. Oblata facultate; quod comodo tuo fiat, fieri possit. 7. Ex occasione rei, *à l'occasion*. Pro re nata; e re nata. USUS: Teneo, quam captavi, occasionem. Ea res illi occasionem maxime laudis dedit, peperit, obtulit. Habeo, nactus sum occasionem ad agendum aliquid. Occasionem omittere, amittere. Occasione privari. In occasionem imminere. Si occasio tulerit. Cf. [Opportunus](#), [Materia](#), [Facultas](#).

OCCĀSŪS, ūs, m. *Chute, coucher (des astres); ruine, fin, mort*. SYN. Obitus, interitus. USUS: Sol ab ortu ad occasum commeans. Senectus est quasi occasus vitæ. Reipublicæ interitus et occasus imminet, *le déclin et la ruine de l'état*.

OCCĀTĪO, ōnis, f. *Hersage*.

OCCĪDENS, entis, omn. gen. *Se couchant, étant sur son déclin*. SYN. Occasus. )( Oriens. USUS: In orientis aut occidentis solis partibus.

1. OCCĪDO, is, cīdi, cīsum, ere, a. *Abattre; tuer, massacrer; détruire*. SYN. Interficio, interimo, cædo, neco, macto, jugulo, trucido, perimo, vitam eripio, de medio tollo, luce communi privo, vitam aufero, necem affero, mortem affero, vita privo; morte mulcto, afficio; vitam adimo, vita expello, vitam violo, exaurio; victimam per me ad inferos mitto; alieno me sanguine respergo. Cf. [Interficio](#). ADV. Vulgo, nefario, palam. PHRAS. 1.



Multi occisi sunt, *bien des gens furent tués*. Multi homines morte deleti, e numero vivorum exturbati sunt; atrox facta, commissa, edita, perpetrata mortalium multorum cædes est; multorum civium sanguine cruentata manus; multorum sanguine aspersæ sunt; arma multorum cæde imbuta sunt; multi gladio icti, obtruncati cecidere; barbara militum crudelitas vix multorum sanguine est expleta. Multi ferro consumpti sunt; multum civilis sanguinis fusum est. Militum manus multorum sanguine rubuere. Multis oblata, illata mors est; multi ad mortem missi, deducti sunt. 2. Occidendum se præbuit, *il se laissa mettre à mort sans résistance*. Jugulum hosti, inimico dedit; hauriendum sanguinem præbuit; ferro jugulum præbuit, cervicem gladio subjecit; in suam ipse perniciem incurrit. 3. (Sese ipse occidit, VULG.), *il se donna lui-même la mort, se suicida*. Rectius: Mortem sibi conscivit; in gladium incubuit; manus sibi attulit, intulit; vitæ usuram sibi eripuit; fati diem manu ipse sua occupavit; liberum mortis arbitrium occupavit; vitam sibi ipse voluntaria morte abrupit; latus gladio hausit mortisque diem antevertit. USUS: Hostium copias occidione occidit.

2. OCCĪDO, is, cīdi, cāsum, ere, n. *Tomber en avant; se coucher (des astres); mourir, périr, disparaître; être perdu, ruiné*. USUS: Vitæ occidenti opem ferre. In nihilum occidere. Nondum omnium dierum sol occidit. Memoria occidit. Cf. [Pereo](#).

OCCĪDĪO, ōnis, f. *Carnage, massacre*. USUS: Occidione occidere, ad interuersionem delere, *tuer jusqu'au dernier, faire un massacre général*. Occidione occumbere, *périr, être massacré jusqu'au dernier*.

OCCĪNO, is, nūi, ere, n. *Chanter*. USUS: Si avis occinuerit, *si, par ses chants, un oiseau a donné un mauvais présage*.

OCCĪPIŌ, is, cēpi, ceptum, ere, a. et n. *Commencer, entreprendre*. SYN. Incipio. Cf. [Incipio](#).

OCCĪSĪO, ōnis, f. *Meurtre, carnage, assassinat*. SYN. Cædes, occidio. USUS: Tu vim negabis esse factam, cum cædes et occisio facta sit? Cf. [Cædes](#).

OCCLŪDO, is, clūsi, clūsum, ere, a. *Clore, fermer*. SYN. Claudio. Cf. [Claudio](#).

OCCO, as, avi, atum, are, a. *Herser, briser les mottes de terre*. SYN. Crate occulto, et deprimis jacta in agrum semina.

OCCŬLO, is, cŭlŭi, cultum, ere, a, *Couvrir; cacher, dissimuler*. SYN. Occulto, abscondo. USUS: Parietum se umbris occultere. Cf. [Occulto](#), [Tego](#).

OCCULTĀTĬO, ōnis, f. *Action de se cacher*. USUS: Aliæ feræ fuga, se aliæ morsu, aliæ occultatione tuentur, *d'autres en se cachant*. Turpis occultatio sui.

OCCULTĀTOR, ōris, m. *Celui qui cache, recéleur*. SYN. Receptor. USUS: Occultator, et exceptor latronum locus.

OCCULTĒ, *En cachette, en secret, secrètement*. SYN. Abdite, tecte, ex occulto, ex insidiis; per ambages, circuitione. )( Aperte. USUS: Quæ res aperte petebatur, ea nunc occulte cuniculis oppugnatur, *ce qu'on demandait alors ouvertement, on cherche aujourd'hui à le prendre comme par surprise et par des voies souterraines*. Cf. [Clam](#).

OCCULTO, as, avi, atum, are, a. *Cacher, faire disparaître*. SYN. Tego, obtego, contego, celo, recondo, supprimo, involvo, tenebris obscuro, ab oculis removeo, dissimulo. USUS: Occultare sententiam suam, animi sensus. Quæ natura occultavit, eadem omnes ab oculis removent. Cf. [Abdo](#), [Abscondo](#).

OCCULTUS, a, um, *Caché, secret*. SYN. Latens, abditus, absconditus, reconditus, involutus, abstrusus, tectus, obscurus, tacitus, clandestinus, furtivus, penetralis. )( Apertus, manifestus. ADV. Consulto, mirabiliter. USUS: Occultum et intestinum malum. Cf. [Lateo](#).

OCCUMBO, is, cŭbŭi, cŭbĭtum, ere, n. *Tomber, se jeter; tomber mort; mourir*. SYN. Obeo, oppeto, fato cado, vitam pono, acquiesco, naturæ concedo, vita excedo; e vita discedo. Cf. [Morior](#). ADV. Honestè. USUS: Pro patria mortem non dubitavit occumbere. Ictus clava, fidem pastorum nequidquam invocans, morte occubuit, *frappé d'un coup de massue, il succomba, implorant en vain la protection des bergers*.

OCCŬPĀTĬO, ōnis, f. *Action de prendre, de s'emparer, envahissement; occupation, travail*. SYN. Impedimentum, negotium. EPITH. Assidua, magna, summa, tanta, vetus, recondita, exquisita, molesta. PHRAS. Occupationes quædam morabantur iter meum, *quelques travaux retardaient mon départ*. Occupationes quædam, quibus assidue impellor, implicor, distineor, quibus vix me relaxare, minus evolvere, expedire, explicare poteram, iter morabantur. Quo minus in viam me darem, in causa erant

negotia, quibus assidue implicor, impediior, oneror, gravissima rerum susceptarum onera, quibus premor assidue et obruor, occupationes, quibus urgeor assidue et opprimor. Cf. [Occupatus](#), [Negotium](#). USUS: Vix mihi tempus erat, ad hanc epistolam scribendam, idque summis occupationibus ereptum. Occupationibus impediri, implicari, distineri. Occupationibus relaxare se et expedire.

OCCŪPĀTUS, a, um, *Occupé*. SYN. Distentus, districtus, impeditus, distractus, implicatus. ADV. Æque, honeste. PHRAS. 1. Occupatus sum, *je suis occupé*. Multis gravibusque occupationibus sum implicatus; gravissimis rerum susceptarum oneribus premor; multarum rerum cura animum distinet; noctes et dies non uno in opere urgeor; animum habeo non uno in opere occupatum; occupatissimus sum, nunquam a laboribus districtior fui; privatis publicisque curis sum implicitus; multis occupationibus distineor, distringor. Cf. [Negotium](#), [Occupatio](#). 2. Occupatus jam non sum, *je n'ai plus rien à faire maintenant*. Otii habeo plusculum; vacui temporis aliquid habeo; vacuus nunc a labore sum; otii nunc aliquid nactus sum, expedivi me molestis occupationibus, aut certe relaxavi; confectis iis negotiis, respiro nunc aliquantulum et acquiesco. Cf. [Otium](#). USUS: Id me occupatum habet. Habere animum occupatum in opere. Animus occupatus. Quid dicam de occupatis meis temporibus. Tot occupati rebus, in ministeria sua discursu trepidant.

OCCŪPO, as, avi, atum, are, a. *S'emparer d'un objet, d'un lieu, l'occuper; saisir, prendre*. SYN. Obsideo, præsiidiis interclusum teneo, præsiidiis devincio; teneo, usurpo, possideo. PHRAS. 1. Provinciam totam occupavit, *il s'empara de toute la province*. Provinciam totam suæ ditionis fecit; in ditionem suam redegit; sub ditionem subjunxit; ad imperium adjunxit; in potestatem, sub imperium redegit; provinciam confecit; ad singula oppida arma circum tulit et Latinum nomen omne domuit. 2. Aliena bona vi occupavit, *il a pris violemment le bien d'autrui*. In rem suam vertit; in bona et possessiones alienas invasit; aliquem de suis fortunis deturbavit; bonis fundisque patriis exturbavit; de sua possessione deiecit; se in alicujus copias ingurgitavit; in eorum fundos armatos immisit; armatos in possessionem fundi misit; patrimonia illorum circumplexus, quasi thesaurum draco, possessiones insedit; in fundis illorum violentus consedit. USUS: Cæsar præsiidiis Italiam omnem obsidet atque occupat, *César occupe*

*par ses garnisons toute l'Italie.* Regnum, tyrannidem occupare. Tanta religio eorum mentes occupaverat.

OCCURRO, is, curri, cursum, ere, n. *Aller au-devant, rencontrer; se présenter, s'offrir aux regards ou à l'esprit.* SYN. Obviam eo, obviam fio; obsisto, repugno, resisto. ADV. Abundantius, angustius. PHRAS. 1. Nihil mihi tum occurrit, *rien ne se présenta alors à mon esprit.* Diu cogitanti nihil succurrit; nihil in mentem venit; idonei consilii nihil suppetebat; nihil in mentem inciderat. 2. Id unum occurrit mihi, *je ne pus trouver que cette réponse.* Ea subiit animum cogitatio unica; illud unum in animo versabatur; animo obversabatur; id unum succurrebat. Illud unum in buccam venerat; illud unum se obtulit, ostendit. USUS: 1. Malevolentiae hominum, consiliis improborum occurrere et obsistere. 2. In mentem venit, *s'offrir à l'esprit.* Nihil te effugiet, atque omne, quod erit in re, occurret et incidet. Inquirentibus nobis omnique acie ingenii contemplantibus ostendent se atque occurrent. Occurrunt mihi aliqua, sed ea coram. 3. Obviam flo, *aller au-devant.* Scripsi illi, ut mihi occurrat. Misericordia tua supplicibus occurrit, nullis precibus evocata. Cf. [Obviam](#), [Incidit](#).

OCCURSATIO, ōnis, f., *Prévenances, soins empressés.* SYN. Studium salutandi et prensandi eos, a quibus honorum suffragia exspectantur. EPITH. Facilis. USUS: Vestras occursationes, studia, blanditias populares secum ablata esse ait, *vos prévenances amicales, votre empressement, vos félicitations.*

ŌCĒĀNUS, i, m. *Océan, la mer qui environne la terre.* SYN. Mare magnum. USUS: Oceanus, Atlanticus, Oceani freta. Terra circumfusa illo mari, quod magnum, quod Oceanum appellatis. Oceani fervor constantissimus. Oceano fines terminemus, qui orbem terrarum amplexu finit. Cf. [Mare](#).

ŌCELLUS, i, m. *Petit œil.* SYN. Parvus oculus. USUS: 1. Ocelli radices. 2. TRANSL. Ocelle mi, *mon petit œil, c. à d., mon petit bijou, mon petit cœur.*

ŌCĪUS, *Plus promptement, plus tôt.* SYN. Citius. )( Tardius.

ŌCRĒA, æ, f. \* *Jambière, chaussure des soldats, chasseurs et paysans.* USUS: Sinistrum crus ocrea tectum.

ŌCRĒĀTUS, a, um, \* *Qui porte des jambières, des guêtres.*

OCTO, *Huit*. Octavus, a, um, *huitième*. Octies, *huit fois*. Octingenti, æ, a, *huit cents*. Octingentesimus, a, um, *huit centième*. (Octodecim, VULG.), Latine: Duodeviginti, *dix-huit*. Octogesimus, *quatre-vingtième*. Octogesies, *quatre-vingt fois*. Octoginta, *quatre-vingts*. Octoni, æ, a, *qui sont au nombre de huit*. Octuplus, a, um, *octuple, redoublé huit fois*.

OCTŌPHŌRON, i, n. *Litière à huit porteurs*. SYN. Lectica, quæ ab octo servis gestatur.

ÖCŪLĀTUS, a, um, *Qui a des yeux, clairvoyant*. USUS: Testis oculatus, *témoin oculaire*. Pluris est testis oculatus unus, quam auriti decem, *un témoin oculaire vaut plus que dix témoins auriculaires*.

ÖCŪLUS, i, m. *Œil*. SYN. Lumen, acies qua cernimus. EPITH. Abstinentes, perspicaces, acres, acuti, aperti, integri, nimis arguti, cæci, cærulei, perversi, non solum curiosi, sed etiam errantes, licentiores, eminentes, lubrici, mobiles, venusti, tenebricosi, in cernendo subtiles, emissitii, in aspectu micantes, variantes, testes et indices animi, humanitatis et benevolentiae plenissimi, ampli, protuberantes, tumidi, blandientes, lucidi, albicantes, læti et quasi gaudio toti, dolis circumsepti, parvi, concavi, subnigri, maculosi, sanguinei, truces, ignei, flavescentes. USUS: Oculorum est in nobis sensus acerrimus, quorum tum intentione, tum remissione, tum conjectu, tum hilaritate motus animorum significamus. Oculos attollere, *lever les yeux*. Oculos dejicere, *baisser les yeux*. Oculos in aliquem conjicere, *jeter les yeux sur qqn, le regarder*. Oculos in se omnium avertere, *attirer sur soi les regards*. Cupiditatis oculos ad aliquid adjicere; rei vel ad rem oculos adjicere, *attacher ses regards sur qqche, la désirer, la convoiter*. Scelus alicujus ante oculos ponere, statuere, *placer sous les yeux, mettre en évidence*. In oculis atque auribus omnium gentium aliquid proponere, constituere, *proposer qqche, développer son opinion*. Ea res oberrat oculis; versatur ante oculos, *avoir sous les yeux*. Ad rem investigandam oculos habere advocatos, *faire attention à une chose, avoir les yeux ouverts sur qqche*. Oculos ab aliquo nunquam dejicere, aciem nunquam abducere, *fixer qqn*. Rem palam est omnium oculis, *la chose est évidente*. Oculorum acies hebescit, præstringitur, perstringitur, splendore obruitur, *la vue s'affaiblit*. Oculos effodere, exsculper, elidere, *crever, arracher les yeux*. Oculis capi, *perdre la vue*. In oculis aliquem gerere, ferre, *aimer, chérir qqn, le porter dans ses yeux, l'avoir constamment présent à la mémoire*. In oculis habitare, *être aimé, chéri*. Oculos rei conspectu pascere, *repâître ses yeux de*

*la vue d'une chose. Oculi perspicaces, acres, acuti, arguti, exploratores, yeux vifs, clair-voyants. Oculi humanitatis ac benevolentiae plenissimi, blandientes, læti et quasi gaudio toti circumsepti, testes et indices animi propensi, regards favorables.*

ŌDĒUM, i, n. *Odéon, édifice où avaient lieu les concours de musique et de poésie. Locus musicis cantibus destinatus.*

ŌDI, isti, isse, a. *Haïr*. SYN. Odio habeo, odium rei habeo, odio in aliquem feror, animum habeo alienum. ADV. Acerbe, aperte, clam, impendio, magis, libenter, male, palam, pejus, penitus. USUS: Quem metuunt, oderunt. Cf. [Odium](#).

ŌDĪŌSŪS, a, um, *Odieux, détesté, détestable*. SYN. Molestus, odio, dignus, invisus, invidiosus. PHRAS. Odiosa est consuetudo tua, *votre amitié est désagréable*. Nimium difficilis, durus, asper, acerbus es. Abest consuetudo tua ab omni suavitate. Non ea est consuetudo tua, quæ propter suavitatem expetatur; minime jucunda est consuetudo tua. Asperitatis tantum habent mores tui, quantum in consuetudine ferri vix potest. Usus tibi nullo cum homine diuturnus intercedit, ita difficilis, ac morosus es; iis moribus, eo ingenio præditus es. His tuis moribus, hac agendi ratione fit, ut nemo tibi valde cupiat; nemo te ferat. Quis istam ingenii tui morositatem in consuetudine ferat? Quis te uti velit homine omnium difficillimo et asperrimo? Quis tuam consuetudinem expetat carentem omni solatio, omni suavitate, nulla re jucundam. Cf. [Molestus](#), [Morosus](#). USUS: Omnis arrogantia odiosa. In fragili corpore odiosa est omnis offensio. Cf. [Odium](#), [Invidiosus](#), [Invidia](#).

ŌDĪUM, ĩi, n. *Haine*. SYN. Invidia, offensa, offensio. EPITH. Acerbum, acre, apertum, capitale, diuturnum, inveteratum, civile, grave, hostile, immane, incredibile, infestum, infinitum, injustum, insigne, penitus insitum, intimum, justum, leve, magnum, majus, mediocre, mirificum, nefarium, obscurum, popolare, pristinum, privatum, proprium, publicum, singulare. Venenum amicitiae, totum, universum, vetus, utile. PHRAS. 1. Arrogantia tibi odium parit, *votre orgueil vous rend haïssable*. Tibi invidiae est; offendit animos hominum; invisum te plerisque facit; multorum mentes sensusque vulnerat; odium tibi creat, gignit. Arrogantiae debes, quod odio atque acerbitati sis plurimis; quod odium publicum sis populi; quod omnes te oderint, nemo videre velit. Arrogantia est, quæ gratiam omnem convellit;



omnium voluntates a te alienat. 2. Ille ubique odium in te excitat, odiosum reddere satagit, *il cherche sans cesse à exciter contre vous la haine*. Odium in te concitat, struit, excitat; odium ac invidiam tibi conflatur; conciliat ubique grave tibi odium; in odium ac invidiam revocat; quærit ubique in te invidiam; invidiam in te commovet, concitat; in invidiam adducere ac odium laborat. In invidiam trahere, rapere nititur; magna tibi invidiæ tempestas ex illo imminet. 3. Magnum odium incurri, *je suis fort haï*. Magnam subii, habui, sustineo invidiam; magna sum apud omnes in invidia; multorum premor odiis; odio laboro; multorum incurri odia ac reprehensiones hominum; odio flagro publico; aliena invidia conflagro; invidia premor, flagro, ardeo; in odium veni, perveni multorum; odia subii multorum; in multorum odia offensionesque irrui et incurri; multorum odia in me converti; invidia opprimor; magnam mihi ex re collegi invidiam; in multorum odia ac invidiam perveni; multorum invidiæ ea me re obtuli. 4. Odia hominum sensim restinxi, *peu à peu j'ai apaisé la haine des hommes*. Invidiam lenivi; invidiæ sanguinem misi; de invidia multum deoneravi; invidiam magna ex parte restinxi, exstinxi, compressi et levavi; mitigavi odia hominum, sedavi, placavi, restinxi; odia vetustate jam exoleta depuli, propulsavi. 5. Odium grave in me concepit, *il a conçu contre moi une haine violente*. Grave in me odium cepit, suscepit; gravi est in me odio; gravi odio a me dissidet; grave in me odium habet, profitetur, expromit; gravi in me odio fertur; odio tenetur; grave ejus in me flagrat et ardet odium; grave illum tenet nominis mei odium; est illi mecum odium grave et diuturnum; odio sum illi; in odio sum apud illum. 6. Omnes boni te odio habent, *tous les gens de bien vous haïssent*. Omnes te boni oderunt; te inexpressibili odio detestantur et execrantur; quis te aditu, quis ullo honore, quis communi luce dignum putat; omnes conspectum, facta, nomen detestantur; omnes aditum, sermonem, aspectum tuum fugiunt ac horrent; publicum es populi odium; nomen tuum bonis omnibus odio est et acerbitati; omnes boni capitali a te odio dissident, te execrantur, tibi pestem ac perniciem precantur. 7. Odium remittere, *abandonner, apaiser sa haine*. Odium concoquere, sorbere, deponere; odium mittere et finire; offensionem deponere, obliterare. 8. Odium renovare, incendere, augere, inflammare, cumulare invidiam, *renouveler, augmenter la haine*. 9. Odium effundere, *satisfaire, assouvir sa haine*. Omne odium inclusum nefariis sensibus in aliquem profundere; explere odium ac saturare. Cf. [Ira](#), [Inimicitia](#), [Invidia](#). USUS: Odium est ira inveterata, *la haine est une colère invétérée*. Odium

alicui creare. Ad odium revocare iudices. Odia suscipere. Odia subire. Odio esse. Odium precibus sublevare.

ŌDOR, ōris, m. *Odeur*. SYN. Afflata suavitas odoratu percepta. EPITH. Suavis, jucundus, teterrimus, nonnullus. USUS: Suavitates odorum afflantur a floribus. Odores incendere. Odoribus capi. Odorem non ferre.

ŌDŌRĀTŪS, ūs, m. *Odeur; odorat*. SYN. Odoratio.

ŌDŌRĀTUS, a, um, *Odorant; parfumé*. USUS: Lauri nemus odoratum.

ŌDŌROR, aris, atus sum, ari, d. *Flairer, suivre à la piste*. SYN. Olfacio. ADV. Coram, diligentius, festive; sagacius. USUS: 1. Canes venatici odorantur omnia et pervestigant, *les chiens de chasse ont l'odorat subtil et suivent parfaitement une piste*. 2. TRANSL. Animadverto, quæro, investigo, conjectura aliquid assequor, *chercher, rechercher, explorer, pressentir*. Diligenter, sagacissime odorabor quid sentiant iudices. Cf. [Conjectura](#), [Animadverto](#).

ŒCŌNŌMĪA, æ, f. *Ordre, arrangement convenable*.

ŒCŌNŌMĪCUS, a, um, *Économique, relatif à l'économie domestique*. USUS: Liber, qui œconomicus inscribitur, de tuenda re familiari.

ŒCŌNŌMUS, i, m. *Économe, administrateur*. SYN. Administer rei familiaris, curator rei familiaris, qui rei familiari præest, qui rei familiaris curam gerit, qui rem familiarem, domesticam administrat.

ŒNŌPHŌRUM, i, n. *Vase pour transporter le vin*. SYN. Vas vinarium.

OFFA, æ, f. *Boulette de pâte, masse de pâte; gâteau*. Cibi genus forma et figura orbiculata. USUS: In offam pultis invadere.

OFFENDO, is, di, sum, ere, a. *Heurter contre; trouver; faillir, pécher; choquer, offenser*. SYN. Offensionem affero, injuriam facio, offensionem sum; incurro in rem; pecco; lædo. ADV. Graviter, vehementer, paululum, tantulum. PHRAS. 1. Non volui illum graviter offendere, *je n'ai pas voulu gravement l'offenser*. Nihil in illum paulo gravius cogitavi; commovere hominem leviter et calefacere volui, non acerbius lædere. Nolui hominem injuriosius lacessere, tractare; non volui hominem asperius accipere. 2. Non parum offendi apud illum, *je l'ai blessé gravement*. Non parvam in offensionem incurri apud hominem; non parvam offensam subii; offensionem non mediocri fui; non parvam cecidi in offensionem; non levem

offensionem mihi concitavit. USUS: 1. Neminem unquam non re, non verbo, non vultu denique offendi. Graviter mihi videris offensus. Offendit aures insolentia sermonis. 2. Incurro, *se heurter, donner contre, commettre une faute*. Quis tam lynceus, ut in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat? (Vulgo impingo), *quel est le lynx à vue assez perçante pour ne pas se heurter au milieu de si épaisses ténèbres?* In arrogantiam incurrit. 3. Pecco, delinquo, *failler, pécher*. In quo ipse offendis, ne alium reprehenderis. 4. Invenio, *rencontrer qqn ou qqche, trouver*. Non offendes eundem. Offendes vastatas urbes, laceratam Italiam. 5. Lædo, *blessen heurtant, choquer, déplaire*. Lapsus brachium offendit. Existimationem meam in dictum gravissime offendit. Cf. [Lædo](#).

OFFENSA, æ, f. *Offense; colère, rancune; lésion, mal, malaise*. EPITH. Magna. USUS: Magna in offensa sum; magnam offensam subii apud Pompeium, *je suis en grande défaveur auprès de Pompée, je suis très-mal avec lui*.

OFFENSĪO, ōnis, f. *Action de heurter contre qqche; action de choquer qqn, colère, haine; échec, revers, malheur*. SYN. Incommodum, detrimentum, damnum, molestia, calamitas, odium, simultas, dissidium, inimicitia. EPITH. Acerba, non dissimilis, gravis, magna, odiosa, periculosa, popularis, privata, vitiosa, contraria. USUS: 1. Graves solent esse offensiones e gravibus morbis, si qua culpa commissa est, *dans les maladies graves, la moindre imprudence détermine souvent de graves rechutes*. Corporum offensiones sine culpa accidere possunt, animorum non item. Præstabo, nihil ex eo te offensionis habiturum. Non offensionibus belli, sed victoriis ad scientiam militarem eruditus, *dont l'éducation militaire a été faite non par des échecs, mais par des victoires*. 2. Odium, simultas, inimicitia, *mécontentement, colère, rancune*. Ea res illi magnam offensionem concitavit, fecit, attulit; offensioni fuit. Justa inde offensio nata est et exorta. In offensionem populi incurrit, cecidit. Offensionem sublevare, lenire, omittere; deponere ac obliterare pristinas offensiones omnes, *déposer, oublier toutes les causes anciennes de mécontentement*. Cf. [Odium](#), [Offendo](#).

OFFENSĪUNCŪLA, æ, f. *Chagrin, contrariété, déplaisir*. SYN. Offensa.

OFFĒRO, fers, obtŭli, oblātum, offerre, a. *Porter devant, offrir, montrer; donner*. SYN. Polliceor, profiteor, defero. )( Recuso. USUS: 1. Ille pecunias

pollicitus, et quod carius, se ipsum obtulit. Offerre se in discrimen pro salute patriæ. Quod sors obtulerit, hoc agam. Morti se, ad mortem pro patria offerre. Os importunum non, ostendere modo, sed offerre. Ultro se offerre, se projicere, et potestatem sui facere hostibus, *se livrer à l'ennemi*. 2. Præbeo, affero, *apporter, fournir*. Alicui spem, metum, luctum, mœrorem, gaudium, religionem, mendicitatem, incendium, injuriam offerre. 3. Expono, *exposer*. Periculis caput suum offerre; invidiæ se offerre. 4. Resisto, me oppono, *s'opposer à*. Sceleri Antonii et dementiæ me obtuli.

OFFĪCĪNA, æ, f. *Atelier, fabrique, boutique*. SYN. Locus operis et quæstus quotidiani. USUS: Officinas armorum instituere, instruere. Hæc domus officina nequitiae. Philosophi quasi ludum quemdam, atque officinam sapientiae instituere. Ludus et officina dicendi. Officina chirographorum, *bureau*. Officina ferraria, *manufacture d'armes*. Officina mercatorum, *boutique de marchand*; rectius: taberna institorum. Officina libraria *alias* taberna libraria, *librairie*.

OFFĪCĪŌ, is, fēci, ere, n. *Faire, obstacle, faire du tort, nuire à*. SYN. Noceo, obsum, obsto, obsisto. USUS: Cur meis commodis officiis? Nec mentis luminibus officit altitudo fortunæ. Umbra terræ soli non officit. Alii laude sua famæ nostræ obstant et nomini officiunt. Cf. [Obsum](#), [Lædo](#).

OFFĪCĪŌSĒ, *Officieusement, d'une manière complaisante*. SYN. Amanter, amice.

OFFĪCĪŌSUS, a, um, *Serviable, complaisant, bienveillant*. SYN. Plenus officii, in quo inest liberalis gratificandi voluntas, humanissimus, in officio diligens, qui cupit omnium inservire studiis. ADV. Summe. USUS: Homo summe in omnes officiosus.

Officia sua deferentis formulæ, *Formules pour offrir ses services*: Nihil non agam tua causa, *je ferai tout pour vous*. Tua causa subibo omnia; nullum prote laborem, nullum onus aut officium recuso. Tuis in rebus toto pectore, cunctis viribus contendam. Nervos omnes, ubi res tuæ postulabunt, intendam. Omnia mihi pro te suscepta nec difficilia, nec injucunda erunt. Ubique mea tibi studia atque officia præsto erunt. Omnem operam, curam, studium, in tuis rebus ponam, consumam. Omne meum tempus tuis temporibus transmittam. Officium meum nunquam, nusquam requires. Mea studia nusquam desiderabis, Quibuscumque in rebus tibi commodare potero, nusquam deero. Res tuas omnes omni cura ac diligentia complectar.

Quæ tibi intelligam esse commoda, omni studio persequar, diligenter præstabo. Quæ te velle quæque ad te pertinere arbitror, studiose diligenterque curabo. Meum in te studium iis maxime rebus declarabo, quas te velle cognovero. Tuam mihi dignitatem esse clarissimam, studium meum dignitatis tuæ vel tuendæ, vel etiam augendæ et amplificandæ, summum esse, omnes intelligent. Nihil tibi erit tam promptum aut paratum, quam in omnibus, quæ ad commodum vel amplitudinem tuam pertinent, opera, cura, diligentia uti mea; profiteor atque polliceor eximium et singulare meum studium in omni genere officii, quod ad honestatem, ad decus, ad gloriam, ad rem tuam et commodum pertinet. Nulla tibi in re, neque studium, neque benevolentia deerit, præsto non erit. Qui antea fui, idem semper futurus sum in te amando et amplificando. Quæcumque mihi tui honestandi potestas dabitur, nihil prætermittam, quod positum sit, aut in ipsa re, aut in honore verborum. Nunquam mihi tui aut colendi aut ornandi voluntas deerit. Polliceor tibi studium meum ac operam sine exceptione ulla aut temporis, aut occupationis. Universum studium ac benevolentiam ad te defero. Vincam meis officiis cogitationes tuas. Dabo operam, ut intelligas, me neminem esse officiorum studiosiorem, in officio diligentiores.

OFFICIUM, ii, n. *Bon office, service volontaire, bienfait.* SYN. Humanitas, studium, benevolentiae significatio, munus, partes, muneris officium. EPITH. Antiquum, civile, commune, consulare, debitum, diuturnum, domesticum, egregium, fictum, gratum, humanum, inchoatum, integrum, interruptum, justum, pium, liberale, necessarium, magnum, maximum, mediocre, medium, melius, mirificum, multum, novum, obscurum, perpetuum, perfectum, pristinum, privatum, proprium, provinciale, publicum, quæstorium, quotidianum, recens, rectum, salvum, sanctum, simplex, singulare, summum. PHRAS. 1. Omnia tibi humanitatis officia debeo, *je vous dois toute sorte de bons offices.* Præstare tua causa debeo, quidquid possum. Quantum viribus possum consequi, tantum conferre studii in te debeo. Tua in me beneficia meum omne studium, omne officium, omnes a me curas, omnem industriam a me non solum postulant, sed exigunt. Quid est, quod tua causa non debeam? Tuis inservire studiis, tuæ voluntati morem gerere omnibus in rebus debeo. Par est, ut omnia a me studia ac officia in te proficiscantur. 2. Omnia amoris officia illi exhibui, *je lui ai rendu tous les devoirs de l'amitié.* Omnibus eum officiis prosecutus, amplexus, complexus sum; omnibus eum officiis mihi devinxi; omnia illi officia præstiti, tribui, in eum contuli; omnia a me officia in illum collata

sunt, profecta sunt; amici officium integre explevi, egregie tuitus sum. Multa exstant, constant mea in illum officia. 3. Officium officio reddidi, *j'ai rendu bienfait pour bienfait*. Officium cumulate solvi, persolvi, reddidi; officiis cumulate respondi; vici studiis meis amici officia. 4. Officium nullum neglexi, *je n'ai négligé aucune fonction*. Tibi nullum a me amoris, studii, pietatis officium defuit; nullum officium prætermisi, intermisi. Officio amici nunquam defui; nunquam cessatum in officio est. USUS: 1. Non committam, ut meum officium desideres. Multa mihi tecum officia intercedunt. Officia sua aliis polliceri. 2. Partes, *devoir, obligation morale*. Officio fungi boni viri. In officio esse, manere, *s'acquitter de son devoir, vivre en honnête homme*. Ab officio boni viri discedere, recedere, abduci, *failler à son devoir*. 3. Munus, *emploi, fonction, ministère*. Officio præesse; officium suscipere, exsequi. Alienum aliquid ab officii dignitate admittere. Cf. [Munus](#), [Magistratus](#), [Honor](#), [Dignitas](#).

OFFUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Répandre, verser; étendre*. SYN. Objicio, offero. USUS: Tu majoribus tuis magnas offudisti tenebras. Errorem alicui offundere et noctem, *induire qqn en erreur*.

ŌLĒA, æ, f. *Olivier*. EPITH. Sempiterna. USUS: Agricola, cum florem oleæ videt, baccam quoque se videre putat.

ŌLĒĀRIŪS, a, um, *Relatif à l'huile*. USUS: Cella olearia, *cellier à l'huile*.

ŌLĒASTER, tri, m. *Olivier sauvage*.

ŌLĒO, es, lūi, ere, n. et a. *Avoir ou répandre une odeur*. SYN. Redoleo; odorem spiro, spargo, fundo, afflo. ADV. Bene, male. USUS: Bene olent, qui nihil olent. Oratio peregrinum aliquid olet, *ce discours trahit une origine étrangère*.

ŌLĒUM, i, n. *Huile*. USUS: Ignis gliscit oleo. Aristeus inventor olei. Oleum et operam perdere, *perdre son huile et ses soins, c. à d., son temps et sa peine* (PROV.).

OLFĀCĪO, is, fēci, factum, ere, a. *Flairer, sentir*. SYN. Odoror, odorem percipio. USUS: Olfacere aliquid.

ŌLIM, *Autrefois, jadis*. SYN. Quondam, patrum memoria, aliquando, jam dudum. )( Nunc. Sic olim loquebantur.

ŌLĪTOR, ōris, m. *Jardinier*. USUS: Olitorem pro horto conducere.



ŌLĪTŌRĪUS, a, um, *De jardinier, de légumes*. USUS: Forum olitorium, *marché aux légumes*.

ŌLĪVA, æ, f. *Olive, fruit de l'olivier*. SYN. Olea.

ŌLĪVĒTUM, i, n. *Lieu planté d'oliviers, plant d'oliviers*. SYN. Collis olivis consitus.

OLLA, æ, f. *Pot, marmite*. SYN. Denariorum implere ollam.

ŌLUS, ĕris, n. *Toute espèce de légume, chou, navet, etc.* SYN. Herba sativa, quæ est in usu cibario. USUS: Olera fastidire.

ŌLUSCŪLUM, i, n. *Petit légume, chou*. SYN. Olus minutum.

ŌMEN, ĩnis, n. *Toute manifestation, tout signe, tout acte, considéré comme annonce, présage, indice de l'avenir*. Dictum aut factum casu exceptum, quo rei cujuspian eventus portendi posse videatur. EPITH. Clarum, detestabile; prærogativum, paganum, bonum, faustum, funestum, triste, malum. USUS: Bonis *vel* tristibus ominibus abeuntem prosequi. Omen capio. Accipio omen. Quod dii omen avertant, obruant, prohibeant! Nullis auspiciis, funestis ominibus omnium, et exsecrationibus rem aggressus est. Territis omnibus, velut fœdo omine incipiendæ rei. Id a plerisque in magni terroris omen acceptum est. In omen vertere.

ŌMĪNĀTOR, ōris, m. *Devin, celui qui présage l'avenir*. SYN. Qui capit omina.

ŌMĪNOR, aris, atus sum, ari, d. *Présager, augurer*. SYN. Auguror. Cf. [Augurium](#).

ŌMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Renvoyer, lâcher; omettre*. SYN. Mitto, missum facio, prætermitto, relinquo, prætereo. ADV. Omnino, plane. PHRAS. 1. Negotium hoc melius omittes, *vous ferez mieux d'abandonner cette affaire*. Negotium id melius prætermittes; consultius erit supersedere toti huic negotio; negotium hoc, si sapis, repudiabis; tutius cœptum negotium abrumpes, missum facies, de manibus depones. 2. Omitte contumelias, *cesse tes injures*. Aufer contumelias et probra; mitte cavillationes; missas fac contumelias. 3. Ut omittam cætera, *pour ne pas parler du reste*. Ut præteream, prætermittam, relinquam, ut mittam, ut missa faciam cætera; ut supersedeam pluribus. USUS: Omitte timorem, iram, sollicitudinem, spem

inanem. Nihil omisi pietatis et humanitatis. Cf. [Relinquo](#), [Negligo](#), [Prætermitto](#).

OMNĪNO, *Entièrement, complètement*. SYN. Plane, prorsus, funditus, usquequaque. PHRAS. 1. Malum id vix omnino tolletur, *on aura de la peine à faire disparaître entièrement ce mal*. Vix radicitus ab ipsa stirpe extrahetur; vix funditus extirpabitur; rami fortasse amputabuntur, radicum fibræ non item evellentur. Malum illud vix auferetur, removebitur ex integro. 2. Res est omnino necessaria, *la chose est tout à fait nécessaire*. Res est in omnes partes necessaria. Res est plane atque omnino necessaria; per omnia, sine dubio, omnibus modis, omnium rerum causa necessaria. USUS: Vix aut omnino non potest fieri.

OMNĪPŌTENS, tis, omn. gen. *Tout-puissant*. Verb. poetic. Cf. [Penitus](#).

OMNIS, e, gen. com. *Tout, chaque, chacun*. SYN. Cunctus, universus, quisque, quivis, quis non? summi, infimi, ad unum omnes, totus. )( Nullus. ADV. Omnino. PHRAS. Omnes de victoria sibi gratulantur, *tous se réjouissent de la victoire*. Omnium generum, ætatum, ordinum homines, omnis fortunæ ac loci homines; omnes populi cunctæque gentes; quantum est hominum in orbe, singuli et universi de inaudita hac post hominum memoriam victoria lætantur. Omnes sibi viri, mulieres, cives ac peregrini, servi ac liberi de tam illustri victoria gratulantur. Cum a summis, mediis, infimis, tum denique ab universis victoria hæc ingenti lætitia celebratur. Omnes certatim, alius luculentius alio, hanc sibi victoriam gratulantur. USUS: Omnia minima, maxima per se agit. Nemo omnium. Ubi hæc omnia prima, postrema recitata sunt.

OMNĪVĀGUS, a, um, *Qui erre en tous lieux, errant, vagabond*. USUS: Diana omnivaga dicitur.

ŌNĀGER, gri, m. *Onagre, âne sauvage*. SYN. Asinus silvester.

ŌNĒRĀRĪUS, a, um, *De charge, de transport*. USUS: Navis oneraria, *vaisseau de transport*.

ŌNĒRO, as, avi, atum, are, a. *Charger d'un fardeau; accabler, combler, etc.* USUS: Aures alicujus onerare mendacio, *prodiguer les mensonges à qqn, lui débiter mille mensonges*. Cf. [Onus](#).

ŌNĒRŌSUS, a, um, *Lourd, pesant, accablant*. SYN. Gravis, ponderosus. Cf. [Gravis](#).

ŌNUS, ěris, n. *Charge, fardeau, poids*. EPITH. Commune, grave, leve, magnum, tantum. PHRAS. 1. Onus habeo gravissimum, *je porte un très lourd fardeau*. Onus mihi impositum est gravissimum; onus laboris maximum in me recepi, suscepi; onus sustuli, sustineo sane grave; onere premor ac pene opprimor gravissimo; onus mihi incumbit, onus cervicibus meis impositum est immensum; plura simul in me onera inclinata sunt. Non unum mihi injunctum est onus; non leve onus subii. 2. Sub onere fatiscere, *succomber sous le faix*. Oneri succumbere; onere opprimi, sub onere concidere. USUS: Onus alicui addere. Onere levare, onus allevare. Onus deponere, abjicere, propter infirmitatem animi detrectare. Onus ferre, perferre.

ŌNUSTUS, a, um, *Chargé*. USUS: Asellus auro onustus, *ânon chargé d'or*.

ŌPĀCO, as, avi, atum, are, a. *Ombrager, donner de l'ombre à*. SYN. Obscuro. USUS: Terra nos opacat. Platanus patulis diffusa ramis ad opacandum locum aliquem. Cf. [Obscuro](#).

ŌPĀCUS, a, um, *Qui a de l'ombre, ombragé; ténébreux, noir*. SYN. Obscurus, umbrosus. )( Apricus. USUS: Opaca nubes. Locus opacus et frigidus in silvis.

ŌPĒRA, æ, f. *Peine, mal qu'on se donne, travail, application, soin*. SYN. Studium, labor, cura, industria. EPITH. Egregia, forensis, fortis, fidelis, gratior, insignis, non mediocris, melior, militaris, mirifica, multa, magis opportuna, par, patria, publica, singularis, summa, tenuis. Annuæ, gratissimæ, mercenariæ, pulcherrimæ, subsecivæ, urbanæ. PHRAS. 1. Græcis litteris multam operam impendi, *je me suis appliqué avec beaucoup de zèle à l'étude des lettres grecques*. Græcis litteris multum operæ dedi; multam curam operamque ad Græcas litteras contuli, *vel* in Græcas litteras; multum laboris et operæ in Græcis litteris posui, consumpsi; multum operæ tribui Græcarum artium magistris. Cf. [Diligentia](#). 2. Omnis opera mea frustra fuit, *tous mes soins ont été inutiles*. In ea re opera abusus sum; operam omnem lusi, perdidi. Opera mihi omnis periit; oleum ac operam perdidi; operæ pretium nullum feci; spes et opera me frustrata est; nequidquam omni opera ac diligentia, summa vi ac ope enisus sum. Nihil tanta contentione profectum est. Cf. [Frustra](#). USUS: Operam suam profiteri. Majorem operam suscepi, quam res posceret; operam dare, navare rei. Operam amicis locare, dicare. Opera illi mea diligenter utuntur. Operam dare rebus divinis,

sapientiæ. Operæ non peperci, *je n'ai pas épargné mes soins*. De priore opera multum detraxi, *je me suis beaucoup relâché de mon zèle d'autrefois*. Operam a Græcis litteris removi, *je ne m'occupe plus des lettres grecques*. Data, dedita opera id fecit, *il le fit à dessein*. Vix erit operæ pretium, *cela ne vaudra pas la peine de...*

ÖPĚRÆ, ārum, f. pl. *Ouvrier à la journée, mercenaire, travailleur*. SYN. Operarii, qui fabrorum ministeriis et servili in opera habentur; homines ad operas conducti. USUS: Mercenariæ operæ, *troupes mercenaires*. Venditat se operis.

1. ÖPĚRĀRĪUS, a, um, *De travail*. USUS: Operarius homo, *travailleur, manœuvre*.

2. ÖPĚRĀRĪUS, ĩi, m. *Travailleur, ouvrier, manœuvre*. SYN. Operæ, bajulus. USUS: Operarii, qui in tabernis sunt, amantissimi sunt otii. Cf. [Merces](#), [Mercenarius](#).

ÖPĚRĀTĪO, ōnis, f. *Action de travailler, travail, ouvrage*. SYN. Opera.

ÖPERCŪLUM, i, n. *Couvercle*. USUS: Arteria tegitur quodam quasi operculo. Dignum patella operculum, *ce sont deux personnes l'une digne de l'autre, les deux font la paire* (PROV.).

ÖPĚRĪMENTUM, i, n. *Couverture*. SYN. Integumentum, operculum.

ÖPĚRĪO, is, ũi, ertum, ire, a. *Couvrir, fermer*. SYN. Tego, obvolvo. USUS: Capite est fere operto. )( Aperto capite. Operire ostium.

ÖPĚROR, aris, atus sum, ari, d. *Travailler, se donner de la peine*. SYN. In opere faciundo laboro. USUS: Operari rei divinæ, *faire un acte religieux, célébrer l'office divin*. (Medicina operatur, VULG.), *la médecine opère*. Latine: Venis concipitur, in venas se diffundit medicamentum. Cf. [Laboro](#).

ÖPĚRŌSĒ, *Avec peine, difficilement*. SYN. Laboriose, multa cura et opera. USUS: Ne fiat operose.

ÖPĚRŌSUS, a, um, *Actif, occupé, laborieux; qui exige beaucoup de travail, difficile, pénible*. SYN. Laboriosus, actuosus. )( Iners, languidus. PHRAS. Res est operosa, *la chose demande du travail*. Res est ejusmodi, quæ curam ac diligentiam non mediocrem postulet; res est non molli brachio tractanda; in qua sudandum et multum operæ ponendum. Exsudandus hic non levis labor est. Cf. [Laboriosus](#), [Difficilis](#), [Labor](#). USUS: Opus spissum et

operosum. Senectus non modo languida et iners non est, verum operosa semperque aliquid agens. Molestus ac operosus labor.

ŌPES, um, f. pl. *Ressources, richesses, trésors; puissance, pouvoir*. SYN. Divitiæ, facultates, copiae; *item*: Potentia. EPITH. Alienæ, divinæ, exiguæ, firmiores, incredibiles, invidiosæ, magnæ, mediocres, nimiae, novæ, præstantes, pristinae, regiæ, tantæ, tenues, violentæ, urbanæ, utiles. USUS: Opibus affluere, abundare, præditum esse, *être riche*. Opes consecrari, augere rem, pecuniam facere, *amasser des richesses*. Opes evertere, frangere, *détruire, ruiner le crédit*. Omnibus opibus ac viribus repugnare, *résister de toutes ses forces et par tous les moyens*. Fundatæ ac bene constitutæ opes, *richesses bien assises*. Affecta re familiari accisisque opibus ac domesticis copiis, *qui a perdu ses ressources*. Pro habitu opum, pecuniarum, *suivant l'état de leur fortune*. Cf. [Divitiæ](#), [Copiæ](#), [Fortunæ](#), [Pecuniæ](#).

ŌPIFEX, icis, m. *Travailleur, ouvrier; artisan*. SYN. Artifex. USUS: Opifex et ædificator mundi DEUS, *DIEU, l'artisan et l'architecte de l'univers*. Opifices ac tabernarios, ac fecem omnem civitatis concitare. Omne opificum instrumentum, omnis opera ac quæstus frequentia sustinetur, alitur otio.

ŌPĪMUS, a, um, *Gras, plein; riche, opulent*. SYN. Pinguis, amplus. )( Tenuis, strigosus, sterilis. USUS: Spolia opima. Præda opima. Terra opima et fertilis. Opimum et adipale dicendi genus, *style chargé et pour ainsi dire empâté*.

ŌPĪNĀBĪLIS, e, gen. com. *Qui repose sur des conjectures, présumé, imaginé*. SYN. Quod in opinione positum est. USUS: Artes, quæ conjectura continentur et sunt opinabiles, *les sciences qui reposent sur des conjectures, et qui résultent de l'opinion*.

ŌPĪNĀTĪO, ōnis, f. *Conjecture, opinion, idée*. SYN. Opinio.

ŌPĪNĀTOR, ōris, m. *Qui n'affirme pas, sceptique*. USUS: Magnus opinator sum, non enim sum sapiens.

ŌPĪNĪO, ōnis, f. *Opinion, manière de voir, avis, pensée, croyance*. SYN. Sententia, sensus, existimatio, conjectura. EPITH. Adversaria, æterna, bona, censoria, certa, communis, conciliatrix amicitiae, dubia, effrenata, errans, ementita, falsa, firma, gravis, stabilis, honesta, imbecilla, improba,

incommoda, incorrupta, penitus insita, jucunda, longior, magna, mala, necessaria, obscura, pernicioſa, popularis, publica, recens, tacita, tanta, varia, vehemens, vera, vetus, vulgaris, vitioſa, brevis, depravata, glorioſa, humana, laudabilis. PHRAS. 1. Una eſt omnium opinio, *il n'y a qu'un avis, qu'une opinion*. Eodem concurrunt omnes ſententiæ; idem omnes ſpectant, probant, ſequuntur. Una eſt conſentiensque vox omnium; opinionum nulla eſt varietas; una eademque omnium eſt ſententia; opiniones nihil variant; omnium firmata conſenſu opinio eſt; eadem eſt omnium ſine varietate opinio. Eadem eſt omnium, nullo prorsus diſſentiente, opinio. 2. Plerique ſunt in ea opinione, *presque tous ſont de cet avis*. Plurimorum hæc eſt opinio, fert opinio; in eam opinionem adducti, ea opinione imbuti ſunt plerique; ea opinio pleroſque tenet, pervasit; eam opinionem plerique imbibere, in plerorumque mentibus inveteravit hæc opinio. Cf. [Sententia](#). 3. Nemo me ab iſta opinione amovebit, *personne ne pourra m'ôter de l'esprit cette pensée*. Ab iſta opinione deducet; iſtam opinionem ex animo mihi extrahet; nemo mihi opinionem eam evellet ex animo, excutiet; de ſententia me dimovebit, depellet, abducet. USUS: 1. Ea opinio urbem implevit. Ea opinio edita in vulgus eſt. In eam opinionem plerique diſceſſere. In eam opinionem veni. In ea opinione ſunt cives. Eam de te opinionem acceperere. Multa erant, quæ eam opinionem confirmarent. Opinionem nemo deponet. Sed hæc ſint in opinione, *mais, quoique ce ſoit l'opinion générale*. 2. Sententia, *opinion, avis*. Opiniones antiquas convellere, excutere; novas inſerere, tradere. 3. Exiſtimatio, fama, *bonne ou haute opinion qu'on a, estime qu'on fait de qqche, espérance*. Conceptæ de ſe opinioni reſpondere; opinionem de ſe præbitam ſuperare, vincere; opinione meliorem ſe oſtendere. Cf. [Sententia](#), [Exiſtimatio](#).

ŌPĪNĪŌSUS, a, um, *Plein d'opinion, sceptique*. SYN. Magnus opinator. USUS: Homo omnium opinioſiſſimus.

ŌPĪNOR, aris, atus ſum, ari, d. *Penser, présumer, juger*. Cum accus. *vel* prop. inf. *vel* de. SYN. Opinionem habeo, in opinione ſum; opinio mea eſt; puto, exiſtimo; animus in eam partem inclinat. ADV. Falſo, temere. USUS: Homines multa in vita falſo opinantur. Cf. [Puto](#), [Judico](#), [Exiſtimo](#).

ŌPĪPĀRĒ, *Somptueusement, magnifiquement*. SYN. Laute, appaſate, ſplendide.

ŌPĪPĀRUS, a, um, *Somptueux, magnifique*. SYN. Magnarum opum.



ŌPIS, is, f. *Aide, assistance, secours, appui, concours*. SYN. Auxilium. USUS: 1. Opis indigere. Opem petere, implorare, exspectare. Salutem indigentibus et opem ferre, afferre, porrigere, tendere. Quacumque ope potero, te juvabo. 2. Omni vi, *de toutes ses forces*. Summa ope conniti. Cf. [Auxilium](#), [Juvo](#), [Opitulator](#).

ŌPĪTŪLOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Porter secours, aider*. SYN. Opem fero; subvenio. PHRAS. 1. Laborantibus amicis opitulari, *venir en aide à ses amis dans le besoin*. Amicis præsto esse; auxilium, opem ferre; auxilio esse; subsidio esse, adesse; miseriis oppressos levare, erigere jacentes; eorum miseriis occurrere, subvenire. Cf. [Auxilium](#). 2. Patriæ ruenti opitulare, *secourez la patrie qui va périr*. Fer opem occidenti patriæ; cadentem patriam excipe; eripe ex his miseriis laborantem gravissime patriam; patriæ tuæ deesse noli; noli committere, ut auxilium tuum patria in tam adversa fortuna, in tantis malis ac calamitatibus desideret. USUS: Homini oppresso jam et desperato opitulatus sum. Ut quisque opis maxime indiget, ita opitulari decet. Cf. [Adjuvo](#), [Auxilium](#), [Succurro](#).

ŌPORTET, ūit, ere, imp. *Il faut, il est juste, nécessaire*. SYN. Convenit, decet, necesse est. ADV. Omnino, contra, jam pridem. USUS: Contra, ac oportet, egisti. Ex rerum cognitione efflorescat oratio, oportet. Cf. [Necesse](#).

OPPĒRĪOR, iris, iri, d. *Attendre qqn ou qqche*. SYN. Exspecto.

OPPESSŪLĀTUS, a, um, particip. v. anom. Oppessulo. *Verrouillé, fermé au verrou*. USUS: Fores oppessulatae. Cf. [Januæ](#).

OPPĒTO, is, īvi vel īi, ītum, ere, a. *Aller au devant, affronter; mourir, succomber*. SYN. Morior, occumbo, obo. ADV. Millies. USUS: Mortem pro Republica oppetere.

OPPĪDĀNUS, a, um, *Qui est d'une ville (autre que Rome)*. USUS: Oppidanum dicendi genus, *éloquence provinciale*.

OPPĪDO, *Beaucoup, fort, très, extrêmement*. SYN. Sane, valde. USUS: Homo oppido ridiculus.

OPPĪDUM, i, n. *Ville, place*. SYN. Municipium, urbs modica. EPITH. Antiquum, celebre, clarum, frequens, nobile, ornatum, devium, lautissimum, locuples, honestum, munitum, non maximum, vetus, sanum, tenue, vacuum a bello, florentissimum, miserrimum, prostratum ac dirutum. USUS: Constituire oppidum, *fonder une ville*.

OPPIGNĒRO, as, avi, atum, are, a. *Engager, donner en gage*. SYN. Do pignori, relinquo pignori, pignori oppono.

OPPĪLO, as, avi, atum, are, a. *Boucher, obstruer*. SYN. Obstruo, claudio. Cf. [Obstruo](#).

OPPLĒO, es, ēvi, ētum, ere, a. *Emplir, remplir*. SYN. Impleo.

OPPLŌRO, as, avi, atum, are, n. *Fatiguer de ses pleurs, de ses gémissements*. SYN. Ploro. USUS: Non desines opplorare auribus meis?

OPPŌNO, is, pŏsŭi, pŏsĭtum, ere, a. *Mettre devant, opposer*. SYN. Objicio, contra statuo. ADV. Falso, formidolose. USUS: Sed quid oppones tandem? Auctoritatem suam invidiæ opponere. Cf. [Resisto](#).

OPPORTŪNĒ, *A propos, à temps, justement*. SYN. In loco; in tempore; non incommode, loco, tempore. )( Alieno loco, tempore. USUS: Opportune adest.

OPPORTŪNĪTAS, ātis, f. *Commodité, disposition, arrangement favorable*. EPITH. Divina, idonea major, maritima, melior, magna, maxima, plurima. USUS: 1. Opportunitas idoneorum ad agendum temporum. Tenendam hanc horam puto, urgendam opportunitatem. Loci opportunitatem credo, secutus est. 2. USUS, utilitas, *avantage, utilité, profit*. Magnæ sunt fluminum opportunitates. Natura provida utilitatum opportunitatumque omnium. Cf. [Occasio](#).

OPPORTŪNUS, a, um, *Commode, convenable, favorable*. SYN. Commodus. )( Importunus. ADV. Maxime. PHRAS. Opportunus fuit adventus tuus, *vous êtes arrivé au moment favorable*. Commodum advenisti; tempestivis sane temporibus nobis advenisti. Ades plane in tempore; peropportune venisti; plane per tempus advenisti; optima opportunitate venisti. USUS: Opportunum actionis tempus. Nihil post hominum memoriam opportunius accidere vidi. Opportunum diversorium. Cf. [Commodus](#), [Aptus](#).

OPPŌSĪTĪO, ōnis, f. *Opposition, contraste*. USUS: Oppositio negationis.

1. OPPŌSĪTŪS, ūs, m. *Action de se mettre devant*. USUS: Non modo excubias sed oppositus nostrorum corporum tibi pollicemur, *nous promettons non-seulement de veiller et de faire bonne garde, mais encore de te faire un rempart de nos corps*.

2. OPPŎSĪTUS, a, um, *Opposé, mis en face, placé devant, situé vis-à-vis*. SYN. Diversus, adversus, aversus, contrarius, e regione situs. USUS: Propugnaculum hostibus oppositum et objectum. Moles oppositæ fluctibus, *digues opposées aux flots*. In opposito, aversa urbis parte. Cf. [Contrarius](#).

OPPRESSĪO, ōnis, f. *Oppression, violence, occupation violente*. SYN. Obsessio, oppugnation. EPITH. Tetra, detestabilis. USUS: Oppressio curiæ, legum, libertatis.

OPPRESSOR, ōris, m. *Oppresseur, destructeur*. USUS: Vindex et oppressor conjurationis.

OPPRĪMO, is, pressi, pressum, ere, a. *Presser, accabler, étouffer, cacher*. SYN. Obruo, pondere affligo, subigo, servitute oppressum teneo. ADV. Maxime, misere, improviso, studiosius, funditus, indignissime, plane, iampridem. USUS: Onere, dolore opprimi. Circumveniri te dicis et opprimi. Hostes imparatos opprimere. Sopitos lux oppressit, *le soleil les surprit encore endormis*. Proficiscentem nox oppressit. Contumeliis opertus et oppressus. Captus, obrutus, oppressus malis. Cf. [Affligo](#).

OPPRŎBRIUM, ii, n. *Opprobre, honte, déshonneur, infamie*. SYN. Dedecus, ignominia. Cf. [Ignominia](#).

OPPUGNĀTĪO, ōnis, f. *Attaque, siège, assault*. )( Defensio. EPITH. Publica. USUS: Oppugnationem inferre, sustinere, *donner, soutenir un assault*.

OPPUGNĀTOR, ōris, *Celui qui attaque, donne l'assaut, assiège*. SYN. Qui fert arma contra. )( Defensor. USUS: Patriæ, salutis meæ oppugnator. Cf. [Adversarius](#).

OPPUGNO, as, avi, atum, are, a. *Combattre, attaquer, donner l'assaut, assiéger*. SYN. Impugno, arma contra fero; oppugnationem infero. PHRAS. Urbem oppugnavit, *il assiégea la ville*. Admovit urbi exercitum; castra ad urbem posuit; urbem exercitu circumdedit; circa muros hæsit; vineas et aggeres muro injunxit; muros tormentis quassatos, omni instrumenti bellici apparatu labefactavit; cuniculis aliisque operibus oppugnavit. Cf. [Obsideo](#). USUS: Oppugnare urbem et labefactare. Clandestinis insidiis, cuniculis caput alicujus oppugnare. Cf. [Adversarius](#), [Inimicus](#), [Hostis](#), [Murus](#).

OPTĀBĪLIS, e, gen. com. *Désirable, souhaitable*. SYN. Optandus, expetendus. USUS: Quæ vulgo optabilia et expetenda videntur.

OPTĀBĪLĪTER, *D'une manière désirable*, SYN. Optato.

OPTĀTĪO, ōnis, f. *Souhait, vœu*. SYN. Optatum; optio. USUS: Cum ei tres optationes dedisset, optavit interitum, *comme il lui avait donné trois choses à souhaiter, il souhaita la mort*.

OPTĀTO, *Selon le désir, à souhait*. SYN. Optabiliter. USUS: Optato veneris.

OPTĀTUM, i, n. *Souhait, vœu, désir*. SYN. Desiderium, votum. USUS: Fortuna optatis respondit. Illud præter optatum accidit. Est mihi in optatis proficisci.

OPTĪMAS, ātis, gen. com.; in pl. Optimates, um et ĭum, *Le parti de l'aristocratie, les grands, les nobles*. SYN. Vir primarius, princeps, nobilis, homo optimarum partium, unus ex viris summis et principibus civitatis. EPITH. Gravissimi, nocentes. USUS: Contra voluntatem omnium optimatum. Optimates matronæ. Cf. [Princeps](#).

OPTĪMĒ, *Très bien*. SYN. Præclare.

OPTĪMUS, a, um, *Très bon, excellent; le premier*. SYN. Lectissimus, præstantissimus. PHRAS. Vir est omnium optimus, *cet homme est le meilleur de tous*. Flos Reipublicæ, Princeps senatus; ornamentum ac firmamentum Reipublicæ; in quo omnia summa; columen rerumstrarum; omnis ætatis omnis memoriæ princeps; vir, quantum terra tegit hominum, optimus. USUS: In omnibus rebus difficilis est optimi perfectio et absolutio. (Est optimus in schola, VULG.), *il est le premier de sa classe*. Latine: unus inter omnes eminet; primus inter condiscipulos et litterarum laude præcipuus. Cf. [Perfectus](#).

OPTĪO, ōnis, f. *Option, libre choix, faculté de choisir*. SYN. Potestas eligendi, electio. EPITH. Misera. USUS: Tua sit optio. Optionem eligendi alicui dare, deferre, facere.

OPTO, as, avi, atum, are, a. *Choisir; souhaiter, désirer*. SYN. Cupio, desidero, exopto, expeto, voto expeto, vota facio; specto; eligo. ADV. Valde, false, amice, maxime, suavissime. PHRAS. Opto tibi bonum successum rei, *je désire pour vous le succès de cette entreprise*. Hanc rem feliciter evenire cupio; velim tibi prospere evenire, quæ facta sunt; tu quod egeris, id velim DEUS approbet; id tibi DEUS fortunet, velim. USUS: Quod ut tibi proprium sit ac perpetuum, velle et optare debemus. Cf. [Desidero](#), [Cupio](#).

ŌPŬLENTĪA, æ, *Richesse, opulence*. SYN. Opes. )( Inopia. USUS: Opulentiam parasti ex sanguine civium.

ŌPŬLENTUS, a, um, *Riche, opulent*. SYN. Dives. )( Inops. Opulentissima et beatissima civitas. Castra opulenta ac omnium rerum plena. Cf. [Dives](#), [Pecuniosus](#), [Bona](#).

ŌPUS, ěris, n. *Ouvrage, œuvre, travail*. SYN. Opera, artificium. EPITH. Antiquum, artificiosum, bonum, censorium, declamatorium, egregium, grave, inchoatum, ingens, magnificum, arduum, difficile, menstruum, mirabile, multum, nimium, operosum, optimum, oratorium, perfectum, elegans, elaboratum, singulare, spissum, summum, supervacuum, totum, vitiosum, urbanum. Annua, divina, florentissima, grata, humana, inculta, rustica, sacra, tanta. USUS: 1. Magnum opus est, et forte de humanis maximum. Opus vel in hac urbis magnificentia conspiciendum. Opus magnum et arduum perfecisti, confecisti, concinnasti, absolvisti. 2. Munitio, *ouvrages de fortification, machines de siège*. Arcem magnis operibus sepsit. 3. Artificium, *ouvrage, travail d'artiste, façon*. Vas antiquo, præclaro opere, summo artificio. Galeæ opere Corinthio cælatae. Opera manufacta. (Bona Opera, VULG.), *bonnes œuvres*. Actiones sanctæ, virtutum officia, pietatis studia.

ŌPUSCŬLUM, i, n. *Petit ouvrage, petit travail*. EPITH. Lucubratum, parvum, minutum. USUS: Minutorum opusculorum fabricator. Opusculum his contractionibus noctibus lucubratum.

ŌPUS EST, imp. *Il est nécessaire, il faut, il est besoin*. SYN. Necesse est, convenit. ADV. Multum, plane, valde, vehementer. PHRAS. Si ita opus est, *s'il est nécessaire d'agir ainsi*. Si ita facto opus; si ita res feret; si quid causæ fuerit; si ita rationes tuæ postulabunt; si ita res coget. Si rerum ordo postulabit; si res desideret; si ita cogit necessitas; si res tuæ ita flagitent; si res rationesque tuæ sic ferunt ac postulant; si ita necesse fuerit; si satis causæ putaveris; si ita usus est; si qua res necessitatem imposuerit; si quid fuerit, cur, etc. Si operæ fuerit, referre, etc. USUS: Opus quidem est, minus tamen necessarium. Facto, properato, maturato opus est. Omnia mihi pollicitus est, quæ mihi opus forent. Acuto et expedito homine opus est. Cf. [Oportet](#), [Necesse](#).

ŌRA, æ, f. *Extrémité d'une chose, bord, fin, limite; région, contrée, pays*. SYN. Regio, pars terrarum, extremitas. EPITH. Altissima, australis, externa,

latior, maritima, prima. USUS: Æther extrema ora et determinatio mundi, *l'éther qui est l'extrémité et la limite du monde*. Ora maritima.

ŌRĀCŪLUM, i, n. *Réponse d'un dieu, oracle*. SYN. Dei responsio, vaticinium. EPITH. Celebre, gratum, proprium, verax, verum. USUS: Ab Apolline oraculum petebant. Oracula funduntur, dantur, eduntur. Discordia responsa velut ex ancipiti oraculo dabantur. Oraculi sortem vel elusit vel implevit. Oracula instinctu divino afflatuque funduntur.

ŌRĀTĪO, ōnis, f. *Discours d'un orateur, harangue*. SYN. Sermo, concio. PHRAS. 1. Oratio laudata, *discours excellent*. Oratio scripta elegantissime sentiis et verbis; copiosissima et ornatissima; bonis artibus instituta, curis et vigiliis elaborata; diu, et multis lucubrationibus commentata; puris et electis verbis composita; sapientissimis sentiis et gravibus verbis ornata atque perpolita; composita, ornata et artificio quodam ac expolitione distincta; fortis, lenis, placida, submissa; plena, teres, docta, erudita, admirabilis; conspersa verborum et sententiarum floribus; luminibus verborum et sententiarum conspersa; sentiis arguta; verbis sonans; incitata, vibrans, accurata; plena litteratæ senectutis; acris et contorta; cohærens, æquabiliter fluens; pugnax et incitata; oratio, in qua omnes verborum, omnes sententiarum illigantur lepores; quæ mira verborum ac rerum copia efflorescit; quam multa verborum et sententiarum lumina distinguunt. 2. Oratio vitiosa, *discours plein de défauts*. Diffluens, dissoluta; turgens et inflata; jejuna, arida, spinosa, exilis, exsanguis; priscis aut duriter translatis verbis composita; abhorrens ab auribus vulgi; tristis, horrida, aspera, inculta, rapida, angusta; neque perfecta, neque conclusa. 3. Non opus est longa oratione, *il n'est pas besoin de plus de paroles*. Longiorem orationem tua non exspectat, non patitur humanitas. Respuit, recusat, renuit, rejicit, reformidat tua humanitas longiorem orationem. Pluribus tecum agere non debeo, ne importunus videar, aut tuam nescire humanitatem. Cf. [Breviter](#). USUS: Orationis flos, copia, lumen, facultas. Orationem habere, dicere, instituere. Oratio huc delabitur. Hic tandem consistit oratio. (Oratio, VULG.), *prière, oraison*. Latine: Precatio. (Oratio mentalis, VULG.), *oraison mentale, méditation*. Latine: Tacita, *vel* mente concepta precatio.

ŌRĀTĪUNCŪLA, æ, f. *Petit discours*. SYN. Oratio. EPITH. Aureola.



ŌRĀTOR, ōris, m., *Oratur; l'orateur, c. à d., celui qui a la parole dans une ambassade, ambassadeur; député, parlementaire.* SYN. Orator; legatus. EPITH. Accommodatus ad probandum, mediocris, bonus, præstans, simplex, gravis, acer, acerbus, incensus, canorus, acutus, ornatus, amplius, copiosus, argutus, verbis dulcis, volubilis, vehemens, perfacetus, industrius, clarus, compositus, mollis, deterrimus, magnificus, suavis, exercitatus, politus, sapiens, intermedius, quasi temperatus, magnus, mirabilis, uber, fecundus, aptus ad crudiendum, fortis, grandis, tragicus, ardens, subtilis, miserabilis, callidus, jejunos, illustris, modicus, pressus, levis, remissus, sanus, singularis, sermonis plenus, humilis, elegans, audax, infacundus, verecundus in transferendis verbis, parcus, demissus, tardus, immemor, tenuis, non vulgaris, disertus, operarius, perfectus, inurbanus, inops urbanitatis, locuples oratione, dignus, odiosus, tolerabilis, vitiosus, concinnus, grandiloquus. PHRAS. Orator est imprimis elegans, *cet orateur est tout à fait remarquable.* Orator est, cui summam copiam facultatemque dicendi natura largita est; in dicendo copiosus; hominum disertissimus; si causa oranda est, eloquentissimus; qui eloquentia in notitiam primum populi, post in honorem pervenit; orator in quo plus curæ, an naturæ sit ad omnem eloquentiam, non facile dixerim; in quo tanta ingenii ubertas, tanta in dicendo jucunditas, ut illa, quæ extorquet, impetrare eum credas; ut auditorem dissentire pudeat, ut illectus tanta suavitate auditor non rapi videatur, sed sequi. Unus suæ ætatis regnare in judiciis dicitur. Nitidus et candidus orator, et quodammodo præ se ferens in dicendo nobilitatem suam. Orator, quem in numero veterum locare non timeas; quo non alius contra veteres oratores dignior nominaretur. USUS: Orator plenus atque perfectus is est, qui de omnibus rebus possit varie copioseque dicere.

ŌRĀTŌRĪĒ, *D'une manière oratoire.* SYN. Ornate, copiose, splendide.

ŌRĀTŌRĪUS, a, um, *Relatif à l'orateur, d'orateur, oratoire.* USUS: Oratoria ars, vis, ornamenta.

ŌRĀTŪS, ūs, m. In abl. sing. et plur. tantum. *Prière.* USUS: Oratu tuo scripsi.

ŌRBĪCŪLĀTUS, a, um, *Orbulaire, fait en rond, en cercle, arrondi.* USUS: Mala orbiculata, *pommes rondes (excellente espèce).*

ORBIS, is, m. *Cercle, rond; l'orbe du monde, l'univers.* SYN. Circulus, ambitus, mundus. EPITH. Angustus, brevis, brumalis, cœlestis, certus,

conversus, expers, exterior, immobilis et constans, immutatus, rectus, inferior, insitus, latus, magnus, parvus, perpetuus, proximus, saltatorius, signifer, solstitialis, summus, tardior, superus, totus; dispares, finientes. USUS: Circuitus et quasi orbis verborum, *période, enchaînement de mots dans une sorte de cercle*. Citius quam putarem, conversus est orbis hic reipublicæ, *cette évolution politique s'est opérée plus rapidement que je n'aurais cru*. Orbis terræ. Ab orbe condito. Orbem facere, in orbem consistere, in orbem se recipere, *faire un cercle, se mettre en rond*.

ORBĪTA, æ, f. *Trace d'une roue dans le sol, ornière*. SYN. Rotæ currentis vestigium.

ORBĪTAS, ātis, f. *Perte d'une personne chère*. EPITH. Maxima, misera. USUS: Filiorum orbitati egregium tutorem instituit, *il donna à ses fils un excellent tuteur après sa mort*.

ORBO, as, avi, atum, are, a. *Priver qqn d'une personne chère, priver, dépouiller*. SYN. Privo, spolio, nudo. USUS: Omni spe, auxilio orbata respublica. Hæc philosophia spoliat nos iudicio, orbat sensibus. Cf. [Privo](#).

ORBUS, a, um, *Privé de ses parents, de ses enfants; privé, dépouillé*. SYN. Privatus, desertus. USUS: Orba ab optimatibus civitas. Orbus rebus omnibus.

ORCHESTRA, æ, f. *Orchestre, place affectée aux sénateurs dans les théâtres romains*. SYN. Locus in theatro vel scena Senatoribus destinatus.

ORCUS, i, m. *L'enfer; le dieu des enfers*. SYN. Dis pater, Pluto. EPITH. Niger, formidabilis. USUS: Verres, ut alter Orcus venit Ennam.

ORDĪNĀTĒ, *Par ordre, avec ordre, régulièrement*. USUS: Ordinatum, ordine, ex ordine, composite, distincte, distribute. USUS: Ille passim, ego ordinate.

ORDĪNĀRIŪS, a, um, *Conforme à l'ordre, ordinaire, habituel*. USUS: Ordinaria consilia.

ORDĪNĀTIM, *Par ordre, à son tour, à son rang*. SYN. Ordinate.

ORDĪNO, as, avi, atum, are, a. *Mettre en ordre, ordonner, disposer*. SYN. Compono, constituo, in ordinem adduco vel redigo, digero, ratione dispono. PHRAS. 1. (Aciem ordinare, VULG.), *ranger une armée en bataille*. Aciem constituere, dirigere, componere, struere; agmen componere; in ordinem

redigere; in certum ordinem milites cogere; in certas partes distribuere; in certos numeros distribuere, ac suo quemque loco statuere; ordines instruere. 2. Rempublicam habemus optime ordinatam, *tout est parfaitement ordonné dans la république*. Omnia suis ordinibus moderata sunt; ex inordinata, in ordinem adductam, pulcherrime digestam, suis momentis atque summo iudicio dispensatam, ac dispositam habemus rempublicam. 3. (Ordinatus est Sacerdos, VULG.), *il a été ordonné prêtre*. Sacris vel sacerdotio initiatus, inauguratus est, sacerdos creatus est. USUS: Cum omnia ordinarentur, instruerentur, pararentur.

ORDĬOR, ĩris, orsus sum, iri, d. *Tisser, ourdir; commencer, entreprendre*. SYN. Incipio. )( Finio. USUS: Unde orsa est, inde terminetur oratio. Ordiri a facillimis. Cf. [Inchoo](#), [Incipio](#).

ORDO, ĩnis, m. *Ordre, disposition, arrangement convenable*. SYN. Ratio, dispositio, collocatio; classis hominum, natio. EPITH. Accommodatus, admirabilis, alienus, amplus, magnus, pergratus, singularis; florentes, directi. PHRAS. 1. Nihil ordine actum est, *rien n'a été fait avec ordre*. Confusius acta res est; perturbata et confusa erant omnia; gesta sunt omnia præposteris temporibus, confusis personis, perturbato ordine; perturbate, confuse agebantur omnia. 2. Milites sine ordine in hostem ivere, *les soldats coururent en désordre contre les ennemis*. Sparsi et inconditi; dispersi et inordinati, sine ducibus certis, sine imperio hostem invadunt; incomposito agmine hostem aggrediuntur; effusi et contemptim, negligenter et incomposite; acriori impetu, quam compositiori ordine pugnam inivere; dispersi et palantes in hostes incurrunt. USUS: 1. Ordo est compositio rerum aptis et accommodatis locis. Præcepta suum habent ordinem, domestico ordine administrantur. In omnibus rebus ordinem adhibere, tenere, sequi, servare, conservare. Ad ordinem se referre. In ordinem adducere, redigere. Ordinem immutare, perturbare. Hoc recte atque ordine et e republica factum. Ex ordine rogare sententiam. Extra ordinem; præter ordinem. 2. Hominum classis, cœtus, gradus, natio, *ordre, rang, condition, classe, division des citoyens*. Ordo senatorius, equester. Ordo pecuariorum, publicanorum. Omnium ordinum consensus. Ordines ducere præfectorum militarium est, *commander une compagnie, être officier*. Altiolem ordinem assignare, adipisci. In ordinem cogere, redigere. Cf. [Religio](#).

ÖRĬCHALCUM, i, n. *Laiton*. Æris genus auri colore.

ŌRĪENS, entis, omn. gen. *L'orient, le levant*. SYN. Ortus. )( Occasus. USUS: Qui terras ab Oriente ad Occidentem colunt.

ŌRĪGO, ĩnis, f. *Origine, provenance*. SYN. Principium, initium, causa, ortus, stirps, semen, fons, caput, auctor. PHRAS. Hæc origo erat omnium malorum, *voilà quelle était la source de tous les maux*. Stirps, fons omnium calamitatum; hæc erant malorum fibræ, hoc caput mali; inde natum omnium malorum principium; inde malum omne profluit, dimanat, oritur, se diffundit; inde ducta est illa malorum series et catena; inde ortum, exortum, enatum est, quidquid est mali; ab illa scintilla tam triste incendium exarsit. Is casus tot mala nobis peperit, progeniuit; inde tot mala nobis creata sunt, in nos redundarunt, in nos profecta sunt; inde tot mala exstiterē, manavere. Cf. [Causa](#). USUS: Originem rei quærere, persequi, reperire. Verborum delectus, est origo eloquentiæ. His vestigiis ad mali caput et originem pervenimus.

ŌRĪOR, ĩris, ortus sum, oriri, d. fut. oriturus, *Se produire, paraître, se montrer, naître*. SYN. Nascor, exorior, proficiscor, mano. )( Occido. PHRAS. Ex asperitate vitæ oriatur castimonia necesse est, *pour être chaste, il faut nécessairement mener une vie austère*. Ex asperitate vitæ efflorescat, exsistat, proveniat, manet, enascatur necesse est. USUS: A se oritur illa herba, sua sponte nascitur. Hoc solum, in quo tu ortus et procreatus es. Statu nobili ortus. Cf. [Origo](#).

ŌRĪUNDUS, a, um, *Originaire, issu, qui tire son origine de*. SYN. Ortus, ortum habens, originem trahens, ducens, deducens; auctorem generis ciens. USUS: Ab ingenuis oriundus, *né de parents libres*.

ORNĀMENTUM, i, n. *Ornement, parure, costume, bijoux; distinction, gloire, honneur, illustration*. SYN. Decus, insigne, honor, dignitas, lumen. USUS: In animis vestris ego omnes triumphos meos, ornamenta omnia honoris, monumenta gloriæ condi volo. Cato decus et ornamentum civitatis. Plurima in aliquem ornamenta conferre, congerere. Ornamentis aliquem afficere. Multa a me in illum ornamenta profecta sunt. Aliquem ornamentis spoliare. Tollere alicui vetera ornamenta et minuere. Recuperare dignitatis ornamenta. Cf. [Honor](#), [Dignitas](#).

ORNĀTĒ, *D'une manière ornée, soignée, avec élégance*. SYN. Eleganter, polite, splendide, composite, non inornate, non inculte.

ORNĀTŪS, ūs, m. *Ornement; ressources; grâce, élégance, ornements du style.* SYN. Ornamentum; lux verborum, flos orationis. EPITH. Acerbus et lugubris, admirabilis, amplius, aptus, non dignus, elegans, insignis, magnificus, magnus, militaris, mirabilis, muliebris, novus, oratorius, perpetuus. USUS: 1. Ornatus orationis tanquam vestis. Remove, negligere omnem ornatum. Hæc quasi lumina magnum afferunt ornatum orationi. 2. Vestitus, *vêtement.* Statua ornatu militari. Ornatus regalis.

ORNO, as, avi, atum, are, a. *Parer, orner, embellir; louer, vanter, célébrer.* SYN. Exorno, illustro, decoro, honesto, ornatum affero, ornamenta congero, ornamentis afficio, ornamento sum; paro, adorno, instruo. ADV. Magnifice, mirabilius, rhetorice, tragice, splendide, vehementer, justissime, merito, copiose, leviter, probe, maxime, amplissime. PHRAS. 1. In te ornando omnes conspirant, *tout le monde conspire à vous combler d'honneurs.* Omnia in te ornamenta honoris certatim conferunt, congerunt. In amplificanda dignitate tua, in cumulandis honorum insignibus certatim omnes elaborant. Nemo est, a quo non ornamenta quædam honoris in te profecta sint; qui tibi non mirifice cupiat; qui, quæ sunt in Republica amplissima, tibi deberi non fateatur. 2. Litteræ maxime hominem ornant, *les belles-lettres sont le plus bel ornement d'un homme.* Maximum homini accedit ex litteris ornamentum; litteræ homini maximum afferunt, conferunt ornamentum; maximo ornamento sunt; hominem exornant, illustant, honestant; honestum et ornatum reddunt, efficiunt. USUS: Classem, convivium ornare et apparare, *équiper une flotte, apprêter un festin.* Beneficiis, laudibus, honorum insignibus ornare. Locus ad dicendum ornatus. Domicilium, signis, tabulis, rebus omnibus necessariis ornatum. Auctoritate, præsiis, studiis aliquem ornare.

ŌRO, as, avi, atum, are, a. *Prier, demander, solliciter.* SYN. Rogo, obsecro, obtestor. ADV. Etiam atque etiam, melius, plane, vehementer. PHRAS. 1. (Orare, VULG.), *prier, faire une prière.* Latine: Precari, preces fundere; precibus sollicitare, votis supplicibus fatigare DEUM; DEUM precibus quam religiosissime colere, venerari. DEUM per preces suppliciter consulere; ad preces, precibus se dare; in vota et preces, in ardentissimam precessionem se effundere; ad DEUM confugere; divinum præsidium, auxilium, divinam opem implorare; DEO ardentem supplicare; dies noctesque in precando ponere. 2. (Devote orare, VULG.), *prier avec dévotion.* Junctas manus ad cælum attollere et animum ad DEUM

transferre; conjunctis manibus versisque in cœlum oculis statas precationes distincte, citra festinationem, cum ardentissima cogitatione et pietate pronuntiare. USUS: 1. Peto igitur a te, vel si pateris, oro. Multis et supplicibus verbis orat. DEUM orare et precibus placare, *prier DIEU*. 2. Orationem habeo, *prononcer un discours*. Nemo capitis causam melius oravit. (Oro, *je te prie, de grâce, formule de politesse*, sine casu verbi, VULG.).

ORTŪS, ūs, m. *Le lever des astres; naissance*. SYN. Exortus; oriens. )( Occasus. EPITH. Gravior, verior, moderatus et constans, præclarus, similis et minime generosus; clari, nitidi. USUS: Multæ sectæ a Socrate ortum habent. Siderum ortus et obitus. Cato ortu Tusculanus, *Caton, né à Tusculum*. Ortus omnium artium rudis fuit et exilis, *toutes les sciences ont eu de faibles et pénibles commencements*. Cf. [Origo](#).

1. OS, ōris, n. *Bouche*. EPITH. Alacre et promptum, aptissimum, ardens, coruscum, durissimum, ferreum, ferum, foetidum, importunissimum, impurissimum, incolume, infame, infestum, intimum, plenius, pulcherrimum, supinum, tacitum, pristinum. USUS: 1. Cibus alicui in os ingerere. 2. Conspectus, vultus, præsentia, *visage, face, figure*. Tu, cujus os mihi ante oculos versari solet. In ore vulgi versabatur. Frequens in foro, in ore, in oculis. 3. Sermo, *discours*. Id tibi frequens in ore est, *vous avez cela sans cesse à la bouche*. Brutus in ore et desiderio omnium est, *être l'objet de l'entretien général*. 4. Introitus, aditus, *ouverture, entrée*. In ore portus. 5. Impudentia, *hardiesse, effronterie, impudence*. Nostis os hominis et audaciam, *vous connaissez l'impudence de l'homme*. Os tuum ferreum senatum convitio verberavit. Dudum os perfricuisti. Ore pleno, in os laudare aliquem.

2. OS, ossis; plur. ossa, ossium, n. *Os, ossements*. USUS: Quid dicam de ossibus, quæ subjecta corpori, mirabiles commissuras habent, et ad stabilitatem aptas, et ad omnem corporis actionem? *Parlerai-je des os qui sont la charpente du corps, et dont les jointures sont admirablement conçues, soit pour l'affermir, soit pour se prêter à tous ses mouvements?* Cineri et ossibus mortui illudere, maculam inurere.

OSCEN, ĩnis, m. *Oiseau dont le chant servait de présage*. SYN. Avis ore vel cantu auspiciū faciens. USUS: Aves et alites et oscines.



OSCĪTANS, antis, omn. gen. *Inactif, négligent, inattentif*. SYN. Negligens, ignavus, segnis. USUS: Illa oscitans et dormitans sapientia. Cf. [Piger](#).

OSCĪTANTER, *Négligemment, par manière d'acquit*. SYN. Negligenter, indiligenter. USUS: Tam solute, tam leniter, tam oscitanter.

OSCĪTOR, aris, atus sum, ari, d. *Bailler, demeurer inactif*. SYN. Dormito, otior. USUS: In tanta calamitate oscitaris adhuc dum? Cf. [Cesso](#), [Otior](#).

OSCŪLĀTĪO, ōnis, f. *Action de donner un baiser*.

OSCŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Donner un baiser*. SYN. Suavium do, dissuavior, osculum do, osculum fero. PHRAS. Terram religione inclitam osculatus est, *il baise cette terre si vénérable par ses souvenirs religieux*. Pio osculo terram contigit; terram pio osculo appetivit; terræ osculum tulit, dedit; terram dissuaviatus est. Cf. [Basium](#). USUS: Complexus filium osculatusque dimisit.

OSCŪLUM, i, n. *Baiser*. SYN. Osculum dare *vel* ferre matri.

OSTENDO, is, di, sum, ere, a. *Montrer, faire voir, exposer*. SYN. Demonstrō, indico, planum facio, declaro, propono, doceo. ADV. Aperte, contra, insidiose, neque, opinato, optime, palam, paulum, probabiliter, quam brevissime, ultro, vulgo. PHRAS. Rem clare ostendi, *j'ai expliqué clairement l'affaire*. Digitum in rem intendi; exposui, planum feci; rationes, demonstrationes, quæ vim afferrent, quæ ad id cogerent, congressi; ut se res haberet, clare exhibui, explicui, demonstravi. USUS: Os tuum non modo ostendis, sed offers. Bellum ostendere potius, quam inferre. Cf. [Perspicuus](#).

OSTENTĀTĪO, ōnis, f. *Action de montrer, orgueil, vanité, ostentation*. SYN. Venditatio, jactatio, simulatio, vanitas. EPITH. Gloriosa, inanis, insolens, magnifica, popularis, puerilis. USUS: Vitanda est ingenii ostentationisque suspicio, *il faut éviter de faire parade de son talent*. Qui simulatione et inani ostentatione stabilem se gloriam consequi posse arbitrantur, vehementer errant. Cf. [Jacto](#), [Glorior](#).

OSTENTĀTOR, ōris, m. *Celui qui fait parade de, qui étale qqche*. SYN. Gloriosus. EPITH. Pecuniosus. Cf. [Superbus](#).

OSTENTO, as, avi, atum, are, a. *Faire étalage, montre, parade, se vanter de, etc.* SYN. Vendito. ADV. Aperte. USUS: 1. Venditare ingenium,

prudentialiam ostentare. 2. Præ me fero, expono, *montrer qqche avec menace, menacer de*. Bellum ex altera parte cædem ostentat, ex altera servitutem, *la guerre nous montre en perspective le massacre ou la servitude*. Aliud moliri, aliud specie simulationis ostentare. Cf. [Glorior](#).

OSTENTUM, i, n. *Prodige, merveille, phénomène extraordinaire, miracle*. SYN. Portentum. EPITH. Grave, triste. USUS: Magnorum periculorum metus ex ostentis portenditur. Appius ostenta facit de signis et tabulis, *Appius fait des merveilles en statues et en tableaux*. Cf. [Omen](#).

OSTENTŪS, ūs, m. *Vanité, parade; signe, marque, preuve*. USUS: Egone Jugurthæ ostentui essem? *Devais-je donc être la preuve des crimes de Jugurtha?*

OSTĪĀTIM, De porte en porte. USUS: Ostiatim panem quærere. Ostiatim agere crimen, *suivre les actes de brigandage de maison en maison, c. à d., énumérer les maisons ou Verrès a commis quelque brigandage*.

OSTĪĀRĪUM, ĩi, n. *Impôt mis sur les portes*. SYN. Tributum in singula domorum ostia imperatum. USUS: Frumentum, ostiaria, arma, vecturæ imperabantur.

OSTĪUM, ĩi, n. *Porte*. SYN. Janua. USUS: Portus, ostium et aditus, *entrée du port*. Fluminis ostium, *embouchure d'un fleuve*.

OSTRĒA, æ, f. *Huître*. USUS: Ostreis et conchylibus abstinere.

ŌTĪOR, aris, atus sum, ari, d. *Avoir du loisir, ne rien faire*. SYN. Nihil ago, cesso, vaco, otio abutor. )( Negotior. PHRAS. 1. Non otiabor, *je ne me reposerai point*. Non cessabo; non ero feriatum a nostris litteris; non ita complectar, sequar otium, ut desidiæ me dedam; non committam, ut otio diffluam, tabescam, langueam, hebescam; non committam, ut, quod solet, animus otio luxuriet, lasciviat aut senescat; etsi nihil est, quod agam, non tamen indormiam. 2. Turpe est otiari, *la paresse est chose honteuse*. Turpe est, compressis, quod aiunt, manibus sedere; otio, situ, desidia marcescere, otio se tradere; otio, segnitie demittere animos; otium ac tempus conterere, terere; cessatione torpescere. USUS: Otiandi, non negotiandi causa Syracusis abest, *il a quitté Syracuse pour se reposer, non pour faire du négoce*. Cf. [Pigritia](#).

ŌTĪŌSĒ, A loisir, à son aise, sans se presser, tranquillement. SYN. Per otium, vacuo animo et soluto.

ŌTĪŌSUS, a, um, *Inactif, désœuvré, paresseux*. SYN. Cessans, nihil agens, feriatuſ, vacuus; laxatuſ curiſ; qui animo vacuo eſt ac ſolutuſ; qui cura vacat, et negotio; iners, languiduſ, vacuſ ab opere, ſolutuſ ab opere; qui in otio eſt; in otio deſidet. )( Operoſuſ, ſemper aliquid agens. ADV. Nimiū, nunquam. USUſ: Ceſſatio libera, et otioſa. Nihil otioſa vita jucundiuſ, ſi quoddam doctrinæ atque ſtudiorum pabuluſ habeat. Alienæ calamitatiſ otioſuſ ſpectator. Nunquam minus otioſuſ ſum, quam cum otioſuſ, *je ne ſuiſ jamais moins désœuvré que quand je ne vaque point aux affaires publiques*. Otium meū nunquam otioſuſ, *mon loiriſ eſt toujours occupé*. Cf. [Piger](#).

ŌTĪUM, ii, n. *Repoſ, loiriſ; oisiveté*. SYN. Tempuſ, ſpatiuſ, vacuū tempuſ, laxamentuſ, ceſſatio libera atque otioſa, remiſſio, vacatio a labore, quieſ, vacatio ætatiſ, tranquillitaſ vitæ, facultaſ vacui et liberi temporiſ. EPITH. Commune, domeſticuſ, forenſe, honeſtuſ, inertiffimuſ et deſidioſiffimuſ, jucunduſ, litteratuſ, luxurioſuſ, majuſ, moderatuſ, multuſ, nimiū, nimis otioſuſ, præparatuſ, primum et ſummuſ, tantuſ, urbanuſ. PHRAſ. Si quid otii nactuſ fuero, litteraſ ad te dabo, *dèſ que j'aurai un moment, je vous écrirai*. Si otium erit; ſi vacabit; ſi per occupationeſ licebit; ſi quid habebo vacui temporiſ; ſi e negotiis emeſſero, reſpiravero; ſi occupationibuſ vacui temporiſ aliquid eripere licebit; ſi liber a negotiis fuero; ſi me iis rebuſ, quibuſ nunc implicatuſ teneor, explicavero; ſi ab occupationibuſ me expedivero; ſi quid otii dabitur, præſtabitur, tribuetur a negotiis; ſi occupationibuſ relaxatuſ fuero; ſi vinculuſ illud occupationuſ, quo et aſſidue adſtringor et arctiffime, non dicam exſolvetur, ſed paululuſ modo, pauliſper, aliquantuluſ, aliquantiſper, nonnihil, aliqua ex parte laxabitur, litteraſ a me quam primum accipieſ. USUſ: Raro otium nanciſcor, et id, quod datur, fere in philoſophia conſumo. Otio affluere, abundare, *avoir beaucoup de loiriſ*. Per otium aliquid facere, *faire qqche en prenant ſon tempſ*. Si otium fuerit, ad ſcribenduſ me conferam. Referre ſe in *vel* ad otium et quietem. Otium et ſolituſ languorem afferunt hominibuſ. Inertiffimo et deſidioſiffimo otio frui, perfrui. Otium perturbare, *troubler le repoſ*. In otii portuſ confugere. In otio conſidere.

ŌVANS, antiſ, omniſ. gen. *Triomphant par ovation*. SYN. Prope triumphanſ. USUſ: Ovanteſ urbem introibant. Ovanti urbem ingredi conceſſuſ eſt.

ŌVIS, is, f. *Brevis*. SYN. Pecus. USUS: Ovium villis contextis homines vestiuntur. O præclarum custodem ovium, ut aiunt, lupum! Ovium usus nullus, ubi pastor deest. Ovem lupo committere, *confier au loup le soin d'une brebis* (PROV.).

ŌVUM, i, n. *Œuf*. EPITH. Recens, hypenemium, Zephyricum *seu* irritum, durum, molle, tremulum *seu* sorbile, geminum, frixum. USUS: Anatum ova gallinis supponimus. Pisces ova cum genuerint, etc. Ova parere, *pondre*. Ovis *vel* ova incubare, *couver*. Ex ovis pullos excludere, *faire éclore les petits*. Integram famem ad ovum afferre, *apporter à l'œuf un appétit entier, c. à d., se mettre à table avec un grand appétit*: quoniam apud Romanos ova primum apponebantur. Ovum ovo tam simile *vel* similius non est, de rebus simillimis, *se ressembler comme deux gouttes d'eau* (PROV.).



PĀBŪLUM, i, n. *Nourriture, aliment; patûre, fourrage*. SYN. Pastio. EPITH. Naturale, pingue. USUS: Consideratio naturæ pabulum animi, *l'étude de la nature est l'aliment de nos âmes*. Pabuli a terra procreati ubertas *vel* tenuitas. Magna est hoc anno pabuli copia. Frumenta in pabulum missa.

PĀBŪLĀTĪO, ōnis, f. *Fourrage, action d'aller au fourrage, fourrager*. USUS: Hostes pabulatione prohibere.

PĀBŪLĀTOR, ōris, m. *Fourrageur*. USUS: Missi pabulatores.

PABŪLOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Fourrager, aller au fourrage*. SYN. Pabulum quæro. USUS: Pabulandi causa, pabulatum missa cohors.

PĀCĀTUS, a, um, *Pacifié; calme, paisible, tranquille*. SYN. Quietus, tranquillus.

PĀCĪFĪCĀTĪO, ōnis, f. *Pacification, traité de paix; accommodement*. USUS: Ne te in hanc pacificationem interposueris, *ne vous interposez point dans cette réconciliation*. Cf. [Conditio](#).

PĀCĪFĪCĀTOR, ōris, m. *Pacificateur*. SYN. Qui pacem facit.

PĀCĪFĪCĀTŌRĪUS, a, um. *Qui doit rétablir, négocier la paix.* USUS: Legatio pacificatoria.

PĀCĪFĪCUS, a, um, *Qui aime la paix, pacifique.* SYN. Quietus.

PĀCISCOR, ĕris, pactus sum, cisci, d. n. et a. *Faire un traité, une convention avec qqn, s'arranger, convenir de.* SYN. Pango, depaciscor, pactum vel pactionem facio, pactionem cum aliquo confio, pactionem vel fœdus facio, fœdus cum aliquo ferio. ADV. Inique. USUS: Pacisci sibi præmium, mercedem ab aliquo, *convenir avec qqn d'un salaire, d'une récompense.* Cf. [Pactum](#), [Pactio](#).

PĀCO, as, avi, atum, are, a. *Pacifier.* SYN. In tranquillum redigo, sedo, pacatum reddo. PHRAS. Nondum penitus pacati erant hi populi, *ces peuples n'étaient pas encore entièrement pacifiés.* Populorum istorum animi mentesque a superiore bello nondum resederant; nondum quiescebant, acquiescebant, conquiescebant populorum istorum feroces animi; nondum penitus illorum turbæ, ac seditiones compressæ erant ac cohibitæ. Cf. [Tranquillus](#). USUS: Civitates pacatæ. Cf. [Concilio](#), [Conjungo](#), Amicitiam reintegrare.

PACTĪO, ōnis, f. *Convention, accord, accommodement, traité.* SYN. Pactum, conventum, conditio, fœdus. EPITH. Nefariæ, bellicæ, hostiles, iniquæ, non modo publicæ verum etiam privatæ oratorum. USUS: Ad pactionem venire, adire, accedere, *en venir à un accommodement.* Pactionem conflare cum aliquo, facere, conficere, *faire une convention avec qqn.* Pactione aliquem sibi obstringere, obligare, *s'unir, s'attacher qqn par un traité.* In pactione manere, *être fidèle à sa parole.* A pactione recedere, *manquer aux traités, aux conventions.* Pactio verborum, *formule déterminée, terme d'une convention.*

PACTOR, ōris, m. *Négociateur, médiateur.* USUS: Societatis pactores.

PACTUM, i, n. *Traité, accord, pacte, contrat.* SYN. Pactio, conventum, conventio, decisio, conditio. PHRAS. Quæ e pacto tibi debeo, fideliter præstabo, *j'accomplirai fidèlement ce qui a été stipulé dans nos conventions.* De quibus inter nos convenit, qua pactione obstrictus teneor, qua conditione tecum pepigi, decidi, integre et summa fide a me servabitur. Stabo conventis, pactis; a pacto et constituto pretio non recedam; quod inter nos pactum, transactum, decisum est, præstabo. Cf. [Pactio](#). USUS: Pacta

conventa, stipulationes. Pacta et promissa nec vi, nec malo dolo facta, præstanda et servanda sunt. Pacto stare. In conditione atque pacto manere. Nescio, quo pacto fiat, *je ne sais comment il se fait...*

PÆDĀGŌGUS, i, m. *Gouverneur, précepteur, maître*. SYN. Pueri custos. PHRAS. Est pædagogus illius, *il est son gouverneur*. Ejus moribus regendis aut formandis præfectus est; pueritiam ejus format; hunc moderatorem pueritiæ suæ habet.

PĀGĀNUS, a, um, *De village, de campagne*; subst. *Paysan, villageois*. USUS: Nullum est hac in urbe collegium, nulli pagani, nulli montani. (Paganus, *païen, gentil*. VULG.), Latine: Priscæ superstitionis sectator falsorum numinum cultor.

PĀGELLA, æ, f. *Feuille de papier*. Sed quid ago? Non imitor λακωνισμόν tuum, altera jam pagella procedit.

PĀGĪNA, æ, f. *Feuille écrite, page, feuillet; livre, lettre*. EPITH. Extrema, postrema, prior. USUS: Quasi in extrema pagina. Meam parcimoniam hujus paginæ contractio significat. Pagina tua me perturbavit, magnæ molestiæ fuit.

PĀGUS, i, m. *Village, bourg, bourgade*. SYN. Villa. USUS: Pagorum et vicinitatum omnium collegium. In Gallia non solum in omnibus civitatibus atque in omnibus pagis partibusque, sed pæne etiam in singulis domibus factiones sunt.

PĀLA, æ, f. *Bêche; chaton de bague qui contient une pierre*. SYN. Annuli pars latior, cui gemma inseritur aut signum insculpitur. USUS: Quum palam ejus annuli ad palmam converterat, *quand il avait tourné à l'intérieur de la main le chaton de cet anneau*.

PĀLÆSTRA, æ, f. *Lieu public où l'on s'exerçait à la lutte; école d'éloquence, académie*. SYN. Gymnasium. USUS: Palæstræ dare operam. Isthuc palæstræ multum habet et olei. Numerus oratorius serius aliquanto notatus et cognitus, quasi quamdam palæstram et extrema lineamenta orationi attulit, *le nombre oratoire signalé et connu un peu plus tard est venu donner à la parole comme le cachet de l'art et le fini des formes*. Sine nitore ac palæstra, *sans ornement, sans élégance*. Cf. [Schola](#).

PĀLÆSTRĪCĒ, *En lutteur, à la manière des lutteurs*. SYN. Palæstritarum more.



PĂLÆSTRĪTA, æ, m. *Maître de palestra*.

PĂLAM, *Publiquement, en public, ouvertement*. SYN. Manifeste, aperte, in conspectu omnium; in oculis omnium; in ore atque oculis omnium; sub oculis; inspectantibus omnibus; luce et palam. )( Clam, ex occulto et insidiis. USUS: Luce et palam, in foro. Nondum palam factum erat scelus. Cf. [Conspectus](#), [Præsens](#).

PĂLĀTĪUM, ĩi, n. *Palais, demeure impériale ou royale*. USUS: Descendit de palatio.

PĂLĀTUM, i, n. *Le palais, organe du goût*. SYN. Pars oris interior, in qua sensus est gustatus. EPITH. Extremum, infimum, varium. USUS: Voluptas, quæ palato percipitur. Non sequitur, ut cui cor sapit, ei non sapiat palatum, *la délicatesse de l'âme n'empêche pas celle du palais*.

PĂLĒA, æ, f. *Paille*. USUS: Paleam aurumve portet navis, ad bene gubernandum nihil interest.

PĂLIMPSESTUS, i, m. *Palimpseste, parchemin dont on a gratté la première écriture pour y écrire de nouveau*. USUS: Laudo, quod in palimpsesto scripseris, in chartula mallem.

PĂLĪNŌDĪA, æ, f. *Palinodie*. SYN. Retractatio. PHRAS. Palinodiam cecinit, *il a chanté la palinodie, il s'est rétracté*. Retexit orationem suam; juravit, nolle esse dicta, quæ in me protulisset; non difficulter permotus est ad receptum pertinacis sententiæ; ea, quæ in me jecerat, ut indicta esse voluit; revocavit omnia, quæ intemperanti lingua in me offuderat. USUS: Palinodia subturpicula mihi esse videbatur.

PALLA, æ, f. *Palla, mantille de femme*. Vestis muliebris genus.

PALLĀDĪUM, ĩi, n. *Le Palladium, statue de Pallas*. SYN. Signum Palladis. USUS: Libros ex medio incendio velut Palladium sustulit.

PALLĒO, es, ũi, ere, n. *Pâlir*. SYN. Expallesco, exalbesco. PHRAS. Palluit ad conspectum militis, *à la vue du soldat, il pâlit*. Pallor homini suffusus est, et totum corpus vitalis color reliquit; expiranti similis fuit; oris exsanguis notas pallor confuderat; exsanguis ac pallore deformis constitit ad conspectum militis. USUS: Sudat, pallet, erubescit, titubat.

PALLĪĀTUS, a, um, *Vêtu d'un pallium, d'un manteau à la grecque*. USUS: Græcus judex modo palliatus, modo togatus, *tantôt en pallium, tantôt*

*en toge.*

PALLĪDUS, a, um, *Pâle; moisi*. USUS: Pallido cortice arbor.

PALLĪŌLUM, i, n. *Petit manteau grec*. EPITH. Sordidum. USUS: Sæpe est sub palliolo sordido magna sapientia.

PALLĪUM, ĩi, n. *Manteau grec*. SYN. Amiculum vestibus injici solitum, quod Græcorum proprium fuit, ut toga Romanorum. EPITH. Aptum ad omne tempus, laneum, purpureum. USUS: Pallium in collum conjicere; onerare humerum pallio, *jeter le manteau sur les épaules*. Pallium alicui detrahare. Pallio tegere. Iste cum pallio purpureo. Colligere pallium, *retrousser le manteau*.

PALLOR, ōris, m. *Pâleur; crainte, frayeur*. USUS: Terrorem pallor et dentium crepitus consequitur. Magno cum tremore et pallore aliquid dicere; pallorem traho, contraho, in pallorem verti; pallore infici. Cf. [Palleo](#).

PALMA, æ, f. *La paume de la main, palme, victoire, etc.* SYN. Manus pars interior; victoria, principatus. PHRAS. Ille de omnibus palmam tulit, *il a vaincu tout le monde*. Palmam retulit; omnibus palmam eripuit. Cf. [Supero](#), [Vinco](#). USUS: 1. Dialectica pugno, Rhetorica palmæ similis est, *la dialectique ressemble au poing et l'éloquence à la main ouverte*. Aliquem palma concutere, *souffleter qqn*. 2. Arbor palma, *palmier*. EPITH. Lemniscata, procera et tenera, urbana. Palmæ agrestes, multæ, plurimæ. Palma nobilissima illa arbor, nulli cedit ponderi, sed contra assurgit, et reluctatur. 3. TRANSL. Victoria, *victoire, triomphe, palme*. Eloquentiæ palmam alicui dare, deferre. Palmam alicui dubiam facere.

PALMĀRIS, e, gen. com. *Grand d'une palme; qui mérite la palme, le prix*. USUS: Statua palmaris, *statue remarquable*. Palmaris illa philosophorum sententia.

PALMĀRĪUS, a, um, *De palmier*; subst. *Chef-d'œuvre*. USUS: Id est, quod palmarium puto: me reperisse, etc., *mais, mon chef-d'œuvre, c'est de....*

PALMUS, i, m. *Palme, mesure de longueur de douze pouces*. Mensuræ genus.

PĀLOR, aris, atus sum, ari, d. *Errer, se disperser*. SYN. Vagor, dispergor. USUS: Vagi per agros palantur milites. Exercitus per silvas fuga palatus. Cf.

Vagor, Erro.

PALPĔBRÆ, ārum, f. pl. *Paupières*. SYN. Tegumenta oculorum mollissima. EPITH. Resectæ.

PALPĬTO, as, avi, atum, are, n. *Trembler, remuer, palpiter*. SYN. Tremore concutior. USUS: Cor animantis evulsum ita mobiliter palpitabit. Cf. [Trepido](#).

PALPO, as, avi, atum, are, a. et PALPOR, aris, atus sum, ari, d. *Palper, toucher, flatter, caresser avec la main*. SYN. Adulor, blandior, assentor. ADV. Plane. USUS: Palpari aliquem.

PALPUM, i, n. *Caresse, flatterie*. SYN. Blanditiæ. USUS: Palpum alicui obtrudere. Aliquem palpo percutere, *amadouer qqn*. Cf. [Adulor](#).

PĀLŪDĀMENTUM, i, n. *Manteau de guerre, manteau militaire*. SYN. Insigne et ornamentum militaire, præcipue imperatorum.

PĀLŪDĀTUS, a, um, *Vêtu d'un manteau militaire*. SYN. Paludamento ornatus.

1. PĀLUS, i, m. *Pieu, poteau*. SYN. Lignum in terra infixum, depactum. USUS: Damnati producuntur, ad palum alligantur.

2. PĀLUS, ūdis; gen. pl. paludum, f. *Marais, marécage*. USUS: Paludes siccare. E paludibus emersit.

PĀLUSTRIS, e, gen. com. *Marécageux*. USUS: Locus palustris.

PAMPĬNUS, i, m. *Pampre, pousse et feuillage de la vigne*. SYN. Folium vitis. USUS: Uva vestita pampinis nimios solis defendit ardores.

PANCHRESTUS, a, um, *Bon à tout, entièrement bon*. USUS: Panchrestum medicamentum, *panacée, remède universel*.

PANDĬCŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *S'étendre, s'allonger en bâillant*. USUS: Oscitans pandiculatur.

PANDO, is, pandi, passum, ere, a. *Étendre, déployer*. SYN. Aperio. ADV. Longe se, late se. USUS: Orationis vela pandere. Passis velis provehi. Cf. [Aperio](#).

PĀNĒGYRĬCUS, i, m. *Panegyrique*. SYN. Laudatio sive oratio et concio in conventu habita.

PĀNĒGYRIS, is, f. *Assemblée générale du peuple pour une fête populaire*. SYN. Solemnis et publicus conventus seu celebritas. USUS: Erat illo ipso die nundinarum Panegyris.

PANGO, is, panxi et pēpīgi, pactum, ere, a. *Enfoncer, établir; fixer, stipuler*. SYN. Figo, defigo; compono, condo, scribo. USUS: Carmen, societatem, pacem pangere, *faire un poème, une alliance, la paix*. Cf. [Paciscor](#), [Pactum](#).

PĀNIS, is, m. *Pain*. USUS: Pistor domi nullus, panis cibarius nullus, nulla cella.

PANNŌSUS, a, um, *Déguepillé, couvert de haillons*. SYN. Pannis obsitus, male vestitus, sordidatus.

PANNUS, i, m. *Morceau d'étoffe; méchants vêtements*. USUS: Pannis annisque obsitus, *chargé d'années et de haillons*.

PANTHĒRA, æ, f. *Panthère, animal*. Bestia maculosa.

PĀPĀVER, ěris, n. *Pavot*.

PAR, pāris, omn. gen. *Égal, pareil sous le rapport de certaines qualités*. SYN. Parilis, æqualis, similis; socius alicujus rei. )( Dispar, impar. ADV. Plane, omnino, nequaquam, prope; pares absolute, æque inter se, perfecte. PHRAS. 1. Omnibus fere rebus pares sumus, *nous sommes égaux presque en toutes choses*. In eadem æquatione gratiæ ac dignitatis sumus, ejusdem fortunæ consortes; in communi fortuna sumus; maxima est inter nos æqualitas et similitudo; institutis animisque nihil inter nos dissidemus; maxima est inter nos rerum omnium exæquatio. Omnia prope mihi paria sunt tecum; institutis animisque summe congruimus; æquas habemus partes; æqua fortuna utimur. 2. Par pari referam, *je vous rendrai la pareille, je vous traiterai de la même façon*. Scito, paratam tibi pestem, ut participes parem; ut merueris, habebis; par pari reddam. USUS: 1. Par nobile gladiatorum. Par est, quod inter omnes æquale est, *il y a égalité quand tous ont le même droit*. Neminem in dicendo habuit parem. Tot hostibus pares non sumus. Hoc mihi par tecum est. 2. Decet, æquum est, *il est convenable, juste*. Dubito, quid me facere par sit. Cf. [Similis](#), [Æqualis](#).

PĀRĀBĪLIS, e, gen. com. *Qu'on se procure aisément, à peu de frais*. SYN. Facilis inventu et paratu. USUS: Parabilis victus, convivium, divitiæ.

PĀRĀDOXA, ōrum, n. pl. *Proposition paradoxale, paradoxe, principe en apparence contraire à la raison*. USUS: Paradoxa Græci, nos admirabilia dicamus, et contra opinionem.

PĀRĀLŸSIS, is, f. *Paralysie des nerfs*. \* SYN. Resolutio nervorum.

Parasceve, es, f. *Le Vendredi Saint*. Dies quo se pro nobis Christus in cruce victimam obtulit. Dies redempti orbis memoria sacer; dies, quo cœlestes iras in omne genus hominum intentas suo olim capite excepit. Consecrata, dicata, sacrata Christo morienti dies. Funestissimus post natos homines dies, qui salutis nostræ parenti, auctori, vindici sanguinis pretio stetit.

PĀRĀSITUS, i, m. *Parasite, coureur de festins*. SYN. Mensarum assecla.

PĀRĀTĒ, *Avec préparation*. USUS: Sumpto spatio ad cogitandum parate ornateque dicere.

PĀRĀTUS, a, um, *Prêt, disposé; bien armé, équipé*. SYN. Promptus, expeditus, instructus, qui præsto est. )( Imparatus. ADV. Bene, bene ad fortitudinem, jam pridem ad cædem, omnino est armatus contra fortunam præclare. PHRAS. 1. Probe paratus et instructus adero, *j'arriverai bien préparé et armé de toutes pièces*. Nemo me paratior, expeditior erit; exercitatus, erectus, armatus animis adero; ita dimicationi instructus intentusque, ita paratis compositisque rebus, ita alacri animo adero, ut nihil in me moræ sit, ut per me non stet, quin res tota extemplo conficiatur. Non est, ut currentem incites, ita ad omnia præsto sum. 2. Parata erunt omnia, quæ ad usum sunt necessaria, *tout ce qui sera nécessaire à votre usage sera prêt*. Rerum omnium paratam expositamque copiam invenies; in promptu, ad manum erunt omnia. USUS: Paratus ab exercitu, e rebus necessariis. Ad omne facinus paratissimus, *homme décidé à tout, qui ne reculera devant rien*. Paratus ac bene meditatus in forum venit. Omnibus naturæ et artis præsidiiis ad dicendum paratus, *préparé à la parole par tous les dons de la nature et tous les secours de l'art*. Expedito nobis homine et parato opus est, *il nous faut un homme actif et décidé*. Cf. [Expeditus](#).

PARCĒ, *Avec économie; modérément*. SYN. Restricta, sobria, parum, continenter.

PARCĪMŌŃIA vel PARSĪMŌŃIA, æ, f. *Économie, épargne*. SYN. Frugalitas, moderatio, mediocritas sumptuum. EPITH. Rustica atque inculta,

summa, apta. USUS: Parcimonia rem tueri; parcimonia et diligentia res familiaris conservatur et augetur, *un patrimoine se conserve par l'ordre et l'économie*. Cf. [Parcus](#).

PARCO, is, pēperci, parcītum et parsum, ere, n., *nonnunquam a. Épargner, ménager; n'être pas prodigue de*. SYN. Ignosco, remitto, condono, veniam do, impunitatem do, impunitum scelus fero; tempero. )( Perdo, spolio. ADV. Gratis alicui, omnino, non parum valetudini. PHRAS. 1. Dignus es ut tibi parcat, *vous méritez qu'on vous épargne*. Veniam, impunitatem mereris; dignus es venia, impunitate; dignus es, ut tibi condonetur, remittatur, ignoscatur, venia detur, delicti gratia fiat, ut ad hanc culpam conniveatur, ut impune feras, ut id delictum impune abeat. 2. Templis tamen parcebat hostis, *cependant l'ennemi épargnait les temples*. Templis tamen temperatum; ira belli a templis abstinuit; a templis tamen manum hostis abstinuit. 3. Nobis plane non parcit, *on ne nous épargne pas du tout*. Nihil aut laxamenti aut veniæ habemus; nihil laxamenti datur nobis; nulla nobis a labore vacatio datur, conceditur; otii nobis a labore nihil datur. USUS: Non parcam operæ, *je n'épargnerai pas ma peine*. Mihi, quæso, parce, ac dignitati meæ. Hic nec suæ unquam, nec alienæ pudicitiae pepercit. Cf. [Venia](#), [Impunitas](#), [Indulgeo](#).

PARCUS, a, um, *Économe; avare, chiche*. SYN. Parvo contentus, frugalis, attentus ad rem. )( Prodigus, luxuriosus. PHRAS. Parcus es nimium, *vous êtes trop économe*. Nimium attentus ad rem es; durus, difficilis, tenax es; restrictior ad largiendum, ac prope rusticana quadam parcimonia es; attentior ad rem es, quam sat est; maximum vectigal in parcimonia reponis; parce nimium sumptum facis; parcimonia illa tua non longe abest a sordibus et malignitate; in faciendo sumptu parcus es et restrictus; sumptui parcis, sed restricte nimium ac pene sordide. Cf. [Avarus](#), [Sordidus](#). USUS: Parcus pater et tenax, *père avare et dur à la détente*.

PĀRENS, entis, omn. gen, *Le père, la mère; au pl.: Les parents, les auteurs de nos jours*. SYN. Pater aut mater, procreatores. EPITH. Antiquior, antiquissima, sanctissima, bonus et liberalis, communis omnium, grandis natu, iners, impurus atque improbus, justus, optime meritus, miserrimus, optimus, mitissimus. Parentes cari, carissimi, humiles, miseri, multi, perpetui. USUS: Parentes non alere, nefarium est. Parentes, propter quos suavissimam hanc lucem aspeximus, carissimos habere debemus. Me sicut



alterum parentem diligit et observat. Horum ego operum parens et effector sum, *c'est moi qui suis le créateur, l'artisan de ces ouvrages.*

PĀRENTĀLĪA, ĭum, n. pl. *Parentales, fêtes funèbres en l'honneur des morts de la famille.* SYN. Justa et convivia funebria.

PĀRENTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Célébrer une cérémonie funèbre pour ses père et mère; offrir un sacrifice solennel en l'honneur d'un mort.* SYN. Justa solvo, facio, perago, funus facio. USUS: Alicui parentare.

PĀRĒO, es, ŭi, ere, n. \* *Obéir, être docile, suivre.* SYN. Obedio, obtempero, dicto audiens sum, morem gero. )( Impero. ADV. Diligentissime, moleste, occultissime, proxime legi. PHRAS. Parere tandem coactus est, *il fut enfin forcé d'obéir.* Jugum tandem accepit; frenum recepit; frenum accepit, in potestate, in auctoritate senatus futurum se recepit; imperata facturum, in officio futurum se recepit. Cf. [Obedio](#). USUS: Dolori, iracundiæ parere. Necessitati, tempori parere et servire. Alicujus consiliis, cupiditati suæ parere, *céder à ses passions.*

PĀRĪES, ĕtis, m. *Mur, muraille; clôture.* SYN. Murus, maceria. USUS: Parietem ducere, vestire, dealbare. Parietem perfodere, disturbare. Nihil intra parietes meos tutum, nihil insidiis vacuum video. Parietum præsidio a furore hominis me tutatus sum. Utrosque parietes linere, *ménager la chèvre et le chou, flatter les deux partis.* Duos parietes de eadem fidelia dealbare, *blanchir deux murs avec l'enduit du même pot, c. à d., faire d'une pierre deux coups* (PROV.).

PĀRĪĒTĪNÆ, ārum, f. pl. *Vieux murs délabrés, ruines, décombres.* SYN. Parietum rudera, reliquiæ. Cf. [Ruina](#).

PĀRĪLIS, e, gen. com. *Pareil, semblable, égal.* SYN. Par, similis. USUS: Parilis ætas, vox, honor.

PĀRĪO, is, pĕpĕri, partum, ere, a. *Enfanter; produire, créer, inventer.* SYN. Partum edo, partum enitor, partum facio, partu levor. TRANSL. Gigno, profero, procreo. ADV. Aliquando. USUS: Factis sibi maximam gloriam peperit. Voluptatem, ægritudinem ea res mihi maximam peperit. Fruges, quas terra parit et procreat. Cf. [Causa](#).

PĀRĪTER, *Également; en même temps, ensemble.* SYN. Similiter, æqualiter, æque simul, vicissim. USUS: Crescunt pariter et decrescunt cum luna conchylia, *les animaux à coquille croissent et décroissent en même*

*temps que la lune.* Pariter cum vita sensus abit. Pariter æqualiterque inter se amare. Ille mecum pariter moleste fert.

PARMA, æ, f. *Petit bouclier rond à l'usage de l'infanterie légère.* \* SYN. Breve scutum peditum.

PĀRO, as, avi, atum, are, a. *Préparer, apprêter, disposer, arranger, soigner, mettre en état.* SYN. Comparo, apparo, orno, adorno, instruo, instituo, molior, viam munio. ADV. Repente, sensim omnia, turpissime eloquentiam, utrobique hospitium. Acerrime bellum, diligenter, melius, publice convivia. PHRAS. Parat se ad iter, *il se prépare à un voyage.* Ad iter accingitur, itineri se accingit; itineris apparatu distinctur; ad iter se comparat; iter adornat; in procinctu stat. Cf. [Instituo](#), [instruo](#), [comparo](#). USUS: Instruere et parare convivium. Huc te para.

PARŌCHUS, i, m. *Fournisseur des officiers publics en voyage.* SYN. Publicus minister curatorque, qui peregrinis publico nomine necessaria procurat. EPITH. Publicus. Parochus, *curé*. Curio sacer. (Parochia, VULG.), rectius: Parœcia, *paroisse*.

PARRĪCĪDA, æ, m. *Parricide, meurtrier de son père ou de sa mère; assassin en général.* SYN. Parentis interfector. EPITH. Certissimus patriæ, importunus, impius, impurissimus, teterrimus, audacissimus. USUS: Majores nostri parricidas insui voluerunt in culeum vivos atque in flumen dejici, *nos pères ont voulu que les parricides fussent cousus vivants dans un sac et jetés dans la fleuve.*

PARRĪCĪDĪUM, ĩi, n. *Parricide, meurtre d'un père ou d'une mère; crime de rebellion, de haute trahison.* EPITH. Fœdissimum, fraternum, manifestum, nefarium, familiare. USUS: Nefario se patriæ parricidio obstrinxit.

PARS, artis, f. *Partie, portion; parti, cause, faction.* SYN. Portio, membrum; species, forma; factio, secta. EPITH. Absoluta et assumptiva, negotialis, alicujus vitæ adversa, æqualis aut altero tanto major, dimidia, diversa et dissimilis, exigua, extrema, gravior, honestior, inchoata, inferior, interior, interna, vehemens, intima urbis, læva. )( Dextra. Laudabilis orationis, lenissima animi, levissima, libera, magna honorum, urbis, noctis, maxime ægra et prope deposita reipubl., maritima provinciæ, necessaria, optima, princeps rationis et intelligentiæ, turpis calamitosaque, vitæ

tenuissima, contraria. Partes certæ, cæteræ, communes, generales constitutionis, honestiores corporis, præcipuæ, primæ, posteriores, priores, similes principio, sui similes, singulæ, sinistrae, superæ, superiores, ultimæ, utiles. PHRAS. 1. Pompeii partes contra Cæsarem secutus est, *il suivit le parti de Pompée contre César*. Pompeii partes fovit; in Pompeii partibus stetit; Pompeii partibus studebat, favebat; Pompeianarum partium erat; a Pompeio stetit; cum Pompeio stetit ac sensit; ad causam Pompeii se acclinabat; ad Pompeii rationes se adjunxit; suas cum Pompeii rationibus conjunctas habuit; Pompeii partibus infectus est. 2. Nulli partium est addictus, *il n'est attaché à aucun parti*. Integrum se servat; nullis partium studiis infectus est; nullarum partium est; inter utramque partem medius manet. Cf. [Neuter](#). USUS: 1. Genus est, quod plures amplectitur partes. 2. Membrum, portio, *partie, portion*. In partem prædæ vocare, venire. Patrimonii partem legare, dare; partem prædæ exigere, condonare, remittere. 3. Regio, locus, *partie de la terre, région, contrée (au pluriel)*. Ab orientis partibus advenit. Multas in his partibus copias censemus. 4. Officium, munus, *rôle, fonction, mission, ministère*. Videntur etiam hic aliquæ meæ partes. Personam aliquam et partes sibi deposcere. Alicui imponere, dare partes gerendæ rei. Has ego partes volens suscepi, sumpsi; volens sustineo, ago, habeo, obtineo. 5. Factio, secta, *parti, cause, faction*. Cæsaris partes deserere, oppugnare. Partes senatus sequi. Nullius partis esse. 6. Magnam partem, *une grande partie*. Magnam partem tui consulatus abfui. Majorem diei partem desideo. Magnam partem tuis rebus occupor. Noctis magnam partem vigilavi. 7. Primas, secundas, tertias partes alicui dare, id est primum, etc. locum, gradum, laudem, *donner à qqn le premier, le second rang*. Primas alicui dare, cedere, tribuere, concedere (*scil.* partes). Hortensius facile primas tenebat, ferebat (*scil.* partes). 8. In utramque, in optimam partem, etc. Multa mihi in utramque partem occurrunt. Magna vis est fortunæ in utramque partem, *la fortune a une grande influence dans les deux sens*. Hæc accipias in optimam partem, *en bonne part*. In eam partem decretum factum est. In eam partem potius peccant, quæ cautior est. Pro virili parte, *selon les forces ou le devoir de chaque homme*. Pro illa tenui infirmaque parte rempublicam defendi. Ex magna parte, ex aliqua parte assentior, *en grande partie, en quelque partie*. In omnes partes intentus, *sous tous les rapports, dans tous les cas*. Ab omni parte beatus, *sous tous les rapports*. Ex omnibus partibus, *sous tous les rapports, à tous égards, de tout point*.

PARTĪCEPS, ĭpis, omn. gen. *Qui prend part, qui participe à.* SYN. Consors, socius, non expers. )( Expers, carens. ADV. Maxime. PHRAS. 1. Fac me participem tuarum laudum, *fais moi participer à ta gloire.* In societatem me tuarum laudum admitte, adscribe, venire patere; ne me expertem tuarum laudum sinas; partem aliquam tuæ gloriæ in me deriva, transmove; in partem me tuorum decorum voca; consocia, participa mecum tuas laudes; socium me tuarum laudum adijunge, adscribe; patere, ut aliquid ex ista laude mihi decerpam; in societatem laudum tuarum me quoque accipe. 2. Participes sceleris, pœnæ quoque participes sint, *que les complices du crime participent aussi au châtement.* Eodem scelere contacti, in parte quoque pœnæ sint; sceleris contagione violati in partem etiam pœnæ vocentur; qui se sceleris contagione contaminaverunt, iis æqua etiam societas pœnæ sit; socii culpæ, socii etiam pœnæ sint. USUS: Homo mentis et rationis particeps. Hujus consilii ego et particeps et adjutor fui. Cf. [Socius](#).

PARTĪCĪPO, as, avi, atum, are, a. et n. *Participer et faire participer.* SYN. Impertior, communico, participem facio; *item*: Particeps fio, partem capio, fructum capio, aliquid decerpo. PHRAS. Prædam mecum participa, *prends part avec moi au butin.* Partem prædæ mecum communica; effice, ut in parte prædæ sim; ut de tua præda *vel* prædam participem; ut prædæ partem capiam; ut in partem prædæ veniam. Cf. [Particeps](#), [Communico](#). USUS: Parem pestem participabit.

PARTĪCŪLA, æ, f. *Petite partie, parcelle, fragment.* SYN. Articulus, appendicula. EPITH. Parva urbis; breviores, longiores, imminutæ, impares, æquales, minimæ, similes inter se, tenuissimæ. USUS: Omne animal quasi mundi particula est. Particulam tuarum litterarum legi. Hæc particula tantum est scelerum tuorum, *ceci n'est qu'un faible échantillon de tes crimes.*

PARTĪCŪLĀTIM, *Par morceaux, en détail.* SYN. Articulatim, membratim, singillatim. USUS: Multum refert, summatim an articulatim hæc narrentur.

PARTIM, *En partie.* SYN. Ex parte quadam. USUS: Eorum partim in pompa, partim in acie illustres fuere. Ex quibus partim tecum sentiebant, partim adversabantur.

PARTĪOR, ĭris, ĭtus sum, iri, d. *Partager, diviser.* SYN. Divido, portionem facio, communico. ADV. Æqualiter, noviter, commode, paulo secus. USUS:

Bona sua cum sociis partiri. Cf. [Divido](#).

PARTĪTĒ, *En divisant, clairement, méthodiquement*. SYN. Distribute, distincte, ordinate.

PARTĪTĪO, ōnis, f. *Partage, répartition, division, distribution, classification*. SYN. Divisio. EPITH. Æquabilis, commodior, generalis, iniqua, utilis, utilior et aptior, ad bene beateque vivendum. USUS: Partitio bonorum, urbis, Italiæ, ærarii. Mihi pecunia e participatione debetur.

PARTĪTOR, ōris, m. *Celui qui fait les parts, distributeur, répartiteur*. USUS: Non te custodem ad continendas, sed partitorem ad partiendas merces missum putato.

PARTŪRĪO, is, īi vel īvi, ire, n. *Être en travail, en couches*. SYN. E dolore partus laboro, enitor. ADV. Jamdiu. USUS: Utinam aliquando dolor populi Romani pariat, quod jam diu parturit! *Puisse la douleur du peuple romain donner une prompte explosion à la vengeance, dès longtemps amassée dans tous les cœurs!*

PARTŪS, ūs, m. *Accouchement; fruit, enfant*. USUS: 1. Luna sole illuminata graviditates et partus affert. Jam appropinquat, instat partus. Partu levare. 2. Fetus. Partum herbis et medicamentis abigere. Aureus matris suæ partus.

PĀRUM, *Peu, trop peu, pas assez*. SYN. Perparum, minimum, parce, maligne, modice, leviter, restricte. PHRAS. Parum diligens est, *il est peu diligent*. Parce, timide et molliter laborem aggreditur; tenui diligentia est et prope nulla; si punctum temporis laboret, emori se autumat. Cf. [Piger](#). USUS: Sunt hæc parum firma. Parum abfuit, quin, etc. Violare parum habuit, atrocissimis suppliciis affecit, *il ne se contenta pas de le maltraiter, il lui fit subir les plus cruels supplices*.

PĀRUMPER, *Un petit moment, quelque temps, un instant*. SYN. Paulisper, tantisper, aliquantum, ad breve tempus, ad punctum temporis, ad exigui brevitatem temporis, paulum, tantulum, perpaulum. USUS: Abduco parumper animum a molestiis.

PARVĪTAS, ātis, f. *Petitesse*.

PARVŪLUS, a, um, *Tout petit*. SYN. Pusillus, perparvulus.

PARVUS, a, um, *Petit, faible, peu important*. SYN. Pusillus, exiguus, modicus; brevis, angustus, tenuis, minutus, modica magnitudine. )( Magnus. ADV. Admodum. PHRAS. Parvum est beneficium, *le bienfait est peu important*. Exile, tenue, leve et contemptum munus est; perexiguum, pertenuē, minutum munus est; propter suam exiguitatem et parvitatem vix memoratu dignum. USUS: Parva exigui temporis usura. Parvo contentus esse possum.

Pascha, tis, n. *La fête de Pâques, la Pâque*. PHRAS. Dies, qui Christo post devictam mortem gloriosissimus illuxit; quo memoria redeuntis in vitam Christi Servatoris nostri recolitur ac celebratur; princeps anni dies; quo victor ab inferis Christus ad vitam immortalem rediit. Augustissimum anni tempus sanctisque gaudiis refertissimum, quo Christi de morte inferisque triumphantis memoria per orbem terrarum celebratur.

PASCO, is, pāvi, pastum, ere, a. *Faire paître, mener paître*. ADV. Bene satis. USUS: Pascere equos, greges, sues. TRANSL. Oculos cruciatu pascere; animum picturis. Pasci, delectari, perfrui pacis fructibus.

PASCŪA, ōrum, n. pl. *Pâturage*. EPITH. Læta, herbosa. USUS: Utrum tandem hanc silvam in relictis possessionibus, an in censorum pascuis invenisti?

PASSER, ěris, m. *Moineau, passereau*. USUS: Ex passeribus augurari.

PASSIM, *Çà et là, de côté et d'autre, partout; sans ordre, à la débâdée*. SYN. Undique, ubique, disperse, sine ordine. USUS: Passim per forum volitare. Aves huc illuc passim vagantes.

Passio Domini, *La Passion de N. Seigneur JÉSUS-CHRIST*. Historia Servatoris nostra causa cruciatus ac mortem passi. Acerbissimos Christi Servatoris nostri cruciatus mortemque pro genere humano obitam; funestissimam dolorum ac cruciatuum, quos Christus nostra causa pertulit, perpassionem grata recordatione recolere; in Christi acerbissimis tormentis, cruciatibus ac morte cogitationem defigere. De Christi acerbis cruciatibus et excessu; de funestissima Servatoris nostri cæde ad populum verba facere, *prêcher la passion de J.-C.* Creaturæ etiam rationis expertes Passionem Domini luxerunt, *toutes les créatures, même privées de raison, pleurèrent la mort du Seigneur*. Mutæ quoque res, et sensibus orbatae mortem Christi luxerunt. Dies in noctem concessit; elementa turbata sunt, saxa, quasi



doloris vim non ferentia crepuere, tumultis apertis cadavera redeuntibus animis jam olim efflatis prodire. Rectore suo ac Domino sic agitato, concusso, raptato, tota tellus cohorruit atque contremuit, petræ dissiluerunt, tenebræ terris incubuerunt, sol caligine obtectus, velum templi disruptum est.

PASSŪS, ūs, m. *Enjambée, pas, marche*. SYN. Gradus, gressus. EPITH. Perpauculi. USUS: Disjunctissimas terras passibus peragraré. Urbs aberat mille passus.

PASTĪO, ōnis, f. *Action de faire paître, de nourrir les bestiaux; pâturage*. SYN. Pastus, pabulum. USUS: Alia regio fertilior est magnitudine pastionis.

PASTOR, ōris, m. *Pasteur, berger*. SYN. Pecoris magister, ut: bubulcus, subulcus, opilio.

PASTŌRĀLIS, e, gen. com. *De pasteur, pastoral*. SYN. Pastoritius.

PASTŌRĪTĪUS, a, um, *De pasteur, pastoral*. USUS: Pastoritius cantus.

PASTŪS, ūs, m. *Nourriture, pâture des animaux*. SYN. Pastio, locus pascuus; cibus. EPITH. Aptus, ferus, immoderatus, præsens, suavissimus; diversi, novi oratorum, tetri, varii, abundantes, veteres oratorum. USUS: Pastum natura large animantibus comparavit. Animantia inquirunt pastum et latibula, *cherchent leur nourriture et leur retraite*. Partes corporis ad pastum capessendum et conficiendum. Oblectatio industriæ, suavissimus animorum pastus, *qui est le plus doux aliment des âmes*.

PĀTĚFĀCĪO, is, fēcī, factum, ere, a. *Ouvrir; découvrir, révéler, manifester*. SYN. In lucem profero, divulgo, aperio. USUS: Hostibus portam patefacere. Is et scelerum indicia ostendit, et periculorum signa indagavit, patefecit, protulit. Ea res fenestram ad omnem nequitiam, latam avaritiæ viam patefecit. Patefacere et illustrare veritatem. Iter hostium internecone patefacere. Cf. [Prodo](#), [Manifesto](#), [Aperio](#).

PĀTĚFACTĪO, ōnis, f. *Action découvrir, de dévoiler*. SYN. Evolutio et explicatio rerum opertarum.

PĀTELLA, æ, f. *Plat, assiette*. SYN. Vas fictile, sacrificiis faciendis aptum. EPITH. Argentea, grandis.

PĀTENTER, *Ouvertement, clairement*. SYN. Aperte. )( Abscondite.

PĂTĚO, es, ūi, ere, n. *Être ouvert*. SYN. Apertus sum; constat. )( Clausus sum. PHRAS. Patet manifesto ejus odium, *sa haine est visible, manifeste*. Cui non apparet ejus odium? Odium hominis tenetur; odium ejus pro inquisito et comperto est; satis exquisitum est mihi hominis odium. USUS: 1. Patet janua. Huc tibi aditus patere non potest. Patent hæc et in promptu sunt omnibus. Non omnibus idem cursus in cœlum patet. 2. Non negor, *être libre, accessible, abordable*. Velim, ut mihi libri tui, reditus in gratiam, omnia mihi tua pateant. 3. Pertineo, me extendo, *s'étendre, avoir de l'étendue*. Hæc ars latissime patet et ad plurimos pertinet, *cette science est très étendue et intéresse beaucoup de monde*. Ejus beneficia late patent. 4. Discussa est caligo, diluxit, patet, videmus omnia. Cf. [Aperio](#), [Constat](#), [Manifestus](#).

PĂTER, tris, m. *Père*. SYN. Père. SYN. Parens, genitor, procreator, generator, sator, educator, altor. EPITH. Ærumnosus, altitonans (DEUS), amans, amicissimus, beatior, quam, etc., blandus, certus, clarissimus, consularis, doctus, dulcis, durus vehemensque, facilis et liberalis, felix, ferox et arrogans, infestus, fortissimus, grandis natu; honestus, humanissimus; carissimus, humilis, crudelis, importunus, improbus, innocentissimus, levis, mendax, avarus, amans suorum, miser, naturalis, negligens, dissolutus, nobilissimus, parcus ac tenax, paratus, severus, parum splendidus, turpissimus, fidelissimus. USUS: 1. Patre natus est sapiente, sancto, severo. Vehemens pater, durus, ferreus, qui sine causa oderit, quem procrearat. 2. Senator, majores, conservator, *sénateur, ancêtres, protecteur*. Patres conscripti. Patrum nostrorum ætate, memoria. Patriæ pater.

PĂTERFĂMĬĬAS, patrisfamilias, m. *Père de famille*. USUS: Rei familiari tantum operæ dabat, quantum attentus et non indiligens paterfamilias.

PĂTĚRA, æ, f. *Coupe employée dans les sacrifices*. Poculi genus latum ac patens. EPITH. Aurea, gravis, molesta. USUS: Excipere sanguinem patera.

PĂTERNUS, a, um, *De père, paternel*. SYN. Patrius. USUS: Paterna necessitudo.

PĂTESCO, is, pătŭi, escere, n. *S'ouvrir*. SYN. Pateo.

PĂTHĚTĬCUS, a, um, *Pathétique, touchant, émouvant*. SYN. Genus dicendi, quo perturbantur animi et commoventur.

PĀTĪBĪLIS, e, gen. com. *Doué de sensibilité, sensible; tolérable, supportable*. USUS: Omne animal patibilem habet naturam. Dolor non patibilis me invasit.

PĀTĪBŪLUM, i, n. *Fourche patibulaire, gibet*. SYN. Crux. USUS: Patibulo affigi.

PĀTĪENS, entis, omn. gen. *Patient*, PHRAS. Patiens est admodum, *il est très patient*. Omnes perfert injurias et acerbitates; ultima omnia animo non solum æquo, sed magno fortique sustinet, fert; singularia sæpe edidit patientiæ exempla, qui hilari animo dura omnia devorat, concoquit; cujus in doloribus patientiam, in injuriis tranquillitatem, in contumeliis moderationem omnes demirantur. USUS: Nimium patiens, lenis lentusque sum.

PĀTĪENTER, *Patiemment, avec résignation*. SYN. Placide, sedate, moderate, tranquille, æquo animo, leniter ac leviter, non repugnanter, toleranter, fortiter, constanter. USUS: Placide patienterque dolorem ferre.

PĀTĪENTĪA, æ, f. *Patience, résignation*. SYN. Tolerantia. EPITH. Expetenda, incredibilis, mira ac singularis, præclara famis ac frigoris. USUS: Patientia honestatis causa; rerum arduarum ac difficilium voluntaria ac diuturna perpressio. Ostendere suam patientiam famis, frigoris; inopiæ, rerum omnium. Patientia et obsequio mitigare aliquem. Nescio, quomodo usu obduruerit et percalluerit tua patientia. Tentare alicujus patientiam eaque abuti. Brutus usus est incredibili patientia. Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra? *Combien de temps encore, Catilina, abuseras-tu de notre patience?* Levius fit patientia quidquid corrigere est nefas, *on rend plus léger par la résignation ce qu'on ne peut corriger*.

PĀTĪNA, æ, f. *Plat, poêle*. SYN. Lanx, qua dapes in mensam inferuntur. USUS: Animus in patinis est, *son esprit est aux casseroles, il y pense; c'est un gourmand*. (PROV.)

PĀTĪOR, ěris, passus sum, pati, d. a. *Souffrir, endurer, supporter*. SYN. Fero, perfero, suffero, tolero, perpetior, sustineo, subeo, haurio, capio, permitto, sino, quiesco. ADV. Ægre, demisse, difficillime, diutius, graviter, iniquo animo, indigne, moleste, tolerabilius dolores, toleranter dolorem, turbulente humana. PHRAS. 1. Quis porro ista patiatur? *Qui donc pourrait souffrir cela?* Quis ultra perpeti et sufferre possit? quis non stomachetur,

acerbe ferat? quis in tanta perpeffione dolorum tot plagas fentio ferat? tot moleftias tacitus *vel* filens devoret, concoquat? quis animis ifta æquis toleret; quis ad ifta fileat? quis diffimulet? quis patientiam in tanta infolentia non abrumpat? quis animo fit tam obfirmato, ut ifta fortiter, fronte et vultu nihil variato perferat? quis eft animo aut tam remiffo aut tam ferreo, ut tam atroci calumnia non moveatur. 2. Non eft calamitas quam paffus non efferet, *il n'eft point de malheur qu'il n'ait fouffert*. Tentata omnibus modis eft ejus patientia; nulla eft calamitas, in qua ejus patientiam *vel* illum fortuna non exercuiffet; non eft calamitas, quæ ejus aut corpori aut fortunis non efferet importata; perfunctum una calamitate, alia rursus ac alia excepit. Cf. [Fero](#). USUS: Non feram, non patiar, non finam. Non modo facile patior, fed etiam gaudeo te abire. Quantum meus pudor et dignitas patiebatur. Non patitur fe illigari negotio.

PĀTRĪA, æ, f. *Patrie*. SYN. Sedes natales, natale folum; terra parens, alitrix; patriæ folum, patrium folum. EPITH. Afflicta, cara, multo carior, communis, deformis, germana, ingrata. PHRAS. Patriam igitur relinquis? *Vous abandonnez donc votre patrie?* Domestica igitur hac fede, qua nihil jucundius, migrabis? terram hanc deferes, quæ te genuit et aluit, quam matrem appellas? cælum hoc, fub quo natus es et educatus, patrium hoc folum relinques? nihil adeo te tenet folum patriæ et hæc terra, in qua genitus es, ut migrandum tibi inde putes? ergo ratum fixumque tibi eft, hoc commune patriæ folum cum omnibus carum, tum vero tibi dulciffimum, nefcio quibus exteris regionibus pofthabere? USUS: Hæc germana mea patria eft.

PĀTRĪĒ, *Paternellement, en père*. SYN. Paterno jure, amore. USUS: Non inimice corripere, fed patrie monere.

PĀTRĪMONĪUM, ii, n. *Héritage de famille, patrimoine*. SYN. Hereditas. EPITH. Satis amplum, lautum, copiofum, luculentum, magnum, ornatiffimum, publicum, tantum. USUS: Patrimonium conftituere, relinquere, laiffer. Patrimonium per fcelus et luxum comedere, devorare, conficere, consumere, effundere, diffipare, dilapidare, *dissiper, dévorer*. Alicui patrimonium eripere; patrimonio aliquem dejicere, fpoliare et patrimonio expellere, *enlever, extorquer*. Filio meo fatis amplum patrimonium relinquam, memoriam nominis mei. Patrimonium obtinere. Cf. [Hereditas](#).

PĂTRĪMUS, a, um, *Dont le père vit encore, qui a encore son père.* SYN. Cujus pater adhuc in vivis est.

PĂTRĪTĪUS, a, um, *Relatif aux patriciens, de patricien, noble.* SYN. Ex Patrum ordine. )( Plebeius. USUS: Tu ais, nisi qui patritius sit, neminem bono genere esse natum. Patritii minorum gentium.

PĂTRĪUS, a, um, *Relatif au père, de père, paternel.* SYN. Paternus. USUS: 1. Patrius animus in litteras. Res patriæ et avitæ. 2. Patriæ proprius *aut* communis, *de la patrie, national.* Est hic mos patrius, *usage du pays.*

PĂTRO, as, avi, atum, are, a. *Achever, exécuter, effectuer.* SYN. Committo, perficio. USUS: Quæ non Verres in Asia patravit? Bello patrato, *la guerre étant terminée.*

PĂTRŌCĪNĪUM, ii, n. *Protection, patronage.* SYN. Defensio, advocatio. EPITH. Nec opinatum, repentinum. USUS: Deserti alicujus patrociniū suscipere, arripere. Patrociniū repudiare, recusare. Itaque illud patrociniū criminis verius, quam hominis videri poterat, *n'était-ce pas là plutôt protéger le crime que défendre l'homme?* Cf. [Defensio](#), [Tueor](#).

PĂTRŌCĪNOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Défendre, protéger, prendre sous sa protection.* SYN. Protego, tueor. Cf. [Defendo](#), [Tueor](#).

PĂTRŌNA, æ, f. *Celle qui protège.*

PĂTRŌNUS, i, m. *Patron, défenseur; avocat.* SYN. Defensor, custos, tutor, propugnator, in cujus fide et clientela aliquis est. )( Cliens. EPITH. Deterimus obscurissimusque; dignus, indignus consulatu; minime diligens in causis cognoscendis exponendisque, diligentissimus, disertissimus; fervidior paulo toto genere atque commotior; diligentia tamen, virtute animi atque vitæ bonis auctior in senatu. Maxime incautus, luculentus, asper, maledicus, malus, mercenarius, optimus, quidam perillustris, tolerabilis, nec rudis in jure civili. Patroni æquales, consulares, amplissimi, antiquissimi, certissimi iidemque acerrimi, ingeniosi, multi, novi, pertinaces, principes, veteres. PHRAS. Cicero causarum patronus optimus fuit, *Cicéron fut un excellent avocat des causes qu'il plaida.* Patronus Ciceroni conferri nemo potuit neque eloquentia, neque studio, neque fide. Ad causas, ad tribunalia tantum eloquentiæ, studii, fidei nemo attulit; in judiciis, in foro, in forensibus causis, in forensi munere, in tractandis causis, in causarum patrociniis nemo par Ciceroni fuit. Cf. [Advocatus](#). USUS: Aliquem suæ

causæ patronum adoptare, adsciscere, adhibere. Patronum alicui dare et constituere.

PĀTRŪĒLIS, e, gen. com. *Qui descend du frère du père. Patruelles, cousins germains, les fils des deux frères.* SYN. Fratrum duorum filii. USUS: Cognatione patruelis, amore germanus.

PĀTRŪS, ūi, *Oncle paternel.* SYN. Mei patris frater. EPITH. Amplissimus, clarissimus, pertristis.

PĀTŪLUS, a, um, *Épais, touffu.* SYN. Patens. USUS: Patulis ramis diffusa platanus.

PAUCĪTAS, ātis, f. *Petit nombre, petite quantité.* SYN. Exigua quantitas, parvus numerus, inopia. EPITH. Mira, summa, magna. USUS: Magna semper fuit præstantiorum oratorum paucitas, *il y eut toujours un nombre fort restreint d'orateurs illustres.*

PAUCUS, a, um, (*sæpius plur.*) *Peu nombreux, peu considérable.* SYN. Rarus, modicus, exiguus; perpauci, minus multi. )( Multus. ADV. Admodum, oppido, valde, quam. PHRAS. Paucos nunc viros egregios numerat respublica, *la république compte maintenant peu d'hommes remarquables, éminents.* Magna est penuria, maxima orbitas virorum in Republica præstantium; minime multi; parum multi, perpauci, nequaquam satis multi præstantes viri sunt; paucis atque admodum paucis egregiis civibus instructa est civitas; quotusquisque est, qui emineat? summa est infrequentia, mira paucitas, exiguus numerus præstantium virorum; infrequentes, rari sunt et perpauculi viri egregii. Virorum præstantium minima copia est; haud quisquam fere est excellentium in republica virorum; ad paucos redactus est virorum præstantium numerus; virorum præstantium multo minor pars superest; præstantium virorum arctior est, quam pro tanta multitudine civium, numerus. USUS: Paucis te volo. Paucis absolvo; ad pauca redigo; in pauca confero, *en peu de mots.*

PAULĀTIM, *Insensiblement, peu à peu.* SYN. Sensim, leniter, pedetentim, gradatim.

PAULISPER, *Un peu de temps, un instant.* SYN. Aliquantum, paulum, ad breve tempus, ad punctum temporis. )( In perpetuum. USUS: Abesse a domo paulisper. Exspecta paulisper.



PAULO, *Un peu*. SYN. Haud multo. PHRAS. Paulo post, *peu après*. Post paulo; interjecto haud magno spatio; intermisso brevi tempore; haud multum interim temporis fuit; haud multum processit horæ, cum, etc. USUS: Paulo liberius, *un peu plus librement*. Paulo plus; paulo amplius. Paulo ante, *un peu avant*. Paulo post, *un peu après*. Paulo minus, paulo nimium, paulo secus. Si paulo rideas, extra decorum.

PAULŪLUM, *Un peu*. SYN. Paulum. USUS: Nihil fere aut admodum paululum. Sol paululum a meridie deflexus.

PAULUM, *Un peu, quelque peu*. USUS: Respice paulum. Ista me paulum recreant.

PAUPER, ĕris, omn. gen. *Pauvre*. SYN. Inops, egens, parvis copiis ac facultatibus pręditus, cui parva est res familiaris, qui in paupertate est. PHRAS. Pauperrimus est, *il est très pauvre*. Summa egestate est, tenuissimis, ac fere nullis opibus est; nihil habet pręter miseram animam. Summa conflictatur inopia; omnia eum deficiunt; summa premitur inopia; circumventus est inopia; rerum omnium inopia laborat; in maximis rei domesticę difficultatibus versatur; ab omnibus rebus inops; a fortunę bonis imparatus; in summis rei familiaris angustiis versatur; inopia conficitur; nihil illo spoliatus, nihil egentius; gravi inopia vexatur; in mendicitate est. Cf. [Paupertas](#), [Egeo](#). USUS: Hic non modo non copiosus et dives, etiam inops et pauper est censendus.

PAUPERCŪLUS, a, um, \* *Pauvre, nécessiteux*. SYN. Pauper, tenuis.

PAUPĒRIĒS, ĕi, f. \* *La pauvreté*. SYN. Paupertas.

PAUPERTAS, ātis, f. *Pauvreté, indigence*. SYN. Tenuitas, angustia rei familiaris, inopia, penuria, egestas, mendicitas, domestica difficultas. EPITH. Summa, tolerabilis. PHRAS. Vir bonus ad summam paupertatem est redactus, *cet homme de bien est réduit à la plus extrême pauvreté*. In eum locum adductus est; in eas redactus est angustias; eo redactę sunt fortunę ejus; eo est a fortuna dejectus, detrusus, deturbatus, ut unde viveret, non haberet; ut ei ad victum necessaria deessent, non suppetarent; ut inopia premeretur earum rerum, sine quibus vix ac ne vix quidem hominum vita sustentatur. Eo redactus est inopię, ut iis rebus destitueretur, careret, ut earum rerum esset inops, ut ab iis rebus esset imparatus, sine quibus ægre vivitur vel potius nullo modo vivitur. Ita in angustum res ejus sunt coactę, ut ad incitas

redigi videatur. Tanta est hominis tenuitas, tanta implicatio rei familiaris; copiis familiaribus adeo est exiguis; domesticis malis ita est impeditus; tanta inopia vexatur, ut inter miserrimos et desertissimos numerari possit; ut ad rastros, quod aiunt, illi res rediisse videatur. Cf. [Inopia](#). USUS: Paupertas cujus onus disputando levamus, docentes, quam pauca sint, quæ natura desiderat. Si paupertas momordit, cogita, multos fortunæ injuria lapsos, sustentari tamen et rursus erigi. Cf. [Pauper](#).

PAUXILLUM, \* *Un peu, très peu*. SYN. Parum admodum.

PĀVĒO, es, vi, ere, n. *Avoir peur, trembler de peur, être saisi d'effroi, d'épouvante*. SYN. Timeo. PHRAS. Pavebant omnes, *tous tremblaient d'effroi*. Pavor occupaverat animos; pavor omnes invaserat; pavore concussi, subito pavore perterriti, voce per metum suppressa, exsanguis attonitisque similes stabant; altius animum pavor intraverat, quam ut consilio locus esset. Cf. [Timeo](#). USUS: Pavet animus ad memoriam rei. Cf. [Timor](#).

PĀVĪDĒ, *Avec effroi, avec terreur*. SYN. Timide.

PĀVĪDUS, a, um, *Tremblant, effrayé, épouvanté*. USUS: Urbs formidine pavida. Cf. [Timidus](#).

PĀVĪMENTĀTUS, a, um, *Pavé*. USUS: Porticus pavimentata.

PĀVĪMENTUM, i, n. *Pavage, dallage*. SYN. Solum arte factum, stratum aliqua materia. EPITH. Marmoreum. USUS: Natabant pavimenta vino. Facere pavimentum, *construire une aire*.

PĀVĪO, is, īvi, ītum, ire, a. *Frapper, battre*. SYN. Ferio, tundo. USUS: Pulli terram paviunt, *les poulets frappent la terre*.

PĀVO, ōnis, m. *Paon*. USUS: Cauda pavoni a natura ad ornatum additur.

PĀVOR, ōris, m. *Agitation, émotion, crainte, anxiété*. USUS: Pavor metus est mentem loco movens. Pavor me cepit. Cf. [Timor](#).

PAX, pācis, f. *Paix, traité, concorde*. SYN. Concordia, otium, tranquillitas, compositio. )( Bellum. EPITH. Certa, civilis, communis, diuturna, explorata, externa, fraterna, nondum satis firma, honesta, iniqua, injusta, magna, maritima, opinabilis, optatissima, periculosa, perpetua, pestifera, pia et æterna, placidissima, præsens, sempiterna, stabilis, summa, turpis, tuta tranquillaque, vera, utilis. PHRAS. 1. Pacem petere, *demander la*

*paix*. Pacem orare, exposcere, tentare; de pace agere; legatos de pace mittere; deprecatores, disceptatores de pace mittere. 2. Pacem facere, *faire la paix*. Conciliare, reconciliare pacem; pacem conficere; constituere; pacem jungere cum alio; fœdus icere; data dextera fidem amicitiae sancire; fœdus facere; ab armis discedere; bellum pace componere. 3. Pacis conditiones non sunt acceptæ, *les conditions de paix n'ont pas été acceptées*. Pacis conditionem nullam acceperere; ad pacis conditiones adduci non potuere; ad has conditiones ut descenderent, perPELLI non potuere; pacis conditiones, quascumque hostis tulerat, dimisere, respuere; in has leges pax coalescere non poterat; in has conditiones pax non convenerat; non convenere pacis conditiones; pax in has leges coagmentari non potuit. 4. Pacem conciliare inter dissidentes fratres, *réconcilier deux frères ennemis*. In gratiam reducere, ad pacem concordiamque revocare; pacem et concordiam inter dissidentes constituere; discordiam dirimere, sedare. Cf. [Concordia](#). 5. In pacem et concordiam cum altero venire, *faire sa paix avec quelqu'un*. Redire cum aliquo in gratiam; simultates, inimicitias, odia deponere, abjicere, dimittere; voluntaria oblivione conterere; omnem injuriarum memoriam ex animo delere; depositis odiis in pristinam concordiam et gratiam redire. 6. Id pace mea facere potes, *vous pouvez faire cela avec ma permission*. Id quidem facere integra gratia mea potes; id tu si feceris, in bonam partem acceptum iri existima; non ingratis meis feceris; me non invito id egeris. 7. Cum externis nobis pax fuit, *nous eûmes la paix avec les nations étrangères*. Ab externis armis otium fuit, foris nihil turbatum est; diuturna ab armis quies fuit; firma satis pace adhuc usi sumus; ab externis bellis silentium erat. USUS: Pacem dare; pacem jactura aliqua redimere. Pacem impetrare, pace terra marique parta. Ad conditiones pacis adducere. Pacem accipere, servare, firmare, confirmare, habere. Pacem turbare, eripere, excludere; pacem irritam, infectam facere, *rompre la paix*. Pace Magistri dictum sit, *soit dit sans blesser le maître*.

PAXILLUS, i, m. *Petit pieu, piquet*.

PECCĀTUM, i, n. *Faute, action coupable, mauvaise action, péché, crime*. SYN. Delictum, crimen, culpa, noxa, noxia, maleficium, animi labes; erratum, error. )( Recte factum. EPITH. Commune, levius, majus, manifestum, non mediocre, par. PHRAS. 1. (Peccatum mortale committis, VULG.), *vous commettez un péché mortel*. Letali noxa te obstringis; maximo te scelere adstringis; nefarium scelus suscipis; mortiferum facinus in te

admittis; grave piaculum contrahis, committis; nefas contrahis; scelerate agis; immane scelus perpetras; capitali te crimine obstringis; grave delictum in te admittis; noxam letiferam incurris. 2. (Venialia peccata justi etiam persæpe committunt, VULG.), *les justes se rendent souvent coupables de péchés véniels*. Minora piacula, leviores noxas ne justi quidem penitus effugiunt; errata leviora, quæ pauciores quasi numeros officii prætereunt, crebra magis sunt, nec justis infrequentia; noxarum minimarum sordes aliquas vel justi etiam contrahunt; justorum pauci atque admodum pauci sunt, qui in vita nihil offendant, incurrant nusquam; qui se quotidianæ vitæ maculis non interdum coinquinant, contaminant, levioris culpæ labe polluant; qui piæ etiam vitæ labem nullam aspergant; nævos nullos contrahant; levi offensione non semel ac iterum ab officio discedant. 3. (Peccatum Originale, VULG.), *le péché originel*. Nativa animorum labe; insitum naturæ crimen; peccati inhærentis contagio; hereditarium hominis malum; primi hominis crimen in posteros omnes letali contagione transfusum. 4. Nullum peccatum est, quod non commiserit, *il n'y a pas de crime qu'il n'ait commis*. In omni scelerum flagitiorumque genere volutatus est; in omnem improbitatem incurrit; nullum culpæ genus est, quo non prolapsus est; omnia ille flagitia, omnes impuritates susceperit; in omnia se flagitia ingurgitavit; nullum facinus tam scelestum est, tam cum dedecore ac turpitudine conjunctum, quo se ille non contaminaverit. Cf. [Improbus](#), [Flagitiosus](#), [Sceleratus](#). 5. Hoc peccatum non admisi, *je n'ai pas commis cette faute*. Integrum me ab hac culpa præstiti, abest a me hoc maleficium longissime; ab hujus criminis labe intactus perstiti; hac sceleris labe nunquam infectus fui; hac culpa vaco. Cf. [Innocens](#), [Integer](#). 6. (Hoc peccatum in me sumo, VULG.), *je prends sur moi cette faute*. Hanc culpam ego præstabo; hanc ego labem in me recipio; hanc ego noxam in me transmoveo. Meum id esse volo, quodcumque id crimen est. USUS: Præter culpam et peccatum, nihil homini accidere potest pertimescendum. Multis nostris peccatis in has ærumnas incidimus. Peccato carere. Peccatum corrigere. Cf. [Error](#), [Crimen](#), [Scelus](#), [Vitium](#), [Noxa](#).

PECCO, as, avi, atum, are, n. et a. *Commettre une faute, se rendre coupable, pécher*. SYN. Delinquo, aliquid admitto, committo, scelus admitto; scelere me adstringo, obstringo, devincio; rem nefariam committo; scelestum facinus edo; flagitium committo; scelera facio; culpam suscipio, contraho, committo; vitium, scelus concipio. )( Recte facio. ADV. Consulto, impune, vehementius. PHRAS. 1. Quid peccavi? *Quelle faute ai-je commise?*

Quod ego concepi scelus? quod nefas contraxi? quod in me admisi scelus? quod in me crimen hæret? quam ego suscepi culpam? quam concepi maculam, quam noxam, quod maleficio admisi? quod in me delictum admisi? quod ego facinus inexpressibile admisi? quid adversus leges, rempublicam, magistratus factum? qua ego parte ab officio discessi quid factum impie aut scelerate? 2. Si quid peccabis, perpetuum dedecus consequetur, *si vous commettez une faute, vous serez déshonoré pour toujours*. Si quid offendas, errabis; si quam in culpam incideris; si lapsus fueris; si qua prolapsione offenderis; si quid culpæ susceperis; si quod nefas contraxeris, infectum id fieri nunquam poterit; animi illa labes nec diuturnitate vanescere, nec ullis omnibus ablui poterit; luendam tibi sempiterna infamia scias offensionem quamlibet. Cf. [Committo](#), [Peccatum](#), [Erro](#). USUS: Semper est turpe peccare. Si quid in te peccavi, ignosce. In hoc eodem, in eadem partem tu quoque peccasti. Multa peccare solemus in dies. Peccare est tanquam transilire lineas, *pécher, c'est sortir des bornes*.

PECTEN, ĩnis, m. *Peigne pour les cheveux*.

PECTO, is, xi, xum, ere, a. *Peigner*. USUS: Pexo capillo nitidus.

PECTUS, ōris, n. *Poitrine de l'homme et des animaux; âme, cœur, esprit*. SYN. Anterior pars corporis a gula usque ad ventrem; *item*: Animus, nervi, vires. EPITH. Apertum, avidum, clarum, jucundum, latum, scabrum, sordidum, validum. USUS: Toto aliquem pectore amare; toto pectore in laudem incumbere; toto pectore de re aliqua cogitare. Onerare, complere pectus rerum plurimarum copia.

PĚCŮĀRĪA, ōrum, n. pl. *Troupeaux, bestiaux*. SYN. Pecorum greges et armenta. USUS: Cui præsidio pecuaria nostra credemus.

1. PĚCŮĀRĪUS, a, um, *De bétail*. SYN. Quod ad pecora pertinet. USUS: Pecuaria res ampla, res rustica satis culta, *nombreux bétail, terre en bonne culture*.

2. PĚCŮĀRĪUS, ĩi, m. *Éleveur de bétail*. SYN. Magister pecoris. USUS: Aratores, pecuarii, coloni.

PĚCŪLĀTOR, ōris, m. *Concussionnaire, celui qui administre sans probité les deniers de l'État*. SYN. Depeculator, ærarii violator, fur pecuniæ publicæ.

PĚCŪLĀTŪS, ūs, m. *Péculat, concussion, malversation*. SYN. Crimen ejus, qui publicam pecuniam avertit; pecuniæ publicæ furtum. EPITH. Certissimus. USUS: Peculatus (*scilicet crimine*) accusari, damnari.

PĚCŪLĪĀRIS, e, gen. com. *Propre, particulier, spécial*. SYN. Singularis, præcipuus. USUS: Hoc illis peculiare est. Edictum peculiare.

PĚCŪLĪĀTUS, a, um, *Enrichi, riche*. SYN. Nummatus, pecuniosus. ADV. Plane, bene. USUS: Balbus plane bene peculiat.

PĚCŪLĪUM, īi, n. *Pécule, épargne*. SYN. Lucrum proprium, præsertim servorum. USUS: Cupiditate peculii nullam servitutem recusant, *ils ne refusent aucun service d'esclave par la passion d'augmenter leur pécule*.

PĚCŪNĪA, æ, f. *Avoir, biens, fortune, richesses; argent comptant, monnaie*. RAD. Pecus; olim enim signo bovis, ovis, etc. signabatur, et apud antiquos omnes in pecudibus sitæ erant divitiæ. SYN. Nummi, argentum; opes, divitiæ, fortunæ, copię. EPITH. Abundans, adventitia, aliena, amplissima, antiquior, suavior aliqua re, certa, cruenta, dux ad rem aliquam, effectrix multarum et magnarum voluptatum, expeditissima, extraordinaria, grandis, satis grandis et satis impudens, hereditaria, immanis, patula, honesta, sordida, munda, acerba, propria in causa et in judicio collocata, inanis, incerta, infinita, ingens, innumerabilis, invidiosa, jucunda, acerba, levissima, magna, mediocris ad opinionem vulgi, tenuis, minor, modica ad opinionem alicujus, necessaria, parva, patria, pergrandis, permagna, tam plena, tam præclara, præsens, publica, privata, summa, tanta, vectigalis, universa. Pecuniæ alienæ, desperatæ, funestæ, ingentes, innumerabiles, inopinatæ repentinæque, publicæ, residuæ, tantæ, tam infinitæ. PHRAS. 1. Pecuniæ multum sibi corrogat, *il gagne beaucoup d'argent*. Multum pecuniæ ex commercio facit; multum illi ex metallis redit; nunc hac, nunc illa hereditatis portiuncula aspergitur, quanquam sat amplas opes fortuna ex dote conjugis ad eum transtulerit. Multum ille nummorum ex quæstu quotidiano conficit; ingentem pecuniam constat, cogit, congerit, construit, coacervat. Permagnam pecuniæ vim ex quæstu quotidiano redigit, capit, conciliat, parat sibi, domum avertit. 2. Multum habet pecuniæ, *il est très riche*. Argenti signati, argenti forma signati vis illi ingens est; ad magnam pecuniam venit; affluit, abundat pecunia; bene nummatus est; bene a pecunia paratus, instructus; re ampla, prolixa utitur; opibus floret, viget, pollet. Cf. [Dives](#). 3. Omnes artes novit pecuniam cumulandi, *il connaît tous*



*les moyens de grossir son trésor.* Omnia pecuniæ parandæ rationes perspectas habet et exploratas; vias omnes emungendi argento homines probe tenet; conficiendæ pecuniæ articulos novit omnes. 4. Pecuniæ publicæ valde parum est, *le trésor public est dans un état déplorable.* Incredibiles angustiae sunt pecuniæ publicæ; summa est difficultas ærarii; vix ullum in numerato argentum habemus. In arcto res est propter ærarii angustias. 5. Qui suas pecunias jam dissipavit, mox alienas adoriatur, *celui qui a dissipé sa fortune, essaiera bientôt de s'emparer de celle des autres.* Qui pecuniam suam per luxum effudit, dilapidavit, devoravit, comedit, adedit, exhausit, profudit; mox etiam publicam avertet, corripit, depeculabitur; mox in fortunas alienas invadet. 6. (Ex censu solvit pecuniam, ex capitali nihildum accepit, VULG.), *il ne mange que ses intérêts, sans toucher à son capital.* De lucro, de sorde dat, nihil detrahit de vivo; nihil de vivo resecat; de capite nihil detrahit. USUS: Pecunia signata, proba, notæ legitimæ, *argent qui a sa valeur.* Pecunia, nummi adulterini, *monnaie fausse.* Pecunia præsens, numerata, *argent comptant.* Pecuniæ, nummi omnis notæ, *monnaies de toute valeur.* Pecuniam fenori dare, occupare, *prêter de l'argent à intérêts.* Pecuniam fenori sumere, accipere, *emprunter.* Pecuniam implicitam habeo et quæ cohæret cum aliorum pecuniis, *avoir de l'argent engagé dans une affaire.* Pecuniam repræsentare, *payer argent comptant.* Pecuniam permutatione repræsentare, *payer par un mandat.* Pecuniæ rationem conjunctim habere, *mettre de l'argent en commun.* Pecuniam suppressere, *détourner une somme d'argent.* Pecuniam civitatibus imperare, a civitatibus exigere, *lever, imposer des contributions.* Pecuniam solvere, dissolvere, *payer de l'argent à qqn, s'acquitter.* Pecuniam erogare, *donner de l'argent.* Pecuniam credere, *prêter.* Pecuniam numerare ab aliquo, *payer par l'entremise de qqn.* Pecuniam ex re aliqua redigere, *faire argent de qqch.* Effusio et dissipatio pecuniæ, *dissipation.* Pecuniam numeratam in præsentia non habeo; argentum in numerato non habeo, *je n'ai point d'argent comptant.* Cf. [Divitiæ](#).

PĒCŪNĪĀRIŪS, a, um, *D'argent, pécuniaire.* USUS: Inopia rei pecuniariæ.

PĒCŪNĪŌSUS, a, um, *Riche en argent, riche, fortuné.* SYN. Bene nummatus, pecuniatus, qui multum habet in arca, qui in numerato multum habet. USUS: Vir copiis rei familiaris locuples et pecuniosus. Cf. [Dives](#).

PĚCUS, ōris, n. *Le bétail dans le sens collectif*, et PĚCUS, ūdis, f. *Pièce de bétail isolée, animal, bête*. SYN. Armentum. EPITH. Apta hominibus ad vescendum, impurissima et intemperantissima, languida et tarda. Pecora æqualia, aliena, magis crebra, prope quotidiana, innumerabilia, leviora, magna, minora, multa, parva, propria, reliqua, tolerabilia. Pecudes expertes rationis, mutæ, multæ, reliquæ. USUS: Multitudo pecorum, partim ad vescendum, partim ad corpora vestienda. Agri depascuntur a pecoribus. Hæc impurissima et intemperantissima pecus, de homine improbo, *personne grossière, sottise ou sale; animal, brute, bête*.

PĚDĀLIS, e, gen. com. *Qui a un pied de long, de large, de tour, etc.* SYN. Pedis unius mensuram habens. USUS: Sol pedalis videtur, *le soleil nous semble avoir un pied de diamètre*.

PĚDĀRĪUS, a, um (subaud. senator), *Sénateur pédaire, c. à d., subalterne, qui n'avait encore exercé aucune charge curule et qui n'avait pas voix délibérative*. SYN. Qui sententiam in senatu ipsi non dicunt, sed in aliorum sententiam pedibus eunt. USUS: Pedarii in eam sententiam summa voluntate iverunt, cucurrerunt.

PĚDES, ĭtis, m. *Celui qui va à pied, piéton*. PHRAS. Peditem agere, *être dans l'infanterie*. Pedibus stipendia facere; pedestria stipendia facere; pedibus merere. USUS: Peditum equitumque turmæ.

PĚDESTER, tris, e, *A pied, pédestre*. USUS: Pedestres copiæ, *troupes d'infanterie*. Pugna, statua pedestris.

PĚDĚTENTIM, *Pas à pas, lentement; peu à peu, graduellement*. SYN. Sensim, gradatim, sensim sine sensu, lento gradu. USUS: Sensim erit et pedetentim mutatio facienda.

PĚDISSĚQUA, æ, f. *Suivante, compagne*. SYN. Famula, ancilla. USUS: Divitiæ virtutis pedissequæ.

PĚDISSĚQUUS, i, m. *Suivant, valet de pied*. SYN. Famulus.

PĚDĪTĀTŪS, ūs, m. *Infanterie*. SYN. Pedestres copiæ. USUS: Equitatu, peditatu et pecunia instructus.

PEGMA, ātis, n. *Machine, échafaud; machine de théâtre*. SYN. Machinæ lignæ.

PĒJĒRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Faire un faux serment, se parjurer.* SYN. Fidem et jurisjurandi religionem violo, negligo, relinquo; fidem jurejurando datam fallo; mendacii religione me obstringo. USUS: Conceptis verbis pejerare. Qui pejerat, ei credi postea, vel per plures deos juranti, non oportet. Cf. [Juro](#).

PĒJOR, ōris, omn. gen. *Plus mauvais.* SYN. Deterior. USUS: Turpitudine peior est quam dolor.

PĒLĀGUS, i, n. *La mer.* SYN. Mare.

PELLĪCIO, is, lexi, lectum, ere, a. *Séduire, enjôler, charmer.* SYN. Allicio, induco, invito, capio, delinio. USUS: Adolescentis animum pellexit omnibus irritamentis, quibus ætas illa capi ac deliniri solet, *il gagna ce jeune homme par tout ce qui peut séduire et charmer cet âge.* Cf. [Allicio](#), [Traho](#).

PELLIS, is, f. *Peau, cuir.* EPITH. Caprina. USUS: Pellis arietis inaurata. Sub pellibus hiemare.

PELLĪTUS, a, um, *Couvert d'une peau, d'une fourrure.* USUS: Pelliti patres.

PELLO, is, pēpŭli, pulsum, ere, a. *Faire sortir, chasser, éloigner.* SYN. Depello, arceo, fugo, moveo, submoveo. ADV. Acriter, vehementius, privatim. PHRAS. 1. Meretur urbe pelli, *il mérite d'être chassé de la ville.* Dignus est, quem urbe pellamus, exterminemus, ejiciamus; quem tanquam pestem civitas evomat ac foras projiciat; qui e civium numero tollatur; urbe vi expellatur, extrudatur; aras ac focos relinquere cogatur; de statione dimoveatur. Cf. [Exilium](#). 2. Hostem pepulimus, *nous avons mis l'ennemi en fuite.* Hostes loco pulsi, statione dejecti; periculum audacia discussum est, ferro dejecti hostes et præcipites campo exacti. Vim oblatam vi fregimus et refutavimus; impetum ruentium retudimus, trepidos ex præsidiis deturbavimus; hostem primum in ruinam muri expulimus, dein impeditum et trepidantem deturbavimus, postremo fusum fugatumque in castra redeimus. USUS: Mœstitiam ex animo pellere. Species utilitatis ejus animum pepulit, *a fait impression sur lui.* Id aures hominum animosque pepulit. Nulla me insignis injuria pepulit.

PELLŪCENS, entis, omn. gen. *Transparent, diaphane.* SYN. Pellucidus.

PĚNĀRĬUS, a, um, *De provisions, de vivres*. USUS: Cella penaria, *cellier aux provisions de bouche*.

PĚNĀTES, ĭum, m. pl. *Pénates, dieux tutélaires de la famille et de l'État*. SYN. Dii patrii, lares, foci. EPITH. Patrii familiaresque, penetrales, incurvi. USUS: Penates patrii ac familiares mei. Exterminare aliquem a diis suis penatibus.

PENDĚO, es, pĕpendi, ere, n. *Pendre, être suspendu*. SYN. Suspensus sum; hæreo. ADV. Aliunde, diutius, vehementer, valde. PHRAS. 1. Ex hoc pendent omnia, *tout dépend de là*. Cardio rei in hoc volvitur, vertitur; hoc caput rei est; suspensæ sunt totius consilii rationes. USUS: 1. Qui ex imperitorum sermone pendet, in magnis viris non est habendus. Salus nostra ipsa exigua pendet. Ex unius vita pendet omnium. E Bruto pendet respublica. Ex alieno consilio, nutu, levitate, ex fortuna pendere. Suspensum incertumque obscura spe, et cæca expectatione pendere. Aptas habere a DEO suspensasque vitæ rationes, neque ex incertis hominum consiliis pendere. Quam laudem sapientiæ statuo esse maximam, non aliunde pendere nec extrinsecus aut bene aut male vivendi suspensas habere rationes, *cette gloire que donne la sagesse est la plus grande de toutes, elle est indépendante, etc.* 2. Hæreo, dubito, *être incertain, indécis, flottant*. Vehementer animi pendeo de te. Exspectando et desiderando vehementer animis pendemus, cruciamur, angimur.

PENDO, is, di, sum, ere, a. *Peser; examiner*. SYN. Æstimo; solvo. USUS: 1. Rem vobis proponam, vos eam suis ponderibus penditote. 2. Solvo, do, *compter, payer*. Pendere alicui pecuniam, vectigal, usuram. 3. Luo, *payer, être puni*. Maximas pœnas meæ temeritatis pendo.

PENDŬLUS, a, um, \* *Pendant, suspendu*. SYN. Pensilis.

PĚNE, *Presque, à peu près, peu s'en faut*. SYN. Prope; nihil propius est factum quam ut, etc. Parum aberat quin, etc. USUS: In hoc oratori poeta pene par.

PĚNES, *En la possession, au pouvoir de*. SYN. In manu, in potestate. PHRAS. Penes te est, *cela est en votre pouvoir*. In tua positum est diligentia et auctoritate; tui est arbitrii; per te stat; in tua manu ac potestate est. USUS: Rerum omnium potestas penes Cæsarem est. Penes illum est laus summa eloquentiæ.

PĚNĚTRĀBĪLIS, e, gen. com. \* *Qui peut être percé, pénétrable*. SYN. Quod facile penetrat. USUS: Penetrabile boreæ frigus, *le froid pénétrant du nord*.

PĚNĚTRĀLIS, e, gen. com. *Intérieur, retiré, secret*. SYN. Loca interiora domus *vel* templi. USUS: Abditi et penetrales foci.

PĚNĚTRO, as, avi, atum, are, a, et n. 1. a. *Faire entrer, faire pénétrer*. 2. n. *Pénétrer, entrer, s'introduire*. SYN. Pervado, pertingo, permano, serpo. PHRAS. 1. Rerum tuarum gloria ad remotissimas gentes penetravit, *la renommée de vos belles actions a pénétré jusqu'aux nations les plus reculées*. Oras omnes pervasit; ad gentes orbis terrarum ultimas permanavit. Nulla est remotissimarum gentium, quæ rerum tuarum gloriam fama non acceperit. Cf. [Fama](#), [Gloria](#). 2. Ea res alte in animum penetravit, *cette chose est entrée profondément dans l'esprit*. Ea res alte in animum descendit; perculit graviter animum ea cogitatio; effodit animum ea cogitatio. USUS: Ad urbes sedesque barbarorum penetravimus. Nulla est tanta ingenii acies, quæ in cœlum penetret. Nulla res magis penetrat in animos. Per angustias faucium penetravit.

PĚNĪCILLUM, i, n. et PĚNĪCILLUS, i, m. *Pinceau*. USUS: Pingam rem coloribus et penicillo meo.

PĚNĪTUS, *Entièrement, complètement*. SYN. Prorsus, omnino, plane, ex omni parte, perfecte, usquequaque, funditus, ab imis unguibus usque ad verticem summum. USUS: 1. Me tibi totum penitus commendo et trado. Penitus rem intelligo. 2. Interius, *intérieurement, à l'intérieur, à fond*. Aurum penitus abditum. Ea penitus animis vestris mandate. Periculum inclusum penitus in medullis et visceribus reipublicæ. Penitus reconditum, defixum, defossum. Cf. [Omnino](#).

PENNA, æ, f. *Plume; au pl. ailes*. SYN. Pinna. EPITH. Levissima; geminæ, tremebundæ. USUS: Aves pullos pennis fovēt.

PENNĀTUS, a, um, *Emplumé, ailé*.

PENSĪLIS, e, gen. com. *Pendant, suspendu*. SYN. Pendulus.

PENSĪO, ōnis, f. *Action de peser, poids, charge; payement; impôt*. SYN. Merces, vectigal. EPITH. Exigua. USUS: Erat ea pecunia tribus pensionibus solvenda. Pensio prima est Calendis Januarii. Pensio exsoluta est ante diem. Pensionem debere, exigere.

PENSĪTO, as, avi, atum, are, a. *Peser avec soin; payer.* SYN. Pendo. USUS: Vectigalia nobis pensitant.

PENSO, as, avi, atum, are, a. *Peser, apprécier, juger.* USUS: Pensare officiis et operis id quod violatum est. Cf. [Compenso](#).

PENSUM, i, n. *Tâche, devoir, fonction.* USUS: 1. Pensum exigere, conficere, absolvere. 2. Pensi nihil esse; pensi nihil habere, nihil curare, *n'attribuer aucune valeur à une chose, n'en faire aucun cas, ne s'en point soucier.*

Pentecoste, es, f. *Pentecôte.* Dies divini Spiritus adventu ad memoriam celebris ac festa. Dies a triumphali Christi in vitam reditu quinquagesima. Dies Divini Spiritus in terras delapsi memoria venerabilis. Dies quam Divini Spiritus, ignitarum linguarum specie delapsi, adventus augustam totoque orbe celeberrimam reddidit.

PĒNŪLA, æ, f. *Pénule, manteau de laine rond et fermé, qui couvrait tout le corps et dont on se servait dans les voyages par le mauvais temps.* SYN. Pallium pro itinere.

PĒNŪLĀTUS, a, um, *Vêtu d'une pénule, en manteau.* SYN. Penula indutus, amictus.

PĒNŪRĪA, æ, f. *Manque, disette, pénurie.* )( Copia. USUS: Penuria magna est doctorum virorum. Cf. [Pauper](#), [Paupertas](#).

PĒNŪS, ūs, et i, m. et f. *Provisions de bouche, vivres, comestibles.* USUS: Penates a peno ducto nomine. Est enim omne, quo vescuntur homines penus, *tout ce qui sert à nourrir l'homme s'appelle penus.*

PER, *Par, à travers, par-dessus, etc.* USUS: 1. Ratione modi, auxilii: Per scelus, vim, metum, amicitiam, simulationem aliquid agere. Per malitiam, fraudem, impudentiam; per ludum et negligentiam; per risum et jocum. Per se, per amicos aliquid efficere. Per litteras colloqui, supplicare. 2. Ratione loci et spatii: Quasi per caliginem ea videbam. Per tuum latus me petebant. 3. Ratione concessionis: Hoc neque per leges, neque per naturam fas est, per me quidem licebit. 4. Culpa vel gratia: Si per valetudinem potes, naviga. Per auspicia non licebit. Gratiam per hanc causam mihi conciliari; per gratiam contendere aliquid ab aliquo. Per beneficium concedere aliquid. 5. Prætextu: Per fidem fallere; per simulationem amicitiae prodere aliquem. 6. Jurandi modo: Per omnes deos; per fortunam populi Romani jurare. 7.



Ratione temporis: Per idem tempus. Per hiemem iter facere. Per ætatem nondum satis firmus. 8. In compositis significationem sæpe auget, *en composition, per sert ordinairement à renforcer l'idée principale*: Perabsurdus, *très absurde*. Peracer, *très pénétrant*. Peracerbus, *très aigre, très désagréable*. Peracutus, *très perçant*. Peradolescens, *tout jeune encore*. Perangustus, *très étroit*. Perappositus, *très convenable*.

PER SE, *Par soi-même, sans secours étranger*. SYN. Ex se, suo nomine, suis viribus, sua sponte, sua natura, a natura propter se; suo Marte. USUS: Per se, nullo adjuvante rem confecit. Amicitia per se et propter se est expetenda.

PĚRACTĬO, ōnis, f. *Achèvement, fin, terme*. SYN. Finis, extremum. USUS: Senectus peractio ætatis est, tanquam fabulæ.

PĚRĀGO, is, ēgi, actum, ere, a. *Mener à terme, achever, terminer; traverser, percer*. SYN. Perficio, perpetro. USUS: Consulatum, fabulam peragere. Peracto ac perpetrato sacrificio, prælio, conjugio. Cf. [Perficio](#).

PĚRĀGRĀTĬO, ōnis, f. *Action de traverser, de parcourir*. SYN. Percursatio. USUS: Peragratio itinerum.

PĚRĀGRO, as, avi, atum, are, a. *Parcourir, traverser, explorer*. SYN. Pedibus oboeo, lustrō, concurso. USUS: Infinitas regiones, quarum nulla esset ora, nulla extremitas, mente peragrarē, *parcourir en esprit*. Peragrarē orbem terrarum. Cf. [Iter](#), [Proficiscor](#).

PĚRAMBŮLO, as, avi, atum, are, a. *Parcourir, traverser*. USUS: Rura perambulare.

PĚRĀMANS, antis, partic. v. amo. *Qui aime beaucoup*. USUS: Homo nostri peramans.

PĚRBACCHOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Faire des orgies*. SYN. Bacchor.

PĚRCALLĚSCO, is, ūi, ere, n. et a. 1. n. *S'endurcir*. 2. a. *Apprendre, savoir à fond*. SYN. Obduresco. USUS: Sed jam usu obduruerat et percalluerat civitatis incredibilis patientia, *la patience des citoyens s'était endurcie, et l'habitude de souffrir avait produit l'insensibilité*. Si usum rerum percallueris, nihil te effugiet, *pour peu que vous ayez de pratique et d'expérience, rien ne vous échappera*.

PĚRCĚLĚBRO, as, avi, atum, are, a *Répéter très souvent qqche*. SYN. Maxime divulgō. USUS: Audita et pervulgata et percelebrata sermonibus res est. Cf. [Celebro](#).

PERCELLO, is, cūli, culsum, ere, a. *Frapper, ébranler, épouvanter*. PHRAS. Is nuntius vehementer me perculit, *cette nouvelle m'a fortement frappé*. Ejus rei mentio vocem mihi debilitavit, mentem dolore impedivit; accepto eo nuntio frangi animum, affligi, debilitari sentiebam; nec lingua nec mente consistere poteram; exanimatus dolore, alienatus metu luctuque, mutus fractusque malis ingemui. Cf. [Terreo](#). USUS: Hæc te vox non perculit? non perturbavit? *Cette voix ne t'a pas épouvané, elle ne t'a pas glacé*? Quos repentina aliqua vis ac tempestas perculit, afflixit, avertit exsultantes. Perculsis instare. Perculsa jam diu et afflicta Græcia.

PERCENSEO, es, ūi, ere, a. *Passer en revue, compter*. SYN. Recenseo, percurro. USUS: Quis tua merita numerando percenseat?

PERCEPTĪO, ōnis, f. *Récolte; notion, connaissance*. SYN. Collectio, comprehensio. EPITH. Firma animi ad aliquid, inchoata. USUS: Fructuum perceptio.

PERCĪPIŌ, is, cēpi, ceptum, ere, a. *Sentir, ressentir*. SYN. Capiō. ADV. Bene, celeriter, diligenter, expedite, extrinsecus, plane, recte, summatim, tarde, penitus, assidue, necessario. USUS: 1. Luctum percipere. Omnia nomina percipere. Percipere et condere fructus. Disciplinas omnes percipere. 2. Assequor, intelligo, *comprendre, saisir*. Aliquid animo percipere, memoria custodire. Artis præcepta, consilium cognoscere atque percipere. Cf. [Intelligo](#), [Capiō](#).

PERCĪTUS, a, um, *Éveillé, mis en mouvement, excité*. SYN. Concitatus, incitatus. USUS: Animo irato ac percito aliquid facere, *dans un transport de colère*.

PERCOMMŌDĒ, *Très commodément, très bien, fort à propos*. SYN. Valde commode, opportune. USUS: Sive casu accidit, sive consilio, percommode factum est.

PERCONTĀTĪO, ōnis, f. (Percunctatio), *Question, information, interrogation*. SYN. Interrogatio. EPITH. Finitima alicui, servilis. USUS: Aliquid non percontatione quæsitum, sed dolore expressum.

PERCONTOR (percunctor), aris, atus sum, ari, d., a. et n. *S'enquérir, s'informer; questionner, interroger*. SYN. Quæro, sciscitor. USUS: Deinde ille me de republica percunctatus est. Cf. [Quæro](#).

PERCRĒBESCO, is, crēbŭi, escere, n. *Devenir très fréquent, se multiplier; se répandre, se divulguer*. SYN. Increbesco, divulgor; in ore et sermone omnium esse incipio. ADV. Omnino. USUS: Ea opinio sermone omnium percrebuit. Fama de tua egregia in rempublicam voluntate percrebescit. Cf. [Rumor](#), [Fama](#).

PERCŪPIŌ, is, ere, a. *Désirer fort, avoir grande envie*. SYN. Valde cupio. Cf. [Cupio](#).

PERCURRO, is, curri, cursum ere, a. et n. *Courir à travers, traverser en courant, parcourir*. SYN. Percenseo, obo, strictim attingo, breviter decurro. ADV. Brevi, valde, breviter. USUS: Oratione aliquid percurrere. Multa animo, plura legendo percurrit. Ad aliquem percurrere, *voler vers qqn*.

PERCURSĀTĪŌ, ōnis, f. *Course, tournée dans*. SYN. Peragratio. EPITH. Præclara.

PERCURSĪŌ, ōnis, f. *Revue rapide*. USUS: Propter animi multarum rerum brevi tempore percursionem, *à cause de la facilité qu'a l'âme de parcourir en un instant une foule d'objets*.

PERCURSO, as, avi, atum, are, a. et n. *Parcourir, traverser*. USUS: Latronum modo percursant totis finibus nostris.

PERCUSSĪŌ, ōnis, f. *Action de frapper, coup*. USUS: Digitorum percussione heres fieri possum. Aptæ numerorum percussiones, *mesure (t. de musique)*.

PERCUSSOR, ōris, m. *Meurtrier, assassin*. SYN. Interfector. USUS: Percussorem immittere in aliquem.

PERCŪTĪŌ, is, cussi, cussum, ere, a. *Frapper*. SYN. Ferio, cædo. USUS: 1. Aliquem lapide, gladio, securi percutere. Fulmine percussus interiit. 2. TRANSL. Percussit animum ea cogitatio. Percutere fœdus cum aliquo, *frapper, c. à d., conclure une alliance, un traité, (parce qu'à cette occasion on immolait une victime)*. Cf. [Verbero](#), [Ictus](#), [Fustis](#).

PERDISCO, is, dīdīci, ere, a. *Apprendre à fond*. ADV. Diligenter, necessario res controversas, omnino, nunquam. USUS: Hic locus totus est

perdiscendus, *il faut étudier à fond tout ce passage*. Cf. [Disco](#).

PERDĪTĒ, *En homme perdu, très mal*. SYN. Flagitiose, nequiter. USUS: Perdite se gerere.

PERDĪTOR, ōris, m. *Destructeur; fléau, peste*. USUS: Perditor et vexator reipublicæ est, qui servator et custos esse debuerat.

PERDĪTUS, a, um, *Dépravé, perverti, pervers*. SYN. Profligatus. USUS: Nihil potest fieri miserius, perditius, fœdius. Homo profligatissimus, perditissimus, dissolutissimus. Obrutis, adversis, amissis ac perditis rebus omnibus. Scelere et egestate perditus. Cf. [Sceleratus](#), [Nequam](#).

PERDĪU, *Pendant très longtemps*. SYN. Valde diu. USUS: Si in Epirum irem, perdiu nihil eram auditurus. Cf. [Diuturnus](#).

PERDO, is, dīdi, dītum, ere, a. *Perdre, ruiner, détruire, dissiper*. SYN. Amitto, deperdo, jacturam rei facio, damnum facio, detrimentum facio *vel* accipio, damni aliquid contraho. )( Lucror, sustineo, recipio, recupero. PHRAS. 1. Omnia perdidi, *j'ai tout perdu*. Naufragium feci rei familiaris; nihil mihi est reliqui; fortunæ omnes meæ afflictæ, eversæ, profligatæ sunt; omnes et industriæ et fortunæ fructus consumpti sunt; nihil ex omnibus commodis et ornamentis retineo; nihil jam fortuna opum mihi reliquum fecit; evertit me bonis omnibus fortuna; oppressæ jacent fortunæ iniquitate opes meæ omnes; libertas veniit; pristinæ fortunæ status concidit; omnia ad perniciem profligata sunt, atque perdita. 2. Patriam ipse suam perdere ac evertere molitur, *il cherche à ruiner et à anéantir sa patrie*. Labes est ac pernicies civitatis pestisque importunissima; ad excisionem, inflammationem, eversionem patriæ sua consilia dirigit omnia; exitum patriæ comparat; ad disperditionem urbis se accingit; vastitati ista omnia jam dudum addixit; depopulationem ac vastitatem tectis nostris omnibus agrisque illaturus videtur. Hanc tam tetram, tam horribilem tamque infestam reipublicæ pestem urbs hæc præclarissima vix effugiet. Hunc tam infestum patriæ suæ civem per omnes reipublicæ partes, tanquam aliquam calamitosam tempestatem pestemque pervasurum video, qui statum civitatis funditus evertat, rempublicam profliget, bona fortunasque omnium nostrum dissipet ac disperdat. Cf. [Amitto](#), [Everto](#), [Evanesco](#), [Destruo](#). USUS: 1. Operam perdere, *perdre sa peine*. Filium, oculos, causam, tempus perdere. 2. Everto, desperdo, profligo, *détruire, ruiner, anéantir*. Jupiter urbes delevit, fruges perdidit. Patriam, cives suos perdere.

PERDŌCĒŌ, es, ūi, doctum, ere, a. *Instruire à fond, enseigner complètement.* SYN. Edoceo. Cf. [Doceo](#).

PERDŪCO, is, duxi, ctum, ere, a. *Conduire qqn ou qqche quelque part.* USUS: Vallum, murum in certam altitudinem perducere. Aliquem ad suam sententiam, ad conditiones certas perducere. Vitam ad centesimum annum perduxit. Hæc vitæ ratio facile ad honores perduxit. Ajacem contemptus ad furorem et mortem perduxit. Cf. [Duco](#).

PERDUCTOR, ōris, m. *Conducteur, introducteur.* SYN. Qui vel invitum ducit.

PERDŪELLĪŌ, ōnis, f. *Crime d'État, crime de haute trahison.* SYN. Crimen imminutæ Majestatis. USUS: Actionem, judicium perduellionis alicui intentare. Cf. [Rebellis](#), [Seditiosus](#).

PERDŪELLIS, e, gen. com. *Ennemi de l'État, coupable de haute trahison.* SYN. Hostis patriæ, qui Majestatem minuit. Cf. [Hostis](#).

PERDŪRO, as, avi, atum, are, n. *Durer, persister.* SYN. Usque ad finem duro. Cf. [Duro](#).

PĒRĒDO, is, ēdi, ēsum, ere, a. *Dévorer, ronger, miner.* USUS: Lacrimæ genas peredunt.

PĒRĒGRE, *En pays étranger, à l'étranger,* SYN. In peregrinatione, foris.

PĒRĒGRĪNĀBUNDUS, a, um, \* *Qui court le monde, qui voyage dans tous les pays.* USUS: Nec peregrinabundum, neque circa amœnas terras vagantem ducem.

PERĒGRĪNĀTĪŌ, ōnis, f. *Voyage lointain, pérégrination.* USUS: Omne tempus in peregrinatione consumpsit, *il passa tout son temps en voyages, à voyager.*

PERĒGRĪNĀTOR, ōris, m. *Grand voyageur, qui aime les voyages.* SYN. Peregrinabundus.

PERĒGRĪNĪTAS, ātis, f. *Le goût étranger, le ton étranger, les manières, les mœurs étrangères.* USUS: Infusa in urbem morum, linguæ, vestium, verborum peregrinitas. Cf. [Novitas](#).

PERĒGRĪNOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Voyager à l'étranger; aller en voyage.* SYN. Peregrinus sum, peregre ago. ADV. Delicate, inepte, late,

longe. PHRAS. 1. Libenter peregrinatur, *il aime à voyager*. Volupe est homini terras alias lustrare, terra marique vagari, terras ultimas peragraré, cœlum crebris peregrinationibus mutare, urbem omnem crebris itineribus pererrare. 2. Lauretum peregrinatus est, *il fit un pèlerinage à Lorette*. Religionis causa Lauretum profectus est; sacram peregrinationem obiit; ædem DEI Parentis Virginis, quæ Laureti summa religione colitur, voti solvendi causa adiit. Cf. [Locus](#). USUS: Tu solus hospes in hac urbe versaris? an aures tuæ et oculi peregrinantur in hoc tam pervagato civitatis sermone? Longe lateque Asia tota peregrinari. Mihi videris Latine docere philosophiam, et ei quasi civitatem dare, quæ quidem adhuc peregrinari Romæ videatur, *on dirait que tu apprends à la philosophie à parler notre langue, et que tu lui donnes en qqque sorte le droit de cité parmi nous, à elle qui jusqu'ici paraissait étrangère dans Rome*. Cf. [Iter](#), [Proficiscor](#).

PERĒGRĪNUS, a, um, *Étranger*. SYN. Advena, hospes, externus, alienus. )( Civis, incola. PHRAS. Peregrinos benigne excipere convenit, *il faut bien traiter les étrangers*. Advenas, exteros, hospites; eos qui absunt a patria, domo; qui procul ab amicis et affinibus; qui non sunt ejusdem linguæ, gentis, nationis, comiter accipere et amplecti decet. USUS: Homo peregrinus ex ultimis terris deductus. Orator in nulla facultate rudis, tiro, peregrinus et hospes esse debet, *étranger, novice dans qqche*. Verba ista peregrinum aliquid olent, redolent, sonant.

PĒRENDĪE, *Après demain*. SYN. Perendino die. USUS: Hodie, cras, perendie.

PĒRENDĪNUS, a, um, *Du surlendemain*. USUS: Statuere non possumus, utrum diem tertium, an perendinum dici oporteat.

PĒRENNIS, e, gen. com. *Durable, continuel, perpétuel*. SYN. Perpetuus, continuus, jugis, continuatus. USUS: Idem pristinus ac perennis meus erga te est animus. Perennis ac profluens loquacitas. Sermo nullus unquam de ullo perennis fuit. Fons perennis. Cf. [Æternus](#).

PĒRENNĪTAS, ātis, f. *Durée continue, perpétuité*. SYN. Perpetuitas. USUS: Fontium gelidæ perennitates. Cf. [Æternitas](#).

PĒRĒO, is, īi (īvi), ĭtum, ire, n. *Mourir, périr*. SYN. Intereo. ADV. Certe, crudelissime, fœde, funditus, necessario, plane, præclare, prorsus, tacite occulteque, turpiter. PHRAS. 1. Perimus omnes, *nous mourons tous*. Capti et



deleti sumus; assumpti sumus; occidimus; conclamata salus est; conclamatum est de nobis. Cf. [Actum est](#). 2. Pereant necesse est omnia, nisi succurras, *tout périra nécessairement, si vous n'y apportez remède*. Omnia ad exitium præcipitia sunt; omnia ad interitum ruant, necesse est, nisi succurras. Tabescendum nobis in ista calamitate est; ruere ac deflagrare omnia, necesse est, nisi opem feras. 3. Res mortales omnes cito pereunt, *les choses d'ici-bas périssent bien vite*. Fides artesque concidunt; voluptates corporis fluunt; forma corporis fluxa est atque fragilis; mores ipsi eunt præcipientes, defluunt, declinant. 4. Pereant opes, dum virtus salva sit, *que la fortune soit détruite, pourvu que la vertu demeure*. Res istæ pedibus trahantur, concidat auctoritas, cætera fortunæ præsidia fluant, occidant, dilabantur, dum virtus salva sit. 5. Rei gerendæ opportunitas periit, *le moment favorable pour faire cette chose est passé*. E manibus emissa est, delapsa est; rei gerendæ occasio amissa, dimissa est. USUS: Tuo vitio peribis. Tanta pecunia; oleum ac opera nobis periit. Cf. [Intereo](#), [Perdo](#).

PĒRERRO, as, avi, atum, are, a. \* *Errer à travers, parcourir, visiter*. USUS: Omnem locum pererrat.

PERFECTĒ, *D'une manière complète, parfaitement*. SYN. Absolute, plene, cumulate, ex toto. USUS: Oratio perfecte erudita et diserta. Nihil nisi perfecte, nisi cum summa venustate agebat Roscius.

PERFECTĪO, ōnis, f. *Perfection*. SYN. Absolutio. )( Inchoatio, adumbratio, susceptio. USUS: Tantum abes a perfectione magnorum operum, ut fundamenta nondum jeceris. Hanc ego absolutionem perfectionemque in oratore desidero. Virtus a susceptione prima, non a perfectione est judicanda. Perfectio atque absolutio optimi est difficilis in omnibus rebus, *la perfection est difficile en toutes choses*.

PERFECTOR, ōris, m. *Celui qui perfectionne*. USUS: Stilus perfector dicendi et magister.

PERFECTUS, a, um, *Parfait, achevé, accompli*. SYN. Absolutus, plenus, completus, expletus, cumulatus, elaboratus, expolitus, perpolitus, maturus, expletus omnibus partibus, quod habet omnes numeros, cui nihil deest, cui nihil addi possit; quod omnes numeros obtinet, continet; omnibus numeris absolutus, perfectus expletusque omnibus numeris. PHRAS. (Est vir perfectus, VULG.), *c'est un homme parfait, accompli*. Vir est perfectæ cumulataeque virtutis; cujus vita omnibus virtutibus expleta; vir est, in quo

summa sunt omnia, in quo videas expletam formam virtutis ac honestatis; exemplum fidei, Religionis, pietatis, cujus virtus omnibus numeris partibusque perfecta et expleta est. USUS: Perfectus orator, cui nihil deest. Præclare inchoata multa, nondum perfecta et maturitatem adepta. Illud, cui addi nihil possit, summum et perfectissimum judico, *ce que je regarde comme le plus haut point de la perfection*.

PERFĒRO, fers, tūli, lātum, ferre, a. *Supporter, souffrir, endurer*. SYN. Perpetior, tolero. ADV. Diligentius, attentius, placidissime omnia. USUS: 1. Impetum et crudelitatem hostium, molestias amicorum perferre. 2. Legem aliquam perferre, *porter une loi*. 3. Litteras, jussa, nuntium, mandata alicujus ad aliquem perferre, *porter, apporter une nouvelle, annoncer*. Cf. [Patior](#), [Tolero](#).

PERFĪCIO, is, fēci, fectum, ere, a. *Achever, accomplir, perfectionner*. SYN. Absolvo, conficio, transigo, efficio, perago, extrema persequor, absolutionem rei alicujus perficio, perpolio. Munus susceptum expleo. )( Attingo, inchoo. ADV. Callide, caste, nihil, perspicue, omnino, rite nihil, aliunde, commodius rem, plane. PHRAS. 1. Librum nondum perfeci, *je n'ai pas encore mis la dernière main à mon ouvrage*. Nondum operi ultima manus accessit; affectum habeo librum, nondum perfectum. Nondum perpolivi, elaboravi, elimavi rudem adhuc et informem ingenii partum. 2. Nondum perfeci quæ cogitaveram, *je n'ai pas encore réalisé mes projets*. Nondum ad exitum deduxi cogitata mea; nondum exædificavi, quod institui; nondum pertexui, quod exorsus sum. Cf. [Absolvo](#), [Finio](#). USUS: Cogitata, instituta, inchoata, poema perficere.

PERFĪDĪA, æ, f. *Mauvaise foi, perfidie, trahison*. SYN. Fraus, destitutio. EPITH. Similis, summa, tanta. USUS: Illius perfidia deceptus, circumventus sum. Perfidiæ suspicionem fugere. Illud non ejus imprudentiæ, sed perfidiæ assignandum est. Cf. [Infidelitas](#).

PERFĪDĪŌSĒ, *Sans foi, perfidement*. SYN. Fallaciter.

PERFĪDĪŌSUS, a, um, *Sans foi, déloyal, perfide*. SYN. Perfidus, insidiosus, fallax, improbus. ADV. Æque et nefarius.

PERFĪDUS, a, um, *Perfide; qui viole sa foi, sa parole*. SYN. Perfidiosus, qui fidem et officium prodit. USUS: Si de fide societas colitur, perfidus est, qui socium prodit. Aliud agentes, aliud simulantes, perfidi, improbi,

malitiosi sunt, tous ceux qui font une chose et enseignent une autre (qui mettent en contradiction le fait et l'apparence), sont faux, méchants, pervers. Cf. [Decipio](#), [Infidelis](#).

PERFLĀBĪLIS, e, gen. com. *Aéré, exposé à l'air*. USUS: Locus vento perflabilis.

PERFLO, as, avi, atum, are, a. *Souffler à travers, traverser de son souffle*. SYN. Venti terras perflant.

PERFLŪO, is, xi, ere, n. *Couler à travers, couler, passer*. USUS: Charta perfluit, le papier boit. Plenus est rimarum, hac illac perfluit, il est plein de fissures et il coule de toutes parts; il ne peut garder un secret.

PERFŌDĪO, is, fōdi, fossum, ere, a. *Percer en creusant, percer, ouvrir*. SYN. Perforo, profundo, perfringo. ADV. Impune. USUS: Parietes perfodere.

PERFŌRO, as, avi, atum, are, a. *Transpercer, percer de part en part*. SYN. Perfodio, patefacio. USUS: Navem, murum perforare.

PERFRĪCO, as, cūi, cātum et ctum, are, a. *Frotter, enduire*. USUS: Frontem perfricare, pudorem ponere, se frotter le front, la face, pour en chasser la pudeur, se faire un front d'airain. Perfrictæ frontis homo. Cf. [Impudens](#).

PERFRINGO, is, frēgi, fractum, ere, a. *Briser entièrement, rompre, casser*. SYN. Infringo, effringo, labefacto. PHRAS. Portas perfringere, enfoncer les portes. Moliri obices portarum; portarum claustra effringere, refringere. Moliri portas; foribus exitium afferre. Cf. [Janua](#). USUS: Leges devincere ac perfringere. Obstantes hostium cuneos vi ac virtute perfregit. Perfringere ac labefactare bonorum conspiracyem. Cf. [Frango](#).

PERFRŪOR, ēris, ītus sum, frūi, d. *Jouir, goûter avec délices*. SYN. Fruor, utor, potior. ADV. Mirifice. USUS: Otio, lætitia, sapientiæ laude perfrui, pasci, delectari. Cf. [Fruor](#), [Delector](#).

PERFŪGA, æ, m. *Déserteur, transfuge*. SYN. Transfuga. Cf. [Desertor](#).

PERFŪGIŌ, is, fūgi, ere, n. *Se réfugier, chercher un refuge*. SYN. Transfugio ad hostes; confugio.

PERFŪGIUM, īi, n. *Lieu de refuge, asile, refuge*. SYN. Portus, præsidium, arx, asylum, receptus. EPITH. Commune, desperatissimum,

honestum, melius, paratum, paratius, postremum, præsens, sanctum, tutum, oratorium, unum. USUS: Fortunæ alicujus jactatæ ac naufragæ perfugium præbere. Hoc unum nobis perfugium, hæc spes, hoc solatium omnium laborum ac sollicitudinum nobis superest. Perfugio uti. Improbis omnia perfugia obstruere. Omni perfugio malos excludere. Cf. [Præsidium](#), [Confugio](#).

PERFUNCTĪO, ōnis, f. *Exercice, accomplissement*. USUS: Laborum, honorum perfunctio, *l'accomplissement des travaux, l'exercice des emplois publics*.

PERFUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Inonder, remplir de qqche, combler*. SYN. Respergo. USUS: Hæc res animum meum summa suavitate, voluptate, horrore, religione perfudit. Quis me horror perfudit?

PERFUNGOR, eris, nctus sum, gi, d. *Accomplir, remplir, s'acquitter*. SYN. Exantlo, fungor, utor, defungor. USUS: Laboribus, bello, magistratu, muneribus, periculis perfungi. Cf. [Fungor](#), [Facio](#).

PERGO, is, perrexi, perrectum, ere, a. et n. 1. a. *Continuer qqche, poursuivre, achever*. 2. n. *Aller, venir, marcher*. SYN. Eo, iter facio, tendo, peto, contendo, sequor, continuo, insisto, cursum teneo. ADV. Cursim, longius, porro, protinus, recte. USUS: Perge, confice quod superest viæ. Pergam et insequar longius. Perge porro. Perge ad reliqua. Perrexit illi obviam.

PERGRÆCOR, aris, ari, d. *Vivre à la grecque, mener joyeuse vie*. SYN. Epulis et potationibus inservio.

PERHĪBĒO, es, ūi, ĭtum, ere, a. *Dire, rapporter, déclarer*. SYN. Dico, aio, fero. ADV. Vulgo. USUS: Summa, ut vos quidem perhibetis, injuria affecti estis. Plato Socratis auditor fuisse perhibetur.

PERHORRESCO, is, rūi, ere, n. et a. 1. n. *Frémir d'horreur*. 2. a. *Frissonner, trembler devant qqn, le redouter fort*. SYN. Exhorresco, pertimesco. ADV. Valde. USUS: Nemo est, qui hos non oculis fugiat, auribus respuat, animo aspernetur, recordatione ipsa perhorrescat. Non solum animo commoveor, sed perhorresco. Fugam puerorum et vexationem virginum. Vestalium perhorresco. Cf. [Horreo](#).

PĒRĪCLĪTĀTĪO, ōnis, f. *Essai, épreuve, expérience*. SYN. Experientia. USUS: Multarum herbarum utilitates longinqui temporis usu ac periclitatione

percepimus. Cf. [Experior](#).

PĒRĪCLĪTOR, aris, atus sum, ari, d. a. et n. *Essayer, mettre à l'épreuve; être en péril, menacé, exposé*. SYN. In discrimine, in periculo sum, periculum adeo, in discrimine versor; periculum facio, experior, tento. PHRAS. 1. Periclitari graviter, *vous êtes dans un grand danger*. Grave tibi impendet, imminet periculum; res tua, salus tua hic agitur; fortunæ tuæ periclitantur; res tua periculum subit; in periculum adducitur, venit gravissimum; in discrimen venit salus tua; in discrimen adducitur. 2. Res tuæ non minus quam meæ periclitantur, *vos affaires comme les miennes courent des risques*. Eodem loco res tuæ sunt ac meæ; in eadem fortuna versantur res utriusque nostrum; in eadem mecum navi es; partem periculi sustines; eadem tuis quæ meis fortuna imminet, impendet; eadem utrumque nostrum fortuna manet, urget. Pari sumus conditione; par, similis, eadem, non dissimilis, non dispar utriusque nostrum est conditio; non minus de tua re agitur; haud melius tecum agitur; haud meliore res tuæ fortunæque loco sunt ac meæ. USUS: Non est in uno homine periclitanda salus reipublicæ. Periclitantur jura et vita omnium. 2. Experior, *essayer, éprouver, expérimenter*. Belli fortunam periclitari. Omnia circumspicere, vires suas periclitari. Cf. [Periculum](#).

PĒRĪCŪLŌSĒ, *Dangereusement, avec danger, risque*. SYN. Cum periculo. USUS: Periculose ægrotare, navigare.

PĒRĪCŪLŌSUS, a, um, *Dangereux, périlleux, menaçant*. SYN. Lubricus, anceps, non procul a periculo, formidolosus. USUS: Periculosa, turbulenta ac temeraria consilia. Periculosa res, plena aleæ, anceps ac cum præsentissimo discrimine conjuncta. Cf. [Periculum](#).

PĒRĪCŪLUM, i, n. *Danger, péril*. SYN. Discrimen, dimicatio; experimentum. EPITH. Alienum, certum, commune, incertum, domesticum, extremum, gravius, honestissimum, non legitimum, magnum, minimum, perspicuum, præsens, proprium, publicum, perpetuum, simile, sordidissimum, summum, tantum. Pericula asperrima, dubia, vitæ gravissima, integerrima et maxima, levia, magna et imprudentia, minora, multa, plura, præcipua, propria, quotidiana, recentia, repentina, subita, summa, tanta tamque improvisa. PHRAS. 1. In summum periculum me coniecit, *il m'a jeté dans le plus grand danger*. In capitis periculum me vocavit, adduxit, arcessivit; periculum mihi comparavit, creavit, struxit,

conflavit, molitus est maximum; periculum ea res mihi ingens procreavit, injecit, attulit, intulit, intendit; ingens me in discrimen vocavit; ad casum extremum res meas adduxit; in summum periculum rem deduxit. 2. In summo periculo res nostræ sunt, *nos affaires sont en grand péril, réduites à un état désespéré*. Rebus nostris periculum est; res in discrimine est; prope exitium res venit; propius metum res nostra est; ad ultimam dimicationem res venit; omne discrimen adest; ultima vis paratur. Res in summum discrimen adducta est; in summo discrimine versatur; res nostræ in præcipiti stant et lubrico; in periculo hærent. 3. Undique pericula impendent nobis, *de tous côtés des dangers nous menacent*. Periculis undique cingimur, premimur, includimur; instant ab omni parte; impendent, imminent nova pericula; non unum certamen, non una dimicatio adest; periculi plus satis contractum est, ut in singulas horas capite dimicandum sit nostro; inter tantas fortunæ minas quotidie de vita dimicandum est. 4. Quid times objicere te periculo? *Que craignez-vous de vous exposer au danger?* Ecquid non semel rem fortunæ inclinandam das? quid dubitas in incertam ire aleam? tendere in quemcumque casum? rem in casum ancipitis eventus committere? aleam jacere? ad casum res tuas fortunasque objicere? in casum demittere? in discrimen te offerre? periculum summæ rerum facere? tempestatem hanc, hanc dimicationem forti animo subire? periculo corpus offerre? caput periculis objicere? in periculum te conjicere; periculum adire? in media te pericula immittere, inferre? periculum fortunæ facere? casum subire; res fortunasque in casum dare? 5. Non est sapientis Ducis copias temere periculo exponere, *un sage général ne doit pas exposer témérairement ses soldats*. Discrimini bellorum universas vires offerre; sub unum fortunæ ictum omnia cadere non patitur sapiens imperator; non est sapientis ducis, sese fortunasque suas in dubium devocare; ruere cæcum in certamina periculo ingenti, fructu nullo. Sapiens imperator non debet temere copias in tam præcipitem locum committere, ut de vita saluteque tot regnorum decernendum sit et summa rerum in periculum veniat. Sapientis imperatoris non est committere in aleam incerti casus universum exercitum. Non committendum sapienti duci, ut in aleam casus ancipitis se regnumque det. 6. In magnum periculum incidi, *j'ai couru un grand danger*. Ingens periculum, discrimen adii; incurri in magnam difficultatem; in ipsam flammam veni; in periculum veni, deveni, incidi; oblata mihi est tempestas formidolosissimi temporis. 7. Nondum es extra periculum, *vous n'êtes pas encore hors de danger*. Periculo nondum es defunctus; nondum abes a



periculo; summum discrimen nondum effugisti; periculum nondum a capite propulsasti, depulisti; nondum vacuus es a periculo; nondum expers es periculi; nondum in vado navis est; nondum in portu navigas; non desunt scopuli, ad quos offendas. 8. In periculis est intrepidus, *il est intrépide dans le danger*. Pericula adit non dubitanter, in extremo discrimine et dimicatione fortunæ, in quotidianis capitis insidiis, in maximis difficultatibus sui perinde similis, in locum quemvis præcipitem non dubitat se committere. De vita et ornamentis suis fortissime decernit; in quemcumque casum tendit alacer, omnem periculi procellam in se unum avertit. Non equidem cæcus ruit in certamina, nec rerum summam in periculum fructu nullo revocat, aut in incerti casus aleam committit, quidquid tamen urget periculi, minime exhorrescit. Cf. [Periclitor](#), [Discrimen](#). USUS: 1. Maximum ab universo naufragio periculum est. Periculum dudum denuntiatur. Negligere suum periculum. Periculum declinare, defugere, subterfugere. A periculo prohibere; e periculo eripere, extrahere, periculis liberare. Partem periculi sustinere. Meo, tuo, suo periculo sumptuque rem exsequi. Meo periculo respublica vivit. 2. Experimentum, *essai, expérience, tentative*. Facere periculum innocentiae alicujus.

PĒRĪDŌNĒUS, a, um, *Très habile, très propre à*. SYN. Valde commodus, opportunus. USUS: Locus castris peridoneus.

PĒRĪMO, is, ēmi, emptum, ere, a. *Anéantir, détruire, renverser*. SYN. Interimo, deleo. USUS: Si qua vis meum reditum, honorem peremisset. Alicuius consilium, curas perimere. Cf. [Interficio](#).

PĒRINDE, *Pareillement, de même, également*. SYN. Similiter, juxta, eo loco. USUS: Perinde est, ut putas. Perinde ac si jam vicerint, triumphant, *de même que si, comme si*. Quod ego perinde rebar ac si *vel* quasi jam peractum. Atque hæc perinde loquor, quasi debueris aut potueris, *je parle comme si tu avais dû ou pu*. Cf. [Similiter](#).

PĒRĪŌCHA, æ, f. \* *Sommaire*. SYN. Argumentum, brevis totius rei summa ac complexio.

PĒRĪŌDUS, i, f. *Période, phrase où sont enclavées et coordonnées plusieurs propositions*. SYN. Ambitus, circuitus. USUS: Circuitus orationis, quem Græci περίοδος, nos ambitum, comprehensionem, continuationem, circumscriptionem dicimus.

PĚRĪPĀTĚTĪCI, ōrum, m. pl. *Péripatéticiens, philosophes de l'école d'Aristote*. SYN. Lycæi studiosus.

PĚRĪPĚTASMĀTA, um, n. pl. *Tapisserie, tapis, tenture*. SYN. Peristroma, stragulum, stragula vestis, aulæum.

PĚRISTRŌMA, ātis, n. *Couverture, tapis*. USUS: Peristromata conchyliata.

PĚRISTŸLĪUM, ĭi, n. *Péristyle, espace entouré de colonnes*. SYN. Locus columnis undique clausus et ornatus. EPITH. Amplissimum.

PĚRĪTĚ, *Habilement, adroitement, avec art*. SYN. Scier, callide.

PĚRĪTUS, a, um, *Expérimenté, habile*. SYN. Scier, gnarus, exercitatus, intelligens, in aliqua re artifex. )( Imperitus. ADV. Bene juris, antiquitatis, litterarum, scriptorum veterum, sane, valde, litterate. PHRAS. Est rei militaris peritus, *il est habile dans l'art militaire*. In bellicis rebus summo studio et intelligentia; a natura usuque callidus et acutus; magnam habet rei bellicæ prudentiam; militiæ scientissimus; cui in bello nihil novum, peregrinum, improvisum accidere possit; nihil, quod non usu diu ac multa periclitatione didicisset; rei militaris prudentissimus. Quis hoc homine militaris rei scientior, qui e ludo atque pueritiæ disciplina bello maximo atque acerrimis hostibus in militiæ disciplinam profectus est; qui ab ineunte adolescentia miles fuit summi Imperatoris, cujus adolescentia ad scientiam rei militaris non alienis præceptis, sed suis imperiis; non offensionibus belli, sed victoriis est traducta? Nulla res est in usu militari posita, quæ hujus viri scientiam fugere possit, quando genus nullum belli est; in quo illum non exercuerit fortuna. USUS: Peritus ad usum et disciplinam belli, juris, legum, antiquitatis; belli gerendi peritissimus. Doctus et usu peritus. Cf. [Doctus](#), [Scio](#), [Intelligo](#).

PERJŪRĪUM, ĭi, m. *Faux serment, parjure*. SYN. Perfidia. EPITH. Illustre atque insigne, manifestum, nimium. USUS: Perjurii pœna divina exitium, humana dedecus *contre le parjure, la peine des dieux est la mort, celle des hommes, le déshonneur*. In perjurio fides, et jusjurandum negligitur. Cf. [Juro](#).

PERJŪRUS, a, um, *Qui viole son serment, qui se parjure*. SYN. Qui fidem et jusjurandum violat, negligit; perfidus, qui Sacramenti religionem

negligit. USUS: Quid interest inter perjurum et mendacem? *Quelle différence y a-t-il entre le parjure et le menteur?* Cf. [Infidelis](#).

PERLĀBOR, ěris, lapsus sum, labi, d. *Glisser, passer à travers, pénétrer*. USUS: Perlapsus est ad nos Hercules.

PERLĚGO, is, lěgi, lectum, ere, a. *Lire entièrement, d'un bout à l'autre*. USUS: Perlegi tuum librum. Cf. [Lego](#).

PERLŪCĚO (pell.), es, xi, ere, n. *Être transparent, diaphane*. SYN. Eluceo.

PERLŪCĪDUS (pell.), a, um, *Transparent, diaphane*. SYN. Pellucidus, illustris. ADV. Maxime. USUS: Membranæ oculorum perlucidæ.

PERLUSTRO, as, avi, atum, are, a. *Parcourir des yeux, examiner avec soin*. SYN. Diligenter et attente lustro. USUS: Oculis, animo perlustrare omnia. Cf. [Lustro](#).

PERMĀNĚO, es, mansi, mansum, ere, n. *Demeurer jusqu'à la fin, rester, persister*. SYN. Consto, maneo. ADV. Constanter, parum in causa. USUS: In mea erga te voluntate, in mea sententia pristina stabilis et firmus permaneo. Opto ut tua fortuna semper florentissima permaneat. Cf. [Maneo](#).

PERMĀNO, as, avi, atum, are, n. *Couler, pénétrer qqe part, y arriver*. SYN. Mano, pervenio, penetro, permeo. ADV. Latentius in venam, usque eo in animum. USUS: Permanarunt hi sermones ad aures nostras. Dicta tua ad animos, ad permovendas mentes non permanant. Venenum potum permanat in venas. Cf. [Mano](#), [Penetro](#).

PERMANSĪO, ōnis, f. *Constance, persévérance*. EPITH. Perpetua, stabilis. USUS: Permansio perpetua in eadem sententia.

PERMĚO, as, avi, atum, are, a. *Pénétrer*. SYN. Permano, penetro. USUS: Intelligentia per omnia permeat et transit.

PERMĚTĪOR, īris, mensus sum, iri, d. a. *Mesurer d'un bout à l'autre*. SYN. Dimetior. USUS: Solis magnitudinem quasi decempeda permensus est. Cf. [Metior](#).

PERMISCĚO, es, scŭl, stum et xtum, ere, a. *Mêler, mélanger, confondre*. SYN. Commisceo, confundo aliud alio, in unum confundo. USUS: Ne tuas sordes cum clarissimorum virorum laudibus permisceas, *ne mêle pas tes*

*turpitudes avec la gloire des plus illustres citoyens. Non modo illa permiscuit, sed in his etiam turbavit. Implicata et mista oratio. Permisti tot populi in unum corpus coaluere, tant de peuples confondus. Cf. Misceo.*

PERMISSĪO, ōnis, f. *Permission*. SYN. Permissus, concessus. EPITH. Grata. USUS: Quod tibi mea permissio tuæ mansionis grata sit, gaudeo, *mon consentement à ce que ton éloignement se prolonge. Cf. Venia.*

PERMISSŪS, ūs, m. *Permission, autorisation*. SYN. Permissio. USUS: Meo permissu abiit.

PERMISTĒ (permixte), *Pêle-mêle, confusément*. SYN. Confuse. )( Separatim.

PERMISTĪO (permixtio), ōnis, f. *Mélange, confusion*. SYN. Admistio, confusio. EPITH. Superior.

PERMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Permettre, accorder, autoriser à; pardonner*. SYN. Concedo, sino, patior, potestatem facio *vel* concedo, do. )( Veto. ADV. In posterum potestatem. PHRAS. Permissum homini ut in patriam rediret, *on permet à cet homme de retourner dans sa patrie*. Facultas oblata, concessa, data est homini in patriam redeundi; repetendæ patriæ facultas fuit; facultatem adeptus, consecutus, assecutus est, habuit patriæ repetendæ. Datum id homini, tributum, concessum, remissum ut patriam repeteret suam, id quoque homini largitus est Princeps; hanc illi facultatem largitus est ut suos in patria inviseret. Facta homini copia, potestas suos revisendi. Principis permissu, concessu, repetendæ patriæ copia fuit. Cf. [Concedo](#), [Facultas](#). USUS: Totum ei negotium permisi, meque in ejus potestate fore, dixi. Judicis potestati rem permisi. Permitto aliquid iracundiæ tuæ, do adolescentiæ, cedo amicitia, tribuo parenti. Inimicitias tecum susceptas reipublicæ permitto, *je fais à la république le sacrifice de mes rancunes contre vous*. Hostibus se, vitam rei judicum sententiis permittere. Cf. [Concedo](#).

PERMŌTĪO, ōnis, f. *Vive émotion, trouble de l'âme*. SYN. Motus, perturbatio. EPITH. Divina, intima. USUS: Permotio animi. Quæ permotione mentis maxima sentimus. Cf. [Perturbatio](#).

PERMŌVĒO, es, mōvi, mōtum, ere, a. *Ébranler, émouvoir, toucher*. SYN. Commoveo, perturbo, perpello. ADV. Quam maxime mentes, vehementer. PHRAS. Ad hoc me humanitas tua permovit, *votre bonté m'a*

*poussé à cela.* Ad hoc me non utilitatis spes aliqua, sed tua humanitas adduxit; adductus sum multis officiis tuis, nulla spe commodorum; hos mihi stimulos tua humanitas admovit; his me stimulis multa tua in me officia concitarunt; ago hoc non spe præmii impulsus, sed tua incitatus humanitate; debes hoc, quidquid est, humanitati tuæ; debes hoc, quantulumcumque est, acceptum referre totum humanitati tuæ. USUS: Si quem hæ calamitates permovent. Cf. [Moveo](#), [Persuadeo](#).

PERMULCĔO, es, si, ctum (sum), ere, a. *Caresser, flatter.* SYN. Mulceo, delinio, mitigo. USUS: Animum voluptate, aures leni sono, senectutis tædia consolatione aliqua permulcere.

PERMULTUS, a, um, *Qui est en grand nombre, en grande quantité.* USUS: Permuli imitatores Principum. Cf. [Multus](#).

PERMŪNĬO, is, īvi vel īi, itum, ire, a. \* *Fortifier entièrement.* SYN. Munio.

PERMŪTĀTĬO, ōnis, f. *Changement, modification.* SYN. Mutatio. EPITH. Magna, publica, quadrantaria. USUS: Virtus nec temporum, nec tempestatum permutatione permutatur. Cf. [Mutatio](#).

PERMŪTO, as, avi, atum, are, a. *Changer, modifier complètement; échanger, faire le change.* SYN. Muto. USUS: Sententiam permutare. Permutatum solvere cum quæstu. Permutare pecuniam. Vereor, ne id quod tecum permutavi, versura solvendum mihi sit, *je crains que pour te payer ce que tu m'as donné par échange, c. à d., contre un titre émané de moi, contre ma signature, il ne me faille emprunter.* Cf. [Muto](#).

PERNA, æ, f. \* *Cuisse; jambon.* EPITH. Fumosa.

PERNĔGO, as, avi, atum, are, a. *Nier obstinément, absolument.* SYN. Prorsus nego. Cf. [Nego](#).

PERNĬCĬES, ēi, *Perte, ruine, malheur.* SYN. Exitium, labes, pestis, calamitas. )( Salus. EPITH. Aperta, communis, conjuncta cum magna calamitate reip., intestina, major. USUS: Reipublicæ perniciem moliri, comparare, *préparer des fléaux à la république.* In perniciem alicujus incumbere, *ne songer qu'à perdre qqn.* In perniciem ipse suam incurrit, *il court à sa perte.* Comuni perniciæ oppressus est, *il fut entraîné dans le malheur commun.* Perniciem a capitibus omnium depellere, *détourner les malheurs de la tête de tous.* Cf. [Ruina](#), [Calamitas](#), [Exitium](#).

PERNĪCĪŌSE, *D'une manière funeste, nuisible*. SYN. Pestifere. USUS: Quam dissolute, quam turpiter et perniciose.

PERNĪCĪŌSUS, a, um, *Pernicieux, funeste, dangereux*. SYN. Exitiosus, pestifer, noxius. PHRAS. Perniciosus patriæ civis, *citoyen dangereux pour sa patrie*. Qui semper stat adversus patriæ commoda, pernicipi est civibus, nihil non confert ad pernicipem civitatis; qui pernicipem patriæ non obscure comparat, molitur; qui in patriæ pernicipem ubique incumbit, qui pestem patriæ nefarie molitur. Cf. [Noxius](#), [Noceo](#). USUS: Consilium non modo inutile, sed etiam perniciosum reip.

PERNĪCĪTAS, ātis, f. *Vitesse, rapidité, légèreté*. SYN. Magna celeritas, velocitas.

PERNIX, īcis, omn. gen. *Prompt, léger, rapide*. USUS: Canis pernix. Cf. [Celer](#).

PERNOCTO, as, avi, are, n. *Passer la nuit*. SYN. Noctem ago, traduco. USUS: Pernocant venatores in nive. Amœniora studia pernoctant nobiscum et rusticantur, *elles (les lettres) veillent avec nous, etc.*

PERNOSCO, is, nōvi, nōtum, ere, a. *Étudier à fond, approfondir*. USUS: Motus animorum sunt penitus oratori pernoscendi, *l'orateur doit connaître à fond les mouvements du cœur humain*. Cf. [Nosco](#).

PERNOX, noctis, omn. gen. \* *Qui dure toute la nuit*. SYN. Noctem totam vigilans. USUS: Pernox luna erat.

PĒRŌRO, as, avi, atum, are, a. *Développer entièrement, expliquer; clore, terminer*. SYN. Perorationem habeo; concludo. ADV. Brevi, vehementius, graviter, ornate. USUS: Odio et strepitu senatus coactus est aliquando perorare, *il fut obligé par la malveillance et le bruit du sénat de clore son discours*. Perorare causam. Totum hoc crimen decumanum perorabo.

PĒRŌSUS, a, um, *Odieux, détesté*. USUS: Plebs consulum nomen perosa, *le nom de consul était odieux au peuple*. Cf. [Odium](#).

PERPELLO, is, pūli, pulsum, ere, a. *Pousser, ébranler, émouvoir, déterminer*. SYN. Impello, permoveo. USUS: Vultus ejus oculique te perpulerunt. Cf. [Impello](#).

PERPENDĪCŪLUM, i, n. *Niveau, fil à plomb*. USUS: Si id crederemus, non egeremus perpendiculis, non regulis, non normis, *si nous croyions cela,*



*nous n'aurions besoin ni de fils à plomb, ni de règles.* Columnas exigere ad perpendiculum. Ferri suo pondere deorsum ad lineam.

PERPENDO, is, pendi, pensum, ere, a. *Peser attentivement, considérer, juger.* SYN. Expendo, dirigo, cogito, examino. ADV. Diligentissime. PHRAS. Perpende, quæso, quam vana sint ista et inania, *considérez, je vous en prie, la vanité et le néant de ces choses.* Attende, quæso, intentoque animo intueri; mente animoque considera; animum tantisper adverte; animo cogitationeque percurrere ista ac vide quam vana sint ista et inania. Curas tuas ac cogitationes, punctum temporis in hoc defige, ut, quam vana sint ista ac inania, dispicias. Ad animum, quæso, paulisper refer; animo cogitationeque depinge, istarum rerum vanitatem; expende, quæso, suisque ponderibus examina inanitatem rerum omnium. Temporis partem aliquam in attenta istarum rerum cogitatione pone, justisque rationum momentis expende, quam vana hæc sint et inania. Seriam paulisper cogitationem suscipe, et quam inania hæc sint, cum animo reputa. Cf. [Considero](#). USUS: Hæc si ad utilitatem dirigas, recta sunt, si ad honestatem perpendas, pravissima, *cette conduite, envisagée d'après l'utilité, n'a rien de blâmable, mais elle est criminelle, si vous la jugez d'après l'honnêteté.* Amicitia veritate perpenditur.

PERPĒRAM, De travers, mal, à une manière vicieuse, fausse. SYN. Male, prave, perverse, præpostere, nequiter, vitio. USUS: Seu recte, seu perperam agas. Perperam consules dicuntur, qui vitio creati sunt.

PERPESSĪO, ōnis, f. *Résignation, fermeté, constance.* SYN. Perpessus. EPITH. Considerata laborum, facilius, indigna homine libero, voluntaria, diuturna. USUS: Dolorum, laborum perpessio. Dolor difficilis perpessu.

PERPĒTĪOR, ěris, pessus sum, peti, d., n. et a. *Supporter, souffrir avec constance, se résigner à.* SYN. Suffero, patior, fero, tolero. USUS: Dolorem fortiter perpeti. Cf. [Patior](#).

PERPĒTRO, as, avi, atum, are, a. \* *Exécuter, achever complètement.* SYN. Patro, perficio. USUS: Perpetrare cædem, *commettre un meurtre.* Bello, pugna, sacrificio perpetrato. Cf. [Perficio](#).

PERPĒTŪITAS, ātis, f. *Continuité, suite; intégrité.* SYN. Perennitas, continuatio, diuturnitas. USUS: Amicitia ad perpetuitatem fidelis est et

constans. Sibi ipsi in vitæ perpetuitate constare, *dans l'ensemble de la vie*. Perpetuitas sermonis, orationis, *suite du discours*.

PERPĒTŪO, *Constamment, sans interruption; éternellement*. SYN. In perpetuum. Cf. [Semper](#).

PERPĒTŪO, as, avi, atum, are, a. *Rendre continu, durable, faire durer*. SYN. Continuo. )( Mitigo. USUS: Magistratum potestas perpetuanda videtur, *il semble qu'il faille rendre les magistratures inamovibles*.

PERPĒTŪUS, a, um, *Continu, sans interruption; entier; éternel*. SYN. Perennis, constans, æternus, sempiternus, universus, continens. USUS: Hilaritatem illam in perpetuum amisi. Perpetuis et contextis voluptatibus fruitur. Oratio, historia, disputatio perpetua. Agmen perpetuum, nunquam interruptum.

PERPLĀCĒO, es, cere, n. *Plaire beaucoup*. USUS: Ea lex mihi perplacet. Cf. [Placeo](#).

PERPLEXĒ, \* *D'une manière obscure, embarrassée*. USUS: Perplexe agere, respondere.

PERPLEXUS, a, um, \* *Tortueux, embrouillé, obscur*. SYN. Intricatus, implicatus, tortuosus. USUS: Responsum perplexum. Dubii, ambigui, perplexi sermones. Cf. [Implico](#).

PERPLŪO, is, ere, n. et a. 1. n. *Pleuvoir à travers, laisser passer la pluie*. 2. a. *Faire pleuvoir qqche dans qqche*. USUS: Amor in pectus perpluit meum.

PERPŌLĪO, is, īvi, ītum, ire, a. *Polir, limer, corriger*. SYN. Expolio. USUS: Opus imperfectum perpolire et absolvere. Extremum perpoliendi operis laborem adhibere.

PERPŌLĪTĪO, ōnis, f. *Le fini, la dernière main*. SYN. Expolitio.

PERPŌTĀTĪO, ōnis, f. *Banquet, festin, orgie*. EPITH. Intemperantissima. USUS: Intemperantissimæ perpotationes. Cf. [Bibo](#).

PERPŌTO, as, avi, are, a. *Boire tout le temps, c. à d., avec excès*. ADV. Similiter. USUS: Totos dies perpotare. Cf. [Bibo](#).

PERPURGO, as, avi, atum, are, a. *Nettoyer entièrement; traiter, examiner à fond*. USUS: Nunc illud crimen mihi perpurgandum est. Cf.

Purgo.

PERQUAM, *Très*. SYN. Valde. USUS: Illud perquam puerile, ridiculum, ineptum. Cf. [Valde](#).

PERQUĪRO, is, sīvi, sītum, ere, a. *Approfondir, sonder*. SYN. Exquiro, inquiero. USUS: Res occultas perquirere ab aliquo. Cf. [Quæro](#), [Indago](#).

PERQUĪSĪTĒ, *Exactement, avec soin*. SYN. Exquisite, diligenter.

PERQUĪSĪTOR, ōris, m. *Celui qui recherche, qui s'enquiert*. USUS: Malevoli actionum perquisitores.

PERRUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. *Passer à travers en brisant; rompre, briser, forcer*. SYN. Disrumpo, perfringo, vi aperio, perseco. PHRAS. 1. Ipsas Alpes perrupit Hannibal, *Annibal se fraya une route à travers les Alpes elles-mêmes*. Cupiditate ac furore invadendæ Italiæ, omnia claustra Alpium refregit; objectas montium altitudines vi ac virtute perfregit; cum tot tamque difficiles viæ eluctandæ essent, per invias Alpes audacissime penetravit. Hannibale duce, corporibus armisque nixi Pœni cuneo viam rupere. 2. Romanus miles hostium aciem perrupit, *le soldat romain se fraya un passage à travers les bataillons ennemis*. Ferro atque audacia per confertos hostes sibi viam fecit; se inter tela volantia intulit infestamque aciem diremit; perfregit hostium cuneos et disjecit; per medios hostes audacissime perrupit; objectos hostium cuneos vi ac virtute perfregit. USUS: Insidias, legum pœnam perrumpere, *violier les lois*. Cf. [Perfringo](#).

PERSÆPE, *Très souvent*. USUS: De hoc genere persæpe senatus consulta fiunt. Cf. [Sæpe](#).

PERSĀLŪTĀTĪŌ, ōnis, f. *Salutations (à tout le monde), humble salutation*. SYN. Salutatio.

PERSĀLŪTO, as, avi, atum, are, a. *Saluer successivement tout le monde*. SYN. Saluto. Cf. [Saluto](#).

PERSCINDO, is, scīdi, scissum, ere, a. *Déchirer; ouvrir, briser*. USUS: Omnia perscindente vento.

PERSCRĪBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Écrire complètement, en toutes lettres*. SYN. Scribo; in tabulas refero. ADV. Accurate omnia, aperte, caute, diligentissime, enucleate, infra, nominatim, parcius, plane, spurcissime, summam, vere, copiose, recte, separatim, divinitus; litterate, scite,

sanctissime, honorificentius triumphum. USUS: Tu ad me explorata omnia perscribas. Falsum nomen perscribere, *inscrire une fausse dette*. Pecuniam ad ædem sacram reficiendam perscripsi, *j'ai destiné cet argent à la restauration du temple*. Cf. [Scribo](#).

PERSCRIPTŌ, ōnis, f. *Livre, registre, brouillon*. USUS: Suarum perscriptionum adversaria proferre, *produire des brouillons*. Controversia de tabulis et perscriptionibus, *examen de la teneur d'un contrat, ou de simples écritures*.

PERSCRIPTOR, ōris, m. *Celui qui met en écrit*. USUS: Perscriptor fenerationis.

PERSCRŪTOR, aris, atus sum, ari, d. *Fouiller, visiter avec soin*. SYN. Exquiro, inquiero, indago, exploro. ADV. Penitus. USUS: Speculari, investigare, perscrutari omnia. Cf. [Indago](#), [Inquiero](#), [Quæro](#).

PERSĒCO, as, cūi, sectum, are, a. *Couper entièrement*. USUS: Ecquid naturas rerum persequere, aperire, dividere possumus?

PERSĒCŪTŌ, ōnis, f. *Poursuite; souvent: Poursuite judiciaire*. SYN. Extraordinaria juris actio. USUS: Persecutionum cautionumque præceptio in Jure Civili. (Persecutio, Persecutor, *persécution, persécuteur, vulg. sunt.*) Latine rectius: Vexatio, vexator et hostis nominis Christiani.

PERSENTISCO, is, ere, a. *S'apercevoir de, remarquer*. USUS: Nisi essem lapis, hæc persentiscere debui. Cf. [Sentio](#).

PERSĒQUOR, ēris, ěcūtus sum, sequi, d. a. *Poursuivre; prendre comme guide, comme modèle; exécuter, faire, accomplir; expliquer*. SYN. Sequor, insequor, insector; colo, imitor; prosequor, exsequor. ADV. Acriter, commodissime res aliquas, crudelissime, cupidissime, temere, deinceps reliqua, digne injuriam, diligenter mandata, diligentissime, gravissime versibus, nominatim, publice bello, sapienter extrema, severe, studiosissime, subtiliter, subtilissime, vehementissime injurias, usque eo ducem. PHRAS. 1. Hostem fugientem persequi, *poursuivre un ennemi qui fuit*. Insectari, in tergis fugientium hæerere; fusos agere hostes; extremos agminis carpere et morari; novissimos carpere et premere, vestigiis cedentium insistere; hostibus instare, nec sui colligendi spatium dare; acerrimo impetu in fugientes hostes invehi. Cf. [Fugo](#). 2. Non cessat me persequi, *il s'acharne à me poursuivre*. Vexandi, oppugnandi, exagitandi

omnique me injuria lacesse finem nullum facit. Infensum, gravem, infestum mihi adversarium etiamnum experior; nusquam desinit mihi adversari, perniciem moliri, machinari exitium, ad perniciem nostram incumbere; nusquam me consistere patitur; incitandi me ac premendi, in me grassandi finem non faciet, donec odium suum meo sanguine satiarit, expleverit. Cf. [Adversor](#), [Odium](#), [Inimicus](#). USUS: 1. Sectam Academicam, mores patris persequitur. Eo pervenisti, quo ego persequi ægre potero. Diverticula, solitudines, flexiones persequi. 2. Tueor, *poursuivre*, *revendiquer*. Persequi jus suum. Bona sua lite et iudicio persequi, repetere. 3. Exsequor, *exécuter*, *accomplir*. Tua mandata persequor diligenter. 4. Ulciscor, *venger*, *punir par vengeance*. Inimicitias suas, injurias persequi et ulcisci. Aliquem bello persequi. 5. Complector, comprehendo, *traiter*, *exposer*, *raconter*. Rem totam publicis jam litteris est persecutus. Pharsaliam versibus est persecutus Lucanus. Nec reliquorum ætates scrupulosius persequamur. Cf. [Sequor](#).

PERSĖVĖRANTER, \* *Avec persévérance*. SYN. Constanter.

PERSĖVĖRANTIÀ, æ, f. *Persévérance*, *constance*. SYN. Assiduitas, constantia. EPITH. Grata alicui et jucunda, nimia, stabilis et perpetua. USUS: Retinenda igitur vobis est constantia, gravitas, perseverantia. Cf. [Constantia](#).

PERSĖVĖRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Persister*, *persévérer dans*, *demeurer ferme*, *inébranlable*. SYN. Persto, persisto, permaneo, obfirmo animum in aliqua re. ADV. Fortissime, stulte et diu in parum cognito. USUS: 1. In sententia, in vitiis perseverare. Cujusvis est errare, nonnisi insipientis perseverare in errore. 2. Absolvo, exsequor, *continuer*, *ne pas cesser*. Quod turpiter suscepas, perseverare et transigere non debuisti, *continuer et achever ce que tu avais entrepris*. Cf. [Maneo](#).

PERSISTO, is, stīti, ere, n. *Persister*, *persévérer dans qqche*. SYN. Persto, persevero, in eodem vestigio hæreo. USUS: In eo perstitisti. Cf. [Persevero](#).

PERSOLVO, is, solvi, sölūtum, ere, a. *Payer entièrement*. SYN. Solvo. ADV. Cumulate. USUS: 1. Persolvi quod debui. Promissa cumulate persolvere. 2. Præsto, *compter*, *donner*, *rendre*. Persolvere officium, gratiam, rationem officii sui. Persolvere pœnas iudicio, *être puni*. Cf. [Solvo](#).

PERSŌNA, æ, f. *Rôle, caractère, personnage; masque*. SYN. Partes, munus, officium; larva. EPITH. Aliena, apta, aptior, certa, communis; extrema, fœda, gravis, magnifica, præstans, tam gravis, tam severa, gravissima, idonea, improba, impurissima, levis, luculenta, muta, pacifica, quæstoria, stultissima, turpissima, vehemens et acris. Personæ antiquæ, difficillimæ, dissimillimæ, fictæ, heroicæ, graves, innumerabiles, obscuræ, propriæ. USUS: 1. Personam Principis egregie sustinuit, gessit, tenuit, tuitus est, *il s'acquitta très bien de son rôle de chef d'État*. Magistratus gerit personam civitatis. Personam magistratus alicui imponere *vel* detrahare. Non capiunt angustiae pectoris tui personam. Consulis tam gravem, tam severam. 2. Hominis conditio, *personne*. Cæsar Pompeium nunquam nisi honorificentissime appellat; at in ejus personam multa facit asperius. Musica a Principis persona abest. Ea age quæ digna sunt persona tua. 3. In Comædiis et Tragædiis, *le rôle, le caractère, le personnage que l'auteur représente*. Medea et Atreus heroicæ personæ. 4. Larva, facies ficta, histrionica, *masque que portaient les acteurs*. Ex persona mihi ardere oculi histrionis videbantur. Personam tragicam forte vulpes viderat. (*Vulg. tamen est: Quinque personæ in navi fuere, etc., il y avait cinq personnes dans le navire.*) Latine rectius dixeris: Homines quinque in navi erant. In Divinis Mysteriis sanctitas et necessitas hanc vocem approbavit.

PERSŌNĀTUS, a, um, *Masqué, qui a un masque*. SYN. Qui gestum vultumque alium capit. USUS: Ne Roscium quidem personatum laudant senes nostri. Personatus cur ambulem? *Pourquoi porterais-je un masque?* parumne fœda persona est ipsius senectutis?

PERSŌNO, as, nŭi, ĭtum, are, n. et a. *Résonner, retentir*. ADV. Acerbissime. USUS: Tota vicinia cantibus personabat. Aures nostræ vocibus adhucdum illis personant.

PERSPECTUS, a, um, *Examiné à fond, reconnu, éprouvé, manifeste*. SYN. Cognitus, exploratus, pertractatus, certus. USUS: Quorum vita perspecta est in magnis rebus. Homo perspectæ virtutis. Tua in me perspecta benevolentia. Cf. [Notus](#).

PERSPERGO, is, ere, a. *Assaisonner*. USUS: Respergo, aspergo.

PERSPĪCĀCĪTAS, ātis, f. *Perspicacité, pénétration, discernement*. SYN. Acumen, solertia. USUS: Qua es perspicacitate, facile hæc intelliges. Cf. [Acies](#), [Ingenium](#), [Acumen](#), [Perspicio](#).



PERSPĪCAX, ācis, omn. gen. *Perspicace, clairvoyant, plein de pénétration*. SYN. Solers, acutus, ingeniosus. USUS: Homo natura perspicax et acutus. Cf. [Ingeniosus](#), [Sagax](#).

PERSPĪCIĒNTĪA, æ, f. *Connaissance parfaite, exacte de qqche*. SYN. Consideratio, contemplatio, cognitio, intelligentia. USUS: Quod honestum est in perspicientia et solertia veri versatur.

PERSPĪCĪO, is, spexi, spectrum, ere, a. *Examiner avec soin, voir, apercevoir, distinguer*. SYN. Animadverto, animo comprehendo, mente comprehendo, mente consequor, cogitatione complector. ADV. Acutissime, altius, dilucide; etiam atque etiam, optime, plane, penitus, præclare, solertissime, studiose, maxime, facile, plane. USUS: Rem cum consilio et cura perspicere non potui. Perspicere quid in quaque re verum sit; perspicere rerum naturam. Cf. [Adverto](#), [Intelligo](#), [Cognosco](#).

PERSPĪCŪĒ, *Clairement, nettement*. SYN. Manifeste, aperte, dilucide. USUS: Res perspicue falsa, turpis, *chose évidemment fausse, honteuse*.

PERSPĪCŪĪTAS, ātis, f. *Évidence*. SYN. Evidentia.

PERSPĪCŪUS, a, um, *Évident, clair, manifeste*. SYN. Clarus, evidens, apertus, manifestus, minime dubius. PHRAS. Doctrina hæc non satis est perspicua, *cette doctrine n'est pas assez claire*. Res istæ non ita sunt in medio positæ, sed a vulgi sensu intelligentiaque disjunctæ. Doctrina paulo magis est recondita et puerili ingenio non satis æqua; abhorrent ista ab adolescentum intelligentia neque satis sunt obvia. Cf. [Obscurus](#). USUS: Hoc perspicuum est constatque inter omnes. Rem suspiciosam, perspicuam facere. Ivit ad perspicuam mortem. Cf. [Evidens](#).

PERSTO, as, stīti, stātum, are, n. *Persévérer, persister, demeurer ferme*. SYN. Persisto, persevero. USUS: Perstat in sententia, in consilio. Cf. [Duro](#).

PERSTRĒPO, is, pŭi, ĭtum, ere, n. et a. \* *Faire grand bruit, faire du vacarme*.

PERSTRINGO, is, strinxi, strictum, ere, a. *Lier, attacher; effleurer, toucher, saisir*. Vincio, percurro, leviter tango, strictim attingo, breviter strictimque dico, delibo, non longius persequor. ADV. Breviter, celeriter, leviter, impune, perquam breviter. USUS: 1. In animo est, transire celeriter, breviter perstringere rem unamquamque. 2. Carpo, pungo, reprehendo, *piquer, blesser par un blâme, par des plaisanteries, reprendre*. Summa

libertate, verbis asperioribus, nec sine contumelia aliquem perstringere. 3. Obcæco, *éblouir*. Voluntas rationi inimica mentis oculos perstringit. Dignitas mea et splendor perstringit aciem oculorum tuorum. Oculos omnium auri splendore perstringit, *il éblouit tous les yeux par l'éclat de l'or (fam. jette de la poudre aux yeux)*. 4. Sulco, *sillonner, labourer*. Terram aratro perstringere. Cf. [Reprehendo](#).

PERSUĀDĒO, es, si, sum, ere, a. *Persuader, convaincre, amener à croire; engager, déterminer à, conseiller de*. SYN. Fidem facio; probo, ad credendum duco. ADV. Penitus, prorsus, plane, temere quidquam. PHRAS. 1. Philosophiæ studium mihi persuasisti, *vous m'avez conseillé l'étude de la philosophie*. Tuo suasu et instinctu, te auctore, duce et consuasore adductus, ad philosophiam me contuli; tuis consiliis ac hortatibus animum ad philosophiæ studium adjunxi, adjeci, applicui; tuæ vis orationis animum meum ab omni alia cogitatione ad philosophiæ studium traduxit; illa ex intimis animis illum philosophiæ horrorem evellit. In Academiam me totum compulisti. 2. Non possum mihi persuadere ut hominem alloquar, *je ne puis me résigner à parler à cet homme*. Inducere animum non possum; adduci non possum; in animum inducere non possum; imperare mihi non possum; impetrare a me non possum; inferre vim anime eam non possum, ut cum illo sermonem jungam; ut vultum ejus subeam sermonemque conferam, neque adduci mea sponte, neque ulla impelli, perpelli ratione possum. 3. Suam sententiam nunquam mihi persuadebit, *jamais il ne m'amènera à son sentiment*. In suam sententiam nunquam me adducet, perducet; sibi ut assentiar, nunquam me adducet; hujus persuasu et inductu ad aliam sententiam nunquam deducar; in istam sententiam nunquam me trahet, flectet; de mea sententia nunquam me deducet. Cf. [Moveo](#), [Induco](#). USUS: Hoc persuasum sit omnibus. Persuasus est animus auditorum. De paupertate nunquam persuadebis.

PERSUĀSĪO, ōnis, f. *Action de persuader, persuasion*. SYN. Persuasus. USUS: Dicere apposite ad persuasionem, *parler de manière à opérer la persuasion, à persuader*.

PERSUĀSŪS, ūs, m. *Persuasion, conseil, instigation*. SYN. Persuasio.

PERSULTO, as, avi, atum, are, a. et n. \* *Sauter, bondir*. USUS: Memores quoties hostis ipsorum agrum persultasset, *avait fait incursion sur leur territoire*.

PERTÆDEET, tæsum est, imp. et n. *S'ennuyer fort; être dégoûté, fatigué.*  
USUS: Illum pertæsum est levitatis Græcorum.

PERTÆSUS, a, um, *Ennuyé, las.* USUS: Pertæsus sum sermonis vel sermonem.

PERTENDO, is, di, sum, ere, n. et a. 1. a. *Terminer.* 2. n. *Tendre vers un but, s'efforcer d'arriver à.* SYN. Contendo. Cf. [Contendo](#).

PERTENTO, as, avi, atum, are, a. *Essayer, éprouver.* SYN. Tento, exploro, attento. Cf. [Tento](#), [Periclitor](#).

PERTĚRĚBRO, as, avi, atum, are, a. *Percer, trouver, transpercer.* SYN. Exterebro, perforo.

PERTERRĚFĀCĪO, is, fēci, factum, ere, a. *Épouvanter, terrifier.* SYN. Perterreo. Cf. [Terreo](#).

PERTERRĚO, es, ūi, ĭtum, ere, a. *Épouvanter, frapper de terreur.* SYN. Terreo, conterreo, exterreo, perterrefacio, exanimo, metum affero, obstupefacio. ADV. Vehementius, subito. USUS: Vultu alicujus perterreri. Cf. [Terreo](#).

PERTEXO, is, xŭi, textum, ere, a. *Achever, terminer.* SYN. Perficio. ADV. Graviter, valde graviter. USUS: Pertexe modo quod exorsus es, *achève de dire ce que tu as commencé.*

PERTĪCA, æ, f. *Perche.*

PERTĪMĚSCO, is, mŭi, escere, n. *Craindre, redouter foi.* SYN. Perhorresco. ADV. Graviter, magnopere, non mediocriter, vehementius invidiam, incredibiliter. USUS: Pertimescere de honore et fama. Cf. [Timeo](#).

PERTĪNĀCĪA, æ, f. *Opiniâtreté, obstination; constance, fermeté.* SYN. Pervicacia, obstinatio. EPITH. Nefaria, perseverantiæ finitima. USUS: Nec pertinacia, nec cum iracundia disputari recte potest. Libertas non in pertinacia, sed moderatione sita est. Cf. [Obstinatio](#).

PERTĪNĀCĪTER, *Avec opiniâtreté, constance, acharnement.* SYN. Cum pertinacia, parva animi contentione. USUS: Pertinaciter illi infensus est, *il est son mortel ennemi.*

PERTĪNAX, ācis, omn. gen. *Obstiné, opiniâtre, entêté; ferme, constant.* SYN. Obstinatus, obfirmatus, pervicax. ADV. Valde. PHRAS. Pertinax est in

sententia, *il est obstiné dans son sentiment*. Ille, ut præceps sortitus ingenium, pertinaciter adversus ista tendit; prava animi contentione proventus, negat sibi integrum de sententia decedere; obstinato unus animo resistit; contumax ille et ad repugnandum obstinatus perstat in sententia; pervicacis ad omnia, quæ agitat, animi nimiumque sui juris ac sententiæ est; obstinatione quadam sententiæ cum aliis pugnaciter certat; a sententia deduci nullius persuasu ac inductu potest. Cf. [Obstinatus](#). USUS: Sermo lenis, non pertinax. Vicit tamen omnia pertinax virtus, *sa vertu persévérante triompha pourtant de tout*.

PERTĪNĒO, es, ūi, ere, a. *S'étendre, se répandre, appartenir à; se rapporter à, aboutir à*. SYN. Permano, permeo, penetro. ADV. Magnopere ad dicendum, omnino nihil ad se, nunc certe, publice ad civitatem, valde ad rem, vehementer. USUS: Vis cœlestium corporum ad plantas pertinet. Vis per totum corpus pertinens. Nervi toto corpore pertinentes. DEUS pertinens per omnes naturas, per terras, per mare. Romani Imperii ditio ad Rhenum pertinet. Silva pertinet a flumine ad summas Alpes. Ad montes usque ea planities pertinet, *s'étendre*. Vulgo pertingit.

PERTĪNET, ūit, ere, *Concerner, regarder; appartenir*. SYN. Attinet, spectat, attingit; partes meæ sunt, officium hoc præcipue meum est. PHRAS. Hoc ad me non pertinet, *cela ne me regarde pas*. Mea causa nihil eo facto contingitur; ejus rei culpa aut infamia me non attingit. Nihil istud ad me; mea res hic non agitur; mihi isthic neque seritur neque metitur. USUS: Intelligere quo quidvis pertineat. Summa illuc pertinet ut sciatis. Ea opinio eodem pertinet, recidit, revolvitur, *cela revient au même*. Pertinet hoc non modo ad dignitatem, sed ad salutem, *cela concerne non seulement votre dignité, mais encore votre vie*. Hoc ad me pertinet, *cela m'appartient*. Cf. [Attinet](#), [Munus](#), [Officium](#).

PERTRACTĀTĪO, ōnis, f. *Action de s'occuper de qqche, gouvernement, administration*. SYN. Usus, evolutio. EPITH. Multa rerum publicarum. USUS: Multarum rerum pertractatione multa di cimus. Diligens Poetarum pertractatio, *étude assidue des poètes*.

PERTRACTO, as, avi, atum, are, a. *Toucher, palper; appliquer son esprit, observer, étudier*. SYN. Tracto, verso, pervolvo. ADV. Diligenter narrationem, mollius, penitus. USUS: Orator sensus mentesque hominum pertractare debet. Gesti negotii rationem diligenter et sæpe pertractare.

Pertractare ea quæ rem continent, *s'occuper de ce qui se rapporte au sujet*. Cf. [Tracto](#).

PERTUNDO, is, tūdi, tūsum, ere, a. *Percer, trouver, creuser*. USUS: Cave, ne quis crumenam pertundat, *prends garde que quelque filou ne coupe ta bourse*.

PERTURBĀTĒ, *Confusément, pêle-mêle, sans ordre*. SYN. Confuse.

PERTURBĀTĪO, ōnis, f. *Trouble, désordre, confusion; passion, trouble de l'âme*. SYN. Motus animi turbidus, affectio animi, confusio, fluctuatio animorum. )( Serenitas, consilium, iudicium. EPITH. Brevis animi, diuturna, fœda, gravis ægritudinis, magna animi, opinabilis, tanta, vehementior, vitiosa, universa, voluntaria. Perturbationes cœlestes et maritimæ et terrenæ, hilariores, magnæ animi, moderatæ, naturales, rationis expertes, novæ, pestiferæ, tabificæ mentis, vitiosæ, voluntariæ. PHRAS. 1. Perturbationes animi compescendæ sunt, *il faut réprimer ses passions*. Opera danda, ut mens turbido animi motu semper vacet; ne condolescat, concupiscat, extimescat, efferatur lætitia; ne voluptate, libidine, metu, aut quavis alia animi ægrotatione jactetur; absint tabificæ mentis perturbationes, motus turbulenti jactationesque animorum incitatur et impetu inconsiderato elatæ, rationem omnem repellentes. Sit animus vacuus, liber, solutus a gravibus illis concitationibus, tam inter se dissentientibus atque distractis. Frangendi sunt ac comprimendi motus illi turbidi iræ, cupiditatis, etc., contrarii inimicique rationis. Fervor ille concitatioque animi ac commotio, motus denique omnes rationi non obtemperantes coercendi ac reprimendi. Cf. [Motus](#). 2. Magna est perturbatio temporum rerumque, *les temps sont agités, tout est en révolution*. Impeditissima sunt reipublicæ tempora; omnia sunt tumultus, timoris, fugæ plena; omnia divina humanaque jura permiscentur; magno in motu temporum, magna conversione rerum, magna confusione et perturbatione versamur. Quis est, qui non misceat in republica aliquid? qui has temporum inclinationes suis consiliis opportunas non ad patriæ perniciem convertat? USUS: 1. Perturbationes sunt turbidi animorum motus, aversi a ratione, inimici mentis vitæque tranquillæ. Nulli perturbationi animi aut fortunæ succumbere. Cavendum, ne in perturbationes exanimationesque incidamus. In maxima perturbatione sum, versor, jaceo. Magna perturbatione commotus sum. Impetu quodam animi et perturbatione potius quam consilio regi, incitari, *obéir plutôt à un élan*

*désordonné de l'âme qu'au jugement et à la raison. Sapiens omni perturbatione vacat. 2. Confusio, trouble, révolution. Quid est tumultus, nisi perturbatio reipublicæ? Cf. Turbidus.*

PERTURBĀTRIX, trīcis, f. *Celle qui trouble, perturbatrice.*

PERTURBO, as, avi, atum, are, a. *Troubler, bouleverser.* SYN. Turbo, perturbationem affero, concito; misceo, permisceo, confundo. ADV. Valde, vehementius. PHRAS. Perturbatus est animo, *il a l'esprit bouleversé.* Confusus ex recenti morsu animi, nec lingua, nec mente consistit. Metu luctuque alienatus animus perturbatione succumbit; in maxima perturbatione est, versatur, jacet. Cf. Turbidus. USUS: Non me clamor tuus iste commovet aut perturbat. Civitas seditionibus perturbata. Perturbato ordine ætatum seu confuso, *l'ordre des temps étant confondu, interverti.* Cf. Turbo.

PĔRUNGO, is, nxi, nctum, ere, a. *Enduire entièrement, frotter.* SYN. Ungo. USUS: Corpora oleo perunxerunt, *ils frottèrent d'huile tout le corps.*

PĔRŪRO, is, ussi, ustum, ere, a. *Brûler entièrement.* USUS: Hominem perustum gloria magis magisque incendere, *dévoré de l'amour de la gloire.*

PERVĀDO, is, si, sum, ere, n. *Arriver, venir; pénétrer, se répandre.* SYN. Pervenio, permano. USUS: Ne quid in aures, quod noceat, possit pervadere. Rumor, fama, clamor urbem *vel* per urbem pervasit. Incendium per sata, tempestas per vineta pervasit. Ea opinio, is pavor omnium animos pervadit. Quaque iter faceret, calamitas quædam pervadere videbatur.

PERVĀGĀTUS, a, um, *Très répandu, très connu.* SYN. Divulgatus, pervulgatus, vulgaris. USUS: In re tam clara, tam testata, tam illustri et pervagata. Vulgare, quotidianum, pervagatum. Res est notissima et pervagata. Cf. Notus, Rumor.

PERVĀGOR, aris, atus sum, ari, d. *Aller çà et là, errer; s'étendre, se répandre.* SYN. Erro. ADV. Similiter, longe et late. USUS: Lætitiæ, timores animos hominum pervagantur. Cf. Vagor.

PERVĔHO, is, xi, ctum, ere, a. *Voiturer, transporter.* SYN. Perduco, eveho. Cf. Veho.

PERVELLO, is, velli, ere, a. *Molester, tourmenter.* SYN. Vello, vellico.



PERVĚNĚŮ, is, vĕni, ventum, ire, n., *nonnunquam a. Arriver à, parvenir à; atteindre, gagner*. SYN. Devenio; pertineo, mano, permano, perducor, accedo. ADV. Commodius ad exitum, gradatim, mature, occulte ad, ocius ad suum, penitus in disputationem, proclivius in laudem, spisse, tum, tardius ad fructum laborum, volubiliter ad extremum. USUS: Non potui, quo contendebam, pervenire. Jacta in me convitia ad animum meum non pervenerunt. Sensus rei ad omnes non pertinuit, pervenit. Ad paucos licentia, culpa, infamia, pœna, pecunia pervenit. Virtus sine fortunæ præsidiis, labore et constantia, quo vult, pervenit. In laudem, ad exitum, ad fructum laborum pervenit. Cf. [Venio](#).

PERVERSĒ, *De travers; d'une manière vicieuse*. SYN. Præpostere, perperam. USUS: Perverse beneficio, re aliqua abuti.

PERVERSĪTAS, ātis, f. *Renversement; dépravation, perversité, dérèglement*. SYN. Pravitas, improbitas. EPITH. Incredibilis hominum, magna, summa opinionum, tanta. USUS: Est incredibilis hominum perversitas, improbitas, amentia. Summa opinionum perversitas. Cf. [Malitia](#).

PERVERSUS, a, um, *Pervers, dépravé, vicieux*. SYN. Pravus, improbus, præposterus. USUS: Strabonum perversi oculi. Perversa sapientia. Ludi contaminati, perversi, deformati. Cf. [Malus](#), [Improbis](#), [Pravus](#).

PERVERTO, is, ti, sum, ere, a. *Renverser, bouleverser, détruire*. SYN. Inverto, subverto. USUS: Jura omnia divina et humana labefactare et pervertere. Omnia rapinis, incendiis, sacra inextinguibili scelere pervertere. Nunquam illo me opprimit consilio, nunquam artificio pervertet.

PERVESTĪGĀTĪŮ, ōnis, f. *Investigation, recherche minutieuse*. SYN. Inquisitio. EPITH. Diligentissima.

PERVESTĪGO, as, avi, atum, are, a. *Chercher, épier, explorer*. SYN. Invenio, reperio. Cf. [Quæro](#).

PERVĪCĀCĪA, æ, f. *Opiniâtreté, entêtement*. SYN. Pertinacia.

PERVĪCAX, cācis, omn. gen. *Ferme, obstiné; entêté*. SYN. Durus, contentiosus, nulli cedens, contumax. Cf. [Pertinax](#), [Obstinatus](#).

PERVĪDĚŮ, es, vidi, vĭsum, ere, a. *Voir distinctement, voir tout*. SYN. Video. ADV. Penitus.

PERVĪĢĻĀTĪO, ōnis, f. *Veillée religieuse*. SYN. Vigilia. EPITH. Nocturna.

PERVĪĢĻO, as, avi, atum, are, n. *Veiller toute la nuit, passer la nuit blanche*. SYN. Pernocto. Cf. [Vigilo](#).

PERVINCO, is, vīci, victum, ere, n. et a. *Vaincre complètement*. SYN. Vinco.

PERVĪUS, a, um, *Accessible, praticable, ouvert*. SYN. Apertus. USUS: Transitiones perviæ, *passages ouverts*.

PERVŌLO, as, avi, atum, are, n. *Traverser en volant, parcourir rapidement*. ADV. Velocius. USUS: Decem horis nocturnis sex et quinquaginta millia passuum cisiis pervolavit, *pendant la nuit, en dix heures, il a fait en voiture une course de cinquante six milles*.

PERVOLVO, is, volvi, vŏlūtum, ere, a. *Rouler, tourner; feuilleter, lire*. SYN. Verso. USUS: TRANSL. Deinde ut in iis locis pervolvatur animus, *se familiariser avec ces lieux communs, les étudier*. Cf. [Lego](#).

PERVŌLŪTO, as, avi, atum, are, a. *Feuilleter, lire assidûment des livres*. SYN. Pertracto, evolvo, voluto. Cf. [Lego](#).

PERVULGĀTUS, a, um, *Très ordinaire, très commun, banal; connu*. SYN. Jactatus, pervagatus, vulgaris. USUS: Clarum, notum apud omnes, testatum, pervulgatum est. Cf. [Notus](#).

PERVULGO, as, avi, atum, are, a. *Communiquer au public, répandre, publier*. SYN. Divulgo. USUS: Librum pervulgare, edere. In re tam clara, tam testata, tam abs te ipso pervulgata, *à l'occasion d'un fait si clair, si attesté, si divulgué par vous-même*.

PES, pēdis, m. *Pied*. EPITH. Dexter, sinister, extremus. Pedes contaminati, durissimi, extremi, heroici, liberiores, medii, minuti, rudes, posteriores, primi et postremi. USUS: Pedibus iter facere, conficere, ingredi, ire, reverti, venire, *aller, marcher à pied*. Pedibus merere, stipendia facere, *servir dans l'infanterie*. Ad pedes desilire, se dare, *mettre pied à terre, en parl. de la cavalerie*. Ad pedes alicujus supplicem accedere, jacere, volutari, se abjicere, projicere, sternere, *se jeter aux pieds de qqn*. Pedibus flumen transmittere, *passer une rivière à gué*. Pedem conferre ac propius accedere, *s'approcher*. Pedem referre, *reculer*. Pedem in alieno solo ponere, *se mêler*.

*de ce qui ne nous regarde pas. Trahantur per me pedibus ista, on peut bien, si l'on veut, traîner cela par les pieds, c. à d., qu'on bouleverse tout, je m'en soucie fort peu. Pede terram percutere, supplodere, frapper du pied la terre. Ex pedibus laborare, avoir la goutte. Pedum officio carere, être privé de l'usage des pieds. Pedem in Italia nullum video, qui non sit in illius potestate, il n'y a pas en Italie un pouce de terrain qui ne soit en son pouvoir. Pedem a te discessi nunquam, je ne vous ai jamais quitté. Hoc negotium, hæc oratio nec caput, nec pedes habet, cela n'a ni queue ni tête.*

PESSŪLUS, i, m. *Verrou, barre.* USUS: Foribus obdere pessulum.

PESSUMDO, as, dēdi, dātum, dāre, a. *Ruiner, détruire, anéantir.* SYN. Protero, conculco. Cf. [Perdo](#), [Destruo](#), [Everto](#).

PESTĪFER, ěra, ěrum, *Pestilentiel.* SYN. Perniciosus. )( Salutaris. USUS: A pestiferis, nocentibus, funestis rebus refugere.

PESTĪFĚRE, *D'une manière ruineuse, désastreuse.* SYN. Perniciose.

PESTĪLENS, entis, omn. gen. *Empesté, insalubre, malsain.* SYN. Pestifer. )( Salubris. USUS: Locus pestilens cœloque calamitosus. Annus pestilentissimus.

PESTĪLENTĪA, æ, f. *Peste, contagion, épidémie.* )( Salubritas. PHRAS. Pestilentia tum gravissime sæviebat, *la peste sévissait alors d'une manière affreuse.* Grave tempus, annusque pestilens erat urbi agrisque; pestilentia gravissime laboratum erat; annus erat gravissimus, ac pestilentissimus; annus erat fœdus intemperie cœli maximeque pestifer; sæviebat tum pestilentiae vis maxime; gravis eo anno inciderat pestilentia; multiplici clade fœdatus erat annus, urbem agrosque urente pestilentia, exorta pestilentia fœda homini, fœda pecori; contagio vulgabat morbos, urbs assiduis exhausta funeribus, multæ et claræ lugubres domus; urbs tota gravi pestilentia conflictabatur; flagrabat pestilentia urbs tota; annum illum pestilentia infamem mors multorum fecerat; vis pestilentiae ingens urbem depasta, depopulata erat; multus eo anno mortales pestilentia absumpsit, consumpsit. USUS: Abiit de loco pestilentia, sed me non attigit. Ager propter pestilentiam vastus atque desertus.

PESTIS, is, f. *Fléau, peste, ruine, malheur.* SYN. Pernicies. EPITH. Adulta, calamitosa, capitalis, communis, detestabilis, funesta reipubl., immanis, importuna, magna, mala, miserrima, nefaria, perniciosa, præsens,

tetra, horribilis et infesta. Pestes anxiae, naturales, nefariae, publicae sociorum, reliquae. USUS: Nulla tam detestabilis pestis est, quae non homini ab homine nascatur. Pestem alicui ac perniciem machinari, afferre, importare, *préparer la perte de qqn.* Pestem a republica depellere, avertere, *éloigner un fléau de la république.* Pestem eam civitatis comprimere, reprimere, exsecare, exstinguere, *arrêter, empêcher les fléaux qui menacent l'État.* Pestis ac perniciēs civitatis; funesta reipublicae pestis; illa furia ac pestis patriae, *furie, fléau de la patrie.* Pestes hominum laude aliena dolentium, *personnes fort dangereuses que le mérite d'autrui afflige.*

PĒTĀSĀTUS, a, um, *Coiffé d'un pétase.* SYN. Petaso tectus.

PĒTĀSUS, i, m. *Pétase, chapeau à larges bords pour les voyages.* SYN. Latus pileus, capitis tegmen.

PĒTĪTĪO, ōnis, f. *Demande, brigue, candidature.* SYN. Rogatio, rogatus, preces. EPITH. Aliena, angusta, apta, extraordinaria, integra, plena pompae, illustris, splendida, popularis, tota. USUS: 1. Petitionem consulatus adornare. Petitionem alicujus oppugnare. 2. Percussio, ictus, coniectio teli, *attaque, assaut, coup.* Has petitiones ita coniectas, ut vitari non posse viderentur, parva corporis declinatione effugi, elusi, *ces coups, dirigés de telle sorte qu'il paraissait impossible de les éviter, je les ai esquivés par un léger mouvement.*

PĒTĪTOR, ōris, m. *Candidat; demandeur.* SYN. Actor, ambiens. EPITH. Bonus. USUS: Personam petitoris suscipere, accusatoris deponere, *prendre le rôle de plaignant (au civil), et quitter celui d'accusateur (au criminel).*

PĒTO, is, īvi vel īi, ītum, ere, a. *Demander, réclamer.* SYN. Posco, postulo, contendo, exposco, flagito, imploro. ADV. Æque, aliunde copiam dicendi, alte proœmium, altius initium rei, amantissime, aperte exercitum, assidue, diligenter, audacter, blandius, breviter, contra, deinceps magistratum, diligentius quid, etiam atque etiam, majorem in modum peto et contendo. Jam pridem, imprudenter, magnopere, maximo opere, necessario, negligenter aedilitatem, nominatim tribunatum, ordinatim honores, paulo quidem post, perspicue pacem, proxime consilium, prudentissime, similiter quid, summopere sapientiam, tamdiu nihil, valde, vehementer. USUS: 1. Singulari studio, majorem in modum a me petebat. A philosophia consolationem peto. Veniam, honorem petere. 2. Appeto, invado, *attaquer, assaillir.* Contumeliis, lapidibus, fraude, insidiis petere.

Jugulum, sanguinem, vitam alicujus petere. 3. Quæro, *prendre, chercher*. Fugam petere. Fuga salutem petere. 4. Aliquo proficisci, *prendre, choisir, (partir pour qqe lieu)*. Romam petere. Loca calidiora petere. Cf. [Rogo](#).

PĚTRA, æ, f. \* *Pierre, rocher*. SYN. Rupes.

PĚTŮLANS, antis, omn. gen. *Gai; impertinent, pétulant*. SYN. Protervus, audax. ADV. Effuse. PHRAS. Nihil illo juvene petulantius, *ce jeune homme est rempli d'impudence*. Nihil immodestius aut minus ingenuum; temerarii ac procacis adolescentis furor et protervitas frangi satis non potest. Effrenata juvenis licentia in gyrum rationis duci non potest; non minis, non blanditiis ad officium redigi se patitur. USUS: Petulans et furiosum dicendi genus, *éloquence emportée, furibonde*. Jocus illiberalis; petulans, obscœnus. Homo petulans et plane insanus. Cf. [Audax](#).

PĚTŮLANter, *Sans retenue, impudemment*. SYN. Licenter. USUS: Petulanter in aliquem invehî.

PĚTŮLANTĪA, æ, f. *Audace, impudence*. SYN. Procacitas, protervitas. )( Modestia, pudor. EPITH. Aperta, tolerabilis, inimicissima. USUS: Hinc pudor pugnat, inde petulantia et furor. In petulantiam incidere. Petulantiam alicujus frangere.

PĚTULCUS, a, um, *Effronté*. SYN. Lascivus.

PHĀLANX, gis, f. *Phalange (corps de troupes disposées en carré et qui combattaient sur cinquante de front et seize de profondeur; en parl. phalange macédonienne)*. SYN. Agmen militare Macedonicum.

PHĀLĚRÆ, ārum, f. pl. *Ornement, colliers*. SYN. Equorum ornamenta. EPITH. Nobiles.

PHĀLĚRĀTUS, a, um, *Orné de phalères*. SYN. Phaleris ornatus.

PHANTĀSĪA, æ, f. *Idée, pensée, conception*. USUS: Ex impulsione extrinsecus oblata, quam phantasiam vocamus.

PHĀRĚTRA, æ, f. \* *Carquois*.

PHARMĀCŎPŌLA, æ, m. *Pharmacien; charlatan*. SYN. Unguentarius. EPITH. Circumforaneus.

PHĀSĚLUS, i, m. et f. *Faséole*. TRANSL. *Barque légère*. SYN. Myoparo.

PHĪLŌLŌGĪA, æ, f. *Passion pour les recherches et les travaux d'érudition*. SYN. Studium vel amor sermonis.

PHĪLŌLŌGUS, i, m. *Érudit, savant, littérateur*. USUS: Homines nobiles, sed nullo modo philologi.

PHĪLŌSŌPHĪA, æ, f. *La philosophie*. SYN. Studium vel amor sapientiæ. EPITH. Acutior, antiqua, antiquissima nobilissimaque ars vitæ, commentatio mortis, cultura animi, frugifera et fructuosa, intima, magna, media, medicina animi, molesta, orba, patria et avita, referta, quædam procreatrix et quasi parens laudatarum artium, præpotens et gloriosa, similis alicujus, tota, vera, vera et antiqua, verissima, elegans, vetus, universa. PHRAS. 1. Velim philosophiæ studeas, *je voudrais bien vous voir étudier la philosophie*. Velim ad philosophiam animum adjungas; studium tuum applies, te conferas, philosophiæ operam des; studium dices. Velim, rerum humanarum atque etiam divinarum cognitionem studiose colas, toto pectore complectaris. Velim, te ad ejus studium scientiæ adjungas, unde nascitur atque alitur moderatio vitæ; unde omnis ordo ac tota recte vivendi ratio manat. Tu velim juris ac honestatis omnis parentem philosophiam, quanto poteris studio, complectare. Tu velim omnes animi vires ad sapientiæ studium conferas. 2. Philosophia utilissima ad res humanas scientia, *la philosophie est une science très utile aux choses humaines*. Philosophia omnium mater artium, donum et inventum deorum; laudandarum omnium artium parens et procreatrix; ars vitæ, mater omnium bene factorum ac dictorum; medicina animi, cultura animi, quæ vitia extrahit radicitus; officii et bene vivendi disciplina; commentatio mortis, miseriarum portus, quo bono nullum optabilius, neque præstantius datum est hominibus deorum munere et concessu. USUS: Triplex philosophia Platonis: Moralis, Physica, Dialectica. Studium sapientiæ, quæ philosophia dicitur.

PHĪLŌSŌPHĪCUS, a, um, *Philosophique*.

PHĪLŌSŌPHOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Philosopher, s'occuper de philosophie*. SYN. Philosophiam colo. ADV. Ad extremum, omnino. USUS: Admirabili quodam ad philosophandum studio concitatus. Quum minime videbamus, tum maxime philosophabamur.

PHĪLŌSŌPHUS, i, m. *Philosophe*. SYN. Naturæ interpres, philosophiæ sectator, sapientiæ studium professus. EPITH. Elegantissimus omnium et eruditissimus, gravissimus, non ignobilis, imperiosus, magnus, mollis et



languidus, enervatus, nobilissimus et clarissimus, prudentissimus, optimus, politissimus et acutissimus omnium, præstantissimus, severus, gravis, summus. Philosophi absoluti et perfecti, antiqui auctores rerum, non fabularum; non contentissimi, sed clari et acuti; minime contemnendi, discrepantes, vulgo imperiti et similes imperitorum, non inepti, minime mali, innumerabiles, satis acuti, minuti, nobilissimi longe atque principes, perfecti, plebei, præstantissimi, superstitiosi et pene fanatici, veteres, voluptuarii. Usus: Inventa philosophorum. Philosophus is est, qui omnium rerum divinarum et humanarum causam naturamque noscit, omnem bene vivendi rationem tenet ac persequitur, *le philosophe est l'homme qui s'applique à la connaissance des choses divines et humaines, qui raisonne et approfondit les secrets de la nature, qui étudie les principes de la morale et de la vertu.*

PHYSĪCA, æ, vel PHYSICE, es, f. *La physique, les sciences naturelles.* SYN. Explicatio naturæ; investigatio naturæ.

PHYSĪCA, ōrum, n. pl. *La physique, les sciences physiques.* SYN. Res naturales.

PHYSĪCĒ, *En physicien, à la manière des physiciens.* SYN. Acute, physicorum more.

PHYSĪCUS, i, m. *Physicien, naturaliste.* SYN. Speculator venatorque naturæ, qui se ad investigationem naturæ totum contulit. EPITH. Politior, obscurus.

PHYSĪOGNŌMON, i, m. *Celui qui juge du caractère de qqn d'après sa physionomie.* Usus: Physiognomon profitetur se hominum mores naturasque ex corpore, oculis, fronte, vultu pernoscere.

PHYSĪOLŌGĪA, æ, f. *Les sciences naturelles, la physique.* SYN. Naturæ ratio. EPITH. Tota.

PĪACŪLĀRIS, e, gen. com. *Expiatoire.* SYN. Quod ad expiandum peccatum pertinet. Usus: Sacrificia piacularia. Egone ob tuam stultitiam piacularis fiam?

PĪACŪLUM, i, n. *Sacrifice expiatoire, expiation.* Usus: Porco piaculum pati. Piaculum committere. Aliquem alienæ iræ piacula dedere, *sacrifier qqn à la colère d'autrui.*

PICTOR, ōris, m. *Peintre*. EPITH. Summus, malus. USUS: Protogenes perfectus pictor. Cf. [Pingo](#).

PICTURA, æ, f. *Tableau, peinture*. SYN. Tabula. EPITH. Antiquissima, non egregia, vetustate evanescens, nobilis, placidissima, textilis, vetus. Picturæ egregiæ, novæ, veteres. USUS: In picturis alios horrida, inculta, abdita, opaca; alios nitida, læta, collustrata delectant.

PĪĒ, *Pieusement, religieusement, saintement*. SYN. Religiose, sancte. )( Scelerate. USUS: Memoriam mei pie inviolateque servato.

PĪĒTAS, ātis, f. *Accomplissement des devoirs envers les dieux, les père et mère; piété, affection, religion*. EPITH. Clara et in omnibus grata; commemorabilis, divina, eximia, immunis, incredibilis, insignis, jucunda, magna, mira, nimia, par, præsens, singularis, summa, tacita. USUS: Pietas est justitia erga DEUM et parentes, *la piété, c'est la justice envers DIEU et les parents*. Pietas est, per quam sanguine conjunctis officium et diligens tribuitur cultus. Pietas, sanctitas, religio. Vir summa pietate. Pietatem præstare alteri. Pietate pectora omnium imbuunt. Vultu sæpe læditur pietas, *souvent un regard suffit pour blesser la piété filiale*. Pietas fundamentum omnium virtutum, DEUM placatum efficit. Gravissimum pietatis nomen.

PĪGER, ra, rum, *Paresseux, inactif, indolent*. SYN. Segnis ad aliquid agendum. PHRAS. Pigerrimus est, *il est très paresseux*. Nihil illo homine pigrius, nihil remissius; inertissimæ segnitiae homo. Somni plenus, cessator, natura socors et negligens; ventri deditus et somno; bonum otium socordia atque desidia conterit; mollitia diffluit ac inertia; otio hebescit et languet; cessator ignavissimus et qui metu laboris obtorpescat; languori deditus et desidæ; in socordiam effusus; is est, in cujus vultu pigritia desperatioque meliorum emineat, atque adeo anima ipsa esse oneri videatur; deses est ac ignavus, et qui operi ac negotio indormire facile soleat; desidem otio dimittit animum; ignaviae se dedit; languori se totum dat, dedit; fugiens laboris, in otio consenescit; otio ac ignavia marcescit; pigritia tabescit. Cf. [Otium](#). USUS: Ad litteras scribendas pigerrimus.

PĪGET, gūit, ere, imp. *Être fâché, éprouver du regret*. SYN. Tædet, pœnitet. USUS: Me non solum piget stultitiae tuæ, sed etiam pudet, *votre sottise me fait peine et honte tout à la fois*. Inductus ad pigendum, *excité au regret*. Cf. [Tædet](#), [Pœnitet](#).

PIGMENTĀRĪUS, īi, m. *Marchand de couleurs, de fard; parfumeur.*

PIGMENTUM, i, n. *Fard, couleur.* SYN. Fucus, color, ornatus. USUS: Sententiæ sine fuco et pigmento puerili, *pensées sans fard et sans vains ornements.* Pigmentum aspergere. Cf. [Fucus](#).

PIGNĒRĀTOR, ōris, m. *Celui qui se fait donner des gages.*

PIGNĒROR, aris, atus sum, ari, d. a. *S'approprier qqche, en faire sa propriété.* SYN. Pignus aufero, fiduciam accipio. USUS: Mars fortissimum quemque ex acie pignerari solet, *Mars prend ou choisit les plus braves comme gage, comme prix de ses faveurs.*

PIGNUS, ōris, n. *Gage, nantissement; caution.* SYN. Fiducia, hypotheca; obses. EPITH. Magna et multa. PHRAS. 1. Librum pro pignore do, *je donne ce livre en gage.* Pignus do librum hunc; pro pignore trado; pignore do, pono, opono, oppignero. 2. Pignus accipio, *je reçois le gage.* Pignus capio librum; pignus aufero, accipio; fiduciam capio; vadem prædemque habeo virtutem rerum quas gessistis; pigneror librum, etc. USUS: Pignora cædere. Pignoribus cogere. Multis magnisque pignoribus me sibi obligatum tenet.

PĪGRĪTĪA, æ, f. *Répugnance, lenteur, paresse.* SYN. Ignavia, inertia, negligentia. USUS: Pigritia metus est consequentis laboris, *la paresse est la crainte d'un travail qui nous attend.* Pigritiæ se dedere. Pigritia tabescere. Cf. [Ignavia](#), [Otium](#), [Piger](#), [Negligentia](#).

PĪGROR, aris, atus sum, ari, d. *Hésiter, tarder, être paresseux.* SYN. Gravo. USUS: Scribere ne pigeris, *ne négligez pas de m'écrire.*

PĪLA, æ, f. *Paume, balle à jouer.* USUS: Pila, tali, tesseræ. Pila ludere; pilam retorquere.

PĪLENTUM, i, n. \* *Char suspendu, carrosse pour les dames romaines.* Vehiculi genus.

PĪLĒUS, i, m. \* *Bonnet de laine que l'on donnait aux esclaves en les affranchissant.* SYN. Tegmen capitis. USUS: Servi ad pileum, *seu libertatem vocati.*

PĪLŌSUS, a, um, *Couvert de poils, velu.*

PĪLUM, i, n. *Javelot.* Genus teli. USUS: Sparorum pilorumque multitudo.

PĪLUS, i, m. *Poil.* USUS: Vallo pilorum munitæ palpebræ.

PINGO, is, nxi, ctum, ere, a., *Peindre, broder*. SYN. Pictura exprimo. ADV. Bene, egregie, varie locum, præclare, pulcherrime. PHRAS. 1. Apelles Veneris caput elegantissime pinxit, *Apelles peignit une tête magnifique de Vénus*. Singulari expressit atque exornavit artificio, politissima arte perfecit; coloribus illustravit, effinxit, adumbravit. 2. Pingendi artifex erat egregius, *c'était un peintre distingué*. Pictor erat egregius; pingendi arte præstantissimus; penicillo nihil non imitabatur felicissime; naturam ipsam non modo adæquare, sed etiam superare pingendi artificio videbatur. In adumbranda cujuscumque rei specie et forma nemini secundus erat. 3. Hominem ad vivum depinxit, *il le peignit au vif*. Veri ac spirantis vultus speciem effinxit, expressit; ex vero vultum hominis reddidit; imaginem dedit ad nativi oris formam mirifice expressam; effigiem ad germanam.

PINGUIS, e, gen. com. *Gras, épais*. SYN. Opimus, crassus; rudis. PHRAS. Pinguis est, *il est gras*. Habitus corporis illi opimus est; is est, cui sagina feliciter cesserit; vasta homini corporis obesi moles, parque abdomini inexploto. USUS: Thebis crassum cælum, itaque Thebani pingues et valentes, *à Thèbes l'air est épais, aussi les Thébains sont-ils gras et forts*. Pingui Minerva aliquid facere, *faire qqche d'une manière simple, grossière, sans art*. (PROV.)

PINNA, æ, f. *Plume; créneau*. SYN. Penna. EPITH. Patula.

PINNĀTUS, a, um, *Qui a des plumes, emplumé, ailé*. SYN. Pennatus, penniger.

PINSO, is, si *vel* sũi, pistum, pinsum et pinsĩtum, ere, a. \* *Broyer, piler*.

PĪO, as, avi, atum, are, a. *Adoucir, rendre propice par des sacrifices expiatoires*. SYN. Expio. USUS: Ostenta piare. Cf. [Expio](#).

PĪRĀTA, æ, m. *Pirate, corsaire*. SYN. Prædo; latrociniis maritimis infamis; qui piraticam facit, prædas maritimas agit, maritimis excursionibus littora populatur, piraticam exercet; gens navigiorum spoliis quæstuosa, piratæ. EPITH. Barbarus, consceleratus, nefarius, nobilissimus. USUS: Pirata non est ex perduellium numero definitus, sed communis hostis omnium.

PĪRĀTĪCA, æ, f. \* *Piraterie*. USUS: Necessitate coactus piraticam fecit.

PĪRĀTĪCUS, a, um, *De pirate, de corsaire*.

PISCĀTOR, ōris, m. *Pêcheur*. USUS: Piscatores ad se convocat.

PISCĀTŌRĪUS, a, um, *De pêche, de pêcheur*. USUS: Navis piscatoria.

PISCĀTŪS, ūs, m. *Pêche*. USUS: Hic piscatus mihi lepide evenit.

PISCĪNA, æ, f. *Vivier; bassin pour se baigner, bain*. USUS: Piscina publica.

PISCĪNĀRĪUS, ĩi, m. *Celui qui a des viviers*. SYN. Qui piscinis delectatur.

PISCIS, is, m. *Poisson*. EPITH. Squammosi. USUS: Pisces hamo capiuntur. Quot genera, quam disparia piscium, partim submersorum, partim fluitantium, partim ad saxa nativis testis inhærentium!

PISCOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Pêcher*. SYN. Piscatu me oblecto.

PISCŪLENTUS, a, um, *Poissonneux*.

PISTOR, ōris, m. *Meunier; boulanger*. SYN. Qui panes conficit.

PISTRĪNUM, i, n. *Moulin*. SYN. Locus ubi frumentum tunditur mola versatili. USUS: Aliquem in pistrinum contrudere, compingere, dare, dedere tradere, *envoyer au moulin, en parl. des esclaves paresseux et méchants qui devaient tourner la meule*.

PĪTŪĪTA, æ, f. *Humeur au corps, pituite, coryza*. USUS: Cum pituita, aut bilis redundat in corpore, *quand il y a abondance d'humeur pituitaire*.

PĪTŪĪTŌSUS, a, um, *Pituiteux, plein d'humeurs*. )( Exsiccatus, aridus. USUS: In aliis locis sunt homines pituitosi et quasi redundantes, in aliis aridi atque exsiccati.

PĪUS, a, um, *Pieux, religieux*. SYN. Qui pietatem colit, religiosus. PHRAS. Non satis pius es, *vous n'êtes pas assez pieux*. Sunt qui pietatem in te desiderent majorem; non eam pietatem, religionem, quæ DEO debetur, præstas; minus religiose, quam conveniat, sacris operam das; abest a te pietatis ille ardor, quem divini cultus ratio a nobis postulat; parum pie in iis versaris, quæ ad religiosum Numinis cultum pertinent. Cf. [Probus](#), [Religiosus](#), [Pietas](#). USUS: Ne pius quidem sine scelere esse potuit Orestes.

PIX, pĭcis, f. \* *Poix*. EPITH. Liquida.

PLĀCĀBĪLĪS, e, gen. com. *Qu'on apaise facilement*. SYN. Exorabilis. USUS: Placabilem se præbere et æquum.

PLĀCĀBĪLĪTAS, ātis, f. *Clémence, indulgence*. SYN. Clementia, lenitas, mansuetudo. USUS: Nihil magno viro dignius placabilitate.

PLĀCĀTĒ, *Avec calme, tranquillement*. SYN. Sedate, placide, patienter, humaniter, remisse. USUS: Omnia placate et moderate feramus.

PLĀCĀTĪO, ōnis, f. *Action d'apaiser, de fléchir*. SYN. Pax, tranquillitas. EPITH. Tanta deorum. USUS: Perturbatio animorum placatione abluatur. Placatione deorum pestis avertenda est.

PLĀCĀTUS, a, um, *Calme, apaisé, tranquille, doux*. SYN. Pacatus, tranquillus, quietus. )( Iratus, turbulentus. USUS: Homo in aliquem mitis et placatus.

PLĀCĒO, es, cūi *vel* cītus sum, cītum, ere, n. *Plaire, être agréable à qqn*. SYN. Non displiceo, satisfacio, arrideo; jucundum est, videtur, probatur, cordi est. )( Displiceo. ADV. Admodum, constanter, egregie, perpetuo, plane, prorsus, recte, valde, vehementer. PHRAS. Placuere mihi multum quas ad me dedisti litteræ, *vos lettres m'ont été fort agréables*. Mihi perjucundæ fuere; maximopere oblectarunt; maxime jucundæ acciderunt mihi; vehementer mihi probabantur; mirificam ex litteris tuis voluptatem cepi; plane mei stomachi fuere; ut perfectæ epistolæ speciem adamavi tuas litteras; devorabam epistolam tuam, ita arrisit; tam grata fuit, quam quæ gratissima; multum te amo, quod ita scripseris; non parum voluptatis præbuere tuæ mihi litteræ. Cf. [Gratus](#). USUS: Scribe quid tibi de ea re placeat. Senatui placuit Cæsarem proficisci. Nunquam mihi minus ac heri placui.

PLĀCET, cūit, cītum est, cere, imp. *Quelqu'un est d'avis, trouve bon, juge à propos ou convenable; ordonner, décider*. SYN. Scitum est. USUS: Non placet Stoicis. De Provinciis ita placitum est, ut Pompeius mitteretur, *sur la question des provinces, on décida qu'on y enverrait Pompée*.

PLĀCĪDĒ, *Doucement, paisiblement*. SYN. Leniter, pacate. USUS: Placide ac sedate dolorem ferre.

PLĀCĪDUS, a, um, *Doux, calme, paisible, tranquille*. SYN. Pacatus, tranquillus. USUS: Semper in animo sapientis placidissimam esse pacem, etc. Oratione placida, submissa, leni. Ex irato placidum et mollem aliquem reddere. Cf. [Tranquillus](#).

PLĀCO, as, avi, atum, are, a. *Apaiser, calmer, adoucir*. SYN. Lenio, mitigo, placatum efficio, reconcilio, expio, procuro. )( Ulciscor. ADV.



Aliquando. PHRAS. 1. Placavi hominem facile, *j'ai apaisé facilement cet homme*. Iram hominis mollire, animum hominis permulcere perfacile fuit. Nullo negotio effectum est, ut ira homini defervesceret; iram hominis facile repressi; nihil laboris erat mollire hominis animum. Cf. [Reconcilio](#). 2. Prima cura erat placare Deos, *le premier soin était de fléchir les dieux*. Pacem DEUM cæsa hostia adorare; ea, quæ ad pacem DEUM pertinent, sacris perpetratis, rite peragere; Divinum Numen sceleribus violatum precibus placare. Cf. [Lenio](#), [Gratia](#). USUS: Animos concordia placare. Odia improborum, iras iudicum placare.

1. PLĀGA, æ, f. *Coup, blessure*. SYN. Vulnus. USUS: Plagam alicui imponere, injicere, infligere, facere. Plagam accipere.

2. PLĀGA, æ, f. (sæpius plur.) *Filets ou toile pour la chasse; filet, piège, panneau*. SYN. Rete, laquei. EPITH. Gravissimæ, majores. USUS: 1. Si ex his laqueis te explicueris, in illas plagas incides. Tendere, texere plagas. Conjicere aliquem in suas plagas. 2. Regio, *contrée, région, espace*. Cœli plagas scrutari, *explorer les espaces célestes*.

PLĀGIĀRIŪS, ii, m. *Marchand ou voleur d'hommes, plagiaire*. SYN. Qui liberum hominem, *aut etiam* servum nesciente domino vendit, emit, avertit.

PLĀGIŪM, ii, n. *Vol d'hommes, plagiat*.

PLĀNĒ, *Nettement, franchement; tout à fait, entièrement*. SYN. Clare, aperte, perspicue; omnino, prorsus. USUS: Perfecte planeque eruditus. Res penitus perspectæ planeque cognitæ. Cf. [Omnino](#).

PLĀNĒTA, æ, f. *Astre errant, planète*. SYN. Stellæ errantes.

PLANGO, is, nxi, nctum, ere, a. *Frapper, battre; se désoler, s'abandonner au désespoir*. SYN. Tundo, percutio; ploro, defleo. USUS: Littora procellæ plangunt. Cf. [Lacrima](#).

PLANGOR, ōris, m. *Transports de douleur, gémissements, lamentations*. SYN. Ejulatus, ploratus. USUS: Plangore et lamentatione opplevare forum. Cf. [Lamentatio](#).

PLĀNĪTĪES, ei, f. *Plaine*. SYN. Campus, æquor. PHRAS. Planities ampla, *vaste plaine*. Campestris regio, in qua ne stirpes quidem operiant solum, et liber prospectus oculorum ad ea etiam, quæ procul recessere, permittitur;

intermissa collibus planities; sub radicibus montium spatiosa planities procumbit; laxant se montium sinus, et majus spatium aperiunt. In æqua ubi descenditur, velut vasti maris, sic immensa panditur planities, ut subjectos campos terminare oculis haud facile queas. Montes inter vasta porrigitur planities. USUS: In summo est æquata agri planities.

PLANTA, æ, f. *Plant, rejeton, bouture*. SYN. Surculus, stirps. USUS: Malleoli, plantæ, sarmenta, vites, traduces, propagines.

PLĀNUS, a, um, *Plan, plat, égal*. SYN. Æquus, æquabilis. )( Montosus, præceps. USUS: 1. Capua planissimo in loco explicata. Quid tam planum quam mare? 2. Apertus, *intelligible, clair, évident*. Id objicis, quod planum facere non possis. Oratio plana et evidens.

PLĀTĀNUS, i, f. *Platane*. Arboris genus umbriferæ et patulis ramis diffusæ.

PLĀTĒA, æ, f. *Large rue, place publique*. EPITH. Ampla, frequens. USUS: In hac platea habitat.

PLAUDO, is, si, sum, ere, a. et n. *Battre des mains, applaudir; donner son approbation, être favorable à*. SYN. Approbo, assentior, plausum alicui do *vel* tribuo. ADV. Valde, effuse. USUS: Omnes ei effuse plausere.

PLAUSTRUM, i, n. *Chariot, charrette*. SYN. Currus.

PLAUSŪS, ūs, m. *Applaudissement, battement des mains en signe d'approbation*. SYN. Applausus, admurmuratio; vox, clamor, index lætitiæ; iudicium, testimonium, studium populi aut spectatorum. )( Plangor. EPITH. Æquabilis, facetus, incredibilis, infinitus, magnus, multiplex, perpetuus, popularis, similis. PHRAS. Cum plausu dixit, *il parla et fut applaudi*. Magno plausu accepta est ejus oratio; dicentem consecutus est strepitus et grata concionis admurmuratio; omnes orationem ejus plausu prosecuti sunt. USUS: Plausum quærere, captare, *rechercher les applaudissements*. Plausum alicui dare, tribuere, impertiri, *applaudir*. Emoritur, refrigescit pristinus illi plausus.

PLĒBĒCŪLA, æ, f. *Le petit ou menu peuple, la plèbe, la populace*. SYN. Plebs, vulgus.

PLĒBĒIUS, a, um, *Relatif au peuple, aux plébeiens, plébeien*. )( Patritius. EPITH. Importunus. PHRAS. Plebeii maxime ex pestilentia sunt

mortui, *ce fut surtout chez les plébeiens que la peste fit des ravages*. Per ignota capita evagata vis morbi est; sordidissimus quisque opportunior cladi fuit, quam pestilentia civibus intulit. Infimum genus hominum, turba obscuris certius a pestilentia periculum adiit. Cf. [Ignobilis](#). USUS: Plebeio sermone uti. De plebeia fæce sellulariorum. Cf. [Plebs](#), [Vilis](#).

PLĒBĪCŌLA, æ, m. *Flatteur, courtisan du peuple, démagogue*. SYN. Qui plebem colit, qui plebi servit. USUS: Pro truci insectatore plebis, repente plebicola atque omnis auræ popularis captator evasit.

PLĒBISCĪTUM, i, n. *Plébiscite*. SYN. Populi scitum, tribunitia, rogatio. USUS: Plebiscito vetare fieri aliquid. Hoc plebiscitum est? hæc lex? hæc rogatio?

PLEBS, plēbis, f. *Le bas peuple, la populace, la plèbe*. SYN. Plebes, vulgus, turba, infima multitudo, infima fæx populi, misera plebecula. )( Optimates. EPITH. Aliena, infima, optima atque modestissima, orba tribunis, suspensa et incerta, urbana et perdita, USUS: Plebs suspensa et incerta, orba tribunis. Cf. [Plebeius](#).

PLECTO, is, ere, a. *Punir, châtier*. SYN. Punio, in aliquem animadverto, pœnas peto. USUS: In suo quisque vitio plectatur, vis capite, avaritia mulcta, honoris cupiditas ignominia sancitur. Culpa plectatur sine invidia. Cf. [Punio](#).

PLECTRUM, i, n. *Petite verge d'ivoire pour toucher les cordes de la lyre*. SYN. Instrumentum, quo citharædi chordas lyræ feriunt.

PLĒNĒ, *Pleinement, entièrement, richement*. SYN. Plane, perfecte, cumulate. USUS: Homo non plene sapiens et perfecte.

PLĒNĪTŪDO, ĩnis, f. \* *Plénitude*.

PLĒNUS, a, um, *Plein, rempli de qqche*. SYN. Refertus, confertus, completus, repletus, oppletus, cumulatus, redundans, affluens; frequens, frequentatus; integer, perfectus. )( Jejunus, imminutus, exilis. PHRAS. Militum plena sunt omnia, *tout est plein de soldats*. Urbes militibus complentur, onerantur; referta militibus omnia et inundata; nulla regionis pars a militibus vacua; nullum in provincia oppidum, nulla in oppidis domus militaribus præsidiis non obsessa; omni in loco præsidia sunt posita; deposita sunt per omnia urbis loca firma militum præsidia; imposita ubique oppidis præsidia; præsidia in urbes collocata; oppida omnia præsidiis

militaribus sunt occupata, firmata; præsidiis loca urbis omnia tenentur. USUS: Homo vini plenus. Plenum et confertum ornamentis dicendi genus. Ratio belli gerendi plena fidei et pietatis. Pleno ore laudare aliquem.

PLĒRĪQUE, æque, aque, adj. *La plupart*. SYN. Major pars, plerique omnes, *presque tous*.

PLĒRUMQUE, *Le plus souvent, la plupart du temps*. SYN. Magna vel majori ex parte; majore parte; majorem partem; maximam vel magnam partem, persæpe, fere; multo maxima ex parte; ex parte magna, ex majori parte. )( Nonnunquam, raro. USUS: Fortuita sunt, quæ plerumque, non semper eveniunt. Cf. [Fere](#).

PLŌRĀTŪS, ūs, m. *Cris, plainte, pleurs, larmes*. SYN. Planctus, ejulatus. EPITH. Virginalis, turpissimus. USUS: Ploratum edere Cf. [Gemo](#).

PLŌRO, as, avi, atum, are, 1. n. *Se plaindre, se lamenter*. 2. a. *Pleurer, déplorer qqche*. SYN. Ploratum edo. USUS: Senatum plorare et supplicare prohibuerunt. Cf. [Gemo](#), [Lacrimor](#).

PLŪIT, ēbat, it, imp. *Pleuvoir*. SYN. Imber effluit, funditur. ADV. Sane. PHRAS. Vehementer pluit, *il pleut à verse*. Procellæ largum imbrem excussere; imber torrentis modo effusus est maximus; denso operuit campum nimbo fœda tempestas; nubes sollicitata procella imbrem dedit, effudit; sollicitatis procella nubibus densus imbre in terram demittitur. Cf. [Pluvia](#). USUS: Sanguinem pluisse senatui renuntiatum est, *qu'il avait plu du sang*.

PLŪMA, æ, f. *Plume, duvet*. EPITH. Rutila, versicolor. USUS: Pluma aut folio facilius movetur.

PLŪMĀTUS, a, um, *Emplumé*. SYN. Pinnatus.

PLUMBĒUS, a, um, *De plomb*. USUS: Homo in physicis plane plumbeus, *cet homme est d'une ignorance complète, crasse, en sciences naturelles*. Illum plumbeo gladio jugulavit, *avec une épée de plomb, (un sabre de bois)*.

PLUMBUM, i, n. \* *Plomb, métal*. Metallī genus.

PLŪMĒUS, a, um, *De plume*. SYN. Plumis refertus. USUS: Collocemus in culcita plumea, *lit de plume, couette*.

PLŪRĪMUM, *Une grande quantité de, beaucoup de.* SYN. Multum. )( Minimum. USUS: Plurimum ingenio tribuo longeque plurimum industriæ.

PLUS, plūris, n. *Plus, plus de, davantage.* SYN. Magis, amplius, ultra, præter. PHRAS. 1. Nolo tibi pluribus molestus esse, *je ne veux pas vous être plus à charge.* Non progrediar longius; non plus negotii facessam. Non exsequar rem uberius; non excedam modum; non fatigabo te supra quam velis. Nimio jam multo plus te detineo, alias de tota re agam abundantius. Cf. [Breviter](#). 2. Plus etiam faciam quam exspectes, *je ferai encore plus que vous n'attendez.* Expectationem tuam mea diligentia vincet. Plus quam pro virili parte oneris ac muneris suscipiam. Paulo etiam longius, quam officii fines postulent, progrediar. Plus quam pro virili parte adnitar. Amplius etiam, quam officii ratio postulet a me exspecta. Plus etiam, quam pars virilis postulat, oneris subibo; supra vires se extendet mea industria. USUS: Plus, plusque te in dies diligo, *je vous aime de plus en plus.* Nunquam Romæ plus triduo fui. Tantumdem et plus etiam nunc vales gratia. Quæso ne plus sit annua provincia, *je vous en prie, que je ne garde pas ma province plus d'un an.* Annos sexaginta natus aut plus eo, *ou plus.* Plus hostium fuga, quam prælium absumpsit.

PLUSQUAM, *Plusque.* SYN. Supra quam; ultra quam; amplius.

PLŪTĒUS, i, m. \* *Mantelet, toit de défense, parapet.* Machinæ bellicæ genus.

PLŪVĪA, æ, f. *Pluie.* SYN. Imber, cœlestes aquæ. PHRAS. 1. Pluvia erat maxima, *la pluie était torrentielle.* Repente ingentibus procellis effusus est imber; ingenti fragore cœli procella effusa est; nimbus cum fragore cœli decidens repente obstrepebat; imber ingens grandine mistus omnia turbabat. Procella ingens imbrem vix sub tectis tolerabilem effudit. Imber violentius quam alias fusus campos lubricos fecit. Tanta vis aquæ dejecta fuerat, tanta repente cœlo missa vis aquæ, ut itinera abrumperet. 2. Assiduæ erant pluvix, *les pluies étaient continuelles.* Magnos et assiduos imbres habebamus. Imbres continui, campis omnibus inundantes, iter prope intercluserant. Aer concretus in nubes cogeatur humoremque colligens terram augebat imbris. Tanta erat continuatio imbrum, ut campi nimbo obruti, cœlestibus aquis restagnarent. USUS: Equidem etiam pluvias metuo, si prognostica nostra vera sunt: ranæ enim ῥητορεύουσιν, *pour moi je*

*crains les pluies, si nos pronostics ne sont pas trompeurs, car les grenouilles pérorent à leur façon (coassent). Cf. [Pluit](#).*

PLŪVĪĀLIS, e, gen. com. *De pluie, pluvieux, qui amène la pluie.* USUS: Venti pluviales.

PLŪVĪUS, a, um, *De pluie, pluvieux.* USUS: Aqua pluvia arceatur.

PŌCŪLENTUS, a, um, *Potable.* SYN. Quod in potum sumi potest. USUS: Ea pars oris, qua esculentis et poculentis iter natura patefecit.

PŌCŪLUM, i, n. *Vase à boire, coupe.* SYN. Scyphus. EPITH. Exhaustum, mortiferum, aureum, frequens, immane, magnum, minutum, rorans, non pauca. USUS: Poculorum magnitudine bibendoque cunctos Græci superant. Poscunt majoribus poculis (*scil. bibere*), *demandent à boire dans des coupes plus grandes.*

PŌDĀGRA, æ, f. *Goutte aux pieds.* SYN. Dolor artuum, dolores pedum. PHRAS. Podagra laborat, *il a la goutte.* Podagræ doloribus ardet maximis; ex pedibus laborat; articulorum dolores habet maximos; podagræ doloribus cruciatur maximis; pedum doloribus afficitur maximis, qui nihil omnino remittunt. USUS: Cum podagræ doloribus arderet.

PŌĒMA, ātis, n. *Poëme, pièce de vers.* EPITH. Electum, recens. USUS: Poema facere, componere, condere.

PŌENA, æ, f. *Peine, châtement; souffrance, incommodité.* SYN. Supplicium, animadversio, mulcta; damnum, incommodum. )( Præmium, beneficium, commodum. EPITH. Acerbissima, certa edicti, communis, crudelis, digna scelere alicujus, divina, humana, dulcior, gravis, iniqua, injusta, insignis, justa, legitima, maxima, levior, nimis magna, minor, nova, par, præsens, recens, sempiterna, singularis, tanta, tardior, tristis. Pœnæ certissimæ, dispares, justæ et graves, patriæ, præpetes, seræ sed justæ tamen ac debitæ. PHRAS. 1. DEUS graves pœnas de perjuris sumet, *DIEU punira cruellement les parjures.* Graves de perjuris pœnas expetet, petet, repetet; perjuris graves pœnas irrogabit; gravibus pœnis perjuros afficiet, perjuros gravibus suppliciis addicet; perjurium gravi supplicio vindicabit; de perjuris grave supplicium sumet; perjuros gravi pœna mulcabit. Cf. [Punio](#), [Supplicium](#). 2. Perjuri graves pœnas subibunt, *les parjures seront sévèrement châtiés.* Pœnas dabunt, luent, ferent, sustinebunt gravissimas; pœnas DEO solvent, pendent, dependent gravissimas; gravissimas ad pœnas



et supplicia trahentur, rapiuntur; pœnas dabunt, capient, suscipient gravissimas. 3. In transfugas gravis pœna constituta est, *on a édicté un grave châtement contre les transfuges*. Pœna statuta, comparata est; supplicium grave constitutum, inventum, excogitatum, exquisitum est. 4. Non eris liber a pœna, *vous n'éviterez pas la peine*. In pœna eris; in pœnis hærebis; pœnam non effugies; e pœna non elaberis; pœna non liberaberis; pœnam persolves integram; supplicium non condonabitur, non remittetur. Cf. [Impunitus](#). USUS: Pœnas persequi iudicio ab aliquo. Pœna teneri. Iudiciorum pœnis obligari. Pœnas alicui expendere. Iudicio et legibus dare pœnas. Maximas pœnas pendo temeritatis meæ, *je suis cruellement puni de ma témérité*. Repetere pœnas ab aliquo, *tirer vengeance de qqn*. Afficere aliquem pœna, *punir, châtier qqn*.

PŒNĪTENS, entis, omn. gen. *Qui se repent, repentant*. USUS: Optimus est portus pœnitenti mutatio consilii, *le meilleur port pour celui qui se repent, c'est le changement de conduite*. Cf. [Pœnitentia](#).

PŒNĪTENTĪA, æ, f. \* *Repentir, regret*. SYN. Dolor ob admissa peccata. PHRAS. 1. Pœnitentiam agit, *il fait pénitence*. Serio de admissis a se criminibus dolet; ex flagitiorum suorum recordatione dolore afficitur gravissimo; seria illum erratorum pœnitentia subit; pœnitens consilii impii factione serio resipiscit; pœnitet nunc hominem impii consilii, stultitiæ piget pudetque; semet nunc ille acriter dolenterque incusat; magnum ex flagitiorum suorum recordatione dolorem capit, suscipit; ex scelerum suorum memoria dolorem habet acerbissimum. 2. (Pœnitentiam facit de peccatis suis, VULG.), *il fait pénitence de ses péchés*. Voluntaria castigatione corporis propitiando numini dat operam; præteritæ vitæ labem piaculo aliquo diluit; præteritæ vitæ peccata quam acerrime vindicat; vitæ licentius actæ supplicia a semetipso exigit; voluntariis suppliciis scelera sua expiat. Pœnas nunc a semetipso repetit vitæ liberius actæ; dignas nunc peccatis suis pœnas suscipit; voluntariis corporis afflictationibus susceptisque sponte cruciatibus DEO, quas debet, pœnas dependit; corpus crebris et voluntariis afflictatum suppliciis et nocturnis ægrum pervigilationibus pœnas nunc sustinet vitæ libere intemperanterque actæ; durissimo vitæ genere, inedia, nuditate, frigoris æstusque tolerantia semetipsum discruciat; omnia vitæ incommoda, famem, sitim, æstum, frigus, vigiliis laboresque admirabili patientia tolerat et ab omni se corporis voluptate abstinet. Cf. [Mortificatio](#). 3. (Pœnitentiam in confessione peregi, VULG.), *j'ai accompli la pénitence*

*que mon confesseur m'avait imposée.* Illo, quod a Sacerdote mihi impositum est, piaculo peccata dilui; pœnas a conscientiae arbitro statutas persolvi; pœnas in sacro tribunali mihi irrogatas dependi; id quod in mulctæ irrogatione præscriptum est, exegi; preces pœnæ nomine, loco, causa indictas, *vel* mulctæ, piaculi nomine indictas persolvi. USUS: Sera pœnitentia regem subiit.

PŒNĪTET, ūit, ere, imp. *Se repentir de, regretter.* SYN. Tædet, piget me, dolore afficior. ADV. Vehementer intemperantiæ, vitæ valde. USUS: Suæ quemque fortunæ pœnitet. Sapientis est proprium, nihil, quod pœnitere possit facere, *il appartient au sage de ne rien faire dont il puisse avoir à se repentir.* Si liceret, ut iis, qui in itinere deerrarunt, sic vitam deviam secutos, corrigere errorem pœnitendo, felicius esset emendatio temeritatis, *réparer une faute par le repentir.* Non me consilii mei pœnitet. Cf. [Pœnitentia](#).

PŒSIS, is, f. *La poésie; poëme, poésie.* SYN. Poetica; poema. EPITH. Amatoria, tanta. USUS: Claris coloribus picta vel poesis est vel oratio.

PŒTA, æ, m. *Poëte.* SYN. Poeticæ peritus; auctor, conditor carminum; fabularum conditor. EPITH. Adstrictior versu orator, bonus, non inutilis, clarissimus, disertissimus, divinus, durissimus, egregius. Epicus, summus, facetissimus, familiaris, gravis et ingeniosus, iners, ineptus, liber, magnus, malus, obscurus, rudis, prudens, sapiens, suavis, tragicus. Poetæ veterrimi, æquales, comici, frequentiores, liberiores in re aliqua, nobiles, novi, sancti, veteres, veri. Finitimus oratori, numeris adstrictior paulo, verborum tamen licentia liberior. Multis generibus ornandi socius, ac pene par. USUS: Poetam aiunt neminem bonum esse posse, sine inflammatione animorum et sine quodam afflatu velut furoris, *nul ne saurait être bon poëte sans enthousiasme et sans une sorte de fureur divine.* Poeta virtutes oratoris persequitur, cum sit numeris adstrictior, verborum autem licentia uberior. Poeta natura ipsa valet et mentis viribus excitatur et quasi divino quodam spiritu afflatur; quare sancti appellantur Ennio, quasi deorum aliquo dono et munere commendati nobis esse videantur. Plurimarum fabularum poetria, *femme poëte.*

PŒTICA, æ, f. *La poésie, l'art poétique.* SYN. Ars et ratio faciendorum carminum. USUS: O præclaram emendatricem vitæ Poeticam!

PŒTICĒ, *A la manière des poëtes, comme les poëtes.* SYN. Poetarum more vel modo.

PŎĚTĪCUS, a, um, *Poétique, de poésie*. USUS: Numerus, verbum poeticum.

POL! *Par Pollux! en vérité! Vox jurandi*.

PŎLĪO, is, īi vel īvi, ītum, ire, a. *Polir, perfectionner*. USUS: Polire, expolire orationem. Absolvere et perpolire aliquid imperfectum. Polire, lœvigare gemmas, *polir des pierres précieuses*.

PŎLĪTĒ, *D'une manière polie, délicate; avec art, perfection*. SYN. Ornate, eleganter, splendide.

PŎLĪTĪA, æ, f. *Organisation politique, gouvernement*. Institutum civile. USUS: In Platonis politia.

PŎLĪTĪCUS, a, um, *Relatif à la politique, politique*. USUS: Philosophi, libri politici, ouvrages politiques.

PŎLĪTUS, a, um, *Poli, cultivé; limé, châtié, élégant*. )( Impolitus. USUS: Vir omni liberali doctrina politissimus. Homo ad persuadendum concinnus, perfectus, scitus, politus e schola, *personne douée du don de persuader, formée et perfectionnée dans l'école*. Politus, urbanus, elegans. Cf. [Elegans](#).

POLLĒO, es, ere, n. *Être fort puissant en qqche, pouvoir*. SYN. Possum, valeo. USUS: Filius plus pollet potiorque est pater. Pollere scientia et virtute. Eius iudicium et voluntas plurimum apud eum pollet. Cf. [Valeo](#).

POLLEX, ĭcis, m. *Le pouce*.

POLLĪCĒOR, ēris, cītus sum, eri, d. a. *Promettre*. SYN. Promitto, profiteor, defero, offero. ADV. Cumulatissime omnia, benigne, celeriter, gratis, liberaliter, liberalissime, proluxe, studiose, ultro. PHRAS. Polliceor tibi pro certo, *je vous promets et vous pouvez y compter*. Hoc promitto ac spondeo, nec constantia fidesque deerit promissis. Pro certo hoc tibi polliceor ac confirmo, me eam rem perfecturum. Promisso hoc teneri volo, et summam promissi mei complebo. Non frustra te spe ac promissis tenebo. Stabo promissis. Promissa faciam. Promisso fides existet. Qua me obstrinxi sponsione, quo me vinculo sponsionis obligavi, teneri me volo. Fidem tibi do, me tua causa omnia facturum. Non te pluribus promissis ac pollicitationibus onerabo, quam quæ solvere sit animus. Cf. [Promitto](#). USUS: Ego tibi profiteor ac polliceor singulare studium meum. Polliceor tibi hoc bona fide. Quæ polliceris exspectabo ego, nec exigam, sed grata erunt, si

solveris. Ultro, benigne, liberaliter pollicetur, imo recipit. Græcia dextram tendit Italiæ eique suum præsidium pollicetur.

POLLĪCĪTĀTĪO, ōnis, f. *Offre, promesse*. SYN. Promissio. EPITH. Finitæ. Cf. [Promissum](#).

POLLĪCĪTOR, aris, atus sum, ari, d. a. \* *Offrir, promettre*. USUS: Sollicitando et pollicitando eorum animos lactas.

POLLINCTOR, ōris, m. \* *Préparateur de cadavres, ensevelisseur, croque-mort*. SYN. Unctor cadaverum, funerum curator.

POLLINCTŪRA, æ, f. \* *Soin des funérailles*. SYN. Curatio funeris.

POLLŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Souiller, profaner, déshonorer*. SYN. Macula afficio, inquino, contamino, maculo, fædo, violo, perverto, conturbo. USUS: Divina et humana jura inexpressibili scelere, omni flagitio polluit labes illa impura.

PŌLUS, i, m. *Pôle*. SYN. Vertex.

PŌMĀRĪUM, ūi, n. *Verger*. SYN. Hortus arboribus consitus.

POMĒRĪDĪĀNUS, a, um, *Qui a lieu après-midi, de l'après-midi*. SYN. Postmeridianus. USUS: Tempus, somnus, deambulatio pomeridiana.

POMĒRĪUM, ūi, n. *Espace vide en dedans et en dehors des murs de Rome, marqué par des bornes en pierre, et limitant les auspices urbains*. SYN. Locus circum mœnia vacuus. USUS: Jura pomœriorum.

POMPA, æ, f. *Procession publique où l'on portait les images des dieux, et qui se faisait dans les fêtes solennelles; pompe, cortège*. SYN. Spectaculum apparatusque solemnus cum ostentatione et magnificentia quadam, qualis fieri solet in publicis supplicationibus et triumphis. EPITH. Acerba, molesta, tota. USUS: In dicendo speciem et pompam adhibere. Cadaver exsequiis, pompa, laudatione spoliatum. Tota petitio illustris, splendida, pompæ plena, summam speciem ac dignitatem habuit.

PŌMUM, i, n. *Fruit de toute espèce*. EPITH. Crudum maturum et coctum. USUS: Pomorum jucundus non gustatus solum, sed odoratus etiam et aspectus.

PONDĒRO, as, avi, atum, are, a. *Peser; examiner, juger*. SYN. Pendo, appendo; expendo, examino, æstimo. USUS: Causæ ratione, non vocibus

ponderari debent. Quo animo fecerit, imprimis ponderandum est, *il faut d'abord examiner dans quelle intention il a agi*. Judicio certo aliquid ponderare. Fides ex fortuna non est ponderanda. Rem non suis ponderibus, sed populari quadam trutina examinare, non convenit judici, cujus est causas quaslibet suis momentis ponderare. Cf. [Examino](#), [Expendo](#).

PONDĒRŌSUS, a, um, *Pesant, lourd*. USUS: Ponderosam aliquam epistolam, plenam omnium non modo actionum, sed etiam opinionum, *une lourde lettre, c. à d., très-longue, pleine de détails*.

PONDO, (abl. adverb. sumptus *vel* subst. indecl.), *Au poids, en pesant; une livre*. SYN. Libra. USUS: Auri pondo centum, *cent livres d'or*. Exercitus coronam auream Dictatori libram pondo decrevit, *une couronne d'or d'une livre pesant*.

PONDUS, ĕris, n. *Poids, pesanteur d'un corps*. SYN. Gravitas, momentum. EPITH. Contrarium, dignum æstimatione, inæstimabile, grande, grave, infinitum, innumerabile, magnum auri, majus argenti, permagnum argenti, naturale, par. USUS: 1. In terram omnia feruntur suo pondere. Suis rem ponderibus examinare. 2. Vis, auctoritas, gravitas, momentum, *poids, autorité, influence*. Tuæ litteræ maximi sunt apud me ponderis, *tes lettres font le plus grand effet sur moi*. Verborum pondera, *autorité des mots*. Singula verba, singula pondera.

PŌNE, *Après, derrière*. SYN. Post. USUS: Ante, pone, ad dextram, ad lævam, sursum, deorsum.

PŌNO, is, pŏsŭi, pŏsĭtum, ere, a. *Poser, proposer*. SYN. Propono. USUS: 1. Rem in medio conspectu ponere. Ponere alicui quæstionem. 2. Depono, *poser, déposer, quitter*. Tunicam, arma, bellum, inimicitias ponere. 3. Adhibeo, adjicio, *mettre, placer*. In aliqua re multum operæ, curæ; totum animum, curam, diligentiam ponere. 4. Consumo, *employer à, appliquer à*. Diem, multum temporis in aliquo negotio ponere. Ponere longam orationem in re aliqua. 5. Figo, statuo, repono, censeo, reputo, colloco, judico, puto, *mettre au rang, au nombre de, regarder comme; déposer, quitter*. Ponere mortem in malis; aliquid in laude, vitio ponere; in beneficii loco, in minimis, in lucro ponere. Multum in alicujus fide ac prudentia ponere. Beatam vitam multi in voluptate ponunt. In una celeritate posita salus est. Salutem patriæ in hoc vestigio temporis positam esse arbitror. Ponere beneficium apud ingratum. Se extra culpam ponere, *montrer qu'on n'est*

*pas coupable*. 6. Rem in medio ponere; ponere ante oculos, *mettre sous les yeux*. Ponere in loco testimonii aliquid; loco sceleris aliquid ponere. In te positum est, *il dépend de vous*. Ponamus, satis in eo fuisse orationis et ingenii, *supposons que, etc.* Finge, rem ita habere; fac, ita esse; puta, statim interrogari te.

PONS, pontis, m. *Pont*. EPITH. Angustus, aureus. PHRAS. 1. (Ex insula pontem ad urbem fecit, VULG.), *il fit un pont pour relier l'île et la ville*. Insulam ponte facto conjunxit urbi; pons lapideus flumini impositus jungit urbem. Urbs angusto ponte adjungitur et continetur. 2. Pontem facere, *faire, établir un pont*. Fluvium ponte jungere; ripas committere; pontem sternere; pontem inducere; pontem consternere; flumen ponte consternere; pontem in flumine facere; fluvio pontem imponere; fluminis aut fossæ transitum ponte conjungere. 3. Pontem rescindere, *couper, rompre un pont*. Pontem a tergo interscindere, rescindere, dissolvere, rumpere, interrumpere, disturbare intercidere. USUS: Pontem facere, efficere. Pontem reficere, instaurare. Pontem demittere, dejicere, *démolir, renverser un pont*.

PONTĪFEX, ĭcis, m. *Grand-prêtre, pontife*. SYN. Antistes Sacrorum, Religionis; qui sacris præest et publicis sacerdotiis. EPITH. Magnus, maximus, peritissimus; veteres, minores. PHRAS. 1. Pontifex Romanus, *le souverain Pontife*. Summus DEI in terris Vicarius; Christianæ religionis summus Antistes *vel* Interpres; Christianæ reipublicæ Moderator et Rector; supremus Christianæ rei Arbiter; summus Ecclesiæ Pastor; Christianæ reipublicæ Caput ac Princeps. 2. Pontificem creare, *élire un pape*. Summum alicui Pontificatum deferre; summum augustissimumque sacerdotium alicui conferre; ad summi Pontificatus fastigium aliquem evehere; vicariam Christi in terris potestatem alicui permittere; Reipublicæ Christianæ gubernacula alicui conferre; ad Pontificii imperii principatum aliquem evocare, aliquem eligere, qui DEI vice in terris fungatur. 3. Pontifex nunc est Leo XIII, *Léon XIII est maintenant Pape*. Christianæ reipublicæ clavum tenet; gubernacula moderatur; vicariam Christi in terris potestatem obtinet; Christianæ reipublicæ præest, præsidet; Christianæ reipublicæ principatum tenet; Christi vices personamque in terris gerit, sustinet; pontificatum gerit Leo XIII. USUS: Metellus pontifex diu ei sacerdotio præfuit. Pontificis partes, munia gerere, agere, sustinere.

PONTĪFĪCĀLIS, e, gen. com. *De pontife, pontifical*. USUS: Auctoritas, jus Pontificale.



PONTĪFĪCĀTŪS, ūs, m. *Dignité, fonctions de pontife, pontificat*. PHRAS. Summi Pontificis dignitas; supremi pontificatus honores; Pontificia potestas nullis terrarum finibus circumscripta; sacerdotalis. Imperii Majestas; Ecclesiæ universæ, Christianæ reipublicæ Principatus. Vicaria Christi in terris potestas; summum augustissimumque sacerdotium. USUS: Statae ceremoniæ Pontificatu continentur.

PONTĪFĪCIŪS, a, um, *Du pontife, pontifical*. SYN. Pontificalis. USUS: Jus Pontificium.

PONTUS, i, m. *La mer*. USUS: Pontus Euxinus, *la mer Noire, le Pont-Euxin*.

PÖPĪNA, æ, f. *Restaurant, auberge, cabaret*. SYN. Ganea, culina. EPITH. Tetrerrima, tenebricosa. USUS: In lustris, popinis, alea, vino, tempus ætatis omne consumere.

PÖPLES, ĭtis, m. *Jarret*. SYN. Pars genu posterior.

PÖPŪLĀBUNDUS, a, um, \* *Ravageur, devastateur*. USUS: Populabundi magis in fines excurrerunt, quam justi belli more.

PÖPŪLĀRIS, e, gen. com. *Qui concerne le peuple, propre au peuple*. SYN. Vulgaris ADV. Maxime, vere, fallaciter, fecte, sapienter, vehementer. USUS: 1. Verba popularia; ad popularem modum sensumque accommodata, *expressions populaires*. 2. Populi studiosus, *démagogue, démocrate*. A gravitate Patrum desciscere et popularem fieri. Qui ea faciunt dicuntque, quæ multitudini jucunda, populares dicuntur. Causa plausibilis et popularis. Rumusculos populares aucupari. Auræ popularis captator evasit. 3. (Civis conterraneus, VULG.), *compatriote*. Socrates non popularis alicujus loci, sed civis mundi. Solon popularis meus.

PÖPŪLĀRĪTER, *D'une manière vulgaire, commune*. USUS: Populariter vivere, loqui.

PÖPŪLĀTĪO, ōnis, f. \* *Ravage, dévastation*. USUS: Illa gens populationibus incursionibusque melior est, quam justa pugna. Late populationem facere. Hostem populatione prohibere.

PÖPŪLOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Ravager, dévaster un pays*. SYN. Vasto, vastitatem infero. PHRAS. Hostis late populatus est omnia, *l'ennemi a ravagé au loin les environs de la ville*. Incursiones fecit in agrum

Romanum; prædas egit; agrum depopulationibus et incendiis deformavit; populatione fines eos peragravit; cum agris vicisque urendo populandoque bella gessit, cum ferro ignique excursionses fecit in agrum Romanum; agrum excursionibus depopulatus est; omnis ira belli ad populationem agri vertit; fœdati agri, terror injectus oppidis; per expeditiones parvas nocturnis incursionibus vastitatem agris intulit; prædas ex villis vicisque egit ingentes, nulla incolumi relicta re, cui ferro aut igni noceri posset; vicos expugnavit, inflammavit tecta, hominum pecudumque prædas egit; vicos per devastationem deussit; incursavit in fines Romanos; populationem fecit; vastati agri ustique, nec solum modo vastum Romanis relictum, sed vicis quoque illatus ignis est; populabundus in agrum Romæ incidit cumque ferret passim omnia atque ageret, cædes ac incendia faceret, nihil intactum bello reliquit; infesto exercitu populabundus ivit, multiplicemque prædam cepit; agrum populabundus iniit, neque latius unquam actæ prædæ sunt. Cf. [Vasto](#). USUS: Noctu agros populabatur.

PÖPŪLUS, i, m. *Peuple*. SYN. Multitudo, civium multitudo, plebs, vulgus, plebecula urbana. EPITH. Absens, amicissimus, appetens omnium bonorum, desipiens, diversus, exorabilis, fidelis et illustris, fœderatus, fortis, frequens, gratus, ingratus, invictus, invitus, languens, effrenatus, liber, levissimus, orbus, peculiaris, sollicitus, terribilior; virtute, justitia carior, vacuus metuum, vanus, urbanus, universus, omnium gentium dominus atque rector. Populi procerissimi, boni firmique, externi, florentes atque integri, immensi, immunes, imperiosi, parati, opulenti, potentes, privati, non solum conscii libidinis, sed etiam injusti. USUS: Populus Romanus victor omnium gentium. Populus ex incertissimo sumit animos.

PORCUS, i, m. *Porc domestique*. SYN. Sus. EPITH. Femina. USUS: Villa abundat porco, hædo, agno. Porco anima pro sale data est, ne putresceret.

PORRECTĪO, ōnis, f. *Extension, allongement*. EPITH. Facilis. USUS: Brachiorum, digitorum porrectio *vel* contractio.

1. PORRĪGO, is, rexi, rectum, ere, a. *Étendre, allonger*. SYN. Tendo, intendo, extendo, admoveo. )( Contraho. ADV. Aliquando. USUS: Porrigere suam fidem, dextram supplici jacenti, afflicto. Manus in mensam porrigere. Urbs in longum porrecta.

2. PORRĪGO, ĩnis, f. \* *Teigne, maladie de la peau*. Genus morbi inter pilos. USUS: Impexa porrigine fœdum caput.

PORRO, *Donc, maintenant*. SYN. Sed, igitur. USUS: 1. Vide porro cætera. 2. Sane, *et qui plus est, et bien plus*. Restant plura, sed exigua porro et minima, *restent plusieurs choses, mais peu importantes et même très peu importantes*.

PORTA, æ, f. *Porte*. SYN. Janua. EPITH. Triumphalis. PHRAS. Portas perfringere, *briser les portes*. Moliri obices portarum; portarum claustra effringere; seras claustraque refringere; portas exscindere; portis vim afferre. USUS: Bibulus pedem porta non extulit. Porta cataracta dejecta clausa erat; eam partim vectibus levant, partim funibus subducunt in tantum altitudinis, ut recti subire possent, *la porte était fermée par une herse*.

PORTENDO, is, di, tum, ere, a. *Prédire, prophétiser, pronostiquer*. SYN. Prænuntio, prædico, præmonstro. USUS: Significationes rerum futurarum, quæ tum vigilantibus, tum dormientibus portenduntur. Magnorum periculorum metus ex ostentis portenditur. Quod ostendunt, monstrant, prædicunt, ostenta, portenta, monstra, prodigia dicuntur. Cf. [Omen](#).

PORTENTŌSUS, a, um, *Prodigieux, merveilleux*. SYN. Monstrosus, prodigiosus.

PORTENTUM, i, n. *Monstruosité, miracle, prodige*. SYN. Monstrum, prodigium. EPITH. Certissimum, maximum, fatale. USUS: Clodius fatale portentum reipublicæ. Cf. [Prodigium](#).

PORTĪCŪS, ūs, f. *Galerie, colonnade, portique*. SYN. Ambulatio, xystus. EPITH. Excelsa, inferior, minus onerosa et multo quidem facilius. USUS: Pavimentata porticus, in qua inambulavimus. Porticu ædes cingere.

PORTĪO, ōnis, f. *Division, partie, portion*. SYN. Pars. USUS: Omnes Asiæ civitates pro portione in provincias descripsit. Frumentum Mamertinis pro portione imperatum.

PORTĪTOR, ōris, m. *Péager, receveur du péage*. SYN. Publicanus, exhibendis portoriis præfectus. USUS: Portitorum quæstus in omnium odium incurrit.

PORTO, as, avi, atum, are, a. *Porter, transporter*. SYN. Fero, comporto, defero, deporto, conveho. ADV. Undique furta. USUS: Ad Antonium frumentum omne portatur, *on porte tout le blé chez Antoine*. Omnia mea mecum porto.

PORTŌRĪUM, īi, n. *Droit d'entrée ou de sortie pour les marchandises, droit de douane.* SYN. Vectigal, quod in portu exigitur pro mercibus, etc. EPITH. Certum. USUS: Portorium imponere; portorii nomine aliquid exigere; portorium dare; portorium locare alteri *vel* conducere. Omnia Italiæ portoria sublata sunt. Cf. [Vectigal](#).

PORTŪŌSUS, a, um, *Qui a beaucoup de ports.* USUS: Mare minime portuosum.

PORTŪS, ūs, m. *Port; refuge, asile, abri.* SYN. Locus in littore tutus appellendis navibus, portus claustra. EPITH. Celeberrimus, plenissimus navium, optimus, propior, tranquillus et tutus, clausus, ultimus. Manufacti, munitissimi. PHRAS. Portum contingere propter ventum non potuimus, *le vent nous empêcha de pénétrer dans le port.* Portum restante vento tenere non potuimus; rejecti sumus a portu restante vento; portum ventus eripuit; submovit nos a portu ventus; ne portum obtinere, ingredi, subire liceret, ventus effecit; portum restante vento inire, assequi non licuit; venti vis adversi portu nos arcuit, prohibuit, amovit, exclusit; portum subire conantes vis adversa venti repulit, rejecit. USUS: Ex portu prodire, progredi, *quitter le port, sortir du port, mettre à la voile.* In portum invehī, deferri, venire, se recipere; portum capere, portum tenere, *arriver à bon port.* Naves in portum cogere, conjicere, compellere, *rassembler les vaisseaux dans le port.* In portu esse, in portu navigare, in tuto esse, extra periculum esse, *être dans le port, en sûreté.* Fugæ portus erat in tuis castris, et subsidium salutis. Portus ac perfugium supplicii, *c'est un refuge et un port, un abri contre le supplice.*

POSCO, is, pōposci, poscītum, ere, a. *Demander, solliciter qqche.* SYN. Peto, flagito, requiro. USUS: Non desinit a me litteras poscere. Cf. [Peto](#).

PŌSĪTĪO, ōnis, f. *Position d'un corps, situation d'un lieu.* USUS: Urbis positio pulcherrima.

POSSESSĪO, ōnis, f. *Action de posséder, possession, jouissance, propriété.* SYN. Jus possidendi; bona, prædia, fundi. EPITH. Caduca, vacua, certa, stabilis, flagitiosa, incerta, infinita, libera et immanis, major, perpetua, privata, propria, pulcherrima, tota, vetus. Possessiones alienæ, diuturnæ, ineptæ, in casu positæ, innumerabiles, invidiosæ, paternæ atque avitæ, reliquæ, relictæ, sacrosanctæ, variæ et multæ, venales, proscriptæ, voluptuariæ, urbanæ, rusticæ. USUS: Dare possessionem secundum tabulas; in possessionem ex edicto mittere, *envoyer qqn en possession.* In

possessionem alienam irruere; in possessionem quasi vacuum et caducam involare; pedem in possessionem ponere; possessionem occupare, *être en possession de biens, les posséder*. Possessionem habere, tenere; in possessione aliquid retinere; in possessione esse, consistere, manere, *rester en possession, jouir de ses biens*. Possessione aliquem pellere, depellere, deturbare, exturbare, movere, dimovere, dejicere, *chasser qqn de ses propriétés*. Possessione cedere, decedere, *renoncer à la propriété*. Possessionem recuperare, *recouvrer la possession de ses biens*. Possessionem restituere, *restituer les possessions*.

POSSESSOR, ōris, m. *Possesseur, propriétaire*. EPITH. Acerrimus, turpissimus. USUS: Possessores suis aedibus pelluntur. Virtutum possessores num pauperes nominabimus?

POSSĪDĒO, es, ēdi, essum, ere, a. *Posséder qqche, avoir en sa possession*. SYN. Teneo. ADV. Honestius, communiter, longe aliter, precario, proprie, vere, imprudentissime, publice, recte. USUS: Plus fidei quam artis in se possidet. Magnam vim et religionem possidet paternus sanguis, *le sang paternel a une grande force et des droits sacrés*. Forum armatis possidet, *il occupe le forum avec des bandes armées*.

POSSUM, pōtes, pōtūi, posse, n. *Pouvoir, être en état de, avoir les moyens, la faculté de*. SYN. Licet, queo, valeo, polleo, potestas est, potestatem habeo, potestate valeo, facultas est, facultatem habeo, potis sum; facultas, potestas datur; mihi liberum est, optio est et potestas; facultas fert. ADV. Amplius nihil, amplius quid commodissime, fortasse, cumulatissime, facillime, melius, multum auctoritate, multum ingenio, nusquam, omnino, nihil, parum usu, perridicule, plane, plane non, nullo modo, plurimum apud aliquem, plurimum in dicendo, multum mari, opibus, pecunia, viribus, pulchre, non curate, recte, quam maxime, quoquo modo, supra nihil, tuto non. PHRAS. 1. Si possem, libenter onus hoc subirem, *si je le pouvais, je me chargerais volontiers de ce fardeau*. Si tantam rem efficiendi facultatem haberem; si res mihi integra foret et libera; si liceret; si copia esset et facultas; si facultatem res tempusque concederet; si soluta mihi essent omnia; si in manu esset; si meorum esset nervorum, si ferendo essem, libenter hoc onus subirem. 2. Hoc tibi possum promittere, *je puis vous le promettre*. Tantum polliceri habeo; affirmare istud pro certo habeo, mihi nec animum, nec industriam defuturam; istud, quin promittam, nihil prohibet. 3. Non potui me ultra defendere, *je n'ai pu me défendre plus longtemps*. Non

reperiebam, quemadmodum me defenderem; nihil erat, quo me tuerer; jam me omnis defensio defecerat; erepta mihi jam erat et adempta omnis potestas me tuendi; nequidquam mihi porro consulere, rerum mearum jam plane eram impotens; nec fugæ, nec pugnae satis jam potens eram deprehensus in medio; eo processeram, ut receptum ad tutiora consilia non haberem; ad ulteriorem defensionem, loci et virium infirmitas me impediabat; copia jam non erat, nec facultas ultra hosti obsistendi; non jam erat defendendi mei locus; præcisa mihi erat omnis porro defensio; effugere jam hostis manus non poteram. 4. Ego prodesse tuæ causæ non multum possum, *je ne puis vous être fort utile*. Minimum tibi in me momentum est ad causæ tuæ patrocinium; parum in me præsidii est ad causam tuam defendendam. 5. Loqui præ lacrimis non potuit, *ses larmes l'empêchèrent de parler*. Dicenti lacrimæ simul spiritum, simul vocem intercludere; nec jam natura ferebat, ut cœptum sermonem pertexeret lacrimis impeditus. 6. (Defendam te, quantum possum *vel* pro posse te defendam, VULG.), *je vous défendrai par tous les moyens en mon pouvoir*. Defendam te pro virili parte, quoad feret facultas; quoad ejus fieri poterit, quoad ejus facere potero, si quo pacto potero, strenue tuas partes agam. USUS: Ego usu parum, nec ingenio satis possum. Quod fieri poterit, non negligam. Quantum valeo quantumque possum. Non possum, quin exclamem, *je ne puis m'empêcher de.....* Cf. [Valeo](#), [Potestas](#).

POST, *Derrière, après, ensuite*. SYN. Postea, posthac, post id tempus, sub, secundum. )( Ante, a fronte, initio, primo. PHRAS. Paucis post illud prælium annis, *peu d'années après cette bataille*. Paucis annis, quam pugnatum erat; secundum atrocissimum illud prælium; paucis interjectis annis; paucis ab illo prælio annis. USUS: Aliquot post menses. Consul post urbem conditam felicissimus. Paucis post diebus. Paucos post annos.

POSTĒA, *Après cela, ensuite*. SYN. Post, posthac, posterius, præterea, deinceps, tum, inde, secundum ea, reliquo tempore. USUS: Cedo, quid postea? *Eh bien! après? et puis après?*

POSTĒAQUAM, *Après que*. USUS: Posteaquam ego veni. Postea vero quam ego veni.

POSTĒRI, ōrum, m. pl. *La postérité, les descendants*. SYN. Posteritas, qui inferioris sunt ætatis. USUS: Horum posteri degenerarunt. Ut esset ad



posterorū miraculī ejus monimentum. Maxima pars ejus gloriæ in posterorū memoriā promineat.

POSTĒRIOR, ōris, gen. com. *Qui vient après, le second.* )( Superior. USUS: 1. Posteriores cogitationes, ut aiunt, sapientiores esse solent, *les secondes pensées sont, dit-on, les meilleures.* Posterius ista videamus. 2. Minus carus, *inférieur, qui ne vient qu'en seconde ligne dans les affections, moins bon.* Suam salutem utilitati reipublicæ posteriorem ducere, *préférer à sa vie l'utilité de la république.* Omnia libertate posteriora ducere.

POSTĒRITAS, ātis, f. *Le temps futur, l'avenir, la postérité.* SYN. Posterī. EPITH. Immemor, infinita. PHRAS. 1. Gloria tua ad posteritatem perveniet, *votre gloire passera à la postérité.* Ad seros nepotes usque propagabitur; ad eos, qui ex te nascentur, orientur; ad tuos successores; ad eos, qui abs te originem, genus ducent; qui abs te descendunt, dimanabit; posteritas tuæ gloriæ particeps erit. 2. Posteritas omnis de te loquetur, *tous les siècles à venir parleront de vous.* Nulla de te posteritas conticescet; gloriam tuam posteritas alet; commemoratio nominis tui non cum vitæ tempore dimittetur, sed cum omni posteritate adæquabitur. Eris in memoria sæculorū omnium, nec posteritas quidem infinita de tuis laudibus obmutescet. Cf. [Fama](#), [Gloria](#). USUS: Optimus quisque posteritati maxime servit.

POSTĒRUS, a, um, *Qui vient après, suivant, futur; avenir.* SYN. Consequens. )( Primus. USUS: Die postero. Illud vero posterum est et consequens. Ita præsenti in posterum, ut nihil nisi sempiternum spectare videatur. Longe in posterum prospicere, providere.

POSTHĀBĒO, es, ūi, ĭtum, ere, a. *Faire passer après, sacrifier à.* SYN. Postpono, negligo, posteriorem duco. USUS: Omnibus rebus posthabitis se philosophiæ dat totum, *négligeant toutes choses.* Privatum dolorem post communem causam habere.

POSTHAC, *Ensuite, après.* SYN. Deinde, deinceps. )( Antehac, hoc tempore. USUS: Nihil posthac mihi tecum erit.

POSTHÆC, *Ensuite.* SYN. Deinde.

POSTHŪMUS, melius POSTŪMUS, a, um, *Le dernier né, le plus jeune, enfant né après la mort ou le testament du père.* SYN. Natus post humatum patrem.

POSTĪCA, æ, f. \* *Porte de derrière*. USUS: Postica recedere dicitur, qui furtim abit, aliis insciis se subducens.

POSTĪCUS, a, um, \* *De derrière, postérieur*. USUS: Est etiam hic ostium aliud posticum nostrarum ædium, *porte de derrière*. Ego me per posticum ad amicos conferam.

POSTIS, is, f. *Poteau, jambage de porte*. SYN. Januæ tabula, latus portæ. USUS: Postem tenere in consecratione templi oportet, ibi enim postis est, ubi templi aditus et valvæ ambulationis, *avoir la main sur le jambage de la porte, en parl. de celui qui fait la dédicace d'un temple, comme chez nous: poser la première pierre*.

POSTLĪMĪŃIUM, ĩi, n. *Retour au logis, rentrée chez soi, d'où: Action de faire retour dans son droit, de rentrer dans son privilège*. USUS: Postliminio redire.

POSTMŌDO et POSTMŌDUM, \* *Après, ensuite, dans la suite*. USUS: Postmodo gaudebis te iræ moderatum fuisse.

POSTPŌNO, is, pŏsŭi, pŏsĭtum, ere, a. *Placer en seconde ligne, mettre au second rang*. SYN. Posthabeo, post aliquid habeo, posterius duco. USUS: Omnia postposui, dum patri obedirem, *j'ai tout négligé pour obéir à mon père*.

POSTQUAM, *Après que, quand, lorsque*. SYN. Ubi, simul, simul ac, simul ut, simul atque. USUS: Postquam mihi proposui.

POSTRĒMO, *Enfin, finalement*. SYN. Postremum, novissime, ad ultimum. USUS: Quæro igitur primum, deinde, etc., postremo, *je demande donc d'abord.... ensuite.... enfin, etc.*

POSTRĒMUS, a, um, *Le dernier, qui vient en dernière ligne*. SYN. Ultimus, extremus, novissimus, qui agmen claudit vel cogit. )( Primus. USUS: 1. Alia prima ponet, alia postrema. 2. Pessimus, *le plus vil, le plus méprisable, le plus mauvais*. Homines postremi. Servitus est postremum malorum omnium.

POSTRĪDĪE, *Le jour suivant, le lendemain*. SYN. Postero die. USUS: Postridie ejus diei; postridie Bacchanalium.

POSTŪLĀTĪO, ōnis, f. *Demande, prière*. SYN. Postulatum. EPITH. Æqua et honesta, brevis, impudens, turpis, valentior opinione. USUS: Concessit

senatus postulationi meæ. Si vobis æqua et justa postulatio videtur.

POSTŪLĀTUM, i, n. (*sæpius* plur.) *Demande, prétention*. SYN. Postulatio. EPITH. Commune, gravissimum in aliquem, intolerabile, novum, ridiculum. USUS: Reliquum est ut remittantur postulata per litteras. Postulata interponere, edere, ad aliquem deferre, accipere, *transmettre à qqn les demandes, les prétentions de qqn*. Postulata Geometrarum.

POSTŪLĀTŪS, ūs, m. \* *Demande en justice, plainte*. USUS: Matris postulatu.

POSTŪLO, as, avi, atum, are, a. *Demandar, prier, solliciter*. SYN. Peto, posco, desidero, requiro. )( Recuso. ADV. Acrius, amplius, arroganter, impudenter, nominatim, plane, præclare, vehementius, nimirum, stulte. USUS: 1. Omnia a me postulas et exspectas. Ut temporis ratio, ut tua fides postulavit. Postularunt me de fœdere. Postulare fidem publicam. 2. Accuso, *poursuivre, accuser*. Ego Appium eadem lege de majestate postulavi. Cf. [Peto](#), [Desidero](#).

PŌTĀTĪO, ōnis, f. *Action de boire; débauche, orgie*. SYN. Perpotatio. EPITH. Modica. USUS: Hesterna potatione oscitans.

PŌTĀTOR, ōris, m. \* *Buveur; grand buveur, ivrogne*. SYN. Potor. PHRAS. Potator est magnus, *c'est un ivrogne*. Intemperantissimis perpotationibus deditus; diem mero frangere, obruere se vino, vino sepeliri solitus; temulentiae nota infamis est; vini pernicies, gurgues et helluo vini est, qui se vino intemperantius ingurgitat; patrimonium suum, facultates suas potationibus intemperantissimis lacerat; potationibus insanum in modum indulget; natus ad pocula exsiccanda; qui, si vino incaluerit, poscere majoribus poculis et Græco more bibere solet; largiore vino uti solitus; non modo invitare se plusculum, sed in multum semper vini procedere consuevit. Cf. [Bibo](#), [Ebrius](#).

PŌTENS, entis, omn. gen. *Puissant*. SYN. Qui in magna potentia est, qui magnas vires, magnas opes habet; summa potestate præditus, magnis copiis et opibus affluens; firmus opibus, armis opibusque præpotens. USUS: Ampla et potens civitas. Is potens ac florens per medium forum volitabat. Cf. [Magnus](#), [Potestas](#), [Possum](#).

PŌTENTĪA, æ, f. *Puissance, force, faculté, pouvoir*. SYN. Opes, vis, potestas, nervi, vires. EPITH. Aliena, gratiosa, intolerabilis, invidiosa, inutilis, levis, inops, magna, nimia; nova, perniciosa, senatoria, singularis,

summa, periculosissima. USUS: Potentia est ad sua conservanda et alterius obtinenda idonearum rerum facultas, *la puissance est la possession des moyens de conserver ses avantages et d'obtenir ceux des autres*. Magnam potentiam consequi. Intolerabilis est ejus potentia. Cf. [Potestas](#).

PŎTESTAS, ātis, f. *Puissance, pouvoir, faculté*. SYN. Facultas, copia, optio, ditio, imperium, magistratus, jus, jurisdictio, vis potestatis, munus. EPITH. Incredibilis, infinita, integra, justa, legitima, libera, magna, nimia, par, patria, pestifera, prætoria, privata, regalis, regia, sempiterna, summa, tenuis, tota, tribunitia, amplissima, extraordinaria. PHRAS. 1. Virtutis maxima est potestas, *la puissance de la vertu est immense*. Omnia sunt in potestate ac ditione virtutis. Plane rerum omnium domina virtus est. Virtus late dominatur. Virtus una regnat ubique locorum; summum imperium habet in res omnes; vim habet infinitam; omnes superat difficultates; durissima quæque perrumpit; nullos formidat impetus, nullos fortunæ casus extimescit; omnia jure ac potestate complectitur; præest cunctis rebus humanis; imperium habet in omnia; virtuti cuncta parent, cedunt; virtuti subjecta sunt humana omnia. Quid est, quod assequi virtus non possit? 2. Cæsar habuit summam potestatem, *César eut une puissance souveraine*. Cæsaris infinita erat Romæ potestas, nec ullis legibus circumscripta; Cæsar sub jus suum ac potestatem terrarum orbem subjunxit; omnia suis armis obtinebat; orbem terrarum in sua potestate ac ditione tenuit; fortuna summam rerum ad Cæsarem detulit; penes Cæsarem potestas et dominatus erat rerum omnium; omnia in unius Cæsaris potestate vertebantur; Cæsar unus omnium maxime opibus, armis, potentia valebat. 3. Hoc in tua potestate est, *cela est en votre pouvoir*. Per te stat, quo minus, etc.; in tua voluntate id totum vertitur; tua in manu est; integrum tibi est; ejus rei arbitrium penes te est. Est hoc in tua potestate situm; ejus rei penes te potestas est; in tua potestate positum est; potestas ejus rei tota tua est. 4. Potestatem alicujus restringere, *diminuer les pouvoirs*. Habenas adducere; in ordinem cogere; alicujus potestatem arctioribus cancellis concludere, circumscribere, constringere. 5. Potestatem ampliare, *augmenter les pouvoirs*. Habenas remittere, ampliorem potestatem facere, dare, concedere, permittere, deferre. 6. Est sub potestate mea, *il est en mon pouvoir, sous ma domination*. In mea illum potestate habeo, teneo, contineo; in mea potestate ac ditione hominem teneo; meo imperio obnoxius est ac subjectus. USUS: Magistratum potestatem obsidere; redigere aliquem in suam potestatem ac ditionem; sub alterius se potestatem subjicere. Iram in potestate habere, *être*

*maître de sa colère.* Judices cum sui potestatem non facerent, *n'accordaient plus d'audience.* Se in potestate senatus futurum dixit, *il dit qu'il serait aux ordres du sénat.* De potestate exire, *sortir de charge.* Pro potestate aliquid imperare. Loquendi potestatem facere. Liberum spiritum ducendi nullam habeo potestatem. E sua potestate dimittere aliquem. Est mihi ejus rei amplissima potestas, *cette chose est tout entière sous ma dépendance.* Potestatem nocendi adimere; præcidere, eripere; potestate nocendi exuere, privare, *ôter à qqn le pouvoir de nuire.* Cf. [Possum](#).

PŌTĪO, ōnis, f. *Potion, breuvage, médecine.* SYN. Potus. EPITH. Dulcicula, medica, prima, modica, contentissima. USUS: Medicus prima potione mulierem sustulit.

1. PŌTĪOR, ōris, gen. com. *Préférable, meilleur.* SYN. Antiquior, carior, melior, prior. PHRAS. Cives potiores esse debent peregrinis, *il faut préférer les citoyens aux étrangers.* Civium in urbe partes sunt præcipuæ; cives anteferendi sunt exteris; potior habenda est ratio civium, quam advenarum. Primum officium civibus, alterum exteris ac peregrinis debetur. USUS: Mors mihi servitute semper erit potior. Nihil mihi mea fama potius, *rien ne m'est plus cher que ma renommée.* Nihil mihi potius fuit quam ut, *je n'eus rien de plus pressé, de plus à cœur que, etc.* Cf. [Præfero](#).

2. PŌTĪOR, īris, ītus sum, īri, d. n. *S'emparer de, conquérir.* SYN. Impetro, teneo, possideo, fruor. )( Careo. ADV. Abunde rebus. USUS: Rerum, civitatis, regni potiri. Pace potimur. Cf. [Fruor](#), [Habeo](#), [Possideo](#).

PŌTISSĪMUM, *De préférence, principalement, surtout.* SYN. Maxime, quam maxime, præcipue. USUS: Quærenti mihi, quid ad te potissimum scriberem.

PŌTĪUS, *Plutôt.* SYN. Citius, prius, magis. USUS: Magnus homo vel potius summus.

PŌTO, as, avi, atum *vel* pōtum, are, n. *Boire.* SYN. Bibo, perpoto. Cf. [Bibo](#), [Potator](#).

PŌTOR, ōris, m. \* *Buveur.* USUS: Aquæ potores. Cf. [Potator](#).

PŌTŪS, ūs, m. *Boisson, breuvage.* SYN. Potio. EPITH. Immoderatus. USUS: Immoderato potu pastuque obstupefactus animus, *par l'excès du boire et du manger.*



PRÆ, *A cause de*. SYN. Propter. USUS: 1. Non possum præ lacrimis scribere. 2. Comparando, *en comparaison de, au prix de, eu égard à*. Hominem præ se neminem putat. Præ nobis felix et beatus.

PRÆBĒO, es, ūi, ĭtum, ere, a. *Fournir, donner, présenter, offrir*. SYN. Impertio, do, præsto, exhibeo. ADV. Libenter se credulum, minutatim, perexigue, publice victum, vicissim se auditorem præbere. USUS: Lenissimum se, duriores alicui, æquum se iudicem præbere. Os suum ad contumeliam præbere, *s'exposer aux affronts*.

PRÆBĪTOR, ōris, m. *Fournisseur, pourvoyeur*. USUS: Macedones non te regem, sed ministrum suum et præbitorem putant, *non leur roi, mais leur serviteur et leur pourvoyeur*.

PRÆCĀVĒO, es, cāvi, cautum, ere, a. et n. *Prendre garde; se précautionner; éviter*. SYN. Declino, vito. ADV. Diligentissime peccata, difficillime. USUS: Peccata diligentissime præcavere. Cf. [Caveo](#).

PRÆCĒDO, is, cessi, cessum, ere, a. et n. *Marcher devant, précéder; surpasser*. SYN. Præeo, præcurro, prægredior, antecedo. USUS: Agmen præcedere, aliquem auctoritate. Cf. [Præeo](#), [Antecedo](#), [Excello](#).

PRÆCELLENS, entis, omn. gen. *Supérieur, éminent*. SYN. Excellens, præstans. USUS: Vir animo, virtute, rebus omnibus præcellentissimus. Cf. [Egregius](#).

PRÆCENTĪO, ōnis, f. *Prélude des instruments avant le sacrifice, avant la bataille*. SYN. Cantus, qui aliquid præcedit. EPITH. Firma animi, similis, propria, diversa, tribunitia.

PRÆCEPS, cĭpĭtis, omn. gen. *Rapide, escarpé; bouillant, inconsidéré*. SYN. Inconsideratus, periculosus. ADV. Jam pridem ad pœnam. PHRAS. 1. Locus præceps, *lieu escarpé*. Rupes abscissa undique et abrupta; collis ascensu, aditu minime molli ac clementi. 2. Homo præceps, *homme trop précipité dans ses entreprises*. Vitio ingenii vehemens et impotens; in omnibus consiliis præceps et devius; ferox rapidusque in consiliis, ac lingua immodicus; impotens iræ, animi; amentia cæcus et præceps; qui nullo consilio fertur; qui auferri se sinit impotentis animi vitio. Cf. [Inconsideratus](#). USUS: Dignus, qui præceps ex urbe exturbetur. In præcipitem se locum ac lubricum committere. Hominem conscientiae suæ

præcipitem agunt pœnæ, *il est poursuivi par les remords de sa conscience*. Cf. [Inquietus](#).

PRÆCEPTĪO, ōnis, f. *Prescription, recommandation, doctrine*. SYN. Præceptorum explicatio, doctrina. USUS: Propria ea est stoicorum præceptio.

PRÆCEPTOR, ōris, m. *Celui qui enseigne, maître*. SYN. Doctor, magister. EPITH. Fortis. USUS: Præceptorem aliquem habere; præceptore uti aliquo. Scribendi præceptores atque dicendi.

PRÆCEPTUM, i, n. *Prescription, ordre, commandement, recommandation*. SYN. Monita, admonitio, institutum, jussum, via, ratio, præceptio. EPITH. Acutum, breve, commune, dissimile, extremum, majus, necessarium, bonum, utile, vetus. Præcepta certa, contraria, communia, firma, stabilia, conjuncta naturæ, historica, magna, mortifera, salutaria, multa, oratoria, peracuta, pervulgata, plurima, præclara, propria, reliqua, summa, superiora, vetera. USUS: Præcepta de re militari alicui dare, tradere; præceptis aliquem erudire. Hoc præceptum diligenter noscendum, discendum, tenendum, servandum. His præceptis te obtemperare oportebit.

PRÆCERPO, is, psi, ptum, ere, a. *Cueillir avant le temps, prématurément*. SYN. Præcipio. USUS: Non præcerpo fructus officii tui.

PRÆCERTĀTĪO, ōnis, f. *Lutte, discussion*.

PRÆCĪDO, is, cīdi, cīsum, ere, a. *Couper, tailler, trancher*. SYN. Incido, seco, amputo, præcludo. ADV. Plane aliquid, plane sine ulla exceptione. USUS: Amicitiam magis sensim dissuere decet, quam repente præcidere, *il vaut mieux dénouer insensiblement l'amitié que la trancher brusquement*. Spem alicui omnem, sibi ipsi licentiam libertatemque præcidere. Sermonem præcidere et abscindere. Præcide semel et statue quid velis, *coupe court à tes incertitudes et décide ce que tu veux*. Cf. [Seco](#).

PRÆCINGO, is, nxi, nctum, ere, a. *Ceindre*. SYN. Cingo.

PRÆCĪNO, is, ūi, centum, ere, a. *Annoncer, prédire*. SYN. Prædico, prænuntio, antecapio. USUS: Ea re magnum aliquid dii præmonstrant et præcinunt.

PRÆCĪPIŌ, is, cēpi, ceptum, ere, a. *Prendre d'avance, anticiper, prévenir*. SYN. Prænosco, præsentio. ADV. Accuratus, amicissime, bene, commodissime, deinceps, leviter, pro auctoritate sua, male, recte, sapienter,

communiter, praeclare multa, separatim. USUS: 1. Cogitatione praecipere quae futura sunt, *saisir l'avenir par la pensée, le prévoir*. Spem victoriae tentato paulatim certamine praecipere. Praecipere gratiam publici beneficii. Gaudia animis praecipere. Pecuniam praecipere, id est, prius capere. 2. Mando, *prescrire, ordonner*. Item ille hortatur et praecipit. Cf. [Jubeo](#), [Mando](#), [Impero](#).

PRÆCĪPĪTO, as, avi, atum, are, a. et n. *Précipiter; se précipiter*. SYN. Praecipitem ago, dejicio, exturbo, deturbo; *item*: Ruo, descendo. )( Sustineo, jaceo. PHRAS. 1. E ponte se in fluvium praecipitavit, *il se précipita dans le fleuve du haut du pont*. Praecipiti saltu se in profluentem immisit; praecipitem se jactavit e ponte, e ponte in praecipitem se dedit. 2. E mœnibus praecipitatus est, *il fut précipité du haut des remparts*. Ex praecipiti mœnium loco devolutus est; detrusus in proclive; de muro deturbatus, devolutus; in praecipitem datus est; e muro praecipitem actus est; in praecipitem delatus est. USUS: Hoc quidem praecipitare est, non descendere. Sol, hiems praecipitat. Praecipitantem rempublicam sustinere, retinere. Jacentem non erigere, inofficiosum est, praecipitantem impellere, inhumanum, *il est inhumain de pousser qqn qui tombe*. Ubi Nilis in mare praecipitat, *où le Nil se jette dans la mer*.

PRÆCĪPŪĒ, *Principalement, surtout*. SYN. Potissimum, maxime. )( Communiter. USUS: Omnes Brutum praecipue observant.

PRÆCĪPŪS, a, um, *Particulier, propre, spécial; extraordinaire, supérieur, principal*. SYN. Peculiaris, proprius. )( Communis. *Item*: Primarius, singularis. PHRAS. 1. Praecipuus in aula est, *il est le premier à la cour*. Princeps est nobilitatis, aulicæ juventutis; flos est aulicæ juventutis, nobilitatis; primas partes habet apud Regem. Secundus a Rege est. 2. Praecipuus erat inter Latinos, *il était le premier, le plus distingué des Romains*. Longe tum princeps erat Latini nominis. Qui jam dudum venerat in dignationem principum, tum etiam inter omnes in omni genere laudis eminebat. Primus longe Latinæ juventutis habitus erat. Principem locum inter Latini nominis populos tenebat; Latinos omnes auctoritate ac potentia anteibat. 3. Praecipuum illud est inter omnia, *voilà ce qu'il y a de principal*. Caput est, illud in maximis rebus et maxime necessariis velim habeas. Illud primum ac summum est; labor in hoc praecipue vester sit; nihil prius, quam de illo agendum; id caput et arx est totius controversiæ; opera vobis princeps ac prope omnis in hoc collocanda erit; antiquissimum illud est

habendum. Cf. [Excellens](#). USUS: 1. Quod mihi præter cæteros præcipuum fuit, nunc cum cæteris est commune. 2. Insignis, *extraordinaire, considérable*. Præcipuo quodam dolore angī; amore in eum fertur singulari ac studio præcipuo.

PRÆCĪSĒ, *Brièvement, en peu de mots*. SYN. Breviter. )( Plene, perfecte. USUS: Præcise alicui negare aliquid ac sine exceptione ulla præcidere.

PRÆCĪSĪO, ōnis, f. *Suspension d'une pensée*. Figura Rhetorica.

PRÆCLĀRĒ, *D'une manière distinguée, excellente, très bien*. SYN. Recte, probe, optime. USUS: Præclare nobiscum actum iri, si populus Romanus, etc, *que nous devons nous estimer fort heureux, si, etc*. Tibi negotium datum esse a Cæsare, non iudicium præclare intelligo, *je comprends parfaitement que, etc*. Simulacrum præclare factum e marmore, *statue de marbre admirablement travaillée*. Præclare aliquid dicere, facere.

PRÆCLĀRUS, a, um, *Illustre, distingué, remarquable*. SYN. Eximius, egregius, memorandus, rarus, præcipuus, insignis. )( Vulgaris. PHRAS. 1. Vir præclarissimus, *homme très illustre*. Omnis ætatis, omnis memoriæ clarissimus. Insignis ad laudem vir; omnibus rebus ornatus; in quo summa probitas, summa virtus, summa doctrina; genere, honore, copiis, existimatione facile princeps; Reipublicæ columen ac sidus; sæculi sui decus egregium; vir exempli rectissimi domi militiæque; longe ante alios eminens; sanctus, innocens ac divina quadam virtute præditus; vir cumprimis honestus, summo honore et pudore, et summo officio spectatissimus ordinis sui. Cf. [Egregius](#). USUS: Multi in philosophia præclari ac nobiles. Egregia et præclara indoles. Cf. [Præcipuus](#), [Excello](#).

PRÆCLŪDO, is, si, sum, ere, a. *Fermer qqche pour qqn; défendre, interdire*. SYN. Claudio, intercludo; præcido.)(Aperio. ADV. In perpetuum sibi curiam, curiæ aditus præclusit. PHRAS. Spem veniæ sua sibi pertinacia præclusit, *par son entêtement, il s'est interdit tout espoir de pardon*. Miserationem omnem sua pertinacia exemit; de spe veniæ sua illum pertinacia depulit; spem omnem veniæ sua sibi pertinacia præcidit, incidit ipse; ut spes veniæ extenuaretur in dies, ut evanesceret, ut spes jam reliqua esset nulla, sua ipse pertinacia effecit. USUS: Omnem sibi spem defensionis, omnem exitum ipse præclusisti. Animus mihi præcluditur ad exponendam rei indignitatem. Cf. [Tollo](#).

PRÆCO, ōnis, m. *Crieur public, héraut; panégyriste*. SYN. Prædicator, buccinator, qui præconium facit. EPITH. Humanus, publicus, verecundus. USUS: Alexander egregium laudum suarum præconem invenit Curtium. Præconis voci bona alicujus subjicere. Per præconem sibi audientiam facere. O fortunate adolescens, qui tuæ virtutis Homerum præconem inveneris, *heureux jeune homme, qui avez trouvé Homère pour héraut de votre gloire, pour célébrer vos exploits!*

PRÆCOGNOSCO, is, ĭtum, ere, a. *Apprendre d'avance*. SYN. Præsentio.

PRÆCŌNĬUM, ĭi, n. *Publication, annonce, proclamation*. SYN. Præconis actio. EPITH. Acerbum, æternum suorum laborum, domesticum, miserum. USUS: 1. Præconium facere, alicui deferre. 2. Laudatio, *éloge, louange*. Non præconium mihi solum tributum, sed grave etiam clari hominis testimonium impertitum.

PRÆCORDĬA, ōrum, n. pl. *Diaphragme; estomac*. SYN. Pectus, intestina; animus. USUS: 1. Plato iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit, *a placé le siège de la colère dans le diaphragme, celui de la concupiscence au-dessous*. Annulus in præcordiis piscis inventus est, *l'anneau fut retrouvé dans l'estomac du poisson*. 2. Animus, *poitrine, cœur*. Cum jam in præcordiis conceptam mortem contineret.

PRÆCOX, ōcis, omn. gen. *Mûr avant le temps, hâtif, précoce*. SYN. Præmaturus.

PRÆCURRO, is, cŭcurri (curri), cursum, ere, n. et a. *Courir devant, devancer, prévenir*. SYN. Anteeo, supero, excello. USUS: Appetitus rationem præcurrere ac prævertere non debet. Lingua præcurrit mentem. Socratis ætatem præcucurrit. Aliquem ætate, virtute, moribus præcurrere, Cf. [Excello](#).

PRÆCURSĬO, ōnis, f. *Action de devancer, de précéder*. SYN. Antecessio, prægressio. USUS: Confitentes non fieri assensiones sine præcursione visorum, *que notre consentement n'a pas lieu sans être précédé de perceptions qui le déterminent*.

PRÆCURSOR, ōris, m. *Coureur, éclaireur, espion*. SYN. Prodromus, emissarius, excursor.

PRÆDA, æ, f. *Proie, butin, profit, gain*. SYN. Rapina, spolium, manubiæ. EPITH. Certissima, communis, frumentaria, ingens, immanis, integra,

magna, mediocris, opima optima, praeclara, parta, popularis, praesens, praetoria, tanta, universa. Prædæ judiciales, novæ. PHRAS. Prædas maximas fecere milites nostri, *nos soldats ont fait immense butin*. Prædas egere ingentes ex agris; omni clade belli pervastarunt agrum et diripuerunt; quidquid ferri agique potuit, id totum prædæ fuit militibus nostris; præda ingenti potiti, locupletati sunt ex hostium agro; prædæ tantum fuit, ut prædantium tot manus iis spoliis vix sufficerent; auri argentique pondus ingens diripuerunt milites nostri; prædæ captum est plus quam credi possit. Cf. [Populor](#), [Diripio](#). USUS: Prædas facere, agere, agitare, *faire, conquérir du butin*. Prædæ fuere hostium castra. Prædam captam inter se dividere, condonare. Militem a præda cohibere, repellere. Prædæ pars major ira corrupta. Cf. [Prædor](#).

PRÆDAMNO, as, avi, atum, are, a. \* *Condamner d'avance*. USUS: Prædamnata spe dimicant.

PRÆDĀTOR, ōris, m. *Brigand, voleur, maraudeur*. SYN. Prædo, direptor.

PRÆDĀTŌRĪUS, a, um, *Qui pille, qui vole*. USUS: Navis prædatoria, *corsaire, navire armé en course*.

PRÆDĪĀTOR, ōris, m. *Homme d'affaires, qui sait estimer au juste la valeur des terres*. SYN. Juris prædiatorii peritus.

PRÆDĪĀTORĪUS, a, um, *Relatif aux terres engagées, mises en vente*. SYN. Quod ad prædia possessionesque pertinet. USUS: Jus prædiatorium.

PRÆDĪCĀBĪLIS, e, gen. com. *Digne d'éloges, louable*. SYN. Prædicandus. USUS: In misera vita nihil est prædicabile aut gloriandum.

PRÆDĪCĀTIO, ōnis, f. *Éloge, louange apologie*. SYN. Celebratio, commemoratio, laudatio. EPITH. Acerba et luctuosa, grata, non grata potius quam arrogans beneficiorum; veteres, furibundæ. USUS: Grata hæc beneficiorum prædicatio de laude alicujus. Philosophorum est prædicationem fugere. Cf. [Laus](#).

PRÆDĪCĀTOR, ōris, m. *Prôneur, panégyriste*. SYN. Laudator, præco, buccinator. USUS: Te ipso prædicatore et teste et auctore facti.

1. PRÆDĪCO, as, avi, atum, are, a. *Publier, vanter, exalter*. SYN. Celebro, commemoro, glorior, canto, decanto. ADV. Falso de aliquo,



honorifice, gloriosius, graviter, ornatè, optime. PHRAS. Ille ex hoc facto mire ubique prædicabatur, *on faisait partout son éloge à cause de cette action*. Ille ex eo facto, magnam gloriam apud omnes gentes consecutus est; ejus facti memoria in omnium ore sermoneque versata est; res ea fama celebratissima erat; ejus facti prædicatione aures omnium tum personabant. Cf. [Laudo](#), [Jacto](#). USUS: Mihi licet ista de me cum vera gloria prædicare. Multa de aliquo graviter et honorifice prædicare. Omnes de se prædicari volunt.

2. PRÆDĪCO, is, xi, ctum, ere, a. *Prédire, annoncer d'avance; fixer, déterminer*. SYN. Antedico, cano, præcino, prænuntio, denuntio, præsignifico, præmonstro; oraculum edo; moneo, testificor. ADV. Multo ante defectiones solis et lunæ, non obscure, temere, divine. USUS: Prædicere futura. Prædicere solis defectionem. Cf. [Divino](#), [Vates](#).

PRÆDICTĪO, ōnis, f. *Prédiction, prophétie*. SYN. Prædictum, divinatio, vaticinatio, præsensio, significatio. EPITH. Divina. USUS: Prædictiones et præsensiones rerum futurarum debent habere fidem.

PRÆDICTUM, i, n. *Prédiction, prophétie*. SYN. Prædictio. EPITH. Divinum, natalitium. USUS: Aliqui Chaldæorum, Astrologorum prædicta defendunt.

PRÆDĪŌLUM, i, n. *Petite métairie, petit domaine*. USUS: Prædiola nostra belle ædificata sunt.

PRÆDISCO, is, ere, a. *Apprendre à l'avance, se familiariser à l'avance avec qqche*. USUS: Prædiscere et meditari dicenda.

PRÆDĪTUS, a, um, (cum abl.), *Doué, pourvu de*. SYN. Ornatus, decoratus, instructus. ADV. Maxime virtute. USUS: 1. In laude: Adolescens optimis artibus, summa spe ingenii, auctoritate, virtute præditus. 2. In vitiis: Homo singulari audacia, scelere, etc., præditus, *homme d'une audace, d'une scélératesse sans égale*.

PRÆDĪUM, ūi, n. *Pièce de terre, propriété, domaine*. EPITH. Deterius, par, parvum, præclarum, propinquum. Prædiæ aliena, colenda, continentia fundo, dotalia, immunia, libera, mediocria, nobilissima, paterna, plurima et pulcherrima, pretiosa, propria, propinqua, pulchra, fructuosa, rustica, urbana, vacua. USUS: Prædia colere.

PRÆDO, ōnis, m. *Brigand, voleur, pillard*. SYN. Prædator; pirata grassator. EPITH. Amantissimus, barbarus, immanis, communis, felix, frumentarius, improbissimus, maritimus, nefarius, domestici, multi. USUS: Omnium templorum, tectorum, totius urbis prædo.

PRÆDOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Faire du butin, piller*. SYN. Prædam facio, prædas ago, raptō vivo, diripio, vasto, infesto regionem, regionem damnis afficio. ADV. Aperte palamque, improbe, imprudentissime, varie. USUS: Spes rapiendi et in omnibus rebus prædandi illorum animos excæcat, *l'espoir de la rapine et du pillage*. Cf. [Prædo](#).

PRÆËO, is, īi vel īvi, ĭtum, ire, n. et a. *Aller ou marcher devant, précéder*. SYN. Anteeo. USUS: Hoc natura præeunte ducimur, *sous la conduite de la nature elle-même, ayant la nature pour guide*. Præire sacramenti verba, *réciter le premier la formule du serment*.

PRÆFĀTĪO, ōnis, f. *Préface, exorde, introduction*. SYN. Exordium.

PRÆFECTŪRA, æ, f. *Dignité de préfet, de gouverneur; préfecture, gouvernement*. USUS: Dare, deferre præfecturam alicui; petere præfecturam. Cf. [Magistratus](#).

PRÆFECTUS, i, m. *Chef, préfet, commandant*. SYN. Præpositus negotio alicui; rei alicui præfectus. PHRAS. Classis præfectus est creatus, *il fut fait amiral*. Rei maritimæ Prætor renunciatus est; cum imperio classi est præpositus; rei maritimæ præfectura illi demandata, ad illum delata est; classi præfectus est; classi præesse jussus est; oræ maritimæ summum imperium illi datum est; imperium classis obtinet. USUS: Classis, urbis præfectus. Præfectus moribus.

PRÆFĒRO, fers, tūli, lātum, ferre, a. *Porter devant, fournir; préférer; manifester*. SYN. Antefero; præ me fero. ADV. Aperte sensus. USUS: Cui non ad libidinem facem prætulisti; præferre salutem reipublicæ omnibus commodis suis. Eum sensum præfert. Cf. [Antepono](#), [Potior](#), [Excello](#), [Præpono](#).

Præ se ferre, *Manifester, révéler, trahir, publier*. SYN. Profiteor, confiteor, indico, vultu promptum habeo et lingua. USUS: Sapientiæ speciem; probitatem quamdam præ se ferre. Id me consecutum non profiteor, secutum esse præ me fero. Ego semper me didicisse præ me tuli, *je n'ai jamais fait mystère de mes études*.

PRÆFERRĀTUS, a, um, *Garni de fer.* SYN. Ferro præfixus.

PRÆFĪCĪO, is, fēci, fectum, ere, a. *Préposer, mettre à la tête de.* SYN. Præpono. ADV. Nominatim rei maximæ. USUS: Huic procurationi certum magistratum præfecerat. Aliquem curatorem, custodem exercitui, negotio, regioni præficere. Cf. [Præfectus](#), [Præsum](#).

PRÆFĪDENS, entis, omn. gen. part. v. compos. a Fido. *Qui a trop de confiance en soi-même, présomptueux, téméraire.* SYN. Confido. USUS: Homines secundis rebus elatos sibi præfidentes legum habenis comprimere. Cf. [Audax](#).

PRÆFĪGO, is, xi, ctum, ere, a. \* *Attacher, suspendre.* USUS: Lineas itineri præfigere. Jacula ferro præfixa, *javelots garnis d'une pointe de fer.*

PRÆFĪNĪO, is, īi vel īvi, ītum, ire, a. *Déterminer d'avance, régler, fixer.* SYN. Præstituo, præscribo. ADV. Restrictè. USUS: Præfinire diem alicui. Cætera ego non tam stricte tibi præfinio.

PRÆFOR, aris, fatus sum, fari, n. et a. *Parler, dire auparavant; prononcer une prière avant de faire qqch.* USUS: Veteres omnibus rebus agendis, “quod bonum faustumque esset,” præfabantur, *les anciens n'entreprenaient rien, sans avoir préalablement prononcé la formule de prière:* quod bonum, etc. Honorem præfari, (cum quid turpicule est dicendum), *demander excuse, pardon ou grâce, sauf votre respect, avec votre permission.*

PRÆFRACTĒ, *Opiniâtrément, obstinément.* SYN. Pertinaciter, pugnacissime.

PRÆFRACTUS, a, um, *Dur, rude; inflexible, opiniâtre.* SYN. Pertinax, pugnax, ferreus. USUS: Thucydides præfractor nec satis rotundus. Cf. [Pertinax](#), [Obstinatus](#).

PRÆFULCĪO, is, si, tum, ire, a. *Appuyer, soutenir.* SYN. Præmunio, sustento. Cf. [Fulcio](#).

PRÆFULGĒO, es, si, ere, n. *Briller, étinceler.* SYN. Præter modum fulgeo.

PRÆGESTĪO, is, ire, n. *Désirer vivement.* SYN. Valde cupio, gestio. USUS: Prægestit animus videre quamprimum.

PRÆGNANS, antis, omn. gen. *Enceinte*. SYN. Gravida sum, ventrem fero; plena, gravidata sum. USUS: Cum illum prægnans mater alvo contineret.

PRÆGRĀVO, as, avi, atum, are, a. \* *Appesantir, alourdir, accabler*. USUS: Multitudine urbem prægravante.

PRÆGRĒDĪOR, ĕris, essus sum, ĕdi, d. n. et a. *Marcher devant, précéder*. SYN. Præeo, antecedo.

PRÆGRESSĪO, ōnis, f. *Action de précéder, de devancer*. SYN. Præcursio. USUS: Ut nihil fieret sine prægressionem causæ, *que rien ne peut se faire sans une cause qui précède*.

PRÆGUSTĀTOR, ōris, m. *Celui qui déguste les mets et les boissons avant qu'on les serve sur la table du prince*. SYN. Qui cibos Principis prægustat. USUS: Clodius prægustator libidinum tuarum.

PRÆGUSTO, as, avi, atum, are, a. *Goûter le premier, préalablement*. USUS: Cibos prægustare.

PRÆJŪDĪCĀTUS, a, um, *Décidé préalablement, préjugé*. USUS: Res semel iterumque præjudicata. Tantum opinio præjudicata potest, ut etiam sine ratione valeat auctoritas, *opinion préconçue*. Pro præjudicato aliquid ferre, *regarder qqche comme décidé à l'avance*.

PRÆJUDĪCIŪM, ĭi, n. *Jugement préalable, préjugé*. SYN. Exemplum iudicii facti in simili causa, iudicii conceptum specimen. EPITH. Proximum, grave in aliquem ordinem. USUS: Cur non ejus damnatione aliquid ad hoc iudicium præjudicii comparasti. Duobus jugulatus præjudiciis. Eos tot præjudiciis confossos prædamnatosque venire ad populi iudicium?

PRÆJUDĪCO, as, avi, atum, are, a. *Juger préalablement, en premier ressort; porter un jugement anticipé sur une question*. SYN. Præjudicium facio. ADV. Arroganter, semel atque iterum. SYN. Quod senatus nondum censuit, id arroganter non præjudico neque revoco ad arbitrium meum.

PRÆLĀBOR, ĕris, lapsus sum, bi, d. n. et a. *Prévenir, devancer*.

PRÆLĪGO, as, avi, atum, are, a. *Lier qqche avec qqche*. USUS: Os obvolutum folliculo et præligatum, *tête enveloppée dans un sac de cuir et liée*.

PRÆLŌQUOR, ěris, lŏcŭtus sum, loqui, d. *Parler le premier.*

PRÆLŪCEO, es, xi, ere, n. *Luire, briller.* SYN. Lucem vel lumen præfero. ADV. In posterum. USUS: Majoribus meis virtute præluxi.

PRÆLŪDĪUM, ĩi, n. *Prélude.* SYN. Præcentio.

PRÆMANDO, as, avi, atum, are, a. (cum ut), *Recommander d'avance, prescrire préalablement.*

PRÆMĀTŪRUS, a, um, *Prématuré, qui arrive avant le temps.* SYN. Præproperus, immaturus, intempestivus.

PRÆMĒDĪTĀTĪO, ōnis, f. *Préméditation, prévision.* SYN. Meditatio; prævisio. EPITH. Diuturna. Cf. [Meditatio](#).

PRÆMĒDĪTOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Méditer d'avance, songer à.* SYN. Meditor, cogito, domo affero, paro, præparo. ADV. Optime, jam. USUS: Ex qua forma me fingere possim et præmeditari, quo animo accedam ad urbem, *et songer d'avance à la manière dont je dois arriver à la ville.* Sapientis est quidquid homini accidere possit, id præmeditari ferendum modice esse, si evenerit, *il appartient au sage de songer que tout ce qui peut arriver de malheureux à l'homme doit être supporté avec modération, s'il arrive.* Cf. [Meditor](#).

PRÆMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Envoyer devant, d'avance.* USUS: Præmittere in locum aliquem.

PRÆMIUM, ĩi, n. *Récompense; privilège, distinction.* SYN. Merces, fructus, beneficium. )( Pœna, supplicium. EPITH. Alienum, amplissimum, eximium sceleris, invidiosum, satis magnum, mercenarium, meritum, novum, par, pervulgatum, erectum, summum. Præmia humana, juncta et casta virtutis et officii, moderata, infinita, permagna, tanta. PHRAS. Bene merentibus præmia danda sunt, *il faut donner des récompenses à ceux qui les méritent.* Oportet, ut bene de quoquam meriti laborum suorum præmia ferant, capiant; ut præmiis donentur; exstare omnibus debent laborum suorum præmia; præmio afficiendi, honestandi sunt, qui laborem alterius gratia sustinuerunt; bene merentibus pretium præmiumque debetur; susceptus alterius causa labor præmio decorandus est; præmia tribuenda, deferenda, persolvenda sunt recte de alio merentibus. 2. Recte agentibus magna præmia constituta sunt, *on a préparé de grandes récompenses pour ceux qui se conduisent bien.* Summa recte agentes manent præmia; fructum

certum, uberrimum præstantissimumque ferent, capient, percipient, qui vitam cum virtute agunt; vitæ laudabiliter actæ præmium est earum rerum copia, quas qui possidet, optime cum illo agi existimatur. Præmiorum spe magna admodumque firma niti possunt ii, quorum vita cum virtute traducitur. Egregia præmia pro certo exspectare; sine dubio sibi polliceri, plane sperare licet iis, qui virtutem colunt, qui vitam vivunt, ducunt, peragunt cum virtute. Mercedem actionum suarum, virtutis suæ, suæ probitatis, officii sui, optimorum consiliorum atque factorum exspectare certissimam possunt, qui virtutem in vita non vulgari studio colunt, quibus in vita virtus erat in pretio. Præclaram honestamque vitam magna præmia manent, consequuntur. Cf. [Remuneror](#), [Merces](#). USUS: Duabus rebus continetur Respublica: præmio et pœna. Præmiis invitare virtutem. Militibus præmia solvere, persolvere. Legibus et virtuti proposita sunt præmia, et peccatis supplicia, *les lois proposent des récompenses aux vertus, et des peines aux vices*. Nullum ego a vobis præmium virtutis, nullum insigne honoris, nullum monumentum laudis postulo præterquam hujus diei memoriam sempiternam.

PRÆMŌNĒO, es, ūi, ĭtum, ere, a. *Avertir*. USUS: Me magnopere, ut caverem, præmonebat, *il m'avertissait de prendre garde*.

PRÆMONSTRĀTOR, ōris, m. *Guide*. USUS: Hic adjutor meus et monitor et præmonstrator.

PRÆMONSTRO, as, avi, atum, are, a. *Guider, montrer à l'avance*. SYN. Prænuntio, monstro.

PRÆMŌRĪOR, ĕris, mortŭus sum, mori, d. \* *Mourir prématurément*. Ante tempus morior.

PRÆMŪNĪO, is, ĭvi, ĭtum, ire, a. *Prémunir, fortifier par devant*. SYN. Præfulcio, præparo.

PRÆMŪNĪTĪO, ōnis, f. *Précautions oratoires, préparation*. SYN. Præparatio. USUS: Sine præmunitione acerbe in aliquem invehi.

PRÆNŌMEN, ĭnis, n. *Prénom*. EPITH. Vetus. USUS: Aliquis, cui prænomen sit Decio.

PRÆNOSCO, is, ere, a. *Étudier, chercher à comprendre, à deviner*.



PRÆNŌTĪO, ōnis, f. *Notion anticipée, idée qu'on se fait d'une chose par avance.* SYN. Prima notio, ante capta animo rei informatio. USUS: Hanc habemus seu anticipationem seu prænotionem deorum, *idée innée des dieux.*

PRÆNUNTĪO, as, avi, atum, are, a. *Annoncer d'avance, faire connaître, informer, instruire de.* SYN. Præmonstro, prædico. Cf. [Nuntio](#).

PRÆNUNTĪUS, a, um, *Précurseur, avant-coureur, messenger.* USUS: Stellæ magnarum calamitatum prænuntiæ, *ces étoiles qui annoncent de grandes calamités.*

PRÆOCCŪPO, as, avi, atum, are, a. *S'emparer le premier, se rendre maître.* SYN. Occupo, anteoccupo, anteverto, anticipo. USUS: Quas partes mihi sumpseram, præoccupasti oratione, *ton discours a déjà traité le sujet que je m'étais réservé.*

PRÆOPTO, as, avi, atum, are, a. *Préférer, aimer mieux.* USUS: Mortem in certamine, quam vinci, præoptantes.

PRÆPĀRĀTĪO, ōnis, f. *Préparation, préparatifs, apprêts.* SYN. Prævisio, præmeditatio. EPITH. Diligens. USUS: In omnibus negotiis, priusquam aggrediare, adhibenda est præparatio diligens, *quoi que l'on entreprenne, il faut, avant de se mettre à l'œuvre, s'être préparé avec soin.* Provisio animi et præparatio multum prodest ad minuendum dolorem.

PRÆPĀRO, as, avi, atum, are, a. *Préparer, disposer d'avance.* SYN. Præparationem adhibeo, præmunio, paro, comparo. ADV. Diligenter. USUS: Ad vitam agendam præparare res necessarias. Præparato animo, auribus præparatis ad concionem accedere. Litteris ante excoli animos et ad concipiendam sapientiam imbui ac præparari decet. Cf. [Paro](#), [Paratus](#).

PRÆPĒDĪO, is, īi vel īvi, ītum, ire, a. *Lier; empêcher, gêner.* SYN. Impedio, irretio. USUS: Morbo præpeditus, *empêché, arrêté par une maladie.* Cf. [Impedio](#).

PRÆPES, ētis, omn. gen. *Rapide dans son vol.* SYN. Celer, citus. USUS: Avis præpes. Cf. [Celer](#).

PRÆPONDĒRO, as, avi, atum, are, a. et n. 1. n. *Avoir plus de poids; 2. a. Surpasser.* SYN. Ponderis plus habeo. USUS: Qui omnia metiuntur utilitate,

neque eam honestate præponderari volunt, *être primé, surpassé par l'honnêteté.*

PRÆPŌNO, is, pōsui, pōsitum, ere, a. *Mettre devant; préférer, donner la préférence.* SYN. Antepono, præfero, antefero; antiquior, potior mihi est. ADV. Recte, longe. PHRAS. Latina lingua omnibus aliis est præponenda, *il faut préférer la langue latine à toutes les autres.* Latina Lingua principem inter alias locum tenet, primas tenet; principatum tenet, obtinet; in tanta linguarum varietate princeps est; primas fert; principatum fert. Latinæ linguæ principatus dandus, deferendus, tribuendus est; nemo tam iniquus causæ judex est, quin primas Latinæ linguæ deferat, det, concedat. Prima in tot linguis habenda est Latina; cum Latina nulla aliarum linguarum venire in contentionem potest. Latina lingua una inter omnes eminet, longo intervallo reliquas post se relinquit. Cf. [Potior](#). USUS: Præponere amicitiam patriæ. 2. Præficio, *mettre à la tête, donner le commandement.* Aliquem legioni præponere.

PRÆPŌSĪTĪO, ōnis, f. *Préposition.* Pars Orationis.

PRÆPŌSĪTUS, a, um, *Préposé, chargé de.* SYN. Præfectus. EPITH. Turpissimus. USUS: Negotio, navibus præpositus.

PRÆPOSTĒRĒ, *Dans un ordre interverti, de travers, à rebours.* SYN. Perverse, perperam. )( Ordine. USUS: Ut præpostere tecum agam, mox ad ordinem me referam.

PRÆPOSTĒRUS, a, um, *Qui fait les choses de travers, maladroit; hors de raison, déplacé.* SYN. Perversus. USUS: Ut erat semper perversus et præposterus. Præposteris consiliis utimur, *conseils déplacés, intempestifs.*

PRÆPŌTENS, entis, *Très puissant, très influent.* SYN. Valde potens. USUS: Clarus vir ac præpotens. Præpotentium virorum amicitia infidæ. Cf. [Potens](#).

PRÆPRŌPĒRUS, a, um, *Très prompt, rapide, précipité.* SYN. Præmaturus, nimis celer. USUS: Præpropera festinatio. Cf. [Præceps](#).

PRÆRĪPIO, is, ūi, eptum, ere, a. *Enlever, soustraire, dérober.* SYN. Præcerpo, occupo, anteoccupo, præoccupo. USUS: Cui desponsam jam et destinatam laudem præripere iniquum est. Non præcerpam fructum consilii tui, nec præripiam victoriam. Cf. [Eripio](#), [Præcerpo](#), [Præoccupo](#).

PRÆRÖGĀTĪVA, æ, f. *Indice, marque, témoignage*. SYN. Dictum aut factum liberaliter ab eo, qui nobis benefactor est, ante præstitum beneficium; specimen et præjudicium benevolentiae. USUS: Suæ voluntatis prærogativam dare.

PRÆRÖGĀTĪVUS, a, um, *Consulté le premier, qui vote le premier*. USUS: Centuria prærogativa, quæ prima fert suffragium. Omen prærogativum, le vote de la centurie prérogative considéré comme présage, présage tiré de ce vote.

PRÆRÖGĀTUS, a, um, *Demandé à l'avance*. SYN. Primum rogatus.

PRÆRUPTUS, a, um, *Taillé à pic, escarpé, abrupt*. USUS: Prærupti montes, saxa.

PRÆS, prædis, m. *Répondant, garant, caution dans les affaires d'argent*. SYN. Sponsor, qui pro altero se obligat, in causa præsertim pecuniaria. EPITH. Bonus. USUS: Prædem dare, accipere; prædem pro aliquo esse. Prædibus et prædiis cavere.

PRÆSĀGĪO, is, īvi, ire, a. *Pressentir, augurer, présager, deviner*. SYN. Præsentio. PHRAS. Dudum id futurum præsagiebam, *depuis longtemps je prévoyais que cela arriverait*. Divina quadam præsagitione id præsenseram; nescio qua permotus animi divinatione futurum prævidebam; animus meus, maximus ad hoc tempus vates, id mihi præsagiebat; præsagientis animi divinatione, id ita eventurum prævideram. Cf. [Prævideo](#), [Divino](#), [Conjicio](#). USUS: Præsagiebat mihi animus.

PRÆSĀGĪTĪO, ōnis, f. *Pressentiment, divination, prévision, faculté de prévoir*. EPITH. Divina. USUS: Inest in animis præsagitio extrinsecus injecta, et inclusa divinitus.

PRÆSĀGUS, a, um, *Qui pressent, qui devine, qui prévoit*. USUS: Mens malorum, futuri præsaga.

PRÆSCĪO, is, scīvi, scītum, scire, a. *Savoir d'avance, pressentir*. SYN. Ante scio. USUS: Nonne hoc præscisse oportuit. Cf. [Præsagio](#).

PRÆSCĪUS, a, um, \* *Qui sait d'avance, qui prévoit*. SYN. Præsagiente animo. USUS: Vates futuri præscius.

PRÆSCRĪBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Prescrire, ordonner, déterminer, régler, fixer*. SYN. Definio, præfinio, præstituo, voce præeo.

ADV. Commode, diligenter, ante, nominatim alicui. PHRAS. Nihil tibi præscribo, *je ne vous prescris rien*. Leges tibi nullas impono; agendarum rerum modum tibi non præscribo; tuo arbitratu ages, nihil tibi certum præfinio; nihil præstituo, quid te agere velim; non ad meum præscriptum, sed tuum arbitrium vives; nihil imperabo, ages, ut voles. USUS: Natura homini præscripsit. Ita majorum mores legesque, ratio ac doctrina præscribunt. Jura civibus præscribere, *donner des lois à ses concitoyens*. Cf. [Jubeo](#).

PRÆSCRIPTIO, ōnis, f. *Prescription, précepte, loi*. SYN. Præscriptum. USUS: Hæc norma, hæc regula, hæc præscriptio est naturæ. Præscriptio vitæ moderatioque tenenda. Intemperantia a præscriptione rationis aversa.

PRÆSCRIPTUM, i, n. *Prescription, règle, loi, recommandation, ordre*. SYN. Præscriptio, formula, norma, regula, certa quædam et definita lex. EPITH. Commune, certum. USUS: Ex communi præscripto civitatis rem administrare. Plura homines affectu judicant, quam veritate aut præscripto et Juris norma.

PRÆSENS, entis, omn. gen. *Présent; qui est là en personne; qui est devant les yeux*. SYN. Testis, arbiter; instans. )( Absens. ADV. In posterum. PHRAS. 1. Ipse præsens fuit, *lui-même fut présent*. Adfuit ipse, interfuit, præsto fuit; præsentem habuimus; illic in re præsentis fuit; coram fuit, adfuit. 2. Ea, quæ præsentia sunt, non curamus, *nous ne nous inquiétons pas de ce qui est sous nos yeux*. Quod ante oculos est; quod ante pedes est; quod in manibus est; quod præ manibus habemus; quod in oculis nostris hæret; quod sub oculis habemus; quod in oculis est omnium; quod in oculis habemus; quæ instant in præsentia; quod præsens tanquam in manus datur; quæ in oculis sita sunt; quæ ad manum sunt, ad ea animum advertit nemo; ea, quæ nostra tot per annos vidit ætas, ne nunc quidem attentos nos habent. 3. Me præsentem hæc facta sunt, *on fit ces choses en ma présence*. Præsentem me et inspectante; sub oculis meis; ante oculos, ante pedes meos; me teste ac arbitro; in meo multorumque civium conspectu; cum ab oculis meis abfuisset nunquam; cum in oculis esset omnium nostrum; cum in ore omnium versaretur, hæc ab eo gesta sunt. 4. Præsentem videre cupio, *je désire le voir en personne*. Præsentem habere, cum præsentem agere cupio; mentem ejus, sensus, os intueri libet; in aspectum adducatur, proferatur, velim; in conspectum veniat, os suum ferreum ac importunum ostendat nobis; audaciam suam in oculis nostris mentibusque defigat; in conspectum

se nostrum det, committat velim. Cf. [Conspectus](#). 5. Præ dolore vix mihi præsens sum, *la douleur m'empêche d'être à moi, m'enlève toute possession de moi-même*. Dolor me ipsum mihi adimit; vix mentis compos sum; dolor animi sensus prope omnes obstupefacit; vix animus mihi constat; mens pene excidit dolore alienata. 6. Importuni homines ubique nobis præsentes sunt, *les gens importuns sont toujours sous nos yeux*. Homines sordidi ac levissimi in capite ac cervicibus nostris, in oculis atque, si liceat, in faucibus hærent; consiliis omnibus *vel* in consilia intersunt; imminent rebus nostris omnibus ac consiliis. USUS: 1. Ipse interfuit et præsens vidit. Si facultas mihi tui præsens esset. Hæc ad te in præsens, in præsenti scribenda habui. 2. Magnus, alacer, *résolu, décidé*. Animus alacer et præsens. Præsentes ad nocendum vires habere. Præsente DEO ac propitio. 2. In rem præsentem venire, nempe in locum *vel* fundum de quo lis est, *se transporter sur les lieux, sur le terrain, examiner de ses yeux, se mettre en présence des faits*. Placuit de amicorum sententia constituere, quo die in rem præsentem veniretur. Cf. [Coram](#).

PRÆSENSĪO, ōnis, f. *Pressentiment*. SYN. Præsagitio. EPITH. Artificiosa, divina non fortuita, innumerabilis. USUS: Præsensiones et prædictiones rerum futurarum.

PRÆSENTĪA, æ, f. *Présence*. SYN. Conspectus, aspectus. USUS: 1. Alicujus præsentiam et aspectum vitare. Præsentiae tuæ desiderium meo labore minuam. 2. Vis, Virtus, *présence d'esprit, courage*. Præsentia animi et fortitudo.

PRÆSENTĪO, is, sensi, sensum, ire, a. *Pressentir, prévoir, deviner*. SYN. Præsagio, prænosco, præcognosco. PHRAS. Præsensio rei eventum, *je devine quelle sera l'issue de l'affaire*. Rei eventum cogitatione præcipio; omen aliquod futurorum insidet animo; præcipio animo rei exitum ac provideo; quanquam divinandi disciplinam haud teneam, exploratum mihi tamen est, pro explorato habeo, quid futurum sit. Cf. [Præsagio](#). USUS: Furore divino incitatus animus futura præsentit. Cf. [Prævideo](#).

PRÆSĒPE, is, n. *Étable, écurie*.

PRÆSĒPIŌ, is, psi, ptum, ire, a. *Barricader, palissader, boucher*. USUS: Maximis defixis trabibus aditus omnes præsepit.

PRÆSERTIM, *Surtout*. SYN. Cumprimis, maxime, præcipue. USUS: Admiror et te præsertim.

PRÆSES, ĭdis, m. *Gardien, protecteur; président*. SYN. Custos, vindex; antistes. USUS: Custos, præses, propugnator libertatis.

PRÆSĪDĒO, es, sēdi, ere, n. *Protéger, défendre; diriger, conduire*. SYN. Custos, præses sum, præsum, in custodia urbis, provinciæ, tanquam in specula collocatus sum; ad gubernacula sedeo. USUS: Dii huic loco temploque præsident.

PRÆSĪDĪUM, ĭi, n. *Poste, position; secours, appui, soutien*. SYN. Statio; manus militum, auxilium, perfugium. EPITH. Bonum, certissimum, tutissimum, civile, commune, extraordinarium, firmum, fortissimum, gravissimum, honestum, improvisum, insperatum et repentinum, leve, maximum, necessarium et voluntarium, nocturnum, popolare, publicum, stativum, summum, tenue, terrestre. Præsidia aliena, contraria, firmissima, gratiora alicui, multa ac firma, necessaria, parva, publica, regia, salutaria, tanta, urbana, utiliora alicui. USUS: 1. Armati in præsidiis collocantur. 2. Custodia, numerus militum, comitatus armatorum, *troupes armées, garnison, escorte*. Magna et firma præsidia parare, comparare; præsidia ponere, disponere, collocare. Præsidium urbi imponere; militem in præsidium mittere, in præsidiis collocare; urbem præsidiis obsidere, intercludere, interclusam tenere. Præsidiis firmare; regionem sepire, munire, confirmare. Præsidia dimittere, præsidiis nudare provinciam. De provincia decedere, abire; præsidium relinquere. 3. Auxilium, spes, securitas, perfugium, *secours, aide, appui*. Alicui laboranti præsidium afferre, ferre; præsidio esse. Ego amicorum, virtutis bellicæ præsidio tectus, hostem repressi. Is magnum sibi præsidium et adjumentum ad beate videndum comparat, qui, etc.

PRÆSIGNĪFICO, as, are, a. *Faire connaître à l'avance*. SYN. Prænuntio, cano, præcino, præmonstro, portendo.

PRÆSTĀBĪLIS, e, gen. com. *Préférable, supérieur, excellent, remarquable*. USUS: Nihil virtute homini præstabilius, nihil pulchrius.

PRÆSTANS, antis, omn. gen. *Supérieur, distingué, remarquable*. SYN. Excellens, præstabilis, egregius, eximius, præclarus. USUS: Vir ingenio, virtute præstans. In Poetica præstans. Cf. [Egregius](#), [Præclarus](#), [Optimus](#).



PRÆSTANTĪA, æ, f. *Supériorité, excellence*. SYN. Excellentia. EPITH. Cœlestis et divina, excellens, major et diviniior; minima, singularis. USUS: Dii omnium rerum præstantia excellentes, *par leur supériorité en toutes choses*. Præstantiam aliquam doctrinæ et virtutis consequi, *acquérir quelque supériorité sous le rapport du talent, de la vertu*.

PRÆSTAT, imp. *Il vaut mieux*. SYN. *Melius est*. USUS: Emori præstat, quam servire. Cf. [Expedit](#).

PRÆSTĪĜĬÆ, ārum, f. pl. *Prestiges, illusions, jongleries*. SYN. Incantamenta. USUS: Doli, machinæ, præstigiæ, fallaciæ, captiones, verborum præstigiæ, *éclat trompeur, faux brillant, clinquant, vains artifices du style*. Cf. [Decipio](#).

PRÆSTĪĜĬĀTOR, ōris, m. *Jongleur, escamoteur, trompeur*.

PRÆSTĪNO, as, avi, atum, are, a. \* *Acheter, acquérir*. USUS: Pisces in macello præstinare, *acheter des poissons au marché*.

PRÆSTĪTŪO, is, ūi, tūtum, ere, a. *Déterminer, fixer, établir*. SYN. Præfinio, præscribo, dico. USUS: Tempus alicui præstituere.

1. PRÆSTO, as, stīti, stītum et ātum, stare, n. et a. 1. a. *Surpasser qqn en qqche*. SYN. Excello, antecello, supero, præcurro. ADV. Longe multumque, longe inter æquales suos, longe lepore, humanitate multum, gloria ceteris hominibus, nimirum omnibus ingenio, fortuna, plurimum æqualibus virtute. USUS: 1. Longe inter æquales humanitate præstat. Contemplatio rerum longe omnibus studiis præstat. Multum ingenio, plurimum virtute præstat æqualibus. Cf. [Excello](#). 2. Exsequor, perficio, præbeo, exhibeo, facio, servo, *faire voir, montrer, témoigner, faire preuve de*. Fidem, officium, benevolentiam, memorem animum alicui præstare. Promissa præstare et persolvere. Præstare suum munus, Gratum se, sapientem, gravem præstare. 3. (Fidejubeo, VULG.), *répondre, être caution, garantir*. Vitium venditæ rei, si scit venditor, præstare debet. Communes illos casus præstare nemo potest. Quis præstare poterit nullos fore prædones. Culpam ejus rei præstare quis velit? Horum dicta omnia ac facta nobis præstanda sunt, *nous devons répondre de leurs faits et gestes*.

2. PRÆSTO, *Ici, là, sous la main*. SYN. Paratus, in promptu. USUS: De mea autem voluntate sic judices, me opera et consilio, studio quidem certe, rei, famæ, saluti tuæ præsto futurum, *que je ferai tout pour sauvegarder ta*

*fortune, ta réputation, ton salut, etc. Amicis ad præsidium præsto esse, être prêt à secourir ses amis.*

PRÆSTŌLOR, aris, atus sum, ari, d. n. et a. *Se tenir prêt pour qqn ou qqche.* SYN. Exspecto. USUS: Ego tibi, spei illi, et exspectationi diu præstolabor. Cf. [Exspecto](#).

PRÆSTRINGO, is, inxi, ictum, ere, a. *Affaiblir, émousser, éblouir.* SYN. Hebetō, fallo. USUS: Horum utrumque præstringere aciem mentis solet.

PRÆSTRŪO, is, xi, ctum, ere, a. *Boucher, obstruer, fermer; préparer, ménager d'avance.* USUS: Sibi fidem præstruxit, *il commença par gagner la confiance.* Luminibus aliorum præstruere.

PRÆSULTO, as, are, n. *Sauter devant, s'élancer (hors des rangs) en avant.* USUS: Ferox hostium signis præsaltans Gallus.

PRÆSULTOR, ōris, m. *Chef des danseurs.* SYN. Princeps Saliorum.

PRÆSUM, ēs, fūi, esse, n. *Être à la tête, commander, présider à.* SYN. Præsideo; præpositus, præfectus sum. ADV. Crudelissime consiliis, omnino reipublicæ, ædificandæ navi, negotio, sacris. USUS: Quæstioni, negotio, provinciæ præesse. Cf. [Præsideo](#), [Administro](#), [Magistratus](#).

PRÆSUMPTĪO, ōnis, f. *Prolepse ou préoccupation, réponse anticipée à des objections possibles ou présumées.* USUS: Præsumptio quam Græci πρόληψιν vocant. (*Pro: Arrogantia, présomption, vulg. est.*)

PRÆTENDO, is, di, tum, ere, a. *Prétexer, alléguer, prétendre.* SYN. Prætexo. USUS: Hominis integerrimi speciem turpissimis suis moribus prætendere, *couvrir de l'apparence d'un homme intègre des mœurs détestables.* Cf. [Contendo](#).

PRÆTENTO, as, avi, atum, are, a. *Explorer, sonder.* USUS: Tota causa prætentata et perspecta.

PRÆTER, *Outre, au-delà; contre.* SYN. Supra, extra. PHRAS. Præter minas etiam vim intulere, *ils le menacèrent et en vinrent aux coups.* Præterquam quod minarentur, etiam violenti erant; supra minas etiam facta addidere. Super quam quod minas primo jactarunt etiam manus attulere; super cæteras minas etiam vis accessit. Cf. [Excipio](#). USUS: 1. Hoc nemini præter me videtur. Id videris præter ætatem facere. Id præter modum, præter spem accidit. 2. Supra, *plus que, au-dessus de.* Quæ me res præter cæteras

impulit. 3. Ante, *devant*. Præter domini oculos hæc omnia ferebant servi, *les esclaves passaient tous les mets sous les yeux de leur maître*. 4. Præter oram maris Etrusci, *en longeant la côte de la mer d'Étrurie*.

PRÆTĒRĒA, *Outre cela, en sus, de plus*. SYN. Tum etiam; ad hoc, insuper. PHRAS. Præterea addendum, *il faut en outre ajouter*. Accedit et iam, quod, etc.; huc accedit, quod, etc., quin et illud accedit, quod, etc. Adde eodem et illud; adde ad hoc; adde, quod, etc.; illud insuper adde. Nam quid ego de illo dicam? quid? quod etiam; quid multa? aliud quid etiam? quid est præterea? quid aliud? nihil nisi illud? quod reliquum est; videte jam porro cætera; cæterum, deinceps et illud dicendum; quid jam de illo? exinde et illud non tacendum. Quid est præterea? nihil sane, nisi illud. De reliquo. Accedit ad cumulum. Jam vero nec illud omittendum. USUS: Addebant præterea, rempublicam salvam fore.

PRÆTĒRĒO, is, īvi sæpius īi, ĩtum, ire, n. *Passer à côté, omettre*. SYN. Omitto, missum facio, prætermitto, reticeo. ADV. Consulto multa, omnino neminem, tacite, temere, turpiter, pene auctoritatem. PHRAS. Vide ut nihil prætereas, *prenez bien garde de ne rien omettre*. Ne quid transiliat oratio tua; ne quid in præteritis relinquatur; ne quid nos fugiat aut prætervolet; ne quid prætermittas; vide, ne quid præterfluat, præterlabatur. USUS: 1. Ut reliqua tua scelera præteream, et missa faciam, illud præterire non possum. 2. Negligo. Populus sæpe dignos, præterire solet. 3. Fugit, *échapper*. Non me fugit, non præterit, quam sit difficile. Cf. [Prætermitto](#).

PRÆTĒRĒQUĪTO, as, avi, atum, are, n. *Passer à cheval devant qqn ou qqche*. SYN. Equo prætervehor, equo prætervolo, equo præterlatus sum.

PRÆTĒRĪTUS, a, um, *Passé, écoulé*. SYN. Transactus, ante actus. PHRAS. Juvat præteritorum meminisse, *on aime à se souvenir du passé*. Juvat hic, quoad longissime mens potest respicere, spatium præteriti temporis repetere; vetera illa et jam pene oblitterata commemnis placet; juvat hic superioris ætatis memoriam; vetustatis imaginem et reliquias repetere. USUS: Præterita mutare non possumus. Præteritorum memoria, providentia futurorum.

PRÆTERFLŪO, is, ere, n. et a. *Couler au-delà, auprès, le long de*. SYN. Præterlabor, elabor, prætergredior. USUS: Animus præsentem voluptatem percipit, venientem prospicit, nec præteritam præterfluere sinit, *et ne laisse pas se perdre toute trace du plaisir passé*.

PRÆTERGRĔDĪOR, ĕris, gressus sum, grĕdi, d. n. et a. *Porter ses pas devant, passer devant.* SYN. Præterlabor.

PRÆTERLĀBOR, ĕris, lapsus sum, labi, d. n. et a. *Couler devant, le long de.* SYN. Præterfluo, prætervolo.

PRÆTERMISSĪO, ōnis, f. *Omission.* USUS: Formæ, in quas genus dividitur sine ullius prætermissione, *les espèces sont les parties dans lesquelles le genre se divise, sans en omettre aucune.*

PRÆTERMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Laisser passer, négliger.* SYN. Prætereo, relinquo, omitto, negligo. ADV. Necessario, omnino. PHRAS. Ut ista prætermittam, *pour ne point parler de ces choses.* Ut silentio id præteream; ut missum faciam; ut silentio involvam; ut silentio premam illud; ut verbum de hoc non faciam; ut silentio partem hanc totam prætervehar; ut silentio percurram cætera; ut de re tota taceam, sileam; ut rem omnem tacitam relinquam; ut de hoc nihil. Cf. [Prætereo](#). USUS: Nihil prætermisi. Quantum eniti potui, nullum hominis amantissimi officium prætermisi. Diem nullum, quin de te cogitarem, prætermisi. Cf. [Omitto](#).

PRÆTERQUAM, *Outre, excepté, si ce n'est.* SYN. Præter, extra, extra quam. USUS: Hæc, præterquam tibi, omnibus fuere jucunda. Videris id mihi facere, præterquam res tua postulat. Campanos omnes liberos esse jussit, extra quam *seu* præterquam, qui hostes essent. Extra unam mulierem præterque ejus prolem, nulli præterquam tibi hostis pepercit. Præterquam, quod fieri non potuit, ne fingi quidem valebat.

PRÆTERVECTĪO, ōnis, f. *Action de passer à cheval, en voiture ou sur un bâtiment.* SYN. Vectio.

PRÆTERVĔHOR, ĕris, vectus sum, vĕhi, p. *Passer outre.* USUS: Sirenes morabantur eos qui prætervehebantur, *les Sirènes arrêtaient ceux qui passaient devant elles (sur un navire).* Insulam totam est prætervectus. Non est prætervecta aures vestras oratio, sed animis totis insedit, *ce discours n'a pas seulement effleuré vos oreilles, mais s'est gravé profondément dans vos âmes.*

PRÆTERVŎLO, as, are, n. et a. *Voler au-delà, passer outre, ne faire qu'effleurer.* SYN. Prætereo, præterfluo. USUS: Prætervolat oratio. Id me fugit et prætervolavit. Non prætervolabo ista, sed dilatabo.

PRÆTEXO, is, xŭi, xtum, ere, a. *Prétexter, alléguer*. SYN. Prætendo. PHRAS. Valetudinis causam inertiae prætexit, *pour excuser sa mollesse, il prétexta des raisons de santé*. Per causam curandae valetudinis inertiae suae patrocinator; valetudinem obtendit, prætendit, causatur, sed inertiam esse, nemo non intelligit; per simulationem, speciem, causam valetudinis curandae, inertiae se dat; causam interponit, interserit, valetudinem tentari; obtentu, simulatione, specie, nomine valetudinis inertiae suae servit. USUS: 1. Nemo exercitum petit, nisi triumphi cupiditatem prætexat, *sans avoir le désir du triomphe*. 2. Omnia quæ fiunt, natura lenioribus principiis prætexuit, *la nature a préparé par des commencements presque insensibles tout ce qui se fait*. Cf. [Causor](#), [Excuso](#).

PRÆTEXTA, æ, f. *Manteau bordé de pourpre que portaient les premiers magistrats et les enfants de naissance libre jusqu'à 17 ans*. SYN. Toga prætexta. USUS: Pueri togam sumentes prætextam abjiciunt.

PRÆTEXTĀTUS, a, um, *Revêtu de la prétexte*. SYN. Adolescens, qui nondum virilem togam sumpsit. EPITH. Grandis, magnus. USUS: Scin, te prætextatum decoxisse? *Sais-tu qu'avant d'avoir quitté la prétexte, tu avais abandonné ton bien à tes créanciers?* Prætextatus pupillus.

PRÆTOR, ōris, m. *Préteur, magistrat romain chargé de rendre la justice et de commander les troupes étrangères*. SYN. Qui cum imperio prætorio est. EPITH. Æquus et sapiens, cupidus bonae existimationis, gravissimus, improbus, infestus alicui, integerrimus, honestissimus, fortissimus, laboriosus ac diligens, mediocris, mercenarius, nequissimus, inertissimus, palæstricus, proximus, pulcher ac beatus, sapiens, severus, turpissimus, improbissimus, urbanus. Prætores amicissimi, innocentes, justissimi, jurati. USUS: Prætores jus dicunt, exercent judicia, causas cognoscunt. Postulare aliquem apud Prætorem.

PRÆTŌRĪĀNUS, a, um, *Relatif au préteur, du préteur*. USUS: Comitia prætoriana, *comices pour l'élection des préteurs*.

PRÆTŌRĪUM, ūi, n. *Prétoire, tente du général, tribunal du gouverneur de province*. SYN. Domus prætoria. EPITH. Certum.

PRÆTŌRĪUS, a, um, *Prétorien, relatif au préteur*. USUS: Cohors, Provincia, classis prætoria.



PRÆTŪRA, æ, f. *Dignité et fonctions de préteur, préture*. SYN. Prætoris munus, dignitas. EPITH. Acerba, multis indigna, misera, innocentissima diligentissimaque.

PRÆŪRO, is, ustum, ere, a. \* *Brûler qqche par le bout*. USUS: Hastæ, sudes præustæ, *lances, pieux brûlés par le bout*.

PRÆVĀRĪCĀTĪO, ōnis, f. *Prévarication*. USUS: Prævaricatio et accusatoris corruptela ab reo. Cf. [Falsus](#).

PRÆVĀRĪCĀTOR, ōris, m. *Prévaricateur; avocat qui a de secrètes intelligences avec la partie adverse*. SYN. Accusator pecunia corruptus, *item*: Reus, corrumpens pecunia iudicium. USUS: 1. Prævaricatoris nomen significat eum, qui in contrariis causis quasi varie esse positus, videatur, *on appelle prévaricateur un homme qui varie pour ainsi dire entre les deux parties adverses*. Prævaricator causæ publicæ. 2. Corruptor. Piso prævaricator Catilinæ, *faux accusateur de Catilina*.

PRÆVĀRĪCOR, aris, atus sum, ari, d. *Être de connivence avec*. SYN. Colludo. ADV. Turpissime. USUS: Non defendere, sed prævaricari accusatione videbatur, *il semblait qu'au lieu de défendre l'accusé, il fut de connivence avec l'accusateur*.

PRÆVĒHOR, eris, ctus sum, hi, d. \* *Passer, (voler, chevaucher) devant*. USUS: Equites per obliqua campi prævecti fugientibus se obtulere, *les cavaliers lancés obliquement à travers la plaine*.

PRÆVĒNĪO, īs, vēni, ventum, ire, n. et a. *Prévenir d'avance, précéder, empêcher*. SYN. Præverto, anteverto; præripio. PHRAS. Malum præveniri oportet, *il faut prévenir le mal*. Occurrendum malo est; malum *vel* malo prævertere convenit; præoccupanda est vis mali; occupanda malorum remedia; præmoliendum est aliquid, quo malum avertatur; præcipere consilio prudentiaque debemus, quæ arcendo malo opportuna erunt. USUS: Fecisset, ni casus aliquis aut occupatio consilium prævenisset.

PRÆVERTO, is, ti, versum, ere, a. *Prévenir; préférer*. SYN. Anteverto, prævenio. USUS: Fuga supplicium prævertere. Pietatem omnibus rebus præverti decet. Cf. [Prævenio](#).

PRÆVĪDĒO, es, vīdi, vīsum, ere, a. \* *Voir à l'avance, prévoir*. SYN. Prospicio; animo prospicio, cogitatione præcipio, præsentio, præcaveo. ADV. Multo ante, maxime. PHRAS. 1. Dudum hoc prævideram, *depuis*



*longtemps je l'avais prévu.* Conjectura, mente, cogitatione prospexeram; res tota mihi praevisa et praecauta fuerat; dudum ista praesenseram; dudum cogitatione praeceperam; animus mihi divinatione quadam ista suggesserat; horum praemeditatione majorum dudum adversus dolorem me praemuniveram; odorabar ego ista dudum et mente augurabar. Cf. [Præsagio](#).  
USUS: Qui semper animo excubat, multa praevideat necesse est.

PRÆVIUS, a, um, *Qui précède.* USUS: Stella auroræ prævīa, *astre précurseur de l'aurore.*

PRÆVŎLO, as, avi, are, n. *Voler devant, en avant.* USUS: Grues in tergo praevolantium colla reponunt, *les grues qui sont derrière appuient leur cou sur celles qui précèdent.*

PRAGMĀTĪCUS, a, um, *Homme versé dans les questions de droit, jurisconsulte.* SYN. Vir in agendis rebus versatus, expertus. USUS: Pragmatici homines cavere jubent. Tu si quid pragmaticum habes, scribe. Cf. [Actuosus](#).

PRANDĒO, es, di, sum, ere, n. et a. *Déjeuner.* USUS: Caninio consule neminem aiunt prandisse, *on dit que sous le consulat de Caninius, personne ne déjeuna.* (Nommé après midi, Caninius avait déposé, le matin suivant, ses fonctions de consul.) Cf. [Coeno](#).

PRANDĪUM, īi, n. *Déjeuner qu'on prenait ordinairement vers midi.* USUS: Aliquem ad prandium vocare, invitare, *inviter.* Alicui ad prandium condicere, *s'inviter à déjeuner chez qqn.* Prandium parare, praebere, dare, apparare, antepone, *préparer.* Prandio aliquem accipere lauto et magnifico, *recevoir.*

PRANSOR, ōris, m. \* *Convive, invité.* USUS: Prandium antepone pransoribus.

PRĀTUM, i, n. *Pré, prairie.* USUS: Pratorum viriditas. Prata herbis convestita.

PRĀVĒ, De travers, mal, *défectueusement.* USUS: Ille vero prave, male, nequiter.

PRĀVĪTAS, ātis, f. *Irrégularité, défaut, vice, méchanceté, dépravation.* SYN. Vitium, deformitas, perversitas. EPITH. Tanta, perinsignis. USUS: Ne mala consuetudine ad aliquam deformitatem pravitatemque veniamus.

Alieni oris pravitatem et distortionem imitari, *contorsion de la bouche, grimaces*. Quæ te tanta pravitas mentis tenet? quo pravitatis errore imbutus es? quis hominem de hac pravitate deducet? Malitia, Pravitas.

PRĀVUS, a, um, *Difforme; perverti, dépravé*. SYN. Perversus, distortus. ) ( Rectus. USUS: Si quæ in membris prava, debilita a, imminuta sunt. Recti pravique partes. Ut inter rectum ac pravum, sic inter verum et falsum interest. Cf. [Malus](#), [Nequam](#).

PRĒCĀRĪO, *Par la prière, à titre de grâce, de faveur*. SYN. Prece vel precibus. USUS: Precario aliquid possidere.

PRĒCĀRĪUS, a, um, *Précaire, passager*. USUS: Petere salutem precariam ab aliquo. Facere quæstum precarium.

PRĒCĀTĪO, ōnis, f. *Prière*. EPITH. Externa, similis, solemnis, summa. USUS: Illa solemnis comitiorum precatio. Simili precatione Agamemnon usus est. Precationem peragere. Cf. [Preces](#), [Precor](#).

PRĒCĀTOR, ōris, m. \* *Celui qui prie, intercesseur*. USUS: Ne tibi precatorem aut aram paraveris.

PRĒCES, cum, f. pl. *Prière, instances, supplication*. SYN. Precatio, obsecratio, obtestatio, rogatus, rogatio. EPITH. Diuturnæ, faciles, fraternæ, justæ, longæ, miseræ atque luctuosæ, quotidianæ, sceleratæ. USUS: Nec prece, nec gratia, *ni par prière, ni par faveur*. Sceleratæ preces et nefaria vota. Precibus agere cum populo. Precibus aliquid petere. Preces audire; precibus cedere. Preces superbe repudiare.

PRĒCOR, aris, atus sum, ari, d. n. et a. *Prier, supplier; souhaiter à qqn qqche*. SYN. Precibus peto, preces adhibeo, peto, imploro, deprecor, supplico, quæso; precibus veneror, imploro. ADV. Male alicui. PHRAS. 1. DEUM precemur, ut reipublicæ in hac perturbatione temporum sit propitius, *prions le Seigneur; pour que, au milieu de tant de révolutions, il ait pitié de l'État*. Vota pro communi salute nuncupemus; vota faciamus ad DEUM; ad vota nos vertamus, supplicatum eamus pacemque Superum exposcamus; precibus a DEO petamus; obsecrationes in templis faciamus, manus ad cœlum tollentes precemur; strati ante aras veniam irarum cœlestium finemque malorum exposcamus; ad preces obtestationesque convertamur, supplicationibus votisque DEUM fatigemus, ut exitium ab urbis tectis ac mœnibus avertat. Cf. [Oro](#). 2. Non frustra DEUM precatus est,

*il n'a pas prié DIEU en vain.* Non incassum missæ ad DEUM preces; non frustra vota pro salute suscepta sunt; non frustra ad DEUM vota vertit; non frustra rem tantam DEO precibus commendavit; annuit precationi DEUS vota que rata habuit. 3. Iter tibi bene vertat, precor, *puisse votre voyage être heureux!* Istud tibi iter feliciter evenire volo; iter tibi DEUM fortunare volo; proficiscere optimis ominibus; quod tibi bene vertat; quod bonum, felix faustumque sit, iter ingredi! Superi approbent, quod agis quodque acturus es; bene ac feliciter eveniat, quod nunc ingrederis iter! proficiscere bonis auspiciis; Superique omnes omnia tibi optata afferant. 4. DEUS te diu incolumem conservet, precor, *je prie DIEU qu'il vous conserve longtemps en bonne santé.* DEUS te longissimo tempore salvum ac sospitem præstet; precor cœleste Numen, ut te quam diutissime superstitem ac sospitem esse jubeat; ut ætatem quam longissime extendat; DEUM ego vehementer oro, ut incolumem te clementissime conservet; DEUM quæso, ut vitæ meæ superstes sis; ut te sospitet ad ultimam usque senectutem; servet te DEUS; DEUM oro, ut incolumem te superstitemque diu habeamus. 5. Male precandi formulæ, *formules d'imprécations*: Quod tuo capiti male sit! Dii te perdant! Dii tibi male faciant; Dii tibi irati sint! Jupiter te tuosque pessimo leto afficiat, pessimis exemplis interficiat! Abi in malam rem! Quin abis in malam crucem, pestem, cruciatum? Iratis diis omnibus abito! Abi malis omnibus et execrationibus omnium! 6. Omnes tibi male precantur, *tout le monde vous souhaite du mal.* Tibi pestem omnes exoptant et execrantur; perire te malis modis omnes volunt; caput tuum diris devovent. USUS: Quid precamur deos? Utinam eveniant quæ precaris. Omnes tibi cives salutem atque incolumitatem precantur. A DEO bona precari. Si unquam vobis mala precarer, etc. Cf. [Rogo](#).

PRĒHENDO, is, di, sum, ere, *vel* per Sync. PRENDO, is, di, sum, ere, a. *Saisir, prendre, surprendre.* SYN. Capiō, prenso. USUS: Crassum manu prehendit.

PRĒMO, is, pressi, pressum, ere, a. *Presser, serrer de près.* SYN. Urgeo. ADV. Mordicus caput, valde causam, vehementius, probe aliquem, leniter. USUS: 1. Quæ necessitas te premebat? Bello, inopia, ære alieno premi. Odio communi et invidia premi. 2. Occulto, *couvrir, cacher.* Odium, dolorem, iram premere.

PRENSĀTĪO, ōnis, f. *Brigue.* SYN. Ambitio. EPITH. Aliena, præpropera.

PRENSO vel PRĒHENSO, as, avi, atum, are, a. *Saisir fortement; solliciter, briguer.* SYN. Ambio. PHRAS. Nullum in prensando studium prætermittit *il brigue les emplois avec un soin remarquable.* Tam prehensat diligenter, quam qui maxime; diligentissima ejus est prensatio; in prensandis hominibus nemo est te diligentior; imminet tantæ spei adeo ut nullum in prensando officium intermittat; in prensandis, rogandis, appellandis civibus studium ac diligentiam adhibet, quam licet, maximam; agit de ea re cum civibus diligenter et assidue. Cf. [Ambio](#). USUS: Prensat sine fallaciis, sine fuco, more majorum.

PRESSĒ, *Brièvement, en peu de mots.* USUS: Presse, anguste, breviter dicere, definire. Cf. [Breviter](#).

PRESSŪS, ūs, m. *Pression.* SYN. Compressio. USUS: Ipso pressu oris et sono.

PRĒTĪŌSĒ, *Richement, magnifiquement.* SYN. Magno pretio, eleganter, artificiose, operose. USUS: Vasa magnifica, pretiose cælata.

PRĒTĪŌSUS, a, um, *Précieux, d'un grand prix, d'une grande valeur.* SYN. Magni pretii, multorum sumptuum. PHRAS. 1. Pretiosam bibliothecam habeo, *j'ai une bibliothèque précieuse.* Magni pretii libris refertam bibliothecam habeo; caro constant, qui bibliothecam meam efficiunt libri; bibliotheca mihi est a rari operis libris et multo pretio commendata; caro emi, qui bibliothecam meam ornant libros. 2. Pretioso ornatu induta erat, *elle était parée de vêtements de grand prix.* Auro et purpura insignis, gemmis adornata incedebat; vestis illi erat auro gemmisque distincta; aureas armillas magni ponderis gemmatosque magna specie annulos habuit; nihil ei deerat eorum, quæ hominibus sancta caraque ac magni pretii esse solent, et prima ducuntur. USUS: Pretiosa vestis, horti, vasa.

PRĒTĪUM, īi, n. *Prix, valeur.* SYN. Merces, præmium. EPITH. Certum, incertum, magnum, pactum, parvum, summum, tantum. USUS: Certum rei *seu* merci pretium statuere, constituere. Certum pretium pacisci. Habet ea res maximum pretium. Maximi est pretii. Mercari aliquid magno pretio. Pretio et mercede duci ad faciendum aliquid. Constitutum pretium solvere, dare, persolvere, enumerare, pendere. Jacent agrorum pretia, tanta est annonæ vilitas, *les terres se donnent pour rien.* Nullo pretio me induci sinam, *je ne me laisserai entraîner par aucun salaire.* Operæ pretium facere, *faire qqche qui en vaille la peine.* Cf. [Æstimo](#).

PRĪDEM, *Il y a déjà longtemps.* SYN. Dudum.

PRĪDĪE, *Le jour d'avant, la veille.* SYN. Ante eum diem. )( Postridie. USUS: Pridie quam has litteras dedi, usque ad pridie calendas Septembres. Ad pridie idus Maii. Pridie ejus diei venit.

PRĪMĀRĪUS, a, um, *Qui est un des premiers, des plus considérables.* SYN. Principum aliquis. )( Posterior. PHRAS. Primarius civis Romanus, *un des premiers citoyens de Rome.* Romani nominis longe princeps; inter primores, optimates et capita civium, auctoritate atque opibus longe primus; lumen et ornamentum suæ civitatis; princeps senatus Romani; qui excellentem apud suos dignitatis gradum tenet; qui inter capita rerum erat Romæ. Cf. [Princeps](#), [Primus](#). USUS: Vir, senator, locus primarius.

PRĪMĪGĒNĪUS, a, um, *Primitif, primordial.*

PRĪMĪPĪLUS, i, m. *Centurion de la première compagnie des triaires.* SYN. Primæ cohortis Centurio.

PRĪMO, *D'abord, au commencement.* SYN. Primum, initio, principio. )( Post. USUS: A primo visum est.

PRĪMORDĪUM, īi, n. *sæpius: PRĪMORDĪA, ōrum, n. pl. Commencement, origine.* SYN. Principium, causa præcurrens. EPITH. Majus, princeps. USUS: A diis capienda sunt agendi primordia.

PRĪMŌRES, um, omn. gen. *Qui est en avant, au bout.* SYN. Summæ vel extremæ quæque res. USUS: Primoribus labris aliquid degustare, *effleurer qqche du bout des lèvres.* Cf. [Optimates](#).

PRĪMUM, *D'abord, premièrement.* SYN. Primo, a primo. USUS: Ut primum attigit forum. Cum primum veni. Ut modo primumque nascentia.

PRĪMUS, a, um, *Premier.* SYN. Primarius, princeps. )( Postremus. ADV. Facile municipii, longe civitatis. PHRAS. 1. Primus filiorum (VULG. Primogenitus), *le premier né, l'aîné.* Maximus stirpis; maximo natu filius; liberorum natu maximus. 2. Primus ille sit qui reliquis senior est, *que le plus âgé soit le premier.* Priores partes, primas partes, primum locum habeat, teneat, obtineat; primas partes agat; agmen ducat, qui ætate potior; princeps ac signifer ille sit, qui natu major inter cæteros. USUS: Genere, nobilitate, opibus sui municipii facile primus. Primus in suam familiam

consulatum intulit. Vir magnus in primis, cum primis locuples. Primas tibi sapientiæ defero. Primo quoque tempore te exspecto.

PRINCEPS, cĭpis, m. *Le premier, le plus considérable; chef, auteur; prince, souverain.* SYN. Primus, primarius, dux, caput, auctor, inventor, qui principatum tenet, obtinet; qui primos ordines ducit, qui honestissimum dignitatis locum tenet. PHRAS. 1. Est Princeps hereditarius, *il est le prince héritier.* In spem imperii genitus; Regni heres; regiæ juventutis princeps. 2. Creatus est S. R. Imperii Princeps, *il a été élu empereur du Saint-Empire Romain.* In Principum dignationem pervenit; in amplissimum S. R. Imperii Principum Ordinem cooptatus, adscriptus, relatus est; ad amplissimum Imperii Principum Ordinem aggregatus est; Principatus titulos in familiam suam intulit; auctus est honore S. R. I. Principum. USUS: 1. Rerum caput et orbis princeps Roma. Princeps philosophiæ. Cicero in eloquentia princeps. Principem locum tenere. Profiteri se principem et auctorem senatui. 2. Primus ordine temporeque, *le premier, par rapport au rang et au temps.* Sicilia princeps se ad Romanos applicuit. Qualitatum aliæ sunt principes, aliæ ex iis ortæ. Herodotus princeps hoc genus ornavit.

PRINCĪPĀLIS, e, gen. com. *Premier, principal.* SYN. Princeps. USUS: Causæ principales aliæ, aliæ adjuvantes, *parmi les causes, les unes sont principales, les autres secondaires.*

PRINCĪPĀTŪS, ūs, m. *Premier rang, primauté; domination, pouvoir.* SYN. Dominatus, primæ. EPITH. Divinus, præstans, regius. USUS: Principatum petere, concupiscere, appetere. Principatum eloquentiæ alicui deferre, dare, tribuere. Delere principatum et auferre. Cf. [Potestas](#), [Guberno](#), [Ditio](#).

PRINCĪPĪO, *Au commencement, dans le principe; primitivement, d'abord.* SYN. Primo, initio, primum omnium. USUS: Principio omnibus animantibus est insitum, ut, etc.

PRINCĪPĪUM, ĭi, n. *Commencement, origine, principe.* SYN. Initium, primordium, origo. )( Exitus, Finis. EPITH. Accuratum, immortale, naturale, ultimum, acutum, breve et longum, optimum, parvum, non bene provisum et diligenter exploratum, solidum et expressum, suspiciosum, tardum, verecundum; non elatis intensum verbis, sed acutum sentiis. USUS: 1. Omnium rerum magnarum principia a diis sunt petenda, ducenda. Hujus rei ego nec principium invenire, nec evolvere exitum possum. Omnium rerum



principia parva suis progressionibus augentur. A principio instituere aliquid idque perficere. Principium natum est a me. 2. Causa efficiens, auctor, *source, principe*. Principii nulla est origo, *un principe n'a pas de commencement*. Omnium causarum unum est naturale principium. 3. Rudimentum, elementum, seminarium, *éléments, principes*. Nunc juris principia videamus. Naturæ principia quibus parendum. Fuit hoc principium et velut seminarium urbis. Cf. [Initium](#), [Inchoo](#), [Incipio](#), [Origo](#).

PRĪOR, ōris, gen. com. *Qui est le premier, précédent, antérieur.* )( Posterior. SYN. Primus. USUS: 1. Ita priori posterius, posteriori superius non jungitur, *si vous acceptez le premier de ces principes, il faut abandonner le second; si vous posez le second, le premier tombe*. Priori loco causam dicere. 2. Superior, transactus, *dernier, passé*. Priori æstate, anno.

PRISCĒ, *A la manière antique, sévèrement, durement*. SYN. Antique, horride, aspere, prisco more. USUS: Severe, graviter, prisce agere cum aliquo.

PRISCUS, a, um, *Ancien, vieux, antique*. SYN. Antiquus. USUS: Verba prisca et obsoleta. Veteres et prisci viri. Cf. [Antiquus](#).

PRISTĪNUS, a, um, *Précédent, premier, ancien*. SYN. Vetus, antiquus, prior. USUS: Ut pristinam tuam gloriam consequare.

PRĪUS, *Avant*. SYN. Ante. USUS: Nihil prius mihi faciendum putavi.

PRĪUSQUAM, *Avant que*. SYN. Antequam. USUS: Priusquam illa attingam. Id ego sensi, priusquam loqui cœpisti.

PRĪVĀTIM, *En particulier*. SYN. Proprie, clam; seorsim a reliquis. )( Publice. PHRAS. Privatum de re agemus, *nous causerons de cette affaire en particulier*. Inter parietes domesticos disceptator adero; privato consilio de re statuemus; privata seductaque a conscientia plurimum consilia miscebimus; in secreto, inter parietes nos continebimus, nihil ut in publicum effluat. Cf. [Clam](#). USUS: Beneficia singulis privatim dare. Privatim se tenuit. Cf. [Privatus](#).

PRĪVĀTĪO, ōnis, f. *Privation, absence*. USUS: Dolori non voluptas contraria est, sed doloris privatio, *ce qui est contraire à la douleur est non pas le plaisir, mais l'absence de douleur*.

PRĪVĀTUS, a, um, *Qui concerne un particulier, privé.* SYN. Domesticus, suus, proprius. )( Publicus seu qui cum potestate et imperio est. EPITH. Furiosus, opulentus, potens, plurimus. PHRAS. Est privatus civis, *c'est un homme privé.* Æquo cum cæteris jure in civitate vivit; suarum rerum est; est unus multorum *vel* de multis; in magistratu non est; omni curatione publicæ rei vacat. USUS: Res privata et publica. Bellum in privatam curam, privata arma verum est.

PRĪVIGNA, æ, f. *Belle-fille.*

PRĪVIGNUS, i, m. *Beau-fils.* USUS: Mulier in privignorum funus nupsit.

PRĪVĪLĒGIŪM, ĩi, n. *Loi exceptionnelle, qui concerne un particulier, décret; ordonnance en faveur d'un particulier.* EPITH. Tyrannicum, injustum, nefarium. PHRAS. (Privilegium habet ab oneribus publicis, VULG.), *un privilège le dispense de participer aux charges publiques.* Omnium rerum onerumque publicorum immunitatem habet; immunis est a publicis vectigalibus; immunitate nominatim affectus, donatus est; exsolutus legum earum vinculis, quæ vectigalia imperant; data est illi immunitas a publicis vectigalibus; legum earum omnium facta est illi venia, quæ de vectigalibus latæ sunt. Cf. [Eximo](#), [Dispenso](#). USUS: Leges privatas hominibus irrogare; in privatos leges ferre; id est enim privilegium. Privilegia irrogare. Privilegium tulit, ut si sacra Bonæ Deæ accessisses, exulares. Tyrannica privilegia. (Unde Privilegium *pro*: gratia legis facta, *privilège, vulg. est.*) *Pro*: Privilegiatus, VULG., *privilégié*, latine dices: Exsolutus legum vinculis; solutus legum verecundia.

PRĪVO, as, avi, atum, are, a. *Priver, dépouiller de qqche.* SYN. Orbo, spolio, exuo, excludo, exspolio expertem facio. )( Augeo, orno. ADV. Indignissime, in perpetuum, crudelissime, paulo amplius. PHRAS. 1. Bonis omnibus privatus est, *il a été dépouillé de tous ses biens.* Ornamentis omnibus nudatus; præsidiis omnibus exutus; bonis funditus eversis, e patrimonio tanquam e naufragio nudus expulsus est; inanis, egens patriis bonis deturbatus, ejectus, abire, cedere coactus est. 2. Tot amicis me privari vehementer doleo, *je regrette beaucoup d'être privé de tant d'amis.* Tot amicorum jacturam graviter molesteque fero; tot amicis orbatum, spoliatum, destitutum me sine gravissimo dolore intueri non possum; fieri non potest, quin sim miserrimus, talibus amicis orbatum, quales nulli unquam erunt, et ut arbitror et confirmare possum, nulli certe fuerunt. Quis

me tot ab amicis orbum, non miserrimum esse fateatur? Quæ mihi reliqua esse potest vitæ cupiditas, cum tot amicis caream; cum eos amicos, quos fidelissimos expertus sum, desiderem; cum tot amicos uno tempore mihi ereptos esse videam. Cf. [Eripio](#), [Adimo](#). USUS: Aliquem civitate, suo jure privare.

PRO, *Pour*. SYN. Loco. USUS: 1. Hæc pro certis ad te scribo. Jam pro herede se gerit. Jam pro damnato habebatur. Unus mihi Cato pro millibus, *Caton à mes yeux en vaut mille*. 2. Propter, *pour*, *à cause de*. Pœnam pro peccato metuit. Pro jure amicitiae id a te peto. Pro consulari auctoritate te moneo. Is a me pro summis suis virtutibus valde observatur. 3. Secundum, pro ratione, *suivant*, *eu égard à*, *en comparaison de*. Hunc pro dignitate satis laudare non possum. Reliqua pro tua prudentia, pro tempore, pro re nata curabis, *selon tes lumières, dans ta sagesse*. Pro opibus, pro virili parte juvabo, *selon mes forces*. Id pro mea consuetudine, breviter. 4. Alicujus gratia, causa, *pour*, *en faveur de*. Hoc non pro me sed contra me est. Venditare aliquid pro suo. Pro aliquo decernere. Pro se quisque certabat, *chacun selon ses moyens, dans la mesure de ses forces; chacun pour soi*. 5. Ante, *devant*. Pro tribunali; pro æde Castoris sedens. Pro templis omnibus, *devant tous les temples*. 6. Cum comparativis, *en comparaison de*, *en proportion de*. Turba majorem, quam pro numero, speciem gerens. Sella, quam pro habitu corporis, excelsior.

PRŌĀVUS, i, m. *Père du grand-père ou de la grand'mère, bisaïeul*. SYN. Avi paterni vel materni. EPITH. Privatus.

PRŌBĀBĪLĪS, e, gen. com. *Croyable, admissible, probable*. SYN. Verisimilis, credibilis. )( Incredibilis. ADV. Leviter, maxime, sane, omnino. USUS: 1. Probabile est, quod fere fieri solet aut in opinione positum est. Probabilem facti rationem reddere, *motif plausible*. Causam alicujus reddere probabilem. 2. Laudandus, tolerabilis, *louable, bon*. Probabilis orator, *orateur estimable*. Probabile ingenium, discipulus probabilis, *excellent disciple*.

PRŌBĀBĪLĪTAS, ātis, f. *Probabilité, vraisemblance*. SYN. Verisimilitudo. EPITH. Captiosa, magna. USUS: Multa sunt, quæ nos aliqua probabilitate fallunt.

PRŌBĀBĪLĪTER, *Probablement*. SYN. Credibiliter. USUS: Ex quo potest probabiliter confici.

PRŌBĀTĪO, ōnis, f. *Approbation, assentiment*. SYN. Approbatio. )( Improbatio. EPITH. Gratuita, locuples, grata. Non ob probationem datum est pretium, cum multa sint improbata.

PRŌBĀTOR, ōris, m. *Approbateur*. SYN. Approbator. USUS: Nihil interest inter suasorem facti et probatorem.

PRŌBĀTUS, a, um, *Éprouvé, bon, excellent*. SYN. Spectatus. USUS: Vita spectata et probata. Cf. [Probus](#).

PRŌBĒ, *Bien, comme il faut*. SYN. Recte, praeclare. USUS: Quod cum probe scirem, tenerem. De ea re probe curasti.

PRŌBĪTAS, ātis, f. *Bonté, honnêteté, probité, droiture*. SYN. Bonitas, integritas, virtus. PHRAS. Probitatem qui habet, nihil praeterea ad felicitatem requirit, *l'homme vertueux n'a rien qui manque à son bonheur*. Unam qui colit virtutem, ei deesse ad felicitatem nihil potest. Bene sentire recteque facere satis est ad bene beateque vivendum. Quicumque rationem ducem in vita sequitur, ei ad felicitatem ampla maximeque certa patet via. Boni mores et honestae rationes felicitatem pariunt. Felicitas integritate comparatur; si quis in colenda probitate totus est, feliciter admodum ac beatissime cum illo agitur. USUS: Tanta vis est probitatis, ut eam vel in hoste diligamus.

PRŌBO, as, avi, atum, are, a. *Applaudir à, être satisfait de; approuver, accepter; prouver, démontrer*. SYN. Approbo, assentior; confirmo, fidem facio, argumentis tueor. ADV. Admodum, brevi, fastidiose, lente, maxime, mirifice; nimium, non perfacile, plane, plane non, prorsus, recte, vehementer, valde, vulgo, magis magisque, non sane, imprimis, multum. PHRAS. Probare crimen non potuit, *il ne put prouver le crime*. Convincere illum criminis, crimen planum facere, certis argumentis firmare non potuit; non satis docuit hæc ab eo commissæ; id quidem efficere, cum multa argueret, non potuit, ut de crimine constaret; ex ejus tot criminationibus liquere non potuit criminisne reus esset; fidem facere ejus criminis suis argumentis non potuit. USUS: 1. Libros meos, ut spero, tibi valde probabo, *mes livres, je l'espère, seront de votre goût*. Quis est, qui non probet, non laudet, non in eadem voluntate ac opinione sit? *Qui n'approuve, qui ne loue?* 2. Satisfacio, *obtenir du succès*. Qua in legatione ita se omnibus probavit. 3. Argumentis tueor, stabilio; confirmo, fidem facio, *prouver, démontrer la vérité de*. Quod tibi probare non poteris, alteri ne persuaseris. Id vel severissimis disceptatoribus probabo. Nullam rem defendit, quam

non probaret nullam oppugnat, quam non everteret. Cf. [Approbo](#), [Laudo](#), [Assentior](#).

PRŎBRŎSUS, a, um, *Ignominieux, infâme, honteux*. SYN. Ignominiosus. USUS: Probrosus crimen, factum. Cf. [Probrum](#).

PRŎBRUM, i, n. *Action honteuse, infamie*. SYN. Dedecus, convitium, maledictum. EPITH. Paternum, magnum, privatum. PHRAS. 1. Probrum alicui objicere, *accuser qqn d'infamie*. Objectare probrum; probri insimulare aliquem; probra inferre, ingerere; probra in aliquem jacere, maledictis probrisque vexare. Cf. [Convitium](#), [Calumnia](#). 2. Probros alicui vertere, *reprocher à qqn une action honteuse*. Probros aliquid dare alteri; in probri loco ponere; crimini dare. Cf. [Dedecus](#). 3. Probros sibi aliquid ducere, *regarder qqche comme honteux, déshonorant*. Ignominiae loco aliquid ferre; in contumeliam accipere; in contumeliam vertere. USUS: Id tibi probros futurum est. E paternis probris emergere. Cf. [Ignominia](#), [Dedecus](#).

PRŎBUS, a, um, *Bon, vertueux, honorable, honnête*. SYN. Bonus, moratus, bene institutus, spectatus, probatus, integer, frugi, religiosus, castus, antiquus, purus, sanctus, modestus. )( Improbus. PHRAS. Pauci sunt probi, *peu d'hommes sont honnêtes*. Pauci sunt, qui probitatem colant, ament, sequantur; qui suum studium in probitate ponant, paucos invenies. Probati mores a paucis hodie coluntur; virorum recti exempli, et quibus vita cum virtute traducatur, quibus in pretio et amore sit morum integritas, quam exiguus est numerus? Abest a plerisque mortalium laudata illa morum probitas. Cf. [Bonus](#). USUS: Probus et bene moratus filius. Probum navigium. Cf. [Conscientia bona](#), [Pius](#).

PRŎCĀCĪTAS, ātis, f. *Audace, impudence, insolence*. SYN. Petulantia. USUS: Non enim procacitate linguae vitae sordes eluuntur. Cf. [Petulantia](#).

PRŎCĀCĪTER, *Avec hardiesse; effrontément, insolemment*. USUS: Flagitatum stipendium procacius, quam ex more et modestia militari erat, et probra in tribunos jacta.

PRŎCAX, ācis, omn. gen. *Audacieux, effronté, impudent*. SYN. Petulans, temerarius. USUS: Scio te non esse procacem in lacessendo, *je sais que tu n'es point un agresseur insolent*. Cf. [Petulans](#).

PRŎCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *Aller en avant de qqche ou de qqn; s'avancer, marcher, partir; avancer, faire des progrès; aller bien ou mal,*

*arriver*. SYN. Progredior, prodeo, exeo, gradum infero; proficio; evenio. ADV. Bene, longius in dando et credendo; minus, diutius, contrarie, multum, non ita multum, obviam, longissime, parum, paulum, prospere, temere, pulcherrime. USUS: 1. Ætate multum processit. A primis ad ultima procedere. Longius processit et in ipsum Pompeium invehī cœpit. In medium procedere atque in concionem prodire. Procedere in publicum. Tota urbs illi obviam processit. 2. Proficio, *faire des progrès*. Procedere in virtute et doctrina. Honoribus processit. Longe ad virtutem processit doctrina et natura. 3. Evenio, cado, *réussir bien ou mal, avoir telle ou telle issue*. Non satis e sententia res procedit. Quid agam, cui nihil procedit, eaque, quæ cogitata sunt diligentissime, deterimine cadunt. Omnia ei belle, pulcherrime procedunt. (*Pro*: durius procedere cum aliquo, VULG.), *user de mauvais procédés envers qqn*, latine: Graviter, crudeliter, male consulere in aliquem, de aliquo.

PRŌCELLA, æ, f. *Tempête, bourrasque*. SYN. Tempestas. EPITH. Horribilis. USUS: Imbres, nimbi, procellæ, turbines. Tu procella patriæ, turbo pacis. Vitare procellas temporum. Equestrem procellam excitare, *faire une charge de cavalerie*. Cf. [Tempestas](#).

PRŌCELLŌSUS, a, um, *Orageux*. USUS: Venti procellosi.

PRŌCĒRES, um, m. pl., *Les chefs, les nobles, les princes*. SYN. Principes.

PRŌCĒRĪTAS, ātis, f. *Forme allongée, taille élancée; élévation*. SYN. Longitudo. )( Brevitas. USUS: Proceritates arborum admirantur.

PRŌCĒRUS, a, um, *Haut, élevé, élané*. SYN. Longus. USUS: Procerum et tenue collum, *cou long et mince*. Cf. [Magnus](#), [Longus](#).

PRŌCESSŪS, ūs, m. *Marche, progrès*. SYN. Progressus. EPITH. Longior, tardus. USUS: Gradus tuos et quasi processus dicendi velim cognoscere, *je voudrais savoir par quels degrés ce talent s'est formé et suivre chacun de vos pas dans la carrière de l'éloquence*. Tantos processus in dicendo faciebat, ut evolare, non excurrere videretur, *il faisait tant de progrès qu'il paraissait plutôt voler que courir*.

PRŌCĪDO, dis, cīdi, ere, n. *Tomber*. SYN. Pronus cado, procumbo. USUS: Ad pedes alicujus procidere. Cf. [Cado](#), [Corruo](#).



PRŌCINCTŬS, ūs, in. *Action de se ceindre; état de troupes prêtes à combattre.* SYN. Sine ritu solempni, ut in castris. USUS: Facere testamentum in procinctu sine tabulis, *faire son testament sur le champ de bataille ou quand on est sur le point de partir pour la guerre.* (Pro: In procinctu operis, *en train de faire qqche*), rectius dicitur: In ipso rei gerendæ articulo. Cf. [Expedio](#).

PROCLĀMĀTOR, ōris, m. *Déclamateur, criailleur, mauvais avocat.* SYN. Præco, cantor, rabula.

PROCLĀMO, as, avi, atum, are, a. *Crier fortement, pousser des cris.* SYN. Vociferor. USUS: Adsunt, proclamant, fidem hujus implorant.

PROCLĪVIS, e, gen. com. *Enclin à, prêt à, disposé à.* SYN. Propensus, facilis; pronus. )( Laboriosus. USUS: Adolescentia proclivior est ad libidinem. Incitata semel in proclive labuntur. Dictu quidem proclive est, sed effectum arduum. Cf. [Facilis](#).

PROCLĪVĪTAS, ātis, f. *Pente; penchant, inclination.* SYN. Facilitas. USUS: Proclivitas ad varios mores, varia vitia.

PROCLĪVĪTER, *En pente; aisément, facilement.* USUS: Facilius et proclivius ad laudem nobilitatis perveniunt.

PRŌCONSUL, ūlis, m. *Proconsul, celui qui ayant été consul à Rome était envoyé comme gouverneur en province.* In provinciam missus cum potestate consulari.

PROCRĀSTĪNĀTĪO, ōnis, f. *Renvoi au lendemain, ajournement.* EPITH. Odiosa. USUS: In rebus gerendis tarditas et procrastinatio odiosa est.

PROCRĀSTĪNO, as, avi, atum, are, a. *Renvoyer au lendemain, différer, ajourner.* SYN. Differo, tardo, rem longius duco. Cf. [Differo](#), [Moror](#).

PROCRĒĀTĪO, ōnis, f. *Procréation, génération.* SYN. Proles, progenies. EPITH. Carissima. USUS: Carissimam suam quisque procreationem habet.

PROCRĒĀTOR, ōris, m. *Celui qui crée, qui engendre.* SYN. Genitor. USUS: Ille procreator mundi DEUS, DIEU, créateur de l'univers.

PROCRĒO, as, avi, atum, are, a. *Procréer, engendrer, produire.* SYN. Creo, pario, gigno, vitam trado, liberos suscipio. USUS: Multiplices fetus procreant. Procreare alicui periculum. Cf. [Creo](#).

PRŌCŪDO, is, di, sum, ere, a. *Former, façonner*. SYN. Exacuo.

PRŌCUL, *Au loin, loin, de loin*. SYN. Longe, longius. PHRAS. Procul a nobis abest, *il est loin de nous*. Magno locorum intervallo disjuncti sumus; disjunctissimis terris habitamus; in ultimis terris habitamus; in ultimis terris, in extremis terræ finibus, apud homines in extremis terrarum finibus positos, nimia longinquitate locorum remotus degit; magnis intervallis distamus; longe ab domo excitus, in ultimas terrarum oras devectus, quas natura longe submovit regiones, colit. Eo ablegatus est, unde nec nomen, nec fama ejus accedere ad nos possit; inter nos multa maria regionesque intersunt. Cf. [Longinquitas](#). USUS: Cœlestia procul sunt a nostra cognitione. Procul remotus a vero. Procul ab omni metu. Procul videre, auscultare aliquid. Procul a patria. Cf. [Remotus](#), [Disto](#).

PRŌCUMBO, is, cūbūi, cūbītum, ere, n. *Se pencher en avant, tomber*. USUS: Fessus via procubuit. Cf. [Genu](#).

PRŌCŪRĀTĪO, ōnis, f. *Action d'administrer, de régir, administration*. SYN. Curatio, administratio, gubernatio. EPITH. Frumentaria, magna, plena, quæstoria. USUS: 1. Aliquem ad civitatis, negotii procurationem vocare, procurationi præficere; procurationem alicui committere, *confier à quelqu'un une administration*. Procurationem multarum rerum habere, *avoir une vaste administration*. Aliquem a procuratione amovere; liberare aliquem procuratione, quæ illum multis officiis implicatum et constrictum tenebat, *délivrer qqn d'une administration qui l'enlaçait dans un réseau d'affaires et de devoirs*. 2. Expiatio, *cérémonie pour détourner une chose funeste, expiation*. Constituendæ, faciendæ nobis sunt procurationes et observationes. Cf. [Administratio](#).

PRŌCŪRĀTOR, ōris, m. *Agent, intentant, directeur, procureur*. SYN. Qui aliena negotia procurat; alieno præpositus negotio; alieni juris vicarius; qui aliquid nostri negotii gerit; qui res domesticas dispensat; qui curationem ac dispensationem rerum habet, suscepit. EPITH. Æquus, diligens, familiaris, propinquus, necessarius, voluntarius, villicus. USUS: Cum villicos procuratores dedissem. Procuratores ludorum. Procuratoris negligentia factum est ut, etc.

PRŌCŪRO, as, avi, atum, are, n. et a. *Soigner, avoir soin, s'occuper de*. SYN. Curo, administro, gubernō, gero. PHRAS. Rem meam diligenter procura, *occupez-vous soigneusement de mon affaire*. In rerum mearum

procuratione nihil diligentiae prætermittas, velim; rei istius curatio, ut cordi tibi sit, etiam atque etiam a te peto; tu si me amas, omnia dispicies remque ut tuam, summa fide geres. Cf. [Administro](#), [Curo](#), [Gero](#), [Facio](#). USUS: 1. Hereditatem, negotia, rationes alicujus procurare, *être l'homme d'affaires de qqn*. 2. Expio, *détourner un mal par des expiations*. Vide ut ea prodigia procurentur et expientur.

PRŌCURRO, is, curri, cursum, ere, n. *S'élancer en avant, avancer; faire des progrès*. SYN. Excurro. USUS: Sed ut productus studio ultra procurras, *tu ailles plus loin, tu fasses de nouveaux progrès*. Cum ab stationibus procurreretur.

PRŌCURSĀTĪO, ōnis, f. *Combat d'avant-garde, escarmouche*. USUS: A quibus per procursationem commissa pugna.

PRŌCURSĀTOR, ōris, m. *Soldats d'avant-garde*. SYN. Breve certamen cum procursatoribus fuit.

PRŌCURSO, as, are, n. *Courir en avant, escarmoucher*. USUS: Procursantibus a statione, qui lacerarent.

PRŌCURSŪS, ūs, m. *Marche en avant vive attaque*. USUS: Tumultuario prælio ac procursu magis militum quam ex præparato certatum.

PRŌDĒO, is, īi, ītum, ire, n. *Aller en avant, s'avancer*. SYN. Exeo, in medium procedo. ADV. Obviam, necessario. PHRAS. 1. Hostes e latebris prodivere, *les ennemis s'élancèrent de l'embuscade*. E latebris erupere, prosiluire; e latebris in apertum campum prævolarent; consurrectum est repente e latebris et in patentem ad conspectum undique campum prolata signa; hostes ab suis quisque latebris pariter exorti, repente exsistebant; cuniculus delectis militibus plenus armatos repente edidit; militum ingens manus repente ex dumosis tumulis exsistebat palamque armata volitabat. 1. (Res tota prodiit, VULG.), *tout est connu*. Patefacta omnia et in medium prolata; ut mora temporis interposita illustrantur omnia et erumpunt, ita detecta quoque fraus est. Res tota in lucem extracta, in lucem prolata est. Haud ita res latuit, quin in conscientiam multorum brevi tempore efferretur; quin secretum omne brevi tempore effunderetur. Cf. [Exeo](#), [Vulgo](#), [Manifesto](#). USUS: In publicum prodire; in concionem, in lucem, in aciem prodire. Prodire obviam alicui.

PRŌDĪGĒ, *Avec prodigalité, profusion*. SYN. Effuse.

PRŌDĪGIUM, īi, n. *Prodige, phénomène, merveille*. SYN. Monstrum, portentum, ostentum. EPITH. Fatale, exitiosum, importunum, recens, religiosum. USUS: Clodius fatale portentum prodigiumque reipublicæ, *Clodius, ce monstre et ce fléau de la république*. Hæc sunt prodigiis similia. Cf. [Miraculum](#).

PRŌDĪGO, is, ēgi, actum, ere, a. *Dissiper, prodiguer, dépenser*. SYN. Consumo, effundo, ultra modum erogo. Cf. [Prodigus](#).

PRŌDĪGUS, a, um, *Qui prodigue, qui gaspille follement, prodigue; dépensier*. SYN. Profusus, effusus, nimius; nepos luxuriosus, dissolutus, perditus, luxu profligatus. PHRAS. 1. Prodigus rerum suarum, si quisquam alius, *prodigue de ses biens, comme pas un, plus que personne au monde*. Homo largitor et prodigus; alieni appetens, sui profusus; homo perdita nequitia et insolens in aliena re, in quo tamen, pecuniæ an famæ minus parceret, non facile discernas. Quis in largitione effusior, qui post effusos cum probro ac dedecore immensos sumptus, pecuniæ sic illudat, tanquam in summa abundantia omnibus copiis fortunisque afflueret? Quæ ista tam profusa luxuries, post fractas eversasque opes, post patriam rem comestam ac perditam? Vides hunc hominem? decoxit et patrimonium omne profundo ventre circumfert. 2. Patrimonium suum omne prodigus absumpsit, *il a dévoré en prodigue tout son patrimoine*. Patrimonium omne per luxum effudit, comedit, devoravit; patriam rem perdidit, confecit, dissipavit; relictas a patre fortunas per luxum consumpsit, dilapidavit; rem familiarem pecuniamque omnem per luxuriam profudit, effudit, adedit, exhaustit; rem omnem paternam confregit; per luxum ac nequitiam laceravit. Cf. [Nepos](#). USUS: In honoribus decernendis prodigus ac fere nimius.

PRŌDĪTĪO, ōnis, f. *Dénonciation, trahison*. EPITH. Grata, scelerata. USUS: In prodicionis crimen vocari. Proditionis consilia agitare. Cf. [Prodo](#).

PRŌDĪTOR, ōris, m. *Traître*. SYN. Desertor, oppugnator patriæ, qui prodicionis consilia agit. EPITH. Vetus, nefarius. USUS: Patriæ exstinctor, imperii proditor.

PRŌDO, is, dīdi, dītum, ere, a. *Faire sortir, produire, émettre; trahir, livrer*. SYN. Trado, mando, commendo, edo, scribo, aperio, manifesto, manifestum facio, indictum facio; patriæ exitium molior. ADV. Inposterum, nefarie, false, temere. PHRAS. 1. Hostibus omnia prodidit, *il découvrit tout à l'ennemi*. Rem omnem ad hostes protulit, pertulit; rem omnem hostibus

enuntiavit; arcana consilia ducum cum hostibus communicavit; earum rerum indicium illo auctore ad hostes permanavit. Nihil eorum omnium clam hostibus fuit, indice servo et civium dissensiones foras efferente. 2. Diu se prodere noluerunt, *ils refusèrent longtemps de se faire connaître*. Diu cunctati animos nudari; diu tergiversati promere, quæ in animo laterent; multis agendum erat, palam ut facerent tandem, quæ sentirent; haud levis erat operæ, ut quæ staret ipsis sententia, aperirent, in aperto esset. USUS: 1. Prodere posteris memoriam alicujus facti. Quod est memoriæ litteris, litterarum monumentis proditum. Liberis perniciosum exemplum ad imitationem prodere. 2. Pronuntio, dico, creo, *nommer à un emploi, créer*. Consulem prodere. 3. Oppugno, vexo perfide, desero, fidem violo, ad adversarios transeo, *trahir perfidement, faillir à; laisser sans défense, priver de tout secours*. Fidem suam, salutem alicujus, conscios, patriam prodere. Tu nos repente relinquis? deseras? ad adversarios transeas? prodas? oppugnes?

PRODRŌMUS, i, m. *Sorte de vent de nord-nord-est, qui souffle huit jours avant le lever de la canicule*. SYN. Præcursor.

PRŌDŪCO, is, xi, ctum, ere, a. *Faire avancer, pousser; produire au dehors*. SYN. Duco, in longius duco, profero; educo, extraho, in publicum, in conspectum do. ADV. Longius ab homine, vitam mirabiliter, doctrinam, ultra quam satis est, coram, valde. USUS: 1. Convivium, sermonem longius, in multam noctem producere. Vitam, bellum producere, *traîner en longueur*. Conditionibus aliquem, verbis, falsa spe producere, *amorcer, leurrer qqn et le bercer d'un faux espoir*. 2. Educo, adduco, in conspectum do, in conspectu constituo, *conduire en avant, faire avancer*. Copias in aciem, testes ad judices, aliquem in conspectum et concionem populi producere. 3. Gigno, creo, suscipio, procreo, progenero, prosemino, *produire, mettre au jour, engendrer*. Pater simillimum sibi filium produxit. Cf. [Profero](#).

PRŌDUCTĒ, *En allongeant; en faisant la syllabe longue*. )( Breviter.

PRŌDUCTĪO, ōnis, f. *Allongement*. )( Brevitas. USUS: Productio verbi, syllabæ, temporis.

PRŒLIŌR (PRÆ), aris, atus sum, ari, d. *Combattre, livrer bataille*. SYN. Prælio dimico, pugno, certo; prælium facio, committo, cieo; acie certo;

dimicationem facio; manus confero; ad certamen descendo; praelium in eo. ADV. Acriter, vehementer. Cf. [Certo](#), [Pugna](#), [Praelium](#).

PRÆLIUM (PRÆ), ī, n. *Combat, lutte, bataille*. SYN. Pugna, dimicatio, certamen. EPITH. Calamitosum, difficile, magnum, fatale, firmissimum, maximum, rectum, secundum. Prælia acerrima, multa, plurima, præclara. PHRAS. Praelium committere, *engager le combat*. Totis copiis cum hoste contendere; instructa acie conflare; arma conferre; acie *vel* armis contendere; manus conserere; signa, manus, pedem conferre; armis concurrere; armis, ferro, acie decernere; praelium conserere; praelium facere; praelio decertare, contendere, conflare. Cf. [Pugna](#), [Certamen](#), [Pugno](#). USUS: Praelium in certum diem pronuntiare, *désigner le jour de la bataille*. Praelio hostem lacerare; ad praelium elicere hostem, praelium cingere, *combattre, exciter au combat*. Praelium inire, incipere, conferre; praelium inferre; in praelium ruere, *commencer le combat*. Praelium facere, edere, committere, pugnare; contendere, conflare, decertare praelio, *combattre*. Praelium conficere; praelio defungi, *faire son devoir dans une bataille*. Praelium sustinere, *supporter le choc des ennemis*. Praelium dirimere, *mettre fin au combat (séparer les combattants)*. Praelium intermittere; praelio abstinere, supersedere, *s'abstenir de combattre*. Praelio excedere, *quitter le champ de bataille*. Elabi e praelio, *s'échapper du combat*. Praelium renovare, reintegrare, restituere, et rem proclinatam adjuvare, *recommencer l'action, regagner une bataille à peu près perdue*.

PRŌFĀNO, as, avi, atum, are, a. *Profaner, souiller*. SYN. Violo, polluo, profano ritu tracto. USUS: Profanare dies festos.

PRŌFĀNUS, a, um, *Non consacré, profane, commun*. SYN. Nihil habens religionis, a religione remotus. )( Consecratus, sacer, religiosus. USUS: Cum omnia illa ex sacris profana fecisset. Locus profanus.

PRŌFECTĪO, ōnis, f. *Départ*. SYN. Discessus, iter. )( Reditus, reversio. EPITH. Misera, præceps, inutilis, periculosa, subita. USUS: Consilium profectionis et reversionis meæ accipe. Cf. [Iter](#).

PRŌFECTO, *Certainement*. SYN. Certe, quidem.

PRŌFĒRO, fers, tūli, lātum, ferre, a. *Produire, publier, émettre, énoncer, dire*. SYN. Recenseo, dico, prodo, promo, adduco, commemoro. ADV. Absurde, foras, jam dudum, latius diem, longius fines officiorum,



immoderate. PHRAS. 1. Multa in medium protulit, *il fit connaître bien des choses*. Multa in lucem protulit, patefecit; in lucem extraxit, manifesta fecit; in aspectum lucemque protulit; ex occultis tenebris in lucem extraxit; occultissima quæque aperuit et exprompsit. 2. Tellus omnis generis herbas et fructus profert, *la terre produit des herbes et des fruits de tout genre*. Terra flores ac fruges fundit, profundit ager herbas; omnis generis fruges procreat; quotannis novis frugibus induitur; seges ex agro quotannis lætissima provenit; gignendæ herbæ non alius aptior est locus; quidquid alluit vicinus amnis, floribus vestitur. USUS: 1. Aliquid in medium, in lucem proferre. Sua merita, leges, testes proferre (VULG. allegare). 2. Produco, prorogo, differo, longius rem duco, *étendre, prolonger*. Fines imperii, limites regni proferre. Iudicii diem proferre. Audaciam suam ultra proferre.

PRŌFESSĪO, ōnis, f. *Déclaration publique de la personne, du nom, etc.* SYN. Certa confessio et denuntiatio apud prætorem eorum quæ quis possideret. USUS: 1. Jugerum subscriptio ac professio. 2. Promissio, pollicitatio, *promesse*. Sciebam fructuosam mihi fore tuæ voluntatis professionem. 3. Facultas, *profession*. Vis oratoris ipsaque dicendi professio, *le nom de l'orateur et l'art de la parole dont ils font profession*. (Professionem in religione facere, VULG.), *faire profession dans un ordre religieux*. Latine: Solemni a perpetua votorum sponsione se obstringere, obligare; vota solemnī ritu nuncupare. Conceptis verbis publica sponsione se DEO in perpetuum consecrare, dedicare; conceptis ex sacri sodalitii formula verbis sacramentum DEO dicere; sacramenti solemnī sponsione sacræ se familiæ adstringere.

PRŌFESTUS, a, um, *Non férié, ordinaire*. USUS: Dies profesti, *jours de travail*.

PRŌFĪCĪO, is, fēcī, fectum, ere, n. et a. *Avancer, faire des progrès*. SYN. Procedo, progressum facio; valeo, possum, prosum. ADV. Aliquantum, multum, necessario multum, permultum; plurimum lepore, facetiis. PHRAS. Multum in philosophia profecit, *il a fait de grands progrès dans la philosophie*. Multum processit; magnos in philosophicis progressus habuit; magnas progressionē fecit; doctior fit in dies et naturæ intelligentior; ad summi philosophi laudem profecit; magnos in philosophia progressus effecit. USUS: Nihil ea re ad summam profectum puto. Nulla res tantum ad virtutem proficit quam... *rien ne forme mieux à la vertu que...* Contentio

tam diu sapiens est, quam diu proficit aliquid, *la discussion est sage, aussi longtemps qu'elle est utile*. Si modo in dicendo profeci.

PRŌFĪSCOR, ēris, fectus sum, isci, d. n. *Partir, aller en voyage*. SYN. Discedo, iter facio. ADV. Celeriter, clam, communiter suspensiones ex negotio, copiose, cupide, festinanter, inde, unde, longe a sedibus suis, mature, non ita multo post, obviam, privatim quoquam, protinus a disciplina, publice, recte, separatim, tandem aliquando, tarde. PHRAS. Athenas in Græciam cogito proficisci, *je songe à me rendre à Athènes, en Grèce*. Athenas in Græciam iter facere, ire cogito; Athenas accedere, me recipere cogito. Iter Athenas in Græciam dirigo; Athenas in Græciam trajicere, excurrere Athenas in Græciam cogito; Athenas in Græciam transire est animus; Athenas concedere, iter inire; in Græciam tendere; Athenas petere, iter convertere in Græciam cogito. Cf. [Iter](#). USUS: 1. Roma in Asiam profectus. 2. Auctor sum, *provenir, sortir de, tirer son origine de*. Multa a me beneficia in illum profecta sunt. Ea doctrina ab Aristotele est profecta.

PRŌFĪTEOR, eris, fessus sum, eri, d. *Déclarer publiquement, promettre, offrir*. SYN. Polliceor, præbeo. ADV. Amplius, apertissime, palam, vere. USUS: 1. Ad aliquid operam suam profiteri. Contra facere, quam quis professus aut pollicitus sit. Suscipere et profiteri magnum aliquid. Triduo me jurisconsultum profitebor. 2. Doceo, *enseigner, être professeur*. Qui profitetur philosophiam, gravem personam sustinet. 3. Præ me fero, jacto me, gloriator, *se vanter, se glorifier; faire profession de*. Grammaticum se, sapientem, oratorem profiteri. Tantam facultatem consecutum me non profiteor. 4. Possessionum mearum modum magistratui denuntio, significo, *faire la déclaration officielle de, déclarer*. Quisque, quantum habeat prædæ, manubiarum, aratores jugerum modum apud prætorem profiteantur, *que chacun déclare ce qu'il a tiré du butin, des dépouilles, etc.*

PROFLĪGĀTUS, a, um, *Abattu, anéanti; corrompu, dépravé*. SYN. Homo omnium profligatissimus ac perditissimus. Cf. [Perditus](#).

PROFLĪGO, as, avi, atum, are, a. *Renverser, abattre, terrasser*. SYN. Affligo, prosterno, depello, exturbo campo copias. USUS: Hostium copias, rempublicam profligare ac perdere. Cf. [Perdo](#).

PROFLŪENS, entis, omn. gen. *Qui coule; cours d'eau, rivière, ruisseau*. SYN. Fluvius, flumen, torrens. USUS: 1. Eum in profluentem abjici jussit. 2.

Liquidus, expeditus. Expedita et profluens oratio. Adject.

PROFLŬENTER, *Abondamment*. SYN. Abundanter, copiose.

PROFLŬENTĬA, æ, f. *Flux, abondance*. SYN. Affluentia, abundantia, copia. EPITH. Inanis. USUS: Oratoriam vim inanis quædam profluentia imitatur.

PROFLŬO, is, xi, xum, ere, n. *Couler, découler*. SYN. Mano, emano. USUS: Cujus ore melle dulcior profluebat oratio, *la parole coulait de ses lèvres plus douce que le miel*. Mosa profluit ex monte Vogeso, *la Meuse prend sa source dans les Vosges*.

PRŎFŬGĬO, is, fŭgi, ere, n. *Fuir, s'enfuir*. SYN. Perfugio, transfugio. ADV. Clam, plane. USUS: Filius domo ad me profugit. Extorrem in exilium profugere. Cf. [Fugio](#).

PRŎFŬGĬUM, ĩi, n. *Asile, abri*. SYN. Perfugium, portus.

PRŎFŬGUS, a, um, *Fugitif, exilé*. USUS: Ænea duce profugi sedibus incertis vagabantur, *les Troyens, chassés de leur patrie, erraient, sous la conduite d'Énée, sans avoir de demeure fixe*. Cf. [Fugitivus](#).

PRŎFUNDO, is, fŭdi, fŭsum, ere, a. *Verser, répandre; perdre, prodiguer*. SYN. Effundo. ADV. Sæpe et multum. USUS: Profundere patrimonium suum, *dissiper son patrimoine*. Laborem omnem, omnes ingenii vires profundere et perdere. Vitam, sanguinem, animum pro aliquo profundere. Magnam vim lacrimarum profundere. Profundere se in aliquem. Odium suum intus inclusum in aliquem profundere. Lacrimæ se profundunt. Voluptates prima ætate compressæ se nonnunquam subito profundunt, *les passions, enchaînées dans le premier âge, font tout à coup explosion*. Cf. [Effundo](#).

PRŎFUNDUS, a, um, *Profond, élevé*. SYN. Altus. PHRAS. Vallis profunda, *vallée profonde*. Vallis in immensam altitudinem depressa; vallis infinita altitudine; vallis inexsuperabilis altitudinis. USUS: Fossæ profundæ multos pedes altæ. Spelunca profunda et multos pedes humi depressa. Scrobes profundæ in altitudinem quinque pedum fodiebantur.

PRŎFŬSĒ, *Sans modération, en désordre*. USUS: Consul obstitit profuse tendentibus suis in castra, *le consul arrêta les siens qui rentraient en désordre dans le camp, il s'opposa à ceux qui rentraient en désordre*.

PRŌFŪSUS, a, um, *Excessif, immodéré, extrême*. SYN. Immoderatus, immodestus, prodigus, nimius. USUS: Quanti et quam profusi sumptus. Profusæ epulæ. Hilaritas profusa. Cf. [Nepos](#), [Prodigus](#).

PRŌGĚNĚRO, as, are, a. \* *Produire, engendrer*. USUS: Aquilæ columbam non progeniant. Cf. [Genero](#).

PRŌGĚNĬES, ěi, f. *Postérité, descendants, lignée*. SYN. Proles, genus. EPITH. Divina, optima, tanta. USUS: Veteres se progeniem deorum dicebant.

PRŌGIGNO, is, gěnŭi, gěnĭtum, ere, a. *Produire, engendrer*. SYN. Procreo, gigno.

PROGNĀTUS, a, um, *Engendré, issu*. SYN. Natus. Cf. [Filius](#).

PROGNOSTĬCON, ostĭci, n. *Signe d'une chose quidoitarriver, pronostic*. SYN. Conjectura, signum, rei futuræ divinatio. Cf. [Divinatio](#).

PRŌGRĚDĬOR, ěris, gressus sum, grědi, d. *Marcher en avant, avancer, s'avancer*. SYN. Progressionem vel progressum facio, procedo; serpo. )( Regredior. ADV. Impune, longius, sensim, pedetentim, nusquam, paululum. PHRAS. Longius quam voluissem progressus sum, *je me suis avancé plus loin que je n'aurais voulu*. Eo accessi, unde receptum vix habeo; latius opinione evagatus, elatus sum. Cancellis, quos mihi ipse circumdedi, egressus sum; lineas transii, transilii. Cf. [Proficio](#). USUS: Multorum dierum iter jam progressus. Quo pervenire potuit hominis furor, progressus est. Progredi in virtute, *faire des progrès dans la vertu*.

PRŌGRESSĬO, ōnis, f. *Accroissement, augmentation, progrès*. SYN. Progressus. EPITH. Admirabilis. USUS: Progressionem ad virtutem aiunt fieri, non item levationem vitiorum.

PRŌGRESSŪS, ūs, *Progrès développement*. SYN. Progressio, processus. EPITH. Firmus, præceps, constans. PHRAS. 1. Progressu temporis, *par la marche du temps*. Progrediente ætate; progressu ætatis; procedente tempore. 2. In tanto progressu rerum, *dans une si heureuse succession d'événements*. In tanto impetu cursuque rerum; tam secundis omnibus; tam læta in re; rebus tam belle fluentibus; cum cursum res tenerent suum. Cf. [Status](#), [Successus](#). USUS: Qui rerum causas earumque progressus sciunt, *connaissent les causes des choses, le principe et la suite des événements*. Magnos in studiis progressus fecit. A progressu arcere.

PROH vel PRO! *Oh! O! Ah!* USUS: Pro scelus!

PROHĪBĒO, es, ūi, ĭtum, ere, a. *Retenir, empêcher; défendre, prohiber, interdire*. SYN. Inhibeo, veto, impedio, interdico, intercludo, excludo, obsto, non permitto. ADV. Acriter, diutius, omnino, nec semel, sed sæpius, maxime. PHRAS. Nihil hominem prohibebit quin insanire pergat, *rien n'empêchera cet homme de continuer à déraisonner*. Non religio, quam nullam habet, non verecundia a furore arcebit; non magnitudo pœnæ a maleficio submovebit; nihil furentis impetum continebit. Cf. [Coerceo](#), [Cohibeo](#), [Refreno](#). USUS: Aditu, provincia, sepultura aliquem prohibere. 2. Arceo, submoveo, repello, *garantir, préserver, défendre*. Vim hostium ab oppido, ignes a navibus, a tectis fures prohibere. 3. Tueor, *protéger qqn*. Aliquem injuria, periculo, convitiis, calamitate prohibere.

PRŌJECTĪO, ōnis, f. *Action d'allonger*. SYN. Porrectio. USUS: Projectio brachiorum, *allongement, extension des bras*.

PRŌJECTUS, a, um, *Jeté en avant, étendu*. SYN. Abjectus, porrectus. USUS: 1. Brachium projectum. Cum esset projectus inhumatus. Urbs in altum projecta. Insula in portus ostium projecta. 2. Impudens, profligatus, contumax, *porté à, enclin; excessif*. Projectus ad audendum, *homme prêt à tout oser*. Projecta audacia, *audace effrénée*. Projecta et effrenata cupiditas. Cf. [Audax](#).

PRŌJĪCĪO, is, jeci, jectum, ere, a. *Jeter, repousser, chasser*. SYN. Rejicio, expello. ADV. Foras. USUS: 1. Quando tandem hanc pestem urbs evomet forasque projiciet? 2. Negligo, amitto, *abandonner, mépriser*. Se, libertatem ac vitam projicere. 3. Abjicere, se, *se jeter aux pieds de qqn, tomber*. Se ad pedes alicujus projicere. 4. Proripio, *se produire avec impétuosité*. Quæ libido se non proripiet ac projiciet aut occultatione proposita aut impunitate? *Jusqu'où ne s'emportera pas le torrent des débauches honteuses, dès qu'on aura la garantie du succès ou de l'impunité?* Cf. [Abjicio](#).

PRŌIN, PRŌINDE, *De là, donc, par conséquent*. SYN. Itaque. USUS: Proin aut exeant aut quiescant. Proinde bono animo sis. Proinde, ut se res habuerit. Proinde, quasi isti aliter sentiant.

PRŌLĀBOR, ĕris, psus sum, labi, d. n. *Tomber*. SYN. Delabor, corruo, ruo. ADV. Longius. USUS: 1. Timore prolabi. 2. Venio, accedo, *arriver, se*

*laisser aller* à. Libenter ad eum sermonem delapsus sum. Cf. [Labor](#).

PRŌLAPSĬO, ōnis, f. *Chute, faux pas*. SYN. Lapsus, lapsio. USUS: Viam tam lubricam vix sine prolapsione conficies.

PRŌLĀTĬO, ōnis, f. *Ajournement, délai, prorogation*. SYN. Dilatio. USUS: 1. Iudicii prolationem impetravit. 2. Commemoratio, *mention, citation*. Exemplorum prolatio fidem facit. Cf. [Mora](#).

PRŌLĀTO, as, avi, atum, are, a. *Ajourner, différer*. SYN. Procrastino, differo, longius duco. USUS: Illud malum sustentando et prolatando vix opprimi potest, *on peut à peine étouffer ce mal à force de patience et de temps*. Cf. [Differo](#).

PRŌLECTO, as, avi, atum, are, a. *Attirer, provoquer*. SYN. Allecto, allicio. Cf. [Allicio](#).

PRŌLES, is, f. *Rejeton, enfant, postérité*. SYN. Progenies, soboles. EPITH. Ferrea.

PRŌLĒTĀRĬUS, a, um, *Prolétaire, citoyen de la dernière classe*. SYN. Vilis, plebeius. USUS: Sermo proletarius, *langage des gens du peuple*. Cf. [Tenuis](#), [Ignobilis](#).

PRŌLIXĒ, *Largement, abondamment*. SYN. Large, liberaliter, cumulate. USUS: Id mihi proluxe pollicitus est et promissis proluxe celeriterque stetit.

PRŌLIXUS, a, um, *Large, libéral, bienveillant*. SYN. Liberalis, benignus. USUS: 1. Aninus, natura polixa, benefica. 2. Facilis, expeditus, *favorable, heureux, bon*. Cætera spero tibi omnia prolixa fore. Cf. [Longus](#).

PRŌLŎGUS, i, m. *Prologue*. SYN. Præfatio, exordium.

PRŌLŎQUOR, ĕris, cŭtus sum, qui, d. n. et a. *Exposer, raconter, dire*. SYN. Profiteor, loquor. Cf. [Loquor](#).

PRŌLŬDO, is, si, sum, ere, n. *Préluder, s'exercer*. SYN. Speciem exhibeo. Cf. [Præludium](#).

PRŌLŬO, is, ũi, ũtum, ere, a. \* *Emporter, entraîner; laver, s'humecter*. USUS: Tempestas ex omnibus montibus nives proluit, *entraîne les neiges de toutes les montagnes*. Vino se proluit.

PRŌLŬSĬO, ōnis, f. *Prélude, préambule*. SYN. Præludium, procœmium.



PRŌLŮVĬES, ēi, f. *Débordement, inondation*. SYN. Eluvies, eluvio. EPITH. Mira. USUS: Mira Romæ proluvies, magna vis aquæ.

PRŌMĚŘĚO, es, ūi, ĭtum, ere, et.

PRŌMĚŘĚOR, eris, ĭtus sum, eri, d. *Mériter*. SYN. Mereor. ADV. Optime. Cf. [Mereor](#).

PRŌMĚŘĬTUM, i, n. *Mérite*. SYN. Meritum, beneficium. EPITH. Universum majus. Cf. [Meritum](#).

PRŌMĬNĚO, es, ūi, ere, n. *Être saillant, proéminent, faire saillie*. SYN. Projicior, emineo. USUS: Tecti pars projecta, quæ prominet. A tota acie prominens. Id factum in memoriam ac posteritatem prominebit, *se prolongera, s'étendra jusqu'à la postérité la plus reculée*.

PRŌMISCŪĒ, *En commun, indistinctement, pêle-mêle*. SYN. Sine discrimine. PHRAS. Omnes promiscue cæsi, *tous furent massacrés sans distinction*. Nullum ætatis discrimen ira fecerat in cædibus; promiscua omnis ætatis ordinisque cædes facta est; modum ira non habuit promiscue in omnes versa. Sævĭtum in omnes nullo discrimine; ferrum effugere nemo potuit; non ætas, non sexus quemquam victoris iræ subduxerat; non ætatis, non sexus verecundia a belli injuria quemquam prohibuit; ne imbelli quidem ætati temperatum. USUS: Promiscue et communiter datum. Poterunt iis uti promiscue.

PRŌMISCŪUS, a, um, \* *Mêlé, confondu*. SYN. Mistus, confusus, incertus. USUS: Connubia, cædes promiscua. Divina atque humana promiscua habere, *mêler toutes les choses divines et humaines*.

PRŌMISSĬO, ōnis, f. *Action de promettre, promesse*. SYN. Pollicitatio. EPITH. Perniciosa. USUS: Promissione auxilii aliquem solari. Cf. [Promissum](#).

PRŌMISSUM, i, n. *Promesse, chose promise*. SYN. Fides, receptum. EPITH. Uberius, majus. Promissa cruenta, tetra, scelerata, diis hominibusque invisā; nec diuturna, nec salutaria, honesta, integra, gloriosa, plena lætitiæ, plena pietatis, firma, certa, rata, inutilia, multa. PHRAS. 1. Volo ut promissa serves, *je veux que vous teniez vos promesses*. Volo ut stes promissis; fidem exsolvas; fidem tuam liberes; promissa solvas, exsolvas; promisso satisfacias; solvas quod promisisti; re præstes quæ pollicitus es; velim, ut cum tuis verbis facta consentiant; promissa tua exitus confirmet; persolvas,

dependas quod promisisti. 2. Dabo operam ut promissis faciam satis, *je ferai en sorte de tenir ma promesse*. Dabo operam, ut præstem fidem meam; ut fidem tibi probem meam, fidem non deseram; fidei ne desim; ut exsequar, efficiam quod promisi; promissa præstem, promissa exitu confirmem; ut a meis verbis exitus non dissentiat; ut verba res confirmet; ut a promissis pactisque ne discedam. 3. Turpe est promissa non servare, *il est honteux de ne pas garder ses promesses*. Fidem, promissa fallere; frangere promissum, fidem; mutare fidem; a pactis promissisque discedere, recedere; fidem deserere; fidei deesse; inania, irrita promissa reddere; fraude liberare animum nolle. USUS: Cæsar multa multis promissa fecit. Promissis suis tenetur. Multi ab eo promissa repetunt, exigunt, flagitant, expetunt. Promissa servabo, solvam, exsolvam, persolvam; promissa efficiam; promisso satisfaciam.

PRŌMITTO, is, misi, missum, ere, a. *Promettre qqche à qqn, donner à espérer*. SYN. Polliceor, spondeo, recipio, promissum facio, fidem meam obligo; profiteor, paciscor, offero, defero, constituo. ADV. Affirmate, quasi DEO teste, bene, benignissime, exploratius, honeste, honorifice, large, liberalissime, prolixè alicui, separatim, prompte. PHRAS. 1. Promisit mihi omnia, *il m'a promis monts et merveilles*. Oneravit me ingentibus promissis; dextram fidemque dedit; auctor fuit, nihil mihi quod in rem meam sit, defuturum; aureos montes mihi pollicitus est. 2. Hoc tibi sancte promittere possum, nulla in re me tibi defuturum, *je vous promets sur mon honneur que je vous accorderai tout ce qui sera en mon pouvoir*. A me omnia in te studia atque officia, quæ quidem ego præstare potero, velim exspectes. Præsto me tibi semper fore existimes, planeque tibi persuadeas velim. Hoc tibi confirmo ac re præstabo, nullum me studii aut officii genus, quod in rem tuam sit, *vel* quod ad laudem dignitatemque tuam pertinere videatur, ullo esse loco prætermisurum. Si quid valebo, valebo tibi. Fidem do, nihil in te studii, nihil officii, quod e re tua sit desiderari me passurum. Cf. [Polliceor](#). USUS: 1. Quod promitto, præstabo. Prolixe de sua voluntate polliceri. Alicui ad cœnam promittere. 2. Alo, *laisser croître*. Barbam promittere.

PRŌMO, is, prompsi, promptum, ere, a. *Tirer, retirer, faire sortir de*. SYN. Profero. USUS: Pecuniam ex ærario, vestem ex armario, libros e bibliotheca promere. Animus semper ex se aliquid promit, quod delectat.

PRŌMONTŌRĪUM, īi, n. *Montagne qui s'avance dans la mer, cap, promontoire*. SYN. Mons in mare projectus; lingua in altum excurrens.

PRŌMŌVĒŌ, es, mōvi, mōtum, ere, a. *Faire avancer, pousser en avant*. SYN. Proveho, perduco. PHRAS. 1. Multos promovit ad honores, *il en a élevé, poussé beaucoup aux honneurs*. Ad dignitates perduxit; ad honores extulit, honoribus auxit, ornavit; ad maxima fastigia provexit; multis hunc fortuna dedit amplificatorem dignitatis suæ. Multi ejus opera crevere; in altiorem locum ascendere; altiorem dignitatis gradum ejus beneficio consecuti sunt; per eum in amplissimum locum pervenere; in altissimo gradu positi sunt; evolarunt ad summum gradum; ad honores ejus opera processere; in principum dignationem venere; ejus gratia ad id fastigii sunt extracti; ab humili ordine ad sublimem gradum promoti; ad magna et honorata ministeria, ejus suffragatione producti; in magnum fastigium emersere; eo magnitudinis processere. 2. Ad summam dignitatem promotus est, *il a été élevé à la plus haute dignité*. Honoribus longissime processit; ex infima fortuna ad summum fastigium provectus est; e tenebris extractus ac in lucem famamque provectus est; secundo cursu ad summum fastigium evectus est; in summo fastigio positus est; eo magnitudinis processit, quæ omnium temporum dignitatem ac gratiam antecederet; ex infima fortuna crescendi occasionem nactus, gradum ad summa quæque fecit. Cf. [Gradus](#), [Dignitas](#), [Honor](#). USUS: Sedulo movens sese, nihil promovet. Ibi te videbo et promovebo, *là je vous verrai et il faudra bien que vous me promettiez (de venir vous asseoir à ma table)*.

PROMPTĒ, *Sans hésitation, avec empressement*. SYN. Alacri animo, sine cunctatione.

PROMPTUS, a, um, *Apprêté, disposé; prêt, dispos, prompt à*. SYN. Paratus, expeditus, alacer, hilaris, ardens, erectus; expositus, propositus, in promptu. ADV. Æque. PHRAS. 1. Promptus sum ad te juvandum, *je suis prêt à vous aider*. Aderit opitulandi studium, quod in te semper habui; omnis cunctatio aberit, ubi studii in te locum mihi aliquem esse intellexero; ipsum nomen amicitiae mirabilem mihi alacritatem addet ad te omnibus in rebus juvandum. Quæ mihi animi incitatio atque alacritas est innata, ea amicitiae studio incensa, prompta tibi est et expedita. 2. Res in promptu est, *la chose est sous la main*. Res ad manum est; sub manum est; in manu est. USUS: Prompta et parata in respondendo celeritas, ad jocandum hilaritas. Ore ac vultu alacri ac prompto intueri. Quod animo sentio, et vultu et lingua

promptum habeo, *mon visage, mes paroles sont l'expression fidèle de ma pensée*. Promptissimus homo et experiens. Cf. [Paratus](#), [Expedio](#).

PRŌMULGĀTĪO, ōnis, f. *Promulgation, publication*. EPITH. Nefaria, fatidica. USUS: Leges promulgatione latae, antequam scriptae.

PRŌMULGO, as, avi, atum, are, a. *Publier officiellement, faire connaître, promulguer*. SYN. Edo, prodo, publice propono. ADV. Nominatim, publice, separatim. USUS: Rogationem, legem promulgare, *porter une proposition de loi devant le peuple*. De salute alicujus vel honore, de constituendo imperatore promulgare.

PRŌMULSIS, ĩdis, f. *Entrée de table, plat d'entrée*. SYN. Potio mulsi condita.

PRŌMUS, i, m. *Cellerier, sommelier*. SYN. Cellarius, qui cellae praest.

PRŌNĒPOS, ōtis, m. *Arrière petit-fils*.

PRŌNŌMĪNĀTĪO, ōnis, f. *Antonomase, fig. de Rhét.*

PRŌNUNTĪĀTĪO, ōnis, f. *Déclaration, publication*. SYN. Prolatio; propositio legis. EPITH. Dulcis, vera et falsa. USUS: 1. Nondum lege et praenuntiatione damnatus. 2. Oratorum munus moderandi vocem, *débit oratoire, action*. Quis cantus moderatae orationis pronuntiatione dulcior? 3. Dictum, enuntiatio, *proposition*. Omnis pronuntiatio aut vera aut falsa est Cf. [Pronuntio](#).

PRŌNUNTĪĀTOR, ōris, m. *Celui qui expose, qui raconte, narrateur*. EPITH. Grandis, sincerus. USUS: Thucydides pronuntiator sincerus.

PRŌNUNTĪĀTUM, i, n. *Proposition, énoncé d'un jugement*. SYN. Effatum, axioma.

PRŌNUNTĪO, as, avi, atum, are, n. et a. *Dire, annoncer, publier; réciter, déclamer*. SYN. Dico, edico; lingua nuncupo, litteras appello. ADV. Amplius, memoriter. PHRAS. Orator is egregie pronuntiat, *cet orateur déclame parfaitement*. Orator eximia est in dicendo pronuntiatione; sonus in illo dulcis, litterae nec expressae putidius, nec oppressae. Non exprimit litteras putidius, nec obscurat negligentius. Verba non exiliter exanimata exeunt, non inflata et quasi anhelata gravius; sonus vocis et appellandarum suavis litterarum gratiam dicentis augent. Lenis appellatio litterarum et emendata, cum suavitate vocum explanatio quid leporis habeant, in nullo magis quam

in illa cernitur. Sono vocis utitur ita recto et simplici, ut nihil ostentationis aut imitationis afferre videatur; verba dicentis sic expressa sunt, ut suis litteræ quæque sonis enuntientur. USUS: Memoriter multos versus pronuntiare. Pugnam in posterum diem, victorum nomina, militibus certa præmia pronuntiare, *annoncer le combat pour le lendemain, promettre des récompenses aux soldats*.

PRŌNUS, a, um, *Incliné, penché en avant*. SYN. Flexus, inclinatus. )( Supinus. USUS: Motus corporis pronus. Cf. [Inclino](#).

PRŌCĒMIŪM, ii, n. *Exorde; préface, introduction*. SYN. Exordium, principium orationis. EPITH. Novum, mercenarium. USUS: Longum et alte petitum procœmium. Exordium habet procœmium et insinuationem.

PRŌPĀGĀTĪO, ōnis, f. *Propagation, agrandissement*. SYN. Procreatio, amplificatio. USUS: Propagatio imperii, vitæ, temporis, miseriarum.

PRŌPĀGĀTOR, ōris, m. *Propagateur*. SYN. Amplificator.

PRŌPĀGO, as, avi, atum, are, a. *Propager, multiplier; prolonger, perpétuer*. SYN. Profero, produco, amplifico, dilato. PHRAS. Malum latius propagatur, *le mal se répand de tous côtés*. Mali contagio latius in dies serpit; plures jam imperii provinciæ mali contagione contaminatæ sunt; patet id mali genus latius, quam credi possit; ad plures reipublicæ partes pertinet, manat, vulgatur, disseminatur in dies latius et corroboratur; alpes ascendit, provincias non jam finitimas, sed remotissimas occupat ac involvit. Cf. [Contagio](#). USUS: Vitam propagare victu ferino. Gloria ejus latissime propagata est. Ad memoriam propagandam et posteritati prodendam. Cf. [Amplifico](#).

PRŌPĀGO, ĩnis, f. *Provin, bouture de vigne*. SYN. Vitis ad sobolem suppressa. USUS: Ne propago lædatur alterius radicibus, *que le provin ne soit pas blessé par les racines d'une autre vigne*.

PRŌPĀLAM, *Ouvertement, publiquement*. SYN. Palam, in aperto, in propatulo. Cf. [Palam](#).

PRŌPĀTŪLUS, a, um, *Libre, ouvert, exposé à la vue de tout le monde*. SYN. Apertus. USUS: In propatulo, more ferarum vivere, *en plein air*.

PRŌPE, *Près, dans le voisinage*. SYN. Propter, juxta. )( Longe, procul, remote. PHRAS. Hostis prope est, *l'ennemi n'est pas loin*. Haud procul abest;

in ipsis prope portis est; in conspectu est; in foribus est; tergo imminet; vix teli jactum abest; modicis spatiis distat; cervicibus incumbit; supra caput est; in propinquo est. Cf. [Vicinus](#). USUS: 1. Prope urbem, ripam. Propius a me abest. Propius urbem movere castra. 2. Pene, fere, propemodum, quasi, *presque, à peu près*. Prope centum annos natus. Ille, prope dicam, insanit. Cf. [Propemodum](#).

PRŌPĒDĪEM, *Au premier jour, bientôt, très prochainement, sous peu*. SYN. Brevi. USUS: Propediem te videbo. Cf. [Brevi](#).

PRŌPELLO, is, pūli, pulsum, ere, a. *Pousser en avant, devant soi; chasser, mener*. SYN. Impello, propulso. ADV. Paulum remis. USUS: Hostium impetum; navem remis propellere. Cf. [Pello](#).

PRŌPĒMŌDUM, *Presque, à peu près*. SYN. Prope, fere. PHRAS. Acies nostra propemodum in fugam versa est, *nos troupes furent presque mises en fuite*. Haud procul abfuit, quin terga verteret nostra acies; nihil propius factum est, quam ut in pedes se conjiceret acies tota; jam in eo res erat, ut in fuga sibi pretium poneret acies nostra; accisæ res erant; inclinata res erat, vix ut sustineri jam posses, quin effusam in fugam converteretur miles noster; jam ad fugam spectabant omnia. USUS: Propemodum manere in instituto meo mihi videor. Cf. [Pene](#).

PRŌPENDĒO, es, di, sum, ere, n. *Avoir la prépondérance; l'emporter; pencher, incliner; pencher pour*. SYN. Inclino, incumbo, aliquo animum inclino. PHRAS. Omnes eo propendebant, *tous penchaient pour cet avis*. Sententiæ omnium eo inclinabant; inclinabat animus, mente atque animo in eam partem trahebantur. Naturali quodam studio, naturæ inductu eam partem sequebantur, in eam partem præcipites erant. Cf. [Inclino](#). USUS: Summa voluntatis inclinatione ad nos propendet, *une forte inclination le fait pencher vers nous*. Quocumque incubuerint ac propenderint, impellam.

PRŌPENSĒ, *Avec bienveillance, de grand cœur*. SYN. Exanimo, libenter, sponte, summa voluntate.

PRŌPENSĪO, ōnis, f. *Penchant, propension à*. SYN. Inclinatio voluntatis, proclivitas. USUS: Summa in virtutem aut vitia propensio. Cf. [Inclino](#).

PRŌPENSUS, a, um, *Porté, enclin à*. SYN. Proclivis. USUS: Ad lenitatem, misericordiam natura propensus. Sua sponte ad dicendum propensus. Cf. [Inclino](#), [Propendeo](#).



PRŎPĚRANTĪA, æ, f. \* *Hâte, diligence, précipitation*. SYN. Properatio.

PRŎPĚRĀTĪO, ōnis, f. *Hâte, diligence, précipitation*. SYN. Festinatio.

PRŎPĚRĚ, *En hâte, promptement, vite*. USUS: Propere se recepit.

PRŎPĚRO, as, avi, atum, are, n. *Se hâter, se dépêcher, faire diligence*. SYN. Festino, accelero, celeritate utor, maturo. ADV. Magnopere, necessario, protinus, vehementer. PHRAS. 1. Properandum est domum, *il faut se hâter de retourner chez soi*. Accelerandus gradus est; ventis remisque in patriam iter maturandum; omni festinatione domum properandum; quantum accelerari potest, iter maturandum est; cursu magis quam itineris modo domum contendendum est; præcipitandum iter est; festinatio, celeritas in repetenda patria adhibenda est; maturato opus est. 2. Hæc properans scripsi, *j'ai écrit ces choses à la hâte*. Præpropera festinatione hæc exaravi; appropriato opere hæc in chartam conjeci; quod ad alia festinaret animus, ista de properavi summa festinatione. 3. Non potui melius scribere, quia properandum erat, *je n'ai pu mieux écrire parce que je devais me hâter*. Festinatio curam exemit nitidius scribendi; festinantius scribendum erat, quam ut opera pingendis litteris dari posset. Oti tantum non erat; non vacabat tantum boni temporis, ut non vacillantes interdum litterulæ, aut minus compositæ exirent. USUS: Remis et velis in patriam properare. Sive retardabis sive properabis. Cf. [Festino](#).

PRŎPĪNO, as, avi, atum, are, a. *Offrir à boire à qqn; en gén. donner, offrir, livrer, abandonner*. SYN. Trado, effero.

PRŎPINQUĪTAS, ātis, f. *Parenté*. SYN. Agnatio, conjunctio sanguinis, affinitatis necessitudo; vicinitas. )( Longinquitas. EPITH. Maxima, pia. USUS: 1. Pietate propinquitas colitur. Cum illo maximis vinculis cognationis et propinquitatis conjunctus. 2. Vicinitas, *proximité, voisinage*. Municipium propinquitate finitimum.

PRŎPINQUO, as, avi, atum, are, a. et n. *Approcher, s'approcher*. SYN. Accedo propius, propinquior fio. Cf. [Prope](#).

PRŎPINQUUS, a, um, *Proche, rapproché, voisin; parent*. SYN. Vicinus, proximus, finitimus, citimus, cognatus, necessarius. )( Longinquus. PHRAS. 1. Domus propinqua foro est, *la maison est tout près du forum*. Foro imminet; in conspectu fori est; haud longe abest a foro; a foro paucis vix passibus recedit Cf. [Vicinus](#), [Prope](#). 2. Propinquis abundas, *vous avez*

*beaucoup de parents*. Propinquis et affinibus flores; a propinquis optime paratus, munitus es; cum multis tibi conjunctio sanguinis intercedit; multos habes conjunctione sanguinis devinctos; multi sunt cognationis, propinquitatis ac necessitudinis vinculis tecum conjuncti; quorum cognatione teneris, multi sane sunt et illustres; quos sanguine conjunctos habeo, populus sunt. Cf. [Cognatus](#), [Affinis](#). USUS: 1. Loco, intervallo, spatio vicinus, *au proche, proche*. Propinqui horti et finitimi. 2. Tempore, *qui est sur le point d'arriver, proche, prochain, non éloigné*. Propinquam mortem denuntiat. 3. Cognatione, amicitia, propinquitate conjunctus, *parent, proche*. Arctior colligatio est propinquorum. 4. Natura proximus, *qui se rapproche de, approchant, analogue*. Si qui motus propinqui his ac talibus animi perturbationibus.

PRŌPIŌR, us, gen. com. *Plus près, plus intime, plus étroit, qui touche de plus près*. SYN. Arctior, junctior, interior. USUS: Omnibus sua pericula propiora videntur quam aliena. Causa fuit propior et exitu similior. Propior est ejusdem generis, nationis, linguæ societas, arctior interiorque conjunctio eorum, qui ejusdem sunt civitatis, *il y a une société plus intime entre ceux qui, etc.*

PRŌPĪTĪO, as, avi, atum, are, a. *Rendre propice, fléchir, apaiser*. SYN. Propitium reddo, placo. Cf. [Placo](#).

PRŌPĪTĪUS, a, um, *Propice, favorable, bienveillant*. SYN. Secundus, præsens. )( Infestus, iratus. USUS: Ita mihi omnes deos propitios velim. Cf. [Benevolus](#), [Placatus](#).

PRŌPŌLA, æ, f. *Vendeur, revendeur, marchand*. SYN. Qui mercatur a mercatoribus, quod statim vendat.

PRŌPŌNO, is, pŏsui, pŏsitum, ere, a. *Placer, mettre, poser devant; représenter, proposer, présenter*. SYN. Pono, ante oculos mihi constituo. ADV. Breviter, paulo post, vehementer, aliquando tandem, amantissime quid, fidissime quid. PHRAS. 1. Nihil mihi præter salutem et libertatem reipublicæ proposui, *je ne me suis proposé que le salut et la liberté de la république*. Nihil mihi deliberatius est quam salutem reipublicæ tueri; hoc unice intendo, hoc unum institui; me in hoc studium præclare confirmavi; hoc unum destinatum habeo; hoc unum prosecui in animo est; certum mihi est et deliberatum; hoc totis animis imbibere; fixum hoc est in animo et destinatum, quem ad defendendam reipublicæ libertatem impetum cepi,

prosequar. Curas meas omnes ad communem omnium libertatem intendi; ad libertatem reipublicæ meas cogitationes omnes contuli. Nihil aliud a communi libertate quæsi; nihil præter communem libertatem curavi, spectavi, secutus sum; præter libertatem reipublicæ proposita mihi res nulla fuit; ad hoc animum retuli meum; hoc spectabat animus; ad hoc consilia, cogitationes totamque mentis aciem direxi. 2. Propone tibi sæpius imaginem patris tui, *mettez-vous souvent devant les yeux l'image de votre père*. Pone tibi ob oculos; statue, constitue tibi ob oculos, ante oculos, imaginem patris tui; illam tibi in mente atque oculis defige; subijce sub oculos, sub aspectum, imaginem patris tui; versetur sæpe ob oculos imago clarissimi patris tui; obversetur oculis; ante oculos versetur. 3. Proposui mihi firmiter, *je suis fermement résolu*. Constitui mecum; in animum induxi; apud animum statui; animum induxi; in animo est; deliberatum habeo; id certum mihi obstinatumque est; fixum mihi destinatumque in animo est; obstinavi animo; ratum fixumque est, certum mihi est; sententia stat. Cf. [Statuo](#), [Constituo](#). 4. Proponam rem omnem populo, *je proposerai le tout au peuple*. Ad populum feram; cum populo communicabo; populum de re tota certiore faciam; populum de re tota edocebo. USUS: Ediscendum aliquid publice proponere. Ab eo quod tibi proposueris, minus aberrabis. Propone tibi duas leges, idque contemplare animo, quod oculis non potes. Qui leges scribunt, utilitatem sibi reipublicæ proponere debent. Rei alicujus imaginem et memoriam sibi proponere.

PRŌPORTĪO, ōnis, f. *Proportion, rapport, similitude*. SYN. Comparatio. USUS: Quod aer aquæ, hoc aqua terræ proportionem reddit. Habent hæ lineæ proportionem et comparisonem, quam habent centum ad sexaginta. Peræqua proportio, quod omnes partes inter se cum quodam lepore consentiant. (Proportionaliter, VULG.), *proportionnellement*. Latine: pro rata parte.

PRŌPŌSĪTĪO, ōnis, f. *Action de se mettre devant les yeux, de se figurer, de se représenter*. EPITH. Ampla et splendida, infirma, perspicua. USUS: Hujus vitæ propositio cogitatioque, *l'idée, la perspective d'une telle vie*.

PRŌPŌSĪTUM, i, n. *Projet, plan, dessein, vue, intention*. SYN. Mens, consilium, scopus, proposita ratio; susceptum consilium, institutum. PHRAS. Propositum meum non mutabo, *je ne changerai pas mon projet*. Non mutabo institutum meum; perstabo in proposito; manebo, permanebo in suscepto consilio; tenebo, servabo institutum meum; a proposito nec latum

unguem discedam; perficiam, quod animo intendi; destinata exsequar; nunquam ego me a suscepto consilio, a sententia depelli, dimoveri patiar; retinebo, quam proposui, firmitatem animi, nec latum unguem a proposito deflectam. Cf. [Cogitationum scopus](#), [Opinio](#), [Sententia](#). USUS: A proposito declinare et deflectere sententiam; egredi, aberrare a proposito, *dévier de la ligne, s'éloigner de son sujet*. Permanere in proposito susceptoque consilio, *persister dans sa résolution*. Nulla re a proposito deterreor, *rien ne me fera changer d'idée*. Ad propositum redire, reverti, *revenir à son sujet*. Cf. [Propono](#), [Consilium](#).

PRŌPŌSĪTUS, a, um, *Proposé, projeté, posé comme but*. SYN. Destinatus; expositus, objectus. USUS: Hoc mihi in omni vita propositum est. Omnibus fortunæ telis proposita est vita nostra, *notre vie est exposée à tous les traits de la fortune*.

PROPRÆTOR, ōris, m. *Propréteur, ancien préteur, envoyé comme gouverneur dans les provinces où il n'y avait pas d'armée*. SYN. Cum Prætoris potestate missus. Quæstor pro prætore, *questeur qui remplissait dans une province les fonctions du préteur absent*.

PRŌPRIĒ, En propre, à titre particulier. SYN. Privatim. )( Communiter, publice, promiscue. USUS: 1. Quod me amas, tibi commune est cum multis; quod ipse amandus es, proprie tuum est, *que tu m'aimes, cela t'est commun avec beaucoup d'autres; que tu sois aimable toi-même, c'est là ce qui n'appartient qu'à toi*. 2. Ad rem, legitime, vere, *proprement, à proprement parler*. O hominem nequam! nihil enim magis proprie dicere possum, *je ne puis trouver de terme mieux approprié*.

PRŌPRIĒTAS, ātis, f. *Propriété, qualité, force*. SYN. Naturæ vis, natura propria. USUS: Singularum rerum proprietates et naturæ.

PRŌPRIŪS, a, um, *Qui appartient en propre à, propre, particulier*. SYN. Singularis, peculiaris; germanus, legitimus. ADV. Maxime. PHRAS. 1. Laus ea tibi propria est, *cette gloire ne convient qu'à vous*. Hujus gloriæ socium habes neminem; id quantum est, totum tuum est; nihil sibi ex ea laude decerpere quisquam potest; nemo se in societatem ejus laudis, in communionem ejus gloriæ offerre potest; hoc tibi præcipue a natura datum est; est ea laus singularis plane et domestica, quæ a te orta, te uno nititur. 2. Consulatus non tuum, sed familiæ proprium decus est, *le consulat est la gloire propre non de vous, mais de votre famille*. Consulatus honorem non

tibi, sed familiæ debes. Ad familiam tuam, non ad te pertinet, quidquid id splendoris est ex consulatu; non hoc tu tibi, sed familia tibi tua præstitit. USUS: 1. Artis maxime proprium est, creare et gignere. 2. Legitimus, germanus, certus, *particulier, propre*. Certa et propria rei nota. Nomen, vocabulum rei proprium. 3. Constans, *permanent, durable*. Illud perpetuum ac proprium manebit. 4. Mancipatus, *en propre*. Domini proprius, non usu tantum et fructu, sed mancipio et nexu, *appartenant en propre à son maître, non seulement pour la jouissance et les fruits, mais encore pour le fonds et la nue propriété*.

PROPTER, *Pour*. SYN. Ob, pro. PHRAS. 1. Non propter quæstum id egi, *je n'ai pas agi en vue du gain*. Non quæstus causa, non lucri nomine ea feci. Ea in re non cupiditati serviebam; non aucupabar utilitatem; non tam de mea re sollicitus, nec tam ad spem mercedis, quam ad fidem et officium attendebam. Non avaritia, nec studio alio id officium tibi præstiti; lucri ergo nunquam me huc demissurus eram; amicitiae id dederam, quidquid a me præstitum est. Ut ea præstarem, non quæstu ducebar, movebar. 2. Unus propter alterum flebat, *ils pleuraient l'un pour l'autre*. Alter de altero flebat; alter alterius vicem mœstus ac sollicitus in lacrimis jacebat; materia luctus alter alteri exstitit; lacrimas alter alteri impendit. 3. Propter acceptam injuriam alteri semper erat infensor, *il était toujours son ennemi à cause de l'injure qu'il en avait reçue*. Per causam acceptæ injuriæ, ab accepta injuria; ex injuriæ recentis sensu, per memoriam acceptæ injuriæ semper infensiolem gerebat animum. USUS: 1. Propter reliquæ ætatis peccata pœnas persolvo. Legibus propter metum parere. Tironem propter humanitatem ejus amo. 2. Prope, juxta, *près, auprès de, à côté de*. Prope flumen ambulare.

PROPTĒRĒA, *A cause de cela, pour cela, en conséquence*. SYN. Ideo, idcirco, ex eo, ea re. USUS: Atque hæc propterea dixi.

PROPTĒRĒA QUOD, *A cause de cela, pour cela*. SYN. Ob eam rem, quod; ob eam causam, quod; eo nomine, quod. USUS: Etsi hæc consolatio sera est propterea quod, etc., *à cause de ce que, parce que*.

PRŌPŪDĪUM, ii, *Infamie; infâme*. SYN. Res pudenda. USUS: Propudium illud ac portentum. Cf. [Probrum](#).

PRŌPUGNĀCŪLUM, i, n. *Retranchement, boulevard, fort*. SYN. Locus munitus. USUS: Leges propugnacula sunt, et muri, et præsidia tranquillitatis publicæ, *les lois sont les boulevards de la tranquillité publique*.



Propugnaculum opponere, objicere; dejicere; propugnaculis urbem defendere; adjutoria senectutis et propugnacula præparare.

PRŌPUGNĀTĪO, ōnis, f. *Défense d'un lieu*. SYN. Defensio. EPITH. Perpetua.

PRŌPUGNĀTOR, ōris, m. *Défenseur; champion, protecteur*. SYN. Defensor. EPITH. Acerrimus, communis libertatis, studiosissimus, levior, timidior. USUS: Communis libertatis propugnator acerrimus. Cf. [Defensor](#).

PRŌPUGNO, as, avi, atum, are, a. *Combattre, protéger, défendre*. SYN. Defendo, pugno. )( Oppugno. ADV. Acerrime. PHRAS. Patriam fortiter propugnavit, *il défendit vaillamment sa patrie*. Acerrimus patriæ propugnator ac defensor fuit; acerrimum se patriæ libertatis defensorem præbuit, præstitit, ostendit. Hostibus patriæ sæpe suum corpus opposuit, objecit; pro patria pugnavit strenue et summa cum fortitudinis laude. Multa ille prælia pro patria sustinuit; vires omnes ad salutem patriæ contulit; pro salute patriæ defendenda nullum laborem, nullum capitis discrimen defugit. USUS: Bestiæ pro partu suo acerrime propugnant. Pro salute alicujus propugnare.

PRŌPULSĀTĪO, ōnis, f. *Action de repousser, d'écarter*. SYN. Depulsio.

PRŌPULSO, as, avi, atum, are, a. *Repousser, écarter, éloigner*. SYN. Repello, arceo, depello, propello. USUS: Injuriam a se, impetum inimicorum, frigus et famem propulsare. Cf. [Pello](#), [Arceo](#).

PRŌPYĻÆUM, i, n. *Vestibule*. SYN. Vestibulum. EPITH. Præclarum.

PRŌQÆSTOR, ōris, m., *Proquesteur, celui qui a exercé la questure*. SYN. Quæstoria potestate præditus.

PRŌRA, æ, f. *L'avant d'un vaisseau, proue*. SYN. Anterior pars navis. USUS: In navigio latera, carina, prora, puppis.

PRŌRĒPO, is, repsi, reptum, ere, n. *Sortir en rampant, paraître lentement*. SYN. Ultra repo.

PRŌRĪPĪO, is, pŭi, reptum, ere, a. *Tirer dehors, entraîner; se précipiter*. SYN. Repente me subduco. ADV. Repente se, undique se. USUS: E curia proripuit, ejecit. Cf. [Prodeo](#), [Fugio](#), [Evado](#).



PRŌRŌGĀTĪO, ōnis, f. *Délai, ajournement*. SYN. Prolatio. USUS: Utar unius diei prorogatione.

PRŌRŌGO, as, avi, atum, are, a. *Prolonger qqche*. SYN. Produco, profero, extraho, propago, differo. USUS: Imperium alicui, provinciam prorogare, *confirmer, continuer qqn dans son gouvernement*. Cf. [Differo](#).

PRORSUS, *Entièrement, tout à fait; sans restriction*. SYN. Penitus, plane, omnino, omni ex parte, usquequaque, funditus, radicitus, sine ulla exceptione. )( Nulla ex parte. USUS: Prorsus non est dubium. Cf. [Plane](#), [Omnino](#).

PRŌRUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. et n. 1. a. *Faire sortir, pousser, lancer*. 2. n. *Se lancer, se précipiter, sortir avec impétuosité; éclater, se déchaîner*. SYN. Erumpo. USUS: Prorumpet hominum audacia. Cf. [Impetus](#), [Erumpo](#).

PRŌRŪO, is, rūi, rūtum, ere, a. *Renverser, abattre, culbuter*. USUS: Pars vallum vellere, pars aggeres prouere, pars fossas explere.

PRŌSĀPIĀ, æ, f. *Parenté, race, famille, lignée*. SYN. Genus, stirps. Cf. [Genus](#).

PROSCĒNĪUM, īi, n. *Devant de la scène, lieu où les acteurs jouaient*. SYN. Locus ante scenam.

PROSCINDO, is, scīdi, scissum, ere, a. *Déchirer, ouvrir, fendre*. USUS: Terram aratro proscindere.

PROSCRĪBO, is, psi, ptum, ere, a. *Faire connaître, publier, proclamer par affiche; proscrire*. SYN. Proscriptionem facio, publico. USUS: Familia Catonis tota proscripta est. Cf. [Exilium](#).

PROSCRIPTĪO, ōnis, f. *Vente à l'encan par suite de confiscation, proscription*. SYN. Damnatio, publicatio. EPITH. Acerbissima, infortunata, mediocris, nova et multo crudelior, præclara, irrita. USUS: Ferre, facere, instaurare proscriptionem de capite et bonis civium. Cf. [Exilium](#).

PROSCRIPTUS, a, um, *Proscrit*. SYN. Publicatus, neci addictus, in exilium actus. Cf. [Exul](#).

PRŌSĒMĪNO, as, avi, atum, are, a. *Semer, propager, multiplier*. SYN. Procreo. USUS: Multæ familiæ Philosophorum a Socrate proseminatae. Cf.

## Semino.

PRŌSĒQUOR, ěris, sĕcŭtus sum, sequi, d. a. *Suivre, accompagner; poursuivre*. SYN. Sequor, insequor, subsequor, persequor. ADV. Longius. USUS: 1. Discedentem lacrimis, animo, corpore, copiis prosecutus est. Aliquem benevolentia prosequi. Bona existimatio eum usque ad rogam prosecuta est. 2. Orno, afficio, *honorer, gratifier, combler de*. Plausu aliquem, officiis alicujus memoriam prosequi. Vehementioribus aliquem verbis prosequi, *poursuivre, accabler*. 2. Ago, tracto, exsequor, *poursuivre, continuer (un discours, un récit), achever*. Non id prosequor longius. Laudes clarorum virorum prosequi. Jus suum prosequi *vel* exsequi, *réclamer*. 4. Comitor, *accompagner, suivre*. Mirabilis eum civium benevolentia prosecuta est. Cf. [Sequor](#).

PRŌSERPO, is, ere, n. *S'avancer en rampant*.

PRŌSĪLĪO, is, ūi, ire, n. *S'élancer, sauter en avant*. SYN. Exsilio, prorumpo. Cf. [Erumpo](#).

PROSPECTO, as, avi, atum, are, a, *Regarder en avant, autour de soi*. SYN. Prospicio, specto.

PROSPECTŪS, ūs, m. *Vue, perspective, point de vue*. SYN. Locus editus et apertus ad prospiciendum; specula. *Epith.* Præclarus, pulcherrimus. PHRAS. 1. Prospectum impedire, *empêcher la vue*. Obstruere luminibus; prospectui officere; officere luminibus. 2. Pulcherrimus est prospectus, *ce point de vue est magnifique*. Locus unde liber prospectus oculorum, etiam quæ procul recessere, emetiri possit; unde omnis ora maris, late patente ex tam alto jugo prospectu, oculis subjicitur. USUS: Nescio an magis tumultis et prospectu, an ambulatione delecter. Prospectu in agrum capto.

PROSPĒCŪLOR, aris, atus sum, ari, d. n. et a. *Examiner, explorer; observer, épier*. SYN. Speculor. USUS: Ad locum castris capiendum prospeculatum misit, *il envoya qqn explorer le terrain pour choisir l'emplacement du camp*.

PROSPER et sæpius: PROSPĒRUS, a, um, *Désiré, heureux, favorable, prospère*. SYN. Secundus, felix, ad voluntatem fluens. USUS: Cum prospero fortunæ flatu utaris. Prospera, æquabilis perpetuaque fortuna; vitæ sine ulla offensione cursus prosperrimus. Cf. [Felix](#).

PROSPĚRĚ, *Heureusement, à souhait*. SYN. Feliciter. USUS: Omnia tibi prospere cedent, evenient, procedent.

PROSPĚRITAS, ātis, f. *Prospérité, succès, bonheur*. SYN. Res secundæ, felicitas, secundus fortunæ status, prospera fortuna; vitæ sine ulla offensione cursus prosperrimus. )( Adversæ res, fortuna sinistra. USUS: Improborum prosperitates et secundæ res. Cf. [Felicitas](#), [Fortuna](#), [Bona](#).

PROSPĪCIO, is, spexi, spectrum, ere, n. et a. 1. n. *Donner son attention, pourvoir à*. 2. a. *Voir de loin, découvrir, prévoir*. SYN. Prævideo, præsentio; consulo, provideo. ADV. Æque, alte, ante, in posterum, longe, multo, recte, multum. PHRAS. Suis commodis prospexit, *il a songé à ses intérêts*. Commodis suis serviit, consuluit naviter; ex re consultavit sua, res suas meliusculas fecit; constabilivit res suas naviter; auxilia suis rebus undique circumspexit. Cf. [Consulo](#). USUS: 1. Animo, conjectura longe ante futuram reipublicæ tempestatem prospexi. 2. Consulo, *pourvoir, veiller à ce que*. Famæ, sociis, vectigalibus prospicite. Cf. [Prævideo](#), [Provideo](#), [Consulo](#).

PROSTERNO, is, strāvi, strātum, ere, a. *Renverser, terrasser, abattre*. SYN. Abjicio, affligo, ad casum do, perdo, obtero, perverto. PHRAS. Gigantem prostravit, *il a terrassé le géant*. In spatium ingens ruentem porrexit corporis molem; ad terram dedit; in terram statuit; ad terram afflixit. Cf. [Dejicio](#). USUS: Hostem prosternere. Perfringere ac prosternere omnia. Prosternere ac obterere malevolorum obtrectiones. Abjicere et prosternere se ad pedes et supplicare alicui. Cf. [Sterno](#).

PRŌSUM, des, fūi, desse, n. *Être utile, servir*. SYN. Proficio, utilitatem vel fructum affero; præsidio sum; juvo. ADV. Admodum, multum facetiis, necessario, posterius, vehementer. PHRAS. Multum mihi prodest, *il me sert beaucoup*. In rem meam est; e re mea est; in rem mihi est; multum affert, habet commodi. Cf. [Utilis](#). USUS: Nec sibi nec aliis prodest.

PRŌTĒGO, is, xi, ctum, ere, a. *Protéger, défendre*. SYN. Tueor, defendo, tutor. PHRAS. Homo nequam a principe protegitur, *le prince protège ce méchant homme*. Latet sub umbra magni principis, latet in præsidio et tutela; hominem nefarium magnus princeps tutum præstat; nequam homo in tutela est principis, qui ejus capitis custodiam nunquam dimittit; præsidio homini nequam est nomen viri principis. Cf. [Tueor](#). USUS: Jacentem et spoliatum protegere.

PRŌTENDO, is, di, sum et tum, ere, *Tendre en avant, allonger*. SYN. Prorogo. USUS: Comitia in alterum mensem protendimus, *nous avons remis les comices au mois prochain*.

PRŌTĒRO, is, trīvi, trītum, ere, a. *Fouler, écraser, broyer*. SYN. Conculco.

PRŌTERVĒ, *Effrontément, hardiment; fièrement*. SYN. Superbe, fidenter. USUS: Proterve loqui.

PRŌTERVĪTAS, ātis, f. *Insolence, audace, effronterie*. SYN. Petulantia. Cf. [Petulans](#).

PRŌTERVUS, a, um, *Impétueux, violent, pétulant*. SYN. Petulans, audax. Cf. [Petulans](#).

PRŌTĪNUS, *Aussitôt*. SYN. Statim. USUS: Protinus Romam perge. Cf. [Statim](#).

PRŌTRĀHO, is, xi, ctum, ere, a. *Différer, retarder, prolonger*. SYN. Traho. PHRAS. Prælium in noctem protrahere, *faire durer le combat jusqu'à la nuit*. Prælium in noctem conjicere; in noctem deducere; extrahere diem pugnando; prælium in noctem protendere. Cf. [Mora](#).

PRŌTRŪDO, is, si, sum, ere, a. *Pousser violemment en avant*. SYN. Impello, propello.

PRŌTURBO, as, avi, atum, are, a. \* *Chasser, pourchasser*. SYN. Repello. USUS: Hostem telis missilibusque proturbare, *repousser l'ennemi à coups de traits et de pierres*. Cf. [Pello](#).

PRŌUT, *Selon que*. SYN. Ut; perinde ut. USUS: Prout res tulerit, agam. Pro re nata, prout res postulabit, consilium capiam.

PRŌVECTUS, a, um, *Avancé en âge*. SYN. Natus grandior. USUS: 1. Non admodum grandis natus, sed tamen ætate provectior. 2. Progressus, *étant avancé*. Longius, quam valuissem, provectus sum.

PRŌVĚHO, is, xi, ctum, ere, a. *Porter en avant; avancer; faire du progrès*. SYN. Produco, promoveo. ADV. Longius, paulo longius, multum, nec ita multum. USUS: Res nostræ ad optatum exitum provehuntur. Populari aura lætissime provehitur. Cf. [Progredior](#).

PRŌVĚŇŮ, is, vĕni, ventum, ire, n. *Résulter, se produire; avoir lieu, arriver*. SYN. Exorior, venio. USUS: Nec quid proventurum sit provident.

PRŌVENTŮS, ūs, m. *Production, fruit, récolte, moisson*. USUS: Calamitatum et miseriarum proventus. Superioris anni proventus. Fructus prædiorum ac proventus. Cf. [Reditus](#).

PRŌVERBĪUM, ĩi, n. *Proverbe, dicton*. SYN. Adagium. EPITH. Contritum vetustate, sermone; verum et vetus, laudatum, vulgare, commune. PHRAS. Vetus est proverbium: Summum jus, summa injuria, *c'est un vieux dicton, etc.* Vetus verbum est; in proverbii consuetudinem venit; tritum sermone, decantatum, contritum vetustate proverbium est; jactatum vulgo proverbium est; proverbii locum obtinet; in proverbio est; in proverbium abiit; vulgo dici solet; vulgo dicitur; Summum jus, etc. ut aiunt, quemadmodum aiunt, quomodo aiunt, quod vulgo dici solet, ut in proverbii loco dicitur. USUS: Vetus laudatumque proverbium est; res est in communibus proverbiiis versata.

PRŌVĚDĚŇĪA, æ, f. *Providence divine; prudence, sollicitude; prévision*. SYN. Numen, divinum imperium, consilium, prudentia, cura, gubernatio, administratio. EPITH. Diligens et solers, divina, victrix et moderatrix. PHRAS. Divina providentia mundus regitur, *c'est la providence divine qui gouverne le monde*. Æternæ mentis numine atque consilio universa pariter et singula gubernantur. DEI nutu atque potestate summa pariter et ima administrantur. Res omnes cœlesti dispensatione temperantur. Interest rebus humanis cœleste numen. DEI immortalis nutu atque consilio omnia geruntur. DEO res humanæ curæ sunt. Commoda vitamque omnium tuetur æternæ mentis numen. Terras et maria contemplatur DEUS, rerumque omnium curam agit. Idem rebus humanis consulit non modo universis, sed singulis. Cf. [DEUS](#). USUS: Providentia est, per quam futurum videtur, antequam eveniat, *par la prévision, on voit une chose qui doit*

*arriver, avant qu'elle n'arrive.* DEI providentia mundus, ut constitutus est, ita regitur et administratur. Cf. [Prudentia](#).

PRŌVĪDENTER, *Avec prévoyance, sagesse, prudence.* USUS: Ratio providentissime constituta.

PRŌVĪDĒO, es, vīdi, vīsum, ere, n. et a. 1. n. *Pouvoir à, veiller à, aviser à.* 2. a. *Prévoir, pressentir; se précautionner, pouvoir à.* SYN. Prospicio, consulo, medeor; prævideo, præsento, præcaveo. ADV. Ante, diligenter, divinitus, in posterum, longissime, magnopere, multum, publice, sapienter, vehementer, bene, recte, fortuito, nihil. PHRAS. Ego inimicorum insidias satis provideo, *je prévois assez les embûches de mes ennemis.* Ego insidias inimicorum prope perspicio, odoror, cerno, intelligo, prævideo, cognosco, sentio; non me latet, fugit, fallit, præterit, quid insidiarum mihi paretur; obscuræ mihi non sunt, clam mihi non sunt, quas inimici in me comparant insidias. Quos mihi laqueos tendant video, novi, didici, comperi, detexi. Quæ inimici mei moliuntur adversum me, mihi ignota minime sunt, mihi patent, aperta sunt, liquent, me imprudente non fiunt; explorata mihi sunt ista, comperta, certa, nota, clara, manifesta, perspicua, apprime cognita. USUS: 1. Providere salutis; incommodis mederi. 2. Provideo, præsento, *prévoir, pressentir.* Rebus e sententia paratis, compositis, provisus. In posterum providere. 3. Præcaveo, *se précautionner.* Ante animus occupatur iracundia, quam providere potuerit. Cf. [Prospicio](#).

PRŌVĪDUS, a, um, *Prévoyant, prudent, sage.* SYN. Providens, cautus, multum in posterum providens, sagax, prospiciens. PHRAS. Sapientes providi sunt, *les hommes sages sont prévoyants.* Sapientia præditi res futuras, ut præsentis, intuentur; tanquam oculis cernunt; longe in posterum prospiciunt; conjectura res futuras assequuntur; ea quæ impendent, tanquam ex aliqua specula prospiciunt. Sapientibus rerum omnium summa cautio est atque provisio. Cf. [Prudens](#). USUS: Homo animal natura providum, sagax. Natura solers providaque utilitatum omnium. Cf. [Prudens](#).

PRŌVINCĪA, æ, f. *Province.* SYN. Regio bello occupata; munus, partes. EPITH. Aliena, annua, antiquissima, fidelissima, proxima, apta, explicata, aptissima, aquaria, citerior, clarissima, corruptior, cuncta, egregia, expeditissima, fidelis et amica, fructuosissima et opportunissima, non tam gratiosa et illustris quam negotiosa et molesta, infesta alicui, legatoria, levis atque inops, libera a prædonibus, locuples, referta, vetus, longa, maxima,



misera, perdita, nuda, officiosa, ornata, pacata per se et quieta, afflicta, plena laboris, periculi, detrimenti, propinqua, recens, salva, splendida, suburbana, plena optimorum sociorum, tribunitia, triumphalis, uberrima, vectigalis, urbana. Provinciæ consulares, dignissimæ aliquo, finitimæ, frumentariæ, novæ, gravissimæ, prætoriae, totæ. USUS: 1. Provinciam obtinere consulari imperio. 2. TRANSL. Munus, partes, negotium, labor, opera, opus, *emploi, charge, fonction, administration, gouvernement*. Provinciam sibi deponere, *demander à être chargé d'une chose*. Provinciam alicui aliquam decernere, dare, tribuere, conferre; provinciæ aliquem præficere, *donner à qqn une charge*. Provinciam capere, accipere, habere, sustinere, obtinere, gubernare, administrare, obire, *obtenir une charge*. Provinciam deponere; provincia se abdicare, *abdiquer un emploi*. Provinciam alicui abrogare, *enlever à qqn un emploi*. In provincia versari, *être en charge*. Provinciam finire, *terminer sa gestion*.

PRŌVINCĪĀLIS, e, gen. com. *Relatif à la province, de province*. USUS: Viri, negotia, hospitia provincialia.

PRŌVĪSĪO, ōnis, f. *Empêchement, mesures préventives*. SYN. Remedium, cautio. USUS: 1. Horum incommodorum summa cautio est atque provisio, ne nimis cito diligere incipiamus. 2. Præsensio, *prévision, prescience*. Multum potest provisio animi et præparatio ad minuendum dolorem.

PRŌVŎCĀTĪO, ōnis, f. *Appel à un juge supérieur*. USUS: Provocatio patrona illa civitatis ac vindex libertatis. Ad populum provocatio esto, *qu'il y ait un appel au peuple*.

PRŌVŎCĀTOR, ōris, m. *Provocateur*.

PRŌVŎCO, as, avi, atum, are, a. et n. *Provoquer, défier; en appeler, faire appel*. SYN. Laccio, voco, tento. )( Respondeo. ADV. Vehementer. PHRAS. 1. Ad certamen provocavit, *il provoqua au combat*. Ad pugnam laccessivit; magna verborum contumelia ad pugnam evocavit, excivit; in certamen poposcit. 2. Provoco ad tribunos, *j'en appelle au tribunal des tribuns*. Tribunos appello; tribunis disceptatoribus uti volo. USUS: Aliquem ad pugnam provocare. Injuriis aliquem provocare. Ad Catonem provoco.

PRŌVŎLO, as, avi, atum, are, n. *Voler, s'élancer, accourir*. USUS: Ingenii clamore in locum aliorum ante signa provolant.

PRŌVOLVO, is, volvi, vōlūtum, ere, a. *Rouler*;—se, *Se jeter aux genoux, aux pieds de qqn.* USUS: In mediam viam aliquid provolvere. Ad genua, ad pedes alicujus se provolvere.

PROXĪMĒ, *Dernièrement.* SYN. Nuperrime, postremo, paulo ante, nuper admodum; in proximo. USUS: 1. Litteras, quas ad te proxime misi. 2. Valde, prope, *le plus près possible.* Quam proxime hostem castra ponit. Equites ad senatorem quam proxime accedunt.

PROXĪMUS, a, um, *Le plus proche.* )( Maxime remotus. USUS: 1. Ratione temporis, *le plus rapproché, le plus récent, le dernier.* Consul anno proximo. 2. Ratione loci, *le plus proche, le plus voisin.* Proximus Pompeio sedebam. 3. Ratione dignitatis, meritorum, etc., *qui se rapproche le plus.* Eques senatori dignitate proximus. Cf. [Vicius](#). In proximo aedes conducere. Proximus a postremo, (penultimus, VULG.), *avant-dernier.*

PRŪDENS, entis, omn. gen. *Prudent, sage, habile, expérimenté.* RAD. contract ex Providens. SYN. Prudentia praeditus, sapiens, multarum rerum peritus; magni usus, magni consilii. ADV. Satis superque. PHRAS. 1. Vir prudens est, *cet homme est prudent.* Et animo et consilio paratus; sapientia praeditus prope singulari: quo considerationem vix reperias; ad perspicienda incommoda ac pericula insigni prudentia; qui consilio plus quam fortunae confidat; qui prudentia, tanquam divinatione quadam utatur; qui considerate faciat omnia; sagax et cordatus; in existimando solers admodum ac prudens; consideratus idem ac ab ingenii acumine iudiciiue vi commendatus. 2. Esne prudens? *Êtes vous sage?* Mentisne te compotem esse dicam? mentene consistere, mente ego constare te credam? an ratione uteris? an sanum est consilium? an satis a temeritate remotum? consilione ac ratione satis firmatum est quod moliris? pectus tibi ego sapere existimem? USUS: Vir peracutus, gravis et ad consilia prudens. Cf. [Provideo](#), [Sapiens](#), [Sapienter](#).

PRŪDENTER, *Avec sagesse, prudence, habileté.* SYN. Sapienter, provide. PHRAS. Prudenter agendum est, *il faut agir prudemment.* Consilio et ratione agendum, rationi hic dandus locus est; rationi parendum, obediendum; magna circumspectione hic utendum est. USUS: Multa prudenter praevisa. Cf. [Sapienter](#).

PRŪDENTĪA, æ, f. *Prudence, sagesse; connaissance, habileté.* SYN. Sapientia, consilium, ratio; intelligentia, minus acumen, vis eximia mentis.

EPITH. Civilis, communis, domestica, dulcis alicui, eximia, fidelis, grata, valde grata, non indiserta, mediocris moderatrix eloquentiæ, naturalis quædam, perspicua, præstans; non præstans sed prope vulgaris et communis, simillima rerum omnium, singularis, summa, tanta, vacua, vetus illa et excellens. USUS: Prudentia in delectu bonorum et malorum cernitur, *la prudence se voit dans le discernement qu'on sait faire du bien et du mal*. Prudentia in judicando et differendo. Hoc sentire prudentiæ est, facere fortitudinis. Cf. [Consilium](#), [Sapientia](#), [Providentia](#).

PRŪĪNA, æ, f. *Gelée blanche, givre, frimas*. USUS: Aqua nive pruinaque concrevit. Obrigescere pruina.

PRŪĪO, is, ire, n. *Avoir un vif désir de faire qqch, griller, brûler de*. USUS: Animus mihi prurit.

PSALLO, is, i, ere, n. *Jouer d'un instrument à cordes*. SYN. Fidibus cano, lyram pulso. Hinc Psalteria.

PSEUDŌTHŪRUM, i, n. *Porte secrète ou dérobée, porte de derrière*. SYN. Posticum; janua in aversa parte domus. USUS: Voluptates non janua, sed pseudothyro intromissæ.

PŪBERTAS, ātis, f. *Age de puberté, virilité*. SYN. Pili, qui primi puberibus efflorescunt.

PŪBES *vel* PŪBER, ĕris, omn. gen. *Pubère, adulte, fait, déjà grand*. SYN. Adolescens. USUS: Ad puberem ætatem. Nemo puber tum fuit qui arma non caperet.

PŪBES, is, f. *Jeunes gens en état de porter les armes, adultes*. USUS: Pube tenus. Omnis Italiæ pubes.

PŪBESCO, is, ere, n. *Entrer dans l'adolescence, grandir, se développer*. Adolesco. USUS: Cum primum pubesceret Hercules, in solitudinem abiit.

PŪBLĪCĀNUS, i, m. *Publicain, fermier d'un impôt public*. SYN. Qui vectigal exercet et exigit. EPITH. Paulo cupidior, fortissimus, maximus, novus, afflictus, amantissimus alicujus, non firmus, alicui amicissimus, levis in exigendis vectigalibus, miser, molestus. USUS: Ordo publicanorum.

PŪBLĪCĀTĪO, ōnis, f. *Vente à l'encan, confiscation*. SYN. Proscriptio bonorum.

PŪLĪCĒ, 1. *Au nom de l'état, aux frais, dans l'intérêt de l'état.* USUS: Is prātor publice interfectus est, *fut mis à mort par l'ordre du gouvernement.* Frumentum publice polliciti sunt, *au nom de l'état.* Nemini meus adventus labori aut sumptui, neque publice neque privatim fuit. Filiæ Aristidis publice alebantur, *aux frais de l'état.* 2. En public, publiquement. SYN. Palam, vulgo. )( Privatim. PHRAS. Res publice gesta, *choses faites en public.* Res in oculis omnium; ante oculos; in luce, in publico; palam populo; in propatulo; propalam gesta. USUS: Publice scripsit. Res tanta quæ publice gesta atque commissa sit. Cf. [Conspectus](#).

PŪBLĪCO, as, avi, atum, are, a. *Adjuger au trésor public, confisquer.* SYN. Proscribo, præconi subijcio. PHRAS. Publicare bona alicujus, *confisquer les biens de quelqu'un.* Addicere bona in publicum; hastam ponere; hastæ subijcere; præconi vel præconis voci bona subijcere; facere bonorum proscriptionem; venditionem indicere; sub corona vendere. USUS: Agros, domum publicare.

PŪLĪCUS, a, um, *Relatif au peuple, commun, public.* SYN. Communis. PHRAS. 1. Prodire in publicum, *paraître en public, sortir.* In concionem populi prodire; in publicum cœtum prodire; in solem ac pulverem procedere; in civium conspectu, in luce habitare; velut in theatro versari; in foro versari. 2. In publicum consulere, *s'occuper des affaires publiques.* Ferre, proferre, quæ in rem communem sint, in medium conferre; in medium consulere, quid optimum factu reipublicæ. 3. Tune in publico comparere audes? *Comment oses-tu te montrer?* Tu lucem aspicere audes? Tu in foro, tu in urbe, tu in civium conspectu obversari audes? Quæ ista est audacia, in publicum procurrare, obsidere vias, occurrere in triviis, forum premere, in oculis habitare? Includi te domi, carere publico, lucem non aspicere te oporteret. USUS: Proponere epistolam in publico, *rendre une lettre publique.* De publico stipendium statuere. De publico est elatus, *ses funérailles ont été faites aux frais du trésor public.*

PŪDENS, entis, gen. com. *Qui a de la pudeur, modeste, réservé, honnête.* SYN. Verecundus. USUS: Est in eo liberale ingenium, pudens, pudicum.

PŪDENTER, *Avec réserve, avec modération.* SYN. Verecunde. USUS: Pudenter vivere; pudenter appellare aliquem et rogare.

PŮDET, dūit dītum est, ere, imp. *Avoir honte, rougir*. SYN. Pudore afficior, erubesco. ADV. Sero et nequicquam. PHRAS. 1. Pudebat eum plura proloqui, *il avait honte d'en dire davantage*. Erubuit ora vestra; pudor eum pene subrusticus, ne plura diceret, deterruit, absterruit; ne pluribus ageret, verecundia impediabatur; pudore fractus, confectus, victus conticuit; plura dicendi verecundia fuit; verecundia motus, præpeditus, deterritus plura non addidit. Tot hominum conspectus ruborem ei incussit, loquendi verecundiam attulit; timentem jam et sui vix compotem pudor quidam obstupescit. 2. Reputantem ista pudere cœpit, *à ce souvenir il commença à rougir*. Reputantem ista verecundia cepit; animum verecundia subiit; reputanti ista jam dudum pudor versabat animum; reputantem ista pudor facinoris angebat, nec aut vultum erigere aut loqui jam sustinebat; facinoris recordatio verecundiæ fuit; plura meminisse rubori fuit; facti recordatio hominem in ruborem dedit. 3. Nullius te rei pudet, *vous avez perdu toute pudeur*. Os dudum perfricuisti; perfrictæ frontis es; pudorem omnem abjecisti, exuisti, abstersisti; quidlibet audendi nulla tibi jam verecundia; quæ jam tanta est magistratum auctoritas, quæ verecundiam tibi imponat? quæ te res, quis pudor a licentia revocet? Pudor omnis jam dudum exulat; pudorem vivendi licentia excussit; pudorem omnem non tam dimisisti, quam ejecisti. Cf. [Impudens](#), [Impudentia](#). USUS: Sunt homines quos infamiæ suæ neque pudeat, neque tædeat, *il y a des hommes qui ne sont ni honteux, ni fâchés de leur infamie*. Quem non pudet, hunc pœna dignum censeo.

PŮDĪCĪTĪA, æ, f. *Pudicité, chasteté*. SYN. Pudor. EPITH. Aliena summa. USUS: Parcat juvenus pudicitiae suæ, ne spoliēt, expugnet, eripiat alienam. Hunc nec pudicitia a cupiditate revocavit. Erubescunt pudici etiam loqui de pudicitia. Cf. [Verecundia](#).

PŮDĪCUS, a, um, *Pudique, chaste, vertueux, modeste*. SYN. Verecundus, castus; homo virginali verecundia, pudentissimus et optimus. USUS: Domus pudica. Cf. [Verecundus](#).

PŮOR, ōris, m. *Pudeur, réserve, modestie; honneur*. SYN. Verecundia, rubor, ingenuitas, integritas, modestia. )( Petulantia, protervitas. EPITH. Honestus, mirificus, moderator cupiditatis, periculosus, singularis, subrusticus, summus. USUS: Pudor est moderator cupiditatis, ornamentum florentis ætatis. Si non famæ pudor, supplicii metus te absterreat. Pudorem dimittere. Cf. [Modestia](#), [Verecundia](#).

PŬELLA, æ, f. *Jeune fille*. SYN. Virgo, muliebris sexus liberi.

PŬER, ěri, *Jeune enfant, garçon; esclave, serviteur*. SYN. Puerulus, filius; infans; servus. EPITH. Acerbus; carus et jucundus, clarus et nobilis; conscius, egregius, fatuus et non gravis, non continens, festivus, formosus, non grandis, humanissimus, infans, insignis, miser, modestissimus, suavissimus, nobilis, optimus, parvulus, parvus, patrimus, matrimus, prætectatus, pulchellus, pulcherrimus, sapientior, suavis, amans alicujus, supplex, teter et fœdus. Pueri delicati, festivi, formosi, ingenui, lepidi, regii, symphoniaci, venales. PHRAS. A puero, *dès l'enfance*. A teneris unguiculis, ab ineunte ætate; a primis temporibus ætatis nostræ; inde usque a toga pura; ab incunabulis; jam inde usque a pueritia; a parvo; a puero parvulo; ab adolescentulo; ab adolescentia; ab ineunte adolescentia; a prima adolescentia; a primo tempore ætatis; ab ineunte pueritia, a primo tempore adolescentiæ; a teneris; a pueris; a parvis; a primæ ætatis initio. USUS: His pueris nihil potest esse festivius. Infirma ætate puer imbecillaque vi mentis. Artes quibus a pueris dediti fuimus.

PŬĚRĪLIS, e, gen. com. *D'enfant, enfantin, puéril*. USUS: Ætas, exercitatio, delectatio, species puerilis.

PŬĚRĪLĪTER, *En enfant, comme les enfants, naïvement*. SYN. Stulte.

PŬĚRĪTĪA, æ, f. *Enfance, bas âge*. SYN. Primum tempus ætatis, ætas puerilis, prima ætatula, ætatis tirocinium, pueriles anni. EPITH. Extrema, iners, petulans. USUS: A pueritia mihi cognitus es. Cf. [Puer](#).

PŬĚRŪLUS, i, m. *Petit garçon*. SYN. Pusio.

PŬĜIL, ĩlis, m. *Athlète qui lutte avec les poings, au ceste, au pugilat*. SYN. Athleta. EPITH. Olympionices, cupidus olympiorum, inexercitatus.

PŬĪLĀTĪO, ōnis, f. *Pugilat*. SYN. Pugilum exercitatio. USUS: Pugilatio, luctatio.

PŬĜĪO, ōnis, m. *Poignard, stilet*. SYN. Gladius brevis, sica. EPITH. Cruentus, plumbeus, præsens, stillans.

PUGNA, æ, f. *Combat, lutte, rencontre, bataille*. RAD. a pugnus: veteres ante armorum usum pugnis certabant. SYN. Prœlium, certamen. EPITH. Acerrima, calamitosa, equestris, gladiatoria, incredibilis, mala, navalis. Pugnæ innumerabiles, maximæ, præclarissimæ, mirificæ, pedestres. PHRAS.



1. Pugnam indicere in certum diem, *fixer le iour du combat*. Certum pugnae diem constituere; pronuntiare praelium in certum diem. 2. Ad pugnam elicere hostem, *provoquer l'ennemi au combat*. Ad pugnam evocare; ad praelium, pugnam elicere; tumultuoso et minaci genere pugnae hostem excire; hostem praelio lacescere; pugnam, praelium ciere. 3. Pugnam tentare, *engager la bataille*. Praelio belli fortunam experiri; pugnae copiam et potestatem hostibus facere, ire in pugnam; certamen tentare, experiri; dimicationem subire; pugnam subire; aleam universi certaminis adire, subire; in certamen descendere; certamen inire; rem praelio committere. 4. Pugnam ordiri, *commencer le combat*. Pugnam capessere, manus conserere; certamen contrahere; armis congregari; praelium inire; incipere, conserere; in praelium ruere, ad certamen copias agere; signa conferre; arma conferre. 5. Pugnam facere, *combattre*. Acie decernere, dimicare acie; aequo campo collatisque signis certare; praelium facere, edere, committere; decertare praelio; praelio contendere; confluere; pugnam facere, committere; pugnam edere; ad manus venire; armis contendere, disceptare. 6. Pugnis minoribus praeludere, *préluder par de petites actions*. Parva sed frequentia certamina serere, conserere, facere, miscere; parvis certaminibus in summam totius spei proludere; levia praelia facere; procursationes leviaque certamina inire; parvulis praeliis, minutis praeliis, pugna velitari; procursationibus cum hoste contendere, concurrere, discrimen universi belli experiri. 7. (Pugnam decretoriam facere, VULG.), *livrer une bataille décisive*. In discrimen summæ rerum pugnare; ad universæ rei dimicationem venire; ab ultima spe dimicare; in summam totius spei decertare; aleam universi certaminis jacere, subire; discrimen universi belli uno praelio facere. 8. Pugna jam incipit, *le combat commence*. Hæret jam acies collato pede; undique jam pugna se movet; certamen accenditur, contrahitur; exardescunt praelii initia. 9. Pugna adhuc anceps est, *l'issue du combat est encore incertaine*. Communis adhuc Mars est belli et fortuna necdum discrimen facit, qua datura sit vires; Marte adhuc incerto et dubia victoria pugnatur; pugna utrinque æquis adhuc stat viribus; æquo adhuc Marte nusquam inclinante victoria dimicatur; æquatum omnium periculum, æquata dimicatio; pari adhuc Marte certatur; æquo praelio concurritur, disceditur. 10. Pugna quæ jam paulo erat lentior, iterum ingravescibat, *le combat qui s'était ralenti recommençait de nouveau*. Pugna, quæ jam laxabatur, senescebat, iterum recruduit, exarsit; renovatum, redintegratum, restitutum est praelium. Cf. [Certamen](#), [Praelium](#). USUS: Pugnae locum quærere. Pugnam ciere. Ad

pugnam procedere. In pugnam procurrere. Pugnam pugnare, *combattre*. Pugna laxata est, remisit, inclinata est, senuit, *le combat s'est ralenti*. Pugnam extendere, extrahere; in noctem conjicere; in noctem deducere, *prolonger le combat jusqu'à la nuit*. Pugnam detrectare; pugnam aliis delegare et eventum in virtute aliena ponere, *refuser le combat, le renvoyer à d'autres*. A pugna suos prohibere, continere, cohibere, *empêcher ses soldats de combattre*. Pugnam iterare, *recommencer la lutte*. Pugnam nox diremit, *la nuit mit fin au combat*. Pugna superiorem discedere, *être vainqueur*. Æquo Marte e pugna discedere, *balancer la victoire*. Pugna prælio inferiore discedere; adversum prælium facere, *être vaincu*. Denuo in pugnam succedere, *retourner de nouveau au combat*.

PUGNĀCĪTER, *Obstinément, opiniâtrément*. SYN. Pertinaciter. USUS: Pugnacissime defendere suam sententiam.

PUGNĀTOR, ōris, m. *Combattant, guerrier*. EPITH. Maximus, consideratus, lentus. USUS: Fortissimi quique pugnatore cecidere.

PUGNAX, ācis, omn. gen. *Bellicieux, guerrier*. SYN. Bellicosus, pertinax. USUS: Centurio pugnax et lacertosus. Oratio pugnax et contentiosa. Perpugnax in disputando.

PUGNO, as, avi, atum, are, n. *Combattre, lutter; n'être pas d'accord*. SYN. Dimico, certo, depugno, congreddior; contrarius sum. ADV. Acriter, apertissime, cominus in acie, contra; magnopere, mirabiliter, mirifice, periculose, simulate, vehementer, vere. PHRAS. Pugnatum est acerrime, *on combattit avec acharnement*. Tumultuoso et minaci pugnae genere exercitus hostis, cui potius in aciem descendere visum, quam inclusus de tectis mœnibusque decertaret; manus consertæ cominus cum hoste, signa collata, tandem ad universæ rei dimicationem ventum est; pugnam capessivere duces, suisque ipsi corporibus miscuere certamina; jam ad manus, ad gladios, ubi Mars est atrocissimus, ventum; aliquoties æquo campo collatisque signis certatum; infestis semper cuspidibus, infestis animis concursum; anceps prælium multos utrinque et fortissimum denique absumpsit. Ubi ferro decernere visum, coorti omnes in pugnam, equestri inprimis prælio contendere; peditum ibi acies ingenti vi confligit, desideratis hostium quinque facile millibus, quos cruenta ex pugna sustulit. Procursationes primum leviaeque certamina vario eventu inita; acie deinde decernere visum, sed inclinante in neutram partem victoria, cruenta pugna

denique depugnatum est. Tumultuario praelio ac procursu magis militum, quam ex parato aut jussu imperatorum atrox dimicatio fuit; hostes denique ingenti caede prostrati sunt. Cf. **Pugna**, **Proelium**, **Certamen**, **Certo**. USUS: 1. Pacem accipere malui, quam pugnare. Hæc inter se Stoici cum Peripateticis pugnant. 2. Curo, contendo, *tâcher d'atteindre un but, s'efforcer d'arriver à, d'obtenir que...* Illud pugna et enitere. Hoc non magnopere pugno. 3. Oppugno, repugno, contrarius sum, *se contredire*. In oratione tecum pugnas.

**PUGNUS**, i, m. *Le poing*. USUS: Pugnis et calcibus conscindere aliquem; verbis inter se et pugnis contendere. Pugnis, calcibus, morsu, unguibus certare. Pugnis cedere, pectere, contundere, percutere; pugnum in os impingere.

**PULCHER**, ra, rum, *Beau*. SYN. Formosus, decorus, egregia facie, eximia specie, formæ præstantia visendus. PHRAS. Adolescens pulcher est, *cet adolescent est beau*. Adolescens mira quadam suavitate et lepore, summa formæ dignitate, apta membrorum figura, mira coloris suavitate, insigni venustate et corporis pulchritudine, forma liberali, facie concinna et venusta. Scitus adolescens et longe festivissimus æqualium. Adolescens erat mira specie; eximius pulchritudine; forma excellens, unus ante alios specie ac pulchritudine insignis; pulchritudine est eximia; est in eo egregia oris vultusque dignitas; forma præditus est præstanti. Summa est in eo suavitas oris formæque dignitas; præcipuam laudem habet pulcherrima corporis forma in eo adolescente; inter multa alia decora, formæ commendationem habet præcipuam; omnium ætatis suæ multo formosissimus. Cf. **Pulchritudo**, **Forma**. USUS: Suum cuique pulchrum est. Hominem pulchre noram tam animo deformem, quam pulchrum corpore. Ne pulchrum te ac beatum putes.

**PULCHRE**, *Bien, joliment; très bien, à merveille*. SYN. Belle, decore. USUS: Mihi pulchre est. Pulchre hominem nosco. Pulcherrime ferre fortunam adversam.

**PULCHRĪTŪDO**, ĩnis, f. *Beauté; excellence*. SYN. Forma, species oris aut formæ dignitas, forma et species liberalis; venustas. EPITH. Excellens, formæ muliebris eximia, insatiabilis, mera, recens atque integra, tanta. PHRAS. Lucretia erat eximia pulchritudine, *Lucrèce était très belle*. Incredibili venustate, gratia, decore formæ dignitate; bellissima erat specie; efflorescebat in Lucretia mira coloris suavitas candorque eximius; una erat

longe ante alias specie ac pulchritudine insignis; eximia erat corporis specie ac decore; Lucretia forma notissima et castimonia matrona; ætatis suæ feminas pulchritudine supergressa; luculenta ac festiva femina et pulchritudinis omnis exemplar erat Lucretia. Cf. [Forma](#). USUS: Pulchritudo corporis, apta compositione membrorum movet oculos et delectat. Virtus tantam habet pulchritudinem ac splendorem, ut nulla species excogitari possit ornatior.

PULLĀRĪUS, ĩi, m. *Celui qui donne à manger aux poulets sacrés et qui prédit l'avenir d'après la manière dont ils mangent*. USUS: Oblata est religio pullariorum admonitu.

1. PULLUS, a, um, *Foncé, brun, noirâtre*. SYN. Ater, atratus, niger. USUS: Vestis tota pulla.

2. PULLUS, i, m. *Petit d'un animal; pari, poulet*. EPITH. Columbinus, milvinus, saturi. USUS: Attulit in cavea pullos.

PULMENTUM, i, n. *Mets*. SYN. Obsonium.

PULMO, ōnis, m. *Poumon*. USUS: In pulmonibus inest raritas quædam et similis spongiis mollitudo, ad hauriendum spiritum aptissima.

PULPĀMENTUM, i, n. *Mets; princip. viande, ragoût*. SYN. Cibus lautior. USUS: Mihi pulpamentum fames est.

PULPĪTUM, i, n. *Estrade, tréteaux; chaire, tribune*. SYN. Locus ante scenam editior, suggestum.

PULS, pultis, f. *Bouillie de farine, de légume, purée*. USUS: Offa pultis.

PULSĀTĪO, ōnis, f. *Action de frapper, coups*. SYN. Verberatio.

PULSO, as, avi, atum, are, a. *Pousser, frapper, ébranler*. SYN. Verbero, percutio. ADV. Vehementius, extrinsecus. USUS: Pueri tui modo me pulsabant. Januam pulsare.

PULSŪS, ūs, m. *Choc, secousse, ébranlement*. SYN. Motus, impulsus, agitatio. EPITH. Adventitius, alienus, externus, extremus. USUS: Intermisso impetu pulsuque remorum. Inanimum est quod pulsu agitur externo.

PULVĒRŪLENTUS, a, um, *Poudreux, couvert de poussière*.

PULVĪNAR, āris, n. *Coussin garni de riches couvertures que l'on plaçait devant les statues et les autels des dieux.* SYN. Lectus in templo religionis ergo positus et diis consecratus. EPITH. Sanctissimum. USUS: Ad omnia pulvinaria deorum supplicatio decreta est.

PULVĪNUS, i, m. *Coussin, oreiller.* USUS: Sella cum pulvino rosa Melitensi farto.

PULVIS, ĕris, m. *Poussière.* SYN. Trita aridaque terra. EPITH. Eruditus, multus. PHRAS. (Præ pulveribus videri nihil poterat, VULG.), *on ne pouvait rien voir à cause de la poussière.* Prospectum ademerat pulveris nubes; ortus ex distantibus locis pulvis, velut nube inducta, omnia oppleverat; pulveris nubes, quæ ad cœlum ferebatur, prospectum abstulit; discrimen omne sustulit obducta cœlo nubes pulveris, donec rursum consideret. USUS: 1. Multus in calceis pulvis. Altior sublatus pulvis hostis adventum indicabat. 2. Publicum, *carrière, arène.* Educere orationem ex umbratili exercitatione in pulverem, id est, in forum et curiam, *faire sortir un discours du cabinet dans l'arène, c. à d., le prononcer au forum, au sénat.* 3. Pulvis nitratus, *poudre.*

PŪMEX, ĭcis, m. *Pierre ponce, employée pour polir les livres.* USUS: Pumice levi perpolitum. Aquam e pumice postulare, *vouloir tirer de l'eau d'une pierre ponce, c. à d., demander à qqn ce qu'il n'a pas (PROV.).*

PUNCTIM, *En piquant de la pointe, d'estoc (opp. Cæsim, avec le tranchant, la taille).* USUS: Hispani punctim magis quam cæsim feriunt.

PUNCTUM, i, n. *Point; instant, moment.* SYN. Lineæ extremum, quod magnitudinem nullam habet; momentum; rationum *vel* quæstionum capita; suffragia. USUS: 1. Uno puncto temporis tot cædes editæ. Minimis temporis punctis diligenter utere. Ne punctum quidem temporis oppugnatio respiravit. 2. Suffragia, *vote, suffrage, voix.* Quot in ea tribu puncta tulisti? Punctis singulis honorem colligere. Capita rationum, *courte proposition.* Minutis interrogatiunculis quasi punctis conficit quod proposuit, *il arrive à son but par des interrogations concises et réduites, pour ainsi dire, en un point.*

PUNGO, is, pŭpŭgi, punctum, ere, a. *Piquer, percer.* SYN. Ango, molestiam affero, perstringo, mordeo, stimulo, stimulum admoveo, stimulis fodio; aculeum relinquo in animo. ADV. Perleviter. USUS: Hunc mihi ex

animo scrupulum evelle, qui me dies noctesque stimulat et pungit, *délivrez-moi de ce scrupule qui me tourmente nuit et jour*. Pupugit me tua epistola, *votre lettre m'a fort tourmenté*. Si paupertas momordit, si ignominia pupugit, spes te sustentet.

PŪNĪO, is, īvi *vel* īi, ītum, ire, a. *Punir châtier, infliger une punition*. RAD. a Pœna. SYN. Castigo, plecto, vindico, ulciscor, pœna vel supplicio afficio; supplicio constringo; animadverto, pœnam sumo; mulctam, pœnam, supplicium irrogo; exemplum in aliquem edo. ADV. Crudelius, levius. PHRAS. 1. Æquum est ut iudices reos severe puniant, *il convient que les juges punissent sévèrement les coupables*. Animadvertendum est in homines nocentes; severa sit in nocentes animadversio et castigatio; id agendum est iudicibus, ut pœnas a nocentibus severissimas exigant; improborum audaciam iudices severissimis pœnis comprimere debent; æquum est, ut iudices severa de nocentibus sumant supplicia; ut auctores facinoris ad piaculum noxæ objiciant; ut pœnas a nocentibus petant, expetant, repetant, quam gravissimis afficiant; ut manum admoveant nocentibus et pœnas ab iis quam severissimas iudicio persequantur. Æquum est, ut iudices reos non tantum verbis castigent, sed mulcta, vinculis verberibusque coerceant; severe in nocentes animadvertant; scelera acerrime vindicent; pœnas nocentibus irrogent; pœnas in sones capiant. 2. Rei puniantur, *que les coupables soient châtiés*. Rei scelerum pœnas pendant, dépendant, persolvant; pœnis legibusque iudiciorum teneantur; pœnam habeant sceleribus parem; supplicium de se dent; in pœna sint; pœnas dent suorum scelerum; plectendi, castigandi, male mulctandi sunt; luant improbi dignas facinoribus pœnas; supplicium persolvant; digna eorum factis animadversione afficiantur. 3. Nondum puniti sunt, *ils n'ont pas encore été punis*. Nondum ad supplicium dati sunt; nondum pœnam suorum facinorum solverunt; nondum severe satis in illos vindicatum; nihil adhuc gravius in illos consultum; nondum expiata sunt eorum flagitia; nondum pœnam habent noxia capita. 4. Satis punimur, *nous sommes assez punis*. Satis pœnarum subimus, suscipimus, ferimus, sufferimus; satis pœnarum damus, habemus; satis superque pœnarum pendimus; satis supplicii innoxio præbemus sanguine; satis pœnarum est, quod in nos constitutum est. Cf. [Pœna](#). USUS: Sones, maleficio, peccata punire.

PŪNĪTOR, ōris, m. *Celui qui punit, vengeur*. SYN. Ultor, vindex, exactor supplicii.



PŪPILLA, æ, f. *La pupille de l'œil*. USUS: Feminæ visu nocent, quæ duplicem pupillam habent.

PŪPILLUS, i, m.; a, æ, f. *Enfant, qui n'a plus ses parents, orphelin, orpheline, pupille*. SYN. Impuber, qui desiit esse in patris potestate. *Epith.* Infans. USUS: Pupillum fraudare, cujus ætatem et solitudinem, etiam si tutores non essent, defendere prætor debuit.

PUPPIS, is, f. *L'arrière du vaisseau, la poupe*. SYN. Pars navis posterior. )( Prora. USUS: Gubernator sedens in puppi. Convertere navem ad puppim.

PŪRĒ, *Purement, innocemment*. SYN. Caste simpliciter, candide. USUS: Quiete, pure, eleganter acta ætas.

PURGĀTĪO, ōnis, f. *Justification; purgation*. SYN. Satisfactio, excusatio. USUS: Inedia, purgationibus, vi morbi consumptus. Purgatio est, cum factum conceditur, culpa removetur.

Purgātōriūm, īi, n, *Purgatoire*. PHRAS. 1. Locus et regio apud inferos, in quo elapsi e coporibus humanis piorum animi, antequam in beatorum sedes transferantur, salutarium flammarum ignibus lustrantur et perpoliuntur. Locus expiandis post mortem peccatis destinatus. Animorum vitas noxas expiantium post mortem sedes. Locus ubi contracta piacula per ignem expiantur a morte. Piacularis animorum carcer. Piacularia demortuorum stativa. Piaculares, purgantes post mortem flammæ. Locus ubi contractæ per vitam animorum labes acerba sed salutari expiatione absterguntur. Poenæ piaculares, quas solutæ corporibus animæ luunt, persolvunt. 2. (Liberare animas ex purgatorio, VULG.), *délivrer les âmes du purgatoire*. Expiatas lustrali igne animas cruciatibus eximere; ex piacularibus ignibus animas ad æterna gaudia transferre; addictos piacularibus flammis animos ad cælum evehere; animos e piaculari carcere ereptos in libertatem asserere; lustralibus flammis eripere animas, quæ admissas in hac vita noxas illo in igne expiant.

PURGO, as, avi, atum, are, a. *Rendre pur, purifier, purger, nettoyer*. SYN. Expurgo; excuso. ADV. Diligenter, præcipue. PHRAS. (Purgare, VULG.), *purger*. Humores noxios extrahere, medicamentis abigere, discutere, dissipare; purgatione alvi, alvi ductione uti; purgare alvum, laxare, solvere, mollire; alvum ciere, medicamentis citare, movere. USUS: 1. Alvum purgare. Educ tuos tecum, purga urbem. 2. Excuso, defendo, culpa libero, *laver*

*d'une accusation; justifier, disculper.* Purgavit se mihi per litteras de negligentia scribendi. Cf. [Excuso](#), [Causor](#).

PURPŪRA, æ, f. *Pourpre.* EPITH. Demissa ad talos, plebeia ac pene fusca. USUS: Purpura fulget. Regali purpura ornatus.

PURPŪRASCO, is, ere, n. *Se colorer en pourpre, prendre une teinte pourprée.* SYN. Purpureum fieri.

PURPŪRĀTUS, a, um, *Vêtu de pourpre; haut dignitaire.* SYN. Conchyliatus, purpura ornatus. USUS: Illum regnantem, hunc illius purpuratum crederes.

PURPŪRĒUS, a, um, *De couleur pourpre, pourpré.* USUS: Vestis, pallium purpureum.

PŪRUS, a, um, *Pur, sans tache, sans souillure, innocent.* SYN. Mundus, castus, inviolatus, integer, nitidus. )( Concretus, crassus. USUS: Castus animus et purus, omni admistione corporis liberatus, *l'âme pure et sans tache, libre de tout commerce avec la matière.* Mens pura et integra. Aer tenuis et purus. Nihil in historia dulcius pura et illustri veritate. Cf. [Mundus](#), [Castus](#).

PUS, pūris, n. *Pus, humeur blanche et visqueuse.* SYN. Sanies.

PŪSILLUS, a, um, *Très petit, faible, insignifiant.* SYN. Parvus, brevis. ADV. Valde. USUS: Pusilla epistola, liber. Cf. [Parvus](#).

PŪSĪO, ōnis, m. *Petit garçon.* Puerulus.

PUSTŪLA, æ, f. *Pustule, cloche.* SYN. Tuberculum in summo cutis nascens.

PŪTĀMEN, ĩnis, n. *Coupure, rognure; écales, coquilles de la noix.* SYN. Nucis durior cortex.

PŪTĀTĪO, ōnis, f. *Action de couper, d'élaguer; d'émonder les arbres.* USUS: Putatio vitium et arborum.

PŪTĒO, es, ere, n. *Puer, sentir mauvais,* SYN. Male oleo. Cf. [Fœtor](#).

PŪTĒUS, i, m. *Puits.* USUS: Haurire aquam de puteo.

PŪTĪDĒ, *Avec affectation, avec afféterie.* SYN. Fastidiose, moleste, inepte, odiose dicere.

PŪTĪDUS, a, um, *Puant, qui sent mauvais; incommode, insupportable; affecté, exagéré.* SYN. Odoris mali, male olens, insuavis, molestus, gravis, fastidiosus. USUS: Hæc molesta fortasse tibi et putida videntur. Cf. [Odiosus](#).

PŪTO, as, avi, atum, are, a. *Penser, croire, juger, être d'avis; apprécier estimer.* SYN. Reor; sentio, censeo, judico, existimo, æstimo, autumo, mihi persuadeo. ADV. Acute, ad extremum, etiam atque etiam, falso, plane ita, recte, non valde. PHRAS. 1. Certo putabam, *je croyais*. In animum induxi; in ea opinione eram; opinio mea ferebat; ea me opinio tenebat; pro certo habebam; in eam opinionem veni, incidi; in eam opinionem adductus sum; eam opinionem imbibere; ea opinione imbutus eram; opinio ea insedit animo. 2. Ut ego puto, *ainsi que je pense*. Ut mea fert opinio; quantum ego quidem assequi iudicio possum; ut ego equidem sentio; quomodo ego quidem existimo; ut est opinio mea; ut ego quidem statuo; ut mihi videtur; quantum conjicio; quantum conjectura consequor. Cf. [Opinio](#), [Judico](#). USUS: 1. Primum illud debes putare, nihil esse, quod, etc. Pro nihilo putare aliquem. Ego te unum plurimi puto. 2. Discepto, *débattre*. Rem ipsam putemus. 3. Ineo, conficio, *apurer un compte, le régler*. Putare rationes cum publicanis.

PŪTRĚFĂCĪO, is, fēci, factum, ere, a. *Pourrir, gâter, corrompre.* SYN. Corrumpto, dissolvo.

PŪTRESKO, is, cere, n. *Se pourrir, tomber en pourriture.* USUS: Sui, ne putresceret, anima pro sale data est.

PŪTRĪDUS, a, um, *Gâté, pourri.* SYN. Rancidus.

PŪTRIS, e, gen. com. *Gâté, pourri.* SYN. Putridus, corruptus.

PŪTUS, a, um, *Pur, net, sans mélange.* SYN. Purus, sincerus.

PYXIS, ĭdis, f. *Boîte pour conserver les parfums, etc.* USUS: Veneni pyxidem tradere, tenere.



QUA, Du côté que, par où; aussi bien ... que, tant ... que, et ... et. SYN. Partim; qua parte *vel* ratione. USUS: Qua domini, qua servi, *et les maîtres, et*

*les serviteurs. Qua itineris, qua navigationis consilio. Licet mihi vagari, qua volo, il m'est permis d'aller où bon me semble.*

QUĀCUMQUE, *Partout où, en quelque endroit que.* USUS: Quacumque velis vagari.

QUĀDRĀGĒNI, æ, a, *Qui sont quarante.* USUS: Quadragena millia.

Quadragesima, æ, f. *Le Carême.* Quadraginta dierum solemne jejunium; vernum jejunium; quadraginta dies solemnis jejunii; feriæ quadraginta dierum jejunio nobis statæ ac solemnes; feriæ in quas jejunium majus nobis constitutum est; hebdomades, quæ anniversarium Christi morientis memoriam præcurrunt. Cf. [Jejunium](#).

Quadraginta horarum preces, *Prières des quarante heures.* Quadraginta horarum comprecatio; preces publicæ coram augustissimo Christi Corpore in horas quadraginta indictæ, extractæ; quadraginta horarum supplicatio ad sanctissimum Christi Corpus in ara propositum.

QUĀDRANS, antis, m. *Petite monnaie qui valait la quatrième partie de l'as.* SYN. Quarta pars assis.

QUĀDRANTĀRIŪS, a, um, *Qui coute le quart d'un as.* SYN. Qui quadrante nummi meret.

QUĀDRĀTUS, a, um, *Carré.* USUS: Quadrato agmine. Triangula illa Geometrarum et quadrata.

QUĀDRĪENNĪUM, ĩi, n. *Espace de quatre ans.*

QUĀDRĪFĀRIĀM, *En quatre parts.* USUS: Quadrifariam diviso exercitu.

QUĀDRĪGÆ, ārum, f. pl. *Attelage de quatre animaux; quadrigæ.* SYN. Rheda quatuor equis tracta. EPITH. Poeticæ, pomeridianæ. USUS: Bruti adolescentia per medias laudes, quadrigis vecta.

QUĀDRĪGĀRIŪS, garĳi, m. *Cocher de quadrigæ.* SYN. Qui quadrigas agit.

QUĀDRĪJŪGUS, a, um, *Attelé de quatre chevaux.* USUS: Curru quadrijugo raptari.

QUĀDRĪMUS, a, um, *Âgé de quatre ans.* SYN. Quatuor annos habens.

QUĀDRINGENTI, æ, a, *Quatre cents.*

QUĀDRINGENTĒSĪMUS, a, um, *Quatre centième.*

QUĀDRINGENTĪES, *Quatre cent fois.*

QUĀDRINGĒNI, æ, a, *Qui sont quatre cents.*

QUĀDRĪPARTĪTUS, a, um, *Partagé en quatre, quadruple.*

QUĀDRĪRĒMIS, is, f. *Quadrirème, galère à quatre rangs de rames.*

QUĀDRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Rendre carré; convenir, cadrer, être séant.* SYN. In quadrum redigo; convenio. ADV. Aperte. PHRAS. 1. Hæc optime in te quadrant, *cela vous convient parfaitement.* Hæc in te belle cadunt; ista nullum in hominem aptius, quam in te conveniunt, accidunt. 2. Calceus quadrat optime, *ce soulier vous chausse admirablement.* Calceus apte ad pedem *vel* optime convenit. USUS: Omnia turpia in hunc hominem quadrant. Hoc ad multa quadrat. Visum est hoc mihi quadrare ad multa, *cela m'a paru convenir à beaucoup de choses, c. à d., j'y trouve mon compte de plus du d'une manière.* Cf. [Aptus](#).

QUĀDRUM, i, n. *Carré, objet de forme carrée.* USUS: Redigere sententias in quadrum numerumque, *donner de la proportion et du nombre à toutes les pensées.* Arripe inconditam alicujus sententiam et dissipatam, eamque verborum commutato ordine in quadrum redige.

QUĀDRŪPES, ědis, omn. gen. *Qui a quatre pieds; quadrupède.* SYN. Bestia. EPITH. Vasta, multæ. USUS: Nihil inter te et quadrupedem interest, *entre toi et une brute.*

QUĀDRŪPLĀTOR, ōris, m. *Espèce de délateur qui recevait pour prix de sa délation le quart du bien de l'accusé.* SYN. Index et accusator publicorum criminum, cui pars quarta cedit bonorum ejus quem detulit. USUS: Homo omnium quadruplatorum teterrimus.

QUĀDRŪPLEX, ĩcis, omn. gen. *Quadruple.*

QUĀDRŪPLUM, i, n. *Le quadruple.* USUS: Judicium in aliquem in quadruplum dare, *condamner qqn à fournir quatre fois autant de la chose que la loi lui ordonnait de fournir.* Quadrupli condemnari, *être condamné à une amende du quadruple.*

QUÆRO, is, sĭi *vel* sĭvi, sĭtum, ere, a. *Chercher.* SYN. Scrutor, vestigo, indago, exquiro, requiro, aucupor. )( Respondeo. ADV. Aliunde, amplius,

aperte, contumeliose, copiosius, curiose de aliquo, diligenter, extrinsecus, falso, foris, honeste, magnopere, multum diuque, otiose, non proprie, omnino, privatim, procul, recte, omnino, separatim, sigillatim, subtilius, usquequaque. Quæri commodius, compare, communiter, generatim; obscure, secreto, simpliciter vehementer, maxime. PHRAS. 1. Undique hominem quæsivi, *j'ai cherché partout un homme*. Hominem oculis quærebam, voce poscebam, scrutatus sum omnia, circumspexi, lustravi, perquisivi omnia, neque tamen vestigium illius ullum apparebat. Defessus sum urbem totam pervestigando; omnia circumcursavi, omnes latebras perreptavi, ut hominem reperirem. Multum studii posui in perquirendo homine; quo non ivi, quo non accessi, ut hominem reperirem? perlustravi omnia, omnes latebras excussi, ut in hominem inciderem. 2. Quærit ubique gloriam, *il cherche partout la gloire*. Omnes umbras falsæ etiam gloriæ consecatur; omnem occasionem consecandæ gloriæ aucupatur; totus est in captanda populari aura. Cf. [Gloria](#). USUS: 1. Rem mercaturis faciendis honeste quærere. 2. Interrogo, percunctor, sciscitor. Multa ex eo quæsivi. 3. Quæstionem habeo, *faire un enquête judiciaire, une instruction*. More majorum de servis in dominum quærere non licet. Quærere de cæde, de repetundis. Cf. [Indago](#), [Aucupor](#), [Inquiro](#).

QUÆSITOR, ōris, m. *Celui qui cherche; celui qui instruit une affaire, juge instructeur*. SYN. Judex, prætor, qui iudicium exercet, qui præest quæstioni rerum capitalium, cognitor causarum capitalium. EPITH. Æquus, gravis, firmus. USUS: Hunc quæsitorem et iudicem fugiebant.

QUÆSO, *Je vous prie*. SYN. Obsecro, amabo te, rogo, peto. ADV. Magnopere, maximopere. USUS: Quæso, quid mihi faciendum? quid consilii das? quid agendum suades?

QUÆSTIO, ōnis, f. *Action de chercher; recherche, étude, information, question*. SYN. Controversia, dubitatio, disceptatio. EPITH. Absoluta, acerrima, communis, definita, constituta, diffusa, ficta, incorrupta, infinita, iniqua, integra, judicialis, legitima, magna; nova, obscura, periculosa, perdifficilis, perpetua, plena catenarum, publica, pulcherrima, necessaria, superior, tota. Quæstiones crudelissimæ, maximæ, minimæ, salutes, naturales, perpetuæ, remotæ, universæ, modicæ et paucæ. PHRAS. 1. Non est quæstio de hoc, *il n'est pas question de cela*. Non id agitur, non id quæritur; non venit in quæstionem; non vocatur in controversiam istud. Hac de re non disceptatur, non quæritur, non contenditur; non est controversia; non



versatur id in quæstione. 2. Hic occurrit difficilis quæstio, *ici arrive une question, un problème difficile*. Exsistit, oritur, nascitur hoc loco difficilis quæstio; acriter hoc loco disceptatur inter doctos; quæstio hac de re perdifficilis sapientum torquet ingenia; hic vero non parva contentio est inter doctos; incidit hoc loco res controversa et plena dissensionis inter doctos. USUS: 1. Aliquid in quæstionem ac disceptationem vocare. Id in quæstione versatur. Quæstionem ponere, afferre, movere; quæstionem explicare, enodare, dissolvere. In quæstionem venit; in quæstione est. (Est quæstio de nomine, VULG.), *ce n'est qu'une question de mot*. Omnis contentio est in verbi controversia posita. 2. Forensis inquisitio criminis, *enquête publique, judiciaire; instruction criminelle*. Quæstionem de injuria a iudice postulare. Quæstionem decernere, constituere. Quæstionem habere, exercere de perduellione; in caput alicujus de furto quæstionem habere.

QUÆSTOR, ōris, m. *Questeur, magistrat romain*. SYN. Ærarii et pecuniæ publicæ præfectus. EPITH. Ædilitius, bonus, custos pecuniæ, dignus, infirmus et inops, levis, libidinosus, optatior, salax, sordidior, urbanus.

QUÆSTŌRĬUM, ĩi, n. *Demeure du questeur*. SYN. Domus quæstoris.

QUÆSTŌRĬUS, a, um, *De questeur, appartenant au questeur*. USUS: Vis, comitia quæstoria.

QUÆSTŪŌSUS, a, um, *Âpre au gain, intéressé; avantageux, utile*. SYN. Qui quæstum facit, et ex quo quæstus capitur. USUS: Homo quæstuosus; mercatura, prædia.

QUÆSTŪRA, æ, f. *Dignité, fonction de questeur, questure*. SYN. Quæstoris munus. EPITH. Funesta, grata et clara, hereditaria, nefaria, tota.

QUÆSTŪS, ūs, m. *Acquisition, gain, profit*. SYN. Lucrum, compendium, commodum, emolumentum. EPITH. Domesticus, paternus, fecundus, uber, totus, campestris, forensis, frumentarius, honestus, concessus, illiberalis, sordidus, immortalis, improbissimus, judiciarius, magnus, maximus, mediocris, nocturnus, precarius, quotidianus, turpis et odiosus. Illiberales et sordidi, immanes, immensi et intolerabiles, improbissimi, liberales, magni et uberes. PHRAS. Ubique quæstum suum spectat, *il cherche partout son avantage*. In re qualibet privatas utilitates, compendia, emolumenta, commoda sua spectat; suo privato compendio servit; quæstu suo, suis commodis omnia metitur; omnia refert ad utilitates et privata commoda; ex

re qualibet, imo vel ex incommodo alieno occasionem petit; occasionem crescendi sibi datam censeat; omnia quæstus ac compendii sui causa facit; res omnes quæstui habet. USUS: Rempublicam quæstui habet. Quibus fides, decus, pietas, postremo honesta atque inhonesta omnia quæstui sunt, *qui trafiquent de tout, bonne foi, honneur; etc.* Nullum in amicitia tua facio quæstum, *je ne gagne rien à votre amitié, je n'en retire aucun avantage.* Quæstui deditum esse, *n'avoir que le gain en vue.* In quæstu relinquere pecuniam, *laisser son argent à intérêt, le laisser travailler.* Cf. [Lucrum](#), [Commodum](#).

QUĀLIS, e, gen. com. *Quel, de quelle nature, de quelle sorte ou manière.* SYN. Cujusmodi, qui, quod genus. USUS: Qualis sit status rerum, inde cognosces. Quid hominis et cuiusmodi, qui vir sit qualisque, nescio.

QUĀLISCUMQUE, quaecumque, gen. com. *Quel qu'il soit, tel.....tel.* SYN. Qualis is cumque, cuiusmodicumque, cuicumodi, cuius modi, cuiuscumodi, cuiusquemodi.

QUĀLĪTAS, ātis, f. *Nature, qualité, propriété.* USUS: Qualitatum aliæ sunt principes, aliæ ex iis ortæ.

QUAM, *Que.* USUS: 1. Cum Ante, Post, etc. Duobus ante sæculis, quam Plato floreret. Tertio post die quam veneram. 2. Cum comparativo, *plus.... que.* Sed hoc majus est, quam ut a te postulem. Vehementior dolor, quam ut ferri possit. Suscipere plus, quam quantum præstare possis. 3. Cum Possum et Superlativo, *le plus.... que.* Dico ergo, quam possum, maxima voce. Nidos quam mollissimos struunt aves. 4. Contra, quam, *autrement que, non comme.* Supra, quam, *plus que.* Contra faciunt quam pollicentur, *ils agissent autrement qu'ils ne promettent.* Supra fere quam fieri possit, *plus qu'il n'est possible.* 5. Pro Valde, *beaucoup, fort, grandement.* Sunt vestrum quam multi. Sane quam gaudeo. Quam volueris, multa dicam. Oratio quam elucubrata.

QUAMDIŪ, *Aussi longtemps que, tant que; (avec interr.) combien de temps?* SYN. Dum, quantum, quoad, quousque, usque dum, quem ad finem? USUS: Quamdiu nos furor iste tuus eludet? Quamdiu potuit, tacuit, *tant qu'il l'a pu, il s'est tu.*

QUĀMŌBREM, *Pour quelle raison, par quel motif, pourquoi.* SYN. Quare, quid ita, cur, quo. USUS: Quamobrem ita statuas velim.

QUAMPRIMUM, *Au plus tôt, le plus tôt possible*. SYN. Primo quoque tempore, quam mox, nulla mora, quam maturissime, e vestigio, sine cuncatione, abjecta omni mora.

QUAMVIS, *Autant que tu voudras; quoique, bien que*. SYN. Quantumvis, quanquam, licet, etsi, tametsi.

QUANDO, *Quand, en quel temps, à quelle époque*. SYN. Cum, ubi; ecquando. USUS: 1. Quando tandem? 2. Cum, quia, quoniam, quandoquidem, postquam, *quand, lorsque, puisque, vu que*. Quando te video ita desiderare, obsequar voluntati tuæ.

QUANDŌCUMQUE, *En quelque temps que, toutes les fois que, dès que*. SYN. Quocumque tempore.

QUANDŌQUE, *Quand, lorsque; un jour, quelque jour*. SYN. Aliquando.

QUANDŌQUĪDEM, *Puisque, vu que, comme*. SYN. Nam, quia. USUS: 1. Quandoquidem potes, fac promissa. Quandoquidem honestum ipsa virtus est. Quandoquidem tu istos oratores tantopere laudas, *puisque tu exaltes tant ces orateurs*. Quandoquidem apud te nec auctoritas senatus, nec ætas mea valet, *puisque rien n'a de pouvoir sur toi, ni l'autorité du Sénat, ni mon âge*.

QUANQUAM, *Quoique, bien que, encore que*. SYN. Tametsi, etsi, scilicet, quamvis. USUS: Quanquam ea verba satis sunt impropria.

QUANTOPĒRE, *Combien, à quel point*. )( Tantopere. USUS: Non tantopere desiderabam, quantopere nunc delector.

QUANTŪLUSCUMQUE, quantulacumque, quantulumcumque, *Quelque petit que, si petit que*. USUS: Quantulum id cumque tibi est. De hac mea, quantulacumque est, quæritis, *sur mon talent, quelque faible qu'il soit*.

QUANTUM, *Combien; que*. SYN. Quam, ut maxime, quatenus. PHRAS. Enitar quantum possum, *je ferai tout mon possible*. Qua licebit; quoad fieri poterit; pro virili parte enitar; quam potero, studiosissime, quoad res patietur, contendam; operam dabo et quam dignum est amicitia nostra, elaborabo; laborabo, quantum maxime potero; quantum in me erit; quantum in me situm est, adnitar. USUS: Quantum ex illo cognovi. Quantum est in occasione, celeritate. Laborabo, quantum possum maxime.

QUANTUMVIS, *Autant qu'on voudra; quoique, bien que*. SYN. Licet, quamvis.

QUANTUS, a, um, *Que grand, combien grand*. USUS: Dixi tanta contentione, quantum forum est, *autant... que*. Ignoras quæ, qualis et quanta sit vis amicitiae. Quanti quanti, *à quelque prix que ce soit, coûte que coûte*. Sed quanti quanti, bene emitur quod necesse est.

QUANTO, *Plus.... d'autant plus que*. SYN. Quo. USUS: Quanto magis philosophari delectabit.

QUANTUSCUMQUE, quantacumque, quantumcumque, *Quelque grand que, si grand que*. USUS: Totum hoc, quantumcumque est, tuum est.

QUAPROPTER, *C'est pourquoi*. SYN. Quare, quamobrem, quocirca. USUS: Quapropter vos oro iudices.

QUĀQUĀVERSUS, *De tous côtés*.

QUĀRE, *Pourquoi, pour quelle raison, par quel motif? c'est pourquoi*. SYN. Quamobrem, quapropter, ex quo. PHRAS. Quare id consilii cepisti? *Pourquoi avez-vous pris cette résolution?* Quem in finem? quid erat, quod ita statueres? Ut quid, quid ita, quam ob causam ita apud te constituisti; quid erat, quamobrem; quid accidit, cur ista velles? Quibus rebus adductus, quid erat causæ, cur ita potissimum velles? Quo tandem nomine ita consulisti? Qua gratia, quid erat, quapropter ita statueres? Quid tibi isthoc in mentem venit? Qua de causa, quibus de causis id consilium suscepisti? USUS: 1. Quare istud restat. 2. Cur? Quare hoc negasti? 3. ADV. *Pour que, afin que*. Permulta sunt, quæ dici possunt, quare intelligatur, etc., *il y a beaucoup de choses à dire pour faire comprendre, etc.*

QUARTĀNA, æ, f. *La fièvre quarte*. USUS: In quartanam conversa est vis morbi.

QUĀSI, *Comme si*. SYN. Tanquam, quodammodo, perinde ac si. PHRAS. Negotium tuum, quasi rem meam procurabo, *je m'occuperai de vos affaires, comme si elles étaient les miennes*. Tanquam mea res esset; perinde quasi de me ageretur? velut meam causam tractabo. Negotium tuum, instar rerum mearum, mearum rerum modo curabo; non secus ac res meas curabo; mearum rerum similem curam de tuis negotiis geram; sic tuam causam agam, ut si *vel* quasi si meam tuendam susciperem. USUS: Quasi desperatos eos relinquamus. Quasi in extrema pagina, *presque à la fin de la page*.

QUASSĀTUS, a, um, *Ébranlé, fracassé*. SYN. Fractus, debilitatus.

QUĀTĚFĀCĬO, is, fēci, factum, ere, a. *Ébranler, affaiblir*. SYN. Concutio. USUS: Nullo præsidio quatefeci Antonium.

QUĀTĚNUS, *Jusqu'ou, jusqu'à quel point*. SYN. Quantum (finis, termini, mensuræ ratione). USUS: 1. In omni re videndum et statuendum est, quatenus. Id videamus, quatenus amor in amicitiiis progredi debeat. 2. Quod attinet, ex ea parte, quo, qua in parte, *dans quelle mesure*. Advertendum est, quatenus sermo delectat. Accipio excusationem ex ea parte, quatenus, etc.

QUĀTER, *Quatre*. Quaterdecies, *quarante fois*.

QUĀTERNI, æ, a, *Qui sont quatre à quatre*. USUS: Quaternos denarios in singulas vini amphoras exegit.

QUĀTĬO, is, quassum, tere, a. *Secouer, agiter*. SYN. Quatefacio. USUS: Est in animis tenerum quiddam, quod ægritudine, quasi tempestate quatiatur.

QUĀTRĬDŪUM, i, n. *Espace de quatre jours*. USUS: Quatridui abest. Quatriduo ante venit.

QUĀTŪOR, *Quatre*. PHRAS. 1. Quatuor anni tempora, *les quatre saisons de l'année*. Quadripartitæ temporum commutationes; annuæ commutationes temporum. 2. *Les quatre-temps*. Stati per quatuor anni tempestates jejunio dies; quadripartita per annum jejunia per leges instituta.

QUĀTŪORDĚCIM, *Quatorze*.

QUĀTŪORVĬRI, ōrum, m. pl. *Collège de 4 magistrats romains chargés de surveiller la voie publique*.

QUĀTŪORVĬRĀTŪS, ūs, m. *Quatuorvirat, charge de quatuorvir*.

QUE, encl. *Et*. SYN. Ac, atque, et. USUS: Quique optime dicunt, quique faciunt.

QUĚMADMŌDUM, *Comment, de quelle manière*. SYN. Ut, ita ut, perinde ut, sicut. USUS: 1. Interrog. Exquire, quemadmodum se nunc gerat. 2. Quomodo, qua ratione, qua via, relat. Semper providi, quemadmodum salvi esse possemus, *comment nous pouvions être sauvés*. Cf. [Sicut](#).

QUĚO, is, quī et quīvi, quītum, quire, n. *Pouvoir*. SYN. Possum. USUS: Non queo ad te sine lacrimis scribere. Cf. [Possum](#).

QUERCŪS, ūs, f. *Chêne*. SYN. Arbor querna.

QUĚRĒLA, æ, f. *Plainte, grief*. SYN. Querimonia, conquestio, lamentatio, questus. EPITH. Gravissima, iniquissima, inveterata, invidiosa, justa, magna, mira, misera, luctuosa, necessaria. Publicæ, assiduæ, inauditæ, multæ, quotidianæ. USUS: Nunc venio ad querelam et suspicionem tuam. Querelis quotidianis nihil proficio. Epistola plena stomachi et querelarum, *lettre pleine de colère et de plaintes*. Cf. [Queror](#), [Lamentatio](#).

QUĚRĪBUNDUS, a, um, *Qui se plaint, plaintif, gémissant*. SYN. Lamentabilis.

QUĚRĪMŌNĪA, æ, f. *Plaintes, regrets, douleur exprimée*. SYN. Querela lamentatio. EPITH. Communis, justa, magna, quotidiana, ficta, libera.

QUĚROR, eris, questus sum, queri, d. *Se plaindre, exprimer sa douleur, son mécontentement*. SYN. Conqueror, expostulo, deploro, querelam vel querimoniam habeo. PHRAS. 1. Jure de te queror, *c'est à bon droit que je me plains de vous*. Æqua est mea de te expostulatio; æquitatem querelæ meæ cognoscere ipse potes; jure te accuso; quod in me commeruisti, justam habet querelam; æquam de te querimoniam habeo. Locus hic est tecum expostulandi. 2. Omnes querebantur, *tous se plaignaient*. Plena erant omnia querelarum; lacrimantes questi sunt, dolorem suum nobis impertiverunt; fremebat urbs tota; querebantur cum luctu et gemitu; jactabantur tota urbe querimoniæ; querimoniæ de injuriis conventusque tota urbe habebantur; fuit communis omnium vociferatio deplorantium querelas suas; tempestas querelarum secuta est. Secuta est comploratio omnium; concursus plorantium magis magisque augescebat. Primo secretæ multorum indignationes exaudiebantur, dein ad criminationem et publicam querimoniam res excessit. Cf. [Lamentatio](#). USUS: Quererer tecum atque expostularem, *je me plaindrais à toi ou auprès de toi*. Quid est, quod cum fortuna hoc nomine queri possis? Queri de injuriis aliorum. Multa de rege questus est.

QUESTŪS, ūs, m. *Plainte, gémissement*. SYN. Querela, lamentatio. USUS: Qui questus, qui mœror inveniri in tanta calamitate potest? *Quelles plaintes, quels gémissements pourront égaler une si grande infortune?* Cf. [Querela](#).



QUI, QUÆ, QUOD, *Qui, lequel, laquelle*. USUS: 1. Qui Platonem superaret, nullus fuit. Misi, qui hoc tibi nuntiaret. Negat jus ei esse, qui miles non sit, cum hoste pugnare. 2. Quis, *qui? quel? quelle?* Qui erit rumor populi si id feceris? 3. Ut, *pour que*. Non sum tam demens, qui hoc credam. 4. Quia, quoniam, *parce que, attendu que*. Vatem te esse oportet, qui futura prædixeris. Vigilantem enimvero consulem, qui somnum toto consulatu suo non viderit. 5. Qualis, *qui, quel*. Eum te esse puto, qui esse debes. Qui vir ille fuerit, considera.

QUI? *Comment, de quelle manière?* SYN. Quomodo? USUS: Qui hoc esse poterit?

QUĪA, *Parce que*. SYN. Quod. USUS: Nemo dolorem, quia dolor est, amat.

QUĪCUMQUE, quæcumque, quodcumque, *Quel ... que; quelque soit; quelque que*. SYN. Quisquis, quivis, quisque.

QUID? *Comment? pourquoi?* USUS: 1. Quid est cur? Quid pecunia fiet? Quid ejus sit, video. Exponam vobis quid hominis, gaudii, consilii sit. Eloquere, quid venisti? *Parle, dans quel but es-tu venu?* 2. In quo, *en quoi?* Quid offendi? Quid ille indiget mei? 3. (Subaudito verbo), *quoi?* Quid multa? Quid multis? Quid plura? Quid pater? vivitne? 4. (Augendi causa), *que dirai-je de ce que*. Quid? quod sapientissimus quisque animo æquissimo moritur.

QUĪDAM, quædam, quoddam et subst. quiddam, *Un certain, un, quelqu'un; qqche de*. SYN. Aliquis, ullus, quisquam, certus, nonnullus, unus. USUS: Hoc majus est quiddam quam tu censeas. Quidam ex amicis.

QUĪDEM, *Même; à la vérité; il faut l'avouer; du moins, certes, sans doute*. SYN. Etiam, profecto. USUS: Cupio quidem certe. Hoc quidem verum est profecto. Non satis prudenter ille quidem.

QUIDQUID, *Tout ce qui*. SYN. Quodcumque, quod velis.

QUĪES, ētis, f. *Repos, vie calme, tranquillité*. SYN. Requies, tranquillitas, laxamentum, otium, vacatio, cessatio, remissio, finis, respiratio. )( Actio. EPITH. Diurna et nocturna, placidissima, sempiterna. PHRAS. Utimur summa quiete, *nous jouissons d'un profond repos*. Summa nobis pax, summa tranquillitas data; in summo otio vivimus; respiramus denique et acquiescimus; otiosam ætatem et quietam agimus. Loco vivimus quietis et

tranquillitatis plenissimo; vitam tranquillam, remotam a procellis invidiarum et iudiciorum anfractu sequimur; in viam beatæ, placatæ, tranquillæ vitæ deducti sumus. Sine vi, sine metu, sine periculo ad otium nos totos referimus; tranquillis rebus, tacitis et pacatis utimur; in utramque, ut aiunt, aurem dormimus. Animis vacuis, sine tumultu aut periculo jucundissime respiramus. Cf. [Quiesco](#). USUS: 1. Excubabat animo, nec partem ullam quietis admittebat. Me non quies, non remissio delectabat, non labor ad quietem revocabat. Nunquam sibi quietem dabat aut otium. Quietē uti et suavitatibus nefas habebat. 2. Somnus, *sommeil*. Ad quietem eamus; quieti nos tradamus. Sumpta quiete. In quiete, secundum quietem sæpe nobis videre aliqua et audire videmur. Cf. [Otium](#).

QUIESCO, is, ēvi, ētum, ere, *Reposer, se reposer*. SYN. Acquiesco, conquiesco. )( Laboro. ADV. Contra, ita. PHRAS. 1. Post tot molestias quiescas licet, *après tant de traverses, il vous est permis de vous reposer*. A tot molestiis quiescas, respices licet; post tot molestias quietem capias; quieti te tradas; quieto animo vivas; quietus sis; vitam traducas quietam et otiosam; vitam traducas quiete; vitam in quiete degas, licet; otium sequi et clementem vitam licet; solutis animis esse licet; in otio esse licet 2. Paulum quievi, *je me suis reposé, j'ai dormi un peu*. Horam unam, duas quieti dedi; quietem sumpsi; quietem cepi; quieti me tradidi; lassitudinem brevi quiete sedavi. Cf. [Quietus](#), [Somnus](#), [Dormio](#). USUS: Quiescamus denique et taceamus.

QUIETĒ, *Tranquillement, en repos*. SYN. Tranquille.

QUIETUS, a, um, *Qui reste en repos, calme paisible*. SYN. Tranquillus, compositus. )( Agitatus, fluctuans. PHRAS. 1. Quietō esse licet a negotiis, *il permis de se reposer des affaires*. Quies nunc est a negotiis; negotiorum nihil est; quiescunt negotia; feriæ sunt a negotiis; forum silet, a cæteris etiam est silentium; conticescit negotiorum tumultus; nihil nunc geritur negotiorum; tranquillum nunc pacem agere licet; liberale nunc contigit otium; cura domesticarum ac forensium rerum omnis defluxit; vacatio est a rebus gerendis; quietem a negotiis, vacationem a rebus gerendis ipsum tempus concedit. 2. Nunquam quieto esse licuit, *jamais je n'ai pu être tranquille*. Usque ad extremum spatium nullum tranquillum atque otiosum spiritum ducere mihi licuit; nunquam per negotia quietus fui; curæ publicarum rerum nullam mihi partem neque diurnæ, neque nocturnæ quietis impertiunt; nunquam sinunt me respirare, nunquam acquiescere;

nunquam licuit mihi animo consistere et ad otium me referre; nunquam conquiescere et animo vacuo esse mihi licuit. Cf. [Tranquillus](#), [Tranquillo](#), [Paco](#). USUS: Quieta mente consistere. Vitam quietam sine ullo labore et contentione traducere.

QUĪLĪBET, quælibet, quodlibet et quidlibet, *Celui qu'on voudra, quelqu'il soit, le premier venu*. SYN. Quivis, unusquisque, unusquivis.

QUIN, *Que ... ne; comment ne pas*. SYN. Ut non, cur non, qui non. USUS: Prorsus nihil abest quin sim miserrimus. Nemo est quin acutius, etc. Nemo est quin malit. Quin etiam, *et même, bien plus, que dis-je*. SYN. Quin imo, atque etiam, quin præterea. USUS: Id meum dolorem non levabat, quin etiam augebat. Credibile non est, quantum scribam die: quin etiam noctibus, nihil enim somni, *on ne saurait croire combien j'écris le jour: et même les nuits, je ne dors pas*.

QUINCUNX, uncis, m. *Les  $\frac{5}{12}$  d'un tout; arbres plantés en formes de quinconce, c. à d., quincunx :: les cinq points d'un dé*. USUS: Proceritates arborum, et directi in quincuncem ordines.

QUINDĒCIM, *Quinze*. USUS: Dies circiter quindecim.

QUINDĒCĪES, *Quinze fois*.

QUINGĒNI, æ, a, *Qui sont cinq cents*.

QUINGENTĒSĪMUS, a, um, *Cinq-centième*.

QUINQUĀGĒNI, æ, a, *Qui sont cinquante*.

QUINQUĀGĒSĪMUS, a, um, *Cinquantième*.

QUINQUĀGINTA, *Cinquante*.

QUINQUE, *Cinq*.

QUINQUENNĀLIS, e, gen. com. *Qui a lieu tous les cinq ans, quinquennal*.

QUINQUENNĪUM, ĩi, n. *Espace de cinq ans, lustre*.

QUINQUĒVĪRI, ōrum, m. pl. *Magistrats romains au nombre de cinq, chargés soit du partage des terres, soit des dettes et des constructions*.

QUINQUĪES, *Cinq fois*.

QUINTĪLIS (subaud. mensis), *Le cinquième mois de l'année (en la comm. en Mars), Juillet.*

QUINTUS, a, um, *Cinquième.*

QUĪNUS, a, um, *Cinquième.*

QUIPPE, *Oui, en vérité, assurément, en effet.* SYN. Nam, etenim, nempe, nec mirum, utpote, videlicet. USUS: Tibi vero aliud videtur, quippe viro erudito.

QUĪRĪTĀTĪO, ōnis, f. *Cris de détresse, d'effroi.* SYN. Lamentatio. USUS: Fuga comitum, ut quirritatio facta est. Cf. [Querela](#).

QUĪRĪTES, um et ĭum, m. pl. *Les quirites, les Romains.* SYN. Populus Romanus.

QUĪRĪTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Demander l'appui des citoyens romains; dire en criant.* SYN. Fidem alicujus imploro. USUS: Quiritanti, civis Romanus sum, respondit; abi nunc, populi Romani fidem implora, à ce malheureux, qui criait dans ses angoisses: je suis citoyen romain, etc.

QUIS, quæ, quod *vel* quid? *Qui? lequel? laquelle? quoi?* USUS: Quis autem dubitet?

QUISNAM, quidnam? *Qui donc? quoi donc?* SYN. Quis? ecquisnam?

QUISPIĀM, quæpiam, quodpiam et quidpiam, *Quelque, quelqu'un, quelque chose.* SYN. Aliquis, quisquam.

QUISQUAM, quæquam, quicquam, *Quelque, quelqu'un, quelque chose.* SYN. Aliquis, quispiam. USUS: Si quisquam est, qui Ciceronem legit. Nec quemquam omnium pluris facit, quam me. Nec quisquam unus credet deinceps. Non est alter hodie quisquam me felicior. Nec melior vir fuit Africano quisquam nec clarior. Virtus, sine qua nihil quicquam egregium.

QUISQUE, quæque, quodque et quidque, *Qui que ce soit, chaque, chacun, tout.* SYN. Unusquisque, quivis, quilibet. USUS: 1. Pro se quisque vim queritur. Cum Comparativo. Quo quisque est solertior, hoc docet laboriosius, *plus on a de talent, plus on se donne de peine pour enseigner.* Ut quisque optime natus est, ita honoris cupidissimus.

QUISQUĪLĪÆ, ārum, f. pl. *Tout ce qui est mauvais, déchet, rebut.* SYN. Sordes.

QUISQUIS, quæque, quodquod et quicquid, *Quel qu'il soit, qui que ce soit, quiconque*. USUS: Quisquis ille est, si modo est aliquis.

QUĪVIS, quævis, quodvis et quidvis, *qui vous voudrez, qui que ce soit, quiconque, quelconque*. SYN. Quilibet, unusquisque.

QUO, *Où? A cause de quoi, par conséquent; afin que, pour que*. USUS: Quo tibi tantum opus erat? Quo tantam pecuniam? Quo facilius, hoc turpius. Non quo dubitem. Quo se miser vertet? Quo te agis? Quo te pedes? Quo magis cavendum est, ne quis introeat. Quo ditior, eo liberalior. Quo minus ingenio potest, hoc curiosior est.

QUŌAD, *Tant que; jusqu'à quel point, jusqu'où; autant que*. SYN. Donec, usque dum, ut. USUS: Quoad ejus fieri poterit. Eatenus progredere, quoad licebit. Commoda te ei, quoad tua fides patietur. Quoad fas erit, utque facultas foret, juvabo.

QUŌCIRCA, *C'est pourquoi, en conséquence, donc*. SYN. Unde, quare, quapropter, ex quo, quo, itaque, quamobrem. USUS: Quocirca bene majores nostri.

QUŌCUMQUE, *Partout où, en quelque lieu que (avec mouv.)*. SYN. Quocumque veneris, quamcumque in partem te dederis. Quocumque res cadant, *quoi qu'il arrive*.

QUOD, *Parce que*. SYN. Quia. USUS: 1. Gratum est quod quieveris. Quod utinam minus cupidus vitæ fuisset. 2. Nam si, *que si*. Quodsi mihi permisisses.

QUŌDAMMŌDO, *Jusqu'à un certain point, en quelque façon*. SYN. Quasi.

QUŌMŌDO, *De la manière que, comme, comment*. SYN. Quo pacto, qua ratione, quemadmodum, qua via, qui, ut, quibus præsidiis et adjumentis. USUS: Quomodo nunc sum, miserrimus certe sum. Quomodo exsultat in victoria? Quomodo, si quis me roget, etc.

QUŌMŌDŌCUMQUE, *De quelque manière que*. SYN. Utut, utcumque, quo, quomodo, quocumque modo, quibus rebus possis, quoquo pacto, quoquo animo. PHRAS. Quomodocumque res sese habent, *de quelque manière que les choses se passent*. Utcumque erit; quocumque res cadant;

quoquo pacto res se habebit; quocumque res evadat; quemcumque res exitum habebit. USUS: Quomodocumque se res habet, advola.

QUONDAM, *Autrefois, jadis*. SYN. Olim, alias, quodam tempore; fuit olim tempus cum, etc. USUS: Et alias sæpe et quondam in Hortensii villa.

QUŌNĬAM, *Puisque, parce que; après que*. SYN. Quia, pro eo, quod, quando. USUS: Moriendum fuit, quoniam homo erat.

QUŌQUAM, *Vers un lieu quelconque, quelque part*. SYN. Aliquo.

QUŌQUO, *En quelque lieu que, partout ou (avec mouv.)*. SYN. Quocumque.

QUŌQUŌMŌDO, *De quelque manière que*. SYN. Quomodocumque, quocumque modo, quacumque ratione, omni ratione. USUS: Quoquomodo sis meritis. Tu quoquomodo hominem investiges velim, *par tous les moyens possibles*.

QUORSUM, *Vers quel lieu, dans quelle direction, de quel côté; où, dans quel but, dans quel dessein?* SYN. Quo, ad quid, quem in locum, quem in finem? USUS: Quorsum hæc oratio? Quorsum hæc spectant, pertinent? Quorsum hæc evadent, recident, erumpent?

QUOT, *Combien, en quel nombre*. USUS: Quot quantæque calamitates.

QUŌTANNIS, *Tous les ans, chaque année*. SYN. Singulis annis.

QUOTCUMQUE, *En quelque nombre que, autant que*.

QUŌTĒNI, æ, a. *En quel nombre*. USUS: Nescio quotenorum jugerum, *je ne sais combien d'arpents*.

QUŌTĬDĬĀNUS, a, um, *Journalier, quotidien*. SYN. Vulgaris, communis. USUS: Sermo victus, cultus vulgaris et quotidianus.

QUŌTĬDĬĒ, *Chaque jour*. SYN. Singulis diebus, in dies, in singulos dies, nulla non die, quovis die. USUS: Quotidie magis obdurescit. Quotidie vel potius in dies singulos litteras ad te mitto; quotidie enim te profectum suspicor.

QUŌTĬES, *Combien de fois? toutes les fois que*. USUS: Quoties et quot nominibus auferes? Quoties jam extorta est tibi sica de manibus? Illud soleo mirari, non me toties accipere litteras, quoties a Quinto mihi fratre



afferuntur, *j'ai coutume de m'étonner de ce que je ne reçois pas de lettres de toi aussi souvent que de mon frère Quintus.*

QUŌTĬESCUMQUE, *Toutes les fois que.* Quocumque tempore, quandocumque.

QUOTQUOT, *Tous, tant que.* USUS: Duo vel quotquot fuerint, *deux ou tous ceux qu'il y aura.*

QUŌTUS, a, um, *En quel nombre, le quantième, le combien.* USUS: Quotus quisque est qui, etc. Quotus est ille denarius?

QUŌUSQUE, *Jusques à quand?* SYN. Quamdiu, quem ad finem, quoad, quatenus. USUS: Quousque, inquires? quoad erit integrum. Quousque ita dicis? *Jusques à quand tiendrez-vous ce langage?* Quousque tandem abutere patientia nostra.

QUUM, *Quand, lorsque, dès que.* SYN. Cum.



RĀBĬDĒ, *Avec fureur, avec rage ou violence.* SYN. Rabiose, furiose, furenter. USUS: Omnia rabide appetens cum inexplicabili cupiditate.

RĀBĬDUS, a, um, *Furieux, enragé.* SYN. Furens, rabiosus. USUS: Aspectu rabido. Cf. [Furens](#).

RĀBĬES, ēi, f. *Rage, fureur.* SYN. Furor. EPITH. Inusitata. USUS: Hecubam propter animi acerbitatem et rabiem in canem versam putant, *on pense qu'Hécube fut changée en chienne, sans doute à cause de la rage extrême que ses chagrins lui causèrent.* Cf. [Furor](#), [Ira](#).

RĀBĬŌSĒ, *Avec fureur, rage.* SYN. Rabide, furiose. )( Leniter, quiete.

RĀBĬŌSUS, a, um, *Furieux, enragé.* SYN. Rabidus. Cf. [Furens](#).

RĀBŪLA, æ, f. *Avocat brailleur, chicaneur, robin.* SYN. Causidicus rabiosus et ineptus; qui nimia verbositate aures obtundit. EPITH. Probabilis. USUS: Declamator de ludo, rabula de foro.

RĀDĪCĪTUS, *En arrachant la racine*. SYN. Stirpitus, funditus, omnino. USUS: Opiniones aliquas, religionem radicitus ex animis hominum extrahere, evellere, *déraciner des opinions de l'esprit, arracher la religion du cœur*. Cf. [Omnino](#).

RĀDĪO, as, avi, atum, are, n. *Briller, rayonner*. SYN. Radios emitto, fulgeo.

RĀDĪŌSUS, a, um, *Rayonnant, radieux*. USUS: Sol radiosus.

RĀDĪUS, ii, m. *Rayon*. USUS: In radio solis cernuntur.

RĀDIX, īcis, f. *Racine*. SYN. Stirps. EPITH. Altissima. USUS: Radices agere; radices mittere, *plonger ses racines*. Vera virtus altissimis est defixa radicibus; firmissimis radicibus nititur, sic, ut nulla vi labefactari possit. Consuetudo altissimas habet radices. Non ramos solum amputare vitiorum, sed ipsas radicum fibras evellere necesse est, *ne pas seulement couper les branches de nos vices, mais extirper jusqu'aux fibres les plus déliées de leurs racines*.

RĀDO, is, rāsi, rāsum, ere, a. *Râcler, gratter, raser*. USUS: Superciliis rasis.

RĀMENTA, ōrum, n. pl. *Ce qui tombe quand on râcle, copeaux, paillettes*. USUS: Argenti, auri ramenta.

RĀMŌSUS, a, um, \* *Qui a beaucoup de branches, rameux*.

RĀMUS, i, m. *Branche, rameau*. USUS: Arboris ramum defringere.

RĀNA, æ, f. *Grenouille*.

RANCĪDUS, a, um, *Gâté, qui sent, rance*. USUS: Caro rancida.

RĀPĀCĪTAS, ātis, f. *Rapacité, penchant au vol*. Rapiendi cupiditas.

RĀPAX, ācis, omn. gen. *Rapace, ravisseur, enclin au vol*. SYN. Prædo. USUS: 1. Iste crudelis, olim furunculus, nunc etiam rapax. 2. Citus, velox, *qui entraîne tout*. Rapax fluvius. Cf. [Prædo](#), [Rapio](#).

RĀPĪDĒ, *Rapidement*. USUS: Velociter et rapide ferri.

RĀPĪDĪTAS, ātis, f. *Rapidité entraînante d'un cours d'eau*. USUS: Rapiditate fluminis ad transeundum impediuntur.

RĀPĪDUS, a, um, *Rapide, agile*. SYN. Velox.

RĀPĪNA, æ, f. (Adhibetur tantum plurali.) *Rapine, vol, pillage*. SYN. Furtum vi factum. USUS: Spes prædæ et rapinarum.

RĀPĪO, is, pūi, ptum, ere, a. *Prendre par force, emporter*. SYN. Abripio, aufero, eripio, prædor, furor; impello, ago. PHRAS. Hostis omnia rapuit, *l'ennemi pillait tout*. Rem nostram furore suam fecit; prædam omnem avertit; loca omnia diripuit; quidquid agi ferrique poterat, avertit. Cf. [Diripio](#), [Prædo](#). USUS: 1. Detrahare aliquid alteri et sibi rapere. 2. Impello, ago, allicio, *emporter, entraîner en parl. d'une passion*. Voluptas omnes ad se rapit. Quo te effrenata tua cupiditas rapiet? Cura omni ac studio ad philosophiam rapitur. Milites in aciem rapit. 3. Adduco, *emmener*. In invidiam, in odium aliquem rapere, *rendre qqn odieux*. Cf. [Aufero](#).

RAPTIM, *A la hâte, rapidement*. SYN. Cursim, subsecivis operis. PHRAS. Raptim in hostem ducere milites, *enlever ses troupes et les lancer contre l'ennemi*. Manipulos in aciem rapere; raptare legiones; agmen in hostem agere; pleno gradu in hostem inducere, quam proxime ad hostem ducere. USUS: Raptim cum ageret ac turbulente. Hæc scripsi raptim, *j'ai écrit ces lignes à la hâte*.

RAPTO, as, avi, atum, are, a. (sæp. poet.) *Emmener, entraîner de force*. Quem vexastis, raptastis, omni crudelitate lacerastis.

RAPTOR, ōris, m. *Voleur, ravisseur*.

RAPTŪS, ūs, m. *Vol, rapt*. USUS: Raptus virginum. Cf. [Abstractus](#), [Alienatus](#).

RĀRĪTAS, ātis, f. *Le peu d'épaisseur, la légèreté; faible quantité, rareté*. USUS: In pulmonibus inest raritas quædam, *la substance des poumons est rare et molle*.

RĀRO, *Rarement, peu souvent*. SYN. Insolenter, rarenter, minime sæpe, non sæpe, minus sæpe. )( Frequenter. USUS: Acipenser raro admodum capitur.

RĀRUS, a, um, *Peu serré, clairsemé; étendu, espacé; rare, qui arrive peu fréquemment*. SYN. Paucus, singularis, quotus? )( Multus, frequens, confertus. ADV. Maxime. PHRAS. 1. Rariores jam hostes erant in acie, *déjà les ennemis étaient moins nombreux dans la mêlée*. Vanior jam erat hostium acies; infrequens jam erat hostilis acies; nudata erat jam magna sui parte acies; dissipaverat aciem hostilem equestris procella; in acie summa

infrequentia; rarus erat ad signa miles; ex hostili exercitu magna pars defluxerat; ex acie dilapsa erat. 2. Rarum est, *cela est rare*. Raro, perraro accidit; ita rarum est, ut si quando auditum sit, portentis ac prodigiis simile numeretur; infrequens illud ac omnino peregrinum; id si quando accadat, tanquam albam avem videre sibi homines videntur. USUS: In omni re optimum est rarissimum.

RĀTĪO, ōnis, f. *Faculté de raisonner, intelligence, bon sens; méthode, règle*. SYN. Vis cogitandi; iudicium, mens, consilium; argumentum; modus. PHRAS. Hoc est contra rationem, *cela est contre la raison*. Hoc ne rationi quidem consentaneum est; id agere hominis est a tota mente et recta ratione deficientis; a præscriptione rationis aversi; id vero a sana ratione alienum est. Cf. **Prudentia**. USUS: 1. Mens, animus, *âme, intelligence*. Ratio præsit, appetitus obtemperet. 2. Iudicium, intelligentia, consilium, prudentia, *jugement, prudence*. Ratio, dux lumenque vitæ, domina omnium et regina. Rationis participem esse; ratione uti, *avoir la raison, être raisonnable*. Rationi ac consilio locum dare; rationi parere, obedire, *obéir à la raison*. De ratione deduci, abire, discedere; a mente et ratione deficere, *perdre la raison*. 3. Argumentum, *raisonnement, argumentation*. Rationibus solum pugnare; veritatem rationibus exquiris, *vous recherchez la vérité par le raisonnement*. Rationes suæ sententiæ colligere, afferre, exponere, explicare, *donner les raisons de son sentiment*. Rationem suæ sententiæ reddere, ostendere; rationibus disputare, *argumenter*. Adversariorum rationes refutare, rejicere, *réfuter les raisonnements de son adversaire*. Probare suam rationem alicui, *prouver son idée à qqn*. 4. Modus, via, consilium, institutum, genus, conditio, *méthode, procédé, manière, plan*. Belli gerendi modus et ratio hæc solet esse. Meæ vitæ rationes me inde avocant. Tua ratio postmodum est commutata. Nunc alia ratio est rerum omnium, 5. Res, negotium, *considération, souci, soin*. Meas rationes semper tuæ saluti posthabui. Incumbe toto animo in eam rationem, qua adhuc usus es. Adjungere se ad rationes alicujus, *se joindre au parti de qqn*. 6. commercium, societas, *rapport, relation, commerce*. Aliquem in suam rationem et consuetudinem inducere; rationem contrahere cum aliquo, *lier des relations avec qqn*. Quibuscum mihi ratio fuit; quibuscum mihi ratio intercessit, *avec qui j'ai eu affaire*. 7. Cura, respectus, *état (que l'on fait) de, compte (qu'on tient) de*. Habere, ducere rationem absentis. Sui commodi rationem ducere; alienæ dignitatis rationem habere. Habenda erat Tarenti ratio, sed vicit respectus Capuæ, *il fallait tenir compte de Tarente, mais la*

*considération de Capoue l'emporta.* 8. Ratio administrationis et rei pecuniariae, *compte; calcul.* Rationem vitae ab aliquo deposcere; rationem vitae suae reddere, *rendre compte de sa vie.* Rationes cum aliquo putare, rationes subducere, inire, tractare, conficere; cum aliquo conferre, *rendre ses comptes à qqn.* Rationes alicui edere; ad ærarium referre, *rendre ses comptes au trésor.* Rationes in tabulas transferre, *transcrire ses comptes sur des tablettes.* Pecuniam in rationem inducere, *faire entrer une somme en ligne de compte.* Ad calculos vocare amicitiam ut par sit ratio acceptorum et datorum, *faire de l'amitié un calcul et vouloir que la balance soit égale entre ce qu'on a reçu et ce qu'on a donné.*

RĀTĪŌCĪNĀTĪŌ, ōnis, f. *Raisonnement, syllogisme.* EPITH. Diligens et considerata. USUS: Nullae leges afferuntur e quibus ratiocinatio nascitur.

RĀTĪŌCĪNĀTĪVUS, a, um, *T. de rhét., où l'on emploie le raisonnement syllogistique.* USUS: Ratiocinativum genus orationis.

RĀTĪŌCĪNĀTOR, ōris, m. *Calculateur; appréciateur.* SYN. Rationum subducendarum peritus, (VULG. Calculator). EPITH. Hilaris. USUS: Boni ratiocinatores vident quæ reliqui summa fiat.

RĀTĪŌCĪNOR, aris, atus sum, ari, d. *Calculer; raisonner.* SYN. Rationem ineo. ADV. Recte. USUS: Ratiocinari quid in similibus fieri soleat. De pecunia ratiocinari sordidum est, *faire des calculs d'argent.* Cf. [Arguo](#).

RĀTĪŌNĀLIS, e, gen. com. *Raisonné; où l'on emploie le raisonnement.* SYN. Quod in ratione versatur. USUS: In causa rationali primum quæretur, ecquid, etc.

RĀTIS, is, f. *Radeau.* SYN. Genus navigii planum et trabibus tantum inter se nexis aptisque vinctum.

RĀTUS, a, um, part. v. Reor. *Calculé, compté, d'où: Arrêté, déterminé, fixé, régulier, certain.* SYN. Firmus, fixus. USUS: Astrorum rati et immutabiles cursus. Acta Cæsaris omnia rata habebantur, *on ratifiait tous les actes de César.* Hoc fixum et in perpetuum ratum firmumque sit. Rato tempore fieri aliquid debet. Pro rata parte, *dans la même proportion.* Cf. [Firmus](#), [Approbo](#).

RAUCUS, a, um, *Enroué; rauque, bruyant, criard.* SYN. Qui vocem obtundit dicendo, clamando fessus. USUS: Vox natura subrauca. Ipse rumor jam raucus est factus, *déjà le tapage est devenu plus faible, est assoupi.*

RAUDUSCŪLUM, i, n. *Petit morceau de métal employé comme monnaie*. SYN. Pecuniola.

RAVIS, is, acc. ravim, f. *Enrouement*. USUS: Ad ravim clamore poscere, *s'enrouer à demander qqche*.

RĒ, *En réalité*. SYN. Exitu. USUS: Non tam verbo quam re et exitu præstare aliquid, *accorder qqche non seulement en paroles, mais en fait et en réalité*.

RĒAPSE, *En effet, en réalité*. SYN. Reipsa. USUS: Formæ reapse nullæ sunt, speciem tamen exhibent, *en réalité ne sont rien, mais présentent une apparence*.

RĒBELLĀTRIX, īcis, f. *Celle qui se révolte*. USUS: Ingenio ferocem et rebellatricem provinciam conficere.

RĒBELLŌ, ōnis, f. *Révolte, rébellion*. SYN. Seditio, tumultus. Cf. [Seditio](#).

RĒBELLO, as, avi, atum, are, n. *Se soulever, s'insurger de nouveau*. USUS: Plures diversis locis rebellare cœperunt. Cf. [Deficio](#), [Descisco](#), [Seditio](#).

RĒCALCĪTRO, as, avi, atum, are, n. \* *Regimber, ruer; empêcher d'approcher*. SYN. Calcitro.

RĒCĀLESCO, is, calŭi, escere, n. *Se réchauffer, s'échauffer*. SYN. Concalesco, refervesco.

RĒCANTO, as, avi, atum, are, n. *Retirer, rétracter, désavouer*. Jacta in aliquem probra recantare. Cf. [Revoco](#).

RĒCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *Reculer en arrière, se retirer, rebrousser chemin*. SYN. Discedo, abeo, defluo, decedo. ADV. Longius, ne tantulum quidem, necessario, paulum. USUS: Ab armis, officio, causa, a veteri consuetudine recedere. Decedere de fide, defluere ex amicitia, ab officio recedere. Cf. [Deficio](#), [Discedo](#).

1. RĒCENS, *Il n'y a pas longtemps, récemment, naguère*. SYN. Nuper. USUS: Recens natus.

2. RĒCENS, entis, omn. gen. *Nouveau, jeune, récent*. SYN. Novus. )( Antiquus, vetus. USUS: Non ex recenti hominum sermone, sed annalibus.



Aliter inveterata, aliter recentia. Est res in recenti memoria. Homo e schola, ludo, provincia recens. Recens ab illorum ætate. Cf. [Novus](#).

RĚCENSĚO, es, sũi, sum et sĭtum, sere, a. *Parcourir, recenser, reconnaître*. SYN. Percenseo, persequor, percurro. Cf. [Numero](#).

RĚCENSĬO, ōnis, f. *Revue, dénombrement, recensement*. SYN. Censu, recognitio.

RĚCEPTĀCŬLUM, i, n. *Lieu où l'on met qqche, magasin, dépôt; refuge, asile*. SYN. Locus receptator, perfugium. USUS: Templum illud fuit arx perditorum civium, receptaculum seditiosorum, castellum forensis latrocinii. Cf. [Perfugium](#).

RĚCEPTOR, ōris, m. *Qui sert de refuge*. USUS: Ille latronum occultator et receptor locus.

RĚCEPTRIX, ĭcis, f. *Celle qui reçoit, qui recèle*. USUS: Messana furtorum receptrix.

RĚCEPTUM, i, n. *Engagement, promesse*. SYN. Promissum. USUS: Ille induxit ut peteret (consulatum): promissum et receptum intervertit ad seque transtulit, *il le poussa à briguer le consulat; après le lui avoir promis et fait accepter, il s'en revêtit lui-même*.

RĚCEPTŬS, ūs, m. *Action de se retirer; retraite, recul; refuge, asile*. SYN. Perfugium, avocatio ex pugna. USUS: Receptui canere, signum dare. Nullum receptum nisi ad te et tuam opem habeo. Tempus jam non erat ad receptum pertinacis sententiæ, *il n'était plus temps de revenir sur un avis obstiné*.

RĚCESSŬS, ūs, m. *Action de se retirer, de s'éloigner*. SYN. Digressus. )( Accessus. USUS: 1. Luna accessu et recessu suo maris accessum recessumque gubernat, *la lune en s'approchant et en se retirant, produit le flux et le reflux de la mer*. 2. Latebra, coin, cavité, retraite. Multi in hominum animis, latebræ, multi recessus.

1. RĚCĬDO, is, cĭdi, cĭsum, ere, a. *Couper, retrancher*. SYN. Incido. USUS: Recidere ornamenta superflua.

2. RĚCĬDO, is, cĭdi, cāsum, ere, n. *Retomber*. SYN. Convertor, cado, redundo, incido. PHRAS. In eadem scelera recidit, *il est retombé dans les mêmes crimes*. De integro in eadem flagitia revolvi, relabi, incidere; iterum

in eandem improbitatem incurrere; in eadem rursus flagitia se ingurgitare. Cf. [Peccatum](#). USUS: Ex lætitia in luctum; in priorem fortunam recidere. Ea res ad hunc annum recidit. Mala consilia in auctorem recidunt. Huc tandem omnia recidere. Ad nihilum molitio tota recidit. Cf. [Cado](#), [Venio](#).

RĚCĪNO, is, ere, n. et a. *Résonner, retentir*. SYN. Resono.

RĚCĪPĪO, is, cēpi, ceptum, ere, a. *Retirer à soi, ramener, reprendre; reconquérir*. SYN. Accipio, recupero. ADV. Brevi, difficillime, tardius. PHRAS. In gratiam receptus est, *il fut gracié*. Supplici apud eum gratiæ locus fuit; restitutus est in antiquum gratiæ locum; reconciliata inter eos est ex inimiciis gratia voluntatesque copulatæ. Cf. [Gratia](#), [Reconcilio](#). USUS: 1. Aliquem in fidem, gratiam, amicitiam recipere. Aliquem splendide, hospitio, ad epulas recipere. 2. Abeo, exeo, redeo, proficiscor, *se retirer, s'en aller, quitter*. Domum se, in castra, in Italiam e provincia se recipere. Ad mores pristinos, ad ingenium suum, ad meliorem frugem se recipere. Recepit se hostis. 3. Colligo, *se remettre, revenir à soi, reprendre ses sens*. Se a timore; animum e magno metu recipere. 4. Polliceor, *s'engager à qqche, prendre un engagement*. Mandata effice quæ recepisti. Scis quid tibi de me receperim. Recipere et confirmare aliquid alicui. Tibi spondeo in meque recipio, *je promets et je garantis*.

RĚCĪPRŌCO, as, avi, atum, are, a. et n. *Ramener en arrière ou faire aller et venir*. USUS: Quid Euripo in æstu reciprocando constantius, *qu'y a-t-il de plus régulier que le flux et reflux de l'Euripe*.

RĚCĪTĀTĪO, ōnis, f. *Lecture à haute voix*. SYN. Lectio. USUS: Litterarum recitatio.

RĚCĪTĀTOR, ōris, m. *Lecteur*. SYN. Lector.

RĚCĪTO, as, avi, atum, are, a. *Lire à haute voix un acte, etc., donner lecture de*. SYN. Percenseo, pronuntio, e memoria reddo. ADV. Clarius, denuo, identidem, palam. USUS: De tabulis publicis recitare. Epistolam, scriptum ex ordine recitare.

RĚCLĀMĀTĪO, ōnis, f. *Cris improbateurs*. SYN. Acclamatio. EPITH. Præclara, luculenta.

RĚCLĀMO, as, avi, atum, are, n. *Se récrier contre, protester, réclamer*. SYN. Repugno, adversor, contradico. ADV. Fortissime, vehementer. USUS:

Tota theatra, omnes una voce reclamarunt, *le théâtre entier protesta par ses cris*. Cf. [Adversor](#).

RĚCLĪNO, as, avi, atum, are, a. *Incliner, appuyer, coucher sur*. SYN. Reflecto, inclino.

RĚCLŪDO, is, si, sum, ere, a. *Ouvrir un objet fermé, découvrir*. SYN. Aperio.

RĚCŌGĬTO, as, avi, atum, are, n. *Réfléchir, examiner, repasser dans son esprit*. SYN. Meditor, tota mente repeto, recipio me ad cogitationem reliquam alicujus rei; priorum admoneor; rei prāteritæ cogitatio me subit. Cf. [Memini](#), [Cogito](#).

RĚCOGNĬTĬO, ōnis, f. *Examen, ressouvenir*. SYN. Recensio. USUS: Ejus animus nunc in recognitione scelerum versatur. (Recognitio, *reconnaissance, vulg. est*); latine: referendæ gratiæ studium.

RĚCOGNOSCO, is, gnōvi, gnĭtum, ere, a. *Reconnaître, se rappeler*. SYN. Cognosco, considero, recenseo, recolo. ADV. Penitus, perlibenter. USUS: Nihil novi audietis, vetera solum recognoscetis. Recognosce mecum illam noctem. Reminiscendo recognosco aliquid. Cf. [Considero](#).

RĚCOLLĬGO, is, lēgi, lectum, ere, a. *Rassembler, recueillir*. SYN. Colligo. PHRAS. Vix recollegi me, *j'ai à peine repris mes sens*. Vix animum recepi; vix animum paulisper laxavi; vix animum a mœrore allevavi; ad spem et fiduciam torpentem animum erexi; vix animum languentem revocavi; vix animum sollicitudine exoneravi; vix vitalem calorem recepi; vix rediit animus et sui compos factus est. USUS: Animum recolligere. Cf. [Colligo](#).

RĚCŌLO, is, cōlūi, cultum, ere, a. *Cultiver de nouveau; pratiquer, exercer de nouveau*. SYN. Recognosco; memoria repeto. USUS: Pristina sua studia recolere, *repandre ses anciennes études*. Pueritiæ nostræ artes inter nos recolimus.

RĚCONCĬLĬĀTĬO, ōnis, f. *Rétablissement, réconciliation*. SYN. Reditus in gratiam. PHRAS. Reconciliatio gratiæ ejus mihi curæ erit, *j'aurai soin de me réconcilier avec lui*. Ut ejus mihi voluntas reconcilietur, opera dabo; ut mecum in gratiam redeat; ut in antiquum gratiæ locum me restituat; ut mihi se restituat; ut si quid alienæ opinionis aut parum amicæ voluntatis adversus

me susceperit, deponat, abjiciat, dimittat. Cf. [Concilio](#), USUS: Cæsar agit de reconciliatione gratiæ suæ et Pompeii.

RĔCONCĪLĪĀOR, ōris, m. *Celui qui rétablit.*

RĔCONCĪLĪO, as, avi, atum, are, a. *Ramener, rapprocher, réconcilier.* SYN. Placo, in gratiam reduco; in veterem gratiam restituo, distractos in pristinam concordiam reduco; pacem concilio; gratiam inter aliquos compono; gratiæ reconciliationem efficio. PHRAS. Reconciliati sumus, *nous sommes réconciliés*. Ingratiam rediimus; odium amore commutavimus; depositis odiis mutuam benevolentiam suscepimus. Inimicitias, simultates, odia deposuimus, abjecimus, dimisimus; omnem veterum injuriarum memoriam, omnem ulciscendi voluntatem ex animo delevimus; odia misimus ac finivimus; dexteras fidemque de integro dedimus. Pulso odio successit amor pristinus. Orta est inter nos, vetere extincto odio, mutua benevolentia. Animorum nostrorum mutua in amore consensio; animorum ac voluntatum similitudo diuturno tandem odio successit. Cf. [Gratia](#), [Amicitia](#), [Concilio](#). USUS: Hic me meus animus cum Cæsare reducit, reconciliat, restituit in gratiam, *c'est ce sentiment qui me ramène aujourd'hui vers César, qui me réunit à lui, et qui lui rend toutes les affections de mon âme*. Inimici in gratiam reconciliabuntur.

RĔCONCINNO, as, are, a. *Rajuster, raccommoder.* SYN. Reficio.

RĔCONDĪTUS, a, um. *Mis à l'écart, éloigné, caché*, SYN. Occultus, abditus, abstrusus, reclusus. )( In promptu. USUS: Sepositum et reconditum habere aliquid. Interiores et reconditæ litteræ. Homo natura tristis et reconditus. Natura in specie oris reconditos mores effinxit.

RĔCONDO, is, dīdi, dītum, ere, a. *Réunir; éloigner, cacher.* SYN. Condo, sepono, abdo, abscondo. ADV. Nimium, penitus. USUS: Gladium in vaginam recondere. Mens visa arripit et recondit, inde memoria oritur. Cf. [Abscondo](#).

RĔCŌQUO, is, coxi, coctum, ere, a. *Faire recuire.* USUS: Nomo me tanquam Pelian recoxerit.

RĔCORDĀTĪO, ōnis, f. *Souvenir, mémoire.* SYN. Memoria. EPITH. Acerba, apta, assidua, non satis explicata, grata, jucunda, sana, segura, suavis. USUS: Recordationes fugio, quæ quasi morsu quodam dolorem efficiunt. Repetere animo veteris memoriæ recordationem, *rappeler en son esprit le souvenir d'une circonstance passée*. Cf. [Memoria](#).

RĚCORDOR, aris, atus sum, ari, d. *Se souvenir*. SYN. Reminiscor, memoria teneo. ADV. Diligentius, multum, vere. PHRAS. 1. Sæpe recordor præteriti temporis calamitatem, *je me rappelle souvent les calamités du temps passé*. Subit animum persæpe memoria temporis miserrimi; sæpe in memoriam redit calamitas temporis; animum persæpe refero ad præteriti temporis calamitates; tenet me persæpe memoria temporis calamitosissimi; infixa est animo calamitas temporis superioris; versatur identidem in animo calamitas; ex animo nunquam discedit tristissimi temporis recordatio; tangit persæpe animum memoria funestissimi temporis. 2. Recordor adhuc dictorum, *je me souviens encore de vos paroles*. Memoria teneo, memoria custodio dicta tua; in memoria mihi sunt, versantur dicta tua; memoria retineo, quæ dixeras; memoriam eorum habeo, teneo, servo, conservo, quæ tu mecum; resedit in animo memoria dictorum; animo teneo ac memoria, quæ tu ad me; scripta sunt in animo meo quæ tu mecum olim; persæpe in mentem venit eorum, quæ tu olim mecum; sæpe redeo in memoriam eorum quæ ex te audiui. Cf. [Memoria](#). USUS: Recordor tua consilia, tuorum consiliorum, de tuis consiliis. Re ipsa admonitus recordor et reminiscor. Cf. [Memoria](#).

RĚCRĚO, as, avi, atum, are, a. *Remettre en bon état, rétablir; p. se ranimer*. SYN. Reficio, relaxo, relevo; restituo, colligo. ADV. Necessario, ocus, paululum. PHRAS. 1. Libenter me a magnis curis recreo, *je me repose volontiers de mes travaux importants*. Tristitiam et severitatem ludo aliquo relaxo et mitigo; a contentione studiorum animos curasque laxo; ex diuturna perturbatione suavitate amicorum me recreo; vires amissas revoco; curam animi quiete aliqua remitto; me confirmo, relevo; requietem aliquam corpori et animo indulgeo; ad aliquam animi remissionem descendo; cum amicis me oblecto; varias a molestiis aberrationes ac velut diverticula quædam quæro; inter labores jam exhaustos et mox exhaustiendos intervallum aliquod interjicio; ab assiduis contentionibus studiorum animum remitto. 2. Pratorum ac nemorum aspectus mirifice me recreat, *la vue des prairies et des bois me délasse merveilleusement*. Pratorum ac nemorum aspectus animum mirifice reficit; a molestiis abducit; mirifica voluptate animum perfundit; liquidissima voluptate animum complet; mirifice oculos animumque tenet, oblectat; pratorum aspectu suavissime aberrat animus a molestiis curisque; suavissimam animi voluptatem capio. 3. Recrea te parumper, *récréez-vous un peu*. A cæteris voluptatibus desertus, jucundo otio sustenta te paululum et recrea; da te jucunditati paululum; ad

aliquam animi remissionem descende; habeat aberrationem quamdam a negotiis animus; animum liberali otio viresque revoca, ad ferendos novos de integro labores; relaxa animum et abducta contentione studiorum; da laxamenti aliquid contentioni studiorum; lassum pondere curarum animum ludo refice et instaure; excedant animo curæ paulisper, ut acriore deinceps impetu ad intermissa revertare. Cf. [Delecto](#), [Oblecto](#). USUS: Recreat me et reficit aspectus vester; afflictum erigere, perditum recreare. Litteris tuis sustentor et recreor. Cum animus se collegit et e mœrore se recreavit. E morbo recreari et convalescere. Cf. [Relaxo](#).

RĔCRESCO, is, crēvi, crētum, ere, n. *Repousser, croître de nouveau*. SYN. Rursum cresco.

RĔCRŪDESCO, is, dūi, escere, n. *Redevenir saignant; aggraver, empirer*. USUS: Illa quæ consanuisse videbantur, recrudescunt.

RECTA, *En droite ligne, directement, tout droit*. SYN. Recta via, directe. ) ( Oblique, per anfractus. USUS: Mihi recta iter Romam est. Recta e navi ad me venit.

RECTĒ, *En ligne droite; bien, comme il faut*. SYN. Bene, probe, præclare, jure, more, rite, ordine, ratione. ) ( Perperam, vitio, oblique, circuitione et anfractu. USUS: Recte atque ordine et e republica factum est. Si recte homines novi. Recte an secus, nihil ad nos. Recte an contra fecerint. Recte, ordine, ratione, ex æquo et bono fecisti. Atomī recte feruntur aliquæ, *quelques atomes suivent la ligne droite*, Cf. [Bene](#).

RECTĪO, ōnis, f. *Direction, gouvernement*. SYN. Gubernatio, administratio. USUS: Non privatæ solum rei ratio, sed reipublicæ rectio.

RECTOR, ōris, m. *Guide, directeur, chef*. SYN. Gubernator, præses. EPITH. Comior, justus, summus. USUS: Rector publici consilii, gubernator urbis et conservator. Rector navis. DEUS, rector et architectus tanti operis.

RECTUS, a, um, *Qui est en ligne droite, droit; convenable; bon, vertueux*. SYN. Directus, bonus. ) ( Pravus, obliquus. USUS: Rectam instas viam. A recta conscientia transversum unguem discedere non oportet. Recta intelligentia, rectis oculis aliquid intueri. Rectissima sunt, quæ maxime conducunt.

RECTUM, i, n. *Le bon, le bien, l'honnêteté, la vertu*. ) ( Pravum. USUS: Rectum est quod cum virtute et officio fit. Rectum non solius laudis causa



sequendum est. Te nihil scribere rectum vix est. Cf. [Honestum](#).

RĚCŮBO, as, cŭbŭi, ĭtum, are, n. *Se coucher, être couché*. SYN. Recumbo, jaceo, quiesco. USUS: Molliter et delicate recubans.

RĚCUMBO, is, cŭbŭi, ĭtum, ere, n. *S'appuyer, se coucher en arrière; être étendu, couché*. SYN. Cubo. USUS: In herba recumbo.

RĚCŮPĚRĀTĬO, ōnis, f. *Recouvrement*. USUS: Ista præclara est libertatis recuperatio.

RĚCŮPĚRĀTOR, ōis, m. (*t. de droit*). *Le récupérateur, chargé à Rome de juger les procès et d'accommoder les différends entre citoyens*. SYN. Judex in causis civilibus et privatis. EPITH. Improvidus. USUS: Recuperatorem dare alicui.

RĚCŮPĚRĀTŌRĬUS, a, um, *Relatif aux récupérateurs*. USUS: Judicium recuperatorium.

RĚCŮPĚRO, as, avi, atum, are, a. *Recouvrer*. SYN. Recipio, redimo, reparo. USUS: Erepta recuperare. Recuperare existimationem perditam et in antiquum statum restitui. Cf. [Restituo](#).

RĚCURRO, is, curri, ere, n. *Courir en arrière, rebrousser chemin en hâte*. SYN. Redeo, revehor; perfugio, ad opem alicujus confugio. USUS: Velim quamprimum ad nos recurras.

RĚCŮSĀTĬO, ōnis, f. *Refus*. EPITH. Justa. USUS: Omnes sine mora, sine ulla recusatione, summo etiam studio et alacritate negotium susceperunt, *sans hésitation*.

RĚCŮSO, as, avi, atum, are, a. *Repousser, écarter, refuser*. SYN. Abnuo, defugio, declino, aspernor, nolo, repudio, rejicio, aversor, tergiversor, abhorreo; a me amoveo, amolior, deprecor, ejuro. ADV. Diu, honeste, vehementer, valde. PHRAS. Si id crimen est, non recuso pœnam, *si cela est un crime, je ne refuse pas le châtement*. Nihil de pœna recuso; pœnam non refugio, non deprecor, causam non dico quin quod meritis sum feram; causæ nihil est quin; causæ nihil dico quin pœnas, ut meritis sum, luam. USUS: Nihil quod homini accidere possit recusandum est. Cf. [Nolo](#), [Nego](#).

RĚDĀMO, as, avi, atum, are, a. *Aimer réciproquement, rendre amour pour amour*. SYN. Amori *vel* in amore respondeo.

RĔDARGŬO, is, ŭi, ere, a. *Accuser*. SYN. Coarguo, convinco. )( Probo. USUS: 1. Inconstantiam alicujus redarguere. 2. Increpo, accuso, *réfuter, convaincre de faux, confondre*. Redargue me, si mentior. Fallebat multos, quod nemo eum redargueret. Cf. [Arguo](#), [Reprehendo](#).

REDDO, is, dīdi, dītum, ere, a. *Rendre*. SYN. Restituo, refero, remunero, persolvo. *Adv.* Celeriter, commode, cumulate, diligenter, juste, latine, opportune, probabiliter, studiose, tarde, vicissim, verbosius. USUS: 1. Suum cuique reddere. 2. Recito, *rendre, dire, raconter*. Quæ quisque didicerit, totidem verbis reddat. 3. Verto, *traduire*. Quæ græce legeram, latine reddebam. 4. Do, tribuo, *rendre, remettre à qqn ce qui lui est dû*. Sententiæ suæ rationem reddere. Reddere vitam pro republica. Litteras alicui; honorem cuique suum reddere. 5. Similis sum, *rendre, reproduire, représenter*. Filius matrem reddit. 6. Efficio, præsto, *rendre tel ou tel, faire*. Cupiditas reddit homines cæcos.

RĔDEMPTĬO, ōnis, f. *Rachat; corruption, marché*. SYN. Conductio. USUS: Publicani temeritate redemptionis pene eversi.

RĔDEMPTOR, ōris, m. *Entrepreneur de travaux publics; fermier*. SYN. Operis faciendi *vel* vectigalium conductor, qui et Manceps a Cicerone dicitur. USUS: 1. Redemptor ille, qui Torquato columnam conduxerat faciendam. 2. Redemptor noster, *rédempteur*. SYN. Auctor parensque salutis nostræ. Vindex salutis humanæ; nostræ salutis restitutor. Redemptio nostra, *Rédemption*. SYN. Nostræ salutis restitutio; salus hominum Christi cruciatibus morteque parta.

REDĔO, is, ŭi, ĭtum, ire, n. *Retourner, revenir*. SYN. Revertor, revenio, me recipio. *ADV.* Gradatim, insidiose, peregre, sero, verissime. *PHRAS.* Cupio quamprimum ad vos redire, *je désire revenir vers vous le plus tôt possible*. Ad vos me recipere cupio; in optatis mihi est, ut me aliquando vestri ac patriæ compotem fortuna faciat; ut in patriam me pedes referant; in domum meam remigrem, revertar; domum me referam; reditu aut potius reversione mea vos exilarem; ut ad vos recurrere, patriæ me reddere postliminio liceat; ut expeditum in patriam receptum habeam; urbem patriam repetam. 2. Domum redibo, *je reviendrai chez moi*. Domum me referam; domum repetam; domum me convertam, conferam; domum remigrabo, revertar; domum me recipiam. 3. Vix ad se rediit, *il fut à peine revenu à lui, il eut à peine repris ses sens*. Vix se, vix animum ex timore collegit; vix se, vix

animum recepit a timore; vix recreatus est ex illo pavore; vix se recuperavit ex illa trepidatione; vix redintegavit animum. Cf. [Colligo](#), [Recolligo](#). 4. Rediisti ad pristinam consuetudinem, *vous avez repris vos anciennes habitudes*. Ad tuam te intemperantiam innovasti; in eamdem vitæ consuetudinem revolutus es; ad mores pristinos rediisti; ad tuam te consuetudinem moresque te retulisti. 5. Sed ut redeam eo unde cœpi, *mais pour en revenir là d'où je suis parti*. Sed ut ad prima redeam; ut redeam ad id, unde exorsus sum; ad ea quæ constitueram; sed ut ad superiora illa redeat, revertatur oratio; ut ad præterita revertamur; ut ad eam partem, unde digressa est, revertatur oratio; verum ad jurgium illud, quo loco digressus sum, revertar; sed adhibeat oratio modum et redeat illuc unde deflexerat. Ut eo, unde digressa est, se referat oratio; sed ut eo revocetur, unde huc declinavit oratio; sed redeamus ad inceptum; sed redeat unde aberravit oratio. USUS: Ad quos dies redibis? In gratiam redire cum aliquo, *rentrer en grâce auprès de qqn, se réconcilier avec lui*. Ad ingenium suum et mores rediit, *il a repris ses premiers sentiments, son caractère*. In pristinum statum res rediit, *la chose a repris son ancien état*. Parum ex agro illo redit, *le revenu de ce champ est peu considérable*.

RĔDHĬBĔO, es, ĭtum, ere, a. *Rendre ce qu'on a reçu*. SYN. Reddo. USUS: Rem emptam, cujus vitium venditor non dixerit, vendenti redhibere. Cf. [Reddo](#).

RĔDĬGO, is, ĕgi, actum, ere, a. *Faire revenir, faire rentrer, ramener; réduire à*. SYN. Adduco, pertraho, cogo, conficio, colligo. PHRAS. Ad nihilum redactæ sunt opes meæ, *mes richesses sont réduites à rien*. Ad nihilum omnia reciderunt; rediit mihi res ad restim, ad rastros. Cf. [Perdo](#), [Gero](#). USUS: 1. Bellicosas gentes in ditionem suam et potestatem; sub imperium et jurisdictionem redigere. Cf. [Conficio](#). 2. Colligo, *faire rentrer une somme d'argent, percevoir, retirer*. Ex præda, e bonis venditis magnam vim pecuniæ redigere. 3. Revoco, reduco, *mettre dans tel ou tel état*. Inventa redigere in ordinem, *mettre en ordre les matériaux trouvés*. Aliquid in memoriam redigere, *disposer qqche dans sa mémoire*.

RĔDĬMĬCŪLUM, i, n. *Collier, diadème, ceinture*.

RĔDĬMĬO, is, ĭi, ĭtum, ire, a. *Ceindre, couronner, orner*. SYN. Orno, corono. USUS: Rosis, sertis, coronis redimire se.

RĚDĚMO, is, ēmi, emptum, ere, a. *Racheter; délivrer; affermer*. SYN. Emo, recupero, conduco. ADV. Palam, publice, recte, male. PHRAS. Christus nos sua morte redemit, *JĚSUS-CHRIST nous a rachetés par sa mort*. Debitæ primi hominis culpæ pœnas suis cruciatibus exsolvit; salutem mortalibus finemque diuturnæ servitutis moriendo attulit; sua morte perditum genus hominum in possessionem cœlestis patriæ restituit; genus humanum afflictum ac perditum sua morte recreavit et erexit; pro communi salute suum caput in omnes cruciatus obtulit, ut amissam nostra primorumque parentum culpa cœlestem nobis patriam recuperaret. USUS: Re vilissima maximam redemit. Culpam redimere. Ego vitam omnium meo unius periculo redemi. Ista vel vita recte redimi possent.

RĚDINTĚGRĀTĚO, ōnis, f. *Renouvellement, rétablissement*. SYN. Renovatio, iteratio. USUS: Vehementer movet auditorem ejusdem verbi redintegratio, *répétition du même mot*.

RĚDINTĚGRO, as, avi, atum, are, a. *Renouveler, rétablir, réparer*. SYN. Renovo, instauro. USUS: Bellum, prœlium, vires, animum redintegrare. Memoriam redintegrare. Cf. [Renovo](#).

RĚDĚTĚO, ōnis, f. *Retour*. USUS: Celeritas reditionis.

RĚDĚTĚS, ūs, m. *Retour*. SYN. Reditio, reversio. EPITH. Acerbus, capitalis, pestifer, celer, crudelis, difficilis, facilis, florens, gloriosus, gratuitus, illustris, constans, maturus. PHRAS. Valetudo reditum impedivit, *sa mauvaise santé a empêché son retour*. Reditu prohibuit; regrediendi facultatem non dedit; valetudo obstitit quominus iter domum flecteret, retro concederet; ne in patriam esset reditus, valetudo in causa fuit. USUS: Patet tibi gratiæ reditus. Gratiæ reditum tibi aperiā, conficiā. Nemo te reditu prohibebit. (Reditus *pro* fructibus annuis, *vulg. est*), *revenu*.

RĚDĚVĚVUS, a, um, *Rafraîchi, rajeuni; qui revit*. SYN. Renovatus, in vitam revocatus.

RĚDĚLĚO, es, ūi, ere, a. et n. *Être odorant, exhaler, sentir*. SYN. Oleo. USUS: Ejus sermonis multa indicia redolent. Oratio redolens antiquitatem. Mihi ex illius orationibus redolere ipsæ Athenæ videntur, *je ne sais quel parfum d'atticisme s'exhale de ses discours*.

RĚDĚCO, is, xi, ctum, ere, a. *Faire revenir, ramener*. SYN. Restituo, redigo, reporto. USUS: Distractos aliquos in concordiam reducere. Aliquid in

memoriam reducere, *rappeler qqche*. Medicina ægrum reducere ad salutem. De exilio aliquem domum reducere, reportare.

RĔDUCTĬO, ōnis, f. *Action de ramener*.

RĔDUCTOR, ōris, m. *Celui qui ramène*. USUS: Plebis in urbem reductor. Litterarum senescentium reductor, *celui qui rétablit, qui fait revivre*.

RĔDUNDANTĬA, æ, f. *Le trop plein, la trop grande abondance*. SYN. Profluentia.

RĔDUNDO, as, avi, atum, are, n. *Déborder, être trop abondant, inonder*. SYN. Supero, superfluo, effluo. ADV. Aliquantum. USUS: Pituita aut bilis cum in corpore redundat. Homo omnibus ornamentis redundans. Infamia majorum fere in posteros, amici laudes in amicum redundant. Nihil prætermittatur, nihil redundet. E tuo facto multum invidiæ in me redundabit. E rerum cognitione florescit et redundat oratio. Is redundantes nos et juvenili licentia superfluentes repressit, *celui-ci réprima les écarts où nous entraînait la fougue de la jeunesse*. Cf. [Abundo](#).

RĔDŬVĬA, æ, f. *Envie aux doigts*. SYN. Ulcus digitorum. USUS: Capiti mederi debebam, reduviam curavi, *je devais soigner la tête et je n'ai donné mes soins qu'à une envie aux doigts, c. à d., en m'occupant de vétilles, j'ai négligé l'important* (PROV.).

RĔDUX, dŭcis, omn. gen. *Qui est de retour, revenu*. SYN. Ex periculo aut exilio revocatus. Cf. [Redeo](#).

RĔFELLO, is, felli, ere, a. *Prouver la fausseté d'une chose, réfuter*. SYN. Redarguo, refuto. )( Confirmo. ADV. Palam, studiosissime. PHRAS. Ejus argumenta facile refellam, *je renverserai facilement ses arguments*. Criminationem totam nullo negotio dissolvam; diluam, quæ objecit; propugnaculum istud, quo contra impetus meos se usurum putat, facile dejiciam. Objecta facile infirmabo et convellam; eam illius opinionem ratio convellet, oratio labefactabit; veritas denique extorquebit; argumenta ejus facile obruam, proteram, prosternam. Sententiam hominis facile frangam; tela ista haud difficulter repellam; faxo brevi, ut argumenta ejus universa corruant, irrita reddantur. Cf. [Refuto](#). USUS: Refellere et coarguere mendacium alicujus. Ea exemplis magis quam argumentis refelles, *vous réfuterez cela plutôt par des exemples que par des arguments*. Moribus oratio refellitur, *il fait par sa conduite la critique de ses discours*.

RĚFERCĬO, is, fersi, fertum, cire, a. *Remplir, bourrer; entasser*. SYN. Repleo. ADV. Peranguste. USUS: Animos vulgi superstitionibus, sermonibusque aures refercire, *rebattre, assourdir les oreilles par ses discours*.

RĚFĚRO, fers, tŭli, lātum, erre, a. *Porter, placer; emporter; rapporter*. SYN. Reveho, reporto, reduco. ADV. Aperte, callide, cumulatissime, identidem, magnopere, occulte, pariter, publice, recte, separatim, simpliciter, vere. USUS: 1. Pedes me referunt in Tusculanum. 2. Renuntio, *rapporter, relater*. Misit, qui nuntios exciperent et ad se referrent. 3. Revoco, *réproduire, faire revivre*. Veterum consuetudinem, laudem, legem referre. 4. Reddo, *rendre, payer*. Meritam debitamque gratiam referre. 5. Adscribo, describo, *transcrire, enregistrer*. Aliquid in commentarium, tabulas, volumen, codicem referre. Referre in deos, in deorum numerum. Rationes ad ærarium referre. 6. Ad deliberandum propono, *faire un rapport, proposer; s'en rapporter à*. De re aliqua ad senatum; de rebus obscuris ad Apollinem; de religionibus ad sacerdotes referre. Ad alium, ad alterius arbitrium referre. 7. Respondeo, *répondre, répliquer*. Hoc ego non ad meam defensionem attuli, sed illorum defensioni retuli. 8. Dirigo, *rapporter*. Omnia sua consilia ad gloriam; ad voluptatem referre omnia. 9. Similis sum, *rappeler*. Vultu patrem refert, moribus avum. 10. Converto, revertor, *revenir*. Se ad intermissa studia litterarum referre. Animum, oculos in aliquem referre, *reporter ses regards et son attention sur qqn*.

RĚFERT, n. et imp. *Il est utile, il est bon, il importe*. SYN. Interest, ad rem pertinet. PHRAS. Mea quidem id parum refert, *cela m'importe peu*. Rebus tuis sunt illa conjunctiora; ad rem meam nihil interest. In eo fortunæ meæ positæ non sunt. Nihil ad me ista. Non est, cur ea de re me angam, discruciem. Mihi isthic neque seritur, neque metitur; utcumque fuerit, haud in magno equidem ponam discrimine. Cf. [Interest](#). USUS: Tua id maxime refert. Parvi refert abs te dici.

RĚFERTUS, a, um, part. v. Refercio. *Plein, rempli, comble*. SYN. Confertus, plenus. USUS: Locuples et referta domus, bonis omnibus abundans et affluens.

RĚFERVĚO, es, ere, et RĚFERVESCO, is, ere, n. *Être très chaud; bouillonner, rejaillir*. USUS: Jam quasi refervescit oratio. Sanguis refervet vel refervescit.



RĚFĬCĬO, is, fēci, fectum, ere, a. *Refaire, rétablir, restaurer, améliorer*. SYN. Reconcinno, recreo, restituo. PHRAS. Corpus reficere, *remettre, ranimer le corps*. Corpora curare; corpus cibo potioneque firmare; famem sitimque cibo et potione depellere; firmare cibo vires, instaurare. Cf. [Cibus](#). USUS: Nihil est jam quo nos reficiamus, aut ubi lapsi resistamus. Cum animus se a forensi strepitu refecerit et recreaverit. Reficere ædes quæ vitium fecerant. Refecta spe, *ayant repris espoir*. Reficit me ac recreat tua epistola. Cf. [Recreo](#).

RĚFĬGO, is, xi, xum, ere, a. *Détacher; enlever; abroger, annuler*. SYN. Rescindo, infringo, revello. USUS: Acta Antonii legesque refixistis. Num figantur rursus tabulæ quas vos decretis vestris refixistis.

RĚFLĀTŪS, ūs, m. *Souffle; vent contraire*. SYN. Contrarius, adversus, reflans ventus. USUS: Naves reflatu Uticam actæ. Fortunæ reflatu semper timendus.

RĚFLECTO, is, xi, xum, ere, a. *Ramener, détourner, apaiser*. SYN. Revoco, sedo. USUS: Animum ad vindictam incitatum reflecto et revoco. Cf. [Flecto](#), [Recordor](#).

RĚFLO, as, avi, atum, are, n. *Souffler en sens contraire, être contraire (en parl. du vent)*. SYN. Contra flo. USUS: Cum fortuna reflarit, affligimur. Ventis reflantibus, cum aquilo mihi adversum teneret, in littus rejecti sumus.

RĚFLŪO, is, ere, n. *Couler en sens contraire*. \* SYN. Retro fluo.

RĚFORMĬDĀTĬO, ōnis, f. *Vive crainte, forte appréhension*. SYN. Formido, metus. Cf. [Metus](#).

RĚFORMĬDO, as, atum, are, a. *Reculer de crainte, craindre, redouter*. SYN. Refugio, horreo. USUS: Dolorem imbelles horrent et reformidant. Cf. [Timeo](#), [Abhorreo](#).

Reformare Religionem, *Réformer un ordre religieux*. Ad disciplinam severiorem revocare; lapsam disciplinam ad vetera instituta revocare; instaurare disciplinam; e solutiore disciplina ad veterem sanctimoniam revocare; veterem disciplinam, quæ jacet ætatis vitio perculsa atque prostrata, excitare; constituere leges, revocare instituta, abhorrentes a vitæ sanctimonia mores abususque comprimere ac abolere, omnia denique quæ dilapsa jam diffluxere, severis legibus vincire; dissolutam familiæ sacræ disciplinam arctius adstringere ac in veterem dignitatem vindicare; lapsam,

prolapsam disciplinam erigere; solutam disciplinam coercere, ad arctiorem disciplinam erudire; pravarum consuetudinum stirpes, quæ caput tollebant, elidere, excindere; a veteri sanctimonia declinantem, in semitam reducere.

RĔFRACTĀRĪŌLUS, i, m. *Un peu chicaneur, qui aime la dispute.* SYN. Concertatorius, contentiosus.

RĔFRĀGOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Faire opposition à qqn.* SYN. Adversor. USUS: Sed nolui homini amicissimo refragari. Cf. [Adversor](#).

RĔFRĒNO, as, avi, atum, are, a. *Retenir par le frein; arrêter, maîtriser, dompter.* SYN. Coerceo, reprimo, comprimo, cohibeo, circumscribo, retardo, restringo, contraho, sedo, debilito, edomo, frango, moderor, tempero, restinguo. Vinculum v. g. cupiditati injicio. Cf. [Cohibeo](#), [Coerceo](#), [Comprimo](#). USUS: Refrenet prius libidinem, iram teneat, coerceat avaritiam, *qu'il réprime d'abord ses passions, etc.*

RĔFRĪCO, as, ūi, atum, are, a. et n. *Frotter de nouveau, rouvrir.* SYN. Renovo, revoco, retracto. PHRAS. Noli mihi refricare memoriam casus acerbissimi, *ne réveillez pas en moi le souvenir de ce cruel malheur.* Noli mihi revocare in memoriam casum acerbissimum; noli animum meum revocare in memoriam casus tristissimi; noli renovare, redintegrare memoriam casus acerbissimi; noli obductam vixdum cicatricem refricare. Cf. [Memoria](#). USUS: 1. Dolorem, cicatricem, vulnus refricare. 2. Iterum vexo, *se renouveler, revenir, reparaître.* Crebro refricat lippitudo.

RĔFRĪGĒRĀTĪO, ōnis, f. *Rafrâichissement, fraîcheur.*

RĔFRĪGĒRO, as, avi, atum, are, a. *Refroidir ou rafraîchir.* )( Calefacio. USUS: Stella Saturni refrigerat. Umbris et aquis refrigerari.

RĔFRĪGESCO, is, frixi, escere, n. *Se refroidir.* SYN. Refrigeror, defervesco. ADV. Plane, sane quidem. USUS: Belli apparatus, impetus illi animorum refrixit. Interpellata bello studia refrixere. Causa illa omnino refrixit. Cf. [Remitto](#).

RĔFRINGO, is, frēgi, fractum, ere, a. *Briser, ouvrir, enfoncer.* USUS: Clastra illa nobilitatis refregi.

RĔFŪGĪO, is, fūgi, ere, n. et a. *Fuir en arrière, s'enfuir, s'échapper, s'éloigner.* SYN. Abhorreo, fugio, recedo, horreo, formido. )( Appeto. ADV.

Prorsus, longe. USUS: Refugit animus ea commemorare. Ab impiorum consuetudine refugere. Refugit a dicendo animus. Cf. [Abhorreo](#).

RĚFŮĜĪUM, ĭi, n. *Refuge, asile; lieu de refuge*. SYN. Perfugium, portus, præsidium, arx. USUS: Nationum omnium portus et refugium senatus.

RĚFULGĚO, es, si, ere, n. *Reluire, briller*. SYN. Reluceo.

RĚFUNDO, is, fŭdi, fŭsum, ere, a. *Verser de nouveau, répandre, vider*. SYN. Rursus fundo.

RĚFŪTĀTĪO, ōnis, f. *Réfutation*. (t. de rhét.) SYN. Confutatio.

RĚFŪTO, as, avi, atum, are, a. *Repousser, rejeter; réfuter*. SYN. Aspernor, despicio, repello; confuto, refello. )( Complector, confirmo. ADV. Fortius, liberalius, gravius. PHRAS. Erroris magistrum refutavit egregie, *il réfuta parfaitement ce docteur de mensonge*. Quemadmodum erroris doctorem fregerit, quam docte illius fidem infirmarit, auctoritatem elevarit, quis satis deprædicet? ut illum strenue refellerit, coarguerit, vicerit; ut firmissima quæque propugnacula ex ejus errorum defensione dejecerit, quis ignorat? Cf. [Refello](#). USUS: 1. Refutare et aspernari extera, *dédaigner et repousser les choses extérieures*. Libidinem alicujus et conatus refutare. 2. Refello, *réfuter, contredire, répondre à*. Nostra confirmare argumentis, aliena refutare, *confirmer notre dire par des arguments, réfuter celui de l'adversaire*.

RĚĠĀLIS, e, gen. com. *De roi, royal*. SYN. Regius. USUS: Potestas, nomen, ornatus, purpura regalis.

RĚĠĚRO, is, gessi, gestum, ere, a. *Rejeter sur, renvoyer à*. SYN. Oppono, objicio. USUS: Convicia regerere, *répliquer par des injures*.

RĚĠĬA, æ, f. *Palais d'un roi, cour*. SYN. Domus, aula regia. EPITH. Maxima.

RĚĠĬĚ, *Royalement, en roi*. SYN. More regio.

RĚĠĬFĬCĚ, *Avec un luxe royal, splendidement*. SYN. Apparatu regio.

RĚĠĬMEN, ĭnis, n. *Conduite, direction, gouvernement*. SYN. Rectio. USUS: Regimen totius magistratus penes Appium erat. Cf. [Magistratus](#), [Potestas](#).

RĒGĪNA, æ, f. *Reine*. SYN. Regni socia, domina. USUS: Omnium virtutum regina justitia.

RĒGĪO, ōnis, f. *Pays; limites, bornes; étendue*. SYN. Provincia, ora, plaga, tractus, fines, termini, spatium. PHRAS. 1. Regio fertilis, *pays, contrée fertile*. Regio tam ubere et pingui solo, ut a pastu repellantur pecudes, ne satietas perimat. Regio omnium rerum soli fertilis. Regio uberrimo agro, mitissimo cœlo, clementibus accolarum ingeniis; regio fertilis imprimis et omnium copia rerum opulenta; regio fidelis et faultrix suorum. Cf. [Fertilis](#). 2. E regione curiæ domus nostra est, *notre maison est située en face de la curie*. Domus nostra curiæ respondet; contra curiam domus nostra est; domus nostra curiæ est adversa et contraria. Ex adverso, e regione curiæ nostra domus est. USUS: 1. Immensa et interminata in omnes partes regionum magnitudo. Regio lunæ. 2. Spatium, *limites, bornes, frontières (ordin. au pluriel.)* Vitæ spatium exiguis regionibus circumscriptum, *des limites peu étendues circonscrivent l'espace de la vie*. Officii regionibus se continere, *rester dans les limites du devoir*. Eregione tuæ villæ mea est sita.

RĒGĪUS, a, um, *Royal*. SYN. Regalis.

REGNĀTOR, ōris, m. *Souverain, monarque, roi*.

REGNO, as, avi, atum, are, n. *Exercer le pouvoir royal, être roi, gouverner*. SYN. Impero, dominor. PHRAS. Regnabat apud Persas, *il régnait sur les Perses*. Persidem tenebat; Persis imperitabat; summæ rerum apud Persas præerat; imperium Persarum tenebat; inter Persas regnum agebat; summa imperii apud Persas potiebatur; imperium gerebat apud Persas; Persicum dominatum imperio tenebat, summam rerum omnem apud Persas administrabat; regium principatum apud Persas gerebat, tenebat, obtinebat, habebat; imperii clavum tenebat; rerum potiebatur; regio jure ac potestate imperabat apud Persas. Cf. [Impero](#), [Rego](#). USUS: Hic vero regnat et triumphat oratio, *ici vraiment l'éloquence est souveraine*. Regnat in centuriis, *il domine sur les centuries*.

REGNUM, i, n. *Pouvoir royal, royauté; royaume*. SYN. Principatus, dominatus. USUS: Regnum non modo Romano, sed ne Persæ quidem tolerabile. Regnum appetere. Regnum alicui dare, deferre. Regnum occupare, obtinere; regno potiri. Sub *vel* in regno alicujus esse, degere, vivere. Regnum in cervices accipere, *se soumettre à un roi*. Regno aliquem

pellere, expellere, ejicere; regnum adimere, regno spoliare. In regnum restituere, reducere. Regnum recuperare; in regnum redire.

RĔGO, is, xi, ctum, ere, a. *Diriger, conduire; gouverner, régir*. SYN. Gubernō, moderor. PHRAS. Totam rempublicam regit, *il gouverne toute la république*. Rempublicam unus gubernat, administrat omnem; unius nutum tota civitas intuetur; summæ rerum unus præest; omnia unus temperat, moderatur; ei populus sui velut habenas tradidit; ad ejus ductum se applicuit; reipublicæ regimen penes eum est; ad gubernacula reipublicæ sedet, summa rerum illi tradita est; ad ejus arbitrium judiciumque summa rerum rediit; reipublicæ tenet gubernacula; moderator est totius consilii publici; omnia moderatur, movet, regit; jura dat unus reipublicæ; summæ rei præest; rempublicam cum imperio et potestate obtinet; reipublicæ arbiter ac moderator præsidet Cf. *Impero, Regno*. USUS: Animus regit corpus et moderatur. Versare suam naturam et regere ad tempus. Mundus regitur numine deorum. DEUS qui omnem hunc mundum regit, *DIEU qui gouverne tout cet univers*.

RĔGRĔDĪOR, eris, gressus sum, gredi, d. n, *Rétrograder, revenir, retourner*. SYN. Pedem refero. USUS: Regredi quam progredi malo, *j'aime mieux rétrograder qu'avancer*.

RĔGRESSĪO, ōnis, f. *Retour*. USUS: Exponam vobis consilium profectionis et regressionis meæ.

RĔGRESSŪS, ūs, m. *Retour, marche rétrograde*. USUS: Nihil errat quod in omni æternitate conservat progressus et regressus reliquosque motus constantes et ratos, *ce nom d'errants ne saurait convenir à des astres qui de toute éternité s'avancent, rétrogradent, et font toutes leurs évolutions d'après des lois fixes et invariables*. SYN. Recessus.

RĔGŪLA, æ, f. *Équerre, règle; loi, règle*. SYN. Norma, lex, exemplum, formula, præscriptio. EPITH. Notissima, optima, pravissima. PHRAS. Regulas præscribere, *établir des lois*. Privatam publicamque disciplinam, quæque alia cœtibus hominum regendis usui esse solent, præscribere; leges ferre; privatam publicamque vivendi rationem legibus constituere. USUS: Consilia sua omnia ad regulam virtutis dirigere et referre. Servare regulam de cœlo ad cognitionem omnium delapsam. Ab regula et præscriptione vitæ aberrare, *s'écarter de la règle, des prescriptions de la vie*. Studia sua naturæ regula metiri. Non utendum pravissima consuetudinis regula, *il ne faut*

*point se servir de la règle si fausse de l'usage. Non egemus perpendiculis, normis et regulis, nous n'avons pas besoin de perpendiculaire, d'équerres, ni de règles. Cf. [Lex](#), [Norma](#).*

RĒĜŪLUS, i, m. *Roi d'un petit pays; roitelet.*

RĒGUSTO, as, avi, atum, are, a. *Goûter de nouveau.* SYN. Iterum gusto, degusto. USUS: Crebro regusto tuas litteras, *je relis fréquemment vos lettres, je les savoure.*

RĒJECTĀNĒA, ōrum, n. pl. *Choses de rebut, rebut.* SYN. Rejecta.

RĒJECTĪO, ōnis, *Rejet, dédain, mépris.* USUS: Rejectio iudicum facta est, *récusation (des juges).*

RĒJĪCĪO, is, jēci, jectum, ere, a. *Rejeter; repousser, éloigner, écarter.* SYN. Aspernor, repudio. ADV. Plane, feliciter. PHRAS. Ea sententia ab omnibus rejecta est, *cet avis fut rejeté de tout le monde.* Ea sententia irrita est ab omnibus; explosa et ejecta est; respuere hanc sententiam omnes et pro nihilo putavere; eam sententiam plerique omnes ineptam iudicavere, improbavere, refutavere; fuit ea sententia plerisque sprete et damnata. Cf. [Amoveo](#). USUS: Deligere bona et rejicere contraria. Causam ad senatum rejicit. Ab iis libris obscuritas me rejicit. Cf. [Abjicio](#).

RĒLĀBOR, eris, lapsus sum, labi, d. n. *Couler en arrière, refluer.* USUS: Relabuntur, refluunt, revertuntur flumina unde fluxerunt.

RĒLANGŪESCO, is, gui, ere, n. *S'affaiblir, tomber en faiblesse.* SYN. Oblangueo.

RĒLĀTĪO, ōnis, f. *Rapport sur une affaire; question.* EPITH. Salutaris, diligens. USUS: Quis audivit aut actionem, aut relationem tuam. *Pro:* ex certa relatione, *par une relation, un récit certain,* rectius dicitur: certis auctoribus comperi.

RĒLĀTOR, ōris, m. *Celui qui fait des rapports, rapporteur.* USUS: Te auctore et relatore.

RĒLAXĀTĪO, ōnis, f. *Relâche, récréation.* SYN. Remissio. USUS: Otii fructus est non contentio animi, sed relaxatio, *repos de l'esprit.*

RĒLAXO, as, avi, atum, are, a. *Relâcher, distraire, reposer.* SYN. Remitto, dissolvo, solvo. PHRAS. Rus cogito ut animum relaxem, *je songe à*



*aller à la campagne pour me reposer.* Animi causa; ut animum parumper a molestiis abducam; ut animus parumper acquiescat a curis; ut animum curis distractum varieque dissipatum recolligam; ut animus sine cura quiescat; ut animus ex curarum tædio recreetur; ut, quam mihi negotiorum et curarum odiosa consuetudo hilaritatem ademit, abstulit, eripuit, in me exstinxit, eam rerum jucundissimarum aspectu atque usu recuperem; ut aliquid vernæ amœnitatis degustem; ut verna jucunditate fruam; ut amissam animi hilaritatem recipiam; ut ex laboris assiduitate me reficiam; ut aberrem a molestiis, aberrationem habeam. Cf. [Remitto](#). USUS: Animum relaxare ac remittere. Risus tristitiam mitigat et relaxat. Longior dolor intervalla dat et relaxat. Se ab occupationibus relaxare et jucunditati dare. Cum se animus corporis vinculis relaxarit ac liberarit. Alvus aliquando vel adstringitur vel relaxatur Cf. [Recreo](#).

RĒLĒGĀTĪO, ōnis, f. *Exil dans un lieu déterminé.* SYN. Amandatio. EPITH. Jejuna, rusticana.

1. RĒLĒGO, as, avi, atum, are, a. *Éloigner, écarter, reléguer qqe part.* SYN. Amando, exilio mulcto, expello, ejicio. )( Reduco. USUS: Pater filium ab hominibus in prædia rustica relegarat, *le père relégua son fils à la campagne loin du commerce des hommes.* Cf. [Exilium](#), [Ejicio](#).

2. RĒLĒGO, is, lēgi, lectum, ere, a. *Parcourir de nouveau, relire.* USUS: Crebro tuas litteras relego et regusto.

RĒLĒVO, as, avi, atum, are, a. *Relever, remettre sur pied, soulager.* SYN. Levo, consolor, minuo, levationem affero. USUS: Jam tandem relevata et recreata respublica videtur. Communem casum relevare. Tu qui toties dolorem meum tuis sermonibus relevasti. Cf. [Consolor](#), [Recreo](#), [Levo](#).

RĒLICTĪO, ōnis, f. *Abandon, délaissement.* SYN. Derelictio, desperatio, proditio.

RĒLĪGĀTĪO, ōnis, f. *Action de lier, d'attacher.* SYN. Colligatio.

RĒLĪĜĪO, ōnis, f. *Respect, crainte de DIEU, esprit religieux; culte extérieur.* SYN. Pietas, sanctitas, cultus divinus, res divinæ, sacræ, religiones et cerimoniae sacræ, cultus Divini Numinis. EPITH. Antiqua, communis, divina, domestica, externa, ficta, inexpiabilis, justa, magna, mira, nimia, perversa, pristina, privata, publica, pura, sancta, sempiterna, singularis, solemnis, summa, tanta, utilis. PHRAS. 1. DEUM summa religione colebat, *il*

*honorait DIEU très religieusement.* DEO supremum cultum et honorem tribuebat, præstabat, exhibebat; summa DEUM religione venerabatur; DEUM pura, integra, incorrupta mente venerabatur; sacris impense dedebat animum DEUM que religione maxima colebat. Quæ divino cultu continentur ea ille caste integreque tractabat; in ejus animo Numinis assidua insidebat cura; exsistebat in eo mira religionum sanctitas cultusque divini ardor. Cf. **Religiosus**. 2. (Religionem ingressus est, VULG.), *il est entré en religion*. DEO sese in religiosam servitutem dicavit; totum se DEO religiosissima mente consecravit; DEO dicatorum hominum instituta complexus, professus est; abdicatis rebus omnibus, in religiosorum hominum familiam nomen dedit; sacræ militiæ se addidit, nomen dedit; inter sacræ familiæ candidatos nomen professus est; a profanis stipendiis, ad Christi vexilla convolvit. 3. (Susceptus est ad religionem, VULG.), *il a été admis dans un ordre religieux*. In sacram familiam cooptatus est; ad sacri ordinis alumnos aggregatus, adscriptus est; sacram familiam auxit; in numerum dicatorum DEO hominum relatus est. USUS: 1. Religio Numinis pio cultu continetur. Religionem pie colere; religioni servire. Religiones omnes polluere. Ab omni religione declinare; a religione abducere. Novas religiones inducere, suscipere. Negligere religiones. 2. (Scrupulus conscientiæ, VULG.), *délicatesse résultant des sentiments religieux, scrupule de conscience*. Religionem alicui afferre, injicere, inducere, *inspirer des scrupules à qqn*. Aliquid in religionem vertere, trahere, *faire un scrupule à qqn de qqche*. Religione quadam tangi, aliquid sibi religioni ducere, habere, *se faire un scrupule de*. Alicui religionem eximere, adimere, tollere, eripere, auferre; aliquem religione solvere, exsolvere, liberare, *lever les scrupules de qqn*. Ea res in religionem venit populo, *le peuple se fit un scrupule de cette chose*. 3. Sacramentum, *loyauté, honneur, délicatesse; serment*. In re aliqua religionem interponere, adhibere. Religione obstrictum, implicatum, impeditum esse; obligare se, aliquem alligare religione.

RĒLĪĠĬŌSĒ, *Religieusement; exactement*. SYN. Bona fide, sancte, candide.

RĒLĪĠĬŌSUS, a, um, *Religieux, pieux*. SYN. Summa religione præditus, sanctus, sacris deditus, animus religione perfusus. )( Impius. PHRAS. 1. Religiosissimus vir est, *cet homme est très religieux*. Magna est et antiqua religione; maxima cum religione vitam traducit; pius sanctusque vir est;

pietatem imprimis colit; exemplar est religionis, vitam sancte pieque exigit. Is est, in quo tanquam in speculo intueantur qui religionem colunt; insigni est pietate erga DEUM. Ab ineunte ætate ad vitæ sanctimoniam incumbit; pectus omni pietate imbuit. 2. Vir religiosus optime sibi consulit, *le religieux pourvoit parfaitement à ses propres intérêts*. Qui se DEO dicat, addicit, dedit, totum tradit; qui se ad unum DEUM confert; qui suas omnes cogitationes, omnia studia sua in uno DEO figit ac locat, qui ab uno DEO pendere vult; qui divina studia, præterea nihil colit; qui Christianam pietatem non communi vulgarique instituto, sed proprio quodam studio, propria quadam mentis inductione complectitur; qui præter DEUM nihil animo spectat; qui suum animum, suas cogitationes, sua consilia ad unum refert DEUM; qui omnibus in rebus duce DEO utitur; cujus est vita cum pietate conjuncta; qui nihil non pium, nihil non cum religione conjunctum cogitat, is omnium optime suis rationibus prospicit. Cf. [Probus](#), [Pius](#), [Professus](#). USUS: 1. Integer, innocens, religiosus, qui omnia, quæ ad cultum divinum pertinent, diligenter pertractat. Vir natura sanctus, in testimonio religiosus. 2. Scrupuli plenus, *ce dont on se fait un scrupule*. Religiosum erat lucum Marti sacrum excindere.

RĚLĪGO, as, avi, atum, are, a. *Lier en arrière; attacher, nouer*. SYN. Vincio, colligo. ADV. Extrinsecus. USUS: Ad currum religatus Hector.

RĚLĪNO, is, ēvi, ere, a. *Décacheter, ouvrir*. USUS: Epistolam, dolium relinere.

RĚLINQUO, is, līqui, lictum, ere, a. *Laisser en arrière, abandonner*. SYN. Linquo, reliquum vel reliqui facio, missum facio; omitto, mitto; defero, dimitto. ADV. Admodum nihil, trepide, dissolute, feliciter, fortiter, in perpetuum, indigne, largiter, antequam, omnino, nihil scripti, omnino nullam memoriam, plane, prorsus nihil, sapienter, studiose, turpiter, intus, consulto. PHRAS. 1. Reliquit sua studia priora, *il a abandonné ses premières études*. Multam salutem bonis litteris dixit; deposuit cum libris litteras; discessit, descivit a pristino consilio; missa fecit studia sua; deflexit de curriculo suo; bona gratia dimisit doctrinarum studia; removit se ab honestis litteris; studia ab eo deserta obsolevere; segregavit a se penitus Musas; abjecit bonas litteras; a litteris alio operam industriamque transtulit, traduxit; a Musis, ut si bellum ipsis indixisset, se disjunxit. 2. Amici omnes me reliquerunt, *tous mes amis m'ont abandonné*. Ab amicis ita destitutus sum, ut nemo afflictum erigat; causam meam omnes deserunt; desunt amico

amici; proditum, inductum, conjectum in fraudem jacere patiuntur. Ab amicis repudiatus, a propinquis nihil sublevatus in summa solitudine vivo; turpissima defectione deseruerunt et dereliquerunt me amici omnes. Cf. [Desero](#), [Descisco](#), [Deficio](#). 3. Tuo hæc arbitrio relinquo, *je laisse cela à votre gré, à votre liberté*. Istam partem totam ad te defero; id omne ad arbitrium tuum libentissime confero; ejus rei æstimationem tibi remitto; hujusce rei arbitrum, disceptatorem ac judicem te volo, constituo; hujusce rei tuum esto arbitrium; hanc rem omnem in tua fide ac æquitate depono. USUS: Nullum precibus meis locum; desiderium sui magnum reliquit. Aliquem non solum relinquere, sed etiam prodere.

RĚLĬQUĬÆ, ārum, f. pl. *Restes, restant, débris*. SYN. Residua. EPITH. Angustæ, egentes, illustres, immortuæ, intermortuæ, magnæ, meliores, miseræ, pristinæ, seniles. USUS: In his miseris fortunæ reliquiis. Reliquias hostium persequi. Cibi reliquiæ. Voluptatum reliquias colligere.

RĚLĬQUUS, a, um, *Ce qui reste, restant*. SYN. Residuus, relictus, rejectus. PHRAS. Nihil mihi jam reliquum est, *il ne me reste plus rien*. Nihil mihi ex tantis opibus fortuna reliquum fecit; ne reliquiæ quidem ullæ veteris fortunæ restant; ne tenues quidem reliquiæ pristinæ felicitatis supersunt; nihil mihi e fortunis meis supererat; præter vitam, eamque miseram nihil mihi superest. Nihil est residui; nihil mihi reliqui ex tantis opibus fortuna fecit. USUS: Nullum mihi jam solatium est reliquum in omni vita. De reliquo quid dicam?

RĚLŪCĚO, es, luxi, cere, n. *Reluire, briller*. SYN. Refulgeo.

RĚLUCTOR, aris, atus sum, ari, d. *Lutter contre, combattre, résister*. SYN. Adversor. Cf. [Adversor](#).

RĚMĀNĚO, es, mansi, ere, n. *Rester, demeurer, séjourner*. SYN. Maneo, resto, resideo. USUS: Nemo omnium apud me remansit. Cf. [Maneo](#).

RĚMANSĬO, ōnis, f. *Action de rester qqe part, séjour*. USUS: Tuam remansionem non probo.

RĚMĚDĬUM, ii, n. *Ce qui guérit, remède, médicament*. SYN. Medicina, medicamentum; cautio, provisio, fomentum. EPITH. Præclarum, præsens, præsentissimum. USUS: In adversis rebus sine remedio atque allevamento permanere. Quærere remedium ad rem aliquam. Suo malo, suis incommodis et vulneribus remedium comparare, invenire, afferre, adhibere. Acrrioribus

remediis huic malo occur rendum. Præsens remedium ægro adhibere. Cf. [Medeor](#), [Medicina](#).

RĚMĚŮ, as, avi, atum, are, n. *Retourner, revenir*. SYN. Redeo. USUS: Ex urbe remeare. Cf. [Redeo](#).

RĚMĚTĪOR, iris, mensus sum, iri, d. a. *Mesurer de nouveau; rendre en égale mesure*. USUS: Iter remetiri.

RĚMEX, ĭgis, m. *Rameur*. SYN. Qui remos agit. EPITH. Vesanus. USUS: Remiges civitatibus imperare.

RĚMĪGĀTĪO, ōnis, f. *Action de ramer, manœuvre à la rame*. SYN. Impetus pulsusque remorum, remigium.

RĚMĪGĪUM, ĭi, n. *Action de ramer*. SYN. Remigatio; remigum multitudo.

RĚMĪGO, as, avi, atum, are, n. *Ramer*. SYN. Remis navem propello, remis incito navigium, mare pertinacius remis everbero. ADV. Paululum. Cf. [Navigo](#).

RĚMĪGRO, as, avi, atum, are, n. *Revenir habiter, retourner, rentrer*. SYN. Redeo, remeo. USUS: Remigrare in domum suam.

RĚMĪNSCOR, eris, isci, d. n. et a. *Repasser dans sa mémoire, se souvenir*. SYN. Subit animum memoria rei. )( Obliviscor. USUS: Præterita reminisci. Cf. [Recordor](#), [Memoria](#).

RĚMISSĒ, *Avec douceur, avec indulgence*. SYN. Leniter, molliter, levi animo et remisso. USUS: Remisse, urbane, leniter dicere, agere.

RĚMISSĪO, ōnis, f. *Action de relâcher, de détendre; relâchement*. SYN. Languor, abjectio. EPITH. Humanissima, liberalissima. USUS: 1. Remissio animi et dissolutio, *indulgence, faiblesse de caractère*. 2. Quies, otium, solatium, *repos*. Ad omnem animi remissionem ludumque descendere, *relâche, récréation, délassement d'esprit, divertissement*. 3. Relevatio, imminutio, *adoucissement, affaiblissement*. Senescentis morbi remissio, *affaiblissement, déclin de la maladie qui touche à sa fin*; contentiones et remissiones vocis, *élévations et abaissements de la voix*. 4. Intermissio, *relâchement*. Tales amicitiae remissione usus sunt eluendæ, *de telles amitiés doivent être déliées par le relâchement des rapports*. Cf. [Relaxatio](#).

RĚMISSUS, a, um, *Relâché, détendu, mou, lâche*. SYN. Lenis, contractus, timidus. )( Acer, contentus. USUS: Animo esse leni et remisso. Sermo quietus et remissus. In ulciscendo, in bello gerendo, in disputando remissus. Dolor castigatus et remissus. Ventus remissior, *vent plus doux*. Dubitabam utrum remissior essem an summo jure contenderem, *si je devais user de douceur ou agir dans toute la rigueur du droit*. Cf. [Lexus](#).

RĚMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. et n. *Renvoyer, laisser aller; relâcher; diminuer*. SYN. Retro mitto; relaxo; minuor. ADV. Aliquantum, dissolute, largiter, perscianter, nequaquam. PHRAS. 1. Ventus remittit, *le vent cesse*. Ventus cadit, concidit; ventus, tempestas se frangit; ventus ponit; minuit ventus. 2. Ira jam remittit, *déjà sa colère s'affaiblit*. Languescit ira; defervescit, resedit, consedit, conquiescit ira; ira senescit, cadit, concidit; deflagrat ira. 3. Industria remittit, *le travail se relâche*. Languescit, senescit industria et remittit. Cf. [Minuo](#). 3. Remittere culpam, *remettre une faute, la pardonner*. Condonare crimen; gratiam delicti facere; veniam et impunitatem dare. Cf. [Ignosco](#). USUS: 1. Librum, nuntium remittere. 2. Dimitto, *éloigner, écarter*. Opinionem ante conceptam remittere. 3. Condono, *pardonner*. Pœnam remittere. De meo tibi aliquid remitto. 4. Minuo, diminuo, detraho, *relâcher, abandonner*. De pristina severitate; de virtute remittere. Iracundiam remittere. Hiems, frigus, dolor remittit. 5. Relaxo, *relâcher, détendre*. Animum, vocem, arcum remittere. 6. Relaxo, Condono.

RĚMOLLESCO, is, ere, n. *Se ramollir*. USUS: Otio remollescunt homines.

RĚMŎRA, æ, f. *Retard, délai*. SYN. Retardatio. USUS: Multæ res obstant, remoramque faciunt rei privatæ et publicæ. Cf. [Mora](#).

RĚMORDĚO, es, morsum, ere, a. *Tourmenter, torturer*. SYN. Crucio, sollicito, uro, pungo. USUS: Multæ me curæ remordent. Cf. [Crucio](#).

RĚMĚROR, aris, atus sum, ari, d. *Retarder, arrêter*. SYN. Retardo, retineo, distineo. USUS: Quæ cæteros remorari solent, me nihil retardarunt, *ces choses qui arrêtent les autres, n'ont pas été pour moi un obstacle*. Ne quid pacem distineat ac remoretur vobiscum meam. Num unum diem postea L. Saturninum tribunum plebis, ac C. Servilium prætorem mors ac pœna remorata est? *Le supplice s'est-il fait attendre un seul jour?* Cf. [Moror](#).



RĚMŌTĪO, ōnis, f. *Action d'éloigner, d'écarter*. USUS: Remotio criminis est, cum facti intentio in alium derivatur, *la justification (l'action d'écarter une imputation) consiste à, etc.*

RĚMŌTĚ, *Loin*. USUS: Stellæ aliæ propius, aliæ remotius.

RĚMŌTUS, a, um, *Éloigné, écarté*. SYN. Alienus, abhorrens. PHRAS. Locus longissime remotus est, *lieu très éloigné*. Locus a conspectu amotus longius; locus longius recedit ab urbe nostra; locus, quem natura longe submoverat, oculis subduxerat; locus extra terminos solis, atque in extremis terrarum finibus positus. Cf. [Procul](#). USUS: 1. Hoc a moribus, sapientia, natura hominis optimi remotissimum est. Ab omni cupiditate remotissimus. Hæc a vulgari intelligentia remotiora sunt. 2. Distans, *qui s'éloigne, qui s'écarte*. Res a memoria nostra remotæ. Locus remotus.

RĚMŌVĚO, es, mōvi, mōtum, ere, a. *Ramener en arrière; retirer; écarter, repousser, éliminer*. SYN. Amoveo, dimoveo, submoveo, moveo, abduco, aufero, ejicio; deduco, abstraho, avoco, avertō; deterreo, deprecor. USUS: Remove se ab aliquo negotio, ad otium perfugere. Ab amicitia alicujus se remove. Ex præsidiis militem remove. Cf. [Amoveo](#).

RĚMŪGĪO, is, ire, n. *Répondre par des mugissements, retentir, résonner*. SYN. Resono.

RĚMULCUM, i, n. *Cable pour remorquer*. USUS: Submersam navim remulco multisque funibus reduxerunt.

RĚMŪNĚRĀTĪO, ōnis, f. *Rémunération, récompense*. SYN. Gratia, vicissitudo studiorum vel officiorum. EPITH. Expedita. PHRAS. Officiis tuis remuneratio nulla par erit, *rien ne pourra récompenser vos services*. Officia tua nunquam paribus officiis æquabor, nullam unquam meritorum tuorum partem assequar; nunquam non modo referenda, sed ne cogitanda quidem gratia tua beneficia consequar. Nunquam, ne minima quidem ex parte tuis in me meritis satisfaciam. Nunquam omnino tibi solvam quantum debeo, ac ne ulla quidem ex parte. Officia tua nunquam rependam, compensabo. Cf. [Remuneror](#). USUS: Nihil remuneratione benevolentiae, vicissitudine officiorum jucundius.

RĚMŪNĚROR, aris, atus sum, ari, d. a. *Rendre service pour service, récompenser*. SYN. Retribuo, compenso, beneficium reddo; mutuam gratiam reddo, refero; parem gratiam repono, mercedem do. PHRAS. Remunerabor

merita in me tua, *je récompenserai les services que vous m'avez rendus*. Cumulatis tuis in me meritis satisfaciam; gratum ac memorem paribus officiis probabo; beneficia beneficiis compensabo. Quæ in me contulisti, eadem recipies aut majora; parem gratiam referam. Tuis beneficiis paribus officiis respondebo; quæ debeo, solvam, reddam beneficia. Qui tibi ex me fructus debentur, eos uberrimos colliges, capies, percipies, ex me feres. Eo quo premor, tuorum beneficiorum onere levabor; laxabo me vinculis quasi quibusdam, si plane solvere non potero, beneficiorum tuorum; in id incumbam, eo curæ cogitationesque intenduntur, ut par pari referam; efficiam profecto, ut in me gratum animum desiderare non possis; omni studio enitar, ut officia tua paribus a me beneficiis compensentur; id in omni vita mihi erit antiquissimum, ut cumulate reddam gratiam tantis tuis in me promeritis; nihil agetur a me studiosius, quam ut de me optime meritum esse læteris. USUS: Quibus officiis tua beneficia remunerabo? Quo te munere remunerer, nescio.

RĒMUS, i, m. *Rame*. USUS: Remis navem propellere: Detergere remos, frangere.

RĒNASCOR, eris, natus sum, asci, n. *Renaître, se reproduire, repousser*. SYN. Denuo nascor, exorior; renovor. USUS: Renatum est bellum, nuper primo extinctum.

RĒNĀVĪGO, as, avi, atum, are, a. et n. *Revenir par eau, retraverser*.

RĒNES, um, m. pl. *Les reins*. USUS: Ex renibus laborare.

RĒNĪDĒO, es, ere, n. *Luire, briller, être riant, gai, se réjouir*. SYN. Resplendo, lætor, gaudeo.

RĒNĪTOR, eris, nīsus sum, niti, d. n. *Faire effort contre, s'opposer*. SYN. Contra *vel* adversum nitor. Cf. [Adverso](#), [Obsisto](#).

RĒNŌVĀTĪO, ōnis, f. *Renouvellement, rénovation*. SYN. Redintegratio. USUS: Renovatio timoris magnam molestiam affert.

RĒNŌVO, as, avi, atum, are, a. *Renouveler, rétablir; reproduire*. SYN. Instauro, redintegro, reficio, integro; refero, repræsentō. PHRAS. 1. Nolo renovare dolorem tuum, *je ne veux pas renouveler votre douleur*. Non faciam ut, quæ coaluere vulnera, recrudescant; ut, quæ cicatricem duxerunt, refricentur vulnera; nolo dolorem tuum retractare, revocare; dolorem tuum jam senescentem irritare non cupio, nec enim novis vulneribus rumpendæ

sunt cicatrices veteres. Nolo reviviscat, a longo intervallo se referat, redintegretur, renascatur dolor, 2. Renovare bellum, *recommencer la guerre*. Comparare de integro bellum; redintegrare bellum; instaurare belli reliquias ac renovare. Cf. [Bellum](#). 3. Conspectus filii renovavit dolorem, *la vue de mon fils renouvela ma douleur*. Conspectus filii redintegravit lacrimas; vulnus refricuit et dolorem; conspectus filii renovatio erat doloris; conspectus filii veteres dolendi causas retexuit, retulit; obductam cicatricem, quæ consenuisse videbatur, refricuit; conspectus filii integravit luctum; veteres dolendi causas revocavit; conspectu filii redintegrata est memoria acceptæ fœdissimæ cladis. USUS: Renovare memoriam, amicitiam, bellum. Veterem curam ac molestiam mihi tuæ litteræ renovarunt. Jacta discordiæ semina efferent se, et ad renovandum bellum revirescent. Hic renovabo illud quod initio dixi, *je répéterai ici ce que j'ai dit en commençant*. Cf. [Iterum](#).

RĔNUNTĪĀTĪO, ōnis, f. *Action d'annoncer, de faire savoir, publication, annonce*. SYN. Nuntiatio. USUS: Suffragiorum renuntiatio.

RĔNUNTĪO, as, avi, atum, are, a. *Rapporter, annoncer, faire savoir, dire, exposer*. SYN. Significo, nuntio, expono; nuntium remitto. ADV. Auspicato. USUS: 1. Legati rem gestam renuntiarunt. 2. Pronuntio, *faire un rapport officiel, proclamer*. Aliquem renuntiare consulem. 3. Remitto nuntium, *congédier, abandonner, se dédire*. Alicui hospitium, conductionem, *refuser l'hospitalité, rejeter une adjudication*. Societatem, pactionem renuntiare. Cf. [Nuntio](#).

RĔNŪO, is, ūi, ere, n. et a. *Refuser, ne pas consentir, ne pas admettre*. SYN. Aspernor, repudio, adversor. Cf. [Nolo](#).

RĔOR, reris, rātus sum, reri, d. a. *Avoir calculé, estimer, croire, penser*. SYN. Puto, arbitror, censeo. USUS: Quos quidem plures, quam rebar, esse cognovi. Nam, reor, non ullis, si vita longior daretur, posset esse jucundior.

RĔPĀGŪLA, ōrum, n. pl. *Verrou d'une porte; barrières, obstacles*. SYN. Vectes, quibus januæ clauduntur. USUS: Omnia pudoris, juris repagula convellere, perfringere, effringere, *toutes les barrières de la pudeur et du droit*.

RĔPANDUS, a, um, *Cambré, retroussé*. SYN. Incurvus, reflexus.

RĔPĀRĀTĪO, ōnis, f. *Rétablissement*. USUS: Regni reparatio.

RĚPĀRO, as, avi, atum, are, a. *Rétablir, réparer*. SYN. Recupero, iterum acquirō. Cf. [Renovo](#).

RĚPASTĪNĀTĪŌ, ōnis, f. *Seconde façon donnée à la terre, second labour, binage*. SYN. Secunda occatio.

RĚPĚDO, as, avi, atum, are, a. *Reculer, rétrograder*. USUS: Domum cum laude repedandum.

RĚPELLO, is, pŭli, pulsum, ere, a. *Repousser, écarter, éloigner*. SYN. Pello, rejicio, submoveo, impetum retundo; reprimo. )( Impello. USUS: Vim vi repellere; a se dolorem repellere. Homines a foro, templo repellere. Hostem rejicere ac repellere. Vim hostium reprimere ac repellere. Cf. [Pello](#), [Arceo](#).

RĚPENDO, is, di, sum, ere, a. *Contrepeser; payer au poids*. SYN. Reddo, repono, vicem reddo. USUS: Pro Gracchi capite aurum repensum, *la tête de Gracchus fut payée au poids de l'or*. Cf. [Compenso](#).

RĚPENS, entis, omn. gen., *Soudain, subit, imprévu*. SYN. Repentinus.

RĚPENTE, *Tout à coup*. SYN. Derepente, statim, subito, repentino, ex tempore, extemplo. PHRAS. Repente iratus fui, *soudain je me mis en colère*. Repente exarsi; repens me ira incessit; præsente iracundia exarsi; e vestigio, repentino, de improviso ira succensus sum; vestigio temporis nec opinata et minime provisa ira me invasit. Cf. [Subito](#). USUS: Repente amicitiam præcidere. Repente, præter spem agmen in conspectum venit, *tout à coup et contre tout espoir*.

RĚPENTĪNUS, a, um, *Soudain, inattendu*. SYN. Improvisus, insperatus, inexpectatus, repens, inopinatus. USUS: Omnia repentina et nec opinata graviora. Magna ex inopinato lætitia exstitit repente. Cf. [Repente](#).

RĚPERCŪTĪŌ, is, cussi, cussum, ere, a. *Répercuter, réfléchir*. USUS: Valles clamoribus repercussæ, *vallées où le son va se répercuter*.

RĚPĚRĪŌ, is, pĕri, pertum, ere, a. *Trouver, rencontrer*. SYN. Invenio. ADV. Difficillime, nusquam, peregre, recte, usquam. USUS: Exitum rei, finemque reperiemus. Ineunda est ratio et via reperienda. Si quæras, reperies. Cf. [Invenio](#).

RĚPĚTĪTĪŌ, ōnis, f. *Répétition*. EPITH. Crebra. USUS: Ejusdem verbi crebra repetitio.

RĚPĚTO, is, īvi vel īi, ītum, ere, a. *Réclamer, revendiquer; rechercher; rappeler, répéter.* SYN. Exigo, peto, reposco; resumo, retracto. ADV. Alte et a capite, amplius, inde usque, longe, recte. PHRAS. 1. Res ab initio est repetenda, *il faut reprendre la chose à son principe.* Altius rei initium petendum; longius exordium rei petendum; ab ultima antiquitate, alte et a capite; a fonte repetenda, arcessenda est; ab origine causisque primis res exponenda, repetenda est. 2. Humaniores litteras repetam, *je reprendrai l'étude des belles-lettres.* Humaniorum litterarum studia ex intervallo recolam; ad politiores litteras regustandas me referam, retractabo artes, quas ab ineunte ætate condidici; in gratiam cum bonis Musis ex intervallo redibo; secundis curis bonas artes perpoliam; intermissa tantisper litterarum studia revocabo; me ad pristinas artes revocabo; Latinitatis auctores ad manus revocabo. 3. Semper idem repetit, *il redit toujours la même chose.* Aures identidem iisdem vocibus obtundit; eandem cramben recoquit; eandem cantilenam iterat, canit, insusurrat; eadem chorda oberrat; eandem tundit incudem; semper eodem revolvitur. USUS: 1. Jus suum, promissa; officii præmium et fructum, res ablatas ab aliquo repetere. Dignitatem repetere, *réclamer une distinction.* 2. Renovo, revoco, *rappeler à la mémoire, se rappeler, se souvenir.* Repetere memoriam superiorum temporum. Rem alte, a capite repetere. Sententiæ suæ gravitatem ab ipsa natura repetit. Repetere præcepta. Cogitanti mihi sæpenumero et memoria vetera repetenti, *et me rappelant, évoquant le souvenir du passé.* Mihi repetenda est veteris cujusdam memoriæ non sane satis explicata recordatio, *il faut que je me rappelle un vieux souvenir confus.* Cf. [Iterum](#).

RĚPĚTUNDÆ, ārum, f. pl. *Argent à réclamer parce qu'il avait été extorqué ou perçu contre tout droit; concussions exercées par un gouverneur.* USUS: Lege pecuniarum repetundarum teneri, damnari, *être condamné comme concussionnaire.*

RĚPLĚO, es, ēvi, ētum, ere, a. *Remplir, compléter.* SYN. Impleo, refercio.

RĚPLĬCĀTĬO, ōnis, f. *Action de feuilleter, d'ouvrir (un livre); révolution (du monde).* SYN. Conversio. USUS: Ut replicatione quadam mundi motum regat atque tueatur, *qui règle et conserve le mouvement du monde par une sorte de révolution.*

RĚPLĚICO, as, avi, atum, are, a. *Courber, replier; dérouler, déplier*. SYN. Repeto. USUS: Si velis replicare annalium memoriam, invenies, *si vous voulez compiler les anciennes annales*. Memoriam temporum replicare, *feuilleter, parcourir l'histoire*.

RĚPO, is, repsi, reptum, ere, n. \* *Ramper, se glisser*.

RĚPŌNO, is, pösŭi, pösŭtum, ere, a. *Placer, mettre; replacer*. SYN. Colloco. USUS: 1. In aliquo, in alicujus humanitate, opibus spem omnem et salutem reponere. 2. Annumero, recenseo, adscribo, reputo, *mettre au nombre de, compter, inscrire parmi*. Aliquem in numerum vel numero amicorum, proborum civium, in suis reponere. 3. Recondo, *mettre en réserve, serrer, garder*. Fructus, alimenta in hiemem reponere, *garder des provisions pour l'hiver*. 4. Rependo, *rétablir, restituer, rendre*. Næ, ego tibi reponam, cum veneris. Pro damno quid repones?

RĚPORTO, as, avi, atum, are, a. *Reporter, rapporter, remporter, retirer*. SYN. Refero, reduco, reveho; obtineo, consequor. USUS: 1. Exercitum a provincia reportare; laudem et benevolentiam omnium, victoriam de hoste reportavit.

RĚPOSCO, is, ere, a. *Redemander, réclamer*. SYN. Repeto. USUS: Bona sua reposcere ac persequi lite et iudicio. Rationem (rei) ab aliquo reposcere, *demandar compte de qqch à qqn*. Cf. [Peto](#).

RĚPĚTĚIA, ōrum, n. pl. *Nouveau festin, nouvelle orgie, (le lendemain d'une fête)*.

RĚPRÆSENTĚTĚIO, ōnis, f. *Payement en argent comptant*. SYN. Solutio pecuniarum.

RĚPRÆSENTO, as, avi, atum, are, a. *Payer en argent comptant, solder de suite; représenter, reproduire; faire sans délai, effectuer tout de suite*. SYN. Præsentem pecuniam persolvo; præsentem alicui gratiam refero; personam gero; aliquid re præsentī exhibeo, præsto. PHRAS. 1. Repræsentavit in theatro ducem, *il fit au théâtre le rôle de général*. Personam ducis in theatro gessit, retulit, sustinuit, repræsentavit; personam ducis sibi imposuit, induit, suscepit. 2. Repræsentā tibi in animo veterem Romam, *représente-toi l'ancienne Rome*. Finge te cernere, intueri animo veterem Romam; propone tibi, pone tibi ob oculos; cogitatione depinge veteris Romæ majestatem. Versetur tibi ante oculos; obversetur animo



Romanæ majestas urbis. Romanam illam majestatem menti tantisper objice. Cf. [Imagino](#). Usus: 1. Reliquam pecuniam, cum dies promissorum advenerit, repræsentabimus. 2. Refero, exhibeo, speciem exprimo, *rappeler; mettre devant les yeux*. Templum illud repræsentabat memoriam consulatus mei. Restituo, recupero, *payer, acquitter, solder*. Ego corpus libenter in cruciatus obtulerim, si repræsentari morte mea libertas civitatis posset. 4. Antecapio, prævenio, *exécuter sur le champ*. Non exspectanda est temporis medicina quam ratione repræsentare possumus, *il ne faut pas attendre du temps le remède que nous pouvons obtenir immédiatement de la raison*.

RĚPRĚHENDO, is, di, sum, ere, a. *Retenir, arrêter; reprendre qqn, gourmander, blâmer*. SYN. Increpo, arguo, redarguo, accuso; verbis castigo, exagito, insector; aliquem asperius appello, objurgo, in crimen voco. ADV. Brevi, gravius, leviter, libere temeritatem, errorem male, magnopere, merito quid in aliquo, pergraviter, plane, recte, vere, commode, ita, valde, subtiliter, vehementer, vulgo iudicium. PHRAS. 1. Cato vehementer reprehendit Pompeium, *Caton blâma fortement Pompée*. Graviter invectus est in Pompeium; magna vocis libertate Pompeium perstrinxit; verbis vehementer accepit Pompeium; gravioribus verbis insectatus est; gravioribus verbis exagitavit? Cato Pompeii ambitionem verbis atrocibus castigavit; Cato Pompeium jurgio adortus, vitio illi dabat immoderatam honoris cupiditatem; carpebat liberrime ambitionem Pompeii; increpitabat identidem Pompeium, magistratum plus æquo appetentem; Pompeius non effugit, vitare non potuit vituperationem Catonis. Pompeius non in paucas Catonis reprehensiones incurrit; Pompeius Catonis vituperationem subiit; in magnam vituperationem venit apud Catonem; Pompeii ambitio in vituperationem cadebat Catonis. Notavit Pompeium Cato persæpe, et gravi objurgatione conscidit, jurgiis laceravit; verbis increpuit, male verbis accepit. Cf. [Alloquor](#), [Objurgo](#), [Vitupero](#). USUS: 1. Gravissimis verbis aliquem reprehendere et exagitare. Difficile est, in quo quis offenderit, alios reprehendere, *il est difficile de reprendre les autres pour des fautes qu'on a soi-même commises*. 2. Retraho, manu abduco, *retenir, arrêter*. Revocat virtus vel potius manu reprehendit, *la vertu me rappelle ou plutôt elle m'arrête de la main*. Cf. [Reprobo](#).

RĚPRĚHENSĬO, ōnis, f. *Action de reprendre, réprimande, correction; blâme, critique*. SYN. Vituperatio. EPITH. Bella, difficilis et lubrica, familiaris, falsa, justa, levior, minima, nobilis. USUS: Culpæ reprehensio. Habet ea res justam reprehensionem. In varias reprehensiones incurrere. A reprehensione longe abesse. Caret ejus vita reprehensione. Omnem reprehensionem fugere.

RĚPRĚHENSOR, ōris, m. *Censeur critique*. SYN. Exagitator, accusator.

RĚPRESSOR, ōris, m. *Celui qui réprime*. SYN. Vindex.

RĚPRĬMO, is, pressi, pressum, ere, a. *Retenir, arrêter, réprimer*. SYN. Contineo, comprimo, coerceo. ADV. Aliquantulum, valde, paulisper. PHRAS. Improbam ejus cupiditatem repressi, *j'ai réprimé ses passions mauvaises*.

Cupiditatem retudi, fregi et abjeci; perfeci equidem, ut ne posset cupiditati suæ satisfacere, libidini obtemperare, inique cogitata perficere, improba consilia ad exitum perducere. Longius cupiditate processisset, nisi ego incurrissem, occurrissem, obviam ivissem, me objecissem, obstitissem, restitissem, impedivissem, impedimento fuisset, impedimenta objecissem. Rapiebat eum cupiditas, ego repressi; efferebat cum libidinis impetus, ego modum statui; indomitam ejus cupiditatem domui; effrenatæ ejus libidini frenos injeci; cum ab effrenata cupiditate refrenavi. Cf. [Coerceo](#), [Cohibeo](#). USUS: Vim, conatum, audaciam reprimere. Se a supplicio sumendo, ab ira reprimere et continere. Me horum aspectus in ipso orationis cursu repressit, *leur vue m'arrêta court au milieu de ma harangue*.

RĚPRŌBO, as, avi, atum, are, a. *Réprouver, rejeter, condamner*. SYN. Improbo, rejicio. PHRAS. Non video quid reprobare in vita ejus possint, *je ne vois pas ce qu'ils peuvent condamner dans la vie de cet homme*. Non video quæ pars vitæ ejus justam reprehensionem habere; quid incurrere in aliorum reprehensiones possit. Non video quid vitio illi dare, vertere; quid fraudi tribuere; quid culpæ in eum conferre; qua culpa eum condemnare; quid in eo carpere; quam culpæ notam ei inurere; quo crimine accusare; cujus culpæ insimulare eum possint. Vita ejus longissime abest a justa reprehensione; reprehensione caret. Non video quid sequius sit in ejus moribus, quod in justam reprehensionem cadat. Cf. [Reprehendo](#). USUS: Reprobare alterius sententiam. Cf. [Rejicio](#), [Dissensio](#), [Damno](#).

RĚPRŌMISSĪO, ōnis, f. *Promesse réciproque*. SYN. Restipulatio. EPITH. Recens.

RĚPRŌMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Promettre en retour, prendre un engagement réciproque*. SYN. Restipulor, stipulanti promitto, spondeo. USUS: In referenda gratia hoc vobis repromitto. Non mehercule tibi repromittere istud ausim, *je n'oserais en vérité vous donner une pareille garantie*. Cf. [Polliceor](#), [Promitto](#).

RĚPŮDĪĀTĪO, ōnis, f. *Action de rejeter, refus, dédain*. SYN. Rejectio. USUS: Repudiatio supplicum superbiam arguit.

RĚPŮDĪO, as, avi, atum, are, a, *Rejeter, repousser*. SYN. Nuntium remitto, rejicio. ADV. Certe, constanter, contumaciter, fortiter, funditus, ingrate, impie, plane, sapienter, superbissime, valde. USUS: Consilium

alicujus, vota, preces repudiare. Conditionem æquissimam repudiavit. Cf. [Rejicio](#), [Abjicio](#).

RĚPŮŘASCO, is, ere, n. *Redevenir enfant*. SYN. Ad puerilem ætatem redeo. ADV. Incredibiliter. USUS: Utinam repuerascerem.

RĚPUGNANTER, *De mauvaise grâce, à contre-cœur*. SYN. Invite.

RĚPUGNANTĪA, æ, f. *Lutte, désaccord, opposition*. SYN. Pugna, contentio. USUS: Tu tot rerum repugnantiam non vides?

RĚPUGNO, as, avi, atum, are, n. *Lutter contre, résister, s'opposer*. SYN. Adversor, obsisto, reclamo. ADV. Acriter, apertissime, leniter, multum, plane, valde, vehementer. USUS: Fortunæ, crudelitati alicujus repugnare. Age, quod lubet, nemo repugnat. Illud vehementer repugnat, eundem et beatum esse et multis malis oppressum, *il y a contradiction à ce que la même personne soit à la fois heureuse et accablée de maux*. Cf. [Adversor](#).

RĚPULSA, æ, f. *Refus qu'éprouve un candidat, échec d'une candidature, refus, échec, mécompte*. SYN. Offensio; repudiatio a magistratu. USUS: Repulsam ferre, accipere. Repulsam ferre et suffragiis præteriri.

RĚPULSŪS, ūs, m. *Répercussion du son, reflet de la lumière*. USUS: Scopulorum repulso, *par l'écho des rochers*.

RĚPUNGO, is, ere, a. *Signer à son tour, rendre piquûre pour piquûre*. SYN. Vicissim pungo. ADV. Leviter. USUS: Possem lacessitus repungere leviter illorum animos, *attaqué, je pourrais à mon tour leur effleurer légèrement l'épiderme*.

RĚPŮTO, as, avi, atum, are, a. *Mettre en ligne de compte, compter, imputer; examiner, peser, réfléchir*. SYN. Cogito, expendo, animo agito, apud animum meum cogito. USUS: 1. Hæc ego assidue mecum reputo, *je réfléchis souvent en moi-même à ces choses*. 2. Statuo, constituo, decerno, intelligo, perficio, *décider; proclamer*. Non est facile reputare, utrum recte an perperam factum sit, *il n'est pas facile de décider si cela a été bien ou mal fait*. Hoc etiam reputo in senecta miserrimum. Cf. [Cogito](#).

RĚQUĪES, ētis, f. (Acc. requietem et requiem; abl. requiete; deest dat. sing. et num. pl.). *Repos*. SYN. Quies. USUS: Animo defatigato otium quærere et requiem ab occupatione. Parum habeo requietis. Obiectionem animi requietemque curarum alicui afferre, *donner à qqn un peu de plaisir*

*et une trêve à ses soucis (un peu de tranquillité d'esprit). Quantum temporis conceditur ad requiem corporis et animi. Cf. Quies.*

RĒQUĪESCO, is, ēvi, ētum, escere, n. et a. *Prendre du repos, se reposer.* SYN. Quiesco, conquiesco, acquiesco. ADV. Paululum, diu, satis. USUS: Curam animi remittere, in sermone alicujus requiescere. Sollicitudines amicorum consilio et sermone requiescunt. Cf. Quiesco.

RĒQUĪRO, is, sīvi vel sīi, sītum, rere, a. *Chercher, rechercher; demander.* SYN. Quæro, postulo, flagito, depono. ADV. Æque, nihil, diligenter, magnopere, multum, recte, valde, vehementer, ultra. USUS: Hominis in gerendo negotio fidem et prudentiam requiro. Verum quidem dicis, sed requiram diligentius. Qui beatus est, non intelligo quid requirat ut beatior sit, *ce qu'il exige pour être plus heureux.* Cf. Quæro.

RES, rēi, f. *Chose, objet, être.* USUS: 1. Negotium, *affaire.* Rem alicui committere, credere. Rem libenter suscipit, naviter procurat, bene agit, gerit, obit. Rem expedire, conficere. Res est plurimi otii, *cette affaire demande beaucoup de loisir.* 2. Status rerum, conditio, *état, condition.* Rerum cursus. Rerum turba, perturbatio, motus, confusio, varietas, gravitas, asperitas status. Res perturbatæ, *affaires en mauvais état, mauvaise situation.* Res turbulentæ, incommodæ, adversæ, dubiæ, periculosæ, deteriores, contractæ, calamitosæ, desperatæ, perditæ, eversæ. Rerum interitus, occasus. Res salva, *affaires en bon état.* Res integræ, bonæ, secundæ, florentes, amplissimæ. Ut tum res erant, *comme les choses étaient alors.* Pro re ac tempore consilia capere, *prendre conseil du temps et des circonstances.* Consilium ex re natum, *projet né des circonstances.* 3. Causa, *affaire, position.* Ad rem accedere. Pertractare ea quæ rem continent. Ita res se habet. Eo loco res nostra est; in eum locum; in id discrimen res nostra adducta est. Res est in integro. Res bellissime ibant, processerant. Re inclinata; extracta, procrastinata, dilata, rejecta. 4. Bona, opes, utilitas, *ce qu'on possède, bien, fortune.* Res familiaris, domestica, pecuniaria, frumentaria. Rei familiari operam dare. Rem quærere, augere, amplificare. Rerum suarum satagere. Rebus suis providere, in rem suam aliquid convertere. Erit id in rem tuam vel e re tua, *cela sera à votre avantage.* Res tua hic agitur, *c'est ton affaire, c'est toi que cela regarde.* Rem suam conficere, diminuer, dissipare, dilabi sinere; naufragium rei familiaris facere, *perdre tout son avoir.* 5. Imperium, *puissance, pouvoir.* Rerum potiri. 6. Contentio, *débat, contestation, procès.* Res mihi cum hujusmodi

portento fuit. 7. Occasio, opportunitas, *occasion*. Colloquium pro re nata non incommodum. 8. Factum, *le fait, la réalité*. Re præstare aliquid. Res, non verba ad purgandum attulit. Non tam re quam spe laudatus. Ut res ipsa demonstrat. 9. Promiscue, *locutions diverses*: Revera, *en fait, au fond, en réalité*. Nihil ad rem, *cela ne fait rien à la chose, n'est d'aucune utilité*. Reipsa de maleficio confiteri, *s'avouer vraiment coupable, etc.* Re ac ratione; non re, sed opinione; re non verbis. Re omissa tantum nomen tenere.

RĚSĀLŪTO, as, avi, atum, are, a. *Rendre un salut*. USUS: Neminem resalutavit.

RĚSARCĪO, is, sartum, cire, a. *Réparer, raccommoder*. SYN. Restituo, reficio. USUS: Vestem, damna resarcire. Cf. [Restituo](#).

RĚSCINDO, is, scīdi, scissum, ere, a. *Briser, abroger, annuler, anéantir*. SYN. Reseco; dissolvo, infirmo, labefacto. USUS: Acta alicujus, leges, pactiones, instituta majorum rescindere. Cf. [Valeo](#).

RĚSCISCO, is, scīvi *vel* scīi, ītum, ere, n. *Venir à savoir, apprendre*. SYN. Intelligo, cognosco. Cf. [Scio](#).

RĚSCRĪBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Récrire, répondre par écrit*. SYN. Litteris respondeo. USUS: Non gravabor epistolæ tuæ rescribere. Antemeridianis tuis litteris heri statim rescripsi: nunc respondeo vespertinis, *j'ai répondu hier immédiatement à ta lettre du matin; je réponds à présent à celle du soir*.

RĚSĚCO, as, cūi, ctum, are, a. *Couper, tailler, retrancher*. SYN. Excido, exscindo, exseco. USUS: Ad vivum resecare, *couper jusqu'au vif*. Libidinem resecare, *réfréner la licence*.

RĚSĚRO, as, avi, atum, are, a. *Ouvrir*. USUS: Reserare januam, Italiam hostibus.

RĚSERVO, as, avi, atum, are, a. *Conserver, garder, mettre en réserve*. SYN. Servo, conservo. ADV. In posterum. USUS: Non te urbi, sed carceri reservavi. Ad extremum reservatus. Aliquid sermoni præsentis reservare, *réserver le reste pour se le dire de vive voix*. Vitam ad meliora tempora reservare; reservare in diem pœnas præsentis fraudis, *remettre ou renvoyer à un autre temps la punition de la faute présente*. Cf. [Servo](#), [Differo](#).



RĚSES, ĭdis, omn. gen. *Qui reste, immobile, oisif*. SYN. Otiosus; ab opere, labore vacuus; cessator. USUS: Timebant patres residem in urbe plebem, *le peuple qui était resté dans la ville*. Cf. [Piger](#).

RĚSĪDĚO, es, sēdi, ere, n. et a. *Rester assis; séjourner, rester, s'arrêter, demeurer*. SYN. Consisto, maneo, remaneo, moror; supersum. USUS: 1. In villa, in oppido residere. 2. Perduro, permaneo, supersum, *rester, subsister encore*. Non patiar eas inter vos inimicitias residere. Ne simultatis quidem ullæ reliquæ in eo resident. Si quis in morte sensus residet. Etiam nunc residet spes in virtute tua, *il me reste encore quelque espoir que je fonde sur ton courage*. 3. Insum, vigeo, reluceo, *résider, être placé, se trouver dans*. In eo tota reipublicæ auctoritas residet. Tota spes mea in te residet. 4. Hæreo, *retomber, demeurer*. Cujus culpa in re residet. Res gestæ, in quibus nulla potest residere inertiae suspicio.

RĚSĪDO, is, sēdi, ere, n. *S'asseoir, s'établir, s'arrêter quelque part, s'affaïsser*. USUS: 1. Si montes resedissent, amnes exaruisent, *si les montagnes se fussent aplanies, les fleuves se seraient taris*. 2. Sedor, placor, *se calmer, s'apaiser, s'éteindre*. Cum iræ, cum timor animo resedissent. Cum bella pace resedissent ac deferbuissent. Cf. [Remitto](#).

RĚSĪDŪUS, a, um, *Qui est de reste, qui reste*; subst. *Reste, restes*. SYN. Reliquus. USUS: Quid relatum, quid residuum sit. Cf. [Reliquus](#).

RĚSIGNO, as, avi, atum, are, a. *Rompre le cachet, ouvrir*. SYN. Aperio, solvo, relino. )( Obsigno. USUS: Tabulas, litteras resignare. (Resigno officium, VULG.), *résigner une charge, un emploi*. Lat. Abdico me munere. (Resignatus, VULG.), *résigné*. Lat. Animo paratus.

RĚSĪLĪO, is, ūi, ire, n. *Sauter en arrière; rebondir; se retirer*. SYN. Refugio. Cf. [Refugio](#), [Abeo](#).

RĚSĪPISCO, is, (ŭi, īvi et ĭi), ere, n. *Reprendre ses sens, revenir à soi; rentrer en soi-même*. SYN. Ad sanitatem, ad me redeo, me colligo, erroris me pœnitet. PHRAS. Tandem resipuit, *il vint enfin à résipiscence, il revint à la raison*. Tandem ad bonam, meliorem frugem se recepit; ad frugem rediit; ad sanitatem reversus est; ad officium rediit; ad mores et ingenium, quod a natura habuit, mite et tractabile se recepit; tandem se collegit. Cf. [Converto](#), [Conversio](#), [Frugi](#).

RĚSISTO, is, stĭti, stĭtum, ere, n. *S'arrêter; s'opposer à qqn, résister*. SYN. Repugno, obsisto. ADV. Acriter, acutius, acerrime, aperte, fortiter, impudenter, necessario, studiosius, vehementer. PHRAS. 1. Resistam hominis audaciæ, *je m'opposerai à l'audace de cet homme*. Obsistam pro viribus; omni non contentione modo, sed dimicatione repugnabo; objiciam me quoad possum et ejus conatus refutabo; sceleri et audaciæ me opponam; luctabor cum homine improbo; vel inermis contra armatum resistam; improbis ejus consiliis occurrā; audaciam frangam et debilitabo. Si quod in me telum contorserit, legum et judiciorum arma arripiam; lateris mei oppositu obnitar; ibo in hominem; obluctantem contundam, ferociam exsultantis frangam. 2. Miles irruenti hosti diu restitit, *l'armée tint longtemps contre les attaques de l'ennemi*. Fortiter excepit impetum hostium; rem Rom. iniquo loco, animo atque audacia diu sustinuit; itum egregie obviam hostium ferocitati; hostium impetum tardavit; miles non consistere modo adversus hostem ausus, sed reprimere etiam et in castra rejicere. Cf. [Obsisto](#), [Adversor](#), [Obsto](#), [Arceo](#). USUS: 1. Libidini alicujus, dolori, hostibus resistere. 2. Persisto, insisto, *s'arrêter, tenir bon, se relever*. Sed ego in hoc resisto, *mais je m'arrête à cela*. Nihil est jam unde nos reficiamus aut ubi lapsi resistamus, *nous n'avons plus aucun moyen de réparer nos pertes et de nous relever de notre chute*.

RĚSOLVO, is, solvi, sŏlūtum, ere, a. *Détacher, ouvrir*. SYN. Dissolvo, persolvo, numero. USUS: Resolvere oras, litteras, *détacher les câbles attachées au rivage, ouvrir une lettre*. Senatus quæ est pollicitus summo studio resolvēt, *payer, acquitter*.

RĚSŎNO, as, avi, are, n. et a. *Retentir, résonner*. SYN. Persono, percrepo. ADV. Urbanus. USUS: 1. In hac vocum concordia dulce quiddam et amicum resonat. 2. Respondeo, *répondre*. Gloria virtuti resonat tanquam imago, *la gloire est comme l'écho ou le reflet de la vertu*.

RESPECTO, as, avi, atum, are, n. et a. *Regarder derrière soi, regarder autour de soi avec attention*. SYN. Respicio. USUS: Hæc ita prætereāmus, ut tamen intuentes et respectantes relinquāmus, *laissons cela, mais laissons le de manière à y jeter un coup d'œil en le quittant*.

RESPECTŪS, ūs, m. *Regard jeté en arrière; asile, refuge*. SYN. Aspectus aversus. EPITH. Mirabilis. USUS: 1. In suo quisque gradu obnixi, sine respiratione ac respectu pugnant. Rex sine respectu effugit, *le roi s'enfuit*.

*sans retourner la tête.* Meus animus in aciem est, nec respectum ullum quærit. Quum respectum ad senatum et ad bonos non haberet, eam sibi viam ipse patefecit, *n'ayant plus aucun recours auprès du sénat et des gens de bien, il se fraya lui-même cette voie.* 2. Ratio, *considération, égard à, compte.* Sine respectu majestatis, *sans égard pour la dignité.* Cf. [Ratio](#), [Curo](#).

RESPERGO, is, si, sum, ere, a. *Couvrir de liquide, arroser, mouiller.* SYN. Aspergo, profundo, conspergo. USUS: Cum prætoris oculos prædonum remi respergerent, *comme les rames des pirates faisaient jaillir l'eau jusque sur les yeux du prêteur.*

RESPERSIŌ, ōnis, f. *Action de mouiller, de verser.* USUS: Sumptuosa respersio, *action de verser du vin sur un tombeau.*

RESPĪCIŌ, is, spexi, spectrum, ere, n. et a. *Regarder par derrière, regarder autour de soi.* SYN. Retro ad aliquem aspicio; os vultumque in aliquem converto; oculos ad aliquem refero, retorqueo; aspectum refero in aliquem; oculis redeuntem sequor. ADV. Jucundius, longe, retro, melius, morose. USUS: 1. E tenebris lucem aliquam respicere. Respexit et simul ad Consulem aspexit. Antiquam societatem respexit. Præteriti temporis memoriam cogitatione respicere. 2. Rationem habeo, curo, *se préoccuper de, avoir soin ou souci de.* Respicite salutem, reipublicæ commoda. 3. Adjuvo, *aider, protéger.* Nisi quis deus nos respiciat.

RESPĪRĀTIŌ, ōnis, f. *Respiration, pause.* SYN. Interspiratio, interpunctio. USUS: 1. Alios intervalla, moræ, respirationes delectant. 2. Exhalatio, *exhalaison.* Aer oritur ex respiratione aquarum. 3. Spirandi actus, *action de respirer.* Sine respiratione animal intermoritur. Cf. [Respiro](#).

RESPĪRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Rendre un souffle, exhaler.* SYN. Spiro, spiritum duco; anhelō; animam reddo, quæ ducta est spiritu; recreor, quiesco. ADV. Libere, paulum. PHRAS. Nunc ægre, nunc liberius respiro, *tantôt je respire avec difficulté, tantôt avec plus de facilité.* Spiritus nunc ægre, nunc liberius meat; nunc arcte meat interclusus spiritus, nunc commodius ducitur; difficultas spirandi nunc fauces strangulat, nunc relaxat. Nunc difficiliter, nunc commodius spiritus redditur. Noxius humor nunc spiritum intercludit, nunc reciprocare animam sinit. Noxius humor nunc animam comprimit, nunc laxat. Tametsi anhelitum nonnunquam recipiam, humor tamen, qui fauces obsidet, spiritum sæpius elidit. Vix

æquabilem tantisper spiritum traho, cum interclusio animæ et solitæ spiritus angustiae mox sequuntur. USUS: 1. Pulmones ductam animam respirant et reddunt, *les poumons exhalent et rendent le souffle qu'amène l'aspiration*. 2. Recreor, quiesco, animum recipio, *respirer, se reposer, se remettre*. Erigere animum, paululum a metu respirare. Respirabo, si te videro, et in his miseriis requiescam. 3. Cesso, intermitto, *se ralentir, se calmer*. Oppugnatio ne punctum quidem temporis respiravit. Cf. [Recreor](#), [Instauro](#), [Colligo](#).

RESPLENDĒO, es, ere, n. *Reluire*. SYN. Refulgeo.

RESPONDĒO, es, di, sum, ere, a. *Répondre, répliquer*. SYN. Responsum do, refero, responsum reddo, rescribo. )( Interrogo. ADV. Absurde, acute, æqualiter, amice, argute, aspere, audacter, bene, benigne, commodissime, considerate, constanter, copiose, cumulate, demisse, dolenter, dilucide, falso, flebiliter, ferociter, graviter, honeste, honorifice, humane, impudenter, inhumane, inscite, lente, liberaliter, litterate, luculenter, male, memoriter, perbenigne, probe, recte, separatim, suppliciter, tristius, vehementer, venustissime, verissime, confuse. PHRAS. Respondit ad hæc alter, *un autre répliqua à ces choses*. Excepit sermonem alter, subjecit alter; ad hæc responsum dedit, reddidit alter; ad ea alter paucis; ad ea placide alter et benigne verba fecit; unum non amplius verbum retulit, reddidit. Responsi ratio hæc erat; reposuit alter ad hæc. Cf. [Responsum](#). USUS: 1. Ad interrogata responde, extra ea cave vocem mittas. Aspere verbis vultuque respondit. 2. Convenio, congruo, *correspondre, répondre à, être équivalent*. Extrema primis; virtus tua hominum opinioni, majorum laudibus respondet. Optatis meis fortuna respondit; inter eos mutuo officiis respondetur. Ut verba verbis quasi demensa et paria respondeant, *que les mots répondent aux mots, qu'il y ait entre eux correspondance, symétrie parfaite*.

RESPONSĪO, ōnis, f. *Réponse*. SYN. Responsum. EPITH. Brevis, inimica. USUS: Indigna responsione quæstio.

RESPONSUM, i, n. *Réponse*. SYN. Responsio. EPITH. Liberale, præclarum, homine docto dignum. USUS: Responsum dare, reddere, edere, *donner une réponse*. Responsum ferre (ab aliquo), *recevoir une réponse de qqn*. Responsa jurisconsultorum.

RESPUBLĪCA, reipublicæ, f. *La chose publique, les affaires publiques, état, république*. SYN. Res communis, publici consilii societas. EPITH.

Ægrota, afflicta, perdita, aliena, amantissima, clara, conjunctissima, florens, fortunata, germana, grata, imbecilla, infirma, ingrata, labens, libera, misera, municipalis perturbata, perdita, privata, quieta et prospera, sana, salva summa, tenuis, tota, tranquilla, turbulenta, vetus, universa. PHRAS. 1. Rempublicam condere, *fonder une république*. Rempublicam constituere, ædificare, serere; reipublicæ fundamenta jacere, ponere; statum civitatis et legibus et moribus de integro condere. 2. Ad rempublicam gerendam sero accessit, *il parvint très tard au gouvernement de la république*. Sero ad rempublicam se contulit; rempubl. capessivit, accepit, attigit; gerere, tractare, administrare cœpit. 3. Rempublicam strenue administrat, *il gouverne parfaitement l'état*, Rempublicam pulcherrime gerit; legibus optimis temperat, sustinet, gubernat. Totus in rempublicam incumbit, ejusque formam pulcherrimam effingit. 4. Magna ars est rempublicam recte gerere, *c'est une grande science, que de bien gouverner un état*. Ad gubernacula reipubl. sedere; custodem gubernatoremque reipublicæ agere; clavum imperii tenere; res communem utilitatem continentes administrare, gubernacula reipublicæ tractare. Cf. [Rego](#), [Regno](#), [Impero](#). 5. Pœnas dabunt qui adversus rempublicam insurgunt, *ceux qui se révoltent contre le pouvoir public seront punis*. Qui rempublicam oppugnant, vexant, perturbant, labefactant, violant; qui rempublicam convellere, opprimere, delere, vastare nituntur; qui arma contra rempublicam ferunt; qui pestem patriæ moliuntur. Cf. [Oppugno](#). 6. Respublica ruinæ est proxima, *la république est sur le penchant de la ruine*. Respublica inclinata præcipitat in exitium; haud longe abest ab exitio, interitu; labat respublica, et perditis jam prope rebus, omnia ad exitium præcipitia sunt, omnia ad perniciem profligata atque perdita videntur. 7. Rempublicam conserva, *sauve la république*. Rempubl. consiliis tuis excita, erige, fulci, contine, serva, restitue, ac si fieri possit ut resurgat ac reviviscat, effice atque elabora. USUS: Conversiones rerum publicarum naturales esse, e philosophia didiceram, *la philosophie m'avait appris que les révolutions étaient l'état naturel des républiques*.

RESPŪO, is, ūi, ere, a. *Rejeter, rendre; écarter, repousser, mépriser*. SYN. Repudio, aspernor. ADV. Vehementer. USUS: Respuere aliquid ac pro nihilo putare. Respuere consolationem omnem ac consilium. Quod respuunt (aures) immutandum est, *ce que l'oreille rejette, n'admet pas, doit être changé*. Cf. [Nolo](#), [Recuso](#), [Invitus](#).



RESTINCTĪO, ōnis, f. *Action d'éteindre, étanchement (de ta soif)*. SYN. Sedatio. USUS: Restinctio sitis.

RESTINGUO, is, nxi, nctum, ere, a. *Éteindre; apaiser; détruire*. SYN. Sedo, comprimo. )( Inflammo. USUS: Ardorem restinguere. Eloquentia cupiditates restinguit. Ignem, sitim restinguere. Cf. [Comprimo](#), [Coerceo](#).

RESTĪPŪLĀTĪO, ōnis, f. *Stipulation réciproque*. SYN. Repromissio.

RESTĪPŪLOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Faire une stipulation réciproque ou nouvelle*. SYN. Repromitto. ADV. Diligenter, porro.

RESTIS, is, f. *Corde, cordage*. SYN. Funis.

RESTĪTŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Replacer, remettre en état; restituer*. SYN. Instauro, corrigo, repræsentō. ADV. Æque, dissolute, honorifice, perniciose, plane, turpiter, in integrum. USUS: 1. Pretium, veterem potestatem reipublicæ restituere. Pecuniam, libertatem restituere ac repræsentare. Restituere ac corrigere depravata. 2. Repono, *rétablir*. Aliquem in integrum, in antiquum gloriæ et honoris locum, in veterem possessionem gratiamque restituere. Vix sibi e gravi calamitate restitui cœperat. Quem auctoritate, studio, sententiis vestris restituistis, nunc manibus quoque vestris in suis sedibus collocare. 3. Veniam do, *réhabiliter un condamné, réintégrer un exilé dans sa patrie*. Condemnatum clementer restituit.

RESTĪTŪTĪO, ōnis, f. *Rétablissement, réparation*. USUS: Restitutio damnatorum, *réhabilitation, rappel des condamnés*.

RESTĪTŪTOR, ōris, m. *Celui qui rétablit, restaurateur, sauveur*. USUS: Lentulus salutis nostræ restitutor.

RESTO, as, stīti, stītum, are, n. *S'arrêter*. SYN. Maneo, remaneo, resideo. ADV. Omnino. USUS: 1. Romæ restiti paulisper dum cœpta perficerem. 2. Relinquor, supersum, superat, reliquum est, residuum est, *être de reste, subsister, survivre*. Nihil ei præter hortos restat. Hæc reliqua pars est, hic restat actus. Unicus mihi amicus restat. Cf. [Reliquus](#).

RESTRICTE, *Stricte, rigoureusement; avec ménagement*. SYN. Anguste, stricte. USUS: Cur id tam restricte parceque faciat, ignoro, *je ne sais pourquoi il agit avec tant de réserve et du ménagement*.



RESTRICTUS, a, um, *Modéré, serré, avare*. SYN. Tenax, parcus, avarus. USUS: Natura ad largiendum restrictior, *la nature est trop avare de ses dons*.

RĚSŮPĪNUS, a, um, *Renversé, couché sur le dos*. SYN. Supinus.

RĚSURGO, is, surrexi, surrectum, ere, n. *Se relever, se rétablir; ressusciter*. USUS: Resurgunt res Romanæ contra spem. Cf. [Pascha](#), [Christus](#).

RĚTARDĀTĪO, ōnis, f. *Retard, délai*. SYN. Mora, impedimentum.

RĚTARDO, as, avi, atum, are, a. et n. *Retarder, ralentir; réprimer, arrêter*. SYN. Moror, moram affero, moram facio, moram et impedimentum infero. USUS: Celeritatem alicujus, hostium animos et impetum retardare, comprimere, frangere. Ne animum tuum a scribendo defatigatio ulla retardet, *qu'aucune fatigue ne vous empêche de m'écrire*. Cf. [Differo](#), [Moror](#), [Mora](#), [Impedio](#).

RĚTE, is, n. *Filet, rets*. SYN. Plaga, laqueus.

RĚTĚGO, is, texi, tectum, ere, a. *Découvrir, dévoiler, montrer*. SYN. Aperio, evolvo. Cf. [Aperio](#).

RĚTENTĪO, ōnis, f. *Action d'arrêter, de suspendre*. USUS: Assensionis retentio, *action de suspendre son assentiment*.

RĚTEXO, is, texūi, textum, ere, a. *Défaire un tissu; défaire, détruire*. SYN. Dissolvo. USUS: Dialectica quasi Penelopes telam retexens. Num, quod adolescens præstiti, commutem et velut me ipse retexam? Retexo orationem meam, *je rétracte mon discours*, palinodiam cano.

RĚTĪCENTĪA, æ, f. *Silence obstiné*. SYN. Taciturnitas.

RĚTĪCĚO, es, cūi, ere, n. et a. *Se taire, garder le silence; taire qqche*. SYN. Taceo, conticeo, obmutesco. ADV. Astute, prorsus, nullo modo. USUS: Silentio utor, tacitum relinquo, silentio prætereo, silentio involvo, abstineo me ab hujus rei sermone. Cf. [Taceo](#), [Sileo](#).

RĚTĪCŪLUM, i, n. *Petit réseau, filet à petites mailles*.

RĚTĪNĚO, es, nūi, tentum, ere, a. *Retenir, empêcher d'avancer*. SYN. Retineo, cursum inhibeo; teneo. )( Dimitto. ADV. Diligenter, diutius, in perpetuum, mediocriter, melius, vehementer, vix. USUS: 1. Sui juris retinendi quisque cupidus. Retine hominem, ni profectus est. 2. Conservo,

*conserver, soutenir, défendre.* Retinent tamen caritatem in pastores. 3. Delecto, *tenir attentif, captiver.* Ipse historiae ordo nos retinet. Cf. [Detineo](#), [Moror](#).

RĚTORQUĚO, es, torsi, tortum, ere, a. *Diriger en arrière, tourner, retourner.* SYN. Reflecto. USUS: Retorquet oculos in hanc urbem, *il retourne les yeux vers cette ville.*

RĚTRACTĀTĪO, ōnis, f. *Refus, résistance, hésitation.* SYN. Revocatio, recognitio. USUS: Conficies igitur, idque sine dubitatione ulla et retractatione, *sans hésiter.* Sine retractatione ulla dicere libere audeo. Cf. [Palinodia](#).

RĚTRACTO, as, avi, atum, are, a. *Remanier, retoucher, revoir.* SYN. Revoco. USUS: Locus ille a me retractabitur, *je retoucherai ce passage.* Retractando dolorem vulnerum augemus, *nous augmentons notre douleur en y revenant.* Sive retractabis, sive properabis, pereundum est, *que tu le veuilles ou que tu ne le veuilles pas, il faut mourir.* Cf. [Revoco](#).

RĚTRĀHO, is, xi, ctum, ere, a. *Retirer, reprendre, rappeler.* SYN. Abstraho; revoco. ADV. Non sane, facile proficiscentem. USUS: Retrahere aliquem a cœpto. A turpi consilio, a scelere retrahere aliquem et revocare.

RĚTRĪBŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Rendre, restituer.* SYN. Rependo, refero. USUS: Retribue, quod debes. Cf. [Reddo](#).

RĚTRŌ, *Par derrière, derrière.* SYN. A tergo, post tergum, ab tergo, post. PHRAS. Hostis retro cessit, *l'ennemi recula.* Hostis pedem retulit; se recepit; receptu sibi consuluit; retro abiit. USUS: Tam longe retro respicere non possum. Pergeret protinus; quid retro et a tergo fieret ne laboraret, *qu'il continuât d'aller en avant, sans s'inquiéter de ce qui se passait par derrière.*

RĚTRORSUM, *En sens inverse, réciproquement.* USUS: Retrorsum vicissim ex æthere aer oritur, *de nouveau et réciproquement l'air se forme du feu.*

RĚTRŪDO, is, di, sum, ere, a. *Pousser en arrière, faire reculer.* USUS: Deorum simulacra retrusa, *statues des dieux cachés.*

RĚTUNDO, is, tūdi, tūsum, ere, a. *Émousser; affaiblir, atténuer.* SYN. Obtundo. ADV. Belle. USUS: Sermones, improbitatem alicujus, districtos in

republicam gladios retundere. Cf. [Repello](#).

RĔŬS, i, m. *Accusé, prévenu; coupable*. SYN. Is qui causam dicit; qui lege aliqua tenetur; qui aliqua culpa erroris tenetur humani; qui arguitur; de cuius re disceptatur; qui de capite, civitate, fortunis dimicat; is unde petitur; sons, nocens. EPITH. Afflictus, humilis, improbus, innocens, invidiosus, locuples, mœstus, nobilis, nocens, perditus, turpis. PHRAS. Certe reus est, *certainement il est coupable*. Culpa tenetur; in culpa est; est quædam in illo culpa; culpa nonnulla in eo hæret, residet; culpa ejus facinoris in illo consistit; incurrisse in id crimen hominem dubitat nemo; in ea noxa fuisse hominem pro comperto est; versari in ea culpa; eo facinore contaminatum esse; in reos referendum nemo dubitat; haud expertem criminis, culpa non vacare certum habeo. Crimen non quisquam certius subiit; culpam sine dubitatione sustinet. USUS: Aliquem capitalis rei, de furto reum facere, agere, peragere. Inter reos referre. Criminis se reum pro aliquo supponere. Sontibus, reis opitulari.

RĔVĔHO, is, xi, ctum, ere, a. *Ramener, transporter*. USUS: Sed paulo longius ad superiorem ætatem revecti sumus, *nous sommes remontés à une époque un peu ancienne*.

RĔvĕlātĭo, ōnis, f. *Révélation*. SYN. Divinus admonitus. PHRAS. Ista per revelationem intellexit, *il a compris ces choses par révélation*. Divino admonitu; cœlesti admonitu, DEO aperiente, divinitus cognovit; ista DEO patefaciente, manifestante cognovit; ejus rei notitiam e cœlo hausit, accepit.

RĔVELLO, is, velli, vulsum, ere, a. *Détacher, arracher; effacer, faire disparaître*. USUS: De corpore saucii tela revellere. Clastra, januam revellere. Superiores injurias revellimus. Crucem, quæ ad portam fixa erat, revellistis, *cette croix, dressée à la porte de votre ville, vous l'avez arrachée*.

RĔVĔNĬO, is, vĕni, ventum, ire, n. *Revenir, retourner*. SYN. Redeo. USUS: Cum domum revenero. Cf. [Redeo](#).

RĔVĔRĀ, *En réalité, réellement* SYN. Reipsa, reapse. USUS: Cuius igitur hoc crimen est? revera nullius. Cf. [Certe](#).

RĔVĔRĔNTĬA, æ, f. *Crainte inspirée par le respect, respect, déférence, égard*. SYN. Honor, observantia. PHRAS. 1. Reverentiam parentibus liberi debent, *les enfants doivent le respect à leurs parents*. Par est, ut liberi

parentum auctoritatem vereantur, iudicium sequantur; cavendum, ne parentum reverentia liberorum animis excedat unquam; æquum est, ut liberi parentibus præcipuum honorem habeant; præcipua observantia colant; reverentiam adversus parentes adhibeant; omni cultu ac veneratione prosequantur; ut aspectabiles quosdam deos observent et vereantur; secundum deorum immortalium numen, primo in honore ac caritate habeant; ut parentum quadam verecundia ducantur; pudore regantur; parentum quamdam verecundiam habeant; præcipuam parentum rationem habeant. Cf. [Honor](#). 2. Nullam erga majores reverentiam habet, (VULG. irreverens est), *il n'a aucun égard pour les gens âgés*. Omnis excessit animo majorum reverentia; nulla majorum verecundia ducitur; majoribus nulla se verecundia obstrictum reputat; inofficiosus, illiberalis erga majores est; nulla illi majorum reverentia, verecundia nulla. Majorum nec auctoritatem veretur, nec vim pertimescit; nulla illum majorum verecundia a vitæ licentia arcet. Cf. [Revereor](#). USUS: Adhibenda est quædam adversus homines reverentia, *il nous faut témoigner une certaine déférence pour nos semblables*. Cf. [Revereor](#).

RĒVĒRĒOR, eris, ĩtus sum, eri, d. a. *Respecter, révéler; avoir du respect, de la déférence, des égards, de l'estime pour*. SYN. Vereor, colo, observo, cultu quodam et honore dignor. PHRAS. Quos maxime debuit, eos minime reveritus est, *il n'eut aucun égard pour ceux qu'il devait le plus honorer*. Quorum maxime debuit, eorum nullam rationem duxit; quibus præcipuum debuit, illis nullum honorem habuit. Quorum iudicium sequi, voluntati parere, auctoritatem vereri debuit, eos nullo loco habuit, nullo honore cultuque dignatus est; illis minimum tribuit, honorem nullum detulit; eos observantia nulla prosecutus est; iis studium observantiamque nullam præstitit, exhibuit. USUS: Observantia est, per quam ætate aut honore antecedentes reveremur et colimus, *on entend par respect (observantia) les marques de déférence et de vénération que nous donnons à ceux qui nous sont supérieurs par l'âge ou les honneurs*. Cf. [Honor](#), [Reverentia](#), [Observantia](#).

RĒVERSĪO, ōnis, f. *Retour avant d'avoir achevé le voyage; retour, réapparition*. SYN. Reditus. )( Profectio. USUS: Reversio et motus febrium. De reditu vel potius reversione mea lætantur, *il se réjouissent en voyant que je vais revenir ou plutôt rebrousser chemin*.

RĔVERTO, is, et RĔVERTOR, eris, versus sum, i, d. n. *Revenir, retourner sur ses pas; rebrousser chemin.* SYN. Revertor, revenio, redeo, refero me, remigro. ADV. Acriter, crebro, retro. USUS: Ad propositum revertor. Sed ad jus publicum revertor. Domum reverti. Ad superiorem consuetudinem revertit, *il revient à son ancienne habitude.* Cf. [Redeo](#).

RĔVINCĪO, is, vixi, vinctum, ire, a. *Lier, enchaîner.* USUS: Revinctis post terga manibus.

RĔVINCO, is, vīci, victum, ere, a. *Vaincre de nouveau; réfuter victorieusement.* SYN. Convinco. PHRAS. Manifeste eum revici, *je l'ai réfuté victorieusement.* Manifestis indiciis hominem tenui; jugulavi testibus et elinguem reddidi. Cf. [Convinco](#). USUS: Nunquam is argumentis revinci se patietur, *jamais il ne se laissera convaincre par les arguments.*

RĔVĪRESCO, is, virūi, escere, n. *Redevenir vert; rajeunir, revivre.* SYN. Fruticor, renovor, refloresco, revivisco. USUS: Reipublicæ vires senatorum virtute revirescunt, *les forces de la république renaîtront par la vertu des sénateurs.*

RĔVĪSO, is, ere, n. et a. *Regarder; revenir voir, visiter.* SYN. Iterum viso, invisio. USUS: Cum poteris, nos revises.

RĔVĪVISCO, is, vixi, iscere, n. *Être rendu à la vie, renaître, ressusciter.* SYN. In vitam redeo, renascor; respiro, recreor ex metu, e fluctibus emergo. ADV. Necessario. USUS: Ut tua causa toties jugulata facilius reviviscat. Ex metu mortis luce libertatis recreatus revixit, *échappé aux terreurs de la mort, il se sentit renaître en commençant à respirer l'air pur de la liberté.*

RĔVŌCĀTĪO, ōnis, f. *Rappel.* EPITH. Contraria. USUS: Receptui signum, aut revocationem a bello nondum audivimus, *nous n'avons pas encore entendu sonner le rappel pour nous retirer du combat.*

RĔVŌCO, as, avi, atum, are, a. *Rappeler; éloigner, détourner.* SYN. Removeo, avoco, abstraho. )( Voco. ADV. Acrisus, arroganter, identidem. USUS: 1. Revocare mentem a sensibus. Aliquem a scelere, ab incepto, ab instituto cursu, a cupiditate et furore revocare. 2. Refero, *rapporter à, appliquer, attribuer.* Revocare omnia ad scientiam, ad veritatem. 3. Repeto, instauro, *rappeler, reprendre.* Studia longo intervallo intermissa revocare. Vires amissas revocare. Revocare se ad pristinam industriam. 4. Promiscue, *locutions diverses.* Aliquid in dubium, in memoriam, in animum revocare.

Cum fortuna ex adverso in meliorem statum revocatur. Ad incertum revocabuntur possessiones omnium, *seront remis en question*. Actor sæpius revocatus, *souvent rappelé sur la scène*.

RĔVOLO, as, are, n. *Revenir en volant*. SYN. Retro volo.

RĔVOLVO, is, vi, vōlūtum, ere, a. *Faire rétrograder, faire remonter*; pass: *revenir, retourner, se reporter; revenir à*. SYN. Rapio, reduco. ADV. Necessario. USUS: Identidem eodem revolvor, *mon esprit se reporte de temps en temps en ce lieu*. Imprudens eo quo minime vult revolvitur. Cf. [Iterum](#).

REX, rēgis, m. *Roi*. SYN. Princeps, dominus. EPITH. Afflictus, alienus, clarissimus, doctissimus, generosus, ignobilis, impius, impudens, nobilis, opulentus, potentissimus, præstans. PHRAS. Rex erit, *il sera roi*. Regis fortuna in eum transitura est. Rectorterrarum earum erit; summam imperii obtinebit; civium omnium dominus erit; regiis insignibus conspicuus erit; regalem potestatem habebit; regali potestate præditus erit; regno præficietur; summæ imperii præerit; summa imperii potietur. Cf. [Impero](#), [Regno](#). USUS: Reges orbis terrarum domini.

RHĒDA, æ, f. *Voiture de voyage à quatre roues*. SYN. Essedum, vehiculum. USUS: Rheda vehor; in rheda sedere. Cum duobus essedis et rheda equis juncta.

RHĒDĀRĪUS, ĩi, m. *Voiturier, cocher*. USUS: Rhedarius Milonis occisus est.

RHĒTOR, ōris, m. *Celui qui enseigne la rhétorique, rhéteur*. SYN. Orator, dicendi artifex, rhetoricæ disciplinæ doctor, qui dicendi præcepta tradit. EPITH. Antiquissimus, doctissimus, eloquens, magnus, nobilis. USUS: Vis et artificium rhetoris. Cf. [Orator](#).

RHĒTŌRĪCA, æ, f. *L'art oratoire, la rhétorique*. SYN. Ars rhetorica, rhetorum ars, disciplina dicendi; vis oratoria, oratoris facultas, ratio dicendi, copia dicendi. EPITH. Forensis, paulo hebetior, similis palmæ. USUS: Scripsit artem rhetoricam Cleanthes. Rhetoricam palmæ, dialecticam pugno similem Zeno voluit.

RHĒTŌRĪCĒ, *En orateur, en rhéteur*. SYN. Rhetorum more, copiose, ornate, splendide. USUS: Rhetorice mavis, an dialectice disputem? *Préfères-tu que nous discussions en rhéteurs ou en dialecticiens?*



RHĒTŎRĬCUS, a, um, *De rhéteur*. USUS: Exercitationes, libri, artes rhetoricæ.

RHYTHMUS, i, m. *Rapport, symétrie, nombre, cadence*. SYN. Poetæ lyrici, musici, numerorum, qui Græcis ῥυθμοί (rhythmi), studiosiores.

RĪCĪNĬUM, ū, n. *Petit voile*. Vestimenti genus.

RICTŬS, ūs, m. *Bouche ouverte (surtout pour rire)*. SYN. Os minax et hians.

RĪDĒO, es, rīsi, rīsum, ere, n. et a. *Rire; se moquer de*. SYN. Risum edo; derideo, irrideo. ADV. Familiariter, docte, vehementius, valde. PHRAS. 1. Omnes ad hæc risere, *à ces paroles, tout le monde se mit à rire*. Maximus ad hæc omnium risus est consecutus; nemo tenebat risum; risus omnibus obortus est; cachinnos sustulere omnes; risu pene corruere; risu prope emortui sunt; risu excepere ista plerique; in risum effusi omnes. 2. Nos interea ridemur, *cependant on se moque de nous*. Interea fabula sumus; in ora hominum pro ludibrio abimus; deridiculo habemur. Cf. [Irrideo](#). USUS: Risi imprudentiam hominis. Risi “nivem atram” teque hilariesse animo et prompto ad jocandum gaudeo, *j’ai ri de ta “neige noire”, et je vois avec plaisir que tu es gai et disposé à plaisanter*.

RĪDĬCŬLĒ, *D’une manière plaisante; ridicule, risible*. SYN. Facete, perridicule, joco. USUS: Quidam ridicule insanus.

RĪDĬCŬLUM, i, n. *Plaisanterie, bouffonnerie, mot plaisant, spirituel*. SYN. Jocus, facetiæ, digna res quæ omnium irrisione ludatur. EPITH. Civile, frequens, impatiens, lentum, subobsœnum. USUS: Vitabit ridicula quæsita nec ex tempore ficta, sed domo allata, quæ plerumque sunt frigida.

RĪDĬCŬLUS, a, um, *Qui fait rire; plaisant, risible, comique*. SYN. Jocularis. EPITH. Petulans. USUS: Facie magis, quam facetiis ridiculus, *homme dont la personne (la face) est plus amusante que les facéties*. Homo perridiculus.

RĪGĒO, es, ere, n. *Être roide, dur, engourdi par le froid*. SYN. Conglacio, congelo. USUS: Aut frigore rigent, aut calore uruntur. Vestes gelu rigent. Cf. [Frigus](#).

RĪGĬDUS, a, um, *Roide, droit, tendu; gelé, glacé*. SYN. Durus, severus, austerus, ferreus, præfractus, acerbe severus. USUS: Aves rigidis cruribus,

procero rostro. Cf. [Severus](#).

RĪGO, as, avi, atum, are, a. *Arroser*. SYN. Respergo, irriigo, aquarum inductione terræ fecunditatem do. USUS: Isti cum se fontes esse dicant, et omnia rigare debeant ingenia, *ceux-ci disent qu'ils sont les sources où doivent s'abreuver tous les esprits*. Nilus Ægyptum rigat.

RĪMA, æ, f. *Fente, crevasse*. SYN. Hiatus. PHRAS. Paries rimas agit, *le mur se lézarde*. Vitium facit; labem ducit. Cf. [Hiatus](#). USUS: Ne inferciat verba orator, tanquam rimas expleat, *comme s'il bouchait des fentes*.

RĪMOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Fouiller, sonder, rechercher, scruter*. SYN. Scrutor, inquirō. Cf. [Indago](#), [Meditor](#).

RINGOR, eris, rictus sum, ngi, d. n. *Grincer des dents*.

RĪPA, æ, f. *Rive d'un fleuve*. SYN. Littus, ora. EPITH. Aversa, contraria, viridis, opaca. USUS: Fluvium extra ripas redundantem coercere. In viridi et opaca ripa obambulare. Viridissimi riparum vestitus. Impetus aquæ ripas alluentis.

RĪSŪS, ūs, m. *Rire; moquerie*. SYN. Cachinnus. EPITH. Magnus, maximus, mediocris. PHRAS. 1. Risum commovit, *il excita le rire*. Risum excitavit; cachinnum commovit; risum movit omnibus; risum fecit; risum omnibus excussit, elicit; solutissimum risum movit; in risum convertit. 2. Risum comprimere non potui, *je ne pus m'empêcher de rire*. Risum tenere, continere non potui; non potui, quin risum ederem, cachinnum tollerem; obstinatum silentium in risum transferrem; in effusos risus solverem; temperare mihi a risu non poteram. Cf. [Rideo](#). USUS: Risum captare, quærere. Risum edere. Risu corruere, emori.

RĪTE, *De la bonne manière, avec raison, bien*. SYN. Recte, modo ac ordine. USUS: Nihil rite, nihil more institutoque perfecit. Cf. [Recte](#).

RĪTŪS, ūs, m. *Coutumes religieuses, cérémonies, rites; usage, coutume, façon*. USUS: Mos, consuetudo rata et firma, præcipue sacra, institutum vetus. EPITH. Optimi, patrii, USUS: Ex ritu patrio deos colere. Ritu pecudum vivere, *vivre à la manière des brutes*. Variis ritibus fana dedicantur. Cf. [Cerimonia](#).

RĪVĀLIS, is, m. *Rival*. SYN. Æmulus, competitor. Cf. [Æmulus](#).

RĪVĀLŪTAS, ātis, f. *Rivalité*. SYN. Æmulatio. Cf. [Æmulatio](#).

RĪVUS, i, m. *Petit cours d'eau, ruisseau*. SYN. Rivulus. USUS: Rivorum a fonte deductio. Rivulus arcessitus et ductus ab ipso capite.

RIXA, æ, f. *Dispute, querelle, différend*. SYN. Turba, jurgium, verbosa et plena jurgii contentio. EPITH. Nova, magna. PHRAS. Rixam excitare, *provoquer une dispute*. Rixam concire, concitare; certamina serere; in disceptationem aliquos trahere. Cf. [Contentio](#), [Jurgium](#). USUS: Nostræ Academiæ cum veteri magna rixa est. In quorum rixam si quis incurrerit. Cf. [Certamen](#).

RIXOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Se quereller, contester*. SYN. Contendo, jurgor. USUS: De amicula rixantur. Cf. [Contendo](#).

RŌBŌRO, as, avi, atum, are, a. *Fortifier, consolider, corroborer*. SYN. Corroboro, confirmo. USUS: Ut hæc auctoritate sua roboraret. Cf. [Confirmo](#).

RŌBUR, ōris, n. *Dureté, solidité, force; chêne très dur, rouvre*. SYN. Vis, firmitas, virtus, nervi, firmamentum; quercus, lignum durissimum. EPITH. Firmissimum, incredibile animi. USUS: Quantum in animo cujusvis roboris est et nervorum. Copiarum robur deletum est, *nos meilleurs soldats ont été détruits*. Milo incredibili animi robore septus. Animi invicti magnitudo et robur. Cf. [Vires](#).

RŌBUSTUS, a, um, *Dur, fort, solide comme le chêne*. SYN. Fortis, valens, nervosus, lacertosus, maximis corporis viribus. ADV. Bene. PHRAS. Robustiores illo vidi neminem, *je n'ai vu personne de plus robuste que lui*. In quo plus roboris, firmitatis, virium inesset; qui firmior esset a viribus; qui virium firmitate præstaret; qui corporis robore anteiret; qui viribus magis valeret; in quo tam eximia virtus virium; cui tantum roboris et nervorum, cognovi neminem. Cf. [Fortis](#). )( Confectus. USUS: Robustioris jam impietatis est. Malum inveteratum fit robustius. Audax et robustus satellites. Cf. [Firmus](#).

RŌDO, is, rōsi, rōsum, ere, a. *Ronger*. SYN. Corrodo, arrodo, exedo. USUS: 1. Mures noctem et diem rodentes aliquid. 2. Carpo, *mordre, déchirer, attaquer, désigner*. Qui aliquem in convivio rodunt, in circulis vellicant, ubique carpunt.

RŌGĀTĪO, ōnis, f. *Demande, prière, sollicitation*. SYN. Rogatus, obtestatio, preces. EPITH. Consularis, gratiosissima, justa, sceleratissima, similis, tribunitia. USUS: 1. Ego Curtium rogatione tua diligo. 2. Lex, *loi*

*proposée; proposition ou projet de loi.* Rogationem ferre, perferre, promulgare. Rogationi intercedere. Rogationem abrogare. 3. Interrogatio, *interrogation.* Chrysippus quadam rogatiuncula delectatur.

RŌGĀTOR, ōris, m. *Celui qui propose une loi, auteur d'un projet de loi; sollicitateur de suffrages.* SYN. Qui rogat, petit, quærit; qui cistas defert, colligendis per tribus suffragiis. EPITH. Justus. USUS: Vos rogatores, vos diribitores, vos custodes fuistis tabularum.

RŌGĀTŪS, ūs, m. (abl. sing. tantum) *Demande, prière.* SYN. Rogatio, oratus. USUS: Meo rogatu rem impetravit.

RŌGO, as, avi, atum, are, a. *Demander en priant, solliciter, prier; interroger qqn au sujet de qqche.* SYN. Oro, precor, quæso, deprecor, obsecro, obtestor, interrogo, ex aliquo quæro. ADV. Acrius, arroganter, auspicato, blande, breviter, diligenter, contumaciter, familiariter, etiam atque etiam, iterum et sæpius, magnopere, modeste, nominatim, penitus, precario, proprie, prorsus tacite, vehementer. PHRAS. 1. (Rogo te per omnia, VULG.), *je vous en supplie par ce que vous avez de plus cher.* Hoc te vehementer rogo, imo obsecro; hoc maxima obtestatione a te oro; hic ego imploro fidem tuam; hoc te summis precibus obsecro; ad pedes tuos stratus, jacensque supplico, supinas hic manus tendo infimisque a te precibus contendo; hic ego te flens obtestor, neque te unquam fatigare precibus desinam; rogo te, quam studiose possum; id a te maximopere pro summa nostra conjunctione peto quæsoque; id a te precibus etiam atque etiam exposco; valde hoc et ex animo a te contendo; hoc te infimis oro precibus. Hoc a te ita postulo, ut majore studio magisque ex animo petere non possim. Hoc ego per hanc te dexteram oro; per tuam te fidem oro atque obsecro. Hoc a te ita postulo ac contendo, ut nihil magis unquam; tanquam fortunæ meæ omnes in eo sitæ, positæ, repositæ, locatæ essent; tanquam id ejusmodi esset, ut rationes meæ ex eo unice pendeant; tanquam in eo mihi essent omnia. 2. Concede, quæso, quod te rogo, *accordez-moi, je vous prie, ce que je vous demande.* Sit, quæso, precibus meis apud te locus; facilem, oro te, precibus te meis præbe; ne me rogantem suppliciter a te rejice; sine me istud a te impetrare; da, largire hoc precibus meis. Sine te exorem, quodque a te singulari studio contendo, imperti. 3. Rogavit illum vehementer, *il le pria avec beaucoup d'instances.* Precibus cum illo egit quam diligentissimis; preces suppliciter admovit; magnis ab illo contendit precibus; ad ejus pedes supplicem se abjecit; in pedes abjectus supplicem

vocem misit; passis manibus flens imploravit; infimis precibus obsecravit. Cf. **Oro**. USUS: Hoc beneficium ita te rogo, ut majore studio non possim. Sententiam ejus rogavi. Hæc ego de te rogo.

**RŌGUS**, i, m. *Bûcher funèbre*. EPITH. Ardens, exstinctus. USUS: Metellum filii in rogum posuere. Bona existimatio nos usque ad rogum comitetur.

**RŌRO**, as, avi, atum, are, n. et a. *Tomber (en parl. da la rosée); arroser, mouiller*. USUS: Rorantia pocula, *coupes qui présentent le vin par gouttes*.

**ROS**, rōris, m. *Rosée*. USUS: Nocturnum rorem excipiunt.

**RŌSA**, æ, f. *Rose*. USUS: Cum rosam videret, tunc incipere ver autumabat. Sertis redimiri et rosa, *se couronner de roses*.

**ROSTRĀTUS**, a, um, *Garni, armé d'un éperon*. USUS: Navis rostrata.

**ROSTRUM**, i, n. *Bouche, bec, gueule des animaux*. SYN. Os avium aut aliorum animalium. USUS: Avis corneo proceroque rostro. Aduncitas rostrorum. Sus rostro humi litteram impressit. Rostrum canis. Rostrum in camelis. Rostra navium. De rostris descendere, suggestu oratorum Romæ, *descendre des Rostres, tribune aux harangues, ainsi appelée à cause des éperons qu'on y avait fixés et qu'on avait détachés des navires capturés l'an de Rome 416*.

**RŌTA**, æ, f. *Roue*. SYN. Orbis. EPITH. Fervida. USUS: Fortunæ rotam pertimescere.

**RŌTUNDĒ**, *D'une manière arrondie, achevée; élégamment*. SYN. Concinne, explicate.

**RŌTUNDO**, as, avi, atum, are, a. *Arrondir*. SYN. Rotundum facio. USUS: Orbem rotundavit ad volubilitatem, *(DIEU) arrondit l'univers pour lui permettre de tourner*.

**RŌTUNDUS**, a, um, *Rond, arrondi*. SYN. Globosus. USUS: Stellarum rotundi ambitus, quarum motus in orbem circumferuntur. Forma urbis rotunda, quod eam flumen pene ut circino circumductum, ambiat. Forma rotunda ullam negat esse pulchriorem Plato. Rotundus orator Thucydides, *élégant*. Apta et quasi rotunda verborum constructio, *structure pour ainsi dire ronde, arrondie*.

RŮBENS, entis, omn. gen. *Qui est rouge; qui rougit de pudeur et de modestie.* SYN. Ruber.

RŮBĚO, es, ere, n. *Être rouge; rougir de honte.* SYN. Erubesco, pudet. USUS: Rubeo, mihi crede. Sed jam scripseram: delere nolui, *j'en rougis, croyez-moi; mais ma lettre était finie, et je n'ai pas voulu effacer.*

RŮBER, bra, brum, *Rouge.* SYN. Rubens. USUS: Mare rubrum.

RŮBĚCUNDUS, a, um, *Rubicond, rouge.* SYN. Rubore plenus.

RŮBĚĚNŮSUS, a, um, *Rouillé.* SYN. Rubigine plenus.

RŮBĚGO, ġnis, f. *Rouille.* SYN.  rugo.

RŮBOR,  ris, m. *Rougeur; pudeur, modestie.* USUS: Pudorem rubor consequitur. Fusus et candore mixtus rubor. Verborum obsc nit te vitanda pr stare ingenuitatem et ruborem suum, *faire preuve de décence et de délicatesse en évitant les expressions déshonnêtes.* Rubore suffundi, * tre couvert de honte.*

RŮBR CA,  , f. *Terre rouge.* SYN. Terra rubra. USUS: Rubrica delibutus.

RŮBUS, i, m. *Framboisier.*

RUCTO, as, avi, atum, are, a. *Roter de qqche, le vomir; exh ler en rotant l'odeur de qqche.* SYN. Cruditatem exhalo. USUS: Ructans et nauseans. Alicui in os ructare.

RUCTŮS, ūs, m. *Rapport, rot.* SYN. Cruditatis exhalatio. USUS: Stoici aiunt crepitus æque ac ructus liberos esse oportere. Cruditatis signa sunt crebri ructus.

RŮDENS, entis, m.; gen. pl. rudentium, *C ble, gros cordage.* SYN. Anchorarius funis, ora. USUS: Rudentis explicatio. Oras et rudentes solve.

RŮD MENTUM, i, n. *Apprentissage, début, rudiments.* USUS: Sunt h c rudimenta et incunabula virtutis. Rudimentum aliquod ponere, *achever son noviciat, son apprentissage.*

1. RŮDIS, e, gen. com. *Qui n'est pas travaillé, brut; inculte, grossier; inexp riment .* SYN. Imperitus, indoctus, ignarus, inscius, tiro; hebes, tardus, stupidus, bardus, agrestis, impolitus. )( Exercitatus. ADV. Omnino, plane. PHRAS. Rudis es adhuc, *vous  tes encore novice.* Rudis es ac hospes



in ea re; novus, plane peregrinus in rebus es; rerum insciens, ignarus es; in ea re adhuc tiro es; ab usu rerum imparatus; usu parum doctus; in tractandis rebus minime versatus es. Usum rerum nondum habes; ad hanc rem assuefactus, consuefactus non es. Nondum exercitatus in re; usu non bene firmatus, confirmatus; inexercitatus tantam rem aggredieris. Cf. [Imperitus](#). USUS: Multitudo imperita et rudis. Rudis in jure civili. Rudis et ingenii expers. Homo sine sensu, sine sapore, elinguis, rudis, tardus. Rudem me et integrum discipulum accipe et ea quæ requiro doce, *prenez-moi comme un disciple tout neuf, qui n'est imbu de rien, et apprenez-moi ce que je vous demande*. Cf. [Stupidus](#), [Discipulus](#).

2. RŪDIS, is, f. *Baguette*. SYN. Virga, qua donabantur emeriti gladiatores, et qui vacationem a munere aliquo accipiebant. USUS: Tam bonus gladiator, tam cito rudem accepisti? *Quoi, bon gladiateur comme tu l'es, tu as reçu si tôt la baguette (ton congé)?* Rude aliquem donare, *donner à qqn son congé*. Gladiatores ad rudem compellere.

RŪDO, is, ere, n. *Braire*. SYN. Asinorum vocem mitto.

RŪGA, æ, i. *Ride*. SYN. Cutis a senectute contracta. USUS: Hic rugis nos et supercilio deceptit.

RŪGŌSUS, a, um, *Rugueux, ridé*. USUS: Rugosi senes.

RŪĪNA, æ, f. *Chute, écoulement, ruine*. SYN. Casus, perniciēs, pestis, exitium. EPITH. Magna, nimia, propria alterius legibus. PHRAS. 1. (Fortunarum omnium ruinam passus sum, VULG.), *j'ai perdu tous mes biens*. Mearum omnium fortunarum jacturam feci; fortunarum omnium, rei familiaris naufragium feci; perierunt omnes fortunæ meæ; afflictæ, eversæ, extinctæ, perditæ, profligatæ sunt res omnes meæ; et industriæ et fortunæ fructus omnes peridi; ex meis pristinis ornamentis ac commodis nihil reliquum est; actum est de fortunis meis; nihil mihi reliqui fortuna fecit; oppressæ jacent, eversæ fortunæ omnes. Res meæ eo loco sunt, ut eas servare nec salus ipsa possit; evertit me omnibus bonis meis fortuna. Eversus sum fortunis omnibus. Rerum mearum quid jam superest? Quid mihi reliquum fortuna fecit? 2. (Respublica in ruina est, VULG.), *la république ruinée*. Respublica periit, concidit, nulla est; formam respublica amisit; actum est penitus de republica. Formam, imaginem, simulacrum veteris reipublicæ nullum agnosces. Communis res ita dilapsa est, ut ne spes quidem ulla ejus restituendæ relinquatur. Rempublicam dudum jam

habemus nullam. Deposita est reipublicæ salus. Non adversa tantum, verum etiam penitus eversa reipublicæ fortuna. Tractæ sunt opes, afflictæ vires, amissa dignitas, salus ipsa reipublicæ extincta. 3. Urbes etiam ruina involvet, *la ruine enveloppera aussi les cités*. Vi fortunæ aliquando percussæ et prostratæ jacebunt urbes præstantissimæ. Fortunæ viribus percussæ concident; præclaras etiam urbes florentesque vis fortunæ aliquando perdet, opprimet, affliget, tollet, evertet, exstinguet, delebit. USUS: Ruina nobis impendet, inferetur. Ruina oppressus interiit. Ingentes ruinas edet. Prætermitto ruinas fortunarum mearum, *je ne parle pas du délabrement de ma fortune*. Non fuit hoc judicium, sed vis, sed ruina ac tempestas, *chute, ruine*.

RŪĪNŌSUS, a, um, *Ruineux, qui menace ruine*. SYN. Quod ruinam minatur, quod vitium facit, rimas agit, labem ducit; casui, ruinæ proximus, caducus. USUS: Ædes male materiata et ruinosæ.

RŪMĪNĀTĪO, ōnis, f. *Action de ruminer, desseins, projets qu'on médite*. SYN. Recordatio. EPITH. Quotidiana. USUS: Ruminatio quotidiana.

RŪMOR, ōris, m. *Bruit, rumeur publique, récit qui circule*. SYN. Fama. EPITH. Bonus, falsus, firmus, inanis, jucundus, magnus, nuntius, secundus, raucus, plenus timoris. PHRAS. 1. Rumor est quidem, sed is incertus, *il y des bruits qui courent, mais ils sont incertains*. Rumores sunt satis illi quidem constantes, sed sine auctore. Sermones exaudiuntur, prorsus tamen incerti, inanes, orti ex voluntate. Sermones dissipantur, sed quibus haberi certa fides non possit. Jactantur hæc sermonibus incertis, et rumore ipso nuntio. Manat in vulgus rumor, sed nullo satis firmo testimonio; sermones audiuntur, sed qui nihil certum sequantur, qui neque nuntiis, neque litteris comprobentur; de quibus incertum, an veritate nitantur; sed quibus dubia fere fides; qui fidem tamen non faciunt. 2. Magnus ubique erat rumor ea de re, *on faisait partout grand bruit de cette chose*. Res ea in ore erat omnium; in ore omnium versabatur; serpebat hic rumor in dies latius; latius opinione disseminatus erat; manavit ea fama non solum per Italiam, verum etiam ascendit Alpes, et obscure primum serpens, multas provincias occupavit. Sermo per totam civitatem datus erat; manavit ea fama longius, nec jam obscure. Cf. [Fama](#). 3. Sunt qui quemvis rumore temere credant, *il y a des gens qui ajoutent foi à n'importe quelle rumeur*. Qui rumoribus incertis serviant; auditionem quamlibet pro re comperta habeant; rumores omnes colligant, excipiant, et res incertissimas pro visis renuntient. Sunt qui,

quidquid rumoris afflavit, quidquid rumor incertus attulit, pertulit, pro certo habeant. 4. Rumor nunc augetur, nunc minuitur, *tantôt la rumeur augmente, tantôt elle diminue*. Rumor nunc calet, nunc refrigescit; late manaverat nuper fama, nunc perobscura est. 5. Rumores paulatim deficiunt, *les bruits s'apaisent peu à peu*. Refrigescit paulatim rumor, raucus fit, sedatur, exstinguitur, moritur. Ejus famæ vix tenues supersunt reliquiæ. USUS: Rumores aucupari; rumorum ventos colligere, rumores excipere, *ramasser, recueillir les nouvelles*. Rumores spargere, dissipare, *répandre des bruits*. Rumor ortus est, *le bruit s'est répandu*. Rumor crescit, calet, *la nouvelle se confirme, se répand*. Rumor refrigescit, *le bruit tombe, disparaît*. Cf. [Fama](#).

RUMPO, is, rūpi, ruptum, ere, a. *Rompre, briser, déchirer*. SYN. Dissolvo, discindo. Fœdera rumpere. Testamentum rumpere, *annuler, casser un testament*. Dolore rumpi, *mourir de douleur*.

RŪMUSCŪLUS, i, m. *Bruit, discours, bavardage*. SYN. Rumor levis. USUS: Imperitorum hominum rumusculos aucupari.

RŪO, is, ūi, ūtum, ere, n. et a. *Se précipiter, tomber, crouler, se renverser*. SYN. Cado, præceps agor *vel* feror, præcipito; ruinam edo. USUS: Ruere illa non possunt, nisi hæc eadem labefacta motu concidant. Ad interitum voluntarium ruunt, *ils se précipitent à une mort volontaire*. In agendo ruere et sæpe peccare. Quæ cum accidunt, nemo est quin intelligat ruere illam rempublicam, *quand cela arrive, il n'est personne qui ne reconnaisse que c'est une cité perdue sans ressource*. Cf. [Cado](#), [Præceps](#).

RŪPES, is, f. *Rocher, roche*. USUS: Cum ex omni parte altissimas rupes haberet, una ea parte aditus patebat. Ex magnis rupibus nactus planitiem, *après ces immenses rochers ayant rencontré une plaine*.

RUPTOR, ōris, m. *Celui qui rompt*. USUS: Ruptor fœderis, *celui qui viole un traité*.

RURSUM *vel* RURSUS, *De nouveau, derechef*. SYN. Iterum, denuo, de integro. PHRAS. Rursus pugnare, *combattre de nouveau*. Redintegrare proelium, pugnam; retractare arma; instaurare certamen; proelium intermissum reparare; revocare ad signa, novo impetu signa inferre. Cf. [Iterum](#).

RUS, rūris, n. *Les champs, la campagne*. SYN. Locus extra urbem, ubi agri sunt et villæ; villa. EPITH. Amœnum, suburbanum. PHRAS. Ruri libenter

habito, *j'habite volontiers la campagne*. Libenter ruri, et procul a cœtu hominum ætatem ago; otium et quies rustica mirum in modum delectat, oblectat, capit, afficit; ruri esse, habitare perjucundum est. Otio illo, quod rustica præbet habitatio, libentissime fruor; voluptatem ex rusticatione capio maximam. Si ulla re, otio capior et quiete rustica. Rusticari summæ voluptatis est; rus colere, rusticam agere vitam in deliciis habeo. Cf. [Rusticor](#). USUS: Animi causa in sua rura venire. Ruri esse, habitare. Rus amœnum et suburbanum.

RUSTĪCĀNUS, a, um, *Rustique, campagnard, grossier*. SYN. Rusticus. USUS: Homines rustici ex municipiis.

RUSTĪCĀTĪO, ōnis, f. *Séjour à la campagne, vie des champs*. EPITH. Communis. USUS: Labores pacis et belli, id est, rusticationis et militarium stipendiorum. Cf. [Rus](#).

RUSTĪCĒ, *En paysan, d'une manière grossière, incivile*. SYN. Inurbane, duriter, importune. )( Urbane. USUS: Rustice aliquid urgere.

RUSTĪCOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Demeurer ou vivre à la campagne*. SYN. Ruri habito; ruri ætatem ago; autumnus otium ruri fallo, exigo, rustici recessus amœnitate fruor, utor. USUS: Litteræ rusticantur nobiscum. Cf. [Rus](#).

RUSTĪCUS, a, um, *Champêtre, rustique; simple, naïf, grossier, impoli*. SYN. Agrestis, rusticus; inurbanus, insuavium morum, difficilis. )( Urbanus. EPITH. Mendiculus, non incautus. USUS: Vita rustica honestissima et suavissima. Homo morum imperitus, voce rustica. Rusticis vir moribus, vita inculta atque aspera. Homines urbis immemores, procul a foro et ambitione inter pecudes habitantes, operi rustico intenti. Vita agresti atque rustico cultu. Rustici Romani, *les Romains campagnards*, opp. urbani.

1. RŪTA, æ, f. *Rue, plante amère*. Herbæ amaræ genus. Ad cuius rutam puleio mihi tui sermonis utendum est, *il faut que je tempère l'amertume de ses discours par la douceur des tiens* (PROV.).

2. RŪTA, ōrum, n. pl. (*t. de droit*), *Tout ce qui, dans une propriété, est ou extrait du sol (ruta) ou coupé (cæsa) sans être travaillé, et que le propriétaire se réserve à la vente, substances brutes, matériaux, mobiliers, meubles*. SYN. Omnis generis supellex mobilis, lapides etiam et ligna. USUS: Ne in rutis quidem et cæsis.

RŮTĪLO, as, avi, atum, are, n. *Briller, être éclatant*. SYN. Splendo. USUS: Rutilantia arma.

RŮTĪLUS, a, um, *Rouge*. USUS: Fulgor rutilus horribilisque terris quem Martium dicitis, *cette étoile de couleur rouge*.



SĀBURRA, æ, f. *Lest de gravier pour les navires*. SYN. Arena, qua naves onerantur. USUS: Onerarias duxit multa saburra gravatas.

SACCUS, i, m. *Sac*. USUS: Coria, saccos, cilicia imperavit, *sacs à filtrer*.

SĀCELLUM, i, n. *Petit sanctuaire, chapelle*. SYN. Ædicula, cella, templum. EPITH. Maximum, sanctissimum. USUS: Sunt loca publica urbis, sunt sacella.

SĀCER, cra, crum, *Consacré à une divinité, voué, sacré*. SYN. Religiosus, consecratus, habens religionem. )( Profanus. USUS: 1. Sacra et religiosa signa. Rem sacram facere. Sarta tecta ædium sacrarum tueri. Infula Jovi sacra dicataque. 2. Exsecrandus, diris devotus, *maudit, détestable, abominable*. Homo sacer et intestabilis. Ejus caput Jovi sacrum est, *sa tête fut vouée à Jupiter*.

SĀCERDOS, ōtis, m. *Prêtre*. SYN. Minister publicus DEI, sanctissimo sacerdotio præditus; antistes cerimoniarum et sacrorum; qui rebus divinis, qui sacris præest; qui sacrificia publica et privata procurat; sacerdotii religionibus venerandus. Flamen, fani antistes, sacrificulus, *flamine, prêtre des faux dieux*. EPITH. Castissimus, expulsus et exspoliatus sacerdotio, religiosus, sibyllinus. USUS: Præsto mihi fuere sacerdotes cum infulis. In collegio sacerdotum est. In numerum sacerdotum accipere.

SĀCERDŌTĀLIS, e, gen. com. *De prêtre, sacerdotal*. SYN. Quod ad sacerdotem pertinet.

SĀCERDŌTĪUM, ĩi, n. *Sacerdoce, ministère sacerdotal, dignité sacerdotale*. SYN. Sacerdotis munus. EPITH. Amplissimum, populaire, sanctissimum. USUS: Sacerdotium alicui mandare, dare, conferre, tribuere, (VULG. Beneficium,) *conférer la prêtrise*. Sacerdotium amplissimum

consequi, inire, ad sacerdotium eligi, in sacerdotium venire, *être ordonné prêtre*. Sacerdotium habere, sacerdotio præesse, sacerdotio præditum esse, *être prêtre*. Sacerdotio inaugurari, *devenir prêtre*. Expelli et exspoliari sacerdotio, *être dépouillé d'un bénéfice ecclésiastique, être de sa charge et de sa dignité*, exaugurari.

SĀCRA, ōrum, n. pl. *Service divin, cérémonie religieuse*. SYN. Religiones, sacrificia, res divina. PHRAS. Sacra peragere, *faire les fonctions saintes*. Res divinas facere; DEUM anniversariis sacris rite colere; sacra anniversaria facere, conficere; res divinas rite perpetrare; sacra obire; solemnia et stata sacrificia facere; sacra rite curare; perpetrare, quæ ad pacem DEUM pertinent; sacrificia publica et privata procurare; sacrum suscipere; solemnia suscipere; sacris operari.

SĀCRĀMENTUM, i, n, *Serment militaire; (t. de droit) action judiciaire, procès*. SYN. Solemne jusjurandum. EPITH. Justum, injustum. USUS: Obligare, adstringere aliquem militiæ sacramento. Sacramento teneri; solvere aliquem sacramento. Justo sacramento cum aliquo contendere, *intenter à qqn un procès en forme*. Injustis sacramentis fundos alienos petere, *par des procès injustes*.

Sacramenta, ōrum, n. pl. *Saints mystères*. SYN. Sacra mysteria. PHRAS. Sacra mysteria obire, *s'acquitter des saints mystères*. Sacra mysteria participare; divinorum mysteriorum usu animum procurare. Cf. [Eucharistia](#).

SĀCRĀRĪUM, īi, n. *Lieu où l'on serre les objets sacrés, sanctuaire, sacristie*. SYN. Locus, ubi res sacrae reponuntur aut asservantur. EPITH. Intimum, patrium, perantiquum. USUS: Sacrarium facere, constituere. Cf. [Templum](#).

SĀCRĀTUS, a, um, *Consacré, sanctifié, sacré*. SYN. Consecratus, dedicatus, dicatus, sacer; inauguratus, cum religione tum lege inviolatus. USUS: Sacratae leges. Cf. [Sacro](#).

SĀCRĪFĪCĀTĪO, ōnis, f. *Sacrifice, cérémonies religieuses*. SYN. Sacrificium. EPITH. Extrema.

SĀCRĪFĪCĪUM, īi, n. *Sacrifice*. SYN. Sacrum, res divina, res sacra. USUS: Sacrificia statuere, facere, factitare. Sacrificia violare, polluere. Ad sacrificium hostias præbere. Cf. [Missa](#), [Sacra](#).



SĂCRĪFĪCO, as, avi, atum, are, n. et a. *Préparer ou offrir un sacrifice, sacrifier*. SYN. Sacris operor; sacra facio, conficio; facio absolute. USUS: Summo Jovi sacrificare. Cf. [Sacra lito](#).

SĂCRĪFĪCŪLUS, i, m. *Sacrificateur, prêtre*. SYN. Qui sacra facit.

SĂCRĪLĒGIŪM, ii, n. *Pillage d'un temple, vol dans un temple*. SYN. Furtum rei sacræ. USUS: Sacrilegio se obstringere. Cf. [Sacrilegus](#).

SĂCRĪLĒGUS, a, um, *Qui dérobe des objets sacrés dans un temple*. SYN. Impius, sacrorum omnium hostis ac prædo nefarius. PHRAS. Sacrilegus erat, *c'était un voleur d'objets sacrés*. Fana expilavit; simulacra sanctissima e delubris religiosissimis sustulit; per scelus et latrocinium signa sanctissima nefario ausu sustulit; religiones maximas violavit; templa depopulatus est; sacella suffodit, incendit, oppressit; fana depeculatus est; templis antiquissimis impias et sacrilegas manus afferre conatus est; templo sanctissimis religionibus consecrato manus sacrilegas admovit, admolitus est. Templorum spoliator et expugnator; sacrorum omnium hostis, religionumque prædo erat.

(Sacristia, æ, f. VULG.), *Sacristie, lieu où l'on serre les objets sacrés et les ornements sacerdotaux*. Latine: Vestiarium templi; sacrarium in quo reponitur sacer ornatus et instrumentum; locus instrumenti sacri *vel* supellectilis sacræ. (Sacrista *vel* Sacristanus, VULG.), *Sacristain*. Latine: Ædituus, custos ædis sacræ.

SĂCRO, as, avi, atum, are, a. *Consacrer, sanctifier par la consécration*. SYN. Consecro, dedico, inauguro; religiosis cerimoniis augustius aliquid facio.

SĂCRŌSANCTUS, a, um, *Déclaré inviolable, sacré*. SYN. Religione ac lege inviolatus. USUS: Sacrosanctum in republica esse nihil potest, nisi quod populus sanxisset, *il ne peut y avoir de consacrées (inviolables) dans la république que les sanctions du peuple*. Ut sacrosancti viderentur. Sacrosanctam vacationem habere.

SĂCRUM, i, n. *Sacrifice*. SYN. Sacrificium, res divina. USUS: Sacris initiari. Sacra polluere. Sacrum facere. Cf. [Missa](#), [Sacra](#).

SÆPE, *Souvent*. SYN. Frequenter, crebro, identidem, sæpenumero, frequens. PHRAS. Sæpe in foro est, *il est souvent au forum*. Multum in foro est; sæpenumero, totos dies, frequentissime in foro versatur; raro a foro

abest; quam sæpissime in foro est; forum urget assiduus; frequens in foro est; forum frequentat assidue, aut ut rectius dicam, illic habitat. USUS: Sæpe et multum; semel et sæpius hoc mecum cogitavi. Semel atque iterum ac sæpius. Nimum sæpe id mihi venit in mentem.

SÆPĒNŪMĒRO, *Souvent, plus d'une fois*. SYN. Sæpe.

SÆVĪO, is, īi, ītum, ire, n. *Sévir, exercer sa fureur contre qqn*. SYN. Sævitiā in aliquem adhibeo, exerceo; crudelitatem in aliquem exerceo, adhibeo; in humiliores libidinose crudeliterque consulo; fœde in captos exerceo victoriam.

SÆVĪTĪA, æ, vel sævītēs, ēi, f. *Fureur, cruauté, rigueur, dureté*. SYN. Crudelitas. )( Clementia. USUS: Adhibere in famulos sævitiā. Cf. [Crudelitas](#).

SÆVUS, a, um, *Cruel, inhumain*. SYN. Crudelis, ferus. USUS: Sævi turbines exstiterē. Cf. [Crudelis](#).

SĀGA, æ, f, *Prophétesse, magicienne*. USUS: Saga anus.

SĀGĀCĪTAS, ātis, f. *Finesse, pénétration d'esprit, sagacité*. SYN. Calliditas, solertia. EPITH. Incredibilis, tanta. USUS: Incredibili ad investigandum sagacitate præditus. Cf. [Solertia](#).

SĀGĀCĪTER, *Avec finesse, pénétration, subtilement*. SYN. Callide. USUS: Tu illud sagacissime præsensisti. Sagacius odorari.

SĀGĀTUS, a, um, *Vêtu d'un sayon*. USUS: Galli sagati et togati.

SAGAX, ācis, omn. gen. *Qui a l'esprit pénétrant, sagace, habile*. SYN. Callidus, acutus, prudens. USUS: Sagax ad perspicienda pericula. Sagaces canes quod acute sentiant, *chiens à l'odorat subtil*. Homo, animal providum, sagax, multiplex. Mens acris et sagax. Cf. [Ingeniosus](#), [Acies](#), [Perspicax](#).

SĀGĪNA, æ, f. *Action d'engraisser, nourriture, aliments*. SYN. Cibus, offa ad saginandum apta. USUS: Plebem non auctoritate, sed sagina sibi conciliat, *il se concilie la multitude, non par l'autorité, mais par l'attrait des bons morceaux (plutôt par de bons repas que par de bonnes raisons)*.

SĀGĪNO, as, avi, atum, are, a. *Engraisser*. USUS: Sanguine saginatur.

SĀGITTA, æ, f. *Flèche*. SYN. Jaculum quod manu *aut* balista jacitur. USUS: Sagittas emittere. Ingentem vim sagittarum infundere ratibus. Ictus sagitta.

SĀGITTĀRIUS, ii, m. *Archer*. SYN. Barbari sagittarii.

SĀGŪLUM, i, n. *Petit manteau militaire*.

SĀGUM, i, n. *Manteau militaire*. SYN. Vestis militaris index belli, ut toga pacis. USUS: Saga sumere; ad saga ire, quod fiebat tumultus causa, *revêtir le manteau de guerre, c. à d., prendre les armes, s'armer en guerre (c'est ce que faisaient, en signe de guerre, tous les Romains, même ceux qui ne portaient pas, excepté les consulaires)*.

SAL, sālis, m. *Sel*. USUS: Multos modios salis simul edendos esse amicis aiunt. Commercium salis. Urbanitatis lepos, quo tanquam sale perspergatur oratio, *grâce, finesse dont on assaisonne le discours*.

SĀLĀRIUS, a, um, *Relatif au sel*. USUS: Vectigal ex annona salaria statuerunt, *du produit annuel de la vente du sel*.

SĀLĒBRA, æ, f. *Terrain raboteux, mauvais chemin; en parl. du style, inégalité, rudesse, aspérité*. SYN. Locorum offensiones, loca aspera et inæqualia. USUS: Ejus oratio sine salebra, ut sedatus amnis decurrit, fluit. Hærere in salebra, *demeurer embourbé*. Incidere in salebram.

SĀLĒBRŌSUS, a, um, *Raboteux, rude, inégal*. SYN. Asper, multas salebras habens.

SĀLES, ium, m. pl. *Finesse, bons mots, railleries mordantes*. SYN. Joci, facetiæ, urbanitas. EPITH. Barbari, salsiores, veteres, urbani. USUS: Specimen humanitatis, salis, leporis et suavitatis, *modèle de politesse, d'esprit enjoué, etc*. Urbani sales in dicendo plurimum valent. Cf Facetiæ, Jocus.

SĀLĪCĒTUM, i, n. *Saussaie, lieu planté de saules*. SYN. Locus salibus consitus.

SĀLĪNÆ, ārum, f. pl. *Salines, mine de sel*. SYN. Loca ubi sal conficitur.

SĀLĪNUM, i, n. *Salière*. SYN. Salillum, vas in quo sal reponitur.

SĀLĪO, is, ūi, saltum, ire, n. *Sauter, bondir*. USUS: Salire de muro. Cor mihi salit, *mon cœur palpite*.

SĀLĪVA, æ, f. *Salive*. SYN. Sputum.

SĀLIX, īcis, f. *Saule*. Genus arboris.

SALSĀMENTĀRĪUS, ĩi, n. *Marchand de salaison*. SYN. Qui salsamenta facit *aut* vendit.

SALSĀMENTUM, i, n. *Poisson salé, salaison*. SYN. Quod sale conditum est in diuturnum usum et cibum.

SALSĒ, *Avec esprit*. SYN. Facete.

SALSUS, a, um, *Fin, spirituel, ingénieux, mordant*. SYN. Facetus. ADV. Omnino. USUS: Accedunt salsiores joci quam veterum Atticorum, *il faut ajouter ces saillies, ces traits d'esprit plus piquants que l'atticisme même*. Homo salsus, facetus. Cf. [Facetus](#).

SALTĀTĪO, ōnis, f. *Action de danser, danse*. USUS: Intempestivi convivii, multarum deliciarum extrema comes est saltatio.

SALTĀTOR, ōris, m. *Danseur, mime, pantomime*. EPITH. Calamistratus. USUS: Histrioni actio, saltatori motus est certus datus.

SALTĀTŌRĪUS, a, um, *De danse*. USUS: Cum saltatorium illum versaret orbem, *ronde, danse en rond*.

SALTĀTŪS, ūs, m. *Danse religieuse*. SYN. Saltatio.

SALTEM, *Du moins, au moins*. SYN. At saltem, at certe, tamen, minimum. USUS: Fratres saltem exhibe.

SALTO, as, avi, atum, are, n. *Danser*. SYN. Moveo me ad numerum; motus do non indecoros; choros agito; tripudiis solemnique saltatu me exerceo; choreas duco. ADV. Palam. USUS: Nemo fere saltat sobrius. Aiunt saltare eam commode et elegantius quam probam deceret.

SALTŪŌSUS, a, um, *Riche en forêts*. SYN. Saltibus plenus. USUS: In loca saltuosa recessit exercitus.

SALTŪS, ūs, m. *Endroit boisé servant de pâturage, bois, forêt*. SYN. Silva. USUS: De saltu agroque communi vi detruditur.

SĀLŪBRIS, e, omn. gen. *Salutaire, salubre, sain*. SYN. Salutaris, utilis, sanitatem afferens, incorruptus. )( Pestilens. USUS: Salubris an pestilens annus futurus sit, *si l'année sera saine ou malsaine*. Sententiam dixit

saluberrimam et necessariam. Summa salubritate et amœnitate locus, sed aquis saluberrimus.

SĀLŪBRĪTAS, ātis, f. *La qualité salubre, salubrité*. SYN. Affectio sanitatem afferens. )( Pestilentia. USUS: Hostiarum exta, quorum ex habitu et colore tum salubritatis, tum pestilentiae signa percipiuntur, *les entrailles des victimes, dont l'état et la couleur annoncent la nature salubre ou malsaine de l'air*.

SĀLŪBRĪTER, *D'une manière saine salulaire*. USUS: Ubi refrigeraberis salubrius?

SĀLUM, i, n. *Mer*. USUS: Ærumnoso navigabam salo. In salum nave evector, *ayant cinglé en pleine mer*.

SĀLUS, ūtis, f. *Conservation de la vie, bien-être, santé; prospérité, salut*. SYN. Incolumitas, sanitas, requies, bonum. )( Exitium. EPITH. Afflicta, bona, cara, communis, desperata, dubia, dulcis, prope fatalis, improvisa, infestior, integra, magna, multa, perpetua, perspicua, plurima, posterior, precaria, publica, summa, universa, utilis. PHRAS. Salutem tuam strenue defendi, *j'ai défendu votre vie avec courage*. Ut caput tuum incolume esset; ut capiti tuo famæque consuleretur; ut salvum te præstarem, quanta potui contentione, egi; salutem tuam pro virili parte tueri allaboravi; salutis tuæ tuta atque integra conservatio semper mihi cordi fuit; salutis tuæ semper primam rationem duxi, habui; nunquam non tuæ saluti studiose consului, servivi; saluti tuæ nusquam defui. USUS: 1. Agebatur ea in re salus reipublicæ. Petebat a te salutem republ. Per te ejus salus afflicta est. Saluti ejus defuisti. Saluti consulere, servire, saluti esse, salutem dare, ferre, afferre. Salutem alicui reddere, restituere; ad salutem vocare, reducere. Salutem alicujus a principe deprecari. Salutem accipere, recuperare, retinere. 2. Salutandi ratio, *salut, salutations*. Tulliolæ meæ salutem dices, nuntiabis, mittes, imperties, adscribes. Salute accepta redditaque, *après avoir échangé des compliments, après s'être mutuellement salués*. 3. (Relinquo, valedico, VULG.), *abandonner*. Ego vero multam salutem et foro dicam, et curiæ.

SĀLŪTĀRIS, e, gen. com. *Salulaire, utile, bon, efficace*. SYN. Salubris. USUS: Consilium, remedium salutare. Civis beneficus et salutaris. Salutaris severitas. Cf. [Salubris](#).

SĀLŪTĀRĪTER, *Utilement, avantageusement*. SYN. Salubriter, utiliter.

SĀLŪTĀTIŌ, ōnis, f. *Salutation, salut.* SYN. Consalutatio, persalutatio. EPITH. Aptior, communis, grata, gratiosior. USUS: Salutationibus multum temporis consumitur. Salutatio inter exercitus facta. Ubi salutatio amicorum defluxit, litteris me involvo, *dès que mes amis ont fini leurs salutations, je me plonge dans mes livres.*

SĀLŪTĀTOR, ōris, m. *Celui qui vient saluer, client.* SYN. Deductorum magis officium est, quam saluatorum, *ceci est plutôt l'office de ceux qui accompagnent le candidat, que de ses clients.*

SĀLŪTO, as, avi, atum, are, a. *Saluer.* SYN. Salutem dico, nuntio; consaluto, persaluto, salutationem facio, salute aliquem impertio. ADV. Benigne, liberius, maxime, negligenter, plane. PHRAS. (Saluta illum meo nomine, VULG.), *saluez-le en mon nom.* Salutem illi meis verbis annuntia, nuntia; salute illum verbis meis imperti; salutem ei a me velim dicas; salvere illum verbis meis jube; amico a me multam salutem. USUS: Domus te nostra tota salutatur. Salutare benigne, comiter appellare unumquemque.

SALVĒO, es, ere, n. (*Formule de salutation.*) *Bonjour, saluer.* USUS: Vale, salve. Dionysium velim salvere jubeas, *salue Denys pour moi.* Salvebis a meo Cicerone, *salut de la part de mon cher Cicéron.*

SALVO, as, avi, atum, are, a. *Sauver (latin des bas temps).* SYN. Cedo in tutum, in tutum me demigro; salutem do, fero, affero; salutem reddo, salvum præsto, saluti sum. PHRAS. 1. Salvavi patriam, *j'ai sauvé la patrie.* Patriam servavi; ab exitio vindicavi; patriæ incendium exstinxī; patriæ salutem attuli, peperī, dedi. Opera mea stat patria. Cadentem, labentem patriam sustinui, confirmavi, excepi. Ego salus patriæ fui; a me salutem accepit patria; patriam ab exitio, a perniciē, ab interitu, a peste eripui, liberavi, tutatus sum. Sanavi patriæ mala; incolumitatem patriæ attuli; pestem abstuli; graviter laboranti patriæ opem tuli; a patria perniciem depuli. 2. Salvavit se tamen, *il se sauva enfin, il échappa.* In tutum cessit; in tutum emigravit; discrimen effugit; e periculo elapsus est; in tutum evasit; discrimen evasit; receptum tamen in loca tutiora habuit; ex discrimine emersit; salutem expedit; in loca tutiora se recepit. 3. (Pauci salvantur, VULG.), *peu d'hommes se sauvent, font leur salut.* Pauci salutem æternam consequuntur; cœlo potiuntur; salute æterna donantur; beatæ immortalitatis compotes fiunt; beatorum sedibus potiuntur. Cf. [Cœlum](#), [Beatus](#). USUS: Iterum salvabo rempublicam, si cessero.



SALVUS, a, um, *Conservé, bien portant, sain et sauf*. SYN. Incolumis, integer, conservatus. PHRAS. Salvo honore, salva venia, *sauf votre respect, avec votre permission*. Honos sit auribus; quod pace vestra dictum sit; verbo sit venia; si fas est ita loqui; præfandus mihi ea in re honos est. USUS: Salvis legibus, vectigalibus, sociis. Cæsar salvum te cupit. Status fortunarum salvus et incolumis mansit. Salva et integerrima sunt omnia ad exercitum, *tout à l'armée est dans un état excellent*.

SĀNĀBĪLIS, e, gen. com. *Guérissable*. SYN. Quod ad sanitatem reduci potest. USUS: Animus, morbus, malum sanabile.

SĀNĀTĪO, ōnis, f. *Guérison*. SYN. Sanitas, salus. EPITH. Certa, propria. USUS: Eorum malorum in una virtute posita est sanatio. Cf. [Remedium](#).

SANCĪO, is, xi, nctum et sancitum, cire, a. *Rendre inviolable, sanctionner*. SYN. Fero, decerno, constituo, scisco, confirmo. ADV. Diligenter, in posterum, penitus. USUS: Solon capite sanxit, ne quis, etc. De servis acerbum supplicium sanxit Cæsar. Ut vestram in posterum auctoritatem sanciret. Edicto sanxit prætor. Id lege communi et jure gentium sancitum est. Cf. [Decerno](#).

SANCTĒ, *Religieusement*. SYN. Auguste. USUS: Pie sancteque DEUM colere.

SANCTĪMŌNĪA, æ, f. *Sainteté, honneur, probité*. SYN. Sanctitas. EPITH. Summa. USUS: Quid mihi cum illa sanctimonia tua? Cf. [Virtus](#).

SANCTĪO, ōnis, f. *Sanction d'une loi*. USUS: Sanctiones foederum, pactorum.

SANCTĪTAS, ātis, f. *Pureté de mœurs, piété, sainteté*. SYN. Sanctimonia, sanctitudo. EPITH. Patria, vetus. USUS: Deos placatos efficit sanctitas, pietas, religio. Sanctitas est scientia colendi Numinis. Exemplum veteris sanctitatis Cato. Cf. [Probitas](#), [Virtus](#).

SANCTĪTŪDO, ĩnis, f. *Sainteté*. SYN. Sanctitas. USUS: Sanctitudo sepulturæ.

SANCTUS, a, um, *Honorable, respectable, pur, saint; loyal, vertueux*. SYN. Augustus, religiosus, castus, inviolatus; summa virtute, pietate, religione. PHRAS. Vir erat plane sanctus, *cet homme était très religieux*. Exemplum erat raræ innocentiae, spectataeque virtutis; quo nemo integrior

sanctiorque in civitate; summa erat in DEUM pietate ac sanctimonia; excellebat in eo rara morum sanctitas; vitæ sanctimonia in paucis eminebat. Cf. [Pius](#), [Probus](#), [Religio](#), [Virtus](#). USUS: Qui sancti? qui casti? nisi qui meritam diis immortalibus gratiam justis honoribus et memori mente persolvunt, *quels sont les hommes pieux et religieux, sinon ceux qui témoignent leur gratitude aux dieux immortels par de justes hommages?* Nullum est officium tam sanctum, tam religiosum, tam solemne, quod non avaritia violet. Nulla sancta societas, nec fides regni est.

Sancti, ōrum, m. pl. *Les Saints du ciel*. PHRAS. 1. Cœlo jam recepti; cœlestium agminibus inserti; quos in cœlum merita extulerunt; quibus ruinæ cœlestes instauratæ, et viduata magnam partem civibus suis urbs illa cœlestis ac beata, quasi deductis coloniis iterum completa est; quibus præmia, quæ exprimi nullis verbis possunt, eaque sempiterna in cœlo constituta sunt; quos ex infinita mortalium multitudine selegit DEUS, quo vitam puram et castam agentes in terris, postea beati ævo sempiterno fruerentur in cœlo; qui pro salute æterna decertantes, cœlestibus et immortalibus coronis digni judicati sunt; virgines quæ æstuantem in corporibus flammam restinguere, et pudicitiae suæ florem illibatum cœlo intulerunt; purpurati suo sanguine victores qui per mortes et vulnera regi suo præclarum testimonium dederunt; innumerabiles alii, qui e domandis cupiditatibus afflictandisque corporibus quotidie desudarunt. Cf. [Beatus](#), [Anima](#). 2. Sanctos colere, *honorer les saints*. Præcipuo quodam cultu ac honore venerari; eximio cultu ac præcipua religione sanctis deservire; ad sanctorum opem, fidem, clientelam confugere; in eorum fidem ac patrocinium se conferre; præcipua erga sanctos religione ferri, teneri. Cf. [Colo](#), [Honos](#).

SĀNĒ, *Sans doute, en vérité, certainement; beaucoup, extraordinairement*. SYN. Oppido, sane quam, licet. USUS: Acutus sane homo et probatus. Sane quam illum puduit. Hæc sint falsa sane: invidiosa tamen non sunt.

SANGUĪNĀRĪUS, a, um, *Sanguinaire, avide de sang*. SYN. Sitiens sanguinem, crudelis.

SANGUĪNĒUS, a, um, *De sang, sanglant, ensanglanté*.

SANGUĪNŌLENTUS, enta, entum, (poet.) *Sanglant, ensanglanté*. SYN. Sanguine atratus, respersus, foedatus; sanguine lubricus; cruentus.

SANGUIS, ĩnis, m. *Sang.* SYN. Vitalis in animante succus; cruor. EPITH. Ater, civilis, communis, decolor, domesticus, incorruptus, multus, paternus, plurimus, pristinus, quotidianus, timidus, tribunitius, verus. USUS: 1. Sanguinem incisa vena mittere, detrahere; venam ferire, solvere, incidere et sanguinem e brachio mittere, *pratiquer une saignée*. Sanguinis detractio, *saignée*. Cucurbitulis vitreis sanguinem extrahere, *poser des ventouses*. Sanguinis ex naribus cursus, *saignement de nez*. Sanguis emittitur, sequitur, manat, *le sang coule*. Sanguinis multum exasperatis faucibus reddidit, rejecit, *il a vomi du sang*. Sanguis suppressus est, stetit, constitit, *arrêter, étancher le sang*. Hauriendus aut dandus est sanguis. Respersæ fando nefandoque sanguine aræ. Plus in fuga sanguinis factum quam in dimicatione. 2. Cognatio, *race, origine, descendance, liens de parenté*. Magnam vim habet maternus paternusque sanguis. Transalpini sanguinis cognatio. 3. TRANSL. Iniquo iudicio sanguinem exsorbere, *enlever le sang, la fortune par un jugement inique*.

SĀNĪES, ěi, f. *Sang corrompu, humeur*. SYN. Putridus corruptusque sanguis aut humor. USUS: Saxa sanie taboque respergere.

SĀNĪTAS, ātis, f. *La santé (du corps comme de l'esprit)*. SYN. Salus, valetudo bona, integra valetudo, integritas valetudinis, corporis bona habitudo, firma corporis constitutio, firma corporis affectio. USUS: 1. Corporis temperatio, cum ea congruunt inter se quibus constamus, sanitas est. Homo integerrima et incorrupta sanitate. 2. Ratio, consilium rectum, *raison, bon sens*. Suum quemque scelus de sanitate deturbat. Oratione ad sanitatem aliquem revocare. Ad sanitatem redire. Sanitas animorum posita est in tranquillitate quadam ac constantia. Cf. [Sanus](#).

SANNĪO, ōnis, m. *Bouffon, plaisant*. USUS: Quid tam ridiculum quam sannio? ore, vultu, imitandis moribus, voce, corpore denique ridetur ipso, *quoi de plus risible que le bouffon? c'est sa bouche, son visage, ce sont ses imitations grotesques, sa voix, toute sa personne enfin qui provoquent le rire*.

SĀNO, as, avi, atum, are, a. *Guérir, rendre la santé*. SYN. Curo, medeor, sanum facio, ad sanitatem reduco, revoco; salutem do, reddo, restituo; morbum depello; morbo libero. ADV. Celeriter. PHRAS. 1. Ego te sanavi, *je vous ai guéri*. Ego te ad pristinam valetudinem revocavi; ego te jacentem, male affectum ad pristinam sanitatem perduxī; meo beneficio ad sanitatem

versus es; pristinas vires recepisti, recuperasti, confirmasti; ego sanitatem attuli; mea opera in pristinum valetudinis statum restitutus es. 2. Sanatus est tandem, *il est enfin guéri*. Cessit tandem morbus remediis; vis morbi levata est; morbo levatus est; concessit dolor medicamentis; recreatus a morbo est, convaluit; sanitatem recepit, recuperavit; morbus depulsus est. Cf. [Morbus](#), [Convalesco](#), [Confirmo](#). Usus; Rempublicam ægram curare, confirmare, sanare. Horum voluntates nefarias nullis remediis sanare potui.

SĀNUS, a, um, *Sain, en bon état, bien portant*. SYN. Firmus, valens, integris viribus, qui firmo est corpore, qui incorrupta est sanitate; salubris, salvus; sanæ mentis, sani consilii. )( Ægrotus, insanus, furiosus. ADV. Bene, male, vix satis. PHRAS. 1. Sanum te ac integrum quamprimum videre cupio, *je désire vous voir le plus tôt possible en bonne santé*. Firmum te ac valentem; viribus integris sensibusque; morbo defunctum videre quamprimum cupio; vires tibi et colorem redire vehementer cupio; nihil laboro nisi ut salvus sis; belle habeas, corpus tuum allevetur; ut morbo defunctis corpus habeas salubrius; tanta prosperitate valetudinis utaris quæ medicamentis nullis indigeat; ne quæ diuturni morbi reliquiæ redeant; confirmatum e morbo videre quamprimum cupio. 2. Vide ut sanus permanes, *prenez soin de vous conserver bien portant*. Non solum salutis, sed virium etiam et coloris rationem habere te volo. Valetudini tuæ diligenter consule; depone omnia, et corpori servi; indulge valetudini tuæ; cura ut firma sis corporis affectione; veterem imbecillitatem abjicias; ut quæ valetudini tuæ maxime conducunt, diligenter adhibeas; ut sanum te præstes et sospitem; ut bonam corporis habitudinem retineas; operam da ut etiam atque etiam valeas; valetudinem tuam cura diligenter; tu, velim, ut valetudinem tuam confirmes. Cf. [Valetudo](#). Usus: Sanum aliquem facere. Sana ac salva respublica. Nihil in ejus oratione, nisi sanum et sincerum, *il n'y avait rien dans sa diction qui ne fut sobre et sain*. Homo sanæ mentis, sani consilii.

SĀPĒENS, entis, omn. gen. *Sage, raisonnable, intelligent*. SYN. Bene sanus, magni consilii, divina mente et consilio præditus; alta quadam mente et sapientia præditus; omnis divini humanique juris consultissimus. )( Stultus. ADV. Perfecte, plane, sero, valde. PHRAS. Sapientem, qualis tu es, decet veram laudem in una virtute collocare, *un homme sage, tel que vous, doit placer la véritable gloire dans la vertu seule*. Tuæ sapientiæ est; sapientis est, qualem te habemus, ad eam sapientiam spectat, pertinet, qua

tu excellis; tuum est, qui sapientia præstas, in quo sapientiæ plurimum; pectus sapientia munitum decet pro certo habere, veram laudem ab una virtute nasci, fluere, exsistere, proficisci. USUS: Qui maxime perspicit quid in unaquaque re verissimum sit, quique et acutissime et celerrime potest videre et explicare rationem, is sapientissimus haberi solet, *celui qui découvre la vérité en toute chose, qui peut la saisir d'un regard perçant et prompt, et tout aussitôt la faire comprendre, passe pour un modèle de sagesse*. Sapientissimum esse dicunt eum cui quod opus sit, ipsi veniat in mentem; proxime accidere ad illum, qui alterius bene inventis obtemperet. Homo ad conjecturam sapientissimus. In sapientem non cadit, alieno gaudere malo. Sapiens aciem in omnes partes intendit, ut quemcumque casum fortuna invexerit, hunc apte et quiete ferat.

SÄPIĒTER, *Prudemment, raisonnablement*. SYN. Scite, persapienter, considerate. )( Temere. PHRAS. Ostendam sapienter a me factum, *je prouverai que j'ai agi sagement*. Factum meum rationibus tuebor; rationem probe reddam consilii mei argumentis; minime dubiis agam, tuebor, defendam, sustinebo, probabo causam meam; argumentis id agam, ut non casu, temere, inani quadam voluntate, repentino mentis impetu, nulla satis firma certaue causa impulsus, commotus, adductus id fecisse me homines intelligant. Quod feci, ostendam jure, consilio factum; optimis de causis, ratione suadente, ratione duce, certo judicio, recte et considerate factum; ita factum ut reprehendi non possit; factum meum ab omni reprehensione longissime abesse. Quod feci, ostendam ita factum ut temeritatem, imprudentiam, inopiam consilii reprehendere, objicere mihi nemo possit; ut non modo damnare, incusare, vituperare, exagitare, vitio dare facti mei consilium, sed ne in controversiam quidem, in dubium vocare quisquam possit. USUS: Sapienter et fortiter casus humanos ferre. Considerate quam sint provisæ sapienter, *voyez comme il a été pourvu à tout avec sagesse*.

SÄPIĒNTĪA, æ, f. *Intelligence, raison, bon sens; sagesse*. SYN. Prudentia, rerum cognitio, philosophia; lumen animi, ingenii, consilii. )( Temeritas. EPITH. Admirabilis ac singularis, callida, antiqua, carior, comes naturæ et adiutrix hominis, custos et procuratrix hominis, digna opinione et cognomine alicujus, erudita, excellens perfectaue, gloriosa, incredibilis, pene divina, jucunda, copiose loquens, magna, mater omnium bonarum rerum, moderatrix omnium rerum, nova. USUS: Sapientia est rerum

divinarum humanarumque cognitio, ars vivendi, hominis custos et procuratrix, comes naturæ et adjutrix, mater omnium bonorum, moderatrix rerum omnium, qua nihil præstabilius hominum vitæ datum est, *la sagesse est la connaissance des choses divines et humaines, etc.* Magnam sapientiam consequi. Sapientia munitum esse; sapientia præstare.

SĂPIŎ, is, ũi *vel* īvi *vel* īi, ere, n. et a. *Être intelligent, sage, judicieux.* SYN. Intelligo, video, sapientia præditus sum. ADV. Sero, plane. PHRAS. Si saperes, hæc caveres, *si vous étiez sensé, vous prendriez garde à cela.* Si quid videres; si satis sanus esses ac sobrius; si via recta reputares tecum; si sana mente esses; si mentem gestares sanam ac sinceram; si mens tibi constaret; si sana mens esset; si quid non modo sapientiæ, sed vel sanitatis haberes; si quid sapientia posses consilioque; si pectus gereres sapientia munitum; si dispiceres satis ac provideres in quæ mala te induas, missa faceres ista. USUS: Puer cum primum sapere cœpit, plusquam cæteri sibi sapere videtur, *l'enfant dès qu'il commence à avoir de la raison, à être raisonnable.* Tibi semitam non sapis, et alteri viam monstras. Populus est moderatior, quoad sentit et sapit tuerique vult per se constitutam rempublicam, *le peuple est assez modéré, tant qu'il conserve le sentiment et le bon sens, et qu'il veut maintenir la forme de gouvernement établie par lui-même.* Cf. [Prudens](#).

SĂPOR, ōris, m. *Saveur, goût.* SYN. Quod gustatu percipitur. USUS: 1. Voluptas, quæ sapore percipitur. Is non odore, non tactu, non sapore capitur. Cibus boni, grati, jucundi saporis (sapidus, VULG.). 2. Sal, urbanitas, *plaisanterie fine, raillerie de bon goût.* Homo sine lingua, sine sapore, sine sensu, stupidus. Sapor vernaculus, *manières élégantes, polies.*

SARCĪNA, æ, f. *Bagage, fardeau.* USUS: Alicui sarcinam imponere.

SARCĪO, is, sarsi, sartum, ire, a. *Raccommoder, réparer, rétablir.* SYN. Reficio, compenso; cursu tarditatem, officiis cessationem corrigo. USUS: Damnum illatum, injuriam sarcire. Crebritate et magnitudine officiorum priorem cessationem sarciam. Cf. [Compenso](#), [Renovo](#).

SARCŪLUM, i, n. *Sarcloir.* SYN. Instrumentum quo segetes sarciantur, *id est*, a loliis repurgantur.

SĂRISSA, æ, f. *Longue lance des Macédoniens.* SYN. Hasta Macedonica.



SARMENTUM, i, n. (sæpius in plurali). *Sarment, bois que pousse le cep et que l'on coupe.* USUS: Sarmentorum amputatio. Vitis putanda est, ne sarmentis silvescat.

SARRĀCUM, i, n. *Chariot de transport.* Genus vehiculi.

SARTOR, ōris, m. *Celui qui répare.* USUS: Sartor satorque scelerum.

SARTUS, a, um, *Amélioré, réparé.* (Jungitur semper adj. tectus). SYN. Incolumis, salvus, integer. USUS: Imperium, rempublicam sartam tectam servare. Amicum ab omni periculo ac detrimento sartum tectum præstare. Cf. [Integer](#).

SĀTĀGO, is, ere, n. *Être dans l'embarras; donner tous ses soins à une chose.* SYN. Elaboro, enitor, operam do, magno studio aliquid ago; industriam in re pono; animum in rem *vel* ad rem adjicio; omne consilium, opem ac operam, curam, studium, diligentiam, laborem ad rem confero; summa ope nitor; omni ope ac opera annitor, enitor; nervos omnes contendo; omnem lapidem moveo; omnes machinas adhibeo; manibus pedibusque conor; cogitationem omnem in re figo, loco; totus sum in ea re; hoc unum spectat mea industria; versor in hoc studio totus, hac in re mens tota ac studium versatur; id unum laboro; ad hoc nervos omnes intendo; id unum nervis omnibus contendo. USUS: Multum rerum suarum satagit. Cf. [Studeo](#), [Sollicitus](#), [Applico](#).

SĀTELLES, ĭtis, m. *Garde du corps, satellite; fauteur de, complice.* SYN. Stipator, minister, apparitor, custos corporis, potestatis administer; assuetæ corporis custodiæ. EPITH. Diligentissimus. USUS: Manlius audaciæ administer et satelles. Scelerum satelles, administer cupiditatum.

SĀTĪĒTAS, ātis, f. *Satiété, dégoût, ennui.* SYN. Fastidium. )( Cupiditas. USUS: Satiетatem afferre, parere, facere, dare; satietate afficere, *remplir de dégoût.* Satiетas rei me cepit, tenet; satietate defatigatus, defessus sum, *être accablé d'ennui, de dégoût.* Satiетati occurrere; satietatem relevare, *prévenir la satiété.* Satiетatem vitare, fugere, *fuir l'ennui.* Satiетatem depellere, vincere, superare, *vaincre ses dégoûts.* USUS: Studiorum omnium satiетas vitæ facit satietatem, *c'est la satiété de tous les goûts qui fait la satiété de la vie.*

1. SĀTĪŌ, as, avi, atum, are, a. *Rassasier, assouvir.* SYN. Saturo, expleo, satietatem affero; satietate afficio; famem expleo, pasco. )( Exhaustio.

PHRAS. Legendo satiari non potuit, *il ne put se rassasier de lire*. Infinita, inexhausta cupiditas saturari legendo non potuit; expleri mens ejus legendo non potuit; expleta a lectione recedere non potuit; a lectione depelli non potuit; satietatem nullam insaturabilis legendi cupiditas admisit; legendi nulla illum unquam satietas cepit, tenuit. USUS: Satiare odium, explere cupiditates. Auditor ne similitudinis fastidio satietur. Satiari delectatione non possum, *je ne puis me rassasier de les contempler (ces merveilles)*. Frugali cœna naturæ desideria satiare et explere, *satisfaire son appétit naturel par un frugal repas*.

2. SĀTĪŌ, ōnis, f. *Action de semer, semailles*. SYN. Satum. EPITH. Æquabilis, perpetua. USUS: Jugera sationum suarum profiteri.

SĀTIS, *Assez*. SYN. Sat; satis superque; sane. PHRAS. Sed jocorum satis est, *mais assez de plaisanteries*. Sed de joco satis est; affatim prorsus; jocorum satis superque; abunde est; satietas nos tandem jocandi capiat. Satur sum jocorum, sed hic finis sit jocandi. USUS: 1. Hæc subtilius, quam satis est, disputantur. Laudis, plusquam satis est, avidus. Satis superque hæc audivimus. Satis est causæ, quare nolimus. 2. Satis accipio, satis do, *recevoir, donner une caution*. Quibus a prædibus satis accipiet, iisdem ipse, quod peto, satis det. Qui pro sociis transigit, satis dat neminem eorum postea petiturum.

SĀTISDĀTĪŌ, ōnis, f. *Action de donner caution*. SYN. Vadimonium. USUS: Sunt aliquot satisdationes secundum mancipium.

SĀTISFĀCĪŌ, is, fēci, factum, ere, n. *Satisfaire à, s'acquitter de*. SYN. Impleo, placeo, morem gero; quod debeo, solvo; expleo odium *vel* cupiditatem; respondeo opinioni, expectationi, iudicio. USUS: Satisfacere officio suo erga aliquem, naturæ, legibus. Amori erga te meo satisfactum puto. Nunquam mihi pro tuis in me injuriis satisfacies. Cumulateque satisfactum est tibi. Vel ex supervacuo satisfecimus.

SĀTISFACTĪŌ, ōnis, f. *Satisfaction donnée née à une personne qu'on a blessée, réparation, excuse*. SYN. Purgatio. USUS: Satisfactionem meam non accipis?

SĀTĪUS EST, *Il vaut mieux*. SYN. Præstat, melius est. USUS: Mori satius est quam turpiter vivere. Cf. [Potius](#).

SĀTOR, ōris, m. *Semear*. SYN. Seminator.

SĀTUR, ūra, ūrum, *Qui a pris suffisamment de nourriture, rassasié.* SYN. Plenus, satiatus.

SĀTŪRĪTAS, ātis, f. *Rassasiement, satisfaction des besoins physiques.* SYN. Satietas.

SĀTŪRO, as, avi, atum, are, a. *Rassasier, nourrir.* SYN. Expleo, satio. USUS: Explevi animos invidorum, placavi odia imperitorum, saturavi perfidiam perditorum. Sanguine se saturavit civium, *il s'est abreuvé du sang des citoyens.* Cf. [Satio](#).

SĀTŪS, ūs, m. *Semilles; production, paternité, race.* SYN. Satio. EPITH. Humanus, primus. USUS: Ex cœli satu terræque conceptu editus. Parentum optimorum satu editus adolescens. Philosophia extrahit vitia et præparat animum ad satus accipiendos, *la philosophie déracine les vices et prépare les âmes à recevoir les semences (des vertus).*

SAUCĪĀTĪO, ōnis, f. *Action de blesser, blessure.* SYN. Vulneratio.

SAUCĪO, as, avi, atum, are, a. *Blesser.* SYN. Vulnero, consaucio, vulneribus afficio. ADV. Graviter, leviter. Cf. [Vulnus](#).

SAUCĪUS, a, um, *Blessé.* SYN. Vulneratus, vulneribus affectus, mortifero vulnere ictus. USUS: Medea amore saucia. Saucios et confectos ex acie efferre.

SAXĒTUM, i, n. *Lieu pierreux.* SYN. Locus saxis plenus.

SAXĒUS, a, um, *De rocher, de pierre.* USUS: Moles saxeæ.

SAXŌSUS, a, um, *Rempli de pierres.* SYN. Saxis impeditus. USUS: Loca saxosa.

SAXUM, i, n. *Pierre, rocher.* SYN. Silex, lapis, rupes, cautes. EPITH. Saxa aspera, prærupta. PHRAS. Saxa in eum conjecerunt, *ils lui jetèrent des pierres.* Saxis facta lapidatio; lapides in eum miserunt, jecerunt; lapidibus eum appetivere; lapidum ictu incessebant. USUS: Saxorum asperitates. Ventum ad rupem ita rectis saxis, ut, etc. Ingentis magnitudinis saxa per montium prona devolvunt. Exesæ fluctibus rupes, saxa invia et præruptæ cautes.

SCĀBELLUM, i, n. *Petit banc, tabouret.* SYN. Scamnum humile.

SCĀBER, ra, rum, *Rude, raboteux; sale, malpropre*. SYN. Asper. USUS: Pectus illuvie scabrum.

SCĀBIĒS, ēi, f. *Gale, lèpre*. USUS: Scabies corpora invasit, et contagium mali etiam in alios vulgatum est.

SCĀBO, is, ere, a. *Gratter, se gratter*. USUS: Muli mutuum scabunt.

SCĀLÆ, arum, f. pl. *Escalier, échelle*. USUS: Sub scalas se conjecit.

SCALMUS, i, m. *Cheville où se meut la rame*. SYN. Lignum, quo nituntur remi.

SCALPO, is, psi, ptum, ere, a. *Tailler, couper, sculpter*. SYN. Incido (VULG. sculpo). USUS: Ad pingendum, fingendum, scalpendum. E saxo scalptus aut ebore dolatus.

SCALPELLUM, i, n. *Scalpel, lancette*. SYN. Chirurgi ferrum. USUS: Scalpellum sanæ parti adhibere.

SCALPRUM, i, n. *Instrument, outil tranchant*. Instrumentum artificum.

SCAMNUM, i, n. *Banc, escabeau*. SYN. Sedes, scabellum.

(Scandālum, i, VULG.), *Scandale*. SYN. Offensio, pravum exemplum; res mali, pessimi exempli. PHRAS. (Cave ne des scandalum, VULG.), *prenez garde de donner le scandale*. Cave, ne ætati maxime lubricæ atque incertæ vita tua nequitiae exempla præbeat; ne periculosam exempli imitationem filiis prodas; ne tua perversitate offensionem præbeas; ne quid malo exemplo facias aut dicas; ne contagione morum alios evertas; ne quid offendas exempli pravitate; ne barbaræ licentiæ exemplum in mores hominum transferas; ne mores tuos in alios transfundas. Cf. [Exemplum](#).

SCANDO, is, di, sum, ere, a. *Monter à, grimper à, escalader*. SYN. Ascendo, conscendo. PHRAS. Montem scandere, *gravir une montagne*. Superare montis verticem; in ardua evadere; superare iniquitatem loci; occupare montis jugum.

SCĀPHA, æ, f. *Esquif, barque, canot*. SYN. Linter longis navibus subserviens, navicula. USUS: E navi in scapham se conjecit.

SCĀPHĪUM, īi, n. *Coupe en forme de nacelle*. SYN. Scyphus in scaphæ modum formatus.

SCĀPŬLĀE, ārum, f. pl. *Épaules de l'homme et des animaux*. SYN. Humerus.

SCĀTĒO, es, ere, n. *Sourdre, couler*. SYN. Scaturio. Cf. [Plenus](#).

SCĀTŪRĪO, is, ire, n. *Jaillir, couler abondamment*. SYN. Emano, effluo, erumpo. Cf. [Origo](#).

SCĒLĒRĀTĒ, *Criminellement*. SYN. Per summum scelus, nefario scelere. USUS: Bellum scelerate susceptum, sceleratissime gestum.

SCĒLĒRĀTUS, a, um, *Criminel, impie, infâme, scélérat*. SYN. Consceleratus, scelestus, nefarius, improbus, impius, scelere contaminatus, omni scelere coopertus. PHRAS. Homo sceleratissimus, *un scélérat*. Homo post homines natos turpissimus, omni flagitio contaminatus; omnium scelerum flagitiorumque documentum; homo nefarius, ex omni scelerum colluvione natus; unus omnium latronum teterrimus; libidine et ira effrenatus; in omni genere flagitiorum volutatus. Homo omnium, quos terra sustinet, consceleratissimus; omnibus divinis humanisque obrutus sceleribus, nec pro scelere, sed monstro habendus. Homo crudelitate cæcus ac scelere, sacrilegus, perjuriis assuetus; vitiorum ac probrorum plenissimus; omnibus flagitiis nobilitatus; omnibus vitiis deformatus; affluens omni scelere; monstrum ex cœno et sanguine concretum. Homo summis sceleribus obstrictus; furens audacia, scelus anhelans, maximo furore inflammatus. Homo bipedum nequissimus; promptus ad vim, paratus ad seditionem, audax ad omne facinus, ad audendum projectus; ad omnem nequitiam educatus, eruditus, projectus; omnibus flagitiis coopertus. Homo in quo nihil est, præter maxima peccata maximamque pecuniam; qui multa in DEUM hominesque, impie, nefarie commisit, plurimis se sceleribus obstrinxit; qui maxima in se scelera concepit; omnia repagula juris et honestatis, pudoris et officii perfregit; qui in omnia se flagitia ingurgitavit, omnia divina et humana jura nefario scelere polluit. Fingi flagitium nullum potest, quo se ille non contaminaverit; ejus vita omnibus flagitiis est inquinata. Homo summorum facinorum, omnium flagitiosorum postremus et in quo omnia sunt ad perniciem profligata; scelerum omnium artifex et architectus. Homo insignite nequam; quo in portento cum summa turpitudine summa impudentia est conjuncta. Homo immani natura, moribus feris ac omni vitiorum genere infamibus. USUS: Impurus homo ac sceleratus. Cf. [Commaculo](#), [Improbus](#).

SCĒLESTĒ, *Criminellement*. SYN. Scelerate.

SCĒLESTUS, a, um, *Criminel, scélérat*. SYN. Sceleratus. PHRAS. Scelestos homines urbe pellerē, *chasser les méchants de la ville*. Scelerum sentinam ex urbe ejicere; vitiorum sentinam exhaurire. Homines furentes audacia, scelus anhelantes, pestem patriæ nefarie molientes ex urbe emittere, ejicere, depellere; monstris illis ac prodigiis scelerum, a quibus pernicies certa comparata esset civibus, ex urbe ejectis, rempublicam relevare ac recreare.

SCĒLUS, ĕris, n. *Crime, forfait, attentat*. SYN. Flagitium, facinus, fraus capitalis, atrocitas sceleris. EPITH. Acerbissimum, alienum, apertum, clandestinum, consulare, detestabile, domesticum, immane, impium, importunum, inauditum, incredibile, indignum, inexpiabile, insigne, intestinum, meditatum, nefandum, tantum, usitatum. PHRAS. 1. Scelus atrox admisit, *il a commis un crime épouvantable*. Nefarium ac scelestum facinus ausus est; atrox, singulare maleficio admisit, contraxit, grande piaculum admisit, contraxit; capitalem fraudem ausus est; inexpiabile facinus admisit; cupiditas effrenata præcipitem animum ad ultimum nefas impulit; maximo se scelere adstrinxit, contaminavit, devinxit, alligavit; scelus ingens admisit, suscepit, edidit; cum multa improbe, multa audacter ac perfectissime fecerit, gravissimum tamen scelus tum concepit, molitus est, fecit, perfecit, cum, etc. 2. (Sceleris complex est, VULG.), *il est complice du crime*. Sceleris societate conjunctus, culpæ socius, criminis conscius ac particeps; in eodem scelere versatus est; ejus facinoris satelles et administer fuit. 3. Non est simplex scelus hoc, *ce crime est multiple*. Nullum scelus abest ab eo scelere; in uno illo scelere insunt omnia scelera; multiplex in uno facinore crimen est; scelerum genus omne uno in facinore continetur. USUS: Scelerum architectus et machinator. Scelus atrox concipere, suscipere, *commettre*. Scelus scelere cumulare, *se couvrir de crimes*. Omnium scelerum genere imbutus. In scelere volutari. Abesse a scelere longissime; scelere solutus, a scelere liberatus est. Cf. [Conscientia mala](#), [Crimen](#).

SCĒNA, æ, f. *Scène de théâtre, théâtre*. SYN. Cavea; fabula. EPITH. Argentea, magna, referta sceleribus. USUS: Ludorum elegantia, scenæ magnificentia. In scenam redire. Scenæ servire, tempori se accommodare, *s'accommoder aux circonstances*. De scena decedere.



SCĒNĪCUS, a, um, *Relatif au théâtre; subst. Acteur, comédien.* USUS: Scenicæ personæ, ut mimi, histriones.

SCEPTRUM, i, n, *Sceptre.* USUS: Rex cum purpura et sceptro et insignibus regiis.

SCHĒDA, æ, f. *Feuillet, page, manuscrit.* SYN. Tabella; pagella.

SCHĒMA, ātis, n. *Figure de rhétorique.* USUS: Verborum ornamenta et sententiarum lumina quæ schemata Græci vocant.

SCHŌLA, æ, f. *Lieu où l'on enseigne, école.* SYN. Ludus litterarius, gymnasium. PHRAS. 1. Sunt ibi scholæ publicæ, *il y a ici des écoles publiques.* Patet ibi litterarum ludus, quo juvenus in disciplinam convenit; est ibi doctrinarum sedes nobilis, ad quam disciplinæ causa juvenus frequens concurrit; est ibi nobilium ingeniorum altrix gymnasium; est optimarum artium domicilium; litterarum, divinæ humanæque scientiæ officina fama nobilis; habent ibi et bonæ artes suum sacrarium, et quoddam quasi Musarum templum; nec scholasticæ palæstræ copia deest. 2. Multi hic scholam frequentant, *ici bien des gens fréquentent l'école.* Frequens hic juvenus in disciplinam convenit; frequens hic juvenus disciplinæ causa ad præceptores concurrit; frequentes hic magistris operam dant; multi hic studiorum causa in ludum eunt, scholas obeunt, gymnasium terunt. Cf. [Frequento](#). 3. Scholam amplius non frequentat, *il ne va plus à l'école.* Ludo multam salutem dixit; manum ferulæ subduxit; bonarum artium disciplinis nuntium remisit. USUS: Homo e schola atque a magistro recens. Scholæ strepunt discentium vocibus. Schola soluta, dimissa, *à la fin de la classe.* Scholam explicare, in librum conferre, id est, quæstionem umbratilem, *traiter une question, faire un livre, un traité.*

SCIĒENTER, *Savamment, habilement.* SYN. Scite, intelligenter, apte. USUS: Scienter versari in re aliqua. Iis, quæ habes, scienter utere et modice.

SCIĒNTĪA, æ, f. *Science, savoir, connaissance; art, habileté.* SYN. Doctrina disciplina, rerum cognitio, intelligentia, prudentia. )( Inscitia, ignoratio. EPITH. Admirabilis et incredibilis, pene divina, certissima, civilis, excellens, eximia, finitima, litigiosa, necessaria obscurior, par, peregrina, externa, perfecta, potior, præstabilis, quæstuosa, similis, summa, tanta, tenuis, vicina, utilis. PHRAS. 1. Scientiæ in scholis cum virtute sunt conjungendæ, *dans les écoles, il faut joindre la vertu à la science.* In

gymnasiis progressionem, progressus non in bonis tantum artibus, sed in virtutibus etiam juvenis faciat, necesse est; in scholis non ingeniarum solum artium studia, sed virtus etiam divinusque cultus vigeat; juvenis in schola disciplinis simul et virtutibus imbuatur et erudiatur; qui scholas frequentant, non doctrinae modo, sed virtutis quoque studiosi sint; scholarum alumni diligentiam omnem ad comparandam tum doctrinam, tum virtutem adhibeant, necesse est. In scholis virtus a litteris abesse, segregari non debet; in societatem doctrinae, virtutis studium se offerat necesse est. 2. Scientiam in geometricis non vulgarem habet, *il est fort habile dans la géométrie*. Geometricis litteris perfecte est eruditus; geometriam penitus cognovit, callet omnino; in geometria excellit, vincit omnes, nemini secundus est, parem habet neminem, superior est omnibus; geometricis disciplinis apprimè excultus est; in geometricis litteris ita processit, ut ad summum pervenerit. USUS: Omnes trahimur ad scientiae cupiditatem. Scientias facile percipere. Aliquid scientia comprehendere. Habere scientiam multarum artium. Scientias alicui tradere. Oratoris actio scientia non continetur, *le débit, l'action oratoire n'est pas une affaire de science*. Scientia rei militaris, oratoriae, juris civilis.

SCILICET, *Cela s'entend, bien entendu, naturellement, sans doute*. SYN. Videlicet, nempe, nimirum, certo, profecto, nam, enim. USUS: Quis? tu ipse scilicet. Arma quaerenda sunt scilicet, ut novum dominum patiamur. Brutus terram osculo contigit: scilicet quod ea communis mater omnium mortalium esset, *Brutus baisa la terre, parce que la terre est la mère commune des mortels*.

SCINDO, is, scīdi, scissum, ere, a. *Déchirer, diviser, séparer violemment*. SYN. Conscindo, discindo, seco, reseco, amputo, caedo, findo, diffindo. USUS: Ipse dolorem meum ne scindam, *pour ne pas rouvrir moi-même ma blessure*. Comam scindere.

SCINTILLA, æ, f. *Étincelle*. SYN. Igniculus. USUS: Neque scintilla deterrimi belli relinquatur, *pour anéantir jusqu'à la dernière étincelle de cette guerre infâme*.

SCINTILLO, as, avi, are, n. *Étinceler, briller*. SYN. Splendo, emico. USUS: En, ut oculi scintillant.

SCĪO, scis, scīvi vel scīi, scītum, scire, a. *Savoir, connaître; apprendre; pouvoir*. SYN. Habeo, teneo, cognosco, cognitum habeo, non ignoro, non

sum nescius, scientiam meam non fugit; me non latet, præterit; scientia comprehendo, scientiam habeo, perspectum mihi est, mihi conscius sum, mihi de re aliqua certum est; apertum mihi est, non obscurum, notum mihi est; patet mihi res, in promptu est, non est ignotum, liquet, exploratum perspectumque habeo. )( Nescio. ADV. Admodum, nihil, celeriter, certo, latine, græce, lente, luculenter, mature, mediocriter, melius, plane, probe. PHRAS. 1. Scio res tuas omnes et consilia, *je connais vos affaires et vos desseins*. Non sum rudis rerum tuarum; probe scio, non est occultum, exploratissimum mihi est; non me fallit non me fugit, quid agas, quid moliaris. Ad me quoque rerum tuarum conscientia pertinet, quando ipse me conscius voluisti. Patent res tuæ ac consilia, quando ipse me eorum participem fecisti. 2. Scio quid agam, *je sais ce que je dois faire*. Certum habeo, quid agam; exploratam et explicatam habeo rationem consilii, salutis meæ. Quemadmodum expediam exitium hujus rei, reperi. Deliberatum cum animo habeo meo, quæ consilii ratio mihi sit tenenda, ineunda. 3. Scio multos mihi esse perinfectos, *je sais que j'ai beaucoup d'ennemis*. Haud me fallit; haud ignarus sum; non sum nescius; satis gnarus sum, multos animo in me esse perinfecto. Compertum habeo; exploratissimum habeo; pro certo, pro comperto, pro explorato habeo; certum, cognitum, perspectum, exploratum habeo, multos perinfecto esse in me animo. Cf. [Cognosco](#). 4. Nihil adhuc scio de re, *je ne sais encore rien de cela*. Nihil comperti habeo; res etiamnum clam me est; fugit etiamnum, latet me res ea. Cf. [Nescio](#), [Ignoro](#). USUS: Latine luculenter scio. De iis nihil scire aut existimare queo. Sed non venerat, quod sciam, *mais il n'était pas venu, que je sache, à ma connaissance*. Prudens sciensque fecit, *il l'a fait sciemment, de propos délibéré*.

SCĪPIŌ, ōnis, m. *Bâton*.

SCISCĪTOR, aris, atus sum, ari, d. a. *S'enquérir, s'informer*. SYN. Scitor, quæro, percontor. USUS: Ab *vel* ex aliquo sciscitari sententiam. Sciscitari de aliqua re. Cf. [Interrogo](#).

SCISCO, is, scīvi, scītum, ere, a. *Chercher à savoir, s'enquérir*. SYN. Sancio, edico, scitum facio. ADV. Nominatim. USUS: Sciscere legem, *sanctionner une loi*.

SCĪTĒ, *Habilement, avec goût, élégance*. SYN. Scienter, non inscite. USUS: Statua scite et venuste facta, *statue d'une beauté et d'un travail*

*parfaits. Scite dicere aliquid, parler avec finesse.*

SCĪTOR, aris, atus sum, ari, d. *S'informer de qqche.* SYN. Sciscitor.

SCĪTUM, i, n. *Décret.* SYN. Lex, jussum. USUS: Brutus scitum fecit, ne, etc.

SCĪTUS, a, um, *Fin, délicat.* SYN. Lepidus, elegans, festivus. USUS: Scito sermone et Attico loqui, *dans un style savant et attique.* Vetus illud Catonis admodum scitum est, qui mirari se aiebat quod non rideret aruspex, aruspice quum vidisset, *ce mot si spirituel de Caton, qui s'étonnait, disait-il, qu'un aruspice pût en regarder un autre sans rire.* Cf. [Venustus](#).

SCŌPÆ, ārum, f. pl. *Balai.* EPITH. Dissolutæ. USUS: Scopæ, ut est in proverbio, dissolutæ, *balai tout défait, c. à d., homme bon à rien* (PROV.).

SCŌPŪLŌSUS, a, um, *Plein de rochers, semé d'écueils.* USUS: Mare infestum et scopulosum. Intelligo quam scopuloso et difficili loco verser.

SCŌPŪLUS, i, m. *Rocher, écueil.* SYN. Saxum. USUS: Navis ad scopulum afflicta. Ad scopulum offendere. Nunquam tuas rationes ad eos scopulos appulisses, *vous ne seriez point venu vous heurter contre ces écueils.* Syrtim patrimonii scopulum libentius dixerim, *je dirai plus volontiers l'écueil que la syrte d'un patrimoine.*

SCŌPUS, i, m. *But.* SYN. Quo spectamus, finis, propositum. PHRAS. Hic scopus erat meus, *tel était mon but.* Hoc spectavi; hoc secutus sum; id egi; huc retuli mea consilia; huc retuli cogitationes omnes; huc mentem direxi; huc consilia contuli; hoc spectabat animus meus; hic animo meo meisque consiliis scopus erat; hic erat finis, hic terminus quo intendebantur cogitationes meæ; hæc erat quasi meta, quo ut pervenirem, laboravi atque vigilavi; huc me voluntas, huc iudicium et ratio ducebat, ut, etc.; hic animus, hæc mihi lex erat; hoc mihi propositum erat; hoc unum habebam propositum, ut, etc. Cf. [Consilium](#), [Cogitatio](#), [Propono](#). USUS: Sed neutri scopus est iste, ut beati simus, quo alioquin omnia vivendi recteque faciendi consilia sunt referenda.

\* SCŘĀTOR, ōris, m. *Celui qui crache.*

\* SCŘĀTŪS, ūs, m. *Crachement.*

SCRĪBA, æ, m. *Écrivain public, greffier, secrétaire.* SYN. Scriptor, librarius. EPITH. Ædilitius. USUS: Scriba, qui rationes ad ærarium retulit.

Scribæ, qui nobiscum in rationibus monumentisque publicis versantur.

SCRĪBO, is, psi, ptum, ere, a. *Écrire*. SYN. Litteras pingo, formo; litterarum elementa conformo; litterarum formas effingo; litterarum figuras formo, *écrire, former des lettres*. Litteras conscribo, exaro, do, mitto, *écrire une lettre*. Litteris consigno, scriptis mando, litteris prodo, publicis monumentis consigno; memoriæ, posteritati prodo; monumentis mando, prodo; memoriæ, historiæ mando; memoriæ, posteritati propago; chartis prodo; litteris mando, consecro; in annales, fastos refero; hominum memoriæ sempiternæ trado; immortalitati trado, mando, commendo, *faire une histoire, écrire pour les siècles futurs*. Librum conficio, compono, efficio. PHRAS. 1. Elegante sane caractere scribis, *vous écrivez très-bien, votre écriture est élégante*. Elementa conformas venustissime, litterarum formas pingis tanquam typis æneis expressas; calamo ad venustissimam speciem typorum proxime accedis; litterarum elementa pingis, formas sane bellissimas; bella, venusta, exquisita, luculenta manus est, quæ ista scriptura persequitur. Nihil in tota scriptione non egregie concinnatum est, ductus bellissimi, litteræ tanta proportionem et tam composite mutuo respondentem, versibus præterea paribus intervallis a summa pagina ad imam usque diremptis et nulla omnino in parte vacillantibus, ut velut ad amussim directi, nusquam a recto tramite deflectant lectoremque liberali quadam voluptate demulceant. Non inæquales litteræ, non vacillantes; litterarum formæ non illepidæ aut invenustæ; elementa non tristia ac deformia; figuræ litterarum non fœde, inscite, indecore pictæ, sed velut pictura bellissime concinnata oculis blandiuntur. 2. Scribe ad me sæpius, *écrivez-moi plus souvent*; (de litteris seu epistolis.) Ne, quæso, litteris parcito; crebris nos litteris appellaro, libet enim tecum garrere, et tametsi pagella altera procedat, tertiam etiam completo; res omnes litteris persequere; quoties ad amicos, eodem etiam oleo ac opera aliquid ad me exarato. 3. Livius res Romanas egregie scripsit, *Tite-Live composa une magnifique histoire de Rome*; (de libris.) Livius de rebus Rom. egregia scripta reliquit; res Rom. divinitus perscripsit; res Rom. litteris mirifice illustravit; litteris mandavit, consignavit; Rom. nomen scriptis celebravit et illustravit; Romanorum bella pulcherrime contexuit; rerum Romanarum commentarios confecit absolutissimos; res Romanas posteritati litteris prodidit. 4. Docte et erudite scribit, *il écrit en savant et en érudit*; (de modo et stili genere.) Scribendi laude excellit; raram quamdam laudem in scribendo consecutus est; præclara sunt, quæ ingenio studioque parit, quæ ejus industria elaborat;

mirabiles minimeque vulgares sunt ingenii et industriæ ejus fructus; scribit ut pauci; quidquid ille ex se promit, delectat alios, ipsum vero laudibus illustrat; nihil scribit nisi perfectum ingenio, industria elaboratum; scripta ejus miro verborum cultu sunt perpolita, et omni elegantiarum genere ornatissima, refertissima. USUS: Alii rem versibus luculenter scripsere. Scribere de aliquo asperius. Liber de rebus rusticis scriptus, *livre où l'on traite de l'agriculture*. Cf. [Littera](#), [Litteræ](#), [Epistola](#).

SCRIPTĪO, ōnis, f. *Composition écrite, écrit*. SYN. Stilus, scriptura. EPITH. Philosophica. USUS: Nihil ad dicendum magis proficit, quam scriptio, *rien ne forme tant à l'art de la parole que les exercices de style sur le papier*.

SCRIPTĪTO, as, avi, atum, are, a. *Écrire des lettres, composer un écrit*. USUS: Te quidem, Antoni, multum scriptitasse non arbitror.

SCRIPTOR, ōris, m. *Écrivain; auteur, historien*. EPITH. Astutus, sane bonus, doctus, ferreus, luculentus, peritus, politus, præstans, sanctus, egregie subtilis, vetustissimus. USUS: Ferreus scriptor, sed auctor bonus. Scriptor, ut temporibus illis luculentus.

SCRIPTUM, i, n. *Écrit, ouvrage, livre*. SYN. Scriptura, monumentum, litterarum monimentum. EPITH. Absurdum, inutile, indignum, ambiguum, antiquius, legitimum, necessarium, privatum, probabile. USUS: De scripto dicere, recitare, *lire sur un manuscrit, débiter le manuscrit à la main*. Plato scriptum vel in scriptis reliquit, *Platon a écrit*. Scriptis res suorum temporum mandare, celebrare, illustrare, *écrire l'histoire contemporaine*.

SCRIPTŪRA, æ, f. *Écriture*. SYN. Scriptum. EPITH. Assidua, contraria, diligens, superior. USUS: 1. Mendum scripturæ litura tollitur, *une faute d'écriture se corrige par une rature*. 2. Scriptio, *composition écrite, écrit*. Ea, quæ scriptura persecutus est, exscripta consignataque singulis attribuere. Genus scripturæ liberum ac incitatum, *ce genre d'écrit au style non seulement libre, etc.* 3. Ratio eorum qui portoria, pascua publica vel decumas redimebant, *impôt sur les pâturages, droit de pâture*. Per magistros scripturæ et portus et nostrarum diœcesium. Neque ex portu, neque ex scriptura vectigal conservari potest, *texte de loi*. Pro: Scriptura sacra, *Écriture sainte*, Latine: Libri divini, divinæ litteræ; divinarum legum, divinatorum scriptorum monumenta; sacræ litteræ, codex sacer.



SCRÖBIS, is, m. *Fosse*. USUS: Scrobem facere, subigere, invertere.

SCRŪPŬLÖSUS, a, um, *Très exact, minutieux, consciencieux*. SYN. Asper, anxius, tristis, sollicitus, dubius, homo non intacti religione animi; simplex ac religiosus; religione attonitus; religione quadam obstrictus; qui in religionem trahit, vertit aliquid; æquo religiosior; qui religioni sibi ducit admittere quidquam, quod culpæ vel speciem præferat, *scrupuleux*. PHRAS. Scrupulosus est, *il est scrupuleux*. Assiduis ex recordatione vitæ prioris scrupulis pungitur, nullamque ægro saucioque animo quietem capit; animum gerit nescio quibus religionibus obstrictum; nimis exigue, exiliter religioseque omnia ad calculos revocantem; anxiis animi curis et sollicitudinum aculeis male accipitur, afficitur, torquetur. Pungunt hominem, diesque ac noctes stimulant nescio qui scrupuli ex superioris vitæ memoria relictæ; torquent animum exeduntque nescio qui curarum sollicitudinumque stimuli ex latentis suspitione mali profecti; versant animum novæ identidem suspitiones, pavores, metus, fluctus æstusque sollicitudinum, nescio cujus piaculi conscientia excitati. Cf. [Scrupulus](#), [Anxius](#). USUS: Tandem e scrupulosis his cautibus enavigavit oratio, *voilà enfin mon discours sorti de sa course périlleuse à travers les écueils*.

SCRŪPŬLUS, i, m. *Petite pierre pointue*. SYN. Exiguus lapillus calceo injectus. TRANSL. Sollicitudo, dubitatio, suspicio, religio, *Inquiétude, embarras, scrupule*. PHRAS. 1. Injectus est populo scrupulus, *on fit naître des scrupules dans l'esprit du peuple*. Offusa animis oculisque populi religio; moti sunt in religionem animi populi; ea res populo in religionem venit; religioni sibi populus duxit; oblata, injecta est populo religio; hic vero nescio quæ superstitio mentes omnium occupavit, hic vero populum cepit religio; hic vero non magna res religionem incusserat hominibus, multitudinem justæ religionis implevit; religione hic nova obstrictus est populus; hic vero res nova cumulavit religiones populi; nova hic populum incessit religio. 2. (Facerem mihi scrupulum, VULG.), *je me ferais un scrupule*. Religioni haberem, mihi ducerem; religio mihi esset; haud sane liber religione animus esset; religione impediri, conscientia impediri me putarem; religione quadam tangerer; haud sane intactus religione futurus esset mihi animus, si, etc. 3. Scrupulum habeo, *j'ai un scrupule*. Scrupuli aliquid in animo residet, quod me dies noctesque stimulat ac pungit; morsus tamen et contractiunculæ quædam animi adhuc relictæ sunt; scrupulus restat unus qui me male habet; discruciat animum suspicio quædam latentis in tam

speciosa cogitatione piaculi; angit me, sollicitat, torquet pungens hæc animi cura; discrucior animo, quoties in mentem venit præteritæ vita ætatis. Cf. [Scrupulosus](#), [Religio](#). 4. Scrupulum istum facile tibi eximam, *je vous enleverai facilement ce scrupule*. Scrupulum istum ex animo facile evellam; religionem hanc facile eximam; animum religione hac facile exsolvam; animum religione hac facile levabo; religionem istam adimam, auferam, tollam, eripiam; ista te religione liberabo. USUS: Hunc mihi ex animo scrupulum evelle, qui me dies noctesque pungit ac stimulat, *arrachez-moi de l'esprit cette inquiétude qui me tourmente nuit et jour*. Quem mihi odiosum de filio scrupulum iniecisti, adhuc in me residet. Domesticarum sollicitudinum aculeos et scrupulos occultare. Cf. [Anxietas](#).

SCRŪTA, ōrum, n. pl. *Vieilles hardes, défroques*. USUS: Vilia scruta vendere.

SCRŪTOR, aris, atus sum, ari, d. *Visiter avec soin, rechercher*. SYN. Inquiro, excutio. ADV. Furacissime. USUS: Libros reconditos scrutari. Cf. [Indago](#), [Meditor](#), [Cogito](#).

SCULPTUS, a, um, *Gravé, ciselé, sculpté*. USUS: E saxo sculptus, *alias* scalptus.

SCURRA, æ, m. *Bouffon*. SYN. Sannio. USUS: Scurra facetus, omnibus modis risum captans. Scurra improbissimus, facie magis quam facetiis ridiculus, qui se tamen populi delicias vult existimari.

SCURRĪLIS, e, gen. com. *Plaisant, qui sent le bouffon*. SYN. Obscœnus. USUS: Risus, jocus, dicacitas scurrilis et mimica.

SCŪTĀTUS, a, um, *Armé d'un bouclier long*. USUS: Milites scutati, hastati.

SCŪTELLA, æ, f. *Petit plateau, soucoupe*. USUS: Demus scutellam dulciculæ potionis.

SCŪTĪCA, æ, f. *Étrivières, cravache*. SYN. Flagellum ex pelle. USUS: Dignus scutica.

SCŪTUM, i, n. *Bouclier*. SYN. Clypeus. USUS: Miles ignavus abjecto scuto fugit, quantum potest.

SCYPHUS, i, m. *Vase à boire, coupe*. SYN. Poculum.

SĒCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *S'en aller, s'éloigner, se retirer*. SYN. Decedo, recedo, ex turba me evolvo. USUS: Secedant improbi, secernant se a bonis.

SĒCERNO, is, crēvi, crētum, ere, a. *Séparer, mettre à part*. SYN. Separo, distingo, disjungo. USUS: Secerne te a pravis. Secernere et internoscere unum ab altero. Salutaria a pestiferis, vera a falsis, animum a corpore secernere. Secernitur blandus amicus a vero, *l'ami qui flatte se distingue de l'ami véritable*. Cf. [Separo](#).

SĒCESSĪO, ōnis, f. *Désunion, révolte, insurrection*. SYN. Discessio, abscessio, seditio. USUS: Secessionem facere. Secessionem credebam, non bellum, *je croyais que c'était une scission, non une guerre*. Cf. [Seditio](#).

SĒCESSŪS, ūs, m. *Retraite, solitude*.

SĒCĪUS, *Moins*. SYN. Minus. USUS: Impedimento est quo secius lex feratur, *il empêche que la loi ne soit portée*.

SĒCLŪDO, is, si, sum, ere, a. *Séparer, éloigner, isoler*. SYN. Secerno. USUS: Domus seclusa a strepitu populari.

SĒCO, as, cūi, sectum, are, a. *Couper*. SYN. Exseco, reseco. USUS: Corpus uri et secari patimur.

SĒCRĒTĪO, ōnis, f. *Séparation, dissolution*. SYN. Disjunctio. USUS: Est enim interitus quasi discessus et secretio earum partium quæ ante interitum junctione aliqua tenebantur, *la mort n'est que la séparation de ces parties que quelque lien unissait pendant la vie*.

SĒCRĒTO, *Séparément, à part*. SYN. Clam, remotis arbitris. USUS: Hæc inter paucos secreto narrantur. Cf. [Clam](#).

SĒCRĒTUS, a, um, *Séparé, éloigné, caché, secret*. SYN. Separatus, sejunctus, seclusus, arcanus, a conspectu amotus, remotus. PHRAS. Quæ secreta esse voluisti, ex me nemo resciet, *personne ne saura de moi ce que vous avez voulu que je tienne caché*. Arcanorum fidem servabo, præstabo integram; premam fideli silentio, tacita relinquam, quæ tu in aurem mihi; nemo arcana tua consilia ex me exsculpet, exprimet, eliciet; nemo consilia, quæ tu occulta esse voluisti, ex me expiscabitur, eblandietur. Cf. [Taceo](#). USUS: Succus secretus a reliquo cibo. Stellarum sphæra ab æthereâ conjunctione secreta et libera.

SECTA, æ, f. *Doctrine philosophique, école, secte*. SYN. Familia, schola, disciplina; partes, factio, ratio vitæ, ratio philosophandi; hæresis. EPITH. Difficilis atque ardua. USUS: Horum nos hominum sectam atque institutionem prosequimur. Antonii sectam secutus est. Philosophorum hæresis, secta, disciplina. Cf. [Hæresis](#).

SECTĀTOR, ōris, m. *Partisan*. SYN. Consectator, amator, æmulus. USUS: Gabinii comes est vel sectator.

SECTĪO, ōnis, f. *Partage, vente à l'encan*. SYN. Auctio. USUS: Prædæ sectio venit. Pecuniam pro sectione debere.

SECTOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Aller à la suite, accompagner*. SYN. Assector, comitor. USUS: Sectari aliquem per omnia fora. Ejusmodi est, ut pueri eum sectentur, *que les enfants le suivent dans la rue*. Cf. [Sequor](#).

SECTOR, ōris, m. *Qui achète le butin au les biens confisqués*. SYN. Qui proscriptorum bona in auctione emit. EPITH. Audacissimus. USUS: Antonius sector Pompeii.

SECTŪRA, æ, f. *Mines*. USUS: Secturæ ærariæ, ferrariæ, fodinæ.

SĒCŪLUM, i, n. *Siècle, temps, époque*. SYN. Ætas, multorum annorum spatium. USUS: 1. Sempiternis seculorum ætatibus non mutari. Omnium seculorum posteritas. Est hujus seculi labes quædam et macula virtuti invidere. Hujus seculi insolentiam vituperabat. 2. (Seculum, *le siècle, la vie mondaine*, VULG.), Latine: Res fluxæ, caducæ, infimæ. 3. (Unde et secularis, *séculier*, VULG.), Latine: Homo profanus.

SĒCUNDĀNI, ōrum, m. pl. *Les soldats de la seconde légion*. USUS: Milites secundani.

SĒCUNDĀRĪUS, a, um, *Du second rang, secondaire*. SYN. Secundus, proximus. USUS: Primum illud, secundarium vero istud, *le point principal est ceci, et le point secondaire cela*.

SĒCUNDŌ, *Ensuite, en second lieu*. SYN. Iterum, deinde.

SĒCUNDO, as, avi, are, a. *Favoriser*. SYN. Prosperum reddo. USUS: Dii incepta secundent, *que les dieux favorisent notre entreprise*.

SĒCUNDUM, *Après, immédiatement après*. SYN. Post. USUS: 1. Secundum hunc diem adero. Maximum secundum deorum opes imperium.

Secundum DEUM parentes honorandi. 2. Pro, juxta, ex, *selon, suivant, d'après; en faveur de*. Prætor secundum me tulit sententiam. Secundum tabulas litem dare. Secundum naturam vivere, *vivre d'après le vœu de la nature, selon la nature*. Secundum Platonem aliter disserendum est. 3. Non procul, prope, penes, propter, ad, *le long de*. Secundum littus ambulare.

SĒCUNDUS, a, um, *Suivant, second*. SYN. Alter. USUS: 1. Omnium judicio secundus. 2. Prosper, ad voluntatem nostram fluens, *propice, favorable, heureux*. Exercitus noster secundo prælio est usus. Secundis rebus; ventis secundis. Omnia secundissima nobis, illis adversissima accidere. Secunda concionis admurmuratione audiri. Cf. [Felix](#).

SĒCŪRIS, is, f. *Hâche*. EPITH. Funesta, gravior. USUS: Aliquem securi ferire, percutere. Cervices securi subjicere. Securim infligere, injicere rebus alicujus, graviter lædere, *porter un coup mortel*.

SĒCŪRĪTAS, ātis, f. *Exemption de soucis, sécurité*. SYN. Requies curarum, tranquillitas, otium. EPITH. Blanda, maxima, mira, optata. USUS: Securitatem civibus præstare. Securitatem appello vacuitatem ægritudinis. Cf. [Securus](#).

SĒCŪRUS, a, um, *Qui est sans inquiétude, calme, tranquille*. SYN. Sine cura. PHRAS. 1. Miror, qui in tanto motu securus sis adeo, *je m'étonne de ce que vous soyez sans crainte au milieu de si grands troubles*. Qui fieri possit, ut his tempestatibus prope solus in portu sis; in alteram aurem dormias; non modo sine cura quiescas, sed sine metu spirare etiam possis; omnia tuta et insidiis vacua arbitreris; aliorum naufragia velut ex terra intuearis; tempestatem adeo periculosam, insidiosam, infestam non formides; res tuas in tuto collocatas, te ipsum extra teli jactum positum existimes; nihil tot saxa, tot cautes timeas; ita sine metu ætatem agas; animo agas otioso et tranquillo; velut in portu naviges; in utramque aurem otiose dormias, velut res in vado, in tuto, in tranquillo esset. 2. Securos esse jussit, *il leur rendit la paix*. Spem affirmavit sociis; periculum, noxam, damnum præstitit; omnem securitatem præstitit; securos reddidit; metum curamque iis ademit, exemit. USUS: De ea re securus sum. Securum te reddo. Securum te esse jubeo.

SĒCUS, *Autrement qu'il ne faudrait, c. à d., mal; le contraire*. SYN. Contra, aliter. USUS: Recte an secus, nihil ad nos, *est-ce à tort ou à raison, peu nous importe*. Non dixi secus ac sentiebam. Secus existimare de aliquo,

*avoir mauvaise opinion de qqn. Longe secus, bien au contraire. Ne quid fiat secus quam volumus quamque oportet, que rien n'arrive contre notre désir et autrement qu'il ne faut. Fit obviam Clodio hora fere undecima aut non multo secus, vers la onzième heure ou à peu près.*

SED, *Mais*. SYN. At, ac quidem, certe, autem, verumtamen, porro, verum, vero; haud scio, an. USUS: Non de me dixi, sed de sapiente.

SĒDĀTĒ, *Avec calme*. SYN. Tranquille, leniter. USUS: Imperare animo suo et injuriam sedate ferre.

SĒDĀTĪO, ōnis, f. *Apaisement, calme*. SYN. Tranquillitas, placatio. )(Perturbatio. USUS: Temperantia, modestia, sedatio perturbationum animi, ægritudinum, dolorum.

SĒDĒO, es, sēdi, sessum, ere, n. *S'asseoir*. SYN. Assideo. USUS: 1. Malo in tua illa sedecula sedere, quam illorum sella, *j'aime mieux être assis sur ton petit siège que dans leur chaise curule*. 2. Maneo, moror, *séjourner s'arrêter*. Totos dies in villa sedere.

SĒDES, is, f. *Lieu où l'on est établi; siège banc; séjour, demeure, résidence*. SYN. Sella: domicilium. EPITH. Alta, antiqua, celsa, domestica, certa, hospitalis, maxima, publica, stabilis. PHRAS. 1. Ligures ibi suas sedes habent, *les Ligures ont là leurs habitations*. Inter mare Alpesque incolunt; agrum, terras tenent inter mare Alpesque interjectas. 2. Romæ sibi sedem posuit, *il s'est établi à Rome*. Romæ sedem sibi ac domicilium collocavit, domicilium fixit; Romæ sedem suarum fortunarum constituit. Cf. [Habito](#). USUS: 1. Pulvinos poposcit, et in iis sedibus sub platano consedit. Sedem capere. 2. Locus, gradus, *rang, place*. Virtus sola ponatur in summi boni sede. 3. Domicilium, *siège, résidence, domicile*. Urbs hæc sedes omnium nostrum, domicilium imperii. Sedes alibi ac domicilium collocare. Roma ipsa prope suis sedibus convulsa. Sedem omnium fortunarum Romæ collocavit.

SĒDĪTĪO, ōnis, f. *Révolte, sédition, émeute, insurrection*. SYN. Discordia, dissensio, secessio, vis, turba, motus populi *vel* militum, tumultus. EPITH. Commota, concitata, nocturna, domestica, perniciosa. PHRAS. 1. Seditionem molitus est, *il excite une sédition*. Sollicitavit ad defectionem animos; civitates concitavit; locum seditioni quæsit; seditionem ciere ausus est; movit se ad sollicitandum statum civitatis; eo auctore ingens momento



seditio concitata, excitata, facta, commota est. Motum molitus est, concitavit, attulit reipublicæ sane gravem ac periculosum; conflata per eum seditio ingens et perniciosa. 2. Videbatur inde seditio exstitura, *on croyait que de là résulterait une émeute*. Ad seditionem spectare res videbatur. Res ad ultimum seditionis eruptura videbatur; res ad vim spectare videbatur; prope seditionem rem esse facile apparebat; prope erat ut victo imperio sustollerent animos; in seditionem et discordiam verti omnia videbantur; gliscere jam seditio videbatur. 3. Seditio erat in urbe, *la sédition, le trouble était dans la ville*. Urbs repente ingenti seditione exarsit; magno tumultu arsit; urbanus repente motus et secessio populi facta est; conflata ingens est seditio, jamque ad manus prope ventum erat. 4. Omnia seditionibus plena sunt, *tout est plein de trouble, de tumulte*. Omnia seditionibus ardent; omnia turbulentis, seditiosis concionibus fervent; crebræ ex concursu multitudinis concitationes fiunt. Vulgus ingenio mobili, rerum novarum cupidum, quieti et otio adversum omnia discordiis miscet. 5. Seditionem composuit, *il apaisa la sédition*. Motus composuit; seditionem lenivit, sedavit, compressit, exstinxit. Motum rabiemque furentis plebeculæ coercuit. Cf. [Sedo](#), [Turba](#), [Tumultus](#). USUS: Seditio in castris orta, quamvis sopita, recrudescebat. Castra tota seditione ardent. Duces seditionem vix sustinent.

SĒDĪTĪŌSĒ, *Séditieusement, en excitant des troubles*. USUS: Seditiosissime dicere.

SĒDĪTĪŌSUS, a, um, *Séditieux, factieux*. SYN. Turbulentus; turbæ ac tumultus concitator, fax seditionum, factiosus. PHRAS. Seditiosi homines, *des séditieux, des factieux*. Qui seditiosa coquunt consilia; qui turbas movent, concitant; qui seditiones commovent, conflant, seditionum faces per omnes urbis angulos spargunt. USUS: Seditiosus civis et turbulentus.

SĒDO, as, avi, atum, are, a. *Apaiser, calmer, arrêter*. SYN. Placo, mitigo, lenio, mollio, restinguo, sedationem affero. )( Incito. PHRAS. Sedata est ira populi, *la colère du peuple s'est apaisée*. Dies tempusque iras leniit; suppressa ira est; ira deflagravit; mitescere discordia cœpit; furor quo prius ardebant omnia, conticuit; ira consedit, deferbuit, conquievit. USUS: Discordias, animorum motus, bellum sine tumultu sedare ac componere. Cf. [Placo](#).

SĒDŪCO, is, xi, ctum, ere, a. *Conduire à l'écart, prendre à part, en particulier*. SYN. Abduco, in aliam partem duco. PHRAS. (Cave ne seducaris,

VULG.), *prenez garde de vous laisser séduire*. Latine: Cave, ne corrumparis aliena pravitate; ne te auferant aliorum prava consilia; ne de fide ac probitate deducant; de vetere pietatis laude dejiciant; ne animum tuum, nondum consilio ac ratione firmatum iis rebus pelliciant, quibus capi illa ætas ac deliniri potest; ne in errorem inducaris; ne ab recto et honesto transversum agaris. Cf. [Corrumpto](#), Exemplo malo esse. USUS: Cum hæc disseruissem, seduxit me Brutus. Seduxit Crassum ad eumque retulit.

SĒDUCTĪO, ōnis, f. *Action de tirer à l'écart, de prendre à part*. USUS: Seductiones testium, successio subscriptorum.

SĒDŬLĪTAS, ātis, f. *Activité, zèle; diligence, application*. SYN. Officium, diligentia. EPITH. Arguta, digna aliquo præmio, insidiosa, simulata. USUS: Sedulitas nimium arguta non placet. Cornelii operam, sedulitatem laudo dignamque præmio censeo. Cf. [Diligentia](#).

SĒDŬLO, *Avec zèle, avec soin*. SYN. Diligenter.

SĒDŬLUS, a, um, *Diligent, soigneux*. SYN. Diligens, officiosus, frequens in re quapiam. Cf. [Diligens](#).

SĒGES, ětis, f. *Champ, sol, terrain (qu'on exploite)*. SYN. Arva, ager. EPITH. Deterior, læta, secunda. USUS: 1. Seges spicis uberibus et crebris. Seges matura messi. Segetes fruges largiuntur, eademque effundunt herbas inimicissimas frugibus. 2. Ipsæ fruges, *moisson à couper*. Læta seges. 3. TRANSL. Quid Clodium odisset Milo, segetem ac materiam gloriæ suæ? *Pourquoi Milon eut-il hâi Clodius qui devait être pour lui un moyen et une source de gloire*.

SEGNIS, e, gen. com. *Nonchalant, indolent, paresseux*. SYN. Piger, languens. USUS: Ego si cui videor segnior, etc., *si j'ai paru trop lent à qqn*. Bonus segnior fit ubi negligas, *l'homme de bien se relâche dès qu'on le néglige*. Cf. [Piger](#).

SEGNĪTER, *Mollement, sans énergie*. USUS: Segniter ac contumaciter omnia agere.

SEGNĪTĪA, æ, et SEGNĪTĪES, ēi, *Nonchalance, apathie, paresse*. SYN. Inertia. EPITH. Incertissima. USUS: Vir sine segnitia verecundus, *modeste sans timidité*. Cf. [Pigritia](#).

SĒGRĒGO, as, avi, atum, are, a. *Séparer, isoler*. SYN. Sejungo, separo. )( Congrego. USUS: Eloquentia nos a vita agresti segregat. Scelus suum ipsum a republica segregavit, *son propre crime l'a retranché de la république*. Cf. [Separo](#).

SĒJŮGĀTUS, a, um, (jugo), *Séparé, placé séparément*. SYN. Sejungo. USUS: Pars animi, quæ sensum habet, non est ab actione corporis sejugata.

SĒJUNCTĪO, ōnis, f. *Séparation*.

SĒJUNGO, is, nxi, nctum, ere, a. *Désunir, disjoindre, séparer*. SYN. Segrego, separo, semoveo. ADV. Privatim. USUS: Fortunam nemo ab inconstantia sejunget, *personne ne saurait soustraire la fortune au reproche d'inconstance*. Cf. [Separo](#).

SĒLECTĪO, ōnis, f. *Choix*. SYN. Electio, secretio. USUS: Rerum selectione aliquem exspoliare. Vitiorum selectio.

SĒLĪGO, is, lēgi, lectum, ere, a. *Choisir, élirer*. SYN. Deligo. )( Rejicio. USUS: Exempla pauca e multis seligere. Omnia expendere ac seligere, nec copia (communione locorum) imprudenter uti, *peser et choisir tout, et ne pas user à tout propos du lieu commun*. Cf. [Eligo](#).

SELLA, æ, f. *Siège, chaise*. SYN. Sedes. EPITH. Aurea, curulis, proxima, vacua. USUS: sedebat in sella aurea.

SELLŮLĀRĪUS, ĩi, m. *Artisan qui travaille assis*. USUS: De plebeia fece sellulariorum.

SĒMEL, *Une fois; dès qu'une fois*. USUS: Antonius semel induxit in animum, omnia sibi licere, etc., *du moment qu'Antoine s'est mis dans l'esprit que tout lui était permis, etc.*

SĒMEN, ĩnis, n. *Semence, graine; germes*. SYN. Materia serendi. TRANSL. Principia, rudimenta. EPITH. Perexiguum. PHRAS. Innata sunt virtutum nobis semina, *nous avons en naissant les germes de toutes les vertus*. Virtutum quasi scintillas quasdam jam in pueris videmus. Ingeniis nostris congenita quædam sunt virtutum principia. In parvis etiam vis quædam elucet et rudimenta virtutum. USUS: 1. Semen spargere, jacere. Prodit, exit, grandescit semen. Seminum vis ad gignendum plurimum valet. Aliquid hominibus a stirpe generis et seminis ingeneratur, *race, souche, sang*. Cum terra gremio mollita et subacta semen sparsum exceperit. 2.

Principium, origo, materia, *origine, cause, principe*. Semen bellorum, *malorum* omnium.

SĒMENTIS, is, f. (acc. tim et tem), *Semailles, semence*. SYN. Satio. EPITH. Tanta malorum. USUS: Semente prohibita, messe amissa.

SĒMESTRIS, e, gen. com. *De six mois, semestriel*. SYN. Sex mensium.

SĒMĪĀNĪMIS, e, gen. com. et SĒMĪĀNĪMUS, a, um, *A demi mort*. SYN. Exanimatus, semivivus, sopitus vulnere ac nihil sentiens, exsanguis.

SĒMĪASSUS, a, um, *A demi brûlé*. SYN. Semiustus.

SĒMĪCIRCŪLUS, i, m. *Demi-cercle*.

SĒMĪDOCTUS, a, um, *Demi-savant, faux savant*.

SĒMĪGRO, as, avi, are, n. *Quitter qqn, s'en séparer*. SYN. Secedo.

SĒMĪHŌRA, æ, f. *Demi-heure*.

SĒMĪLĪBER, era, erum, *A moitié libre*.

SĒMĪNĀRĪUM, ĩi, n. *Pépinière*. SYN. Semen. USUS: Ex illo fonte et seminario triumphorum. Id erat principium urbis, seminarium reipublicæ.

SĒMĪNĀTOR, ōris, m. *Semur, père, auteur*. SYN. Sator. USUS: Omnium rerum seminator, altor, educator est mundus.

\* SĒMĪNO, as, avi, atum, are, a. *Semer, ensementer*. SYN. Sero.

SĒMĪPLĒNUS, a, um, *A demi plein, à moitié plein*.

SĒMĪSOMNUS, a, um, *A moitié endormi*.

SĒMISSIS, is, m. et SĒMIS, indecl. *Moitié d'un tout, la moitié, une demie*. SYN. Assis dimidium.

SĒMĪTA, æ, f. *Sentier étroit, ruelle*. SYN. Trames, via. USUS: Qua via modo exivit, eadem semita revertatur; eandem semitam teneat.

SĒMĪUSTUS, a, um, *A demi brûlé, à moitié consumé*. USUS: Se populare incendium priore consulatu semiustum effugisse, *qu'il n'avait échappé qu'à demi brûlé à l'incendie populaire*.

SĒMĪVĪVUS, a, um, *A moitié mort*. USUS: Ibi hominem ingenuum fumo excruciatum, semivivum reliquit.

SĒMÖVĚO, es, mōvi, mōtum, ere, a. *Séparer, mettre à l'écart*. SYN. Secerno, removeo. ADV. Fortissime, omnino, subtiliter.

SEMPER, *Toujours, sans cesse*. SYN. Omni tempore, in omni vita, dum genus hominum erit, in perpetuum, nunquam non, ab æternitate; omne tempus ætatis; memoria sæculorum omnium; dies omnes ac noctes; dies noctesque, totos dies, omnibus horis. )( Nunquam, paulisper. PHRAS. 1. Semper celebrabitur id factum, *toujours on gardera le souvenir de cette belle action*. Vigebit memoria sæculorum omnium; nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cælum laudibus factum istud ferat; nulla ætas de ejus facinoris laudibus conticescet. Cf. [Fama](#), [Laudo](#). 2. Semper tui memor ero, *je me souviendrai toujours de vous*. Manebit mihi tui memoria, dum anima superabit; punctum temporis nullum tui memoria vacuum abibit, sine tui memoria præterire patiar; dum anima spirabit mea, tui memoria erit infixæ animo sempiterna. Cf. Synt. orn. USUS: Quod semper movetur, æternum est, *ce qui se meut continuellement est éternel*. Quibus studiis semper fueris tenemus, *nous savons quelle a toujours été votre ardeur pour l'étude*. Cf. [Unquam](#).

SEMPĪTERNUS, a, um, *Qui dure toujours, éternel, immortel, perpétuel*. SYN. Æternus. USUS: Veræ amicitiae sempiternæ sunt. Consilia nostra sempiternum spectare debent.

SĒMUNCĪA, æ, f. *Une demi-once; la vingt-quatrième partie d'un tout*. USUS: Fecit me hæredem ex deunce et semuncia, *il m'a institué son heritier pour onze douzièmes et demi de la succession*. Ne qua mulier plus semunciam auri haberet, *qu'aucune femme ne possédât plus d'une once d'or, c. à d., le vingt-quatrième de la livre*.

SĒNĀRIUS, a, um, *Vers composé de six pieds, vers iambique*. SYN. Versus iambicus sex pedum.

SĒNĀTOR, ōris, m. RAD. a Senex, quia prudentia senes in senatum olim legebantur. *Sénateur*. SYN. Pater conscriptus. USUS: Senator, qui consilio ac sapientia gubernat rempublicam, auctor publici consilii, et regendæ civitatis dux.

SĒNĀTŌRIŪS, a, um, *De sénateur, sénatorial*. USUS: Ordo, gradus, subsellia senatoria.

SĔNĀTŪS, ūs, m. *Sénat*. SYN. Ordo amplissimus, summus ordo, consilium senatus, consilium publicum, amplissimum consilium, magistratus, collegium senatorum, ordo reipublicæ, custos, princeps, præses, propugnator. USUS: Senatum convocare, vocare, cogere, *convoquer le sénat*. Senatum habere, *avoir une réunion du sénat*. Senatum dimittere, mittere, *congédié le sénat, lever la séance*. Senatum dare, præbere legatis, *permettre aux ambassadeurs l'entrée du sénat*. In senatum legere, cooptare aliquem, *choisir un sénateur*. Senatu aliquem movere, ex senatu rejicere, *exclure, expulser du sénat*. In senatum venit. Senatus discessit. Homo seditiosus senatum sibi ante omnia exstinguendum, delendum censuit.

SĔNĀTUSCONSULTUM, i, n. *Sénatus-consulte, décret du sénat*. SYN. Decretum senatus; lex, auctoritas senatus. EPITH. Honorificentissimum, magnificentissimum. USUS: Senatusconsultum factum fuit, exstat.

SĔNECTUS, ūtis, f. *Grand âge, âge avancé, vieillesse*. SYN. Prope acta jam ætas decursaque; ultimum tempus ætatis, maturitas ætatis, ingravescens ætas, exacta, extrema; ætas præcipitata jam et a diuturnis laboribus devexa ad otium; canities. EPITH. Animosa et fortis, calamitosa et præceps, gravis, honorata, jucunda, levis, severa. PHRAS. Senectus jam propinquat, *déjà la vieillesse approche*. Senectus obrepit; ætas ingravescit; quantum mihi vitæ spatium restat, superest, reliquum est, relinquitur; ætate progredior, procedo, provehor longius, et jam ad exitum vitæ natura pene ipsa me perducit; senectus in proximo est. Cf. [Senex](#), [Senesco](#), [Ætas](#). USUS: Senectus est occasus vitæ. Ad summam senectutem vivere. Homo senectute confectus. Magnam senectutem adeptus valetutudine optima.

SĔNESCO, is, nŭi, escere, n. *Devenir vieux, vieillir*. SYN. Consenesco, senex fio. ADV. Sensim. PHRAS. Ideone senui ut miserior essem? *N'aurais-je vielli que pour être plus malheureux?* In hoc me longa infelixque senecta traxit? Ea causa tam longe ætate processit? In hos fines tam provecta ætas, tam longæ ætatis usus mihi contigit? An igitur istud erat, cur vitam agerem, viverem tam diuturnam? cur ætatem extenderem? cur inter homines tamdiu agerem, versarer? cur vitæ spatia tam longa decurrerem? cur vitam ducerem, traducerem, transigerem tam diuturnam? cur lucis hujus usura tam diuturna fruerer? cur tantam senectutem adipiscerem? cur ad summam senectutem viverem, ut quidquid est in vita miseriarum, id in dies magis magisque persentiscerem?



SĔNEX, senis, m. *Vieux, âgé*. SYN. Ætate confectus, confectus senio *vel* senectute, exacta ætate, gravioris ætatis homo, per ætatem ad munia publica inhabilis, grandis natu, magno jam natu, annis obsitus; ætate provector, provectus; præcipiti senectute; ætate gravis; annis provectus. EPITH. Debilis, desertus, pene agrestis, formosus, firmatus, imbecillus, miser, orbus, pudentissimus, optimus, stultus, credulus, obliviosus. ADV. Admodum, PHRAS. 1. Senex admodum sum et decrepitus, *je suis tout-à-fait vieux et décrépité*. Grandis natu sum; summa senectute confectus; exacta ætate; vir exacte ætatis; ætate jam gravis et ad munera corporis invalidus; senecta jam ætate sum; nomen et umbram ex me relictum videtis; vires corporis affectæ, sensus oculorum atque aurium hebetes, memoria labat, vigor animi obtusus est. Ætate fessus sum; ævo admodum processi; annis fractus, viribus defectus, exhaustus sum. Cursus mihi vitæ jam pene confectus est; decursum mihi prope est vitæ spatium; decursa propemodum ætas est; ad metam vitæ propemodum, tanquam a carceribus perveni; extrema pars vitæ agitur, restat; ad exactæ prope ætatis terminos consisto. Cf. [Senectus](#). 2. Quis scit an tam senex futurus sim, *qui sait si je deviendrai si vieux*. Vitam quis mihi præstet ad illud tempus? Explorata ad eum diem vita non est; vereor, ne id ætatis homo, vitæ prius quam votorum metam contingam. 3. Senior sum illo, *je suis plus vieux que lui*. Ætate illum anteeo; natu major sum; annis præcedo illum; provectoris ætatis sum. USUS: Nemo est tam senex, qui se annum non putet posse vivere. Vetus laudatumque proverbium est quod monet, mature fieri senem, si diu velis esse senex. Ut de me aliquid more senum gloriæ.

SĔNI, æ, a, *Qui sont six, au nombre de six*.

SĔNĪLIS, e, gen. com. *De vieillard, qui a l'air vieux*. USUS: Specie puerili, sed senili prudentia, *sous l'air d'un enfant, avoir une prudence de vieillard*.

SĔNĪUM, ĩi, n. *Vieillesse, caducité; affliction*. SYN. Senectus. USUS: Civitas ista senio confecta, *cette ville est plongée dans l'affliction*. Cf. [Senectus](#).

SENSIM, *Insensiblement, peu à peu, graduellement*. SYN. Pedetentim, leniter. )( Repente. USUS: Omnis mutatio sensim est facienda. Sensim ille dicebat causæ propria, tu cursim aliena, *il disait posément des choses utiles à la cause, toi tu dis en courant des choses qui y sont étrangères*.

SENSUM, i, n. *sæpius* SENSA, ōrum, n. pl. *Sentiments, pensées, opinion*. SYN. Sententia, sensus animi, consilium. USUS: Sensa mentis et consilia verbis explicare, *exprimer ses pensées par la parole*.

SENSŪS, ūs, m. *Sentiment, sensation*. SYN. Facultas corporea et exterior animi intelligentis, intima cogitatio; sententia, iudicium. EPITH. Acerbissimus, æternus, carus, certus, communis, divinus, domesticus, extremus, gravis, humanus, intimus, liberior, moderatus, nimius, rectus, voluptuarius, vulgaris. PHRAS. 1. Mortui sensum non habent, *les morts n'ont plus de sentiment*. Sentiendi vis morte exstinguitur; morte sensus amittitur; mortui sensu carent; mortuis nullus sensus inest. USUS: 1. Sensus, interpretes ac nuntii rerum, in capite tanquam in arce mirifice ad usus necessarios collocati sunt. Sensus sunt velut viæ quædam ad oculos, nares, aures a sede animi perforatæ. Quod sensibus percipi non potest. Cum spiritu sensum iucunditatis amisit. Abstrahere a sensu mentis. Ab operis sensu aliquem avertere. 2. Sensus, sententia, animus, mens, cogitatio, *sentiment, disposition, manière de voir*. Quis est sensus tuus ea de re? quæ cogitatio? Vultus ostendit, quo sensu quidvis pronuntietur. Ego de meo sensu iudico. 3. Existimatio, iudicium, captus, *sentiment, idée, bon sens*. Est hic communis omnium sensus. Longe hoc est ab imperitorum intelligentia sensuque.

SENTENTIĀ, æ, f. *Avis, opinion; sentiment, volonté, jugement*. SYN. Dictum et oratio brevis et præclara; consilium, mens, opinio, voluntas. EPITH. Accommodata, acuta, antiquissima, certa, communis, consularis, digna, dubia, firma, gravissima, illustris, libidinosa, ornatissima, perspicua, regalis, senatoria, virilis, utilis. PHRAS. 1. Omnium sententia eadem fuit, pacem bello præhabendam, *tous furent de cet avis que la paix était préférable à la guerre*. Pars major in hanc sententiam ivit, censuit, consensit, discessit, concessit, pedibus ivit. Stetere plerique omnes in eadem sententia; in pacem inclinavere plerique; haud dispar erat animorum habitus; nullius sententia in diversum tendebat; omnium sententiæ eo decurrebant, ut pax, si posset, æquis: sin minus, tolerandis conditionibus peteretur. Omnes in idem consilium descendere; una erat consentiensque vox omnium pacem bello præferendam; pax præ bello probata est, placuit omnibus. 2. Non permanes in tua sententia, *vous ne persistez pas dans votre opinion*. Non perseveras in sententia; non tenes, non retines tuam sententiam; non manes in proposito, in sententia tua; mutas sententiam,

consilium, opinionem; animi sensum mutas, deponis; e proposito declinas, aberras, egrederis; tibi non constas; a te dissentis; labas in sententia; a sententia discedis, desciscis; de sententia facile decedis; ad sententiam aliorum abis. 3. Improborum artibus a sententia sua abductus est, *les artifices des méchants l'ont fait changer d'avis*. Improborum artibus factum est, ut abjecta vetere sententia novam susciperet; in alia omnia abiret; sententiam suam repudiaret; de sua sententia desisteret, decederet; improborum malevolentissimis obtrectionibus, infensa iniquaque opera de sententia depulsus, dejectus, deductus, motus, dimotus, deterritus, detrusus, deturbatus est; improborum culpa factum est, ut animum ab ea sententia abduxerit, institutæ cursum opinionis flexerit, mutarit, alio converterit; improborum artes fregere ejus sententiam; eum ad suam sententiam duxere, perduxere, traduxere. Cf. **Opinio**, **Consilium**, **Propositum**. USUS: 1. Sententia utraque optimos habet auctores. 2. Consilium, mens, opinio, voluntas, propositum, suffragium, *sentiment, vue, disposition, volonté*. Nihil nisi de tua sententia, statuam. Ex animi sententia hoc tibi confirmo ac juro. Rem ex sententia gessi et confeci. Vicit ea sententia. In Bruti sententiam senatus decrevit. 3. (Cum verbis: dico, fero, pronuntio), *avis exprimé officiellement, sentence, suffrage*. M. Cato sententiam rogatus, severam dixit, tulit, pronuntiavit. Ne plura prolocutus sententiam pergit. Reus omnibus sententiis damnatus, nullius absolutus est. 4. Argumenta, *sens, signification*. Epistolæ sententia hæc erat 5. Phrasis, *phrase, période*. Eas litteras dum recito, dumque de singulis sententiis breviter disputo.

SENTENTIŌSĒ, *D'une manière profonde, sentencieuse*. SYN. Graviter, scite.

SENTENTIŌSUS, a, um, *Profond, sentencieux*. USUS: Asiaticæ dictionis duo sunt genera: unum sententiosum, argutum alterum, *l'un sentencieux, l'autre subtil*.

SENTĪNA, æ, f. *Sentine d'un navire; lie, rebut, ordures*. SYN. Fundus seu ima pars navis. EPITH. Magna et perniciosa. USUS: Ejicere perniciosam sentinam urbis et exhaurire.

SENTĪO, is, si, sum, tire, a. *Percevoir, sentir, remarquer, voir*. SYN. Sensus accipio, sensibus percipio, sensum alicujus rei capio, sensum ex mœrore percipio; odore quodam suspicionis aliquid persentisco, sensu gusto, gustum alicujus rei habeo *vel* sensum; intelligo, audio; censeo,

judico; agnosco. )( Senu careo. ADV. Acerbissime, acute, amicissime, apertissime, constantissime, demisse, fortissime, humiliter, improbissime, admodum, peræque, sapienter, sero. PHRAS. 1. Dolores sentio gravissimos, *je ressens de violentes douleurs*. Sensus doloris capio acutissimum; doloris sensu afficior gravissimo; doloribus gravissimis discrucior, opprimor, conficior, exerceor. Cf. [Dolor](#). 2. Nihil amplius sensi, *je n'ai plus rien senti, je fus privé de sentiment*. Alienato a sensibus animo eram; ab sensu doloris nescio quæ me cura nova avertit; jam dudum obduxi callum; percallui ad dolorem; obduruit animus; malis dudum obdurueram; sensus stupore doloris nihil percepi; a sensu sensus aberat; ejus rei sensus ad animum non pervenerat. 3. Omnes idem sentiunt, *tous sont du même avis*. Omnes idem volunt, idem defendunt; omnia consilia cum illius consilio conjuncta sunt; nulla varietas est opinionum, voluntatum; nulla in re dissentiant; in unam omnes sententiam eunt, discedunt; summa est consensio ac societas consiliorum et voluntatum; omnium sensus congruunt; una mente omnes consentiunt. Cf. [Consentio](#), [Concordia](#). 4. Ego sic sentio, *pour moi, voilà mon sentiment*. Hic mihi de re sensus, hæc sententia est; ita de re statuo; hic mihi est animus; mihi sic videtur; mea sic est ratio. Uses: 1. Quidam sensus stupore quodam cibi suavitatem non sentiunt. 2. Judico, censeo, *avoir un avis, penser, juger*. Omnes idem sentiunt. Sentire cum aliquo. Quid sentiam habeo, quid dicam non reperio, *je sais ce que je pense, mais je ne trouve pas le mot pour exprimer ma pensée*. 3. Agnosco, intelligo, *s'apercevoir, remarquer, reconnaître*. Sentio quid velis.

SENTIS, is, m. *Épines, ronces*. SYN. Spina.

SĒORSUM, *A part, séparément*. SYN. Separatim. USUS: Seorsum hoc ab illo tractandum est, *ces deux points veulent être traités séparément*.

SĒPĀRĀBĪLIS, e, gen. com. *Séparable*. USUS: Anima a corpore separabilis.

SĒPĀRĀTIM, *Séparément, à part, en particulier*. SYN. Seorsum, singillatim, præter cæteros. )( Communiter. USUS: Dii separatim ab universis singulos diligunt, *les dieux chérissent les particuliers, séparés de la totalité*. Separatim semel, iterum cum universis. In aliqua re separatim elaborare, *borner ses études à qqe partie isolée de la science*.

SĒPĀRO, as, avi, atum, are, a. *Séparer, désunir, diviser*. SYN. Sejungo, distingo, secerno, sevoco, distraho, divello, distermينو, discludo. )( Conjungo. ADV. Diligenter, paululum. PHRAS. 1. Separandi sunt, ne juncti noceant, *il faut les isoler, pour qu'ils ne puissent nuire étant ensemble*. Dirimenda est eorum conjunctio; segregandi inter se, dividendi ac distrahendi sunt; diducenda ea manus est hominum improborum; dissociandi illorum animi; alienatio ac disjunctio aliqua serenda; alius ab alio diversus aggrediendus est; avellendi, abstrahendi ex eorum societate aliqui, segregatique a cæteris invadendi sunt; dissidium et animorum quoddam divortium inter eos est procurandum. 2. Arx ab urbe modico amne separata est, *la citadelle est séparée de la ville par un petit cours d'eau*. Amnis modicus arcem ab urbe aquarum divortio dividit; arx ab urbe amne exiguo dirempta, disjuncta, discreta, secreta. USUS: Discrimine tenui separata maria.

SĒPĒLĪO, is, īvi vel īi, ultum, ire, a. *Ensevelir, enterrer*. SYN. Humo, in sepulcro condo, corpus terræ reddo; humo injecta contego, tumulo contego, sepultura afficio, ad sepulturam do, in sepulcrum infero; terræ, tumulo mando; compono; supremo officio fungor, funus duco, funero, funus effero, justa persolvo; in rogum impono. PHRAS. 1. Non omnes sepulti sunt, *tous ne furent pas enterrés*. Aliqui ex his honore sepulturæ caruerunt; insepulti jacent; nec sepulturæ honorem adepti sunt; inhumata cadavera aliquorum putrescunt. 2. Splendide sepultus est, *on lui fit des funérailles magnifiques*. Amplo funere elatus est; honesto funere humatus est; justa magnifice præstita, soluta sunt; nihil apparatus defuit, quo inferias illi quam

magnificentissime darent; funus omni apparatu atque honore celebratum; suprema officia apparatissima pompa celebrata sunt; ossa tumulo contexta, sepultura donata sunt quam honorificentissima; curatum, ut funeris honore quam amplissimo honestaretur; propinqui funus ei apparatissimum faciendum curarunt. Cf. [Funus](#), [Exsequiæ](#). USUS: Qui vos in complexu liberorum trucidatos incendio patriæ sepelire est conatus, *s'est efforcé de vous ensevelir sous les ruines fumantes de la patrie*.

SĒPES, is, f. *Haie, enceinte, clôture*. SYN. Septum. USUS: Loca silvestribus sepibus densa.

SĒPĪA, æ, f. *Sèche, poisson qui contient une liqueur noire*. Genus piscis.

SĒPĪMENTUM, i, n. *Clôture*. SYN. Vallum. USUS: Atque hæc velut sepimento quodam vallabit eloquentia.

SĒPĪO, is, psi, ptum, ire, a. *Entourer, enclore*. SYN. Munio, vallo, septa facio, septis contineo. ADV. Sedulo, undique, religiose. USUS: Domicilia mœnibus sepserant. Ubi hæc omni cogitatione, memoria sepseris, *déposer avec soin dans la mémoire*. Oppidum castellis et operibus sepire. Armatus, septus, stipatus satellitibus. Cf. [Munio](#).

SĒPŌNO, is, pōsui, pōsitum, ere, a. *Placer à part, mettre de côté*. SYN. Segrego, separo, reservo. USUS: Seponi ista et occultari possunt. Nullum mihi tempus ad ista negotia possum seponere. Aliqua prædæ pars seponi et in publicum secerni debet.

SEPTEM, *Sept*.

SEPTEMBER, ris, m. *Septembre*. USUS: Calendis septembribus.

SEPTEMVĪRĀTŪS, ūs, m. *Dignité de septemvir*.

SEPTEMVĪRI, ōrum, m. pl. *Le collège des septemvirs*.

SEPTĒNĀRIŪS, a, um, *Qui contient le nombre sept, septénaire*. USUS: Cum tam bonos septenarios fundat ad tibiam, *vers de sept pieds*.

SEPTENDĒCIM, *Dix-sept*. USUS: Nos septendecim populis Siciliæ numeramur.

SEPTĒNI, æ, a, *Qui sont sept*. USUS: Duo fascēs, candelis involuti, septenos habuere libros, *deux paquets enveloppés de ficelles (enduites de suif ou de cire) renfermaient chacun sept livres*.



SEPTENTRĪŌNES, um, m. pl. *Le septentrion, le Nord, les contrées du Nord*. USUS: Inflectens sol cursus ad septentriones.

SEPTĪES, *Sept fois*.

SĒPTĪMUM, *Pour la septième fois*. USUS: Marius tam feliciter septimum consul.

SEPTĪMUS, a, um, *Septième*. USUS: Roma condita est secundo anno Olympiadis septimæ, *Rome fut fondée la seconde année de la septième Olympiade*. Septimus decimus, *dix-septième*. USUS: Ut ipsius Stajeni sententia decima septima accederet, *la dix-septième*.

SEPTINGENTĒSĪMUS, a um, *Le sept centième*.

SEPTINGENTI, æ, a, *Qui sont au nombre de sept cents*. USUS: Atticus noster annorum septingentorum memoriam uno libro colligavit.

SEPTŪĀGĒSĪMUS, a, um, *Le soixante-dixième*.

SEPTŪĀGINTA, *Soixante-dix*. USUS: De exercitu romano septuaginta et tres amissi, *l'armée romaine perdit soixante-treize hommes*.

SEPTUM, i, n. *Enclos, cloison, barrière, mur*. SYN. Munitio, sepimentum, sepes. USUS: Quibus septis tam immanes belluas continebimus? Septa diruere, revellere. Omnes fori aditus ita septi, ut nisi septis revulsis introiri in forum nullo modo posset, *toutes les avenues du forum étaient fermées, palissadées de telle sorte que, etc.*

SEPTUNX, uncis, m. *Les sept douzièmes d'un tout*. USUS: Suptunx auri, *sept once d'or*.

SĒPULCRUM, i, n. *Tombeau, sepulcre*. SYN. Tumulus, bustum, monumentum. EPITH. Alienum, altum, disertissimum, nobile, operosius, ornatum, patrium, summum. USUS: Sepulcrum alicui decernere; constituere, ponere. Aliquem in sepulcro condere; in sepulcrum inferre. Sepulcri magnificentia et religio. Cf. [Sepelio](#).

SĒPULTŪRA, æ, f. *Ensevelissement, sépulture, inhumation*. SYN. Humatio, bustum, sepulturæ honor. EPITH. Humilis, insepulta, optima. USUS: Sepultura aliquem afficere. Corpus ad sepulturam dare. Humili sepultura cremare. Honore sepulturæ carere. Cf. [Sepelio](#), [Fusus](#), [Exsequiæ](#).

SĚQUESTER, ris et ri, *Tiers, entremetteur chargé de corrompre les juges*. SYN. Apud quem pecunia corrumpendi iudicii causa deponetur. USUS: Quo sequestre in illo iudicio corrumpendo est usus. Quid opus est iudice sequestre? Apud sequestrum deponere pecuniam.

SĚQUOR, ěris, sěcŭtus sum, sequi, d. *Suivre, aller après; poursuivre*. SYN. Comitor, excipio, consequor, insequor, comes sum, prosequor; agmen claudo, agmen cogo. )( Antecedo, præeo. ADV. Acerrime, belle, confestim, eleganter, facile, necessario, studiose, temere, vehementer, vitiose. 1. Te præcipue sequendum mihi statui, *j'ai résolu de vous suivre, de marcher sur vos traces, de vous imiter*. Te audiam, tibi obtemperabo, meum consilium ad tuum potissimum accommodabo, tuam auctoritatem sequar; tuis itineribus ibo; humanitatis tuæ exempla imitabor; tuarum vestigia virtutum persequar; ad tuam auctoritatem me conferam; tibi obsequar; tuam sectam et instituta persequar; iudicio tuo stare decrevi; te assectabor; tibi in omnibus assentiar; meam tuæ *vel* ad tuam sententiam adscribam; tuo consilio utar; te ducem sequar; ad tuum me ductum applicabo. Cf. [Imitor](#), [Consilium](#). 2. Bellum secuta est pestilentia, *après la guerre vint la peste*. Bellum pestilens annus excepit; bello confestim continuabatur pestilentia; bellum pestilentia consecuta est; bellum inter ac pestilentiam exiguum temporis intercessit; funesti belli exitus principium cladis erat, quam pestilentia post paulo intulit. 3. Sequitur hinc, nihil esse, etc., *il suit de là que, etc.* Relinquitur jam, ut etc.; quo fit, ut; ex quo illud conficitur, nihil esse, etc.; colligitur ex his, etc.; ex quo illud efficitur, etc. USUS: Popularem viam sequi. Platonem in Philosophia sequor. Quæ pœna scelus illud sequetur, *quelle peine punira ce crime*.

\* SĚRĀ, æ, f. *Barre, verrou*.

SĚRĒNĪTAS, ātis, f. *Sérénité*. SYN. Serenum tempus, serena tempestas, cœlum serenum. Cf. [Serenum](#).

SĚRĒNO, as, avi, atum, are, a. *Rendre serein*. USUS: Tum ille serenata fronte, *front rayonnant*. Cf. [Serenus](#).

SĚRĒNUS, a, um, *Serein, pur, sans nuages; calme*. SYN. Sudum. PHRAS. Repente serenum est factum, *soudain le ciel redevint pur*. Ex turbido die serena et tranquilla lux rediit; discussa repente caligine, liquidior lux cœlo apparuit; nitidior lux immensum camporum æquor aperuit, detexit, ostendit; deterisis, disjectis, dissipatis, fugatis nubibus, alia repente sereniorque cœli

facies rediit, serenior lux affulsit; fœdam tempestatibus diem vesper serenior excepit, consecutus est; post primam cœli perturbationem serenitate usi sumus stabili et constante; repente cœlo serenitas reddita est. USUS: Cœlum ibi tam serenum ut nullus unquam dies tam turbulenta tempestate sit, quin aliquo tempore ejus diei solem homines videant. Frons serena et tranquilla, *front calme et serein*.

SĒRĪCUS, a, um, *De soie*. USUS: Vestis serica.

SĒRĪES, ěi, f. *File, rangée, suite, enchaînement*. SYN. Contextus vel quædam continuatio rerum, ordo. USUS: Fatum est ordo seriesque causarum, *l'ordre et l'enchaînement des causes*. Mirabilis series conciliatioque rerum, ut alia ex alia nexa et omnes inter se aptæ colligatæque videantur, *admirable suite des choses, enchaînement qui fait que l'une conduit à l'autre et qu'elles paraissent toutes ensemble ne former qu'un même tissu*.

\* SĒRĪŌ, *Sérieusement*. PHRAS. 1. Serio rem agit, *il fait sérieusement la chose*. Minime ludibundus hic versatur; non per ludum aut negligentiam; non pro domestica et umbratili exercitatione, sed contentione magna, severe, acerrime, extra jocum res agitur. Vere severeque res tractatur; toto pectore in eam rem incumbit; in ea re tractanda severitatem adhibet omnem. 2. Nescio fictene an serio laudet, *je ne sais s'il loue sérieusement ou pour plaisanter*. Laudat rem, sed utrum fronte an mente, dubitatur; simulate an ex animo; vultu tantum an etiam animo, approbet, in incerto est; joco an serio laudet, ignoro. USUS: Serio rem dico.

SĒRĪUS, a, um, *Sérieux, grave, réel*. SYN. Gravis, severus. )( Jocosus. PHRAS. Res est seria admodum, *la chose est très sérieuse*. Gravis admodum res est; res ea multum habet ponderis et gravitatis; res est minime levis; inest in ea re gravitatis ponderisque multum, non mediocre pondus. Res est ejusmodi quæ continet omnia; in qua sunt omnia; in qua sita, posita, collocata, constituta sunt omnia; ex qua pendent omnia; quæ valet in omnes partes. Res est tanti ut omnia comprehendat; res est ejus ponderis ac momenti ut omnia complectatur. In hoc tota res agitur. Cf. *Gravis*. USUS: Si de rebus seriis loquatur, severitatem adhibeat, *s'il parle de choses sérieuses, que son langage soit sévère*. Sermo serius et jocus liberalis.

SERMO, ōnis, m. *Conversation, entretien, causerie*. SYN. Locutio, mentio, oratio. EPITH. Suavis, ludicrus, liberior, longus, multus, urbanus, commodus, præclarus, honorificus, vanus, obscurus, tectus, dubius,

pervagatus, exploratus, quotidianus, malevolus, stultus, puerilis. PHRAS. 1. Incepit sermonem de tuis rebus, *il commença à parler de vos affaires*. Sermonem intulit, iniecit, induxit de tuis rebus; sermonem de tuis rebus instituit; delapsus est in sermonem de rebus tuis; sermonem de tuis rebus arripuit; sermonem de rebus tuis habere cœpit. 2. Sermo multus est de te, isque satis malevolus, *on parle beaucoup de vous et d'une manière peu bienveillante*. Multum das sermonis hominibus malevolis; multam sermonis materiam, ansam præbes; sæpe in hominum malevolorum sermonem venis; frequenter eorum sermonibus vapulas; in ore ac sermone multorum res tuæ sunt; sermonis multum excitant res ac mores tui. 3. Varii sermones instituebantur, *on parlait de différentes choses*. Serebantur, habebantur sermones variis temporibus potissimum apti; in varios sermones delabebamur. Cf. [Loquor](#). 4. Sermones tacite auscultabat, *il écoutait en silence ce que l'on disait*. Sermones captavit nostros; sermonem ex insidiis aucupabatur; sermones nostros clam excepit. Cf. [Ausculdo](#), [Auris](#). 5. Postquam ille ad colloquium accessit, sermo in multam noctem extractus est, *dès qu'il fut arrivé, l'entretien se prolongea bien avant dans la nuit*. Postquam ille ad sermonem accessit; se in sermonem istorum adjunxit, insinuavit; sermones cum illis contulit; sermonem cum illis copulare, consociare, miscere, sermones cædere, in colloquium venire cœpit; sermo in multam noctem ductus, productus, tractus, perpetuatus est; noctis pars magna inter colloquendum abiit, sermonibus consumpta est. 6. Sermo iste valde frequens est inter homines, *on fait grand bruit de cette affaire, elle est l'objet de toutes les conversations*. Is sermo in circulis, congressionibus omnium versatur; res est in ore ac sermone omnium; omnium sermonibus ea res usurpatur, celebratur; sermo is pervagatus est; sermo iste latissime dissipatur; pervulgatur, divulgatur ea res sermonibus omnium. Urbs iis sermonibus refertur; latissime manat, emanat, permanat. 7. Sermo iste aliquando desinet, *ce bruit s'apaisera enfin*. Pervagatus hic sermo reprimetur utique, sedabitur, exstinguetur, exhaustur, retundetur, refrigerabitur, obmutescet, morietur. Cf. [Rumor](#), [Fama](#). USUS: Sermonem cum aliquo communicare, *causer avec qqn*. Sermonem injicere, *jeter une parole, proférer*. Sermones hominum subire, *affronter les propos des hommes*. Sermones hominum ferre, sustinere, *supporter les mauvais bruits qui circulent*. Ab alicujus sermone se avertere, *fuir l'entretien de qqn*. Quis omnes hominum sermones vitet, effugiat? *Qui peut échapper aux mauvais propos?* Sermonem ordiri, in sermonem ingredi, *commencer un entretien*.

Sermonem conficere, *achever un entretien*. Sermonem præcidere, incidere, abscindere, *rompre l'entretien*. Sermonem alio transferre, *faire changer la conversation*. Dare se sermonibus vulgi, *donner matière aux propos publics, faire parler de soi*. Mitte hos sermones, *cesses ce discours*. Cf. [Loquor](#), [Colloquor](#), [Oratio](#).

\* SERMŌCĪNĀTĪO, ōnis, f. *Entretien, discussion, causerie*.

SERMŌCĪNOR, aris, atus sum, ari, d. n. *S'entretenir, converser, causer*. SYN. Sermonem habeo, loquor. ADV. Diligenter. USUS: Diligenter cum eo sum sermocinatus.

1. SĒRŌ, *Tard, trop tard*. PHRAS. Sero admodum ad me venit, *il vint me trouver très tard*. Paulo antequam sol occideret; primis se intendentibus tenebris; post occasum solis; jam præceps in occasum sol erat; appetente jam nocte; jam serum diei erat, cum, etc.; sub solis occasum; sub primas tenebras; præcipite jam in noctem die; ad multam noctem; multum jam noctis erat cum ille ad me, etc. USUS: Sero, acto jam negotio venisti.

2. SĒRO, is, sēvi, sātum, ere, a. *Semer, planter; répandre*. SYN. Sementem facio, semen spargo, semino. USUS: Serere arbores quæ alteri seculo prosint, *planter des arbres qui ombrageront une autre génération*. Sere beneficium ut metere possis fructum. Sermones, discordias serere.

SERPENS, entis, m. *Serpent*. USUS: Repente te, tanquam serpens a latibulis, oculis eminentibus, inflato collo, tumidis cervicibus extulisti.

SERPO, is, psi, ptum, ere, n. *Glisser, s'avancer lentement, se répandre peu à peu*. SYN. Progredior. ADV. Longius, obscure, occulte, paulatim, sensim. USUS: Ea consuetudo, rumor, malum latius serpit, manat, funditur.

SERRA, æ, f. *Scie*. USUS: Ne stridorem quidem serræ audiunt.

SERRŪLA, æ, f. *Petite scie*. USUS: Serrula adunca ex omni parte dentium et tortuosa.

SERTA, ōrum, n. pl. *Couronne, guirlande de fleurs*. SYN. Corona. USUS: Sertis redimiti.

SĒRUS, a, um, *Tardif, attardé*. USUS: Sera gratulatio reprehendi non solet, *une félicitation tardive ne peut être blâmée*.

SERVĀTOR, ōris, m. *Conservateur, sauveur, libérateur*. SYN. Conservator. )( Perditor. USUS: Urbis, capitis mei servator et custos.

SERVĪLIS, e, gen. com. *D'esclave, servile*. SYN. Famularis. USUS: Metu servili debilitata respublica, *la terreur qu'inspirent les esclaves*. Manus, vestis, color servilis. Servilem in modum cruciari.

SERVĪLĪTER, *En esclave, servilement*. SYN. Abjecte, timide. USUS: Ne quid serviliter aut muliebriter faciamus.

SERVĪO, is, īvi vel īi, ītum, ire, n. *Être esclave, serviteur; être dépendant, obéir, venir en aide à*. SYN. Deservio, servitutum servio, servitutum patior; pareo, obsequor, morem gero, lenocinor; præsto sum, operam do, consulo. PHRAS. 1. Servit plebeio homini, *il est l'esclave d'un homme du peuple*. In famulatu est; in servitute plebei hominis est; operam præstat, præbet plebeio homini. 2. Novit servire tempori, *il sait s'accommoder aux circonstances*. Servire commodis; commodare rebus suis; omnia ad utilitatem referre suam; commodare sibi in rebus omnibus. 3. Hoc eo servit, *cela sert à*. Hoc eo valet; hoc opportunum est ad illud; habet ea res opportunitatem istam; illud ex hoc commodi est; est ea ratio peropportuna ad illud, etc. USUS: 1. Populum Romanum servire fas non est. Tempori, corpori, auribus, gloriæ, laudi, cupiditatibus, valetudini servire. 2. Gravor, obligor, *être assujetti à une servitude* (cum ad prædia rustica refertur). Ædes, prædia non servient quæ servierunt, *les terres qui ont eu des servitudes n'en auront plus*.

SERVĪTĪUM, īi, n. *Esclave; esclavage*. SYN. Servus; servitus. USUS: Servitia ad cædem incitare. Abstrahere a servitio civitatem.

SERVĪTUS, ūtis, f. *Esclavage, servitude, captivité*. SYN. Famulatus, servitium. )( Libertas. PHRAS. 1. In servitutum abrepti sunt multi, *bien des habitants furent emmenés comme esclaves*. In servitutum dati, abstracti, traditi sunt; in durissimam servitutum venere; servitute oppressi sunt; servituti addicti sunt; sub jugum missi sunt; multis jugum servitutis impositum est; jugum subire compulsi sunt; jugum accepere permulti. Multi in servitutum homini feroci adjudicati sunt; multi in servitutum abstracti; ex his multi dura servitute premuntur; in servitute tenentur; in servitutum asserti sunt; multis æterna servitus injuncta est. 2. Quis servitute nos liberabit? *Qui nous délivrera de cette servitude?* Quis a cervicibus nostris jugum servile dejiciet? Servitutis vincula quis rumpet? Servitutum quis



propulsabit? Quis tandem hoc servitutis jugum a nobis depellet, repellet, rejiciet, demet? Quis servitute qua oppressi jacemus nos liberabit? USUS: Servitutum alicui afferre. In servitutum venire. Servitutum servire. Servitutis jugum exuere.

SERVO, as, avi, atum, are, a. *Sauver, conserver, préserver, délivrer*. SYN. Conserveo, asservo, tueor, custodio, teneo; observo. ADV. Constanter, diligenter, diu, magnopere, optime, sancte. PHRAS. 1. Tu unus me servasti, *vous seul m'avez sauvé*. Tu unus parens, salus vitæ nostræ, fortunæ, nominis fuisti; tua unius opera salvus sum; tu unus sartum tectumque me, ut aiunt, ab omni incommodo, detrimento, molestia sincerum integrumque conservasti; servatorem te meum et liberatorem semper prædicabo; parentem te fortunæ meæ statuo agnoscamque semper. Cf. *Salvo, Salus*. 2. Servabo quod promisi, *je garderai ma promesse*. Constabit fides promissis; promisso fides exstabit; servabo, liberabo, præstabo, solvam promissi fidem; fidem quam dedi colam integre. USUS: Servabo amicitiam, jus, leges summa fide. Servare se integrum et castum, *se conserver chaste et pur*.

SERVUS, i, m. *Esclave, serviteur*. SYN. Servitium, famulus, puer, mancipium, qui servit, qui libertatem perdidit, qui servi munere fungitur. USUS: Servi quorum vis et conditio infima. Servus a pedibus. Cupiditatum servus. Servulus percuriosus et minime mendax.

SESQUI, *Une demie en plus*. Sesquialter, sesquimodius, sesquioctavus, sesquipleus, sesquitercius, etc.

SESQUIPĒDĀLIS, e, gen. com. \* *Qui a un pied et demi de long*. USUS: Tigna sesquipedalia.

SESSĪO, ōnis, f. *Action de s'asseoir; séjour, halte; session, séance*. USUS: Status, incessus, sessio, accubatio, inclinatio, cursus.

SESTERTĪUS, ĩi, m. (HS), *Sesterce, petite monnaie d'argent, valant 2 as et demi (21 centimes)*. USUS: Dicit Dionem H S decies centena millia numerasse, *un million de sesterces*. Sestertium (subaud. mille), *mille sesterces*. Sestertium decies, centies (subaud. centena millia), *un million de sesterces, dix millions de sesterces*.

SĒTA, æ, f. *Poil épais et rude des animaux, soie, crin*. EPITH. Equina. USUS: Gladium e lacunari, seta equina aptum, jussit demitti, *un glaive suspendu au plafond par un crin de cheval*.

SĒTŌSUS, a, um, *Hérissé de poils, couvert de soies*. SYN. Quod setis abundat.

SEU, *Ou*. SYN. Sive.

SĒVĒRĒ, *Sévèrement, rigoureusement*. SYN. Austere, stoice, graviter, duriter, duris legibus, conditionibus. USUS: Ætas severissime acta.

SĒVĒRĪTAS, ātis, f. *Gravité, sévérité*. SYN. Gravitas, duritas, tristitia. )( Comitatus. EPITH. Acerba, censoria, magistra pudoris et modestiæ, incredibilis, patria, prisca, salutaris, singularis, non invidiosa, vetus. USUS: Summa severitas cum summa humanitate jungatur. Lenitate condiatur severitas, et gravitati comitatus et facilitas aspergatur, *il faut que la sévérité soit tempérée par la douceur et la politesse et l'affabilité par la gravité*. Oratione mitigare patris severitatem et humanitatis condimentis. Laxare iudicum animos atque a severitate ad hilaritatem traducere. Adhibere severitatem in aliquo. Senatui ad pristinam severitatem revocare. Mœstitia, severitas orationis.

SĒVĒRUS, a, um, *Sévère*. SYN. Gravis, austerus, asper, durus, vehemens, acerbus; tristis. )( Dissolutus, indulgens. ADV. Valde. PHRAS. Vir est admodum severus, *cet homme est très sévère*. In omnes se severum et vehementem præbet; tetrica ac tristi veterum disciplina imbutus; severissimi vir imperii; priscae et nimis duræ severitatis; severe ac graviter agit omnia, nihil remisse, leniter, urbane. Natura implicatus ad severitatem est, pertristis censor, magister et quidam velut patruus. In iudiciis cum assidet, Lycurgeus totus est vel Cassianus ac quidam velut reorum scopulus. USUS: Qui nuper indulgens in patrem, idem acerbus et severus in filium. Imperia sine acerbitate iracundiæ severa, *commandements sévères sans aigreur ni colère*.

SĒVŌCO, as, avi, atum, are, a. *Appeler en particulier; détacher, séparer*. SYN. Separo, abduco, avoco. ADV. Haud mediocriter. USUS: Mentem ab oculis sevocare. Animum a negotiis, a societate corporis sevocare, *ne consulter que son esprit, indépendamment des yeux*.

SEX, *Six*. USUS: Equitum centuriæ cum sex suffragiis.

SEXĀGĒNI, æ, a, *Au nombre de soixante*. USUS: Hæc sexagena millia modium quæ Mamertinis remiseras, addidisti, *ces soixante mille boisseaux*.

SEXĀGĒSĪMUS, a, um, *Le soixantième*.

SEXĀGĪES, *Soixante fois*. USUS: Sestertium sexagies.

SEXĀGINTA, *Soixante*. USUS: Minorem annis sexaginta de ponte deiecerit, *âgé de moins de soixante ans*.

SEXCĒNI, æ, a, *Qui sont six cents*. USUS: Sexcenos nummos constituere.

SEXCENTI, æ, a, *Six cents; nombre indéterminé, infini*. USUS: Venio ad epistolas tuas quas ego sexcentas uno tempore accepi, *j'arrive à tes lettres dont j'ai reçu tout un paquet à la fois*.

SEXCENTĪES, *Six cent fois*. USUS: HS sexcenties, *soixante millions de sesterces*.

SEXDĒCIM vel SĒDĒCIM, *Seize*.

SEXIES, *Six fois*.

SEXTANS, antis, m. *Le sixième de l'as*. USUS: Extulit eum (Menenium Agrippam) plebs sextantibus collatis in capita, *le peuple pourvut aux frais de l'enterrement, en se cotisant à raison d'un sextant par tête*.

SEXTĀRĪUS, ĩi, m. *Setier, le sixième (d'une mesure, d'un poids)*.

SEXTĪLIS, is, m. *Le sixième mois de l'année romaine (commencée en Mars), Août*. USUS: Sextilis calendis, idibus, nonis.

SEXTŪLA, æ, f. *La sixième partie d'une once*. USUS: Facit hæredem ex duabus sextulis M. Falcinum, *le trente-sixième de la succession*.

SEXTUM, *Pour la sixième fois*. USUS: Marius sextum consul.

SEXTUS, a, um, *Le sixième*. USUS: Sextus ab urbe lapis, *la sixième borne à partir de la ville*.

SEXŪS, ūs, m. *Sexe (masculin ou féminin) des hommes ou des animaux*. USUS: Virilis sexus ac muliebris.

SĪ, *Quand, toutes les fois que*. SYN. Ut, cum, etiamsi. USUS: Si volo is esse, ero.

SĪBĪLO, as, are, n. *Siffler*. SYN. Vagire, murmurare, mugire, sibilare.

SĪBĪLUS, i, m. *Sifflement; sifflet, huée*. USUS: Non modo sibilis, sed et convitiis explodebatur. Sibilum metuis? *Tu crains les sifflets?* Nemo te sibilis consecabitur. Cf. [Ludibrium](#), [Explodo](#).

SIC, *Ainsi, comme cela, tellement, de telle sorte*. SYN. Eadem ratione, ita, item, in hunc modum, hoc modo, isto modo, perinde, similiter, æque. USUS: Locutus est Cæsar sic ut nullus æque. Aliis sic, aliis secus videtur. Sic vita hominum est. Sic vivitur Cf. [Similiter](#), [Æque](#).

SĪCA, æ, f. *Poignard*. SYN. Gladius. USUS: Sicam vibrare, dstringere. Sicam de manibus furentis extorquere.

SĪCĀRĪUS, ĩi, m. *Meurtrier, assassin*. SYN. Gladiator, percussor, grassator. EPITH. Vetus, facinorosus, armatus. USUS: Non sicarium, sed crudelissimum carnificem in iudicium adduximus.

SICCĒ, *Fortement sainement*. USUS: Presse, subtiliter, sicce dicere.

SICCĪTAS, ātis, f. *Sécheresse*. SYN. Aquæ vel pluviæ penuria. PHRAS. Magna fuit hoc anno siccitas, *il y eut cette année une grande sécheresse*. Siccitate hoc anno laboratum est, nec cœlestes modo aquæ defuerunt, sed terra quoque ingenito humore egens, vix ad perennes suffecit aquas. Sitiente solo omnique humore ventis solibusque deterso, fruges segetesque exaruerunt. USUS: 1. Siccitate accrescebant rerum pretia. 2. Gracilitas, *absence d'humeurs, santé; absence d'ornements, sécheresse de style*. Siccitas corporis sequitur continentiam in victu. Siccitas orationis et jejunitas.

SICCO, as, avi, atum, are, a. *Sécher, dessécher*. SYN. Exhaustio.

SICCUS, a, um, *Sec; sain, solide, nerveux*. SYN. Jejunus, sobrius, pressus. )( Vinolentus. USUS: Quædam terræ imbribus sicciores fiunt. Attici oratores sani et sicci.

SĪCŪBI, *Si quelque part, si en quelque endroit*. SYN. Si quo in loco.

SĪCUNDE, *Si de quelque part, si de quelque côté*. SYN. Si aliunde, si quo ex loco. USUS: Sicunde poteris, erues.

SĪCUT et SĪCŪTI, *Comme, de même que*. SYN. Ut, æque ut, item ut, ita ut, perinde ut, similiter atque, tanquam, velut. PHRAS. Te sicut parentem amo, *je vous aime comme un père*. Parentis numero te colo; filii ritu, caritate te colo ac complector; perinde te amo ut parentem; in modum parentis te amo, vice parentis mihi es. Parentis loco te habeo. USUS: Te ut parentem alterum amo.

SĪDO, is, di, ere, n. *Se fixer, s'arrêter*. SYN. Subsido.

SĪDUS, ěris, n. *Groupe d'étoiles, constellation; sing. astre, étoile.* SYN. Stella, astrum; sempiterni ignes qui ex nobilissima et purissima ætheris parte gignuntur. EPITH. Radians. USUS: Sidera innumerabilia cœlo inhærentia. Forma cœli undique sideribus ornata.

SĪGILLĀTIM vide SINGILLATIM.

SĪGILLĀTUS, a, um, *Orné de figurines, de reliefs.* SYN. Signis et emblematis ornatus. USUS: Scyphi, simulacra sigillata.

SĪGILLUM, i, n. (Sæpius plurali numero adhibetur.) *Petite figure, figurine; cachet, sceau.* SYN. Parvum signum. USUS: Apposuit patellam in qua sigilla erant egregia. In cera centum sigilla impressero. Sigilla avellere.

SIGNĪFER, ěri, m. *Porte-enseigne; chef coryphée.* SYN. Qui signum aut vexillum præfert. USUS: 1. Torquatus, signifer juventutis. Causæ dux et signifer. 2. Zodiacus, *le zodiaque.* Signifer orbis.

SIGNĪFĪCANTER, *D'une manière expressive, clairement.* SYN. Clare, aperte, acriter.

SIGNĪFĪCĀTĪO, ōnis, f. *Puissance, énergie, force d'expression.* SYN. Vis, notio, potestas, virtus, sententia. EPITH. Aperta, certa, clara, digna, exigua, magna, minima. USUS: 1. Digna est scriptoris prudentia significatio qua utitur. 2. Indicium, signum, argumentum, *indice, signe, marque.* Litteræ tuæ exiguam erga me voluntatis significationem habebant, dabant, præbebant. In hoc juvene magna significatio virtutis elucet, apparet. A diis profecta significatio et denuntiatio calamitatum. Observatis longo tempore significationibus futura prænuntiare. Morbi significationes.

SIGNĪFĪCO, as, avi, atum, are, a. *Indiquer, manifester, faire voir, faire connaître; signifier, avoir tel ou tel sens.* SYN. Indico, ostendo, declaro, demonstro, designo, noto, significationem tribuo, facio, conficio; signum do, signum mitto; aliquid argumenti habeo, signum sum; vim *vel* sententiam habeo, sono. ADV. Apertius, apte, ingenue, breviter, recte, plurimum, leviter, planius. PHRAS. 1. Expende diligenter quid hæc vox significet, *examinez avec soin quelle est la signification de ce mot.* Quid sonet hæc vox; quæ res huic voci subjiatur; quæ sit vis hujus verbi; quid valeat vox ista; quæ sit illi subjienda sententia; quæ sit hujus vocis potestas; quid sibi velit vox ista. 2. Crinita stella calamitates non significat, *la comète ne pronostique aucune calamité.* Cometæ contra quam veteres id opinabantur philosophi,

calamitatum prænuntii non sunt; calamitates haud denuntiant, nuntiant; rerum conversionem minime portendunt, ostendunt; vanus est plebis timor somniantis. Cometas multorum malorum significationem facere, dare, præbere, tribuere. 3. Victoriam de hoste litteris significavit, *il annonça par une lettre sa victoire sur l'ennemi*. Certiorem eum de victoria fecit; victoriæ nuntium cum illo communicavit. Cf. [Certus](#), [Indico](#). USUS: Hoc non significandum solum sed declarandum arbitror. Idem verbum sæpe duas res pluresque significat. Inter se significare et colloqui cœpere. Ratio, potestas, mens, numen, sive quod est aliud verbum, quo planius significem quod volo. Dolorem meum non significarem?

SIGNO, as, avi, atum, are, a. *Mettre une marque, une empreinte, un signe*. SYN. Designo, consigno, imprimo. ADV. Publice. USUS: Objectum visum imprimit ac signat in animo suam speciem, *l'objet de la perception imprime et grave en qqe sorte son image dans notre âme*. Signatur in animis nostris. Aurum, argentum signare, *frapper l'or et l'argent*.

SIGNUM, i, n. *Signe, marque, empreinte*. SYN. Indicium, nota, argumentum, vestigium, monumentum, insigne. EPITH. Æneum, marmoreum, eburneum, amplum, excelsum, brumale, certum, commune, grave, improvisum, pervetus. PHRAS. 1. Elucet hoc in puero multa probæ indolis signa, *il y a dans cet enfant de nombreuses marques d'un bon naturel*. Multa virtutis specimina; multæ et luculentæ notæ ac indicia probitatis; vestigia apparent excellentis indolis; elucet igniculi quidam, præclaræ mentis indices; species ipsa pueri nonnisi probitatem olet vultuque toto clamat; produnt se non vulgaris virtutis semina in hoc puero; multa hic puer optimæ spei argumenta præbet. Cf. [Indicium](#). USUS: 1. Puer iste magna ingenii signa dat. 2. Simulacrum, imago, statua, *statue, figure en relief*. Deorum signa fabricare, confiare, ponere, palam collocare. 3. Sidus cœleste, *constellation, signe*. Signum leonis oritur, occidit, obit. Signorum ortus et obitus definitum quemdam ordinem servant. 4. Sigillum, *sceau, cachet*. Nec signum epistolæ tuæ, nec dies apposita est. Non utar meo chirographo nec signo. Litteræ alieno signo obsignatæ, consignatæ. Librum tuum sub signo habeo asservoque diligenter, *je garde sous scellés*. 5. Vexillum, *enseigne militaire, drapeau, étendard*. Multas legiones sub signis habuit; multi ejus signa sunt secuti; sub ejus signis militarunt. Signa movere, aliquo expedire; signa convertere, *tourner les enseignes, faire un mouvement de conversion*; collatis signis pugnare, *combattre, en venir aux*



*mains en bataille rangée.* Palantes ad signa revocare. Dilapsus a signis miles tandem ad sua signa convenit. 6. Nota militaris, *signal donné par le général au moyen d'une trompette.* Dato, edito, pronuntiato, accepto signo; canentibus signis; signa ubi concinunt, in hostem itur. Signum receptui dare, concinere, *donner le signal de la retraite.*

SĪLENTĪUM, ĩi, n. *Silence; action de se taire, de ne point parler.* SYN. Taciturnitas, reticentia. EPITH. Æternum, diuturnum, magnum, mirum, perpetuum, præsens, summum, tantum. USUS: Silentium fieri jussit. Consecutum est magnum silentium. Magno silentio est auditus. Gravissimos dolores silentio ferre. Ea de re *vel* ab ea re mirum nunc silentium est. Judicia diu jam in silentio jacent. Aliquid silentio transire, præterire, prætermittere, prætervehi, *passer qqche sous silence.* Facti memoriam a silentio vindicare, *sauver de l'oubli, de l'obscurité.*

SĪLĒO, es, ũi, ere, n. *Se taire, garder te silence.* SYN. Taceo, reticeo, obmutesco, silentio prætereo, tacitum aliquid prætermitto, silentio utor, silentio aliquid tego *vel* premo, silentium habeo, aliquid celo summa fide, aliquid solerti consilio tego; silentio transeo, præterveho. USUS: Silent leges inter arma, *au milieu des armes, les lois sont muettes, sont suspendues;* silere de re aliqua. Cf. [Taceo](#).

SĪLEX, ĩcis, m. *Rocher, caillou, silex.* SYN. Lapis durus ex quo ignis excuti solet. USUS: Non enim e silice nati sumus, *nous ne sommes point nés d'un caillou, nous n'avons pas un cœur de rocher.*

SĪLUS, a, um, *Camus, camard.* SYN. Naso bene exstante et repando. )( Simius.

SILVA, æ, f. *Forêt, bois.* SYN. Nemus, saltus. EPITH. Densa et aspera, infinita, magna, media, nobilis, publica, vindicata. USUS: 1. Multos nemora et silvæ commovent, *les bois et les forêts.* 2. Ubertas, copia, materia, *amas, foule, abondance.* Silvam rerum et sententiarum comparare, *amasser un riche fonds de pensées et de connaissances.*

SILVESCO, is, ere, n. *En parl. de la vigne, pousser trop de bois.* SYN. In silvam cresco. USUS: Vitis putanda est ne silvescat.

SILVESTRIS, re, gen. com. *Couvert de forêts, boisé; sauvage.* USUS: Loca silvestria, montuosa. Vita inculta et silvestris.

SĪMĪA, æ, f. *Singe, guenon*. SYN. Simiolus, simius. USUS: Simia, bestia turpissima, quam similis tamen nobis est!

SĪMĪLIS, e, gen. com. *Semblable, pareil, ressemblant*. SYN. Consimilis, parilis, æqualis, geminus, par, germanus, ejusmodi, instar, cui similitudo est cum aliquo, qui similitudinem gerit speciemque alicujus; qui ad aliquid habet similitudinem, qui exprimit aliquem, qui habent similitudinem inter se. )( Dissimilis, dispar, diversus. PHRAS. 1. Alter alteri simillimus est, *ils sont tout à fait l'un à l'autre semblables*. Par probitas, eadem virtus ac religio, simillima utriusque et maxime gemina indoles; proxime ad alterum accedit; respondet unus alteri; alter pene alter; moribus et natura perfecte congruunt; alter alterius imago est; alter alterius imaginem moresque præ se fert, ingenii, virtutis, fidei exemplum expressam ad imaginem reddit. 2. Canis leoni similis est, *le chien ressemble au lion*. Ad similitudinem leonis accedit; ore leonem refert, reddit; faciem leonis exhibet; oris specie feroci leonem adæquat; oris specie leonem æquat, exprimit; oris specie a leone non abludit, abhorret; speciem leonis ore reddit; effigiem, faciem leonis habet, gerit; speciem leonis præbet, repræsentat; non dissimilis est, non discrepat a leone. 3. Similis simili gaudet, *qui se ressemble s'assemble*. Nulla etiam bellua est quæ non sui generis bellua maxime delectetur; pares cum paribus, quod proverbio dicitur, facillime congregantur. Ea est jucundissima amicitia quam similitudo morum conjugavit. Similitudo celeriter amicos contrahit. Mater et conciliatrix amicitiae æqualitas est. 4. Opifices et his similes, etc., *les artisans et les gens qui leur ressemblent*. Opifices et hujus loci atque ordinis homines; opifices et qui sunt generis ejusdem, ex eo genere, de genere hoc, de genere horum; opifices et id genus alii. USUS: Voluntate inter se similes et moribus et toto vitæ genere. Ingenium Romuli memor Tullo Hostilio erat et nequaquam Numæ simile. Cf. [Par](#), [Æqualis](#), [Idem](#).

SĪMĪLĪTER, *Semblablement, pareillement*. SYN. Simili ratione, item, itidem, æque, pariter, simili modo, eodem modo, uno et eodem modo, sic. PHRAS. Ego similiter me geram, *pour moi, j'agirai pareillement*. Eodem pacto, eodem tenore, eodem instituto rem agam; juxta tecum rem geram; idem institutum tenebo; de moribus tuis mores effingam meos. Simili ratione atque ipse egeris acturum me scito. Cf. [Sicut](#). USUS: Similiter facit ut si roget, *il fait comme s'il me demandait*.

SĪMĪLĪTŪDO, ĩnis, f. *Ressemblance, analogie*. SYN. Exemplar, forma, species, imago. )( Dissimilitudo. EPITH. Difficilis, insignis, levis, maxima, tanta. PHRAS. Magna est inter res nostras similitudo, *il y a une grande similitude entre vos affaires et les miennes*. Congruunt res tuæ cum meis; simillima est rerum nostrarum ratio; qui tuas res intuetur, meas intueri se dicet; tuis in rebus res meas agnosco. Rerum mearum imaginem in tuis rebus video; inter res nostras nihil interest; nihil est quo res tuæ a meis differant, discrepent. Cf. [Similis](#), [Discrimen](#), [Differo](#), [Convenio](#). USUS: Similitudinem quamdam gerunt speciemque sapientum, *ils ont une certaine ressemblance avec le sage véritable*. Ducere ex re aliqua similitudinem. Conferre, comparare similitudines. Ad similitudinem historiæ, orationem dirigere. Est homini cum DEO similitudo, *l'homme est l'image de DIEU*.

SĪMĪUS, ĩi, m. *Singe*. SYN. Simia. USUS: Simius, non semissis homo, contra me arma tulit.

SIMPLEX, ĩcis, omn. gen. *Simple, candide, naïf, ouvert*. SYN. Uniusmodi; apertus, sincerus, credulus. )( Multiformis, compositus, callidus. PHRAS. 1. Homo est simplex, *cet homme est candide, ingénu*. Vir bonus et simplicis veritatis amicus; homo est antiqui moris, qui nihil celat, nihil fingit; qui ex natura sua cæteros omnes fingit; homo minime malus, minime vafer; homo prisci moris; homo antiqua virtute, fide, moribus; homo apertus et simplex; fraudis imperitus, a quo nemo fraudatum se queratur; vir est antiquorum hominum, minime versutus; homo est antiquus, qui ex suo ingenio de quovis æstimat. Cf. [Sincerus](#). 2. Simplicissimus homo et pene stupidus, *homme tout à fait simple et presque sot*. Homo non promptissimus; ingenio tardus; homo sine sensu, sine sapore; incallidus et elinguis. Cf. [Stupidus](#). USUS: Quædam in rebus sunt simplicia, quædam copulata. Tuum hominis simplicis pectus vidimus. Simplex et absoluta necessitas. Cf. [Apertus](#).

SIMPLĪCĪTER, *Simplement, sans façon, bonnement; ouvertement*. SYN. Aperte, candide, sincere; absolute, præcise. )( Dupliciter. PHRAS. 1. Id se facturum simpliciter negavit, *il refusa positivement de faire cela*. Id se facturum præcise negavit; aperte, diserte negavit. 2. Est homo simpliciter doctissimus, *homme tout à fait savant*. Est homo sine exceptione, sine dubio, sine dubitatione doctissimus; vir est, ut latine ac plane dicam, doctissimus; vir est, aperte ac sine fūco loquor, doctissimus. 3. Veritatem simpliciter proloqui, *dire la vérité sans détour*. Ad veritatem loqui; Latine,

nullo apparatu, nude, plane, quod res est, dicere; sine fuco, sine simulatione veritatem patefacere. USUS: Simpliciter dicam et breviter. Vivere simpliciter vitæque hominum amice. Cum homine simplici simpliciter agam.

SIMPLUM, i, n. *L'unité*. USUS: Simplum aut duplum.

SIMPŪLUM, i, n. *Petite coupe pour les libations*. USUS: Excitare fluctus in simpulo, *faire une tempête dans un verre d'eau, faire beaucoup de bruit pour rien*. (PROV.) Vasis genus.

SĪMUL, *En même temps, ensemble*. SYN. Una, pariter, communiter, cum, in unum. PHRAS. Simul omnia perdidici, *j'ai tout perdu à la fois*. Totum repente avolavit; singillatim ac diu collecta, omnia uno tempore effudi; unam feci rerum omnium jacturam; una omnia interiere. USUS: Res quas tecum simul didici. Id signum simul aspectum et probatum est. Simul et illud cogita. Abjice voluntatem simul cum spe discendi, *la volonté de.... avec l'espoir de....* Multos modios salis simul edendos esse, ut amicitiae munus expletum sit, *il faut avoir mangé ensemble bien des boisseaux de sel, pour que, etc.*

SĪMŪL AC, *Aussitôt que, dès que*. USUS: Simul ac potero, veniam.

SĪMŪLĀCRUM, i, n. *Ressemblance, image, portrait, statue*. SYN. Imago, forma, effigies, species, exemplar, idolum. EPITH. Æternum, mutum, perantiquum, religiosum, sanctissimum, summum. USUS: Nullum superest simulacrum ac vestigium civitatis. Statuæ ac imagines simulacra sunt corporum, non animorum. Cupidinis simulacrum. Cf. [Imago](#).

SĪMŪLĀTĒ, *En apparence, avec feinte, d'une manière simulée*. USUS: Sive ficte et simulate, sive ex animo loquaris.

SĪMŪLĀTĪO, ōnis, f. *Artifice, mensonge, faux dehors, dissimulation*. SYN. Species simulationis, species quædam assimilatae virtutis. EPITH. Aperta, bella, difficilis, diuturna, ficta, inveterata, periculosa, summa, verbosa, vitiosa. PHRAS. Virum bonum simulatio non decet, *l'homme de bien ne doit pas user de dissimulation*. Non cadit in virum bonum simulatio; vir bonus abest ab omni simulandi studio. Aliud sentire, aliud loqui non est ejus qui vir bonus haberi velit. Viri boni non est fingere; artem simulandi qui sequitur, bonorum in numero non est, longe a bonorum consuetudine discedit. Cf. [Astutia](#). USUS: Errant, qui simulatione, sermone vultuque ficto stabilem gloriam quærunt. Fronte ac vultu facillime simulatio sustinetur.

Simulatio tollit iudicium veri illudque adulterat. Summam prudentiam stultitiæ simulatione tegere, *cacher une profonde sagesse sous les dehors de la folie*. Æquitatis simulatione fallere. Nullæ insidiæ periculosiores quam quæ latent in simulatione officii. Ex omni vita simulatio dissimulatioque tollenda, *il faut bannir de la vie la feinte et la dissimulation*. Cf. [Simulo](#), [Fingo](#).

SĪMŬLĀTOR, ōris, m. *Imitateur; dissimulé, hypocrite*. SYN. Adulator, assentator. EPITH. Studiosus. USUS: Dulcis, faceti, festivi sermonis homo et in omni oratione simulator, *qui feint toujours d'ignorer, qui joue l'ignorance*.

SĪMŬLĀTUS, a, um, *Feint, simulé, faux, apparent*. SYN. Assimulatus, fictus, imitatione simulatus, fucatus, adumbratus, fallax, ad fallendum instructus. )( Verus, sincerus. USUS: Ficta omnia celeriter ut flosculi decidunt, nec simulatum quidquam potest esse diuturnum. Amor solers et simulatus. Cf. [Astutus](#), [Fictus](#).

SĪMŬLO, as, avi, atum, are, a. *Imiter, copier; feindre, dissimuler*. SYN. Assimulo, specie simulationis ostento, fingo. ADV. Facile, perbelle, solertius. PHRAS. 1. Nihil in illo nisi simulatum, *tout est simulé en lui*. Aliud spe, aliud specie simulationis ostentat; ad speciem et usurpationem virtutis fictus est; adumbrata virtute fallit; nihil in illo nisi fallax; imitatio simulatioque virtutis in fronte, intus scelus tegitur; personatus ambulat; multis simulationum involucris tegitur et quibusdam quasi velis obtenditur; assimilata virtute laudem captat; longe alius est ingenio quam cujus simulationem inducit; alienam personam fert; ex industria factus ad simulationem virtutis et probitatis; probi hominis speciem præ se fert; specie quadam occultat sese et virum frugi assimilat; vultum fingit et imaginem quamdam probitatis, sed quæ cum moribus non convenit. 2. Simula quantum vis, me profecto non falles, *dissimule autant que tu veux, tu ne me tromperas pas*. Indue quantam vis animo simulationem; frontem sermonemque ad fallendum instrue; præfer quam vis virtutis speciem; mentire fucata, adumbrata, adulterata virtutis specie, quantum vis ac potes; personam quam vis, composito in speciem probitatis vultu, ferre potes, fallere certe et iudicium veri tollere non potes. Cf. [Fingo](#). USUS: Perbelle simulat. Multa et simulavi invitus, et dissimulavi cum dolore. Furere se simulavit. Hannibal ægrum simulabat, *Annibal faisait le malade*.

SĪMULTAS, ātis, f. *Débats haineux, vifs démêlés, inimitié*. SYN. Inimicitia. EPITH. Vetus. USUS: Cum aliquo simultates nescio quas suscipere, habere, gerere, exercere, retinere. Simultatem bona fide deponere, *se réconcilier, faire trêve à ses ressentiments*. Cf. [Inimicitia](#).

SIN, *Mais si, si au contraire, si toutefois, sinon*. SYN. Si; si non. USUS: Educ tecum omnes, sin minus quam plurimos. Ego ut constitui cras adero: sin utique postridie. Sin autem id non sit ejusmodi, tum vero, etc.

SINCĒRĒ, *Sincèrement, loyalement, franchement*. SYN. Candide, vere, ingenua, sine fuco, sine fraude, sine assentatione, sine malo dolo, sincera fide, fraterne, genuine, ex animo, ex animi sententia, nihil alicui indulgens. USUS: Sincere tecum agam. Cf. [Simpliciter](#).

SINCĒRUS, a, um, *Pur, sain, fidèle, sincère*. SYN. Purus, verus, integer, candidus, apertus. PHRAS. 1. Sincerus mihi animus est, *je suis sincère, je ne veux pas tromper*. Animus mihi est apertus, simplex, rectus, candidus; nulla simulatione tectus, purus ab omni fraude. Simulationem, simulandi artificium natura mea consuetudoque respuit. Abest a me simulandi perversum studium; simplicem, apertam veritatem amo; odi artes quibus veritas uti involucro quodam obtegatur; animo sum minime versuto. Cum ingenium meum perspexeris, nihil in me insidiosum aut fallax deprehendes; cum ingenium meum usu cognitum ac perspectum habueris, abesse me ab omni dolo ac fraude; esse me sinceri animi, simplicis ingenii, apertae voluntatis, rectae mentis; alienum ab arte fallendi, artificio simulationis agnosces. Cf. [Affectus](#), [a](#), [um](#). 2. Sincerus iudicium tulit, *il a porté un jugement droit*. Puram et a favore et odio et integrioris iudicii sententiam tulit; rectum animi sensum purumque a partium studiis in dicenda sententia secutus est; litem ex animi sententia diremit; non partium studio, non malevolentia impeditus, ut quarum causas procul haberet, sententiam pronuntiavit dignam viro antiqua virtute ac fide. Cf. [Iudicium](#). USUS: Amicum mihi ab omni incommodo, detrimento, molestia sincerum integrumque conserva, *faites en sorte que mon ami n'éprouve aucun tort, aucun dommage, aucune vexation*. Prudens et sincerum iudicium videt, quid in quaque re sanum sincerumque sit.

SĪNE, *Sans*. SYN. Absque, citra, extra. )( Cum. PHRAS. 1. Sine dubio ita est, *cela est ainsi sans aucun doute*. Sine controversia; sine ulla dubitatione res ita se habet; dubium mihi non est; nemo in dubium vocaverit, rem ita se



habere. 2. Sine metu, *sans crainte*. Solutus omni timore; motus expers; remoto omni metu; propulso omni metu; metu vacuus; liber ab omni metu. 3. Sine præsidio, *sans secours*. Nudus amicorum præsidio; nullis amicorum præsidiis munitus; expers humanæ opis; inops auxilii; inops ab amicis; orbus amicorum præsidiis et inops relictus. USUS: Homo sine re, sine spe, sine sede, sine fortunis.

SINGILLĀTIM, *Isolément, en particulier, un à un, l'un après l'autre*. SYN. Singulatim. )( Generatim. USUS: Singillatim unamquamque rem attingere. Ad pedes omnium singillatim accidit.

SINGŬLĀRIS, e, gen. com. *Remarquable, extraordinaire, rare; particulier*. Maxime rarus, summus, inauditus, incredibilis, divinus; peculiaris, præcipuus. )( Vulgaris. ADV. Prope. PHRAS. Factum illud plane singulare est, *cette action est tout à fait remarquable*. Eximium illud consilii animique et neutiquam vulgatæ laudis; factum elegans ad existimationem, ad memoriam singulare, ad memoriam præcipuum; facinus post homines natos, post hominum memoriam, ex omni memoria præstantissimum. USUS: 1. Vir summus et singularis. Singulari in teamore feror. 2. Proprius, peculiaris, *propre, particulier*. Sunt quædam in illo singulalia quæ in nullum alium convenire possunt, *il a certaines qualités qui n'appartiennent qu'à lui*.

SINGŬLĀRĪTER, *Particulièrement, surtout*. SYN. Unice, simpliciter, singulari modo. )( Communiter. USUS: Hunc singulariter semper dilexi.

SINGŬLI, æ, a, *Chacun en particulier, chaque, chacun, un à un*. SYN. Quisque, unusquisque. USUS: Bini milites in singulas domos. Militibus viritim ac in singulos magnam pecuniam polliceri. Crescit in dies singulos malum. In re publica singulorum dominatus esse optimos, *pour les sociétés, l'empire d'un seul est de tous le meilleur*.

SINGULTŬS, ūs, m. *Sanglot, soupir*. SYN. Gemitus. USUS: Fletus cum singultu. Cf. [Fleo](#).

SĪNISTER, tra, trum, *Gauche, à gauche*. USUS: A sinistra. Cornu sinistrum, *l'aile gauche*.

1. SĪNISTRA, æ, f. *La main gauche*. SYN. Læva manus.

2. SĪNISTRA, *A gauche*. USUS: Supra, infra, dextra, sinistra.

SĪNISTRĒ, *Mal, de travers; en mauvaise part*. SYN. In malam partem, in pejorem partem. USUS: Sinistre cecidit.

SĪNISTRORSUS, *Étant tourné vers la gauche, du côté gauche, à gauche*. USUS: Sinistrorsus se flectere.

SĪNO, is, sīvi, sītum, ere, a. *Laisser libre, souffrir, permettre*. SYN. Permitto, patior, fero, locum do. USUS: Plebem senatui parere non sinunt. Istud ne dii siverint. Non patiar, non feram, non sinam, *je ne le souffrirai pas, je ne le supporterai pas, je ne le permettrai pas*. Cf. [Patior](#).

SĪNŪS, ūs, m. *Courbure, sinuosité, pli, sein, poitrine*. SYN. Gremium, complexus; summa familiaritas; curvatum littus. USUS: 1. In sinu gaudere. In sinum alicujus se conferre, confugere. Aliquem in sinu gestare, *porter qqn dans le cœur, l'aimer beaucoup*, valde amare. Ex suo sinu homines submitit improbos. Aliquem ex suo sinu dimittere. Græcia in sinu ac gremio pacis posita. 2. Littoris flexus, *golfe, anse, baie*. Omnes maris sinus et portus.

SĪPĀRĪUM, īi, n. *Rideau couvrant le fond du théâtre*. SYN. Velum quo scena obtenditur.

SĪQUĪDEM, *Si toutefois, si cependant*. SYN. Si tamen, quippe si. USUS: Fortunatum te, siquidem qui es permanseris.

SĪRĒNES, um, f. pl. *Les Sirènes*. USUS: Multa Homerus de Sirenibus et earundem vocis suavitate confinxit.

SISTO, is, stīti, stātum, sistere, a. et n. a. *Placer, établir; arrêter, retenir*. n. *S'arrêter*. SYN. Exhibeo; cursum inhibeo, ante pedes destituo. USUS: Siste te nobis quamprimum. Aliquem in judicio sistere, *faire comparaître qqn devant le tribunal*. Vadimonium sistere.

SĪTELLA, æ, f. dimin. Sītŭla, *Urne (de scrutin)*. SYN. Cista in qua colligebantur suffragia.

SĪTĪENTER, *Avidement*. SYN. Avide.

SĪTĪO, is, īvi vel īi, ire, n. et a. *Avoir soif, être altéré; désirer ardemment*. SYN. Sitis me urit, macerat, conficit; siti laboro; desiderium potionis accenditur; fauces siti arent; fauces siti ardent. ADV. Ardentius, gravius. USUS: Gloriæ, virtutis sitiens. Honores sitire, *avoir soif des honneurs*. Cf. [Desidero](#).

SĪTIS, is, f. *Soif*. EPITH. Diuturna. USUS: Siti enectus Tantalus. Ardentibus siti faucibus. Cibo et potione famem sitimque depellere, expellere, sedare, restinguere. Levare sitim; eximere bibendi cupiditatem longa siti accensam. Cf. [Desiderium](#).

SĪTUS, a, um, *Situé, placé*. SYN. Positus, locatus. PHRAS. 1. In hoc omnia sita sunt, *tout repose sur cela*. In hoc laus omnis consistet; spes omnis residet; in eo res tota vertitur; in hoc laus tota consistit. 2. Arx sita est versus meridiem, *la citadelle est situé au midi*. Arx spectat ad meridiem; arx austrum accipit; arx contra septentriones est; arx ad meridiem vergit. USUS: In quo vitam beatam sitam putas? *Sur quoi faites-vous reposer le bonheur de la vie?* Hæc in nostra potestate sita sunt. Ante oculos situm est.

SĪTŪS, ūs, m. *Situation, position*. SYN. Positio, natura loci. PHRAS. 1. Urbs situ firma, *ville fortifiée par sa position naturelle*. Urbs valida muris ac situ ipso munita, sic ut fortunæ loci delegare spes suas dux tuto posset; urbs situ, mœnibus, natura adversus vim hostium egregie obsepta; urbs ingenio loci, mari undique et montibus vallata. USUS: 1. Urbs situ, mœnibus, descriptione ædificiorum præclara ad aspectum. 2. Illuvies, sordes, *corruption, malpropreté*. Situ ac pædore squalida.

SĪVE, *Soit que.... soit que....* SYN. Seu. USUS: Sive discessu, sive potius fuga.

SŌBŌLES, is, f. *Rejeton, enfant, fils*. SYN. Propagatio, proles. USUS: Propagare sobolem.

SŌBRĪĒ, *Sobrement, avec tempérance*. USUS: Parce, continenter sobrieque vivere.

SŌBRĪNI, ōrum, m. pl. *Cousins, cousines (issus de germains)*.

SŌBRĪUS, a, um, *Sobre, tempérant*. SYN. Siccus, moderatus. )( Vinolentus, ebriosus. PHRAS. Sobrius est in cibo et potu, *il est tempérant dans le boire et le manger*. Homo frugi ac sobrius; temperans, siccus, ab ebrietate alienus; sumptuosis cœnis minime amicus; frugalitate, victus moderatione, sapienti quadam in cibo potuque temperantia commendatus; parce, continenter sobrieque vivit; frugaliter, temperate naturæ desideria explet. Cf. [Abstineo](#). USUS: Homines frugi ac sobrii; inter sobrios bacchari vinolentum.

SOCCUS, i, m. *Chaussure*. Calceamentum Græcorum.

SŌCER, cĕri, m. *Beau-père*.

SŌCĪĀBĪLIS, e, gen. com. *Facile à unir, sociable*. USUS: Bini Spartæ reges diu sociabilem consortionem inter se tenuere.

SŌCĪĀLIS, e, gen. com. *Relatif à la société, social*. USUS: Bellum, jus, fœdus sociale.

SŌCĪĒTAS, ātis, f. *Compagnie, société, réunion*. SYN. Consociatio, conjunctio, communio, communitas, consortio, commercium, comitatus; fœdus, pactio. EPITH. Captiosa, civilis, communis, conjunctior, copiosa difficillima, divina, firma, grata, hereditaria, humana, infirma, infinita, jucundissima, nefaria, sancta. PHRAS. Non est cum improbis jungenda societas, *il faut fuir la compagnie des méchants*. Coire societatem; coire in societatem cum perditis hominibus minime decet. Dare se in societatem perditorum; conferre se, applicare se, adjungere se ad homines perditos; conjungere se cum hominibus improbis; vinculo se societatis obstringere cum perditis hominibus, utilitatis vel maxima spe proposita, non decet. Qui se socium ad perditos homines adjungit; qui cum perditis hominibus societatem init; qui se perditorum hominum societate implicat; qui ad perditorum hominum societatem accedit, turpiter facit. Cf. [Corrumpto](#). USUS: Aliquos ad societatem secum ineundam, faciendam, conflandam, coeundam, convocare, arcessere, *rassembler des hommes pour former une société*. Implicare se improborum societate, conferre se ad societatem improborum; societatem inire, coire, facere, pacisci, habere, *se mêler dans la compagnie des méchants*. Diu mihi cum illo vel inter nos intima est societas, multis pactionibus confirmata servataque, *vieille union*. Dudum ad illius societatem accessi; cum aliquo in societatem veni, *je suis depuis longtemps son compagnon*. Societatem nostram nullus casus dirimet, labefactabit, abrumpet; nullus nos casus a societate disjunget, *société inséparable*. Societatem renovare, in societatis veteris conjunctionis redire, *renouveler une société, une union avec qqn*.

SŌCĪO, as, avi, atum, are, a. *Associer*. SYN. Conjungo. USUS: Sapientiam sociare cum eloquentia, *joindre la sagesse à l'éloquence*.

SŌCĪUS, a, um, *Compagnon, camarade; co-intéressé; confédéré, allié*. SYN. Comes, sodalis; particeps, consors, gregalis. PHRAS. 1. Fidum te semper habui socium, *je vous ai toujours regardé comme un compagnon fidèle*. Veterem assectatorem et ex numero amicorum habui; te semper

actionum, voluntatum rerumque omnium comitem, consiliorum auctorem, adiutorem laborum, periculorum socium, omni in cogitatione conjunctum, sodalem et contubernalem optimum expertus sum; omnia semper inter nos conjunctissima fuere; in rebus lætis æque ac adversis socium te ac consortem nactus sum. Convivam, compransorem, compotorem, collusorem ubique affixum lateri meo semper habui. 2. Socii nostri sunt, *ils sont nos alliés*. Communionem rerum nobiscum conjuncti sunt. Communitate juncti sunt nobiscum; est nobis vetus ac diuturna conjunctio, Cf. [Amicitia](#), [Amicus](#), [Conjungo](#), [Conjunctio](#). USUS: Me voluntatum, sententiarum rerumque omnium socium habebis, *je m'engage à m'associer à vos actes, à vos démarches, à vos désirs*. Socium me tibi adjunxisti, adscripsisti. Socium me tibi profiteor. Urbem adjutricem scelerum, furtorum receptricem, flagitiorum omnium sociam, *complice*.

SŌCORDĪA, æ, f. *Indolence; stupidité, sottise*. SYN. Desidia, stupiditas. Cf. [Pigritia](#).

SŌCORDĪTER, *Avec négligence*. USUS: Res ab Albanis socordius acta.

SŌCORS, dis, omn. gen. *Négligent, lâche; sot, stupide*. SYN. Deses, stupidus. Cf. [Piger](#).

SŌCRŪS, ūs, f. *Belle-mère*. SYN. Uxoris aut mariti mater.

SŌDĀLIS, e, gen. com. *Camarade, ami*. SYN. Socius.

SŌDĀLĪTAS, ātis, f. *Société, réunion*. SYN. Collegium, societas. EPITH. Vera et plane pastoritia, honesta. USUS: Officia sodalitatis ab aliquo flagitare, *réclamer les droits de la confraternité*. Sodalitates constituere. Cf. [Societas](#).

SŌDĀLĪTĪUM, ĩi, n. *Réunion, assemblée*. SYN. Sodalitas. USUS: Erat in ædibus sodalitium ea die futurum.

SŌDES, *S'il vous plaît, je vous prie, de grâce*. RAD. Si audes, contract. USUS: Libenter verba copulando jungebant veteres, ut sodes *pro* si audes.

SOL, sōlis, m. *Soleil*. SYN. Moderator et dux temporum; dux et princeps et moderator luminum reliquorum; sidus quod astrorum tenet principatum. EPITH. Adversus, æstivus, calidus, clarus, geminatus, igneus, inusitatus, lætus, magnus, nitidus, summus, tantus. PHRAS. 1. Sol oritur, *le soleil se lève*. Exoritur, diem effert; lucem terris infert; terras collustrat; exactis,

dispulsis, fugatis tenebris mundo diem reddit; orbem suo fulgore illustrat; suæ lucis aspectu mortales recreat; sua luce perfundit et convestit omnia; sua luce lustrat et complet omnia. Cf. [Aurora](#), [Mane](#). 2. Sol occidit, *le soleil se couche*. Sol in occasum præcipitat; sol in occasum pronus est; in occasum festinat lucemque componit; sol obit, occumbit; sol in vesperum declinat. Cf. [Vesper](#). 3. Sol nubibus obscuratur, *le soleil est obscurci par les nuages*. Solis caput obscura ferrugine tegitur; lumen suum pene mundo negat; intentæ cælo nubes lucem condunt. Cf. [Nubes](#). USUS: Solis accessus et recessus, *le lever et le coucher du soleil*. Sol ab ortu ad occasum com meat. Sol a meridie deflexus. Sol oriens, obiens. Sol ingenti æstu torret corpora. In solem procedere. In sole ambulare; a sole abesse. A sole collucent omnia. Cedat stilus gladio, umbra soli, *que la plume le cède à l'épée, l'ombre au soleil, c. à d., la jurisprudence à l'art militaire*. Nondum omnium dierum sol occidit, *ce n'est pas encore demain la fin du monde*. (PROV.)

SŌLĀRĪUM, īi, n. *Cadran solaire*. USUS: Solarium descriptum, quo horæ declarantur.

SŌLĀTĪUM, īi, n. *Consolation, adoucissement*. SYN. Consolatio, fomentum. EPITH. Extremum, magnum, miserum, unicum. PHRAS. Alterum solatium est amicorum fida conjunctio, *une autre consolation, c'est le dévouement constant de mes amis*. Altera ratio quæ mihi solatium affert, præbet, parit, quæ mihi solatio est, ex qua solatium reporto, habeo; qua sustentor in tantis molestiis, amicorum fida manus. Alterum est quo sustentor ac recreor, in quo conquiesco, amicorum sincera fides. Accedit ad animum meum sustentandum amicorum fides. Illo præterea solatio utor ac fruor, quod amicorum constantia mihi præbet. Cf. [Recreor](#), [Consolor](#). USUS: Solatium alicui dare. Solatiis quibusdam et dolorum fomentis servitutis mala levare. Illo me solatio consolor.

SŌLĒÆ, ārum, f. pl. *Chaussures, sandales*. SYN. Crepidæ.

SŌLĒĀTUS, a, um, *Chaussé de sandales, signe de mollesse dans un homme*. USUS: Soleatus prætor cum pallio purpureo.

SŌLEMNIS (solemnis), e, gen. com. *Religieux, solennel*. SYN. Quod cum quadam cerimonia est consecratum, celebre, festum. USUS: Solemnes ac festi dies. Solemne, statum sacrificium. Prisca et solennia verba. Observo solemne illud meum.



SŌLEMNĪTER (solenniter), *Solennellement, conformément au rite*.  
USUS: Omnibus solemniter peractis.

SŌLĒO, es, ĭtus sum, ere, n. *Avoir coutume, être habitué*. SYN. Consuevi, est meæ consuetudinis; in more habeo, assuevi. USUS: Omnes reprehendere solet. Ratio consuetudinis meæ qua quondam solitus sum uti. Cf. [Consuetudo](#), [Mos](#).

SŌLERS, ertis, omn. gen. *Industrieux, habile, adroit, intelligent*. SYN. Ingeniosus, perspicax, sagax. )( Iners. USUS: Provida et solers natura. Cf. [Ingeniosus](#), [Diligens](#).

SŌLERTER, *Industrieusement, adroitement, avec sagacité, finesse*. SYN. Sagaciter. USUS: Solertissime aliquid perspicere.

SŌLERTĪA, æ, f. *Adresse, habileté, dextérité*. SYN. Sagacitas, perspicax prudentia, animi motus incredibilis et celeritas ingenii. EPITH. Divina, pestifera, tanta. PHRAS. 1. Ad solertiam incitare, *pousser à la finesse*. Solertiam mercede evocare, invitare, eblandiri, elicere. 2. Paucos vidi pari solertia, *j'ai vu peu d'hommes aussi adroits*. Non possum ex tanto hominum numero quibus usus, quibuscum consuevi, multos recensere in quibus eam qua tu polles, qua præditus es qua præstas, excellis, effulges, qua ornatus es solertiam, sagacitatem, ingenii acumen perspexerim. USUS: Mundus sine divina solertia effici non potuit. Homines congregati adhibent agendi cogitandique solertiam, *les hommes réunis en société développent leur activité et leur intelligence*. Cf. [Diligens](#).

SŌLĪDĒ, *Complètement*. SYN. Integre.

SŌLĪDĪTAS, ātis, f. *Consistance, solidité*. SYN. Firmitas. EPITH. Terrena. USUS: Soliditas corporis.

SŌLĪDO, as, avi, atum, are, a. *Consolider, affermir*. SYN. Roboro, firmo. Cf. [Firmo](#).

SŌLĪDUS, a, um, *Ferme, solide*. SYN. Habens soliditatem; verus, eminens. USUS: 1. Solidum nihil quod terræ sit expers. Solida corpora. 2. Verus, constans, stabilis, certus, *solide, durable, vrai, réel*. Non tam solido, quam splendido nomine virtutis. Solida, gravis ac germana laus, non adumbrata et fucata. Solida bona, utilitas solida. Cf. [Firmus](#).

SŌLISTĪMUM, i, n. *Augure favorable tiré de ce qui tombait à terre, quand les oiseaux sacrés mangeaient avec trop d'avidité.* Vox auguralis.

SŌLĪTĀRIŪS, a, um, *Isolé, seul, solitaire, retiré.* SYN. Solus, solivagus, remotus ab oculis hominum. )( Conjunctus et sociatus cum altero. USUS: Solitarius homo et in agris vitam degens. Non solitarium, neque simplex, sed, etc., *être qui n'est pas un et simple, mais, etc.* Cf. [Solus](#).

SŌLĪTŪDO, ĩnis, f. *Solitude, désert.* SYN. Locus desertus, recessus, secessus, regio inculta et deserta. )( Frequentia, celebritas. PHRAS. 1. Abdere aliqua in solitudine me cuperem, *je désirerais m'ensevelir dans quelque lieu solitaire.* Vitam fugæ solitudinique mandare; discedere in aliquas solitudines; in asperas et densas silvas me abstrudere et ad saxa et scopulos mea mala deplorare cuperem. Vitæ genus inter feras solitarium et ab hominum societate disjunctum sectari animus esset. In loca abdita, ab arbitris remota et libera, in loca ab interventoribus vacua me abdere cuperem. Loca ego omni solitudine vasta atque sine humani cultus vestigio pererrare mallet quam diutius inter homines agere. Cf. [Locus solitarius](#). 2. Solitudini aptior est quam civilis vitæ consuetudini, *homme plus fait pour la solitude que pour la société.* Rectius in agro, aut ubi nullum culti soli occurrit vestigium, vitam agat quam inter homines. Nudæ mutæque solitudines, non civilis frequentia tam abhorrentes a civilis vitæ consuetudine mores deceant. Abhorrent nimium quantum asperi et agrestes ejus mores ab urbanæ vitæ elegantia; ita aliorum mores ut nemo illo, ille nemine uti possit; ut neque is ferre quemquam, neque quisquam illum perferre possit; ut neque is consuetudine cujusquam, neque quisquam ejus amicitia uti possit. Ingenio moribusque ab ingenio reliquorum tam alieno est, ut solitudini non urbium frequentiae natus esse videatur. Cf. [Agrestis](#), [Morosus](#). USUS: Audistis quæ solitudo in agris esset, quæ vastitas. Tibi solitudo erat pro frequentia.

SŌLĪUM, ĩi, n. *Siège, trône.* SYN. Sedes. EPITH. Fœderatum, paternum. USUS: Sedere in solio, ornatu regio.

SŌLĪVĀGUS, a, um, *Qui erre seul, sauvage.* SYN. Solitarius.

SOLLĪCĪTĀTĪO, ōnis, f. *Sollicitation, séduction.* USUS: Illa Allobrogum sollicitatio.

SOLLĬCĬTO, as, avi, atum, are, a. *Agiter fortement, troubler, inquiéter, tourmenter.* SYN. Afficio, ango, sollicitum habeo; appello de pecunia *vel* flagitio aliquem. ADV. Summe, valde, vehementer. PHRAS. Hæc res me vehementer sollicitat, *cette affaire m'inquiète beaucoup.* Animum ea res versat assidue; anxii pectus curis implet, res ea gravem mihi curam affert, injicit; multas mihi curas dat; vehemens me ejus rei cura tangit; ingentem ea res curam mihi et sollicitudinem conficit; ingentem animo sollicitudinem incutit; intempestiva sollicitudine turbat animum; gravi me cura implicat, efficit, conficit; magnam sollicitudinem affert; in magnos me metus et sollicitudines adducit. Cf. [Angor](#), [Cura](#), [Sollicitudo](#), [Sollicitus](#). USUS: Ea cura me vehementer angit et sollicitat.

SOLLĬCĬTŪDO, ĩnis, f. *Inquiétude, souci, tourment.* SYN. Angor, cura, metus, molestia, negotium. )( Securitas. EPITH. Assidua, incredibilis, ingens, sempiterna, summa. PHRAS. Plenus sollicitudinum sum, *je suis rempli d'inquiétudes.* Sollicitudo cum cogitatione multa me circumstat; multa me sollicitum habent; tot curæ vitam mihi vix reliquam faciunt sollicitudines meas quævis hora exacuit. Cf. [Angor](#), [Cura](#). USUS: Ea cura mihi magnam sollicitudinem affert, conficit; in magnos me metus ac sollicitudines adducit; sollicitudines mihi duplicat; magna me sollicitudine afficit; ingenti sollicitudini est, *accabler d'ennuis.* Tanta in me hæret sollicitudo; tantam de tuis rebus habeo, sustineo sollicitudinem; tot sollicitudinibus langueo, opprimor, misere exedor; in tanta sum sollicitudine, *être accablé d'ennuis.* Nihil est, quod sollicitudines allevet, demat; sollicitudini meæ subveniat; a sollicitudine animum abstrahat, abducatur; sollicitudine me liberet, *rien ne vient dissiper mes ennuis.* Sollicitudines sibi struere, sibi arcessere, *se tourmenter soi-même, se forger à soi-même des sujets d'inquiétude.* Sollicitudinem omittere, *bannir les soucis, ne pas s'en inquiéter.*

SOLLĬCĬTUS, a, um, *Inquiet, soucieux, troublé, agité.* SYN. Anxius, suspensus, perturbatus, exercitus. )( Securus, solutus cura. PHRAS. 1. Vehementer sum sollicitus, *je suis fortement inquiet.* Multa subvereor; rebus meis valde metuo; non discedo, non oculos unquam dejicio de rebus meis; totos dies de rebus meis cogito; metus ille nunquam mihi decedit; tacita cura suspensum animum gero. Cura illa exonerare animum nequeo meum; multi me angores impediunt animumque in diversa trahunt; multi aculei pectus mihi compungunt, exedunt; magna in cura sum, versor; nullum

SŌLUS, a, um, *Seul, unique*. SYN. Solitarius, unicus, unus solus, solus per se, unus ex omnibus. PHRAS. Solus fere degit, *il est presque toujours seul*. Secum, ut aiunt, vivit; præter seipsum neminem habet secum; relictus et destitutus a cæteris, lucem conventumque vitat; in solitudinem, tanquam in portum se recepit; tempus prope omne in secreto, remotis arbitris terit; urbe et omni cœtu caret hominum; sine arbitris agit; rerum suarum

neminem mortalium socium habet aut conscium. Cf. [Solitudo](#). USUS: Abdimus nos et sæpe soli sumus. In locis solis mœstus errabat. Solus se in consilium vocat. Uno solo dissentiente.

SÖLŪTĒ, *Librement, d'une façon dégagée*. SYN. Expedite. USUS: 1. Solute et suaviter dicere. 2. Remisse, frigide, *d'une façon relachée, nonchalante*. Tam solute egit, tam oscitanter, *avec tant de mollesse, d'abandon*.

SÖLŪTĪO, ōnis, f. *Dissolution; payement, solde*. SYN. Repræsentatio pecuniæ, dissolutio. EPITH. Necessaria. USUS: Difficillima solutionis tempora. Solutio rerum creditarum. Solutio linguæ, *langue déliée, bien pendue, parole facile*.

SÖLŪTUS, a, um, *Délié, dégagé, libre*. SYN. Liber, dissolutus, promptus. )( Alligatus. USUS: Animo esse libero et soluto. Homo solutus cura; somno solutus. A natura ad dicendum satis solutus et expeditus.

SOLVO, is, vi, sölūtum, ere, a. *Dissoudre, désunir, détacher, séparer, payer; mettre à la voile; résoudre une question*. SYN. Persolvo, dissolvo, pendo, dependo, numero, repræsentō, pretium do, pecuniam do, satisfacio, reddo, confero, ære alieno exeo *vel* me libero; explico, enodo; libero. ADV. Omnino, recte, præclare. PHRAS. 1. Fideliter te solvam, *je vous payerai fidèlement*. Satisfaciam quamprimum et fidem liberabo; nomina dissolvam; quod spopondi, dependam; cavebo ne solutione dilata mea apud te fides concidat. Arcæ meæ confidito; explicare *vel* repræsentatione (parata, præsentē pecunia) me posse non dubito; ad diem cum fide solvam; pecuniam presentem numerabo; expeditum est unde solvam. 2. Solvere non possum, *je ne puis payer*. Solvendo non sum; unde solvam non habeo, non suppetit; impedita, nondum explicata est solutio, solvendi ratio; unde satisfaciam non est; expedire nomen non possum sine versura, *sans emprunter*. 3. Quis solvet? *Qui payera?* Impensam quis præstabit? Pecuniam quis numerabit, repræsentabit? Pretium quis dabit, persolvēt. Cf. [Æs](#). USUS: 1. Misimus qui æs alienum, qui pro vectura solveret. Ab aliquo (alicujus nomine)olvere. Solve quod patriæ debes. 2. Explico, enodo, *résoudre (un problème), expliquer*. Captiosa argumentaolvere. 3. Libero, *délier, dégager, affranchir*. Legibus aliquemolvere (VULG. dispensare). Animum metu, curisolvere. Religioneolvere civitatem. 4. In re nautica: *lever l'ancre, mettre à la voile*. Anchoras, orasolvere; portuolvere,

*quitter le port.* 5. *Morem, disciplinam solvere, briser la tradition.* Cf. [Anxius](#).

SOMNĪCŪLŌSĒ, *Nonchalamment, négligemment.* USUS: Somniculose et negligenter aliquid facere.

SOMNĪCŪLŌSUS, a, um, *Endormi, nonchalant.* SYN. Somni plenus. USUS: Iners, ignava et somniculosa senectus. Cf. [Piger](#).

SOMNĪO, as, avi, atum, are, a. *Rêver, avoir un songe.* SYN. Secundum quietem video, in quiete video, in somnis videre videor, in quiete mihi videtur; dormienti, secundum quietem mihi videtur; in somnis cerno. PHRAS. Somniavi de fratre meo, *j'ai rêvé de mon frère.* Species fratris mei per somnum, per quietem, in somno mihi oblata est; exagitabat me per somnum species fratris mei, quasi a latronibus circumventi. Nocturna fratris mei quasi a latronibus circumventi imagine confundebar. Per nocturnos visus oblata fratris interfecti species admodum me terruit. USUS: Si ea dormientes agerent quæ somniarent, alligandi essent omnes qui cubitum irent. Cf. [Dormio](#).

SOMNĪUM, ĩi, n. *Songe, rêve.* SYN. Nocturnum visum, insomnium, imago nocturna, somnii visum, species per somnum oblata. EPITH. Clarum, illustre, recens, verum. USUS: Id mihi somnium objectum est. Somnio stimulatus. Somnia interpretari. Repente, tanquam somnio beatus. Ex earum rerum reliquiis inhærentibus quas vigilans gesserit aut cogitarit, mirabiles exsistant species somniorum, visa mendacia ac falsa, quibus tamen mens, cum languore corporis nec membris nec sensibus uti potest, vehementer concitatur. Animus in vana visa et somnia incidit.

SOMNUS, i, m. *Sommeil.* SYN. Sopor, quies. )( *Vigiliæ.* USUS: Vehementer me somnus urget; somnum vix teneo, *ne pas tenir de sommeil.* Somno me dabo; somnum capiam, videbo, *prendre son repos.* Arctissimus me somnus complectitur, *dormir profondément.* Somno opprimor, *je suis accablé de sommeil.* Curæ mihi somnum adimunt; somno me privant; e somno excitant, suscitant, *réveiller, empêcher de dormir.* Somnus est perfugium omnium laborum ac sollicitudinum. Nihil morti tam simile quam somnus. Somnus est imago *vel* simulacrum mortis. Animus per somnum curis vacuus. Cf. [Dormio](#).

SŌNĪPES, ědis, m. *Cheval.* Vox poet. SYN. Equus.



SŌNĪTŪS, ūs, m. *Son, bruit, fracas*. SYN. Sonus, cantus. USUS: Hoc sonitu completæ aures obsurduerunt. Verborum inani sonitu fertur ejus oratio, *un vain bruit de paroles*.

SŌNO, as, nŭi, nĭtum, are, n. *Rendre un son, résonner, retentir*. SYN. Cano, sonum refero; sonum, sonitum reddo, efficio. ADV. Acute, graviter, male, numerose, optime. USUS: Non intelligit quid sonet hæc vox voluptatis, *ce que signifie ce mot de volupté*. Antiquitatem, si ita sonet, sermo eorum retinere videtur. In qua oratione nihil sonare aut olere peregrinum potest. Arma sonant. Natura fert, ut extrema ex altera parte graviter, ex altera autem acute sonent, *la nature a voulu, qu'aux deux côtés de l'échelle d'harmonie, retentît d'un côté un son grave et de l'autre une note aiguë*.

SONS, sontis, omn. gen. *Coupable, criminel*. SYN. Nocens. USUS: Comprehendere sontes. Cf. [Reus](#).

SŌNUS, i, m. *Son, bruit*. SYN. Vox, vocis sonus, vocis cantus, strepitus. EPITH. Absurdus, acutus, agrestis, certus, discrepans, gravissimus, inanis, incredibilis, inflexus, miserabilis, rusticus, tristis. USUS: Varietas sonorum, intervalla, distinctio, et vocis genera diversa. Cursus vocis per omnes sonos. Aures sono complentur; sonum recipiunt. Sonus in aures ac animos suaviter influit. Nervorum sonum elicere. Inanem sonum fundere.

SŌPHISMA, ātis, n. *Sophisme*. USUS: Contorta quædam et aculeata sophismata: sic enim appellantur fallaces conclusiunculæ.

SŌPHISTES, æ, m. *Sophiste, rhéteur*. USUS: Qui ostentationis aut quæstus causa philosophatur.

SŌPIŌ, is, ĭi *vel* ĭvi, ĭtum, ire, a. *Assoupir, engourdir*. SYN. Soporem induco.

SŌPOR, ōris, m. *Profond sommeil, engourdissement*. SYN. Somnus. USUS: Sopore placans artus languidos. Noli nobis languorem et soporem exprobrare.

SORBĒO, ea, ŭi, ere, a. *Avaler; absorber, engloutir, dévorer*. USUS: Ista odio non sorbeo solum sed concoquo, *dévorer (un affront)*.

SORDĒO, es, ere, n. *Paraître sans valeur, méprisable*. USUS: Antonio sordebat Macedonica provincia. Cf. [Displiceo](#).

SORDES, ūm, f. pl. *Malpropreté; turpitude, bassesse; avarice, mesquinerie*. SYN. Lutum, fex; avaritia; squalor. EPITH. Alienæ, domesticæ, ingentes, lugubres, miserrimæ, summæ, turpissimæ. USUS: 1. Populus non amat profusas epulas, sordes multo minus. 2. Avaritia, *avarice sordide*. Sordes hominis odi. 3. Dedecus, macula, nota, culpæ flagitium, *bassesse, honte, ignominie*. Virtus nullis unquam sordibus obsolescit. Sordes illæ elui non possunt. 4. Luctus, mœror, dolor, *habits de deuil, deuil en gén.* Mater squalore filii et sordibus lætatur; filium in squalore et sordibus jacentem; fletum ejus sordesque lugubres parum respicit. 5. Cœnum, fex, *pro* homine abjecto et vilissimo, per contumeliam, *populace, lie du peuple*. O lutum! o sordes! *ô être ignoble, créature méprisable*.

SORDĪDĀTUS, a, um, *Vêtu négligemment, sale*. SYN. Insignis sordibus et facie reorum. USUS: Mœstus et sordidatus senex.

SORDĪDE, *Sordidement*. SYN. Avare.

SORDĪDUS, a, um, *Sale; bas, ignoble; avare*. SYN. Squalidus, turpis; avarus. PHRAS. Est homo sordidus, *cet homme est vil, repoussant*. Parum splendidus; apud quem nihil lautum, nihil elegans; in quo nihil non sordidum et humile; lutulentus homo est; immundus illuvie; sordibus squalidus; pannis obsitus, sordidatus, neglectus, moribus ad hæc tam incultis ac corruptis, ut cruore et luto oblitus videatur. USUS: 1. Homo egens, sordidus. 2. Avarus, cupidus, *avare, sordide, crasseux*. Qui liberales habendi, qui sordidi. 3. Turpis, *sale, impur*. Sordidissima et levissima gens Parthorum.

SŌRĪTES, æ, m. *Sorite, argument*.

SŌROR, ōris, f. *Sœur*. USUS: Soror germana.

SORS, sortis, f. *Sort*. SYN. Fortuna, casus, fatum. PHRAS. Sorti res committatur, *qu'on en appelle au sort*. Sorti permittatur; ad sortem revocetur; sortes consulantur; in hydriam sortes conjiciantur; cujus nomen exiverit, cujus nomen sors ediderit, is primas ferat. Sortes educamur ut cuique sors ceciderit; ut cujusque sors exciderit, ut cuique sors evenerit, ita honoribus augeatur. Sortium beneficio dignitatem quisque auferat; nominibus in urnam conjectis, dejectis, quod primum sorte exciderit, id citari jubeatur. Sortitio fiat; res sorti committatur; sors cernat cujus in conferendis magistratibus habenda sit prima ratio. Cf. [Sortior](#). USUS: Ex

sortibus, ex oraculis. Sortes ducunt. Sortes eductæ in rem apte cadere possunt divinitus. Mea prima sors fuit. Sortis religio. Ea provincia mihi sorte obvenit; eam provinciam mihi sors dedit, *cette province m'a été assignée par le sort*. Quod sors obtulerit, acturus videtur.

SORTĪLĒGUS, i, m, *Devin, prophète*. SYN. Divinus, ariolus.

SORTĪOR, īris, ītus sum, iri, d., n. et a. *Tirer au sort; obtenir par le sort*. SYN. Sortito capio, sortes conjicio, sortitionem facio; sorti committo, permitto; fortunæ arbitrio, iudicio committo. USUS: Sortiri paucos e multis ad pœnam. Sortiri bona cum aliquo. Provincias inter se sortiuntur.

SORTĪTĪO, ōnis, f. *Tirage au sort*. SYN. Distributio, quæ sortito seu ductis fit sortibus. EPITH. Ædilitia, contentiosa, præclara, religiosa, vespertina. USUS: Sortitione in aliquos animadversum est. Sapienter a majoribus sortitio magistratuum constituta est.

SORTĪTO, *Au sort, par arrêt du sort*. SYN. Sortitione, ductis sortibus. USUS: Sortito mittebantur in provincias.

SORTĪTŪS, ūs, m. *Tirage au sort*. SYN. Sortitio. USUS: Si pluribus de rebus uno sortitu retulisti, *si dans un seul rapport, vous avez proposé au peuple plusieurs choses à la fois*.

SOSPES, ītis, omn. gen. *Sain et sauf*. SYN. Salvus. USUS: Sospites omnes Romam pervenere. Cf. [Salvus](#).

SOSPĪTO, as, are, a. *Sauver; protéger*. SYN. Incolumem servo, præsto. USUS: DEUM precibus exposcunt ut propitius suam semper sospitet progeniem. Cf. [Salvo](#), [Salus](#), [Servo](#).

SŌTER, ēris, m. *Sauveur, protecteur, libérateur*. SYN. Servator, conservator.

SPARGO, is, sparsi, sparsum, ere, a. *Répandre, jeter çà et là*. SYN. Fundo. PHRAS. Rumor late spargitur, *le bruit se répand au loin*. Sermones dissipantur; rumor late diffunditur, disseminatur, in vulgus editur, effertur, sermonibus multorum divulgatur, differtur, circumfertur. Cf. [Rumor](#), [Fama](#). USUS: Nummos populo spargere. Res gestas in memoriam sempiternam spargere. Semina doctrinæ in suis libris spargit.

SPĀTĪOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Se promener, errer*. SYN. Ambulo, deambulo. Cf. [Ambulo](#).

SPĀTĪUM, īi, n. *Espace, étendue; promenade*. SYN. Loci intervallum, curriculum, cursus, regio. EPITH. Æquum, æternum, annuum extremum, immensum, liberum, longinquum, medium, menstruum, simile. USUS: In ambulatione duo spatia aut tria facere, *faire deux ou trois tours d'allée en se promenant*. Ingens spatium conficere, decurrere. De spatio deflectere. 2. Temporis intervallum, *espace de temps, délai, loisir, occasion*. Spatium ad deliberandum sumere; aliquid spatii sibi ad scribendum surripere. Meditanti spatium mihi non datur. Spatio aliquo interjecto redibo. Non habeo, non est mihi spatium scribendi.

SPĒCĪĀTIM, En particulier. SYN. Nominatim.

SPĒCĪES, ēi, f. *Forme, figure, image; apparence*. SYN. Forma, figura, facies; imago. EPITH. Admirabilis, æterna, beata, blanda; clara, consularis, divina, eximia, falsa, forensis, formosa, honesta, liberalis, pura, sancta, singularis. PHRAS. Vir est in speciem tantum bonus, *cet homme n'a que les dehors de la bonté*. Sub pietatis obtentu; per causam pietatis; per speciem pietatis multos fallit. Imaginem tantum probitatis et speciem fallacem præ se fert. Vir specie probus, re improbissimus. Cf. [Simulator](#), [Simulo](#). USUS: 1. Excellentis eloquentiæ speciem et formam adumbrare. Observentur animo species honestæ. 2. Imago, similitudo, *apparence, semblant, mine, prétexte*. Me species quædam inanis commovit. Boni viri speciem gerere, præ se ferre, tueri. Aliud moliri, aliud specie et simulatione ostendere. Clementiæ specie multos devinxit. Ea res speciem præbuit magni exercitus. 3. Forma, venustas, dignitas, *brillante apparence, éclat, beauté, ornement*. Pertinent hæc ad liberalem speciem et dignitatem. Natura formam in qua esset species honesta, in promptu posuit. 4. Aspectus, *aspect, air, extérieur*. Vir liberali, honesta specie. Species, statura ad dignitatem apposita. 5. Pars generis, *espèce*. Virtutes specie dispares prudentia conjunguntur.

SPĒCĪLLUM, i, n. *Sonde, instrument de chirurgie*.

SPĒCĪMEN, īnis, n. *Marque, preuve exemple, image*. SYN. Indicium, significatio; exemplum. PHRAS. Juvenis specimina dat multa virtutis, *ce jeune homme donne des preuves de vertu*. Optime se ostendit; documenta futuri judicii dat maxima; multa in eo specimina virtutis cernuntur, elucet; experimenta edit egregiæ virtutis. USUS: 1. Specimen virtutis dare, capere. 2. Exemplum, *modèle, type, exemplaire*. Cato specimen temperantiæ ac prudentiæ.

SPĒCĪŌSĒ, *Magnifiquement, pompeusement*. USUS: Speciose cum ornatu ingredi.

SPĒCĪŌSUS, a, um, *Beau, brillant, magnifique*. SYN. Illustris, eximius. USUS: Reversionis has speciosas causas habeo, *j'ai de belles, d'excellentes raisons de mon retour*.

SPECTĀBĪLIS, e, gen. com. *Qu'on peut voir, visible; digne d'être vu*. SYN. Aspectabilis. USUS: Corpus cœli spectabile effectum est, animus autem oculorum effugit obtutum, *le monde est visible, l'âme fuit nos regards*.

SPECTĀCŪLUM, i, n. *Aspect, spectacle; représentation, jeux publics*. SYN. Res ad spectandum proposita, præsertim cum pompa et apparatu, ut sunt ludi et alia ejus generis. EPITH. Acerbum, egregium, jucundum, luctuosum, miserrimum, præclarum. USUS: Res cœlestes quarum spectaculum ad hominem tantum pertinet Spectaculum dare, præbere. Magnus ex iis spectaculis plausus est excitatus. Cf. [Ludus](#).

SPECTAT, impers. *Cela regarde*. SYN. Pertinet. USUS: Hoc ad singulos spectat, illud ad universos. Alio spectat vox Pythica. Cf. [Attinet](#), [Interest](#).

SPECTĀTĪŌ, ōnis, f. *Aspect, spectacle*. SYN. Inspectio. USUS: Animus levatur spectatione, *l'âme peut se récréer par la vue*.

SPECTĀTOR, ōris, m., *Spectateur, observateur*. SYN. Contemplator. EPITH. Diligens. PHRAS. Spectatores habebis plurimos, *vous aurez de nombreux spectateurs*. Theatrum magnum habebis; tu te quasi in aliquo theatro versari existima; res tuæ quasi magno in theatro spectabuntur; res tuæ quasi majoribus theatri erunt propositæ. USUS: Spectatorem se otiosum præbere alienæ calamitatis. Homo spectator rerum cœlestium.

SPECTĀTUS, a, um, *Considéré, estimé*. SYN. Cognitus, probatus. USUS: Vir spectatæ integritatis. Vir fortis et spectatus.

SPECTO, as, avi, atum, are, a. *Regarder, observer; juger, estimer*. SYN. Spectator sum, æstimo, cerno. ADV. Procul, alte, directe, ad extremum, foras, plane. USUS: Hominem non ex censu sed moribus spectare oportet. Alterius animum ex suo spectare, *juger des autres par soi*. Res ad arma, ad bellum spectat, *les choses tournent à la guerre*. Nil nisi gloriam laudemque spectat. Hoc spectant leges, ut, etc. Domus ad mare spectans. Cf. [Propono](#).

SPECTRUM, i, n. *Vision, spectre, fantôme*. SYN. Idolum, visum. USUS: Quæ illi idola, nos spectra appellamus.

SPĚCŮLA, æ, f. *Lieu d'observation, observatoire*. SYN. Vigilum locus, vigiliæ. USUS: 1. Tanquam ex specula aliqua prospexi tempestatem futuram. Homines in speculis sunt, observant, ut vos geratis in retinenda religione, *être en observation, aux aguets*. Velut in specula collocatus, constitutus sum. 2. Parva spes, *faible espérance, léger espoir*. Hac specula me sustentabam unice.

SPĚCŮLĀTOR, ōris, m. *Observateur, espion*. USUS: Speculator venatorque naturæ, *savant qui épie et cherche à surprendre les secrets de la nature*.

SPĚCŮLĀTŌRĪUS, a, um, *D'espion, d'éclaireur*. USUS: Navigia speculatoria, *navires d'observation*.

SPĚCULOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Observer, être en observation, faire le guet*. SYN. In specula sum, excubo, observo. ADV. Prope. USUS: Omnia ante speculabantur et scrutabantur. Multorum te oculi speculantur et aures. Cf. [Prævideo](#), [Observeo](#).

SPĚCŮLUM, i, n. *Miroir*. PHRAS. Speculum aspicere, *regarder, consulter, un miroir*. Speculum consulere; speculum in consilium adhibere; semet in speculo contemplari; speculo uti; se in speculo intueri, spectare, videre; ad speculum explorare formam. USUS: Versus in quibus velut in speculo quisque se possit intueri. Comœdia est imitatio vitæ, speculum consuetudinis, imago veritatis.

SPĚCŮS, ūs, m. *Antre, caverne*. SYN. Spelunca.

SPĚLUNCA, æ, f. *Antre grotte*. SYN. Specus.

SPERNO, is, sprēvi, sprētum, ere, a. *Repousser mépriser, dédaigner*. SYN. Respuo, pro nihilo puto, contemno, dispicio, rejicio, repello, repudio, refuto. USUS: Spernit nos et pro nihilo putat. Cf. [Contemno](#).

SPĚRO, as, avi, atum, are, a. *Espérer*. SYN. Spem habeo, spes est, in spe sum, in spe aliquid habeo, spe ducor, inducor in opem, exspecto, confido, ad spem erigor, spem propositam habeo, mihi spes proposita est. )( Despero, timeo. ADV. Bene, insipienter, optime, plurimum, recte, saltem, temere. PHRAS. 1. Bene de te spero, *j'espère beaucoup de vous*. Tantum in te



confido ut omnia in te collochem, omnes in te sitas ac collocatas rationes habeam; ut tuis præcipue viribus nitar, nihil aliunde exspectem; præsidia ad omnes casus omnia in te uno constituam; spes omnes in te repono, defigo. Cf. [Spes](#), Exspectatio bona. 2. Spero officia tibi mea grata fore, *j'espère que mes bons offices vous seront agréables*. Spes me tenet, sustentat, alit, fovet officia tibi mea grata fore; in spem venio, in spem ingredior, in spem adducor, spes affulget, tua benevolentia spem mihi dat, spem facit, spem ostendit magnæ a te gratiæ ineundæ. 3. Omnia sic constitui ut sperare nihil non possim, *j'ai tellement combiné les affaires que je puis avoir toute confiance*. Jacta sunt a me fundamenta rei sic ut certa propemodum in spe sint reliqua. Rem, ut opinor, ita constitui, in eo statu collocavi, in eum statum adduxi ut omnia secunda, ut qualia volumus, ut omnia ex animi sententia sperare possimus. Rem, ut opinor, ita composui nihil ut adversum timere possim, ut delegare spes meas fortunæ possim; eo rem perduxisse mihi videor ut eventum sperare quam secundissimum liceat; hoc mihi videor consecutus ut optima spe niti possim. 4. Ego, ut spero, facile omnia impetrabo, *pour moi, je l'espère, j'obtiendrai tout facilement*. Pro mea quidem spe, nisi me spes fallit, ut animus meus auguratur, quemadmodum ipse mihi polliceor, nihil est quod a te non exspectem. Cf. [Spes](#). USUS: 1. Spero et confido te jam valere. Jubeo te de me bene sperare et securo esse animo. 2. Timeo, vereor, *craindre, redouter*. Si a te, quod non spero, deserar.

SPES, ēi, f. *Espérance*. SYN. Boni exspectatio, fiducia, firmamentum, cupiditas. )( Timor. EPITH. Abjecta, bona, certa, explorata, exigua, fallax, firma, incerta, infinita, nova, perennis, pertenuis. PHRAS. 1. Litteræ tuæ mihi spem magnam faciunt, *votre lettre me donne beaucoup d'espoir*. Spem magnam afferunt, offerunt, faciunt, ostendunt, ostentant; ingentem mihi spem præbent, subministrant, dant, proponunt, injiciunt; in spem recuperandæ libertatis certissimam me vocant, inducunt; in spem meliorem me impellunt, ad spem me erigunt, rapiunt; spem mihi affirmant, inferunt; certioris me spei implent, quam quantam fides promissi, aut ratio ex fiducia rerum subjicere solet; tuæ litteræ augent, alunt, erigunt, confirmant spem meam; spei me bonæ plenum faciunt; spe ingenti me complent; fiduciam accendunt; securo me animo esse jubent. 2. Spem novam concipio, *je conçois de nouvelles espérances*. In spem ingredior; in spem venio; spes animum subit; spes animum cepit; in spem adducor; spes nova affulget; injecta mihi nova spes est; spem non ex incerto concipio. 3. Spem magnam

habeo rem ex sententia cessuram, *j'ai bon espoir que l'affaire se terminera selon mes désirs*. Spes est; in magna spe sum; spe certa teneor; spes ea in me hæret, residet; spei plurimum habeo; plenus bonæ spei sum; animus spe ista calet; spes ampla despondetur; spes ea me tenet; spe et animo confido; spem habeo maximam, rem ex sententia cessuram. 4. Hæc una mihi spes superest, *il ne me reste plus que cet espoir*. Eam unam spem video; hac una spe nitor; hæc una spes sustentat, alit, consolatur; ex una spe illa pendet animus; in ea re una omnis fortunæ pono subsidia; res una mihi magnæ fiduciæ est; in una re spem omnem pono, repono, colloco; spes omnes sitas in ea re habeo; in ea re una spes meas omnes defigo, constituo, quod alias nunquam gratiæ esse locum ullum videam. Hanc unam spem sequor; in ea re una spes omnes repositas habeo; una in re salutis auxilium pono, spemque propositam habeo secundissimi eventus. 5. Parva res erat quæ hominem in spem tam insanam impulit, *c'était un rien qui avait donné à cet homme cette folle espérance*. Parva dictu res erat quæ hominis inconsultam fiduciam accendit; quæ solita vanitate spem ejus inflabat; qua homo inconsultus ad vanam fiduciam efferebatur; quæ illi tantum spei fecerat; parva dictu res erat et in qua nihil ad eam spem agnosceres, qua ille inflatus hereditati spe et animo incubabat; levissima impulsus causa, spe tamen devorabat hereditatem totam; cum causæ nihil esset cur in partem hereditatis is veniret, spem tamen ejus veluti in manibus se habere existimabat. 6. Sinister ille eventus spes omnium magnopere debilitat, *cet accident a beaucoup amoindri l'espérance générale*. Remoratur, infringit, labefactat; sinistro illo eventu spes omnium magnopere extenuatur, plane evanescit, magnopere concidit, pene inveterascit; spes prope omnis incisa, præcisa est; spes prope ad irritum cadit. 7. Hominis importuni furor nobis spem omnem prope ademit, *les fureurs de cet homme cruel nous ont enlevé presque tout notre espoir*. Spem prope omnem nobis eripuit, abstulit, sustulit funditus; de spe optima nos dejecit, depulit, deturbavit; a spe animos omnium avertit; spem probe omnem incidit, abrupit. 8. Spem omnem perdidimus, *nous avons perdu tout espoir*. De spe decidimus; spem omnem abjecimus; spem omnem deposuimus. Spes tota nos deseruit, destituit, defecit; nobis discessit; spem omnem amisimus. 9. Spes nos fefellit, *nos espérances ont été déçues*. Fortuna spes nostras destituit; spe frustrati sumus; irritos spei abire nos necesse est; ingenti spe destituimur; spe lapsi sumus; a spe dejecti, repulsi sumus; spes nos nostra fefellit, frustrata est, elusit. 10. Nulla spes superest, *il ne nous reste plus d'espoir*.

Nullus jam spei locus est; spes nulla jam relinquitur; quæ porro spes reliqua esse potest? spe omni carendum est; spe prope omni orbatī sumus; desperata spes est, incisa, abrupta. USUS: Certa se spes ostendit. Subito ad novam spem exarsi. In eam spem devolutus sum. Vana spe inflatur. Spem redintegrare. Spem omnium multum vicit, superavit. Neutro inclinata spe, *l'espérance n'étant perdue ni d'un côté ni de l'autre*.

SPHÆRA, æ, f. *Sphère, globe, boule*. SYN. Globus. USUS: Habent suam sphæram errantes stellæ, *les étoiles fixes ont leur sphère à part*. In sphæra maximi orbes medii inter se dividuntur, *dans une sphère les grands cercles se coupent par le milieu*.

SPĪCA, æ, f. *Extrémité de la tige de blé, épi*. EPITH. Uberes et crebræ. USUS: Seges spicis crebris et uberibus.

SPĪCĪLĒGIUM, ĩi, n. *Glanage*. SYN. Collectio spicarum.

SPĪCŪLUM, i, n. *Dard, aiguillon; trait, fer*. SYN. Telum, sagitta. USUS: Crassus spiculis prope scrutatus est Alpes, *Crassus fouilla, pour ainsi dire, les Alpes avec des fers de lances*.

SPĪNA, æ, f. *Épine*. EPITH. Valida. USUS: 1. Spinās vellere. 2. Subtilis ratio, quæstio acuta, *ambages, subtilités, détours dans un discours*. Spinæ dialecticæ.

SPĪNŌSUS, a, um, *Épineux; difficile, plein de difficultés, captieux*. SYN. Durus, asper. PHRAS. Aggredienda tibi est spinosa illa dialectica, *il vous faut affronter cette dialectique entortillée, hérissée de difficultés*. Tortuosum illud disputandi genus tibi omnino complectendum est; compelleris vel invitatus in angustias illas et dumeta dialecticorum; vellendæ tibi erunt dialecticæ disserenti spinæ. Illæ argumentorum contorsiones, breves illæ et acutæ conclusiunculæ negotium tibi nunc facessent. USUS: Spinosum et subtile disputandi genus. Spinosa et exilis oratio.

SPĪRA, æ, f. *Spirale, nœuds, anneaux, replis*. USUS: Anguis se in spiram colligit.

SPĪRĀBĪLIS, e, gen. com. *Qu'on peut respirer, respirable*. SYN. Flabilis, animalis. USUS: Hæc spirabilis animalisque natura cui nomen est aer, *cet élément respirable et vivifiant qu'on appelle l'air*.

SPĪRĀTĪO, ōnis, f. *Respiration*. USUS: Animalia spiratione aeris sustentantur.

SPĪRĪTŪS, ūs, m. *Souffle, haleine; vent*. SYN. Vapor purissimus sanguinis; spiratio, vita; aer. EPITH. Angustior, cœlestior, cœlestis, communis, contaminatus, divinus, extremus, infinitus, liber, minimus, tranquillus, regius, jucundus, vilis, vitalis, tribunitius. USUS: 1. Spiritus per omnes arterias funditur. Vita corpore et spiritu continetur. 2. Respiratio, spiratio, anhelitus, *air aspiré, souffle, respiration*. Nullum unquam tranquillum et otiosum spiritum duxi, *je n'ai pas respiré une seule fois tranquillement*. Contaminatus spiritus. Animæ interclusio et angustia spiritus. Longissima est complexio verborum quæ volvi uno spiritu potest, *tout d'une haleine, tout d'un trait*. Aer spiritu ductus. Legiones uno spiritu diffilare. 3. Vita, *souffle vital, vie*. Patriæ spiritum reddere, spiritum alicui eripere et auferre. 4. Aer, *air (qui nous environne)*. Potestne tibi hujus cœli spiritus esse jucundus? 5. TRANSL. Elatio animi, tumor, fastus, inflatio, *présomption, arrogance, fierté, orgueil*. Res gestæ nescio quos spiritus ei attulerunt. E rebus gestis magnos spiritus sumere. Gestientes et ferociter exultantes hominis spiritus comprimere, contundere, *rabattre la fierté, l'audace*. Cf. [Fastus](#), [Superbia](#).

Spiritus Sanctus, *Le Saint Esprit*. PHRAS. Immensus ille ac sempiternus spiritus, cujus afflatu atque numine omnia sustentantur et conservantur; cujus numine humanæ mentes divinis sensibus afficiuntur; qui animis nostris cœlestis gratiæ rorem instillat; cœlestium munerum largitor. Spiritus; interioris vitæ auctor ac parens atque, ut ita dicam, anima animæ; sanctitatis omnis fons et origo.

SPĪRO, as, avi, atum, are, n. *Respirer, vivre*. SYN. Spiritum duco, animam duco, vivo, anhelitum duco. PHRAS. Ægre spirat, *il respire difficilement*. Interclusus spiritus arcte meat; animam ægre ducit; fatigatos anhelitus trahit; angustior illi est spiritus. Vis morbi animam comprimit; spirandi difficultate laborat. USUS: Mens Platonis adhuc in ejus scriptis spirare videtur. Non modo sine cura quiescere, sed ne spirare quidem sine metu possum.

SPISSĒ, *Lentement, à grand'peine*. SYN. Ægre, difficulter, vix.

SPISSUS, a, um, *Épais, compact; difficile*. SYN. Densus, difficilis. USUS: Spissum sane opus et operosum. Omnia adhuc tarda et spissa.

SPLENDĒO, es, ūi, ere, n. *Briller, être brillant, distingué*. SYN. Luceo, fulgeo, mico. USUS: Virtus splendet in tenebris per seque lucet, *la vertu brille même au sein des ténèbres*.

SPLENDĪDĒ, *D'une manière brillante, avec éclat, magnificence*. SYN. Ample, magnifice. USUS: Splendide et amplo funere efferre. Splendide accipere aliquem.

SPLENDĪDUS, a, um, *Brillant, éclatant, magnifique, remarquable*. SYN. Magnificus, elegans, ornatus. USUS: Vir ornatissimus et splendidissimus. Nihil in Curii domo ornatum vel splendidum præter ipsum. Cf. [Magnificus](#), [Splendor](#).

SPLENDOR, ōris, m. *L'éclat, le brillant; beauté, ornement, gloire, considération*. SYN. Nitor; claritas, dignitas. PHRAS. Homines summo splendore præditi, *hommes environnés d'une grande considération d'un grand luxe*. Quorum dignitas omnium oculos perstringit; sumptibus et publica magnificentia prope extra modum exeuntes; lectis cælatis, laqueatis ædibus, omni luxu et opulentia instructis magnifici; ample et magnifice exornati. USUS: Imperii nostri splendor gentibus omnibus lucet. Omnia ad splendorem et gloriam revocare. Dignitatis suæ splendorem obtinere. Habet maximum splendorem virtus. Antiquæ virtutis splendor obsolevit moribus nostris deformatus. Splendore nominis ejus et virtutis capti cives.

SPŎLĪĀTĪO, ōnis, f. *Pillage, spoliation*. SYN. Direptio, privatio. USUS: In tanta spoliatione omnium rerum.

SPŎLĪĀTOR, ōris, m. *Spoliateur, pillard*. SYN. Prædo, direptor.

SPŎLĪO, as, avi, atum, are, a. *Dépouiller qqn; piller, voler*. SYN. Exuo, nudo, orbo, despolio, privo; spolia detraho; eripio, detraho. )( Orno. PHRAS. Spoliaberis, nisi auxilia circumspexeris, *si vous ne demandez du secours, vous serez pillé*. Prædæ eris hostibus; hostes in fortunas tuas invadent; fortunis te evertent; de fortunis te deturbabunt, sanguinem exsorbeant tuum, nisi, etc. USUS: Apollonium omni argento spoliasti. Nihil illo spoliatus, nihil egentius. Cf. [Privo](#).

SPŎLĪUM, ūi, n. *Dépouille, butin*. SYN. Exuviæ, præda. EPITH. Cruentum, novum, pulcherrimum. USUS: Cruenta alicui spolia detrahere. Magna spolia ex hoste capere. Aliorum spoliis suas opes augere. Cf. [Præda](#).

SPONDA, æ, f. *Bois de lit*. SYN. Lectilatus.

SPONDĒO, es, spōndi, sponsum, ere, a. *Promettre solennellement, faire vœu de*. SYN. Promitto, sponsionem facio, sponsionem interpono. ADV. Vehementer. USUS: Tibi dependendum est quod pro alio spopondisti. Id spondeo inque me recipio. Honores et præmia spondere alicui. Cf. [Promitto](#).

SPONGĬA, æ, f. *Éponge*. USUS: Spongia extergere sanguinem.

SPONSA, æ, f. *Fiancée*. USUS: Sua cuique sponsa.

SPONSĀLĬA, ĭum, n. pl. *Fiançailles*. SYN. Sponsio et repromissio nuptiarum. USUS: Sponsalia alicui præbere; sponsalia facere. Sponsalia dissolvere.

SPONSĬO, ōnis, f. *Promesse, engagement*. SYN. Sponsum, omnis stipulatio et promissio. USUS: Sponsionem facere. Sponsione aliquem lacescere, *faire un pari avec qqn*. Sponsionem vincere, *gagner un pari*. Sponsione vinciri. Voti sponsio. In angustissimam sponsionis formulam aliquem includere.

SPONSOR, ōris, m. *Caution, garant, répondant*. SYN. Præs. USUS: Pompeius idem mihi de voluntate Cæsaris sponsor et de mea testis. Tulliola præmium flagitat, me sponsorem appellat. Marcellus pro Mario sponsor est factus.

SPONSUM, i, n. *Promesse, engagement, contrat*. Cf. [Sponsio](#).

SPONSUS, i, m. et sponsa, æ, f. *Fiancé, fiancée*. Cf. [Nuptiæ](#).

SPONTE, *Spontanément, librement, volontairement*. SYN. Ultro, suapte natura, suapte, vi sua, sua voluntate, suo indicio. PHRAS. 1. Sponte venit, *il est venu de son plein gré*. Sua sponte, nullius coactu, hortatu, invitatu, impulsu venit; ultro se mihi obtulit; voluntarius adfuit; sciens prudensque voluntate adfuit. 2. Lapis sua sponte deorsum cadit, *par sa propre vertu la pierre tombe sur la terre*. Suapte natura, vi sua, innata vi, suopte nutu ac pondere, nullius adminiculo in terram fertur. USUS: Sua sponte quo impellimus inclinat. Si sponte ac voluntate nollet, vi extrudetur. Cf. [Libenter](#).

SPORTA, æ, f. *Corbeille*. SYN. Fiscina, fiscella.

SPŪMA, æ, f. *Écume*. USUS: Spumas agebat in ora. Spumis os circumfluit.



SPŪMŌSUS, a, um, *Plein d'écume, écumant, écumeux*. USUS: Spumosum littus.

SPŪMO, as, avi, atum, are, n. et a. *Écumer; respirer, exhaler*. USUS: Spumans ex ore scelus, anhelans crudelitatem, *respirant le crime, suant le crime par tous les pores*.

SPŪO, is, ūi, ūtum, ere, n. *Cracher*. SYN. Salivam emitto.

SPŪTUM, i, n. *Crachat*.

SPURCĒ, *Salement, d'une manière dégoûtante*. SYN. Obscœne, fœde, turpiter, flagitiose.

SPURCUS, a, um, *Sale, malpropre, immonde*. SYN. Lutulentus, impurus, obscœnus, turpis. USUS: Tempestas spurcissima, *temps affreux (de pluie et de boue)*. Cf. [Turpis](#).

SQUĀLĒO, es, ūi, ere, n. *Être malpropre; être en deuil, porter des habits de deuil*. SYN. Sordeo; mœreo, afflictor. )( Niteo. USUS: Squalibat civitas, erat in luctu senatus.

SQUĀLĪDĒ, *Sans ornements, d'une manière négligée*.

SQUĀLĪDUS, a, um. *Sale, malpropre, négligé*. SYN. Horridus, incultus, sordidus. PHRAS. Homo squalidus, *homme malpropre*. Obsitus squalore; obsita erat squalore vestis, fœdior corporis habitus pallore ac macie perempti: ad hæc promissa barba et capilli efferaverant oris speciem; homo veste obsoleta sordidatus, præferens in vultu habituque calamitatis suæ imaginem, corpus vero reliquum ingluvie veternoque et sordibus squalidum. USUS: Domus, oratio squalidior et sine nitore. Cf. [Sordidus](#).

SQUĀLOR, ōris, m. *Malpropreté; deuil, affliction, douleur*. SYN. Sordes; mœror. USUS: In luctu et squalore jacere. Squalore obsitus reus. Spectaculum tanti squaloris, luctus, sordium. Cf. [Sordes](#), [Squalidus](#).

SQUAMMA, æ, f. *Écaille*.

SQUAMMŌSUS, a, um, *Couvert d'écailles*.

SQUILLA, æ, f. *Squille, sorte d'écrevisse marine*. USUS: Pinna cum squilla coit societatem comparandi cibi.

STĀBĪLĪO, is, īvi, ītum, ire, a. *Affermir, appuyer, rendre stable*. SYN. Firmo. USUS: Rempubicam, leges, libertatem stabilire. Pedem stabilire in suo. Cf. [Firmo](#), [Confirmo](#).

STĀBĪLIS, e, gen. com. *Ferme, consistant, solide, durable*. SYN. Firmus, constans, immutabilis, multum firmitudinis habens, fixus, fundatus, optime constitutus, certus, proprius, perpetuus, perennis, immortalis. )( Lubricus, incertus. USUS: Nulla domus tam stabilis, nulla civitas tam firma est, tanta temporis diuturnitate confirmata, quæ non possit odiis dissidiisque everti. Maneat hæc stabilis et fixa sententia. Cf. [Constans](#).

STĀBĪLITAS, ātis, *Stabilité, consistance, fermeté*. SYN. Firmitas, constantia. USUS: Respublica quassata multa amisit præsidia stabilitatis suæ. Quis corporis firmitate aut fortunæ stabilitate confidat? *Qui pourra compter sur la stabilité de la santé ou sur la constance de la fortune?* Amicitiam non adolescentulorum more, ardore quodam et impetu amoris, sed stabilitate et constantia judicemus. Cf. [Constantia](#).

STAĀBŪLOR, aris, atus sum, ari, d. n. (de animantibus solis dicitur.) *Habiter, séjourner, parquer*. USUS: Pecus stabulatur melius ad hibernos exortus.

STĀBŪLUM, i, n. *Parc, étable*. USUS: Pastorum stabula.

STĀDIŪM, īi, n. *Stade, mesure itinéraire d'une étendue de 125 pas*. SYN. Spatium cxxv passuum; curriculum. USUS: 1. Is locus citra Romam est stadia triginta. Multa stadia confecit. 2. Curriculum, spatium, studium, *carrière, lice*. Qui stadium ingreditur, eniti maxime debet ut vincat. In stadium artis rhetoricæ prodire non audet.

STAGNO, as, avi, atum, are, n. *Être stagnant, séjourner*. De aqua quæ nec effluit, nec sorbetur.

STAGNUM, i, n. *Eau stagnante, étang, lac, marais*.

STĀTĀRĪUS, a, um, *Qui reste en place, immobile, fixe; calme, posé, qui gesticule peu*. SYN. Firmus, stabilis; item: Qui in dicendo agendoque, gestu motuque utitur moderato. USUS: Pugna stataria. Statarius et sermonis plenus orator.

STĀTĒRA, æ, f. *Balance, trébuchet*. SYN. Libra, trutina. USUS: Non aurificis statera, sed populari iudicio rem examinare.

STĀTIM, *Sur-le-champ, aussitôt*. SYN. Continuo, illico, mox, quam mox, protinus, jam jamque, quamprimum, confestim, actutum, e vestigio, repente, sine mora, nulla interposita mora, abjecta omni cunctatione, primo quoque tempore, extemplo, haud cunctanter, propere; sine excusatione, nulla interposita dubitatione. PHRAS. 1. Mandata tua statim exsequar, *j'accomplirai immédiatement vos ordres*. Omni mora abjecta; ne minimo temporis spatio interjecto; simul ac potero rem perficiam. Punctum temporis non morabor; sine mora mandata exhaustiam. 2. Statim concidit, *il tomba aussitôt*. E vestigio temporis, momento temporis concidit. USUS: Litteras scripsi statim ut tuas legerem.

STĀTĪO, ōnis, f. *Poste, quartier, station navale, mouillage*. SYN. Mansio ac locus in quo naves aut milites tuto stare possint. USUS: Stationes disponere; cohortes in statione habere; in stationem educere; stationes ingruente hoste in castra subducere; stationes agere; submissis manipulis aliquot stationes firmare. Athenis nunc statio placet. Cf. [Præsidium](#), [Portus](#).

STĀTĪVA, ōrum, n. pl. *Cantonnements, quartiers, garnisons*. SYN. Statio. USUS: Stativa miles noster habet optima. Militem in stativis habere.

STĀTĪVUS, a, um, *En t. de guerre: De poste militaire*. USUS: Hæc mea custodia est, hoc præsidium stativum, *c'est mon poste militaire, c'est ma faction*.

STĀTOR, ōris, m. *Esclave employé aux messages*. SYN. Apparitor, nuntius, tabellarius. USUS: 1. Litteras stator tuus mihi attulit. 2. Ad Iovem refertur: Jupiter stator, *Jupiter qui fonde, qui consolide*.

STĀTŪA, æ, f. *Statue*. SYN. Signum, imago, simulacrum. EPITH. Equestris, pedestris, nuda, palmaris, persimilis, aliena, publica, turmalis, inaurata. USUS: Senatus ei statuam auream decrevit, posuit, statuit, fixit, locavit, collocavit, consecravit. Statuam alicujus evertere, affligere, deturbare, dissipare.

STĀTŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Établir, arrêter, régler, décider*. SYN. Constituo, decerno, sancio, delibero. ADV. Certe, exploratius, facilius, honestius, omnino, prorsus; recte, regie. PHRAS. 1. Firmiter statutum est, *il est fermement arrêté*. Ratum ac firmum est; certum id mihi atque obstinatum est; stat sententia; certum est hoc agere; illud manet et fixum est; stat illud stabitque mihi; deliberatum cum animo habeo meo; statutum

habeo; fixum et statum est; fixum id, ratum firmumque; stabile decretumque hoc consilium est; hic animus, hæc mihi lex est. 2. Statui Romam proficisci, *j'ai résolu d'aller à Rome*. Animus in eo erat ut Romam peterem; in animo erat in animo habebam; animum suscepi proficiscendi Romam. Deliberatum cum animo habebam; cum animo, apud animum statueram Romam petere; consilium erat Romam me conferre; animum induxi ad longinquam profectionem. USUS: 1. Rerum omnium jura statuere. De Cæsaris actis ut statueretur, placuit. 2. Censeo, puto, judico, *se mettre dans l'esprit, s'imaginer, croire, estimer*. Ego quidem ita statuo, nihil esse. Ego te parentem statuo fortunarum mearum. 3. Pono, edo, colloco, *élever, dresser, ériger*. Statuite documentum ne quis, etc. Victori statuam, tropæum statuere et collocare. Cf. [Constituo](#), [Decerno](#).

STĀTŪRA, æ, f. *Stature, taille, grandeur*. SYN. Corporis habitus, figura. PHRAS. Staturam habet egregiam, *il a une taille magnifique*. Corporis habitu præstat; statura corporis illi est apposita ad dignitatem; corpus illi magnitudine eximium; proceritate corporis insignis est. Visu et specie æstimantibus vir magnus. USUS: Corporis figura, forma, statura apposita ad dignitatem.

1. STĀTUS, a, um, *Fixe, solennel*. SYN. Solemnis, statutus, certus. USUS: Stati dies; statæ et solennes cerimoniae.

2. STĀTŪS, ūs, m. *État, position, situation*. SYN. Conditio, fortunæ conditio, locus; casus, præsentis fortunæ habitus, articulus rerum. EPITH. Amplissimus, bonus, certus, moderatus et concors civitatis, tranquillus, tolerabilis, pristinus, quietus et placatus, erectus et celsus, reipublicæ deterior, perturbatus, mediocris, incertus fortunæ. PHRAS. 1. vide quis sit rerum nostrarum status, *voyez quel est l'état de nos affaires*. Vide quanta rerum sit varietas; res nostræ ut habeant; quem in locum deducta res sit; qui cursus rerum, qui exitus sit futurus; quemadmodum se res nostræ habeant, quo loco res nostræ sint; quæ sit forma reipublicæ, quæ fortuna, quæ conditio; quis sit præsentis fortunæ habitus; quanta rerum facta sit commutatio. Cf. [Conditio](#). 2. Pessimus est rerum nostrarum status, *nos affaires sont dans un état déplorable*. Omnem non modo succum et sanguinem, sed etiam colorem et speciem dignitatis pristinæ amisimus; tanquam si nox quædam effusa esset rebus nostris, ita in tenebris ruunt et miscentur omnia; quanta in rerum conversione ac perturbatione, quo temporum motu versemur, vides. Deterrimo statu sumus; in propinquo est

servitus vel interitus. In tanto discrimine civitatis, rebus omnibus aut inclinatis, aut eversis; in hoc incendio reipublicæ; rebus tam trepidis, arctis et dubiis; in tanta fortunæ iniquitate; in extremis rebus nostris; in extrema spe salutis; in tam atroci ac difficili reipublicæ tempore parum abest quin miserrimi simus. Non sane tranquillo navigamus, sed jam aliquot procellis pene submersi sumus. 3. Status civitatis pristinus restitutus est, *l'ancien état des choses a été rétabli dans la république*. E superiorum temporum caligine et tenebris lucem aliquam in republica respicere cœpimus; respublica in veterem dignitatem ac libertatem vindicari; respublica respirare, reflorescere videtur. Res nostræ suum rursus statum tenent, melius fluunt; æquabilius et constantius se habent. Respublica turbata in tranquillam redigitur, reviviscit, caput attollit. USUS: Scio quis rerum nostrarum status sit; nihil in suo statu semper manet. Reipublicæ statum fundare, collocare. Eundem vitæ statum usque ad senectutem tenere, retinere, tueri; in eo statu consistere, *rester dans le même état*. Vir sapiens de statu se suo dejici, deduci, dimoveri non patitur. Virtutis statum mali mores labefactant, convellunt, convertunt. Nunquam de statu dignitatis meæ decedam, discedam, declinabo. Ex incertis et perditis rebus in meliorem statum respublica revocatur, restituitur, redit, pristinum statum recuperat, *être rétabli dans son premier état*.

STELLA, æ, f. *Étoile*. SYN. Sidus, astrum; flammæ cœlestes, lumen, lucidi stellarum globi. EPITH. Illustris, perlucida, micans, salutaris, præclara, infima terræque proxima, obscurior et caliginosa, parva; terris finitima. USUS: Stellæ immutabilibus spatiis ab ortu in occidentem commeant. Chaldæi studiose stellarum magnitudines, intervalla, cursus inquirebant.

STELLĀTUS, a, um, *Étoilé, constellé*.

STELLĪFER, ĕra, ĕrum, *Parsemé d'étoiles, étoilé*. USUS: Stelliferi cœli cursus.

STERCŌRO, as, avi, atum, are, a. *Fumer (une terre)*. SYN. Fimum agris adhibeo; fimum, stercus agris ingero, arvo fimum reddo; fimum, stercus per agros spargo.

STERCUS, ōris, n. *Fumier, excrément*. USUS: Nolo stercus curiæ dici Glauciam.

STĚŘĚLIS, e, gen. com. *Stérile*. SYN. Nihil ferens. Cf. [Sterilitas](#).

STĚŘĚLITAS, ātis, f. *Stérilité*. SYN. Frugum inopia. PHRAS. Magna hoc anno sterilitas fuit, *il y eut cette année une grande stérilité*. Adversus annus frugibus fuit; annus erat inopia frugum ac siccitate insignis; frumentum angustius provenerat; noxia hoc anno frugibus intemperies inciderat. USUS: Sterilitas agrorum et annonæ caritas. Cf. [Annona](#).

STERNO, is, strāvi, strātum, ere, a. *Couvrir; terrasser, abattre*. SYN. Consterno; prosterno. USUS: Genialem lectum sternere.

STERNŪTĀMENTUM, i, n. *Éternument*. USUS: Superstitiosi etiam sternutamenta observant.

STERQUĪLĪNĪUM, ĭi, n. *Fumier*. USUS: Heus tu leno, sterquilinium publicum!

STERTO, is, ūi, ere, n. *Ronfler*. SYN. Arcte et graviter dormio. Cf. [Dormio](#).

STIGMĀTĪAS, æ, m. *Esclave stigmatisé*. SYN. Servus compunctus notis Threiciis.

STILLA, æ, f. *Goutte*. SYN. Gutta.

STILLĪCĪDĪUM, ĭi, n. *Eau de pluie, de toit ou de gouttière*. USUS: Jura stillicidiorum.

STILLO, as, avi, atum, are, n. *Tomber goutte à goutte, dégoutter*. USUS: Stillantem sanguine pugionem protulit.

STĪLUS (stylus), i, m. *Stile des Romains, poinçon pour écrire; travail du style, composition*. SYN. Instrumentum aut ratio modusque scriptionis. EPITH. Censorius, exercitatus, impurus, effector ac magister optimus dicendi. USUS: Stilus optimus dicendi effector et magister; dicendi opifex et artifex, *la plume est le meilleur maître d'éloquence (c'est surtout en écrivant qu'on apprend à parler)*. Exercitatione et stilo limanda, formanda, ornanda est oratio. In summa ubertate inest luxuries quædam quæ stilo depascenda est. Oratio Attico stilo scripta.

STĪMŪLO, as, avi, atum, are, a. *Aiguillonner; stimuler, exciter*. SYN. Stimulum adhibeo vel admoveo; pungo, excito, incito, curam afferro. PHRAS. Ille stimulare milites non desinit, *il ne cesse d'exciter les soldats*. Acuere



animos; animos militum ad æmulandum decus accendere, incendere; admovere stimulos; stimulis concitare; animis militum calcar addere; fortitudinem inspirare; animos militibus addere; currentes incitare et admotis velut calcaribus urgere non desinit. Cf. [Calcar](#), [Incito](#), [Excito](#), [Impello](#). USUS: Evelle mihi hunc scrupulum qui me dies noctesque pungit ac stimulat, *soulagez-moi de ce poids qui m'opprime et me fatigue le jour et la nuit*. Cessantem ad agendum stimulo. Cf. [Excito](#), [Animo](#).

STĪMŪLUS, i, m. *Aiguillon, excitation, encouragement*. SYN. Aculeus, incitamentum. USUS: Industriæ et laboris stimuli. Stimulos alicui adhibere, ignes admovere. Stimulo fodere, concitare aliquem. Cf. [Incitamentum](#).

STĪPĀTĪO, ōnis, f. *Entourage, cortège, escorte*. SYN. Comitatus.

STĪPĀTOR, ōris, m. *Garde du corps, satellite*. SYN. Apparitor, satelles. USUS: Armatis ac stipatoribus corpus circumsepi.

STĪPENDĪĀRĪUS, a, um, *Tributaire*. SYN. Vectigalis. USUS: Vectigales et stipendiarios populos multos habemus.

STĪPENDĪUM, ĩi, n. *Tribut; solde, paie*. SYN. Tributum, vectigal; æs viritim in milites distribuendum. EPITH. Annuum, menstruum. PHRAS. 1. Stipendia militi rite solvuntur, *on paie exactement la solde des soldats*. Militaria æra rite procedunt; assignatus æris numerus recte dependitur, dividitur; miles stipendio afficitur; stipendia militi dantur, numerantur, persolvuntur; miles stipendia rite recipit. USUS: 1. *Tribut*. Civitatibus Galliæ stipendium imposuit Cæsar. Solvunt, pendunt, dependunt stipendia singulæ civitates. Multis stipendium remissum est. 2. Ad rem militarem pertinet, *service militaire*. Stipendia bello merere. Stipendio afficere, remunerare militem. Bene meritos suo stipendio fraudare. Emeritis confectisque stipendiis. Pecunia in stipendium opus est.

STĪPES, ĩtis, m. *Tronc, souche, pieu*. SYN. Truncus. USUS: Homo sit an stipes, dubites, *ou une bûche, un imbécile*. Teretes stipites ab summo præacuti et præusti, *pieux, palissades*.

STĪPO, as, avi, atum, are, a. *Presser, serrer, entourer*. SYN. Constipo, circumvallo. USUS: Antonius senatum armis stipavit. Amicorum, armatorum gregibus stipatus.

STIPS, stĭpis, f. *Faible don, aumône*. SYN. Pecunia quæ vel in ærarium reponitur, vel diis offertur, vel mendicis erogatur. USUS: Stipem colligere,

cogere; stipem spargere.

STĪPŪLA, æ, f. *Chaume, paille du blé*. USUS: Stipula levior.

STĪPŪLĀTĪO, ōnis, f. *Promesse, engagement, stipulation*. SYN. Promissio in jure. USUS: Pacta, conventa, stipulationes. Pecunia ex stipulatione debetur.

STĪPŪLĀTOR, ōris, m. *Celui qui stipule*.

STĪPŪLOR, aris, atus sum, ari, d. *Exiger, demander un engagement*. SYN. Postulo mihi aliquid promitti solemni formula restipulandi. Cf. [Polliceor](#).

STIRPĪTUS, *Radicalement*. SYN. Radicitus. USUS: Stirpitis aliquid extrahere.

STIRPS, pis, f. *Plante; souche, origine*. SYN. Planta; genus, familia. USUS: 1. In seminibus causa est arborum et stirpium. 2. Truncus, caudex, *tronc*. Quod e terra ortum, stirpibus nititur suis. 3. Origo, caput, initium, *racine, origine, source*. Stirps ac semen malorum omnium. Stirps juris a natura petenda est. 4. Genus, familia, *race, famille*. Ex antiquissima stirpe ortus. Stirpe generosa proficisci. Ambo stirpis ejusdem sunt et familiæ. Improbitate sua stirpis suæ gloriam inquinant, contaminant. Stirps illa optima plurimum degenerat. Cf. [Genus](#).

STĪVA, æ, f. *Manche de charrue*. SYN. Aratri manubrium. USUS: Homines de stiva.

STO, stas, stēti, stātum, stāre, n. *Être debout, se tenir debout*. SYN. Consisto, sum, gradum sisto. )(Sedeo. ADV. Constantius, consulto, diutius, occulte, paulisper, plane, pulcherrime. USUS: 1. Contra aliquem stare. Stare ab aliquo, cum aliquo, ejusque partes tueri *vel* suscipere. 2. Permaneo, perduro, vigeo; servo, *rester ferme, inébranlable, durer*. Stamus animis. Utinam staret respublica quo steterat loco! Stare fide, promissis, conditionibus, conventis, jurejurando. 3. Consentio, contentus sum, *être du côté, partisan de qqn; s'en tenir à l'avis de qqn*. Stabo judicio tuo, opinione, sententia. 4. Consto, *coûter*. Ea victoria Cæsari multo sanguine stetit. 5. Datur, conceditur, *être donné, concédé*. Modo nobis stet illud: nihil esse quod, etc. 6. Vario in usu, *sens divers*. Stat sententia, hominem deserere. Per me non stat quominus id fiat, *il ne tient pas à moi que cela se fasse*.

Stabamus pulcherrime, *nous nous portions très bien*. Res nostræ optimo loco stabant, *nos affaires étaient en très bon état*.

STŌĬCĒ, *A la manière des Stoïciens, stoïquement*. SYN. Severe, Stoicorum more, austere.

STŌĬCUS, a, um, *Stoïcien, stoïque*. EPITH. Acutissimus, severus, perfectissimus.

STŌLA, æ, f. *Long vêtement de dessus à l'usage des femmes, robe*. Vestis muliebris genus.

STŌLĪDĒ, *Sottement, stupidement*. USUS: Homo stolidus ferox.

STŌLĪDUS, a, um, *Sot, insensé, stupide*. SYN. Stupidus, extremi ingenii homo. USUS: Stolidum quodammodo hominum genus. Cf. [Stultus](#).

STŌMĀCHOR, aris, atus sum, ari, d., n. et a. *S'indigner, se fâcher, s'irriter; dédaigner*. SYN. Indignor, indigne fero, moleste fero, irascor. USUS: Fastidiose stomachatur omnia. Cf. [Indignor](#), [Irascor](#), [Ira](#).

STŌMĀCHŌSĒ, *Avec colère*. SYN. Iracunde.

STŌMĀCHŌSUS, a, um, *Irrité, emporté, furieux*. SYN. Iracundus. USUS: Me quidem valde movent stomachosa et submorosa ridicula. Litteræ tuæ stomachosiores fuere. Acumen sæpe stomachosum, nonnunquam frigidum. Cf. [Iracundus](#).

STŌMĀCHUS, i, m. *Estomac*. SYN. Gula, gulæ extremum, quo cibus labitur ut concoquatur; bilis, ira. EPITH. Languens. USUS: 1. Stomachi calor etiam ostrea concoquit. Esse stomacho languente. Nosti stomachi mei fastidium. 2. Bilis, ira, *dégoût, humeur, mécontentement*. Querula epistola tua stomachum mihi movit, fecit. Cave ne stomachum in te erumpam, *prenez garde que je n'exhale ma bile contre vous*. Iracundia exarsi et stomacho. Stomachum omnem jam funditus perdidit. Risi in stomacho, *j'ai ri dans ma colère*. Cf. [Ira](#).

STRĀBO, ōnis, m. *Louche*. SYN. Qui oculis est perversis.

STRĀGES, is, f. *Défaite*. SYN. Clades. EPITH. Horribilis, nocturna. PHRAS. Ingens strages facta est, *il se fit un grand carnage*. Ruinæ similis strages erat; vix ulla expers cladis exercitus pars erat; strages data, edita erat ingens; clades ingens accepta erat; omnia strage fugaque repleta erant;

quacumque pervasit equestris procella stragem ruinæ similem dedit. USUS: Quas ille strages dedit, edidit, fecit. Per stragem lapidum et ruinas enisus in muros miles, *sur un amas, un monceau de pierres*. Cf. [Cædes](#), [Clades](#).

STRĀGŪLUM, i, n. *Couverture, tapis, matelas*. EPITH. Textile, pictum. USUS: Collocavit hominem in lectulo pulcherrimo, textili stragulo magnificis operibus picto.

STRĀGULUS, a, um, *Qu'on étend*. USUS: Stragula vestis, *couverture, tapis*.

STRĀMEN, ĩnis, n. *Paille*.

STRĀMENTUM, i, n. *Paille, litière*. Casæ stramentis tectæ. Somnus quiesque in stramentis erat.

STRANGŪLO, as, avi, atum, are, a. *Serrer la gorge, étrangler*. SYN. Faucibus premo, suffoco, ango, cervicem frango, obtorta gula jugulo. USUS: Patrem strangulavit.

STRANGŪRĪA, æ, f. *Rétention d'urine*. SYN. Disuria.

STRĀTĒGĒMA, ātis, n. *Ruse de guerre, stratagème*. SYN. Dolus militaris, inventum *vel* consilium callidum imperatoris.

STRĀTUM, i, n. *Garniture de lit, couverture*. SYN. Peristroma. USUS: Strata pulcherrima.

STRĒNŪĒ, *Vivement, activement; bravement*. SYN. Naviter, fortiter. USUS: Ædificat, agit strenue.

STRĒNŪUS, a, um, *Actif, alerte, brave, vaillant*. SYN. Ad labores impiger, manu promptus; qui dignos nobilitate sua, dignos rebus gestis spiritus capit; cui digna vetere gloria et majorum monumentis fortitudo inest; qui in armis rebusque gerendis magnam virtutem præstat. USUS: Vir erat strenuus et in periculis interritus. Cf. [Generosus](#).

STRĒPĪTŪS, ūs, m. *Bruit, fracas*. SYN. Sonitus, stridor. EPITH. Forensis, ingens, reconditus. PHRAS. Ingens erat strepitus, *le vacarme était grand*. Cum horrendo fragore strepitus exstitit, editus est; ingens armorum strepitus ad cælum ferebatur. Tumultuantium fremitus tantus erat, vox ut consulis obstrepentibus armis audiri non posset. USUS: Strepitu significare.

STRĒPO, is, ūi, ere, n. et a. *Murmurer, bourdonner, faire du tumulte.* SYN. Rixor, jurgor. USUS: Cum Achivi inter se cœpissent strepere, *les Grecs s'étant mis à murmurer entre eux.*

STRICTĒ, *Étroitement, rigoureusement.* SYN. Arcte, restricte. )( Laxe. USUS: Stricte observa ne plus reddas quam acceperis.

STRICTIM, *Sommairement, succinctement,* SYN. Compressius. USUS: Strictim alia et breviter, alia copiosissime dicere.

STRĪDĒO, es, *vel* STRĪDO, is, di, ere, n. *Rendre un son aigu, (grincer, siffler, frémir).* USUS: Stridebant cardines.

STRĪDOR, ōris, m. *Son aigu, sifflement, grincement.* SYN. Strepitus. EPITH. Densus, horrifer. USUS: Ne serræ quidem stridorem ferebat.

STRĪGĪLIS, is, f. *Sorte d'étrille pour nettoyer la peau des baigneurs.* Balnei instrumentum.

STRĪGŌSUS, a, um, *Maigre, mince, décharné.* SYN. Gracilis, tenuis, exhaustus. USUS: Oratio strigosior.

STRINGO, is, inxi, ictum, ere, a. *Resserrer, tenir soumis; tirer, raser légèrement.* USUS: Nullum vinculum ad stringendam fidem jurejurando est sanctius. Stringere gladium, *tirer l'épée.*

STRIX, strġis, f. *Hibou.* Avis nocturna infausta.

STRUCTOR, ōris, m. *Architecte, maçon; ordonnateur d'un festin.* SYN. Minister ad mensam cibosque struendos. USUS: In aream tuam veni: res agebatur multis structoribus.

STRUCTŪRA, æ, f. *Structure, organisation.* SYN. Compositio, constitutio, coagmentatio. USUS: Structura verborum.

STRŪES, is, f. *Tas, amas, monceau.*

STRŪMA, æ, f. *Goître, scrofules, écrouelles.* SYN. Tumor colli. USUS: Qui exsecant pestem aliquam, tanquam strumam civitatis, *comme les écrouelles de l'État.*

STRŪO, is, xi, ctum, ere, *Élever; ourdir, tramer, méditer qqche de nuisible; ordonner, disposer.* SYN. Molior, construo. USUS: Alicui pestem,

insidias, calamitatem, perniciem struere. Aciem, domum struere. Verba struere et componere.

STŬDĚO, es, ŭi, ere, n. *Étudier, s'appliquer à*. SYN. Operam do, studium in aliqua re pono, colloco; faveo. ADV. Summe, vehementer, exquisitius litteris. PHRAS. 1. A puero huic scientiæ studui, *j'ai étudié cette science depuis mon enfance*. Meam operam ad hæc litterarum studia jam inde a puero contuli; in hoc studiorum genere meam operam consumpsi, collocavi; meam operam his studiis dedi. Hanc doctrinam, hanc studiorum rationem ab ineunte ætate sum secutus, colui diligentissime. A puero hæc me scientia delectavit; illi a teneris deditus, devinctus fui; a teneris in hoc studiorum genus incubui. Hoc genus studiorum me unice cepit, tenuit, mihi placuit; huic uni meas vigilias dicavi, dedi, tradidi, addixi, dicatas volui; in his litteris ætatem duxi; his litteris tempus omne tribui. 2. Noctu studeo litteris, *la nuit je m'applique à l'étude des lettres*. Nocturnas vigilias ad diurnum doctrinarum studium adjungo. Ad litterarum studia etiam noctis bonam partem assumo, decerpo, sepono; litterarum causa etiam noctem pervigilo, pervigilem ago; somni partem mihi detraho, eripio. 3. Litteris studes assidue, *vous étudiez assidûment les belles-lettres*. Litterarum studia nunquam intermittis; nunquam te a litterarum studio sejungis; totus es in litteris; totum te in litteras abdis; litteris te involvis; noctem cum die litterarum studiis conjungis; litteras colis, tractas, exerces assidue. Nimius es in litteris; nimia litterarum cupiditate flagras, exæstuas. Immoderate, intemperanter litteris indulges; laboris, plusquam satis est, in litterarum studiis tractandis suscipis, sustines; sic in tuis his studiis elaboras, vigilas, ut vires imminuas, exhaustias, consumas, debilitas, infirmas, affligas. Modum in studiis tuis non retines, tenes, servas; libros de manibus nunquam deponis; libros volvis, evolvis, tractas, legendo conteris assidue. Præter modum, supra, extra, ultra modum studiis vacas. USUS: 1. Laudi, gloriæ, virtuti, pecuniæ, voluptati, rebus novis studere. 2. Faveo, *s'intéresser à qqn, le favoriser*. Pompeio Crassus studet. Omnes ei student, omnes adjuvant. 3. Opto, *désirer*. Studeo scire quid egeris. Ego illum ulcisci non studeo. Cf. [Studium](#). Litteræ.

STŬDĪŌSĒ, *Avec zèle, soin, ardeur*. SYN. Cupide, summo studio, summa ope, omni ope ac opera, diligenter, naviter. PHRAS. (Studiosè id fecit, VULG.), *il l'a fait exprès*. De industria; dedita opera; consulto; certo iudicio; sciens prudensque; ex composito; ex destinato; compacto, consilio certo



egit; sedulo et consilio; ex industria id ab eo factum. Cf. [Consulto](#). Usus: Studiose negotium curare. Cf. [Scientia](#).

STŪDĪŌSUS, a, um, *Plein de zèle, zélé, appliqué à, qui a du goût pour*. SYN. Cupidus, amans, observans; cui res aliqua in studio est, qui alicujus rei studio tenetur, flagrat. Usus: Homo est existimationis meæ et laudis, mei studiosissimus, mei perstudiosus et fautor. Habet multos sui studiosos. Vir dicendi, doctrinæ, eruditionis studiosus. (Studiosus, VULG.), *étudiant*. Rectius: Litterarum studiosus, addito Genit. Cf. [Applico](#).

STŪDĪUM, ĩi, n. *Application, zèle, ardeur; action d'étudier, étude*. SYN. Opera, labor; voluntas, animus, cupiditas; litteræ. EPITH. Acre, admirabile, ardens, commune, desidiosum, divinum, eximium et singulare, flagrans, incredibile, insigne, languidius, mediocre, obscurum, mirificum, par, popolare, pristinum, rectum, regale, stultum; tantum, totum. PHRAS. 1. Studium suum arti alicui impendere, *donner tous ses soins à un art*. Studium suum ac aparam arti alicui tradere, dicare, addicere; in arte aliqua suum studium locare, collocare, ponere, consumere. 2. Studium suum ac voluntatem alteri impendere, *témoigner à qqn son zèle, son attachement*. Navare alteri studium suum ac voluntatem; profiteri alteri, dicare, declarare suum studium; servire alterius laudi, honori, commodis; ad aliquem sua studia conferre; maxima voluntate et studio erga alterum esse, ferri. Cf. [Benevolentia](#). 3. Studia (Intellige: litterarum, doctrinæ, quæ vocabula ad verba: studeo, studiosus, studia, addenda fere sunt) summam habent utilitatem, *les études ont une très grande utilité*. Studia summam utilitatem, emolumentum, fructum, gloriam pariunt. Studiorum utilitatem nulla dies imminuit; horum utilitas non terminatur spatio temporis, non definitur ulla die, sed sempiternum spectat. Studiis secundæ res ornantur, adversæ sublevantur, adjuvantur. De studiorum utilitate nihil fortuna, nihil hominum injuria ac ne temporis quidem longinquitas quidquam detrahet, deteret, decerpit. 4. Studia litterarum intermittenda paulisper sunt, *il faut interrompre de temps en temps les études*. Animus a litteris avocandus, abducendus est; deponendum studiorum onus; labor studiorum parumper remittendum est; levandus est animus studiorum onere pressus; danda est aliqua vacatio a studiis; relaxandus est animus a studendi contentione; feriato a studiis aliquando esse liceat; vacatio, cessatio, intermissio quædam concedatur oportet. 5. Repetere intermissa paulum litterarum studia, *reprandre l'étude des lettres interrompue pendant quelque temps*. Ad artium

bonarum disciplinas se referre, revocare; ad studia sua se referre, conferre; ad studiorum usum et consuetudinem redire; intermissas operas studiis reddere; revocare se ad industriam priorem; novum ardorem ad interpellata tantisper studia afferre; cum Musis in gratiam redire; ad Musas se referre suas. Repetere, recolere, recognoscere, renovare superiora studia, artes pristinas. Cf. [Repeto](#). 6. Studiorum ardorem nihil imminuet, *il ne diminuera rien de son goût pour l'étude*. Litterarum ardorem, quarum studio mire tenetur, flagrat, ardet, incenditur, inflammatur, ad quas totum se contulit, ad quas toto pectore incumbit; in quibus studium omne ponit, adhibet, in quibus tempus omne et ætatem consumit, conterit, exigit, nulla res franget, nulla restinguet; nunquam in hoc homine doctrinarum studia obsolescent; nulla res illum suis a studiis abducet. 7. A litterarum studio cessare, *cesser d'étudier*. Doctrinæ studia abjicere, omittere, deserere, deponere; bonis litteris multam, longam salutem dicere; bonis litteris nuntium remittere; industriam suam alio traducere, transferre. 8. Vix studia humaniora leviter percurrit, jam ad philosophica transit, *il touche à peine l'étude de la littérature et passe immédiatement à la philosophie*. Vix litteras humaniores attigit; vix leviter iis litteris tinctus et infectus est; in iis litteris versatus est; iis litteris operam dedit, quibus formari adolescentia solet; vix breve cum amœnioribus Musis commercium habuit, jam ad rerum naturalium cognitionem animum adjungit, applicat; jam philosophiam animo complectitur; jam se *vel* animum suum iis artibus excolere cogitat, earum artium cognitionem consequi, eas artes memoria et scientia comprehendere, iis disciplinis erudiri in iis disciplinis elaborare, iis artibus erudiri quæ a sapientissimis viris traditæ omnem naturæ cognitionem complectuntur. 9. (Stadium honoris divini et salutis animarum ingens habet, VULG.), *il a un grand zèle pour l'honneur de Dieu et le salut des âmes*. Divini honoris studio mire incensus est; proferendi divini honoris studio mirifico tenetur, flagrat, ardet; ardore quodam sacro alienæ salutis pene conflagrat; ardor ingens ac cupiditas amplificandæ divinæ gloriæ ejus animum exedit; præstanti est erga mortales quoslibet ardentique plane caritate. In aliorum salute procuranda totus est; totum se in animorum procurationem tradidit; alienæ saluti totum se devovet; totum se ad juvandos mortalium animos confert; totus in studium quærendarum DEO animarum exardescit; unum illi votum est animorum quæstus quam maximos facere; unum studium animorum salutem acerrime procurandi. USUS: 1. In arte aliqua studium suum locare. 2. Voluntas, animus, ardor, amor, cupiditas, benevolentia, *zèle*,

*ardeur, goût, penchant, passion.* Populi studia sibi multo artificio ac simulatione conciliat. Studia in te mea et officia facile perspicies, nec minora a te studia exspecto. Populi studia amittere, impedire; populi studiis obsistere. Multum de veteri studio tuo detractum sentio. Prætermittis, deposuisti pristina tua erga me studia et officia. 3. Litteræ, *les études, application à l'étude.* Litterarum studiis mire tenetur. Silent inter arma doctrinarum studia. Cf. [Litteræ](#), [Benevolentia](#).

STULTĒ, *Sottement.* SYN. Dementer, insipienter, incaute, non pro sano. USUS: Homo stulte arrogans; nihil pro sano fecit sed stulte omnia et improvide.

STULTĪTĪA, æ, f. *Sottise, stupidité; folie.* SYN. Fatuitas, dementia, amentia. EPITH. Alta, incredibilis, loquax; media, misera, par, senilis, singularis, summa, superior, tanta. PHRAS. Quæ hæc tua stultitia est? *Que signifie cette sottise?* Qua stultitia obcæcatus hæc actitas? in quam amentiam miseram et infelicem incidisti? quantæ hoc inscitæ est? o delirationem incredibilem! o dementia et fatuitatem singularem, qua te constringendum, abripiendum, deridendum dedisti! a sanitate mentis quam alienum est! USUS: Non omnis error stultitia est dicendus, *toute erreur ne mérite pas le nom de sottise.* Stultitia est insania, id est, inconstantia sanitate vacans.

STULTUS, a, um, *Sot, stupide, imbécile.* SYN. Fatuus, delirus, mente captus, male sanus, demens, amens, nullius consilii. )( Sapiens. PHRAS. Stultiorem hominem non vidi, *je n'ai jamais vu d'homme plus sot, plus déraisonnable.* Homo est sine mente, sine sensu; stolidus et stipes; hominum inscitissimus, insulsissimus; omnium qui sunt quique fuerunt, longe stultissimus; mortales omnes exquisita stultitia longe anteit; tam stulte omnia et incaute agentem, tam excordem fatuumque hominem non vidi; nihil hoc homine dementius qui nihil adeo pro sano faciat. 2. Hominem plane stultum reddetis, *vous rendrez cet homme tout à fait fou.* A sanitate mentis deturbabit; ad insaniam adiget; mente movebit; sanitate mentis spoliabit. USUS: Homo stultus et credulus. Malo indisertam prudentiam quam stultam loquacitatem.

STŪPA, æ, f. *La partie brute du lin ou du chanvre, étoupe.* SYN. Crassior pars lini.

STŪPĒFACTUS, a, um, *Étonné, stupéfait.* SYN. Attonitus.

STŪPĚO, es, ūi, ere, n. *Être frappé d'étonnement, de stupeur*. SYN. Obstupesco, attonitus hæreo, stupenti similis hæreo, stupore et silentio defigor. USUS: Stupuere omnes. Cf. [Miror](#).

STŪPĪDĪTAS, ātis, f. *Stupidité, sottise*. SYN. Stupor, tarditas.

STŪPĪDUS, a, um. *Étonne, stupéfait, stupide*, sot. SYN. Stupens, tardus, stolidus. PHRAS. Nihil homine ist hoc stupidius, *je ne connais rien de plus stupide que cet homme*. Nulla in re quidquam hominis habet; extremi ingenii homo est; sine sensu, sine sapore, elinguis, vecors; hominum vecordissimus; stupor hominis, seu pecudis potius; incredibilis hominem stupor opprimit; propter stuporem cordis hebes ac stolidus; plumbeus sane homo, mente vacans, tanquam truncus et stipes; non modo ad sapientiam cæcus, sed ad ea ipsa quæ cerni possunt, hebes, obtusus; non plus sapientiæ habet quam lapis aut silex; nihil videt, nihil audit; ipse quis sit, utrum sit nescit; rudi et incondito sensu homo est; obesæ naris homo est; lapidem, haud hominem esse putes; in facie vultuque vecordia eminet. USUS: Omnes stupidi timore obmutuerunt. Cf. [Stupor](#), [Stolidus](#).

STŪPOR, ōris, m. *Saisissement, stupeur, admiration, surprise; sottise*. SYN. Stupiditas, admiratio. )( Sensus. PHRAS. Stupor omnes oppressit, *tous demeurèrent frappés de stupeur*. Vox, spiritus torpebat; tam subitæ rei admiratio vocem omnibus interclusit; stupor omnium animos et velut torpor quidam insolitus membra tenebat, occupabat; repentina res cum stupore ac miraculo torpidos defixit, defixos tenuit; novitate ac miraculo attoniti, neque animo, neque auribus aut lingua constabant; stupor omnes repentinus invasit, oppressit; exsanguis attonitisque similes stabant, hærebant, respectantes inter se, per metum etiam voce suppressa; sine suo vultu, sine colore, sine voce consistebant. USUS: Immanitas in animo, stupor in corpore. Stupor debilitasque linguæ, tarditas ingenii, *langue inhabile et lourde, esprit stupide*. Cf. [Administratio](#).

STŪPRO, as, avi, atum, are, a. *Souiller, déshonorer*. SYN. Constupro, stuprum infero, affero alicui, vim affero, pudicitiam eripio, stupro aliquam maculo, corpus virginis violo, vi comprimo; pudicitiam alicujus expugno, vitium *vel* stuprum alicui offero, virginem vitio; rem habeo, stuprum facio cum aliqua; res mihi est cum aliqua. USUS: Stuprata per vim Lucretia.

STŪPRUM, i, n. *Infamie, déshonneur*. EPITH. Infestum, nefarium, turpe. USUS: Vir stupri plenus. Stuprum virgini offerre, inferre. Stupro maculare

aliquam.

SUĀDĒO, es, āsi, āsum, ere, n. et a. *Conseiller; persuader.* )( Dissuadeo. SYN. Auctor sum, fio; suasor et auctor sum alicujus rei; moneo, hortor. ADV. Amice, fideliter, prudenter, sapienter. PHRAS. 1. Is mihi suadet, *il me conseille*. Is mihi auctor est rei agendæ; isto auctore utor; hunc auctorem consilii habeo, sequor; hujus ego auctoritatem sequor; auctoritati pareo; hic mihi consilii auctor, dux, moderator; adjutor et administer est. Is mihi consilium dat; consilio me juvat; consilio mihi adest; consilio est; consilii mihi copiam facit; consilio me instruit 2. Si suadentem me audisset, aliter omnia egisset, *s'il avait écouté mes conseils, il aurait agi autrement*. Si meis monitis paruisset; si meam sententiam complexus esset; meis monitis si stare voluisset; si sequi me auctorem, suasorem et impulsorem; si mihi morem gerere, si consilium a me exquirere voluisset, aliter omnia instituisset, consilium mutasset, vela alio vertisset. USUS: Non solum suasit, sed et rogavit. Cf. [Auctor](#), [Moneo](#), [Consilium](#).

SUĀSO, ōnis, f. *Conseil donné*. SYN. Consilium, monitum, hortatio. )( Dissuasio.

SUĀSOR, ōris, m. *Celui qui conseille, conseiller*. SYN. Consuasor, auctor, hortator. )( Dissuasor. USUS: Deditionis suasor, impulsor, auctor, probator fui. Quid interest inter suasorem facti et probatorem? *Quelle différence y a-t-il entre celui qui conseille et celui qui approuve une action?*

SUĀVĪLŌQUENTĪA, æ, f. *Charme de la parole, doux langage*. USUS: Et oratorem appellat et suaviloquentiam tribuit.

SUĀVĪOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Donner un baiser, baiser*. SYN. Osculor, suavium do, figo. USUS: Cicerones nostros cupio suaviari.

SUĀVIS, e, gen. com. *Agréable, aimable, doux*. SYN. Dulcis, eruditus, jucundus. USUS: Hic suavis haberi mavult quam gravis, et suavitatite ea quæ perfunderet animos, non quæ perfringeret. Cf. [Jucundus](#).

SUĀVĪTAS, ātis, f. *Douceur, suavité*. SYN. Suavitudo, dulcitus, jucunditas. USUS: Suavitates odorum efflantur e floribus. Suavitas sermonis, orationis, humanitatis. Conquirat undique suavitates, *il cherche partout les douceurs, les jouissances*. Cf. [Jucunditas](#).

SUĀVĪTER, *Agréablement*. SYN. Jucunde, dulciter. USUS: Video quam suaviter voluptas sensibus blandiatur.

SUĀVĪTŪDO, ĩnis f. *Agrément, amabilité, charme*. SYN. Suavitas.

SUĀVĪUM, ĩi, n. *Baiser*. SYN. Osculum.

SŪB, *Sous*. SYN. Subter, subtus. USUS: 1. Sub terra habitant. Sub scalas se abscondit. 2. Ante, *devant, sous*. Res sub aspectum, sub intelligentiam cadit. Simulacro sub oculis posito. 3. Circiter, *vers, à*. Sub dies festos, sub meridiem, sub noctem venit. 4. Post, *après*. Sub eas statim tuæ recitatæ sunt litteræ. 5. In, *sous (subordination)*. Sub aliena persona latet, sub nomine pacis bellum latet. 6. Sub manu, *sous la main, en son pouvoir*, SYN. In promptu, in manu, in manibus; ad manum, præsto.

SŪBACTĪO, ōnis, f. *Culture, exercice*. SYN. Cultura, exercitatio. USUS: Subactio autem est usus, auditio, lectio.

SUBDĪTĪTIUS, a, um, *Supposé, apocryphe*. SYN. Fictus, subditus, subornatus. USUS: Litteræ, proles subdititiæ.

SUBDĪTUS, a, um, *Supposé, substitué*. SYN. Subditus, substitutus. PHRAS. (Multos numerat subditos, VULG.), *il a beaucoup de sujets*. Sub ejus ditione, dominatu; in ejus ditione et potestate multi sunt; in multos dominatum habet, exercet; dominatu ejus multi tenentur; subjectos ditioni suæ et obnoxios multos numerat; sub ejus imperio multi obedienter et fideliter degunt, agunt; vivunt; jugum ejus qui acceperint, haud sane pauci sunt. USUS: Subditus in locum alterius infans. Aquæ subditis ignibus effervescunt.

SUBDO, is, dīdi, dītum, ere, a. *Substituer*. SYN. Substituo. USUS: Quis in meum locum subdetur?

SUBDŌLĒ, *Avec un peu de ruse*. SYN. Versute, callide.

SUBDŌLUS, a, um, *Un peu rusé, fourbe, trompeur*. SYN. Callidus, versutus, vafer. Cf. [Astutus](#).

SUBDŪCO, is, xi, ctum, ere, a. *Retirer de dessous, enlever*. SYN. Subtraho, removeo. PHRAS. Clam se subduxit, *il s'esquiva sans qu'on l'aperçût*. Ex conspectu discessit, evolavit; ex conspectu repente amissus est; conspectum fugit, vitavit; conspectu sui eos qui præsentēs erant, privavit; ex conspectu se clam deduxit. USUS: 1. De circulo se subduxit. Cibum alicui subducere. Pugnæ et periculo se subducere, *se soustraire au*



*combat, au danger.* 2. Ad rationes refertur, *calculer (par soustraction), compter supputer.* Subducamus summam. Rationes et calculos subducamus.

SUBDUCTĪO, ōnis, f. *Action de tirer les vaisseaux sur la plage.* SYN. Subtractio.

SŪBĒO, es, īi vel īvi, ītum, ire, n. *Souffrir; arriver, paraître.* SYN. Patior, fero; adeo. USUS: 1. Aleam, fortunam, iudicium multitudinis imperitæ, notam turpitudinis, odium publicum subire. 2. Incesso, *venir à la pensée, se présenter à l'esprit.* Subiit animum timor, pudor quidam et pœnitentia factorum. Spes, verecundia, cogitatio nescio quæ mentem subiit. 3. Venio, *arriver, entrer.* Tectum paternum, vultum patris subire non audet. 4. Succedo, *succéder, venir après un autre.* Una legio subiit alteri.

SŪBĪGO, is, ěgi, actum, ere, a. *Soumettre, assujettir, réduire.* SYN. In potestatem vel ditionem redigo, subjicio, subjungo. USUS: 1. Tertiam subegit orbis partem Africanus. Cf. [Subjicio](#). 2. Molior, *labourer, briser, pulvériser.* Terram subigere fossione glebarum.

SŪBINDE, *Immédiatement après, tout aussitôt.* SYN. Deinde, statim post.

SŪBĪTO, *Subitement, soudain, tout-à-coup.* SYN. Repente, repentino, continuo; ecce tibi. )( Sumpto spatio. USUS: Tabellario properanti, res enim cunctationem non receperat, subito litteras dedi. Subito præter opinionem omnium. Cf. [Repente](#), [Improviso](#).

SŪBĪTUS, a, um, *Subit, inattendu, imprévu.* SYN. Repentinus. USUS: Subita defectio Pompeii.

SUBJECTĪO, ōnis, f. *Action de mettre sous ou devant.* SYN. Rerum quasi gerantur, sub aspectum subjectio, *action de mettre les choses sous les yeux, comme si elles se passaient en la présence des spectateurs, vive représentation.*

SUBJECTOR, ōris, m. *Celui qui suppose, fabricant (d'une fausse pièce).* SYN. Qui falsa testamenta supponit. USUS: Testamentorum subjector.

SUBJĪCĪO, is, jěci, jectum, ere, a. *Mettre, placer sous; soumettre.* SYN. Addo, subjungo, induco, adjungo, subigo. PHRAS. 1. Cæsar Galliam totam sibi subjecit, *César s'empara de toute la Gaule.* Galliam totam ad imperium populi Rom. adjunxit, in potestatem redegit; armis et legibus Galliam sempiternis vinculis adstrinxit; armis oppressit; in ditionem suam redegit;

sub imperium populi Rom. ditionemque subjunxit; Gallia armis Cæsaris subacta, tota sub populi Romani imperium ditionemque cecidit; suæ ditionis totam Galliam Cæsar fecit; Galliam belli cladibus domitam sub jus ditionemque redegit; Gallorum opes fregit eorumque cervicibus servitutis jugum imposuit. 2. Provincia se victori subjecit, *la province se soumit au vainqueur*. Se suaque omnia alienæ potestatis fecit; victori se submisit, substravit; sub victoris nutum et arbitrium subjecit; jugum accepit; imperata fecit; se sub imperio victoris obedienter ac fideliter futuram, in potestate futuram, sub victoris jure futuram recepit. USUS: 1. Rationem dictorum et exempla subjecit. 2. Subdo, *être subordonné à, soumis à*. Verborum inanis sonitus, nulla subjecta sententia. Arti materiam subjicere. Quæ sit vis subjecta huic voci, *quelle est la force de ce mot*. 3. Obnoxium reddo, *soumettre*. Subjicere se imperio, sub potestatem alicujus. 4. Propono, *présenter, fournir, mettre sous les yeux*. Oculis aliquid et cogitationi; aliquid sub aspectum subjicere. 5. Adultero, *supposer, substituer*. Subjicere testamenta. Cf. [Vince](#).

SUBJUNGO, is, junxi, junctum, ere, a. *Assujettir, soumettre, subjuguier*. SYN. Subjicio, adjungo. USUS: Multas urbes sub Romanum imperium subjunxit.

SUBLĀTĒ, *D'une manière élevée, pompeuse*. SYN. Elate. USUS: Sublate et ample dicere.

SUBLĀTĪO, ōnis, f. *Élévation*. SYN. Elatio. USUS: Sublatio animi sine ratione, *exaltation, enivrement, ivresse*. Cf. [Elatio](#).

SUBLĒGO, is, lēgi, lectum, ere, a. *Prendre furtivement, soustraire*. SYN. Furto aliquid surripio. Cf. [Furor](#).

SUBLĒVO, as, avi, atum, are, a. *Relever, soutenir, appuyer*. SYN. Sustento. ADV. Lenissime. USUS: 1. Miseros, miserorum inopiam suis opibus sublevare. 2. Erigo, *soulager, rassurer*. Stratum et abjectum sublevare. 3. Compenso, *relever*. Nominis novitatem dicendi gloria sublevare, *racheter par la gloire de l'éloquence, la bassesse de la naissance*. Cf. [Consolor](#), [Juvo](#).

SUBLĪCA, æ, f. \* *Pieu planté en terre, pilotis d'un pont de bois*. SYN. Palus ligneus qui rectus in aquam defigitur ad pontis constructionem. USUS:

Non publicæ modo directæ ad perpendiculum, sed pronæ et fastigiatae, ut secundum naturam fluminis procumberent.

SUBLĪCĪUS, a, um, \* *Composé de pilotis*. USUS: Pons sublicius, *le pont de bois qu'Ancus Martius fit jeter sur le Tibre*.

SUBLĪGĀCŪLUM, i, n. *Petit tablier pour couvrir la nudité*.

SUBLĪMIS, e, gen. com. *Haut, élevé, qui est dans les airs*. SYN. Altus, excelsus. )( Humilis. In sublime fertur. Sublime ferri. Cf. [Altus](#).

SUBLĪNO, is, lēvi, lītum, ere, a. *Enduire, crépir; recouvrir*. USUS: Os alicui sublinere, *barbouiller la face à, qqn, c. à d., se moquer, se jouer de lui, rire à ses dépens*, verba dare. Cf. [Extollo](#).

SUBMERGO, is, mersi, sum, ere, a. *Submerger, engloutir*. SYN. Mergo. Cf. [Mergo](#).

SUBMĪNISTRO, as, avi, atum, are, a. *Fournir, donner*. SYN. Do, suggero. USUS: Pecuniam alicui, ornamenta, adjumenta subministrare.

SUBMISSĒ, *D'une manière douce, calme, basse, rampante*. SYN. Demisse, remise. USUS: Submisce se gerere, alicui supplicare.

SUBMISSĪO, ōnis, f. *Bassesse, soumission*. SYN. Demissio, remissio.

SUBMISSUS, a, um, *Calme, doux; faible, rampant*. SYN. Demissus; humilis, abjectus; remissus. )( Elatus. USUS: Neque submissum, neque se efferentem vivere oportet. Cf. [Humilis](#), [Modestus](#).

SUBMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Envoyer, expédier; baisser, abaisser, fléchir, plier*. SYN. Clam mitto; demitto. )( Extollo. ADV. Multum. USUS: 1. Exercitum aliquo submittere. 2. Demitto, inclino. Se alicui, fascēs, animos submittere. Cf. [Subjicio](#).

SUBMŌVĒO, es, mōvi, mōtum, ere, a. *Écarter, éloigner*.

SUBNECTO, is, exum, ere, a. *Attacher par dessous, fixer*. SYN. Annecto, subjicio.

SUBNIXUS, a, um, part. v. anom. subnitor, *Soutenu, appuyé sur; fort de, confiant dans*.

SŪBŌLĒO, es, ere, n. *Avoir vent de qqche, le sentir, le flairer*. SYN. Præsentisco, USUS: Jam res patri subolet. Cf Præsentio.

SŬBORNO, as, avi, atum, are, a. *Suborner qqn, gagner, corrompre; équiper, armer.* SYN. Substituo, instruo. USUS: Falsum testem subornare. Subornare aliquem ad facinus. Pulchre a natura subornatus in vitam venit, *il est venu à la vie bien paré des mains de la nature, c. à d., avec de brillantes facultés.*

SUBRĒPO, is, psi, ptum, ere, n. *Se glisser en rampant.* USUS: Sub tabulas subrepere.

SŬBRĪDĒO, es, rīsi, rīsum, ere, n. *Sourire.* SYN. Aliquantum, furtim rideo.

SŬBRŬO, is, rūi, rūtum, ere, a. *Abattre, renverser, démolir, ruiner.* SYN. Subverto. USUS: Muros subruere. Subruta cuniculis mœnium pars procubuit. Cf. [Vasto](#), [Populor](#).

SUBSCRĪBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Signer une plainte judiciaire, donner sa signature; consentir à, approuver qqche.* SYN. Subsigno, accusationem alicujus comprobo, sententiam meam adscribo; consentio. USUS: Exemplum litterarum subscripsi. Alterius sententiæ subscribere, *être du même avis qu'un autre.* Statuæ Scipionis subscriptum: Omnes. In aliquem subscribere. Numerus aratorum quotannis subscribitur, describitur, *enregistrer.* Cf. [Consentio](#).

SUBSCRIPTĪO, ōnis, f. *État, rôle, liste.* SYN. Adscriptio. EPITH. Censoria, venalis. USUS: Jugerum subscriptio ac professio.

SUBSCRIPTOR, ōris, m. *Avocat ou conseil (du poursuivant).* SYN. Adscriptor, causidicus. USUS: Descendit in iudicium sine subscriptore.

SUBSĒCĪVUS, a, um, *Qui est retranché, ce qui reste, le reste.* SYN. Ereptus ex summis occupationibus. USUS: Hæc ego subsecivis horis contexui. Subsecivas horas mihi perire, frustra elabi non patior, *moments perdus, heure de loisir.*

SUBSELLĪUM, īi, n. *Siège peu élevé, banquette.* SYN. Sedes iudicum et senatus. USUS: 1. Sallustius bis ad iudicum subsellium attractus, extrema fortuna stetit. 2. Iudicium, forensis exercitatio, *le tribunal.* Se a subselliis ad otium conferre. Alienus a subselliis. Optima fide versari in subselliis.

SUBSĒQUOR, eris, sēcūtus sum, sequi, d. *Suivre, venir après; se régler sur.* SYN. Sequor, insequor. USUS: Ipse suo sermone subsecutus est

humanitatem litterarum tuarum, *lui-même a reproduit par son langage l'exquise politesse de ta correspondance*. Cf. [Sequor](#).

SUBSERVĪO, is, ire, a. *Être esclave, servir, obéir*. USUS: Subservire alicujus voluntatibus. Cf. [Servio](#).

SUBSĪDĒO, Cf. [Subsido](#).

SUBSĪDĪĀRĪUS, a, um, *Qui forme la réserve, de réserve*. USUS: Miles, copiae, cohortes subsidiariae. Cf. [Auxiliarii](#).

SUBSĪDĪUM, īi, n. *Secours, assistance; renfort de troupes*. SYN. Auxilium, perfugium. EPITH. Bellissimum, certum, firmum, miserum, opportunum. USUS: Subsidiū sibi parare, comparare. Id mihi subsidio senectutis servavi. Subsidiū alicujus invocare. Submittere, mittere subsidium. Subsidio alicui venire, ire, proficisci, occurrere. Subsidiis firmare aciem. Cf. [Auxilium](#).

SUBSĪDO, is, sēdi, sessum, ere, n. *S'abaisser, s'affaïsser; s'arrêter*. SYN. Consido. USUS: Pars collis labe terrae in aliquantum latitudinis diruta subsedit. In ipsa via, in villa subsedimus paulisper.

SUBSIGNO, as, avi, atum, are, a. *Souscrire, signer*. USUS: Subsignare tabulas.

SUBSISTO, is, stīti, ere, n. *S'arrêter, résister, tenir tête à qqn*. USUS: Ausi sunt subsistere hostes. Tanto sumptui vix subsisto.

SUBSORTĪOR, īris, ītus sum, iri, d. *Désigner par ta voie du sort de nouveaux juges, en remplacement de ceux qui ont été récusés par les parties*. USUS: In ejus locum quem subsortiemur?

SUBSORTĪTĪO, ōnis, f. *Second tirage de juges*.

SUBSTERNO, is, strāvi, strātum, ere, a. *Joncher, couvrir*. SYN. Consterno. USUS: 1. Aves nidos suos mollissime substernunt. 2. Subjicio, *soumettre*. DEUS substernebat animo omne quod erat corporeum.

SUBSTĪTŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Substituer, mettre à la place de*. SYN. Constituo, sufficio, subrogo. USUS: In mei locum quem substituent?

SUBSTO, as, are, n. *Résister*. USUS: Metuo ne substat hospes.

SUBSTRUCTĪO, ōnis, f. *Bâtisse souterraine, fondation*. USUS: Insanæ substructionum moles.

SUBSTRŪO, is, xi, ctum, ere, a. *Faire des fondations*. USUS: Capitolium lapide quadrata substructum, *le Capitole repose sur des fondations en pierre de taille*.

SUBSUM, sūbes, esse, n. *Être ou se trouver sous, être placé ou caché sous*. SYN. Lateo, insum. USUS: 1. Nullam video subesse causam. Etiam si nulla culpa subsit. Non temere fama nascitur, quin aliquid subsit. 2. Insto, adsum, prope absum, *être proche*. Dies comitiorum subest, *le jour des comices approche*.

SUBTER, *Sous*. USUS: Virtus omnia subter se habet.

SUBTERFŪGIŌ, is, fūgi, ere, n. et a. *Fuir secrètement, s'échapper, éviter*. SYN. Devito, declino. ADV. Honeste. USUS: Ulysses amentiae simulatione militiam subterfugere voluit.

SUBTERRĀNĒUS, a, um, *Qui est sous terre, souterrain*. SYN. Quod est sub terra.

SUBTEXO, is, xūi, xtum, ere, a. *Adapter sous; ajouter, exposer ensuite*. USUS: Subtextit deinde fabulae huic narrationem aliam. Caelum fumo subtextitur, *le ciel se dérobe sous un nuage de fumée*.

SUBTĪLIS, e, gen. com. *Fin, subtil, mince, tenu; délicat, ingénieux*. SYN. Acutus, tenuis. ADV. Egregie. USUS: Acutissimum et subtilissimum dicendi genus. Subtili et pressa oratione utitur. Solers subtilisque descriptio partium. Cf. [Ingeniosus](#).

SUBTĪLĪTAS, ātis, f. *Finesse, délicatesse*. SYN. Tenuitas, gracilitas. EPITH. Dignissima, a causa remotissima, vix imitabilis, non immutabilis, incerta, minuta, physica. USUS: Subtilitas orationis, *simplicité du discours*. Cf. [Ingenium](#).

SUBTĪLĪTER, *Finement, délicatement*. SYN. Acute, tenuiter. USUS: Versute et subtiliter dicere.

SUBTRĀHO, is, xi, ctum, ere, a. *Emporter, soustraire, dérober*. SYN. Subduco. USUS: Materiam subtrahere furori. De commodis alterius subtrahere. Subtrahere se de curia. Supplicio se subtrahere. Cf. [Aufero](#), [Tollo](#), [Adimo](#).



SŮBŮCŮLA, æ, f. *Tunique de dessous, chemise (d'homme)*. Genus vestis.

SŮBURBĀNĪTAS, ātis, f. *Les environs de Rome, les faubourgs, la banlieue; proximité (par rapport à la métropole)*. USUS: Populo Romano jucunda est suburbanitas provinciæ Siciliæ.

SŮBURBĀNUM, i, n. *Propriété, campagne près de Rome*. SYN. Prædium *vel* fundus prope urbem, fundus suburbanus. USUS: Voluptatis causa in hortis et suburbanis æstatem agere.

SUBURBĀNUS, a, um, *Situé aux environs de Rome, suburbain*. USUS: Fundus, ager, rus suburbanum.

SUBURBĪUM, ĩi, n. *Faubourg*. USUS: In suburbium ire non sum ausus.

SUBVECTĪO, ōnis, f. *Transport par eau*. USUS: Ne ab re frumentaria, duris subvectionibus, laboraret exercitus.

SUBVĚHO, is, xi, ctum, ere, a. *Transporter, faire remonter un fleuve*. USUS: Commeatus ex Apulia subvehebatur. Adverso flumine subvectus.

SUBVĚNĪO, is, vĕni, ventum, ire, n. *Aider, secourir*. SYN. Succurro, subsidio venio. ADV. Studiose. USUS: Circumvenior, nisi subvenitis. Morbo alicujus ac mœrori subvenire. Cf. [Juvo](#), [Succurro](#).

SUBVŎLO, as, are, n. *S'élever en volant*. SYN. Evolo.

SUCCĒDO, is, cessi, cessum, ere, n. *Succéder, remplacer; s'avancer, arriver*. SYN. Alterius locum occupo, in alterius locum sufficio; procedo; cado, evenio. PHRAS. 1. Ut res succedet, ita de te homines judicabunt, *on jugera de vous d'après le succès de cette affaire*. Ut res cadet, eveniet; ut se res dabunt, ita de te existimabunt; qualis rei exitus erit, talem de te opinionem suscipient; ex eventu homines de te existimabunt. Rei exitum hominum judicia consequentur. Congruent cum exitu rei, consentient in utramque partem de te hominum judicia. 2. Ut id succedat bene opto, *je désire que cette affaire ait pour vous un plein succès*. Actum feliciter esse velit DEUS; quod actum fuerit, id felix faustumque sit, prosperum habeat eventum; id DEUS probet, approbet, fortunet; id fortuna secundet. Succedat ex animi sententia precor; id ut præclare, feliciter cadat; optime procedat; optatum finem sortiatur; exitum habeat cum animo tuo congruentem; quem ipse vis eventum ferat opto. Acta DEUS confirmet; rata esse velit, jubeat. 3. Utinam omnia tibi feliciter succedant! *Puissiez-vous être toujours heureux!* Utinam optata omnia contingant! contingant ea quæ cupis! omnia secunda fluant; nihil contra voluntatem eveniat! res omnes processus habeant optatos! USUS: 1. Succedam vicarius muneri tuo. Vicarius meæ diligentiae succedat. 2. Evenio, cado, procedo, *réussir, avoir un bon résultat*. Omnia ex sententia succedunt. 3. Subeo, venio, *aller sous, entrer dans*. Tectum imbris causa succedere. Cf. [Successus](#).

SUCCENDO, is, di, sum, ere, a. *Allumer par dessous, mettre le feu à, brûler*. SYN. Inflammo, incendo. PHRAS. Vicini domum succendit, *il mît le feu à la maison du voisin*. Vicini domui ignes admovit, adhibuit; ignem intulit; ignem injecit; faces, ignem jecit in vicini domum. Cf. [Ignis](#), [Incendo](#). USUS: Ira succensus, *enflammé de colère*.

SUCCENSĒO, es, sũi, sum, ere, n. *Être enflammé de colère être irrité, courroucé contre; s'irriter, se mettre en colère*. SYN. Irascor. ADV. Justius, leviter, plane, vehementer. USUS: Irasci et succensere solemus iis qui, etc. Cf. [Irascor](#), [Sentio](#).

SUCCESSĬO, ōnis, f. *Succession, substitution*. Hereditas. USUS: Cædis merces, in cæsi locum successio petitur.

SUCCESSOR, ōris, m. *Successeur, remplaçant*. SYN. Qui sufficitur, subrogatur, submittitur; vicarius. EPITH. Coniunctissimus, amicissimus, perblandus. USUS: Successori provinciam tradere. Successores fere aliquid mutant de institutis priorum. Regnum per manus traditur successoribus filiis.

SUCCESSŪS, ūs, m. *Heureux succès, réussite*. SYN. Eventus, exitus, processus. PHRAS. 1. Res spero feliciter succedet, *la chose aura, j'espère, un heureux succès*. Res ex animi sententia procedet. Eventus rei erit optimus. Successu res quo volumus concludetur; non aliter cadet ac volumus; sequetur id, quod optamus. Rem consequetur exitus, eventus, finis optatus. Exitum res habebit, mea quidem ut spes fert, optatum, felicem, qualem volumus, qualem optamus. Puto fore ut rem ex sententia geram, feliciter, prospere conficiam; ex animi sententia, ut animus fert expediam, conficiam; ad eum, quem volebam, exitum perducam; felici exitu concludam. Efficiam, opinor, ut res optime succedat; ne res contra quam volumus succedat; ne quid adversi contingat in re; ne sit infaustus, adversus, alius a nostris voluntatibus rei exitus; ne sit alius quam volumus rei eventus; spero futurum ut in hac re meis optatis fortuna respondeat; ut cum animo meo fortuna consentiat; ut ab animo meo fortuna minime dissentiat; ut nihil adversi fortuna objiciat. Spero futurum ut nequaquam fortuna repugnet, resistat, obsistat, adversetur, sese opponat, suam vim objiciat, obviam eat. Futurum existimo, ut in hoc secunda, felici, prospera, propitia, perbenigna fortuna utar; ut res omnes sub manus succedant; omnia ad voluntatem fluant; belle procedant omnia ac prospere; ut fortuna consilia nostra comprobet. 2. Res non successit ut sperabam, *l'affaire n'a pas eu tout le succès que j'espérais*. Non cecidit ut optabam; præter meam sententiam evenit; præter voluntatem accidit; aliter ac sperabam; contra quam volebam contigit. Non ut volebam; secus atque opinabar; aliter atque spes erat cecidit. Exitum res habuit alienum a sententia, spe, voluntate; dissimilem voluntatis, minime cum animo congruentem minime, cum voluntate congruentem; ab animo discrepantem, abhorrentem, diversum; contra spem, adversum voluntati exitum res habuit. Optatum exitum consecuta res non est; optatum ad exitum non pervenit. Exitus rei voluntati non respondit. Res pro voluntate non succedit; ex animi sententia non processit. Spes mea non eum quem volebam exitum consecuta est; spes me frustrata est, fefellit, decepit, delusit. Speratum eventum, exitum sortita, nacta, adepta non est. Inanem fuisse spem meam, exitus rei declarat. Opinione sum deceptus.

Falsa me spes aluit, lactavit; haud bene res evenit; haud bene vertit; fortuna belli inclinavit; inclinata res est; omnia obstructa reperi; negotium totum refrixit.

SUCCĪDĪA, æ, f. *Quartier de porc, flèche de lard*. SYN. Tergum suillum.

SUCCĪDO, is, cīdi, cīsum, ere, a. *Couper*. USUS: Segetes succidere.

SUCCINGO, is, nxi, nctum, ere, a. *Attacher, agraffer, ceindre; entourer, environner*. SYN. Munio, circumdo. USUS: Carthago portubus succincta. Gladio succinctus. Armis legionibusque succinctus.

SUCCLĀMO, as, avi, atum, are, n. *Crier, acclamer*. SYN. Acclamo. ADV. Frequenter.

SUCCRESCO, is, ere, n. *Naître ou venir après, succéder à*. SYN. Succedo. USUS: Orator ille vestrae succrescit ætati. Cf. [Cresco](#).

SUCCUMBO, is, cūbūi, cūbītum, ere, a. *Tomber sous, succomber*. SYN. Inferior sum, vincor, cado, cedo, frangor, debilitor. USUS: Nulli neque homini nec perturbationi animi succumbere. Succumbere dolori, labori, senectuti, amori, fortunæ. Cf. [Cedo](#), [Vincor](#), [Subjicior](#).

SUCCURRO, is, curri, cursum, ere, n. *Accourir au secours de, porter secours à*. SYN. Subvenio, subsidio venio, opem fero; occurro, in mentem venit. ADV. Confestim. USUS: 1. Succurrere saluti fortunisque communibus. 2. Occurro, *se présenter à l'esprit, venir à l'idée*. Quidquid succurrerit, scribam. Cf. [Auxilium](#), [Adminiculum](#), [Juvo](#), [Levo](#).

SUCCUS, i, m. *Humidité, sève, suc, lait*. SYN. Humor purus. EPITH. Diuturnus, humifer, incorruptus, pristinus. USUS: 1. Stirpes ex terra succum trahunt. 2. Vis quædam, robur, *force, vigueur*. Non retinemus veterum oratorum succum. Oratio succum suum e philosophia omnem ducit.

SUCCUSSŪS, ūs, m. *Secousse*. SYN. Agitatio.

SŪDES, is, f. *Pieu, piquet, échalas*. USUS: Sudes sub aqua defixæ flumine tegebantur.

SŪDO, as, avi, atum, are, n. *Suer, être en sueur; travailler*. SYN. Sudore mano, diffluo, madeo, sudore perfundor, sudor ex omnibus artubus profunditur, sudorem emitto. USUS: Vides me sudare jam dudum laborantem, *tu vois que depuis longtemps je me donne mille peines*.

SŪDOR, ōris, m. *Sueur; humidité, rosée*. EPITH. Multus, plurimus. USUS: Herculis signum multo sudore manavit. Medicamentum multus sudor consecutus est.

SŪDUM, i, n. *Le beau temps, temps clair, sérénité*. SYN. Caelum serenum. Cf. [Serenum](#).

SUESCO, is, ēvi, ētum, ere, n. *S'habituer, s'accoutumer à*. SYN. Assuesco, consuesco. Cf. [Assuesco](#).

SUFFĒRO, fers, sustūli, sublātum, sufferre, a. *Porter, supporter; souffrir, endurer*. SYN. Fero, patior, perpetior. ADV. In perpetuum, omnino, vicissim. USUS: Pœnas sufferre. Cf. [Fero](#), [Patior](#).

SUFFĪCIO, is, fēci, fectum, ere, a. et n. *Suffire, être suffisant*. SYN. Satis sum, satis habeo. PHRAS. Non sufficebat ad tantos sumptus, tametsi amplum patrimonium, *son patrimoine, quoique grand, tu pouvait suffire à tant de dépenses*. In tot sumptus vix suppeditabat amplum quantumvis patrimonium; in tot sumptus vix ampla satis erat tota hereditas; tot sumptus vix amplissimum patrimonium sustinebat. Cf. [Satis](#). USUS: 1. Immensæ gulæ amplissima pecunia non sufficebat. Nec scribas sufficere, nec tabulæ nomina capere poterant. 2. Substituo, *être en remplacement*. Suffici in locum alterius.

SUFFĪGO, is, xi, xum, ere, a. *Attacher, clouer*. SYN. Affigo. USUS: Cruci suffigi, *être cloué à une croix*.

SUFFĪMENTUM, i, n. *Fumée d'une substance brûlée*. SYN. Odores incensi.

SUFFLO, as, avi, atum, are, a. et n. *Souffler*. SYN. Inflo. USUS: Sufflata dicendi figura, *style bouffi, plein d'enflure*.

SUFFŌCO, as, avi, atum, are, a. *Étouffer, asphyxier, étrangler*. SYN. Strangulo, fauces premo, opprimo; animam intercludo, comprimo; animam reciprocare non sino; fauces ita premo ut anima interclusa exspiret; animam elido, spiritum elido; vocem includo; spiritu intercluso exstinguo. USUS: Urbem fame suffocare.

SUFFŌDĪO, is, fōdi, fossum, ere, a. *Creuser, percer, démolir*. USUS: Sacella suffossa.

SUFFRĀGĀTĪO, ōnis, f. *Vote, suffrage, recommandation*. SYN. Voluntatum et animorum declaratio quæ fit suffragiis. EPITH. Facilis pro salute alicujus, gravior et par, militaris, si minus potens, at probata tamen, justa, debita, urbana. USUS: Suffragationem consulatus perdidit.

SUFFRĀGĀTOR, ōris, m. *Qui vote pour, partisan*. EPITH. Communis, proprius, fucusus, firmus. USUS: Tua nobilitas suffragatoribus et populo est obscurior.

SUFFRĀGĀTŌRĪUS, a, um, *De recommandation*. USUS: Brevis et suffragatoria amicitia.

SUFFRĀGIŪM, īi, n. *Bulletin de vote; vote, suffrage, voix*. SYN. Punctum, tabella, vox, sententia. EPITH. Corruptum, vitiosum, gratuitum, liberum, occultum. USUS: Ferre suffragium; inire suffragium de honore alicujus. Facta per tabulam suffragia. Suffragiis rem permittere. Me universis suffragiis, una voce consulem populus declaravit. Tribus in suffragium vocare. Ite bonis diis in suffragium. Redire in suffragium.

SUFFRĀGOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Donner sa voix, son vote, voter pour qqn; favoriser, approuver, louer*. SYN. Faveo, suffragium fero. )( Adversor, refragor. ADV. Maxime. USUS: Suffragari pro aliquo, laudibus alicujus. Ei meorum temporum memoriam suffragari videbam. Cf. [Assentio](#).

SUFFŪGIŌ, is, fūgi, ere, \* *Se réfugier quelque part*. SYN. Clam aufugio.

SUFFULCĪO, is, fulsi, fultum, cire, a. \* *Soutenir, étayer*. USUS: Columnam mento suo suffulsit, *il a placé une colonne sous son menton, il appose à son menton son bras pour appui*. Cf. [Fulcio](#).

SUFFŪMĪGO, as, are, a. \* *Exposer à des fumigations*. SYN. Subtus fumum excito. USUS: Vulnus sulphure suffumigare.

SUFFUNDO, ia, fūdi, fūsum, ere, a. *Répandre par dessous, couvrir, remplir, baigner*. Respergo, perfundo. USUS: Animus nulla malevolentia suffusus, *âme pure de toute malveillance*. Sanguis cordi suffusus, *sang répandu autour du cœur*.

SUGGĒRO, is, gessi, gestum, ere, a. *Suggérer, conseiller, rappeler; fournir*. SYN. Suppedito, subjicio, commemoro. USUS: S-memoria defecerit, tu mihi suggere. Suæ sententiæ rationes suggerere. Quis tot rebus sumptus suggeret? Cf. [Suppedito](#).



SUGGESTUM, i, n. et Suggestŭs, ūs, m. *Estrade, tribune*. SYN. Pulpitum, rostra, locus concionum. USUS: Suggestum ascendere. Cum in communibus suggestis consistere non auderet, ex alta turri concionari solebat.

SŪGO, is, xi, ctum, ere, a. *Sucer*. SYN. Haurio. USUS: Errorem cum lacte nutricis suximus.

SŪI, SĪBI, SE, *De soi, à soi, se, soi*. USUS: Nihil malo quam me mei similem esse et illos sui. Sui memoria delectatur.

SŪILLUS, a, um, *De porc*. USUS: Suilla caro.

SULCO, as, avi, atum, are, a. \* *Sillonner, labourer*. SYN. Sulcos facio, sulcum imprimo; terram in sulcos proscindo.

SULCUS, i, m. *Sillon*. USUS: Sulcus altius impressus.

SUM, es, fŭi, esse, n. *Être, exister, vivre; être là, avoir lieu, coûter*. SYN. Ad pretium relata. Consto, valeo. USUS: 1. Frumentum tanti non est, quanti aestimasti. 2. Dego, ago, vivo, moror, versor, habito, *être, se trouver, habiter*. Totos dies cum illo est. Multum in publico, Athenis solet esse. 3. Intercedo, *avoir des rapports, être en relation*. Nihil mihi posthac tecum erit. Multum animo est cum corpore. 4. Attinet, spectat, oportet, *regarder, concerner*. Non est hoc nostri ingenii, vestri auxilii est. Boni viri, boni iudicis est, *c'est le propre d'un homme de bien, d'un juge équitable*. Non erat hoc ejus curare, *ce se n'était pas à lui à s'occuper de cela*. 5. Cum Dativo varie, *être un objet, une occasion, un motif de*. Fuit ea res Scipioni vituperationi, invidiæ, maculæ, malo, dedecori, honori, laudi, gloriæ. Tua epistola magnæ mihi molestiæ fuit. 6. Aestimor, ducor, fio, *être d'un grand prix*. Annibalis nomen erat magna apud omnes gloria. Erat in magna gloria. 7. Habeo, *avoir, être en possession de*. Cum spe sum maxima, tum etiam majore animo. 8. Sto, *être du parti de*. Cicero erat a Pompeio, totus erat Pompeii, *Cicéron était du parti de Pompée*. 9. Cum ablativo laudis vel vituperii. Oraculum illud nunc minore gloria est. Esse mirifico in aliquem studio. 10. Varie. Est quod gaudeas, *vous avez de quoi vous réjouir*. Erit ubi te ulciscar, *il y aura un moment où je me vengerai de toi*. Melius est illi.

SUMMA, æ, f. *Total, totalité, somme, montant*. SYN. Caput, ratio præcipua rei pecuniariæ. EPITH. Carior, communis, fatalis, grandis, maxima, vera. USUS: Addendo deducendoque videre quæ reliqua summa

fiat. Subducamus summam. Aliquid de summa remittere. Magnam pecuniæ summam conficere. Certam summam præscribere, præfinire. De capite detrahendo, remittendo semper aliquid, summa non maxima fiet reliqua. 2. Ad alias res relata, *la totalité, le résumé, l'ensemble*. Summam causæ breviter exponere. Summa illuc pertinet ut sciatis. Omnia præcepta ad unam summam referre. In ea re tota iudicii summa consistit, *le fond de l'affaire en litige*. Summam reipublicæ administrare. Ad summam ista sic abire non possunt, *en somme, en un mot*. Cf. [Summatim](#).

SUMMĀTIM, *Sommairement, superficiellement; en un mot, bref*. SYN. Ad summam; in summa; breviter; uno verbo; ne plura; ne pluribus; ne multa; ne multis; quid multa? ne longus sim; ne longum sit; ne longum faciam. Cf. [Breviter](#).

SUMMĒ, *Au plus haut degré, extrêmement, souverainement*. SYN. Maxime, summopere. USUS: Summe illud concupivi. Summe illud a te contendo.

SUMMŌPĒRE, *Avec le plus grand soin*. SYN. Summe, maximopere, summa ope. Cf. [Valde](#).

SUMMUS, a, um, *Le plus haut, le plus élevé, extrême, qui est au sommet*. SYN. Amplissimus, perfectus, singularis, incredibilis, in quo summa sunt omnia. )( Infimus. PHRAS. Tua gloria ad summam pervenit, *votre gloire est arrivée à son plus haut degré*. Nihil addi jam posse videtur ad tuam gloriam; evasisti in apicem gloriæ; non in secundis jam aut tertiis consistis, sed ad summa pervenisti; ab humili ducta est ad summum gloria tua. USUS: Summum est quo nihil superius. Summus vir et singularis. Summa hieme. In summo aquæ. Summum pectoris. Bacillus a summo inflexus. Ad summum cras, *au plus tard demain*. Cf. [Perfectus](#), [Egregius](#).

SŪMO, is, sumpsi, sumptum, ere, a. *Prendre, saisir, recevoir, accepter*. Assumo, arrogo, attribuo, tribuo; capio, accipio. ADV. Aliquando, aliunde, crudelissime, nimium, quasi retro, communiter, gravissime, male. USUS: 1. Mihi tantum non sumo, ut te moneam, *je n'ai point cette présomption de vouloir vous donner des conseils*. Vide, quid mihi sumpserim. Hoc pro benevolentia nostra mihi sumpsi ut peterem, vulgo præsumo. 2. Assumo, *poser en principe, admettre, établir*. Pro certo, pro comperto sumere quod tamen controversum sit. Sumere res non concessas, et ex illis conficere quod velis. 3. Capio, eligo, *prendre*. Auctoritatem, magnam confidentiam,

regis partes sumere. Tempus sibi ad negotium, locum sumere; nomen ex re sumere, trahere, ducere. Judicem aliquem sumere. Tempus ad deliberandum sumere. 4. Exigo, *livrer au supplice, punir*. Pœnas, supplicium de aliquo sumere. Cf. [Accipio](#).

SUMPTĪO, ōnis, f. *Action de prendre; les deux prémisses d'un syllogisme*. SYN. Assumptio. USUS: Demus tibi has sumptiones, quas lemmata Dialectici appellant.

SUMPTŪĀRIŪS, a, um, *Qui concerne la dépense, somptuaire*. USUS: Leges, rationes sumptuariæ.

SUMPTŪŌSĒ, *A grands frais, avec luxe, somptueusement*. USUS: Sumptuosius se et insolentius jactant.

SUMPTŪŌSUS, a, um, *De beaucoup de dépense; somptueux, riche, magnifique*. SYN. Splendidus, magnificus, lautus. ADV. Magnopere. USUS: Cœna sumptuosa. Ludi magnifici et sumptuosi. Cf. [Splendidus](#).

SUMPTŪS, ūs, m. *Dépense, frais*. SYN. Impensa, impendium. EPITH. Annuus, exiguus, infinitus, expers fructuum, legitimus, magnus, minimus, necessarius, publicus, certus, effusus, nimis magnus, perpetuus, liberalis, quotidianus, tantus tamque profusus. PHRAS. (Alicui sumptus facere, VULG.), *faire des frais à quelqu'un*. Sumptum alicui afferre, inferre, inducere; sumptui esse alicui. 2. Sumptus minuere, *diminuer les dépenses*. Sumptus circumcidere; sumptu alios levare; sumptum remittere, extenuare. 3. Magnos sumptus fecit, *il a fait de grandes dépenses*. Sumptus impendit, fecit, insumpsit; nullis sumptibus pepercit; multum pecuniæ in eam rem coniecit, effudit; magnas impensas fecit; multos sumptus expendit; prodigus pecuniæ in sumptus fuit. 4. Quis ita dives est ut his sumptibus sufficiat? *Qui est assez riche pour suffire à tant de dépenses?* Quis ita fortunæ bonis affluit ut sustinere sumptum possit? quis ita firmus ab opibus est ut sufficere, respondere sumptui possit; ut sumptum ferre possit; ut facere tantum sumptum possit; cujus divitiæ sumptui pares esse possunt? ferendo sumptui quis erit; tantam impensam quis sustineat? ita gravis est impensa ut opprimere quemvis possit; quis sumptum tantum toleret? Non is est sumptus, qui sustentari a quoquam possit. Sumptus supra modum, immoderatus, infinitus est. Cui res familiaris ita copiosa est, cui tantum fortuna largita est, cui tantum de bonis suis fortuna impertivit, ut quantum res postulat, tantum erogare possit? ut respondere tanto sumptui possit?

USUS: Sumptum afferre. Sumptui esse. Sumptum facere. Sumptum tolerare, ferre, sustentare. Sumptum dare, suggerere, suppeditare. Sumptum minuere. Sumptum levare.

SŪO, is, sūi, sūtum, ere, a. *Coudre, attacher, joindre*. USUS: Tegumenta corporum texta *vel* suta.

SŪPELLEX, ecīlis, f. *Ustensiles de ménage, mobilier, meubles*. SYN. Instrumentum domesticum, ornamentum. EPITH. Elegantior, lauta, multa, magnifica, optima et pulcherrima, oratoria, reliqua, universa. USUS: Multa in mancipiis, argento, ebore, veste, pecore, tabulis pictis, vasis Corinthiis, hydriis argenteis, scyphis aureis, stragulis multa et lauta supellex.

SŪPER, *Sur, en dessus de; touchant*. SYN. Supra; de. USUS: Hac super re consulam. De ea re satis superque dictum est.

SŪPĒRĀBĪLIS, e, gen. com. *Qui peut être franchi*. USUS: Murus scalis facile superabilis.

SŪPĒRADDO, is, additum, ere, a. *Ajouter sur, mettre par dessus*. SYN. Addo. Cf. [Addo](#).

SŪPERBĒ, *Superbement, orgueilleusement*. SYN. Arroganter, contumaciter. USUS: Superbe aliquem appellare. Cf. [Arroganter](#).

SŪPERBĪA, æ, f. *Fierté, orgueil, arrogance*. SYN. Arrogantia, spiritus, elatio; tumor, inflatio animi, fastidium animi, insolentia, intolerantia. EPITH. Inaudita, singularis. PHRAS. Odi superbiam hominum, *je hais l'orgueil des hommes*. Hominum insolentium spiritus; oris et oculorum illam contumaciam; supercilium, regios spiritus, protervitatem, fastidium, pompam, speciem intolerandam non fero. Odi homines qui ut victos nos intuentur; arroganter, contumaciter se efferunt; inhumanos, superbos, minaces et arrogantes; animis inflatos sublatoque; feroces aliorumque contemptores minime fero. Odi homines fastidio et contumacia elatos. Cf. [Superbus](#). USUS: Secundæ res superbiam fere afferunt; humiles animos superbia inflat. Fugere, deponere superbiam. Cf. [Arrogantia](#).

SŪPERBĪLŌQUENTĪA, æ, f. *Langage arrogant, fier, hautain*. SYN. Superbus et arrogans sermo.

SŪPERBĪO, is, ire, n. *Être orgueilleux, s'enorgueillir*. SYN. Efferor, superbus sum. PHRAS. *Superbire cœpit, il commença à devenir arrogant*,

*hautain*. Luxuriari et evanescere nimia gloria; opinione inflari; spiritus nescio quos sumere; efferre se insolentius; magnifice se circumspicere; offendere in arrogantiam; ad vanam fiduciam efferri; animum super honoris fastigium efferre; flectere animum in superbiam et ambitionem; superbia intumescere; efferri animo cœpit. Cf. [Superbus](#), [Superbia](#), [Efferro](#).

SŪPERBUS, a, um, *Superbe, orgueilleux, fier*. SYN. Arrogans, insolens, imperiosus, elatus, inflatus, non ferendus; spe atque animis inflatus, asper, difficilis, gravis, qui fastidio et contumacia effertur. PHRAS. 1. Opes te superbum reddunt, *tes richesses te rendent fier*. Tuæ te divitiæ efferunt; insolentia tua, arrogantia tua ex opibus tuis, non ex animi præstantia manat. Istam insolentiam, istam elationem animi, istos spiritus immoderatos in te pariunt opes, non meritorum conscientia. Res domestica æquo major animos tibi facit; animum inflat; istos spiritus subdunt opes, ad superbiam istam extollunt. 2. Superbus homo est, *cet homme est orgueilleux*. Inflatus regiis animis et spiritu; nimius animi; animo inflato est et tumentis; ventosus et insolens homo; inest illi contemptor animus et superbia; contemptus hominum, superbæ aures, contumeliosa dicta, aditus non alienis modo, sed civibus difficiles argumenta sunt hominis ex incertissimo animos sumentis. Cf. [Arrogans](#), [Ambitiosus](#), [Superbia](#), [Superbio](#). USUS: Superbiorem se præbet in hac fortuna.

SŪPERCİLĪUM, īi, n. *Sourcil*. SYN. Pars frontis ima; frontis nubecula, superbia. EPITH. Abrasum, rasum, sublatum, depressum. USUS: In superciliorum motu existunt animi motus, arrogantiae, gravitatis, severitatis. Libidines fronte et supercilio tegere. Illa superciliorum contractio et remissio, mœstitia, hilaritas, risus.

SŪPERFĪCĪES, ēi, f. *Dessus, extérieur, superficie, surface*. SYN. Extrema et aperta pars corporum. USUS: Superficiem ædium æstimare. Terræ superficiem nondum æquabat moles.

SŪPERFLŪO, is, xi, xum, ere, n. et a. *Couler par dessus, inonder, déborder*. SYN. Redundo, affluo, effluo, abundo. USUS: Is redundantes nos et juvenili licentia superfluentes repressit. Cf. [Abundo](#), [Redundo](#).

SŪPERFLŪUS, a, um, *Superflu, inutile*. SYN. Supervacaneus *aut* quod usum non habet, quod affluit rebus nostris *aut* opibus.

SŬPERFUNDO, is, fŭdi, fŭsum, ere, a. *Verser, répandre sur*. USUS: Tiberis agris superfusus, *Tibre débordé*. Superfundens se lætitia, *joie qui déborde, qu'on ne peut contenir*.

SŬPĚRI, orum, m. pl. *Les dieux, les divinités*. SYN. Cœlites.

SŬPĚRIMPŌNO, is, pŏsitum, ere, a. *Mettre dessus, superposer, ajouter*. USUS: Stipendio etiam superimposito.

SŬPĚRINCĬDO, is, cĭdi, ere, n. *Tomber d'en haut sur*. USUS: Ruina superincidentium virorum oppressus.

SŬPĚRĬOR, ōris, gen. com. *Plus haut, plus élevé*. SYN. Prior tempore, *antérieur, précédent*. ADV. Longe. USUS: 1. Quid proxima, quid superiore nocte? *La nuit dernière et celle qui l'a précédée*. Suscepta in superiore vita flagitia eluere. 2. Loco, *supérieur, plus élevé*. De loco superiore dicere. 3. Ordine, dignitate, *supérieur, plus puissant, plus distingué*. Fortuna famaue superior. Invidet paribus, inferioribus, superioribus. Quanto superiores sumus, tanto nos submissius geramus. Contra hostem superiores fuimus.

SŬPERJĀCĬO, is, jĕci, jectum, ere, a. *Jeter, placer par dessus*. USUS: Superjecere quidam augendo fidem, qui longe plures cœlos dicerent, *exagérer, ajouter, renchérir (en racontant)*.

SŬPERLĀTĬO, ōnis, f. *Exagération, hyperbole*. USUS: Comparationes et superlationes.

SŬPĚRO, as, avi, atum, are, n. et a. 1. n. *S'élever au-dessus; l'emporter, surpasser; être de reste, rester*. 2. a. *Passer, franchir; l'emporter sur*. SYN. Vinco, excello, præsto, superior sum, præpondero; superfluo; supersum. ADV. Facile, longe, multum, præsertim, perfacile. USUS: 1. Arte, virtute, doctrina omnes longe superavit. 2. Transcendo, *traverser, franchir*. Fluvium, montem superare. 3. Supersum, *être très abondant, abonder*. Quis ditior, cui deest an cui superat? *Lequel est le plus riche, celui qui manque ou celui qui a de trop?* Egentibus pauca superant, quibus aliis gratificantur. 4. Evado, *échapper à, éviter*. Mala, pericula superare, malis perfungi, defungi. Cf. [Vinco](#), [Excello](#), [Subjicio](#).

SŬPERSCANDO, is, ere, a. *Franchir, passer par-dessus*. SYN. Supero. USUS: Murum superscandere.



SŬPERSĔDĔO, es, sĕdi, sessum, ere, n. *Être assis, posé ou perché sur; être dispensé de qqche, se l'épargner*. SYN. Abstineo, tempero. ADV. Opportune. USUS: Hoc labore commode supersedebis, *vous vous épargnerez facilement cette fatigue*. Hæc causa non est supersedenda, reticenda. Cf. [Omitto](#).

SŬPERSTES, ĭtis, omn. gen. *Qui est présent; qui subsiste, sain et sauf*. SYN. Salvus, incolumis, qui mortuo superest, qui vita aliquem superat. PHRAS. Quamdiu superstes ero, *autant de temps que je serai vivant*. Dum anima exsuperabo mea; dum vita superabit, superstes erit; dum spiritum duxero; dum vita suppetet. Cf. [Vivo](#). USUS: Utinam te non solum vitæ, sed et dignitatis meæ superstitem reliquissem. Si quos fortuna reliquos fecerit et nobis superstites.

SŬPERSTĪTĪO, ōnis, *Superstition, crainte superstitieuse*. RAD. a superstite, quod quidam parentes, ut sibi sui liberi superstites essent, totos dies precabantur et immolabant, teste Cicerone. SYN. Nimia, vana et inanis religio. EPITH. Anilis, barbara, contaminata, muliebris, propinqua, tanta, maxima. USUS: Omnis superstitionis imbecilli atque anilis animi est. Superstitio fusa per gentes oppressit omnium animos, hominum imbecillitatem occupavit. Anili superstitione imbui, obligari, conflictari. Omnibus superstitionibus obnoxius vivit. Cf. [Religio](#), [Scrupulus](#).

SŬPERSTĪTĪŌSĔ, *Avec ou par superstition*. SYN. Aniliter, sine ratione.

SŬPERSTĪTĪŌSUS, a, um, *Superstitieux*. SYN. Superstitione imbutus. PHRAS. Plane erant superstitiosi, *ils étaient tout à fait superstitieux*. Dediti erant nescio quibus religionibus; nullus illis religionum modus erat; agitabat animos nescio quæ superstitionis; invaserat animos multiplex religio, eaque vanissima; omnibus superstitionibus obnoxii vivebant. Capti jam erant superstitione animi victique; haud intactis religione animis homines erant; obligatæ omnium mentes miris et vanissimis superstitionibus. Oppresserat animos multiplex superstitionis, imbecilles animos occuparat; non intacti erant superstitione mentis. Erant ii ad superstitionem humanarum mentium vitio facile revoluti. USUS: Stoici superstitionis sollicitudine omnia credunt. Cf. [Religio](#), [Scrupulosus](#).

SŬPERSTO, as, are, n. et a. *Se tenir au dessus de, être placé au dessus*. USUS: Curribus superstans armatus hostis.

SŪPERSUM, es, fūi, esse, n. *Rester, subsister, exister*. SYN. Resto, supero. ADV. Omnino, nihil. USUS: 1. E tanta cæde nemo fere superfuit. 2. Redundo, *être très abondant, être superflu*. Orator ita motu utetur ut nihil supersit in gestu. 3. Excello, supero, *l'emporter sur*. Scientia majoribus suis nec defuit, nec superfuit. Cf. [Reliquus](#).

SŪPĒRUS, a, um, *Qui est en haut, au dessus, supérieur*. )( Inferus. USUS: Supera illa et cœlestia. Mare superum et inferum, *la mer supérieure, la mer Adriatique et la mer Ionienne, la mer Inférieure ou de Toscane*.

SŪPERVĀCĀNĒUS, a, um, *Surabondant, inutile*. SYN. Supervacuum, usum non habens. USUS: Vereor ne litteras meas supervacaneas existimes.

SŪPERVĀCŪUS, a, um, *Surabondant, superflu, inutile*. SYN. Inanis, redundans, sine causa, sine usu, superfluus.

SŪPERVĀDO, is, ere, a. *Franchir, escalader*. USUS: Supervadentem munimenta victorem fugarunt.

SŪPERVĒŅĪO, is, vēni, ventum, ire, a. et n. *Venir au dessus, arriver, survenir*. SYN. Ex inopinato venio. USUS: Supervenire lætitiæ alicujus.

SŪPĪNUS, a, um, *Penché en arrière, couché sur le dos*. )( Pronus. USUS: Motus corporis supinus, pronus, obliquus.

SUPPAR, āris, omn. gen. *A peu près semblable*. SYN. Fere par vel æqualis. USUS: Huic cæteri suppare. Cf. [Æqualis](#).

SUPPĒDĪTĀTĪO, ōnis, f. *Abondance, riche provision*. SYN. Affluentia, subministratio. USUS: Suppeditatio bonorum nullo malorum interventu.

SUPPĒDĪTO, as, avi, atum, are, a. et n. 1. a. *Donner en abondance, fournir, procurer*. SYN. Subministro. ADV. Aperte, copiose, large. USUS: 1. Suppeditabit nobis de thesauris suis. Alicui rerum omnium quas natura desiderat, abundantiam et copiam suppeditare. Terra fruges fert et, ut mater, cibos suppeditat. Is locus miram varietatem et ubertatem dicendi suppeditat. 2. n. Suppetto, non desum, supersum, præsto sum, *être en abondance, abonder, affluer*. Si ei vita suppeditavisset, grandia moliebatur, *s'il eut vécu assez longtemps*. In hoc campo oratori omnis apparatus dicendi suppeditat. Cf. [Do](#), [Largior](#), [Suggero](#).

SUPPĒTĪÆ, ārum, f. pl. *Secours, assistance, aide*. SYN. Auxilium, subsidium, præsidium. USUS: Laboranti exercitui suppetias mittere.

Suppetias ire, proficisci, occurrere, venire, ferre. Cf. [Auxilium](#).

SUPPĒTO, is, īvi *vel* īi, ītum, ere, n. *Se trouver sous la main, être à la disposition de, être présent*. SYN. Suppedito, sum, supersum, adsum, præsto sum. USUS: Verba mihi non suppetunt. Mihi præter voluntatem ad remunerandum nihil suppetit. Si vita suppetet. Cf. [Habeo](#).

SUPPLANTO, as, avi, atum, are, a. *Renverser qqn par un croc en jambe*. SYN. Pede objecto *vel* subjecto, ad casum impello.

SUPPLĒMENTUM, i, n. *Moyen de compléter; recrutement des troupes; levées*. USUS: Legionum supplementa scribere; supplementis integrare, explere, reficere legiones.

SUPPLĒO, es, ēvi, ētum, ere, a. *Ajouter à ce qui manque, compléter, suppléer*. SYN. Præsto, alienam fungor vicem, expleo. USUS: Supplevit quod utrique defuit. Legionem supplere et reficere. Addere et supplere cætera ipse poteris.

SUPPLEX, ĩcis, omn. gen. *Suppliant*. SYN. Abiectus, jacens, prostratus ad pedes. PHRAS. Supplex vobis manus tendit, *il vous tend les mains en suppliant*. Ad pedes se vestros projicit; supplex ad vos venit, ad pedes se abjicit, deprecatur; supplicem se vestræ misericordia proficitur; vestram fidem obtestatur; fracto animo atque humili pro salute sua supplicat; maximo in squalore ad pedes vestros volutatur; plenus lacrimarum ad pedes vestros procumbit; genibus se vestris advolvit; nixus genibus, obsitus squalore et sordibus ad preces lacrimasque effusus orat, obsecrat, misericordiam vestram implorat. USUS: Tendit ad vos manus supplices. Senatum supplex adiit. Supplicem a genibus suis repellere. Cf. [Supplico](#), [Preces](#), [Rogo](#), [Oro](#).

SUPPLĪCĪTER, *En suppliant, d'une manière suppliante*. SYN. Demisse. USUS: Blanditur et suppliciter se insinuat. Suppliciter ac demisse gratias agere.

SUPPLĪCĀTĪO, ōnis, f., *Supplication, prières publiques, actions de grâces, cérémonies religieuses*. SYN. Honor diis immortalibus habitus pro victoria. Pompa sollemnis adducta ad exposcendam Superum pacem. EPITH. Consularis, crebra, vehemens, prærogativa, justissima. USUS: Supplicationem diis immortalibus pro singulari eorum merito decernere,

facere, *décerner des actions de grâces aux dieux immortels en reconnaissance de leur haute protection.*

SUPPLĪCIŪM, īi, n. *Peine, châtiment; supplice, torture, tourment; supplication.* SYN. Cruciatus, pœna. EPITH. Acerbissimum, commune, crudelissimum, æternum, dignum, divinum, extremum, summum, insigne, leve, majus, maturius, medium, præsens, singulare, supremum, acrius, exquisitum, inusitatum, justum, debitum, miserrimum. USUS: Alicui malefico supplicium constituere, *condamner*. Nova et exquisita supplicia excogitare, *inventer*, exquirere, *rechercher*, *inventer*. Aliquem ad supplicium trahere, rapere, *traîner au supplice*. Ultimo supplicio afficere reum; suppliciis improbos coercere, constringere, vindicare. Supplicio addicere damnatum; ad supplicium dare; supplicium de reo sumere, *punir qqn, lui faire subir un supplice*. Constanter ferre, perferre, subire supplicium, *soutenir*. Debitum supplicium remittere, condonare, *pardonner*. Omni supplicio excruciatum necare, *faire périr dans les supplices*. Cf. [Pœna](#).

SUPPLĪCO, as, avi, atum, are, n. et a. *Prier humblement, supplier.* SYN. Suppliciter peto, supplex sum alicui, deprecor, ad pedes alicujus supplex me abjicio, manus alicui *vel* ad aliquem tendo, supplicatum eo, pacem Superum exposco, suppliciis votisque DEUM fatigo. ADV. Diligentius, libentissime, submisce, publice. PHRAS. Supplicavit mihi, *il me supplia*. Multis et supplicibus verbis me oravit; suppliciter mecum egit; rogavit me quam suppliciter potuit; preces suppliciter admovit; ad pedes meos se stravit; genu posuit, supplicem vocem misit; passis manibus a me petiit, me obtestatus est; precibus omnibus petiit; supplex ad me confugit pedibus advolutus meis; infimis precibus a me contendit; precibus mecum egit quam diligentissimis; ad genua, pedes accidit mihi; aures oneravit meas precibus humillimis; fidem meam quanto potuit studio imploravit. Cf. [Rogo](#), [Preces](#). USUS: Quot pro innocentis hujus salute vobis supplicant. Cf. [Supplex](#).

SUPPLŌDO, is, plōsi, ere, a. et n. *Frapper du pied, trépigner.* SYN. Pede terram percutio, plaudo.

SUPPLŌSĪO, ōnis, f. *Action de frapper sur la terre.* EPITH. Crebra. USUS: Pedis rara supplosione.

SUPPŌNO, is, pōsui, pōsitum, ere, a. *Mettre à la place d'un autre, substituer, supposer.* SYN. Subjungo, subjicio. USUS: 1. In alterius locum

suppositus et substitutus. 2. Subdo, *mettre sous, placer sous*. Ova anatum gallinis supponere, *placer sous des poules des œufs de cane (pour les faire couvrir)*. Falsa testamenta supponere.

SUPPORTO, as, avi, atum, are, a. *Porter, apporter, transporter*. USUS: Frumentum navibus supportare. Cf. [Fero](#).

SUPPŌSĪTĪO, ōnis, f. *Substitution frauduleuse, supposition (d'un enfant)*. USUS: Pueri suppositione decepta mater.

SUPPRESSĪO, ōnis, f. *Soustraction*. EPITH. Judicialis.

SUPPRĪMO, is, pressi, pressum, ere, a. *Arrêter, modérer, cacher*. SYN. Sedo, placo, occulto. )( Pervulgo. USUS: Dolorem sedare et supprimere. Retinuit pecuniam et suppressit, *détourner une somme d'argent*. Cf. [Occulto](#), [Premo](#).

SŪPRĀ, En haut. USUS: 1. Ratione loci, *au-dessus, par-dessus*. Supra terram, lunam. 2. Ordinis, *précédemment, auparavant, plus haut*. Illa quæ supra dixi. 3. Virtutis, ponderis, *au-delà, plus que*. Supra hominis fortunam; supra ætatem sapit. Potentia quæ supra leges est. Supra consuetudinem. Amor tantus ut nihil supra.

SŪPRĒMUS, a, um, *Le plus élevé, le plus haut; très haut, très élevé*. SYN. Summus, ultimus, extremus. USUS: Supremus vitæ dies; supremum supplicium. Cf. [Summus](#).

SŪRA, æ, f. *Mollet*. SYN. Cruris pars aversa, posterior.

SURCŪLUS, i, m. *Jeune branche, rejeton, scion*. SYN. Planta. USUS: Da mihi ex ista arbore quos feram surculos.

SURDASTER, tra, trum, *Un peu sourd, dur d'oreille*. SYN. Cui hebetiores sunt aures; qui ægre audit.

SURDĪTAS, ātis, f. *Surdité*. USUS: In surditate quidnam est mali?

SURDUS, a, um, *Sourd, qui n'entend pas ou qui entend mal*. SYN. Qui sensu aurium vel audiendi caret, auribus captus. Cf. [Auris](#). USUS: Surdus varietates vocum aut modos noscere non potest.

SURGO, is, surrexi, surrectum, ere, a. et n. 1. a. *Lever, élever, dresser*. 2. n. *Se lever, se mettre debout*. RAD. q. Surriigo vel sursum rego. SYN. De

lecto exeo; me *vel* corpus e lecto corripio; somnum abrumpo; de sella exsilio. USUS: Ante lucem surrexit e lectulo. Cunctus senatus surrexit.

SURRĪGO, is, rexi, rectum, ere, a. *Dresser*. USUS: Aures surrigere.

SURRĪPŪO, is, rĭpŭi, reptum, ere, a. et n. *Prendre à la dérobée, ravir, voler*. SYN. Furor, sublego, clepo. ADV. Clam, occulte, impudenter. USUS: Surripere e bibliotheca libros. Cf. [Aufero](#), [Furor](#).

SURRŌGO, as, avi, atum, are, a. *Faire élire qqn à la place d'un autre dans les comices*. SYN. Substituo.

SURSUM, *En haut, en montant.* )( Deorsum. PHRAS. Sursum tendat animus, *que l'âme s'élève vers le ciel*. In cœlum suspiciat; sublime feratur; a terra longissime se efferat; supera semper petat et cœlestia; ad cœlum feratur; humana omnia inferiora se ducat. USUS: Idem sursum versus retroque dicatur, *en remontant, à rebours*.

SUS, sŭis, gen. com. *Porc, cochon*. SYN. Porcus. EPITH. Lutulentus. USUS: Ut sues glande pascuntur.

SUSCEPTĪO, ōnis, f. *Action de se charger de, entreprise*. USUS: Laborum dolorumque susceptio.

SUSCĪPŪO, is, cēpi, ceptum, ere, a. *Pendre sur soi, entreprendre*. SYN. Sumo, capio, recipio. ADV. Acerrime, enixe, fortissime, frustra, gratis, palam, paulisper, proprie, publice, turpissime. USUS: 1. Suscipe quæso id negotium, curam, cogitationem te dignissimam; munus illud, legationis causam, labores multos, onus, rempublicam, molestias, profectionem; propugnationem reipublicæ suscipere. 2. Cogito, admitto, committo, patro, concipio, *penser à, se charger de, faire, concevoir*. Magnum scelus, facinus, spem suscipere. Mentem illam voluntatemque dudum suscepi. 3. Patior, subeo, *recevoir, recueillir*. Luctum, squalorem, sordes, pœnam pro scelere suscipere. 4. Habeo, *avoir (un enfant)*. Liberos e conjuge suscipere. 5. Obtineo, *avoir force de loi*. Suscepit consuetudo communis ut, etc. 6. Accipio, recipio, *accueillir, prendre sous sa protection*. Suscipere alienum amicorum causa.

SUSCĪTO, as, avi, atum, are, a. *Lever, soulever; exciter, stimuler*. SYN. Excito, incito, exsuscito. USUS: Suscitare bellum civile. Cf. [Excito](#), [Expergefacio](#).



SUSPECTUS, a, um, *Suspect, soupçonné*. SYN. Suspicionem præbens, in quo subest suspicio alicujus. ADV. Falso, vehementer. PHRAS. Suspectus erat de morte patri illata, *il était soupçonné d'avoir donné la mort à son père*. Mors parentis filium suspicione asperserat; opportunum parricidii crimini se fecit longo in patrem odio; suspicionem de se præbuit patris veneno sublatis; in suspicionem venit de morte patris. Cf. [Suspicio](#). USUS: Doleo me tibi negligentiae nomine suspectum esse.

SUSPENDĪUM, īi, n. *Action de se pendre, pendaison*. USUS: Malorum remedium suspendio ac morte quærere.

SUSPENDO, is, di, sum, ere, a. *Suspendre, pendre*. SYN. Cervices frango, in crucem ago; suspendio vitam finio, collum in laqueum insero, collum laqueo obstringo, in laqueum induo. USUS: 1. Caput obnubito, arbori infelici suspendito, *attache-le au poteau*. 2. Interrumpo, *retenir, arrêter, suspendre*. Opus ita ædificatum ut suspendi non possit. Cf. [Suspensus](#).

SUSPENSĪO, ōnis, f. *Suspension, interruption*. USUS: Animi suspensio.

SUSPENSUS, a, um, *Qui est en suspens, indécis, flottant; suspendu*. SYN. Pendens, anceps, dubius, incertus, sollicitus. ADV. Diutius, graviter, valde. PHRAS. 1. Suspensus est, *il fut pendu*. In furcam actus, sublatus est; in crucem sublatus, actus est; suspendio necatus est; laqueo vitam finit; ex arbore infelici pependit. USUS: 1. Suspensus ex trabe. 2. Sollicitus, dubius, incertus, *incertain, inquiet*. Metu suspensa civitas, perturbata seditionibus. Suspensum me jam diu et sollicitum tenes. Rerum expectatione suspensi omnes et anxii. 3. Defixus, collocatus, *certain*. Suspensas aptasque a DEO habere vitæ rationes.

1. SUSPĪCĪO, is, spexi, spectrum, ere, a. *Regarder de bas en haut, lever les yeux, contempler*. SYN. Aspicio. )( Despicio. USUS: 1. Cælum, in cælum suspicere, oculos attollere. 2. Veneror, miror, *regarder avec respect, admiration, respecter*. Eloquentiam virtutemque alicujus suspicere.

2. SUSPĪCĪO, ōnis, f. *Soupçon, suspicion*. SYN. Conjectura, opinio, metus. EPITH. Abscondita, adversaria, atrocissima, cæca, certa, falsa, ficta, satis firma, indigna, maxima, minima quædam, pertenuis, propria, repentina, ridicula, similis, sollicita, subita, tanta, turpissima, vacua, pura, domestica, honesta, odiosa. PHRAS. 1. Multorum de illo, sed falsa suspicio est, *bien des gens le soupçonnent, mais sans raison*. Odiosæ quædam de eo

suspiciones multorum insedere animos; multi odore quodam suspicionis afflati male de illo opinantur; hominibus ad suspicandum sagacissimis immerito suspectus est; multi sinistram falsamque de eo opinionem acceperunt; magna in illum suspicio confertur; gravi suspicione perstringitur; in gravi suspicione ponitur; in suspicionem sceleris, sed immerito, adductus, vocatus est; innocens in suspicionem multorum venit, cecidit, incidit. 2. Ne suspicio quidem fuit de illo, *on ne le soupçonna même pas*. Nulla vel levissima suspicione violatus erat; tam atrocis facti nulla vel suspicio ad illum pertinebat; ei suspicioni nec affinis erat; nulli vel levissimæ suspicioni in eo locus erat; nulla vel levissima suspicione aspersus erat; aberat longe a tam atrocis facti suspicione; longe remotus erat ab ea suspicione. 3. Vide ne cui suspicionem avaritiæ præbeas, *prenez garde que qui que ce soit vous soupçonne d'avarice*. Ne avaritiæ suspicionem moveas, excites, des, præbeas; ne suspicioni huic locum *vel* materiam des; ne qua avaritiæ suspicio nascatur, exoriat; ne qua avaritiæ suspicio in te resideat, consistat; ne qua avaritiæ suspicio in te convenire possit. 4. Fuge *vel* suspicionem avaritiæ, *fuyez même le soupçon d'avarice*. Avaritiæ vel suspicionem vita, a te depelle, minue, extenua; id age ut vel suspicionem avaritiæ a te propulses, dimoveas, removeas, tollas; a suspicione te liberes, vendices, exsolvas; delenda tibi vel suspicio avaritiæ, si qua in te residet. Cf. [Conjectura](#). USUS: Suspicionem alicui facere, injicere, importare, *faire soupçonner qqn*. Suspiciones invalescunt, increbescunt; multa sunt, quæ eam suspicionem augeant vel confirment; suspicio in plures manat, *le soupçon tombe sur plusieurs*. Suspicionem de aliquo habeo; suspicio mihi de aliquo incidit, insidet, *je soupçonne qqn*. Venire, cadere, incidere, involvi in suspicionem, *être enveloppé dans les soupçons*. Suspicionem aliquam trahere, ducere, *concevoir un soupçon*. Abhorret a suspicione tam atrocis facti ætas innocens, *on ne peut soupçonner d'un si grand crime cet âge innocent*. Cf. [Suspectus](#).

SUSPĪCIŌSĒ, *De manière à éveiller les soupçons*. SYN. Credibiliter, criminose.

SUSPĪCIŌSUS, a, um, *Qui fait naître, qui éveille les soupçons, suspect; qui conçoit des soupçons, soupçonneux*. SYN. Suspicionem præbens et suspiciens. USUS: Durus et suspiciosus in suos. Te conscientia scelerum timidum facit ac suspiciosum. Quod adhuc est suspiciosum, res ipsa perspicuum faciet.

SUSPĪCOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Soupçonner, suspecter*. SYN. Suspicionem habeo, ex re aliqua suspicionem duco, traho; suspicione attingo, assequor. ADV. Difficillime, injuriose, levissime, nihildum obscurius, plane, scelestē, temere, valde. USUS: De ejus scelere nihil suspicari poteramus. 2. Cogito, reputo, *conjecturer, penser, pressentir*. In DEO nec figuram, nec sensum suspicari licet. Cf. [Suspicio](#).

SUSPĪRIUM, īi, n. *Soupir, gémissement*. SYN. Gemitus, doloris indicium. USUS: Quem nemo sine suspirio aspicere possit.

SUSPĪRO, as, avi, atum, are, n. *Soupirer, gémir*. ADV. Familiariter, occulte. USUS: Nemo est quicum libere joculari aut familiariter suspirare possim, *avec qui nous puissions ou plaisanter librement ou soupirer comme avec un ami*. Cf. [Gemo](#).

SUSTENTĀTĪO, ōnis, f. *Délai, retard, ajournement*. SYN. Dilatio. USUS: Num res moram aut sustentationem habeat vide.

SUSTENTO, as, avi, atum, are, a. *Soutenir, supporter, appuyer*. SYN. Sustineo, fulcio, nitor. ADV. Maxime, privatim, vix, misere. USUS: Patrimonio se suo, amicorum liberalitate egestatem suam sustentare. Alienam tenuitatem opibus, sumptibus, officiis suis sustentare. Ea me spes et consolatio sustentat. Mœrorem meum et dolorem illud unice sustentat. Litteris sustentor et recreor. Cf. [Alo](#).

SUSTĪNĒO, es, tīnūi, tentum, ere, a. *Soutenir, empêcher de tomber, maintenir; arrêter, contenir*. SYN. Sustento, tueor, corruere non sino, fulcio, labentem excipio, contineo. ADV. Maxime, privatim, vix, misere, arroganter, diutius, ægre, facile, facillime, firme, plane non, præcipue. USUS: 1. Republicam consiliis, humeris, cervicibus suis; causam alicujus sua auctoritate sustinere. Magnam invidiæ molem, vim hostium, multum malorum sustinere. Se a lapsu, cursum, equos incitatos, gradum sustinere, detinere *vel* reprimere, 2. Occulto, tego, *supporter, cacher*. Fronte ac vultu simulatio facillime sustinetur. Cf. [Patior](#), [Fero](#).

SUSTOLLO, is, sustūli, sūblātum, tollere, a. *Lever en haut, élever*. USUS: Aliquem in equum sustollere.

SŪSURREĀTĪO, ōnis, f. *Chuchoteries*. SYN. Susurrus. USUS: De Cæsare crebri et non belli rumores, sed susurrationses veniunt.

SŬSURRO, as, are, n. *Murmurer, chuchoter.* SYN. Furtim et submissa voce loquor. USUS: Audio jam susurrari.

SŬSURREUS, i, m. *Murmure, gazouillement.* USUS: Susurrus aquæ. Susurro et laude infimorum hominum delectari.

SŪTOR, ōris, m. *Cordonnier.* USUS: Sutor ne ultra crepidam, *que le savetier ne s'élève pas au-dessus de sa chaussure, fasse ses souliers (et rien de plus); chacun son métier.* (PROV.)

SŪTŌRĬUS, a, um, *De cordonnier.* USUS: Sutorium atramentum, *noir de cordonnier.*

SŬUS, a, um, *Son, sa; sien, sienne.* USUS: Semper in disputando suus est. De suo addere, solvere, aliquid afferre.

SYLLĀBA, æ, f. *Syllabe.* EPITH. Brevis, longa, brevior, longior. USUS: Leguleius auceps syllabarum, *éplucheur de mots, critique vétilleux.*

SYLLĀBĀTIM, *Par syllabes; textuellement, mot pour moi.* USUS: Dictare alicui syllabatim.

SYMPĀTHĪA, æ, f. *Sympathie.* SYN. Convenientia et conjunctio naturæ, cognitio, naturæ et quasi concentus atque consensus. Continuatio conjunctioque naturæ. USUS: Video sympathiam.

SYMPHŌNĪA, æ, f. *Concert, musique, symphonie.* SYN. Concentus, cithara. USUS: In conviviis symphonia canere.

SYMPHŌNĬĀCUS, a, um, *De concert, de musique.* SYN. Citharædus, fidicen.

SYNGRĀPHA, æ, f. *Billet, obligation, écrit, reconnaissance.* SYN. Chirographum, cautio. EPITH. Firmata sigillis, inanis. USUS: Habeo a te syngrapham, quam fecisti, scripsisti. Tanquam ex syngrapha agere cum populo, *actionner le peuple comme en vertu d'une obligation écrite.* Ex syngrapha credere, jus dicere. Cum inanibus syngraphis redire.



TĀBĒLLA, æ, f. *Tablette; écrit, lettre; testament*. SYN. Litteræ, codicilli. EPITH. Grata, vindex. USUS: 1. Tabella cerata. Tabella judicialis. Tabellis obsignatis agere cum aliquo. 2. Voti tabulæ, *petit tableau, tableau votif*. Quot in eo fano tabellæ pictæ eorum qui votis vim tempestatum effugerint.

TĀBĒLLĀRĪUS, ĩi, m. *Messenger, courrier, piéton*. SYN. Nuntius, qui litteras fert. EPITH. Fidelis, ignotus, locuples, præposterus. PHRAS. Quoties tabellarium nactus ero scribam ad te, *je vous écrirai toutes les fois que je pourrai trouver un courrier*. Quoties mihi certorum hominum copia erit litteras a me accipies; quoties erit cui litteras recte dem, non committam ut desideres meas. Nullum ad te cui fidere audeam, tabellarium proficisci patiar, quin aliquid litterarum ad te dem. Quoties mihi sese tabellarius offeret, sine litteris non abibit; nemo deinceps hinc discedet quin litteras ad te perferat. USUS: Tabellarios instituere, mittere, remittere expectare, subministrare, præbere. Tabellarios deprehendere, retinere, scrutari, excutere. Cf. [Nuntius](#).

TĀBERNA, æ, f. *Boutique de marchand, échoppe d'artisan, magasin*. SYN. Caupona. EPITH. Instructa, ornata, libraria. USUS: In eamdem tabernam divertimus, *dans la même auberge*. Tabernas, operis et quæstus quotidiani locum occlusere. Taberna libraria, *boutique de libraire*.

TĀBERNĀCŪLUM, i, n. *Tente*. SYN. Castrense tectum. EPITH. Militare. USUS: Tabernacula carbazeis intentata velis collocabat. In philosophia quasi tabernaculum vitæ suæ collocare. Tabernacula statuere. Tabernacula defendere. Tabernaculum sacrum, *tabernacle*. Ædícula sacra vel sanctuarium asservando Sanctissimo Christi Corpori, rectius dicitur.

TĀBERNĀRĪUS, ĩi, m. *Boutiquier*. SYN. Caupo.

TĀBES, is, f. *Consumption, langueur; peste, contagion, fléau*. SYN. Macies. USUS: Tabes, cruciatus, afflicto.

TĀBESCO, is, būi, escere, n. *Se fondre, se consumer, se liquéfier*. SYN. Liquefio. USUS: 1. Durescit frigore humor, calore tabescit. 2. Contabesco, langueo, extabesco, *périr de consommation, se consumer de chagrin, croupir dans l'oisiveté*. Desiderio, otio, dolore tabescere.

TĀBĪFĪCUS, a, um, *Qui fait fondre, qui consume; pestilentiel, mortel*. SYN. Quod tabem inducit.

TĀBŪLA, æ, f. *Planche, ais*. SYN. Asser. EPITH. *Ænea, nova, præclara, religiosa*. USUS: 1. Tabulam de naufragio arripere. 2. Pictura, *tableau*. Tabulas bene pictas in bono lumine collocare. 3. Liber rationum, scriptura publica, monumentum litterarum, *tablette écrite, registre, affiche, table, archives de l'État*. Facere, conficere tabulas. In tabulas referre. Tabulas accepti proferre. Digerere, obsignare tabulas. 4. Geographica descriptio, *cartes géographiques*. Tabulæ Dicæarchi.

TĀBŪLĀRIUM, ĩi, n. *Les archives publiques, le dépôt des archives*. SYN. Locus, in quo tabulæ publicæ civitatis servantur.

TĀBŪLĀTIŌ, ōnis, f. *Assemblage des planches, boiserie, lambris, étage*. SYN. Tabularum constructio. USUS: Centones injecerunt, ne tela tabulationem perfringerent.

TĀBŪLĀTUM, i, n. *Plancher, étage*. USUS: Turrim quatuor tabulatorum constituit Cæsar.

TĀBUM, i, n. \* *Sang corrompu, venin, pus, corruption*. SYN. Sanies.

TĀCĒO, es, cŭi, cĭtum, ere, n. et a. 1. n. *Se taire, ne point parler*. 2. a. *Taire qqche*. SYN. Sileo, reticeo, conticeo, tacitum relinquo, silentio prætereo, supprimo. ADV. Arroganter, in perpetuum, insulse, nimium diu, pie, perpetuo, plane, recte, sapienter. PHRAS. 1. Ecquid taces? *Pourquoi gardez-vous le silence?* Quid te elinguem reddidit? Ecquid lingua obmutuit? Quid sibi vult hæc taciturnitas tua? quid hæras, quid dissimulas, quid tergiversaris? cur silentio uteris tam diuturno? Cur animi sensus nemini impertiris? Quid diutinum adeo silentium tenes? Cur consilia tua silentio premis? Quid tegis, occultas consilia tua? Cur vocem nullam mittis? Cur lingua consistit? Quæ res vocem tibi clausit, interdixit? Quid ita ad silentium obstinatus es? Quid sibi vult pertinax quod tenes silentium? 2. Tacebo de ea re, *je me tairai sur cela*. Verbum hac de re non faciam; sermonem hac de re nullum habebō; abstinebo me ab hujus rei sermone, silebo, præteribo; tacitus prætermittam; tacitus relinquam; silentio involvam, præteribo, percurram, prætermittam, prætervehar. Omittam ista; oratione mea non attingam; in oratione non ponentur. Cf. [Sileo](#), [Silentium](#). 3. Tacete, *silence*. Linguam comprimate, compescite; vocem nullam mittite; verbum ne facite; quiescite; loquacitatem continete; mutos vos volo et elingues; vox nulla vobis excidat. USUS: Diu de his rebus tacuerat.



TĀCĪTĒ, *Tacitement, sans parler; en secret, sans bruit*. SYN. Silentio, in sinu, suspenso gradu. USUS: Cum libere loqui non audeant, tacite rogant.

TĀCĪTURNĪTAS, ātis, f. *Silence, discrétion*. SYN. Silentium. EPITH. Annua, perpetua. USUS: Taciturnitas imitatur confessionem, *le silence ressemble à un aveu (qui ne dit mot, consent)*. Cf. [Silentium](#).

TĀCĪTURNUS, a, um, *Silencieux, taciturne, discret*. SYN. Tacitus. Cf. [Taceo](#).

TĀCĪTUS, a, um, p. *Ce qui est tû, ce qu'on tait, passé sous silence; a. Silencieux, discret*. SYN. Silens, obscurus, abditus, interior, prætermisus, compressus, non expressus. USUS: Nihil me mutum delectat, nihil tacitum. Tacito quodam sensu, sine arte aures judicant. Tacitum aliquid relinquere, præterire. Cf. [Prætereo](#), [Taceo](#).

TACTĪO, ōnis, f. *Action de toucher, attouchement*. SYN. Tactus. USUS: Voluptas oculorum, tactionum, saporum, *le plaisir de la vue, du toucher, du goût*.

TACTŪS, ūs, m. *Action de toucher, attouchement*. EPITH. Interior, intimus. USUS: Tactus fusus est per totum corpus, omnesque ictus nimiosque frigoris appulsus sentit, *le toucher est également répandu par tout le corps*. Ad tactum chordæ respondent, *les cordes résonnent sous la main qui les touche*. Quæ sub tactum vel aspectum cadunt.

TÆDA, æ, f. *Torche*. SYN. Fax. USUS: Agitari et terreri ardentibus furiarum tædis, *les torches ardentes des Furies*.

TÆDET, dūit vel sum est, ere, imp. *S'ennuyer, être ennuyé, fatigué, dégoûté*. SYN. Fastidio, fastidio est, tædium me capit. PHRAS. Tædet me ista toties audire, *je suis fatigué d'entendre toujours cela*. Fastidii delicatioris sum quam ut ista toties audire sustineam; fastidio quodam et satietate ab his rebus audiendis alienari me sentio; rerum notissimarum mirum quam pertæsum est; odio rerum tristissimarum teneor, capior; propius fastidium, quam desiderium fabulæ sunt istæ; tædium mihi jam afferunt res toties repetitæ; tædium me capit rerum toties auditarum. USUS: Prorsus vitæ tædet, ita sunt omnia omnium miseriarum plenissima. Cf. [Piget](#), [Tædium](#).

TÆDĪUM, ĩi, n. *Dégoût, ennui, lassitude, aversion*. SYN. Molestia, fastidium, satietas. PHRAS. Cavendum ne tædium capiat audientes, *il faut prendre garde d'ennuyer ses auditeurs*. Occurrendum satietati aurium;

fugienda aurium satietas; audiendi tædium varietate levandum est. Cavendum ne audiendi satietate expleantur audientes; ne oscitantem jam auditorem, loquentem cum altero, nonnunquam etiam circumferentem, (caput circumferentem,) fastidio et satietate prorsus abalienemus. USUS: Ejus sermo inconditus plurimum mihi tædium attulit. Magnum inde tædium cepi. Lectionis tædium varietate levare.

TĀLĀRIS, e, gen. com. *Relatif à la cheville du pied*. SYN. Ad talos usque demissus. USUS: Tunica talaris, *tunique longue, flottante, qui descend jusqu'à la cheville du pied*.

TĀLĀRĪUS, a, um, *Relatif aux dés*. Ludus talarius, *lieu où l'on joue aux dés*.

TĀLENTUM, i, n. *Talent, somme d'argent. Le talent attique valait 6000 drachmes, environ 5600 francs*. SYN. Argenti summa quæ pretium efficit sexcentorum fere coronatorum, si de talento attico sermo sit. (Talentum *pro naturæ aut ingenii dotibus, talent, capacité, vulg. est.*)

TĀLĪO, ōnis, f. *Talion, peine du talion, par ex.: Œil pour œil, dent pour dent*. USUS: Pœna talionis.

TĀLIS, e, gen. com. *Tel, telle; de telle et telle nature, pareil, semblable*. SYN. Hujusmodi, ejusmodi, ejusdemmodi, ejusdem generis, id genus, hujus exempli. USUS: Quales sumus, tales esse videamur.

TALPA, æ, f. *Taupe, animal*. USUS: Talpa cæcior.

TALUS, i, m. *Partie inférieure du pied, talon; dé oblong, rond de deux côtés et n'ayant ainsi que quatre côtés marqués*. SYN. Postremum cruris in quo os prope calcem eminet: *inde* os quatuor laterum, quo luditur. EPITH. Rectus. USUS: Purpura usque ad talos demissa. Talum jacere, talis ludere, *jouer aux dés*. Talus tibi recte cecidit.

TAM, *Autant, tellement, aussi, si*. SYN. Æque, adeo. USUS: Quid opus tam valde affirmare? Ego hæc tam esse quam audio non puto, *je ne crois pas qu'elles le soient (outrageantes) autant que je l'entends dire*. Tam tibi credo, sicut alteri nemini. Res tam maxime necessaria.

TAMDĪU, *Aussi longtemps*. SYN. Usque eo, tanto tempore, tantisper. USUS: Feram tamdiu quam ferre potero. Tamdiu requiesco, quam diu ad te scribo.

TĀMEN, *Cependant*. SYN. Attamen, verumtamen, nihilominus, certe. USUS: Tamen nihilo minus putabam.

TĀMETSI, *Quoique, bien que, encore que*. SYN. Etsi, quanquam, licet.

TANDEM, *Enfin*. SYN. Demum, aliquando, ad extremum, denique, ad ultimum. USUS: Tandem legi tuas litteras.

TĀNGO, is, tētīgi, tactum, ere, a. *Aborder, atteindre, parvenir, entrer*. SYN. Contingo, attingo. ADV. Leviter, modice. USUS: 1. In via quæ villam tangit. Simul ac tetigit provinciam. Genu terram tangere. 2. Indico, leviter tracto, leviter perturbo, *toucher, traiter, s'occuper de; émouvoir*. Leviter unumquodque tangam. Cura me illa, religio, earum rerum memoria tetigit. Minæ tuæ me parum tangunt. 3. Lædo, violo, *toucher, frapper, pousser*. Aliquem in convivio tangere. 4. Contracto, *toucher, manier*. Ulcus tangere. Rem acu tangere, rem ipsam putare, *mettre le doigt sur la chose, c. à d., deviner juste*.

TANQUAM, *Comme si, de même que*. SYN. Quasi, quodammodo ac, juxta ac, ut. USUS: Istum, tanquam si consul esset, salutavi. Tanquam domi meæ. Tanquam si res mea agatur. Cf. [Sicut](#).

TANTISPER, *Aussi longtemps, pendant ce temps-là*. USUS: Morare tantisper, dum defervescat hominis bilis.

TANTO, *Si longtemps*. USUS: Non tanto ante fugisset.

TANTŌPĒRE, *Tant, tellement*. USUS: Non hæc tantopere desiderarem.

TANTŪLUM, *Tant soit peu*. SYN. Nec digitum, nec digitum latum *vel* transversum; nec transversum unguem. USUS: Si quis tantulum de via deflecteret.

TANTŪLUS, a, um, *Si petit, si faible*. SYN. Tantillus. USUS: Vix huic tantulæ epistolæ tempus habui. Ex grano tantulo tanta arbor.

TANTUM, *Seulement*. SYN. Tantummodo, solum. USUS: 1. Non tantum parum commode, sed et turpiter. Tantum quod hominem non nominat. 2. Tam, ita, adeo, *tant, autant*. Id tantum abest ab officio, ut nihil sit officio magis contrarium. Tantum, quantum sat est.

TANTUMMŌDO, *Seulement*. SYN. Modo, duntaxat.

TANTUMDEM, *Autant*. USUS: Tantumdem populo dandum est, quantum.

TANTUS, a, um, *Aussi grand, aussi considérable*. SYN. Tam multus, tam magnus. USUS: Tantum studium posui. Tanta res tamque immensa. Alterum tantum, *une autre fois autant*.

TARDĒ, *Lentement, d'une manière tardive*. SYN. Sero. USUS: Litteræ ob longinquitatem tardissime ad nos perferuntur.

TARDĪTAS, ātis, f. *Lenteur, marche lente*. SYN. Cunctatio, mora, stupor. )( Celeritas. EPITH. Abiecta, considerata, contraria, odiosa, mollior. USUS: Cursu corrigere tarditatem. Ista legatio moram et tarditatem bello afferet. Considerata tarditate uteris. Plerisque in rebus tarditas et procrastinatio odiosa est. Tarditas ingenii, debilitas, stupor, *esprit lent, facultés bornées*.

TARDO, as, avi, atum, are. 1. a. *Retarder, causer du retard, arrêter*. 2. n. *Tarder, être en retard*. SYN. Moram interpono, moror, moram et tarditatem affero, cunctor, indormio, differo, moram traho. USUS: 1. Venti profectionem meam tardant. Ejus animum negligentia tardabat. Animos accusatorum tardare. 2. Moram traho, commoror, n. *tarder, être en retard*. Tardare et commorari te melius est. Cf. [Moror](#), [Mora](#).

TARDUS, a, um, *Lent à se mouvoir et à agir, tardif, paresseux*, SYN. Serus, cunctator. )( Citus, celer, expeditus, velox, incitatus. USUS: 1. Homo tardus et parum efficax Consideratus et lentus potius quam tardus. 2. Hebes, remissus, obtusus, parum efficax, *lourd d'esprit, borné, bouché*. Quis tam indocilis, tam tardi ingenii? Cf. [Segnis](#).

TAURUS, i, m. *Taureau, bœuf*. EPITH. Corniger, nobilis, optimus, truculentus. USUS: Taurus Phalaridis.

TECHNA, æ, f. *Ruse, fourberie, tromperie, artifice*. SYN. Ars, dolus, fraus artificiosa.

TECTĒ, *Secrètement, en cachette*. SYN. Obscure.

TECTŌRĪUM, īi, n. *Stuc, enduit de stuc, crépi*. SYN. Calx seu crusta inducta parieti. EPITH. Bellum, concinnum, novum, tantum, vetus. USUS: Columna ex qua tectorium vetus deletum sit.

TECTŌRĪUS, a, um, *Qui sert à revêtir les murs, le sol, etc.; de stuc, de crépi*. USUS: Exornare sepulcrum opere tectorio.

TECTUM, i, n. *Toit*. SYN. Pars summa domus, qua tegitur. )( Solum. EPITH. Absolutum, sartum integrumque; tecta cælata, firma, inaurata,

magnifica, marmorea, ebore fulgentia, misera, silvestria. PHRAS. Domum tecto spoliare, *enlever le toit d'une maison*. Domum detegere; nudare tectum; detrahare culmen domui; tectum diruere, demoliri. USUS: Porticus ad tectum prope pervenerat Tectum multorum fastigiorum. Multis locis ne tectum quidem accipio, sed in tabernaculo manendum est, *une demeure, un abri*. Vos in vestra tecta discedite, *rentres dans vos foyers*.

TECTUS, a, um, *Couvert, secret, caché, dissimulé*. SYN. Obscurus, occultus, defensus. )( Apertus. PHRAS. 1. Nullum delictum tectum esse diu potest, *aucun crime ne peut être longtemps caché*. Nullum facinus celari, velari, suppressi, silentio involvi, latere diu potest. Nullum facinus esse potest quin emanet pateat, in lucem prodeat, divulgetur aliquando. Cf. [Occultus](#), [Clam](#). USUS: 1. Bestiæ terra tectæ. Tectis verbis ad te scribo, *je vous écris à mots couverts*. 2. Taciturnus, *dissimulé, discret*. Quis illo consideratior, tectior, prudentior? 3. Defensus, *protégé, défendu*. Majores nostri leges et jura clarissimorum hominum auctoritate tecta esse voluerunt.

TEGMEN, ĩnis, n. *Couverture, enveloppe*. SYN. Tegumentum. EPITH. Durum, latum.

TĒGO, is, xi, ctum, ere, a. *Couvrir, recouvrir, envelopper*. SYN. Obduco, obnubo, obtendo, contego, velo, operio, occulto, vestio, convestio. )( Aperio. ADV. Nimium, diu, perspicue, undique. PHRAS. 1. Tegit ille scelera sua, *il cache ses crimes*. Libidines suas tenebricosa fronte et supercilio contegit, circumvestit sedulo, in operto habet; frontis integumento ad occultanda vitia sua utitur; insignem nequitiam frontis ac dissimulationis integumento velat; multis simulationum involucris, et quasi velis quibusdam sua scelera obtendit, *il déguise ses crimes de mille manières, les couvre de mille voiles*. 2. Non decet nos ista tegere, *il ne convient pas que nous dissimulions ces choses*. Non decet nos ista tenebris involvere, velle ut in tenebris jaceant, ut in tenebris condantur, ut in obscuro sint. Cf. [Abscondo](#), [Celo](#), [Occulto](#). USUS: 1. Suam prudentiam stultitiæ nomine tegere; suam sententiam tegere. 2. Excuso, defendo, *protéger, défendre*. Meam salutem suo præsidio et benevolentia textit.

TĒGŪLA, æ, f. *Tuile; toiture, toit*. USUS: Promitto tibi, si valebit, tegulam illum in Italia nullam relicturum, *pas même une tuile*. Quum tu tamen nocte socia per tegulas demitterere, *quand... tu te laissais glisser par le toit*.

TĒGŪMENTUM, i, n. *Couverture, enveloppe*. USUS: Quærere flagitiorum tegumenta, *voile*. Corporis tegumentum.

TĒLA, æ, *Tissu, toile*. USUS: 1. Telam texere, retexere. 2. TRANSL. Telam exordiri, rem aliquam incipere et aggredi, *commencer qqche, entreprendre une affaire*.

TELLUS, ūris, f. *Terre, globe terrestre*. EPITH. Infima, media. USUS: Tellus neque movetur, et infima est.

TĒLUM, i, n. *Arme pour combattre de loin, projectile, trait, javelot, flèche; arme offensive*. SYN. Jaculum, hasta, gladius, hostile ferrum. USUS: Telum in aliquem intendere, emittere, immittere, conjicere. Eo graviores habent emissiones tela, quo sunt contenta atque adducta magis. Erit id telum acerrimum ad omnes fortunæ impetus, *ce sera une arme très suffisante contre tous les assauts de la fortune*.

TĒMĒRĀRĪUS, a, um, *Inconsidéré, imprudent, déraisonnable*. SYN. Inconsideratus, præceps, nullius consilii. USUS: Ea sunt turbulenta, temeraria et periculosa consilia. Cæca et temeraria cupiditas. Cf. [Præceps](#), [Temere](#).

TEMERĒ, *Sans réflexion, à la légère, avec témérité; de soi-même, spontanément*. SYN. Inconsulto, inconsiderate, imprudenter, sine iudicio et modo, temeritate quadam; nulla ratione, casu; fortuito, fortuitu. PHRAS. 1. Nihil temere agit, *il ne fait rien de téméraire*. A reprehensione temeritatis longe abest; nunquam impetu aut temeritate, sed delectu et sapientia ducitur; non offert se ullis temeritatibus; minime præceps in consiliis aut devius est; nihil per incogitantiam, stulte, aut incaute, aut sine consilio suscipit; nunquam in præcipitia agitur consilia; nihil fortunæ permittit, omnia consilio. 2. Temere in res irruit, *il se mêle sans réflexion à toutes sortes d'affaires*. Sine recti pravique discrimine res quasvis aggreditur; aura, non consilio fertur; impetu magis quam consilio incurrit; cæcus et præceps fertur in res; cæca cupiditate rapitur ad aliquid; cæcus atque amens furore; cæcus amentia, crudelitate ac scelere fertur in rem; temeritatis inconsideratissimæ, dementissimæ plenus est; temeraria utitur ratione; amentissimus atque omnibus consiliis præceps ac devius est, sine iudicio, ratione; nullo adhibito consilio; per summam incogitantiam, per summam temeritatem in omnem se offert discriminis casum. 3. Temere credit, *il croit facilement*. Auditionem levem pro re comperta habet; rem credit de qua



nihil præter auditum habet; verba sibi dari facile patitur; credulum se præbet iis etiam quibus fidem et auctoritatem justa suspicio derogat. Cf. [Credo](#).  
USUS: Audacter hoc dico, non temere affirmo.

TĒMĒRITAS, ātis, f. *Irréflexion, étourderie, témérité*. SYN. Inconsiderantia. )( Sapientia, iudicium. EPITH. Admirabilis, furiosa, inconsideratissima ac dementissima, insignis, materna, summa, tribunitia, turbulenta, turpis, vitiosa. USUS: Genus inconsideratissimæ temeritatis. Errant qui temeritate et casu, non consilio agi, regi, administrari credunt omnia. Temeritas est florentis ætatis, prudentia senescentis, *la témérité est le propre du jeune âge*. Cf. [Imprudentia](#), [Temere](#).

TĒMĒTUM, i, n. *Breuvage capiteux, vin*. SYN. Vinum. USUS: Careant temeto mulieres.

TĒMO, ōnis, m. *Timon, flèche d'un char*.

TEMPĒRĀMENTUM, i, n. *Combinaison habile, juste mesure, juste proportion*. SYN. Temperatio, ratio. USUS: Inventum est temperamentum quo tenuiores ditioribus æquari se putarunt, *un tempérament fut trouvé par lequel les pauvres crurent devenir les égaux des plus riches*.

TEMPĒRANS, antis, omn. gen. *Qui garde la mesure, modéré, retenu, réservé, tempérant*. SYN. Contingens, moderatus, qui ab omni libidine se continet. )( Libidinosus. ADV. Late, juste. PHRAS. Homo est temperantissimus, *cet homme est très modéré*. Ab omni cupiditate longe remotus; ab omni cupiditate alienus; omnis cupiditatis expers; vir est in quo rationis in libidinem aliosque non rectos animi impetus firma et moderata dominatio cernitur; qui rebus in omnibus certum habet vitæ modum; qui frugi hominis et temperantis fungitur officio; qui victu cultuque corporis parabili ad implenda naturæ desideria defungitur; vir est in quo cum modestia certat frugalitas; qui salubri victu cultuque moderato temperantissime agit, qui modum omnibus in rebus servat, adhibet, tenet, retinet, moderationem adhibet. Vir frugi et in omnibus vitæ partibus moderatus, plenus pudoris, plenus officii et religionis. USUS: An temperantem eum dices, qui in aliqua libidine se continuerit, in aliqua se effuderit? *Appellerez-vous tempérant celui qui, se modérant dans une passion, s'abandonnera sans réserve à une autre?* Cf. [Modestus](#), [Moderatus](#).

TEMPĚRANTER, *Avec retenue, réserve*. USUS: Si temperantius egisset.

TEMPĚRANTĪA, æ, f. *Mesure, modération, tempérance*. SYN. Modestia, moderatio, frugalitas, continentia. USUS: Temperantia moderatrix omnium commotionum, inimica libidinum, in prætermittendis voluptatibus cernitur. Temperantia, cupiditatum moderatio rationi obediens, animi motus regit. Temperantia est sedatio perturbationum animi, et rerum modus. Novi ego temperantiam et moderationem naturæ tuæ, *je connais la mesure et la modération de ton caractère*. Cf. [Moderatio](#).

TEMPĚRĀTĒ, *Avec modération, retenue, réserve*. USUS: Temperate agere.

TEMPĚRĀTĪO, ōnis, f. *Proportion régulière, juste mesure, modération*. SYN. Temperamentum, moderatio. EPITH. Modica, sapiens, superior. USUS: Cœli, civitatis, juris temperatio, *température, climat, organisation politique*. Caloris temperatione semina oriuntur et augescunt. Sol, mens mundi et temperatio, *le soleil, âme et lien de l'univers*.

TEMPĚRĀTOR, ōris, m. *Celui qui organise, qui dispose, qui règle*. USUS: Temperator ille ac moderator hujus varietatis.

TEMPĚRĀTUS, a, um, *Modéré, posé, calme, tempéré*. SYN. Temperans, moderatus, modicus. )( Nimis incitatus. ADV. Utcumque. USUS: Temperati mores. Temperatis escis et potationibus uti. Oratio temperata numeris.

TEMPĚRO, as, avi, atum, are, a. et n. *Diriger, régler, organiser, se modérer, se contenir*. SYN. Moderor, rego, administro; temperationem facio, misceo. PHRAS. Vix mihi tempero, *je puis à peine résister au désir de....* Vix comprimor quin, etc.; vix me teneo; vix me contineo quin; vix possum animum vincere, vix me cohibeo. USUS: Lycurgus rempublicam optimis institutis et legibus temperavit. Amara risu, victoriam clementia temperare, *tempérer l'amertume par la gaieté, la victoire par la clémence*. Ab injuria, a maleficio temperare. Vix sibi temperat quin. Cf. [Moderor](#), [Coerceo](#), [Cohibeo](#).

TEMPESTAS, ātis, i. *Époque, temps; orage, tempête*. SYN. Tempus, status cœli, æris constitutio; turbo, procella. EPITH. Adversa, bona, calamitosa, civilis, horribilis, idonea, egregia; læta, sæva, serena, turbulenta, violenta, tetra, popularis, perfrigida. PHRAS. 1. Tempestas magna exorta est, *une violente tempête s'est élevée*. Coorta est tempestas maxima

cum magno fragore tonitribusque; fœda tempestas cum grandine ac tonitribus cœlo dejecta est; tanta vis tempestatis, imbris ac turbinis ferebatur, ut nulla unquam dies turbulentior fuerit; fœda tempestas nimbo denso omnia operuit, mare exasperavit fluctibus, omnia permiscuit; ingens repente commota, concitata tempestas est; erumpebant venti, sævi exsistebant turbines, fluctus ejiciebantur maximi; multis imbribus et prope intolerabili tempestate vexabamur. Vento mixtus imber ferebatur in ora, ut jam spiritum prope intercludere, nec reciprocare animam sineret; tum vero ingenti sono cœlum strepere, et inter horrendos fragores micare ignes, donec effuso imbre creberrimaque grandine obruerentur omnia. Ab omni parte cœli emicabant fulgura, et nunc internitente luce, nunc condita, non oculos modo, sed etiam animos terrebant. Erat prope continuus cœli fragor, et passim cadentium fulminum species visebatur, dum repente imber grandinem incutiens torrentis modo effunderetur. 2. In mari tempestas fœda exorta est, *une tempête épouvantable régnait sur la mer*. Spissæ se cœlo nubes intendebant, et quidquid lucis intermicabat, effusa caligine extinctum est; tum inhorrescens mare paulatim levare, deinde acriori vento concitatum fluctus cingere, et inter se navigia collidere, ut scissis repente triremium vinculis ruere tabulata et cum ingenti fragore in profundum secum trahere quidquid erat vectorum, inciperent. Interea atro nubium globo effusa grando cum ingenti fragore cœli tonitribusque, ac fulminibus præstringentibus aciem oculorum, omne dehinc cœlum et mare in austrum cessit, qui immenso nubium tractu validus rapuit disjecitque naves. Vehemens primum ingruerat ventus, isque cum fulgetris et cœli fragore, tetraque ac minaci nubium vi, tum inhorrescens mare paulatim attolli majoresque in momenta cingere fluctus, qui violentis ab omni parte exasperati flatibus quassatæ jam navis in perniciem conspirabant. Tum vero non per gradus, ut solet, tempestas intumuit, sed direptus subito aer ita miscuit maria, ut artem mox a principio, et spem nautis eriperet. Coire paulatim nubes, sonare cœlum, micare ignes, ruere noctem videbamus; præliabantur venti, surgebant undæ crebrisque fluctibus navem oppugnabant. Principio nigrescere ac condensari nubes, solis aspectus adimi; tenebris conduplicatis inhorrere omnia, ut cæca quadam nocte obsessi oppressique videremur; cœlum tonitribus dat mugitus ingentes, concursu conflictuque nubium fulgura et fulgetra ingeminant, atque in illa opaca caligine funestam nobis lucem præbent; glomerabant horrendam grandinem venti, imbresque densissimi, qui ad concitandum æquor sic incubuerant, ut illud ab imis

sedibus eversuros putares; totum cœlum in mare descendere omniaque inter se elementa permisceri atque confundi crederes; volvebantur aquarum montes, crescebatque magis semper ac magis tempestas, et decumanis fluctibus, terribili procellæ fremitu navis latera feriebat. Immutata repente maris fides est, nam præter disturbatum procellis aerem et furentium ventorum violentiam, ex obliquo mare miscentem, etiam nubes, æstivis caloribus incensæ, inter se collidebantur, creberrimoque ruptæ tonitru, fragoribus aures, tumultu pontum ac cœlum, fulgurum jactu oculos animosque confundebant; cumque procella nimbos impelleret, nubes præcipiti ruina fractæ tam densis imbribus descendebant, ut torrentes ac nova quasi maria effundere viderentur. USUS: 1. Qua tempestate Græci florebat. 2. Turbo, procella, *orage, tempête, intempérie*. Imbres, nimbi, turbines cæteræque tempestates. Tempestate jactari, abripi, everti. 3. TRANSL. Ætumnæ, calamitas, tempus miserum, *trouble, désastre, tempête, calamité, malheur*. Tempestas in me coorta, commota, concitata est. Impendentem reipublicæ tempestatem dudum prospexi. Hac populi tempestate jactamur. Turbulentissimæ huic tempestati cedendum. Tempestate reipublicæ detineri, in portum rejici. Mutata sedataque hac reipublicæ tempestate. Tu procella patriæ, turbo ac tempestas pacis. 4. Æris ac temporis constitutio, cœli status, *temps, température*. Tempestatem idoneam nancisci, habere. Tempestate bona conscendere, solvere, navigare. Cf. [Serenus](#).

TEMPESTĪVĒ, *A temps, à propos, au bon moment*. SYN. Opportune, in tempore, mature, in loco, commodum, opportuno tempore, optima opportunitate.

TEMPESTĪVITAS, ātis, f. *Temps propre, temps opportun ou favorable*. SYN. Opportunitas. USUS: Sua cuique parti ætatis tempestivitas est data, *chaque âge a son caractère particulier*.

TEMPESTĪVUS, a, um, *Qui arrive à propos, en son temps; prématuré, précocé*. SYN. Opportunus. USUS: Mari ad navigandum nondum tempestivo solvit. Tempestivi fructus. Convivia tempestiva. Cf. [Opportunus](#).

TEMPLUM, i, n. *Temple, lieu consacré, lieu saint*. SYN. Ædes sacra, locus sacer, domicilium divinum; fanum, delubrum; sacrarium. EPITH. Amplissimum, antiquum, sanctum et religiosum, auguratum, augustissimum clarissimum, egregium, pulcherrimum et

magnificentissimum. Opere nobilissimum, religione sanctissimum. PHRAS. 1. Templum ibi est valde celebre, *il y a ici un temple très célèbre*. Ædes DEO sacra ibi est, magnis populorum concursibus celebrata. Sedes ibi Deo consecrata est advenarum frequentia insignis; inclitum ibi divitiis et sanctitate templum est. Templum ibi visitur advenarum concursu imprimis nobile ac celebratum. Templum ibi est opere nobilissimum, religione sanctissimum. Antiquum augustissimumque ibi templum est; augustissima Numini dicata ibi domus est. 2. Tempia visitare, *visiter les églises*. Religionis causa celeberrima urbis templa obire; loca sanctimonia inclita veteri religione visere; loca sacra et cœlestibus prodigiis illustrata, nobilitata, inclita venerari. USUS: Tempia publice vota et dedicata. Sanctissimarum et antiquissimarum religionum templum.

TEMPUS, ōris, n. *Temps, époque*. SYN. Temporis status, forma, ratio, varietas, cursus, inclinatio, perturbatio; tempestas, ævum; sæculum. PHRAS. 1. Tempore minime opportuno reverteris, *vous revenez à un moment tout à fait défavorable*. Alieno tempore reverteris; in alienum tempus cadit reditus tuus; reditum tuum ratio temporis haud sane probat; si rationem temporis spectasses, redeundi consilium non suscepisses, aut susceptum abjecisses, ineptum, aversum a ratione plane stultum judicasses; revertendi maturitas nondum erat 2. Nemini bene est tempore tam misero, *dans ces temps malheureux tout le monde a qqche à souffrir*. Nemo est cui recte sit hoc miserrimo temporum statu; in tanta temporum acerbitate, tristitia, calamitate, atrocitate, iniquitate, injuria; in tam iniqua, dura, adversa temporum ratione, in tam infelici temporum conditione; in hac temporum perturbatione, in his omni calamitate, omni scelere ac flagitio refertis temporibus; in hac omnium rerum perturbatione; in hac malorum colluvie; in hac non modo virtutum, verum etiam doctrinarum pernicie; his miserrimis temporibus; his tam miseris, infaustis, iniquis, perditis temporibus; his tam alienis ab omni virtute, a bonis artibus, ab omni vivendi ratione ac ordine temporibus. 3. Tempore felici amicis abundamus, *dans le temps de la félicité, nous avons beaucoup d'amis*. Prosperis temporibus; in prospera fortuna; in secunda, læta, felici, optima fortuna; rebus ad voluntatem fluentibus; cum rebus omnibus belle est; cum omnia facillimo cursu procedunt; optimis, lætissimis temporibus amicorum turba circumsepti sumus. 4. Tempus breve admodum indulges, *vous accordez un temps beaucoup trop court*. Tempus perexiguum præfigis; exiguum temporis usuram concedis; in horæ unius circulum me cogis; spatium

agendæ rei das perexiguum; angustis terminis concludis. 5. Tempus non habeo ad scribendum, *je n'ai pas le temps d'écrire*. Tempore excludor ad scribendum; multæ quæ me circumstant occupationes spatium non dant, relinquunt scribendi; temporis angustiis, temporibus excludor ascribendo; otium, spatium non est scribendi; temporis nihil est quod a reliquis negotiis possit subtrahi ad scribendum; quod eripi tot occupationibus possit; scribere per quotidianas confertasque occupationes non licet; temporis nihil vacat, nihil reliquum est ad scribendum; quotidianæ occupationes tempus omne mihi eripiunt. 6. Tempori servire sapientis est, *le sage sait se plier aux circonstances*. Consulere temporibus, necessitati parere; rationem temporis habere; res ad tempus accommodare; servire, inservire, cedere, assentiri temporis; parere temporis; scenæ servire nec sapiens interdum refugit. 7. Tempus omne in litteris consumo, *je passe tout mon temps dans l'étude des lettres*. In bonis litteris tempus omne pono, traduco, tero, contero; tempus omne bonis litteris do, transcribo; otium quod nactus sum in bonis litteris tero; diem legendo scribendoque condo; vitam, ætatem doctrinarum studiis contero. 8. (Cum tempore, VULG.), *avec le temps, à temps*. Tempore suo; dato tempore, annis venientibus; procedente tempore; olim. 9. Nondum tempus est, *il n'est pas encore temps*. Immatura res agitur; nondum habet maturitatem res suam. 10. Ubi tempus erit, faciam, *je le ferai, dès qu'il sera temps*. Ubi res et ratio postulabit; ubi locus agendæ rei datus fuerit; ubi tempus agendæ rei stabit, faciam quæ cupit; quæ cupis, in loco, suo tempore perficiam. USUS: Tempus alicui ad colloquium dare, constituere, designare, *indiquer, assigner un moment*. Appropinquat, venit, accedit tempus rem exsequendi; tempus est ut rem exsequamur, *il est temps de faire cela*. In quæ reipublicæ tempora incidimus, incurrimus, *se trouver*. Adeundi aliquem tempus scite capere, arripere, observare, *saisir l'occasion, le moment*. Ad litteras scribendas vix mihi tempus sumo, habeo, nanciscor, *prendre, trouver à peine le temps*. Tempus in aliqua re pono, tero, contero, *passer le temps*. Frustra tempus perdere, *prendre son temps*. Nugis tempus eximere, *tuer le temps*. Tempus omittere, dimittere, prætermittere, *laisser échapper le moment*. Abiit, præteriit tempus illud, *le temps est passé*. Nec revocari, nec recuperari amissum tempus potest, *racheter, retrouver le temps perdu*. Temporis causa facere aliquid, *faire qqche à cause des circonstances*. Tempore, in tempore, ad tempus venire, *dans le temps convenable, en temps opportun; à temps, à propos*. Ab eo tempore, ex eo tempore declinare cœperunt omnia, *à partir de cette époque*. Coluntur



duntaxat ad tempus, *seulement pour un temps*. Dux ad tempus lectus, *général choisi temporairement*. Interjecto haud longo tempore, *peu de temps s'étant écoulé*. Multum temporis intercesserat, *beaucoup de temps s'était écoulé*.

TĒMŪLENTUS, a, um, *Ivre, en état d'ivresse*. RAD. Temetum. SYN. Ebrius, ebriosus. Cf. [Ebrius](#), [Vinolentus](#).

TĒNĀCĪTAS, ātis, f. *Force avec laquelle on tient ou retient*. USUS: Aves quædam unguium tenacitate cibum capiunt. Cf. [Avaritia](#).

TĒNAX, ācis, omn. gen. *Économe, avare; qui retient fortement, tenace, attaché à*. SYN. Parcus, retinens. PHRAS. Propositi tenax est, *il est tenace dans ses idées*. A suscepta sententia dimoveri, averti non potest; a sententia nec transversum unguem deflectit; in suscepto consilio perstat; consilium non mutat, sua in sententia constat. USUS: Parcus et tenax. Cf. [Parcus](#).

TENDĪCŪLÆ, ārum, f. pl. *Petit filet, petit piège*. SYN. Laquei, retia. USUS: Aucupia verborum et litterarum tendiculæ.

TENDO, is, tētendi, tensum, ere, a. et n. *Tendre, se diriger vers, avoir tel ou tel but*. SYN. Aliquid cogito, ad aliquid aspiro. USUS: Ad consulatum tendere. Hæc jam habebamus, ad illa nunc acri tendamus animo. 2. Extendo, porrigo, *tendre, présenter*. Græcia tendit dextram Italiæ, *la Grèce tend la main à l'Italie*. 3. Molior, *tendre, préparer*. Insidias alicui tendere. Adversus aliquem pertinaciter tendere. 4. Fundo, diffundo, *répandre*. Animum autem per totum corpus tetendit. 5. Eo, contendo, peto, *diriger ses pas, sa course vers, voyager, aller*. Romam, aliquo suum cursum tetendit. Sententiæ in diversum tendebant. 6. Tentoria figo, *dresser les tentes, camper*. Tendere, simpl.

TĒNĒBRÆ, ārum, f. pl. *Obscurité, ténèbres*. SYN. Obscuritas, caligo, nox. )( Lux. EPITH. Æternæ, crassæ, diurnæ, intimæ, magnæ, opacæ, tetræ et quasi perpetuæ. PHRAS. Tenebræ media die factæ sunt, *au milieu du jour, l'obscurité enveloppa la terre*. Umbra nocti similis premebat terrain; nox cælo obducta lucem condidit, suppressit; lux ipsa solis crassis occultata et circumfusa tenebris latebat; quidquid lucis internitebat, offusa caligine extinctum est; spissæ repente tenebræ lucem supprimebant. USUS: Tanquam si reipublicæ offusa sempiterna nox esset, ita in tenebris jacebant miscebanturque omnia. Ex caligine et tenebris in lucem respicere cœpit

respublica. Obscuram familiam e tenebris in lucem vocare. Afferre, obducere, offundere tenebras rei. In tenebras deprimi. In tenebris jacere. Philosophia ab animo caliginem et tenebras dispellit. Luce non tenebris rediit, *il revint de jour et non de nuit*.

TĒNĒBRĪCŌSUS, a, um, *Obscur, ténébreux, secret*. SYN. Obscurus. USUS: Sensus tenebricosus. Libidines tenebricosæ. Tempus reipublicæ tenebricosissimum. Cf. [Obscurus](#).

TĒNĒO, es, ūi, tentum, ere, a. *Retenir, conserver*. SYN. Retineo. ADV. Acutissime, ægre, copiosissime, diligenter, diu, facile, firmiter, maxime, mordicus, necessario, omnino, bene, plane, postremo, præclare, probe, summe, jam ante, aliquando, coram, manifesto, undique. USUS: 1. Cursum suum tenere; dignitatem, morem, gravitatem, statum et instituta sua tenere. Locum urbis principem, gubernacula imperii, summam reipublicæ, provinciam tenere. Gratiam alicujus, rei alicujus memoriam tenere. 2. Adstringo, obligo, *retenir, enchaîner, obliger*. Voto, promisso, religione, lege, jurejurando teneri. 3. Obtineo, *posséder, occuper*. Qui mare tenet, rerum potitur. Civitatem servitute oppressam tenere. Dominatu unius omnia tenentur. Causam tenuit, obtinuit. 4. Agnosco, assequor, intelligo, *comprendre, posséder, connaître*. Probe rem teneo. Teneo voluntatem tuam. Aliquid animo tenere. 5. Habeo, *avoir*. Tenere animum attentum ad aliquid. Tenere exercitum, fiduciam. 6. Deprehendo, circumvenio, *prendre, surprendre*. Tenetur in manifesto crimine. Manibus rem teneo; tenemur undique, non elabemur. 7. Cohibeo, *retenir, comprimer*. In tanto dolore lacrimas tamen tenui. Iram non tenui quin erumperem. Vix risum tenui. 8. Moveo, afficio, impello, *être poussé, animé*. Desiderio, spe, verecundia, studio rei alicujus, morbo, otio, ludis, etc. tenetur. 9. Conservo, *retenir, conserver*. Domum totam amicitia devinctam teneo. 10. Moror, detineo, *retenir*. Tempestas biduum me tenuit. Sermone hominem in multam noctam tenui. 11. Contineo, *se tenir*. Domi se, suis finibus se, aliquem in custodia tenuit. Vix teneor quin. Vix me teneo quin. (Tenet mecum, *vulg. est*), *il est avec moi, de mon parti*. Latine: Mecum stat, in meis partibus stat; stat a me; mecum facit; meis partibus studet; mecum sentit.

TĒNER, ěra, ěrum, *Tendre, mou, souple, délicat*. SYN. Mollis, tractabilis. )( Durus. USUS: Nihil tam tenerum, neque tam flexibile, neque quod facilius sequatur quocumque torqueas, quocumque ducas. Oratio mollis et tenera. Animo mihi videris teneriore. Cf. [Mollis](#).

TĚNĚŘITAS, ātis, f. *Délicatesse, mollesse*. SYN. Mollities.

TĚNĚŘITŪDO, ĩnis, f. *Tendreté, qualité de ce qui est tendre*. USUS: Si siccitates sunt et terra teneritudinem habet, *si la terre est molle*.

TĚNOR, ōris, m. *Cours non interrompu, continuité*. SYN. Æquabilis ratio, cursus. USUS: Is (stilus medius) uno tenore, ut aiunt, in dicendo fluit, *ce style tempéré coule uniformément*. (Litteras hujus tenoris scribere, *vulg. est*), *écrire une lettre à peu près en ces termes*. Latine: In hanc sententiam, rationem scribere litteras.

TENTĀBUNDUS, a, um, *Qui essaye, qui tente*. USUS: Ventum ad angustam rupem, ut ægre expeditus miles tentabundus, manibusque virgulta retinens se demitteret.

TENTĀTĪO, ōnis, f. *Attaque, atteinte de maladie*. SYN. Commotiuncula. USUS: Valetudinem tuam et a vetere morbo, et a novis tentationibus confirmatam gaudeo. 2. *Essai, tentative*. Ægre Hortensius pati, tentationem eam credens esse perseverantiæ suæ. Cf. [Consentio tentationi](#).

TENTĀTOR, ōris, m. *Celui qui tente*.

TENTO, as, avi, atum, are, a. *Attaquer, assaillir; éprouver, essayer*. SYN. Attento, periclitor, conor, periculum facio. PHRAS. Omnia tentabo, *je tenterai tous les moyens*. Vias omnes persequar, quibus putabo ad id quod volo, posse perveniri; nihil erit in quo acquiescam; odorabor omnia, quam potero, sagacissime; animum versabo in omnes partes, agitabo, omniumque animos tentabo; sensus omnium mentesque degustabo, explorabo; nihil ad summam diligentiam mihi faciam reliqui; ad omnia nitar; omnem lapidem movebo; ad vim etiam et armatas preces animum convertam. USUS: Tentare leviter aliquem, quo animo ferat aliquid. Prælio belli fortunam tentare, experiri. Aliquem donis, spe, metu, armis tentare. Morbo tentari. Manu, pede aquæ frigus tentare. Cf. [Experior](#).

TENTŌRĪUM, ĩi, n. *Tente*. SYN. Tabernaculum militum.

TĚNŪIS, e, gen. com. *Mince, fin, délié, petit, chétif, mesquin; peu considérable; misérable*. SYN. Exilis, minimi momenti, subtilis; parum locuples. )( Crassus, locuples. PHRAS. Homines tenues, *hommes du commun, de la basse classe*. Obscuro loco nati; animo et fortuna imbecilliores; ordinis tenuioris homines; infimo loco nati; humili fortuna orti, nullius nominis aut dignitatis; terræ filii; inferius genus hominum; qui

in obscuro vitam agunt; obscuri inter populares generis. Cf. [Vilis](#), [Humilis](#), [Abjectus](#). USUS: 1. Tenuē cœlum, *ciel limpide*. Auctoritas tenuis. In tenuissimis ac minutissimis rebus sæpe labimur. Patrimonium tenue. Tenuis aqua vadum alibi aperiebat. 2. Pauper, vilis, obscurus, humilis, *pauvre, vil, obscur, misérable*. Cui tenues opes, nullæ facultates, exiguæ amicorum copię. Ordinis tenuioris homo. Tenuem victum anteferre copioso. 3. Gracilis, *maigre, grêle, fluet*. Corpusculo tenui.

TĚNŮITAS, ātis, f. *Ténuité, finesse, délicatesse, petitesse*. SYN. Gracilitas. USUS: 1. Quosdam corporum tenuitas ipsa delectat. 2. Subtilitas, *subtilité*. Tanta est animi tenuitas, ut fugiat aciem, *l'âme est d'une nature tellement subtile, déliée, qu'elle échappe à la vue*. 3. Paupertas, *pauvreté, dénûment*. Ex meis angustiis illius sustento tenuitatem. Cf. [Vilitas](#).

TĚNŮITER, *Petitement; d'une manière fine, subtile*. SYN. Anguste, presse, philosophorum more. )( Copiose. USUS: Tenuius, subtilius et acutius tractare.

TĚNUS, *Jusque*. USUS: Aurium tenuis. Verbo tenuis, *en paroles seulement, nominalement*.

TĚPĚFĀCĬO, is, fēcī, factum, ere, a. *Faire tiédir, échauffer*. SYN. Calefacio.

TĚPESCO, is, pŭi, escere, n. *Devenir tiède*. PHRAS. Tepescere cœpit in spiritu, *il commença à perdre de son ardeur, de sa ferveur*. Spiritus fervor in illo, quasi frigida effusa aqua restinctus est; ardor primus virtutis exstinctus est; a religione officii declinavit; ardorem refrigescere passus est. Ardor remisit, refrixit, deferbuit; oblanguit fervor ille ex diuturna meditatione conceptus et sensim evanescere cœpit. USUS: Maria agitata ventis tepescunt.

TĚPĬDUS, a, um, *Tiède*. USUS: Tepidus vapor. Cf. [Remissus](#).

TĚPOR, ōris, m. *Tiédeur*. SYN. Moderatus calor. EPITH. Externus, modicus. USUS: Tepor excitatus. Modico tepore calet.

TER, *Trois fois*. Ter decies, *trente fois*.

TĚRĚBRA, æ, f. *Foret, vrille, tarière*. SYN. Instrumentum, quo ligna perforantur.

TĚRĚBRO, as, avi, atum, are, a. *Percer, forer, trouver*.

TĚRES, ětis, com. gen. *Arrondi, fait au tour, poli; fin, délicat*. SYN. Rotundus; acer. USUS: Plena et teres oratio. Atticorum teretes aures.

TERGĬVERSĀTĬO, ōnis, f. *Tergiversation, subterfuge*. SYN. Recusatio. USUS: Quid ergo erat moræ et tergiversationis?

TERGĬVERSOR, aris, atus sum, ari, d. *Tergiverser, user de détours, éluder*. SYN. Refugio. USUS: Invitum, æstuantem et tergiversantem ad dicendum coegi. Quid taces? quid dissimulas? quid tergiversaris? Non est locus ad tergiversandum. Cf. [Nolo](#), [Invitus](#), [Moror](#).

TERGO, is, *vel* ěo, es, si, sum, ere, a. *Essuyer, frotter, nettoyer*. SYN. Abstergo. USUS: Qui tergunt, qui ungunt, verrunt.

TERGUM, i, n. *Dos*. SYN. Aversa pars corporis tota. USUS: A tergo adoriri aliquem. Terga vertere, in fugam abire, *tourner le dos, prendre la fuite*. Hostem a tergo interclusum relinquere. Insequitur nos a tergo senectus, nec opinantes assequitur. Ab tergo se objicere.

TERMĬNĀTĬO, ōnis, f. *Délimitation, définition*. SYN. Finis, mensura, modus. USUS: Versus inventus est terminatione aurium, *par la délimitation qu'assigne l'oreille à la mesure du vers*. Terminatio rerum expetendarum exposita, *après avoir exposé à quoi se réduisent les vœux de la nature*.

TERMĬNO, as, avi, atum, are, a. *Fixer, déterminer; finir, borner, délimiter*. SYN. Determino, concludo, laudo, definio; regionibus aliquibus circumscribo, definio. USUS: Imperium Rom. non terra, sed cœli regionibus terminatur. Iisdem finibus vitam et gloriam terminare. Epicurus bona voluptate terminavit. Verba melius terminantur ac cadunt in syllabas longiores. Cf. [Finio](#).

TERMĬNUS, i, m. *Borne, limite, terme*. SYN. Finis, regio. EPITH. Certi, modici. USUS: Jus suum nullis terminis ac finibus circumscribere, definire. Termini quos Socrates pandit et constituit. Certos mihi fines, cancellos, terminos ipse constituam, extra quos non egrediar. Cf. [Finis](#).

TERNI, æ, a, *Trois par trois; qui sont trois, au nombre de trois*. USUS: Terna, aut bina, aut singula etiam verba dicere.

TĚRO, is, trĭvi, trĭtum, ere, a. *User, consumer, employer, perdre*. SYN. Contero, consumo, mollio. USUS: Terere tempus, ætatem nugis. Verbum vulgari sermone tritum, *langage, terme commun, trivial*.

TERRA, æ, f. *La terre, le globe terrestre, le monde, l'univers*. SYN. Globus terræ, medius mundi locus, orbis terræ, humus, tellus, solum. EPITH. Altrix, beata, effectrix, fecunda, foeta, horrida, hostilis, immanis, immobilis, infirma, ingrata, lata, mater omnium, media, misera, parva, solida, globosa, tota, vestita floribus, universa, aliena, aspera, continens, disjuncta, mortifera. USUS: 1. Terra mater omnium, vestita floribus, herbis, arboribus. Conquirere aliquem terra marique. Romam terra petere, *aller à Rome par terre*. A terra solvere; navim ad terram deligare. Ad terram aliquid abjicere, affligere. Terram aratro proscindere, discindere, subigere. 2. Orbis, *la terre, le monde, l'univers*. Homini nihil in terris simile. 3. Regio, *terre, pays, contrée, région*. In terra hostili. Ex ultimis terris protectus. Nostra sunt maria et terræ.

TERRÆ MŌTŪS, ūs, m. *Tremblement de terre*. EPITH. Horribilis, magnus, usitatus. PHRAS. Magnus terræ motus in Sicilia fuit, *il y eut en Sicile un violent tremblement de terre*. Sicilia magnis terræ motibus conquassata est, contremuit; in Sicilia terra per plures dies movit horrendum in modum; terra ingenti motu contremuit, ut non moveri, sed everti crederentur omnia. Sicilia magnis terræ motibus concussa est, adeo ut in agris tecta corruerent, multarum urbium magnæ partes prosternerentur, cursu rapido averterentur amnes, montes lapsu ingenti proruerentur, ventis per cava terræ citatis, rupti montes tumulique subsiderent. Terræ motus Siciliam maxime quatiebat; multa tum oppida corruere, multis locis labes facta, terræ desedere, flumina in contrarias partes fluxere; nutabat perpetuo solum, frequenter etiam subsultabat, tanto impetu ac fragore, ut urbes ac oppida suis divellendas sedibus putaremus, nec quisquam tam saxeus esset pectoris, quin saxis terraque rementibus contremisceret. USUS: Animi terræ motibus ac pestilentiae vastitate maxime terrentur. Terræ motus factus.

TERRĒNUS, a, um, *Formé de terre; terrestre*. SYN. Terrestris. USUS: Humor maritimus et terrenus. Terrenis et concretis corporibus sunt intersepta. Corpora nostra terreno principiorum genere sunt confecta. Bestiarum terrenæ sunt aliæ, partim aquatiles, *parmi les animaux, les uns sont terrestres, vivent sur la terre, les autres sont aquatiques, vivent dans l'eau*. Cf. [Mundanus](#).

TERRĒO, es, ūi, ĭtum, ere, a. *Effrayer, épouvanter*. SYN. Terrorem affero, infero, injicio; metum affero, infero, facio. ADV. Minaciter, vehementius. PHRAS. 1. Res ea vehementer nos terruit, *cette chose nous a fortement*



*effrayés*. Animos terruit, formidine oppressit; perculit nos ea res, id fulmen, ejus vocis terror vehementer; percussit nos vox ea, inque animis auribusque omnium adhuc versatur? magnum ea res metum incussit; multum trepidationis fecit; terrorem subita res præbuit, excivit et repentino pavore pene nos exanimavit; ea res subitum terrorem effudit; metu nos territavit; in timorem dedit; animos graviter percussit; ea res terrorem iniecit; trepidationem iniecit animis; terroris mutui nos implevit; metum, terrorem incussit omnibus; pavorem offudit mentibus; pavorem iniecit; terrorem nobis ingentem obtulit; formidinis nos implevit; terrore animos fregit oppressitque; in metum nos adduxit; metum objecit, incussit; metu nos affecit; animos in terrorem coniecit; timore mentes omnium nostrum præpedivit; religionem et formidinem incussit; periculi species animos hominum horrore perstrinxit, perfudit, pavore implevit, exanimavit. 2. Magnopere territi sumus, *nous fûmes tout à fait épouvantés*. Novo quodam terrore ac metu permoti, concitati, obstupefacti, perterriti, perculsi fuimus. Lingua obmutuit, manus obtorpuit, mente debilitata metu concidimus, toto corpore perhorruimus. Nemo fuit tanta confidentia quin timido sanguis refugeret et metu exalbesceret. Ultimo metu perfusi sumus tot terroribus undique ostentatis. Perlatus est ad omnes terror. Circumfuso undique pavor ita obtorpuimus, ut nemo dicere quod in rem esset, nemo audire posset. Præsens timor adeo animos omnium occupaverat, ut prope alienata mente, obcæcati metu et terrore nobis ipsis excideremus. Trepidatum repente, omnium pectora occulto metu pervadente, sic ut vox omnes ac sanguis deficeret. 3. Territi hostes in fugam sedant, *les ennemis épouvantés prennent la fuite*. Hostes pavore perculsi; vano timore perfusi; metu subacti; multiplici terrore perculsi, circumventi; tantis terroribus vexati, ancipite circumstante metu in fugam se conjiciunt; terror incussus hostes per tota castra trepidos agit. Cf. [Timeo](#). USUS: Non me terrent ista. Suæ quemque conscientiae animi terrent.

TERRESTRIS, e, gen. com. *Qui vit sur la terre, terrestre*. SYN. Terrenus. USUS: Terrestris præsidium.

TERRIBILIS, e, gen. com., *Terrible, effrayant*. SYN. Horribilis, horrendus. USUS: Vultus terribiles et ardore animi micantes. Pompeii virtus terribior Romanis quam exteris gentibus, *la valeur de Pompée était plus redoutable pour les Romains que pour les nations étrangères*. Cf. [Terror](#), [Terreo](#).

TERRĪCŪLA, ōrum, n. pl. \* *Épouvantail, fantôme*. SYN. Quod terrorem injicit.

TERRĪFĪCUS, a, um, *Effrayant, terrible*. SYN. Quod terrorem incutit. Cf. [Terribilis](#).

TERRĪTŌRĪUM, īi, n. *Territoire*. SYN. Terra, ager. EPITH. Atriale. USUS: Florentis coloniæ territorium minuitur.

TERROR, ōris, m. *Terreur, effroi, épouvante*. SYN. Minæ. EPITH. Barbarus, inanis verborum, immanis, implacabilis, militaris, nocturnus, novus, sempiternus, summus, tantus, tribunitius, mirus, mediocris. USUS: Terrores minasque jacere, spargere, jactare, *épouvanter, répandre l'effroi*. Is nuntius magnum nobis terrorem obtulit, attulit, intulit, incussit, injecit, magno terrori fuit, *glacer d'effroi*. Terrorem addere, admove, *augmenter l'épouvante*. Si quid increpet terroris, *si quelque effroi se fait jour*. Anceps terror circumstabat, *une terreur secrète nous environnait*. Terrorem illatum reddere, *rendre l'effroi causé*. Firmare ex terrore hominem metuque liberare, *délivrer qqn de son épouvante, le rassurer*. Cf. [Terreo](#).

TERTĪĀNUS, a, um, *Relatif au troisième*. USUS: Febres tertianæ, *fièvre tierce, qui revient tous les trois jours*.

TERTĪO, *Pour la troisième fois*. USUS: Iterum ac tertio.

TERTĪUS, a, um, *Troisième*.

TĒRUNCĪUS, īi, m. *Quart de l'as*. SYN. Nummulus. USUS: Ne teruncii quidem sumptus mea causa factus est, *dépense d'un liard, d'un denier*.

TESSĒRA, æ, f. *Dé à jouer, marqué sur les 6 côtés; mot d'ordre; signe d'hospitalité*. SYN. Talus. USUS: Nobis senibus de lusionibus multis talos relinquunt, et tesseras. Quid enim est sors? idem propemodum, quod micare, quod talos facere, quod tesseras, *jouer à la mourre, aux dés, aux tessères*.

TESTA, æ, f. *Vase de terre cuite; coquille*. SYN. Concha, vas fictile. EPITH. Nativa.

1. TESTĀMENTĀRĪUS, īi, m. *Rédacteur d'un testament*. SYN. Subjector testamentorum.

2. TESTĀMENTĀRĪUS, a, um, *De testament, testamentaire*. USUS: Lex testamentaria.

TESTĀMENTUM, i, n. *Testament*. SYN. Suprema voluntas; voluntatis nostrae justa sententia de eo quod post mortem nostram fieri voluerimus. EPITH. Falsum, firmissimum, non improbum, non inofficiosum, non inhumanum, irritum, ruptum, ratum. USUS: Testamentum facere, conscribere, componere, obsignare; testamento aliquid alicui relinquere. Testamentum falsum supponere; testamentum subjicere. Nefas est testamenta mutare, rumpere, inducere, irrita facere et voluntates mortuorum evertere. Qui factionem testamenti non habuerit. Cf. [Hereditas](#).

TESTĀTUS, a, um, *Attesté, certifié, démontré*. SYN. Exploratus, ratus, indubitatus. USUS: Nihil dixi nisi notum et testatum. Ut res multorum oculis fieret testator, *afin que la chose fut plus notoire*. Res certissimis monumentis testata.

TESTĪFĪCĀTĪO, ōnis, f. *Déposition, témoignage*. SYN. Testimonium, formula testimonii. EPITH. Summa, sempiterna. USUS: 1. Manebit hujus tui facti testificatio sempiterna. Chirographa, testificationes, judicia, quæstiones. 2. Affirmatio privata, *déclaration, preuve*. Cum summa testificatione suorum erga me meritorum. Cf. [Testimonium](#), [Testes](#).

TESTĪFĪCOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Déposer, témoigner, certifier, attester qqche comme témoin*. SYN. Testor, attestor, notum facio, testimonium dico, testibus firmo. USUS: Id feci testificandi amoris mei causa. Hæc in maxima hominum frequentia testificabatur.

TESTĪMŌNĪUM, ĩi, n. *Témoignage, déposition, attestation*. SYN. Testificatio, jurejurando devincta auctoritas. EPITH. Acerrimum, debitum, divinum, exploratum, extremum, falsum, firmum, gratum, grave, improbum, inimicum, majus, mutuum, præclarum, proprium, publicum, sempiternum, totum, vehemens, divinum, tacitum. USUS: Testimonium secundum fidem et religionem gravissime dicere. Pro testimonio dicere; testimonium innocentiae alicui tribuere, impertiri. Sunt in eam rem multa testimonia. Refellere, refutare, elevare testimonia. Eodem is convertit aculeos testimonii sui. Causa ejus gravissimorum virorum testimoniis communita fuit.

TESTIS, is, m. *Témoin*. SYN. Laudator, auctor, obsignator; testimonium. PHRAS. Ejus rei multos testes habeo, *j'ai de nombreux témoins de cette chose*. Ejus rei testes citare, proferre, edere, producere possum plurimos, qui se non opinari sed scire, non audivisse, sed vidisse, non interfuisse, sed egisse dicent. Rem testibus planam facere perfacile mihi est. Testem citabo totam domum; ejus rei auctores testesque optimos dare possum; res ea multorum testimoniis communiri potest; in ea causa deesse non possunt, qui pro testimonio dicant; rem eam multis testibus firmare possum. USUS: Testes adhibere locupletes, idoneos, religiosos, integros, incorruptos, gravissimos; *aut contra* falsos, diobolares, ab religione remotos. Testis ac spectator vivus ac præsens. Testis est Italia. Clarissimæ victoriæ testes. Deos facere testes.

TESTOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Être témoin, déclarer, attester comme témoin*. SYN. Doceo, significo, ostendo, demonstro, testificor; testes adhibeo, facio, voco, invoco. USUS: 1. Ejus artificium operis artificis peritiam testatur. 2. Testem invoco, imploro, obtestor, *prendre qqn ou qqche à témoin, attester*. Deos testor, omnesque homines. 3. Testamento decerno, *faire son testament, tester*. Possitne testari exul, quæritur. Cf. [Testis](#).

TESTŪDO, ĩnis, f. *Tortue, animal*. SYN. Animal crusta tectum tardumque. EPITH. Fluviatilis. USUS: 1. Testudo capite brevis, cervice anguina, aspectu truci. 2. *Tortue, machine de guerre*. 3. *Voûte d'un bâtiment*. 4. *Toit formé par les soldats romains qui réunissaient sur leurs têtes leurs boucliers*.

TĒTER, tra, trum, *Qui affecte désagréablement les sens, affreux, hideux; abominable*. SYN. Fœdus, flagitiosus. USUS: Quo nihil tetrius, fœdus, truculentius, aspectu terribilius immanius reperiri potest. Bellua omni diritate atque immanitate teterrima. Cf. [Horridus](#).

TĒTRĒ, *D'une manière affreuse, honteusement*. SYN. Fœdissime, impure.

TEXO, is, xŭi, textum, ere, a. *Tisser*. SYN. Contexo. USUS: 1. Quid araneæ texerent. 2. Necto, *ourdir, arranger, façonner*. Stoici ipsi sibi plagas texuere. Festive carmen aliquod texere.

TEXTĪLIS, e, gen. com. *Tissé, tissu*. SYN. Textus. USUS: Textile stragulum.

TEXTOR, ōris, m. *Tisserand*.

TEXTRĪNA, æ, f. *Atelier de tisserand, de tissage*. SYN. Textoris officina.

TEXTUM, i, n. *Tissu; contexture, assemblage*. USUS: Clypei textum.

THĀLĀMUS, i, m. *Chambre à coucher, lit nuptial*. SYN. Conjugis utriusque cubiculum.

THĒĀTRĀLIS, e, gen. com. *Théâtral, relatif au théâtre*. USUS: Theatrales consessus.

THĒĀTRUM, i, n. *Théâtre*. SYN. Cavea. EPITH. Bellum, commune, frequens, refertissimum celebritate, eruditissimum judicio, magnitudine; amplissimum, vacuum. USUS: Theatra tota reclamant. Id frequenti theatro, incredibili plausu et clamore comprobatum est. Cæsaris virtutes majoribus theatri propositæ, *sur une plus grande scène, sur un plus grand théâtre*. Me quasi in quodam theatro orbis terrarum versari credebam. Cf. [Ludi](#).

THĒCA, æ, f. *Enveloppe, étui*. USUS: Theca nummaria. Thecæ vasorum.

Thēōlōgĩa, æ, f. *Théologie*. SYN. Divinarum rerum scientia. USUS: Theologia mystica, *théologie mystique*. Arcana, recondita, interior, divinitus immissa mentibus hominum de DEO divinisque rebus scientia. Doctrina interior DEO magistro tradita. Divinarum rerum cognitio e cœlesti luce hausta. Theologia speculativa. Disceptatrix ac judex altissimarum de DEO divinisque rebus quæstionum disciplina. Scientia geminata fidei rationisque luce illustrata. Theologia moralis. Quæ quæstiones de christiani hominis officio complectitur; quæ arctas impeditasque conscientiæ rationes explicat *vel* expedit; quæ interioris fori causas quæstionesque tractat. Theologia polemica. Quæ controversas fidei ac religionis nostræ quæstiones explicat, dissolvit; quæ in evertendis novarum opinionum commentis operam Christianæ rei locat; quæ religionis arcana in controversiam adducta, ratione ac auctoritate firmat ac tuetur. Theologia positiva. Sacrorum codicum interpres Theologia, quæ Patrum, sacrorumque auctoritate Conciliorum, controversas religionis nostræ quæstiones dirimit.

THĒŌLŌGUS, i, m. *Théologien, qui écrit sur DIEU et les choses divines*. SYN. Rerum divinarum peritus; sacrarum litterarum intelligentia nobilis, interpres divinorum oraculorum; qui vita ac ratione religionis nostræ arcana explicat.

THĒŌRĒMA, ātis, n. *Théorème*. USUS: Percepta appello, quæ Græci theoremata (θεώρηματα).

THĒSAURUS, i, m. *Trésor, richesses*. SYN. Opes, divitiæ. USUS: Thesaurum defodere, alicubi obruere; alicui de thesauris suis aliquid suppeditare. Thesaurus rerum omnium, memoria, *la mémoire, ce trésor (ce dépôt) de toutes les connaissances*. Cf. [Opes](#).

THĒSIS, is, f. *Proposition, problème*. SYN. Propositum. EPITH. Perdifficilis, politica, acuta, tenuis.

THŪRĪBŪLUM, i, n. *Cassolette à encens, encensoir*. SYN. Acerra.

THUS, ūris, n. *Encens*. USUS: Thura et odores incendere.

TĪĀRA, æ, f. *Tiare, coiffure des Orientaux*.

TĪBĪA, æ, f. *L'os antérieur de la jambe; flûte*. SYN. Os cruris; fistula. EPITH. Inflata, modulata, nuptialis, tardior. USUS: Tibia, ad tibiam canere. Tibiæ modulate canentes. Tibiam inflare. Tibiarum cantu instincti pugnant acrius.

TĪBĪCEN, ĩnis, m. *Joueur de flûte*. SYN. Qui tibiis canit. EPITH. Bellus, latinus, tardior.

TIGNĀRĪUS, a, um, \* *De solive, de charpente*. USUS: Faber tignarius, *charpentier*.

TIGNUM, i, n. \* *Pièce de bois de construction, solive, poutre*. SYN. Trabs. USUS: Tigna bina sesquipedalia in flumen defixerat.

TĪMĒO, es, mŭi, ere, a. et n. *Craindre, redouter*. SYN. Metuo, horreo, extimesco, pertimesco, reformido, vereor, in metu sum, afficior timore, metus animo objicitur, mente vix consto. PHRAS. 1. Valde timet, *il craint beaucoup*. Magno in timore est; magnum in timorem pervenit; metu suspensus, fractus et debilitatus hæret; ictus metu gravioris mali et horrore perfusus, tuta omnia reformidat. Vix se præ formidine commovet. Metum cepit non mediocrem. Totus in metu est et trepidatione; magnus hominem metus agitat, commovet; magnum in metum adductus est; vacuus metu non est. Timor hominem incessit, occupavit ingens. Gravi metu sollicitatur. Pavor animum hominis intravit ingens; metum in se concepit; delirat miser timore et nescio quid pavitat. 2. Multi adeo imbecilles animo sunt, ut omnia timeant, *il y a beaucoup de gens si faibles de cœur qu'ils redoutent tout*.



Multos ita pusilli infirmique animi videas, qui ad omnes casus metu contremiscant; metu exanimentur; metu exalbescant, exhorrescant; timore commoveantur; metu perturbentur. Multos ob animi infirmitatem, imbecillitatem, quilibet casus terret, perterret, perterrefacit; metu afficit; in timorem coniecit; ad timorem impellit; multis, quod animi imbecillitate laborent, *vel* minimus casus metum, terrorem incutit. Cf. [Terreo](#). 3. Timeo ne non optime consilia mea succedant, *je crains que mes projets ne réussissent point*. Timeo mei consilii quis sit exitus futurus. Utinam consilio meo respondeat exitus, vereor tamen ne aliorum cadat. Quam feliciter mihi eventurum sit ex consilio meo negotium, plane non video; equidem adversos metuo exitus. Metuo ne id consilii ceperim, quod explicare non facile possim. Meum consilium quo sit evasurum, nescio ac timeo. Consilium a me captum ut eum, quem volo, habeat exitum opto magis quam spero. Exitum consilii mei extimesco. 4. Tam vicino periculo timeo sane vehementer, *c'est à bon droit que je redoute un péril si proche*. Aspectu impendentis procellæ horret animus, vox torpet spiritusque; metus percurrit meum omniumque pectora; animus timore obstupescit; subito horrore obrigui, metuque nunc adeo exsanguis sum; formido incessit animum et pavore marceo. Cf. [Timor](#), [Terreo](#). USUS: Quemadmodum explicari hæc possint timeo. Timeo de consulatu, ab eo iudiciorum genere.

TĪMĪDĒ, *Timidement, avec crainte, avec appréhension*. SYN. Ignave, timido animo, dubitanter, diffidenter. )( Fidenter, animose, fortiter. USUS: Timide ac verecunde dicere. Timide modiceque dicere.

TĪMĪDĪTAS, ātis, f. *Timidité, crainte, appréhension*. SYN. Angustus et parvus animus. )( Confidentia, fortitudo. EPITH. Humilis, fracta, ingenua, turpis, utilis. USUS: Cautio mea timiditasque in causis. Pudore quodam et timiditate ingenua refugisti. Timiditati et ignaviæ militum proposita supplicia. Cf. [Timeo](#).

TĪMĪDUS, a, um, *Timide, craintif*. SYN. Ignavus, nullius animi, circumspectans omnia; quidquid increpuerit pertimescens; diffidens, imbellis, vecors. )( Animosus. PHRAS. 1. Pusilli animi es et timidus, *vous êtes timide et pusillanime*. Exigui, infirmi, imbecilli animi es nimiumque demissi. Infirmus ab animo es; animo jaces, langues, non viges. Jacet, languet, non viget animus tuus. Animus tibi sine animo est; abest animus ab animo tuo. Facile concidis, commoveris animo; roboris ac nervorum in animo tuo parum est. Animum in te requiro, desidero. Umbras etiam times

tremantibus labiis. Timorem prodis; nemo te meticulosior; animo es nimis ignavo ac demisso; magna quadam animi infractione, formidine, pavore timiditatem tuam ostendis; nescio quas formidines agitando animis, ipse tibi curas et metus auges. 2. Exercitus erat timidus, *l'armée avait peur*. Fuga trepidus, plenus vulnerum et pavoris exercitus; tota acies pavore fluctuabat, ut vix gladio esse opus, et ambonibus propelli posse videretur; ut nec vultum, nec aciem oculorum ferre posset; miles abjectus metu, terrore exanimatus, animo debilitatus et qui umbram quoque metueret suam. Occupabat militum animos pavor insolitus; terror militi inciderat; terror militi mentem eripuerat; omnium mentes animosque militum timor perturbabat. Cf. [Timeo](#). USUS: Timidus et cautus. Quæ timido animo, humili fractoque fiunt.

TĪMOR, ōris, m. *Crainte, effroi, peur*. SYN. Metus, formido. )( Spes, animus. EPITH. Cæcus, domesticus, falsus, inanis, major, verus, novus, vetus. PHRAS. 1. Hostis vicinus urbi maximum timorem incussit, *la présence de l'ennemi avait rempli la ville d'épouvante*. Maximo timore affecit; ingentem timorem iniecit, incussit; pavore cuncta complevit; civium animos horrore perstrinxit; in maximum timorem cives dedit; maximo timori civibus fuit; maximum timorem hostibus objecit; maximo timore civitatem cumulavit. Cf. [Terreo](#). 2. In maximo timore est civitas, *la ville est dans une mortelle frayeur*. Ingenti timore perculsa, occupata est civitas; animi omnium ad timorem traducti; in magnum timorem venere; in timorem versi sunt. Cf. [Timeo](#). 3. Timorem præ se tulit, *il donna des signes de peur*. Opinionem timoris hostibus præbuit; signa timoris dedit; cum simulatione timoris egit; timoris opinionem apud hostes, quibuscumque potuit rebus, auxit; timoris suspicionem dedit hostibus; timoris sui signa multis rebus misit. 4. Tandem timorem deposuit, *enfin il cessa de craindre*. Timorem omnem abiecit, deposuit; animum sollicitudine exoneravit; metum amisit; tandem timore vacuus animum recepit; solvit animum metu; timore se expedit; metum abstersit, exuit; posito metu animum respexit; animum recepit, recuperavit, revocavit; ad pristinam se fortitudinem revocavit; ex timore se collegit; recreavit se a timore; animum, spem redintegravit; animum renovavit. 5. Timorem tibi hunc adimam, *je vous ôterai cette appréhension*. Isto te metu liberabo, levabo, a metu te isto abducam; metum tibi eximam, ejiciam, auferam, expellam; animum tuum confirmabo, constituam; animum afflictum excitabo, et ad spem et fortitudinem revocabo. Efficiam tandem, ne quis porro animum tuum metus perturbet,

afficiat, commoveat, concutiat, exagitet; ut a metu vaces; ut animus, qui jacebat, erigatur, excitetur, exsurgat, ut animus tuus sese colligat atque confirmet. Languet animus tuus: ego ut valeat et vigeat efficiam. Cf. [Recreo](#). USUS: Timor misericordiam non recepit. Timorem in rei frumentariæ simulationem conferre. Magno timore sum, sed bene speramus, *je crains beaucoup, cependant j'espère*. Ades animo et omitte timorem, *et cesse de craindre, bannis toute crainte*. Homini timor injectus est, *cet homme fut effrayé, eut peur*.

TĪNĒA, æ, f. *Teigne, ver qui ronge le bois, les vêtements, les livres*. SYN. Vermiculus vestes librosque erodens.

TINGO, is, nxi, ctum, ere, a. n. *Teindre, colorer*. SYN. Coloro, imbuo, inficio.

TINNĪO, is, īvi vel īi, ītum, ire, n. et a. *Tinter, sonner, carillonner*. USUS: Exspecto quid ille tinniat, *j'attends ce qu'il payera, comptera en espèces sonnantes*.

TINNĪTŪS, ūs, m. *Tintement, sonnerie, son*. USUS: Tinnitum ciere.

TINTINNĀBŪLUM, i, n. *Sonnette, clochette, grelot*.

TĪRO, ōnis, m. *Nouveau soldat, recrue; débutant, novice, apprenti*. SYN. Novus miles, rudis in re aliqua, inexpertus, inexercitatus, qui aliquam artem discit, tirocinium artis ponit. EPITH. Egentissimus. USUS: Usu et exercitatione tiro. Orator nulla in re tiro, rudis, hospes et peregrinus esse debet.

TĪRŌCĪNĪUM, īi, n. *Apprentissage de la guerre; début, noviciat*. SYN. Rudimentum. PHRAS. 1. Religionis tirocinium subire, *faire son noviciat de religieux*. Sacrae militiae tirocinium auspicari; religiosae militiae rudimenta ponere; religiosae militiae disciplinam complecti; in religiosae virtutis scholam se abdere; religiosae militiae rudimentis instituendum se tradere. 2. In tirocinio etiamnum est, *il est encore au noviciat*. Tironem etiamnum agit; tiro est; rudis adhuc novusque est in religiosa virtute discipulus; in tirocinio adhuc exercetur; in palæstra religiosae vitæ adhuc exercetur; in religiosae disciplinæ studio novitius adhuc est et tiro; tirocinio, religiosa periclitatione defunctus nondum est; tirocinium emensus nondum est; inter ipsa religiosae virtutis incunabula et rudimenta hæret etiamnum, sanctioris vitæ præceptionibus informandus, imbuendus, excolendus. USUS: Lapsus ætatis

tirocinio, postea se correxit, *il a corrigé, étant plus âgé, les égarements de sa jeunesse.*

TĪTILLĀTĪŌ, ōnis, f. *Chatouillement.* SYN. Suavitas motus. USUS: Non est senibus tanta titillatio voluptatum.

TĪTILLO, as, avi, atum, are, a. *Chatouiller; flatter, caresser.* SYN. Moveo cum aliqua voluptate, suavitate. USUS: Voluptas cum suavitate quadam affluit et allabatur, sensusque titillat.

TĪTĪŌ, ōnis, f. *Tison.* SYN. Lignum adustum quod ab igne extrahitur.

TĪTŪBANTER, *En balançant, en hésitant.* SYN. Dubitanter, inconstanter.

TĪTŪBĀTĪŌ, ōnis, f. *Embarras, obstacle.* SYN. Hæsitatio. USUS: Ut ne parva quidem titubatione aut offensione impediremur.

TĪTŪBO, as, avi, atum, are, n. *Chanceler, broncher; hésiter.* SYN. Hæsito; nec vox, nec lingua consistit. USUS: Erubuisse, expalluisse, titubasse. Si quid in bello titubatum sit. Cf. [Dubito](#).

TĪTŪLUS, i, m. *Titre, titre d'honneur.* SYN. Index. EPITH. Indignissimus, insignis. USUS: Me sapientis titulus delectat. Titulum consulatus vix sustinet. Regis titulum sibi adscribere. Inscriptio libri; honoris vocabula et nomina, rectius et usitatius quam libri *vel* honorum tituli, *titre d'un livre, titre de noblesse.* (Competentem titulum non dare, VULG.), *ne pas donner à qqn le titre qui lui convient.* Latine: Aures debita appellatione fraudare.

TŌGA, æ, f. *Toge, robe longue et ample d'une seule étoffe à l'usage des citoyens romains en temps de paix.* )( Sagum. EPITH. Felix, parva, pulla, purpurea, texta, virilis, pura. USUS: Toga pacis est insigne et otii. Virilem togam sumere, assumere, induere.

TŌGĀTUS, a, um. *Vêtu de la toge, citoyen romain.* USUS: Quasi unus e togatis.

TŌLĒRĀBĪLĪS, e, gen. com. *Qu'on peut supporter, supportable, tolérable.* SYN. Vendibilis, non contemnendus; patibilis. )( Impatibilis. USUS: Vix singulis ætatibus singuli tolerabiles oratores, *passable.* Tolerabili fenore solvere. Tolerabilis conditio.

TŌLĒRĀBĪLĪTER, *Patiemment.* Toleranter. USUS: Dolores tolerabiliter ferre.

TÖLĚRANTER, *Patiemment*. USUS: Toleranter dolorem pati.

TÖLĚRANTĬA, æ, f. *Constance, patience dans la douleur*. USUS: Tolerantia rerum humanarum, contemptio fortunæ. Cf. [Patiens](#).

TÖLĚRĀTĬO, ōnis, f. *Constance à supporter*.

TÖLĚRO, as, avi, atum, are, a. *Supporter, endurer, souffrir, tolérer; soulager, apaiser*. SYN. Fero, patior, perfero, sustineo; concoquo. USUS: Forti animo militiam, hiemem, fortunam adversam tolerare. Latrociniis vitam; castaneis famem tolerare. Verbera plagasque is toleret, qui verbum concoquere vix potest! Cf. [Fero](#), [Patior](#).

TOLLO, is, sustŭli, sublātum, ere, a. *Élever, soulever, enlever; éloigner, écarter*. SYN. Aufero, removeo, eximo, detraho, deleo, exstinguo, attollo. ADV. Celeriter, funditus, obscure, omnino, perfacile, recte. USUS: 1. Memoriam alicujus rei tollere. Suspicionem mihi omnem sustulit. 2. In currum patris sublatus. Risum, cachinnum, clamorem maximum sustulit. 3. Laudo, *louer*. Tollere in cœlum laudibus; augere et altius dicendo tollere. 4. Suscipio, *recevoir, prendre*. Tollere aliquid oneris. Cf. [Aufero](#), [Adimo](#).

TONDĚO, es, tōtondi, tonsum, ere, a. *Tondre, raser*. USUS: Dionysius ne tonsori collum submitteret, tondere filias docuit.

TÖNĬTRŬS, ūs, m. *vel* ūm, ĭi, n. *Tonnerre*. SYN. Æris sonitus, nubium fragor. USUS: Tonitrua, jactusque fulminum quis non extimescit? Cœlum tonitribus contremittit. Cf. [Tempestas](#).

TÖNO, as, ūi, are, n. *Tonner*. PHRAS. Tonat, *il tonne*. Ingenti sono cœlum strepere et inter horrendos fragores micare ignes cœpere. Continuus cœli fragor est et passim cadentium fulminum species visitur. Cœlum tonitribus dat mugitus ingentes, et concursu conflictuque fulgura ingeminat. Nubes æstivis incensæ caloribus inter se collisæ creberrimoque ruptæ tonitru fragoribus aures, fulgurum flammis oculos verberant. Cœlum tumultu miscetur. Ruptæ cum fragore nubes omnia terrore tumultuque complent. USUS: Si fulserit, si tonuerit, si tactum fuerit aliquid de cœlo.

TONSILLÆ, ārum, f. pl. *Glandes de la gorge, amygdales*. SYN. Glandes ad radicem linguæ.

TONSOR, ōris, m. *Barbier, perruquier*.

TONSŌRĪUS, a, um, *Qui sert à tondre, à raser.* USUS: Cultri tonsorii, rasoirs.

TONSTRĪNA, æ, f. *Échoppe de barbier.* SYN. Locus in quo tonderi solet.

TŌPĪĀRĪA, æ, f. (sc. ars.) *Horticulture, art de tailler les arbres et de leur donner diverses formes.* USUS: Topiariam facere.

TŌPĪĀRĪUM, ĩi, n. (sc. opus.) *Topiaire, art du jardinier fleuriste.* SYN. Opus ex arbore vel frutice factum, varie inflexis detortisque ramis, ad speciem decoremque hortorum.

TŌPĪCA, ōrum, n. pl. *Les Topiques, titre d'un ouvrage d'Aristote traduit par Cicéron.* USUS: Aristotelis topica.

TŌREUMA, ātis, n. adhibetur plurali. *Ouvrage on demirelief, ouvrage ciselé, vase d'or ou d'argent.* SYN. Opus torno factum. EPITH. Nova, pretiosa. USUS: Pretiosa toreumata, artificis manu facta.

TŌRI, ōrum, m. pl. *Muscles.* SYN. Lacerti. USUS: O pectora! o terga! o lacertorum tori!

TORMENTUM, i, n. *Torture, question.* SYN. Cruciatus, supplicium, equuleus; machina bellica. EPITH. Acerrima, graviora, varia. USUS: 1. Tormenta ad exprimendam veritatem adhibemus. Nulla vis tormentorum acerrimorum prætermititur. Vi tormentorum adducti servi. 2. Machina bellica, *machine de guerre à lancer des projectiles.* Tormentis muros verberare, quaterere, disturbare, labefacere, labefactare, *abattre les murailles à coups de machines.* Cf. [Cruciatus](#), [Torqueo](#), [Oppugno](#).

TORMĪNA, um, n. pl. *Mal de ventre, coliques.* SYN. Intestinorum dolor. USUS: Fortem se in torminibus præbere. Cf. [Pœna](#).

TORMĪNŌSUS, a, um, *Qui a des coliques.* USUS: Torminosi, gravedinosi.

TORNO, as, avi, atum, are, a. *Tourner, façonner au tour, arrondir.* SYN. Polio, quasi torno facio. USUS: DEUS mundum ita tornavit, ut nihil possit fieri rotundius.

TORPĒDO, ĩnis, f. *Engourdissement, torpeur, paresse.*

TORPĒO, es, ere, n. *Être engourdi, immobile, inactif.* SYN. Obtorpeo. USUS: Epicurei DEUM feriatum cessatione volunt torpere, *les Épicuriens*



veulent que DIEU croupisse dans un repos profond. Cf. [Languedo](#).

TORPOR, ōris, m. *Torpeur*. SYN. Stupor.

TORQUĀTUS, a, um, *Qui porte un collier*. USUS: Torque hosti detracto, Torquati nomen invenit Manlius, *Manlius, pour avoir dépouillé un ennemi de son collier, reçut le nom de Torquatus*.

TORQUĒO, es, torsi, tortum, ero, a. *Tourner, courber; torturer, tourmenter*. SYN. Flecto, intorqueo; excrucio. ADV. Acriter, diu, vehementer, mirifice. PHRAS. 1. Ni fateatur, torquebitur, *s'il n'avoue pas, il sera mis à la torture*. In cruciatum maximum dabitur; tormentis acerrimis ex eo quæretur; omnibus intolerandis humanæ patientiæ cruciatibus lacerabitur; metu tormentorum admoto vera fatebitur; tormentis exprimetur veritas. Nisi de se ultro confiteatur, in cruciatum abripietur, agetur; cruciatus in illum exempla dirissima edentur; omnis tormentorum acerbitas in illum exprometur; gravissimis cruciatibus afficietur, conficietur; per tormenta veritas explorabitur; quæstionibus atrocissimis subjicietur; quæstiones adhibitis tormentis de illo agentur, habebuntur. Ni fateatur, tortores et carnifices, dum verberibus ac tormentis fatigentur, crudelitatem explebunt, satiabunt suam; tortores, dum tormenta ipsa defessa erunt, crudelitatem exercebunt suam. USUS: 1. Terra se circa axem convertit et torquet, *la terre opère un mouvement de conversion et tourne autour de son axe*. Opinionum vanitas torquet ac flectit imbecilitatem animorum quocumque libuerit, *tourne à son gré la faiblesse des esprits*. Vultus mutantur, ora torquentur. 2. Vexo, exagito, *tourmenter, affliger, chagriner*. Torquent te libidines tuæ, laudes meæ. Torqueri equuleo. 3. Jaculor, *lancer, brandir un projectile*. Torquere hastas amentatas. Cf. [Flecto](#), [Excrucio](#), [Crudelis](#).

TORQUES, is, m. et f. *Collier*. SYN. Monile, colli ornamentum. USUS: Aliquem phaleris et torque donare.

TORRENS, entis, m. *Cours d'eau rapide, impétueux, violent*. SYN. Fluvius imbri crescens, qui e montibus lapsus rapide fertur. USUS: Cum fertur, quasi torrens, oratio.

TORRĒO, es, ūi, tostum, ere, a. *Sécher, dessécher, rôtir, brûler*. SYN. Exuro. USUS: Solis ardore succensis ignibus torreri.

TORRĪDUS, a, um, *Sec, desséché*. SYN. Perustus, aridus. USUS: Homo macie torridus, *homme d'une maigreur extrême*.

TORTOR, ōris, m. *Bourreau*. SYN. Carnifex.

TORTŪŌSUS, a, um, *Tortueux, sinueux*. SYN. Flexuosus. USUS: 1. Sonus ex tortuosis locis et inclusis refertur amplius. 2. Difficilis, insuavis, arduus, *entortillé, embrouillé*. Multiplex et tortuosum ingenium. Multa objecit obscura et tortuosa.

TORVĒ, *De travers*.

TORVUS, a, um, *Dur, cruel, farouche*. SYN. Horribilis.

TOT, *Autant de, tant de.* )( Quot. USUS: Tot homines, tanta servorum examina.

TŌTĪDEM, *Autant de, tout autant de*. SYN. Par numerus. USUS: Hunc ego locum totidem verbis e Græco transtuli.

TŌTĪES, *Aussi souvent, tant de fois.* )( Quoties.

TŌTUS, a, um, *Tout entier, tout*. SYN. Omnis, cunctus, universus, omnes partes, plenus, integer, solidus. )( Pars. USUS: Tota respublica, omnis Italiæ pubes, cunctus populus, universus senatus. Totus est mihi deditus, totum se mihi tradidit. Totus ex mendaciis et fraude factus. Ex toto id non intelligo. Totus in suis nugis est. Summa victoriæ totaque belli ratio in eo constat.

TRĀBĀLIS, e, gen. com. *De poutre*. SYN. Robustissimus. USUS: Beneficium trabali clavo figere decet, *il faut assujettir un bienfait avec un clou de poutre, c. à d., le fixer solidement*. (PROV.)

TRĀBĒA, æ, f. *Trabée, habit officiel des augures, des rois, des chevaliers*. USUS: Auguralis, regia trabea.

TRĀBĒĀTUS, a, uni, *Vêtu de la trabée*. SYN. Trabea indutus.

TRABS, ābis, f. *Solive, poutre*. USUS: Abiegnæ trabes.

TRACTĀBĪLIS, e, gen. com. *Qu'on peut toucher, maniable, palpable*. SYN. Quod sub tactum cadit. USUS: 1. Corporeum et aspectabile, itemque tractabile omne necesse est, quod natum est. 2. Lenis, mollis, facilis, flexibilis, mitis ingenii, *flexible, souple, traitable*. Virtus in amicitia tenera est et tractabilis. Nihil illo tractabilius. Cf. [Lenis](#).

TRACTĀTĪŌ, ōnis, f. *Action de manier, maniement, mise en œuvre, usage*. SYN. Usurpatio, usus, tractatus, explicatio. EPITH. Digna, salutaris,

varia. USUS: Qui in armorum tractatione versantur, *maniement des armes*. Tractatio litterarum mihi salutaris. In usu et tractatione dicendi, *usage et la pratique de la parole*. (Tractatio pro lauto convivio, *être bien traité, faire un bon repas, vulg. est*).

TRACTĀTŪS, ūs, m. *Culture, pratique*. SYN. Tractatio. USUS: Ipsarum artium tractatu delectari.

TRACTIM, *En traînant, peu à peu, lentement*. SYN. Longo tractu.

TRACTO, as, avi, atum, are, a. *Manier, toucher; traiter, cultiver; traiter de telle ou telle manière, accueillir*. SYN. Exerceo, differo, doceo, disputo, accipio aliquem honorifice *aut* aspere. ADV. Accurate, acute, aspere, comice, crudeliter, cupide, diligenter, diserte, divinitus, facile, gravius, hilare, honeste, honorifice, improbe, ingeniose, insidiose, laute, leviter, leniter, liberaliter, minutim, modice, nefarie, præclare, publice, remisse, scelerate, studiose, subtiliter, temere, commode, cumulate, bene. PHRAS. 1. Commodum id argumentum tractabamus, *nous traitions facilement cette question*. In eo argumento versabamur; multis eam rem sermonibus jactabamus; commodum de ea re disputabamus; in manibus habebamus ejus argumenti tractationem, id argumentum versabamus. 2. Honestissime me tractavit, *il m'accueillit, me reçut avec beaucoup d'honneur*. Omni me officio ac comitate complexus est; leniter ac clementer me accepit; victu me cæterisque rebus liberalissime commodissimeque habuit; liberaliter indulgenterque me coluit; lepide nitideque, honeste, comiter me habuit; nemo unquam prolixius lautiusque me habuit. Ornate cumulateque me tractavit. 3. Male me tractavit, *il me traita mal, durement*. Subcontumeliose me tractavit; asperrime improbissimeque me habuit; crudeliter in me consuluit; servilem in modum laceravit me convitiis; pessime me mulctavit; malis me modis ac miseris accepit; indigna in me exempla edidit; nec humaniter, nec amice me accepit; summa simulatione amoris insidiosissime me tractavit; omnes indignitates contumeliasque ab eo pertuli; maximum apud eum infortunium inveni. USUS: 1. Tractare et agere causas amicorum. Artem geometricam, historiam tractare. Pecuniam publicam tractare. 2. Accipio, excipio, cum aliquo ago, *traiter, accueillir, manier, diriger*. Liberaliter, insidiose aliquem tractare. Animos tractare, et permovere voluntates eloquentia. 3. Tango, *toucher*. Manu tractare. 4. Gero, *se comporter, se conduire avec*. Ita me in republica tractabo.

TRACTŪS, ūs, m. *Contrée, région*. SYN. Regio, ora, pars terrarum, cœli plaga. EPITH. Celeberrimus, varius, levis, totus. USUS: 1. Tractus ille Venafranus. 2. Cursus, *marche, allure, enchaînement du style*. Tractu orationis leni et æquabili uti, *user d'une marche douce et égale du style*.

TRĀDĪTĪO, ōnis, f. *Action de donner, transmission*. USUS: Abalienatio est rei suæ traditio, *l'abaliénation est la tradition (remise) d'une chose qui nous appartient en propre*. (Traditiones Apostolicæ, VULG.), *les traditions apostoliques*. Doctrina a Christo et apostolis ad nos derivata; dogmata religionis a Christo tradita et ab Apostolis ad nos transmissa. Religionis capita verbo tradita Patrumque sermonibus consignata. Doctrinæ Christianæ capita Apostolorum ore excepta et ad posteros transmissa. Christianæ legis sanctiones a Christo latae, et Ecclesiæ omnium ætatum testimonio, a religionis nostræ primordiis ad nos usque derivatae et quodammodo per manus traditæ.

TRĀDO, is, dīdi, dītum, ere, a. *Transmettre, livrer, donner, remettre*. SYN. Do, exhibeo, dico, doceo, demonstro, prodo. ADV. Atrociter, bene, egregie, etiam, festive, gratis, græce, honeste, subtilius, penitus, expeditius, furtim, vere, latine. PHRAS. 1. Urbem victori hosti tradere, *livrer la ville à l'ennemi vainqueur*. In possessionem urbis victorem admittere; victoris imperio ac potestati urbem dedere; in fidem ac potestatem victoris urbem committere, hosti in manum tradere; divina humanaque omnia, urbem ac populum in ditionem atque arbitratum victori dedere; victori hosti urbem permittere; in fidem ac potestatem ultro venire. Cf. [Dedo](#), [Deditio](#). USUS: 1. Se suaque omnia alicui in fidem, in potestatem, in deditionem tradere. Se in disciplinam tradere. Quieti, voluptati, libidinibus se tradere. Bellum, provinciam successori tradere. Trado tibi hunc totum de manu, ut aiunt, in manum. Per manus tradam provinciam ei cui maxime vos vultis. 2. Doceo, refero, *enseigner, transmettre par l'enseignement*. Artem dicendi discipulis, res gestas litteris, memoriæ posterorum, monumentis litterarum tradere. Memoriæ traditum est.

TRĀDŪCO, is, xi, ctum, ere, a. *Conduire au-delà, faire passer ailleurs*. SYN. Trajicio. ADV. Paulisper, alio, tranquille, eleganter. USUS: 1. Fluvius profundior erat quam ut copiæ traduci possent. 2. Confero, flecto, converto, adduco, *faire passer qqn de l'autre côté, amener à*. Animum alicujus a metu ad spem, ab improbitate ad virtutem, ab iracundia ad lenitatem traducere; traducere aliquem ad se. 3. Transigo, ago, duco, *en parl. du temps: passer*,

*mener, écouler. Vitam otio, ætatem ludo traducere. Traducere aliquem per ora hominum. Cf. Irrideo.*

TRĀDUCTĪO, ōnis, f. *Action de faire passer, de mener. USUS: Traductio furibundi hominis ad plebem, admission d'un furieux dans l'ordre des plébéiens. Traductio temporis, marche ou cours du temps.*

TRĀDUCTOR, ōris, m. *Qui fait passer d'un état dans un autre. USUS: Traductor ad plebem.*

TRĀDUX, dūcis, m. *Sorte de vigne ou de sarment que l'on fait passer d'un arbre ou d'une vigne à l'autre. SYN. Stirps arboris vel vitis alio traducta.*

TRĀGĪCĒ, *D'une manière tragique. SYN. Sublate, ample.*

TRĀGĪCUS, a, um, *Tragique. USUS: Poeta tragicus.*

TRĀGŒDĪA, æ, f. *Tragédie, genre tragique. Rad. a τράγος, hircus, et ἄδω, cano, quia in Bacchi honorem fabula canebatur, cujus victima hircus, qui victoribus in præmium dabatur. USUS: 1. Tragœdiam facere, scribere, agere, absolvere. 2. TRANSL. Langage élevé, sublime. Quantas tragœdias effecit, excitavit? Tragœdias in nugis agere, avoir recours dans les bagatelles aux grands moyens de la tragédie.*

TRĀGŒDUS, i, m. *Acteur tragique, tragédien. USUS: Vox tragœdorum.*

TRĀGŪLA, æ, f. *Sorte de javelot. Teli genus.*

TRĀHO, is, traxi, tractum, ere, a. *Tirer, traîner, emporter. SYN. Vi adduco, impello. ADV. Consulto, divinitus, amplius, extrinsecus, leviter. USUS: 1. Uno impulsu plures in calamitatem trahuntur. Trahere aliquem in invidiam. 2. Accipio, sortior, tirer, recevoir. Ex contumelia nomen traxit. Molestia ex re quapiam trahere. 3. Produco, extraho, traîner en longueur, prolonger. Bellum trahere; noctem vario sermone trahere. 4. Allicio, attirer, séduire. Trahimur omnes laudis studio. Cf. Moveo.*

TRĀJECTĪO, ōnis, f. *Action de traverser, passage, traversée. USUS: Maris trajectio; verborum trajectio.*

TRĀJECTŪS, ūs, m. *Passage, traversée. USUS: In trajectu Albulæ amnis submersus est.*

TRĀJĬCIO, is, jēci, jectum, ere, a. *Traverser, franchir*. SYN. Transeo, traduco. ADV. Aperte, celeriter. PHRAS. 1. Fluvium trajicere, *traverser un fleuve*. Flumen navibus transire; superare fluvium; fluvium transmittere; transgredi flumen. 2. Trajicere milites in adversum littus, *transporter les soldats sur la rive opposée*. Flumen copias traducere, trajicere; in adversam fluminis oram milites transportare. 3. Trajicere aliquem sciopo, *percer qqn d'une balle*. Glande plumbea sternere, conficere, exanimare, transverberare. USUS: 1. In Græciam trajicere. 2. Traduco, *franchir*. Alpes trajecit Antonius. Exercitum Rhodanum trajeci. 3. Longius jacio, *jeter au-delà, lancer au-delà*. Murum jaculo trajecit. Cf. [Transeo](#).

TRĀMES, ĭtis, m. *Chemin de traverse, sentier*. SYN. Semita. USUS: Egressus est non viis, sed tramitibus.

TRĀNO, as, avi, atum, are, a. *Traverser à la nage*. SYN. Trajicio.

TRANQUILLĒ, *Tranquillement, paisiblement, sans bruit*. SYN. Placate, placide. USUS: Tranquilla et placide vitam traducere.

TRANQUILLĬTAS, ātis, f. *Tranquillité, repos, calme*. SYN. Quies, otium, securitas, tranquillus animus; placata, tranquilla, quieta vita. EPITH. Honesta, reliqua, summa, utilis, mirifica. PHRAS. 1. Res ea magnam tibi tranquillitatem pariet, *cette affaire vous apportera un grand repos*. Efficiet ut quiete tranquilleque agas; ut summa sit rerum tranquillitas, summa animi quies; ut vivere, agere, ducere vitam tranquillam possis; facilem ut habeas et expeditum rerum tuarum vitæque cursum; ut omni molestia vaces; ut otio fruaris jucundissimo, uberrimo, suavissimo; ut otio tibi frui liceat. Ea res præstabit tibi otium vitamque ab omni metu curaque vacuum; vitam facilem, quietam, omnium expertem perturbationum; vitam ab omni molestia remotam, sejunctam, segregatam, disjunctam. 2. DEO sit gratia, magna nunc tranquillitate fruor, *grâces à DIEU, je jouis maintenant d'une grande tranquillité*. Quæ DEI est gratia, vacuus molestiis sum, sine cura, sine sollicitudine; DEI benignitate factum est ut nunc quidem omni molestia vacem, ut nullis angar curis, ut nulla vexer sollicitudine. Divino munere procul absum a molestiis; extra molestiam tranquille ago. DEI benignitate contigit ut nulla animum paulo molestior afficiat, vexet, exagitet, commoveat, perturbet cogitatio. DEI benignitate bene, tranquille, commode est animo meo; animo sum ab omni molestia soluto, vacuo, libero, longe sejuncto. DEI me benignitas ab omni molestia exemit, eripuit, liberavit,



vindicavit. USUS: Vitam otii, quietis, tranquillitatis plenissimam sectari. Cf. [Quies](#).

TRANQUILLO, as, avi, are, a. *Calmer, apaiser*. SYN. Placo. )( Perturbo. USUS: Tranquillare animos perturbatos.

TRANQUILLUS, a, um, *Calme, tranquille, paisible*. SYN. Quietus, securus, sedatus, placatus, lenis, placidus, omnis perturbationis expers. )( Turbulentus. PHRAS. Vix credas quam tranquillo sim animo, *vous vous douteriez à peine du calme dont je jouis*. Vix cogitatione assequare securitatem, quietem, tranquillitatem, æquitatem animi mei; qua quiete fruar; quam ab omni cura vacuo sim animo; quam procul ab omni cura absit animus meus; quam tranquille agat ac se ipso fruatur; quam omni vacem perturbatione; quam parum animus cura fluctuet, agitetur; vix cogitatione possis consequi quæ sit animi mei tranquillitas. Cf. [Tranquillitas](#). USUS: Tranquillo animo esse, consistere; tranquilla et serena frons. Cf. [Quietus](#).

TRANS, *Au-delà de, par-delà*. USUS: Cogito trans Tiberim hortos parare. Trans mare fugi.

TRANSACTOR, ōris, m. *Celui qui prépare une transaction, intermédiaire*. USUS: Rerum omnium transactor et administer.

TRANSALPĪNUS, a, um, *Situé au-delà des Alpes, transalpin*. USUS: Nationes transalpinæ.

TRANSCENDO, is, di, sum, ere, a. *Franchir en montant, traverser, passer*. SYN. Transeo. USUS: Hoc malum transcendit Alpes. Cf. [Scando](#).

TRANSCRĪBO, is, scripsi, scriptum, ere, a. *Transcrire, copier, reproduire par écrit*. SYN. Exscribo, describo. USUS: Orationes totas sua manu transcripsit.

TRANSCURRO, is, curri, cursum, ere, n. et a. *Courir au-delà, courir devant*. USUS: Dum Cyri, dum Alexandri similis esse voluit, qui suum cursum transcurrerant, *en voulant ressembler aux Cyrus et aux Alexandre, qui au lieu de fournir leur carrière, l'avaient franchie d'un bond*.

TRANSENNA, æ, f. *Fenêtre*. SYN. Fenestra, cancelli. USUS: Eam copiam quasi per transennam prætereuntes, strictim aspeximus, nous *n'avons pu entrevoir ces richesses qu'en passant et comme à travers une gaze*.

TRANSĒO, is, īi *vel* īvi, ĭtum, ire, n. *Passer au-delà, passer à travers, traverser, franchir*. SYN. Trajicio, transmittō, transcendō, transgredior, prātervehor, permeo, trano, delabor, deflecto, abeo, defluo. ADV. Auspicato, breviter, deinceps, facile, leviter, separatim, singillatim, tuto, quam brevissime. PHRAS. Cave ne modestiæ terminos transeas, *prenez garde de dépasser les bornes de la modestie*. Ne longius progrediare quam modestiæ ratio patiatur; ne quos modestia tibi terminos præscribit transilias, transgrediare, transcendas, prātergrediare; ne modestiæ terminos *vel* cancellos egrediare, excedas; ne a præscriptis modestiæ cancellis excedas. USUS: Flumen, mare transire. Ad alium sermonem transire; in sententiam alicujus, in alia omnia, ad partes alterius transire. Si quidem est peccare, transire lineas. Legem, modum transire. Aliquid silentio transire.

TRANSFĒRO, fers, tūli, lātum, ferre, a. *Porter au-delà, transporter, transférer*. SYN. Traduco, confero. ADV. Acute, astutius, apertius, audacius verba. Contumeliose, crebrius, tragice, commode, deinceps, separatim, indidem. PHRAS. 1. Invidiam omnem in me transtulit, *il fit retomber sur moi tout l'odieux*. Ad me transfudit; invidiam omnem deoneravit et in me trajecit; totam invidiæ molem in me transmovit, derivavit, traduxit. Invidia tota, eo potissimum auctore, in me vertit. 2. (De verbo ad verbum in latinum transtulit, VULG.), *il traduisit en latin mot à mot*. Verbis totidem in latinum transtulit; verbum pro verbo reddidit; verbum de verbo expressit; ad verbum transtulit. USUS: Cum de curriculo studiorum tuorum deflexisses, animumque alio transtulisses, *et que tu te fus décidé à faire autre chose*. Amorem suum, curam, laborem, studium ad illud transtuli. Culpam transferre in alium, *rejeter la faute sur d'autres*. Verba apertius transferre. Cf. [Verto](#).

TRANSFĪGO, is, xi, xum, ere, a. *Transpercer, percer d'outre en outre*. SYN. Configo, gladium lateri, jugulo defigo. USUS: Hasta transfixus.

TRANSFŌDĪO, is, fōdi, fossum, ere, a. *Percer, transpercer*. SYN. Transfigo, transverbero, trajicio latus. USUS: Fugienti latus transfodit.

TRANSFORMO, as, avi, atum, are, a. *Transformer, métamorphoser*. SYN. In aliam formam muto; in aliam imaginem me convertō; aliam personam, speciem, imaginem induco, fero. Cf. [Muto](#).

TRANSFŪGA, æ, m. *Transfuge, déserteur*. SYN. Perfuga. USUS: Scipio transfugas et fugitivos bestiis objecit.

TRANSFŪGIŌ, is, fūgi, ere, a. *Passer à l'ennemi, désertier*. SYN. Perfugio, profugio. ADV. Levissime. USUS: Ab afflictā amicitia ad florentem transfugere et devolare.

TRANSFŪGIŪM, ūi, n. *Action de passer à l'ennemi, désertion*. SYN. Defectio, profugium. USUS: Longius ab hoste abiit, ut levibus ingeniis impeditiora essent transfugia, *il s'éloigna de l'ennemi, afin que la désertion fut plus difficile pour tous ces esprits légers*.

TRANSFUNDO, is, fūdi, fūsum, ere, a. *Transvaser, verser, répandre*. SYN. Transfero. ADV. Libenter. USUS: Amorem omnem abiecit atque in hunc transfudit. Omnes meas laudes libenter ad te transfuderim, *je serais disposé à reporter sur toi, etc.* Cf. [Transfero](#).

TRANSGRĒDIŌR, eris, essus sum, ēdi, d. *Passer outre, traverser*. SYN. Migro. ADV. Inauspicato. USUS: Alpes transgredi. Cf. [Transeo](#).

TRANSGRESSIŌ, ōnis, f. *Action de franchir, de traverser*. SYN. Transitus. EPITH. Concinna. USUS: Vallum Alpium contra transgressionem Gallorum. Cf. [Delictum](#).

TRANSĪGO, is, ēgi, actum, ere, a. *Terminer un différend, conclure, arranger*. SYN. Decido, pactionem facio, conficio, gero, ago, perficio. ADV. Commode. USUS: 1. Transigere et decidere cum aliquo de re aliqua. Modica pecunia transiges. 2. Rem perficio, absolvo, *mener à bonne fin, achever, accomplir*. Transigere multas res uno tempore. Susceptum negotium transigere. 3. Ago, *passer, consumer, mener*. Vitam otiosam transigere et ludo jocisque conterere. Cf. Pactum, Paciscor.

TRANSĪLIŌ, is, ūi, ire, n. et a. *Traverser en sautant, sauter; dédaigner*. SYN. Prætereo, transeo, prætervehor. USUS: Transilire ante pedes posita, *négliger ce qu'on a devant soi*. Cf. [Transeo](#).

TRANSĪTIŌ, ōnis, f. *Action de passer dans un autre parti; transition*. USUS: Transitio ad plebem. Nullis transitionibus ejus utitur oratio.

TRANSĪTŪS, ūs, m, *Passage, traversée*. USUS: Fossæ transitum ponticulo junxit.

TRANSLĀTIŌ, ōnis, f. *Transport, translation; traduction dans une autre langue; métaphore*. USUS: Verecunda debet esse translatio. EPITH. Pervia,

paulo durior, liberalis, multa, verecunda, continua, frequentissima, mollissima, puerilis.

TRANSLĀTĪTĪUS (tralatitius), a, um, *Reçu par transmission ou par tradition, transmis, traditionnel*. USUS: Vetus hoc edictum translaticumque est, *édit rendu par l'ancienne magistrature, tradition de jurisprudence*. Nosti hæc translaticia.

TRANSLĀTĪVUS, a, um, *Relatif au changement, qui produit ou exige un changement*. USUS: Constitutio translatica, *cause de récusation, exception déclinatoire*.

TRANSLĀTOR, ōris, m. *Celui qui emporte ailleurs, qui détourne*. USUS: Translator quæsturæ.

TRANSMĀRĪNUS, a, um, *D'outre-mer*.

TRANSMĪGRO, as, avi, atum, are, n. *Passer d'un lieu dans un autre, émigrer*. USUS: Suadebat ut Veios transmigrarent, *il leur conseillait de passer à Véies*. Cf. [Migro](#).

TRANSMISSĪO, ōnis, f. *Trajet, traversée, passage*. SYN. Trajectio. EPITH. Superior. USUS: Navigationem magnopere timebam, *memor prioris tuæ transmissionis*.

TRANSMITTO, is, mīsi, missum, ere, a. *Envoyer d'un lieu dans un autre, transporter, faire passer*. SYN. Transeo, trajicio. USUS: 1. Cæsar in Africam transmisit secunda navigatione. 2. Trado, *livrer, abandonner*. Provinciam, bellum, negotium alteri transmittere. 3. Posthabeo, *consacrer*. Omne tempus meum amicorum temporibus transmittendum putavi, *j'ai cru devoir consacrer tout mon temps aux intérêts de mes amis*. 4. Consumo, *en parl. du temps: passer, mener, couler*. Tempus inter libros transmittere. Cf. [Mitto](#).

TRANSMONTĀNUS, a, um, *Situé au-delà des monts*. SYN. Qui ultra montes habitat.

TRANSNĀTO, as, avi, atum, are, n. *Traverser à la nage*. SYN. Trano, natando flumen transeo. Cf. [Trano](#).

TRANSPORTO, as, avi, atum, are, a. *Transporter, passer ou faire passer au-delà*. SYN. Trajicio, transfero. USUS: In Macedoniam tantum exercitum transportavit. Cf. [Transfero](#).

TRANSTRUM, i, n. *Banc de rameurs.*

TRANSVECTĪO, ōnis, f. *Passage traversée.* USUS: Num te terret transvectio Acherontis?

TRANSVĚHO, is, vexi, ctum, ere, a. *Transporter au-delà, faire passer.* SYN. Trajicio, traduco. USUS: Mare transvehi, *traverser la mer.*

TRANSVERBĚRO, as, avi, atum, are, a. *Transpercer, percer en frappant.* SYN. Transfigo. USUS: Bestiam venabulo transverberare.

TRANSVERSUS, a, um, *Oblique, transversal.* SYN. Obliquus. )( Rectus. USUS: Multae viæ transversae. Ab hac lege mihi non licet transversum digitum, unguem discedere, *il ne m'est pas permis de m'écarter d'une ligne de cette loi.* Ecce tibi e transverso. Transversa ecce incurrit fortuna, *vient se mettre en travers, vient à la traverse.* Transversis itineribus Romam properat, *par des chemins de traverse.* Cf. [Obliquus](#).

TRANSVŎLO, as, avi, atum, are, a. et n. *Voler au-delà.* USUS: Oceanum transvolavit Romanæ urbis gloria, *la gloire de la ville de Rome a traversé les mers.*

TRĀPĚZŎPHŎRON, i, n. *Figure servant de support à une table, pied de table.* SYN. Statua sustinendæ mensæ facta.

TRĚCENTI, æ, a, *Trois cents.* USUS: Leonidas se in Thermopylis trecentosque eos, quos eduxerat Sparta, opposuit hostibus, *Léonidas s'opposa aux ennemis dans les Thermopyles avec les trois cents soldats qu'il avait amenés de Sparte.*

TRĚDĚCIM, *Treize.* USUS: Tredecim captis navibus, decem demersis.

TRĚMĚBUNDUS, a, um, *Tremblant, qui tremble.* USUS: Vox, manus tremebunda.

TRĚMĚFĀCĪO, is, fēci, factum, ere, a. *Faire trembler, ébranler.* SYN. Concutio. Cf. [Terreo](#).

TRĚMO, is, ūi, ere, n. *Trembler, être tremblant, craindre, redouter.* SYN. Contremisco. ADV. Omnino. USUS: Qui tremunt et exalbescunt objecta re terribili. Cf. [Timeo](#).

TRĚMOR, ōris, m. *Tremblement, agitation.* USUS: Terrorem tremor et pallor et dentium crepitus consequitur. Cf. [Timor](#).

TRĚMŮLUS, a, um, *Tremblant, agité*. SYN. Tremens, tremebundus.

TRĚPĬDĀTĬO, ōnis, f. *Agitation, préoccupation, désordre, trouble*. SYN. Metus, commotio, tumultus. Cf. [Timor](#).

TRĚPĬDĚ, *En s'agitant, en tremblant, avec crainte*. USUS: Stativa trepide deserta sunt.

TRĚPĬDO, as, avi, atum, are, n. *S'agiter en désordre, se troubler, s'alarmer*. SYN. Timeo, metuo, pavore defixus sto. PHRAS. Trepidatum est, *on commença à trembler*. Lymphati trepidare coeperunt; omnium pectora occultus metus percurrit, pervasit; lymphati aguntur ferunturque; metu obtorpescunt; pavore exanimantur. Cf. [Timeo](#).

TRĚPĬDUS, a, um, *Inquiet, agité, alarmé*. SYN. Pavidus, metuens, timens. USUS: Trepida res, dubia, et ob hoc timorem inducens.

TRĬANGULUS, a, um, *A trois angles, triangulaire*. USUS: Ea triangula, alia quadrata nominant.

TRĬBŪLIS, is, m. *Qui est de la même tribu*. SYN. Curialis. EPITH. Turbulentus, vicinus. USUS: Apud tribules suos plurimum gratia potest.

TRĬBŪNĀL, ālis, n. *Espace élevé et demi-circulaire ou siègent les magistrats, tribunal*. SYN. Sella judiciaria. EPITH. Certum, totum, continuatum, proximum. PHRAS. Pro tribunali sedere, *siéger sur son tribunal*. Judiciis præesse; jura reddere; cognitionem capitalium rerum exercere; iudicium exercere; causas cognoscere. Cf. [Iudicium](#). USUS: Pro tribunali sedere, sententiam pronuntiare.

TRĬBŪNĀTŪS, ūs, m. *Dignité ou fonction de tribun, tribunat*. SYN. Magistratus tribunorum plebis. EPITH. Ardens, militaris, pestifer et funestus, præclarus, tacitus, totus, turbulentissimus. USUS: Tribunatum petere, suscipere, seditiose gerere.

TRĬBŪNĬTĬUS, a, um, *De tribun (du peuple ou des soldats)*. USUS: Furor, terrores tribunitii. Potestas tribunitia.

TRĬBŪNUS, i, m. *Tribun du peuple, magistrat institué pour défendre les intérêts du peuple*. SYN. Populi defensor et custos. EPITH. Nimium acer, vehemens, acerbus, crimosus, amentissimus, felix, foedissimus, furiosus, horridus, improbus, inermis atque imparatus, iners, levis, non bonus, militaris, modestus, non modo non seditiosus, sed etiam seditiosis



adversarius, officiosissimus, perniciosus, similis gladiatori, sordidissimus, vesanus, vetus ac fortis, vigilans et accuratus, valens, vetus. USUS: 1. Ut Lacedæmone Ephori regibus, sic Romæ consulibus tribuni sunt oppositi. 2. Tribunus militum, qui ordines ducit, *tribuns des soldats*.

TRĪBŪO, is, ūi, ūtum, ere, a. *Distribuer, donner, accorder*. SYN. Do, præsto, impertio. ADV. Caste, exigue, infinite, libentissime, liberaliter, longe, plurimum, multum, nunquam, pure, recte. USUS: 1. Suum cuique, opem et misericordiam miseris, honorem magistratibus tribuere. 2. Honorem habeo, defero, confido, *avoir des égards, de la condescendance, accorder par déférence*. Patri tuo semper plurimum tribui. Tribue hoc valetudini tuæ. Nimium tibi ipse tribuis. 3. Divido, *distribuer, diviser, partager*. Rem universam in partes tribuere. Cf. [Do](#), [Divido](#), [Largior](#).

TRĪBŪS, ūs, f. *Tribu, division du peuple romain*. SYN. Curia, corpus. EPITH. Certa, rustica, urbana. USUS: Populum in tribus dividere. Tribu certa esse. Tribu moveri. Sui corporis tribusque homines sibi obnoxios habuit.

TRĪBŪTĀRIŪS, a, um, *Tributaire*. SYN. Stipendiarius, vectigalis. Cf. [Vectigalis](#).

TRĪBŪTIM, *Par tribus*. SYN. Per tribus singulas.

TRĪBŪTĪO, ōnis, f. *Division, partage, répartition*. SYN. Distributio. USUS: Æquabilis tributio.

TRĪBŪTUM, i, n. *Tribut, impôt, contribution*. SYN. Quod a subjectis principi *vel* reipublicæ penditur. EPITH. Acerbissimum, intolerabile. PHRAS. Magna tributa dare cogimur, *nous sommes obligés de payer de grands tributs*. Magnitudine tributorum premimur; gravi tributo et collatione iniqua frumenti opprimimur; ex censu tributa conferenda sunt maxima; vectigal in annos singulos magnum pendere; tributa pendere intolerabilia; stipendia ingentia dependere cogimur. USUS: Tributum ferre, pendere, solvere, conferre, *payer, acquitter*. In singula capita tributum imponere, *imposer*. Tributo, stipendio liberare, a tributis vindicare; tributorum finem afferre, *délivrer, dispenser*. Cf. [Vectigal](#).

TRĪCÆ, ārum, f. pl. *Embarras, contrariétés*. SYN. Impedimenta. EPITH. Domesticæ. USUS: Biennium in his tricis moror. Cf. [Nugæ](#).

TRĪCĒNI, æ, a, *Qui sont par trente*. USUS: Tricenos milites ex singulis legionibus, *trente soldats par légions*.

TRĪCEPS, cīpītis, *A trois têtes.*

TRĪCĒSĪMUS, a, um, *Le trentième.* USUS: Hujus a morte tertius hic et tricesimus est annus, *il y a 33 ans qu'il est mort.*

TRĪCĪES, *Trente fois.* USUS: Æris tricies potest habere, *c. à d., trois millions de sesterces.*

TRĪCLĪNĪUM, īi, n. *Lit de table; salle à manger.* SYN. Conclave, cœnaculum tribus ad discumbendum lectis instructum. USUS: Tribus tricliniis accepti sumus valde copiose.

TRĪCOR, aris, atus sum, ari, d. n. *Faire des difficultés, chercher des détours.* SYN. Nugor, nugas ago. USUS: Publius tecum tricatus est. Cf. [Nugor](#).

TRĪDŪUM, i, n. *Espace de trois jours.* USUS: Quum tridui viam processisset, *après trois jours de marche.*

TRĪENNĪUM, īi, n. *Espace de trois ans, trois ans.* USUS: Biduum aut triennium est quum virtuti nuntium remisisti.

TRĪENS, entis, m. *La troisième partie d'un tout, le tiers.* USUS: Eum video testamento cum duobus coheredibus esse in triente, *le tiers dans une succession.*

TRĪĒTĒRIS, īdis, f. *Fête qui se célèbre tous les trois ans: fête de Bacchus.*

TRĪGĒSĪMUS, a, um, Cf. [Tricesimus](#).

TRĪGINTA, *Trente.* USUS: Romulus quum septem et triginta regnavisset annos. Conjectus in carcerem triginta jussu tyrannorum, *par l'ordre des trente tyrans (à Athènes).*

TRĪNI, æ, a, *Qui sont trois, qui vont par trois.* USUS: Ipse cum tribus legionibus circum Samarobrivam trinis hibernis hiemare constituit. Milites trinis castris potiuntur, *s'emparent des trois camps.*

TRĪPARTĪTŌ, *En trois parties ou trois parts.* USUS: Qui bona dividit tripartito, *qui fait trois parts de ses biens.*

TRĪPARTĪTUS, a, um, *Divisé ou divisible en trois parts.* USUS: Qui e divisione tripartita duas partes absolverit, huic necesse est restare tertium.

TRĪPLEX, ĭcis, gen. com. *Triple*. USUS: Plato triplicem finxit animum, *Platon fait l'âme triple*.

TRĪPLĪCĪTER, *De trois manières, d'une triple façon*. USUS: Commutabimus tripliciter: verbis, pronuntiando, tractando.

TRĪPLUS, a, um, *Triple*. USUS: Pars tripla.

TRĪPŪDĪO, as, avi, atum, are, n. *Danser dans les solennités religieuses, trépigner, bondir*. USUS: Exsultans ac tripudians. Cf. [Exsulto](#).

TRĪPŪDĪUM, ĭi, n. *Danse religieuse; augure favorable*. EPITH. Solistimum. USUS: Tripudium solistimum fit, cum ex offa aliquid in terram cadit, *l'augure est favorable quand il tombe qqche par terre (à cause de l'avidité des poulets sacrés)*.

TRĪPUS, ōdis, n. *Siège à trois pieds, trépied*. USUS: Sacri tripodes.

TRĪQUĒTRUS, a, um, *Triangulaire, qui a trois angles*. SYN. Triangulus.

TRISTIS, e, gen. com. *Triste, affligé, chagrin*. SYN. Mœstus, mœrens, dirus. )( Hilaris, jucundus. PHRAS. Quid ita tristis es? *Pourquoi êtes-vous si triste?* Quid angeris? quid te excrucias? cur mœrore conficeris? quid tuæ miseriae te ita discruciant? quid te mœror quotidianus lacerat et conficit? cur animum ita mœrori das luctu afflictus et confectus? quid ita in lacrimis et mœrore conseneskis? quid diffidens ac desperans de rebus tuis in sordibus, lamentis luctuque jaces? quid tristis capite demisso terram intueris? quid ita in domo tua omnia deserta, horrida, muta, plena luctus et mœroris? quid ita frontem contrahis? quid te in hunc mœrorem rapit, conjicit? Cf. [Tristitia](#). USUS: Tristis et conturbatus domum abiit. Tristis natura et recondita. Tristissimis reipublicæ temporibus.

TRISTĪTĪA, æ, f. *Tristesse, affliction*. SYN. Mœror, severitas. EPITH. Simulata versutaque. PHRAS. 1. Immodica tristitia laborat, *une tristesse immense l'accable*. Æger animi est; haud levis dolor mœstum opprimit; fatigat hominem animi ægritudo ingens; vultu ipso dolorem animi præfert; doloris magnitudinem vix capit; tristitiæ immodicæ se dat, dedit; ægritudini se dedit; ægritudine ingenti opprimitur, conficitur; ægritudinem suscipit immodicam; pessime est animo; afflictus mœrore languet animus; tristissimis vexatur et conficitur curis; mœrore et lacrimis propemodum contabescit; assiduo in luctu est, versatur; modum lugendi non facit; magnam tristitiam subit; lacrimis et tristitiæ se tradit. Cf. [Tristis](#), [Ægritudo](#),

**Mœror.** 2. Res ea magnam mihi tristitiam peperit, *cette affaire m'a causé une grande affliction*. Magnam mihi ægritudinem attulit; magna me ægritudine affecit; animum mœrore cumulat, cruciat, opprimit, conficit; ea res vehementer me mordet, pungit, sollicitat, angit, acerbe vexat, graviter commovet. Cf. **Dolor**, **Mœror**. 3. Deponamus tandem hanc tristitiam, *débarrassons-nous enfin de cette tristesse*. Mitigemus istam tristitiam et relaxemus; tollatur omnis illa superior tristitia; mentem tandem a tristitia hac abducamus; ægritudinem exuamus, abjiciamus; animum ægritudine levemus, deleatur ista ex animo tristitia; ægritudinem, quam ea res nobis asperserat, ex animo delemus, exturbemus, abstergamus. USUS: Aliquem ad tristitiam contorquere. Tristitiam et severitatem mitigare. Oratione aliquem a tristitia abducere. Cf. **Ægre fero**.

TRĪTĪCUM, i, n. *Froment, blé*. SYN. Frumentum.

TRĪTUS, a, um, *En parl. langage: Connu, commun, ordinaire, rebattu, trivial*. SYN. Decantatus, contritus, pervagatus, contemptus. USUS: Tritum sermone, vetustate proverbium. Res trita, communis et pervulgata. Itinere trito incedere, *marcher dans un chemin battu*. Cf. [Vulgaris](#).

TRĪTŪS, ūs, m. (abl. sing. tantum.) *Action de frotter, frottement*. USUS: Conflictu trituque lapidis ignem elicere.

TRĪUMPHĀLIS, e, gen. com. *De triomphe, triumphal*. USUS: Porta, vehiculum, ornamenta triumphalia.

TRĪUMPHO, as, avi, atum, are, n. *Triompher, obtenir les honneurs du triomphe*. SYN. Triumphum ago; Capitolium curru invehor, in Capitolium cum insigni laurea invehor. USUS: 1. Amplissime atque honestissime triumphare. 2. TRANSL. Exsultare lætitia, gaudio triumphare. Hic exsultat oratio et triumphat.

TRĪUMPHUS, i, m. *Triomphe, entrée d'un général victorieux*. SYN. Imperatoris; ducis, victoris pompa, cum laurea togaque palmata in Capitolium invecti. EPITH. Falsus, castellanus, justissimus, clarissimus, recens, amplissimus, certissimus et inanissimus, gratissimus, jucundissimus, magnus, verus, justus, navalis. USUS: Triumphum alicui decernere; triumphum habere, agere, deportare. Aliquem ad triumphum revocare laureamque illi insignem deferre. Disseres de triumpho: quid tandem habet iste currus? quid vincti ante currum duces? quid simulacra oppidorum? quid argentum? quid aurum? quid legati in equis et tribuni? quid clamor militum? quid tota illa pompa? quid vehi per urbem?

TRĪUMVĪRĀTŪS, ūs, m. *Dignité de triumvir, triumvirat*. SYN. Triumvirum magistratus.

TRĪUMVĪRI, ōrum, m. pl. *Triumvirs, commissaires chargés de différentes fonctions*. EPITH. Capitales. USUS: Triumviri capitales, magistrats chargés de surveiller les prisons et de veiller à l'exécution des sentences capitales.

TRĪVĪUM, īi, n. *Endroit où aboutissent trois chemins, carrefour*. SYN. Ubi tres viæ concurrunt. USUS: Maledictum de trivio arripere, *ramasser une injure qui traîne dans les rues*.

TRÖCHUS, i, m. *Trochus, cercle avec lequel jouent les enfants.* SYN. Turbo quo ludunt pueri.

TRÖPÆUM, i, n. *Monument de victoire, trophée.* SYN. Victoriæ monumentum. USUS: In Macedonia tropæa statuit, posuit, constituit, quæ bellicæ laudis victoriæque insignia ac monumenta sunt. Urbs tropæis ac triumphis ornata ac dicata.

TRÖPUS, i, m. *Trope, emploi métaphorique ou figuré d'un mot.* SYN. Verborum immutatio.

TRŪCĪDĀTĪO, ōnis, f. *Action d'égorger massacre, carnage.* Cædes, clades. USUS: De Clodianis lapidationibus, insidiis, trucidationibus.

TRŪCĪDO, as, avi, atum, are, a. *Tuer, égorger.* SYN. Occido, interficio, multis vulneribus concido, confido. Cf. [Occido](#), [Interficio](#).

TRŪCŪLENTER, *D'une manière farouche, dure, cruelle.* USUS: Atrociter et truculenter se gerere.

TRŪCŪLENTUS, a, um, *Farouche, dur; qui a l'air cruel, terrible.* SYN. Terribilis aspectu, trux, atrox. Cf. [Crudelis](#).

TRŪDO, is, si, sum, dere, a. *Pousser avec force.* SYN. Impello. USUS: Ad mortem, ad supplicium se trudi videbat, *traîner, mener.*

TRULLA, æ, f. *Vase à puiser.* USUS: Trulla excavata cum manubrio aureo.

TRUNCUS, i, m. *Tronc d'arbre, tronc.* SYN. Stipes. EPITH. Tantis, tutior, totus. USUS: 1. In arboribus truncus, rami, folia. 2. TRANSL. Truncus corporis, *en parl. du corps humain: le tronc, le buste.* 3. Stolidus, *homme stupide, bûche, souche.* Hic truncus ac stipes consulatum sustineat.

TRŪTĪNA, æ, f. *Balance, trébuchet.* Statera. USUS: Popolari trutina rem examinare, *juger les choses à une sorte de balance populaire.*

TRUX, trūcis, omn. gen. *Sauvage, farouche, cruel, féroce.* SYN. Truculentus, atrox. Cf. [Crudelis](#).

TU, *Tu, toi.* USUS: Tu mihi etiam legis mentionem facies.

TŪBA, æ, f. *Trompette.* SYN. Buccina. USUS: Tubæ sonitum in bello non fert. Tuba, ad tubam canere; tubam inflare.



TŪBER, ěris, n. *Tumeur, bosse, excroissance*. SYN. Terræ collum, tumor.

TŪBUS, i, m. *Tube, canal; trompette*. SYN. Fistula. USUS: Ductus aquarum, quos illi tubos vocant.

TŪĚOR, eris, ĭtus sum, eri, d. a. *Veiller sur, protéger, défendre*. SYN. Tutor, servo, conservo, custodio, foveo, præsideo. )( Derelinquo. ADV. Castissime, commodius, demisse, diligenter, facile, flagitiose, fortiter, honestissime, lautius, male, maxime, melius, mirifice, parum, perfacile, præclare, privatim, prudenter, publice, sanctissime, vigilanter, munifice, æque, admodum. PHRAS. Hunc tu, quæso, omnibus modis tuere, *je vous en supplie, protégez cet homme de toutes les façons*. Sartum, tectum, ut aiunt, ab omni incommodo, detrimento, molestia sincerum integrumque conserves, in omnibus rebus tegas velim; eum in præsidio ac tutela auctoritatis tuæ latere patiaris; ejus salutem tua benevolentia, præsidio, custodia tueris; ejus capitis custodiam nunquam dimittas; sine tua tuitione salvum esse non posse existimes. Cf. [Defendo](#), [Foveo](#), [Faveo](#). USUS: Tueri munus suum, mediocritatem in omnibus rebus, societatem conjunctionis humanæ. Hunc Cæsar omnibus præsidiis tuetur ac defendit. Rem familiarem, gratiam et auctoritatem suam tueri et conservare, *conserver ses biens, son crédit et son autorité*.

TŪĜŪRĪUM, ĭi, n. *Hutte de paysan, cabane*. SYN. Habitatio rustici.

TŪĬTĬO, ōnis, f. *Garde, conservation, défense, protection*. SYN. Custodia.

TUM, *Alors; tant... tant, et... et; tantôt... tantôt*. SYN. Tunc, illa tempestate; partim. USUS: Quid tum inde? Cum alia multa, tum hoc maxime. Tum Græce, tum Latine, *tant en grec qu'en latin, et en grec et en latin, en grec comme en latin*. Modo unum, tum autem plures vidi.

TŪMĚO, es, ũi, ere, n. *S'enfler, se gonfler, s'emporter*. SYN. Turgeo, turgesco, in tumore sum. ADV. Penitus. USUS: Sapientis animus nunquam turgescit, nunquam tumet, *l'âme du sage ne s'emporte jamais, jamais elle n'est gonflée de colère*. Negotia tument, *les affaires sont dans un état alarmant, couvent quelque désastre*.

TŪMĬDUS, a, um, *Enflé, gonflé; irrité, courroucé*. SYN. Turgidus, inflatus, velut omnes dictaturas consulatusque gereret in voce viribusque

suis. USUS: Membrum vitiose tumidum, *membre tuméfié*. Serpens inflato collo, tumidis cervicibus, *au cou gonflé*. Cf. [Superbus](#), [Arrogans](#).

TŬMOR, ōris, m. *État de ce qui est enflé; agitation, emportement*. SYN. Inflatio. EPITH. Repentinus, recens. USUS: Repentinus oculorum tumor. Erat in tumore animus, *son âme était soulevée*. Recedit jam animi tumor. Ne desererem hunc tumorem rerum, *cette fermentation, ces troubles sur le point d'éclater*. Cf. [Superbia](#).

TŬMULTŬĀRĬUS, a, um. *Levé à la hâte; fait à la hâte, précipité, désordonné*. SYN. Properatus, subitarius, repentinus. USUS: Dux, miles, exercitus tumultuarius. Sermo fortuitus et tumultuarius, *discours improvisé*.

TŬMULTŬĀTĬO, ōnis, f. *Bruit, tumulte*.

TŬMULTŬOR, aris, atus sum, ari, d. *Être en désordre; s'agiter, se soulever*. SYN. Turbas facio, inquietus sum. USUS: Quid tumultuaris soror? quid insanis? *Pourquoi tout ce bruit, ma sœur? es-tu folle?* Cf. [Turba](#), [Tumultus](#).

TŬMULTŬŌSĒ, D'une manière pleine de trouble, confuse, bruyante. SYN. Magno tumultu. PHRAS. Tumultuose agere, *agir d'une manière désordonnée, faire une révolution*. Mare cœlo miscere; cœlum ac terras miscere; tragoedias, tumultum excitare; turbas facere, concire; tragoedias efficere. Cf. [Turba](#), [Tumultus](#).

TŬMULTŬŌSUS, a, um, *Désordonné, confus, bruyant*. SYN. Turbulentus. USUS: Tumultuosa et seditiosa vita, oratio.

TŬMULTŬS, ūs, m. *Désordre, tumulte; trouble de l'esprit, crainte*. SYN. Motus, turba, seditio; trepidatio. EPITH. Civilis, domesticus, finitimus, magnus, proximus, tantus, terribilis. PHRAS. 1. Periculum est aperti tumultus, *on redoute des troubles publics*. Res pro seditione est; res ad seditionem spectat; res a consilio ad vim abit; in metu sumus, ne qua repentina vis in civitate exsistat; ne quid turbulenti conflent; ne qua in civitate tempestas excitetur, coorietur. Tempestas a seditiosis civibus urbi impendit certissima. 2. Ea res ingentem tumultum fecit, *cette affaire excite un grand désordre*. Ingentem in urbe tumultum excitavit, fecit, præbuit, commovit, conflavit, concivit; turbas ingentes fecit, concivit; ea re effectum est, ut omnia terrore et tumultu streperent; ut tumultu cuncta turbarentur. Cf. [Turba](#), [Turbo](#), [Seditio](#). USUS: Quid hos tumultus ciemus? Conticescente

tumultu. Tumultum, rixas, jurgia comprimere, sedare, componere, *apaiser le bruit, le désordre*.

TŪMŪLUS, i, m. *Élévation de terrain, éminence, tertre*. SYN. Locus ex terra leviter eminens. EPITH. Excellens. USUS: 1. Tumuli silvestres. 2. Sepulcrum, *tombeau*. Alexander cum ad Achillis tumulum in Sigeo adstitisset Cf. [Collis](#), [Sepulcrum](#).

TUNC, *Alors*. SYN. Tum, illo tempore, illa tempestate, per id tempus, per id temporis. )( Nunc. USUS: Sed erat tunc excusatio, nunc nulla est.

TUNDO, is, tūtūdi, tunsum, ere, a. *Battre à coups redoublés, frapper*. SYN. Cædo, pulso, verbero. ADV. Nihilominus, vehementissime. USUS: Bacillo oculos alicui tundere, *pocher les yeux de qqn à coups de bâton*. Cf. [Pulso](#), [Verbero](#).

TŪNĪCA, æ, f. *Vêtement de dessous des Romains, tunique*. SYN. Vestis brevior virorum. EPITH. Pulla, solivaga, talaris, manicata, trita. USUS: Cum tunica et pallio. Tunicam ponere.

TŪNĪCĀTUS, a, um. *Vêtu d'une tunique, en tunique*. USUS: Metus tunicatorum, *frayeur du menu peuple, des gens de basse condition, vêtus seulement d'une tunique*.

TURBA, æ, f. *Foule en désordre, multitude, cohue; trouble, désordre, confusion*. SYN. Multitudo, conventus hominum, concio, multitudo in unum conglobata ac semetipsam turba impediens; juvenum manus, juvenum globus, circumfusa in concionis modum turba confertissima; vulgus; seditio, vis, tumultus. EPITH. Magna, media, nocturna, nova, prætoria, similis, vana. USUS: 1. Ex hac turba et colluvie discedam. 2. Tumultus, seditio, *scène de désordre, tumulte*. Ingentes turbas concitare, moliri, facere, concire. 3. Perturbatio, *confusion*. Ecce nova turba et rixa. Quanta in turba et confusione rerum vivimus! *dans quel désordre et dans quelle confusion de toutes choses nous vivons!* E turbis se evolvere, exsolvere. Cf. [Multi](#).

TURBĀTĒ, *En désordre*. USUS: Omnia raptim et turbate aguntur.

TURBĀTOR, ōris, m. *Celui qui trouble, perturbateur*. USUS: Pacis turbator.

TURBĪDĒ, *Avec trouble, avec confusion*. SYN. Turbulenter, inconstanter.

TURBĪDUS, a, um, *Troublé, agité, confus*. SYN. Perturbatus, confusus. PHRAS. 1. Nunquam illum æque turbidum vidi, *je ne l'ai jamais vu aussi troublé*. Tanto animi motu perturbatum, ita perculsum percussumque, nihil ut consilio, ratione, ordine ageret, nec lingua, nec ore consisteret, numquam vidi. Commotum sæpe perculsumque vidi antea, sed nunc adeo color ipse immutatus est, vultus, oratio, mens denique ipsa excidit et conscientia peccati mutum, exanimatum ac vix vivum reliquit. Confusus animo, nec auribus quidem et oculis satis constat; neque animo, neque lingua satis compos, vix apud se est, ita perturbato atque incerto præ ægritudine animo est. Hominem tam commotum nunquam vidi alias, sic ut nec animus illi suppetere nec constare mens sana videretur. Eo nuntio ita percussus est, ut animo adesse eum nemo existimaret. USUS: 1. Mens omni turbido motu semper vacans. 2. Impurus, sordidus, *trouble, fangeux*. Aqua turbida et cadaveribus inquinata, *eau trouble et souillée par le séjour des cadavres*. 3. Miser, calamitosus, *funeste, malheureux*. Turbidis rebus, temporibus adversis.

TURBO, as, avi, atum, are, a. *Mettre en désordre, troubler, agiter, inquiéter*. SYN. Obturbo, perturbo, misceo, permisceo. PHRAS. Omnia in republica turbantur, *la république est pleine de troubles*. Nullum tam turbulentum reipublicæ tempus fuit; annus est domi forisque infestus; plurimum turbarum infinita hominum licentia concitum est; nusquam res quietæ; omnia divina humanaque jura miscentur; civilibus fluctibus tument omnia, maximæ ubique turbæ et tragœdiæ excitantur, efficiuntur. Tumultus non jam foro se continet, sed totam passim urbem pervadit. Ex agris in urbem tumultus penetrat, spemque omnem concordiae exturbat. Tumultus repens ex agris in urbem illatus rempublicam in summum discrimen adducit. Perlatus ad cives tumultus omnem reipublicæ statum convellit, conturbat, inflammat. Urbes et oppida implentur. 2. Is casus vehementer me turbavit, *cet événement m'a fortement troublé*. Mirifice me perculit; omnem animi statum inflammavit, incitavit, conturbavit; mentem propemodum e sua sede et statu dimovit; mentem prope exturbavit meam, consilium eripuit. USUS: In Hispania turbatum est aliquid. Omnia turbavit et miscuit. Vide ne quid turbet. Turbare aliquid ac pacem sollicitare.

TURBO, ĩnis, m. *Tourbillon*. SYN. Ventus omnia turbans ac involvens. EPITH. Maximus, sævus. USUS: 1. Tanquam turbine aliquo et tempestate

everti. Tu procella patriæ, turbo et tempestas pacis. 2. Coni figura inversa, *toupie, sabot*. Turbinem versare.

TURBŪLENTĒ, *D'une manière orageuse, avec trouble, confusion, désordre*. SYN. Turbide, temere.

TURBULENTUS, a, um, *Plein de confusion, de désordre*. Turbidus, nata in vanos tumultus ingenia. )( Tranquillus. ADV. Necessario. USUS: Turbulenta, temeraria, cæca consilia. Tempora, tempestas reipublicæ turbulenta. Cf. [Turbidus](#).

TURGĒO, es, et TURGESCO, is, ere, n. *S'enfler, se gonfler; être enflé, gonflé*. SYN. Tumeo, inflatus sum. ADV. Penitus.

TURGĪDUS, a, um, *Enflé, gonflé*. SYN. Tumidus, inflatus.

TURMA, æ, f. *Escadron, troupe de cavalerie*. SYN. Equitum ordo, globus, manus.

TURMĀLIS, e, gen. com. *Relatif à un escadron, d'escadron*. USUS: Scipio ille major Corinthiis statuam pollicentibus eo loco, ubi essent aliorum imperatorum, turmales dixit displicere, *les Corinthiens promettaient à Scipion de lui ériger une statue à côté de celles de leurs généraux: Je n'aime pas les escadrons, dit-il, c. à d., la foule (à être confondu dans la foule)*.

TURMĀTIM, *Par compagnies, par escadrons*. SYN. Per turmas, agmine.

TURPĪCULUS, a, um, *Un peu laid, assez laid*. USUS: Jocus in turpiculis rebus ponitur, *la plaisanterie s'applique aux choses basses et laides*.

TURPĪFĪCĀTUS, a, um, *Souillé, dégradé, défiguré*. USUS: Depravatio ac fœditas turpificati animi.

TURPIS, e, gen. com. *Laid, difforme; honteux*. SYN. Inhonestus, deformis, fœdus, inquinatus, infamis, flagitiosus, nequam. ADV. Æque, omnino non. PHRAS. 1. Cave ne quid turpe admittas, *prenez garde de faire qqche de honteux*. Ne quid dissolute ac turpiter agas; ne quid dedecoris admittas, aut quod fœdum sit et flagitiosum, quod crimini esse possit; vide ne quid indecore effeminateque facias; ne in turpem verborum obscoenitatem delabare; ne quid in tua vita moribusque maculæ hæreat, resideat; ne probum, labem ac infamiam moribus aspergas tuis, aut majorum claritudini inferas; ne priores tuas laudes vitæ turpitudine

deformes. Cave ne quod dedecus suscipias, concipias, in te admittas; ne in flagitiis, in dedecore voluteris; ne in flagitia te ingurgites. 2. Hoc apud illos turpe non est, *chez eux, cela n'a rien d'infamant*. Nullam ea res apud illos infamiam habet; in vitiis illud non ponitur; illud in rebus turpibus non habetur; illud turpe nemo putat, existimat; eorum moribus illud ab honestate remotum non est. Id nemini est turpitudini; illud eorum moribus nefas non habetur; illud eorum moribus flagitium non est. USUS: Luxuria tum omni ætati turpis, tum senectuti est fœdissima, *la débauche, honteuse à tout âge, est surtout dégradante pour la vieillesse*. Id non modo turpe est, sed sceleratum et nefarium. Turpis homo, vita infamis.

TURPĪTER, *D'une manière honteuse, infâme*. SYN. Turpe, obscœne, nequiter, nefarie. USUS: Timeo ne quid turpiter faciam.

TURPĪTŪDO, ĩnis, f. *Laideur morale, honte, turpitude, infamie*. SYN. Deformitas, obscœnitas, infamia, macula, flagitium, dedecus, labes, deformatio, depravatio, fœditas. EPITH. Accusabilis, domestica, flagitiosa, insignis, major, maxima, nefaria, sempiterna, singularis, summa, tota, vera ficta, plurima. USUS: Nulla pars vitæ ejus summæ turpitudinis fuit expers. Omni turpitudine se fœdavit, quam ille nunquam eluet aut delebit Nihil non turpitudinis subiit; omni turpitudine notatus est. Ea causa turpitudinem habet. Omnia fugiendæ turpitudinis adipiscendæque honestatis causa facio, *je fais tout pour éviter le déshonneur et mériter la considération publique*. Cf. [Dedecus](#), [Turpis](#).

TURPO, as, avi, atum, are, a. *Rendre laid, défigurer, souiller*. SYN. Fœdo. USUS: Jovis aram sanguine turpat. Poet.

TURRIS, is, f. *Tour*. Celsa moles. EPITH. Alta, altissima. USUS: Ex alta turri situ et opere multum edita dejectus.

TURTUR, ũris, m. *Tourterelle*.

TUSSĪO, is, ire, n. *Tousser*. SYN. Tussi laboro, tussi urgeor.

TUSSIS, is, f. *Toux*. SYN. Screatus. USUS: Tussim pectore expellere.

1. TŪTĒ, *Toi-même*. SYN. Tu ipse. USUS: Ut tute mihi præcepisti.

2. TŪTĒ, *Sûrement, en sûreté*. SYN. Tuto, impune.

TŪTĒLA, æ, f. *Soins vigilants, garde, conservation, défense; tutelle*. SYN. Fides, defensio, patrocinium, clientela. EPITH. Legitima, præclara;



turpis. USUS: Filios suos alicujus tutelæ commendare; in tutelam alicui tradere; tutelæ subicere. Pupillus cum primum in tutelam venerit; in tutela fuerit. Tutela se abdicare. Omnia hæc nostra latent in tutela et præsidio armorum. Cf. [Præsidium](#).

1. TŪTOR, aris, atus sum, ari, d. a. *Veiller à ou sur, garder, protéger, défendre*. SYN. Tueor, salvum, invictum præsto. ADV. Accuratissime, copiosius, facile. USUS: Provinciam, fines armis tutari. Cf. [Tueor](#).

2. TŪTOR, ōris, m. *Protecteur, défenseur; tuteur (t. de droit)*. SYN. Defensor, patronus. EPITH. Castus, fidelis, legitimus, verus, annuus. USUS: Tutorem alicui instituere. In tutorum potestate est pupillus. Respublica orba consulis fidem, tanquam legitimi tutoris implorat. Tutor religionis.

TŪTUS, a, um, *Qui est en sûreté, qui ne court aucun danger, qui n'a rien à craindre*. SYN. Metu vel periculo vacuus, tectus; septus, munitus, securus, in tuto locatus; nihil insidiarum habens; sanctus, sacrosanctus. ADV. Maxime, plane, prorsus. PHRAS. Tutus jam est, *maintenant il est en sûreté*. In tuto est; in portu navigat; in portu est; in vado est; cautum illi est. Cf. [Securus](#). USUS: Tutam et tranquillam vitam degere. Tutus ab inimicis. In tuto collocare; in tuto esse; mare tutum præstare.

TŪUS, a, um, *Ton, ta; le tien, la tienne*. USUS: Panætius ille tuus. Tuorum curam gere.

TŶPUS, i, m. *Figure, image*. SYN. Signum, forma. PHRAS. Librum typis edere, *imprimer un livre*. Typis mandare, commendare, committere; typis exprimere, edere, in lucem emittere; typis excudere, evulgare. USUS: Typos tibi mando.

TŶRANNĪCĒ, *Tyranniquement*. SYN. Superbe, crudeliter.

TŶRANNĪCUS, a, um, *Tyrannique, de tyran, cruel*. SYN. Leges, facta tyrannica.

TŶRANNOCTŌNUS, i, m. *Meurtrier d'un tyran, tyrannicide*. SYN. Tyranni interfector (VULG. tyrannicida).

TYRANNIS, idis, f. *Autorité d'un tyran, tyrannie*. PHRAS. Tyrannidem occupare, *s'emparer de la tyrannie*. Imperium sibi arripere; regnum invadere; capiti fortunæ regiæ insignia per vim adjicere; regium fastigium

affectare et occupare. USUS: Tyrannidem occupare. Tyrannidem evertere, delere.

TŸRANNUS, i, m. *Tyran; monarque absolu, autocrate*. SYN. Ereptor libertatis, oppressor civitatis. EPITH. Crudelissimus, firmus opibus et voluntate, insanus, crudelis, inanis, gloriosus fama, gratus beneficio, importunus, amens, intolerandus, libidinosus, teter. USUS: Tyrannus quam qui unquam fuit sævissimus ac violentissimus in suos. Nulla est nobis societas cum tyrannis, sed potius summa distractio.



1. ŪBER, ěris, n. *Sein, mamelle*. SYN. Mamma.

2. ŪBER, ěris, omn. gen. *Riche, abundant, plein; fécond, fertile*. SYN. Fecundus, ferax, fertilis, abundans, copiosus. USUS: Agro bene culto nihil est nec usu uberius, nec specie ornatus, *rien ne saurait être ni plus utile ni plus beau qu'un champ bien cultivé*. Plenior et uberior ad dicendum, *orateur plus plein, plus abundant*. Cf. [Copiosus](#).

ŪBERTAS, ātis, f. *Richesse, abondance; fertilité*. SYN. Abundantia, copia, magnitudo. EPITH. Maxima, vetus, summa agrorum. USUS: Omnis ubertas et quasi silva dicendi. Summa ubertas et copia frugum. Cf. [Copia](#).

ŪBĪ, Oū. SYN. Quo loco. USUS: 1. Nemo est quin ubivis quam ibi ubi est esse malit. 2. Postquam, cumprimum, simul ut, *dès que*. Ubi galli cantum audit, mensam tolli jubet. 3. In quo, *où (sur quoi, avec quoi, dans lequel)*. Porticus ubi ambulabam. In ea urbe ubi natus es. Ubi gentium est is homo?

ŪBĪCUMQUE, *En quelque lieu que, partout où*. SYN. Quocumque in loco, ubi ubi. USUS: Ubicumque gentium et terrarum fueris.

ŪBĪNAM? Oū?

ŪBĪQUE, *En quelque lieu que ce soit, partout*. USUS: Mortales qui ubique sunt.

ŪBĪVIS, *En quelque lieu que ce soit, partout*. USUS: Ubivis esse malim, quam ibi.

ŪDUS, a, um, *Humide, mouillé, arrosé*. SYN. Udis oculis respicies, *vous regarderez avec des yeux baignés de larmes*.

ULCĒRĀTUS, a, um, *Ulcéré*. SYN. Exulceratus.

ULCĒRŌSUS, a, um, *Couvert d'ulcères*. SYN. Plenus ulceribus.

ULCISCOR, eris, ultus sum, cisci, d. *Punir qqn d'une injustice commise, se venger de lui, ou venger l'injure elle-même*. SYN. Vindico, punio, sequor, pœnam repeto, injurias sequor, male meritis refero quod debeo, pœnas sumo, expeto. PHRAS. 1. Nihil laudabilius esse statuo quam injurias non ulcisci, *je ne connais rien de plus digne de louange que le pardon des injures*. Nihil ad laudem illustrius esse statuo, quam injurias contemnere, oblivisci; injurias ex animo delere; minime sequi; ultione non sequi; de injuria sequenda, referenda nihil omnino cogitare; referendæ injuriæ curam non suscipere; ultionem injuriarum non spectare, non curare; de referenda injuria minimum laborare. In contemnendis, obliviscendis, ex animo evellendis, ex memoria delendis injuriis, oblivione voluntaria conterendis, eximiam sitam esse laudem mihi persuadeo. 2. Ulciscar istam calumniam, *je poursuivrai la vengeance de cette calomnie*. Calumniam hanc non inultam patiar; pro istis injuriis graviter ulciscar; injuriam hanc certo sequar; gravem me ad calumnias istas vindicem servabo; ultor ero calumniæ; punitor doloris mei; vindicabo quam acerrime maledicta illa; dolorem ex calumnia meum justa ultione explebo; pœnas pro calumnia graves capiam; justus dolor ad repetendas calumniæ hujus pœnas me excitat, nec inultum id, quidquid est, a me auferes. USUS: Meas injurias nondum sum ultus. Ultus est Sylla hujus victoriæ crudelitatem. Ulcisci inimicum, *se venger de son ennemi*. TRANSL. *Venger qqn*. Fratres occisos, patrem justa per arma ulcisci. Quid tam necessarium tenere arma quibus possis te ulcisci lacessitus, *ces armes dont on peut se servir, pour se défendre, quand on est attaqué*. Cf. [Vindico](#).

ULCUS, ōris, n. *Ulcère, plaie*. SYN. Plaga inveterata et sordida. USUS: Et tu tanquam unguis in hoc ulcere.

ULLUS, a, um, gen. ius, dat. i, *Un, quelqu'un, une personne*. SYN. Aliquis, unus. USUS: Ullum nummum nemini debeo. Si ulla erit libertas. Sine ullo *vel* uno metu.

ULTĪMUS, a, um. *Le plus éloigné, le plus reculé, extrême, le dernier.* SYN. Postremus, extremus, novissimus, summus. USUS: Ex ultimis terris arcessitus. Ab ultimo principio hujus urbis ad hoc tempus.

ULTĪO, ōnis, f. *Vengeance.* SYN. Vindicta. )( Gratia. USUS: Ultionem parare. Cf. [Ulciscor](#), [Vindico](#).

ULTOR, ōris, m. *Vengeur.* SYN. Vindex, punitor. USUS: Injuriarum nostrarum ultor.

ULTRA, *Au-delà, plus loin.* SYN. Supra. )( Citra. PHRAS. Ultra quam constitueram, progressus sum dicendo, *j'ai été plus long dans mon discours que je ne m'étais proposé.* Longius vagata est oratio; cursus dictionis longius me extulit provexit; fines dicendi longius ac volueram protuli; orationem produxi longius; quantumcumque me retinui, longius tamen oratione lapsus sum; oratio inter præsriptos dicendi fines non consedit. USUS: Ultra quam satis sit angeris, *au-delà de la nécessité.* Oratio elegans, ut nihil possit ultra, *discours on ne peut plus élégant.*

ULTRIX, īcis, f. *Celle qui venge, vengeresse (poét.).* SYN. Vindex.

ULTRŌ, *De ce côté-là; spontanément, librement.* SYN. Sponte, non quæsitus. USUS: 1. Omnia ei ultro pollicitus sum, *je lui ai tout promis de moi-même.* 2. Ultro citroque, *ça et là, de côté et d'autre.* SYN. Huc illuc, vicissim. USUS: Ultro citroque cursare, navigare, commeare. Beneficia ultro citroque data.

ŪLŪLĀTŪS, ūs, m. *Hurlements; cris de douleur.* USUS: Victoriam conclamant et ululatum tollunt.

ŪLŪLO, as, avi, atum, are, n. *Hurler, pousser des hurlements, crier; canere, chanter avec force inflexions et sons aigus (propr. canum et luporum).* USUS: Inclinata et ululanti voce. Cf. [Plango](#).

UMBĪLĪCUS, i, m. *Le milieu, le point central; nombril.* EPITH. Certus. USUS: Is locus qui in medio Siciliae est, et umbilicus ejus insulae nominatur, *s'appelle le centre de cette île.*

UMBO, ōnis, m. *Partie centrale et relevée en bosse d'un bouclier; le bouclier lui-même.* USUS: Umboibus incussa que ala sternuntur hostes, *les ennemis sont défaits à coup de boucliers et par la seule force des bras.*

UMBRA, æ, f. *Ombre*. EPITH. Fatalis, infera, tenuis. USUS: Umbram equitis Romani videtis, simulacrum pristinae dignitatis. Umbras falsae gloriae consecrari. Omnes umbras timet. Umbræ et eminentiæ in pictura, *l'ombre et la lumière en peinture*.

UMBRĀCŪLUM, i, n. *Tout objet qui donne de l'ombre, ombrage*. SYN. Locus frondibus tectus. TRANSL. École. USUS: Ex umbraculis eruditorum otioque scholæ in solem et pulverem prodire, procedere, *quitter les leçons des savants et la tranquillité de l'école pour braver les ardeurs du soleil et la poussière des combats*.

UMBRĀTĪLIS, e, gen. com. *Qui reste à l'ombre, paresseux, désœuvré; formé dans une école*. SYN. Quod in umbra et otio versatur. USUS: E domestica et umbratili exercitatione medium in agmen, in pulverem, in clamorem, in castra, in aciem forensem prodire, et ex litteris aliquid in lucem aspectumque proferre, *sortir du silence de la retraite et s'élancer dans l'arène, au milieu des cris et du tumulte du forum*. Oratio mollis et umbratilis. Cf. [Fucatus](#).

UMBRŌSUS, a, um, *Qui a beaucoup d'ombre, ombreux, ombragé*. SYN. Opacus, umbrifer. PHRAS. Locus umbrosus, *lieu rempli d'ombre*. Locus ambientibus ramis, vix in densam umbram cadente sole, contextus; multa arborum frondiumque amœnitate opacatus. Cf. [Opacus](#).

ŪNĀ, *Ensemble*. SYN. Simul, pariter, communiter. USUS: Si in Italia fueris, erimus una. Cf. [Simul](#).

ŪNĀNĪMIS, e, gen. com. *Qui est de même avis, qui est d'accord, unanime*. USUS: Unanimes fratres, sodales. Cf. [Concors](#).

ŪNĀNĪMITAS, ātis, f. *Bon accord, bonne harmonie, bonne intelligence*. USUS: Nulla re magis, quam unanimitate regna continentur.

UNCĪA, æ, f. *Once*. SYN. Assis pars duodecima.

UNCĪNĀTUS, a, um, *Crochu*. SYN. Aduncus, hamatus.

UNCTĪO, ōnis, f. *Action d'oindre*. SYN. Unctura.

UNCTOR, ōris, m. *Celui qui frotte qqn d'essence ou d'huile*. SYN. Aliptes. EPITH. Bonus.

UNCTŪRA, æ, f. *Action d'oindre*. SYN. Unctio. EPITH. Servilis.

UNCUS, i, m. *Croc, crochet*. USUS: Uncus fugitivo impactus est.

UNDA, æ, f. *Onde, flot, vague*. SYN. Fluctus. USUS: Undæ comitiorum. Cf. [Mare](#).

UNDE, *D'où*. SYN. Ex quo, a quo. Ratione causæ, originis a re, loco. USUS: Eloquentia, unde longe absum. Materia, unde orta sunt omnia. Quærimus unde sit beata vita. Unde omnia manant.

UNDĒCĪES, *Onze fois*.

UNDĒLĪBET, *De quelque part que ce soit*.

UNDĒQUINQUĀGĒSĪMUS, a, um. *Le quarante-neuvième*.

UNDĒVĪCĒSĪMUS *vel* vigesimus, a, um, *Le dix-neuvième*.

UNDĒVĪGINTI, *Dix-neuf*.

UNDĪQUE, *De tous côtés, de toutes parts*. SYN. Ex omni parte, ex omni genere. USUS: Undique ex omni regione terrarum concurritur. Aut undique religionem tolle, aut usquequaque conserva, *il faut ou faire disparaître la religion de partout ou la conserver partout*. Honestas undique perfecta, *honnêteté parfaite de tout point*. A tergo, a fronte, a lateribus, ex omnibus partibus undique tenetur.

UNGO, is, xi, ctum, ere, a. *Oindre, frotter d'un corps gras (parfum, onguent, huile)*. SYN. Perungo, unguentis oblino. USUS: Cæsar unctus occubuit. Cum is caput et os unguento perfricaret et ungeret.

UNGUENTĀRĪUS, īi, m. *Parfumeur marchand de parfums*. SYN. Qui unguenta conficit *vel* vendit.

UNGUENTUM, i, n. *Onguent, parfum, essence*. SYN. Odorum variorum permistio. EPITH. Conditum suavitate, moderatum. USUS: Unguentis oblitus. Unguentis effluens calamistrata coma.

UNGUĪCŪLUS, i, m. *Ongle du doigt*. USUS: A teneris unguiculis, *dès la plus tendre enfance*.

UNGUIS, is, m. *Ongle*. EPITH. Transversus, adversus, ferus. USUS: Ab imis unguibus ad summum verticem, *depuis le bout des ongles jusqu'au sommet de la tête, des pieds à la tête*. Unguibus eum discerpere. Ungues



dempserat illi tonsor, collegit. Unguis in ulcere exstitit. Unguibus in faciem violare. Transversum unguem non oportet discedere, *s'écarter d'une ligne*.

UNGŬLA, æ, f. *Sabot, corne, griffe, serre*. EPITH. Vehemens. USUS: Ungula equi, jumentorum.

ŪNĬCĒ, *Uniquement, particulièrement, singulièrement*. SYN. Singulariter. USUS: Patriam unice diligit. Hunc tibi unice commendo.

ŪNĬCUS, a, um, *Unique, seul*. SYN. Unus, unigena, singularis. USUS: Erat hoc unicum solatium in malis.

ŪNĪUSMŌDI, *De même espèce*. SYN. Non varius. )( Multiformis. USUS: Materia semper est uniusmodi, sui similis.

ŪNĪVERSĀLIS, e, gen. com. *Universel, général*. SYN. Universus, absolutus. USUS: Causa universalis.

ŪNĪVERSĒ, *En général*. SYN. Generatim, generaliter.

ŪNĪVERSĪTAS, ātis, f. *Universalité, totalité*. SYN. Universum, mundus. USUS: Universitas rerum qua omnia continentur. (Universitas, VULG.), *université*. Latine: Doctrinarum omnium sedes; artium ac disciplinarum omnium palæstra *vel* emporium. Cf. [Academia](#).

ŪNĪVERSUS, a, um, *Tout entier, tout*. SYN. Totus, omnis, infinitus, confusus. USUS: Quid potest esse extra universa? *Que peut-il y avoir en dehors du tout?* Rem universam in partes distribuere. DEUS separatim ab universis singulos diligit, *DIEU aime chaque homme en particulier, séparé de la totalité*.

UNQUAM, *Une fois par hasard, une fois quelconque, un jour, jamais*. SYN. Ab omni memoria, post homines natos, post hominum memoriam, ex omni memoria, post nostram patrumque memoriam. )( Nunquam. USUS: Omnes qui unquam fuere superat. Nihil unquam post homines natos.

ŪNUS, a, um, gen. īus, dat. i, *Un, une, un seul, une seule*. SYN. Solus, singularis. USUS: Ut esset unus e nobis. Unum sustinere pauci possunt, utrumque nemo. In unius anima positas omnes spes habemus. Ad unum omnes assentiunt. (Unus post alterum, VULG.), *l'un après l'autre*. Latine: Super alium alius; alia super alia; aliud ex alio. (Unus est melior quam alter, VULG.), *l'un est meilleur que l'autre*. Latine: Alius alio melior. Ad neminem unum imperii summa rediit, sed separarim suam quisque classem

administrabat, *le pouvoir suprême ne fut rendu à personne individuellement, mais chacun gouvernait séparément sa flotte.* In unum locum conducere, cogere, *dans le même lieu, dans le même endroit.* In unum corpus coalescere; in unum confundi; in unum congruunt res omnes.

ŪNUSQUISQUE, *Chacun.* SYN. Singuli, quisque. )( Nemo, nullus.

URBĀNĒ, *Gracieusement, poliment.* USUS: Urbane faceteque aliquem irridere, *railler, finement, avec esprit.*

URBĀNĪTAS, ātis, f. *Urbanité, politesse; élégance, pureté du langage; raillerie de bon ton, de bon goût.* SYN. Sal, comitas, civilis vita. EPITH. Facetosa, pristina, summa. USUS: Vir nostrorum hominum urbanitate limatus. Urbanitatis externæ color nostris oratoribus deficit. Libandus est etiam ex omni genere urbanitatis facetiarum quidam lepos. Omnis illa vetus urbanitas exaruit. Homo importunus urbanitatem omnem deposuit. Desideria urbis et urbanitatis depone, *le séjour de Rome, la vie de Rome.* Cf. [Humanitas](#).

URBĀNUS, a, un, *Poli, de bon ton; spirituel, fin.* SYN. Non inurbanus, facetus. USUS: Urbani sales. Homo cautus et urbanus. 2. Qui in urbe habitat *vel* quod urbis est, *relatif à la ville, de ville, urbain.* )( Rusticus. Manabat latius malum illud urbanum. Urbanarum rerum perturbatio. Urbanus Prætor. Cf. [Humanus](#).

URBS, urbis, f. *Ville.* SYN. Civitas. EPITH. Amantissima, amplissima, antiqua, clarissima, nobis amicissima, copiosissima, firma, permagna, fortunatissima, hostilis et bellica, munitissima; non solum incolumis sed etiam ornata. Urbes inimicissimæ, locupletes, infestissimæ alicui imperio, maritimæ, militares, maximæ, turpissimæ. PHRAS. 1. Urbs nobilis et præclara, *ville noble et illustre.* Urbs et natura, et situ, descriptione ædificiorum et pulchritudine inprimis nobilis ac opulenta. Urbs vetus et copiosa, eruditissimis hominibus studiisque liberalissimis affluens. Urbs situ et opere munita, fossis ac mœnibus septa ac valida. Urbs amplissima et ornatissima, atque omnibus rebus aucta. Urbs florentissima potentissimaque, referta copiis, descriptione ædificiorum, una omnium pulcherrima. Urbs ad res gerendas opportuna, situ et natura munitissima, opulenta eadem et copiosa. 2. Urbs capta est, *la ville a été prise.* Hostibus præda facta est; in hostium manus venit; in hostium potestatem pervenit; in deditionem accepta est; urbe hostes potiti sunt; urbem ditionis suæ fecere

hostes. USUS: Urbem constituere, ædificare. Urbem capere, excindere, evertere. Urbem relinquere, deserere. Urbe excedere.

\* URCEŪS, i, m. *Vase en terre, cruche*. USUS: Urcei fictiles, aquarii.

ŪRĒDO, ĩnis, f. *Nielle ou charbon, maladie des plantes*. SYN. Morbus stirpes adurens. USUS: Si uredo aut grandio segeti nocuit.

URGĒO, es, ursi, ere, a. *Pousser, presser, faire avancer*. SYN. Impello, incito, premo, insto. ADV. Angustius, diutius, graviter, rustice, sane, acriter, valde. PHRAS. Urgere te non desistam, *je ne cesserai de vous presser vivement*. Usque te premam, instabo, insectabor, poscam ut enitaris, elaboros, rem perficias. Anniti, minari, etiam clamoribus et convitio impellere te non desistam, ut vel coactu meo rem suscipias; insistam, flagitabo, sollicitabo nec remittam; non desistam nec cessabo obtundere, dum perfecta videam quæ inchoasti. USUS: Urge summo studio, insta, eblandire. Interrogando urgere. Urgere hostem ac premere. Urgere atque ab omni parte instare. Cf. [Impello](#).

ŪRĪNA, æ, f. *Urine*. USUS: Urinam reddere, *uriner*; *alias* aquam petere, vesicam levare, exonerare. (VULG. Urinam mittere.)

ŪRĪNOR, aris, atus sum, ari, d. *Plonger sous l'eau*. SYN. Sub aqua nato et mergo.

URNA, æ, f. *Vase à puiser de l'eau, urne; urne du scrutin*. SYN. Hydria. USUS: Urnas delere et evertere subsellia. Senatorum urna nos absolvit. Eduxit ex urna tres qui sorte iudicarent.

ŪRO, is, ussi, ustum, ere, a. *Brûler, faire brûler*. SYN. Aduro; igne perdo, corrumpto, comburo. USUS: Corpus uri et secari patimur. Venatores uri se frigore patiuntur, *les chasseurs se laissent transir par le froid*. Cf. [Comburo](#).

ŪSĪTĀTĒ, *Conformément à l'usage*. SYN. Vulgariter, populariter.

ŪSĪTĀTUS, a, um, *Usité, admis par l'usage; accoutumé*. SYN. Pervulgatus, usu receptus, solemnis. )( Inusitatus. USUS: Usitato more, *selon l'usage ordinaire*. Id non solum usitatum, sed etiam quotidianum est. Honor pervulgatus et usitatus. Cf. [Communis](#), [Vulgaris](#).

USPĪAM, *En quelque lieu, en quelque endroit, quelque part*. SYN. Alicubi. )( Nusquam. USUS: Si Brutum uspiam videris.

USQUAM, *Quelque part, en quelque lieu*. SYN. Ullo loco; uspiam, alicubi. USUS: Nullus usquam consistendi locus.

USQUĒ, *Toujours*. SYN. Semper. USUS: 1. Mihi quidem usque curæ erit. 2. Usque ad, in, *jusqu'à*. Usque ad eum finem, dum iudices rejecti fuerint. Usque a Janiculo ad ædem Vestæ, *depuis le Janicule*. Usque a toga pura, *dès l'enfance*. 3. Usque adeo, *à ce point, à tel point*. SYN. Adeo. USUS: Usque adeo sæviit. 4. Usque dum, *jusqu'à ce que*. SYN. Donec. 5. Usque eo, *à tel point*. SYN. Adeo, tamdiu. USUS: 1. Usque eo morosi sumus, ut, etc. 2. Tamdiu, ad eum usque finem, *jusqu'à ce que*. Usque eo se tenuit quoad Pompeius adesset.

USQUĒQUĀQUE, *Partout, toujours*. SYN. Ubique, omnino. USUS: Usquequaque sapere oportet, *il faut être sage jusqu'au bout, toujours, en toute occasion*.

1. ŪSŪCĀPIŌ, is, cēpi, captum, ere, a. *Acquérir par prescription (t. de droit)*. SYN. Usu meum facto. Lex bustum usucapi vetat.

2. ŪSŪCĀPIŌ, ōnis, f. *Propriété acquise par droit de prescription; prescription (t. de droit)*. SYN. Jus possidendi quæsitum continuatione temporis lege definiti. USUS: Usucapionum et tutelarum jura.

ŪSŪRA, æ, f. *Usage, jouissance; intérêt; bénéfice*. SYN. Usus; fenus, fenerationis fructus. EPITH. Parva, diuturna, plena lacrimarum, menstrua. PHRAS. 1. Senatus populum usuris liberavit, *le sénat fit remise au peuple des intérêts*. Ingravescente fenore liberavit; fenebrem rem levare aggressi sunt senatores; multis fenebribus legibus constrinxerunt avaritiam; ne fenore trucidaretur populus senatus lege cavit. USUS: 1. Parvam exigui temporis usuram a te postulo. Usuram lucis alicui eripere. 2. Fenus, *intérêt, usure*. Usuris suis cavere. Usuram cum fide pendere. Usura aliquem liberare. De capite deducere, quod usuris pernumeratum est, *défalquer du capital ce qui a été payé en intérêt, les sommes payées pour l'intérêt*. Cf. [Fenus](#), [Feneror](#).

ŪSURPĀTIŌ, ōnis, f. *Usage, emploi, jouissance*. SYN. Usus frequens, tractatio, mentio. USUS: Usurpatione et renovatione doctrinæ me consolor, *action de revenir sur ses études passées, de s'y livrer de nouveau*.

ŪSURPO, as, avi, atum, are, a. *Faire usage de qqche, user de, jouir de, employer*. SYN. Utor, in usum adhibeo. USUS: 1. Crebris sermonibus usurpo vetus illud. Aliquid ex alienis bonis usurpare. Oculis aliquid usurpo, *voir*

*qqche*. In ea, quam usurpas, tranquillitate. Nomen tantum, virtutis usurpas: quid ipsa valeat, ignoras, *tu ne sais que prononcer le nom de la vertu: tu n'as aucune idée de la chose*. 2. Dico, appello, voco, *appeler*. Lælius is qui sapiens usurpatur, *Lélius, celui qui est surnommé le sage*. Cf. [Occupo](#).

ŪSŪS, usūs, m. *Action de se servir; emploi, usage*. SYN. Consuetudo. EPITH. Arrogans, intolerabilis, annuus, assiduus, uni rei deditus, communis, vulgaris, diuturnus, domesticus, forensis, publicus, frequens, magnus, familiaris, militaris, necessarius, oratorius, popularis, civilis, provincialis, quotidianus, rhetoricus. USUS: 1. Ita usus obtinuit. Dicendi ratio in communi quodam usu versatur. 2. Experientia, *usage, pratique, expérience*. Vir magnæ prudentiæ, usu et exercitatione doctus. Usus in re bellica magnum habet, *il a une grande expérience de l'art militaire*. Docuit nos longa vita ususque rerum multarum. Cum ad summam prudentiam tantus usus accesserit. Omnia collocata sunt in usu quotidiano. Res longo usu comprobata. 3. Exercitatio, *exercice*. Usus frequens omnium magistrorum præcepta superat. Tractatio et usus vocis. Si rerum usum percallueris. 4. Utilitas, *avantage, utilité, profit*. Conciliare sibi homines et ad usus suos adjungere. Ea res magnos tibi usus afferet, dabit; magno usui erit, *cette chose vous sera très utile*. Res nulli usui. Ingentes inde usus percipies, habebis, magnis usibus frueris. Rei alicujus usum adimere sibi, alicui auferre. Si usus fuerit. 5. Amicitia, familiaritas, consuetudo, *commerce d'amitié, liaison, intimité*. Vetus mihi cum illo usus intercedit. Summus mihi cum parente ejus usus erat. Magno usu familiaritatis cum eo conjunctus sum. 6. Opus est, *l'occasion se présente*. De cæteris studiis alio loco dicemus, si usus fuerit. Mihi sic usus est, *c'est ce qu'il me faut, c'est ce dont j'ai besoin*.

ŪSUSFRUCTŪS, ūs, m. *Usufruit de la propriété d'autrui*. SYN. Jus utendi alienis rebus. USUS: Bonorum suorum usumfructum alicui legare, *léguer à qqn l'usufruit de tous ses biens*.

\* ŪSŪVĒNĪO, is, vēni, ventum, ire, n. *Être nécessaire, falloir; venir en aide, arriver*. SYN. Usu venit, usu evenit, usu accidit. USUS: Nunc illud mihi usuvenit quod nuper tibi. Ille mihi usuvenit in optima causa. Ut, si usus veniat, suum quisque locum teneat, *si le besoin s'en présente, au besoin*. Cf. [Evenio](#).

UT, *Afin que*. SYN. Quo. USUS: 1. Hæc, dicis, ut me teneas. 2. Ut est, ut nunc est, *comme, de la manière que*. Si improbus fueris, ut es. Cælius, ut illis temporibus, ut inter barbaros, satis doctus. Ille, ut erat inter suos primus. Mihi factum et, ut in tali re, etiam fortuna probatur. 3. Postquam, ubi, *dès que, aussitôt que*. Ut ab urbe discessi, nullam intermisi diem. Simul ut me viderunt, alloquuntur. Primum ut me salutavit, abiit. 4. Quamvis, etsi, *quoique*. Ut summa habeam cætera, temporis satis non habui. Ut nihil aliud, hoc tamen perfecit. 5. Quam, quantum! (admirantis) *combien, que, comme!* Ut humilis, ut abjectus sermo est! 6. Ut quisque (cum superl.), ita (cum superl.): *plus... plus...* Ut quisque optimus, ita modestissimus. Ut quisque senior, ita prudentior. 7. Ut si, tanquam si, quasi, *comme si, tout comme si*. Tuam rem sic ago, ut si mea esset. 8. Quemadmodum, quomodo, *comme*. Ut olim fiebat; ut est consuetudo.

UTCUMQUE, *De quelque manière que*. SYN. Quomodocumque. USUS: Utcumque res ceciderit; utcumque erit, *quoiqu'il arrive*. (VULG. Taliter, qualiter.)

ŪTENSĪLĪA, ĩum, n. pl. *Objets d'utilité, ustensiles, meubles*. USUS: Reliqua utensilia.

1. ŪTER, ra, um, gen. utrĩus, dat. utri, *Lequel des deux*. USUS: Utro bono frui velis, tua optio sit. Uter popularis est, tu an ego?

2. ŪTER, ris, m. *Outre, peau préparée pour contenir les liquides ou traverser les fleuves*.

ŪTERLĪBET, alibet, umlibet, *N'importe lequel des deux, celui des deux qu'on voudra*. USUS: Utrumlibet elige.

ŪTERQUE, aque, umque, *Chacun des deux, l'un et l'autre, tous les deux*. SYN. Utervis, ambo, quisque. )( Neuter, alteruter. USUS: Utraque sententia doctos habet auctores.

ŪTĒRUS, i, m. *Sein ou ventre de la mère*. USUS: Quæ te belluam ex utero, non hominem fudit?

ŪTERVIS, utavis, utrumvis, *Celui des deux que l'on voudra, n'importe lequel des deux*. USUS: At minus habeo virium quam vestrum utervis, *j'ai moins de forces qu'aucun de vous deux*.

ŪTI, *Afin que*. SYN. Ut. USUS: Petiit uti te placarem.



ŪTĪLIS, e, gen. com. *Qui sert, utile, bon, profitable, avantageux*. SYN. Fructuosus, commodus; frugifer, salutaris, opportunus, quod multas habet opportunitates, quod ex usu est, quod usui est, quod utilitatem habet. ADV. Paulo, vehementer, maxime, proxime, sane, valde. PHRAS. 1. Utile hoc consilium erit, *ce conseil sera utile*. Maximum ex hoc consilio fructum capies; magnum id tibi fructum feret; rationibus tuis mire conducet; erit tibi admodum salutare; nihil hoc consilio commodis tuis aptius; valebit in omnes partes plurimum id consilium; nihil majori fructui gloriæque tibi esse possit eo consilio; magnus ad te fructus inde redundabit; multum ad beate vivendum conferet; multum inde boni in te derivabis; erit id consilium cum summa rerum tuarum utilitate conjunctum; serviet utilitati tuæ; mirabiles utilitates tibi præbebit; erit id ex usu tuo, e re tua; in rem tuam perquam opportunum. 2. Naves bellicæ valde utiles erant ad urbis obsidionem, *les navires de guerre étaient très utiles pour le siège de la place*. Magnam ad eam rem dabant facultatem; summa erat earum navium in obsidenda urbe facultas; in bello opera earum magni fuit; magno nobis erant usui; magnum ad eam rem usum habebant, afferebant; magnam utilitatem habuere, peperere, attulere; magnam ex iis navibus utilitatem capiebamus, percipiebamus; magna ex iis navibus commoda exsistebant, proficiscebantur. 3. Perge ut cœpisti, si tibi id utile est, *continuez comme vous avez commencé, si cela doit vous être utile*. Qua ire cœpisti via perge, si e re tua est; si e commodo, ex usu tuo est; si utilitas tua ita feret; si suadet utilitas; si ratio rerum tuarum postulat; si tibi conducit, expedit; si bono, utilitati, commodo, usui, emolumento tibi est; si est ut utilitatem capias; si est ut fructum inde feras, colligas, consequare. Tene quem cœpisti cursum, si in rem tuam est. 4. Ciceroni eloquentia sua valde utilis fuit, *l'éloquence fut très utile à Cicéron*. Ciceroni summo emolumento fuit; emolumentum peperit; fructum tulit, attulit maximum; Ciceroni eloquentia multa commoda dedit; magnum ex eloquentia fructum cepit, consecutus est Cicero. Cf. [Utilitas](#). USUS: Homo ad nullam partem, ad nullam rem utilis. Inutilis sibi, aliis utilissimus.

ŪTĪLĪTAS, ātis, f. *Utilité, avantage, profit, intérêt*. SYN. Emolumentum, fructus, commodum, opportunitas, usus, res, ratio, commoditas, lucrum, quæstus. EPITH. Communis, forensis, domestica, gravissima, magna, mediocris, minor, mirabilis, necessaria, pergrata, præclara, solida, summa, tanta, aliena. PHRAS. 1. Utilitatem meam hucusque non quæsivi, *jusqu'ici je ne me suis pas inquiété de mes propres intérêts*. Utilitatis meæ rationem

nondum duxi, habui ullam; rationibus meis operam nullam dedi; de utilitate mea minimum laboravi; utilitatem meam spectavi minime; quid esset e re mea, in rem meam, quid in meam rem faceret, quid rebus meis expediret, prodesset, conducere; quid mihi emolumento esset haud curavi. Utilitati meae minime servivi; commodorum meorum causa nihil adhuc a me susceptum est. 2. Res est utilitate praecipua, *cette chose est très utile*. Nihil est uberius, conducibilius, ad utilitatem praestantius, unde plus manet utilitatis, plus emergat commodi, plus emolumenti exsistat. Res ea tantum continet utilitatis, quantum fortasse nulla res praeterea; quantum haud scio an ulla res est ejusmodi, ex qua utilitas maxima consequetur; in quo tibi maxime consulatur; ex qua emolumenti, utilitatis, commodi plurimum capietur. 3. Utilitatem suam spectat unice, *il ne songe qu'à son utilité personnelle*. Ad suam utilitatem refert omnia; utilitatem tantum sequitur, spectat suam; utilitatem suam rebus omnibus antefert; utilitatis suae prima illi et antiquissima cura est; utilitati servit suae, reliquorum nullam ducit rationem. Cf. [Utilis](#). USUS: Utilitate nihil debet esse homini antiquius. Ex litteris plurimum utilitatis capies. Litterae multas afferunt, pariunt utilitates. Multum habet ea res utilitatis. Ad utilitatem omnia referunt. Utilitates ex amicitia maximae capientur, *les plus grands avantages seront recueillis de l'amitié*. Utilitatibus tuis possum carere, *je puis me passer de tes services, des avantages que tu me procures*. Cf. [Commodum](#), [Quæstus](#).

ŪTĪLĪTER, *Utilement, avantageusement*. SYN. Commode, cum utilitate. )( Inutiliter. USUS: Iracundia utiliter a natura data est.

ŪTĪNAM! *Plaise ou plutôt aux dieux que! Fasse le ciel que!* SYN. Velim ita sit; velim ita fortuna tulisset.

ŪTĪQUE, *Tout à fait, entièrement*. SYN. Omnino. USUS: Quid faciendum censeas, utique scribito. Litterae utique ad te perferentur.

ŪTOR, *ëris, usus sum, uti, d. Faire usage de, user de, se servir de, employer; posséder, avoir*. SYN. Usurpo, frequenter adhibeo. ADV. Assidue, bene, benigne liberalitate alicujus, cominus gladiis, commodius, communiter munere, contentius ornamentis, cursim, difficilius litteris, diligenter, diutius cibo dulci, familiariter, horridius ornamentis, intemperantius, liberius paulo, male, multum, moderate, necessario, non ita multum, optime, plurimum, quam sæpissime, salutariter, sane, studiose, temere, vehementius. PHRAS. Fratre tuo ad omnia utar, *j'emploierai votre*

*frère dans toutes mes affaires.* Fratri tuo committam, tradam, quidquid agendum erit; utar opera fratris tui omni in re; in fratrem tuum rejiciam, ad fratrem tuum conferam, fratris tui operam poscam, si quid agendum erit. In obeundis, gerendis, conficiendis, transigendis negotiis meis primas ut partes frater agat, sustineat, habeat, curæ mihi erit. In agendis et ad exitum perducendis rebus partes fratri imponam tuo. USUS: Facultatibus amplissimis, honoribus, valetudine commoda, prospero fortunæ flatu, ventis secundis uti. Cibo, litteris, integumento frontis uti. Patientia utitur incredibili. Aliquo multum et familiariter uti. Aliquo vehementer infenso uti. Utitur patre facili, amicis optimis. Si posset loqui provincia, hac voce uteretur, *si la province pouvait parler, elle s'exprimerait ainsi.*

UTPŌTE, *Comme, vu que, en tant que.* SYN. Quippe. USUS: Frater ejus, utpote peregre veniens, bene accipitur.

ŪTRINQUĒ, *Des deux côtés, de part et d'autre.* SYN. Ab utraque parte, in utramque partem, utraque in parte. USUS: Magnæ utrinque copiæ. Acriter utrinque usque ad vesperum pugnatum est, *des deux côtés, on combattit avec acharnement jusqu'au soir.*

ŪTRŌBĪQUE, *Des deux côtés, des deux parts.* SYN. Utraque in parte, utroque in loco. USUS: Eadem veritas utrobique est, *des deux côtés (parmi les dieux et chez les hommes) règne la même vérité.* Utrobique Eumenes plus valebat, *par les troupes de terre et de mer.*

ŪTRŌQUE, *Vers les deux côtés, vers l'un et l'autre lieu.* SYN. Utrumque in locum.

ŪTRUM, *Si.* SYN. An, num, numquid, utrumne. USUS: Quæro ex te utrum tibi videatur.

ŪVA, æ, f. *Raisin* EPITH. Maxima, peracerba gustatu. USUS: Uvæ a sole mitescunt. Uvæ gustatu peracerbæ.

ŪVĪDUS, a, um, *Humide, mouillé.* SYN. Humidus.

UXOR, ōris, f. *Épouse, femme mariée, femme.* SYN. Conjux, quam in matrimonium quis habet. EPITH. Non modo avarissima, sed etiam crudelissima; fidelissima atque optima, lectissima, mima, summo loco nata, sanctissima, probatissima, superior. PHRAS. 1. Uxor ei peperit multos filios, *son épouse lui a donné beaucoup d'enfants.* Ita fecunda uxore usus est, ut filiis auctus sit pluribus; ut abundaverit multitudine filiorum. Complures ei

nati sunt ex uxore filii; multos ex ea filios genuit, suscepit, sustulit. 2. Uxorem duxit, *il s'est marié (en parl. de l'homme)*. Animum ad uxorem appulit; in matrimonium duxit virginem; matrimonio secum junxit, conjunxit; nuptiis sibi adjunxit. Cf. [Matrimonium](#). USUS: Quintius a ducenda uxore ita abhorret, ut quidquam libero lectulo neget esse jucundius. Multos ex ea uxore liberos habet.

UXŌRĪUS, a, um, *D'épouse, de femme mariée*. SYN. Quod ad uxorem pertinet.



VĀCĀTĪO, ōnis, f. *Exemption, dispense, état d'une personne dispensée des charges publiques*. SYN. Feriæ, cessatio, immunitas. EPITH. Commoda. PHRAS. Proxime erunt vacationes, *bientôt arriveront les vacances*. Litterariæ feriæ; justitium litterarium; stata a litterariis muniis vacatio; autumnī solemnes feriæ in proximo sunt; litterario ludo suum erit justitium; scholis sua erunt alcedonia; a litterarum studiis vacabitur; respirandi a studiorum labore facultas dabitur; a studiorum labore quies erit; liberalius a studiis litterarum otium indulgebitur. USUS: Vitam beatam in omnium rerum vacatione ponimus, *dans l'exemption de toute charge*. Militiæ vacatio senibus est, datur. Vacatione publicorum munerum donare aliquem. Nulla Ciceroni a causis vacatio dabatur unquam. Sublatis omnibus vacationibus delectum habere militum, *lever des troupes après avoir supprimé toutes les dispenses*. Cf. [Immunitas](#).

VACCA, æ, f. *Vache*. SYN. Bos femina.

VĀCILLO, as, avi, atum, are, n. *Vaciller, branler, chanceler*. SYN. Nuto, labo, fluctuo, titubo, hæsito. USUS: Corpore in utramque partem vacillare. Ex vino vacillare. Res tota vacillat et claudicat. Memoria vacillare. Cf. [Hæsito](#).

VĀCO, as, avi, atum, are, n. *Être libre, inoccupé, oisif*. SYN. Nihil ago, cesso, otium habeo, otium est, otiosus sum. )( Sum occupatus. USUS: 1. Dii administratione rerum humanarum non vacant. A curis, negotiis, molestiis vacare. 2. Liberum est, vacuum est, *être libre, exempt*. Nullum mihi tempus a negotiis vacat. Culpa vacat is jocus. 3. Otium est, *avoir le temps, le loisir*. Si vacarit, adero. Nec consulibus vacabat id negotium agere, nec senatui rem urgere. Hannibali operæ non erat legationes audire, nec vacabat dissidentes componere. 4. Operam do, navo, *s'occuper d'une chose, y vaquer*. Philosophiæ vacare.

VĀCŪITAS, ātis, f. *Exemption, absence, défaut de*. SYN. Cessatio, quies. USUS: Vacuitas a doloribus, angoribus, molestiis. Vacuitas doloris, ægritudinis. Scis quam perturbationem obitus consulis, quam cupiditatem vacuitas (quod vulgus sede vacante dicit) injiciat.

VĀCŪUS, a, ūum, cum abl. *vel* ab et abl. *vel* gen. *Vide, libre*. SYN. Inanis, exhaustus, nudus, jejunos. )( Plenus, occupatus. USUS: 1. Vacuum bonis forum. Nullum tempus vacuum habes. Domus vacua. Solum ab humano cultu purum ac vacuum. 2. Minime occupatus, *libre de travail, sans occupation*. Aures vacuas præbere alicui. Animum vacuum ad litteras afferre. Cum vacuus fuero, scribam ad te. 3. Liber, expers, *libre*. Animus curis vacuus. Locus a turba, a periculo vacuus. Scelere vacuus et integer. Animus per somnum sensibus vacuus.

VĀDĪMŌNĪUM, ĩi, n. *En t. de droit: promesse, engagement pris, moyennant caution de paraître en justice à certain jour*. SYN. Sponsio sistendi se in iudicio ad certum diem. USUS: Vadimonium Siculi Syracusas promittunt, faciunt, constituunt. Nemo erat qui vadimonium concipere posset. Vadimonium mihi cum illo nullum est. Venit Romam, vadimonium sistit, obit. Vadimonium differre, *ajourner le terme, remettre la cause, deserere, ne pas comparaître, faire défaut*, missum facere, *se désister*.

VĀDO, is, ere, n. *Aller*. SYN. Eo, iter facio, ingredior. USUS: Vadebam ad eum postridie, *le lendemain je me rendais chez lui*. Cf. [Eo](#).

VĀDOR, aria, atus sum, ari, d. *T. de jurisprud., obliger qqn à comparaître en justice, en lui faisant donner caution*. SYN. In jus voco. USUS: Si me vadari vis, promitto; in jus vocas, sequor; iudicium postulas, non recuso. Hic hominem non vadatur, ita sine vadimonio disceditur, *celui-ci ne forme point alors de demande d'assignation, ainsi l'on se sépare sans ajournement de part ni d'autre*.

VĀDŌSUS, a, um, *Qui a beaucoup de gués, guéable*. SYN. Vadum habens, qua transiri pedibus potest.

VĀDUM, i, n. *Gué, bas-fond*. USUS: 1. Vadum tentare equites jussit. 2. TRANSL. *En sûreté, hors de danger*. Res in vado est, in tuto. Emersit e vadis oratio scopulosque est prætervecta.

VÆ! exclamatio doloris, *Malheur! hélas!* USUS: Væ misero mihi cum herus domum redierit!

VĀFER, fra, frum, *Fin, rusé, adroit, intelligent*. SYN. Callidus, astutus, veterator. Cf. [Astutus](#).

VĀFRĒ, *Adroitement, finement*. SYN. Callide, malitiose.

VĀGĒ, *Au loin, de côté et d'autre*. SYN. Disperse. USUS: Res vage disjectæ et sparsæ.

VĀGĪNA, æ, f. *Gaîne, fourreau d'une épée*. SYN. Gladii theca. USUS: Gladium e vagina educere, *tirer le glaive du fourreau*. In vaginam recondere, *remettre l'épée au fourreau*.

VĀGĬO, is, īi vel īvi, ītum, ire, n. *Vagir crier*. SYN. Ejulo, infantum more ploro. USUS: Ut ex hac ætate repuerascam et in cunis vagiam, *de me reporter de la vieillesse aux jours de mon enfance et de crier dans un berceau*.

VĀGOR, aris, atus sum, ari, d. *Aller ça et là, errer, mener une vie errante*. SYN. Evagor, passim volito, erro. ADV. Late, libere; longe, passim. PHRAS. Hinc et illinc vagatur, *il erre ça et là*. Urbe tota volitat; huc illuc oberrat; huc illuc multiplici et erratico passu circumfertur; perpetuis erroribus circumagitur; huc illuc incerto pede fertur; vitam vagam prosequitur. USUS: Homines fusi per agros ac dispersi bestiarum more



vagabantur, *les hommes erraient dans les champs à la manière des bêtes*. Ne vagari et errare cogatur oratio in tam immenso campo. Animus errore vagatur. Ejus crudelitas per omnes ætates et ordines; ejus nomen latissime vagatur. Cf. [Erro](#).

VĀGUS, a, um, *Errant, vagabond; flottant, agité, etc.* SYN. Errans, inconstans, incertus; dispersus. )( Stabilis. USUS: Errans et vaga sententia. Vitam inopem vagamque prosequitur. Vagus et exul erat. Vaga ac volubilis fortuna, *la fortune inconstante et volage*.

VALDE, *Fortement, fort, beaucoup, grandement, excessivement.* SYN. Vehementer, admodum, majorem *vel* mirum in modum, egregie, non mediocriter, perquam, sane quam, impense, magnifice, graviter, inprimis, etiam atque etiam, mirifice, mirum quantum, supra vulgarem modum; sic ut nihil supra; sic ut nihil magis. PHRAS. 1. Valde doctus est, *il est très savant*. Sane quam eruditus; insigniter doctus est; incredibile quam doctus sit; doctus ita ut qui maxime; quantum nemo unquam; ut nemo magis; satis superque, bene, multum eruditus; admirandum in modum, oppido, magnopere, impendio litteratus. 2. Valde te rogo, *je vous en supplie*. Summa contentione, sic ut majori cura petere non possim; summe, majorem in modum, vehementissime, quam possum maxime te oro atque ob testor. USUS: Aliquid valde affirmare. Valde vehementerque gaudeo. Suos valde amat, quam paucos habet. Cf. [Enixe](#).

VĀLE, *Adieu, porte-toi bien.* SYN. Fac, operam da, cura ut valeas.

VĀLENS, entis, gen. omn. *Fort, vigoureux, robuste.* SYN. Robustus, fortis, firmus, validus, potens; sanus. )( Imbecillus. USUS: 1. Robustus, valens, audax satellites. Olim ita firma et valens hæc civitas. Valens dialecticus. 2. Sanus, *bien portant*. Malo te sero valentem, quam semper imbecillum videre. Cf. [Robustus](#), [Potens](#).

VĀLĒO, es, ui, ĭtum, ere, n. *Pouvoir, valoir, avoir de l'influence; être fort, vigoureux.* SYN. Possum, polleo, potens sum, momentum afferō; vim, vires, auctoritatem, pondus, momentum habeo; aliquo loco *vel* numero sum apud aliquem; sanus sum, belle habeo. ADV. Augustius, belle, minus, bene, etiam atque etiam in posterum, parum, maxime, melius, multum, non minimum, omnino, optime, deterius, plane, plurimum, perinde, proprie, recte. PHRAS. 1. Multum valet apud omnes, *il a une grande influence sur tout le monde*. Largiter apud omnes potest; nomen ejus apud omnes est

amplissimum plurimumque potest; plurimum momenti habet ejus auctoritas; magna est ejus vis, gravissima auctoritas apud populum; magno apud omnes loco est; locum tenet, obtinet non vulgarem; quo loco, quo numero illum habeant omnes, haud facile dixero. Cf. [Gratia](#), [Locus](#). 2. Parum vales in curia, *votre autorité a peu de poids dans le sénat*. Obsolevit tua auctoritas; vacillat, jacet, friget, cecidit tua auctoritas; auctoritatem tuam æmuli infregerunt, exterminarunt; nullius est momenti, nullius ponderis, quod tibi videtur; nulla aut tenui est auctoritate, nullus es; vanum est auxilium tuum; nullo apud senatum loco es; nullo in numero habetis. USUS: 1. Opibus, armis, potentia, pecunia, gratia, auctoritate, ingenio permultum valet. Hoc ad beate vivendum permultum valet. Metus ad omnes valet. Ignarus quid virtus valeret. Sulpicius plus quam ego apud te valere videtur. 2. Recte habeo, belle habeo, meliuscule mihi est, recte mihi est, rectissime sunt apud me omnia, secunda valetudine utor, *être bien portant, être en santé, en bonne santé*. Si vales, bene est: ego quidem valeo. 3. Salutantis supremum, *adieu, porte-toi bien*. Valetе desideria mea, valetе. Vale, mi Tiro, vale, vale et salve. 4. Respuentis aliquid, *loin de moi! nargue de! foin de!* Tribuni isti, si nulla patriæ caritate tenentur, valeant cum suis illis legibus. Si talis est DEUS ut nulla hominum caritate teneatur, valeat, *si DIEU est tel qu'il n'ait aucune affection pour les hommes, je n'en veux point, je le renie*. Cf. [Possum](#).

VĀLĒTŪDO, ĩnis, f. *État de santé, santé bonne ou mauvaise*. SYN. Sanitas. PHRAS. 1. Studeamus sane virtuti, sed valetudinem ne negligamus, *sans doute, appliquons-nous à la vertu, mais ne négligeons pas notre santé*. Sequamur virtutem, sed valetudinem quoque non in postremis habeamus, ponamus; valetudinis cum virtute ducenda est ratio. Plurimum virtuti, aliquid tamen valetudini tribuatur; spectanda virtus est, cum ea tamen valetudo ne abjiciatur. Excubare virtutis in studio præclarum est, indormire tamen valetudini minime debemus. Excolatur animus virtutibus, non nihil tamen corpori serviatur. Virtuti quidem inprimis, deinde etiam valetudini dare operam debemus. Virtuti primum, tum valetudini nostrum quilibet serviat, consulat pareat, aliquid indulgeat oportet. Virtutis primam, alteram valetudinis curandæ habeamus rationem oportet. 2. Valetudine sum bona, *j'ai une bonne santé*. Valeo recte, commode, belle valeo; valetudine utor bona. Bene, satis belle, satis commode, recte me habeo, recte mihi est; mihi est, ut volo; viribus utor bonis; roboris, virium, valetudinis habeo satis. Cf. [Sanus](#), [Incolumis](#). 3. Valetudine sum infirma, *j'ai une mauvaise santé*.

Valetudine utor parum, minime, haud satis, nequaquam firma, paulo infirmiore, imbecilla, non optima, satis affecta, incommoda, vitiosa. Minus belle valeo; viribus parum firmis sum; vires mihi sunt parum validæ; valetudinis, firmitudinis, virium, roboris minus est; virium imbecillitate laboro. Cf. [Morbus](#). 4. Assidua litterarum tractatio valetudinem lædit, *une étude trop assidue nuit à la santé*. Assiduo studiorum labore valetudo atteritur, infirmatur; incommodo afficitur; damnum facit. Studiorum laborem continuare diutius sine valetudinis damno non licet. Valetudinis cum detrimento fit, quoties litterarum studium pertinacius urgetur. Tenuitas virium continentem studiorum laborem non fert, sustinere non potest. Succumbat necesse est valetudo assiduæ litterarum exercitationi. Ferenda non est continenti studiorum labori virium hæc imbecillitas. 5. Valetudinem paulatim recipio, *je recouvre peu à peu mes forces*. Amissam valetudinem paulatim recupero, confirmo; ex afflicta valetudine paulatim emergo; languore et valetudine sensim levor; melius mihi est; meliuscule mihi est; melius mihi fit in dies; corpus vigorem recuperat; vires corporis recipio; vis morbi laxatur; salubritatem toto corpore percipio. Cf. [Convalesco](#). USUS: Uti valetudine bona, commoda, tenui, infirma, imbecilla; gravi, ægra, perdita. Multum me impedit valetudinis perturbatio, gravitas, infirmitas, imbecillitas. Valetudine a negotiis impediior. Valetudinem amittere, sustentare, confirmare. Cf. [Vires](#).

VĀLĪDĒ, *Fortement, puissamment*. SYN. Enixe, summopere. USUS: Validissime ei faveo.

VĀLĪDUS, a, um, *Fort, robuste, vigoureux; puissant, énergique*. SYN. Valens. USUS: Cupio te quamprimum validum videre.

VALLĀRIS, e, gen. com. *De rempart, de retranchement*. USUS: Muralibus vallaribusque insignes coronis, *couronne décernée à celui qui est entré le premier dans les retranchements ennemis*.

VALLIS, is, f. *Vallée*. USUS: Perpetua vallis jacet. Perpetua valle submittitur regio.

VALLO, as, avi, atum, are, a. *Entourer de retranchements, de remparts, fortifier; préserver, garantir, protéger*. SYN. Stipo, munio. USUS: Portus et suis operibus, et natura regionis vallatus. Hæc omnia quasi sepimento quodam amicitiae vallanda sunt. Legationis jus, hominum præsidio et divino jure vallatum.

VALLUM, i, n. *Retranchement, rempart*. SYN. Propugnaculum, munitio castrorum. USUS: Hostibus vallum obducere, objicere. Castra vallo ac fossa munire, cingere, circumdare. Fossa et vallo septum tenere aliquem. Cf. [Munio](#).

VALLUS, i, m. *Pieu, palissade*. SYN. Firmior palus.

VALVÆ, ārum, f. pl. *Battants d'une porte, porte double, à double battant*. SYN. Januæ templorum. EPITH. Magnificentiores ex auro, ex ebore, multæ et graves, perfectiores. USUS: In templo Herculis valvæ clausæ repagulis, subito se ipsæ aperuerunt. Patent valvæ. Cf. [Janua](#).

VĀNESCO, is, ere, n. *Disparaître, s'évanouir*. SYN. Evanesco. Cf. [Evanesco](#).

VĀNĪTAS, ātis, f. *Futilité, légèreté, mensonge, fausseté*. SYN. Inanitas, mendacium. EPITH. Blanda, incredibilis. USUS: Ut vanitati veritas cedat. Levitate, vanitate, malitia exclusa. Opinionum vanitas, *la vanité, la mobilité des opinions*.

VĀNUS, a, um, *Vide, vain, futile, frivole; faux, menteur, fourbe; vain, vaniteux*. SYN. Futilis, inanis, levis, mendax, falsus. PHRAS. Vanus homo est, *cet homme est frivole et vaniteux*. Homo est longe ventosissimus; insigni futilitate et vecordia, in quo nihil grave, nihil cordatum, qui specie quavis capitur; pueriliter miratur omnia; inania puerorum delectamenta captat; cui studia ut plena vecordiæ, ita inania pleraque et fluxa sunt; qui pompis inanibus gaudet, animoque puerili spectat omnia et metitur. USUS: Vana ratio. Aruspices, vanum et futile genus hominum. Vana spe sibi illudere, *se bercer de vaines espérances*. Cf. [Inanis](#), [Mundanus](#), [Levis](#).

VĀPOR, ōris, m. *Vapeur, exhalaison*. SYN. Humor terrenus aut marinus extenuatus; exspiratio, anhelitus terræ. USUS: Vapores ex aquis tepefactis et agris excitantur, *les vapeurs s'exhalent de la terre et des eaux*. Terra semen tepefactum vapore et compressu suo diffindit, *la terre entr'ouvre la semence échauffée par la pression et la douce moiteur du sol*.

VĀPŌRĀRĪUM, īi, n. *Tuyau qui, dans les bains des Romains, conduisait la chaleur (vapeur chaude) dans l'étuve*.

VĀPŪLO, as, are, n. *Être battu, frappé*. SYN. Cædor, verberor. USUS: Omnium sermonibus vapulat, *il est décrié partout*. Cf. [Verbero](#).

VĀRĪĀTĪO, ōnis, f. *Variation, changement*. USUS: Plebs consules eosdem sine ulla variatione dixit, à l'unanimité des voix.

VĀRĪĒ, *Différemment, diversement*. SYN. Dissimiliter, diverse. USUS: Ea vis varie movetur a sideribus. Varie disputare. Varie sum affectus tuis litteris, *ta lettre m'a diversement affecté*.

VĀRĪĒTAS, ātis, f., *Variété, diversité*. SYN. Dissimilitudo, dispar ratio, mutatio, mobilitas. EPITH. Admirabilis, inæqualis, incredibilis, jucunda, magna sententiarum, multa, perfecta, perspicua, propria, simplex, suavis, subtilis, summa; annuæ, innumerabiles, non optabiles, multæ. USUS: Ut in corporibus magna dissimilitudo, sic animorum maximæ varietates, *de même on remarque dans les esprits des différences, des diversités plus grandes encore*. Varietas est propria fortunæ. Hoc sidus multas generat, præbet, facit, suppeditat varietates. Auctores in magna varietate ac dissensione sunt constituti. Quid varietate, vicissitudine, commutatione aptius? Cf. [Mutatio](#), [Inconstans](#).

VĀRĪO, as, avi, atum, are, a. *Nuancer, diversifier, varier*. SYN. Distinguo, varietate distingo, varietatem facio; muto, commuto, verto. USUS: Orationem variare et distinguere verborum et sententiarum insignibus, *varier et nuancer son style*. Ut variari voluptas possit. Cf. [Muto](#).

VĀRĪUS, a, um, *Varié, nuancé; différent, mobile*. SYN. Dissimilis, dispar, diversus, multiplex, cujusque modi *vel* generis, varietate distinctus, multiformis, commutabilis. PHRAS. Homo est varius, commutabilis, multiplex, *cet homme est changeant et inconstant*. Moribus est variis; nunquam sibi constat; a se ipso dissidet; alios in horas vultus moresque induit, gerit; centies commutat quæ statuit seque ipse retexit; novum quotidie ingenium induit; animum in diversum facile mutat. Cf. [Muto](#). USUS: Multiplices variique sermones; variæ et discrepantes voluntates. Varii mores, varia oratio, varium poema. Cf. [Mutabilis](#), [Inconstans](#).

VĀRIX, īcis, f. *Varice*.

1. VAS, vādis, m. *Caution en justice, répondant*. SYN. Qui pro aliquo spondet *vel* obligatur, præsertim in causa capitali; qui alicujus causam omnem suscipit et se pro illa supponit reum; qui præstat alterius culpam; qui se suamque fidem in rem interponit. USUS: Vadem te tyranno dabis pro amico? Me pro amico vadem accipies. Alter vas factus est ejus sistendi.

2. VĀS, vāsis, pl. vasa, ōrum, n. *Vase, vaisselle, ustensiles*. EPITH. Argenteum, aureum, grande, vinarium. Fictilia, magnifica, pretiose cælata, plurima et pulcherrima, vitiosa. USUS: Exposuit vasa Samia, Corinthia, Delia, magnifica et pretiose cælata. Corpus quasi vas est animi et receptaculum.

VĀSĀRĪUM, īi, n. *Somme d'argent allouée aux magistrats nommés en province, pour frais d'établissement*. SYN. Supellex vasorum; *vel* pecunia magistratui in provinciam abeunti viatici nomine attributa.

VASCULĀRĪUS, īi, m. *Fabricant de vases en métal, orfèvre*. SYN. Vasorum conficiendorum artifex. USUS: Cælatores vascularios convocat.

VASTĀTIO, ōnis, f. *Dévastation, ravage*. SYN. Vastitas, depopulatio. USUS: Italiam a vastatione defendit.

VASTĒ, *Grossièrement, sans art, sans grâce*. USUS: Aspere, vaste, rustice, hiulce, loqui.

VASTĪTAS, ātis, f. *Vaste désert, solitude*. SYN. Vastatio, solitudo, ruina. EPITH. Deserta et inculta, miserrima. USUS: Quæ vastitas in agris, quæ solitudo! Quam deserta, inculta, relictā omnia! Vastitatem a templis, delubris, urbe depellebat. Bella effecere hanc vastitatem. Cf. [Ruina](#).

VASTO, as, avi, atum, are, a. *Rendre désert, dépeupler; dévaster, ravager*. SYN. Vastitatem infero, depopulo. PHRAS. 1. Vastatur regio omnis, *toute la région est dévastée*. Hostes adeo effuse populationem faciunt, nihil ut bello intactum relinquatur. Uruntur nostra et ferro flammaque omnia pervastantur. Per omnem late agrum populabundus hostis incedit, grassatur. Nocturnis incursionibus summam vastitatem efficit. Vastas ex pulcherrima regione solitudines facit hostis; agri nudantur, excinduntur urbes, cædibus et incendiis horrent omnia. Fumant incensa passim tecta, cuncta bello sunt evastata. Vexantur urbes, ardent oppida, agri exinaniuntur. 2. Hoste in fugam acto, vastare agrum hostilem visum est, *dès que l'ennemi eut été mis en fuite, on résolut de ravager le pays ennemi*. Vastatione affligere opes hostium; depopulationem, vastationem inferre; vocare ad exitium et vastitatem; depopulari fines; prædari, vexare, omnia longe lateque affligere; possessiones rapinis, ferro flammaque consumere libuit. Prædatum abire in hostes visum est, et immissa armata juventute, cum magna trepidatione agrestium villas diripere ac incendere, agros urere, vicos excindere, impetu



ipso proculcare omnia ac hosti solitudinem facere. 3. Vastata sunt omnia, *tout est dévasté, en ruines*. Bellum in tecta urbis gestum est, muri cuniculo subruti aut ariete strati, effractæ portæ, urbs ipsa excidio ac ruinis data. Exusta passim oppida, crematæ villæ, omnia flammis ac ruinis sunt æquata. Abactæ prædæ hominum pecorumque, incendia passim facta, omnia bello exhausta sunt. Non incolæ suas urbes, non cultores habent terræ, omnia ferrum flammaque miscuit, cædeque ac incendio cuncta sunt completa; hostibus nisi nudum sterileque solum, relictum est nihil. Urbes ad solum dirutæ, atque in ipsa tecta sævitum. Omnia strata et pedibus subjecta; quidquid usui esse posset, corruptum; adeo non avaritia, sed crudelitas capta in regione grassabatur. Regio tota omni clade vastata, nihil neque intactum, neque integrum relictum, ruinis demum et ignibus deleta omnia. Cf. [Populor](#), [Depopulor](#). USUS: Bello vastabitur Italia, tecta ardebunt, agri exinanientur. Cf. [Destruo](#), [Exhaurio](#).

VASTUS, a, um, *Dépeuplé, désert*. SYN. Desertus. USUS: 1. Ager propter sterilitatem incultus, propter pestilentiam vastus et desertus. 2. Immani magnitudine *prodigieusement grand ou gros, vaste, énorme*. Bellua vasta et immanis; vastum mare transire. 3. Incompositus, insuavis, difficilis, durus, asper, *inculte, grossier, désagréable*. Quidam corporis motus vasti et agrestes. Vocalium concursiones vastam et hiantem efficiunt orationem, *les concours de voyelles remplissent le style d'interminables hiatus*.

VĀTES, is, m. et f. *Devin, prophète; devineresse, prophétesse*. SYN. Fatidicus, divinus, divino spiritu instinctus, spiritu divino tactus vir. EPITH. Verus, optimus. USUS: Utinam falsus sim vates! Vates, haruspices, fulguratores, interpretes ostentorum, augures, sortilegi, chaldæi, hariolatores, conjectores.

VĀTĪCĪNĀTĪO, ōnis, f. *Prédiction, prophétie, oracle*. SYN. Oraculum, prædictio. EPITH. Falsa, vera. USUS: Sortes quæ vaticinatione funduntur. Auspicia, oracula, somnia, vaticinationes. Cf. [Divinatio](#).

VĀTĪCĪNOR, aris, atus sum, ari, d. *Prédire l'avenir, prophétiser*. SYN. Divino, futura præsentio. ADV. Impudenter. USUS: Vaticinantis in modum cecinit, excidium patriæ fatale prodens. Hæc ego conjectura prospiciens, vere vaticinari possum: magna nobis impendit malorum Ilias. Cf. [Præsagio](#).

VĚ, *Ou*. USUS: Bis, terve litteras miserat.

VĒCORDĪA, æ, f. *Folie, démente; méchanceté; sottise*. USUS: Color exsanguis, fœdi oculi, prorsus in facie vultuque vecordia inerat, *sur tous ses traits on lisait une expression de fureur*.

VĒCORS, ordis, omn. gen. *Insensé; furieux; sot*. USUS: Vecors repente sine suo vultu, sine dolore, sine voce constitit. Istius vecordissimi mentem cura metusque terrebant. Cf. [Excors](#), [Piger](#).

VECTĪGAL, ālis, n. *Impôt que l'on paie à l'État, contribution, tribut*. SYN. Portorium. EPITH. Certissimum, domesticum, grande, iniquum, grave, magnum, præclarum, prætorium, stipendiarium. Integra, magnifica populi, media, minora, publica, ridicula, salva, transmarina, urbana. PHRAS. Vectigalibus præest, *il est chargé de la perception des impôts*. Illi maxime commissa, commendata, demandata est vectigalium cura. Vectigalia præcipuo, summo quodam jure tractat, exercet. Unus præcipue vectigalium curam gerit, sustinet; scripturæ præest; princeps publicanorum est. USUS: Vectigal grave provinciis imponere, irrogare, *imposer; mettre un impôt*. Vectigalia acerbe exigere, exercere, *exiger les impôts*. Vectigal pendere, pensitare, *payer un impôt*. Vectigalibus gravissimis liberare, levare populos, *décharger ou exempter d'un impôt*. Vectigal conducere, redimere. Bello affliguntur, pervertuntur, conquiescunt nostra vectigalia. Cf. [Tributum](#).

VECTĪGĀLIS, e, gen. com. *Relatif aux impôts*. SYN. Stipendiarius, tributarius, qui tributum pendere, solvere, conferre debent, qui publice aliquid pendunt. USUS: Is provinciam vectigalem nobis et stipendiariam fecit. Græcos nobis vectigales habemus. Non sunt immunes hi agri sed vectigales, *soumis aux impôts*. Cf. [Obnoxius](#).

VECTĪO, ōnis, f. *Action de traîner, de transporter*.

VECTIS, is, m. *Levier*. USUS: Demolir signum vectibus, *renverser une statue avec des leviers*.

VECTOR, ōris, m. *Celui qui porte, qui transporte ou est transporté*. SYN. Navigans, qui vehit et vehitur. EPITH. Ingratus, timidus, perterritus. USUS: Vectores timidi adversa tempestate, *passagers timides dans la tempête*.

VECTŪRA, æ, f. *Transport par terre ou par eau, à cheval, etc*. SYN. Vectio. EPITH. Longa, difficillis. USUS: Pro vectura solvere. Est summa vecturæ difficultas.

VĚGĚTUS, a, um, *Vigoureux, fort, ardent*. SYN. Sanus, firmus, valens. USUS: Vegetum ingenium in vivido pectore vigeat. Siste te nobis vegetum in Græcia, *arrive-nous en Grèce frais et dispos*. Vegeta mens, sensusque integri, *esprit vif, sens intacts*.

VĚHĚMENS, entis, omn. gen. *Vif, impétueux, violent, ardent*. SYN. Acer, fortis, ferox, incensus, immoderatus, effrenatus, nimius, ardens. PHRAS. Vehemens natura est, *il est naturellement plein d'ardeur*. Ingenio est vehementiore; effervescens facile, incitatus et violentus; fervidiore vir animo; ingenii vitio impotentior et asperior; ingenio percito et feroci; impotens, immodicus, nimius animi; ferox natura; acri et vehementi quadam inflammatione incitatus; vehementis vir ingenii. USUS: Nimium est vehemens feroxque natura. Cf. [Fervidus](#), [Præceps](#).

VĚHĚMENTER, *Violemment, avec force, puissance; beaucoup*. SYN. Acriter, acerbe, aspere, impense, nimio opere, etiam atque etiam, incredibiliter, mirum quantum, summa contentione, summa ope, omnibus nervis, omnibus machinis, vehementissima contentione animi, ingenii, virium, animo acri, majoribus præsiidiis ac copiis, omni arte, industria, solertia, omni ope ac opera, maiorem in modum. )( Remisse. PHRAS. Vehementer dixit, *il parla avec chaleur*. Omnes dicendi facies adhibuit; summa contentione animi, ingenii, virium dixit; vehementissime declamavit; acris in oratione spiritus erat; acriter et vehementer præliatus est, perpetuaque ac plenissima gravitatis oratione adversarium fregit. USUS: Illud mihi vehementer displicet. Cf. [Enixe](#).

VĚHĚCŮLUM, i, n. *Char, chariot, voiture*. SYN. Rheda, essedum, carpentum. EPITH. Divinum et novum, triumphale. USUS: Ego vehiculo me ex horum latrocinio eripiam, si navis deerit.

VĚHO, is, xi, ctum, ere, a. *Porter, conduire*. n. *Être porté sur un char*. SYN. Porto, inveho, conveho, deveho, subveho, deporto. ADV. Male. USUS: Curru, equo, navi, in navi; rheda per urbem vehi. Fruges ex agris vehere, jumentis deportare. Cf. [Currus](#).

VEL, *Ou*. SYN. Ve, seu, sive, aut. USUS: 1. Multorum *vel* periculo *vel* honori servire. 2. Præcipue, etiam, cum primis, *et même, même, et encore*. Vel mori satius est quam servire, *je préfère la mort à la servitude*. Vel acerrimus oratorum.

VĒLĀMENTUM, i, n. *Enveloppe, couverture*. USUS: Ramos oleæ ac velamenta alia supplicum porrigentes, *rameaux d'oliviers, ou rameaux quelconques, entourés de bandelettes de laine et portés par des suppliants*.

VĒLES, ĭtis, m. *Soldat armé à la légère, vélite, voltigeur*. SYN. Levis armaturæ miles.

VĒLĪFĪCĀTĪO, ōnis, f. *Action de déployer les voiles*. USUS: Mutata velificatione id facilius assequaris, *vous obtiendrez plus facilement cela en changeant de direction*.

VĒLĪFĪCOR, aris, atus sum, ari, d. *Déployer les voiles; travailler ardemment à, favoriser*. SYN. Vela facio. TRANSL. Faveo, gratificor, auram popularem capto. USUS: Honori suo aut cupiditati velificari, *rechercher les honneurs, les satisfactions*. Cf. [Assentor](#).

VĒLĪTĀRIS, e, gen. com. *De vélite*. USUS: Pugna, hasta, arma velitaria.

VĒLĪTĀTĪO, ōnis, f. *Escarmouche*. SYN. Pugna, digladiantium dimicatio. USUS: Velitationes facere, et in multa prœlia parvaque capere summam totius belli.

VĒLĪTOR, aris, atus sum, ari, d. *Combattre à la manière des vélites, escarmoucher*. SYN. Pugno, contendo, certo. USUS: Diu mecum velitatus est, *il se disputa longtemps avec moi*.

VELLĪCO, as, avi, atum, are, a. *Arracher; gacer, persiffler*. SYN. Pervello. USUS: In conviviis rodunt, in circulis vellicant, ubique carpunt.

VELLO, is, velli *vel* vulsi, vulsum, ere, a. *Arracher, détacher, enlever*. SYN. Evello, pervello. USUS: Illa quæ vellerat ex patellis, in aureis poculis illigabat. Spinas vellere.

VELLUS, ĕris, n. *Laine arrachée, toison*. SYN. Lana ex ovibus detonsa.

VĒLO, as, avi, atum, are, a. *Couvrir d'un voile, envelopper; cacher, dissimuler*. SYN. Tego, obduco. USUS: Pietatis nomine velare suam cupiditatem. Cf. [Tego](#).

VĒLŌCĪTAS, ātis, f. *Célérité, rapidité*. SYN. Pernicitas. )( Tarditas. USUS: Non enim viribus, non velocitatibus aut celeritate corporum res magnæ geruntur. Alii velocitate ad cursum valent.

VĒLŌCĪTER, *Rapidement*. SYN. Ocius. )( Tarde.

VĒLOX, ōcis, omn. gen. *Rapide, agile, léger*. SYN. Celer. Cf. [Celer](#).

VĒLUM, i, n. *Voile*. SYN. Integumentum, involucrum. EPITH. Carbaseum, plenum. USUS: Multis simulationum velis natura cujusque obtenditur. Res illa velis remisque fugienda. Ad id unde aliquis flatus ostenditur, vela dare, facere. Plenis velis navigare. Vela pandere, contrahere, dimittere, subducere. Remis velisque, *à rames et à de voiles, c. à d., de toutes ses forces*. (PROV.)

VĒLUT, *Comme, ainsi que*. SYN. Veluti, sicut. USUS: Velut in hac quæstione. Cf. [Sicut](#).

VĒNA, æ, f. *Veine*. SYN. Arteria. EPITH. Cava; abditæ, ad usum aptæ, crebræ, multæ, reconditæ auri. PHRAS. Venam secare, *ouvrir la veine, saigner*. Venas incidere; e venis sanguinem mittere; detrahere aliquid sanguinis; e venis sanguinem elicere; venam ferire; incisa vena sanguinem minuere; venas sanguine exonerare, levare. USUS: 1. Sanguis per venas in corpus omne funditur. Venæ et arteriæ micare non desinunt. Si cui venæ sic moventur, is habet febrim. Venam pertentare. 2. TRANSL. Pars interior, *l'intérieur, le fond, le sein, le cœur d'une chose*. Periculum in visceribus venisque reipublicæ inclusum, *péril renfermé dans les veines et les entrailles de la république, c. à d., le cœur même de la république*. Reconditæ auri argentique venæ. Venas cujusque generis, ætatis, ordinis teneat orator oportet.

VĒNĀBŪLUM, i, n. *Épieu de chasseur*. SYN. Hasta, telum, spiculum venaticum. USUS: Venabulo transverberare bestiam.

VĒNĀLIS, e, gen. com. *Qui est à vendre, exposé en vente, vénal*. SYN. Ad vendendum expositus, pretio addictus, merce adstrictus. USUS: Proponere, habere fidem venalem, quæstui habere rempublicam. Domi tuæ turpissimo quæstu omnia erant venalia, virtus, pudor, jusjurandum, *vous trafiquez de tout, vertu pudeur, serment*.

VĒNĀLĪTĪUS, ĩi, m. *Marchand d'esclaves*. SYN. Venditor Mancipiorum. USUS: Divitiis Africanos omnes multi venalitiū mercatoresque superarunt.

VĒNĀTĪCUS, a, um, *Relatif à la chasse, de chasse*. USUS: Canes venatici.

VĒNĀTĪO, ōnis, f. *Chasse; espèce de spectacle donné au peuple, combat avec des animaux*. SYN. Venatus. USUS: Condiunt curas aucupium et

venatio. Prodigii venationum apparatus. Cf. [Venor](#).

VĒNĀTOR, ōris, m. *Chasseur*. USUS: Pernocant venatores in nive, in montibus uri se patiuntur. Physicus, speculator venatorque naturæ, *physicien, c. à d., observateur et investigateur de la nature*.

VĒNĀTŪS, ūs, m. *Chasse*. SYN. Venatio. USUS: Labor in venatu, cursus sudor.

VENDĪBĪLIS, e, gen. com. *Facile à vendre, recherché, agréable*. SYN. Tolerabilis. USUS: Orator, oratio vendibilis, *orateur, discours recommandable*.

VENDĪCO, melius VINDĪCO, as, avi, atum, are, a. *Réclamer, revendiquer*. ADV. Quodammodo. USUS: Quisque prædæ partem sibi vindicat. Homerum Chii suum vindicant. Cf. [Attribuo](#).

VENDĪTĀTĪO, ōnis, f. *Étalage, ostentation*. SYN. Ostentatio. USUS: Laudatiora, quæ sine venditione et sine populo teste fiunt, *sans ostentation et sans avoir le peuple pour témoin*. Cf. [Ostento](#).

VENDĪTĪO, ōnis, f. *Vente*. SYN. Abalienatio. EPITH. Fraudulentæ, firmæ, raræ. USUS: Venditio bonorum.

VENDĪTO, as, avi, atum, are, a. *Offrir, exposer en vente; vanter, étaler*. SYN. Ostento. ADV. Fallacissime se, flagitiose eloquentiam, perditissime decreta seu imperia, palam commentaria. USUS: Venditare se alicui et operam polliceri, *vendre à qqn ses services*. Memoriam ostentare, venditare ingenium. Cf. [Gloriori Ostento](#).

VENDĪTOR, ōris, m. *Vendeur*. SYN. Venalitiis. EPITH. Firmior, liberalis. USUS: Mercatores provinciarum, venditores libertatis.

VENDO, is, dīdi, dītum, ere, a. *Vendre*. RAD. Venumdo. SYN. Alieno, abalieno, venditionem facio, pretio addico, venale habeo. )( Emo. ADV. Gravate, male, nominatim vectigalia, non ita commode, præclare, quam optime, recte, palam. USUS: Vendere aliquid alteri grandi pecunia. Parvo pretio, quam optime, sub corona, sub hasta vendere. Quam optime vendere, *vendre à très bon prix, faire le meilleur marché du monde*. Præsenti ære, numerata pecunia vendere, *vendre argent comptant*. Bona sub hasta vendere, præconis voci subicere, auctionem facere, *vendre par autorité de justice, à la criée*.



VĚNĚFĪCIUM, īi, n. *Préparation de breuvages empoisonnés, crime d'empoisonnement*. SYN. Veneficii artificium, crimen, cantio. USUS: Id veneficiis et cantionibus factum dicebat. Veneficiis remedia invenire.

VĚNĚFĪCUS, a, um, *Qui empoisonne, empoisonneur, magicien, magicienne*. SYN. Qui venena spargit, qui cantionibus et malis artibus utitur, ad suam libidinem explendam. USUS: Venefici nomen delatum est.

VĚNĚNĀTUS, a, um, *Empoisonné, infecté de poison. Vénimeux, en parl. des animaux; vénéneux, en parl. des plantes*. SYN. Venenum habens, veneno imbutus et infectus. USUS: Vipera venenata. Telo venenato ictus concidit.

VĚNĚNUM, i, n. *Venin, poison*. SYN. Virus. EPITH. Improbabile, inusitatum, novum, malum, recens, suspiciosum, apertum, omnibus manifestum. PHRAS. 1. Venenum alicui porrigere, *empoisonner qqn*. Venenum alicui parare, præbere, infundere, dare; aliquem veneno interficere, tollere, necare, occidere; veneno grassari. 2. Venenum sumere, *prendre du poison*. Venenum haurire, sumere, bibere; veneno sibi mortem consciscere; poculum mortis exhaurire; veneno se exanimare; veneno mortem præcipere. USUS: Venenum spargere. Veneno uti. Venenum diluit ferrumque promit.

VĚNĚO, is, īi vel ivi, ire, n. *Être exposé en vente, être vendu*. SYN. Vendor, sub præcone subjicior, pretio addicor. USUS: Cur bona non veniere? Si venibunt horti, venibunt quam plurimo. Cf. [Vendo](#).

VĚNĚRĀBĪLIS, e, gen. com. *Vénérable, respectable*. SYN. Cultu et veneratione dignus.

VĚNĚRĀBUNDUS, a, um, *Respectueux, plein de respect*. USUS: Perfusus honore ac venerabundus astitit.

VĚNĚRĀTĪO, ōnis, f. *Vénération, respect, estime*. SYN. Honor, reverentia. EPITH. Justa. USUS: Quidquid excellit, justam venerationem habet. Cf. [Reverentia](#).

VĚNĚROR, aris, atus sum, ari, d. *Vénérer, honorer, adorer*. SYN. Colo. ADV. Sancte, auguste. PHRAS. Loca sacra venerari, *révérer les lieux sacrés*. Eximia religione colere; pie sancteque colere; sacris locis religiosum cultum adhibere; veneratione prosequi. USUS: Dii quos colere, precari, venerarique solemus. Aliquem ut deum vel pro deo venerari. Cf. [Colo](#), [Revereor](#), [Observeo](#).

VĚŇĀ, æ, f. *Pardon, grâce; faveur, bienveillance*. SYN. Condonatio erroris, impunitas, potestas, copia, facultas. EPITH. Accommodata, bona, molesta, tenuis. PHRAS. 1. Delicti, veniam petit, *il demande le pardon de sa faute*. Ad clementiam vestram confugit, ut ignoscatis rogat; suis peccatis concedi ignoscique orat; veniam et immunitatem rogat; delicti gratia ut fiat; venia ut detur; noxa ut una hæc mittatur; præterita ut condonentur aut parentum promeritis remittantur, supplicat. USUS: 1. Iis qui errorem suum deposuerunt, et peccasse se fatentur, veniam petentibus, venia danda, concedenda, tribuenda est. Dabunt mihi veniam cives mei, vel potius gratiam habebunt. A diis immortalibus veniam et pacem exposcere. 2. Potestas, facultas, *permission*. Date mihi veniam exponendi. Quod pace vestra, quod bona vestra venia dictum sit, *soit dit avec votre permission, sauf le respect que je vous dois*.

Věňālĭa peccata, *Péchés véniels*. Noxæ minores, errata leviora, peccata leviora et quotidiana, quæ crebra magis et pauciores quasi officii numeros prætereunt; divinæ legis offensiones crebræ quidem sed leviores; culpæ minores, quæ piorum etiam animis frequenter obrepunt. Cf. [Peccatum](#).

VĚŇĀO, is, vēni, ventum, ire, n. *Venir, arriver*. SYN. Advenio. ADV. Ad vesperum, æqualiter, aliquando, audacter, belle, bene, brevi, celerius, clam, confestim, continuo, coram, crebro, diligentius, divinitus, falso, honeste, incommode, libere, longe, maturius, modeste, necessarie, nunc primum, obviam, occulte, opportune, optato, palam, paratius, perraro, postremo, precario, privatim, proxime, publice, quamprimum, serius, stulte, tardissime, tuto, vesperi, ultro. PHRAS. 1. Veni quamprimum, *venez le plus tôt possible*. Contende ad nos, advola quamprimum, præsto sis; ad nos excurre; conveni nos quamprimum; opportune te nobis ostende. 2. Cumprimum venit ad nos, *dès qu'il fut arrivé près de nous*. Simul ut ædes nostras tetigit; simul ut ad nos delatus est; simul ut pedem in ædibus nostris posuit; simul ut nos adivit, præsto fuit; simul ut domum nostram accessit; simul ut nos convenit; simul ut se nobis ostendit; simul ut ædes nostras attigit. 3. Libenter jam veniret, *il viendrait volontiers*. Jam aspirat in urbem nostram; appropinquare adventum suum cupit; diem cupide exspectat, quo se urbs nostra accipiet; quo se ardore ad urbem raperet, si modo liceret. 4. Quomodo in eam mentem venisti? *Comment avez-vous eu cette idée?* Quomodo huc descendisti? ad istas ineptias abiisti? huc perductus, delapsus es? quomodo ad hæc inania defluxisti, te demisisti? 5. Eo ventum tandem

est, *les choses en vinrent à ce point*. Eo res rediit; in eum locum adducta est; in eum locum rediit, deducta est; in eum locum res venit; eo res perducta est, prorupit; eo delapsa res est. 6. Inde veniunt hæc mala, *c'est de là que vient tout le mal*. Inde hæc manant, fluunt, affluunt, nascuntur incommoda. Ex hoc fonte defluunt, profluunt omnes istæ miseræ. Hic fons est, hæc origo omnium malorum. Cf. [Causa](#), [Origo](#). USUS: 1. In amicitiam alicujus, familiaritatem, complexum, conspectum, consuetudinem venire. Nescio, quomodo in certamen cum illo, ad inimicitias, in contentionem honoris venerim. In calamitatem ingentem venit. Res ad arma, ad pugnam, ad manus veniet. Ea res in oblivionem, in consuetudinem, in sermonem et vituperationem, in odium publicum, in summam gloriam venit. Res quæ in controversiam, in disceptationem veniunt. In suspicionem, in spem, in possessionem, in numerum oratorum venire. In discrimen, in periculum venire. Venit mihi in mentem. Si usus venerit. 2. Obtingit, obvenit, *arriver*. Magna ei hereditas venit, multæ divitiæ, fama, honor ei venere. 3. Adversor, *aller contre, attaquer*. Venire contra rem, existimationem, gratiam alicujus. Venire alicui adversum.

VĒNOR, aris, atus sum, ari, d. *Chasser, faire la chasse*. SYN. Venatu me exerceo, venationi operam do, venatione me oblecto, feras consector, insector, aucupor. USUS: 1. Canum mira alacritas in venando. 2. TRANSL. *Poursuivre, rechercher*. Modestiæ laudem in re aliqua venari, *chercher à se donner en qqche le mérite de la modestie*. Cf. [Capto](#).

VENTER, tris, m. *Ventre*. USUS: Vitium ventris et gutturis. (VULG. Gulositas.)

VENTĪLĀTOR, ōris, m. *Celui qui vanne le blé, vanneur*. SYN. Qui frumentum ventilat.

VENTĪLO, as, avi, atum, are, a. *Remuer dans l'air, secouer; mettre en mouvement, animer*. USUS: Cujus lingua, quasi seditionis flabello, illa est concio ventilata, *dont la langue, comme un soufflet de sédition, allumait la fureur de l'assemblée*. Cf. [Exsecutio](#).

VENTĪTO, as, are, n. *Venir fréquemment*. SYN. Crebro venio.

VENTŌSUS, a, um, *Plein de vent; léger, mobile, inconstant*. SYN. Levis, inanis, vanus. USUS: Homo ventosissimus, *homme d'une légèreté extrême*.

VENTRICŪLUS, i, m. *Ventricule du cœur*. USUS: Ventriculus cordis, cui similis est alter ventriculus in quem sanguis ex jecore influit.

VENTUS, i, m. *Vent*. SYN. Aura, flamen. EPITH. Non adversus, gravis, molestus, popularis, servus, subtilis, vehemens, salutaris alicui, secundus, tempestivus. PHRAS. 1. Ventus vehementior fit, *le vent devient plus violent*. Increbescit ventus; ingravescit, violentior incumbit ventus; vehementius spirare incipit; majori se impetu effundit; furere, sævire, tumultuari majorem in modum incipit. Cf. *Tempestatas*. 2. Ventus lenior spirat, *le vent souffle avec douceur*. Aura leniter, molliter, placide spirat; levis Favonius insusurrat. 3. Ventus se ponit, *le vent s'apaise, se calme*. Ventus cadit, concidit, remittit; ventus ponit; venti vis omnis cadit; frangit se ventus, languescit; ventus jam est remissior. 4. Ventum habemus prosperum, *nous avons un vent favorable*. Secundo utimur vento; idoneum ventum nacti sumus; ventus flat bellissime; venti nobis obsecundant; secunda vehimur, provehimur aura; flantibus ad puppim ventis propellimur, Ventis ferimur secundis. 5. Ventos habemus contrarios, *nous avons des vents contraires*. Reflant venti; venti adversi sunt; adversis ventis utimur; ventis reflantibus rejicimur. 6. TRANSL. *Le vent comme symbole de la fortune (favorable ou contraire), de la renommée, de la faveur, etc.* Ex ancipiti mutatione temporum pendere; se ad motum fortunæ movere; suspensas habere ex temporum inclinatione consiliorum rationes. USUS: 1. Mare ventorum vi turbatum et agitatum. Cape flabellum et ventum mihi facito. Meliores ventos exspecto. Vento se et mari dare. Si mites lenesque fuerint venti, solvemus. 2. TRANSL. Rumorum ventos colligere. Popularem ventum quærere, aucupari. Dux nobis et auctor opus, et horum quos proposui ventorum moderator quidam et gubernator, *il nous faut, au milieu de tous ces vents qui nous poussent, un pilote assez habile pour les gouverner*. Cæsar's nunc venti valde secundi sunt, *le souffle de la fortune seconde en ce moment César*.

VĒNUM, i, n. *Vente, trafic*. USUS: Ignorabant se venum datos, *avoir été mis en vente*. Ut ejus familia ad ædem Cereris venum iret, *que ses esclaves fussent vendus*.

VĒNUNDO et VENUNDO, as, dēdi, dātum, are, a. *Mettre en vente, vendre (en parl. des prisonniers)*. USUS: Numidæ puberes interfecti, alii omnes venundati, *tous les autres furent vendus*. \* SYN. Vendo.

VĚNUSTAS, ātis, f. *Charmes extérieurs, attraits, grâce, beauté*. SYN. Pulchritudo proprie muliebris, lepos, gratia, suavitas. EPITH. Eximia, muliebris, prisca, prope scenica, summa. USUS: Agere cum dignitate et suavitate. Homo affluens omni lepore et venustate, *homme qui réunit tous les agréments*. Cf. [Pulcher](#).

VĚNUSTĒ, *Agréablement, avec grâce, élégance*. SYN. Pulchre, belle, apte, eleganter, commode. USUS: Illud pervenuste cecidit.

VĚNUSTUS, a, um, *Charmant, gracieux, élégant*. SYN. Lepidus, festivus. USUS: Gestus et motus corporis venustus, *gestes et mouvements gracieux*. Cf. [Pulcher](#), [Elegans](#).

VĚPRES, is, sǽp. Vepres, ĩum, m. pl. *Buisson épineux, épines, buissons*. SYN. Spinæ.

VER, ēris, n. *Le printemps*. Pars anni ab æquinocio ad solstitium in Cancro. SYN. Venum tempus, tempus hiemi senescenti adjunctum, tempestas verna, dies verni, pars anni floridior. USUS: Vere jam appetente. Veris initium a Favonio notatur. Ver tanquam adolescentiam significat, *le printemps est l'emblème de la jeunesse*.

VĚRAX, ācis, omn. gen. *Qui dit la vérité, véridique, sincère*. SYN. Veridicus, minime fallax, veritatis cultor et amicus.

VERBER, ěris, n. *Fouet; coups, bastonnade*. SYN. Virga, flagellum. PHRAS. Ventum est ad verbera, *on en vint aux coups*. Nec manibus temperatum; procacitas manibus coercenda videbatur; ubi verba minus processissent, de tergo hominis infelicis satisfactum; verbera adhibebantur; verberibus male mulctatus, acceptus est. USUS: Aliquem vinculis, verberibus, omni supplicio excruciatum necare. Verberibus aliquem cædere, exanimare.

VERBĚRĀTĪO, ōnis, f. *Action de battre, châtiment, correction*. SYN. Pulsatio. USUS: Mirificam mihi verberationem cessationis epistola dedisti, *me voila fustigé de main de maître pour mon silence*.

VERBĚRO, as, avi, atum, are, a. *Battre, frapper, fouetter*. SYN. Cædo, pulso, manus affero, vim et manus affero, infero. ADV. Vehementissime. PHRAS. Graviter eum verberavit, *il le battit très-fort*. Latera illi tutudit; fustibus membra debilitavit, loris concidit, cecidit; verberum dolore laniavit; graviter hominem pulsavit; de ejus tergo sibi satisfacit; verberibus

eum fœdum in modum accepit, affecit, laceravit; multis plagis mulctavit; ejus tergo dire consuluit; homo miser tergo pœnas dependit; dirum in modum ab eo vapulavit. Cf. [Cædo](#), [Fustis](#), [Ictus](#). USUS: Verberare matrem. Aliquem tacito cogitationis convicio verberare, *maudire intérieurement qqn, lui dire tout bas mille injures*.

VERBŌSĒ, *Verbeusement, longuement*. SYN. Loquaciter, copiose, multis verbis.

VERBŌSUS, a, um, *Verbeux, diffus, prolix*. SYN. Multus in verbis, loquax. USUS: Habes epistolam justo verbosiolem, *vous avez une lettre peut-être un peu plus longue qu'il ne faudrait*. Cf. [Inanis](#).

VERBUM, i, n. *Mot, terme, parole, expression; au pluriel: Discours, langage, opinion, etc.* SYN. Nomen, vox, vocabulum. EPITH. Ardens, consideratissimum, durum, insolens et humile, elegans, grave, immutatum, inflexum, inusitatum, novatum, translatum, nefarium, odiosum, plenum humanitatis, priscum, solemne, suspiciosum, usitatum ac tritum. Verba grandia, amplissima, gravia, sonantia, splendida, dura, aspera, insolentia, prisca, inquinata, abjecta, odiosa, intolerabilia, inepta, rigida, obsoleta, non aperta, longe petita, scabra. PHRAS. 1. Multi verba studiose curant, rem et sententiam non ita, *bien des gens choisissent avec un soin scrupuleux les mots qu'ils emploient, sans s'inquiéter autant*. Multi toti sunt in aucupio verborum, et litterarum tendiculis, rem et sententiam negligunt. Aliqui sunt magni verborum architecti, rebus interea inopes et jejuni. Multi vocabulorum opifices agunt egregios rerum inquisitores non item. Multi verborum magnificentia delectantur in magna sententiarum jejunitate. 2. Verborum pompa sine rerum pondere inanis et ridicula est, *une expression pompeuse, mais vide de sens, est vaine et ridicule*. Verborum volubilitas sine rerum pondere inanis est et irridenda. Oratio, nisi subest res, inanem habet quamdam elocutionem et pene puerilem. Oratio, si res non subest, aut nulla sit necesse est, aut omnium irrisione ludatur. Composite et apte sine sententiis dicere, insania est. 3. Rerum copia verborum copiam gignit, *l'abondance des choses produit l'abondance des paroles*. Ipsæ res verba rapiunt; verba provisam rem non invita sequuntur; ex rerum magnitudine splendor quidam et copia in verbis existet. 4. (De verbo ad verbum transferre, VULG.), *traduire mot à mot*. Verbum e verbo exprimere; ad verbum de Græcis exprimere; verbum, de verbo exprimere; totidem verbis transferre; verbum pro verbo reddere; verbum verbo reddere; ad verbum



transferre. (Ad meum verbum, VULG.), *sur ma parole, ma foi*. Fide mea; me auctore; interposita fide mea. 6. Uno verbo, *en un mot, bref*. Verbo, in summa, ad summam summa illa sit. USUS: Verbum ex eo elicere, exsculpere non potui, *je n'ai pu lui arracher une parole*. Non multa verba faciam. Excidit mihi verbum priscum et obsoletum. Verba perpetuare difficile. Verbo aliquem lacescere, violare, *dire des injures à qqn*. Ad verborum contumelias descendere, *en venir aux injures*. Verba mihi dari non patior, *je ne souffre pas qu'on m'en impose*. In verba alicujus jurare. Ad verbum ediscere, *apprendre mot à mot, par cœur*. Verbi causa, verbi gratia. Verbo promittere, re negare. Uno verbo dicam. Verbo rem transigam. Verba facere in senatu, apud senatum. Idem sonat, valet hoc verbum. Subjecta verbi notio, *signification, sens d'un mot*. Verbum insolens, inusitatum, novatum, *mots nouveaux, néologismes*. Verba vulgata, trita, usitata, *mots en usage*. Verba prisca, desita, obsoleta, *mots anciens dont on ne se sert plus, archaïsmes*.

VĒRĒ, *Vraiment, justement*. SYN. Revera. )( Falso, inaniter, ficte. USUS: Majores nostri ficte et fallaciter, sed vere et sapienter populares fuere. Vere tecum agam et libere.

VĒRĒCUNDĒ, *Avec retenue, réserve, pudeur*. SYN. Pudenter, timide, dubitanter. )( Impudenter.

VĒRĒCUNDĪA, æ, f. *Retenue, réserve, modestie*. SYN. Pudor, rubor, modestia, ingenuitas. )( Impudentia. EPITH. Invisa, stulta, virginalis. USUS: Maximum ornamentum amicitiae tollit, qui ex ea tollit verecundiam. Verecundia custos virtutum et quidam quasi ornatus vitae. Solus homo pudoris ac verecundiae particeps. Virginali verecundia, timidus, *homme timide, d'une pudeur virginale*. Cf. [Pudor](#).

VĒRĒCUNDOR, aris, atus sum, ari, d. *Avoir de la retenue, craindre, ne pas oser*. SYN. Pudore deterreor, absterreor, impediior, ingenuo rubore suffundor, erubesco. USUS: Cunctantem et quasi verecundantem incitare, *aiguillonner une réserve trop timide*.

VĒRĒCUNDUS, a, um, *Retenu, réservé, modeste*. SYN. Prudens. PHRAS. Juvenis est admodum verecundus, *ce jeune homme est très modeste*. Verborum et rerum obscœnitate vitanda ruborem suum et ingenuitatem præstat; pudorem animi et pudicitiam corporis colit. Pudore septus, in loquendo mire verecundus; adolescentis modestissimi pudor ad omni

obscœnitate longe abhorret; incorruptis castissimisque moribus juvenis et virginali verecundia præditus. Cf. [Pudicus](#). USUS: Verecundus est quem pudet impudica loqui. Oratio verecunda, *langage modeste*.

VĒRĒOR, ēris, ītus sum, eri, d. a. et n. *Avoir une crainte respectueuse; craindre, redouter*. SYN. Extimesco, nonnihil commoveor. USUS: 1. Istam culpam quam vereris ego præstabo. Ab aliquo supplicium vereri. Vereor, ut tibi satisfaciam, *je crains de ne pouvoir vous satisfaire*. Veritus es ne operam perderes, *vous avez craint de perdre votre peine*. 2. Observo, *révérer, respecter*. Is patrem veretur ut Deum. Amici non solum se diligent, sed etiam verebuntur Cf. [Timeo](#).

VERGO, is, ere, a. et n. 1. a. *Tourner, incliner, pencher vers*; 2. n. *Incliner, être situé ou exposé*. SYN. Inclinator, in exitu sum. USUS: Bruti auxilium ad Italiam vergere quam Asiam maluissem. Ad meridiem vergit Sicilia. Vergebat jam annus et in exitu erat.

VĒRĪDĪCUS, a, um, *Qui dit la vérité, véridique*. SYN. Verax, apertus.

VĒRĪLŌQUĪUM, īi, n. *Étymologie*.

VĒRĪSĪMĪLIS, e, gen. com. *Vraisemblable, probable*. SYN. Credibilis, probabilis, rationi consentaneus; vero propius, ad veritatem propensius, quod maxime specie veritatis movet; quod propius fidem est; a vero non alienum, non abhorrens; vero simillimum, simile veri; quod ad veritatem maxime accedit, quod proxime accedit ad verum, quod a ratione non procul abest, non discrepat, non dissentit; quod veri similitudinem, speciem, formam, imaginem præ se fert, ostendit. USUS: In omni disputatione quid esset verisimillimum quærimus. Cf. [Probabilis](#).

VĒRĪSĪMĪLĪTŪDO, īnis, f. *Vraisemblance*. SYN. Probabilitas, similitudo veri.

VĒRĪTAS, ātis, f. *La vérité, le vrai, la réalité*. SYN. Verum, vera ratio, res. EPITH. Acerba, æterna, debilitata, in profundo demersa, jucunda, grata, molesta, perspicua, simplex, sempiterna. PHRAS. 1. Veritati plus quam amicitiae tribuo, *je tiens compte de la vérité plus que de l'amitié*. Majorem habeo veritatis quam amicitiae rationem. Locum apud me honestiorem veritas obtinet quam amicitia; cedat veritati amicitia necesse est; nihil amicitiae elargior, nihil veritati nego. 2. Ut veritatem dicam, *pour dire vrai*. Ut dicam quod res est, ut vere dicam; ut ingenue fatear; ut verum loquamur;

ne mentiar; si verum quærimus, si verum fateri volumus; ut ex animo ac vero dicam. USUS: Magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem et solertiam facile se per se ipsam defendit. Sunt alii simplices, aperti, veritatis cultores, fraudis inimici. Græci contentionis cupidiores quam veritatis. Veritatis ignorance vulgi opiniones in maxima inconstantia versantur. Veritatis luce nihil hominis menti dulcius. Animum a pictura ad veritatem traducere. Studia sua ad veritatem dirigere. Veritate adductus hæc testor. Ad veritatem loqui, dicere. Veritas nempe in profundo demersa in disputatione limatur, eruitur. Obtinere, retinere veritatem. Veritate patefacta atque omni errore sublato. Veritas ad liquidum explorata me convincit. A veritate desciscere, deflectere; resistere et repugnare contra veritatem non audet. Ad veritatem nihil loqui, *ne dire rien de vrai*. Ad veritatem quam maxime accedere, *s'approcher de plus en plus de la vérité*.

VERMĪCŪLĀTUS, a, um, *Varié, marqueté*. USUS: Emblema vermiculatum, *mosaïque*.

VERNA, æ, m. *Esclave né dans la maison du maître, esclave de naissance*. SYN. Servus ex ancilla domi nostræ natus.

VERNĀCŪLUS, a, um, *Du pays, national*. SYN. Domesticus. USUS: Quotidianæ ac vernaculæ res. Imago antiquæ et vernaculæ festivitatis, *image de l'antique gaieté nationale*.

VERNUS, a, um, *Relatif au printemps, printanier*. USUS: Verni temporis suavitas.

VĒRO, *Mais*. SYN. Autem. USUS: 1. Numeris adstrictior poeta, verborum vero licentia liberior. 2. Certe quidem, *oui, assurément*. Esto vero ita. Est vero maximus ille Scipio. Fuisti sæpe, credo, in scholis philosophorum?—Vero, ac libenter quidem. *Tu as fréquenté assidûment, je crois, les écoles des philosophes?—Oui, et avec plaisir*.

VERRO, is, verri, versum, ere, a. *Balayer*. SYN. Scopis pulverem *vel* sordes aufero, ejicio.

VERRŪCA, æ, f. *Verrue, petite excroissance sur le corps humain*.

VERRŪCŌSUS, a, um, *Couvert de verrues*. SYN. Verrucis plenus.

VERSĀTĪLIS, e, gen. com. *Mobile; changeant, léger, inconstant*. USUS: Acies versatilis. Ingenium illi versatile fuit sic pariter ad omnia, ut natum ad

id unum diceres quodcumque ageret. Cf. [Varius](#).

VERSĬCŎLOR, ōris, omn. gen. *Qui change de couleur; chatoyant, bigarré*. SYN. Dubio varioque colore.

VERSĀTUS, a, um, *Occupé de, appliqué à*. SYN. Exercitatus, subactus. USUS: Homo tum in aliis causis exercitatus, tum in hac sæpe versatus.

VERSĬPELLIS, e, gen. com. *Qui prend toutes les formes; rusé, adroit, souple*. SYN. Callidus, astutus, simulator. Cf. [Astutus](#).

VERSO, as, avi, atum, are, a. *Tourner souvent, retourner, remuer; rouler ou agiter dans son esprit*. SYN. Volvo, tracto, convertio, flecto. USUS: Æstuat dubitatione, versat se in utramque partem, huc, illuc. Versare suam naturam et flectere ad tempus. Animum ad dolos et fallacias versare cœpit.

VERSOR, aris, atus sum, ari, d. *S'arrêter, vivre, se mouvoir; s'occuper de, s'appliquer à*. SYN. Sum, incumbo, laboro, do operam, insudo; consuesco. ADV. Abstinenter, acriter, acutissime, assidue, conjunctissime, callide, copiosius, diutius, honestius, impudentius, moderate, nimium, perite, perjucunde, populariter; subtilius, temere, caste, non obscure. PHRAS. 1. Libenter cum illo versor, *volontiers je demeure avec lui* (VULG. conversor). Jucundissime conjunctissimeque cum illo vivo; assiduitate ejus delector; consuetudinem et amicitiam cum eo junctam amo; libenter cum illo ætatem ago; hæreo ad ejus latus non sine multa animi voluptate. 2. Diu jam versor in hoc labore, *depuis longtemps déjà, je suis occupé de ce travail*. Diu jam hoc saxum volvo; ætatem in hoc studio contrivi; diu jam hunc laborem tero; temporis partem non modicam in hoc studio posui. USUS: Diu in Sicilia versabatur. Nobiscum versari diutius non potes. In re oratoria versari. Res in ore vulgi, ante oculos versatur. In quo motu temporum versemur, vides. Juventus ejus tota in laudis cupiditate versabatur. Respublica in discrimine versatur. In negotiis versor maximis; nominis tui terror in auribus animisque hostium versatur.

VERSŪRA, æ, f. *Argent emprunté pour éteindre une dette*. SYN. Mutatio creditoris. USUS: Iniquissimo fenore versuram facere.

1. VERSUS, *Dans la direction de, du côté de, vers*. PHRAS. Locus jacet versus orientem, *ce lieu est situé à l'orient*. Orientem versus, ad orientem; ad orientem conversus; ad ortum vergit; ad orientem pertinet, spectat; orienti oppositus; orienti objectus est. USUS: Aretium versus castra movit.

2. VERSŪS, ūs, m. *Vers*. SYN. Carmen. EPITH. Malus, pervagatissimus, seminator malorum. Alterni, delicatissimi, elaborati, heroici, hexametri, obscoenissimi, ornatissimi, optimi, veteres, usitati. USUS: 1. Historiam versibus scripsit. Multi in eum versus facti, confecti. Magna felicitate versus fundit, textit, componit. Hominum flagitia delicatissimis versibus expressit. 2. (Linea, VULG.), *ligne (d'écriture)*. Multos versus uno spiritu pronuntiare. Venio nunc ad transversum extremæ epistolæ tuæ versum, versiculum.

VERSŪTĒ, *Adroitemment, habilement; avec supercherie*. SYN. Callide, vafre, malitiose, subdole, subtiliter. Cf. [Astute](#).

VERSŪTUS, a, um, *Qui sait se retourner; habile, adroit; rusé, fourbe*. SYN. Callidus, malitiosus, multiplex. USUS: Versutum appello, cujus mens celeriter versatur. Versutum et solers ingenium. Malitia est versuta et fallax nocendi ratio. Cf. [Simulator](#), [Astutus](#), [Callidus](#).

VERTENS, tis, omn. gen. cum anno, mense, *L'année, le mois qui court, le courant de l'année, du mois*. SYN. Circumactus, completus. USUS: Anno vertente; intra finem anni vertentis, *avant la fin de l'année courante*.

VERTEX, ĭcis, m. *Le pôle céleste*. SYN. Polus. EPITH. Celsus, extremus, summus. USUS: 1. Duo quasi cinguli terræ, cœli verticibus subnixi. 2. Summa pars, *sommet, faîte, cime*. Vertex montis. Ab imis unguibus ad summum verticem, *des pieds à la tête*.

VERTO, is, ti, sum, ere, a. *Tourner, faire tourner, détourner*. SYN. Converto, vario, muto. USUS: 1. Vertere stilum in tabulis suis. Vertit se fortuna. Vertit hic rationem, fingit, quod probare non potest. 2. Converto, dirigo iter, *tourner, se tourner*. Terga vertere hostibus. Romam se vertit. 3. Transfero, *traduire*. Vertere Platonem Latine. 4. Commuto, *changer de patrie, s'exiler*. Solum vertere exilii causa. 5. Tribuo, do, *reprocher, faire un crime à qqn de*. Vitio, crimini aliquid alicui vertere. 6. Recipio me, confugio, *se tourner, se réfugier*. Quo se verteret, non habebat. 7. Sum, *être (dans tel ou tel état), rouler, reposer*. In hoc res tota vertitur. In tua voluntate negotii summa vertitur. 8. Succedo, cedo, *avoir telle ou telle issue*. Id consilium ut tibi bene vertat, opto. Id in bonum uni, alteri in perniciem vertit. Res in contrarium vertit, *l'affaire a mal réussi*. 9. Perdo, pessum do, evertō, *tourner, changer (en mal)*. Cum multa fecisset egregie, ad extremum omnia vertit. 10. Traho, rapio, *détourner (à son profit)*. Ex illa

pecunia maximam partem ad se vertit. 11. Vertor, *devenir*. Libertatem aliorum in suam vertisse servitutem conquerebantur, *il se plaignaient que la liberté d'autrui fut devenue pour eux une cause de servitude*.

VĒRUM, *Mais*. SYN. Sed.

VĒRUMTĀMEN, *Cependant*. SYN. Sed tamen. USUS: Optabam, verumtamen non audebam.

VĒRUS, a, um, *Vrai, véritable, réel*. SYN. Sincerus, certus, non fucatus, germanus; solidus, justus, expressus. )( Falsus, fucatus, adumbratus, simulatus. USUS: Respicere quidquid in quaque re verum sit. Licet enim verum dicere, loqui. Si verum scire vis. Inter hunc et illum, Numidicum verum ac germanum Metellum multum interest, *le vrai Métellus, Métellus en personne*. Justa, solida veraque gloria. Sed nos veri juris solidam expressamque imaginem nullam tenemus. Verissima illa et velut ex oraculo Delphico edita existima. Cf. [Veritas](#).

VERVEX, ēcis, m. *Mouton*.

VĒSĀNĪA, æ, f. *Folie, extravagance*. USUS: Quæ vos agitat vesania? Cf. [Amentia](#).

VĒSĀNUS, a, um, *Qui est en délire, insensé, fou*. SYN. Vecors, insanus, furiosus. Cf. [Amens](#), [Furiosus](#).

VESCOR, ēris, vesci, d. n. *Se nourrir de, manger, goûter*. SYN. Edo, pascor, utor. USUS: Lacte, caseo, carne vescor. Dii nec escis, nec potionibus vescuntur. Cf. [Comedo](#), [Edo](#).

VĒSĪCA, æ, f. *Vessie*. SYN. Folliculus urinæ.

VESPA, æ, f. *Guêpe*. USUS: Vespas aculeis uti videmus.

VESPER, ēris et ēri, m. *Le soir, le temps du soir*. SYN. Vespera, serum diei, vespertinum tempus. PHRAS. Vesperi *vel* vespere, *vers le soir*. Occidente sole, præcipitante jam sole; vesperascente cælo; cum advesperasceret; die præcipiti; sub occasum solis; cum jam serum esset diei; cum haud multum jam diei superesset; primis se intendentibus tenebris; solis occasu; prima vespera; cum non multum ad solis occasum temporis superesset; inclinato in vesperam die; cum exiguum superesset diei; inclinante in vesperam die; cum esset extremum diei; præcipiti in occasum die; præcipiti in noctem diei tempore; inclinante se sole;



procedente nocte; ad solis occasum; accensis jam luminibus; sub primas faces; primo vespere; sero, obscura jam luce; nocte appetente. Cf. [Nox](#), [Sero](#).

VESPĒRA, æ, f. *Le soir*. SYN. Extremum diei tempus. EPITH. Obscura. USUS: Ad vesperam. Prima vespera. Die inclinato in vesperam. (Vesperæ, VULG.), *les vêpres*. Latine: Vespertinæ in templo preces cantari solitæ.

VESPĒRASCIT, imp. *Il se fait nuit*. SYN. Ad solis occasum est. USUS: Vesperascente cœlo.

VESPERTĪNUS, a, um, *Qui se fait ou qui a lieu le soir*. USUS: Vespertino tempore.

VESTER, tra, trum, *Votre, le vôtre*.

VESTĪBŪLUM, i, n. *Entrée, vestibule, seuil de qqche*. EPITH. Privatum, vacuum, honestum. USUS: Primo aditu vestibuloque prohibere aliquem.

\* VESTĪGĀTOR, ōris, m. *Chasseur; investigateur, espion*. SYN. Venator.

VESTĪGĪUM, ĩi, n. *Trace du pied, pas, trace, empreinte, vestige, piste*. SYN. Reliquiæ, signum, nota, monumentum. EPITH. Adversa, manifesta, nefaria, parva, pressa, recentia. USUS: Cum pedem intulero et in possessionem vestigium fecero. Tu extra ædes tuas, ubi vestigium imprimas, figas, ponas, non habes. Persequi vestigia alicujus; consequi aliquem vestigiis; in vestigiis sequi, *courir sur les traces de qqn, le suivre pas à pas*. Stellæ cursus sui vestigium nunquam inflectunt. Num in ejus scriptis eloquentiæ ullum vestigium apparet? Reliqua sunt, exstant multa antiquitatis vestigia. Indicia et vestigia veneni. In temporis, loci vestigio, *dans le même lieu et au même instant*. Vestigia in multas partes ferentia.

VESTĪGO, as, avi, atum, are, a. *Suivre à la trace, à la piste, chercher*. SYN. Indago, vestigiis odoror. USUS: Causas rerum vestigare. Cf. [Indago](#), [Quæro](#).

VESTĪMENTUM, i, n. *Vêtement, habit*. SYN. Vestis, vestitus. USUS: Calceos et vestimenta mutavit.

VESTĪO, is, ĩi et ĩvi, ĩtum, ire, a. *Couvrir d'un vêtement, habiller, vêtir*. SYN. Tego, obduco. ADV. Bene, extrinsecus, male, obsoletius. USUS: DEUS animum corpore vestivit extrinsecus, *DIEU à revêtu l'âme d'une enveloppe extérieure, qui est le corps*. Natura oculos membranis tenuissimis vestivit et

sepsit, *la nature a recouvert et entouré les yeux de tuniques très légères*. Reconditas sententias eleganti oratione vestire ac ornare, *revêtir de formes élégantes des pensées profondes*. Cf. [Vestis](#).

VESTIS, is, f. *Vêtement*. SYN. Vestitus, vestimentum. EPITH. Familiaris, muliebris, pretiosa, purpurea, stragula. PHRAS. 1. Veste indutus splendida, *revêtu d'un costume magnifique*. Veste auro illusa, gemmisque adornata, omnique peregrinæ opulentia cultu conspicuus; veste usus auro distincta gemmisque; veste auro intexta splendidus. 2. Vulgaris vestis, *vêtement ordinaire*. Vulgaris habitus; cultus habitusque a privato vix abhorrens; levis et parabilis cultus corporis; vestitus humilis ac obsoletus. USUS: Vestem conficere, resarcire. Vestem induere, mutare, *changer de vêtement*, c. à d., *prendre des habits de deuil*; vestem alicui detrahere; vestem discindere.

VESTĪTŪS, ūs, m. *Vêtement, habillement, parure*. SYN. Vestimentum, ornatus, cultus corporis. EPITH. Necessarius, obsoletior, pristinus, virginalis. USUS: Vestitus asper. Vestitus orationis, montium, riparum.

VESTRAS, ātis, omn. gen. *De votre famille, de votre pays*.

VĒTĒRĀNUS, a, um, *Vieux, ancien; soldats qui ont fait leur temps, expérimentés*. SYN. Qui viginti annos militaverat. )( Tiro. USUS: Cæsar firmissimum exercitum invictissimo genere veteranorum militum comparavit.

VĒTĒRASCO, is, ere, n. *Devenir vieux, vieillir*. USUS: Veterascentem eorum gloriam quis non videt?

VĒTĒRĀTOR, ōris, m. *Celui qui a vieilli dans qqche, qui est habile ou versé dans; fin matois*. EPITH. Magnus et perfamiliaris alicui. USUS: Homo callidus et veterator. Cf. [Simulator](#), [Astutus](#).

VĒTĒRĀTŌRĪUS, a, um, *Fin, rusé, retors*. SYN. Fallax, dolosus, malitiosus. USUS: Nihil ab eo nisi tectum et veteratorium exspectes, *n'attendez de lui qu'artifices et charlatanisme*. Cf. [Astutus](#).

VĒTERNŌSUS, a, um, *Somnolent, léthargique; endormi, apathique; faible, débile*. USUS: Vternosus senex. Cf. [Piger](#).

VĒTERNUS, i, m. *Assoupissement, apathie, langueur*. SYN. Lethargus. USUS: Vternus civitatem occupavit. Cf. [Somnus](#).

VĚTO, as, tŭi, tĭtum, are, a. *Défendre, interdire, prohiber*. SYN. Prohibeo, absterreo. )( Jubeo, cogo. ADV. Assentatorie, dilucide, fraterne, planissime. USUS: Hoc omnes leges vetant. Vetuit eum desperare. Cf. [Prohibeo](#).

VĚTŮLUS, a, um, *Assez vieux, vieille*. SYN. Senex, antiquus. )( Novellus. USUS: Mulier vetula et multarum nuptiarum. Equus vetulus.

VĚTUS, ěris, omn. gen. *Ancien, antique*. SYN. Antiquus, priscus, quod vetustatem fert. )( Novus, recens. PHRAS. 1. Vetus hic mos est, *cette coutume est ancienne*. Vetustus, antiquus, longævus, priscus, jam diu institutus, remotissimus a nostra memoria mos est. 2. Vetus hæc opinio est, *c'est une vieille opinion*. Dudum animis hæc opinio insederat; inveteravit in hominum mentibus ea opinio; multi temporis, pervetus, diuturna, minime recens est opinio. USUS: Credendum est veteribus et priscis, ut aiunt, viris, *il faut s'en rapporter aux anciens, aux hommes d'autrefois, comme on dit*. Mos, amicitia vetus. Vina veterrima, *vins très vieux*. Cf. [Antiquus](#).

VĚTUSTAS, ātis, f. *Antiquité; longue durée, vetusté*. EPITH. Excellens, infinita, plena exemplorum, prisca, scenica, tolerabilis. USUS: Vetustatis exempla oratori nota esse debent. Res aliæ vetustatem ferunt; aliæ vetustate senescunt, evanescunt. Vetustatem omnem superat viri excellentis virtus.

VĚTUSTUS, a, um, *Vieux, antique*. SYN. Vetus, antiquus. Cf. [Antiquus](#).

VEXĀTĪO, ōnis, f. *Agitation violente; tourment, fatigue, souffrance, mauvais traitements*. SYN. Magna et infesta quædam jactatio et agitatio. EPITH. Acerbissima, impunita. USUS: Afflictio est ægritudo cum vexatione corporis, *accompagnée de douleurs physiques*. Vexatio et direptio sociorum, *outrages faits aux alliés et pillages de leurs biens*.

VEXĀTOR, ōris, m. *Celui qui tourmente, qui maltraite, persécuteur, bourreau*. SYN. Exagitator. EPITH. Crudelis alicujus reipublicæ et sceleratus.

VEXILLĀRĪUS, ĭi, m. *Porte-etendard*. Signifer. USUS: Ordo sexagenos milites, vexillarium unum habebat.

VEXILLUM, i, n. *Étendard, enseigne*. SYN. Signum. USUS: Vexillo opus est, convolabunt. Nunquam perditis civibus vexillum deerit.

VEXO, as, avi, atum, are, a. *Secouer, ballotter; faire souffrir, tourmenter, maltraiter*. SYN. Agito, exagito, vexator sum; diripio, populo; infestum reddo, male habeo. ADV. Contumaciter, contumeliosissime, urbane,

crudelissime, foedissime, vehementer, vigilantissime. PHRAS. Gravissime vexor, *je suis très tourmenté*. Multis sane molestiis conflictor; dies noctesque torqueor; circumventus ab inimicis quotidianis turbis agitor, exagitor; negotium exhibetur immerenti; tot injuriis quotidie premor atque opprimor, vix ut libere respirare mihi liceat; tanta est æmulorum improbitas, ut æternum mihi cum iis bellum susceptum videatur; tot injuriis jactatur et exagitatur æquitas, ut animus dolore exedi, dolore ac ægritudine confici videatur. Fodicant me quotidianæ inimicorum injuriæ; pungunt, vellunt, lacerant, respirare non sinunt. Contumaciter, inurbane, quotidiane vexor ac premor; omni vexationis genere exagitor, convitiis jactor, diuturnis molestiis conflictor, omni crudelitate laceror; ægre mihi faciendi nec finis, nec modus est. USUS: Omnia divina humanaque jura vexarunt, violarunt, perturbarunt, everterunt. Uxor mea, quam vexastis, raptastis, omni crudelitate lacerastis. Verbis me, probris omnibus et maledictis vexavit, *il m'a accablé de reproches et de malédictions*. Bello vastabitur Italia, vexabuntur urbes, ardebunt oppida. Sollicitudo vexat impios, *les impies sont tourmentés par l'inquiétude*. Ita conscientia mentem excitam vexabat, *tant les remords tourmentaient son âme agitée!* Cf. [Affligo](#), [Infestus](#), [Crucio](#).

VĬA, æ, f. *Voie, chemin, route, rue*. SYN. Iter; semita, callis. EPITH. Æstuosæ, pulverulenta, aperta, simplex, directa, brevior, certa neque longa, expeditior, illustris, lata, immunita, inculta, silvestris, militaris, occulta, popularis, præceps et lubrica, proxima ad gloriam, quasi compendiaria, recta vivendi, sacra, vendibilis, vitiosa. Ancipites viæ, optabiles in experiendo, jucundæ in legendo, optimæ, tritæ. PHRAS. 1. Viæ erant difficiles, *les chemins étaient très mauvais*. Viæ erant æstuosæ, pulverulentæ, angustissimæ, lubricæ, immunitæ; itineribus deviis proficiscendum erat; summa difficultas aditus; asperis, confragosis, arctis circum locis intrandæ erant angustiae; pleræque cavæ, simulque occultæ viæ nec unquam ante humano tritæ vestigio aperiendæ; asperitates viarum et angustiae inextricabiles erant et crebris saltibus inclusæ; obsepta, interclusa, impedita erant itinera, aut imbribus abrupta; magnæ erant ac difficiles locorum angustiae, et quæ vix singulis hominibus paterent; viarum difficultates erant pene inexplicabiles. Luctandum erat cum tenacissimo sabulo, quod præaltum et vestigio cedens, ægre moliebantur pedes. Calles erant vix singulis pervii; itinera erant qualia ingredi expeditis quoque vix tolerabile. Subacta diuturnis imbribus humus tenaci luto morabatur pedes.

2. Viam sibi fecerunt, *ils s'ouvrèrent un chemin*. Viam sibi aperuere; corporibus armisque rupere viam; per mediam turbam sibi fecere viam; viam sibi stravere, munivere. USUS: Viam facere, concinnare, obstruere, sternere, *faire une route*. Vias reficere, repurgare. Alicui per suum agrum viam dare. Patet tibi via per meos fundos. In longam et multorum dierum viam se dare, committere. In via esse, progredi, procedere. Multorum dierum viam conficere. De via deflectere, divertere, declinare; e via excedere, deduci. In viam redire. Præcedentium vestigia me ad viam deducunt, ferunt. Cf. [Iter](#), [Proficiscor](#).

VĪĀRĪUS, a, um, *Relatif aux routes*. USUS: Lex viaria, *loi concernant la réparation des routes*.

VĪĀTĪCUM, i, n. *Argent pour le voyage, provisions de voyage, frais de route*. SYN. Viæ impensa, itineris subsidium. EPITH. Largum et liberale, publicum. USUS: Quærendum et congerendum viaticum. Viatico aliquem instruere, prosequi; viaticum suppeditare, suggerere. Viaticum præripere, eripere.

VĪĀTOR, ōris, m. *Voyageur*. SYN. Qui iter facit. EPITH. Præteriens, bene vestitus. USUS: Sæpe et latronem occidit viator.

VĪBRO, as, avi, atum, are, a. et n. 1. a. *Imprimer un mouvement, secouer fortement, brandir*; 2. n. *Trembler, s'agiter, briller, étinceler*. SYN. Agito. USUS: 1. Hastas, sicas vibrare. 2. Mico. Demosthenis non tam vibrarent fulmina, nisi numeris contorta ferrentur, *Démosthène, dont les foudres n'auraient pas cette impulsion puissante, si, etc.*. Mare, qua a sole collucet, albescit et vibrat, *la mer, à l'endroit où le soleil vient se réfléchir dans les flots, blanchit et étincelle*.

VĪCĀRĪUS, ĩi, m. *Qui tient la place de; remplaçant, suppléant, lieutenant (vicaire)*. SYN. Qui vicem alterius obtinet; *item*: qui in locum alterius succedit. PHRAS. Est vicarius Episcopi, *il est le vicaire de l'évêque*. Antistitis sacri partes, munus agit, sustinet; vicariam operam Antistiti præbet; absentis Antistitis personam gerit, sustinet; sacri Antistitis vicem fungitur. USUS: Vicarius alienæ dominationis, alieni juris. Succedam ego vicarius tuo muneri. Cf. [Loco](#).

VĪCĀTIM, *De quartier en quartier, de bourg en bourg, de village en village*. SYN. Per singulos vicos. USUS: Vicatim servi omnes

conscribebantur.

VĪCE, abl., vicis gen., vicem acc.; in plur. vices (nom. et acc.) et vicibus (dat. et abl.), *Alternative, succession, tour, vicissitude, réciprocité, changement*. SYN. Fortuna, sors, status, locus. USUS: In vicem, *alternativement, tour à tour*. Alicujus vice, *pour, au lieu de, à la place de qqn*. In ejus vicem, *à sa place*. Vicem tuam doleo, *je plains votre sort*. Mitiores vices exspectare, *attendre des jours meilleurs*. Redde vicem meritis, *reconnais les services*. Tribuni vice me substituit. Poetæ vice nomina fingere, *comme, à la manière du poète*. Tuam vicem pertimesco, doleo, timeo, ulciscor, fungor.

VĪCĒNI, æ, a, *Au nombre de vingt*.

VĪCĒSĪMUS, a, um, *Vingtième*.

VĪCĪES, *Vingt fois*.

VĪCĪŅĀ, æ, f. *Voisinage, proximité*. SYN. Vicinitas. Cf. [Vicinitas](#).

VĪCĪŅĪTAS, ātis, f. *Voisinage, proximité*. SYN. Vicinia, propinquitas. EPITH. Finitima, artium studiorumque, infelix, meretricia. USUS: In istam te vicinitatem constituisti. Mihi cum eo vicinitas et magnus usus est. Propter vicinitatem totos dies simul sumus, *à cause du voisinage, nous sommes ensemble des journées entières*. Tota vicinitas clamoribus personat.

VĪCĪNUS, a, um, *Voisin, proche, prochain*. SYN. Propinquus, finitimus, proxime accedens. PHRAS. 1. Est ille vicinus meus, *il est mon voisin*. Ejus ædibus meæ continentes sunt; meas ædes ejus domus attingit, tangit; ejus domus in meas ædes incurrit. Ejus ædes meis adjacent; domus ejus ædium mearum parietem tangit; prope a domo mea; in proxima vicinia habitat; huc viciniæ dudum commigravit. 2. Bellum vicinum est, *la guerre se fait près de nous*. In ipsis prope portis bellum habemus. Ante portas est bellum. Velut in cervicibus habemus hostem. Non longius hostis abest quam quo telum adjici possit. USUS: Dialectica vicina rhetoricæ. Mulier gravida atque ad pariendum vicina. Cf. [Propinquus](#).

VĪCISSIM, *Alternativement, tour à tour* SYN. Mutuo, pariter, invicem. USUS: Æstate calescere, hieme vicissim algere. Mutuari ab aliquo aliquid, et ei vicissim reddere. Quod honestum, justum est, et vicissim.



VĪCISSĪTŪDO, ōnis, f. *Vicissitude, changement*. SYN. Vices, commutatio, varietas quædam. EPITH. Jucunda studiorum officiorumque; nocturna, diurna, optabilis. USUS: Temporum varietates, fortunæ vicissitudines. Laborum et quietis vicissitudine utendum. Nihil remuneratione benevolentiae, nihil vicissitudine studiorum officiorumque jucundius, *rien de plus agréable qu'une bienveillance réciproque, qu'un échange de zèle et de bons offices*. Cf. [Varietas](#).

VICTĪMA, æ, f. *Victime*. SYN. Hostia. EPITH. Grator. USUS: Se pro republica victimam præbere.

VICTOR, ōris, m. *Vainqueur*. SYN. In contentione superior, palmam ferens. EPITH. Beatus, invidus, ingratus, lætus; summus. USUS: Galli victores alacritate et quasi lætitia ad canendum excitantur.

VICTŌRĪA, æ, f. *Victoire*. SYN. Palma, triumphus, tropæum, res bene gesta. )( Offensio. EPITH. Acerbissima, bellica, civilis, crudelis, funesta, domestica, externa, gloriosa, gravis, turbulenta, horribilis, innocentissima, naturæ insolens, superba, molesta, navalis, præclara, recens. PHRAS. 1. Victoria penes nos est, *la victoire est à nous*. Victoria nobis cessit; de victoria ab hoste nobis concessum est; prælii exitus victoriam nobis dedit, detulit, tribuit; palmam dedit, detulit. 2. Nos victoriam obtinuimus, *nous avons remporté la victoire*. Gloriosam victoriam adepti sumus, habemus, reportavimus, consecuti sumus; palmam de hoste tulimus; victoria ad nos venit. 3. Victoria prope certa est, *la victoire est presque certaine*. Victoria pene explorata est, in manibus est victoria; victoriam in manibus habemus. 4. Repentinus casus victoriam nobis eripuit, *un hasard imprévu nous enleva la victoire*. Fortuitus casus palmam propemodum e manibus extorsit, eripuit; victoriam ad hostes transtulit, distulit certe et moratus est tantisper; palmam in manibus infregit; victoria prope e manibus excidit. Cf. [Vince](#). USUS: Multa victoriam portendebant. Ea res victoriam nobis peperit. Inde victoriæ initium factum, ortum, enatum fuit. Victoria bene uti novit Cæsar. Victoriam minime crudeliter exercuit. Victoria natura insolens ac superba.

VICTŪS, ūs, m. *Ce dont on vit, vivres, nourriture, aliments*. PHRAS. Victu tenui uti, *avoir une vie frugale*. Tenui victu vitam sustentare, propagare; famem, vitam tolerare; famem propulsare; lacte ac leguminibus vivere. USUS: Victus et amictus, *la nourriture et l'habillement*. Alicui victum

liberaliter dare, præbere. Necessaria ad victum suppeditare. Victum labore ac industria quærere, comparare. Tenui victu cultuque delectari. Cf. [Alo](#).

VĪCUS, i, m. *Quartier d'une ville, rue ou village, bourg*. SYN. Pars urbis pluribus domibus constans. USUS: Omnibus vicis statuæ collocatæ sunt.

VĪDĒĹICET, *Il est évident, il est clair que, bien entendu, naturellement*. SYN. Scilicet, nimirum, nam, enim. USUS: Tibi videlicet molestus esse nolui.

VĪDĒO, es, vīdi, vīsum, ere, a. *Voir, apercevoir*. SYN. Cerno, conspicio, perspicio, provideo, aspectu sentio, percipio, ante oculos mihi versatur *vel* obversatur; oculis oberrat imago rei; videndi sensum *vel* oculorum sensum habeo. ADV. Acrius, acute, assidue, coram, diligenter, mature, palam, perspicue, recte, clam, physice, prudenter, strictim, paulo, plane, etiam atque etiam. PHRAS. 1. Videndum se præbuit, *il se montra*. In conspectum se dedit; in conspectum venit, prodiit; copiam sui fecit. 2. Ubi rem totam vidi, *dès que j'eus examiné toute l'affair*. Ubi rem penitus cognovi; oculis usurpavi; visu percepi; ubi rem oculis compertam habui; ubi res tota sub oculis erat; ubi rem totam oculis perlustravi; ubi rem oculis inspexi, percepi; ubi res tota oculis subjecta erat. 3. Res tantilla vix videri potest, *une chose si petite peut à peine se voir*. Vix sub aspectum cadit, venit; fugit aciem res tam exigua; vix in conspectum cadit; vix in cernendi sensum cadit; vix aspectabilis est; obtutum fugit res tantilla; sensum oculorum effugit; vix aspectu sentitur. 4. (Videre hominem non possum, VULG.), *je ne puis voir cet homme, c. à d., le supporter*. Oculi mihi dolent cum hominem aspicio; oculi ferre non possunt hominis importuni os impudens; videre sine dolore hominis frontem non possum. 5. Quodcumque vides meum est, *tout ce que vous voyez m'appartient*. Quidquid occurrit oculis; quidquid oculis subjicitur; quidquid in oculis est; contra quod longissime conspectum ferunt oculi; quidquid oculis terminatur, finitur, id in ditione mea est. 6. Videri deinceps in tanta distantia non potuit, *on ne put le voir plus longtemps à cause de la distance*. Subtractus est oculis hominum; locorum ingens intervallum oculorum usum abstulit; conspectum hominis ademit loci intervallum; in tanto locorum intervallo oculorum usus cessabat. 7. Omnes ad eum videndum procurrebant, *tous accouraient pour le voir*. Omnis se multitudo ad cognoscendum hominem effudit; certatim requirebant, et vultum cognoscere cupiebant. Omnium in se oculos avertebat; spectaculo erat omnibus. USUS: 1. Octavii statuam videmus in foro. Hæc mala et vos videre ac perspicere potestis, et mihi ante oculos versantur. 2. Agnosco,

intelligo, *observer qqche avec soin, examiner, peser*. Hæc ego tam prospicio animo, quam ea quæ oculis cernimus. Multum ille videt. Diligentius nobis est videndum. Quid agas, quid moliaris, quo progrediare tu videris, *songe bien à ce que tu fais, vois jusqu'où tu t'avances*. Sed hæc videre posterius. Cf. [Intueor](#), [Cerno](#).

VĪDĒOR, ēris, sus sum, deri, p. *Paraître, sembler, être regardé comme, passer pour, être tenu pour*. SYN. Speciem affero, præbeo; speciem habeo, præ me fero, appareo. ADV. Facillime, longe, secus, magnopere, valde, vere. PHRAS. Videbatur magis minari quam supplicare, *il paraissait plutôt menacer que supplier*. Minanti propior erat quam roganti; rogantis habitus speciem potius minarum quam precum fecerat, habuerat, præbuerat; apparebat facile a precibus ad minas descensurum; apparebat facile armatas esse preces. USUS: Quid tibi ea de re visum est? Hac nocte visus sum videre in somnis Æsculapium. Consideratissimo verbo usi sunt iudices, ut ea non esse facta, sed videri pronuntiarent, *les juges se sont servis d'un mot très sage, en rendant leur arrêt en ces termes: telle chose paraît avoir été faite, et non telle chose a été faite*. Cf. [Puto](#), [Opinio](#), [Existimo](#).

VĪDŪA, æ, f. *Veuve*. USUS: Orbarum et viduarum tributa.

VĪDŪITAS, ātis, f. *Privation, défaut; veuvage*. USUS: Ebutius jamdiu Cæseniæ viduitate ac solitudine alitur.

VĪDŪUS, a, um, *Vide de, privé de, qui manque de*. USUS: Ipse viduus, pestem hanc excipio.

VĪĒTUS, a, um, *Flétri, desséché, fané*. SYN. Imbecillus, languidus. USUS: Cor bovis exiguum, vietum et tanquam morbo contractum. Fructus vieti et caduci.

VĪĜĒO, es, ūi, ere, n. *Être vigoureux; être en crédit, en vogue, en estime*. SYN. Vireo, viriditatem habeo, floreo, polleo, in gratia sum. )( Jaceo. ADV. Vehementius, diu. USUS: In omni natura id vivit vigetque quod calet. Viget animus in somnis. Diu Cæsar vigit Multis sæculis vigit ea disciplina. Interdum etiam objurgationes in amicis vigent. Cf. [Floreo](#).

VĪĜĒSĪMUS, a, um, *Vingtième*. SYN. Vicesimus.

VĪGIL, ĩlis, m. *Garde, gardien, sentinelle*. USUS: Clamor a vigilibus tollitur.

VĪĢĪLANS, antis, omn. gen. *Vigilant, attentif, soigneux*. SYN. Attentus, acer, sollicitus. USUS: Homo vigilans et acutus. Nemo post hominum memoriam paratior, vigilantior, compositior ad iudicium venit.

VĪĢĪLANTER, *Avec vigilance, avec soin*. USUS: Vigilanter et nervose agere.

VĪĢĪLANTĪA, æ, f. *Soin vigilant, attention, vigilance*. SYN. Diligentia, cura, studium, providentia. EPITH. Horribilis, mirifica, singularis. USUS: Mea perfeci diligentia ut tuti essetis. Diligentia, celeritate, labore, vigilantia opus est.

VĪĢĪĻĪA, æ, f. *Action de veiller, veille; insomnie, privation de sommeil*. SYN. Lucubratio, abstinencia a somno. EPITH. Consularis ac senatoria, flebilis, nocturna. USUS: 1. Cui non auditæ Demosthenis vigiliæ? 2. Cura, diligentia, *vigilance, attention*. Idcirco in hac custodia, tanquam in specula collocati sumus, ut populum Romanum vacuum nostris vigiliis redderemus. Illam coloniam meis præsiidiis, vigiliis, custodiis, munivi, servavi. 3. Excubiæ, *veille, une des quatre divisions de la nuit chez les Romains; gardes ou sentinelles de nuit, postes, garde*. De tertia vigilia ad me venit, *à la troisième veille (à minuit)*, Pro castris vigiliis suscipere, collocare. In vigiliis ire; vigiliis agere, exigere, conficere. Alteri suam vigiliam tradere, nec tamen sibi deesse. Munus vigiliarum per se obire. Vigiliis per tres noctes tolerare.

VĪĢĪLO, as, avi, atum, are, n. et a. *Veiller, ne point dormir, être éveillé*. SYN. Excubo, vigiliis ago, in vigilia maneo. )( Dormio. ADV. Acrius, multum. PHRAS. 1. Ego diligenter vigilo, *je veille avec le plus grand soin*. Ego excubo animo, nec partem ullam quietis capio; totas noctes pervigilo; perpetuas vigiliis suscipio; in ea re curæ, consilia, cogitationes meæ omnes evigilant. Diurnas vigiliis tolero, nec invictum animum ita curæ obruent quin in hac custodia, tanquam in specula collocatum me meminerim. 2. Totas noctes studiorum causa vigilat, *il veille toutes les nuits pour étudier*. Nocturnas vigiliis ad diurnum litterarum studium adjungit; diurno cum studio nocturnas vigiliis conjungit. Ad litterarum studia noctium bonam partem assumit. Continenti litterarum studio dies noctesque jungit. USUS: Vigilare ad multam noctem, *veiller jusqu'à une heure très avancée de la nuit*. De multa nocte vigilat.

VĪGINTI, *Vingt*. Vigintiviratus, Vigintiviri, *les vigintivirs, commission de vingt membres qui assistaient le prêteur, présidaient aux vues, à la monnaie et aux exécutions capitales*.

VĪGOR, ōris, m. *Vigueur, énergie, force*. SYN. Firmitas, robur, integritas. USUS: Membrorum, juventæ vigor.

VĪLIS, e, gen. com. *Qui est à vil prix, à bon marché; qui a peu de valeur, vil, bas, méprisé*. SYN. Vulgaris, contemptus, abjectus, humilis; plebeius, levis, communis, nullo pretio, nullo numero, sordidus. )( Pretiosus. PHRAS. 1. Vile illud caput hoc audet? *Cet être méprisable ose faire cela?* Illa labes et eluvies civitatis; illa e vepreto extracta nitedula; illæ plebis quisquiliæ; homo ex ergastulo emptus, emersus e cœno, omnium facile omnibus rebus infimus; homullus ille de lapide emptus, ex argilla et luto factus, de plebe humillimus; sordidus et despiciatissimus, semilixa, postremus servorum; Mysorum ultimus; Cappadox modo abreptus de grege venalium; caput hoc vilissimum; vile hoc ac infame corpus; infame hoc cadaver et ejectum; ultimæ sortis homuncio id ausit? 2. Miror te homine tam vili et abjecto delectari, *je m'étonné que vous ayez fait votre ami de cet homme vil et méprisable*. Miror quod hominis sordidissimi ac despectissimi consuetudine utaris; quod ejus te hominis usus ac consuetudo delectet, cujus infima conditio; qui sit infimæ conditionis; qui sit despectus, abjectus, contemptus; nullius loci, nullius pretii, ordinis, dignitatis; qui sit unus de multis; qui sit terræ filius; inops ab omni existimatione, neque a se ipso, neque a majoribus commendatus; qui nulla majorum laude, nulla sua virtute honestatus, ornatus, nobilitatus; cujus omnis vita contempta et sordida, qui sine gratia, sine auctoritate unus de populo, imi vir subsellii, vita ingloria et inhonorata; qui sit infra omnes infimos homines; qui sit infimi generis conditione; qui ex cœno plebeio extractus, humilitatem adhuc sordidamque inopiam pudendæ artis quæstu profitetur. Cf. [Abjectus](#), [Humilis](#). USUS: Nihil tam vile, tam vulgare est, cujus, etc., *il n'est rien de si vil, de si commun, dont, etc.*

VĪLĪTAS, ātis, f. *Bon marché, vil prix, mépris, dédain*. )( Caritas. EPITH. Magna, communis, nec opinata. USUS: Summa annonæ vilitas. In nullo (animali) deprehendes vilitatem sui, ne negligentiam quidem. Cf. [Humilitas](#).

VĪLLA, æ, f. *Maison de campagne, ferme; métairie*. SYN. Prædium, domus extra urbem rureque ædificata. EPITH. Aperta, ne rudis quidem,

locuples, parva, maxima, publica, vetus, non magna. USUS: Antiquo more parva erat villa. Villa abundat porco, hædo, agno, gallina, caseo, lacte, melle. Abi ad villam. Cur villulas meas non vides?

VILLĪCUS, i, m. *Régisseur, intendant, fermier*. SYN. Custos villæ. EPITH. Bonus. USUS: Mercari villicum tanquam fabrum.

VILLŌSUS, a, um, *Couvert de poil, velu*. USUS: Veste villosa corpus contegere.

VILLUS, i, m. *Poil*. SYN. Pilus. USUS: Ovium villis vestimur.

VĪMEN, ĩnis, n. *Tout bois flexible dont on peut faire des liens, baguette, branche (de peuplier, osier, saule)*. USUS: Simulacra viminibus contexta.

VĪMĪNĒUS, a, um, *Fait de bois flexible*. USUS: Crates, fascēs viminei.

VĪNĀCĒUS, i, m. *Pépin du raisin*. USUS: Acini vinaceus.

VĪNĀRĪUS, a, um, *Relatif au vin, de vin*. Vas, cella vinaria, vase à mettre le vin, cellier.

VINCĪO, is, vinxi, vinctum, ire, a. *Attacher, garrotter, enchaîner*. SYN. Colligo, constringo. )( Dissolvo. USUS: 1. Facinus est vincere civem Romanum. Tu liberos populos tyranno vinctos constrictosque tradidisti. 2. Connecto, *lier, unir, joindre*. Sententias quidem habet graves, sed eas nec vincere, nec explere novit. Loca occupare, vincere præsidiis, *s'emparer des positions, les entourer d'un cercle ou cordon de troupes*. Cf. [Vinculum](#).

VINCO, is, vīci, victum, ere, a. *Vaincre, remporter la victoire, triompher de, surpasser*. SYN. Devinco, expugno, victoriam reporto, frango, subigo, domo, feliciter decerto, prœliis frango, secundum prœlium facio, copias hostium fundo, rem bene gero, superior sum, superior discedo, in ditionem meam redigo; litem, causam obtineo; supero, præcurro, præsto, præpondero. ADV. Facile, funditus, magnifice, vicissim, nimirum, etiam; turpissime. PHRAS. 1. Cæsar Pompeium vicit, *César vainquit Pompée*. Cæsar Pompeium, cum exercitum ipse haberet multis partibus inferiorem, prœlio tamen superavit, pugna fregit, acie fudit fugavitque; in pugna Pharsalica superior res Cæsareana erat; victoria penes Cæsarem erat; Cæsar Pompeianos obtrivit, concidit, confecit; in fugam conjecit, convertit; superior prœlio discessit; victoriam victoriæque insignia de Pompeio reportavit, tulit, consecutus est; victoriam obtinuit, adeptus est. Cf. [Victoria](#).



2. Turcæ a Cæsare victi sunt, *les Turcs furent vaincus par l'Empereur*. Turcæ victi cessere, discessere; in prælio Turcæ succubere; inclinata Turcarum acies fusaque est; impulsæ Turcarum acies percussaque palmam victori Cæsari dedit, detulit; Turcæ fusi fugatique, ac omni clade perdomiti sunt; Turcæ acie victi ac protriti Cæsari de victoria concessere. 3. Alexander, ubi orientis populos vicisset, morte exstinctus est, *Alexandre mourut, après avoir vaincu les peuples de l'Orient*. Alexander, ubi bello subegit omnes orientis populos; ubi victoria omnis orientis provincias emensus est; ubi in ditionem et potestatem redegit orientem; ubi debellato oriente, pedibus substravisset et subjecisset omnia; ubi subactis bello populis, jugum orienti imposuisset; ubi subacta in deditionem Ægypto, occupata Perside, triumphum post hominum memoriam clarissimum deportasset; postquam devictus oriens jugum a victore totis cervicibus accepisset, naturæ concessit. 4. Eloquentia facile cæteros vicit omnes, *il a facilement surpassé par son éloquence tous les autres orateurs*. Longe cæteris antecelluit, præstitit; facundia ante cæteros æquales fuit; vix ullam cæteris oratoribus laudem reliquit; eloquentia cæteris superior fuit; famam cæterorum eloquentiæ suæ laudibus facile obruit; in eloquentiæ certamine facile huic manus dedere cæteri et victi cessere. 5. Pauci seipsos vincere norunt, *peu d'hommes ont appris à se vaincre, savent maîtriser leurs passions*. Pauci sunt qui suas cupiditates, qui seipsos frangant; qui suos ipsi animos contendant, ircundiam cohibeant; impetum temperent, iram comprimant, contra libidinem animi sui recte atque ordine omnia faciant. Cf. [Domo](#), [Edomo](#), [Subjicio](#). USUS: Vincam opinionem tuam, expectationem omnium, *je surpasserai l'opinion que vous avez conçue de moi, l'attente générale*. Causam, sponsionem vincere, *gagner sa cause, son pari*. Sponsionem vincere et superiorem discedere. Sapientis animus nunquam vincitur voluptate, cupiditate non frangitur, metu non expugnatur.

VINCŪLUM, i, n. *Lieu, chaîne, fers*. SYN. Nodus; compedes, catenæ. EPITH. Aptissimum, pulcherrimum, grave, non mediocre, publicum, arctissimum, domesticum, sempiternum. PHRAS. Vinculis constringere, *enchaîner qqn, le charger de chaînes*. Vincula alicui injicere; vinculis adstringere, colligare; in vincula abripere, conjicere; vinculis mandare; compedes alicui indere, impingere, inducere; vinculis devincire; catenas injicere; in catenas conjicere. USUS: Vincula injicere; in vinculis retinere; vinculis levare innocentem; e vinculis emittere; vincula rumpere, revellere; e vinculis corporis evolare, *se détacher des liens du corps*. Omnibus

conjunctionis, amoris, amicitiae, necessitudinis vinculis cum illo conjunctus sum.

VINDĒMĪA, æ, f. *Vendange, récolte du raisin*. SYN. Vindemiola. USUS: Vindemiam ita fieri oportet. Omnes vindemias eo reservo, ut illud subsidium senectuti parem, *je réserve toutes mes petites récoltes, c. à d., mes économies, pour m'en faire une ressource pour la vieillesse*.

VINDEX, ĭcis, m. *Vengeur*. SYN. Ultor. EPITH. Assiduus, gravior, optimus. USUS: 1. Vindex scelerum et temeritatis carcer. Furiae speculatrices ac vindices facinorum et scelerum, *les Furies sont des déesses qui observent et punissent le crime*. 2. Custos, *protecteur, libérateur, sauveur*. Brutus vindex libertatis. Vindex æris alieni, *défenseur du droit des créanciers*.

VINDĪCĀTĪO, ōnis, f. *Action de protéger, de défendre, protection, vengeance*. USUS: Vindicatio est, per quam contumeliam defendendo aut ulciscendo propulsamus a nobis.

VINDĪCĪÆ, ārum, f. pl. *Réclamation judiciaire d'un objet, revendication en justice*. EPITH. Injustæ. USUS: Injustis vindiciis ac sacramentis alienos fundos petere, *chercher à s'emparer du bien d'autrui par des réclamations et des actions injustes devant les tribunaux*.

VINDĪCO, as, avi, atum, are, a. *Réclamer, revendiquer; venger, punir*. SYN. Vindictam sumo; tueor, afferro, vindico. ADV. Acerrime, celeriter, graviter, vehementer, severe. PHRAS. 1. Injurias nostras in se ipso vindicavit, *il vengea sur lui-même nos propres injures*. Eundem et iniquum adversus nos, et iniquitatis atque injuriarum vindicem habuimus. Supplicium nobis de se ipse dedit. Quem hostem, eundem suimet ultorem habuimus. Nostram vicem ultus est in se ipse. USUS: Gracchi perditos conatus vindicavit. 2. Punio, *punir, châtier*. Facinus, maleficium, seditionem graviter vindicare. 3. Tueor, assero, libero, *affranchir, délivrer, sauver*. Rempubicam in libertatem vindicavit. Innocentia se a severitate iudicum vindicavit. Laudem nostræ gentis prope senescentem factis illustribus vindicavit. Cf. [Ulciscor](#), [Tueor](#).

VINDICTA, æ, f. *Baguette dont on touchait l'esclave qu'on voulait affranchir, baguette d'affranchissement; vengeance*. USUS: Neque censu, neque vindicta, neque testamento liber factus est. Vindicta virgula erat, qua

tactos Romani servos libertate donabant. Vindictæ cupidine exarsi, *je brûlai du désir de la vengeance*.

VĪNĒA, æ, f. *Vigne, vignoble*. SYN. Vinetum. USUS: 1. Vineam instituere. Vineas ordinare, conserere, disponere, fodere; putare, tondere, incidere, palare. 2. Machina bellica, *toît de défense, mantelet, machine de guerre*. Aggere, vineis, turribus oppugnare oppidum.

VĪNĒTUM, i, n. *Lieu planté de vignes*. SYN. Locus vitibus consitus, vinea. USUS: Vineta et oliveta.

VĪNĪTOR, ōris, m. *Vigneron*. SYN. Vitis cultor, vinearum cultor.

VĪNŌLENTĪA, æ, f. *Ivresse, ivrognerie*. SYN. Ebrietas. EPITH. Furiosa, utilis. USUS: In vinolentiam incidere.

VĪNŌLENTUS, a, um, *Gorgé de vin, ivre*. SYN. Ebrius, temulentus, vino plenus. )( Sobrius, siccus. PHRAS. 1. Homo est admodum vinolentus, *cet homme aime beaucoup le vin*. In dies se vino onerat; alienatis fere vino animis perpotat; vino incalescit in dies; invitationibus benignis et hilaritate juvenili facile in vinum trahitur; vinolentiam insitam ingenio intemperantia vini accendit; maxime in vinum et quæ ebrietatem sequuntur, effusus; haud tolerabilis in eo est vini cupiditas; epulantium comitate facile ad largius vinum provehitur. Cf. [Ebrius](#), [Potator](#). USUS: 1. Ne vinolenti quidem hæc faciunt. 2. Vino confectus. Vinolenta medicamina, *médicaments où il entre beaucoup de vin, fortement mélangés de vin*.

VĪNUM, i, n. *Vin*. USUS: Vinum dulce, lene, molle, *vin doux*. Vinum leve, tenue, *vin léger, faible*. Vinum forte, vehemens, *vin fort, qui enivre facilement*. Vinum austerum, asperum, acidum, *vin dur, aigre*. Vinum fugiens, vetustate evanescens, vetustate coacescens, *vin affaibli par la vieillesse*. Vinum magnæ vetustatis, vetustatem patiens, *vin vieux, qui se bonifie par les ans*. Vinum meracius sumere, alicui fundere, *boire, verser le vin pur*. Vino obrui, se ingurgitare. Hesternum vinum exhalare, edormire, *cuver son vin*.

VĪŌLA, æ, f. *Violette*. Floris genus.

VĪŌLĀTĪO, ōnis, f. *Violation, profanation*. USUS: Ob violationem templi furore corripuntur.

VĪŌLĀTOR, ōris, m. *Violateur, profanateur*. USUS: Ruptor fœderis, violatorque juris gentium, *violateur d'un traité, du droit des gens*.

VĪŌLENTER, *Violemment, avec impétuosité*. SYN. Per vim, injuriose.

VĪŌLENTĪA, æ, f. *Emportement, violence, fougue*. SYN. Vis, impetus, injuria. EPITH. Effrenata. USUS: Si violentiæ impetu, si ejus furore opprimimur. Cf. [Vis](#).

VĪŌLENTUS, a, um, *Violent, emporté; farouche, fier*. SYN. Oui vim affert. USUS: Alicujus furentes et violenti impetus. Homo vehemens et violentus. Cf. [Vis](#).

VĪŌLO, as, avi, atum, are, a. *Faire violence à, maltraiter; souiller, déshonorer*. SYN. Lædo, offendo; polluo, macula afficio, religionem imminuo; vim affero, manus affero, infero, injicio; infringo. ADV. Impurissime, indignius, teterrime. USUS: Loca religiosa, amicitiam, parentes, leges violare, auctoritatem, decreta infringere et violare; fidem violare ac solvere. Corpus tantum est violatum, animus insons. Cf. [Lædo](#), [Offendo](#).

VĪPĒRA, æ, f. *Vipère*. SYN. Anguis. EPITH. Venenata, pestifera.

VĪPĒRĪNUS, a, um, *De vipère, de serpent*. USUS: Morsu viperino periit.

VIR, vīri, m. *Homme*. PHRAS. 1. Vir omni ex parte præclarus, *homme de tout point remarquable*. Vir omni laude insignis, excellens, præstans; omnibus, ut aiunt, numeris absolutus; in quo nihil ad summam virtutem, prudentiam, auctoritatem desideres; vir optimus, idem, et omni laudum genere insignis. 2. Vir in republica spectatissimus, *homme très considéré dans l'État*. Vir in republica maximis gravissimisque causis cognitus ac probatus; cujus est gravissima in republica auctoritas; in publica re versatissimus; multæ apud omnes existimationis; consilio rebusque gestis spectatissimus; qui omnes reipubl. partes probe tenet; tractandæ, administrandæ reipublicæ, si quisquam alius, peritus; cui plurimum tribuitur; cujus sententia pondus habet gravissimum. 3. Vir bonus ac dives, *homme bon et riche*. Vir cum virtutibus, tum fortuna satis ampla ornatus; vir integerrimus et ab opibus non imparatus; vir plenus officii, et opibus commode instructus; qui animi bonis abundat, nec fortunæ tamen bona desiderat; qui animi bona multa, nec pauca fortunæ possidet. USUS: Is vere vir putandus est, cujus animum nec prospera fortuna flatu suo efferet, nec

adversa infringet, *il mérite vraiment le nom d'homme celui que la prospérité ne peut enfler, ni l'infortune abattre*. Vir optimus et homo doctissimus. Si pro patria mea ista virtus staret, virorum bonorum paucitatem non incusarem.

VĪRĒO, es, ere, n. *Être vert ou verdoyant*. USUS: Alia semper virent, alia hieme nudata, verno tempore frondescunt, *d'autres sont toujours verts*.

VĪRES, ĭum, f. pl. *Forces du corps ou de l'âme*. SYN. Vis, nervi, lacerti, robur. PHRAS. 1. Nondum satis virium habet, *il n'a pas encore assez de forces*. Nondum id est roboris ac nervorum; nondum ita firmus est corpus viribus; nondum id vigoris in corpore animoque est; nondum ita validus est; nondum ita convaluit, ita se confirmavit, ut par sit his conatibus. Adhuc sine nervis est; viribus adhuc necessariis caret; nondum ea facta est accessio virium quam res tanta postulat. 2. Omnes vires impendere, *employer toutes ses forces*. Nervos omnes contendere, intendere, adhibere; summa ope niti; nulli operæ parcere; toto pectore ad rem incumbere; operam omnem aliquo conferre. USUS: Nolim respublica tibi tantas vires dedisset. Experire eius vires. Pro viribus agere, *selon ses forces, dans la mesure de ses forces*. Omnibus opibus viribusque repugnare. Nimia contentione franguntur, deficient te vires tuæ, quas si amiseris, non facile revocabis. Cf. [Valetudo](#), [Robur](#).

VĪRESCO, is, ere, n. *Devenir vert*.

VIRGA, æ, f. *Verge, baguette pour battre*. SYN. Flagellum. USUS: Virgis ad necem cædere; acerrime concidere aliquem. Tergum virgis laceratum. Violata virgis corpora tribunorum.

VIRGĒTUM, i, n. *Lieu planté d'osier*. SYN. Locus virgis consitus.

VIRGĪNĒUS, a, um, *De jeune fille, virginal*. USUS: Pudor virgineus.

VIRGĪNĀLIS, e, gen. com. *De jeune fille, virginal*. USUS: Virginalis modestia, verecundia, *modestie de jeune fille*.

VIRGĪNĪTAS, ātis, f. *Virginité*. SYN. Castitas, castimonia virginalis. USUS: Virginitatem suam violare parantem occidit. Cf. [Virgo](#).

VIRGO, ĭnis, f. *Jeune fille, vierge*. EPITH. Casta ac verecunda, generosa, nobilis, incorrupta. Vestalis, digna propter quam aliquid fieret, nata summo loco. PHRAS. 1. Perpetua virgo mansit, *elle demeura toujours vierge*.

Illibatum virginittis florem ad extremum usque spiritum conservare; virginalē pudicitiae florem illibatum custodire; virginittis decus illibatum retinere; virginalis integritatis laudem illibatam conservare, servare; inviolato pudore vitae hujus illecebras transire voluit. 2. Virgo castimoniam DEO vovit, *cette jeune fille a voué, consacré à DIEU sa virginité*. Virginitatem, florem virginittis voluntaria sponsione DEO dicavit, addixit, consecravitt; virginalē pudorem integrum ac intactum DEO solemnī sponsione obtulit; cœlesti se sponso perpetuae virginittis voto consecravitt; perpetua voti sponsione DEO se virginittatemque suam obstrinxit, obligavit; virginittis votum perpetuae nūcupavit; perpetua voti religione virginittatem suam DEO dicavit. USUS: Virginem per vim violare, comprimere, vitiare.

VIRGULTUM, i, n. *Rejetons, jeunes pousses, broussailles*. SYN. Virgæ et aliæ stirpes passim enascentes. USUS: Via deserta et inculta, et interclusa frondibus et virgultis.

VĪRĪDIS, e, gen. com. *Vert, verdoyant*. SYN. Habens viriditatem.

VĪRĪDĪTAS, ātis, f. *Vert, couleur verte, verdure*. EPITH. Herbescens. USUS: Pratorum viriditas. Laurea ista viriditatem suam nunquam amittet. Senectus aufert eam viriditatem in qua etiam nunc erat Scipio, *la vieillesse enlève cette verdure qu'avait encore Scipion*.

VĪRĪLIS, e, gen. com. *D'homme viril*. SYN. Viri proprius. PHRAS. Ubi virilem ætatem attigeris, *dès que vous aurez atteint l'âge viril*. Ubi maturior ætas te confirmant; crescentibus, progredientibus annis; ubi ætas maturuerit; ubi maturior ætas virum te reddiderit; ubi virilem, puram togam indueris; ubi pubertatis anno egressus virilem togam sumpseris. Cf. [Ætas](#). USUS: Fortis et virilis oratio, *style mâle*. Pro virili parte me obligo, *dans la mesure du devoir, selon mes moyens*. Nonnullos interdum jacet igniculos viriles.

VĪRĪLĪTER, *Virilement, en homme, courageusement*. SYN. Fortiter, animo magno. USUS: Quod viriliter animoque magno fit, id dignum et decorum videatur.

VĪRĪTIM, *Par homme, par tête*. SYN. In singula capita. USUS: Agrum viritim dividere.

VIRTUS, ūtis, f. *Vertu, efficacité; force, vigueur, courage*. SYN. Bonitas, probitas, integritas, perfecta mens; fortitudo, vis, robur, vires; ars, facultas, perfecta et absolutissima ratio. EPITH. Admirabilis, incredibilis, afflicta,



prostrata, maxime luctuosa, amabilis, bellica, clara, insignis, digna gloria, dura et quasi ferrea, excellens, exigua, formosa, pulchra, amabilis, generosa, gratuita, immortalis, non inhumana, neque immunis, neque superba. Laudabilis ipsa, memorabilis ac divina, mirifica, perennis, perfecta natura et ad summum perducta, præstabilis insignisque, præstantissima, socia vitæ, solitaria, tenera, tractabilis. Æquales et pares, dominæ omnium rerum, imperatoriæ et ministræ, sapientiæ comites, populares, regiæ, non voluntariæ; positæ in voluntate. PHRAS. 1. Homo eximiæ virtutis est, *homme d'une vertu remarquable*. Homo præstanti virtute atque integritate; egregia virtute præditus, ornatus; vir in quo præstabilis insignisque virtus, atque adeo ad summum perducta; omni virtutum genere illustris; eximio splendore virtutum clarus; omni virtutum laude cumulatissimus; virtute luculenter instructus, multis magnisque virtutum ornamentis instructissimus; spectatæ virtutis vir, exemplar antiquæ probitatis; viva virtutis imago. 2. Si tuorum majorum laudibus respondere vis, tui muneris est virtutem colere, *si vous voulez ne pas dégénérer de la gloire de vos ancêtres, vous devez pratiquer la vertu*. Si majores tuos referre, si te dignum iis præbere studes, tuarum partium est, tui officii est, non potes non virtuti operam dare; ut ad virtutem toto pectore incumbas; tuam operam studiumque conferas; ut omni studio ac cogitatione virtutem complectaris, necesse est. 3. Ista virtus magno tibi constitit, *l'acquisition de cette vertu vous a demandé beaucoup de travail*. Quod ista virtute sis, quod virtute floreas, polleas, valeas, excellas, emineas, non tu id otio, sed magis laboribus ac vigiliis consecutus es; labores et vigiliæ eam tibi virtutem pepererunt; virtutem laboribus tuis ac vigiliis referre debes acceptam; non hoc virtutis in te esset, nisi labores gravissimos suscepisses et pertulisses; a laboribus istam virtutem habes; virtus ista non otio ac desidia, sed magnis laboribus est comparata. 4. Vitam ex virtutis præscripto vivere (*vulgo* virtuose vivere), *vivre en homme vertueux*. Vitam ad omnem virtutis legem, normam, disciplinam exigere; recte ac cum virtute vitam degere, traducere; ex virtutis lege ac præscripto vitam agere, gubernare. 5. Perspecta virtus, *courage reconnu, éprouvé*. Perspicuis testata signis; præclaris factis declarata; multis et non dubiis egregiæ virtutis indiciis, notis, significationibus testati mores; versata in omnium ore ac sermone virtus. USUS: Virtus est recta animi affectio, per se ipsa laudabilis, cujus laus in actione consistit. Virtus una altissimis defixa radicibus labefactari non potest. Magno virtutis amore teneor. Virtutem consequi, habere; virtutis

compotem esse. Virtutem projicere. Virtutum laude crescere. Utinam pro patria mea staret ista virtus. Cf. [Probitas](#), [Probus](#), [Mores](#), [Honestus](#).

VĪRUS, i, n. *Bave, venin, poison.* USUS: Omne acerbitalis virus apud aliquem evomere, *le venin de sa médisance, la bave de son envie.* Cf. [Venenum](#).

VIS, vis, vim, vi, f. *Force du corps ou de l  me.* SYN. Vires, virtus, robur, impetus, nervi, efficaciac, violentia, injuria, copia, numerus. EPITH.  terna animi, aptior numeris et carminibus, calamitosa, conciliatrix humanæ societatis, confusa toto mundo, contraria, egregia, quasi dux vitæ et magistra officiorum, domina rerum præclara et divina, fatalis, fracta, debilitata, hiemalis, imbecillis metus, incredibilis quædam et prope singularis, divina ingenii, infinita lacrimarum, quædam innata, magna animi, magna eboris, magna naturæ, maxima auri et argenti, maxima ad rationem aliquam naturæ, princeps rationis atque ordinis, non modo senior sed æqualis, interdum levior, summa ac diligenti comtemplatione dignissima, tribunitia, vetus judiciorum, universa, propria orationis *vel* oratoris. PHRAS. 1. Ea res vim magnam habet ad beate vivendum, *cette chose a une grande efficacit  pour vivre en homme heureux.* In ea re momenta sunt maxima; id permagni momenti est et ponderis; res ea plurimum habet efficacitalis ad beate vivendum; res ea confert plurimum ad beate vivendum; multum interest, multum ad beate vivendum refert, ista si ratione utare. 2. Omnia per vim gesta sunt, *tout s est fait de vive force.* Contra leges moresque majorum, temere, turbulente, per vim ac furorem acta sunt; vis et ferrum in foro versabatur; vim adhibere et manum placuit; omnia per vim metumque expressa, extorta sunt; ibi legum reverentia ac magistratuum cessit; sua cuique in acinace lex erat. 3. Vis jam parabatur, *déjà on se pr parait   employer la violence.* Res jam ad vim spectare visa est; jam ad vim manusque ventum est; jam gladiis rem transigere, ferro decernere parabant; in eo jam res erat, ut vi, manu, ferro, facibus, lapidibus nos adorirentur; concursu et lapidatione agi c ptum est; jam ad crudelem superbamque violentiam animos converterant; jam vi lacessere, et pro se quisque manus afferre c perat; erant qui plebem ad vim vocabant; qui ad vim descenderent; qui vim intentare, denuntiare; qui afferre, inferre, facere, adhibere, vim contra nos suscipere; manum afferre, inferre, injicere auderent. USUS: 1. Incredibilis quædam, singularis et prope divina vis ingenii. Doloris magnitudo vim nobis dedit, attulit singularem. Tanta vis est eloquentiæ. Vis illa divina et virtus oratoris, *le talent sublime et le divin ascendant de l  loquence.* Tantam vim habet veritas. Omnem vim ingenii

contulit. Quæ sit vis horum verborum, nemo non intelligit. Ex vi nominis argumentum elicere. Omni vi te retinebo. Est hæc vis et natura amicitiae, *voilà la puissance et la nature de l'amitié*. 2. Violentia, injuria, *force ennemie, violence, emploi de la force*. Vi capere urbem. Vim afferre, inferre. Ad vim descendere. 3. Copia, ubertas, multitudo, pondus, numerus, *foule, multitude, grand nombre, grande quantité*. Magna vis eboris, frumenti, auri. Magna vis lacrimarum Magna vis servorum, vasorum.

VISCĒRA, un, n. pl. *Viscères, intestins, entrailles*. SYN. Intestina, partes interiores et nobiliores corporis. USUS: Permanat in venas, hæret et insidet in visceribus malum. Alicujus crudelitatem a jugulo et visceribus civium avertō. Visceribus ærarii villas struere, *construire des villas avec les dépouilles du trésor public*.

VISCĒRĀTĪO, ōnis, f. *Distribution de viande faite au peuple*. SYN. Crudæ carnis distributio, solemni ritu fieri solita.

VISCŌSUS, a, um, *Gluant, visqueux*.

VISCUM, i, n. *Glu, pour prendre les oiseaux*. USUS: In visco inhærescunt aves.

VĪSENDUS, a, um, *Qui mérite d'être vu, remarquable*. SYN. Spectandus, magnificus. USUS: Epulum visendo apparatu. Visendi operis signum. Visenda pietate spectaculo exemploque esse civibus.

VĪSĪO, ōnis, f. *Idée, vision, apparition*. SYN. Visum, spectrum, species. EPITH. Communis veri et falsi, externa, adventitia, falsa, probabilis, fluens, inanis. PHRAS. Visionem habuit cœlestem, *il a eu une vision, une apparition céleste*. Oblata homini est cœlestium quædam species. In quiete visa illi species viri, quam pro humano habitu augustioris. Obversata ejus animo per quietem cœlestis quædam species. Cœlestium præclara illi species oblata est; divina quædam species de cœlo effulsit. Nocturna quies cœlestem quamdam illi speciem objecit, ostentavit. USUS: 1. Animi externa et adventitia quadam visione turbati. Falsa ejus specie et visione vehementius commoventur homines. 2. Videndi actus, *action de voir, vision, vue*. Visio sine ære fieri non potest.

VĪSĪTO, as, avi, atum, are, a. *Aller voir, visiter qqn*. SYN. Viso, invisio. USUS: Podagræ doloribus ardentem visitavit. (Visito diœcesin, provincias,

*vulg. est*), *visiter un diocèse, des provinces*. Latine: Inspicio, lustrō, obeo, recognosco provinciam, etc. Cf. [Viso](#).

VĪSO, is, si, sum, ere, a. *Voir attentivement, examiner, contempler; visiter, rendre visite*. SYN. Inviso, visito, officii causa adeo, convenio, accedo, salutatum venio. USUS: Constitui ad te venire, et visere, et cœnare tecum. Visere aliquem longo intervallo. Cum laxati curis sumus, spectare aliquid volumus et visere. Nunc ad eum visam, *maintenant, j'irai le visiter*.

VĪSUM, i, n. *Objet vu, vision nocturne, songe, rêve*. SYN. Visio, somnium. EPITH. Falsum, probabile, verissimum. USUS: 1. Visa somniantium. Visis nescio quibus terreri. Visa dormientium pro nihilo habenda sunt. Multa visa somniorum proficiscuntur a Numine. 2. Probabile, apparens, objecta menti species, *image, représentation*. Cum visa in animos imprimantur, etc. Visis non omnibus adjugebat fidem.

VĪSUS, ūs, m. *Regard, faculté de voir, vue, yeux*. SYN. Videndi sensus, videndi vis, acies oculorum. EPITH. Humanus, insignis, illustris. PHRAS. Oculorum acies hebes et obtusa, *vue faible*. Caligantes oculi, oculi turbidi, videndi facultas turbida et confusa. Lumina oculorum amittere; videndi facultate destitui, *perdre la vue, être aveuglé*. USUS: Nocent visu feminæ, quæ duplices pupillas habent. Cf. [Oculus](#).

VĪTA, æ, f. *La vie, l'existence*. SYN. Spiritus, usura hujus lucis, vitæ curriculum, cursus hujus vitæ, curriculum vivendi, communis spiritus, spiritus cœli, anima, caput, victus. EPITH. Honesta, probata, suavis, jucunda, quieta, tranquilla, splendida, delicata, umbratilis, constans, aspera, insuavis, amara, horrida, fera, sordida, vitiosa, flagitiosa. USUS: 1. Vitam duram agit, *il mène une vie dure*. Vitam aridam, insuavem, vitam victu cultuque inprimis horridam et asperam agit; vitam vivit duram et insuavem; durius consulit vitæ suæ; gravius de vita sua statuit. 2. Vitam agit commodam, *il mène une vie commode, facile*. Ætatem suavem, tranquillam, quietam, sine ullo labore et contentione traducit, agit, degit, exigit; tranquille placideque vitam traducit; vitæ cursum, vitæ curriculum sine ulla fortunæ offensione conficit. Secundus illi vitæ sine ulla offensione cursus contigit. 3. In castris e vita decessit, *il est mort dans le camp*. E vita discessit, excessit, cessit, recessit, exivit, descivit, migravit, emigravit, demigravit; vitam hanc mortalem deseruit; vitam in castris posuit, profudit, naturæ reddidit; vitæ supremum spiritum edidit; vitæ supremum diem egit; extremum vitæ diem

morte confecit; vitam amisit, dimisit; in castris vita eum defecit, ad vitæ exitum a DEO vocatus est. 4. Si mihi vita suppetet, *si je vis jusque-là, si DIEU me prête vie*. Si vita suppeditabit; si vita producta, perducta, propagata ad id tempus fuerit; si superstes ero; si vita fruar; si in vita ero, mansero, commoratus fuero tamdiu; nisi exiguum hoc vitæ curriculum, quod natura nobis circumscripsit, vivendo prius confecero; nisi vita me defecerit prius; nisi quis casus mihi vitam prius adimat, auferat, eripiat; nisi quis casus lucis usuram hanc prius eripiat. 5. Ergone omnem vitam in foro transigam? *Je passerai donc toute ma vie dans le forum?* Ergone ætatem omnem in foro teram, conteram consumam? ergo ætatem omnem in causis forensibus ducam, traducam, exigam? ergone totum mihi vitæ curriculum in foro et curia conficietur? ergone omne curriculum industriæ meæ in judiciis, forique contentionibus elaborabitur? 6. Vitæ jam pene me tædet, *j'ai presque la vie en dégoût*. Vitam mihi acerbam puto; vita qua nihil prius, potius, carius, antiquius alioquin mortalibus, gravis mihi est et molesta; piget spiritum, quo mortalibus nihil dulcius, longius ducere; lucis usuram, qua fruor, graviter jam molesteque fero. Animam quam traho, spiritum quem duco acerbum mihi esse sentio. USUS: Vita nobis a DEO data, concessa, tradita est. Vitam a DEO habemus. In vitam edimus, introimus, venimus flentes, *venir à la vie, naître*. Vitam producere, perducere, propagare ad ultimam senectutem, *prolonger sa vie*. Vitam jucundam cum virtute degere, agere, vivere, traducere, transigere; vitam cum virtute colere, *vivre vertueux*. Tribus rebus vita hominum continetur, retinetur, sustentatur: cibo, potione, spiritu, *trois choses entretiennent la vie animale: le manger, le boire, la respiration*. Vitam ad omnem virtutem dirigere, instituere, *bien ordonner sa vie*. Vitam, rationem vitæ, certum vitæ genus, institutum sequi; certo genere cursuque vitæ implicari, *avoir tel ou tel genre de vie*. Vitam alicujus enarrare, narrare; imaginem vitæ alicujus exprimere; vitam alicujus, vitæ consuetudinem explicare, *raconter la vie de qqn*. Vitam alicujus appetere, vitam persequi, *attenter à la vie d'un autre*. Vitæ alicujus parcere; in vita servare et sustinere aliquem, *épargner la vie du prochain*. Vitam alicui auferre, eripere, exhaustire; vita aliquem expellere, orbare, privare, *ôter la vie à qqn*. E vita migrare, *mourir*. Vitam abjicere, *renoncer à la vie*. Vitam profundere, edere, *rendre le dernier soupir*. Vita cum sanguine effluxit, *mourir de mort violente*. Mortuos ad vitam revocare; mortuis vitam restituere, *ressusciter les morts*. Cf. [Vivo](#). )( Mors, Morior.



VĪTĀLIS, e, gen. com, *Relatif à la vie, de vie, vital, qui fait vivre*. SYN. Quod vitam præstat, salutaris. USUS: Vis vitalis per omnem mundum pertinens. Vitalis calor, spiritus.

VĪTĀTĪO, ōnis, f. *Action d'éviter, fuite*, SYN. Fuga. USUS: Vitatio periculi, lucis, urbis.

VĪTELLUS, i, m. *Jaune d'œuf*. SYN. Ovi pars interior.

VĪTĪO, as, avi, atum, are, a. *Corrompre, gâter, altérer; déshonorer; entacher de vice, frapper de nullité*. SYN. Vitium affero virgini, violo, comprimo, vim affero, stuprum infero. USUS: Vitiare alienam uxorem. Senatus-consulta arbitrio consulum supprimebantur vitiabanturque, *les consuls supprimaient et altéraient à leur gré les sénatus-consultes*. Cf. [Stuprum](#).

VĪTĪŌSĒ, D'une manière défectueuse, mal. SYN. Vitio. USUS: Vitiose loqui, concludere. Lex vitiose lata.

VĪTĪŌSĪTAS, ātis, f. *Disposition vicieuse, vice, défaut*. USUS: Malitia certi cujusdam vitii, vitiositas omnium.

VĪTĪŌSUS, a, um, *Plein de défauts, vicieux, mauvais; pervers, corrompu*. SYN. Multis vitiis flagitiisque coopertus, convictus, depravatus, corruptus, quod vitiose se habet, quod in vitio est, in vitio ponitur. )( Purus, incorruptus. PHRAS. 1. Vitiosi multis partibus plures sunt quam probi et integri, *les hommes pervers sont plus nombreux que les honnêtes gens*. Improborum, conscleratorum, pravorum, flagitiosorum, male moratorum, malis artibus prædiorum, malitia, scelere, vitiis, flagitiis insignium, qui suum animum ad malas artes adjunxerunt; eorum qui vitam omni vitiorum labe coinquinatam, a virtute abhorrentem, vitiis turpissime obrutam et coopertam traducunt, numerus semper major est quam bonorum. Cf. [Improbis](#), [Sceleratus](#). 2. Vitiosus es admodum, *vous êtes tout à fait corrompu*. In vitium pronus es; nunquam a vitiis animum, mentem, cogitationem abducis; nunquam mens tua a malitia discedit, abducitur, avellitur; hærent in animo tuo studia vitiorum. Cf. [Malus](#), [Nequam](#). USUS: Consuetudo naturæ vitiosa et corrupta. Animi hoc est integri non vitiosi. Vitiosam naturam doctrina edomitam et compressam habuit Socrates, *Socrate dompta et réduisit par la sagesse sa nature naturellement portée au mal*. Orator vitiosissimus, *détestable orateur*. Cf. [Vitium](#).

VĪTIS, is, f. *Vigne*. USUS: Ars colonorum est quædam, quæ vites circumcidat, amputet, erigat, extollat, adminiculetur, ut quo natura fert, eo possint ire, ut ipsæ vites, si loqui possent, ita se tractandas, tuendasque esse fateantur. Vitem serere, et quæ sata est, diligenter colere. In vitibus putantur, resecantur ea quæ se nimium profuderant.

VĪTĪUM, īi, n. *Défaut, défectuosité, vice; imperfection; défaut physique*. SYN. Vitiositas, animi deformitas, morbus animi, turpis actio. )( Virtus, Sanitas. EPITH. Commune, pervagatum, finitimum, insigne, intolerabile, mediocre, maximum, perspicuum, grande, proprium senectutis, singulare. Vitia domestica, fraterna, occulta, paterna, perditissima, hominis stulta, iniqua, contraria. PHRAS. Multis animi corporisque vitiis laborat, *il est plein de défauts physiques et d'imperfections morales*. Nullum est in moribus naturaque vulnus; nulla pravitas, dedecus, turpitudine qua non laboret. Eximia est ingenii tarditate, stupore, debilitate linguæ, oculis perversissimis; vultu omnique motu corporis vastus et agrestis. Quæ præterea libido oculis, quod facinus a manibus, quod flagitium a toto abest corpore? USUS: 1. Homo vorago et gurgis vitiorum; omnibus vitiis inquinatus, cumulatus, contaminatus, coopertus. In vitium delabi. Affine illud vitio est. Facile se vitiis et erroribus admiscent hominum animi. Vitia declinare, vitare, effugere, ponere; a vitiis abstinere, abesse; vitio carere. 2. Culpa, *faute, crime*. Qui valetudinis vitio, qui fortunæ vitio, non suo decoxere. 3. Dedecus, *honte, déshonneur*. Summam laudem alicui vitio dare, in vitio ponere. 4. In auguriis, *vice dans les augures, augure contraire, mauvais présage*. Augures vitio creatum consulem, vitio magistratum capessivisse aiunt; vitium obnuntiant. 5. Labes, rima, *défaut*. Si ædes exesæ corruerint *vel* vitium fecerint, *si le bâtiment s'est lézardé, menace ruine*. Cf. [Scelus](#), [Crimen](#), [Flagitium](#), [Sceleratus](#).

VĪTO, as, avi, atum, are, a. *Éviter, fuir, se soustraire*. SYN. Devito, fugio, effugio, declino. )( Incido. ADV. Caute, facile, honeste, magnopere, summopere, turpiter. PHRAS. Adulatores vita, *fuyez les flatteurs*. Refuge ab infida adulatorum consuetudine; cave, effuge assentatorum istam perniciem; aufer te ab isto perniciosorum hominum grege; utere cautione certa, cautionem diligentem adhibe ne te fallat perniciosa adulatorum consuetudo. USUS: Periculum, vituperationem, culpam vitare.

VĪTRĪCUS, i, m. *Beau-père*.

VĪTRUM, i, n. *Verre*. USUS: Merces fallaces chartis, et linteis, et vitris delatæ.

VĪTŪLĪNUS, a, um, *De veau*. SYN. Ex vitulo.

VĪTŪLUS, i, m. *Veau*.

VĪTŪPĒRĀBĪLIS, e, gen. com. *Blâmable, répréhensible*. SYN. Vituperandus.

VĪTŪPĒRĀTĪO, ōnis, f. *Blâme, reproche, réprimande*. SYN. Reprehensio, ignominia. EPITH. Major, summa, tanta, vehemens, justa, maxima. PHRAS. Vituperationem effugere quis potest? *Qui peut échapper au blâme?* Quis est qui non labatur in tam difficili, tamque lubrica rerum humanarum via? quis est qui non offendat? quis est qui effugere ac vitare omnem offensionem possit? quis ab offensione præstare se immunem potest? USUS: Alicujus factum, aliquem in vituperationem adducere. In vituperationem cadere, venire, *être l'objet des reproches, devenir un objet de blâme*. Subeunda erit ea causa magna vituperatio. Mihi ita persuadeo, eam rem laudi tibi potius quam vituperationi fore, *que cela t'attirera des éloges plutôt que le blâme, sera plutôt pour toi une occasion, un sujet d'éloges que de reproches*.

VĪTŪPĒRĀTOR, ōris, m. *Celui qui blâme, censeur, critique*. SYN. Reprehensor. EPITH. Invidus. USUS: Si in vituperatores incideris.

VĪTŪPĒRO, as, avi, atum, are, a. *Blâmer, censurer, critiquer, réprimander*. SYN. Reprehendo; crimini, culpæ, vitio do, tribuo, culpo, deformat; de dignitate, de auctoritate alicujus detraho, in maledicti vel criminis loco pono vel objicio; maledictis alicujus gloriam dignitatemve violo, verbis castigo. ADV. Acerrime, asperius, gravius, admodum, valde. PHRAS. 1. Res palam vituperatur, *on blâme ouvertement la chose*. Res palam improbatur, damnatur, accusatur, acerbe notatur; sermones ea de re minus commodi dissipantur. 2. Auctor operis vituperatur, *on fait le procès à l'auteur de cet ouvrage*. Auctor convitio exagitatur, jactatur, vexatur, male accipitur; convitiis urgetur; infamia notatur; in reprehensionem incurrit. Cf. [Reprehendo](#), [Criminor](#). USUS: Ego tuum consilium vituperare non audeo, *pour moi, je n'ose désapprouver votre projet*.

VĪVAX, ācis, omn. gen. *Qui vit longtemps*. USUS: Cervus vivax.

VĪVĪDUS, a, un, *Plein de vie; fort, énérgique*. SYN. Plenus vigoris. USUS: Impetus, ingenium vividum, *caractère énérgique, âme fortement trempée*. Cf. [Alacer](#).

VĪVO, is, ixi, victum, ere, n. *Vivre, être en vie, exister*. SYN. Spiro, sum in vita, sum, in vita commoror, inter vivos numeror, vitam ago, transigo, dego, ætatem ago, vitam vivo, vita fruor, vitam et spiritum duco, vita et communi spiritu fruor, vitam colo, vita manet, vita suppetit, suppeditat, lucem intueor, anima mea exsupero. ADV. Amantissime cum aliquo, amicissime, animose, audacter, calamitose, comiter, concordissime cum aliquo, congruenter, naturæ convenienter, familiariter, fideliter, honestissime, immoderate, improbe, impure, intemperanter, jucunde, laudabiliter, libere, licentius cum sua domina, luxuriose cum libidinosi, magnifice, molliter, necessario, otiose, petulanter, prodigo. Quam diutissime, quiete, sanctissime, sapienter, satis superque, valde, familiariter. PHRAS. 1. Dum vivam, litteris studebo, *tant que je serai vivant, j'étudierai les lettres*. In litterarum studio vitam contere, degere omnem ætatem est animus; dum animus in hac custodia corporis retinebitur; quantumcumque ætas mihi contigerit longinqua; dum curriculum vivendi a natura datum confecero; dum salvus ero; dum spiritum duxero; dum vita et hoc communi spiritu fruitus fuero; dum spiravero; dum lucem intuitus fuero, litteris studebo. Quibus regionibus vitæ meæ spatium circumscriptum fuerit, iisdem litterarum uno studio quasi tabernaculum vitæ meæ collocabo. 2. Misere vivit, *il vit misérablement*. Animam trahit, spiritum ducit inter multos animi corporisque cruciatus; paucos in vita dies videt, numerat non insigni aliqua calamitate notabiles; in luctu et sordibus jacet, obsolescit, consenescit; vitam exigit, vitam degit in multis miseriis; ætatem omnem iis in calamitatibus exigit, ut nec vitæ hujus lux illi, nec cœli hujus spiritus jucundus esse possit, quæ illi lucis usura datur, quæ illi exigui usura temporis ad vivendum conceditur, ea non tam beneficium est, quam nova series dolorum. 3. Vivit ad genium suum suaviter et molliter, *il vit sans souci, dans les plaisirs, il jouit de la vie*. Vivit arbitrato suo; vivit ingenio suo; sibi, genio indulget liberaliter; animo obsequitur; curat se molliter; cuticulam curat molliter ac delicate. 4. Vivere sine fratre non potest, *il ne peut vivre sans son frère*. Desiderium absentis fratris ferre non potest; spiritus ejus ex fratre pendet; spiritus quem ducit ex fratris ore trahitur; vita ac salus ejus in unius fratris anima consistit; partem viscerum avelli fratris discessu autumat. USUS: Secum esse, secum vivere ac habitare, *ne songer*

*qu'à soi, ne vivre que pour soi. Conjunctissime cum aliquo vivere, vivre dans l'intimité de quelqu'un. De lucro vivo, je vis de ce que je gagne. Vivere de suo, vivre du sien, de sa fortune. In horam, in diem, barbarorum more vivere, vivre au jour le jour, sans souci du lendemain. In otio vivere, vivre dans l'oisiveté. Vivere ad alterius arbitratum, non ad suum, vivre selon la volonté d'autrui, non selon ses désirs. Naturæ satis vixi, j'ai assez vécu. Præcario vivere, vivre d'une manière précaire. Rapto vivere, vivre de rapine. Ita vivam, sur ma vie, aussi vrai que je vis. Quis hoc putaret præter me? Nam ita vivam, putavi, car, aussi vrai que je vis, je l'ai pensé. Ne vivam, que je meure, si. Quid poteris, inquires, pro iis dicere? Ne vivam, si scio, que je meure, si je le sais. Vive valeque, vis et porte-toi bien. Vivite silvæ, adieu, forêts.*

VĪVUS, a, um. *Vivant, qui est en vie, animé.* SYN. Spirans. USUS: Me vivo non triumphabit. E vivorum numero exturbare aliquem. Vivus et videns pereo. Ad vivum reseco. De vivo aliquid detraho *vel* reseco.

VIX, *A peine.* SYN. Vix dum, vix jam ægre. PHRAS. Vix non totum periit, *il s'en est peu fallu que tout ne périt.* Non multum abfuit quin; paulum abfuit quin totum periret; vix tenues supersunt reliquiæ. USUS: Vix ac ne vix quidem evades. Vix est rectum te huc venire. Quid est, sine his cur vivere velimus? mihi vero cum his ipsis vix; his autem detractis ne vix quidem, *sans l'étude quel attrait peut avoir pour moi la vie? avec elle, je la supporte à peine, sans elle, je ne la supporterais plus.* Ego vix teneor quin accurram, *j'ai bien de la peine à ne point accourir.*

VŎCĀBŬLUM, i, n. *Dénomination, mot, terme.* SYN. Vox, nomen, verbum. EPITH. Certum, proprium, declarans, incognitum alicui, additum ad nomen, novum, priscum, ab oratore modificatum, inflexum quodammodo. USUS: Vocabulo ipso declaratur. Nomen est quo quæque res proprio et certo vocabulo appellatur, *le nom est le mot propre et distinctif assigné à chaque chose.* Vocabulorum inanes opifices. Vocabulum ab oratore modificatum, et inflexum quodammodo.

VŎCĀLIS, e, gen. com. *Qui a une voix, sonore, retentissant; subst. f. Voyelle.* USUS: Concursus vocalium certarum.

VŎCĀTUS, ūs, m. *Convocation, appel.* SYN. Arcessitus. USUS: Drusi vocatu venimus.

VŌCĪFĚRĀTĪO, ōnis, f. *Grands cris, clameur, vocifération*. SYN. Clamor, vox elata. USUS: Muliebris vociferatio me commovebat. Cf. [Clamor](#).

VŌCĪFĚROR, aris, atus sum, ari, d. *Pousser de grands cris, vociférer*. SYN. Clamo, clamorem edo, clamorem tollo, exclamo, vocem contendo. USUS: Palam minitari et vociferari. Cf. [Clamo](#).

VŌCO, as, avi, atum, are, a. *Appeler, convoquer, mander*. SYN. Advoco, inclamo, arcesso, accieo, adesse jubeo, evoco, nomino. ADV. Exigue, fortuito, jam dudum, nominatim, parcius, paulo, recte, temere, ultro, falso, vulgo. PHRAS. Locus is Troja vocatur, *ce lieu s'appelle Troie*. Troja appellatur; loco Troja nomen est; loco dixere nomen Trojam. Trojæ loco nomen est. Cf. [Nomen](#). USUS: 1. Aliquem in jus, ad cœnam vocare. Senatum vocari jussit. 2. Invito, traho, impello, *inviter, provoquer, engager*. Qua spe me ad laudem, ad studium virtutis vocas? Consules ad arma vocant plebem. In eundem me luctum, in longum sermonem me vocavit. Quod me a mœstitia vocas nihil proficies, *vous ne parviendrez pas à me tirer de mon chagrin*. 3. Adduco, *amener à tel ou tel état, mettre dans telle ou telle situation*. Aliquem in invidiam, in odium, in culpam, in suspicionem, in iudicium; aliquid in dubium vocare. 4. Nomino, *appeler d'un nom, nommer, désigner*. Quamque rem suo nomine vocare, *appeler chaque chose par son nom*. Cf. [Accerso](#).

VŌLĀTĪCUS, a, um, *Qui voie, ailé; éphémère, passager*. SYN. Inconstans. USUS: Furentes et volatici impetus. Cf. [Vanus](#), [Inconstans](#), [Levis](#).

VŌLĀTĪLIS, e, gen. com. *Qui vole, qui a des ailes, ailé*. SYN. Volucer. USUS: Bestiæ aquatiles, volatiles.

VŌLĀTŪS, ūs, m. *Action de voler, vol*. SYN. Lapsus volucrum. EPITH. Aerii. USUS: Aer volatus avium sustinet.

VŌLĪTO, as, avi, atum, are, n. *Voler çà et là, voltiger; aller et venir, s'empresser*. SYN. Vagor, discurro. USUS: Volito in foro; volitare per gentes et regna.

1. VŌLO, as, avi, atum, are, n. *Voler*. SYN. Volito, pennis me tollo. ADV. Late, insolentius, palam, vehementer. USUS: Volasse eum, non iter fecisse



diceres. Volat ætas, *le temps vole, arrive rapidement*. Litteræ ad Pompeium volabant.

2. VŎLO, vis, vŏlŭi, velle, a. *Vouloir, souhaiter, désirer*. SYN. Voluntas est, voluntatem habeo, voluntas mea fert, sententia est, studeo. )( Nolo. ADV. Imprudenter, magnopere, maxime, nequicquam, perverse, plane, recte, non sane, valde, vehementer, etiam atque etiam. PHRAS. Hoc unum volebat, *il ne voulait que cela*. Hoc ferebat ejus voluntas; hoc significasse et annuisse videtur; hoc tota animi inductione deposcebat; hoc totis animisolvebat; hoc toto animi ardore cupiebat; hoc optabat; votum hoc erat unicum; hoc spectabat unum; hoc unum cordi erat; huc mentem, huc cogitationes omnes conferebat; hanc unam rationem rerum suarum ingressus erat, inierat; hoc unum in animo erat, in animo habebat. 2. Si ita vis, fiat, per me licet, *si vous le voulez, soit, je le permets*. Si id æquum censes; si animum induxisti; si tibi certum est, hoc agere; si ea stas sententia; si iis rebus agendis animum iniecisti; si huc animum convertis; si tuæ id voluntatis est; si ita libet; si id consilium agitas, fiat quod lubet, nihil repugno. 3. Vult mercaturam facere, *il veut devenir marchand*. Ad mercaturam se applicat; ad mercaturam se confert; mentem ad mercaturam faciendam appulit; mercaturam facere in animum induxit; novam nunc vitæ ac studiorum rationem suscipit et ingreditur, totusque ad voluntatem mercaturæ faciendæ incumbit, qui mercatum nunquam attigit. Cf. [Cupio](#), [Desidero](#), [Statuo](#). USUS: 1. Volo omnes bene de me sperare. Quid sibi ista volunt? *Que signifie cela?* 2. Cupio bene, *souhaiter à qqn toute sorte de bonheur*. Omnium causa quos commendo velle debeo, *je veux du bien à tous ceux que je recommande*. Valde ejus causa volo. Cf. [Decerno](#), [Statuo](#), [Constituo](#).

VŎLŎNES, um, m. pl. *Esclaves qui, après la bataille de Cannes, s'enrôlèrent d'eux-mêmes; volontaires*. SYN. Milites voluntate sequentes.

VŎLŪBĪLIS, e, gen. com. *Qui tourne, qui roule*. SYN. In orbem incitatus. USUS: 1. Cælum volubile, *le ciel qui tourne sur nos têtes ou sur lui-même*. 2. Concitus, *rapide, entraînant; inconstant changeant, variable*. Volubili et præcipiti quadam dicendi celeritate. Vaga et volubilis et inconstans fortuna. Cf. [Vagus](#), [Varius](#).

VŎLŪBĪLĪTAS, ātis, f. *Mouvement rapide, circulaire, rotation, tour; en parlant du langage: Rapidité, volubilité*. SYN. Volubilis motus, celeritas,

incitatio. EPITH. Inanis, irridenda, magna. PHRAS. Magna in eo est linguæ volubilitas, *il parle avec une grande volubilité, rapidité, facilité*. Expedita et profluens est in dicendo celeritas; lingua incitatus fertur; oratione utitur volubili, celeri, concitata; oratio hominis rapida est et celeritate pene cæcata; fundit orationem mira linguæ verborumque volubilitate et concitatione. USUS: 1. DEUS cælum ad volubilitatem rotundavit. Verborum, linguæ volubilitas. 2. Celeritas, concitatio, inconstantia, *en parl. du sort: Inconstance, légèreté*. Fortunæ volubilitas. Cf. [Inconstantia](#).

VÖLŪBĪLĪTER, *Rapidement, avec abondance*. USUS: Sæpe in amplificanda re, concessu omnium funditur numero et volubiliter oratio, *souvent dans l'amplification, un accord unanime autorise le discours à se déployer rapidement dans la rondeur des périodes*. SYN. Celeriter, incitate.

VÖLŪCER, cris, cre; gen. pl. ĩum, *Ailé; prompt, léger, rapide; passager, éphémère*. SYN. Volatilis, præceps, incitatus. USUS: O nuntium volucrem! Nihil tam volucre, quam maledictum, *rien ne fait plus rapidement son chemin qu'une médisance*. Genus dicendi volucre. O spem volucrem!

VÖLŪCRIS, is, f. *Oiseau*. SYN. Ales, avis, volatilis. USUS: Volucres nidos fingunt ac construunt.

VÖLŪMEN, ĩnis, n. *Rouleau de feuilles, manuscrit, livre, ouvrage*. SYN. Liber. EPITH. Cæleste, maximum, plenum, novum. USUS: Evolvi volumen epistolarum tuarum. Epistolas in volumen referre, redigere. Aliquot jam volumina confecit, effecit Omnia hæc paucis voluminibus continentur. Cf. [Liber](#).

VÖLUNTĀRĪUS, a, um, *Volontaire*. SYN. Sponte, ultro, iudicio susceptus, ad arbitrium, ad libidinem. )( Invitus. USUS: Voluntaria oblivio. Sunt quidam animi motus voluntarii. Voluntarium facinus. Hominem habuit voluntarium laudatorem. Cf. [Libenter](#).

VÖLUNTAS, ātis, f. *Faculté de vouloir, volonté*. SYN. Mens, animus, sensus, arbitrium, consilium, propositum, sententia, institutum, EPITH. Abdita, retusa, aliena, offensa populi, alienior ab aliquo, conjuncta inter aliquos, constantissima, depravata, eximia quædam et singularis, fraterna, plena humanitatis et pietatis, grata alicui, minime nova, incredibilis, popularis, jucunda in malis, grata in dolore, liberalis, obstinatio et in iracundia obfirmatio, occulta, perpetua, præclara, omni laude digna.

Consceleratae, nefariae, diversae civium, justae, inanes, ambitiosae, multae et perpetuae, summæ omnium. PHRAS. 1. Voluntati tuæ parebo, *je ferai votre volonté*. Obsequar tuis voluntatibus; nihil nisi ex voluntate tua faciam; ero in potestate tua; decretis tuis parebo, morem geram; totum me tibi trado gubernandum; obtemperabo imperiis tuis; nihil nisi de sententia tua acturus sum; tuas ad leges volens veniam, descendam. 2. Idem mihi sensus est, eadem voluntas, *j'ai les mêmes sentiments, les mêmes désirs que vous*. In eadem tecum voluntate sum; voluntatem eandem suscepi, habeo; tuis voluntatibus plane assentior; in sententiam tuam pedibus eo. Cf. [Consentio](#). USUS: 1. Nec mutabo unquam, nec abjiciam quam cepi voluntatem. Ad voluntatem loqui. Ex voluntate aliquid facere. Aliquo ex voluntate uti. 2. Studium, benevolentia, *bonnes dispositions, bienveillance, intérêt, faveur*. Civium voluntates propensas sibi bonis artibus conciliare, *se concilier les bonnes grâces des citoyens*. Voluntates civium conglutinare, copulare, *procurer l'union des volontés*. Voluntatem suam civitas universa ad Pompeii partes conferebat, aggregabat; voluntatem suam Pompeio profitebatur, declarabat, re præstabat; omnium voluntates ad Pompeium accessere, *toute la cité inclinait vers le parti de Pompée*. Conserva, retine hanc tuam erga me voluntatem, *conservez cette bonne volonté à mon égard*. Quam facile mutantur, alienantur, offenduntur hominum voluntates ac studia, *bonnes dispositions*. De pristina voluntate levi momento remittere, *cesser pour un instant de montrer à qqn autant d'amitié*. Alienatae populi voluntates lente recuperantur, reconciliantur, *difficilement on recouvre les bonnes grâces du peuple quand on les a perdues*. Cf. [Accommodo](#), [Adjungo](#).

VÖLŪPE, adj. et subst. n. *Agréable, chose agréable, qui fait plaisir*. SYN. Delectabile. PHRAS. Volupe est, *cela est agréable*. Voluptati est; voluptatem efficit, conciliat; voluptate afficit, perfundit. Cf. [Voluptas](#). USUS: Salvum te venire, mihi volupe est.

VÖLUPTĀRĪUS, a, um, *De plaisir de joie, voluptueux*. SYN. Effeminatus, voluptati deditus, voluptati studens. PHRAS. Voluptarius homo est, *c'est un homme de plaisir*. Omnia ad voluptatem refert; voluptatem spectat unam; omnia voluptate metitur; mollitia et luxu fluit; luxu et inertia diffluit; voluptatibus totum se dedit, tradit, dat; alienato ad libidinem animo est; effusus in venerem, et amoribus impeditus est; homo est natus abdomini; abdomini tantum operam dat, inservit; genio et abdomini indulget; suis se cupiditatibus mancipat; homo est præterquam sibi, nemini

commendatus; animo suo morem gerit; animo obsequitur quoquo fert libido. Cf. [Mollis](#). USUS: Epicurus homo voluptarius, cujus te mores delectant, *Épicure, homme adonné aux plaisirs sensuels, dont les mœurs vous plaisent*. Cf. [Voluptas](#), [Libido](#).

VÖLUPTAS, ātis, f. *Plaisir, joie, satisfaction, jouissance (sensuelle ou intellectuelle), volupté*. SYN. Jucunditas, fructus jucunditatis, lætitia, jucundus voluptatis sensus. EPITH. Amatoria, contraria honestati, non digna præstantia hominis, esca malorum, exquisita, illecebra turpitudinis, imitatrix boni, incredibilis lætitiæ, pene divina, inimica virtutis, insatiabilis, magna et perpetua, mater malorum omnium, obscœna, simplex, summa, sempiterna, turpis. Æternæ, confœderatæ, necessariæ, delicatæ, flexibiles, indignæ homine docto, majores, non necessariæ, plurimæ, maximæ. PHRAS. 1. Res ea mihi magnam voluptatem præbuit, *cette chose m'a causé une grande joie*. Voluptati mihi fuit ingenti; maxima voluptate me perfudit; ea ex re summam voluptatem cepi, percepi; summa voluptate compleor. 2. Voluptatibus se totum permittit, *il s'abandonne tout entier au plaisir*. Veneri et Baccho tempus omne suum deberi arbitratur; totum se vitiorum illecebris, et cupiditatum lenociniis tradit; libidinibus se suis constringendum præbet; voluptatibus ducitur seque vitiorum illecebris totum dedit; obstrictus voluptatibus suis tenetur. Quis in voluptatibus illo inquinatior? Vino languidus, confertus cibo, sertis redimitus paratissimis vescitur voluptatibus; voluptati frena, habenas laxat; voluptatis illecebris delinitus, unguentis oblitus id tantum agere videtur, ne quis sensus sit qui commotionem suavem jucunditatis in corpore non persentisceret; cui voluptas suaviter non blandiretur; qui titillante quadam corporis dulcedine quasi perfusus non moveretur; ad quem voluptas cum suavitate non afflueret et illaberetur; qui voluptatibus non afflueret; qui affluentia copia voluptatum et illecebris omnis amœnitatis non colliquesceret. 3. Voluptas multos perdidit, *la volupté a perdu bien des gens*. Voluptas malorum esca, blandissima domina, inimica virtutis, illecebra turpitudinis, mater malorum omnium, multis exitio fuit. Voluptate, tanquam dulci veneno, pars magna hominum periit; multi illecti voluptate, dulcedine, voluptatibus, blandimentis voluptatum capti, irretiti, sopiti, in miserias incurrunt, infortunia subeunt, calamitates adeunt, graviter offendunt; multi ducem sequentes voluptatem in exitium præcipitarunt. USUS: Verbo voluptatis omnes qui Latine sciunt duas res subjiciunt: lætitiā in animo, et commotionem suavem jucunditatis in corpore, *tous ceux qui savent le latin*

*joignent deux idées à mot de plaisir, une joie pour l'âme et une douce et agréable sensation pour le corps.* Voluptate dominante virtus jaceat necesse est. Voluptas rationi inimica impedit consilium, mentis perstringit oculos, nec habet ullum cum virtute commercium. Voluptas suaviter sensibus blanditur, sensus titillat et hilarat. Jucundam ac dulcem voluptatum consuetudinem tristis admodum et amarus consequitur eventus. Voluptatis exitus initium est doloris.

VÖLŪTĀTĪO, ōnis, f. *Action de se rouler, de se vautrer dans.* USUS: Scelera tua non vestigiis odorantes ingressus tuos, sed totis volutationibus corporis et cubilibus persecuti sumus.

VÖLŪTO, as, avi, atum, are, a. *Rouler, faire rouler.* SYN. Revolve, tracto. ADV. Libere, studiose. USUS: 1. Volutare libros. In luto, in omni scelerum genere et libidinum, in omni dedecore volutari, *se vautrer dans la boue, dans le crime.* 2. Procido, accido ad pedes, *se rouler aux pieds de qqn.* Volutari ad pedes alicujus.

VOLVO, is, volvi, völätum, ere, a. SYN. Verto, verso, in orbem torqueo. USUS: Facile soluteque volvere sententias, *développer sa pensée avec une élocution facile.* Illi qui volvuntur stellarum cursus sempiterni, *cette éternelle révolution des astres.* Cælum admirabili celeritate volvi videmus.

VÖMER, ěris, m. *Soc de la charrue.* SYN. Ferrum in extremo aratro. USUS: Vomere terram perstringere, scindere.

VÖMĪCA, æ, f. *Abcès, apostème.* SYN. Ulcus. USUS: Vomicam aperire.

VÖMĪTĪO, ōnis, f. *Vomissement.*

VÖMĪTŪS, ūs, m. *Action de vomir, vomissement.* USUS: Supprimere, inhibere, sistere vomitum. Vomitum invitare, facere, extrahere, repetere.

VÖMO, is, mŭi, mĭtum, ere, n. et a. *Vomir, rendre, rejeter.* (Chez les Romains on se faisait souvent vomir pour se donner de l'appétit et pouvoir se remettre à table.) SYN. Ejicio, vomitione me purgo, vomitu egero. USUS: Convivium in quo nemo potest dicere utrum iste plus biberit, an vomuerit, an effuderit.

VÖRĀGO, ĩnis, f. *Gouffre, abîme.* SYN. Gurges, charybdis. EPITH. Ima, immensa; geminæ. USUS: Vos geminæ voragines scopulique reipublicæ, *vous êtes les gouffres et les deux écueils, c. à d., les deux fléaux de l'État.*

Immensa vorago et gurgēs vitiorum. Habet secum fratrem, quem gurgitem, quam voraginem? quid eum non sorbere, quid non haurire cogitatione censetis? Cf. [Helluo](#).

VŎRAX, ācis, omn. gen. *Qui dévore, dévorant, vorace, glouton*. SYN. Gurgēs, helluo, ganeo, qui crudus postridie se ingurgitat; edax et inexplebilis, natus abdomini suo, qui de convivio auferri debet, qui cibo et potione se distendit. USUS: Quæ charybdis tam vorax, quæ tot res tam cito absorbere potuisset? *Y a-t-il charybde si dévorante?* Cf. [Helluor](#), [Commissor](#).

VŎRO, as, avi, atum, are, a. *Dévorer, manger avidement, engloutir*. USUS: Alia animalia vorant, alia mandunt. Nos hic cum Varrone voramus litteras, *nous nous livrons avec passion à l'étude*.

VŎTĪVUS, a, um, *Voué, promis, consacré, dédié*. SYN. Quod voto fit aut suscipitur. USUS: Ludi votivi. Legatio votiva, *mission votive, mission dont on se chargeait pour aller, aux frais de l'État, accomplir un vœu en province*.

VŎTUM, i, n. *Vœu, promesse*. SYN. Voti sponsio qua obligamur DEO. EPITH. Nefarium. PHRAS. 1. Voto se obligavit, *il s'obligea par vœu*. Votum fecit, suscepit, nuncupavit; voti se religione obstrinxit, devinxit; voti sponsione se obligavit; votum vovit. USUS: 1. Votum DEO debemus. Voto tenemur. Voti rei sumus. Vota reddenda sunt Superis, solvenda, persolvenda. Corpus suum perpetua voti religione DEO consecrare; suam DEO castitatem voto dedicare. 2. Optatum, *vœu, souhait, désir*. Voti compotem facere. Voti damnamur, *nous sommes liés par vœu*. (Votum pro suffragio, *vote, vulgare est*.)

VŎVĒO, es, vŏvi, vŏtum, ere, a. *Promettre qqche, faire un vœu, s'engager par un vœu*. SYN. Vota suscipio, facio, nuncupo. PHRAS. Vovere paupertatem, castitatem, obedientiam, *faire vœu de pauvreté, de chasteté et d'obéissance*. Bona corporis ac fortunæ per voluntariam inopiam DEO immolare; paupertatis votum nuncupare; arctissimo religionis sacramento ad abdicanda fortunæ bona se obstringere. Irrevocabili castitatis voto sese DEO obstringere, dicare; corporis ac animi pudorem, castimoniam, integritatem voto consecrare ac immolare. DEO, DEI que vicariis perpetuo obedientiæ nexu se obstringere, mancipare. Libertatem, et quæ pars animi est nobilissima, voluntatis arbitrium DEO immolare, sacrificare. USUS:



Consul ludos Neptuno vovit. Nostri Imperatores pro salute patriæ capita voverunt se Dianæ vitulum immolatueros.

VOX, vōcis, f. *Voix, son, cri, appel*. SYN. Sonus, verbum. EPITH. Acerba, inimica bonis, acuta, gravis, cita, tarda, magna, parva, mediocris, levis, aspera, contracta, diffusa, intermissa, fracta, scissa, attenuata, inflata. Vox mollis, muliebris, effeminata, absona, absurda, agrestis, rauca, inclinata, ululans, dura, fusa, dulcis, suavis, clara, grandior, plenior, canora, lenis. PHRAS. 1. (Vocem non amplius habui, VULG.), *je n'eus plus de voix*. Dolor vocem suppressit, inclusit; vocem mittere, emittere nullam jam potui; voce defeci; vocem egerere, proferre nullam potui; suppressa mihi vox est. 2. Voce submissa locutus est, *il parla à voix basse*. Voce demissa, infracta, suppressa locutus est; quassa jam voce fractaque id unum dixit; sedata et depressa voce pauca locutus est. 3. Clarissima voce dixit, *il parla à haute voix*. Magna voce, maxima, clarissima voce; voce magna et peracuta; maxima vocis contentione, ut omnes exaudirent, dixit; ille majus exclamans ut vox in coronam turbamque effunderetur, dixit; intonuit vox ejus, recreata jam ac corroborata, sic ut ad omnes perferretur. USUS: Vox una eloquentiam maxime sustinet et commendat. Cursus vocis per omnes sonos. Vocem ex eo elicere nemo potuit. Intendere, contendere vocem. In profundenda voce omne corpus intenditur. Vocem ad sonum miserabilem flectere, submittere, *faire des inflexions de voix lamentables*. Theatrum totum vocibus percrepat gratulantium. Missa cœlesti voce recreatus. Una consentiensque omnium vox erat. Una vox pari consensu emissa. Una omnium voce laudatur. Hæc te vox non percutit?

VULGĀRIS, e, gen. com. *Qui concerne la foule, général, vulgaire, ordinaire, commun*. SYN. Quotidianus, contritus, communis, popularis, unus de populo, unus de multis. )( Excellens. USUS: In communi vita et vulgari consuetudine maxime rudis. Res vulgaris et pervagata est ac pene obsoleta. Vulgaris opinio, *l'opinion commune, générale*. Cf. [Communis](#).

VULGĀRĪTER, *Communément, d'une manière commune, vulgaire, banale*. SYN. Populariter, usitate. PHRAS. Vulgariter loqui, *parler d'une manière commune, sans distinction*. Plebeio sermone, verbis quotidianis, minime ambiziose, cum vulgo loqui. USUS: Non vulgariter, ut pro homine pernecessario scribere.

1. VULGŌ, *Généralement, en général*. SYN. Passim, populariter, plerumque, magna ex parte; magnam, majorem, maximam partem. USUS: 1. Non sunt ista vulgo disputanda. 2. Aperte, palam, *ouvertement, publiquement, partout, en tout lieu*. Vulgo hæc fiunt, Vulgo hæc loquebantur. Cf. [Communiter](#).

2. VULGO, as, avi, atum, are, a. *Répandre dans le public, communiquer, publier*. SYN. Pervulgo, divulgō. ADV. Valde, passim. PHRAS. Nescio quomodo liber is vulgatus sit, *je ne sais comment ce livre a été publié*. Quomodo exciderit nescio, qua via in lucem prodierit, emanarit, tam studiose compressus; quomodo exierit atque in vulgus emanarit nescio. 2. Vulgata res est, *la chose est connue*. Ad ultimas terras pervagata, jactata sermonibus, sermonibus dissipata, trita atque celebrata res est. USUS: Vulgare morbos, *communiquer, progager les maladies*. Nonne voce vestra vulgatum est? Vulgati contactu in homines morbi. Cf. [Efferō](#), [Edo](#), [Divulgo](#).

VULGUS, i, n. *Le commun des hommes, la masse, la foule, le public, le vulgaire*. SYN. Turba, multitudo. EPITH. Incertum. USUS: In vulgus dividere tribuere pecuniam. In vulgus gratum aut ignotum esse. In vulgus id exire et emanare non volo. Valet ea res plurimum in vulgus, *cette chose a beaucoup de pouvoir sur le peuple, la populace*. In vulgus commendari. Populus ac vulgus imperitorum. Expertus quam vanum et levi aura mobile vulgus sit. Istius nequitia in ore vulgi est versata. Sapientis iudicium a iudicio vulgi discrepat, *le jugement du sage diffère de celui de la multitude*. Cf. [Plebs](#).

VULNĒRĀTĪŌ, ōnis, f. *Blessure*. SYN. Sauciatio.

VULNĒRO, as, avi, atum, are, a. *Blessar, faire mal à*. SYN. Saucio; plagam, vulnus impono, plagam facio, plagam injicio, vulnus infligo, vulneribus conficio. PHRAS. 1. Graviter hominem vulneravit, *il blessa grièvement cet homme*. Plagam mortiferam homini imposuit; vulnus intulit, impegit luculentum; graviter vulnere affecit hominem. Plagis sauciavit; corpus hominis plaga imposita cruentavit; graviter caput gladio percussit; injecta *vel* inflicta securi hominem protrivit 2. Graviter vulneratus est, *il fut grièvement blessé*. Sica, pugio percussus; telo ictus; multis vulneribus concisus; in adversum os telo sauciatus; æger vulneribus; vexatus vulneribus; trajectus telo, lancea transfixus; perfossus vulneribus; vulnere tardatus, retardatus; onustus vulneribus; vulnere afflictus; vulneribus

exsanguis ægrum vix corpus trahit. USUS: Servi multi vulnerantur. Cf. [Saucius](#), [Vulnus](#).

VULNUS, ĕris, n. *Blessure, plaie, coup*. SYN. Plaga. EPITH. Consulare, gravissimum, vehemens et mortiferum, voluntarium, domesticum, periculosum, recens. PHRAS. 1. Non magnum vulnus fuit, *la blessure ne fut pas grave*. Ferrum haud alte in corpus descendit; summa duntaxat cutis perstricta est. Fessum vulnere ferrum haud alte penetravit; non intactum quidem ferro corpus, attamen leviter tantum saucium erat. 2. Ex vulneribus obiit, *il mourut de ses blessurès*. Mortifero vulnere ictus cecidit; multis vulneribus acceptis, ac debilitato corpore et contrucidato se abjecit exanimatus; vulneribus confectus est; multis vulneribus confossus concidit; corpus multis vulneribus confectus procubuit; telo secundum tempora graviter ictus in vulnus abiit. 3. Vix sanabitur hoc vulnus, *cette plaie aura du mal à se guérir*. Vix recreabitur inflicta plaga; vulnus eum in omnem vitam inutilem faciet; alligari quidem et curari herbis vulnus poterit, vix tamen percurabitur. USUS: 1. Vulnus alicui inferre, impingere. Grave vulnus accipere. Vulnura adverso corpore excepta. Vulneribus confici. Vulnura divellere et retractare. Vulneribus defessus, confectus, *criblé de blessures*. 2. TRANSL. *Blessure, atteinte; douleur, affliction*. Alterius famæ grave vulnus imponere, inurere, infligere. Fortunæ gravissimo vulnere percuti, *être frappé par la fortune d'un coup très rude*. Antiqua reipublicæ vulnura sanare.

VULPĒCŪLA, æ, f. *Petit renard*. SYN. Vulpes parva. USUS: Fraus quasi vulpeculæ, vis leonis videtur.

VULPES, is, f. *Renard*. USUS: Jungere vulpes, *atteler des renards, c. à d., tenter qqche d'impossible*. Vulpes pilum mutat, non mores, *renard change de poil, mais non de caractère*. Tam facile, quam vulpes pirum comest, *c. à d., impossible*. (PROV.)

VULTŪRĪUS, ĩi, m. *Vautour, oiseau de proie*. USUS: Vulturius ejus provinciæ quæstor, *questeur vautour, spoliateur de sa province*.

VULTŪŌSUS, a, um, *Qui fait des grimaces, sombre, sévère*. SYN. Tristis, severus. USUS: Cave ne quid ineptum sit aut vultuosum (in oratione), *que rien ne jure ou ne grimace dans le style*.

VULTŬS, ŭs, m. *Visage, physionomie*. SYN. Os, facies. EPITH. Bellissimus, hilaris, gravis, modestus, nefarius, consceleratus, perturbatus, plenus furoris, sapiens, severior, tristior, superbissimus; ficti, simulati. PHRAS. 1. Vultu tristiore est et severo, *il a un visage un peu triste et sévère*. Obscurior, suspensus et incertus ejus vultus est; vultus ejus indignitate rerum acrior est; desperatio in ejus vultu aut ira atrox eminet; ore confuso certas perturbationis notas aut ingens malum præfert; in facie vultuque nescio quid triste inest et asperum; frontem contrahit; frontem adducit; vultum demittit; oris habitus is est, ut perturbati animi imaginem vultus et indices oculi referre videantur. 2. Vultus ab animo dissentit, *il a un visage menteur, qui ne rend pas les sentiments de son   me*. Vultus fallit, mentitur, decipit; in fraudem impellit, inducit; falsa vultus imagine, ficta specie dissimulatur animus; falsa ista vultus species intuentibus imponit, illudit; animi sensum vultus tegit. Sensus animi cum vultu minime congruit. 3. Ex vultu agnosco quam alieno a me sit animo, *je reconnais    son air combien il me d  teste*. Ex oculis ac fronte conjicio, conjecturam facio; vultus qui index est et imago animi, qui sermo quidam tacitus mentis est, de illo prædicat quo erga me sit animo. Vultus, oculi loquuntur ac clamant simulationem de ejus in me animo, vultus ipse significationem dat. Animi infensi notas in fronte lego; vultus ipse sensum animi indicat. USUS: Imago animi vultus est, indices oculi. Vultus est tacitus quidam mentis sermo, animi janua. Num ejus vultum subire audes? Num ejus vultum ferre potes? Fingere quidem et simulare vultum possumus. In tuis oculis, tuo ore, tuo vultu acquiesco, *vos yeux, votre figure, tout votre air me plaît*. Cf. [Forma](#).



XYSTUS, i, m. *Xyste, colonnade découverte, galerie servant de promenade, de lieu au conversation, etc*. SYN. Porticus. USUS: Cum inambularem in xysto.



ZĚLŮTŮPĚA, æ, f. *Jalousie, envie*. SYN. Obtrectatio. USUS: Offensio nostra, quæ magis ex zelotypia quam ab injuria nata est. Obtrectatio, quam intelligi zelotypiam volo, est ægritudo ex eo quod alter potiatur eo quod ille ipse concupierit. Cf. [Æmulatio](#).

ZŌDĚACUS, i, m. *Le zodiaque*. SYN. Signifer orbis, orbis signorum. USUS: Vis quædam est signifero in orbe, qui Græce ζωδιακός dicitur.

ZŌNA, æ, f. *Ceinture; une des zones terrestres qui entourent le zodiaque*.



## INDEX VOCUM BARBARARUM.

### *VOX BARBARA*

*Ab antiquo.*

*Ab antiquo.*

*Ab initio mundi.*

*Ab initio rem repetere.*

*Ab invicem.*

*Abominabilis.*

*Abortire.*

*Abscindere redditum, annonam.*

*Absentare se.*

*Absolvere ab hæresi.*

*Absolute.*

*Absonè.*

*Absurditas.*

*Acceptare officium.*

### *VOX LATINA*

Antiquitus.

Antiquitus.

Post homines natos, post hominum  
memoriam.

A capite, ab ultima ætate, memoria;  
altius rem arcessere; ab  
origine primisque causis rem  
repetere.

Inter se timere, distare.

Abominandus, detestabilis,  
exsecrabilis.

Partum abigere, abortum facere.

Receptu commeatuque aliquem  
intercludere.

Subducere sese.

Expiare ab hæresi, Ecclesiæ  
reconciliare.

Præcise, simpliciter negare.

Absurde.

Res absurda.

Suscipere munus.



|                                  |                                                                   |
|----------------------------------|-------------------------------------------------------------------|
| <i>Acclinis</i> (poet.)          | Inclinatus, reclinatus.                                           |
| <i>Acedia.</i>                   | Pigritia, negligentia.                                            |
| <i>Acervare.</i>                 | Cumulare.                                                         |
| <i>Acquisitio.</i>               | Comparatio.                                                       |
| <i>Activitas.</i>                | Solertia, industria, velocitas.                                   |
| <i>Ad diem præfixam.</i>         | Ad diem, ad diem dictum, ad<br>statum diem.                       |
| <i>Adhuc semel.</i>              | Iterum.                                                           |
| <i>Ad instar.</i>                | Instar.                                                           |
| <i>Adinventio.</i>               | Inventio.                                                         |
| <i>Adversitas.</i>               | Res afflictæ, res adversæ, casus<br>adversi, res turbidæ, asperæ. |
| <i>Ad vivum exprimere.</i>       | Scite, miro artificio exprimere.                                  |
| <i>Adunare.</i>                  | Conjungere, congregare.                                           |
| <i>Ædificare alios.</i>          | Bono esse exemplo.                                                |
| <i>Affabiliter.</i>              | Blande, comiter.                                                  |
| <i>Affirmative.</i>              | Affirmate.                                                        |
| <i>Albedo.</i>                   | Candor, albus color.                                              |
| <i>Aliqualiter.</i>              | Aliquomodo, quodammodo.                                           |
| <i>A longe.</i>                  | Procul, eminus.                                                   |
| <i>A longo tempore.</i>          | Jam dudum, pridem.                                                |
| <i>Alta voce.</i>                | Clara voce.                                                       |
| <i>Alternatim.</i>               | Alternis vicibus.                                                 |
| <i>Amantissimus frater meus.</i> | Carissimus; dicitur tamen active:<br>mei amantissimus.            |
| <i>Amittere prælium.</i>         | Prælio inferiorem discedere,<br>adversum prælium facere;          |

|                                     |                                                                                                     |
|-------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                     | vinci.                                                                                              |
| <i>Amodo.</i>                       | Deinceps, posthac.                                                                                  |
| <i>Amphibologia.</i>                | Amphibolia.                                                                                         |
| <i>Angariare.</i>                   | Cogere, adigere, compellere.                                                                        |
| <i>Animalculum.</i>                 | Bestiola.                                                                                           |
| <i>Antecessores.</i>                | Majores.                                                                                            |
| <i>Ante judicem vocare aliquem.</i> | In judicium vocare aliquem.                                                                         |
| <i>Ante omnia.</i>                  | Imprimis, præ cæteris.                                                                              |
| <i>Apostatare.</i>                  | Nuntium remittere Religioni,<br>ejurare Sacra, deficere a fide<br>Christo data.                     |
| <i>Apparuit in somno.</i>           | Vidi secundum quietem,<br>spectaculum habui in somno,<br>per quietem spectandum se<br>mihi obtulit. |
| <i>Appellit navis.</i>              | Appellitur navis, nauta appellit.                                                                   |
| <i>Approximatio.</i>                | Appropinquatio, accessus.                                                                           |
| <i>Aptitudo.</i>                    | Habilitas.                                                                                          |
| <i>Aquaticus (poet.).</i>           | Aquatilis, aquarum incola.                                                                          |
| <i>Armistitium.</i>                 | Induciæ.                                                                                            |
| <i>Attemperare.</i>                 | Moderari, adaptare.                                                                                 |
| <i>Austeritas vitæ.</i>             | Victus cultusque asperior.                                                                          |
| <i>Auxiliator.</i>                  | Adjutor.                                                                                            |
| <i>Axioma.</i>                      | Pronuntiatum, effatum.                                                                              |
| <i>Baccalaureus.</i>                | Prima laurea donatus.                                                                               |
| <i>Benedicere populo.</i>           | Bene precari populo, fausta cum<br>prece dimittere, pacem et<br>veniam a Superis precari.           |

*Benefactor.*

Beneficus, munificus, patronus.

*Benepiacitum.*

Arbitratus, voluntas, nutus, libido.

*Bene sit.*

Benigne sit.

*Bene vivere.*

Pure casteque vitam colere; *vel*  
laute indulgenterque vivere.

*Bestialis.*

Brutus, inhumanus, bruto  
conveniens.

*Biformis* (poet.).

Biformatus.

*Blanditor.*

Adulator, assentator.

*Blasphemare.*

Impias in DEUM voces mittere,  
scelestæ lingua DEUM  
laccessere.

*Bona opera facere.*

Virtutum officiis fungi.

*Bonæ conscientiæ est.*

Animi integerrimi; mente nullius  
culpæ sibi conscia.

*Brutum.*

Bestia, animal, pecus.

*Calendarium.*

Fasti.

*Calumniose.*

Per calumniam, injuriam.

*Campana.*

Æs campanum.

*Carnalis homo.*

Libidini, voluptatibus deditus.

*Cautela.*

Cautio.

*Christianitas.*

Res christiana, Respublica  
christiana, Orbis christianus.

*Christianus.*

Christi Sectator, Christi  
disciplinam professus *vel*  
nomen christianum.

*Circumlocutio.*

Circuitio verborum, circumscriptio.

|                                                 |                                                                               |
|-------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Circumstantia.</i>                           | Res attributæ, adjuncta loci<br>temporisque ratio.                            |
| <i>Circumvallatio.</i>                          | Locus aggere ambitus, limes<br>extimus, circuitus, munimenta<br>castrorum.    |
| <i>Claudere epistolam.</i>                      | Obsignare.                                                                    |
| <i>Coacte.</i>                                  | Per vim, vi adactus, adductus.                                                |
| <i>Coætaneus.</i>                               | Æqualis ejusdem temporis.                                                     |
| <i>Cœlicus.</i>                                 | Cœlestis.                                                                     |
| <i>Cœlitus.</i>                                 | De cœlo, divinitus.                                                           |
| <i>Commendare DEO negotium in<br/>oratione.</i> | Consulere per preces DEUM.                                                    |
| <i>Communicare.</i>                             | Ad Sacram Synaxim, mensam,<br>panem cœlestem accedere,<br>divino Epulo pasci. |
| <i>Communiter pro.</i>                          | Plerumque, vulgo.                                                             |
| <i>Comparative.</i>                             | Compare.                                                                      |
| <i>Comparere ante aliquem.</i>                  | Sistere se alicui.                                                            |
| <i>Compassio.</i>                               | Commiseratio, misericordia.                                                   |
| <i>Compati.</i>                                 | Commoveri, capi, affici<br>misericordia; dolere casum,<br>vices alterius.     |
| <i>Complexio † pro.</i>                         | Corporis constitutio, humorum<br>temperamentum, corporis<br>habitus.          |
| <i>Conceptus mentis.</i>                        | Sensa mentis, cogitata mentis.                                                |
| <i>Concivis.</i>                                | Civis, municeps.                                                              |
| <i>Concupiscentia.</i>                          | Cupiditas, libido.                                                            |
| <i>Confabulatio.</i>                            | Collocutio, sermones.                                                         |

*Confidentia* † pro.

*Confortare.*

*Confusus.*

*Congrue.*

*Congruus.*

*Conregnare.*

*Consequenter.*

*Contemporaneus.*

*Contentus est.*

*Contiguus* (poet.).

*Continue.*

*Contradicere sibi.*

*Controverti.*

*Conventio.*

*Convitiari.*

*Coopertorium.*

*Coordinare.*

*Cor* †.

*Corporis necessitates.*

*Correcte.*

*Creatura.*

*Fiducia.*

*Corroborare, confirmare.*

*Pudefactus.*

*Congruenter.*

*Congruens.*

*Simul regnare.*

*Porro, quod ex eo consequitur.*

*Ejusdem temporis, ætatis.*

*Sorte, rebus suis contentus est.*

*Continens, contingens, vel  
proximus, vicinus.*

*Continenter.*

*Pugnantia loqui, secum ipso  
pugnare.*

*In controversia esse; in  
controversiam venire, deduci,  
vocari.*

*Conventus, vel conventum.*

*Proscindere convitio.*

*Tegumentum, operculum.*

*Suo quodvis ordine collocare.*

*Animus, ratio, mens.*

*Necessaria vitæ præsidia; res ad  
vitam vel usus necessarios  
requisitæ.*

*Emendate.*

*Res creata, res condita ab opifice et  
ædificatore mundi DEO.*

*Crescit malum.*

*Crucem facere.*

*Cum tempore.*

*Cumulatim.*

*Damnare ad mortem.*

*Dare licentiam.*

*Debiti solutionem petere.*

*Deceptor.*

*Decimus nonus.*

*Dedecens.*

*De die in diem.*

*Defectus.*

*Deitas.*

*Delator.*

*Delectabilis.*

*Dependere ab aliquo.*

*Deponere officium.*

*Deprædari.*

*Desertum.*

Malum in dies ingravescit.

Signum crucis digito in fronte  
effingere, salutari se signo  
munire.

Progressu temporis, procedente  
tempore, tempore.

Cumulate.

Damnare capitis *vel* capite.

Potestatem facere.

Admonere debitores, appellare de  
pecunia, nomina exigere.

Veterator, circumscriptor.

Undevicesimus.

Turpis, indecorus.

Indies; dicitur tamen diem ex die  
ducere, proferre,  
procrastinare.

Vitium ædium, etc.

Divinitas.

Index, accusator.

Quod habet delectationem.

Pendere ex aliquo.

Deponere munus; abire, decedere  
magistratu.

Prædari, spoliare, diripere.

Locus desertus, solitudo; locus  
humano cultu vacuus,  
solitudine et inopia vastus.



|                                     |                                                                   |
|-------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|
| <i>Desuescere.</i>                  | Consuetudinem deponere,<br>desuefacere.                           |
| <i>Detractor.</i>                   | Obtrectator.                                                      |
| <i>Detractoria verba.</i>           | Famæ adversantia, inimica nomini,<br>honorem lædentia, violantia. |
| <i>Detrahēre aliquid de pretio.</i> | Deducere de summa.                                                |
| <i>De verbo ad verbum.</i>          | Ad verbum, verbum de verbo,<br>totidem verbis.                    |
| <i>Dictio † pro.</i>                | Vocabulum.                                                        |
| <i>Discooperire.</i>                | Non tegere, retegere.                                             |
| <i>Discretio.</i>                   | Prudentia in discrimine faciendo,<br>delectus ac iudicium.        |
| <i>Disparere.</i>                   | Evanescere, sublimem abire, oculis<br>subito subduci.             |
| <i>Disparitas.</i>                  | Ratio dispar, diversa.                                            |
| <i>Dispositio animi.</i>            | Animi comparatio, affectio.                                       |
| <i>Disquirere.</i>                  | Exquirere.                                                        |
| <i>Dissitus † pro.</i>              | Disjunctus, longinquus, remotus;<br>dicitur recte pro dispersus.  |
| <i>Ditescere.</i>                   | Divitem fieri.                                                    |
| <i>Diversimode.</i>                 | Varie, alio atque alio modo, non<br>uno modo.                     |
| <i>Diversitas.</i>                  | Varietas, dissimilitudo.                                          |
| <i>Divisim.</i>                     | Seorsim, separatim.                                               |
| <i>Diutius sex mensibus.</i>        | Amplius sex menses.                                               |
| <i>Dono mittere rem.</i>            | Donare, munera mittere.                                           |
| <i>Dubietas.</i>                    | Dubium.                                                           |

|                                    |                                                                                                    |
|------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Dubito, an non.</i>             | Dubito an facturus sim, haud scio an dicturus.                                                     |
| <i>Echo (poet.).</i>               | Saxa et solitudines voci respondentia, vox aut sonus percussus, valles clamoribus percussæ.        |
| <i>E contra.</i>                   | Contra, e contrario, contra ea, ex contraria parte.                                                |
| <i>Efformare.</i>                  | Effingere, exprimere, formare.                                                                     |
| <i>Elapso anno.</i>                | Anno superiore.                                                                                    |
| <i>Elucescit.</i>                  | Lucet, lucescit.                                                                                   |
| <i>Enervis.</i>                    | Enervatus.                                                                                         |
| <i>Eremus †.</i>                   | Inculta solitudo, locus desertus.                                                                  |
| <i>Essentia rei.</i>               | Natura, vis, potestas rei.                                                                         |
| <i>Evaginare gladium.</i>          | Gladium stringere, e vagina educere.                                                               |
| <i>Exaltare aliquem.</i>           | Efferre, provehere ad honores.                                                                     |
| <i>Examen conscientiae facere.</i> | Sua dicta factaque recognoscere, excutere conscientiam, in se inquirere, explorare animi latebras. |
| <i>Exaudire pro.</i>               | Votis precibusque annuere, preces ratas habere.                                                    |
| <i>Exercere virtutem.</i>          | Declarare, ostendere.                                                                              |
| <i>Ex nunc.</i>                    | Ex hoc.                                                                                            |
| <i>Exoptabilis.</i>                | Optabilis.                                                                                         |
| <i>Exponere se periculo.</i>       | Offerre se periculis, committere.                                                                  |
| <i>Ex professo.</i>                | Consulto, de vel ex industria, dedita opera.                                                       |

|                              |                                                                                |
|------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Extollere se.</i>         | Efferre se.                                                                    |
| <i>Extollere vocem.</i>      | Intendere vocem.                                                               |
| <i>Extrinsece.</i>           | Extrinsecus.                                                                   |
| <i>Extrinsecus, a, um.</i>   | Externus, exterior, <i>vel</i> alienus.                                        |
| <i>Ex tunc.</i>              | Inde, jam dum.                                                                 |
| <i>Faciliter.</i>            | Facile, nullo negotio, sine negotio.                                           |
| <i>Factor.</i>               | Effector, perfector.                                                           |
| <i>Femininus.</i>            | Femineus; dicitur tamen femininus<br>in sensu grammatico.                      |
| <i>Fictitius.</i>            | Fictus, commentitius.                                                          |
| <i>Fiducialiter.</i>         | Cum fiducia, fidenti animo.                                                    |
| <i>Figmentum.</i>            | Commentum, res ficta,<br>commentitia.                                          |
| <i>Finire librum †.</i>      | Libri finem facere, conficere<br>librum; absolvere.                            |
| <i>Finire vitam, bellum.</i> | Cursum vitæ conficere, conficere<br>bellum.                                    |
| <i>Formidabilis.</i>         | Formidolosus, terribilis.                                                      |
| <i>Fortis locus.</i>         | Locus munitus.                                                                 |
| <i>Fraternitas.</i>          | Fratrum conjunctio, sodalitas,<br>germanitas.                                  |
| <i>Fraudulenter †.</i>       | Insidiose, ex insidiis, dolo.                                                  |
| <i>Fructifer.</i>            | Frugifer.                                                                      |
| <i>Frustraneus.</i>          | Irritus, supervacaneus.                                                        |
| <i>Fulgidus.</i>             | Fulgens.                                                                       |
| <i>Fungi vita.</i>           | Extremam diem morte conficere,<br>concedere naturæ, vita<br>decedere, migrare. |

|                                         |                                                   |
|-----------------------------------------|---------------------------------------------------|
| <i>Garrulitas.</i>                      | Inanis verborum profluentia.                      |
| <i>Generatio pro.</i>                   | Ætas, sæculum.                                    |
| <i>Glorificare.</i>                     | Laudare, prædicare, laudibus extollere.           |
| <i>Grandiloquentia.</i>                 | Magniloquentia.                                   |
| <i>Gratitudo.</i>                       | Beneficii memoria, grata voluntas, gratus animus. |
| <i>Hactenus c. pro tempore ponitur.</i> | Adhuc.                                            |
| <i>Honorificare.</i>                    | Honorare.                                         |
| <i>Humanitas pro.</i>                   | Natura humana.                                    |
| <i>Humiditas.</i>                       | Humor.                                            |
| <i>Humiliare se.</i>                    | Submittere se, submisce se gerere.                |
| <i>Humilis.</i>                         | Modestus, animi submissi homo.                    |
| <i>Humilitas.</i>                       | Modestia, submissio animi.                        |
| <i>Humiliter.</i>                       | Demisse.                                          |
| <i>Ictu oculi.</i>                      | Momento <i>vel</i> puncto temporis.               |
| <i>Ignaviter.</i>                       | Ignave.                                           |
| <i>Ignobiliter.</i>                     | Sordide, plebeio modo.                            |
| <i>Ignominiose.</i>                     | Per ignominiam, cum ignominia.                    |
| <i>Illegitimus.</i>                     | Non legitimus, spurius.                           |
| <i>Illicite †.</i>                      | Per nefas summum, non sine culpa.                 |
| <i>Immediate.</i>                       | Proxime, nullo interveniente.                     |
| <i>Immisericordia.</i>                  | Inhumanitas.                                      |
| <i>Impassibilis.</i>                    | Pati nescius, malo nulli obnoxius.                |
| <i>Imperfecte.</i>                      | Imperfecta re, opere.                             |
| <i>Implere legem.</i>                   | Parere legibus; observare, sequi legem.           |

|                                  |                                         |
|----------------------------------|-----------------------------------------|
| <i>Impossibile.</i>              | Αδύνατον, quod fieri non potest.        |
| <i>Imputare.</i>                 | Adscribere, culpam conferre in aliquem. |
| <i>Inadvertentia.</i>            | Inconsiderantia, incuria.               |
| <i>Incertitudo.</i>              | Incerta belli, fortunæ, casuum.         |
| <i>Incomprehensibilis.</i>       | Incomprehensus.                         |
| <i>Incorporeus.</i>              | Corporis expers.                        |
| <i>Incredulitas.</i>             | Obstinatus animus ad fidem habendam.    |
| <i>Incredulus.</i>               | Obstinatus.                             |
| <i>Incurabilis.</i>              | Insanabilis, desperatus.                |
| <i>Indebite.</i>                 | Immerito, injuste.                      |
| <i>In diebus nostris.</i>        | Nostra memoria.                         |
| <i>Indigus.</i>                  | Indigens.                               |
| <i>Indubitanter.</i>             | Non dubitanter, sine dubio, haud dubie. |
| <i>Indubitate.</i>               | Procul dubio.                           |
| <i>Indubius.</i>                 | Haud dubius, indubitatus.               |
| <i>Inexcusabilis, e (poet.).</i> | Excusationem non habens.                |
| <i>Inextinguibile odium.</i>     | Implacabile, <i>vel</i> immortale.      |
| <i>Infernus.</i>                 | Inferi, orcus.                          |
| <i>Infinitudo.</i>               | Infinitas.                              |
| <i>Infirmari † pro.</i>          | Ægrotare, in morbum implicari.          |
| <i>Infirmiter.</i>               | Infirme.                                |
| <i>In genere.</i>                | Generatim, universe.                    |
| <i>In gratiam alterius.</i>      | Alterius causa.                         |

|                                    |                                                                                            |
|------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Ingratitudo.</i>                | Ingratus, immemor beneficii<br>animus.                                                     |
| <i>In illo tempore.</i>            | Illo tempore.                                                                              |
| <i>Inopinus.</i>                   | Inopinatus.                                                                                |
| <i>Inordinate.</i>                 | Sine lege ac modo.                                                                         |
| <i>In quantum.</i>                 | Quatenus, qua ex parte.                                                                    |
| <i>In quantum possum.</i>          | Quantum in me est, quantum<br>consequi potero.                                             |
| <i>In somnio.</i>                  | Per quietem.                                                                               |
| <i>In specie.</i>                  | Speciatim, nominatim, sigillatim.                                                          |
| <i>Inspiratio.</i>                 | Instinctus, afflatus divinus.                                                              |
| <i>Instabilitas.</i>               | Varia commutabilisque vitæ ratio,<br><i>aut</i> vaga volubilisque fortuna,<br>vicissitudo. |
| <i>Intellectus.</i>                | Intelligentia, ratio.                                                                      |
| <i>Intercedere pro aliquo pro.</i> | Deprecari pro aliquo, supplicare.                                                          |
| <i>Intercessio pro.</i>            | Deprecatio.                                                                                |
| <i>Intercessor pro.</i>            | Deprecator.                                                                                |
| <i>Intrinsece.</i>                 | Intrinsecus.                                                                               |
| <i>Intrinsecus, a, um.</i>         | Interior.                                                                                  |
| <i>Inverecunde.</i>                | Impudenter.                                                                                |
| <i>Invisibilis.</i>                | Qui oculorum obtutum <i>vel</i> aciem<br>effugit.                                          |
| <i>Involuntarius.</i>              | Non voluntarius, invitus.                                                                  |
| <i>Irate.</i>                      | Iracunde, cum ira.                                                                         |
| <i>Irrationabiliter.</i>           | Sine ratione, more rationis<br>expertium.                                                  |
| <i>Irrationalis.</i>               | Rationis expers.                                                                           |



|                               |                                                                                     |
|-------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Irreligiosus.</i>          | Ab omni religione alienus,<br>remotus.                                              |
| <i>Irrequietus.</i>           | Sollicitus, laboriosus.                                                             |
| <i>Jus habeo.</i>             | Jure meo possum.                                                                    |
| <i>Justificare.</i>           | Justum declarare, a culpa<br>absolvere.                                             |
| <i>Juxta Ciceronem † pro.</i> | Secundum Ciceronem, ex<br>Ciceronis sententia, <i>vel</i> ut est<br>apud Ciceronem. |
| <i>Lenimentum.</i>            | Levamentum.                                                                         |
| <i>Letaliter.</i>             | Letifera plaga, morbo.                                                              |
| <i>Liberum arbitrium.</i>     | Voluntas libera.                                                                    |
| <i>Licite.</i>                | Juste, honeste, justis de causis.                                                   |
| <i>Linea pro.</i>             | Versus.                                                                             |
| <i>Lingua materna.</i>        | Sermo patrius.                                                                      |
| <i>Longanimis.</i>            | Mitis, ad iram tardus, remissior in<br>ulciscendo.                                  |
| <i>Longo tempore post.</i>    | Longo intervallo.                                                                   |
| <i>Loqui pro et contra.</i>   | In utramque partem disceptare.                                                      |
| <i>Lucta.</i>                 | Luctatio, certamen.                                                                 |
| <i>Ludere fidibus.</i>        | Canere fidibus.                                                                     |
| <i>Magnanimiter.</i>          | Magno animo.                                                                        |
| <i>Male contentus est.</i>    | Animo est alienato et offenso.                                                      |
| <i>Maledictus.</i>            | Exsecrabilis, detestabilis, orci<br>victima.                                        |
| <i>Male dispositus.</i>       | Male animatus ad rem.                                                               |
| <i>Malefactor.</i>            | Malitiosus, facinorosus.                                                            |
| <i>Malus aer.</i>             | Cœli gravitas.                                                                      |

*Mediate, immediate.*

*Medicari.*

*Medium, media pro.*

*Methodus certa †.*

*Mille alii.*

*Mineralia.*

*Modernus.*

*Multoties.*

*Multum ante.*

*Mundanæ res.*

*Nec autem, vel minus autem.*

*Nigredo.*

*Nocius † (poet.).*

*Non diu post.*

*Non vero.*

*Noscere jam hominem disco.*

*Novendecim.*

*Nullatenus.*

*Nullibi.*

Interveniente aliquo *vel* nullo,  
remote, proxime, per *vel* non  
per alium.

Mederi, sanare.

Sumptus, facultates, subsidia, *vel*  
modus, via, ratio, *vel*  
remedium.

Ratio ac via.

Sexcenti.

Fossilia.

Hodiernus, recentior, qui nunc est;  
auctor nostri temporis, novus.

Sæpenumero, sæpe, identidem.

Multo ante.

Caducæ, perituræ, profanæ,  
infimæ, fugaces, inanes,  
mortales, fluxæ, fragiles,  
humanæ res.

Nec vero, minus vero.

Nigror.

Noxius, infestus.

Non ita multo post.

Non autem.

Perspicio jam hominis animum.

Undeviginti.

Nequaquam, neutiquam, nullo  
pacto, mode, nulla ratione,  
minime.

Nusquam.

|                                    |                                                             |
|------------------------------------|-------------------------------------------------------------|
| <i>Nullo labore.</i>               | Nullo negotio.                                              |
| <i>Nuntium.</i>                    | Nuntius.                                                    |
| <i>Nuspiam.</i>                    | Nusquam.                                                    |
| <i>Oblivioni tradere †.</i>        | Oblivioni dare.                                             |
| <i>Obnixe rogare.</i>              | Enixe rogare, obsecrare, omnibus<br>precibus orare, petere. |
| <i>Obsidium.</i>                   | Obsidio.                                                    |
| <i>Occidere se.</i>                | Afferre sibi manus, mortem<br>consciscere.                  |
| <i>Octodecim, octavus decimus.</i> | Duodeviginti, duodevicesimus.                               |
| <i>Omnes usque ad unum.</i>        | Ad unum omnes.                                              |
| <i>Omni ex parte.</i>              | Usquequaque.                                                |
| <i>Omnimode.</i>                   | Omni modo, ratione, omnibus<br>modis.                       |
| <i>Ordinarie.</i>                  | Plerumque.                                                  |
| <i>Pacate, pacifice.</i>           | Tranquille.                                                 |
| <i>Pallesco.</i>                   | Palleo, exalbescio.                                         |
| <i>Particularis.</i>               | Singularis, peculiaris.                                     |
| <i>Parum ante.</i>                 | Paulo ante.                                                 |
| <i>Parvo labore.</i>               | Nullo negotio.                                              |
| <i>Parvum esse.</i>                | Statura esse humili.                                        |
| <i>Parvus est in oculis suis.</i>  | Modestissime de se existimat.                               |
| <i>Passiones.</i>                  | Animi motiones, perturbationes.                             |
| <i>Pavefacere.</i>                 | Pavorem incutere, metum injicere.                           |
| <i>Per accidens.</i>               | Casu, temere, fortuito.                                     |
| <i>Persecutor Christianorum.</i>   | Nominis Christiani hostis.                                  |

|                              |                                                                                               |
|------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Persona</i> † pro.        | Homines, capita: <i>pro</i> larva, <i>aut</i> muneris gerendi habilitate, <i>probum est</i> . |
| <i>Pertinet ad me liber.</i> | Meus est liber.                                                                               |
| <i>Pertransire.</i>          | Permeare.                                                                                     |
| <i>Pœnitentiam agere.</i>    | Resipiscere, ad frugem redire, dolere de admissis criminibus, vitia virtutibus emendare.      |
| <i>Possibilis, e.</i>        | Quod fieri potest, si res facultatem habet, quantum consilio effici potest.                   |
| <i>Possibilitas.</i>         | Facultas, vires.                                                                              |
| <i>Prædecessor.</i>          | Antecessor †.                                                                                 |
| <i>Præ oculis habere.</i>    | Versatur mihi ante oculos.                                                                    |
| <i>Præsagium.</i>            | Præsagitio, præsensio, prædictio rerum futurarum.                                             |
| <i>Præsumere</i> † pro.      | Multa sibi sumere, audere, arrogare sibi: <i>nam pro</i> prius sumere, <i>probum est</i> .    |
| <i>Prætextu aliquo.</i>      | Per speciem, simulatione, sub specie, obtentu, per causam, nomine amoris, honoris, etc.       |
| <i>Prætextus</i> †.          | Simulatio, species, nomen, obtentus.                                                          |
| <i>Prævalere.</i>            | Viribus superiorem esse, superare, vincere.                                                   |
| <i>Primatus.</i>             | Principatus.                                                                                  |
| <i>Primates.</i>             | Principes civitatis, optimates, primarii viri.                                                |
| <i>Primogenitus.</i>         | Natu maximus.                                                                                 |

|                                          |                                                      |
|------------------------------------------|------------------------------------------------------|
| <i>Private.</i>                          | Privatim.                                            |
| <i>Procul distare.</i>                   | Longe abesse.                                        |
| <i>Producere fructus.</i>                | Ferre fructus.                                       |
| <i>Professor.</i>                        | Magister, doctor.                                    |
| <i>Proponere conditiones.</i>            | Ferre conditiones.                                   |
| <i>Proponere aliquid in senatu.</i>      | Referre ad senatum, ad populum.                      |
| <i>Proponere sibi aliquid faciendum.</i> | Inducere animum, constituere, decernere.             |
| <i>Proprio Marte, propria manu.</i>      | Suo Marte, manu sua.                                 |
| <i>Protectio.</i>                        | Defensio, tutela, clientela, præsidium, patrocinium. |
| <i>Protector.</i>                        | Defensor, patronus.                                  |
| <i>Proximior.</i>                        | Propior.                                             |
| <i>Purificatio.</i>                      | Expiatio.                                            |
| <i>Pusillanimis.</i>                     | Timidus, animo fracto, humili, abjecto.              |
| <i>Pusillanimitas.</i>                   | Animus abjectus, angustiae pectoris, parvus animus.  |
| <i>Quadragesies.</i>                     | Quadrages.                                           |
| <i>Quæstionem proponere.</i>             | Quæstionem ponere.                                   |
| <i>Qualitates egregiæ.</i>               | Dotes animi egregiæ.                                 |
| <i>Quamprimum potest fieri.</i>          | Primo quoque tempore.                                |
| <i>Quantitas vini, frumenti.</i>         | Numerus, vis, modus ingens frumenti.                 |
| <i>Quidquid sit.</i>                     | Utcumque res se habeat, vel quoquo modo.             |
| <i>Quoad corpus.</i>                     | Secundum corpus.                                     |
| <i>Rationalis.</i>                       | Ratione utens, particeps rationis.                   |

|                                   |                                            |
|-----------------------------------|--------------------------------------------|
| <i>Rebellare</i> †.               | Deficere a Republica, novis rebus studere. |
| <i>Rebellis</i> †.                | Seditiosus, factiosus.                     |
| <i>Recenter.</i>                  | Recens.                                    |
| <i>Reciproce.</i>                 | Mutuo, vicissim.                           |
| <i>Rectitudo.</i>                 | Recta <i>vel</i> incorrupta rei ratio.     |
| <i>Reduplicare.</i>               | Conduplicare.                              |
| <i>Reflexio.</i>                  | Accurata consideratio, deliberatio.        |
| <i>Refrigerium.</i>               | Refrigeratio.                              |
| <i>Relative.</i>                  | Compare ad alios.                          |
| <i>Remorsus conscientiae.</i>     | Pungentes animi stimuli, morsus.           |
| <i>Reparare damnum.</i>           | Sarcire damnum.                            |
| <i>Repulsio.</i>                  | Repulsa.                                   |
| <i>Res est in eo statu.</i>       | Res in eum adducta est locum.              |
| <i>Res est sic.</i>               | Res sic se habet.                          |
| <i>Respective.</i>                | Compare.                                   |
| <i>Revelare aliquid.</i>          | Patefacere, rei indicium facere.           |
| <i>Reversus sum.</i>              | Reverti.                                   |
| <i>Robuste.</i>                   | Nervose.                                   |
| <i>Rubedo.</i>                    | Rubor.                                     |
| <i>Salutifer.</i>                 | Salutaris.                                 |
| <i>Sanctificare.</i>              | Consecrare, sanctum esse jubere.           |
| <i>Sanguinem effundere</i> † pro. | Occidere, hostilem sanguinem fundere.      |
| <i>Scienter.</i>                  | Sciens prudensque id fecisti.              |
| <i>Scopus</i> † pro.              | Finis, propositum.                         |



*Sculptor.*

*Secum ipso loqui.*

*Secundo.*

*Secundum Lucam.*

*Secure.*

*Seducere.*

*Semel aut bis.*

*Semote.*

*Sensibilis, e.*

*Seorsim.*

*Separatio.*

*Sermonem facere.*

*Servitudo.*

*Solamen † (poet.).*

*Solvere vestem, panem.*

*Somnolentus.*

*Sparsim.*

*Spem dare alteri.*

*Stare a longe.*

*Statuarius †.*

*Strategema.*

*Subditi.*

Fictor.

In animo secum versare.

Iterum.

Scriptore Luca.

Tuto, sine cura, periculo.

Corrumperere mores, corruptelam  
illecebris irretire.

Semel iterumque.

Remotis arbitris.

Quod sub sensum cadit, sensu  
percipitur.

Seorsum.

Divortium, dissidium.

Sermonem habere, verba facere.

Servitus.

Solatium.

Solvere pro veste, *vel* panis  
pretium.

Somniculosus.

Pluribus in locis, non uno in loco.

Spem facere, in spem adducere.

Stare eminus.

Qui signa fabricatur.

Consilium *vel* inventum callidum  
Imperatoris, *vel* dolus,  
artificium militare.

Cives subjecti et subditi regibus.

|                                   |                                                                 |
|-----------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| <i>Sub eo prætectu.</i>           | Ea simulatione, specie, nomine.                                 |
| <i>Subintelligere, subaudire.</i> | Intelligere vocem non expressam.                                |
| <i>Subitaneus</i> †.              | Repentinus.                                                     |
| <i>Subjugare</i> †.               | Subigere, sub jugum mittere.                                    |
| <i>Sublimitas.</i>                | Excelsitas.                                                     |
| <i>Sublimiter.</i>                | Sublimi loco, gradu.                                            |
| <i>Submittere se legibus.</i>     | Obtemperare legibus.                                            |
| <i>Substantia</i> pro.            | Natura, <i>aut</i> fortuna.                                     |
| <i>Successores.</i>               | Posterī, qui succedunt.                                         |
| <i>Sufficienter.</i>              | Satis.                                                          |
| <i>Summitas.</i>                  | Fastigium.                                                      |
| <i>Superbire.</i>                 | Efferre se, inflari.                                            |
| <i>Superficies.</i>               | Extremitas.                                                     |
| <i>Superfluus.</i>                | Supervacaneus.                                                  |
| <i>Supernaturalis.</i>            | Superans naturæ vires.                                          |
| <i>Superscriptio.</i>             | Inscriptio litterarum.                                          |
| <i>Supplere aliquem.</i>          | Partes alicujus sustinere.                                      |
| <i>Supplicatio.</i>               | Libelli supplices.                                              |
| <i>Supponere.</i>                 | Ponere.                                                         |
| <i>Supposito hoc.</i>             | Posito hoc.                                                     |
| <i>Supradictus.</i>               | De quo supra dixi.                                              |
| <i>Surrexit Propheta.</i>         | Vates sacer ortus est.                                          |
| <i>Symmetria.</i>                 | Congruentia æqualitasque partium.                               |
| <i>Sympathia.</i>                 | Cognatio naturæ et quasi concentus<br>et consensus. <i>Cic.</i> |
| <i>Tabefacere.</i>                | Conficere, consumere.                                           |

*Tam bene, quam poteram.*

*Tangibilis.*

*Tardatio.*

*Technice.*

*Tegmentum.*

*Temperies.*

*Temporalia bona.*

*Tempora gravia, vel mala.*

*Tenetur hoc facere.*

*Tentamentum (poet.).*

*Tepiditas.*

*Terminus † pro.*

*Terra firma.*

*Terrefacere.*

*Terreus.*

*Textus auctoris.*

*Theatrum belli.*

*Theoria.*

*Tituli honorum.*

*Titulum libro facere.*

*Titulus libri.*

*Tonus †.*

*Traducere in latinum.*

*Transibit hoc non ita.*

*Transmutatio.*

Pro virili parte, pro rei copia.

Sub tactum cadens.

Tarditas, mora.

Artificiose.

Tegmen, tegumentum.

Temperatio.

Caduca, fluxa; res externæ.

Temporum iniquitas, acerbitas.

Oportet, munus *aut* partes sunt  
ejus.

Tentatio.

Tepor.

Certa, constituta dies.

Terra continens.

Terrorem inferre, terrere.

Terrenus.

Verba auctoris *aut* sententia.

Sedes belli.

Contemplatio et mentis agitatio.

Vocabula honorum, nomina.

Librum inscribere.

Libri inscriptio.

Sonus.

Latine vertere.

Hoc sic non abibit.

Immutatio.

|                              |                                                                          |
|------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|
| <i>Tribulatio.</i>           | Afflictio, calamitas.                                                    |
| <i>Trigesies.</i>            | Tricies.                                                                 |
| <i>Triginta octo, novem.</i> | Duodequadraginta,<br>undequadraginta.                                    |
| <i>Triumphator.</i>          | Triumphans.                                                              |
| <i>Turpare.</i>              | Deformare.                                                               |
| <i>Ubertim.</i>              | Abunde, affatim.                                                         |
| <i>Ultionem sumere.</i>      | Ulcisci.                                                                 |
| <i>Unanimiter.</i>           | Uno ore, uno animo,<br>concordissime.                                    |
| <i>Unice † pro.</i>          | Tantum, solum; <i>nam positum pro</i><br>singulariter, <i>bonum est.</i> |
| <i>Unigenitus.</i>           | Filius unicus.                                                           |
| <i>Unio.</i>                 | Concordia, animorum et<br>sententiarum summa<br>consensio.               |
| <i>Unire se.</i>             | Conjungere.                                                              |
| <i>Universaliter.</i>        | Universe, generatim.                                                     |
| <i>Ut plurimum.</i>          | Plerumque.                                                               |
| <i>Ut quid.</i>              | Cur, quare.                                                              |
| <i>Valde sero.</i>           | Multa nocte.                                                             |
| <i>Valedicere †.</i>         | Valere jubeo.                                                            |
| <i>Valor †.</i>              | Pretium.                                                                 |
| <i>Vane.</i>                 | Inaniter.                                                                |
| <i>Vanitas mundi.</i>        | Res inanes, fluxæ.                                                       |
| <i>Vappa.</i>                | Vinum fugiens.                                                           |
| <i>Variabilis.</i>           | Mutabilis, parum sibi constans.                                          |

*Vaticinium.*

*Vehementia †.*

*Ventus bonus.*

*Verbum suum dare.*

*Veritatem dicere.*

*Vice una et altera.*

*Vicibus tribus, multis.*

*Vicissim amare.*

*Vigesies.*

*Viror.*

*Visibilis.*

*Visus bonus.*

*Vitæ austeritas †.*

*Vituperium.*

*Vivere in pace.*

*Vomitus †.*

*Voracitas †.*

*Vulnus pectore exceptum.*

*Vulnus a tergo acceptum.*

*Zona (poet.).*

Vaticinatio.

Acrimonia, impetus.

Ventus secundus.

Fidem dare, interponere.

Verum dicere.

Semel atque iterum.

Ter, sæpe.

Inter se amare.

Vicies.

Viriditas.

Res, quæ sub aspectum venit,  
cadit.

Oculorum acies acris et acuta.

Victus cultusque asperior.

Vituperatio.

Quietam ætatem traducere.

Vomitio.

Edacitas.

Vulnus adversum.

Vulnus aversum.

Cingulum.



## **Index vocum quæ in foro militari, civili sacroque obtinent.**

### **A**

|                                                                                             |                                                                                                                                                               |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Abbé ( <i>d'un couvent</i> ).— <i>Gardien</i><br>( <i>chez les Capucins</i> ).              | Præfectus monachorum, monasterii<br>rector, princeps monachorum;<br>abbas.                                                                                    |
| Abbesse ( <i>d'un couvent</i> ); <i>supérieure</i><br>( <i>d'une simple congrégation</i> .) | Rectrix virginum DEO sacrarum,<br>quæ collegio sacrarum<br>virginum <i>vel</i> virginibus DEO<br>sacratibus præest, antistes<br>sacrarum virginum; abbatissa. |
| Absolution <i>du prêtre</i> .                                                               | Oratio, sollemnis precatio, qua<br>sacerdos Numinis vice reo<br>peccatorum veniam impertit;<br>absolutio.                                                     |
| Absoudre <i>qqn</i> ; <i>remettre les péchés</i><br><i>à qqn</i> .                          | Vinculis criminum absolvere<br>aliquem, culpæ expertem<br>pronuntiare aliquem.                                                                                |
| Accise ou Douane, <i>impôt sur les</i><br><i>denrées, sur la consommation</i> .             | Portorium, vectigal eorum quæ<br>consumuntur, tributum rerum<br>ad victum et amictum<br>pertinentium.                                                         |
| Accise, <i>impôt sur les cheminées</i> .                                                    | Exactio focorum.                                                                                                                                              |



|                                                                                                                                                                                                           |                                                                                               |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Caisse de l'accise, des contributions indirectes.</i>                                                                                                                                                  | Fiscus vectigalium.                                                                           |
| <i>Mettre l'accise sur chaque mesure de vin.</i>                                                                                                                                                          | In singulas vini urnas nomine statam pecuniam exigere.                                        |
| <i>Receveur de l'accise, des contributions indirectes.</i>                                                                                                                                                | Curator census e victu persolvi soliti.                                                       |
| <i>Accrédité (ambassadeur ou envoyé); un ambassadeur muni de lettres de créance, de pleins pouvoirs.</i>                                                                                                  | Legatus mandatis et plena agendi potestate instructus.                                        |
| <i>Accuser qqn d'un crime capital.</i>                                                                                                                                                                    | Judicio capitis arcessere aliquem, arguere aliquem rei capitalis, in judicium capitis vocare. |
| <i>Actions (finances); mises (fin.).</i>                                                                                                                                                                  | Litteræ quibus cavetur de pecunia societati credita.                                          |
| <i>Accuser qqn de sédition,... de révolte.</i>                                                                                                                                                            | Actionem perduellionis intendere, majestatis postulare.                                       |
| <i>Voir, à l'aide de l'addition et de la soustraction, ce qui reste.</i>                                                                                                                                  | Addendo deducendoque experiri quid reliqui sit.                                               |
| <i>Adjudant, aide-de-camp; officier d'ordonnance.</i>                                                                                                                                                     | Adjutor castrensis, vigilum præfecti adjutor.                                                 |
| <i>Administrateur de la caisse, des fonds d'une ville; trésorier; payeur.</i>                                                                                                                             | Ærarii civici tribunus.                                                                       |
| <i>N'avoir aucun rapport d'intérêts, d'affaires avec..., ne pas faire d'affaires, le commerce; ne pas entretenir, n'avoir pas de relations commerciales avec.....; ne pas traiter d'affaires avec....</i> | Nullo commercii jure misceri.                                                                 |

|                                                                                                        |                                                                                      |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Avoir des rapports d'intérêts ou d'affaires avec qqn; faire des affaires, le commerce avec qqn.</i> | Res rationesque contrahere cum aliquo.                                               |
| <i>Agent, chargé d'affaires.</i>                                                                       | Curator negotiorum publicus, actor publicus.                                         |
| <i>Général-adjutant; aide-de-camp.</i>                                                                 | Adjutor ducis.                                                                       |
| <i>L'aile droite, l'aile gauche (d'une armée).</i>                                                     | Ala, cornu, dextra, sinistra.                                                        |
| <i>Droit d'aînesse.</i>                                                                                | Jus natu majoris, vel maximi.                                                        |
| <i>Ajournement d'une cause.</i>                                                                        | Ampliatio judicii.                                                                   |
| <i>Sonner l'alarme.</i>                                                                                | Ad arma conclamare.                                                                  |
| <i>Franc-allev, c. à d., un bien libre, franc de tous droits.</i>                                      | Vectigalium onere immune.                                                            |
| <i>Bien allodial.</i>                                                                                  | Prædium vel fundus a clientelari nexu liber.                                         |
| <i>Bien allodial, terre allodiale.</i>                                                                 | Prædium a clientelarum nexu liberum.                                                 |
| <i>Almanach, calendrier.</i>                                                                           | Fasti.                                                                               |
| <i>Faiseur d'almanachs.</i>                                                                            | Fastorum auctor.                                                                     |
| <i>Alternativement.</i>                                                                                | Alternis vicibus.                                                                    |
| <i>Ambassadeur, envoyé, député.</i>                                                                    | Legatus, orator, nuntius solemnus.                                                   |
| <i>Ambassadeur de premier ordre.</i>                                                                   | Legatus primi ordinis.                                                               |
| <i>Résident, ambassadeur, chargé d'affaires (d'un État) auprès d'une puissance étrangère.</i>          | Qui regis aut reipublicæ negotia agit.                                               |
| <i>Amiral.</i>                                                                                         | Præfectus classis, prætor navalis, qui classi præest. Summus classium præfectus. Dux |

|                                                                                                                 |                                                                                                           |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                 | militiæ navalis, rei maritimæ præfectus.                                                                  |
| <i>Vaisseau</i> amiral.                                                                                         | Navis prætoria.                                                                                           |
| Amirauté.                                                                                                       | Summus rei navalis senatus.                                                                               |
| Amnistie.                                                                                                       | Lex oblivionis, dictorum factorumque omnium abolitio; plebiscitum, ne qua præteritarum rerum mentio fiat. |
| <i>Être à l'ancre.</i>                                                                                          | In anchoris navem tenere, in anchoris expectare.                                                          |
| <i>Lever l'ancre.</i>                                                                                           | Anchoras tollere.                                                                                         |
| <i>Angles d'un fort, d'un bastion.</i>                                                                          | Rostrum propugnaculi.                                                                                     |
| Annales.                                                                                                        | Fasti.                                                                                                    |
| <i>J'ai de l'antipathie, j'éprouve de l'aversion pour un tel.</i>                                               | Animo dissideo ab hoc.                                                                                    |
| <i>Apanage, revenus annuels destinés à l'entretien d'un noble.</i>                                              | Redituum portio, principibus natu minoribus assignata.                                                    |
| <i>Seigneurs apanagés; princes apanagés ou apanagistes; grands (du royaume), hauts fonctionnaires apanagés.</i> | Privati principes.                                                                                        |
| <i>Appariteur, huissier, garçon de bureau.</i>                                                                  | Apparitor, minister magistratus.                                                                          |
| <i>S'approcher de l'ennemi; s'avancer vers l'ennemi.</i>                                                        | Castra castris conferre.                                                                                  |
| <i>Contre-approches.</i>                                                                                        | Excursus, procursus obsessorum.                                                                           |
| <i>Archives privées.</i>                                                                                        | Tabularia sanctiora.                                                                                      |
| <i>Les archives, actes publics. (Se dit des archives elles-mêmes et aussi du local où elles sont</i>            | Chartophylacium, scrinium cum litteris, memoria principum publica, tabularium rerum                       |

|                                                                                   |                                                                                     |
|-----------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>conservées.) Chartrier (d'un monastère).</i>                                   | gestarum, tabulæ publicæ, locus in quo tabulæ et litteræ publicæ servantur.         |
| <i>Consigner dans les archives, inscrire sur les registres publics.</i>           | Ad tabulas referre.                                                                 |
| <i>Tirer de la poudre des annales ou des archives le souvenir de qqche.</i>       | Ex annalium vetustate eruere alicujus rei memoriam.                                 |
| <i>Archiviste; chartrier (d'un monastère).</i>                                    | Custos tabularum publicarum, tabularii præfectus.                                   |
| <i>Argent monnayé.</i>                                                            | Argentum signatum.                                                                  |
| <i>Argent en lingot, argent non travaillé.</i>                                    | Rude, infectum.                                                                     |
| <i>Argent comptant.</i>                                                           | Pecunia præsens, numerata.                                                          |
| <i>Mettre de l'argent en circulation.</i>                                         | Pecuniam habere implicitam, quæ in foro versatur, quæ cohæret cum aliorum pecuniis. |
| <i>Donner quittance (pour de l'argent reçu), acquitter une note, un paiement.</i> | Pecunias alicui expensas ferre.                                                     |
| <i>Manque d'argent à la chambre du trésor.</i>                                    | Incredibiles angustiae pecuniæ publicæ.                                             |
| <i>Prendre de l'argent à intérêt, emprunter de l'argent à intérêt.</i>            | Fenori sumere, fenore accipere.                                                     |
| <i>Argument, preuve solide.</i>                                                   | Argumentum gravissimum et firmissimum.                                              |
| <i>Les principaux arguments.</i>                                                  | Puncta argumentorum.                                                                |
| <i>Réfuter, renverser les arguments.</i>                                          | Argumentis aliquid refellere.                                                       |
| <i>Patron de vaisseau; armateur.</i>                                              | Navis dominus.                                                                      |

|                                                                                                                                                      |                                                                        |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|
| <i>Mettre bas les armes, rendre les armes;—demander quartier.</i>                                                                                    | Armis positis, submissis, abjectis vitæ gratiam deprecari.             |
| <i>Prononcer un arrêt, rendre un jugement.</i>                                                                                                       | Sententiam dicere.                                                     |
| <i>Quoiqu'il arrive.</i>                                                                                                                             | Utrumque cesserit, utrumque evenierit.                                 |
| <i>Article de foi, symbole.</i>                                                                                                                      | Caput fidei Christianæ.                                                |
| <i>Préparer des couronnes foudroyantes ou d'artifice.</i>                                                                                            | Malleolos facesque ad incendendam urbem comparare.                     |
| <i>Jeter, lancer des couronnes foudroyantes ou d'artifice sur les assaillants.</i>                                                                   | Piceis sulphureisque sertis subeuntes induere seu in subeuntes jacere. |
| <i>Artificier (t. milit.); l'artilleur qui met la mèche au canon pour faire partir le coup; brigadier d'artillerie; bombardier (t. milit.).</i>      | Librator tormentorum, mortariorum, ollarum, ignitarum.                 |
| <i>Artillerie, pièces d'artillerie ou simplement pièces; (ainsi on dit: des pièces de campagne, de siège, des pièces de 6, de 12 ...); batterie.</i> | Res tormentaria.                                                       |
| <i>Garde-magasin d'artillerie.</i>                                                                                                                   | Armamentario præfectus.                                                |
| <i>Colonel; capitaine général, officier d'artillerie, capitaine, officier du génie.</i>                                                              | Præfectus, tribunus cohortis tormentariæ, præfectus fabrum.            |
| <i>Mener les soldats à l'assaut, les faire monter à l'assaut. Donner l'assaut.</i>                                                                   | Ad assultum educere militem.                                           |
| <i>Assiéger, mettre le siège devant....</i>                                                                                                          | Circumvallare, includere.                                              |

|                                                                                                                                      |                                                                                             |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Réduire les assiégés par la famine; affamer les assiégés.</i>                                                                     | Macerare fame circumvallatos.                                                               |
| <i>Répandre la terreur et semer la destruction parmi les assiégés, en tirant du canon et en lançant des bombes.</i>                  | Magna vi pilarum fragoreque tormentorum obsessis terrorem detrimentumque inferre, injicere. |
| <i>Comparaître au jour assigné; comparaître en justice, répondre à une assignation.</i>                                              | Venire ad constitutum diem, vadimonium obire.                                               |
| <i>Fixer le jour de la comparution en justice; lancer contre qqn un mandat de comparution; donner une assignation, une citation.</i> | Vadimonium concipere.                                                                       |
| <i>Attaque, charge; assaut; choc.</i>                                                                                                | Incursio, incursus.                                                                         |
| <i>Attaque nocturne.</i>                                                                                                             | Nocturna grassatio.                                                                         |
| <i>Prendre, attaquer l'ennemi en queue.</i>                                                                                          | Adversos proterere.                                                                         |
| <i>Attaquer l'ennemi de front.</i>                                                                                                   | In adversos hostes impetum facere, impressionem dare in adversos hostes.                    |
| <i>En attester DIEU et les hommes.</i>                                                                                               | Testari DEUM hominesque.                                                                    |
| <i>Droit de retraite, droit d'aubaine (dr.); droit, taxe de détraction. (dr.)</i>                                                    | Census emigrationis causa persolvi solitus.                                                 |
| <i>Donner audience à qqn; admettre qqn à l'audience.</i>                                                                             | Admittere aliquem, audire benigne attenteque.                                               |
| <i>Ne pas recevoir d'audience, n'être pas admis à l'audience; se voir refuser une audience.</i>                                      | Alloquio excludi, ad colloquium non admitti.                                                |
| <i>Rendre la justice, juger; être jour d'audience (en parlant d'un</i>                                                               | Jus dicere, exercere.                                                                       |



*tribunal).*

|                                                                                                 |                                                                                              |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Être admis à l'audience de congé.</i>                                                        | Ultimum convenire principem,<br>eum supremum discessus<br>causa alloqui.                     |
| <i>Auditeur général, premier juge<br/>militaire; grand prévôt.</i>                              | Prætor, judex castrensis supremus,<br>quæsitore causarum capitalium,<br>militarium supremus. |
| <i>Aumônier militaire, aumônier de<br/>l'armée (cath.);—ministre du<br/>camp (protest.).</i>    | Sacerdos castrensis, qui læsum<br>supremis Mysteriorum procurat<br>militem.                  |
| <i>Avant-garde.</i>                                                                             | Antecessores, signa prima, acies<br>prima.                                                   |
| <i>Commander, conduire l'avant-<br/>garde. Avoir le<br/>commandement de l'avant-<br/>garde.</i> | Primo pilo præesse; primum pilum<br>ducere.                                                  |
| <i>Sans vous incommoder; c'est à<br/>votre avantage.</i>                                        | Quod commodum tuo fiat.                                                                      |
| <i>Temps de l'Avent.</i>                                                                        | Hebdomades quæ anniversariam<br>nascentis Christi memoriam<br>præcurrunt.                    |

## B

|                                                                                                                             |                                                |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| <i>Bagages.</i>                                                                                                             | Impedimenta militaria.                         |
| <i>Piller, enlever les bagages.</i>                                                                                         | Impedimenta diripere.                          |
| <i>Piller les bagages des vivandiers,<br/>des cantiniers; enlever les<br/>fourgons des vivandiers, des<br/>cantinières.</i> | Lixarum mercatorumque sarcinas<br>intercipere. |
| <i>Ciel de lit; baldaquin quelconque<br/>(au dessus d'un trône, d'une</i>                                                   | Tegmen pensile, aulæa suspensa.                |

*table, d'un autel, etc.).*

Balle, *grenade*.

Glans, ignis missilis, malleoli, pilæ  
ignivomæ ignita jacula.

Balle *de fusil*.

Glans plumbea.

Banque.

Mensa publica argentaria. Ærarium  
mercatorum.

Banque; *comptoir d'escompte*.

Taberna argentaria.

Banquier, *changeur*.

Numularius, mensarius,  
argentarius.

Banquier, changeur.

Numularius, mensarius, argentarius  
fenerator.

*Uni avec qqn par le lien du  
baptême.*

Baptismatis fœdere conjunctus.

Baraques; *baraquements*.

Tuguriola militum; raptim excitatæ  
militum domus. Tabernacula  
militum e trabulis.

Barrière; *barres*.

Cancelli lignei.

Bataillon; *cohorte; compagnie*.

Cohors.

*Former le bataillon carré, ou  
former le carré.*

Agmen quadratum e milite  
constituere.

Batterie.

Agger, tormentorum suggestus.

*Dresser des batteries.*

Suggestus tormentarios constituere,  
ibique tormenta collocare.

*Dresser des batteries.*

Aggeres jacere, struere.

Bastion.

Propugnaculum, munimentum  
mœnium latea sustentans.

Bastion; *fort*.

Propugnaculi agger, munimentum  
majus; propugnaculum.

Bedeau, *appariteur*.

Minister Academiæ publicus.

|                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                 |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Dire le benedicite.</i>                                                                                         | Mensam sacrare, mensam cibosque<br>appositos precibus consecrare.                                                                                                                               |
| Bibliothèque, <i>tablettes; rayons, cases (d'une bibliothèque).</i>                                                | Foruli, plutei, armarium.                                                                                                                                                                       |
| Biens-fonds <i>affectés à l'aîné d'une famille (en France, dans l'Amérique espagnole, etc.).</i>                   | Bona, patrimonia, quæ caput stirpis<br>sequuntur, quæ natu maximo<br>obtingunt.                                                                                                                 |
| <i>Fonds de terre, bien, biens-fonds, terre, propriété, domaine.</i>                                               | Fundus.                                                                                                                                                                                         |
| Biens meubles; <i>mobilier.</i>                                                                                    | Ea quæ moveri possunt, suppellex.                                                                                                                                                               |
| <i>Faire le bilan; balancer un compte; faire le compte des dépenses et des recettes; faire le compte du bilan.</i> | Accepti expensique rationes<br>subducere.                                                                                                                                                       |
| Bill; <i>projet de loi du parlement (en Angleterre).</i>                                                           | Scriptum a supremo Angliæ Senatu<br>Regi propositum, ut ei<br>calculus addat vimque legis<br>conferat; typus condendæ<br>legis in Anglorum Comitiis,<br>constitutio publica senatus<br>Anglici. |
| Billet.                                                                                                            | Codicilli, epistola minuscula, ceræ<br>pusillæ.                                                                                                                                                 |
| <i>Billet de logement (milit.).</i>                                                                                | Tessera hospitii militaris.                                                                                                                                                                     |
| Biscuit.                                                                                                           | Panis nauticus, bis coctus.                                                                                                                                                                     |
| <i>Biscuit de mer.</i>                                                                                             | Panis nauticus.                                                                                                                                                                                 |
| Blanc-seing.                                                                                                       | Charta vacua manu alicujus<br>signata.                                                                                                                                                          |
| <i>Bloquer, assiéger une ville; faire le blocus, le siège d'une ville.</i>                                         | Assidere urbi, corona circumdare,<br>mœnia exercitu circumvenire.                                                                                                                               |

|                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                             |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Bombarder <i>une ville, une place.</i>                                                                                        | Verberare urbem tormentis, injicere<br>in urbem pilas ferreas nitrato<br>pulvere sartas. Totius belli<br>apparatu ad urbem agere.                                                                                           |
| Bombes.                                                                                                                       | Malleoli, olla ignaria ferramentis<br>varii generis <i>vel</i> grandine<br>ferrata conferta.                                                                                                                                |
| Bombes; <i>obus</i> ,— <i>boulets de canon.</i>                                                                               | Bolides igneæ, pilæ igniariæ, pilæ<br>ferreæ nitrato pulvere sartæ.<br>Candentes globi in sublime<br>protrusi. Missilis ignis globi.<br>Tædæ, malleoli illiti pice: qui<br>modus adhibebatur in<br>oppugnationibus veterum. |
| Bombe <i>remplie de matières<br/>inflammables (t. de guerre).</i>                                                             | Malleoli.                                                                                                                                                                                                                   |
| <i>Agrandir l'empire, le royaume,—<br/>reculer les bornes de l'empire.<br/>Étendre son règne, sa<br/>domination.</i>          | Proferre fines, imperium.                                                                                                                                                                                                   |
| Bourse, <i>édifice public où<br/>s'assemblent les négociants,<br/>les agents de change... pour<br/>travailler d'affaires.</i> | Basilica mercatorum, locus<br>mercatorum conventui<br>destinatus, ædificium<br>mercatorum conventui<br>agendisque deliberationibus<br>exstructum.                                                                           |
| Boussole.                                                                                                                     | Pyxis nautica, arcula magneticam<br>acum complexa.                                                                                                                                                                          |
| Brèche; <i>dans les murs, dans les<br/>remparts; crevasse;—<br/>remparts en ruine.</i>                                        | Valli hiatus, disjecta mœnia, ruinæ<br>monumentorum.                                                                                                                                                                        |
| <i>Battre en brèche (les fortifications).<br/>—Faire, ouvrir une brèche.</i>                                                  | Crebris tormentorum ictibus<br>mœnia convellere,                                                                                                                                                                            |

|                                       |                                                                                                                              |
|---------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                       | labefactare; ruinam mœnium<br>edere, impressionem facere in<br>muros.                                                        |
| <i>Réparer les brèches.</i>           | Muros quassatos raptim objectis<br>saxis, vimineis fascibus<br>reficere.                                                     |
| <i>Battre en brèche les remparts.</i> | Tormentis muros quatere.                                                                                                     |
| <i>Bref pontifical.</i>               | Litteræ a Pontifice Romano<br>publice scriptæ <i>vel</i> scribi<br>solitæ.                                                   |
| <i>Bréviaire.</i>                     | Liber precationum et hymnorum<br>sacerdotum <i>vel</i> cleri usibus<br>destinatus. Codex precum in<br>horas obiri solitarum. |
| <i>Brigade.—Escouade.</i>             | Caterva, manus delectorum<br>militum.                                                                                        |
| <i>Brigadier; chef d'escouade.</i>    | Præfectus alæ, ductor catervæ.                                                                                               |
| <i>Brûlot (t. de marine).</i>         | Navis incendiaria, navis inferendis<br>incendiis parata.                                                                     |
| <i>Bulletin de victoire.</i>          | Laureatæ litteræ.                                                                                                            |

## C

|                                                                                                                                  |                                                  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| <i>Couper le câble (de l'ancre).</i>                                                                                             | Rudentes succidere.                              |
| <i>Cadet (d'une famille noble).</i>                                                                                              | Secundo tertiove loco a nobili<br>familia ortus. |
| <i>Cadet (milit.), jeune gentilhomme<br/>qui servait de soldat pour<br/>apprendre le métier; soldat du<br/>corps des cadets.</i> | Miles e nobilium cohorte.                        |
| <i>Caisse militaire.</i>                                                                                                         | Ærarium militare.                                |

|                                                                                                                           |                                                                                              |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|
| Calendrier, <i>almanach</i> .                                                                                             | Fasti.                                                                                       |
| Camp retranché.                                                                                                           | Castra opere munitissima.                                                                    |
| Lever le camp; <i>décamper</i> ; se mettre en marche.                                                                     | Castra movere ex aliquo loco.                                                                |
| Gens de la campagne, campagnards, villageois, paysans.                                                                    | Gentiles, populares.                                                                         |
| Entrer en campagne.                                                                                                       | Copias in campum deducere, copias extrahere ex hibernis, exercitum in expeditionem deducere. |
| Entrer, se mettre en campagne; quitter, sortir de ses quartiers d'hiver.                                                  | Excire ex hibernis copias.                                                                   |
| Campement fixe, campement, camp, cantonnement.                                                                            | Castra stativa.                                                                              |
| Camp-volant.                                                                                                              | Manus expedita, agmen expeditum.                                                             |
| Camp-volant; un petit corps (de cavalerie).                                                                               | Expedita delectorum manus. Equitum globus, manus, parva equitum turma.                       |
| Former un camp-volant, la phalange (grecque); former, organiser un corps d'élite; faire un choix des plus braves soldats. | Phalangem constituere, deligere pugnacissimos viros.                                         |
| Pièce, canon (t. d'artillerie).                                                                                           | Tormentum bellicum, igniarium, machina muralis.                                              |
| Gros canon, canon de gros calibre, pièce de siège.                                                                        | Tormentum æneum majus. Tormentum majoris moduli. Tormentum diverberandis muris aptum.        |



|                                                                                                                  |                                                                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|
| Canon <i>démonté, cloué.</i>                                                                                     | Tormenta exarmata, clavis confixa.                                |
| <i>A la portée d'un coup de canon.</i>                                                                           | Ad ictum tormenti, quantum tormentum jacere potest.               |
| <i>Tirer du canon, faire partir des coups de canon.</i>                                                          | Tormenta excutere, ignem tormentis admovere.                      |
| Canonicat, <i>prébende.</i>                                                                                      | Canonia; canonica.                                                |
| Canoniser, <i>mettre au nombre des saints, élever sur les autels.</i>                                            | Sanctorum ordinibus inferre, in numerum sanctorum referre.        |
| Cantinier.                                                                                                       | Mercatores annonarii, mercatores castrenses.                      |
| Capitaine.                                                                                                       | Centurio.                                                         |
| Capitaine <i>général (en Espagne).</i>                                                                           | Supremus belli dux.                                               |
| Capitaine <i>commandant la garde.</i>                                                                            | Præfectus pretoriano militi.                                      |
| Capital.                                                                                                         | Caput, sors.                                                      |
| Capital <i>improductif.</i>                                                                                      | Nummi vacui, pecunia nil lucri reddens.                           |
| <i>Augmentation du capital.</i>                                                                                  | Pecuniæ accessio.                                                 |
| <i>Décréter l'impôt personnel, la capitation.</i>                                                                | Imperare tributum in capita.                                      |
| <i>Capitaux, fonds, capital.</i>                                                                                 | Pecuniæ in fœnore positæ.                                         |
| <i>Capitulation de l'empereur romain.</i>                                                                        | Lex regia. Pacta in quæ princeps regimen iniens fidem obstringit. |
| <i>Capituler, se rendre, traiter de la capitulation, de la reddition d'une place, en arrêter les conditions.</i> | Cum hoste convenire, conventa tractare.                           |
| Caporal.                                                                                                         | Decurio.                                                          |
| Carabinier.                                                                                                      | Sclopus equestris.                                                |

|                                                                                                                                                              |                                                                                                                                               |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Cardinal.                                                                                                                                                    | Purpuratus Pater; purpuratus<br>Romanus, is quem rubens<br>galerus ornat.                                                                     |
| <i>Collège des Cardinaux, le sacré<br/>Collège.</i>                                                                                                          | Senatus sacer Pontificis Romani.                                                                                                              |
| <i>Mardi-gras; carnaval.</i>                                                                                                                                 | Dionysia, Bacchanalia, Liberalia,<br>dies Baccho sacri, publica<br>comessatione exigi soliti.                                                 |
| <i>Connaître son caractère, son<br/>humeur, son tempérament.</i>                                                                                             | Suum nosse ingenium, genium.                                                                                                                  |
| <i>Ceux qui ont le même caractère, le<br/>même tempérament, le même<br/>naturel, les mêmes penchants.</i>                                                    | Qui natura consentiunt, eodem<br>ducuntur genio.                                                                                              |
| <i>Ce qui nous répugne; ce qui<br/>répugne à notre caractère, à<br/>notre tempérament; ce qui est<br/>contraire à nos penchants, à<br/>nos inclinations.</i> | Quæ non faciunt ad nostrum<br>genium.                                                                                                         |
| <i>Carroussel; course aux chevaux;<br/>course aux chars; tournoi.</i>                                                                                        | Pugna equestris ludicra, de annulo<br>ad metam proposito.<br>Exercitatio equestris animi<br>causa instituta, dimicatio<br>ludicra, equestris. |
| Cartel.                                                                                                                                                      | Litteræ provocatoriæ ad pugnam<br>singularem.                                                                                                 |
| Casemates.                                                                                                                                                   | Cæsæ criptæ. Imæ criptæ ad latera<br>propugnaculorum.<br>Domunculæ militares occultæ.                                                         |
| Casuel; <i>émoluments.</i>                                                                                                                                   | Reditus fortuiti, sportulæ.                                                                                                                   |
| Catafalque.                                                                                                                                                  | Castrum doloris.                                                                                                                              |
| Cathédrale.                                                                                                                                                  | Ædes sacra primaria, ædes<br>princeps.                                                                                                        |

|                                                                                                                           |                                                                                       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------|
| Catéchiser; <i>enseigner à qqn les éléments de la doctrine chrétienne.</i>                                                | Prima rudimenta sanctionis doctrinae aliquem docere, imbuere aliquem fidei mysteriis. |
| Cause criminelle; chambre criminelle.                                                                                     | Judicium capitis, causa capitis, quæstio.                                             |
| Être caution de qqche, se rendre caution de qqche, répondre de qqche, garantir qqche.                                     | In rem aliquam fidem suam interponere, sponsorem, se alicujus rei præstare.           |
| Garantie, caution, cautionnement, droit, fidéjussion, acte, écrit, par lequel on répond de qqn ou de qqche.               | Formula præstandæ securitatis.                                                        |
| Cavalerie légère; (par ex. hussards).                                                                                     | Levis armaturæ equites.                                                               |
| Fête centenaire de la Fondation de l'Université, de l'Académie.                                                           | Secularis Academiae natalis.                                                          |
| Faire une charge de cavalerie.                                                                                            | Equestrem procellam excitare.                                                         |
| Cérémonial.                                                                                                               | Rituum aulae et solemnium consignatio.                                                |
| Maître des cérémonies.                                                                                                    | Magister rituum et morum aulicorum, vel rituum sacrorum supremus moderator.           |
| Battre la chamade, c. à d., donner le signal de la reddition; proposer de se rendre; faire des propositions de reddition. | Proclamare ad deditionem, colloquium hostium poscere.                                 |
| Battre la chamade; battre le tambour de la caisse pour donner le signal de la reddition.                                  | Signum dare deditionis, deditionem offerre.                                           |

|                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                 |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|
| Chambellan.                                                                                                                                                                                                                | Regi <i>vel</i> Principi ab interioribus cubiculi præfectus.                    |
| <i>Grand chambellan.</i>                                                                                                                                                                                                   | Cubiculi regii <i>vel</i> Principis præfectus.                                  |
| <i>Chambre des députés (anct. la place où se tenaient les assemblées générales du peuple romain).</i>                                                                                                                      | Comitium.                                                                       |
| <i>Membres de la chambre haute et membres de la chambre basse (Angl.); membre du sénat et membre de la chambre des députés (France); membre de la chambre des seigneurs et membres de la chambre des députés (Prusse).</i> | Patres superioris et inferioris curiæ.                                          |
| Chancelier.                                                                                                                                                                                                                | Præses fori regii, scribe regis supremus et sanctior.                           |
| Chapelet, <i>rosaire.</i>                                                                                                                                                                                                  | Corolla Mariana; corona calculorum precatoriorum.                               |
| Chapelle.                                                                                                                                                                                                                  | Ædícula sacra, sacellum, sacrarium.                                             |
| <i>Maître de chapelle.</i>                                                                                                                                                                                                 | Præfectus chori musicorum <i>vel</i> canentium.                                 |
| <i>Le chapitre d'une cathédrale, le corps des chanoines.</i>                                                                                                                                                               | Senatus sacerdotum.                                                             |
| <i>Faire une charge de cavalerie (t. de guerre).</i>                                                                                                                                                                       | Equestrem procellam excitare.                                                   |
| <i>Chemin couvert.</i>                                                                                                                                                                                                     | Via operta.                                                                     |
| <i>Chevalier de Malte.</i>                                                                                                                                                                                                 | Eques sacram in Turcas militiam professus, eques Rhodius <i>seu</i> Melitensis. |

|                                                                                                                                     |                                                                                                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Chevaux <i>de bât, de somme, de trait.</i>                                                                                          | Jumenta sarcinaria, clitellaria.                                                                                 |
| Chevaux <i>de frise (t. de guer.), pièces de bois garnies de pieux ferrés, pour défendre une brèche, arrêter la cavalerie, etc.</i> | Ericii militares, cervi, trabes aculeis confixæ, asperatæ, ante portam, castrorum valla, aciei principia defixæ. |
| Chevaux <i>de frise (t. de fortif.).</i>                                                                                            | Sudes ligneæ ferreis cuspidibus horrentes, armatæ.                                                               |
| Cheveux <i>postiches, faux cheveux, perruque, coiffure.</i>                                                                         | Fictitiæ comæ, supposititiæ suggestus comæ, galericulus, caliendrum.                                             |
| Chiffre.                                                                                                                            | Numeri Arabici.                                                                                                  |
| <i>Écrire en chiffres; chiffres.</i>                                                                                                | Notis arithmetiis et occultis uti.                                                                               |
| Le cœur.                                                                                                                            | Statio musicorum.                                                                                                |
| <i>Ligne de circonvallation.</i>                                                                                                    | Limes extimus, circuitus castrorum.                                                                              |
| <i>Ouvrages, retranchements, lignes de défense en avant du camp.</i>                                                                | Pro portis castrorum.                                                                                            |
| <i>Lettre circulaire.</i>                                                                                                           | Libelli circum ordines missi.                                                                                    |
| <i>Lancer }<br/>Donner } une lettre circulaire.<br/>Publier }</i>                                                                   | Provincias publicis litteris de re aliqua edocere.                                                               |
| <i>Modeler qqn en cire.</i>                                                                                                         | In cereis figuris fingere aliquem, cera exprimere aliquem.                                                       |
| <i>Traduire, citer qqn en justice.</i>                                                                                              | Deferre alicujus nomen ad senatum, in jus vocare, postulare legibus, reum peragere.                              |
| <i>Prêter le serment de fidélité à qqn; se mettre sous le patronage de</i>                                                          | In fidem et clientelam alicujus se recipere, sacramentum apud                                                    |

|                                                                                            |                                                                                                                                       |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>qqn; se faire le client de qqn.</i>                                                     | aliquem dicere, clientelam profiteri.                                                                                                 |
| <i>Coadjuteur d'un Évêque.</i>                                                             | Adjutor Episcopi, in partem sacrarum curarum assumptus.                                                                               |
| <i>Collation (en parlant des charges, des dignités).</i>                                   | Legitima collocatio sacri fundi.                                                                                                      |
| <i>Collation (léger repas au lieu du souper).</i>                                          | Modica et vespertina cænula, pomeridiana libatio.                                                                                     |
| <i>Droit de collation.</i>                                                                 | Jus vocandi sacerdotem.                                                                                                               |
| <i>Colonel; tribun (militaire).</i>                                                        | Tribunus militum. Moderator legionis.                                                                                                 |
| <i>Colonel, commandant des cadets, du corps des cadets.</i>                                | Præfectus principibus nobilissimæ juventutis.                                                                                         |
| <i>Colonel, capitaine général, officier d'artillerie; capitaine, officier du génie.</i>    | Præfectus, tribunus cohortis tormentariæ, præfectus fabrum.                                                                           |
| <i>Lieutenant-colonel.</i>                                                                 | Legionis legatus, tribuni militum vicarius, tribuni legatus.                                                                          |
| <i>Commandant des postes, des sentinelles de nuit.</i>                                     | Præfectus vigiliarum classis.                                                                                                         |
| <i>Major de place; commandant de place.</i>                                                | Præfectus vigiliarum præsidarius.                                                                                                     |
| <i>Maintenir une discipline sévère parmi les troupes, avoir le commandement rude.</i>      | Acerbiore uti imperio, disciplinæ militaris rigidum exactorem se præbere. Terrore magis minisque quam benevolentia continere militem. |
| <i>Conférer à un général un pouvoir dictatorial, un commandement absolu, la dictature.</i> | Summam imperii, imperium liberum militare, nullis legibus aut conditionibus adstrictum, alicui committere.                            |



|                                                                                      |                                                                                                 |
|--------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Commanderies ( <i>en parlant de l'ordre teutonique et des chevaliers de Malte</i> ). | Ordinis sacri præfecturæ quæ vel ad Teutonicos aut Melitenses equites spectant.                 |
| <i>Tour de comédie, représenter une comédie.</i>                                     | Peragere fabulam.                                                                               |
| Comédiens, <i>histrions, saltimbanques.</i>                                          | Actores fabularum, artifices scenici, histriones.                                               |
| Commissaire.                                                                         | Recuperator principis, Regis a negotiis commissus, cognitor causarum, rei inquisitor, quæsitōr. |
| Commission, <i>exécution (d'un mandat).</i>                                          | Procuratio rei mandatæ.                                                                         |
| Compagnie ( <i>des soldats</i> ).                                                    | Centuria.                                                                                       |
| <i>Être de faible complexion, avoir une santé délicate.</i>                          | Tenui aut nulla potius valetudine esse. Corpus morbis obnoxium.                                 |
| Complices.                                                                           | Sceleris socii, facinoris administri.                                                           |
| Compliment, <i>révérence.</i>                                                        | Honor verborum, honorifica compellatio; verba officiis plena.                                   |
| Sans compliment, <i>sans déguisement, loyalement.</i>                                | Sine fuco et fallaciis, citra honorem verborum.                                                 |
| Compte <i>borgne, inexact.</i>                                                       | Impeditæ.                                                                                       |
| Compte <i>juste, exact.</i>                                                          | Expeditæ.                                                                                       |
| Compte <i>des recettes et des dépenses.</i>                                          | Ratio accepti et expensi, ratio acceptorum et datorum.                                          |
| <i>Régler un compte; liquider, (terme de finances).</i>                              | Rationes subducere, rationes dispungere, edere.                                                 |
| <i>Articles de compte.</i>                                                           | Æra.                                                                                            |

|                                                                                                                       |                                                                                                               |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Mettre qqch. sur le compte de qqn; faire passer qqch. en compte à qqn.</i>                                         | Expensum alicui ferre.                                                                                        |
| <i>Résumé d'un compte; compte par bref état.</i>                                                                      | Breviarium rationum.                                                                                          |
| <i>Comtes qui sont princes du Saint-Empire.</i>                                                                       | Comites Principum dignitate præfulgentes.                                                                     |
| <i>Condamné.</i>                                                                                                      | Datus ad supplicium.                                                                                          |
| <i>Se confesser, aller à confesse.</i>                                                                                | Animum noxis expiare, obire confessionis sacrum mysterium.                                                    |
| <i>Confesseur, directeur de conscience; directeur spirituel.</i>                                                      | Qui alicui a confessionibus est, qui alicujus animum moderatur.                                               |
| <i>Saisir qqch.; faire la saisie de qqch.; mettre arrêt sur qqch.; séquestrer; mettre sous séquestre; confisquer.</i> | Manu prætoriam alicujus bona detinere.                                                                        |
| <i>Confisquer les biens.</i>                                                                                          | Facultes alicujus in publicum conferre, bona alicujus publicare, in publicum addicere, proscribere.           |
| <i>Obtenir son congé (du service militaire).</i>                                                                      | Vacatione militiæ, missione donari.                                                                           |
| <i>Connétable (chef des armées).</i>                                                                                  | Comes stabuli, summus rei bellicæ in Gallia præfectus, tribunus celerum.                                      |
| <i>Mauvaise conscience; conscience perverse. Une conscience bourrelée de remords.</i>                                 | Conscientia sceleris, facinoris, mens male sibi conscia, quæ agitur et perterretur tædis furiarum ardentibus. |

|                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Chercher, trouver, mettre sa consolation dans une bonne conscience.</i>                                                                                                                         | Conscientia bene factorum se solari.                                                                                                                |
| <i>Être empêché de faire } une chose<br/>ne pouvoir pas faire } de<br/>                                              } conscience.<br/>(Quand la conscience ne permet pas de faire une chose.)</i> | Religione impediri.                                                                                                                                 |
| <i>Résoudre des cas de conscience; traiter des devoirs du chrétien.</i>                                                                                                                            | Quæstiones de virtutibus, moribus explicare, Officia Christiani hominis tradere, quæ sunt de finibus bonorum et malorum in re Christiana explicare. |
| <i>N'avoir point de conscience, être un homme sans conscience, sans foi ni loi.</i>                                                                                                                | Religione nihil sibi ducere. Homo sine ulla religione et fide.                                                                                      |
| <i>Je puis faire cela en sûreté de conscience, ou en bonne conscience, ou en toute conscience.</i>                                                                                                 | Salvo officio, salva fide id mihi integrum est.                                                                                                     |
| <i>Membre du conseil ecclésiastique, membre du conseil de fabrique.</i>                                                                                                                            | Assessor sacri senatus.                                                                                                                             |
| <i>Conseil ecclésiastique, conseil de fabrique (cathol.), consistoire (protest.).</i>                                                                                                              | Senatus sacer consessus, vel consilium sancti ordinis.                                                                                              |
| <i>Conseiller d'État; membre du conseil d'État; membre du conseil privé.</i>                                                                                                                       | Qui principi a consiliis est in rebus quas publicas appellamus. Vir e sacerrimo principis consilio.                                                 |
| <i>Conseiller intime.</i>                                                                                                                                                                          | Consiliorum regiorum particeps, qui est in sanctiore principis consilio.                                                                            |
| <i>Membre du consistoire.</i>                                                                                                                                                                      | Assessor sacri senatus.                                                                                                                             |

|                                                                                  |                                                                                            |
|----------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Décret, décision</i> du consistoire.                                          | Decretum senatus sacri.                                                                    |
| Constitution ( <i>ensemble des lois fondamentales d'un état</i> ).               | Leges imperii quibus salus reipublicæ continetur, nititur.                                 |
| Constitution <i>robuste; forte constitution; santé solide</i> .                  | Corpus natura solidum in multos labores duratum. Corporis firmitas.                        |
| <i>État du ciel; aspect des étoiles (en termes d'astrologie), constellation.</i> | Astrorum cœli affectio, siderum positus.                                                   |
| Constitution <i>militaire</i> .                                                  | Belli apparatus.                                                                           |
| <i>Écrire l'histoire</i> contemporaine.                                          | Scriptis res suorum temporum mandare, celebrare, illustrare.                               |
| Contexte.                                                                        | Nexus orationis et forma, verborum ambitus, connexa et cohærens inter se orationis series. |
| Contrebande, <i>marchandise prohibée</i> .                                       | Merces prohibitæ, interdictæ.                                                              |
| Contre-batterie.                                                                 | Suggesta tormentorum hostibus opposita.                                                    |
| <i>Inspecteur; contre-mâître, surveillant, intendant.</i>                        | Redemptor operis, manceps operarum.                                                        |
| Contributions, <i>impôts; charge</i> .                                           | Census bonorum, tributum.                                                                  |
| Contrôleur.                                                                      | Rationum custos et vindex, redituum consignator.                                           |
| Controverses, <i>points controverses</i> .                                       | Fidei capita, quæ in disceptationem vocantur.                                              |
| Convalescence.                                                                   | Pristina valetudo, confirmata a morbo valetudo.                                            |
| Convention, <i>traité pour l'échange des transfuges et des</i>                   | Pactio de transfugis et captivis permutandis.                                              |

|                                                                                                                                                                  |                                                                                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
| <i>prisonniers.</i>                                                                                                                                              |                                                                                   |
| Convoquer la diète, la chambre.                                                                                                                                  | Comitia edere, indicere.                                                          |
| Copie de lettre.                                                                                                                                                 | Descriptio, exemplum litterarum.                                                  |
| Un exemplaire, une copie figurée;<br>une copie conforme.                                                                                                         | Exemplum recognitum.                                                              |
| Copiste.                                                                                                                                                         | Homo, puer a manu, librarius.                                                     |
| Ceux qui sont du même corps de<br>métier, de la même<br>Corporation.                                                                                             | Curiales.                                                                         |
| Corps, armée de réserve.                                                                                                                                         | Manus militum ad subitos belli<br>casus seposita.                                 |
| Corsaire ( <i>t. de mar.</i> ).                                                                                                                                  | Navis prædatoria.                                                                 |
| Corvette; yacht.                                                                                                                                                 | Navis liburnica.                                                                  |
| Cotisation volontaire; secours<br>volontaire en argent; subside,<br>subvention volontaire.                                                                       | Collatio gratuita.                                                                |
| Couleuvrine.                                                                                                                                                     | Tormentum colubrinum, colubrina.                                                  |
| Couleuvrine ( <i>artill.</i> ).                                                                                                                                  | Tormenta longiora a colubris<br>nominata.                                         |
| On fait jouer les couleuvrines; on a<br>tiré des couleuvrines.                                                                                                   | Colubrinis verberatæ sunt ædes,<br>hostis colubrinas exercuit,<br>misit in tecta. |
| Couper la retraite à qqn; couper<br>les vivres à une ville, etc....;<br>empêcher le transport des<br>vivres,—des provisions (pour<br>une forteresse, une armée). | Reditu aliquem excludere.<br>Commeatu privare,<br>intercludere, prohibere.        |
| Par coups, de taille.                                                                                                                                            | Cæsim.                                                                            |
| Cour; suite d'un prince, d'un roi;<br>courtisans.                                                                                                                | Comitatus aulicus.                                                                |

|                                                                                                                                                                             |                                                                                                                 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Juge de la cour.</i>                                                                                                                                                     | Judex curiæ provincialis.                                                                                       |
| <i>Cour d'Appel.</i>                                                                                                                                                        | Summus senatus provocationum.                                                                                   |
| <i>Employé à la chambre, à la cour des comptes; directeur, président de la chambre, de la cour des comptes; trésorier, administrateur de la caisse du roi, d'un prince.</i> | Curiaë fisci adscriptus.                                                                                        |
| <i>Secrétaire de la chambre des domaines, de la cour des comptes.</i>                                                                                                       | Census curator.                                                                                                 |
| <i>Rendre ses comptes à la cour.</i>                                                                                                                                        | Ad ærarium rationes referre.                                                                                    |
| <i>Marcher, courir en grande hâte, précipitamment, à toutes jambes; hâter son pas.</i>                                                                                      | Cursum incitare, iter accelerare, celeri itinere aliquo contendere, non observata, stata quiete festinare iter. |
| <i>Couronne foudroyante ou d'artifice (guer.).</i>                                                                                                                          | Malleoli et ignes, tædæ pice et sulphure mistæ, picea sulphureaque sarta.                                       |
| <i>Courtine (mur entre deux bastions et qui en joint les flancs).</i>                                                                                                       | Injecti muri loricaë, longitudo seu ductus murorum lorica mœnium.                                               |
| <i>Vils courtisans.</i>                                                                                                                                                     | Tineæ soricesque palatii.                                                                                       |
| <i>Couvrir d'une flotte, de vaisseaux, les côtes maritimes.</i>                                                                                                             | Ora maritima classem disponere.                                                                                 |
| <i>Tout crédit lui est enlevé.</i>                                                                                                                                          | Omnium rerum fides ei abrogatur.                                                                                |
| <i>On lui enlève }<br/>Il perd } tout crédit,<br/>Avoir perdu son (tout) crédit.</i>                                                                                        | Fidem amittere.                                                                                                 |



|                                                                                                   |                                                                                                 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Être en crédit auprès de qqn; avoir bonne réputation. Avoir perdu son (tout) crédit.</i>       | Fidem amittere.                                                                                 |
| <i>Il n'y a plus de crédit; il n'y a pas de confiance.</i>                                        | Concidit fides, fides cessit e foro.                                                            |
| <i>Croiser (sur la mer), établir des croisières (t. de marine), courir (les côtes).</i>           | Maritimos prædones consectando mare tutum reddere.                                              |
| <i>Courir la mer, croiser sur la mer en tout sens; couvrir la mer de ses croisières.</i>          | Classem dimittere quoquoersus. Maria, sinus omnes scrutari navibus.                             |
| <i>Protéger une province, un pays contre les ravages de la guerre; couvrir une province.</i>      | Defendere provinciam a depopulatione.                                                           |
| <i>Couvrir les derrières de l'armée par une forte arrière-garde.</i>                              | Cingere ultimum agmen valida manu.                                                              |
| <i>La Sainte Croix.</i>                                                                           | Lignum salutare, in quo omnium noxas sua unius morte expiavit Christus.                         |
| <i>Faire le signe de la Croix, se signer.</i>                                                     | Salutari se signo munire, signum crucis digito in fronte effingere, ducere.                     |
| <i>Cuirassier; en général tous les soldats qui portent la cuirasse, tels que les carabiniers.</i> | Milites cataphracti, equites loricati quibus tegumenta ferreis laminis serie inter se connexis. |

## D

|                                                        |                             |
|--------------------------------------------------------|-----------------------------|
| <i>Date d'une lettre.</i>                              | Dies epistolæ adscripta.    |
| <i>Lettre datée du même jour; lettre de même date.</i> | Litteræ eodem datæ tempore. |

|                                                                                                                                     |                                                                                                                 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Davier, <i>tenailles, pince (instr. de chirurgie).</i>                                                                              | Forcipes.                                                                                                       |
| Débarquer <i>les soldats.</i>                                                                                                       | Milites in terram exponere.                                                                                     |
| <i>Dissiper ses biens en débauches.</i>                                                                                             | Luxu opes perdere, prodige profundere.                                                                          |
| Décret, <i>ordre du Sacré-Collège.</i>                                                                                              | Decretum sacri senatus.                                                                                         |
| Défalquer;— <i>soustraire.</i>                                                                                                      | Detrahere de summa.                                                                                             |
| <i>Craindre les défilés.</i>                                                                                                        | Angustias itineris vereri.                                                                                      |
| <i>Occuper les défilés.</i>                                                                                                         | Viarum, montium fauces milite insidere, præsidia in angustiis collocare, arctas vias milite et operibus munire. |
| <i>Enfermer l'armée ennemie dans un défilé, dans une gorge de montagne; acculer l'armée ennemie contre une montagne, un défilé.</i> | Adversarios locorum angustiis constringere.                                                                     |
| Définir <i>un mot; en fixer le sens, l'acception.</i>                                                                               | Notionem verbi certis limitibus circumscribere, definire, arctare.                                              |
| Dégrader; <i>casser.</i>                                                                                                            | Exauctorare, sacro gradu dejicere.                                                                              |
| Dégréer <i>un vaisseau (terme de marine).</i>                                                                                       | Exarmare navem.                                                                                                 |
| Démocratie.                                                                                                                         | Imperium populi, seu popolare.                                                                                  |
| Départ ( <i>des troupes</i> ); <i>décampement.</i>                                                                                  | Discessus militum; profectio; militare iter.                                                                    |
| <i>Annoncer le départ.</i>                                                                                                          | Iter pronuntiare.                                                                                               |
| <i>Donner les ordres du départ.</i>                                                                                                 | Vasa militari more conclamare; signum dare colligendi vasa.                                                     |
| Dépendances.                                                                                                                        | Jura accessionum.                                                                                               |

|                                                                                                                                                              |                                                                                                         |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Députés <i>d'un pays</i> .                                                                                                                                   | Status provincialis, collationum provincialium præfecti.                                                |
| Desserrer <i>les rangs</i> .                                                                                                                                 | Manipulos laxare, diducere.                                                                             |
| Dessert; <i>friandises, confitures, pâtisseries, tout ce qu'on sert à table au dessert</i> .                                                                 | Mensa secunda, bellaria.                                                                                |
| Détachement <i>de soldats</i> .                                                                                                                              | Manus militum, globus armatorum, delecti milites.                                                       |
| Diamètre; <i>ligne diamétrale</i> .                                                                                                                          | Linea dimetiens, recta, ducta ab extremitate una circuli ad alteram per centrum.                        |
| <i>Action ou Procès</i> } <i>en diffamation</i> .                                                                                                            | Actio injuriarum.                                                                                       |
| <i>Avoir un procès en diffamation</i> .                                                                                                                      | De fama dimicare.                                                                                       |
| <i>Il est d'humeur difficile, d'un caractère difficile, d'une grande inégalité d'humeur</i> .                                                                | Inest dissimilitudo morum.                                                                              |
| Digue; <i>jetée; chaussée</i> .                                                                                                                              | Moles fluctibus opposita.                                                                               |
| <i>Arrêter le débordement d'un fleuve, d'un torrent, par une digue; endiguer un fleuve, un torrent</i> .                                                     | Fluvium extra ripas effusum coercere.                                                                   |
| <i>Articles de discipline militaire</i> .                                                                                                                    | Leges militariæ, castrenses.                                                                            |
| <i>Il parle tantôt d'une chose, tantôt d'une autre, sans suite; ses discours n'ont ni queue ni tête; il fait des coq-à-l'âne; il dit des extravagances</i> . | Sermo sibi non constat.                                                                                 |
| <i>Se rendre à discrétion (se dit d'une armée ou d'une ville prise)</i> .                                                                                    | Armis depositis ad victoris clementiam confugere, se suaque omnia alterius potestati permittere, nullis |

|                                                                                    |                                                                                                                    |
|------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                    | conditionibus admissis urbem<br>vel provinciam sub suam<br>potestatem redigere.                                    |
| Dispenser, <i>exempter, accorder la<br/>dispense, l'exemption d'une<br/>loi.</i>   | Legibus solvere, legis gratiam<br>facere.                                                                          |
| <i>Nous sommes à une lieue, à la<br/>distance d'une lieue l'un de<br/>l'autre.</i> | Uno lapide distamus.                                                                                               |
| <i>Être en délire, divaguer, battre la<br/>campagne.</i>                           | Aliena loqui.                                                                                                      |
| Douane ou Accise, <i>impôt sur les<br/>denrées, sur la consommation.</i>           | Portorium, vectigal eorum quæ<br>consumuntur, tributum rerum<br>ad victum et amictum<br>pertinentium.              |
| <i>Dragons.</i>                                                                    | Dimachi. Desultorii milites.                                                                                       |
| Drapeaux, <i>étendards, enseignes,<br/>bannières.</i>                              | Signa militaria.                                                                                                   |
| Désert, <i>abandonner le drapeau,<br/>ou simplement désert.</i>                    | A signis discedere, signa<br>relinquere.                                                                           |
| <i>Disposer les drapeaux.</i>                                                      | Signa statuere.                                                                                                    |
| <i>Prêter serment sous le drapeau.</i>                                             | Sacramento se illis obstringere. De<br>signis tutandis sequendis que<br>perpetuo sacramentum<br>sacerrimum dicere. |
| Droit de nommer au bénéfice.                                                       | Jus conferendi sacram dignitatem.                                                                                  |
| <i>Se battre en duel.</i>                                                          | Ferro cum aliquo decernere.                                                                                        |

## E

|                                                                                                                       |                                                                  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|
| <i>Souscrire à l'échange des prisonniers; traiter de l'échange des prisonniers.</i>                                   | Captivorum commutationem recipere.                               |
| Écho.                                                                                                                 | Vox repercussa, sonus percussus.<br>Imago verbi.                 |
| <i>Faire écho.</i>                                                                                                    | Vocem multiplicato sono reddere.                                 |
| <i>Les montagnes font écho.</i>                                                                                       | Saxa et solitudines voci respondent.                             |
| <i>Coureur (guer.); batteur d'estrade (guer.); guérilla, éclaireur (guer.).</i>                                       | Excursor, procursator.                                           |
| <i>Ouvrir une école; ouvrir un cours (de littérature).</i>                                                            | Ludum litterarium aperire.                                       |
| <i>L'écriture sainte; les saintes écritures.</i>                                                                      | Sacræ litteræ; sacer codex.                                      |
| <i>Registre d'écrou.</i>                                                                                              | Commentarii custodiarum.                                         |
| <i>Princes électeurs; princes de l'empire de l'Allemagne qui avaient droit de vote dans l'élection de l'empereur.</i> | Principes Imperii qui suffragio suo imperatores creant.          |
| <i>Jour des élections; jour de l'élection.</i>                                                                        | Dies comitalis.                                                  |
| <i>Prince électoral.</i>                                                                                              | Heres Electoratus, in spem Imperii genitus, princeps juventutis. |
| <i>Élite de l'armée; troupes levées pour défendre une province.</i>                                                   | Delecta manus, delecti milites.                                  |
| <i>Emprunter de l'argent pour payer ses dettes.</i>                                                                   | Versuram facere.                                                 |
| <i>Mettre, vendre qqche à l'enchère, aux enchères;—vendre à l'encan.</i>                                              | Auctionem constituere.                                           |

|                                                                                                                                                                       |                                                                          |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|
| <i>Vendre à l'encan; mettre à l'enchère.</i>                                                                                                                          | Bona voci præconis subjicere, hastæ subjicere.                           |
| Encre.                                                                                                                                                                | Atramentum scriptorium, librarium.                                       |
| Encre d'imprimerie.                                                                                                                                                   | Atramentum fuligineum.                                                   |
| <i>Arrêter le débordement d'un fleuve, d'un torrent, par une digue; endiguer un fleuve, un torrent.</i>                                                               | Fluvium extra ripas effusum coercere.                                    |
| <i>Enfoncer le flanc de l'armée ennemie; prendre l'ennemi en flanc.</i>                                                                                               | In latus hostium invehi.                                                 |
| <i>Enfoncer les escadrons, les rangs de la cavalerie.</i>                                                                                                             | Se inter equitum turmas inferre.                                         |
| <i>Enfoncer le front de l'armée ennemie.</i>                                                                                                                          | Principia aciei disjicere.                                               |
| <i>Tenir parole, remplir sa promesse, remplir un engagement, dégager sa parole.</i>                                                                                   | Liberare fidem.                                                          |
| <i>Celui qui a pris des engagements, doit y être fidèle, doit les remplir; celui qui a reçu un fidei-commis, doit y être fidèle, doit en être l'exécuteur fidèle.</i> | Qui fiduciam accipit, debet præstare et fidem.                           |
| <i>Serment militaire; enrôlement, engagement.</i>                                                                                                                     | Sacramentum militare.                                                    |
| <i>S'engager par écrit.</i>                                                                                                                                           | Scripto fidem obstringere.                                               |
| <i>Faire diversion, porter la guerre, le combat sur un point éloigné; attaquer l'ennemi sur un point afin de le surprendre</i>                                        | Distinere hostem, alio hostis curas avocare, consiliis hostis occurrere. |



*sur un autre; diviser ses forces  
par une attaque imprévue,  
simulée.*

|                                                                             |                                               |
|-----------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------|
| <i>Charger l'ennemi, fondre sur<br/>l'ennemi, les escadrons<br/>serrés.</i> | Confertis turmis in hostem<br>impetum facere. |
|-----------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------|

|                                                         |                                          |
|---------------------------------------------------------|------------------------------------------|
| <i>Couper la retraite et les vivres à<br/>l'ennemi.</i> | Receptu commeatuque hostem<br>excludere. |
|---------------------------------------------------------|------------------------------------------|

|                                                                                |                         |
|--------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|
| <i>S'élancer, fondre, se précipiter<br/>avec impétuosité sur<br/>l'ennemi.</i> | In hostem se concitare. |
|--------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|

|                                                                 |                                                              |
|-----------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------|
| <i>Offrir le bataille à l'ennemi;<br/>marcher sur l'ennemi.</i> | Hosti pugnæ copiam offerre; ad<br>certamen hostem extrahere. |
|-----------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------|

|                                                                        |                                                                                        |
|------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Entourer, enfermer l'ennemi d'une<br/>ligne de circonvallation.</i> | Vallo, continuo castrorum aggere,<br>sepimento crebrisque castellis<br>hostem cingere. |
|------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|

|                                          |                                                                                                                                  |
|------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Être de connivence avec l'ennemi.</i> | Litteris cum hoste collatisve<br>consiliis ei belli<br>opportunitates prodere.<br>Clandestina cum hostibus<br>consilia conferre. |
|------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                                                   |                                                           |
|-----------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|
| <i>Se frayer un passage à travers les<br/>rangs ennemis, l'armée<br/>ennemie.</i> | Per medios hostes perrumpere,<br>corporibus viam aperire. |
|-----------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|

|                                                                                                     |                                                     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|
| <i>Inscrire,—enregistrer; porter sur le<br/>livre, sur les registres; insérer<br/>dans un acte.</i> | Referre in tabulas, in<br>commentarium, in codicem. |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|

|                                       |                             |
|---------------------------------------|-----------------------------|
| <i>Enrôler, recruter des soldats.</i> | Copias comparare, scribere. |
|---------------------------------------|-----------------------------|

|                  |              |
|------------------|--------------|
| <i>Entonner.</i> | Voce præire. |
|------------------|--------------|

|                                                    |                                                |
|----------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| <i>Entonner; entonner le chant, la<br/>prière.</i> | Voce præire, preces præire, sacros<br>modulos. |
|----------------------------------------------------|------------------------------------------------|

|                                                                                                             |                                                                                                                             |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Épitaphe; <i>inscription tumulaire.</i>                                                                     | Postumæ laudes marmori <i>vel</i> æri<br>insculptæ.                                                                         |
| <i>Maintenir l'équilibre entre les<br/>différents États.</i>                                                | Æqualitatem potentiæ principes<br>inter tueri, potentiam ita<br>moderari ut ne quis principum<br>reliquos viribus opprimat. |
| Ermitage.                                                                                                   | Secessus amœnus, ad vitandam<br>populi frequentiam delectus<br><i>vel</i> positus.                                          |
| <i>Fondre sur l'ennemi en rangs<br/>serrés, en escadrons serrés.</i>                                        | Consertis turmis in hostem<br>impetum dare.                                                                                 |
| <i>Escarmoucher; faire une<br/>escarmouche, engager une<br/>échauffourée, un combat de<br/>tirailleurs.</i> | Prœlium minutum, velitarem<br>pugnam conserere.                                                                             |
| Escarpe.                                                                                                    | Murus fossæ interior.                                                                                                       |
| Contre-escarpe.                                                                                             | Lorica, acclive opus, fossa, viæ<br>coopertæ, fossæ pars<br>mœnibus adversæ.                                                |
| Escorte; <i>garde; convoi.</i>                                                                              | Manus præsidia.                                                                                                             |
| Escouade.                                                                                                   | Manipulus, decuria, contubernium.                                                                                           |
| Espion; <i>émissaire, mouchard,<br/>mouche.</i>                                                             | Speculator, explorator, emissarius.                                                                                         |
| <i>Vers l'est, vers le levant, à l'est, au<br/>levant.</i>                                                  | Ad orientem solem.                                                                                                          |
| <i>Être en grande estime auprès de<br/>qqn, être bien vu de qqn, être<br/>estimé de quelqu'un.</i>          | Esse apud aliquem bono loco.                                                                                                |
| Établir <i>de nouvelles lois<br/>sommptuaires.</i>                                                          | Novas leges de vestitus ratione<br>temperanda condere.                                                                      |
| <i>Faire double étape, brûler l'étape.</i>                                                                  | Iter duplicare.                                                                                                             |

|                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                            |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Faire une étape ordinaire.</i>                                                                                   | Iter justum conficere.                                                                                                                                                                                                                     |
| État-major, <i>corps de généraux.</i>                                                                               | Principes militum, delecti ordinum<br>militarium, spectatissimi<br>tribuni.                                                                                                                                                                |
| <i>Chef de l'état-major.</i>                                                                                        | Summus castrorum metator.                                                                                                                                                                                                                  |
| États de l'empire, <i>les états.</i>                                                                                | Imperii ordines.                                                                                                                                                                                                                           |
| <i>Commentaire, exposition,<br/>interprétation, explication de<br/>l'Évangile.</i>                                  | Explanatio evangelica,<br>commentarius evangelicus,<br>vitæ actorumque Christi<br>diffusior explanatio.                                                                                                                                    |
| <i>Relever qqn de<br/>l'excommunication; lever<br/>l'interdit prononcé contre<br/>qqn.</i>                          | Pacem superum alicui reddere,<br>communioni cœtus sacri<br>restituere aliquem.                                                                                                                                                             |
| <i>Excommunier qqn; anathématiser<br/>qqn (Égl. cath.). Lancer;<br/>fulminer l'excommunication,<br/>l'anathème.</i> | Devovere aliquem, exsecrari diro<br>carmine, interdicere<br>communione cœtus sacri,<br>interdicere sacris, ejicere e<br>cœtu sacro, usu sacrorum<br>prohibere, exsecratione<br>devovere; dirarum formulam<br>promulgare, ferre in aliquem. |
| <i>Exécuter un criminel.</i>                                                                                        | De criminis reo supplicium<br>sumere.                                                                                                                                                                                                      |
| <i>Exécuter la peine encourue.</i>                                                                                  | Pœnam commissam persequi.                                                                                                                                                                                                                  |
| <i>Exercer les matelots.</i>                                                                                        | Nautas exercere.                                                                                                                                                                                                                           |
| <i>Exercice; exercer les soldats; faire<br/>l'exercice aux soldats.</i>                                             | Meditatio campestris. Decursio<br>militaris. Componere<br>solvereque ordines edocetur<br>miles. Decursiones militares,<br>voluptaria præliorum<br>simulacra.                                                                               |

|                                                                                              |                                                                                                            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Je le sais, je l'ai appris par expérience; j'en ai été instruit par expérience.</i>       | Usu, experiendo didici.                                                                                    |
| <i>S'expliquer; s'exprimer; rendre, exprimer sa pensée.</i>                                  | Exprimere sensa dicendo. Sensa mentis explicare, sensus suos alicui aperire. Promere, quæ in animo latent. |
| <i>Expressions, termes; expressions choisies; termes sonores.</i>                            | Exquisita verba et sonantia.                                                                               |
| <i>Basse extraction; un homme de vile origine, de honteuse extraction.</i>                   | Dedecus natalium. Homo cum probro natus.                                                                   |
| <i>Extrait, abrégé, précis, sommaire (d'un livre).</i>                                       | Breviarium, compendium, commentarius brevis.                                                               |
| <i>Tout hasarder, aller jusqu'au bout, pousser les choses jusqu'à la dernière extrémité.</i> | Extrema omnia experiri, pati rem ad supremum discrimen adduci: novissimum casum exspectare.                |

## F

|                                                                                                                               |                                                                                                                 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Façon, main d'œuvre.</i>                                                                                                   | Manus pretium.                                                                                                  |
| <i>{ un legs pieux;</i><br><i>Faire { une fondation pieuse;</i><br><i>{ un legs,</i><br><i>des legs pour des œuvres pies.</i> | Dicare aliquid sacris usibus.                                                                                   |
| <i>Faire faillite, banqueroute.</i>                                                                                           | Cedere foro, cedere bonis.                                                                                      |
| <i>Homme fantasque, agité de vaines terreurs.</i>                                                                             | Homo fanaticus, homo manibus suis malisque umbris actus, <i>vel</i> tuta vereri solitus, terroribus exagitatus. |

|                                                                                                                            |                                                                                           |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|
| Fascines; <i>fascinage</i> .                                                                                               | Fasces viminei, fasces fruticum, crates militares, sarmentorum fasciculi.                 |
| <i>Faire des fascines; faire du fascinage.</i>                                                                             | Sarmenta virgultaque colligere.                                                           |
| <i>Ouvrier en fascines, fagoteur; gabionneur.</i>                                                                          | Lignator.                                                                                 |
| <i>Préparer des fascines pour garnir les approches (les tranchées) et les gabions.</i>                                     | Materiam cædere crateis et pluteis faciendis,                      struendis, plectendis. |
| <i>Un copiste infidèle; faussaire, c. à d., qui altère un acte authentique, qui fait un faux, ou une fausse signature.</i> | Librarius mendosus.                                                                       |
| <i>Fausse monnaie.</i>                                                                                                     | Adulterini nummi.                                                                         |
| <i>Sans perfidie, sans duplicité, sans fraude, sans fausseté.</i>                                                          | Sine fuco.                                                                                |
| <i>Faux.</i>                                                                                                               | Fallax, insidiosus, veteratorius.                                                         |
| <i>Faux cachet.</i>                                                                                                        | Signum adulterinum.                                                                       |
| <i>Cacher une haine profonde sous des paroles mielleuses; être un homme faux, un traître.</i>                              | Odium pectore abditum multis verborum lenociniis obtegere.                                |
| <i>Fécial, héraut d'armes qui déclarait la guerre.</i>                                                                     | Fecialis.                                                                                 |
| <i>Droit fécial.</i>                                                                                                       | Jus feciale.                                                                              |
| <i>Félonie; action de félon; perfidie d'un vassal.</i>                                                                     | Crimen in beneficii auctorem commissum.                                                   |
| <i>Fête; solennité.</i>                                                                                                    | Solemnis, festus dies.                                                                    |
| <i>Fief.</i>                                                                                                               | Prædium beneficiarium.                                                                    |

|                                                                                                                                                                                                                                            |                                                            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------|
| <i>Demander (une terre) en fief.</i>                                                                                                                                                                                                       | Inaugurationem beneficiorum ab aliquo petere.              |
| <i>Recevoir (une terre) en fief.</i>                                                                                                                                                                                                       | Ritu beneficiario inaugurari.                              |
| <i>Figures de Rhétorique, style figuré.</i>                                                                                                                                                                                                | Lumina orationis, ornamenta verborum et sententiarum.      |
| <i>Fixer, faire la fixation des dépens, fixer l'amende qui doit être payée par le condamné dans une affaire d'exaction ou de péculat; estimer le prix d'une chose disputée, ou régler les frais à payer par celui qui perdra sa cause.</i> | Litem æstimare.                                            |
| <i>Flancs d'une armée rangée en bataille, ailes. (On dit l'aile droite, l'aile gauche, en parlant d'une armée rangée en bataille.)</i>                                                                                                     | Latera legionis, agminis; alæ.                             |
| <i>Flanc d'un bastion, d'un fort.</i>                                                                                                                                                                                                      | Latus propugnaculi.                                        |
| <i>Flancs dans les ouvrages de fortifications.</i>                                                                                                                                                                                         | Propugnacula in ambitu, recentiore structura.              |
| <i>Attaquer les flancs dégarnis de l'armée ennemie.</i>                                                                                                                                                                                    | Latere aperto hostem aggredi.                              |
| <i>Garnir de cavalerie les flancs de l'armée; protéger, couvrir les flancs.</i>                                                                                                                                                            | Latera equite munire.                                      |
| <i>Pour que l'ennemi ne puisse pas prendre, attaquer ses troupes en flanc.</i>                                                                                                                                                             | Ne hostes a lateribus suos pugnantes circumvenire possent. |
| <i>Serrer l'ennemi par les deux flancs.</i>                                                                                                                                                                                                | Ab utroque instare, utrumque urgere.                       |



|                                                                                                             |                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Descendre le fleuve; se laisser aller au courant de l'eau, aller en aval, à vau-l'eau.</i>               | Vehi secundo flumine.                                                                                                                                                              |
| <i>Remonter le fleuve; naviguer contre le courant, aller d'amont.</i>                                       | Adversum flumen navis subit.                                                                                                                                                       |
| Flux et reflux,—flot et jusant.                                                                             | Maritimi æstus maximi.<br>Maritimorum æstuum<br>accessus et recessus.                                                                                                              |
| Fonder une ville;—établir une colonie; coloniser.                                                           | Coloniam deducere, coloniam<br>constituere in aliquo loco.                                                                                                                         |
| Force d'un terme, d'un mot.                                                                                 | Vis verbi.                                                                                                                                                                         |
| De ses propres forces.                                                                                      | Suo, proprio Marte.                                                                                                                                                                |
| Formalités; étiquette (en usage à la cour).                                                                 | Formulæ loquendi in aulis<br>principum usurpari solitæ.                                                                                                                            |
| Formulaire; formule, forme, formalités; définition—(t. de droit)—règle, principe, loi, formule (au figuré). | Formula.                                                                                                                                                                           |
| <i>Jurer, prêter serment d'après la formule prescrite.</i>                                                  | Jurare in certa verba.                                                                                                                                                             |
| Fortifier une montagne.                                                                                     | Montem opere circumvenire.                                                                                                                                                         |
| Fortifier une ville.—Bloquer, cerner une ville, entourer d'ouvrages (une ville qu'on assiège).              | Oppidum vallo castellisque<br>circummunire seu claudere,<br>oppidum circumvallare, vallo<br>urbem circummunire, vallum<br>in oppidi circuitu ducere.<br>Oppidum operibus claudere. |
| Fossé, fosse, excavation, creux.                                                                            | Fossa.                                                                                                                                                                             |
| Bord du fossé, de la fosse.                                                                                 | Labrum, margo fossæ.                                                                                                                                                               |
| Chariot de bagages; fourgon.                                                                                | Currus sarcinis onustus.                                                                                                                                                           |

|                                                                                          |                                                                                           |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Fourrage.</i>                                                                         | Pabulum, frumentatio.                                                                     |
| <i>Être de piquet au fourrage.</i>                                                       | Pabulatores tueri.                                                                        |
| <i>Envoyer la cavalerie fourrager, au fourrage.</i>                                      | Equites dimittere pabulandi causa, milites frumentatum, pabulatum mittere.                |
| Fourrier.                                                                                | Scriba cohortis, legionis.                                                                |
| Fourrier.                                                                                | Curatores sclopetarii tribuni seu centurionis.                                            |
| <i>Fourrier de la cour.</i>                                                              | Curator hospitiorum aulicorum.                                                            |
| <i>Fourrier, sous-officier qui marque les logements, fait la répartition des vivres.</i> | Hospitiorum designator.                                                                   |
| <i>Sergent-fourrier (pour l'infanterie); maréchal-des-logis (pour la cavalerie).</i>     | Designator, curator hospitiorum militarium.                                               |
| <i>Frais de transport; voiture; naulage; bachotage.</i>                                  | Portorium.                                                                                |
| <i>Faire fusiller qqn.</i>                                                               | Commilitonum glandibus sternendum aliquem objicere.                                       |
| Fusée.                                                                                   | Ignis artificiosus, contestandæ publicæ lætitiæ accensus, recta linea in altum assurgens. |
| <i>Décharger (un fusil).</i>                                                             | Exonerare.                                                                                |
| <i>Coup de fusil.</i>                                                                    | Ictus sclopi.                                                                             |
| <i>Recevoir un coup de fusil; être tué d'un coup de fusil.</i>                           | Glande plumbea prosterni, transverberari.                                                 |
| <i>Fusils; carabines; mousquets.</i>                                                     | Sclopi igniarii majores, ferreæ fistulæ, bombardæ ductiles. Sclopus igniarius.            |

|                                                          |                                                                        |
|----------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|
| <i>Charger (un fusil).</i>                               | Fistulam ferream pulvere nitrato et glande onerare.                    |
| <i>Balle de fusil.</i>                                   | Glans plumbea.                                                         |
| <i>Il est éloigné de la portée d'un fusil.</i>           | Tanto spatio distat, quantum globus e ferrea fistula emissus conficit. |
| <i>Fantassin; fusilier; simple soldat, mousquetaire.</i> | Levis armaturæ pedes, miles manipularis.                               |

## G

|                                                                                                            |                                                                                        |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|
| Gabions.                                                                                                   | Corbes terra farti, vimineæ cistæ.                                                     |
| <i>Soustraire les gages à qqn, priver qqn de ses gages; rabattre sur les gages de qqn.</i>                 | Stipendium alicujus avertere, stipendio aliquem fraudare.                              |
| <i>Salarier, payer qqn; donner, payer à qqn ses gages, son salaire, ses appointements, son traitement.</i> | Stipendium, attributam pensionem, officii pretium alicui constituere, numerare, ferre. |
| Gala (fêtes, festin à la cour).                                                                            | Pompa solemnis aulæ, celebritas aulæ procerum.                                         |
| <i>Galant, homme poli, de bonnes manières, d'une éducation distinguée.</i>                                 | Vir omnibus rebus ornatus, ad omnem humanitatem excultus.                              |
| <i>Galanterie; politesse, douceur, affabilité dans nos relations avec autrui.</i>                          | Comitas, lepor, urbanæ munditiæ.                                                       |
| <i>Galerie dans laquelle les Athlètes s'exerçaient pendant le mauvais temps.</i>                           | Tecta ambulatiuncula.                                                                  |

|                                                                                                                   |                                                                                     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|
| Galleries, <i>portique</i> (galerie dont le comble est soutenu par des colonnes, des arcades), <i>xyste</i> .     | Intercolumnia ambulationis, xystus, porticus.                                       |
| Garantie du gouvernement; protection de l'État (t. de droit).                                                     | Fides publica.                                                                      |
| Garde noble.                                                                                                      | Equestris ordinis juvenes, excubias circa cubiculum principis vice militum agentes. |
| Garde du roi.                                                                                                     | Apparitor regius.                                                                   |
| Garde urbaine, garde municipale; milice de la ville.                                                              | Urbanæ cohortes.                                                                    |
| Garde, cohorte prétorienne; garde particulière du général, du conseil, de l'empereur.                             | Milites prætoriani, stipatores.                                                     |
| Avant-garde.                                                                                                      | Antecursores ex militia levi.                                                       |
| Préfet du prétoire; commandant de la garde.                                                                       | Præfectus prætorio vel prætoriano militi.                                           |
| Cohorte prétorienne, garde du corps, garde royale, impériale.                                                     | Cohors prætoria, custodiæ corporis regii assueti milites.                           |
| Caporaux (ceux qui sont exempts de monter la garde). Editores tesseræ (ceux qui donnent le mot d'ordre (milit.)). | Exempti a statione, immunes stationum. Editores tesseræ.                            |
| Mettre garnison dans une place; occuper une place, une ville.                                                     | Præsidiis locum tenere.                                                             |
| Mettre l'armée en garnison, en quartier.                                                                          | Exercitum per oppida dispertire.                                                    |
| Renforcer la garnison.                                                                                            | Præsidium majoribus copiis firmare.                                                 |

|                                                                                                                |                                                                                                                                         |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Général <i>de brigade</i> .                                                                                    | Summus vigiliarum præfectus.                                                                                                            |
| Général <i>de cavalerie</i> .                                                                                  | Summus equitum præfectus.                                                                                                               |
| <i>Lieutenant-général, général de division.</i>                                                                | Legatus, summi ducis vicarius, qui legati locum obtinet, qui secundum locum imperii tenet.                                              |
| Général <i>en chef, généralissime, maréchal; feld-maréchal (allem. et austr.)</i> .                            | Supremus castrorum præfectus.                                                                                                           |
| Général <i>en chef de l'artillerie, grand-maître de l'artillerie—lieutenant-général d'artillerie (jadis)</i> . | Rei tormentariæ ad exercitum pertinentis præfectus summus.                                                                              |
| Général <i>d'infanterie</i> .                                                                                  | Peditum summus præfectus.                                                                                                               |
| <i>Vaguemestre général</i> .                                                                                   | Supremus rei vehicularis in exercitu præfectus.                                                                                         |
| <i>Commissaire général des armées; intendant militaire en chef</i> .                                           | Supremus exercitus curator.                                                                                                             |
| <i>Aide-de-camp (d'un général)</i> .                                                                           | Adjutor ducis seu præfecti, qui mandata ductoris perfert.                                                                               |
| Généalogie.                                                                                                    | Origo familiarum, ex qua clarorum virorum propagines possint cognosci. Familiam alicujus inde a primordiis ad nostram ætatem recensere. |
| Généralissime.                                                                                                 | Imperator summus, ad quem unum summa imperii redit.                                                                                     |
| <i>Ingénieur militaire; officier du génie</i> .                                                                | Castrorum metator, architectus militaris, artis muniendi magister, machinator operum bellicorum, machinali scientia clarus.             |

|                                                                 |                                                                        |
|-----------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|
| <i>Un gentilhomme d'ancienne extraction, de vieille souche.</i> | Avitæ nobilitatis, multarum imaginum.                                  |
| <i>Un gentilhomme de fraîche date.</i>                          | Homo novus.                                                            |
| Géographie.                                                     | Sedes locorum, regionum descriptio.                                    |
| Géôlier.                                                        | Triumvir carceris.                                                     |
| Géométrie.                                                      | Studium dimetiendæ terræ.                                              |
| Giberne.                                                        | Theca sclopetaria pulveris pyrii, theca qua sclopi fartura custoditur. |
| <i>Batterie de gobelets.</i>                                    | Caliculi quibus agyrtæ circumstantium oculos perstringunt.             |
| Golfe.                                                          | Sinus.                                                                 |
| <i>Gondole; barque (vénitienne).</i>                            | Navicula Venetorum, navis velox, biremis Veneta, Venetorum phalesus.   |
| <i>Soldats du train, goujats.</i>                               | Calones.                                                               |
| Gouverneur; <i>président (d'une province en Allemagne).</i>     | Præfectus præsidii, provinciæ rector.                                  |
| <i>Vice-gouverneur; vice-président (Allemagne).</i>             | Provinciæ legatus, præsidio præfecti vicarius.                         |
| <i>Grands (d'Espagne).</i>                                      | Optimates Hispanorum primi ordinis, primæ admissionis.                 |
| Gradué.                                                         | Honoribus Academicis ornatus.                                          |
| Gratification.                                                  | Congiarium.                                                            |
| <i>Grenadier; fusilier.</i>                                     | Miles qui glandes pulvere nitrato fartas manu ejaculatur.              |
| Grotte.                                                         | Crypta hortorum artificiosa, apta vitandis æstivis caloribus.          |



|                                                                                                                                        |                                                          |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|
| <i>Guerre sans caractère public; guerre qui a pour motif le droit du plus fort, c. à d., une guerre illégitime, illégale, injuste.</i> | Bella privata, privata auctoritate indicta.              |
| <i>Faire une guerre défensive.</i>                                                                                                     | Bellum illatum repellere, defendere, propulsare.         |
| <i>Bagages; matériel de guerre, munitions.</i>                                                                                         | Instrumentum militare, instrumentum militiæ.             |
| <i>Motifs de la guerre; son utilité.</i>                                                                                               | Ratio belli, rei militaris.                              |
| <i>Théâtre de la guerre.</i>                                                                                                           | Belli sedes, bellum hic vel ibi constitit, collatum est. |

## H

|                                                                              |                                                               |
|------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|
| Hallebarde.                                                                  | Hastata securis. Securis hastæ præfixa.                       |
| <i>Nombre, harmonie d'un discours.</i>                                       | Oratio ad numerum cadens.                                     |
| <i>Orateur qui a la phrase harmonieuse (pour le style et pour le débit).</i> | Cujus aures perfecto et completo verborum numero gaudent.     |
| Haste (lance, javelot sans fer).                                             | Hasta pura.                                                   |
| Heiduques.                                                                   | Pedites Hungari. Milites provinciales. Hungariæ pedites.      |
| <i>Publier de tous côtés par la voix des hérauts.</i>                        | Præconibus circummissis edicere.                              |
| <i>Royaume héréditaire; états héréditaires.</i>                              | Regnum patrum, regnum quod nascendi jure, hereditate obvenit. |

|                                                                          |                                                                               |
|--------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| Héritier <i>naturel, légitime, ab intestat.</i>                          | Ab intestato, cui nascendi jura hereditatem addicunt.                         |
| Hommage <i>lige; devoir de vassal.</i>                                   | Jus beneficarium, nexus beneficiarius.                                        |
| Homme d'affaires <i>de qqn, son gérant, régisseur, procureur, agent.</i> | Curator rei privatae, qui procurat alterius rationes et negotia.              |
| <i>Des hommes, des gens de qualité, de haut parage.</i>                  | Viri amplissimi.                                                              |
| <i>Mon honneur est en jeu, y est engagé; il s'agit de mon honneur.</i>   | Agitur de honore meo.                                                         |
| <i>Point d'honneur.</i>                                                  | Summa honoris.                                                                |
| Hôpital; <i>hôtel-Dieu; lazaret.</i>                                     | Valetudinarium publicum.                                                      |
| <i>Tireur d'horoscope.</i>                                               | Qui notato ortu, futura hominibus edicit, fatorum est astris vanus interpres. |
| <i>Dresser ou faire tirer, faire, dresser l'horoscope de qqn.</i>        | Divinatio natalitia; prædicere, divinare quo quis fato natus sit.             |
| Huguenot.                                                                | Religioni reformatæ initiatus.                                                |
| Huissier.                                                                | Accensus.                                                                     |

## I

|                                                                                                     |                                                                                  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Ici, là il y a des mines fort riches.</i>                                                        | Metalla exercentur hic vel ibi magno proventu.                                   |
| <i>Faire des courses, incursions sur le territoire ennemi. Faire la petite guerre, la guerre de</i> | Excursiones in hostilem agrum facere. Excursiones. Excursionibus se locupletare. |

|                                                                                                                                                          |                                                                                                                             |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>guérilla, la guerre en partisan.</i>                                                                                                                  |                                                                                                                             |
| <i>Compagnie des Indes orientales.</i>                                                                                                                   | Societas Indiæ orientalis, collegium mercatorum, qui orientalis Indiæ merces permutant.                                     |
| <i>Je reste indifférent, cela me laisse indifférent, dans une indifférence complète; ce n'est pour moi, ni un sujet de joie, ni un sujet de crainte.</i> | Non est quod gaudeam metuamve.                                                                                              |
| <i>Choses indifférentes.</i>                                                                                                                             | Res neutræ.                                                                                                                 |
| <i>Indulgence papale.</i>                                                                                                                                | Noxarum condonationes a supremo Sacrorum Antistite concessæ.                                                                |
| <i>Sous-inféoder.</i>                                                                                                                                    | Prædium beneficiarium transferre in alium eodem jure.                                                                       |
| <i>Influence des astres, de la lune.</i>                                                                                                                 | Vis stellarum. Lunæ tractus.                                                                                                |
| <i>Astrologie, science prétendue de l'influence des astres; divination.</i>                                                                              | Astrologia divinatrix.                                                                                                      |
| <i>Ingénieur militaire; officier du génie.</i>                                                                                                           | Castrorum metator, architectus militaris, artis muniendi magister, machinator operum bellicorum, machinali scientia clarus. |
| <i>Ingénieur civil.</i>                                                                                                                                  | Machinali scientia clarus; machinator.                                                                                      |
| <i>Ingénieur des ponts et chaussées.</i>                                                                                                                 | Architectus pontibus viisque curandis præpositus; viarum pontiumque curatores.                                              |
| <i>Inquisition, tribunal de l'inquisition.</i>                                                                                                           | Fidei quæsitorem tribunal.                                                                                                  |

|                                                                                                |                                                                                               |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Prendre une inscription à l'université.</i>                                                 | Initiatio academica. Albo studiosorum inserere. Studiis initiare aliquem, ritibus academicis. |
| <i>Intendant, inspecteur des contributions (indirectes).</i>                                   | Annonæ, redituum regionum curator.                                                            |
| <i>Inspiration divine; souffle d'en haut.</i>                                                  | Afflatus divinus, Numinis impulsus.                                                           |
| <i>Installation (en parlant des personnes).</i>                                                | Legitima collocatio sacri census.                                                             |
| <i>Installer qqn.</i>                                                                          | Inaugurare aliquem.                                                                           |
| <i>Instituer qqn son légataire, héritier universel.</i>                                        | Ex asse heredem scribere.                                                                     |
| <i>Intendant militaire en chef.</i>                                                            | Primarius negotiorum bellicorum curator.                                                      |
| <i>Intendant des ouvriers.</i>                                                                 | Præfectus fabrum.                                                                             |
| <i>Intérêt exorbitant, usuraire.</i>                                                           | Iniquissimum fenus.                                                                           |
| <i>S'intéresser, prendre intérêt au bien public.</i>                                           | Consulere communi saluti, dignitati. In commune consulere.                                    |
| <i>Intérêts.</i>                                                                               | Fenus, usura, pecuniæ reditus.                                                                |
| <i>Faire de son mieux pour tous les deux; servir les intérêts de l'un et de l'autre.</i>       | Utriusque facere causa.                                                                       |
| <i>Chercher le bien de qqn; aider qqn de ses conseils; prendre à cœur les intérêts de qqn.</i> | Consulere alicui; consilio, opera, studio adesse alicui.                                      |
| <i>Gros intérêts.</i>                                                                          | Gravissimæ usuræ.                                                                             |
| <i>Interrègne.</i>                                                                             | Interregnum.                                                                                  |

|                                                                                    |                                                                                       |
|------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------|
| Inventorier; <i>dresser un inventaire.</i>                                         | Commentarium bonorum<br>conscribere.                                                  |
| Invention, <i>découverte.</i>                                                      | Inventum callidum, cogitatum<br>acutum.                                               |
| Investiture ( <i>moyen-âge</i> ).                                                  | Solemnia inaugurationis in munus<br>sacrum.                                           |
| Imposer <i>des marchandises étrangères; mettre l'accise sur les importations.</i>  | Peregrinarum mercium portoria<br>constituere.                                         |
| Impôt <i>sur les consommations.</i>                                                | Vectigal eorum quæ consumuntur,<br>census rerum venalium.                             |
| Impôt <i>pour la guerre contre la Turquie.</i>                                     | Pecunia in bellum Turcicum<br>collata.                                                |
| Impôt <i>ou droit sur le vin.</i>                                                  | Exactio vinaria.                                                                      |
| Impôt <i>personnel, capitation.</i>                                                | Exactio in capita.                                                                    |
| <i>Accise, impôt sur le vin.</i>                                                   | Exactio vinaria.                                                                      |
| <i>Être exempt d'impôts.</i>                                                       | Omnium onerum nancisci<br>immunitatem.                                                |
| Improvisateur.— <i>Improviser, parler, décider sur-le-champ, sans préparation.</i> | Extemporalis, vir subita expedire<br>paratus. Subita proferre,<br>dicere, disceptare. |
| Irrégulier.                                                                        | Declinans a regula, præter<br>regulam.                                                |

## J

|                          |                                                                           |
|--------------------------|---------------------------------------------------------------------------|
| Janissaires.             | Turcarum pedites statarii, pedites<br>prætoriani Turcarum<br>Imperatoris. |
| Journal, <i>gazette.</i> | Ephemerides rerum novarum,<br>commentarii rerum                           |

|                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                       | publicarum.                                                                                         |
| Journal; <i>livre-journal</i> .                                                                                                                                                                       | Libellus in quem quotidiana acta referuntur.                                                        |
| <i>Livre-journal</i> ; journal.                                                                                                                                                                       | Commentarius, annales.                                                                              |
| Juge <i>militaire</i> ; auditeur, <i>grand prévôt</i> . <i>Juges du camp</i> , ceux qui dans les combats judiciaires, les joûtes... étaient chargés de veiller à ce que tout se passât selon l'usage. | Judex militaris, castrensis, quæsitores causarum militarium.                                        |
| Jugement <i>dernier</i> .                                                                                                                                                                             | Decretorius ille dies generis humani, dies novissimus, quo Christus ad judicia exercenda descendet. |
| <i>De ce pas, je vous ferai citer en justice</i> .                                                                                                                                                    | Faciam ut a prætore tibi statim dies dicatur.                                                       |

## L

|                                                                                                                                   |                                                                                   |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
| Lance <i>armée d'un fer</i> .                                                                                                     | Præpilata.                                                                        |
| Langue <i>maternelle</i> .                                                                                                        | Sermo patrius.                                                                    |
| L'égalité.                                                                                                                        | Observatio legum, juris.                                                          |
| <i>Hôpital, hôtel-Dieu</i> ; Lazaret.                                                                                             | Valetudinarium publicum.                                                          |
| Légitime ( <i>subst. fém.</i> ): <i>portion que la loi assure aux enfants sur les biens du père et de la mère (t. de droit)</i> . | Pars bonorum quæ hereditate inter filios dividitur.                               |
| Lettre <i>de change</i> .                                                                                                         | Litteræ argentariæ.                                                               |
| Lettre <i>de créance</i> .                                                                                                        | Litteræ fidei publicæ, auctoritas Legati, litteræ quæ fidem legationis adstruunt. |



|                                                                                 |                                                                        |
|---------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|
| Lettre <i>d'investiture</i> .                                                   | Litteræ beneficiariæ.                                                  |
| Lettres <i>de représentation</i> .                                              | Litteræ commendatitiæ recens electi.                                   |
| Lettre <i>perfide, contenant la perte de celui qui en est le porteur</i> .      | Litteræ Bellerophontææ.                                                |
| <i>Adresser une lettre à qqn.</i>                                               | Inscribere alicui perferendas litteras.                                |
| <i>Élite de l'armée; troupes levées pour défendre une province.</i>             | Delecta manus, delecti milites.                                        |
| Lexique; <i>dictionnaire; vocabulaire</i> .                                     | Liber vocum notiones complexus, libri qui dictionum sensa collegerunt. |
| Licencié.                                                                       | Primos a doctore honores consecutus.                                   |
| Licencier, <i>renvoyer du service, congédier. (milit.)</i>                      | Exauctorare.                                                           |
| Lieutenant.                                                                     | Centurionis vicarius, procenturio.                                     |
| Lignes <i>de communication (t. de fortif.)</i> .                                | Brachium fossarum, linea communis, quæ vulgo communionis.              |
| <i>Entourer avec une armée toute la ligne des fortifications.</i>               | Totum opus militum corona cingere.                                     |
| <i>Garnir de troupes toute la ligne des fortifications, des retranchements.</i> | Totum opus militum corona cingere.                                     |
| <i>Ouvrir, établir des lignes de communication entre le château et le camp.</i> | Castellum brachiis cum opere castrorum conjungere.                     |
| Livre <i>des recettes et des dépenses</i> .                                     | Codex accepti et expensi.                                              |
| Recueil <i>de notes, mémoire, mémorial; livre de raison ou</i>                  | Electorum commentarius.                                                |

*grand livre, c. à d., un registre  
où les négociants portent tout  
leur compte par doit et avoir.*

Loterie.

Ludus, qui sorte facta constat, urna  
sortis fortuitæ.

Demi-lune (fortific.), lunettes  
(fortif.).

Lunatum munimentum,  
propugnaculum.

## M

*De ma (ta, sa) propre main.*

Manu mea, tua, sua.

*Mettre une maison en vente.*

Ædes venales inscribere.

Majeur.

Aliena tutela emancipatus, liberam  
rerum suarum  
administrationem adeptus.

*Fidéicommis. Majorat, celui qui  
possède un majorat.  
Fideicommissaire.*

Heres fiduciarius.

*Mandat d'arrêt.*

Litteræ facinorosi comprehendendi  
causa missæ.

*Champ de Mars; place d'armes;  
champ de manœuvre. Rendez-  
vous des troupes.*

Campus martius, diribitorium.

*Manufacture; fabrique.*

Officina operum manu factorum.

Marche.

Iter.

*Marche forcée.*

Magnum iter, magnum itineris  
spatium.

*Battre, sonner la marche; sonner la  
retraite.*

Receptui canere, signum dare,  
signum buccina dare, tuba  
revocare milites.

|                                                                                                                               |                                                                                                       |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Se mettre en marche, en route; partir.</i>                                                                                 | Iter inire, aggredi.                                                                                  |
| <i>Observer la marche de l'armée ennemie.</i>                                                                                 | Itinera hostium observare, explorare.                                                                 |
| <i>Contre-marche.</i>                                                                                                         | Itinera transversa.                                                                                   |
| <i>Feld-maréchal (en Allemagne et en Autriche), maréchal (en France), généralissime; général en chef. Commandant en chef.</i> | Summus castrorum præfectus.                                                                           |
| <i>Maréchalat; Feld-maréchalat (Allem. et Aut.).</i>                                                                          | Supremi castrorum præfecti vicarius.                                                                  |
| <i>Donner la bénédiction nuptiale à; marier.</i>                                                                              | Ritibus sacris jungere connubii fœdera, solemnî præcatione nuptias lustrare.                          |
| <i>Matricule.</i>                                                                                                             | Album, formula censendi.                                                                              |
| <i>Maxime, règle, principe.</i>                                                                                               | Regula.                                                                                               |
| <i>Mausolée; un monument élevé pour témoigner de la douleur publique.</i>                                                     | Mausolæum; monumentum exsequiarum causa, contestando publico dolori positum.                          |
| <i>Mèche.</i>                                                                                                                 | Funis e fomite. Incendiarii funes.                                                                    |
| <i>Mécontent, malcontent, de mauvaise humeur.</i>                                                                             | Animus alienus et offensus.                                                                           |
| <i>Médaille commémorative; médaille.</i>                                                                                      | Nummus in memoriam rei singularis, facti, relatæ victoriæ cusus, nummus vetustatis gratia asservatus. |
| <i>Médaillon.</i>                                                                                                             | Nummus modi majoris, maximi moduli.                                                                   |
| <i>Exercer la médecine; être médecin.</i>                                                                                     | Medicinam exercere.                                                                                   |

|                                                                                                                                                                                       |                                                                   |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|
| <i>Nourriture obtenue à force de prières, en demandant l'aumône; mendicité.</i>                                                                                                       | Victus precarius.                                                 |
| <i>Dire la messe, célébrer le saint Sacrifice.</i>                                                                                                                                    | Rem divinam facere, sacris operari.                               |
| <i>Dire la messe pour les défunts, la messe des morts; chanter une messe de requiem, un requiem; célébrer un office pour les morts, faire le service (funèbre) pour (tel défunt).</i> | Sacrum piaculare facere, expiare manes defunctorum.               |
| <i>Oùir, entendre la messe, assister à la Messe, au saint Sacrifice.</i>                                                                                                              | Rebus divinis interesse.                                          |
| <i>Mesure (musiq.); cadence.</i>                                                                                                                                                      | Modus vocum, numerus in cantu.                                    |
| <i>Meurtrières (ouvertures dans les remparts pour tirer à couvert).</i>                                                                                                               | Gula propugnaculi.                                                |
| <i>Milices.</i>                                                                                                                                                                       | Milites provinciales, armati populares, raptim ad arma convocati. |
| <i>Mine.</i>                                                                                                                                                                          | Cuniculus. Furnulus. Sinuosi mæandri, pulvere pyrio farti.        |
| <i>Une mine qu'on a fait jouer, sauter.</i>                                                                                                                                           | Cuniculi accensi.                                                 |
| <i>Miner un ouvrage (de fortification), le faire sauter.</i>                                                                                                                          | Cuniculis aggerem subtrahere.                                     |
| <i>Minéral; fossile.</i>                                                                                                                                                              | Fossilia.                                                         |
| <i>Mines de fer.</i>                                                                                                                                                                  | Secturæ ferrariæ, fodinæ.                                         |
| <i>Les mines firent une large brèche aux remparts.</i>                                                                                                                                | Cuniculo suffossa mœnia ingens nudarunt spatium.                  |
| <i>Faire des mines.</i>                                                                                                                                                               | Cuniculos rectos agere.                                           |

|                                                                                                         |                                                                                 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Faire des brèches aux remparts à l'aide des mines.</i>                                               | Cuniculis muros subruere.                                                       |
| <i>Ici, là, il y a des mines fort riches.</i>                                                           | Metalla exercentur hic vel ibi magno proventu.                                  |
| <i>Revenu des mines.</i>                                                                                | Pecunia quæ ex metallis redit.                                                  |
| <i>Contre-mines.</i>                                                                                    | Cuniculi adversi, oppositi.<br>Transversus meatus.                              |
| <i>Mineur.</i>                                                                                          | Nondum rerum suarum liberum usum adeptus.                                       |
| <i>Missel.</i>                                                                                          | Liber sacer ritualis, liber liturgiæ.                                           |
| <i>Coiffé d'une mitre.</i>                                                                              | Infulatus, mitratus, sacris infulis conspicuus.                                 |
| <i>Modèle, exemple.</i>                                                                                 | Exemplar; modus formaque.                                                       |
| <i>Être fidèle à son modèle.</i>                                                                        | Ab exemplari pendere.                                                           |
| <i>Avoir de bonnes mœurs, avoir une conduite irréprochable.</i>                                         | Moribus se probare.                                                             |
| <i>Mœurs légères, conduite légère, facile.</i>                                                          | Mores facillimi.                                                                |
| <i>Monarchie.</i>                                                                                       | Dominatus unius; potentia singularis.                                           |
| <i>Directeur de la monnaie.</i>                                                                         | Monetæ censor.                                                                  |
| <i>Montre.</i>                                                                                          | Horologium portatile, rotatum minus.                                            |
| <i>Lois morales, de la morale.</i>                                                                      | Res morum, morum præcepta.                                                      |
| <i>Celui qui est mort civilement, qui a perdu ses droits de citoyen; qui est frappé de mort civile.</i> | Ærarius, capite census.                                                         |
| <i>Mortier (artillerie), pièce d'artillerie pour lancer des bombes.</i>                                 | Mortarium ignitum, bellicum, tormentum excitando incendio, succutiendis ædibus. |

# N

|                                                               |                                                                                                    |
|---------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>De naissance honnête, de famille noble.</i>                | Honesto loco natus.                                                                                |
| <i>D'illustre naissance.</i>                                  | Natus haud obscuro loco, summo loco.                                                               |
| Naturaliser.                                                  | Civitate donare peregrinum.                                                                        |
| Négociateur <i>de la paix</i> ; médiateur <i>de la paix</i> . | Conciliator pacis, disceptator de pace.                                                            |
| Neutralité.                                                   | Animus a studio partium alienus, neutri parti addictus animus.                                     |
| Neutre.                                                       | Medius, neutrius partis, medium partibus se præstare.                                              |
| <i>Vers le nord, du côté du nord.</i>                         | In septentriones spectare.                                                                         |
| Notaire.                                                      | Qui præscriptoris Cæsarei jura adeptus est, obsignator testamentorum publica auctoritate præditus. |

# O

|                                           |                                                             |
|-------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|
| Observer <i>la marche des ennemis</i> .   | Itinera hostium observare, explorare.                       |
| Officiers <i>supérieurs</i> .             | Præfecti belli superiori honore, primorum ordinum ductores. |
| <i>Sous-officiers</i> .                   | Præfecti militum inferiori dignitate.                       |
| Opéras.                                   | Ludi scenici qui canendo peraguntur.                        |
| Opuscule, <i>brochure, petit traité</i> . | Libellus exiguus.                                           |



|                                                                                                              |                                                                                             |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Le Pater, l'oraison dominicale.</i>                                                                       | Formula precandi a Christo instituta.                                                       |
| <i>Oratoire; chapelle.</i>                                                                                   | Ædícula, sacellum, sacrarium, locus privatae pietati sepositus, dicatus.                    |
| <i>Décret impérial; ordonnance du roi; ordonnance royale. Capitulaires de Charlemagne.</i>                   | Sanctio imperatoria, lex regia, lex in quam fidem suam obstringunt Cæsares.                 |
| <i>Ordre, commandement.</i>                                                                                  | Imperium, imperata, præscriptum.                                                            |
| <i>Agir d'après les ordres, le commandement.</i>                                                             | Agere ad imperium.                                                                          |
| <i>Donner des ordres secrets, des instructions secrètes aux officiers supérieurs.</i>                        | Tabellas signatas præfectis dare.                                                           |
| <i>Mot d'ordre; mot de ralliement.</i>                                                                       | Tessera militaris.                                                                          |
| <i>Chercher le mot d'ordre.</i>                                                                              | Tesseractam vigiliarum petere.                                                              |
| <i>Donner le mot d'ordre.</i>                                                                                | Signum edere. Tesseractam vigiliarum promulgare.                                            |
| <i>Obéir aux ordres, au commandement.</i>                                                                    | Imperio parere.                                                                             |
| <i>Sans l'ordre, contre les ordres du général.</i>                                                           | Injussu ducis.                                                                              |
| <i>Orgue portatif.</i>                                                                                       | Organum pneumaticum duobus follibus instructum, quod in locum quemcumque transferri potest. |
| <i>Ouvrages à corne (fortific.).</i>                                                                         | Cornuta opera.                                                                              |
| <i>Ouvrages extérieurs (m.), dehors (m. plur.), pièces détachées pour les fortifications; forts avancés.</i> | Munimenta exteriora, quæ manu adjuncta sunt, opera munitioni præstructa, moles insularum    |

specie a vallo divulsæ et aqua  
circumfusæ.

## P

|                                                                         |                                                                             |
|-------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|
| Pacha ( <i>gouverneur d'une province turque</i> ).                      | Purpuratus v. g. Bosnensis. Administrator provinciæ apud Turcas.            |
| Pain <i>de munition</i> .                                               | Panis castrensis, secundarius.                                              |
| Pairs.                                                                  | Proceres regni, qui jure suffragandi in regno gaudent.                      |
| Palissades.                                                             | Valli, sudes munimenti præpilatæ, cervi. Sudium sepimentum. Palorum vallum. |
| Palissades <i>de pieux pointus (t. de fortif.)</i> .                    | Furcati stipites ad hostis ascensum prohibendum, conferti sudium pectines.  |
| <i>Couper, préparer des pieux pour faire une palissade.</i>             | Comparare.                                                                  |
| <i>Faire une palissade; planter des pieux pour faire une palissade.</i> | Sudes, stipites præacutos defigere.                                         |
| Pape; <i>souverain-pontife; saint-père</i> .                            | Summus pontifex; papa. Romanæ Ecclesiæ supremus pastor.                     |
| <i>Recevoir la bénédiction du Pape.</i>                                 | A pontifice solemnî precatione lustrari.                                    |
| <i>Recevoir un Bref du pape, du souverain-pontife.</i>                  | Litteræ a Pontifice Romano publice scriptæ.                                 |
| Papiers <i>sans valeur</i> .                                            | Scriptum nullius pretii.                                                    |
| <i>Un paragraphe, un article, un chapitre démesurément long.</i>        | Nimium quam longa verborum continuatio.                                     |

|                                                                                         |                                                                                                                                                            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Parapet.                                                                                | Lorica, lorica post circitorum viam.                                                                                                                       |
| Parapet.                                                                                | Collis jaculatorius, mœnibus<br>superstructus, colles<br>interpositi in extrema<br>mœnium planitie, valla<br>prominentia. Tumuli<br>propugnaculo impositi. |
| <i>Élever des parapets sur les<br/>remparts; garnir les remparts<br/>de parapets.</i>   | Pluteos vallo addere.                                                                                                                                      |
| <i>Parer, détourner un coup; éviter un<br/>coup en se détournant.</i>                   | Declinatione quadam alicujus<br>petitionem effugere.                                                                                                       |
| <i>Actes du parlement en Angleterre.</i>                                                | Tabulæ publicæ supremæ curiæ in<br>Anglia.                                                                                                                 |
| <i>Héraut; envoyé parlementaire (qui<br/>porte un caducée).</i>                         | Caduceator.                                                                                                                                                |
| <i>Messenger de paix.—Héraut<br/>parlementaire (qui porte un<br/>caducée).</i>          | Caduceator, pacis internuntius.                                                                                                                            |
| <i>Parquet; plancher parqueté.</i>                                                      | Pavimentum tessellatum.                                                                                                                                    |
| Parrain.                                                                                | Baptismatis testis, pater lustricus,<br>sponsor fidei, sacrae<br>initiationis arbiter.                                                                     |
| <i>Choisir un parrain.</i>                                                              | Adhibere aliquem sponsorem fidei.                                                                                                                          |
| <i>Servir de parrain à un enfant; tenir<br/>un enfant sur les fonts de<br/>baptême.</i> | Ad sacrum fontem sponsor fui.                                                                                                                              |
| <i>Pasquinade; libelle.</i>                                                             | Libellus famosus; criminationibus<br>confertus liber.                                                                                                      |
| <i>Défendre le passage de.... à qqn.</i>                                                | Itinere prohibere aliquem.                                                                                                                                 |

|                                                                                        |                                                                             |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|
| <i>Délivrer un passeport à quelqu'un.</i>                                              | Commeatu, publicis litteris instruere aliquem.                              |
| <i>Refuser un passeport à quelqu'un.</i>                                               | Prohibere commeatu, aliquem intercludere.                                   |
| <i>Passion, affection, inclination.</i>                                                | Prava animi affectio.                                                       |
| <i>La passion de N.-S.-J.-C.</i>                                                       | Historia Christi patientis.                                                 |
| <i>Réciter le pater pour qu'un autre le répète mot pour mot.</i>                       | Præire verba orationis Dominicæ alicui.                                     |
| <i>Patrouille; guet.</i>                                                               | Excubitores, circitores.                                                    |
| <i>Piquet; garde du camp, patrouille à cheval.</i>                                     | Milites, equites pro castris excubantes.                                    |
| <i>Patrouiller, faire la patrouille.</i>                                               | Vigilias intentiori cura lustrare.                                          |
| <i>Pause.</i>                                                                          | Respiratio in arte musica.                                                  |
| <i>Presser le payement.</i>                                                            | Consectari debitum.                                                         |
| <i>Pélerinage.</i>                                                                     | Peregrinatio religionis causa.                                              |
| <i>Le jour de pénitence et de prières publiques est prescrit.</i>                      | Solemnes, publicæ supplicationes ad deprecandam superum pacem indictæ sunt. |
| <i>Pensionnaire.</i>                                                                   | A pensionibus reipublicæ.                                                   |
| <i>Grand-pensionnaire, c. à d., principal chargé d'affaires en Hollande.</i>           | Procurator reipublicæ in Hollandia.                                         |
| <i>Percepteur, receveur.</i>                                                           | Coactor, exactor.                                                           |
| <i>Période (litt.).</i>                                                                | Ambitus verborum, circuitus orationis, continuatio verborum.                |
| <i>Appliquer des pétards contre une porte; visser des pétards à une porte (guer.).</i> | Pylocastrum admove, applicare, injicere portæ.                              |

|                                                                                                                |                                                                               |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Enfoncer, entamer une phalange; rompre les lignes ennemies.</i>                                             | Perfringere, disjicere phalangem.                                             |
| <i>Arrière-bouche; pharynx, gosier; gorge, cou; gueule.</i>                                                    | Gula.                                                                         |
| Phénomène, <i>apparition céleste.</i>                                                                          | Apparitio sideris.                                                            |
| Pièces de campagne.                                                                                            | Tormentum castrense, tormenta legionum.                                       |
| Piété ( <i>filiale</i> ); <i>affection pour ses proches; respect (pour ses maîtres); amour (de la patrie).</i> | Pietas.                                                                       |
| <i>Respect; piété.</i>                                                                                         | Religio.                                                                      |
| <i>Livrer une ville au pillage; mettre une ville à sac.</i>                                                    | Vitam fortunasque civium direptioni militum objicere.                         |
| <i>Demi-pique; pique de vélite (infanterie légère chez les Romains).</i>                                       | Velitaris.                                                                    |
| <i>Être de piquet au fourrage;— mettre de piquet au fourrage.</i>                                              | Populares tueri.                                                              |
| Pistolet,— <i>revolver.</i>                                                                                    | Bombarda minor, equestris; manualis fistula.                                  |
| Place <i>frontière.</i>                                                                                        | Urbs quæ fines tuetur, propugnaculum imperii defendendis limitibus appositum. |
| Plaider; <i>plaider une cause.</i>                                                                             | In foro versari, causam agere, causæ alicujus patronum exsistere.             |
| <i>Profession d'avocat; assistance d'un défenseur; plaidoirie.</i>                                             | Opera forensis, commentationes causarum.                                      |
| Plénipotentiaire ( <i>d'un prince, d'une nation</i> ).                                                         | Rerum agendarum summa potestate instructus.                                   |

|                                                                                                                                                                       |                                                                 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| <i>Celui qui fait jouer les machines de guerre, (de nos jours on dirait pointeur d'artillerie) ou d'une manière plus générale: officier du génie et d'artillerie.</i> | Is qui tormenta intendit, machinarum bellicarum librator.       |
| <i>Un tonneau, un baril de poix.</i>                                                                                                                                  | Cupa tæda et pice conferta.                                     |
| <i>Règlement de police; loi somptuaire (chez les Romains).</i>                                                                                                        | Lex sumptuaria, ordo disciplinæ civilis.                        |
| <i>Politique.</i>                                                                                                                                                     | Prudentia civilis.                                              |
| <i>Excellent politique.</i>                                                                                                                                           | Pacis artium gnarus.                                            |
| <i>Pompe à feu, à incendie.</i>                                                                                                                                       | Machina delendis ædium incendiis deserviens, deputata.          |
| <i>Ponton.</i>                                                                                                                                                        | Rates junctæ trajectui aptæ, ad transeundum instructæ.          |
| <i>Porcelaine.</i>                                                                                                                                                    | Vasa fictilia Sinensium.                                        |
| <i>Portier, concierge.</i>                                                                                                                                            | Atriensis.                                                      |
| <i>Portraits des aïeux; portraits de famille.</i>                                                                                                                     | Patrum et avorum picta effigies.                                |
| <i>Reconnaître la position, la situation d'une ville.</i>                                                                                                             | Situm urbis perspicere.                                         |
| <i>Ne pas maintenir une position; lâcher pied.</i>                                                                                                                    | Locum non tenere.                                               |
| <i>Prendre position sur une hauteur, une colline.</i>                                                                                                                 | Capere collem.                                                  |
| <i>Possesseurs d'un bien héréditaire.</i>                                                                                                                             | Possessores prædii hereditarii.                                 |
| <i>Obtenir qqche à titre de possession absolue.</i>                                                                                                                   | Aliquid titulo supremi domini, neminique obnoxio jure consequi. |



|                                                                                             |                                                                                           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Chevaux de poste.</i>                                                                    | Equi publici, meritorii, cursorii, veredarii.                                             |
| <i>Grand-maître des postes.</i>                                                             | Cursuum publicorum supremus moderator.                                                    |
| <i>Environner l'ennemi d'une ligne de postes, et l'assiéger en qqe sorte.</i>               | Cingere hostem stationibus in modum obsidii.                                              |
| Post-scriptum.                                                                              | Transversus versiculus extremæ epistolæ.                                                  |
| Poudre.                                                                                     | Pulvis pyrius, nitratus, tormentarius.                                                    |
| Praticable, faisable, possible.                                                             | Quod fieri potest, in usum deduci potest.                                                 |
| Prébende; <i>bénéfice.</i>                                                                  | Reditus et census ex bonis sacris.                                                        |
| <i>Gouverneur, précepteur de jeunes gens de qualité, de bonne famille.</i>                  | Moderator juventutis nobilis, qui liberalibus juventutis studiis dux et moderator præest. |
| Prêcher; <i>faire un sermon; annoncer la parole de Dieu.</i>                                | De rebus divinis ad populum concionem dicere, publice interpretari res divinas.           |
| Prédicateur.                                                                                | Præco verbi divini.                                                                       |
| <i>Préliminaires de paix, bases d'un traité de paix.</i>                                    | Prima lineamenta pacis. Rudis pacis typus.                                                |
| <i>Se mettre en devoir de faire le siège (d'une ville), faire les préparatifs du siège.</i> | Quæ ad oppugnationem oppidi pertinent comportare.                                         |
| Prescription; <i>surannation (de), usucapion (t. de dr. rom.).</i>                          | Acquisitio seu adjectio domini per continuationem temporis lege definiti. Usucapio.       |
| <i>Dispute sur la préséance.</i>                                                            | Certamen honoris.                                                                         |

|                                                                                                                                                      |                                                                                     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Être en dispute, disputer sur la préséance.</i>                                                                                                   | In honoris contentionem incidere.                                                   |
| <i>Président du conseil privé.</i>                                                                                                                   | Senatus sanctioris princeps.                                                        |
| <i>Être président, avoir la présidence de la chambre des députés.</i>                                                                                | Tota comitia suis humeris, curis sustinere.                                         |
| <i>Prétendant.</i>                                                                                                                                   | Æmulus regni.                                                                       |
| <i>Élever des prétentions sur d'anciens droits.</i>                                                                                                  | Jura antiqua revocare.                                                              |
| <i>Prêter de l'argent à intérêts; placer de l'argent.</i>                                                                                            | Fenori pecuniam dare.                                                               |
| <i>Prêter, avancer de l'argent à qqn.</i>                                                                                                            | Pecunias expensas alicui ferre.                                                     |
| <i>Grand-prévôt de l'armée.</i>                                                                                                                      | Penes quem est summa imperii custodia.                                              |
| <i>Primipile ou primipilaire, c. à d., 1<sup>er</sup> centurion; celui qui commande la 1<sup>re</sup> compagnie des triaires. Premier capitaine.</i> | Primi pili centurio.                                                                |
| <i>Prince royal, impérial.</i>                                                                                                                       | Heres regni, in spem regni genitus.                                                 |
| <i>Droits de justice; frais de procédure; dépens.</i>                                                                                                | Lis æstimata, expensæ litis.                                                        |
| <i>Procession.</i>                                                                                                                                   | Solemnis sacrorum pompa, supplicantium agmina.                                      |
| <i>Aller en procession.</i>                                                                                                                          | Deducere pie supplices.                                                             |
| <i>Proclamer par des hérauts envoyés dans différentes directions.</i>                                                                                | Præconibus circummissis pronuntiare.                                                |
| <i>Faire profession; faire, émettre ses vœux; se consacrer à DIEU par les vœux.</i>                                                                  | Vota solemnia sacri ordinis nuncupare, DEO se solemnium votorum sponsione devovere. |

|                                                              |                                                                  |
|--------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|
| <i>Au prorata (dr.), à proportion, proportionnellement.</i>  | Pro rata parte, pro cujusque facultatibus.                       |
| <i>Supprimer, enlever, refuser le droit de protestation.</i> | Intercessionem tollere.                                          |
| Protester.                                                   | Intercedere, vetare, obnuntiare, contra obtestari.               |
| Protonotaire.                                                | Primarius scriba, primus eorum qui reipublicæ sunt ab epistolis. |
| Protonotariat.                                               | Primarii scribæ munus.                                           |
| Puits artésien; jet d'eau.                                   | Aquæ artificiose prosilientes.                                   |

## Q

|                                                                     |                                                                             |
|---------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|
| Quaker.                                                             | Secta tremulantium.                                                         |
| Qualités.                                                           | Bona quæ a natura data sunt, ingenii bona, dotes animi.                     |
| Quarantaine.                                                        | Mora quadragesimum in diem producta, tempus valetudini experiundæ præfixum. |
| <i>Loger l'armée, mettre l'armée en quartier dans les villages.</i> | Exercitum in agris collocare.                                               |
| <i>Quartiers; quartiers d'hiver; campement; cantonnements.</i>      | Stationes militum; hiberna, stativa.                                        |
| <i>Assigner les quartiers d'hiver.</i>                              | Hiberna constituere.                                                        |
| <i>Quitter ses quartiers d'hiver; entrer en campagne.</i>           | Copias ex hibernis excire.                                                  |
| Quartier général du roi.                                            | Tabernaculum regis.                                                         |
| Quartier général (prétoire anciennement).                           | Prætorium.                                                                  |

|                                           |                                                          |
|-------------------------------------------|----------------------------------------------------------|
| Quête, ( <i>collecte ecclésiast.</i> ).   | Pecunia viritim collecta. Stipis<br>voluntaria collatio. |
| <i>Argent quêté, produit d'une quête.</i> | Pecunia viritim, in capita collata.                      |
| Quittance, <i>acquit; reçu.</i>           | Syngrapha, chirographum,<br>acceptilatio.                |
| Quittance <i>générale, finale.</i>        | Agnitio satisfactionis plenissima.                       |

## R

|                                                                                                                                                                                        |                                                                                                    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Rançon.                                                                                                                                                                                | Pretium captivorum.                                                                                |
| Rangs.                                                                                                                                                                                 | Ordines.                                                                                           |
| <i>Garder les rangs.</i>                                                                                                                                                               | Servare ordines.                                                                                   |
| <i>Rompre les rangs.</i>                                                                                                                                                               | Ordines laxare.                                                                                    |
| Rangs <i>serrés; être en rangs serrés.</i>                                                                                                                                             | Conserta agmina, densati ordines<br>consistunt, inter aciem<br>consistens miles.                   |
| <i>Lettre de rappel; édit, décret en<br/>vertu duquel ceux qui<br/>occupent des postes militaires<br/>ou civils dans un pays<br/>étranger sont rappelés, pour<br/>motif de guerre.</i> | Edictum, decretum quo cives,<br>milites sub extero Rege<br>stipendia merentes domum<br>revocantur. |
| <i>Référendaire; rapporteur.</i>                                                                                                                                                       | Cujus est in consilio publico<br>causarum momenta exponere.                                        |
| Ratifier.                                                                                                                                                                              | Ratum habere, auctoritate publica<br>aliquid affirmare.                                            |
| Ration.                                                                                                                                                                                | Demensum annonæ militaris.                                                                         |
| Ravelin; <i>demi-lune.</i>                                                                                                                                                             | Portæ propugnaculum,<br>munimentum extra mœnia.                                                    |
| Récapituler; <i>résumer.</i>                                                                                                                                                           | Summa rerum capita repetere.                                                                       |

|                                                                                                                                                                                |                                                                               |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Assurer réception, donner<br/>quittance de l'argent prêté à<br/>qqn.</i>                                                                                                    | Pecuniam datam referre. Pecunias<br>expensas alicui referre<br>acceptas.      |
| <i>Recette assurée.</i>                                                                                                                                                        | Reditus status.                                                               |
| <i>Recette fortuite.</i>                                                                                                                                                       | Reditus fortuitus.                                                            |
| <i>Le produit de la recette couvre les<br/>dépenses; les dépenses et les<br/>recettes se balancent.</i>                                                                        | Ratio par est acceptorum et facti<br>impendii.                                |
| <i>Porter en compte les recettes.</i>                                                                                                                                          | Ratio accepti scribitur.                                                      |
| <i>Le produit de la recette et les<br/>dépenses se balancent.</i>                                                                                                              | Ratio par est acceptorum et<br>datorum, ratio accepti et<br>expensi congruit. |
| <i>Receveur des contributions,<br/>percepteur.</i>                                                                                                                             | Ærarii tribunus, curator census<br>bonorum.                                   |
| <i>Receveur de l'accise, des<br/>contributions indirectes.</i>                                                                                                                 | Curator census e victu persolvi<br>soliti.                                    |
| <i>Donner à quelqu'un une<br/>récompense en argent.</i>                                                                                                                        | Præmia rei pecuniariæ alicui<br>tribuere.                                     |
| <i>Recruter, faire des levées; enrôler.</i>                                                                                                                                    | Exercitui, regionibus<br>supplementum scribere.                               |
| <i>Recueil de notes, mémoire,<br/>mémorial; livre de raison ou<br/>grand livre, c. à d., un registre<br/>où les négociants portent tout<br/>leur compte par doit et avoir.</i> | Electorum commentarius.                                                       |
| <i>Revenir aux premières conditions<br/>de reddition.</i>                                                                                                                      | Ad easdem deditionis condiciones<br>recurrere.                                |
| <i>Élever, construire des redoutes.</i>                                                                                                                                        | Ad extremas fossas castella<br>constituere.                                   |
| <i>Se charger d'un rapport;<br/>rapporter, référer (t. de</i>                                                                                                                  | Aliquid ad principis arbitrium<br>referre.                                    |

|                                                                                                                                  |                                                                                               |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>palais).</i>                                                                                                                  |                                                                                               |
| Réfléchir.                                                                                                                       | Rei alicujus rationem ducere.                                                                 |
| Réfuter, repousser; <i>une accusation calomnieuse, en triompher; convaincre de crime l'accusateur par ses propres arguments.</i> | Refellere crimen et rejicere in suum auctorem, refutare injuriam, retundere conatus calumniæ. |
| Régale; <i>droit régalien.</i>                                                                                                   | Jus regi sacrum.                                                                              |
| Régent; <i>lieutenant-général de l'empire, du royaume; vicaire de l'empire; interroi.</i>                                        | Interrex.                                                                                     |
| Registres <i>publics, documents (actes, titres, pièces justificatives).</i>                                                      | Auctoritates publicæ.                                                                         |
| Règle.                                                                                                                           | Regula.                                                                                       |
| Religieuse.                                                                                                                      | Virgo DEO sacrata, quæ integrum virginitatis florem DEO solemnî votorum sponsione dicavit.    |
| <i>Jour de repos.</i>                                                                                                            | Dies ad quietem datus.                                                                        |
| Représailles.                                                                                                                    | Jus talionis, pignorationes.                                                                  |
| <i>Faire des réquisitions de vivres, de munitions de bouche.</i>                                                                 | Frumenti vecturas finitimis civitatibus describere.                                           |
| Résidence <i>royale.</i>                                                                                                         | Regia.                                                                                        |
| Respect; <i>vénération, déférence; témoignage de respect; hommage.</i>                                                           | Reverentia, veneratio.                                                                        |
| Résumé <i>d'un compte; compte par bref état.</i>                                                                                 | Breviarium rationum.                                                                          |
| <i>Ligne de circonvallation, ouvrages, retranchements, lignes de</i>                                                             | Limes externus, circuitus castrorum. Pro portis                                               |



|                                                                                                  |                                                                                                                          |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>défense en avant du camp.</i>                                                                 | castrorum.                                                                                                               |
| Retranchement, <i>tranchées, ouvrages en terre, palissades pour protéger un camp, une armée.</i> | Aggeres castrensēs.                                                                                                      |
| <i>Couvrir, protéger par des retranchements le front de son armée.</i>                           | A fronte contra hostem fossam ducere.                                                                                    |
| <i>Collationner, revoir un écrit, un ouvrage, un opusculē.</i>                                   | Recognoscere exemplum, libellos.                                                                                         |
| <i>Revue, inspection, révision.</i>                                                              | Delectus militum, lustratio exercitus.                                                                                   |
| <i>Faire passer la revue à l'armée; passer la revue des troupes.</i>                             | Numerum copiarum inire, censum agere militum, lustrare, recensere exercitum.                                             |
| <i>Inspecteurs; intendants qui passent la revue des troupes; officiers de révision.</i>          | Censores militum.                                                                                                        |
| <i>Rôle; état des hommes présents à la revue.</i>                                                | Album militare.                                                                                                          |
| <i>Ordo; rituel.</i>                                                                             | Liber in quo continetur ratio Divini officii, liber in quo ratio in dispensandis salutis mysteriis tenenda proscribitur. |
| <i>Ordo, directoire, rituel.</i>                                                                 | Liber in quo continetur ratio divini officii et salutis mysteriorum dispensandorum.                                      |
| <i>Rote; sacrée congrégation, (tribunal de la Rote).</i>                                         | Judices sacrarum cognitionum. Sacri cognitores Romæ.                                                                     |
| <i>Voie, route militaire.</i>                                                                    | Via militaris.                                                                                                           |
| <i>Abandonner la voie, la route militaire.</i>                                                   | Via militari decedere.                                                                                                   |

# S

|                                                                                                                           |                                                                                             |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Recevoir; fréquenter</i><br>Sacraments.                                                                                | <i>les</i> Sacra mysteria, salutis mysteria obire.                                          |
| <i>Sacristie.</i>                                                                                                         | Aditum, locus in quo apparatus sacer sumitur, in quo occulta et recondita templi servantur. |
| <i>Saisir qqche; faire la saisie de qqche; mettre arrêt sur qqche; séquestrer; mettre à la séquestration, confisquer.</i> | Manu prætoriam alicujus bona detinere.                                                      |
| <i>Salaire; gages; appointements, traitement; solde (milit.).</i>                                                         | Annua merces, stipendium.                                                                   |
| <i>Sauf-conduit.</i>                                                                                                      | Litteræ tutum iter præstantes, litteræ auctoritatis publicæ.                                |
| <i>Sauf-conduit.</i>                                                                                                      | Fides publica.                                                                              |
| <i>Donner un sauf-conduit à qqn.</i>                                                                                      | Præstare fidem publicam.                                                                    |
| <i>Scander un vers.</i>                                                                                                   | Versum, carmen metiri.                                                                      |
| <i>Sceau de la ville.</i>                                                                                                 | Signum publicum.                                                                            |
| <i>Séjour (t. milit.).</i>                                                                                                | Locus ad militum requiem.                                                                   |
| <i>Selle.</i>                                                                                                             | Sella equestris.                                                                            |
| <i>Sénat (France); chambre haute, chambre des Lords (Anglet.); chambre des seigneurs (Allemagne).</i>                     | Ordo senatorius, senatus amplissimus, patrum sanctum concilium.                             |
| <i>Sénat, ordre du sénat, conseil, les membres du conseil.</i>                                                            | Ordo senatorius.                                                                            |
| <i>Sentinelle perdue.</i>                                                                                                 | Conclamatae salutis extimæ vigiliæ. Procubitores, qui                                       |

|                                                                                                                                       |                                                                                                        |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                       | infestas maxime et hosti<br>oppositas stationes occupant.                                              |
| <i>Relever qqn de sentinelle;—relever<br/>de poste un factionnaire.</i>                                                               | Vices stationum mutare.                                                                                |
| <i>Saisir qqche; faire la saisie de<br/>qqche; mettre arrêt sur qqche;<br/>séquestrer; mettre à la<br/>séquestration, confisquer.</i> | Manu prætoriam alicujus bona<br>detinere.                                                              |
| Sergent-major.                                                                                                                        | Ordinum diribitor, instructor<br>centuriæ.                                                             |
| <i>Serment de bannissement, de ne<br/>pas revenir et de ne pas se<br/>venger (féod.).</i>                                             | Cautio de inimiciis ponendis, de<br>non revertendo.                                                    |
| <i>Se purger d'une imputation, d'une<br/>accusation par serment.</i>                                                                  | Jurejurando se purgare.                                                                                |
| <i>Vaisselle de table, service en or et<br/>en argent.</i>                                                                            | Vasa convivalia ex auro et argento.                                                                    |
| <i>Constituer, imposer une servitude<br/>sur un bien; grever de<br/>charges, d'impôts un bien.</i>                                    | Imponere servitutem fundo.                                                                             |
| <i>Il est d'un caractère si bien<br/>tempéré, qu'il sait unir la<br/>sévérité à l'affabilité.</i>                                     | Est ita temperatis moderatisque<br>moribus, ut summa severitas<br>cum summa humanitate<br>conjungatur. |
| Simonie.                                                                                                                              | Rerum sacrarum nefaria<br>nundinatio.                                                                  |
| Être situé.                                                                                                                           | Situm esse.                                                                                            |
| <i>Sommairement, en résumé, par<br/>manière d'extrait,<br/>compendieusement, en<br/>abrégé, en raccourci.</i>                         | Ex singulis capitibus, per capita,<br>summatim, per compendia.                                         |

|                                                                         |                                                                                                                               |
|-------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Voir à l'aide de l'addition et de la soustraction, ce qui reste.</i> | Addendo deducendoque experiri, quid reliqui sit.                                                                              |
| Spahis.                                                                 | Turcicus equitatus.                                                                                                           |
| Substitut.                                                              | Qui alicui ad munus obeundum adjunctus est.                                                                                   |
| <i>Cicéron ne dut ses succès qu'à lui-même.</i>                         | Cicero omnia incrementa sibi debuit.                                                                                          |
| <i>Pacte de confraternité; de succession réciproque.</i>                | Pacta gentilitia.                                                                                                             |
| Succursale, (église) annexe.                                            | Templum proprio Curione sacro destitutum, templum ejusdem Parochiæ.                                                           |
| <i>Vers le sud, au sud, au midi.</i>                                    | Ad meridiem.                                                                                                                  |
| Suffragant.                                                             | Vicarius Episcopi.                                                                                                            |
| <i>Lieu de supplice; gibe.</i>                                          | Locus publicus facinorosorum supplicio deputatus; locus quo hi qui ad supplicium sunt dati, securi percutiuntur.              |
| Supérieure (d'une simple congrégation).                                 | Rectrix Virginum DEO sacrarum, quæ collegio sacrarum Virginum vel Virginibus DEO sacratis præest, antistes sacrarum Virginum. |
| Surplis; aube.                                                          | Vestis, tunica lintea.                                                                                                        |
| <i>Donner un sursis à qqn, accorder un délai à qqn.</i>                 | Statuere alicui diem laxiorem.                                                                                                |
| <i>Obtenir un sursis, un délai d'ajournement.</i>                       | Potestatem ampliandi nancisci.                                                                                                |

## T

|                                                                    |                                                                                     |
|--------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Musique en tête, tambour battant.</i>                           | Tympana resonantia, tympanorum sonus.                                               |
| <i>Taxe; taux, prix; estimation.</i>                               | Rei æstimatæ pretium.                                                               |
| <i>Chanter le Te Deum.</i>                                         | Hymnum Ambrosianum cantare.                                                         |
| <i>Teneur de livres.</i>                                           | Actor summarum, rationum magister.                                                  |
| <i>Second, témoin (d'un duel).</i>                                 | Arbiter singularis certaminis.                                                      |
| <i>Prendre son temps (familier).</i>                               | Tempus aucupari.                                                                    |
| <i>Dans les termes mêmes prescrits par Nævius.</i>                 | In ea ipsa verba quæ Nævius præibat.                                                |
| <i>Testament.</i>                                                  | Testamentum; supremæ morientis litteræ.                                             |
| <i>Texte (d'un auteur, d'une loi).</i>                             | Verba auctoris seu legis.                                                           |
| <i>Tirer du fusil, du pistolet, du revolver.</i>                   | Glandes fundere.                                                                    |
| <i>Tomber.</i>                                                     | Labi.                                                                               |
| <i>Tracer de nouvelles fortifications.</i>                         | Muris locum destinare. Designare mœnia, fossas.                                     |
| <i>Traînards.</i>                                                  | Milites itinere confecti, moratores, invalidi milites, qui agmen sequi non possunt. |
| <i>Payer par traite; faire tirer une traite sur son compte.</i>    | Pecuniam permutatione trajicere.                                                    |
| <i>Remplir les { clauses } d'un traité.</i><br><i>{ articles }</i> | In pactione manere.                                                                 |
| <i>Traiteur; restaurateur.</i>                                     | Structor conviviorum publicus.                                                      |
| <i>Tranchées.</i>                                                  | Agger militaris, fossa e terræ aggestu in alterum labrum altior ac munitior.        |

|                                                                                 |                                                                                                                       |
|---------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Tranchée; <i>approches</i> .                                                    | Accessus operum, viæ<br>obsidionales, accessus<br>militum, ductus obliqui,<br>appropinquationes operum<br>militarium. |
| <i>Ouvrir, conduire des tranchées transversales, élever des traverses.</i>      | Transversam obducere.                                                                                                 |
| <i>Retranchement, tranchée.</i>                                                 | Lorica valli inferioris, ambulacrum<br>valli, succinctum valli.                                                       |
| <i>Ouvrir, conduire des tranchées en ligne droite.</i>                          | Fossam diversis lateribus ducere.                                                                                     |
| <i>Les soldats sont dans l'eau, dans les tranchées.</i>                         | Milites in appropinquantibus<br>paludibus et restagnantibus<br>aquis pene innatant.                                   |
| <i>Détruire les tranchées et les gabions; détruire les retranchements.</i>      | Apparatum et munitiones disjicere.                                                                                    |
| <i>Ouvrir les tranchées; s'approcher des remparts en ouvrant des tranchées.</i> | Vineas agere, adductibus ad urbem,<br>propius muros accedere.                                                         |
| <i>Trésor du roi; cour des comptes.</i>                                         | Ærarium regium, tribunal redituum<br>principis.                                                                       |
| <i>Trésor public.</i>                                                           | Ærarium commune.                                                                                                      |
| <i>Trésor privé (d'un roi, d'un prince), cassette (d'un roi), etc.</i>          | Ærarium sanctius.                                                                                                     |
| <i>Épuiser le trésor.</i>                                                       | Ærarium exhaurire.                                                                                                    |
| <i>Verser de l'argent au trésor; faire un versement de fonds au trésor.</i>     | In ærarium referre pecuniam.                                                                                          |



|                                                                                                                        |                                                                       |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|
| <i>Épuisement incroyable du trésor public.</i>                                                                         | Incredibiles angustiae pecuniae publicae.                             |
| Trésorier militaire.                                                                                                   | Quæstor, minister impensæ bellicæ, tribunus ærarius.                  |
| <i>Officier trésorier; tribun du trésor; payeur de l'armée.</i>                                                        | Minister impensæ bellicæ, quæstor ærarii bellici tribunus ærarius.    |
| <i>Fermer les tribunaux.</i>                                                                                           | Justitium indicere.                                                   |
| <i>Rouvrir les tribunaux.</i>                                                                                          | Justitium remittere, laxare, solvere.                                 |
| <i>Tripliques (t. de palais); réponses à des dupliques, lesquelles sont dirigées elles-mêmes contre les répliques.</i> | Secunda actoris defensio.                                             |
| Troupes auxiliaires.                                                                                                   | Auxilia, auxiliares milites, copiae subsidiariæ, catervæ conductitiæ. |
| Troupes d'élite.                                                                                                       | Lectus exercitus.                                                     |
| <i>Bohémien; Égyptien; tsigane.</i>                                                                                    | Ægyptii erronei.                                                      |

## U

|                                                 |                                                            |
|-------------------------------------------------|------------------------------------------------------------|
| <i>Équipement; uniforme d'un soldat.</i>        | Vestitus militaris.                                        |
| Usurper sur..., empiéter sur les droits de qqn. | Jus alicujus convellere. In jure suo aliquem interpellare. |

## V

|                                                         |                                        |
|---------------------------------------------------------|----------------------------------------|
| <i>Annoncer, notifier les vacations (t. de palais).</i> | Justitium indicere.                    |
| Vaisseau de guerre.                                     | Navis bellica, navis præsiaria, longa. |

|                                                                                                        |                                                                           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|
| <i>Lancer un vaisseau.</i>                                                                             | Ex navalibus navem deducere.                                              |
| <i>Bateau à vapeur.</i>                                                                                | Pyroscapha.                                                               |
| Vassal.                                                                                                | Cliens beneficiarius, fiduciarius.                                        |
| <i>Être le vassal de qqn.</i>                                                                          | Jure beneficiario alicui esse obnoxium.                                   |
| <i>Poser des ventouses.</i>                                                                            | Cucurbitulis vitreis sanguinem extrahere.                                 |
| Verbaliser, enregistrer.                                                                               | In adversaria, acta, commentarios publicos referre.                       |
| <i>Mettre une maison en vente.</i>                                                                     | Ædes proscribere.                                                         |
| Vicaire.                                                                                               | Qui sacri Curionis explet vicem, pastoris vicarius.                       |
| <i>Ville marchande ou commerçante.</i>                                                                 | Forum rerum venalium quod in hac illave urbe præstatur.                   |
| <i>Visiter les provinces.</i>                                                                          | Proficisci in provincias visendi causa.                                   |
| Vivres, comestibles, provisions.                                                                       | Frumentum, res frumentaria, commeatus; alimenta.                          |
| <i>Faire des réquisitions de vivres, en nature.</i>                                                    | Vecturas frumenti finitimis urbibus describere.                           |
| <i>Fournir les vivres, les munitions de bouche, les provisions; entretenir l'abondance des vivres.</i> | Commeatum supportare, sustinere.                                          |
| <i>Mettre à la voile.</i>                                                                              | Classe proficisci.                                                        |
| <i>Voix; ton, son (de la voix).</i>                                                                    | Vox, vocis sonus.                                                         |
| Volontaires (guer.).                                                                                   | Milites voluntarii, honorarii.                                            |
| Voter.                                                                                                 | Suffragium ferre, inire; in suffragium ire; sententiam dicere, expromere. |

*Faire voter.*

In suffragium mittere; ad  
suffragium vocare.

## Y

Yacht; *aviso; une barque d'avis* Navis tabellaria, navis velox.  
(*marine*).

Yacht, *bâtiment léger, petit navire* Navis actuaria, liburnica.  
*à un pont.*

## Z

*Fourrure de zibeline.*

Pellis mustelarum scythicarum.





## INDEX GALLICO-LATINUS.

### A

ABAISSEMENT, Humilitas, abjectio, ignobilitas, vilitas.

**Abaïsser**, Deprimo, demitto, submitto, inclino.

ABANDON, Derelictio, contemptio, desertio, destitutio, relictio.

**Abandonner**, Derelinquo, desero, destituo, cesso, relinquo, linquo, reliquum facio, demitto, desisto.

**Abandonné**, Desertus, relictus, deditus.

ABATTEMENT, Abjectio, languor, imbecillitas, infractio.

**Abattre**, Profligo, prosterno, depello, decutio, dejicio, affligo.

**Abattu**, Fractus, infractus, afflictus, debilitatus, profligatus, demissus.

ABBÉ, Abbas.

ABCÈS, Vomica, ulcus.

ABDICATION, Abdicatio.

**Abdiquer**, Abdico.

*Abdiquer un emploi honorable*, Dignitatem depono.

ABEILLE, Apis.

ABÎME, Vorago, gurgis, charybdis.

ABJECTION, Abjectio.

**Abject**, Abjectus, desertus, contemptus, spretus, vilis, humilis.

ABOÏEMENT, Latratus.

**Aboyer**, Latro, allatro.

ABOMINABLE, Abominandus, detestabilis, horrendus.

ABONDANCE, Frequentia, crebritas, multitudo, coacervatio, copia, abundantia, ubertas, vis, facultas, affluentia, profluentia, acervus, fertilitas, exuberantia.

**Abonder**, Abundo, sum dives, affluo, redundo, magnam copiam habeo, circumfluo, exubero.

**Abondant**, Copiosus, abundans, uber, dives.

— (En parlant d'un discours): Fusus, dispersus.

**Abondamment**, Copiose, uberrime, large, largiter, prolixè, abundanter, cumulate.

ABORD, Accessus, aditus.

D'ABORD, TOUT D'ABORD, Primo, primum, imprimis, cumprimis.

**Aborder**, Appello, applico, admoveo, accedo.

ABRÉGÉ, Compendium.

**Abréviation**, Arctatio.

**Abréger**, Contraho, coarcto.

ABRI, Profugium, perfugium, portus, tectum.

ABROGATION, Abrogatio.

**Abroger**, Rescindo, infringo, revello, infirmo, labefacto, dissolvo, aboleo, abdico, refigo.

ABRUPT, Præruptus.

ABSENCE, Absentia, privatio.

**Absent** (être), Desum, absum, deficio, non adsum.

**Absent**, Absens, remotus, non præsens.

ABSOLUTION, Culpæ liberatio.

**Absoudre**, A scelere libero, fatentibus peccata remitto.

ABSORBER, Sorbeo.

ABSTINENCE, Abstinētia, modestia, parcus victus, sobrietas, moderatus cibus.

**Abstenir** (s'), Abstineo, prohibeo, tempero, contineo.

ABSURDITÉ, Insulsitas, ineptiæ.

**Absurde**, Absurdus, ineptus.

ABUS, Abusus.

**Abuser**, Abutor, perverte utor.

— (Tromper), Decipio, circumvenio, circumscribo, in fraudem impello, in errorem induco.

ACADÉMIE, Palæstra, gymnasium, Academia.

ACCABLEMENT, Oppressio, afflictio, perturbatio.

**Accabler**, Opprimo, obruo, affligo, vexo, perturbo, deprimō, prosterno.

**Accablé** (être), Laboro.

ACCÉLÉRATION, Acceleratio, celeritas.

**Accélérer**, Accelero, celeritate utor, appropero, propero.

ACCÈS, Accessus, aditus.

**Accéder**, Accedo.

**Accessible**, Pervius, apertus.

ACCIDENT, Casus.

**Accidentel**, Fortuitus.

ACCLAMATION, Acclamatio, plausus, clamor, admurmuratio.

**Acclamer**, Acclamo, succlamo.

ACCOMMODEMENT, Pactio, transactio.

*En venir à un accommodement*, Pactionem conflo cum aliquo.

ACCOMPAGNER, Comitor, assector, sector, deduco.

ACCOMPLISSEMENT, Perfunctio.



**Accomplir**, Perfungor, conficio, perago, absolvo, facio, compleo, exsequor, exigo, transigo.

**Accompli**, Perfectus, absolutus, perpolitus.

*Homme accompli*, Vir egregia virtute.

ACCOURIR, Accurro, advolo.

ACCOUTUMER, Assuefacio, usu doceo.

**Accoutumer** (s'), Assuesco, consuetudinem capio, cousuesco, soleo.

ACCROISSEMENT, Accretio, progressio, progressus, accessio, additamentum, incrementum.

**Accroître**, Augeo, amplifico.

**Accroître** (s'), Conresco, incresco, accresco.

ACCUEILLIR, Accipio, aliquem ad me suscipio.

*Mal accueillir*, Explodo.

ACCUMULATION, Coacervatio, copia, cumulus, acervus.

**Accumuler**, Accumulo, addo, coacervo, congero, exaggero, colligo, infarcio, aggrego, augeo.

ACCUSATION, Criminatio, accusatio, insimulatio, nominis delatio, crimen.

**Accuser**, Criminor, criminationem affero, criminatione utor, in crimen voco, detego, accuso, defero, arguo, insimulo.

*Vos sourcils semblent accuser l'astuce*, Supercilia illa tua calliditatem clamitare videntur.

**Accusateur**, Accusator.

ACHARNEMENT, Furor.

**Acharner** (s'), Mordicus inhæreo.

*Avec acharnement*, Acerrime.

ACHAT, Emptio, coemptio.

**Acheter**, Emo, coemptionem facio, coemo.

**Acheteur**, Emptor.

ACHÈVEMENT, Peractio, finis, extremum, perfectio.

**Achever**, Perago, perficio, absolvo, exædifico.

**Achévé**, Absolutus, perfectus, completus, expolitus, maturus.

ACIER, Adamas.

ACQUISITION, Adeptio, quæstus.

**Acquérir**, Acquiro, obtineo, consequor, adipiscor, comparo, adjungo, nanciscor, assequor.

ACQUITTEMENT, Absolutio, liberatio.

**Acquitter**, Libero, eximo.

**Acquitter de** (s'), Fungor, facio, efficio, perfungor, satisfacio.

ACTE, Actus, actio, factum.

*Actes officiels*, Acta.

**Action**, Factum, facinus.

*Faire une action d'éclat*, Facinus præclarissimum suscipio, efficio.

*Mauvaise action*, Malefactum, maleficium, damnum.

**Agir**, Ago.

ACTIVITÉ, Diligentia, solertia, labor, sedulitas, industria.

**Actif**, Diligens, attentus, sedulus, agens, efficax, assiduus, studiosus, impiger, actuosus.

**Activement**, Impigre, diligenter.

**Actuel**, Instans.

ADAPTER, Apto, accommodo, compono.

**Adapter** *sous*, Subtexo.

ADHÉSION, Adhæsiō, assensio, assensus, aprobatio, plausus, applausus.

**Adhérer**, Hæreo, adhæreo, adjaceo, applicor, adjungor.

ADIEU, Vale.

ADJOINDRE, Adjungo, adiutorem do.

**Adjoindre** (s'), Subscribo, adiutore utor.

ADJUDICATION, Addictio.

**Adjuger**, Addico, dedo, adjudico, mancipio.

**Adjudicataire**, Manceps.

ADMINISTRATION, Procuratio, curatio, gubernatio, administratio, dispensatio.

*Confier l'administration*, Procuracionem alicui committo.

**Administrer**, Dispenso, dispono, procuro.

**Administrateur**, Administrator, præfectus, curator, minister, gubernator, moderator.

ADMIRATION, Admiratio, miratio.

**Admirer**, Admiror, admiratione afficior, miror, obstupesco.

**Admirer** (s'), Me circumspicio.

**Admirable**, Mirabilis, mirus, mirificus, mirandus.

**Admirablement**, Mirabiliter, mirandum, mire, insigniter, mirifice, mirum in modum.

ADMISSION, Cooptatio.

**Admettre**, Admitto, adscribo, coopto.

ADOLESCENCE, Adolescentia.

**Adolescent**, Adolescens, juvenis, ephebus, pubes.

ADONNER à (s'), Impendo, insumo.

ADOPTION, Adoptio.

**Adopter**, Adopto, deligo, instituo, filium adscisco.

**Adopté** (être), In familiam venire.

ADORER, Adoro, DEUM veneror, DEO supplico.

ADOUCISSEMENT, Mitigatio, delinitio, excusatio, levamen.

**Adoucir**, Mitigo, mitiorem facio, lenio, placo, sedo, flecto, allicio, demulceo.

*Adoucir un barbare*, Cicurem reddo barbarum.

**Adoucir** (s'), Dulcesco.

ADRESSE, Solertia, sagacitas, dexteritas.

**Adroit**, Versutus, callidus, solers.

**Adroitement**, Solerter, sagaciter, callide, dextere, apte, astute, perite, scienter.

ADULTE, Pubes, adolescens.

ADVERSAIRE, Adversarius, adversus, oppositus, inimicus, hostis.

AFFABILITÉ, Affabilitas, facilitas in audiendo.

**Affable**, Affabilis, comis, placidus.

AFFAIBLISSEMENT, Debilitatio.

**Affaiblir**, Debilem facio, debilito, infirmo, frango, minuo, enervo, affligo, diminuo, dissipo, attenuo, extenuo.

**Affaiblir** (s'), Oblanguesco, relanguesco.

**Affaibli**, Attenuatus, exilis, humilis, abjectus, demissus.

AFFAIRE, Negotium, res, munus, cura, labor, molestia.

*Avoir beaucoup d'affaires*, Negotiorum mole obruor, multis urgeor negotiis.

*Entreprendre une affaire*, Negotium attingo.

*S'occuper d'une affaire*, Negotium tracto.

*L'affaire se prolonge*, Res trahitur.

*Il faut terminer promptement l'affaire*, Cunctandum non est in eo negotio.

*L'affaire a bien tourné*, Res fauste cecidit.

*Charger qqn d'une affaire*, Negotio aliquem præficio, præpono.

*Être l'homme d'affaires de qqn*, Rationes alicujus procuro.

*C'est votre affaire*, Hæc partes tuæ sunt.

**Affairé**, Negotiosus.

*Relatif à une affaire*, Negotialis.

AFFAISSEMENT, Labes.

**Affaisser** (s'), Decido.

AFFECTATION, Nimia concinnitatis in sermone consecratio.

**Affecté**, Putidus, gravis, fastidiosus.

**Affectation** (*avec*), Putide, fastidiose, inepte.

AFFECTION (en général), Affectio, commotio, sensus, pietas.

**Affectueusement**, Intime, enixe, ex animo, benevole, amice.

AFFERMER, Redimo.

AFFERMIR, Consolido, corroboro, stabilio, firmo, firmum facio, obfirmo.

AFFÉTERIE (*avec*), Putide, fastidiose, inepte.

AFFIRMATION, Affirmatio, assertio, asseveratio.

**Affirmer**, Affirmo, assevero, aio, annuo, comprobo, vindico.

— (Par serment), Adjuro, juro.

**Affirmativement**, Affirmate, asseveranter.

AFFLICTION, Luctus, mœror, squalor, fletus, tristitia, mœstitia.

**Affliger**, Afflicto, ango, vexo, conficio, ægritudinem affero.

*Être accablé par l'affliction*, Ægritudine opprimor.

**Affligé**, Tristis, mœrens, mœstus.

AFFLUENCE, Frequentia, concursus, crebritas, multitudo.

**Affluer**, Affluo, abundo, circumfluo, concurro, confluo.

AFFRANCHIR, Libero, libertatem do, in libertatem restituo, emancipo.

*Qui affranchit*, Liberator, vindex libertatis.

**Affranchi**, Libertinus.

AFFREUX, Nefandus, nefarius, detestabilis, horrificus, execratus, infandus.

AFFRONT, Ignominia, dedecus, labes.

*Recevoir un affront*, Ignominiam accipio.

*Supporter un affront*, Ignominiam fero.

**Affronter**, Oppeto, subeo.

AFIN QUE, Ut, uti.

AGACER, Vellico.

ÂGE, Ætas.

Âgé, Senex.

*Âgé de moins de soixante ans*, Minor annis sexaginta natus.

AGENOUIller (s'), Genua submitto, me prosterno.

AGGRAVER, Aggravo, valde gravo, onero, premo, exagguero, recrudesco.

**Aggraver** (s'), Aggravesco, gravior fio.

AGILITÉ, Agilitas.

**Agile**, Alacer, alacris, paratissimus, agilis.

AGITATION, Æstus, fervor, trepidatio, pavor, motus, agitatio.

**Agité**, Turbidus, perturbatus, confusus.

**Agité** (être), Fluctuo, fluctibus jactor.

AGNEAU, Agnus, agnellus.

AGONIE, Agonia.

AGRAFE, Fibula.

AGRANDIR, Laxo, dilato.

AGRÉMENT, Jucunditas, festivitas, lepor, hilaritas, amœnitas, suavitas.



**Agréable**, Gratus, jucundus, amans, suavis.

**Agréable à (être)**, Gratificor, gratiam facio.

**Agréablement**, Jucunde, suaviter, dulciter.

AGRÉGATION, Concretio, compositio.

AGRICULTURE, Agricultura, cultio agri, cultura agri.

**Agraire**, Agrarius.

AGUETS (*être aux*), In speculis sum.

AH! Proh, pro, at at.

AIDE, Adjumentum, subsidium, præsidium, auxilium, perfugium, suppetiæ.

**Aide** (*sans*), Suo Marte.

**Aider**, Adjuvo, juvo, opitutor, auxiliior, sublevo, præsidio sum; præsidium, opem, subsidium affero.

AÏEUL, Avus.

**Aïeul** (de l'), Avitus.

**Aïeux**, Majores, patres, avi.

AIGLE, Aquila.

AIGRETTE, Crista.

*Qui a une aigrette*, Cristatus.

AIGRIR, Exacerbo, irrito, ad iracundiam provoco, acidus fio, acesco.

AIGUILLE, Acus.

**Aiguillon**, Incitamentum, invitamentum, illecebra, stimulus, aculeus, sagitta.

**Aiguillonner**, Stimulo, excito, pungo.

**Aiguiser**, Acuo, exacuo, excito.

AIL, Allium.

AILE, Ala, pennæ.

**Ailé**, Pennatus, volucer, volatilis.

AILLEURS, Alibi, in alio loco.

— (Avec mouvement), Alio, in alium locum, ad aliam rem.

**Ailleurs** (d'), Cæteroquin, alioquin.

AIMANT, Magnes.

AÎNÉ, Maximus stirpis, maximus natu filius.

AINSI, Sic, ita, item, similiter.

**Ainsi que**, Velut, veluti, sicut.

A L'INSTANT, Mox, repente.

AIR, Aer, cœlum, æther.

*En plein air*, In propatulo.

*A son air*, Ex vultu.

**Aéré**, Perflabilis.

**Aérien**, Flabilis, spirabilis, aerius.

AIRAIN, Æs.

**Airain** (d'), Æneus, æreus, quod ex ære est.

AIRE, Area.

AISE, (*à son*), Otiose, per otium.

**Aisément**, Facile, libenter, nullo negotio, cito, expedite.

AISSELLE, Axilla.

AJOURNEMENT, Prorogatio, prolatio, procrastinatio, dilatio, comperendinatus.

**Ajourner**, Prorogo, produco, differo, procrastino, tardo, amplio, moram interpono, moror, comperendino.

AJOUTER, Addo, adjungo, adjicio, appono, adscribo, adjungo.

**Ajouté**, Assumptivus.

AJUSTER, Attexo, addo, adjungo.

ALARMER (s'), Trepido, timeo, metuo.

**Alarmé**, Trepidus, pavidus, metuens, timens.

AVENTURE (à l'), Ut fors tulerit.

ALIÉNATION, Abalienatio.

**Aliéner**, Alieno, vendo.

ALIMENT, Alimentum, nutrimentum, cibaria, pabulum, pastio.

**Alimentaire**, Alimentarius, ad alimenta pertinens, cibarius.

ALLÉGER, Levo, allevo, sublevo, minuo, lenio.

ALLÉGORIE, Allegoria.

ALLÉGUER, Prætexo, prætendo, causam affero.

ALLÉES *et venues*, Obambulatio, crebræ itiones.

**Aller**, Vado, eo, ingredior, pergo.

*Aller souvent*, Ito.

*Allez!* Illicet, ilicet.

*N'allez pas croire*, Noli putare.

*Aller au-devant*, Anteoccupo, præoccupo, oppeto.

*Aller devant*, Antevertio, prævertio, antecedo.

*Aller (s'en)*, Abeo, discedo, migro, egredior, proficiscor.

ALLIANCE, Affinitas, necessitudo, fœdus.

*Conclure une alliance*, Percutio fœdus cum aliquo.

**Allier à** (s'), Societatem cum aliquo coeo.

**Allié**, Fœderatus, socius, affinis, conjunctus affinitate.

ALLOCUTION, Allocutio.

ALLONGEMENT, Productio, porrectio.

**Allonger**, Protendo, prorogo, porrigo.

*En allongeant*, Producte.

**Allongé**, Oblongus.

ALLUMER, Accendo, uro, inflammo, illumino, illustro.

ALLUVION, Alluvio, eluvies.

ALORS, Tum, tunc.

**Alors que**, Cumprimum, ut primum, ubi primum, simul atque.

ALOURDIR, Prægravo.

ALPES, Alpes.

ALTÉRATION, Depravatio, corruptio, distortio.

**Altérer**, Depravo, corrumpo.

**Être altéré** (Avoir soif), Sitio, siti laboro.

ALTERNATIVE, Vices.

**Alternatif**, Alternus.

**Alternativement**, Vicissim, invicem.

AMAS, Cumulus, acervus, accessio, summa.

**Amasser**, Comporto, agglomero.

AMBAGES, Spinæ.

AMBASSADE, Legatio.

*Envoyer en ambassade*, Lego, legatum mitto.

**Ambassadeur**, Legatus.

*Remplir les fonctions d'ambassadeur*, Legationem perficio.

AMBIGU, Flexiloquus.

AMBITION, Ambitus, ambitio.

**Ambitionner**, Vehementer rem concupisco.

**Ambitieux**, Ambitiosus, ambitione plenus, honorum cupidus.

AMAIGRIR, Emacio, macie conficio.

**ÂME**, Anima, animus, mens.

AMENDE, Mulcta.

*Infliger une amende*, Mulctam alicui irrogo.

*Punir par une amende*, Mulcta afficio.

AMENER, Adduco, contendo, contraho.

AMERTUME, Acerbitas, ærumna, miseria, molestia, calamitas, tristitia.

**Amer**, Acerbus, acer, asper, mordax.

**Amèrement**, Acerbe.

AMEUBLEMENT, Instrumentum, supellex.

AMIABLE (*s'arranger à l'*), Causam cum altero compono.

AMITIÉ, Amicitia, benevolentia, conjunctio, familiaritas, necessitudo.

*Rechercher l'amitié*, In familiaritatem alicujus venio.

*Lier amitié*, Cum aliquo necessitatem conjungo.

*Demeurer en relations d'amitié*, In consuetudine permaneo.

*Perdre l'amitié*, Collectam effundo gratiam.

*Renouer amitié*, Fœdus renovo.

AMOUR, Amor, benevolentia, gratia, pietas, studium, caritas.

**Aimer**, Amo, diligo, carum habeo, studio prosequor, benevolentia complector.

*On aime à*, Juvat.

**Aimable**, Amabilis, lepidus, venustus, festivus, elegans.

**Ami**, Amicus, necessarius, familiaris, sodalis.

*Se faire beaucoup d'amis*, Concilio mihi conjunctionem multorum.

*Je suis son vieil ami*, Vetus mihi cum illo amicitia et consuetudo intercedit.

*Perdre ses amis*, Omnium consuetudine privari.

**Amicalement**, Amice, benevole, familiariter, animo amico.

A MOINS QUE, Nisi, ni, si non, nisi si, quod nisi.

AMOLLIR, Emollio, effemino, macero.

AMONCELER, Congero, congreco, accumulo, comporto.

AMORCER, Inesco, illecebris animos invito.

AMPHIBOLOGIE, Amphibolia.

AMPHORE, Amphora.

AMPLE, Amplus, latus.

**Amplement**, Ample, magnifice, honorifice, honeste, affatim, abunde.

AMPOULE, Ampulla.

AMPUTATION, Amputatio.

**Amputer**, Amputo, resecō, circumcido, rejicio.

AMUSEMENT, Oblectamentum, oblectatio, delectatio.

**Amuser**, Delecto, oblecto.

**Amuser** (s'), Delector, oblector, ducor, capior.

AMYGDALES, Tonsillæ.

ANALOGIE, Analogia, proportio.

ANCÊTRES, Majores, patres, avi.

ANCIEN, Vetus, priscus, antiquus.

ANCRE, Anchora.

*Mettre à l'ancre*, Naves anchoris infreno.

*Être à l'ancre*, In anchoris exspecto.

*Lever l'ancre*, Navem ex portu educo.

ÂNE, Asinus.

ANÉANTIR, Infringo, frango, debilito, concido, interimo, perdo, evertō,  
disperdo, profligo, labefacto, infirmo.

**Anéanti**, Profligatus.



ANGE, Angelus.

ANGINE, Angina.

ANGLE, Angulus.

**Anguleux**, Angulatus.

ANGOISSE, Angor, ægritudo.

ANIMATION, Animatio.

ANIMAL, Animal, animans.

**Animer**, Animo, vitam do, animatum facio, anima dono.

— (Exciter), Excito, stimulo, impello.

ANNEAU, Annellus, annulus.

*Qui porte un anneau*, Annulatus.

*Qui fabrique des anneaux*, Annularius.

ANNÉE, Annus, spatium annum.

*Année bissextile*, Annus intercalaris.

**Année** (de l'), Hornotinus, hornus, hujus anni.

**Annales**, Annales.

**Anniversaire**, Anniversarius.

**Annuel**, Quotannis, singulis annis, annuus.

ANNONCE, Renuntiatio, nuntiatio, præconium.

**Annoncer**, Renuntio, nuntio, expono, præcino, prædico.

ANNOTER, Annoto, observo.

ANNULATION, Abrogatio.

**Annuler**, Irritum facio.

ANSE, Ansa, manubrium.

*Qui a une anse*, Ansatus.

ANTENNE, Antenna.

ANTÉOCCUPATION, Anteoccupatio, impulsio.

ANTÉRIEUR, Prior.

ANTICIPATION, Anticipatio.

**Anticiper**, Anticipo.

ANTIPODES, Antipodes, gentes adversi orbis incolæ.

ANTIQUITÉ, Vetustas, antiquitas.

**Antique**, Antiquus, vetus, priscus.

*A l'antique*, Prisce, antique, prisco more.

ANTRE, Antrum, caverna, specus.

ANXIÉTÉ, Anxietas, sollicitudo, dolor.

*Avec anxiété*, Anxie, sollicite, religiose, cum anxietate.

APAISEMENT, Placatio, pax, tranquillitas, sedatio.

**Apaiser**, Placo, lenio, mitigo, placatum efficio, reconcilio, mulceo, calmo.

**Apaiser** (s'), Defervesco, refrigeror.

**Apaisé**, Placatus, pacatus, tranquillus, quietus.

*Qu'on apaise facilement*, Placabilis, exorabilis.

APATHIE, Segnitia, segnities, inertia.

APERCEVOIR, Perspicio.

APOCRYPHE, Subdititius, fictus.

APOLOGIE, Prædicatio, laudatio, celebratio.

APOLOGUE, Apologus, fabula.

APOSTASIER, Ejuro avitam religionem, deficio a fide, a Christo descisco.

**Apostat**, Apostata, desertor sacri instituti.

APOSTROPHE, Compellatio, appellatio.

**Apostropher**, Compellor, appello.

APÔTRE, Apostolus.

APPARAT, Apparatus, apparatio.

APPAREIL, Instructus, apparatus.

APPARENCE, Species, forma, figura, facies.

**Apparent**, Simulatus, fucatus, fallax.

**En apparence**, Simulate.

APPARITION, Visio, visum, spectrum.

**Apparaître**, Appareo, adsum, præsto sum, videor, compareo, in  
conspectum me do, exsto, sum.

APPARITEUR, Apparitor, stipator.

*Fonction d'appariteur*, Apparitio, apparitionis officium.

APPARTENIR, Pertineo, permano.

*Cela m'appartient*, Hoc ad me pertinet.

APPEL, Convocatio, congregatio, conventus, vocatus, arcessitus.

*Faire l'appel*, Facio nominationem.

**Appel** (en justice), Appellatio.

**Appelant** (qui interjette appel), Appellator.

**Appeler**, Voco, advoco, nomino, evoco, convoco, arcesso, accio,  
venire jubeo.

*Appeler chaque chose par son nom*, Quamque rem suo nomine voco.

**Appeler** (en justice), Appello, in jus voco, provoco ad tribunos.

APPENDICE, Additamentum, accessio, corollarium, appendix.

APPESANTIR, Degravo, gravem et ponderosum reddo, prægravo.

APPÉTIT, Fames, appetitus cibi, esuries.

*Exciter l'appétit*, Obsono famem.

APPLAUDISSEMENT, Plausus, applausus.

*Rechercher les applaudissements*, Plausum capto.

**Applaudir**, Plaudo, approbo, assentior, plausum do,  
admurmurationem facio.

**Applaudir** (s'), Boni consulo.

APPLICATION, Applicatio, adjunctio, cura, studium, opera, labor.

**Appliquer**, Applico, adjungo, figo.

**Appliquer** *sur*, Induco.

**Appliquer à** (s'), Incumbo, perago, ago, tracto, innitor, operam do,  
versor, laboro, do operam.

**Appliqué à**, Studiosus, observans.

APPORTER, Apporto, adveho.

APPRÉCIATION, Æstimatio, pretii judicium, existimatio.

**Apprécier**, Penso, examino, perpendo, excutio, existimo, sentio,  
æstimo.

**Appréciateur**, Æstimator, existimator, judex.

**Appréciable**, Æstimabilis.

APPRÉHENSION, Timiditas, reformidatio.

*Ôter l'appréhension*, Metu libero.

*Avec appréhension*, Timide, diffidenter.

APPRENDRE, Disco, percipio, disciplinam accipio, cognosco, perdisco.

**Apprendre par cœur**, Edisco, memoriter complector.

*Il apprend facilement*, Docilis est, ingenium nactus est facile.

**Apprendre à fond**, Condisco, disco, perdisco.

**Apprentissage**, Rudimentum.

APPRÊTS, Apparatus, præparatio, cautio, comparatio.

APPRIVOISÉ, Cicur, mansuetus, mansuefactus, domitus.

APPROBATION, Admurmuratio, plausus, acclamatio, applausus  
murmure factus, comprobatio.

**Approuver**, Comprobo, approbo, laudo, collaudo, affirmo, subscribo, consentio, assentior.

**Approbateur**, Comprobator, approbator, assensor.

APPROCHE, Appropinquo.

**Approcher**, Accedo, adeo, venio, appropinquo, appello, contingo, transeo ad, advenio, advento, propinquo, porrigo.

*Le jour approche*, Dies instat, adest, prope est.

**Approchant** (analogue), Natura proximus.

APPROFONDIR, Pernosco.

APPROPRIER (s'), Pigneror.

APPROVISIONNEMENT, Res frumentaria.

APPUI, Præsidium, auxilium.

*Se prêter un mutuel appui*, Alter alteri operam commodat.

**Appuyer à** (s'), Nitor, enitor, connitor, adnitor.

**Appuyer** (s'), Innitor, inclinor, reclinor.

**Appuyé sur**, Subnixus.

ÂPRE, Confragosus.

APRÈS, Subinde, deinde, postea, post, deinceps.

**Après que**, Posteaquam, postea vero quam, postquam.

*Qui vient après*, Posterior, posterus.

*Faire passer après*, Posthabeo, postpono.

**Après-demain**, Perendie, perendino die.

**Après-midi** (*dans l'*), Pomeridianus, postmeridianus.

APTITUDE, Captus, ingenium, intelligentia, discendi facilitas.

**Apte** (à), Accommodatus, paratus, aptus, commodus, idoneus, habilis, opportunus, consentaneus.

AQUEDUC, Aquæductus, ductus aquarum.

**Aquatique**, Aquatilis.

**Aqueux**, Aquosus.

AQUILON, Aquilo, ventus e septentrione spirans.

ARBITRAGE, Arbitratus, iudicium, opinio.

**Arbitre**, Judex, arbiter, cognitor, existimator, disceptator litis.

*Choisir pour arbitre*, Judicem lego.

*A votre libre arbitre*, Tuo arbitrio, ad te, ad arbitrium tuum.

ARBRE, Arbor.

ARC, Arcus.

*Arc-en-ciel*, Arcus e nubibus coloratus.

**Archer**, Sagittarius.

ARCHÉTYPE, Archetypus, exemplar.

ARCHITECTURE, Architectura.

**Architecte**, Architectus, machinator, ædificator, fabricator.

ARCHIVES *publiques*, Tabularium.

ARDEUR, Alacritas, cupiditas, aviditas, ardor, amor, animi impetus,  
libido, studium, desiderium, desideratio, æstus, flagrantia,  
incendium.

*Enflammer qqn d'ardeur*, Cupiditatem alicui injicio, in cupiditatem rei  
impello.

*Étouffer son ardeur*, Restinguo cupiditates.

*Satisfaire son ardeur*, Cupiditatibus meis servio.

*Perdre de son ardeur*, Ardorem refrigesco.

**Ardent**, Fervidus, ardens, gnavus, celer.

**Ardemment**, Cupide, studiose, avide, callide, diligenter, gnaviter,  
vehementer.

ARGENT, Pecunia, nummi, argentum.

**Argent** *comptant*, Pecunia præsens, numerata; numeratum.

*Il gagne beaucoup d'argent*, Multum pecuniæ ex commercio facit.

*Prêter de l'argent à intérêts*, Pecuniam fenori do.

*Emprunter de l'argent*, Pecuniam fenori sumo.

*Faire argent de qqche*, Pecuniam ex re aliqua redigo.

*Il ne fait rien sans argent*, Mercede agit, quidquid agit.

*Riche en argent*, Pecuniosus, bene nummatus, pecuniatus, qui in  
numerato multum habet.

**Argent** (d'), Pecuniarius.

ARGILE, Argilla, terra tenax.

**Argile** (d'), Fictilis.

ARGUMENT, Argumentum.

ARGUMENTATION, Argumentatio, argumentum.

**Argumenter**, Argumentor, probo.

ARIDE, Aridus, exsiccatus.

ARISTOCRATIE, Optimates.

ARITHMÉTIQUE, Arithmetica, ars numerorum.

ARME, Arma, ferrum, telum.

*Appeler aux armes*, Ad arma voco.

*En venir aux armes*, Ad arma descendo.

*Préparer ses armes*, Arma paro.

*Déposer les armes*, Ab armis discedo.

**Armer**, Armo, arma do, armis instruo.

**Armé**, Paratus, instructus, armatus.

*Armé de toutes pièces*, Probe paratus.

**Armateur**, Navicularius, naviculator.



**Armée**, Exercitus, copiae, manus.

*Mettre sur pied une armée*, Exercitum paro.

*Lever une armée*, Conduco exercitum, conscribo milites,  
conquisitionem habeo militum.

**Armistice**, Induciæ.

**Armure**, Armatura.

ARMOIRE, Armarium, arca, capsula.

ARPENT, Jugerum, jugera.

**Arpenteur**, Finitor, metator.

ARRACHER (action d'), Evulsio.

**Arracher de**, Evello, abstraho, aufero, abjungo, distraho, detraho,  
exstirpo, extraho, eradico.

ARRANGEMENT, Collocatio, dispositio.

**Arranger**, Colloco, loco, dispono, statuo, accommodo, conformo,  
compono, fingo, figuro, formo, informo.

ARRESTATION, Comprehensio.

ARRÊT, Interdictum.

*Rendre un arrêt*, Judicatum facio.

**Arrêter**, Statuo, decerno, sancio, inhihero, cohihero, coerceo, distineo,  
impedio, impeditum teneo.

*Il a été arrêté entre nous*, Mihi tecum convenit.

**Arrêter (s')**, Consisto, moror, commoror, insisto, consisto, resto,  
maneo, remaneo, resideo, itinere desisto.

ARRHES, Arrha, arrhabo.

ARRIÈRE! Apage, apagite.

ARRIVÉE, Adventus, accessus.

*Arrivée imprévue*, Interventus.

**Arriver**, Advenio, accedo, appropinquo, pervenio, adeo, appello, contingo.

**Il arrive** (en mauvaise part), Accidit, evenit, usu venit, cadit.

**Arriver** (par hasard), Incido, accido, contingo, evenio, incurro.

**ARROGANCE**, Insolentia, arrogantia, superbia, intolerantia.

**Arrogant**, Superbus, arrogans, elatus, inflatus.

*Rendre arrogant*, Ferocem reddo, animos tollo.

**Arrogamment**, Superbe, insolenter, arroganter, immoderate.

**ARROGER** (s'), Arrogo, temere mihi tribuo, adscisco.

**ARRONDIR**, Rotundo, rotundum facio.

**Arrondi**, Rotundus, globosus.

*D'une façon arrondie*, Rotunde.

**ARROSER**, Irrigo, rigo, aspergo, respergo.

**Arrosé**, Irriguus.

**ARSENAL**, Armamentarium.

**ART**, Ars, artificium, ratio faciendi, scientia, disciplina.

*Sans art*, Vaste, inscite, aspere.

**Artisan**, Artifex, opifex, faber.

**Artistique**, Artificiosus.

**Artistement**, Fabre, affabre, artificiose, scite, summo artificio, venuste, pulchre.

**ARTIFICE**, Simulatio.

**Artificeusement**, Dolose, ex insidiis, ex occulto.

**ARTÈRE**, Arteria.

**ARTICULATION**, Articulus, nodus.

**Articulation** (des os), Commissura ossium.

**ARUSPICE**, Aruspex.

*Science des aruspices*, Aruspicina, ars aruspicum.

*Relatif aux aruspices*, Aruspicus.

AS, Assis.

ASCENSION, Ascensio, ascensus.

ASILE, Profugium, perfugium, portus, asylum.

ASPECT, Figura, species, forma.

ASPÉRITÉ, Asperitas, salebra.

ASPERSION, Aspersio, respersio.

ASPHYXIER, Suffoco.

ASPIC, Aspis.

ASPIRER (action d'), Haustus.

ASSAISONNEMENT, Condimentum, conditio.

**Assaisonner**, Respergo, condio.

ASSASSINAT, Occisio, cædes, occidio.

**Assassin**, Sicarius, gladiator, percussor.

ASSAUT, Oppugnatio, impetus, impugnatio.

*Soutenir un assaut*, Oppugnationem sustineo.

*Livrer un assaut*, Oppugnationem infero.

*Qui donne l'assaut*, Oppugnator.

ASSEMBLAGE, Coagmentatio, nexus, compositio, conjunctio,  
commissura, junctura, compactio, compages.

ASSEMBLÉE, Concilium, cœtus, congregatio, conventus, numerus,  
concio corona, multitudo, chorus.

**Assemblé**, Compactus, coagmentatus, compositus, vinctus.

*Se rendre à l'assemblée*, In concilium prodeo, procedo.

*Convoquer l'assemblée*, Concionem convoco.

*Dissoudre l'assemblée*, Concionem submoveo, semoveo, dimitto, solvo.

*Relatif à l'assemblée*, Concionalis, concionarius.

**Assembler**, Coagmento, compono, conjungo, construo, compingo.

ASSENTIMENT, Probatio, approbatio.

ASSESSEUR, Consessor, assessor, qui alteri assidet.

ASSEOIR (s'), Sedeo, assideo, residuo, consido.

**Assis** (être), Assideo, prope sedeo, desideo, subsideo.

*Être assis sur*, Supersedeo.

ASSEZ, Satis.

ASSIDUITÉ, Assiduitas, perseverantia, opera quotidiana.

**Assidu**, Assiduus, continuus, frequens, diligens.

*Peu assidu*, Infrequens.

**Assidûment**, Assidue, continenter, quotidie.

ASSIÉGER, Obsideo, circumsideo, obsessum teneo, oppugno.

ASSIETTE, Patella.

ASSIGNATION, Assignatio, attributio.

**Assigner**, Assigno, attribuo, adscribo.

**Assigner** (en justice), Cito, in jus voco, diem alicui dico.

*Assigner des témoins*, Cito testes.

ASSISTANCE, Suppetiæ, assessio.

**Assister**, Assisto, adsto, assideo.

ASSOCIATION, Conciliatio, communio, communitas, consociatio, societas.

**Associer**, Consocio, jungo, conjungo, copulo, socio.

**Associer** (s'), Convenio, coeo societatem cum aliquo.

ASSOUPISSEMENT, Veternum.

**Assoupir**, Consopio, somno obruo, opprimo, sopio.

ASSOUPHIR, Mollio, mitigo, mulceo.

ASSOUVIR, Exsatio, satio, exsaturatio.

ASSUJETTIR, Illigo, irretio, implico, obfirmo, subjungo, subjicio, adjungo.

*Il s'assura le pouvoir*, Imperium sibi confirmavit.

ASSURÉMENT, Nimirum, nempe, scilicet, videlicet, næ, profecto, sine dubio.

ASTRE, Sidus, stella, astrum.

**Astronomie**, Astrologia, astrorum scientia, studium siderum.

**Astronome**, Astrologus, interpretas astrorum.

ASTUCE, Astutia.

ATELIER, Officina, fabrica.

ATHÉE, Athæus, homo sine ulla religione et fide.

ATHLÈTE, Athleta.

ATOME, Atomus, individuum corpusculum.

ATRIUM, Atrium.

*Gardien de l'atrium*, Atriensis.

ATROCITÉ, Atrocitas, diritas, immanitas, crudelitas.

**Atroce**, Atrox, crudelis, dirus.

ATTACHE, Colligatio, vinculum, connexio.

ATTACHEMENT (*témoigner de l'*), Navo alteri studium ac voluntatem.

**Attacher**, Adjungo, adjicio, addo, affigo, insero, adnecto, attexo, applico, aggrego, colligo, vincio, agglutino, ligo, adhibeo, adscribo.

*Attacher (s') quelqu'un*, Aliquem mihi concilio.

*Je me le suis attaché par des bienfaits*, Beneficio illum mihi devinxi; beneficio gratiam ejus emi, liberalitate et officio devinctum teneo.

**Attaché à**, Affixus, adhærens, studiosus, assiduus, connexus, adjunctus.

*Rester attaché à*, Inhæreo, hæreo, insideo.

**ATTAQUE**, Oppugnatio, impressio, vis, violentia, impetus, incursio, impugnatio, offensio.

**Attaquer**, Adorior, aggredior, oppugno, irrumpo, impetum facio, invado, irruo, involo, impugno, confligo, dimico, prælior, prælio decerto, certamen misceo.

*Qui attaque*, Oppugnator.

**ATTARDÉ**, Serus.

**ATTEINTE**, Accessus, appulsus.

**Atteindre**, Assequor, nanciscor, consequor, obtineo, acquiror, pervenio, accedo, attingo.

**ATTENTAT**, Scelus, facinus.

**ATTENTE**, Expectatio, spes.

*Vous avez répondu à l'attente*, Conceptæ opinioni respondisti.

**Attendre**, Exspecto, præstolor, spero.

*Attendre beaucoup de qqn*, In summa exspectatione sum.

*Attendu que*, Quia, quoniam.

**ATTENTION**, Attentio, cura, animi cogitatio, vigilantia.

*Donner son attention*, Prospicio.

*Faire attention à*, Ad rem investigandam oculos habeo advocatos.

*Ne pas faire attention*, Negligo, non curo, leviter fero, contemno.

**Attentif**, Attentus, intentus.

**Attentif** (être), Attendo, animadverto, mentem erigo, silentium tribuo, animum teneo, aures admoveo.

**Attentivement**, Attente, diligenter.

**ATTÉNUER**, Retundo, obtundo.

ATTERRISSEMENT, Circumluvio.

ATTESTER, Obtestor, testor, appello, imploro, testificor, testem facio.

**Attesté**, Testatus.

ATTRAIT, Illecebra, incitamentum, blandimentum, dulcedo, dulcitus.

**Attirer**, Attrahe, allicio, invito, allecto, adduco, traho, prolecto, blande invito, excito, titillo.

ATTRIBUER, Attribuo, adscribo, assigno, confero, adscisco, affingo.

ATTRISTER, Contristo, mœrore afficio, ægritudinem affero, ægritudine afficio.

AUBERGE, Popina, diversorium, hospitium, caupona.

**Aubergiste**, Caupo, tabernarius.

AUCUN, Nullus, nemo.

AUDACE, Audacia, confidentia, impudentia, securitas.

**Audacieux**, Audax, confidens, temerarius, impudens, petulans, fidens, audens.

**Audacieusement**, Audacter, fidenter.

AU DELA DE, Trans, supra, longius.

*Passer au delà*, Transeo, trajicio, transgredior, prætervehor.

AU-DEVANT DE, Obviam.

*Aller au-devant*, Obviam fio.

AUDIENCE (accorder), Mei potestatem facio.

**Auditoire**, Acroasis, auditio, auscultatio, auditorium, conventus.

**Auditeur**, Auscultator.

AUGMENTATION, Amplificatio, cessio, incrementum, cumulus, exaggeratio, additamentum, appendicula.

**Augmenter**, Augeo, amplifico, addo, cumulo, ingravesco, exaggero, cumulo, multiplico.



*La colère et la douleur ont augmenté, Exarsit ira, vehementius efferbuit; ira dolorque crevit.*

**Augmenter** (s'), Increbresco, percrebresco.

AUGURE, Augur, interpres auguriorum, auspex.

**Augures** (action de prendre les), Auguratio, auspiciu, divinatio.

*Science des augures, Augurium, auspiciu, auctoritas rei bene gerendæ.*

**Augurer**, Auguror, augurium ago, auspiciu ago, auspicor, præsagio, præsentio.

**Augural**, Auguralis, augurius.

AUGUSTE, Augustus, sanctus, plenus majestate, almus.

**Aujourd'hui**, Hodie, hoc die, hodierno die, nunc, hoc tempore.

**Aujourd'hui** (d'), Hodiernus.

**Aumône**, Eleemosyna, stips.

*Faire l'aumône, Panem præbeo mendiculis.*

*Demander l'aumône, Panem ostiatim quæro.*

AUPARAVANT, Antea, antehac, ante hoc tempus.

AUPRÈS DE, Juxta, prope, non secus, apud, non procul.

AUORE, Aurora, diluculum.

AUSPICE, Auspiciu.

*Prendre les auspices, Auspicor.*

AUSSI, Etiam, et, item, vel, tum.

*Aussi souvent .... que, Toties .... quoties.*

*Pas aussi souvent... que, Non toties... quoties.*

AUSSITÔT, Statim, continuo, illico, extemplo, protinus, confestim, actutum.

**Aussitôt que**, Simul ac.

*Tout aussitôt*, Subinde, statim post.

AUSTRAL, Australis.

AUTANT, Tantum, tantumdem, tam, æque, adeo, tam .... quam, tam....  
sicut, tantum .... quantum.

**Autant que**, Quoad, donec, usque dum, ut, quamvis, quantum,  
quotcumque.

*Une fois autant*, Alterum tantum.

*D'autant plus que*, Eo magis, quod.

*Tout autant*, Totidem.

AUTEL, Ara.

AUTEUR, Auctor, suasor, impulsor, hortator, opifex, inventor, scriptor.

AUTOMNE, Autumnus.

*D'automne*, Autumnalis.

AUTORITÉ, Auctoritas, existimatio, fides, vis, opinio, imperium,  
dignitas, magistratus, dominatio.

*Conserver son autorité*, Auctoritatem tueor.

*User de son autorité*, Dignitate usus est, potestate.

*Confier l'autorité*, Imperium alicui defero.

**Autoriser**, Permitto, concedo.

AUTOUR (de), Circa, circum.

*Tout autour*, Circumcirca, ab omni parte, undique.

AUTRE, Alius, non idem, reliquus, alter, diversus.

**Autrement**, Aliter, secus, alio modo, non eodem modo, non perinde,  
alia ratione, multo secus.

AUTREFOIS, Quondam, olim, alias, aliquando.

AUXILIAIRE, Auxiliarius.

AVALER, Absorbeo, haurio.

AVANCER, Progredior, progressum facio, procedo, proveho, promoveo, incedo, perficio.

*Faire avancer*, Promoveo, proveho, perduco.

*S'avancer*, Procedo, progredior, exeo, gradum infero.

*Avancé en âge*, Provectus, natu grandior.

AVANT, Præ, pro, a fronte, in conspectu, ob.

*Avant (fort)*, Ad multum.

**Avant que**, Priusquam, antequam.

AVANTAGE, Emolumentum, utilitas, commodum, questum.

— *Il ne cherche que son propre avantage*, Suum tantum commodum quærit, omnia ad suam tantum utilitatem refert.

**Avantageux**, Conducibilis, utilis, commodus.

**Avantageux** (il est), Expedit, utile est, conducit.

**Avantageusement**, Utiliter, commode.

AVANT-COUREUR, Prænuntius.

AVANT-HIER, Nudius tertius.

AVARICE, Avaritia, sordes, aviditas, cupiditas.

**Avare**, Avarus, parcus, avidus, illiberatus, sordidus.

**Avec**, Cum.

AVENIR, Futurum.

*Prévoir l'avenir*, Provideo quod futurum sit.

AVENT, Adventus Domini.

AVENTURIERS, Convenæ.

AVERTISSEMENT, Monitio, monitum, monitus, præceptum, denuntiatio, indicium, significatio.

**Avertir**, Moneo, admoneo, præmoneo, commonefacio, denuntio, indico.

**Qui avertit**, Monitor, admonitor.

AVEU, Confessio.

*Se perdre par ses aveux*, Mea me confessione jugulo.

**Avouer**, Confiteor, fateor, præ me fero, agnosco.

AVEUGLE, Cæcus, captus oculis.

**Aveugler**, Cæco, cæcum facio, oculis privo, excæco, occæco.

**Aveuglé** (être), Caligo, cæcutio.

AVIDITÉ, Aviditas, cupiditas, desiderium.

**Avide**, Avidus, valde appetens, cupidus.

**Avidement**, Avare, parce, avide, restricte, cupide, sitienter.

AVIS, Sententia, consilium, mens, voluntas, judicium, opinio.

*A mon avis*, Judicio meo.

*Être du même avis*, Consilium meum cum tuo, res meas cum tuis commiscui.

*Être d'un avis contraire*, In aliam opinionem discedo.

*S'en tenir à l'avis de qqn*, Consentio, sto.

AVOCAT, Patronus, defensor, tutor, advocatus, causidicus.

**Avocat-général**, Prætor.

AVOIR, Pecunia, opes, divitiæ, fortuna, res, copiæ.

**Avoir**, Habeo, possideo, utor.

AVOUÉ, Cognitor.

AXE, Axis.

AXIOME, Axioma.

## B

BABILLER, Garrio, blatero, argutor.

**Babillard**, Garrulus, loquax.

BACCHANALES, Bacchanalia.

*Célébration des bacchanales*, Bacchatio, bacchantium furor.

*Célébrer les bacchanales*, Bacchor.

BADINER, Alludo, jocos.

BAGAGES, Impedimenta, sarcina.

BAGATELLES, Nugæ, ineptiæ.

BAGUETTE, Rudis, virga, flagellum.

BAIL (*donner à*), Affermo, loco.

BAILLER, Oscitor, dormito.

BAINS (publics), Balneæ.

*Salle de bains*, Balnearia, balneum, balineum.

**Baignoire**, Alveus.

**Baigneur**, Balneator.

**Baigner**, Lavo, abluo, circumluo, respergo.

BAISER, Suavium, osculum, basium.

**Baiser**, Suavior, osculor, suavium do.

BALAI, Scopæ.

**Balayer**, Verro, scopis aufero.

BALANCE, Statera, trutina, libra.

**Balancer**, Libro, pondero, statera examino.

BALBUTIER, Lingua titubo.

BALLE (à jouer), Pila.

BALLOTTER, Vexo, exagito, agito.

**Ballotté** (*être*), Huc illuc impellor, jactor.

BANAL, Pervulgatus, vulgaris.

BANC, Scamnum.

BANDES (en), Catervatim, turmatim, per catervas.

**Bandit**, Latro, prædo, sicarius.

BANDER, Intendo.

BANLIEUE, Suburbanitas.

BANNISSEMENT, Ejectio.

**Bannir**, Exturbo, expello, dejicio, evertor.

**Banni**, Extorris, exul.

BANQUE, Argentaria.

*Faire la banque*, Argentariam facere.

**Banquier**, Argentarius, trapezita, collybista, qui argentariam facit.

BANQUEROUTE (faire), Decoquo, male rem gero, conturbo.

**Banqueroutier**, Decoctor, inficiator, fraudator.

BANQUET, Epulæ, epulatio, epulum, dapes.

*De banquet*, Epularis.

*Assister à un banquet*, Epulor, convivor.

**Banquette**, Subsellium, sedes judicum.

BAPTÊME, Baptismus.

**Baptiser**, Baptismum confero.

BARBARIE, Feritas, immanitas.

**Barbare**, Immanis, barbarus, ferus, crudelis, agrestus, atrox.

**En barbare**, More barbarorum.

**Barbarisme**, Barbarismus.

BARBE, Barba.

*Qui porte une barbe naissante*, Barbatulus, fere imberbis, cum rara barba.

**Barbu**, Barbatus.

**Barbier**, Tonsor.

*Échoppe de barbier*, Tonstrina.

BARQUE, Linter, navicula, cymba, scapha, phaseolus.

BASILIQUE, Basilica.

BASSESSE, Demissio, animi infractio, debilitatio.

**Bas**, Depressus, demissus, abjectus, humilis, vilis.

**En bas**, Deorsum.

**Bas** (*le plus*), Imus, infimus.

**Bassement**, Humiliter, submisce, demisce.

BAT, Clitellæ.

BATAILLE, Certamen, dimicatio, discrimen.

*Prolonger la bataille*, Certamen extraho.

*Terminer la bataille*, Certamen sedo.

*Refuser la bataille*, Certamen abnuo, defugio.

*Livrer une bataille décisive*, Ad universæ rei dimicationes venio.

*En bataille rangée*, Acie constituta.

**Bataillon**, Caterva, turbæ, turma, acies.

BÂTON, Scipio, fustis, bacillum, baculus, virga.

**Bastonnade**, Fustuarium.

BÂTIR, Ædifico, exstruo, exædifico, construo, condo, constituo, pono,  
architector, muros tollo, parietes duco, facio, ædificium struo,  
molior.

BATTRE, Cædo, verbero.

*Les veines battent*, Venæ micant.

**Battu** (être), Vapulo, cædor, verberor.

*Être battu par les orages de l'envie*, A ventis invidiæ circumflor.



BAUDRIER, Balteus.

BAUMIER, Balsamum.

BAVARDAGE, Loquacitas.

**Bavarder**, Deblatero, stulte loquor, garrio; garrulus, loquax sum.

**Bavard**, Loquax, garrulus.

BÉATIFIER, Beatifico, beatorum in cœlo numero addo.

BEAUCOUP, Multo, haud paulo, multum, valde, sane, non parum, valde, mirum in modum, egregie, non mediocriter, mirifice.

**Beaucoup plus**, Impendio magis, multo magis.

BEAUTÉ, Formositas, pulchritudo, forma, venustas.

**Beau**, Formosus, pulcher, decorus.

BEC, Rostrum.

BÊCHER, Humum molior.

BÈGUE, Balbus, lingua hæsitans.

**Bégayer**, Balbutio, lingua hæsito.

BÊLER, Balo.

BELETTE, Mustela.

BÉLIER, Aries.

*Choquer avec le bélier*, Arieto.

*De bélier*, Arietinus.

BELLIQUEUX, Bellicosus, pugnax, pugnator, armis et belli virtute valens.

BÉNÉFICE, Lucrum, feneratio.

**Bénéficiaire**, Beneficiarius, cliens.

BERCEAU, Cunabula, cunæ, incunabula.

BERGERIE, Caulæ, stabulum.

BESACE, Mantica.

BESOINS, Egestas, indigentia, inopia.

*Il est besoin*, Opus est, necesse est, convenit.

**Besoin de** (avoir), Egeo, opus est, indigeo.

**Qui a besoin**, Indigus.

BÊTE, Bellua, bestia.

*Bête de somme*, Jumentum.

*Bête féroce*, Fera, bestia.

*De bête féroce*, Ferinus.

**Bétail**, Pecus, armentum.

**Bestiaux**, Pecuaria.

*Éleveur de bestiaux*, Pecuarius.

BIBLE, Biblia, sacræ litteræ.

**Bibliothèque**, Bibliotheca, librorum locus.

BIEN (*dire du*), Benedico, laudo.

*Faire du bien*, Benefacio, beneficio afficio.

**Bien-être**, Salus, sanitas, bonum.

**Biens**, Bona, fortuna, res, possessiones, divitiæ, fundi, prædia, facultates.

BIEN, Apte, apposite, accommodate, decore, commode, congruenter, eleganter, pulchre, belle, recte, bene, jure, rite, præclare.

**Bien** (beaucoup), Multo, longe.

**Bien que**, Quantumvis, licet, quamvis, tametsi, quanquam.

BIENFAIT, Meritum, beneficium, gratia, munus, officium, studium.

**Bienfaisance**, Beneficentia, liberalitas, benignitas.

**Bienfaisant**, Beneficus, benigne facilis, benignus.

BIENHEUREUX, Beatus, felix, cui bene est.

BIENSÉANCE, Decentia.

BIENTÔT, Brevi, propediem, in brevi, paucis diebus, actutum, mox, statim.

BIENVEILLANCE, Humanitas, urbanitas, suavitas morum, benevolentia, gratia, studium.

*Rechercher la bienveillance*, Benevolentiam capto.

*Montrer de la bienveillance*, Benevolentiam exhibeo.

**Bienveillant**, Benevolens, benevolus, amicus.

BIFFER, Deleo, induco.

BIGARRÉ, Versicolor.

BILE, Bilis.

*Exhaler sa bile contre qqn*, Stomachum in aliquem erumpo.

BLÂME, Castigatio, objurgatio, reprehensio, vituperatio, ignominium.

*Échapper au blâme*, Omnem offensionem effugio.

**Blâmer**, Castigo, objurgo, mulcto, reprehendo, increpo, exprobro, culpæ do.

**Blâmable**, Accusabilis.

BLANCHIR, Candesco, candidus fio, dealbo.

**Blanc**, Albus, candidus, purus.

**Devenir blanc**, Exalbesco, expallesco, extimesco.

**Blanc** (être), Candeo, candore fulgeo.

*Vêtu de blanc*, Candidatus, candida veste indutus.

BLASPHÈME, Blasphemia.

BLÉ, Frumentum, triticum.

*Qui conserve le blé*, Frumentarius.

*Marchand de blé*, Frumentarius.

BLÊME, Luridus.

BLESSURE, Sauciatio, vulneratio, vulnus, plaga.

*Sans blessure*, Invulneratus, integer, inviolatus.

**Bless**, Saucio, vulnero, vulneribus afficio, lædo, offendo,  
offensionem do, injuriam facio.

**Blessé**, Saucius, vulneratus, mortifero vulnere ictus.

BLEU, Cæruleus.

BLOCUS, Obsidio, obsessio.

BŒUF, Bos.

**Bouvier**, Bubulcus.

BOIS, Lignum.

— (Forêt), Silva, nemus.

**Bois sacré**, Lucus, nemus sacrum.

*Aller couper du bois*, Materior, lignor.

**Boisé**, Silvestris, nemorosus.

BOISSON, Potus, potio.

*Le boire et le manger*, Potus pastusque.

**Boire**, Bibo, poto, poculum exhaurio, potionem exhaurio, sorbeo.

*Boire avec excès*, Perpoto.

*Offrir à boire*, Propino.

**Buveur**, Potor, bibulus.

BOISSEAU, Modius.

BOITE, Pyxis, arca, capsula.

BOITER, Claudico.

**Boiteux**, Claudus, altero pede læsus.

*Marche de boiteux*, Claudicatio.

LE BON, Rectum.

*Il y a cela de bon*, Illud inest commodi.

BONACE, Malacia, maris tranquillitas.

BONTÉ, Benignitas, clementia, comitas, humanitas, pietas, liberalitas, bonitas, integritas.

**Bon**, Bonus, probus, integer, justus, præstabilis, salutor.

*Bon à tout*, Panchrestus.

**Bonnement**, Simpliciter, candide, sincere, benigne, comiter, liberaliter.

BONHEUR, Felicitas, prosperitas, res secundæ.

*Jouir d'un bonheur sans mélange*, Fortuna utor perpetuo bona, perpetuam felicitatem habeo.

*Avoir plus de bonheur que personne*, Felicitate omnibus sum superior.

*Avec bonheur*, Feliciter, prospere, fortunate, fauste.

BONDIR, Exsilio, prosilio, evado, me projicio, me proripio.

BONNET, Pileus.

BORD, Extrema ora.

BORGNE, Luscus, cocles.

BORNE, Limes, finis, terminus, meta.

*Borne milliaire*, Milliarium.

*Reculer les bornes*, Fines profero.

*Dépasser les bornes*, Terminos transeo, longius progredior, excedo.

**Borner**, Dimeto, distinguo, describo.

BOUC, Hircus, caper.

BOUCHE, Os, bucca.

*Vous avez cela sans cesse à la bouche*, Id tibi frequens in ore est.

**Bouchée**, Frustum.

BOUCHER, Obstruo, obsero.

BOUCHERIE, Carnarium.

BOUCHER, Lanius.

BOUCLE (de cheveux), Cincinnus, capillus ad ornatum intortus.

*Qui a les cheveux bouclés*, Cincinnatus.

BOUCLIER, Scutum, clypeus.

BOUE, Lutum.

*Couvert de boue*, Lutulentus.

BOUFFON, Scurra, sannio.

*Qui sent le bouffon*, Scurrilis.

BOUGIE, Cereus.

BOUILLIR, Ferveo, ebullio, caleo, effervesco, erumpo.

**Bouilli**, Elixus.

**Bouillonner**, Ebullio.

BOULANGER, Pistor.

BOULEVERSER, Perturbo, perturbationem affero, confundo, permisceo.

BOUQUET, Fasciculus florum.

BOURBEUX, Limosus, limo plenus, cœnosus.

BOURDONNER, Strepo.

BOURGADE, Pagus.

BOURGEON, Gemma.

**Bourgeonner**, Gemmo.

BOURRASQUE, Procella, tempestas.

BOURREAU, Carnifex, tortor, lictor.

*Faire le métier de bourreau*, Carnificinam facio.

BOURSE, Crumena.

BOUTEILLE, Lagenā.

BOUTIQUE, Taberna, officina.

**Boutiquier**, Tabernarius, caupo.

BRACELETS, Armillæ.

BRAIES, Bracæ.

*Qui porte des braies*, Bracatus.

BRAIRE, Rudo.

BRANCHE, Ramus.

*Qui a des branches*, Ramosus.

BRANDIR, Jaculor, torqueo, conjicio, jacio.

BRANLER, Vacillo, titubo, hæsito.

BRAS, Brachium.

BRAVE, Strenuus.

**Bravement**, Strenue, fortiter, naviter.

BRAVO! Macte.

BREBIS, Ovis.

BRÈCHE (*réparer une*), Mœnium ruinam instauro.

BREUVAGE, Potio, potus.

BRIDE, Habena.

*À bride abattue*, Citato equo.

**Brider**, Infreno.

BRIÈVETÉ, Brevitas.

**Bref**, Brevis, parvus, pusillus, exiguus.

**Bref**, Summatim, uno verbo, ne plura.

**Brièvement**, Breviter, strictim, brevi, cum brevitate, paucis verbis.

BRIGANDAGE, Latrocinium, excursio.

**Brigand**, Grassator, latro.

*Vivre en brigand*, Latronem agere.

BRIGUE, Petitio, rogatio, rogatus, preces, ambitio, ambitus, prensatio.



*Par brigue*, Ambitiose, cum ambitione.

**Briguer**, Ambio, circumeo, preno, prehenso.

BRILLANT, Splendor, claritas, nitor.

**Briller**, Niteo, splendeo, nitesco, floreo, præfulgeo, luceo, mico, corusco.

**Briller** (faire), Illumino, colorum varietatem distinguo.

**Brillant**, Splendidus, coruscus.

*D'une façon brillante*, Nitide, splendide, eleganter.

BRISER, Infringo, frango, concido debilito, disrumpo.

BROUILLARD, Nebula.

*Plein de brouillards*, Nebulosus, caliginosus.

BROUILLON, Adversaria.

BROUTER, Depasco, depascor.

BROYER, Contero, tero.

BRU, Nurus.

BRUIT, Strepitus, sonitus, stridor, fragor, sonus.

*Faire du bruit*, Instrepto, obstrepto.

*Répandre des bruits*, Rumores spargo.

*Le bruit s'est répandu*, Fama de re vulgata est.

*Ce bruit ne durera pas longtemps*, Hæc fama diuturna non erit.

*Le bruit court*, Manat in vulgus rumor.

*Faire grand bruit de*, Magnus ubique erat rumor ea de re.

*Sans bruit*, Tacite, silentio.

BRÛLER, Incendo, cremo, uro, aduro, comburo, igne perdo, flagro, conflagro.

**Brûler** (FIG.), Æstuo, ardeo, ferveo, angor, irascor.

**Brûlant**, Æstuosus.

**Brûlé** (être), Deflagro, comburor, ardeo.

BRUN, Aquilus, fuscus, subniger, aureus.

**Brun** (rendre), Infusco.

BRUT, Rudis.

BÛCHER, Bustum.

**Bûcher funèbre**, Rogum.

BUFFET, Abacus, i.

BUISSON, Dumus, spina, vepres.

*Couvert de buissons*, Dumosus, spinosus, vepribus plenus.

BULLE, Bulla.

BUT, Finis, causa, cujus gratia, scopus.

BUTIN, Manubiæ, præda, spolia ex hostibus capta, exuviæ.

BUTTE (en) à, Expositus, obnoxius, objectus.

## C

CABANE, Tugurium.

CACHET, Sigillum.

*Rompre le cachet*, Resigno, aperio, solvo.

CACHETTE, Latebra, recessus.

**En cachette**, Occulte, lecte, ex occulto, per ambages, furtim, clanculum.

**Cacher**, Abdo, occulo, occulto, condo, abstrudo, tego, velo, operio, celo, abscondo, recondo.

*Cacher sa pensée sous ses discours*, Dictis circumvestio consilia mea.

**Cacher** (se), Delitescor, lateo, abscondor.

**Qui cache**, Occultator, receptor.

**Caché**, Latebrosus, latens, obscurus, involutus, reconditus, occultus, abditus, abstrusus.

**Caché (être)**, Latito.

CADAVRE, Cadaver, corpus exanime.

**Cadavéreux**, Cadaverosus.

CADENCE, Rhythmus.

*D'une façon cadancée*, Modulate, numerosa, composita.

CADRAN (solaire), Solarium.

CADRES (*compléter les*), Exercitum reficere.

CADUC, Caducus, mortalis, incertus.

CADUCÉE, Caduceum.

ÇÀ ET LÀ, Disperse, diffuse, passim, ultro citroque, huc et illuc, horsum.

*Aller çà et là*, Pervagor.

CAGE, Cavea.

CAGNEUX, Loripes.

CAHIER, Dictata.

CAILLOU, Calculus, lapillus, ratio, silex.

CAL, Callum, cutis usu densior.

CALAMITÉ, Calamitas, miseria, ærumna, adversa.

CALCULER, Dinumero, numero, computo, calculos revoco, rationes confero.

**Calculé**, Ratus, fixus.

CALENDES, Calendæ.

**Calendrier**, Calendarium.

CALME, Sedatio, tranquillitas, pacatio, securitas.

*Jouir du calme*, Tranquillo sum animo.

**Calmer**, Sedo, placo, mitigo, lenio, mollio.

**Calmer (se)**, Iracundiam sedare.

**Calmé**, Pacatus, quietus, remissus.

**Avec calme**, Sedate, tranquille, leviter, placate, placide, remisse.

CALOMNIE, Calumnia, obtrectatio, maledictum, vexatio, criminatio.

**Calomnier**, Calumnior, calumniam adhibeo, vexo.

**Calomniateur**, Calumniator, qui falsum crimen objicit.

CALVITIE, Calvitium.

**Chauve**, Calvus, raro capillo, calvitio deformis.

CAMARADE, Contubernalis, domesticus, familiaris, socius.

CAMP, Castra, tentorium.

*Camp fortifié*, Castra propugnaculis munita.

**Camper**, Castra metor, pono, loco, constituo, facio; tentoria erigo.

*Étendre le camp*, Castra extendo, profero.

*Resserrer le camp*, Castra arctius colloco.

*Choisir un lieu pour le camp*, Castra designo.

*Rapprocher le camp*, Castra propius admoveo.

*Changer le camp*, Castra muto.

*Assiéger le camp*, Aggredior castra, tento.

*S'emparer d'un camp*, Castra capio.

*Relatif au camp*, Castrensis, militaris.

**Campagne (faire)**, Stipendia in bello mereo.

*Entrer en campagne*, Bellum suscipio.

CAMPAGNE, Rus, villa.

**Séjour à la campagne**, Rusticatio.

**Habiter la campagne**, Ruri habito, rusticor.

**Campagnard**, Rusticanus, rusticus.

CANAL, Canalis.

CANARD, Anas.

CANDÉLABRE, Candelabrum.

CANDIDATURE, Petitio, rogatio, rogatus.

**Candidat**, Petitor, candidatus.

**De candidature**, Candidatorius.

CANDIDE, Simplex, sincerus, credulus.

CANICULE, Canicula.

CANON, Tormentum.

*Abattre à coups de canon*, Crebris tormentorum ictibus mœnia verbero.

CANON (de la messe), Canon missæ.

*Sacrés canons*, Canones sacri, scita Pontificum.

**Canonicat**, Canonicatus.

**Canoniser**, Canonizo, in sanctorum numerum refero.

CANTONNEMENT, Stativa, statio.

CAPACITÉ, Capacitas, amplitudo, spatium capiendi.

CAPITAINE (*il fut grand*), Dux fuit præstantissimus.

CAPITAL (*ne pas toucher à son*), Nihil detraho de vivo.

CAPITAL, Capitalis.

**Capitale** (ville), Urbs regni caput.

CAPITULATION, Deditio.

**Capituler**, Deditionem subeo, in deditionem venio.

*Prendre par capitulation*, In deditionem accipio, recipio, capio.

*Refuser de capituler*, Deditionem desero.

*Se proposer de capituler*, Deditioem specto.

*Qui a capitulé*, Dedititius.

CAPRICE, Levitas, futilitas, vanitas.

*Selon son caprice*, Libidinose.

*Suivre son caprice*, Ad arbitrium ago.

**Capricieux**, Inconstans, mutabilis.

CAPTATION, Captatio.

**Captieux**, Captiosus.

**D'une façon captieuse**, Captiose.

CAPTIVITÉ, Captivitas, servitus.

**Captif**, Captivus, captus et vinctus.

CAR, Nam, enim, namque, etenim, siquidem, quippe, nimirum,  
videlicet, sane, nempe.

CARACTÈRE, Indoles, mores, character, nota, figura, forma.

*Caractère doux*, Lenitas.

CARDINAL, Cardinalis, purpuratus Ecclesiæ Pater, Princeps.

*Créer un cardinal*, Cardinalem creo.

CARÊME, Feriæ esuriales.

CARESSES, Blandimenta, blanditia, palpum.

**Caresser**, Blandior, amplexor, palpo.

**Caressant**, Blandus, benignus, comis, lenis, suavis.

CARILLONNER, Tinnio.

CARNAGE, Strages, clades, cædes, occisio, internecio.

CARQUOIS, Pharetra.

CARREFOUR, Compita, trivium.

CARRIÈRE, Curriculum, cursus, stadium.

*Carrière à pierres*, Lapicidinæ.

CARROSSE, Carpentum.

CARTE (géographique), Geographica descriptio.

CAS (*qui fait grand*), Observans, studiosus, cupidus.

*Faire grand cas de*, Magnifacio, magni æstimo.

*Ne faire aucun cas*, Flocci facio, nihili facio, parvi facio.

CASQUE, Galea.

**Coiffé d'un casque**, Galeatus.

CANETTE, Capsa.

CASTAGNETTES, Crotalum.

CATADUPES, Catadupes.

CATAPULTE, Catapulta.

CATÉCHISME, Catechismus.

*Enseigner le catéchisme*, Catechismum trado.

**Catéchumène**, Catechumenus, sacri lavacri candidatus, primæ christianæ disciplinæ auditor, alumnus, discipulus.

CATHOLIQUE, Catholicus.

*Devenir catholique*, Catholicus fieri, amplecti catholica dogmata.

CAUSE, Causa, caput, origo, fons, radix, principium, occasio, ratio.

*Confier sa cause à qqn*, Apud aliquem causam meam depono.

*Plaider sa cause*, Litem meam facio.

*Gagner sa cause*, Causam vinco.

**A cause de**, Pro, propter, præ.

*Il se fâche pour un rien*, Irascitur de nihilo.

**A cause de cela**, Propterea, ideo, idcirco, ex eo, ea re.

**Causer**, Ago, efficio, infligo, infero.



CAUSERIE, Sermo, locutio.

**Causer**, Sermocinor, loquor.

CAUSTICITÉ, Dicacitas.

**Caustique**, Dicax.

CAUTION, Pignus.

*Se faire caution*, Appromitto, promitto.

*Donner une caution*, Satis do.

**Cautionner**, Intercedo pro aliquo pecuniam.

CAVALIER, Eques.

**De cavalier**, Equestris.

*Cavalerie (charge de)*, Equestris procella. Cf. [Cheval](#).

CAVE, Apotheca.

**Caverne**, Specus, spelunca, antrum, caverna.

CE, Hic, ille.

CÉCITÉ, Cæcitas.

CÈDRE, Cedrus.

CEINTURE, Zona, cingulus.

**Ceindre**, Cingo, circumdo, munio.

CELA, Id, hoc, istud.

**Pour cela**, Propterea, ideo, idcirco.

CÉLÉBRER, Celebro, orno, honesto, laudo, comitor.

**Célébrité**, Celebritas, fama, laus, splendor, dignitas, claritudo, nobilitas.

*Soupirer après célébrité*, Auram popularem capto.

**Célèbre**, Celeber, præclarus, laudatus, clarus, nobilis, insignis.

*Rendre célèbre*, Nobilito, illustro, orno.

CÉLÉRITÉ, Velocitas.

CÉLIBATAIRE, Cælebs.

**Cellérier**, Promus, cellarius.

CELLIER, Celle.

CELUI-CI, Iste.

CENDRE, Cinis.

CENS, Census, bonorum æstimatio.

CENSURER, Vitupero, culpæ do.

*Censurer la conduite des autres*, Aliorum mores carpo; alienos mores malignis sermonibus lacero.

**Censeur**, Censor, emendator, accusator, vituperator, reprehensor, castigator.

**De censeur**, Censorius, quod censoris est.

**Dignité de censeur**, Censura, censoris dignitas.

CENT, Centum.

**Cent fois**, Centies.

CENTRE, Umbilicus, centrum.

CENTURIE, Centuria, centum homines.

*Distribuer en centuries*, Centurio, in centurias distribuo, describo, centurias conficio.

*Par centuries*, Centuriatim.

*Réparti en centuries*, Centuriatus.

**Centurion**, Centurio.

CEPENDANT, Tamen nihilominus, attamen interea, verumtamen, verum.

CERCLE, Circulus, ambitus, rotundus, gyrus, orbis.

*Faire un cercle*, Orbem circumscribere.

*Se réunir en cercle*, Circulor, in circulum cogere homines.

*Former le cercle, In orbem se recipere.*

CÉRÉMONIE, Cærimonia, ritus sacer, cultus religiosus, religio  
sacrorum.

CERF, Cervus.

CERNER, Circumeo, circueo, eo circum.

CERTAIN, Certus, non dubius, non incertus, compertus, manifestus.

*Il est certain, Certum est mihi, pro vero constat.*

**Certainement**, Certe, scilicet, certo, profecto, sine dubio, equidem,  
sane, videlicet.

**Certes**, Equidem.

**Certifier**, Testificor, testor, notum facio.

CÉRUSE, Cerussa.

*Blanchir avec la céruse, Cerussatus, cerussa illitus, fucatus.*

CESSER, Desino, desisto, cesso, finem facio, cesso.

CESSION, Cessio.

**Céder**, Cedo, locum do, me retraho.

CESTE, Cæstus.

C'EST POURQUOI, Ea re, propterea, ideo, ob eam rem.

CET, Is.

CÉTACÉ, Cete.

CERVEAU, Cerebrum.

CHACUN, Singuli, quisque, unusquisque.

CHAGRIN, Mæror, tristitia, mæstitia, molestia, cura, ægritudo, angor,  
dolor, mæror, cura, sollicitudo, afflictio.

*Le chagrin est un supplice, Ægritudo summa est carnificina.*

*Être accablé de chagrin, Magnam molestiam suscipio, mærorem  
haurio.*

*Adoucir le chagrin*, Dolorem lenio.

*Chasser le chagrin*, Dolorem depono.

**Chagriner**, Fodico.

**Chagrin**, Morosus, difficilis.

CHAÎNE, Vinculum, compedes, catenæ, copula, nexus.

CHAISE, Sella, sedes.

CHALEUR, Calor, ardor, æstus.

*La chaleur augmente*, Calor crescit.

*La chaleur diminue*, Calor remittit.

**Chauffer**, Calefacio.

**Chauffer (se) au soleil**, Apricor.

**Chaud**, Calidus.

**Chaud** (être), Caleo, calidus sum.

**Chaleur** (avec), Ferverter.

*Parler avec chaleur de*, Ferverter loquor de aliquo, fervide.

CHAMBRE (à coucher), Cubiculum, conclave.

CHAMEAU, Camelus.

CHAMP, Ager, arvum, campus, solum, territorium, seges.

*Exercices du champ de Mars*, Campestris exercitatio.

**Champêtre**, Rusticus, rusticanus.

**Sur-le-champ**, Extemplo, illico, statim, haud, ilicet.

CHANCE, Fortuna.

*La chance tourne*, Fortuna retro volvitur.

CHANCELER, Titubo, hæsito, vacillo, fluctuo.

CHANCELLERIE, Cancellaria.

**Chancelier**, Cancellarius, tabularii sanctioris præses, custos.

CHANDELLE (de cire), Cereus.

CHANGE (de monnaie), Collybus.

CHANGEMENT, Permutatio, mutatio, variatio, motus, conversio, vicissitudo.

**Changer**, Permuto, muto, inverto, verto, commutationem affero, vario.

**Changeant**, Mobilis, instabilis, inconstans.

CHANSON, Cantilena, cantio, cantiuncula.

**Chant**, Canticum, cantus, symphonia.

*Chant funèbre*, Nenia.

**Chanter**, Canto, cantus fundo, cantito, cano, cantus do, pervulgo.

**Chanteur**, Cantor.

CHAPEAU, Petasus.

**Coiffé d'un chapeau**, Petasatus.

CHAPELET, Preces coronariæ, corolla precum.

CHAPELLE, Sacellum, ædícula, cella, templum.

CHAPITRE, Capitulum.

**Salle du chapitre**, Capitulum ordinis, locus reprehendendis erratis destinatus, capitulum ordinis facio.

CHAQUE, CHACUN, Quisque, unusquisque, quivis, quilibet, singuli.

CHAR, Vehiculum, carpentum, currus, essedum.

*Être traîné sur un char*, Veho, subveho, inveho.

**Chariot**, Plastrum.

CHARBON, Carbo.

**Charbonnier**, Carbonarius.

CHARGE, Onus.

*Charger d'un fardeau*, Onero.

**Chargé**, Onustus.

CHARGE, Munus, officium, provincia, mandatum.

*Imposer une charge*, Muneri aliquem præpono.

*Remplir une charge*, Munus obeo, cum imperio sum.

*Être privé de charge*, Munere exuor.

*Satisfaire aux devoirs de sa charge*, Munus pro mea dignitate gero.

*Sortir de charge*, De potestate exeo.

**Se charger de**, Suscipio.

**Qui est à charge**, Molestus, gravis.

*Être plus à charge*, Plus negotii facesco.

CHARGES, Honores.

*Être dans les charges publiques*, Dignitate præditus sum.

CHARGE (*sonner la*), Bellicum cano.

*Faire une charge de cavalerie*, Equestrem procellam excito.

CHARLATAN, Circulator, circumforaneus, vagus, nugator.

CHARME, Invitamentum, incitamentum.

*Charme de la parole*, Suaviloquentia.

CHARMES, Venustas, lepor, gratia, suavitas.

**Charmer**, Delecto, delectationem affero, delector, oblector,  
delectationem capio, allicio, allecto, demulceo.

**Charmant**, Festivus, lepidus, facetus, egregius, eximius, elegans.

CHARPENTE (qui a une), Materiatus.

**Charpentier**, Materiarius, faber, tignarius.

CHARRUE, Aratrum.

CHARYBDE, Charybdis.

CHASSE, Venatio, venatus.

**Chasser**, Venor, venatu me exerceo, feras consector.

**Chasseur**, Venator.

CHASSER, Depello, pello, propulso, expello, arceo, ejicio, dejicio,  
detrudo, amoveo, excludo, prohibeo.

CHASSIE, Lippitudo.

**Chassieux** (être), Lippo.

CHASTE, Incorruptus, integer, purus, inviolatus, sanus, castus, pudicus.

CHAT, Feles.

CHÂTEAU-*fort*, Castellum.

*Habitant d'un château-fort*, Castellanus, qui castellum habitat.

CHÂTIMENT, Pœna, supplicium, mulcta, verberatio, coercitio.

**Châtier**, Coerceo, reprimo.

**Châtié**, Limatus, politus.

CHATOUILLEMENT, Titillatio.

**Chatouiller**, Titillo.

CHATOYANT, Versicolor, dubio varioque colore.

CHAUME, Stipula, calmus.

**Chaumière**, Casa, tugurium.

CHAUSSURE, Calceamentum, calceus, pedum vestitus, soccus.

**Chausser**, Calceo.

**Chausser** (se), Calceos pedibus induo.

CHEF, Princeps, dux, caput, præfectus, imperator, rex, tyrannus.

*Chef-d'œuvre*, Palmarius.

CHEMIN, Via, iter.

*Les chemins sont très mauvais*, Viæ æstuosæ, lubricæ.

*S'ouvrir un chemin*, Viam mihi aperio.

*Frayeur le chemin*, Munio viam.



*Qui se trouve sur le chemin*, Obvius, occursus.

CHEMISE, Subucula.

CHÊNE, Quercus.

CHERCHER (avec soin), Exquiro, quæro, inquiero, investigo, perscrutor.

CHÈRE, Genium.

*Faire bonne chère*, Curo genium.

*Faire maigre chère*, Defraudo.

CHER, Carus.

**Chéri**, Carus, acceptus, jucundus, antiquus.

**Cher** (adv.), Care.

CHERTÉ, Caritas, inopia rei.

**Cher**, Magno, magno pretio.

*Le blé est cher*, Caritas annonæ est.

CHÉTIF, Tenuis, exilis.

CHEVAL, Equus, caballus.

*Monter à cheval*, Equum conscendo.

*Partir à cheval*, Advehor equo, equo feror.

*Descendre de cheval*, Descendo ex equo.

*Tomber de cheval*, Ex equo decido.

*Être jeté à bas de cheval*, Ex equo præcipitor.

*Atteler les chevaux au char*, Equos jungo currum tracturos.

*Dételer*, Equos abjungo.

*Aller à cheval*, Equito, equo vehor, equo iter facio.

**Chevalet**, Equuleus.

*Éprouver les tourments du chevalet*, Equuleo torqueor.

**Cavalerie**, Equitatus, equitum turma.

**Chevalier**, Eques.

**Chevaucher**, Coequito.

CHEVELURE, Coma, capillus, cæsaries.

CHEVEU, Capillus, capitis pilus.

**Cheveux blancs**, Cani, albi senum capilli.

**Cheveux blonds**, Flavi capilli.

**Cheveux en désordre**, Capilli impexi.

**Cheveux longs**, Coma intonsa.

*Les cheveux tombent*, Capilli fluunt.

*Cheveux rares*, Capilli rari et cedentes.

*Laisser croître les cheveux*, Capillum promitto, submitto.

*Disposer les cheveux*, Como, orno.

**Chevelu**, Capillatus, comatus, crinitus.

CHÈVRE, Capra, capella.

**De chèvre**, Caprinus.

**Chevreau**, Hædus.

**De chevreau**, Hædinus.

CHEZ, Apud.

CHICANE, Captiuncula.

**Chicaneur**, Rabula.

CHICHE, Malignus, avarus, parcus.

*Chichement (vivre)*, Defraudo genium.

CHIEN, Canis.

**De chien**, Caninus.

CHIRURGIE, Chirurgia.

CHLAMYDE, Chlamys.

**Vêtu de la chlamyde**, Chlamydatus.

CHOC, Pulsus, motus, impulsus, agitatio, impressio, impetus, effectio, violentia.

*Soutenir le choc des ennemis*, Impetum sustineo, prœlium sustineo.

**Choquer**, Offendo, offensionem affero, injuriam facio.

CHŒUR, Chorus.

CHOIX, Cooptatio, constitutio, delectus, electio, selectio, lectio.

**Choisir**, Deligo, lego, eligo; delectum habeo, adhibeo; opto, coopto, adscribo, recipio.

**Qui choisit**, Elector.

**Choisi**, Exquisitus, accuratus, lectus, excellens.

**Choix** (avec), Electe, distincte, discrete.

CHOSE, Res.

CHOU, Brassica, caulis.

CHOUETTE, Noctua.

CHRÉTIEN, Christianus, qui Christi nomen profitetur, Christi fidei initiatus, Christi sectator.

CHUCHOTERIE, Susurratio.

**Chuchoter**, Susurro.

CHUTE, Labes, ruina, prolapsio.

CICATRICE, Cicatrix, signum relictum ex vulnere.

CIEL, Cœlum, regiones immortalitatis; beatorum sedes, domicilium.

*Habitants du ciel*, Cœlites, cœlicolæ.

*Remuer ciel et terre*, Mare cœlo miscere.

**Céleste**, Cœlestis, divinus, immortalis.

CIERGE, Cereus, fax cerea.

CIGALE, Cicada.

CIMENTER (*la paix*), Pacem coagmento.

CINTRÉ, Fornicatus.

CIRCONLOCUTION, Circuitio, periphrasis.

CIRCONSCRIRE, Definio, terminis circumscribo.

CIRCONSPECT, Cautus, providus, prudens.

CIRCONSTANCES (*savoir se plier aux*), Consulo temporibus.

*S'accommoder aux circonstances*, Tempori me accommodo, scenæ servio, servio tempori.

CIRCONVENIR, Circumvenio, decipio.

CIRCUIT, Circuitus.

CIRCULER, Commeo, venio, redeo, coeo.

*Circuler (faire)*, Circumfero.

CIRE, Cera.

**Marchand de cire**, Cerarius, qui ceram tractat.

**Enduit de cire**, Ceratus, cera inductus, illitus.

**Cire** (de) Cereus, e cera factus.

CIRQUE, Circus.

*Jeux du cirque*, Circenses ludi.

CITADELLE, Arx, castellum.

CISELER, Cælo.

**Ciseleur**, Cælator.

CITÉ, Civitas.

*Donner le droit de cité*, Civem facio aliquem; civitatem alicui do, largior, impertior; adscribo civitati.

*Perdre son droit de cité*, Civitatem amitto, segregor a numero civium.

**Citoyen**, Civis, municeps, popularis.

*Être fait citoyen*, Civitate donatus sum.



CITATION, Appositio.

**Citer**, Cito, nomino.

**Civique**, Civicus.

**Civil**, Civilis.

**Civilement**, Civiliter.

CITHARE, Cithara.

**Joueur de cithare**, Citharista.

**Chanteur s'accompagnant de la cithare**, Citharoædus.

CITRONNIER (de), Citreus.

CLAIE, Crates.

CLAMEUR, Vociferatio, clamor, vox elata.

CLANDESTIN, Clandestinus, occultus, furtivus.

CLAIR, Clarus, planus, apertus, perspicuus, dilucidus, explicatus,  
evidens, pervulgatus, non obscurus.

**Clair** (être), Diluceo.

*Rendre clair*, Dilucido, declaro, enucleo, explico, aperio.

**Clairement**, Clare, manifeste, perspicue, plane, articulate, liquide,  
certo, enucleate, explanate, explicate, enodate, expresse, aperte,  
diserte, dilucide.

**Exprimé clairement**, Expressus, firmus, confirmatus, apertus.

**Clairvoyant**, Oculatus.

**Clarifier**, Defæco, a fæcibus purgo.

CLASSEMENT, Digestio, distributio.

**Classification**, Partitio, divisio.

**Classer**, Diribeo, distribuo, separo.

**Clause**, Cf. [Condition](#).

CLEF, Clavis.

CLÉMENCE, Clementia, lenitas, benignitas, humanitas, misericordia, mansuetudo.

**Clément**, Clemens, lenis, mitis, mansuetus, liberalis, humanus.

**Avec clémence**, Clementer, mansuete.

CLEPSYDRE, Clepsydra.

CLIENTÈLE, Clientela; clientum defensio tutela, procuratio.

**Client**, Cliens, salutator.

*Être le client de qqn*, In clientela alicujus sum.

CLIN D'ŒIL (*en un*), Momento, e vestigio temporis.

CLOCHETTE, Tintinnabulum.

CLÔTURE, Sepes, septum, paries, murus.

**Clore**, Obsepio, sepio, intercludo.

CLOU, Clavus.

**Clouer**, Suffigo, affigo.

COCHER, Auriga; curruum rector, agitator.

CŒUR, Pectus, animus, cor.

*Le cœur bondit*, Pectus emicat.

*De grand cœur*, Propense, ex animo, libenter, sponte.

*Si ma vie vous tient à cœur*, Si tibi salus mea cordi est; si qua salutis meæ cura tangit.

*Homme sans cœur*, Homo durus.

COHÉRITIER, Cohæres.

COHÉSION, Cohærentia, compositio, conjunctio.

COHORTE, Cohors, militum manus.

COIFFER (se), Capillum como, compono, orno.

COIN, Cuneus.

*En forme de coin*, Cuneatim.

COLÈRE, Ira, iracundia, indignatio, stomachus, furor, rabies.

**Contenir** (se), Iracundiam contineo.

*Dans un transport de colère*, Animo irato ac percito.

*Mettre en colère*, Bilem moveo ac iracundiam adduco.

*Se mettre en colère*, Exardeo iracundia, irascor, stomachor.

*Être tout en colère*, In fermento jaceo, iracundia efferror.

*Céder à la colère*, Iracundiæ servio.

*Décharger sa colère*, Iram effundo in aliquem.

*Sa colère se calme*, Defervescit ira.

*Il n'est plus en colère*, Iracundiam demisit.

*Apaiser sa colère*, Iras lenio, furorem sedo.

*La colère divine s'apaise*, Expio DEUM.

**Coléreux**, Stomachosus, iracundus.

**Colère** (avec), Stomachose, iracunde, per iram, cum iracundia.

COLIQUES, Tormina.

**Qui a des coliques**, Torminosus.

COLLER, Agglutino, adnecto.

**Colleur**, Glutinator.

COLLÈGE, Collegium, conventus, cœtus.

COLLÈGUE, Collega.

COLLIER, Torques, monile, colli ornamentum.

**Qui porte un collier**, Torquatus.

COLLINE, Collis, clivus.

COLLISION, Afflictus, afflictatio.

COLLYRE, Collyrium.

COLOMBE, Columba.

*De colombe*, Columbinus.

COLONIE, Colonia.

**Colon**, Colonus, agricultor, agricola.

COLONNE, Columna.

*Impôt sur les colonnes*, Columnarium.

COLPORTER, Circumgesto, circumfero.

COMBAT, Prælium, pugna, concertatio, dimicatio, certamen, conflictio, conflictus, contentio, discrimen.

COMBAT (*signal du*), Bellicum, cantus ad arma vocans.

*Engager le combat*, Arma confero.

*Revenir au combat*, Ex fuga ad conflictum redeo.

**Combattre**, Prælior, prælio dimico, prælium decerto, depugno, dimico, concerto; conflictor, confligo, certo, depugno.

**Combattant**, Pugnator.

COMBIEN, Quantopere, quantum, quam, quatenus.

**Combien?** Quot?

COMBLE DU BONHEUR (*être au*), Nimia voluptate gestio.

COMBUSTION, Deflagratio, exustio, incendium.

**Consumer**, Exuro.

COMÉDIE, Comoedia, fabula, comicorum ars.

**Comédien**, Comicus, actor scenicus, comœdus.

**De comédien**, Mimicus.

**Comiquement**, Comice, more comico.

COMESTIBLES, Penus.

COMÈTE, Cometes, stella crinita.

COMICES, Comitia.

*Relatif aux comices*, Comitialis, ad comitia pertinens.

COMMANDEMENT, Imperium, potestas, ditio.

*Donner le commandement*, Præpono, præficio.

*Prendre le commandement*, Imperium obtineo, præsum, præpositus sum.

**Commander**, Jubeo, impero, mando, præcipio, edico, leges impono, præscribo.

COMME, Velut, sicut, veluti, sicuti, ut, æque ut, ita ut, vice, quemadmodum, quomodo, instar, quasi.

*Comme pas un*, Si quisquam alius.

*Comme si*, Perinde ac si, quasi, perinde quasi, tanquam.

COMMENCEMENT, Primordia, principium, exordium, exorsus, initium, inceptio.

*Du commencement à la fin*, A capite ad calcem.

**Au commencement**, Primo, primum, initio, principio.

*Nous ne sommes encore qu'au commencement*, Adhuc in primordio stamus.

**Commencer**, Exordior, exordium capio, inchoo, suscipio, principium capio, aggredior, incipio, telam exordior.

COMMENSAL, Convictor familiaris, quotidianus.

COMMENT, Quemadmodum, ut, ita ut.

**Comment?** Qui, quomodo?

COMMENTER, Commentor, explico.

COMMERCE, Mercatus, commercium, familiaritas, consuetudo, convictus, sodalitas.

**Faire le commerce**, Mercaturam facio, mercor, nundinor.

COMMETTRE (une faute), Committo, perpetro, pecco.

COMMIS (de recette), Coactor, qui pecuniam cogit et recipit officii nomine.

COMMISÉRATION, Miseratio, clementia, misericordia.

COMMISSION, Mandatum.

*Charger d'une commission*, Mandata do.

*Recevoir une commission*, Mandata recipio.

COMMODITÉ, Opportunitas.

**Commode**, Opportunus, commodus.

**Commodément**, Commode, opportune.

COMMOTION, Commotio, motus, perturbatio.

COMMUNAUTÉ, Communitas, communio, societas, consociatio.

*En communauté*, Communiter, promiscue.

COMMUN, Contritus, pervulgatus, vulgaris, communis, pervagatus,  
popularis.

*Homme du commun*, Homo tenuis, gregarius.

**Communément**, Fere, plerumque, vulgariter, usitate.

COMMUNE, Commune, respublica, universitas, collegium.

COMMUNION, Communio sacra.

*Communion générale*, Coetus populi ad cœleste epulum celebrandum.

*Donner la communion*, Sacram communionem do.

*Recevoir la communion*, Sacrosancto Christi Corpore, divino epulo  
vescor, pascor.

COMMUNICATION, Communicatio.

**Communiquer**, Communico, confero, credo, refero, participo, do,  
tribuo.

COMPACTE, Condensus, spissus, densus.

COMPAGNIE, Societas, commercium, manipulus.

*Par compagnie*, Manipulatim, per manipulos.

**Compagnon**, Comes, sectator, assectator, assecla, socius, deductor, consors, particeps.

*Compagnon (d'armes)*, Commilito, in bello socius.

COMPARAISON, Comparatio, collatio, contentio, similitudo, compensatio.

**En comparaison de**, Pro.

**Comparer**, Confero, comparo, collationem facio.

**Comparable**, Comparabilis.

**Comparatif**, Comparativus.

**Comparativement**, Comparete.

*Faire comparaître*, Aliquem in iudicio sisto.

*Ne pas comparaître*, Vadimonium desero.

COMPASSION, Commiseratio, miseratio, misericordia.

*Avoir compassion*, Misereor, miseror.

*Compartir aux douleurs*, Doleo vicem tuam, commoveor miseriis tuis.

**Compatissant**, Misericors, clemens.

COMPATRIOTE, Nostras, noster, nostræ gentis.

COMPENSATION, Compensatio, comparatio, præmium, merces, remuneratio.

**Compenser**, Compenso, comparo, remunero, reparo, repono, exæquo, assequor.

COMPILATION, Compilatio.

COMPLAISANCE, Obsequium, officium, indulgentia.

**Complaisant**, Obsequiosus, officiosus.

COMPLEXION (faible), Corpore fracto, debilitato sum.

COMPLICE, Culpæ socius, satelles.

COMPLÉMENT, Complementum.

**Compléter**, Compleo, perficio, integro, consummo.

**Complètement**, Penitus, prorsus, omnino, plane, perfecte, funditus, integre.

COMPLIMENT, Gratulatio.

COMLOT, Conspiratio, conjuratio, consensio.

*Faire un complot*, Conjurare.

COMPORTER (se), Se gerere.

*Se comporter comme un citoyen*, Gero me pro cive.

COMPOSER, Excudo, compono, elucubro, condo.

**Composé** (être), Consto, componor, fio, constituor.

COMPRENDRE, Comprehendo, intelligo, cognosco, sentio, capio, percipio, assequor, rem capio.

COMPROMIS, Compromissum, pactio.

*Faire un compromis*, Compromitto, compromissum facio.

COMPTE, Ratio.

*En ligne de compte*, In rationem.

*Porter en compte*, Scribo me alicui pecuniam dedisse.

*Rendre ses comptes*, Rationes alicui reddo.

*Tenir plus compte de ... que*, Tribuo plus alicui quam.

**Compter**, Numero, adnumero, recenseo, percenseo.

*Compter sur*, Confido, audeo, non timeo.

*Vous pouvez y compter*, Pro certo hoc tibi polliceor.

*Compté*, Ratus.

CONCAVE, Concavus, cavus.

CONCEPTION, Comprehensio, agnitio, phantasia.

*Immaculée Conception*, Conceptio immaculata B. M. V.

**Concevoir**, Concipio, comprehendo, colligo, accipio, imbibo, haurio.



CONCERNER, Pertinet, attinet, spectat, attingit.

CONCESSION, Concessio.

CONCILE, Concilium.

*Concile œcuménique*, Concilium sacrum œcumenicum.

*Concile national*, Concilium nationale.

*Concile provincial*, Concilium provinciale.

**Conciliabule**, Arcana pactio et factiosa, coitio.

CONCISION, Compressio, concisio.

*D'une façon concise*, Compresse.

CONCLAVE, Conclave pontificium.

CONCLUSION, Conclusio, clausula, peroratio, epilogus.

**Conclure**, Concludo.

CONCERT, Symphonia, concentus.

**Concerter** (se), Consilia tua mecum communica.

**Concert** (de), Compacto, consulto, ex composito.

CONCORDE, Concordia, consensus, pax, compositio.

**Concorder**, Concorde, congruo, consentio, idem sentio, cum aliquo sentio, concino.

CONCOURS, Frequentia, multitudo.

— (Aide), Auxilium.

**Concurrent**, Competitor.

CONCUSSION, Peculatus.

**Concussionnaire**, Peculator, ærarii violator, fur pecuniæ publicæ.

CONDAMNATION, Damnatio, condemnatio.

*Il a subi plusieurs condamnations*, Sæpius condemnatus est, multis judiciis confossus.

**Condamner**, Damno, condemno, improbo, supplicio addico, reprobō, rejicio, improbo.

*Condamner sans entendre*, Indicta causa aliquem condemno.

CONDENSER (se), Concreasco.

CONDESCENDRE à, Obtempero.

CONDISCIPLE, Condiscipulus.

CONDITION, Conditio, status, fortuna, ratio, lex, pactum, pactio, conventio.

CONDUITE, Mos, usus, modus, ductus.

CONDUIRE, Duco, perduco.

*Se bien conduire*, Bene me gero.

*Se mal conduire*, Turpissime me gero.

*Se conduire en roi*, Partes mihi regis sumo.

**Conducteur**, Ductor, dux, qui ordinem ducit, perductor.

CONCLURE (un traité), Contraho, paciscor.

CÔNE, Conus.

CONFECTIONNER, Conficio, efficio, facio.

CONFESSION, Confessio sacra.

*Confession générale*, Totius vitæ maculas confessione eluo.

**Confesser**, Confitentibus de se reis pro sacro tribunali aures do.

**Se confesser**, Eluo animum peccatorum sordibus, sacra confessione perpurgo animum.

**Confesseur**, Confessarius, a confessionibus sacris; conscientiæ judex, arbiter.

CONFIANCE, Fiducia, spes certa.

**Confiance** (avoir), Fido, credo, confido, fiduciam in aliquem repono.

*Gagner la confiance*, Mihi fidem præstruo.

**Confier**, Commendo, committo, credo, trado, demando, confido.

**Confiant**, Fidens, audens, fretus.

CONFINS, Confinium, finis, limes, provinciæ extremum.

CONFIRMATION (donner la), Chrismatis sacramento confirmo.

CONFIRMER (assurer), Confirmo, stabilio, corroboro.

CONFISCATION, Publicatio.

**Confisquer**, Publico, proscribo, præconi subjicio.

CONFISERIE, Cupedia, suaviores epulæ, gulæ irritamenta.

**Confiseur**, Cupedinarius.

CONFORMATION, Conformatio, forma, compositio, exornatio.

**Conformité**, Convenientia, conjunctio.

**Conformer** (se) à, Se conformare.

**Conforme à**, Conveniens, consonus, consentaneus, congruens,  
concors, aptus, par, decorus, decens, dignus.

**Conformément**, Convenienter, congruenter, secundum, pro,  
congruenter.

CONFUSION, Perturbatio, confusio, admistio.

**Confondre**, Permisceo, confundo aliud alio; in unum confundo,  
misceo, confundo.

*Confondre qqn*, Aliquem in ruborem do, ruborem incutio, verecundiam  
affero.

**Confondu**, Promiscuus, mistus, confusus, incertus.

**Confus**, Inordinatus, perturbatus, confusus, inconcinnus, insulsus, non  
compositus.

**Confusément**, Perturbate, confuse, incondite, insulse.

CONGÉ, Dimissio.

*Prendre un congé*, Commeatum sumere.

*Expiration du congé*, Ad diem commeatus non venit.

**Congédier**, Dimitto, amitto, missum facio, remitto.

CONGRÉGATION, Congregatio B. M. V., Mariana sodalitas,  
sodalitium, conventus MARIÆ honoribus institutus.

CONJECTURE, Conjectio, conjectura, conjectus, opinio, suspicio,  
auguratio.

*Fondé sur des conjectures*, Conjecturalis, opinabilis.

**Conjecturer**, Conjecto, conjicio, conjecturum facio, suspicor.

CONJOINTEMENT, Conjuncte, simul, conjunctim.

CONJURATION, Conjuratio, consensio.

**Conjurer**, Conspiro, conjuro.

CONNAISSANCE, Cognitio, agnitio, intelligentia, notio, scientia,  
perspicientia.

— (Notion), Notitia, notio.

**Connaître**, Nosco, cognosco, agnosco, percipio, attendo, disco, non  
me latet, non me fugit, assequor, teneo, habeo.

*Faire connaître d'avance*, Præsignifico, prænuntio, præmonstro.

*Se faire connaître*, Se prodere.

**Connu**, Notus, cognitus, spectatus, perceptus, compertus, exploratus,  
pervulgatus.

CONNIVENCE, Collusio.

*Être de connivence avec*, Prævaricor.

CONSANGUIN, Consanguineus, sanguine conjunctus, conjunctione  
proximus.

CONSCIENCE, Conscientia.

*Bonne conscience*, Conscientia bene actæ vitæ, conscientia recte  
factorum.

*Mauvaise conscience*, Conscientia sceleris, facinorum.

*Remords de conscience*, Stimuli quibus mens compungitur.

*Homme d'une conscience pure, Vir integerrimæ mentis.*

**Consciencieux**, Scrupulosus, religiosus.

CONSÉCRATION, Dedicatio, consecratio.

**Consacrer**, Consecro, dico, dedico, voveo, sacro, religiosum facio, devoveo, inauguro.

CONSEIL, Consilium, deliberatio, cogitatio, animadversio, ratio, cogitatum, consultum, sententia, monitum, monitio, impulsus.

*Conseil privé*, Consilium sanctius.

*Demander un conseil*, Exigo consilium, sententiam consulo.

*Prendre un conseil*, Consilium in eo, consiliis utor.

*Suivre le conseil*, Monitis me præbeo, monitis pareo.

**Conseiller** (verb.), Consilior, consilium do, consulo, suadeo, moneo, hortor, suggero.

**Conseiller** (subst.), Consiliarius, suasor, qui consilium dat, hortator.

CONSENTIR, Consentio, idem sentio, cum aliquo facio, annuo.

CONSÉQUENCE, Consecutio, consequentia, connexum.

**Conséquent**, Consequens.

*Par conséquent*, Proin, proinde, itaque.

CONSERVATION, Conservatio, custodia, tuitio, salus, incolumitas.

**Conserver**, Conservo, custodio, tueor, servo, retineo, teneo.

**Conservateur**, Conservator, servator, custos.

CONSIDÉRATION, Dignitas, honor, auctoritas, observantia, veneratio, cultus, reverentia, decus, laus.

*Recouvrer son ancienne considération*, Ad pristinae dignitatis gradum revocor.

*Votre considération s'augmentera*, Crescet dignitas tua.

*En considération de*, Causa.

**Considéré**, Honestus, decorus, honoratus, spectatus, cognitus, probatus.

CONSIGNER *dans les annales*, Rem annalibus mando.

CONSISTANCE, Soliditas, firmitas.

**Consistant**, Stabilis, firmus, fixus, solidus.

CONSOLATION, Consolatio, solatium, levamen, levatio, medicina, confirmatio.

**Consoler**, Consolor, levo, dolorem levo, mœrorem minuo, consolationem adhibeo, luctum, fletum abstergo.

**Consolateur**, Consolator.

*Propre à consoler*, Consolatorius.

*Qui peut être consolé*, Consolabilis.

CONSOLIDER, Corroboro, firmo, confirmo, roboro, sancio, solido.

CONSOMMER, Consumo, exaurio, conficio, dissipo, comedo.

CONSOMPTION, Tabes, macies.

**Consumer le temps**, Dego, transigo, vivo.

**Se consumer**, Intabesco, extabesco, langueo.

CONSPIRER, Conjuro, conspiro, consentio.

CONSPUER, Conspuo, consputo, sputo aliquem fœdo.

CONSTANCE, Constantia, firmitas, stabilitas, gravitas, æqualitas, perseverantia.

*Constance à supporter*, Tolerantia, toleratio.

*Souffrir avec constance*, Perpetior, suffero, patior, fero, tolero.

**Constant**, Constans, perpetuus.

**Constamment**, Constanter, fortiter, æqualiter, perpetuo.

CONSTATÉ, Compertus, exploratus, certus.

CONSTERNATION, Consternatio.

CONSTITUTION, Constitutio, institutio.

CONSTRUCTION, Ædificatio, constructio ædium, exstructio.

**Construire**, Exstruo, ædifico, molior, struo, machinor, construo, conficio, fabricor, coacervo.

**Constructeur**, Fabricator, architectus, artifex, ædificator, molitor, machinator, fabricator, architectus.

CONSULAT, Consulatus.

*Penser au consulat*, Consulatum spero.

*Briguer le consulat*, Peto consulatum.

*Confier le consulat*, Demando consulatum.

*Enlever le consulat*, Consulatu aliquem dejicio.

**Consul**, Consul, reipublicæ princeps.

**Consulaire**, Consularis.

CONSULTER, Delibero, consilium peto, consulo.

CONTACT, Attactus.

CONTAGION, Contagio, fœditas, virus, venenum, pestis, lues.

CONTEMPLATION, Contemplatio, consideratio, cogitatio, mentis agitatio.

**Contempler**, Contemplor, meditor, considero, perspicio, intueor, animo intueor, viso, invisio.

**Contemplateur**, Contemplator.

CONTEMPORAIN, Coævus.

CONTE, Fabula, fabella.

CONTENTER de (se), Contentus sum, satis habeo.

*Il ne se contenta pas de*, Parum habuit.

CONTESTATION, Litigium, lis.

CONTESTE, Controversia.

**Contester**, Pungor, rixor, contendo.

CONTENIR, Coerceo, contineo, refreno, comprimo, domo, reprimo, cohibeo, sedo, freno.

**Se contenir**, Tempero, moderor.

CONTINUATION, Continuatio, perpetuitas.

**Continuer**, Persevero, exsequor, pergo, continuo.

CONTINUITÉ, Cursus, perpetuitas, perennitas, continuatio, diuturnitas, tenor.

**Continu**, Continuus, perpetuus, perennis, constans.

**Rendre continu**, Perpetuo, continuo.

**Continuel**, Perennis, jugis continuatus, perpetuus.

**Continuellement**, Jugiter, perpetuo, semper, constanter.

CONTORSION, Distortio.

CONTOUR, Lineamentum, ductus linearum.

CONTRACTION, Contractio, brevitās.

CONTREDIRE, Contradico, reclamo, refragor, adversor.

**Se contredire**, Sibimet contradicere.

CONTRARIÉTÉS, Tricæ.

CONTRASTE, Oppositio.

CONTRAT, Pactum, padio, conventum, conventio.

CONTRE, Contra, adversum, adversus.

CONTRAIRE, Adversus, contrarius, incommodus, sinister, alienus, molestus, iniquus.

*Le Sénat décida le contraire*, Senatus contrarium sensit.

*Au contraire*, E contrario.

*Bien au contraire*, Longe secus.

*Contrairement à*, Contra, aliter, secus.



A CONTRE CŒUR, Repugnanter, invite.

CONTRÉE, Regio, tractus, ora.

CONTREFAIRE, Fingo, simulo, imitor.

**Contrefait**, Distortus, contortus.

A CONTRE TEMPS, Intempestive.

CONTRIBUTIONS (*lever des*), A civitatibus pecuniam impero.

**Contribuable**, Ærarius.

CONTRITION, Dolor animi ex criminum recordatione susceptus.

CONTROVERSE, Controversia.

**Controversé**, Controversus, litigiosus, dubius.

CONVENANCE, Decentia, convenientia, venustas, decorum, ordo, concinnitas.

**Convenir**, Congruo, convenio.

*Convient (il)*, Decet, convenit, decorum est, æquum est, par est, dignum est.

**Convenable**, Conveniens, appositus, aptus, accommodatus, bellus, rectus, tempestivus.

**Convenablement**, Convenienter, apposite, commode, bene, recte, commodum, idonee, apte, decenter.

CONVENTION, Pactio, pactum, conditio, fœdus, conventum, constitutum.

**Convenir de**, Paciscor, depaciscor, pactionem facio.

CONVERSATION, Dictio.

**Converser**, Sermocinor, sermonem habeo, colloquor, confabulor.

CONVERSION, Emendatio morum, vitæ correctioris studium.

**Convertir**, E gurgite peccatorum extraho aliquem.

**Convertir (se)**, Redeo in viam, abstineo a sceleribus, ad frugem redeo.

CONVEXE, Convexus.

CONVICTION, Persuasio.

**Convaincre**, Persuadeo, fidem facio, ad credendum duco, cogo, revinco.

CONVIVE, Conviva, socius ad epulas, victor, pransor.

CONVOCATION, Convocatio, conventus, congregatio, vocatus, arcessitus.

**Convoquer**, Convoco, voco, concieo, advoco, congrego, arcesso, adesse jubeo, concito.

CONVOITER, Ligurio.

COPEAUX, Ramenta.

COPIE (*envoyer une*), Epistolæ exemplum mitto.

**Copier**, Transcribo, exscribo, describo.

**Copiste**, Librarius.

COQ, Gallus.

COQUILLE, Concha, testa.

COQUIN, Furcifer, scelestus.

CORBEAU, Corvus.

CORBEILLE, Corbis, canistrum, cista, fiscina, sporta.

CORDAGE, Restis.

CORDE, Funis, funiculus.

*La corde au cou*, Obtorta gula.

**Cordonnier**, Sutor.

CORNE, Cornu.

**Corné**, Corneolus, corneus.

CORNEILLE, Cornix.

CORPS, Corpus.

**Qui a un corps**, Corporeus, corporatus.

*Corps (garde du)*, Stipator.

CORRECTION, Emendatio.

— (Châtiment), Verberatio, pulsatio.

**Corriger**, Corrigo, emendo, correctionem adhibeo, aliquem ab errore avertio.

— (Châtier), Verbero, punio.

*Corriger un discours*, Orationem limo, perpolio, expolio.

**Correct**, Limatus.

**Correctement**, Emendate, castigate.

CORROBORER, Roboro, corroboro.

CORRUPTION, Corruptio.

**Corrompre**, Corrumpo, depravo, vitio, in vitium impello, destruo, infusco.

**Corrupteur**, Corruptor, largitor.

**Corrompu**, Vitiosus, convictus, depravatus, corruptus, profligatus.

**Avec corruption**, Corrupte, male, prave nequiter.

CORSAIRE, Pirata.

**De corsaire**, Piraticus.

CORTÈGE, Comitatus, assectatio, comitum multitudo, chorus, caterva, stipatio.

*Il a un long cortège*, Comitatum habet amplum.

**Qui fait cortège**, Assectator, assecla.

CORYPHÉE, Coryphæus, dux, princeps.

COSTUME, Vestimentum, vestis, vestitus.

CÔTE, Costa.

— (Littoral), Littus, ora.

CÔTOYER, Littus rado, circumveho.

*De ce côté-là, Ab ultro, huc illuc.*

*De l'autre côté, Altrinsecus, e regione, ex altera parte.*

*De quelque côté, Aliqua, per aliquam partem.*

*De tous côtés, Quaquaversus.*

*D'un côté, de l'autre, Cum, tum.*

*Laisser de côté, Contemno.*

*Mettre de côté, Sepono, segrego, separo.*

COTHURNE, Cothurnus.

COU, Collum, cervici subjecta pars.

*Se jeter au cou, In collum alicui invado.*

*Couper le cou, Collum alicujus seco.*

COUCHER (*des astres*), Obitus, occasus.

**Se coucher**, Lecto me commendo, decumbo.

*Il va se coucher, Dormitum se confert.*

**Couché** (être), Cubo, recumbo, accumbo, quiesco, jaceo.

COUDE, Cubitus.

COUDRE, Suo, consuo.

*Coudre à, Assuo, suendo annecto.*

*Coudre dans, Insuo, includo.*

COULER, Fluo, exeo, effluo, fundor, emanor.

*Couler à travers, Perfluo.*

*Couler dans, Influo, illator.*

*Couler de tous côtés, Diffluo, liquesco, fluo.*

*Coulé à fond, Demersus.*

COULEUR, Color, figmentum.

*Ses couleurs disparaissent, Color defluit.*

**Colorer**, Coloro, tingo, colorem induco, colore imbuo.

COUP, Pulsatio, verberatio, percussio, ictus.

*Appliquer un coup de poing*, Pugno ico.

*Frapper à coups de pied*, Calibus impeto.

*Porter un coup mortel*, Graviter lædo.

*Percé de coups*, Multis plagis confectus.

*A coups d'épingle*, Minutissimis ictibus.

**Tout à coup**, Repente, subito, repentino.

**Coupable**, Sons, nocens, reus, criminosus, suspiciosus.

*Se rendre coupable*, Pecco, delinquo.

COUPE, Crater, poculum, cratera, scyphus, calix.

COUPE (action de couper), Sectio, consectio.

**Couper**, Incido, cædo, reseco, præcido, amputo, securim injicio,  
detrunco, seco.

*Couper autour*, Circumseco, circumcido.

*Couper court à*, Præcidere semel.

*Couper en morceaux*, Concedo, cædo, trucidio, seco.

*Couper par le milieu*, Intercido, interscindo.

COUR, Aula, atrium, regia.

**Cour** (basse), Cors, area villæ, spatium intra maceriem.

COURAGE, Fortitudo, magnitudo animi, virtus, vis, robur.

*Perdre courage*, Animo deficio, animo concido.

*Rendre courage*, Erigo animum depressum, recreo afflictum.

*Reprendre courage*, Animum reficio, me colligo, animum resumo,  
revoco.

**Courage!** Macte, age, agedum, euge.

**Courageux**, Animosus, plenus animi, plenus roboris, intrepidus, fortis, strenuus.

**Courageusement**, Fortiter, viriliter, constanter, acriter, strenue, animose.

*Supporter courageusement*, Fortiter fero.

COURANT (*n'être pas au... des affaires*), In rebus tiro ac rudis sum.

COURANT (*le... est rapide*), Citatum fertur men.

*En descendant le courant*, Flumine secundo.

*En remontant le courant*, Flumine adverso.

COURBURE, Aduncitas, inflexio.

**Courber**, Flecto, inflecto, torqueo, intorqueo, curvo, arcuo.

**Courber** (se), Incurvesco, incurvo.

**Courbé**, Incurvus, curvatus, curvus.

COURONNE, Corona, diadema, sertum, insigne regni, insigne regium.

*Couronne de laurier*, Laurea, corona laurea.

**Couronnement** (*mettre le... à un ouvrage*), Imponere fastigium operi.

**Couronner**, Corono, coronam impono, corona dono.

**Couronné de**, Laureatus.

*Qui se rapporte aux couronnes*, Coronarius.

COURROIE (*de soulier*), Corrigia, lorum.

COURROUCÉ CONTRE (être), Succenseo, irascor.

COURSE, Cursus, iter, navigatio.

**Courir**, Curro, cursum teneo, cursum curro.

*Courir à travers*, Percurro.

*Courir çà et là*, Evagor, vagor, circumcurso, decedo via, concursor, discurro.

*Courir ensemble*, Concurro, convenio, convolo, fugio, concurso, confluo, concursus facio.

*Courir hors*, Excurro.

*Courir vers*, Accurro, aliquo contendo, advolo, me confero, concurro.

*En courant*, Cursim.

**Coureur**, Cursor.

**Courrier**, Tabellarius, qui litteras fert, nuntius, cursor.

COURTOIS, Urbanus, comis, elegans moribus.

COUSIN, Patruelis, consobrinus.

**Couteau**, Culter.

COÛTER, Consto, valeo.

*Coûte que coûte*, Quanti quanti.

COUTUME, Mos, consuetudo, ritus, institutum, usus.

**Coutume** (avoir), Assoleo, soleo.

*Changer une coutume*, A vetere consuetudine recedo.

*S'éloigner de la coutume*, A consuetudine longissime discedo.

*Garder une coutume*, Hac consuetudine utor, veterum consuetudinem servo.

*Revenir aux vieilles coutumes*, Ad consuetudinem redeo.

*Contre la coutume*, Præter morem, non ex more.

COUVER, Ova incubare.

COUVERCLE, Operculum.

COUVERTURE, Operimentum, tegmen, tegumentum.

**Couvrir**, Cooperio, tego, obnubo, velo, operio, vestio, occulo, occulto, abscondo.

*Se couvrir de crimes*, Scelus scelere cumulo.

CRABE, Cancer.

CRACHAT, Sputum.

**Cracher**, Exscreo, spuo.

CRAIE, Creta.

*Blanchi avec de la craie*, Cretatus, creta infectus.

CRAINTE, Metus, timor, formido, pavor.

**Crainte** (sans), Impavide, audacter, impavidus, audax, intrepidus.

*Causer des craintes*, Metum injicio.

*Dissiper des craintes*, Metu libero.

**Craindre**, Horreo, timeo, metuo, formido, paveo, vereor, metum habeo, extimesco, reformido, afficior timore.

*Craindre de*, Vereor.

*Je crains de ne pouvoir vous satisfaire*, Vereor ut tibi faciam satis.

*Cesser de craindre*, Timorem depono.

CRAQUEMENT, Crepitus.

**Craquer**, Crepo.

CRATÈRE, Crater.

CRÉANCIER, Creditor.

CRÉATION, Creatio.

**Créature**, Creatura.

**Créer**, Creo, gigno, facio.

*DIEU a créé l'univers*, Ex nihilo procreavit omnia DEUS.

*Créer roi*, Regem appello, jubeo; regnum alicui defero.

**Créateur**, Creator, effector.

CRÉDIT, Gratia.

*Qui a du crédit*, Gratosus.

*Être en grand crédit*, Summum apud aliquem locum teneo.



*Conserver son crédit, Tueor gratiam.*

*Diminuer le crédit de qqn, Fidem infirmo.*

*Ruiner le crédit, Opes evertō.*

CRÉDULITÉ, Credulitas, credendi facilitas.

**Crédule**, Credulus, simplex.

CRÉPIR, Sublino.

CRÉPU, Crispus.

CRÉPUSCULE, Crepusculum.

CRÈTE, Crista.

*Qui a une crête, Cristatus.*

CRÈTE d'une montagne, Montis vertex.

CREVASSE, Rima.

CRÈVE-CŒUR, Cordolium, dolor cordis.

CREUX, Lacuna, hiatus.

**Creuser**, Fodio, effodio, perfodio, cavo, excavo.

**Creux**, Cavus, concavus.

CRI (*de guerre*), Clamor, vociferatio.

*Transmettre le cri, Clamore proximis trado, clamorem arcto.*

*Exciter les cris, Clamore moveo, excito.*

*Pousser des cris, Clamore edo, tollo, profundo, vociferor.*

*Répondre aux cris, Clamore reddo.*

*Crier aux armes, Conclamo ad arma.*

**Crier**, Clamo, vocifero, clamorem do, persono, inclamo, ejulo, voco.

**Criard**, Clamosus, raucus.

CRIBLE, Cribrum.

*Criblé de blessures, Vulneribus confectus.*

CRIME, Scelus, flagitium, nefas, delictum, crimen, peccatum, facinus, maleficium, noxia, noxa, culpa.

*Crime capital*, Crimen capitale, capite aliquem accuso.

*Pousser au crime*, Ad facinus adduco, impello.

*Il a commis un grand crime*, Commisit magnum flagitium, magnum admisit in se facinus.

**Criminel**, Sceleratus, scelestus, nefarius, facinorosus, flagitiosus, maleficus.

**Criminellement**, Scelerate.

CRIN, Seta.

CRINIÈRE, Juba.

*Qui porte crinière*, Jubatus.

CRITIQUE, Reprehensio.

**Critiquer**, Lacero, dilacero, dilanio, improbo, rejicio, vitupero.

**Critique**, Vituperator, reprehensor.

CROC, crochet, Uncus.

**Crochu**, Hamatus, aduncus, uncinatus.

CROCODILE, Crocodilus.

CROÎTRE, Cresco, augesco, adoleasco, ingravesco, serpo, surgo, ascendo.

CROIX, Crux, patibulum.

**Crucifier**, Cruci affigere.

CRUCIFIX, Imago Christi cruci affixi.

*Faire le signe de la croix*, Cruce me signo.

**Croiser en sautoir**, Decusso.

CROIRE, Credo, fidem habeo, auctoritatem tribuo, puto, existimo, censeo, judico.

*Ne croyez pas le premier venu*, Ne cujusvis testimoniis fidem adjungas.

*Il ne faut pas croire tout le monde, Quibusdam fidem et auctoritatem  
justa suspicio derogavit.*

**Croyable**, Credibilis, probabilis, verisimilis.

CRUAUTÉ, Sævitia, crudelitas, feritas, immanitas, acerbitas,  
inhumanitas, violentia.

**Cruel**, Crudelis, durus, inhumanus, natura asper, barbarus atque  
immanis, infestus, ferus, sævus.

*Qui a l'air cruel*, Truculentus.

**Cruellement**, Crudeliter, dure, acerbe, cum cruciatu, truculenter,  
atrociter.

CRUCHE, Urceus.

CUISSE, Femur.

CUEILLIR, Decerpo, carpo, aufero, lego, colligo.

*En cueillant ça et là*, Carptim, hinc atque illinc sine ordine  
decerpendo.

*Cueillir avant le temps*, Præcerpo.

CUILLER, Cochlear, cochleare.

**Cuillerée**, Cochlearis mensura.

CUIR, Corium, pellis.

CUIRASSE, Lorica.

*Revêtu d'une cuirasse*, Loricatus.

CUISINE, Culina.

**Cuisinier**, Coquus, qui cibos parat et condit.

**Cuire** (faire), Coquo, incoquo.

CULBUTER, Proruo.

CULTE, Religio, res divinæ, cærimonie sacræ.

CULTURE, Cultio, cultura, cultus.

**Cultiver**, Colo, excolo.

**Cultivateur**, Agricola, agricultor, colonus.

**Cultivé**, Excultus, ornatus, decoratus, institutus, præditus, politus.

CURIOSITÉ, Curiositas, nimia diligentia.

CURULE, Curulis.

CYGNE, Cycnus, olor.

*De cygne*, Cycneus.

CYLINDRE, Cylindrus.

CYMBALE, Cymbalum.

## D

DACTYLE, Dactylus.

*De dactyle*, Dactylicus.

DAMIER, Alveolus.

DANGER, Periculum, discrimen, experimentum.

*Jeter dans le plus grand danger*, In capitis periculum adduco.

*Les dangers nous menacent*, Periculis undique cingimur.

*S'exposer au danger*, Me in discrimen objicio, tendo in casum.

*Courir un danger*, Discrimen adeo.

*Être hors de*, Periculo defunctus sum.

**Dangereux**, Perniciosus, noxius.

**Dangereusement**, Periculose, cum periculo.

DANS, Intra, inter, in.

DANSE, Saltatio.

**Danser**, Salto.

**Danseur**, Saltator.

DAVANTAGE, Amplius, plusquam, plus, magis, ultra, præter.

DE, A, ab, abs, de, ex.

DÉ, Tessera, talus.

*Lieu ou l'on joue aux dés*, Talarius.

*Jouer aux dés*, Talis ludo.

DÉBARQUER, Exscendo, exscentionem facio.

DÉBARRASSER, Extrico, explico, expedio.

**Débarrasser de**, Libero.

**Débarrasser de** (se), Me exuo aliquo.

DÉBAT, Disputatio, disceptatio.

*Débat judiciaire*, Controversia, lis.

*Ouvrir un débat*, Contestor, obtestor, iudicium constituo.

**Débattre**, Discepto, contendo, decerto, disputo, dijudico, cognosco.

DÉBAUCHE, Comessatio, luxuria, luxuries, libido.

*Se laisser entraîner à la débauche*, Luxuria diffluo, luxuriæ me dedo.

DÉBILE, Debilis, infirmus, imbecillus, fractus.

DÉBITEUR, Debitor.

DÉBORDEMENT, Proluvies, eluvies, eluvio.

**Déborder**, Superfluo, redundo, affluo.

DEBOUT (être), Sto, consisto, gradum sisto.

DÉBRIS, Fragmentum, reliquiæ, residua.

DÉBUT, Ingressus, initium.

*Le début fut assez heureux*, Lætissima erant principia.

DEÇA (en), Cis, circa.

DÉCACHETER, Relino.

DÉCADE, Decas.

DÉCAMPER, Castra movere.

DÉCAPITER, Obtrunco.

DÉCÉDÉ, Mortuus.

DÉCEMBRE, December.

DÉCEMMENT, Decore, decenter.

DÉCEPTION, Frustratio, labor inanis error.

DÉCHIRER, Lacero, conscindo, dilanio.

DÉCIDÉ, Paratus, promptus.

*Décidé à tout*, Ad omne facinus paratissimus.

**Décemvirat**, Decemviratus.

DÉCEMVIRS, Decemviri.

*De décemvir*, Decemviralis.

DÉCHAÎNER CONTRE (se), Debacchor.

DÉCHARGER, Exonero, allevo, onus detraho, deonero.

DÉCHARNÉ, Strigosus, tenuis, exhaustus.

DÉCHET, Decessio, detrimentum, diminutio.

DÉCHIRER, Dilacero, lacero, dilanio, lanio, scindo, conscindo, discindo, discerpo.

DÉCIDER, Decido, factionem facio, decerno.

*Il n'a rien décidé*, Rem in medio reliquit, sententiam dicere non est ausus.

**Décidé**, Deliberatus.

DÉCISIF, Definitivus.

DÉCLAMATION, Declamatio.

**Déclamer**, Declamo, pronuntio, edico.

**Déclamateur**, Declamator, præco.

**Déclamatoire**, Declamatorius.

DÉCLARATION, Declaratio.

**Déclarer**, Declaro, significo, planum facio, demonstro, ostendo, indico, pronuntio.

*Déclarer publiquement*, Profiteor, præbeo, significo, denuntio.

DÉCLIN, Occasus.

*Déclin de l'âge*, Flexus ætatis.

*Sur le déclin*, Occidens, occasus.

DÉCOLORATION, Decoloratio, livor, pallor.

**Décolorer**, Decoloro.

**Décoloré**, Decolor, sine colore, quod colorem amisit.

DÉCOMBRES, Parietinæ, parietum ruinæ.

DÉCORS, Choragium, scenicus apparatus et pompa.

**Décorer**, Decoro, celebros, orno, honesto.

**Décorum**, Decorum, decus.

DÉCOUDRE, Dissuo.

DÉCOULER, Profluo, mano, emanare.

DÉCOUVERTE, Inventum, inventio, deprehensio.

**Découvrir** (*trouver*), Adinvenio, comminiscor.

**Découvrir** (*faire connaître*), Trado, prodo, manifestum facio, indico.

**Découvert** (*mettre à*), Exero, exsero, extraho.

DÉCRÉPIT, Decrepitus, senectute confectus, invalidus.

DÉCRET, Decretum, consultum, scitum, interdictum, lex, jussum.

**Décréter**, Decerno, censeo, legem fero, constituo, irrogo.

DÉCRIER, De aliquo detraho, infamiam alicui infero.

DÉCRIRE, Describo.

DÉCROÎTRE, Decresco, decedo.

DÉCUPLE, Decuplus.

DÉCURIE, Decuria.

DÉDAIN, Despiciatio, contemptus, despiciatus, despicientia,  
contemptio, vilitas.

**Dédaigner**, Dedignor, indignum habeo, contemno, despicio, sperno,  
respuo, pro nihilo puto, prætereo, transeo.

AU DEDANS, Introrsum, introrsus, intus.

DÉDICACE, Dedicatio, consecratio.

**Dédier**, Dedico, sacro, consecro.

DÉDOMMAGER, Compenso.

DÉESSE, Dea.

DÉFAILLANCE, Deliquium, defectus, diminutio.

*Il eut une défiance*, Animus eum destituit.

DÉFAITE, Clades, calamitas, damnum, cædes, strages.

*Essuyer une défaite*, Cladem accipio.

*Faire essuyer une défaite*, Cladem facio, afferro, infero.

DÉFAUT, Vitium, vitiositas, pravitas.

*Plein de défauts*, Multis vitiis laboro.

*Défaut (faire)*, Deficio, desum, vadimonium desero.

DÉFAVEUR, Offensa.

*Être en défaveur*, Offensam subeo apud aliquem.

DÉFECTION, Defectio.

*Préparer les défactions*, Defectionem molior.

DÉFECTUOSITÉ, Vitium, vitiositas.

**Défectueux**, Pravus, distortus.

**Défectueusement**, Prave.

DÉFENSE, Defensio, propugnatio, patrocinium, tutela.

— (Interdiction), Prohibitio, interdictum.



*Défense d'un lieu*, Propugnatio, defensio.

*Ouvrages de défense*, Munitio.

*Il y a une défense*, Lege cautum est.

*Sans défense*, Indefensus.

**Défendre**, Prohibeo, impedio, veto, non permitto.

— (Protéger), Protego, tueor, defendo, tutor, munio, propugno, defendo, pugno, patrocino.

**Défenseur**, Deprecator, defensor, propugnator, custos.

— (Avocat), Patronus, defensor.

**Défendu**, Nefas, non licitum.

DÉFÉRENCE (avoir de la), Obsequor, morem gero.

DÉFIANCE, Diffidentia.

**Se défier de**, Diffido, quasi despero.

*Avec défiance*, Diffidenter.

DÉFIGURER, Turpo.

**Défiguré**, Turpificatus.

DÉFILÉ, Fauces, angustiae.

DÉFINITION, Definitio, descriptio.

**Définir**, Circumscribo, determino, constituo, definio, concludo.

**Défini**, Certus, decretus, definitus.

**Définitif**, Definitivus.

DÉFUNT, Mortuus.

DÉGAGER, Exsolvo, solvo, dissolvo, libero, absolvo, expedio, libero, explico, extrico.

**Dégagé**, Solutus, liber.

DÉGÉNÉRER, Degenero, deflecto, descisco.

**Dégénérer de**, Deflecto.

**Dégénéré**, Degener.

DÉGOÛT, Fastidium, tædium, satietas.

*Avoir du dégoût*, Fastidio.

*Causer du dégoût*, Satietatem, tædium affero.

*Ressentir du dégoût*, Molestia afficior.

**Dégoûté**, Fastidiosus.

**Dégoûté** (être), Pertædet.

*Avec dégoût*, Fastidiose.

DÉGRADÉ, Turpificatus.

DEGRÉ, Gradus, progressus, ordo, dignitas.

DÉGUISER, Fingo, dissimulo, imitor.

DEHORS, (Mouv.) Foras, extra.

— (Sans m.) Foris, extra, extrinsecus.

DÉJA, Jam.

DÉJEUNER, Jentaculum, prandium.

*S'inviter à déjeuner chez qqn*, Alicui ad prandium condico.

**Déjeuner**, Prandeo.

AU-DELA, Ultra, supra, præter, extra.

DÉLABREMENT, Ruina.

DÉLAI, Dilatio, mora, prolatio, retardatio, sustentatio, dilatio, cunctatio, tarditas.

*Demander un délai*, Moram postulo.

DÉLAISSEMENT, Relictio, derelictio, desperatio.

**Délaissé** (être), Negligor, jaceo.

DÉLÉGATION, Delegatio, mandatum, provincia.

**Déléguer**, Delego, mando, mitto.

DÉLIBÉRATION, Deliberatio, consultatio, consilium.

*La chose demande une mûre délibération*, Consilii magni res est.

**Délibérer**, Delibero, consulto, consulo, considero, video, inquiero.

*Qui délibère*, Deliberator.

**Délibératif**, Deliberativus.

DÉLICATESSE, Tenuitas, gracilitas, subtilitas.

**Délicat**, Scitus, lepidus, elegans, acutus.

**Délicatement**, Subtiliter, acute, tenuiter.

DÉLICES, Deliciæ, delectamentum, suavitas, voluptas, irritamenta, deliciolæ.

DÉLIÉ, Solutus, liber, dissolutus.

DÉLIMITATION, Terminatio, mensura.

**Délimiter**, Dimeto, metor.

**Délimité**, Definitus, certus, constitutus.

DÉLIRE, Deliramentum, deliratio.

**Délirer**, Deliro.

*Qui délire*, Delirus, demens, mente captus, furens, insanus.

DÉLIT, Delictum, peccatum, error.

DÉLIVRANCE, Liberatio, absolutio.

**Délivrer**, Eripio, aufero, adimo, expedio, libero, absolvo, eximo.

**Délivré**, Liber.

DÉLOGGER, Demigro, ad alias ædes discedo.

**Déloyal**, Perfidiosus, perfidus, insidiosus, fallax, improbus.

*D'une façon déloyale*, Infideliter.

DÉMAGOGUE, Plebicola.

DEMAIN, Cras, crastina die.

*De demain*, Crastinus.

DEMANDE, Postulatio, postulatum, rogatio, petitio, rogatus, preces.

**Demander**, Postulo, peto, posco, requiro, desidero, imploro.

*Demander instamment*, Deposco, appeto, flagito, expeto.

DÉMARCHE, Incessus, ingressus, gressus.

DÉMÊLER, Extrico.

DÉMEMBRER, Deartuo.

DÉMENCE, Vecordia.

DÉMESURÉ, Nimius, immoderatus.

DÉMETTRE (se) *d'une charge*, Abdico.

DEMEURE, Mansio.

**Demeurer**, Resideo, maneo, commoror, resto, sto.

*Demeurer près de*, Præsto tibi sum.

DEMI-CERCLE, Semicirculus.

DÉMOCRATE, Populi studiosus.

DÉMOLITION, Disturbatio, demolitio, eversio.

**Démolir**, Diruo, excido, excindo, evertō, demolior, destruo.

DÉMONSTRATION, Demonstratio.

**Démontrer**, Demonstro, significo, declaro.

*Qui démontre*, Demonstrator.

**Démonstratif**, Demonstrativus.

DÉNÉGATION, Inficiatio, negatio, depulsio.

DENIER, Denarius.

DÉNIGREMENT, Obtrectatio, vituperatio.

**Dénigrer**, Famam detrimento afficio; de fama detraho; obtrecto, maledico, vitupero.

DÉNOMBREMENT, Recensio, census.

DÉNOMINATION, Appellatio, compellatio, nominatio.

DÉNONCIATION, Delatio, accusatio, proditio.

**Dénoncer**, Corripere, incusare.

DÉNOUER, Enodo, explico.

DENT, Dens.

*Arracher une dent*, Dentem evellere.

DÉPART, Decessio, abitus, discessus, profectio, egressus.

DÉPASSER, Excedo, emineo, præsto, abeo.

SE DÉPÊCHER, Celeritate utor, propero, festino.

DÉPEINDRE *l'état de la république*, Statum reipublicæ describo.

DÉPENS (*il s'amuse à mes*), Delicias me facit, ludibrio me habet.

DÉPENSE, Sumptus, impendium, impensa.

*Diminuer ses dépenses*, Sumptus circumcido.

*Faire des dépenses*, Sumptus insumo.

**Dépenser**, Consumo, dissipio, comedo.

DÉPENDANCE (*être sous ma*), Est mihi ejus rei amplissima potestas.

**Dépendre**, Pendeo.

*Tout dépend de là*, Cardio rei in hoc volvitur.

DÉPÉRIR, Contabesco, consumor, labefio, extabesco.

DÉPIT (*crever de*), Æstuarè invidia.

DÉPLACER, Muto, mutationem facio, commuto, vario, dimoveo,  
removeo.

**Déplacé**, Indecorus, turpis, inhonestus, pravus.

DÉPLAIRE, Displiceo, odiosus sum, injucundus sum.

DÉPLORER, Mœreo, doleo, lugeo, deploro.

**Déplorable**, Flebilis.

DÉPLOYER, Pando.

DÉPOSITION, Testificatio, testimonium.

DÉPÔT, Depositum.

**Déposer**, Depono, colloco, abjicio, exuo, pono.

*Déposer le commandement*, Imperium depono.

*Être déposé de ses fonctions*, Abactus magistratu est.

DÉPOUILLE, Spolium, exuviæ, præda.

**Dépouiller**, Orbo, diripio, spolio, privo, exuo, nudo, exhaurio, compilo.

*Dépouiller tout sentiment d'humanité*, Hominem exuo.

*Dépouiller le scrutin*, Tabellas diribeo.

**Dépouillé**, Nudus, nudatus, spoliatus.

*Être dépouillé de ses dignités*, Honore dejicior.

DÉPOURVU de, Inops, pauper, nudus, impotens.

*Pris au dépourvu*, Inopinans.

DÉPRAVATION, Depravatio, corruptio, distortio.

**Dépraver**, Depravo, corrumpo, pravis moribus imbuo.

**Dépravé**, Perditus, profligatus.

DÉPRÉCIER, Carpo.

DÉPEUPLÉ, Vastus, desertus.

DEPUIS, Abusque, jam.

*Depuis longtemps*, Jamdiu, jampridem, jam dudum, jamdiu.

DÉPUTATION, Allegatio, privata legatio.

**Députer**, Oblego, mitto privati negotii causa.

DÉRACINER, Exstirpo, stirpem evello, funditus deleo, evello.

DÉRAISONNABLE, Insipiens, stultus.

*D'une façon déraisonnable*, Insipienter.

DÉRÈGLEMENT, Immoderatio, intemperantia, perversitas, pravitas, improbitas.

**Dérégulé**, Immodestus, immoderatus.

DÉRIDER, Frontem exporrigo.

DERNIER, Postremus, ultimus, extremus.

*Dernier (le)*, Novissimus.

*Avant-dernier*, Proximus a postremo.

**Dernièrement**, Proxime, nuperrime, postremo, paulo ante.

DÉROBÉE (*à la*), Furtive, furtim.

**Dérober**, Subtraho, subduco.

**Qui dérobe**, Interceptor.

**Se dérober**, Subtexor.

DÉROULER, Evolvere, explico.

DÉROUTE (*arrêter la*), A fuga revoco.

DERRIÈRE, Post, postea, posthac, sub.

*Par derrière*, Retro, a tergo, post tergum, post.

DÉSACCORD, Discrepantia, discordia, dissidium, dissensio.

**Être en désaccord**, Discordo, dissideo, disconvenio.

**Qui est en désaccord**, Discors, dissentiens, discordans.

DÉSAGRÉMENT, Incommoditas, incommodum, molestia, cura.

*Causer du désagrément*, Incommodo, incommodum offero.

DÉSAGRÉABLE, Injucundus, insuavis, acerbus, odiosus.

DÉSAGRÉABLEMENT, Injucunde.

DÉSAPPOINTEMENT, Frustratio, vanus conatus.

DÉSAPPRENDRE, Dedisco, obliviscor.

DÉSAPPROBATION, Improbatio.

**Désapprouver**, Improbo, vitupero, damno, rejicio.

DÉSARMER, Dearmo, armis exuo.

— (Calmer), Inflecto.

**Désarmé**, Inermis.

DÉSASTRE, Clades, calamitas.

**Désastreux**, Calamitosus.

*D'une façon désastreuse*, Pestifere.

DÉSAVOUER, Recanto.

DESCENDANTS, Posterī, posteritas, progenies, proles.

**Descendre**, Descendo, delabor, me demitto.

**Descendre** (*en courant*), Decurro.

DÉSERT, Vastitas, solitudo.

**Désert**, Desertus, incultus, nudus, vastus, avius.

**Rendre désert**, Vasto, depopulo.

DÉSSERTION, Transfugium.

**Désertir**, Transfugio, perfugio, profugio, defectionem facio, ad hostes deficio.

**Déserteur**, Desertor, transfuga, perfuga.

DÉSESPOIR, Desperatio.

*S'abandonner au désespoir*, Plango, defleo, ploro.

**Désespérer**, Despero, spem perdo, a spe absum.

**Désespéré** (*être dans un état*), In discrimine sum.

DÉSHABITUER, Desuefacio, consuetudinem tollo.

DÉSHABILLER (se), Vestem exuo, me veste exuo.



DÉSHÉRITER, Exheredo, hereditate privo, abdico.

**Déshérité**, Exheres, hereditate exclusus.

DÉSHONNEUR, Dedecus, turpitude, infamia, probum, ignominia, opprobrium.

**Déshonorer**, Dedecoro, turpifico, corrumpo.

**Déshonoré** (être), Flagro infamia, infamiam subeo.

DÉSIGNER, Denoto, designo, significo, noto.

DÉSINTÉRESSÉ, Minime mercenarius, gratuitus.

DÉSIR, Desideratio, desiderium, cupiditas, ardor, amor, sitis, appetitio, appetitus.

**Désirer**, Desidero, desiderio rei flagro, in desiderio rei sum, cupio, aveo, exopto, opto, expeto, adscisco, concupisco, cupiditas me tenet, studeo.

**Désirer** *vivement*, Prægestio, valde cupio, gestio, percupio.

**Désirer** (*pour quelqu'un*), Opto tibi.

**Qui désire**, Cupidus, avidus, studiosus, appetens.

**Qui ne désire rien**, Remotus ab omni cupiditate.

**Désirer** (faire) qqn, Desiderium commoveo.

**Désirable**, Desiderabilis, expetendus, optandus.

*D'une façon désirable*, Optabiliter, optato.

DÉSISTER (se), Desisto, demitto, discedo.

DÉSOLER (se), Plango, ploro, defleo, lamentor.

DÉSŒUVRÉ, Otiosus, cessans, nihil agens, vacuus.

DÉSORDRE, Turba, seditio, tumultus.

**Désordonné**, Incompositus.

*D'une façon désordonnée*, Incomposite.

**Désordre** (en), Inordinatus, perturbatus, confusus, tumultuarius.

*Plein de désordre*, Turbulentus, turbidus.

*Qui fait du désordre*, Turbator.

DÈS QUE, Ut, postquam, simul ac, cum, ubi.

DESSÉCHER, Aresco, viriditatem amitto.

**Desséché**, Torridus.

DESSEIN, Propositum, mens, consilium, institutum, intentio,  
consilium, scopus, animus.

*Dessein (à)*, Consulto, cogitato, constituto.

DESSERRER, Abstringo.

DESSINER, Deformo, depingo, primas lineas duco.

AU-DESSOUS, Infra, sub.

**Au-dessus (qui est)**, Superus.

DESTIN, Fortuna, sors, casus, eventus.

**Destiner**, Perscribo.

DESTRUCTION, Eversio, ruina, casus, perniciēs, excisio, excidium,  
consumptio, occasus, obitus.

**Destructeur**, Eversor, afflictor, consumptor.

**Détruire**, Destruo, tollo, deleo, diruo, evertō, diripio, vasto, disturbo,  
obruo, perdo, demolior, labefacto, interimo, consumo.

DÉSUNIR, Dissolvo, solvo, disjungo, sejungo.

DÉTACHER (*violemment*), Abrumpo, avello, abscindo, resolvo.

DÉTAIL (en), Particulatim, minutatim.

DÉTENDRE, Detendo.

DÉTERMINER, Termino, determino, definio.

DÉTESTER, Abominor, execror, detestor, horreo, fugio.

**Détestable**, Exsecrandus, odiosus, odio dignus, detestabilis.

**Détesté**, Perosus.

DÉTOUR, Circuitio, anfractus.

**Détours**, Ambages, diverticula, inflexus Meandri.

**Sans détour**, Simpliciter.

**Détourner**, Derivo, duco, deduco, traho, arcesso, prohibeo, propello, deterreo, revoco, avoco, removeo, avertio.

**Détourner** (*une calamité*), Avertunco, prohibeo, avertio.

**Se détourner**, Aversor, refugio, abhorreo, recuso, me alio avertio.

**Qui détourne**, Aversor.

**Détourné**, Devius, a via remotus, alienus, aversus.

DÉTRACTION, Calumnia.

**Détracteur**, Obtrectator, calumniator, maledicus.

DÉTRESSE, Miseria, calamitas, ærumna.

DÉTROIT, Fretum.

DETTE, Debitum, debitio, æs alienum, pecunia debita, nomen.

*Écrasé de dettes*, Ære alieno obrutus.

*Payer une dette*, Dissolvo pecuniam, expungo nomen debitoris, nomina mea exsolvo.

*Réclamer ses dettes*, Nomina exigo, appello de pecunia.

DEUIL, Luctus, mœstitia, mœror, squalor, fletus.

*Être en deuil*, Mœreo, in squalore sum, in luctu jaceo, squaleo.

**Deuil** (relatif au), Lugubris, funebris.

DEUX, Duo.

*Partager en deux*, Bipartior, in duas partes seco.

*Deux à deux*, Bini.

*Deux fois*, Bis.

DÉVALISER, Exentero.

DEVANCER, Antecedo, anteeo, præcurro, prægredior, anteverto,  
antegredior, antevenio, præeo, supero, excello.

DÉVASTATION, Depopulatio, vastatio, direptio, eversio, vastitas.

**Dévaster**, Depopulor, vasto, diripio, spolio, depopulor.

**Dévastateur**, Depopulator, prædator, direptor, populabundus.

DÉVELOPPEMENT, Progressio, progressus, processus.

**Développer** (se), Glisco, cresco.

**Développement** (avec), Diffuse.

DEVENIR, Fio.

DEVIN, Ominator, conjector, vates, fatidicus, divinus, sortilegus.

**Deviner**, Præsentio, præsagio, vaticinor, auguror.

*Deviner juste*, Tango.

DÉVOILER, Detego, aperio, evolvo, denudo, patefacio, divulgo.

DEVOIR, Officium.

*Derniers devoirs*, Justa, inferiæ, exsequiæ.

*S'acquitter de son devoir*, Officio fungor.

**Devoir**, Debeo, oportet, convenit, opus est, faciendum est.

**Dû**, Debitus, meritis, justus.

DÉVORER, Devoro, ligurio, obligurio, voro.

DÉVOTION, Religio, pietas in DEUM et superos.

**Dévot**, Religiosus, pius.

DÉVOUEMENT, Devotio, dedicatio, addictio.

**Dévoué**, Deditus.

DIABLE, Nequissimus inimicus ac vexator hominum, diabolus,  
dæmon.

DIADÈME, Diadema, corona, regni insigne.

DIALECTIQUE, Dialectica.

*Qui concerne la dialectique, Dialecticus.*

*Selon la dialectique, Dialectice.*

DIALOGUE, Dialogus, disputatio.

DIAMANT, Adamas.

DIAPHANE, Perlucidus, pellucidus.

**Diaphane** (être), Perluceo.

DIARRHÉE, Diarrhæa.

DICTATURE, Dictatura, dictatoris munus.

**Dictateur**, Dictator, magister populi.

**De dictateur**, Dictatorius.

DICTION, Elocutio.

**Dire**, Dico, loquor, aio, narro, verba facio.

*Soit dit (sans blesser le maître), Pace magistri dictum sit.*

*C'est-à-dire, Nempe, scilicet, videlicet, nimium.*

DICTER, Dicto.

DICTON, Proverbium, adagium.

DIEU, DEUS, Numen præpotens, Procreator mundi.

DIFFAMER, Conflo infamiam alicui, infamo, ignominia noto.

DIFFÉRENCE, Differentia, dissimilitudo, discrimen, varietas, distinctio.

*Il y a cette différence, Hoc interlucet, hoc discrimen est.*

**Différend**, Lis, disceptatio.

*Renouveler des différends, Moveo rixas.*

*Terminer un différend, Litem transigo.*

**Différer**, Discrepo, abhorreo, discrepans sum.

*Combien le savant diffère de l'ignorant, Quantum differt doctus ab indocto!*

— (Retarder), Differo, moram interpono, tardo, prolato, procrastino.

**Différent**, Discolor, diversus, dispar, dissimilis, varius, impar.

**Différemment**, Varie, diverse, dissimiliter.

DIFFICULTÉ, Difficultas, labor, asperitas.

*Vous éprouverez de grandes difficultés*, Multum laboris habebis.

*Quelles difficultés présente cette affaire!* Quid difficultatis res ista habeat!

*Faire des difficultés*, Tricor.

**Difficile**, Difficilis, laboriosus, operosus, arduus, habens difficultatem, spinosus, asper.

*Entreprendre une chose difficile*, Rem difficilem tento; multis difficultatibus impeditam rem aggredior.

*Cela n'est pas difficile*, Id non magni negotii est.

**Difficilement**, Difficulter, difficile, ægre, graviter, vix, tristius, durius, operose, laboriose.

*Vous obtiendrez difficilement*, Difficulter impetrabis.

DIFFORME, Deformatus, deformis, pravus, turpis.

DIFFUS, Verbosus.

DIGESTION, Digestio, concoctio.

**Digérer**, Concoquo, digero.

DIGNITÉ, Dignitas, honor, gradus, splendor, auctoritas.

*Accorder des dignités*, In dignitate loco, honores defero.

*Perdre ses dignités*, Gradu et statu dejicior.

**Digne**, Dignus, honestus, meritis, dignitate præditus, egregius.

*Juger digne*, Dignor, dignum habeo.

**Dignement**, Digne, pro dignitate.

DIGRESSION, Digressio.

DILATÉ, Fusus.

DILIGENCE, Curantia, cura, properantia, properatio, festinatio.

*Faire diligence*, Propero, accelero, festino.

DÎME, Decuma, decima pars.

DIMENSION, Dimensio.

DIMINUTION, Attenuatio, extenuatio, imminutio, diminutio.

**Diminuer**, Diminuo, minuo, attenuo, detraho, decerpo, ad pauciora redigo, diminutionem facio.

DÎNER, Cœna, cœnula.

*S'inviter à dîner*, Condico (ad convivium).

**Dîner**, Cœno.

DIOCÈSE, Diœcesis.

DIRECTION, Rectio, gubernatio, administratio.

**Diriger**, Dirigo.

**Diriger** *vers*, Intendo, intento, obverto.

**Directeur**, Rector, gubernator, præses, moderator.

**Directement**, Directo, recta via, di recte.

DISCERNEMENT, Prudentia, delectus, judicium, discrimen, ratio.

**Discerner**, Dignosco, discerno.

DISCIPLINE, Disciplina, institutum, ratio, institutio, ars, mos, consuetudo.

*Maintenir la discipline*, Servo disciplinam.

*La discipline a disparu*, Disciplina periit.

*Faire revivre la discipline*, Disciplinam instauro.

**Disciple**, Auditor, discipulus.

DISCORDE, Discordia, dissidium, dissensio, seditio.

*Fomenter la discorde*, Discordias concito.

*La discorde règne parmi les citoyens, Discordant inter se cives.*

*Apaiser la discorde, Discordiam tollo.*

**Discordant**, Absonus, repugnans, discors, discrepans, male  
conveniens, minime consentaneus.

DISCOURS, Oratio, sermo, concio.

*Discours excellent, Oratio scripta elegantissime sententiis et verbis.*

*Discours ennuyeux, Oratio nec caput, nec pedes habens.*

**Discourir**, Dissero, disputo, dico.

DISCRÉTION, Moderatio.

*Se rendre à discrétion, Me victoris potestati relinquo.*

DISCRET, Taciturnus, tacitus.

DISCULPER, Purgo, excuso, defendo, culpa libero.

*Se disculper, Culpam a me amoveo.*

DISCUSSION, Concertatio, controversia.

**Discuter**, Disputo.

*Relatif à la discussion, Concertatorius, contentiosus, vehemens.*

DISPARAÎTRE, Defluo, evanesco.

**Faire disparaître**, Occulto, tego, obtego, contego, celo, recondo.

DISPENSE, Vacatio, immunitas.

**Dispenser**, Legibus aliquem solvo.

*Dispenser du serment, Sacramenti religione solvo.*

DISPOSITION, Compositio, structura, dispositio, ordo, confectio.

**Disposer**, Dispono, colloco, ordino, paro, apparo, instruo.

**Dispos**, Alacer, expeditus, hilaris, ardens.

**Disposé**, Promptus, paratus, in promptu.

DISPERSION, Dispersio, dissipatio.



**Disperser**, Disjicio, dispergo.

**Se disperser**, Palor, vagor, dispergor.

DISPUTE, Altercatio, jurgium, lis, contentio, concertatio, forensis  
dimicatio, rixa.

*Dispute (sur la religion)*, Fidei capita controversa; controversæ de Fide  
quæstiones.

*Provoquer une dispute*, Rixam concito.

**Disputer**, Litigo, discepto, contendo, altercor.

**Disputer (se)**, Contendo, nitor, curo, conor, laboro, rixor.

DISETTE, Penuria, caritas annonæ, inopia, egestas, indigentia.

DISJOINDRE, Sejungo.

DISQUE, Discus.

DISSEMBLANCE, Dissimilitudo, varietas, discrepantia, differentia.

**Dissemblable**, Dispar, disparilis, dissimilis, diversus, varius, impar.

DISSÉMINER, Dissemino, dispergo, spargo, dissipo.

DISSENSION, Dissensio, dissidium, contentio.

DISSIMULATION, Dissimulatio, dissimulantia.

**Dissimuler**, Obtego, contego, celo, tenebris involvo, occulto,  
conniveo, dissimulo.

**Qui dissimule**, Dissimulator.

**Dissimulant (en)**, Dissimulanter, obscure.

DISSIPATION, Dissipatio, dissolutio.

**Dissiper**, Dissipo, distraho, discutio, dispello, removeo, tollo,  
perturbo, disjicio.

— (*Dépenser*), Obligurio, ligurio, devoro, decoquo, dilapido.

*Dissiper son bien*, Rem meam familiarem omnem comedo, devoro.

*Dissiper (se)*, Animum relaxo.

— (Disparaître), Diffugio, diffluo, evanesco, ad nihilum recido.

DISSOLUTION, Solutio.

**Dissolu**, Libidinosus.

DISSUASION, Dissuasio.

**Dissuader**, Dehortor, dissuadeo, deterreo, avoco, revoco, abstraho, abduco.

DISTANCE *grande*, Longinquitas.

**Distant**, Longinquus.

*A une grande distance*, Longe, procul.

DISTILLER, Distillo.

DISTINCTION, Distinctio.

**Distinguer**, Dispicio, video, nosco, intelligo, dignosco, discerno, dijudico, distingo, dispicio, perspicio, animadverto, secerno.

**Distinguer** (se), Eniteo, clareo, emineo, eluceo, emico.

**Distingué**, Distinctus, elegans, luculentus, concinnus, politus, præclarus, eximius, egregius, insignis, præcipuus.

*D'une façon distinguée*, Præclare, recte, probe, optime, honorifice, honorate.

DISTRAIRE, Avoco, abstraho, removeo.

**Se distraire**, Animum a curis abduco.

*Se distraire un peu*, A miseria tantisper aberro.

**Distrain**, Distentus, occupatus, impeditus.

**Distrain**, Distractus.

*Être distrait*, Animo vagus sum, parum attentus sum.

DISTRIBUTION, Erogatio, distributio, partitio, divisio.

**Distribuer**, Dispertio, dispartio, divido, distribuo, partior, erogo, distribuo.

**Distributeur**, Distributor, partitor.

DIVERSITÉ, Varietas, dispar ratio, dissimilitudo.

**Diversifier**, Vario, varietatem facio, distinguo.

**Diversement**, Varie, diverse.

DIVERTISSEMENT, Oblectamentum, oblectatio, delectatio.

**Divertir**, Oblecto, delecto.

**Divertir** (se), Oblector, delector.

DIVINATION, Divinatio, vaticinatio, augurium, prædicto.

DIVINITÉ, Divinitas, numen.

**Divin**, Divinus, cœlestis, divus.

**Divinement**, Divine, divinitus.

DIVISION, Partitio, divisio.

**Diviser**, Partior, divido, partionem facio.

— (Désunir), Dissocio, disjungo.

**Divisible**, Dissolubilis, dissipabilis.

*En divisant méthodiquement*, Partito, distribute, distincte, ordinate.

DIVULGUER, Divulgo, foras effero, vulgo, in medium fero, edo,  
patefacio.

**Divulguer** (se), Percrebresco, increbresco, divulgor.

DIX, Decem.

**Dix fois**, Decies.

**Dixième**, Decimus.

**Dix par dix**, Deni.

DOCILE, Docilis, aptus ad disciplinas.

**Docilement**, Obedienter.

DOCTRINE, Præceptio.

*Docteur*, Doctor, interpres, magister.

*Docteur de l'Église*, Religionis interpres.

*Créer docteur*, Doctoris nomine ac insignibus orno.

*Devenir docteur*, Doctrinæ lauream *vel* insignia capio, accipio.

DOIGT, Digitus.

*Faire claquer ses doigts*, Manus impingo.

*Mettre le doigt sur*, Tango.

DOMAINE, Prædium.

DOMESTIQUE, Intestinus, domesticus, interior.

DOMICILE, Domicilium, domus, habitatio, sedes, tectum.

DOMINATION, Dominatio, dominatus, ditio, imperium, potestas,  
tyrannis, regnum.

**Dominer**, Dominor, in ditione habeo.

**Dominateur**, Dominator.

DOMMAGE, Incommodum, detrimentum, damnum, noxia.

*Causer un dommage*, Detrimentum infero.

*Essuyer du dommage*, Detrimentum accipio.

*Refuser un dommage*, Detrimentum reconcinno, resarcio.

DOMPTER, Mansuefacio, mansuetum reddo, edomo, domo.

**Dompteur**, Domitor.

**Domptable**, Domabilis.

DON, Donum, munus.

DONATION, Condonatio.

**Donner**, Do, impertio, largior, defero, præbeo, trado, tribuo, dono,  
condono.

DONC, Ergo, igitur, causa, proin, itaque, porro.

DORER, Inauro, auro tego.

**Doré**, Auratus, inauratus.

DORMIR, Dormio, somnum capio, sopitus sum, cubo.

**Dormir** *sur*, Indormio.

DOS, Dorsum, tergum.

*Tourner le dos*, Terga verto, in fugam abeo.

*Couché sur le dos*, Supinus.

DOT, Dos.

**Doter**, Doto, dotem do.

DOUBLE, Duplex, geminus.

**Doublement**, Geminato.

**Doubler**, Gemino, conduplico.

**Doublement**, Dupliciter.

DOUCEUR, Dulcedo, dulcitus.

— (De caractère), Comitas, facilitas, benignitas, lenitas, suavitas morum.

**Doux**, Dulcis, suavis, jucundus.

*Il m'est doux d'entendre*, Dulce mihi est audire.

— (De caractère), Lenis, facilis, mitis, clemens, placidus, mansuetus, humanus, comis, suavis, commodus, benignus, præcellens.

— (Tranquille), Placidus, pacatus, tranquillus.

**Adoucir**, Placo, lenio, placatum efficio, mitigo.

**Rendre doux**, adoucir, Mitigo.

**Avec douceur**, Comiter, humaniter, humane, benigne, mansuete, placide, pacate, leniter.

**Doucement**, Leniter, molliter, suaviter, molli manu.

DOUÉ, Præditus, ornatus, decoratus, instructus.

*Il est naturellement bien doué*, Dona naturæ nactus est egregia.

DOULEUR, Dolor, mœror, animi cruciatus.

*Ressentir de la douleur*, Indoleo, doleo.

**Douloureux**, Luctuosus, funestus, luctu plenus.

**Douloureusement**, Dolenter.

DOUTE, Dubitatio, hæsitatio, scrupulus, dubium.

*Faire naître le doute*, Dubitationem injicio, scrupulum, rem in dubium voco.

*Lever le doute*, Dubitationem adimo.

*Sans doute*, Sine dubio, sane.

**Douter**, Dubito, hæreo, ambigo, ambiguum habeo, in dubium venio.

**Douteux**, Anceps, dubius, incertus, ambiguus, controversus.

*La chose est douteuse*, Dubium de re esse potest.

**En doutant**, Dubitanter, timide, difficulter.

**D'une façon douteuse**, Dubie.

DOUZE, Duodecim.

*Douze fois*, Duodecies.

*Par douze*, Duodeni.

DRACHME, Drachma.

DRAGON, Draco.

DROIT, Jus, æquitas, justitia, fas.

*Réclamer ses droits*, Jus meum persequor.

*Contester un droit*, Controversiam alicui intendo, in controversiam voco.

*A bon droit*, Jure, recte, merito.

**Droiture**, Probitas, integritas, virtus, bonitas.

DROITE (en ligne), Directa via.

**Droit**, Rectus, directus.

**Droit**, Dexter.

**A droite** (mouvement), Dextrorsum, ad dextram.

**Dresser**, Erigo, extollo, excito.

**Dresser** (se), Surgo.

**Dressé**, Erectus, celsus.

— (Assoupli), Assuefactus.

*Qui n'est pas dressé*, Insuetus, insolens.

**DURÉE** (longue), Diurnitas, perennitas.

*Votre gloire ne sera pas de longue durée*, Tua hæc gloria non diu durabit, perpetua non erit.

**Durer**, Duro, maneo, diurnus sum.

**Faire durer**, Protraho.

**Durable**, Perennis, perpetuus, continuus, jugis, continuatus, diurnus, diutinus, longus, stabilis.

**DURETÉ**, Duritas.

— (De caractère), Immanitas, crudelitas, inhumanitas, severitas, acerbitas.

**Durcir**, Duresco, durus fio.

**Se durcir**, Obrigesco.

**Dur**, Durus, crudelis, asper, inhumanus, ferreus, vehemens, immitis.

*Dur à la détente*, Tenax.

*Dur d'oreille*, Surdaster.

**Durement**, Aspere, dure, severe, rigide, acerbe, inhumane, horride.

**DUUMVIRAT**, Duumviratus.

**Duumvirs**, Duumviri.

## E

**EAU**, Aqua, unda.

*Filet d'eau*, Aquula, aqua exigua.

*Approvisionnement d'eau*, Aquatio.

ÉBLOUIR, Obcæco, perstringo.

ÉBRANLEMENT, Conquassatio, agitatio, commotio, pulsus.

**Ébranler**, Conquasso, commoveo, concutio, labefacio, labefacto,  
dissolvo, conquasso, concutio, debilito, percello, pulso, percutio,  
concutio.

**Ébranlé** (être), Collabefio, labor.

ÉCAILLE, Squama.

**Écailleux**, Squamosus.

**Écarter**, Removeo, amoveo, avoco, repello, depello, dejicio,  
submoveo, rejicio, arceo, prohibeo.

**Écarter** (s'), Declino, deflecto, decedo, vito, de via deducor.

**Écarté**, Diversus, distans, disjunctus, remotus.

ÉCARTELER, Divarico.

ÉCHALAS, Adminiculum.

ÉCHANGER, Permuto.

ÉCHAPPER, Fugio, vito, effugio, evito.

*Cela m'échappe*, Hoc me fugit, me præterit.

**Échapper** (s'), Evado, effugio, elabor, emergo, subterfugio, devito,  
declino.

ÉCHAUFFER, Concalefacio, tepefacio.

**Échauffer** (s'), Incalesco, refervesco calidus fio.

ÉCHEC, Offensio, incommodum.

ÉCHELLE, Scalæ.

ÉCHO, Echo.

ÉCHOIR, Obvenio, obtingo.



ÉCHOPPE, Taberna, caupona.

ÉCLAIR, Fulgur, fulgor.

*Lancer des éclairs*, Fulguro, corusco.

*Il éclaire*, Fulgurat.

**Éclairer**, Fulgeo, splendo, fulguro, collustro, illumino, luceo.

**Peu éclairé** (ignorant), Ineruditus, indoctus, rudis.

ÉCLAIREUR, Antecursor, explorator, prodromus, emissarius.

ÉCLAT, Candor, splendor, fulgor, lux, illustratio, splendor, nitor.

**Éclatant**, Splendidus.

**Être éclatant**, Rutilo, splendo.

*D'une façon éclatante*, Splendide, illuminate.

ÉCLATER, Erumpo, eruptionem facio, displodo.

ÉCLIPSE, Eclipsis, defectio solis et lunæ.

ÉCOLE, Schola.

*Fréquenter l'école*, In ludum eo, scholas obeo, gymnasium tero.

*Il ne va plus à l'école*, Ludo salutem dixit.

ÉCONOMIE, Parcimonia, frugalitas, moderatio.

**Économe**, Parcus, frugalis.

ÉCONOME (procureur), Cellarius, dispensator.

ÉCORCE, Cortex.

ÉCORCHER, Admutilo.

ÉCOT, Collecta.

ÉCOULEMENT, Fluxio.

**Écouler** (s'), Fluo, diffluo.

**Écoulé**, Præteritus, anteactus.

ÉCOURTÉ, Curtus, decurtatus, mutilus.

ÉCOUTER, Ausculto, aures admoveo, aures arrigo, audio, aures do,  
auribus accipio.

ÉCRASER, Comminuo, frango, attero, contundo.

ÉCRIER (s'), Exclamo.

ÉCRITURE, Scriptura, scriptum.

Écrit, Scriptio, scriptura.

*Composer un écrit*, Scriptito.

Écrire, Inscribo, mando litteris, in codicem refero.

Écrire *entre deux lignes*, Interscribo.

Écrivain, Scriptor.

*Écrivain public*, Scriba.

ÉCROUELLES, Struma.

ÉCROULEMENT, Ruina, casus.

Écrouler (s'), Concido, cado, ruo, corruo, procido, labor, collabor.

ÉCUEILS, Scopulus, saxum.

*Se heurter contre des écueils*, Ad scopulos appello, in periculis  
offendo.

*Lieu plein d'écueils*, Scopulosus.

ÉCUME, Spuma.

Écumer, Spumo.

Écumeux, Spumosus.

ÉCURIE, Præsepe.

ÉCUYER, Armiger.

ÉDIFICE, Ædificium, structura, ædes, domus.

ÉDILITÉ, Ædilitas, ædilitium munus.

Édile, Ædilis, curator urbis.

ÉDIT, Edictum, decretum, interdictum.

**Édicter**, Constituo, statuo.

**ÉDUCATION**, Educatio, institutio, disciplina, institutum.

*Qui a reçu une excellente éducation*, Institutus liberaliter educatione.

**EFFACER**, Eluo, deleo, abstergo, diluo, expungo, oblitero, adimo, obruo.

**EFFÉMINÉ**, Effeminatus, mollis.

*D'une façon efféminée*, Effeminate.

**EFFET**, Effectus.

**En effet**, Reapse, reipsa, enimvero, at enim, profecto et vero, quippe, etenim, namque, siquidem.

**Effectivement**, Enimvero.

**EFFICACITÉ**, Efficacitas, virtus, efficientia, vis efficiendi.

**EFFLEURER** *du bord des lèvres*, Labris primoribus gusto, degusto.

**EFFORT**, Conatus, impetus, vis, studium, labor, opera, nisus, contentio.

**Efforcer** (s'), Adnitor, molior, conor, adlaboro, applico, contendo, enitor.

**Effort** (avec), Contente, vehementer, acriter, magna contentione.

**EFFRÉNÉ**, Effrenatus, indomitus, furiosus.

*D'une façon effrénée*, Effrenate, temere.

**EFFROI**, Pavor, terror, exanimatio.

*Glacer d'effroi*, Magnum terrorem affero.

*Répandre l'effroi*, Terrores spargo.

**Effrayer**, Terreo, metum affero, terrorem infero, exanimo, perturbo.

**Effrayant**, Terribilis, horribilis, horrendus, formidolosus, horrifer.

**Effrayé**, Exanimatus, consternatus, pavidus.

*Avec effroi*, Pavide.

**EFFRONTERIE**, Protervitas, impudentia, petulantia, procacitas.

**Effronté**, Protervus, impudens, inverecundus, procax, temerarius.

**Effrontément**, Proterve, superbe, fidenter, impudenter, audacter.

**ÉGALITÉ**, Æquatio, adæquatio, æqualitas, similitudo.

**Égaler**, Adæquo, æquo, æqualem facio, æquiparo.

**Égal**, Par, æqualis, similis, compar, æquabilis.

*Scélérat sans égal*, Singulari scelere homo.

**Égaliser**, Complano.

**Également**, Perinde, similiter, eo loco, æquabiliter, juxta, pariter, vicissim, æque, simul.

**ÉGARDS**, Honor, observantia, reverentia, veneratio.

*Avoir des égards*, Defero, honorem habeo, colo, veneror, observo.

*Qui manque d'égards*, Inofficiosus.

*A tous égards*, Omnibus partibus.

*Eu égard à*, Præ.

**ÉGARER (s')**, Aberro, deflecto, devio, recedo, vagor.

**Égaré**, Alienatus, abhorrens, alienus, abalienatus.

**ÉGAYER**, Hilaro, exhilaro.

**ÉGLISE**, Ecclesia.

**ÉGOISME**, Illiberalitas, sordes, avaritia.

**Égoïste**, Illiberalis, sordidus, avarus.

**ÉGORGER**, Jugulo.

**ÉGOUT**, Cloaca.

**EH BIEN!** Quid!

**ÉLANCER (s')**, Prosilio, exsilio, prorumpo.

**Élancer sur (s')**, Impetum do in hostem, erumpo.

**ÉLARGIR**, Dilato, late explico, propago.

ÉLECTION, Cooptatio.

**Élire**, Deligo, lego, eligo, delectum habeo, adopto, opto.

ÉLÉGANCE, Elegantia, munditia, lautitia, lepor, festivitas, concinnitas.

**Élégance** (sans), Impolite, inculte, inornate, inconcinne.

**Élégant**, Concinnus, ornatus, numerosus, lautus, mundus, elegans, politus, facetus, aptus.

*Peu élégant*, Indisertus, inornatus.

**Élégamment**, Lepide, festive, eleganter, scite, ornate, polite, concinne, pulchre, facete.

*Parler élégamment*, Eleganter dico.

ÉLÉMENT, Elementum, initium, rudimentum.

ÉLÉPHANT, Elephas, elephantus.

ÉLÉVATION, Celsitas, altitudo, excelsitas.

— (D'âme), Exaggeratio, elatio.

**Élever**, Attollo, erigo, sustollo, struo, molior, construo.

*S'élever en volant*, Subvolo, evolo.

*S'élever contre*, Contra aliquem consisto, in aliquem consurgo.

*S'élever plus haut*, Insurgo altius.

**Élevé**, Celsus, sublimis, altus, elatus, profundus, exaggeratus, erectus, cumulatus, amplus.

*D'une façon élevée*, Sublate.

ÉLÈVE, Alumnus, discipulus.

**Élever**, Educo, alo, nutrio, instituo.

**Qui élève**, Educator, altor, nutritius.

ÉLOGE, Præconium, prædicatio, celebratio, laudatio, laus, commendatio, gloria.

*Comblér d'éloges*, Faveo alicujus laudibus.

*Digne d'éloges*, Prædicabilis, prædicandus.

ÉLOIGNEMENT, Amotio, distantia, digressio a recta via,  
longinquitas.

— (Aversion), Alienatio, defectio, animorum diversio.

**Éloigner**, Removeo, arceo, prohibeo, pello.

**Éloigner d'un endroit**, Abscedo, migro, digredior, abeo, cedo,  
discedo, cesso, desino, secedo, proficiscor, desisto.

**Éloigner** (de qqn), Abalieno, alieno, distraho, avertio, divello, disjungo.

**Éloigné**, Longinquus, longe remotus.

*Être fort éloigné*, Longe remotus sum.

**Éloigné** (être), Disto, absum, differo, diversus sum.

ÉLOQUENCE, Facundia, eloquentia.

*Défaut d'éloquence*, Infantia.

**Éloquent**, Facundus, disertus, eloquens, in dicendo ornatus.

*Peu éloquent*, Infacundus.

*Devenir éloquent*, Eloquentia valere.

**Éloquemment**, Facunde, diserte, eloquenter, eleganter, docte, perite.

ÉLUDER, Tergiversor, refugio.

ÉMANCIPER, Emancipo.

EMBALLER, Convaso, vasa colligo.

EMBARRAS, Impedimentum, impeditio, nodus, vinculum, tricæ,  
hæsitantia, hæsitatio, titubatio.

*Être dans l'embarras*, Hæreo, egeo consilio, impediior.

**Embarrasser**, Intrico, irretio, implico, illaqueo, impedio laqueis,  
obsto, impedio.

**Embarrasser** (s'), Me implico.

*D'une façon embarrassée*, Perplexe.

EMBONPOINT (qui a de l'), Corpulentus, obesi corporis homo.

EMBOUCHURE *d'un fleuve*, Fluminis ostium.

EMBRASEMENT, Flagrantia, ardor, incensio, incendium.

**Embraser**, Flagro, conflagro, ardeo.

**Embraser** (s'), Ignesco, ardeo, candeo, conflagro.

**Embrasé**, Igneus.

EMBRASSEMENT, Complexus, amplexus.

**Embrasser**, Amplector, amplexor; amplexu stringo, comprehendo; complexu teneo.

EMBROUILLER, Intrico.

**Embrouillé**, Perplexus, tortuosus, intricatus, implicatus, contortus.

*D'une façon embrouillée*, Implicite.

EMBÛCHE, Insidiæ.

*Dresser des embûches*, Insidias machino, tendo; insidior, periculum intendo.

*Se dérober aux embûches*, Ex insidiis elabor.

**Embuscade**, Insidiæ.

*Tomber dans une embuscade*, In insidias venio.

*Se mettre en embuscade*, In insidiis consido.

*Placer en embuscade*, In insidiis loco.

*S'élancer de l'embuscade*, Ex insidiis consurgo.

*Éviter une embuscade*, Insidias detego.

ÉMEUTE, Seditio, discordia, motus populi, tumultus.

**Émeutier**, Concitator.

ÉMIGRER, Migro, domicilium muto, solum muto, emigro.

ÉMINENCE, Eminentia.

**Éminent**, Eminens, præclarus, præstans, præcellens, excellens.

ÉMISSAIRE, Excursor, emissarius.

EMMENER, Abduco, aufero, tollo, abstraho, aveho, rapto.

ÉMOTION, Permotio, motus, perturbatio.

**Émouvoir**, Permoveo, commoveo, perturbo, perpello, excito, concito, exsuscito.

**Émouvant**, Patheticus.

ÉMOUSSER, Hebetō, obtundo, retundo, perstringo, obduco.

**Émousser** (s'), Hebesco.

**Émoussé**, Hebes, tardus, pinguis, obtusus.

EMPARER de (s'), Occupo, usurpo, teneo, invado, mihi aliquid subjicio, in potestatem redigo.

EMPÊCHEMENT, Obstaculum, impedimentum, impeditio, mora, cohibitio, interdictum.

**Empêcher**, Obsto, obsisto, officio, impedio, irretio, præpedio, prævenio.

EMPESTÉ, Pestilens, pestifer.

EMPHASE (*s'exprimer avec*), Ampullor, turgeo, inflor.

EMPIRER, Crescere, augere.

EMPLIR, Impleo, expleo, compleo.

EMPLOI, Usus, tractatio, provincia, munus, officium.

*Nommer à un emploi*, Prodo (consulem).

*S'acquitter parfaitement de son emploi*, Munus præclare gero.

**Employer**, Usurpo, utor.

**Employer à**, Insumo, impendo.

EMPOISONNEMENT, Veneficium.

**Empoisonner**, Venenum alicui infundo.

**Empoisonné**, Venenatus, venenum habens.



**Empoisonneur**, Veneficus.

EMPORTEMENT, Violentia, vis, impetus, injuria, excandescencia.

**Emporter**, Deporto, exporto, porto, reporto, aufero, subtrahō,  
subduco.

**Emporter (s')**, Excandesco, exardesco, debacchor, tumeo, turgesco.

**Emporté**, Violentus, qui vim affert, cerebrosus, commotus,  
perturbatus.

EMPRESSEMENT, Studium, navitas.

**Empressé**, Navus, impiger, industrius.

**Empressement (avec)**, Prompte, alacri animo, sine cunctatione.

EMPRISONNEMENT, Inclusio.

EMPRUNT, Mutuatio, mutuum.

**Emprunter**, Mutuor, mutuam sumo pecuniam, fenori accipo.

**Emprunté**, Mutuus.

ÉMULATION, Æmulatio, virtutis imitatio.

**Émule**, Æmulator, imitator, æmulus.

ENCAN, Auctio, publica venditio.

ENCEINTE, Sepes, septum, vallum, sepimentum, circumjectus.

ENCENS, Thus.

**Encensoir**, Thuribulum.

ENCHAÎNEMENT, Implicatio.

**Enchaîner**, Revincio, vincio, constringo.

**Enchaîné**, Catenatus, catenis vinctus.

**Avec enchaînement**, Contexte, conjuncte.

ENCHANTER, Incanto.

ENCHÈRES (*vente aux*), Licitatio.

**Enchérir**, Liceor, licitationem facio, pretium defero.

**Enchérisseur**, Manceps, licitator.

ENCHEVÊTREMENT, Implicatio.

ENCLIN à, Proclivis, propensus, facilis.

ENCLORE, Munio, sepio, vallo, septis contineo, intersepio, claudio, consepio.

ENCLUME, Incus.

ENCOMBRE (*revenir sans*), Pedem inoffensum refero.

ENCONTRE (*aller à l'*), Inficias eo.

ENCORE QUE, Tametsi, quanquam.

**Et pas encore**, Necdum, nondum.

ENCOURAGEMENT, Stimulus.

ENCRE, Atramentum.

ENDETTÉ, Obærat.

ENDORMIR (s'), Obdormio, obdormisco, somno consopior, sopore opprimor.

ENDROITS (*en beaucoup d'*), Multifariam, multis locis.

ENDUIT (*couvrir d'un*), Incrusto, crustam duco, applico crustam.

**Enduire**, Perungo, ungo, allino, aspergo, oblino.

ENDURCIR, Obduro.

**Endurcir** (s'), Concallesco, concalleo.

ENDURER, Tolero, patior, sustineo, concoquo, perfero, suffero.

ÉNERGIE, Virtus, efficacitas, vigor, robur, vis, potestas.

*Être sans énergie*, Languo, languesco.

*Perdre son énergie*, Languidus fio, flaccesco.

**Énergique**, Vividus, plenus vigoris, efficax, fortis, nervosus.

**Énergiquement**, Nervose, fortiter, valide, firmiter.

ÉNERVER, Enervo, debilito, effemino.

ÉNERVER (s'), Marcesco.

ENFANCE, Infantia.

*Dès la plus tendre enfance*, A teneris unguiculis.

**Enfant**, Infans, puer.

**Enfants**, Liberi, filii, proles, soboles, nati.

**Enfantin**, Puerilis.

*D'une façon enfantine*, Pueriliter.

ENFERS, Inferi, inferorum carcer, orcus.

*Être précipité dans les enfers*, Ad inferos descendo.

ENFERMER, Concludo, claudio, includo, comprehendo.

**Enfermé**, Conclusus, clausus, cinctus.

ENFIN, Demum, tandem, denique, postremo, ad ultimum.

ENFLAMMER, Inflammo, incendo.

— (FIG.) Excito, adhortor.

**Enflammer** (s'), Exardesco, inflammor.

**Enflammé**, Ignitus, incensus.

*Enflammé de colère*, Ira succensus.

— (Être), Irascor, succenseo.

ENFLURE, Inflatio, tumor.

**Enfler**, Tumeo, turgeo, turgesco, efferor.

**Enfler** (s'), Intumeo, intumesco, inflor.

**Enflé**, Tumidus, inflatus, turgidus.

ENFONCER, Infigo, figo, defigo, affigo.

*Enfoncer les portes*, Portarum claustra effringo.

ENFOUIR, Defodio, infodio.

ENFUIR (s'), Profugio, perfugio, transfugio, aufugio, fugam capesso.

*S'enfuir de tous côtés*, Quaquaversus fugio.

ENGAGEMENT, Promissum, receptum, obligatio, stipulatio, promissio.

**Engager**, Moneo, hortor, suadeo, impello, excito, adhortor.

— (Obliger), Obligo, devincio, adstringo, alligo.

**Engager** (s'), Obligationem de me do, nomina facio.

**Engager à** (s'), Polliceor me, obstringo.

ENGLOUTIR, Consumo, dissipio, devoro.

*Engloutir dans la mer*, In mari demergo.

**Englouti** (être), Mergor, voraginibus submersus pereor.

ENGOURDISSEMENT, Torpor, sopor.

**Engourdir**, Sopio.

**Engourdir** (s'), Obtorpesco, torpeo, obstupesco.

**Engourdi** (être), Torpeo.

ÉNIGME, Ænigma.

**Énigmatique**, Flexiloquus.

ENIVREMENT (exaltation), Sublatio, elatio.

**Enivré par le succès**, Elatus, tumefactus.

ENJOUÉ, Jocosus, facetus, urbanus.

ENLACER, Illaqueo, capio, implico.

ENLEVER (prendre), Afferro, eripio, avertio, adimo, detraho, removeo, præcido.

**Enlever** (s'), Avolo, fugio, fluo, evanesco.

ENNEMI, Hostis, inimicus.

*Passer à l'ennemi*, Ad hostes confugio, transfugio, profugio.

*Repousser l'ennemi*, Hostem submoveo.

*Mettre l'ennemi en fuite*, Hostes prosterno.

*Se faire des ennemis*, Inimicitias habeo.

**Ennemi**, Infensus, inimicus, adversus, molestus, hosticus, hostilis, infestus.

**En ennemi**, Infense, infeste, inimice, hostiliter.

*Se conduire en ennemi*, Hostiliter facio.

ENNUI, Molestia, tædium, satietas, fastidium, cura, angor, ægritudo.

*Accabler d'ennuis*, Multa incommoda patior.

*Susciter des ennuis*, Molestiam alicui facesso.

**Ennuyer**, Molestus sum, satietate expleo.

**Ennuyer** (s'), Tædet.

**Ennuyer fort** (s'), Pertædet.

ÉNUMÉRATION, Enumeratio, dinumeratio.

**Énumérer**, Enumero, recenseo.

ENORGUEILLIR, Inflo, efferor, intumesco.

**S'enorgueillir**, Superbio, efferor, superbus sum.

**Enorgueilli**, Inflatus, superbus, elatus.

ÉNORME, Immanis.

**Énormément**, Improbe.

ENQUÊTE, Disquisitio, inquisitio, investigatio.

*Faire une enquête*, Quæstionem habeo.

**Enquérir** (s'), Sciscitor, scitor, quæro, percontor.

**Qui s'enquiert**, Perquisitor.

ENRICHIR, Dito, locupletor.

**Enrichir** (s'), Ditesco, dives fio.

**Enrichi**, Peculiatus, nummatus, pecuniosus.

— (Orné), Ornatus, distinctus, illuminatus.

ENRÔLER *des soldats*, Conquisitionem militum facio, milites conscribo.

**Enrôleur**, Conquisitor.

ENROUEMENT, Ravis.

**Enrouer** (s'), Irrauceo, raucus fio.

**Enroué**, Raucus.

ENSANGLANTER, Cruento, sanguine imbuo.

**Ensanglanté**, Cruentus.

*Non ensanglanté*, Incruentus.

ENSEIGNE (drapeau), Aquila, signum, vexilla.

ENSEIGNEMENT, Doctrina.

**Enseigner**, Doceo, instituo, erudio, edoceo, præcepta do, vias trado, informo.

**Qui enseigne**, Præceptor, magister, doctor.

ENSEMBLE, Simul, una, pariter, in unum.

ENSEMENCER, Consero, sero, semino.

ENSEVELISSEMENT, Sepultura, humatio.

**Ensevelir**, Sepelio, humo, in sepulcro condo.

**Non enseveli**, Insepultus, inhumatus.

**Ensevelisseur**, Pollinator, funerum curator.

ENSUITE, Dein, deinde, exinde, post, posthac, deinceps, inde, secundo, iterum.

ENTAILLER, Incido, cædo, reseco.

ENTASSER, Refercio, repleo.

**Entassé**, Confertus, refertus, plenus.

ENTENDRE, Inaudio, audio, exaudio.

*Bien entendu*, Videlicet, nimirum, nam, enim.

ENTERREMENT, Funus, exsequiæ.

**Enterrer**, Humo, sepelio, corpus terræ reddo.

*Enterrer qqn*, Exuvias defuncti terræ demando.

ENTÊTEMENT, Pertinacia.

ENTÊTÉ, Pervicax, durus, contumax, nulli cedens.

ENTHOUSIASME, Inflammatio, ardor.

**Enthousiasmer**, Inflammo, hortor, incito, impello, excito.

ENTIER, Integer.

**Entièrement**, Omnino, plane, prorsus, funditus, usquequaque.

ENTORTILLÉ, Tortuosus.

*D'une façon entortillée*, Contorte, oblique.

ENTOURAGE, Stipatio, comitatus.

**Entourer**, Cingo, circumdo, munio, contineo, sepio, vallo.

ENTRAILLES, Intestina, ilia, viscera.

ENTRAVES, Compedes.

ENTRE, Inter.

**Entre-colonnement**, Intercolumnen.

ENTRÉE, Introitus, aditus, ingressio.

**Entrer**, Intro, introeo, in eo, subeo, ingredior, adeo, penetro.

*Faire entrer*, Introvoco, accerso, advoco.

ENTREPRISE, Susceptio, incœptio, cœptum.

**Entreprendre**, Incipio, occipio, conor, incumbo, suscipio, sumo.

**Entrepreneur**, Redemptor.

**Entreprenant**, Experiens, expertus.

ENTRETIEN, Collocutio, colloquium, sermo, dialogus, alloquium.

**Entretenir (s')**, Colloquor, communico, colloquium facio, sermocinor.

ENTREVUE, Congressio, congressus, colloquium.

ENTR'OUVRIR (s'), Dissolvo, crepo, frangor, disrumpor, dehisco.

ENVELOPPE, Velamentum, involucrum, integumentum.

**Envelopper**, Involvo, obvolvo, circumplico, circumplector, excæco.

ENVERS, Erga, adversum, adversus.

ENVIE (*à l'*), Certatim.

ENVIE, Invidia, malevolentia, offensio, obtrectatio, zelotypia.

*Exciter l'envie*, In invidiam adduco.

*Écarter l'envie*, Invidiam a me transfero.

*Porter envie*, Invideo.

**Envieux**, Invidus, obtrectator.

*Qui excite l'envie*, Invidiosus, odiosus.

ENVIRON, Circiter, ad, non multo secus, prope, fere.

ENVIRONNER, Circumcludo, circumdo.

*Environner une ville*, Circumdare urbem.

ENVOLER (s'), Evolo, avolo, aufugio.

ENVOI, Missio, missus.

**Envoyer**, Mitto, ablego, dimitto, amoveo.

**Envoyer partout**, Circummitto.

ÉPAISSEUR, Crassitudo.

**Épais**, Densas, plenior, pinguis, concretus, spissus, stipatus.

— (Grossier), Crassus, rudis.

ÉPARGNE, Parcimonia, moderatio.

**Épargner**, Parco.

**S'épargner un travail**, Hoc labore supersedeo.

ÉPAULE, Scapulæ, humerus.

ÉPÉE, Ensis, gladius.



ÉPERON, Calcar.

*Exciter le cheval à coup d'éperon, Calcaribus equum urgeo.*

ÉPERVIER, Accipiter.

ÉPHÉMÈRE, Fluxus, incertus, inconstans.

ÉPI, Spica.

ÉPIER, Observo, capto, pervestigo, prospeculo.

ÉPIGRAMME, Epigramma.

ÉPILOGUE, Epilogus, peroratio, conclusio.

ÉPINE, Spina, vepres.

**Épineux**, Spinosus, asper.

ÉPIQUE, Epicus, heroicus.

ÉPITAPHE, Epitaphium, elogium.

ÉPONGE, Spongia.

ÉPOQUE, Tempestas, tempus.

ÉPOUSER, Nubo, locor in matrimonium.

ÉPOUVANTE, Terror, consternatio, timor, formido.

*Augmenter l'épouvante, Terrorem admoveo.*

*Remplir d'épouvante, Maximo timore afficio.*

**Épouvanter**, Terreo, terrorem injicio, perterrefacio.

**Épouvanté** (être), Expavesco.

**Épouvantail**, Terricula.

**ÉPRENDRE** *de* (s'), Adamo, ardenter desidero, percupio, concupisco.

ÉPREUVE, Periclitatio.

**Éprouver**, Periclitor, tento, exploro, attento.

**Éprouvé**, Expertus.

ÉPUISER, Exhaustio, aufero, minuo, exinanio.

**Épuiser** (s'), Exaresco, exsiccor, exhaustior.

ÉQUESTRE, Equestris.

ÉQUILIBRE, Æquilibritas, æquabilitas, æqualitas.

ÉQUINOXE, Æquinoctium.

ÉQUIPER, Adorno, instruo, paro, comparo, apparo.

ÉQUITÉ, Æquitas, æquum et bonum, justitia, jus, fas.

ÉQUIVOQUE, Ambiguitas.

— (Adj.), Ambiguus, anceps, dubius, incertus, perplexus.

ÉREINTER, Delumbo, enervo, debilito.

ERREUR, Erratum, mendum, error, lapsus, erratio, peccatum.

*Induire en erreur*, In errorem induco.

*Être dans l'erreur*, Errore capior.

*Se reconnaître dans l'erreur*, Erratum agnosco.

*Tirer quelqu'un de son erreur*, Deduco ab errore.

*Revenir d'une erreur*, Veram in viam redeo.

*Répandre l'erreur*, Hæreses meas spargo.

*Abjurer ses erreurs*, Hæresim ejuro.

**Errer**, Erro, patior, evagor.

*Pécher*, Pecco.

**Errant**, Errabundus, omnivagus, errans.

ÉRUPTION, Eruptio.

ESCABEAU, Scamnum, sedes, scabellum.

ESCADRON, Turma.

*Relatif à l'escadron*, Turmalis.

*Par escadron*, Turmatim, per turmas.

ESCALADER, Scando, ascendo, conscendo.

ESCALIER, Scalæ.

ESCAMOTEUR, Præstigiator.

ESCARBOUCLE, Carbunculus.

ESCARMOUCHE, Velitatio, procursatio.

**Escarmoucher**, Velitor.

ESCARPÉ, Præceps, arduus, periculosus.

ESCLAVAGE, Servitus, servitium, famulatus.

— (Joug), Jugum.

**Esclave**, Puer, servus, mancipium.

— (Être), Servio, servitutem patior, in famulatu sum.

**Esclave** (d'), Familiaris, servilis.

**En esclave**, Serviliter, abjecte.

ESCORTE, Stipatio, comitatus.

**Espace**, Decursus, spatium.

**Espace** (*de deux, de trois jours*), Biduum, triduum.

— (De 2 ans), Biennium.

ESPÈCE, Genus, species.

*De même espèce*, Uniusmodi, non varius.

ESPION, Procursor, emissarius, excursor, speculator.

ESPÉRANCE, ESPOIR, Exspectatio, spes, fiducia.

*Donner de grandes espérances*, Exspectationem apud omnes de me  
magnam commoveo.

*Ne pas répondre aux espérances*, Exspectationi hominum non  
respondeo.

*Nos espérances ont été déçues*, Spe frustrati sumus.

*Perdre tout espoir*, De spe decido.

*Il ne nous reste plus d'espérance*, Nullus jam spei locus est.

**Espérer**, Spero, confido.

*Qui n'espère pas*, Insperans.

ESPRIT, Mens, ratio, intelligentia.

**Esprit lent**, Tarditas ingenii.

*Il a l'esprit remuant*, Vir moribus turbidus, sine furore consistere ejus animus non potest.

*Venir à l'esprit*, In mentem venit.

*Avoir perdu l'esprit*, Desipio, deliro, demens sum.

**Plein d'esprit**, Ingeniosus.

**Avec esprit**, Salse, facete.

**Esprit** (sans), Inurbane, insulse, inconcinne.

*Trait d'esprit*, Facetiæ, sales, lepor.

ESQUIF, Scapha, navicula.

ESQUISSE, Adumbratio, rudior imago.

**Esquisser**, Adumbro.

**Esquissé**, Adumbratus, non absolutus.

ESQUIVER, Effugio, eludo.

**Esquiver** (s') Me subduco, conspectu discedo.

ESSAI, Periclitatio, experientia, tentatio.

**Essayer**, Experior, pertento, tento, exploro, attento, conor, periclitor, periclitum facio.

**Qui essaye**, Tentabundus.

ESSAIM, Examen.

ESSIEU, Axis.

ESSUYER, Abstergo, tergo, purgo, deleo, extergeo.

*C'est à vous*, Vestrum est.

EST-CE QUE? An, anne, numquid, utrum, num, ecquid.

**Est-ce que jamais?** Ecquando.

**Est-ce que ne pas?** Ecquis, ecquisnam.

ESTIME, Dignatio, dignitas.

**Estimer**, Parvi *vel* magni facio, æstimo.

**Estimer beaucoup**, Magni facio.

*Nous devons nous estimer fort heureux que*, Præclare nobiscum actum  
iri, si.

**Estimé**, Spectatus, cognitus, probatus.

ESTOMAC, Stomachus.

ESTROPIER, Mutilo.

**Estropié**, Mutilus, mutilatus.

ET, Et, ac, atque, etiam, item, que.

ÉTABLE, Stabulum, præsepe.

**Étable à bœufs**, Bubile.

**Étable à porcs**, Hara, stabulum porcorum.

ÉTABLIR, Figo, defigo.

**Établir solidement**, Constabilio, stabilem et firmum reddo.

— (Statuer), Statuo, constituo, decerno, sancio.

**Établi**, Constitutus, institutus, confirmatus, compositus, decretus.

*Le droit n'est pas encore bien établi*, Nondum pro firmato jus stat.

ÉTAYER, Suffulcio.

ÉTALAGE, Venditatio.

*Faire étalage*, Ostento.

**Étaler**, Vendito.

ÉTANCHEMENT, Restinctio, sedatio.

ÉTANG, Stagnum.

ÉTAT (gouvernement), Respublica.

*Gouverner l'état*, Rempublicam gero.

— (Manière d'être), Status, conditio, habitus.

*Voyez quel est l'état de nos affaires*, Vide quanta rerum sit varietas.

*Nos affaires sont dans un état déplorable*, Deterrimo statu sumus.

*Rester dans le même état*, In eodem statu consisto.

*Rétablir dans son premier état*, Pristinum statum recupero.

*Nos affaires sont en très bon état*, Res nostræ optimo loco stant.

*En bon état*, Incolumis, integer.

*Laisser une province dans le meilleur état*, Provinciam quam expeditissimam trado.

*Suivant l'état*, Pro habitu.

ÉTÉ, Æstas.

ÉTEINDRE, Restinguo, sedo.

ÉTENDARD, Vexillum, signum.

**Étendard** (porte), Vexillarius, signifer.

ÉTENDUE, Latitudo, laxitas.

**Étendre**, Extendo, porrigo, tendo, pando.

**Étendu**, Magnus, immanis, vastus, diffusus.

**Étendu** (être), Objaceo.

**Étendue** (avec), Fuse, diffuse, disperse.

ÉTERNITÉ, Perpetuitas, perennitas, æternitas, ævum.

**Éterniser**, Æterno.

**Éternel**, Perpetuus, perennis, æternus, sempiternus.

ÉTERNELLEMENT, Perpetuo.

ÉTERNUEMENT, Sternutamentum.

ÉTHER, Æther.

ÉTHÉRE, Ætherius.

ÉTINCELLE, Favilla, scintilla, igniculus.

**Étinceler**, Scintillo, splendo, emico, præfulgeo.

ÉTOILE, Stella, sidus, astrum.

ÉTOILÉ, Stellatus.

*Parsemé d'étoiles*, Stellifer.

ÉTONNEMENT, Miratio, admiratio.

*Frapper d'étonnement*, Obstupefacio, stupefacio.

*Être frappé d'étonnement*, Stupeo, obstupesco.

**Étonner** (se), Miror, demiror, obstupesco.

**Étonnant**, Mirandus, mirabilis, admirabilis, mirus, mirificus.

**Étonné**, Stupefactus, attonitus.

**Étonné** (être), Demiror, valde miror.

ÉTOUFFER, Suffoco, strangulo, fauces premo.

ÉTOUPE, Stupa.

ÉTOURDIR, Stupefacio, obstupefacio.

ÉTRANGER, Advena, peregrinus, hospes, alienus, exterus, extraneus,  
alienigena, adventitius.

ÉTRANGLER, Strangulo, suffoco, ango.

ÊTRE, Sum.

ÉTROIT, Angustus, arctus.

**Étroitement**, Arcte, stricte, anguste.

ÉTUDE, Studium, litteræ.

*Interrompre les études*, Animum a litteris avoco.

*Reprendre l'étude des lettres*, Ad studiorum usum redeo.

*S'appliquer avec zèle à l'étude*, Multum litteris operæ do.

**Étudier**, Studeo.

**Étudier** à fond, Perdisco.

**Étudier** assidûment, Studia nunquam intermitto.

*Cesser d'étudier*, Doctrinæ studia depono.

**Étudiant**, Litterarum studiosus.

ÉTUI, Theca.

ÉTYMOLOGIE, Etymologia, notatio, etymon, veriloquium.

**Eucharistie**, Sacrosanctum Christi Corpus.

ÉVADER (s'), Elabor.

ÉVALUÉ (être), Liceo, æstimor.

ÉVANGILE, Evangelium.

*Prêcher l'évangile*, Legem JESU Christi promulgo.

ÉVANOUIR (s'), Vanesco, evanesco.

ÉVÊCHÉ (*ériger un*), Urbem episcopi sede orno.

*Recevoir un évêché*, Episcopatum occupo.

**Évêque**, Episcopus, præsul, antistes sacrorum.

*Être fait évêque*, Ad episcopi gradum evehor.

ÉVEILLER, Expergefacio, somno excito.

**Éveiller** (s'), Expergiscor, a somno excitor, somno solvor.

**Éveillé**, Percitus, concitatus, incitatus.

ÉVÉNEMENT, Eventus, eventum, exitus, casus, res, fortuna.

ÉVENTAIL, Flabellum.

ÉVENTRER, Eviscero.

ÉVIDENCE, Evidentia, perspicuitas.



**Évident**, Evidens, clarus, certus, perspicatus, apertus, manifestus, planus.

**Évident** (être), Diluceo.

*Il est évident*, Patet, constat, liquet.

**Évidemment**, Evidenter.

ÉVITER, Vito, devito, fugio, effugio, declino, præcaveo, evolo, fugito.

EXACTITUDE, Diligentia, sedulitas.

*Mettez plus d'exactitude à m'écrire*, Velim te plus operæ, curæ in scribendo consumere.

**Exactement**, Perquisite, exquisite, diligenter.

EXAGÉRER, Exaggero, amplifico, augeo.

EXALTER, Prædico, celebros, glorior.

EXAMEN, Inspectio.

**Examiner**, Exploro, indago, exquiro, omni cura investigo, inspecto, considero, circumspicio, specto, expendo, perpendo, examino.

*Examiner l'affaire*, Rem totam video, rem penitus cognosco.

**Examiner avec soin**, Sedulo expendo.

**Examiné**, Exploratus, explicatus.

**Examiné à fond**, Perspectus, cognitus, exploratus.

EXASPÉRER, Exaspero, exacerbo, irrito, accendo, commoveo.

EXAUCER, Exaudio.

EXCAVATION, Alveus.

EXCELLENCE, Præstantia, excellentia.

**Excellent**, Præstans, præstabilis, excellens, eximius, egregius, optimus, lectissimus, præstantissimus.

**Excellemment**, Eximie, egregie, bene, valde, præclare, belle.

EXCEPTION, Exceptio.

**Excepter**, Excipio, excludo, secerno.

**Excepté**, Præterquam, præter, extra, extra quam.

EXCÈS, Immodestia, immoderatio, intemperantia, procacitas.

*Se livrer à des excès*, Luxurio, lascivio.

*A l'excès*, Insane, vehementer, cum impetu.

**Excéder**, Excedo.

**Excessif**, Immodicus, profusus, nimius, immoderatus, immodestus, intemperans.

**Excessivement**, Immodice, immoderate, immodeste, intemperanter.

EXCITATION, Stimulus, incitamentum, excitatio, motus, commotio.

**Exciter**, Concito, excito, incito, moveo, conflo, sollicito, inflammo, agito, stimulo, jungo, agito, impello, elicio.

**Excité**, Concitus, commotus, compulsus.

EXCLAMATION, Exclamatio, acclamatio, clamor.

EXCOMMUNICATION (*lever l'*), Piorum communioni restituo.

**Excommunier**, Convictus piorum alicui interdico, a corpore Ecclesiæ segrego.

**Excommunié**, Communionem piorum ejectus.

EXCURSION, Excursio, decursio, incursio.

EXCUSE, Excusatio.

*Apporter des excuses*, Excusatione uti.

*Recevoir des excuses*, Excusationem probo, admitto.

**Excuser**, Excuso, excusatione utor, excusationem affero.

EXÉCRATION, Detestatio.

**Exécrer**, Detestor, aversor, abominor.

**Exécrable**, Exsecrandus.

EXÉCUTION, Effectio, effectus, efficientia.

**Exécuter**, Gero, facio, administro, patro, perficio.

EXEMPLE, Exemplum, exemplar, documentum, specimen.

*Donner le bon exemple*, Documento sum aliis.

*Prendre exemple*, Exemplum sumo, ad alicujus mores me conformo.

*Être un mauvais exemple*, Pessimo exemplo alios corrumpo.

*La chose servira d'exemple*, Res in exemplum ibit.

EXEMPTION, Immunitas, libertas, vacatio.

**Exempté**, Liber.

*Il était exempté des charges publiques*, Muneribus vacabat.

**Exempt**, Exsors, immunis.

EXERCICE, Exercitatio, usus, tractatio.

— (Militaire), Exercitum.

**Exercer**, Exerceo, colo, excolo.

**Exercé à**, Exercitatus, versatus.

**Non exercé**, Inexercitatus, rudis, tiro.

EXHALAISON, Exhalatio, exspiratio, aspiratio, anhelitus terræ, respiratio.

**Exhaler**, Inhalo, exhalo, afflo, redoleo, oleo, spiro, emitto.

EXHORTATION, Hortatio, cohortatio, hortatus, invitatio.

**Exhorter**, Hortor, adhortor, suadeo, excito, impello, accendo, inflammo.

*Qui exhorte*, Hortator, suasor, auctor.

EXIGER, Exigo, postulo, flagito.

EXIL, Exilium, relegatio, rejectio.

*Envoyer en exil*, In exilium ejicio.

*Partir pour l'exil*, Proficiscor in exilium.

*Être en exil*, In exilio sum.

*Être rappelé d'exil*, Exilio reducor.

**Exiler**, Amando, relego, removeo, dimitto.

**Exiler** (s'), Exilio me mulcto.

**Exilé**, Exul, extorris, ejectus, relegatus.

— (Être), Exulo, exul sum.

EXORCISER, Malos dæmones ex corporibus exturbo, profligo.

EXORDE, Aggressio, principium, exordium.

*Exorde insinuant*, Insinuatio.

EXPÉDITION (militaire), Expeditio.

EXPÉRIENCE, Experientia, usus.

*Il a une grande expérience*, Magno usu est atque experientia præditus.

EXPIATION, Piaculum, expiatio.

**Expiatoire**, Lustralis, piacularis.

*Sacrifice expiatoire*, Piaculum.

**Expier**, Expio, eluo.

**Expiable**, Expiabilis.

EXPIRER, Exspiro, spiritum emitto.

EXPLICATION, Explanatio, explicatio, enodatio, interpretatio, explicatus.

**Expliquer**, Definio, enodo, evolvo, aperio, extrico, interpretor, explico, explano, commentor, expono.

**Expliqué**, Explicatus, apertus, definitus.

*Qui explique*, Explicator.

EXPLORER, Prospeculor, pervestigo.

EXPORTATION, Exportatio.

**Exporter**, Exporto.

EXPOSÉ, Expositio, expeditio.

**Exposer**, Expromo, eloquor, declaro, expono, exprimo.

**Exposer à** (s'), Præbeo me.

**Exposé**, Expositus, explicatus, declaratus.

**Exposé à**, Obnoxius, subjectus.

EXPRÈS, Consulto.

EXPRESSION *très fidèle de ma pensée (mes paroles sont l')*, Quod animo sentio, lingua promptus habeo.

**Exprimer**, Expromo.

*Je ne puis exprimer ce que je ressens*, Mentis cogitata explicare non possum.

EXPROPRIATION, Dejectio, depulsio.

**Exproprier**, Dejicio.

EXPULSION, Ejectio, expulsio.

**Expulser**, Extermino, expello, ejicio.

**Qui expulse**, Exterminator, expulsor.

EXTENSION, Porrectio.

EXTÉNUER, Extenuo.

EXTÉRIEUR, Extraneus, extrarius.

EXTINCTION, Exstinctio, interitus.

**Éteindre**, Exstinguo, restinguo.

*Qui éteint*, Exstinctor.

EXTRAIT, Epitome.

**Extraire**, Excerpo, decerpo, deligo, eruo, eripio.

EXTRAORDINAIRE, Insolitus, insolens, extraordinarius.

EXTRAVAGANCE, Deliramentum, deliratio, vesania.

**Extravaguer**, Deliro, desipio, hallucinor, aberro.

**Extravagant**, Vesanus, vecors, insanus.

EXTRÉMITÉ, Extremitas.

*Qui est à l'extrémité*, Extimus, extremus.

*Réduire à la dernière extrémité*, Ad rerum omnium egestatem adduco.

*Réduit à l'extrémité*, Ad incitas redactus.

**Extrême**, Extremus, postremus, ultimus, novissimus, summus, profusus, immoderatus.

**Extrêmement**, Nimio, summe, maxime, summopere.

EXUBÉRANCE, Luxuria, luxuries.

## F

FABLE, Fabula, apologus.

*Devenir la fable de tout le monde*, Vulgi fabula fio.

**Fabuleux**, Fabulosus.

FABRIQUE, Officina.

**Fabriquer**, Fabricor.

FACE (en), In obvio, e regione.

FÂCHER (se), Irascor, incendor, iracundia effervesco, stomachor.

**Fâcheux**, Incommodus, adversus, alienus, molestus, iniquus.

FACILE, Facilis, proclivis, expeditus, explicatus.

**Facilement**, Facile, libenter, cito.

FAÇON, Modus.

*A peu près de cette façon*, Ad hunc fere modum.

*De beaucoup de façons*, Multis modis, multimodis.

*En aucune façon*, Nequaquam, nullo pacto, minime, neutiquam.

*Sans façon*, Simpliciter.

**Façonner**, Informo, adumbro, formo, instituo, fingo, figuro, creo.

FACTION, Factio, partes, secta.

— (Garde), Excubiæ.

**Factieux**, Factiosus, seditiosus, turbulentus.

FACTOTUM, Omnium rerum actor et administer.

FACULTÉ, Facultas, facilitas, commoditas, occasio, ansa, potestas, copia.

FAIBLESSE, Imbecillitas, infirmitas, debilitas, defatigatio, fragilitas, exilitas, jejunitas.

**Faible**, Debilis, infirmus, imbecillus, pallidus, fractus, debilitatus, invalidus, exsanguis.

*Devenir faible*, Languedo, languesco, flaccesco, torpesco.

**Faiblement**, Imbecilliter, languide, exiliter, tenuiter, jejune.

FAILLIR, Labor, cado, ruo.

FAIM, Esuries, fames.

**Faim** (avoir), Esurio, fame fatigor, famem tolero.

*Apaiser la faim*, Famem sedo.

*Mourir de faim*, Fame morior.

FAISCEAU, Fascis.

*Il marche précédé des faisceaux*, Fasces illi præferuntur.

FAIT, Factum.

*Fait glorieux*, Egregia facta.

*En fait*, Revera.

**Faire**, Ago, tracto, curo, efficio, facio, tento, molior, gero, agito, efferro, contendo, transigo, aggredior.

**Ne rien faire**, Otior.

*C'en est fait*, Actum est.

*C'en est fait des arts*, Artes omnes concidunt.

*C'en est fait de vous*, Conclamatum est de salute tua.

*Il a bien fait de venir*, Humaniter fecit quod ad me venit.

**Fait** (être), Fio.

FAÎTE, Fastigium, culmen, conus.

FALLOIR (il faut), Oportet, necesse est.

*Comme il faut*, Probe, recte, præclare.

FALSIFIÉ, Adulterinus, fucatus, adumbratus, non verus, non genuinus.

FAMEUX, Celeber.

FAMILLE, Familia, cognatio, gens, gentilitas, genus, stirps.

*De la famille*, Gentilis.

*Propre à la famille*, Gentilitius.

*De votre famille*, Vestras.

**Familiarité**, Familiaritas, consuetudo, necessitudo, conjunctio.

**Familier**, Familiaris, necessarius, intimus, domesticus.

FAMINE, Caritas annonæ.

*Causer la famine*, Famem invehō, arctiorem annonam facio.

FANATIQUE, Fanaticus, delirus, furens.

FANER (se), Defloresco, flaccesco.

**Fané**, Vietus.

FANFARON, Gloriosus, ostentator.

FANGE, Lutum.

**Fangeux**, Lutulentus, impurus, luto plenus.

FANTAISIE, Lubido, libido.

**Fantasque**, Morosus.

FANTÔME, Terricula, larva.

FARCIR, Infercio, infarcio, inculco.



FARD, Pigmentum, fucus, color, ornatus.

— (Tromperie), Simulatio.

**Farder**, Fuco.

**Fardé**, Infucatus, fucatus, coloratus, fucosus.

FARDEAU, Sarcina, pondus, onus.

FAROUCHE, Ferus, barbarus, immansuetus, immanis, violentus, torvus, horribilis.

FASCINER, Fascino.

FASTES, Fasti.

FATALITÉ, Fatum, infortunium.

**Fatal**, Fatalis.

**Fatalement**, Fataliter.

FATIGUE, Defatigatio, lassitudo.

**Fatiguer**, Fatigo, defatigo.

**Fatiguer** (se), Fatisco, deficio.

**Fatigant**, Laboriosus.

**Fatigué**, Fessus, defessus, languens, de via lassus, defatigatus, debilis, confectus.

**Fatigué de** (*être*), Tædet.

FAUBOURG, Suburbium.

FAUBOURGS (les), Suburbanitas.

FAUSSETÉ, Falsitas, perfiditas.

**Faux**, Falsus, perfidus, mendax.

**Faussement**, Falso, fallaciter, perfide.

FAUTE, Culpa, causa, meritum, crimen, reprehensio.

— (Péché), Peccatum, delictum, crimen, culpa, nota, maleficio, erratum, labor.

*Commettre une faute*, Pecco, delinquo.

*Il n'est pas en faute*, Nihil in eo culpæ hæret.

*Avouer une faute*, Culpam agnosco.

*Rejeter la faute sur d'autres*, Culpam transfero in alium.

**Fauteur**, Fautor, studiosus, patronus, adscriptor.

FAUVE, Fulvus.

FAUX, Falx.

*Fabricant de faux*, Falcarius.

FAVEUR, Gratificatio, gratia, beneficium.

*Être en faveur*, Gratia valeo.

*Regarder comme une faveur*, In summi beneficii loco pono.

*En faveur de*, Pro alicujus gratia.

**Faveur populaire**, Jactatio, favor, amor popularis.

*Rechercher la faveur populaire*, Aucupor gratiam populi.

*Faveur (perdre la) populaire*, Studium populi amitto.

**Favoriser**, Secundo, faveo, studeo, amo, complector, tueor, juvo, adjuvo.

**Favorable**, Secundus, propitius, prosper, prosperus.

**Favorable** (être), Faveo alicui.

FÉCONDITÉ, Fecunditas, ubertas, fertilitas.

**Féconder**, Fecundo, fructiferum facio, fecunditatem do.

**Fécond**, Uber, fertilis, fecundus.

FEINTE, Assimulatio, simulatio.

**Feindre**, Assimulo, simulo, fingo.

**Feint**, Fallax, fictus, simulatus, fucatus.

**Feinte** (avec), Ficte, simulate.

FÉLICITATION, Gratulatio, congratulatio.

**Féliciter**, Gratulor, congratulor, gratulatione utor.

*Qui félicite*, Gratulator.

FÉLICITÉ, Felicitas, beatitudo, prosperitas, res secundæ.

FEMME, Femina, mulier.

**De femme**, Feminus, muliebris, effeminatus.

*A la façon des femmes*. Muliebriter, effeminatè.

FENÊTRE, Fenestra.

FENTE, Hiatus.

**Fendre**, Findo, diffindo, aperio, divido.

**Fendre** (se), Hio, disjunctus sum, apertus sum.

**Fendu**, Hiulcus, hians.

FER, Ferrum.

**De fer**, Ferreus.

*Garni de fer*, Ferratus.

*Mine de fer*, Ferraria.

FERME, Villa.

**Fermier**, Villicus, custos villæ, conductor, redemptor.

FERMETÉ, Constantia, firmitas, gravitas, firmitas animi.

**Ferme**, Constans, firmus, stabilis, gravis, constantia præditus,  
pervicax.

*Ferme (être)*, Sto, consisto, permaneo, perduro, firmiter sto, persto,  
persisto, persevero.

**Fermement**, Firmiter, firme.

FERMER, Obstruo, obsero, obsepio, occludo, claudio, intercludo.

**Fermé**, Interseptus, interclusus, obstructus, vallatus, munitus.

FÉROCITÉ, Ferocitas.

**Féroce**, Ferox.

FERTILITÉ, Fecunditas, ubertas, fertilitas, abundantia.

**Fertile**, Fertilis, frugifer, fructuosus, opimus, ferax, uber.

FESTIN, Convivium omnibus rebus instructum et paratum, ornatum  
magnifice et splendide.

*Préparer un festin*, Convivium paro, orno, instruo; epulum do.

*Assister à un festin*, Convivium in eo, celebro.

FÊTE, Festum, festus dies.

*Instituer une fête*, Diem festum instituo.

*Célébrer une fête*, Ferias ago.

*Observer les jours de fêtes*, Dies festos celebro.

*Ne pas sanctifier les fêtes*, Festæ diei sanctitatem violare.

**De fête**, Festus, sacer, religiosus, dies festus, feriæ.

FÊTE-DIEU, Corporis Christi festum.

FÉTIDE, Fœtidus.

FEU, Ignis, flamma, incendium.

*Allumer le feu*, Ignem elicio.

*Mettre le feu*, Ignem infero, succendo, inflammo, incendo.

*Il est plein de feu*, Est animo ferventior.

FEUILLE, Folium, frondes.

*Se couvrir de feuilles*, Frondesco, frondes emitto.

*Les feuilles tombent*, Folia defluunt.

**Feuillage**, Frondes, arborum folia.

*Abondant en feuillage*, Frondosus, frondibus abundans.

**Feuille de papier**, Pagella.

**Feuille écrite**, Pagina.

**Feuillet**, Tabella, pagella.

**Feuilleter**, Volvo, evolvo.

FÈVE, Faba.

FÉVRIER, Februarius.

FIBRE, Fibra.

FICHER DANS, Infigo.

FICTION, Commentum, res ficta, inventio.

FIDÉLITÉ, Fidelitas, fides.

**Fidèle**, Fidelis, fidus, fide præditus.

**Fidèlement**, Fideliter.

FIEL, Fel.

FIER (se), Fido, credo, confido.

*Se fier à la fortune*, Spem in fortuna repono.

FIERTÉ, Ferocia, ferocitas, superbia.

**Fier**, Gloriosus, superbus, violentus.

**Fièrement**, Proterve, superbe, fiduciter, ferociter.

FIÈVRE, Febris.

*Fièvre tierce*, Febres tertianæ.

*Petite fièvre*, Febricula, commotiuncula.

*Avoir la fièvre*, Febricito, febri laboro.

*La fièvre diminue*, Febris se inclinât.

*La fièvre l'a quitté*, A febre relictus est.

FIGUE, Ficus.

**Figuier**, Ficus, arbor fici.

FIGURE, Descriptio.

FIL, Filum, linum.

*Fil à plomb*, Perpendicularum.

**Filer**, Neo, fila duco.

FILET, Plaga, rete, laquei.

FILS, Filius, natus, gnatus.

*Adopter un fils*, Filium adopto.

*Aimer comme un fils*, Filii caritate aliquem diligo.

FIN, Finis, exitus, ultimum, extremum.

*La chose tire à sa fin*, Parum abest a fine.

*Mener à bonne fin*, Transigo, perficio, absolvo.

*Revenir de la fin au commencement*, Redeo ad fontem.

*La fin ne répond pas au commencement*, Extrema primis non respondent.

*Vers la fin de*, Sub alicujus finem.

*A la fin*, Extremo.

*Sans fin*, Interminatus, immensus, infinitus, æternus.

*Du commencement à la fin*, A capite ad calcem.

**Finir**, Finio, perficio, conficio, absolvo, claudio, concludo, termino, fastigium impono, ad exitum perduco.

**Fini** (*c'est*), Actum est, desperatum est.

**Finalement**, Postremo, ad ultimum.

FINI (subst.), Perpolitio.

FINESSE, Subtilitas, tenuitas, gracilitas.

*Parler avec finesse*, Scite dico aliquid.

**Fin** (*rusé*), Callidus, prudens, argutus, festivus, urbanus, qui argutias habet, homo nasutus.

**Finement**, Subtiliter, acute, tenuiter.

FISC, Fiscus.

FISSURE, Fissum, fissio.

FIXER, Destino, designo, decerno, constituo, attribuo, despondeo.

**Fixer** (se), Sido.

**Fixé**, Fixus, decretus, statutus, firmus, satus.

FLAMBEAU, Lampas, lucerna, lychnum, lumen.

FLAMME, Flamma.

**De flamme**, Flammeus.

FLAIRER, Odoror, olfacio.

FLANC, Latus, ilia.

**De flanc**, In latus.

FLATTERIE, Adulatio, assentatio, blanditiæ.

**Flatter**, Adulor, blandior, assentor, auribus do.

**Flatteur**, Adulator.

**Flatteur** (en), Assentatorie.

FLÉAU, Pestis, pernicies, labes, lues.

— (Destructeur), Perditor.

*Éloigner un fléau*, Pestem avertō.

FLÈCHE, Sagitta, jaculum.

FLÉCHIR, Inflecto, placo, mitigo, lenio.

**Flexible**, Flexibilis, tener, mobilis.

FLÉTRIR, Defloro, rei decus diminuo.

— (Marquer), Noto.

**Flétrissant**, Ignominiosus.

**Flétri**, Deformatus, forma atque ornamentis spoliatus, turpificatus.

FLEUR, Flos.

*Cueillir des fleurs*, Flores carpere.

*Les arbres sont en fleurs, Arbores florent.*

**Fleurir**, Effloresco, floreo, splendesco, eluceo, eniteo, vigeo.

**Fleuri**, Floridus.

FLEUVE, Flumen, fluvius, amnis, profluens.

*Le fleuve est profond, Flumen est profundum.*

*Le fleuve prend sa source dans la montagne, Flumen in monte oritur.*

**Fluvatile**, Fluviatilis.

FLOT, Unda, fluctus.

**Flottant** (être), Hæreo, dubito, pendeo.

FLOTTE, Classis, navium multitudo.

*Équiper une flotte, Classem ædifico, orno, apparo, instruo.*

*Détruire une flotte, Classem frango, deprimio.*

*Couler bas une flotte, Classem demergo.*

FLUET, Tenuis.

FLUIDITÉ, Liquor.

**Fluide**, Liquidus.

FLÛTE, Tibia, fistula.

*Joueur de flûte, Tibicen, fistulator.*

FLUX ET REFLUX, Æstus marini.

FOI, Fides, constantia.

*Mauvaise foi, Fraudatio, perfidia, fraus.*

*Manquer à la foi jurée, Fidem violo.*

*Qui manque à la foi jurée, Perfidiosus, perfidus, insidiosus, fallax, improbus.*

**Sans foi**, Perfidiose.

FOIE, Jecur, hepar.



FOIN, Fœnum.

**De foin**, Fœneus.

UNE FOIS, Semel.

*Une autre fois*, Alias, alio tempore, aliquando.

*Combien de fois*, Quoties.

*Toutes les fois que*, Quotiescumque.

FOLIE, Amentia, insania, furor, dementia, stultitia, deliramentum.

**Fou**, Amens, insanus, mente motus, perturbatus, stultus, demens, fanaticus.

**Être fou**, Insanio, desipio, furo, mentem amitto, deliro.

*Vous le rendrez fou*, A sanitate mentis hunc deturbabis.

**Follement**, Dementer.

FONCIÈREMENT, Introrsum.

FONCTION, Munus. Cf. [Charge](#).

A FOND, Interius, penitus, omnino, perfecte, funditus.

*Au fond*, Revera.

*De fond en comble*, Funditus.

FONDATION, Substructio.

*Faire des fondations*, Substruo.

FONDEMENT, Initium, principium, fundamentum, sedes.

**Fonder**, Fundo, fundamentum jacio.

FONDS *de terre*, Fundus, possessio.

FONDRE *sur les bataillons ennemis*, Impressione aciem hostilem fundere, evertere.

FORCE, Potestas, potentia, vis, nervi, vires, robur, firmitas.

**Forces**, Vires, robur, lacerti.

*Employer toutes ses forces*, Nervos omnes adhibeo.

*De toutes ses forces*, Omnibus opibus ac viribus, summa ope.

*De vive force*, Per vim.

**Fort**, Fortis, magnanimus, strenuus, constans, potens, robustus, valens, animosus, vehemens.

**Être fort**, Valeo, vires habeo, potens sum.

**Fortifier** (se), Invalesco, corroboror, confirmor, firmior fio.

**Fortement**, Firme, firmiter, valide, enixe, magnopere, vehementer, insigniter, apprime, admodum.

**Forcé**, Necessarius, fatalis, opus, necesse.

**Forcé**, Coactus, expressus.

**Forcer**, Cogo, impello, compello.

**Forer**, Terebro.

FORET, Terebra.

FORÊT, Silva, nemus, saltus.

*Couvert de forêts*, Silvestris, saltuosus.

FORFAIT, Scelus, facinus, flagitium.

FORGER, Cudo, ferio, percutio.

*Forger des mots*, Fabricor verba.

FORMATION, Informatio, notio.

**Forme**, Forma, figura, species, imago.

*Qui a plusieurs formes*, Multiformis, diversus.

**Former** (élever), Formo, figuro, fingo, effingo, erudio, doceo, instituo, imbuo, instruo.

**Formellement**, Definite, aperte, finite.

FORT, Impense, valde, vehementer.

FORT, Castrum, locus muris munitus, castellum majus.

**Fortification**, Munimen, munimentum, communitio.

**Fortifier**, Munio, sepio, roboro, corroboro.

**Qui fortifie**, Munitor.

**Fortifié**, Munitus, armatus, vallatus.

*Fortifié par la nature*, Locus ipse positu defensus.

*Fortifié par l'art*, Munitus opere locus.

**Non fortifié**, Immunitus, apertus, non septus.

FORTUIT, Fortuitus.

**Fortuitement**, Fortuito, fortuitu casu.

FORTUNE, Fortuna, sors, fors, casus.

**Bonne fortune**, Fortuna prospera.

**Mauvaise fortune**, Fortuna adversa.

**Céder à la fortune**, Fortunæ cedo.

— (Biens), Pecunia, opes, divitiæ, fortunæ, copiæ, bona.

*Dissiper sa fortune*, Fortunam dissipare, pecuniam devoro, comedo, exaurio.

*Perdre sa fortune*, Amitto.

*Rechercher la fortune*, Fortunæ consilia mea applico.

*Artisan de sa fortune*, Fortunæ suæ faber.

**Fortuné**, Faustus, fortunatus.

FOSSE, Fossa.

**Fossoyeur**, Fossor.

FOSSÉ, Fossa.

*Entourer la ville d'un fossé*, Oppidum fossa munire.

FOUDRE, Fulmen, fulgur.

*Coup de foudre*, Fulminum jactus.

*Lancer la foudre*, Fulguro, corusco.

*La foudre est tombée, Fulmina ceciderunt.*

*Périr foudroyé, Fulmine pereo.*

FOUET, Verber, virga, flagellum, lorum, flagrum.

**Fouetter**, Verbero, cædo, pulso.

FOUGÈRE (*garni de*), Filicatus.

FOUGUE, Violentia, vis, impetus, fervor.

FOUILLER, Perscrutor, exquiro, inquiero, exploro.

FOULE, Multitudo, vulgus, turba, coetus, caterva.

*La foule se pressait chez lui, Concursus fiebant magni ad illum.*

**De la foule**, Gregarius.

FOULER AUX PIEDS, Calco, conculco, protero.

FOURBERIE, Fallacia, fraus, præstigiæ, dolus, simulatio, machinæ.

**Fourbe**, Fraudulentus, fallax, dolosus, mendax, malitiosus.

*Avec fourberie*, Fallaciter, dolose, malitiose, fecte, insidiose, simulate.

FOURCHE, Furca.

FOURMI, Formica.

FOURNEAU, Caminus, fornax.

FOURNIR, Præbeo, impertio, do, præsto, exhibeo, commodo, gratificor.

**Fournisseur**, Præbitor.

FOURRAGER, Frumentor, frumentum colligo.

**Fourrageur**, Pabulator.

FOURREAU, Vagina.

FOURVOYER (*se*), Deerro, aberro.

FOYER, Lares, penates, focus, ædes.

*Rentrer dans ses foyers*, In tecta discedo.

FRACAS, Sonitus, sonus, fragor.

**Fracasser**, Dirumpo, dirimo, rumpo.

FRAGILITÉ, Fragilitas.

**Fragile**, Fragilis.

FRAGMENT, Particula, fragmentum, appendicula.

FRAIS, Gelidus.

FRAIS, Sumptus, impensa, impendium.

*Faire des frais*, Sumptus affero alicui.

*Il fut enterré aux frais du trésor public*, De publico est elatus.

*Estimer les frais d'un procès*, Litis æstimationem facio.

FRANC, Incallidus, simplex, incautus.

**Franchement**, Candide, sincere, pure, benigne, ingenua.

FRANCHIR, Trajicio, transeo, traduco, supero, superscando.

**Franchissable**, Superabilis.

FRANGE, Fimbriæ.

FRAPPER, Ico, ferio, ictum do, verbero, frango, contero, percutio, cædo.

**Frapper** *contre*, Impingo, jacio, impello, obtundo.

**Frapper** (se) *de ses propres armes*, Meo gladio me jugulo.

FRAUDE, Fraus, dolus, malitia, fallacia, captio.

**Frauder**, Fraudo, fraudem facio, fallo, ludifico.

**Fraudeur**, Captator.

FRAYEUR, Timor, metus, formido, pavor.

*Frayeur mortelle*, Maximus terror.

FREIN, Frenum.

*Mettre le frein*, Infreno.

Qui n'a plus de frein, Effrenus.

FRÉMISSEMENT, Fremitus, strepitus.

**Frémir**, Fremo, perstrepo.

**Frémissant** *d'indignation*, Fremebundus.

FRÉQUENCE, Crebritas, frequentia.

**Fréquenter**, Frequento, sæpe adeo.

**Fréquent**, Creber, frequens, densus.

*Devenir très fréquent*, Percrebresco.

**Fréquemment**, Crebro, frequenter.

FRATERNITÉ, Germanitas, communio sanguinis.

**Fraternel**, Germanus.

**Fraternellement**, Germane, fraterne.

**Fratricide**, Fratricida.

FRÈRE, Frater, germanus.

**Fréquenter**, Frequento, celebros.

FRIANDISES, Bellaria.

FRIMAS, Pruina.

FRIPON, Fraudator, inficiator.

FRISER (se) *les chevaux*, Capillum calamistris inruo.

**Frisé**, Calamistratus.

*Fer à friser*, Calamister.

FRISSON, Horror.

**Frissonner**, Exhorresco, horrore perfundor.

FRIVOLE, Frivulus, nugatorius.

*D'une façon frivole*, Nugatorie, inaniter, inepte.

FROID, Frigus, vis frigorum.

**Froid pénétrant**, Penetrabile frigus.

**Froid** (avoir), Frigeo, algeo, congelacio.

**Froid** (adj.), Frigidus, gelidus, algidus.

*Pays froid*, Regio in qua frigus impendet intolerabile.

**Froidement**, Gelide.

FROMAGE, Caseus.

FROMENT, Triticus.

FRONDE, Funda.

**Frondeur**, Funditor.

FRONT, Frons.

**Front sévère**, Nubecula.

*Rider le front*, Frontem contraho.

*Se frapper le front*, Frontem ferio.

*Dérider le front*, Frontem explico.

FRONTIÈRE, Limes, finis, terminus.

FROTTER, Defrico, frico.

FRUGALITÉ, Frugalitas.

**Frugal**, Frugalis, frugi.

*D'une façon frugale*, Frugaliter, moderate.

FRUIT, Fructus, fruges, pomum.

*Qui rapporte des fruits*, Fructuosus, frugifer.

*Qui porte des fruits*, Frugifer.

FRUSTRER, Interverto, frustror.

FUITE, Fuga, effugium, vitatio.

*Mettre en fuite*, In fugam do.

*Prendre la fuite*, Terga verto, in fugam me conjicio.

**Fuir**, Fugio, fugito, perfugio, transfugio, refugio, recuso, vito, devito.

**Fuyard**, Fugax, ignavus, timidus.

*Arrêter les fuyards, Recessum fugientibus non do.*

*Poursuivre les fuyards, In tergis fugientium hæreo.*

**Fugitif**, Fugitivus, profugus.

FUMÉE, Fumus.

**Fumer**, Fumo, fumum emitto.

FUMIER, Stercus, sterquilinium.

*Fumer la ferre, Stercoro, fimum agris adhibeo, stercus agris ingero.*

FUNÉRAILLES, Exsequiæ, funus.

*Faire les funérailles, Funus facio, exsequias facio, funero, sepelio.*

*Priver des funérailles, Exsequiis privo.*

*Être privé des funérailles, Exsequiarum honore careo.*

**Funèbre**, Funebris, lugubris, funestus, luctuosus, nefastus, infelix.

FUNESTE, Exitiabilis, exitialis, exitiosus, perniciosus, calamitosus,  
mortifer, noxius.

FUREUR, Rabies, furor, insania.

*Apaiser la fureur populaire, Tumultus comprimo.*

*Furieux, Furens, furibundus, furialis, rabidus, violentus, rabiosus, non  
sui compos.*

*Furieusement, Furenter, furiose, rabide.*

*Furie, Furia.*

*Furibond, Furibundus.*

FURTIVEMENT, Furtim, clam, obscure.

*Se glisser furtivement, Obrepo, irrepo.*

FUSION, Fusio.

**Fondre** (se), Liquefio, liquesco, fluo.

FUTILITÉ, Inanitas, vanitas, inane, futilitas.

*Poursuivre des futilités, Inania sector.*



**Futile**, Vanus, inanis, futilis, levis, nugatorius, ineptus.

FUTUR, Futurus, eventurus.

## G

GAGE, Pignus, hypotheca.

*Donner en gage*, Pro pignore trado, do pignori.

*Recevoir en gage*, Pignus accipio.

GAIETÉ, Festivitas, hilaritas, jucunditas, lepor.

**Gai**, Festivus, lepidus, facetus, suavis, amœnus, hilaris, hilarus.

**Gaiement**, Festive, belle, apte, hilare, hilariter.

GAIN, Quæstus, lucrum, emolumentum, merces, fructus, feneratio.

*Obtenir gain de cause*, Jus meum adipiscor.

**Gagner**, Lucrifacio, lucror.

*Gagner plus d'argent*, Plurimum lucror.

*Attirer qqn par l'appât du gain*, Illicio, allecto.

*Gagner par des services*, Demeror.

GALERIE, Ambulacrum.

GARANTIE (de signature), Chirographi cautio.

**Garant**, Adstipulator, confirmator, defensor, intercessor.

GARDE, Tutela, patrocinium.

**Garder**, Custodio, asservo, tueor; custodia asservo, servo.

**Gardien**, Custos, conservator, vindex, defensor.

**Gardien** (du temple), Ædituus, sacræ ædis custos.

**Garde** (d'une épée), Capulus, manubrium gladii.

**Garde** (prendre), Caveo, declino, vito.

**Garder** (se) de, Caveo.

**Garde** (faction), Excubiæ.

*Monter la garde*, Excubo, excubias ago.

*Qui est de garde*, Vigil.

GARNISON, Præsidium.

GASPILLER, Dissipo, dispergo, diffundo, consumo.

GÂTEAU, Offa.

GÂTER, Corrumpo, vitio.

*Gâter une affaire*, Rem deteriorefficio.

**Gâté**, Putridus, rancidus.

GAUCHE, Lævus, sinister.

*A gauche*, Sinistra.

*Tourné vers la gauche*, Sinistrorsus.

GAULOIS, Gallus.

GAZON, Gramen, herba.

**De gazon**, Gramineus.

GAZOUILLEMENT, Susurrus.

GÉANTS, Gigantes.

GELÉE (*blanche*), Pruina.

**Geler**, Congelo, congacio, duresco in glaciem.

*Il gèle*, Aquæ gelu durantur.

**Gelé**, Rigidus.

GÉMISSEMENT, Plangor, ploratus, uluatus, gemitus, suspirium.

**Gémir**, Gemo, gemitum facio, ingemo, ingemisco, fleo, suspiro.

**Gémissant**, Queribundus.

GÉNÉALOGIE (faire une), Generis seriem describo.

**Arbre généalogique**, Genealogica arbor.

**Généalogiste**, Genealogus.

GENDRE, Gener, maritus filiæ.

GÊNE *financière*, Summa difficultas nummaria.

GÊNER (*dans vos affaires*), Negotia tua disturbo, interrompo, impedio.

GÉNÉRALAT, Imperium.

GÉNÉRAL, Imperator, dux, bello præfectus.

— (D'ordre religieux), Summus religiosæ familiæ præfectus.

**Généralissime**, Exercitus imperator summus.

GÉNÉRAL, Generalis, communis, universus, confusus.

*En général*, Universe.

**Généralement**, Vulgo, plerumque, generaliter, communiter, una comprehensione.

GÉNÉROSITÉ, Magnanimitas, magnitudo animi.

**Génereux**, Generosus, magnanimis, magnificus, liberalis, largus, munificus, beneficus, prolixus.

**Génereusement**, Munifice, liberaliter, large, prolixè.

GÉNIE, Ingenium, vis ingenii; genium, dæmon.

GENOU, Genu.

*Se jeter aux genoux*, Me ad pedes projicio, ad genua jaceo.

*Fléchir les genoux*, In genua procumbo.

*A genoux*, Genu flexo.

GÉOGRAPHIE, Geographia.

GÉOMÉTRIE, Geometria.

**Géométrique**, Geometricus.

**Géomètre**, Geometra.

GERBE, Manipulus.

GESTE, Gestus, motus corporis.

GESTION, Gestio, tractatio.

GIBET, Patibulum.

GLACE, Gelu, glacies.

**Glacé**, Gelidus, frigidus.

GLADIATEUR, Gladiator, lanista, bestiarius, mirmillo.

**De gladiateur**, Gladiatorius.

GLAIVE, Gladius, sica, pugio, ensis.

*Tirer le glaive du fourreau*, Gladium evagino, gladium nudo.

*Remettre le glaive dans le fourreau*, Gladium in vaginam recondo,  
vaginæ reddo.

*Se percer de son glaive*, In gladium incumbo.

*Périr par le glaive*, Gladio conficior.

GLANAGE, Spicilegium.

GLAND, Glans.

*Qui porte des glands*, Glandifer.

GLÈBE, Gleba.

GLISSER (se), Correpo, irrepo.

GLISSER (se) *vers*, Allabor, accedo, accido, adhæreo.

GLISSER (se) *en rampant*, Subrepo.

**Glissant**, Lubricus, præceps, periculosus, in proclive labens.

**Globe**, Globus.

GLOIRE, Gloria, claritas, splendor, amplitudo, lux, honor.

*Se couvrir de gloire*, Gloriam acquiro.

*Augmenter sa gloire*, Gloriam amplifico.

*Détourner du désir de la*, A gloriæ studio refreno.

*Rechercher la gloire, Laudem peto.*

*S'attribuer la gloire, Laudem vindico mihi.*

*Mépriser la gloire, Gloriam abjicio.*

*N'avoir en vue que la gloire de DIEU, Ad DEI gloriam omnia refero.*

**Se glorifier, Præ me fero, profiteor, glorior.**

**Glorieux, Gloriosus.**

**Glorieusement, Glorioso, magnifice, elate.**

**GLOUTTONNERIE, Helluatio.**

**Glouton, Helluo, commessator, ventri deditus, vorax.**

*Manger en glouton, Helluor, commessor.*

**GLU, Viscum.**

**Gluant, Viscosus.**

**GOND, Cardo.**

**GONFLER (se), Turgeo, tumeo, inflatus sum.**

**GONFLÉ, Turgidus, inflatus, tumidus.**

**GORGE, Jugulum, jugulus, collum, guttur.**

*Prendre à la gorge, Jugulum alicujus peto.*

*Pris à la gorge, Obtortus.*

**GOSIER, Fauces.**

**GOUFFRE, Baratrum, locus præceps, vorago, gurgis, charybdis.**

**GOUJAT, Cacula, calo.**

**GOURMANDISE, Helluatio, voracitas, ingluvies, gula, edacitas.**

*Satisfaire sa gourmandise, Gulæ indulgeo.*

**Gourmand, Vorax, helluo, lurco.**

**GOÛT, Gustus, gustatus.**

**Goûter, Degusto, delibo, agnosco.**

GOÛT (inclination pour), Studium, cupiditas.

*Qui a du goût pour*, Studiosus, cupidus, amans, observans.

**Goûter** (jouir), Perfruo, fruor, utor, potior.

**Sans goût**, Ineleganter, inconcinne, impolite.

GOUTTE, Stilla, gutta.

*Eau de gouttière*, Stillicidium.

*Tomber goutte à goutte*, Stillo.

GOUTTE (maladie), Podagra.

**Goutteux**, Arthriticus.

GOVERNAIL, Gubernaculum, clavis.

GOVERNEMENT, Administratio, gubernatio, curatio, regimen.

*Avoir le gouvernement de la province*, Provinciam summo cum imperio obtineo.

*Être chargé du gouvernement de la république*, Ad gubernacula reipublicæ admoveor.

*Acceptez le gouvernement de l'État*, Complectere rempublicam tuis curis.

**Gouverner**, Gubernare, administro, rego, gero, moderor, clavem teneo, ad gubernacula sedeo.

**Gouverneur**, Gubernator, rector.

*Gouverneur de province*, Provinciæ præsum.

GRABAT, Grabatus.

GRÂCE, Gratia, grates, beneficium, venia, facultas.

*Demander grâce*, Gratiam repeto.

**Gracier** (faire grâce), Condoneo, in gratiam recipio.

*Trouver grâce devant qqn*, In eo gratiam ab aliquo.

*De grâce!* Sodes! amato.

*A titre de grâce, Præcario.*

GRÂCE, Lepor, festivitas, jucunditas, venustas, hilaritas, humanitas, urbanitas.

**Action de grâces**, Grates, gratiæ.

*Je vous rends grâces*, Gratias tibi ago.

*Rechercher les bonnes grâces*, Gratiam alicujus aucupo.

*Être dans les bonnes grâces*, Summa apud aliquem gratia valeo.

*Perdre les bonnes grâces*, Collectam gratiam effundo.

**Gracieux**, Venustus, festivus, lepidus.

*Peu gracieux*, Illepidus, infacetus, invenustus.

**Gracieusement**, Urbane, facete, eleganter, scite, ornate, polite.

*Avec grâce*, Naviter.

*Faire avec grâce*, Navo, præsto, exhibeo.

*Sans grâce*, Illepide, infacete.

GRADATION, Gradatio.

**Graduellement**, Gradatim, gradibus, per gradus, sensim.

GRAIN, Granum.

**Graine**, Semen.

GRAISSE, Adeps.

**Gras**, Opimus, corporatus, pinguis, amplus, adipalis.

**Grammairien**, Grammaticus.

GRANDEUR, Magnitudo, amplitudo, moles, granditas.

— (Éclat), Amplitudo, gloria, dignitas, splendor, auctoritas, gravitas, præstantia.

**Grandeur** (d'âme), Excelsitas, celsitas, altitudo, magnanimitas.

**Grandir**, Cresco, adoleasco.

**Grand**, Grandis, altus, immanis, magnus, ingens, excelsus.

*Aussi grand*, Tantus, mediocris, aliquantus.

**Grandi**, Adultus, grandior, progressa ætas, magis confirmata, major.

**Grandement**, Longe, multum, magnopere, oppido.

*Avec grandeur*, Magnifice.

**Grands**, Optimates.

*Grand-maître de l'artillerie*, Generalis armorum præfectus.

GRATIFICATION, Corollarium, appendix, accersio, donum.

**Gratifier** (de), Dono, largior, munere afficio, munus, donum affero.

GRATTER, Scabo.

GRATUIT, Gratuitus, sine præmio et mercede.

**Gratuitement**, Gratis, gratuito, sine mercede, sine præmio.

GRAVITÉ, Gravitas, auctoritas.

*Être plein de gravité*, Maximæ gravitatis sum.

**Grave**, Gravis.

GRAVEUR, Cælator.

**Graver**, Insculpo, imprimo, inscribo.

**Graver dans**, Ingenero.

GRAVIER, Gravea, arena.

GRAVIR, Scando, ascendo, conscendo.

GRÉ (*de son plein*), Sponte, vi sua, sua voluntate.

GREC, Græcus.

*Parler le grec*, Græce loquor.

*A la grecque*, Græce.

GREFFER (*action de*), Insitio, consitio.

**Greffé**, Insitivus, non natus.

**GREFFIER**, Scriba, scriptor.



GRÊLE, Grando.

*Il grêle*, Grando cecidit.

**GRÊLE**, Tenuis.

GRENIER, Granarium, horreum.

GRENOUILLE, Rana.

GRIEF, Querela, querimonia, questus, conquestio.

GRIFFE, Ungula.

GRILLE, Clathri.

**Grillage**, Cancelli forenses.

GRILLER (de), Prurio.

GRIMPER (à), Scando.

GRINCEMENT, Stridor, strepitus.

**Grincer**, Strideo, ringor.

GRIS-VERT, Cæsius.

**Grisonner**, Canesco, senesco, inveterasco.

GROGNER, Gannio.

GRONDER, Increpo, redarguo, accuso.

GROSSIER, Impolitus, rudis, inelegans, inconcinnus, infacetus, horridus,  
incultus, asper, dirus, ferus, barbarus, immanis, immansuetus;  
rusticus, rusticanus, agrestis, inurbanus, illepidus.

**Grossièrement**, Aspere, rustice, crasse, barbare.

GROUPER, Condenso, cogo.

GRUE, Grus.

GUÉ, Vadum.

**Guéable**, Vadosus.

GUÈPE, Vespa.

GUÉRISON, Sanatio, sanitas, salus.

**Guérir**, Curo, curationem adhibeo, valetudini restituo, sano.

*Le temps guérit tous les maux*, Tempus, omnem adversæ fortunæ recordationem ex animo expellit.

**Guérissable**, Sanabilis.

**GUERRE**, Bellum, tempus belli, mars.

*Guerre civile*, Bellum intestinum.

*Guerre d'extermination*, Bellum internecionum.

*La guerre est imminente*, Bellum imminet.

*Faire les préparatifs de la guerre*, Bellum paro.

*Faire la guerre*, Bello, belligero, bellum gero.

*Traîner la guerre en longueur*, Bellum protraho.

*La guerre est sur le point de finir*, Bellum remittit.

*Terminer une guerre*, Bellum absolvo.

**Guerrier**, Bellator, pugnax.

**GUET** (faire le), Speculor, in specula sum.

**GUÊTRE**, Ocrea.

*Qui a des guêtres*, Ocreatus.

**GUIDE**, Rector, gubernator.

*Guider*, Præmonstro, prænuntio, monstro.

**GUIRLANDE**, Serta, corona, corolla.

**GUISE** (*faire à sa*), Meo utor consilio, me ipsum adhibeo in consilium.

**GYMNASE**, Gymnasium.

**Gymnasiarque**, Gymnasiarchus.

## H

**HABILETÉ**, Habilitas, agilitas, prudentia, sapientia, consilium, ratio.

**Habile**, Solers, sagax, perspicax, peritus, gnarus, ingeniosus, habilis, aptus.

**Habilement**, Callide, astute, caute, perite, provide, argute, scienter, apte.

HABILLEMENT, Vestis, vestitus, vestimentum.

HABITATION, Habitatio.

**Habiter**, Habito, colo, incolo, domicilium habeo, sum.

**Habiter** (*près de*), Accolo, juxta colo, habito.

**Habitable**, Habitabilis.

**Habitant**, Habitator, incola.

HABITUDE, Habitus, consuetudo, assuetudo, mos, modus, institutum.

*Il garde ses habitudes*, Instituto suo utitur.

*Qui n'a pas l'habitude de*, Insolens, insolitus, imperitus.

*Perdre l'habitude de*, Desuefacio, consuetudinem tollo.

*Reprendre ses anciennes habitudes*, In eamdem vitæ consuetudinem revolvor.

**Habituer à** (s'), Suesco, assuesco, consuesco.

**Habitué** (être), Soleo.

HACHE, Securis.

HAIE, Septum.

HAILLONS, Pannus.

*Vêtu de haillons*, Pannosus, pannis obsitus, male vestitus, sordidatus.

HAINE, Odium.

*Être animi d'une grande haine*, Flagro odio.

*Concevoir de la haine*, Ad inimicitias voco.

*Exciter la haine contre qqn*, Odium in aliquem concito.

*Apaiser la haine*, Odia mitigo.

*Assouvir sa haine*, Expleo odium ac saturo.

**Haïr**, Odi, odio habeo.

**Qui hait**, Exosus, qui odio habet.

**Haï**, Invisus, odiosus.

**Par haine**, Invidiose, odiose.

HALETANT, Anhelus.

HAMEÇON, Hamus.

HAMPE, Hastile.

HARANGUE, Oratio ad populum, concio, sermo.

**Haranguer**, Concionor, concionem habeo.

HARASSÉ, Fatigatus, defessus, languens.

HARCELER, Laccio, irritio, insector.

HARDIESSE, Confidentia, impudentia, temeritas, audacia.

**Hardiment**, Libenter, audacter, fidenter, proterve, confidenter, animose.

HARMONIE, Harmonia, concentus.

— (Accord entre les gens), Harmonia, unanimatis.

**Harmonieusement**, Numere.

HASARD, Casus, fortuna, sors, alea.

*Le hasard est puissant*, Fortuna multum potest.

*Tenter le hasard*, Fortunam tento.

*A tout hasard*, In omnem eventum.

*Au gré du hasard*, Ut fors tulerit.

*Par hasard*, Fortuito, casu.

*Il arrive par hasard*, Casu evenit.

HÂTE, Properantia, properatio, festinatio.

*A la hâte, Sine mora, cito.*

**Hâter** (se), Accelero, maturo, propero, festino, premo, urgeo.

*Qui se hâte, Festinus, properans.*

*Avec hâte, Festinanter, equis velisque, propere.*

**Hâtif**, Præcox.

**HAUTEUR**, Altitudo, celsitas.

**HAUT** (*du toit*), Fastigium domus.

**Haut**, Altus, sublimis, excelsus, editus, excitatus humo.

*Reprendre la chose de plus haut, Exordium longius peto.*

*Haut (en)*, Alte, sublime, sursum.

**Hautain**, Imperiosus, superbus, ferox.

**HÉLAS!** Heu, eheu, vœ.

**HENNISSEMENT**, Hinnitus.

**Hennir**, Hinnio.

**HÉRAUT**, Præco, caduceator.

**HERBE**, Herba.

*Pousser de l'herbe, Herbescio.*

*De couleur d'herbe, Herbeus.*

**HERCULE** (par)! Hercle, hercule.

**HÉRÉSIE**, Heresis, secta, opinio a vera doctrina aberrans.

*L'hérésie se propage, Serpit hæresis.*

**Hérésiarque**, Hæreticus.

*Devenir hérétique, Sinceræ religioni castra desero.*

**HÉRISSÉ**, Hirsutus, asper, horridus.

**HÉRITAGE**, Hæreditas, patrimonium.

*Enlever un héritage, Hereditatem alio avertio.*

*Conserver son héritage*, Rem a parente traditam servo.

*Faire participer à un héritage*, In partem hæreditatis aliquem voco.

**Hériter**, Hæreditatem teneo.

**Héritier**, Hæres.

*Il a institué son héritier*, Hæredem instituit.

*Héritier de plusieurs*, Multorum relictus est hæres.

**Héréditaire**, Hæreditarius, gentilitius.

**HÉROÏQUE**, Heroicus, herous.

**Héros**, Heros, princeps.

**HÉSITATION**, Hæsitatio, dubitatio, cunctatio, mora, tarditas.

**Hésiter**, Hæsito, dubito, titubo, timeo, cunctor, differo.

**Qui hésite**, Cunctabundus, segnis, resistens, cunctator.

**Hésitation** (avec), Cunctanter, lente.

**HEUREUX**, Faustus, fortunatus, felix, beatus.

*Puissiez-vous être toujours heureux!* Utinam omnia tibi feliciter succedant.

*Rendre heureux*, Fortunato, servo, augeo.

**Heureusement**, Fauste, fortunate, feliciter, beate.

**HEURTER contre**, Allido, impingo, incurro, affligo, concutio, vehementer commoveo.

**HIATUS** (avec des), Hiulce, aspere, vaste, rustice (*loqui*).

**HIBOU**, Bubo, strix, noctua.

**HIDEUX**, Teter, flagitiosus, deformis.

**HIER**, Heri, hesterno die.

**D'hier**, Hesternus.

**HIRONDELLE**, Hirundo.

**HISTOIRE**, Historia, annales.

*Écrire l'histoire*, Res gestas ad memoriam præscribo.

*On lit dans l'histoire*, Annales perhibent.

**Historien**, Historicus.

HISTORIETTE, Fabella, fabula.

HISTRION, Histrio, actor scenicus, comædus.

HIVER, Hiems, hibernum tempus, bruma.

*L'hiver passe*, Hiems senescit.

*Quartiers d'hiver*, Hiberna, hibernaculum.

*Passer l'hiver*, Hiemo, hiberno.

*D'hiver*, Hibernus, hiemalis.

HO! Hui.

HOCHETS, Crepundia.

HOLA! Heus! oh! eho!

HOMME, Homo, mortalis, vir.

*Homme de rien*, Ignotum ac vile caput.

*Homme petit, faible*, Homuncio, homunculus.

**Homicide**, Homicida, sicarius.

— Homicidium, cædes.

**Honnêteté**, Bonitas, ingenuitas, honestas, probitas, honestum, decens, decorum.

**Honnête**, Ingenuus, honestus, probus, bonus.

**Honnêtement**, Caste, integre, pure.

HONNEUR, Dignitas, honor, splendor, auctoritas, laus, gloria, decus, amplitudo.

*Conserver son honneur*, Tueor dignitatem.

*Porter atteinte à l'honneur*, Dignitatem lædo, minuo.

*Soutenir l'honneur*, Dignitatem sustineo.

*Élever aux honneurs*, Promoveo ad honores.

*Parvenir aux honneurs*, Honores consequor.

*Comblér d'honneurs*, Honores decerno.

*Rechercher les honneurs*, Honores affecto.

*Obtenir de grands honneurs*, In magno apud omnes honore sum.

**Honorer**, Honoro, honorem habeo, honesto, decoro, colo, observo,  
veneror, amo, diligo, honorem alicui habeo.

**Honoré**, Honoratus, decorus, honestus.

**Honoré** (être), Laudibus floreo.

**Honoraire**, Honorarius.

**Honorifique**, Honorificus.

**Honorable**, Honorabilis, gloriosus.

*Regarder comme honorable de*, In gloria id pono.

**Honorablement**, Honorate, honorifice, honeste, decore, laudate, recte,  
laudabiliter, graviter.

**HONTE**, Dedecus, ignominia, infamia, macula, opprobrium, flagitium,  
nequitia, turpitude, fœditas.

*Il regarde comme une honte pour lui*, Probro, vitio, dedecori sibi vertit,  
dat.

**Avoir honte**, Pudet, pudore afficior, erubesco.

*Être couvert de honte*, Rubore suffundor.

**Honteux**, Turpis, inhonestus, fœdus, inquinatus, flagitiosus, nequam.

*Faire qqche de honteux*, Turpiter ago.

*D'une façon honteuse*, Turpiter, turpe, nequiter, nefarie, tetre.

**HORIZON**, Horizon, finiens.

**HORLOGE**, Horologium.

**HORREUR** (avoir en), Abhorreo, aversor, abominor, aspernor,  
formido, timeo, horreo, metuo, cohorreo.



*Frémir d'horreur*, Perhorresco.

*Être saisi d'horreur*, Horreo.

**Horrible**, Horrendus, horrificus, horribilis, formidolosus, metuendus, infandus, execrandus.

HORS, E, ex, extra, extrinsecus, foris.

*Être hors de soi*, Furo, insanio, bacchor, furore inflammor.

HORTICULTURE, Topiaria.

HOSPITALITÉ, Hospitium, familiaritas, amicitia.

*Donner l'hospitalité*, Hospitem admitto.

*Refuser l'hospitalité*, Alicui hospitium renuntio.

HÔPITAL, Xenodochium, diversorium publicum peregrinorum.

**Hospitalier**, Hospitalis, qui libenter recipit.

HÔTE, Hospes.

HOSTIE, Hostia, victima.

HÔTEL-DIEU, Nosocomium.

HOUSSE, Ephippia.

HOYAU, Ligo.

HUÉE, Sibilus.

**Huer**, Exsibilo, explodo.

HUILE, Oleum.

*Relatif à l'huile*, Olearius.

HUIT, Octo.

HUÎTRE, Ostrea.

HUMANITÉ, Humanitas, lenitas, facilitas, comitas, urbanitas, benignitas, navitas morum.

**Humain**, Humanus.

**Humainement**, Humane, humaniter, benigne.

HUMEUR, Bilis, ira.

**Avec humeur**, Morose.

HUMECTER, Humecto, humidum facio, humore aspergo, madefacio.

HUMIDE, Humidus, humorem habens, udus, madidus.

*Rendre humide*, Madefacio.

**Humide** (être), Humesco, madeo; madidus, humidus fio.

HUMILITÉ, Modestia animi, submissio animi, sui despicientia.

**Humilier**, Deprimo, conculco.

**Humilier** (s'), Demitto me.

**Humble**, Humilis, demissus, jacens, abjectus.

**Humblement**, Humiliter, submisce, demisce.

HURLER, Ululo.

HUTTE, Casa agrestis.

HYDROPIE, Aqua Intercus.

HYPERBOLE, Superlatio.

HYPOCRITE, Simulator, adulator.

## I

IAMBE, Iambus.

**Iambique**, Iambicus.

ICI (*sans mouv.*), Hic, isthic, illic.

*Ici (avec mouv.)*, Huc.

**D'ici**, Hinc, ex hoc loco, isthinc.

IDÉE, Species rerum, prima et inchoata intelligentia, phantasia.

— (Connaissance), Notitia, notio, cognitio.

*Venir à l'idée*, In mentem venit.

*Rien ne me fera changer d'idée*, Nulla re a proposito deterreor.

IDES, Idus.

IDIOT, Idiota.

IDOLE, Idolum.

IDOLÂTRIE, Cultus falsorum numinum.

**Idolâtre**, Cultor falsorum numinum.

IGNOMINIE, Ignominia, infamia, dedecus, contumelia, probrum.

**Ignominieux**, Probrosus, ignominiosus.

IGNORANCE, Ignorantia, ignoratio, inscientia.

**Ignorer**, Nescio, ignoro, sum ignarus, inscius sum.

**Ignorant**, Imperitus, inscius, rudis, ignarus, indoctus, nescius.

**En ignorant**, Imperite, inscite, indocte, imprudenter.

ÎLE, Insula.

ILLETTRÉ, Illitteratus.

ILLICITE, Illicitus, nefas.

ILLUSTRATION, Ornamentum, decus, insigne, honor, dignitas,  
lumen, illustratio.

**Illustre**, Præclarus, eximius, egregius, insignis, nobilis, notatus,  
inclitus, clarus.

**Illustrer**, Illustro, illumino, collustro.

IMAGE, Imago, simulacrum, species, exemplar.

IMAGINATION, Excogitatio.

**Imaginer**, Excogito, cogitando invenio, fingo, meditor.

**Imaginer** (s'), Persuasum habeo, animo mihi repræsentō.

IMBÉCILE, Baro, homo stupidus.

IMBERBE, Imberbis.

IMBIBER, Madefacio, imbuo, tingo, inficio.

IMITATION, Imitatio, æmulatio.

**Imiter**, Imitor, adumbro, exprimo, imitatione exprimo.

IMITATEUR, Imitator, æmulator, æmulus.

IMITABLE, Imitabilis.

IMMATÉRIEL, Incorporeus, quod corpore caret.

IMMÉDIATEMENT, Subinde, statim post.

IMMENSITÉ, Immensitas, infinitas, innumerabilitas.

**Immense**, Immensus, infinitus, profundus, ingens, immanis, grandis.

IMMINENT, Instans, imminens.

IMMISCE (s'), Me misceo, me ingero, me insero.

IMMOBILE, Immobilis, torpens, immotus.

IMMODÉRÉ, Intemperans, immoderatus.

**Immodérément**, Impotenter.

IMMOLER, Sacrifico, immolo, macto.

IMMORALE (*d'une façon*), Obscène, turpiter.

IMMORTALITÉ, Immortalitas.

**Immortaliser**, Immortalitati trado, immortalitati commendo.

**Immortel**, Immortalis, indissolubilis, sempiternus.

**A la façon des immortels**, Immortaliter.

IMMUTABILITÉ, Immutabilitas, necessitas.

**Immuable**, Immutabilis, immobilis, perennis.

IMPAIR, Impar.

IMPARFAIT, Imperfectus, inchoatus, non absolutus, adumbratus,  
affectus.

IMPÉNÉTRABLE, Impenetrabilis.

IMPÉRIEUX, Imperiosus, superbus.

IMPERTINENCE, Fatuitas.

**Impertinent**, Petulans, audax.

IMPÉTUOSITÉ, Impetus, vis, violentia, ferocia, conatus.

IMPIE, Impius, nefarius, nefandus, detestabilis, impurus.

*Tout ce qui est impie*, Nefas.

*D'une façon impie*, Impie, nefarie, sceleste, turpiter.

**IMPITOYABLE**, Immisericors, immansuetus, superbus, infestus.

IMPLACABLE, Implacabilis, inexorabilis.

IMPLORER, Imploro, invoco, flagito.

IMPORTANCE, Momentum, pondus.

*Il importe*, Refert, interest, ad rem pertinet.

*Cela vous importe peu*, Hoc tua nullam in partem interest.

*Cela vous importe beaucoup*, Hoc tua multum refert.

*N'importe lequel des deux*, Utervis.

**Importante** (*chose*), Magnum habens momentum, multum momenti est.

*Peu important*, Parvus, modicus, angustus, tenuis, minutus, futilis, vanus, levis.

IMPORTATION, Invectio.

**Importer**, Inveho, importo.

*On importa une grande quantité de blé*, Maxima frumenti copia advecta est.

IMPORTUN, Interpellator, interventor.

IMPOSER, Impono, injungo.

*En imposer*, Impono alicui.

**Imposer** (s'), Me intrudo.

IMPÔT, Vectigal, pensio.

*Exempt d'impôts, Immunis.*

*Perception des impôts, Vectigalium cura.*

**Imposer**, Vectigal impono.

*Payer l'impôt, Vectigal pendo.*

*Exempter d'impôts, Vectigalibus libero.*

*Qui concerne les impôts, Vectigalis, stipendiarius, tubulerus.*

IMPRÉCATION, Diræ, furia, minæ, exsecrationes, imprecationes.

**Charger d'imprécations**, Exsecror, imprecor, abominor, detestor.

IMPRÉGNER, Inficio, imbuo.

IMPRESSION, Affectus, affectio.

*Faire impression, Animum pello.*

IMPRIMER (*dans l'esprit*), Impingo, infigo.

*Imprimer un livre, Typis edo.*

IMPROVISÉ, Extemporalis.

IMPROVISTE (à l'), Improviso, ex improviso, ex inopinato, derepente, subito, repentino.

*Venir à l'improviste, Intervenio; de improviso venio, intersum.*

IMPRÉVU, Improvisus, inopinatus, repentinus, fortuitus.

IMPRUDENCE, Temeritas.

IMPRUDENT, Imprudens, incautus, improvidus, temerarius.

**Imprudemment**, Incaute, incallide, imprudenter, temere, inconsiderate.

IMPUDENCE, Impudentia, procacitas, petulantia, protervitas.

**Impudent**, Impudens, inverecundus, procax, petulans, audax.

**Impudemment**, Impudenter, audacter, procaciter, petulanter, licenter.

IMPUDICITÉ, Impudicitia.

**Impudique**, Impudicus, lascivus, libidinosus, luxuriosus.

IMPUISSANCE, Impotentia.

**Impuissant**, Impotens, invalidus, infirmus.

IMPULSION, Impulsio, impulsus, commotio.

IMPUNITÉ, Impunitas, licentia, venia.

**Impuni**, Impunitus, inultus.

*Rester impuni*, Pœnam effugio, impunitus maneo.

**Impunément**, Impune, tranquille.

IMPURETÉ, Impuritas, flagitia turpitudinis.

**Impur**, Immundus, impurus, illotus, sordidus, contaminatus, sceleratus.

*D'une façon impure*, Impure, spurce, fœde, obscœne, turpiter.

INABORDABLE, Invius.

INACCESSIBLE, Inaccessus, invius, impenetrabilis.

INACCOUTUMÉ, Insolitus, insuetus, novus, inusitatus, inexpertus.

INACHEVÉ, Infectus.

INACTIF, Otiosus, nihil agens, négligens, oscitans, piger.

*Demeurer inactif*, Oscitor, otior.

INANITION, Inedia.

**Inanimé**, Inanimatus, inanimis, expers vitæ, inanimus, exanimis.

INATTENDU, Inexpectatus, insperatus, repentinus, subitus, nec opinatus.

INATTENTION, Inconsiderantia, negligentia.

**Inattentif**, Oscitans, negligens.

INAUGURER, Inauguro, consecro, dedico.

INCENDIE, Incendium, ardor, flamma.

*Allumer un incendie*, Incendium excito.

*Éteindre un incendie*, Incendium exstinguo.

*Sauver de l'incendie*, Ab incendio libero.

**Incendier**, Incendo, inflammo, incendium facio.

INCERTITUDE, Hæsitatio.

**Incertain**, Incertus, obscurus, fallax, dubius.

**Incertain** (*être*), Fluctuo.

INCISE, Incisum, incisio.

*Par incisives*, Incise, incisim, cæsim.

INCIVIL, Inurbanus, insulsus, infacetus, inhumanus, ineptus.

INCLINATION, Inclinatio, proclivitas.

**Incliné**, Pronus, flexus, inclinatus, cernuus, deflexus.

INCOMMODITÉ, Incommoditas, incommodum.

**Incommoder**, Incommodo, incommodum affero, obturbo, molestus sum.

**Incommode**, Molestus, intempestivus.

*D'une façon incommode*, Incommode, moleste.

INCONNU, Ignotus, obscurus, incognitus, ignobilis, humilis.

INCONSÉQUENT, Qui sibi non constat.

*D'une façon inconséquente*, Inconstanter, leviter.

INCONSIDÉRÉ, Incautus, inconsideratus, inconsultus, temerarius, imprudens.

**Inconsidérément**, Improvide, incaute, inconsiderate, imprudenter, temere.

INCONSTANCE, Inconstantia, levitas, mutabilitas, vanitas, mobilitas.

**Inconstant**, Inconstans, ingenii mobilis, levis, infidelis, infidus, mobilis.

INCONVENANT, Indecorus, turpis, inhonestus, pravus, inconveniens.

*D'une façon inconvenante*, Indecore.



INCONVÉNIENT, Incommodum, damnum, detrimentum.

INCORRECT, Mendosus, vitiosus.

*D'une façon incorrecte*, Mendose, vitiose.

INCORRIGIBLE (*il est presque*), Nullum pene correctioni locum relinquit.

INCRÉDULE, Incredulus.

INCROYABLE, Incredibilis, inauditus.

*D'une façon incroyable*, Incredibiliter.

INCULQUER, Ingenero, ingigno.

INCULTE, Vastus, incompositus.

— (Grossier), Impolitus, rudis.

INCURIE, Incuria, negligentia.

INCURABLE, Insanabilis, desperatus.

INCURSION, Impetus, incursio, excursio.

*Faire une incursion*, Agros incurso, irruo, excurro, invado.

INDÉCEMENT, Indecenter.

INDÉCIS (*être*), Hæreo, dubito, pendeo.

INDÉPENDANT, Liber, non impeditus, integer.

INDICATION, Destinatio, descriptio, indicium, documentum, nota.

**Indice**, Significatio, signum, index.

**Indiquer**, Designo, describo, noto, significo, constituo, destino, definio.

INDIFFÉRENCE (*je suis dans la plus complète*), Neutram in partem moveor.

**Indifférent**, Indifferens.

INDIGENCE, Paupertas, tenuitas, inopia, penuria, egestas, indigentia.

*Être dans l'indigence*, Indigeo, egeo.

INDIGÈNE, Indigena.

INDIGESTION, Crapula, dissoluta victus ratio, cruditas.

INDIGNITÉ, Indignitas, turpitude, atrocitas.

**Indigne**, Indignus, turpis, iniquus.

**Indignement**, Fœdissime, turpissime.

INDIGNATION, Indignatio, stomachus, ira.

*Plein d'indignation*, Indignabundus, indignans, obiratus.

**Indigner**, Indignationem concipio.

INDISPENSABLE, Necessarius, fatalis, opus, necesse.

INDISPOSITION, Invaletudo.

INDISSOLUBLE, Indissolubilis.

INDISTINCTEMENT, Promiscue, sine discrimine.

INDIVISIBLE, Individuus, simplex.

INDOLENCE, Ignavia, inertia, desidia, languor, socordia, tarditas.

**Indolent**, Segnis, piger, languens.

INDOMPTABLE, Indomabilis.

**Indompté**, Indomitus, effrenatus, insociabilis.

INDULGENCE, Indulgentia, obsequium, patientia, lenitas,  
mansuetudo, placabilitas.

*Être indulgent pour qqn*, Indulgeo, obsequor, facilis sum in aliquem.

*Avec indulgence*, Remisse, leniter.

INDUSTRIEUX, Solers, ingeniosus.

**Industrieusement**, Solerter, segniter.

INÉGAL, Inæquabilis, inæqualis.

**Inégalement**, Inæqualiter.

INÉPUISABLE, Inexhaustus.

INESPÉRÉ, Insperatus.

INESTIMABLE, Inæstimabilis.

INÉVITABLE, Necessarius, fatalis, opus.

INEXORABLE, Inexorabilis, implacabilis, inexpugnabilis, inexplebilis.

INEXPÉRIMENTÉ, Inexpertus, rudis, imperitus.

INEXPIABLE, Inexpiabilis.

INEXPLICABLE, Inexplicabilis, inenodabilis.

INEXPUGNABLE, Inexpugnabilis, tutus, munitus, invictus.

INEXTRICABLE, Inenodabilis.

INFAMIE, Ignominia, turpitude, dedecus, flagitium, nota, probrum,  
convitium, maledictum.

*Souillé d'infamie*, Plurimis flagitiis contaminatus.

*Noter d'infamie*, Ignominia afficio.

**Infâme**, Probrosus.

**Infamant**, Turpis, flagitiosus, infamis.

*Cela n'a rien d'infamant*, Nullam ea res infamiam habet.

*D'une façon infâme*, Turpiter, turpe, obscène, nequiter, nefarie.

INFANTERIE (*troupe d'*), Pedestres copiae.

*Être dans l'infanterie*, Pedibus stipendia facio.

INFATUER, Infatuo, fatuum reddo.

INFECT, Foetidus.

**Infecter**, Inficio, corrumpo, vitio.

INFÉRIEUR, Inferior.

INFERNAL, Infernus.

INFIDÉLITÉ, Infidelitas, perfidia.

**Infidèle**, Infidelis, infidus.

*Être infidèle à*, Deficio a meipso.

*Infidèle à mes principes*, Discedo a meipso.

INFIME, Infimus.

INFINITÉ, Innumerabilitas.

**Infini**, Infinitus, immensus, indeterminatus, inexhaustus.

*A l'infini*, Infinite.

INFIRMITÉ, Infirmitas, debilitas.

**Infirme**, Infirmus, debilis, carens viribus, fractus.

**Infirmer**, Infirmo, debilito, frango.

INFLAMMATION, Inflammatio, ardor.

INFLEXION, Flexio, flexus, anfractus.

INFLIGER, Infligo, infero.

INFLUENCE, Pondus, auctoritas.

*Avoir de l'influence*, Apud aliquem possum.

INFORMATION, Percontatio, quæstio.

**Inform**, Prænuntio, præmonstro, prædico.

**Inform** (s'), Sciscitor, percontor, quæro.

INFORME, Informis.

INFRANCHISSABLE, Inexsuperabilis.

INGÉNIEUX, Ingeniosus, solers.

*Traits ingénieux*, Argutiæ.

**Ingénieusement**, Ingeniose, solerter, subtiliter, acute, argute.

INGÉNU, Ingenuus, honestus.

**Ingénument**, Ingenuè, sincere, candide.

INGRAT, Ingratus, immemor beneficii.

*En ingrat*, Ingrate, illiberaliter.

INHABILE, Inhabilis, ineptus.

INHABITABLE, Inhabitabilis, desertus, incultus, vacuus.

INHOSPITALITÉ, Inhospitalitas.

**Inhospitalier**, Inhospitalis, asper, desertus.

INHUMANITÉ, Inhumanitas, crudelitas, immanitas.

**Inhumain**, Inhumanus, ferus, crudelis, immanis.

**Inhumainement**, Inhumane, inhumaniter.

INHUMATION, Inhumatio, sepultura.

INIMITIÉ, Inimicitia, alienatio, disjunctio.

ININTELLIGIBLE, Obscurus.

INITIÉ (être), Initio, devoveor.

INJURE, Convitium, maledictum, probrum, contumelia, crimen, opprobrium.

*En venir aux injures*, Ad verborum contumelias descendo.

*Souffrir des injures*, Convitio jactor, contumeliam accipio.

*Pardonner les injures*, Injurias contemno, obliviscor.

*Venger une injure*, Ulciscor, pœnam repeto, punio.

**Injurier**, Maledico, maledictis prosequor, probra insero.

*Qui injurie*, Conviciator, maledicus.

INJUSTICE, Injuria, iniquitas, injustitia.

*Souffrir une grande injustice*, Injuriam accipio gravissimam.

*Oublier les injustices*, Injurias oblivione contero.

**Injuste**, Injustus, iniquus, injuriosus, nefas.

**Injustement**, Improbe, injuste, inique, perverse, nequiter, immerito.

*Être injustement condamné*, Judicio iniquo jugulor.

INNÉ, Innatus, insitus, ingenuus.

INNOCENCE, Innocentia.

**Innocent**, Purus, mundus, castus, innocens, innoxius.

*Il est innocent*, Culpa caret.

**Innocemment**, Pure, sincere, caste.

INNOMBRABLE, Innumerabilis, innumerus.

INOCCUPÉ (être), Vaco, nihil ago, cesso.

INOFFENSIF, Innocuus.

INONDATION, Proluvies, eluvies, eluvio.

**Inonder**, Inundo, alluo, obruo, respergo, perfundo, superfluo.

INOPINÉ, Inopinatus, nec opinatus, improvisus.

**Inopinément**, Inopinate.

INOOPORTUN, Inoportunus.

INOUI, Inauditus.

INQUIÉTUDE, Sollicitudo, angor, cura, molestia, scrupulus.

*Il m'a enlevé cette inquiétude*, Magna me cura levavit; curam meam levavit.

**Inquiéter**, Sollicito, ango.

**Inquiéter de (s')**, Curo.

**Inquiet**, Sollicitus, anxius, perturbatus, pavidus, metuens, timens.

INSAISSABLE, Incomprehensus, non perceptus, incognitus.

INSALUBRE, Pestilens, pestifer.

INSATIABLE, Insatiabilis, insaturabilis, inexplebilis.

INSCRIPTION, Inscriptio, titulus.

*Orner d'une inscription*, Inscribo, imprimo.

**Inscrit**, Adscriptitius, adscriptus.

INSECTE, Bestiola.

INSENSÉ, Ineptus, insanus, furens, amens, fanaticus, vecors, mente captus.

INSENSIBILITÉ, Indolentia.

*Rendre insensible*, Obstupefacio, stupefacio.

*Devenir insensible*, Occalesco, obduresco.

*Insensible à la douleur*, Ad omnem dolorem occalesco.

**Insensiblement**, Paulatim, sensim, gradatim, leniter.

INSERTION, Interjectio, interpositio.

**Insérer**, Interpono, interjicio, in medio colloco.

INSIGNE (décoration), Insigne, signum, indicium, nota, ornamentum.

INSIGNIFIANT, Levis, vanus, futilis.

INSINUER (s'), Insinuo, influo, irrepo.

*S'insinuer fort avant dans l'amitié de qqn*, In alicujus me consuetudinem immergo.

INSISTER, Insisto, urgeo.

INSOCIABLE, Insociabilis.

INSOLENT, Insolens, superbus, elatus.

INSOMNIE, Vigilia.

INSOUCIANT, Negligens, socors.

INSOUTENABLE, Improbabilis, non probabilis.

INSPECTEUR, Episcopus, custos, speculator.

INSPIRATION de (*sous l'*), Alicujus instinctu.

INSTABLE, Instabilis, mutabilis.

INSTANCE, Efflagitatio, efflagitatus, preces, precatio.

*Demander avec instance*, Flagito, ardentem peto, insto, urgeo.

*Demander avec les plus vives instances*, A te maximopere peto.

**Instamment**, Enixe.

*Prier instamment*, Enixe rogare.

INSTANT, Punctum, momentum.

*Un instant*, Parumper, tantisper, paulisper, aliquantum.

INSTAR (à l'), Instar, quasi.

INSTIGATION, Instigatio, permotio, impulsio.

**Instigateur**, Impulsor, suasor, auctor.

INSTITUER, Instituo, decerno.

INSTRUCTION, Doctrina, eruditio, litteræ.

— (Ordre), Mandata.

*Transmettre des instructions*, Mandata defero.

**Instruire**, Instituo, erudio, informo.

**Instruit**, Doctus, litteratus, eruditus.

INSU (à l'), Clam.

*Cela s'est fait à mon insu*, Me ignaro, me inscio, me inconsulto factum est.

INSUFFLATION, Inflatus, afflatus.

INSULTE, Contumelia, ludibrium.

**Insulter**, Insulto.

INSUPPORTABLE, Intolerabilis.

*D'une façon insupportable*, Intoleranter.

INSURMONTABLE, Insuperabilis.

INSURRECTION, Discessio, seditio.

**Insurger** (s'), Rebello.

INTACT, Illibatus, intactus, purus, integer.

INTÉGRITÉ, Integritas, innocentia.

*Avec intégrité*, Integre, incorrupte.



INTELLIGENCE, Ingenium, perspicacitas mentis, iudicium, ingenii  
celeritas, intelligentia, mens.

*Être d'une intelligence supérieure*, Ingenium in homine est eximium.

*En bonne intelligence*, Concorditer.

**Intelligent**, Intelligens.

**Intelligible**, Comprehensibilis, planus, apertus.

*D'une façon intelligible*, Intelligenter.

INTEMPÉRANCE, Intemperantia, incontinentia, vinolentia.

**Intempérant**, Intemperatus, intemperans, immoderatus, incontinens.

*Avec intempérance*, Incontinenter, intemperanter, dissolute,  
immoderate.

INTEMPESTIF, Intempestivus, intempestus, præposterus.

INTENDANT, Procurator, alieno præpositus negotio.

INTENTION, Intentio, consilium, finis.

*Intention mauvaise*, Malevolentia.

*Je l'ai fait dans cette intention*, Id volui, eo consilia mea spectabant.

*Dans quelle intention*, Quo animo.

INTERCALER, Intercalo, interpono.

**Intercalé**, Intermedius, medius, interjectus.

**Intercalaire**, Intercalaris, intercalarius.

INTERCEPTER, Intercipio.

INTERCESSION, Deprecatio.

**Intercéder**, Supplico, deprecor pro.

**Intercesseur**, Precator, deprecator.

INTERDICTION, Interdictio, interdictum.

**Interdit**, Interdictus, vetitus.

**Interdire**, Prohibeo, impedio, interdico, veto.

INTÉRÊT (avantage), Commodum.

*Intérêt de l'argent*, Usus, usura, fenus, fenerationis fructus.

*Songer à ses intérêts*, Commodis meis servio.

*Prêter à intérêt*, Fenori do, loco argentum.

**Intéresser à (s')**, Faveo, studeo, cupio, benevolus sum.

INTÉRIEUR, Interior.

*A l'intérieur*, Interius, funditus, intra, inter, intro, introrsum, introrsus.

INTERMÉDIAIRE, Transactor.

**Intermédiaire (adj.)**, Medius, intermedius.

INTERPOSITION, Interpositio, interpositus, interjectio, objectio.

**Interposer**, Interjicio, interpono.

**Interposer (s')**, Intercurro, intercedo, intervenio.

**Interposé**, Intermedius, medius, interjectus, intermissus.

INTERPRÉTATION, Interpretatio, explanatio.

*L'interprétation de ce passage est difficile*, Difficilis explicationis locus est.

**Interpréter**, Interpretor, interpretationem facio, rem obscuram declaro, explano.

**Interprète**, Interpres, internuntius, explanator, conjector.

INTERROGATION, Interrogatio, percontatio.

**Interroger**, Interrogo, quæro, percunctor, rogo, requiro, sciscitor, rogito, quæso.

INTERRUPTION, Interpellatio, interventus, intercapedo, intervallum.

**Interrompre**, Interpello, interrumpo, impedimento sum, intercapedinem facio, desino, cesso, conquiesco, intermitto.

**Interrompre (en conversation)**, Interloquor.

INTERVALLE, Intercapedo, intervallum, intermissio.

*Après qqes jours d'intervalle, Paucis diebus intermissis.*

INTERVENTION, Intercursus, interventus.

**Intervenir**, Intervenio.

INTIMITÉ, Consuetudo.

**Intime**, Familiaris.

*Être l'intime de qqn, In familiaritate alicujus versor, intime illo utor.*

INTOLÉRANCE, Intolerantia.

**Intolérant**, Intolerans, impatiens, impotens.

**Intolérable**, Intolerabilis, intolerandus, impatibilis.

INTRÉPIDITÉ, Fortitudo, magnitudo animi, animi excellentia.

**Intrépide**, Fortis, strenuus, animosus, maximi animi, intrepidus, impavidus.

**Intrépidement**, Fortiter, animose, viriliter, audacter, nervose, acriter, strenue, intrepide.

INTRODUCTION, Introductio, proœmium, exordium.

**Introduire**, Introduco, induco, adduco, intromitto, ingero.

**Introduire (s')**, Penetro, serpo.

**Introducteur**, Perductor.

INUSITÉ, Inusitatus, insolens, inauditus.

INUTILITÉ, Inutilitas.

**Inutile**, Inutilis, irritus.

**Inutilement**, Inutiliter, frustra, nequidquam.

INVENTION, Inventio.

**Inventer**, Invenio, excogito, machinor.

**Inventeur**, Inventor, auctor.

INVESTIGATION, Investigatio, inquisitio, indagatio, conquisitio veri.

*Faire des investigations, Investigo, exquiro, indago, scrutor.*

**Investigateur**, Investigator.

INVESTISSEMENT, Obsessio, obsidio.

**Investir**, Circumsedeo, circumsideo, obsideo, circumvenio.

INVINCIBLE, Invictus.

INVIOLE, Inviolatus, integer, incorruptus.

**Inviolablement**, Inviolatus, integre, incorrupte.

INVITATION, Invitatio, invitatus.

**Inviter**, Invito.

— (A dîner), Ad cœnam devoco.

**Invité**, Pransor.

INVOCATION, Imploratio.

**Invoquer**, Imploro, invoco, exposco, flagito, ad aliquem confugio.

*Invoquer DIEU*, DEUM ad auxilium devoco.

IRASCIBLE, Iracundus, irritabilis.

IRONIE, Ironia, illusio, inversio, dissimulatio, irrisio, dissimulantia.

IRRÉFLEXION, Incogitantia, imprudentia.

**Irréfléchi**, Inconsultus, inconsideratus, temerarius, incogitans.

IRRÉPARABLE, Irreparabilis.

IRRÉSOLUTION, Fluctuatio.

**Irrésolu** (*être*), Fluito, fluctuo.

IRRÉVOCABLE, Irrevocabilis.

IRRIGATION, Aquarum inductio, irrigatio.

IRRITER, Irrito.

**Irriter** (s'), Irascor, incendor, iratus fio, stomachor, indignor.

*S'irriter contre qqn*, Concitor in aliquem.

**Irrité**, Iratus, incensus, stomachosus, iracundus.

**Irrité** (*être*), Succenseo, irascor.

**Irritable**, Irritabilis.

IRRUPTION, Irruptio, incursio.

*Faire irruption*, Grassor, sævio.

ISOLER, Secerno, segrego, sejungo, sepono.

ISSU, Natus, editus, oriundus, prognatus.

ISSUE, Eventus futurus.

*Attendre l'issue de l'affaire*, Exitum rei exspecto.

**Ivoire**, Ebur.

**D'ivoire**, Eburneus.

IVRAIE, Lolium.

IVRESSE, Crapula, vinolentia, ebrietas.

**Ivre**, Vinolentus, ebrius, vino plenus, temulentus.

*Il est ivre*, Mero incalescit, sensus mero victi sunt.

IVROGNERIE, Ebriositas.

**Ivrogne**, Ebriosus, potator.

## J

JACTANCE, Jactatio, ostentatio, concitatio.

JADIS, Olim, quondam.

JALOUSIE, Invidia, æmulatio, malignitas, obtrectatio.

*Par jalousie*, Invidiose, odiose.

**Jalouser**, Invideo.

**Jaloux**, Malevolus, invidus.

JAMAIS, Nunquam, nullo tempore, nulla ætate.

JAMBE, Crus.

**Jambière**, Ocrea.

JANVIER, Januarius.

*Du mois de janvier*, Januarius.

JARDIN, Hortus.

**Jardinier**, Olitor.

**De jardinier**, Olitorius.

JARRET, Poples.

JAUNE, Flavus, croceus.

**Jaune** (*être*), Flaveo.

JAVELOT, Telum, jaculum, hostile ferrum, hasta, pilum.

JE, Ego.

JET, Jactus, conjectus.

**Jeter**, Jacio, immitto, objicio, projicio.

**Jeter** (*à bas*), Dejicio, deturbo, depello, præcipito, dimoveo, dejectionem facio.

**Jeter** (*se*), Irruo, impetum facio, irrumpo.

*Se jeter*, (*dans*), Influo, me præcipito.

*Qui jette*, Jaculator.

JEU, Ludus, lusio, munus, spectaculum, jocus.

*Jeu de dés*, Alea.

*Être en jeu*, Agitur.

*Commencer les jeux*, Ludos instauro.

**Jouer**, Ludo, ludo utor.

**Jouer** (*se*), Eludo, fallo, fraudem facio, derideo, deludo, illudo.

**Joueur**, Aleator, aleæ lusor, aleæ cupidus, lusor.

JEÛNE, Jejunium.

**Jeûner**, Jejuniū servo.

*Qui est à jeun*, Jejūnus.

JEUNESSE, Juventus, ætas florens.

*Jeune homme*, Juvenis, adolescens.

*Plus jeune*, Junior, adolescentior, natu minor.

*En jeune homme*, Juveniliter, more juvenum.

JOIE, Lætitia, voluptas, hilaritas, gaudium, jucunditas.

*Bondir de joie*, Exsulto, efferor gaudio.

*Combler de joie*, Magnam lætitiā affero.

*Concevoir une grande joie*, Lætitiā capio non mediocrem.

**Joyeux**, Lætus, alacer, hilaris, jucundus.

**Joyusement**, Læte, jucunde, hilariter.

JOLIMENT, Lepide, venuste, eleganter, festive.

JONCHER, Consterno, sterno, tego, spargo, effundo, substerno.

JOINDRE, Aggrego, adjicio, congreco, conjungo, addo, confligo.

**Joindre à (se)**, Societatem et fœdus in eo cum aliquo, cohæreo, coalesco.

JOUES, Genæ, malæ.

JOUG, Jugum.

JOUISSANCE, Voluptas, lætitia, jucunditas.

— (Usage), Usus, usura.

*Chercher partout des jouissances*, Conquiro undique suavitates.

**Jouir**, Voluptatem percipio, perfruor, fruor, utor.

JOUR, Dies.

*Jour ordinaire, non férié*, Profestus.

*Jour de fête*, Dies festus.

*Il commence à faire jour, Lucescit, lucere incipit.*

*Il fait jour, Lucet.*

*Au jour fixé, Ad constitutam diem.*

*Dès que le jour fut arrivé, Dies ubi illuxit.*

*Différer le jour, Diem profero.*

*Choisir son jour, Diem, tempus deligo, statuo.*

*Il faisait à peine jour, Vix luciscebat, aperiente se die, sub primam  
auroram, sub diluculum, albescente cœlo.*

*En plein jour, Multa jam die.*

*Vers la fin du jour, Inclinato in vesperam.*

*Pendant le jour, Clara luce, interdiu.*

*Un jour, Unquam.*

*Espace de deux jours, Biduum.*

*Le 2<sup>e</sup> et 3<sup>e</sup> jours se passèrent, Dies intercessit una, altera, tertia.*

**Journalier**, Quotidianus.

**Journellement**, Quotidie, singulis diebus.

JOURNAL, Ephemeris.

JUGEMENT, Ratio, mens, judicium, existimatio, consilium, sententia,  
opinio.

**Juger**, Censeo, arbitror, puto, autumo, existimo, sentio, judico, statuo,  
decerno, examino.

*Juger des autres par soi, Animum alterius ex meo spectro.*

*Jugez le tout, Tua erit de re tota existimatio.*

**Judicieux** (être), Sapio.

JUGEMENT, Judicatio, disceptatio, quæstio.

*Casser un jugement, Judicatum infirmo.*

**Juger**, Judico, judicium facio, litem decerno.



**Judiciaire**, Judicialis, forensis, judiciarius.

**Juge**, Arbiter, judex, quæstor, disceptator.

*Juge instructeur*, Inquisitor, quæstor.

*Remplir les fonctions de juge*, Judex sedeo.

*Se présenter devant les juges*, In jus adeo.

*Corrompre ses juges*, Judicium contamino.

JUMEAUX, Gemini fratres.

JURER, Dejero, juro.

*Qui n'a pas juré*, Injuratus.

JURISCONSULTE, Jurisconsultus, jurisperitus, legum peritus.

JUSQUE, Usque.

*Jusqu'à ce jour*, Ad id tempus.

*Jusqu'à ce point*, Eatenus, hactenus.

*Jusqu'à ce que*, Donec, dum, quoad usque.

*Jusqu'à présent*, Etiam nunc, nunc etiam, etiamnum, adhuc, etiam tum.

*Jusqu'au bout*, Usquequaque, omnino.

*Jusqu'à un certain point*, Quodammodo.

*Jusque là*, Eatenus.

*Jusques à quand*, Quousque, quamdiu.

*Jusqu'ici*, Hactenus, hucusque, adhuc, etiam nunc, ad hoc tempus.

*Jusqu'où*, Quatenus.

JUSTICE, Æquitas, jus, fas, justum, justitia.

*Citer en justice*, In judicium arcesso.

*Livrer à la justice*, Noxæ dedo.

*Être absous en justice*, Judicio liberor.

*Rendre la justice*, Judicia exerceo, jus do.

*Faire justice des fausses opinions, Opinionum commenta deleo.*

**Juste**, Justus, æquus, verus, meritus, debitus, legitimus.

*Il est juste, Oportet, convenit, decet.*

**Justement**, Juste, jam, recte, legitime, vere.

JUSTIFICATION, Purgatio, satisfactio, excusatio.

**Justifier**, Excuso, excusationem affero, a culpa eximo.

## L

LÀ (*sans mouvement*), Ibi, in illo loco, isthic.

Là (*avec mouvement*), Illo, isthuc.

**De là**, Ex eo, inde, ideo, idcirco, quia, ea re, exin, exinde, illinc, proinde, dehinc, itaque.

LABORIEUX, Operosus, laboriosus, sollicitus.

LABOUR, Aratio, agricultura, agricultio.

**Labourer**, Aro, solum aratro perstringo, **terram** proscindo, solum opere renovo.

**Laboureur**, Arator.

LAC, Lacus.

LACET, Laqueus.

LÂCHE (non tendu), Incontentus, remissus.

LÂCHER, Omitto, missum facio.

LÂCHETÉ, Ignavia, dissolutio, resolutio, confutatio, rejectio.

**Lâche**, Ignavus, iners, dissolutus, negligens, effeminatus.

**Lâchement**, Dissolute, remise, indulgent, negligenter, ignave, effeminate.

LAIDEUR, Deformitas, pravitas, turpitude.

**Laid**, Deformis.

*Assez laid*, Turpiculus.

*Rendre laid*, Deformo, fædo, turpo, formam exstinguo, ornamentis omnibus spolio.

LAINÉ, Lana.

**De laine**, Laneus.

LAIT, Lac.

**De lait**, Lacteus.

LAITON, Auricalcum.

LAMBRIS, Laquear, lacunar.

LAMENTATION, Lamentatio, questus, plangor, gemitus, lamentum, ejulatio, ejulatus.

**Lamenter** (se), Deploro, lamentor, conqueror, ejulo, ploro, defleo, ingemisco, gemo.

**Lamentable**, Lacrimosus.

LAMPE, Lychnus, lucerna.

LANCE, Hasta, hastile.

**Armé de lance**, Hastatus, hasta armatus.

LANCER (*action de*), Emissio, jactus, ictus, coniectio.

LANCER, Jacio, immitto, conjicio, emitto.

*Lancer en avant ses troupes*, Copias produco.

**Lancé**, Incitatus.

LANGUE, Lingua.

*Sa langue s'est déliée*, Lingua soluta est.

**Langage**, Eloquium, sermo.

*Langage élevé*, Magniloquentia.

*Langage arrogant*, Superbiloquentia, sermo arrogans.

LANGUEUR, Languor, torpor, desidia, tabes, macies.

**Languir**, Marcesco, torpesco.

**Languissant**, Languidus, languens, tardus, debilitatus, enervatus, solutus.

*Rendre languissant*, Languefacio, languorem affero.

*Devenir languissant*, Elanguesco, languore conficior, infirmor.

**Languissamment**, Languide.

LANTERNE, Laterna.

LAPIDATION, Lapidatio, lapidum jactus.

**Lapider**, Lapido, lapidibus obruo.

*Qui lapide*, Lapidator, percussor.

LAQUAIS, Circumpedes.

LARCIN, Furtum.

LARES, Lares, penates.

LARGESSE, Donatio, largitas, liberalitas.

*Faire des largesses*, Elargior, largior, dono.

*Qui fait des largesses*, Largitor, corruptor.

**Large**, Prolixus, liberalis, benignus.

**Largement**, Large, largiter, liberaliter, copiose, munifice, effuse.

LARGEUR, Latitudo.

**Large**, Latus, amplus, laxus.

LARMES, Fletus, lacrimæ, lamentatio, planctus, ploratus.

*Verser des larmes*, Lacrimas fundo.

*Émouvoir jusqu'aux larmes*, Fletum moveo, ad lacrimas moveo.

*Répandre des larmes*, Lacrimas educo.

*Retenir ses larmes*, Cohibeo lacrimas.

*Baigné de larmes*, Lacrimabundus, udis oculis.

LASSITUDE, Lassitudo, defatigatio.

**Las**, Defessus, fatigatus, lassus, languens.

LATINITÉ, Latinitas.

**Latin**, Latinitas.

**Latin** (*adj.*), Latinus.

**En latin**, Latine.

LAURIER, Laurus.

*Rameau de laurier*, Laureola.

*Couronne de laurier*, Laurea.

*Couronné de laurier*, Laureatus.

LAVER, Abluo, lavo, purgo, diluo, expio, abstergo.

*Se laver d'un reproche*, Crimen dissolvo.

LÉCHER, Lingo, lambo, abligurio.

LEÇON, Documentum, admonitio, præceptum, exemplum,  
monumentum.

LECTURE, Lectio, evolutio.

— (A haute voix), Recitatio.

*Donner lecture de*, Recito, pronuntio.

Lire, Lego, perlego, evolvo.

— (A haute voix), Recito, pronuntio.

*Lire sur les traits une expression de fureur*, In facie vultuque vecordia  
inerat.

**Lecteur**, Lector, recitator, anagnostes.

LÉGÈRETÉ, Levitas, inconstantia, mobilitas, vanitas, futilitas.

**Léger**, Levis, minime gravis.

— (Vain), Nugatorius, ineptus, futilis, ventosus, inanis, vacuus, levis.

**Légalement**, Leviter, leniter, molliter, tenuiter, nugatorie.

LÉGION, Legio.

**Légionnaire**, Legionarius.

LÉGITIMEMENT, Legitime, juste, jure, more majorum.

LÉGUER, Testamento aliquid relinquo.

LÉGUME, Legumen, olus.

LENDEMAIN (*le*), Postridie, postero die.

LÉNITIF, Fomentum, delinitio.

LENTEUR, Lentitudo, tarditas.

**Lent**, Lentus, tardus.

**Lentement**, Spisse, tarde, lente.

*Aller lentement*, Pedetentim eo.

LÈPRE, Scabies, lepra.

LEQUEL DES DEUX? Uter?

LÉSINERIE, Illiberalitas, sordes, avaritia.

LEST, Saburra.

LÉTHARGIE, Lethargus.

**Léthargique**, Veternosus.

LETTRE (Caractère d'imprimerie), Littera, nota, elementa litterarum.

*Écrire en toutes lettres*, Perscribo.

LETTRE (épître), Epistola, litteræ, tabella.

*Écrire une lettre*, Scribo.

*Attendre une lettre*, Litteras desidero.

*Recevoir une lettre*, Litteras accipio.

*Répondre à une lettre*, Epistolæ rescribo.

BELLES-LETTRES, Humaniores litteræ, humaniores disciplinæ, bonæ artes.

*Se livrer à l'étude des belles-lettres*, Litteris humanioribus me impendo.

**Letttré**, Litteratus, litteris instructus.

LEURRER, Conditionibus aliquem produco.

LEVAIN, Fermentum.

LEVANT (*le*), Oriens, ortus.

LEVÉE *d'hommes*, Evocatio, supplementum.

**Lever des troupes**, Copias contraho, legionum supplementa scribo.

*Qui fait des levées*, Evocator.

LEVÉE *d'impôts*, Exactio, vectigal, tributum, stipendium.

*Lever les impôts*, Pecunias describo, impero.

*Côte personnelle*, Exactio capitum.

*Impôt de ports*, Exactio ostiorum.

LEVER *des astres*, Ortus, exortus, oriens.

**Lever**, Extollo, erigo.

**Lever (se)**, Consurgo, surgo, exsurgo.

*Se lever du lit*, Surgo, de lecto exeo.

*Se lever par déférence*, Assurgo, honoris causa surgo.

LÈVRES, Labia, labellum, labrum.

*Du bout des lèvres*, Summis, primoribus labris.

*Je l'ai sur le bout des lèvres*, Versatur mihi in primoribus labris.

LÉZARDE, Ruina.

LIAISON, Conjunctio, necessitudo, societas, consociatio, affinitas, consensio.

LIBATION, Libatio, libamentum.

LIBÉRALITÉ, Liberalitas, largitas.

**Libéral**, Liberalis, largus, munificus, beneficus, prolixus.

**Libéralement**, Liberaliter, large, munifice.

*Donner libéralement*, Largior, gratificor, largitionem facio.

LIBERTÉ, Libertas, immunitas, licentia.

*Recouvrer la liberté*, In libertatem me assero.

*Donner la liberté*, Libertatem largior.

*Être en liberté*, Libertatem habeo.

*Enlever la liberté*, Libertatem adimo.

**Libérateur**, Servator, conservator, assertor.

**Libre**, Solutus, liber.

*De condition libre*, Liberalis.

**Libre** (être), Vaco, nihil ago, cesso.

**Librement**, Libenter, audacter, fidenter, confidenter, solute, libere.

LIBERTINAGE, Lascivia.

LICENCE, Effrenatio, insolentia.

— (Permission), Licentia, libertas.

*S'abandonner à la licence*, Lascivio.

*Réprimer la licence des mœurs*, Licentiam morum præcido.

**Licencieux**, Lascivus, libidinosus, intemperans.

**Licite** (*il est*), Licet, fas est.

**Licenciement**, Dimissio.

LICENCIER, Dimitto, exauctoro.

LICTEUR, Lictor, apparitor.

LIE, Fæx.

LIEN, Vinculum, compedes, catenæ.

**Lier**, Devincio, obstringo, obligo, demereor, concilio, constringo,  
alligo, comprehendo.



**Lier** *ensemble*, Colligo, necto, constringo, ligo, vincio, conjungo,  
consocio, congreco, coagmento, concilio, connecto, devincio.

*Se lier avec qqn*, Familiaritatem cum aliquo contrahere.

LIERRE, Hedera.

LIEU, Locus, status.

— (Sacré), Locus sacer.

*Tenir lieu de père*, Pro parente fuit, instar parentis fuit.

*Avoir lieu*, Evenio.

*Au lieu de*, Vice, loco.

*Au même lieu*, Ibidem, in eodem loco.

*De quelque lieu*, Alicunde.

*D'un autre lieu*, Aliunde, ex alio loco, ex alia re.

*Du même lieu*, Indidem, ex eodem loco.

*Passer d'un lieu dans un autre*, Transmigro.

LIÈVRE, Lepus.

LIGNE, Linea.

*J'ai pu à peine écrire une ligne*, Vix versum unum exarare potui.

*Dévier de la ligne*, Aberro a proposito.

LIGNÉE, Progenies.

LIMAÇON, Cochlea.

LIMER, Perpolio, expolio, limo.

**Limé**, Limatus, perpolitus.

LIMITE, Limes, finis, terminus, extremitas, circumscriptio, regiones,  
determinatio, conclusio.

*Dans certaines limites*, Finite, definite.

*Rester dans les limites*, Regionibus me contineo.

**Limiter**, Determino, termino, constringo, concludo.

**Limitrophe**, Gens finitima, proximus, affinis.

LIN, Linteum.

**De lin**, Linteus.

*Vêtu de lin*, Linteatus.

LINÉAMENT, Lineamentum.

LION, Leo.

LIQUIDE, Humor, aqua, liquor.

— (Adj.) Liquidus.

**Liquéfier**, Liquefacio, mollio, liquo.

**Liquéfier** (se), Deliquesco, dissolvor, liquefio, diffluo, fluo.

LISSE, Levis.

*Rendre lisse*, Lævigo.

LISTE, Album, subscriptio, adscriptio.

LIT, Lectus, stratum, cubile, torus, grabatus.

LITIÈRE, Lectica, octophorus, stramen.

*Porteur de litière*, Llecticarius.

LIVIDE, Lividus.

LIVRE (poids), Pondo, libra.

LIVRE (volume), Liber, opus, volumen, codex, libellus.

*Écrire un livre*, Librum compono.

*Feuilleter un livre*, Librum evolvo, percurro.

*Publier un livre*, In lucem prodo librum.

LIVRER, Dedo, addico, do, trado, mancipio, prodo.

**Livré à**, Deditus.

LOCATION, Conductio, redemptio.

**Louer**, Conduco.

**Locataire**, Inquilinus.

**Loué**, Conductitius.

LOGER (en voyage), Diversor.

LOI, Lex, canon, regula.

*Édicter une loi*, Legem perfero.

*Observer la loi*, Legi pareo.

*Violer la loi*, Contra legem facio.

*Abroger une loi*, Legem irritam facio.

*Agir conformément à la loi*, Lege ago.

**Législateur**, Legislator, lator legis.

**Légitime**, Jurisconsultus, interpres legum.

**Légal**, Legitimus, æquus, secundum legem.

*Qui n'est pas soumis à la loi*, Exlex.

LOIN, Remote, procul.

**Au loin**, Eminus, e longinquo.

*Bien loin que*, Nedum.

**Plus loin**, Ultra, supra.

*Voir de loin*, Prospicio.

LOISIR, Otium, vacuum tempus, vacatio a labore.

*Avoir de loisir*, Otior, nihil ago, cesso, vaco, otio abutor.

*A loisir*, Otiose, per otium.

LONGUEUR, Longitudo, longinquitas, diuturnitas.

**Long**, Longus, longinquus, diuturnus, procerus.

*Pour n'être pas trop long*, Ne multus ac insolens sim.

*A la longue*, Mora.

LONGTEMPS, Diu, longo intervallo.

*Longtemps avant*, Diu ante, multo ante.

*Longtemps après*, Diu post, longo ex intervallo.

*Qui dure longtemps*, Diuturnus, longinquus.

*Aussi longtemps que*, Quamdiu, dum, quantum, tamdiu... quamdiu.

*Il y a déjà longtemps*, Pridem, dudum.

*Si longtemps*, Tanto tempore.

LORSQUE, Quum, cum, postquam, ubi, simul, simul ac.

LOUANGE, Prædicatio, celebratio, commemoratio, laudatio,  
præconium, commendatio.

**Louer**, Laudo, commendo, celebros, extollo, collaudo.

**Louable**, Laudabilis, laudandus, prædicandus, laude dignus,  
prædicabilis, tolerabilis.

*D'une façon louable*, Laudabiliter, recte, laudate, honeste, cum laude.

**Loué**, Laudatus, spectatus, probatus.

LOUCHE, Limus, obliquus.

LOUP, Lupus.

**De loup**, Lupinus.

LOURD, Onerosus, gravis, ponderosus.

LOYER, Locatio.

*Donner à loyer*, Loco.

LUCRE, Lucrum, feneratio.

LUGUBRE, Lugubris, funebris.

LUI-MÊME, Ipse.

LUIRE, Eluceo, emico, effulgeo, resplendo, niteo, nitesco, splendo,  
luceo.

**Luire sur**, Eluceo, illuceo, exorior, appareo.

**Luisant**, Nitidus, nitens.

LUMIÈRE, Lux, lumen.

*Priver de la lumière*, Obscuro, luminibus officio.

*Qui craint la lumière*, Lucifugus.

LUNE, Luna.

*Relatif à la lune*, Lunaris.

LUTTE, Contentio, certatio, luctatio, certamen, dimicatio, pugna, concertatio.

**Lutter**, Obsisto, pugno, dimico, certo, contendo, belligero, concerto, luctor.

**Lutteur**, Luctator.

LUXE, Luxus, opulentia.

*Son luxe est extraordinaire*, Luxus in eo est tantus, ut nihil supra possit esse.

LYCÉE, Lyceum.

LYRE, Fides, lyra.

*Joueur de lyre*, Fidicen, qui fidibus canit.

**Lyrique**, Lyricus.

## M

**Macérer**, Macero, contero.

MÂCHOIRE, Maxilla, mala.

**Mâcher**, Mando.

MACHINE, Machina, machinamentum.

MACHINATION, Machinatio, artificium.

**Machiner**, Machinor, excoquo.

MAÇON, Structor.

MAGASIN, Receptaculum.

MAGE, Magus.

**Magicien**, Magus.

**Magique**, Magicus.

MAGISTRATURE, Magistratus, dignitas, honor, potestas.

MAGNANIMITÉ, Magnanimitas, magnitudo animi.

**Magnanime**, Magnificus, generosus, clarus.

MAGNIFICENCE, Apparatio, magnificentia, lautitia.

**Magnifique**, Speciosus, illustris.

**Magnifiquement**, Magnifice, opipare, laute, apparate, splendide,  
speciose, artificiose, eleganter, pretiose.

MAI, Maius.

MAIGREUR, Macies, gracilitas, tenuitas.

*D'une maigreur extrême*, Torridus macie.

**Maigre**, Macer, macie extenuatus, tenuis, gracilis.

MAIN, Manus.

**Main droite**, Dexter, dextra.

**Main gauche**, Sinistra.

*En venir aux mains*, Conflictum in eo, adversis signis maximo clamore  
concurro, cum hoste congredior.

*Donne la main*, Cedo manum.

*Sous la main*, **Être sous la main**, Suppeto, suppedito.

*La dernière main*, Perpolitio, expolitio.

*Mettre la dernière main*, Perficio, perpolio, elimo.

*De main en main*, Per manus.

*Sous la main*, Sub manu, præsto, in promptu, in manu, in manibus, ad  
manum.

MAINTENANT, Nunc, hoc tempore, hodie, modo.

MAINTENIR, Sustineo, tueor, labentem excipio.

MAIS, Ast, at, sed, atqui, certe, verum, sed, enim, autem, vero.

MAISON, Domus, ædes, domicilium, tectum, penates, lares.

**Maison de campagne**, Villa, prædium.

*Demeurer chez soi*, Domo se tenere, domi manere.

**De la maison**, Domesticus, familiaris, privatus, intimus.

MAÎTRE (de maison), Dominus, herus, paterfamilias.

— (Précepteur), Doctor, magister, præceptor, interpres, pædagogus.

*Qui n'est pas maître de soi*, Impos.

**Maîtriser**, Contineo, reprimo, cohibeo, coerceo.

*Se rendre maître*, Præoccupo, anteoccupo.

*Être maître de sa colère*, Iram in potestate habeo.

MAJESTÉ, Majestas, summa gravitas.

MAL, Malum.

*Faire du mal à*, Malefacio.

**Mal**, Male, prave, nequiter, perperam perverse, corrupte, vitiose.

*Vos affaires vont mal*, Claudicant res vestræ.

*Parler mal de*, Maledico.

MAL, Morbus.

*Le mal empire*, Crescit morbus.

*Le mal diminue*, Decrescit.

MALADIE, Morbus, invaletudo, ægrotatio.

*Maladie invétérée*, Inveteratio.

*Arrêté, empêché par la maladie*, Morbo præpeditus.

**Malade**, Æger, ægrotus, morbidus, invalidus, infirmus.

**Malade** (être), Ægroto, morbo sum implicatus, ægro corpore, sum.

MALADROIT, Inconcinnus, ineptus.

**Maladroitement**, Inepte, insulse.

MÂLE, Mas, masculus, virilis, fortis.

MALÉDICTION, Exsecratio, diræ, imprecatio.

**Maudire**, Exsecror, imprecor, abominor, detestor, diras alicui imprecor.

MALFAISANT, Maleficus, reus, damnificus.

MALFAMÉ, Infamis, turpis; sceleribus, ignominia notatus.

MALGRÉ, Ingratis, invito.

**Malgré soi**, Invite, repugnanter, invito.

*Qui agit malgré soi*, Invitus, rogatus, repugnans, coactus.

MALHEUR! Væ.

MALHEUR, Malum, damnum, incommodum, pestis, detrimentum, miseria, calamitas, perniciës, infortunium, ærumna.

*Être sous le coup d'un malheur*, Sum in maximis malis.

*Éloigner un malheur*, Pestem avertô.

*Un malheur menace*, Malum imminet.

*Tomber dans le malheur*, In miseriam incido.

*Être dans le malheur*, Miseriis premor.

*Arracher au malheur*, A miseria vindico.

*Être délivré d'un malheur*, E malis emergo.

**Malheureux**, Infelix, miser, calamitosus, infortunatus, ærumnosus, nefastus, impius, prostratus, jacens.

*Devenir malheureux*, Malum contraho, in calamitatem incido.

MALHONNÊTE, Inhonestus, turpis, nequam, improbus.

**Malhonnêtement**, Inhoneste, spurce.

MALICE, Malitia, fraus, calliditas, nequitia.



**Malicieusement**, Malitiose, callide, versute, vafre, dolose, nequiter.

MALPROPRETÉ, Squalor, sordes, lutum.

**Malpropre**, Squalidus, sordidus.

**Être malpropre**, Squaleo, sordeo.

MALSÉANT, Inconveniens.

*Il est malséant*, Dedecet, indecorum est.

MALTRAITER, Aspere aliquem accipio, vexo, male tracto.

*Qui maltraite*, Vexator.

MALVEILLANCE, Malevolentia.

**Malveillant**, Malevolus.

MAMELLE, Mamma, uber.

*Qui est à la mamelle*, Lactens.

MANCHE, Manica.

*Pourvu de manches*, Manicatus.

MÂNES, Manes.

MANGER, Comedo, edo, cibum capio, cibum sumo, cæno.

— (Consumer), Exedo, consumo, obligurio.

**Manger avidement**, Helluor, comessor.

*Je n'ai pas mangé depuis deux jours*, Biduo nihil cibi cepi.

MANIEMENT, Tractatio.

**Maniable**, Tractabilis.

MANIÈRE, Modus.

*A la manière de*, Ritu.

*A la manière des vieilles*, Aniliter.

*D'une autre manière*, Aliusmodi, rationis disparis, alterius, dissimilis.

*Par manière d'acquit*, Oscitanter, negliger, indiliger, in speciem,  
per simulationem.

MANIFESTE, Manifestus, clarus, perspicuus, non obscurus, perspectus,  
apertus, evidens.

**Manifester**, Patefacio, in lucem profero, divulgo, præfero, significo.

**Manifestement**, Manifesto, palam, aperte, clare, perspicue.

MANŒUVRE (milit.), Exercitium.

MANŒUVRE, Operarius.

MANQUE *de*, Jejunitas, inopia, indigentia, penuria, egestas.

**Manquer**, Deficio, desum.

*Il manque*, Deficit, deest.

**Manquer à**, Delinquo, pecco, errorem committo.

**Manquer de**, Careo, vaco, deficior, vacuus sum, egeo, indigeo.

MANTEAU, Læna, amiculum, pallium.

**Manteau militaire**, Paludamentum.

*Mettre son manteau*, Onero humerum pallio, pallium humeris injicio.

*Retrousser le manteau*, Colligo pallium.

MANUSCRIT, Chirographum, volumen.

MARAIS, Palus.

**Marécageux**, Palustris.

MARÂTRE, Noverca.

MARAUDEUR, Prædator.

MARBRE, Marmor.

**De marbre**, Marmoreus.

MARCHANDISE, Mercimonium, merx.

*Commerce de marchandise*, Mercatura, negotiatio, nundinatio.

**Marchand**, Mercator, negotiator, qui mercaturam facit, propola.

MARCHÉ, Macellum, emporium, mercatus.

**Jour de marché**, Nundinae, mercatus.

*Tenue d'un marché*, Nundinatus.

MARCHE, Ingressio, incessus, itio, ingressus, gressus.

**Marcher**, Incedo, ingredior, ambulo, eo.

*Ils marchent rapidement*, Celeres sunt.

MARÉCHAL-DE-CAMP, Supremus castrorum praefectus.

MARÉE, Aestus marini.

MARI, Maritus, vir.

MARIAGE, Matrimonium, conjugium, connubium, nuptiae.

*Contracter mariage*, (en parl. d'une femme), Ineo matrimonium.

*Faire un mariage*, Matrimonio habeo conjugem.

**Se marier**, Nuptias concilio, uxorem duco.

*Femme mariée*, Matrona, mulier, uxor.

*Non marié*, Innuptus, non nuptus.

MARMITE, Olla.

MARQUE, Nota, signum.

*Apposer une marque*, Notam appono.

*Faire une marque*, Noto, signo.

**Marquer**, Consigno, obsigno, firmo.

**Marqueté**, Vermiculatus.

MARTEAU, Malleus.

MARTYR, Laureatus Fidei pugil.

MASQUE, Persona, larva, facies ficta.

*Lever le masque*, Integumenta evolvo, larvam depono.

**Masqué**, Larvatus, personatus.

**Masquer** *la vue*, Luminibus obstruo.

MASSACRE, Trucidatio, cædes, clades, jugulatio.

**Massacrer**, Interficio, neco, occido, cædo, jugulo, morte mulcto,  
interimo, contrucido.

MASSE, Moles.

*En masse*, Conglobatim.

MASSUE, Clava.

MÂT, Malus.

**Matelot**, Nauta, navita.

MATHÉMATIQUE, Mathematicus.

MATIÈRE, Materia.

**Matériaux**, Materia, apparatus.

MATIN (*le*), Mane, diluculo, prima luce, matutino tempore.

**Matin** (*du*), Matutinus.

MATURITÉ, Maturitas, tempestivitas, tempus maturum.

**Mûr**, Maturus, coctus, tempestivus, mitis.

**Mûrir**, Maturesco, maturo, mitesco, mitior fio, excoquo.

*Les moissons mûrissent*, Fruges prope maturitatem sunt.

MAUVAIS, Malus, improbus, perditus, facinorosus, nequam, homo nihili.

MAUX, Miseria, calamitas.

*Soulager les maux*, Miseriam lenio.

MAXIME, Dogma, decretum, citum, præceptum.

MÉCANICIEN, Machinator, fabricator.

MÉCHANCETÉ, Improbitas, perversitas vecordia, malignitas.

**Méchant**, Improbus, sceleratus, nequam.

**Méchamment**, Improbe, maligne, malitiose, nefarie, perverse,  
nequiter.

MÉCONTENTEMENT, Bilis, ira.

MÉDIATEUR, Conciliator, pactor.

MÉDICAMENT, Medicamen, medicamentum, medicina, remedium.

MÉDECINE, Medicina, medicamentum, remedium, ars medendi.

**Médecin**, Medicus, medicinæ peritus.

MÉDIOCRITÉ, Mediocritas.

**Médiocre**, Modicus, mediocris, paucus, nonnullus.

**Médiocrement**, Modice, moderate, modeste, mediocriter.

**Médisance**, Maledictio, maledictum.

**Médire**, Maledico.

**Médisant**, Maledicus, obtrectator, mordax.

*En médisant*, Maledice.

MÉDITATION, Meditatio, commentatio.

**Méditer**, Meditor, attente cogito, commentor, contemplor, considero.

*Méditer une ruse*, Machinor.

*Il médite je ne sais quoi au fond de son cœur*, Clam nescio quid agit.

MÉFAIT, Noxa, noxia, culpa, crimen.

MEILLEUR, Melior, potior, præstabilior, commodior, prior.

MÉLANCOLIE, Melancholia, atra bilis.

**Mélancolique**, Melancholicus.

MÉLANGE, Permistio, admistio, confusio.

*Sans mélange*, Meracus, merus.

**Mêler**, Promiscua habeo, commisceo, insero, confundo.

**Mêler à (se)**, Me interpono, in res me immitto.

**Mêlé**, Promiscuus, mixtus, confusus.

MEMBRE, Artus, membrum.

*Privé d'un membre*, Mancus.

MÊME, Etiam, et, item, vel, quidem, profecto.

**De même**, Item, similiter, quoque.

**De même que**, Sicut, sicuti, perinde ut, similiter atque, velut, tanquam, quodammodo ac.

**De la même manière**, Itidem, similiter, pariter, item.

**Et même**, Quin etiam, idem.

**Pas même**, Ne quidem.

LE MÊME, Idem.

**Mémoire**, Memoria.

*Avoir bonne mémoire*, Memoria valeo.

*Avoir une mémoire ingrate*, Memoria vacillat.

*Exercer la mémoire*, Mémoriæ studeo.

**Mémorable**, Memorabilis, memorandus, memoria dignus.

**De mémoire**, Memoriter, e memoria, sine scripto.

*Réciter de mémoire*, Ex memoria pronuntio.

*De mémoire d'homme*, Post hominum memoriam.

MÉMOIRES, Commentarium, commentarii.

MENACE, Minæ, minatio, terror.

*Proférer des menaces*, Terrores jacto.

**Menacer**, Minor, minitor, terreo.

— (Être imminent), Impendeo, immineo, insto.

**Menaçant**, Minax, horrificus, minitabundus, minitans.

**Menaçant** (en), Minaciter, aspere.

MÉNAGER *la chèvre et le chou*, Utrosque parietes linio. (PROV.)

MENDICITÉ, Mendicitas.

**Mendier**, Mendico, ostiatim quæro.

**Mendiant**, Mendicus.

MENER, Propello, impello, propulso.

MENSONGE, Mendacium, falsitas.

**Mentir**, Mentior, ementior, mendacium dico.

**Menteur**, Mendax, fraudulentus.

**Mensonger**, Mendax, fraudulentus.

MENSUEL, Menstruus.

**Mention**, Commemoratio, mentio, recordatio.

*Faire mention*, Mentionem de re facio.

**Mentionner**, Commemoro, memoro, dico, memini, narro.

MENTON, Mentum.

MÉPRIS, Contemptio, contemptus, despicientia, despectio, vilitas, aspernatio, despectus.

**Mépriser**, Flocci facio, contemno, despicio, sperno, pro nihilo puto, rejicio aspernor, abhorreo, respuo, repudio.

**Méprisable**, Luteus, nullius pretii, ineptus.

MER, Pelagus, mare, pontus, æquor, salum.

*La pleine mer*, Altum.

*En pleine mer*, In salum.

*Mal de mer*, Nausea.

*Se mettre en mer*, Navigo, mare ingredior.

**Marin**, Marinus, maritimus.

— (Soldat), Classiarius.

MERCENAIRE, Mercenarius, operarius.

MÈRE, Mater, parens, genitrix.

MÈRE DE FAMILLE, Materfamilias.

**Maternel**, Maternus.

MÉRITE, Promeritum, meritum, beneficium.

*Favoriser le mérite*, Dignitati faveo.

**Mériter**, Mereo, mereor, commereo, promereor.

*Je ne mérite pas autant*, Non id est meritum meum, ut....

**Mériter** (de), Benemereor, beneficio afficio, beneficium colloco.

**Mérité**, Meritus, justus, debitus.

MERLE, Merula.

MERVEILLE, Miraculum, prodigium, portentum.

*A merveille*, Mirum in modum.

**Merveilleux**, Portentosus, monstrosus, prodigiosus, mirandus, mirabilis.

**Merveilleusement**, Mirifice, mire, admirabiliter.

**Mésintelligence**, Dissidium, dissensio, divortium.

MESSAGE, Nuntium.

**Messager**, Nuntius, tabellarius, cursor.

MESSE, Res sacra, missa, res divina.

*Dire la messe*, Sacrum facio.

*Servir la messe*, Sacerdoti sacra operanti ministro.

*Entendre la messe*, Intersum divinis.

MESURE, Mensura.

— (Manière), Modus.

*Garder la mesure convenable*, Modum in rebus servo.

*Avec mesure*, Numerose.

*Sans mesure*, Immoderate, immodeste, extra modum.

**Mesurer**, Commetior, metior.



*Qui mesure*, Metator.

MÉTAL, Metallum.

MÉTAMORPHOSER, Transformo.

MÉTHODE, Methodus, via, ars.

**Méthodiquement**, Distincte, disposite, distribute.

METS, Esculenta, escæ, cibi, pulmentum.

METTRE, Pono, colloco.

*Il se mit à*, Cœpit.

MEUNIER, Pistor.

MEURTRE, Homicidium, cædes.

MEURTRIER, Homicida, sicarius, interfector.

**Meurtrier** (*adj.*), Internecinus, crudelis.

MIDI, Meridies.

**De midi**, Meridianus.

*Avant midi*, Ante meridiem.

*Après midi*, Post meridiem.

MIEL, Mel.

*Rayon de miel*, Favus.

**Mielleux**, Mellarius, mellitus, suavis, jucundus.

MIEN, Meus.

MIEUX, Melius, commodius, potius, præstabilius.

*Un peu mieux*, Meliuscule, aliquanto melius.

*Aimer mieux*, Malo, magis volo, præopto.

MIGRATION, Migratio, loci mutatio, discessus.

MILAN, Milvus.

**De milan**, Milvinus.

MILIEU (*le*), Medietas, medium, media pars.

*Juste milieu*, Mediocritas; nec parum, nec nimium.

**Qui est au milieu**, Medius, intermedius.

*Arriver au milieu de la nuit*, Nocte intempesta adsum.

MILITAIRE, Militaris.

MILLE, Mille.

— (Longueur), Millium, milliare.

**Mille fois**, Millies.

*De mille façons*, Multis modis.

**Millésime**, Millesimus.

MIME, Mima, mimus.

**Miner**, Peredo.

MINUTIEUX, Scrupulosus.

MIROIR, Speculum.

MISÈRE, Miseria, calamitas, ærumna.

*Soulager la misère*, Medeor inopiæ.

**Misérable**, Miserandus, miserabilis.

**Misérablement**, Miserabiliter, misere.

MISÉRICORDIEUX, Misericors, clemens.

MISSION, Expeditio sacra.

MOBILE, Mobilis, volubilis, instabilis, inconstans.

MOBILIER, Supellex.

*A l'ancienne mode*, Obsolete.

MODÈLE, Specimen, exemplum, exemplar.

MODÉRATION, Moderatio, modestia, modus, temperantia, gravitas.

**Modérer**, Moderor, modum adhibeo, freno, tempero, moderationem adhibeo, placo, domo, reprimo, impero animo, cohibeo iram.

**Modéré**, Moderatus, temperatus, restrictus.

**Modérément**, Sobrie, parum, modeste, moderate, modice, temperate, parce, restricte.

MODESTIE, Demissio, animi abjectio, verecundia.

**Modeste**, Demissus, humilis, modestus, pudens, verecundus.

*Il est très modeste*, Modestia animi est insigni.

**Modestement**, Pudenter, verecunde.

MODIFIER, Interpolo, renovo, muto.

**Modifié**, Modificatus.

MODIQUE, Modicus, mediocris, paucus.

**Modiquement**, Modice.

MOELLE, Medulla.

MOELLON, Cœmentum.

*Bâti en moellon*, Cœmentitius.

MŒURS, Mores.

*Bonnes mœurs*, Optimi mores.

*Mœurs dépravées*, Pravi mores.

*Mœurs sévères*, Castigati mores.

MOI, Ego.

MOINE, Monachus.

MOINEAU, Passer.

MOINS, Minus, secius.

*Du moins, au moins*, Saltem, modo.

*Le moins possible*, Minime, nequaquam.

*Le moins du monde*, Minimum.

MOIS, Mensis.

MOISSON, Messis, proventus.

**Moissonner**, Meto, messem facio.

**Moissonneur**, Messor.

MOITIÉ, Dimidia pars.

*Moitié (par)*, Bipartito, bifariam.

*Partagé par moitié*, Dimidiatus.

MÔLE, Crepido.

MOLESTER, Pervello, vello, vellico.

MOLLESSE, Mollitia, mollities, teneritas.

**Mou**, Mollis, tener, tractabilis, flexibilis.

**Mollement**, Molliter, segniter, delicate.

MOMENT, Punctum, momentum.

*Moments perdus*, Horæ subsecivæ.

*Moment défavorable*, Alieno tempore.

*En ce moment*, Ibi.

*Assigner un moment*, Tempus alicui constituo.

*Saisir le moment*, Tempus scite capio.

*Savoir choisir le bon moment*, Commoditatis omnes articulos scio.

MON, Meus.

MONCEAU, Acervus, cumulus.

*En monceau*, Acervatim, summatim.

MONDE, Mundus, rerum universitas.

**Mondain**, Mundanus.

MONNAIE, Nummus, moneta.

**Monnaie fausse**, Nummi adulterini.

*Battre monnaie*, Nummos cudo.

**Monétaire**, Monetalis.

MONSTRE, Monstrum, portentum, prodigium.

**Monstrueux**, Monstrosus, portentosus.

**Monstrueusement**, Monstrose.

MONTAGNE, Mons.

*Pied d'une montagne*, Infimæ radices montis.

MONTÉE, Acclivitas, clivus, collis.

**Monter**, Ascendo, scando.

**Montagneux**, Montosus, montuosus.

**Montueux**, Clivosus.

MONTRER, Ostendo, exhibeo, expromo, expono, demonstro, indico,  
declaro, propono, in conspectu pono, monstro.

**Montrer** (se), Compareo, videor, adsum, palam sum, oborior, nascor.

*Il se montre autre qu'il n'est*, Alium se quam sit ementitur.

MONUMENT, Monumentum, opus publicum.

MOQUERIE, Irrisio, ludibrium, risus, cachinnus.

**Moquer de** (se), Insulto, illudo, ludo, ludificor, derideo, eludo, irrideo,  
naso suspendeo aliquem.

**Moqueur**, Nasutulus, nasutus, irrisor.

**Moral**, Moralis.

MORCEAUX (en), Particulatim, membratim, singillatim.

MOROSE, Illepidus, infacetus.

*D'une façon morose*, Morose, fastidieuse, importune.

MORSURE, Morsus.

**Mordre**, Admordeo, abrodo.

**Mordant**, Dentatus, mordax, dicax.

**En mordant**, Mordicus.

MORT, Mors, interitus, letum, discessus, exitus, obitus, decessio.

**Mort violente**, Nex.

*Se donner la mort*, Necem mihi conscisco.

*Menacer de mort*, Mortem alicui minitor.

*Donner la mort*, Morte afficio.

*Envoyer à la mort*, Ad mortem do.

**Mortalité**, Mortalitas.

**Moribond**, Moribundus, moriens.

**Mourir**, Morior, decedo, e vita discedo, succumbo, vitam amitto,  
animam edo, intereo, ad DEUM excedo.

*Que je meure, si*, Ne vivam, si...

*Mourir avant le temps*, Præmior, ante tempus morior.

*Mourir de mort violente*, Vita cum sanguine effluo.

*Mourir de la peste*, Peste conficior.

**Mort**, Mortuus.

**Mortel**, Mortifer, pestifer, letalis, mortalis.

MOSAÏQUE, Emblema vermiculatum.

MOT, Verbum, vox, vocabulum, dictum.

*Bon mot*, Sales, joci, facetiæ, urbanitas.

*Mot d'ordre*, Tessera.

*A mots couverts*. Tectis verbis.

**Mot à mot**, Verbis totidem, verbum pro verbo, ad verbum.

MOTIF, Causa.

MOTTE *de terre*, Gleba.

MOUCHE, Musca.

MOUCHER (se), Emungo.

MOUILLER, Humecto, humidum facio, madefacio.

**Mouillé**, Humidus, madidus, udus.

MOULIN, Pistrinum.

MOUSSE, Muscus.

**Moussu**, Muscosus.

MOUTON, Fistuca.

MOUVEMENT, Motus, motio, agitatio, impulsus.

*Mouvement circulaire*, Conversio, circumvectio.

*Mettre en mouvement*, Incito, impello, excito.

*Faire signe par un mouvement de tête*, Nuto.

*De son propre mouvement*, Sua sponte.

**Mouvoir**, Moveo, cieo, agito, impello, muto, commuto.

MOYEN, Ratio, via, modus.

*Il connaît tous les moyens*, Vias omnes aliquid faciendi tenet, omnes artes novit.

*Chacun selon ses moyens*, Pro se quisque.

*Par tous les moyens possibles*, Quoquomodo, pro virili parte.

MUET, Elinguis, mutus, indisertus, tacitus.

**Rendre muet**, Obmutesco.

MUGISSEMENT, Mugitus.

**Mugir**, Mugio, boo.

MULET, Mulus.

**Muletier**, Mulio.

**De muletier**, Mulionius.

MULTIPLIER, Multiplico.

**Multiplier** (se), Percrebresco.

MULTITUDE, Multitudo, frequentia, celebritas, turba, coetus, vulgus.

MUNICIPALE (ville), Municipium.

**Municipal**, Municipalis.

MUR (de clôture), Maceria, paries, murus.

— (Fortifications), Mœnia, muri urbis.

**Mural**, Muralis.

MURMURE, Murmur, fremitus, mugitus, strepitus, susurrus.

**Murmurer**, Murmuro, commurmuror.

*Murmurer à l'oreille*, Insusurro.

MUSE, Musa.

MUSES, Musæ.

**Musique**, Musica, cantus, symphonia.

*Aimer la musique*, Musicæ studio teneor.

*Faire de la musique*, Modulate describo.

**Musicien**, Musicus, symphoniacus.

MUTILER, Mutilo, diminuo.

**Mutilé**, Mutilus, mutilatus.

MUTUEL, Mutuus, respondens.

**Mutuellement**, Mutue, mutuo.

**Mystère**, Mysterium, sacra res occulta.

## N

NACELLE, Navicula.

NAGE (traverser à la), Trano, trajicio, transnato.

**Nager**, Nato, no.



**Nager** *dans*, Innato, inno.

NAGUÈRE, Dudum, jam pridem, nuper, recens, novissime.

NAISSANCE, Ortus, exortus.

*Naissance illustre*, Genus illustre.

*De parents obscurs*, Genus obscurum.

*Par la naissance*, Natus, ætate.

**De naissance**, Natalis.

*Jour de naissance*, Dies natalis, natalis.

*Fête pour célébrer le jour de la naissance*, Natalitia.

*Relatif au jour de naissance*, Natalitius.

**Naître**, Nascor, orior, in vitam venio, in lucem edor, exsisto.

**Natal**, Genitalis.

*Sol natal*, Genitale solum.

*Faire naître*, Incutio, injicio.

NAÏF, Simplex, credulus, sincerus.

**Naïvement**, Pueriliter, stulte.

NARINES, Nares.

NARRATION, Narratio, rerum gestarum expositio.

**Narrer**, Narro.

**Narrateur**, Pronuntiator, narrator.

NATION, Natio, gens.

**National**, Vernaculus.

NATURE, Natura.

NATUREL, Natura, indoles, ingenium, mores.

**Naturel** (*adj.*), Naturalis, nativus, innatus, insitus, genuinus, proprius.

**Naturellement**, Naturaliter, a natura, secundum naturam.

NAUFRAGE, Naufragium.

*Faire naufrage*, Naufragium facio, naufragio intereo.

**Naufragé**, Naufragus, naufragio ejectus, qui naufragium facit.

NAUSÉE, Nausea, stomachi fastidium.

*Avoir des nausées*, Nauseo, stomachi fastidio laboro.

NAUTIQUE, Nauticus.

NAVAL, Nauticus.

NAVIGATION, Navigatio.

**Naviguer**, Navigo, in navi vehor.

**Navigable**, Navigabilis.

**Navigable** (pas), Innavigabilis.

**Navigateur**, Nauta, navita, naviculator, navicularius, remex.

NAVIRE, Navigium, navis.

NE PAS, Non, neque.

NÉCESSITÉ, Necessitas, necessitudo, fatum.

*Faire de nécessité vertu*, Necessitati pareo.

**Nécessaire**, Necessarius, fatalis, opus, necesse, necessum.

*Il est nécessaire*, Oportet, necesse est.

**Nécessairement**, Necessario, necessarie, ex necessitate.

**Nécessiteux**, Pauperculus.

NECTAR, Nectar.

NÉGATION, Negantia, negatio.

**Nier**, Nego, abnuo, diffiteor, pernego, prorsus nego, recuso.

NÉGLIGENCE, Socordia, incuria, negligentia, neglectio.

**Négliger**, Negligo, non curo, rem segniter tracto.

*Il néglige son devoir*, Claudicat in officio.

*Négliger tout pour obéir*, Omnia postpono dum obedirem.

*Négliger ses affaires*, Rebus meis plane indormio.

**Négligent**, Oscitans, socors, deses, negligens.

**Négligé**, Inconcinnus, inurbanus.

**Être négligé**, Negligor, jaceo.

**Négligemment**, Oscitanter, negligenter, indiligenter, somniculose, socorditer.

**NÉGOCE**, Negotiatio, mercatura.

*Faire le négoce*, Negotior, mercaturam facio.

**Négociant**, Negotiator, mercator.

**NÉGOCIATEUR**, Pactor.

**NEIGE**, Nix.

**Neigeux**, Nivalis.

*Plein de neige*, Nivosus.

**Il neige**, Ningit.

**NERF**, Nervus, vis, robur.

**Nerveux**, Nervosus, fortis, robustus.

**N'EST-CE PAS?** Nonne, annon.

**NETTEMENT**, Plane, clare, aperte, perspicue.

**NETTOYER**, Depurgo, purgo.

**NETTOYER à fond**, Perpurgo.

**NEUF en tout (Homme)**, Homo usu rerum tiro, nulla cognitione ornatus.

**NEUF**, Novem.

*De neuf jours*, Novendialis.

**Neuvième**, Nonus.

**NEUTRE (demeurer)**, Medius sum.

NEVEU, Nepos.

NEZ, Nasus.

*Qui a un grand nez*, Nasutus.

NI D'UN COTÉ, NI DE L'AUTRE, Neutro, in neutram partem.

**Ni l'un ni l'autre**, Neuter.

NID, Nidus.

NIVEAU, Norma, perpendiculum.

NOBLESSE, Nobilitas, claritas, dignitas generis, vetustas familiæ, præstantia.

*Faire partie de la noblesse*, In nobilium ordinem adscribor.

**Noble**, Nobilis, clarus, insignis, genere nobili natus, magnanimus.

*Noble de fraîche date*, Homo novus.

**Noblement**, Insigniter, elate.

NOCE, Nuptiæ, matrimonium, nuptiarum dies.

*Faire les apprêts des noces*, Nuptias conficio.

**Nuptial**, Nuptialis.

NŒUD, Nodus.

**Nouer**, Religo, vincio, colligo, necto, connecto.

**Noureux**, Nodosus.

NOIR (subst.), Nigror.

**Noir**, Niger, ater, atratus, fuscus.

*Vêtu de noir*, Atratus, funebri vestimento indutus.

**Noirâtre**, Pullus, atratus, niger.

NOIX, Juglans, nux.

NOM, Nomen, vocabulum.

*En mon nom*, Meo nomine, ex me, meis verbis.

*Donner un nom*, Nomen alicui cudo.

*Ils ont le nom sans la chose*, Honorum vocabula habent, non dignitatis insignia.

*Se faire un nom*, Gloria floreo.

**Nommer**, Denomino, nomino, appello, voco, nomen pono, nuncupo.

**Nommément**, Nominatim.

NOMBRE, Numerus, multitudo, copia.

*En grand nombre*, Multus, permultus.

**Nombreux**, Multus, non pauci, numerosus, copiosus, frequens.

*Peu nombreux*, Infrequens.

NON, Non, haud, neutiquam, haudquaquam.

**Et non**, Nec, non, neque.

NONCHALANCE, Segnitia, inertia.

**Nonchalant**, Segnis, piger, languens, somniculosus.

**Nonchalamment**, Somniculose.

NOTE, Nota.

**Noter**, Noto, observo, signo.

**Notable**, Notabilis, conspicuus.

NOTION, Notio, cognitio, intelligentia, informatio.

NOTORIÉTÉ, Lux, perspicuitas.

**Notoire**, Testatus, exploratus, ratus, indubitatus.

NOTRE, Noster.

**Le nôtre**, Noster.

NOURRITURE, Nutrimentum, pabulum, pastio, esca, cibus, pastus, epulæ.

**Nourrir**, Alo, educo, nutrio, pasco.

**Nourrir de (se)**, Vescor, edo, pascor, utor.

**Nourricier**, Nutricius.

**Nourrissant**, Esculentus.

NOUVEAUTÉ, Novitas.

*Aimer la nouveauté*, Novitatem amo.

**Nouveau**, Novus, recens, inauditus, inusitatus, per se cognitus, inopinatus, novitius.

**De nouveau**, De integro, iterum, rursum, rursus, denuo.

*Rendre nouveau*, Novo.

**Nouvellement**, Nove.

NOUVELLE, Nuntius, rumor.

*Bonne nouvelle*, Exoptatus nuntius.

*Mauvaise nouvelle*, Tristis nuntius.

*Apporter des nouvelles*, Nuntium affero.

*Recueillir les nouvelles*, Rumores excipio.

*La nouvelle se confirme*, Rumor crescit.

NOVICE, Inexercitatus, tiro.

NU, Nudus, nudatus, spoliatus, vacuus.

*Mettre à nu*, Nudo, spolio.

NUAGE, Nimbus, nubes.

**Nuageux**, Nimbosus.

NUANCER, Vario.

**Nuancé**, Varius.

NUIRE, Lædo, obsto, noceo, officio, detrimentum affero.

**Nuisible**, Nocens, noxius, perniciosus.

NUIT, Nox, tenebræ.

*Passer la nuit blanche*, Pervigilo.

*Passer la nuit*, Pernocto, noctem ago.

*Être surpris par la nuit*, Nox me oppressit.

*Il fait nuit*, Advesperascit.

**Nocturne**, Nocturnus.

*Qui se fait la nuit*, Noctuabundus.

*Qui dure toute la nuit*, Pernox.

**Nuitamment**, Noctu, nocte, nocturno tempore, in tenebris.

NUL, Nullus, nemo.

**Nullement**, Nequaquam, minime, haudquaquam, neutiquam.

## O

OBÉISSANCE, Obedientia, obtemperatio.

**Obéir**, Obedio, pareo, monita sequor, imperata facio, obtempero.

**Obéissance** (*avec*), Obedienter.

OBÉRÉ, Obæratuſ.

OBJECTION, Objectum.

**Objecter**, Objecto, objicio.

OBJET, Res.

OBLIGATION, Obligatio.

— (Argent), Nomen.

*Avoir en obligation*, In nominibus habeo.

*Faire une obligation de conscience*, Religionem objicio.

**Obliger**, Obligo, obstringo, devincio, alligo.

**Obligé**, Obligatus, obstrictus, devinctus.

*Je vous suis bien obligé*, Maximis me beneficiorum vinculis obstrinxisti.

OBSCÉNITÉ, Obscœnitas, turpitude.

**Obscène**, Obscœnus, turpis.

*D'une façon obscène*, Obscœne.

OBSCURITÉ, Tenebræ, caligo, nox, obscuratio, obscuritas.

**Obscurcir**, Obscuro, lucem eripio, tenebras obduco.

**Obscur**, Obscurus, tenebricosus, spissus, latens, opertus.

— (Embrouillé), Perplexus, intricatus, implicatus, tortuosus.

— (Ignoré), Ignobilis, humilis.

*Naissance obscure*, Ignobilitas, humilitas generis.

*D'une façon obscure*, Obscure, per nebulam, per caliginem, perplexe.

OBSÉDÉ (être), *par mille pensées*, Hinc inde cogito.

OBSÉQUIEUX, Obsequiosus.

OBSERVATION, Observatio, animadversio.

**Observer**, Circumspicio, adverto, considero, perpendo, observo,  
animadverto, noto, speculor, attendo.

OBSÈQUES, Funus, exsequiæ.

OBSERVATION, Consideratio, contemplatio.

— (Remarque), Animadversio, notatio.

**Observer**, Attendo, contemplor, observo.

— (Remarquer), Animadverto.

*S'observer*, Me circumspicio.

**Observateur**, Speculator, animadvorsor.

**Observatoire**, Specula.

OBSTACLE, Obstaculum, impedimentum, mora, impeditio, obex,  
nodus, vinculum.

*Faire obstacle*, Officio, noceo, obsum, obsto, obsisto.

OBSTINATION, Contumacia, pertinacia, pervicacia, obstinatio.



**Obstiner** (s'), Persto.

**Obstiné**, Pertinax, obstinatus, pervicax.

**Obstinément**, Pugnaciter, pertinaciter, præfracte.

OBSTRUER, Præstruo, oppilo.

OBTENTION, Impetratio.

**Obtenir**, Impetro, nanciscor, consequor, teneo, adipiscor, assequor.

*Qui peut être obtenu*, Impetrabilis.

OCCASION, Occasio, locus, tempus, opportunitas, ansa, causa, facultas.

*A l'occasion*, Pro re nata, e re nata.

*Saisir l'occasion*, Oblata opportunitate utor, tempus scite arripio.

*Laisser passer l'occasion*, Prætermitto facultatem.

*Ne laisser passer aucune occasion*, Nullum locum prætermitto.

*Si l'occasion se présente*, Si occasio tulerit.

OCCUPATION, Occupatio.

**Occuper**, Occupo, possideo.

**Occuper de** (s'), Sollicitus sum, pertracto, tracto.

*S'occuper des affaires de quelqu'un*, Tracto, curo res alicujus, procurator rerum alicujus sum.

**Occupé**, Laboriosus, operosus, occupatus.

*Qui n'est pas occupé*, Minime occupatus.

**Occupé à**, Versatus in aliquo, exercitatus, subactus.

ODEUR, Odor.

*Exhaler une odeur*, Fragro, odorem reddo, redoleo, odorem afflo, odorem spiro.

**Odorant**, Odoratus.

**Odorant** (être), Redoleo, oleo.

**Odorat**, Odoratus.

ODIEUX (*faire retomber sur qqn tout l'*), Invidiam omnem in aliquem trajicio.

**Odieux**, Perosus, odiosus.

**Rendre odieux**, In invidiam voco.

ŒIL, Oculus, lumen, acies.

**Œil de la vigne**, Gemma in vitibus.

*Je n'ai point fermé l'œil de la nuit*, Hac nocte nihil dormivi.

*Jeter les yeux sur qqn*, Oculos in aliquem conjico.

*Sous les yeux*, Ante oculos.

*Placer sous les yeux*, Ante oculos pono, rem in medio pono.

ŒUF, Ovum.

ŒUVRE, Opus, opera, artificium.

*Mise en œuvre*, Fabricatio, fabrica.

*Bonnes œuvres*, Actiones sanctæ.

OFFENSE, Offensa, injuria.

**Offenser**, Offendo, pecco, lædo.

OFFICE (*bon*), Officium, munus, muneris officium.

*Répondre aux bons offices*, Officiis mutue respondeo.

*Rendre office pour office*, Vinco studiis meis amici officia.

**Officieusement**, Officiose, amice.

OFFRE, Sollicitatio.

**Offrir**, Offero, defero, trado, refero.

*S'offrir à la vue*, Do me in conspectum.

OH! Hem! o!

OIE, Anser.

OISEAU, Volucris, ales, avis, volatilis.

**Oiseleur**, Auceps.

OISIVETÉ, Inertia, otium, ignavia, desidia, negligentia, fuga laboris.

**Oisif**, Iners, ignavus, piger, languidus, vecors, deses, otiosus, nil agens.

**Oisif** (être), Cesso, nihil ago, vaco, conquiesco, languo.

OLIVE, Oliva, olea.

**Olivier**, Olea.

*Lieu planté d'oliviers*, Olivetum.

OMBAGE, Ombraculum.

OMBRE, Umbra.

*Qui reste à l'ombre*, Umbratilis.

**Ombrager**, Opaco, obscuro.

**Ombreux**, *Ombragé*, Umbrosus, opacus, umbrifer, obscurus.

OMISSION, Prætermissio.

**Omettre**, Prætereo, omitto, missum facio, prætermitto, reticeo, relinquo.

ONAGRE, Onager, asinus silvester.

ONCE, Uncia.

ONCLE, Avunculus, matris frater.

ONCTION, Uctio, unctura.

ONGUENT, Onguentum.

**Oindre**, Illino, inungo, ungo, perungo; unguentis oblino, lino.

**Qui oint**, Unctor.

ONDE, Unda, fluctus.

ON DIT, ON RACONTE, Fama est, in vulgus exit; emanat rumor.

ONGLE, Unguis.

ONZE, Undecim.

OPÉRATION, Actio.

**Opérer**, Facio, ago.

*La médecine opère*, In venas se diffundit medicamentum.

OPINION, Existimatio, fama, opinio, sententia, consilium, voluntas, opinatio, sensus.

*Donner de soi une bonne opinion*, Bellam expectationem mei concito.

*Se faire une mauvaise opinion*, Malam animo opinionem imbibo de aliquo.

*Persister dans son opinion*, Persevero in sententia, sto in eadem sententia.

*Changer d'opinion*, Sententiam repudio.

OPINIÂTRETÉ, Pertinacia, pervicacia, obstinatio.

**Opiniâtre**, Obstinatus, pertinax, pugnax.

**Opiniâtrément**, Præfracte, pertinaciter, pugnacissime, obstinate.

OPPOSITION, Oppositio.

*Faire opposition*, Refragor, adversor.

**Opposer**, Objecto, objicio, opono.

**Opposer** (s'), Adversor, repugno, obsisto, obsto, contra pugno, resisto, obtrecto, contravenio, adversum me præbeo, opono, objicio, renitor.

**Opposé**, Oppositus, dissentaneus, disparatus.

*Être opposé à*, Dissentio, dissideo, discrepo, in alia opinione sum.

OPPORTUNITÉ, Opportunitas, tempestivitas.

**Opportun**, Tempestivus, opportunus.

**Opportunément**, Tempestive, opportune.

OPPRESSION, Oppressio, obsessio, oppugnatio.

**Oppressé** (être), *jour et nuit*, Dies noctesque pungor ac stimulor.

**Opprimer**, Opprimo, obruo, pondere affligo, servitute oppressum teneo.

**Oppresseur**, Oppressor.

OPPROBRE, Nota, infamia, dedecus, ignominia, macula, labes.

OPTION, Optio, potestas eligendi.

**Opter**, Opto, exopto, expeto, eligo.

OPULENCE, Opulentia, opes.

**Opulent**, Opulentus, abundans, affluens, copiosus, dives, uber, plenus, refertus.

OR, Aurum.

*Qui produit de l'or*, Aurifer.

*Qui a couleur d'or*, Aureolus.

**Orfèvre**, Aurifer, vascularius.

ORACLE, Fatum, vaticiniam, oraculum, prædictio, ariolatio.

*Débiter des oracles*, Ariolor, divino, prædico.

ORAGE, Tempestas, turba, procella.

**Orageux**, Procellosus, nimbosus.

ORATEUR, Orator, concionator.

*Orateur très abondant*, Orator admodum copiosus.

**Oratoire**, Oratorius.

*D'une façon oratoire*, Oratorie, ornate, copiose, splendide.

ORBICULAIRE, Orbiculatus.

ORCHESTRE, Orchestra.

ORDRE, Ordo, dispositio, collocatio, œconomia.

**Ordonner** (mettre en ordre), Dirigo, constituo, ordino, dispono.

*En ordre*, Ordinate, ordinatim, ordino, composite, disposite.

*Sans ordre*, Passim, incomposite, perturbate, confuse.

*Mal ordonné*, Confusus, inordinatus.

ORDRE (commandement), Mandatum, imperium, jussum.

*Ordre des dieux*, Numen, divina potestas, providentia.

*Exécuter un ordre*, Mandata exsequor.

*Être aux ordres* (de), In potestate alicujus sum.

**Ordonner**, Præcipio, mando, injungo, impero, impono, jubeo, præscribo.

*Sans l'ordre de*, Injussu.

OREILLE, Auricula, auris.

*Qui a de longues oreilles*, Flaccus.

*Satisfaire l'oreille*, Aures impello.

**Oreiller**, Culcita, pulvinus, lectulus, stragulum.

ORGANISER, Constituo, decerno, statuo, præscribo, designo.

ORGE, Hordeum.

ORGIE, Perpotatio.

ORGUEIL, Superbia, contumacia, ostentatio, jactatio, vanitas, ferocitas.

**Orgueilleux**, Contumax, superbus, obstinatus.

**Orgueilleusement**, Elate, contumaciter, superbe, ferociter.

ORIENT, Oriens.

ORIGINE, Origo, principium, ortus, stirps, fons, caput, primordia.

**Originaire**, Oriundus, ortus, originem trahens.

**Original**, Exemplar, exemplum, imago.

ORNEMENT, Exornatio, ornamentum, ornatus, species.

— (Du discours), Expolitio, exornatio, explicatio.

**Orner**, Exorno, expolio, illustro, decoro, illumino, cohonesto.

**Orné**, Ornatus, decoratus.

*Peu orné*, Inornatus, incomptus, sine nitore et palæstra.

*D'une façon ornée*, Ornate, splendide, composite.

*Sans ornement*, Inornate, inculte, ineleganter.

ORNIÈRE, Orbita.

ORPHELIN, Pupillus.

OS, Os.

**Ossements**, Ossa.

OSER, Audeo, non dubito, non vereor.

OSIER, Vimen.

**Fait d'osier**, Vimineus.

**Lieu planté d'osier**, Virgetum.

OSTENTATION, Jactatio, ostentatio, venditatio, obstinatio, vanitas.

ÔTAGE, Obses.

ÔTER, Adimo, aufero, eripio, detraho, tollo, extorqueo.

OU, Ve, vel, seu, sive, aut.

**Ou non**, Necne.

où? Ubi, quo loco, ubinam, quorsum, quo, quem in locum.

*Où en sont vos affaires?* Quo loco res tuæ sunt?

**D'où**, Unde, ex quo, a quo.

**Par où**, Quo.

OUBLI, Oblivio, memoriæ lapsus.

*Sauver de l'oubli*, Facti memoriam a silentio vindico.

**Oublier**, Obliviscor, oblivio me capit.

**Oublieux**, Obliviosus, immemor.

OUI, Vere, certe quidem.

OUIE, Auditus, sensus audiendi, auditio.

OURAGAN, *dévastateur*, Tempestas calamitosa.

OURDIR, Machinor, ordior, texo, contexo, struo.

OUTRAGE, Contumelia, convitium, maledictum, ignominia, injuria, ludibrium.

*Recevoir des outrages*, Contumeliam accipio, sustineo.

**Outrager**, Maledico, contumelian alicui facio.

**Outrageux**, Coutumeliosus, injuriosus, maledicus, mordax.

**Outrageusement**, Contumeliose, per contumeliam, injuriose.

OUTRE, Præter, supra, extra.

**En outre**, Præterea, insuper, ad hæc.

*Passer outre*, Transgredior.

OUVRAGE, Opus, opera, artificium.

**Ouvrages de fortification**, Opus, munitio.

*Petit ouvrage* (opuscule), Opusculum.

**Ouvrier**, Opifex, artifex, effector, faber.

**D'ouvrier**, Fabrilis.

OUVERTURE, Apertura, hiatus, labes.

**Ouvrir**, Aperio, patefacio, recludo, resero.

*Ouvrir la bouche*, Hisco.

**Ouvrir** (s'), Patesco, pateo.

**Ouvert**, Pervius, apertus, patens, planus, manifestus.

— (Sincère), Simplex, sincerus.

**Ouvert** (être), Hio, disjunctus sum, pateo.

**Ouvertement**, Aperte, publice, plane, palam, non obscure, non dissimulanter, patenter, propalam.

— (Franchement), Candide, ingenue, sincere, simpliciter.



# P

PACIFICATION, Pacificatio.

**Pacifié**, Paco, sedo, in tranquillum redigo, pacatum reddo.

**Pacifier**, Pacatus, quietus, tranquillus.

**Pacificateur**, Pacificator.

*Qui doit rétablir la paix*, Pacificatorius.

**Pacifique**, Pacificus, quietus.

PACTE, Pactum, pactio, conventio, conventum, constitutum, foedus, decisio, conditio, fides.

**Pactiser**, Depaciscor, paciscor, spondeo.

PAGE, Tabella, pagella, pagina.

PAÏEN, Falsorum numinum cultor.

PAILLE, Palea.

PAIN, Panis.

PAIR, Similis, geminus, pur.

PAIX, Pax, concordia, tranquillitas.

*Faire la paix*, Redeo cum aliquo in gratiam, pacem constituo.

*Les condition de paix n'ont pas été acceptées*, Ad pacis conditiones adduci non potuere.

*Rompre la paix*, Pacem irritam facio.

**Paisible**, Tranquillus, placidus, lenis, quietus, pacatus, mitis, clemens.

**Paisiblement**, Placide, leniter, pacate.

PALAIS (membre), Palatum.

**Palais**, (*demeure royale*), Regia, palatium.

PALESTRE, Palæstra, gymnasium.

PÂLEUR, Pallor.

**Pâlir**, Expallesco, exalbesco, pallore suffundor, palleo.

**Pâle**, Pallidus, lividus, exsanguis, decolor.

PALIMPSESTE, Palimpsestus.

PALINODIE, Palinodia, retractatio.

PALISSADE, Vallus.

**Palissader**, Præsepio.

PALLADIUM, Palladium, signum Palladis.

PALME, Palma, victoria.

*Qui mérite la palme*, Palmaris.

PALMIER, Palma.

PALLIUM, Pallium.

*Vêtu du pallium*, Palliatus.

PALPER, Pertracto, tracto, palpo, palpor.

**Palpable**, Tractabilis.

**Pampre**, Pampinus.

PANACÉE, Panchrestum, medicamentum.

PANÉGYRIQUE, Panegyricus.

PANTHÈRE, Panthera.

PAON, Pavo.

PAPE, Summus Ecclesiæ Pastor.

*Élire un Pape*, Summum alicui pontificatum defero.

PAPIER, Charta.

**Papier** (grand format), Macrocolumn, charta.

— (Buvard), Bibula.

**Main de papier**, Scapus chartæ.

**Feuille de papier**, Chartæ pagina.

PÂQUES, Pascha.

PAR, Per.

PARADE, Ostentus.

*Faire paradé*, Ostento.

*Qui fait parade de*, Ostentator, gloriosus.

PARADOXE, Paradoxa.

**Par-dessus**, Supra.

PARÂÎTRE, Videor, appareo, speciem affero, orior, nascor.

PARALLÈLE, Comparatio, similitudo.

PARALYSIE, Paralysis.

PARASITE, Parasitus, mensarum assecla.

PARCELLE, Particula, appendicula.

PARCE QUE, Quod, quia, quoniam, propterea, ob eam causam.

PARCHEMIN, Membrana.

PARCOURIR, Peragro, perambulo, percurro.

— (En esprit), Mente peragro.

— *Passer légèrement sur*, Breviter decurro, strictim attingo, percurro.

PARDON, Venia.

*Demander pardon*, Veniam rogo.

**Pardonner**, Ignosco, parco, veniam do, remitto, condono.

PAREIL, Similis, par, compar, æqualis, talis.

*Rendre la pareille*, Par pari reddo.

**Pareillement**, Similiter, item, itidem, pariter, perinde, juxta, eo loco, etiam, quoque.

PARENTÉ, Cognatio, propinquitas, gentilitas, consanguinitas.

**Parenté** (paternelle), Agnatio.

**Parent**, Cognatus, sanguine conjunctus, propinquus.

**Parents**, Parentes.

PARER *un coup*, Declinatione corporis ictum effugio.

PARESSE, Pigritia, ignavia, inertia, segnitie, desidia, negligentia, languor, socordia.

**Paresseux**, Ignavus, iners, socors, cessator, deses, otiosus, qui cessat, languidus, piger, indiligens, segnis.

**Être paresseux**, Pigror.

**Avec paresse**, Indiligenter, negligenter.

PARFOIS, Interdum, nonnunquam.

PARFUM, Unguentum.

**Parfumeur**, Unguentarius, pigmentarius.

PARI (*faire un*), Sponsione aliquem lacesso.

*Gagner un pari*, Sponsionem vinco.

PARJURE, Perjurium, perfidia.

**Parjurer** (se), Pejero.

*Qui se parjure*, Perjurus.

PARLEMENTAIRE, Internuntius, interpres, caduceator.

PARMI, Inter.

PAROLE, Locutio, sermo, eloquium, effatum, verbum.

*Bonne parole*, Benedictum.

*Douce parole*, Blandiloquentia.

*Prendre la parole*, Silentium rumpo, loquor.

*Il perdit l'usage de la parole*, Lingua illi constitit.

**Parler**, Loquor, sermonem confero, aio, dico, enuntio, exprimo.

*Parler souvent de*, De aliquo frequenter sermocinor.

*Parler le premier*, Præloquor.

*Parler avec insolence*, Insolenter loquor.

*Parler contre qqn*, Obloquor.

*On parle beaucoup de*, Sermo multus est de.

*Donner sa parole*, Fidem do.

*Engager sa parole*, Fidem do alicui.

*Garder la parole donnée*, Fidem quam dedi præstabo.

*Violier sa parole*, Fidem frango.

*Dégager sa parole*, Nomen salvo.

*Sur ma parole*, Fide mea.

PARC, Stabulum.

**Parquer**, Stabulor.

PARRAIN (être), Ex baptismo levo, e sacro fonte suscipio.

PARRICIDE (crime), Parricida.

PARSEMER, Conspergo, aspergo, respergo.

PART de (*faire*), Impartio, impertio, impertior.

*Qui prend part à*, Particeps, consors.

**Participer**, Particeps sum.

*Faire participer*, Participo, participem facio, socium adjungo.

*Qui participe à*, Particeps, consors.

*A part*, Seorsum, separatim, discrete, distincte.

*Mettre à part*, Sepono, segrego, separo.

*De part et l'autre*, Utrinque, ab utraque parte, utrobique, hinc et illinc.

*Nulle part*, Nusquam, nullo in loco.

*Quelque part*, Alicubi.

— (Avec mouvement), Aliquo, in aliquem locum.

*De quelque part que ce soit*, Undelibet.

*De toutes parts*, Undique.

*En bonne part*, In optimam partem.

PARTAGE, Divisio, partitio, distributio.

*Échoir en partage*, Obtingo, obvenio.

**Partager**, Partior, divido, partitionem facio.

*Faire partager à*, Impertior.

**Qui partage**, Divisor.

PARTI, Factio, secta, partes.

*Se joindre au parti de*, Factionem sequor alicujus.

*Quitter le parti de*, Descisco, deficio.

**Partisan**, Adjutor, particeps, socius, fautor, assecla, assectator.

*Être partisan des idées nouvelles*, Rebus novis studere.

PARTIE, Pars, portio, membrum, species, forma.

*Quitter la partie*, Hastam abjicio.

*En partie*, Partim.

**Particulier**, Singularis, peculiaris, proprius, privatus.

*En particulier*, Speciatim, nominatim, seorsum, singulatim, præter cæteros, privatim, clam.

**Particulièrement**, Singulariter, singulari modo.

PARTIR, Proficiscor, discedo.

*A partir de*, Ab.

PARTOUT, Usquequaque, ubique.

*Partout où*, Ubicumque, quocumque in loco, quocumque.

PARURE, Ornamentum, decus.

**Parer**, Orno, decoro, ornatus affero, ornamentis afficio.

PARVENIR, Pervenio, devenio.

PAS ENCORE, Nondum, necdum, non adhuc.

PAS, Passus, gradus, gressus.

*Faux pas*, Lapsus, lapsio, prolapsio.

*Céder le pas*, De via concedo, deflecto a via, iter præbeo.

*Sortir d'un mauvais pas*, Ex nassa exeo.

*Pas à pas*, Pedetentim, sensim, gradatim, sensim sine sensu.

PASSABLE, Tolerabilis, patibilis.

PASSAGE, Transitus, transmissio, meatus.

*Se frayer un passage*, Ferro mihi viam facio.

**Passer dans**, Immigro, migro, solum coloniis occupo.

**Passer devant**, Prætergredior, præterlabor.

*Passer d'une chose à l'autre*, Accedo, delabor, defluo.

**Passer outre**, Prætervehor.

*Faire passer*, Traduco, trajicio.

*Action de passer*, Traductio.

*Qui fait passer*, Traductor.

*Passer le temps*, Dego.

**Passer** (omettre), Prætermittere.

*En passant*, Obiter, leviter, tenuiter, mediocriter.

**Passager**, Vector.

*Qui transporte*, Vector.

**Passager** (qui ne dure pas), Brevis, fugax, caducus.

**Passé**, Præteritus, transactus, anteactus.

PASSEPORT, Diploma.

PASSE-TEMPS, Exercitatio, ludicrum, ludus.

PASSEREAU, Passer.

PASSION, Cupido, cupiditas, libido, cupiditatis sitis.

*S'abandonner aux passions*, Libidini parere.

*Réprimer les passions*, Coercere cupiditatem.

PASTEUR, Pastor.

**Pastoral**, Pastoralis, pastoritius.

PÂTE, Massa.

PATHÉTIQUE, Patheticus.

PATIENCE, Patientia, tolerantia.

**Patient**, Patiens.

**Patiemment**, Patienter, tranquille, toleranter, fortiter, constanter, æquo animo.

PATRIE, Patria, sedes natalis, terra parens.

**Patriotique**, Patrius.

PATRIMOINE, Patrimonium, hereditas.

*Manger son patrimoine*, Consumo patrimonium meum; fortunas meas abligurio.

PATRONAGE, Patrocinium, advocatio, defensio.

*Se mettre sous le patronage*, In alicujus fidem me trado.

**Patron**, Patronus, defensor, custos.

PÂTURAGE, Pastio, pastus, pabulum, pascua.

*Faire paître*, Pasco.

PAUME, Palma.

PAUPIÈRES, Palpebræ.

PAUSE, Distinctio, interjunctio.

PAUVRETÉ, Egestas, paupertas, inopia, indigentia, mendicitas, domestica difficultas.

*Être réduit à la pauvreté*, Inopia premor.



**Pauvre**, Egenus, pauper, egens, inops.

**Pauvrement**, Jejune, tenuiter, exiliter.

PAVÉ, Pavimentatum.

**Pavé**, Pavimentatus.

PAVOT, Papaver.

PAIE, Stipendium.

PAYEMENT, Pensio, solutio.

**Payement** (*argent comptant*), Repræsentatio.

**Payer**, Dependo, pendo, solvo, pensito, persolvo.

**Payer comptant**, Pecuniam repræsentō.

*Faire payer*, Exigo, de pecunia appello.

PAYS, Regio.

*De notre pays*, Nostras.

*De votre pays*, Vestras.

*Du pays*, Vernaculus, domesticus.

**Paysan**, Paganus.

PEAU, Pellis, cutis, corium, membrana.

*Couvert d'une peau*, Pellitus.

PÊCHE, Piscatus.

**Pêcher**, Piscor.

**Pêcheur**, Piscator.

PÉCHÉ, Peccatum, delictum, crimen, culpa, noxa, noxia, maleficio, erratum.

**Pécher**, Pecco, scelus admitto, rem nefariam committo, scelera facio.

*Commettre le péché mortel*, Lethali noxa me obstringo.

*Se rendre coupable de péché véniel*, Me levioris culpæ labe polluo.

PÉCULE, Peculium.

PEIGNE, Pecten.

**Peigner**, Pecto.

**Peigné**, Comptus, ornatus, compositus.

À PEINE, Vix, vix dum, vix jam.

PEINE, Molestia, cura, sollicitudo, angor, pœna, ægritudo, negotium, studium, labor, opera, supplicium.

*Avoir de la peine*, Doleo, dolorem capio, indoleo, condoleo, mœreo, angor animo, dolore ardeo.

*Se donner de la peine*, Operor.

*Se donner mille peines*, Sudo.

*Se mettre en peine de*, Curo, sollicitus sum.

*Perdre sa peine*, Operam, tempus perdo.

*Faire qqche qui en vaille la peine*, Operæ pretium facio.

*Faire peine*, Piget.

*Avec peine*, Gravate, difficulter, ægre, moleste, dolenter, laboriose.

PEINE (*châtiment*), Mulcta, pœna.

*Remettre une peine*, Mulcta gratiam facio.

*Subir une peine*, Do pœnas.

*Porter la peine de*, Non effugio pœnam.

PEINTURE, Pictura.

**Peindre**, Depingo, pingo, describo.

**Peindre au vif**, Effigiem ad germanum exprimo.

**Peintre**, Pictor.

PÊLE-MÊLE, Promiscue, sine discrimine, permiste, perturbate, confuse.

PÈLERINAGE (*faire un*), Sacram peregrinationem obo.

PÉNATES, Penates, dii patrii, lares.

PENCHANT, Inclinator, flexio, inflexio, proclivitas, facilitas, propensio.

*Penchants (suivre ses)*, Servio cupiditatibus, Cf. [Pente](#).

**Pencher vers**, Acclino, inclino, flecto ad aliquid.

**Pencher (se)**, Inclino, vergo, procumbo.

PENTE, Declivitas, inclinatio, proclivitas, facilitas.

*Qui est en pente*, Declivis, inclinatus, incurvus.

**En pente**, Procliviter.

PENDAISON, Suspendium.

**Pendre**, Pendeo, suspensus sum, hæreo.

PENDANTS *d'oreilles*, Inaures.

PENDANT, Pendulus, pensilis.

PENDANT, Per, interea.

*Pendant ce temps*, Interim, inter hæc.

PÉNÉTRATION *d'esprit*, Acumen, perspicacia; ingenii vis, subtilitas, sagacitas, calliditas, solertia.

**Pénétrer**, Permano, pervenio, penetro, permeo, pervado.

*Pénétrer les autres de ses pensées*, Sententiam meam in aliorum mentibus defigo.

**Pénétrant**, Acer, vehemens, acutus, strenuus.

**Pénétrable**, Penetrabilis.

**Avec pénétration**, Sagaciter, callide.

PÉNIBLE, Laboriosus, operosus, molestus, difficilis.

**Péniblement**, Ægre, vix, gravate, moleste.

PÉNITENCE (*faire*), Pœnitens consilii impii factique serio resipisco.

PENSÉE, Cogitatio.

*Rejeter une pensée*, Cogitationem abjicio.

*Développer sa pensée, Volvo sententias.*

*Mille pensées m'obsèdent, Hinc inde cogito; animus diversa agitat.*

**Penser**, Cogito, meditor, commentor, sentio, animo agito, censeo,  
existimo, opinor, puto, autumo, reor, arbitror.

*Il pense tout savoir, Omnia se intelligere arbitratur.*

PÉNURIE, Penuria.

PÉPINIÈRE, Seminarium.

PERCER, Pungo, stimulo, perforo, suffodio.

PERCEVOIR, Sentio, sensum accipio, intelligo.

PERCHE, Contus, sudes.

PÈRE, Pater, parens, genitor.

**Père de famille**, Paterfamilias.

**Paternel**, Paternus, patrius.

**Paternellement**, Patrie.

PERFECTION, Absolutio, perfectio.

**Perfectionner**, Perficio, perpolio, polio, expolio, exorno.

**Parfait**, Expolitus, perpolitus, perfectus.

**Parfaitement**, Polite, ornate, eleganter, splendide, perfecte, absolute,  
luculenter, copiose.

PERFIDIE, Fraus, dolus, machina, insidiæ, perfidia.

**Perfide**, Insidiosus, fraudulentus, dolosus, perfidiosus, fallax,  
improbis.

**Perfidement**, Perfidiose, fallaciter, fraudulenter, insidiosie.

PÉRIL, Periculum, discrimen.

*Être en péril*, Periclitor, in periculo sum, in discrimine versor.

**Périlleux**, Periculosus, anceps.

**Périr**, Intercido, cado, pereo, intereo.

*Faire périr*, Neco, necem affero, interficio.

PÉRIODE, Periodus, ambitus, circuitus.

PÉRISTYLE, Peristylum.

PERLE, Margarita.

PERMISSION, Permissio, permissus, concessus, facultas, licentia, venia, concessio.

*Obtenir une permission*, Facultatem adipiscor.

*Enlever une permission*, Facultatem alicui adimo.

**Permettre**, Permitto, concedo, sino, patior, licentiam largior, fero.

*Il est permis*, Licet, licitum est, jus est, copia est.

PERNICIEUX, Perniciosus, exitiosus, pestifer.

*D'une façon pernicieuse*, Perniciose, pestifere.

PERPÉTUITÉ, Perennitas, perpetuitas.

**Perpétuel**, Perennis, perpetuus, jugis, æternus, sempiternus.

PERRUQUE, Capilli ficti, adsciti, adventitii.

PERRUQUIER, Tonsor.

PERSÉVÉRANCE, Perseverantia, assiduitas, constantia, permansio.

**Persévérer**, Persevero, persto, persisto, permaneo.

**Persévérance** (*avec*), Perseveranter, constanter.

PERSIFFLER, Vellico, pervello.

PERSISTER, Persisto, persto, persevero, maneo, permaneo.

PERSONNE, Nemo, nullus.

PERSONNE, Persona.

*Qui est là en personne*, Præsens.

**Personnage**, Persona, larva.

PERSPICACITÉ, Perspicuitas, acumen, solertia.

**Perspicace**, Perspicax, solers, acutus, ingeniosus.

PERSUASION, Persuasio, persuasus.

**Persuader**, Persuadeo, fidem facio, ad credendum duco.

PERTE, Amissio, jactura, detrimentum, damnum, perniciēs, exitium, labes, pestis, calamitas.

*Préparer la perte de quelqu'un*, Perniciem alicui affero.

**Perdre**, Amitto, dimitto, perdo, jacturam facio.

PERTURBATEUR, Turbator.

PERVERSITÉ, Perversitas, pravitas, improbitas.

**Pervers**, Perversus, improbus.

**Perverti**, Perditus, profligatus.

PESANTEUR, Gravitas, pondus.

**Peser**, Appendo, penso, expendo, perpendo, examino, exquiro.

— (Examiner), Æstimo.

**Pesant**, Gravis, onerosus, ponderosus.

PESTE, Pestilentia, pestis, perniciēs, lues, contagio, tabes.

*La peste sévit*, Sævit pestis.

**Pestilentiel**, Pestifer, perniciosus, tabificus.

PETIT *d'un animal*, Pullus.

PETITESSE, Parvitas, exiguitas.

**Petit**, Minutus, parvus, angustus, exiguus, exilis, pusillus, brevis.

*Si petit*, Tantulus, tantillus.

*En petites parties*, Minute, jejune, tenuiter.

**Petitement**, Exigüe, tenuiter, exiliter.

PETIT-FILS, Nepos.

PÉTULANT, Petulans, protervus, audax.

PEU, Paucus, rarus, modicus, exiguus.

*En peu de mots*, Presse, breviter.

*Peu après*, Paulo post.

*Peu d'années après que...*, Paucis annis, quam.

*Peu avant*, Paulo ante.

*Peu s'en faut*, Pene, prope.

*A peu près*, Fere, pene, propemodum, prope, non multo secus.

**Peu à peu**, Paulatim, seorsim, pedetentim, lento gradu, sensim sine sensu.

*Trop peu*, Perparum, minimum.

**Un peu**, Aliquanto, paulum, aliquantulum, nonnihil, leviter, paulisper, aliqua ex parte, aliquid, aliquantum, haud multo, paululum, paulo.

PEUPLE, Populus, plebs, vulgus, natio gens, turba.

**Peuplé**, Numerosus.

PEUR, Pavor, timor.

*Avoir peur*, Paveo, timeo.

*Trembler de peur*, Paveo, timeo.

PEUT-ÊTRE, Forsitan, fortassis, fortasse, forte, casu, fortuna, forsan.

PHALANGE, Phalanx.

PHARMACIEN, Pharmacopola.

PHILOSOPHIE, Philosophia, studium *vel* amor sapientiæ.

**Philosopher**, Philosophor, philosophiam colo.

**Philosophe**, Philosophus, philosophiæ sectator.

**Philosophique**, Philosophicus.

PHYSIONOMIE, Facies, vultus, species oris.

PHYSIQUE, Physica, explicatio naturæ.

*A la façon des physiciens*, Physice.

**Physicien**, Physicus.

PIC (*taillé à*), Præruptus.

PIÈCE *de théâtre*, Fabula, tragœdia.

PIÈCES (*action de mettre en*), Laniatus, laniatio.

*Mettre en pièces*, Lanio, dilanio, lacero, discerpo, dilacero.

PIED, Pes.

*Aller à pied*, Pedibus iter facio.

*Mettre pied à terre*, Ad pedes desilio.

*Se jeter aux pieds*, Ad pedes alicujus voluto.

*Des pieds à la tête*, Ab imis unguibus ad summum verticem.

**Pédestre**, Pedester.

PIÉGE, Laqueus, insidiæ, fovea, scrobs.

*Tendre des pièges*, Insidias alicui facio.

*Qui tend des pièges*, Insidiator.

*Pris au piège*, Fraude captus.

PIERRE, Saxum, lapis, silex, rupes, cautes, petra.

*En pierres de taille*, Lapide quadrato.

**Pierre précieuse**, Gemma.

**Pierreux**, Saxeus, lapidosus.

PIÉTÉ, Religio, pietas, sanctitas, sanctimonia.

*Homme sans pitié*, Homo improbus, impius.

**Pieux**, Pius, religiosus, sanctus.

**Pieusement**, Pie, religiose, sancte.

PIEU, Palus.

PILER, Pinso.

PILLAGE, Expilatio, direptio, spoliatio.



**Piller**, Diripio, prædor, aufero, rapio, spolio, detraho, eripio.

**Pillard**, Prædo, prædator, direptor, spoliator.

PILOTE, Nauta, navicularius, remex.

PILOTIS, Sublica.

*Pont sur pilotis*, Pons sublicius.

PINCEAU, Penicillum.

PIQUER, Pungo, molestiam affero, mordeo, stimulo, figo, carpo.

**Piquant**, Aculeatus.

PIRATERIE, Piratica.

**Pirate**, Pirata, prædo.

**De pirate**, Piraticus.

PIRE, Deterior, pejor, nequissimus.

**Pis**, Deterius.

PISCINE, Piscina.

PITIÉ, Compassio, commiseratio, misericordia.

*J'ai pitié de vos malheurs*, Commiseror fortunam tuam; casu tuo  
vehementer commoveor.

*Implorer la pitié*, Misericordiam expono.

*Exciter la pitié*, Misericordiam commoveo.

*Être touché de pitié*, Misericordia moveor.

*Digne de pitié*, Miserabilis, miserandus.

PITUIITE, Pituita.

**Pituiteux**, Pituitus.

PLACE *fortifiée*, Locus munitus.

PLACE *publique*, Forum, platea.

**Place** (placement), Locus, locatio.

*A la place de*, Loco, vice.

*Perdre sa place*, De gradu dejicior.

*Arriver à la place ambitionnée*, Ad eum quem volebam, locum ascendo.

**Placer**, Pono, adjicio, loco, repono, colloco.

**Placer** *auprès*, Astituo, juxta colloco, admoveo.

**Placer** *devant*, Objicio, oppono.

**Placé**, Situs, positus, locatus.

*Être placé sous*, Subsum.

*Être placé entre*, Intersum, intercedo.

PLAFOND, Lacunar, laqueare.

PLAGIAT, Plagium.

**Plagiaire**, Plagiarius.

PLAIDOIRIE, Advocatio, patrocinium, advocati munus.

**Plaider**, Jurgo, rixor.

*Plaider une cause*, Causam ago, defendo, sustineo.

**Plaideur**, Litigator.

PLAIE, Vulnus, plaga.

PLAINE, Planities, æquor.

*Plaine fermée*, Convallis.

PLAINTE, Querela, querimonia, lamentatio, questus, conquestio.

**Plaindre** (se), Queror, querelam habeo, conqueror, deploro, gemo, ingemisco, expono.

*Qui est à plaindre*, Miserandus, miserabilis.

PLAIRE, Placeo, non displiceo, arrideo, delecto, oblecto; delectationem habeo, affero.

*L'étude me plaît beaucoup*, Libris delector magnopere; libri mihi voluptati sunt.

*Il plaît*, Collibet, libet, placet, delectat, juvat.

*Si cela vous plaît*, Si collibitum est, si cordi est.

*Plaise ou plutôt à DIEU que!* Utinam!

PLAISANTERIE, Cavillatio, ludibrium, ludificatio, nugæ, jocatio, jocus, facetiæ, lepor, sales.

**Plaisanter**, Nugor, nugax sum, nugas ago, ludifico, illudo, jocos, cavillor, jocose ludo, jocos.

*Cessez de plaisanter*, Omitte nugas.

*En plaisantant*, Jocose, urbane, facete, concinne, venuste, ridicule, salse.

PLAISANT, Jocularior, nugator.

PLAISANT (*adj.*), Jocularis, jocularior, jocosus, festivus.

PLAISIR, Jucunditas, oblectamentum, delectatio, oblectatio, voluptas.

*Bon plaisir*, Arbitrium, arbitratus, libido.

*Faire plaisir à*, Alicui gratificor, commodis servio, placeo.

*S'abandonner au plaisir*, Voluptatibus me permitto.

*Avec plaisir*, Grate, animo grato.

PLAN, Propositio, mens, consilium, institutum.

*Changer de plan*, Muto institutum.

PLAN (*adj.*), Planus.

PLANCHE, Tabula.

*Couvrir en planches*, Contabulo.

**Plancher**, Contabulatio, tabulatum.

PLANÈTE, Planeta.

PLANT, Planta.

PLANTE, Stirps, planta.

**Plantation**, Consitio, satio.

PLAQUE, Lamina.

PLASTRON (*être le*), Materia sum jocorum.

PLAT, Lanx, patina, catinum.

**Plat** (*mets*), Ferculum.

PLAT (*adj.*), Planus.

PLATANE, Platanus.

PLÂTRÉ, Gypsatus.

PLAUSIBLE (*donner un motif*), Probabilem facti rationem reddo.

PLÈBE, Plebecula, plebs, vulgus.

**Plébéien**, Plebeius.

PLÉBISCITE, Plebiscitum, populi scitum, tribunitia rogatio.

PLÉNITUDE, Plenitudo.

**Plein**, Plenus, refertus, confertus, cumulatus, redundans, integer.

**Pleinement**, Plane, plene, perfecte, cumulate, abundanter.

PLEURS, Lacrima, fletus, ejulatus, ploratus, planctus.

**Pleurer**, Defleo, deploro, fleo, ploro, lamentor, lacrimo, illacrimor,  
lugeo, squaleo, mœreo.

*Pleurer la mort de*, Fleo de morte alicujus.

PLIER, Complico, involvo, claudio.

*Se plier à*, Me conformo.

PLOMB, Plumbum.

*De plomb*, Plumbeus.

PLONGER *dans*, Immergo, demergo, ingurgito.

PLOYER, Incurvesco, incurvo.

PLUIE, Pluvia, imber, cœlestes aquæ.

**Pleuvoir**, Pluit; imber effluit, funditur.

*Pleuvoir à travers*, Perfluo.

PLUVIEUX, Nimbosus.

PLUME, Pinna, penna, pluma.

**Emplumé**, Plumatus, pinnatus, penniger.

*Qui n'a pas de plumes*, Implumis.

PLUPART *la*, Plerique, major pars.

*La plupart du temps*, Plerumque, persæpe, fere, ex majori parte.

PLUS, Plus, magis, amplius, ultra, præter.

**Plus.... Plus**, Quo... (*avec comparatif*) hoc..., ut... ita.

**Plus que**, Plus quam, supra quam, ultra quam, amplius.

*Faire plus que vous n'attendez*, Expectationem tuam mea diligentia vinco.

*Plus que personne au monde*, Si quisquam alius.

**Bien plus**, Quin etiam, quin immo.

**De plus**, Præterea, tum etiam, insuper, ad hoc.

**De plus en plus**, Etiam atque etiam, magis ac magis, magis magisque.

**Le plus possible**, Maxime, potissimum, magnopere.

**Le plus tôt possible**, Quamprimum.

PLUTÔT, Potius, verius, magis, aptius.

POÈME (poésie), Poesis, poetica, poema, carmen.

**Poète**, Poeta, poeticæ peritus, conditor carminum.

**Poétique**, Poeticus.

**Poétiquement**, Poetice.

POIDS, Libramentum, pensio.

— (Fardeau), Onus, pondus.

*Au poids*, Pondo.

*Avoir peu de poids*, Parum valeo.

**Peser**, Libro, pondero, pendo.

— (Estimer), Æstimo, examino.

POIGNARD, Sica, gladius, pugio.

**Poil**, Pilus, villus.

*Couvert de poil*, Pilosus.

POING, Pugnus.

POINT, Punctum.

*C'est là le point important*, In eo cardo rei vertitur.

*A tel point*, Usque adeo.

**Point** (*au*), Eo, idcirco, usque eo.

*L'affaire en est venue à ce point*, In eum locum res adducta est.

**De tout point**, Ex omnibus partibus.

POINTE, Cuspis.

*Élever en pointe*, Fastigo, in fastigium erigo.

*En piquant de la pointe*, Punctim.

POIS chiche, Cicer.

POISON, Venenum, virus.

*Prendre du poison*, Venenum haurio.

POISSON, Piscis.

**Poissonneux**, Pisculentus.

POITRINE, Pectus.

POIX, Pix.

PÔLE, Polus, vertex.

POLITESSE, Humanitas, urbanitas, morum lepos, mansuetudo, comitas.

*Vous avez fait cela par politesse*, Egisti hoc humanitate incitatus.

**Poli**, Comis, facetus, urbanus, elegans moribus.

**Poliment**, Urbane.

POLIR, Polio, limo, expolio, perpolio.

*Polir et repolir des vers*, Ad unguem castigo carmen.

POLITIQUE, Politicus.

*Organisation politique*, Politia.

POLLUX (*par*), Ædepol.

POMME, Malum, pomum.

POMPEUX, Magnificus, lautus, splendidus.

**Pompeusement**, Sublate.

PONCTUATION, Interpunctum, interductus, interpunctio.

PONDRE, Ova pareo.

PONT, Pons.

*Établir un pont*, Fluvium ponte jungo.

*Couper un pont*, Pontem rescindo.

PONTIFE, Pontifex, antistes sacrorum, præsul.

**Souverain pontife**, Summus DEI in terris Vicarius.

**Pontifical**, Pontificalis, pontificius.

**Pontifical**, Pontificalis, summi pontificis dignitas.

POPULACE, Vulgus, turba, multitudo.

PORC, Porcus, sus.

**De porc**, Suillus.

*Quartier de porc*, Succidia.

PORT, Portus.

*Entrée du port*, Portus ostium.

*Rester dans le port*, Portum teneo.

*Quitter le port*, Ex portu progredior, navim solvo.

*Arriver à bon port*, Portum teneo.

*Qui a des ports*, Portuosus.

PORTE, Janua, ostium, fores, aditus, porta.

*Fermer la porte*, Fores adduco.

*Attendre à la porte*, Assisto ad fores.

*De porte en porte*, Ostiatim.

**Portier**, Janitor.

PORTÉ à, Propensus, proclivis.

PORTÉE (*cela dépasse la*) de mon esprit, Hoc ingenii facultatem excedit.

PORTE-ENSEIGNE, Signifer.

PORTEFAIX, Bajulus.

**Porter**, Bajulo, porto, fero, gero, sustineo.

*Porter dans*, Importo, induco.

*Se bien porter*, Sto pulcherrime.

*Être bien portant*, Valeo.

PORTION, Pars, portio, membrum.

PORTIQUE, Porticus, ambulatio, xystus.

PORTRAIT, Effigies, species, imago, simulacrum.

*Faire un portrait*, Effingo, exprimo.

POSITION, Situs, positio, natura loci.

— (État), Status.



*Position défavorable*, Iniquus locus.

**Poser**, Pono, propono.

*Poser en principe*, Pro certo, pro comperto sumo.

POSSESSION, Possessio.

*En la possession de*, Penes, in manu, in potestate.

*Être en possession de soi*, Compos sum, mihi præsens sum.

*Entrer en possession*, In possessionem eo.

**Posséder**, Habeo, possideo, teneo.

**Possesseur**, Possessor.

POSSIBLE, (*je ferai tout mon*), Quoad fieri poterit, contendam.

POSTE, Statio.

POSTÉRIEUR, Posticus.

POSTÉRITÉ, Posterius, posteritas.

*Passer à la postérité*, Ad posteritatem pervenio.

POST-SCRIPTUM, In extremis litterarum.

POTABLE, Poculentus.

POTION, Potio, potus.

POUCE, Pollex.

POUDRE *Jeter de la..... aux yeux*, Oculos auri splendore perstringo.

POULE, Gallina.

*De poule*, Gallinaceus.

**Poulailler**, Gallinarius.

**Poulet**, Pullus.

POULAIN, Equuleus, equulus.

POUMON, Pulmo.

POUPE, Puppis.

POUR, Propter, ob, pro, loco.

*Pour la troisième fois*, Tertio.

*Pour le moins*, Nihilominus.

*Pour peu que*, Si.

POURCHASSER, Proturbo, repello.

POURPRE, Purpura.

*Se colorer en pourpre*, Purpurasco.

*Vêtu de pourpre*, Purpuratus.

*De couleur pourpre*, Purpureus.

POURQUOI? Cur, quare, quamobrem, quid est quod, qua ratione, quid est.

**Pourquoi?** Quare, cur, quid.

*C'est pourquoi*, Quapropter, quare, quamobrem, quocirca, itaque, idcirco, ideo.

POURRITURE, Caries.

**Pourrir**, Putrefacio, corrumpo, dissolvo.

**Se pourrir**, Putresco.

*Pourri*, Putridus.

POURSUITE, Incitatio.

*Poursuite judiciaire*, Exsecutio, persecutio.

**Poursuivre**, Prosequor, persequor, insector, quæro, sequor.

— (Continuer), Continuo, pergo.

— (En justice), Postulo, accuso.

POURVOIR à, Provido.

**Pourvu de**, Præditus, ornatus, instructus.

POURVU QUE, Dummodo, dum, dum tamen, simodo, dum ut, modo ut.

POUSSER, Adigo, vi impello, vi cogo, compello, instigo.

— (Presser), Urgeo, impello, incito.

*Pousser à*, Animos do ad.

*Pousser en avant*, Promoveo, proveho, perduco.

*Pousser hors de*, Expello, ejicio, amoveo, submoveo, loco moveo.

POUSSIÈRE, Pulvis.

**Poudreux**, couvert de poussière, Pulverulentus.

POUTRE, Trabs.

POUVOIR, Potentia, potestas, jus, jurisdictio.

*Pouvoir souverain*, Summus magistratus.

*Au pouvoir de*, Penes, in manu, in potestate.

*Cela est en votre pouvoir*, Per te stat quominus, etc.; in tua voluntate id totum vertitur, tua in manu est.

*Il est en mon pouvoir*, In mea illum potestate habeo, teneo, contineo.

*Ôter le pouvoir de*, Postestate nocendi exuo.

PRAIRIE, Pratum.

PRATIQUE, Tractatus, tractatio.

**Pratiquer**, Factito, exerceo, usurpo.

**Praticable**, Pervius, apertus.

PRÉ, Pratum.

PRÉCAIRE, Precarius.

PRÉCAUTION, Cautio, provisio.

**Précautionner** (se), Præcaveo.

PRÉCÉDER, Præcedo, præeo, præcurro, prægredior, antecedo, anteeo, progredior.

**Précédent**, Prior, primus.

**Précédemment**, Supra.

PRÉCEPTE, Præscriptio, præscriptum.

**Précepteur**, Præceptor, doctor, magister, pædagogus.

PRÉCIPITATION, Properantia, properatio, festinatio, immaturitas.

**Précipiter**, Præcipito, præcipitem ago, detrudo, deturbo, expello.

**Précipiter** (se), Ruo, cado, irrumpo, irruo, invado.

**Précipité**, Præproperus, præmaturus, celer, præceps, tumultuarius.

**Précipitamment**, Incitate.

PRÉCISE (*d'une façon*), Circumscripte, paucis, definite, breviter.

PRÉCOCE, Præcox, præmaturus.

PRÉCONÇU, Antecaptus, anteconceptus, præjudicatus.

PRÉCURSEUR, Prænuntius, prævius.

PRÊCHER, De rebus divinis dico; de rebus divinis verba facio,  
sermonem habeo.

**Prédicateur**, Concionator, orator sacer, præco verbi divini.

PRÉDICTION, Prædictio, prædictum, divinatio, vaticinatio, oraculum.

**Prédire**, Antedico, prædico, divino, auguror, vaticinor, conjectura  
prospicio, prædico, prænuntio.

PRÉFACE, Præfatio, exordium, proœmium.

PRÉFET, Præfectus, curator, procurator.

PRÉFÉRENCE (*donner la*), Præpono, antefero; antiquior, potior mihi  
est.

*De préférence*, Potissimum, maxime, quam maxime, præcipue.

**Préférer**, Malo, præfero, antepono, antefero, præpono, præopto.

**Préférable**, Potior, antiquior, carior, melior, prior.

PRÉJUDICE, Noxa, culpa, noxia.

*Porter préjudice*, Afficio incommodis.

PRÉJUGÉ, Præjudicium.

**Préjuger**, Præjudico, præjudicium facio.

PRÉLUDE, Prolusio, praeludium, præcentio.

**Préluder**, Proludo.

PRÉMATURÉ, Præmaturus, præproperus, immaturus, intempestivus.

PRÉMÉDITATION, Præmeditatio, meditatio, prævisio.

**Préméditer**, Præmeditor, meditor, cogito, paro, præparo.

PREMIER, Primus, primarius, princeps, principalis.

*Le premier*, Præcipuus.

*Qui est des premiers*, Primarius.

**Premièrement**, Primum, primo.

PRÉMUNIR, Præmunio, præparo.

PRÉNOM, Prænomen.

PRESSION, Pressus, compressio.

PRÉOCCUPATION, Trepidatio.

PRÉPARATION, Præparatio, præmeditatio, præmunitio.

**Préparer**, Præparo, præparationem adhibeo, paro, comparo, instruo, apparo, accingo.

*Avec préparation*, Parate.

PRÉPONDÉRANCE (*avoir la*), Propendeo.

PRÉPOSITION, Præpositio.

**Préposer**, Præficio, præpono.

**Préposé**, Præpositus, præfectus.

PRÈS, Prope, propter, juxta.

**Près de**, Cominus, proprius, de propinquo loco.

*A peu près*, Fere, ad.

PRÉSAGE, Omen.

**Présager**, Ominor, auguror, præsagio, præsentio.

**PRESCRIPTION**, Usucapio.

*Acquérir par prescription*, Usucapio (verb.).

**PRESCRIPTION** (ordre), Præceptio, præceptus, monita, admonitio, jussum, præscriptio.

**Prescrire**, Mando, præcipio, præscribo.

*Prescrire à l'avance*, Præmando ut.

**PRÉSENCE**, Præsentia, conspectus, aspectus.

— (D'esprit), Præsentia animi.

*En ma présence*, Me præsentē, sub oculis meis, ante oculos, ante pedes meos, me teste.

**Présenter à (se)**, Occurro.

*Se présenter à l'esprit*, In mentem venit.

**Présent**, Præsens.

**Présent** (être), Suppeto, sum, supersum, adsum, præsto sum, intersum, adsum.

**PRÉSENT**, Munus, donum, beneficium, largitio.

*Donner en présent*, Muneror.

*Faire des présents*, Dono, donum affero, muneribus orno.

**PRÉSERVER**, Arceo, submoveo, repello, servo, tueor.

**PRÉSIDER**, Præsum, præsideo, præses sum.

**Président**, Præses, antistes.

**PRÉSUMPTION** (*avoir la*), Mihi tantum sumo, ut.

**Présumer**, Opinor, opinionem habeo, in opinione sum.

*Présomptueux*, Præfidens.

**Présumé**, Opinabilis.

**PRESQUE**, Fere, ferme, propemodum, prope, pene.

*Presque tous*, Plerique omnes.

PRESSENTIMENT, Præsensio, præsagitio.

**Pressentir**, Præsensio, præsagio, prænoscō, præcognosco, suspicor.

PRESSER, Urgeo, impello, incito, premo, insto.

*Sans se presser*, Otiose, soluto animo.

PRESTIGES, Præstigiæ.

PRÉSURE, Coagulum.

PRÊT, Paratus, instructus, qui præsto est.

*Tout prêt*, Expeditus, promptus, paratus, nulla re implicatus.

*Se tenir prêt pour*, Præstolor, exspecto.

**Prêt à**, Paratus ad.

PRÉTENTION, Postulata.

*Transmettre les prétentions de qqn*, Postulata ad aliquem deferō.

**Prétendre**, Autumo, opinor, censeo.

*On prétend*, Aiunt, dicitur, fertur, fama est.

PRÊTER, Pecuniam do mutuam.

**Prêter à (se)** Obsecundo.

**Prêté**, Expensus, mutuus.

PRÉTEXTER, Prætexo, prætendo.

PRÉTOIRE, Prætorium.

**Préteur**, Prætor.

**Prétorien**, Prætorius.

PRÊTRE, Sacerdos.

PREUVE, Experimentum, argumentum, specimen, indicium.

*Faire preuve de*, Præsto.

*Juger sur preuves*, Litem do secundum tabulas.

**Prouver**, Probo, argumentis tueor.

PRÉVARICATION, Prævaricatio.

**Prévaricateur**, Prævaricator.

PRÉVENANCES, Occursatio.

**Prévenir**, Præverto, prælabor, præsento, præcurro.

*Il faut prévenir le mal*, Malum prævertere convenit.

PRÉVISION, Præmeditatio, prævisio, providentia, præsagatio.

**Prévoir**, Prævideo, prospicio, præcaveo, præsento.

**Prévoyant**, Providus, providens, prospiciens.

*Avec prévoyance*, Providenter.

PRIÈRE, Precatio, obsecratio, rogatus, deprecatio, rogatio, imploratio, preces.

*Prières publiques*, Supplicatio, comprecatio.

*Prier*, Precor, precibus peto, oro, obsecro, rogo, obtestor.

*Prier avec instance*, Exoro.

PRIMAUTÉ, Principatus, dominatus.

**Primitif**, Primigenius.

**Primitivement**, Principio, primo, initio.

**Primordial**, Primigenius.

PRINCE, Princeps.

*Prince héritier*, In spem imperii genitus.

PRINCIPE, Initium, principium, fundamentum, elementum, origo.

*Dans le principe*, Principio, primo, initio.

**Principal**, Præcipuus, peculiaris, proprius, principalis.

**Principalement**, Præcipue, potissimum, maxime.

PRINTEMPS, Ver, vernum tempus.

PRISE à (*donner*), Præbeo ansam.



*Prise d'assaut*, Expugnatio.

*Prise de corps*, Nexus.

**Prendre**, Assumo, sumo, capio, prehendo, prenso, accipio.

*Prendre d'assaut*, Expugno, vi capio.

*Prendre par force*, Rapio, aufero, prædor, furor, impello.

*Prendre garde*, Caveo, cautionem adhibeo.

*Prendre l'air*, Capto auram.

*Prendre sur soi*, In me recipio, in me transmoveo.

**Pris**, Captus.

*Pris à la guerre*, Bello captus, jure belli captus.

**Prison**, Carcer, custodia, vincula.

*Mettre en prison*, In custodiam trado.

*Relâcher de prison*, Vinculis levo.

*Être en prison*, In custodiis habeor.

*Être mis en prison*, In carcerem mittor, in carcerem ducor, conjicior.

*Retenir en prison*, In carcere asservo.

**PRIVATION**, Privatio, viduitas.

**Priver**, Privo, orbo, spolio, exuo, exspolio.

**Privé**, Expers, vacuus, inanis, cassus, viduus, orbus.

— (Apprivoisé), Privatus, domesticus.

**PRIVILÉGE**, Præmium, beneficium.

**PRIX**, Pretium, merces, præmium.

*Mis à prix* (être), Liceo, æstimor.

**Au prix** de, Præ.

*Au prix de la vie*, Devotione capitis.

**Priser**, Parvi vel magni facio, æstimo.

**Précieux**, Pretiosus, magni pretii.

PROBABILITÉ, Probabilitas, verisimilitudo.

**Probable**, Probabilis, verisimilis, credibilis.

*Il est probable que*, Par est credere, a ratione haud alienum est.

**Probablement**, Credibiliter, probabiliter.

PROBITÉ, Honestas, dignitas, decus, laus, sanctimonia, sanctitas, virtus.

PROCÉDÉS envers qqn (*user de mauvais*), Male consulo in aliquem.

PROCÈS, Actio, actus, factum, lis, causa, procuratio, negotium, concertatio, disceptatio, sacramentum.

*Intenter un procès*, Sacramento cum aliquo contendere.

*S'engager dans un procès*, In causam descendo.

*Commencer un procès*, Incipio causam, in causam me dimitto, in causam descendo.

*Être en procès*, Jurgo.

*Le procès est terminé*, Controversia sedata, dirempta, dijudicata est.

*Perdre un procès*, Causam perdo, amitto; causa cado.

*Gagner son procès*, Causam obtineo, teneo, causa mihi adjudicata est.

*S'occuper peu d'un procès*, Causam negliger tracto, indormio causæ meæ.

*Abandonner un procès*, Causam relinquo.

*Qui aime les procès*, Litigiosus.

PROCESSION, Pompa.

PROCHAIN, Vicinus.

PROCHAINEMENT, Propediem, brevi.

PROCHE, Propinquus, vicinus, proximus, junctus, adjunctus, affixus, conjunctus, proximus, non interruptus.

*Parent*, Cognatus, necessarius.

*Être proche*, Contingo, attingo, tango.

PROCLAMATION, Præconium.

**Proclamer**, Edico, indico.

PROCONSUL, Proconsul.

PROCURER, Suppedito, suppeto, non desum.

**Procureur**, Cognitor.

PRODIGUER, Prodigio, consumo, ultra modum erogio.

**Prodigue**, Prodigus, profusus.

*Avec prodigalité*, Prodige, effuse.

PRODIGE, Miraculum, monstrum, portentum, prodigium, ostentum.

*Il fait des miracles*, Miracula edit.

**Prodigieux**, Mirabilis, mirus, mirandus, portentosus.

PRODUCTION, Fructus, fruges, proventus.

**Produire**, Produco, pario, in publicum do, efferio, edo, profero.

PROÉMINENT (être), Promineo, emineo.

PROFANER, Polluo, macula afficio, fædo, contamino, profano.

*Profaner les rites sacrés*, Cærimonias polluo.

**Profane**, Profanus, a religione remotus, nihil habens religionis.

PROFESSION, Professio.

*Être professeur*, Doceo, profiteor.

PROFIT, Lucrum, feneratio, quæstus, utilitas, commodum.

*Ne retirer aucun profit*, Nihil lucri habeo.

**Profitable**, Utilis, frugifer, commodus.

PROFOND, Cavus, profundus.

**Profond** (le plus), Imus, infimus.

PROFUSION, Effusio, largitio.

*Avec profusion*, Effuse, prolix, large.

PROGRÈS, Progressio, progressus, processus.

*Faire des progrès*, Progressum facio, proficio, procedo.

PROHIBER, Veto, prohibeo.

PROIE, Præda, rapina, spoli, manubiae.

PROJET, Propositum, mens, consilium, institutum, sententia.

*Détourner d'un projet*, A mente deduco.

**Projeté**, Propositus, objectus, destinatus.

PROLÉTAIRE, Proletarius, vilis, plebeius.

PROLOGUE, Prologus, præfatio, exordium.

PROLONGER, Profero, produco, prorogo, differo, protraho.

*L'entretien se prolongea bien avant dans la nuit*, In multam noctem sermo extractus est.

PROMENADE, Ambulatio, deambulatio, spatium.

**Promener** (se), Deambulo, ambulo, inambulo, spatior, eo, decurro, iter facio.

PROMESSE, Stipulatio, promissio, votum, sponsio, pollicitatio, fides.

*Tenir ses promesses*, Promissa servo, sto promissis, promissis facio satis.

*Garder sa promesse*, In fide maneo, solvo promissi fidem.

**Promettre**, Promitto, polliceor, fidem meam obligo, profiteor, pollicitor, despondeo, paciscor, spondeo.

— (Faire vœu), Voveo; vota facio, nuncupo.

PROMONTOIRE, Promontorium.

PROMPT, Celer, velox, volucer, incitatus, citus.

**Promptement**, Propere.

*Plus promptement*, Ocius, citius.

PROMULGATION, Promulgatio.

**Promulguer**, Promulgo, edo, prodo, publice propono.

PRÔNEUR, Laudator, præco, buccinator.

PRONOSTIC, Prognosticon.

PROPAGATION, Propagatio, procreatio, amplificatio.

**Propager**, Propago, profero, amplifico, prosemino.

**Propagateur**, Propagator, amplificator.

PROPENSION, Propensio, inclinatio, conatus.

PROPHÉTIE, Prædictio, prædictum, vaticinatio, oraculum.

**Prophétiser**, Portendo, prænuntio, præmonstro, vaticinor.

**Prophète**, Vates, divinus vir.

PROPICE, Propitius, secundus, præsens.

*Rendre propice*, Propitio, propitium reddo.

PROPORTION, Proportio, comparatio.

*Dans la même proportion*, Pro rata parte.

PROPOS, Sermo.

*A propos*, Commodum, opportune, satis in tempore, ad tempus.

*Mal à propos*, Importune, moleste, intempestive.

*De propos délibéré*, Meditate, consulto, composito.

PROPOSITION, Thesis, propositum, enuntiatio, effatum, pronuntiatum, axioma, enuntiatum.

**Proposer**, Enuntio, propono, effero, dico, pono.

*Je ne me suis proposé que*, Nihil mihi deliberatius est quam..., hoc unice intendo.

PROPRETÉ, Munditia, lautitia, elegantia.

**Propre**, Mundus, elegans.

— (Particulier), Præcipuus, peculiaris, proprius.

*En propre*, Proprie.

PROPRIÉTÉ, Proprietas.

— (Biens), Possessio, bona, prædia, fundi mancipium.

*Transmettre en toute propriété*, Mancipo.

**Propriétaire**, Possessor.

PROROGATION, Prolatio, dilatio.

**Proroger**, Prorogo, protendo.

PROSCRIPTION, Proscriptio.

**Proscrire**, Proscribo.

**Proscrit**, Proscriptus, in exilium actus.

PROSPÉRITÉ, Prosperitas, res, felicitas, secundus fortunæ status.

**Prospère**, Prosper, prosperus, secundus.

PROTECTION, Patrocinium, tuitio.

*Prendre sous sa protection*, In fidem recipio.

**Protéger**, Protego, tueor, defendo, tutor, munio, patrocinor, servo, custodio, custos sum.

**Protecteur**, Tutor, defensor, patronus, vindex, custos.

PROTESTER, Reclamo, adversor, contradico.

PROUE, Prora.

PROVERBE, Adagium, proverbium.

PROVIDENCE, Providentia, numen.

PROVINCE, Provincia.

**Provincial**, Provincialis.

PROVISIONS *de bouche*, Penus.

PROVOQUER, Laccio, provoco, impello, incito, allecto, allicio, irrito, tento.

PROXIMITÉ, Vicinitas, vicinia, propinquitas.

PRUDENCE, Prudentia, consideratio, circumspectio, animadversio.

**Prudent**, Prudens, sapiens.

**Prudemment**, Cautè, callide, considerate, cogitate, consulto, meditate, prudenter.

PUBLICAIN, Decumanus, publicanus, qui decumas exigit.

PUBLICATION, Promulgatio, præconium.

**Publier**, Vulgo, divulgo, jacto, promulgo, edo, prodo, publice propono, pronuntio, edico, prædico, profero.

**Public**, Publicus, communis.

*Rendre public*, Propono in publico.

*En public, publiquement*, Publice, aperte, palam, vulgo, propalam, in propatulo, in aperto, manifeste.

*Paraître en public*, In concionem populi prodo, in foro versor.

*Répandre en public*, Vulgo, pervulgo, divulgo.

**Publique** (affaire), Respublica.

— (Chose), Respublica.

**Publié**, Editus.

PUDEUR, Pudor, verecundia, integritas.

*Vous avez perdu toute pudeur*, Pudorem omnem exuisti, nullius te rei pudet.

**Pudique**, Pudicus, verecundus, castus.

PUÉRIL, Puerilis.

PUISER, Haurio, traho.

PUISQUE, Quandoquidem, quoniam.

PUISSANCE, Ditio, imperium, potestas, jurisdictio, potentia.

**Puissant**, Potens.

*Très puissant*, Præpotens, valde potens.

*Être tout puissant auprès de qqn*, Magna apud aliquem positus sum in gratia.

**Puissamment**, Valide, enixe, summopere.

**Pouvoir**, Possum, licet, queo, valeo, polleo, potestatem habeo, potestate valeo.

*Je puis à peine m'empêcher de*, Vix tenere possum... quin.

**Ne pouvoir pas**, Nequeo, non queo, non possum.

*Je ne puis m'empêcher de m'écrier*, Non possum, quin exclamem.

*On ne peut pas plus*, Perquam.

*Je ne puis trop*, Non queo satis.

PUITS, Puteus.

PUNITION, Mulctatio, direptio.

**Punir**, Punio, castigo, flecto, vindico.

PUPILLE, Pupillus.

PURETÉ, Castimonia, castitas, virginitas.

**Pur**, Purus, illibatus, incorruptus, mundus, castus, integer, nitidus, incontaminatus.

**Purifier**, Purgo, expurgo, lustrum.

**Purement**, Pure, caste, simpliciter.

**Pureté** (sans), Inquinate, prave, barbare, incompte.

PUS, Sanies, tabum.

PUSILLANIME, Imbellis, ignavus.

## Q

QUALITÉ, Qualitas, proprietas, dos.

QUAND, Quando, ubi, simul, simul ac, simul atque, ut, cum, etiamsi.

QUANTITÉ (*petite*), Paucitas, exigua quantitas.



QUARTIERS (*d'été*), Æstiva.

— (D'hiver), Hiberna.

QUATRE, Quatuor.

QUE, Quantum, quam, ut maxime.

QUEL, Qualis.

*De quel genre*, Cujusmodi.

*De quel pays*, Cujas, unde, qua ex gente.

**Quel qu'il soit**, Qualiscumque, quidlibet, quivis.

QUELQUE, Aliquis, quidam, quispiam, ullus, nonnullus, unus, aliquid,  
non nemo.

**Quelque chose**, Aliquantum, non nihil.

**Quelquefois**, Interdum, nonnunquam, aliquoties.

*Quelque jour*, Quandoque, aliquando.

*Quelque part*, Uspiam, alicubi, usquam, ullo loco.

*De quelque manière*, Cujusdammodi.

*De quelque manière que*, Quomodocumque, utut, utcumque.

*En quelque endroit*, Uspiam, alicubi, usquam.

*En quelque façon*, Quodammodo, quasi.

*En quelque lieu*, Uspiam, alicubi, usquam, ullo loco.

*En quelque lieu que*, Ubicumque, ubi ubi, ubivis, quocumque.

*En quelque temps que*, Quandocumque.

*Si quelque part*, Sicubi, si quo in loco.

*Si de quelque part*, Sicunde, si aliunde, si quo ex loco.

QUELQU'UN, Ullus, aliquis, unus, quidam, quispiam, quisquam.

**Quelques-uns**, Aliquot.

QUENOUILLE, Colus.

QUERELLE, Jurgium, contentio, rixa.

**Quereller** (se), Rixor, litigo, contendo, jurgor.

QUESTION, Quæstio, percontatio.

*Question de mots*, Verbi controversia.

QUESTURE, Questura.

**Questeur**, Quæstor.

**De questeur**, Quæstorius.

QUEUE, Cauda.

*Cela n'a ni queue ni tête*, Nec caput, nec pedes habet.

QUI, Qui.

**Qui?** Quis?

**A qui?** Cujus?

**Qui donc?** Quisnam?

QUICONQUE, Quisquis, quilibet.

QUINZE, Quindecim.

QUITTER, Relinquo, desero, destituo.

QUOIQUE, Quamvis, quanquam, licet, etsi, tametsi, etiamsi, ut, utut.

*Quoiqu'il arrive*, Utcumque res ceciderit.

QUOTIDIEN, Quotidianus.

**Quotidiennement**, Quotidie, singulis diebus, in dies.

## R

RABOTEUX, Scaber.

RACCOMMODER, Reconcinnare, reficio.

RACE, Gens, natio, semen.

*De la race*, Gentilis.

RACHAT, Redemptio.

**Racheter**, Redimo, recupero.

RACINE, Radix, stirps.

**Radicalement**, Radicitus, funditus, omnino, stirpitus.

RÂCLER, Abrado, rado, aufero, subripio.

RACONTER, Narro, enarro, explano, propere expromo, memoro, refero, proloquor.

*Raconter tout en détail*, Explico rem omnem, ut gesta est.

*Raconter la même chose*, Rem eandem sæpe auribus inculco.

*On raconte*, Tenet fama, traditum memoriæ est.

RADEAU, Ratis.

RADOTER, Deliro, desipio.

RÂFLER, Corrado.

RAFRAÎCHISSEMENT, Refrigeratio.

RAGE, Rabies, furor.

*Avec rage*, Rabide, rabiose, furiose, furenter.

RAGOÛT, Pulpamentum.

RAILLERIE, Cavillatio, sermonis aculeus, dictum aculeatum.

**Railler**, Cavillor, dicta aculeata jacio, illudo, ludificor.

RAISIN, Uva.

RAISON, Sapientia, lumen ingenii.

RAISONNEMENT, Ratio, argumentum, ratiocinatio.

**Raisonner**, Ratiocinor.

**Raisnable**, Rationalis, sapiens, sanus.

RAJEUNIR, Reviresco, renovor, revivisco.

**Rajeuni**, Renovatus.

RAME, Remus.

*A rames et à voiles*, Remis velisque.

**Ramer**, Remigo.

*Action de ramer*, Remigatio, remigium.

**Rameur**, Remex.

RAMEAU, Ramus.

*Qui a des rameaux*, Ramosus.

RAMENER, Revoco, reveho.

SE RAMOLLIR, Remollesco.

RAMPER, Irrepo.

— (S'insinuer), Adrepo.

RANCE, Rancidus.

RANCUNE, Offensum, dissidium, inimicitia.

RANG (*personne de haut*), Majores.

*Tenir un certain rang*, Aliquem numerum obtineo.

*Au premier rang*, Cumprimis, imprimis.

*Mis à son rang*, Ordinatum.

*Donner le premier rang*, Primas alicui concedo.

*Tenir le premier rang*, Primas fero.

*Obtenir le premier rang*, Assequor gradum altissimum.

*Mettre au second rang*, Postpono, posthabeo, post aliquid habeo,  
posterius duco.

RANGÉE, Series, ordo.

RANIMER, Reficio.

RAPACITÉ, Rapacitas.

**Rapace**, Rapax, prædo.

RAPIDITÉ, Volubilitas, celeritas, incitatio, velocitas.

**Rapide**, Volubilis, volucer, velox, celer, rapidus, citus.

— (Abrupte), Præceps, periculosus.

**Rapidement**, Volubiliter, celeriter, incitate, velociter, ocus, cito, brevi tempore, mature, quamprimum, propediem, rapide, cursim, raptim.

RAPINE, Rapina, furtum vi factum.

RAPPEL, Revocatio.

**Rappeler**, Revoco, retraho.

*Rappeler à la mémoire*, Repeto, resumo, memoro, refero, commemoro, suggero.

**Se rappeler**, Recognosco, recenseo, recolo.

RAPPORT (gain), Fructus, fruges, commodum.

**De rapport**, Frugifer.

RAPPORT (relation), Relatio.

*N'avoir aucun rapport avec quelqu'un*, Mihi cum illo nullius rei commercium est.

*Sous tous les rapports*, Ex omnibus partibus.

RAPPORTER (raconter), Narro, nuntio.

— (Faire un rapport), Perhibeo, dico, aio, fero.

— (Rendre), Refero, reporto, reduco.

*S'en rapporter à*, Ad aliquem refero.

**Rapporteur**, Relator.

**Rapporté (terrain)**, Congestitus.

RAPPROCHER, Conglutino, conjungo, copulo, conflo, compingo.

*Plus rapproché*, Citerior, propinquior.

RAPT, Raptus.

RARETÉ, Raritas.

**Rare**, Rarus, paucus.

**Rarement**, Raro, non sæpe.

RASOIR, Novacula, culter tonsorius.

**Raser**, Rado, tondeo.

*Raser une maison*, Complano domum, solo æquo.

*Raser (se)*, Barbam depono.

RASSASIEMENT, Saturitas, satietas.

**Rassasier**, Saturo, expleo, satio.

**Rassasié**, Satur, satiatus, plenus.

RASSEMBLEMENT, Coactio, congregatio, conspiratio,  
conventiculum.

**Rassembler**, Conglobo, cogo, colligo, congreco, convoco, coacervo.

**Rassemblé**, Coactus.

*Rassemblé à la hâte*, Collectitius.

RASSURER, Solor, consolor, metu libero, ex terrore firmo.

RATE, Lien, splen.

RATURE, Litura.

RAUQUE, Raucus.

RAVAGE, Vastatio, vastitas, depopulatio, solitudo, ruina, populatio.

**Ravager**, Depopulor, evasto, populor, vasto, vastitatem infero.

**Ravageur**, Populabundus.

RAVALER, Detraho, obtrecto.

RAVIR, Surripio, furor, rapto.

**Ravisser**, Raptor.

RAYON, Radius.

**Rayonner**, Radio, radios emitto, fulgeo.

EN RÉALITÉ, Revera, re, exitu.

**Réaliser**, Perficio, absolvo.

*Réaliser ses projets*, Ad exitum deduco cogitata mea.

RÉBELLION, Rebellio, seditio, tumultus.

AU REBOURS, Præpostere.

**Rebrousser chemin**, Recedo, abeo, decedo, revehor, recurro.

REBUT, Rejectanea.

RÉCALCITRANT, Contumax, superbus, obstinatus.

RECÉLEUR, Occultator.

RÉCENT, Novus, recens, inauditus, novitius.

**Récemment**, Recens, nuper, modo, paulo ante, novissimo.

RECENSEMENT, Recensio, census.

RECEVOIR, Accipio, capio, prehendo, suscipio, sumo.

*Recevoir qqn*, Tracto, admitto, excipio.

SE RÉCHAUFFER, Recalesco, concalesco.

DERECHEF, Rursum, rursus, denuo, de integro.

RECHERCHE, Indagatio, investigatio, inquisitio, conquisitio, disquisitio.

**Rechercher**, Indago, vestigo, investigo, inquiero, requiro, quæro, postulo, flagito, scrutor, inquiero, examino.

**Recherché**, Conquisitus, exquisitus, insignis.

*Avec recherche*, Conquisite, exquisite, diligenter, docte.

RECHUTE, Offensio, detrimentum.

**Réciproquement**, Mutue, vicissim, mutuo, retrorsum.

RÉCIT, Narratio.

RÉCLAMATION, Expostulatio, criminatio.

*Réclamation en justice, Vindiciæ.*

**Réclamer**, Reclamo, contradico, exigo, vindico, repeto.

RÉCOLTE, Fruges, fructus terræ.

*Récolte de l'année, Annona, res frumentaria, commeatus, cibaria.*

RECOMMANDATION, Præceptio, præceptum, monita, institutum, jussum.

*Titre de recommandation, Commendatio, suffragatio, magna commendatio.*

*Lettres de recommandation, Commendatitiæ litteræ.*

**Recommander**, Commendo, fidei alicujus committo, fidei alicujus trado.

RÉCOMPENSE, Præmium, merces, fructus, beneficium, remuneratio.

*Récompense pour une victoire, Adorea.*

*Demander une récompense, Pretium peto.*

*Recevoir une récompense, Pretium fero.*

**Récompenser**, Remuneror, retribuo, mercedem do.

RÉCONCILIATION, Reconciliatio.

**Réconcilier**, Concilio, reconcilio, devincio, benevolentiam facio.

*Se réconcilier avec son ennemi, In gratiam cum adversario redeo, inimicitias depono.*

RECONNAISSANCE (écrit), Syngrapha, chirographum, cautio.

RECONNAÎTRE, Recenseo, persequor, percurro.

RECONNAISSANT, Gratus, officii memor.

*Être reconnaissant des bienfaits, In me beneficia nunquam obliviscor.*

RECONQUÉRIR, Recipio, recupero.

RECOURBÉ, Aduncus, curvatus, tortuosus.

RECOURS (avoir à qqn), Ad aliquem confugio.



RECOUVREMENT, Recuperatio.

**Recouvrer**, Recupero, redimo.

RÉCRÉATIF, Ludicrus, jocularis.

*Se récréer*, Me recreo.

RÉCRIER (se), Reclamo.

RECRUTEMENT, Delectus militaris.

**Recrue**, Tiro.

RECUEIL, Compilatio.

**Recueillir**, Recolligo, extraho.

— (Recevoir), Excipio.

RECULER, Cedo, retro cedo.

*Reculer les frontières*, Fines imperii profero, dilato imperium.

*Faire reculer*, Retrudo.

REDIRE, Repeto.

REDOUBLEMENT, Congeminatio.

**Redoubler**, Congemino, gemino.

REDOUTER, Expavesco, perhorresco, in metu habeo, vereor, timeo,  
metuo, reformido.

**Redoutable**, Terribilis.

RÉDUIRE A, Redigo.

RÉELLEMENT, Revera, reapse, reipsa.

REFAIRE, Reficio.

RÉFECTOIRE, Triclinium, cœnabulum.

RÉFLEXION, Cogitatio, mentis sensus, animi motus, meditatio,  
commentatio.

**Réfléchir**, Meditor, mecum cogito, in animo voluto, delibero,  
considero, video.

REFLUER, Relabor.

RÉFORME, Correctio, temperatio, emendatio.

REFRÉNER, Refreno, coerceo, reprimo, cohibeo, frango, restinguo, re seco.

REFROIDIR, Refrigeo.

**Se refroidir**, Refrigesco, defervesco, refrigeror, frigesco.

REFUGE, Receptaculum, latebra, recessus, asylum, perfugium, refugium, portus.

*Chercher un refuge dans la fuite*, Ex fuga aliquo me recipio.

**Réfugier** (se), Suffugio, perfugio, confugio; perfugium, præsidium et auxilium quæro; concurro.

REFUS, Repudiatio, detrectatio, recusatio, rejectio.

**Refuser**, Recuso, renuo, abnuo, declino, nego, nolo, rejicio, resisto, aversor, vito, repudio.

**Se refuser**, Nego mihi.

RÉFUTATION, Infirmitas, confutatio, refutatio, dissolutio, reprehensio.

**Réfuter**, Confuto, repello, reprehendo, redarguo, refuto, revinco.

REGARD, Visus, contuitus, obtutus, aspectus, conjectus oculorum.

**Regard en arrière**, Respectus.

*Attirer les regards*, Oculos omnium avertor.

*Attacher ses regards*, Ad rem oculos adjicio.

*Se présenter aux regards*, Obvisor, occurro, versor.

**Regarder**, Intueor, video, contueor, contempler, respicio, aspicio.

*Regarder fixement*, Oculos in aliquid defigo.

*Regarder autour de soi*, Prospicio, prospecto.

*Regarder dans*, Introspicio, inspicio.

REGARDER (être l'affaire de), Attinet, pertinet, spectat, attingit.

*Cela vous regarde*, Tui officii est, consilii tui est.

REGIMBER, Calcitro, recalcitro.

RÉGION, Ora, regio, pars terrarum.

RÉGIR, Rego, gubernare, moderor.

**Régisseur**, Villicus, custos villæ.

REGISTRE, Codex.

RÈGLE, Regula, norma, lex, præscriptio, formula, præscriptum.

*S'écarter de la règle*, Ab regula aberro.

**Réglé**, Moratus, institutus, perpolitus.

**Régler**, Moderor, modulator, constituo, præscribo, designo, præfinio.

**Régulier**, Legitimus, justus, æquus, verus.

**Régulièrement**, Examussim.

RÉGNER, Regno, impero, dominor.

REGRET, Desiderium, studium, pœnitentia.

*Adoucir les regrets*, Desiderium lenio.

*Laisser de grands regrets*, Desiderium mei relinquo.

**Regretter**, Tædet, pudet, dolore afficior.

*A regret*, Molestè, graviter, ægre, ingratiis.

RÉHABILITATION, Restitutio.

**Réhabiliter**, Famam restituo, labem eluo, sarcio infamiam.

REINS, Renes, lumbus.

REJAILLIR, Referveo, refervesco.

REJETER, Depono, rejicio, repudio, aspernor, reprobo, abjicio, improbo,  
respuo, contemno, abrogo, antiquo.

**Rejeter sur**, Regero.

REJETON, Virgultum, surculus, germen.

*Pousser des rejetons*, Fructicor, surculor, emitto, reviresco.

RÉJOUIR, Lætifico, lætitiam affero, hilaro, oblecto, recreo, exhilaro.

**Se réjouir**, Lætor, exsulto, lætitia efferor, gaudeo.

RELÂCHE, Cessatio, intermissio, otium, relaxatio.

*Relâche (donner du)*, Laxo, remitto.

RELÂCHEMENT, Remissio.

**Relâcher**, Relaxo, remitto, laxo, solvo.

RELATER, Refero.

RELATION, Ratio.

— (D'amitié), Consuetudo.

*Lier des relations*, Rationes contraho cum aliquo.

RELÉGUER, Relego, expello.

RELEVÉ, Diribitio.

RELEVER, Erigo, relevo.

RELIEUR, Glutinator librorum.

RELIGION, Religio.

**Religieux**, Religiosus, sanctus, pius.

**Religieusement**, Religiose, sancte, pie.

RELUIRE, Refulgeo, reluceo.

REMARQUE, Animadversio, consideratio, attentio, notatio.

**Remarquer**, Adverto, animadverto, observo, attendo, noto.

**Remarquable**, Luculentus, præstans, insignis, grandis, præstabilis, clarus, peculiaris, singularis.

*D'une façon remarquable*, Insignite, insigniter.

REMÈDE, Medicina, medicamentum, medicamen, remedium.

*Le remède produit grand effet*, Salubritas medicamenti toto corpore percipitur.

*Apporter remède, Succurro.*

REMETTRE *à un autre temps*, Differo rem in longiorem diem, protendo, prorogo.

REMETTRE *une faute*, Con dono crimen.

REMORDS (*poursuivi par les*), Hominem conscientiae suae præcipitem agunt poenae.

REMPART, Vallum, agger, mœnia, muri urbis.

*Faire un rempart de son corps*, Oppono meum corpus alicui.

*Entourer de remparts*, Vallor, munio.

**Remplacements** (*être en*), Sufficio, substituo.

**Remplaçant**, Successor, qui subrogatur.

REEMPLIR, Farcio, impleo, compleo, saturo, satio, repleo, refertio.

**Rempli**, Refertus, confertus, plenus.

REMUER, Volvo, converto, moveo.

**Remuant**, Inquietus, turbulentus.

**Remuer l'esprit**, Moveo animum, accendo.

RÉMUNÉRATION, Remuneratio.

RENAÎTRE, Renascor, exorior, renovor.

RENARD, Vulpes.

RENCONTRE, Concursio, concursus, conflictus, effusio hominum.

*A la rencontre*, Obviam.

**Rencontrer**, Reperio, invenio, occurro.

**Rencontrer (se)**, Convenio, coeo, congregor.

RENDRE, Reddo, restituo, refero.

*Se rendre au vainqueur*, Ditioni victoris me permitto; dedo me victori.

*Se rendre à, aller vers*, Devenio, venio, pervenio.

*Se rendre qqe part*, Proficiscor.

RENFERMER, Contineo, comprehendo, complector, includo.

RENFORT, Subsidium, auxilium.

RENIER, Abnego, pernego, retracto, renuo, recuso.

RENOM, Laus, præconium, gloria, splendor, celebratio, laudatio.

*Renom (mauvais)*, Infamia, dedecus, sinistra fama, probrum, labes, ignominia.

*Il s'est acquis par cette action un renom perpétuel*, Eo facto immortalitatem est consecutus.

RENOMMÉE, Fama, opinio, existimatio, nomen, nominis celebritas, rumor.

*Chercher la renommée*, Famam capto.

*Prendre soin de sa renommée*, Famæ meæ consulo.

*Acquérir de la renommée*, Famam consequor nonnullam.

*Perdre beaucoup de sa renommée*, Multum de bona fama amitto.

RENOUVELLEMENT, Renovatio, redintegratio, instauratio.

**Renouveler**, Innovo, renovo, novum facio, redintegro, instauro, itero.

**Se renouveler**, Refrico.

**Renouvelé**, Renovatus.

RENTREER, Remigro, redeo, remeo.

RENVERSEMENT, Perversitas.

**Renverser**, Labefacio, subruo, prosterno, affligo, frango, labefacto, dissolvo, conquasso, pervertio, subverto, perimo, deleo.

RENOYER, Remitto.

REPAÎTRE *son esprit de choses agréables*, Mente varias voluptates contrecto.

RÉPANDRE, Diffundo, dispergo, instillo, effundo, fundo, spargo.

**Répandre** (autour), Circumfundo, ambio.

**Répandre ça et là**, Dispergo, disjicio, dissipo, inspergo, respergo.

**Répandre** (se), Dimano, profluo.

*Se répandre en injures*, Maledicta in aliquem congero.

**Très répandu**, Pervagatus, divulgatus.

RÉPARATION (excuse), Satisfactio, purgatio.

**Réparer**, Sarcio, reficio, restituo, obmolior.

— (Expier), Expio.

RÉPARTITION, Partitio, divisio, tributio.

**Répartir**, Tribuo, partior, divido.

**Répartiteur**, Partitor.

REPAS, Convivium, epulæ, accubatio epularis amicorum.

*Donner un repas*, Convivor, convivium ago, epulum do.

REPENTIR, Pœnitentia, dolor ob admissa peccata.

SE REPENTIR, Pœnitet, tædet, piget me.

RÉPERCUSSION, Repercussio.

**Répercuter**, Repercutio.

RÉPÉTITION, Repetitio, iteratio.

**Répéter**, Repeto.

REPLACER, Repono, colloco.

REPLIER, Replico.

RÉPLIQUER, Respondeo.

RÉPONSE, Responsio, responsum.

**Répondre**, Respondeo, responsum do, refero, rescribo.

*Répondre par écrit*, Rescribo, litteris respondeo.

RÉPONDANT, Sponsor.

REPORTER *sur qqn*, Ad aliquem transfundo.

REPOS, Requies, quies, tranquillitas, otium, vacatio, vacuum tempus.

*Troubler le repos, Otium perturbo.*

**Reposer**, Relaxo, remitto.

**Reposer sur**, Nitor, enitor.

**Se reposer**, Quiesco, otior, requiesco, consido, desino.

*Se reposer de temps en temps*, Interquiesco.

*Qui est en repos*, Quietus, tranquillus.

*En repos*, Quiete, tranquille.

REPOUSSER, Propulso, repello, arceo, depello, amoveo, propello,  
extrudo, ejicio, excludo, prohibeo, extendo, portas alicui claudo.

*Repousser en jurant*, Ejero, ejuro.

REPOUSSER (croître de nouveau), Renascor, renovor, recresco, rursum  
cresco.

REPRENDRE, Recipio, recupero, repeto.

— (Réprimander), Reprehendo, vitupero, carpo, objurgo.

REPRÉSENTATION, Descriptio, figura, designatio.

*Représentation (de théâtre)*, Commissio.

**Représenter** (se) *dans l'esprit*, Mente mihi aliquid depingo,  
repræsentō.

RÉPRIMANDE, Reprehensio, vituperatio, objurgatio, castigatio.

**Réprimander**, Reprehendo, corripio, objurgo, castigo.

RÉPRIMER, Reprimo, coerceo, comprimo, cohibeo, refreno, contineo,  
domo.

*Qui réprime*, Repressor.

REPRISES (à plusieurs), Identidem.

REPROCHE, Vituperatio, reprehensio, exprobratio, nota, dedecus.

*Il a encouru un reproche*, In dedecus incurrit.

*Je ne lui ai pas adressé le moindre reproche*, Eum ne graviore quidem  
verbulo compellavi.



*Il m'a accablé de reproches*, Probris omnibus me vexavit.

REPROCHER, Exprobo; crimen in aliquem conjicio, confero.

RÉPROUVER, Reprobo, improbo, rejicio.

RÉPUBLIQUE, Respublica.

RÉPUTATION, Honor, existimatio, fama.

*Il y va de ma réputation*, Agitur existimatio.

*Nuire à la réputation*, Splendori nominis jacturam affero.

*Détruire la réputation*, Laudes alterius obscuro.

*Veiller à sa réputation*, Existimationi consulo.

*Être en danger de perdre sa réputation*, In discrimen existimationis venio.

RÉSERVE, Exceptio.

*Mettre en réserve*, Reservo, servo, conservo, recondo.

— (Militaire), Miles, copiae, cohortes subsidiariae.

**De la réserve**, Subsidiarius.

— (Retenue), Temperantia, modestia, moderatio, continentia, verecundia, ingenuitas.

**Réservé**, Temperatus, temperans, moderatus, verecundus, prudens.

*Avec réserve*, Verecunde, pudenter.

RÉSIDENCE, Sedes, domicilium.

**Résider**, Habito, domicilium habeo.

RÉSIGNATION, Patientia, tolerantia.

*Avec résignation*, Patienter, sedate, tranquille, æquo animo.

**Résigner**, Resigno.

**Se résigner à**, Mihi persuadeo.

RÉSIPISCENCE (*venir à*), Resipisco.

RÉSISTANCE, Retractatio.

**Résister**, Obsisto, resisto, a conatu repello, repugno, adversor, reluctor.

RÉSOLUTION, Propositum, consilium.

*Persister dans sa résolution*, Permaneo in proposito.

*Changer de résolution*, Decedo de sententia.

**Résolu**, Constans.

*Je suis résolu à*, Decrevi, me....; certum mihi est, decretum mihi est, animo proposui.

**Résolûment**, Obstinatè.

RÉSONNER, Sono, sonum reddo, consono, persono.

RESPECT, Observantia, veneratio, cultus, reverentia, honor.

**Respecter**, Vereor, observo, colo, revereor.

**Respectueux**, Venerabundus, perfusus honore.

RESPIRATION, Anhelitus, spiritus, respiratio, spiratio.

**Respirer**, Anhelo, spiro, respiro.

**Respirable**, Spirabilis, flabilis.

RESSEMBLANCE, Similitudo.

**Ressembler**, Similis sum, ad similitudinem accedo.

*Ils se ressemblent comme deux gouttes d'eau*, Ovum ovo similis non est (Prov.).

RESSENTIR, Sentio.

RESSERRER, Constringo, stringo, vexo, arcto, concludo, coarcto, constipo.

**Resserré**, Contractus, brevis, adstrictus.

RESSOURCES, Opes, facultates, copiae.

RESSOUVENIR, Recognitio, recensio.

**Se ressouvenir**, Memini, commemini.

RESSUSCITER, Revivisco, in vitam redeo.

RESTAURER, Reficio, restituo, recreo.

RESTES, Reliquiæ, residua.

*Du reste*, Alioqui, alioquin, alias, cæteroquin, cæterum.

**Rester**, Permaneo, maneo, commoror, resto, sto, resideo.

*Rester chez soi*, Domi me teneo.

*Qu'il reste bien entendu*, Illud maneat.

**Restant**, Reliquus, residuus, rejectus.

*Ce qui reste*, Subsecivus.

RESTITUER, Retribuo, refero, rependo, restituo.

RESTRICTION, Exceptio.

RÉSULTAT, Exitus, finis, terminus.

**Résulter**, Provenio.

RÉTABLISSEMENT, Redintegratio, restitutio, reparatio, renovatio.

**Rétablir**, Restituo, repono, instauro, reparo, redintegro, sancio, reficio, recreo.

**Rétablir** (se), Convalesco, consanescio, sanus fio, valentior fio, ex morbo evado, morbo levor, resurgo.

**Rétabli** (*être*), Convalescere.

RETARD, Mora, retardatio, impedimentum, cunctatio, tarditas, dilatio.

*Sans retard*, Sine mora, abjecta cunctatione.

**Être en retard**, Moras traho, tardo.

*Ne point souffrir de retard*, Dilationem non recipio.

**Retarder**, Retardo, moror, moram affero, impedimentum affero, differo.

RETENTIR, Resono, sonum refero, sono, persono, percrepo, recino.

**Retentissant**, Clarisonus, clare sonans, canorus, horrisonus.

RETENUE, Cf. [Réserve](#).

*Avec retenue*, Temperanter.

*Qui est sans retenue*, Immodestus, parum modestus, expers modestiæ.

*Sans retenue*, Effuse, large, proluxe.

*Avoir de la retenue*, Verecundor, pudore deterreor, erubesco.

**Retenir**, Teneo, retineo, moror, inhæreo, inhibeo, cohibeo, coerceo.

*Action de retenir*, Inhibitio.

**RETIRER**, Retraho.

*Retirer de dessous*, Subduco, removeo, subtraho.

**Se retirer**, Recedo, abeo, discedo.

*Se retirer chez soi*, Capesso me domum.

**Retiré**, Penetralis.

RETOMBER, Recido, redundo.

*Faire retomber sur qqn*, Transfero in aliquem.

RETORS, Veteratorius.

RETOUCHER *son discours*, Orationem emendo.

RETOUR, Regressio, regressus, reditus, reditio, reversus.

*En retour*, Mutue, mutuo.

**Retourner**, Redeo, revertor, revenio.

RÉTRACTER (se), Palinodiam cano, retexo orationem.

RETRAITE, Latibulum, receptus, perfugium, secessus.

— (Du combat), Avocatio a pugna.

*Couper la retraite aux ennemis*, Excipio ex fuga hostem.

*Aimer la retraite*, Latebris me involvo.

RETRANCHEMENT, Propugnaculum.

**Retrancher** (fortifier), Obvallo, circumvallo, munio, firmo.

— (Soustraire), Depasco, recido, minuo, detraho, delibo, reseco, derogo, defero, aufero, decerpo, amputo.

RÉTRÉCIR, Coangusto, coarcto.

RÉTROGRADER, Regredior, pedem refero.

RETS, Rete, laqueus, cassis, casses.

RÉUNION, Corona, cœtus, societas, sodalitas, collegium, sodalitium, collectio, congregatio.

**Réunir**, Compono, conjungo, coagmento, construo, conglutino, congreco, misceo, colligo.

**Réunir** (se), Colo, convenio, adjungor, congregior.

REVANCHE (*prendre sa*), Cladem reddo.

RÈVE, Somnium, visio, visum.

**Rêver**, Somnio.

*Ne rêver que batailles*, Nihil nisi prœlium cogito.

RÉVEILLER, E somno excito.

**Réveiller** (se), Evigilo.

*Je me suis réveillé plus tôt que de coutume*, Maturius me somnus reliquit.

RÉVÉLER, Indico, confiteor, expono, patefacio, in lucem profero, divulgo, profiteor.

REVENDICATION, Vindiciæ.

**Revendiquer**, Vindico, vindictam sumo, tueor, repeto, reposco, persequor.

REVENIR, Revertor, revertor, revenio, redeo.

*Revenir à soi*, Animum colligo.

*Revenons aux motifs abandonnés*, Revertamur ad calculos quos abjecimus.

*Cela revient au même*, Ea opinio eodem recidit, revolvitur.

**Revenu**, Reditus.

RÉVÉRER, Revereor, colo, veneror.

REVERS, Offensio, incommodum, detrimentum, molestia, calamitas.

REVÊTIR, Induo, vestio, induco, tego, orno.

REVOIR, Retracto, revoco.

RÉVOLTE, Rebellio, seditio, secessio, tumultus, defectus, defectio.

RÉVOLUTION, Tumultus, perturbatio, confusio.

REVUE *rapide*, Percursio.

*Passer en revue*, Percenseo, recenseo, percurro.

*Passer la revue*, Exercitum lustrum.

RHÉTORIQUE, Rhetorica.

**Rhéteur**, Rhetor.

RHUME *de cerveau*, Gravedo.

*Sujet aux rhumes*, Gravedinosus.

RHYTHME (*qui a du*), Numerosus.

RICHESSSES, Divitiæ, ampla fortuna, summa copia, opes et copiæ.

*Amasser des richesses*, Opes consecrari.

**Riche**, Dives, locuples, copiosus, opulentus, pecuniosus, nummatus, fortunatus, abundans.

**Riche** (être), Opibus abundo.

— (Fécond), Uber, fecundus, fertilis, abundans, copiosus, pinguis.

**Richement**, Pretiose, eleganter.

RIDE, Ruga.

**Rider**, Corrugo.

**Ridé**, Rugosus.

RIDEAU, Cortina.

RIDICULE, Deridiculum, irrisio.

**Ridicule** (*adj.*), Ridiculus, jocularis.

**Ridiculiser**, Derideo, irrideo.

RIEN, Nihil, nihilum, nil.

*Ne rien laisser*, Ne vestigium rei est reliquum, ne minimam rem fecit reliquam.

*Ne rien avoir*, Nihil est in manu.

*Je n'eûs rien de plus pressé que, de plus à cœur que*, Nihil mihi potius fuit, quam ut.

*Rien encore*, Nihildum, non adhuc, nondum quidquam.

*Rien n'est si*, Nihil tam..... quam.

*Il n'est rien de si*, Nihil tam ... est, cujus....

*Je ne hais rien tant que*, Nihil acerbius odi quam....

UN RIEN, Hilum, naucis, res nihili.

*C'était un rien*, Parva res erat.

*Pour un rien*, De nihilo.

*Dire des riens*, Nugor, jocos, ludo, nugas ago, nugax sum.

*Diseur de riens*, Nugator, nugax.

RIGUEUR, Inclementia, duritas.

**Rigoureux**, Inclemens, asper.

**Rigoureusement**, Inclementer, severe, austere, stoice, stricte.

RIRE, Cachinnatio, cachinnus, risus.

*Exciter le rire*, Cachinnum commoveo.

RISÉE (*être l'objet de la*), Ludibrio esse aliis, ludibrio haberi.

**Rire**, Rideo, risum edo.

*Rire aux éclats*, Cachinnor, solutius rideo.

**Risible**, Ridiculus, jocularis.

*D'une façon risible*, Ridicule.

*En riant*, Per jocum, joci causa.

RISQUES (*courir des*), Periclitor.

*Avec risque*, Periculose, cum periculo.

RITE, Ritus.

RIVAGE, Littus, ora, ripa.

*De rivage*, Littoreus.

RIVALITÉ, Rivalitas, æmulatio.

**Rivaliser**, Æmulor, invideo.

**Rival**, Æmulus, competitor.

RIVE, Ripa, littus, ora.

RIVIÈRE, Profluens, fluvius, flumen, torrens.

ROBE, Stola.

ROBUSTE, Valens, validus, fortis, robustus, lacertosus.

ROCAILLEUX, Saxosus.

ROCHE, Petra, rupes.

**Rocher**, Saxum, silex, lapis, rupes, cautes.

ROI, Rex, princeps.

*Être roi*, Regno, impero, domino.

**Royal**, Regius, regalis, basilicus, splendidus, magnificus.

*Maison royale*, Regia, domus regia.

**Royalement**, Regie, more regio.

ROYAUME, Regnum.

ROYAUTÉ, Regnum, principatus, dominatus.

ROITELET, Regulus.

ROIDE, Rigidus, durus, austerus.



*Être roide*, Rigeo, conglacio, congelo.

RÔLE (*s'acquitter très bien de son*), Personam egregie gero, tueor.

ROND, Circulus, orbis, ambitus.

**Rond** (*adj.*), Rotundus.

RONFLER, Sterto.

RONGER, Arrodo, erodo, peredo.

ROSE, Rosa.

ROSEAU, Arundo, canna.

*Roseau (à écrire)*, Calamus.

ROSÉE, Ros.

RÔTI, Assus, torridus, aridus.

ROUE, Rota, orbis.

ROUGEUR, Rubor.

**Rougir**, Rubeo, erubesco.

— (De honte), Pudet me.

**Rouge**, Ruber, rubens, rutilus.

ROUILLE, Rubigo, ærugo.

**Rouillé**, Rubiginosus.

ROULER, Volvo, convolvo, involvo, verto, verso.

*Faire rouler*, Torqueo, voluto.

ROUTE, Via, iter, semita.

*Faire route*, Iter habeo.

*Continuer sa route*, Pergo iter cœptum.

*Se détourner de sa route*, Iter alio flecto.

*Se frayer une route*, Viam mihi aperio.

ROUVRIR, Refrico.

ROUX, Fulvus.

RUBICOND, Rubicundus, rubore plenus.

RUCHE, Alvearium.

RUDESSE, Duritia, firmitas, asperitas.

**Rude**, Asper, scaber, durus, habens aliquid asperitatis.

RUDIMENT, Rudimentum.

RUELLE, Angiportus.

RUER SUR (se), Me ingurgito, irruo.

*Se ruer sur la fortune*, In copias me ingurgito.

RUGUEUX, Rugosus.

RUINE, Ruina, casus, perinicies, exitium, occasus, interitus, obitus.

**Ruiner**, Destruo, dirimo, evertō, demolior, vasto, disperdo, dissipo, perdo, excindo, devoro, exhaurio, absumo, abligurio.

**Ruineux**, Ruinosus.

**Être ruiné**, Perire, concidere.

RUISSEAU, Rivus, rivulus.

RUMEUR, Auditio, rumor, publicus sermo, fama.

RUPTURE, Abruptio.

**Rompre**, Perrumpo, dirumpo, perfringo, vi aperio, decerpo, frango, divido, distraho, infringo, effringo, labefacto.

RUSE, Dolus, fraus, fallacia, machina, insidiæ, artificium, astus, astutia.

**Rusé**, Malitiosus, versutus, callidus, astutus, vafer.

*Un peu rusé*, Subdolus.

*Avec ruse*, Malitiose, versute, vafre, callide.

RUSTIQUE, Rusticanus, rusticus.

# S

SABLE, Arena.

**Sablonneux**, Arenosus.

SAC, Saccus.

— (Pillage), Direptio, vastatio.

**Saccager**, Destruo, diruo, vasto, nullum vestigium relinquo.

SACERDOCE, Sacerdotium, sacerdotis munus.

**Sacerdotal**, Sacerdotalis.

SACRÉ, Sacer, religiosus, consecratus, religionem habens, sacratus, dicatus.

SACRIFICE, Sacrificium, sacrificatio.

*Sacrifice expiatoire*, Piaculum.

*Faire un sacrifice*, Rem divinam ad aras facio.

*Offrir un sacrifice en l'honneur des morts*, Parento, justa solvo.

*Se rendre propice par des sacrifices*, Pio, expio.

**Sacrifier**, Sacrifico, sacris operor, sacra facio, libo, immolo, macto, neco, interficio.

*Sacrifier*, Propono, posthabeo, posteriorem duco.

**Sacrificateur**, Immolator, qui sacra facit.

SACRILÉGE, Nefas.

SACRISTIE, Sacrarium.

**Sacristain**, Ædituus.

SAFRAN, Crocus.

SAGACITÉ, Sagacitas, solertia.

**Sagace**, Sagax, callidus, acutus.

SAGESSE, Prudentia, consilium, ratio, sapientia.

*Dans ta sagesse, Pro tua prudentia.*

**Sage**, Moderatus, temperatus, sapiens, prudens, magni consilii.

*Être sage*, Sapio, sapientia præditus sum.

**Sagement**, Sapienter, considerate, prudenter.

SAILLIE, Facetiæ, joci, sales.

SAINTETÉ, Sanctimonia, sanctitas, sanctitudo.

**Saint**, Augustus, religiosus, sanctus.

**Saintement**, Pie, religiose, sancte.

SAISIR, Prehendo, prendo, capio, prenso, corripio, comprehendo, teneo, capesso, peto, capto.

*Saisir l'occasion*, Capto occasionem, immineo in occasiones omnes, intentus sum in occasionem.

SALETÉ, Illuvies, sordes.

**Salir**, Cf. [Souiller](#).

**Sale**, Squalidus, impurus, obscœnus, immundus, illotus, sordidus, contaminatus.

*Être sale*, Squaleo, sordeo.

**Sali**, Illotus, sordidus.

**Salement**, Spurge, obscœne, fœde, turpiter.

SALIVE, Saliva.

SALLE à manger, Cœnaculum, triclinium.

SALUBRITÉ, Salubritas.

**Salubre**, Salubris.

*D'une façon salubre*, Salubre, salubriter.

SALUT, Salus, requies.

**Salutaire**, Salutaris.

SALUTATIONS, Persalutatio, salutatio.

*Rendre un salut, Resaluto.*

**Saluer**, Consaluto, saluto.

*Qui vient saluer, Salutator.*

SANCTIFIÉ, Sacratuſ, ſacer.

SANCTION, Sanctio.

**Sanctionner**, Sancio.

SANCTUAIRE, Adytum.

SANDALES, Soleæ, crepidæ.

*Qui porte des ſandales, Crepidatuſ.*

SANG, Sanguis, cruor.

**Saigner**, Mitto ſanguinem alicui.

**Sanglant**, Sanguineuſ, ſanguinolentuſ, cruentuſ.

**Sanguinaire**, Sanguinariuſ.

SANGLIER, Aper, ſylveſtris porcuſ.

SANGLOT, Singultuſ, gemituſ.

SANGSUE, Hirudo.

SANS, Abſque, ſine.

SANTÉ, Saluſ, ſanitaſ, valetudo.

*Mauvaiſe ſanté, Invaletudo, valetudo infirma.*

*Avoir une bonne ſanté, Valeo recte, valetudine utor bona.*

*Conſerver en bonne ſanté, Incolumem ſervo.*

*Avoir une mauvaiſe ſanté, Valetudine utor parum.*

*Recouvrer la ſanté, Amiſſam valetudinem recuperō.*

*Rendre à la ſanté, Sano, curo; medeor, morbum depello.*

**Sain**, Salubriſ, ſanitatē afferēſ, ſanuſ, firmuſ, valēſ.

*Sain et ſauſ, Salvuſ, incolumiſ, integer, conſervatuſ, ſoſpeſ.*

*Qui est en bonne santé, Firmus, morbo defunctus.*

**Sainement**, Sicce.

SAPIN, Abies.

SARCLOIR, Sarculum.

SARMENT, Sarmentum.

SATELLITE, Stipator, satelles.

SATIÉTÉ, Satietas, fastidium.

*Prévenir la satiété, Satietatem relevo.*

SATISFACTION, Satisfactio, voluptas, lætitia, jucunditas.

**Satisfaire à**, Satisfacio, impleo quod debeo, solvo.

SAULE, Salix.

**Sausaie**, Salicetum.

SAUPOUDRER, Inspergo, aspergo, respergo.

SAUTER, Salto.

*Sauter en bas*, Desilio.

**Sauter** (sur), Assilio, aggredior, invado, insilio.

SAUVAGE, Trux, atrox, truculentus, immansuetus, ferus, barbarus,  
immitis, asper, sævus.

SAUVER, Servo, tueor, custodio, salutem do, fero, affero, salvo, sospito,  
incolumem servo.

**Sauveur**, Soter, servator, conservator.

SAVEUR, Sapor.

SAVOIR, Scientia, doctrina, eruditio, Cf. [Science](#).

SAYON, Sagum.

*Vêtu d'un sayon*, Sagatus.

SCALPEL, Scalpellum.

SCEAU, Sigillum, signum.

**Sceller**, Obsigno, signo, signum imprimo.

SCÉLÉRAT, Nefarius, sceleratus, scelestus.

SCÈNE, Scena.

SCEPTRE, Sceptrum.

SCIE, Serra.

SCIENCE, Scientia, disciplina, eruditio, doctrina, institutio.

**Savoir**, Scio, teneo, habeo, cognosco, non sum nescius, scientiam habeo, nosco.

*Savoir à fond*, Percallesco.

*Savoir parfaitement*, Calleo, scio, teneo.

**Ne savoir pas**, Ignoro, sum inscius, nescio.

*Je ne sais comment il se fait*, Nescio quo pacto fiat.

*Ne savoir que faire*, Quid agam, dubito.

**Savant**, Sciens, eruditus, doctus, perpolitus, philologus, gnarus, peritus, litteratus.

*Qui ne sait pas*, Insciens.

**Savamment**, Scienter, scite, erudite, docte, perite, litterate.

*Il l'a fait sciemment*, Prudens sciensque fecit.

SCION, Surculus.

SCRUPULE, Scrupulus, sollicitudo, religio.

*Inspirer des scrupules*, Religionem alicui infero.

*Se faire scrupule de*, Aliquid mihi religioni duco.

*Lever les scrupules*, Aliquem religione solvere.

**Scrupuleux**, Scrupulosus, religione obstrictus.

SCRUTER, Executio.

**Scrutateur**, Diribitor.

SCULPTER, Scalpo.

**Sculpteur**, Fictor.

**Sculpté**, Sculptus, scalptus.

**SÉANCE**, Sessio.

*Lever la séance*, Dimitto concionem.

**SÉCHERESSE**, Siccitas.

**Sécher**, Sicco, exhaurio.

**Sec**, Siccus.

*Sécheresse de style*, Jejunitas, tenuitas.

**Sec**, Jejunos.

**Sèchement**, Jejune, tenuiter.

**EN SECOND LIEU**, Secundo.

**Seconder**, Obsecundo.

**Secondaire**, Secundarius, secundus.

**SECOUER**, Executio, agito, depello, quatio.

**SECOURS**, Suppetiæ, auxilium, subsidium, præsidium.

*Sans le secours d'un autre*, Per se, ex se, suo nomine, suis viribus, sua sponte, sua natura, suo marte.

*Implorer le secours de DIEU*, Ad DEUM confugio; præsidium in DEO statuo.

**Secourir**, Subvenio, succurro, subsidio venio, opitulator.

*Secourir les pauvres*, Inopiam sublevo, pauperes juvo.

**SECOUSSE**, Succussus.

**SECRET**, Arcanum.

*Confier ses secrets*, Intima mea concredo.

**Secret**, Occultus, latens, abditus, tacitus, furtivus, arcanus, latebrosus, obscurus.

**Secrètement**, Latenter, occulte, abdite, abscondite, tecte.



*En secret*, Clam, furtim, ex occulto, ex insidiis.

SECTE, Secta.

**Sectateur**, Sectator, amator, æmulus.

SÉCURITÉ, Securitas, tranquillitas.

*En sécurité*, Secure, sine cura.

SÉDITION (*exciter la*), Seditioem molitus sum, seditionem cieo.

*Apaiser la sédition*, Motus compono.

**Séditieux**, Seditiosus.

**Séditieuxment**, Seditiose.

SÉDUCTION, Sollicitatio.

**Séduire**, Pellicio, allicio, induco, illaqueo, capio, implico.

**Séducteur**, Corruptor.

SÉJOUR, Remansio, mansio.

**Séjourner**, Remaneo, maneo, resideo, moror, commoror, subsisto, consisto.

SELON, Secundum, pro, juxta, ex.

*Selon que*, Prout, ut, perinde ut.

SEL, Sal.

*Relatif au sel*, Salarius.

**Salaison**, Salsamentum.

*Marchand de salaison*, Salsamentarius.

**Salière**, Salinum.

**Saline**, Salinæ.

SEMAINE, Hebdomas.

*Semaine-sainte*, Hebdomas Christi patientis sacra.

SEMBLER, Videor.

SEMENCE, Semen.

SEMAILLES, Satio, satus.

**Semer**, Obsero, consero, sero, semen spargo, semino.

**Semeur**, Seminator, sator.

SÉMINAIRE, Seminarium.

SÉNAT, Senatus.

**Sénateur**, Senator; patres conscripti.

**Sénatorial**, Senatorius.

SÉNATUS-CONSULTE, Senatus consultum.

SENS, Interpretatio.

*Dans les deux sens*, In utramque partem.

SENS (*bon*). Ratio, mens.

*Reprendre ses sens*, Animum recipio.

**Sensé**, Cordatus, prudens, sapiens.

**Sensément**, Cordate, sapienter, prudenter.

SENSATION, Sensus.

SENTENCE, Dijudicatio, disceptatio, judicium, deliberatio.

**Sentencieux**, Sententiosus.

*D'une façon sentencieuse*, Sententiose.

SENTIER, Callis, trames.

SENTIMENT, Sensus, sententia.

*Amener à son sentiment*, In meam sententiam aliquem traho.

*Voilà mon sentiment*, Ego sic sentio.

*Perdre le sentiment*, Obstupesco, stupeo, stupesco.

**Sentir**, Sentio, percipio.

*Sentir une odeur*, Olfacio, odoror, odorem percipio.

*Sentir mauvais*, Fœteo, puteo, male oleo.

*Qui sent mauvais*, Fœtidus.

SENTINE, Sentina, fundus.

SENTINELLE, Excubitor, vigil.

— (Faire), Excubo, vigilo, excubias ago.

SÉPARATION, Discretio, distinctio, sejunctio, disjunctio.

— (Intervalle), Intervallum, spatium, discrimen.

**Séparer**, Abscindo, segrego, sejungo, separo, discrimino, disjungo, distraho, secerno.

**Séparer violemment**, Abstraho, avello, avoco, abduco, removeo, divello.

**Séparable**, Separabilis.

**Séparément**, Separatim, seorsum, distincte, discrete, secreto, clam.

*Sept*, Septem.

SEPTEMBRE, September.

SEPTEMVIR, Septemvir.

SEPTENTRION, Septentriones.

**Septentrional**, Aquilonaris.

SÉPULCRE, Sepulcrum, tumulus, monumentum.

SÉPULTURE, Sepultura, humatio.

*Priver de la sépulture*, Funeris pompa spolio.

*Sans sépulture*, Inhumatus, insepultus.

SÉRÉNITÉ, Serenitas, serenum tempus, cœlum serenum.

**Serein**, Serenus, sedum.

*Rendre serein*, Sereno.

SÉRIEUX, Serius, gravis.

**Sérieusement**, Asseveranter, sine joco, serio, affirmate.

SERMENT, Jusjurandum.

*Serment militaire*, Sacramentum.

*Faux serment*, Perjurium, perfidia.

*Exiger le serment*, Ad jusjurandum adigo.

*Obliger au serment*, Ad jusjurandum adigo.

*Prêter serment*, Jusjurandum do.

*Violier son serment*, Jusjurandum negligo.

*Qui viole son serment*, Perjurus.

SERPENT, Hydra, excetra, anguis, serpens.

SERRER, Arcto, constringo, coangusto, adstringo, in angustum cogo, stipo, coerceo, alligo.

**Serré**, Arctus, adstrictus, angustus, obstrictus.

**Service divin**, Sacra religionis, sacrificia, res divina.

SERVICE, Militia.

*Se faire soldat, s'engager*, In militiam nomen do.

*Être soldat*, Milito.

— (Dans la cavalerie, dans l'infanterie) Equo, pedibus mereo.

*Finir le service militaire*, Emereor, stipendia facio.

SERVICE, Gratia, beneficium, gratificatio.

*Rendre service*, Gratifico, largior, beneficium confero, deservio, servio.

*Rendre service pour service*, Remuneror.

SERVIR, Prosum, proficio, juvo.

*Servir à*, Juvat.

*Se servir de*, Utor, usurpo, frequenter adhibeo.

SERVIETTE, Mappa.

SERVITUDE, Servitus, servitium, famulatus.

*Être en servitude*, Famulor, servio.

**Servir**, Servio, pareo, operam do, ancillor, ministro, famulor.

**Serviteur**, Servus, famulus, puer, minister.

**Servante**, Famula, ancilla.

**Servile**, Ancillaris, servilis, famularis.

**Servilement**, Serviliter, abjecte, timide.

SEUIL, Limen.

SEUL, Solus, solitarius, unicus, unus, singularis, incomitatus, sine comite.

**Seulement**, Tantum, solum, modo, duntaxat, tantummodo.

*Non-seulement — mais encore*, Cum, tum; non solum, sed etiam.

SÈVE, Succus.

SÉVÉRITÉ, Severitas, gravitas, duritas.

**Sévère**, Severus, gravis, asper, acerbus, austerus.

**Sévèrement**, Horride, duriter, stoice, aspere, austere, dure, severe.

SÉVIR, Sævio.

*Cesser de sévir*, Desævio.

**Sexe**, Sexus.

*SI*, Utrum, an, num, numquid.

*Si petit que*, Quantuluscumque.

*Si ce n'est*, Præterquam, præter.

*Si ne .... pas*, Ni, nisi.

*Si .... ne pas*, Nisi, ni, si non.

*Si toutefois .... ne pas*, Nisi si.

SIÈCLE, Seculum.

SIED (il), Decet, convenit, æquum est, postulat jus.

SIÈGE, Solium, sedes, cathedra, sella.

*Siège d'une ville*, Circumsessio, obsessio, obsidio.

*Faire le siège*, Obsideo.

*De siège*, Obsidionalis.

SIESTE, Meridiatio, somnus meridianus.

SIFFLEMENT, Sibilus.

**Sifflet**, Sibilus.

**Siffler**, Sibilo.

**Siffler qqn**, Exsibilo, explodo.

SIGNAL, Signum.

*Donner le signal du combat*, Cano, concino classicum.

**Signaler**, Noto.

SIGNE, Signum, indicium, nota, insigne.

*Signe de tête*, Nutus.

*Mettre un signe*, Signo, designo, consigno.

*Faire signe*, Innuo, nuto.

*Donner des signes*, Præ me fero.

*Au moindre signe*, Ad nutum.

**Signer**, Subsigno.

SIGNIFICATION, Significatio.

**Signifier**, Significo, signum do.

SILENCE, Silentium, taciturnitas.

*Silence obstiné*, Reticentia, taciturnitas.

*Silence!* Tacete!

*Gardez un religieux silence*, Favete linguis.

*Garder le silence*, Reticeo, taceo, conticeo, obmutesco, sileo, linguam comprimo.

*Réduire au silence*, Elinguem reddo.

*Passer sous silence*, Aliquid silentio prætermitto.

**Silencieux**, Taciturnus, tacitus, silens.

*Demeurer silencieux*, Conticesco.

SILLON, Sulcus.

**Sillonner**, Sulco, sulcos facio.

SIMILITUDE, Assimilatio, comparatio, proportio.

SEMBLABLE, Assimilis, par, parilis, similis, consimilis, talis, hujusmodi, ejusdem generis.

*Rendre semblable*, Assimilo.

**Semblablement**, Similiter, item, itidem, simili modo.

SIMPLE, Simplex, sincerus, credulus, incallidus, antiquus.

**Simplement**, Attenuate, jejune, simpliciter.

SIMULÉ, Simulatus.

SINCÈRE, Sincerus, verus, verax, veridicus.

**Sincèrement**, Sincere, vere, sine fraude.

SINGE, Simius.

SESSION, Sessio.

SINUOSITÉ, Flexio, flexus, conversio, sinus, anfractus.

**Sinueux**, Flexuosus, tortuosus.

SITUATION, Positio, locus, status.

*Situation désespérée*, Ad extremum.

*La ville est dans sa situation primitive*, Reflorescere videtur civitas.

**Situé**, Situs, positus, locatus.

*Être situé entre*, Interjaceo.

*Être situé sur*, Insideo.

**SIX**, Sex.

**SOBRIÉTÉ**, Frugalitas.

**Sobre**, Abstinens, temperans, continens, sobrius, moderatus, parcus, frugalis, frugi, modestus, suo contentus.

**Sobrement**, Continenter, temperanter, modeste, sobrie, parce, frugaliter, moderate.

**SOCIÉTÉ**, Societas, communitas, commercium, comitatus, congregatio.

**Social**, Socialis.

**Sociable**, Sociabilis, congregabilis.

**SŒUR**, Soror.

**SOI** (de), Sui.

**SOIE**, Sericum.

**De soie**, Sericus.

**SOIF**, Sitis.

*Avoir soif*, Sitio, siti laboro, fauces siti ardent.

**SOIN**, Diligentia, assiduitas, sedulitas, cura, studium, labor, opera, assiduitas.

— (Sollicitude), Angor, metus, molestia, sollicitudo.

*Avec soin*, Exquisite, accurate, diligenter, naviter, studiose.

*Avoir soin*, Curo, do operam, laboro, studeo, curam adhibeo, administro, gero.

*Donner ses soins à*, Studium ad operam alicui addico, inservio, servio, operam do.

*Je prendrai grand soin de vos affaires*, Habebo rationem dignitatis tuæ, curabo res tuas diligenter.

**Soigner**, Accuro, diligenter administro.



**Soigneux**, Diligens, studiosus, assiduus, vigilans, attentus, curiosus, sedulus, officiosus.

**Soigné**, Compositus, instructus.

**Soigneusement**, Diligenter, accurate, exquisite, studiose, magna cum cura ac diligentia, curiose.

**SOIR**, Vespera, vesper.

*Vers le soir*, Occidente sole, ad solis occasum, nocte prima.

*Qui se fait le soir*, Vespertinus.

soit! Esto!

*Soit que .... soit que*, Sive .... seu.

**SOL**, Solum, terra.

**SOLDAT**, Miles, bellator.

*Simple soldat*, Gregarius miles.

*Soldat armé à la légère*, Velox.

*Enrôler des soldats*, Conquisitionem habeo militum, milites scribo.

*État de soldat*, Militia, res militaris.

*Congédier les soldats*, Exercitum dimitto.

*A la façon des soldats*, Militanter, more militari.

**SOLDE**, Stipendium.

*On paie exactement la solde des soldats*, Stipendia militibus rite dantur.

**SOLÉCISME**, Solœcismus.

**SOLEIL**, Sol.

*Lever du soleil*, *Coucher du soleil*, Solis accessus et recessus.

*Le soleil se lève*, Exoritur sol.

*Le soleil se couche*, In occasum præcipitat sol.

**SOLENNEL**, Solemnis.

**Solennellement**, Solemniter.

SOLIDITÉ, Robur, firmitas, soliditas.

**Solide**, Robustus, fortis, valens, solidus, obfirmatus.

**Solidement**, Firme, firmiter.

SOLITUDE, Solitudo, vastitas, secessus, recessus.

**Solitaire**, Solitarius, solus, solivagus.

SOLIVE, Asser, tabula.

SOLLICITATION, Rogatio, rogatus, cura, impulsio, impulsus,  
commotio, sollicitatio.

**Solliciter**, Rogo, precor, quæso, obsecro, posco, peto, flagito, requiro,  
postulo, peto, desidero.

SOLSTICE, Solstitium.

SOMBRE, Caliginosus, obscurus, tenebricosus, caligine tectus, spissus.

SOMMAIREMENT, Summatim, breviter, compressius, uno verbo, strictim.

SOMME, Summa.

*En somme*, Summatim, ad summam.

SOMMEIL, Somnus, sopor, quies.

**Sommeiller**, Dormito, oscito, somnus me sollicitat.

**Somnolent**, Veternosus.

SOMMET, Fastigium, culmen, apex, vertex, cacumen.

SOMPTUOSITÉ, Magnificentia, splendor.

**Somptueux**, Sumptuosus, splendidus, magnificus, lautus, dives,  
opiparus.

**Somptueusement**, Apparate, cum apparatu, sumptuose, magnifice,  
laute, opipare, splendide, dapsiliter, large, abundanter, liberaliter.

SON, Suus.

SON, Vox, sonus, sonitus.

*Son de la trompette*, Clangor, tubarum cantus.

**Sonner**, Tinnio.

*Sonner l'assemblée*, Advoco ad concionem.

**Sonnette**, Tintinnabulum.

**Sonore**, Canorus, vocalis.

SONDER, Perquiro, inquiero, prætendo.

SONGE, Somnium, visum, visio.

**Songer à**, Præmeditor, cogito, paro, præparo.

SOPHISME, Sophisma.

**Sophiste**, Sophistes.

SORDIDE, Sordidatus, sordidus, avarus.

**Sordidement**, Sordide, avare.

SORNETTES, Ineptiæ, nugæ, fabulæ, logi.

*Dire des sornettes*, Ineptio.

SORT, Fortuna, casus, eventus, sors, fatum.

*Exposé aux coups du sort*, Expositus fortunæ injuriis.

*Le même sort vous est réservé*, Idem te fatum manet.

**Au sort**, Sortito, sortitione.

*Tirage au sort*, Sortitio, sortitus.

*Tirer au sort*, obtenir par le sort, Sortior.

DE CETTE SORTE, Istiusmodi, ejusmodi.

**De la même sorte**, Ejusdemmodi.

SORTIR DE, Exeo, egredior, prodeo, progredior, foras me do.

*Il sortit tout à coup de la maison*, Repente domo exivit.

*Faire sortir de*, Elicio, educo, extraho.

SOTTISE, Fatuitas, stultitia, insulsitas, socordia, stupiditas.

*Sottises*, Ineptiæ, nugæ.

*Dire des sottises*, Ineptio.

**Sot**, Ineptus, stolidus, inconcinnus, insulsus, stupidus, absurdus, fatuus, stultus.

**Sottement**, Stulte, dementer, insipienter, incaute, stolide, insulse, inepte.

SOUCHE, Familia, stirps, genus.

**Souche** (*d'arbre*), Caudex, stirps arboris, stipes.

**Souche** (homme stupide), Caudex, stipes, asinus.

SOUCI, Molestia, cura, angor, sollicitudo.

*Mes soucis augmentent*, Cura acuitur.

*Mille soucis m'envahissent*, Alia ex alia me cura excipit.

*Être dévoré de soucis*, Curis maceror.

*Se débarrasser de soucis*, Molestiam depono.

*N'avoir souci de rien*, Nihil in animum descendit, nihil his movetur.

**Se soucier peu de**, Negligo.

*Ne se point soucier de*, Pensi nihil curo.

**Soucieux**, Sollicitus, anxius, perturbatus.

SOUDAIN (*adj.*), Repens, repentinus, inopinatus.

— (*Adv.*), Repente, derepente, subito, ecce tibi.

SOUFFLE, Halitus, flatus, spiritus, anima, afflatus, inflatus, flamen, aer, aspiratio, exhalatio.

**Souffler**, Flo, sufflo, inflo.

*Souffler à travers*, Perflo.

*Souffler partout*, Circumflo.

*Souffler sur*, Afflo.

SOUFFLET, Colaphus.

**Souffleter**, Aliquem palma concutio.

SOUFFRIR, Suffero, fero, patior, indoleo, doleo, tolero, perpetior,  
sustineo, perfero, laboro, discrucior.

*Souffrir avec peine*, Gravor.

*Faire souffrir*, Excrucio, crucio, conficio, interimo, exanimo.

SOUHAITER, Optatio, optatum, optio.

**Souhaiter**, Opto, cupio, exopto, volo, expeto, vota facio.

*Souhaiter du mal à qqn*, Imprecor.

**Souhaitable**, Optabilis, optandus, expetendus.

*A souhait*, Optato, optabiliter.

SOUILLURE, Fœditas, turpitude, macula, labes, dedecus, infamia,  
vitium.

**Souiller**, Coinquino, turpifico, polluo, turpo, fœdo, maculo,  
contamino, inquino.

*Souiller par un meurtre*, Funesto.

**Souillé**, Infectus, maculosus, turpificatus.

SOULAGEMENT, Levamen, levamentum, allevamentum, allevatio.

**Soulager**, Allevo, leve facio, lenio, relevo, mitigo, levo, levamento  
sum, consolor, levationem affero.

SOULÈVEMENT, Tumultus, concitatio, seditio.

**Soulever**, Elevo, levo, sublevo.

**Se soulever**, Tumultuor, rebello.

**Soulevé**, Insedatus, commotus.

SOUMISSION, Obtemperatio.

**Soumettre**, Subigo, subjicio, subjungo, in ditionem redigo.

**Se soumettre**, Me subjicio, alienæ potestatis me meaque omnia facio,  
obtempero, obedio, obsequor.

**Soumis**, Subjectus.

SOUPÇON, Suspicio, conjectura, metus.

*Le soupçon tombe sur plusieurs*, Suspicio in plures manat.

**Soupçonner**, Suspico, suspicionem habeo.

*Soupçonner sans raison*, De illo falsa suspicio est.

*On ne peut le soupçonner*, Abhorret a suspicione.

**Soupçonneux**, Suspiciosus.

**Soupçonné**, Suspectus.

*De façon à éveiller le soupçon*, Suspiciosa, criminosa.

SOUPIR, Halitus, suspirium, spiritus, gemitus.

*Rendre le dernier soupir*, Vitam profundo.

**Soupirer**, Suspiro.

**Soupirer après**, Desidero aliquid.

SOUPLESSE, Mollitudo.

**Souple**, Lentus, flexibilis, tener, tractabilis.

SOURCE, Fons.

SOURDRE, Scaturio, emanare, effluere, erumpere.

SOURCIL, Supercilium.

SOURIS, Mus.

SOURIRE *approbateur*, Arrisio.

SOURIRE, Subrideo.

SOUS, Sub, subter, subtus.

SOUSCRIPTION, Collatio.

**Souscrire**, Subsigno.

SOUSTRACTION, Interceptio, suppressio.

**Soustraire**, Subtrahere, subduco, supprimo, præripio, præcerpo.

**Se soustraire**, Alicui me subduco.

SOUTERRAIN, Cuniculus, fossa subterranea.

SOUTERRAIN (*adj.*), Subterraneus.

*Faire une galerie souterraine*, Cuniculis subtraho aggerem.

SOUTIEN, Præsidium, auxilium, columnen, fulcrum, princeps.

*Vous êtes le seul soutien de la république*, In te uno nititur salus reipublicæ.

**Soutenir**, Nitor, adminiculator, adjuvo, sublevo, sustento, fulcio, sustineo.

SOUVENIR, Memoria, recordatio.

**Se souvenir**, Memini, memoria teneo, recordor, reminiscor.

*Qui ne se souvient pas*, Immemor.

SOUVENT, Sæpe, frequenter, crebro, frequens, sæpenumero, identidem.

SOUVERAIN, Regnator, princeps.

**Souveraine**, Domina, princeps, regina.

*La prudence est la souveraine et la reine des vertus*, Prudentia domina et regina virtutum est.

**Souverainement**, Summe, summopere, maxime.

SPACIEUX, Capax.

SPÉCIAL, Peculiaris, proprius, singularis, præcipuus.

SPECTRE, Spectrum, visum, larva.

SPHÈRE, Sphæra, globus.

SPLENDEUR, Nitor, magnificentia, splendor.

SPIRALE, Spira.

SPIRITUEL, Facetus, festivus, argutus, concinnus, scitus, venustus, elegans, acutus, dicax, salsus.

SPOLIATION, Spoliatio, ereptio.

**Spoliateur**, Spoliator.

SPONTANÉMENT, Ultro, sponte.

STABILITÉ, Stabilitas, firmitas, constantia.

**Stable**, Stabilis, fixus, certus, perennis.

STAGNANTE (eau), Stagnum.

**Stagnant** (être), Stagno.

STATUE, Signum, simulacrum, imago, statua.

STATURE, Statura, corporis habitus.

STÉRILITÉ, Sterilitas, frugum inopia.

*Il y eut une grande stérilité*, Adversus annus frugibus fuit.

**Stérile**, Sterilis, nihil ferens, infecundus.

STIMULANT, Incitamentum, calcar, irritatio.

**Stimuler**, Stimulo, stimulum adhibeo, pungo, excito, incito, cohortor, exacuo, acuo.

STIPULATION, Stipulatio, promissio.

*Faire une stipulation réciproque*, Restipulor, repromitto.

**Stipuler**, Stipulor, de aliquo convenio.

STOÏQUE, Stoicus.

**Stoïquement**, Stoice, severe.

STRATAGÈME, Stratagema, dolus militaris.

STRICTEMENT, Restricté, stricte.

STRUCTURE, Structura, constructio, constitutio, coagmentatio.

STUC, Tectorium.

STUPEUR, Stupor.

*Être frappé de stupeur*, Obstupesco, stupeo, stupesco.

STUPÉFIER, Stupefacio.

**Stupéfait**, Attonitus, stupefactus.



STUPIDITÉ, Stupiditas, stupor, tarditas.

**Stupide**, Stupidus, stupens, tardus, stolidus, hebes, obtusus.

**Stupidement**, Stolide.

STYLE, Stylus.

*Qui a un style pompeux*, Grandiloquus.

SUAVITÉ, Suavitas, dulcitus, jucunditas.

**Suave**, Suavis, dulcis.

SUBIR, Subeo, patior, fero.

SUBIT, Subitus, repentinus.

**Subitement**, Subito, repente, continuo, ecce tibi.

SUBJUGUER *ses passions (il faut)*, Effrenatæ libidines sub jugum sunt mittendæ.

SUBMERGER, Mergo, demergo, submergo.

SUBORNER, Suborno, substituo.

SUBSISTER, Supersum, resto, supero.

*Qui subsiste sain et sauf*, Superstes, salvus, incolumis.

SUBSTITUER, Substituo, subrogo, subdo.

**Substitué**, Subditus, substitutus.

SUBSTRUCTION, Substructio.

SUBTERFUGE, Tergiversatio, recusatio.

SUBTILITÉ, Tenuitas, subtilitas.

**Subtilités**, Spinæ dialecticæ.

**Subtil**, Subtilis, acutus, tenuis.

**Subtilement**, Tenuiter, sagaciter.

SUBURBAIN, Suburbanus.

SUC, Succus.

SUCCÈS, Successus, eventus, exitus, processus.

*La chose n'a pas eu tout le succès que j'espérais, Res non successit, ut sperabam; non cecidit, ut optabam.*

*L'affaire a eu un heureux succès, Res secundissime processit.*

*Je désire que cette affaire ait un plein succès, Ut prosperum habeat eventum, opto.*

SUCCESSION, Successio, hereditas.

*Accepter une succession, Hæreditatem obtineo.*

**Succéder** (à), Succresco, succedo.

**Successeur**, Successor.

SUCCINCTEMENT, Cf. **Sommairement**.

SUCCOMBER, Decumbo, vita excedo, e vita discedo, concido, oppeto, morior, succumbo, cado, frangor, debilitor.

SUEUR, Sudor.

**Suer**, Sudo, sudore madeo, diffluo, laboro.

SUFFIRE, Sufficio.

**Suffisant** (être), Sufficio.

SUFFOCATION, Interclusio animæ.

SUFFRAGE, Suffragium, punctum.

SUGGÉRER, Suggesto.

SUICIDER (se), Mortem oppeto.

*Il s'est suicidé, Sua sibi manus vitam exhausit.*

SUITE, Series, ordo.

*Dans la suite, Postmodum.*

**Suivre**, Sequor, comitor, comes sum, subsequor, insequor, sector, assector, prosequor.

— (Obéir), Pareo, obtempero, obedio.

**Suivant**, Posterus, consequens, secundus, alter.

SUJET, Materia, apparatus, argumentum.

*Revenir à son sujet*, Ad propositum redeo.

SUJET (*mauvais*), Ganeo, helluo.

**Sujet** (soumis), Subjectus.

*Il a beaucoup de sujets*, In multos dominatum habet.

SUPERBE, Superbus, arrogans, insolens, elatus, inflatus.

**Superbement**, Superbe, arroganter.

SUPERFICIELLEMENT, Summatim.

SUPERFLU, Supervacaneus, supervacuus, superfluus.

SUPÉRIORITÉ, Excellentia, præstantia.

**Supérieur**, Præstabilis, eximius, præcellens, excellens, præstans.

**Supérieurement**, Magnifice, egregie, excellenter.

SUPERPOSER, Super impono.

SUPERSTITION, Superstitio.

**Superstitieux**, Superstitiosus.

**Superstitieusement**, Superstitiose, sine ratione, aniliter.

SUPPLÉER, Suppleo, expleo.

**Suppléant**, Vicarius, qui vicem alterius obtinet.

SUPPLÉMENT, Corollarium, appendix, accessio.

**Supplémentaire**, Adventitius, fortuitus, insperatus, non quæsitus.

SUPPLICATION, Obsecratio, preces, deprecatio, obtestatio,  
supplicatio.

SUPPLIQUE (faire une), Libellum trado supplicem.

**Supplier**, Precor, obsecro, supplico, imploro, deprecor, rogo.

**Suppliant**, Supplex, prostratus ad pedes.

*En suppliant, Suppliciter, demisse.*

SUPPLICE, Supplicium, cruciatus, pœna.

*Traîner au supplice, Ad supplicium traho.*

*Faire subir le supplice, Ad supplicium do.*

SUPPORT, Firmamentum, robur, vires.

*Support de lit, Fulcrum.*

SUPPORTER, Tolero, perfero, sustineo, suffero, fero, patior, suppetior.

**Supporter difficilement, Ægre fero.**

*Je ne puis le supporter, Videre sine dolore hominis frontem non possum.*

*Qui ne peut supporter, Intolerans, impatiens, impotens.*

**Supportable, Tolerabilis, patibilis.**

SUPPOSITION, Suppositio.

**Supposer, Suppono, subjungo, subjicio.**

*Supposons que, Finge rem ita habere, fac ita esse.*

**Supposé, Subdititius, fictus.**

SUPPUTER, Deputo, censeo, subduco.

SUPRÊME, Supremus, summus.

SUR, Super, supra, in.

SURABONDANT, Supervacaneus, supervacuum, redundans.

**Surabondamment, Profluent.**

SURAJOUTER, Superaddo.

SURANNÉ, Obsoletus.

SURDITÉ, Surditas.

SOURD, Surdus.

*Devenir sourd, Obsurdeo.*

SÛRETÉ, Incolumitas.

*En sûreté*, Tute, tuto, explore.

*Qui est en sûreté*, Tutus, securus.

**Être en sûreté**, In portu sum, in tuto sum.

**Sûr**, Certus, fidus, securus.

**Sûrement**, Tute, tuto, impune.

SURLENDEMAIN, Perendie.

SURNOM, Cognomen, cognomentum.

**Surnommé**, Cognominatus.

SURPASSER, Supero, supersum, antecello, excello, præsto, præcello, præponero, emineo, præcedo, antecedo, antesto, vinco.

SURPRENDRE, Prehendo, prendo, capio, prenso.

**Surpris**, Imparatus, non paratus, incautus, immunitus.

**Surprenant**, Mirabilis, mirandus.

*D'une façon surprenante*, Mirifice, mire.

SURTOUT, Præsertim, cumprimis, maxime, præcipue, singulariter.

SURVENIR, Accido, evenio, obtingo, supervenio, cado, fio, ex opinato venio.

EN SUS, Præterea, tum etiam, ad hoc, insuper.

SUSCEPTIBLE, Irritabilis.

SUSCITER, Incutio, defigo, injicio, suscito.

SUSPENSION, Suspensio.

**Suspendre**, Suspendo, præfigo.

**Suspendu**, Pendulus, pendilis.

— (Douteux), Suspensus, pendens, anceps, incertus.

**Suspendu** (être), Dependeo, pendeo.

— (Douter), Suspensus sum, hæreo.

*Être suspendu au-dessus*, Impendo, instat.

SUSPECTER, Suspico, suspicionem habeo.

**Suspect**, Suspiciosus, suspicionem præbens, suspectus.

SYLLABE, Syllaba.

*Par syllabe*, Syllabatim.

SYMÉTRIE, Rhythmus.

SYMPATHIE, Adjunctio.

SYMPHONIE, Symphonia, concentus.

## T

TABERNACLE, Tabernaculum.

TABLE, Mensa.

*Charger une table de mets*, Mensam epulis orno.

TABLEAU, Tabula, pictura.

TABLETTE à écrire, Tabellæ, libelli, codicilli.

TABOURET, Scabellum, scamnum humile.

TACHE, Macula, labes, probrum, dedecus, vitium.

*Imprimer une tache*, Maculam alicui infero.

*Laver une tache*, Maculam deleo.

**Se tacher**, Maculam contraho.

*Qui est sans tache*, Purus, mundus, nitidus.

TÂCHE, Pensum.

TACT, Tactio, tactus.

**Toucher**, Contingo, tango, attingo, contrecto, tracto, attrecto.

TAILLE, Statura.

*Il a une taille magnifique*, Proceritate corporis insignis est.

*De grande taille*, Longus.

*A sa taille*, Ex se.

TAILLER, Reseco, excido, excindo.

*Tailler une armée en pièces*, Copias profligo.

TAIRE, Silentio prætereo.

**Se taire**, Taceo, sileo, reticeo, conticeo, obmutesco.

*Ce qu'on tait*, Tacitus, abditus, interior, prætermisus.

**Tacitement**, Tacite, silentio.

TALENT, Ingenium, facultas.

*D'un talent remarquable*, Alta mente præditus.

TALION, Talio.

TALON, Calx, pars pedis posterior, talus.

*Qui pend sur les talons*, Talaris.

TANDIS QUE, Dum.

TANIÈRE, Latibulum.

TANT, Tantopere.

*Tant la conviction a de force*, Tantum firma animi inductio valet.

*Tant..... que*, Tum..... tum.

**Tant que**, Quoad, donec, usque dum, ut.

*En tant que*, Utpote, quippe.

*Tant soit peu*, Tantulum.

TANTOT ... *tantôt* ... Tum ... tum, modo unum ... tum autem.

TAPIS, Aulæum, aulæ ornamenta, peripetasmata, stragula.

TARDER, Moror, cunctor, tardo, moram traho.

**Tardif**, Tardus, serus.

**Tard**, Tarde, sero.

TARIR, Ebibo, exaurio.

TAS, Strues.

TAUPE, Talpa.

TAUREAU, Taurus.

TAVERNE, Ganeæ, taberna.

TEIGNE, Tinea.

TEINDRE, Tingo, coloro, fuco.

**Teinturier**, Infector.

**Teint**, Infectus, fucatus, fucus.

TEL, Talis, id genus, ejusmodi, hujusmodi.

**Tel ... tel**, Qualiscumque.

**Tellement**, Sic, ita, similiter, adeo, usque eo, tam, tantum, tantopere.

TÉMÉRITÉ, Temeritas, inconsiderantia.

**Téméraire**, Temerarius, inconsideratus, præfidens.

**Témérairement**, Temere, inconsulto, imprudenter.

TÉMOIGNAGE, Testificatio, testimonium.

**Témoigner**, Testificor, testor, notum facio, testimonium dico.

*Qui ne peut témoigner*, Intestabilis.

**Témoin**, Testis, conscius, particeps, socius.

**Témoin oculaire, auriculaire**, Testis oculatus, auritus.

*Témoin à décharge, Laudator*, testis innocentiae.

*Prendre à témoin*, Testes voco, obtestor, appello.

TEMPÉRAMENT, Temperamentum, temperatio, ratio.

**Tempérant**, Temperans, continens, sobrius, moderatus, temperatus.

*Avec tempérance*, Sobrie, parce.

TEMPLE, Delubrum, templum, fanum, ædes.



TEMPÉRATURE, Tempestas, cœli status.

TEMPÊTE, Procella, tempestas.

TEMPS, Tempestas, tempus, status cœli.

*Beau temps*, Sudum, cœlum serenum.

*Je n'ai pas le temps de*, Tempus non habeo ad.

*Le temps m'empêche de*, Tempore excludor, quin.

*Passer son temps à*, Tempus omne do, in aliquo tempus pono.

*Passer son temps dans l'oisiveté*, Ætatem in otio exigo, tempus omne in otio pono.

*Il n'est pas temps*, Nondum tempus est.

*Il est temps*, Tempus est ut.

*Perdre le temps*, Frustra tempus perdo.

*Accorder du temps*, Tempus concedo ad.

*Le temps est passé*, Tempus præteriit.

*En prenant son temps*, Per otium.

*A temps*, Tempestive, opportune, in tempore, non incommode tempestivus, opportunus.

*Temps opportun*, Tempestivitas, opportunitas.

*A contre-temps*, Importune, moleste.

*Avec le temps*, Tempore suo.

*De temps en temps*, Interdum.

*En même temps*, Simul, una, similiter, pariter, vicissim.

*Un peu de temps*, Paulisper, aliquantum.

*Quelque temps*, Aliquamdiu.

TÉNACITÉ, Tenacitas.

**Tenace**, Tenax.

TENDRE *vers*, Tendo, porrigo, contendo, eo peto.

*Action de tendre*, Intentus, porrectio, projectio.

TENDRESSE, Caritas, amor, studiosa propensio.

**Tendre**, Tener, mollis.

**Tendrement**, Amanter, studiose, prolixè.

TENDRON *de la vigne*, Clavicula, capreolus in vite.

TÉNÈBRES, Tenebræ, caligo, nox.

*La mer se couvre de ténèbres*, Inhorrescit mare.

**Ténébreux**, Tenebricosus, obscurus.

TENIR *bon*, Resisto, insisto, persisto.

*Il ne tient pas à moi que*, Per me non stat quominus id fiat.

*Tenir contre*, Resisto, obsisto.

*Tenir pour indubitable*, Mihi id confirmatissimum est.

*Se tenir au-dessus*, Supersto.

*Se tenir auprès*, Adsto.

TENTATIVE, Experientia, periclitatio, usus, tentatio.

**Tenter**, Experi, usu tractando cognosco, tento, pertento, conor.

TENTE, Tentorium, tabernaculum militum.

*Plier les tentes*, Tabernacula detendo.

TENTURE, Peripetasmata.

TÉNU, Subtilis, acutus, tenuis.

TERGIVERSATION, Tergiversatio.

**Tergiverser**, Tergiversor, refugio.

TERME, Exitus, eventus, casus, finis, terminus.

— (Expression), Vocabulum, vox, nomen, verbum.

**Terminer**, Finio, finem constituo, ad exitum perduco, exantlo, defungor, perago, perficio.

*Terminer une affaire*, Negotium ad finem deduco.

*La guerre se termina par la paix*, Bellum ad exitum pervenit.

TERNIR, Decoloro.

*Ternir la gloire des ancêtres*, Dedecori sum majoribus.

**Terne**, Decolor.

TERRASSER, Sterno, profligo, prosterno.

TERRE, Humus, tellus, terra, gleba.

*Terres labourables*, Aratio, arvum.

**Terrestre**, Terrenus, terrestris.

**Territoire**, Territorium, terra, ager.

TERREUR, Terror, minæ.

**Terrifier**, Perterrefacio, perterreo.

**Terrible**, Terribilis, horribilis, horrendus, terrificus, horridus, asper, durus.

TERTRE, Tumulus.

TESTAMENT, Tabella, codicilli, testamentum.

*Casser un testament*, Testamentum rumpo.

**Tester**, Testamento decerno.

TÊTE, Caput.

*Se découvrir la tête*, Caput aperio alicui, saluto aperto capite.

*Se couvrir la tête*, Caput tego.

*Trancher la tête*, Caput cervicibus abscindo.

*Perdre la tête*, Consilio labor, cerebrosum sum.

*Tenir tête*, Subsisto.

*Mettre à la tête de*, Præpono, præficio.

*Qui a deux têtes*, Biceps.

*Qui a trois têtes*, Triceps.

*Par tête*, Viritim.

*A voir un tête-à-tête*, Capita confero, offenso.

TEXTILE, Textilis.

TEXTUELLEMENT, Syllabatim.

THÉÂTRE, Theatrum, scena.

*Sur un plus grand théâtre*, Majoribus theatris.

**Théâtral**, Scenicus, theatralis.

THÈME, Materia.

THÉOLOGIE, Divinarum rerum scientia.

THÉORÈME, Theorema.

THÈSE, Thesis, propositum.

TIARE, Tiara.

TIÉDEUR, Tepor.

**Tiède**, Tepidus.

*Rendre tiède*, Tepefacio, calefacio.

*Devenir tiède*, Tepesco.

TILLAC, Fori.

TIMIDITÉ, Timiditas, angustus animus.

**Timide**, Timidus, circumspectans omnia.

**Timidement**, Timide, diffidenter, ignare.

TIMON, Temo.

TINTEMENT, Tinnitus.

**Tinter**, Tinnio.

TIRAILLÉ, Districtus, occupatus, distentus.

TIRER, Traho, vi adduco, impello.

**Tirer de**, Deduco, abduco, revoco, removeo, detraho, extraho.

TISON, Titio.

TISSU, Contextus, complexio, textum.

*Faire un tissu*, Contexo, texo, conjungo.

**Tisser**, Texo, contexo.

**Tisserand**, Textor.

*Atelier de tisserand*, Textrina.

**Tissé**, Textus.

TITRE, Titulus, nomen.

*Titre d'un livre*, Inscriptio libri.

*Titre de noblesse*, Honoris vocabula et nomina.

TOGE, Toga.

*Vêtu de la toge*, Togatus.

TOILE, Tela.

TOI-MÊME, Tute.

TOISON, Vellus.

TOIT, Tectum.

*Enlever le toit*, Domum detego.

TOLÉRER, Tolero, patior, sustineo.

**Tolérable**, Patibilis, tolerabilis.

TOMBEAU, Sepulcrum, tumulus, monumentum.

TOMBER, Cado, concido, labor, procido, procumbo, decido, corruo, ruo, illabor.

**Tomber de**, Delabor, defluo, devenio, deflecto.

*Tomber d'en haut sur*, Superincido.

*Tomber malade*, In morbum incido.

TON, TIEN, Tuus.

TON (*doux*), Melos, cantus.

TONNEAU, Dolium, cupa.

TONNERRE, Tonitru, nubium fragor.

**Tonner**, Intono, tono, sono.

TONDRE, Tondeo, attondeo.

*Qui sert à tondre*, Tonsorius.

*Qui n'est pas tondu*, Intonsus.

**Tonsure**, Ordinis insigne, attonso in coronæ modum vertice.

TOPIQUES, Topica.

TORCHE, Fax, tæda, funale.

TORPEUR, Torpor.

TORRENT, Torrens.

TORRÉFIER, Torreo, exuro.

**Torride**, Torridus.

TORT, Noxa, noxia.

*Causer du tort*, Alicui sum fraudi.

*Faire du tort*, Officio, obsto, obsisto, noceo, malefacio.

*Se faire tort*, Me lædo.

*A tort*, Immerito.

*A tort et à travers*, Inepte.

*Parler à tort et à travers*, Garrio.

*A tort et à raison*, Recte, an secus?

TORTUE, Testudo.

TORTUEUX, Tortuosus, sinuosus.

TORTURE, Cruciatus, tormentum, pœna, supplicium.

**Torturer**, Carnifico, carnificor, excarnificor.

— (Tourmenter), Remordeo, crucio, uro, pungo.

TÔT, Mature, cito.

*Au plus tôt*, Quamprimum.

*Le plus tôt possible*, Quamprimum.

TOTAL, Summa.

TOTALITÉ, Summa.

TOUCHANT, Super.

TOUCHER, Cf. [Tact](#).

— (Émouvoir), Moveo.

**Touchant**, Patheticus.

TOUFFU, Patulus.

TOUJOURS, Semper, omni tempore, usquequaque, ubique.

TOUR (circuit), Anfractus, circuitio, flexus, ambitus.

*Faire le tour*, Circumeo.

TOURNÉE, Percursatio, peragratio.

**Turner**, Converso, sæpe convertio, muto, volvo, circumago, verto, vario.

*Turner en tout sens*, Distorqueo.

*Faire tourner*, Volvo, verto, verso, in orbem torqueo.

*Turner autour de ce qu'il faut aborder franchement*, Dudum circumrodo, quod devorandum est (Prov.).

*Turner vers*, Vergo, inclinor, obverto.

*L'affaire a mal tourné*, Res in contrarium vertit, res in malum evasit.

*La fortune a tourné*, Fortuna vertit.

*Qui tourne*, Volubilis.

TOUR (édifice), Turris.

TOUR (*façonner au*), Torno, polio.

TOUR A TOUR, Invicem, mutuo.

A MON TOUR, Vicissim, item.

**A son tour**, Ordinatim.

TOURBILLON, Turbo.

TOURMENT, Cruciamentum, cruciatus.

**Tourmenter**, Ango, constringo, sollicito, vexo, torqueo, premo,  
crucio, afflicto, coquo, remordeo, pungo.

*Cette affaire me tourmente beaucoup*, Res me urit vehementer et  
sollicitat.

TOURTERELLE, Turtur.

TOUT, Totus, omnis, cunctus, universus.

*Tout ce qui*, Quidquid.

*Se faire tout à tous*, Ad communem vivendi morem mores exigo.

*Avant tout*, Imprimis, cumprimis.

*De toutes sortes*, Cujusquemodi.

*Pas du tout*, Nequaquam, nullo pacto, minime vero.

TOUT A COUP, Repente, subito.

TOUT A FAIT, Prorsus, penitus, plane, omnino.

TOUT A L'HEURE, Modo, nunc.

TOUTEFOIS, Tamen, nihilominus.

*Si toutefois*, Si quidem, si tamen, quippe si.

TOUX, Tussis.

**Tousser**, Tussio, tussi laboro, tussi urgeor.

TRACES, Vestigium.

*Courir sur les traces*, In vestigiis sequor.

TRADITION, Traditio.



TRADUCTION, Translatio.

**Traduire**, Transfero, verto.

TRAFIC, Nundinatio.

**Trafiquer**, Cauponor, lucri causa aliquid facio, mercor, nundinor, emo.

*Il trafiquait de tout*, Omnia illi erant venalia turpissimo quæstu.

TRAGÉDIE, Tragœdia.

**Tragédien**, Tragœdus.

**Tragique**, Tragicus.

**Tragiquement**, Tragice.

TRAHISON, Proditio.

*Crime de haute trahison*, Perduellio.

**Trahir**, Prodo.

**Traître**, Proditor.

TRAÎNER, Traho.

*Traîner en longueur*, Produco.

**En traînant**, Tractim, longo tractu.

TRAIRE, Mulgeo.

**Trait**, Telum, spiculum, sagitta.

*Lancer un trait*, Tela intorqueo.

TRAITÉ, Pactio, pactum, conventum, conditio, fœdus.

*Conclure un traité*, Percutio fœdus, cum aliquo fœdus ferio, paciscor.

*Observer un traité*, Fœdus servo.

*Violier un traité*, Fœdus frango, a pactione recedo.

*Fouler aux pieds un traité*, id.

*Déchirer un traité*, id.

TRAITEMENT (*mauvais*), Vexatio.

**Traiter**, Tracto, exerceo, doceo.

— (Soigner), Medicor, medeor.

*Traiter une question*, In argumento versor.

*Maltraiter*, Asperrime aliquem habeo, tracto.

**Traitable**, Tractabilis, facilis, lenis, comis, indulgens, exorabilis.

TRAJET, Transmissio, trajectio.

TRANCHER, Præcido, seco, amputo.

TRANQUILLITÉ, Tranquillitas, quies, otium, securitas, tranquillus  
animus, laxamentum.

*Jouir d'une grande tranquillité*, Omni molestia vaco, otio fruor  
jucundissimo.

**Tranquille**, Tranquillus, quietus, securus, sedatus.

**Tranquillement**, Placate, placide, sedate, tranquille, remisse, otiose.

TRANSACTION, Decisio, transactio.

TRANSCRIRE, Transcribo, exscribo.

TRANSFÉRER, Transfero, traduco.

TRANSFORMER, Transformo.

TRANSFUGE, Transfuga, perfuga.

TRANSITION, Transitio.

TRANSMISSION, Translatio.

**Transmettre**, Trado, do, prodo.

**Transmis**, Translatitius.

TRANSPARENT, Pellucens, pellucidus.

TRANSPERCER, Perterebro, exterebro, transfigo, transfodio, perforo.

TRANSPORT, Asportatio, vectura, vectio.

**Transport de joie**, Animi effusio in lætitia.

**Transporter**, Asporto, perduco, trajicio, transmitto, transeo, transfero, transporto, porto, fero, subveho.

*Transporter au delà*, Transveho.

*Se transporter sur les lieux*, In rem præsentem venio.

TRANSVASER, Transfundo, transfero.

TRANSVERSAL, Transversus.

TRAVAIL, Labor, opera, opus, studium.

**Travail difficile**, Molitio.

*Cela demande du travail*, Diligentiam non mediocrem postulat.

*Je suis accablé de travail*, Multis oneribus premor.

**Travailler**, Laboro, operam do.

*Travailler avec soin*, Elaboro, laboro, curo, operam do, contendo, elucubro.

*Travailler beaucoup*, Allaboro, valde laboro, elaboro.

**Travailleur**, Operarius.

A TRAVERS, Per.

*Passer à travers*, Transeo, prætervehor, transeo.

**De travers**, Oblique, torve perperam, male, prave, sinistre, perverse, præpostere, nequiter.

*Qui va de travers*, Obliquus, transversus.

*Qui fait de travers*, Præposterus, perversus.

**En travers**, E transverso.

TRAVERSE (*par des chemins de*), Transversis itineribus.

TRAVERSÉE, Transmissio, trajectio, trajectus, transmissio.

**Traverser**, Trajicio, transeo, traduco, transcendo, peragro.

*Traverser en courant*, Percurro.

TRÉBUCHET, Trutina.

TREIZE, Tredecim.

TREMBLEMENT, Horror, tremor.

**Tremblement de terre**, Terræ motus.

**Trembler**, Horreo, formido, timeo, metuo, horresco, trepido, tremo.

*Faire trembler*, Tremefacio, concutio.

**Tremblant**, Tremebundus, tremulus.

*En tremblant*, Trepide.

*Sans trembler*, Intrepide.

TREMPÉE (*âme fortement*), Ingenium vividum.

TREMPER (*dans*), Intingo, madefacio, humecto.

TRENTE, Triginta.

*Trente fois*, Tricies.

*Par trente*, Triceni.

**Trentième**, Tricesimus, trigesimus.

TRÉPIGNER, Tripudio, supplodo.

TRÈS, Perquam, valde, oppido.

TRÉSOR, Thesaurus, opes, divitiæ.

*Trésor public*, Pecuniæ publicæ.

*Trésor royal*, Gaza, ærarium, pecunia, thesaurus.

TRESSAILLIR *de joie*, Gestio.

TRÈVE, Induciæ.

TRIANGULAIRE, Triangulus.

TRIBU, Tribus, curia, corpus.

**Par tribus**, Tributim.

TRIBUNAL, Tribunal, sella judiciaria.

*Siéger sur son tribunal*, Jura reddo.

TRIBUNE, Suggestum, rostra, locus concionum.

*Monter à la tribune*, Suggestum ascendo.

TRIBUNAT, Tribunatus.

**Tribun**, Tribunus.

TRIBUT, Tributum, vectigal, stipendium.

*Payer le tribut*, Vectigal pendo, do tributa, stipendia dependo.

**Tributaire**, Tributarius, vectigalis, stipendiarius.

TRIDENT, Fuscina, tridens.

TRIER, Diribeo, discerno, separo.

TRIOMPHE, Triumphus, victoris pompa, palma, victoria, laurus.

*Obtenir les honneurs du triomphe*, Triumpho, triumphum ago.

**Triompher**, Vinco, devinco, expugno, prœliis frango, triumpho.

**Triumphal**, Triumphalis.

TRIPLE, Triplex, triplus, Cf. [Trois](#).

TRISTESSE, Mœror, mœstitia, tristitia, squalor.

**Triste**, Mœstus, tristis, mœrens, sordidatus, squalidus.

**Tristement**, Mœste, cum mœrore, nequiter, flebiliter, miserabiliter.

TRIUMVIRAT, Triumviratus, triumvirorum magistratus.

**Triumvir**, Triumvir.

TRIVIAL, Tritus, contemptus.

TROIS, Tres.

*De trois façons*, Tripliciter.

*Trois fois*, Ter.

**Trois par trois**, Terni.

**Espace de trois jours**, Triduum.

**Espace de trois ans**, Triennium.

**Tiers** (le), Triens.

**Troisième**, Tertius.

**Trois cents**, Trecenti.

TROMPERIE, Fraus, dolus.

**Tromper**, Decipio, circumvenio, fraudo, fallo, defraudo.

**Se tromper**, Erro, errore ducor, vagor, evagor, labor, fallor, decipior.

TROMPETTE, Buccina, tuba belli.

**Trompette guerrière**, Classicum, sonus tubarum.

TROMPETTE (le), Buccinator, præco.

TRONC, Truncus.

**Tronqué**, Decurtatus.

TRÔNE, Solium, sedes.

TROP, Nimio, nimis, nimium.

TROPHÉE, Tropæum, victoriæ monumentum.

TROU, Foramen.

**Trouer**, Perterebro, exterebro.

TROUBLE, Consternatio, perturbatio, conturbatio, confusio.

— (Désordre), Tumultus, tumultuatio, seditio, turba.

**Troubler**, Turbo, perturbo, misceo, permisceo, conturbo, confundo.

**Se troubler**, Trepido.

TROUBLE (*adj.*), Turbidus, impurus, sordidus.

*Voir trouble*, Cæcutio.

**Troublé**, Turbidus, perturbatus, confusus.

**Avec trouble**, Turbulente, turbide.

— (Tumultueusement), Tumultuose.

TROUPE, Agmen, multitudo armata, turma.

*En troupe serrée*, Confertim.

*Par troupes*, Gregatim, per greges.

TROUPEAU, Grex, cœtus, turba.

**Troupeau de gros bétail**, Armentum.

TROUVER, Invenio, reperio, deprehendo, nanciscor.

TU, TOI, Tu.

TUBE, Tubus, fistula.

TUER, Interficio, mortem affero, neco, interimo, occido.

*Se tuer à travailler*, Studiis immorior.

TUILE, Tegula.

TUMEUR, Tumor.

**Tuméfié**, Tumidus, turgidus.

TUMULTE, Tumultus, tumultuatio.

*Faire du tumulte*, Strepo.

TUNIQUE *longue*, Tunica talaris.

*Vêtu d'une tunique*, Tunicatus.

TUTELLE, Tutela, defensio.

TYPE, Typus, signum, forma, norma, regula, species.

TYRANNIE, Tyrannia.

**Tyran**, Tyrannus, oppressor civitatis, ereptor libertatis.

**Tyranniquement**, Tyrannice, crudeliter, superbe.

## U

ULCÈRE, Ulcus.

*Couvert d'ulcères*, Ulcerosus, plenus ulceribus.

**Ulcérer**, Ulcero, ulcus facio, corrumpo.

**Ulcéré**, Ulceratus, exulceratus.

UN (seul), Unus, solus, singularis.

— (Quelconque), Ullus, aliquis, unus.

**Un à un** (*adj.*), Singuli, unusquisque.

*Un à un* (*adv.*), Singillatim, singulatim.

**L'un l'autre**, Vicissim, inter se.

**L'un après l'autre**, Super alium alius, alia super alia, singulatim, singillatim.

**L'un et l'autre**, Uterque.

**L'un ou l'autre**, Alteruter, e duobus alter.

*L'un est meilleur que l'autre*, Alius alio melior.

UNANIMITÉ, Unanimitas.

**Unanime**, Unanimis.

UNION, Junctio, conjunctio, colligatio.

**Unir**, Jungo, conjungo, jugo, misceo, confundo, socio, concilio.

UNIQUE, Unicus, unus.

**Uniquement**, Unice, solum, tantum, modo.

UNITÉ (l'), Simplum.

UNIVERS, Mundus, universitas rerum, orbis universus.

UNIVERSALITÉ, Universalitas.

**Universel**, Universalis.

UNIVERSITÉ, Artium ac disciplinarum omnium palæstra.

URBANITÉ, Urbanitas, comitas, civilis vita.

URNE, Urna, hydria.

USAGE, Mos, consuetudo, institutum, usus, modus.

*C'est l'usage, il est d'usage*, Moris est, in more est.



*Contre l'usage*, Inusitate, insolenter.

*Conformément à l'usage*, Usitate, vulgariter, populariter.

*Selon l'usage*, Usitato more.

**Faire usage de**, Utor, usurpo.

**User** (*de*), Usurpo, utor, in usum adhibeo.

**Usité**, Usitatus, pervulgatus, usu receptus.

USTENSILES, Utensilia.

*Usufruit*, Ususfructus.

USURE, Feneratio, feneratoris exercitatio.

*Prêter à usure*, Fenerator, fenori do, fenori loco.

**Usurier**, Fenerator.

**Usuraire**, Fenebris.

**Usurairement**, Fenerato.

USER, Tero, contero, consumo.

**S'user**, Obsolesco.

**Usé**, Obsoletus.

**Utilité**, Utilitas, emolumentum, fructus, commoditas, opportunitas.

*Il ne songe qu'à son utilité personnelle*, Ad suam utilitatem refert omnia.

**Utile**, Utilis, fructuosus, commodus, frugifer, salutaris.

**Être utile**, Prosum, utilitatem affero.

**Il est utile**, Conducit, utile est, prodest, confert, interest, pertinet.

*Il est utile à la science*, Confert multum ad scientiam.

**Utilement**, Salutariter, utiliter, commode.

## V

VACANCES, Feriæ, dies quietis.

**Vacances** *des tribunaux*, Justitium.

VACARME, Strepitus, fragor.

*Faire du vacarme*, Strepo, perstrepo.

VACHE, Vacca.

VACILLER, Vacillo, titubo, hæsito.

VAGABOND, Vagus, errans, erraticus, omnivagus.

VAISSEAU, Navis, navigium.

**Vaisseau (sans pont)**, Aphractus.

*Équiper un vaisseau*, Navim comparo.

*Radoubier un vaisseau*, Colligo navim de integro.

*Commandant de vaisseau*, Navarchus.

VAISSELLE, Vasa.

VALET *de pied*, Pedissequus, famulus.

VALEUR, Pretium.

**Valoir**, Valeo, polleo.

*Il vaut mieux*, Præstat, melius est, satius est.

*Cela ne vaut pas la peine de*, Vix erit operæ pretium.

*Qui est de grande valeur*, Pretiosus, magni pretii.

VALISE, Pera viatoria.

VALLÉE, Vallis.

VANITÉ, Jactatio, ostentatio, vanitas.

*Tirer vanité de*, Glorior de aliqua re.

**Vain**, Inanis, vacuus, supervacuum, levis, cassus, vanus, futilis, inanis.

*En vain*, Frustra, sine causa, incassum.

VANNER, Ventilo.

**Vanneur**, Ventilator.

VANTER, Jacto, magnifico.

**Se vanter**, Jacto, glorior, de me prædico, ostento.

*Se vanter sans mesure*, Instante glorior de aliquo.

VAPEUR, Vapor, anhelitus terræ.

VAQUER, Operam do, navo, vaco.

VARIATION, Variatio.

VARIÉTÉ, Varietas.

**Varier**, Vario, distinguo, muto, commuto, verto.

**Varié**, Varius, diversus, multiformis, multimodis, multiplex, copiosus, vermiculatus.

**Variable**, Volubilis.

VASE, Vas.

VASTE, Vastus, immanis.

VAURIEN, Nebulo, nequam.

VAUTOUR, Vultur.

VAUTRER *dans la boue* (se), In luto volutor.

VEAU, Vitulus.

VÉHÉMENCE, Incitatio.

VEILLE (la), Pridie, ante eum diem.

VEILLÉE, Lucubratio, vigilia.

**Veillée religieuse**, Pervigilatio, vigilia.

**Veiller**, Pervigilo, pernocto, vigiliam ago.

**Veiller à**, Invigilo, consulo.

*Veiller au bien général*, Consulo in medium, in publicum.

**Veiller sur**, Tueor, tutor, servo, caveo.

VEINE, Vena, arteria.

*Ouvrir la veine*, Venam incido.

VELU, Hispidus, villosus.

VENDANGE, Vindemia.

VENDREDI *Saint*, Consecrata Christo morienti dies.

VÉNÉRATION, Veneratio, honor, reverentia.

**Vénérer**, Veneror, colo.

**Vénérable**, Venerabilis.

VENGEANCE, Vindicatio, ultio, vindicta.

*Brûler du désir de la vengeance*, Vindictæ cupidine exardesco.

*Tirer vengeance*, Expeto pœnas ab aliquo.

**Venger**, Vindico, vindictam sumo, ulciscor.

**Se venger de**, Ulciscor, vindico, punio, injurias persequor.

**Vengeur**, Punitor, vindex, ultor.

VENIN, Virus, venenum.

*Répandre son venin*, Venenum inspiro.

**Venimeux**, Venenatus, venenum habens.

**Vénéneux**, Venenatus, veneno imbutus.

VENIR, Venio, advenio.

*Les choses en vinrent à ce point*, Eo res rediit.

*C'est de là que vient tout le mal*, Inde veniunt hæc mala.

*Venir à l'esprit*, Occurro animo.

*Le premier venu*, Quilibet, quivis.

VENT, Ventus, aura, flamen, spiritus.

*Le vent souffle*, Spirat ventus.

*Le vent tombe*, Venti concidunt.

*Avoir le vent favorable, Secundo utimur vento.*

*Le vent est contraire, Venti adversi sunt, adversis ventis utimur.*

**Plein de vent, Ventosus.**

*Avoir vent de qqe chose, Suboleo.*

**VENTE, Venditio, abalienatio.**

**Vente à l'encan, Sectio, auctio, publicatio.**

*Faire une vente à l'encan, Auctionor, auctionem facio, auctione vendo, per præconem vendo.*

**Vente aux enchères, Licitatio.**

*Exposer en vente, Vendito.*

*Être exposé en vente, Veneo, sub præcone subjicio.*

**Vendre, Vendo, venditionem facio, venali habeo, venumdo, divendo.**

**Vendre argent comptant, Numerata pecunia vendo.**

**Vendre à la criée, Præconis voci subjicio.**

**Vendre par autorité de justice, Bona sub hasta vendo.**

**Vendeur, Venditor, venalitiis.**

**Vendu (être), Veneo, vendor, pretio addicor.**

**Facile à vendre, Vendibilis.**

**Vénal, Venalis.**

**VENTRE, Alvus, venter, intestina, uterus.**

**VENTRICULE, Ventriculus.**

**VÊPRES, Vespertinæ preces.**

**VERBEUX, Verbosus, loquax.**

**Verbeusement, Verbose, loquaciter, copiose, multis verbis.**

**VERDURE, Viriditas.**

**Vert, Viridis, habens viriditatem.**

— (Pas encore mûr), Crudus, immaturus.

**Être vert**, Vireo.

*Devenir vert*, Viresco.

VERGE, Virga, flagellum.

*Battre de verges*, Flagellis lacero.

VERGER, Pomarium.

VERGUE, Antenna.

VÉRITÉ, Veritas, verum.

**A la vérité**, Etenim, nam, enim, sed enim, quippe.

**Véridique**, Verax, veridicus, minime fallax, veritatis cultor.

**Véritable**, Verus, sincerus, certus.

VERRE, Vitrum.

VERROU, Pessulus, sera, repagula, vectes.

*Fermer au verrou*, Obsero.

**Verrouillé**, Oppessulatus.

VERRUE, Verruca.

*Couvert de verrues*, Verrucosus.

VERS, Ad, in, apud, circa, versus.

VERSATILE, Versatilis.

VERSER, Diffundo, spargo, effundo, fundo, profundo.

**Verser dans**, Infundo, fundo, instillo.

VERTU, Virtus, honestas, honestum, dignitas, decus, locus.

*Il n'a aucune vertu*, Virtutem ne de facie quidem noscit.

*Pratiquer la vertu*, Ad virtutem incumbo, virtutem colo.

**Vertueux**, Probus, bonus, moratus, bene institutus, frugi, sanctus, religiosus.

VESSIE, Vesica.

VESTIBULE, Propylæum, vestibulum.

VESTIGE, Vestigium.

VÊTEMENT, Vestimentum, amictus, vestis, vestitus, indumentum.

*Changer de vêtements*, Vestem muto.

**Vêtir**, Vestio, induo.

**Vêtu**, Amictus, vestitus, indutus, tectus, opertus.

**Vêtu à l'espagnole**, Hispanorum more.

VÉTUSTÉ, Vetustas.

VEUVE, Vidua.

VIBRER, Vibro, agito.

VICE, Vitiositas, vitium, pravitas animi.

**Vicieux**, Vitiosus, depravatus, corruptus.

VICISSITUDE, Vicissitudo.

VICTIME, Victima, hostia.

VICTOIRE, Victoria, palma, triumphus, tropæum.

*Bulletin de victoire*, Litteræ laureatæ.

*La victoire est assurée*, Victoria nobis cessit.

*Remporter la victoire*, Victoriam consequor.

**Vaincre**, Devinco, vinco, supero, expugno, debello.

**Vaincre de nouveau**, Revinco.

*Il a vaincu tout le monde*, Omnibus palmam eripuit.

VIDE, Vacuus, nudus, inanis, exhaustus.

**Vider**, Exsicco, vacuum facio, evacuo.

VIE, Vita.

**Vie commune**, Convictus, convictio.

*Sur ma vie!* Ita vivam!

*Mener une vie frugale,* Victu tenui utor.

*Mener une vie dure,* Vitam insuavem ago.

*Mener joyeuse vie,* Epulis et potationibus inservio.

*Jouir de la vie,* Vivo arbitrato meo.

*Offrir sa vie,* Collum, jugulum pro tua salute præbeo.

*Passer sa vie dans le forum,* Ætatem omnem in foro tero.

*Attenter à la vie,* Vitam alicujus persequor.

*Épargner la vie,* Vitæ alicujus parco.

*Ôter la vie,* Vitam alicui exhaustio.

*Plein de vie,* Vividus, plenus vigoris. Cf. **Vivacité**.

**Vital**, Vitalis.

**Vivant**, Spirans, vivus.

**Vivifiant**, Animabilis.

**Vivre**, Vivo, spiro, vitam ago, vita fruor.

*Ne vivre que pour soi,* Mecum vivo ac habito.

*Vivre au jour le jour,* In horam, in diem, more barbarorum vivo.

**VIEILLESSE**, Senectus.

**Vieillir**, Consenesco, inveterasco, senex fio, veterasco, obsolesco.

**Vieillard**, Senilis, senex, ætate confectus, annis proventus, annosus.

**Vieux**, Priscus, antiquus, canus, veteranus, vetus, grandævus.

*Vieille femme,* Anicula, anus, mulier vetula.

*Vieillot*, Vetulus, senex.

**VIERGE**, Virgo. Cf. **Virginité**.

**VIF** (*jusqu'au*), Ad vivum. Cf. **Vivacité**.



VIGILANCE, Vigilantia, diligentia, cura, studium, circumspectio, accurata consideratio.

**Vigilant**, Vigilans, attentus, sollicitus.

**Vigilemment**, Vigilanter.

VIGNE, Vineae, vitis.

**Vigneron**, Vinitor, vitiscultor.

**Vignoble**, Vinetum.

VIGUEUR, Vigor, firmitas, robur, virtus, fortitudo.

**Vigoureux**, Vegetus, sanus, firmus, valens.

**Vigoureux** (être), Vigeo, vireo.

**Vigoureusement**, Nervose, valide, fortiter.

VIL, Vilis, vulgaris, contemptus, objectus, humilis, sordidus.

VILLAGE, Vicus, pagus.

*De village en village*, Vicatim.

VILLE, Urbs, civitas, oppidum.

*Fonder une ville*, Constituo oppidum.

VIN, Vinum.

**Vin gâté**, Vinum fugiens.

**Vinaigre**, Acetum.

VINGT, Viginti.

**Vingtième**, Vigesima.

VIOLENCE, Violentia, vis, impetus, intemperies, procacitas.

*Employer la violence*, Ad vim venio, ad vim descendo.

*Faire violence*, Violo, lædo, offendo, vim alicui infero.

**Violent**, Violentus, vehemens, effrenatus, furiosus, furens, vesanus.

**Violamment**, Vehementer, acriter, acerbe, aspere, afflictim, violenter, per vim.

VIPÈRE, Vipera, anguis.

**De vipère**, Viperinus.

VIRGINITÉ, Virginitas, castimonia, castitas.

**Virginal**, Virgineus.

VIRIL, Virilis, viri proprius.

**Virilement**, Viriliter, fortiter, animo magno.

VISAGE, Facies, species oris, vultus, os.

VIS-A-VIS, Coram, ad, apud, ante, in conspectu, ante oculos, ante pedes,  
in oculis.

VISCÈRES, Viscera, intestina.

VISER, Collineo, dirigo.

VISION, Visio, visum.

VISITER, Adeo, accedo, convenio, viso, visito.

— (Examiner), Inspicio, aspicio, conspicio, inspecto.

*Visiter avec soin*, Perscrutor, exquiro, exploro.

**Visiteur**, Interventor.

VISQUEUX, Viscosus.

VITESSE, Festinatio, velocitas.

**Vite**, Expedite, prompte, cito, celeriter, mature, quamprimum, sine  
mora.

VIVACITÉ, Acrimonia, vis animi, impetus, vehementia.

**Vif**, Vehemens, ferox, incensus.

**Vivace**, Vivax.

**Vivement**, Acriter.

VIVANDIER, Lixa.

VIVRES, Cibaria, commeatus, annona, victus.

VOCIFÉRATION, Vociferatio, clamor, vox elata.

**Vociférer**, Vociferor, clamorem edo, clamorem tollo, clamo.

VŒU, Optatum, optio, votum.

*Faire vœu de*, Spondeo, promitto.

*Accomplir un vœu*, Fidem votaue exsolvo.

**Vouer**, Dico, consecro, voveo, vota facio.

**Voué**, Votivus.

**Votif** (*tableau*), Voti tabulæ.

VOGUE (*être en*), Vigeo, floreo, in gratia sum.

VOICI, En, ecce.

VOIE, Iter, via, semita.

*Rentrer dans la bonne voie*, Ad bonam frugem me recipio.

**Voie lactée**, Circulus lacteus.

VOILA, En, ecce.

VOILE, Velum, tegumentum.

**Voiler**, Velo, tego, obduco.

**Voiler des méfaits**, Objicio nubem fraudibus.

VOILE *de navire*, Carbasus.

*Faire voile pour*, Cursum dirigo, vela facio in regionem aliquam.

*Mettre à la voile*, Ex portu prodeo.

*Déployer les voiles*, Velificor, vela facio.

VOISINAGE, Vicinitas, propinquitas.

*Dans le voisinage*, Prope, juxta.

**Voisin**, Propinquus, vicinus, proximus, finitimus, citimus.

VOITURE, Vehiculum, rheda, carpentum.

**Voiturier**, Deveho, veho, conveho, comporto.

**Voiturier**, Rhedarius.

VOIX, Vox, sonus, verbum.

*Parler à voix basse*, Voce demissa loquor.

*Il parla à haute voix*, Magna voce dixit.

VOL, Furtum, ereptio.

**Voler**, Furor, furtum facio, expilo, diripio, exhaurio, rapio, subripio.

**Voler à main armée**, Latrocinor, prædor, excurro, grassor.

**Voleur**, Ereptor, latro, fur.

*Comme les voleurs*, Furacissime.

*Enclin au vol*, Furax.

VOL (*d'oiseau*), Advolatus, involatus.

**Voler**, Transvolo.

**Voler vers**, Advolo, accurro.

**Volière**, Aviarium.

**Qui vole**, Volatilis, volucer.

VOLAGE, Vagans.

VOLONTÉ, Voluntas, arbitrium, consilium, propositum, sententia, institutum.

**Volonté divine**, Numen, divina potestas, providentia.

*Faire les volontés de qqn*, Morem alicui gero.

**Vouloir**, Volo, voluntatem habeo.

**Ne pas vouloir**, Nolo, non volo, non libet.

**Volontaire**, Voluntarius.

**Volontaires** (soldats), Volones.

**Volontiers**, Libens, lubens, libenter, non gravate, non repugnanter, sponte.

VOLTIGER, Volito, discuro, vagor.

VOLUBILITÉ, Volubilitas.

**VOLUPTÉ**, Voluptas.

**Voluptueux**, Voluptuosus, asotus, prodigus, in luxum effusus, libidinosus.

**Voluptueusement**, Incontinenter.

**VOMISSEMENT**, Vomitus.

**Vomir**, Vomo, vomitione me purgo; vomitu egero, exspuo, erumpo.

**VORACITÉ**, Edacitas.

**Vorace**, Vorax, helluo, edax.

**VOTE**, Suffragium.

*Donner son vote*, Suffragor, suffragium fero.

**Voter**, Suffragor.

*Qui vote*, Suffragator.

**VOTRE**, *le vôtre*, Vester.

**VOÛTE**, Camera, testudo, fornix.

**Voûte** (*en*), Fornicatus.

**VOYAGE**, Peregrinatio, iter.

*Aller en voyage*, Proficiscor, discedo, iter facio.

*Le voyage fut heureux*, Iter belle processit.

**Voyager**, Peregrinor, peregrinus sum, peregrinationem ago.

*Voyager à pied*, Iter pedibus conficio.

*Voyager à cheval*, Iter equo conficio.

**Voyageur**, Viator.

*Qui voyage partout*, Peregrinabundus.

*Relatif aux voyages*, Viaticus.

**VOYELLE**, Vocalis.

**VRAI** (*le*), Veritas, verum.

**Vrai**, Germanus, verus, sincerus.

*Pour dire vrai*, Quod res est, ut vere dicam.

**Vraiment**, Vere, revera, Cf. [Vérité](#).

VRAISEMBLANCE, Verisimilitudo, probabilitas, similitudo veri.

**Vraisemblable**, Verisimilis, credibilis, probabilis, rationi consentaneus.

**Vraisemblablement**, Credibiliter, verisimiliter, probabiliter.

**Vrille**, Terebra.

VUE, Obtutus, aspectus, visus, acies.

*Repaître ses yeux de la vue d'un objet*, Oculos rei conspectu pasco.

*Masquer la vue*, Luminibus officio.

*Empêcher la vue*, Obstruo luminibus, prospectum impedio.

*Perdre la vue*, Lumina oculorum amitto.

*Être privé de la vue*, Videndi facultate destituor.

**A la vue de**, Ad conspectum alicujus.

**En vue de**, Propter.

**Point de vue**, Prospectus.

*Je n'ai en vue que*, Ante omnia mihi hoc propositum est.

**Voir**, Video, cerno, perspicio, conspicio.

*Aller voir*, Visito, viso, invisio.

*Voir distinctement*, Pervideo, video.

*Ne pas voir en plein midi*, In sole caligo.

**Visible**, Spectabilis, aspectabilis, conspicuus.

*Qui mérite d'être vu*, Visendus, spectandus.

*Vu que*, Utpote, quippe, quandoquidem.

VULGAIRE, Vulgaris, communis, popularis.

**Vulgariser**, Evulgo.

**Vulgairement**, Populariter, vulgariter.

## Z

**ZÈLE**, Studium, industria, diligentia, sedulitas, labor.

*Brûler de zèle pour*, In studium alicujus exardesco.

*Témoigner son zèle*, Navo alteri studium.

*Faire avec zèle*, Navo, præsto.

**ZÉLÉ**, Industrius, laboriosus, navus, diligens, diligentissimus, studiosus, sedulus, officiosus.

*Avec zèle*, Studiose, cupide, summo studio, industrie, diligenter, naviter, sedulo.

**ZODIAQUE**, Zodiacus.

**ZONE**, Zona.

**Note du transcripateur:** ce mot ne peut pas être trouvé dans le dictionnaire.



\*\*\* END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LEXICON  
LATINUM \*\*\*

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

# THE FULL PROJECT GUTENBERG™ LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg License available with this file or online at [www.gutenberg.org/license](http://www.gutenberg.org/license).

## **Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg electronic works**

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the

collection of Project Gutenberg electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg™ License included with

this eBook or online at [www.gutenberg.org](http://www.gutenberg.org). If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official

version posted on the official Project Gutenberg website ([www.gutenberg.org](http://www.gutenberg.org)), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES

EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a)

distribution of this or any Project Gutenberg work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg work, and (c) any Defect you cause.

## **Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg**

Project Gutenberg is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg's goals and ensuring that the Project Gutenberg collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at [www.gutenberg.org](http://www.gutenberg.org).

## **Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation**

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 41 Watchung Plaza #516, Montclair NJ 07042, USA, +1 (862) 621-9288. Email contact



links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at [www.gutenberg.org/contact](http://www.gutenberg.org/contact)

## **Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation**

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit [www.gutenberg.org/donate](http://www.gutenberg.org/donate).

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: [www.gutenberg.org/donate](http://www.gutenberg.org/donate).

## **Section 5. General Information About Project Gutenberg electronic works**

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: [www.gutenberg.org](http://www.gutenberg.org).

This website includes information about Project Gutenberg, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.